

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
13
15 E
24

DIVERSORIVM IVRIS CANONICI VNIVERSVM CLERICORVM AC REGVLARIVM STATVM,

VITAM, ORDINES, BENEFICIA, IRREGVLARI-
tates; illationesquè permultas, tùm Ciuiles, tùm Criminales,
mixtas denique, atque feudales continens:

CONFIRMATAS MAXIME DECISIONIBVS, ETIAM NON IMPRESSIS
omnium Tribunalium, ac plerumq; auctoritate Patrum, & sacræ Scripturæ sententijs, atq;
etiam factis, dictisq; memorabilibus, cuiuscumque generis, etiam Ethnici Scriptoris;

OPVS ITA LABORIOSVM, SICVTI LONGE VTILE,
& periucundum, omnia in Theorica, & Praxi luculenter explicans.

AVCTORE

IO. HIERONYMO CAMPANILI
V. I. D. Neapolitano, & Episcopo Laquedonensi,
ANTEAQVE VERSATO ROMAE, ET NEAPOLI,
in defendendis, ac decidendis causis.

CVM PRIVILEGIIS, & SVPERIORVM PERMISSV.

Expensis Io. Francisci Peregrini, ac Francisci Bonocore Bibliopol. Neapol.
NEAPOLI, Ex Typographia Hæredum Tarquinij Longhi. M. DC. XX.

PAVLO QVINTO
PONT. MAX.

IO. HIERONYMVS CAMPANILIS NEAPOLITANVS EPISCOPVS LAQVEDONENSIS. F.

XPERIMENTO passim comprobatur (Beatissime Pater) insanas ædiũ structuras proprio extructas sumptu, alieno erectas commodo, summorum virorum stemmatibus insigniri: vt non solùm, quod foris è fronte emicat, verùm etiam, quod intus enitet, alicuius liberalitate Principis factum esse videatur, & vt æterna grati animi monumenta rigidis incisa marmoribus præ tanta Principis munificentia collocentur, & posteris admiranda in posterum relinquantur. Verùm quò nam potiori pacto fieri á me vnquam poterit, vt res meas omnes, & meam Antistitis dignitatem, per omnem ætatem, è tua inexausta animi beneficentia veluti fonte, nemini vnquam lateat emanasse? Equidem pro tanta tui erga me (qua soles omnibus) animi largitate, grati etiam animi erga te mei, æterna collocem monumenta necesse est; Quamobrem, hanc mearum elucubrationum structuram, tuo nomini, velut numini dicandam putaui. His

inde addam (Sanctissime Pater) neminem huc vsque temporis agnouisse, nec sine rectore nauim mugiente Austro petijsse portum; nec pubescentem sine munimine florem, reflante Euro, stetisse diù; nec vllam molem nisi firmo nixam fundamento, aduersus ventorum impetus, ac vetustatis iniurias obstitisse: sed, & nauim Oceano tumulatam, & florem humi deiectum, & struem illam, solo mox æquatam, ingemiscimus. Iure igitur optimo, tuæ celsitudini (Beatissime Pater) libellum hunc Diuersorium Iuris Canonici inscriptum vouendum cēsui: Iure quidem, atqui vt verum fatear, nulli erat vnquam potius dicandus, cùm nullius hominis patrocinio defensus, facilius inuidorum iniurias possit effugere, quàm tuo. Siquidem sacra illa Maiestas, inter homines maxima, Deo proxima, superis, infernisquè rebus præfecta, & augustissima animi indoles, suis penè diuinis afflatibus, rebus omnibus vestro nomine obsignatis, nescio quid augustum, atquè immortale afflat; vt dubitandum non sit, quin hic meus ingenij fœtus, quem tot lucubrationibus parturiens peperi, vestræ amplitudini facer, ac deuotus, hominibus quam qui gratissimus futurus sit. Et verò obsequij exiguitatem mei inspiciens, non semel volui á suscepto consilio recedere, & recessissem profectò nisi nossem, summa cum maiestate, summam etiam vestrí animi lenitatem coniunctam, vt non minus inde reuerentiæ, quám hinc amoris excitetur: Illa igitur Vaticani Domina, & rerum arbitra maiestas, illa admixta genij lenitas, vtraque in summo Principe requisita, hanc animi mei obseruantiam non abijciendo, colluceſcat; hunc animi mei fœtum, labore conceptum, industria obstreticante editum, fouens, votum ne recuset. Ipse verò interea, tantum Reipublicæ Christianæ Imperatorem; Vaticani moderatorem, Ecclesiæ bono, ac fœlicitate superstitem diutius á superis obsecro. Vale.

ILLV-

ILL.^{MO} PRINCIPI SCIPIONI BVRGHESIO S. R. E. CARDINALI DIGNISSIMO.

IO. HIERONYMVS CAMPANILIS NEAPOLITANVS, EPISCOPVS LAQVEDONENSIS.

S. D. P.

PERIPATETICORVM Principis, atque omnium vulgare illud eſt (Cardinalis Ampliſſime) nil aſſequi homines vnquam poſſe, niſi prius, cum fine apta proportio mediorum præcurrat; cuius inde defectu factum eſſe, ac cenſendum fore, nè quidquid voluerint, ac voluere mortales, fuerint olim adepti, ac ſint in poſterum adepturi. Dùm ergo Illuſtriſſime Princeps, illud vnum exoptem, vt nimirum, hæc meæ ſeruitutis monumenta, quæ huiuſce libelli præfata dicatione ſignantur, Pontificia illa Auunculi tui Maieſtas, eo quo ſolet animo, libenter excipiat; quæ maiora, ac aptiora, te media eſſe queunt? nulla ſanè. Etenim ſi Pontificiam illam tui maieſtatem Auunculi, Romanæ totius Eccleſiæ cœleſtem ſanè ſolem appellem; huiuſce ſolis te lunam alteram fateri neceſſe eſt: Illam ſi arcem; huiuſce te arcis Auguſtum Pontem potius, quàm anguſtum: ac tandem ſi illum inuictum Ducem nuncupem; Te præfati Ducis, vel æneum clypeum expedit perhibere: Ita fiet, vt, & tuæ prius moderato lunæ lumini aſſuetus, poſſim inde lucentiores ſolis illius radios, intentis oculis intueri; &

aduerſo

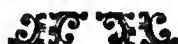
aduerso veluti Marte, te auspice, arcem petendo illam, perfacilè possim temporis fluctuantes æstus effugere, ac tandem fortuna acriter insequente, tuo queam clypeo ipsius ictus eludere; Cuius conscia fortasse natura, Scipionis tibi nomen imposuit, Non immeritò dicam ego, adeò, vt alterum ætate nostra Scipionem credendum censeam, Romana sibi mœnia suscitasse. Etenim vterque Scipio, vterque magnus; Africanus ille, Tu Romanus: Ille Marti dicatus, Tu Ioui: hasta ille potens, Tu pollens exemplo: Ille lactatus in copijs, Tu enutritus in pompis: Inter obstrepentes armorum ille sonitus, Tu inter honesta Principum ornamenta: Africanum ille ambitum præliando vicit, Tu terrarum orbem iubendo vincis, ac vinces: armatus ille clypeo, Tu purpura clypeatus: fortitudinis quidem ille portentum, Tu miraculum maiestatis. Quod si inuidit illi olim antiquitas, proculdubio tibi est in posterum inuisura mortalitas, vt vtrumque sanè censeam æternam sibi nominis gloriam vindicasse, O nepos quidem tali dignus Auunculo, sed Auunculus tali nepote dignissimus. Tu tui generis gloria, tuæ Patriæ decus. Suscipe ergo libellum, eo, quo polles animo, nec negotium mireris operis, hoc enim nolo, cum tanto Principi nullum sit. Sed quod volo hoc rogo, vt meum, erga te beneficijs deuinctum animum, in ipso legas, inspicias, ac agnoscas. Vale fœliciter.

DON

D O N
PETRANGELVS RONCA
CANONICVS LAQVEDONENSIS
CANDIDO LECTORI.

NIMICAM enimuerò coniurationem, duo illi teterrimi hostes, in mortales iniere omnes (Amice Lector;) quorum alteri tempus nomen est, alteri verò mors. Ambo in vnum illud conspirant, vt hominem, eiusquè memoriam deleant; Ille, vt rerum edax, studet omnia destruere, famamquè iniuria obliuionis obruere; Hic sepulchra fodere, in eisquè impia falcè secatos in puluerem redigere. Ars verò vice versa consurgit, quæ, & si nonnumquam natura ipsa præstantior, tanta indignata iactura, conspirat, & ipsa secum adsociata natura, & sicut illi euellere, sic isti hominum memoriam immortalitati conantur ascribere; & si omnium illorum barbarica nequiuerint tela disrumpere, vnius confregere quidem; dùm adeò virilem industriam acuerunt, vt modum perscrutari compulerint, quo post occasus limina, sui ipsius in posterum excitaret memoriam, & quorum vita iam aruit, eorum saltem persucunda vireat recordatio. Hoc nimirùm effecit, vt veteres literarum prima elementa fingerent, & scribendi ritum instituerent. Hoc Abraham literarum Caldearum inuentorem; hoc Moysem Hebræarum inuestigatorem; Cadmum Agenoridem Græcarum demonstratorem; Nicostratam Latinarum auctricem; Isidem Aegyptiorum magistram instruxit. Hoc denique, vt Gutembergus Eques Theutonus longiori perpetuitati incumbens Typographiæ esset institutor. Quorum quippe, & literarum, & molis illius ope iam cernimus, nec nomina, nec gesta virorum, qui virtutibus insudarunt, vmbris densissimis delitescere: Nec iacula sentire temporis, sed temporis dedignata limitibus, limites ipsos excedere. solo itaque literarum vsu memoriæ fulcitur æternitas, memoratu digna ab omni obliuionis iniuria vendicantur, & virtutis monimenta ad posterorum commoda conseruantur; & quæ mors ipsa inimica falce dirimere demolitur, Ars illa, amica fronte, Typographiæ molis, ac literarum inuentu, non denegat æternam degustare canitiem. Hanc ob rem sua ætate Principes vi-

ri,

ri, diù, noctuquè elaborarunt, suasquè deinceps typis tradidere elucubrationes; venturis siquidem, vt prodessent ætatibus, eorumquè nomina futuris sæculis viuerent. His adscribitur Illustrissimus, & Reuerendissimus Ioannes Hieronymus Campanilis, Laquedonensis Antistes, omnium scientiarum professor, legum potissimùm Canonicarum, & Ciuilium benemeritus, qui lucubrationibus incessanter animum adiecit, illaquè in lucem edere festinus, præter iam exarata volumina, aliaquè propediem edenda Consiliorum, Praxis Canonicæ, Decisionum, Tractatus de immunitate Ecclesiastica, alteriusquè priuilegiorum Clericalium; Duodecim rubricis præsens sub Diuersorij titulo volumen contextum nunc imprimendum curauit, in quo ferè omnia, quæ in mentem cuiusquè venerint, vel curiositas concitarit, quam breuissimè, optima serie, elegantiquè structura promptè reperiet. Vos igitur ex eminentissimo legistarum cœtu, Senatuquè laureato, illius insigni, ac solida plaudite doctrinæ, & insequimini, veras, nec fallaces ambiguitatum iuris resolutiones amplecti volentes: & si Græcia Talete, Athenæ Solone, Lacedemonij Chilone, Prienes Biante, Mitilene Pitaco, Lidia Cleobolo, & Corinthus Periandro gloriantur; Tu præclara Parthenope mater, & nutrix olorum, tùm alijs de tuo sinu prodeuntibus, cum etiam hoc nouo genito gloriare, & noua tuum caput percinge lauro; Gloriare quidem (nec iniuria,) quod hortos hesperios, Alcinæ Pomarium, Cresi, & Assiria prata, Campos Ericinos, & omnia mirabilia Terrarum Orbis antecellis, & imitetur quicumque cupit laudis conscendere metam: nam difficile nihil, volenti; Aptus, ardor, & labor, opera inuidiosa parant. Vale.

Illustrissimo, & Reuerendissimo Domino

IOANNI HIERONYMO CAMPANILI

EPISCOPO LAQVEDONENSI.

D. HIERONYMVS AFFLICTVS
V. I. D. Neapolitanus.

IVRIS, & interpres legum, pariterque togati,
O splendor Cœtus; gloria Parthenopes.
Te Diuina humeris attollet fama, dabitq́
Currere, & Eoas, Hesperiasq́ plagas.
Ingenij quàm sacra tui monumenta relucent;
Quàm Phebo es similis munere, & ingenio,
Is radijs terram illustrat; sapientia toto,
Sic tua, sic radijs lucet in Orbe suis.
Immò Deo similis, Phœbo, qui lumina præbet,
Is benè cuncta facit, tu benè cuncta doces,

BRE-

BREVE COMPENDIVM TOTIVS OPERIS, AD FACILIOREM LEGENTIVM commoditatem sequitur.

Prohemium fol. 1.

De Episcopali agit auctoritate, quodque ipsa, vel à dignitate, vel à iurisdictione, vel ab ordine prouenit, & ad quam illarum spectet indulgentias cõcedere, & propterea an illas elargiri valeant ante consecrationem, an perpetuas. Ad dignitatem verò, quæ spectent, quæ verò ad simplicem iurisdictionem, & ista delegare valeat Papa, etiam non Episcopo, quin & Prælatus Episcopo inferior acquirere potest: secus quæ ad ordinem, tametsi Papa Sacerdoti concedere valeat potestatem cõfirmandi. & quamuis etiam Abbates ius habeant conferendi, ordines minores tamen, & aliquibus, & quandoque.

De Sacramentis rubr. 1. folio 5.

Perbreuem complectitur de Sacramentis in genere tractatum, speciatim verò ad aliqua, & in praxi vtilia de alijs quibusdam fatur, de baptismo præsertim, scilicet cui successerit, cuius efficaciæ, quod iterari nequit, & iteraotis pœna additur, quod nonnumquam sit conferendus cum conditione, si non es baptizatus: De confirmatione etiam multa prodit, quodque potissimum illud conficere, & conferre alij quam Episcopi non possunt, vt neque consuetudine illud ius acquiri possit, vtique verò auctoritate Papæ, à Sacerdote tamen: illud repetentis, atque alterius non iterabilis, scilicet ordinis Sacramenti adiungit pęnam: deindeque multa de ordine prosequitur, maximè quod iure ordinario non nisi Antistes confert ordinẽ, si ab hæretico fuerit datus, an validè, & quando dicatur collatus. Reliqua autem quatuor Sacramenta, quia iterabilia sunt, inquirit si ea ad libitum iterare liceat: maximè si Eucharistia in eadem infirmitate, itidem si extrema vnctio; matrimonium insuper repetere fas ne sit, & quoties, ac quando, attento præsertim iure ciuili. Rationes etiam explicat, quibus inductam esse repetitionem nuptiarum constat, quibus illam de necessitate procreandæ sobolis infert, quæ Philippum II. coegit quatrigamum esse, & eũ quibus contraxerit nuptias, quando & quos ex illis procreauerit filios: ambobus tamen viuentibus coniugibus nefas esse ad alias conuolare nuptias ostendit, & pœnam refert aduersus contrafacientes, quin & Iudex, quis illorum fit non omittir, neque formam, ac materiam matrimonij; illudque si subsistat celebratum præsente Parrocho, sed inuito? vtrum ne alter ex sponsis cogi possit cõtrahere matrimonium: quin & causas refert ad exeusandum renuentem à contrahendo, Iudicemque detinentes à coactione; quod lege mosaica, itemque ciuili permissum erat dare libellum repudij, & aliud inire coniugium. Iure verò Canonico tantum permitti ob fornicationem separationem tantum thori; tunc verò an liceat Religionẽ ingredi inuito altero coniuge? & marito an permittatur accusare de adulterio vxorem vim passam, maximè propria culpa oppressam? modos etiam annectit, quibus

a soluitur

foluitur matrimonium ratum, scilicet dispẽsatione Papæ, ingressu Religionis, siquæ in domo manens voueat obseruantiam alicuius Regulæ, necnon impotentia coeundi; illud verò (quod quamuis non sit consumatum si intrauit claustra, neque emisit semen) ingressu Religionis non solui, neque ordinis sacri susceptione, neque per vitam hæremiticam; quod si vxor adulterauit, liceat ne eius viro assumere sacros ordines illa inuita? Matrimonium verò consumatum, nec Religione dissolui, nec Papæ dispensatione, quid cum mulierem inuitam cognouit maritus? quidnè si ignoretur, an adfuerit copula, quod matronarum numerus sit tunc adhibendus: quod matrimonium morte dissoluitur, etiam si mortuus resurrexerit, quod benedictio nuptialis vetatur secundò fieri, & pœnam adijcit Sacerdotis illam repetentis, ante verò illam si coniuges consumant matrimonium an mortiferè peccent? quin & Sacramenta in quibus consistant, quæque in eis requirantur, quæque in ministro conferente, nec sit necessaria actualis intentio: baptismum verò si conferat, qui conferre simulat, ac baptizari possit nè existens in vtero matris, saltem si pars aliqua exierit, intentio autem an requiratur in suscipiente Sacramenta, illaque publicis peccatoribus non conferenda, quin & suscipiens grauiter peccet si in peccato sit, sicuti & ministrans; suscipere nemo debeat à præscisis ab Ecclesia, quod si recipiens an validè, & si ordinem, num caractherem, & an exequutionem, maximè sine dispensatione saltem Episcopali. Sacramentum verò pœnitentiæ si conferre ille tentaret, absolutio non teneret, rationemque diuersitatis addit, cur negariua subsistat resolutio in Sacramento pœnitentiæ; affirmatiua verò in alijs, an saltem subsistat absolutio ab illis data existenti in articulo mortis, quin & laici quando licitè baptismum conferant, & illis confiteri peccata vtrum liceat in necessitate, & alia plura ad generalem Sacramentorum tractatum.

De Sacris ordinibus rubr. 2. fol. 38.

Continens genericam ordinum materiam, scilicet illius nomen, quid significet, quotuplex sumatur, quæ sit eius definitio, sit nè Sacramentum; eundem quomodo hostes Ecclesiæ ab ea tollere elaborarint, quot sint ij ordines: psalmistatus sit ne idem, quod prima tonsura: Episcopatus vtrum ne sit ordo, eorum quot dicantur sacri, quot verò non sacri: sacri autem, quare ita dicantur; inter eos an semper fuerit numeratus Subdiaconatus, qui cum conferrur habeat ne manus impositionem: minores ordines, quod primitiua Ecclesia agnouerit, & & illi sint nè Sacramenta, omnes autem vnum constituant Sacramentum, eius quæ sit materia, & forma: contactus materiæ requiritur, & cum forma concurrere debeat; calicis verò, patenæ, & hostiæ an sit necessarius in ordinando ad Sacerdotium, qui sit nè collatus si vinum absit cum calix traditur: ordinis Sacramentum gratiam conferat, cum confertur, & caractherem quoque imprimatur: ille verò cur tantum in tribus Sacramentis imprimatur, eiusque descriptio, ordinem non recipiat, qui baptismo caret, & assumptus si fuerit in Episcopum, an allis conferat ordines, simulque Regula l. Barbarius explicatur: sed confirmatione carens si ordinetur recipiat caractherem, quot grados perfectionis consideretur in ordine: Primates, & Patriarchæ, qui & quot sint; ordines conferre, vel ex ordinaria, vel delegata proueniat iurisdictione, ordinaria verò tantum Episcopis competat; requisita pro illorum collatione, quorum aliqua sunt de substantia ordinum, aliqua verò de solemnitate, & ambo minutatim explicat.

De scrutinio ordinand. rubr. 3. fol. 48.

Omnia congerens ad scrutinium faciendum, quodque duplex sit, antecedens verò ordinationem circa quæ versetur, eius quæ sint requisita, qui in illo interuenire debeat; & an ordinatus absque examine, & inquisitione sit deponendus: secundum verò scrutinium fiat in ipso actu collationis ordinum, quando Archidiaconus interrogatus si sciat illum dignum, & annuat, verum peccet si indignus sit: antequam verò ordinator subditorum mores scrutetur, suos componere debeat, ijque quibus qualitatibus, & requisitis fulgere debeant: Iustitiæ additur descriptio, quodque Superiores in benignitatem potius quam in rigorem debent esse propensi, cum declarationibus, quodque vastiora, & prolixiora fuerint corpora antiquorum.

De vita, & honestate clericorum rubr. 4. fol. 52.

Ea non tantum continens à iure requisita ad honestatem clericorum, at vetita quoque illorum statui, vitæque, quorum sumpta occasione, complura adijciuntur de sobrieta-

sobrietate,& ebrietate,de tabernis, illasque ingredientibus,de balneis,de ludo, venatione,compositione morum, adulatione,detractione,mendacio,cohabitatione cum mulieribus,notorio concubinatu, armorum delatione, vsu, pœnis, spoliatione, modo probandi talem delationem, potestate dandi licentiam illa deferendi, ac præsertim si illam habeant Episcopi concedendi suis subditis, & alia multa tangentia supra dicta, & scitu digna,etiam respectu laicorum.

De scientia ordinandorum rubr. 5. fol. 64. continens quinque capitula.

PRimum de scientia in genere fatur,eiusque tribus partibus, cuius postrema cum sit humana, eius adijcitur definitio, & diuisio in alias tres partes, cum declarationibus eminentis, mediocris, & sufficientis, & quæ illarum requiratur in confessario, qui peccet si requisitam omittat adipisci,vtrum verò si omittat monere pœnitentem ad detegendum socios fol.64.

Secundum distinctè eam complectitur; quæ vnicuique ordini iudicatur necessaria de iure communi, & Concilij Tridentini, etiam respectu Regularium, & pœnam adnectit ordinati, & ordinantis inscium litterarum fol.66.

Tertium illam recenset vnicuique beneficio necessariam, quæ tandem remittatur arbitrio Episcopi, simulque fatur de approbatione facienda ad beneficia,sed à quo pro beneficijs non curatis conferendis per inferiores ordinarios: ad Parrochiam verò requiratur concursus, illeque quomodo sit faciendus; num verò si affectum sit, & reseruatum; subinde de reseruatione aliqua tangit, & sit nè rursus approbandus in alterius consequutione, qui semel fuit idoneus dijudicatus; Examinatores autem Synodales, quos beneficiandos approbare debeant, & num omnes repertos idoneos ad curam, an verò idoniorem tantum; quid verò pro beneficio habente residentiam perpetuam, aut pro altero habente curam animarum in habitu? fol.67.

Quartum de scientia,tùm iure communi, tùm ciuili requisita in promouendo ad Episcopalem dignitatem loquitur, necnon ad Cardinalatus honorem, deque Episcoporum,& Cardinalium celsitudine, & si carens requisita ad suum ordinem scientia, irregularis sit, fol.71.

Quintum de collatione beneficiorum non facienda illiteratis tractat,& factæ inualiditate,maximè ad Episcopatum, etiam paruæ Ciuitatis, necnon quis dicatur illiteratus, fol. 72.

De temporib.ordinat. rubr. 6.fol.73. cum quatuor capitulis.

PRimum de tempore,loco, territorio, & hora idoneis ad conferendum tonsuram loquitur, atque si illa ordo sit, & si differt ab altera, quam coronam appellamus, cuius vsum antiquissimum fuisse in Ecclesia, illiusque delationem necessariam, ad finem gaudendi priuilegio extricat, fol. 73.

Secundum, Minorum ordinum explanat tractatulum,illique quo tempore, quo loco, seù hora conferendi sint, necnon à quibus, scilicet Abbatibus, & quando, necnon quibus, maximè vtrum nouitijs: sint nè examinandi ab Episcopo, ordinandi ab ipsis Abbatibus,vtrum verò Guardiani illos conferre valeant, siue Priores, aut Parrochus, seù Cardinalis; festiui dies qui sint,vt in eis côferantur minores ordines, missa requiratur nè cum dantur, & an simul conferri possint, pœnam tandem in recipientem,& conferentem illos extra constitutos dies recenset, fol. 74.

Tertium amplam de sacris ordinibus tractationem explicat, scilicet quibus temporibus, quibus diebus, & quare in sabbathis tantum conferantur, an vnica die,qui sit locus, quæ hora congruens, quæ sit pœna promouentis, ac promoti ad sacros extra tempora,illeque præsertim beneficia acquirere vtrum valeat, missæ celebratio cum conferuntur, vtrum requiratur; cum promoto extra tempora an dispenset Episcopus, soleat autem Papa concedere illos assumere extra prædicta tempora, idque vno ex tribus modis,qui recensentur: quin & multa fatur de ieiunijs quatuor temporum,de anni dimensione,innouatione,initio,eiusque cursu, de eius diuisione facienda pro rata; de fructibus,eorumque qualitatibus, & diuisionibus faciendis; de interstitijs, de dispensationibus,tam circa interstitia, quàm extra tempora, alijsque in genere, cum quindecim causis ad dispensandum sufficientibus, earumque declarationibus, ac de alijs speciatim ad dispensandum pro matrimonijs contrahendis inter coniunctos, pro relaxandis denunciationibus, & ad pluralitatem beneficiorum; deque alijs duabus ad concedendam separationem thori, illaque præsertim quando sit facienda propter sæuitiam copiosè declaratur, an verò ob sodomiam,

morbum gallicum, hydropisim, furorem, & similes discutitur, anuè propter maleficium; cum verò pendet lis separationis, debeantur nè mulieri alimenta, & in quem locum reponenda sit: in quem verò concessa separatione, & in quem pendente lite de matrimonio contrahendo; tandemque de casibus loquitur, in quibus queunt generatim Antistites dispensare: de reseruatorio fructuum, deque præsentatione, electione, & collatione beneficiorum facienda digniori, de narratiua dispensationis verificanda, de falsa causa vitiate dispensationem, etiam si impulsiua, deque forma concedendi dispensationem in foro interiori ab incursu Irregularitate fol. 79.

Quartum edocet affatim modum, tempus, locum, horam, reliquasque adhibendas conditiones ad consecrationem Episcoporum, multa adnectens dubia, quæ in hac materia contingere possunt, multaque etiam adiungens circa fatalia appellationum, & circa terminum probationum, quodque illa minime currunt durante tempore remissoriæ, aut compromissi, cuius vigore neque dictus probatorius terminus, fol. 104.

De ætate ordinan. rubric. 7. fol. 106. cum sex capitulis.

PRimum de ætate tùm in genere, tùm in specie sermonē habet, præsertim quod varia sit pro ordinibus constituta, & quæ ad tonsuram, item quæ obliget ad confitendum peccata, in qua peccare quis valeat, aut validè contrahere sponsalia, in qua incipiat quisque somniari; in qua censuræ vinculo ligari possit, in qua coire, in qua tutor fieri, & obligari, in qua delinquens nulla mulctetur pœna; in qua verò minoretur, & in atrocibus veniant nè minores decem & octo annis puniendi pœna ordinaria, cum duobus vetustis, atque alijs nouioribus exemplis fol. 106.

Secundum de ætate loquitur ad vnumquemque minorum ordinum, tùm veteri, tùm nouo iure inspecto, necnon de ætate discretionis multa subnectit fol. 109.

Tertium varias pro sacris ordinibus iure vetustiori, necnon Clemētinarum, & Tridentini Concilij enarrat ætates, tàm in sæcularibus, quàm Regularibus; addit multa de continentia sacro ordini annexa, cum nonnullis super ea re contingentibus dubijs; nempè si insignitus sacris ante pubertatem obligaretur ad cōtinentiam, ad eamque vtrum conditionali coactione ordinatus; quo tempore, quouè iure cæperit esse continentia annexa sacro ordini, quod illa antiquitus expressa promittenda erat, nunc verò tacitè inest, & qui illis est insignitus, sacrilegium propterea etiam committit, quod castitatem seruat, qui cum propria vxore concubit; ideò legatum relictum mulieri, si honestè, & castè vixerit, debetur si alias contraxerit nuptias: differentia ob id refertur inter castitatem, & continentiam, dùm castitatem voventi nefas est matrimonium inire; votum verò emitti an possit io his, quæ sunt de præcepto, vel quæ tantum de consilio; circumstantiam sacri ordinis an exprimere debeat, qui ioitiatus sacris, mentale peccatum committit; differanteque nè inter se mentale, & actuale peccatum; ordinariam verò pœnam an mereatur, qui delictum attentauit, nec potuit consumare: quin virginitas possit nè tantum suaderi, an insuper imperari? illamque rem magis voti, quàm præcepti esse, valeatque nè Pontifex cum monacho professo dispensare ad matrimonium contrahendum: num promotus ante ætatem recipiat caracterem, maximè si puero conferretur sacer ordo, & infans si consecraretur, si Episcopus fieret, eandemque annorum computationem quomodo faciendam ad constituendam legitimam ætatem fol. 110.

Quartum de pœnis constitutis, tùm aduersus promouentem aliquem ad ordinem, carentem ætate ad illum necessaria, quid si primam tonsuram, quin & suspensus à collatione ordinum fit irregularis conferendo; vtrum verò si ab vsu Pontificalium suspensus fuerit, & conferat: tunc verò an fiat irregularis celebrando, numnè suspensus ab aliquo actu, incurrat irregularitatem, illi se ingerendo: addit pœnam promoti ante ætatem, & si ministrando fiat irregularis; tempus in quo est promotus considerata dispositione iuris communis, & constitutionis; si pœnam incurreret, qui credens habere ætatem legitimam promoueretur, re vera careret, tuncque non fieret irregularis ministrando, quid verò si postquam aduertit non habere legitimam ætatem ministrauit, quid si dolosè tunc suscepit ordines, bona tamen fide ministrauit; sacerdotali ordine initiatus ante ætatem, vel alio in casu vetito per constitutione Pij II. vtrum dicatur irregularis, cum dicatur concelebrare dùm ad sacerdotium euehitur, sicque Episcopus consecratus ante 30. annum, verum fiat irregularis fol. 117.

Quintum de suspensione, & irregularitate

te tangit aliqua, & quis ab illis vigore constitutionis Pij II. contractis absoluat, tùm clericos saeculares, tùm Regulares; quando verò dicatur publicum delictum, & irregularitas, ad finem, vt cesset dispositio Concilij Tridentini in cap. 6. sessio. 24. de reformat. cuius Concilij auctoritate valeat suo confessario potestatem concedere ipsummet absoluendi, & secum dispensandi in casibus occultis, in quibus, & alios absoluendi facultatem dare posset, quorum permulta recenset exempla, quae in praxi contingere possunt fol. 121.

Sextum longum texit, & 163. numeris distinctum sermonem de aetate, tùm pensioni, tùm beneficio cuiquam collatino, electiuo, aut de iure patronatus idonea, etiam si aliquem haberet annexum ordinem, & consequenter de ordinatione ad vnumquodlibet beneficium necessario; de aetate etiam vnicuique dignitati, aut beneficio Regularium necessaria, necnon pro saecularibus dignitatibus, officijs, & exercitijs minutatim explicata, item de requisita, vt quis possit excommunicari, ad Imperium eligi, vel ad Imperium eligere; de aetate Intemeratę Virginis, Iesu Christi Domini Nostri, in qua nos resurgemus, affatim subiungens dubia multa, & quidem vtillima ad talium declarationem opportuna. Immò & ex eis sumpta occasione deflectit ad multa de praesentatione, de ordine requisito, si tempore impetrationis adesse debeat, vel satis sit postmodum adipisci, item de Commendatarijs, de Coadiutoribus, de praecepto ieiunij, de redditione rationum, de quotidianis distributionibus, de Vicarijs perpetuis, de congrua portione, de testibus, maximè si praesumantur subornati, ex eo quod pars illos alloquuta est de negotio, & si liceat illos instruere per modum reminiscentiae ad veritatem dicendam. De cappellanijs etiam multa infert, potissimum si sacerdotalem possidens, valeat per substitutum inseruire; quid verò cum ipse Cappellanus infirmatur, & si illa habeat onus vnius missae in die, an possit Cappellanus vnica saltem die in hebdomada vacare, & si subsistat onus praedictũ in beneficio appositum. De amplissimis etiã Cardinalibus multa fatur, necnon omnem ponit tractatum de electione supremi Praesulis, nihil intactum relinquens, quod maximè sit in ea re necessarium in praxi, etiam si facienda sit electio de digno omisso digniori, vel è contra, demumque de potestate Sacri Collegij extincto Papa, & quomodo ad ipsos Patres deuenerit potestas illum eligendi fol. 126.

De titulo ordinand. rubrica 8. fol. 165. cum sex capitulis.

Primum, tituli pro suscipiendis ordinibus attingit materiam, illumque duplicem esse probat, pro quibus suscipiendis ordinibus requiratur, quae sit pęna ordinantis, & ordinati absque titulo, num verò qui promouit aliquem ad minores, carentem sufficienti titulo, illum teneatur alimentare, fol. 165.

Secundum verò inquirit summam necessariam pro titulo ad honestè viuendum, & quibus consideratis arbitrari debet Antistes sufficientem esse; verbaque illa vitae necessaria, quae complectantur, quiduè significet aduerbium illud honestè, cumque ordinans non habentem titulum illi suppeditare alimẽta teneatur, explicantur quae veniunt appellatione alimentorum, quin & si propterea cogatur subministrare necessaria ad disciplinam acquirendam fol. 166.

Tertium autem praeter materiam eius capitis praecipuam de titulo pacificè possidendo, & in ordinando requisito, copiosè tractat materiam de pacifico possessore, necnon multa de fidei professione, de litis pendentia, de appellatione à possessorio, de citatione circumducta, deque peremptione instantiae, de prouiso ad secundum beneficium Curatum quando spolietur primo, de triennali possessione, de approbato ad Parrochiam si rursus examinari debeat si alteram vellet assequi, & si possit amplius ab Episcopo examinari, de allegante dispensationem, aut fidei professionem, si illi credendum sit, deque vtili differentia inter possessionem triennalem, & annalem, fol. 168.

Quarti materia est, eaque optimè explicata, de titulo patrimoniali, aut donationis, Vicariae perpetuae, Coadiutoriae, Beneficij quaerendi, Ecclesiae receptitiae, alterius cui ascribitur, beneficij metu renuntiati, alterius consistentis in distributionibus; quin & patrimonij vniti cum beneficio, in eorumque explicatione inferuntur complura de haereditate, euictione, laesione, postulatione, Ecclesia receptitia, Parrochia fructus tenues retinente, de Parrochianis si cogi possint, & quando suppeditare alimenta Parrocho, tandemque de casibus, & qui hi sint recensentur, in quibus promouere licet indigentem titulo fol. 175.

Quintum pęnas complectitur ordinantis, & ordinati sine titulo, aut illo ementito, aut

retro-

retroceſſo, ac prouiſionem beneficij per Epiſcopum faciendam eiuſmodi ordinato, & interim ſubminiſtrationem alimentorum; illaque ſint ne præſtanda habenti genitorem diuitem, cum Pater filium alere conſtringatur: additis ampliationibus, & poſt interitum illi legitima debeatur, ipſaque qualis eſſe debeat, & quomodo perſoluenda adiungit, tametſi diuiſionem ad certum tempus Pater inhibere valeat, & inueſtigetur ſi debeatur renuncianti bonis paternis, maximè propter aſſignatam, ſed non ſufficientem dotem, tametſi ob ingratitudinem, aliaſque ſimiles cauſas priuari poſſit, necnon alimentis: probat etiam teneri Patrem ſuccurrere, & patrimonium conſtituere filio volenti promoueri, ad quod poſſe à Iudice compelli, ſicuti ad conſtituendam donationem propter nuptias volenti vxorem ducere, aut filiæ volenti nubere, ad ſibi perſoluendam dotem: agit præterea de beneficio à promouente collato, & euicto, ſi promouens teneatur rurſus prouidere, aut ſi titulus chaſmate perijt, vel ſi promotus habeat inſufficientem, ſiuè conſiſtentem in diſtributionibus, aut ſi cum ordinatore pactus ſit nolle petere alimenta: numuè præſtanda ſint alimenta extra domum ordinantis volenti cómorari, quodque poſſint ordinati obtinere Pontificium reſcriptum, quo ordinans conſtringatur, quod in forma pauperis dicitur, & in multis, qui recenſentur caſibus non ſuffragatur, illudque an de ſubreptione notetur, ſi penſionis, quæ poſſidetur non meminerit, ſicuti & beneficium cum impetratur nulla facta mentione alterius, aut etiam penſionis: ex quibus ſumpta occaſione multa de filijs Imperatorum, vel Regum explanat, ſi ſcilicet in vita patris, ita appellentur, quò vero noſtris temporibus honorentur titulo: ad Imperium non propagatione naturali, ſed electione perueniri, quin Rex prius eligitur ſucceſſurus ad Imperium: itemque ſi ordinibus inſignitus reputari inhabilis ad ſimplex beneficium poſſit: & ſi beneficium habens ordinem annexum, quis à Papa obtinuit, poſſit ab Epiſcopo examinari, cum ordo annexus conferendus eſt, quodque ordinatus ad titulum beneficij, quod in ſpe habet incurrat ſuſpenſionem: ſimonia an committatur in tituli retroceſſione, illaque vtrum nè ſubſiſtat ſi ordinationem antecedat, quin & caſus multos addit, in quibus nulla incurritur ſuſpenſio, quamuis primo aſpectu in eis videatur, quis ſine titulo promotus: dictum autem titulum non requiri in Regulari ordinando, niſi tamen profeſſionem nondum emiſerit: in eo verò, qui nulliter eſt profeſſus, quid ſeruandum adiungens fol. 181.

Sextum loquitur de titulo ab ordinato non diſtrahendo, & ſi beneficialis ſit non reſignandus niſi facta mentione, quod fuerit ad illius titulum ordinatus, & admitti, vt poſſit, quæ requirantur, quare Procurator ad reſignandum conſtitutus reuocari à conſtituente an poſſit, anuè cogi perficere reſignationem, & vigore Concilij Tridentini, an etiam permutatio ſit prohibita, eo caſu, maximè ſi pinguis beneficij cum tenui, illaque an præſumatur fraudulenta, præſertim ſi penſio ſuper pingui fuit conſtituta: titulus verò patrimonialis an vendi poſſit, & requiratur nè tunc Epiſcopi conſenſus, quodque donatio facta in titulum ordinandi reuocari nequeat, illaque ſi fuerit à parente facta, in legitimam nec ne computetur: in fructus autem beneficiati non concedi exequutionem fieri, neque cadere obligationem, & qui diſtraxit rem non facta mentione promotionis ad illius titulum, an aliquam præter nullitatem incurrat pęnam fol. 195.

De ordinibus ſuſcipiendis á proprio tantum Epiſcopo rubric. 9. fol. 199. cum nouem capitulis.

PRimum non ſolum probat ordines recipi ab alieno Præſule non poſſe, tàm ſi Italus vterque ſit, quàm ſi Vltramontanus, qui vellet ordinibus inſigniri, aut alter Italus, alter verò Vltramontanus, aut de ijs, qui medium tenent locum, ſed etiam de pęnis loquitur ordinantis externum, etiam ſi ille laicus ſit, quid verò ſi minoribus tantum, & ſi conferatur, vtrum imprimatur caracther, necnon de ordinante externum, cum dimiſſorijs exprimentibus titulum donatum: inſcio tamen Epiſcopo retroceſſum, aut titulum inſufficientem, ſed ſatis eſſe, ſi mentitus eſt Epiſcopo, de Abbatibus valentibus ordines conferre, de ordinato ab alieno Abbate ſine licentia proprij, ſi recipiat caractherem: de conferente ordines non habente facultatem illos dandi, publicè tamen credebatur habere: de excommunicatione non ferenda niſi in ſubditos, ac de ſuſpenſione non ſemper inducente irregularitatem fol. 199.

Secundum fatur de ſecunda pęna ordinati ab alieno, ſcilicet inhabilitatis ad beneficia, quamuis non priuetur obtentis; fructibus verò illorum priuetur, de declaratoria

incur-

incursus censurarum, illaque præsertim si necessaria sit ad priuationem fructuum: de fisco si repetat bona alienata post patratum crimen causans priuationem ipso iure; ac si priuilegio clericali priuetur ordinatus ab alieno, sique fructibus modestè saltem alimentari debeat, quiduè dicendum in excommunicato fol. 203.

Tertium, de Regulari non ordinando ab alieno Episcopo loquitur, quin neque à proprio, sine dimissorijs sui Superioris Regularis, & qui sit illius proprius Antistes, & à quo sint ordinandi Nouitij, quæque sit pœna tùm Religiosi promoti, tùm Episcopi promouentis sine dimissorijs Superioris Regularis, quiduè præseferat priuatio à communione reliquorum, fol. 205.

Quartum, de habente potestatem dispensandi eum promoto ab alieno sine dimissorijs tractat, tùm vigore constitutionis Pij II. tùm Concilij Tridentini, & consequutiuè de ratihabitione multa scribit, fol. 207.

Quintum, de vsu Pontificalium vetito in aliena Diœcesi agit, eiusque explicatione, & quæ sub tali prohibitione contineantur, de insignijs, & ornamentis Episcopalibus, & quæ illa sint, quibusuè vti in locis exemptis, aut in alieno territorio possit Antistes; de Episcopo baptizante, aut matrimonium celebrante si mitra vti debeat, sique valeat sibi facere deferre caudam in externa Diœcesi, tandemque de inultato ad conferendum ordines, in aliena Diœcesi vtiliora inquirit, potissimumque si in inuitantis subditos tantum conferre ordines valeat, an etiam in alienos habentes dimissorias suorum ordinariorum, & consequutiuè de intellectu tractat cap. 5. Concilij Tridentini sess. 6. de reformat. fol. 207.

Sextum, quibus concurrentibus sit permittendum extero celebrare, exercereque Sacramenta exarat, sique beneficia sint conferenda alienigeno, sique commendatitiæ literæ sint de forma, vt ille celebret, an Sacramenta ministret in aliena Diœcesi, si clerici minoribus tantum insigniti aduocari possint à suo Episcopo, sique cogi ad seruiendum Ecclesiæ, quæque sit pœna statuta in celebrantes absque commendatitijs literis in territorio alieno, vel cum literis falsis, quæque sit ratio ob quam interdicitur externo celebrare sine prædictis literis, fol. 211.

Septimum, licere quandoque ordinare alienum probat, & consequutiuè de literarum speciebus agit, scilicet de dimissorijs, Reuerendis, & Commendatitijs, ac de breuibus extra tempora, vel in temporibus appellatis, illaque si essent, cessante causa concessionis, nempè si esset vacatio sedis Episcopalis, ob quam facultatem ordines recipiendi concessit Papa: tandemque de pueris tractat excommunicatione ligatis, & à quibus sint absoluendi, maximè postquam facti sunt maiores, fol. 213.

Octauum, longo sermone, declarat, si dimissorias concedere sit iurisdictionis Episcopalis, ac propterea si ab inferiore Prælato, Vicario, aut Capitulo concedantur, siuè à Vicario Papæ maximè statim; quis verò dicatur proprius Superior abundè explicat, necnon qualitatem domicilij, originis, & beneficij, additis dubijs omnibus, & declarationibus superinde contingentibus, aliaque multa extricat de dimissorijs, interstitijs, homicidijs, irregularitate, dispensationibus, sententia ex deductis prolata, & quando gratiæ, dimissoriæ, seu licentiæ expirant, fol. 216.

Nonum, de familiaritate, & requisitis ad illam acquirendam, & illa acquisita possit nè Episcopus promouere suum familiarem, & quibus concurrentibus, itemque valeat nè eum illo quò ad illegitimitatem, siuè interstitia dispensare; quiduè si Episcopus titularis sit, necnon si pœnam aliquam incurrat ordinans familiarem, nullo vel post longum tempus collato beneficio eidem ordinato: postremò fatur de priuilegijs familiarium Episcoporum, illisque vtrum gaudeant Colonus, Massarius, Notarius, siuè Actuarius, & Scriba, fol. 233.

De cler. per saltum promot. rubr. 10. fol. 238. vnicum continens caput.

ORdines gradatim suscipiendos esse demonstrans, & caracthere m nihilominùs recipi si præpostere conferantur, sique Episcopatus conferatur Presbyteratu carenti, & quæ sit pœna ordinati per saltum, ipseque à quo dispensetur, eum explicatione cap. 14. sess. 23. Concilij Tridentini, quiduè respectu ordinis prætermissi agendum sit, cum eo præsertim, qui anceps est, fuerit ne omissus, vel collatus ordo, fol. 238.

De personis prohibitis promoueri rubr. 11. fol. 241. tria supra triginta complectens capita.

QVorum primum licere cuicumque promoueri non prohibito, ex aliqua causa, illumque propterea impediri ab Episcopo

scopo nè ordines suscipiat non posse: deindeque ad necessariam cognitionem contentorum in sequentibus capitibus præmittit distinctionem, quædam requiri ad collationem ordinum de necessitate Sacramenti, quædam verò de necessitate præcepti, sub qua contineri omnes promoueri vetitos, fol.241.

Secundùm, de sexu muliebri fatur ad ordines inhabili, necnon ad actus ciuiles, de earum vitijs, maximè quod sint reconditarum rerum propalatrices,& si qua illarum sit clerici concubina, cuius sit fori, quiduè præseferant nomina illa Diaconissa, & Presbytera, fol.242.

Tertium,de Hermaphroditis continet sermonem,cum distinctione concludens an ordinum sint capaces, si Religionem intrare queant,si in ea profiteri,si ad feudum ad masculum pertinens an succedat, quid si ementito sexu Religionem ingressus est, quidue dicendum in eo,qui vtrumque sexum parem habet, aut de hominibus neutrius generis, aut sexum mutasse constaret: multis de his additis exemplis, demumque explicat quis sit, qui Hermaphroditus appelletur, illius nomen vnde prodierit cum periucunda, sed breui illius fabula,fol.244.

Quartum,ad declarandam secundam speciem distinctionis constitutæ in cap. 1. quatripartita vtitur distinctione,quod alij prohibentur ob defectum, alij ob vitium corporis, alij ob infamiam: cæteri verò ob delictum,& quia illud,quod ex defectu procedit complectitur carentiam idoneæ ætatis,ideò de illa multa scribit,& quidem vtilia,tùm pro ordinibus, tùm pro alijs actibus, ac de modo probandi illam, necnon de causa scientiæ requisita ad illam probandam, fol.247.

Quintum, de carente libera voluntate tractat,& propterea de ordinato præcedente coactione, subijcit si receperit caracterem, & cum distinctione respondet de coactione absoluta,siuè præcisa, & conditionali, siuè causatiua, & si fidem abnegans metu mortis sit hæreticus,& ordinatus per vim conditionalem sit nè obnoxius ad continentiam,metusuè verum annullet ipso iure votum,siuè iuramentum, fol.248.

Sextum, longum ponit tractatum de bigamia,scilicet quotuplex illa sit,cum declarationibus vniuscuiusque speciei, si impedimentum ex illa prouenies auferat baptismus,si bigamus sit,qui mulierem quomodocumque corruptam duxerit, an qui virgini nupserit, & deflorauit: cum qua deinde ab altero cognita rursus coiuit; quid si rem habuit à Superiore compulsus,quid si cum vna contraxit validè,cum altera inualidè,& fornicator cum pluribus, aut cum vna corrupta non censeatur bigamus, & ratio distantiæ additur, cur prædictus non sit bigamus,vtique verò ducens corruptam, ad cōtrahendam bigamiam duo requiri,& coitus cuius requiratur,& si copula satis sit absque seminis emissione, numque affinitas contrahatur ex sola copula absque prædicta seminis emissione,semenque mulieris an concurrat ad generationem, bigamus à quorum ordinum promotione arceatur,quæ sint pœnæ,quibus puniuntur bigami,clericus coniugatus si bigamus, an perdat priuilegium, quæ sit pęna ordinantis bigamum; quando cœperit irregularitas annexa esse bigamiæ, nùm omnis Apostolorum constitutio dicatur de iure diuino: dispensare cum bigamo quis valeat, cum distinctione si ad ordines, vel ad beneficia, & si dispensatus ad ordines dicatur ad beneficia, quandouè auferatur bigamiæ impedimentum sine dispensatione, omnisque irregularitas à iure humano procedat: quia mulieres longe propensas esse ad libidinem, auctoritatibus, & exemplis ostendit, sicuti & illarum genus honestandum esse, necnon illas viris sapientiores esse oportere,& quam ob rationem subnectit, fol.251.

Septimum, de Neophitis non ordinandis fatur, de eorum duplici specie,de rationibus ob quas vetantur ordinari,& tempore, quousque protelетur promotio,& si tantum ad maiores, an etiam minores, & de filijs Iudæorum à natiuitate baptizatis, non prohibitis beneficia acquirere; quod eadem distantia temporum requiritur in Regulari, quæ in sæculari ordinando, minutatim addita prædicta distantia de vno ad alterum ordinem,necnon ad Episcopatum, & officia Regularium, quæque perscrutanda sunt ab ordinatore neophiti,fol.261.

Octauum, de inhabilitate seruorum ad ordines, siuè Religionem loquitur, cum distinctionibus, & declarationibus opportunis, ac de seruis tractationem omnem adiungit,eorumque qualitatibus, & speciebus, necnon de Ascriptitijs, Vassallis, Angarijs, Libertis, liberis Colonorum, deque eorum Patronis, ac Iuribus à libertis debitis ipsis Patronis,cum declarationibus prædictorum Iurium,fol.264.

Nonum, de debitore agit, illeque sit creditoris seruus, ordinibus quando insigniri prohibeatur, quandouè obligatus ratiocinijs,si delegans debitorem liberetur, & debitor cedentis, quando teneatur cessionario

iterum

iterum soluere, nouatione quando recedatur à priori obligatione, fideiussor prioris obligationis vtrum dicatur liberatus, si secunda addatur: illeque experiri contra principalem, quibus in casibus valeat: altiores assumere nullus prædictorum vetetur: hæres etiam debitoris, & obligati ad ratiocinia prohibetur ordinari, num verò Religionem ingredi, fol. 270.

Decimum, cessionis bonorum amplum continet tractatum, insuperque de clausula salua moderatione loquitur, de Episcopis, & Baronibus si possint facere gratiam, de nequeunte persoluere pœnam pecuniariam, quando veniat corporali affligendus, de commutatione pœnarum, de cessione si prosit fideiussori, de exceptionibus coherentibus personæ debitoris, si fideiussoribus cōmunicentur, & propterea de fideiussore debitoris Patris liberati, vltrò quod facere potuit, aut Patroni, Soceri, Mariti, Socij, Militis, Magistratus, & similium, item de exceptionibus rei coherentibus, moratorijs, induciis, annalibus, seu quinquennalibus, de fideiussore si admittendus sit ad cessionem, quando clerico denegetur priuilegium cap. Odoardus, & si dum petit admitti ad illud, veniat carceribus mancipandus, & si impetrato breui protelet expeditionem, quid agendum: Clericus autem coniugatus, siuè in minoribus, an illo priuilegio gaudeat, & quomodo sit succurrendum debitori carcerato, & petenti cibaria à creditore negante subministrare, fol. 274.

Vndecimum, de irregularitate tractat abundè, & propterea eius species explicat, à quibus priuet, quomodo succurratur irregulari, an admittatur ad beneficia, an gaudeat fructibus, an iuuetur clausula teque absoluentes, an facultate concessa in Iubileo: an eam incurrat, qui inebriari consueuit, ipseque an sit ordinandus, an etiam, qui vouit non bibere vinum, an ille qui vomere solet, an cantans Epistolam sine manipulo, vel Euangelium sine stola, & de dispensatione etiam loquitur concedenda irregulari, & à quo, aliaque addit vnumquodque prædictorum tangentia, cum annexis, & connexis, fol. 286.

Duodecimum, de coniugato fatur, & eius inhabilitate ad ordines, & beneficia, tùm obtempta, tùm obtinenda: quid verò si matrimonium iniret inualidum, nè vacent beneficia per sponsalia de futuro, vtrum pensio subsequenti matrimonio nullo; differentia quænam sit inter priuationem ipso iure, & per sententiam; si excommunicationem incurrens ob non paritionem literarum Apostolicarum eligi possit, aut beneficium ab alio, quam à Papa impetrare: qua pœna castigetur coniugatus suscipiens ordines, quo priuilegio potiatur clericus coniugatus, eoque non priuetur exercendo officium laicale: lex posterior contradicens anteriori, an illam reuocet si illius non meminerit: personam verò clerici vxorati constringere an possit Iudex laicus, quid pro causa ciuili, & si consuetudo suppetat, vt omnibus gaudeat priuilegijs, an illis potiri debeat, fol. 291.

Decimumtertium, quingentis & vndecim numeris distinctè extricat totam illegitimorum materiam, tùm attento iure canonico, tùm ciuili, maximè quo ad successiones, & impetrationem beneficiorum, officiorum, & dignitatum Ecclesiasticarum, & de successione attenta cōstitutione Pij V. cui nonnullæ adduntur, & vtiles declarationes, & restrictiones: insuperque tractatulum continet de dispensationibus, cum quindecim causis validis ad dispensandum, de rescriptis, de insignioribus clausulis solitis in illis apponi, scilicet de illa, si preces veritate nitantur, de non tollendo iure quæsito, de altera quam & quas, vocatis vocandis, contradictores compescendo, constito & constito de re iudicata, si inueneris si per diligentem examinationem: Parito, fine retardatione, Amoto, defendas inductum; non retardata solutione pensionis: quouis modo vacet, & prout de iure: Postmodum de appellationis agit inhibitionibus, de legitimatione per rescriptum, aut subsequens matrimonium, de exceptione declinatoria, recusatione Iudicis, de arbitris, de iurisdictione pendente, seù perpetuata, de valore exprimendo, & eius probatione, de delegatis, de legitimo contradictore, de desertione appellationis, de exequutione sententiæ, tandemque copiosum adnectit tractatulum de Iurepatronatus, cum casibus in indiuiduo circa prædicta omnia, cumque annexis, & emergentibus, quæ summatim referre impossibile esset, fol. 304.

Decimumquartum, imperitorum defectum continet, & consequenter de inhabilitate illius vigore ad ordines, officia, & munera, etiam laicalia, nec non ad beneficia: de Doctrina Christiana, & si illam ignorans, detineri possit à contrahendo matrimonio, vel ad illam addiscendam cogi ab Episcopo possint fideles per censuras: decem præterea recenset conditiones, quarum aliqua carens sit inhabilis ad beneficia, cum declarationibus, easdem decem conditiones requiri ad pensionem, cum explicationibus adnectit,

necnon quod inhabilis ad beneficia, dicitur, & ad pensionem, illaque si loco beneficij sit, vtque subsistat, sit nè beneficij valor, & à quo iustificandus, quodque successor persoluere teneatur pro terminis antea decursis, cum declaratione; hæredibus autem pensionarij sit pro rata soluenda, eumque moritur beneficiatus, à quo sit præstanda pro eodem anno interitus, maximè vbi succedit Camera Apostolica vigore spoliorum, maximè pro portione peruenta ad hæredes titularij, vigore gratiæ Apostolicæ circa fructus, fol. 406.

Decimumquintum, excommunicationis materiam affatim explicat, scilicet quotuplex illa sit, à quibus alterutra priuet, quis absoluat, declaratoriam quando requirat, quando etiam determinationem, illaque quomodo, & contra quem facienda, appellatio quando suspendat, vel deuoluat præmissa distinctione, si ab excommunicatione, vel declaratoria interponatur, & vtroque casu si præcedat, vel sequatur; ipsius excommunicationis effectus etiam recenset: insuperque de clausula fatur, teque absoluentes, de hæreticis, de Regulis Cancellariæ, de rescriptis, & noua prouisione, de fructibus beneficiorum, de pœna legali quando in conscientia persoluenda sit, de differentijs pœnarum ipso iure, & per sententiam, de alienatione bonorum facta à committente crimen inducens illorum priuationem, de gestis per occultum excommunicatum, de distributionibus, & quando illas excommunicatus consequatur, de absolutione cum reincidentia, vel ad cautelam, siuè ex falsa causa, de contumacia, eiusque triplici specie, de monitione si præcedere debeat excommunicationem: ad quam procedere quando prohibeatur Iudex Ecclesiasticus, lateque de monitionibus generalibus ad finem habendi reuelationes, & ad illas spectantia vtiliora continet, & in praxi necessaria, quin ad executorem Apostolici significauit, tandemque imprecationem, eamque pergrauem addit aduersus excommunicatos omnes, fol. 417.

Decimumsextum, materiam suspensionis explicat, præsertim quando, & qualis suspensus sit inhabilis ad ordines, siuè beneficia obtinenda, quando etiam priuetur obtemptis, quando fructibus beneficiorum, & quando illis potiatur iniustè suspensus: iustè verò an saltem alimenta habere debeat, cuius sit efficaciæ suspensio simplex, cuius verò suspensio ab officio, siuè Diuinis, sinè à Pontificalibus, sinè à beneficio, fol. 449.

Decimumseptimum, tractatum continet de corpore vitiato, ideoque hominis anothomiam facit, atque à vertice capitis adusque plantam pedis minutatim, & distinctè loquitur, ostenditque qualis deformitas, aut quale impedimentum operetur prohibitionem ad assumendos ordines, obtinendas dignitates, beneficia, sinè officia, necnon in vnoquoque defectu vtiliora congerit scitu digna, ac necessaria, sub ducentis, & octo numeris comprehensa, abundeque explicata, vt impossibile crediderim in breue compendium redigere, fol. 457.

Decimumoctauum, de infamia loquitur, eiusque distinctionibus, & casibus, ex quibus, & in quibus incurratur, an etiam si per viam exceptionis procedatur, quæ concurrere debeant ad illam contrahendam, à quo aboleatur: item pœnis ob eam contractis, siquè fustigatus, vel ad triremes damnatus post redditum ordinari valeat: nobiles nè sint pœnis ignominiosis plectendi; ideoque non furca suspendendi, non fustigandi, non ad triremes conijciendi, dictaq; pœna in cuius locum successerit: ordinati verò postquam à triremibus exierint, possintnè ordines exequi, missasque celebrare, fol. 497.

Decimumnonum, periurij materiā explicās loquitur de eius grauitate, pœnis, & quis ab eo absoluat, item de iureiurādo, requisitis ad illud, de rebus à iurante tangendis, ab illo relaxatio concedatur, & à quo; ab illa liceat nè appellare, in ea vtrum requiratur citatio partis, si partis remissio eximat iurantem à periurio, minor deuincatur nè iuramento, illiusque contractus an iuramento firmetur: tempus quale sit pubertatis, cum distinctione masculorum, & fœminarum, addita ratione diuersitatis. Pubertati proximus an comparetur puberi, læsio ita præcedere oporteat vltra dimidiam si maior, ac si minor iurauit: Canonici successores iurantium non indigent absolutione, non etiam hæredes quamuis eos obliget testatoris iuramentum, fol. 503.

Vigesimum, de vsurarijs, & vsura copiosè fatur, cum illius definitionis vniuscuiusque particulæ, definitione, distinctione, probationis, modo, & casibus multis practicabilibus, vsurariorumque pœnis, modo procedendi aduersus illos, restitutione ab illis facienda, siuè ab hæredibus, ad eamque vtrum censura cogi possint; & quæ sit satis; generaliter verò loquendo, quod omnis restitutio sit gradatim facienda additis declarationibus, loquitur etiam similiter abundè de cambijs, eorumque vi, efficacia, & rigore, de literis cambij, & quando scribentem illas liberent, aut recipientem obligent, quandouè

præsu-

præsumantur acceptatæ, fol. 515.

Vigesimumprimum, de pœnitentia solemni, vel publica breuiter agit, & si qui illarum alteram fecerunt ordinari queant, aut beneficia acquirere, aut matrimonia inire, numquè abiurans ob suspicionem hæresis perdat antea impetrata beneficia, quid in hæretico formali prima vice abiurante, numuè Episcopi vetentur cum illis dispensare ad suscipiendos minores, quibus ex causis fuerit instituta solemnis pœnitentia, nomenque pœnitentiæ quatruplicitersumi cum declarationibus addit, fol. 533.

Vigesimumsecundum, infandissimi criminis sodomitici tractatulum extricat, quam illud sit graue, quamque omnibus abominabile, quæ pœnæ tanto sceleri ex varietate legum irrogatæ fuerint, quæque clericis à iure canone, & constitutione Pij V. eamque in quibus casibus restringi, in quibus verò ampliari subnectit, in eoque delicto si procedi, & ad quem finem possit post mortem, matrimonium ob illud separetur, affinitas non contrahatur, illud attentans an veniat eisdem puniendus pœnis, quid in Clerico retro abutente muliere, aut vitio bestialitatis laborante, si ad priuationem beneficij tunc requiratur declaratoria, si tale crimen sit mixti fori, si dormiens patrãs, veniat aliqua pœna castigandus, demumque tractat, quæ sint luxuriæ species, cuiusque grauitatis sit peccatum pollutionis simplicis, fol. 535.

Vigesimumtertium, vniuersam homicidialem materiam fusè digerit, & post declarationem vniuscuiusque verbi definitionis homicidij, additis casibus multis, qui ex eis euenire quoquo modo possunt, explanat reliqua sub quadruplici homicidij distinctione illa, quod vel committitur iustitia mediante, vel casu eueniente, vel necessitate cogente, vel sola voluntate instigante, ac præterea de abortis, de irregularitate, de dispensationibus, de intelligentijs ad cap. 7. Concilij Tridentini sess. 24. de reformat. Item de vocatione, ac de pœnis, quibus puniendi sunt eiusmodi homicidæ, etiam si laici sint; de potestate Capituli sede vacante, ac de officio Vicarij, & si Episcopi sententia subsit iurisdictioni Vicarij Archiepiscopalis, fol. 542.

Vigesimumquartum, de curialibus loquitur, & sic de Iudicibus, Assessoribus, Notarijs, Aduocatis, alijsque Ministris Iustitiæ, de Militibus, de Medicis, tàm Physicis, quàm Chirurgis; de Feudatarijs, Histrionibus, & alijs, & incidenter de iure adhoc de iusto bello, & de his, qui possint, & quando dispensare cum Curialibus, tùm ad ordines suscipiẽdos, vel in susceptis ministrandum, quam ad beneficia, aut dignitates, fol. 581.

Vigesimumquintum, furti perbreuem, sed vtilem complectitur tractatum, eius nempè species, & requisita explicans, necnon in quibus, & quando committatur de seruo aufugiente si præsumatur illud patrasse: de capto cum furto vtrum sit relaxandus, si Dominus rei attestetur sua voluntate expisse, de re furata, si perijt in cuius perijsse dicatur damnum. De restitutione facienda, & à quibus, cum multi surripuerunt rem: de pœna infligenda pro furto, de fure, qui sit nè propterea inhabilis ad ordines, & beneficia, vtrum in hoc delicto sufficiant præsumptiones, quod constare debeat de corpore delicti, quibus illud probetur; de reperto cum furto extra territorium delicti, si detineri, & puniri possit, ac de alijs similibus casibus, quin & de occultante res furatas, de receptante malefactores: de eo, qui inuitus hospitatus est bannitum: de pœna Baronum receptantium bannitos: de receptante malefactorem sibi affinem: de ignorante receptãte criminosum: de modis quibus probatur, quod scienter receptauerit: de personis, quæ furti pœnam euadunt, ac de furto si operetur hypothecam in rebus furantis, & qui sit in illis præferendus: quin & casum in quadam Ecclesia Neapolis successum, eumque horrendum refert in hac materia, fol. 586.

Vigesimumsextum, de hæreticis tractationem continet, scilicet, qui dicantur hæretici, quæ concurrere debeant, vt ita reputentur, de illorum pœna, quæ sit eorum distinctio, quod alij pertinaces, alij pœnitentes sunt, quomodo hæresis probetur, quæ sit inter illum, & schisma differentia, propositionum genera quot sint, & quæ hæreticales, de filijs hæreticorum, eorumque qui puniantur, & qua pœna, quauè fautores, receptatores, & fautores illorum, quauè filij dictorum fautorum, &c. consequutiuè autem de testibus fatur: de abiuratione, de relapsis, de tortura illis inferenda, quomodo & ad quem finem, de blasphemia quoque abundè agit, de superstitione, magia, sortilegio, diuinatione, ac maleficio, cum declarationibus, & explicationibus multis: de competenti Iudice in hoc crimine, de expensis in eo permissis: quin & alijs in reliquis causis, maximè Procurationibus, necnon alijs apud Executores dispensationum permissis, aut vetitis, fol. 594.

Vigesimumseptimum, simoniæ crimen explanat cum eius definitione, diuisione, in mentalem, conuentionalem, & realem, illarumque explicationibus, & casibus, qui oc-

currere possunt, necnon confidentiali: quin & modum subijcit probandi simoniam omnem, maximè confidentialem, maximeque attenta constitutione Pij V. Insuperque de clausula loquitur ex deductis,& absoluto ob non probatum delictum, maximè si rursus molestari possit, & si noua inditia debeant per se sufficere, an coniungantur antiqua, necnon de propinquis, & proximioribus, siuè de prima, & secunda instantia, deque articulis,& illorum impertinentia,sique liceat in priori instantia non productum in secunda producere: exemplum, simonia in illa non opposita possit nè in altera opponi,quæ sit causa criminalis,& protestatio de impertinentibus si necessaria sit ad illorum reiectionem, ipsaque pro tempore fieri debeat, & quæ cum illa concurrere, fol.618.

Vigesimumoctauum,tractationem cõplectitur falsi criminis,potissimum illius species extricat referẽs,tria requisita ad illius essentiam;agitq; de modo probandi,de pœnis tàm respectu laicorũ, quàm Ecclesiasticorum, de illam fabricante, siuè vtẽte,ac de remissione à falsario petita,de Iudice cognoscere debẽte,loci scilicet fabricatæ, vel vsus: de teste falsum deponente vigore remissorialium, si puniatur à Iudice delegante examen,vel coram quo deposuit: de producente falsam scripturam,deque respondente se velle vti si veræ sint,fol.634.

Vigesimumnonum, de numismate loquitur,quis primus illud excuderit,quo genere, quouè metallo quisque vsus fuerit,in eo quæ intuemur,monetam cudere sit de regalibus, & alius si cuderit veniat tanquam falsidicus puniendus, etiam si in pondere, forma, & materia iusta fuerit, multo magis si etiam materia peccet, sub his speciebus comprehendi adulterantem: an verò ioco tingentem,sub altera verò diminuti ponderis comprehendi tondentem, nisi tamen grauioris ponderis circumciderit; sic verò puniendus cum reliqua concurrunt, sed tanti detraxerit,quanti erogauerit cudendo, qua pœna mulctetur falsans monetam: qua verò expendens, & quilibet teneatur istud propalare crimen falsitatis,non tõdentis,ex eo damnatus non appellet, puniatur etiam Dominus domus,in qua licet ipso ignorãte patratum est,vt illa addicatur fisco,nisi viduæ,vel pupilli sit, cuius generis debeat esse moneta creditori persoluenda, vt ille recipere teneatur, & vbi monetarum suspicetur mutatio an possit solutio præueniri: expendere an quis valeat monetam falsam tuta conscientia ad ipsum peruentam; moneta expendi solita alicubi iuxta pondus aliò transferri, vtrum liceat, vbi expenditur ad valorem cunei? excommunicatione nemo ligatur falsans quouis modo monetam, & conuictus de tali crimine, an ordinari possit, fol.638.

Trigesimum, pauca quædam de crimine læsæ maiestatis congerit,præsertim, vt prohibeatur ordinibus insigniri,qui illud patrauit, etiam si in Principem temporalem; in quem si Clericus aliquid committat, an tali crimine notetur; filij insuper committentium illud ad honores euehi prohibentur, aut clerici fieri, quod si tunc erant clerici minimè altiores assumere vetantur, crimenque istud an proditione committatur, fol. 640.

Trigesimumprimum, proditorij delicti continet materiam, iureque merito longum texit sermonem ad cognoscendum, quando dicatur quis proditor, aut vulnus proditorium commisisse, maximè respectu gaudendi indultu excipiẽre delictum proditorium, eumque qui sclopi ictu vulnerauit: insidiæ nomine quid veniat, & si Princeps dicatur loqui secundum consuetudinem loci sui, vel illius ad quem sermo dirigitur;reperianturque nè arma inducentia præsumptionem proditionis, aliaque multa addit de vsu loquendi, deque modo probandi illum, fol. 642.

Trigesimumsecundum,de reuelante secretum fatur,quodque ille inter proditores numeretur, necnon de sigillo confessionis, de his,qui propterea sunt inhabiles ad ordines, & beneficia, eorumque filijs, necnon de modo probandi reuelationem confessionis, aut tentatam fuisse mulierem in actu ipso confessionis, de pœna cognoscentis filiam spiritualem,ac de proditore, & alijs, qui indultu Principis laici gauisi sunt si ordinari valeãt, maximè absque alia dispensatione,quiduè in eorum filijs dicendum,fol.656.

Trigesimumtertium,& postremum de cęteris omnibus criminosis generatim loquitur,illique quando sint inhabiles ad ordines, beneficia, honores, aut officia; quiduè de accusatis tantum, necnon abundè loquitur de testibus,eorumque repulsa, de falatio, ac de condemnato ad triremes vita durãte, ac perpetuos carceres, si etiam dicatur priuatus beneficio, vltra sentẽtiam condẽnantem pro homicidio,si dicatur necessaria expressa priuatio beneficij? missas autem celebrare an permittendus sit criminosus pendẽte accusatione, præsertim ob simoniam, habilitatus etiam an possit; criminosus autem, vt quis dicatur an satis sit vnicum perpetrasse facinus,& alia plura practibilia,fol.660.

De

De Regularibus rubric. 12. fol.665.cum sexdecim capitibus.

PRimum, de monasticæ vitæ professoribus agit,quibusque nominibus antiquitus appellati fuerint, cum eorum declarationibus,illosque tunc emisisse professionem: de Canonicis Regularibus quoque fatur, quin Mendicantibus, additque differentiam inter Fratres, & Monachos; Religionis nomen vnde prodierit, Religiosæq; vitæ quando initium fuerit, fol.665.

Secundùm inquirit,& explicat requisita inuestiganda antequam aliquis admittatur ad habitum,scilicet ætatem,nè parentes habeat in necessitate constitutos,si Spiritu Diuino an leuitate aliqua adductus,sique seductus fuerit, ac propterea declarat quanta sit filij erga parentem egentem obligatio, quæ sit illius necessitas valida ad detinendum filium ab ingressu,an tantum necessitas victus,vel alia, etiam quæuis: insuper quod Religionem ingressurus diù cogitare debet, quid agere velit,quod bona seducti, ac blanditijs adducti ad ingrediendum Monasterium non Monasterio, sed illius parentibus præstanda sunt, ideoque voluntatis exploratio fit nonnumquam antequam suscipiat habitum, aut confestim illo suscepto, quodque nemo ad illum admitti debet,nisi Ordinarij loci accedat approbatio, fol.667.

Tertium, de anno professionis vtiliora congerit, deindeque longum continet sermonem de nouitijs præsertim si possint, & à quo promoueri,absolui, beneficia consequi, priuari obtemptis, exequi vota, alia emittere, beneficia resignare, donare, testari,renunciare;gaudere, priuilegijs Ecclesiasticis, retinere antea quæsita, sique præceptis, ac censuris Religionis subiaceant, aut personæ Ecclesiasticæ dicantur, postque egressum si succedant ad feuda,fol.672.

Quartum,de professione tractat, eamque in expressam, & tacitam distinguit, subnectitque requisita ad expressam, itidemque ad tacitam emittendam, ac differentias inter eas species, earumque effectus, & quando matrimonium non dirimatur sequenti professione, illaque si tacita quando dirimat matrimonium postea contractum, fol. 680.

Quintum,subnectit formam seruandam in emittenda professione, & quando tali omissa forma sit nihilominus valida professio, vtrumuè Religiosi peccent mortiferè, si in alijs quàm in votis paupertatis, castitatis, & obedientiæ offendant, scilicet si in concernentibus dispositiones Regulares,folio 685.

Sextum, de primo voto emittendo à profitente loquitur,scilicet obedientiæ,ac propterea de illius virtute, & excellentia multa cumulat, quæque sub illo veniant, in illudque quando committatur, quæque sit differentia inter peccatum inobedientiæ, contemptus, & intemperantiæ, cum exemplis,sique inobediens dicatur renuens parere Superiori reformanti Regulam, fol.686.

Septimum, de secundo voto paupertatis edisserit,nempè de contentis sub illo,& alijs, quibus illud obseruatur,alijsque quibus violatur, quando Regularis dicatur proprietarius, si Superior concedere possit Regulari licentiam habendi vsum rerum,si liceat profiteri,sub conditione retinendi proprium, si professio verbis promissa renuente animo valeat,quid si adfuit animus profitendi, sed promissa non obseruandi, si legatum monacho relictum cum conditione ne quæratur Monasterio subsistat, si Religiosi assequi beneficia, quandoque possint: insuperque de beneficio Regulari, & si plura vni conferri possint,quiduè clericis sæcularibus, maximè si vnum non est satis ad victum: si beneficium curatum secundum adipiscens, vacet primum, quid si neutrum sit Curatũ,sed alia ex causa incompatibile, & post alia multa adnectuntur allegationes ad fauorem monialium circa votum paupertatis,& si Religiosi recusantes vitam communem peccent, Eucharistiæque Sacramentum, quos operetur effectus,fol.688.

Octauum,de castitatis voto fatur,illaque quos effectus pariat, quos habeat gradus, qui illorum sub castitatis voto comprehendatur; si Religiosus non seruans castitatem sufficienter confessus sit,non exprimendo se esse Regularẽ, sed ex voto se teneri ad castitatem dixerit,recensentur quoque omnia,ob quę facilius quis custodiat castitatem;exempla adducũtur,quibus ostenditur otium vitandum, quodque malum nascens facilè opprimitur, inueteratum fit plerumque robustus cum exemplis,fol.700.

Nonum, subiungit aliqua ad quæ præter vota obligantur ex vi Regulæ, ac præsertim ad habitandum intra septa Monasterij cum declarationibus, & restrictionibus: quin & de apostatis, & alijs transfretari volentibus de vna in alteram Religionem, quando liceat: necnon professione rursus ab ipsis translatis emittenda, atque illorum bona cui Monasterio competant, primo nempe, an secundo,fol.703.

Deci-

Decimum, de effectibus validæ professionis ratiocinatur, quod scilicet plenariam Indulgentiam, quod dissoluit quodcumque votum personale, vel reale; quod irregularitatem aufert, & nobilitatem, non iura suitatis, quod vitium omne purgat ingratitudinis, quod à iurisdictione laicali remouet, quod matrimonium antea ratum dissoluit, quod facultatem concedit Superiori absoluendi ab excommunicatione antea contracta; nouissimeque discutit si excommunicatus profiteri valeat, ab eoque emissa verum subsistat, fol. 708.

Vndecimum, de causis annullantibus professionem tractat, & consequenter de ætate, alienatione mentis, metu, blanditijs, furore, ebrietate, similibusque loquitur, necnon de Curatore dando, ac de requisitis per Concilium ad inualidandam professionem, cum ampliationibus, restrictionibus, & declarationibus multis, fol. 710.

Duodecimum, de modo, & loco sedendi scribit, ac de iure præcedendi competente cuilibet, maximè Religioso, etiam inter ipsos, maximeque Episcopis: de consuetudine Religionis seruanda, de Superiore Regulari, etiam Generali permittere nequeunte aliquid fieri contra statuta Religionis, de remedijs, quibus vti potest ille, qui à suo expellitur loco, de Iudice præcedentiæ in Processionibus, de clausula reclamationibus, appellationibus, &c. ac de eo, qui obtinere debet, cum controuertitur de præcedentia in Processionibus, fol. 715.

Decimumtertium, continet materiam illam, & ferè inextricabilem de Religiosis, si subsint Episcopis attento iure communi, & quid post Concilium referens casus 25. in quibus vigore Concilij, Constitutionumque Pontificium subijciuntur; in quorum casuum explicatione omnes attingentes materias fusissimè explanat, ac propterea de Regularibus admittendis ad confessiones, ad ordines, ac munus prædicationis latissimè fatur, cum omnibus declarationibus ad prædicta omnia; item de obseruantia festorum, de decimis, de Iudice aduersus Regulares inquisitos, de hæresi, & alijs multis ad hæresim spectantibus; de Regularibus exercentibus curam animarum, de Processionibus, de renunciationibus à Regularibus faciendis, de volentibus impetere professionem additis causis, tempore, & Iudice, si Episcopi queat Regulares excommunicare, aut declarare; sique punire delinquentes, in omnibus illic menrionatis casibus, in quibus dictum est subesse eisdem Episcopis, fol. 721.

Decimumquartum, de Monachis assumptis ad Episcopatum fatur, si scilicet à iugo professionis absoluantur, si à ieiunijs, vel prohibitione esus carnium statutis per Constitutiones suæ Religionis, si à recitatione officij illius, si à votis; si expendere valeat vt alter Episcopus, qui non fuerat Regularis, si rem emptam de fructibus Episcopatus donare queat, cui acquirat Monasterio, an Ecclesiæ Episcopali, si succedat hæreditati Paternæ, si vestibus Religionis spolietur, si Roccheto vti posiit, si claustrum petere rursus queat post renunciatum Episcopatum, tandemque si Monachus alicui inferiori Ecclesiæ sæculari Præfectus ad instar assumpti ad Episcopatum absoluatur, & Dominicanus promotus ad Episcopatum consecrari nequit, nisi libros, & alia Superiori prius assignauerit, fol. 767.

Decimumquintum, agit de Regularibus à Monasterio non eijciendis, illi quando censeantur incorrigibiles, ejici nonnumquam posse ex Pontificum Priuilegijs, aut Constitutionibus Religionis, & tunc quæ gerere, aut exequi valeant in sæculo existentes, potissimum si ordinibus insigniri posint: à votis Religionis an liberentur, dispensatione cum indigent, quis Præsul impartietur, cui tunc subsint, cui acquirant, cui verò si fugitiui sint, cui demum si damnati ad triremes, si redirent ad Religionem iterum vouere anteneãtur, propriumque an acquirant locum, sique inter apostatas numerentur ipsi eiecti à Religione, fol. 771.

Postremùm verò caput, de Monialibus explicitè tractat, omnia complectens ad earum qualitates, victum, vitam, ætatem, dotes, clausuram, moresque spectantia; atque ex illis sumpta occasione fatur, etiam de stricta appellatione Monialium, siuè Sororum, de cogentibus ingredi Monasterium, de exploranda voluntate puellæ, de professione emissa non facta exploratione, de licentia egrediendi à Monasterio, siuè in illud intrandi, deque causis ad id validis, de personis valentibus ingredi sine illa, de pœnis aliter ingredientium, aut loquentium, siue scribentium; de oratione cui incumbere debent, de paupertate, & castitate ab ipsis custodienda, de raptore illarum, & aliorum, necnon pœnis rapientium, de velo, tandemque de ieiunio vtiliora congerit, fol. 775.

Ahortatio ad Consacerdotes, & Coepiscopos nouissimè accedit.

MVlta pro interiori, & exteriori foro complectens, quibus tùm Sacerdotes ipsi,

ipsi, tùm Episcopi deuinciantur; continetquè præterea complura de præcepto audiendæ Missæ, aliaque de obseruantia Festorum; demumque quam senserit auctor delectationem, videndo perfectum partum, adiungit: Gratiasque DEO enixè reddit, protestatione addita, si verbum aliquod minus vtile, incautum, aut scandalosum apposuerit, misertus inuidorum, quorum turbam futuram præuidit, fol. 805.

Præscia mens dixit, rabies furiosa canina,
Intrepidum nostrum dilacerabit opus.
Nec patrare steti, censens virtutis alumnus,
Et vires, Animum, nouerit æquè, bonum.
Sed scelus hoc tantum, nullum tentare putaui,
Vt lumen libro tolleret ille meo.
Et tamen est ausus, iaceat perfusa rubore,
Fama susurronis turpe notata dolo.
Nam rectum facti floret, mendacia cedunt,
Auctor sit viuens, inuida turba fremat.

Illu-

Illmo, omniumq; veneratione digniſſimo

IO. HIERONYMO CAMPANILI

V. I. D. EXIMIO,

Viroque cunctarum ſcientiarum eruditiſſimo.

D. PETRVS ANGELVS RONCHA

Laquedonenſis Eccleſiæ Canonicus.

RANDIA ſi traxit Thebarum ad mœnia ſaxa
Amphion blandus dulci ſonante Lyra:
In mare, Delphinum, merſus Cithared us Arion
Qui, portum, tamquam Cymbala tuta, daret:
Thracius, & valuit ſonitu mitire Trifaucem:
Vt ſponſam traheret Ditis ab ore trucis.
Iuſtius, & vobis fas ſit, pater optime, vatum
Flos, lux Parthenopes, familiaque decus.
Mellifluis dictis, mundum ſolaris, & omnes,
Quos verbo paſcis, conſilioque trahis.
Vbere virtutis, præclara inſignia pandis,
Efficis, vt reſonet nomen, vbique tuum.
Excellis ſacris ſcriptis, Germana Minerua
Indixit ſtudium, te decorauit enim.
Pindarus, & Linus, tùm lingua Maronis, Homeri
Ni taceant viſtis ſumma Camena fores.
Quid tribuent gentes tali prò munere? dicent:
Non Aquilæ Cœlum, non tibi terra ſatis.

DIVERSORIVM IVRIS CANONICI.

Auctore

IO. HIERONYMO CAMPANILI V. I. D. NEAPOLITANO,

& Episcopo Laquedonensi.

SVMMARIA.

Episcopalis auctoritas omnis, vel à dignitate prouenit, vel à iurisdictione, vel ab ordine num. 1.

Indulgentias concedere possunt Episcopi ante consecrationem nu 2.

Etiam perpetuas nu. 3.

Dignitatis Episcopalis, quæ sunt, distant ab illis, quæ simplicis sunt iurisdictionis nu. 4.

Papa ea, quæ iurisdictionis sunt Episcopalis delegare potest carenti Episcopali dignitate num. 5.

Spectantia ad Episcopum, vel ex dignitate, vel iurisdictione, potest acquirere Prælatus Episcopo inferior nu. 6.

Illa verò, quæ ab ordine procedunt nullo modo adipisci valet nu. 7.

Papa delegare potest simplici Sacerdoti potestatem confirmandi nu. 8.

Abbates conferre queunt minores ordines nu. 9.

Prohemium.

Ntiquitus bimembrem tantum tradidere distinctionem Doctores in spectantibus ad Episcopalem auctoritatem; Alteram legis iurisdictionis esse existimantes, alteram verè legis Diocesanæ, iuxta glos. 2. in cap. dilectus de offic. ordin. sed moderniores scribentes crediderunt iustius esse eam tripartitam proferre; Di-
1 gnitatis vnam, iurisdictionis aliam, postremam ve-
rò ordinis, vt ex auctoritate Hostiens. inquit Ant. de Butr. in cap. fin. post nu. 38. vers. ad quarum de offic. Archidiac. & cons. 19. In nomine Patris, & sequuntur Abb. in cap. accedentibus num. 2. ibiq; alij complures de excess. Prælat. Felyn. in cap. auditis nu. 2. de præscript. & cap. dilectus nu. 8. de offic. ordin. Ioan. Franc. Balb. in tract. præscript. in 1. par. 5. part. princip. q. 11. & Lambert. tract. de iure patronat. lib. 1. par. 1. q. 9. princip. art. 3. nu. 21. & opinati sunt, illa esse Episcopalis dignitatis, quorum meminit text. in allegat. cap. accedentibus, scilicet, cognoscere de causis matrimonialibus, publicas iniungere pœnitentias, atque indulgentias concedere; quod tamen de indulgentijs concedendis dixi, an sit verum scribam Deo fauente pleniori manu, in eo volumine, quod illarum tractatum continebit, illud neutiquam hic omittens, quod illas potest
2 electus Episcopus ante consecrationem concede-
re, Abb. in cap. suffragationes nu. 3. de elect. decis. Delph. 1396. Sot. in 4. dist. 21. q. 1. artic. 4. vers. hinc fit, Anchar. in clem. abusionibus nu. 7. de pœnit. & remiss. August. ab Anchona tract. de potest. Eccl. q. 29. Siluest. verbo indulgentiæ nu. 13. D. Thom. in 4. sent. dist. 20. q. 1. art. 4. vers. ad secundam quęstio-
3 nem; quin & poterit etiam perpetuam elargiri Prę-
sul ipse ex Nauar. in cons. 18. vers. 5. nu. 5. de pœnit. & remiss. ac nouissimè dicit Vgolin. in tract. de potest. Episc. par. 2. cap. 41. §. 3. nu. 2. & Suarez tract. de indulgent. disput. 55. sect. 3. post nu. 5. Simplicis autem iurisdictionis metipsi Doctores, dixerunt, ea esse, quæ tradiderat glos. in cap. transmissam vers. de talibus de elect. nempè iudicare, excommunicare, corrigere, iuramenta recipere à vassallis, confir-

mare,inuestire,beneficia conferre,instituere, cæteraq; his consimilia, quæ suo quoque loco explicabo, si Deus dabit, sed ordinis ea esse arbitrati sunt præcitati Doctores, quæ congerit allegat.glos.cap. transmissam de elect. & text.in cap. quamuis chorepiscopis 63.dist.& cap.quanto de consuet. quæq; referuntur in Pontificali Romano rubr. de consecrat.Episcop.dùm inquit,ad potestatem Episcopalis ordinis pertinere tria; scilicèt, ordinare, consecrare,& confirmare; licet autem glos.adducti cap. dilectus, bimembrem dumtaxat ponat distinctionem Episcopalis auctoritatis; puta legis Diocesanæ,& legis iurisdictionis;non tamen ab ista tripartita abhorret; nam quæ ipsa retulit ad legem Diocesanam, moderniores subdistinguẽtes retulerunt ad dignitatem aliqua, cætera verò ad ordinem Episcopalem, vt constat ex exemplis relatæ glosæ, & Doctorum:neque prætera ab hac tripartita abhorret:altera etiam bimembris distinctio tradita à glosa non semel citata in cap.transmissam de electio.alteram iurisdictionis,alteram verò ordinis esse affirmans. Dùm etenim ea explicat,quæ iurisdictionis esse dicit,solummodo illa refert,quæ præcitati ad simplicem iurisdictionem potestatis Episcopalis,spectare scripserunt, nec quid minimum ipsa glosa complectitur,quod non ad simplicem iurisdictionem, sed ad dignitatem Episcopalem pertineat; quare præfata glosa dicatur potius inibi omisisse hanc tertiam speciem,quam respuisse; tùm præsertim,quod illam nequibat iustè reijcere; cum nemini sit dubium, quin distantia existat in-
4 ter isthæc, quæ dignitatis Episcopalis sunt, aliaq; simplicis iurisdictionis,vt etenim experimur quotidie,cõsueuit Papa,ea quæ iurisdictionis sunt Episcopalis,delegare, etiam non Episcopo, sed alijs in-
5 feriori dignitate præditis,aut personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis, per cap.statutum de rescript.in sexto. Quod deinde Concilium Tridentinum restrinxit ad Iudices in Diocesana Synodo deputatos, iuxta cap. quoniam sess.25.de reformat. Illa vero, quæ dignitatis Episcopalis esse affirmaui, non solet idem Pontifex alicui non Episcopo delegare; imò relatum Concilium in cap.2.sess.23. de reform.prohibet illa committi posse, non existentibus in dignitate Episcopali, dùm illorum cognitionem tãtummodo Episcopi examini, & iurisdictioni relinquit, in
6 cap. causæ omnes sess.24. de reform. quamuis autem vtraque adipisci valeat Prælatus Episcopo inferior,idq; ex concessione, aliouè iure speciali, aut consuetudine,vel præscriptione, per cap.auditis,& cap. cum olim de præscript. ibiq; dicunt Abb. & Felyn.atque etiam glos.final. in cap. accedentibus, ibidemq; Abb.nu.2.de excess. Prælat. & Lambert. tract.de iure patron. lib.1.par.1.q.9. princip. art.3. nu.22.inibi hanc regulam amplians; attamen constat rem euidentissimam esse, non sic de facili acquiri, quæ dignitatis Episcopalis sunt; tùm maximè post Concil. Trid. ob illa verba apposita in citato cap.causæ omnes,ibi,etiam si in præsenti inter Episcopum,& Decanum,seu Archidiaconum,aut alios inferiores super causarum istarum cognitionem,lis aliqua in quacunque instantia pendeat. Ea
7 verò, quæ ordinis Episcopalis esse dixi, nullatenus competere possunt inferiori Prælato, nec consuetudine, aliouè iure speciali, Abb.allegat.cap.accedentibus post nu.2. vbi additio Alex.de Neuo clarioribus id explicat verbis,& succurrit text.in cap. quanto de consuet. & cap.aqua de consecr. eccles.
8 vel altar. licet autem verissimum sit, posse Papam delegare alicui Sacerdoti potestatem confirmandi, iuxta conclusionem firmandam inferius rubric. 1. num.20.id tamen nunquam fecisse constat,præter Gregorium, & ex vrgenti necessitate in cap. peruenit de consecrat. dist. 5. licet etiam indubitatum
9 sit, minores ordines conferre posse Abbates aliquos,quos ipse recenseo in rubr.de tempor. ordin. cap.2.nu.4. & 9. attamen de iure est patens resolutio,nemini fas esse illos conferre,præter Episcopũ, iuxta relata inferius rubr.2.num.30. Ex quibus sic breuioribus quam potui verbis annotatis, remanet abundè comprobata distinctio Modernorum, paulò ante relata, eamq; constat minimè aduersari alijs glosarum distinctionibus; cum autem constituerim sub præfatæ distinctionis themate duodecim conscribere volumina, eorumq; cuilibet titulum præponere, Diuersorij Iuris Canonici, ac iuxta constabilitum ordinem sit, de ijs in primo volumine tractandum,quæ ab ordine proueniunt Episcopali,eorumq; primum sit ordinare,ideò ex præscripta operis diuisione, erit pernecessarium in ipso exordiri à sacris ordinibus,& Sacramento ordinis, atque vniuersam ordinum materiam tangentia deinde prosequi, eaq; sub peculiaribus explicare rubricis. Duxi propterea permulta ante omnia consectari ad generalem Sacramentorum tractatum spectantia,eaq; alijs quamplurimis anteponere Rubricis, vt scribenda, tùm in hoc volumine circa Sacramentum ordinis,tùm in alijs circa reliqua Sacramenta, præparato animo, atque intellectu sint Lectores ad intelligendum procliuiores. Hæc enim quãtum ad vniuersa diuersorium istud tangentia conducant, facile erit animaduertere si quisquam illa attentè considerabit. Quam rem dum paucis attingo, quæso Patres amplissimi, omnesq; alij beneuoli Lectores diligenter attendite.

S V M M A R I A.

Sacramẽti nomen apud profanos Auctores, quomodo explicetur, tùm apud Cæsarei, tùm Pontificij iuris peritos, & quomodo in sacris literis, tùm præsertim apud latinos Patres num. 1.

Sacramenti nomen minus latinum est nu. 2.

Sacramenti definitio nu. 3.

*Sacramenta noua legis, quot sunt nu.*4.

*Quauè ratione, septem sint constituta Sacramenta nu.*5.

*Sacramenta an cõuenienter iuxta præscriptum modum sint ordinata nu.*6.

Quod à Domino Iesu Christo fuerint instituta num. 7.

*Sacramentorum institutionem non simpliciter necessariam fuisse nu.*8.

Causa institutionis Sacramentorum, quot referant scribentes nu 9.

Sacra-

Sacramentorum alia neceſſitatis ſunt, cętera voluntatis nu. 10.

Neceſſarium reſpectu finis biſariam conſideratur nu. 11.

Solus baptiſmus eſt Sacramentum ſimpliciter neceſſarium nu. 12.

Sanctificatio materia in ſacramentis neceſſitatis, requiritur ad ſolemnitatem, in cæteris verò ad ſolemnitatem, & neceſſitatem nu. 13.

Sacramenta non ſunt inter ſe paria, ſed aliud alio præſtantius cernitur nu. 14.

Baptiſmus eſt ianua Sacramentorum nu. 15.

In baptiſmo plena fit remiſſio peccatorum n. 16.

Confirmationis ſacramentum temporibus Apoſtolorum, non niſi ab eiſdem Apoſtolis peractum eſſe ſcitur nu. 17.

Illud conficere, & conferre, alij quàm Epiſcopi non poſſunt nu. 18.

Conſuetudine acquiri non poteſt, vt qui non eſt Epiſcopus confirmet nu. 19.

Papa poteſt ſimplici ſacerdoti concedere auctoritatem confirmandi, non autem laico, aut etiam Diacono, quamuis Cardinali nu. 20.

Papa vtrum committere valeat ſacerdoti, vt ſacros conferat ordines nu. 21.

Ordinis Sacramentum, præter Epiſcopum, nemo iure ordinario confert nu. 22.

Sacramenta initerabilia tantum tria nu. 23.

Sacramenta quæ iterabilia non ſunt, nec morte delentur nu. 24.

Ordo ab hæretico collatus quando cenſeatur valide collatus nu. 25.

Baptiſmus circumciſioni ſucceſſit nu. 26.

Circumciſio iterari nequibat, atque propterea explicatur textus Ioſuæ cap. 5. nu. 27.

Baptiſmus Ioannis non erat ſacramentum, ſed quaſi quodam ſacramentale diſponens ad ſacramentum Chriſti nu. 28.

Chriſtus, quare voluerit baptiſmo Ioannis baptizari nu. 29.

Pœna iterantium baptiſmum nu. 30.

Baptiſmus quando ſit dandus ſub illa conditione, ſi non es baptizatus nu. 31.

Ætatis defectus an excuſet, & quando, in delictis nu. 32.

Pœna repetentium cætera duo ſacramenta, non iterabilia nu. 33.

Sacramenta iterabilia quatuor ſunt, & quæ ea ſint nu. 34.

Eucharistiam ſumere quoties & quomodo, liceat in eadem infirmitate ſub eod. nu. 34.

Ius ciuile inhibet matrimonium tertio contrahere nu. 35.

Monogamę mulieres apud antiquos, corona pudicitiæ coronabantur nu. 36.

Mariti animam contriſtari, ex ſecundo matrimonio ab vxore celebrato, demonſtratur multis exemplis nu. 37.

Exemplum hominis cuiuſdam ex citeriore Hiſpania tricies in die vxorem cognoſcentis n. 38.

Philippus II. Auſtrius, quater matrimonium contraxit, & cum quibus, quoſque ex eis liberos habuerit nu. 39.

Eiuſdem sereniſſimi Philippi refertur interitus num. 40.

Ipſiuſmet laudes aliquæ recenſentur nu. 41.

Philippi III. Auſtriaci præconia nu. 42.

Matrimonium poſſe repeti quonam modo ſit intelligendum nu. 43.

Vxor ob fornicationem licitè dimittitur nu. 44.

Vxori dimiſſæ ob fornicationem de lege Moſaica, non licebat, quo ad Deum, alteri nubere, viro adiuuente, tametſi in foro exteriori nubere potuiſſet nu. 45.

Repetentem matrimonium nondum diſſolutum morte alterius, punit Eccleſiaſticus nu. 46.

Refertur condemnatio per ſummam Inquiſitionem facta aliquorum, qui nondum mortua vxore cum alijs contraxerant nu. 47.

Ratio cur vetitum ſit contrahere matrimonia, vtroque coniuge adhuc viuente nu. 48.

Lex Valentiniana tãquam impia notatur, permittens duas ſimul habere vxores nu. 49.

Matrimonium celebratum abſque conſenſu Parochi, illo tamen præſente, an validum ſit poſt Concilium Tridentinum nu. 50.

Materia & forma matrimonij, quæ ſint, quique miniſter nu. 51.

Sponſus ſit, nè quandoq; cogendus ad matrimonium contrahendum, cum diſtinctione, declarationibus, & cauſis nu. 52.

Abſolui inuitus, an quis poſſit ab excommunicatione nu. 53.

Cauſæ recenſentur multæ ex quibus excuſatur ſponſus ne contrahere matrimonium teneatur, atquè ad illud cogatur eod nu. 53.

Mari non eſt vetitum, etiam ſtatim poſt vxoris obitum, aliàs inire nuptias nu. 54.

Vir negotijs domus vacare debet nu. 55.

Fœmina de tempore Romanorum nephas erat contrahere ſecundas nuptias, infra ſemeſtre tempus ab obitu mariti, quid tamen de iure ciuili, & canonico nu. 56.

Pœnas à iure ciuili ad fauorem filiorum impoſitas contra ſecundò nubentes, ius canonicum non reuocat nu. 57.

Mulier prohibetur etiam poſt ius canonicum ſecundò nubere tàm properè, ſi poſſit ſequi incertitudo cuiuſnam ſit partus nu. 58.

Plures ſimul habere vxores, quo tempore vetitum non fuerit nu. 59.

Vxoribus verò, nunquam licuit plures ſimul habere viros nu. 60.

Lege Moſaica permiſſum eſt dare libellum repudij nu. 61.

Moiſis lex permittens dare libellum repudij, à

tinentes facultatem, quamuis peccatores nu. 113.

Sacramenta noua legis, excellentiora sunt Sacramentis veteris legis nu 114.

Differentia inter baptismum, & circumcisionem remissiue tangitur nu. 115.

De Sacramentis in genere. Rubr. I.

PRincipio Sacramenti nomen, á profanis aliter acceptum esse, quám á sacris scriptoribus constat aperté, dùm alij auctores sacramenti nomine obligationem illam significari voluerũt, cum iurati aliquo seruitutis vinculo obstringimur, atque hæc frequentissima huius vocabuli significatio, apud illos videtur fuisse, vt ex Ciceronis creberrimis exemplis in orat. pro Milone, pro Cecinna, pro domo sua, in lib. de orat. atque alibi, appareţ; propterea iusiurandum, quo se milites fidelem operam Reipublicæ præstaturos pollicentur, sacramentum militare dictum est, vt ex cathechesi Romana, ex decreto Concilij Tridẽtini edita, docemur in rubr. de sacram. in princip. atque ex Vegetio lib. 2. de re milit. & Varrone lib. 4. de lingua latina: Quinimó & ipsi milites olim, ex hac re sacramentarij nuncupabantur, vt apud eundem Ciceronem, & Liuium permulta sunt testimonia, & á militibus Duci fiebat, atque pollicibus eleuatis, gladijs strictis, ceruicibusq; admotis perficiebatur, teste Liuio, Polibio, Vegetio, & Nonio Marcello, quos citat Petr. Greg. Tholos. lib. 19. syntag. iur. vniuers. cap. 4. nu. 2. Hoc autem sacramenti nomine Iurisconsulti quoque, vt iuramentum significarent, vsi fuerunt, dum sacramenta puberum (id est iuramenta puberum) sponté facta super contractibus rerum suarum, non retractandis inuiolabiliter custodiri mandarunt, in l. 2. C. si aduers. vendit. & si inter Dominum, & vassallum lis oriatur de inuestitura feudi, Domino scilicet inuestituram se fecisse negante, si testibus res probari non poterit, possessoris Sacramento res decidatur statuitur, in cap. 1. si de inuestit. inter Domin. & vassall. lis oriat. in vsib. feud. ac subinde ad ius canonicum eadẽ peruenit significatio ex Concilio, namq; Hilerdensi præcipitur in cap. qui Sacramento 22. q. 4. vt qui sacramento (id est iuramento) se obligauerit, vt litigans cum quolibet, ad pacem nullo modo redeat, pro illicito iuramento, vno anno á communione corporis, & sanguinis Domini segregatus reatum suum eleemosynis, fletibusq; & quantis potuerit ieiunijs absoluat, huic consimilis est text. in cap. paruuli 22. q. 5. illomet nomine vtens.

Apud latinos verò Patres, qui res diuinas scriptis tradidere, Sacramenti nomen, rem sacram, quæ in occulto latet declarat; ad quam rem significandam Græci, mysterij vocabulo vsi sunt, vt Iob 12. legitur, vbi Sacramentũ Regis abscondere bonum est, & ad Ephes. 1. vt notum faceret sacramentum voluntatis suæ, & 1. Thim. 3. manifesté magnum est pietatis sacramentum; idem nomen hoc modo sumptum, scriptum est ad Ephes. 5. Sapient. 2. & Apocal. 17. quibus in locis, ita conuerterunt interpretes; Græci namq; auctores non Sacramenti, sed mysterij vocabulo in eisdem textibus vsi sunt, atque ita mysterium Regis abscondere bonum est, vt legunt Boer. in tract. de auctorit. magni consilij nu. 155. & Vrsill. ad Afflict. decis. 265. nu. 85. pariter græca scriptura dicit, vt notum faceret mysterium voluntatis suæ, ac deinceps, vt admonet Sot. libr. 4. sent. dist. 1. q. 1. art. 1. vers. ad cuius; Mysterii si quidem vox secretum indicat, teste Cicerone de orat. dicente, hoc tacitum, tanquam mysterium teneas; & rursus in lib. Academ. quæst. quæ sunt, tandem ista mysteria, cur celatis?

Frequentissimè autem apud eosdem Patres Sacramentum dicitur sacræ rei signum, quod eius similitudinem gerit, cuius signum est, idq; dupliciter contingit ex Nauar. in summ. cap. 22. nu. 1. nam alterum est signum tantum significans cap. signum de consecrat. dist. 2. cuiusmodi sunt signa, & figuræ veteris testamenti, quæ Sacramenta appellantur, idq; familiare est Patribus, vt asserit Enchirid. ex decreto Concil. Prouinc. Colon. edit. sub rubr. de Sacram. & ita ea nominat August. contra Faustum Manich. libr. 96. cap. 13. dúm ait, Sacramenta quæ obseruabantur ex lege prænunciatiua, tantum fuisse Christi venturi, hecq; tantum significabant gratiam, per ea quæ fusius scribam inferius vers. final. Alterum signum significans, & faciens rem significatam, quo modo acceptum vocabulum ad rem nostram pertinet; Patres autem ad demonstrãdum peculiariter Sacramenta nouæ legis, ad hoc ipsum potissimum incubuerunt, in qua quidem significatione apud Ethnicos non modo nõ reperitur sumptum, (quia neque res ipsa Sacramenti innotuerat,) verùm ne hoc quidem modo in sacris literis nominatur, cum proprio, & singulari nomine nuncupentur in eis, nempé baptismus, confirmatio, peccatorum remissio, vnctio, &c. Quinimó Dionysij interpres dum generatim ea nominat, non Sacramenta, at Symbola (græcé) appellat; Sacra-
2 menti namq; nomen minus latinum esse, quare latini nos redarguunt cur tali vtamur vocabulo; verùm quia minimé debet nobis vitio dari, si nouis inuentis rebus, noua adaptamus nomina, teste Cicerone lib. 1. Academ. quæst. & lib. 3. de finib. ideó D. Hieronym. Augustin. & Lactant. lib. 3. de vera Sapientia cap. 26. & lib. 4. cap. 22. & Tertull. lib. 1. aduers. Marcion. non abhorrent ab hoc nomine (Sacramentum) in hac nostra significatione, in qua catholica Ecclesia pro septem Sacramentis recepit Henriqu. lib. 1. summ. theol. moral. cap. 2. §. 1. nam si dicuntur symbola, hoc est, latentis gratiæ indicia, cur non, & Sacramenta? vt scribit Sot. in 4. sentent. dist. 1. art. 1. vers. tertia demum significatio. Huic tandem significationi rectè accomodari vocem Sacramenti probat doctissimus ille vir, & religiosissimus Robert. Bellarm. lib. 1. de Sacram. in genere cap. 7. & 8.

Ad hunc ergo modum sumpto vocabulo in primis fari constituo de sanctissimis Ecclesiæ Sacramentis, admonitus verbis œcumenici Tridentini Concilij sess. 7. in decreto de reformat. quod per

illa, omnis vera iustitia, vel incipit, vel cœpta auge-
tur, vel amissa reparatur, Sacramentum itaq; ita
acceptum diuersimodè definiunt Doctores, quo-
rũ varijs, ac permultis definitionibus omissis, eam
3 amplexor quam D. August. lib. 10. de Ciuitate Dei
cap. 5. tradidit, quod sit sacræ rei signum sanctifi-
catiuis nos, aut alijs verbis in eandem tamen sentẽ-
tiam dixit, est inuisibilis gratiæ, visibile signum,
quam relatam habemus in cap. sacrificium de con-
secr. dist. 2. sequitur D. Thom. 3. par. q. 60. art. 1. &
2. & in 4. sentent. dist. 1. q. 1. art. 1. cæteriq; Doctores
Scholastici, hancq; definitionem esse in vniuersum
Patribus receptissimam, ait Thom. Vualdens. de
Sacram. cap. 20. tom. 2. & Sot. in eod. 4. lib. sent. dist.
1. q. 1. art. 2. vers. vnde ad argumenta proposita,
eandem quoque commendat cathechis. Roman.
alleg. rubr. de Sacram. §. verum, ibiq; singulas defi-
nitionis partes interpretatur.

Hęc autem nouæ legis Sacramenta sunt septem,
4 nempè Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Eu-
charistia, Extrema vnctio, Ordo, & Matrimonium
ex glos. 1. & notab. in cap. veniens de transact. iuxta
communem Theologorum sententiam in 4. sent.
& Canonistarum in rubr. de Sacram. non iterand.
probatam prius per Concil. Florent. sub Eugenio
IV. in materia Sacramentorum in princ. & Con-
stantiense sess. 15. demumq; per Trident. cap. 1. sess.
7. de Sacrament. hisce verbis, si quis dixerit, Sacra-
menta nouæ legis esse plura, vel pauciora quam
septem, videlicet, Baptismum, Confirmationem,
Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionẽ,
Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod ho-
rum septem, non esse verè, & propriè Sacramen-
tum, anathema sit; cuius aliorumq; textuum au-
ctoritate damnata remanet glosæ sententia in cap.
3. vers. iterari de secund. nupt. asserentis extremam
vnctionem, non Sacramentum, sed orationem esse
super hominem morientem, necnon alterius glosæ
confutatur opinio dicentis in cap. 1. de consecr. dist.
5. Confirmationem esse vltimum Sacramentum
inter alia Sacramenta necessitatis, præter vnctio-
nem infirmorum, quæ non ita propriè dicitur Sa-
cramentum, & proprius istarum glosarum dictum
apertè respuit idem Concil. Trident. in cap. 1. sess.
14. sub rubr. de Sacram. extremæ vnction.

Sed quod isthæc Sacramenta, sint numero septẽ,
5 nec plura, nec pauciora, iustissimis probatur ratio-
nibus; quarum duas nos docet D. Thom. 3. par.
summ. q. 65. art. 1. in med. Aliam verò colligimus
ex sacris canonibus, scilicèt ea septem constituta
fuisse, ad instar septem diuersitatum hominum in
Ecclesia; quorum primus status est, intrantium,
eisq; competit baptismus cap. præter hoc §. porrò
32. distin. Secundus est pugnantium, quibus datur
confirmatio; quandoquidem in baptismo ablui-
mur, post baptismum roboramur, ex text. in cap.
Spiritus sanctus de consecrat. dist. 5. tertius est pro-
gredientium, eisq; ministratur Eucharistia, quod
& viaticum dicitur in cap. qui recedunt, & cap. de
his 26. q. 6. quartus est redeuntium, scilicèt per pœ-
nitentiam, quintus est exeuntium status, illisq; ex-
trema vnctio conceditur, sextus est ministrãtium,
vt qui ordinibus sunt insigniti; nouissimus autem,
est nouos introducentium milites; idq; potissimum
matrimonio fit; aliam huic consonam rationem
scripsit cathechesis Romana in rubr. de Sacram. §.
sequitur, vt Sacramentorum etiam numerus.

Quærenti autem, an huiusmodi Sacramenta
6 conuenienter iuxta prædictum, ordinentur modũ?
satisfacit responsio D. Thom. affirmatiua in 3. par.
summ. q. 65. artic. 2. cui sententiæ haud refragatur
(inter alias) oppositio desumpta ex verbis Aposto-
li 1. Corinth. cap. 15. ibi, non prius, quod spirituale
est, sed quod Animale; deinde quod spirituale, ex
cuius conclusione consequentia nasci videtur, ma-
trimonium præponi debuisse baptismo; siquidem
per illud constat hominem generari, prima gene-
ratione animali, & per baptismum regenerari se-
cunda, & sic spirituali; hæret namq; rationabili in-
tellectui, ratio confirmans matrimonium iustè in-
ter Sacramenta infimo loco connumeratum; nam
licet ordinetur ad animalem vitam, & non imme-
ritò sit naturæ officium; quia tamen habet aliquid
spiritualitatis est Sacramẽtum; sed cum minimum
habeat de spiritualitate, & minus participet de ra-
tione spiritualis vitæ, meritò ponitur vltimum in-
ter Sacramẽta, & roboratur; nam quemadmodum
vnum prius est, quàm multitudo, ita Sacramenta
ordinata ad perfectionem vnius personæ naturali-
ter, (cuiusmodi sunt quinque prima Sacramenta)
præcedunt ea, quæ ad perfectionem multitudinis
sunt ordinata, cuiusmodi sunt, ordo, & matrimo-
nium; eaq; propterea optima ratione nouissimè
posita.

Instituta verò hæc septem Sacramenta á Iesu
7 Christo D. N. fuerunt, qui autem contrarium di-
ceret, anathema pronunciatur in cap. 1. Sac. Con-
cil. Trid. sess. 7. de Sacram. quorum & si non omnia
tradita in sacris literis inueniantur; nihilominus, ea
habet Ecclesia ex familiari traditione Apostolorũ,
vt annotauit Viguer. cap. 16. vers. 8. in fin. nec ad-
mittenda est consequentia à nonnullis falso facta;
quod. s. Sacramenta in Euangelijs non scripta, ne-
quaquam fuerint à Christo instituta: istorum pra-
uam hanc sententiam reijcit Argent. lib. 4. sentent.
dist. 23. art. 2. concl. 1. vers. ad secundum; & acriter
aduersus illos vrgent verba Ioannis Apostoli cap.
vlt. nempè sunt autem, & alia multa, quæ fecit Ie-
sus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbi-
tror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros
eaq; recitat August. serm. 44. de verbis Domini, &
Ecclesia recitat Dominica 15. post Pentecostem
lection. 8.

Absolutè verò necessaria non vtiq; fuit eorum
8 institutio, vt sine ipsis quisquam seruari nequisset,
vt nos admonet glos. in cap. institutio de consecrat.
distin. 2. & Viguer. cap. 16. vers. 9. & est communis
Theologorum sententia, vt affirmat Ioseph. An-
gles. in Flore theol. quæst. super 4. sent. par. 1. q. 2. de
instit. art. 1. & nouissimè Illustriss. Cardin. Bellarm.
lib. 1. de Sacram. in genere cap. 22. vers. si igitur, non
etenim erat abbreuiata manus Domini, vt aliter
saluare non valuisset Esa. 59. sed fuit profectò ne-
cessaria, necessitate conuenientiæ, tametsi neotheri-
ci theologi, putauerint eam necessariam fuisse, ne-
cessitate consequentiæ, quia sic Deus ordinauerat,
quorum sententiam refellunt Gabriel in 4. sent. di-
stinct. 1. q. 2. & Sot. ead. dist. q. 2. art. 1.

Causas verò institutionis Sacramentorum plu-
9 res referunt scribentes, D. Thomas enim in 1. par,
summ.

ſumm.q.61.art.1.tres affert; aliàs item tres, gloſ.in nuper citato cap. institutio; aliàs autem duas ponit Enchir. Colonien. rubr. de Sacram. §. verum el 2. & Sot.in 4.diſt.1.q.2.art.1. eos videto, & ſatis ſit in præſentia eam dumtaxat reſcribere rationem, quam Florentinum Concilium docuit, dúm de Sacramentis loquens in princ.dixit, quod per baptiſmum ſpiritualiter renaſcimur, per confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide; renati autem, & roborati nutrimur diuina Euchariſtiæ alimonia; quod ſi per peccatum, ægritudinem incurrimus Animæ, per pœnitentiam ſpiritualiter ſanamur, ac ſpiritualiter etiam, & corporaliter, (prout animæ expedit) per extremã vnctionem; per ordinem veró Eccleſia gubernatur, atque per matrimonium corporaliter augetur; propterea, vt iſthæc omnia perficiantur, Sacramentorum institutio iuſta fuit, iuſtisq; de cauſis introducta.

10 Ipſa autem Sacramenta ſic instituta, dupliciter conſiderantur, ſcilicet, quod alia neceſſitatis, alia voluntatis ſint, per cap. remiſſionem §. ſed notandum 1.q.1.& gloſ.in cap.veniens de tranſact. Abb. in cap.quãto nu.4.de conſuet. quæ diſtinctio complectitur ſanè aliam gloſæ diuiſionem in cap. ſi iuſtus in fin.1.q.1.quod ſint neceſſitatis, & dignitatis, ſiquidem ea, quæ dignitatis ſunt, vel voluntatis, vel neceſſitatis ſunt, vt fuſius conſtabit inferius.

Sacramenta neceſſitatis quinque ſunt, iuxta diuiſionem Iuriſtarum, vt dicit Palud.in 4. ſent. diſt. 2. nempè Baptiſmus, Confirmatio, Pœnitentia, Euchariſtia, & Extrema vnctio; cætera duo, ſcilicèt, Ordo, & Matrimonium ſunt voluntatis per gloſ.1.in alleg.cap. veniens, & peculiares ſunt textus id probantes in vnoquoque Sacramento; de Baptiſmo namq; loquẽs, id probat text.in cap.nullus præter de conſecrat.diſt.4. De confirmatione text. in cap. nullus miniſtrorum, adducta diſtinct. De Euchariſtia text.in cap. omnis chriſtianus de conſecr. diſt. 1. & cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnit.& remiſſ. De extrema vnctione text.in cap. 1. 26.q.7. ac de pœnitentia text. in cap. non poteſt de pœnit.diſtin.1. quia ſunt ex præcepto pro loco, aliàs ſponte omittens baptiſmum, & pœnitentiam, non ſaluatur, quod ſi alia volũtariè omitteret, peccaret tantum mortaliter, vt collegi ex his, quę ſcribit Syluest. verbo Sacramentum verſ.tertium, aut dicendum, quod in adulto, omnia quinque illa Sacramenta requiruntur, ſaltem in interiori, aut in corde, vt dicit Archidiac.in cap.remiſſionem nu.5. in fin.1.q.1.aliás non ſaluatur. De voluntarijs autem loquitur text.in cap.vbi iſta 74.diſtin. qui Epiſcopum, vel Presbyterum, aut Diaconum inuitum facere prohibet, ex quo ſeligitur conſequentia ordines eſſe voluntatis, quemadmodum & de matrimonio idem patet in cap. vbi non eſt 30. q.2. ſcilicèt reſpectu perſonarum particularium, quas neque ordo, neque matrimonium obligat ad ſuſcipiendum, tametſi reſpectu Eccleſiæ in communi ſint, & illa neceſſaria, vt Henrichez, & Toletus inquiunt relatis in locis.

Sed quia, ferro ſibi viam aperit, qui per contraria tranſit, vt inquit Bald. in l. petens C. de pactis, quem refert Afflict. in deciſ.150.nu.3. non mirum ſi, vt prædictarum diſtinctionũ, veritas magis fulgeat, oppoſitio iuſte fiat, qua videtur probari, omnia ſeptem Sacramenta eſſe neceſſitatis, nam cap. 4.Concil.Trid.ſeſſ.7. de Sacram. definiuit, quod ſi quis dixerit Sacramenta nouæ legis non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſuperflua, & ſine eis, aut eorum voto, homines per ſolam fidem gratiam iuſtificationis adipiſci, anathema ſit.

Quinimò è contra videtur argumentari poſſe, nedum omnia minimè eſſe neceſſaria, verum nec illa quinque, neque baptiſmus ipſe; nam licet pueri ſolo baptiſmo ſalutem conſequantur; adulti verò, quandoq; ſuæ ipſorum ſaluti cõſulant, tametſi non baptizati, vt probat D.Thom. 3. par. ſumm.q.68. art.2.ex verbis D.Ambroſij in lib.de obitu Valent. lib.5.epiſt.54.tom.3.aſſerentis, qui cathechumenus mortuus fuit, quem regeneraturus eram amiſi, veruntamen ille, gratiam quam popoſcit non amiſit.

Sed rectè intuenti placebit, hæc minimè aduerſari, primumq; argumentum, haud probare, omnia ſeptem Sacramẽta dici neceſſaria, nec alterum conuincere, aliud dictum, ſcilicet nulla eſſe neceſſaria; ſiquidem textui Concilij vera datur reſponſio, ex ipſiuſmet Concilij verbis deſumpta, non omnia ſingulis eſſe neceſſaria, & ſic omnia vnicuique, ſed genericè omnia neceſſaria eſſe, non negat.

11 Altera præterea, & conſentanea eſt reſponſio, quod neceſſarium reſpectu finis, de quo nos verba facimus duplex eſt, ex authoritate D.Thomæ in 3.par. ſumm. q.65. art.4. & Summ.Corona cap.1. nu.97. verſ.primum, vno enim modo, ſine quo non poteſt haberi finis, veluti cibus humanę vitę, qui eſt ſimpliciter neceſſarius ad finem; altero verò, ſine quo non poteſt haberi finis, ita cõuenienter, quemadmodum equus ad iter, ſine quo poterit ſane quis commeare, ac pedibus ire, maximè ſi bene valeat.

Primo modo, & ſimpliciter neceſſaria dicuntur tria Sacramẽta, ſcilicèt baptiſmus, pœnitentia, atque ordo; altero veró, & ſecundo modo, dicuntur neceſſaria cætera Sacramẽta, ex diſtinctione quam communiter ſectantur Theologi, quamq; refert Syluest. verbo Sacramentum verſ. tertio, melior tamẽ mihi videtur diſtinctio Toleti lib.2. instruct. cap.17. nu.4. vt duo Sacramenta comprehendantur ſub primo modo, nempè baptiſmus, & pœnitentia; baptiſmus quidem omnibus, pœnitentia verò lapſis poſt baptiſmum, per peccatum mortale; ſed optima ſane videtur diſtinctio illa Hẽrichez lib.1.ſumm.theol.moral.cap.4. §.1. prædictis duobus Sacramentis addens tertium, nempè Euchariſtiam, ipſaq; omnia tria ſub primo modo contineri affirmat, eó quod de his tribus explicatur præceptum diuinum, eadem ſerie, & tenore verborum conceptum. De baptiſmo namq; dicitur Ioann. 3. niſi quis renatus fuerit, ex aqua, & Spiritu ſancto non poteſt introire in Regnum Dei; de pœnitentia verò legitur Lucæ 3. niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis; tandemq; de Euchariſtia reperitur ſcriptum cap.6. Ioann. niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: adde Catecheſim Romanam in rubr.de Sacram. §.illud verò, vbi inquit, ex his Sacramẽtis tria eſſe, quæ tametſi non eadem ratione, tamen præ cęteris neceſſaria dicuntur, nempè baptiſmus, pœnitentia, & ordo.

12 Sed re vera abſolutè, & ſimpliciter loquendo, ſolus

lus baptismus necessarius est ex prædictis; ac præsertim, ex Cathechesi Romana adducto loco, nec aduersatur ratio pro contraria parte adducta supra vers. quinimmò nam inibi defuit baptimus in re, non autem in voto, baptizari namq; desiderauit, idq; assecutus vtique fuisset, nisi casus mortis consilium eius præuenisset, quare nil mirum, si absque actuali baptismo, valuit adipisci incolumitatem animę, atque ideò semper, quod deest facultas baptismi suscipiendi, saltem in voto ille requiritur, & cum adest, sufficit ad salutem D. Thom. 3. par. q. 68. artic. 2. Viguer. cap. 16. vers. 17. Tolet. in summ. lib. 2. cap. 17. post nu. 4. & confirmatur ex Concil. Trid. canone supra citato, dum inquit, sine eis, aut eorum voto. Ratio autē est, quia inuisibiliter baptismus ministratur ei, quem non contemptus Religionis, sed terminus necessitatis excludit cap. ad Apostolicam de Presbyt. non baptiz. cap. baptismi vicem de consecr. dist. 4.

13 Non tamen omittendum esse duxi id annotare in hac re, quod in Sacramentis necessitatis requiritur sanctificatio materiæ ad solemnitatem, atque ideò baptismum aliquando in aqua pura administramus in alijs verò Sacramentis perfectioris materiæ, non solum illius sanctificatio ad solemnitatem; verùm etiam necessitatem praexigitur, ac propterea in Chrismate, alijsq; oleis cathecumenorum, & infirmorum, non nisi consecrata vtendum est Astensis 1. par. lib. 4. tit. 7. art. 3. Fuscus de visitat. lib. 1. cap. 6. nu. 8. quare simplici oleo vnctum, oporteret sancto Chrismate iterum liniri, vt confirmationem dicatur suscepisse, per cap. 1. & ibi Innoc. de Sacram. non iteran. sed D. Thom. hoc idem, alia tamen distinctione, & ratione determinat in 4. sent. dist. 7. q. 1. art. 2. vers. ad tertiam quæstionem, asseuerans illa Sacramenta exigere materiam sanctificatam, quæ ministrum sibi determinant, vt est confirmatio, non autem ea, quæ non determinant sibi ministrum, nisi quantum ad solemnitatem.

14 Hæc septem Sacramenta, inter se paria nequaquam sunt, eò quod aliud est, alio dignius per cap. 3. Concil. Trid. sess. 7. de Sacram. idq; quatrupliciter contingit secundum glos. in cap. nihil de consecrat. dist. 2. & cap. ecce vers. non debet 95. dist. Eucharistiæ siquidem Sacramentum præstātissimum est, vt Archidiac. affirmat indicato cap. ecce nu. 4. sanctitate enim, & mysteriorum numero, ac magnitudine longè cæteris antecellit, catechesis Romana rubr. de Sacram. §. illud, & suffragatur text. in cap. multi §. Sacramentum 1. q. 1. quia in sacrificijs nihil maius esse potest, quàm corpus, & sanguis Christi; nec vlla oblatio, hac potior est, sed ipsa omnibus antecellit cap. nihil de consecr. dist. 2. ideoq; Sacramētum, sacramentorum illud nominat Dionysius cap. 3. Ecclesiast. Hierarch. & à reliquis græcis Patribus magna quidem ratione, teleta teletorum, hoc est mysterium mysteriorum, appellatum est, teste Ludou. Maiorano in suo Clypeo militant. eccles. lib. 3. cap. 13. & simpliciter loquendo illud esse inter alia potissimū constat ex D. Thom. 3. par. q. 65. art. 3. in medio, Viguer. cap. 16. vers. 17. quod triplici ratione, ipsimet confirmant.

15 Aliorum verò Sacramentorum inuicem ratio multiplex esse potest ratione etenim necessitatis, & efficaciæ, baptismus est dignius Sacramentum, quia ianua est aliorum cap. veniens de Presbyt. non

16 baptiz. cap. nullus de pœnit. dist. 7. & quia in ipso plena fit remissio peccatorum cap. non ex quo de consecrat. dist. 4. scilicet omnis culpæ originalis, & actualis, omnis quoque pœnæ, quæ pro ipsa culpa debetur; propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis iniungenda est satisfactio, & morientes antequam nouam contrahant culpam, statim ad Cœlorum Regnum, Deiq; visionem perueniunt, ex Concil. Florent. rubr. de Sacram. baptism. §. fin. exinde legimus in cap. per aquam baptismi de cōsecr. dist. 4. & tangit cap. 13. Concil. Trident. sess. 6. quod per baptismum de terrenis ad cœlestia fit transitus; nam regenerante spiritu, non solum originalium, verùm etiam voluntariorum fit remissio peccatorum cap. regenerante de consecr. dist. 4. Ratione autem significationis, Matrimonium potissimum esse, assensu omnium censetur, nam significat conformitatem consistentem in carne inter Christum, & Ecclesiam, cap. debitum de bigam. cap. acutius 36. dist.

At confirmationis Sacramentum pro ministri qualitate, potius iudicatur, & propterea summa tenendum veneratione, ex quo ab alijs, nec confer-

17 ri potest, præterquam à summis Sacerdotibus; & Apostolorum temporibus, ab alijs quàm ab ijsdem Apostolis nescitur, nec legitur peractū esse; ideoq;

18 ab eorū locum tenentibus Episcopis perfici dumtaxat fas est; quod si aliter quis ausus fuerit irritum habebitur, & vacuum, nec inter Ecclesiastica reputabitur Sacramenta cap. manus, & cap. nouissime de consecr. dist. 5. & cap. quanto de consuet. hac de causa in actib. Apost. cap. 8. legimus, quod cum Samariæ gentes, credidissent Philippo euangelizanti de Regno Dei, in nomine Iesu Christi baptizabātur viri, ac mulieres, cumq; audissent Apostoli, qui erant Ierosolimis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Ioannem, qui cùm venissent orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu; tunc imponebant manus super illos, & accipiebāt Spiritum sanctum, ex cuius textus verbis, conclusio colligitur, Apostolos cōfirmasse baptizatos à Philippo, qui illos ab Apostolis confirmandos reliquerit, vt dicit D. Thom. in 4. sent. dist. 7. q. vnic. in secundo scripto, ex quo apparet quidem iure optimo scripsisse Melchiadem Papam; quod sicut à Summis Pontificibus solum fieri potest, non à minoribus, ita maiori veneratione tenendum in cap. de his de consecr. dist. 5.

19 Consuetudine propterea acquiri non potest facultas hoc Sacramentum conferendi, adeò quod si eius vigore auderet aliquis illud cōferre, nihil profecto ageret; illudq; collatum non foret, tametsi vmbra quadam ostenderetur in opere, quia veritas non subest in effectu ex cap. quanto de consuet.

20 Summus tamen Pontifex vtique posset simplici sacerdoti concedere facultatem confirmandi, Diu. Thom. in supplem. ad 3. par. q. 38. art. 1. ad tertium argum. Argent. in 4. sent. dist. 7. art. 3. vers. 2. ibiq; Sot. q. vnic. art. 11. ad 4. argum. & dist. 25. q. 1. art. 1. ad 2. Hostiens. in cap. quanto nu. 2. de consuet. ibiq; Innoc. nu. 2. Anchar. sub nu. 4. Cardin. Florent. nu. 5. Butr. sub nu. 13. Imola num. 7. & post longam dispu-

disputationem,ita inibi cõcludit Collectarius nu.6. Couar.lib.1.var.resol.cap.10.num.13. vers.ex quibus omnibus,& communem esse opinionem adiũgit idem Collectarius,atque è modernioribus eruditissimus Azzorius in 2. par. institut.moral.lib.5. cap.1. vers.sexto quæritur,cum sequenti (in eo siquidem libro tractatio omnis explicitur,quid possit Romanus Pontifex circa Sacraméta Ecclesiæ,) & legimus Gregorium Papam ita seruasse in cap. peruenit 95.dist.& meminit D.Thom. in 4.sentẽt. dist.7.q.vnic.art.5.in 2.scripto;neutiquam verò laico eandem posset dare potestatem Pontifex, Argent.loc.cit.in fin.& dist.25.art.1.concl.2. & communior videtur opinio, vt dicit Abb. in eod. cap. quanto nu.8.neque Diacono, etiam Cardin. Henrichez lib.10.cap.23. §.3. tametsi Ant.de Butr.in eod.cap.quanto nu.15. videatur fateri contrarium, vt id committere possit etiam clerico, respuendo dictum Compostell.qui id affirmat in Presbytero, per quod videatur negare, vel saltem non tutè id fateri in inferioribus;ipse tamen Butrius subdit Innocentium,& alios stare cum glos.,& propterea ipse ita concludit, quasi glosa illic ita concludat,sed credo eum decipi; namq; glosa dum ter loquitur de hac re,& hoc quærit, semper respondet posse Papam hoc delegare simplici Sacerdoti, ergo nullum verbum de habẽtibus inferiores ordines; quare apparet Compostell. & glosæ vnam, & eandem esse sententiam,& consequenter cum ipse Butr.firmet Innoc.& alios sequi glos. ipse mq; constet eandem tenere resolutionem, quam Compost. necessario sequitur omnes concludere (idq; probabile
21 sit) vt alteri non Sacerdoti, nequeat Pontifex id demandare, sicuti etiam eodem in textu concludit Henrich.Boic.nu.2.& Collectarius n.6. D.Thom. adducto art.1. ad 3.argum. & in 4.sent. dist.7. q.3. art.1.in fin. Turrecrem.in cap. manus 3. de consecrat.dist.5.sub num.6. Astasan.lib.4.tit.7.art.6.q.2. Fr.Ioann.in sua summ.confess. tit.de Sacram.confirm.quæst.vtrum Papa,& Couar.loc.cit.veluti neque posset delegare Sacerdoti, vt sacros ordines conferret, quod fusissimè scripsi in rubr. de tempor.ordin.cap.2.vers.maiores; hæc autem de ordinaria potestate Papæ dicta intelligantur,de absoluta verò quia Hostiens.& Henrich.Boic.non audent in præfato cap. quanto, disputare , equidem multo conuenientius ipse vermiculus attentè præcauere debeo, ne quid pertingam , nisi quod me in omnibus subijciam Iudicio sanctæ Matris Ecclesiæ.

Hac etiam ex ratione,ordinis Sacramentum di-
22 gnius cens. tur , cum & illud non nisi ab Episcopis conferatur, D.Thom.3.par.q.65.art.3.argum. 2.Bonauent.in 4 dist.25.art.1.q.1. inibiq; Riccard. art.1.q.1.Durand.q.1.nu.4.& 5.Thom.de Argent. q.1.art.1.concl.1.Pallud.q.1. art.2. Gabriel Biel q. 1.art.2. concl.1. Guglielm. de Rubeone q.2.art.1. conclus.1. Dionys. Carthus. quæst.1. §.præterea Soto q.1.art.1.concl.1. Scotus dist.24. art.3. & ead. dist. Ioan.de Bass.q.1.artic.2. Ledesma de Sacram. ordin.difficult.11.concl.1. Ioseph. Angles super 4. sent.in qua st. de Sacram.ordin. in 3.art. conclus.1. Summ.confess.lib.3.tit.22. q.26. Astens.lib.6.tit.3. art.1.conclus.1.Syluest.ordo 3.nu.1. Victor.de Sacram.ordin.nu.236. glos.in cap.commissionem vers. necessitatem 1. q. 1. quamuis autem minores ordines,etiam non Episcopi conferant, quod prolixius declaro in rubr. de tempor. ordin. cap. 2. & dicit Syluest. verbo Sacramentum vers. primum ; illis tamen ex speciali fauore conceditur;sat namq; est,neminem de iure id posse, præter Episcopum, ideoq; Catechef. Romana in rubr. de Sacram. ordin. §. iam verò in fin. asserit, quod quamuis nonnullis permissum sit minores, & non sacros ordines interdum administrare , tamen quin hoc præcipuum Episcopi sit munus , nemo dubitat, atque ideò iustè dicitur Episcopum esse huius sacramenti ministrum,cum ad ipsum de iure ea administratio pertineat , & ordinaria potestate , quamuis alij quandoq; ex generali,seu speciali facultate,vel cõsuetudine soleant minores tantum dare ordines, prout inquiunt etiam Ricchard.in 4.dist.25. art.1. q.1.& Thom.de Argent.q.1.art.1.concl.1.quod sacrarum literarum auctoritate, certissima traditione ; omnium Patrum testimonio ; Conciliorum decretis,sanctæ Ecclesiæ vsu,& consuetudine, facilè erit comprobare.

Tandem Sacramenta pœnitentiæ, & extremæ vnctionis, inferioris gradus à prædictis esse , quisque fatetur ; ordinantur etenim ad vitam christianam,non per se , at quasi per accidens, scilicet in remedium superuenientis defectus;inter se tamen, pœnitentia est maioris necessitatis; extrema verò vnctio maioris perfectionis; D.Thom. 3.par.q.65. art.3.in medio.

Hanc verò hactenus copiosè enarratam Sacramentorum quadruplicem differentiam , sub paucis restrinxere verbis Doctores omnes, eamq; illis explicarunt carminibus, quæ sequuntur.

Maius in effectu, baptismus,corpus in esse,
Coniugium signo,maiori chrisma ministro.

Horum septem Sacramentorum,quatuor iterari possunt, sed haudquaquam cætera tria ; non
23 enim iterabile est Sacramẽtum ordinis, cap.Presbyteri 68.distin. item baptismi; cap. hi qui, & cap. hanc regulam 1. q. 1. & text. in cap. licet fieri de consecrat.dist.4.qui de ordine,& baptismo id probat; Aliud non iterabile est, Sacramentum confirmationis, vt ex Concil.Terracon. in cap. dictum de consecrat.dist.5. proinde Gregor.II. de homine à Pontifice denuò confirmato , responsum dedit , talem iterationem prohibendam esse , in cap. de homine de consecrat. dist. 5. illiusq; meminit Diu. Thom.in 3.par.q.72.art.5.vers.sed contra; nouissimè autem prædicta tria Sacramenta iterari , haud posse statuit Concil. Trident. in cap. 9. sess.7. de Sacrament.

Rationem autem eam esse meditati sunt scribentes, quod in ipsis,caracther imprimitur, qui est signum indelebile, Argent.in 4.sent. dist.23. art.4. concl. 2.& Sotus dist. 7.q. vnic.art.5 .in princ. atque expressis verbis Concil.Florent. rubr. de Sacram. §.hæc omnia;Qui verò assereret caractherem non imprimi,anathema pronuntiatur per Concil.Trident.adducto cap.9.

Quod si ipsa iterarentur, Sacramento quidem non leuis inferretur iniuria, D.August.ad Parmen. & habetur in cap.quod quidam,& cap.Sacramenta 1.q.1.cuius Augustini verba exponunt glos.in cap. 2. vers. iniuriam de Apostat. & Hostiens. in summ. de Sacrament. non iterand. dicentes, quod quemad-

quemadmodum si quis imaginem, siuè picturam
super aliam pingeret, primæua obumbraretur pi-
ctura, ita cum caracther spiritualis imprimitur; di-
citur quædam imago prætiosa Animæ addita, quæ
obumbraretur, si quod aliud prædictorum, secun-
do conferretur Sacramentum, illiq; iniuria irro-
garetur; quorum ratio, haudquaquam est admit-
tenda, ipsamq; meritò improbat Borgas.d.rubr.de
Sacram.non iteran. nu. 15. etenim prædictorum
iteratio nullius est valliditatis, ideoq; nullum valet
parere effectum, ac primum ritè collatum, & ca-
racttherem impressum obscurare, nefas est dicere;
ob idq; iustius quidem, poterit quisquam dicere;
quod qui aliquod ipsorum iteraret, intentione sua
primum inefficax esse, ac perperam collatum exi-
stimaret, quare iniuria fieret Sacramēto, quasi pri-
ma collatio non valuerit, vt tangit glos. in cap.
vir vers. iterari de secund.nupt. atque Borgas.alle-
gat.loco nu. 14. vbi glosam præfatam non citat, &
colligitur etiam ex Alberic.in suo Diction. verbo
Sacramentum 1. vers. an Sacramenta possint ite-
rari.

24 Quibus sanè fit, vt ne morte quidem, prædicta
tria Sacramenta deleantur cap. licitè 32. q. 7. cap.
quod quidem 1.q.1. nam si mortuus quisquam ad
vitam rursus excitaretur, baptizari iterum, ordi-
nari, confirmariuè, haud deberet, si viuus illa rece-
pit, iuxta glosam, & Doctores in allegat.iuribus, &
Armill.verbo Sacramentum nu.1.ac Toletum lib.
2.instruct. cap.16. nu.12. quare multo magis nefas
est, ac plusquam temerarium asserere, ea alia ex
causa aboleri, & meritò Concil. Trident.in cap.11.
sess.7.de baptism.sanciuit, illum anathemam esse,
qui dixerit, verùm & ritè collatum baptisma, ite-
randum esse illi, qui apud Infideles fidem Christi
negauerit, cum ad pœnitentiam conuertitur, quod
etiam dixerat Bald.in l.nihil nu.1. vers. & idem,
ibiq; glos.C.de vindict.libert. ideoq; deceptum es-
se Arelatanum censeo, dùm in tract. de hæret. no-
tab.39.affirmat, hæreticum ab hæretico ordinatum
debere iterum ordinari, cum reuertitur ad fidem;
quandoquidem si Ecclesiæ forma seruata fuit cum
25 hæretico fuerunt ab hæretico collati ordines, non
vtique sunt repetendi, ex scriptis inferius vers. ne-
mini; nec refragatur text.in cap. Daibertum 1.q.7.
ab Arelat.allegatus, ibi etenim, non vtique fit irrita
ordinatio, ex eo, quod ordinans, & ordinatus here-
tici erant, sed quia Nezelon promouens, tanquam
ordinatus ab hæreticis præter formam Ecclesiæ,
(vt inibi glos. declarat, & in cap. ab excommuni-
catis illa ead.quæst.) ordinibus insignitus non erat,
ac propterea Daiberbo ordines dare nequibat, suf-
fraganturq; verba Gregor.de Valent.disput.3.q.5.
punct. 3.vers.neque verò tom.4.in quem, præterea
sensum declarandus est, text.in cap.1. 9. q. 1. vt ibi
glos. vers.celebrata. ex quibus infidus sanè relator
auctoritatis Bert.de Firmo in tract. de Episcopo 3.
par.3.part.princip. vers.nono quæro lib.3. iudican-
dus est, idem Arelat.in citat.notab.39. namq; Bert.
illic non probat intentionem Arelat. nam præbet
intellectum ad relatum canonem Daibertum, &
inquit, illum textum procedere in excommunica-
to, qui nunquam fuit in numero catholicorum, &
excommunicationis censuram contraxit in ipsa
ordinatione. quod si prius fuit inter catholicos, ac
posteà fuit excommunicatus, toleratur profectò
eius ordinario ab Ecclesia per cap. 3. §.sed excom-
municati, iunctis duob.cap. sequent. allegat. causa
9.q.2.& tunc procedat doctrina glos.in cap.fin. de
ordin. ab Episcop. qui renunc. Episcop. & à me
scripta vers.nemini autem; quod ordinatus ab hæ-
retico virtutis effectum non consequitur, quia
executione caret, & licet verissimũ esse hunc Bert.
intellectum, non dubitem, quia qui semper fuit in-
fidelis non potest ordinari, cum careat baptismo,
qui est ianua Sacramentorum; & consequenter,
nec dare eiusmodi ordines potest; libentius tamen
assentior illius text.literæ magis satisfacere intelle-
ctum anteà relatum, cum Ecclesiæ formam non
seruauit hæreticus; quem quidem intellectum
collaudat insuper Marius Alterius de censur. tom.
1.disput.8.lib.1.cap.5. vers.Verùm; etenim de hæ-
retico dum fatur, supponit illum esse baptizatum,
alioquin nõ hæreticus, sed infidelis diceretur, quod
probo inferius rubr.11. cap.26. nu.24.

26 Quamuis autem argui posset baptismum itera-
bilem esse, quia ipse circuncisioni successit, vt cap.
maiores §.ad id de baptism. circuncisioq; iterata
appareat Iosue 5.ibi, fac tibi cultros lapideos, & cir-
cuncide secundò filios Isdrael; quare Iosue, fecit,
quod iusserat Dominus, & circũcidit filios Isdrael
in colle præputiorum; ergo ita & baptismus, qui il-
li successit, cuius illa fuit figuratiua, & præparati-
ua, Viguer.cap.16.§.1. vers.13. & D.Thom.3.par.
q.70. artic.1. per auctoritatem Apostol.ad Coll.2.
circuncisi estis circuncisione non manu facta in
expoliatione corporis carnis, sed circuncisione
Christi, consepulti, ei in baptismo.

Ac rursus argui potest ex cap.19.actuũ Apostol.
vbi Paulus babtizabat eos, qui erant baptizati bap-
tismo Ioannis. & nihilominus Ioannes, præcipue
fuit à Christo commendatus, Matthæi namq; 11.
dicitur; inter natos mulierum non surrexit maior
Ioanne Baptista, ergo á fortiori rebaptizari possent
à cæteris hominibus baptizati.

His tamen non obstantibus veritas catholica
hæc est, baptismum initerabile Sacramentum esse,
dicente Apostolo ad Ephes.4. vnus Dominus, vna
fides, vnum baptisma, & ad Hebræos 6. impossibi-
le est eos, qui semel illuminati sunt, gustauerunt
etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiri-
tus sancti, & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœ-
nitentiam, scilicet per baptismum, iuxta D.Chry-
sostomi, & Damasceni expositionem, atque Augu-
stin.contra Petul.lib.4.quos refert, & sequitur Vi-
guer.cap.16. §.1. vers.5.& Victoria in summ. con-
clus.35.& optimè Caietan.super d.Epist.Pauli.

Ratioq; fouens hanc catholicam sententiam, ea
est, quod baptismus mortem Christi, & sepultu-
ram representat, qui semel mortuus, sepultusq; est,
ergo semel quis baptizandus; qui verò bis baptiza-
retur, Christum bis mortuum (contra veritatem)
referret, atque illum cruci iterum affigere profite-
retur, ex Damasceni sententia tradita in cap. qui
bis de consecrat.dist.4. quamobrem Apostolus ad-
uersus illos non immeritò dixit ad Hebr. 6. cruci-
figentes filium Dei in semetipsis; at Christus resur-
gens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltrò
non dominabitur ad Roman.6.ergo fateri, & con-
fiteri sola veritate compellimur, baptismum itera-

ri non poſſe, veluti non ſemel catholica Eccleſia definiuit, repetendumq; haud eſſe, iterum ac ſæpius conſtituit, vt D. Auguſtin. in lib. de vnico, & Concil. Carthagin. 1. cap. 1. illiusq; conſtitutionis; aliàs quatuor tradit rationes D. Thom. 3. par. ſum. q. 66. art. 9. in medio.

Et ſuperius ſcripta argumenta, atque alia plura ſi quis inueſtigaret, me tamen illis non reuinceret, qui non rumores, ſed validas requiro rationes, nec nuper allatæ præmunt, & prima ex cap. 5. Ioſue, deſumpta reijcitur, primum ex reſponſione gloſæ ordinariæ ſuper illomet cap. deinde ex altera reſponſione inibi data à Nicol. de Lyra, quod non conſtet inibi, ſecundò circuncifas fuiſſe eaſdem perſonas, quæ aliàs fuerant circunciſæ, ſed illæ tantum, quæ natæ in deſerto remanſerant incircunciſæ; meminit autem ille textus ſecundæ circuncifionis, non quia fuerant antea eædem perſonæ, iterum circunciſæ, ſed reſpectu circuncifionis, quæ primo data fuit Abrahæ Geneſ. 17. quæ ferro fiebat, vt tenent D. Thom. in 3. par. q. 70. artic. 3. ad 2. & Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacrament. par. 12. cap. 2. & communiter Doctores in 4. diſtin. 1. ſed quia Deus præcepit Ioſuæ in illo cap. 5. vt ſpeciali quadam ceremonia, ſcilicet cum cultris lapideis fieret, circuncifio, dixit ſecundò circuncides, non quidem, vt
27 denotaret circuncifionem bis fieri ſolitam, cum apud omnes compertum ſit, illam non potuiſſe, iterari, etiam ſi abſque debita intentione facta eſſet, ſed ita dictum, quia Deus ſecundó præcepit illam cum ſpeciali cæremonia, & ſic cum cultro lapideo fieri; quæ quidem ſecundo locò præcepta, reſpectu illius primæ, quæ fuit data Abrahæ, & facta ferro, poteſt appellari ſecunda; quod ex verbis Iuſtini martyris in ſermone cum Triphone, apparet, dúm inquit, beati nos circuncifi cultris lapideis circuncifione ſecunda; nam prima illa veſtra, quia ferro facta eſt, & fit hodie, permanet in vobis, eadem cordis duritia, at noſtra, quæ ſecunda poſt veſtram circũciſionem numeratur, fit per acutos lapides, hoc eſt, per verbum Apoſtolorum illius ſingularis lapidis exciſi ſine manibus.

Alteram quoque ex cap. 19. actuum Apoſtolorum depromptam argumentationem refellere, & coarguere poſſumus, auctoritate D. Auguſt. ſuper illud Ioan. 1. dicentis, ſed ego neſciebam eum; vbi Auguſtin. dicit, ecce poſt Ioannem baptizatum eſt, poſt homicidam non eſt baptizatum, quia Ioannes dedit baptiſmum ſuum; homicida verò dedit baptiſmum Chriſti, quod Sacramentum, tam ſanctum eſt, vt ne homicida quidem miniſtrante polluatur, quod Auguſt. dictum recitatur in cap. dedit 1. q. 1. & ſic quia baptiſmus Ioannis, vt ex proprio nomine patet, non á Deo, ſed à Ioanne, Deo inſpirante, inſtitutus fuit, vt ſuo baptiſmo aſſuefaceret homines ad baptiſmum Chriſti, iuxta gloſ. 1. allegat. cap. dedit, affatimq; ſcribit Sot. in 4. ſent. diſt. 2. q. 2. art. 1. verſ. ad hanc quæſtionem, cum ſequ. vel potius
28 non erat Sacramentũ propriè ſumptum, ſed quatenus communiter accipitur, dicitur ſacræ rei ſignum, quia baptiſmus Ioannis fuit ſignum baptiſmi Chriſti, vt concludit D. Thom. in 4. diſtinct. 2. q. vnic. art. 3. in medio 2. ſcripto, hac de re minimè regenerabantur, qui baptiſmum Ioannis accipiebant, ſed quodam præcurſorio illius myniſterio ad Chriſti Sacramentum, in quo ſolo renaſci pote-
29 rant parabantur. Nec mirum ſi Chriſtus in aqua baptizari voluit à Ioanne eius baptiſmo, peccatum non diluẽte, vt per baptiſmum ſe hominem oſtenderet, cæteriſq; exemplum præberet, ſed per illum peccati ablutionis inefficacem, vt ſe minimè illorum remiſſione indigere pateſaceret, & æquè noſtræ fidei aduerſarijs promptum eſſet; quibus ſanè ſcire conuenit Chriſtum baptizatum, non vt eius vlla dilueretur iniquitas, verum vt maxima eiuſdem commendaretur humilitas, ſiquidem baptiſmus nihil in eo habuit, quod ablueret, veluti mors nihil quod puniret inuenit, cap. non regenerantur iuncta gloſ. de conſecrat. diſt. 4. non igitur Ioannis baptiſmus peccata delebat, idcirco baptizatos á Ioanne, oportebat denuò baptiſmo Chriſti baptizari, D. Thom. in 4. diſtin. 2. q. vnic in 2. ſcripto, ac propterea iure optimo Concil. Trident. cap. 1. ſeſſ. 7. de baptiſ. anathemam declarauit illum, qui dixerit baptiſmum Ioannis habuiſſe eandem vim cum baptiſmo Chriſti.

Quare reiectis ijs, quæ in contrarium vrgebant rationibus, confirmatum auctoritatibus remanet, verum illud catholicæ Eccleſiæ dogma, ne baptiſmus iterari poſſit, neque alia item duo Sacramenta; ſcilicet confirmatio, & ordo.

Quod ſi quis baptiſmum auderet iterare, grauiſſimis profecto mulctaretur pœnis, ſubſcripta
30 diſtinctione præhabita; vt ſi agentis ſit perſona, quæ ſcienter ſecũdò baptizet, ſacerdotio indignus à iure ciuili iudicatur in l. 1. C. ne ſanct. baptiſm. iteret. eodemq; iure pœna capitis plecteretur, ex l. 2. allegat. titul. ſed de iure Pontificio præter ſacrilegij reatum, incurrit excommunicationem, & irregularitatem, beneficioq; & officio deponendus venit cap. fin. de baptiſm. inſtit. canon. in §. illi quoque lib. 2. Abb. in cap. ex litterarum de Apoſt. ſumm. de exempl. & ſimilit. cap. 68. lib. 8. Sylueſt. verbo baptiſmus 5. nu. 3. Nauar. in manuali cap. 22. nu. 6. verſ. ſecundo, & primam pœnam à ciuili ſanctione conſtitutam, confirmauit canon. 46. Apoſtol. hiſce verbis. Epiſcopus, aut Presbyter, ſi eum, qui verum baptiſma habuit, iterum baptizauerit, aut pollutum ab impijs non baptizauerit deponitur, vt qui crucem, vel mortem Domini derideat; huiuſmodi autem pœna illum tantum punit, qui ob ſolum factum rebaptizat; illum veró nequaquam, qui ita faciendum doceret, & eo in errore pertinax & obſtinatus exiſteret; nam hic per omnia, velut hæreticus impenitens tractandus eſſet, curiæq; ſæculari relinquendus, vt edocet Pegna ad Director. Eymer. par. 1. comm. 12. in fin.

Qui verò iterum ſuſciperet baptiſmum, diſtinguendum ſupereſt, vt vera reſponſio detur, vel etenim ignoranter id permiſit, vel ſcienter; ſi etenim ignoranter, minimè compellitur, pro eo tunc pœnitere, quamuis ordinari nequeat, præter caſum magnæ neceſſitatis cap. qui bis de conſecrat. diſt. 4 cuius textus diſpoſitio, ſic ſimpliciter intellecta, dura, nimis quidem videtur Doctoribus, ideoq; gloſa, ac cæteri ibidem diſtinguentes, aſſeuerant, ignorantiam illius, vel iuris fuiſſe, vel facti; ſi iuris neminem excuſantis, ad ordines haud ferendus ſit aſcendere, tametſi peccatum non commiſerit, tanquam ignorans fecerit, & voluntas præexigatur ad com-

committendum peccatum cap. 1. 15.q.1. meritoq; illum pœnitere de eo non sit necesse. Quo tamen modo dubium iuris possit esse in baptismo, explicat Henriq. summ. theol. moral. lib. 2. cap. 31. §. 3.

Sed si facti ignorantia deceptus, baptismum recepit iterum, cum ipsa, iustam concedat excusationem ex l. iuris error ff. de reg. iur. neque pœnitere ipsum oportet, neque á promotione esset arcendus, quia haudquaquam iteratur, quod factum esse nescitur cap. fin. in fin. de Presbytero non baptiz. cap. solemnitates de consecrat. dist. 1. cap. vnico de cleric. per saltum promot. cap. Presbyteri 48. dist. dummodò probabilis sit ignorantia, Nauar. alleg. cap. qui bis, & manuali cap. 27. nu. 246. glos. in l. 1. C. ne sanctum báptisma iteretur.

Propterea præcaueant sibi, baptizantes in ancipi-
31 ti casu, atque baptizandi, vt sub illa conditione, si
non es baptizatus, ei tunc baptismus detur cap. 2.
de baptism. ipsa namq; conditio addita ab irregu-
laritatis incursu eximit, tametsi bona fide, quis tali
vsus conditione, baptismum alicui conferret, quem
posteà rectè baptizatum agnosceret, vt probat Na-
uar. cap. 27. nu. 246. vers. secundo; idq; etiam si mēte
sola, conditionem illam adiecisset Henriq. in sum.
theol. moral. lib. 2. cap. 31. §. 1. vbi Victoriæ opinio-
nem in summ. nu. 35. refellit, affirmantis, irregula-
rem fieri eum, qui alterum sub conditione bapti-
zauit, qui iam erat baptizatus; cuius verba videntur
indicare semper irregularem fieri baptizantem
sub conditione, quoties illa est otiosa, eo quod ille
baptizatus, re vera reperitur; sed rectius inmenti
patebit verba Victoriæ declaranda esse ex subse-
quentibus verbis, ab eodem Victor. relatis, quibus
firmat, teneri Parochum diligenter quærere vtrum
ne puer sit baptizatus, quia si compererit illum
baptizatum; nullo modo, scilicet, nec absolutè, nec
conditionaliter rebaptizet, sed si constiterit non
baptizatum, tunc illum baptizet, quoties autem
diligentia adhibita, verè colligi non potest, an bap-
tizatus sit, sed iustè de eo dubitatur, tunc procedat
determinatio Ecclesiæ in cap. 2. de baptism. quod
baptismus detur sub præfata conditione, ergo con-
stat intentionem Victoriæ in præcedentibus verbis
illam esse, vt irregularis sit, non ille, qui vtcunque
vsus est hac conditione otiosa, sed qui nulla præha-
bita diligentia sub conditione baptizauit, nec cu-
rauit inuestigare veritatem; & hoc modo eius ver-
ba si intelligantur, vera quidem existimanda sunt,
siquidem, ita in hac dubitatione cōcluserunt etiam
Sot. in 4. sent. dist. 3. q. vnic. art. 9. vers. quartum ar-
gumentum, Maiol. tract. de irregul. lib. 3. cap. 14.
nu. 5. Gregor. de Valent. disput. 4. q. 1. punct. 4. vers.
quibus rebus tom. 4. Pegna ad Eymer. in director.
par. 1. comm. 10. & Emanuel in lib. aphorism. ver-
bo baptismus nu. 3. neque obstat resolutio Nauar.
& supra relata, ne sint irregulares, qui bona fide sic
baptizarunt, namq; id credit verum in foro exte-
riori.

Si verò ignorantia illa exoritur ex defectu æta-
32 tis, excusat sane omninò cap. placuit 1. q. 1. idq; cō-
firmant Ciceronis verba scripta in orat. pro Cœ-
lio, sed ego Atrasino ignoscebam, qui habet excu-
sationem, vel pietatis, vel ætatis, vel necessitatis;
quamuis autem videatur aliquibus sentiendum de-
cisionem cap. placuit 1. q. 1. pendere ex dispensatio-
ne ibi concessa, vt inibi perpendit glosa, & in cap. eos vers. impositione per illum textum de consecr. dist. 4. tamen Borgas. in tract. de irregul. rubr. de Sacram. non iteran. nu. 26. prim cua magis arridet sententia, mihiq; pro hac parte. & veritas, & grauis, ac recta ratio propemodum obuersatur ex D. Augustini scriptis in cap. 14. de vera religione, & cap. 13. retract. & cap. 11. in lib. de duab. animab. deprompta; cuius verba rescripsit Gratian. in summ. 15. q. 1. vsque adeò peccatum voluntarium malum est; vt nullo modo peccatum sit, si non sit voluntarium; atque hoc quidem, adeò manifestum est, vt nulla hinc Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat; at is in quo cadit defectus ætatis, non habet velle, sed quicquid videt, ignorat ex l. 1. §. impuberes C. de falsa monet. quam rem concinnè, ac peritè plurimi scripsere Doctores, quos memoro in rubr. de pers. proh. prom. cap. 23. sub n. 98. si igitur ab eis procul est voluntas, ergo & peccatum, atque excusatione in hoc casu digni, nec non ordinibus insigniri poterunt, quam eandem sectatur sententiam Syluest. verbo baptismus 5. nu. 3. tametsi tutius esse affirmet, obtinere dispensationem. Quæ autem sit ætas criminis incapax, aut capax demonstrat Pegna ad Direct. Eymer. par. 1. comm. 12. vers. si tamen, & 3. par. comment. 40. vers. sed qua ætate.

Alterum principalis distinctionis caput est, de rebaptizato scienter, hicq; pœnam vltimi supplicij patitur de iure Cæsareo iuxta l. 2. C. ne sanct. baptism. iteretur, ac perpetuó ab ordinum susceptione arcetur de iure Pontificio, iuxta cap. confirmandum 50. dist. nam irregularis est cap. eos de consecrat. dist. 4. Nauar. in summ. cap. 22. nu. 6. vers. 2. & cap. 27. nu. 246. Catechės. Neapol. lib. 1. cap. 3. vers. 46. instit. canon. §. illi quoque, & §. quod si quis lib. 2. Couar. clem. si furiosus 2. par. num. 8. de homicid. estq; canon. 46. pœnitent. præcipiens, hunc se pœnitere debere quarta, & sexta feria, ac ieiunare per tres Quadragesimas in cap. qui bis de consecrat. distinct. 4.

Quod si pro vitio, nempè pro hæresi introducenda, vt Nouatiani, & Donatistæ in cap. quidem, §. Nouatiani, & §. Donatistæ 24. q. 3. aut si pro munditia corporis, regenerationis lauacro se infundi passus est, nempè si ægritudine longa confectus, insano sortilegarum mulierum credens consilio, vt sanaretur, per iterationem fecit iniuriam baptismatis Sacramento, vt in cap. 2. de Apost. istorum non alterutrum, sed vtrumque oportet tribus annis pęnitere per allegatummet cap. qui bis de consecrat. distinct. 4.

Qui verò scienter quidem, sed coactè permisit se rebaptizari, nil ei imputandum, si coactio absoluta fuit, nullamq; propterea meretur pœnam glos. in cap. eos vers. sed coactos de consecrat. dist. 4. verùm si conditionalis fuit coactio, vtpotè si ei quisquam mortem minetur, nisi iterum se baptizari patiatur, vtique puniendus est, quamuis minus secum agendum erit, propter coactionem cap. sacris, de his, quæ vi met. caus. quia licèt nolit directè ipsum peccatum, ad quod compellitur, indirectè tamen vult illud, per aliud, quod subterfugere nequit, sine tali peccato cap. 1. 15. q. 1. nam sufferre potius debebat quælibet mala, quàm tanto crimini assenti-

aſſentiri, cap. ita ne 32. q. 5. ardentioriq; amore corpus, quàm animam proſequendo, cap. ſi quis coactus 22. q. 5.

Eandem, & nuper relatam pœnam aduerſus geminantes baptiſma, luunt quoque repetentes cæte-
33 ra duo Sacramenta, puta confirmationem, & ordinem, vt ſcriptum reliquit Hoſtienſ. in ſumm. de Sacrament. non iteran. in finalibus verbis; cuius dictum fortaſſe ſuſtineri poterit in omnibus iam dictis pœnis, quia ſic prohibetur quiſque iterum ordinari, aut confirmari, quemadmodum & fonte baptiſmatis, ſecundò ablui, in cap. 1. 68. diſt. & cap. dictum de conſecrat. diſt. 5. præterquam in irregularitate, in quam tametſi baptiſmum iterantes incidant, vt dixi, confirmationem verò, aut ordinem duplicantes, haud incurrunt, quia canon in hac re ſolum exprimit baptiſmum, quod indubiè affirmat Scot. lib. 4. ſent. diſt. 7. q. 5. ibiq; inſequitur Sot. q. vnic. art. 5. ac Palud. cæteriq; Theologi, Turrecrem. in cap. conſtat diſt. 4. & alleg. cap. dictum, Alfonſ. á Caſtro de lege pęnal. lib. 1. cap. 7. Armill. verbo irregularitas nu. 84. in fin. Couarr. abunde in clem. ſi furioſus par. 1. nu. 8. de homicid. Henriq. ſumm. theol. moral. lib. 10. cap. 14. §. 2. & lib. 2. cap. 31. quorum ſententiam communiter eſſe receptam atteſtatur Tolet. lib. 1. inſtruct. cap. 28. nu. 4. & Nauar. in manual. cap. 27. nu. 247. quamuis ipſe contra ſentiat, ſecutus Antoninum, cuius opinionem tenẽdam fatetur, tanquam conſuetudini aptiorem.

Reliqua quatuor Sacramenta, vtique iterabilia
34 ſunt, quia characterem non imprimunt Nauar. in ſumm. cap. 22. num. 83. circa finem, Syluest. verbo Sacramẽtum verſ. quintum iterari, & Concil. Florent. in §. hæc omnia in materia Sacramenti; valet namq; conſequentia; Sacramentum non derelinquit effectum perpetuum, & indelebilem, ergo poteſt multiplicari Argent. in 4. ſentent. diſt. 23. art. 4. concl. 2. quibus tamen ex rationibus, in illis minimè imprimatur character explicat D. Thom. in 4. diſt. 1. q. 4. ibiq; Sot. art. 6.

Canones etiam adſunt perplures probãtes quatuor ſupradicta Sacramenta iterabilia eſſe, textus enim in cap. adhuc inſtant de pœnitent. diſt. 3. id de pœnitentia oſtendit, & de Euchariſtia, probat text. in cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnit. & remiſſ. dumtamen non eadem die, teſte Diu. Thom. in 4. ſent. diſt. 12. & Suarez in 3. par. q. 80. diſput. 69. ſect. 4. verſ. dices. Imò ſi per modum viatici, non niſi ante octo dies, ſanus ſe communicauerit, Poſſeu. de offic. Curat. cap. 8. nu. 20. verũ Suarez dicit poſſe, & adhuc ſumpto cibo, ſi die præcedenti incolumis ſumpſerit ſect. 3. verſ. rogabis in fin. Sæpius autem in eadem infirmitate id licere ægroto non ieiuno, affirmant in verbo communio, Tabien. nu. 43. Armill. nu. 18. Fumus nu. 18. Emanuelsà in verbo Euchariſtia num. 5. & Vittorell. in annot. ad citatum Poſſeuini cap. 8. num. 20. verſ. quoties, eamq; ſatis piam, & probabilem aſſeuerat, inſequiturq; citatus Suarez diſput. 68. ſect. 5. in verſ. duo verò dubia, modo interſtitium dierum octo ab vna ad alteram vicem præterierit, quod idem Suarez, & Vittorell. aiunt: Quin ieiunus frequentius ex deuotione quibit, idem Fumus loc. citat. idemq; Vittorell. verſ. mala valetudine. De extrema vnctione verò gloſ. in cap. 2. verſ. iterari de ſecun. nupt. etiam in eadem infirmitate, quoties mutato ſtatu morbi, rurſus incurritur mortis periculum, Valentia diſp. 8. pũct. 2. in fi. vol. 4. ac de matrimonio text. in cap. Deus maſculũ 31. q. 1. & verba D. Hieron. ad Pamach. dúm cõtra ſuos obtrectatores libera voce proclam abat, non damnari in Eccleſia bigamiam, imó nec trigamiam; & ita licere quintò, & ſextò, & vltra; quomo-
35 do, & ſecundas contrahere nuptias, vt in c. aperiant 31. q. 1. quáuis autem ius ciuile, tertium inhibeat matrimonium §. hæc autem in auth. quomod. oportet Epiſcop. cum illo iure, ſatis ſit, ad ſecundas venire nuptias, aliàs contrarium ſit honeſtati, vt inibi Angelus aſſerit, attamen Cæſareo illi iuri, canones reſtiterunt, ſtatuentes licere, iuxta allegat. cap. Deus maſculum 31. q. 1. iuncto cap. aperiant, tametſi beatior ſit, qui in viduitate permanſerit, ex Auguſtin. ſententia ſuper epiſtol. 1. ad Corinth. reſcripta in
36 cap. quod ſi dormierit 31. q. 1. quinimò, & ſi apud antiquos monogamæ mulieres (hoc eſt) quæ vno contentæ matrimonio fuerant, corona pudicitiæ coronabantur, exiſtimantes eius præcipuè matronę ſincera fide incorruptum eſſe animum, qui poſt depoſitæ virginitatis cubile, in publicum egredi neſciret; nolens per ſecundas nuptias conſpectui mortalium exponi, multorum matrimoniorum experientiam, quaſi legitimæ cuiuſdam intemperantiæ, ſignum eſſe credentes; vt Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. retulit: attamen ſecundas, aut tertias, vlterioresq; experiri nuptias, nunquam vetuerunt, vt inibi affirmat Valer. qui non immeritó illis verbis (legitimæ intemperantiæ) vſus eſt, & Plutarch. problem. 99. ac Petr. Gregor. Tholoſ. lib. 9. ſyntagm. iur. vniu. cap. 26. nu. 6. Quid eſt (inquiunt) quod publicis feſtis, veteri more, virgines non nubunt, viduę nubunt? an quod virginibus decorum, viduis verò multis præſentibus fœdum nubere? fęlices namq; ac fauſtæ primæ nuptiæ, ſecundæ verò triſtes, ac deteſtandæ; pudet enim viuis adhuc eis, quibus antea nupſerant alios accipere, mortuos autem lugent. Quò fit, vt magis quietè, quam ſtrepitu, & deducentium multitudine delectetur. Dies verò feſti, adeò multitudinem diſtrahunt, vt his rebus per otium intereſſe non poſſit, hæc illi: Reperi tamen apud Germanos cum nupta tranſigi, cum qua ſeneſcendum erat, neque à viro diuertere, neque poſt obitum alteri nubere permiſſum eſſe, vt refert Alex. ab Alexand. lib. 4. genial. dier. cap. 8. ea fortaſſe ratione, quam noſtris legibus cautam inuenimus, quod iniuria mortuos maritos afficiunt mulieres, ad ſecundos maritos venientes, illorum memoriam quaſi negligentes §. ſi autem tutelam in auth. de nupt. adeò quod nullam dicatur fidem, nullumq; honorem ſeruare priori coniugi, qui ſecundò nubit, exiſtimat Luc. de Penn. in l. mulieres verſ. adhuc C. de incolis lib. 10. & confirmatur ex §. tunc igitur, ibi, (inuiolatum morientium thorum) in auth. de non elig. ſecund. nubent. necnon ex Virgiliano illo carmine lib. 4. Aeneid.

Nec ſeruata fides, cineri promiſſa Sichæo.

Et Phyloſtrates cenſet, vxorem ad ſecunda vota tranſeuntem, iura coniugij violare, in lib. 3. in vita
37 Apollonij, atque defuncti coniugis animam contriſtari, ex ſecundo matrimonio probatur ex auth. cui relictum (ibi contriſtando priorem maritum) C. de indict. viduit. tollend. ibiq; Bald. nu. 15. & text.

in §. qui verò iuncto §. nos igitur in auth. de nupt. Lucanus etiam lib. 3. recenset, Iuliam apparuisse Pompeio in somnis, ac se se indignatam ostendisse, quod ille secundas nuptias appetiuisset, & Aegisippus lib. 2. cap. 2. ac Ioseph. lib. 17. antiquit. cap. vlt. & lib. 2. de bello Iudaico cap. 2. referunt, simile, & memorabile Alexandri filij Herodis exemplum; etenim vita functus ipse Alexander, Glaphiræ quondã vxori suæ in somnis indignatus apparuit, quod alteri, atque alteri se matrimonio post mortem ipsius, copularat; nam cum Glaphira concupisceret illum amplecti, Alexander ira incensus complexum refugiens, eamq; aspernans, visus est dicere. Hæc Glaphira promissa fides? ita amores erga te seruasti meos, quorum memorem te esse oportuit? sed esto adolescentula secundas nuptias non refugeris, etiam non tertias? (& post multa subiunxit,) sed mihi ne diutius maneat contumelia mea; tunc experrecta mulier, familiaribus renunciauit somnium, ac post triduum obijt: sed nihilominus cum sit vniuersalius Valerij dictum, & validius, non dubium, quin honestius sit, ne exponantur per secundas nuptias conspectui mortalium; non tamen prohiberi, tùm ab ipsis antiquis, preter Germanos, tùm à posteriori, & ciuili iure, atque etiam canonico: imò primæ, & vnicæ nuptiæ commendantur, & laudantur semper, repetitæ verò, licet verè fornicationes sint secundum rectam rationem; nihilominus permissæ sunt ex Chrysost. in cap. hac ratione cum seq. 32. q. 1. & Gregor. Tholos. lib. 9. syntagm. iur. vniu. cap. 26. nu. 5. quod ad remedium fornicationis concessæ, idq; pluribus rationibus, probat Hieronym. lib. 1. contr. Iouin.

Prima causa est, cum aliquem vrget profusa luxuries, nimiaq; in rem veneream propensio, vt ei complexu venereo iungi necesse sit, nam nubere tunc eidem magis expedit, quam vri, 1. Corinth. 7. cuiusmodi extitisse viros asseuerat Iacobus Cionius Episcopus Ilerdensis in cap. fraternitatis de frig. & malef. vbi exemplum memorat notatu di-
38 gnum, de quodam homine (suo tempore) Catalano, quem toties venereis amplexibus frui, oportebat, vt singulis diebus exactè triginta vicibus suã vxorem cognoscere, non puduerit; quare coniux (præter expectationem) lassata, Regem Aragonum, secretò adijt, secumq; de mariti scelere conquesta est; qui illicò virum illum ad se venire iussit, atque ascitum, interrogauit, num id veritati respõderet? qui nolens supremo illi Principi veritatem obtendere, rem quomodo, se se haberet, illicò fassus est, cui propterea prouidus Princeps, sub capitis pœna præcepit, ne deinceps sua cum vxore amplius quàm sexies in die re venerea vti auderet; quod exẽplum refert etiam Hieronym. Paul. Barchin. in praxi cancellar. fol. mihi 78. vers. prædictus Episcopus, & vterque, nedum viri potentiam admiratus est, verum etiam muliebrem querelam; cum os vuluæ insatiabile sit, Prouerbior. 20. ideoq; Ouid. lib. 2. de arte amandi, concinnauit.

Et lassata viris, nedum satiata recessit.

Alter preterea fuit adeò validæ complexionis vir, qui quidem, vt periculum profundendæ salutis vitarct, septies matrimonium contraxit, & cum vnaquaque vxore, filios procreauit, illumq; attestatur se cognouisse Viuald. in rubr. de Sacram. in genere nu. 10. vers. matrimonium; imò alium extitisse virum legimus, qui postquam viginti vxores sepelierat, aliam duxit, quæ alios viginti duos viros habuerat, teste D. Hieronym. lib. 3. epist. tract. 7. epistol. 26. Boer. decis. 186. quid si maritus num. 4. & Menoch. de arbitr. Iudic. cent. 5. casu 417. num. 5. adeò quod Summa, tùm virorum, tùm mulierum expectatione, expectabatur, vter eorum, alterum sepulturæ efferret, & cum euenisset, vt vir adiueret, totius vrbis populo confluente coronatus fuit, & palmam gestiens feretrum mulieris, multinubę, præcessit acclamatus, ac collaudatus ab omnibus.

39 Altera etiam videtur excusabilis causa, scilicet, necessitas quærendæ sobolis, quæ sanè Serenissimum Philippum II. Austrium, Hispaniarum, Regniq; nostri Neapolitani Catholicum Regem, quadrigamum esse impulit.

Primã namq; Mariam, Ioannis Lusitaniæ Regis sobolem duxit in matrimonium, ex qua Carolum vnigenitũ habuit filium, quem dum pareret Maria mater obijt, illincq; ad plures annos, Carolus annũ tertium, & vigesimum agens, dilectam matrem sequens, mortem cum vita fœliciter commutauit.

Aliàs contraxit nuptias cum Maria Angliæ Regina, Henrici VIII. filia, Catherinæq; Austriæ Caroli V. Imperatoris germanæ, die 25. Iulij 1554. qua die totus Populus Christianus solemnia Iacobi Apostoli celebrat; & quia Regina ipsa imbecillis nimis, atque debilis erat; tertium post annum, 17. Nouembris 1558. superna petijt Regna, nulla relicta, nec procreata sobole; cuius interitus cuncto populo christiano, summum, & mœrorem, & detrimentum attulit, Regniq; præsertim Anglicani Christicolæ, maximas luunt pœnas.

Post cuius obitum Isabella, seu Elisabettha potius, Henrici II. Galliæ Regis filia, Philippo nupsit anno 1559. quibus in nuptiis Henricus parens inopinato euentu à quodam Barone secum conserente extinctus, geniale cubile, quod nubenti filię strauerat, in sordes lugubres vertit, atque Elisabetthæ luctum, mariti lacrymis, mariti mœrorem suo fletu auxit dolor; quæ duas successiuè peperit filias, Elisabettham, quam cõceperat ex Philippo, quem Lutetiam adeuntem hospitio simul, & lecto exceperat, nunc Alberti Serenissimi Austrij vxor, Catherinam deinde Caroli Emanuelis Allobrogum Ducis vxorem, & superiore anno 97. defunctam; posteaq; cum mulier tertiò esset grauida, iamquè appropinquasset partus, in ipso pariendi actu, simul cum infantulo concidit.

Nouissima verò dicti Regis vxor intercedente dispensatione Pontificis, fuit Anna Maria de Austria, Maximiliani II. Imperatoris progenies, eidem primo, & secundo gradu consanguinitatis ex vno, atque in secundo, & tertio ex altero latere coniuncta; Maria namq; genitrix Annæ, fuit soror ex vtroque latere eiusdem Philippi, & viri postmodum ipsiusmet Annæ neptis, idcircò ille sibi in primo, & ipsa sibi in secundo gradu coniuncta; quemadmodum in secundo, & tertio consanguinea, quia Anna soboles fuit Maximiliani II. & liberi Ferdinandi Imperatoris, fratris vtrinque coniuncti Caroli V. Imperatoris, & Serenissimi Philippi Regis Procreatoris.

Quatuor genuit cum ea liberos, Ferdinandum videli-

videlicet, qui in Principem Hiſpaniarum cooptatus,
poſt paucos menſes obijt; alterum habuit Carolum
Laurentium, qui puer cęlos aſcendit, tertium Dida-
cum nomine procreauit, qui ad inſtar Ferdinãdi, Hi-
ſpaniarum Princeps electus, deceſſit; vltimo Philip-
pus eſt nomen, qui iam viuit Princeps Hiſpaniarum,
ipſumq; fęliciter regnaturũ ſperamus, pientiſſimoq;
Philippo genitori, ſucceſſurum, ſummaq; cum læti-
tia, & laude cũctorum Regnorum ſuorum, totiusq;
orbis, ſuis dominaturum populis, ſãctæq; Matris Ec-
cleſiæ, eiusq; coronæ contuſurum, ac fracturum exul
tantium inimicorum audaciam, calumniamq; obtu-
40 ſurum; Quod iam benè cępimus experiri, poſtquã
die 13. Septembris 98. & dum hæc ſcripſeram, mor-
tem obijt, vir ille prudentiſſimus Philippus II. Pater,
41 qui quam benè vixerit, ex eius interitu, quiſquam co
gnouit, ſemper etenim miſerias humanas deteſtans,
ſoli Deo tribuendam gloriam fatebatur, cõtinuò illa
proferens verba; tu ſolus Dominus, tu ſolus Altiſſi-
mus; cumq; in extremis ageret, arcam, qua mortuus
recludi debebat, ad ſe iuſſit deferri, illamq; lęta fron-
te, ac trãquillo, pacatoq; animo, omni poſthabito me-
tu, aſpexit, cunctaq; poſtmodum Sacramenta Eccle-
ſiæ, & petijt, & maximo cũ dolore peccatorum reue-
renter ſuſcepit; qua cum maxima contritione, mun-
dana omnia deſpiciens, totq; Regna paruifaciens, ad
42 meliorem migrauit vitam: tuncq; Sereniſs. Philip-
pus III. illi ſuccedens, incipiensq; Regnare, prudẽter,
ac ſi ſenex eſſet, omnia hucuſq; geſſit; habuit quoq;
ipſe Philippus II. ex eadem Anna, quãdam ſęmellam
iam extinctam, cõpluresq; alios habuiſſet, ni Regina
ipſa, eomet anno, quo Sereniſs. Philippus, Luſitanos,
ſuo exercitu deuicit, atq; Antonium illius Regni il-
legitimum ſucceſſorem ſuperauit, deceſſiſſet, Phi-
lippum virum ſuum quadrigamum relinquens.
Iſthæc de Sereniſs. Principe, & Catholico Rege
Philippo II. delibata, nè te pigeat percurrere beneuo-
43 le lector, matrimonium etenim iterabile eſſe autu-
mãt, dumtamen aliud fuerit diſſolutũ morte alterius
coniugum, nam ambobus ſuperexiſtentibus, ſecus eſ
ſet, quia verè tunc fornicatio eſſet, c. hac ratione 30.
q. 1. & glo. in c. 1. de ſec. nup. idq; confirmatur aucto-
ritate Apoſt. ad Rom. 7. aſſerentis, quod mulier, quæ
ſub viro eſt, viuente viro alligata eſt legi, ſi aũt mor-
tuus fuerit vir eius, ſoluta eſt à lege viri; igitur viuẽte
viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro, ſi aũt
mortuus fuerit vir eius, liberata eſt à lege viri, vt non
ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro; hisq; cõſona ſunt
alia eiuſdem Apoſt. verba in Epiſt. 1. ad Corinth. 7.
Mulier alligata eſt legi, quãto tempore vir eius viuit,
quod ſi dormierit vir eius liberata eſt, cui autem vult
nubat tantum in Dño, hoc idem comprobat Guliel.
Perald. Epiſ. Lugdun. in ſuo exempl. virtut. & vitior.
c. 90. quod propterea Geneſ. 7. tot viros iuſſerit Dñs,
quot fęminas reſeruari in Arca Noe, vt eſſet vnica
vnici; hæc ille, quibus nõ vtiq; aduerſatur, quod licitè
44 dimittatur vxor ob fornicationẽ iuxta legem Euan-
gelicam, & refertur in cap. dixit Dominus in Euan-
gelio 32. q. 1. & c. 19. Matthæi; nam quia manet vincu
lum, nec caret Sacramẽto coniugij, tameſi viro mi-
nimè fuerit reconciliata, alteri nubere nõ poteſt, qui
45 verò eam duceret, reus homicidij fieret, c. licitè 32.
q. 7. etiam de lege Moſaica, quò ad Deum, licet in hac
vita, illo iure inſpecto, nullam pati meruerit pęnam,
atq; cum alia perſona contrahere poſſet, vt dicit Sot.
in 4. ſent. diſt. 33. q. 2. art. 2. & 3. & ſuſius ipſe ſcribo,
hac eadem rubr. nu. 61. & 64. aperteq; indicant verba
Domini, Matth. 19. Moiſes ob duritiam cordis veſtri
dimittere vxores veſtras, permiſit; tùm ex illo verbo,
duritiam, quæ in malum ſonat, teſte Sot. citat. art. 2.
verſ. in contrarium, tùm ob aliud, ſ. permiſit, quia
id permittitur, quod ad plenum ob malas hominum
voluntates, prohiberi nequit, cap. hac ratione 31. q. 1.
Nemini igitur fas eſt alia inire matrimonia, altero
adiuuẽte coniuge, qui verò id auderet grauiſſimis ſa-
nè mulctaretur pœnis, nec non varijs, iuxta varieta-
tem conſtituentium eas, quas recenſent Couar. Me-
46 noch. & Theſaur. inferius citandi; quinimò etiam ad
forum eccleſiaſticũ, ſpectaret eius criminis cognitio,
cũ illud contradicat Sacramento matrimonij, quod
conſiſtere nequit, pręter quam inter virũ, & vxorem,
tàm ex lege naturali, quàm Diuina, Euangelica, Ca-
nonica, & Ciuili, vt probat Menoch. de arb. iud. lib. 2.
cent. 5. caſ. 420. atq; ideo ad forum eccleſiaſticum vt
foueat, conſeruet, ac tueatur veritatem Sacramenti
matrimonij; prohibeatq; adulterium, atque peccati
ſtatum, qui illo quidem iure punitur c. 1. 2. & 3. cauſa
34. q. 1. & 2. cap. in præſẽtia de ſponſal. cap. Dominus
de ſecun. nup. & cap. gaudemus de diuor. & alia inni-
xus ratione, Viui. com. opin. lib. 3. opin. 1057. nu. 2. imò
cũ de hęreſi ſuſpecti ſint, qui ita contrahunt tanquam
malè ſentientes de Sacramẽto matrimonij, ac pręſer
tim videantur ſentire quod liceat Chriſtiano ducere,
& retinere duas, pluresq; vxores ſimul; idcirco illius
punitio ad Tribunal Sanctiſſimæ Inquiſitionis perti-
net, iuxta antiquam, & communem ſententiam Do-
ctorum de hac re loquentium, vt per Lap. in cap. ac-
cuſatus nu. 2. de hęret. in 6. quem expreſsè referunt,
& ſequũtur ibi Domin. de S. Gemin. ſub §. ſanè nu. 7.
Philip. Franc. in princ. d. c. accuſatus nu. 3. Felyn. in
cap. ad abolendam nu. 1. de hęret. Io. Lup. in cap. per
veſtras §. 18. nu. 25. de don. inter vir. & vxor. Summa
Roſell. in verb. hæreticus nu. 6. Gũdiſal. de Villadiego
Rotæ Auditor tract. de hæret. c. 9. num. 5. Franc. Epiſ.
Squillac. de fid. Cathol. c. 15. nu. 2. Repert Inquiſ. in
verb. contrahẽs in prin. Couar. de ſponſal. p. 2. c. 7. §. 3.
nu. 6. Iaco. Septimac. in inſtit. cathol. c. 40. nu. 2. Fr. Ca-
mill. Campeg. ad Zãchin. de hæret. c. 35. Io. Royas de
hæret. par. 1. nu. 540. Arnald. Albert. de agnoſc. aſſert.
cathol. q. 23. nu. 49. Alphonſ. de Caſtr. de iuſta hæret.
punit. lib. 1. c. 1. verſ. & idem cenſeo dicendũ, Ludoui.
Carrer. in pract. crim. de hęret. §. circa ſecundum nu.
60. Corrad. Brun. lib. 1. de hæret. c. 2. ſub nu. 4. Pet. Re-
buff. in concord. Franciæ tit. de publ. concubi. §. & cũ
omne, & idem Bermond. in verb. monemus omnes
laicos &c. nu. 4. nec non Tyber. Decian. in ſuo tract.
crim. tom. 1. lib. 5. ſub rub. Inquiſitores hæreſis quæ
poſſint ſub nu. 41. Pegn. ad Direct. Inquiſit. p. 2. q. 56.
commen. 81. verſ. de eo qui viuente, atq; Maiol. de Ir-
regul. lib. 1. c. 33. ſub nu. 11. & Iac. Menoc. de arb. Iud.
d. caſ. 420. nu. 114. & de præſump. vol. 2. lib. 5. præſ. 6.
nu. 37. Mazzieng. lib. 5. tit. 1. l. Tauri gl. 2. nu. 3. Farin.
in tit. de Inquiſ. q. 8. nu. 137. verſ. amplia hanc ſecundã
limitationem, & in 4. par. ſuæ prax. q. 140. p. 1. nu. 24.
nouiſſimèq; in tract. de hæret. q. 178. ſub nu. 71. nam
factum in ſe eſt hæreticale, ex Repert. Inquiſit. verb.
Hæreticus §. ex quibus; facto ſiquidẽ non ſecus ac, &
verbo, aut ſigno hæreſis manifeſtatur, Sanch. in Sum.
lib. 2. c. 8. nu. 6. & ratio quippe illa concurrit ꝙ pręſu-
mitur iniqua intentione factũ, idem Repert. verb. fa-
cto §. an quando factum, & verb. præſumptio §. item
omne malum factum; omne ſiquidem malè factum,
vel dictum, peruerſo animo factum, aut dictũ exiſti-
matur, Symanch. in enchir. violatæ Religionis tit. 29

nu.7.locatus q.14.post suum opus iudiciale Inquisit, in vltimis verbis, & Roias in tract.de hæret. nu.304. 319.& 321.& sicuti non existimãdus est dixisse quod mente nõ cogitarit,quodq; non sentijsset, l.labeo ff. de suppell.lega.ita nec fecisse cum facto asseruerit ꝙ fecit, idem Reper.in d.§.ex quibus;cumq; plus sit facto,quam verbis exprimere ex omnium cõclusione, ac nimirum si Auctor eiusdem Repert. memorato verb.contrahens,in faciente cõtra Sacramẽtum istud matrimonij,adducit tex.in c.ad abolendam de hęret. qui tamen loquitur in aliter sentiente de Sacramẽtis, quam sacrosancta Rom. Eccles. prædicat, & obseruat,ipsumq; illa adductum ratione credimus,ꝙ verbum sẽtire exemplificatur in eo qui in externo facit, aut dicit aliquid, quo eius animus cõuincatur ita sentire; nosq; non immerito in præcedentibus diximus, eiusmodi contrahentem secũdas nuptias, ob id malè sentire de Sacramento matrimonij; ipsumq; nimirũ hęreticum pręsumi ostendit Ioa.de Anan.in ipso cap. ad abolendam cũ nu.27.loquens de Monaco egresso à Religione,& matrimonium contrahente, dicit,hæreticũ præsumi,quia fecit contra Sacramentum matrimonij.nec non Bal.in l.nemo clericus C.de sacros. eccles. Verum si rigoroso suppositus examini, illius voluntas speciatim exquiratur; certè vel fatetur animo diabolico instigatum ad secundas conuolasse nuptias.& consequutiuè malè sentiendo de Sacramẽtis, quo quidem casu non præsumptiuè, sed verè dicitur formalis hęreticus, vel negat prauam intẽtionem, aut aliqam allegat excusationem prorsus non excludentem delictum; & quãuis iniquę intentionis iam dicta præsumptio eneruetur, itemq; altera formalitatis ab ipso facto remoueatur, suspicio nihilominus, eaq; vt plurimum vehemẽs perdurat; licet cõtingere possit, vt tot tantaq; cõueniant, quibus leui dumtaxat locus sit, quod eod. mox citato loco docet Pegna; Ideo in casu priori vehementis suspitionis, & abiurare tenetur, & puniendus venit teste locato in d. q.14. vers.si autem, & Graff.in decis.aureis lib.2.c.5.vers.quod si non compareant sub nu.15.non secus ac, & suspecti omnes de hęresi;iuxta theoricam locati in opere Inquisit.verb.pęna sub nu.6.& Farin. in tract.de hæret. q.193. nu.84. In vltimo verò casu leuis suspictionis, tametsi abiurare debeat, vt in hac specie docet Pegn. indicato loco, & generatim sanciens tex. in c. accusatus de hæret. in 6. Alia tamen minimè castigaretur corporali pęna, sed leui duntaxat pęnitentia afficeretur ex Repert. Inquisit. verb. suspectus §.nota quod quando; sed si ille versaretur in terminis c. cum per bellicam 34.q.2. c.in præsentia de spõsal.& cap.Dominus de secund.nupt.liceret profectó rursus se matrimonio copulare, dumtamen etiam ficta coniugis mors absit,nam si illa argumentum faciendis nuptijs probabitur præstitisse,cum hoc facto pudicitia laboret iudicari debet pro admissi criminis qualitate, ex insigni tex.in l.miles §.mulier ff.de adulter.& vbi tempus adhuc quantumuis longũ ab vnius ex consortibus discessu lapsum fuerit, velitq; alter secundò nubere,aut si nupserit sit ne á pęna,& huiusmodi suspictione immunis? præter Menoch. adducto cas.420. á nu.121. extricat Pauin. in tract.de visit.p.2.q.8.Ioseph Ludou.decis.Perus.30.nu.2.lib.1. Magen.decis. Lucẽs.44. sub nu 3.& colligi affluenter potest ex cumulatis per Pompe.de Leonar.in suis alleg. rescriptis per Viui.in opin.com.lib.3.opin.1042.á vers.quę omnia sub nu.11.vbi veró ob istud matrimonium primo nõdum dissoluto initum, mereretur pęnam,& quæratur quæ illi debeat infligi explicare renuo cũ illas, tùm Couar.indicato nu.6.tùm Menoch.mentionato cas.420. tùm demum Gasp. Thessaur.quæst. forens. lib.1.q.14.nu.5.copiosè referant; Triremium potissimum approbãtes,addit autem ipse Thesaur.longiori tẽpore in triremibus morari, propterea eum debere, qui nõ iterum tantum contraxit, at sæpius eiusmodi delictum cõmisisset,in quam etiam sententiam deflectit,Gram.vot.crim.17.multiplicatione siquidem vicium, peccati speciem aggrauari, & delictum magis puniri,affirmat Repert.Inquis. verb.Bis; neq;.n.mirum si ego ipse vidi ab ipso sacro Prætorio summæ Inquisitionis Vrbis,quatuor ob tale facinus dãnatos ad remigandum in triremibus; scilicet duos per septemnium, tertiò sic matrimonia contrahentes; reliquos autem duos per quinquẽnium,secundas in matrimonium ducentes vxores non dũ legitimis defunctis vxoribus; nec nõ omnes quatuor abiurarunt de vehementi cũ iniunctione pęnitentiæ salutaris die 18. mensis Maij 1597.in Ecclesia S.Marię supra Mineruam; quæ dum agẽbantur,omnes S.R.E.Cardinales in conspectu consedebant,qua etiam die alij quoque solemnem ob alia crimina egerunt pęnitentiam,atq; duo impenitentes traditi Curiæ seculari inibi præsenti. Ac tertius licet penitens, nihilominus vigore Constitutionis Pauli IV. exordientis, cum quorundam hominum, eidem Curiæ puniendus est traditus.

Ratio autem cur vtroq; coniuge viuente nefas sit
aliàs contrahere nuptias, ea videtur, quia contra le-
48 gem naturæ est, plures habere vxores eodem tem-
pore, vt affirmat D.Tho.in supplem.ad 3.par. q.65.
art.1. & in 4.sent. dist.33.q.1. art.1. nam legitur Genes.2.erunt duo in carne vna; ideoq; ius canonicum, eodem tempore alia celebrari matrimonia vetuit, eaq; celebranti pœnitentiæ tempus imponit, in cap. de his 31. q. 1. atque etiam ius ciuile interdixit, pœnamq; constituit in l. nemo Iudæorum C. de Iudæis in l.2.C.de incest.nupt.& l.ea quæ C.de donat.ante nupt.& l.eum C.ad leg. Iuliam de adulter. hinc meritò lex Valentiniana, quæ duas simul habere vxo-
49 res concedebat, tanquam impia, & nefaria notatur,
ac libidinis causa excogitata in cap.11.lib.8. tripart. Histor. & Ioa.Capet. de perpet.castit.sacerd.cap.16. & sanctius quidem depositionis pęna plectendus iudicatur Presbyter, illis consentiens nuptijs in cap. Teugualdum 11.q.3.& alijs in cap.1.de secun. nupt. de quibus Menoch.de arb.Iud.lib.2. cent.5. cas.417. nu.9.ex quibus sumpta occasione illud quæram, cuius pridie disceptatio fuit.

Vtrum sit in matrimonij contractu necessarius
50 Presbyteri consensus, & consequenter sint de ipsius
essentia,& forma,necnè,verba illa,que profert Parochus ex decreto Conc.Trid.can.1.sess.24.de reform. matrim.illa, scilicet,& ego vos coniugo in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti; pro cuius resolutione,radicitus rem ipsam perscrutando reminiscor,varias circa materiam,& formam matrimonij Doctores protulisse opiniones,sed alijs præteritis, duas tantum vti veriores amplector, quæq; Theologorum sunt præcipuæ,easq; refert Palud.in 4.dist.3.q.4. Altera,quod ipsa corpora,seu personæ contrahentium, sint materia,verba veró,seu nutus exprimentia consẽsum sint forma,quam resolutionem, tutatur etiam Bellarm.lib.1. de Sacram. matrim. cap.6. vers. quod igitur; altera veró, quam idem Bellarm. inibi commendat,est opinio; quod materia,sit cõsensus coniugum interior,quo consentiunt in vnionem quãdam

mutuam

mutuam, ſiuè fiat per ſe, ſiuè per Procuratores; forma verò ſint ſigna exteriora, aut nutus, aliudué huiuſmodi, quibus conſenſus ipſe exprimitur, & ſequitur Tolet.lib.7.inſtruct.cap.2.nu.4. ex quibus patet euidenter, quis ſit huius Sacramenti miniſter; nam cum ad illum propriè pertineat, verba formæ pronunciare, ac per ea Sacramentum conficere, ſequitur neceſſariò, ipſos coniuges, eſſe proprios huius Sacramenti miniſtros; ſiquidem ab illis proferantur in hoc Sacramento verba formæ, vt idem Bellarm. in illomet cap. disertè probat verſ. ex his, cuius dictum non du bito, quin etiam poſt Concil. Trident. ſubſiſtat, ipſe etenim doctiſſimus Cardinalis, illius decretum non ignorās, hæc ſcripſit verba; atque ideò contrarium Toleti dictum non admittendum, in lib.2.inſtruct.cap.16.num.4. Inquit enim, quod in Sacramentis requiritur miniſter, qui in omnibus eſt neceſſarius, licet non in omnibus opus ſit diſtingui à ſuſcipiente, nam in Euchariſtia, Sacerdos ſe cōmunicat. & in matrimonio coniuges inter ſe contrahunt, licet poſt Concilium requiratur Parochus miniſter; ex quibus verbis videtur affirmare, poſt Concilium diſtingui à ſuſcipiente miniſtrum in hoc Sacramento, atque ille ſit Parochus. Rurſus hoc iddem videtur ſentire in lib.7.cap.2. poſt num.6. ſed ipſe verius cenſeo primum dictum; nec Parochus requiritur per Concilium, vt miniſter, ſed ipſius, ac teſtium præſentia ad tollendam clandeſtinitatem, vt ex eodem canone apertè colligitur ibi, qui aliter quàm præſente Parocho, ergo ex eis non requiritur, vt verba illa proferat, ſed tantum præſentia, quod optimè declarat Henrichez in ſumm.theol.moral.lib.11.cap. 2. §.7. verſ. in omni tamen Sacramento, & Petrus Magdalen.in tract.de numero teſtium par.3.cap.8. nu.11. & cap.fin. num.20. vel quatenus reſolutio Toleti defendi velit, dicendum ſit, ne is cenſendus ſit miniſter eſſentialis, ſed auctoritatiuus, vt conſenſum coniugum exquirat, eundemq; approbet, & declaret, ac benedictione Sacerdotali confirmet iuxta verba doctiſſimi Bellarmin. adducto cap. 6. verſ. neque abſurdum, & Viual.de Sacram.matrimon.nu.22.ac propterea, illa verba, & ego vos coniungo ab ipſo prolata, interpretanda ſunt, hoc eſt coniunctos declaro, vt Iudex, ita explicat idem Henrichez lib.11. cap.7. §.1. eaq; de forma matrimonij non eſſe, affirmandum eſt, quod in ſpecie aſſerit D.Thom.in 4.ſent.diſt.26.q.2.art.1. ad primū, & diſt.28.art.3.atque alleg.diſt.26.q.vnic.art.1. ad 1.in 2. ſcripto, Sot. eadem diſt.q.2.artic.3. verſ. hanc autem opinionē, & expreſsè poſt Concil.Trident. Ioſeph. Angles in Flore Theol.quæſt.ſuper 4. ſent. rubr.de Sacram.matrimon. art.4. difficult.2. concl.1.Henrichez lib.11.cap.2.§.7.in textu, & in gloſa lit.V, & lit.A, & rurſus cap.7.§.1.in textu, & in gloſa lit.H, necnon Viuald.in ſuo Cādelab.rubr. de Sacram.matrim.nu.18. & cæteris copioſius Didacus Spino in ſuo ſpecul.teſtam.gloſ.15.nu.11. ac reſponſum fuiſſe memini Epiſcopo Salmantino in anno 82.idq; ex canone eiuſdem Concilij conſtat euidenter, inquit enim, quod Parochus, vel dicat, ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti; vel alijs vtatur verbis; ergo ſi eſſent huius Sacramenti forma, Parochus ea non vtique mutare valeret, nam quæ ſunt de forma immutabilia ſunt, ex l. Iulianus §. ſed ſi quis ff. ad exhib. atque ideò fatendum eſt, quod ſi Parochus illa non protulit verba, ſed præſens matrimonio per contrahentes celebrato, tacuit, vtique validum ſit matrimonium ex reſolutione præfatorum, ac præſertim Henriq.§.7.in gloſ.lit.H, & Viuald.adducta rubr.ſub nu.22. ita etiam ſi dicat, & ego vos poſtea coniungam, vt idem Henriq. alleg. cap.2.§.7.quinimò hoc idem dicendum eſt, ſi Parochus præſens fuerit, ſed cōtradixerit, vt ait, & rectè quidem Emanuel in ſuo lib. aphoriſm. verbo matrimonium, duntamen appareat hac de cauſa Aduocatum fuiſſe à contrahentibus, etiam ſi per dolum, aut inuitus acceſſerit, non autem ſi caſu interfuerit Rebell. de obligat.iuſtit. par. 2. lib.2. q.8. num.4.qua in quæſtione aſſatim, præterea explicat cuiuſnam Parochi requiratur præſentia, itemq; de teſtium præſentia, & qualitate.

Sed ardua quæſtio illa, ſit nè alter ex ſponſis per
52 Iudicem Eccleſiaſticum compellendus ad matrimonium contrahendum, non erit prætereunda, cum multoties in tribunalibus Eccleſiaſticis controuerti viderim; etenim pro negatiua pugnat illa ratio, cuncta debere eſſe libera matrimonia ex cap. cum locum, & cap. Gemma de ſponſal. l. Titia ff.de verbor. obligat.ideoq; nullum præcisè cogendum ad conſentiendum, alioqui inualidum ſit matrimonium metu contractum, licet præceſſerint ſponſalia ex voluntate celebrata, colligitur apertè ex cap.requiſiuit, & illic Cardinal. & Abb.nu.2. de ſponſal. notant, necnon Fortunius Garſia in cap.1. nu.30.de pact. Iaſ.in l.ſtipuler nu.8.de verbor.obligat.Ferret.conſ.171.per totum, & Couar.in epitome de ſponſal.lib.4.par.1.cap.4. in princ.num.5.ac non immeritò citatus text. in cap.requiſiuit, decidendo hanc queſtionem, illis vtitur verbis, monendum eſſe, potius quàm cogendum. Pro affirmatiua verò inſtat vulgata ratio, vt quæ promittuntur, opere compleantur cap.1.& cap.qualiter de Sardinia de pact. gráue enim alioqui eſſet, fidem fallere, l.1.in princip. ff.de conſtit.pecun. eo quod nihil magis congruit fidei humanæ, quàm ea, quæ placuerunt cuſtodiri l. 1. in princip. l. Iuriſgentium §. Prætor ait ff.de pact. & l.non minorem C.de tranſact. ita quod in proprijs hiſce terminis, ſponſi recuſantis ſponſam in vxorem ducere, qui ſit commonendus, ac modis omnibus inducendus, ad promiſſam fidem ſeruandam, decidit apertus text.in cap.2. in princ.de ſponſal. & Romæ declaratum fuiſſe, necnon Mediolani, & Papiæ pluries iudicatum; vt ſequutis ſponſalibus de futuris, fideq; data de contrahendo matrimonium, poſſit renuens, cogi ad contrahendum per verba de præſenti, cum ſolemnitatibus Sacri Concilij Tridentini, teſtatur Brixienſis in ſuo repertor. ad deciſiones Fiuizanas Borgnini Caualcani, verbo matrimonium ſine denunciationibus; tandemq; modernus, ſed eruditus Alexand. Trentacinq.lib.3. variar.reſolut.vol.1. rubr. de matrimon. reſolut. 1. verſ. quando igitur ſub num.1. ipſeq; inter alias vidi deciſionem Rotæ coram Gypſio in vna Feretrana matrimonij 28. Iunij 1593. vbi multa quoque perpenſa fuerunt ad probandum ſponſalia de futuro, quæ deinde fuerant ab ipſo ſponſo negata; & ſi iuramentum neque interceſſerit, nihilominus mortalis culpæ ſit

reus, qui coniugalem consensum, recusat promissioni adiungere, affirmat D.Thom. in 4. sent. dist. 17. q.2. Imola in l. Titia in fine principij ff. de verbor. obligat. cum alijs cumulatis per Couar. in 4. decret.par.1.cap.4. in princ. nu.2.

Hanc profectó controuersiam dirimere intendens, aliorum secutus scripta, illam pro certo statuo conclusionem; superiorem immunem debere esse,& alienum á totali,& præcisa coactione, posse autem monitionibus, mandatis, ac nonnunquam censuris inducere, & cogere ad perficiendum matrimonium; idq; comprobo præsertim doctrina Ferret.cons.171. qui obiectis omnibus, affatim respondet, & assentiri videtur Couar.citato cap.4. in princ.nu.5.nam metus à Iudice ne debeat ita inferri, vt consensus desinat esse liber, instruimur apertè, tùm ex d.cap.2. túm citato cap. requisiuit in fin. eaq; propter si Iudex cognoscat alterum ex sponsis, adeò reluctantem, vt induci impossibile videatur ad præstandum nedum consensum, sed liberum, teneatur cessare ab exactissima compulsione, teste Garsia citato cap.1.num.30.de pact.quin
53 si fuerit propterea excommunicatus, sit absoluendus, quamuis talem non petierit absolutionem, dicit Archidiac.in cap.raptor 27.q.2.Io.Andr.in cap. ex literis el 2.propè finem, Anchar. nu.5. Butr.post num.11.& Præpos.in fin.de sponsal. necnon Henrich.Boich in cap.2.num.2.& cap.requisiuit in fin. eod.tit.cui profectò conclusioni, non refragatur altera Rotæ conclusio, ne absolui possit, qui non est contritus, in decis.13.de sentent.excomm. in antiq. siquidem, non semel etiam inuito datur absolutio, non tanquam à culpa, sed tanquam à pœna, ex D. Thom.in 4.sent.dist. 18.q.vlt.art.5. & sequitur Io. Andr.in cap.1. de sentent.excommun. in sexto, & Abb.in cap.ab excommunicato nu.20. de rescript. qui hanc esse communem, & verissimam opinionem attestatur; quamq; nouissimè insequitur Mãtica in tract.de tacit.& ambig.conuent.lib.3.tit.17. sub num.11. licet autem Couar.d.cap.4.nu.1.& 2. annuat Hostiens.Abb.& alijs asserentibus compellendum esse censuris, dato quod præcesserint sponsalia, absque iuramento; & multis auctoritatibus comprobet Mantica adducto tit.17. nu.5. attamen Syluest.verbo sponsalia num.4. Ant.Gabriel cons. 186.nu.9. cum seq. tunc non esse locum coactioni dicunt, sed monitioni, quamq; communem asserit opinionem Aretin.in l.Titia in princ.ff.de verbor. obligat.insequiturq; idem Mantica sub num.7.sed Rota dixit verum esse contrahentem sponsalia de futuro, etiam sine iuramento cõpelli posse ad contrahendum matrimonium per verba de præsenti in vna Tullen.matrimonij 13.Maij 1596. coram Penia,& rescripta per Marium Antoninum variar. resolut. Macerati lib. 1. resolut. 2. præfataq; decisio adducit doctrinam Anton. Gabrielis in cons. 159. lib.2.additq; ita sæpius censuisse Rotam, ac presertim in vna Abulens.matrimonij die 28.Maij 1593. coram Blanchetto. Est tamen verùm, quod eadem Rota cum iuramentum abest, censuit facilius abstinendum esse à censuris, ac leuiorem causam sufficere ad retrahendum superiorem à compulsione ex sententia Abbat.indicato cap.requisiuit in fine de sponsal.& Præposit.in cap.1.nu.12. declaratione 6. de pactis.

Quin etiam multis in casibus, neque si adest iuramentum, licet procedere ad compulsionem, sed ab ea prorsus abstinendum est; nempè si causa aliqua rationabilis existat, iuxta cap. ex literis Syluani de sponsal.

Causa verò rationabilis iudicatur, si ex matrimonio subsequenti suspicari posset homicidium, adulterium, aut aliud malum, quod ex eo oriri posset d.cap.2.& cap.requisiuit in fine, & vtrobique Doctores, necnon Alex.cons.212. vers.4.nu.5. lib. 2. & Gabriel.cons.159. nu.5. & 6. qui eiusmodi suspitionem, vehementem esse oportere subnectit.

Item fornicatio, rationabilis causa recedendi à sponsalibus, optima quoq; est, ne sponsus, vel sponsa, aut censuris cogatur, aut monitionibus inducatur ad contrahendum, prout satis clarè desumitur, ex eisdem capit. 2. ex literis Syluani, & requisiuit: Propterea si sponsa fuerit interea ab alio cognita, non modo licet sponso recedere à sponsalibus; verùm insuper illa subsequẽti fornicatione essent dissoluta, etiam quæ iuramento fuerint roborata cap. quemadmodum in princ. de iureiur. & illic Abb. sub §. illud nu. 4. qui in contingentia facti respondit consil.48. vers. sed his non obstantibus libr.1.& multa cumulat Mantica de tacit. & ambigu. conuent.lib.3.tit.17.à num.19.vbi num.20.extendit ad sponsum ipsum fornicarium, ac num.21.restringit procedere tantum ad fauorem eius, qui iniuria affectus est, qui si iniuriam paruipendens, vellet ad matrimonium commeare, sit compellendus fornicator, teste Felyn. in cap. intelleximus nu.4. de iudic.& Couar.in epitom.decret.lib.4.par.1.cap.5.in princ.nu.2.

Quin si Iudex ex disparitate conditionis personarum, & diuturna lite, articulisq; productis, peruersaq; de sponsæ moribus concepta opinione à sponso percipere valeret, excommunicationem fore elusoriam; valida, sine dubio est causa abstinẽdi, ex tutiori sententia, quam videntur amplexari collect.indicato cap.2.vers.credo tamen, quod Ecclesia de sponsal. dúm fatetur de obstinato proposito alterius contradicendi; & suppetunt Gabriel citato cons.186.num.4.lib.2. & Mantica relato tit. 17. num.17.

Hinc Rotam pronunciasse supponendum fortasse erit; abstinendum esse à coactione, in casu, quo testibus probabatur sponsum adeò abhorrere nuptias contrahendas, cum sponsa, cum qua sponsalia iurata contraxerat, vt se omne malum potius subiturum, quàm in illam matrimonialiter consensurum; in vna Toletana matrimonij 27.Ianuarij 1595.coram Seraphino,& in altera Aquilegiensis sponsalium 10. Decembris coram Pamphilio.

Necnon si timor adsit amissionis paternæ hæreditatis, iusta etiam sit causa, scripsit Menoch.consil. 69. quæstionis propositæ num.44. vol.1. & decidit Rota in vna Trullen.matrimonij 13.Martij 1596. coram Pegna, & rursus coram Seraphino 26. Ianuarij 1598. quin, & in proximè adductis decisionibus concludentibus, ob parentis dissensum, qui dedignatus de matrimonio dispari á filio celebrando, testamentum condidit, in eoq; exheredauit illum, excepta legitima, quatenus dictum matrimonium ad effectum deduceret; & respectu sponsæ nolentis amplius cum sponso inire connubium te-

nuit

nuit eadem Rota, validam eſſe cauſam, ſi teſtibus probauerit,ipſam tàm grauiter abhorrere nuptias, tantoq; odio ſponſum proſequi, vt libentius in flumen, ſe ſe proijcere electura ſit, quàm illum ſibi copulare; quorum teſtium aſſertio,& iudicium, diuturna lite confirmabatur, ita tentum in vna Toletana matrimonij 27. Ianuarij 1591. coram Seraphino. Imò in eadem deciſione, reputatam fuiſſe appare tſufficientem cauſam recuſandi; ſuſpictio morbi gallici per text. in cap. quemadmodum §. quid ſi poſt de iureiur. etiam ſi non fuerit plenè probata ſuſpictio præfata, ſed vnico tantum teſte, nempè Medico, etenim ad effectum iſtum ſatis eſſe cenſuerunt Patres,& eadem deciſio teſtatur, addo Marium Antoninũ poſteà viſum,& aliàs coaceruantem cauſas in lib.variar. reſolut. 1. reſolut.2. & 28.

Eam verò cauſam, non eſſe iuſtam fatendum eſt,inopiam ſcilicet ſponſæ, quæ propterea dotem perſoluere nequeat; nec tantum ſi tempore ſponſaliorum, ſatis nota erat ſponſo egeſtas illius. Verùm ſi tunc Diues illa erat, poſtmodumq; egere cæpit,per cap.de illis de condit. appoſ. & Io.Andr. Butr.& alios indicato cap.quemadmodum,& Couar.citata par.1.cap.5.in princ.ſub nu.4.niſi tamen promiſſio contrahendi matrimonium fuerit ſub ea conditione,ſi dotem ſibi dederit,iuxta communem intellectum citati cap. de illis, & illic Couarr. adnectit,atque Menoch. conſ.386. duabus propoſitis dubitationibus nu.3. vol.4.

Altera præstereà,neque erit rationabilis, allegata per ſponſum inimicitia inter ipſum, & ſponſæ conſanguineos, enata ex copula ſubſequuta poſt ſponſalia de futuro inter eoſdem ſponſos; nam libentius quis adduci poteſt ad credendum,euenturam pacem,recõciliationemq; imo ex negato matrimonio auctorum odium, & rancores, ac proptereà tanto magis compellendum, iuxta reſponſum in proprijs terminis Antonij Gabrielis in conſil.150.præſertim nu.12.volum.2. & amplexata eſt Rota coram Aldobrandino in vna Valentina matrimonij 6. Februarij 1597. ex quibus pergrandi errore lapſum Brixienſem credo, dum in ſuo repertor. ad deciſiones Borgnini,verbo matrimoniũ ſine denunciationibus propè nu. 3. virum non eſſe cogendum ſcripſit, ſi poſt ſponſalia maritali affectione, & tanquam vir, & vxor rem ſimul habuerint; non præcedentibus denunciationibus, aut ſi tanquam ſola ſponſalia de futuro, ſe ad inuicem cognouerunt; eo quod fecerunt actum vetitum à Concilio, & proptereà grauiter redarguit parentes permittentes copulam filiarum illicò poſt ſponſalia, & ante perfectum matrimonium, iuxta formam Concilij, vt conqueri nequeant, ſi deinde filiabus grauidis, maſculi negant contrahere, neque poſſit eis quoquo modo ſuccurri.

Tandemq; ſit ne cauſa rationabilis excommunicandi, vel abſtinendi Iudicis arbitrio remictunt Doctores, tùm generatim loquentes, tùm in hac ſpecie Cardin.& Butr.eod.cap.ex literis el 2. num. 11.Abb.nu.8. Boich.citato cap.requiſiuit in princ. & Præpoſit.nu.2.Gabriel.d.conſ.186.nu.8. tale verò arbitrium rationabile, ac regulatum eſſe debet, Præpoſit.in cap.nunc autem num.2. in fin. 21.diſt. Purpurat.conſ.581.nu.27. Oſaſc.deciſ.71.num.53.

Dec.conſ.92.num.66.quin in proprijs his terminis ſcripſit Gabriel conſ.159.nu.4.lib.2.

Quibus explicatis, nec profectò inutiliter, ad rem noſtram redire conuenit, & adiungere, quod illo tantum excepto caſu (de ſecundis nuptijs celebratis nondum diſſolutis primis, per mortem alterius coniugum) ſi quis matrimonium iteret, & alio non detineatur impedimento, vtriq; licitè fa-
54 ciat, & ſi maſculus ſit, etiam ſtatim poſt vxoris obitum quibit alteram in matrimonium ducere, nec propterea vllam meretur pœnam de iure ciuili,vt Hoſtienſ.in ſumm.de ſecund.nupt. §.quæro verſ.vidiſti, Iaſ.in auth.cui relictum nu.10. C. de indict.vid.toll.Sylua nupt.lib.2.ampliat.5.verſ.in marito autem,atque alij,quos refert Cabriel. lib.3. commun.opin.concl.5. nu.6. ſub rubr.de ſecundis nuptijs,quia maritus non compellitur lugere vxorem l.vxores ff.ex quib.cauſ.infam.irrog. gloſ.in l.decreto verſ. remittuntur C.eod.tit. illo, & alia
55 eſt ratio, quam tradit Iaſ. in auth. cui relictum,ſupra alleg.quod negotijs domus vacare debet; quod ſi mulier ſit, quæ velit ſe nuptui tradere, quamuis
56 tempore Romanorum per ſemeſtre tempus poſt viri obitum alia contrahere coniugia fuerit illi inhibitum,niſi obtẽpta diſpenſatione Senatus,quemadmodum fuit aliquando iſthæc conceſſa diſpenſatio,vt Octauia ſoror Cæſaris Octauiani, vidua per mortem Marci Marcelli, nuberet infra illud tempus Marco Antonio, vt fœdus inter ipſum, ac Cęſarem Octauianum initum,robur ex matrimonio illo acciperet,quod Petr.Meſſia in vitis Imper. affirmat, in vita Cæſaris Octauiani, fol. mihi 21. Quamuis etiam prædictum tempus dilatatum per eoſdem fuerit ad decem menſes, vt probat l. 2. C. de ſecund.nupt. atque Ouid. lib. 1. Faſtorum, dùm anni à Romulo decem menſium conſtituti rationes affert, quibus id factum fuit, quæq; mouerant illum, ad annum ita digerendum; oſtenditq; illum habere,quo tueatur errorem ſuum,& inquit.

Quod ſatis eſt vtero matris dũ prodeat infans
Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.
Per totidem menſes à funere coniugis vxor,
Suſtinet in vidua triſtia ſigna domo.

Ac poſtmodum,quamuis denuò huiuſmodi prohibitio ad annuum tempus fuerit extenſa per ius ciuile in l. 2. C. de ſecund. nupt. l. 1. l. genero, & l.liberorum §.1. ff.de his,qui not.infam. attamen ius Canonicum ſubſtulit illam prohibitionem, & pœnas ob id impoſitas ab illo iure,iuxta cap.2.de ſecund.nupt.atque ideò pœnas,quas illo iure paterentur ſecundo nubentes, & expreſſas in l. 1. & allegat. l. 2. Pœnas verò quas ciuiles leges appoſue-
57 runt ſimpliciter contra ſecundo nubentes, non ratione annalis illius prohibitionis, ſed in fauorem filiorum,& recitatas in auth. hac edictali, & l.fœminæ cum l.fin.C.de ſecund.nupt.haudquaquam reuocat inibi ius canonicum; ac propterea contrafaciens, illas profectò pateretur ex reſolutione Innocent. in cap. fin. de ſecund. nupt. Bald. in ſua margar.verſ.pœnæ, Alex.conſ.68. vol.4.& conſ.3.circa præmiſſam num.12.Anchar.conſ.278.præmittam nu.5. & communis eſt diſtinctio; vt inquit Afflict. deciſ.75.quædam Ioannella nu.5. de Franch.deciſ. 428.& nouiſſimè Aloyſ.de Leo in l.1.nu.4.C.de ſecund.

secund.nupt. Corrasius copiosè in lib.3. miscellan. cap.1.Couar.de sponsal.2.par.§.9.nu.5.Io.à Garronibus in l.1.glos.fin.nu.13.C.de secund.nupt. Ioan. Guttier.in l.nemo potest nu.19.& 21. ff.de legat.1. communemq; sententiam esse, dicit aliorum fretus auctoritatibus Hieronym. de Cauagliof. in suis quæst.commun.contra commun.q.742.& Viuius libr.2. commun. opinion. verbo mulier ad secundas nuptias transiens num. 2. & 4. Estq; opinio 535.atque è modernioribus abundè notat,validisq; rationibus defendit Gaspar Thesaur. q.forensi 28. lib. 1. quamuis in illius calce referat decisum in fauorem mulieris in dubio illic mentionato; fortasse quia aderat licentia Principis celebrandi secundum matrimonium, de qua quidem licentia in verbis proximè præcedentibus iam loquutus erat, & ob quam cessare omnes pœnas concluserat; alioquin si aliter decisio ab ipso relata intelligeretur, certè non solum contradiceret suismet dictis in eadem quæst.sed alijs in duabus sequentibus. Ratio diuersitatis est,quia primo casu,est mera pœna; secundo verò, nequaquam, sed prouisio filiorum, vt adiungit inibi Innocent. & propterea pœna priuationis à successione filij punitur,& his temporibus, mulier ipsa, quæ ad secundas nuptias conuolauit infra annum, iuxta decis. Viuij 432. per totam, maximè à nu.6.& post nu.10. recenset similem decisionem Regiæ Audientiæ Apuleæ de anno 1583,scribit insuper in decis. 460. vbi præterea decidit priuari etiam tutela filiorum. His omnibus addo videndum Mainardum à decis.88.vsque ad centesimam inclusiuè lib. 3. in quibus ostendit,adeò veram esse conclusionem aduersus mulieres intra annum luctus nubentes, & constitutam superius, vt etiam multos peculiares casus proponat,atque in eis pronunciet contra tales in eo tempore nuptas, potissimumq; neque excusentur ob minorem ætatem,in decis.91. Vbi verò filij primi matrimonij abessent, vxor ea non amitteret,iterum matrimonium contrahendo,quæ à marito habuit, per Alex.consil.111. viso themate nu.1.vol.2.& cons.45.vol.4.& allegat. cons.3.nu.4.vol.7. Nauar.cons.456.& 570. Berous cons.30.vol.6. succurrit tex.in adducta l.fœminæ cuius verba sunt, fœminæ quæ susceptis ex priore matrimonio filijs ad secundas post tempus luctui statutum, transierunt nuptias, quicquid ex primis viris habuerunt,tenentur filijs illorum reseruare; vt etiam inibi annotauit glos.2. Ripa in 3.quæst. & Odoffred.in figuratione casus; ex quibus per Consil.Neapol.fuit interpretatum,& iudicatum,ex eadem ratione, dotem à viro donatam mulieri prætextu nobilitatis; mulierem ipsam non amittere secundas contrahendo nuptias, si filij illius matrimonij non superexistant, vt testatur Afflict. decis.
58 61.nu.6. Est tamen indubitatum,quod de iure canonico etiam, non licet superstiti nimis propere alteri nubere post obitum viri, cum incertitudo cuiusnam esset partus subinde sequi posset, vt ex glos.in l.decreto vers.contrahere circa finem C.ex quib.caus.irrog.infam. concludunt ibidem Bald.& Castr.ac sequitur Ant.Gabriel lib.3.commun.opinion.conclus.5.nu.5.rubr.de secund.nupt. Abb.in cap.fin.post num.3.de secund.nupt.Bald.cons.357. viso dicto puncto libr.2. & cons.266.factum super quo lib.3. Felyn.in cap.Ecclesia sanctæ Mariæ nu. 57.de constitut. & Sylua nuptialis lib.2. ampliat.56. vers.aduertat igitur primo; quinimò fuit vetus cõstitutum,ne vxori liceret concepto, nec dum edito partu,alteri nubere,post diuortium,aut obitum viri; dãnaturq; propterea Octauius Augustus, quod Liuiam Drusillam ex altero viro abduxit grauidam,quamq; probauit vnicè, & refert Aulus Gellius lib.4.genial.dier. cap.8.

Imò refert non omittere, quod aliquando etiam
59 plures simul habere vxores non fuit vetitum, nam præter Numidas,Mauros,Aegyptios,Regesq; Persarum, hisq; temporibus Turcas, qui plures eodem tempore habere consueuerunt, vt Salust. in Iug.cap.71. Cicer.in 5.Verr. cap. 16. Diodor. Sicul.lib.1.cap.11.in fin.atque alij multi, quos recenset Tiraqu.in tract.de lege connub. l.7. nu.6. Alex. ab Alexand. libr.1.dier.genial.cap.24. & Menoch. tract.de arbitrar.iudic.lib.2.centur.5. casu 417.nu. 72. idq; in lege quoque veteri permissum reperitur,vt Deuter.cap.21.vbi asseritur, quod si habuerit homo duas vxores, vnam dilectam, & alteram odiosam, & filius odiosæ fuerit primogenitus, non poterit filium dilectæ facere primogenitum,eumq; filio odiosæ præferre; sed legem propter præuaricatores positam esse constat ad Galat. 3. videlicet, vt præuaricatores prohibeat,vt dicit D. Thom.in supplem.ad 3.par. q.65.art.2. vers.sed contra; ergo cum in d.l.mentio fiat de vxorum pluralitate, non adiecta prohibitione aliqua, sequitur sic contrahentes minimè præuaricatores dici, ideoq; id illis licuisse.

Quod quidem permulta deinde sanctorum Patrum declarauerunt exempla,qui cum Deo acceptissimi essent, plures simul habuisse vxores leguntur cap.gaudemus de diuort. vt Iacob. qui quatuor habuit cap. obijciuntur 32.q.4.atque alij permulti, ac præsertim Salamon, qui ex eo tantum fuit reprehensus,quod plurimas, non autem duas habuerit septingentas namq; habuit,& tercentas concubinas,vt lib.3. Regum cap.11. & apud Iosephum lib.8.antiquit.Iudaicæ cap.2. quibus diuina reuelatione id fuit concessum allegat. cap. gaudemus, & D.Augustin. in lib. de bono coniug. & per eorum quidem exempla, ad alios quoque deriuatum est eo tempore, quo prædictum secundarium naturæ præceptum prætermitti oportebat, vt maior esset multiplicatio prolis ad cultũ Dei educandæ; semper enim præstantior, ac principalior finis, magis obseruandus est,quàm secundarius; ideò cum bonum prolis, præcipuus sit matrimonij finis, vbi prolis multiplicatio necessaria erat, impedimentum prætermitti debuit ad tempus,quod in secundarijs finibus posset euenire; ad quod remouendum constituitur præceptum, pluralitatem vxorum, prohibens; vt abundè scripsit D. Thomas d. art.2.in medio,& in 4.sentent. dist. 33.q.vnic.art.1. ibiq; latè Sot.art.2.q.1.ex quibus apparet reiectam esse sententiam Tostati,Durandi,& Caietani, quod lege Diuina minimè prohibita fuerit pluralitas vxorum,quàm etiam Menoch. copiosè respuit de
60 arbitrar.Iudic.lib.2.centur.5.casu 420.nu.7. Vxoribus verò, plures viros eodem tempore habere nunquam licuit,idem Sot.allegat.dist.33.q.vnica art.3. Henrich.summ.theol.moral.lib.11.§.3. cap. 6. Bellarmin. tractat.2. controuers. rubr. de cleric. cap.23.

cap.13. verſ. ex eodem loco, Ioſeph. Angles in Flore theolog. quæſt. 1. par. quæſt. de bigamia, difficultate 6, concl. 1. neque id de iure ciuil licet, quo quidem iure eadem duobus nupta eſſe non poteſt §. affinitatis inſtit. de nupt. & l. 2. C. de inceſt. nupt.

Per legem deinde Moſaicam permiſſum fuit re-
61 pudij libellum dare, aliudq; contrahere matrimonium, etiam ſi nullus coniugum defunctus eſſet, vt habetur Deuteronom. cap. 24. Malach. 2. Matth. cap. 5. & 19. quod tamen ob duritiam cordis permiſit Moyſes, ab initio autem non fuit ſic, vt dixit Ieſus, & habetur cap. 19. Matthæi, quæ permiſſio à peccato non excuſabat, iuxta gloſ. in cap. hac ratione 31. q. 1. & Magiſtrum ſentent. in 4. diſt. 33. ibique Altiſiod. & Bonauent. artic. 3. q. 1. eamq; communem, & ſecuriorem eſſe opinionem, affirmat Riccard. ibidem art. 3. & communius ipſa ſuſtinetur, iuxta verba D. Thomæ lib. 3. contra gentes ca. 23. quam ſequitur etiam Nicol. de Lyra ſuper dictis cap. 24. Deuteronom. & 19. Matthæi, atque Sot. qui nonnullis confirmat rationibus in ipſa diſt. 33. q. 1. art. 1. & 2. & q. 2. art. 2. verſ. de Iudæis hanc quoque opinionem magis communem eſſe, ſcripſit Durand. allegat. diſtinct. q. 2. Scot. & Palud. quãuis ipſi contrariam tueri nitantur ſententiam; repudium ſcilicet illis tanquam licitum fuiſſe permiſſum; candemque Conrad. de contractibus qu. 24. art. 2. verſ. contra primam, ſequitur ſententiam, & Diuus Thom. in 4. diſt. 33. q. vnic. art. 1. in 2. ſcripto, ambas refert opiniones, vtram verò earum veriorem exiſtimet, ſub Iudice relinquit; ipſe autem primam veriorem eſſe arbitror, veluti à ſacris canonibus comprobatam, in d. cap. hac ratione 31. q. 1. & cap. ſi quod verius 33. q. 2. exinde concludendum puto, Moyſem minimè conceſſiſſe eis repudium, conceſſione diſpenſatiua, ſed tolerantiæ potius; quemadmodum permiſit fœnerari alienis ad vſuram, ne eam à proprijs ciuibus corraderent, per capit. 23. Deuteronom. ibi non fœnerabis fratri tuo ad vſuram, ergo alienis maximè, ſcilicet tolerando ex Diuo Thom. 2. 2. q. 78. art. 1. ad ſecundum argument. & ibi Caietan. & Conrad. adducta q. 24. concl. 2.
62 Quarè dicere nefas eſt, propterea abſtuliſſe culpam, aut à pœna exoluiſſe incurrenda, at dumtaxat eis veniam conceſſiſſe, ſimpliciter tolerando; veluti ſolet quandoq; ſuperior, alicui ſubdito aliquod minus bonum concedere, quatenus eum nõ punit, atque impunitum tranſire patitur in præſenti, eundem punitioni diuinæ in foro Dei relinquẽs, vt maius malum vitetur quod fortaſſe exoriretur, ſi minus prohiberet, Conrad. indicata concl. 2. verſ. ſecũda ſolutio, & conſonant verba Caietan. ad D. Thomam ſuper adducta q. 78. art. 1. ad ſecundum argument. vbi de vſura permiſſa Iudæis cum alienigenis loquens, inquit, non enim Moyſi lex permittens vſuram ab extraneis, vetat repetitionem, ſed impunitatem concedit.

Deinde etiam tempore Romanorum legimus anno Vrbis conditæ quingenteſimo vigeſimo ter-
63 tio M. Attilio, & P. Valerio Conſulibus, Spurium Carbilium, cui Ruga cognomentum fuit, virum nobilem, primum Romæ diuortium, cum vxore feciſſe, quia liberi ex ea corporis vitio non gignerentur Aul. Gell. lib. 4. noct. attic. cap. 3. & lib. 16. cap. vlt. Valer. Maxim. lib. 2. cap. repudium, à quo primitus introductum fuiſſe diuortium dicit Bald. in l. diuortio nu. 6. ff. de negot. geſt.

Ciuilia quoque iura diuortium, aliaque agere
64 matrimonia permiſerunt in l. conſenſu C. de repud. l. 1. ff. de diuort. & Auicen. lib. 20 metaphyſicorum cap. penult. inquiens, quod niſi liceret viro aliquando vxorem dimittere, multa damna prouenirent; hæc tamen non admittit ius canonicum, at ſolum cõcedit diuortium, hoc eſt ſeparationem
65 tori, iuxta legem Euangelicam cap. dixit Dominus in Euangelio 32. q. 1. & cap. Apoſtolus 32. q. 7. iuncto cap. omnes cauſationes, & cap. ſi infidelis 28. q. 2. & cap. gaudemus, inibiq; gloſ. verſ. in Euangelio de diuort. & habetur Matthæi 19. omnis namq; qui dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit mœchatus eſt, qui verò dimiſſam à viro ducit mechatur Marci 10. & Luc. 16. eiuſmodi autem ſeparatio duabus tantum ex cauſis conceditur, nempè propter adulterium, aut ſi probabiliter coniux timeat vitæ periculum, ſi cum altero habitet, iuxta veriorem ſententiam, quam Sot. amplexatur in 4. diſtin. 46. q. vnic. art. 1. ad finem, & Barboſa in rubr. ſolut. matrimon. par. 2. ſub num. 18. adductæ verò cauſæ metus, quia multa vtiliter ſcribo in deciſ. 43. hic tantum eloquar, & breuiter quidem de prima cauſa, ſcilicet de adulterio, & recordor illud ſufficere ad prædictam ſeparationem tori, tàm ſi carnale, quàm ſpirituale (vt puta ſi hæreſi, vel idolatria commaculatus fuerit maritus) adulterium commiſſum appareat, ex relatis, & probatis per eundem Barboſam poſt adductum nu. 18. oportet autem, vt ante dictum carnale adulterium commiſſum fuerit conſtante matrimonio, ex deciſione Rotæ coram Penia in vna Romana ſeparationis tori, Lunæ 3. Martij 1603. & eſt deciſ. 751. inter congeſtas à Farinac. verùm quia tali facto diuor-
66 tio Iudicis auctoritate aliud contrahere matrimoniũ nefas eſt, ideò quæritur ſi Religionẽ ſaltem ingredi liceat diuortium petenti, & inuito delinquẽte? Cuius quidem dubij clara apparet ſolutio, cum mulier fuit adultera, & diuortium factum eſt marito quærelante; nam tũc licebit viro Religionem intrare, ibique profiteri etiã muliere renuente cap. Agathoſa 27. qu. 2. Inſuper & ordinibus inſigniri, quod mille auctoribus defendit Sanchez tract. de matrimon. lib. 10. diſput. 11. nu. 16. ipſeq; ſcribo inferius num. 80. Quinimò ſi talem emiſit profeſſionem tacito matrimonio, cui erat alligatus, valeat profeſſio, dicit Nauar. conſ. 7. an valeat de conuerſ. coniugat. in nouis, & ſequitur Sayr. deciſ. 11. profeſſio viri ſub rubric. de Regular. quia eius vxor adultera, nec poſſeſſorio, nec petitorio poteſt agere ad reſtitutionem ſic profeſſi cap. ſignificauit de diuort. Præfatuſq; vir quo ad hoc, perinde eſt cenſendus, ac ſi mortè ſuę vxoris eſſet ab ea ſolutus, vt inquiunt præfati Nauar. & Sayrus, ex quibus maximum emergit dubium, an ita quoque permittatur vxori Religionem aliquam ingredi, & profeſſionem inibi emittere, quoties fuit admiſſum diuortium ob viri adulterium? dubium namq; iſtud oritur ex eodem cap. Agathoſa; quod videtur permiſiſſe in vrgentiori caſu, quia vir maiorem propulſat iniuriam à muliere adulterante, quam vxori inferat mariti adulterium, ac propterea, vir moleſtius fert mulieris adulterium, quam filij intertum

tum l. codicillis §. matre ff. de legat. 2. & dixit ibi-
dem Bald.ac Tiraquell.de legib.connub.l. 13. nu.
27.& tract.de pœn.cauſ.1.nu. 3.nam major requi-
ritur caſtitas in muliere, quam in viro, ex gloſa in
l.palam §.fin.verſ.quæ in adulterio ff. de ritu nupt.
atque ideò, conſtat maius committere peccatum
mulierem adulterantem, reſpectu læſionis matri-
monij, & infamiæ, quam virum, ex reſolutione
Aſtenſ.lib.8.tit.11.art,3.q.3.ac propterea non mi-
rum ſi non videtur eo in textu conceſſum in faci-
liori caſu, nihilominus gloſ. in eod.cap.illo, verſic.
conuerſionis, affirmatiuam, ex ſententia Hugo.in-
ſequitur partem, quia cum tunc ſeparatio, iudicio
Eccleſiæ fuerit facta, neuter tenetur alteri, iuriq;
ſuo ceſſit vterque; ideoq; cenſuit tunc licere etiam
altero inuito aliquam regulam, aliquo in cœnobio
profiteri, & confirmatur, quia vir, & vxor ad im-
paria minimè debent in hoc caſu iudicari, vt ait
Soccin.Iunior.conſ.32. vt præſentis nu.9.volum.2.
Brunell.de ſponſal.concluſ.8.nu.4.Sanchez de ma-
trimon.lib.1.diſt.55.nu.4.ob idq; non tantum viro
permittitur vxorem dimittere propter adulterium
in cap.dixit Dominus 32.q.1.ſed vxori virum, in
cap.Apoſtolus, & cap. vxor à viro 32.q.7. aduer-
titq; Franc.Marc.deciſ.delphin.513.quæritur an
vxor poſt nu.23.par.1.& poſt alios, probat Marius
Antonin.in lib.variar.reſolut.1.reſolut.35.nu.1. ſe-
paratumq; propterea fuiſſe decreto Rotæ legimus
in deciſ.571.relata à Farinaccio, & rurſus coram
Seraphin.deciſ.226.par.1.licet nequeat vxor ipſa
accuſare virum de adulterio reſpectu pœnæ,& cri
minalitatis, ſicuti vir vxorem, ſed tantum quo ad
præfatam ſeparationem tori, Cuman. conſil. 175.
Domina Andriola poſt num. 4. Soccin. eodem
conſil.nu.3.& Franc.Marcus nu.1.accedit, quod in
his terminis ſcribit Barboſa indicato loco, cum ait,
ſeparationem concedi etiam, ob adulterium ſpiri-
tuale, & exemplificat, ſi aliquis ex coniugibus in-
cidat in hæreſim, vel idolatriam, aſſentiuntur ge-
nerica eiuſdem Sanchez verba lib. 10.diſput.3.nu.
6.& alia apertiora in diſput.11.Quare iure optimo
admiſſa ſeparatione decreto Auditoris Cameræ
anno 1597. quàm petijt religioſiſſima mulier Cō-
ſtantia Piccolominea de Aragonia, Amalphiten-
ſium Dux, aduerſus nobiliſſimum Alexandrum
Piccolomineum eius cōiugem, fas fuit eidem Du-
ciſſæ arctiſſimum ingredi Monaſterium, (quod
vulgo Sapientiæ nuncupatur) Ciuitatis Neapolis,
ibiq; illius Regulam profiteri maximopere cupiēs,
Summo Pontifici Clementi VIII. ſupplicauit, vt id
ſibi licere declararet; qui quidem pro ſua ſingula-
ri prudentia, magnum hoc, arduumq; negotium
Illuſtriſſimis Cardinalibus, decretorum Tridenti-
ni Concilij interpretibus cognoſcēdum, ſibiq; re-
ferēdum commiſit, è quorum accurata reſolutio-
ne, diligenter, ac ſtudioſè facta, agnouit ipſe ſan-
ctiſſimus eandem Duciſſam monialem effici, pro-
feſſionemque emittere poſſe, quamuis Alexander
vir eius acriter perſtitiſſet, contraq; pugnaſſet; ideò
per breue Sanctitatis ſuæ expeditum 17.Iulij 1595.
reſcripſit Nuntio Neapoli, tunc exiſtenti, vt veris
exiſtentibus prænarratis, ac vocato viro, vt eadem
Duciſſa profeſſionem petitam, etiam ſi per annum
poſt ſuſceptum habitum regularem in probatio-
ne non perſtitiſſet emittere licite valere, auctori-
tate Apoſtolica diſpenſaret; cuius breuis vigore
id iam factum fuit, dictamque re ipſa profeſſio-
nem emiſit.

Cùm verò ambo coniuges adulterium perpe-
traſſent, profectò nemini eorum aliquam profite-
ri Regulam altero inuito concederetur, Archidia-
con.eod.cap.Agathoſa ou.5. hoc etenim caſu, ne-
que repudium poteſt conſiſtere cap. ſignificaſti de
diuort. & dum altera parte renuente profiteretur,
inde compelleretur exire, vt ipſemet Archidiacon.
affirmat, quia ambo ſunt in pari cauſa turpitudi-
nis, illoque caſu neuter valet alterum accuſare, aut
dimittere. Quinimò dimiſſam ob adulterium te-
netur reintegrare, ſi ipſa quoque poſteà adultera-
uit, cap.ex literis de diuort. Summa Corona de Sa-
cram.matrim.nu.15.

Mulierem autem vim paſſam de adulterio ac-
67 cuſare viro non permittitur l. vim paſſam ff.ad le-
gem Iuliam de adult. etiam ſi iniuriam ſuam pro-
tegendæ pudicitiæ cauſa marito confeſtim renun-
ciari prohibuerit expreſsè, vel tacendo illi celaue-
rit, vt ibidem dixit text. cum gloſ. verſ.prohibuit;
plerumq; etenim id maritis celant gratia vitandi
mala, ac rixas, & homicidia, ex his ſolita enaſci; &
propterea aliàs fuit dubitatum, an vxor debeat ſe
68 amantem illicò notificare viro ſuo, an vtilius ſit ta-
cere, vt ſcribit, ſed non reſpondet Neuizan. ſua
ſylua nuptiali libr.4.§. notandum tamen eſt, verſ.
vidi aliàs dubitari, & text. in d.l.vim paſſam, vide-
tur probare ſententiam pro muliere, quæ marito
non debeat tale factum notificare, vt dicit Boerius
deciſ.262.incip.& dico poſt num.12.quas mulieres
ſummopere ipſe commendarem, ſi his tempori-
bus eſſent, ſed vereor nè noſtræ tempeſtatis mu-
lieres fingentes ſe reſpuiſſe voluntatem amātium,
illoſq; odiſſe, marito, aut fratribus omnia pandunt,
illos interius non modo diligentes, at quoque ada-
mantes, ac viri fratreſq; mulieribus ipſis credentes,
certò exiſtimant illas amantium blanditijs non
conſenſuras; ſecus enim cuncta ſponte ad eos non
detuliſſent; quarè ab omni procul ſunt ſuſpictio-
ne, & illæ ſuas cum illis explere libidines, nō deſi-
ſtunt, vt perplures ſimiles cognouiſſe mulieres, re-
fert Neuizan. vbi ſupra, & ipſe audiui tale facinus
de quadam muliere Romana. Quod ſi aliquæ ex-
tarent, quæ de adulterio poſtulatæ petentium præ-
cibus ſe aſſenſuras ſimularent, animo tamen con-
ſtantes, & pudicæ, viris proprijs ſecreto nunciarēt
omnia, illorum appetitui, vt obuiarent, impedirēt-
que, eſſent profectò ad ſydera extollendæ ex ſen-
tentia Paul.de Caſtr.in l. ſi quis ſeruo nu. 3. C.de
furtis, ſicuti cuſtos Caſtri commendandus quidem
eſſet, ſi petenti proditionem Caſtri ſimularet con-
ſenſum, & tamen Domino renunciaret efflagita-
tam proditionē, vt inibi Caſtrēſis aſſerit, & Boer.
in tractat.clauium portarum Ciuitatum in præfat.
fol.6. & allegata deciſ. 262.poſt nu. 12. ſed quò ad
Deum, magis commendarem ſi mulier, & cuſtos,
marito, Dominoq; omnia cælarent, illa verò dene-
garet aſſenſum amanti, ac colloquia, cæteráq; præ-
paratoria ad libidinem prohiberet; iſte autem re-
ſpueret proditionem expoſcentem; Mulierem ve-
rò culpa ſua oppreſſam, vtrum nè liceat marito di-
69 mittere, necnon de adulterio accuſare, ſi quæratur,
reſpondeo negatiuè, quamuis culpa præceſſerit,
puta

puta ſi maritus ei mandaſſet, vt fugam arriperet,
ne incurſu hoſtium ſuperueniente opprimeretur,
illiq; incredula renuerit parere, ſicq; ab hoſtibus
poſtmodum aduenientibus violenter cognita fue-
rit, vt concludit gloſ. 2. in cap. de pudicitia, & ibi
Archidiac. 32. q. 5. & eſt quæſtio Dominicalis Bar-
thol. Brixienſ. quæ incipit, vir mandauit vxori, ip-
ſaq; demúm ita concludit, in quibus omnibus ſa-
nè caſibus, quia viro nefas eſt mulierem accuſare
de adulterio, neque poterit aliquod ingredi Mona-
ſterium, inibi profeſſurus.

Matrimonium præterea ſi ratum ſolummodo
70 ſit, diſpenſatione ſupremi Pontificis, ſolui conce-
dunt, etiam canones, teſte Nauar. in manuali cap.
22. nu. 21. & conſ. 49. num. 2. de deſponſ. impub. &
conſ. 1. num. 9. in fin. de frigid. Bald. in l. Deo nobis
num. 9. C. de Epiſcop. & cleric. in l. 1. C. de ſponſal.
Anchar. in cap. canonum de conſtitut. & conſ. 409.
viſo, & diligenter inſpecto nu. 4. Tiraquel. in præ-
fat. ad tract. de pœnis nu. 42. Gozzadin. conſ. 2. nu.
4. & 6. Curt. Iun. conſ. 170. nu. 1. Summa Corona
in rubr. de Sacram. matrim. num. 13. & gloſa cele-
bris, & final. in cap. ex publico de conuerſ. coniug.
quam inibi omnes, & communiter amplexantur,
vt inquit Dec. in conſ. 112. in præſenti poſt nu. 2. &
alij complures, maximè Soccin. conſ. 28. circa pri-
mum nu. 6. vol. 1. cæteriq; relati per Pariſium con-
ſil. 51. nu. 14. vol. 4. & communis opinio, hanc ean-
dem tuetur reſolutionem, cuius teſtis eſt Grattus
conſ. 1. nu. 31. vol. 2. & Petr. Magdalenus in tract. de
numero teſtium par. 3. cap. fin. num. 241. & Henri-
chez in ſumm. theol. moral. lib. 11. cap. 8. §. 11. vbi in
gloſa liter. F, congerit mille Doctores, id ipſum
affirmantes; quibus addo Imol. in cap. fin. nu. 6. de
tranſact. Felyn. in cap. quæ in Eccleſiarum nu. 20.
de conſtitut. ibiq; Dec. nu. 3. tueturq; Loaces in tra-
ctat. de matrimon. Regis Angliæ in 2. dub. argum.
2. pro parte affirmatiua, Sylueſt. in ſumm. verbo
diuortium q. 4. Selua in tract. de iureiur. par. 4. nu.
61. Emanuel Suarez in ſuo theſauro receptar. ſen-
tent. verbo matrimonium, Sylua Nupt. lib. 1. num.
52. & 152. alijq; multi adducti per Couar. in 4. de-
cret. 2. par. cap. 7. §. 4. nu. 13. & tandem Barboſ. in
2. par. rubr. ff. ſolut. matrim. verſ. ſi autem ſit matri-
monium ratum, poſt num. 102. Quorum tamen
ſententiæ contradicunt Theologi ferè omnes, à
quibus contraria, & negatiua defenditur, adeò
quod ipſam eorundem Theologorum commu-
nem eſſe aſſeuerat Couar. citato §. 4. nu. 14. & Cor-
duba q. 25. Matthienzo in rubr. de matrimon. tit.
1. gloſ. 1. nu. 75. lib. 5. recopilat. & ſequitur Guttie-
rez in ſuis canonic. quæſt. cap. 17. per totum, maxi-
mè num. 22. & 23. lib. 1. verùm certi iuris eſt, non-
nullos è Theologis primam commendare ſenten-
tiam, præſertim Henriq. Syluest. & alij ſupra me-
morati, necnon Caietan. ſuper D. Thomam 2. 2. q.
88. art. 5. nouiſſimeq; poſt alios tuetur Rebell. de
obligat. iuſtit. par. 2. lib. 2. de matrimon. q. 15. ſect. 3.
quamq; affirmatiuam ſententiam, frequens pra-
xis, vſuſq; comprobat; ſiquidem perſæpè diſpenſa-
tum fuiſſe ſcimus, & aliquas diſpenſationes eiuſ-
modi refert Nauar. indicato num. 21. Borgaſ. in
tract. de irregular. par. 6. tit. de ſponſal. & matrim.
ſub nu. 74. Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt.
20. nu. 35. Ant. Gomez. in l. 40. Tauri num. 66. Ra-
phael Volaterran. lib. 2. Geographiæ cap. fin. Hie-
ronym. Blanch. in Inſcript. Regn. Aragon. fol. 23.
in Aragonenſium rerum commentar. pag. 145. &
Hieronym. à Cauall. in 1. tom. ſuar. quæſt. pract. q.
343. à nu. 7.

Soluitur quoque ratum matrimonium per in-
71 greſſum Religionis alterius coniugum, etiam al-
tero nolente; cui ad aliud matrimonium tunc con-
cederetur tranſire cap. verum de conuerſ. coniug.
§. detrahuntur in authent. de nupt. Concil. Trident.
ſeſſ. 6. de Sacrament. matrimon. cap. 24. Graff. lib.
3. cap. 5. ſub nu. 33. nam vinculum prioris matri-
monij, tunc diſſoluitur, vt concludit Henrich. in
ſumm. theol. moral. lib. 11. cap. 8. §. 6. in gloſa lit. X,
aduerſus Henricum de Gandauo, qui quodlib. 5.
q. 39. minimè eſſe inconueniens aſſerit, vt relicta
in ſeculo, habeat duos ſponſos, carnalem ſcilicet
vnum, ſpiritualem alterum.

Diſſoluitur profectò ex his omnis rata matri-
72 monialis conſociatio, per regularis profeſſionis
emiſſionem, exemplo Beati Macharij ſummi viri
Eremitæq; qui cum iam vxorem duxiſſet, conui-
uiumq; nuptiale celebraſſet, cumq; eſſet torum
veſperi, cum vxore ingreſſurus, petijt Eremum, vt
Beatum Hieronymum retuliſſe reſcripſit, Io. Hie-
ronym. Alban conſ. 32. num. 10. quemadmodum,
& de Beato Alexio legimus, Epiphanij clariſſimi
viri filio, qui ex nuptijs diuina gratia vocatus, ſpon-
ſam deſeruit, ac nudus Chriſto famulari cępit, quo-
rum exempla textum deinde reſcripſiſſe reperi in
cap. ſcripſit 27. q. 2.

Extat, & aliud huius rei inſigne exemplum de
ſancta Tecla virgine, ac martyre, quam iam gran-
dem, atque nubilem, duodeuiginti annos natam,
mater eius Tochia viſendo adoleſcenti, nobiliſſi-
moq; Thamaridi collocauit, ad quam, dum quoti-
die gratulaturæ vicinæ, affines, notæq; mulieres
commearent, dum muſicorum inſtrumenta appa-
rantur, dùm menſæ exquiſitiſſimis cibis extruun-
tur, dum conuiuæ accerſuntur, dumq; genialis, at-
que mollis ſternitur thalamus, ipſa cuncta aſperna-
tur, ac reſpuit; nam alius præclarior quæſitus vir-
gini ſponſus, nobiliorq; ſuo pectori ignis inhæſit
ex Pauli commota facunda prædicatione de fidei
chriſtianæ arcanis, deq; caſtitatis laudibus verba
facientis; qui quidem vix erat hæc prælocutus, cum
dedignata virgo, quod virginitatis ſpreta ſublimi
prærogatiua, in obſcæna animum deieciſſet, paſſu-
ra nimirum amplexus, alteriuſq; Imperium, tuen-
dæ virginitatis cauſa, mori potius, quam nubere
conſtituit, á quibus, cum eam à ſententia retorque-
re priſtinum ad obſequium nequiſſent, matris mi-
næ, obiurgationeſq;, neque verò Thamyridis tre-
mula vox, cum gemitu, exhortationes, pręceſuè, ira
feruidus Thamyridis, venere, & cupidine æſtuans,
omnem conuocauit familiam, manumq; nobi-
lium, atque Proconſulem adijt, cum quo grauiſſi-
me de Paulo lamentatur, petulantiſſimeq; in illum
inuehitur, quantum diræ, quantum audacia, inue-
recundia, impudentia, rabies, amorq; indidere;
tunc Proconſul protinus aſcitum, interrogatumuè
de doctrina Paulum, audaciter inimicorum ca-
lumnias obtundentem, in carcerem coniecit; quo
Tecla orbata magiſtro, illiuſq; ſanctiſſimo priua-
ta aſpectu, mæſta, ac ſordidata, ſecum conqueri cę-
pit,

pit,cupidineq; perdiscendarum pœnarum, quibus Paulus cruciabatur ardere, quas vt agnouit, prorupta in lacrymas, inanes fundere voces, & charum Pauli nomen, sæpè sæpius frustra appellare non destitit, simulatoq; sopore, cum dulcis, & alta quies,placidæq; simillima morti,mortalium occupasset animos,surrexit è cubili,ac maternæ domus pecunia ianitore corrupto,illinc tacita concubia nocte proficiscitur,vltroq; procedens, peruenit ad carceris ostium, illiusq; vindici,aureum offert,traditq; speculum, vt ipsam carcerem ingredi, eiusq; limen intrare, Pauli videndi gratia pateretur, illucq; introducta,magistrum asperis aspiciens vinctum,astrictumq; cathenis,pallore aspersa,pauida, exanguis, & semianimis concidit; ac propediem cum reuixit, ad pedes prostrata magistri iacens, illi animi sui enarrat ardorem, ac moriundi noua pro Religione desiderium, seq; vt christianis imbueret præceptis, supplex, demissimeq; exposcit; tunc Paulus sordidatæ puellæ commendato consilio, in prælocutione pernoctans, illi aperuit arcana Dei, sanctissimis erudiuit præceptis, ac lustrali expiauit aqua; At cum primum gelidos rores aurora remisit, cognoscentes Thamyrides, Tochia parés, pedissæquæq; lectulum puella inanem, collacrymare, radices euellere capillorum, vnguium tenacitate dilaniare vultus, sollicitoq; pectore repetere suspiria non destitere; quibus postquam renuntiatum est Teclam ad Pauli pedes abiectam subsidere,eos arctissimè amplexari,deosculari,fidoq; lambere;eiusq; ex ore pendere,grauiter, molesteq; tulere,& maiori in eam concitata indignatione genitrix,generum irritat,vt suo vsus iure in sponsam prosiliret; dein lugubri aspectu pallida, funesta, ad Vrbis Pręfectum excucurrit,fatur lacrymis,euentum enarrat, ac tandem intensissimis præcationibus, argutisq; cohortationibus, in animum infixit illius, haudquaquam virgini parcendum fore, sed Deos immortales nefandæ victimæ cruore pacandos. Is igitur Paulum fustibus vexatum de oppido censet cedendum; puellam verò igni iussit cremari,quæ ad locum dum perduceretur supplicij, Tochiam matrem pectore, vultuq; ferocem, ouantemq; in filiæ calamitate; omniaq; instrumenta mortis procul aspiciens, eis non perterrita, sed ardentior facta, concupiscenti animo paratam pro Christo necem,exoptans,constituit serena fronte sufferre, quicquid antiqua sæuitia inuenisset, quicquid noua adiecisset;ac propterea tantos processus faciebat, vt euolare, non excurrere videretur ad flammas,seq; ardenti rogo,illuc cum peruenit, lætabunda proiecit; At ignis ardens,& non vrens,pacatior hominibus, virginis membra, præconia Christo canentis, Deoq; benedicentis, haud læsit, sed repentè imber effluxit, grauisq; incidit vehementi flamine ventus, accensasq; flammas extinsere, nonnullosq; ex stantibus inde euolare fecere; tunc Tecla,& cognouit Dei præsidium,& humi se deiecit,& gratias illi omni conatu,totoq; pectore egit, moxq; vestibus induta suis, Paulum perquirit, & post pusillum inuentum (illiq; renunciatis omnibus) obtestatur, vt se virili, aut muliebri habitu induta,ipsum sequi,quocumque pergeret,pateretur;quamuis autem semel,atque iterum renuerit Paulus, demúm Theclæ acrius instanti inuitus

assensit,secumq; posteà externas peragrauit regiones; cuius ex successu constat matrimonio iam rato licuisse vxori,nouam, etiam nolente viro adipisci,& ingredi Religionem. Hæc (amice lector) tædio te affecisse non credo, sed vehementer animo sedisse tuo,nec tibi displiceat me in itineris initio defecisse, ac reliquum virginis vitæ tẽpus omisisse,præter rem enim erat; sed quæso perlege, politam,venustam, peritam, atque concinnam compositionem duodecim virginum,& martyrum, quam anno 97. typis dedit perillustris vir, omniq; virtutũ genere ornatissimus Paulus Aemilius Sanctorius Iulij Antonij Sanctorij Cardinalis Prænestini,Sanctæ Seuerinæ nuncupati ex fratre nepos.

Quinimó matrimonium ratum, soluitur etiam
73 per professionem militaris ordinis S.Ioannis,Henriq.summ.theol.lib.11.cap.8.§.6. vbi in glosa lit.E. ait, quod D.Gaston Dux Medinacœli, huius ordinis professione emissa,liberatus fuit à matrimonio iam valido per legitimum consensum de præsentis idq; cum sapientum consilio, & vigore statuti illius Religionis id permittentis, tenet etiam Nauar. cons.1.de conuers.coniug.Corduba q.148.in princip. & q.178. in fin. Ludou.Lop.2.par.sui instruct. de matrimon. cap.48. ad 4. Petr. de Ledesma de matrimon.q.61.art.2.ad 4. Manuel 1.tom.summę cap.239.num.2.in 2.edit.& super bullam cruciatæ §.9.num.123.Vega lib.6.summ.casu 17. & Thom. Sanchez lib.2.de matrimon.disput.18. post nu.8.& Barbosa in rubr.ff.solut.matrimon.par.2. num.82. quamuis pro negatiua videatur propendere Sot. in 4.sentent.dist.27.q.1. art.4. vers.quo circa, & lib.7. de iustit.& iure q.5.art.3.ad 3.vers.quod si contra.

Prout etiam,si in domo velit manere, & voto se
74 astrinxerit ad obseruantiam regularem alicuius Religionis, matrimonium dissoluitur ratum, ex glos.in cap. de viduis 27.q.1. dummodò solemnibus,non autem simplicibus votis se alligauerit, Sãchez de matrim. disput.18. nu.4. & consequenter, non procedat si habitum solum suscipiat,velitq; remanere domi, quasi propositum castitatis in seculo seruatura, iuxta verba cap.ex parte el 2. de conuers.coniug.& in glos.cap.scripsit 27.q.2.

Matrimonium verò, tametsi consumatum non
75 dicatur, cum vir penetrauit claustra pudoris, & corrupit sponsam, sed semen non emisit, vt concludit Sot.in 4.sent.dist.27.q.1.art.3.vers.causæ dirimendi, & dist.41. q.vnic.artic.2. vers. ex quo fit, Syluest.verbo matrimonium nu.15.vers.si autem, Henrich.Boich.in cap.fraternitati nu.10.de eo,qui cognou.consang.vxor.suæ,Summ.Coron.in 3.par. rubr.de Sacram.matrim.post num.12. Vega lib.3. summ. casu 157. & lib.6. casu 17. Thom. Sanchez lib.2.de matrimon.disput.21.post num.5.Henrich. summ.theol.moral.lib.11.cap.8.§.8. quia non sunt effecti vna caro; sicuti in adducto vers. ex quo fit,
76 Sot.affirmat,prout neque est contracta affinitas,vt allegati tenent,& Armill.verbo matrimonium nu. 26.Aufrer.ad decis.Cappell.Tholos.96. nu.2. & 3. D.Antonin.3.par.summ.tit.1.cap.11. per auctoritatem Palud.dicunt etiam Corduba casu 178. Anchar.in cap.fraternitati, de eo,qui cognou.consanguin.vxor.suæ,& Tolet. qui adiungit, etiam si fœ-
77 mina seminet in 7.lib.instruct.cap.11. nu.3. Nihilominus tale matrimonium quamuis ex suprascri-

ptis

ſiis tantummodo ratum dicatur, diſſolui tamen per regularem profeſſionem non poteſt, vt reſoluit Henrichez relato cap.8. §. 11. quod multo magis procederet ſi vera eſſet ſententia illorum, qui credunt matrimonium tunc dici conſumatum, quos refert, & ſequitur Ledeſma de matrimon.q. 61.artic.1.

Diſſoluitur quoque matrimonium, quod ratum
78 eſt ob impotentiam coeundi prouenientem, tùm ex defectu naturali in frigido, cap. fin. de frigid.& malefic. tùm accidentali in maleficiato, Gloſ. in Summ. verſ.quod autem 33. quæſt.1. & d.cap.fin. dummodò tale impedimentum ſit perpetuum, puta ſi triennali tempore non ceſſauit, Archidiacon. allegat.cap.final. verſ. & hoc verum 33. quæſt.1. ſi quis enim per id temporis, huiuſmodi impedimentis detentus fuerit, matrimonium profectò declarabitur nullum, eodem cap.fin.modo impedimentum fuerit continuum, cap. litteræ in fin. de frigid. & malefic. Archidiacon.in Summ.33.quæſt.1. nu. 3. & alia huic caſui pernecceſſaria ſcripſi in rubric. de perſon.prohib. prouom. cap. 17. de corpore vitiati verſic. maleficiati; non tamen omitto, quod conſumato matrimonio, impotentia ex cauſa frigiditatis, aut maleficij ſuperueniens, nequaquam illud diſſoluit ex Gloſa in allegat.cauſa 33.queſt.1. ac cæteris à me adductis; quare licet Spurius Carbilius primitus diuortium fecerit Romæ, Anno quingenteſimo vigeſimo tertio ab Vrbe condita ex cauſa ſterilitatis vxoris, & propterea tolerabili ratione motus videatur tunc temporis; attamen nec tunc reprehenſione caruit, quia maiores arbitrati ſunt, neque liberorum cupiditatem præponi debuiſſe fidei coniugali, vt inquit Valer. Maxim. lib.2.cap.Repudium.

Per ſuſceptionem verò ſacri ordinis, matrimo-
79 nium dumtaxat ratum, nec dum conſumatum, vtrum nè diſſolueretur, antiquitus, maxima ſanè inter Scribentes diſſenſio fuit; idq; ſatis conſtat ex theorica Hoſtienſ. in Summ.de conuerſion.coniugat. §.& vtrum num.6. & Aſtenſ.in Summ. libr.8. part.2.titu.11.artic.2.verſic.vtrum matrimonium initiatum, & præter alios Sylueſt. videtur amplecti affirmatiuam in verbo matrimonium 8. nu.5.verſ. quinto quæritur, ſed negatiua verior, vt matrimonium etiam non cõſumatum per ſacrum ordinem poſteriorem non diſſoluatur, nam ita reſolutum fuit per extrauagantem Ioannis XXII. antiquæ de voto,& vot.redempt per Gloſam in capit.2.verſic. ſacri ordinis,eodem illo titulo in ſexto,Sot.in quarto ſententiarum diſtinct.27. quæſt.1. artic.4. verſic. prætereá contra, & in libr. 7. de iuſtitia, & iure quæſt.5.artic.3.verſic.ex his ſequitur, Aretin. conſil.59.in facto num.1. Ioannem Brunellum tractat. de ſponſal. concluſ.30. declarat.prima,ſecunda, & tertia, Ioannem Lupum de matrimon. nu.34. Petrum Dominicum Magdalen. in tractat.de numero teſtium part. 3. capit. final. num. 262. & Tolet. libr.4. inſtruct. cap.18. num.5. atque ideò nec aliquod poterit adipiſci beneficium,vt firmauit Cappell.Tholoſan.deciſ.362.quid autem ſit faciendum de ſic promoto, fuit iam diſpoſitum in eadem illa extrauaganti, vt nec ſoluto matrimonio in ſic ſuſcepto ordine miniſtrare, nec ad ſuperiores prouehi, nec ad aliquod beneficium, vel officium Eccleſiaſticum valeat promoueri; de conſenſu veró mulieris non dubitatur, quin poſſit ordinari, atque etiam ad Epiſcopatum aſſumi, ſi illa non tantum votum continentiæ emittat, ſed Religionem ingrediatur, iuxta capit.ſanè, & inibi ſummarium de conuerſ. coniug. & probat illic per aliorum auctoritates, Ant.de Butr. nu.3. nec vlla tunc requiratur diſpenſatio, notat Abb. in cap.1. ſub num.2. de teſtament. eorum tamen dicta de ingrediendo Religionem reſtringenda videntur ad promouendùm in Epiſcopum, iuxta gloſam citandam; reſpectu veró illius, qui inſigniri cupit ſacris ordinibus ſufficiat vouere in ſæcula caſtitatem, dicit Gloſ.in cap.quia ſunt 28.diſtinct. Aſtenſ.part.2.lib. 8.tit.11.art.2. verſ.ſed eſto,quod coniugatus, Guttierez cap. 25. mox adducendo ſub num. 17. atque Aretin. conſ.59. in facto ſub nu. 8. ita quod exequi ordines valeat ipſa viuente, ſcribunt mille relati, & commendati per Barboſ. in 2.par. rubric. ff. ſolut. matrim.num.90.

Sed valeat nè maritus inſigniri ſacris ordinibus, adhùc viuente vxore, ſi illa adulterium commiſit, ſicuti ex notatis num. 66. poſſet Religionem ingredi, in controuerſiam duci memoro. Etenim hanc quæſtionem explicitè proponit Guttierez canonic.quæſtion. cap.25. lib.1. pro vtraque parte rationes, & auctoritates reſcribens; & licet à num. 13. defendere nitatur ſententiam negatiuam, in eamq; ipſe propendat, attamen affirmatiuam tuentur validæ complures rationes, necnon Corduba in Summ.quæſt.138.& 178. atque Nauar.conſil.23.quidam contraxit num.6.& 7. de ſponſal. in antiquis,& 15.de conuerſion.coniugat.in nouis, & Sanch.à me citatus eodem nu.66. eorumq; opinionem vidiſſe ſeruari,teſtatur idem Guttierez in calce nu. 12. & ſic fuiſſe promotum adulteræ virum, eiq; deinde collata beneficia, etiam Parrochiale in concurſu, excluſis alijs benemeritis, & non vxoratis addit; illumq; deinde aſſumptum ad Canonicatum Doctoralem, cuiuſdam Eccleſiæ Cathedralis illius Regni; cætera veró permulta ſuper hac re videre licebit inferius,rubr.penult.ſcilicet vndecima cap.12. vbi de coniugatis eſt ſermo à nu. 2.

Prætereà neque per vitam diſſolueretur Eremi-
81 ticam ex gloſ.final. in capit. ſcripſit 27.quæſt.2. & alia meliori, & final. in capit. ex parte el ſecondo, ibiq; omnes notant de conuerſion.coniugat.Felyn. in cap.2.num.6.de foro competenti,nec reſragatur exemplum Beati Macharij, relatum in eodem capit.ſcripſit; Is enim Eremiticam poſt ratum matrimonium vitam ſuſcepit ex reuelatione Diuina, vt Felyn.loco nuperrimè relato explicat, id deducens ex verbis illiuſmet Canonis,ibi, gratia Diuina vocatis, vel potius ex ſententia Archidiaconi ibidem, intelligendus eſt ille textus, de tali Eremo, qualem hodie ſuſtinent Camaldulenſes;atque ita de Religioſis vitam Eremiticam eligentibus, qui habent votum caſtitatis, vt concludit Diuus Thomas 2. 2. quæſt.186. artic.5. Syluest.verbo Eremita in princip. Armill. eodem verbo num. 2. ſuppetunt,quæ Rodor.ſcribit 2.tom.quæſt.Regul. q.62. art.20.ac de illis Eremitis fuiſſe Macharium, alioſquè relatos, qui ſolemniter vouerunt caſtitatem, aſſeuerat Henrich.ſumm.theol.moral. lib.11. cap. 8.§.7.in gloſa lit.A,

Quod si matrimonium sit cōsūmatum, est quidem indissolubile, Bellarmin. in lib. de matrimon. capit. 15. idq; ex lege Euangelica, vt probat Petrus Dominicus Magdalen. in tract. de numero testium
82 part. 3. capit. final. num. 245. ac iure merito dissolui ex causa Regularis professionis minimè valet, cap. verum de conuersion. coniugat. & Concil. Tridentin. capit. 24. session. 6. de Sacrament. matrimonij; nam inter ratum tantum, ac consūmatum matrimonium (præter aliàs) Quatuor sunt rationes differentiæ, quas memorat Ioann. Brunell. tractat. de sponsal. & matrimon. conclus. 1. num. 10. præsertim verò, quare matrimonium ratum per ingressum Religionis dissoluatur, consūmatum vero nequaquam, ea dari potest, quia matrimonio solo consensu contracto, & copula inani, dumtaxat coniunctio inest animorum non corporum, quæ vnionem inter Deum, & fidelem animam existentem significat; hæc autem, quemadmodum per peccatum dissolubilis est, ita matrimonium ratum dissolubile erit, maximè per professionem. Cùm verò matrimonium ratum subsequuta est copula, quia indicat vnionem inter Deum, & fidelem animam per carnis humanæ assumptionem in vtero virginali, quæ vnio, quia inseparabilis est, matrimonium quoque consūmatum inseparabile existit; quam rationem scriptam reliquerunt Ioann. Hieronym. Alban. consil. 32. num. 10. Ioann. Brunell. allegato tractatu de sponsal. & matrimon. conclus. 1. num. 10. Abbas in capit. ex publico num. 13. & capit. 2. num. 5. de conuersion. coniugat. Præposit. in capit. final. sub num. 8. & 9. de sponsalibus, & capit. rursus num. 4. in fine, nè Clerici, vel vouent. est Glossa vnica, & singular. in capit. qua propter 27. quæst. 2. & Gozzadin. consil. 2. num. 6. eaque desumi potest ex cap. debitum de bigam.

Alia ratio, est Dominici à Soto libr. 7. de iustitia, & iure quæst. 2. artic. 5. in primo argumento, Scoti vers. negamus, quin & in quarto sententiarum distinct. 27. quæst. 2. art. 1. quod natura sua matrimonium consūmatum, sit prolis productiuum, quare si ita coniugati separentur, educandæ proli iniuria fieret.

Reliquas dat rationes Franciscus Turrianus libr. 2. caracther. verbi Dei, quarum non minima existimatur illa, quod non expedit eos separari, quos copula coniunxit; quod verò non expediat tribus confirmat rationibus, quas me docuit Ioannes Capetius tractatu de perpetu. castitat. Sacerdot. capit. 24. versic. ex dictis, vbi verba illa Matthæi 19. nempe, quod Deus coniunxit homo non separet, interpretatur de matrimonio consūmato, & suffragatur textus in capit. verum de conuersion. coniugator. vbi sponsi per legitimum consensum de præsenti, & ante copulam, non sunt vna caro simul effecti; consimilesq; sunt textus in capit. ex publico eodem illo titulo, & capit. lex Diuina, versic. qui ergo 27. quæst. 2. quare reijcienda est opinio Arboricens. in libro de cœlibatu, intelligentis illa de matrimonio rato, tanquam dicta à Christo in Paradiso ante consūmatum matrimonium; & omninò firmandum de consūmato loqui, quod itidem Astasan. tenet libr. 8. titul. 11. articul. 2. versic. sed obijcitur, Hostiens. in Summ. rubrica de matrimon. §. & qualiter dissoluatur sub num. 31. Gregorius de Valentia disputat. 10. quæst. 1. puncto 7. versic. tertio id probatur tom. 4. Ancharan. in capit. 1. sub num. 1. de voto in sexto, Cagnol. in l. nuptiæ num. 6. ff. de regulis iuris, Decius consil. 112. in præsenti num. 5. Gozzadin. consil. 2. num. 5. in fine, atque è Modernioribus Scriptoribus probant, Petrus Dominicus Magdalen. in tractat. de numero testium par. 3. cap. fin. nu. 264. & Henrich. summ. theolog. moral. lib. 11. cap. 8. §. 6.

Quin, neque dispensatione Papali supponunt ijdem Doctores relati num. . & alij dicunt tùm Ciuilistæ, tùm Canonistæ, tùm denique Theologi, quos referunt, & sequuntur adducti Couarru. in citato capit. 7. §. 4. in fine, Barbos. adducta part. 3. versic. vltimo ad complementum sub num. 102. Henrichez in summ. theolog. moral. lib. 11. de matrimon. capit. 2. in glosa litera T, addo Franciscum Marcum quæst. Delphin. 464. & sequenti par. 2. in impressione Lugdunensi de Anno 1600. & Thomam Sanchez tractat. de matrimon. lib. 2. disputat. 13. Rodoric. Lusit. quæst. Regular. 1. artic. 5. versic. primum argumentum tom. 3. & Gregor. de Valent. disputat. 10. quæst. 1. punctu 7. versic. tertius casus, & rursus altero versic. tertius casus, tom. 4. memini tamen aliquos contradixisse, asseuerantes posse Papam tunc dispensare; at eos pessimè loquutos esse dicit Sanchez eadem disputat. 13. num. 11. eorumq; sententiam intollerabilem continere errorem dixisse Alphonsum á Veracruce in specul. coniugior. part. 2. artic. 8. ad finem, refert Barbos. indicato loco, eamq; esse falsissimam addit Gutierez lib. 1. canonic. quæstion. capit. 17. num. 21. ac proculdubio reijciendam Mazziengus lib. 5. recopilat. tit. 1. glosa prima rubricæ num. 76. sed ipse nec supremæ potestati Papæ detrahere audeo, nec contradicentem improbare sententiam; Quicquid itaque Romana Ecclesia definiet promptè admitto, eiusdemq; decisioni libenter assentior; Papali siquidem declaratione indigere hanc quæstionem arbitror, vt sic certo sciamus, quid sentire teneamur.

Quod si mulier fuerit per vim cognita, an ei liceat Monasterium aliquod intrare, ibiq; profiteri,
83 Viro autem contrahere aliud matrimonium? & quidem maximum est dubium, aliquibus enim (quorum amplexor, vt veriorem sententiam) placet resolutio negatiua, quam tenet glosa Ioann. in cap. fin. per illum textum vers. Iniuitus 55. distinct. & Aegid. Bonon. in suis quæstionibus, ac præsertim quæst. 3. vtrum sponsa de præsenti, Durand. in 4. sentent. distinct. 27. q. 2. nu. 15. Borgas. de irregular. par. 5. rubrica de bigam. num. 34. vers. sed inuenio, Bald. in cap. causam num. 8. vers. vltimo de probation. Sot. in 4. sentent. distinct. 27. quæst. 1. artic. 4. vers. quid autem iuris sit, Couarru. in 4. rubr. de sponsal. 2. par. cap. 7. §. 4. nu. 10. Gregor. de Valent. tom. 4. disputat. 10. quæst. 1. punct. 7. vers. secundus casus, Victoria nu. 258. & alij, quos citat, & sequitur Henrichez lib. 11. cap. 8. §. 10. nam præter multas rationes á præfatis adductas, illa suadet, quod reuera est violata mulier ista, ex Ciceronis dicto in epistol. 140. Virginem me quondam inuitam per vim violat; & quia benedici inter Virgines non poterit, cap. illæ autem famulæ 32. quæst. 5. Quinimò virginibus corpore, & mente in Cœlis competit aurea,

aurea, & aureola, ſed per vim cognita carebit aureola, & auream ſolummodo habebit ex gloſ. in adducto capit. illæ autem famulæ verſic. tutè; ſed Ioannes à Capiſtrano in Summula matrimoniali num. 344. ex ſententia Theologorum aſſerit, illis competere aureolam, & Henrichez citato loco, Andr. de Iſern. in conſtitutio. Regni omnes noſtri, verſic. iuſti autem, Foller. in praxi dialogica rubrica audiantur excuſatores num. 88. coniunctim verò aurea, & aureola triplici ſtatui perſonarum datur; virginibus propter puritatem concupiſcibilis, martyribus propter ſtrenuitatem iraſcibilis, ſine timore ſe morti exponentibus; ac tertiò Doctoribus propter ſcientiæ claritatem, Argent. lib. 2. ſententiarum diſtinct. 40. artic. 2. verſic. nam aureola, & quamuis haud defuerint tenentes licere prædictæ mulieri ſic cognitæ profiteri aliqua in Religione, vt Gloſa ordinaria in capit. final. verſic. inuitus 55. diſtinct. Ioann. Andr. poſtquam hanc quæſtionem diſcuſſit ad partes, ita concludit in regula, quæ contra ius, de regul. iur. in ſexto, Felyn. qui dicit non eſſe in hoc recedendum á Ioanne Andrea in cap. cauſam num. 4. in fine de probation. Alciat. libr. 6. parerg. cap. 20. Angel. in l. 1. §. remouet ff. de poſtulan. Hippolyt. in l. 1. §. præterea num. 15. ff. de quæſtion. & Barthol. Brixienſ. tùm in allegat. gloſ. tum in quæſtion. Domin. 8. incipiente, quidam per verba de præſenti; quorum ſententiæ ſuffragantur dicta Sanctorum Patrum. Diuus enim Hieronymus in libr. 2. ſuper Lucam ſic fatur; finge ſi quis in aliqua perſequutione aliquam virginem præſtitutam cognouerit, apud Euangelium, quia voluntate non peccauit, virgo ſuſcipitur; in lege quaſi corrupta repudiatur; atque idem in libr. Hæbraic. quæſtion. corpus mulieris non vis maculat, ſed voluntas, vt habetur in cap. de pudicitia 32. quæſt. 5. & Diuus Ambroſius lib. 5. de Virgin. ſcribit, tolerabilius eſſe mentem Virginem, quàm carnem habere, vtrumque bonum ſi liceat; ſi non liceat, ſaltim nō homini caſti, ſed Deo ſimus; Virgo enim proſtitui poteſt, adulterari non poteſt, vt in cap. tolerabilius allegata cauſa, & quæſtione, legitur; necnon in capit. re vera eadem cauſa, & quæſtione, his verbis; Re vera non poteſt caro corrumpi, niſi mēs fuerit antea corrupta; & Diu. Auguſtin. libr. 2. de Ciuitate Dei, idem per diuerſa verba expreſſit, ſubiungitq; rationem, quia nullus magnanimus, & pudicus in poteſtate habet, quid de ſua carne fiat, ſed tantum quid annuat mente, vel renuat; quis tandem, mente putauerit ſe perdere pudicitiam, ſi fortè, vi apprehenſa, vel oppreſſa ſua carne, exerceatur, & expleatur libido non ſua, vt habetur in cap. ita ne, dicta cauſa, & quæſtione; ac propterea in cap. ſequenti; exemplum Lucretiæ Romanæ refertur, & aliorum ſententias, huc ſpectantes congerit Gratianus in eadem quæſtione quinta, quò credo pertinere verba illa Sanctæ Agnetis ad
84 Vrbis Præfectum, ſi virginitatem meam in diſcrimen adduxeris, mecum habeo cuſtodem corporis mei, Angelum Domini, qui me immaculatam ſeruabit; & aliæ glorioſiſſimæ Luciæ virginis, & martyris, Paſchaſium Syracuſarum Præfectum alloquentis; Age inquit, euibra, ſecuri exerce furorem tuum, ſeca, verbera, crucia, torque, lacera, oculos lancina, proſcinde martyrem; templum Dei deſtruere paras, & incendere; cui dum nocere ſtudes, beneficium præſtabis; & qui ratione non poteras, fluitans in luto luxuriæ, & vndis irarum, experimento fateberis, vel Dijs tuis inuitis, atque lugentibus, corpus Virginis, ſedem, & templum eſſe Spiritus ſancti; tunc Paſchaſius in eam concitatus dixit, iubebo te ad Lupanar Duci, vbi ſcortata Spiritus ſancti præſidio, ac numine nuderis; cui Lucia ſtrenuè reſiſtens, illiusq; contundens impudentiam, reſpondit, inuita anima, & pectore auerſante peccatum, labes minimè contrahitur; voluntas ſpectatur, aſſenſusq;, & non iniuria, ſi me violari iuſſeris, caſtitas duplicabitur ad coronam, vt affatim, atque perdoctè ſcripſit in ambarum virginum vitis, idem Paulus Aemilius Sanctorius, nunc Cuſentinus Archiepiſcopus; non tamen has ob rationes cenſeo iſtorum iuſtè defendi poſſe ſententiam; ſiquidem procul eſſe autumo, virginitatem circa animam, á virginitate circa corpus; illam, namq; non amittit, quæ nolens, corporis paſſa eſt deflorationem, iuxta relatas auctoritates; corporalem verò amiſiſſe negari non poteſt, ideoq; inter Virgines benedici nequit, allegato cap. illæ autem famulæ 32. quæſtio. 5. ac propterea ſententiæ affirmanti hanc nequaquam poſſe ingredi Religionem aſſentio; quia & ſi voluntas reſtiterit, atque copulam auerſata ſit; nihilominus per illam commixtionem, quamuis inuitam, ſponſi effecti ſunt vna caro, per cap. verè de conuerſ. coniugat. ideò conſumatum tunc matrimonium dicendum; quó caſu neutiquam permittitur Regularem emittere profeſſionem, vt probaui in huius quæſtionis initio; húc accedit, quod Eccleſia non iudicat de oc-
85 cultis, nec cognoſcit de interna integritate, & renitentia, ſed incerta interioris abnegatæ delectationis, externam tantummodo corruptionem inquirit, & inſpicit, propter quam, eam corruptam iudicat, ex Diuo Thoma in 4. ſententiar. diſtinct. 38. quæſt. 1. artic. 4. Maiol. in tractat. de irregular. lib. 1. cap. 29. num. 35. quemadmodum conuictus, quod aliquam propoſitionem hæreticam dixerit; qui iudicatur, vt hæreticus, etiam ſi non malo, aut peruerſo animo eam dixiſſe fateatur; ſiquidem Deus ſolus eſt, qui inſpicit animum, intueturq; cor; Eccleſia verò non niſi exteriores actus, vt affirmat Vmbert. Locatus in opere iudiciali Inquiſit. §. hæreticus nu. 28.

Cúm verò ignoratur vtrum ne fuerit vxor co-
86 gnita ab ipſo viro; & quæratur an ei tunc liceat moniali fieri, necne: vtique non exigua pœnes ſcriptores exiſtit controuerſia; puta ſi ipſa neget commixtionem, maritus autem, affirmet; & quidem exiſtimo hoc caſu poſſe concluſiuè loqui, & fateri, tunc ſtandum eſſe mariti dicto per capit. ſi quis acceperit 33. quæſt. 1. & Alexand. 3. in cap. continebatur de deſponſ. impuber. & ſubſcribunt Couarru. in rubric. de ſponſal. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 14. Tiraquell. de vtroque retractu in capit. de retract. lignagier §. 4. num. 3. & Maſcard. de probationib. concluſ. 452. num. 14. volum. 1. id tamen ſubſiſtit, cum eſt introducta in domum viri; etenim, eo in caſu, loquitur iam citatum capit. continebatur, vt inquit Calderin. conſil. 3. de probation. aut ſi extra domum ſimul dormiſſe, & concubuiſſe probetur, ex Couarruuias indicato loco. Regu-

la autem illa, vt præſumatur copula, vendicat ſibi locum, quoties ipſa præſumptio ſouet partes matrimonij per cap. videtur 35.quæſt.6. eſtq; vna inter alias rationes traditas per gloſam in citato capit.ſi quis acceperit, verſic. tempore, dùm quærit, cur potius mariti dicto ſtetur, quam vxoris,ait ipſa, quia maritus ſouet partes matrimonij, quod eſt fauorabile; qua propter,ſi mulier iuraſſet ſe cognitam, non mariti, ſed vxori pro matrimonio iuranti, credendum eſſe probant Doctores in capit. duo pueri de deſponſat. impuber. præſertim Hoſtienſ.ſub num.1. Butrius num.6. Abbas num.6.& Præpoſit. num. 4. in fine, necnon Henrich.Boich. in eodem capit. continebatur num. 4. & Couarru. relato num.14.atque Maſcard. de probation. concluſ.312.Coitum num.24.& Emanuel Suarez in lib.commun.opinion. verſ.copula, ſeu coitus probatur. Cúm verò copula adduceretur ad effectum matrimonij diſſoluendi, ne dum, minimè præſumeretur, at prætereà, neque ſuſpicaretur ex vrgentibus illis coniecturis, quibus ſolet alias copula ipſa probari, & enarratis per Soccin.Iunior.conſil. 32.vt præſentis volum.1.Lapum allegat.53.factum ſuper quo poſt num.3. Pariſ.conſil.160.num.25. & conſil.54. num.91. iuncto conſil. 57. num. 34. volum. 4. ac præſertim, licet vna ſimul dormierint, vir, & vxor, aut in eodem lectulo cubuerint, & præſumatur propterea inter eos coitus, iuxta capit. literis de præſumption. capit. prætereà de teſtibus, atque alios multos, necnon ex gloſ.prima in l.Caij, Caſſij ff.de fideicommiſſ.libert. Alexand.conſil.77. in cauſa poſt num.2.volum.2. & alijs, quos congerit, & ſequitur Maſcard. de probationib. concluſ. 312. coitum num. 1. volum. 1. Nihilominus, in caſu diſſoluendi matrimonium, neque probaretur, neque ex hac ſola coniectura ſuſpicaretur copula ipſa, niſi aliæ concurrerent coniecturæ, concludentes copulam, vt inquit, & eas refert Syluan. conſil.3. num.14. Cúm non adeò efficax ſit iſthæc præſumptio, quin probationem contrariam admittat, vt reſoluit Petrus de Ancharan. conſil.209. facit dubium, quare ſi mulier doceat, à viro minimè cognitam fuiſſe, eius probationi aſſentiendum eſſet ex Tiraquell. adducto num. 3. Natta conſil. 205.num.3.& 4.par.1. & Maſcardo indicato num. 14. maximè ſi tempore contracti matrimonij,non erat deflorata, ſed virgo; quia Gloſa in capit. 2. verſic. ſeptima manu 33. quæſt. 1. opinatur eam poſſe probare ſe non cognitam, ac ſuæ potius probationi,tunc ſtaretur, quàm faceret per aſpectum corporis ex alia Gloſa in dicto capit. ſi quis acceperit, & cap.continebatur, quibus ſuccurrunt,quę notat Bald. in l. Deo nobis num. 9. C. de Epiſcop. & cleric. & expreſsè cautum in cap. propoſuiſti de probationib. conſtituente præponendum eſſe di-
87 ctum mulieris iuratum, & vallatum teſtimonio ſeptem mulierum; quod ipſe fateret verum eſſe, etiam ſi minor numerus mulierum affirmaret illam adhùc Virginem eſſe; in caſu tamen præſenti, vbi vxor non petit nullitatem matrimonij ob viri impotentiam ad coeundum, iuxta c. ſum in dicto cap. ſi quis acceperit; nec quia vellet alteri nubendi facultatem, tanquam in eum non conſenſerit, poſtquam ad nubiles annos peruenit, iuxta textum in adducto capit.continebatur; ſed cum negat coitum, quia ardenti animo concupiſcit Religionem ingredi, iuxta caſum in cap. verum de conuerſion. coniug. quia matrimonium ſpirituale dignius eſt carnali capit. inter corporalia de tranſlation. Prælator. quarè ceſſant in hoc caſu, nè dum rationes à Doctoribus relatæ pro validitate matrimonij temporalis; verùm etiam eas ad confirmandum, roborandumq; matrimonium iſtud,iuſtè poſſumus adducere, ſiquidem duo priuilegiati, quoties vna ſimul concurrunt,debemus tueri partes magis priuilegiati, ſi Luc. de Penn. vera fatur in l. ne ad diuerſa C. de ſilent. libr. 12. & Afflict. deciſ. 56. Cuius quidem ſententiæ, vt ſufficiat hoc caſu minor numerus matronarum fuit quidam meritiſſimus Antiſtes, dùm mecum Romæ apud Sanctum Petrum de hac re alloqueretur; & ſuffragantur verba Syluestr. verbo diuortium num.13. verſic.ſi autem vir, ibi, quæ probatio debet fieri cautè per duas,vel plures matronas honeſtas,atque huiuſce rei peritas: melius autem illud idem probat Gloſa in capit.2. verſic. ſeptima manu 33. quæſt. 1. cautius verò (ſi fieri poteſt) ageret Epiſcopus, ſi litem hanc dirimeret iudicio ſeptem mulierum, vt nouiſſimè ſeruauit Sacra Congregatio Illuſtriſſimorum Cardinalium Tridentini Concilij interpretum de menſe Februarij 1597. in cauſa cuiuſdam negantis ſuccubam ſe viro fuiſſe,regularemquè emittere profeſſionem concupiſcentis, marito renuente, ac iurante ſe cum illa rem habuiſſe; ſanciuit namq; Sacra illa Congregatio, mulierem ipſam inſpiciendam, atque tangendam manu ſeptem matronarum; earumq; Iudicio ſtandum, & præfatorum Cardinalium ſententiæ ſuffragatur plurimum ratio illa, quod ſæpè manus obſtetricis, & oculus fallitur, capit. cauſam matrimonij de probationib. cap. nec aliqua 27. quæſt. 1. Franciſc. Marcus deciſion. Delphin.168. quæritur de modo probandi num.16.part.2.& deciſ.468.quæritur de modo viſitandi, eadem parte ſecunda; ìmò cum tanta eſt difficultas, vt veritas diſcerni nequeat, à mulieribus peritis, admittendi ſunt viri, vt inſpiciant, atque etiam tangant, ſi ſola inſpectio non ſufficeret, nulla habita conſideratione illius rationis, quod non congruat honeſtati, vt ſcribit Franciſcus Aretin.conſil.142. ex facto num.15. cum ſequentibus.

Ex his, quæ hactenus ſcripſi, & à Doctoribus affabre, ſed ſparſim tradita ſunt, puto affatim ſatisfactum eſſe Lectori intelligere exoptanti, verum eſſe Eccleſiæ dogma, ſcilicet, matrimonium eſſe Sacramentum iterabile; & grauiter proptereà deceptum eſſe Borgaſ. in tractat. de irregular. rubrica de Sacrament. non iterand. num. 7. aſſerentem, tria eſſe Sacramenta iterabilia, quatuor autem non iterabilia, inter quæ matrimonium numerat; nondum enim didicerat, in ſecundis, & vlterioribus nuptijs, verùm ſemper eſſe matrimonij Sacramentum, quia caracther in illo non imprimitur; & per mortem alterius diſſoluitur, ac ſuperſtes caret Sacramento coniugij, capit. licitè 32. quæſt. 7. Nec reſurgendo poſſet eius morti ſu-
88 perſtantem coniugem repetere de iure, quamuis de æquitate ipſi ſuccurrendum eſſe (ſi illa vacet) dicat Gloſa in eodem capit. licitè; ſed verius reſurgenti in nullo teneretur, qui ſuperuixit, niſi de no-

uo ſecum contraheret ex ſentent. D. Thomæ in
quarto ſententiarum diſtinct.38.artic.4. ad 2. in
2.ſcripto, Bart.in l.nam ad ea ff.de legibus,Abb.in
cap. fraternitatis num.22. de frigid. & malefic. eſt
text. in l. cum duæ ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ.
Alberic.in ſuo dictionario,verbo Sacramentum,
verſ.an Sacramenta poſſint iterari, vbi hoc idem
affirmat in cæteris duobus Sacramentis, caracthe-
rem non imprimentibus; ſecus verò in alijs tribus
indelebile ſignum animæ relinquentibus.
Inhibetur autem benedictio nuptialis, ſecundò
89 fieri in cap.vir autem de ſecun.nupt. niſi vir aliam
vxorem duxerit virginem; etenim benedictio tunc
iteraretur, vbi adeſſet conſuetudo,ſimulq; ſcientia
Pontificis conniueret, iuxta gloſam notabil. & re-
ceptam in illo cap. vir autem, & Summam Coro-
nam de Sacram.matrim.nu.20. verſ.poſſet aliquis;
illud autem, quod D. Thom. videtur ſimpliciter
affirmare in 4.ſentent.diſt.42.q.3.artic.2.ad ſecun-
dum, vt poſſit iterari benedictio, ſi fœmina non-
dum præfatam obtinuit benedictionem, etiam ſi
vir fuerit alias benedictus; interpretatur Nauar. in
ſumm. cap.22.num.83. intelligendum eſſe,cum
ſubeſt conſuetudo.
Sed quam ob rationem,iſthæc benedictio,mini-
mè ſit iterabilis, oporteret Doctorum ſcripta per-
currere,permultas referentes; verùm eas omnes ſi-
lentio inuoluere duxi,quod ea tanquam verior ar-
ridet animo meo,quam tradit Nauar. adducto lo-
co, quia dedeceret plurimum, ſi benedictiones ſo-
lemnes rerum, & perſonarum, quales ſunt conſe-
cratio Eccleſiæ,altaris,virginum,ordinum,atque
exorciſmus,cathechiſmus,aliæuè ſimiles,iterentur,
ne vilipendantur.
Propterea Sacerdos benedictionem ſecundò ce-
90 lebrans, ab officio, beneficioq; ſuſpenſus, creditur
à multis per cap. 1. de ſecund. nupt. non quod latæ
ſententiæ, canon ille ſit, at ſolum ferendæ, iuxta
communem, quam atteſtatur Diazza in praxi cri-
min.cap.68.Iul.Clar.in §.fin.q.75.num.2.& Couar.
in rubr.de ſponſal.par.2.cap.8.§.11.num.2.atque
ideò ſuſpendendus; eiq; nonniſi à Papa eſt conce-
denda diſpenſatio, per illummet textum, ibi, cum
litterarum tuarum teſtimonio,ad ſedem Apoſtoli-
cam nullatenus deſtinare poſtponas; ſed receptior
Doctorum reſolutio videtur propendere in eam
ſententiam, quod pœna ſit hoc caſu arbitraria, vt
poſt Io.Andream,Butrium,& Abbatem exiſtimat
Diazza indicato cap.68.ſiuè 74.num.3.& inibi Sal-
zed.ac ſequitur Menoch. tract.de arbitr.Iudic. lib.
2.centur.5.caſu 417.nu.8.reſpondentes text. citato
in cap.1. de ſecund. nupt. loqui de ſecundis nuptijs
ab aliquo celebratis,antequam morte alterius con-
iugum diſſolutum ſit primum matrimonium, &
tunc procedat altera communis opinio, mox rela-
ta, ne ipſo iure in illam ſuſpenſionem incidat, ve-
rum ſententia,ſit ſuſpendendus.
Sed coniuges matrimonium conſumantes ante
91 præfatam benedictionem,non equidem mortale
crimen committerent, etiam ſi eo in loco conſu-
marent, vbi conſuetudine obtentum eſſet nuptias
ante copulam benedici, Armill. verbo debitum
num.12. Angel.nu.1. Syluest.nu.9. Caietan.verbo
matrimonium,Enrichez in ſumm.theolog.moral.
lib.11.cap.5.nu.7.cap.7.nu.3.& cap.16.num.3. Co-
uar.in rubr.de ſponſal.par.2.cap.7.nu.2. Spino in
ſpecul.teſtament.gloſ.15. num.18. Nauar.indicato
nu.83. Tolet.lib.7.inſtruct.cap.19. poſt nu.2. & alij
plures adducti à Thoma Sanchez de matrimon.li-
br. 3. diſputat. 12. num. 4. neque veniale exiſtimat
Graff.lib.2.deciſ.aurear. cap.81.nu.1. Philiarch.de
offic.Sacerdot.tom.1. par.2.lib.4.cap.19. §.quinto
peccat,& probabilius eſſe cenſet Sanchez indicata
diſput.nu.7. vtramque verò reſolutionem his ma-
ximè temporibus indubitabilem eſſe, reputo, cum
Concilij Tridentini decreto ſeſſ.24. cap.1. de ma-
trimon.illud potius conſilij eſſe conſtet,quam præ-
cepti;ſunt tamen, qui lethale peccatum id eſſe cre-
dant, ſaltem cum prima vice matrimonium con-
ſumatur, ex aliorum ſententia, vel vt cæteri opi-
nantur, mortali culpa innodentur petentes, non
autem reddentes debitum, ſed eas reſpuit adducto
loco Sanchez, priorem ſequens, & multipliciter
reſtringens.
Demùm, vt illuc redeat, vnde iamdiù digreſſa
eſt oratio mea, puta ex generali Sacramentorum
92 tractatu, reminiſcor, Sacramenta in duobus con-
ſiſtere, & dicunt Syluest. verbo Sacramentum, &
Magiſt.ſentent. in 4. diſt. 23. ſcilicet in verbis,& in
rebus; ad eorum tamen ſubſtantiam, tria, vt perfi-
93 ciantur requiri,nempè materiam debitam,puta
aquam in baptiſmo, ac debitam formam verbo-
rum,intentionemq; Miniſtri copulantis formam
materiæ, iuxta illud, accedit verbum ad elemen-
tum,& fit Sacramentum cap.detrahe 1.q.1.nam
verbum, accedere oportet, cum intentione Mini-
ſtri, quæ tria neceſſariò requiri, oſtendit Concil.
Florent. ſub Eugenio IV. §. hæc autem, his verbis;
Sacramenta ſeptem, tribus perficiuntur,rebus tan-
quam materia, verbis tanquam forma, perſona
Miniſtri conferentis Sacramentum, cum intentio-
ne faciendi, quod facit Eccleſia, ac propterea re-
94 cordor tria oportere Miniſtrum habere; nempe
manum,qua neceſſaria Sacramenti expleat,vt puta
aquam in baptiſmo aſpergat; linguam,quæ formã
proferat; demúm ſanam mentem, qua id facere
intendat,quod Eccleſia iubet,Sot.in 4.ſent.diſt.1.q.
5.art.6. in fin. verſ.res ergo, vbi id probat ex Scoto
diſt.6.q.1.his tamen ſubiungenda cenſeo,quæ ſcri-
bo rubr.11.cap.17. verſ.manibus.
Quod ſi vnum ex iam relatis requiſitis ad perfe-
ctionem Sacramenti deſit, nequaquam conficere-
tur aliquod illorum; nec quiſquam negabit hoc ve-
rum eſſe, cum materia, aut forma deficit; atque
adeò, nemo etiam idem inficiari poteſt, cum Mi-
niſtri intentio procul eſt, vt prolixè, atque perite
tractat Viguer.cap.16. verſ.6. Tolet.lib.2.inſtruct.
cap.16.& Concilium Tridentinum cap. 11. ſeſſ.7.
de Sacrament. ibi, ſi quis dixerit in miniſtris dum
Sacramenta conficiunt, non requiri intentionem
ſaltem faciendi, quod facit Eccleſia, anathema ſit;
95 non tamen actualis adſit præexigitur, vt ſic in ipſo
actu effectum Sacramenti, illudq; conficere cogi-
tet, quamuis tunc eam habere optimum ſit, & cu-
rare debeat Miniſter, vt illa adhibeatur; ſed ſatis eſt
ſola intentio virtualis, ſcilicet, vt actualis anteceſ-
ſerit in Miniſtro ipſam adminiſtrationem Sacra-
menti, illudq; tunc ſtatuerit conficere; nam quam-
uis poſteà eius cogitatio aliò rapiatur, iuxta illud
Dauidicum dictum Pſalm. 39. Cor meum dereli-

quit me, attamen perficietur Sacramentum, Viguer. dicto verſ.6. & Suarez ſuper tertium D. Thomæ q.64. art. 10. ſect.3. verſ. dico ſecundo, & copioſè Gregor. de Valent. ſuper eundem D. Thomam q.5. diſput.3. punctu 3. verſ. quinto requiritur cum ſeq. tom.4. qua in re, maximé refert perlegere, quæ ſcripſerunt Innoc. in cap.1. de baptiſm. & Syluest. verbo baptiſmus 3.

Sed ſi iocoſe, quem conficere baptiſmi Sacra-
96 mentum, continget, tuncq; anceps ſit, an illud contulerit, adeat textum in cap. Spiritus ſanctus §. ecce 1. q.1. & cognoſcet, Alexandrum Antiſtitem Alexandriæ ſolemnia Petri martyris celebrantem, vidiſſe ſuper oram maris puerorum ludum, Epiſcopum imitantium, atque eadem gerentium, quæ in Eccleſia in conferendo baptiſmo geri mos eſt; qui quidem eos accerſiuit, atque ſolerte interrogauit, & poſteà illis, quibus aqua fuerat infuſa præcepit, nè baptiſmum iterarent; illud autem mandauit, non quia ludendo materiam cæperant, ſed quoniam intentio eorum fuit baptizandi, vt inibi ſubdit gloſa, & Præpoſit. num.1. & reſcribit copioſè Tilmannus in lib.7. ſacrar. collat. cap.31. quare ſi omnia fierent iocoſe, atque abeſſet intentio. non vtique eſſet baptiſmus, Petr. Gregor. Tholoſ. lib.1. partitionis iuris canonici cap. 3. num. 5. & ita contingere poſſet, vt aliquando damnetur aliquis propter malitiam miniſtri, quod non equidem in Deum refundi poteſt; eo quod ipſe ſufficienter prouidit hominibus, modo tamen illis accomodato, ſicuti iſth ec luculenti methodo diſſerit Suarez ſuper 3. par. D. Thomæ q.64. artic. 10. diſputat. 13. ſection. 2. verſic. ſecunda, & copioſius artic. 8. eiuſdem quæſtionis, vbi ſingulariter declarat illa verba Diui Thomæ, quod intentio Eccleſiæ ſufficit ad perfectionem Sacramenti, niſi contrarium exterius exprimatur, & inquit, non eſſe intelligenda de perfectione, ſeu veritate Sacramenti in re ipſa, ſed in humana exiſtimatione, & certitudine; ac ſi diceret, ſatis eſſe, vt Sacramentum cenſeatur eſſe perfectum, & humana quadam certitudine tale reputetur, quamdiù Miniſter non expreſſerit exterius ſuæ intentionis defectum, & ſubiungit Gregor. de Valent. ſuper Diuum Thomam diſputat.3. quæſt.5. punctu 3. verſ. dicimus igitur tom.4. & inquit ſatis eſſe, vt effectum Sacramenti illud ſuſcipiens conſequatur, certitudinem quandam moralem, qua exiſtimet ſe vnum eſſe ex his, quibus rectè ſit adminiſtratum Sacramentum; quæ certitudo ex ea præſertim re, prouenit, ſcilicet ſignificatione exteriori ipſius Miniſtri, cum formam, & materiam adhibet à Deo inſtitutam, neque aliquo alio exteriori ſigno declarat, ſe non adhibere intentionem; quinimò proferendo verba formæ, eo ipſo declarauit ſe illud intendere. & velle, quod Eccleſia ipſa intendit in eiuſmodi rebus; conſtito igitur de contraria intentione Miniſtri, certum eſt nullum fuiſſe collatum Sacramentum, ex iiſdem Auctoribus, & Soto in 4 ſent. diſt. 1. q.5. art.8. præſertim verſ. tandem; & tunc neque ipſum confeciſſe, aut aliquod contuliſſe Sacramentum, conſtat ex iis, quæ dicam rubr. ſeq. nu.

Si verò á me quiſquam expeteret, ita vel nè ſit baptizatus ille, cui fuit datus baptiſmus, ſed dubitatur an illud totum, quod geſtum eſt, ludicrum, vel mimice, ſeu iocularitet actum ſit? reſpondetem hanc non exiguam theſim inter ſcribentes eſſe, nec meum inter eos tantas componere lites, ſed iudicium concordi oratione, atque imis gemitibus à Deo eſſe implorandum, vt in libro de vnico baptiſmo, & epiſtol.23. ad Bonifacium, huicmet quæſtioni reſponſum dedit D. Auguſtin. & refertur in cap. ſolet, de conſecrat. diſtin.4. ſequitur Magiſter ſentent. lib.4. §.5. diſt.6. ſubdens, viſum eſſe ſapientibus, non fuiſſe baptiſmum.

Sed vtrum puer exiſtens in vtero, baptizari poſ-
97 ſit? nonnulli ſunt affirmatiuam opinionem ſentientes veram, vt refert Vrſill. ad Afflict. deciſ.151. Sereniſſimus num. 17. per Tiraquell. in l. ſi vnquam verſ. ſuſceperit liberos num. 132. de reuocand. donation. & ſuffragatur, quod apud Medicos, in ea quæſtione, an partus in vtero, animal ſit. & homo, obtinuit eum hominem eſſe, quod pertinet ad hominis veram ſubſtantiam, ex ſentent. Hippocr. in lib. de puer. natura, & refert Petr. Gregor. Tholoſan. lib.7. ſyntagmatis iuris vniuerſi cap.1. num. 10. ſed ipſe omninò veram eſſe contrariam ſententiam exiſtimo; atque ideò non leuiter deceptum eſſe Vrſillum priorem referentem reſolutionem; maximè cum Tiraquellus hanc rem in ipſo num. 132. non tangat, neque ita concludat num. 153. vſque ad num. 160. vbi de hac materia loquitur; ſed tantum auctoritatem Gerſon. refert in ſermone de Natiuit. Virgin. Mariæ; cuius verba preportant, debere mulieres prægnantes, earumq; viros per ſe, & alios diligentius præces fundere Deo, & ad ſanctos Angelos Cuſtodes hominum, & puerorum in vteros debent & ad cæteros Sanctos, Sanctasq; omnes confugere, quatenus infans nondum natus, ſi fortè moriturus eſt priuſquam ad baptiſmi fluminis gratiam pertenire valeat, dignetur Dominus Ieſus ſummus Pontifex baptiſmo Spiritus ſancti præueniendo ipſum miſericorditer conſecrare. Quis enim ſcit ſi fortè exaudiet Deus? imó quis non deuotius ſperare valeat, quod orationem humilium, & in ſe ſperantium nequaquam deſpiciet? ex quibus verbis Gerſonis, & á Tiraquello relatis, conſtat, non eorum intentionem fuiſſe aſſeuerare; vt poſſit infans exiſtens in vtero baptizari (ſicuti illorum auctoritates adducit, & perperam Vrſill. in ea deciſione, cuius antea memini, præſertim baptiſmo fluminis, de quo, ipſe inibi loquitur) ſed tantum hortatur Gerſon, præces fundere, vt baptiſmo Flaminis dignetur Dominus illum miſericorditer conſecrare; concludo itaque, non niſi extra vterum exiſtentem miniſterio Eccleſiæ, & ſic baptiſmo ſanctificari, & renaſci poſſe, iuxta reſolutionem Magiſtri ſententiarum in quarto diſtinct. 6. §. 2. Diui Thomæ ibidem quæſt. vnica artic. 1. in ſecundo ſcripto, & in Summ. 3. part. quæſt. 68. artic. 11. vbi refert ſententiam Diui Auguſtini dicentis, paruulus, quamdiù ad maternum vterum pertinet, baptizari nequit. Hanc eandem tuentur partem Bonauentur. in eodem quarto libro ſententiarum diſtinct. 6. artic. 1. quæſt. 1. par. 1. Riccard. art. 2. q.1. Alexand. de Aleſ. in Summ. 4. par. quæſt. 16. membr. 2. Angel. verbo baptiſmus 6. num. 1. Zabarell. in clement. 1. §. ad hoc num. 1. de ſumma Trinitate, & fide catholica, gloſ. 1. in cap. ſi ad matris de conſecrat. diſtin.4. Franc. Marcus deciſ. 956. quæri-

quæritur quia baptiſmus part. 1. eaque confirmatur primum ratione illa, quod partus nondum editi in vtero exiſtentes materno, non propriè homines, ſed qui futuri ſperantur homines, dicuntur à Papiniano in l. in Falcidia ad l. Falcidiam, & Iuſtiniano in l. cum inter veteres C. de fideicommiſſ. libert. eosque partem viſcerum matris eſſe quibus aluntur, donec in lucem edantur, inquit Vulpian. in l. 1. §. ex hoc reſcripto de ventr. inſpic. ſed qui non eſt homo, minimè eſt baptiſmi capax, teſte Petro Gregorio Tholoſano lib. 1. partition. Iuris canonici tit. 7. cap. 6. num. 1. item alia confirmatur ratione, quod Baptiſmus eſt lotio, ſeu ablutio quædam in aqua, quæ non vtique tangere valet in vtero exiſtentem Gulielm. de Benedict. in repet. cap. Raynutius verſ. & ſobolem quam geſtabat nu. 21. de teſtam. Alia demum eſt ratio, quod regeneratio in eo dici non poteſt, quem generatio non præceſſit; qui enim natus ſecundum Adam non eſt, renaſci ſecundum Deum haud poteſt, ex ſententia Iſidori in lib. de ſummo bono cap. 24. & reſeribitur in c. qui in maternis de conſecrat. diſt. 4. ſicuti in veteri lege, nec poterat circumcidi, vt illic ſubiungit Guliel. quinimò, licet proles occiſa in vtero martyris matris ſaluetur, illo martyrio, ex Emanueli Aphoriſmo verbo Martyrium nu. 3. nihilominus, cum mater baptizatur, non extenditur matris baptiſmus ad eum, qui in eius exiſtit vtero, c. ſi ad matris, de conſecrat. diſt. 4. totum verò, & integrum corpus & ſi natum oportere dixerint plerique; pro
98 parte tamen ex vtero egreſſum, baptiſmi lauacro regenerari poſſe, verior fatetur, & communis ſententia; idque non tantum ſi caput exierit, vt affirmat Hoſt. in ſum. de baptiſmo num. 7. verſ. licet autem & nu. 10. Præpoſ. in c. baptizari de conſecrat. diſt. 5. Lucas de Penna in l. cum antea in princ. C. de Agricol. & cenſit lib. 11. Alex. de Ales. in 4. parte ſum. queſt. 13. membro 4. artic. 1. & queſt. 17. membro 3. Diu. Thom. in 4. ſent. diſt. 6. artic. 1. quæſt. 1. & Riccard. in eodem lib. diſt. 3. artic. 4. quæſt. 1. verum etiam id liceat quæcumque ſit pars extra vterum apparens, Aſtaſan. lib. 4. tit. 6. artic. 2. quæſt. 7. gloſ. 1. in c. vulgaris de pœnit. diſt. 1. & penult. in c. propriè de conſecrat. diſt. 4. Cappell. Tholoſ. deciſ. 156. Gregor. Tholoſan. citato num. 1. & alij quos ibidem congerit Aufrer. ſubdens hanc ſecuriorem, & valde piam eſſe opinionem; ſequitur Angel. verbo baptiſmus 6. nu. 3. quam tunc præſertim veriſſimam eſſe cenſeo, cum mortis periculum timetur, ſequutus Franciſcum Marcum deciſ. 951. par. 1. & Toletum lib. 2. cap. 18. num. 8. quamque amplexandam ſuaderem pijs parentibus, memoria repetere debentibus Maronis carmina, illa nempè quæ in lib. 6. Aeneid. ſcripſit, adductus fortaſſe miſeratione quadam ipſorum infantium, abſque baptiſmo decedentium; quæque hoc in loco ſubſcribere cenſui.

Continuò auditæ voces, vagitus, & ingens,
Infantumq; animæ flentes in limine primo;
Quos dulcis vitę exſortes, & ab vbere raptos,
Abſtulit atra dies, & funere merſit acerbo.

99 Verum requiratur nè intentio ſuſcipientis Sacramenta, expedit ſubiungere, & reſpondet Argent. in 4. lib. ſent. diſt. 25. artic. 3. concluſ. 1. verſ. ad probationem, & inquit, non eam genericè in eo requiri, qui ſuſcipit Sacramenta imprimentia characterem, eamq; de illorum neceſſitate nõ eſſe; cuius opinio comprobatur ſanè ex textu iuncta gloſ. in c. maiores §. item quæritur de baptiſm. ac rationibus multis, nec tantum illa, quod baptiſmus, & cõfirmatio ſolent conferri paruulis vſu rationis carentibus, nullamq; valentibus habere intentionem; & ordo ſi conferatur, vtiq; character imprimitur, etiam ſi puero daretur, quamuis continere haudquaquam teneretur, etiam cum ad legitimam peruenit ætatem, niſi tunc conſentiat iuxta ea, quæ copioſius explico in Rub. de perſon. prohib. promou. c. iij. num. viij. ſed alia, & admodum valida, quod is qui vi conditionali ordinatus fuit, non dubium, quin intentione carere videatur, & tamen ordo confertur, & imprimitur character ex deductis inferius citata Rub. cap. 5. num. 1. & Victor. in ſum. num. mihi 239. fatetur Sacramentum ordinis non requirere actum ex parte ſuſcipientis, neque baptiſmum, aut confirmationem; contra verò hanc reſponſionem acriter vrget, quod extrema vnctio nullum imprimit characterem ex adductis ſuperius num. 34. nec propterea requirit intentionem ſuſcipientis, cum exiſtenti extra ſenſus, atque adeò etiam in agone conſtituto conferri poſſit; at reſpondetur non requiri actualem, eò quod virtualis ſufficit Tolet. lib. 2. inſtruct. ſacerd. cap. 16. num. 6. & ideò preſumi iſtum habere intentionem, & in eâ durare illam, quam habebat antequam ſenſus amitteret, dum hoc, & alia ſacramenta recepit, aut petijt; ſufficit enim quod obicem contrariæ voluntatis non poſuerit ex adducto §. item quæritur, & textu in c. quæris à me in fine de conſecrat. diſt. 4. & c. ſi ſeruus 54. diſtinct. etenim cum non contradicit, cenſetur interpretatiuè ſua indigentia petere hæc remedia, eo ipſo, quod Chriſtiane, & cum pœnitentia vixit Henric. in ſum. Theol. Moral. lib. 1. cap. 22. §. 3. quamobrem, ſi antequam ſenſus amitteret contradixiſſet, & hoc, vel aliud ſacramentum recipere reſpuiſſet, vtique prædicto extremæ vnctionis, Sacramento, eundem linire nemo poſſet, per citatum textum in c. maiores §. fin de baptiſm. ſed alij cognoſcentes prædictis rationibus congruam reſponſionem tradere nequire, diſtinctione vſi ſunt in propoſita quæſtione, & præſertim Alan. in ſum. de ſacrament. cap. 59. verſ. fin. & ait, tanti eſſe momenti in adultis hanc intentionem, vt ſine ipſa propter defectum materiæ ſubiectæ, nullum poſſit eſſe ſacramentum, excepta Euchariſtia, quæ perficitur extra vſum, & antequam recipiatur, & Toletus indicato nu. 6. ſimpliciter fatetur, eam neceſſariam eſſe in ſuſcipiente adulto, nec pugnat ratio illa de adulto inuito ordinato, aut baptizato, quia neque ordinem, neque baptiſmum collatum eſſe, cum in ſimpliciter inuitum conferri attentatum eſt, apparet ex his quę dico in Rub. de perſon. prohib. prom. cap. 5. num. 1. ſimpliciter autem inuitus is dicitur, qui abſolutè diſſentit Sot. in 4. diſt. 5. quæſt. vnica artic. 7. concluſ. 1. ſed is, quem conditionalis coactio impulit, quia licet conditionaliter noluit, abſolutè tamen voluit ex Ariſt. 3. Aethic. quare non videtur intentione carere.

Vnumquodq; autem iſtorum Sacramentorum nemini non pœnitenti dandum eſt c. illud 95. diſt.

&

100 & cap.fin. 50.dist. denegandum verò est non nisi
manifestis,nõ autem occultis peccatoribus,ex sen-
tentia Archidiac.in add.capit.illud num. t.Goffred.
in Summ.de Sacramen.non iteran.§.effectus, ibiq;
Hostiens.§.quid operetur, Alberic.suo dictionario
verbo Sacramentum t. vers.nam propter,Sot.in
4.sentent. distin.12. q.vnic.art.6.conclus.1.Viuald.
par.1. rubr.1. nu.18. Non enim prohibeat dispen-
sator manducare pingues terræ in mensa Domini,
sed exactorem, moneat timere, consulit D.Augu-
stin.in cap.non prohibeat de consecrat.dist.2.qui-
nimò huic dandum est, si pœnituerit, & occultè
petierit Nauar.in Summ. cap.21. nu.55. & Viuald.
citato loco vers. tertia conclusio, & alij omnes, &
his temporibus vigore extrauagantis ad euitanda
scandala,permissum est,dari Sacramenta, etiam
excommunicatis occultis, & cum alijs Christico-
lis publicè se ingerentibus, vt etiam annotarunt
Syluest.verbo excommunicatio 5.num.9. & Cate-
101 chef.Neapolit. lib.5. cap.14. vers.finali; qui verò
in peccato existentes suscipiunt Sacramenta, pec-
cant quidem,ex omnium consensu per cap.fin.40.
dist. & citatum cap. illud; controuertitur tamen
an idem, si minores ordines susciperent, & Nauar.
in Summ.cap.22.nu.18.vers.secundo pèccant, tue-
tur negatiuam partem, vti veriorem, eamq; com-
probat Catechef.Romana sub rubr.de Sacram.or-
din. §.sequitur, & Sot.in 4.sentent.dist.25.q.1.art.4.
vers. dubium ergo ex his emergit, & alij permulti
grauissimi Doctores,præsertim Victor.nu.235.ad
id, ea ratione adducti, quod ipsi minimè sint Sa-
cramenta,sed sacramentalia,tametsi permulti sint,
qui contradicant, adeò vt idem Victor. num. 228.
anceps in hac re, nullam videatur firmare senten-
tiam,neque repellere, adeò quod in adducto num.
235. neque absolutè concludit non peccare, sed
conditionaliter loquitur, non peccare mortaliter,si
Sacramenta non sint, peccare autem si Sacramen-
ta; ipse verò non dubito quin illi, & vnusquisque
ipsorum sint Sacramenta, iuxta ea, quæ longiori-
bus verbis dissero rubric.sequ. versic.thesim num.
13. atque propterea eos suscipiens constitutus in
mortali, peccet mortaliter; quod non omninò du-
rum esse affirmat Gregor. de Valent. ad D. Tho-
mam disput.9.q.1. punct.4. vers.ad quartum tom.
4. subiungens, quod vt aliquis vitet peculiare pec-
catum mortale in susceptione illorum ordinum,
satis est, conari bona fide ad habendam contritio-
nẽ,quod non est admodum difficile, tametsi exer-
cere huiusmodi ordines,imò Diaconatum,& Sub-
diaconatum in peccato mortali sine conatu ad cõ-
tritionem, dicat non esse peccatum mortale, vt
etiam Sot.in 4.sentent.dist.24.q.1.art.4. namq; ad-
iungit diuersitatis rationem extare, quod ita eos
suscipiens opponat obicem gratiæ, quam possunt
eiusmodi ordines ex opere operato conferre, cum
sint Sacramenta; qui autem illos exercet in pecca-
to mortali, non opponit per se talem obicem, si-
quidem exercitium istorum ordinum non est talis
actus, qui per se conferat gratiam vtenti ex opere
operato, sed illorum tantum spiritualis potestas
exercetur tunc indignè, & indecenti modo, quod
non est vsque adeò magnum peccatum,vt sit mor-
tale, vt rectè illic Gregor. atque subtiliter ratioci-
natur ex sententia Sot.

102 Sed qui in peccato existentes ministrarent Sa-
cramenta,grauiter quidem peccarent, vt inquit D.
Thom.in 3.par.Summ.q.64.artic.6.Syluest.verbo
Sacramentum, Alberic.in eodem verbo el 1. vers.
similiter,& verbo ordinatus el 1. vers.an taliter or-
dinatus; atque ita quisque Sacerdos exercens offi-
cium suum in mortali, committit mortale cri-
men, quod in officio minorum ordinum,Docto-
res communiter non admittunt, tametsi eos gra-
uiter delinquere fateantur, citra tamen mortale,
vt ait Victor. in Summ. nu.235. & Gregor.de Va-
lent.loco nuper adducto,atque Sot.in 4.sentent.di-
stinct.24.q.1.artic.4. conclus.7. vers.ad secundum,
ob idq; consacerdotes admoneo, vt perpensè con-
siderent, & præcaueant,quotiescunque intendunt
Sacramenta conficere,aut conferre, ne diuites in
peccatis ad illud peragendum accedant, atque illa
temerè,& inconsideratè exequi audeant, sed hanc
quæso abhorreant impudentiam, sicq; accedere
vereantur,& cõtremiscant,sintq; memores, Deum
esse cordium etiam scrutatorem, & secretorum,
optimum cognitorem, atque Iudicem, sicuti ha-
betur in cap.erubescant 32.distinct. omniaq; ei esse
certa,iuxta l.sed & si restituatur §.fin. cum glosa
ff.de iudit. eundemq; propterea fallere nos nequa-
quam posse, quamuis vtique mentiri cap. panem
de consecrat.dist.2.Nec ignorare Deum putemus,
quæ nos facimus; omnia namq; diligentissimè ex-
pendet,siuè bona fuerint, siuè mala, etiam illa, quæ
nobis videntur pœnitus occulta, prout habetur,
(iuxta interpretationem 70. Interpretum) in lib.
Ecclesiast.cap.12. in fine; propterea huic tempori,
(quod miserendi dicitur) haud confidere debe-
mus, nam tempus vlciscendi futurum est, cum
Dominus ad iudicandum venerit,quando & seue-
rus Iudex in facinorosos, & diligentissimus erit
exactor,atque peccatoribus irascetur, & succense-
bit; maximè verò prauis Sacerdotibus ex eorum
Sacerdotio crimen acquirentibus,non dignitatem,
& in eorum Iudicio sedentibus,Deumq; instruen-
tibus,quomodo ipsos debeat condemnare, iuxta
Ioannis Chrysostomi sententiam relatam in capit.
final. 40.distinct. ad hæc prolapsus sum, ac fortè
longius,quam dignitas sacri ordinis postulabat,at-
que permittebat, quia de ea re verba facio, quam
ipse proprijs oculis vidi; reminiscantur igitur Iu-
uenalis sententiam illam; omne animi vitium, tan-
to conspectius in se crimen habere, quanto maior,
qui peccat habetur; cuius quidem sententiæ pon-
dere,nisi obliuiscantur, sane à nequitia se coercere
nitebuntur; Prædictis autem illud addam, quod
tunc ordinatus, & peccator, aliud perpetrat mor-
tale peccatum, quoties exercet alicuius ordinis
actum; si verò aliqua exigente necessitate exeque-
retur, aliquid, quod laicis quoque, concederetur
agere in necessitate, scilicet baptismum conferre
in articulo mortis, non vtique eo casu peccaret
ex sententia Alberici in suo Dictionario verbo or-
dinatus 1. Sacramentum verò, vt efficax sit non
requiritur fides, aut probitas ministri, vt edocet
Bellarmin.lib.1.de Sacram.in genere cap.26. quod
etiam Lutherus, Caluinus Kemnitius, & confessio
Augustana cap.8. affirmant.
103 Nemini autem licet aliquod accipere Sacramẽ-
tum ab Hæreticis, Schismaticis, alijsq; ab Ecclesia
præcisis,

præciſis, per ea quæ copiosè ſcribit Sot. in 4. ſent. diſt. 1. quæſt. 5. art. 6. verſ. Prima itaq;; & ſuſcipiẽtes, eam merentur punitionem; quam refero in Rubr. de ordin. ſuſcip. à Proprio tantum Epiſcopo, cap. 6. verſ. quod ſi iſtud tamen indubiè ſubſiſtere fateor, in ſacramentis omnibus, excepto Baptiſmo in caſu neceſſitatis, c. præter §. verum 32. diſt. c. quod. quidam 1. quæſt. 1. cap. Diacones. 93. diſt. c. conſtat de conſecrat. diſt. 4. & c. ſi quem 24. quæſt. 1. quamuis Collectan. in c. quanto poſt num. 8. de conſuet. dicat ſe audiuiſſe Clementem ſeptimum in minoribus conſtitutum interpretantem quartum librum ſententiarum Piſis, & concludentem ab Hæreticis nec baptiſmum, etiam ſi neceſſitatis caſus imminéret ſuſcipere licere; ea præſertim ratione, quia cum illis ſine peccató communicare non poſſumus c. nuper de ſent. excommun. nec talis vrgeat neceſſitas, quin adultus ſine baptiſmo fluminis ſaluari queat, cum illi tunc baptiſmus flaminis ſatis ſit, ex cap. debitum de baptiſm. cap. ſi quem 24. quæſt. 1. atque ideo reſpondet, non obſtare textum in §. verum; quia hic minimè perit, eo quod ſalutem conſequitur per Baptiſmum flaminis; ſubditq; neque aduerſari alios textus ſupracitatos, & loquentes de hæretico, alijs ignotò; ipſe autem veriorem reputo ſententiam antedictam, frẽtus doctrina gloſæ finalis in adducto cap. quanto, & inibi Imol. nu. 18. verſ. in eadem gloſa; Anton. de Butr. nu. 25. eamq; communem eſſe apud Canoniſtas, ſubiungit eo in textu Abb. nu. 13. nam melius eſt illud ſumere ab hæretico, quam ſine illo decedere, vt ſuper illomet canone inquit Hoſt. num. 11. eſt tamen vetitum extra caſum neceſſitatis ſuſcipere, tametſi & tunc ſi ab ipſis præciſis daretur. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, verum conferatur baptiſma, & recipiatur à baptizato cap. Romanus de conſecrat. diſt. 4. & qui contrarium aſſeueraret anathema pronunciatur per Concilium Tridentinum canone 4. ſeſs. 7. de baptiſm. refert Conrad. Brun. de hæret. in 6. c. 2. Victor. in ſum. §. 28. & Iacob. Septimac. de inſtitut. Cathol. cap. 52. num. 2. licet autem Cyprianus in Concilio Prouinciali Carthaginenſi circa annum Domini 256. decreuerit, baptizatos ab hæreticis, iterum baptizandos, eique ſubſcripſerunt amplius quam octuaginta Epiſcopi ex Prouincia Africana, Numidia, & Mauritania, vt refertur in c. ſi quis inquit 1. quæſt. 1. & cap. quomodo de cõſecrat. diſt. 4. iuncto cap. præter §. verum 32. diſt. ipſumq; propterea errore lapſum, dixerit Auguſt. lib. 5. de baptiſmo cap. 20. & lib. 6. contra Donatiſtas cap. 23. eique grauiter propterea reſtit Stephanus Papa, illumque reprobauit, atque correxit, vt Euſebius edocet lib. 7. Hiſt. Eccleſiaſt. cap. 3. & 4. poſt Diuũ Hieronymum, in dialogo aduerſus Luciferianos, ob id tamen haudquaquam hæreticus exiſtimatus fuit idẽ Cyprianus, ſiquidem non pertinaciter, ſed inaduertẽter illud protuliſſe fertur, ac poſtmodum veritate manifeſtius cognita, ſe correxit, & retractauit; necnon Stephani decreto vna cum Epiſcopis illis obtemperauit, teſte Vincentio Lyrinenſi in ſuo aureo libello aduerſus prophanas hæreſum nouationes ſcripto, & Pegna in ſuis perutiliſſimis Commentarijs ad Dyrectorium Eymerici par. 2. quæſt. 17. comment. 42. verſ. ſciendum eſt ergo; adeo quod Iure merito inter Doctores approbatos, atq; eruditos, ac ſanctos, primus ipſe Cyprianus nominatur à Gelaſio Papa in cap. Sancta Romana Eccleſia diſt. 15. eiusque rei eſt etiam relator, Ioannes à Royas in tract. de hæret. part. 1. nu. 53. Quinimmò licet dubitet Diuus Auguſtinus, vtrum ne viuens ipſe Cyprianus errorem hunc depoſuerit, in lib. 2. contra Donatiſtas c. 4. imò cap. 5. propendat in negatiuam reſponſionem, atq; illum vſq; ad mortem in hoc errore perſtitiſſe fateatur; dicit tamen lib. 1. cap. 18. vbertate charitatis; errorem illum compenſatum ab eo fuiſſe, & paſſionis falce compurgatum; Quo circa abſit vt vllo vnquam tempore fuerit, ceu hæreticus exiſtimatus, maximè quod ſua ætate non erat ille error ab Eccleſia condemnatus, vt inquit Sot. in 4. ſent. diſt. 1. quæſt. 1. artic. 5. verſ. At quamuis veritas, propè finem; qui præterea adiungit artic. 9. in vltimis ferè verbis, quod ob id fortaſſe neque peccauit mortaliter. Hi præterea quibus aliud quodlibet à prædi-
104 ctis miniſtraretur Sacramentum, illud quidem (excepto pœnitentiæ quod enodo nu. 108.) reciperent, iuxta notata inferius nu. 105. mortiferè tamen peccarent, ſi ſcienter id facerent, Argent. in 4. ſent. diſt. 25. artic. 3. concluſ. 1. atque illi verum conficerent Sacramentum, & conferrent, nec non initerabilia, caractherem imprimerent, ſi formam Eccleſiæ ſeruarent, ac materiam debitam adhiberent, & intenderent facere conformiter ad intentionem Eccleſiæ cap. Eccleſijs de conſecrat. diſt. 1. c. hi qui §. ſed notandum 1. quæſt. 1. Diu. Thom. 3. par. ſum. quæſt. 23. alias 82. artic. 5. in medio, Hoſt. in ſum. Rub. de ſchiſm. §. quid Iuris num. 4. Aſtaſan. lib. 6. tit. 3. artic. 4. verſ. notandum igitur. Sot. in 4. ſent. diſtinct. 13. quæſt. 1. artic. 7. & diſt. 25. quæſt. 1. artic. 1. per totum; maximè verſ. quod autem, & in eadem diſt. 25. ſcribit Guliel. de rubeone quæſt. 2. artic. 1. concluſ. 3. Diaza praxi crim. canon. cap. 29. Petrus Greg. Tholoſ. lib. 1. partit. iuris canon. cap. 3. gloſ. 2. & Greg. de valent. in ſuis commentarijs ad Diuum Thomam diſput. 3. quæſt. 5. punt. 3. verſ. & de fide tom. 4. quare deceptus eſt Arelatanus, qui in tract. de hæret. notabili 34. aſſerit, ſacramenta collata à præciſis ab Eccleſia, virtutis effectum non imprimere, & tex. in cap. præter §. verum 32. diſt. ab ipſo citatus, non ita loquitur, ſed inquit virtutis effectum non id habent, eſt gratiam, & executionem; quæ procul ſanè ſunt à verbo illo, quo vtitur Arelat. ſcilicet non imprimere, quod caractherem reſpicit, quem non dubium, quin ſacramenta illum imprimentia, ſi ab illis conferantur, ipſe imprimatur, ſicuti ex illo met textu liquido patet; Quinimmó ſi aliquis ordines ſuſcepit à nominatim excommunicato, de hæreſi damnato, vel depoſito, dummodò hæc ignorans fecerit ſe ab illo promoueri, nedum caractherem, at ordinis quoque executionem, vt dicit Innoc. in cap. 1. num. 4. verſ. imò plus dicunt de ſciſmat. & videtur expreſſus textus in cap. ordinationes 9. quæſt. 1. vbi Vrbanus Papa ordinationes ab Hæreſiarchis nominatim excommunicatis, factas, iudicat irritas eſſe, niſi ordinati probare voluerint, ſe cum ordinarentur eos neſciſſe damnatos; nec inibi declarantur irritæ ordinationes, reſpectu caractheris, ſed reſpectu executionis, ſicuti conſimilis eſt textus cum gloſa in c. ſan-

ctorum

ctorum 70.dist.& in his terminis glos.in cap.fin.de ordinat.ab Episcop.qui renunc.Episcopatui,maximè cum,ex testibus antecedentibus cap.ordinationes,constet abandè caractherem in huiusmodi ordinationibus imprimi; Cum itaque Vrbanus illic irritet,quo ad executionem; illaque eos carere velit,vtique exceptio ista erit de regula ista, & ea de-
105 sumi pòterit exceptio, quod ordinatus ignoranter ab illis, detineri minimè debeat,quin suos exequatur ordines, eorumque exerceat ministerium; quam præterea confirmat rationibus illic Innoc. sed noua Gregoriana Constitutione in cap. fin. de ordin.ab Episcopo,qui renunc.Episc. cauetur expresè,dispensationem per proprium Antistitem concedi posse in gratiam eorum, qui ita insicienter promoti fuerunt à prædictis Episcopis excommunicatis, quem textum, licet Innoc. indicato cap.1. post num.4.de scismat, procedere existimet in eius tantum persona,quam ignoratio crassa,& supina vicit vt laberetur, atque ab illis se ipsum insigniri pateretur, & hic posit auctoritate illius canonis à suo Episcopo consequi dispensationem; tamen pedes inconcussa stabilitate non figit, perterritus verbis finalibus cap. primi,illo eodem tit.de ordin. ab Episc. vbi Alex.3. concedit Episcopis facultatem dispensandi cum suis subditis ignoranter promotis ad ordines ab Episcopis, qui renunciarunt loco, & dignitati,nisi crassa,& supina adducti fuerint ignorantia; ideoq; erit Iure concludendum, prædictum cap. fin. subintelligendum esse cum præfata restrictione,&posita in alleg.cap.1.cui subsequens textus præfatus, & finalis consonam præbet facultatem: Illius autem cap.1.limitationem, ea ratione opinatur inibi Innoc. fuisse vtrobique cōstitutam expresè in vno,tacitè veró in alio, quia semper cadit suspictio de scientia, eo quod Quintil. auctore lib.7.cap.2. ignorantia prætendi non potest,atque ideo firmat idem Innoc. quod cum
106 certum est,de ignorantia,non esset opus dispensatione; Mihi veró arridet sententia, tunc illa eos indigere, motus pèr glosam final. in eodem cap.1. Syluestr. verbo irregularitas nu.9.Maiol.tract.de irregul.lib.4.cap.22.& Ioan.Andr. indicato cap.1. nu.16.vers.in glosa vltima, qui adiungit Innocentium omni conatu,quæsiuisse in cap.1. de scismat. defendere contrariam, & superius relatam opinionem, postea tamen se eodem in loco correxisse, & hanc probasse sentētiam,vt reuera ex eius finalibus verbis apparet ibi,potest tamen dici; namque irregularem illum esse, qui ignoranter ordines suscepit ab hæretico,dicit Specul.Rub.de dispens.§.iuxta post num.14.vers.item recipiens ordines; Nec ipse dubito quin Episcopali opus sit dispensatione, alias etenim facultas Episcopis concessa in dicto c. fin.censeretur inanis; si enim cū supina adest ignorantia non potest ab Episcopis ipsis dispensari, & cum probabilis, aūt certa esset ignorantia, non indigeret dispensatione,vtique frustra esset constitutio illius capituli, quam etiam his casibus rationabilem esse iudico,ne vllus sine dispēsatione in tam notorijs negotijs admittatur; quamuis autem tueri possemus,huiusmodi ordinatos etiam scienter minimè esse suspensos ab executione susceptorum ordinum, vt defendit Innoc. in iam dicto num.4. quia si celebrant conficiunt,si ordinant conferunt, & consimilia,id eoque eos tantummodo peccare exequendo,attamen,cum id tantum nos posse dicendum sit,quod Iure, & licitè possumus, illique nequeant ex Iuris dispositione, sic susceptos ordines exequi, vtique suspensi sunt censendi, tametsi eorum non irritetur actus,&exequendo fiant irregulares,ex Regula illa Iuris,quod prohibitio etiam si cum Decreto irritante nō impedit caractherem imprimi,sed tantum executionem, vt eam tradit Butr. in cap. quanto num.18. in fine de elect. per glosam notabilem in cap. prouida vers. firmitatis de elect.in 6.& confirmatur ex scriptis per Diuum Thomam in 3.par.quæst.82.artic.5.7.& 8.& Henr. sum.Theol.moral.lib.14. cap.6.§.6.& 7.

Resolutionem autem superius constitutam, nimirum,Sacramenta ab hæreticis,alijsque huius generis personis collata,verè dici collata, & initerabilia caractherem etiam imprimere, textuum, Doctorumue speciatim loquentium confirmare auctoritatibus, non decbit; id namque de Baptismo, & ordine probant textus in cap. non nocet, c. quod quidam,& c. si quis confugerit cum seq. prima quæst.1. Gregor.de Valentia de ipso ordine loquens disput.9.quæst.3.Punctu 2.vers.penult. to.4. de Eucharistia affatim Argent.in 4.sent.dist.13.artic.2.& Diu.August.ad Parmen.lib.1.cap.13.vbi sicut Baptismum non amittit baptizatus,quamuis in hæresim, vel scisma labatur, & habetur in c. licitè 32. quæst.7. & cap. ostenditur de consecrat. dist.4. ita,nec sacerdotalis ordo ritè collatus, qui propter hæresim non amittit potestatem dandi Sacramentum Baptismi adducto cap. ostenditur, neuè potestatem consecrandi ex allegatis,& Diuo Thoma in 3.par.sum.quæst.82.alias 23.artic.7.& 8.& q.64. artic.5.& 9. tandemq; Marius Alterius ita concludit de.censur.tom.1.disput.8. lib.1. cap.1. de omnibus sacramentis generatim loquens. speciatim verò de Baptismo fatur in cap.2.de Confirmatione verò in cap.3.de Ordine,& Extrema Vnctione in cap.5.de Matrimonio in cap.6.ac de Eucharistia in cap.4.Nec refragantur quinque rationes contra hanc veram sententiam adductæ,nam illis respondet Argent. loco nuper relato.

Præcipuæ verò obiectioni, sumptæ ex textu in cap.audiuimus 24.quæst.1. vbi quicumque ab vnitate Ecclesiæ est alienus,execrari potest, consecrare non potest; sed hæretici, illisque similes,sunt huiusmodi, ergo nequeunt consecrare, respōdetur 1. alienum ibi intelligi quantum ad formam consecrandi vtendo alia,quam á Christo instituta fuit, & in Sancta Matre Ecclesia hactenus obseruata;quare si ab hæreticis ea seruetur, ordo quidem ab illis conferretur, cap.ventum, cum glosa 1.quæst.1. & glosa in cap.fin.vers.excommunicato,de ordin. ab Episc.qui renunc.Episc. Replicari secundò,potest, alia responsione,qua inferius vtor respondendo secundo argumento.

Neque præterea aduersatur ratio illa, quod degradatus minimè habeat potestatem consecrandi, quamuis baptizandi retineat, vt tenet glos. B. in sum.9. quæst.1. in finalibus verbis, & glosa fin. per illum textum in cap.degradatio de pœn. in 6. in cap.accedens.nupsit Præsbytero 55.dist. in c. dictis 81.dist.& alij, quos congerit glosa in cap.2. de cleric. excomm.ministr. pro qua sententia,facit illud

August.

Auguſt. dictum, Degradatum Epiſcopum non retinere poteſtatem largiendi ſacros Ordines, facultatem verò baptizandi, non amittere in cap. quod quidam verſ. degradatus 1. quæſt. 1. ergo ita & hæretici, ac ſimiles; hæc inquam non obeſt ratio; quandoquidū opinio iam dicta circa degradatum, haùd vera reputatur, quia re ipſa prædictus degradatus conficit, vt concludit Diu. Thom. in 3. par. ſumm. quæſt. 82. artic. 8. gloſa in adducto cap. 2. & gloſa Ioan. in ſum. 1. quæſt. 1. & in figuratione caſus, capituli primi de teſtib. in 6. Ioã. faber in Rub. C. de ſanctis. Epiſcop. num. 12. Viguer. in ſum. cap. 16. §. 3. verſ. 23. Abb. in cap. de Diacono in fine ſub Rub. qui cleric. vel vouent. ſubdens ita Theologos communiter tenere, & in cap. non poteſt, ibique Apoſtilla de ſent. & re iud. Io. And. in citato cap. degradatio num. 7. Sot. qui rationibus comprobat in 4. ſent. diſt. 13. quæſt. 1. artic. 8. Henric. in ſum. Theol. moral. lib. 13. cap. 56. §. 3. Bertach. de firmo in tract. de Epiſc. lib. 4. par. 8. principali, cauſa vltima verſ. 3. quarro, & opinio Magiſtri ſentent. in diſt 13. cuius paulo antea memini, ab omnibus inibi reijcitur, & contra ipſum ſatis communiter tenetur, vt ſunt verba Argent. ibidē; merito hac in re vtebor verbis gloſæ fin. & Ioan. in ſum. 9. quæſt. 1. Hæc ergo ſit fides tua, quod hæretici, & excommunicati, & depoſiti vera ſacramenta conferunt, & verum corpus Chriſti conficiunt, vt notatur prima quæſt. 1. Dominus declarauit. Inſuper reſpondetur, quod id nō poſſe dicimns, quod minus honeſtè, & licite poſſumus. Ex vulgata, & omninò probata ab omnibus doctoribus ſententia, ideò quamuis degradatus poteſtatem retineat ſacerdotalem, qua abſolutè poſſit cōſecrare, tamen quia executio illius poteſtatis eſt ſibi interdicta; neque verò id facere poſſet ſine peccato, merito licet hoc reſpectu dicere, illum conſecrare non poſſe, atque ita de Iure ex ſentent. Diui Thomæ alleg. quæſt. 82. artic. 7. in medio; & alia vtor reſponſione Rubr. ſeq. verſ. hæc autem reſolutio.

Sacramentum etiam confirmationis conferrent hæretici Antiſtites, ſi vellent Argent. in 4. ſent. diſt. 25. artic. 2. verſ. è contrario autem fit, vbi videtur idem affirmare, in cæteris ſacramētis, præter ſacramentum pœnitentiæ; itemq; generaliter, quod hæretici hanc retineant auctoritatem, probat textus in cap. quod quidem verſ. quamuis 1. quæſt. 1. ibi ſacramenta, quæ apud hæreticos non aliter quam in Eccleſia Dei celebrantur, vera, & rata ſunt, quò ad ſe, falſa verò, & inania, quantum ad effectum, & in his quidem, à quibus male tractantur, & in illis, à quibus male ſuſcipiuntur.

108 Sed ſacramentum pœnitentiæ vt ſupra delibaui, ab hæreticis, & ſciſmaticis non præſtandum, quod ſi de facto abſolutionem concedere tentarent, non propterea tale conferrent ſacramentum pœnitentiæ, vt acriter defendit Argent. in 4. ſent. diſt. 19. artic. 3. concluſ. 2. & diſt. 25. art. 2. verſ. reſpondeo ad maiorem Sot. diſt. 25. quæſt. 1. art. 1. concluſ. 3. verſ. quicumq. Diu. Tho. in ſupplem. ad 3. par. quæſt. 19. artic. 6. & in 3. par. ſum. adducta quæſt. 82. alias 23. artic. 7. ad 2. Nauar. in ſum. cap. 26. num. 26. Tolet. lib. 1. inſtruct. cap. 9. nu. 3. Gutier. Canon. qq. lib. 1. cap. 1. ſub num. 54. Valentia eodem punctu 3. verſ. Corollarièidemque Alterius ead. diſput. 8. cap. 7. & cōmunis eſt opinio, vt idem Nauar. atteſtatur c. 27. nu. 272. verſ. 7. & ſequitur Henric. lib. 13. ſuæ ſum. Theol. moral. cap. 10. §. 2. & cap. 21. §. 4.

109 Ratio diuerſitatis ex parte Miniſtri, ea eſſe videtur, quia in alijs Sacramentis poteſtas illa conferendi, ac potiſſimum conficiendi corpus Chriſti, innititur ſoli ordini, ideo etiam hæretici conficiunt, & ea conferunt ſacramenta; Poteſtas vero conferendi ſacramentum Pœnitentiæ, innititur ordini, & iuriſdictioni, merito cum illis ſit prohibita executio ordinum, iuriſdictioneque careant, eo quod eis ſubtrahit Eccleſia ſubditos, iccircó habere vſum clauium, nequaquam poſſunt, neq; abſoluere queunt Argent. adducta diſt. 25. artic. 2. concluſ. 2. verſ. ad cuius, & Diu. Thom. in ſupplem. ad 3. par. quæſt. 19. artic. 6. in medio.

Altera ratio ex parte confitentis eſt, quia in cunctis ſacramentis tanta eſt diſtantia inter veritatem ſacramenti, & eius vtilitatem, quod fieri poteſt, vt aliquis Sacramenti quidem recipiat veritatem, non autem eius vtilitatem, puta gratiam, & charitatem; ſed in ſolo ſacramento pœnitentiæ, veritas, & vtilitas non poſſunt ab inuicem ſeparari, in quo veritas eſt, quod pęnitens á peccatis abſoluatur; ſed horum abſolutionem niſi pœnituerit, atque adeo gratiam, & charitatem, habeat conſequi nullatenus poteſt, circa quæ verſatur vtilitas ſacramenti pœnitentiæ, ergo illa non patiuntur diuiſionem in hoc ſacramento; propterea quia in alijs ſeparabilis eſt veritas ab vtilitate, ſi quis ſcienter illa reciperet, quamuis lethaliter peccaret, nec ſacramenti conſequeretur vtilitatem; nihilominus, & ille verè conficeret, & hic ſacramēti ſumeret veritatem; quod nnllatenus poteſt accidere in eo qui ſciēter illis vellet ſua confiteri peccata, quemadmodum explicat Argent. citat. diſt. 25. artic. 2. concluſ. 2.

110 Dubium tamen, non minimum ex his emergit, an ſaltem in artic. neceſſitatis valeant hæretici, ſciſmatici, alijque ab Eccleſia, præciſi conferre Sacramentum pœnitentiæ, atque beneficium abſolutionis impendere, Sylueſt. quidem, verbo Confeſſor num. 16. affirmat poſſe, & licere eis tunc confiteri; ſequitur Bert. de firm. in tract. de Epiſc. lib. 4. par. 8. princip. cauſa finali, verſ. & quod cōſtitutus, Suarez. in 3. tomo ſuper 3. par. Diu. Thom. quæſt. 82. art. 3. diſp. 72. ſect. 4. in fine, & Viuald. ſuo Candel. Rubr. de confeſſione nu. 64. auctoritate Victorię de clauibus 9. ſed numquid, ac Diui Thomæ in ſupplem. quęſt. 19. art. 6. & aliorum per eundem Viuald. relatorum, ſed Diuus Thom. illic, ne dum ſuam non probat opinionem, verum negatiuam partem tuetur, quam ipſe met Diu. Tho. tradiderat in 3. par. quæſt. 82. ad 2. dū dixit quod ſolus Baptiſmus permittitur eſſe ratus hæreticis, & ſciſmaticis, in nullo autem caſu licitè poſſunt Euchariſtiam conſecrare, vel alia ſacramenta conferre; nec Bertach. in loco citato debet ad hoc allegari, quia ſuum dictum probat per textum loquentem in baptiſmo, qui eſt Sacramentum neceſſitatis, & propterea non extendendus ille canon ad pœnitentiam, atq; ideo, hac in dubitatione reſponderem de iure communi, prędictos etiam tunc id facere haud poſſe, iuxta cōmunem Theologorum ſententiam, quam atteſtatur, & ſequitur Toletus lib. 1. inſtruct. cap. 34. poſt nu. 3. atque alij ſuperius adducti, & per Sayr. in ſuo The-

ſauro

sauro lib.2.cap.2.nu.18.sed post Concil.Trid.forsan sustineri posset opinio affirmatiua per verba illius Concilij in cap.2.sess.14.nempè in articulo mortis omnis Sacerdos,quoslibet penitentes,á quibuslibet peccatis,& censuris absoluere posse,atq; ita firmat per hæc verba Nauar.citat.c.p.27.nu.272. & Sayr. adducto nu.18.comprobatq; alterius disput.7.cap. 3. vers.sed hæc sententia, & vers.hæc tamen argumēta,quia cum habitualem habeat iurisdictionem ex iure Diuino in cap. adijcimus 5. ccce 16. q. 1. &, actualis non præsumatur suspensa, ex causa necessitatis,dicendum quidem videtur posse,vt etiam firmat Henrich.summ.theol.moral.lib.1.cap.23.nu. 3.&lib.13.cap.10.§.2. vbi in glosa pro defensione suæ sententiæ allegat idē Concilium, & D.Thom. in addit.ad 3.par.q.8.art.6. sed mihi videtur, quod D.Thom. inibi loquatur de omni Sacerdote, scilicet approbato,& non approbato,non autem de excommunicato, & alijs de quibus in cæteris supra relatis locis expressè videtur tenere contrarium, ideoq; assentio id licere per Concilium. Eucharistiam præterea ab eiss dem præcisis assumere nec licet, etiam in casu necessitatis, Imol. in cap.quanto nu.17. de consuet. Alexand.de Ales.4.par.Summ. q.11.membr.2.art.3.§.2. Durand.in 4.dist.13.q.4. nu.8. alijq; plures,quos allegat Sayr. allegat.cap.2. nu. 21. neque etiam extremam vnctionem, vt illic subiungit idem Imol. nu.21.

111 Laici autem licitè conferunt baptismum in casu necessitatis,& ab eis sumitur cap.constat, & cap.in necessitate de consecr.dist.4. quo etiam casu à muliere quoque ministrāte licitè suscipitur cap. super quibus 30.q.3.quin etiam tenentur prædicti laici, aut mulieres hoc Sacramentum tunc dare,si lethale crimen cupiunt euitare, Angel.verbo baptismus 5.nu.1. in fine ; prohibentur tamen illud solemniter conferre cap.qui sub gradu, iuncta glosa 50.distinct. Io.de Imol. in cap.quanto nu.19.de consuetud.quinimò si nulla vrgente necessitate à prædictis daretur, non posset dici, non datum; quamuis rectè dici possit,illicitè datum,cap.quod quidam §.sed & si 1. q. 1.tunc verò necessitas vrgere videtur,vt aliquis eo in casu permissus baptizet, id licitè faciat, cum alter, eo maior abest, & baptizandus moribundus apparet, quia si maior præsens esset, omnis proculdubio abesset necessitas, neque id sibi foret permissum ; atque ideò nulli licet baptizare aliquem, præsente proprio Sacerdote illius, neque conuenit non Sacerdoti coram Sacerdote, nec Diaconatu carenti, cum adest Diaconus, neuè Subdiaconatum non habenti,si præsens est Subdiaconus, aut non Clerico, si Clericus adsit, neuè fœminæ si vir existat, Armill. verbo baptismus num. 41. Angel. baptismus 5.num. 1. & reliqui omnes ; quem ordinem peruertere,non sine culpa,& mortali, quandoq; fit ; tametsi mulier nunquam committat mortale, si coram laico viro baptizet, quia laicus id minimè habet ex officio, nec propterea vsurpatur eius munus,sed potius quędā indecentia venialis contrahitur,eademq; leuissima,& aliquando nulla ; puta si obstetrix peritior rustico, eo præsente baptizet ; eadem quoque ex ratione, non erit mortale si laicus coram Diacono tale conferat Sacramentum ; cum neque Diaconō id competat ex officio, atque ideò veniale, vt inquit Sot. in 4. sententiar.distinct.4.quæst.vnica art.2. vers. circa tertiam; Verum Suarez in 3.tom.super 3.par.D.Thomæ quæst.67.art.6.disputat.23.sect.2. vers.fin.dicit hanc peruersionem ordinis in inferioribus personis inter se non esse peccatum mortale,secluso contemptu, respectu tamen Diaconi non esse dubium quin res sit grauis, quasi tunc absente Sacerdote, & necessitate existente possit ille iure suo ministerium exercere, per glosam in cap. Diaconos vers. necessitas 93.distinct.atque ideò, quotiescumque Sacerdos,est præsens non videtur adesse dubium, quin laicus non sine mortali id exequatur ; graue tamen est dubium, an idem si eo præsente, & baptizare renuente baptizet, vt illic subiungit Sot. & quia tunc etiam vsurpatur, quod ad Sacerdotis officium spectat, iure quidem censetur pernicacia mortalis,vt inibi opinatur ipse Sot.tametsi non admodum grauis, quia non solemniter ; Baptizare autem solemniter nemini conceditur,quam Plebano in sua Parochia, aut alteri ex priuilegio, vel Plebani licentia,Sot.allegat.quæst.art.1.vers.vnum autem quod tamen declarandum est subsistere extra casum necessitatis alias si prędicta adductus causa, Diaconus baptizaret, vtique non prohiberetur solemniter ministrare huiusmodi Sacramentum, iuxta glos.pen.in cap.si Diaconus 81.dist.& cōcinnunt,quæ idem Sot.citat.art.1.subscribit vers.quod enim,& expressè Suarez in 3.tom. super 3.part. D. Thomæ q.67.art.6.disput.23.sect.2.vers.penult.

112 Confiteri autem peccata ; tametsi nemo possit, nisi soli Sacerdoti, iuxta modum, quem ab initio seruauit,& seruat catholica Ecclesia,vt in canon.6. Concil. Trident. sess.14. de Sacrament. pœnitent. attamen verissimum quoque est,quem posse sua peccata confiteri etiam laico, si vrgeat necessitas, non quidem, vt laicus possit supplere munus ministri absoluendo, aut satisfactionem iniungendo, ex glos.fin.in cap.2.de pœnitent.& remiss.in sexto, & cap.2. extra de furt. sed vt ipse pœnitens exequatur,quod sua ex parte est,nempè conteri, & confiteri,cui potest, sicuti isthæc omnia explicauit Diu. Thom.in suppl.ad 3.par. q.8. art.2. & in 4.sentent. distinct.17.q.3.art.3. Imol.in cap.quanto nu.20. de consuetud. nam licet verecundari nequeat coram Sacerdote, fit nihilominus venia dignus ex Sacerdotis desiderio,cum socio confitetur turpitudinem criminis,ex cap.quem pœnitet de pœnitent.dist.1. atque ideò improbandi est sententia asserentium, non licere talem facere confessionem, non tamen propterea inferendum est, quempiam teneri sub præcepto mortali, aut veniali in absentia Sacerdotis confiteri laico,si periculum mortis immineat,vt copiosè,& prudenter quidem disserit Sot. in 4.sentent.distinct. 18.quæst.4.artic.1.conclus.2.ex qua confessione contrahi filiationem spiritualem impedientem, ac fortasse etiam dirimentem matrimonium inter eos,opinatur glos.penultima in cap. omnes 30.q.1. cuius rei, contraria sententia est vera,iuxta glosam imargineam in eodem cap.& succurrit glos.fin. in cap.vltimo de cognat.spiritual.& Magist.sentent.in 4.dist.42.§.spirituales filijsqui de filiatione spirituali loquentes, eam exemplificant contrahi inter pœnitentem,& Sacerdotem, & adiunxissent profectò, id etiam cum laico confiteretur,si cognouissent, de iure subsistere.

Et

113 Et vt ad Eccleſiaſticos Miniſtros redeam, illi etiam ſi mali ſint, dummodò catholici (quamuis peccent, vt dixi nu. 102.) nihilominus (vt vtar verbis Greg. de Valent. diſput. 9. quæſt. 4. Ponctu 1. & 2. tom. 4.) validè, & licitè cuncta ſacramenta conferunt Diu. Thom. 3. par. quæſt. 64. artic. 5. nam Auguſt. ſuper Ioannem tract. 5. dicit, quid in Chriſto non nouerat Ioannes? poteſtatem Baptiſmi ipſum Dominum habiturum, & ſibi retenturum, ſed miniſteriū planè tranſiturum in bonos, & malos; quid ſibi facit malus miniſter, vbi bonus eſt Dominus? quia miniſtri Eccleſiæ inſtrumentaliter operantur in Sacramentis, ideò non agunt ſecundum propriam virtutem; ſed eius à quo mouentur, qui eſt Chriſtus Diu. Tho. adducto art. 5. quæſt. 64. part. 3. merito ab illis collata ſacramenta, ex opere operato gratiam conferunt non ponentibus obicem, Conc. Trid. c. 6. 7. & 8. ſeſſ. 7. de ſacram. idq; etiam ibi conſtat in Matrimonio; quare longè aberrauit gloſ. in cap. his igitur verſ. pro beneficiis 23. diſt. credens in Matrimonio non conferri gratiam Spiritus Sancti; Quinimmò præfati cuncta conferunt ſacramenta, atque illa etiam, quibus ipſi carent, excepto ordinis, & confirmationis ſacramento, quæ dare non valet, qui eſt Epiſcopo inferior, vt dixi nu. 18. & 22. quin, & reſpectu Epiſcopi excepto ordine quo ille caret, vt poſt Aſtenſ. par. 2. lib. 6. tit. 4. artic 3. videtur ſentire Henric. ſum. Theol. moral. lib. 10. cap. 5. nu. 2. vbi confirmationem tamen conferre poſſe Epiſcopum ea carentem ſubijcit; qui verò haud ſunt catholici, quando validè conferant dixi num. 104.

114 Ex his omnibus hactenus ſcriptis, circa ſacramentorum materiam, illud etiam planè conſtat, excellentiorem, ac præſtantiorem vim, ſacramentis nouæ legis ineſſe, quam olim veteris legis ſacramenta habebant; quæ cum infirma eſſent, egenaq; elementa, inquinatos ſanctificabant ad emundationem carnis, non Animæ, quæq; vt ſigna tantum earum rerum, quæ miniſterijs noſtris efficienda eſſent, inſtituta ſunt, At verò Sacramenta nouæ legis, (quæ ex Chriſti latere fluxerunt, qui per Spiritum Sanctum obtulit immaculatum Deo, emundans cōſcientiam noſtram ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti,) eam gratiam, quā ſignificant Chriſti ſanguinis virtute operantur, Cathecheſ. Rom. ſub Rubr. de ſacram. 5. ex ijs illa namq; vmbra futurorum fuerunt, vt ſignificarent ea, quæ cum ſuo aduentu Chriſtus impleuiſſet, ablata ſunt, & ideò ablata, quia impleta; Hæc verò inſtituta ſunt, virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, & numero pauciora, vt non tantum ſignificarent, ſed etiam mundarent, ac ſanctificarent, ex ſententia Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum cap. 11. cum 13. & 14. & Epiſt. 111. ad Ianuarium, & hùc ſpectant verba illa ſponſæ cap. 4. Canticorum, iuxta interpretationem Proſperi Roſſeti ordinis Seruorum in lectione 22. lib. 1. ſuorum commentariorum ſuper cantica; inquit enim illic ſponſa; pulchriora ſunt vbera tua vino, & odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata; ſubiungit Roſſettus, hoc eſt lex Euangelica præſtantior eſt Moſaica, quoniam melliſluis cœleſtium donorum odoribus referta, quàm maximè redolet; non enim antiqua lex aliquem ad perfectum deduxit, aut ex ipſorum operum vi, iuſtum effecit; neque ex opere operato, ſcilicet non ex virtute ipſorum met operum, ſed ex opere operantis, puta ex fide ſuſcipientis Dei gratiam, & Spiritus Sancti dona ei conferebant, quia egena erant (vt dixi) atque infirma: ſed nouæ legis Sacramenta, non ſolum ex fide ſuſcipientis; verum ex virtute effectrice, veluti Dei inſtrumenta, gratiam, quam vocant iuſtificantem, nobis præſtant, adeò vt efficiant, quod ſignificant.

Quod autem ipſa vetera Sacramenta, neminem iuſtificauerint ex opere operato, & eo modo, quo Sacramenta nouæ legis præter hactenus dicta, probatur ex Diuinis literis, ſcilicet ex Prophetis, & Apoſtolis, miro conſenſu edocentibus ſacramenta veteris legis, non iuſtificaſſe, cum de noſtris contrarium aſſerant, quorum auctoritates iſtud Catholicum dictum comprobantes, recenſet Bellarm. in lib. 2. de ſacram. in genere cap. 14. illudque præterea confirmat ex Patribus in cap. 15. ac demum in cap. 16. multis corroborat rationibus ex ſcriptura deſumptis, ſoluitque in cap. 17. obiectiones aduerſariorum.

115 Diſcrimen verò exiſtens inter baptiſmum nouæ legis Sacramentum, & circumciſionem veteris legis, ſcribunt. Diu. Thom. 3. par. quæſt. 62. artic. 6. & Viguer. cap. 16. §. 3. verſ. 13.

SVMMARIVM.

Ordinis nomen quid ſignificet, quotuplexque ſumatur, num. 1.

Ordinis Eccleſiaſtici definitio num. 2.

Eſt autem verè ſacramentum, num. 3.

Eundem, quomodo hoſtes Eccleſiæ ab ea tollere elaborarint num. 4.

Ordines quotuplices ſint num. 5.

Pſalmiſtatus, ſit ne idem, quod prima tonſura? num. 6.

Epiſcopatus, vtrum ne ſit ordo num. 7.

Eorum, quot dicantur ſacri, quot vero non ſacri, num. 8.

Sacri, quare ita dicantur num. 9.

Subdiaconatum non ſemper inter ſacros ordines numeratum fuiſſe demonſtratur, numero 10.

Subdiaconatus cum confertur habeat nè manus impoſitionem? num. 11.

Minores ordines, quod primitiua Eccleſia agnouerit, oſtenditur, num. 12.

Illi verò vtrum ſint ſacramenta? num. 13.

Ordines omnes, vnum conſtituunt Sacramentum, num. 14.

Ordinum materia, & forma, quæ ſint, numero 15.

Ordinandus ad Sacerdotium, debeat nè tangere calicem cum patena, & hoſtia, an ſatis ſit calicem attingere? num. 16.

Vinum ſi abſit, cum calix traditur ordinando in presbyterum, ne ſit collatum Sacerdotium demonſtratur, num. 17.

Ordinis Sacramentum gratiam confert, numero 18.

Caracther quoque imprimitur, cum ordo datur. num. 19.

Caracther cur tantum in tribus sacramentis imprimatur, num. 20.

Tria in omni numismate considerari, num. 21.

Caractheris descriptio, num. 22.

Non baptizatus, haud recipit ordinem, numero 23.

Baptismo qui caret, si fuerit in Episcopum assumptus, an alijs conferat ordines? numero 24.

*Regula l. Barbarius ff. de offic. Praet. explicatur, num.*25.

Confirmatione carens si audeat ordines suscipere, recipit caractherem, num 26.

Quot gradus perfectionis considerentur in ordine, num. 27.

Primates, & Patriarcha, qui sint; & quotuplices, nu 28.

*Ordines conferre aut ex ordinaria, aut delegata potestate prouenit, num.*29.

Ordines conferendi potestas, tantum Episcopo regulariter competit, num. 30.

Requisita pro collatione ordinum, num. 31.

Illorum quaedam sunt de substantia ordinum, quaedam de solemnitate, num. 32.

Contactus materiae, est de substantia ordinum, debetque simul cum forma verborum concurrere, num 33.

Manus impositio sit ne de substantia ordinum, declaratur, num 34.

*Quae verò sint de solemnitate. num.*35.

Missa cum ordines dantur, de necessitate, vel solemnitate, an requiratur? nu. 36.

De Sacris Ordinibus.

Rubr. II.

1 ORDINIS nomen genericè sumptum, est parium, disparium que rerum sua cuiq; loca tribuens dispositio, ex August. lib. 10. de Ciu. Dei cap. 13. quia dispensationis prouisio, gradus diuersos, & ordines constituit esse distinctos, idq; ideò, quia, dùm minores, potioribus exhibent reuerentiam, & potiores minoribus dilectionem impendunt, vera concordia fit, & ex diuersitate contextio, & rectè officiorum geritur administratio singulorum; neque enim Vniuersitas poterat alia ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiae ordo seruaret, vt inquit textus in cap. fin. 89. dist. in cap. licet el 2. 48. dist. & cap. legimus 93. dist. qui quidem ordo, tùm in personis, tum in rebus perpenditur; at personę quia praestant. rebus, merito hominum ordo praestantior est ipso rerum ordine, l. 2. ff. de stat. homin. cum verò inter homines ipsos, clerici alijs excellant cap. solitae, de maior. & obed. ideo dicit Nauar. in sum. cap. 22. num. 17. per Antonomasiam, appellatione ordinis simpliciter prolati, intelligi Ecclesiasticum, non secus ac, iuris ciuilis denominatione, Romanorum ius, rectè suspicatur; qua etiam ratione, Apostoli appellatione, Paulus demonstratur §. ius Ciuile, ibique glosa instit. de Iure naturae gentium, & Ciuil. & glosa in cap. significauit. versic. Vrbis, de poenitent. & remission. veluti, vrbis vocabulo continetur Roma, l. Vrbis appellatione, & l. Qui in continentibus ff. de regul. iur. ac Sapientis nomine, Cato consideratur, glosa in §. sed quoties instit. de Iure natur. gent. & Ciuil. per cap. cum omnes de constit. ibi, & sapientis dicat auctoritas; patere legem, quam tu ipse tuleris, eam enim Cato protulerat sententiam, vt dicta glosa, & Zacharia, Ad Abb. in alleg. cap. significauit, asserunt.

2 Ordinem, iam dicto modo sumptum, diuersimodè definiunt Doctores, Scot. namque dicit in 4. sentent. dist. 24. quaest. vnica, artic. 1. quod est sacramentum institutionis alicuius, in gradu praeeminenti in Ecclesia; cui conuenit aliquod Ministerium circa Sacramentum, praecipue verò circa Eucharistiam faciam à Ministro idoneo, verba simul cum intentione debita proferente ministerium gradus illius, signo aliquo visibili repraesentans, ex institutione diuina, efficaciter significans gratiam praeuenientem, qua ordinatus aliquod ministerium digne exequatur; hanc autem definitionem videtur reijcere Sot. in 4. sent. dist. 24. quaest. 1. artic. 1. vers. vnde; quare Thom. Vualdens. in lib. 3. de sacram. cap. 116. definit, quod est sacramenta Ministrantium habitudo legitima, cuique ratione ministerij sui conueniens; sed Nauar. in sum. c. 22. asserit, esse sacramentum, quo traditur caracther, & potestas sufficiens consecrandi Eucharistiam, vel id administrandi, Enchirid, vero Coloniense, in Rubr. de sacram. ordin. §. cum itaque, respondet esse gratiam quandam, & potestatem quae per traditionem, visibili quodam signaculo baptizatis infunditur, cum per manus impositionem ad munus aliquod in Ecclesia publicum gerendum, ritè ordinantur, At Mag. sent. in 4. dist. 24. §. si autem, asserit, esse signaculum quodam per quod spiritualis potestas traditur ordinato; quam amplexati sunt Diu. Thom. in supplem. ad 3. part. quaest. 34. artic. 1. & lib. 4. sentent. dist. 24. quaest. 1. artic. 1. Viguer. in summ. cap. 16. §. 6. Sot. in adducto artic. 1. vers. vnde vt Petrus, eandemq; sequitur glosa fin. in sum. 22. dist. Innoc. licet aliqua verba addat in cap. 1. nu. 4. do Scisinat. Angel. verbo ordo, el 1. inquiens Hugonem de Sancto Victore, hanc tradidisse, subdit tamen verbum illud (scilicet signaculum) in ea positum, stare inibi pro signaculo in Animam diuinitus impressa, verum D. Tho. Sot. & alij, relatis in locis annotarunt verbum illud non pro caracthere ordinis illic accipi, sed pro sacramento, quo caracther imprimitur, qui est potestas illa spiritualis.

3 Hic autem ordo Ecclesiasticus, verè sacramentum est, vt probat D. Thom. in supplem. ad 3. par. quaest. 34. articulo tertio; Argent. loco supra relat. artic. 3.

artic.3.& communites Theologi in 4. sent. & ipse abundè probaui in Rubr. præced. habet enim, vt cœtera sacramenta suum visibile signum, habet & verbum suum; ideó sacramentum esse, & pro sacramento in Ecclesia hactenus semper habitum constat, extantq; varia in scripturis testimonia; siquidem Ioan.20. legimus, quod Christus ipse, postquam resurrexit, Apostolos in orbem terrarum missurus, sic alloquitur; sicut misit me Pater, & ego mitto vos, & cum hæc dixisset insuflauit, & dixit, accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; subiungit Enchirid. Colonien. in dicto §. cum itaq;, & inquit, sic vides Christum, Apostolos cœrimonia quadam visibili in opus suum ordinasse, & in eam rem, gratiam Spiritus Sancti, signo quodam visibili contulisse; Potestatem quoque eiuscemodi ordinatione collatam, apertissimè confirmasse, atq; sic stabilisse, vt quod ipsi eorumque successores, suo nomine in Ecclesia ritè peragerent, Deus perinde ratum haberet, ac si per ipsum Christum factum esset, idque non ipsorum, sed Christi merito, & virtute spiritus, operibus eorum assistente, Matth. cap.10. Mar. cap.6. & Luc. cap.10. non sine graui Emphasi narrant; souet etiam supradictam sententiam, Apostoli dictum Epist.1. ad Thimoth.4. noli negligere gratiam, quę est in te, quæ data est tibi per Prophetam, cũ impositione manuum mearum; atq; Conc. Trid. cap.1. sess.7. de sacram. & cap.3. sess.8. de sacram. ordin.

4 Hunc ordinem hostes Ecclesię, maximo studio, omnique conatu, ab ea tollere elaborarunt, ex sacerdotibus, laicos facientes, vt sublata ministrorum legitima potestate, gratiam coniunctam habente, Sacramenta, ac reliqua omnia, quæ in Ecclesia ministrotum opere peraguntur euilescere faciantq; qua doctrinæ peste, nullam pestilentiorem esse, iustè asseuerarunt veteres, maximè dum tale perniciosum dogma ex scripturis pessimè detortis, persuadere illi nituntur, vt videre est apud Thom. Vualdens. in lib.2. de sacram. cap.7. & cap.28. Sot. lib.4. sentent. dist.24. quæst.1. art.1. vers. hoc ergo Bellarm. lib.1. de cleric. cap.12. cum seq. Greg. de Valent. in comment. ad 3. par. Diu. Thom. disput.9. punct.2. vers. porrò sectarij; & eundem Bellarm. in lib.1. de sacram. ordin. per octo capitula exactissimè, more solito explicantem illorum antiquitatem, eosq;, & vnumquemque ipsorum, sacramentum esse probantem; ad quorum scripta lectores remitto, cum vires ingenioli mei haúd patiãtur, vt ea discutiam, erroneasq; hæreticorum in hac re sententias iustis refellã rationibus: sed dumtaxat, hortor, moneo, & obtestor, vt Catholicis dogmatibus S. Matris Ecclesiæ Orthodoxæ, Romanæ assentire debeantq; eaq; vera esse, & fateri, & confiteri debere, & oportere, ac pręcipuè, quę per Conc. Trid. sess.42. de sacram. ordin. super eo definita, & declarata fuerunt.

5 Atq; ego propius ad ordinum explicationẽ accedendo, duxi animaduertendum, eos esse numero septem, iuxta communem Theologorum sententiam in lib.4. sent. dist.24. nempè Ostiariatum, Lectoratum, Exorcistatum, Acholytatum, Subdiaconatum, Diaconatum, & Præsbyteratum, cui Theologorum opinioni suffragantur (mea sentẽtia) text. in c. seriatim cum seq. 32. dist. in c. illud 24. dist. & c. á subdiacono 93. dist. hos solos exprimẽtes ordines.

Canonistæ verò, ordines putãt esse nouem, in c. cum contingat de ætat. & qualit. glosa in prohem. sexti vers. Episcopus; glosa finalis, in sum. 32. dist. doctissimus Syluest. Aldobr. in §. sunt, & aliæ instit. de Iure natur. gent. & Ciuil. supradictis septem ordinibus à Theologis numeratis addẽtes primam tonsuram, & Episcopatum, ipsorumq; sententię fauet text. in c. Cleros 21. dist. vbi generaliter clerici nuncupantur omnes, qui in Ecclesia Christi deseruiunt, quorum gradus, & nomina subsequuntur, Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acholytus, Subdiaconus, Diaconus, Præsbyter, & Episcopus, ergo sunt nouem, vt Canonistæ affirmant, nam

6 Psalmistatus, & prima tonsura idem sunt, ex eorumdem conclusione; Couar. etiam, totidem esse attestatur in cap. quia nos nu.3. de testam. Diazza pract. crim. canon. cap.131. & alios congerit Henric. in sum. Theol. moral. lib.x. cap.2. §.3. in glosa litera V. ipsis autem, alijsq; hanc sustinentibus opinionem suffragatur Epistola Isydori Episcopi Hispalens. ad Gutifredum, relata in cap. perlectis 25. dist. vbi postquam, nouem illos gradus enumerauit, quodq; ad vnumquenquam ipsorum pertineret munus edisserit, verba subijcit hæc. hi sunt ordines, & ministeria clericorum, & quæ sequuntur.

Et pręsertim quod prima tonsura sit ordo, videtur probare tex. in c. cum contingat de ętat. & qualit. inquiens, per primam tonsuram iuxta ordinem Ecclesiæ datam à talibus clericalem ordinem conferri, & confirmatur ratione illa, quia constitutione cap. non dubium de sent. excomm. & Concilij in c. si quis suadente 17. quæst.4. (vt manus violentas in clericos inijcientes incurrant sententiam excommunicationis) ligetur etiam percutiens clericum tonsuratum ex glos. fin. in dicto cap. cum cótingat, neq; aduersatur ratio illa, quod tali priuilegio etiã Hospitalarios gaudere cõstat ex c. canonica, de sent. excom. & conuersos, ex sententia Butrij in c.2. post nu.6. de instit. qui tamen, non ob id aliquem retinẽt ordinem, eo quod beneficia nequeunt cõsequi Ecclesiastica, sicuti nec laici, vt inibi, idem Butrius affirmat, quę nihilominus tonsuratus vtiq; nó prohibetur adipisci c. cum adeo de rescript. & c. ex literis de transact. namq; dicendum est, prædictam rationem non probare opinionem iam dictam, quia tonsuratis, à Iure, illis veró ex speciali fauore concedatur Priuilegium dicti cap. si quis suadente. Sed Rubr.6. cap.1. nu.5. propendo in sententiam, ne sit ordo, verum illorum ianua.

7 Episcopatum quoq; ordinem esse, dicit in specie glosa in prohęm.6. vers. Episcopus, & in c. quia periculosum vers. de Episcopis de sent. excom. in 6. & in c. quoties vers. sui ordinis de purgat. canon. & c. prouida vers. firmitatis de elect. in 6. Fel. in c. eam te nu.8. de rescrip. Zabar. clem.2. nu.12. de ętat. & qualit. & Leo Papa in c.1. dist.32. idem expresśè sentit, dum ait, nec Subdiaconibus carnale connubiũ quidem cóceditur, vt etiam qui habent, sint tanquam non habẽtes, & qui non habent permaneant singulares, & innupti (subdit) quod si in hoc ordine, qui quartus extat à capite (idest ab episcopatu) dignũ est custodiri, quanto magis in 1. vel 2. tertioue, suadendũ est? cui textui se, haud respondere posse fatetur Nauar. in Manual. cap.22. nu.18. vers. quare est etiam pro hac parte textus in cap. Diacones 93.

dist.in cap.nullum 28.dist.& cap.cleros, 21. dist.ibi ordo Episcoporum quadripartitus est, & affatim probat Sot lib.10.de Iust.& Iure quæst.1.artic.2 & copioseBursat.cós.125.quia scriptum à nu.1.vol.1. quinimò Episcopatum esse de per se, & seiunctim sacramentum,defendit Bellarm.in lib.1.de sacram. ordin.cap.5.& Greg.de Valentia ad Diu.Thom.disput.9.quæst.1.puncto 4. vers.2.controuersum, tomo 4.quorum opinio, vtrum ne vera sit luculentius ex more,dicam in Rubr.de tempor.ordinand. cap. fin. & Bursat. adducto loco.

Episcopatum ergo, cum Nauarr. dixerit loco paulò ante citato, ordinem esse, non autem clericalem tonsuram,nó mirum si nouam protulit sententiam, circa ordinum numerum, sequendo Canonistas, quo ad Episcopatum; Theologos verò, quò ad tonsuram, & inquit ordines esse octo,quod antea sustinuerat Caiet. sed summis ferè labijs in opuscul. de ordine, inibi Episcopatum, octauum appellans ordinem; idque alij etiam sentire, quos recenset Henric.in sum. Theol.moral.lib.10. cap.2. in glosa littera E. quamuis ipse in §.1. abhorreat à tali doctrina; mihi verò, ipsius Nauarri resolutio placet;namq; tonsuram, haud esse ordinem, indubiè affirmandum credo,præsertim cum textus absint, illam ordinem esse affirmantes, neq; canones allegati ab ipsis Canonistis, eorum probant sententiam, quia cap. cleros 21. dist. nullam penitus facit mentionem de tonsura,neque aliquorum persuasio militat,quod loquatur de psalmistatu, qui sit idem quod tonsuratum quia psalmistatum,& tonsuram idem esse Theologi non admittunt. Syluest. verbo ordo el 1. vers. Secundo est dubium, tùm etiá qui ex illo met textu apparet hoc esse falsum,nam gradatim inibi ordines referuntur,ob idq; si psalmistatus esset ille ordo, qui alio nomine appellatur prima tonsura,cunctos alios ordines anteiret,atq; etiá Ostiariatum antecederet;sed ibi subsequitur ostiariatum,ergo non est idem,quod prima tonsura; & vera est resolutio, dicentium, esse officium annexum ordini lectoratus,vt Syluest.alleg.verbo,ordo vers.4.igitur.Henric.sum.Theol.moral.lib.10.c.2. §.1.lit.F.in glosa;nec textus in cap. cum contingat, de ætat.& qualit.probat opinionem canonistarum, quia non asserit tonsuram ordinem esse, at solum illa profert verba, clericalis ordo confertur, quæ verba proprie ordinem non indicant,per quem spiritualis potestas datur: nam ipsa per coronam non confertur,sed per eam disponitur ad ordines;atque ideo,stat improprie,quemadmodum communiter omnes dicere solent, Religiosorum ordinem, propterea, cum ingressus sit ianuam ordinum, distat à laico, atque aptus est ad cœteros ordines assumendos, beneficiaq; obtinenda cap. cum adeò de Rescript. cap. ex literis de transact.laicus veró,nequaquam cap.2. de instit.nisi ex speciali dispensatione Papæ; constito igitur clericalem tonsuram,non esse ordinem,Episcopatum vero maximè,ex supra relatis, sequitur veram esse doctrinam Nauarrus quod ordines sint octo.

Qui veró Theologorum vellet sequi doctriná, nec Canonistarum improbare sententiam, fortasse vti posset distinctione Diui Thomæ in supplem.ad 3.par.quæst.37.artic.2.& in 4.sent.dist.24.art.2. dicentis, ordines esse septem proprie sumptos,& pertinentes ad consecrationem hostiæ, nouem autem improprie, ratione quarumdam actionum.

8 Horum ordininum, quatuor sacri appellantur,
cœteri non sacri dicuntur; non quidem quod om-
nes sacri minimè sint,sed illi præcipuè,& per excel-
lentiam, sic nominantur à sanctimonia,idest casti-
9 tate, & continentia,quam inducunt,vt asserit glosa
fin. in sum.32.dist. & Bellarm.lib.1.de sacram. or-
din.cap.8. versic. respondeo el 1. illis namq; est an-
nexum votum solemne castitatis, non essentiale,
sed accidentarium ex præcepto Ecclesiæ ex Na-
uar. in sum.cap.22.nu.18. ob idq; recta ratione sa-
cer ordo peculiariter in Ecclesia, is dicitur, cui est
annexum sacrum votum continentiæ, vt inquit
Greg.de Valentia in commen.ad D.Tho.disput.9.
quæst.1.punct.4.vers.Innocentius vero,tomo 4.vbi
subnectit etiam explicationem verborum, Vrbani
in cap.fin.60. dist. quæ sunt, sacros autem ordines
dicimus Diaconatum,& Presbyteratum;hos siqui-
dem solos primitiua legitur habuisse Ecclesia, ha-
ctenus ille;explicat enim Gregor. & inquit,hos so-
lum habuisse tanquam Sacros, eo modo, quo ita
vocamus illos tres, quibus est annexum castitatis
votum,sicuti etiam glosa in versic. habuisse, super
eodem cap.fin.indicare videtur. Alio item modo,
possumus affirmare ordinem dici sacrum secun-
dum se,ac ratione materię;secundum se enim,om-
nes sunt sacri,cum quisque ipsorum,sit sacramen-
tum quoddam; sed ratione materiæ circa quam
habet aliquem actum, vt circa rem consecratam,
hoc modo sunt tantum tres ordines sacri, nempè
sacerdotium,ac Diaconatus,qui habent actus circa
Corpus Christi,& sanguinem consecratum, atque
subdiaconatus,habens actum circa vasa consecrata
Diu.Thom.in supplem.ad 3.par. quæst.37. artic.3.
Syluest. verbo ordo el 1. vers. quantum ad secun-
dum,& Astasan. lib.6.tit.2. art.3. Iuxta opinionem
autem Canonistarum, quartus erit Episcopatus,
cuius functio,licet non sit missæ celebratio,vel eius
administratio,est tamé in ordine adCorpus Christi
verum; instituit namque, & præparat ministros,
templaque, & Crismata consecrat, ob quæ inest
Episcopali ordini aliqua propria,ac spiritualis fun-
ctio ad Sacramentum Eucharistiæ ordinata,Sotus
lib.10.de Iustit.& Iure quæst.1.art.2.conclus.1.atq;
ideo dicitur proprie sacer ordo, meritoq; quatuor
esse sacros ordines,ait Zabar.clem.2.nu.12. de ætat.
& qualit.ordin.quia ipsi omnes, vtraque ratione
sacri sunt, alij vero tantummodò prima ratione,
quo ad se;ideoq; non mirum, si sacrorum ordinum
appellatione isti censentur;Alij verò,diuidunt ordi-
nes inter maiores,& minores,vt nouissimè habetur
in Cóc.Trid.c.minores ordines sess.23. de reform
& cap.2.Rubr.de Sacram.ordin.Eadem sess.illa.

10 Subdiaconatum verò,non semper inter sacros,& maiores ordines fuisse computatum, scire expedit maximopere; quia continentiam non habuisse annexam colligitur;in primitiua etenim Ecclesia, ordo sacer non reputabatur,vt inquit Vrban. Papa in cap.nullus 60. distinct.ideo legimus, tempore Siricij antiquissimi Pontificis cathedram Petri tenenus Anno Domini 385. & trigesimi noni post Petrum, Subdiaconatum minime esse Sacrum ordinem in cap.quicumque,vbi glosa vers.ad Diaconij 77. dist.ac tempore Lucij Papæ in cap. Mini-

stri

ftri 81. diſt. propterea tempore Concilij Carthag. 4. in cap. Subdiaconus 23. diſt. ille manus impoſitionem non accipiebat; & tamen ſcimus, manus impoſitionem, ſuper caput, eſſe ſignum ſacri ordinis, vt in Præsbytero, & Diacono cap. Præsbyter, & cap. Diaconus. ead. diſt. 23. quam profectò ob ra-
11 tionem, conſtat ordinationem Subdiaconatus habere manus impoſitionem, & cõprobatur ex cap. 1. vbi Hoſtienſ. id tuetur poſt num. 2. de ſacrament. non iteran. cuius quidem Hoſtienſ. dictum, licet veriſſimum eſſe exiſtimem, de eo tamen non leuiter dubitaui hactenus, ob auctoritatem illius integerrimi, & doctiſſimi viri, ſimulque Illuſtriſſimi, & hæreticorum Mallei, Roberti Cardinalis Bellarmini; qui in libro vnico de Sacram. ordin. cap. 7. aſſeuerans valdè probabile eſſe, vt Subdiaconatus ſit ſacramentum, ſicuti & Diaconatus, ſubiungit, non tamen ita certè conſtare, tum quod in ſcripturis de eo mentio non fit, tum quod eius ordinatio non habet manus impoſitionem; atque ideo loquitur, ipſe Bellarm. de tempore præſenti, non autem de præterito, quod eluceſcit magis, ex toto contextu illius capitis, maximè ex his, quod Subdiaconatus eſt ſacer ordo: ergo non de antiquo tempore, quo non erat ſacer ordo: iſtud autem quod olim Subdiaconatus non fuerit ſacer ordo, confirmatur ea ratione, quod in Concilio Laodicenſi cap. 21. non permittitur Subdiaconis, ingreſſus in ſacrarium, nec contactus vaſorum Dominicorum, & tamen conſtat, vaſa ſacra ab alijs tangi non debere, quàm à ſacratis hominibus, vt dicit Stephanus primus in Epiſtola ad Hilar. confirmat Sixtus primus in prima ſua Epiſtola, de qua in primo tomo Concil. & Siluest. in Synodo Romana actione prima Canone 9. in eodem tomo Conciliorum; legitur quoque in cap. ſacratas 23. diſt. & cap. ſancta de conſecrat. diſt. 1. fuit autem inter ſacros Ordines numeratus à Conſtitutione Gregorij, atque Vrbani, vt dicit text. Innocentij in cap. miramur, de ſeruis non ordin. vbi gloſa refert prædictas Conſtitutiones, & luculentius Marcus Antonius Capetius in ſuo tractatu de perpetua caſtitat. Sacerd. cap. 7.

Sunt etiam, qui minores ordines, veluti humanum, atque etiam nouum commentum, rideant,
12 contra quos, facilè erit probare, primitiuam Eccleſiam, eoſdem ordines reuerenter agnouiſſe; Primo ex Pauli Epiſtolis ad Theſſalonicenſes ab Athenis per Titicum Diaconum, & Oneſimum Accolitum miſſis; ergo tempore Apoſtolorum Accolitos fuiſſe in Eccleſiæ Miniſterium aſcitos, conſtat; ſecundò ex canonibus Apoſtolorum 25. 40. & 42. Qui nedũ Subdiaconi, ſed & Lectoris, & Cantoris, expreſſè meminerunt; tertiò ex Dionyſij antiquiſſimi (citra controuerſiam) ſcriptoris, qui Oſtiarij, lectoris, aliorumq; ſuperiorum, & minorum ordinum, meminit in cap. 3. de Eccleſiaſt. Hyerarch. ac Dionyſio quidem conſentit Ignatius Martyr, ac Ioannis Apoſtoli diſcipulus, in Epiſtola quam ex Philippis ad Antiochenſes ſcripſit, in qua, & maiores, & minores clericos ſalutat, eoſque nominatim, & gradatim recenſet: ac deniq; ex illis vetuſtiſſimis Cõcilijs (quę totus penè recipit orbis Chriſtianus) ordines minores in Eccleſia ſemper extitiſſe probãtibus, nempè Laodicen. cap. 23. & ſeq. Calcedon. 4. in cap. 6. & ſeq. Toletan. 1. cap. 4. Toletan. 4. c. 46. & Brachar. 1. cap. 28. & ſeq. id idem cõfirmatur denique ex auctoritatibus nouiſſimè relatis per Greg. de Valent. ad Diu. Tho. diſput. 9. quæſt. 1. punctu 2. à verſ. 6. certum eſt; quin etiam nõ tantum maiores ordines, ſed & minores, nõ omninò humanitus, ſed magis Diuinitus, & ex Chriſti auctoritate in Eccleſia inſtitutos fuiſſe teſtatur Diuus Ambroſ. in Epiſt. ad Epheſ. cap. 4. & probat Victor. in ſum. Sacram. concluſ. 228. verſ. ſit tamen; hinc fortaſſe minores ordines inſtituiſſe Eccleſiã, antequam Apoſtoli ordinarentur affirmarunt Innoc. in cap. 1. de Præsbyt. non baptiz. & Ioan. Andr. in cap. 1. num. 7. de cleric. per ſalt. prom.

13 Theſim verò non exiguam circa minores ordines, eſſe inter ſcriptores aduerti, vtrum ſcilicet ipſi, ſacramenta ſint, nec nè; Nauar. n. tenet ſolummodò, tres ſacros, eſſe ſacramenta, non autem ipſos minores, in ſum. cap. 22. nu. 18. verſ. quare probabilis cum ſeq. quia, vt dicit Diu. Thom. in ſupplem. ad 3. par. quæſt. 36. art. 5. peccat mortaliter, qui cum peccato mortali ad ordines accedit, quod Nauar. nimis durum videtur, in ſuſcipientibus minores ordines, idque neceſſariò ſequeretur ſi ſacramenta eſſent; quam Nauar. opinionem negatiuam, firmat etiam Caiet. (quem idem Nauar. allegat) in tract. de modo, & ritu ordin. ſuſcipien. & Sot. in 4. ſent. diſt. 25. queſt. 1. art. 2. ratione 4. & art. 4. verſ. dubium ergo, atq; Michael Medina in lib. 1. de ſacror. ordin. continent. cap. 46. quinimmò ex ipſis ordinibus, nõ niſi ſacerdotalem, eſſe ſacramentum, defendit Durãd. in 4. ſent. diſt. 24. quæſt. 2. nu. 6. hancque ſententiam probabiliſſimam eſſe, teſtatur Franciſc. Victor. in ſum. ſacram. nu. 227. cõtrariam tamen opinionem, vt omnes, tùm maiores, tùm minores ordines, ſint ſacramẽta, concludit D. Tho. in ſupplem. ad 3. par. quæſt. 37. art. 3. in medio. Bonauent. in eodem 4. lib. ſent. diſt. 24. art. 2. quæſt. 4. Ricchar. eadem diſt. artic. 3. quæſt. 3. Palud. quæſt. 1. Capreol. quæſt. 1. art. 1. Argent. artic. 3. Bellarm. lib. 1. de ſacram. ordin. c. 8. Henric. ſum Theol. moral. lib. x. cap. 2. §. 2. Franciſc. Ferrar. lib. 4. contra gentes cap. 65. Eckius tomo 4. homil. 64. Petrus Sotus in inſtit. ſacerd. lectione 4. de ordine; eamq; communem Canoniſtarum ſcholam tueri, dicit Henric. citato §. 2. in gloſa litera N. quinimmò eandem, omnes Doctores firmare, dicit Franciſc. Victor. eamq; ſequitur in ſum. nu. 227. & communiorem eſſe aſſeuerat Gregor. de Valent. in comment. ad Diu. Tho. diſput. 9. quæſt. 1. punctu 4. verſ. 3. opinio, tom. 4. eaq; ſibi videtur probabilior, quam deinde rationibus comprobat, quod etiam aliqui ex præcitatis agunt, ac præſertim Argent. & Bellarm. quorum duæ profectò ſunt potiſſimæ rationes; Altera quod omne ſacramentum, in quo nõ imprimitur character, iterabile eſt, ſed nullus ordo eſt iterabilis in eadem perſona ex cap. vnico de cleric. per ſalt. prom. atque ex rationibus per Argent. loco nuper citato, adductis, ergo in eis, & vnoquoq; ipſorum imprimitur character, & conſequenter omnis ordo, quia in eo imprimitur characterque, pè iterari nequit, eſt ſacramentum, ex reſolutione Diu. Auguſt. in lib. 2. contra Epiſt. Parmen. c. 13. cui quidẽ expoſitioni accedunt, tùm antiquorum Patrum teſtimonia, abſolutè dicentia, ordinem eſſe Sacramentum, nullumque excipientia ordinem à prædicta Regula, vt inquit idem Gregor. de

Valent. loco nuper citato versic.tertio, tum etiam Conciliorum Florentini, & Tridentini, Canones, indefinita propositione concludentes, ordinem esse Sacramentum; Florentinum etenim hoc explicat,his verbis. sextum nouæ legis sacramentum esse ordinem,& Tridentinum sessio.23.cap.3.de Sacram.Ordin.ait,ordinem esse Sacramentum.

14 Omnes tamen minores ordines, atque itidem sacri vnum constituunt sacramentum, vt vnanimi consensu, affirmant Doctores, præsertim Abb. in cap. per tuas el 2. num.5. de simon. & veram attestatur doctrinam Argent.in 4. sent.dist.24. artic.2. duplex autem (vt res facilius intelligatur) affert exemplum Syluest.verbo Ordo. el primo num. 2. atque alijs explicat modis Viguer. cap.16.§.6. vers. tertio, & mihi videntur, ordines esse quasi gradus, vt velut,per gradus in sacerdotium tenditur, iuxta Concil.Trident.in cap.2.de Sacram. Ordin. sessio. 23. merito,sicuti plures gradus constituunt scalam, ita plures,omnesque ordines vnum sunt sacramentum; vel etiam dici potest, ordinem esse vnum Sacramentum, perfectione vnius finis,quia constituitur ex diuersis ordinibus specialibus, qui omnes ordinantur ad vnum actum consecrationis, sicut etiam,Domus vna dicitur ex Archidiac. in sum. 32. distinct. num. r. & hoc est, quod diuersis verbis scripsit Bellarm. lib.1. de cleric. cap.8. in fine,inquiens omnes ordines, licet sint per se singuli, Sacramentum, tamen vnum Sacramentum censeri,quia vnum sunt,vel genere, vel quia ad vnum finem omnes referuntur, rationibus autem contra allegatis, fusè respondet Argent. loco supra citato.

15 Quorum ordinum materia est, res illa sensibilis, quæ traditur ordinando; forma verò,sunt verba illa,quæ minister profert in traditione materiæ, vt omnium est vera resolutio,sicuti Astasan.fatetur in lib.6.tit.4.artic.5.quæst.3. quæstiunc.3. qua in re pensandum est, quod eodem puncto, quo infunditur gratia, imprimitur caractcher, & quo imprimitur caracther,infunditur gratia, nisi obex opponatur: momentum autem illud est, quando Sacramentum perficitur, quod fit cum materia, & forma applicatur, nempè cum in traditione materiæ proferuntur verba illa, accipe, & quæ sequuntur, vt dicit Sot. dist.24. quæst.1. artic.4. vers. quinta Conclusio, in lib.4. sentent.

Ex his, explicare specificam vniuscuiusque ordinis materiam, nunc locus esset, ni præterire duxerim, eò quod alibi, de hac re acturus sum, ideó curiosam tantum hæsitationem proponam, circa materiam sacerdotalis ordinis, quæ cum consistat
16 in traditione calicis cum patena,vino,&hostia,dubitatur oporteat nè tangere non tantum calicem, sed insuper patenam,& hostiam?& quidem respódeo,nó id necessario opus esse,ita quod alioqui non dicatur collatus Præsbyteralis ordo, cum satis esse credatur calicem pertingere, iuxta doctrinam Soti in 4.sent.dist.24.quæst.1.art.2.vers.vnum tamen, propè finem;Siluest.verbo,ordo,2.circa num.6. & Petrus Ledesma in sum.Hispana,Rub. de sacram. ordin.cap.3.vers.A esta duda par.1. qui omnes dicunt etiam,neque teneri ambabus manibus tágere; admonet tamen ordinantem, & ordinandum, vt omnem adhibeant diligentiam contingendi,etiam hostiam. Ad præscriptum ordinem in Pontificali Romano;ista autem, quæ in hoc ordine dicta sunt, ad reliquos extendunt, in quibus sufficiat aliquam partem attingere.

17 Alterum verò dubium longè curiosius,neque prætcribo, si calix vino careat, aut aquam contineat, & si hostia non ex vero pane sit, dicatur nè ille promotus,& illo ordine insignitus?hoc dubium contingere non semel potest incuria præsertim Magistri ceremoniarum,nam quia calix,patena opertus Episcopo exhibetur,non solet Præsul aperire,& si vinum adsit introspicere, & nihilominus ordo non esset collatus; in vnoquoque prædictorum casuum; ita apertis verbis concludit citatus Ledesma, & relato cap.3. vers.la tercera dificuldad,es; quare attente aduertant Magistri Cerimoniarum,vt vinum apponatur, atque Antistites cautius agent, si discoperiri curabunt calicem, vt videant,nec ne adsit, priusquam ad materiæ traditionem,properent.

18 Hoc Sacramentum ordinis, gratiam confert, vt reliqua Sacramenta, sicuti luculentioribus verbis explicaui Rubr. præcedenti vers. recipere autem, idque confirmat Apostolì sententia primo Thimoth. 4. noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetam, cum impositione manuum Præsbyterij, & rursus Thimoth. primo. Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ in te est, per impositionem manuum mearum; idque tum si bonus sit minister, tum si malus, vt ex Ambrosio in Epist.1.ad Corinth.cap.12. & Theophilact. super Ioan.11. colligitur. Ideo Concil.Trident.cap.8. sessio.7.de sacram. vtitur illis verbis, ex opere operato; quia gratiam conferunt, non ponentibus obicem;si veró à bonis sacerdotibus conficiantur, non tantum hæc gratia facit ratum ministerium, sed & ordinatum iuuat, vt ordine concredito ritè vtatur; estque apud Deum multi meriti cumulandi causa, vt tradit Enchirid. Coloniens. Rubr. de sacram. ordin. versic. Virtus, vbi confirmat pluribus auctoritatibus, præsertim verò per Parabolam de fideli negotiatione, Euge serue bone, & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, intra in gaudium Domini tui.

19 Præterea imprimit caractherem, sicuti & baptismus,ac confirmatio, ita Angel. de Clauasio in summa, verbo caracther, Magister sententiarum in 4. distinct. 6. quæst. 1. 2. 3. & 4. ac demum Concilium Tridentinum sessio.7. cap. 9. de sacrament. & sessio. 23. cap. 4. de Sacrament. ordin.

20 Ratio autem,cur non etiam asseramus per alia quoque Sacramenta imprimi caractherem, sed tantum per iam dicta tria, præter eam, quod ita nos edocet Ecclesia, quæ & ipsa sic est docta ab Apostolis, habetque quod ad doctrinam sacramentorum imprimis attinet infallibilem auctoritatem, vt comprobat Gregor. de Valentia super 3. par. Diui Thomæ disput. 3. quæst. 4. punctu 2. tomo 4. Alia insuper existit, & valida quidem,eaque communiter ab orthodoxis adducta, & tradita à Diuo Thoma,est ratio in 3.par. sum. quæst.63. artic.6. quod cum caracther tria habeat officia, nempè aptum facere ad cultum diuinum, configurare CHRISTO, & distinguere ab alijs ex Bellarmin. citato cap.19. versic. tertia propositio.

Itaque

Iſtaq; non vtique, per alia Sacramenta propriè cõſequamur, quam per ipſa tria iam enarrata, inde fit, vt per illa tria, tantum caracther imprimatur, vt copioſius explicat Bellarmin. citato verſ. & Gregor. de Valent. adducto punct. 2. propè fin.

Caracther autem, èſt nomen græcum, quod latine ſignificat ſignum, ſeu figuram, aut notam firmiter alicui rei impreſſam, vt per eam diſcernatur à cæteris rebus: hoc igitur modo, nota illa candenti ferro pecudibus impreſſa á veteribus latinis, maximè propriè dicta eſt caracter; hinc gloſa in
21 cap. quanto verſ. Patris de iureiurand. tria in omni numiſmate conſideranda aduertit, primò materia publicè electa, ſecundó caracther, quo inſignitur, ſeu notatur forma publica, tertiò valor, ſeu functio, & concinit l. 1. ff. de contrah. empt. atque in his omnibus, quid decretum á ſuperioribus, quæq; in vſu ſint, quiq; numis vtantur inſpicimus; ac præſertim, quod ad caractherem attinet, eo diſcernitur, & cuius ſit Regni, cuiusq; Ciuitatis, & quis illud, & cuius auctoritate percuſſerit; quæ maximum habent momentum in detegendis fraudibus monetarum, ex Gregor. Tholoſ. lib. 36. ſyntagm. iuris vniuerſi cap. 2. nu. 18. vbi prætereà ſubiungit, quis primus numiſma excuſſerit.

22 Theologi quoque, iuxta hanc nominis ſignificationem, caractherem appellant, & eſt quædam ſpiritualis qualitas, animæ, ſignificans gratiam gratum facientem, diſponensq; ad eandem, & habens aliquam ſimilitudinem cum gratia, quæ eſt ſimilitudo Dei; vnde omnes configurat Deo, & diſtinguit ab his, qui non ſunt de grege Domini, vt ex auctoritate Bonauent. in 4. ſentent. diſt. 6. q. 1. par. 1. inquit Angel. de Clauas verbo caracther, & ſequitur Petr. Gregor. Tholoſ. lib. 1. partit. iur. canon. tit. 6. cap. 3. gloſ. 2. ſed alijs diffinit modis Alberic. in ſuo dictionario, verbo caracther; verùm omnium Scolaſticorum in 4. ſentent. diſtinct. 6. ea eſt ſententia, vt ſit ſignum quodam ſpirituale, & indelebile, quod animæ imprimitur in prædictis tribus Sacramentis, & habetur expreſsè in Concil. Trident. ſeſion. 7. cap. 9. de Sacrament. & Concil. Florent. in inſtructione Armenorum. Iſtud autem nomen ab Auguſtino acceperunt Scolaſtici, nam ille pluribi, paſſimq; eo vtitur, maximè epiſtol. 44. ad Donatum, epiſtol. 50. ad Bonifacium, & lib. 6. de baptiſm. contra Donatiſ. cap. 1. & alibi; etenim ante Auguſtinum non caractherem, ſed ſignum, aut ſignaculum vocarunt veteres, & eandem rem eſſe affirmat Bellarmin. in lib. 2. de Sacrament. in genere cap. 19. verſic. nomen; ſed ſacra ſcriptura hoc ſanè vtitur nomine, quamuis non in hac ſpecie Sacramentorum; ſcilicet Apocalypſ. 13. in codice Latino, in Græco autem Hebræi 1. verùm cum aduerſarij acriter contendant, nec ratione, nec ſcriptura poſſe caractherem probari, inſurrexit malleus hæreticorum Bellarmin. & illorum contundens peruicaciam, rationesq; proſternens, longa & accurata ſerie, illum ex ſcripturis, ex Patribus, & rationibus comprobat, in eodem lib. 2. cap. 20. cum duobus ſequentibus; quinimò hanc vocem Apoſtolis notam fuiſſe, tuetur Henrichez in ſumm. theolog. moral. lib. 1. cap. 13. §. 1. eiusq; aſſertionem ab Apoſtolis traditam fuiſſe Eccleſię, inquit præfatus Gregor. de Valent. citato punct. 2. verſ. ſecundo probatur. Caracther autem, adeò validè animæ imprimitur, vt D. Auguſtin. in lib. 4. de baptiſm. contra Donatiſtas cap. 10. ex Orthodoxa Eccleſiæ doctrina ſtatuerit, poſt mortem quoque manere caractherem, in anima, & ſequitur Gregor. de Valent. adducta q. 4. punct. 4.

Ad hoc Sacramentum ordinis, nequit aſcende-
23 re, qui aqua baptiſmi regeneratus non fuerit, quique ſi promoueri tentauerit, nihil profectò agit, ac ne ordinem quidem accipit cap. 1. de Presbyt. non non baptizat. cuius textus decretum in eo, qui accidit caſu, confirmauit Innocent. III. in cap. fin. illo eodem titulo; qui verò non baptizatus, ſe tamen baptizatum credens (puta ſi natus è chriſtianis parẽtibus, atque adeò inter chriſtianos fideliter conuerſatus fuerit, quia tunc adeò violenter præſumitur baptiſmum ſuſcepiſſe, vt pro certo ſit habenda iſthæc præſumptio, quouſque euidentiſſimis argumentis oppoſitum non conſtiterit, cap. fin. de Preſbyter. non baptizat.) ordines procurauit aſſumere, dubitatur an illos receperit, Chriſtiuè corpus celebrando conficiat, quod ſibi, alijsq; proſit tãquam Sacramentum; & hunc ſacerdotio inſignitum conficere, non in virtute ſua, ſed Eccleſiæ, putat Angel. verbo baptiſmus 7. num. 12. falsò tamen id ſancto Thomæ tribuens; gloſſa verò final. in cap. Apoſtolicam de Presbyter. non baptizat. arbitratur, iſtum non eſſe Sacerdotem, neq; conficere, ſed bene quo ad ſe, qui credebat conficere, & quo ad alios idem credentes, tanquam verum Sacramentum conficere, ſibiq; & recipientibus prodeſſe; at D. Thom. in 4. ſentent. diſtinct. 24. affirmat, ordinem haud recipere, neque conficere, neuè abſoluere, piè tamen credendum cenſet, ſummum Sacerdotem, quò ad effectus Sacramentorum ſupplere, neque fore, permiſſurum hoc ita latere, cum inde maximum Eccleſiæ poſſet imminere periculum, cuius D. Thomæ dicto, in eius prima parte, vt veriori aſſentitur Syluest. verbo baptiſmus 6. num. 3. Alberic. eodem verbo el 4. in fine, & Sot. in 4. ſentent. diſtinct. 24. q. 1. art. 4. circa finem verſ. ad tertium: nam aperti iuris eſt, prædictam ordinationem, ante baptiſmum non valere, quinimò ſi prædictam malam collationem ſubſequatur baptiſmus; non tamen poſt illum poterit iterum ordinari, quamuis prima vice ignoranter tentauerit promoueri ante baptiſmum, nam requiritur diſpenſatio, vt comperto errore, & valide ſuſcepto, deinde baptiſmo, poſſit iterum ordines ritè ſuſcipere, iuxta cap. ſi quis per ignorantiam 1. q. 1. vbi gloſ. penult. videtur fateri, quod tunc requiratur diſpenſatio, idq; expreſsè affirmat Præpoſit. inibi apertis verbis; quare ſi in Epiſcopo-
24 rum numerum cooptaretur, non baptizatus, tametſi baptizatum fuiſſe ſuſpicatum eſſet, ſi alijs ordines conferret, inanis ſanè eius eſſet collatio, iuxta ea, quæ in hac re copioſè annotaui rubric. præced. verſ. quod ſi iocoſe, & Sot. loco nuperrime adducto; propoſitus autem caſus de promoto in Epiſcopum ante baptiſmum, dùm Angliæ eueniſſet Martini V. decreto conſtitutum fuit, vt prædictus in Epiſcopum conſecratus baptizaretur, atque iterum ordinaretur, ordinesq; propterea alijs minimé contuliſſe, eo quod illos, ipſe non habebat, vt refert gloſa immarginea in cap. cum Paulus 1. q. 1. in antiquis tamen Codicibus, ſubiungens Barthol.

Brixienſ.

Brixiens. ita concludere, & fouet Astasan. lib.6.tit. 2.artic.4.quæst.3.quæstiunc.1.& Syluest.verbo baptismus 6.num.3.quod nec conferre, nec absoluere, nec ordinare potest, & concludit in simili Henrich.in Summ.Theolog. moral. lib.10. cap.10. §.3. exinde videmus, Episcopum per saltum promotum, Episcopalem recepisse ordinem, nullumque posse ordinem conferre, si Sacerdotio careat, quem si habeat, tametsi alios non susceperit, aut illorum aliquos, illum tantum alijs dare nequibit, quo ipse caret, iuxta ea, quæ longioribus verbis scribo in rubr.de cleric.per salt.promot.vers.an verò; & tangit glos.final. in cap. vltimo de cleric. per salt.promot.& Henrich.lib.10.cap.5.§.2.neque aduersaretur oppositio sumpta de regula legis Barbarius ff. de offic. Prætoris: illum Episcopum reputandum habilem, tanquam assumptum ad Episcopatum ex communi omnium consensu, qui ipsum idoneum iudicat; Regulam namque dictæ legis, lo-
25 cum sibi non vendicare in spiritualibus, affirmat Anton.Gabriel conclus.8.de probation. nu.36. lib. 1. & secuta est Rota Romana in terminis ordinati ab illo, qui communiter existimabatur habere facultatem illos conferendi, concludens ordinatum non esse, neque dictam Regulam tunc procedere in decis.731.par.1. in decis.diuers. & Nauarr.cons. 9.num.4.de tempor.ordin.par.1.ideoque non mediocriter deceptum esse Zerulam in sua praxi Episcopali par.1.verbo dispensatio §.9.dubio 1. tenentem dispensationem matrimonialem factam ab eo, qui communiter putabatur habere facultatem, prædictas dispensationes concedendi, valere, atque matrimonium validare, motus doctrina Antonij Mariæ Papaz. in additionibus ad Rotalem decis. 136. aliàs 2. num.9. sub rubric.de filijs Presbyter. in nouis, vbi allegat Ancharan. in cons.409. idque postmodum reperi etiam dixisse Anton. Gabriel adducta conclus. 8. num. 18. cuius tamen Zerulæ opinionem, erroneam iudicari debere, apertè demonstrant subsequentia, vltra prædicta; & primum, quod præfata Regula subsistit, quotiescumque ratione publici officij aliquid exercetur, & valeat si constet auctoritate superioris illud officium sibi commissum fuisse, quamuis ignoretur causa, quæ eundem inhabilitaret, dummodò sine notorio defectu toleretur in eo; atque ideò, duo coniunctim requiruntur, auctoritas, scilicet superioris constituens ipsum in officio, & communis error; nec istud sufficeret sine illo, vt explicarunt Bald.in eadem lege Barbarius 2.lectur. post num.18. Abb. in cap.nihil post num.11. & cap.dudum el 2. num. 20.cum sequen.de electión. Nauarr. adducto consil.9.num.5.& propterea nullo modo valere, acta facta ab eo, qui pro Notario se gessit, cum non esset; ex aliorum auctoritatibus dixit inibi Bald. eo, quod tunc deficit istorum alterum, nempè valida deputatio, in officio; sed prædictus à Zerula propositus casus, non est huiusmodi, quia ille nullum habebat officium ordinarium super quo potuisset figurari talis potestas, sed tantum dicebatur esse Commissarius Fabricæ sancti Petri, meritò neque in eo poterit procedere Regula dicti textus, tùm præsertim, quia Rotæ decisio, seù potius illius additio ab eodem Zerula allegata pro sua opinione, non videtur eius dictum probare, si actentè consideretur, inquit enim, quod dispensatio facta per illum, qui communiter reputabatur habere facultatem super matrimonio, valet, licet facultatem non haberet, per consil. Ancharan. 409. in fine; cuius dictum, si ex vulgata illa iuris Regula, est intelligendum, iuxta Ancharan. doctrinam, quam allegat, sanè prædictæ additionis resolutio non tantum haud probat Zerulæ opinionem, sed implicitè concludit idem, quod nos ex Abb. & reliquis adductis Auctoribus tradidimus paulo ante; inquit enim Ancharan.in illo consil.post num.8. quod ille (de quo ipsius est inibi sermo) excusatur iustè propter communem errorem, credebatur namque ab omnibus in illis Regionibus ordinarium dispensare, tunc posse, & omnia agere, quæ alias erant Papæ specialiter reseruata, quia communis error excusat, & reddit actum validum, qui alias non valeret l. Barbarius ff. de offic. Prætor. ergo inibi Anchar. magnifacit, & communem errorem, & auctoritatem ordinariam, super qua videtur constabilita communis illa reputatio, & consequenter si prædictæ additionis æquiuoca, seù potius generica verba, declaranda erunt secundum specificam resolutionem Ancharan. ab ipsa citati, apparet euidenter, quòd dispensatio illa matrimonialis, facta ab eo, qui communiter reputabatur habere predictam facultatem, innitebatur certè officio illo publico, quod ille gerebat, atque ideò non Zerulæ, sed meæ opitulatur sententiæ; nec præfata Zerulæ conclusio defendi poterit per hancmet Regulam, vt interpretetur iuxta Ancharan. dictum allegatum à decisione, quam ipse citat; illudque cum declaret relatam decisionem, ergo ita debeat explicare Zerulam; Nam respondetur primo, quod tametsi Rota intelligatur secundum dictum Ancharani, non propterea ita erunt intelligenda verba Zerulæ allegantis Rotam, quæ adducit Ancharan. tùm ne isthæc Regula in infinitum procedat, tùm quia, cum Zerula non perlegerit verba Ancharani, dici non vtique poterit, vt eius intentio reguletur, & declaretur à verbis ipsius Ancharani, sed tantum à verbis Rotæ, quæ perlegit, quæque simpliciter loquuntur, & absque præfata declaratione; Respondetur secundò, quod casus á Zerula propositus clarissimis ostendit verbis, dispensantem nullum habuisse publicum officium, sed tantummodo nomen suscepisse Commissarij Apostolici, asserentis expressam habere facultatem dispensandi in impedimentis matrimonialibus, & ita communiter reputati, cum re vera non haberet, cuius Zerulæ opinio, maximam sanè omnibus attulit admirationem, & præsertim sanctissimo Clementi VIII. summo Pontifici, qui dum eundem Zerulam examinaret pro Episcopatu Minorensi, præ cæteris interrogauit, quo modo ausus esset ita decidere; ipse nesciens perquirere rationem, qua suam potuisset tueri sententiam, se Pontifici purgauit, per auctoritatem Gomesij, qui in suis Regulis Cancellariæ refert, se vti Auditorem Rotæ pronunciasse in causa, vno modo, posteaque in alia simili, præhabita maturiori consideratione firmasse contrarium, ibique excusationem adhibere, quod non omnia semper scire possumus; cuius exemplo, & verbis vsus est idem Zerula, coram summo Pontifice, vt ipsemet post examen mihi retulit,

tulit; quare non admiror, quod in prima editione suæ praxis, ita concluserit, & vt Vicarius anteà ita determinauerit, sed quod in repartu suæ praxis idem concluserit, dùm agnouerat, & confessus erat errorem, & sanctissimus de eo redarguerat eundem; quare tu lector omninò poteris contrarium decidere, & declarare matrimonium inualidum, & assertos coniuges separandos, quousque à Sanctissimo obtinuerint, omnibus explicatis veram dispensationem, sicuti anno elapso 99. vidi seruatum cum quibusdam contrahentibus Neapoli matrimonium in secundo gradu, vigore cuiusdam falsæ dispensationis Apostolicæ, ipsis inscijs factæ á suscipientibus onus illam expediri faciendi à summo Pontifice, & recipientibus propterea quingentos aureos, quam falsitatem detexit vnus ex falsarijs, qui ob aliud crimen suppositus rigoroso examini, hoc etiam fassus est, á quo, eiusque socijs pœnam capitis exegit Pontifex, dispensationemque validam concessit prædictis contrahentibus, ergo si communis error validitatis primæ dispensationis satisfuisset, non aliam dedisset Papa, & matrimonium validum tunc fuisset, absque secunda dispensatione.

Interdicitur quoque promotio cuicumque non confirmato, Concil. Trident. cap. 4. sess. 25. de reformat. non ea quidem ratione, quod confirmatio exigatur, quasi de necessitate Sacramenti ordinis, veluti baptismus, quo fit vnusquisque ordinis capax; sed ob congruitatem, cuius causa omnis perfectio requiritur, per quam reddatur quisque idoneus ad ordinum executionem, quorum vnum
26 est confirmatio; quare si non confirmatus ordines recipere tentaret, vtique non vitiaretur actus, & caractherem susciperet, eo quòd non præsupponit necessariò caractherem confirmationis D. Thom. in supplem. ad 3. par. quæst. 35. artic. 4. Astasan. lib. 6. tit. 2. art. 4. q. 5. par. 2. & Victor. in sua Summ. Sacrament. conclus. 234. ad instar Apostolorum ordinis caractherem recipientium ante Ascensionem; per illa verba Ioann. XXII. accipite Spiritum sanctum, & quæ sequuntur; confirmationem veró post Ascensionem per Aduentum Spiritus sancti; in confirmatione namque datur Spiritus sanctus ad robur, sicuti datus est Apostolis in die Pentecostes Concil. Florent. de Sacrament. confirm. §. effectus; quinimó si ex negligentia, & citra contemptum prætermitteret confirmationem recipere ante ordines, non peccaret mortaliter, licet malè faceret, vt inquit Victor. loco citato, & Nauarr. in manual. cap. 22. num. 9. sequitur Gregor. de Valent. ad 3. par. D. Thom. disputat. 5. quæst. 2. punctu 2. vers. caractherem, subiungens neque transgressionem istam, habere aliquam censuram annexam.

Nouissimè verò in hac materia animaduertere statui, iuxta septem ordines ex Theologorum do-
27 ctrina supra relatos, septem quoque in tali Sacramento deprehendi posse gradus perfectionis, & dignitatis, ac dignissimus quidem gradus homini conueniens ratione ordinis sit gradus Presbyteralis, seu status Sacerdotalis; ratione verò officij supra Sacerdotalem gradum, alij quinque sint in Ecclesia gradus singularis dignitatis, nempè gradus Episcopalis, Archiepiscopalis, Primatialis, Patriarchalis, & Papalis, Argent. in 4. sentent. distin. 24. artic. 4. sed ipse putarem Sacerdotalem statum, dignissimum esse ratione consecrationis hostiæ; respectu veró cæterarum functionum ad Sacramentum Eucharistiæ ordinatarum, dignissimum gradum esse, Episcopalem; quem ordinem, & Sacramentum esse, iam probaui, & supra quem non placet quatuor adesse particularis officij, ac dignitatis status, vt Argent. affirmat, sed tantummodo tres gradus, non ordine, & consecratione, sed officij, atque auctoritatis, ratione differentes, secundum quandam iurisdictionem, vt Archiepiscopi, seu Metropolitani, & super hos Patriarchæ, ac Primates, & super omnes, Romanus Pontifex, teste Gregor. de Valent. ad Diuum Thomam disputat. 9. quæst. 1. punctu 2. vers. quinto certum est; quandoquidem Primatem à Patriarcha nequaquam
28 distare, sed idem esse, Doctores asserunt, quamuis enim quatuor sint, qui propriè loquendo Patriarchæ dicuntur; quorum primus est Constantinopolitanus, qui à tempore Mauritij Imperatoris sic denominari cœpit; nam antea Episcopus Constantinopolitanus erat, ac Ioannes, primus fuit Cõstantinopolitanus Episcopus, vt scripsit Petr. Messia in vita Imperatoris Mauritij fol. mihi 274. à tergo, dùm de Ponrificibus loquitur, qui tempore dicti Mauritij sederunt in cathedra Beati Petri; secundus, qui Patriarcha dicitur est Alexandrinus; tertius est Antiochenus, & quartus Hierosolymitanus; olim tamen post Papam, Alexandrinus erat cap. renouantes 22. distinct. sed non ita proprie sunt alij, tali fulgentes nomine, ex glosa in cap. cleros 21. distinct. vers. Archiepiscopis; nempè Bituricensis, vt in cap. conquestus 9. quæst. 3. Aquilegiensis, in cap. nunc verò, eadem causa, & quæstione, & Grandensis de quo in cap. erubescant 32. distinct. & cap. ex literis Patriarchæ Grandensis de offic. delegat. & Archidiacon. qui hos tres memorat Patriarchas in adducto cap. cleros post num. 20. vbi glosa recenset etiam Cantuariēsem; adest prætereà Risangen. teste Turrecremat. in Summ. de Eccles. lib. 3. cap. 26. necnon Lugdunensis in Francia, ex Rebuff. in praxi rubr. de deuolut. num. 24. ac Venetus hodie, in Italia, iuxta glosam in cap. nulli 99. distinct. qui non Venetiarum est Patriarcha, sed Grandensis, ex glos. in cap. in illis vers. singulos 80. distinct. & in l. vxorem §. legauerat vers. gadibus ff. de legat. 3. nam cum solo æquata fuit Grandensis Vrbs, Nicolaus V. anno Domini 1451. Patriarchatum ad Ciuitatem Venetias transtulit, vt scripsit Gigas de resident. Episcop. cap. 18. nu. 12. & Modern. de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 1. nu. 42. atque hi omnes Patriarchæ, præter quatuor, primo nominatos, veriori, propriorique vocabulo; Primates nuncupantur, Specul. in tit. de dispensat. §. 8. num. 2. quæ tamen duo vocabula, veluti pignus ab hypotheca, tantum nomine distat l. res hypothecæ ff. de pignor. ita quidem isthæc nomina, quæ non re, sed verbis tantum inter se differunt, cum eiusdem sint officij, secundum glosam finalem in cap. Vrbes 80. distinct. Gratian. in Summ. 99. distinct. Speculat. indicato loco. & Anacletum Papam in cap. 1. allegat. distinct. licet Patriarchas maioris dignitatis, dixerit Cardinal. Alexandr. Præposit. vulgo nuncupatus in cap. 1. versic. secunda conclusio distinct. 100. vbi copiosè differit, super hac materia,

ria, & differentijs, atque Bertachin. in tract. de Epi-
scop. in Prælud. & satis sint huiuscemodi scripta
hoc loco in præsenti re, pleniori manu explicatu-
rus in tit. de Auctor. & vsu pallij.
29 Potestas autem conferendi ordines dupliciter po-
test alicui conuenire; aut enim ex ordinaria iurisdi-
ctione, aut delegata, generica, vel specifica; primo
quidem modo solis Episcopis competit illos con-
30 ferre, etiam minores, atque ideò Isidor. lib. 7. ethi-
molog. cap. 13. affirmat, quod ipse Pontifex efficit
Presbyteros, & Leuitas; ipse omnes Ecclesiasticos
ordines dispensat; & ob id Episcopus tantum (mea
sententia) dicitur minister Sacramenti ordinis, iux-
ta ea, quæ luculentius scripsi in rubrica præcedenti
vers. hac etiam ratione; & probat D. Thom. 3. par.
Summ. quæst. 65. artic. 3. argum. 2. & Glosa in cap.
commissionem vers. necessitatem 1. quæst. 1. Hu-
ius autem rei, causa est, Diuina institutio, quæ patet
ex sacra scriptura, vt testatur Astasan. lib. 6. tit. 3. ar-
tic. 1. quæst. 1. eò quod Deus, cum duo habuerit di-
scipulorum genera, alios in numero duodeno; alios
verò in numero septuaginta duorum; illos Apo-
stolos nominauit, istos simplices discipulos nuncu-
pauit; illis fuit data potestas imponendi manus, &
consecrandi, non autem discipulis simplicibus, vt
constat ex cap. 8. actuum Apostolorum iuncta
glosa, & ipse demonstro in rubrica præcedenti ver-
sic. at confirmationis; sed Apostolis decedentibus,
successerunt Episcopi in eorum locum: Discipu-
lorum vero septuaginta duorum, typum gerunt
Presbyteri, & in eorum locum sunt constituti in
Ecclesia, iuxta cap. in nouo 21. distinct. euidenter
igitur patet ex hoc, quod auctoritas ordinandi se-
cundum formam Ecclesiæ primitiuæ, congruit
Episcopis. Huius autem Diuinæ institutionis, ratio
congruens fuit illa, quod ad solum Principem sicu-
ti spectat non solum ordinare viros bellatores in
exercitu; verùm etiam, & multò conuenientius
Duces exercitus, ita ad solos Episcopos (qui sunt
in Ecclesia Principes) non tantum pertinet ordi-
nare homines ad certandum cum persecutoribus
fidei, vt confiteantur audacte Christi fidem (quod
fit per Sacramentum Confirmationis) sed etiam
constituere Duces Ecclesiastici exercitus, per col-
lationem Sacramenti ordinis, vt inquiunt Bona-
uentur. in 4. sententiar. distinct. 25. quæst. 1. artic. 1.
& Riccard. eadem distinctione, quæstione, & arti-
culo. Altero verò, & secundo modo, etiam non
Episcopis conuenire potest auctoritas ista; respectu
tamen minorum ordinum tantum; illos etenim
præter Episcopos nonnunquam conferunt inferio-
res Prælati, Abbates, alijque Sacerdotes, quos re-
censeo in rubrica de tempor. ordin. cap. 2. à versic.
Abbates etiam, ibique hanc materiam cæteris co-
piosius explico; & propterea Catheches. Romana
in rubrica de Sacrament. ordinis §. iam verò in fi-
ne, inquit, quod tametsi permissum sit nonnullis,
minores, & non sacros ordines interdum admini-
strare tamen hoc præcipuum Episcopi munus esse
nemo dubitat, & ideò huius Sacramenti Minister
Episcopus dicitur, cum ad ipsum ea administratio
pertineat.
Hæc autem resolutio, vt Episcopo tantum com-
petat regulariter huiusmodi facultas conferendi
ordines, vsque adeò vera est, vt etiam si excommu-
nicatus, hæreticus, aut degradatus sit Episcopus
conferens, si formam Ecclesiæ seruet, validè cara-
ctherem imprimat, si alium audeat ordinare; ta-
metsi prohibeatur id facere, ob idque minus licitè
faciat, & ordinatus propterea executione careat,
iuxta ea, quæ abundè disserui in præcedenti rubri-
ca versic. nemini autem, & Astasan. cæteris clarius
explicat lib. 6. tit. 3. artic. 2. cum duobus par. 2. se-
quentibus, Gregor. de Valent. ad D. Thomam di-
sputat. 9. quæst. 3. punct. 2. vers. penult. tom. 4. & So-
to ex communi sententia in 4. distinct. 25. quæst. 1.
artic. 1. & inibi Gabriel Biel quæst. 1. artic. 2. con-
clus. 3. Ioann. de Bassis quæst. 1. artic. 2. & Tatar.
quæst. 1. versic. est hic difficultas; & præsertim
quod de degradato dixi in ipsa rubrica præcedenti
versic. neque præterea, non inualidatur ex verbis
Gratiani in cap. quod quidam §. ex his vers. degra-
datus 1. quæst. 1. affirmantibus degradatum non
habere potestatem largiendi sacros ordines; istud
enim illic fatetur Gratian. non quia ordines non
det, sed illorum executionem non taliter conferat,
vt promotus valeat propterea in huiusmodi susce-
pto ordine licitè ministrare, vt inquit Riccard. in
4. sententiar. distinct. 25. quest. 1. artic. 3. cap. 1. &
Astasan. adducto artic. 4. alias mentiretur Gratian.
nisi de legitima executione intellexisset, vt admo-
net Præposit. super eodem §. ex his vers. in textu, ibi,
nulla potestas.
Sunt autem conferendi ordines habenti ætatem
31 legitimam vnicuique ordini constitutam à iure,
& à me explicatam in rubrica de ætat. ordinand.
præterea in temporibus permissis, & relatis in ru-
brica de tempor. ordin. 3. vt seruato ordine rescri-
pto in titulo de cleric. per salt. promot. ac quarto, vt
concurrentibus debitis interstitiis, iuxta decretum
nouissimè superinde prolatum à Concilio Tridē-
tino in cap. minores ordines, & capit. Subdiaconi
sess. 23. de reformat. & alijs concurrentibus, quæ
summatim delibauit Hostiens. in Summ. rubr. de
tempor. ordin. à nu. 32.
Circa præfatos ordines, aliqua considerantur de
32 substantia illorum, quorum omissio, aut ipsorum
aliud, operatur, vt totum iteretur; alia verò de so-
lemnitate, quorum aliud si fuerit prætermissum,
nihil iteretur, sed statuto tempore ad ordines con-
ferendos cautè suppletur, quod incautè fuit omis-
sum; Aliqua verò dubia sunt, nec scitur vtrum de
substantia, vel de solemnitate sint, & tunc eligen-
da est tutior pars, vt iterentur; cætera verò, quæ
honesta, & leuia videntur, ob eorum omissionem,
putant scribentes, nihil esse necessariò supplen-
dum, aut iterandum, tametsi dicentes congruum
esse ea suppleri non errent; quam relatam quadru-
plicem distinctionem tradit Hostiens. in Summ. de
sacra vnctione num. 7. vers. patet; & eius est relator
Astasan. lib. 6. tit. 4. artic. 5. in fine; & circa illud,
quod est, aut dubitatur vtrum sit de substantia,
vt totum debeat iterari, dicit etiam Armill. verbo
ordo num. 8.
Ad primam partem distinctionis, attinet conta-
33 ctus materiæ ab ordinando Astasan. lib. 6. titul. 4.
quæst. 3. & tenent Sot. in 4. sententiar. distinct. 24.
quest. 1. artic. 4. vers. hinc fit; atque Bellarmin. lib.
1. de Sacrament. ordin. cap. 9. vers. alij enim; affir-
mantes porrectionem Instrumentorum esse essen-
tialem,

tialem, ergo præſupponunt tactum eſſe eſſentialem; traditio namque ab vno facta, alterius indicat receptionem, & apertius idem Sot. probat requiri materiæ contactum alleg. diſtinct. artic. 2. verſic. vnum autem, Nauarr. in Summ. cap. 22. num. 17. & ante eos Caietan. quodlibet 1. quæſt. 16. & opuſculo 27. quæſtionum, quæſt. 23. & Couarr. lib. 1. variar. reſolut. cap. 10. poſt num. 9. quam communem eſſe opinionem, ipſamque ſequendam dicit Franciſc. Victor. in Summ. Sacrament. concluſ. 232. atque in eam propendet Diu. Thom. in eadem diſtinct. 24. artic. 1. in finalibus verbis; quare deceptus eſt Caietan. in Summ. verbo ordinandi, dùm contrarium aſſeuerauit; maximè quod in citato quodlibeto, priorem conſtituit concluſionem; ac toto cœlo aberrauit etiam Iulius Caluus in ſua ſyntaxi curæ animarum rubric. de Sacrament. ordin. quæſt. 5. dùm aduerſus præfatam concluſit, adductus auctoritate Caietan. in Summ. mox allegat. & Soti in 4. ſentent. diſtinct. 24. quæſtiunc. 4. non aduertens Caietanum ſibi ipſi contradixiſſe, & Sotum ibi dubiè locutum eſſe, ſuamque intentionem declaraſſe, & explicaſſe in adducto verſ. vnum autem.

Quin imò, non tantum requiri contactum, ſed ipſum debere concurrere, ſimul cum forma fatentur permulti; atque adeò, vt durante forma verborum, fiat traditio materiæ ab ordinatore, eiuſdemque tactus ab ordinando; nam ſi antea, vel poſteà fierent, ordinatio ſanè foret nulla ex Caietan. loco citato, & tractat. 26. de collat. ordin. Nauarr. Sot. & Victor. adductis in locis; ſubiungit tamen Victoria ſufficere ſi poſt verba ſine multa mora ſuccedat contactus, quod ipſe non commendo, niſi fortè eius dictum reſtringatur, & interpretetur, iuxta reſolutionem, Sot. citato artic. 2. verſ. penult. explicantis præfatam concluſionem, vt requiratur ſimul contactus cum forma, non intelligendam Mathematicè, vt non finiatur verborum prolatio, antequam tactus fiat, vt in materia baptiſmi dixit ipſemet, ſed ſatis eſt, quod ſint ſimul, more loquendi humano, nam qui dicit, ego te baptizo, ſi ſtatim baptizet ſimul cenſetur dicere, & facere; quia verò in præſentia, multo minus requiritur, vt contactus fiat ſimul, nam ad verificandum illud verbum accipe, non exigitur ex vi ſignificationis, vt antequam præcipiens, mandatum proferat; alter adimpleat, ſed quod ſtatim accipiat, ex cuius verbis conſtat, eius intentionem fuiſſe, vt tametſi tantillo temporis ſpatio disiuncta ſint verba, & tactus; ſi tamen in ipſo tactu traditionis, ſtatim ordinandus contingat materiam, non obſit, ſi non acceperit, cum verba proferebat ordinans, ſed illicò, ipſis prolatis, quod breuiſſimum interuallum à verbis, ad contactum, apparet non contineri ſub dicto Franciſci Victoriæ; nam illud longius tempus videtur concedere; cuius Franciſci intentio, ſi hęc fuit, eſſet ſanè reprehendenda; ſi verò iuxta antedicta ex auctoritate Sot. fortaſſe non improbanda eſſet, & conſequenter, ſufficit contactus fit, ſtatim ac forma ordinationis prolata eſt, vt affirmat Gregor. de Valent. ad D. Thom. diſput. 9. quæſt. 1. punct. 5. verſ. mihi probabilior tom. 4.

34 Manus autem impoſitionem, plerique non inſerſerunt huic parti, præfatæ diſtinctionis; eò quod de eſſentia non eſſe opinantur, atque ideò non iteretur ordo, ſed illa ſuppleatur, ſi omiſſa ſit, Syluest. verbo ordo el 2. nu. 11. in fine, D. Thom. in 4. ſententiar. diſtinct. 24. quæſt. 2. artic. 3. Hoſtienſ. in Summ. rubrica de ſacra vnction. nu. 5. verſ. item manus, Victor. in Summ. Sacrament. concluſ. 231. circa finem, & Sot. eodem libro quæſt. 1. artic. 4. verſ. at verò; ſed Bellarmin. defendit ipſam ad eſſentiam Sacramenti ordinis pertinere, in libro de Sacramen. ordin. cap. 9. allegat Petrum à Soto idem tenentem in lectur. 5. de Sacrament. ordin. Martinum Ledeſmum in 4. ſentent. quæſt. 36. artic. 4. ad primum, & Cardinalem Hoſium in confeſſione Polonica cap. 50. idem præterea probat auctoritate ſacræ Scripturæ, Conciliorum, Patrum, & Scholaſticorum, tandemque adducit Bonauenturam, Scotum, & Paludan. in 4. ſententiar. diſtinct. 24. & Altiſidiorenſem in Summ. 4. part. dicentes apertè manuum impoſitionem eſſe de eſſentia; à qua reſolutione non audeo recedere; vnum tamen eſt, quod me aliquantulum vacillare conſtringit, illud ſcilicet, quod veriſſimum eſt, ne debeat iterari collatio ordinum facta abſque manuum impoſitione, at illa ſuppleri, cap. 1. & 3. de Sacrament. non iterand. quod idem Bellarmin. non negat, ergo videtur dicendum, eam non eſſe de eſſentia Sacramenti, quandoquidem ſi ita eſſet, ſanè collatio repetenda foret; cui tamen rationi, reſpondet idem Bellarmin. inquiens prædictos textus ſuffragari eius ſententiæ, namque ſuppletur omiſſum, quia illud eſt de neceſſitate, non autem iteratur totum, quia Pontifices nolunt repeti cæremonias ritè peractas, tametſi ſuppleri omiſſum, & propterea poſſe cæremonias diuidi, diuerſoque tempore dari, & efficaces eſſe, quocunque tempore dentur; cuius reſponſio tametſi placeat, non tamen videtur ſatisfacere oppoſitioni, quod ſi ea eſſet de neceſſitate Sacramenti; omnis foret iteranda ordinis collatio; cum ipſa fuit prætermiſſa manuum impoſitio; & propterea non abhorrerem à replicatione dicentium, hanc manuum impoſitionem requiri ad collationem ordinum; non autem de illius ſubſtantia eſſe, atque ideò verum eſt, quod ſuppleatur, nec repetatur collatio; at quoniam idem Bellarmin. inibi verſic. reſpondent, affirmat, quod ſi replicatione prædicta non poſſemus conuincere hæreticos, & probare ordinationem eſſe Sacramentum propriè dictum, & alia, quæ illic ſubiungit, propterea non tantum præfatæ, non audeo adhærere replicationi; ipſamque commendare, verum etiam, operatur, vt mens diſtrahatur in deliberando animus, circa principalem concluſionem, afferatque ancipitem curam cogitandi, eo quod, prima placet, ſecunda non diſplicet, illa videtur inniti veritati, hęc non procul eſſe ab ea; illa & rationibus, & auctoritatibus fulcita; iſta nec validiſſimis rationibus, nec innumeris, atque grauiſſimis caret auctoritatibus; quas diuerſas reſolutiones conciliari poſſe crederem, (vt manus impoſitio ſit de eſſentia, iuxta ſecundum opinionem, ſed non taliter, quod omiſſa inualidet actum, ſed ſuppleatur iuxta primam) ſi verum eſſet, quod Aſtaſan. innuere videtur in lib. 6. 6. titul. 4. articul. 5. in principio, dùm inquit, quod ſi quid illorum omiſſum ſit, quæ ſunt de ſubſtantia, poteſt ordinatio iterari, ſcilicet ex toto, quaſi nihil ſit actum, ergo ſentit non exoriri neceſſariam conſequen-

sequentiam, vt iterari debeat totus actus, at possit, si libeat, quasi adiunxerit id faciendum præhabita protestatione ab ordinante, & ordinando, ipsos non habere intentionem conferendi, aut suscipiendi ordinem, si fuerit collatus? atque ideò si subsisteret indicata conclusio, vt non esset necessario repetendum, quod est de substantia collationis, vtique omni semoto scrupulo asseuerandum esset manuum impositionem esse de substantia, quia non refragaretur adducta oppositio; quod si ita, ergo totus actus reiteretur; cuius contrarium apparet in impositione manuum omissa, quæ suppleatur cap. 1. & 3. de Sacrament. non iterand. sed quia de hoc dubito, nam omnes præcitati dicunt, tunc fore totum actum repetendum, vt etiam Armill. concludit verbo ordo num. 8. idcirco videtur adhuc aliquãtulum vrgere prædicta oppositio contra secundam opinionem.

Secundæ partis distinctionis sunt, tempus statu-
35 tum ad collationem ordinum; ætas ordinandi,
quod seruatis interstitijs, quod à suo ordinetur Episcopo, necnon vnctio; Ieiunium, nè pransus conferat, aut recipiat; quod non simul ipsi ordines conferantur, quodq; à Latino, non à Græco; Astasan. lib. 5. tit. 4. artic. 5. vers. est autem expressum; & Hostiens. de aliquibus prædictorum loquens, id asserit in Summ. rubr. de Sacra vnction. num. 5. vers. item tempus, & generalius in rubr. de tempor. ordin. á nu. 32.

Missam verò, tametsi ad primam partem distin-
36 ctionis spectare dixerint aliqui, eo quod illam te-
nuerunt de necessitate collationis esse, iuxta glosam finalem in cap. te referente de celebratione missarum, ibique Hostiens. num. 2. & glosam primam in cap. omnes Basilicæ de consecrat. distinct. 1. Rayn. tamen, & Goffr. eam connumerarunt inter illa, quæ vtrum sint de substantia ordinum, ignoratur, & propterea crediderunt ordinem sine Missa non conferri, quos secutus est Astasan. lib. 6. tit. 4. artic. 1. quæst. 1. At verius, & conuenientius (mea sententia) asseuerarent, qui ipsam ad quartam partem relatæ diuisionis referrent; & consequenter concluderent eam non esse de substantia, neque dubitari, vtrum sit; veruntamen grauiter peccent contrafacientes, cum veniant contra ordinationem Ecclesiæ, eiusque vsum, sed valeat collatio ordinum sine Missa facta, vt ex antiquissimis Auctoribus, id dixerunt Hugon. & Bern. quod omnes referunt, dixitque deinde glos. in cap. quod sicut §. super eo vers. diuidatur de election. & communiter videtur ab omnibus fateri, vt refert, & sequitur Armill. verbo ordo nu. 9. cum tamen repetendum est omissum, id fieri debet, si potest ab eodem, qui ordinauit; secus verò, fiat per alium, idque adeò cautè, vt cautius fieri nequeat; ne cæteris innotescat error, ac propterea patiens defectum, accedat quasi minister Episcopi; vt dicit Armill. adducto loco num. 10. & Astasan. qui adiungit modum, quo id exequi possit lib. 6. tit. 4. quæstiunc. 1.

SVMMARIA.

Sacramentum ordinis, gratiam confert nu. 1.
Examen præponi debet, cum quis est ordinandus nu. 2.
Scrutinium duplex esse demonstratur nu. 3.
Scrutinium antecedens ordinationem, circa quæ versetur nu. 4.
Requisita in eiusmodi scrutinio declarantur, num. 5.
Ordinatus nullo præcedente examine, aut inquisitione, est deponendus nu. 6.
Ordinator prius mores suos componere debet, quam subditorum vitam scrutetur nu. 7.
Vastiora, & prolixiora fuisse corpora antiquorum, ostenditur nu. 8.
Superiores in benignitatem potius, quàm in rigorem debent esse propensi nu. 9. idque declaratur etiam nu. 13.
Superiores, quæ habere requisita, & qualitates oporteat nu. 10 & nu. 12.
Iustitiæ descriptio nu. 11.
Scrutinium secundum, quod sit explicatur, num. 14.
Archidiaconus interrogatus ab ordinante, sitnè dignus ordinandus, si annuat, vtrum possit peccare, si is indignus sit nu. 15.
Expedit plurimum, vt Episcopi examinatores ordinandorum deputent eiusmodi Archidiaconos nu. 16.
Quinimò, vt illos debeant constituere, iure defenditur num. 17.

De Scrutinio Ordinandorum. Rubr. III.

Eneralibus rubricis de Sacramentis, atque ordine, subdere titulum de scrutinio ordinandorum, ea ratione duxi, vt in eo summatim præscribam, quæ longiorem orationem desiderant, & diuisim, affatimque in singularibus rubricis, subinde narrabo; admoneo autem Lectorem,
1 Sacramentum ordinis id efficere, vt promotus ad
ordines, & gratiam recipiat, & ad sublimiorem statum conscendat, nec ab re, aliqua in promouendo requiruntur virtutum merita, illorumque
2 examen præponi decernitur, quod in suscipienti-
bus cætera Sacramenta, haud exigitur, vt dicit Sotus in 4. sententiar. distinct. 25. quæst. 1. artic. 4. conclus. 2. vers. at verò, nec mirum si Paulus Apostolus epistol. 1. ad Timoth. 3. dixit, debere Presbyterum, & Diaconum habere testimonium ab ijs, qui foris sunt, & refertur in cap. licet 8. quæst. 1. ideò munus est Episcoporum, ordinationi faciendæ diligens scrutinium ordinandorum præponere, Syluester verbo Ordo 2. nu. 2. Tabiena ordo 6. Diuus Thomas in supplem. ad 3. part. quæst. 36. articul. 4. estque textus memorabilis in capit. quando, 24. distinct. & cap. nihil de election. sanciuit Concilium Valentinum cap. 34. sessio. 2. Bracchar. vltim. actu 2. tit. de examine cap. 4. & 7. Cartagin. tertium in cap. 22.

cap. 22.& nouiſſimè Trident.Synod.in cap.5. & 7. ſeſſ.23.de reformat.

Hoc autem ſcrutinium dupliciter conſideratur,
3 alterum, quod fit aliquibus diebus ante ordinationem, alterum verò, quod in ipſa ordinatione, illud fieri debet per tres continuos dies proximos ante ordinationem; cum enim Epiſcopus diſponit ordinationes facere, omnes volentes accedere ad ſacrum miniſterium, debent conuenire feria quarta præcedenti ad examinationem coram Epiſcopo, qui viros prudentes diuinæq; legis gnaros, & exercitatos in Eccleſiaſticis ſanctionibus eliget, vt illa inueſtigent, quæ inferius memorabo, iuxta capit. quando 24.diſtinct. Concilium verò Tridentinum requirit, vt per menſem antea, adeant Epiſcopum, qui Parrocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur committat, vt nominibus, ac deſiderio eorum, qui volent promoueri publicè in Eccleſia propoſitis de requiſitis diligenter inquirat, & litteras teſtimoniales ipſam inquiſitionem factam continètes ad ipſum Epiſcopum quamprimum transmittat, iuxta cap.5.ſeſſion.23. de reformat.tametſi eius diſpoſitio non vbique ſeruetur, quo ad partem illam de nominibus,& cognominibus publicè proponendis in Eccleſia, eò quod alijs modis expetitur veritas prædictorum requiſitorum, vt longioribus oſtendo verbis in rubrica de ordinibus ſuſcipiendis à proprio tantum Epiſcopo cap. verſ. ſed contra prædicta nu.

Quæ tamen debeant Epiſcopi, aut ab ipſis De-
4 putati, prudentes viri, ſcrutari in ordinando, conſtat ex prædictis canonibus 5. & 7. Concilij Tridentini,& cap.quando 24.diſtinct.eos teneri inquirere in illius genus, natalia, perſonam, inſtitutionem, patriam, vitam,mores,doctrinam, & fidem; atque, vt Henrichez ſubiungit in Summ.Theolog. moral. libr.10. capit.17.§.ſecundo,compelli etiam eos inquirere in illius intentionem, necnon in confirmationem, neque verò quiſquam miretur, cur ipſe,ac textus præcitati non adiunxerint etiam in baptiſmum, qui hominem reddit ordinis, ac reliquorum Sacramentorum capacem, capit. 1. de Presbyter. non baptizat. Nam cum prætendatur baptizatus, tanquam natus inter chriſtianos, & inter eoſdem conuerſatus, cap. final. allegato titulo, etiam ſi expoſitus, qui viginti, vel plures dies natus appareret habere, Henrichez in Summ. Theolog. moral.libr.2.capit.31.§.primo, propterea non dubitandum illum eſſe baptizatum, quouſque euidentiſſimis argumentis oppoſitum non appareret, ex allegato cap.fin. ideoque non tenebitur Epiſcopus ſcrutari an ille ſit baptizatus.

Hæc tamen requiſita in ordinandis, quæ copioſiſſime in proprijs rubricis, aut capitulis explicabi-
5 mus,breuiter,ſtrictimque viſum eſt conſentaneum hic interpretari. Genus namque, primo loco relatum requiſitum, declaratur, an ex catholicis parentibus, vel proditione damnatis, aut matre ſerua nati ſint,iuxta expoſitionem Maiol.in tract. de irregular.lib.4.cap.2. & Henrich.in Summ. Theolog.moral.lib.10.cap.17. in gloſa litera G, & ipſe de hac eadem re ago in rubrica de perſon. prohib. promou.cap.10.in principio, & cap.17. verſ.natus autem; natalia, hoc eſt an legitimi, vel illegitimi, Gloſa in dicto cap. quando, & ipſe affatim ſcribo in dicta rubrica de perſon.prohib.promou.cap.21. Perſonam, id eſt, an ſint corpore vitiati, ex gloſ.in adducto cap. quando, & ipſe pleniori manu enucleo in allegata rubrica capit. 19. Inſtitutionem, nempè titulum iuxta gloſam ſupracitati cap.quando & ipſe, ſuſius explico in rubrica de titul. ordin. Patriam (quod requiſitum ſolum exigit text. in dicto capit.quando,) & arbitror id ea ratione, vt ſcilicet cognoſcantur, cuinam ſubſint, nè ab alieno Antiſtite promoueantur, & ipſe non paucis declaro in rubric.de ordinib.ſuſcip.à proprio tantum Epiſcopo. Aetatem, de qua loquor in rubrica de ætat. ordinand. Vitam, moreſque, de quibus dico in rubric.de vita,& honeſtat.clericor. Doctrinam, cuius memini, eiuſque materiam interpretor in rubric.de ſcientia ordinar. Fidem, hoc eſt, ſi fidem catholicam firmiter tenent, Concil.Trident.in adducto cap.7.poſt textum in memorato cap.quando diſtinct. 24. ac tandem, ex ſententia Henrici in citato lib.10.cap.17.§.ſecundo, inquirere debent, in intentionem ordinandi, hoc eſt, an illi adſit, vel deſit intentio aſcendendi ad altiores ordines, cum aptus fuerit, ſi enim ea careret intentione, (vt inquit Henrich.illic) non deberet ordinari, & concinunt verba Concil. Trident. in cap. 6. ſeſſ. 23. de reformat. quemadmodum neque ille, qui confirmatus non eſt, vt ſcripſi in rubrica præcedenti verſ. interdicitur quoque promotio, & ob id rectè ſentijt idem Henrich. loco paulò ante citato, vt etiam ſcrutari debeat Epiſcopus, vtrum ne ordinandus Sacramentum Confirmationis ſuſceperit.

Quod ſi quis, nullo præmiſſo examine, nullaque
6 præhabita inquiſitione fuerit ordinatus, deponendus eſt, quamuis dignus, ſi tamen ignotus fuerit, Syluest. verbo ordo ſecundo num. 2. vel ſi cognitus, ſed inhabilis, etiam ſi impedimentum nouerit ordinans, nec diſpenſauerit expreſsè Aſtaſan. libr. 6. titul.5. quæſtiunc. 9. Henrich. in Summ. Theolog.moral. lib.10. cap. 18. §.1. cum gloſa littera B; eſt textus in capit. ſi qui ſine examinatione 81. diſtinct.idque multo magis, ſi ignotus, & indignus, vt omnium eſt conſenſus. quod ſi eſſet cognitus,& dignus, nec peccaret, nec deponeretur, ſi abſque præcedenti ſcrutinio fuerit ordinibus inſignitus, Syluester dicto num.2. Maiol. tractat.de irregular. libr.4. cap.9. num.6. eſt textus cum gloſa in capit. nullus 24.diſtinct.Concil.Carthag.tertium cap.22. quam relatam diſtinctionem ſcripſit præ cæteris Hoſtienſ.in Summ.hac rubrica num.6.& Aſtaſan. adducto tit.quæſtiunc.7. par.2.

Antiſtites autem hæc perſcrutari oportet, cum alios intendunt ordinibus inſignire, ſed quoniam ſubditos nequaquam rectè iudicat, neque eorum cognoſcit, corrigitque errata, qui non, & ſe ipſum prius iuſtitiæ cenſura caſtigat, tunc enim melius iudiciorum exordia ducuntur, cum vita iudicum ante diſponitur; eò quod potius iudicij forma completur, cum negotiorum principijs æquitas iudicantium antefertur; vt monitum legimus in præfatione noni Concilij Toletani, itaque ipſis
7 ordinatoribus valdè conſonum videri debet, vt antea ſuis exceſſibus modum imponant, ſubindeque ſubditorum vitam, moreſque ſcrutentur, eorum-

que corrigant errata; nam secus abiectissimus sa-
nè censendus esset, nisi præcelleret sanctitate,
qui est honore præstantior, capit. vilissimus 1. quæ-
stio. 1. vt dignitatis suæ auctoritatem, fide, ac vitæ
meritis, æquet, capit. Episcopus 41. distinct. vt dum
in eos tanquam in speculum reliqui oculos conij-
ciunt, ex ijs sumant, quod ad pietatem, ac Dei cul-
tum se instruant, Concil. Tridentin. capit. 1. ses-
sion. 22. de reformat. qui & si postmodum austerio-
res esse possint in subditos, non tamen in illos vs-
que adeò seuerè, tum in scrutinio ordinandorum,
tùm in delinquentium punitione se gerere debent,
vt modum excedant, quamuis enim multa sint,
quæ in huiusmodi casibus obseruanda esse canoni-
cè iubeat subtilitatis auctoritas, quia tamen defe-
ctus nostrorum temporum, quibus non solum
merita, sed etiam corpora ipsa hominum defece-
runt, districtionis illius non patitur in omnibus
manere censuram, iuxta Pelagij Papæ responsum
in capit. fraternitatis 34. distinct. & adstipulantur,
8 quæ scribit Aulus Gellius libr. 3. capit. 10. auctori-
tate Homeri, quod vastiora, prolixioraque fue-
runt corpora hominum antiquorum, nunc vero,
quasi iam mundo senescente, rerum, hominum-
que decrementa sint; hæc ille; eos igitur conuenit,
9 in pietatem, potius, quam in rigorem propensio-
res esse; atque ideò seruent inter cætera, quæ Phy-
losophus superiorem alloquens scribit, inquiens.
10 Cunctis esto benignus, omnibus æquus, nemini
blandus, paucis familiaris, ad iracundiam tardus,
ad clementiam pronus, in aduersis firmus, in pro-
speris cautus, omnibus prodesse debes, & nulli no-
cere, quæ refert Lucas de Penna in l. Iudices versic.
vltimo nota C. de dignitat. libr. 12. namque (vt ait
Seneca libr. 1. de clement. cap. 7.) si Deus placabi-
lis est, nec statim delicta potentium, fulminibus
persequitur; multò æquius est, hominem homini-
bus præpositum miti animo exercere Imperium;
ac Iustinianus Imperator subditis maluit parcere,
quam seuerè punire, quod ita se imitari Dei Cle-
mentiam asseuerabat in l. Imperialis C. de nuptijs,
licet autem innocentem tradat exitio, qui liberat
multorum exitia cogitantem, per capit. est iniusta
23. quæstio. 4. & facilitas veniæ incentiuum tribuat
delinquendi, ex Diuo Ambrosio sermone octauo
super Psalm. 118. adeò vt subiungat, iniustam esse
11 misericordiam, quæ peccantibus parcit, & Chry-
sippus iustitiam seueris, ac venerandis verborum
coloribus depinxerit, eamque fieri solitam á Picto-
ribus, Rethoribusque antiquioribus dixerit, for-
ma, atque filo virginali, aspectu vehementi, & for-
midabili, luminibus oculorum acribus, neque
humilis, neque atrocis, sed reuerendæ cuiusdam
tristitiæ dignitate; intelligi volens, ex huiusmodi
imaginis significatione, Iudicem, qui iustitiæ An-
12 tistes est, oportere esse grauem, sanctum, seue-
rum, incorruptum, inadulabilem, contraque im-
probos, nocentesque, immisericordem, atque
inexorabilem, erectumque, & arduum, ac poten-
tem, vi, & maiestate æquitatis, veritatisque, terri-
ficum, vt refert Aulus Gellius lib. 14. noctium
athicarum capit. 4. præfatorum, nihilominus con-
trariæ sententiæ conciliantur, ni fallor, illis pru-
dentis Senecæ verbis in libr. 1. de clement. capit. 2.
scilicet: tam omnibus parcere crudelitas est, quam
nulli, atque ideò superiores licet deceat plurimum
13 clementia, non quidem in eos, qui grauitate cri-
minis commaculati sunt, iteratisque vicibus sce-
lera patrarunt; tunc namque seueritatem legum
seruabunt, sed in leuioribus causis ex Martiani re-
sponso in l. respiciendum ff. de pœnis; ac prætereà
debent attentè præcauere, nè omni spiritui cre-
dant, & nimium sint creduli, ne dolo decepti, al-
terius innocentiam deuenustent, quemadmodum
legitur fecisse Phutifar, Eunuchus Pharaonis, &
Ioseph Dominus, qui nimium credulus verbis
coniugis, perperam dicentis illum ingressum, ad
ipsam, vt coiret secum, ipsamque clamasse, & Io-
seph, audito clamore reliquisse pallium, & aufu-
gisse foras; quare iratus illum coniecit in carce-
rem, Genes. 39. Sed quæso omninò, quam nesciunt
causam diligentissimè inuestigent, Dei Optimi
Maximi exemplo moniti, quem tametsi, nihil la-
tere possit, legitur nihilominus Genes. 11. ipsum
descendisse, vt videret Ciuitatem, & Turrim,
quam ædificabant filij Adam, atque iterum Genes.
cap. 18. constat, id clarioribus demonstrasse verbis
dum dixit, clamor Sodomorum, & Gomorreo-
rum multiplicatus est, & peccatum eorum aggra-
uatum est nimis, descendam, & videbo, vtrum cla-
morem, qui venit ad me opere compleuerint, an
non est ita, vt sciam.

Alterum verò scrutinium, in ipso fit actu colla-
14 tionis ordinum, dùm prior Diaconorum, seu ma-
ior Diaconus, aut Archidiaconus ordinandos re-
presentat Episcopo, & examinat iuxta capit. vt no-
strum de officio Archidiaconi, quod tunc sane
euenit, cum prædictus ea profert verba in ipso actu
ordinationis faciendæ, postulat sancta Mater Ec-
clesia, hunc Diaconum, vel Subdiaconum ad onus
Presbyteratus, vel Diaconatus assumi, & Episco-
po interrogante, scis illum dignum esse, idem re-
spondet, quod quantum humana fragilitas nosse
sinit, scit, & testificatur, illum ad huiusmodi onus
officij dignum esse, vt habetur in Pontificali Ro-
mano, & tangit cap. vnicum, hac rubrica.

Hæc sané, est huius secundi scrutinij forma,
vt inquiunt Hostiens. in Summ. hoc titul. post num.
5. versic. forma autem, & Astasan. lib. 6. tit. 5. quæ-
stiunc. 4. an autem peccare possit præfatus Archi-
15 diaconus hanc faciens attestationem, si fortasse
ordinandus indignus esset, aut aliquo careret re-
quisito, vel tametsi nullo illorum careat, quia ipse
ignorat vtrum omnia habeat, siuè aliquo indigeat,
anuè dignus, vel indignus sit, ob quod eius fides,
& approbatio erronea, ac temeraria videtur, &
consequenter illum peccare; tum quia si indignus
foret, quamuis ipse crederet eum dignum, com-
mitteret falsitatem, absque tamen mendacio, si
eundem dignum esse attestaretur, capit. is autem
22. quæstio. 2. & Astasan. libr. 1. titul. 36. artic. 2.
& Summistæ omnes, tùm etiam si non esset indi-
gnus, quia tamen, nemo debet affirmatiuè fateri,
quod sibi certum non est, nam tene certum, &
relinque incertum dicitur, in cap. si quis autem de
pœnit. distinct. 7. & Guttierez canon. quæstio. lib. 1.
cap. 31. nu. 40. & 41. Ideò hac etiam ratione videtur
delinquere, sed rem hanc perpense omnes conside-

rantes,

rantes,conſentiunt in negatiuam partem,ac preſertim Hoſtienſ. & Aſtaſan. citatis in locis, & textus edocet in capit. vnico, cuius paulò antea memini, nam eum dignum fore præſumere debet, quem ignorat indignum eſſe per cap.dudum de preſumptionibus, idque multo conuenientius opinari debet, in hoc ordinando, quem proſupponit dignum repertum in triduo antecedenti à viris, ab Epiſcopo deputatis, dùm Sabbato ipſo,eundem tanquam idoneum repertum, & probatum inuentum, iuxta formam cap.quando 24.diſtinct.repreſentant Epiſcopo, ob quod cenſetur habere notitiam quandam de illius qualitatibus, & reſpondere ex ijs, quæ ab alijs audiuit, & præcitati dixerunt, iuxta Gloſam adducti cap. vnici, per cap. hoc videretur 32. quæſt. 5. nam præſumptiuè ſcit, eum dignum, atque ideó,tutè poteſt ita reſpondere, vt inquit Butrius in illomet capit. vnico num. 10. Non enim ſimpliciter aſſerit, illum eſſe dignum. ſed in quantum humana fragilitas patitur,cum illum,quem indignum eſſe non nouit, dignum debet exiſtimare; quam rationem adducit litera eiuſdem capit. ſi tamen ipſum Archidiaconum minimè lateret ordinandum indignum,aut in aliquo ex requiſitis deficere, vtique peccaret, ſi eum dignum reſponderet, eò quod loqueretur contra conſcientiam, vt illo in canone adiungitur, & ſuccurrit textus in capit. quoniam in fine de præſcriptionibus; non tamen debet publicè affirmare, ipſum inhabilem, ſed priuſquam ad huiuſmodi ſcrutinium veniatur, debet id nunciare ordinatori, iuxta verba allegati capit.vnici, qui ſi eius denunciationem non admittat, ad aliud ipſe non compellitur, ſed tantummodo euitare, ſi poteſt huiuſmodi ſcrutinium, dummodò illius crimen propterea non detegatur, atque ideò ſi probabiliter cognoſceret, illius delictum poſſe publicari, cum præſens taceat, tenetur iam dicta verba proferre; ſicuti etiam ſi nequiret, vitare ſcrutinium iſtud, quia vtroque caſu prædictam fidem aſſertis conceptam verbis atteſtari valebit, tuta conſcientia, eo quod in perſona Eccleſiæ loquitur, quæ illius neſcit indignitatem, nec illa profert, vt talis, verùm vt Eccleſiæ Miniſter, capit.cum Miniſter 23.quæſtio.5. Neque ſibi conuenit ſuo Iudici violenter reſiſtere, capit. ſi quando de offic. delegat. quam diſtinctionem tradunt Innocent.in ipſo capit.vnico verſic.nunciare, Anton. de Butr. num.15. Hoſtienſ. num.17. quod ſi inopinatè aduerteret in ipſo actu collationis ordinum, præſentatum fuiſſe Epiſcopo pro ſuſcipiendis ordinibus, aliquem inhabilem, nec tempus haberet illi nunciandi qualitatem ordinandi, debet ſuum exequi munus, & ab eo non deſiſtere, ne illius pandatur indignitas, Hoſtienſ. indicato loco, poſt nu-
16 me.18.Ideoque conſulerem Reuerendiſſimis Epiſcopis, vt in electione virorum prudentum, ac debentium inueſtigare omnia requiſita in ordinando, numerent inter alios, & deputent huiuſmodi Archidiaconos, ſeu primos Diaconos, vt valeant prævidere omnia, eiſdemque ſecreto nunciare, ſi aliquem minus idoneum cæteri probarent, ac fortaſſe non improbanda erit reſolutio concludens
17 prædictos Antiſtites debere illos conſtituere ad examen ordinandorum, quod ab Archidiaconis faciendum eſſe, præcipit ius Pontificium, vt Hoſtienſ.affirmat in Summ.de ſcrutin. in ordinat. faciend.num.4. & Aſtaſan.libr.6. titul.5.quæſtione prima, & eſt textus expreſſus, quem ipſi non adducunt in capit. ad hæc 6. in quadam de offic. Archidiacon. ex cuius verbis apparet euidenter, primum ſcrutinium faciendum eſſe ab ipſis; quinimmò id non tantum de promouendo ad ſacros; verùm etiam, idem obſeruandum eſſe in collationibus beneficiorum, credit illic Innocent.III. eſt tamen veriſſimum,hoc minimè ſeruari ab Epiſcopis tantummodo deſtinantibus perſonas ſibi beneuolas, & non ipſos Archidiaconos, & qua adducti ratione id faciant, me latet, eò quod eorum vſus contradicit iuri communi; vt potius abuſus,ſeù corruptela dici debeat.

SVMMARIA.

Verbis illis de vita, & honeſtate Clericorum, traditur Germanus intellectus num. 1.

Ad Clericorum ſtatum, quæ pertineant, numer. 2.

Clericis, maximè conuenit ſobrie viuere, numer. 3.

Ebrietas, quæ mala producat nu. 4.

Loth vicerunt vina, quem non vicit ſodoma num. 5.

Veritas vino attributa fuit ab antiquis, numer. 6.

Ebrietas ſit nè peccatum mortale, & quando num. 7.

Sobrietas quam maximè confert corporali ſaluti num. 8.

Continere debent, qui ſacris ſunt inſigniti ordinibus num. 9.

Sacerdotes Romani capram, tanquam libidinoſum animal abhorrebant nu. 10.

Lectio ſacrorum librorum, vt audiatur in Clericorum menſa maximopere conuenit, numer. 11.

Clerici prohibentur ingredi tabernas edendi gratia nu. 12.

Item ne ſordidiſſimum cauponem, aut tabernarium agant nu 13.

Clericis præcipitur, condecenti habitu vti, & qui is ſit nu. 14.

Honeſtam quoque, non ſuperfluam debent retinere ſuppellectilem nu. 15.

Arma deferre, neque poſſunt nu. 16.

Armorum vſus à iure communi vetitus, numer. 17.

Ea deferens, inter alias, quas patitur pœnas, ſpoliatur illis nu. 18.

Clerici verò à laicali familia reperti cum armis, ſpolientur ne ab illa nu. 19.

Ad incurrendas pœnas ſtatutas aduerſus illa portantes, an opus ſit, quod reperiantur cum illis num. 20.

Sbirruarijs an standum sit dicentibus, reperisse aliquem cum armis nu.21.

Armorum appellatione, quæ veniant, num. 22.

Quibus in casibus liceat portare arma, numero 23.

Episcopus concedere vtrum possit licentiam subditis deferendi arma? nu.24.

Vagina vtrum ne perdatur, si gemmis sit pretiosis ornata, cum in casibus non permissis deferuntur arma nu.25.

Familia laicalis, possit ne clericum armatum caperet nu.26.

Captum verò an saltem per viginti horas detinere queat nu.27.

Armorum inuentor, quis fuerit nu. 28.

Eorum nomen si largè sumatur complectitur omnium artium Instrumenta, idque multis auctoritatibus comprobatur nu. 29.

Balnea ingredi lauandi causa prohibentur, num. 30.

Venatio denegatur Clericis nu. 31.

Clericorum statum dedecet aleis ludere, numer. 32.

Clerici debent mores componere suos, numer. 33.

Compositio ista morum, in quibus consistat, numer. 34.

Periculosum est alicuius probitatem, aut improbitatem ex sermone iudicare, nu.35.

Oratio est animi vultus nu.36.

Clerici præsertim linguas suas, à mendacio cohibeant nu. 37.

Mendacium triplex nu. 38.

Mendacium, quod sit peccatum mortale, num. 39.

Adulatio maximè vitanda ab Ecclesiasticis; num. 40.

Adulationis potissima causa est, superiorum conniuentia, & delectatio nu.41.

Detractores esse, ijdem Clerici prohibentur, num. 42.

Clerici, ne cum perditis hominibus conuersentur, statuitur nu.43.

Prælati redarguuntur detinentes inhonestos familiares nu.44.

Mulierum cohabitationem, vitare debent Ecclesiastici nu. 45.

Pœna Clericorum fornicantium delibantur, num. 46.

Clerici notorij concubinarij, sint ne irregulares num.47.

Honestas, quanta olim desiderabatur in Clericis num.48.

De vita, & honestate Clericorum. Rubr. IV.

DAuidicus sermo Psalm.18. Bonitatem (inquiens) disciplinam, & scientiam doce me, aperuit mihi viam Rubricæ de scientia ordinandorum, anteponere præsentem titulum de vita, & honestate clericorum, qui titulus, tùm in Decretali Gregoriano, tùm in sexto decretalium; tùm denique in Clementinis ponitur; cumque per subscripta verba descripserunt Pontifices, scilicet, de vita, & honestate clericorum, idq; factum est, vt ipsa rubrica complecteretur, vitam, mores, honestatemque ipsorum Clericorum, cuius rubri-
1 cę verba si iunctim intelligere velimus, ea possumus interpretari de vita honesta, seu de honestate vitę Clericorum, iuxta expositionem Philippi Probi in suis commentarijs ad Ioannem Monachum in repetit. huius rubricæ in 6. lib. decretal. num. 17. versic. & possumus; quod si disiunctim, tunc quid propriè vita sit, subticeo, cum & ipsa multipliciter summatur, vt inibi explicat abunde, Probus, & Baldus in decretal. super eadem rubrica ista, sitque nunc satis referre interpretationem Luc. de Penn. in l. neque furiosi C. de dignitat. lib. 12. quod accipiatur pro actu viuendi irreprehensibiliter iusto, & recto; quamuis autem, secunda istius rubric. pars (nempè honestas) idem significare videatur, cum honestas sit, quasi honoris status, vt dicit Ioannes Andreas super eadem rubrica in sexto num. 1. versic. licet autem, & sic, quasi honoris statum seruans ex Bald. in dicta rubrica num. 8. tamen vita propriè ad interiorem animi virtutem pertinere videtur; honestas verò magis ad exteriorem conuersationem spectat, ex sententia Diui Thomæ 2. 2. quæst. 145. artic. 1. in tertio argumento, sed mihi summopere placet, huius rubricæ verba, coniunctim intelligere; Cicero enim libr. 2. offic. illis sic vtitur, inquiens, in officio colendo, sita est, vitæ honestas omnis, & in negligendo turpitudo: non tamen displicet, quod si diuisim intelligatur, ipsa tamen nomina promiscua esse, atque ita in hoc loco sumi, vt quicquid vitæ tribuitur, etiam honestati congruat, & è contra, vt optimè censuit Ioannes Andreas adducto versicul. licet autem.

Ad hanc igitur honestatem Clericorum per-
2 multa, & quasi innumerabilia sunt, quæ pertinent, cum ipsa à vertice capitis, vsque ad plantam pedis Clericorum requiratur, secundum Speculat. verba in titul. de vita, & honestate clericorum num. 9. eaque percurrendo, enumerat Ioan. Antonius de Nigris super extrauagantem Clement. VII. verbo honestè num. 1. quám extrauagantem ille posuit, post Capitula Regni, & sua Commentaria, super prædictis Capitulis. Ego verò aliqua tantum, &
3 vtiliora referre constitui; & primò ad hanc vitæ honestatem pertinet sobriè viuere; attendite namque, nè grauentur corpora vestra crapula, & ebrietate, eis præcipitur, Lucæ vigesimoquarto.

Fratres

Fratres ſobrij eſtote, & vigilate, dicitur 1. Petr. 5.
Sobrietas autem, primò in cibo, & potu conſiſtit,
cap.à crapula, hac rubrica, vbi Innocent. III. præ-
cepit, vt à crapula, & ebrietate, omnes clerici dili-
genter abſtineant; nam vinolentum Sacerdotem,
& Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet, in cap.
vinolentum 35.diſtinct.& ratio dari poteſt, tùm
illa, quæ ex ſacris Canonibus deſumitur, quia ven-
ter mero æſtuans, facilè deſpumat in libidinem, &
vbi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor, capit.
venter 35.diſtinct.ac Seneca epiſtol.24. nimirum
ſcribit, quod epulæ, & ebrietates cruditatem affe-
runt, neruorum torporem, ac tumorem, libidines;
pedum, manuum, & articulorum omnium deprа-
uationem; Cicero etiam 4. Academicarum ſic fa-
tur, nec vinolenti, quæ faciunt, eadem approba-
tione faciunt, qua ſobrij; multos præterea ſigne-
4 re peſſimos effectus conſtat ebrietatem ipſam
dum obuoluit memoriam, euacuat ſenſum, deni-
grat mentem, confundit intellectum, concitat li-
bidinem, inuoluit linguam, impedit ſermonem,
corrumpit ſanguinem, obtundit viſum, perturbat
venas, obturbat auditum, infirmat neruos, compri-
mit ſenſum, reſoluit viſcera, onerat cerebrum, de-
bilitat memoriã, aufert fortitudinem, excitat ſom-
num, obdurat animum, maculat corpus, & homi-
nem ſuo coinquinat vitio, ac ſine honore facit alie-
num, vt ex ſententia Galeni, inquit Lucas de Penna
in rubrica C.de legation.lib.10. verſ.è contra; Huc
pertinent verba illa, quod ebrietas, eſt temporis
amiſſio, voluntaria inſania, langor ignominioſus,
ſanæ mentis debilitatio, morum turpitudo, dede-
cus vitæ, honeſtatis infamia, & animæ corruptela,
quibus vtitur Diu. Auguſtin. de ſobrietate, & vir-
5 ginitate, hinc legimus, Loth, quem non vicit ſodo-
ma, viciſſe vina, & inebriatum eſſe, cap.ſexta die
§.legimus 35. diſtinct. & longioribus verbis expli-
co in rubric.de perſon.prohib.promou.cap.23. de
homicid.verſ.ebrius etiam nu. 108. Legimus præ-
tereà luxuriam campanam inuictum armis Anni-
balem illecebris ſuis complexam vincendum Ro-
mano militi tribuiſſe; illa enim vigilantiſſimum
Ducem, illa exercitum acerrimum dapibus largis,
abundanti vino, vnguentorum fragrantia, veneris
vſu, laſciuiore ad ſomnum, & delitias euocauit, vt
ſcribit Valerius Maximus lib.9. rubric. 1. de luxu-
ria cap.de Annibale, ſubiungens, his vitijs nihil fœ-
dius, nihil etiam magis obnoxium, quibus virtus
atteritur, victoriæ langueſcunt, ſopita gloria in in-
famiam conuertitur; animique pariter, & corpo-
ris vires expugnantur, adeò vt neſcias, ab hoſtibus
nè, an ab illis capi pernicioſius ſit habendum; in
hoc igitur vitiorum generali loquela, ipſe Valerius
complectitur ebrietatem, eique aſcribit prædicta;
nec mirum, cum ebrietas, animi ſucum tollat, &
quicquid in pectore conditum eſt, in apertum pro-
ferat, teſte Oratio, dicente.

Quid nõ ebrietas deſignat? operta recludit.

Atque etiam teſte Plinio lib.14.cap.22. aſſerente,
quod propter vina, ſecreta proferuntur, adeò vt ne-
que redituras per iugulum voces cõtineant; quàm
6 multis propterea ita interemptis; hinc ſubdit eue-
niſſe, quod vulgò veritas, vino attributa ſit, quam-
obrem non ab re paſſim, apud Auctores fuiſſe
vſurpatum adagium illud, in vino veritas, cuius
meminit Manutius in libr. adag. & apud Græcos,
extat illa ſententia prouerbialis, latinè interpretata,
quod in corde ſobrij, id in lingua ebrij, vt Plutar-
ch.de garr.refert, quod alijs demonſtrat verbis Se-
neca epiſt.84.inquiens, quod mero onerati, quem-
admodũ non retinent cibum, vino redundante, ita
nè ſecretum quidem, & quod ſuum eſt, & alienum
pariter effundunt, & mox alijs vtitur verbis; nem-
pè cum vis nimia vini poſſedit animum, quicquid
malè latebat emergit; idque tàm verum reputo,
quàm quod veriſſimum, atque ideò celebratur cu-
iuſdam Perſæ apophtegma, qui negauit tormentis
opus eſſe ad exquirendum verum, eò quia, vino
rectius eliciatur, quod confirmans Oratius in arte
Poetica, inquit.

Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero, quẽ perſpexiſſe laborent,
An ſit amicitia dignus.

Quamuis autem aſſuefactam ebrietatem, mor-
7 tale peccatum eſſe, non aſſuefactam verò dixerit
veniale peccatum, Lucas de Penna in l.1.verſ.cęte-
rum in medio C.de erogat.milit.annon. lib.12. at-
tamen ebrietas, per ſe loquendo, re vera peccatum
eſt mortale, quamuis aliquando ſit veniale, & quã-
doque etiam ſine aliquo peccato, inueniatur, vt ex
ſententia, & reſolutione Summiſtarum explicat
Sebaſtianus Medices in ſua Summa part. 2. titul. 7.
q.13. & Aſtaſan.triplici vtens diſtinctione lib.6.tit.
8.verſic.notandum par.2. Ex quibus nemo mirari
debet, cur ante omnia clericis vitetur ebrietas, om-
nium vitiorum fomes, ac nutrix cap.ante omnia
35.diſtinct.ac propterea ſancierunt iura clericis, nè
vltra tres cyathos bibant in cap.quando, el ſecondo
44.diſtinct.ita quòd ſi quartum, peccarent, ex Na-
uarr. cap.25. num.111. niſi tamen naturali impel-
lente appetitu, dicit Guttierez canonic. quæſtion.
lib.2. cap.4. num.53. quin & vinum cum aqua non
concretum, interdixit eis textus in eodem capit. à
crapula; idque adeò, quod ſi ita ſorberent, pecca-
rent, & quidem mortiferè, ex aliquorum ſenten-
tia, improbata tamen ab Angel.verbo clericus in
principio, vel ſaltem reſtricta ab eodem Guttierez
num.57.cum vinum minus potens eſſet, ac lenis ſa-
poris; Iſthæc omnia tùm animæ ſaluti conferunt,
8 tùm etiam corporis valetudini proſunt, vt ex ha-
ctenus ſcriptis apertè colligitur, auctoritateq; Sco-
læ Salerni, confirmatur in capit. 1. dicente, parce
mero, cenato parum; propterea etiam Auicenna
3.punct. doctr.2. cap.7. admonet; neminem, ita
replendum eſſe cibo, vt nihil loci, ſit reliquum, ſed
à menſa ſemper cum fame recedendum eſſe, tan-
tum enim vini, & potus adhibendum eſt, vt refi-
ciantur vires, non opprimantur, ex ſententia Plato-
nis in conuiu. fol.mihi 2.à tergo, & 175. in princi-
pio, ideoque abſtinentiam cibi, & vini prodeſſe,
ſcripſit idem Plato libr. 3. de Republica, & Plinius
ex auctoritate Aſclepiadis libr. 26. natural. hiſtor.
capit. 3. multoque vtiliſſimam eſſe in cibis tempe-
rantiam, aſſerit ipſemet Plinius in cap.5.libr.28. &
cap.53. libr.11. itemque Liuius libr.39. cart.1. So-
brietas namque, (vt ait Galenus) memoriam ſer-
uat, quæ, cuilibet Oratori perutilis eſt, & vt Cice-
ro lib.5.Rethoricorum proſequitur, acuit ſenſum,
decorat mentem, dirigit vultum, integrat pudo-

rem, mitigat vitia, vigorat faciem, elinit aures, exonerat cerebrum, explicat linguam, exprimit sermonem, nutrit medullas, confirmat sanguinem, purgat venas, constringit neruos, contemnit libidinem, retrahit somnum, propagat sanitatem, & hominem firmum, ac stabilem reddit; atque vt Diuus Hieronymus, summatim scribit ad Celanciam; omnibus omninò virtutibus abstinentia opitulatur, & refert Luc. de Penn. in rubr. de legation. lib. 10. C. vers. septimo, quod maximè euenit, si abstinentia in potu sit, præsertim vini, cuius moderata potio, licet plurimum conferat saluti, & ob id Paulus Apostolus, cum Timothei agnouit delectam esse virtutem omnem, illi consuluit, nè amplius aquam biberet, sed vinum; neque hoc simpliciter dixit, at quadam præhabita modificatione, non enim dixit tantummodo, vino vtere, sed vino modico vtere; nam vt scripsit Diuus Chrysostomus homil. 80. non ita terræ natura vexata, aquarum superabundantia continua dissoluitur, vt corporis vis mallescit, & diffluit, & exilis redditur, vini potu, continuò ingurgitata; omnes igitur, & maximè clerici, hanc fugiant intemperantiam, & superfluitatem, causasque illius; atque ideò præ cæteris caueant ipsi clerici ex symbolis (quę vulgus commessalia appellat) conuiuia celebrare cap. non oportet 44. distinct. symbolum enim, dicitur á Synod. quod est cont. & bolum, quod est morsellus, & sic coniunctim morsellum ponunt, scilicet portionem suam, quilibet ponit, ad commestionem faciendam, vt ait Archidiacon. dicto cap. non oportet num. 2. neque etiam delicatos cibos quærant, sæcularium denique conuiuia fugiant, ex D. Hieronymi dicto in epistola ad nepot. tom. 1. versatur

9 etiam hæc Clericorum sobrietas, circa continentiam, quam tenentur custodire á mulieribus, & etiam vxoribus, abstinendo, scilicet eas, non ducendo, vt copiosissimè scribo in rubric. de ætat. ordin. cap. 3. vers. sed hic potest quæri; quam sanctam legem, quisque sacris donatus ordinibus, non deberet serena fronte, totoque pectore obseruare; memoria repetens, Sacerdotes Romanos, castitatis auidos, omnia à castitate aliena odisse, atque ob id, ca-

10 pra abstinere voluisse, vt nè dum tangere, verùm, & nominare quidem liceret; capram, tanquam libidinosum animal abhorrentes, vt scripsit Plutarch. capit. 3. problem. & Plaza lib. 1. capit. 24. num. 6. quamuis orientalis Ecclesia, vxoratos ad ordines admittat cap. vt clericorum, & cap. clericis, hac rubrica cap. cum olim de cleric. coniugat. & Gregorij testimonium, id comprobat in lib. 1. epistol. 42. & Bellarmin. lib. de cleric. cap. 18. vers. non esse, volum. 2. quod si, vt tenentur sobrietatem seruabunt, occidentales clerici in cibo, potu, ac carnalibus desiderijs, profectò non eos tanget, quod Ecclesiast. 19. legitur vinum, & mulieres, apostatare faciunt sapientem.

Ad hanc vitæ honestatem Clericorum, spectat

11 etiam, vt sacra lectio semper in eorum mensa audiatur ex constitut. Eusebij Papæ canon. 4. in fine his verbis, recitetur (suppleas in conuiuijs clericorum) sacra lectio, subsequatur, viuæ vocis exortatio, vt non tantum corporali cibo, imò verbi spiritualis alimento conuiuantes, se refecto gratulentur, vt cibis honorificetur Deus per Iesum Christum Dominum Nostrum; atque alia fuit ratio, quæ impulit Concilium Tolentanum Tertium idem statuere, in hæc verba, pro reuerentia Dei, & Sacerdotum, vniuersa constituit Synodus, vt in omni Sacerdotali conuiuio, lectio diuinarum scripturarum misceatur; per hoc enim, & animæ ædificantur, & fabulæ non necessariæ prohibentur capit. pro reuerentia 44. distinct. tandemque idem statuit Concil. Trident. sess. 2.

Huc, tertiò pertinet, ne clerici edendi, aut biben-

12 di gratia tabernas ingrediantur, nisi iter facientes, illas petere cogantur, ex constitut. Concil. Carthaginens. Quarti in cap. clerici 44. distinct. & Concilij generalis in cap. penultim. hac rubrica, quorum decretum, ad quemlibet Clericum, etiam ad conuersos, extendit Concil. Laodicens. in capit. non oportet 44. distinct. sed proh dolor, quam parum seruant nostræ ætatis clerici, præsertim verò Romæ, vbi tabernæ frequentes sunt, atque aulici, etiam clerici; qui simul epulari volentes, in eas, se sæpè recipiunt, ac diuersantur in illis, in quos grauiter inuehitur Concil. Prouinc. Colonienf. rubrica de offic. priuat. ac public. cap. 25. & ait, quid si videret Ecclesia illa prisca, clericos nostri temporis tabernarios, tabernisque (quasi domos non haberent) noctu, diuque alligatos, quàm vehementer execraretur facinus.

Huc etiam spectat, vt nullus ex clero, sordidissi-

13 mum cauponem, aut tabernarium agat, ex decreto sextæ Synodi in hæc verba; nulli clerico liceat tabernam, aut ergasterium habere, si enim huiusmodi tabernam ingredi prohibetur, quanto magis alijs ministrare in ea? si quis verò ta'e quid fecerit, aut cesset, aut deponatur, cap. nulli 44. distinct. & clarioribus verbis constituit clement. prima hac rubrica, extendens ad clericos exercentes officium macellariorum; qui clerici talia ministrantes officia, præter iam dictam pœnam, peccatum committunt, Nauarr. in Summ. cap. 25. num. 111. vers. Clericus verò; & si tertiò moniti, minimè resipuerint, si clerici sunt coniugati, nullo clericali priuilegio gauderent; neque capit. si quis suadente 17. quæst. 4. sed si non coniugati, & habitum deferunt clericalem, in rebus tantum priuilegia amitterent, quod si, in laicali habitu incedunt, nec reale, nec personale retinerent, Angel. verbo clericus 8. nu. 7. & probat allegata clement. idque tùm maximè procederet hodie post Concil. ex his, quæ scribo in rubrica de priuileg. cleric. cap. secundò. An autem præfatæ clementin. pœna, afficiat clericos, non tantum exercentes officia nominata in ea, sed alia, dumtamen vilia, eisque prohibita, plures recenset opiniones, super eadem clementina, Zabarell. nu. 7. concludens cum glos. inibi, tenente negatiuam partem ob specificam expressionem, quam litera illa facit, de tabernarijs, & macellarijs; non tantum propter horrorem, qui in his duobus considerari potest, sed propter frequentiam, eò quod frequentius contingebat in ipsis peccare, & sequitur inibi Io. de Imol. nu. 14.

Ad honestatem vitæ clericorum spectat, vt ipsi

14 condecenti habitu vtantur, & sit, qui dignitati, professioni, atque ætati conueniat; non enim vestibus, aut calceamentis decorem quærere debent, sed eorum professionem, habitu, & incessu probare, cap. clericus

clericus 41. diſtinct. Nam quamuis habitus non faciat Monachum, attamen clericos oportet ſemper deferre veſtes, proprio ordini congruentes, vt per decentiam habitus extrinſeci, morum intrinſecam honeſtatem præferant Concil. Trident. cap.6. seſſ. 14. de reformat. & qui clerici ſe fulgidis, atque claris veſtibus ornarent, contra diſpoſitionem cap. 1. 21. quæſt. 4. vtique ſi ex officio metirentur omnia, atque recordarentur verba Prophetæ Soph. 1. Viſitabo ſuper eos, qui veſtiuntur veſte peregrina; ſanè hanc effugere indignationem peroptarent; quamuis autem, ſecundum gloſ. penultim. in clement. 1. hac rubric. prohibitum ſit clericis, veſtium certas formas deferre, non tamen (vt ipſamet gloſa affirmat, & Abb. in cap. tranſmiſſam poſt n.2. verſic. habitu de elect.) reperitur iure cautum eſſe eis, quem certum habitum præfixum; conceſſo enim, quod bipartitæ, variegatæ, atque coloratæ veſtes, rubei, crocei, viridiſque coloris, ſint eis interdictæ, vt ſcribit Plaza in epitom. delict. lib. 1. cap. 8. nu. 26. circa finem, & Abb. in allegat. cap. tranſmiſſam ſub nu. 2. Cappell. Tholoſ. deciſ. 253. quidam clericus nu. 2. & quod, qui bipartitis, aut coloratis operiretur, ſuſpenderetur ad ſex menſes, ſi beneficiarius eſſet, ſicuti etiam ſi non beneficiatus, ſed ſacro ordine inſignitus eſſet; nam is foret vtique inhabilis, in idem tempus ad beneficia, per clement. 2. de vita, & honeſtat. cleric. Nauarr. cap. 27. num. 157. verſ. decimotertio, & cap. 25. num. 111. verſ. clerici verò, Diaz. practic. crimin. canon. cap. 69. & clericus coniugatus, nec gaudeat priuilegio clericali, ſi interdum delinqués vinciatur, per allegatam deciſ. Tholoſ. non tamen ſequitur, certum habitum illis eſſe à ſacris canonibus aſſignatum, ſed Doctores arbitrati ſunt, eas, pro clericis cenſeri honeſtas veſtes, & clericales, quas Prouinciæ mos admittit, ac quæ Regionis communi vſu deferuntur, ex gloſa notabil. in cap. penult. verſ. deauratis de vita, & honeſtat. clericor. Aſtaſan. lib. 6. tit. 11. in princip. ne alias hyppocritæ videantur, & hanc concluſionem copiosè probat, Ioann. Anton. de Nigris ſuper extrauagant. clement. 7. in verbo habitum num. 17. cum ſequenti, quam extrauagant. ipſe poſuit poſt Capitula Regni; & confirmatur exemplo nepotis Diui Hieronymi, qui excepta vili tunica, & operimento pari, quo tecto tantum corpore frigus excluderet, nihil ſibi amplius reſeruauit, ipſius Prouinciæ morem gerens, nec munditijs, nec ſordibus, notabilis erat, vt ipſe Diu. Hieronym. in epitaph. nepot. ad Heliodorum ſcripſit; quod ſi pretioſæ forent, quas conſuetudo concederet, nè clericalis vileſceret auctoritas, eas ſanè induere poſſet, per gloſ. in cap. 1. 21. quæſt. 4. vt conforment ſe moribus eorum, inter quos viuunt, ex gloſ. in Summ. 21. quæſt. 4. Quare nequaquam diceretur clericus prohibitas veſtes gerere, ſi iuxta Regionis conſuetudinem, vſum, & morem, veſtitus incederet, vt probat Alexand. conſ. 149. in cauſa inquiſitionis nu. 12. lib. 6. gloſ. 1. in cap. ſi quis virorum 30. diſtinct. ac cæteris ſuſius Couarru. practicar. quæſtion. cap. 31. num. 7. verſ. quarto, idque etiam ſi ſericias deferret, ea in Prouincia, vbi conſuetudo permitteret, vt Abb. firmat in cap. clerici el ſecondo nu. 18. de vita, & honeſtat. clericor. ſubdens illud certiſſimum eſſe; Clericorum habitum à laicalibus veſtibus differre debere; demúm vt concludam, is clericus diceretur congruenti habitu vti, qui decentis longitudinis, & coloris vnicuique ordini conceſſi indueret veſtimento, vt ex Henrico collegi in Summ. theolog. moral. lib. 10. capit. 11. §. 1. Talares enim debere clericos deferre veſtes, dicitur in cap. penult. 23. diſtinct. atque ideò deferens veſtes vſque Genua, non diceretur in habitu clericali incedere, eò quod prohibentur clerici, tam breues portare, vt inquit Guid. Papæ quæſt. 138. in camera poſt nu. 1. his adde, quæ vtiliter in hac re annotauit Viuald. ſuper bulla Sixti V. de habitu, & tonſura, per clericos deferendis, ex cauſa tamen peregrinationis, ſiuè timoris, neceſſitatis, alteriuſuè conſimilis, & honeſtæ, non tantum ipſis clericis liceret, non talares deferre veſtes; verùm etiam transformare, & habitum aſſumere laicalem, Aſtaſan. lib. 6. tit. 11. in fine, Clement. final. vbi gloſ. Imol. & cęteri Doctores de vita, & honeſtat. clericor. & Cappell. Tholoſ. deciſ. 104. Clerici tamen coniugati, quibus debeant veſtiri indumentis, ſi priuilegio clericali vti voluerint ſcribo in rubrica de priuileg. clericorum cap. 2. num. .

Huc etiam tendit, vt clerici honeſtam ſuppelle-
15 ctilem habeant, vt optimè viſum eſt admodum pijs Patribus Concilij Carthagin. Quarti cap. 15. & refertur in cap. Epiſcopus 41. diſtinct. huius etiam Concilij Patrum exemplò, placuit Concilij Tridentini Patribus præcipere in cap. 1. ſeſſ. 25. de reformat. vt nedum Epiſcopi modeſta ſuppellectili, & menſa, ac frugali victu contenti ſint; verùm etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eius domo caueant, ne quid appareat, quod à ſancto hoc inſtituto ſit alienum, quodque non ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præſeferat; quod ſi in arido præceptum eſt, quid in viridi dicendum? ſi enim Epiſcopis ita Canones iubent, quibus optimus eſt modus, decus ipſum ſeruandi, atque adeò magis lautam, ac magnificam habendi ſuppellectilem; quid igitur modo liceat inferioribus clericis, vnuſquiſque capere poterit, atque prætereà intelligere præfati canonis ſanctionem, non prohibere, quin beneficiarius aliquis, ampliorem, ac ſplendidiorem valeat retinere familiam, lautioremque menſam, prætioſioremque, ſplendidioremque ſuppellectilem, quam alter poſſit, ſed ei licere pro diuerſitate beneficiorum, reddituum, & aliarum circumſtantiarum, iam dicta agere, etiam poſt dictum canonem, vt dixit Menoch. de arbitrar. Iudicum caſu 520. nu. 13. centur. 6. quamuis enim Iudicis arbitrio ſint æſtimanda alimenta, quæ clericus ex bonis Eccleſiaſticis recipere poteſt, ex Molina de iuſtitia, & iure diſputat. 145. verſic. his ita conſtitutis, atque itidem dicendum ſit de veſtimentis, apparatuque domus, qnia ad hominum ſuſtentationem neceſſaria ſunt, alimentorumque nomine continentur ex Menoch. de præſumptionibus libr. 4. præſumption. 157. num. 13. tamen certiſſimi iuris eſt, arbitrium iſtud qualitate beneficij, quantitateque reddituum inniti debere, ob quæ permiſſum eſt beneficiario plus, vel minus in ſuam ſuſtentationem expendere, maioremque familiam retinere, ſumptuſque facere, ex ſententia eiuſdem Molinæ indicato loco, quem ſequitur Menoch. in adducto caſu num. 10. & ante omnes

prædi-

prædictos, dixerat Sot. in lib. 10. de Iustit. & Iure, quæst. 4. artic. 3. conclus. 6. in 4. ratione, vers. qua propter. quæ autem dicatur modesta suppellex, & frugalis victus, & mediocris familia, iudicis arbitrio relinquit Molina citata quæst. 145. vers. secundum est, vbi complura in hac re accuratè edisserit, & comendat Menoch. dicto casu 520. num. 14.

Textus in cap. clerici, el primo sub Rubr. ista, de vita, & honestate Cleric. præcipiens, excommu-
16 nicatione deuinciendos esse clericos arma deferentes, expressè insinuat, ad hanc vitæ honestatem quoque pertinere, nè ipsi clerici armati incedant; quod & veritate niti, & Iustitia, non ambigitur;
17 præsertim quod Ius commune generatim prohibet armorum vsum: sicuti ex Rubr. & nigro desumitur, tituli, vt armorum vsus inscio Principe interdictus sit in lib. 11. Codic. & auth. de armis collat. 6. asseritque glosa in Rubr. C. de Fabricens. lib. 11. Corneus cons. 20. & videtur nu. 4. vol. 3. Plaza in Epitome delict. lib. 1. cap. 8. nu. 1. Socein. Reg. 30. septem adnectens restrictiones, & plenius Duena Reg. 15. arma portare, Afflict. in constitut. intentionis nostræ num. 6. tangit Viuius decis. 287. Angel. nu. 3. Arnon. cautel. 2. & latè Barbat. in tract. de præst. Cardin. part. 2. cap. 50. idque adeo fulcitur veritate, quòd neque consuetudo immemorabilis prodest ambientibus, illa deferre, ex notatis per Crauett. consil. 314. & Roland. à Valle consil. 3. quod nobilibus num. 36. vol. 2. licet reluctetur Albert. Brunus cons. 207. circa proclama lib. 2. Consiliorum feudalium, soli enim Principi, cum armis esse licet, idque propterea de Regalibus esse probat Menoch. cons. 298. lib. 3. & tractat. de arbitr. Iudic. lib. 2. casu 394. num. 24. quamuis alij, etiam cæteris nobilibus, fas esse contendant, de Iure, cuius rei veritatem inquirit Tiraq. in tract. de nobilib. cap. 20. à num. 69. Si igitur laicis quoque interdicta est, illorum delatio, conuenientius quidem, eisdem clericis, vetita, censeri debet, quorum arma sunt, lachrymæ, & orationes cap. conuenientior, iuncto cap. armabit 23. quæst. 4.

Qua constituta conclusione, haùd ignorandum
18 est, præter pœnas à lege, vel statutis comminatas aduersus portantes arma, incurri in alteram, scilicet, vt illis spolientur, ita Bart. & Alex. scripserunt in l. 1. ff. ad legem Iuliam de vi publica glosa, & Bal. in cap. 1. §. si quis rusticus, de pace tenend. in vsib. feud. Ias. in §. ex Maleficijs num. 81. instit. de action. Plaza indicato cap. nu. 22. & Ioan. Anton. de Nigris in cap. Regni, vt inter subiectos num. 36. &
19 propterea, si à laicis Ministris reperiatur clericus armatus, sit nè armis spoliandus ab illis, dubitatum plerumque fuit, & communior sententia probat affirmatiuam partem, quam præcæteris amplexantur Cassan. Couar. Plaza. Clar. Nauar. & alij, mox citandi; atque Iacob. Graff. lib. 4. decis. aurear. cap. 19. num. 158. nullam tamen addunt rationem, vel auctoritatem, si rectè attendantur eorum verba, nisi tantum Regionum vsum; id enim præportant verba citati Plazæ indicato cap. post num. 25. ex vsu enim ita fieri in Gallia testatur Cassan. in consuet. Burgund. Rubr. 1. §. 5. versic. Archidiaconus num. 79. (quinimo cognoscit Rex, eiusque Curia in eo Regno, etiam de delicto eiusmodi delationis armorum contra clericos, eosque punit. teste Gulielmo de Benedictis in Repetit. cap. Raynuouis, vers. & vxorem nomine Adelisiam nu. 436. de testam.) Apud Hispanos verò, testis est Couar. lib. 2. variar. resolut. cap. 20. ad finem; nec non apud Mediolanenses, præter ipsum Cassaneum, affirmat Iulius Clar. §. fin. quæst. 36. nu. 22. & in Regno Neapolitano manauit lex Regia, sanciens in eo casu tantum, in quo trina monitio Episcopalis præcessit, vt nullus clericus portet arma prohibita, iuxta Pragmat. 6. de Clericis, sed vsus iste vbi viget, non equidem prodijt ex Iuris dispositione, aut quod in pœnam Clericorum cum illis inuentorum ab apparitoribus introductus fuerit, at potius, quia clerici ita reperti iusteque propterea capti à Sbirruarijs, debentibus rectò itinere ad Ecclesiasticos superiores illos ducere, libenti animo, eis relaxant arma, ob spem præsertim quam habent, sequenti die pauca pecunia redimendi; vt notat Nauar. cons. 27. Præfectus vigilum, sub Rubr. de sent. excom. in nouis, quo quidem casu dubitatur inibi à Nauarro, si incurrerint in excommunicationem latam in cap. si quis suadente 16. quæst. 4. & respondet negatiuè; quamobrem iustè iterum dubitat si peccatum saltem commiserint, sed eos peccare existimat, maximè si eó animo principaliter caperent, vt eorum arma haberent; qui præterea adiungit illa non teneri restituere antequam fuerint ad id condemnati; ideo quærit etiam, á quo sint Iudice condemnandi, Ecclesiastico, vel sæculari; & post multa concludit à laicali tantum Iudice, si clerici sæcularis arma abstulerunt; quod si regularis, ab Ecclesiastico: ob eam rationem, quia bona omnia ipsius, sunt Ecclesiastica, ita quod sacrilegium commisissent argument. cap. qui prædia 12. quæst. 2. aduertendum tamen Nauarrum verba facere in eo casu, in quo Clerici reperti armati, spontè obtul. runt Alguzerijs arma, nè ipsos ducerent ad præsulem. quando denegatur eis repetitio á Iure. illius rei turpiter datæ, & accept. quare si illi abstulissent, maximè si Clericos non duxissent ad Præsules, tunc eorum factum non videtur comprehensum sub Nauar. consultatione, at potius in contraria, per argumenmm à contrario sensu, atque illius intentionem desumptam, ex verbis inibi scriptis, & alijs expressioribus positis per eumdem in Manual. cap. 27. sub num. 70. quare ab hac sententia prorsus discedo ex prædictis, nec non ex notatis per Martam in tract. de Iurisdict. par. 4. centuria prima, casu 7. per totum, & speciatim à num. 20. vbi omninò defendit, non eos posse talia arma auferre clericis, at ipsos propterea deuinciri excommunicatione prolata in bulla Cœnæ Domini, concludit; Rationique etiam respondet relatæ per Salzed. in additio. ad praxim Diazæ cap. 55. versic. quamuis ab hac opinione; aitque, hanc esse rem continentem factum, quia respicit nudum ministerium, sine cognitione Iurisdictionis, & propterea credit Salzedus ipse expleri posse á Laico: Namque tunc factum respiceret Martha replicat, quando clericus reperiretur in flagranti crimine, nempè in actu perpetrandi aliquod delictum, cum verò solum deferret arma, quia multis in casibus, ea portare queit, ex notatis per Soccin. adducta Regul. 30. vers. sexto fallit, & Butrium in cap. clerici de vita, & honestat. cleric. vtique

vtique caderet cognitio, an ille ſit de prædictis caſibus, & propterea non eſſet nudum miniſterium facti, ſed iuriſdictionis adminiſtratio, quæ laicis prohibetur in Eccleſiaſticos, & hanc ſententiam meam, reperi quoque amplexatum eſſe Vgolinum, licet nulla addita ratione in tractatu de poteſtate Epiſcopi cap. 13. §. 12. num. 3. In hoc autem Regno iſthæc difficultas ceſſat, ob eaſdem Regias Sanctiones, prohibentes, & canonum ſanctionibus inhærentes, & videre licet in adducta pragmat. 6. quin etiam altera quæſtio expedita cernitur, nè puniantur clerici pœnis comminatis in laicalibus edictis aduerſus clericos iuſta Conſtitut. de perſonis clericorum vbi ſoll. num. 4. & Rouit. in pragmat. 1. de armis non illepide notant.

20 Vtautem, quis incidat in pœnam ſtatutam in deferentes arma, vtrum nè oporteat, quod fuerit repertus cum armis; an verò ea aſportaſſe ſatis ſit probare, controuerti ſæpè ſæpius vidi; & verior ſententia eſt, capi cum illis oportere, quam tuetur Bart. in l. ſi Barſatorem num. 1. C. de fideiuſſ. Hippol. de Marſill. in pract. crim. §. pro complemento nu. 24. Iul. Clar. in §. fin. quæſt. 82. ſtatuto 6. num. 1. Amod. de Ponte de Syndic. nu. 90. Bertazzol. conſ. crimin. 461. abſoluendus num. 11. vol. 2. & alij mille; ita quod, hanc Bart. ſententiam inſequi communiter Doctores aſſeuerat Nicol. Bellon. conſ. 49. Reſolui num. 4. atque ita communiter teneri affirmat Alex. in l. 1. nu. 77. ff. de acquir. poſſeſſ. Cepoll. in l. ſi fugitiui nu. 81. C. de ſeruis fugit. & in Praxi obſeruari referunt citati Amodeus, & Marſil. & ipſoque pluries deciſum fuiſſe memini, cum caſus contigiſſet, & propterea ſit omnis dubietas reijcienda, & ab iſta reſolutione, tanquàm veriori, magis communi, vſuque continuò comprobata, nullatenus recedendum eſſe, innuat Clarus in loco ſuperius memorato.

Non tamen è mea fugiunt memoria, complures reſtrictiones, iam dictæ concluſioni traditæ per Soccin. indicata Regula 30. quibus aliam adijcio ex iure Regni, contra deferentes arma, per Ciuitatem Neapolitanam, vt hic veniat plectendus pœna deferentium arma ſtatim quod illa detuliſſe conuincatur, per adductam Pragmaticam primam.

Similiter, & ille puniatur, qui etiam extra hanc Ciuitatem in actu fugæ, dum ipſum familia inſequeretur fuerit viſus deijcere arma in terra, aút etiam poſt capturam, in actu perquiſitionis, aút alteri ſecretim ſubminiſtrare conatus ſit, & alij intellexerint, nihilominus, & perſpexerint, ex notatis per Corneum conſ. 20. lib. 3. per totum, ſi perpenſe eius verba attendantur, quamuis in ſpecifico caſu, illius ſtatuti reſponderit contrarium.

21 Verum ſtandum nec nè ſit Miniſtrorum aſſertioni, quod aliquem repererint cum telo, aut alio quouis armorum genere? & Bar. in l. Diuus poſt num. 8. C. de cuſtod. reorum, reſpondet affirmatiuè, pariterque Afflict. in conſtitut. fidelium, ſub num. 9. Clarus in §. fin. quæſt. 7. poſt num. 3. Baiard. ad eundem clarum quæſt. 8. num. 8. vbi alios cumulat, in hanc ſententiam, & Farin. quæſt. 56. poſt num. 379. At præſes meritiſſimus de Franchis, exiſtimat illorum dictis fidem adhibendam, tantum quò ad torturam inferendam, non autem ad ſententiam condemnatoriam proferendam, fretus doctrina Andreæ Iſernienſis, atque Afflicti in conſtitut. Regni, humanitate, qui non vtique verba faciunt de miniſtris teſtificantibus repeririſſe aliquem cum armis, ſed repeririſſe in flagranti crimine; quo caſu, quia præter delationem, delinquit, cum armis ipſis, non mirum ſi ſtandum eſſe inquiunt; & propterea ex eorum ſententia, in validiori illo caſu; fortaſſe non eſt inferendum ad ſolam armorum aſportationem; quamquam ob auctoritatem illius viri eximij; necnon Regij Conſilij decidentis, credendum eſſe dictis Miniſtris, relinquo cogitandum; maximè quod præfata deciſio loquitur de portante tormentum paruum, qui mortis pœna punitur, ex Regni lege; & propterea non ſumus in leuibus, at potius in grauibus, in quibus non omninò credendum illis eſſe, ſcilicet ad pœnam inferendam, complures ex relatis auctoribus arbitrati ſunt, qui iam dictæ, & genericæ deciſioni aduerſari videntur, ac præ cæteris Farin. indicato loco, & rurſus quæſt. 21. num. 157. vol. 1. & tangit quæſt. 108. num. 150. vol. 3. cęterum Berroarijs quando credendum ſit, loquitur Maſcard. concluſ. 189. incipiente, Berroarij vol. 1.

22 Armorum autem appellatione, bellica tantum venire, certum eſt; Eaque duplicia eſſe docet Cicero in orat. pro Cœlio, inquiens; Arma, alia ad tegendum, alia ad nocendum, & tunc quæ continentur, ex Iuris diſpoſitione ſub hoc nomine, explicant textus, & gloſ. in l. armorum ff. de verbor. ſignific. textus, & gloſa in l. 3. §. armis ff. de vi, & vi, armat. textus in l. armatos ff. ad l. Iuliam de vi publ. textus. & Doct. in §. armorum inſtit. de interd. gloſ. in §. ius autem, verſ. Palam, in auth. de armis gloſ. in cap. ſi perfodiens de homicid. in cap. ita quorundam, in verbo ferrum de Iudæis, in clem. nè in Agro, verſ. arma de ſtat. Monach. in cap. clerici 23. quæſt. 8. Bar. in l. 1. §. occiſorum ff. ad Senatus Conſ. Syllan. ex quorum dictis, illud præſertim ſeligitur, illorum appellatione compræhendi lapides, & fuſtes, idque veritate niti, poſt percuſſionem, & non antea: ita quippè dicit gloſa citata, in ipſa clem. nè in agro, eamque notabilem eſſe aſſeuerat Hippol. de Marſil. in ſua praxi crim. §. Pro complemento num. 14. attamen contradicunt alij multi, & quorum validior reputanda ſit de Iure communi opinio, non curo inquirere, ob legem Regni, cuius diſpoſitione haúd venire lapides, & fuſtes, certum eſt; deſumiturque ex Conſtitut. intentionis noſtræ, ſuper qua notant Regnicolæ, & Ioan. Anton. de Nigris in cap. Regni, qui cum Ronca, num. 4. quinimmò ex vniuerſali conſuetudine, vſuque verborum non venire, in generali bannimento ſaxa, atque cultellos dicit Clarus quæſt. 82. verſic. ſtatutum 6. num. 4. & 5. immò etiam attenta iuris communis ſanctione, in materia tamen pœnali, & ſtricta, ea tantum ad nocendum ſuapte natura parata, compræhendi, dicit Marſil. indicato loco, & Cepoll. in l. armorum, & illic Alciat. & Rebuff. ff. de verbor. ſignif. & ſub his non venire cultellos ad aptandos calamos, aút panem incidendum, dixit gloſa antepenult. in auth. de armis, quam non alibi in Iure reperiri ſcripſit Angel in l. ſi pignora, §. ſtreni ff. de furtis, & tanquàm ſingularem commendat Ioan. de Anan. in cap. lator ſub num. 1. de homicid.

&

& post alios Felyn. in cap. ita quorumdam sub num. 2. de Iudæis.

23 Sunt tamen multi casus in quibus licet cuiquam incedere armato, quos memorat præfatus Soccinus indicata Regula 30. sub lit. A. quorum duos recensebo, vti frequentiores; alterum quippè procedere in illo memoro, qui viæ se committit, atque è ciuitate egreditur, & ad aliena loca se conferre intendit, quin etiam si ad Villam eat, dicit notabiliter Nicol. de Neapol. in l.vltima C.de proximis sacrorum scriniorum lib. 12. quem sequitur Barbat. in tractat. de præst. Cardin. quæst. vltim. 2. par. col. 1. & Soccin. adducta Regula limitat. 2. nec non Andreas in cap. 1. §. si quis de pace tenenda, in vsib. feud. quod specialiter militare in clericis suadet glosa in cap. clerici, el 1. de vit. & honest. cleric.

Alterum est, in eo, qui portat arma ligata, posse enim scribunt Doctor. per textum in cap. 1. §. mercator de pace tenend. in vsib. feud. notatque in indiuiduo Bald. in §. si quis rusticus, eiusdem capitis primi, & Cotta sing. incipiente armorum, prope finem, atque ita passim fieri in Ciuitate Neapolitana, non me latet, prout, & in alia Venetiæ, testatur præcitatus Baldus.

In hac specie armorum mihi euenit casus, non contemnendus, cum quidam Sacerdos odio prosequeretur ab aliquibus, imò propter factiones existentes, in terra Rochettæ, inter Ciues illius vtrum

24 licuisset meo Vicario concedere facultatem dicto Sacerdoti deferendi arma; & iustè facere potuerit, ita quod reprehendi non meruerit à me ipso, atque ab alijs superioribus Ecclesiasticis? & acquieui doctrinæ Bald. per ipsum Vicarium citatæ in Rubr. C. qui admitti sub num. 1. tu autem vide Soccin. in vers. vltimo, dictæ Regulæ trigesimæ, atque Andr. Siculum relatum, & commendatum à Cotta indicato memorali; item clem. nè in agro de stat. Monac. & glos. in cap. duo sunt genera 12. quæst. 2. quam sequitur Abb. in cap. clerici de vit. & honest. cleric. quin, & Vgolin. in tract. de potest. Episcopi cap. 13. §. 12. vers. secundo excipitur sub nu. 1. & Riccium Collectan. 1130. par. 4. per decis. 26. Viuij, qui de Religiosis fatur post num. 8.

25 Sed cum deferens arma, posset illis spoliari à ministris, eum capientibus, an etiam vaginam auro gemmisque prætiosis ornatam, perderet? Affirmat Afflict. in dicto §. si quis rusticus num. 11. & Rouit. in citata Pragmatica 6. de Cleric. & Diacon. saluat.

26 Ex his occasionem nactus, perscrutabor, valeat nè potestas laicalis, aut eius familia capere clericum repertum cum armis, aut delinquere paratum? & licèt varia fuerit super inde responsio Doctorum, ipse tamen libentius subscribo affirmatiuæ in his duobus casibus; sed post patratum delictum licet annuat Abb. si de fuga suspectus sit, alii nihilominus reluctantur, opinantes nequire, nisi Ecclesiastici Superioris antecedat auctoritas: quæ omnia perpensè considerat Decius in eodem cap. cum non ab homine à numero mihi 34. & Farinacc. citata quæst. 8. à num. 116. extatque adhuc celeberrimus canon in cap. vt famæ §. laici de sent. excom. qui tametsi, laicis simpliciter inhibeat, nè Ecclesiasticos capere audeant, præterquam si proprij Præsulis mandatum præcedat; attamen assentoir communiori sententiæ, in primis duobus casibus; tenentur tamen, tàm in illis, quam in nouissimo casu, & quotiescumque licitè capiunt, illicò, ac rectò tramite carceratos ipsos ducere ad illius superiorem Ecclesiasticum, per Bar. in l. si quis in seruitute num. 2. ff. de furtis Bald. in cap. 1. §. si quis, de pace iuram. firmat. in l. si qua per calumniam num. 6. C. de Episcop. & cleric. Dec. post alios adducto cap. num. 41. & Abb. num. 15. Nauarr. citato cons. 27. de sentent. excom. in nouis, & Viuium communis opinione. Verbo Iudex laicus, seù eius familia; Qui ita fatur; familia laicalis potest capere clericum deprænhensum in crimine vel rixa; sed non potest illum detinere, immò statim tenetur Iudici competenti Ecclesiastico præsentare, vt sentiunt omnes Canonistæ communiter in cap. cum non ab nomine de Iudic. Et referunt moderni inibi. Resolutio autem illa ab aliquibus tradita, vt valeat

27 laicalis potestas, detinere illos spatio viginti horarum, vnde prodierit, reperire non valeo. Non enim à Iure, quippè quòd, illo attento, apparet contrarium verius, scilicet in dicto crpite, vt famæ. Neque prætere à glosa aliqua; quamuis autem Stephanus Aufrerius, in tractat. de potest. secular. in Ecclesiast. Fallent. 12. versic. quarto in clerico, sub num. 14. adducat glosam ad eam comprobandam sententiam in cap. cum non ab homine de Iudic. ipsa re vera, nullum scribit verbum de detentione ista per viginti horas; Alij fulciuntur glos. in l. capite quinto ff. ad legem Iuliam de adulter. quæ loquitur iuxta textum illum, de adultero, qui textus patitur retineri adulterum ab adulteræ viro repertum in eo actu, vt reliqui interea ipsum videant, testimoniumque proferant deinde, aduersus illum, quem conuincant de adulterio: Quare ipse in ea sum sententia, vt capientes debeant his casibus statim, nullaque mora postposita illos tradere, & consignare Ecclesiastico Iudici; nisi impossibile foret, ad eum recto itinere accedere; quia tunc seculares Iudices, & ministros reliquos, ab excommunicatione eximerem, si omni prorsus semota fictione, atque excusatione, quam citius fieri posset, consignarent, per notata à Farinacc. quæst. 8. num. 118. alioqui non effugiant censuram si cum potuissent incontinenti ducere, vel dare; vinculis, etiam breui temporis intestitio mancipassent.

28 Horum autem omnium armorum inuentor, quis fuerit, non erit silentio inuoluendum, & Tobalchaim fuisse reperi, apud Gulielm. de Benedictis, (si illi id asseueranti, erit adhibenda fides,) in cap. Raynutius, in verbo mortuo itaque testatore num. 16. & scribit etiam Petr. Foller. in Pragmatica de ictu scoppiti num. 11.

29 Cum vero armorum appellatio, largo sumpto vocabulo desumitur, certè non tantum bellica, verum omnium artium instrumenta contineri, certum est; Namque rusticorum arma vocamus, rastra, ligones, & reliqua huiusmodi, Auctore Virgilio, secundo Georg. his verbis.

Dicendum, & quæ sint duris agrestibus arma;

Quin etiam, Nautarum, & pistorum instrumenta, arma appellari nos instruit idem Virgilius in lib. 5. Eneidos, inquiens

Colligere arma iubet, validisq; incumbere remis.

ita quoque, nen ignoramus, arma coquinaria es-

se,

ſe, lebetem, patellam, tripum, & ollam: teſte Plauto aſſerente; quam eleganter inſtructum coquinarijs armis, ex cuius prætereà verbis, alibi poſitis, conſtat, quam clarè, quod ſtudioſorum arma, ſunt, ſtylus, pugillares, & libri; ait enim, cuius arma erant, non venabulum, ac lancea, ſed ſtylus, & pugillares; Demumque clericorum arma eſſe, lachrymas, & orationes, non nè antea dixi? per textum in cap. conueniẽtior, & cap. arma bit 23. quæſtio. 4. Quinimò arma nonnunquam capi pro bello ipſo, & togam pro pace; vulgatum illud, & omnium ore prolatum, inſinuat adagium. Cedant arma togæ, quod verò fraudes quoque, & conſilia, dicantur arma, præportant illa Maronis verba, in lib. 2. Aeneidos.

Et quærere conſcius arma.

30 Honeſtati prætereà conuenit Clericorum, Balnea lauandi gratia minimè ingredi, præterquam in caſu neceſſitatis cap. omnis iuncta gloſa final. 24. quæſt. 1. cap. peruenit de conſecrat. diſtinct. 3. quod vtique peſſimè obſeruant huius temporis clerici, qui non recogitantes, quæ ſuam ipſorum decent honeſtatem, balneum domi ſuæ calefieri haud iubent, at publica ſæpiſſimè, & ſemper adeunt.

31 Ad honeſtatem clericorum ſpectat, nequaquam venari, cum id ſit eis vetitum toto titulo de cleric. venat. & cap. qui venatoribus 86. diſtinct. etiam in minoribus tantum conſtitutis ordinibus, ex doctrina Anan. in cap. 1. in fine de cleric. venat. quamuis Anton. de Butr. inibi contra ſentiat; eſſent tamen pro ſuperioris arbitrio puniendi ex reſolutione Hoſtienſ. Ioan. Andr. & Henrich. in eodem cap. 1. Hoſtienſ. in Summ. allegat. tit. §. final. & Diaza praxi crimin. canon. cap. 61. animi verò gratia, aut cuiuſpiam cupidinis cauſa, vel victum ſibi comparandi ſtudio, minimè eis prohiberetur venatio, nec indecora quidem eſſet, non tamen frequens, ſed quam rariſſima, vt concludit Abb. in eodem cap. 1. in fine, Archidiacon. in cap. qui venatoribus num. 2. diſtinct. 86. Maximè ſi ſit venatio, cum laqueribus, retibus, & ſimilibus, ſine ſtrepitu, ſine canibus, aut clamore, quæ conceditur clericis, Zabarell. clement. ne in agro §. porrò num. 3. de ſtatu Monachor. Anan. in rubrica de cleric. venat. num. 2. Præpoſit. in cap. 1. num. diſtinct. 34. & Ioan. de Platea in l. Senatoribus C. de excuſſ. muner. lib. 10. ſed non omittenda eſt, additio ad Abb. in dicto cap. 1. hanc venationem concedi clericis, dummodò frequenter non inſiſtant; illam verò cum canibus rariſſime, atque oblectationis cauſa permiſſam, & in dubio delectationis gratia, & recreationis cauſa fieri, ſit præſumendum, interpretatur, & tuentur prætereà Alexand. conſ. 72. inſpecto num. 13. volum. 1. Cardinal. in citato cap. qui venatoribus, Felyn. in cap. final. num. 11. de præſumptionib. Menoch. conſ. 221. nulla certè eſt ratio num. 51. volum. 3. Anan. in cap. 1. num. de cleric. venat. & Lucas de Penn. in adducta l. Senatoribus C. de excuſſ. muner. lib. 10. Piſcari verò ſæper permittitur cap. Eſau 86. diſt. vbi gloſ. final. duas refert diuerſitatis rationes, quare venatio prohibeatur clericis; piſcatio verò permittatur, ſed mihi arridet ratio recitata in eodem cap. Eſau, quia penitus non inuenimus in ſcripturis ſanctis, ſanctum aliquem venatorem, ſed piſcatores inuenimus multos ſanctos: ideò illos imitabimur, ſi piſcatores erimus, eorumque vitam ſequemur; Alia plura de clericis venatoribus tango in rubrica de perſon. prohib. promou. cap. 23. num. 39. 41. & alijs, necnon Hieronym. Schurfius conſ. 1. à num. 6. centur. 3. qui ſub num. 6. arbitratur, iure Diuino prohiberi Miniſtris altaris, venationem.

32 Clericorum ſtatum dedecet aleis ludere, iiſdemque intereſſe ludis, aut illorum eſſe participes cap. clerici officia hoc tit. cap. Epiſcopus 35. diſtinct. §. interdicimus in authent. de ſanct. Epiſcop. ita nec ad taxillos, eodem cap. clerici, & latè Detius conſ. 115. num. 1. & 3. quinimo prohibentur, etiam gratis, ad hos ludere ludos, ex Gloſ. in dicta auth. & §. interdicimus, ſequiturque Ioann. Faber in rubrica C. de ſanctiſſ. Epiſcop. num. 14. ſed Tolet. in inſtruct. Sacerdot. lib. 5. cap. 27. poſt nu. 5. arbitratur hos ludos non adeò eſſe prohibitos, quin ipſis clericis liceat ob recreationem, & cum ſumma parua eſt, ſed rariſſime, & Menoch. conſ. 221. nulla certè eſt ratio num. 49. volum. 3. qui prætereà videtur aſſerere, vt conſtare debeat, ſi lucri cauſa luſerit, alias præſumatur recreationis gratia feciſſe. Pœnam tamen Clerici aleatoris, eam eſſe iudicauit, Rota, vt beneficio cenſeatur indignus, & collatio facta publico luſori nulla ſit, occulto verò, veniat irritanda, vt atteſtatur Aldobrand. in deciſ. 426. nu. 2. par. 1. qui poſteà ad ſummi Pontificatus apicem euectus Clement. VIII. nomen aſſumpſit, vir quidem adprime doctus, ac ne dum purpura, ſed ſanctitate fulgens, quique vtrumque tempus, & bellorum (teſte Ferraria capta,) & pacis, iuſte, pie, recteque ſe geſſit; adeò quod ipſum iuſtitiæ vindicem, orbis appellat, & Religionis amantem; Huiuſmodi verò conſimiles luſores, ſi publici ſint, etiam antequam fuerint de delicto moniti, non erunt admittendi ad ordines, neque ad obtinenda beneficia, ex gloſa in adducto cap. clerici verſic. ad aleas; vt autem priuentur obtemptis antequam luſores effecti erant, debet ſanè præcedere monitio, qua ſpreta, ſi perſiſtant, priuarentur profectò, iuxta allegatam gloſ. & Abb. inibi nu. 11. Publicus verò luſor, vt aliquis dicatur, an ſufficiat ſemel, atque iterum luſiſſe; atque alia de clerico luſore ſcribit Nauar. in Summ. cap. 20. Latrunculis verò, quos vulgo ſchaccos appellant licitè ludere poſſunt ex ſententia Ioan. Fabri loco iam citato, mortiſere tamen quando vetitis iocis ludendo peccent diſtinctione vtens, reſpondet Rebell. de obligat. iuſtit. par. 2. lib. 12. q. 7. nu. 10.

33 Ad honeſtatem inſuper Clericorum, pertinet mores componere ſuos Concil. Tridentin. cap. 1. seſſ. 22. de reformat. quia non generis ſplendore, vel parentum amplitudine, ſed morum nobilitate, innoteſcere debent clerici cap. nos qui, diſtinct. 40. quæ quidem vitæ compoſitio, primò reſpicit grauitatem morum, quæ in ſacris requiritur ordinibus, vt atteſtatur Detius in cap. cum in cunctis nu. 5. de elect.

34 Reſpicit etiam, hæc morum compoſitio, geſtum, & inceſſum, ex decreto eiuſdem Concilij allegato cap. 1. quia grauitate itineris, mentis maturitatem oſtendunt; nec iniuria Salluſt. Catilinæ mutabilitatem deſcribens (cuius conſcientia excitatam curis mentem vexabat) inter cætera hoc

etiam

etiam notabile iudicauit, inquiens, citus modo, & modo tardus incessus; quibus consonant, quæ cap. 16. Eccles. scribuntur, & Epist. 40. Senec. in fin. vbi quemadmodum sapienti Viro, incessus modestior conuenit, ita oratio pressa, non audax; exinde incessum, grauem esse debere, seruilem verò properatiorem, dixerunt Plaut. in cap. penult. & Pont. cap. 1. de magnan. atque liberos homines per vrbem, modico magis par est gradu ire, seruili currere, scripsit Plato in Carm. incompositio namque corporis inæqualitatem indicat mentis, vt ex sent. Diu. August. relata in cap. fin. 6. sicut ergo, dist. 41. quod perpendentes Hispani, iam, iam, moribundi, legant filijs grauitatem, quod nos edocet Liu. lib. 28 his verbis; Hispanos, presso gradu incedere iubet: quare id conuenientius clericis congruere fatendum est; nec mirum si in eis considerandum esse incessum, & habitum dixit Dec. in cap. cum in cunctis num. 8. de elect. per cap. 1. dist. 41. cap. clerici, hac rubr. & clem. 2. eodem tit. nostro, atque Isidorus lib. 2. offic. cap. 1. registratus in cap. his igitur 23. dist. eos admonet, nè petulanti, fluidoque, seù tumido gressu incedant, at pudorem, & verecundiàm mentis, simplici habitu, incessuque ostendant.

Atque, hæc morum compositio clericorum, respicit etiam venustatem oculorum, nam eos quidem debent castos custodire cap. ex merito 6. quæstio. 1. ideoque vagis oculis incedere, eis minimè fas est, iuxtà cap. his igitur 23. dist. namque, in illis tunc perpenderetur impudicitia, & qui haberet oculos impudicos, non posset dici oculos habere pudicos; cum oculus impudicus, impudici cordis, sit Nuncius, cap. nec solo 32. quæst. 5. quod idem demonstrat Cicero in lib. de oratio. dum inquit, quod oculi sunt, quorum, tùm intentione, tùm remissione, tùm coniectu, tùm hilaritate, motus animorum significamus; ipseque id luculentius scribens, probo inferius in Rubr. de person. prohib. prom. cap. de corpor. vitiat. vers. & ante alia, circa finem.

Hæc demum compositio, respicit sermonem, vt Conc. Trident. eodem cap. 1. sess. 22. de reform.
35 nam quamuis Cicero, in Epistola ad Quintum fratrem, arbitretur periculosum esse, probus nè sit, quispiam, an improbus, ex sermone iudicare; quia multis simulationum inuolucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur vniuscuiusque natura, nam frons, oculi, vultus persępè mentiuntur, oratio verò sępissime; ob idque Tassus in sua Ierusalem liberata, cantu 5. rythmo quarto, ista quæ sequuntur, protulit carmina.

Soggiunse poi, bench'io sembianza esterna
Del cor non stimi testimon verace,
Ch'in parte troppo cupa, e troppo interna
Il pensier di mortali, occulto giace.

Atque ipsemet Cicero in orat. contra Lutium Pisonem, dùm in illum inuehitur dixit, non enim color iste seruilis, non pilosæ genæ, non dentes putridi, deceperunt; sed oculi supercilia, frons, vultus denique, qui sermo quidam tacitus mentis est: hic in errorem homines impulit, hic eos, quibus erat ignotus decepit, fefellit, induxit; atque iterum contra eumdem Pisonem in oratio. pro sextio, inquit, nam quid ego de supercilio dicam? quod hominibus non supercilium, sed pignus Reipublicæ videbatur, tanta erat grauitas oculi, tanta contractio frontis, vt illo supercilio, tamquam virtutis vmbraculo, vt Athlante cœlum niti videretur, erat hic omnium sermo, Reipublicæ magnum, firmumq; subsidium, & mox; etenim animus eius vultu; flagitiæ parietibus tegebantur: Nihilominus censuit Tridentina Synodus allegat cap. 1. clericos componere debere mores suos, præsertim, quò ad sermo-
36 nem, & quidem rectè, Regula namque nos docet orationem animi vultum esse, authore Seneca Epistol. 115. & Matthæi capite 26. dicitur; nam, & loquela tua, manifestum te facit; sint igitur omnes Clerici, veloces ad audiendum, tardi ad loquendum, & tardi ad iram; iuxta auctoritatem Iacob. Apost. cap. 1. atque huic simile est, eiusdem Apostoli dictum in cap. 3. si quis putat se Religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est Religio; si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir; His etiam congruit, quod scribit Diu. Ambros. lib. 1. de offic. Primùm officium est loquendi modus, hoc sacrificium laudis Deo dependitur, hoc reuerentia exhibetur, cum scripturæ diuinæ leguntur, hoc honorantur parentes, scio loqui plerosque, cum tacere nesciunt; parum est tacere quemquam, cùm sibi non prosit loqui, sapiens, vt loquatur multa prius considerat; quid dicat, cui dicat, quò in loco, quò tempore; & in cap. 3. in eandem sententiam, per alia verba ipsemet scribit. alliga sermonem tuum, nè luxuriet, nè lasciuiat, & multiloquio peccata sibi colligat; sit restrictior, & Ripis suis coerceatur. Cito lutum colligit amnis exultans; sit ori tuo ostium, vt claudatur, vbi oportet, & obseretur diligentius, nè quis in iracundiam excitet vocem suam, & contumeliam, rependat contumelijs, audisti hodie lectum, irascimini, & nolite peccare; ergo & si irascamur quia affectus naturæ est, non potestatis, malum sermonem, de ore nostro non proferamus, nè in culpam ruamus, sed iugum sit verbis tuis, & statera; hoc est humilitas, atque mensura, vt lingua tua menti subdita sit, restringatur habenæ vinculis, frænos habeat suos, quibus reuocari possit: ad mensuram sermones proferat, libra examinatos iustitiæ, vt sit grauitas in sensu, in sermone pondus, atque in verbis modus; his quoque adstipulantur, quæ Diu. Gregor. lib. 6. moral. cap. vltim. scripsit, nempè, in omni quod dicitur, necesse est, vt causa, tempus, & persona pensetur; si verba sententiæ, veritas roborat, si hoc tempus congruum, postulat, si veritati sententiæ, & congruitas temporis, non repugnet; atque perbelle etiam Isidor. lib. 1. offic. dicit, sermo debet esse purus, simplex & apertus; plenus grauitatis, & honestatis, plenus suauitatis, & gratiæ, & qui loqui vult prænoscat, quid, cui, quando opus, vel quomodo proferat. & consimilia scribit verba Diuus Hieronymus quæ referuntur in cap. quoties 22. quæst. 5. nec immeritò tot patres hæc scripsere: eos namq; videntur monuisse sacræ Scripturæ sententiæ; Psalmus etenim 106. dicit, vir lingosus non dirigetur in terra, & lib. Prouerb. 10. habetur, quod in multiloquio non deerit peccatum, qui autem moderatur labia sua prudentissimus est, & lib. 13. qui custodit

ftodit os fuum, cuftodit animam fuam, qui autem inconfideratus eft ad loquendum, fentiet mala; lib. autem 17. dicitur, qui moderatur fermones fuos, doctus eft, & Ecclefiaft. 5. nè temerè quid loquaris, neque cor tuum fit velox ad proferendum fermonem coram Deo: Deus enim in cœlo, & tu fuper terram; iccircò fint pauci fermones tui, & 28. verbis tuis facito ftateram, & frænos ori tuo rectos, & attende nè fortè labaris in lingua tua; cultus Iuftitiæ filentium; quæ quidem omnia roborat fententia illa relata Ecclefiaft. cap. 32. & Matth. 12. de omni verbo otiofo, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem in die Iudicij. Otiofum verò eft verbum, quòd aùt ratione iuftæ neceffitatis, aut intentione piæ voluntatis caret, ex Diuo Gregor. in Paftor. cap. 15. par. 3. omnes igitur Chrifti fideles, ac præfertim Ecclefiaftici ftudeant, linguam fuam attente cuftodire, fibi præcipuè dictum putantes. Quod Pfalm. 33. dicitur, & labia tua ne loquantur dolum; imò & illud. Quod Paul. ad Ephef. 4. fcripfit, omnis fermo malus ex ore veftro, non procedat, & ad Collof. 4. Sermo vefter, femper fit fale conditus, vt fciatis quomodo oporteat vos vnicuique refpondere, quia vt dicitur Matth. 18. non quod intrat per os, coinquinat hominem, fed quod exit ab ore; nimirum fi natura fagax, aures fecit patentes, linguam verò duplici claufula circundedit, labijs fcilicet, & dentibus, vt prudentiffimus Seneca prudenter aduertit; & fi duas cuiquam dedit aures, totidemque oculos, vnum verò os; nàm debet effe prouifus, tàm in videndo, quàm in loquendo, fed copiofior in audiendo; quia fenfus auditus, eft fenfus difciplinæ, fenfus vifus multarum rerum nobis differentias oftendit; loqui verò, tantum modeftè, ac parce conuenit, ideò vnum os, illudque labia circumftant, vt fe vir moderet in loquendo, ex Arift. in prohęm. de auribus verba faciente.

37 Præfertim verò clerici compefcant linguas fuas, & cohibeant á mendacio, nam os quod mentitur occidit Animam Sap. 1. ideò perdes omnes, qui loquuntur mendacium, habetur pfal. 5. & Diuus Petrus, qui optimè nouit, potius allicere poffe humanum genus ad bene, beatèque viuendum, & á malo retorquere, pollicitatione rerum temporalium, quàm fortaffe ęternarum, fic enim alloquitur Epiftola 1. cap. 3. qui vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam fuam à malo, & labia eius ne loquantur dolum; expertus namq; erat Apoftolus ille, atque in dies, manu comprehendebat mortales homines flagranti cupiditate ardere viuendi, tantiq; vitam facere, vt falubriorem theriacam eis proponere haud intellexerit, quàm linguis à malo cohibitis exoptatam vitam, diesq; profperos polliceri, nifi fententiam Apoftoli velimus interpretari, de vita æterna, bonifq; diebus in Paradifo, cui interpretationi, concinit fententia Diui Ambrofij lib. 1. de Virgin. ingreditur mors, per oftium tuum, fi falfum loquaris, fi turpiter, fi procaciter.

38 Hinc ad vtiliora defcendo, atque in memoriam reuoco, triplicem fpeciem mendacij Doctores diftinguere, perniciofum nempè, iocofum, & officiofum, vt explicat abunde Herman. in explic. octaui præcepti Decal. verf. mendacium; intelligat tamen quilibet Chriftianus, præoptandam effe mortem, & expetendam potius, quàm mentiri, etiam officiosè, aùt iocosè, fibi dictum putans, quod Ecclef. 7. fcribitur, noli velle mentiri omne mendacium, igitur qui omne dicit nihil excludit l. Iulianus cum glof. ff. de legat. 3. & l. à Procuratore C. mand. atque ideò Diu. Thom. in 3. lib. fent. dift. 38. quæft. vnica artic. 2. in 2. fcripto, dicit, omne mendacium effe

39 peccatum, quantumcumq; aliquis propter bonum mentiatur; quinimò quifquis aliquod genus mendacij, quod peccatum non fit, putauerit effe, feipfum turpiter decipit ex auct. Diui Auguft. in lib. de mendacio; non tamen dicendum erit, omne mendacium, mortale peccatum efficere, fed folum perniciofum; Iocofum verò, & officiofum non nifi veniale Diu. Thom. alleg. dift. 38. art. 3. & in fum. 2. 2. quęft. 110. art. 4. verf. refpondeo in fine, Diuus etiam Anton. in fum. par. 3. tit. 16. c. 2. verf. tertio fi mendacijs, nec non Durand. in eodem lib. 3. fent. dift. 38 quæft. 2. & Tolet. in fum. de feptem peccat. mortal. cap. 54. nu. 9. per accidens tamen, vnumquodque illorum poteft fieri mortale, puta fi affiduitate aggrauetur, Herman. dicto verf. mendacium, aut fi iuramentum addatur. Syluest. verbo mendacium num. 3. in medio, Armill. eodem verbo num. etiam 3. vel fi fcandalum inde oriatur, veluti fi non vereatur publicè mentiri, propter fcandalum, vt fupracitata quæft. 110. artic. 4. verf. refpondeo in fine, docet Diu. Thom. aùt fi effet perfona grauis illud dicens, vt exemplificat Armill. loco citato; fubiungens hoc idem effe ratione voti, nam fi vouiffet nullum amplius, dicere mendacium; vtiq; mortaliter peccaret fi officiofum, aùt iocofum diceret; fi tamen perniciofum excufaretur leuitate materiæ, effet veniale Tolet. eodem iam memorato cap. 54. num. 8. antiquitus autem, etiam in foro exteriori magni criminis inftar erat, mentiri; apud Perfas enim, & Indos, qui ter mendacio abufus erat, illi per omnem vitam, filentium indicebatur, nulloq; Magiftratu, aut honore dignus habebatur; Artaxerfes, quoque mirificè mendacium auerfabatur; atque adeo vt mendacis linguam triplici clauo affigi iufferit; ac fertur Epaminundas, tàm feuerus veritatis cultor fuiffe, vt ne ioco quidem fit quandoque mentitus; tefte Alex. ab Alex. in lib. 6. genial. dier. cap. 10.

40 Illud quoque merito his fubnectendum videtur, adulationem præcipuè, Ecclefiafticas perfonas effugere debere, nam fimulator, ore decipit amicum fuum, Prouerb. 2. & Diu. Hieronym. fuper Pfalm. inquit; nihil eft, quod tam facile corrumpat mentes hominum, ficuti adulatio: plus enim nocet lingua adulatoris, quam gladius perfecutoris, atque alia confimilia protulit verba Diu. Gregor. lib. 16. moral. cap. 3. quæ relata reperiet lector in cap. funt nonnulli 4. dift. hinc Cic. de amicitia, non immeritò dixit. In amicitijs nullam peftem effe maiorem, quam adulationem, blanditias, & affentationem; quam maximopere aborrentes Patres Carthaginenfis Concilij 4. cap. 56. ftatuerunt, clericos adulationibus, aut proditionibus vacare comprehenfos, ab officio degradandos; quinimò, & laudari ab illis, eniti deberent, non fibi adulari permittere, fed vt Crifpus Paffienus dicebat, nos adulationi opponere, non claudere oftium, atque ita equidem cen feo; non enim fufficeret illi claudere oftium, quemadmodum amafiæ quifque folet; nam illa fi impulit grata eft, gratior, fi effregit, vt ait Seneca

F in

in præfatione lib. 4. natur. quæst. in princip. sed se toto pectore debere opponere; Huius autèm adulationis vitij perquam insignis, partes tres constituit glosa in cap. clericus qui 46. dist. in cap. vnum orarium, circa finem, vers. adulari 25. dist. alia namque est nimium extollens bonum in laudato existens; alia eidem tribuendo bonum, quó caret, atque vtraque hæc, veniale est peccatum, postrema, malum, quod habet approbando, & ad voluntatem loquens, non ad veritatem, eaque mortale est peccatum, per cap. væ qui dicitis, & ibi glos. 11. quæst. 3. cuius adulationis causa potissima est superiorum conniuentia, & delectatio, cum (auctore Ouidio) delectet auriculas præconia ferre, & propterea ex Hieronymo ad Eustach. constat, quod à naturali ducimur malo, vt adulatoribus nostris libenter faueamus; namque nulla est tanta humilitas, quæ dulcedine gloriæ non tangatur, scribit Valer. lib. 1. circa finem: & refert Anan. cap. 1. num. 4. de cler.

41 venat. Hæc inquam est ratio, quare hoc vitium adeò creuerit, delectatio scilicet superiorum, & vtilitas quam inde sentiunt adulatores, atque ideò, vt cætera, ita & hoc iustè quoque scripsit Diuus Hieronymus, quod hoc vitium regnat in tantum, quod adulari nesciens, aut inuidus, aut superbus reputetur ex eodem Anan. loco iam citato; & ò quàm pauci his temporibus adulatores reperirentur, si illis exitium pro præmio redderetur, quemadmodum, & hoc pretium meditatæ adulationis Gallio tulit, Auctore Cornelio Tacito lib. 6. Annal.

De eis multa tandem prodit Carthagena lib. 6. Homil. 5. illos potissimum Echo comparans, prolatas voces repetenti; nam si expedire aliquid Principes asserunt, annuunt ipsi, si negant Principes, non diffitentur, & illi.

42 Pari ratione, nec eos detractores esse conuenit, nam qui alicui rei detrahit, ipse se in futurum obligat. Prou. 13. nec immerito Iacob. Apost. Epist. 1. cap. 3. hortatur fratres in hæc verba; nolite detrahere alterutrum fratres mei, qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem, & Diu. Hieron. ad nepotem, illi consulens inquit, caue quoque, nè, aùt linguam, aùt aures habeas prurientes, id est, nè aut ipse alijs detrahas, aùt alios audias detrahentes; sedens (inquit Psalm. 49. Propheta) aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ, ponebas scandalum; hæc fecisti, & tacui; existimasti iniquè, quod ero tui similis, arguam te, & statuam contra faciem tuam; parce à detractione linguæ, custodi sermones tuos, & scito, quia per cuncta, quæ de alijs loqueris, iuxta conscientiam tuam iudicaris, & in his ipse reprehenderis, quæ in alijs arguebas; consimilem quoque interpretationem Dauidicis verbis. Psal. 49. & supra relatis, affert Caietan. in sum. verbo prædicatorum peccata; atque ea ipse vtor in fine huius operis, in exortatione ad Clericos propè finem; qui verò tali à detractione, suas cupiunt cohibere linguas ad Omnipotentem Deum præces effundant, dicantq; semper cum Propheta Dauid. Psal. 140. pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis.

43 Ad clericorum item honestatem pertinet, ne perditis hominibus admisceantur, quandoquidem cum Domino perpetuam consuetudinem habere debent; fugiant iccircó illos, ac detestentur; tales enim habeto socios, quorum consuetudine non infameris, scribit Diu. Hieronym. ad nepotem, & quidem, sic res se habet, nam sancta conuersatio confundit inimicum, ædificat proximum, glorificat Deum, vt inquit Isid. lib. 2. Solliloquiorum illiusque tanta est vis, vt dicere fas sit cum Dauid Psalm. 17. cum Sancto, sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris; ideòque sapientissimi Salomonis sententia, Prouerb. cap. 13. plurimi est æstimanda; qui enim (sic inquit) cum sapientibus graditur, sapiens erit; qui tetigerit picem inquinabitur ab ea, & qui communicauerit superbo, induet superbiam; quibus forsitan rationibus, ca-

44 nones arguunt contra Prælatum, domi suæ inhonestos familiares detinentem, per Abb. in cap. nulli Episcoporum num. 1. de accusat. per illum textum, qui prohibet Episcopo repellere criminosum ab accusatione sui, quem antea neglexerat, à communi familiaritate separare, idque ex glosa fin. ibidem in odium Episcoporum constitutum fuit, cum potius eos retinere honestæ vitæ viros, deceat, qui testimonium de ipsorum vita perhibeant, cap. cum Pastoris, 2. quæst. 7.

45 Ad hanc etiam vitam, & honestatem clericorum attinet, mulierum cohabitationem vitare, cap. oportet 81. dist. & toto tit. de cohab. cleric. & mulier, nisi cum eis, cum quibus propter solas necessitudinum causas, canones id permiserunt, cap. fœminas 81. distinct. atque alijs honestis mulieribus, cum quibus citra omnem suspitionem, consuetudo intercedere possit, puta matrè, sorore, amita, & similibus cap. interdixit 32. dist. nam colloquium mulieris, quasi ignis exardescet Eccles. cap. 9. ideo in medio mulierum, noli commorari, de vestimentis enim procedit t nea, & à muliere iniquitas viri, dicitur Eccles. cap. 42 alias memoratu dignas, atque his consonas sententias scripserunt. Diu. Hieronym. ad nepotem, Cyprian. lib. de singul. cleric. Diu. August. serm. 37. ad fratres in Eremo, Concil. 4. Cartag. cap. 17. Concil. Coloniens. cap. 28. de offic. priuat. & publ. cuius Concilij nos debemus animaduertere verba illa, si tamen hæc tempora tantam seueritatem pati non videntur, nos saltem suspectam cohabitationem prohibemus: cui hærent verba Conc. Trid. sess. 25. c. 14. de reform. Prohibet (inquit) Sancta Synodus quibuscumque clericis, nè concubinas, aùt alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio in domo, vel extra detinere, cuius Concilij authoritate, aliorumque textuum consimilium, mitigatam fuisse credo, rigidam illam Concilij Maguntini Constitutionem desuper æditam, de qua in capit. 1. versic. sed neque, de cohab. cleric. & mulier, & vigeat dispositio, vt cum illis tantum mulieribus prohibeantur clerici habitare, cum quibus naturale fœdus aliquid permittit suspicari, capite penultimo, dicto titulo; cum quibus, non modo cohabitare, verum etiam conuersari, est clericis inhibitum. Hac etiam ratione vetitum est, ipsos solos mulierum domos ingredi, neque causa visitationis cap. clericus 81. distinct. iuncto cap. in omnibus eadem illa dist. ideòquè Diu. Hieron. admonuit nepotem, inquiens, si propter officium clericatus, aùt vidua visitatur, aùt Virgo,

Virgo, numquam folus domum introeas. Nè dicam vt mulieres ipfas non tangant, quauis etiam ex caufa, eaque quantumuis honefta, ideò teftis eft Poffeuinus in fua praxi de officio curati cap. 7. fub num. 84. aitque, fe fcire Religionem longe piam ita practicantem, nè etiam fuper veftes, locaque itidem honefta tangant; vt inter loquendum, alij & malè faciunt; neque prȩterea admittentem grandiufculas ad deofculandas manus, eas nempe, quæ excederent octauum annum, licet blandiri paruulis, res fit eorum parentibus grata, & curato præfertim amorem conciliet. Ait infuper generatim melius effe, fi cum fœminis afperi fint, quam placidi. Ita arbitratur; quin, & bonum effe abftinere cum illis loqui fi neceffitas abfit; & tunc neque longius protrahere fermonem, cuius falubre confilium, fi his noftris temporibus amplexarentur Ecclefiaftici, ò quam eorum animabus prodeffet, & minora adeffent in orbe fcandala, atque peccata, ex murmuratione faltem, aut temerario iudicio prodeuntia. Defflectit poftmodum idem Poffeuinus num. 85. ad eas mulieres, quæ octauo quoque die confiteri folent, aut frequentius, & tamen cum accedunt ad confeffiones, tamdiù immorantur; quamdiù poffet quiuis perditus homo, aut perfidus latro propria confiteri facinora, & vt illius verbis vtar, Dant multum quod loquantur affantibus. Tu vide an benè hoc cedat, & tollatur ifta admiratio. Poftquam perfonam noueris non audias, nifi mortalia, fi habet, vel venialia grauiora; reliqua omnia facias verbo generali eam confiteri, quia ita bene confitetur, & non laffatur expectando. & omnis admiratio tollitur; cum illa breuiffime præftari poffint: & fi talis pœnitens conqueratur, quafi non planè fatisfiat illi; tu doce veritatem decentemque modum confitendi, omittatque non neceffarium.

46 Quod fi aût cum illis habitare, aût fornicari pateat, facri canones expetunt ab eis pœnas conftitutas in cap. fi quifpiam cap. fi quis Epifcopus, & cap. fi quis clericus 81. dift. & Diaza pract. crim. can. cap. 73. eofque innouat fancta Trident. Synod. in cap. 14. fefs. 25. de reformat. nifi poftquam moniti fuerint eiufmodi clerici, quia illic præfcribitur forma á fuperioribus obferuanda contra prædictos, tùm prima vice, tum fecunda monitos, & non refipifcentes; Illud tamen non omittendum duxi, quod aliqui credunt, idque maior pars Doctorum pro-

47 bat, vt clericus notorius concubinarius, fit fufpenfus, & irregularitatem contrahat, fi tali durante fufpenfione celebret; eorumque verior eft fententia de iure, fed contraria confuetudine conftat hanc fufpenfionem hoc cafu ceffare, vt inquit Sotus in 4. fentent. diftinct. 1. quæft. 5. artic. 6. verfic. in contrarium autem, & diftinct. 13. quæft. 1. artic. 9. in fine. Salzed. ad Diazam adducto cap. 73. Henrichez fumm. Theol. moral. lib. 13. cap. 5. §. 3. cap. 31. §. 3. & cap. 36. & lib. 14. cap. 5. §. 2. iunctis glofis in omnibus prædictis locis, atque Medin. lib. 1. inftruct. cap. 11. §. 8. fuccurrit Simanch. in tract. de Catholic. inftitut. tit. 9. num. 207. & Innoc. in cap. fin. de clerico excommun. miniftr. idque maxime poft Concil. Trident. quod renouans pœnas Iuris, dumtaxat illum puniri iubet per Iudicem cap. 14. feffio. 25. de reformat. non tamen perperam ageret, qui cautius procedendo ab ifta irregularitate difpenfationem obtineret ad cautelam, ex doctrina Couar. in Clement. fi furiofus part. 1. §. 1. num. 5. de homicid.

His tandem opere prætium vifum eft fubnectere verba illa, quæ ex Concilijs Agathenfi, Laodicenfi, & Carthagin. 5. tradit Prouinciale Concilium Colonienf. cap. 25. fub Rubr. de offic. pri-

48 uat. & public. Quod olim tanta honeftas defiderabatur in clero, vt nè nuptialibus quidem conuiuijs, ipfis intereffe liceret, nec immifceri fpectaculis, ac cœtibus, vbi amatoria cantabantur, aut obfcæni motus corporis, choreis, & faltationibus efferebâtur, nè auditus, & intuitus facris Myfterijs Deputatus, turpium fpectaculorum, atque verborum contagione pollueretur. Alia Pauli verba ad Coloff. 3. & vltimo, conftitueram fanè referre, quæ ipfe, clericis fcribit, ac cęteris Chriftianis de vita inftituenda; me tamen poftmodum eius rei pœnituit, eaque filentio præterire mauolui, quam à cunctis vti prolixus haberi, tametfi non ea cenfuerim omittere, quæ Diuus Bernard. de curatis ipfis verba faciens, fcribit ad Eugenium; vt in quacunque re agenda confideret Parochus, an liceat, an deceat, an expediat id agere; fapienter, prudenter, humiliter, præeffe ftudeat, lentè feftinet, oculatam manum gerat, nec temere quæcumque credat, Præteritorum memor, Præfentia intueatur, confideret, futuraque præcogitet. Pertinaciam, & inconftantiam fugiat, illa fuperbiam, hæc leuitatem matrem agnofcit. Det operam fedulo, vt cupiat ex animo pro Chrifto, & pro grege mori. Diuinis hifce dictis, morem gerens.

Palpebræ tuæ præcedant greffus tuos. Prouerb. 4.

Fili, fine confilio nihil facias, & non te pœnitebit, Ecclef. 32.

Meminerit Parochus, fe magiftrum difcipulorum bella gerentium. Imperatorem; Viatorum Ducem, Paftorem, Medicum, Iudicem effe animarum pretiofo Chrifti fanguine redemptarum; Mente illa cogitet (Bonus Paftor animam fuam dat pro ouibus fuis. Qualis rector eft ciuitatis, tales, & inhabitantes eam; qui fibi nequam, cui bonus;) hæc Bernard. cuius verbis fortaffe Poffeuinus in praxi de officio curati, cap. 11. multa congerit ad Curati Prudentiam perneceffaria, quin circa veftimenta, ita fatur num. 5. In veftitu conformet fe loco, non vilioribus, nè fui malè accipiant, tanquam eos dedecorans; nec prætiofioribus ornet fe, nè inuidiam paret, maximè fi fuerit Curatus ruralis; habens ibi alios clericos: multo magis fi ipfe in loco, aduena fuerit. Ifta enim inuidiam adducunt. In moribus prudenter ftudeat, nè fit agreftis, fed placidæ, & laudabilis conuerfationis. Pro quo nota, quod licet mores incompofiti, ex fuo genere, & vt plurimum, non fint peccata grauia, tamen reddunt hominem valdè exofum. In feffionibus accedendo ad alios, vel alios excipiendo obferuet modum loci.

SVMMARIA.

Natura vnusquisque scire desiderat; num. 1.
Scientia á sapientia differt, num. 2.
Scientia in genere sumpta tres habet partes. num. 3.
Scientia humana quid sit, num. 4.
Atque ipsa triplex est, num. 5.
Vera declaratio scientiæ eminentis, mediocris, & sufficientis, num. 6.
Eminens in Confessario non sit necessaria, at sufficiens tantum requiratur, num. 7.
Confessarius monere debet criminosum ad detegendum socios criminis, num. 8.
Confessarius mortiferè peccat, si requisitam negligat adipisci scientiam, num. 9.

De scientia ordinandorum, Rubr. V.

CAPITVLVM PRIMVM.

1 NATVRA vnumquemque cognoscendi desiderio teneri, & Philosoph. 1. Metaphys. in procemio docet, & Seneca in lib. de vita beata cap. 37. ostendit, illis nempè verbis. Curiosum nobis natura ingenium dedit; idque probatum erit, si se vnusquisque consuluerit quantam cupiditatem habet ignota noscendi; quam ad omnes fabulas excitetur; nauigant quidam, & labores longissimæ peregrinationis vna mercede perpetiuntur, cognoscendi aliquid abditum gratia, atque remotum. Hæc res ad spectacula Populos contrahit, hæc cogit præclusa rimari, secretiora exquirere, antiquitates euoluere; mores barbararum audire gentium; quinimmò vnicuique inest homini quoddam principium scientiæ, scilicet lumen intellectus agentis, per quod cognoscuntur statim á principio naturaliter, quædam vniuersalia principia omnium scientiarum, ex auctoritate Diui Thomæ in summ. part. 1. quæst. 17. artic. 1. versic. ad cuius euidentiam.

2 Hæc tamen scientia differt à sapientia; ista namque considerat altissimas causas, vt habetur 1. Metaphys. quamuis autem sit, quædam scientia; propterea quod habet id, quod est commune omnibus scientijs, vt scilicet ex principijs conclusiones demonstret; quia tamen habet aliquid proprium supra alias scientias, cum omnes alias exquirat, & iudicet; nec solum, quò ad conclusiones, verum etiam quó ad prima principia, ideò habet rationem præstantioris virtutis, quam scientia, quæ dependet ab intellectu; vtrumque verò à sapientia, veluti à præstantissimo, quód sub se, & intellectum, & scientiam continet, vt inquit Diu. Thom. prima secundæ quæst. 57. artic. 2. ad primum, & secundum argumentum; & Viguer. cap. 3. §. 8. versic. 5. quorum verba retulisse sat sit, cum huius disciplinæ perfectam me cognitionem habere, haudquaquam profitear, tametsi legalem professionem nedum addiscere, verum etiam aliarum quoque percurrere libros iucundum mihi semper fuerit. An autem inter sapere, & sapientiam quicquam intersit, Peripatetici, & Dialectici diuerse sentiere; tu percurrere Senecam poteris hanc fusissimè enucleantem Thesim Epist. 117. Magnum quoque discrimen, inter scire, & meminisse tradit idem Seneca Epistola 33. desideras, & inquit, illum nos dicere scire, qui sua memoria facit quicquam, nec ab exemplari pendet, ac toties ad Magistrum respicit, meminisse verò illum, qui rem commissam memoriæ custodit.

3 Quin & ipsa scientia, in vniuersum sumpta, tres habet partes. Alia enim est humana, & acquisita, alia est donum Spiritus Sancti, & communis omnibus iustis; Alia est, quæ cum gratia gratis data certis personis ad aliorum vtilitatem datur, vt Viguer. asserit cap. 13. §. 3. Sed nè videar immittere falcem in messem alienam, aliqua duntaxat ad scientiam humanam pertinentia congeram.

4 Hanc vero describere potero, esse cognitionem rerum per causas, ex Aristotile in prohœm. primæ phylosophiæ, & secundo Metaphys. sext. cap. 13. nec non 1. Physic. sext. cap. 1. & 1. poster. 7. Ideò scire, quid facias, & nescire quò ordine facias, non esse perfectè cognitionis, dicit è nostris Gomes. in Rubr. de constitut. in 6. numero 8. & eam acquirere impediuntur homines, neque in ipsius studio valde proficiunt, triplici ex causa; Prima propter hebetudinem ingenij; Secunda propter alias occupationes, & necessitates temporalis vitæ; Tertia propter torporem addiscendi; Diu. Thom. 2. 2. quæst. 2. artic. 4. in medio, non enim valet aliquis illam adipisci nisi cum labore, vt dicit Cardin. Iacobat. de Concil. lib. 5. artic. 8. numero 35. quinimmò acquisitam, quisque amittit non nullis modis, quos scribit Arist. in lib. de longit. & breuit. vitæ cap. 2. eorum aliquos congerit Diu. Thom. 1. par. summ. quæst. 89. artic. 5. vers. respondeo dicendum: præsertim autem obliuione ex animo labi affirmant, quare vt scias, non esse satis didicisse, inquit Seneca, intercidit enim scientia, nisi continuetur in lib. 3. de benefic. cap. 5. & hominum memoriam labilem esse, non ignoramus.

5 Atque huius humanæ scientiæ, & acquisitæ, Doctores nostri tres constituunt species in cap. cum in cunctis, de elect. vbi Innoc. num. 1. & Abb. nu. 4. primam eminentem vocarunt, quam illum habere arbitrati sunt, qui subtiles, ac difficillimas quæstiones discutere, atque diffinire noscit, nec non ex tempore sine librorum reuolutione, scit respondere, de illis interrogatus, Aliam mediocrem nuncuparunt; eamque illum acquisiuisse autumarunt, qui studio operam nauando cum reuolutione librorum alicuius scit quæstionis perquirere veritatem; ac quamuis multa ipsi veniant in mentem,

in

in vtramque partem, verius tamen eligere,& constituere non ignorat, ac deinde certum fcit dare responsum, & has duas fcientiæ declarationes approbat Felyn. in cap. per tuas, el 1, num. 2. de Simon. Tertiam denique nominarunt fufficientem, hancque, illum adeptum effe putarunt, quem minimè latent ea, quibus fuum munus penfumque exercere poffit.

Animo tamen meo fedent, quæ in hac re fcripfit Rebuff. in concordat. Franciæ, Rubr. de Regia ad Prælat. nomin. verf. eminentis fcientiæ, vbi, & fi
6 triplicem illam fcientiæ approbet diftinctionem, refellit, tamen declarationes nuperrimè relatas, ac primo fi eminens illa foret, quam illi tradunt, & ipfe fupra commemoraui; nullus vtique adeò vir eruditus in hoc orbe reperiri poffet, qui illam diceretur affecutus, quod tum maximè verifimum exiftimo, in vacantibus legali fcientiæ, cuius profeffores nequaquam dedecet ex tempore interrogatos aliquid refpondere, eiufque contrarium poft reuolutionem librorum affirmare, vt dicebat Iafon, ac propterea inutiles iudicarentur, fruftraque textus de hac eminenti fcientia loquerentur, vt cap. nifi de ætat. & qualit. & alij; ideò Det. in cap. cum in cunctis num. 3 t. de elect. ab illorum fententia recedendo, dixit eminentem fcientiam effe, qua mediante omnes, etiam difficillimas quæftiones, cum reuolutione librorum quis fcit Iure decidere; fed Rebuffo loco nuper citato, ex allufione vocabuli (quæ non numquam bona cenfetur l. 3. §. mutui datio ff. fi cert. petat.) non difplicet eminentem fcientiam eam dici, quæ manet penes aliquem præ alijs, ideoque ille dicatur eminentis fcientiæ, qui præ alijs maiorem habet fcientiam, tunc autem poteft fibi locum vendicare difpofitio textus in cap. venerabilis de præb. dicentis, cum vix viri eminentis fcientiæ valeant reperiri; ergo quia aliqui reperiri poffunt, quamuis difficillimé, fi ita interprætabimur, & hanc effe eminentem fcientiam dicemus, quod fi huius eminentis fcientiæ admittamus declarationem illam, quam fuperius ex aliorum doctorum auctoritate recenfui; certè nullus vnquam reperiri poffet, & confequenter, à verò deuiarent verba citati cap. venerabilis. Mediocrem vero Rebuff. afferit effe, quæ pares habet, & fic mediocris, quafi medium tenens, quam ipfe potius competentem nuncuparem, iuxtá textum in cap. cum nobis olim de elect. & cap. nifi cum pridem de renunc. fufficientem autem approbat eam effe, quàm ipfimet Doctores affirmant, fi fcit ea, quæ fibi, & fuo beneficio, vel officio incumbunt, qua carentes fi affumantur ad gradum aliquem, fibi laborandum eft, vt illam addifcant, atque ita minimè ignorent, quæ eis fcire neceffaria funt. Et qua pollere debeant Sacerdotes Auricularij aduertit Nauarr. in cap. 4. num. 8. & Valer. Reginald. in tractat. de Prudentia, & cœteris in Confeffario requifitis cap. 22. num. 27. Aiunt enim, quod Confeffarius, vt fit perfectus, & folus poffit de omnibus difcernere, debet probè tenere, & callere facramentalem, ac moralem Theologiam, vtriufque Iuris peritiam, & Conftitutiones fynodales illius Regionis in qua audit confeffiones, verumtamen vt fit fufficiens muneri á fe obeundo, fatis eft, ac neceffarium vt libros, fiuè græcos, fiuè latinos, fiuè vulgares religens, diligenterq; fecum confiderans, intelligat, quæ peccata ex ijs, quæ illi, quorum audit confeffiones communiter perpetrant; quæ fint mortalia, quæ venialia, & quæ circumftantiæ fint neceffarió confitendæ, quibufque criminibus fit annexa excommunicatio; quæ fint peccata referuata; quæque reftitutionem expoftulent; vel faltem fciat dubitare in ijs, quæ alij mediocriter eruditi intelligunt, vt nouerit confulere peritiores, quo modo, & quando fit illud agendum de quo dubitat. Quod fi auditurus fit clericos, debet infuper fcire illos cafus, in quibus contrahere illi folent irregularitatem; aut faltem noffe dubitare circa il-
7 los. Quin nè eminens fit in eo neceffaria (quamuis vtile effet) at ifta dumtaxat fufficiens adnectit idem Nauar. propè num. 9. ex doctrina Innoc. in cap. cum in cunctis de elect. Ac propterea non fubfiftat eorum conclufio, quæ fe habet, vt qui fua fponté fe offerunt ad munus confeffarij obeundum, maiori prædití effe debeant fcientia, quam alij ad id electi á fuperioribus, eifque vt obediant tale affumunt exercitium; atque ideo priores teneantur de omnibus à pœnitente propofitis iudicare, An illud fit mortale, nec ne; An fit obnoxius reftitutioni, aut fit excommunicatione ligatus. An contractus fit licitus, vel illicitus; An impediat communionem nec ne? nam vt optimè Nauar. fub num. 9. eiufdem cap. 4. afferit; fi hæc, veritate inniteretur, fententia. Pauci, aut nulli ex confeffarijs fecularibus falui fierent; Infequiturque præcitatus Reginald. cap. 22. fub num. 28. Illud tamen me femper terruit, quod multi, ipfeque Reginald. prefertim eodem cap. 22. num. 26. deducunt ex cap. 1. de pœnit. dift. 6. Defectum fcientiæ debitæ in confeffario, effe de numero eorum, quæ confeffionem, & abfolutionem reddunt inualidam; Verba quippè ifthæc, funt fummopere formidanda, & cauti fint propterea pœnitentes, & idoneos perquirant confeffarios, qui præterea fi debita careant fcientia, & habilitate, non ignorent fe peccare mortaliter, tametfi præfulgeant bona vita, aut ingenij fubtilitate, induftriaque naturali ad alia munia exercenda, ex eiufdem Reginaldi fententia num. 25. Maximè fiquidem intereft, Confeffarios effe doctos, ipfeq; multoties expertus fum; quidam enim criminofus cum propria faffus effet delicta, tacuit aliquos ex focijs, fibi affinitate coniunctos; antequam veró fufpenderetur, facramentalem fecit confeffionem, atque à confeffario expetijt fi citra peccati labem potuerat illorum nomina detegere Iudici interroganti, & an tunc illos reuelare teneretur; bonus Confeffarius irregularitatem contrahere pertimefcens, fi illi confuluiffet, vt propalaret omnes focios; refpondit potuiffe negare, nec amplius teneri, vt ipfe mihi retulit, huius rei veritatem á me exquirens. Ignorabat enim, quod non tantum pœnitenti confilium petenti refpondere debebat obligatum effe ad illos manifeftandum, verum etiam
8 non interrogantem monere, vt omnes culpæ focios denunciaret Sot. de ratio. teg. membro 2. quæftio 6. Nauar. cap. 18. fub nu. 58. & Pegner. decif. 5. num. 27. par. 1. atque adeò, vt prædicti Confeffarij ita peccent non admonendo, & abfoluendo, ac illi

non denunciando, vt illic; citatus Nauar. adiungit. Hoc itaque si ille non ignorasset, neuter eorum
9 peccasset. Eos autem Confessarios iam dictam negligentes acquirere scientiam simili maculari peccato existimo, per auctoritatem Innocent. in adducto cap. nisi, cum pridem sub num. 4. de renunc. suffulti cap. 1. 38. distinct. & doctrina Host. in eodem cap. nisi num. 14. Abb. num. 10. & perbelle distinguit Diu. Tho. in 2. lib. sent. dist. 22. quæst. 2. artic. 1. versic. respondeo dicendum in 2. scripto; tunc vero supplebunt Vicarij per ea quæ scribit Abb. in cap. vltimo nu. 4. de ætat. & qualit. Quod si ex defectu proueniat ignorantia, nequaquam peccarent cap. 1. §. 1. cum glosa, versic. ignorat 15. quæst. 1. eos tamen admittere Antistites non deberent, qui diligenter intueri tenentur, qualis, & quantæ sint peritiæ Sacerdotes, sacris Confessionibus audiendis, præficiendi, teste Antonucio in sua Cathechesi Neapol. lib. 1. cap. 2. vbi, nec non cap. 1. copiosè de hac scientia Confessariorum loquitur.

S V M M A R I A.

Scientia, qua requiratur ad Beneficia, & ordines de Iure communi num. 1.

Quæ autem per Concil. Trident. num. 2.

Pœna ordinati, & ordinantis inscium litterarum, num. 3.

Regulares non examinandos esse de scientia aliqui credunt, num 4.

Capitulum secundum.

1 SCIENTIAM vnicuique ordini, Beneficio, aut dignitati necessariam, non nulli Doctores non explanarunt, at Iudicis arbitrio relinquendam esse putarunt, teste Bonifacio de Vital. clem. 1. quæst. 1. de ætat. & qualit. Rebuff. in concord. Rubr. de Regia ad Prælat. nomin. §. 1. vers. eminentis scientiæ, sed Diu. Tho. in supplem. ad 3. par. quæst. 37. artic. 2. ait sufficere tantúm, habere scientiam quod dirigatur in actu ordinis illius; Concilium autem Prouinciale Mediolanense 4. sub quondam Religiosissimo integerrimoque Viro Cardinali nunc Sancto Carolo Borromeo, nimis rigidè loquitur in hac re, quæ si obseruanda tradere vellet optimus quisque Præsul, laboriosi operis plurimum vtique sustineret; meritò igitur ea silentio prætereunda esse censui, atque à sacra Tridentina Synodo sancita, quó ad ordinandorum scientiam, quam breuissimè referenda.

2 Prima enim clericali tonsura (verba sunt Concilij) non initientur, qui fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere, & scribere nesciant cap. 4. sess. 23. de reformat. cuius verba cum non exprimant in qua lingua, videntur intellexisse linguam vulgarem, seu maternam, ita quod valeat tonsura insigniri, quisquis in sua lingua patria, & natiua, legere, & scribere sciat, & scripsit Azzorius in 2. par. institut. moral. lib. 6. cap. 6. versic. secundo quæritur. Minores ordines ijs qui saltem latinam linguam intelligant conferantur cap. 11. eadem sess. Subdiaconi, & Diaconi ordinentur, qui literis, ac ijs, quæ ad ordinem exercendum pertinent instructi fuerint cap. 13. dicta sessione, atque ad Præsbyteratus ordinem assumantur hi, qui ad Populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ministrandi Sacramenta diligenti examine præcedenti comprobentur, cap. qui piè, eadem sess. illa 23. atque ideò, quia ex dispositione Iuris scire debent canones pœnitentiales, vt Rebuffus dicebat, vtiq; eos dedeceret illos ignorare; quod tamen ipse credo in illis Præsbyteris, quibus ambæ functiones competunt, non quibus vna, puta in eo, qui nedum præcipuam habet auctoritatem supra Corpus Christi verum, at etiam supra Corpus Christi mysticum, quę non nisi Plebanis conuenit. Si vero ad solum priorem actum Præsbyter ordinatur, non aliam fortasse requiri scientiam crederem, quam vt Mysterium Sacramenti intelligat, secutus auctoritatem Sot. in 4. distinct. 25. quæst. 1. artic. 4. versic. tertia Conclusio, vbi singillatim scientiam vnicuique ordini de Iure requisitam, explicat, & nouissime Azzor. in 2. par. instit. moral. lib. 6. cap. etiam, 6. cuius dicta perlegenda moneo.

3 Quod si ignaros litterarum, quis præsumpserit ordinare, vltioni graui, ordinatores, & ordinatos subiacere declarat Innoc. in cap. cum sibi de ætat. & qualit. Sic tamen ordinati nequaquam sunt irregulares, Henrichez summ. Theol. moral. lib. 10. cap. 17. §. 2. vbi in glosa lit. Q. dicit, ita communiter teneri, Corduba casu 9. in fine, nec Concil. Trid. cap. 4. & 11. sessio. 23. requirens scientiam in ordinando, illa carentem facit irregularem, quemadmodum Nauar. cap. 27. num. 205. & Maiol. tract. de irreg. lib. 2. cap. 17. sustinuerunt, dicentes non eos esse irregulares de iure, potissimum autem post Concilium, ideo ex sententia Henrici, ignari litterarum ordinati, executione ordinum non carent; sed qui Parochi officium adeptus sit, illi Episcopus coadiutorem dabit, aut Vicarios pro tempore deputabit, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignabit, vel aliter tamquam Apostolicæ Sedis Delegatus prouidebit, quacumque appellatione, & exemptione remota Concil. Trident. cap. 6. sess. 21. de reformat. & Concilium Toletanum 4. cap. 24. & 25. & Tolet. 8. cap. 8.

Regularem verò sacris Ordinibus, atque etiam Sacerdotio poterit Episcopus ordinare dummodò bene legere, & canere ille sciat, licet minorem alijs habeat scientiam, vt affirmat Henrichez in summ. Theol. moral. lib. 10. cap. 17. §. 2. Maiol. tract. de irregul. lib. 1. cap. 31. num. 5. & 10. & lib. 2. cap. 13. num. 8. quamuis Concilium Tridentinum, locis supra citatis generaliter loquatur, saltem scientiam linguæ latinæ requirens, vt idem Henric. ibidem in
4 glosa lit. V. quinimmò sunt qui dicant, Regulares non examinandos esse de scientia; vt inquiunt Archid. in cap. quando, ibique Gemin. post num. 5. dist. 24. nam glosa in cap. legi versic. instructio 16. quæst. 1. affirmat sufficere Monacho si bonus sit, licet illiteratus, vel irregularis, tametsi hæc duo noceant

ceant clerico promouendo; atque ideo clericos ſeculares debita ordini peritia carentes, ſi quis promoueret, vltra pœnam cap. cum ſit, de ætat. & qualit. mortiferè peccaret Tabien. verbo Epiſcopus num. 17. & ſuffragantur verba eiuſdem cap. cum ſit; verum poſtremis his temporibus á prædictis recedendo, non admitto minorem ſcientiam ſufficere in regularibus ambientibus initiari, ex his quæ ſcribo Rubr. 12. cap. 13. nu. 27. cum ſequentibus, & notatis per Rodericum quæſt. Regul. to. 1. quæſt. 18. artic. 6. in eius calce, & tomo 3. quæſt. 24. artic. 1. vt demirari liceat, cur contrarium ſcripſerit eodem tomo 1. quæſt. 24. artic. 9. inibi præſertim ſilentio inuoluens text. Concil. in cap. 12. ſeſſ. 23. de reformat. quo fultus alteram, & quippè veriorem iam inſequutus erat ſententiam, indicato articulo ſexto.

SVMMARIA.

Scientia in beneficijs adipiſcendis diuerſa, & iuxtà qualitatem beneficiorum requiritur, num. 1.

Scientia quæ in vnoquoque exigatur declaratur, num. 2.

Parochiales Eccleſiæ non niſi præcedente concurſu conferri poſſunt ab Epiſcopis, nu. 3.

Quod ſi ſint affecta, à quibus conferri poſſint, & num præcedente examine Præſulum, num. 4.

Reſeruatio beneficiorum duplex, generalis, & ſpecialis, & quæ illa ſint declaratur, nu. 5.

Reſeruatio ſpecialis validior generali, nu. 6.

Approbatio ad beneficium non curatum à quo obtineri debeat, maximè ſi ad inferioris prouiſionem ſpectet, num. 7.

Approbatus qui ſemel fuerit, an iterum ſit pro alterius beneficij conſecutione examinandus, num. 8.

Examen quomodo; & à quo ſit faciendum pro beneficio curato, aut non curato num. 9.

Examinatores ſynodales quos beneficiandos approbare debeant, num. 10.

Examen per concurſum tantum ad curata requiritur, non alia beneficia, num. 11.

Approbatio ſit ne facienda ab examinatoribus de omnibus repertis idoneis ad curam, vel tantum de idoniori, num. 12.

Beneficium ſimplex ſi reſidentiam perpetuam requirat, aſſimilatur curato num. 13.

Beneficij habentis curam animarum, in habitu, idem iudicium, quod de habente in actu, numero 14.

Scientia vnicuique beneficio neceſſaria, Epiſcopi iudicio remittitur. num. 15.

Capitulum Tertium.

1 AD beneficia quoque obtinenda ſufficiens requiritur ſcientia iuxtà beneficiorum qualitatem; namque alia in ſimplicibus, alia in curatis, atque alia in Epiſcopali dignitate exigitur, per Innocent. in cap. cum in cunctis numero primo Abb. num. 4. Dec. num. 34. & cæteros de elect. Imol. in clem. 1. num. 1. de ætat. & qualit. Ioan. de ſelua tract. de benef. quæſt. 5. nu. 1.

2 Volenti itaque ſimplex conſequi beneficium ſatis eſſe, ſi canonicas horas recitare ſciat, dicit Modern. de reſign. benef. lib. 4. quæſt. 11. nu. 30. Etenim ratio traditur, quia illas recitare quotidie tenetur ex cap. vltimo 92. diſtinct. cap. quod à te, & cap. diuerſis fallacijs de cleric. coniug. Concilio Lateranenſe coacto ſub Leone x. §. ſtatuimus, & poſtremo ſanxit Pius V. fœlicis recordationis in ſua extrauag. incipiente, ex primo Lateranenſi Concilio cuius §. ſtatuimus, & extrauag. verba, refert Nauar. in Manual. cap. 25. num. 122. ibique deinde hanc rem copiosè explicat, in tractat. de horis Canonicis cap. 7. per totum illud cap. ac præſertim num. 3. probat, teneri eas recitare, qui ſimplex retinet beneficium ob quarum recitationem intollerabile quid eſſe reputant Doctores, quod pueris beneficia conferantur, vt inquit Armilla verbo beneficium num. 83. Verum ipſe ſecutus Nauar. concluſi in Rubr. de tit. ordin. cap. 5. vt requiratur in eo non ſolum ſcientia per Concilium Tridentinum neceſſaria ad primam tonſuram, at inſuper quod ſciat conſtruere per gloſ. in clem 1. verſ. reputamus de conceſs. præb. & inibi Zabar. ſub num. 1. ibi, ſi bene legit, conſtruit, & cantat. & magis in ſpecie id ex eius verbis reſpectu ſcientiæ neceſſariæ ad beneficium ſimplex, dicit Hieronym. Gonzales in ſuis commentarijs ad octauam regulam cancell. gloſ. 4. ſub num. 73. & ſequitur Gomeſius adiungens ex prædictis tribus ſaltem duo concurrere debere, & licet addat in Galliæ Regionibus, pluris fieri cantus in tractat. de expect. nu. 79. Italos verò duas priores conditiones nouiſſimè anteponere certum eſt; tunc præſertim, cum de beneficij ſimplicis idoneitate agitur, cui cantus haudquaquam eſt neceſſarius; itaque, ſit concluſio, vt pro beneficio ſimplici ſciat legere, & intelligere latine, prout etiam his temporibus concluſit Azzorius in 2. par. inſtit. moral. lib. 6. cap. 6. verſ. ſecundo quæritur in fine, ac propterea, ſit iterum examinandus, qui tonſura inſignitus beneficiandus eſt, defendi indicato cap. 5. ſub Rubr. de tit. ordinand. verſ. ſed contra perſonam.

3 Ad curata vero maiorem quandam, flagitant iura peritiam, quandoquidem animarum cura, ars artium eſt cap. cum ſit de ætat. & qualit. atque ideo onus vix Angelicis humeris ſuſtinendum, vt eam depoſcant ſcientiam, quæ ad fidem, moreſque pertineat, & ſalutarem doctrinam tradendam ſatis ſit; quinimmò humanarum legum cognitio, non procul ab eis eſſe debet, non ea quidem ratione vt cunctas legales difficultates ſcire cogantur, at ea quæ populus credere, & obſeruare debet ex lege, vt inquit

quit Diu. Thom. in supplem. ad 3. part. quæst. 36. artic. 2. vers. ad primum; vel sufficit sirtanta, qua plebem sibi commissam pascere valeant salutaribus verbis, atque exemplis, quod omnibus necessarium est ad salutem, eos admonendo breuibus quidem, & dilucidis verbis, de vitijs, quæ declinare, vitareque, ac virtutibus, quas sectari eos oportet, vt æternam euadant pœnam, atque cœlestem gloriam adipiscantur: Concil. Trid. cap. 2. sess. 5. quæ clarius explicat Sot. in 4. sent. dist. 25. artic. 4. conclus. 3. vers. & per hoc, idque his explicat verbis. Qui verò Parochiæ in Pastorem præficitur, vt idoneus habeatur, ea scire debet, quæ plebi sunt cognitu necessaria, nempè illa, quæ sunt de necessitate salutis, vt videlicet docere suos subditos sciat fidei articulos, & Decalogum, atque ordinaria peccata, quæ ei per confessionem deteguntur, vtque pœnitentibus salutaria consilia præstare valeat, præsertim verò (cum Diuo Thoma in 4. sentent. dist. 17. in 2. scripto) credo tantam debere esse in eo scientiam qua distinguere noscat peccatum, & non peccatum, atque inter mortale, & veniale; Quinimmò, & sacris literis præditus esse debet, cum eius sit peculiare munus prædicare iuxta Tridentinam Synodum sess. 24. cap. 4. de reformat. quæ præterea sanciuit, vt Ecclesiæ omnes Parochiales non nisi ab Episcopo, & præuio examine per concursum præpositis edictis conferantur, alijsque adhibitis, quæ enarrrantur in canone 18. eiusdem sessio. 24. sub Rubr. de reformat.

4 Dubium autem non minimum videtur extare si eas possint Episcopi conferre ad præscriptum modum, quæ generali, aut speciali reseruatione affe-
5 ctæ sunt: & antea annotandum arbitror, quæ generalis sit, & quæ specialis reseruatio; pro qua re percurrenda sunt, quæ tradidit Aeneas de Falconibus in tract. reseruat. quæst. 2. princ. Mileus in suo repert. vers. reseruatio quando dicatur generalis. Cassad. decis. 3. de reseruat. Cardinal. Simonetta in tractat. reseruat. quæst. 4. Mandos. in prohem. Reg. Cancell. quæst. 4. & in glosa facultat. in princ. vers. ad perpetuam; ex quorum dictis illud præsertim videtur concludendum, generales reseruationes dici eas, quæ à iure communi fuerunt introductæ, speciales verò, quæ per Regulas Cancellariæ, indultæ, & aliter; quamobrem generales censendæ sunt, quæ de vacantibus in curia disponunt in cap. 2. de præb. in 6. vel de vacantibus per obitum venientium ad curiam in cap. in præsenti eod. tit. & lib. nec non illæ de quibus loquitur extrauag. ad Regimen de præb. & dignitat. Reseruationes autem in regula prima Cancell. Pontificis Clem. 8. cum alijs septem Regulis subsequentibus factæ, vtique non nisi speciales dicendæ sunt; quæ tamen
6 maioris sanè dignitatis, & roboris sunt, quàm priores, si Doctoribus est adhibenda fides, id enim affirmant decis. 119. legatus siue 3. num. 4. de offic. legat. in nouis, Aeneas de Falcon. in tract. reseruat. 4. Præl ud. quæst. 2. princ. num. 4. & in 6. effectu 4. quæst. princ. priuil. num. 12. & Rebuff. in praxi tit. de reseruat. num. 6. His explicatis respondeo principali quæsito, quod iuris communis attenta dispositione quamuis nemo valeat præfata beneficia affecta, aut eorum alterum conferre, præter Summum Pontificem, eiusdem tamen Concilij san-
7 ctione in eo met canone 18. ad ea quæ curam haberent animarum, quamuis affecta, solus Episcopus examinat concurrentes, iuxta præscriptum modum in dicto capite, & electo digniore rescribit habenti potestatem conferendi, illumque nominat superiori, qui illi conferat, quem modum etiam in affectis, & reseruatis Apostolicæ Sedi, attendendum esse, edocet Pij V. Constitutio 32. exerdiens in conferendis.

In alijs autè non curatis beneficijs, & ad inferioris prouisionem spectantibus quid agendum sit, & à quo approbandi, non licet ignorare, & responsio vera erit si distinctione vtar, quod vel ad liberam collationem inferioris pertinent, vel ad eius institutionem, seù confirmationem præcedente præsentatione, vel electione ab eo qui præsentare, vel eligere potest.

Et primo quidem casu non dubitatur, Episcopi examen non requiri, ex multis declarationibus superinde factis à sacra Congregatione Concilij, quas habeo ad pennam, ac præsertim vna sub die tertia Ianuarij 1594. sub his verbis. congregatio Concilij censuit in prouisione beneficiorum simplicium, quorum collatio liberè spectat ad collatorem inferiorem non requiri approbationem Episcopi, prout requiritur in institutione, vt dicitur ex cap. 13. sess. 7. de reformat.

Altero verò casu habemus textum expressum in dicto cap. 13. sessio. 7. cuius verba sunt; præsentati, seù electi, vel nominati à quibusuis Ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apostolicæ Nuntijs, ad quæuis Ecclesiastica beneficia non confirmentur, neque admittantur etiam prætextu cuiusuis priuilegij, seù consuetudinis, etiam immemorabilis, nisi fuerint prius à locorum ordinarijs examinati, & idonei reperti. Ista quippè verba loquuntur de beneficijs ad nominationem Ecclesiasticorum, quare videntur escludere beneficia patronata laicorum, & licet textus in cap. 9. sess. 25. de reformat. generalioribus vtatur verbis: illis scilicet, quod si ad inferiores institutio pertineat, ab Episcopo tamen iuxtà alias statuta ab hac sancta Synodo examinentur, & propterea includi videantur quæcumque beneficia curata, attamen cum canon ille se referat ad alias statuta ab eadem Synodo, & iuxta declarationem Congregationis, ad textum in adducto cap. 13. loquente de Ecclesiasticis, ita quoque videntur intelligenda verba istius canonis, tùm maximè, quod in eodem text. mentio etiam fit de patronatis Ecclesiasticis, tùm etiam quòd multas declarationes superinde perlegi, quæ omnem ambiguitatem auferre videntur, ac præsertim illa, quæ super eodem cap. 13. legitur, vt obtinentes beneficia curata ab inferioribus, debeant ab ordinarijs examinarij, secus in beneficijs simplicibus ad prædictos collatores inferiores pertinentibus; quod etiam procedere in beneficijs, quæ sunt de iure patronatus, & simplicibus, ait; quæ quidem verba si referantur ad proxima præcedentia, insinuant id ipsum paulò ante declaratum, respectu beneficiorum ad liberam collationem inferioris pertinentium, procedere in reliquis beneficijs de Iurepatronatus laicorum non mentionatorum in dicto cap. 13. Quin alterius declarationis verbis impellimur ad eandem firmandam conclusionem, sunt enim in

in beneficijs curatis, siue sint Iuris patronatus, siue collationis, examen faciendum est ab Episcopis ordinarijs secundum dispositionem Concil. Trident. sess. 24. cap. 8. & in quibusuis alijs beneficijs, ad quę præsentatio, seù electio, vel ordinatio facienda sit à quibuscumque alijs personis Ecclesiasticis inferioribus Episcopis, prout statutum est à Concilio Tridentino hic, & infra sess. 25. cap. 9. hæc itaque verba expresse demonstrant requiri pro beneficijs curatis, aut simplicibus, sed ad præsentationem, aut electionem Ecclesiasticam pertinentibus; immò finalia illa verba á Concilio Tridentino hic, & infra sess. 25. cap. 9. comprobant resolutionem á me ipso mox traditam, circa verba paulò generaliora relata per Conciliū indicato cap. 9. limitari, & restringi ad beneficia Ecclesiastica, verum tutior erit contrarium firmare, & asseuerare in omni patronali beneficio præcedere debere approbationem ab Episcopo ordinario, idque maximè propter verba declarationis ad dictum caput 9. super illis verbis. Quod si ad inferiores institutio, &cęt. quæ dicit quod quando Concilium hic se remittit ad statuta, alias in hac sancta Synodo, intelligit textum sess. 7. cap. 13. dempta illa litera D. vt sit sensus; beneficium Iuris patronatus quantumuis simplex, & possit inferior ad illud instituere, tamen semper Episcopi requirit examen, sic congregatio die 18. Iunij 1573. & in illis verbis Concilij ab Episcopo examinentur, &c. superuenit deinde altera declaratio his alijs concepta verbis, etiam si institutio pertineret ad Monachos; non tamen comprehendet beneficia simplicia, quorum collatio liberè pertinet ad inferiores, sed bene se extendit ad omnia beneficia pro quibus facienda est præsentatio, electio, seù nominatio inferioribus collatoribus iuxtá decretum cap. 13. sess. 7. hæc quidem verba, adeò sunt generalia, vt nullum patronatum excludere videantur, ita quod existimem comprehendi etiam beneficia ad præsentationem laicorum, alioquin institutio ab inferioribus facta, irrita sit, & inanis iuxta dispositionem eiusdem Concilij in adducto cap. 9. super cuius verbis, declarauit eadem con-
8 gregatio, nec sufficere quod præsentatus fuerit alias examinatus, & approbatus ab alio ordinario ad beneficium curatum; quid veró sentiendum sit, cum ab eodem ordinario obtinuit approbationem ad curatum beneficium? In hoc casu sentirem non esse iterum examinandum ad beneficium de Iure patronatus simplex; cum enim fuerit ab eodem idoneus repertus ad curatum, multó magis ad simplex, nimirum si declaratio verba facit de approbato ab alio ordinario, & quidem iustè, quia Concilium exigit approbationem ab Episcopo ordinario, itaque non sufficit illa, quæ ab alieno facta esset, & cum proprius ordinarius approbauit, sit ne iterum examinandus, si aliud consequi beneficium intendit, distinguendum puto, pro vera responsione. Aut enim de curatis loquimur, vel de simplicibus. Primo casu memini explicasse in Rubr. octaua, cap. 3. nu. 20. de simplicibus autem si quis quærat, adeat Azorium in instit. moralibus part. 2. lib. 6. c. 6. vers. 9. quæritur, vbi supposita æqualitate loci beneficij, satis est fuisse semel approbatū, dicit, ex stylo Curiæ Romanæ, & confert videre, quæ scribit Abb. in cap. cum in cunctis in princ. & cap. qualiter de electio. & ipse concludendum assero, quod attento iure communi non est iterum examinandus, per text. in cap. accepimus de ætat. & qualit. ac decis. Paleotti 83. & Caputaq. decis. 367. lib. 2. inspecta vero sanctione Concilij, examini semper subiiciendum esse arbitror, edocetque Seraph. ex sententia Rotæ in decis. 1323. vbi propterea conclusit Rota, quod cum in ascensione ad alterum, quæratur nouus titulus, iuxta consil. Oldrad. 18. Ideo sit etiam tunc examinandus, refert etiam declarationem Cardinalium, quod cœptus beneficiari, in quolibet ascensu, denuò examinetur; atque ita præterea resolutum fuisse memorat in vna Cæsaraugustana coram Pamphylio de Anno 1587.

9 Istud verò examen quomodo sit faciendum, si quæratur, eum oportebit distinctione vti, qui ab errore voluerit esse alienus. Quandoquidem illud præcedere debet, vel pro consecutione curati beneficii, vel alterius cuiuspiam non curati; si etenim pro curato, omninó erit obseruanda forma præscripta in capite 18. Concilii Trident. sess. 24. de reformat. additis aliis statutis in constitut. superius relata 32. Pii V. ex quibus iuribus, quia multa postmodum sunt enata dubia, quorum vera resolutio à multis ignoratur, ideò relego Lectorem ad notata per Quarantam in sua summa Bullarii in verbo Parochialium beneficiorum collatio; quo loci, & illa proponit, & propositis veras conatur responsiones tradere; in illis igitur pertransire censui sub silentio. Alia etiam de modo conferendi Paro-
10 chiales, deque examinatoribus ab ipso Quaranta non delibata, addere itidem recuso, quia affatim congerit Franciscus Leo in suo Thesauro Fori Ecclesiastici par. 2. cap. 18. á num. 23. recolo tamen insignem Rotę decisionem, ex eodem canone conciliari desumptam, quod si Parochialis Ecclesiæ redditus valde tenues sunt, de forma examinis aliquid remittendum est, vt optimè probat Seraphyn. decis. 942. nu. 10. par. 1. Quod si aliquis esset de Parochiali prouisus cum approbatione facta non ab istis examinatoribus synodalibus, sed alijs ab Episcopo deputatis, quia nulliter, & inualidè esset prouisus, ex eo oriretur, quod Parochia tamquam vacans, & reseruata, posset impetrari à Summo Pontifice, vigore eiusdem citatæ Constitut. 32. Pij V. Quod minimè eueniret, si de alio non curato fuerit prouisus, & sic respondemus secundo capiti distinctionis mox constitutæ: etenim Concilij Tridentini verba in adducto cap. 18. & Bullæ 32. Pij V. pro adipiscendis curatis beneficijs, sanxerunt eligendos eiusmodi examinatores, itaque pro obtinendis alijs remiserunt potestati ordinarij, qui de-
11 putet examinatores; Non secus, ac in solis beneficijs curatis præscripsit formam examinis per concursum, vt apparet in dicto cap. 18. in alijs vero requirit habilitates de iure communi necessarias cap. 4. in fine de reformat. sess. 22. & cap. 13. sess. 7. & ita censuisse sacram Congregationem de anno 1583. refert adducta Seraphyni decis. sub nu. 6. inquiens præfatam Congregationem rescripsisse, vt beneficia non curata præuio examine, vel approbatione Episcopi, filijs patrimonialibus conferrentur; vbi verò cura animarum esset committenda, tunc seruaretur forma dicti cap. 18. sess. 24. Verum si exa-
12 minatores cognouerint aliquos ex concurrentibus

bus esse idoneos, alium verò magis idoneum, teneantur ne omnes tamquam idoneos approbare, an eum tantum quem idoniorem censuerunt? Dubium istud cum sępè sæpius euenisset, scio resolutum fuisse ad fauorem omnium, vt eos debeant approbare tamquam habiles, cui quidem sententiæ fauent in primis verba citati cap. 18. Concilij Tridentini. Illa scilicet, ex hisque Episcopus eum eligat, quem cœteris magis idoneum iudicauerit, itaque ex approbatis vnus aderat, qui alijs idonior erat, cuius electio competit Episcopo. Accedunt. Verba citatę Constitut. 32. Pij V. atque etiam quod scribit Francisc. Leo in suo Thesauro Fori Eccles. par. 2. cap. 18. sub num. 35. vbi formam recenset tenendam ab istis examinatoribus, & ait approbandum idoneum, cœteros verò reprobandos: ergo ex examinatis, aliqui erunt approbandi, alij verò reijciendi, maximè quod, qualitas ista maioris idoneitatis, vt plurimum prouenit ex alijs circumstantijs, quarum notitiam Antistes habet, eccine exemplum. sunt multi, qui concurrerunt æqualis scientiæ, sed alter nullum obtinet beneficium, vel vnicum tantum, alius veró plura, certè præferendus est qui beneficijs caret, aut vnicum possidet iuxtà decisionem in hac materia insignem, Seraphini 767. fuit resolutum par. 1.

13 Quod si quis beneficium simplex, perpetuam tamen requirens residentiam adipisci voluerit, quia illud comparatur curato ex Iapi resolutione in alleg. t. 116. Hispanus sub num. 2. per doctrinam Innoc. & Ioan. Calder. in cap. clericos de cleric. non resident. ideó maiori pręditus esse debet scientia, quàm is, qui simplex, & residentia carens vellet consequi, eumque solertius examinatores deberent interrogare, strictiorique examine cum eo vti, atq; ita pariter cum eo, qui Canonicatum aliquem Cathedralis Ecclesiæ impetrauit, tùm ex his, tùm pręsertim post concilium, disponens dignitates omnes, ac saltem dimidiam partem Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ, & collegiatarum insignium conferri tantum Magistris, & Doctoribus, aut etiam licentiatis in Theologia, vel Iure Canonico, in cap. cum dignitates de reformat. sess. 24. ideoq; prouisione facta Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis Neapolitanæ à fęlicis memor. Sixto V. in forma gratiosa ad fauorem cuiusdam cubicularij extra muros eiusdem sanctissimi, quem examinatores Vrbis approbauerant, idoneumque iudicauerant ad simplex beneficium, nullam habentes notitiam de collatione Canonicatus; & me tunc canonico illius Ecclesiæ, atque alijs canonicis instantibus in mei gratiam, fuit illi denegata possessio; & per viam recursus supplicatum Pontifici, vt illum denuó subijciendum examini iuberet, qui iustæ petitioni capitulari assentiens, Nuntio Neapolitano mandauit, vt eundem secundo examinaret: tunc ipse non bene sibi, suæque virtuti confidens, non adepta possessione, assensu omnium canonicorum, alteri Canonicatum ipsum resignauit.

14 Si vero beneficium esset curam habens animarum in habitu, non in actu, adhuc requireretur in obtinente eadem scientia, quam ad beneficium curatum in actu canones deposcunt quia nedum curatum dicitur beneficium, quod actu habet curam animarum, sed etiam quod habitu, vt concludit Andr. Barbat. inter consilia Alex. cons. 74. viso puncto num. 1. vol. 4. Staphil. de liter. grat. & expect. Rubr. de qualit. & stat. benef. num. 22. & 27. nec quidem aduersatur contrarium dictum. Mil. in verbo Ecclesia Parochialis, atque glosę, & aliorum in cap. licet canon. de elect. in 6. nam sunt intelligendi in casu proprio de quo loquuntur, ne teneatur promoueri infra annum, qui Parochialem in actu retinet, sicuti teneretur, qui illam habitu possideret, quod etiam tenet Rebuff. in praxi Rubr. de non prom. infra annum num. 33. & 34. idque ipse existimo non esse sine maxima ratione diuersitatis; si enim Parochiani reuertantur, poterit sanè (vt idem Rebuff. illic fatetur) infra annum ab eo die quo reuertuntur promoueri, proprioque muneri satisfacere, sed cum requisita peritia caret, & illi reuertantur, quod remedium dabitur? pati quod ipse exerceat, non vtique fieret, sine graui detrimento animarum; præcipere, vt illud renunciet, aut ipso facto spoliare eundem, & scandalosum esse apparet, & non practicabile, demumque illius persona infamia afficeretur, ac fortasse titulo, & alimentis etiam priuaretur, vt propterea dicendum omninò sit, conuenientius, & iustius esse præuidere, atque tempore collationis. requisitam expetere ab eo peritiam, quam ad Parochialem habentem curam in actu requirerent; quod præterea confirmatur ex eo, quod duo beneficia curata, alterum scilicet in habitu, alterum vero in actu, nemo potest retinere, neque secum intelligitur dispensatum, nisi mentio præcesserit, quod sit beneficium curatum in habitu, vt tenet, & rectè quidem Rebuff. in praxi Rub. de dispens. ration. ætat. nu. 14. quibus non obstat decis. Rotæ, quæ inter collectas à Seraphino, est decis. 936. cum pro verificatione par. 1. nam licet concludat impetrationem non requirere de necessitate expressionem, quod Ecclesia est habitu tantum Parochialis, agnoscit tamen hanc resolutionem sic generice, & absolute prolatam, non esse tutam, ac propterea recurrit ad aliam rationem coadiuuantem, quod impetrans erat excusandus, quia credens visitationi Episcopi asserenti dictam Ecclesiam esse oratorium, errauit per cap. nobilissimus 97. distinct. & Roman. cons. 156. num. 3. ex qua credulitate excluditur dolus, qui requirebatur, vt surreptio vitiaret, teste Bellam. decis. 4. & consequenter non figit pedes in priori ratione, & causa, sed in ista posteriori, ideoque minimè aduersatur nostræ sententiæ.

Ad beneficium veró simplex, quod ordinem aliquem haberet annexum, non secus, ac requiritur eadem ætas, quæ ad illum ordinem iuxta conclusa in Rubr. de ætat. ordinand. cap. 6. vers. illud vero quod sacrum ordinem; ita illa eadem requiritur scientia, quæ ad ordinem ipsum iudicatur necessaria per ea, quæ scribit Rebuff. tract. de pacif. possess. num. 176. quamuis annale tempus postea habeat ad ordinem requisitum suscipiendum clem. vt ij, qui, de ætat. & qualit. Concil. Trid. cap. quicunque sess. 23. de reformat. potissimum veró in his casibus, in quibus restringitur ambitio vt annotauit additio t. ad dictum cons. Alexan. 74. tametsi Gemin. in cap. licet canon. de elect. in 6. aliter distinguat.

15 Postremo approbo sententiam relatam in initio prace-

præcedentis capituli, vt ſcientia vnicuique beneficio requiſita remittatur arbitrio ſuperioris, quod præter allegatos inibi, affirmant Innocent. in dicto cap. cum in cunctis de elect. ibique Abb. num. 4. & Det. num. 16. Barbat. conſ. 34. ad facti contingentiam, poſt num. 54. vol. 2. Imol. clem. 1. num. 3. de ætat. & qualit. atque Abb. in cap. qualiter num. 4. de elect.

SVMMARIA.

Epiſcopale munus eſt cunctis formidandum. num. 1.

Epiſcopis, vt potè populorum Principibus non ſatis eſt morum honeſtate pollere, verum etiam, & ſcientia ſplendore fulgere, neceſſe eſt, num. 2.

Scientia, in Epiſcopis, quæ nam requiratur de Iure communi, num. 3.

Quæ verò per Concilium Tridentinum, nu. 4.

Ad Cardinalatus amplitudinem, non niſi inſignes doctrina viri ſunt aſſumendi, num. 5.

Irregularis, nec nè ſit, qui ſcientia requiſita ad ordines, illorumque exercitium, careat. num. 6.

Capitulum Quartum.

1 AD cunctis formidandum Epiſcopale munus, euehendi, ſingulari tùm diuinarum, tùm etiam humanarum rerum ſcientia ſunt commendandi; cap. cum in cunctis de elect.
2 non enim ſufficit Prælatis bona conuerſatio, & morum probitas, niſi etiam doctrinæ ſcientia eiſdem addatur, cap. qui Eccleſiaſticis, in fine 36. diſt. ne tunc diſcere cogantur, quando alios ex officio debent docere, vt inibi ſubiungitur. maximè quod, poteſtatem coactiuam in laicos omnes, etiam Reges circa res temporales habent; idque multis probat auctoritatibus Franciſcus Bozius in ſuo opere de tempor. Eccleſ. Monarch. lib. 2. cap. 1. habentque in eoſdem laicos vim puniriuam in vitijs, & delictis omnibus, quod idem Bozius probat lib. 3. c. 4. eiuſdem par. 1. quamobrem eos, qui Epiſcopatus dignitate præfulgent, non ſolum non oportet indigere doctrina, ſed aliorum debent eſſe Doctores cap. conuenientibus 1. quæſt. 7. & §. 1. in auth. de ſanctiſs. Epiſcop. & ea ſaltem debent eſſe præditi quæ competens ſit cap. cum olim de elect. Quam-
3 uis enim, in eis ſit eminens ſcientia deſideranda, competens tamen eſt toleranda, iuxtà textum in cap. niſi cum pridem pro defectu de renunc. vbi Hoſt. nu. 14. Bal. num. 3. Abb. in cap. vltimo nu. 4. de ætat. & qualit. gloſa in cap. viliſſimus 1. quæſt. 1. cum viri eminentis ſcientiæ vix valeant reperiri cap. venerabilis de præben. Quinimmò numquam aliquem, illam habuiſſe, vel in ciuili, vel canonica ſcientia, reperijſſe teſtatur Barb. conſ. 34. ad facti contingentiam poſt num. 53. vol. 2.

4 Nouiſſime vero per Concil. Trident. eam in illo ſancitur requiri ſcientiam, qua muneris ſibi iniungendi neceſſitati ſatisfacere poſſit, ſic igitur, qui antea in vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiuè Doctor, aut licentiatus in ſacra Theologia, vel iure canonico, merito ſit promotus, aut publico Accademiæ teſtimonio idoneus, ad alios docendos oſtendatur, & ſi regularis fuerit, à ſuperioribus ſuæ Religionis ſimilem fidem habeat; tali cenſebitur munere dignus Concil. Trident. cap. 2. ſeſs. 22. de reformat. cuius tamen textus diſpoſitioni fuit additum per Conſtitut. Greg. 14. vt peculiaris circa doctrinam promouendi ad Epiſcopatum diligentia adhibeatur, ita quod priuilegium doctoratus, aut licentiaturæ, nemini ſuffragetur, ſed de eorum etiam doctrina diligens fiat inquiſitio, niſi ex aliqua publica functione illud notorium eſſet. Poſtmodum verò Sanctiſſimus Pontifex Clemens Octauus, his non contentus, omnes quotquot ad Epiſcopale munus erant aſſumendi aduocabat, illoſque vnius horæ ſpatio, vel circiter, flexis genibus coram ſe exiſtentes, ac nonnullis Illuſtriſſimis Cardinalibus, alijſque Prælatis, & doctiſſimis, ſelectiſſimiſque viris interrogabat, in ea ſcientia, cui ſe operam dediſſe fatebantur; & idoneos quidem repertos, admittebat, ſin minus reijciebat; neque verò ſolum, hoc vtebatur examine, cum eligendo, verum etiam, cum transferendo, ex vna ad alteram Eccleſiam, modò non fuerit ab ipſomet Pontifice creatus Epiſcopus, ſi enim ab ipſo ſemel examinatus, & approbatus fuerat, denuò examinare non curabat; iſti verò qui transferebantur, ſtabant, dum examini ſe ſubijciebant, alij autem genua ſubmittebant: cuius laudabile inſtitutum, & ſucceſſores Pontifices amplexati ſunt ad hec vſque tempora Sanctiſſimi Domini Noſtri, Domini Pauli Diuina prouidentia Papæ Quinti, eodem vtentis more.

5 Cardinales quoque non aſſumantur, niſi viri in ſcientia, & moribus, ac rerum experientia excellentes magiſtri, ſeu licentiati in iure diuino, vel humano, & ſit ſaltem tertia, vel quarta pars de Magiſtris in ſacra Scriptura, diſponitur in Conſtit. Concilij Baſilienſis ſeſs. 23. Sed illius decreta omni prorſus carent auctoritate, eaque reuocauit Eugen. 4. vt affabre, auido lectori conſtabit, alio in opuſculo ſub Rub. de Priuil. cleric. cap. 1. Illam tamen in eis nunc requiri ſcientiam exiſtimo, quam vigore Concilij Tridentini dixi, paulò ante, requiri in eligendis Epiſcopis: Namque Concilium in cap. 1. ſeſs. 24. de reformat. ea omnia, & ſingula, quæ de Epiſcoporum vita, ætate, & doctrina, & cœteris qualitatibus, alias in eadem Synodo conſtituta ſunt, decernit eadem etiam in creatione Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium: etiam ſi Diaconi ſint, exigenda, eſtque poſterior motus proprius Sixti V. Anno Domini 1595. tertio nonas Decembris, qui ſpecificè explicat omnia, circa ætatem, natalia, ſcientiam, vitam, moreſque requiſita, in eo qui eſt Cardinalitia dignitate decorandus, & aliqua tango inferius Rub. de ætat. ordin. cap. 6. nu. 47. In illo autem, qui eſt aſſumendus ad Papatus Apicem, maior præexigitur ſcientia, quàm in reliquis inferioribus dignitatibus, canones depoſcunt, vt reſoluit, ac rectè quidem Barbat. conſil. 34. ad facti contingentiam num. 55. vol. 2.

Reliqua

Reliqua tandem ad hanc rem tangentia, explico in Rubr. de person. prohib. prom. cap. 14. ac præ-
6 sertim, an irregularis sit, qui scientia requisita (maximè per Concil. Trid.) ad ordines careat, vt propterea neq; ordines suscipere potuerit neq; susceptis vti? & illic respondeo negatiuè, fretus auctoritate Henrici in sum. Theol. moral. lib. 14. cap. 8. §. 11. in glosa lit. A. & defendit Sayr. in suo Thesauro casuum conscient. lib. 6. cap. 13. num. 8. subiungens num. 9. quæstionem illam, vtrum liceat Summo Pontifici dispensare cum penitus illiterato, tu videto.

SVMMARIA.

Collatio beneficij facta illiterato, est ipso Iure nulla, num. 1.

Illiteratus quis dicatur, num. 2.

Episcopus omninò illiteratus, est amouendus, num. 3.

Capitulum quintum.

1 NEDVM prohibetur fieri collatio beneficij illiterato, verum etiam est ipso iure nulla, si fiat ex resolutione Felyn. in cap. per tuas el 1. num. 1. vers. quarto de Simon. Abb. in cap. cum nostris num. 22. inibique Innoc. num. 1. de concess. præb. Rebuff. tract. de pacific. possess. num. mihi 213. & abundè Anton. de Butr. in cap. si quando vers. dum glosa de rescript. ipseq; latius dicam Rub. 11. c. 14. nec refragatur textus Concilij Trident. in cap. 6. sess. 21. de reformat. præcipiens Episcopis, vt illiteratis Parochis coadiutores, aut Vicarios pro tempore deputent, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignent, tùm quia loquitur de illiteratis, qui alias honestæ vitæ sunt, idque ex eiusdem cap. verbis, apparet; quam equidem ob causam tolerantur de iure communi, & cum eis dispensatur, quo ad obtempta, vt patet inferius sub num. 3, non autem quo ad obtinenda vt affirmat Borgas, tract. de irregul. par. 6. Rubr. de illiteratis num. 11, tum etiam, quia canon ille, non de pœnitus illiterato intelligitur; totalis namque illiteratura operatur inhabilitatem ad beneficia, non alia, vt conclusit Rota, teste Cantuccio decis. 16. num. 2. par. 2. in decis. diuers. & mouetur Cantuccius auctoritatibus plurimorum Doctorum, præsertim textus, & glosæ, atque Archid. Gemin. Præpos. & aliorum in cap. 1. 36. distinct. & textus cum glosa in cap. præcepimus 34. distinct. iddemque affirmat etiam Rebuff. tract. de pacif. possess. num. mihi 215. Cardinal. in cap. illiteratos 36. distinct. & succurrunt, quæ in hac re copiosè notauit Sayr. in suo Thesaur. casuum conscient. lib. 6. cap. 13. à num. 8. propterea repeto illud memorabile dictum Bal. in sua Margar. verbo Homicida; Quod tùm homicida, tùm alij irregulares, iustè detinent beneficium, quousque eo priuentur, & ipse fusius explico in rubr. de person. prohib. promoueri cap. 11. & 13. subdit Bald. inibi, secus in omninò incapaci, vt in illiterato, infante, & muliere, cuius quidem sententiæ iusta ratio est illa, quod Ecclesia non indiget Asinis ferratis, sicuti scripsit Ioan. Monach. in cap. cum ex eo de elect. in 6. & Felyn. indicato loco.

2 Eum verò dici penitus illiteratum, censet Præpos. in cap. 1. num. 2. vers. & propterea 36. dist. qui aliqua non habet principia; sed Lambert. tractat. de iure patron. lib. 2. par. 1. quæst. 9. artic. 24. num. 2. illum reputat, qui est inscius litterarum; alij verò, eum iudicant ita dici, qui nullas, aut modicas scit literas, nempè si tantum legere, & scribere sciat vulgari sermone, vt post Bart. in auth. sed nouo Iure C. si cert. petat. tenet Rebuff. tract. de pacif. possess. num. 214. Hoiedan. de incompat. benef. cap. 24. num. 29. Maiol. tractat. de irregular. lib. 1. cap. 32.

3 Propterea, qui tam illiteratus in Episcopum promoueretur, sanè ab Episcopatu amouendus esset, quemadmodum fuit amotus Episcopus Calinen. ab Honorio III. de quo in cap. fin. de ætat. & qualit. cap. si forte de elect. in 6. Milis suo repert. verbo Episcopi, Diaza pract. crimin. canon. cap. 18. id tamen aliquibus causis exceptis, ex quibus toleraretur profectò, scilicet si ex longo vsu, & rerum experientia sciat rectè exercere omnia, ad Episcopum spectantia Abb. in cap. fin. num. 4. de ætat. & qualit. Hoyedan. adducto cap. 24. num. 32. par. 1. Maiol. tract. de irregul. lib. 1. cap. 32. num. 10. nonnulla subijciens exempla. Alia item ex causa si charitatis perfectio scientiæ defectum suppleat, vt firmat Hoyedan. indicato cap. 24. num. 33. Maiol. cap. 32. num. 4. & colligunt Doctores ex cap. nisi de renunc. Vltima tandem, si esset Episcopus alicuius paruæ Ciuitatis, quod ipsimet Hoied. & Maiol. tradiderunt, ille, num. 34. iste verò num. 9.

Hanc postremam limitationem non facilè admitterem, quia si eandem requiri scientiam in prouidendo ad curatum detinens tantummodò curam in habitu, quæ in altero habente actu curam, dixi capite 3. huius Rub. num. 14. longè magis in Præsule actu habente Populum, quamuis non tam frequentem, & (vt ita loquar) non tam numerosum; immò ratione maioris necessitatis, quam patitur Antistes exiguæ Ciuitatis, fortassè doctior esse deberet; vt plurimum quippe in ea desunt viri docti, neque externos conducere ille queit, ob tenues Episcopatus redditus; quamobrem expediret multum illis, atque alijs omnibus, maxime in Italia, præficere tantum Doctores in vtroque Iure, aut qui, vel ex paterna hæreditate, vel beneficijs, haberet quoque introitus, vt omnibus illis sic simul iunctis, & alimentari congruentius possit, & decentius viuere, & idoniores apud se detinere viros.

SVM-

SVMMARIA.

Prima tonſura qualibet die conferri poteſt. num. 1.
Eaque etiam in aliena Diœceſi, poteſt conferri ſubditis, num. 2.
Locus idoneus quis ſit pro illius collatione, num. 3.
Sit ne ſtatuta hora certa ad illam conferendam, num. 4.
Sit ne ordo inquiritur, num. 5.
Qua alio nomine corona dicitur, quam antiqua fuerit, & alia circa eius delationem, delibantur, num. 6.

De temporibus ordinationum, Rubr. VI.

CAPITVLVM PRIMVM.

NTER cœtera, quæ in ordinum collatione ſunt de neceſſitate præcepti, ſelegi ex ſacris Canonibus, Doctorumque ſententijs, tempus connumerari, idque propterea cuilibet ordini præfixum, enucleandum aſſumpſi.

1 Ad conferendam primam clericalem tonſuram, quia Canones certum non conſtituerunt tempus, proinde Epiſcopis fuiſſe relaxatam facultatem, illam qualibet die conferendi, arbitrati ſunt Abb. in cap. conſultationi num. 5. Hoſtienſ. in finalibus verbis Ioan. Andr. verſic. minores, & Cardinal. Alexand. verſic. de prima tonſura ſub rubr. de tempor. ordin. eorumque ſententiam comprobare generalem conſuetudinem, qua ſic ſeruari, atteſtantur ipſimet inibi, & Aegid. Bellam. verſic. & his Sabbatis.

2 Quinimmò eam etiam in aliena Diœceſi Epiſcopos ſuis ſubditis conferre poſſe, non deſunt, qui tenuerint, vt Rebuff. in tractat. nomin. quæſtio. 14. num. 29. & 65. Alber. in l. emancipari numero 1. ff. de adoption. & Barbat. in cap. nouit. num. 18. de offic. legati: ſubnectens Epiſcopum Aſtenſem, illam contuliſſe Bononiæ, nonnullis ſcolaribus Aſtenſis Diœceſis, & conſequenter licentia haud petita ab ordinario loci, vt declarat idem Rebuff. in praxi Beneficiali Rubr. de clericis, & à quibus, & quomodo creent. num. 13. quæ tamen ſententia mihi ſummopere diſplicet, ex canone Apoſtol. 34. dicente, Epiſcopus extra terminos ſuos in Ciuitatibus, & Regionibus ſibi non ſubditis, ordinationes facere non præſumito; Si verò præter voluntatem eorum qui Ciuitates illas, aut Regiones detinent, id feciſſe conuictus fuerit, deponitor, tàm ipſe, quàm, & hi, quos ordinauit; tùm maximé poſt Concilium Tridentinum, diſponens nulli Epiſcopo licere cuiuſuis priuilegij prætextu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de ordinarij loci expreſſa licentia in capit. nulli ſeſſ. 6. de reformat. ipſeque inferius eloquar in rubr. de ordin. ſuſcipiend. à proprio tantum Epiſcopo cap. 5. num. 1. vtriuſque namque text. generalia ſunt verba, vt propterea non limitatam, ſed itidem generalem præſeferant concluſionem, ex iactata Iuris Regula.

3 Locus idoneus pro collatione primæ tonſuræ, ille erit, quem Epiſcopus eligere mauult, quamuis domus ſit, tum propria, tum aliena, quod equidem clarius conſtabit cap. ſequenti num. 15. & conſuetudine comprobatur, idque in dies experitur quiſquam, tametſi honeſtius agat, qui aliquo in loco Eccleſiaſtico conferat, ſaltem in cappella Palatij.

4 Horam præterea illam ſatis congruentem eſſe exiſtimo, & generalis vſus admittit, quæ Epiſcopo aptior erit, & manè, & veſperi, noctuque, luminibus prælatis accenſis. At ipſe, tàm ſero ſemper abſtinui ab illius collatione, & alij Zelotypi Præſules obſeruant.

5 Sed vtrum tonſura iſthæc, poſſit ordo propriè dici, anuè ipſa imprimat caracterem, reſpondet Armilla, & negatiuè concludit, in vtroque quæſito, in verbo, ordo num. 3. & ipſe dixi copioſè circa primum in Rubr. de ſacris Ordinibus verſic. Canoniſtæ, & ſuccurrit Concil. Trident. cap. 6. ſeſſ. 23. ſub Rubr. de reformat. dum inquit. Nullus prima tonſura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus conſtitutus, nec non in cap. 10. eadem ſeſſione, & Rubrica, in illis verbis. Tonſuram, vel minores ordines conferre: ex quibus verbis, conſtat Concilium propendere in ſententiam, nè tonſura ordo ſit; namque peculiari nomine eam appellat, atque ex numero Ordinum etiam minorum ſegregat; inde dicimus primam tonſuram eſſe ianuam ordinum, quæ longè diſtat ab altera, quam coronam propius loquendo appellamus, & cuius vſum antiquiſſimum in Eccle-

6 ſia eſſe, probat multorum Auctorum referendo verba, & loca, Gregor. de Valent. diſput. 9. quæſtio. 5. puncto 3. tom. 4. quin Beda in lib. 5. de hiſtoria Anglorum cap. 22. aſſerit D. Petrum in memoriam ſpineæ Coronæ Chriſti, Coronam Capillorum geſtaſſe, toto reliquo capite detonſo; & id alios Clericos fuiſſe imitatos. Iſidorus inſuper Apoſtolorum inſtitutum eſſe, inquit lib. 2. de offic. cap. 4. illamque ſi clericus non deferat, mortifere peccet ex ſententia Abb. in cap. ſi quis numer. 1. de vit. & honeſt. Cleric. inſequiturque Catecheſ. Neapol. lib. 1. cap. 47. quin, & reſpectu priuilegij Clericalis, vt eo gaudeat, itidem geſtare tenetur; cum declarationibus, à me poſitis in tractatulo de Priuileg. cleric. cap. 2. à verſic. Aliud eſt, quod ex eo Canone deducitur.

SVMMARIA.

Minores ordines, quo tempore conferre permissum sit num. 1.

Festiui dies, de vespere in vesperam celebrantur, nisi consuetudo repugnet num. 2.

Minores Ordines etiam feria quarta, quatuor temporum conferri posse, demonstratur, numero 3.

Abbates conferunt minores ordines, & quando, & quibus personis num. 4. 5. & 9.

Vtrum Secularibus de licentia proprij Episcopi, num. 6.

Ordinandi ab Abbatibus non sunt ab Episcopis examinandi, num. 7.

Nouitij à suis Superioribus promoueri nequeunt, num. 8.

Guardiani, ac Priores possint ne subditos tonsurare, num. 10.

Cardinales Presbyteri familiaribus conferunt minores ordines, num. 11.

Parochis vtrum liceat tonsurare, ordinesque minores dare, num. 12.

Ordines sacri, non nisi ab Episcopis conferuntur, num. 13.

Papa Sacerdoti delegare potestatem conferendi sacros Ordines, non valet, num. 14.

Papa committere non Sacerdoti potestatem conficiendi Corpus Christi, minimè potest, num. 15.

Festiui dies qui sint, vt in eis conferantur minores ordines, num. 16.

Locus, qui sit idoneus ad conferendos ordines minores, num. 17.

Hora quæ competens, in qua illi dentur, num. 18.

Missa celebratio sit ne, cum illi conferuntur necessaria, num. 19.

Minores Ordines simul conferri an possint, num. 20.

Minoribus insignitus extra Constitutos dies, an contraxerit suspensionem, num. 21.

Quid in promouente, num. 22.

Capitulum secundum.

1 TEMPVS idoneum ad conferendum minores ordines, illud iddem esse, quod ad maiores, constat, ac præterea, quamlibet Dominicam, aut festiuam diem, ex Constitutione Alex. 3. in cap. de eo, de tempor. ordin. loquitur Det. in cap. cum in cunctis §. inferiora num. 19. de elect. cuius capituli, de eo, literæ inhæret, intellectus Hostiens. ibidem, quod prædictis diebus Episcopo conferre liceat, illos ordines vni, vel duobus taxatiuè, & non pluribus: sequitur Anton. de Butrio ibidem num. 5. quam tutiorem esse opinionem, dicit Angel. verbo ordo 4. num. 1. & propendet Astensis tit. 4. artic. 1. lib. 6. eaquè mouentur ratione, quia in re dubia, tutius est seruire verbis edicti l. 1. §. si hi ff. de exercit. actio. Alios attamen Doctores, suadeo nos posse iustè sequi, affirmantes, pluribus quàm vni, vel duobus præfatos ordines iam dictis diebus conferendi Episcopum habere facultatem; modo generalem ordinationem minimè videatur facere, iuxtá glosam in eodem cap. de eo versic. aut duos, ibique Abb. num. 1. Innocent. in princip. Goffred. in summ. hoc tit. Præpos. in cap. quod à Patribus distinct. 75. Syluest. ordo 2. num. 6. versic. Secundò, hanc partem veriorem commendans; Henric. etiam dicit in summ. Theolog. moral. lib. 10. cap. 12. in text. & in glosa lit. H. subijciens primæuos Doctores sine causa tueri contrariam sententiam, concedit quoque consuetudo recepta, vt feria sexta, vespere præcedente Sabbatum, in quo de Iure ordines sacri conferuntur, vt Episcopis fas sit ordines minores dare, quasi in hoc officio censeatur incipere dies Sabbati pridie vesperi Henric. dicto lib. 10. cap. 12. §. 2. quemadmodum in recitatione matutini sequentis diei Diu. Thom. quodlib. 5. art. 18. Nauar. lib. de orat. notab. 3. nu. 60. in cap. 2. versic. prius de ferijs, prout etiam scrip-
2 tũ est, de vespere in vesperem celebrabitis Sabbata vestra Gen. 2. & Exod. 16. & 20. Leuit. 23. Num. 28. & Deutero. 5. atque ex Concilio apud Compend. disponitur in cap. 1. de ferijs; tametsi Alexand. 3. circa principium, & finem festorum, diuersarum Regionum consuetudini standum esse, constituerit in cap. 2. de ferijs: Causa vero consuetudinis permittentis Episcopis in die veneris, vesperi conferre minores ordines, est vt ipsi ea cura vacarent, possintque in Sabbato maiori cum solemnitate sacros ordines dare, nèc mirum si hoc potest facere consuetudo: cum à Iure tempus, aut ætas non exprimatur ad minores ordines, meritò potuit consuetudo extendere tempus ad vesperam feriæ sextæ, per Henric. loco citato.

Quinimmo concedit etiam consuetudo ipsa potestatem Episcopis promouendi ad minores or-
3 dines, feria quarta, quatuor temporum, vt affirmat Henric. summ. Theol. moral. lib. 10. cap. 12. §. 2. ex doctrina Bernardi pract. cap. 26. atque ita tenuere Iurisperiti, & praxis, vt ipsemet Henrich. attestatur

ſtatur, inibi in gloſa litera k. Iure vero antiquo, vbi, & quando Epiſcopis libebat, illos poterant conferre iuxta gloſam in cap. ordinationes el 2. diſtinct. 75. & habetur in cap. quando eadem diſtinct.

4 Abbates etiam conferunt minores ordines illiſmet feſtiuis diebus, quibus, & Epiſcopi per Anton. de Butr. in dicto cap. de eo num. 3. & cap. cum contingat, num. 12. ibiqué Anan. num. 1. de ætat. & qualit. qui potius illis diebus conferre eos deberent, quàm in quatuor temporibus, ne generalem facere ordinationem videantur, ex reſolutione Hoſtienſ. eodem capit. de eo; ibique Abb. num. 2. Angel. ordo 4. num. 2. ex quibus deſumpta occaſione, ne ſuper impoſitum corruat. fundamentis non benè iactis, poſt notare cenſui, vt lector dictæ Concluſionis habeat omnimodam cognitionem.

5 Abbas ad primam clericalem tonſuram conuerſos, Monachos, ſui Monaſterij, illoſque in quos habet iuriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi, promouere poteſt cap. Abbates de Priuil. in 6. cap. cum contingat de ætat. & qualit. & cap. 1. ibique gloſa in verbo à non Epiſcopis de ordin. ab Epiſc. qui renunc. Epiſcop. ita quoque poterit eoſdem promouere ad cæteros minores ordines, ex gloſa in dicto capit. cum contingat verſic. nota, quod Abbates, atque in adducto verſic. à non Epiſcopis, dicit etiam, & melius gloſa in cap. 1. verſic. alia, de ſupplenda negligent. Prælat. & dicto cap. Abbates verſic. tonſuram Sotus in 4. ſentent. diſt. 23. quæſt. 1. verſic. Abbatibus. Butrius in cap. cum inter de ſentent. & re Iudic. Abb. in cap. quanto num. 9. de conſuet. Bellam. citato cap. cum contingat quæſt. 1. ibique Cardinal. notab. 1. Abb. nu. 2. Butr. nu. 13. Ioã. And. in princip. & Anchar. notab. 1. ac communis inibi eſt opinio Doctorum, & Nauarr. conſil. 13. Abbatibus nu. 13. de priuil. Innocent. in cap. 1. num. 1. de ætat. & qualit. vbi additio ſubnectit hanc communem eſſe opinionem, licet gloſa Ioannis in capit. quoniam verſic. lectoris, per illum textum 69. diſtinct. & textum in cap. cum contingat de ætat. & qualit. dixerint prædictis Abbatibus dumtaxat lectoratum, & Hoſtiariatum conferre licere; tamen ipſe credo iddem de alijs duobus, ex identitate rationis, & auctoritate Doctorum proximè citatorum, atque ita ſeruari de facto firmat Hoſtienſis in ſumm. de Epiſcop. qui renunciau. Epiſcopat. & lapus allegation. 138. num. 6. & videtur poſſe confirmari ex textu Concilij Tridentini in capit. Abbatibus ſeſſio. 23. de reformat. ibi tonſuram, vel minores ordines conferre, immò Abbatem eoſdem minores dare poſſe, qui datus ſit adminiſtrator Eccleſiæ Cathedrali vacanti, ſubditis illius Epiſcopatus, reſpondet Geminian. in cap. is cui, num. 7. verſic. vidi dubitari, de elect. in 6. Felin. in cap. eam te num. 8. de reſcript. & commendat. Ioann. de Selua tractat. de benefic. part. 2. quæſt. 6. poſt num. 3. ibique ratione comprobat, quinimmò Abb. inuitatus in clauſtris aliorum exemptorum, poteſt iure ſuo conferre tonſuram, & minores ordines, vt inquit ex plurimorum auctoritatibus Geminian. in cap. Abbates de Priuil. in 6. num. 6. Maiol. tractat. de irregul. lib. 3. cap. 23. num. 12. Sayr. in ſuo Theſauro Caſuum conſcient. lib. 4. cap. 13. poſt num. 15. Concilium tamen Tridentinum, quia in aliquibus prædictorum definiuit aliter quam ſupra conſtituimus, non mirum ſi in his erit contrarium ſeruandum; atque in illis tantum ex præfatis concluſionibus perſiſtat ius antiquum, in quibus nihil fuit ab ipſo Concilio diſpoſitum, aut immutatum; illud igitur reſtrinxit, vt Abbatibus, ac alijs quibuſcumque, quantumuis exemptis non liceat in poſterum intra fines alicuius Diœceſis exiſtentibus, etiam ſi nullius Diœceſis, vel exempta eſſe dicantur, cuiquam qui regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram, vel minores ordines conferre, vt in alleg. cap. Abbatibus; declarauit autem Congregatio, quod Abbates Regulares habentes ius baculum deferendi, & mitram, poſtquam ſacerdotalem ordinem, & munus benedictionis ſuſceperunt, poſſint ton-

6 ſuram, & ordines minores ſecularibus Epiſcopi Iuriſdictioni ſubiectis conferre, ſi modo ipſius Epiſcopi conſenſus accedat; qui literas dimiſſorias ſpeciatim recipiendi ordines ab Abbatibus conceſſerit, ita vt ſatis non ſit, id generatim ab Epiſcopo conceſſum eſſe, ſed hac conceſſione ſemper opus ſit ſingulis, &c. Præterea declarauit, quod poſſint Abbates eoſdem ordines conferre, alijs regularibus, qui dimiſſorias ſpeciales ſuperiorum ſuorum, & ſpecialem conſenſum Epiſcopi loci habuerint, ac præterea alijs Sæcularibus, qui aliorum Epiſcoporum iuriſdictioni ſubiecti ſint, dummodo ſuperiorum ſuorum dimiſſorias attulerint; & ſpecialem conſenſum Epiſcopi loci, in quo ordines huiuſmodi cupiunt ſuſcipere, ac tertio declarauit poſſe etiam, ex priuilegio Apoſtolico. (De conſenſu tamen ordinarij, vt ſupra) confirmationis Sacramentum conferre, quas tres declarationes reſcribit Sorbus in ſuis additionibus ad compend. mendicant. verb. Ordines ſacri verſic. notandum quod ſacra Congregatio: Verùm poſtremis his temporibus in lucem prodierunt doctiſſimæ deciſiones Seraphini in quibus legitur deciſio 985. par. 1. in qua, de voto Rotæ reſponſum fuit, non licere Abbatibus promouere perſonas ſeculares habentes literas dimiſſorias ſuorum Epiſcoporum. Cùm verò Abbates ſeruata forma dicti Concilij conferre intendunt ordines minores ſuis ſubditis regularibus,

7 nè flagitent Epiſcopi examinare huiuſmodi viros, ab Abbatibus iſtis ordinandos, neque poſt Concilium, vt firmiter affirmat Nauarr. allegato conſil. 13. quandoquidem textus in cap. nullus in poſterum ſeſſio. 23. ſub rubr. de reformat. loquitur de Ordinibus ſacris; meritò, in alijs antiqua iura correctionem non admittunt, niſi quatenus in nouo iure reperitur expreſſum l. præcipimus C.

8 de appell. non tamen deberent ipſi Abbates infra annum profeſſionis, aliquem inſignire ordinibus, vt conſuluit Ioan. Andr. in allegat. cap. Abbates num. 1. verſic. in gloſa, vt ibi, de Priuil. in 6. notat Præpoſ. in cap. quoniam num. 3. diſtinct. 69. eo quod illi poſſunt inde exire infra talem annum

9 cap. 1. de regular. in 6. aduerto præterea non omnes, qui Abbates appellantur hanc habere facultatem dandi minores ordines, at hi dumtaxat, quibus ſecundum morem præficiendorum

Abbatum, manus impositio fit ab Episcopo cap. cum contingat, de ætat. & qualit. nec aduersatur, quod etiam electi in Abbates, & non benedicti illos conferunt cap. 1. de supplend. neglig. Prælat. glos. in dicto cap. cùm contingat versic. Abbati; quandoquidem talem operatur effectum, Episcopi negligentia nolentis, aut distulentis Abbatem benedicere; tunc etenim ius supplet potestatem; Iccircò constat illum textum loqui de Abbatibus electis, & benedici solitis, nec fuerunt benedicti, ob Episcopi resistentiam; illis enim à iure videtur concessa potestas omnia exercendi, quæ possent, si consecuti essent benedictionem; aut, & secunda potest dari responsio, textum illum verba facere de Abbatibus Cistercìensibus, qui à collatione minorum ordinum non detineantur, cum Episcopi negligunt eos benedicere, vt ex eiusdem textus verbis patet. & ibidem annotarunt Abb. vers. oppono secundò, Innoc. in finalibus verbis, ac Ioan. Andr. & Host. ergo Regula est, requiri benedictionem, quinimmò tria requirunt canones in Abbate volente minores ordines conferre, nempè quod sit Præsbyter, secundò quòd benedictionem acceperit, ac tandem quòd proprio Monacho conferat, Franciscus Marcus decis. Delphinal. 1082. num. 2. lib. 1. idquè etiam confirmatur ex finalibus verbis Host. in eod. capit. cùm contingat.

10 Guardiani, & Priores, tametsi minores nequeant dare ordines, nihilominus de iure primam clericalem tonsuram suis subditis, vtique [illegible]runt, Præpos. in capit. quoniam num. 3. distinct. 69. & Franciscus Marcus adducta decisione num. 3. Vsu tamen admitti numquàm vidi, neque audiui.

11 Cardinales quoque Præsbyteri tonsuram, cæterosquè minores ordines conferunt suis familiaribus, Ioan. Andr. quem alij sequuntur in cap. 1. num. 14. de supplen. neglig. Prælat. Præpos. in dicto cap. quoniam num. 5. Martin. Laud. in tract. de Cardinal. quæst. 20. Card. Iacob. tractatu de Concilio lib. 1. artic. 12. versic. item Cardinalibus Maiol. tractat. de irregul. lib. 4. cap. 20. num. 8. & Rota in vna Cremonens. pensionis Veneris tertia Decemb. 1582. estq; decis. 731. nu. 10. par. 1. in decis. diuers. eosquè Romæ etiam, & proprio iure conferunt in suis titulis, vt idem Maiol. allegato num. 8. subiungit.

12 Parochos verò tonsuram conferre posse firmat Abb. in cap. quanto num. 9. versic. quinimmò dico de consuet. vsus tamen Ecclesiæ resistit, & propterea eius sententiam iuste refellit Sot. in 4. sent. dist. 25. q. 1. artic. 1. ad secundum Argument. in fin. & eo magis erit reijcienda opinio glosæ in cap. quoniam vers. lectoris 69. distinct. Archidiac. in cap. Psalmista num. 2. in fin. 23. distinct. Innocent. in cap. cum contingat num. 1. de ætat. & qualit. & ibi Host. num. 2. firmantium, tonsuram conferre licere cuicumque simplici Sacerdoti; cui profectò multó minus competit, ratione præfati vsus; sicuti Gregor. de Valent. innuit in suis comment. ad Diuum Thomam disputation. 9. quæst. 3. puncto 2. versic. 2. tomo 4. & miror quomodo Abb. Sot. & alij, in locis citatis allegent Hostiensem in dicto cap. cum contingat, ad probandum Præsbyterum tantummodò parochialem, eam conferre posse, cum eius verba sint, quod simplex Sacerdos hunc ordinem conferre potest, & consequenter non de Parocho loquitur, quare opinor eos voluisse allegare Ioan. Andr. in dicto cap. cùm contingat id affirmantem post num. 17. prædictorum verò sententiam respectu simplicis Sacerdotis nedum, at ipsius quoque Parochi his temporibus non approbat vsus, vt dixi.

At maiores ordines Abb. & alij conferre ne-
13 queunt, nam illorum minister est solus Episcopus cap. manus de consecrat. dist. 5. & scribo in rubrica de sacramentis in genere num. 22. nequè vigore delegationis eis factæ à Papa (quamuis essent sacerdotes) possent sacros conferre, vt firmat Diuus Tho. in supplem. ad 3. part. quæst. 38. artic. 1. ad 3. argument. Sot. in 4. sentent. distinct. 25. quæst. 1. artic. 1. ad 2. & distinct. 7. quæst. vnica artic. 11. ad 4. Couar. var. resolut. lib. 1. cap. 10. num. 10. idem Diuus Thomas in 4. sentent. adducta distinctione 7. quæst. vnica artic. 5. versic. talia verò in 2. scripto, Astasan. lib. 6. tit. 3. artic. 1. quæst. 2. Collectarius in alleg. cap. quanto num. 7. & communis est opinio, teste Victoria in sua summula nu. 237 Quamuis Abb. in cap. quanto nu. 9. de consuet. glossa finalis dicto cap. manus de consecrat. distinct. 5. & cap. peruenit 95. distinct. acriter faueant, opitulenturque sententiæ contra Diuum Thomam; eiusque sequaces, & concludant Papam posse indistinctè concedere potestatem Sacerdoti conferendi ordines sacros, & alios promouendi ad ordinem, quem ipse habet, nam se decipiunt, quia verum
14 est non posse illi elargiri facultatem conferendi, non tantum Sacerdotium, sed neque alios inferiores sacros ordines, vt aliqui ex præcitatis expressè dixerunt, & reliqui indistinctè affirmantes, sacerdotes ex delegatione Pontificis sacros ordines conferre nequire, tametsi Victoria indicato loco assereret collationem tantum sacerdotalis ordinis delegare Præsbytero non posse, sed aliorum sacrorum, vtique, & videtur firmare etiam Henric. Boic. in cap. quanto num. 4. de consuet. atque ideò refert Victor. se vidisse quandam Bullam Papæ concedentem facultatem Sacerdoti conferendi diaconatum, & subdiaconatum, & sequitur Viuald. in suo Candelab. 1. par. Rubr. de sacrament. ordin. nu. 17. In fine; quam ob rem multó minus posset non sacerdoti auctoritatem dare conferendi ordinem, quem ipse habet vt Astasan. firmat lib. 6. tit. 3. cap. 1. in finalibus verbis; sicuti ne-
15 que valet committere non Præsbytero, vt conficiat Corpus Christi, nam Christus solis Præsbyteris committi voluit, iuxtà glos. notab. in cap. peruenit 95. distinct. & Abb. in cap. quanto num. 9. de consuet. quin neque posset concedere non Sacerdoti, vt conferat minores ordines. Victor. in summ. num. 236. & confirmatur ex Couarr. loco, & numero supracitatis, atquè alijs auctoribus hactenus memoratis, & concludentibus posse Summum Pontificem delegare simplici Sacerdoti facultatem conferendi minores ordines, ex quibus verbis innuunt, id concedere non Sacerdoti, non posse, quod expressius inter alios fatetur Diuus Thomas in supplem. ad 3. par. quæst. 38. artic. 1. ad tertium argumentum, & Sot. adducto art. 1. ad tertium argumentum, in vltimis verbis,

ac nouiſſima Seraphini deciſio 985. num.6.

Vt autem illuc mea redeat oratio vnde digreſſa eſt, & vbi concluſum eſt licere Abbatibus, & Epiſcopis minores ordines Dominicis, & feſtiuis die-
16 bus conferre, inſurgit dubitatio, quinam ſint hi dies feſtiui; etenim gloſa in cap. ſanè verſ. ad Sacros, de temporibus ordinat. dicit diebus ſolemnibus; Siluest. dicit præcipuis diebus, in verbo ordo el 2. nu. 6. verſ. ſecundum; quo etiam verbo poſtmodum reperi vſum eſſe textum in cap. 2. de ferijs, ibi diebus autem Dominicis, & alijs præcipuis feſtiuitatibus, quo fit, vt illius textus reſolutio minimè complectatur omnes feſtiuos dies, ſed Viguer. ait duplicibus diebus in cap. 16. §. 6. verſ. 6. ibi, ordinis Sacramentum. Quibus etiam verbis vtitur Pontificale Romanum in Rubr. de ordin. conferend. verſic. minores verò ordines. Hoſt. verò, & Abb. in cap. de eo, hac Rubr. inquiunt, illis diebus feſtiuis minores ordines eſſe conferendos, quibus, & conſecrandi Deo dicatas Virgines facultas à iure conceditur, & relatis in cap. deuotis 20. quæſt. 1. Alij intelligunt de omnibus feſtiuitatibus expreſſis in cap. fin. de ferijs, ſed mihi ſummopere placuit verbum, quo vtitur Viuald. ſuo Candelab. in rubrica de ſacrament. ordin. nu. 35. verſ. tertia concluſio par. 1. ſcilicet illos eſſe dandos diebus feſtiuis de Præcepto, & ſic intelligantur cœtera relatorum auctorum verba, vt præcipua duplicia, & reliqua ſint quæ ſub præcepto tenetur populus celebrare, & colere, alioquin allucinatus eſſet Viuald. dùm ſuam reſolutionem conſtabilire nititur auctoritate gloſ. in dicto cap. de eo, Silueſt. Armill. Nauarr. & aliorum, qui tali non vſi ſunt verbo; Hancq; concluſionem poſſe ſimilibus confirmari auctoritatibus non dubito, illa ſcilicet, quod quiuis Chriſtianus compellitur ex præcepto audire Miſſam qualibet die Dominica, ex cap. miſſas de conſecrat. diſt. 1. & alijs diebus feſtiuis cap. 2. de Paroch. cap. ſi quis el 2. de conſecr. diſt. 1. Suarez ad Diu. Thom. 3. par. quæſt. 83. art. 6. diſput. 83. ſectio. 5. concluſ. 2. nempè feſtiuis diebus de præcepto Syluest. verbo miſſa el 2. nu. 1. & Henric. ſum. Theol. moral. lib. 9. c. 28. §. 1. quamuis, per diuerſa verba exprimat dicens, quemlibet Chriſtianum teneri audire totam, & integram miſſam in diebus Dominicis, feſtiſque, qui Populo colendi proponuntur, tametſi Aſtaſan. in hoc etiam caſu. vtatur verbo ſolemnibus, & dicat quem teneri audire miſſam die Dominico, & alijs diebus ſolemnibus, in ſum. lib. 6. tit. 32. quæſt. 5. in fine; inſuper die Dominico omnem Chriſticolam á ſeruili opere arcet cap. 1. de ferijs, & die feſto ſub præcepto obſeruando Nauarr. in Manual. cap. 13. num. 6. & Hoſt. in ſum. de ferijs §. 4. pari igitur ex ratione conſtitutio diſponens minores ordines conferendos eſſe diebus Dominicis, atque feſtiuis; erit ſanè intelligenda de feſtiuis ſub præcepto, non ſecus ac breue Apoſtolicum, à vulgo extra tempora appellatum, & concedens facultatem ordines ſacros conferendi in diebus feſtiuis, intelligendum erit, nam & delegatus illius vigore, non niſi in feſtis de præcepto, & à populo colendis conferre poterit ex ſupradictis, ex quibus ita reſpõdi hoc anno 1614 cuidam Ampliſſimo Cardinali de hac re me Romæ interroganti, tametſi Azzor. poſtea viſus contradicat in 2. par. lib. 1. c. 27. verſ. vlt.; nullum enim ſe habere auctorem profitetur, & ratio qua mouetur non ſubſiſtit ex adductis. Non tamen credo diem feſtiuum illum debere vbique celebrari; ſat enim eſſe exiſtimo, ſi in Diœceſi ſit ſolemnitas illius feſti, intra quam minores ordines conferuntur ex Henrico in citato §. 1. ibi qui Populo colendi proponuntur, in quibus dixi Chriſti fideles miſſam audire, atque ab operibus ſeruilibus abſtinere debere; conſulerem tamen Epiſcopo, nè vt ſuo ſubdito ordines illos conferat ad alienam Diœceſim celebrantem feſtiuitatem alicuius Sancti conſulto peragret, qui in ſua minimè eſſet de præcepto, ſed potius ad illius Diœceſis Antiſtitem ſuum ſubditum dimittat ordinandum, tametſi haùd crederem eum peccare, ſi illùc iret hoc facturus; quemadmodum nec in grauiori caſu, qui à ſuo proprio loco vbi feſtiuitas celebratur in alium laborandi gratia commeat, vbi feſtum illud non obſeruatur, vt concludit Sebaſtianus Medices in ſum. par. 2. tit. 7. quæſt. 33. circa medium.

17 Circumſtantia loci vbi ordinatio fieri debet, ad ritum pertinet, & eſt quælibet Eccleſia, tametſi non Cathedralis, ſecundum opinionem Raymun. quam refert Syluest. verbo ordo el 2. num. 8. Tabien. ordo. 5. §. 1. Aſtaſan lib. 6. tit. 4. artic. 2. argum. cap. ſi Archiepiſcopus, hac Rubr. ſed gloſ. fin. in capit. ordinationes el 2. 75. diſtinct. affirmat licere Epiſcopo eos dare vbi libuerit, & confirmatur in cap. quando ead. diſtinc. quod verum reputo etiam in domo, prout hodiernus vſus demonſtrat, dummodò Epiſcopalis domus ſit vt inquit Henric. in ſumm. Theol. moral. lib. 10. cap. 11. §. 8. tametſi ipſe verius cenſeam, illos dari poſſe etiam in domo non Epiſcopali, vt non ſemel ſeruari vidi, & vbique, & gloſa, & textus ante citati probant, excepto tamen loco interdicto. Syluest. verbo interdictum. 5. §. 7. verſ. ſexta eſt, Sot. in 4. ſentent. diſt. 22. quæſt. 3. artic. 1. concluſ. 4. §. igitur verſ. Secundus effectus Nauar. in ſumm. cap. 27. num. 179. in fine, & Innoc. in cap. non eſt, de ſponſal. atque excepto loco alienę Diœceſis, ſine illius ſuperioris licentia, ex cap. 5. Concil. Trid. ſeſſ. 6. de reformat.

18 Hora verò idonea de iure videtur, quælibet ex gloſ. in cap. ordinationes el 2. diſt. 75. atque ex textu in cap. quando, eadem illa diſtinct. Verumtamen eos manè eſſe conferendos, non nulli ſunt qui aſſeuerãt, quos refert, & ſequitur Angel. verbo ordo el 4. nu. 5. & praxis admittit; idq; religioſiſſimi Antiſtites omninò ſeruant, ac præſertim quondã meritiſſimus Epiſcopus Minorenſis Ioannes Auguſtinus Campanilis meus patruus, ita faciendum omninò eſſe aſſeuerabat, & exequebatur, qui Epiſcopali dignitate, tametſi humili, ſed amœno, ſalubri, & ſemoto loco contentus, ad ditiores Eccleſias, & ampliores Ciuitates transferri, non ſemel renuit, ibique reparandis permultis dirutis Eccleſijs, alijſque conſtruendis, erigendiſque Monaſterijs, etiam vrbis Pontibus, & vijs, alijſque pijs operibus, & quotidianis Eleemoſinis vacans, non tantum Eccleſiæ introitus, ſed, & Paterna bona vtiliter conſumpſit. His verò temporibus legimus apertè ita fuiſſe demandatum in Pontificali Romano ſub Rubrica de ordin. confer. verſic. minores verò ordines.

19 Miſſæ tamen celebrationem in illorum colla-

tione, iura haudquaquam ex necessitate deposcunt, sicuti scribentes vnanimi assensu affirmant, & quod sine ipsa, possunt sane conferri, vt docet Ioan. de Imol. in cap. quod sicut nu. 16. de elect. & manifestat consuetudo, vt dicit Arnill. verbo ordo, num. 9.

20 Hos minores ordines eidem personæ posse simul conferri, sentit glos. in cap. de eo, vers. ad minores hac Rubr. in cap. 2. vers. minores, de eo qui ordin. furt. suscep. Nauar. in sum. cap. 25. num. 71. vers. 8. quia Pontifex in eodem cap. loquitur indefinitè, dum concedit Episcopo, vt Dominicis, aliisq; festiuis diebus vnum, vel duos ad minores ordines promouere: merito sit intelligendus ille textus ad omnes minores per cap. si Romanorum 19. distinct. quam tamen sententiam eatenus veram arbitror, quatenus concurrat consuetudo, aut intercedat dispensatio, iuxtá glosam in cap. quicumque versic. Acholytus 77. dist. & glosam finalem in cap. ordinationes el 2. 75. dist. idque comprobat tex. in c. 2. de eo qui ordin. furt. suscepit, vbi Celestinus videtur id probare, cum adest consuetudo, & cum dispensatio intercedit, affirmat Nauar. adducto nu. 71. & Concil. Trid. quod licet præcipiat illos esse per temporum interstitia conferendos, nihilominus subiungit, nisi aliter Episcopo magis expedire videatur, in cap. minores ordines sess. 23. de reform. ergo concedit dispensationem Episcopalem posse intercedere, quod Concilium, quia consuetudinem non aufert, ideò illa adhuc hodie seruanda foret, vbi adesset, vt in eodem cap. 25. num. 71. tenet Nauar. & probo inferius cap. seq. vers. ordines minores, & quamuis Henric. in sum. Theol. mor. lib. 10. cap. 11. §. 4. constituat Regulam affirmatiuam, vt possint eidem simul eadem die conferri, nisi consuetudo contrarium obtineat; idque videatur tendere ad iddem, tanquam satis sit, huius dubij resolutionem regulari à consuetudine, vt si soleant conferri, adsit consuetudo affirmatiua, quod si minimè soleant ita conferri, adsit consuetudo negatiua, nihilominus, cum præfatus Concilij Canon prohibeat id fieri, est profectò sumenda conclusio negatiua eamq; subsequatur restrictio illa, nisi consuetudo aliud admittat, tuncque illa sit verificanda consuetudo.

Ex his, apparet multó minus licere minores ordines, & primam tonsuram vnica die conferre eidem, vt Host. & Abb. rectè adnotarunt in eodem cap. de eo, eorumque opinio, videtur verior Angelo in verbo, ordo 6. num. 2. indecens etenim esset, quem vna die esse laicum, & Acholitum, & propterea nullum verbum positum fuit de clericatu in alleg. cap. de eo. Consuetudo tamen, si adesset, quę id permitteret, valida foret, per Ang. vbi supra, Arinilla etiam, ait in verbo ordines num. 6. fubnectens consuetudinem hoc habere, & in practica esse, quod simul eidem conferantur minores, & prima tonsura: de cuius consuetudinis attestatione sic generali, maximopere dubito, tametsi verisimum reputem, consuetudinem seruandam, si hoc induceret, vt etiam placet Rebuffo in reg. Cancell. 23. vers. item rapiens; & Henric. sum. Theol. moral. lib. 10. cap. 11. §. 4. & Syluest. verbo ordo. el 2. num. 7. versic. tertium, vbi hanc consuetudinem in Alemania vigere fatetur; illa tamen, vbi non existeret, aut de ea non constaret, Angel. reputat veriorem opinionem Hostiensis; cui non obstat glosa in allegato cap. de eo, illum textum indefinite id concedentem circa minores ordines, ergo sit de omnibus, atque etiam de prima tonsura intelligendus, nam respondetur illum textum solum verba fecisse de quatuor minoribus; quæ subsequens indefinita loquutio de minoribus, restringitur, ad supra expressa, vt Angel. alleg. verbo ordo el 6. nu. 2. per l. Pomponius in principio ff. de procur. vltra quam, optima altera potest illi textui dari responsio, vt loquatur indefinitè, cum consuetudo, aut dispensatio concurrit ex glosa in cap. quicumque vers. Acholitus 77. dist. & glosa fin. in cap. ordinationes el 2. dist. 75.

21 Minoribus ordinibus insignitus extra dies constitutos, suspensionem, nec de iure canonico incurrit, nec per Bullam Pij 2. Cum ex Sacrorum, vt firmat Nauar. in sum. cap. 25. num. 70. vers. dixi, & consi. 9. nu. 2. & consi. 19. in fine hoc tit. par. 1. in antiq. Henric. lib. 10. sum. Theol. moral. cap. 12. §. 2. in glosa lit. M. & fusius scribo in Rubr. de ætat. ordin. cap. 4. nu. 9. per Constitutionem verò Sixti V. editá contra clericos malè promotos, incipientem Sanctum, & salutare, videtur extensa suspensio, vt in ipsam incidant etiam promoti ad minores extra tempora, idq; apparet, tum ex verbis in illius Constitutionis initio positis, nempè in promouendis tám inferiorum graduum clericis, quàm etiam Præsbyteris; tùm alijs positis in §. quare, scilicet, & ad minores, maioresq; ordines promouere; tum demum alijs relatis in §. vt igitur, ad primam tonsuram, minoresq; ordines, & mox, aut ad ordines minores, vel sacros, sicuti etiam adnotauit, Viuald. in expositione ad dictam bullam notab. 7. quam expositionem ipse posuit in fine sui Candelab. Postremis verò hisce temporibus præfatam Sixti Cóstitutionem quo ad pęnas eiusmodi non admittimus ob alteram á Clem. 8. felicis memoriæ æditam, abrogantem iam dictam Sixti, vt multis in locis aduertimus huius diuersorij.

Quod si alicubi abesset consuetudo concedens facultatem promouendi eadem die ad omnes insimul minores ordines, quo casu nemini fas esset illos iunctim suscipere, si tamen illis vnica vice, aut aut aliter non seruatis interstitijs, quis faceret se insignire, sicut nec per iuris communis dispositioné, nec per Constitutionem Pij 2. fieret suspensus ex supra relatis, ita neq; per Constitutionem Sixti V. quæ tametsi complectatur Clericos malè promotos ad minores, nihilominus in §. vt igitur, ad hunc casum descendens Pótifex, solummodò sacros memorat, per verba illa, ita vt aliquis vnico die, seu continuatis diebus ad plures ordines sacros, & quę sequuntur.

22 Sed promouens alium extra tempora ad minores, suspensus non fit, tùm iuris communis considerata dispositione, tum Constit. Pij 2. cum ex sacrorum, quorundam legum vigore, neque ita promotus, fit suspensus, vt dixi nu. 21. per Constit. veró Sixti V. vtiq;, vt ex eius lectura, & verbis dicto num. collectis vnicuique constabit: Huic tamen dispositioni parendum his temporibus non est, propter alteram Clem. 8. Constitutionem supra relatam, & huius moderatoriam.

SVM-

SVMMARIA.

Sacri ordines, quibus temporibus dari poſſint, num. 1.

Quatuor temporum ieiunia, olim quo tempore celebrarentur, quoq; bis poſtremis temporibus, num. 2.

Anni diſpoſitio, & innouatio, nu. 3.

Annus Romæ, aut in Bullis apoſtolicis, quando exordiatur, num. 4.

Quando verò, dum quæritur de diuiſione facienda pro rata temporis? nu. 5.

Iſta diuiſio inter quas perſonas, & in quibus fructibus admittatur, aut denegetur? nu. 6.

Reſeruatarius fructuum, an titulario comparetur, an citius penſionario? nu. 7.

Fructuum diuiſiones, quot ſint, & quæ, nu. 8.

Sacri ordines, cur Sabbati diebus conferantur, num. 9.

Minores ordines, & Subdiaconatum eadem die conferre probibitum eſt, nu. 10.

Ita quoque duos ſacros, nu. 11.

Anni curſus, de vno ordine ad alium intelligitur de vna feſtiuitate ad eandem ſequentis anni, num. 12.

Pœna ſuſcipientis, & conferentis plures ſacros ſimul refertur, nu. 13.

Diſpenſare Epiſcopus poteſt in interſtitijs, quantumque ſit tempus interſtitiorum diſcutitur ſub eodem num. 13.

Diſpenſatio circa interſtitia, quomodo concedenda, nu. 14.

Cauſa neceſſitatis, quæ dicatur, quaq; vtilitatis, num. 15.

Locus ad conferendos ſacros, qui congruus cenſeatur, num. 16.

Hora quæ idonea exiſtimetur pro illorum collatione, nu. 17.

Sacri ordines quamuis extra tempora conſtituta, dentur, imprimitur nihilominus caracter, num. 18.

Pœna promoti, ac promouentis extra tempora. num. 19.

Eiuſmodi promotus, & propterea ſuſpenſus, poſſit nè beneficia interdum adipiſci? nu. 20.

Miſſa celebratio requiratur nè, cum Sacri ordines conferuntur, nu. 21.

Epiſcopus cum eiuſmodi promoto diſpenſare, nec ne valeat? nu. 22.

Diſpenſare ab irregularitate nemini licet, quam Papa, nu. 23.

Papa diſpenſare queit, vt quis extra tempora aſſumatur ad ordines, idq; vno ex tribus modis concedere conſueuit, nu. 24.

Dictionis quatenus refertur vis, & intellectus. num. 25.

Diſpenſatio conceſſa arctato, quando impetranti non ſuffragetur. nu. 26.

Diſpenſatio poſſit nè, abſq; cauſa, tutè concedi? nu. 27.

Cauſæ quindecim referuntur ad diſpenſandum validæ, num. 28.

Multitudini erranti ignoſcendum, nu. 29.

Nobilis, quando præferendus ignobili, cum beneficia conceduntur, nu. 30.

Nobilis, cum docto ſi concurrat, vter præferatur, num. 31.

Epiſcopus beneficium conferens bono viro, exploſo meliori, an peccet? nu. 32.

An etiam eligens, ſiue præſentans, ſub eode, n. 32

Quid dicendum in inſtituente, nu. 33.

Quid etiam in reſignante, nu. 34.

Bonus ſeu melior, dupliciter quis intelligitur, num. 35.

Præferendus ſit nè is, qui ſemper fuit bonus, an emendatus, nu. 36.

Ætas ſextúplex conſideratur, nu. 37.

Vſus lacticiniorum conceditur tempore ieiuniorum in quibuſdam locis, nu. 38.

Lacticinijs veſci tempore vigiliarum, ſit ne iure vetitum, diſcutitur, nu. 39.

Diſpenſatio nullo iure debetur, ſed ex miſericordia conceditur, nu. 40.

Cauſæ ad diſpenſandum pro matrimonijs inter coniunctos contrahendis, nu. 41.

Item aliæ, vt ommittantur denunciationes, n. 42

Aliæ etiam circa pluralitatem beneficiorum, num. 43.

Item aliæ referuntur ad concedendam ſeparationem thori matrimonialis, cuius materia deinde ſummatim explicatur, nu. 44.

Caſus in quibus Epiſcopi diſpenſare queunt tanguntur, nu. 45.

Narratiuam diſpenſationis verificandam eſſe probatur, nu. 46.

Cauſa etiam impulſiua ſi falſa ſit, vitiat diſpenſationem, nu. 47.

Forma refertur concedendi diſpenſationem in foro interiori ab incurſa irregularitate, num. 48.

Capitulum Tertium.

1 SAcros ordines, non niſi, in ſex ſabbatis anni conferri licere, ſtatuere canones, nempè in ſabbatis quatuor temporum, in ſabbato ſancto, & in ſabbato præcedente Dominicam de Paſſione, iuxta decretum Gelaſij Papæ in c. fin. 75. diſt. & Alexandri tertij in cap. de eo, hac Rub. ex quibus, quia mihi ſe ſe obtulit occaſio, ipſam meis è manibus elabi, haud patiar, & tempora, quibus hoc ieiunium ſit celebrandum, inquiram.

a Calixtus

Calixtus sui Pontificatus initio, Ieiunium quatuor temporum ex doctrina Benedicti Episcopi, ter in anno indixit; sed postmodum eidem Calixto visum fuit congruentius, vt quemadmodum Annus per quatuor voluitur tempora, sic, & quater solemne ageretur Ieiunium cap. 1. 76. distin. quare confutanda est opinio Cœlestini primi, & aliorum, quos sequintur Polidor. Virgil. lib. 6. de inuentoribus rerum, cap. 31. in fine, affirmantium Apostolos tradidisse Ieiunia quatuor temporum, quod deinde Ieiunium confirmauit Concilium Maguntinum inseritque peculiaria tempora, quibus Christicolas ieiunare oporteret, in cap. constituimus eadem distinct. 76. cuius textus pars secunda abrogata fuit, vt inibi glosa, & cœteri adnotarunt, & ex Concilio Salagustano, alia fuere constituta tempora, de quibus loquitur cap. de Ieiunio alleg. dist. quæ pariter reuocata fuere, merito, ea omnia, non erit incuria præterire, & illa dumtaxat recensere, quæ recens vsus Catholicæ Ecclesiæ nos edocet, & ab Vrbano Pontifice statuta. qui primum ieiunium Quatuor temporum in initio Quadragesimæ celebrari præcepit; secundum in hebdomada Pentecostes; tertium in Septembri, ac quartum in Decembri, cap. statuimus 76. dist. quæ sub illis duobus carminibus continentur relatis à Doctoribus, ac præsertim ab Host. in cap. consultationi nu. 2. hoc tit.

Vult Crux, Lucia, Cinerum Charisma-
ta Dia.
Vt det vota pia, quarta sequens feria?

Quæ Ieiunia ex doctrina Sancti Spiritus, ita per totius anni circulum distributa sunt, vt lex abstinentiæ omnibus sit ascripta temporibus; siquidem vernum in Quadragesima, in Pentecoste æstiuum, in mense septimo autumnale, inque decimo, Hiemale frequentemus ieiunium; intelligentes esse nihil vacuum præceptis, & verbo Dei, ad eruditionem nostram omnia elementa seruire, dum per ipsius mundi cardines, quasi per quatuor Euangelia incessabili tuba discimus, vt ex sermone sancti Leonis Papæ habetur in c. huius 76. dist. Altera ratio, cur fuerint Quatuor tempora constituta, refertur à Gomesio in cap. cum in multis nu. 80. de rescript. in 6. & inquit quatuor esse tempora Anni magni totius temporis, ab Adam vsque ad finem mundi, nempè tempus deuiationis, Reuocationis, reconciliationis, & Peregrinationis; quorum ratio de iniunctis Ecclesiæ ieiunijs quatuor temporum inibi incumbit, ex auctoritate Diui Antonini in 3. par. sum. tit. 13. cap. 4. §. 9. qui copiosius isthæc dilucidat, & Azor. vniuersam huius rei materiam pertractans In lib. 7. Moral. instit. cap. 25. Ipse autem ad Leonis sermonem redeundo, aduerto, quòd ille aduersari videtur decreto Vrbani in dicto cap. statuimus; præcipienti duo vltima ieiunia in mense Septembris, & Decembris, esse celebranda, & Leo asserit celebrationem illorum fieri mense septimo, & decimo, & tamen constat ex hodierna mensium computatione septimum mensem esse Iulium, & decimum mensem esse Octobrem, in quibus nullum fit ieiunium Quatuor temporum; ideo cum exoptem beneuolos lectores exonerare labore, illumq; meis superimponere humeris, vt omnium quæ hoc in opusculo scribo facilis admodum sit cognitio, tametsi huius meæ cupidinis effectum consequi non possim, sine continuo studio, assiduis lucubrationibus, maximisque laboribus, quibus sanè nullo vnquam tempore peperci, vt pro viribus lectori satisfacerem, propterea sæpé sæpius consideranti mihi, quisnam septimus, & decimus sit ille mensis, occurrerunt nonnulla illorum certam cognitionem præbentia, & explicare constitui; exploratum habens, hunc meum diffusum sermonem
3 nemini tædium allaturum; quinimò videre mihi videor animos incitasse ad discendum ordinem, quo vel apud Priscos fuerit, vel certioribus postea regulis innouatus annus, & propterea mihi imponere, vt pergam eloquio tam dulci, de Anno quoque edisserere; quo ductu iubendi aliqua contexere decreui, atque paucarum Regionum morem referre constitui; non etenim ambigitur, quin apud gentes, dispares fuerint differentiæ, & multiformes species de anno, ita vt sciam, quemque ingenio, ac prout cuique commodum fuit, inueniamus dimensos esse annum. Hebræi namq. annum lunarem attendunt decem mensium, ex quatuor, & trecentis diebus constantem, cuius initium Aprælis est, ac merito legimus Iulium esse quartum mensem, Augustum quintum, Octobrem septimum, ac Ianuarium decimum, in c. Ieiunium el 2. dist. 76. & Aprælem primum anni mensem esse apud Hæbræos tenet Vgo Cardin. super cap. Exodi 12. & Esdr. 1. cap. 3. D. Thom. in 4. sent. dist. 15. quæst. 3. artic. 4. glosa in cap. celebritatem vers. primi mensis, de Consecrat. dist. 3. ibique Turrecremata, quamuis Nicolaus de Lyra Genes. 7. & Exod. 12. affirmat, Martium esse primum mensem apud Hebræos, idque confirmat Arnald. Albertin. Rub. de hæret. in 6. nu. 58. Arcades annum tribus mensibus habebant, Arcananes sex; Græci reliqui, trecentorum quinquaginta quatuor dierum, annum proprium computabant, Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 12. Persas verò annum dierum trecentum sexaginta quinque, & quadrantis recepisse Quintus nos edocet Curtius; Nemini igitur mirum videri debet, si Romani quoque annum latium, variè computarunt, & olim annum suum auctore Romulo decem habuerunt mensium digestum; & illorum Princeps Martius erat, quem Romulus dicauerat Genitori suo, præfatique menses, ex quadringentis quartoque die constabant, teste Macrobio effusè explicante, in citato lib. 1. Saturnal. cap. 12 & Ouidio lib. 1. fastorum asserente.

Tempora digereret, cum conditor Vrbis in anno
Constituit menses, quinque bis esse suo.
Scilicet arma magis, quā sydera Romule noras,
Curaque finitimos vincere maior erat
Est tamen, & ratio Cæsar, qua mouerat illum,
Erroremque suum, quo tueatur habet
Quod satis est vtero matris dum prodeat infans
Hoc anno statuit, temporis esse satis.
Per totidem menses a funere coniugis vxor
Sustinet in vidua tristia signa domo.

Has

Hae igitur vidit Trabeati cura Quirini
Cum rudibus Populis annua Iura daret
Martis erat primus mensis, Venerisq. secūdus
Hae generis Princeps, ipsius ille Pater
Tertius à senibus, Iuuenum de nomine quartus
Quae sequitur numero, turba notata fuit.

Hæc fuit Romuli annua ordinata dimensio, cuius numerus, cum neque solis cursui, neque lunæ rationibus conueniret, nonnunquam vsu veniebat, vt frigus anni, æstiuis mensibus, & contra calor hyemmalibus proueniret, ideo sequutus Numa Pompilius primum addit quinquaginta dies, postmodum illis adiecit alios sex, deductos ab illis sex mensibus, qui triginta habebant dies, idest de singulis singulos, eosque quinquaginta, & sex dies in duos ab ipso constitutos menses diuisit, quorum priorem Ianuarium nuncupauit, illumque primum anni mensem fecit, alium veró Februarium nominauit, & vltimum anni mensem esse iussit, tametsi hos duos menses, addidisse Tarquinium Priscum, afferat Fuluius, & falsó, vt ex his quæ copiosè adnotauit Macrob. dicto lib. 1. Satur. cap. 13. apertè liquet, & ex Ouid. eodem lib. fastorum dicente.

At numa nec Ianum, nec Auitas praterit vmbras.
Mensibus antiquis addidit ille duos
Multi legunt.
Mensibus antiquis præposuitque duos.

Quod carmen nequaquam ita legendum puto, etenim non ambos illos menses Numa præposuit anno, at Ianuarium dumtaxat, Februarium verò vltimum constituit, quos duos menses postmodum, decem viri prudentes coniuxerunt, & Februarium post Ianuarium numerarunt, ergo legendum.

Mensibus antiquis addidit ille duos.

Quibus paululum post tempus, idem Numa Pompilius in honorem imparis numeri, vnum adiecit diem, quem Ianuario dedit; quam omnem inconstantiam temporum, vagam adhuc, & incertam in ordinem statutæ definitionis redigere, atque annum à Numa ratione quadam adeo confusa, & imperfecta constitutum, immutare coactus fuit postmodum Iulius Cæsar, qui imitatus Aegyptios ad numerum solis, qui diebus trecentis sexaginta quinque, & quadrante, cursum conficit, annum dirigere elaborauit; magnum quidem opus, sed Cœsare dignum, & ipse obseruationi veteri decem superadiecit dies, vt tempus trecentum sexaginta quinque dierum, & horarum circiter sex (quo tempore Sol per duodecim Zodiaci signa excurrit) annum conficeret, vt ex Macrob. eod. lib. cap. 14. abunde colligitur, atq; in fine cuiuslibet quatriennij intercalarem diem constituit; quam nostri Doctores bisextilem vocant, quæ ex senis horis cuiuslibet anni, in calce quarti anni dies integra efficitur, & sic Iulius Cæsar postea rem tantum suscepit. Impleuitque, vt nos Ouidius docet lib. 3. Fastorum, his versibus.

Sed tamen errabant etiam tunc tempora, donec
Cæsaris in multis, hac quoq; cura fuit.
Et mox.

Is decies senos tercentum, & quinque diebus
Iunxit, & è pleno tempora quinta die
Hic anni modus est, in lustrum accedere debet
Qua consumatur partibus vna dies.

Manifestè igitur patet ex his, annum continere tercentos sexaginta quinque dies, idque comprobant è nostris textus in cap. Quatragesima, & ibi glosa vers. dies de consecrat. dist. 5. glosa in cap. quæsiuit vers. qui duo de verbor. signif. est textus in cap. cum bisextus, & inibi Alciat. abunde ff. de verb. signif. & l. cum hæres. §. Stichus. ff. de stat. liber. & hoc denique anno vsa est Respublica Romanorum à tempore Iulij Cæsaris, atque Christi Ecclesia, totusque ferè ad hanc vsque diem, Terrarum orbis, etiam nunc vtimur, tametsi varia olim fuerit apud varias nationes annorum ratio, vt dixi, & scripsere Plinius lib. 7. cap. 48. Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 12. Tiraq. lib. 1. de retractu §. 1. glosa 10. & cœteris elegantius Alex. ab Alex. lib. 3. gemal. dierum cap. 24.

Ex quibus, quam potui strictim conscriptis, agnoscet quisquam, Leonem Papam, eo in textu allocutum esse, & de septimo, & decimo mensibus, iuxta anni à Romulo instituti computationem; cuius seruata dinumeratione, September est septimus, ac December decimus est mensis; & quamuis ipse Leo longè post Iulium Cæsarem vixerit, quo tempore annus (vt hodiè) erat solis cursui accomodatus, & septimum atq; decimum locum mensium, Leonis tempestate tenuerint Iulius, & October; ipsi tamen non numerum tunc temporis, at rationem institutionis inspicere, & consectari visum fuit congruentius; quandoquidem menses à numero ipsorum ferè omnes dicti fuere, ac nomina fortiti sunt, iuxta quam interpretationem, Leonis Papæ auctoritas congruit Vrbani decreto in cap. statuimus 76. dist. & cap. fin. cum glosa 1. 75. dist. ob idque subsistunt versus traditi à Doctoribus, circa Quatuor tempora, & à me paulo ante relati. Nec tandem meam forsan aliquis admiretur incuriam, cur Priscas annorum varietates conscripserim, recentes verò, voluntaria oblinione omiserim; atque anni correctionis à Gregorio XIII. fælicis memoriæ factæ, haud meminerim, qui ex mense Octobris millesimi quingentesimi octuagesimi secundi, exemit decem dies, rem namque omnibus notam, hucque non pertinentem, silentio inuoluere, non ab re visum fuit, non tamen rem memorabilem, & vnicuique per necessariam præterire volui, quod in Romana Cu-
4 ria exorditur Annus à die Natiuitatis Domini, iuxta Rotæ decisionem 50. seu 3. à Natiuitate, de Iudicijs in nou. & decis. 800. sciendum est, siue 2. de verbor. signif. in antiquis: ita etiam in Italia, Hispania, Aragonia, Catalonia, Dacia, & Vasconia, vt attestatur decis. 638. sciendum est, vel 17. de indicijs in antiq. sed in Alemania, Anglia, & Francia ab Incarnatione Domini recipit initium, vt ex eadem decis. apparet. excepta Prouincia Lugdunensi, ex cuius generali consuetud ne, incipit à Pascha Resurrectionis, sicuti attestatur additio ad mil. in suo repert. litera A. nu. 26. versic. Annus; in Bullis autem Pontificis, mos est, illum exordiri; ab Incarnatione Domini, vt ex eorum lectura vnicuiq; patere poterit.

Sed

5 Sed annum metiri, quo pacto debeamus in his, quæ ex dispositione Iuris communis, aut alterius cuiuspiam peculiaris Sanctionis, est facienda diuisio pro rata? hanc sanè quæstionem, scitu dignam existimaui semper, & si de diuidendis fructibus pro rata generatim quæratur, vnam esse quæstionem; si vero speciatim de diuidendis fructibus Ecclesiastici Beneficij inter hæredem defuncti, & successorem; alteram esse hæsitationem, ferunt, qui superindè scribunt.

Et in prima quippe parte distinctionis, sit Regionis mos attendendus, vbi adesset, censent; eo tamen non extante, considerandos esse duos casus, admonet vir ille summis laudibus extollendus Io. Baptista Costa in tract. de portione, & rata quæst. 114.fructus bonorum, num.4. & ante eum Pereg. in altero tract.de fideicom.artic.49. nu.102.

Eorumque prior, is erit de bonis locatis; in quibus initium sumit ab eo die,quo locatio cepit,cum enim hominis prouisionem superinde habeamus, nihil est, quod recurramus ad Iuris,vel Consuetudinis dispositionem,ex omnium citatorum sententia, ita in casu isto indiuiduo credente, per textum in l.semper in stipulationibus ff.de Reg.Iur. isthæc autem computatio in his rebus attenditur, quarum vtilitas toto fermè anno indifferenter percipitur, insinuatque insuper, & quidem maxima cum eruditione Reusner. consil. 15.num. 8. In his vero, quæ aliquo tantum anni tempore colliguntur, sicuti in Rusticis ipsis Prædijs contingit, quamuis mutati in pecuniam, nihilominus consideretur annus, habito respectu ad fructus, eorumque perceptionem, ex his, quæ copiosè citatus Peregr. post alios scripsit à nu. 96. & alij relati; nam solutiones huiusmodi, locum fructuum subingrediuntur, Alex.cons.28.nu.3.lib.1.etiam ad hunc effectum cognoscendi tempus, quod sit considerandum ad diuisionem faciendam fructuum, vt post Anchar. & citatum Alex.consilium, tenuit pluries Rota præsertim in vna Regien.fructuum 7.Martij 1573 coram. Foriolensi, & in altera Papiens. fructuum coram amplissimo, & meo vndique D. Lancellotto Iuniore 12. Febr. 1601. recitata per Marium Antoninum variar.resolut.lib.r.Resolut.46. & iudicauit etiam Regium Consilium Neapolitanum in decis.D.de Franchis 79.& 160.idquè adeò,quòd pentionis solutio, licet promissa fuerit ex speciali pactione in pluribus tandis; sit nihilominus habenda ratio fructuum, ad dijudicandum rationabile tempus, quo annus exorditur, pro facienda iusta diuisione ratæ, non autem constitutæ solutionis, vt scribunt ijdem Pereg. & Costa, ille artic. citato 49.nu.97.& 99.iste verò adducta quæst. 114. nu. 7. & Resner. indicato cons. 15. idemque de Franch. decis.iam citata 79.nu.4.

Posterior verò species, intuetur res, haud locatas, & tunc recipiat initium ab eo die, quo percipi fructus consueuerunt ex Regionum præsertim more ita Molina tract.de Hispan.primog. lib. 3. cap. 11. nu.18. Alciat.cons.121.lib.9.Grat.cons. 131. lib. 1. Præses de Franch.decis. 79. in his tamen in quibus non secus ac,in anteriori specie dictum est,fructuũ perceptio toto anno fit, in alijs autem, qui tantùm aliqua anni parte recolliguntur fructus,illius fit dimentio,ab ipso recollectionis tempore ad sequentem, quod præ cæteris notat idem Molina loc. superius relato, vbi præterea subijcit redditus prouenientes ex Tritico,aut Ordeo, à medietate Augusti,ex vino autem à die 29. Septembris, ex fructibus pecudum,& armentorum à Die 29. Iulij,ex oleo verò à Kalend.Ianuarij.

Vt autem,isthæc omnia illustrius pateant, reminiscor,res, quarum continuò fructus percipiuntur esse affictus domorum, tabernarum, molendinorum, atque de vsu animalium,operibus serunrum, ac pensionibus libellarijs,vt eleganter explicat idem Peregr.num.99.& de Franch.decis.79.in causa sub nu.3.& 4.& decis.160.cum audisset nu. 7.

Altera verò est quæstio, de diuisione fructuum beneficiorum,de qua agit idem Costa, in eodem tract. de portione, & Rata quæst.29. cum reditus, nu.9.Hieronym.de Cauaglios pract.qq.commun. contr.com.lib.1.quæst.33.nu.13.Couar. variar. resol.lib.1. capite 15. à num.12. Præs. de Franch. citata decis.79.maximè propè finem, alijque mille,è quorum verbis id ipsum dicendum arbitror in his fructibus,quod hactenus scripsi, cum de fructibus in genere tractaui,de quibus satur etiam,& copiosè Statilius Pacific.in suo tract.de Saluian. Interd. Inspect.4.cap.1.à nu.162.

6 Sed quò ad diuisionem faciendam, scilicet inter quas personas, & in quibus fructibus sit illa facienda pro rata; inter quas vero, & in quibus fructibus denegetur, repetere non curo, siquidem aliena ista sunt à præsenti tractatione, de anni initio, quare relego lectorem ad omnes ante dictos auctores, qui eorum explicationem accuratè subijciunt, sed pro eorum vera cognitione, refert non ignorare diuisionem faciendam inter hæredes beneficiati extincti,& successorem, in hoc præsertim Regno, & alijs, in quibus viget ius spoliorum, cessare eorumdem hæredum prætentionem,eò quòd, in eorum locum sufficitur Camera Apostolica, ex decis.Caualc.30.nu.20.par. 5. & notatis per Rodoan. in tract. de spolio quæst. 5. Marium Anton. var. resol lib. 1.resol. 46. in controuersia sub eod. nu. 4. Eumdemque Costam citata quæst. 29.sub nu.9.

7 Quin, & si Reseruatarius fructuum æquipararetur titulario, an citius pentionario, scire expedit,vt cognoscatur an ille sit admittendus ad eorum ratam, & eius hæredes; & siue dicamus æquiparari titulario (si verba quædam adsint in reseruatione, quæ extare credendum est, si ad fauorem Cardinalis sint reseruati) vt scribit Gomez. in reg. de Annal.quæst.60.& Paris.de Resignat. benef. lib. 3. quæst.5.nu. 34. ita quod,non vendicare sibi locum Regulam de publicandis, vbi facta est Resignatio cum reseruatione fructuum, dixit Rota in vna Spolet. Canonicatus, & in alijs testatur idem Gomes.in Regula de public.quæst.2. vbi num. 3.eam addit rationem, quia talis resignans cum effectu, dicitur post resignationem beneficiatus,sicut antea & effectus attendi debeat iuxta cap. relatum de Cleric. non resid. quin resignatio facta reseruatis fructibus propria auctoritate percipiendis, dicatur resignans in sua possessione continuare, defendit Paris.cons.39.nu.7. vol.4. & Mandos.tract. signat. gratiæ,verbo fructuum reseruatio,vers.resignanti, quo loci præterea subdit, huic resignanti, & dubitanti spoliari, concessum fuisse mandatum de manute-

nendo à Rota coram Puteo, quorum ſententia præ maximè ſubſiſteret,ſi ceſſio fuerit de Eccleſia Cathedrali, quo caſu ſolet hodie de ſtylo expreſsè reſeruari titulus,& denominatio eidem Reſignanti, vt aduertit idem Mandoſ. inibi verſic.titulum eumque ſequitur Paris. de reſignat.benef. lib. 6. q. 1.nu. 61. Si verò dicamus non eum titulario æquiparari, ſicuti cum deeſſent prædicta, ex quibus titulario aſſimulari recenſuimus; ſaltem penſionario, omnino ſimilem iudicat Gomes. adducta q. 60.& Paris.citata quæſt. 5. ſub nu. 35. Vtra earum opinionum ſit verior, ſemper danda videtur portio Reſignatorio, ſeù eius hæredibus; ſi namque titulario ſimilis appareat, tunc eius hæredibus indiſtinctè portionem dandam eſſe ſcribit Alber. in l.diuortio nu.12.ff.ſol.matr. cuius ſententiam omninò veram exiſtimat Couar. variar. reſol. lib. 1. cap.15.verſ. ſed in hac ipſa quæſtione, ſub nu. 12. opitulaturque concluſio altera, quod vacatio per mortem, & per Reſignationem conueniunt iuxta ſententiam doctorum in cap. ſuſceptum de reſcr. in 6.aitque in ſpecie Franciſc. Marcus deciſ. Delfinal.1120.nu.2.par.1.& Burſat. conſ. 362. num. 1. ſed tatam,tùm Reſignanti, tùm Reſignatario deberi, licet diſſentio ſit, vſque ad quod tempus, dicunt Hieronym. de Cauaglioſ. pract. qq. comm. contra comm.quæſt.561. a nu. 46. & Paris.de reſignat.benef.lib.1.q.6.a nu.1.ita,& huic reſeruatorio eiuſque hæredibus,quod ſi penſionario ,itidem dicendum eſt,cum , & penſionario præſtandam eſſe portionem ſcripſerit citat. Couar. ſub nu. 13. alios congerens Hieron.Gabriel.conſ.191.in materia poſt nu.6.vol.2.Peregrin.adducto artic.49.nu.101. Alex. conſ. 15. lib. 2 Ferret. conſ.118.& 151.quorum opinionem veriorem ſcripſit Molin. de Hiſpan.primog.lib.3.cap.11.nu.4. ac de ſtylo ſeruari notat Berous conſ.138.lib.1.& Gaſpar. theſaur. ad deciſ.Antonini Patris.143. ſucceſſor in beneficio, vbi de reſeruatorio in ſpecie ſcribit , & diſtinctione vtitur illa.quo ad fructus,& inquit,nihil eius hæredibus deberi ſi deceſſerit antequam fructus ſint maturi , & à ſolo ſeparati , quod ſi poſtquam fructus fuerint collecti,omnes ad hæredes pertineant, itaque videtur eijcere ratam,at vel nullos, vel omnes conſignandos.

8 Cœterum licet fructuum non deſint qui multiplices conſtituant diuiſiones , & quidem erroneas propter bimembrem poſitam à gloſa 2.in l. ex diuerſo.ff.de rei vendic.vt alij naturales, alij autem induſtriales dicantur, & cum hæſitatum fuerit in quorum numero poni deberent penſiones, cenſus, & aliæ obuentiones , reſponderunt aliqui,inter naturales,præſertim Bal.in l.vbi adhuc ſub nu. 57. C. de iure dot. alij antem inter induſtriales, ita quod eos induſtrialiſſimos eſſe iudicauerit idem Bal. in l.ſi traditio in fine C.de action. empti, & in proprijs terminis fructuum conſiſtentium in Pratis, & herbagijs ad pecuniam locatis,reputeutr talis præſtatio, fructus naturalis , docet Natta conſil. 384. nu.4.vol.2.atque Viuius deciſ.8.nu.19.vol.1.& non immerito tertiam illam ſpeciem fructuum , ſcilicet,ciuilem ab aliquibus additam, & ſub qua contineri iſtas penſiones , & obuentiones dixerant,eſſe commentitiam , & omnino falſam, ſcripſit Menoch.de arbitr.Iudic.caſu 1o.ſub nu.29.& videndus eſt de Franchis deciſ.572.nu.9. in 4. vol. & deciſ. 167. ſub nu. 11. qui inueſtigantur ; veniant nè fructuum appellatione eiuſmodi penſiones,obuentioneſque,ipſæque ſi non eſſent verè fructus, attamen inter fructus communiter ſcribi, notat Caſſan.in conſuet.Burgund.rub.4.§.17. ibi , & faire les fruicts fiens nu. 3. ita quod venire propterea regulariter appellatione fructuum dixerunt Butr. & Imol. in cap. cum dilectus de conſuetud. & ſequitur Affl.deciſ.44. num. 7. ſed ille quando dicantur fructus ſeparati à ſolo,aut non ſeparati, & pendentes,adamuſſim tractat Bal.in cap. 1. nu. 25. de pac. tenend.in vſib. feud.

Quibus explicatis,ad rem noſtram redeundo,& quærenti, cur potius diebus Sabbati Eccleſia conſtituerit, ſacros ordines eſſe conferendos , quam alijs,ea poteſt dari reſponſio , quam tangit gloſa in cap. literas verſic. pertinere , hoc titulo; ſcilicet , quia Sabbatum ſignificat requiem , legitur enim Ioan. 10. quod requieuit Deus die ſeptimo ab omni opere quod patrarat , & quoniam requies conſideratur dupliciter, vno modo pro ceſſatione ab operibus , alio modo pro implemento deſiderij ex Diuo Thoma par.1.Sum.q.37. art. 2. in medio & quo ad primum caput requietis, confidero eà frui ſacris initiatum ordinibus , cum de labore ſæcularium negotiorum, tranſeat, ad Eccleſiaſticam requietem,ideoque illi non amplius negotiari permictatur cap. fornicari 88.diſt. qua tamen non potiuntur conſtituti in minoribus ordinibus; cum poſſint retrogredi ad ſeculum c. Ioannes de cleric. coniug.gloſ.in cap.fin.50.diſtinct. eſt textus in cap. ſi qui 32. diſt. Alterum verò requietis caput , nec Sacri initiati aſſequuntur , quouſque ipſe , aliique triumphantem ingrediantur Eccleſiam,ex D.Thoma inibi , & ſuccurrit auctoritas Dauid Pſalm. 16. Tunc ſatiabor cum apparuerit gloria tua ; cuius deſiderij complementum Apoſtolus conſequi,animo concupiſcenti concupiens ; in ea prorupit verba ; cupio diſſolui,& eſſe cum Chriſto.

Qua vero ratione, ſtatutis tantummodo diebus, quibus etiam ſolemnia ieiunia ex vetuſtiſſimo Catholicæ Eccleſiæ more indicuntur, fiant ordinationes,reſpondere conuenit, & ea vtor reſponſione , quam Cathechefis Romana poſuit in Rub. de Sacram.ordinis §.ſequitur nunc , vt ſcilicet,fidelis Populus,eiuſmodi Sacrarum rerum miniſtros,pijs,& ſanctis præcationibus à Deo impetret, qui ad tanti miniſterij poteſtatem aſſumuntur, rectè, & cum Eccleſiæ vtilitate ad eam gerendam aptiores eſſe , & hæc ſanè vtilior apparet ratio, & verior ijs, quas tradit Prępoſ.in cap.quoniam §. cœterum 75. diſt. & Rebuff. eaſdem refert in praxi Rub. de cleric. malè promot.gloſ.1.nu.8. & 9.

13 Ordines minores, & Subdiaconatus eidem conferri eadem die non poſſunt, ſine Papæ licentia cap. 2.de eo qui ordines furtiuè ſuſcepit, Armill. verbo ordines nu.6.Angel. verbo ordo 6. nu. 2. Sot. in 4. ſent.diſt.25.quæſt. 1. artic.3. quinimo hodie nedum ſimul dari non poſſunt,at præterea , neq; infra annum,cum non niſi poſt annum , à ſuſcepto poſtremo gradu minorum ordinum,ad ſacros, quis promoueri poſſit,ex decreto Cōc.Trid.niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ vtilitas,aliud expoſcat in c.minores ordines de reſor.ſeſ.23. Cuius Conc.decretū arbitrio

Epiſcopi

Episcopi remittit facultatem abbreuiandi interstitia, non autem promouendi, vel dispensandi, vt promoueatur vna die ad duos sacros, vel vltimum minorum, cum primo Sacrorum ordinum, vt optimè annotauit Lopez ad Diazam in praxi crim. cap. 25. verf. vna eadem die Maiol. de irregul. lib. 4. cap. 11. post nu. 1. & lib. 3. cap. 24. post nu. 13. atque Menoch. de arbitr. Iudic. centuria 6. casu 564. nu. 6. non tamen præsens Concilij Canon, aufert consuetudinem, quæ permitteret, vt possint simul minores dari, cum Subdiaconatu; nam vbi ea extaret licitè his quoque temporibus eos simul conferret Episcopus, vt affirmat Nauar. in Sum. cap. 25. nu. 71. verf. 8. Henric. Sum. Thæol. Moral. (qui Concilij non meminit) lib. 10. cap. 11. §. 4. & ratione probat Sorbus in Compendio mendicantium, in verbo ordines Sacri verf. & licet Nauar. succurritque auctoritas Diui Antonini 3. par. Sum. tit. 14. cap. 16. §. 16. quam consuetudinem adesse, quia ita seruari fatetur Rebuff. in sua praxi Rub. de cleric. malè promot. glos. 1. nu. 18. fretus auctoritate Cardinalis in cap. 3. hac Rub. eamque attestatur etiam Martin. Viual. in suo Candel. Rub. de Sacram. ordin. nu. 36. subdens ita fere vbique hodie seruari; ipse vero tutius iudicarem vnicuique conuenire, primum rem aliquam excogitare, & experiri, ve postmodum illam, cogitate attestari valeat; tunc namque non ita libenter de consuetudinibus istis fidem facerent, & hercle hanc rem hucusque, non vidi, quamuis á teneris vnguiculis his in rebus sim versatus; fateor tamen eam valere, si aliquo in loco, illa adesset, Concilij decreto non obstante: ideoque recedendum arbitror à contraria sententia, quam tenet Maiol. in tract. de irregul. lib. 4. cap. 11. nu. 1. & sequitur Lopez ad Diazam. in pract. crim. c. 25. verf. vna, & eadem die, & Menoch. de arbitr. cent. 6. casu 564. num. 8. existimantes, ab ipso Concilio sublatam esse omnem cõtrariam consuetudinem.

11 Ex prædictis multo magis est concludendum, nè duobus sacris, quis valeat insigniri eadem die, per cap. dilectus hac Rub. quinimmó iura prohibent aliquem promoueri vna die, ad vnum sacrum ordinem, & sequenti ad alium continuato ieiunio, vt scripsit Abb. antiq. & eius additio in cap. literas num. 1. de temp. ordin. namque ex continuatione ieiunij, ex duobus illis diebus, fit dies vna, eodem cap. literas, & adstipulatur illud Genes. cap. 1. factum est, vespere, & mane dies vnus; quam ob rationem, sicuti vna, eademque die, non nisi vnus ordo est eidem personæ conferendus, ita, neque in duabus diebus, & continuato ieiunio, idque præsertim hodie per Concil. Trid. in cap. Subdiaconi de reform. sess. 23. quæ promoto ad Sacrum Subdiaconatus ordinem, per annum saltem in eo non versato, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur ascendere non permittit, ipsumque prohibet ad illum assumi, qui ad minus, in Diaconatu, per annum integrum non ministrauerit, nisi ob Ecclesiæ vtilitatem, & necessitatem, aliud Episcopo videatur c. qui piè alleg. sess. 23. de refor. consuetudo tamen contraria his etiam casibus, & post Concilium valida foret, Nauar. & reliqui, nuper citati auctores; imò si illa adesset, & propterea permitteretur plures sacros vnica die, simul conferre, eidem, ob id concederetur etiam, quod olim ius canonicum permittebat, vt ne dum diebus Sabbati prædictis, vnum; sed Dominicis immediatè, sequentibus, alium Sacrum ordinem conferre, liceat, continuato tamen Ieiunio Sabbati præfati, vsque ad Dominicam subsequentem, ab ordinatore, & ordinato; qua verò consuetudine non existente, vtique vtrumq. prohibetur, adducto c. literas hac Rub. Dominicis tamen diebus immediatè sequentibus præfata Sabbata ordinationum, continuato ieiunio ab ordinato, siue ordinando, & ordinatore, sanè Iura, id concedunt Syluest. verbo ordo el 2. nu. 6. verf. primum, Henric. in Sum. Thæol. moral. lib. 10. c. 12. §. 3. Innoc. in d. c. literas in princip. quia mane diei Dominicæ retrotrahitur ad diem Sabbati præcedentem, fictione canonica, vt Henr. inibi asserit & Astasan. lib. 6. tit. 4. circa medium, ideoque censentur dies vna iuxta verba eiusdem cap. literas, & ibi Inn. nu. 1. vbi in finalibus verbis, & Syluest. atque Henric. citatis in locis addunt, id nequaquam expedire, nisi necessitas immineat, & ante eos dixerat Abb. antiq. super illo met. c. literas nu. 2. in fine Ioan. And. num. 4. & Anton. de Butr. num. 14. subiungentes tunc prædictam extare necessitatem, si ordinans nequeat perficere collationem ordinum, propter repentinam infirmitatem, vel propter multitudinem ordinandorum, quos si vellet in Sabbato ordinare, nõ posset infra nonam, missam explere, ideoque sibi liceret ordinationi supersedere, missamque complere, cum non debeat vltra nonam illa celebrari, ex cap. solent de consecr. dist. 1. & quia nec moris est, tales ordines conferre sine missa, ob idque fas erit in his casibus sequenti die ordinare, reliquos, si tám ordinandi, quàm ipse Præsul continuauerit ieiunium, vsque tunc. Possunt quoque hi ordines Sacri in nocte Resurrectionis conferri, vt affirmant Innocen. & Siluest. citatis in locis, & prosusè Henric. in Summ. Thæol. moral. lib. 10. cap. 10. §. 2. in glos. lit. P.

Ex his, quæ vigore Concilij dixi de interstitijs anni, insurgit dubium, non exiguum, quodque sæpe potest euenire, & accidisse haud ignoro,

12 nempè hic anni cursus, quo modo sit intelligendus, an scilicet oporteat integrum excurrere tempus dierum tercentum sexaginta quinque, quo tempore annus conficitur, an verò satis sit aduenisse eandem solemnitatem, & diem subsequentis anni, in qua superioris anni, alium suscepit ordinem; licet integrum annuum tempus non pertransierit? exemplum in festis mobilibus ponitur, cum aliquis fuit promotus anno 97. die Sabbati sancti ad sacrum Subdiaconatus ordinem, quæ fuit die quinta aprelis, an potuerit anno sequenti 98. eadem die Sabbati sancti, ascendere ad Diaconatum, cum ipsa venerit die 21. Martij, & sic quadraginta quatuor diebus, antequam dies, annum efficientes laberentur? & concludo affirmatiuè, quia annus vnus computatur more Ecclesiastico, ab vna festiuitate ad aliam sequentis anni, quamuis plures, aut pauciores laberentur dies, vt Henr. in simili casu loquens, firmat in Summ. Thæolog. Moral. lib. 7. cap. 20. §. 2. & ita in præsenti dubio scio declarasse Illustrissimos Cardinales Concilij Interpretes subscriptis verbis, in promotione ab vno ad alium ordinem Sacrum, de sententia Domini nostri, actendendus est cursus quatuor inter-

stitio-

ſtitiorum, non autem duodecim menſium completorum, & in hac reſidere ſententia reperi modernum in ſua praxi Epiſcopali in verbo ordo, verſ.ad quartum,circa medium, dum reparum dictæ ſuæ praxis die 15. Octobris anni 99. percurrebam; aduerti tamen, ipſum inibi, defeciſſe in ratione, qua ductus hanc firmauit conclusionem: inquit enim, annum non numerari ſolarem, ſed Eccleſiaſticum,qui computetur ordine lunarij,idque probare nititur per textum in l. 1. §. hoc ædictum, ff. de aqua quotid. & æſtiu. & Gomes in c. cum in multis nu. 80. de reſcript. in 6. quod ſanè neque textus ille probat,neque Gomeſius, qui nec vnum tradiderunt verbum. quo poſſit deduci,annum Eccleſiaſticum numerari ſecundum ordinem lunarii,ad quod probandum illos citat, ſed licet ipſe minus validè probauerit minorem ſuæ rationis,veram nihilominus concluſit opinionem, quam ego Romæ degens, omnino tenendam reſpondi, in quam ſententiam propendit etiam Hieronymus à Sorbo in compen. mendicantium verbo ordines ſacri, verſ. circa id, de qua reſolutione ſummopere lætatus ſum,cum illum,die 8.Octobr. 1602. reperi; maxime quod fœlicis memoriæ Sixtum V. ita reſpondiſſe de congregationis Cardinalium ſententia,atteſtatur,hiſce verbis, Sua beatitudo reſpondit eſſe attendendum curſum quatuor dictorum interſtitiorum; non autem tempus 12. meſium completorum; Ac propterea vehementer admiratus ſum, quod contrarium ſuſpicatus ſit, verius eſſe, quidam Antiſtites in Regno Neapolitano, dum renuit anno 97. in Sabbato poſt Pentecoſten die 28. Maij promouere ad Diaconatum, quendam, Subdiaconatu inſignitum anno 96. in eodem Sabbato die 8.Iunij.

13 Pœna verò quam canones expetunt à ſuſcipiente,& conferente plures ſacros inſimul, eſt ſuſpenſio ordinati ipſo iure ab exequutione,& promouentis à collatione c. literas,& c. dilectus de temp. ord.c. qui Eccleſiaſticis 36.diſt.iuncto c.fi.de eo qui furt. ord.ſuſcep.quamuis Anan.eod.c.literas nu. 4.Hoſt. in finalibus verbis, & Butrius dixerint,ordinatum ſuſpenſum ipſo Iure; Ordinatorem verò ſuſpendendum fore per ſententiam,& Angel.verbo ordo 6.nu.2. Epiſcopus autem cum ita ordinato diſpenſare non valet per dictum cap. dilectus,cuius verba ſunt, ideo ipſum tandiu ab ordinandi ſuſpendimus poteſtate, donec noſtram meruerit gratiam obtinere,& ita illic concludit Innoc. nu.5. verſ. videtur melius dici,& Borgas tract.de irreg.par.6. Rub.de tempor.ordin.nu.27.verſ.ſed ponamus; eſt verum quod contrarium tenet Specul. in Rub.de diſpenſat.§.Nunc de Epiſcoporum,poſt nu. 26. verſ.item non diſpenſat, vt aliquis poſſit ad duos ſimul aſcēdere,neque poteſt diſpenſare,vt firmat Innoc. in adducto cap.dilectus nu. 5. verſ. aliquando prohibetur,Specul.loco nuperrime citato,& ſuffragatur litera eiuſdem c.dilectus,vbi declaratur ab Epiſcopo ſuſpenſus,ordinatus ſimul ad duos ſacros,vigore diſpenſationis illic conceſſæ ab Archiepiſcopo ordinario ſuperiore ipſius ordinati. Aliæ ſunt præterea conſtitutæ pœnæ aduerſus præfatos per conſtit.Sixti V. editam contra clericos malè promotos relatæ in §.vt igitur, & §. nihilominus; Aduertendum eſt tamen, quod ſi de iure communi ſubſiſteret præfata opinio Specul. vt liceat Epiſcopo diſpenſare cum huiuſmodi ordinato eodem die ad plures ſacros,id etiam procederet poſt dictam conſtitutionem Sixti V. illa etenim reſeruat Pontifici diſpenſationem, & abſolutionem illius, qui malè promouens, aut promotus miniſtrauit, nec vllum penitus adiecit verbum de reſeruatione diſpenſationis male ordinati, aut ordinantis,antequam miniſtrauit, atque ideo in illis caſibus ſtandum eſſet iuri communi,aut Papæ id reſeruanti, aut Epiſcopis expreſsè, vel tacitè concedenti hanc facultatem diſpenſandi,idque maximè ſtante nunc reuocatoria dictæ Conſtitutionis Sixti per alteram Clem. VIII.non ſemel relatam.

Suſpenſionem quoque ipſo Iure incurrunt, qui non ſeruatis temporum interſtitijs, ſed continuatis diebus ordinarunt, ordineſque ſuſceperunt plures Sacros, vel poſt vnum ordinem ſuſceptum ſine cauſa rationabili, antequam tempus ab eodem Conc.Trident.præfixum elabatur, ad alium ordinem promoueatur,ſine diſpenſatione, vt in dicta conſtit.& §.vt igitur,plenius continetur ;niſi tamen contradicat Clem. VIII. ſanctio, cuius nunc ſunt percurrenda, & attendenda verba reuocantia prædictam Sixti legem, vt propterea nullam nunc incurrant ſuſpentionem, ſicuti neque ante dictam Bullam affirmat Nauar. conſ. 4. hoc tit. in nouis. Poſſet tamen Epiſcopus diſpenſare, vt non expectato anno, ſed poſt ſuſceptum ſacrum ordinem, quis valeat in primis quatuor temporibus ad alium promoueri c.Subdiaconi, & c. ſequenti ſeſſ. 23. de reform.quam Concilij Canonum, diſpoſitionem, non vtique præfata conſtitutio Sixti V.reuocat,aut coarctat,vt eſt declaratio Illuſtriſsimorum Cardinalium eiuſdem Concilij interpretum, & de conſenſu eiuſdem Sixti Pontificis facta, & his quibus ſequitur concepta verbis. An per Conſtitutionem Sixti V. contra malè promotos cenſeatur reuocatum, ſeu reſtrictum arbitrium Epiſcopo conceſſum,in cap.13.ſeſſ.23.de reform. vt poſſit ordinare infra annum à promotione vnius ordinis Sacri ad alterum, & Sanctiſſimus Dominus noſter,reſpondit non eſſe ſuæ mentis alterare diſpoſitionem illius decreti, quod vult remanere in ſua priſtina validitate, atque vigore, abſque vlla renouatione,vel reſtrictione,idque præſertim hodie ſubſiſtit ob dictam Conſtit. Clem. reducentem præfatam Sixti legem ad terminos Iuris communis, & Concilij Tridentini.

Quinimmo opinor poſſe Epiſcopum diſpenſare cum Canonico habente annexum ordinem Subdiaconalem, aut Præsbyteralem: nam quamuis mera neceſſitas Eccleſiæ non adſit, vt ille promoueatur, cum alij adſint Canonici; maxime vbi frequens extat capitulum, vt in Cathedrali Neapolitana, attamen quia intereſt Eccleſiæ numerum habere clericorum, & canonicorum, eoſq; ſua vti dignitate,gradu,& ordine, merito licet abeſſet neceſſitas,non tamen vtilitas, ſicque practicaui multoties, & diſpenſatum fuit per ordinarium Neapolitanum, vt mihi fas eſſet ſuſcipere ſubdia conatum annexum canonicatui,quem ipſe conſecutus eram in ipſa Cathedrali Neapolitana, & mihi collatum à ſanctiſſimo vigore renunciationis in mei gratiam factam à meo Auunculo Pyrro Ioanne Campanile, deinde Prorhonotario Apoſtolico, & Abbate,atque perpetuo Commendatario Abbatiæ

Sanctæ Mariæ de Positano Amalfitanæ Diocæsis, sibi ab illustrissimo omnique veneratione dignissimo viro Iulio Antonio Sanctorio Episcopo Prænestino, & Cardinali Sanctæ Seuerinæ nuncupato, cessæ, ac resignatæ, nulla sibi super ea retenta pensione, ac permutatione facta; Quem deinde canonicatum permutaui, vt Romam habitationis causa irem, vnde post aliquot annos Neapolim regredi coactus fui, vt eidem amplissimo Card. Sanctæ Seuerinæ, Summo Pœnitentiario, & Inquisitori parerem, in hoc Regno causa exercendi nomine dictæ Sacræ inquisitionis, & eiusmet generale munus negotiorum gestoris, qui postmodum Vrbis, & orbis merore, & imis gemitibus 7. Iunij huius anni 1602. ex hac vita migrauit. Cœterum de interstitijs aliqua scribo inferius Rub. 9. cap. 8. nu. 24. & Rub. 11. cap. 7. nu. 7. & 8.

Sed vbicumq; licet Episcopo dispensare in interstitijs istis, vtrum dicatur dispensasse, cum ordinando, si aliquid fecerit, quo possit credi tacitè dispensasse; & licet dubitari cōsueuerit si dicatur ab Episcopo dispensatum, cum eo, quem assumpsit ad ordines infra anni circulum, neque expectatis temporibus statutis à præfato Concilio: attamen vnanimis est doctorum responsio cum distinctione, vt negatiua sit verior, si ignorans Episcopus fecerit, affirmatiua autem, si sciens nondum esse lapsum tempus ab antea suscepto ordine ad sequentem, ita Maiol. in tract. de irregul. lib. 3. cap. 24. nu. 14. Ignatius Lopez ad Diazam in pract. crim. cap. 25. vers. oportunæ, & Menoch. de arbitr. Iudic. cent. 6. casu 563. nu. 10 eisq; succurrit ratio illa, quod omne canonicum impedimētum, cuius dispensatio ad Episcopum pertinet, censeatur sublatum, si illum sciens Episcopus ordinauerit, quam docet Abbas in c. venien. nu. 2. & 3. de filijs præsbyt. Felyn. in c. prætereà n. 7. cum seq. de test. cog. Bart. in l. Barbar. nu. 12. ff. de off. Prætor. ibique Ias. nu. 10. Puteus dec. 448. fuit tentum lib. 1. & Menoch. de præsump. lib. 2. præsumpt. 20. nu. 7. inibi nonnullos subiungens consimiles casus, quibus addo glosam peregrinam, in cap. qui in aliquo vers. qui concubinas. 51. dist. eiusmodi autem tacitam dispensationem concessisse Episcopum, cum literas dimissorias sciens dedit, subijciunt, præfatis in locis Maiol. & Salzedus, ob id, quod ordinare, & dimissorias concedere à pari procedunt, ex notatis per Syluest. verbo irregularitas in fine, & pluries defendi, ex eo præsertim, quod is potest dimissorias concedere, qui & ordinare potest cap. 1. dist. 72. ac Serafin. decis. 985. nu. 3. atque ideo si Abbati fuerit concessa facultas ordinandi aliquem priuatiuè ab Episcopo, censeatur etiam priuatus idem Antistes potestate dandi dimissorias: vt eadem Rota firmauit teste eodem Serafino decis. 467. nu. 9.

Sed quantum sit istud, temporum interstitium, vel vt omnes percipiant, facilioribus verbis expeto, quale sit istud tempus, quod intermedium esse debet ab vno, ad alterum ordinem, à iure, & Concilijs sub plurali nomine interstitia dicta? & quo ad tempus, quo distare debeat vltimus ordinum Minorum, à primo Sacrorum, nec non ab vnoquoque Sacro, ad alterum, quamuis antiquitus fuerit variè decisum; postremis tamen temporibus apertam legimus sanctionem in Trident. Conc. c. 11. ac 13. & 14. sess. 23. de reform. itaq; dubium versatur ab vno minore ad alterum, cum verba eiusdem Concilij in adducto c. 11. id minimè exprimant, & dumtaxat affirment minores ordines, nonnisi per temporum interstitia conferendos, quare Maiolus credidit, ea censeri ab vno Sabbato Quatuor temporum, ad alium sequentium Quatuor temporum, in tract. de irreg. lib. 3. c. 24. nu. 13. Sed ego veriorem existimo, quod Sorbus scripsit ad compend. mendicantium, verbo, ordo, vers. & sic bene concludi posse arbitror; inquiens, ea censeri ab vno die festiuo, ad alterum, atq; ita testatur vidisse complures Episcopos obseruasse; & vnumquemq; ordinem minorem contulisse in vno quolibet die festiuo, vno alterum subsequente; ipseq; passim seruari scio, & rectè fieri, cum iuri communi maximè conueniat, quo etiam vnico die licebat omnes dare iuxta glosam in cap. de eo, de temp. ordin.

14 Ex prædictis autem Conc. capitibus, aliud emergit insignè dubium, quodq; solet persæpe contingere, & explicatione dignū censemus, ac propterea cogimur actentè notare verba dictorum capitum eaque non casu, sed consulto posita fuisse, fateri; nam quamuis minores ordines constituerit, nonnisi per temporum interstitia conferendos, id tamen nisi aliud Episcopo expedire magis videretur adiungit. c. 11. d. ses. 23. de refor. itidemq; cum Subdiacono assumendo ad Diaconatum c. 13. non tamen explicant eiusdem arbitrij qualitates: Ideò cum adeò simpliciter loquantur, indicioq; Episcopi id relinquant, nulla præmissa conditione, certè quamlibet causam, etiam leuem sufficere credendum est, si ita Antistes arbitretur, cuius arbitrio remissum videatur; idque expressis verbis, ait Hier. à Sorbo super Compend. Mendic. verbo ordines Sacri, vers. Quo ad illud, & post Maiolum, & Ignatium Lopez ad Diazam, scripsit Menoch de arbitr. Iudic. cent. 6. casu 564. suo nu. 9. & Confectius in Summar. Priuileg. tit. 15. cap. 3.

A postremo autem, minorum ordinum gradu, dumtaxat post annum ad sacrum Subdiaconatus ordinem permittitur vnumquemq; assumi, nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas, Iudicio Episcopi aliud exposcat iuxta c. 11. eiusdem Concilij, quas etiam causas, idem Concilium exigit in dispensatione concedenda Diacono suscipiendi Sacerdotalem ordinem infra annum; ait enim in c. 14. eadem sess. 23. qui ad præsbyteratus ordinam assumuntur, hi sint qui in Diaconatu ad minus annum integrū nisi ob Ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem, aliud Episcopo videretur, ministrauerint, ex quibus canonibus aduertendum, alteram illarum sufficere ad concedendam dispensationem volenti ascendere ad Subdiaconatum: vtramq; verò cuicumq; concupiscenti Sacerdotio insigniri, ob illam dictionē (aut) positam in c. 11. & alteram dictionem (ac) scriptam in citato c. 14. quarum prior est alternatiua, posterior verò coniunctiua, ex quibus rectè, ita cōclusit Sorbus loco mox citato, & confectius. Qui

15 verò expeteret, quæ dicatur causa necessitatis, quæque vtilitatis, idem Sorbus respondet, in vers. & quia, est iam supradictum, & antea Emanuel Rodriquez Lusitanus in explicatione bullæ cruciatæ in fine, sed ipse huic quæsito fusius satisfare constitui illorum tamen vestigia insequens, & quidem Syluest. opinatur in verbo ordo el 3. nu. 10. in fine, & Diuus Antonin. tit. 14. capit. 16. §. 18. vers.

vers. in secundo verò casu tomo 3. tunc dici extare Ecclesiæ vtilitatem, quando illa ministris indiget, neq; alij adsunt qui idonei sint præter illum, qui dispensari postulat: necessitas autem cum indiget, nec vllus est alius, qui promoueatur, verùm alijs isthæc opinio visa fuit rigida nimis; ipsiq; propterea mitius responderunt, maximè sorbus, confectius, & Rodriquez, atque Ecclesiæ necessitatem adesse dixerunt, quoties alios, ipsa non haberet ad ordines promouendos, plurimumq; indigeret ministris, qui capellanijs, reliquisq; beneficijs satisfacerent; & vtilitatem considerarunt, quoties illa haberet alios idoneos ministros, & pluribus indigeret, pro decentiori cultu, & commodiori illius seruitio, parochianorumq; maiori comoditate; quamobrem paucis existentibus idoneis ministris, vtile erit, huiusmodi dispensationes elargiri; quod si etiam aliorum, & non idoneorum inopia polleret sanè tunc necessitas suppeteret, pro concedenda dispensatione: Harum tamen causarum inuestigatio relinquitur iudicio Episcopi, ob quæ obstupesco, cur his temporibus Præsules nulla requisita causa necessitatis, vel vtilitatis, pro arbitratu, passimq; dispensent, minus aduertentes, eatenus, eis concessam esse facultatem illas dandi, quatenus aliqua prædictarum causarum adducti, ante lapsum interstitiorum indulgent, promoueri; ipsosq; antistites ob id simpliciter enixeq; exoro, vt posthac à prædictis caueant, attenteq; rimentur, si causa subsit, illaq; sit talis, qui ab ipso Tridentino Concilio requiritur, atq; ita proprijs, & ordinandorum consulant conscientijs, ex huc vsq; constitutis conclusionibus.

Minores verò, & vnum sacrum, quia suscipere quis non debet, vbi id consuetudo non permittit, vt fatetur Ang. verb. ord. 6. n. 2. & dixi supra hoc eod. c. sub n. 10. ideo si promoueretur esset suspensus per d. c. 2. de eo qui ordin. furt. suscepit Nauar. in Sum. c. 27. n. 24. vers. secundo dico, & nulli dubium, post Concilium per scripta hucusq; quia ab Acholitatu ad Subdiaconatum, debet intercedere distantia annalis, alias incurreret suspensionem per cap. Minores ordines sess. 23. de reform.

16 Locus congruus ad conferendos sacros ordines, est de iure, Ecclesia Cathedralis secundum Raym. quem refert, & sequitur Syluest. verb. ord. el 2. nu. 8 consuetudine autem obtemptum est licere in ea Ecclesia eos dare, quam Episcopus eligere mauult, per Astasan. lib. 6. tit. 4. art. 2. Syluest. vbi supra D. Anton. 3. par. Sum. tit. 14. c. 16. §. 17. Rebuff. in Reg. Cancell. 23. vers. & minores Tabien. verb. ordo 5. §. 1. Henrichez in Sum. Theol. moral. lib. 10. c. 11. §. 3. & hodie in hac re clare disponit Conc. Trid. in c. ordinationes de refor. sess. 23. his verbis, ordinationes Sacrorum ordinum in Cathedrali Ecclesia, vocatis præsentibusque ad id Ecclesiæ Canonicis publicè celebrentur, si autem in alio Diœcesis loco præsente Clero loci, dignior quantum fieri potest Ecclesia semper adeatur.

17 Hora verò pro Sacrorum collatione, est circa nonam per glos. 1. in c. quod à Patribus ibiq. Archid. 75. dist. sed vsus seruat, vt conferantur manè quacumq; hora, modo non in diluculo, tunc enim consulerem, vt abstinerent Episcopi, dixi manè, quia post nonam minimè sunt conferendi ex his, quæ scribit Abb. Antiq. In c. literas nu. 2. In fine de tempor. ord. & ipse plenius adnotaui hoc eodem cap. vers. ex prædictis in fine.

Tempus quoq. constitutum ad conferendos sacros, & supra relatum, non quidem est de substantia collationis illorum ex glosa in c. ordinationes el 1. 75. dist. ideo si illis non seruatis conferrentur, vti-
18 que imprimeretur caracther per Ioan. Monach. in Rub. de tempor. ordinand. in 6 nu. 1. glos. in cap. vel non est compos. vers. ætatem, & tex. in c. penul. hac rub. ob idque rectè sentijt Host. in cap. consultationi nu. 2. de temp. ord. quod tempus, ætas, & Episcopi qualitas, non est de substantia ordinum, adeoque caracther imprimatur, si quocumque tempore, à quocumq; Episcopo, dummodo in forma Ecclesiæ conferantur, & homini baptizato, sed quia tám conferentes, quam recipientes sunt propterea tran-
19 sgressores canonum, ideo puniuntur, & tàm promouens, quám promotus extra tempora, suspendendi sunt, ex sententia glosæ penult. in clem. fin. de ætat. & qualit. aut, & melius promouens suspendatur, promotus vero sit ipso iure suspensus, vt affirmant Host. Io. And. & Butr. in c. cum quidam de temp. ord. vbi licet videantur primo aspectu tenere contrarium, nihilominus, quia postmodum eorum sententiam in hac parte remittunt, ad notata in cap. literas, illo eod. tit. vbi Io. And. nu. 7. Butr. nu. 15. & Host. in finalibus verbis, affirmant promotû ipso iure suspensum, hoc itidem eos tenere in d. c. cum quidam affirmandum est; quorum dictum verius putat Armill. verbo Irregularitas nu. 82. & propterea respuenda videtur resolutio Nauar. cons. 40. alias fuit dubitatum nu. 7. vers. 11. de temp. ord. p. 1. in impressis Cremonæ anno 1591. quod Consilium, in impressis Venetijs anno 1600. ponitur sub rub. de cleric. excom. ministr. cons. 7. vbi firmat hunc promotum non esse suspensum ipso iure; Quicquid tamen sit de iure communi verius, non est dubium, quin Constitutione Pij II. cum ex Sacrorum sit suspensus ipso iure, idq; ex ea idem Nauar. adducto cons. deducit, & in Sum. c. 27. nu. 241. vers. quinto dico; cuius Constitutionis, quamplures quia prorsus peregrini fuere, concluserunt contrarium; nouissima autem Constitutio Sixti V. contra Clericos malè promotos, ne dum suspendit ipso Iure, promotos extra tempora, at etiam illos ita promouentes ad sacros, vt in §. vt igitur, cum duobus seq. Verùm quia successit postmodum Clem. 8. sanctio, antedictam Sixti V. Constitutionem restringens, ac modificans, & ad terminos tantum Sacrorum Canonum, sanctionisq; Pij II. & Conc. Trid. redigens, ideo meminere oportet, ac considerare tantum pœnas in dictis Iuribus statutas aduersus promouentem, & promotum ad Sacros ordines extra tempora à Iure statuta, & quidem attenta dispositione Iuris communis, suspendendum diximus ordinantem, suspensum verò ipso Iure ordinatum. Sed Pij II. lex, præteriens ordinatorem, aduersus ordinatum pœnam indixit suspensionis ipso iure, & propterea quæ antea extabat controuersia doctorum, si tunc Iuris communis dispositione attenta, suspensus illicò fiebat, vel á Iudice potius suspendendus erat; post dictam Pij Constitutionem, desijt. Concilium verò Tridentinum si mea non me fallit opinio, nullam aduersus istos infligit pœnam, & text. in cap. 8. sess. 23. de reform. qui primo aspectu auersari videtur, dubito si contradicat, quandoquidem de duobus

tractat. t. quippe de ordinante extra tempora. Deinde vero de ordinante alienum absque litteris dimissorijs, & tunc immediatè, & sub eodem contextu verborum subijcit pœnam, vt ordinans sit suspensus à collatione ordinum per annum, ordinatus autem ab exequutione, donec proprio ordinario videbitur expedire; Hæc igitur pœna dicendum videtur, quod referatur ad proximum tantum præcedens caput. Scilicet collationis ordinum ab externo, & sine dimissorijs proprij superioris; quod fortasse deducitur ex verbis, Guttier. can. qq. lib. 1. cap. 26. nu. 25. nec non illa iuris Regula præsertim comprobat, vt clausula in fine posita referatur. Dumtaxat ad proximum immediatum caput, si plura sint in eadem scriptura distincta capita, maximè si diuersitas rationis considerari possit, circa disposita in distinctis illis capitibus, quia tunc multò magis ad proximum tantum referendam esse clausulam vltimò positam, dicendum apparet cum Rota in vna Romana legatorum hunc 17. Nouembris 1577. coram Aldobrand. & inter decisiones coaceruatas à Farinaccio, est dec. 446. & quidē inter disposita in duobus articulis eiusdem capitis Conciliaris maxima distantiæ ratio est, si rectè perpendamus omnia, cum in primo non nisi tempus violetur, & sic legis præceptum, iám dictum statuens tempus; in 2. vero, non tantum illius sanctio violatur, at insuper ob illius violationem multa solent oriri mala, & scandala, præsertim si indoctus vitiosus, atque alijs multis ex causis inhabilis promoueretur ab incognito Præsule, ad quæ vitanda sanxerunt Canones vnumquemlibet à proprio Antistite promouendum, aut de illius licentia, & ab eo obtemptis dimissorijs, & in hanc libenter deflecterem sententiam, donec aliter fuerit declaratum ab Amplissimis illis Patribus Sacri Concilij interpretibus. Itaque stat interim conclusio, vt promouens veniat suspendendus ex dispositione Sacrorum Canonum, promotus verò sit suspensus ex eorumdem sanctione, & multò apertius ex adducta Bulla Pij II. cuius tenorem, quia non omnes prę manibus habent, amicorū ductu rescribere censui.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei Ad futuram rei memoriam, cum ex sacrorum ordinum collatione caracther inuisibilis Animæ imprimatur, sacra mysteria dispensentur, & ipsarum cura tribuatur animarum, in eorum susceptione excessus graues tanto magis plectendi sunt, quanto ex illis maiora in mentibus fidelium scandala generantur, cum itaque (sicut fide dignorum relatione non nisi moleste accepimus) nonnulli Clerici extra tempora á iure constituta, quidam ante ætatem legitimam, aliqui verò sine dimissorijs, contra sanctiones canonicas se faciunt ad sacros ordines promouere; nos eorumdem temeritatem, tali castigatione reprimentes, vt alijs in posterum commictēdi similia aditus præcludatur; Auctoritate Apostolica hac constitutione perpetuò valitura statuimus, & ordinamus, quod omnes, & singuli, qui absque dispensatione Canonica, aut legitima licentia, siue extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam, vel absque dimissorijs literis, etiam citramontani, á citramontanis (præterquam si in hoc vltimo casu, per Cameram Apostolicam iuxta illius stylum) ordinati fuerint, & ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promouere, à suorum ordinum exequutione ipso iure suspensi sint, & si huiusmodi suspensione durante in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant. Præterea vltra alias pœnas in tales generaliter à iure inflictas, Beneficijs Ecclesiasticis possint iure priuari: Volumus autem, quod præsens nostra constitutio in Romana Curia existentes, post quindecim dies; absentes verò Italos post duos menses; alios vero Vltramontanos post sex menses ab ipsius in audientia contradictarum, & Cancellaria Apostolica publicatione, & affixione, ligare incipiat; Nulli ergo liceat eam infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerint incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno ab incarnatione Dominica millesimo quadringentesimo primo; quinto decimo Kalendas Decembris Pontificatus nostri anno quarto.

Quam constitutionem à tempore felicis memoriæ Iulij III. omnes posteriores Pontifices in eorum Cancellariæ Regulis confirmare consueuere, & demum supremus Pontifex Clem. 8. Reg. 23.

Qui autem extra tempus promoueretur ad sacros Ordines, contra constitutionem relatam, quia
20 per eam est suspensus; iustè dubitari potest, an valeat, ea durante suspensione, consequi beneficia, & si Couar. verba attendamus in c. alma mater p. 1. §. 7. nu. 1. ipsi beneficia conferre non licebit, cum ille careat ordinum exequutione: si vero Nauar. resolutionem amplexari velimus in Sum. cap. 27. nu. 160. posset fortasse concludi contrarium, illa cum sit, vt promotus contra dispositionem dictæ constitutionis non ammittat fructus beneficij, quia est tantum suspensus ab officio; cuius Nau. sententia non obstante, existimo Couar. opinionem veriss. mam, illiq; propterea beneficia conferri non posse tametsi fructus beneficiorum antea obtemptorum non amittat, vt Nau. affirmat, non etenim admittenda est consequentia, fructus non amittit, ergo alia potest adipisci beneficia, excommunicato nāq; prohibetur fieri collatio, ipse tamen rectè percipit interea fructus, nisi morosus fuerit in petenda, & consequenda absolutione, vt concludo in Rub. de person. prohibit. promou. cap. de excommunicato vers. fructibus.

21 Missa autem; vt requiratur cum sacri ordines conferuntur, omnes indubie fatentur, ac præsertim Imol. in c. quod sicut nu. 16. de elect. non tamen, vt ipsa sit (sicuti permulti falsò affirmant) de substantia ordinum, sine qua nihil fiat, sed de honestate, & vsu, nam de substantia non esse testatur communis Theorica in d. c. quod sicut Armill. verb. ordo n. 9. & dixi in Rub. de sacris ordinibus vers. missa, atq; ideo firmandū est, vt sine ipsa cōferatur Sacer ordo.

22 Dispensare Episcopus cum huiusmodi promoto extra tempora, vtiq; potest, vt ministret in ordinibus, sic susceptis iuxta glos. fin. in cap. consultationi hoc tit. per illum tex. sequitur Armilla verbo irregularitas num. 82. & Ant. de Butr. illomet capitulo nu. 7. dummodo ex necessitate, aut vtilitate Ecclesiæ faciat; nec talem concedat dispensationem, idem Episcopus, qui eum ordinauit, sed eius successor, vt ipsimet affirmant, cui quidem resolutioni, non vtique refragatur tex. in cap. cum quidam

de

de tempor. ordin.qui ſic promotum tandiù declarat ſuſpenſum, donec à Papa reconciliationis gratiam conſequatur; nam præter reſponſiones aliquas relatas à gloſa citata: ea mihi arridet, quam Hoſt.affert,in c.cum quidam de tempor.ord.vt leges legibus concordentur, inquiens, diſpenſationem inibi non ſolum reſeruari ipſi Pontifici, at præterea Epiſcopis ſucceſſoribus ipſius delinquentis,& malè ordinantis, & procedat alleg. cap. conſultationi, atque ideo,per reſeruationem ſactam in d.cap.cum quidam,dicatur tantummodo ipſi Epiſcopo promouenti extra tempora, prohibita facultas diſpenſandi cum tali, ita promoto; nequit autem per conſtit. Pij II.cum ex ſacrorum, idque patet latius Rub.7.cap.5.ſub nu. 1. Quod autem alij affirmant, vt liceat Epiſcopo diſpenſare cum ordinato extra tempora, & ab irregularitate deinde incurſa ſi celebrauerit,& refert Borgas tract.de irreg.par.6.nu.29. ſub Rub. de tempor. ordin. eſt ſanè opinio omninò reijcienda, ſiquidem, Regula
23 extat, nè ab irregularitate alius citra Papam ſoleat diſpenſare per cap. 1. in fine de ſent. & re iud. in 6.& cap.1.de ſent.excom. in 6.communiter receptos ſecundum Nau.conſ. 40. nu. 8. de tempor. ordin. in impreſſis Cremonæ anno 1591. ſed in impreſſis Venetijs,anno 1600.eſt conſilium 7. de cleric.excom.miniſtr.dicit etiam conſ.9.nu. 1. de ætat. ordin.in illis; & eſt octuageſimum quartum ſub rub.de regular.in iſtis; affirmat etiam in Sum. cap.27.num.245.& cap.25.num.93.Zabar.clem.1. quæſt.11.de priuil.Borgas. alleg. num. 29. Henric. Summ. Thæol.Moral.lib.14.cap.7.§.5. & ſpeculat. in Rub.de legato §.nunc oſtendendum nu.35. Qui verò inſurgerent,& probare vellent,illam tantummodo diſpenſationem ab irregularitate vigore dictorum textuum, dici reſeruatam Summo Pontifici,quę proceſſit ex celebratione facta per ſuſpenſum, atque ideo in illis terminis loquendo Nauar. in adducto conſ.40.in princip.& nu.8. citat illa capita. Alia verò non intelligatur ibi reſeruata; aduertant, quod illi textus generalem referunt rationem, adiunctam verò caſui peculiari, & incidenti, illicq; relato, ſicuti, & Nauar. ipſe in illo conſilio ait; cùm verò doctores genericè de hac re alloquuti ſunt, eandem quoque tradiderunt Regulam,vt idem Nauar. alleg. conſ. 9. num. 1. de ætat.& qualit.ſiue 84.de Regul.inquiens,quod Regulariter omnis irregularitatis diſpenſatio,eſt Papæ reſeruata, quod probat per illamet iura; idem quoque firmat Franch.in eod.cap. 1.§. ſcituris nu. 1.de re iud. in 6. quod ſolus Papa diſpenſat ab irregularitate quod etiam tenet Abb. in cap. cum illorum nu.2.de ſent. excomm. ibi quia effectus eſt irregularis, cum quo nullus citra Papam diſpenſat, idipſum quoque alij quamplures indefinitè loquẽdo aſſeuerant verum eſſe, & ipſe hanc extendendo reſolutionem ad irregularitatem incurſam vigore ſuſpenſionis, aut excommunicationis Epiſcopalis, aut alterius ſuperioris,á qua tam Epiſcopus, quàm alter ſuperior poterat abſoluere; etenim, quamuis auferre valeat Epiſcopus ſuſpenſionem,excommunicationemuè prædictam,non propterea irregularitatem illius cauſa contractam abolere, Abb. in d.c.cum illorum nu.2.Syluest. verbo irregularitas nu.4.Angel.eod.verbo nu. 22. Diazza pract. crim. canon.cap.13.Fuſcus tractat. de viſit. lib. 1. cap. 7. num. 5.Stephan. troch.in clem.dudum col.4.verſ. Dominus tamen de ſepult.Viuald.Rub.de ſuſpenſione num. 131. Maiol.lib. 3.cap.19.nu.2.Epiſcop. Scalenſ.Rub.de ſuſpenſ.cap. 15. & veriſſima eſt reſolutio,reiecta contraria opinione Hoſt. in Sum.de clerico excom.miniſtr.nu.5.verſ. dic ergo,præſertim cum ipſemet affirmet conſuetudinem ſibi refragari. Hodie verò per conſtitutionem Sixti V. contra Cleric. malè promot.nemo abſoluit a ſuſpenſione iſta,quam quis contraxit ob promotionem extra tempora,neque diſpenſat ab irregularitate poſtmodum enata, vt apparet in illa conſtit. §.vt autem, & copioſius dico in Rub. de ætat. ord. cap. penult. vbi etiam alterius ſanctionis memini promulgatæ à Clem. Papa VIII. & iam dictam Sixti legem modificantis.

A Regula,in priucipio huius capituli conſtituta, vt non niſi in ſtatutis illis temporibus ſint dandi ſacri ordines,excipitur Pontifex; qui nè dum Subdiaconatum die Dominica conferre poteſt, iuxta terminos c.vltimi 75.diſt.& c.1. hac Rub.at etiam reliquos ſacros,& quacumque die,vt Hoſt.in Sum. Rub.de temp.ordin.nu.2. affirmat, & Rebuff. ſuper Reg.Cancell.23.verſ. item in quatuor temporibus,& expreſſus Canon,quem ipſi non aduerterunt in cap.de eo in fine, hac noſtra Rub. quinimmò ſolo verbo poteſt alium promouere ad Sacerdotium Iacob.de Concil.lib.4.art. 4. verſ. Hoc tamen intelligerem, atque etiam ad Epiſcopatum Angel.in l.1.C.de ſent.paſſ.Rebuff. ſuper d.Regula 23. verſ. item hoc concedere poteſt, & in praxi Rub.de cleric.male prom. gloſ. 1. verſ. tamen nu. 11.Item cum Papa de poteſtatis plenitudine poſſit
24 ſupra ius diſpenſare ex cap. propoſuit de conceſſ. Præb.ita,& diſpenſare, vt extra tempora ſtatuta quis poſſit ab aliquo antiſtite ad ſacros ordines promoueri ex DD.ſententia alleg. cap. 1. Rebuff. ſupra citatis locis, & praxis confirmat, quam diſpenſationem Romæ communiter Curiales appellant extra tempora,eamque vno ex tribus modis Pontifex impartiri ſolet.

Primò modo diſpenſare conſueuit,vt ſacros ordines quis poſſit aſſumere in tribus diebus Dominicis,vel feſtiuis continuis,cui ſolet ſignatura addere clauſulam,& quatenus arctatus, aut ſufficienter
25 beneficiatus ſit; & tunc illa dictio quatenus alterutram recipit interpretationem, vt vel conditionem faciat per l. ſtichum qui meus erit, verſ. ſed conditio ff.de leg.1.& Bart.in l.1.nu.2.ff.de condit. & demonſtr. vel ſtabit limitatiuè, & eam recipiet expoſitionem: nempè,in quantum ſit arctatus,iuxta l.ſi quis crediderit, iuncta gloſ.ff. de pact.& c. placet de conuerſ.coniugat. Dec.conſ. 385. Iuridicam nu.2.& Ruin.conſ.114.vol. 4. ſolet quoque additio prædicta,alijs verbis concipi, ſcilicet; & ſi vel poſtquam orator arctatus,vel competenter beneficiatus fuerit,vt ſcribit Mandoſ.in tract. ſignat. grat. §. licentia ad ordines promou. faciend. verſ. additur per ſignaturam.

26 Diſpenſatio iſta,cum hac clauſula conceſſa, non ſuffragatur prouiſo de beneficio habente ordinem annexum,vel curam animarũ, ſi illud beneficiũ ſit litigioſum,neq; ei ſuffragatur, qui beneficij nondũ eſt adeptus pacificam poſſeſſionem; atq; ideó nec

tunc compellitur ordinibus, propter beneficium
inſigniri Clem. vt hi qui de ætat. & qualit. gloſ. in
cap. ſi tibi conceſſo verſ. vacare, circa medium de
præb. in 6. Concil. Trid. in c. quicumq; de reform.
ſeſſ. 23. Pius V. conſtit. ſua 74. exordiente. Romanus Pontifex, promulgata pridie Idus Octobris
1568. pacifice autem, quis illud poſſidere cenſetur
(vt teneatur propterea ordines ſuſcipere annexos)
qui liberum habet curæ exercitium, licet nondum
fructus exigat, iuxta gloſ. fin. in cap. ſi tibi conceſſo,
ibique Gemin. in final. verb. de præb. in 6. & luculentius ſcribo in Rub. de tit. ordin. cap. 3. verſ. pariter. Et quia ſolet in his caſibus plura orator inſerere ſupplicationi, nempe vt promoueri poſſit in
vna, duabus, vel tribus Dominicis, aut feriatis, vel
non feriatis diebus, ſimul, aut ſucceſſiuè, per ſignaturam nolentem iuxta petitionem concedere præfatam diſpenſationẽ, delentur aliqua verba, ac tantũ remanent ſubſcripta, ſcilicet, vt promoueri poſſit in tribus dominicis, aut feriatis dieb' ſucceſſiuè.

Alio modo ſolet Papa hanc licentiam impartiri, vt in tribus temporibus continuis, non expectatis interſtitijs, & anni circulis, ad tres ſacros aſcendere quis valeat; neque libenter cuique petenti
concedit, & Romæ appellatur in temporibus.

Nouiſſimo autem modo conceditur, vt vna eademque die feſtiua omnibus tribus ſacris inſigniri
valeat, quam tamen non niſi prouiſo de Epiſcopali, & ſuperioribus dignitatibus, Papa ſolet elargiri, vt refert Staphil. de gratiis, & expectatiuis Rub.
de reſcript. in forma breuium num. 51. fol. mihi
142. quia Pontificali dignitate præditis ob reuerentiam Sacri Officij, quod exercent, plurimum deferri conuenit, eoſque ſupra alios venerari decet,
cap. 2. de offic. deleg. in 6. nec de his aliquis ſubrideat, quomodo ſit eligendus in Epiſcopum, qui
nondum ſuſcepit ſacros Ordines, nam plerumque
id contingere euidentiſſimi iuris eſt, Siquidem laicus ad Epiſcopatum aſſumi poteſt, propter vitæ
ſanctitatem ex c. ſtatuimus §. his omnibus 61. diſt.
Tiraq. tract. de pœnis cauſa 51. nu. 148. & alibi copioſius Deo fauente loquar in alio volumine huius
Diuerſorij Iuris canon. hic tamen non ommittens
diſpenſationem in hac re iuxta vltimum relatum
modum, non niſi in relato dumtaxat caſu, concedi,
iuxta verò ſecundum modum, cuicumq; Oratori;
eſt præterea veriſſimum, quod primo modo ſemper obtinetur cum clauſula, quatenus arctatus;
abſque vero illa, conſueuere etiam prædeceſſores
Pontifices concedere: Papam verò Clementem
Octauum Iuris peritiſſimum, atque prudentiſſimum exequutorem, minimè conſueuiſſe, ita paſſim, & cuicumque poſcenti gratificari, ſed tùm
huiuſmodi, tum alias quaſcumque diſpenſationes,
aliqua non exiſtente cauſa legitima, cuilibet ſupplicanti aſſentiri recuſſabat; haud enim ignora-
27 bat diſpenſationes tantùm ex cauſa fore concedendas, atque peccare ſine ea dantem, eumque
propterea diſſipatorem cenſeri potius, quàm diſpenſatorem, ex Armill. verb. diſpenſatio num. 13.
Syluest. num. 2. quinimmo grauiſſimi auctores,
ſummique Doctores, auſi ſunt hanc reſolutionem
aſſeuerare, etiam reſpectu Summi Pontificis, vt
Aluar. Pelag. de planctu Eccleſ. lib. 2. c. 15. Couar.
Rub. de ſponſal. par. 2. cap. 6. §. 9. nu. 7. Victor. relect.
de Poteſt. Papæ nu. 7. Cordub. lib. 4. quæſtionarij q.
9. Sum. Confeſ. lib. 1. tit. 8. q. 81. & abundè Sot. lib. 3.
de Iuſt. & Iure q. 6. art. 3. verſ. itaq; & Papa; necnon
Alphonſus Hoied. in tract. de incompatib. benef.
par. 2. cap. 12. num. 39. Eman Suar. lib. recept. ſent.
verbo diſpenſatio, Hippol. de Marſi. ſing. 230. antiqua dubitatio, & Maſcard. concluſ. 345. confeſſio
nu. 14. vol. 1. atque D. Bern. lib. 2. cap. 6. de conſiderat. ad Eugen. his vtens verbis. Potius Pontificem
Summum, qui ſpiritualis eſt, omnes iudicans, & à
nemine iudicatus, debere non ſua voluntate pro
lege vti, ſed Chriſtum præ omnibus imitari, qui
non ſuam, ſed Patris voluntatem venit facere, vt
omnia non pro ſua vtilitate, ſed pro communi cõmodo diſpenſet, alias vt diſſipator cenſendus eſt, &
confirmat Conc. Trid. generale Decretum in c. 2.
ſeſſ. 6. ibi, diſpenſationibus, ex veris, & rationabililibus cauſis, & Io. de lign. tract. de plural. benef. nu.
28. dicit, poſſe Papam diſpenſare generaliter, vt
vnus plura habeat curata, & dignitates quaſcumque, contemplato bono publico, ſit igitur anima in
manica ſua, hæc ille, & antea nu. 27. dixerat, quod
Papa vt generalis diſpenſator, & dator omnium
bonorum, poteſt relaxare rigorem Iuris communi, vt vni plura conferri poſſint curata. contemplato bono publico, & ratione ſuadente, ac propterea
infero, quod illás ſine rationabili, aut ſaltem dubia
cauſa obtinens ſecurus, quo ad Deum nequaquam eſſet iuxta gloſam notabilem (vbi ſcribentes
notant) in cap. non eſt, verſ. adimplere de vot. &
voti redempt. quamuis quo ad Eccleſiam exceptione vtatur, vt inibi, ob idque Sot. loco nuper citato ea eructauit verba, Papam ſine legitima
cauſa diſpenſantem grauiter delinquere, eiuſque
delictum non liberare ambitientem, obtinentem,
& retinentem à culpa, nec ille cum quo eſt diſpenſatum ſecurus eſt, dicendo, Papa diſpenſauit, ipſe
ſibi viderit, ego immunis ſum; nam hic Cauillus
ſecuros multos reddit, tutum verò neminem, ex
ratione per ipſum illic relata, & lib. 1. de Iuſt. & Iur.
quæſt. 7. artic. 3. verſ. poſtremum ergo dubium, &
Couar. adducto loco, ſed Innoc. in c. cum ad Monaſterium nu. 3. de ſtatu Regular. affirmat diſpenſationem Pontificis factam ſine cauſa; ſine peccato
factam; ſi contra ius poſitiuum.

28 Cauſas verò legitimas, ad diſpenſandum, in qualibet re, Doctores enumerant quindecim, quas hic
referre, & explicare non incongruum eſſe conſideraui, ſuntq; perſonarũ numerus, qualitas, ætas, loc',
tempus, pietas, neceſſitas, Religio, vtilitas Eccleſiæ,
ſcandalum, futurum bonum, maius bonum, euentus rei, diſcretio, & miſericordia, quas congerit, &
declarat Borgaſius tract. de irreg. rubr. quæ ſint
cauſæ diſpenſationis par. 2.

Prima igitur optima ratio, quæ iuſtè impellat
ſuperiorem, ad diſpenſandum, eſt perſonarum numerus. c. ſanè de temp. ordin. namq; ſi In cauſis, in
quibus per graues diſſenſionum ſciſſuras, non hu-
29 ius, aut alterius hominis periculum, ſed Populorũ
plurimorum ſtrages iacet, detrahendum eſt aliquid
ſeueritati, vt maioribus ſanandis malis charitas
ſyncera ſubueniat, cap. vt conſtitueretur in fine
diſt. 50. cap. ipſa pietas verſ. verum, iuncto c. non
poteſt vbi gloſ. verſ. multitudinem 23. q. 4. & quoties à populis, aut turba peccatur (quia in omnes
propter

multitudinem vendicari non poteſt) inultum ſolet tranſire facinus, iuxta verba c. quoties à Populis 1. queſt.7. ideoque non immeritó gloſ. in alleg. c. ſané verſ. multitudo de temp. ord. ea profert verba, népè ob populum multum, crimen pertranſit inultum, intellexit enim illa gloſa, quam periculoſum, & iniquum ſit, iraſci publico vitio, ob idque non iniuria argutiſſimus Seneca lib. 2. de ira ad Nouatū c. 10. inquit, quod in ſingulos ſeueritas Imperatoris diſtringitur, & neceſſaria venia eſt, vbi totus deſœuit exercitus, quia iram Sapientis non tollit, niſi turba peccantium; congruentius igitur erit ex hac cauſa diſpenſationes elargiri; ab illis verò, quos magis cauſam delicti fuiſſe conſtiterit, expetendas pœnas ſanciuit. Alex. 3. in cap. latores de cleric. excomm. miniſtr., & commendat gloſa citati cap. ſanè; vt metus ad omnes, pęna vero ad paucos perueniat, ex ſententia Ciceronis in Oratione pro Aulo Cluentio, cuius ſententiæ meminit (licet non citet locum) Iure Conſultus in l. Cicero. ff. de pœn. quod ſeruatum quoq; fuit tempore Scipionis Africani, teſte Plutarco in illius vita; cum enim in morbum incidiſſet Scipio, maximaq; inter milites orta eſſet ſæditio, & rem ipſam Conſilio cognoſcendam ille remiſiſſet, prudentiſſimi Senatores in Auctores ſuaſores, atq; machinatores animaduertendum, reliquiſq; ignoſcendum cenſuere; quibus ſuccurrunt perplura Cæſarea Iura, ac Doctores permulti vtriuſq; paginæ, ſcilicet tex. in l. quoniam C. ad l. Iul. de vi publ. & l. fine verſ. pecoribus C. de exact. & execut. lib. 12. ibique Lucas de Penna verſic. & nota, ex hac l. Bald. conſ. 367. venerabilis nu. 3. vol. 3. & in ſua Margar. verſ. multitudo. Abbas in cap. latores num. 3. de cleric. excomm. miniſtr. in cap. clericos num. 4. de cohab. cleric. & mulier. & Innoc. in cap. ſanè de tempor. ordin.

Secunda, & validiſſima cauſa eſt, perſonæ qualitas, quam euidens meritorum prerogatiua commendat cap. tali coniugio 1. q. 7. iſthæc autem merita, vel proficiſcuntur ex vitæ ſanctitate, vel doctrina, aút demum ex natalibus, quia ortus ex nobili genere, & vnumquodque iſtorum operatur validam cauſam ad diſpenſandum, ob id namque dixi in rubr. de ſcient. ord. cap. 5. verſic. fin. illiteratum non eligendum in Epiſcopum, & electum remouendum, niſi perfectio charitatis defectum ſcientiæ ſuppleat, & in rubr. de perſon. prohibit. promou. cap. 7. num. 1. & 9. iam conſtitui, Neophitum ex præcepto Apoſtoli ad Epiſcopatum non poſſe aſſumi; & nihilominus legimus Ambroſium Cathecumenum, ob vitæ ſanctitatem, ad Epiſcopatum fuiſſe promotum per cap. Valentinianus 63. diſtinct. & Martinum Neophitum ad Epiſcopatum Turonenſem, vt legit Eccleſia die 11. Nouembris: ſtatutum præterea extat Eccleſiaſticum; ne laicus in Epiſcopum eligatur, & tamen ſi ille merito ſuæ perfectionis clericalem vitam tranſcendat, exemplo Beati Nicolai, & Seueri, poteſt vtique illius electio rata haberi; iuxta cap. ſtatuimus §. fin. 61. diſt. itidem ſi ex doctrina iſthæc merita prodeant, dicendum arbitror, idque abundè confirmatur ex illa aſſertione quod pluralitas beneficiorum quorumcumque, eſt iure canon co prohibita; requirentium veró reſidentiam, & incompatibilium, iure etiam diuino, eò ipſo quod iure diuino eſt præcepta reſidentia; cuius aſſertionis vtraque pars, probatur apertè per Gregor. de Valent. diſput. 5. quæſt. 7. punctu 2. §. quarto quæritur, verſ. prima aſſertio vol. 3. ſuper 2. 2. Diui Thomæ, quæſt. 63. & nihilominus cum literatis perſonis, quæ maioribus beneficijs ſunt honorandæ, per Sedem Apoſtolicam diſpenſari conuenit, iuxta cap. de multa §. fin. de præben. multa etenim ſunt, quę diſpenſationem inducunt, ac pręſertim literarum ſcientia, ex cap. innotuit §. multa ſunt, iuncto §. fin. de elect. namque expedit interdum bono communi, vt eiuſmodi homines opibus etiam valeant; tametſi maximè cauendum ſit in cis, nè prædicta coaceruatio beneficiorum ad luxum potius, & ſecularem pompam, quàm ad bonum commune referatur, vt in eodem §. verſic. Quod autem, ſubnectit, & accuratè quidem idem Gregor. quinimmò etiam ciuiles leges huiuſmodi viris maximè deſerunt, qui etenim eminenti ſcientia fulgens, delinqueret, illo Iure parcendum eſſet, etiam illi, qui inſigne aliquod haberet artificium ex vulgata l. ad beſtias ff. de pœnis, & ſuccurrunt dicta per Alex. conſ. 19. circa primum, & tertium dubium num. 15. vol. 7. & Iaſonem in l. 1. verſ. item propter ff. de legibus. Aút demum iſthæc merita à nobilitate dependent, & iuſta pariter erunt, cauſa impellens Principem ad gratiam liberalem; Egregias ſiquidem perſonas cœteris præferendas eſſe Legiſlatores mandarunt, teſte Gomeſ. in cap. mulieres num. 47. de reſcript. in 6. per l. nobiliores C. de commerc.; & mercat., vt non immeritò gloſ. in cap. cum adeó verſ. ſufficientem, & Doct. inibi de reſcript. dixerint, nobilitatem conſiderandam eſſe in collatione beneficiorum, adeò quod ſi Papa alicui mandet, vt diſpenſet cum aliquo, inanè cenſeatur iſtud mandatum, niſi ſublimis, aut literata perſona foret illa, cum qua eſſet diſpenſandum, ex doctrina Innoc. in cap. dudum el 2. nu. 16. de elect. nobilitas etenim ſubſtituit perſonam in locum deficientis ſcientiæ, auctore Phylipp. prob. in addit. ad Ioan. Monach. in c. permittimus num. 17. de temp. ordin. in 6. ideoque non requiri tantam peritiam in Nobilibus, quæ exigitur in ignobilibus dixit Barbat. conſil. 35. in præſenti, poſt num. 1. volum. 2. quinimmò vt nobiles præferendi ſint cœteris in beneficijs, tenet gloſ. penult. in cap. fin. de pœn. Bertrand. conſ. 2. viſo proceſſu num. 40. lib. 3.
30 quorum tamen dictum vtrum veritate innitatur, videndus eſt Tiraq. tract. de nobilit. cap. 20. nu. 11. & Henric. Boic. in cap. venerabilis num. 1. de prębend. aſſeuerantes, nobilem in beneficijs præferendum quoties inter ipſum, & ignobilem, æqualium meritorum, & ſcientiæ quæſtio eſſet, atque in ſuſcipiendis ordinibus ſolam nobilitatem non ſupplere ſcientiæ defectum aſſentio, ex notatis per Bal. in l. in dando ff. de tutor. & curat. datis, ab his, & Felyn. in cap. cum adeò num. 7. de reſcript. ſed ſi nobiles delinquant, mitiorem ſanè ab eis expetere iura pœnam, certum eſt, & copioſiſſime ſcripſere Tiraq. tract. de pœnis, cauſa 31. & Plaza in Epitom. delict. lib. 1. cap. 1. nu. 22. verſ. Decimoquarto; quibus tandem ſubijcio, quod iſta qualitas perſonarum, vt iuſtè inducat ſuperiorem ad diſpenſandum, debet referri ad bonum publicum, per ea quæ annotauit Ioan. de Lignan tractat. de pluralit.

benefic. num. 20. nempè si posset propterea prodesse Ecclesiæ, aut alijs.

31 Ex his duxi non dedecere si de duobus quæram; quorum prius sit, vter potior erit, cum nobilis, & doctus concurrunt ad beneficium, & credo nemini dubium esse; quin doctus nobili sit preferendus ex verbis Gregor. IX. in cap. Venerabilis de præben. ibi. Nos igitur attendentes quod non generis, sed virtutum nobilitas, vitæque honestas gratum Deo faciunt, & idoneum seruitorem, ad cuius regimen non multos secundum carnem nobiles, & potentes elegit, sed ignobiles, ac pauperes, & propterea optime dixit Cyn. in l. prouidendum nu. 1. C. de postul. quod nobilis Ingenij, & scientiæ, præfertur nobili à natura, & sequitur Anton. Corset. in repet. cap. grandi num. 56. de supplen. neglig. Prælat. in 6. omnibus namque nobilibus, nobilior est sapientia teste sapientissimo Salomone cap. 7. Sapient. ob idq; Cicero non immeritò dixit, nobiliores esse, qui sua virtute nobilitatem acquisierunt, quàm qui per manus ab antecessoribus habuerunt; idemq;, dum in Salustium inuehitur, scripsit, cùm ait, sanctius esse meis fulgere moribus, quàm maiorum opinione inniti, vt sim posteris meis nobilitatis initium, & virtutis exemplum. Hoc ipsum dicendum suadeo, quoties nobilis, alterque ignobilis concurrerent, nam si ignobilis vitæ meritis nobilem antecelleret, hic illi præponendus iusta ratione, & auctoritate esset, quoniam apud Deum, non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur, cap. sicut excellentiæ §. Concilium 23. quæstio. 4. nec loca, aut ordines nos Deo proximos faciunt, sed merita bona nos ei coniungunt cap. non loca 40. dist. cum tamen Ecclesia indigeret persona nobili ad eius optimam administrationem, eligendus esset, ac præferendus nobilis quamuis minus idoneus, & spreto digniori ignobili, vt post alios scribit Alex. Rauden. decis. Pisana 35. nu. 203. part. 1.

32 Alterum quod inuestigari constitui illud est, quod cum in collatione beneficiorum debeat Episcopus optimum eligere, per cap. Metropolitano 63. dist. cap. licet quæst. 1. & propterea certum sit eum peccare mortaliter minus dignos seruitio Dei applicando cap. monasterij 19. quæst. 3. glosa penult. in cap. ad Apostolicam, de Regul. tanquam sit transgressor Canonum cap. quia 63. dist. cap. 1. & cap. quæ in Eccles. de constitut. Rebuff. in praxi rubr. Pœnæ contra Collatores indignis conferentes, atque ideò graue nimis, & absurdum sit, quod quidam Ecclesiarum Prælati cum possint viros idoneos ad Ecclesiastica beneficia promouere, assumere non verentur indignos cap. graue de præb. maximè, quod illorũ inhabilitatem patere Episcopis, præsumptio est, teste Rebuff. adducta rub. nu. 3. ideò meliori, & digniori teneatur nè confrrre, an verò peccatum euitet conferendo bono, explosso digniore? & quamuis in hac difficultate glosa Vgon. in cap. licet 8. quæst. 1. & cap. Monasterium 16. quæst. 7. dicat, excusari à peccato, qui bono contulit, omisso meliore: cuius alij multi Iuristæ commendant sententiam, eamque duodecim conualidant argumentis, coaceruatis per Michaelem Salon. in tract. de Iustit. & Iure quæst. 63. art. 2. controuers. 3. attamen vera illius quæsiti resolutio, præfatorum opinioni refragatur, quæq; affirmat prædictum collatorem mortiferè peccare, quam tenet Diu. Thom. 2. 2. quæst. 63. artic. 2. ad 3. argum. & quæst. 185. artic. 3. ibique Caiet. vers. in eodem Grægor. de Valent. super dicta quæst. 63. disput. 5. quæst. 7. puncto 2. §. secundo quæritur vers. secunda assertio, idem Thom. quodlib. 6. artic. 9. Lambert. tract. de Iur. patron. lib. 2. par. 1. quæst. 10. artic. 3. per totum, & præsertim num. 26. vers. tu circa; Berous in cap. quoniam num. 102. de Iure patron. Roch. de Curte, eodem tract. verbo honorificum num. 42. Alex. de Ales 2. par. sum. quæst. 163. membro 2. Nicolaus de Lyra Ioan. 2. Caetan. in summ. verb. beneficium Sot. lib. 3. de Iust. & Iure quæst. 6. artic. 2. & lib. 10. quæst. 2. artic. 3. & communem esse opinionem Theologorum, & Canonistarum, dicunt Nauar. tract. de Oratione Miscell. 43. post num. 76. & Modernus de resignat. beneficiorum lib. 10. quæst. 11. num. 36. quamque sex auctoritatibus sacræ Scripturæ, quindecim vero ex sacris Canonibus, vndecim ex Iure ciuili, septem auctoritatibus Doctorum, alijsque septem rationibus, ex fonte naturalis legis procedentibus, defendit per multas columnas Alex. Raudensis decis. 34. à num. 78. & ipse latius scribo inferius rubr. de ætate cap. vltimo nu. 69. Hæc autem resolutio restringitur, primo, vt beneficia conferantur melioribus possibilibus haberi, in Diœcesi; hi enim de quibus constat quod inibi haberi non possunt, extra latitudinem eligibilium, computandi sunt, ex Caietan. ad Diuum Thomam, alleg. quæst. 63. artic. 2. versic. fin. non enim tenetur perquirere totum mundum, vt meliores habeat, cui conferat, quia excusaretur conferendo bonis in Diœcesi existentibus, quique facile, & in promptu haberi possunt, vt per Caiet. tradit idē Michael Salon. tract. de Iust. & iur. q. 63. artic. 2. controu. 3. versic. tertio certum est, idque cōfirmatur exemplo Diui Gregorij Epist. 19. dum cuidam Episcopo iniungit, vt electioni alterius Ciuitatis Episcopi interesset, illumque sic alloquitur: commonemus etiam fraternitatem vestram, vt nullum de altera eligi permittas Ecclesia, nisi fortè inter Clericos ipsius Ciuitatis, nullus ad Episcopatum dignus potuerit inueniri, quibus verbis Episcopus Brachar. in suo stimulo pastorum part. 2. cap. 1. versic. & ibi, subiungit alia, & inquit; tu ergo qui Episcopi munus administras exemplo hoc explora diligenter, per totam Diœcesim tuam Clericos probatæ vitæ, vt illis in primis conferas beneficia hæc ille, cuius verbis ipse adiungo, id verum, vt conferens euitet peccatum conferendo bono, omisso meliore extra Diœcesim existente; sed si extra illam perquireret meliorem non dubium quin optimè faceret, exemplo eius met Diui Gregorij, qui ex omnibus mundi partibus optimos clericos quærebat, vt eis beneficia conferret, quod præsertim constat ex lib. 2. Epist. 18. vbi quia audierat Syracusis esse, quēdam Presbyterum probatæ vitæ, iussit Episcopo, vt explorato an ita esset, curaret statim eum Romā venire, vt alicuius Ecclesiæ Antistitem eligeret; atque ex his, illud confirmari affirmo, quod Diuus Thomas defendit, vt valeat constitutio, aut consuetudo inducens beneficia non nisi personis eiusdem diœcesis, vel Regni, esse conferenda, quamue sequitur Sot. lib. 4. de Iustit. & iure quæst. 6.

quæſt.6.artic.2.ante.10.concluſionem,& Salon. alleg.tract.quæſt.63.artic.2. controuerſ.3.concluſ.2. §. in quibuſdam,verſ.Diuus autem Thom.& Bannes.hoc eodem tract.& quæſt.artic.2. verſ.quarto ſequitur,& verſ.ad quartum, quod verum exploſa contraria maior.ſententia,in 4.diſtinct.24.quæſt.3. ad primum.

Coarctatur præterea principalis reſolutio, quoties minus dignus fulgeret aliqua pietatis, miſericordiæ,vel vtilitatis publicæ,cauſa,vt defendit longaque ſerie,declarat Nauarr. adducto Miſcell. 43. numero 79.

Reſtringitur tertio,quotieſcunque conſideratur exiguitas damni, per verba eiuſdem Nauar.adducto Miſcell. num.77. verſ. fallit 3. atque ideo tàm ſi dignioris maior idonietas, parum excedat idonietatem minus digni,non enim committeret peccatum mortiferum ex reſol. Nauar. inibi,& Gregor. de Valent. diſputat.5.quæſt.7. puncto 2. §.ſecundo quæritur, verſic. fin. quam etiam ſi exceſſus eſſet alicuius conſiderationis,electio autem non eſſet ad munus magni momenti, vt illic Gregor. adiungit, & cœteris ſuculentius Salon. tract. de Iuſtit.& Iure quæſt.63.artic.2.controuerſia 3.verſ.his poſitis,inibi ambos hos caſus decidens, & Bannes eod. tract. & quæſt. artic.2. verſ. ſit prima.

Ac demum limitatur procedere tantum quo ad forum conſcientiæ, ratione peccati, non autem in foro iudiciali,vt collatio poſſit impugnari;eius etenim reſpectu ſatis eſt bono fuiſſe collatum beneficium, ex vnanimi citatorum reſolutione, quorum auctor eſt Diuus Thomas in alleg.quæſt.63. art.2. ad 2.& determinauit Rota deciſ.16. nu.9. par.2. in deciſ. diuerſ. & gloſ. in cap.2. de offic. cuſtod.alias vnaquælibet collatio pateretur calumniam, quæ non propterea debet inualidari,quamuis agatur de fauore dignioris,Sot.lib.3.de iuſtit.& iure quæſt.6. artic.2. concluſ.8. & Alex. Raudenſis alios coacervans in deciſ.36.par.1. num. 247. Ratio autem illa aliquorum firmantium non peccare, tanquam valida de Iure huiuſmodi collatio; haud ſubſiſtit, ſi quidem multa iam facta tenent in foro exteriori, quæ fieri prohibentur; ob idque ea agens, minimè ſit tutus in conſcientia Det. in cap. conſtitutis el 2. num.13. de appell.atque ideò valida eſt concluſio, Prælatum mortiſere peccare non eligendo meliorem, quia non dominus Eccleſiaſticorum beneficiorum,vt poſſit ea dare pro libito, ſed diſpenſator iuxta verba Diui Thomæ,all.g.artic.2.ad primum argumentum, & concinit dictum Apoſtoli primæ ad Corinth. 4. ſic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorũ Dei; ſub illo autem nomine Prælati,quo vtitur D.Tho. continetur etiam Papa, vt aſſerit Caetan.inibi verſ. nota tertio,& ſequitur Sot.lib.3. de Iuſtit. & Iure quæſt.6.art.2.concluſ.10.verſ.qui circa, & Nauar. tractat. de orat.

Nec ſolum peccant collatores dùm bono viro conferunt omiſſo meliore, verum etiam electores illum eligentes ſicuti apertè conſtat ex Diui Thomæ verbis in adductis locis, aliorumq; Auctorum quos nuper memoraui, ac præterea firmat Dec.in cap.conſtitutis el 2.num.6.de appell. & inibi Butr. nu. 15. Abb.num.7. Franch.num.4.Card.Alex.in cap. licet ergo num.4. per totum, ac præſertim concluſ.4.cauſ.8. quæſt.1. & inibi Geminian. nu.5. & Couar. in relect.regul.peccatum par.2.§.7.nu.3. idque communiter teneri ſubnectit Det. in eodem cap. conſtitutis num.13. optimum namque eligere oportet cap. Metropolitano 63. diſt. ac demum omnium apertiſſimè Tridentina Synodus in cap.1. & 18. ſeſſ.24. de reform. præcipiens digniorem eligendum, vt à peccato ſit immunis elector.

Patronus quoque præſentando idoneum cum habet idoniorem iddem peccatum committit tametſi in foro exteriori præſentatio boni non inualidetur, iuxta concluſionem Rotalem deciſ.16.numer.6.& 9. in deciſ. diuerſ. par.2. Federic.de Senis conſ.95.ſuper dubitationum, nu.1. quamuis Lambert. tract. de Iure patr.lib.2.par.1.quæſt.10.art.3. nu.34. teneat contrarium, eſt tamen verum, quod ſicuti in collatione dixi, iddem omninò concludendum eſt in præſentatione, ne ſit obnoxius perquirere vniuerſum orbem, & inuenire meliorem ad præſentandum,Rocch. de Curte tract.de Iure patron. verb. honorificum num. 42. verſ.vel alter; moneo tandem lectorem ſtudioſum, vt adeat Bannes, qui hanc rem quatuor notabiliſſimis concluſionibus determinauit in tract. de Iuſtit. & Iure quæſt.63.artic.2. verſ.dubitatur quarto.

33 Illud tamen quiuis Antiſtes perpetua memoria repetat, ipſum tute poſſe, atque debere præſentatum idoneum dignumque inſtituere; tametſi extet magis idoneus,qui potuiſſet à patrono ad illud beneficium præſentari, vt reſoluit Federic. de Senis adducto conſ. 95. ſicuti etiam confirmare dignum iam electum ab habentibus ius eligendi Caietan.in ſumm.verb. Electio, & verbo Beneficium Couar. in relect. regul. peccatum part. 2. §. 7. num. 13. & 14. & Salon addens hanc eſſe communem opinionem inter Thomiſtas in tract. de iuſt. & iure quæſt. 63. artic. 2. controuerſ. 3. verſ. obſeruemus tertio. Quinimmò inſtituendus eſſet idoneus præſentatus, quamuis alter, & idonior fuiſſet etiam præſentatus, ſed á minori parte patronorum, ex gloſ. in cap.3.verſic. qui maioribus de iure patron. Rocch. de Curte tract. de iure patron. verbo honorificum num. 42. & Couar. indicato. §. num.4. alijque plures, freti auctoritate Compoſtell. in cap. Eccleſia veſtra de elect. genericè affirmantis,inſtituendum eſſe præſentatum à maiori parte patronorum, non quidem omnium patronorum, ſed habita conſideratione, & comparatione ad cœteras partes. Quod ſi alter idoneus,& idonior alter,ſimul fuerint præſentati, nemini dubium,quin inſtituendus eſſet habilior, cap.3. de iure patron. namque gratificationi tunc locus eſt,cum cœtera ſunt paria Abb. in cap. cum autem num.4. de iure patronat. Zabar.in clem.plures.§.fin.poſt nu.1.alleg.tit.Imol. in ead.clem.poſt num.18. & Anchar.conſ.55.vltra prædicta poſt num.2.

34 Hac etiam peccati labe irretitur, reſignans ad fauorem habilis,ſi habeat habiliorem,& optimum ex Rebuff. in praxi Rubr. de infirm. reſign. gloſſa 14.num.3. Nauar. in ſumm.cap.23.num.107.verſ. ſecundo in fine Dec. conſ.141. ad plura nu.3. verſ. ſed quia in iſto caſu. Sot. de Iuſtit. & iure quæſt.6. artic.2.in finalibus verbis verſ. & peculiariter, atque idem Nauar. copioſè in tract. de orat. Miſcell. 43. nu.78. & Pariſ. de Reſign. benefic. lib.4. quæſt.11. num.34.

num.34. vbi tamen ad hoc citat quamplures Doctores, qui eius dicto non fauent, eò quod minimè loquuntur de resignatione facta idoneo, sed inhabili, quod quidem procul est à casu præsenti.

Quin etiam, si minus dignus sit competitor ad beneficia, & concurrat ad ea obtinenda cum digniore, & concursum vsque ad finem prosequatur, peccatum committit, idq; non tantum si indignitas ipsius talis sit, quæ inualidet ipso iure collationem, nempè si illa procedat ex aliquo defectu illorum, quæ requirit tex. in cap. cum in cunctis de elect. quorum quidem requisitorum primum est, ætatis maturitas, item morum grauitas, item literarum scientia, atque tandem natiuitas legitima: verum etiam, si talis, quæ reddat electionem malam, non tamen inualidam, sicuti optimè declarat Nauar. tract. de orat. Miscell.45. num. 100. & aliqua ad id spectantia tangit Caietan. in summ. verb. beneficium.

35 Demum in hac re aduertendum esse considerari; quod bonus, seu melior dupliciter intelligitur: primò simpliciter, & secundum se; aliò modo secundum quid, & per comparationem ad bonum commune; Iuxta primum modum, bonus est, qui magis abundat in spiritualibus gratiæ donis, & maioris est dignitatis, & bonitatis: Iuxtà verò secundum modum, dicitur ille, qui magis profuturus est Ecclesiæ, vel auxilio potentiæ, vel industria, vel alio huiusmodi, & quoniam dispẽsationes spiritualium principaliùs ordinãtur ad vtilitatem communem, nam vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem Corint.12. ideo tunc boni secundum quid, debent præferri simpliciter bonis, & illi istos antecellunt: Bonum namque commune id operatur: ex Diuo Thoma alleg. quæst.63. artic.2. & quæst. 185. artic.3. & quodlib.6. artic.9. Præpos. in cap. licet ergo.8. quæst.1. num.4. conclus.2. & 3. Felin. in cap. cum adeo de rescript. num.6. & confirmatur ex verbis scriptis per Bartholomæum à martiribus Episcopum Bracharens. in suo stimulo Pastorum par.2. cap.1. vers. non te fallat in medio; ibi non ergo dãda est Ecclesia alicui, quia doctissimus, aut quia sanctissimus est, aut quia multum seruiuit Ecclesiæ matrici, sed qui creditur seruiturus illi Ecclesiæ, quæ sibi committitur, quemadmodum stipendium taxatum medico huius hospitalis, non est dandum alicui, quia optimè seruiuit alijs hospitalibus; Reliqua verò, & vtilissima dubia in hac re copiosè explicata à Soto alleg. artic. 2. præterire censui, vt cogamini illius adnotata perlegere, & fontes rerum videre non riuolos consectari, & sic nota quod bonus secundum quid, præfertur meliori, non autem si esset malus, nam quamuis posset aliquo modo iuuare Ecclesiam, tamen peccaret illi conferens, vt concludit Felyn. dicto cap. cum adeò num.6. vers. limita.

36 Sed quoties alter semper bonus, alter verò emendatus, ac penitens, cõcurrunt, vter eorum erit præferendus? & diuersæ quidem fuerunt in hoc dubio sententiæ: siquidem alij in ea fuerunt opinione, vt emendatus ànteponeretur semper bono, præsertim glos. fin. in cap. penultimo in fine 63. dist. & prima in cap. fidelior 50. dist. Abb. in cap. at si clerici. §. de adulterijs nu.21. de Iudic. Roman. sing.725. quo ad casum, & tangit idem Abb. in c. dudum el 2. post num.21. vers. electionis tempore, de elect. Quorum quidem resolutioni opitulatur, tum ratio quod in sua culpa didicit qualiter alijs misereri debeat, & in sua infirmitate cognouit, quàm misericorditer alienas toleret, iuxta cap. considerandum 50. dist. qui enim doloris experimenta non nouit, impossibile est, vt afflictorum cognoscat afflictiones, ex glos. ad Hebræos 4. & confirmatur ex auctoritate Virgilij lib.1. Aeneid. introducẽtis Didonem consolantem Aeneam, Regemque Pelasgi, aliosque ad Regiones sœuas delatos, nè ipsos puderet calamitatis, quod aduersa fortuna eos tantum attriuerit, sed eam, atque maiorem vim superuenientem æquo animo ferrent, idque illis ipsiusmet loquentis exemplo persuadet, dum suæ miserationis causas commemorans, affirmat, ipsam quam tunc proprijs oculis felicem cernebant, aliquãdo fortuna m depressisse, malisq; proprijs cognouisse, quantum substineant laborem, quos aduersa fortuna persequitur, subiungens, ex ijs didicisse modum, quo misetis deinceps succurrere deberet ipsaque Maro subscriptis explicat carminibus.

Me quoque per multos, similis fortuna, labores
Iactatam ac demum voluit consistere terra;
Non ignara mali miseris succurrere disco.

Tùm etiam, & alia opitulatur ratio, quod sicuti homines cum corruunt, ad currendum resurgunt fortiores, pudoris stimulo maiora reparantes certamina, vt non solum nullum eis attulisse existimetur lapsus impedimentum; verum etiam velocitatis incentiua cumulasse: ita qui peccati labe est aspersus, & concidit, si resurgit ardentiori animo emendatæ vitæ iter percurrens, cœteris præbet exemplum, argum. cap. ille Rex de pœnit. dist.3. nec amplius debet in eo considerari, quod fuit, namque incœpit esse, quod non fuit, & nouus homo post pœnitentiam, vt inquit Abb. in eodem §. de adulterijs num.21. Aliqui verò inter quos Dec. in citato §. de adulterijs num. 174. & alij distinxerunt, vt emendatus sit præferendus, quoties agitur de collatione dignitatum, & Prælaturarum iurisdictionem habentium in subditos, quia in eis nedum integritas requiritur, sed etiam Misericordia cap. quod Episcopus 23. dist. quam ille præcœteris sine dubio exercebit, qui aliquando deliquit c. considerandum 50. dist. & auctoritates nuperrimæ relatæ comprobant, ob idque, Dominus noster Ioanni Baptistæ semper bono, Petrum in Pontificatu prætulit correctum, vt Doctores aduertunt per allegatum cap. considerandum, & cap. fidelior 50. distinc. Reliqui verò, quorum prior est Ripa in cap. eam te num.39. de rescript. firmat præferendum semper bonum, & qui numquam peccauit, Roman. sequitur in dicto cap. fidelior, nec non Felyn. in citato cap. eam te num.12. vers. limita 3. subiungens hoc verum si in cœteris sint pares, secus verò si emendatus alijs meritis præcelleret semper bonum, puta doctrina, experientia, & similibus, quia tunc emendatum bono præferri oporteret, & mihi arridet, tametsi videantur refragari verba cap. fin. 25. distin. illa scilicet, qua fronte reprehendet alios, cum tacitus ipse sibi respondeat eadem commisisse? item alia Bald. in l.2. num.9. C. de libert. & eorum liber. scilicet, quem semel multa horrendis maculis infamia

famia nigrat, ad benè tergendum laborat aqua; etenim reſpondeo, & valide profectò, ni fallor, quòd præteritas maculas noua conuerſatione, & pœnitentia diluit, præcipuus enim Sacramenti pœnitentiæ effectus eſt, reconciliatio cum Deo, iuxta canon 3. Concilij Trident. ſeſs. 14. ob idque ſerena fronte lætoque vultu poterit alios redarguere.

37 Tertia cauſa legitima diſpenſandi eſt ætas, quæ cum ſextuplex conſideretur, iuxta gloſ. in prohẹm. ſexti verſ. profectus, non quidem omnis ætas iuſta erit ad diſpenſandum, at ſenilis dumtaxat, vel puerilis. De ſenili namq; id decidit gloſ. per illum textum in clem. 1. §. penult. verſic. neceſſitate, ibidemque Abb. de priuil. exinde legimus etiam iura eximere ſenes ab aliquibus præceptis, ac præſertim à ieiunio poſt ſeptuageſimum; etiam ſi ad illud fortes eſſent, atque antea ſi debiles, vt abundè Syluest. verbo ieiunium num. 18. verſic. in ſenibus Nauar. in Man. cap. 21. num. 16. & Gregor. de Valent. ſuper Diu. Thom. diſput. 9. quæſt. 2. punctu 5. verſ. impotentia vol. 3. præterea Romani haud petere coguntur pro abſolutione Papę reſeruata, ſicuti cœteri impediti per cap. quod de his de ſentent. excom. Quinimmò illis delinquentibus ignoſcendum fore iura mandarunt ex l. ſi quis in graui §. ignoſcitur ad Senat. Conſult. Syllan. l. 2. ff. de termino mot. & copioſiſſime Tiraq. tract. de pęn. cauſ. 8. Quòd autem puerilis ętas, ſit iuſta cauſa, nemo dubitat, & confirmant ſcripta à me in rubr. de ætat. ordin. cap. 1. verſ. in foro vero exteriori.

Quarta cauſa ad diſpenſandum eſt locus, nempè ſi ab alio diſtaret, vbi id expediri poſſet, quia inibi concederetur ne fieret, ſed viciniori, quod niſi procul eſſet, haudquaquam permitteretur; iuxta cap. audientiam el primo, & ibi Gloſ. de Eccleſ. ædific.
38 vel repar. non ſecus ac, nonnullis in locis conceditur eſus latticiniorum, caſei, butiri, ouumque, & conſimilium, tempore ieiuniorum, ob penuriam olei, vt in minori Britannia, Gallię Celticæ regione; cuius habitatores, Britones dicti ſunt, qui quadrageſimali tempore. ea comedunt Sylu. verbo ieiunium nu. 16. & Medin. tract. 4. de ieiunio quæſt. 8. & Alemaniam incolentes illomet tempore, prædictis vtuntur cibis, Borgas. tract. de irreg. Rubr. quę ſint cauſæ diſpenſ. num. 8. part. 2. Hiſpanos quoque ex conceſſione Papali ſcio eiſdem veſci, cum ieiunant, atque cœteros Galliæ habitatores, qui præterea Romæ illis vtuntur tempore ieiunij, cuius rei non minima affectus ſum admiratione cum conceſſio Apoſtolica illis concedens huiuſmodi eſum ſit localis ex neceſſitate, & penuria olei, ideoq; vbi ipſa ceſſat ratio, debet, & permiſſio ceſſare, quare ita, vel ne ſint in conſcientia tuti, affirmare non audeo, cum maxime dubitem, & Doctores eis reſiſtant; etenim Cathalanis carnes comedere die Sabbati non licet, ſi in ſtudio Tholoſano ſint, aut alibi, & peccarent ſi comederent; tametſi in Cathalonia ſi illis tunc veſcerentur, eſſent ob conſuetudinem immunes à peccato, vt inquit Zabar. in clem. fin. num. 5. de celebr. Miſſar. ac nedum in quadrageſimali ieiunio, ſi id ſeruarent, credo nulla prorſus ratione fieri, verum etiam in aliis Eccleſiaſticis ieiu-
39 nijs, ſcilicet quatuor temporum, & vigiliarum, in quibus haud vetitum eſt lacte, caſeo, ouis, & cœteris lacticinijs paſci, teſte Diu. Thom. 2. 2. quæſt. 17. artic. 8. ad tertium argumentum, apertè Nauar. in ſum. cap. 21. nu. 15. Archid. in cap. rogationes de conſecrat. diſt. 3. & communiter Doctores, vt dicit Syluest. verbo ieiunium nu. 15. Gregor. de Valent. ad Diu. Thom. diſput. 9. quæſt. 2. punctu 3. verſ. cœterum volum. 3. nam forſan poſſet ſuſtineri opinio contraria, ac tutior, quam defendit Couar. lib. 4. variar. reſolut. cap. 20. num. 15. aſſeuerans eſum lacticiniorum fuiſſe prohibitum omnibus illis diebus, quibus ieiunij cauſa reperitur inhibitum carnem comedere, ex ratione cap. denique 4. diſt. & ex verbis canonis 56. ſextæ Synodus; cuius verba ſequuntur. Viſum eſt ergo, vt omnis Dei Eccleſia, quæ eſt in vniuerſo terrarum orbe vnum ordinem ſequens ieiunium perficiat, & abſtineat, ſicut ab omni mactabili, ſic, & ab ouis, & caſeo, quæ ſunt fructus, & fœtus eorum, à quibus abſtinemus, & quatęnus vera eſſet communis ſententia, concluſio tamen vnanimi Doctorum aſſenſu ſeligitur præfatam ſententiam non ſubſiſtere, vbi ex conſuetudine fuit introductum, ne tempore ieiunij extra quadrageſimam liceret lacticinijs veſci, vt admonent nuper citati Doct. & Graff. lib. 2. deciſ. aurear. cap. 32. num. 11. ſed vbique in Italia illa viget conſuetudo, iccircò omnes eam incolentes, illis ad veſcendum vti minimè debent, atq; propterea ligantur omnes illæ perſonæ, quæ proprijs in prouincijs ab hac ſunt lege exempti, cum etenim ad hæc peragraſſent loca, eorum ſanè mores ſeruare coguntur exemplo Beati Ambroſij, qui interrogatus à Diuo Auguſtino quare die Sabbati haud celebraretur ieiunium Mediolani, vtrumue ipſe, & mater eius tutè potuiſſent illam imitari conſuetudinem, cùm ſuis in Prouincijs adfuerit contrarius vſus, á quo reſponſum Auguſtinus accepit: cum Romam venio ieiuno Sabbatum, cum Mediolani ſum, non ieiuno, vt in cap. illa autem 12. diſt. ob idque Luſitanum tranſeuntem per Caſtellam poſſe edere die Sabbati inteſtina animalium, quamuis permiſſum minimè ſit in Luſitania, dicunt Nauar. in ſum. cap. 23. num. 120. Couar. variar. reſolut. cap. 20. poſt num. 8. Pedraza in ſum. 3. Præcepto §. 14. Enriquez in ſum. Theol. moral. lib. 9. cap. 25. num. 2. & Thomas Sanchez de matrim. lib. 3. diſput. 18. nu. 19.

Illud verò omninò reſpuendum affirmo; quod duodecim rationibus ſectarij contendunt, impiè prohiberi vſum lacticiniorum, & ſimilium, cum ieiunatur, tanquam omnes cibi fuerint ad vſum conceſſi hominibus á Deo, præſertim Geneſ. 9. vt propterea credant, minimè licere vſum quorumdam ex illis iam permiſſum, interdicere: Namque veritate nititur, ac iuſtiſſimè factum eſſe aſſeuerandum, quòd á carnibus, atque alijs quibuſdam cibis abſtineamus tempore ieiunij, tametſi ab illis cibis cauere, vel eorum vſum prohibere illicitum ſit, quaſi per ſe immundi, & abominabiles ſint, quod profectò, & dumtaxat, ex illo loco Geneſ. colligitur, non autem vt propterea ad alios bonos fines minimè conueniat ab aliquibus cibis abſtinere, aut illorum eſum inhibere peculiari præcepto, quod non ſit contra pręceptum Dei, vt inquit, & longa ſerie defendit Gregor. de Valent. omninò videndus ad Diu. Thom. diſput. 9. quæſt. 2. puncto 2. verſ. ſecundo controuerſum vol 3.

Quinta cauſa ad diſpenſandum, eſt tempus cap. neceſſa-

necessaria, & cap. quod pro remedio 1. quæstio. 1. estque in cap. quidam 25. quæst. 3. sexta causa est pietas, septima est vtilitas, quas ambas approbat textus in cap. requiritis §. nisi rigor 1. q. 7. Octaua causa est Religio propter quam, & saluti hominũ potest consuli, & statuta canonum debent temperari cap. si quis Diaconus 50. dist. Nona est vtilitas Ecclesiæ alleg. cap. requiritis, & cap. tali coniugio 1. quæst. 7. vbi etiam probatur decima causa, nempè necessitas. Vndecima est scandalum cap. cum quisquam, & ibi glos. vers. vbi periculum 23. q. 4. Diu. Thom. 2. 2. quæst. 43. artic. 1. quid tamen citra dispensationem oporteat facere, vel omittere ad euitandum scandalum, declarat, & copiosè quidem Gregor. de Valent. super Diu. Tho. disput. 3. q. 18. punctu 4. vol. 3. duodecima causa est euentus rei adducto cap. requiritis §. nisi rigor quæst. 7. & in cap. tali coniugio §. pro euentu allegat. causa, & quæst. decimatertia, est maius bonum, eo quod despicienda sunt aliqua, ne cunctorum patiamur dispendia c. dispensationes 1. quæst. 7. Decimaquarta est futurum bonum; ideoque cum hæreticis solet dispensari, vt cęteri ad gremium matris Ecclesiæ redire incitentur, & propensiores sint illius sequi præcepta, cap. ipsa pietas, vbi etiam notatur, 22. q. 4. post quæ, ne te pigeat lector percurrere, quæ Alex. Raud. longa serie scribit in decis. 35. par. 1. à num. 194. vbi cumulat aliquos casus in quibus liceat transgredi regulam illam, vt dignior præferatur digno. Ex his apparet comprobata multò magis conclusio, in vnoquoque casu à me relato, in quo dispensari posse rescripsi, & nouissimam nunc addo causam: eaq; est misericordia, à qua dispensatio sanè dependet, sicuti probat Borgas tract. de irregul. rubr. vnde habuerit ortum dispens. ob idq;
40 ipsa non ex iure debetur; eamque nemo habet ius petendi nisi fortè deprecatiuè Syluest. verb. dispensatio num. 3. in fin. vbi præterea fatetur certam non posse dari causam cuilibet casui, an in eo liceat dispensare, sed standum esse arbitrio boni viri, qui si iudicauerit illam fore rationabilem, dispenset, ea tamen assertio haud mihi displicet, peccare Prælatum, qui potest si non dispensat cum iusta subest causa, quam tradit Emanuel in libro Aphorism. verbo dispensatio num. 2. Quod autem misericordia distet á pietate (de qua in sexta causa scripsi probatur ex Gregor. de Valent. super Diu. Thom. disput. 5. quæst. 2. punctu 5. vers. tertio iustitia vol. 3.

41 De causis autem peculiaribus ad dispensandum, vt matrimonia contrahere fas sit, inter personas coniunctas alibi congruentiori loco, Deo fauente scribam: Tu interea videto Nauar. in sum. cap. 22. num. 87. vers. fin. & Quarant. in sua Summa Bullarij, rubr. matrimoniales dispensationes: Quo in loco, tresdecim ad illa contrahenda recenset validas causas, quamuis eas minimè declaret, nisi postremam tantum. Earum prior, & his temporibus frequens; est dotis incompetentia, hisque solet concipi verbis. Quod cum oratrix dotem habeat minus competentem iuxta status sui conditionem; cum qua virum sibi non consanguineum, vel affinem paris conditionis, cui nubere possit, inuenire queat, & dictus Orator intendat illam cum dicta minus competente dote, in vxorem ducere, &c. Ex his verbis illud enascitur non exiguũ dubiũ, an eiusmodi defectus dotis competentis, sufficiat, si talis sit respectu eius personæ, quæ eandem mulierem sibi in matrimonium coniungere procurat: an verò requiratur talis, qui respectu omnium, ita iudicetur. Et si Nauar. vera fatetur, eiusque valida sunt rationes, indicato num. 87. & cons. 13. An infrascriptæ de consang. & affin. in nouis, dicendum est, sufficere defectum dotis, ita consideratum, & iudicatum respectu illius tantum personæ, & opitulantur verba Rodriq. Lusit. in summa cap. 236. sub num. 2. & Genuens. cap. 25. sub num. 8. illius tamen opinioni contradicere videntur verba illa à Posseuino relata in suo opusculo de Matrimon. & sponsal. posito post suum de offic. curati tractatũ, nu. 139. nempè quando dispensatio conceditur ob incompetentiam dotis, sufficit quod ista incompetentia sit respectu personarum, quæ degunt in loco mulieris; cuius tamen verba sic indefinitè prolata, non erunt restringenda ad vnicam mulierem carentem dote, sed ad plures volentes contrahere matrimonia; & tunc respectiuè, sit consideranda incompetentia illa personarum, eiusdem loci, itaq; veram existimo relatam conclusionem, atq; etiam si dos, quam illa possideret, eidem congrueret, & eius respectu honesta, & competens iudicetur, vt idem Rodriq. inibi adiungit, quin & si spem quoque haberet succedendi parentibus, nõ tamen certam; eam scilicet ob causam quia eandem instituere hæredem, illi minimè teneantur, etiam si de Genitricis hæreditate agatur; vbi tamen illa posset eo in loco iure municipali bona sua alteri, quam filiæ legare Nauarr. consil. 19. impetrata fuit, de rescript. in nouis; etiamque si extra locum virum reperiret, qui illa cum dote secum celebraret matrimonium, vt speciatim loquendo attestatur Henriq. in sum. Theol. moral. lib. 12. & 2. sub tit. de matrim. cap. 3. §. 9. suffraganturque Doctores inferius adducendi, idipsum asseuerantes, cum de causa loquuntur ob angustiam loci. Illa autem verba (paris conditionis, cui nubere possit inuenire nequeat) posita in huius causæ explicatione, alteri etiam causæ pro Oratrice excedente vigesimum quartum annum, addi solere comperi, idemque Quarant. ostendit, cum vndecimæ causæ verba recenset; Ea nempè, quod dicta Oratrix vigesimum quartũ annum excedens, hactenus virum paris conditionis cui nubere posset, non inuenit. Hęc siquidem causa, minimè opitulabitur supplicanti, nisi adhibita diligẽtia inuestigatum fuerit, si alter secum contrahere voluisset, idq; nos docuit assumptum illud, quod præfatus Posseu. refert adducto loco sect. 7. nu. 135. cuius verba sunt. Pro dispensatione in quarto gradu consanguinitatis, sufficit quod omni adhibita diligentia mulier, cum qua dispensatur, non inueniat alium virum parem cui nubere possit. Prædictam verò diligentiam requirit dispẽsatio, in quarto gradu, vt recensita insinuant verba; longè magis id ipsum dicendum est, ac maiori vtendum cura, si dispensatio concessa fuerit in strictioribus gradibus: Illud tamen verum est, non oportere eam extra locum contrahendi matrimonij facere, seu habitationis mulieris; sed in eo tantum, & contracturi matrimonij. prout altera resolutio probat, relata ab eodem Posseuino nu. 136. per hæc verba.

Iusta

Iusta causa dispensationis matrimonialis, est causa dotis incompetentis, & satis est, si eo in loco in quo mulier habitat, ipsa diligentiam adhibeat in perquirendo virum parem, à quo cum tali dote in matrimonium duceretur, neque tamen inuenerit. Sanchez etiã multa addit consideranda ad verificãdã d. causam quod nõ inuenit, & c. in lib. 4. disp. 26. nu. 27. Altera, eaq; frequẽtissimè nunc solita apponi in dispẽsationibus ipsis, & cuius vigore illas passim elargiuntur supremi Pontifices, est angustia loci, ob quam minimè esse subreptitium rescriptum si oratrix in eo loco, vbi contrahendum est matrimonium, virum sibi non consanguineum paris conditionis, cui nubat inuenire non posset, insinuat declaratio ex sententia Sanctitatis Domini nostri, relata ab eodem Posseuino nu. 137. Adeo quod si in loco vicino essent aliqui non coniuncti, qui eandem vellent mulierem accipere, non propterea dispensatio erit inualida, ex notatis per eundem Rodriq. eodem cap. 236. sub num. 2. Genuens. eodem cap. 25. sub num. 6. idque altera conclusione ab eodem Posseuino relata num. 139. eisdemque verbis, comprobari facilè poterit, quibus eiusmodi solet explicari causa, & num. 3. recensitis ab eodem Quaranta; illis nempè. Quod cum dicta Oratrix in dicto loco propter illius angustiam virum sibi non consanguineum, vel affinem paris conditionis, cui nubere possit inuenire nequeat.

42 Causas vero iustas vt ordinarius ritè dispenset, in denunciationibus faciendis ex Decreto Concilij Tridentini sess. 24. cap. 1. cum matrimonia celebranda sunt, congerit Thomas Sanchez in tractat. de matrim. lib. 3. disput. 8. & 9. & si nulla extet cauere debet à dispensando, quamuis Concilium id remiserit ipsius arbitrio Guttier. can. qq. lib. 1. c. 19. num. 12. Sed illa an sit valida, quod si ad patris notitiam perueniat, non patietur illud contrahi, respondet Menoch. consil. 69. negans concedendam esse propterea dispensationem celebrandi matrimonium, absque denunciationibus; in quam sententiam, ipse nullatenus inflector, cum malitiosè impedire posse suspicaretur, ex apertis verbis Concilij in cap. 1. sess. 24. de reform. quod si non malitiosè, sed iustè impedire posset, nempè si magna extaret disparitas inter contrahentes, tunc licet idipsum cradat Vgolin. de potest. Episc. cap. 60. num. 4. ab eius, & aliorum quos memorat recedo sentẽtia, & assentior contrariæ Guttier. can. qq. lib. 1 cap. 20. num. 10. & 23. maximè quod nullus potest inde validus timor enasci, si Pater sciens adueniat; quippè quod, licet iura consentiant, nè filius inuito parente iniat matrimonium, quin omnia ferè matrimonia Sanctorum, magis à parentibus, quã à filijs contracta ostendat Petrus à Soto in institut. Sacerdotum rubr. de matrim. lectiõ. 3. vers. tertio etiam, & propterea peccet filius aliter contrahendo sine graui causa, vt ille ait, & Gregor. de Valent. disput. 10. quæst. 3. punctu 6. in eius initio, atque iterum vers. ac ostendit tom. 4. si tamen velit contrahere, nequè impediri possit, nequè contractum inualidari, rectè adijciunt citati Auctores, atque diffiniuit Tridentina Synodus in cap. 1. de reformat. matrim. sess. 24. contra sectariorum errorem, non obstante l. 2. ff. de ritu nupt. & l. nec filium C. de nupt. ac §. iustas, institut. de nupt. eo quod illas improbauit ius Pontificium, teste glosa, & alijs, quos insequitur Boer. decis. 197. & pro decisione nu. 6. idque adeo verum, quod Couar. in Epitom. de sponsal. lib. 4. par. 2. cap. 3. §. 8. num. 1. ex communi Doctorum opinione docet, non posse filium, aut filiam à parente exhæredari eo prætextu, quod illo inuito matrimonium contraxerit, etiam si indigno se iunxerit, tradit etiam Nauar. in Manual. cap. 14. num. 15. idemque Gregor. in eodem Punctu 6. versic. Adde quod Couar. Dum verò idem Menoch. affirmat illud absque denunciationibus ob dispensationem celebratum, esse nullius validitatis, recedo, nam etiam si denunciationes omissæ fuerint nulla præcedente dispensatione, valere matrimonium ostendunt Ledes. d. matrim. quæst. 45. art. 5. Sanchez dicto lib. 3. disput. 5. & declaratum fuisse testatur Posseuinus, ad finem suæ praxis de offic. curat. hancque recenset sect. 2. num. 7. ipseque latissimè defendo rubr. 11. cap. 13. num. 126.

43 Illas autèm causas, quibus validè dispensatur circa pluralitatem beneficiorum, coaceruat Alphonsus Hoieda in tractat. de incompat. benefic. par. 2. cap. 12. à num. 46.

44 Sed causas ad impetrandam separationem thori matrimonialis efficaces, duas tantum esse, nempè adulterium, aut si mulier probabiliter timeat vitæ periculum si cum marito habitet, dicit Sot. in 4. sentent. dist. 46. quæst. vnica artic. 1. ad finem, & sequitur Barbos. in rubr. solut. matrim. part. 2. sub num. 18. exempla posterioris speciei multa recensent, tum Barbos. citata parte 2. à vers. defensa igitur, sub num. 27. tum Caualcan. summatim tamen decis. Fiuiz. 18. sub num. 26. par. 2. earum verò dumtaxat tres probat frequentior Doctorum sententia, vsusque non improbat, sæuitiam nempè, ac vitium sodomiticum, Gallicanumq; morbum, quas profecto, & ipse quoq; admitto, reliquis prorsus explosis, cũ declarationib. tamen mox addẽdis.

Adulterium itaque validam esse causam separationis, quoad torum túm si carnale, túm si spirituale sit, his etiam temporibus non dubitatur, quod optimè probat illic Barbosa post num. 18. & ipse, rub. 1. sub nu. 65. oportet autem commissum fuisse eiusmodi carnale adulterium, constante matrimonio, per tex. in cap. significasti cap. literis, & c. gaudemus de diuort. ac pronunciauit Rota coram Penia in vna Romana separationis thori, lunæ 3. Martij 1603. quæ inter rescriptas à Farinac. est decis. 751. ipsaque refert, fuisse antea decisum coram Pamphilio in Bisuntina separationis thori die 11. Februarij 1598. & coram Serafino iuxta illius decisionem 226. par. 1. licet autem canones loquantur passim in casibus adulterij commissi ab vxore, tamen etiam si à viro commissum fuerit, certum est, per tex. in cap. vxor à viro 32. quæst. 7. probatque Francisc. Marc. decis. Delfin. 513. quæritur an vxor, post num. 23. part. 1. & Rodriq. Lusit. in par. 1. sum. cap. 139. num. 2. licet contradicat Caetan. in cap. 16. super Matthæum; ac propterea separatum fuisse matrimonium legimus decisum in adducta decis. 751. Farinaccij, & 226. Serafin. fortasse quia maritus, & vxor ad imparia iudicari non debent cap. gaudemus de diuort. & ex alijs à me cumulatis Rubr. 1. sub num. 66. quod si vxor ipsa post adulterium tacuerit, cum viro commorando, quia videtur remisisse iniuriam ex tali adulterio ortam, eius reijceretur petita reparatio

thori ex Boer. decis. 338. num. 7. & Osascho decis. 77. num. 36. dumtamen vxor conscia fuerit adulterij, & tunc perseuerauerit, cum viro habitare, & copulam (explosa sententia Lutheri, & sectariorum pertinaciter defendentium, nec non Erasini, Caetani, & Catharinæ non quidem pertinaciter; sed eam iudicio Ecclesiæ submictentium, quod propter adulterium possit dissolui etiam vinculum matrimoniale cum sententia orthodoxa sit, non nisi in tribus tantum casibus dissolui posse vtroque coniuge viuente, vt dicit eosque recenset Gregor. de Valent. disput. 10. quæst. 1. Punctu 7. versic. sententia veró, & vers. Pars autem altera ipseque de 2. loquor rubr. 1. num. 71. nu. autem 70. de tertio quibus exceptis nusquam, & consecutiue neque per adulterium dissoluatur.) habuerit, probataque à viro fuerit isthæc mulieris scientia, & copula tunc habita, vt eadem Rotæ decisio firmauit, coram Penia, quæ est 751. Farinac. & resoluit curia Episcopatus Papiæ teste Mario Anton. resol. 35. in vna separationis num. 2. lib. 1. variar. resolut. qui insuper adiungit, iam dictam resolutionem procedere, si mulier esset adultera; eo enim casu, scientia viri de adulterio, & copula subsequens operetur remissionem iniuriæ, & nequeat amplius ipse vir appetere separationem; non autem si vir fuerit adulterio commaculatus, quia mulieri semper liceret instare pro separatione thori cum subsit viro, illique nec debitum negare audeat, nèc illum corripere, & redarguere; mouetur doctrina Graffij lib. 2. cap. 83. num. 6. ipseque credere, quamuis nequeam, quod vxores contententur de viri adulterio, licet plerumque dissimulent, nè inquietam semper ducant vitam, & propterea certò certius esse affirmamus ab illis nunquam fuisse ex animo remissam iniuriam; nihilominus hoc tantum suffulti assumpto, duci non possumus ad prædictam comprobandam restrictionem, cum preterea iustus timor concurrere debeat, ob quem mulier non ausa fuerit negare debitum, quod non breui sermone tutatur Sanchez de matrim. lib. 10. disput. 14. num. 15. spiritualis verò adulterij exemplum erit, si hæresim, vel idolatriam commiserit alter ex coniugibus per eundem Barbos. post relatū nu. 18. Sanchez de matrim. lib. 10. disput. 15. ipseque tetigi rubr. 1. sub nu. 65. quamuis post pœnitentiam teneatur ex veriori sententia innocens coniux, alterum iam conciliatum ab hæresi in vtroq; foro recipere, eique alimenta, & obsequia matrimonialia subministrare rebell. de obligat. iustit. par. 2. lib. 5. quæst. 4. num. 36.

Altera quam retuli causa, est sæuitia viri, iuxta cap. ex transmissa de restit. spoliat. Bar. in l. cum fatis num. 7. cap. de Agricol. & censit. lib. 11. cognitionem verò si talis sit sæuitia, quæ sufficiat ad concedendam separationem predictam, arbitrio Iudicis remitti, probant Tiraq. in l. si vnquam verbo omnia, vel partem sub nu. 31. C. de reuocand. donat. & Menoch. de arbitrar. Iudicum casu 139. in fine, ac tenuit Rota in vna Perusina separationis thori Mercurij 28. Iunij 1589. coram Gipsio, quæ inter relatas à Farinac. est decis. 278. quin in altera Romana separationis thori, esse arbitrariam, tàm ratione subiectæ materię separationis, quám ratione iusti metus, probat relata decis. 226. Serafini, dictum veró arbitrium regulari debere admoneo, iuxta dispositionē citati cap. literas §. fin. vt sit magna sæuitia, scilicet talis, qua existēte, succurri mulieri iustè trepidanti de vita, per cautionem videatur impossibile: cum nempe illam non tantū verberaret vir, & percuteret, sed vitæ illius insidiaretur, eamq; continuò prosequeretur odio; profectò tunc non esset restituenda, dato quod cautio offerretur idonea, attentis terminis constitutis per Farin. quæst. 143. nu. 129. part. 4. & text. in eodem cap. ex transmissa, §. si autèm capitale odium; Nattam cons. 24. & Marium Anton. variar. resolut. lib. 1. resolut. 35. num. 7. ac tori propterea separatio concederetur, assentiētibus prædictis omnibus memoratis auctoribus, & Abb. in cap. 1. num. 4. de diuort. adductaque decisione Peniæ num. 3. inter relatas à Farin. 751. potissimumque, si vir accusauerit mulierem de adulterio, tametsi non probauerit, nam ei minimè redderetur mulier, oblata adhúc sufficienti cautione Triuis. decis. 61. Domina Helena par. 1. fortasse, quia viget causa odij capitalis, ex notatis per Menoch. cons. 299. quod doctissime nu. 10. vol. 3. cuius suppositum frequentius in hoc casu perpetrati adulterij per vxorem, subsistere credimus, in quo difficilius mariti simulant, quam in alijs etiam grauibus; idquè experientia docet; Pax enim, reconciliatio, & condonatio plerumque efficit, vt præteritarum iniuriarum obliuiscamur, nisi ex adulterio illę proueniant in quo nō passim, nec sæpe cadere solet obliuio. Alterum veró, & itidem validum adducímus exemplum illud, adinuentum in decis. 40. Peguerę, par. 1. numquam etenim mētionatus in ea vir, alloquebatur mulierem, nunqnam cū illa concubebat, sed multis malis tractationibus, & sęuitijs opprimebat, pluries illi mortem, varijs, & excogitatis modis machinando; si veró esset quidē magna sęuitia, non tamē ad mortem tendens, periculumq; vitæ; vtiq; eiusdē §. fin. altera sanctio militaret, quod ei succurri per cautionem posset, & ea præstita restitui deberet viro mulier, reiecta petita separatione, & quidem magna esset, si seuere verberaret; & si continuò flagellis percuteret, læderetq; teste thesauro, & de Franch. in decis. adducendis in vers. sed mulieri diuertēti, aliaq; prodit exépla Thomas Sanchez de matrim. lib. 10. tit. de diuort. disp. 18. á nu. 10. atq; ideo, non immeritò affirmant Hippol. Rimin. cons. 81. nu. 33. inter consil. crim. diuers. Natta cons. 616. sub nu. 2. & Farin. ead. q. 143. nu. 221. nè vxor valeat sine ratione, eaq; verisimili, & valida, operante iustá causam timoris, petere securitatem: inhæret Viu. decis. 435. & alij, quos memorat; sicq; constituere debeamus differentiam inter timorē futuræ sæuitię, scilicet verberum, seù percussionum; & timorem futuri periculi vitæ, quá facilè depromi opinamur, tùm ex verbis Host. in ipso c. ex transmissa nu. 5. ibi in tali casu, tū citati Sanchez sub nu. 16. vers. secundo existimo, & vers. adde ex vnica verberatione; túm demū eiusdē Farin. nu. 203. in fine; ex quorū dictis apertè deduci; & cōprobari dicimus alteram etiam firmatá conclusionē, vt primó casu sufficiēs medela timoris futurę sęuitię, quáuis magnę, sit ipsa cautio, futuri verò periculi, nequaquá; sed concedatur diuisio tori; addo Viu. decis. 435. à nu. 24. cum cautionē fideiussoriam non iuratoriam dandam esse, ait, vbi grauissima atrocissimaque offensio intercessit, & capitalis inter ipsos coniuges enata est inimicitia

Quod

Quod ſi tanta non eſſet ſæuitia, certè reſtituenda eſſet mulier, & nulla cum cautione; idque à ceſſante ratione conuincitur, nec non aperto textu in eodem cap. tua nos, de iure iuran. eodemque §. fin. qui tàm in caſu cócedendæ reſtitutionis cum cautione, vel denegandæ, etiam oblata cautione, loquens, dicit ſi magna eſt ſæuitia, & ea propter, ſi vir cum vxore habitet comedendo, dormiédo, remq; præſertim veneream habendo, probatam maximè ex procreatione filiorum, abſonum eſſet affirmare, tunc vendicare ſibi locum diſpoſitionem adducti §. finalis, ſed omninò, & nulla adhibita ſecuritate reſtituendam, quamuis ſua natura iracundus ſit vir, ſoleatq; in domo continuò vociferare, adhuc cum muliere ipſa, & iraſci; quin ad iniurias quoq; procedere; ita quod, infeſtus quodammodo ſit omnibus ex cumulatis per Farinac. nu. 144. etiam ſi furore correptus ſit, de Franch. aliorum auctoritates memorans in deciſ. 312. Imò etiam ſi verberaſſet illam, leuiter tamen, & concurrente cauſa, quod viro ad correctionem nō prohiberi, teſtatur Abb. in cap. quemadmodum §. Illud autem, de iure iur. Roland. conſ. 27. lib. 3. relataq; Gipſij deciſ. quæ inter reſcriptas à Farin. eſt deciſ. 278. pro cuius declaratione, complura idem Farin. coaceruat eadem quæſt. 143. à nu. 194. Non tamen improbamus ad eum finem admittendæ ſeparationis, vel denegandæ, ſeu conſtringendi ad preſtandam cautionē pleniores requiri probationes, quā ad hunc, vt petita ante omnia reſtitutio fiat, & cōſequenter, probationes incontinenti requiſitæ, in pluries citato §. quod ſi non habeat (dummodò magnam præſeferat ſæuitiam, ob quam diſcutere, deinde oporteat ſi tori facienda ſit diuiſio, vel reſutanda, & reſtitutio decernéda cum cautione; ratione quarum probationum oſtendimus ex ipſo §. quod ſi non habeat, ceſſare reſtitutionem, & ſequeſtrandam quouſq; ſententia proferatur diffinitiua) ſatis erunt, ſi tám plenæ, & concludentes deerunt; qua adhibita diſtinctione, conciliare poſſumus diſſentientes Doctorum ſententias, dum alij opinantur neceſſarias eſſe plenas, alij verò admittunt ſufficere exiliores, priorem quippè collaudant Pariſ. conſ. 54. vol. 4. & Barboſ. in repetit. Rubr. ff. ſolut. matrim. part. 2. ſub nu. 27. poſteriorem verò Zabarel. conſ. 9. nu. 1. & 7. diſtinctionem autem admittit Farin. quamuis intricate loquens in illa quæſt. 143. nu. 165. ex quibus non immeritò prodijſſe praxim omnium tribunalium Eccleſiaſticorum, monet Guttierez canon. qq. lib. 1. cap. 24. num. 6. quod mulier ſtatim ac, tori petijt ſeparationem, producit incontinenti teſtes, quorum depoſitiones receptæ, & ſufficientes apparentes Iudicibus, interloquuntur reponendam eſſe in loco tuto, dum cauſa, diffinitiue pronunciatur; quam eandem conſuetudinem, & decretum admittit etiam Sanchez indicata diſput. 18. nu. 30.

Subſiſtit igitur indubitabilis concluſio, vt præter caſum admittendæ ſeparationis, ſit facienda reſtitutio mulieris cum cautione, ſi magna, & ſine cautione ſi non ita ſit ſæuitia; idque primum, & ante omnia non expectatis probationibus, niſi incontinenti producantur ex eodem cap. literas §. quod ſi non habeat; alijſque tum iuribus, tum auctoritatibus mox citandis; quamuis enim concluſio illa, vt reſtitutio ante omnia facienda ſit, exceptionem admittat in caſu, quo coniux diuertens, opponit alterius ſæuitiam, teſte Thoma Sanchez de matrim. lib. 10. diſputat. 18. num. 2. fretus verbis dicti §. fin. dictique capitis, ex tranſmiſſa; ipſe tamen eandem declarat reſtrictionem, cum incontinenti probatur ſæuitia, dum illic ſubdit, eſt tamen opus, incontinenti probari ſæuitiam, qua reſtitutio hæc impediatur; quamobrem mulieri diuertenti à viro, ſtatim iniungendum eſſe ſub cenſuris redire ad illum, docet præcitatus §. quod ſi non habeat, iuncto cap. tua nos de iure iuran. etiam pendente iudicio ſeparationis cap. 2. vt lite pendente Farinac. eadem queſt. 143. num. 228. latiuſque probat Bertazz. conſil. crimin. 228. à num. 1. vol. 1. ſi tamen vir petat, addunt præcitati, nec non Pariſ. conſ. 54. num. 52. vol. 4. cum declaratione tamen poſita inferius, hoc eodem verſiculo; quod aduertendum pro reſponſione ad relatum conſil. Bertazzoli, qui poſtquam, multis iuribus tuitus erat iam dictam concluſionem, deflectit num. 4. ad exceptiones ab vxore propoſitas, & ſi illæ impediant iam dictam reſtitutionem; ex quibus videtur innuere, quod illis oppoſitis, ſit differenda reſtitutio quouſque oppoſitiones appareant inefficaces, & ſic pugnare cum noſtra ſententia; verum facilis ni fallimur erit replicatio, ex illius met conſilij verbis, ſupponentibus, duos fuiſſe in ea cauſa compilatos proceſſus; & non niſi in 2. neque in principio, ſed folio 47. petitam iam dictam reſtitutionem, & conſecutiuè poſt receptas probationes, itaquè non intrabat diſcuſſio, ſi ante probationes eſſet locus reintegrationi, ſed ſi illæ iam factæ probarent oppoſitiones mulieris, ad impediendam reſtitutionem, admittendamque ſeparationem. ſi enim maritus ab initio petijſſet ſibi conſignari vxorem, vtique obtinuiſſet, per terminos præcalendatorum iurium; quia tamen non petijt, non mirum, ſi ad probationes etiam proceſſum fuit, eiſque factis, dubitatum, ſi conuincerent virum circa oppoſita ab vxore; & dictum negatiuè, perduratque nimirum in ſuo robore diſpoſitio adducti §. quod ſi non habeat, & Doctorum hactenus citatorum, cui minimè aduerſari monemus verba Viuii in deciſ. 435. ſub num. 20. Illa ſcilicet; Nam vbicumque vir agit contra vxorem ad illam recuperandam, túnc nullatenus eſt facienda vxoris reſtitutio, oppoſita ſæuitiæ exceptione, & multó magis inimicitiæ; hæc ille: quem, vel errore lapſum dicendum, vel intelligendum iuxtà hactenus reſoluta, certo credimus; non ſolum quia etiam probata ſæuitia, non ſemper eſt deneganda reſtitutio, ſed eo tantum in caſu, quo difficile creditur ſuccurri poſſe per cautionem, vt probauimus, adductis verbis dicti cap. literas §. fin. eodemque cap. ex tranſmiſſa; quo, idem Viuius vtitur ad probandum veritatem dictorum verborum: At inſuper; quia contradicunt aperta verba eiuſdem cap. literas §. quod ſi non habeat, & cap. tua nos, de iure iuran. nec non Concluſio, illis, alijſquè Iuribus, & Doctoribus fulcita ſuperius, vt ſit ſtatim facienda reſtitutio, niſi incontinenti probata exceptione; Dum itaq; Viuius inquit oppoſita (adde, & probata incontinenti) ſæuitiæ exceptione; & quia illic adiunximus ante probatas exceptiones faciendam reſtitutionem, ſi illa petita fuerit, aduertimus poſſe contingere, quod peteretur reſti-

tutio, opponeretur exceptio sæuitiæ, & nõ replicaretur, quod etiam exceptione opposita, præ cęteris, & primitus restitutio facienda est, nam tunc nõ diceretur facta petitio eo modo, quo requiritur ad hunc finem; & propterea declaramus non sufficere instantiam repetentẽ vxorem, nisi subsequatur altera speciatim petens, illam ante omnia faciendam non obstantibus exceptionibus propositis, nec incontinenti verificatis; qua superaddita, cogenda sit redire ad virum; iuxta conclusionem firmatam, & nostro iudicio omninò veram; ipsa autem subsistat, nè adhuc si magna esset sæuitia, quamuis alij non exprimant, tamquam admittentes ob genericam eorum assertionem, ipse nihilominus aperire volui propter tirones; manifestas ambientes cõclusiones; & quidem responsio affirmatiua nõ erit fallax, tùm ex adducto §. quod si non habeat, adductoq; cap. 2. generatim, & indefinitè loquentibus, tùm ex glos. in ipso cap. 2. in contrarium eius quod inibi disponitur allegante verba citati §. finalis, & dicente, illa nõ aduersari dispositioni illius tex. (scilicet cap. 2.) affirmantis, nè maritus ante probationes spolietur, ex illo præsertim assumpto, quod probationes in dicto §. fin. erant in promptu; quo casu illius §. sanctionem vendicare sibi locum fatetur; tùm demum, quia tanta viri sæuitia, odium, & pessimæ tractationes, consideratæ in illo §. verisimiliter neminem latere solent, at patere omnibus, maximè domesticis, consanguineis, & vicinis; & consecutiuè incontinenti verificari possunt, tuncquè satisfieri petitioni mulieris, iuxtà terminos illius §. alioquin augeatur magis præsumptio contra illam, quod malitiosè, friuolè, falsòque opposuerit. Insequor itaque sententiam probantem, semper cogendam redire ante probationes, si illas incontinenti producere nequeat, attenta forma dictorum Iurium; Idque obseruari vidi á doctis, & timoratæ conscientiæ Iudicibus, vt fallacijs, & versutijs mulierum obuiarent, domos proprias perdere volentium, & subijci virorum correctionibus recusantium, suscitant namque non semel contra maritos discordias, dissidias, etiam ad id via iuris procedendo, subterfugium obedientiæ maritalis improbè exquirunt, frenum, ac iugum virorum suorum excutere, seque ab illis eximere procurant, iuxta verba Constit. 47. Sixti 5. §. similiter; expletis verò probationibus, si illæ probent vitæ periculum, separatio concedenda venit, sin minus, remedio cautionis restituenda vxor per adductum §. fin. semper tamen cum cautio requiritur, fideiussoria præstanda est, nec sufficit iuratoria, etiam si pauper esset, nec inuenire fideiussorem firmaret; idque tùm ex generica conclusione Doctorum, nè satis sit iuratoria, quoticscunque persona est suspecta, quam statuunt Doctores relati per Guttierez in l. nemo potest num. 295. cum seq. de legat. 1. sequiturque Viuius decis. 137. cautionis num. 3. tùm ob alteram in hac specie traditam resolutionem per Roder. Lusitanum in summ. cap. 239. num. 1. Viuium in altera decis. superius citata 435. à num. 24. & decisum attestatur idem Guttierez num. 297. eiusdem l. nemo potest.

Nunc vanum non erit inuestigare, in quem locum, sit reponenda vxor, vel pendente iudicio separationis, vel post decretam separationem; & dicimus in primis deferendum plurimum esse maritis, circa electionem loci, nè sit illis suspectus; Mulieribus namquè sufficit, sit tutus eius respectu, nè offendantur à viris, cum de illarum vitæ periculo dubitatur, seruata forma citati cap. ex transmissa; In cœteris autèm, debet esse talis, qui satisfaciat, & placeat maritis. Insuper deflectendo ad responsionem magis specificam, affirmamus distinctione illa vtendum, quod vel loquimur pendente iudicio separationis, vel illo expleto. Primò quippè casu, si nulla præcessit petitio restitutionis, vel præcessit, sed incontinenti esset probata excèptio, quibus in casibus deueniendum esset ad sententiam, vel concedentem separationem, vel denegãtem, & decernentem reditum cum cautione, iuxta nostram, & iam probatam distinctionem, & tunc quia esset sequestranda mulier, id faciendum esset penes honestam Matronam, dicit glos. fin. indicato cap. literas de restit. spoliat. probatq; apertus textus in eodem cap. ex transmissa, cuius canonis verba, duo coniunctim requirunt in persona Matronæ eligendæ; volunt namq;, vt commitatur alicui probæ, & honestæ mulieri. In aliquem prætereà locum religiosum reponi posse, dicunt super eodem cap. ex trãsmissa Hostiens. sub nu. 5. Ioan. Andr. sub nu. 3. Butrius nu. 9. & Abb. sub num. 4. & videmùs in simili sancitum cum puellæ voluntas exploranda est de matrimonio contrahendo; iuxta notata inferius, vers. sed mulierem; atq; in hanc sententiam citius propendere Iudices in contingentibus casibus experimur quotidie, legimusq; obseruatum in adducta decis. Pegueræ 20. par. 1. nam videtur eorum arbitrio remissum, opitulanturque verba citatæ Constit. 47. Sixti V. §. Quod si pendentibus, quæ subijcere iustè censemus, eaque sunt. Quod si pendentibus huiusmodi litibus, & controuersijs super separatione, vel diuortio, aut subsequuta, vt pręmittitur tori separatione vxor ipsa arbitrio Iudicis ad quẽ spectauerit, in Monasterio aliquo monialium, aùt certè in aliquo tuto, vel honesto loco; siuè apud aliquas probas, honestas, & non suspectas personas, deposita, & collocata fuerit. Sed mulieribus consanguineis, sit nè committenda, controuersum fuit de anno 1614. in Curia Archiepiscopali Neapolitana in causa cuiusdam nobilis mulieris de sedili, & quãuis aliqui Aduocati affirmatiuã conati fuerint defendere, auctoritate Io. Andr. Host. Butrij, & Abb. indicato cap. ex transmissa, per text. in cap. siue 33. q. 2, renuit tamen illius Curię Congregatio assentiri; ita quod, neq; proprijs eiusdem mulieris filiabus, committere voluit, quamuis, & illę essent virtutum omniũ genere ornatę, & viris longè diuitibus, prudentibus, atq; dignis collocatæ; quamuis etiam ipsa mulier quinquagesimum octauum attingeret annum; fortasse quia citati Doctores, & tex. in c. siue, non exprimunt si id faciendum sit, vbi contradicat maritus, & stãte frequentiori vsu totius orbis reponendi illas, in aliquem religiosum locum; stanteque quod Iudicũ arbitrio remissa est electio, quare ipsi in casu controuersiæ, tutiorem amplexantur partẽ, eliguntq; locũ; Itaq; coacta fuit mulier illa, conseruatorium ingredi Capuccinarum, & post multos menses accedente voluntate viri translata ad templum vulgo dictum delle Paparelle; & vtrobique dum anno stetit reclusa, inhians nõ spernendam li-

bertatem

bertatem pacem inijt cum marito, cum quo nunc quiete viuit, timens illuc redire; In qua etiam causa obseruatum quoque vidi aliud ineidens nō contemnendum; scilicet, præscriptum fuisse terminum eidem mulieri, & viro ad allegādum loca vnicuiq; suspecta, ad finem eligendi aliquem perCuriā neutri parti infidū; & annuunt ni fallor recensita Constitutionis Sixti V. verba illa: siue apud aliquas probas, honestas, & non suspectas personas, quæ enim proba, & honesta est, omni caret suspicione, vt propterea verba illa, probas, & honestas referantur ad vitam matronarum, sicuti, & tex. quoq; ait indicato cap. ex transmissa; alterum verò suspectas referatur ad maritos ipsos ob inimicitiæ, aut alterius rei causam, qua moti non confidant in illis; eisque propterea committi suas vxores recusant.

In 2. vero casu admissæ separationis certum est, nō esse cogendam intrare locum aliquem, sed posse in seculo manere, vt est videre in resolutione Marij Antonini 35. lib. 1. nu. 8. non tamen licebit ei manere in omni loco, cum eadem sententia concedens separationem, continere debeat alia duo, nempè vt continenter viuat, vtq; in honesto loco degat, & penes honestas personas; cuius sententiæ exemplum legimus in quadam sententia Rotali in vna Romana separationis tori 22. Martij 1574. cui sententiæ paritum esse per dictam mulierem eiq; vigore illius sententiæ licuisse habitare, suumq; facere incolatum in domo matris, fratris, & sororum pronunciauit eadem Rota die 18. Iunij eiusdē anni, teste Cæsare de Grassis decis. 182. alioqui vnica de diuort. & rursus conclusit in vna Anehonitana corā Serafino in illius decis. 1276. Præterquam si eadē mater instetisset separari matrimonium, in alia Romana matrimonij 29. Aprelis 1579. corā Blanchetto. Id tamen si admissa est separatio ex alia quā vxoris adulterij causa, quia si propter illam, semper in Monasterium reponenda esset cap. de benedicto 32. quæst. 1. vbi glos. fin. addit id in pœnam adulterij contingere.

Sed mulieri diuertenti à viro, denegari posse ab eodem viro alimenta quousque reuertatur ad illius domum Regula certissima est, cum tantū subministranda veniant in domo eius degenti, per doctrinam insignem specul. in tit. qui filij sint legit. nu. 31. cōfert Guid. Papa decis. 439. nu. 6. & cons. 127. Lopez in repetit. Rub. de donat. inter virum, & vxorē, §. 64. nu. 10. Portius Imolensis cons. 160. nu. 1. & ceteri omnes; nisi culpa ipsius viri discesserit, quod aiunt præcitati, alijque ab eodem Peguera relati in adducta decis. 20. nu. 4. & Farin. citata quæst. 143. nu. 238. quorum communem, & receptissimam esse sententiā testatur Lancell. de attent. c. 4. limit. 11. nu. 16. Surdus tract. de alimen. tit. 7. q. 16. nu. 1. & 11. modum verò probandi discessum mulieris, illius culpa, aût viri contigisse, edocet Anchar. cons. 246. insequiturq; Cassan. in consuet. Burgun. rub. 4. §. 23 nu. 15. non tamen omnis mariti culpa, id operatur, sed magna, scilicet talis, quæ inferat mulieri metū cadentem in constantem mulierem, dicit præcitata Pegueræ decis. nu. 9. exemplificatq; thesaur. in decis. 130. si flagellis percusserit, & de Franch. in postremis verbis decis. 244. explicat, si seuerè illam verberauerit, consimilibus autem vtuntur verbis Doctores, quos relati memorant, thesaur. & de Franch. & militant, non solum prolata sententia separationis, at quoq; lite pendente Afflict. decis. 10. dumtamen mulier diuertendo, nihil secum de bonis mariti detulerit, neq; dotem repetierit, si enim illius abstulisset bona, aût dotem habuisset, idque à muliere non negaretur, nihil interdum cogeretur vir pro alimentis subministrare durante lite, ex eadē Afflicti decis. in initio, ibi, & quod habuit multa eius bona; ex quibus id deducit apertius loquens, Tusch. conclus. 309. nu. 4. lit. A. vol. 1. neque si dos marito promissa fuisset, non tamen persoluta ex l. fin. C. ad Velleian. notat Cassan. super consuetud. Burg. rub. 4. §. 23. vers. secunda est, fauetque Couar. de sponsal. par. 2. c. 7. sub nu. 1. demumq; non essent persoluenda alimenta, si non ageretur de separatione tori, aut matrimonij nullitate, sed de reditu mulieris ad viri id petentis domum subministraturæ obsequia matrimonialia, nam quia ad id tenetur, & ante omnia cogi, vt aduerti in superioribus, certè ad hunc finem non potest considerari litis pendentia, sed potius contentio quædam, breui tempore duratura, & consequenter cessabunt alimenta, durante lite præstanda, & cum persolui debent, non nisi futura, scilicet à petitione persolui debēt; quippè quod mulier hoc casu futura tantum petere nō præterita queit; teste Campag. in cap. Regni 165. mulier nu. 23. quin illa si mulier post sex menses ab obitu viri recepit ab hæredibus, vtrū interesse dotium non restitutarum post annum petere possit, si quæratur, adeat lector insignem de Franch. decis. 217. hanc quęstionem enodantē, & negantem. Itaq; cum euenisset, vt quædam vxor relicta esset administratrix à viro totius hæreditatis, quousque filius masculus, & hæres expleuisset annum 25. iuxta terminos à me constitutos inferius rub. 8. cap. 5. nu. 10. eodēq; marito vita functo exegisset introitus, eosq; expendisset, tùm pro alimentis ipsius, & filiorum, etiam fœminarum, tùm creditoribus quibusdā eiusdem mulieris posterioribus satisfaciendo; post aliquot tempus petētes eorum creditum reliqui creditores, anteriores quippè eorum quibus satisfactū erat, quamuis eiusdem mulieris posteriores, inhians ipsa administratrix illos excludere, institit pro restitutione dotium, & Antefati, atq; illorum interesse hactenus decurso, quę vniuersam tunc extantem absorbuissent hæreditatem, dictosque exclusissent creditores; defendi non posse; tùm ex adducta decis. de Franch. tùm ad vitandas fraudes in creditorū perniciem, qui longo tempore defatigari possent post viri interitum, ne quantitates sibi debitas consequerentur, vt postea excludantur ab ipsis mulieribus prætextu fructuū dotium, interim decursorū, & ob collusionem inter ipsam, & hæredes, non restituta dote, & Antefato, maximè (vt hoc casu contigebat) si mulieres sint eorundem heredū, matres, siue Auunculæ, aut aliter attinentes. tùm demū ob specificam in isto casu decisionem Vrsil. ad Afflict. decis. 284. sub num. 6. id indistinctè procedere concludens, vbi mulier administratrix, seu tutrix fuisset, sibiq; potuisset satisfacere per cōs. Fulg. 501. Dña Guldrada Socc. cons. 126. primum nu. 5. vol. 1. & alios, cui quidem meæ responsioni minimè aduersatur Surdi decis. 211. mortuo marito, tū quia innititur mora, quam licet probari adiungat, ex eo quod elapso tempore non fuit restituta dos nu. 32. id improbat Regium Consilium in ipsa decis. de Franch. nu. 5. tùm quia inibi dos erat constituta in stabili-

stabilibus, quorum fructus statim esse mulieris defendit à num. 14. hic autem in pecunia numerata, & sic non fructus, sed interesse petitur, & procedit memorata de Franch. decis. tùm quia ipse surdus in eo etiam casu contradicebat, vt est videre, in versic. ego tenebam; vbi preterea subdit alia verba, quibus in ea quæstione ad partes per ipsum antea discussa, insinuat nihil fuisse decisum, tùm demum quia eius postrema verba, ex Bald. in l. diuortio nu. 5. ff. solut. matrim. deducentia, fructus restituendos esse quatenus excedunt quantitatem alimentorum, fauebāt meæ respōsioni in casu iam relato, quo fructus dotis, & Antefati iuxta taxam obseruatam per Regiū Consilium, & ab ipso de Franch. relatam nu. 2. non excedebat ducatos 165. & grana tria pro dote ducatorum mille octingentorum, & Antefato ducatorum noningentorum.

Cum tamen isthæc desunt, illaq; propterea subministrāda veniunt, sit nè laicus competens Iudex si coram Ecclesiastico super diuortio pendere litē constet, inquirit Peguera in adducta decis. 20. in vltimis verbis, addens certum quid assignatum fuisse pro victu durante lite; & Afflict. decis. 10. Iudiciū verò separationis coram Ecclesiastico tantum Iudice, agitari posse, præter alios, aduertit de Franch. decis. 312. num. 7. & generalius loquens in decis. 36. num. 1. quin, & Iudicium recuperandæ vxoris, inibi adnectit, probantque complures Canones, scilicet cap. literas de restit. spoliat. cap. tua nos de iure iur. cap. 1. de sponsal. Abb. in cap. 1. de adulter. & cap. 1. de offic. ordin. alijque multi affirmant. Alterum verò petitæ cautionis ab vxore ob sęuitiam viri, possit nè coram laico tractari non discutit Viu. in decis. 435. refert tamen in Regia Audientia Barensi agitatum fuisse, atque ex causis in ea discussis decisum, præstandam esse cautionem ipsam, quam mulier expoposcerat.

Tertiò, cum sodomia vincat adulteriū cap. adulterij malum 32. quæst. 7. & adulterium operari separationem scripserimus, ideo concluditur ex omnium sentētia, sodomiticum actum prębere iustam causam separationi; communemq; sententiam dicunt Lambert. in tract. de iurepatr. lib. 1. par. 2. q. 9. art. 18. nu. 18. Clarus in §. sodomia vers. proponitur Sanches de matrim. lib. 10. disp. 4. inibi multas annectens declarationes, ac præsertim si mulierem ipsam sodomitasset, non autem, si alteram personā inquit Innoc. in cap. 1. sub nu. 1. de adult. Archid. in cap. omnes causationes 32. quæst. 7. Francisc. Marc. decis. Delfin. 687. quæritur de pœna sodomiæ sub num. 10. Caualcan. decis. 18. sub nu. 26. par. 2. & fuit decisum in Episcopali Curia Papiensi, teste Mario Antonino resolut. 46. N. mulieris lib. 3. idque etiam si vxorem ipsam, dumtaxat tentasset sodomitare, Menoc. de arbit. Iudic. lib. 2. cent. 3. casu 286. nu. 14. Salzed. ad Diazam in praxi crim. canon. c. 88. vers. & propter hoc scelus, & Trimis. decis. 45. num. 3. par. 1. id tamen si ad actum proximum peruenisset, quemadmodum, & Paris. exemplificat in cons. 163. num. 2. vol. 4. tueturque relatus Antonin. indicata resolut. 46. sub num. 9.

Sed respectu morbi Gallici distinguit additio Bertazzoli in cōs. crim. 228. ex processu lit. D. vol. 1. Bosch. autem in tract. de iniust. nupt. lib. 2. num. 14. negatiuam prorsus eo casu amplectitur sententiā, affirmatiuam verò Alciat. in Rub. ff. solut. matrim. num. 16. Natt. cons. 24. & ipse libentius insequerer relatam distinctionem, nisi meminerim, quod eo ipso, quod probatur aliquem coniugum morbo gallico laborare, conuincitur de adulterio commisso, ob quod fieri diuisionem prædictam, certum est ex antea relatis.

Quod si quis ethicus, tisicus, hidropicus, furiosus, mentecaptus, eiusuè os malè oleret, esset admittenda eiusdem thori diuisio, concludit citatus Caualc. decis. adducta 18. sub nu. 26. cuius sententia, si veritate inniteretur, ò quanti coniuges separarentur, non itaq; admitto respectu illius separationis, cuius noster est sermo, qua dirimitur matrimonium quò ad thorum, sed tantùm respectu cohabitationis in eodem cubili, cum in eadem domo cohabitare debeant, & conuersari.

Aliqui insuper recentiores, addunt, & ineptè quidem maleficium, aiuntq; efficacem parere causam separationis thori, fulciunturque tex. in cap. si per fortiarias 32. quęst. 1. hi profectó mentiuntur, quādoquidem, vel est perpetuum, cum scilicet continuò saltem triennio perdurauit, atque ideò nequiuerint sponsi intra illud tempus, initum consumare matrimoniū, illudq; in meris terminis rati matrimonij ob dictum impedimentum, adhùc post triennium persistat, & totalis matrimonij separatio tunc fiat, deciditur in ipso cap. si per fortiarias; quin, & si postea alias nuptias expetierint, & possibilitas concubendi eis reddita fuerit, nec debeant reconciliari, sancitur in eodem cap. si per fortiarias; atq; in his terminis loquitur Francisc. Marc. decis. 467. Quæritur qualiter matrimonium nu. 14. par. 2. ipseq; verba feci rub. 1. nu. 73. & rub. 11. cap. 17. vers. maleficiatus num. 193. quod si matrimonium, non tantum ratum erit, sed insuper cōsumatum, quamuis superueniat maleficiū, illudq; triennio, aut quoque longiori tempore duret, vt sit thori admittenda separatio, non iure probatur; neque adductum cap. si per fortiarias, aliquod etiam minimum addit verbum, quo voluerit insinuare de separatione ista thori, etiam verba facere; neque aliquis hucusque scripsit ex Doctoribus; qui nō solúm accurata, verum mediocri vsi sunt diligentia in conscribendis tractatibus, consilijs, aut decisionibus, in eodemquè casu loquitur Borgnin. decis. 18. D. A. de contract. par. 2. quamuis vbi maleficium esset, adeo peruersum, & iniquum, quod etiam simul habitando vitæ incurrerēt periculum, posse eos separatim, & seorsum viuere addiderit, post nu. 2. etenim id procedere insinuat in maleficio ante consumationē matrimonij, & durante tēpore triennali, quod expectandum est, vt experientia fiat, si maleficium cesset; ac celebratum matrimonium in effectū deduci possit vel & generalius dicendum est, ipsum loqui in habitatione propterea seorsum facienda, non in separatione thori; quæ ad inuicem sine dubio multum distāt, idq; præsertim colligitur ex verbis finalibus glosæ vltimæ in cap. si vxorem 32. q. 5. Hanc tandē separationem denegandam esse, vbicumq; maleficium subsequutum est matrimoniū, probat apertè glos. in cap. fraternitatis vers. diuinum miraculū in fine de frigid. & malefic. & Capell. Tholos. decis. 381. Quidam ætatis 30. annorum vers. & præmissa sub nu. 4. neque replicatio illa vrgeret si diceretur tum glosam, tum adductam decisionem loqui, in separatione totali, scilicet dissolutione matri-

monij,

monij, quia adducendo textus in citato cap. si vxorem, & cap. hi qui matrimonium sani 32. quæst. 7. ostendunt, non solum in ipsa matrimoniali dissolutione, ac etiam in simplici thori separatione fari, prout adducti textus loquuntur; ait quippe adductum cap. si vxorem. Quod si vxorem quis habeat sterilem, vel deformem corpore, siue debilem membris, vel cœcam, vel surdam, vel claudam, vel si quid aliud, siue morbis, & doloribus lãguoribusque confectam, & quicquid (excepta fornicatione) cogitari potest, vehementer horribile, pro fide, & societate substineat, text. insuper in cap. hi qui; verba sunt, Hi qui matrimonium sani contraxerint, & vni ex duobus amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatem coniugia talium solui non possunt; similiter tenendum de his, qui ab aduersarijs excœcantur, aut membris truncantur, aut à barbaris exsecti fuerint. Vtriusque igitur verba, tum matrimonium solui vetant, & sic matrimoniale vinculum; tum fidem, & societatem substineri mandant, & sic thori separationem interdicunt expressis verbis; Quin & dum adductum, cap. si vxorem, excipit fornicationem illiusque vigore fiat tantum separatio thori ex relatis hoc eod. num. inde sequitur regulam intelligi de separatione thori, cum exceptio firmet regulam in casu non excepto, ex iactatis iuribus: concludo igitur quod ratione maleficij, vel est facienda totalis dissolutio matrimonialis, si hactenus enarrata concurrant, vel nulla, etiam quo ad thorum, si illa desint.

Sed mulierem præter casum enarratum in decis. vnica Achill. Rub. de sponsal. sub sequestrum poni debere, cum pendet lis de matrimonio contrahendo, docet Bal. in cap. penul. sub nu. 3. de probat. & Zilett. cons. 8. inter Consilia Matrim. idque in aliqua domo tuta, vt semota omni suspictione violentiæ illius exploretur voluntas, probat text. in c. cum locum de sponsal. quem textum quia interpretantur doctores, & intelligendum aiunt de domo monialium, præsertim Ioan. And. in c. ex transmissa sub nu. 3. Abb. sub nu. 4. Butrius num. 9. & Host. sub nu. 5. de restit. spoliat. ideo in Monasterium segregandam consentio, & Rota coram Comitulo in vna Hipporeg. Matrim. 3. Martij 1589. non immerito respondit puellam extrahendam esse á loco violentiæ suspecto, ob præsentiam Principis, & transportandam in Ciuitatem Mediolanensem, ibique in Monasterio recludendam, quousque libere propalasset voluntatem, in quem virum consensura esset, & confirmari posset textu in cap. accedens de procurat. super qua præterea tractatione videatur Consil. Crauettæ 190. incipiens, quod in præsenti causa, nam multa spectantia ad hanc materiam reponendæ puellæ explorandæ pro matrimonio celebrando cumulat.

45 Sed casus, centum septuaginta duos in quibus potest vnusquisque Antistes dispensare, referunt Specul. in tit. de dispensat. §. nunc ad Episcopatum Bertach. in tract. de Episcop. par. 2. lib. 2. à nu. 107. Bonaguid. Ariminens. in tract. de dispens. Io. Rendin. in eod. tract. & Lancell. in lib. 2. temp. omn. Iud. cap. 5. §. 4. à nu. 6. qui præterea nu. 12. affirmat posse Episcopum dispensare, vbicumque á Iure permittitur dispensatio, licet minimè sit eidem Episcopo nominatim, & specialiter delegata isthæc facultas: cuius dictum, nec ne veritate innitatur adamussim explicat vir ille eximius, omniumque virtutum genere ornatus Anastas. Germon. in suo perutili tractatu, accurateque conscripto de Sacror. immunit. lib. 3. cap. 8. nu. 37. ac potissimum valeat ne, Antistes dispensare in impedimento, etiam dirimente contractum, fuit quandoque hæsitatum, & post contractum annuit vnanimis scribentium assertio, si quatuor concurrant, relata ab eisdem doctoribus, ea itaque recensent, dictamque amplexantur conclusionem Syluest. in verbo dispensatio, quæst. 9. sub nu. 15. Henr. eodem c. 3. §. 2. Rodriq. c. 235. n. 2. Nau. c. 22. nu. 84. & cons. 14. an Episcopus de consang. & affin. in nouis Vgolin. de potest. Epis. c. 60. §. 1. Graff. cons. 26. nu. 39. de sent. excom. & communem esse opinionem testis est Costa de remed. subsid. remed. 35. nu. 3. Illa autem, vulgi sententia, queat scilicet Præsul dispensare in impedimento enato per affinitatem, aut consanguinitatem in 4. & 5. gradu, vana prorsus censenda est, quia vbicumque duo adsunt gradus, ab vlteriori, & remotiori fit numeratio cap. fin. de consang. & affin. & Const. 23. Pij V. & cum quintus nullum hodie impedimentum parias, quartus autem, vel tertius non attendatur, ex causa alterius remotioris; ideo nulla adhibenda videtur dispensatio, Emanuel sà, in verbo impedimenta dirimentia nu. 4. tametsi aliqui Præsules ad sedandas contrahentium ambiguitates, consueuerint declarare nullum inter eos extare impedimentum, idque præsertim in Archiepiscopali Curia Neapolitana fieri admonet relatus Genuen. citato cap. 25. sub nu. 12. verùm cùm dispensatio quæuis appareat odiosa, ex cap. nulli fas est 25. quæst. 1. propterea quod, Iuri aduersatur ex Rebuf. in prax. benef. tit. de dispensat. nu. 20. equidem nar-
46 ratiuam cuiuslibet dispensatiuæ prouisionis verificandam esse, edisserit Paris. cons. 51. nu. 30. vol. 4. Caputaq. decis. 271. dispensatio obtempta num. 2. par. 1. Cœsar de Grassis decis. 66. Quo ad primam num. 2. de probat, nam quiuis impetrans gratiam, tenetur verificare omnia in ea narrata, & expressa Put. decis. 322. eodem die nu. 2. lib. 3. Caputaq. decis. 27. allegationi nu. 3. par. 1. decis. 240. narrata omnia par. 2. & Tholom. decis. 815. Vincent. num. 3. lib. 3. par. 3. diuers. Mohed. decis. 304. alias 35. de renunc. latèque disserui rub. 11. cap. 13. nu. 179. 193. & 215. & Marchis. in 1. vol. commiss. rub. de referend. par. 1. cap. 2. nu. 232. imo narratiua literarum Apostolicarum iustificari debet ex actis iuxta decis. Rotalem coram Corduba nu. 2. quæ inter rescriptas á Marchis. in commiss. appellat. ab exequut. breuis par. 1. cap. 1. est 31. in Placentina Præstimoniorum lunæ 26. Aprilis 1599. propterea que falsitas causæ finalis, ne dùm, sed impulsiuæ etiam, in dispensa-
47 tionibus adiecta operatur, vt gratia, & dispensatio sit ipso iure nulla, si Oldrad. vera fatetur cons. 256. Clemens Episcopus post nu. 1. & sequitur dec. in cap. cum cessante notab. 2. de appellat. dummodo in dispositiua, quia si in generali narratiua, tunc actenderetur tantum dispositiua, Rota decis. 592. quærebatur nu. 2. lib. 3. par. 3. diuers. quod tamen multum cautè obseruandum erit, cum narratiua sit pars gratiæ, & propterea iustificanda teste Rota in vna Rauennat. pensionis Veneris 28. Iun. 1596.

coram

corā Litta n.3.quæ inter rescriptas ab eodē March. in commiss.appell.in causa pension.par.1.§.2.tenet locum 16.probatq; idem Marchis. Rub. de signat. Grat.par.1.c.2.n.232.siquidem narratiuam quamuis esse duplicis generis scripserit Aldobrand. in Marsicana beneficij 10. Iunij 1577. nu. 4. rescripta per Maschis.in commiss. appell. ab exeq. breuis p. 1.post caput primum nu.56.vtramque tamen probandam (tametsi distincto modo) addit, quin & si delegatus testetur narratiuam fuisse coram eo probatam,non sit ei standum, nec probet narrata, neque propterea sit iudicanda valida gratia, concludit eadem adducta decis. Rotæ 855.ita quod licet vbi aliqua ex causa allegetur, vel impediatur exequutio literarum Apostolicarum,ob illarum auctoritatem, debeant nihilominus exequutioni demandari;attamen hoc casu minimè demandantur iuxta præfatam Mohed.decis. 35. etiam si veritas narratorum superueniat post expeditionem illius; nam tempore impetrationis, & relationis factæ Summo Pontifici, vera fuisse, docere oportet, sic in materia impetrationis scripsit Rebuff. ad Constit.Gallicanas rub.de rescript. nu. 56. tom. 2. atque in terminis dispensationis matrimonialis probat Ioan.Guttier.lib.2Canon.qq.cap. 15. num. 131.cum seq. Quam profectò inualiditatem operatur falsitas,quam supplicans nullo adductus dolo expressisset,ex eodem met consil.51. Parisij nu. 31. & amplexata ex Rota teste, Caputaq. decis. 7. dispensationis,siue 274.par.1.

Mandatum insuper de dispensando, nulla præcedente inquisitione, & probatione narratorum executum,haud subsistere censuit eadem Rota, cuius testis idoneus est,citatus Caputaq. decis.6. dispensatio,seu 273.eadem par. 1. quin si exequatur, & postmodum accedat decretum exequutoris, non illud suffragaretur, sicuti in casu dispensationis Matrimonialis,conclusit Nauar.consf.3. qui filij sint legit, ipseque longiori themate annotauit rub. 11.cap.13.adducto nu.193. & 215.

Sed quibus in casibus docere intercessisse dispensationem,necesse sit, cuiusque sit onus probare,quibusue modis illa verificetur, scribit Mascar. de probat.concl.523.& 524.vol.1.

48 Formam autem concedendæ dispensationis,super irregularitate, in foro interiori scribit Cathechis.Neap. lib.1. Quam subscribo. Auctoritate N.in hac parte tibi concessa, & mihi commissa dispenso tecum super irregularitate (vel irregularitatibus) quam, vel quas contraxisti, propter talem causam (vel tales causas) & restituo te ad actus legitimos. In nomine Patris,& Filij, & Spiritus sancti. Amen.

SVMMARIA.

Tempus constitutum pro consecratione Episcoporum,quod sit nu. 1.

Consecratio Episcoporum cur tantum die Dominico fieri statutum sit,nu.2.

Ordinatus ordine Sacerdotali die Sabbati,potest consecrari Episcopus Dominica immediatè sequenti,nu.3.

Episcopatum esse ordinem probatur,nu.4.

Sacerdotium adeptus die Dominica ex dispensatione, eadem die consecrari Episcopus non potest, num. 5.

Locus idoneus pro consecratione Episcoporum, qui sit nu.6.

Numerus Episcoporum requisitus ad istam consecrationem, nu.7.

Hora quæ sit pro hac re idonea,nu.8.

Consecratio ista infra quod tempus fieri debeat, num.9.

Fatalia in causa appellationis minimè currunt durante tempore remissoria nu.10.

Terminus probatorius suspenditur subsequenti compromisso, nu.11.

Capitulum Quartum,

1 Consecrationi Episcoporum Canones constituerunt peculiare tempus,scilicet diem Dominicum, cap. qui in aliquo 51.dist.idque tum ex consuetudine, tum ex Apostolica nouimus venire doctrina, scriptura manifestante, quod

2 in hac die Apostoli ex Spiritus sancti præcepto imposuerunt manus Paulo, & Barnabæ: & quia prædicta dies tantis diuinarum dispensationum mysterijs consecrata est, vt quidquid à Domino, est insignè constitutum, iam huius diei dignitate sit gestum; in hac die, mundus sumpsit exordium; in hac per Resurrectionem, & mors interitum, & vita accepit principium; in hac, & nos seruare propterea debemus,vt nunquam benedictio, nisi in die Dominico Resurrectionis tribuatur,cap.quod die 75.dist. Hanc siquidem diem primam dierum nominat Ecclesia, in hymno exordiente Aeterne rerum conditor, & re vera, ipsa prima sæculi dies fuit,quæ etiam prima Sabbati dicitur Matth. 28. & vna Sabbati, (idest prima Sabbati) Ioann.20.atque dies Dominica vocatur, quia Christus verè se esse Dominum Cœli, & terræ declarauit,ideoque per Excellentiam dies Domini dicitur, & quia singulariter illam fecit, nam licet omnes dies ipse fecerit (præter diem culpæ) hanc tamen peculiariter fecit, cum suam humanitatem glorificauit, vt scribit frater Donatus Marra Eremitanus in exposit. præfati Hymni, Aeterne rerum Conditor.

Sed hic non omittendum, maximum exoriri dubium ex textu in adducto, cap. quod die, præcipiente, vt benedictio consecrandis,non nisi in die Dominicæ Resurrectionis tribuatur, illi enim videtur contradicere vsus, quo quidem apparet,illam qualibet Dominica dari, atque ideò, duxi respondendum,quod diem Dominicum ob venerabilem Resurrectionem Domini nostri Iesu Christi,non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulas hebdomadas ipsius diei imaginem frequentamus c. Sabbato de consecr.dist. 3. non secus, ac in ipso die Dominico Paschæ, dicimus hodie

hodie Dominus resurrexit, cum ex quo resurrexit tot anni transierunt; non tamen mentitos nos ita loquentes, iustè potest quis arguere, quia istos dies secundum illorum, quibus gesta sunt similitudinem nuncupamus, vt dicatur ipsa, quæ non est ipsa reuolutione temporis, sed similis eius; & dicatur illo die fieri propter Sacramenti celebrationem, quod non illo, sed iam olim factum est in alio, cap. quæris §. nempè de consecr. dist. 4. & propterea visum est Dominicam celebrari in memoriam continuam Paschæ, dicit Henriq. in Sum. Thæol. Moral. lib. 9. cap. 25. §. 1. in glos. lit. d. ex quibus colliget quisquam, adductum cap. quod die, loqui de qualibet Dominica; Aliam vero, & breuissimam rationem cur illa tantum die fiat consecratio Episcoporum tradit Sot. lib. 10. de Iustit. & Iure, q. 1. artic. 2. conclus. vltim. vers. accedit, & inquit Ritum Ecclesiæ habere, vt Episcopus die Dominica consecretur, tamquam legitimus eius sponsus.

3 Quod vsque adeo verum, vt ordine Sacerdotali die Sabbati insignitus, possit Dominica immediatè sequenti consecrari Episcopus, ex glosa 1. in fine, in cap. quod à Patribus 75. dist. Syluest. verbo ordo el 2. nu. 6. vers. Episcopatus autem, Angel. verbo ordo 6. nu. 2. in fin. Astas. lib. 6. tit. 4. vers. & potest electus. Inn. in cap. literas vers. nec valet, ibidemque Host. nu. 4. vers. sed non fingitur; de tempor. ordin. & Henric. lib. 10. cap. 12. §. 2. in fine, vbi glos. lit. Q. addit esse communem opinionem, & rationem adiungit, quia idem character est Episcopi, & Sacerdotis, & ex vtroque sit vnus ordo, nec nouus imprimatur character, sed impressus per Sacerdotalem ordinē. perfectione quadam addita extendatur, & dixerat ipsemet susius in cap. 7. §. 1. & cap. 2. §. 1. illo eodem libro, quod idem videtur sentire Duran. in 4. sent. dist. 24. quæst. 6. sed ego in Rub. de Sacram. ordin. vers. Episcopatum, alios secutus
4 firmaui Episcopatum esse ordinem, atque ideò existimo nouum per ipsum imprimi characterem, vt etiam concludit Abb. in c. Aqua de consecr. Eccles. vel altar. & videtur etiam firmare in cap. 1. nu. 3. de ordin. ab Episc. qui renunc. Epis. quod idem firmarunt Durand. loco nuper adducto Almain. maior, & alij, quos refert Couar. Variar. resol. cap. 10. nu. 16. lib. 1. tenet Iacob. lib. 10. de Concil. actu. 7. & plerique alij, quos Henric. citat in relato cap. 7. in glos. lit. C. licet eos minimè sequatur; quinimmo confert nouam gratiam, vt ipsemet non dubitat in cap. 1. §. 3. in glos. lit. R. & cap. 2. §. 1. lit. E. & probat Doctissimus Cardinalis Bellarm. lib. de Sacram. ordin. cap. 5. vers. item quod Episcopalis; ac meritò Episcopatum ordinem, & Sacramentum esse distinctum à Sacerdotali censuerunt Altisiodoren. in Sum. lib. 4. cap. de ordinis Sacram. Palud. in 4. dist. 24. quæst. 7. Medin. lib. 1. de celibatu cap. 16. Nau. in Sum. cap. 22. nu. 18. ac tandem amplissimus Cardinalis Bellam. adducto cap. 5. vers. 3. inibi hoc dictum confirmans, quinimmo Petrus de Soto in instit. Sacerdotum lectione 4. de Sacram. ordin. adiungit mirabile dictum, & inquit, certa fide id esse tenendum. Illumque sequitur Greg. de Valent. super 3. par. D. Thom. disput. 9. quæst. 1. punctu 4. vers. altera sententia vol. 4. ac propterea non subsistit ratio ab Henrico adducta ad comprobandum constitutam conclusionem, de promoto ad Sacerdotium in Sabbato, qui valeat subsequenti die Dominica consecrari Episcopus, sed illam arbitror veriorem, quam tangit Host. super eodem cap. literas num. 6. quod sicuti Vigilia seruit festo, ita sacris insigniti seruiunt Episcopo c. Episcopus sacrificans de consecr. dist. 1.

5 Qui autem ex dispensatione Papali ad Sacerdotium promoueretur in die Dominica, non vtique posset eadem illa die consecrari Episcopus, per Innoc. in cap. literas de temp. ordin. explosa contraria glosæ senteatia in cap. quòd à Patribus Vers. Sabbati in fine 75. dist.

6 Locus autem idoneus de iure pro consecratione Episcoporum est Ecclesia, quam Metropolitano placet eligere, cap. fin. 51. dist. nisi Consuetudo probata aliud haberet in vsu Syluest. verbo Consecratio 1. nu. 3. Astasan. lib. 6. tit. 4. art. 2. & comprouinciales ad id vocati ab Archiepiscopo tenentur illuc accedere cap. non debet cum seq. 65. dist. Præpos. in cap. si Episcopus distinct. 18. & Stephan. quar. in tract. de auctor. Archiep. in 7. auth. sed hodie videmus Summos Pontifices semper concedere solere consecrando facultatem consecrationis suscipiendæ à quocunque Catholico Antistite, & tunc illa fiet in ea Ecclesia, quam ipse mauult eligere, dummodo non in aliena Diocesi, sed in propria, vel consecrantis, nisi expresè addatur etiam in aliena, & tunc proprij ordinarij loci, accedere debet assensus.

7 Hæc tamen Consecratio à minori numero, quam trium Episcoporum fieri minimè debet, c. si Archiepiscopus de tempor. ordin. cap. 1. 64. dist. quod si id facere minor numerus tentaret, sunt qui existimant consecrationem non valere, quos Henric. coaceruat in Sum. Thæol. Moral. lib. 10. cap. 24. in princip. glos.; id tamen, nisi ex dispensatione, vt inibi in textu asserit, atque alia multa notatu digna ad hanc rem spectantia tradit, & est tota distinctio 64. in decreto, necnon Astasan. lib. 6. tit. 3. art. 9 qui autem Episcopus consecratus est, conspectui sui Metropolitani debet infra tres menses præsentari, vt ab illo monitis Ecclesiasticis instructus, plenius, quod obseruare debeat recognoscat, quod si infirmitate, aut alio impedimento præpeditus id explere nequeat, hoc suis literis Metropolitano indicare procuret per cap. cum longe 63. dist. & cap. si quis 65. dist.

8 Hora verò congruens Episcoporum consecrationi est tertia, iuxta cap. ordinationes el 1. 75. dist. vbi glos. vers. tertia, adducit plures rationes, ac præ cœteris illam, quod Apostoli tali hora consecrarunt Paulum, & Barnabam, ex quo suscitari potest vtrum ne Apostoli fuerint visibili vnctione consecrati, & pro resolutione videnda est glosa in c. fi. in fin. 66. dist. & D. Th. 2. 2. q. 184. art. 6. ad primum.

9 Huiusmodi consecratio debet infra trimestre tempus fieri, ex cap. quoniam 75. dist. & cap. 1. 100. dist. illudque exorditur à die confirmationis, iuxta glosam in cap. cum in cunctis §. cum verò, Vers. tempore, de elect. & Modern. de Resign. benef. lib. 7. quæst. 1. nu. 92. nec refragatur textus in cap. ordinationes el 1. §. tempus dist. 75. dum præcipit ne consecratio vltra tres menses post electionem protrahatur, explicatur enim ille Canon, de electione confirmata, ex scriptis per Archid. & Gemin. inibi

aut de electione Papæ, cuius prouisio, electionis, & Confirmationis locum tenet, per Abb. in cap. cum in cunctis §. cum verò nu. 3. de elect. in cap. eam te nu. 2. de rescript. in cap. nosti nu. 4. de elect. & decis. Delphin. Marci 1394. nu. 3. & decis. 1395. etiam nu. 3. ante enim confirmationem, nemini licere suscipere consecrationem, patet ex cap. prouida §. eos super hoc, de elect. in 6. ob idque apparet rationi congruum, ne illud tempus ab electione ad confirmationem eis currat, ad instar collationis beneficiorum, in qua non vtique Episcopo currit tempus suspensionis, vt in cap. quia diuersitatem de
10 concess. præb. sic fatalia statuta ad prosequendum, & finiendum, in causa appellationis, non currunt durante tempore remissoriæ, nec efficitur deserta appellatio, vt latè Cassad. decis. 9. pra fertim nu. 5.
11 de appell. Neque pendente partium compromisso currit tempus antea assignatum ad examinandos testes, Rot. decis. 2. de dilat. in nouis, ita neque fatalia appellationis, Gaill. obseruat. 141. lib. 1. nu. 2. nam tempus compromissi subduceretur in calculo fatalium, ac tempus antecedens compromisso iungeretur tempori illud subsequenti auth. si tamen C. de tempor, appell. clem. quamdiu, vbi glos. in verbo currere, illo eod. tit. & latè Vestr. in sua praxi Rub. de temp. ac fatal. appell. lib. 7. cap. vltimo, nu. 17. Lancell. de acten. par. 2. cap. 12. in præfat. nu. 33. & cap. 15. limit. 50. nu. 161. Brederod. in tract. appell. par. 2. tit. 7. vers. si compromissum factum sit, & iterum vers. si compromissum pendeat & in decis. parlam. quæst. 115. & quæst. 240. hoc tamen verum, si in arbitros, compromissum fit, quia si in arbitratores, vtique non obstante compromisso currerent appellationis tempora, vt probat Anchar. subijciens rationem diuersitatis cons. 284. habebis, eumque sequuntur Anton. Grau. in suis annot. ad Vestr. in adducto cap. vltimo nu. 41. & Lancell. relato cap. 12. nu. 36.

SVMMARIA.

Non in omni ætate homines pariter sapere, sed ea crescente, scientiam itidem crescere demonstratur, nu. 1.

Aetatem variam, pro ordinibus constitutam à iure fuisse ostenditur. nu. 2.

Qua ad primam clericalem tonsuram requiratur, nu. 3.

Aetas iusta constringens ad confitendum peccata sub peccato, nu. 4.

Ecclesia per censuras neminem cogit ad confessionem, vsque ad 12. aut 14 annum nu. 5.

Ante septennium posse aliquem peccare, nu. 6.

Exemplum refertur à D. Gregor. proditum, de puero in quinquennio solito blasphemare, num. 7.

Huic exemplo respondent aliqui, sed reijcit D. Thomas responsionem illam, nu. 8.

Somniare incipit, qui quatriennium attingit, num. 9.

Septennium completum requiri ad contrahendum sponsalia, probatur, nu. 10.

Valida sint ne, vbi aliqui dies septennij deficerent, nu. 11.

Septennalem ætatem habens, si contrafaciat præcepto negatiuo, peccet ne tantum, an etiam censura vinculo ligetur, nu. 12.

Coire, vt valeat, quę ætas præsumatur iusta, n. 13

Minor non doli capax si delinquat, nullam in foro exteriori patitur pœnam, cum declarationibus, nu. 14.

Quando vero ob ætatem tenellam minoretur, num. 15.

Et tunc sit omnino minuenda, an Iudicis arbitrio relaxetur, nu. 16.

Quousque tamen protrahatur ætas ista, in qua mediocris infligitur pœna. nu. 17.

Tutor fieri, & obligari potest etiam ante 25. si aliqua sanctione municipali minorata sit ætas. nu. 18.

In atrocibus tamen criminibus non tantum minores 25. at etiam 18. & impuberes legali plectuntur pœna. nu. 19.

Huius rei duo referuntur vetusta exempla, & alia in successu casibus, hoc nostro quo, n. 20.

De Aetat. Ordinan. Rub. VII.

CAPITVLVM PRIMVM.

1 Leganti Ciceronis sententia, in lib. de Senect. concinnis explicata verbis edocemur, non in omni ætate homines pariter sapere, sed ea crescente, scientiam itidem ipsam crescere, & augeri; natura, (inquit) vnicuique suam tempestiuitatem dedit; infantium, puerorum, & adolescentium infirmitas est, ferocitas iuuenum, grauitas iam constantis ætatis, maturitas senectutis, senij autem labor, & dolor; atque inter illas ætates quædā consiliorum expertes sunt, vt infantia, pueritia, decrepita ætas; quædam consilia habent, sed ea fragilia, & infirma, vt adolescentia: quædam firma quidem, sed ne dum vsu, & experientia corroborata, vt iuuentus; quædam matura, & solida, multaq; rerum cognitione, vsu, & exercitatione confirmata, vt media ætas, & senectus; concinitq; Manutij adagium illud, quod ætate prudentiores reddimur; qua profectò ex ratione euenit, sacros Canones non can-
2 dem pro suscipiendis ordinibus constituisse ætatem, sed pro varietate ordinum diuersam præscripsisse ætatem in ordinando; ideo illam vnicuique ordini constitutam subijcere statui, temporum tamen pensata varietate.

3 Ad primam clericalem tonsuram, tempore D. Thomæ, infantia ante vsum rationis sat erat, ex Maiolo lib. 1. cap. 30. num. 5. & 8. ac Tabien. verbo ordo 4. hodie tamen id prohibetur per cap. nullus de

temp.ordin.in 6.vt dicit Henric.Summ. Theolog. Moral.lib.10.cap.19. in gloſa lit. R. atque ideo his temporibus iuſta ætas eſt ſeptennium ad tonſuram ex eodem cap.nullus, vbi gloſa verſ.infanti gloſ. fi. in clem. finali de ætat. & qualit. ibique Imol. poſt nu.18.non quidem quod ceptum proſit,ſed expletum exigatur, illudque excesſiſſe ordinandum oportet, vt firmat Cagnol. in l. fœminæ §. impuberes,nu.14.ff.de reg.Iur.Syluest.verbo ætas nu. 2. verſ. tertium quantum ad ordines Viual. in ſuo candelab. Rub.de Sacram.ordin. nu.27. Ioan. Firman. tract.de Epiſcopo lib. 2.quæſt.31.nu. 56.par. 1.Rebuff.conſ.2.hæ litteræ nu. 3. Mandoſ. tract. de Minor.ætat.cap.4.nu.12.Henric.alleg.cap. 19. §. 1. ac nouiſſimè Toletus in Summ.lib.1.cap.25.nu.15.

4 Quorum reſolutio à ſimili de puero facilè comprobatur, qui licet compellatur confiteri peccata ſua quoties peruenit ad vſum rationis, ex c. omnis vtriuſque ſexus de pœnit. & remiſſ. atque huiuſmodi vſus non ex ætate, ſed ex diſcretione penſandus ſit, cum non omnes illum eodem tempore conſequantur,vt dicit Nau.in Sum. cap. 21. nu. 38. verſ. dixi. Nihilominus quemlibet poſt ſeptennium præſumit illam habere, & tunc peccare poſſe affirmat, & rectè quidem Hoſt. in cap. 1. nu. 1. de delict.puer.iccirco tunc ipſum teneri ſua confiteri peccata, & ligari diſpoſitione Canonis, omnis vtriuſque ſexus ſcribit Mandoſ. in adducto cap. 4. nu.6.Syluest.verbo confeſſio 2.nu.4. verſ. quinto; tametſi quo ad Euchariſtiam ille textus cum prædictis non ſeruetur ob reuerentiam tanti Sacramenti,vt ſuper eodem cap.illo annotauit Abb.poſt nu.9.& eſt cap.9.ſeſſ.13. & cap. 4. ſeſſ. 21. Concil. Trid.nam pro ea oportet, vt peruenerint ad annos diſcretionis,vt in illis textibus habetur,non tamen ad primum gradum annorum diſcretionis, ſed ad ſecundum,ſcilicet ad pubertatem,vt inibi Abb. ex diſtinctione Hoſt. affirmat, & copioſè explicat Suarez ſuper partem D. Thomæ vol. 3. quæſt. 80. art.11. diſput. 70. ſectione 1. id tamen niſi antea in decimo,vel vndecimo apparuerint in eis diſcretionis ſigna Syluest.verbo Euchariſtia 4.num.7. verſ.

5 ſeptimum, & Suarez loco citato verſ. deinde. Immo Eccleſia,neque illos per cenſuras ad confeſſionem cogit,quouſque duodecimum, aut quartumdecimum annum tetigerint per Henric. Summ. Theol.Moral.lib.4.c.5.§.2.Sot.in 4.ſent.diſt. 18. q. 1.art. 3. concluſ. 5. verſ. de verbo, ſed tantum ſub præcepto compellit cum ſeptimum expleuerunt annum, eo quod tunc peccare poſſunt quibus non vtique refragatur gloſa in cap. paruuli 4. diſt. verſ. loqui,dum refert ſententiam D.Auguſtini dicentis quod ſeptennis ætatis pueri,& mentiri,& verum dicere,confiteri, & negare iam poſſunt, ergo non videatur requiri tempus ſeptenne perfectum namque aduertendum eſt,quod Gloſ.& D. Auguſt. ad ſignificandam hanc ætatem vtuntur genitiuo caſu, qui perfectum demonſtrat ætatis tempus ex Bart. in l.ſi cui ff. de legat. 1. & Ioan. de Lignano in ead. clem.fin.de ætat.& qualit.& Corn.conſ.213. repetitio poſt nu.2.vol.1.

6 Quin etiam ante ſeptennium, quem poſſe peccare conſtat, nam legimus in Dialogis D. Gregor. lib.4.Dialog. 3. cap. 19. quendam infantem quinque annorum Deum blaſphemare aſſuetum ex

finu patris raptum à demone,æternoque igni dam-
7 natum,quod præterea referunt Lucas de Penna in l.omnes verſ.ſecundo quæritur,C.de delat. lib. 10. Hippol.de Marſil.in l.infans ff.ad leg. Cornel. de Sicar.Abb.in c.1.nu.4.ibique Hoſt.nu.2. Io. Andr. nu. . de delict. puer. Mandoſ. tract. de Minor. ætat.cap.3.nu.11.Repertor. inquiſit. verbo filij hæreticorum verſ. circa prædicta Gregorius.

8 Reſponſio autem omninò reijcienda eſt aliquorum aſſerentium infantem illum haud damnatum re vera fuiſſe,neque etiam mortaliter peccaſſe,ſed fuerit viſio,quæ genitori apparuerit, per quam ſobolis damnatio,eius animo,ita repreſentabatur, vt eam proprijs oculis cerneret, præſentemque videbatur habere, ipſaque viſio eumdem Genitorem, & negligentem in correctione infantuli triſtitia aſficeret; hanc etenim interpretationem reſellit D. Thom.in ſupplem.ad 3.par.q.43.artic.2. ad ſecundum ſubnectens illam expreſſe contrariæ eſſe intentioni Diui Gregorij dicentis, quod Pater pueri animam filij negligens, non paruum peccatorem Gehennæ ignibus nutriuit.

9 Præterea cum quatriennium, aut quinquennium attingit ſomniare incipit teſte Ariſtotele lib. 4.de Natur. Animal.cap.10. ad finem, & Mandoſ. in tract.de Minor.ætate cap.3. nu. 2. ſed quæ de puero peccante ante ſeptennium dicta ſunt regu-
10 læ quidem ſunt exceptiones,nam Regula contradicit cum in prædictis ſeptennium exigat,eo quod tunc ille præſumitur habere vſum rationis.

Non ſecus ac, & ſeptennium perfectum requiritur ad contrahendum ſponſalia de futuro,c. litteras de deſponſ. impub. Syluest. verbo ſponſalia quæſt. 2. verſ. tertium l.in ſponſalibus contrahendis ff.de ſponſal.&alij textus, atque Doctores, qui licet non ita expreſſe id fateantur dicunt, tamen ſeptennium requiri,vt gloſa in §.1.verſ.viri potens inſtit.de nupt.l.ſi vxor §.ſi minor iuncta gloſa verſ. ſponſa ff.de adult.Alber.in verbo ætas, & Iapus alleg.75.caſus talis eſt poſt nu 4.quæ verba exactum quippe demonſtrant tempus, namque ſi ipſi cœptum ſufficere exiſtimarent non vtique ſeptimum requiri dixiſſent, ſed in ſeptimo anno ea poſſe contrahi iuxta diſtinctionem gloſæ in clem. fin. verſ. in decimooctauo de ætat. & qualit. ibidem communiter receptam,& quam communem eſſe fatetur Couar.tract.de ſponſal.p.1.c.2.nu. 2.

11 Si tamen aliqui, & pauciſſimi deeſſent dies à ſeptennio ſponſalia ſi contraherentur nulla forent, ex reſolutione Abb.in c.iuuenes de ſponſal.tametſi eius opinio alijs multis contrarium ſentientibus diſpliceat,eorumque ſententiam communem eſſe referat Sot.in 4.diſt.27.quæſt.1.artic.2. ad tertium non tamen ob id extremum rigorem ſequens aſſirmarem, neque valere ſponſalia contracta in vltima die ſeptennij, nam tunc illa omnino valida iudicarem ſecutus Couar.in 4. Rub. de ſponſal. p. 1.cap.2.nu.2. & Mandoſ. in tract. de minori ætate cap.4.nu.11,per textum in l.qua ætate ff.de reſtam. quem ad hoc allegat Abb.in cap. atteſtationes poſt nu. 7. de ſponſ. Impub. & dico inferius hac Rub. cap.vltimo.

12 Imò expleta eiuſmodi ætate contrafaciens præcepto negatiuo, ſi habeat vſum rationis, non tantum peccat,ſed cenſuræ vinculo ligatur, quamuis

non

non ita si præcepto affirmatiuo, quare si post septennium ingrederetur septa Monasterij, aut carnem diebus ab Ecclesia vetitis comederet, vel clericum percuteret, & peccatum committeret, & excommunicationem incurreret, si illam proinde inflictam minime ipsum lateret, teste Henriq. in Sum. Theol. Moral. lib. 4, cap. 5. 6. 2, in glosa lit. M, fratro auctoritate Cordub. casu 60. 5. 4.

13 In delicto verò, & crimine carnali, quamuis doli capax, canones tamen haudquaquam suspicantur ipsum posse delinquere, nisi pubes sit c. 1. de delict. puer. atque etiam ius ciuile, ex glosa in l. clarum vers. concedunt, C. de auct. praest. Anton. Gomes. in c. 1. delictorum, nu. 60. si. biurgens se ob id euasisse quemdam ob infandum delictum cum cane; Puerum tamen nouennem fertur reddidisse propriam nutricem grauidam, recensetque Zabar. in cap. 1. vers. oppono 2. de delict. puer. glos. in Sum. 20. quæst. 1. Calcan. conf. 121. spectabilis post nu. 16. Tiraq. de ll. connil. 6. nu. 25. Menoch. de arbitr. casu 57. num. 33. lib. 2. quorum aliqui falsò ascribunt D. Greg. id dixisse, in Dialogis, cum ille minimè hunc scribat casum, vt asserit idem Zabar. Salomonem verò non dubitatur habuisse in decimo anno filium ex filia Regis Pharaonis. & de Achaz scribitur; eum annos natum vndecim Ezechiam filium progenuisse, vt idoneus est testis D. Hieron. in Epist. ad Vitalem præsbyt. Coras. lib. 6. Miscel. cap. 23. num. 4. & 5. & Valent. Franch. tract. de fideiussor cap. 2. nu. 65.

14 Ex prædictis autem liquidè patet, quod minor non doli capax, nullam in foro exteriori patitur pœnam, si delinquat, quodque confirmatur ex l. illud relatum in princip. ff. de iure iuran. registrata in cap. illud 15. quæst. 1. & scribit D. Anton. in Sum. 2. par. 3. par. princip. cap. 1. tit. 30. sed tunc sanè delicti reus, cum est, pœnæ etiam fit capax, cum proximus pubertati, & doli capax delinquit, atque ita hæc duo copulatiuè requiruntur, vt pœnam pati mereatur; nec vnum sine altero sufficeret ex resolutione August. ad Angel. in tract. malefic. vers. scienter, & dolosè, nu. 6. verbo quid in infante, per glos. & Angel. in l. Impuberem ff. de furt. dummodò concurrant, quæ in hac re scripsit Alber. de Gandauo in suo tract. Malefic. tit. de pœnis, nu. 30. vers. cum aliquis minor, non tamen ordinaria puniretur pœna, quamuis in adolescentia constitutus

15 esset, sed mitiori ob ætatem tenellam, & florescentem ex l. auxilium §. in delictis & ibi Doct. ff. de minor. Alphan. in suis Collect. ad textum illum, Zabar. in clem. si furiosus nu. 6. de homic. Alex. in l. & si seuerior, num. 8. C. de his qui notant infam. Quibus concinunt, quæ Plutarchus cum Agidæ Regis Spartani interitum detestartur, scribit, Spartam quidem primum ex his, qui regnarunt, ab Ephoris interfectum fuisse constat, opus sanè pulcherrimum, & Sparta dignum, in Ciuitate Molì ausum, cum in ea esset ætate constitutus, in qua homines, si quid errauerint, facilè veniam consequi solent; His consentiunt, quæ Liuius. quarta decade lib. 10. de Demetrio Philippi Macedonum Regis filio ait, te (inquit) maiorem fratrem pro minori deprecari oportebat; te Adolescentiæ; te errori veniam impetrare; ac cætera vt omittam adstipulantur Ciceronis verba in oratione pro cœlio, nempè, datur enim consensu omnium huic aliquis ludus ætati; & ipsa natura profundit adolescentiæ cupiditates, quæ faciles, & tolerabiles haberi solent: nec mirum si Lactantius dixit, Iuuenilem ætatem ex ijs esse, quæ maximè ad delinquendum incitant in lib. de ira Dei cap. 21. proinde vsu cognitu est, nonnullos solutioris vitæ primos Adolescentiæ annos egisse, quos postmodum eorum mutasse mores legimus, vt quantum prius inhonestatis fuerant exemplum, tantum deinde specimen modestiæ, ac bonitatis euaserint; eosque memorat Valer. Maximus lib. 6. cap. 9. & cap. de Varietate casuum, vel 50. & Mandosin tract. de minori ætate cap. 5. nu. 12. ex quibus, poterit sanè quisque respondere auctoritatibus, quæ huic conclusioni videntur obstare, textibus scilicet in l. 1. & 2. C. si aduers. delict. dicentibus quod in criminibus, ætatis suffragio minores non iuuantur, quia malorum mores, infirmitas animi non excusat, atque etiam Ciceroni lib. 4. Rethor. asserenti, qui peccatis Adolescentium ignosci putant oportere, falluntur, propterea quod ætas illa non est impedimento bonis studijs, nam eas interprætantur omnes præfati authores, vt intelligantur, nè propterea censeantur ipsi ab omni prorsus pœna immunes, verum sit ab eis aliqualis, vtique expetenda pœna, nec quidem ordinaria, sed mitior.

16 Verum teneatur nè Iudex hoc in casu minuere pœnam, vel eius arbitrio, id remissum dicatur, controuertitur à Doctoribus; & quidem Iuris communis sanctione inspecta, verior apparet resolutio affirmatiua; cum eiusmodi ætas sit causa intrinseca legis debilitantis crimen, ideoque in eam libentius propendunt, Alex. in l. & si seuerior nu. 8. C. de his, qui notant, infam. Anchar. conf. 283. iure stricto in fine. Cuman. conf. 96. Christophorus, latè Alber. de Gandauo, & Angel. in suis tractatibus maleficiorum, versiculis, & numeris supra relatis Petrus Foller. in pract. crim. par. 4. num. 17. Bursat. conf. 77. nu. 19. vol. 1. Anton. Gomez tomo 3. variar. resolut tit. de delictis, cap. 1. nu. 63. Menoch. de arbitr. iudicum casu 329. nu. 28. in additionibus, & communem esse opinionem asseuerat Gram. decis. 23. nu. 12. & Clarus quæst. 60. post nu. 1. eamq; veram esse testatur Præses de Franch. ex authoritate Antonij de Alexandro in decis. 230. minori, n. 2. sed quamuis nullum habeat iudex arbitrium, sed necessitatem minuendi pœnam ob ætatem, habet nihilominus arbitrium circa quantitatem, siquidem lege, haud est diffinitum, quantam debeat imminuere pœnam, vt non immeritò videatur sibi relaxatum, vt sua prudentia, delicti, personæque qualitatem rimetur, illisque rectè pensatis statuat pœnam, ex Menoch. indicato casu 329. nu. 29. In Regno vero Neapolitano, ex eius particulari pragmatica, quæ est prima sub Rub. de minor. facultas eam minuendi in delictis minorum, concessa est Iudicis arbitrio.

17 Quousque tamen sit protrahenda huiusmodi ætas, quæ in causa est, vt Iudex infligat mediocrem pœnam? respondeo vsque ad vigesimum quintum de iure, sicuti edocet Plaza in Epitom. delict. lib. 1. cap. 32. nu. 11. verum in Regno Neapolitano, vsque ad decimumoctauum expletum ex Constitutione minorum iura, vbi glosa adiungit

git hoc prodire ex iure Lombardorum, ea autem conſtitutio ad feudatarios, quamuis non extendatur, ſi iuris regulis innitamur, probatq; illic Iſernia nec non in c. Imperialem §. præterea, ſi quis infeudatus, de prohib. feud. alien. per Feder. nouiſſima tamen pragm. typis nuperrimè tradita inter prætermiſſas, ſub Rub. de minor. ad illos extendi decèrnitur, quinimmo ob talem conſtitutionem, licet nec poſſit eſſe tutor, qui maior eſt decem; & octo annis, & minor 25. vt probat Bald. conſ. 105. quæritur 4. vol. neq; ſine curatoris auctoramento obligari ſaltem in actis curiæ Homod. conſ. 161. ſtatuto; & ambas prædictas reſtrictiones ſequitur grauinenſis de liquid. inſtr. p. 2. declarat. 16. nu. 29. & 30. nihilominus ob illam nimis generalem clauſulam in adducta conſtitutione poſitam (in om-
18 nibus) rectè illic grauinenſis, nu. 31. ſubdit eum tunc obligari poſſe, & tutorem fieri; Conſimilè autem ſtatutum minuens minorum ætatem, extat in Ciuitate Lucenſi, ſicuti nobis fidiſſimus eſt teſtis Ioſeph Ludouic. deciſ. Lucenſi 17. nu. 52.

19 In atrocioribus tamen criminibus non tantũ minores vigintiquinque annis, verum etiam decem, & octo, ac quod mirabilius eſt, impuberes legali plecterentur, atque ordinaria pœna, iuxta textum in l. excipiuntur ff. ad Senatus conſ. Syllan. l. ſi arrogati ff. de tutelis. & ſcripſere Plaza indicato cap. 32. nu. 5. nec non Tiraq. in tract. de pœn. cauſa 7. nu. 6. ac peregrinum extat apud Aelianum exemplúm in lib. 5. omnigenæ hiſtoriæ c. 16. de puero quodam apud Athenienſes in iudicium adducto, quia auream laminam, quæ ex dianæ Corona ceciderat, ſubſtulerat; Cui Iudices prima munuſcula pueris dari neceſſaria (crepundia dicta) atq; thalos, & laminam auream præponenda eſſe cenſuerunt; qui cum iterum ad laminam illam inclinaſſet, ætati veniam haud dedere, at flagitium, & ſcelus vendicare; ab illo tamquàm ſacrilego pœnam ſumentes; Aliud conſimile Areopagytarum iudicium adducit M. Fabius Quintilianus lib. 5. inſt. c. 9. & Petrus Greg. Tholoſ. lib. 30. Syntagm. Iuris vniuerſi cap. 5. nu. 7. illorum quippe iudicio ferunt damnatum puerum, quod inuentus eſſet oculos Cothurnicum omnium eruens, quas poſſet comprehendere: quod ſignúm eis viſum fuit perniciosiſſimæ mentis, multiſq; malo futuræ, ſi adoleuiſſet. Conſtantini quoque Harmenopoli ſanctio concinit in promptuario iuris lib. 6. tit. 6. ſub his verbis, qui cœdem meditato, & conſulto facit, cuiuſcũq; tandem ſit ætatis, gladio plectitor, dictio enim illa, cuiuſcumq́, vniuerſalis eſt; atq; apta comprehendere ætatem, etiam infantilem; in puero verò pubertati proximo, his quoq; temporibus iam dictã plerumq; obſeruatam fuiſſe doctorum ſentèntiã, compertum eſt, præſertim in Senat. Pedemont. teſte Theſauro deciſ. 161. ſub nu. 3. & in Reg. Conſ. Neap. teſte Præſide de Franch. deciſ. 230. minori nu. 3. quamuis autèm hucuſque ſcripta, exiſtimem veriſſima, attamen lectorem admoneo, vt in hac materia pœnarum infligendarum pro delictis à minoribus patratis, adeat notata per Iacobum Menoch. varias diſtinguentem ætates; pluresque conſtituentem caſus in tract. de arbitr. Iudicum caſu 329. in additionibus. Virumque illum eximium Rouit. pragm. 1. de Minorib.

SVMMARIA.

Aetas ad minores ordines, quæ ſit conſtituta, refertur, ex varijs doctorum reſponſionibus, num. 1.

Ad Accholytatum Iure communi ſit 14. annus, verior videtur, nu. 2.

Ad cæteros verò, talis ætas, illo iure non requiratur, nu. 3.

Sed poſt Concilium illam requiri in omnibus minoribus defenditur verius eſſe, nu. 4.

Aetas diſcretionis verificatur in 14. quo ad maſculum 12. verò, quò ad fœminam, nu. 5.

Capitulum Secundum.

1

Etas ad minores ordines conſtituta, quæ nam ſit, conuenit non ignorare, illiuſq; veram inquirere ſententiam; cum Doctores nimis confuſè, atq; dubie illam tradiderint; aliqui etenim vnam, eandemq; omnibus ordinibus conſtituerunt ætatem, illam ſcilicet, quæ eſt maior infantia, vt gloſa finalis in clem. fin. de ætat. & qualit. ibidemq; Zabar. num. 7. Io. Andr. in c. ſuper inordinata de præb. Mandoſ. tract. de Minor. ætat. c. 4. nu. 12. Alij verò crediderunt Oſtiario, Lectori, & Exorciſtæ, eandem ſuf-
2 ficere ætatem; nempè Septennalem completam, vt citati fatentur, ſubdentes in Acholyto duodecimũ annũm requiri, iuxta gloſam in Sum. 77. diſt. Armill. verbo ordines, nu. 1. Henric. in Sum. Theol. Moral. lib. 10. cap. 19. §. 1. & Imol. in clem. generalem, nu. 18. de ætat. ord. Alij aſſentiunt quidem ætati pro illis tribus ordinibus nuperrimæ conſtitutæ, diſſentiunt tamen ab ętate tradita pro Acholytatu, neſcientes illi certam conſtituere; vacillantq; dum aſſerunt duodecimum, vel decimumquartum annum requiri in eo, qui Acholytatu inſigniri peroptat, vt Rebuff. in ſua praxi, Rub. de cleric. ad ſacros ordin. malè prom. gloſ. 2. nu. 1. & in addit. ad Reg. Cancell. 23. verſ. iſta ætas: cœteri verò arbitrati ſunt, quemlibet poſſe ante decimum quartum, minores ſuſcipere ordines, præter Acholitatum, iuxta gloſam in c. Pueri, verſ. ad ſacros q. 1 1. quod Sot. explicare videtur, dum annum duodecimum, ad tres primos ſufficere exiſtimat, &
3 decimumquartum ad Acholytatum, in 4. ſent. diſt. 25. q. 1. art. 2. verſ. quo autem, ſed gloſ. in clem. generalem de ætat. & qualit. firmat expletum ſeptennium ſatis eſſe in omnibus quatuor minoribus; cuius dictis ſe remittit Anchar. inibi, nu. 1. & ita ſeruari inquit Zab. ibid. nu. 7. mihi verò ſummopere arridet concluſio illa, vt ad omnes minores pręexigatur ætas 14. annorum, & quidem indubitata mihi videtur ſententia de Iure reſpectu Acholytatus ex doctoribus pluribus nuper citatis, & ita concludentibus, atq; Maiol. in tract. de irreg. lib. 1. c. 30. nu. 8. ſed idem poſt Conc. ad cœteros extendendum duco; nam hanc ætatem requiri in omnibus minoribus dixit Incarnatus trac. 2. p. 1. Rub. de ord. verſ. quot anni, & Fuſc. de viſit. Epiſc. lib. 2,

cap.7.n.7.ex generali constitutione Concilij Trid. in c.6.de reform.sess. 23. & credo hanc posse confirmari sententiam, ex eo, quod in annis discretionis debet esse constitutus, qui illis cupit insigniri, vt scribit D.Tho.in add.ad 3.p.q.39.art.2. & probat textus in cap.vnico de cleric. per salt. promot. idque in decimoquarto anno verificatur, respectu masculi, ex glosa 1.in c. cum virum de regular. & concinit distinctio tradita ab Host.in hac materia, in cap.omnis vtriusque sexus. ibidemque sequitur Abb.nu.9. de pœnit. & remiss. quam opinionem tutiorem credo, quamque vnusquisq; Præsul amplexari deberet, aut saltem aliam Sot. vt promouendi ad Hostiariatum, Lectoratum, & exorcistatum, ætatem annorum duodecim habeant, ad Acholytatum verò quartumdecimum attinxerit; cœteras verò, omninò renuendas ducerem.

SVMMARIA.

Ordines sacri, qua in ætate potuissent iure veteri conferri recensetur, nu. 1.

Qua verò de iure elementinarum, nu. 2.

Ætas ad Episcopatum est triginta annorum completorum, nu. 3.

Sed Iure Concilij Tridentini, qua sit pro sacris suscipiendis ordinibus statuta ætas refertur, nu. 4.

Statuta variantur humana secundum varietatem temporum. nu. 5.

*Tempori seruiendum est, nu.*6.

Ætates omnes pro suscipiendis ordinibus etiam Sacris, non nisi à Iure positiuo statuta sunt, num. 7.

Caracther imprimeretur etiam si puero conferretur sacer ordo, idque auctoritatibus, & rationibus probatur. nu. 8.

Sacris insignitus ante pubertatem non obligatur ad continentiam etiam postquam ad illam peruenit, nu. 9.

Qui conditionali coactione suscepit ordines vtrum obligetur ad continentiam, nu. 10.

Continentia quando cœperit esse annexa sacro ordini, nu. 11.

Eam cogebantur antiquitus expressè promittere ordinandi, nu. 12.

His verò temporibus nequaquam, & satis est si non dissentiant, quia tacitè diei promissam sanxit Martinus, nu. 13.

Insignitus sacris peccatum carnis committens, non tantum simplicem fornicationem, aut etiam aliud patrat, sed insuper sacrilegium, num. 14.

Castitatem seruat, qui cum propria vxore concubit, nu. 15.

Legatum relictum mulieri si honestè, & castè vixerit, debetur si alias contraxerit nuptias etiam si tertias, nu. 16.

Differentia inter castitatem, & continentiam refertur, nu. 17.

Castitatem vouenti, nefas sit matrimonium contrahere explicatur sub eod nu 17.

Votum emitti, an possit in his, quæ sunt de præcepto, vel quæ tantum sunt de Consilio, num. 18.

Circumstantiam Sacri ordinis, an exprimere debeat, si mentale peccatum carnis commisit insignitus Sacris ordinibus, nu. 19.

Peccatum actuale, & mentale, differant ne inter se, vel sint eiusdem efficaciæ latè discutitur, nu. 20.

Pœnam delicti ordinariam non meretur, qui illud attentauit, nec potuit consumare præter quam in atrocioribus, nu. 21.

Virginitas possit nè tantum suaderi, an etiam imperari? nu. 22.

Illa est rei magis voti, quam præcepti, nu. 23.

Votum continentiæ æquissimo Iure annexum esse ordini sacro probatur, nu. 24.

Quo Iure fuerit cœlibatus sacro ordini annexus discutitur. nu. 25.

Papa vtrum dispensare possit cum Monacho professo, vt matrimonium contrahat, nu. 26.

Promotus ante ætatem vtrum, & quando recipiat caractherem, nu. 27.

Infans si consecraretur Episcopus, nihil ageret, nu. 28.

Regularis ordinandus eandem debet habere ætatem, quam, & sæcularis Clericus promouendus, nu. 29.

Annorum computatio, quomodo facienda ad constituendam legitimam ætatem, nu. 30.

Capitulum Tertium.

Etates varias à Sacris canonibus requisitas in promouendis ad sacros ordines, si recensere vellem, quia lectori, ab re molestiam exiberem, silétio inuoluere censui, cum præsertim ad vtilitatem tantum, & breuitatem semper tetenderim; quod si aliquando æd res, hanc minimé necessarió tangentes materiam, me diuerti eas tamen, vt iucundissimas, & vtillimas, noluí præterire, hic igitur aliqua dumtaxat tempora, & constitutiones diuersimodè loquentia de ætate ad sacros ordines requisita, seligam.

1 Primò namque tempore ex Decreto Zosimi Papæ in quartodecimo anno, quemque fieri potuisse Subdiaconum aliqui crediderunt, & Maiol. in tract.de irregul.lib.1.cap.30.nu.8.& verbis cap. in singulis 77. dist. sed tum ipse, cum alij eiusdem opinionis decipiuntur, Zosimus etenim, cum inibi dixerit, quód qui ab infantia (nempè septennio) Ecclesiasticis ministerijs nomen dederit, scilicet tonsuram susceperit, exinde (subdit) Acholytus, vel Subdiaconus quatuordecim annis fiat; & sic

ſic exinde,hoc eſt , ex dicta ætate ſeptennali , poſt quatuordecim annos, & conſequenter , in vigeſimo primo , vt benè inibi aduertit gloſa verſ. quatuordecim , el 1. & deinde Diaconus conſecrari poterat,in quo ſi quinque annis inculpatè ſe gerebat,non prohibebatur aſcendere ad ſacerdotium , ex eodem cap. in ſingulis, ſed poſtmodum aliter diſpoſuerunt canones,vt patet in c.quicumq; cum duobus ſequentibus illa ead.diſt.

2 Quæ quidem ætates deinde per Clementem V. modificatæ fuerunt , qui in clem. final. de ætat. & qualit. conſtituit , vt (alio non obſtante impedimento canonico) poſſet quis liberè in decimooctauo anno ad Subdiaconatus ordinem promoueri , in vigeſimo ad Diaconatum , & vigeſimoquinto ad Præsbyteratum; ordinis autem Epiſcopalis non meminit,ideo firma remanet conſtitutio Alex.3.in Concilio Lateranenſi,vt inquit Imol. in d.clem.fi.nu.18.quæ quidem Alexandrina conſti-
3 tutio præcipit nullum in Epiſcopum eligendum, niſi qui iam trigeſimum annum ætatis exegerit, in cap. cum in cunctis de elect. quod idem ius Authenticorum tradit in §.clericos in auth.de ſanctiſ. Epiſc.& copioſius ſcribo in hac rub.c.fin.

Nouiſſimo tamen Iure Trid.Conc. præcipitur, vt nullus ad Subdiaconatus ordinem ante 22.annũ
4 ad Diaconatus ante 23. & ad Præsbyteratus ante 25.ætatis ſuæ annũ promoueatur;Regularis quoq; nec in minori ętate priuilegijs,quo ad hoc pœnitus excluſis,c.nullus de reform.ſeſſ. 23. & ſic in initio dictorum annorum , vt defendit Guttierez. lib. 1. canon.qq.cap.29.à nu.8.

5 Ad Cathedralium verò Eccleſiarum regimen nullus aſſumatur ,niſi ætate matura iuxta conſtitutionem Alex.3.in d.c.cũ in cunctis,vt idem Conc. Trid.ſanciuit in c.1. de reform. ſeſſ. 7. quod luculentius explico in c.fin.huius Rub.

Hanc tamen varietatem temporum,nemo ſanè admirari iuſtè poteſt , quandoquidem reprehenſione dignum iudicari,haud debet, ſi ſecundum varietatem temporum,ſtatuta quandoq; varientur humana ; præſertim cum vrgens neceſſitas, vel euidens vtilitas id expoſcit, quoniam ipſe Deus ex his,quæ in veteri teſtamento ſtatuerat, nonnulla mutauit in nouo , iuxta verba Innoc. in c. non debet de conſang. & Affinit. Ideoque , quis ignorat Abraham,ſic placuiſſe in coniugio,ſicut nunc Vir-
6 gines placent in caſtitate ? ſeruiuit ille legi,& tempori ſuo ſeruiamus , ergo , & nos legi , & tempori noſtro,c.quis ignoret 32.q.4.pro tempore enim, loco,perſona,& negotio,inſtante neceſſitate traditæ ſunt Regulę Sanctorum Patrum c.Reg.29.diſt.

7 Huiuſmodi ætates , pro ſuſcipiendis ordinibus requiſitæ,non alio,quàm Poſitiuo, & canonum Iure, conſtitutæ ſunt ; nec quidem iure Diuino , aliqua fuit determinata ætas , ad neceſſitatem Sacramenti ordinis , vt omnium conſenſu veriſſima eſt reſolutio,relata à Soto in 4.ſent.diſt.25.q.1.artic.2. concl.3.& propterea , ſi Puero ſacer ordo conferri contingeret caracter ſanè imprimeretur , tùm ſi
8 doli capax fuerit, iuxta gloſam in cap. pueri , verſ. ad ſacros 1. q. 1. & Maiol. tract. de irregul. lib. 1. cap.30.num.5.tum etiam (contra prædictos) ſi in infantia conſtitutus , nec doli capax fuerit , ex Rebuff.in addit.ad Regul.Cancell.23. verſ. ordinatus verò Bonau.in 4.ſent.diſt.25.q.2.art. 2. ibique Sot. q.1.art.2. concluſ.3. & Argent. artic. 3. concluſ. 1. ſubijciens reſponſiones ad contraria ; concludit etiam Ioan.Andr.in cap.1.num. 5. de cler. per ſalt. prom. Nauar. conſ. 2. nu. 4. de his,qui metuſue cauſ.fiunt p.1.& conſ.7.nu.3.de tempor.ordin.p.1. adſtipulatur textus in cap. vnico de cleric. per ſalt. promot. & Cathecheſis Romana ſub Rub. de Sacram.ordin.§.ſequitur,hæc ſcribens verba; Pueris autem,& furioſis , vel amentibus , qui vſu rationis carent,hoc Sacramentum dandum non eſt;quamuis ſi ijs quoq; adminiſtraretur , Sacramenti caractherem in eorum Animam imprimi , certò credendum ſit , & hæc eſt aſſertio omnium doctorum excepto durando in 4. diſt. 25. q. 2. vt inquit Gregor.de Valent.ad D.Thomam diſt.9.quæſt.4. punct.1. tomo 4.quinimmo ſunt , qui ſpeciatim addant , caractherem imprimi , etiam ſi in cunis exiſtentibus conferrentur ordines,vt Syl ueſt. verbo matrimonium 8. nu. 12. verſ. ſecundum,Hoſt. in citato c.vnico,nu.2.quod Zabar.clarius loquens aſſerit idem ſi infantulo vnius diei darentur in clem.1.num. 11. de ætat. & qualit. Nauarr. alleg. nu.4.& Zachar.ad Abb.in cap. vel non eſt compos in princip. de temp. ord. Ratio autem cur in Animam prædictorum imprimatur caracther,ea ſanè veriſsima eſt,quam tradit Diuus Thom.in 4.ſent. diſt.25.quæſt.2.artic. 1. & in add. ad tertiam part. ſuæ Sum.q.49. artic. 2. & eſt communiter recepta in adducta diſt. 25. ſcilicet cuncta Sacramenta actum ſuſcipientis de neceſsitate illorum non requirentia,ſed poteſtatem aliquam diuinitus datam poſſe pueros , alioſq; vſu rationis carentes ſuſcipere,& præter relatos, id probat tex. in cap. maiores §.fin.de baptiſ. ſed quæ caractherem imprimunt , haudquaquam requirunt actum ſuſcipientis , vt prædicti affirmant,illiſque expreſsius Sot. ead.diſt. 25.q.1.art.2.concl.3. & ipſe latius ſcribo in Rub.1. nu. 99. Sed ordo eſt huiuſmodi , ergo illum pueri ſuſcipiunt ; ſatis namque eſt , vt abſit reſiſtentia cum confertur Cœſar de Graſſ. deciſ. 19. nu. 32. ſub Rub.de his,quæ vi metus.cauſ.fiunt .

9 Ille verò, qui ante pubertatem ſacris eſt inſignitus ordinibus, ad continentiam non arctatur poſtquam peruenit ad illam , niſi cum pubertatem attinxit,promotionem ratam habuerit,tùm expreſsè , cum tacitè , non contradicendo ; quia ſi tunc proteſtetur,poſſet ad ſeculum retrogredi,vxorémq; ducere Abb.in c.vnico nu.3.Io.And.nu.5.& Hoſt. nu.2.de Cleric.per ſalt.promot.Calder.conſ.vnico Rubr. qui Cleric. vel vouent. Gem. in cap. ſi eo tempore de reſcript.in 6.Archidiac. in cap. Pueri, nu.1.1.quæſt.1.Zabar.clem. fin. ſub nu. 5. de ætat. & qualit.Diazza in praxi criminal.canon. cap. 22. Rebuff.in praxi Rub. de Cleric. male prom. gloſ. 2.nu.10.Sot.in 4.ſent.diſt.25.q.1.art.2.concl.3.verſ quod ſi roges Henriq. Sum. Theol. Moral. lib. 1. cap.22.§. 3. Nauar. conſ. 2. num. 4. de his , quæ vi metuſu.cauſ.fiunt Cœſar de Graſsis, deciſ. 20. ſeu 2. nu. 5. citata Rub.& eſt declaratoria data à Cancellaria,quam reſcribit Hieronym. Paul. in pract. Cancel.fol.mihi 54. verſic. & pro recipiente ordinem ſacrum antequam eſſet doli capax; ſuccurrit ſimile de emittente profeſsionem in eadem ætate puerili , quæ nullius eſt validitatis cap. ad noſtram

cap. supplicatum, & cap. cum simus de regular. latè Diu. Thom. 2. 2. quæst. 189. art. 2. ergo sicuti expressè obligari nequit voto continentiæ per professionem, multo minus tacitè per Sacri ordinis susceptionem, cui est annexum votum continentiæ D. Tho. in supplem. q. 39. art. 2. vers. respondeo dicendum, Huic autem conclusioni non quidem aduersatur altera á me firmata in Rub. de person.
10 prohibit. promoueri capit. 5. nu. 4. vt conditionali coáctione compulsus, ordines suscipiens, obligetur ad continentiam; inter istos etenim, diuersa potest considerari ratio, ille namque, vt inibi probaui, quamuis coáctè, cum aliquali tamen voluntate, ordines suscepisse videtur, dum comminatum malum, vt euitaret, passus est ordinari, iste verò cùm promoueretur, nulla quidem, nèc tantilla profectò considerari potest quod intercesserit voluntas ad promotionem istam, & consequenter ad continentiam ordini sacro annexã, per ea, quæ scribit Abb. in cap. 1. in finalibus verbis de delict. puer. & luculentius scribo in Rub. de person. prohib. promo. capit. de Homicidio vers. Infans.
11 Continentia verò Sacro ordini, quod cœperit esse annexa, ex institutione Siricij anno 338. in c. plurimos 82. distinct. dixit glosa in cap. præterito, versic. qui Sacramentis. 84. dist. nec non Clitoueus lib. de continentia cap. 4. eamque postea confirmauerit Innocen. primus anno 408. videtur deduci ex capite proposuisti 82. dist. quod deinde ad ministros extendisse Gregor. in cap. nullum 28. distin. & capite ante triennium 31. distinct. Sotus autem lib. 7. de Iust. & Iur. quæst. 6. artic. 2. vers. probatur, dicit auctorem huius constitutionis fuisse Calixtum (qui sedit ab anno 214. vsque ad 220.) in cap. Præsbyteris 27. dist. sed qui actentè illius canonis verba considerabit, aduertet Calixtum dumtaxat prohibuisse, nè ordinibus inibi expressis insigniti matrimonium contraherent; sed nè vxoratis liceret ascendere ad ordines, vetuit Siricius, quorum quippe Pontificum canones ita loquentes, & speciatim sancientes obstare non videntur sententiæ asseueranti, adeò antiquam esse legem istam cœlibatus, vt potè planè Apostolicam, quam post Sotum loco citato, omnino veram arbitratur Gregor. de Valent. disput. 9. q. 5. Punctu 5. §. 2. vers. cæterum; ita quod nonnulli à Iure Diuino prodijsse crediderint, ipseque refeto inferius nu.
12 Hanc continentiam promouendi, cogebantur antiquitus expressè polliceri, cap. nullum, c. præterea, & capit. quando 28. distinct. illi tamen, qui ad Diaconatus, & Præsbyteratus ordinem ascendere cupiebant, cap. proposuisti, & capit. plurimos 82. dist. & confirmauit postmodum Leo I. extenditque ad Subdiaconum capit. omnium Sacerdotum 32. distinct. cuius lex non obligauit illicò, quia vsu recepta non fuerat cap. in istis 4. dist. ideo Gregorius Magnus cœlibatum, annexum ordini Sacro, etiam Subdiaconatui mandauit esse coniunctum capite, ante triennium 31. dist. & postmodum Vrbanus 2. in capit. erubescant 31. distinct. Postremo autem ex constitutione Martini Papæ, nemo ordinandorum tenetur hanc continentiam expressis pro-
13 mittere verbis, sed tacitè, vt silentium ordinati pro consensu reputetur; subdens nè promoueretur asseuerans se non velle continentiæ pollicitatione detineri c. Diaconus 27. dist. & c. Diaconi 28. dist. & ipse, vt experta prodam, ac nunc vigentia referam, affirmo ordinandum minimè constringi emittere expressum votum continentiæ, sed implicitè censeatur eo ipso, quod ordines suscepit; propterea, quemadmodum si illam expressè deuouens, & incontinenter viuens non tantum peccatum fornicationis, vel adulterij, aut incestus committit, sed ob voti transgressionem, in sacrilegium descendit D. Thom. 2. 2. quæst. 99. artic. 3. ad ter-
14 tium, & glos. in cap. Virginibus 26. quæst. 1. ita, & prædictus ordinatus; non enim Sacrilegus minus efficitur, qui statum vitæ eligit, quem solent vouentes retinere, quam qui ore expresserunt, meritò Nauarr. in Sum. cap. 16. dixit sacrilegium committi, quando alter, vel est persona Religiosa Professa, aut ordine sacro insignita, aut cognatione spirituali coniuncta, & expressius in casu currenti, vt constitutus in ordine Sacro fornicando sacrilegium committat, affirmat Graff. lib. 1. dec. aurear. cap. 20. nu. 31. in fine, ideo scripsit Sot. lib. 7. de Iust. & Iure quæst. 4. artic. 2. vers. de tertia positione, quod votum annexum ordini Sacro, nequaquam sit intelligendum de illa tantum continentia, quæ rei vxoriæ opponitur, at etiam de illa, quæ cuilibet copulæ aduersatur, sicuti, & votum Religionis, nam ad functionem suam, qui consecrando venerabili Sacramento mancipatur, debet omni ab immunditia alienus esse; quod quidem Apostolicus sermo confirmare videtur in cap. 1. ad Titum; oportet Episcopum esse hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, continentem; aduertendum tamen à nobis est illud, quod apud Latinos scriptum est sobrium, apud Græcos est, quod, vt Diuus Hieronymus in eum locum scribit, ambiguum est, cúm tám prudentem, quam sobrium, aut castum significare possit, ibique significet castum, vt etiam dicit Doctissimus Bellarmin. lib. 1. de cleric. capit. 19. versic. probatur 1. & quia castitas etiam in coniugatis consideratur, nam castitatem seruat, qui cum propria vxore concubit cap. Nicena 31. dist. sicuti abstinens est, qui benè comedit cap. conuiuia 44. distinct. hinc legatum relictum mulieri, si honestè, & castè vixerit debetur, si ne dum primas, sed secundas contraxit nuptias Bart. & cœteri in l. mulier §. cum proponeretur. ff. ad Trebell. idem Bar. in §. cum igitur, num. 1. in auth. de non eligen. secund. nub. Abb. in cap. 3. num. 3. de cleric. coniug. & cap. vt clericorum num. 5. de vit. & honest. cleric. quod licet coarctent aliqui cum legatum istud fuit à marito relictum mulieri (tametsi relati in hoc casu deberi scripserint) vt Angel. in dicto §. cum igitur, & Bal. in l. Deo nobis, nu. 11. C. de Episcop. & Cleric. & in auth. cui relictum, num. 15. & l. legem Iuliam, num. 4. C. de indict. viduit. tollen. eorum tamen si vera est sententia, vtique non esset, quia in coniugio non consideratur castitas, sed quia verba prædicta á marito prolata indicant, vt viduitatem seruet, nam respectu castitatis non dubium, quin eam coniugatus seruet, si cum alia non coeat, Nuptiæ etenim pudicæ sunt, vt scribit Basilius, in Prohemio constitutionum Monasticarum; ideò tam Hieronymus, quàm Bellarminius locis citatis, dicunt Apostolum

ſtolum inibi adiunxiſſe aliud verbum, Ideſt conti-
nentem, quod intelligitur ab vxorijs amplexibus,
vt non tantum, ea caſtitate fulgere debeant Cleri-
ci, quæ aduerſatur, cuicumque illicito coitui, ſed
altera, quæ rei vxoriæ quòque repugnat, idque ſi-
ne dubio inſinuat cœlibatus, quem ſacris nexuit
ordinibus Eccleſia, teſte Valentia diſput. 9. quæſt. 5.
Punctu 5. §. 1. tomo 4. Verbis autem Apoſtoli ſub-
iungere expoſitionem alteram, clericis maximo-
pere conſerre opinor, vt cognoſcatur, quanta ac-
curatione, Apoſtolus inibi vſus ſit verbo caſtitatis,
& continentiæ ſimul; nam Caſſiani ſententia eſt
17 lib. 6. de ſpiritu fornic. cap. 4. quod inter caſtita-
tem, & continentiam id diſtet, vt continentia cor-
poralis virtus ſit, cuſtodiens homines à quocumq;
coitu, ac propterea non tantum, qui in ſolitudine
ſunt, remoteque degunt, ſed etiam in congrega-
tione fratrum viuentes, inueniri valeant continen-
tes, idque perſacile fieri poſſe ſubdit Caſſianus, ca-
ſtitas verò ſit, quæ corpus, & mentem immunem
ſeruat, à carnali vitio, & concupiſcentia, ideoque
hi caſti dicantur, qui virgines corpore, & mente
perdurant, atque vt ita dicam in affectum inte-
gritatis, & incorruptionis tranſire, in quorum gra-
du, illos quoque non immerito reputat Caſſianus,
qui poſt experimenta corruptionis ad ſimilem pu-
ritatis ſtatum per laborem longum, & induſtriam
peruenerunt, aculeoſque carnis, non tàm impu-
gnatione concupiſcentiæ turpis, quàm naturæ,
tantummodo motu ſentiunt; quem ſtatum inter
hominum turbas apprehendi difficillimè poſſe
dicit; vtrum verò, & hoc poſſibile ſit, decidere non
audet, admonetque, vt nemo (ſua ſententia) ex-
pectet agnoſcere, ſed conſcientiæ propriæ rimetur
examine: permultos tamen exiſtere non dubitat,
qui impugnationem carnis, quá, vel raró, vel quo-
tidie ſuſtinent, metu Gehennæ, aut flagranti deſi-
derio Regni Cœlorum extinguunt, & compeſcunt
Hæc igitur declaratio, verbis Apoſtoli congruere
fortaſſe magis videtur, quam alia ſupra relata de
continentia reſpectu vxoris, & caſtitate reſpectu
alterius cuiuſcumque concubitus; tum quia ſi id
verum eſſet, ſequeretur, licere caſtitatem vouenti,
matrimonium contrahere; cum id non tantum
improbetur teſte, Nauar. c. 22. nu. 73. Tolet. lib. 7.
cap. 14. Valentia diſput. 6. q. 6. Punctu 5. verſ. eſt igi-
tur tom. 3. & Emanuel ſá Aphoriſmo, Verbo Ca-
ſtitas, num. 5. ſed illud celebrans, & conſumans, bis
peccet contrahendo, & cognoſcendo, ex Nauarr.
in Sũm. cap. 12. num. 70. verſic. 14. tùm etiam,
quod inhians Paulus, vt quæuis Eccleſiaſtica
perſona, non tantum corporales concubitus com-
peſcat, ſed ab omni mentis, & intentione, hunc im-
mundiſſimum ſpiritum ſubmoueat, in eo loco
præmonuit, illam & continentem, & caſtam eſſe
debere, ſub nomine caſtitatis prohibens omnem
actualem coitum, & matrimonium; ſub con-
tinentiæ verò, mentalem ipſam concupiſcen-
tiam, & ſic, nè dùm ſi fornicetur duplici macule-
tur culpa, hoc eſt fornicationis, & fractionis voti,
ſed cum mulierem ad Mæchandum concupiſcit,
vt inferius demonſtrabo; quamuis autem tenea-
mur, vnumquodque peccatum euitare, & conſe-
quenter prohibiti ſimus fornicari, idq; ſit de Præ-
cepto, nihilominus, ſicuti & cœtera de præcepto,
ita, & non fornicari, cadere poteſt ſub voto, quia nõ
18 peccare non habet abſolutam neceſſitatem, ſed ne-
ceſſitatem finis, nempè ſalutis, vt nos edocet D. Th.
2. 2. q. 88. art. 2. verſ. reſpondeo dicendum, quæ qui-
dem concluſio eſt veriſſima, (quamuis Riccard.
in 4. ſent. (& alij) diſt. 38. firmauerit, votum fieri
poſſe de aliquo bono, quod eſſet de conſilio, ſecus
ſi de præcepto) eamque communem dicit Valent.
eadem q. 6. Punctu 2. verſ. 5. ſubdens quod oppoſi-
tum eſſet ſcandoloſus error in Eccleſia, & propte-
rea vouentem non fornicari, aut non furari, aliud-
ue ſub præcepto cadens, ita obligari omninò fa-
teor, vt contrafaciendo non ſolum præceptum de
illud non committendo tranſgredi dicatur, at in-
ſuper votum, & præceptum aliud vouentibus in-
iunctum, vouete, & reddite. Pſal. 75. & c. 5. Eccle-
ſiaſtes, ſi quid vouiſti Deo, nè moreris reddere, &
mox, quodcunq; voueris redde, multoq; melius eſt
non vouere, quàm poſt votum promiſſa non red-
dere, ità quòd poſſet etiam conueniri ad redendũ
votum Amatus conſ. 16. quin, & illi non ſatis eſſet,
ſi peccatum ſolũmodo ab eo commiſſum confite-
retur, ſed addere debet huiuſmodi circumſtãtiam,
vt concludunt. Nau. in Sum. c. 12. n. 25. Caet. ad D.
Th. adducta q. 88. art. 2. verſ. in corpore, D. Anton.
2. p. Sum. tit. 11. c. 2. §. 1. ſubnectens, quod huiuſmo-
di vouens, dum votum ſeruat, illius ratione actus
ſit magis meritorius, idque tutatur etiam citatus
Valentia adducta q. 6. Punct. 3. verſ. tertia aſſertio.
Quinimmo, vt ſupra tetigi, conſtitutus in ſacris,
quia habet votum caſtitatis annexum, non ſolum
circumſtantiam ordinis ſacri debet Sacerdoti au-
riculario detegere, cum actuale peccatum carnis
patrauit, ſed cum mente tantum libidinoſo actui
19 conſenſum præſtitit ex his, quæ concludit Sot. in
4. ſent. diſtinct. 18. q. 2. art. 4. verſ. Enimuero Graff.
lib. 1. dec. Aurear. c. 20. nu. 32. & tex. in c. qui viderit
32. q. 5. nam mentale peccatum ab actuali non dif-
20 fert, vt defendit Argent. lib. 2. ſent. diſt. 42. artic. 1.
concl. 1. & peccata voluntatis, oris, & operis, ſunt
eiuſdem ſpeciei, & non differunt, niſi quod alia
ſunt magis perfecta, quam alia, vt ſcribit Nauarr.
in Sum. c. 6. nu. 8. & c. 15. nu. 9. ex D. Tho. 1. 2. q. 72.
art. 7. quia apud Deum, qui eſt ſcrutator cordium,
votum pro opere reputatur, cap. magna. de pœnit.
diſtinct. 1. aliqui tamen vt Alex. de Ales & Anto-
nin. quos citat, & ſequitur Tiraq. tract. de pœnis
cauſa 40. nu. 4. & gloſ. fin. in c. perniciose, & gloſ. 1.
in c. ſi cui non contingat, de pœnit. diſt. 1. firmant,
peccatum operis maius, & grauius eſſe quam cor-
dis, idq; nouem rationibus defendit Scotus; qui-
bus tamen cœteris copioſius reſpondet Argen. lo-
co adducto, & quia illarum duæ ſunt potiores,
quæq; videntur validiores, cenſui illas referre, illiſ-
que allatas reſponſiones adiungere; Altera deſu-
mitur ex Pſal. 68. appone iniquitatem ſuper iniqui-
tatem, vbi gloſa explicat, quod qui opus addit vo-
luntati, apponit iniquitatem ſuper iniquitatem, er-
go maius actuale, quàm mentale; Altera verò de-
ſumitur ex verbis D. Aug. cap. 5. lib. 13. de Trinit.
aſſerentis, quod mala voluntate ſola, quilibet miſer
efficitur, ſed miſerior poteſtate, qua deſiderium
malæ voluntatis impletur; ſed iſtis reſpondetur,
duplici ex capite contingere poſſe, vt peccatum
conſumatum maius ſit altero cogitationis tãtum,
nempè extenſiuè, vel intenſiuè, nam mentale eſt
dumtaxat contra Deum, actuale, verò etiam con-

tra proximum esse potest, & damnum alicui, aut pluribus personis inferre, & ita maius erit, extensiuè, puta, si fornicetur, quia peccat ipse, & aliam peccare facit cum qua coiuit; intensiuè autem cum ex præsentia operis, voluntas magis intenditur, magisque effrænatè in ipsa delectatione resoluitur, & cum maiori contemptu prorumpit in prohibitam operationem; & procedunt relatæ, & aliæ consulto omissæ oppositiones, cæterum non dubium, quin inter peccatum cordis, & operis, nulla sit distinctio, ac propterea, quotiescumque circumstantia aggrauat actuale crimen, & mutat speciem, idem operatur in mentali, illaquè, vtroque casu est confitenda, ex auctoritatibus, quarum antea memini, & consequenter dùm constitutus in sacris, in peccatum carnale sola mente consensit, teneatur prodere confessori, se illis initiatum esse, non secus ac, si opere complesset; in foro tamen exteriori dubio procul, assensentior opinioni affirmantium maius consumatum, quam intentione commissum facinus; in illo etenim foro, nemo patitur cogitationis pœnam, cap. cogitationis de pœnit. distinct. 1. quinimmo, nec in foro conscientiæ, tàm grauis in vno, quæ in alio sit infligenda pœnitentia, dixit glosa 2. in cap. qui viderit 32. q. 5. imò si actentauit, nec quidem
21 valuit perficere, neque ordinaria puniretur pœna, in foro etiam exteriori; in atrocioribus tamen vtiquè per textum l. si quis non dicam rapere C. de Episc. & Cler. quem tex. ita omnes interpretantur, & concludit Gram. decis. 2. nu. 6. illi tamen, & alijs consimilibus resistit Generalis consuetudo totius Italiæ, & orbis, vt in eadem decis. nu. 8. testatur ipse Gram. & decis. 74. in causa nu. 8. qua quidem consuetudine derogatur legibus punientibus conatum, non subsequuto effectu; Immò quotiescumque effectus puniri mandaretur, ac si consumatus, posset Iudex, ex potestate sibi à lege concessa mitigare pœnam, tametsi ad id minimè compelleretur, Afflict. decis. 276. serenissimus, num. 8. & sequitur Hieron. de monte tract. quæst. variar. quæst. 11. nu. 24. æquitati namque conuenit, & Rigori sanè displicere non debet, si conatus non ita, & tam graui pœna plectatur, qua, & opus ipsum; hinc sapientissimus Plato dissimilem in his casibus pœnam sanciuit, dum homicidium morte punit; cum tamen, qui interficiendi consilio vulnerauit, iusserit in vicina ciuitate, dum viueret, exulare, vt refert Tiraq. tract. de Pœnis caus. 40. nu. 4.

22 Prædictis conuenit quæsitum subnectere non exiguum, quomodo Ecclesia cogat ordinandos ad sacros ordines, vt cœlibatum, & continentiam seruent, si virginitas sola est, quæ suaderi potest, &
23 non imperari, tanquam res magis voti, quàm præcepti; iuxta Ambrosij sententiam registratam in cap. integritas 32. q. 1. & confirmatur Matthæi verbis 19. non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum; & mox, qui potest capere capiat; succurunt alia 1. Corinth. 7. de virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do; nec non alia Sap. 8. nemo potest esse continens, nisi Deus det, hinc text. in cap. viduas el 1. 27. q. 1. illis non immerito vtitur verbis, quod si propria fuerit voluntate continentiam professa; alia litera dicit, spõtanea voluntate continentiam professa; aliæ item multæ existunt auctoritates, confirmantes virginitatem imperari non posse, & propterea iustè valeat vnusquisque dubitare, cur Ecclesia promouendos cogat continentes esse; cui quidem quæsito, respondet Henric. in Sum. Theol. Moral. lib. 10. c. 14. §. 4. ritè, & rectè Ecclesiam statuisse, ne quis ad Sacrum ordinem admiteretur, nisi sub eius conditionis pacto, vt sponte renunciet Iuri matrimonialis status, non tamen rationem adiungit, quare id ritè faciat; ideo non ignorandum est, Ecclesiam neminem vrgere ad continentiam, sed tantum in re sua (nempè in ordinum susceptione) legem constituisse, quam maluit, scilicet, vt qui illos suscipere intendit ea lege recipiat per glos. in c. nullũ 28. dist. Decis. Cœsar. de Graff. 19. siue 1. num. 22. de his quæ vi metuasuè causa fiunt, Nauar. in Sum. c. 22. nu. 52. non secus ac quisquam facere potest in propriæ rei traditione. l. in traditionibus ff. de pact. ideoque quisquis illos spontè suscipit, qualitatem, & conditionem ei annexam eadem spontanea voluntate recipit, prompteque exequi solet, quod voluntariè pollicitus est; alias autem, & contrarias obiectiones, ab aduersarijs fidei adductas, adamussim, & copiosè refellit Bellarm. lib. 2. de Monach. cap. 29. cum quinque sequentibus, nec quidem hæc conditio videtur continere Impossibilitatem, neque illam, qui promittit, temerè vouet, tametsi nemo id vouere debeat, quod non est certum se posse persoluere, sicuti videtur esse pollicitatio continentiæ, quam ex adductis constat, assequi nullum posse sine dono Dei, namque dubitandum non est, continentiam esse donum Dei, sed pariter, neque ambigendum est, quin ipsa in arbitrio, & potestate hominis posita sit, vt respondet Bellarmin. indicat lib. cap. 31. vers. Respondemus, subdens multa esse genera donorum Dei, quædam etenim homini dantur sine eius cooperatione, eiusmodi sunt robur, sanitas, pulchritudo, Prophetiæ linguarum, aut miraculorum gratia, omnesque habitus, quos Deus infundit; Aliud genus consistit in auxilio diuino, sine quo nemo facere posset, quod cum eo facit; cuiusmodi sunt, credere, sperare, diligere, perseuerare, patientem esse, & vincere tentationes, quæ quidem, dicuntur, suntque verissima Dei dona: quia nisi Deus gratia sua præueniret excitando, & adiuuaret dirigendo, protegendo, & cooperando, nihil boni facere quisquam posset; & nihilominus eadem ista opera, ab electione humana pendent; atque in nostra sunt potestate: Iuuat enim Deus, non cogit, compellitue; ac licet homo absque Dei auxilio, nec minimum quidquam boni facere possit, nihilominus dicitur absolute posse, quia sufficiens auxilium, vt quis operetur, aut saltem, vt possit maius auxilium petere, numquam deest; ad quod quidem genus donorum, continentia pertinet, vt in calce. vers. Aliud genus, optimè firmat Bellarmin. indicato cap. 31. iccirco quis vmquam amplius suspicari audebit, vtrum nè homo possit perpetuò continere? nemò profectò; cum sufficiens auxilium ad continendum, aut ad gratiam impetrandam nulli denegetur, vt non nisi propria cuiusque voluntas, requiratur, ac propterea, nullus debet amplius impossibile reputare, hominem, tametsi de se fragilem perpetuò posse contineri, omnesq; posse, qui volunt, ac citra temeritatem, nonnulli explicitè Deo promittunt se perpetuam castitatem seruaturos, & multò minus, qui implicitè

vouent

vouent, ordines suscipiendo sacros; siquidem Chrysost. Origen. Hieronym. & aliorum est sententia, super illud Matthæi 19. non omnes capiunt verbum hoc, quod omnes possunt capere, cum volunt, si necessaria adhibeant, vt refert Henric. in sum. Theol. moral. lib. 10. cap. 14. §. 4. in glosa litera M.

24 Hoc igitur votum continentiæ, ordinibus sacris, æquissimo iure annexum fuit; cui quidem statui maximopere expedire cōtinentiam, testimonijs sacrarum scripturarum, antiquiorum conciliorum veterum Pontificum, antiquorum Patrum Græcorum, & Latinorum, & sex rationibus probat Bellarm. copiosissimæ lib. 1. de cleric. cap. 19. itemque Greg. de Valent. disput. 9. quæst. 5. Punctu 5. §. 3. quin alijs nouem defendit rationibus Sot. lib. 7. de iust. & iure quæst. 6. artic. 1. vers. & quoniam; inter quas profectò illa eminet, quod Sacerdotes lectioni maximè sacræ Scripturæ se totos dare debent, vt Sot. illic dicit vers. tertium, nec non diù, noctuque pro plebe sibi commissa, præces effundere compelluntur, teste Diuo Ambrosio in tertium caput 2. Timoth. at vxorius vsus detinet, tum à primo, quia coniugio impediri studia philosophiæ, ac libris simul, & vxori inseruire neminem posse dixit Theophrastes lib. 1. de nuptijs; tùm quoque à secundo, quia si Sacerdotibus semper orandum, ergo semper illis pręcauendum est matrimonium, teste Diuo Hieronymo lib. 1. contra Iouinian. vt non immerito, ex his, conclusionem depromere fas sit: Vxoris vsum non modo corpus conspurcare, at quoque mentem deprimere, obnubilare, supernorumque contemplationi ineptissimam efficere; & iure quidem hac de re, continentiæ legem sacris Ordinibus insignitis impositam fatendum est; tametsi Cardin. Alex. in rubr. qui clerici, vel vouent. & Abb. in cap. cum olim de cleric. coniug. dixerint, hanc prohibitionem ingentem peperisse animarum ruinam, adeò quod doctissimus Siluest. Aldobrand. in Commentarijs suis ad rubr. instit. de nupt. illos sequutus, putet, id omninò correcturum futurum Concilium, si quod vnquam fauente Deo congregabitur; qui non vtique acri ingenio, aut intento animo intuiti sunt, quam non modo congruens, at etiam necessarius fuerit Ecclesiæ Dei cœlibatus in personis Ecclesiasticis: Hinc verum experimur quod vates ille cecinit.

Sæpe solent filij similes esse Patri.

Sæpe enim dixit, quia cognouit non semper id contingere; quàm namque dissimilis fuerit in hac re Hippoliti Aldobrandini sentētia, & opinio eiusdem Siluestri prolis, omnibus quippè notū est, cum ad Papatus Apicem, meritissime euectus, & Clement. 8. nomen consequutus, nihil prætermiserit, nihilque sit, quod non effecerit, vt Regularium, & sæcularium clericorum incontinentiam compesceret; nec tantum seueritate pœnæ illos cohibuit ab impudicitia, sed præmio allecit ad continentiā; istos beneficijs ditauit, istos Episcopali, & Cardinalitia dignitate decorauit, istos denique ad æthera sustulit, ad sydera euexit, semperque adamauit, ac paterno fouit amore.

25 Sed quo iure fuerit cœlibatus sacro ordini annexus, controuertitur á scribentibus, siquidem non desunt qui teneant à iure diuino adiunctum fuisse, ideoq; nulla potestate humana etiam Papali dispensari posse, concludit Francisc. Turr. lib. 2. de Ecclesiast. caracth. vbi eam nititur defendere resolutionem, sequitur Diu. August. 2. retract. lib. 6. c. 1. & in Iulian. cap. 11. atq; Vuald. de sacram. cap. 128. & sequenti; Alij tamen solo præcepto Ecclesiastico prædictis ordinibus fuisse annexam continentiam asseuerant, vt Diuus Thomas 2. 2. quæst. 88. artic. 11. & ibidem Caietan. vers. ad hoc breuiter dicitur. M. Anton. Capet. quinq; rationibus comprobans in tract. de perpetua castit. Sacerd. cap. 25. Henric. summ. Theolog. moral. lib. 10. cap. 14. §. 16. Sot. lib. 7. de iust. & iur. quæst. 4. artic. 2. vers. subnectitur, & in 4. sent. dist. 38. quæst. 1. artic. 1. vers. dubium. Syluest. verbo matrimonium 8. nu. 12. vers. secundum Henric. de Gandauo quodlib. 5. artic. 28. Claudius Spenseus lib. 1. de continen. Sacerd. cap. 3. Gregor. de Valent. memorato Punctu 5. §. 1. vers. sed his argumentis; atque Cardin. Bellarm. lib. 1. de cleric. cap. 18. succurritque antiquissimum Anciranum Concilium, confirmatum à Leone Pontifice in cap. de libellis dist. 20. & Concil. Trid. cap. 9. sess. 24. de sacram. matrim. ibi, non obstante lege Ecclesiastica; quam communem esse opinionem testatur Couar. 2. par. de sponsal. cap. 6. §. 3. num. 1. Sot. de iustit. & iure lib. 7. quæst. 6. artic. 2. vers. quæstio præsens; Ideoque omninò fatendum est Papam dispensare posse cum Subdiacono, Diacono, Præsbytero, vel Episcopo, vt matrimoniū contrahat, idq; abundè probarunt Sot. in alleg. lib. 7. quæst. 4. artic. 2. vers. hoc patet, & in 4. sent. citato versic. dubium, Diu. Thom. & Caiet. adducto artic. 11. Armill. verbo dispensatio num. 12. Henric. dicto lib. 10. cap. 14. §. 5. & §. 8. Bellarm. & cęteri relati, Ioan. Faber. in Rubr. C. de Episc. & cler. nu. 14. & Borgas. tract. de irreg. par. 6. rubr. de sponsal. & matrim. num. 7. & 11. quamuis Zabar. vtatur distinctione in clement. vt hi qui num. 13. de ætat. & qualit.

26 Cum Monacho tamen professo, Papam dispensare minimè posse, vt matrimonium iniat, tenet Armill. citato verbo dispensatio num. 12. Sot. in 4. sentent. distinct. 38. quæst. 1. artic. 1. & 2. & lib. 7. de iustit. & iur. quæst. 4. art. 2. vers. ex his, & ante prædictos firmauerat Diu. Thom. 2. 2. quęst. 83. art. 10. & quæst. 88. art. 11. per cap. cum ad monasterium de stat. regul. sed affirmatiuam conclusionem tuetur praxis, & grauissimi auctores pręsertim Innoc. in eodem cap. cum ad monasterium post num. 2. Host. num. 30. Io. Andr. nu. 24. Butr. post nu. 28. Anan. in final. verb. ac cœteri omnes, & Nauarr. cons. 1. num. 6. de his quæ vi met. caus. fiunt par. 1. in antiq. & 3. in nouis Caiet. ad Diuum Thomam allegata quæst. 88. artic. 11. citatus Borgas adducto loco, Henric. adducto lib. 10. cap. 14. §. 5. in glosa litera A. & melius lib. 11. cap. 8. §. 11. & lib. 12. c. 5. §. 7. Henric. de Gandauo quodlib. 5. quæst. 25. 26. & 28. & ipse met Diu. Thomas hanc opinionem non respuit, quin admittit in 4. sent. dist. 38. artic. 4. ad 3. tandemq; commendat Sanchez alios omnes quotquot ex Theologis, & Iuristis eam insectati sunt, referibens in tract. de matrim. lib. 8. disp. 8. num. 6. Fauetque conclusio illa, non iure diuino, ac naturali; sed solo Ecclesiastico, matrimonium irritum

esse,

esse, quod post votum solemne contrahitur, quam Scot. & Palud. probant eadem dist. 38. Caet. citata dist. 88. artic. 7. & communiter admittere Doctores, testatur Abb. in cap. Rursus sub nu. 6. qui Cleric. vel vouent. tametsi communior Theologorum sententia pugnet, ita quod amplissimus Bellarm. noluerit definire, sed vtramque probabilem esse affirmauerit in lib. 2. de Monac. c. 34. vers. At Scot. Ipse igitur in Principe quæstione, Papę authoritati id non esse denegandũ assentior; potissimum quod pro Pontificis gestis præsumendũ est, vtpotè, qui in Ecclesiæ gubernatione peculiariter á Spiritu Sancto ducitur; Ac propterea validè fecerint complures Pontifices, quos super hac re dispensasse constat. Ipseque experta prodo, quandoquidem felicis memoriæ Gregor. 13. dispensauit cum Germano Illustrissimi Cardinalis Gioiosæ Galli, sacerdote Professo, & Prouinciali Ordinis Capuccinorum, vt matrimoniũ inire, & legi Diu. Tho. alleg. q. 88. art. 11. attestantem Cęlestinum III. dispensasse cum Remigio Monacho, & Sacerdote (qui ex sanguine Aragoneo erat) vt matrimonio copulari posset, quia cęteri homines illius familiæ mortem obierant; apud veró Archiepisc. Florent. 3. part. lib. 19. cap. 6. scriptum reperitur de Constantia Rogerij Regis sobole, quæ monialis professa dispensationem nubendi obtinuit annum quintum, & quinquagesimum agens, ipsaque Henrico Imperatori nupsit, cum quo Federicum secundum procreauit, & quia de partu supposito suspicabatur, ob grauescentem illius ætatem, qua impossibile existimabatur ab omnibus, ipsam conceptioni idoneam fuisse, ideò publicè cunctis cernentibus peperit. Nec quidem vsui prædicto aduersatur textus in citato cap. cum ad monasterium, si attentè consideretur responsio illi tradita à Caietano super Diuum Thomam adducta quæst. 88. artic. 11. versic. ad hoc breuiter dicitur.

27 Ad materiam verò ordinati ante ætatem, vt redeam aduerto, quod si aliquis mentitus sit Episcopo, affirmans se habere legitimam ætatem, & propterea fuerit ab illo ad sacros Ordines assumptus, nõ quidem recepit talium ordinum caractherem, si ordinans habuit intentionem actualem, vel virtualem ordinandi tantum habentes requisitam ætatẽ, sine qua non; quare esset ille denuò promouendus vt concludit Nauar. cons. 7. num. 3. de tempor. ordin. par. 1. sed in casu dubij præsumitur habuisse intentionem ordinandi, quamuis antea vetuisset defectuosos ordinari, vt idem Nauar. scripsit consil. 5. per totum, & cons. 8. num. 3. eodem illo tit.

28 Sed infans si consecraretur Episcopus nihil ageret ex Diu. Thoma in supplem. ad tertiam partem summ. quæst. 39. artic. 2. Henric. in sum. Theolog. moral. lib. 1. cap. 21. §. 4. & lib. 10. cap. 14. §. 3. nam requiritur ætas recipientis Pastoralem curam animarum; & quemadmodum carens vsu rationis est inhabilis ad matrimonium corporale, exigens interiorem consensum, vt scribit idem Thom. in supplem. quæst. 45. artic. 4. ita pariter ad spirituale, & idem requirens in persona consecranda in Episcopum, cum sit sponsus suæ Ecclesiæ. Contradicunt alij, quod etiam in cunis consecraretur Episcopus, maximè Hostiens. in summ. de tempor. ordin. §. & cui, vers. sed etiam præter regulas. Lector autem videat Astensem par. 2. lib. 6. tit. 25. & Borgas. de irreg. rubr. de tempor. ordin. num. 14. & 15.

29 Aetates autem prædictæ nedum in clericis secularibus, & ordines sacros suscipere volentibus necessariæ sunt, sed in quolibet regulari per dispositionem Concilij Trident. cap. 12. sess. 23. de reformat. licet olim non tanta exigeretur ætas in Regularibus, quàm in Clericis sæcularibus, per cap. Monachus 77. dist. Alber. in dictionario verbo ordinator in principio, ex authoritate Diui Thomæ, eo quod mos, & disciplina probitasq; vitæ, defectum supplebant ętatis, ex glos. in eodem cap. Monachus.

30 Iustam verò ætatem an dici potuisset habere, natus antè annum 1582. & voluisset deinde promoueri, dum Gregorius 14. decem dies dempsit ex mense Octobris prædicti anni, & talis ordinandus in ætate iusta esset, ex annorum computatione, & mensium, secundum currentem vsum; si veró annum nos oporteret numerare eo modo quem trecenti sexaginta quinque dies efficiunt (per ea quæ luculenter scripsi in Rubr. de tempor. ordin. cap. 3. à nu. 3.) legitimam non haberet ætatem; & inconcussa stabilitate asseuero, quod potuisset ad ordinem ascendere, si iuxta annorum numerum ætatem adeptus esset, nulla præhabita consideratione dierum, quia censentur anni integri, ex Henrico in sum. Theol. moral. lib. 10. c. 19. §. 2. sicuti dies additus in bisexto, neq; numeratur, vt idem firmat Henric. in glos. lit. R. qui consimilem ponit casum lib. 7. cap. 20. §. 2. & vidi seruari Conseruntque quæ ipse in simili casu scribo eodem adducto cap. 3. num. 12. vbi illud præsertim aduerto, vt anni cursus de vno ad alterum ordinẽ, intelligatur de anno Ecclesiastico, scilicet de vna festiuitate ad alteram similem sequentis anni.

SVMMARIA.

Ordines conferens carenti ætate requisita, quam incurrat pœnam, num. 1.

Quam etiam incurrat qui tonsuram illi daret. num. 2.

Suspensionem, an propterea incurrat ipso iure, num. 3.

Suspensus à collatione ordinum fit irregularis conferendo, num. 4.

Quid verò si ab vsu Pontificalium fuerit suspensus, qui ordines confert, num. 5.

Suspensus à Pontificalibus, si in Pontificalibus celebret non est irregularis, num. 6.

Suspensionem quis incurrat, & quando si ingerat se actui, à quo est suspensus, num. 7.

Pœna promoti ante ætatem, quæ sit de Iure communi, num. 8.

Irregularis vtrum fiat, qui ita promotus ministraret, num. 9.

Tempus in quo est suspensus ita promotus considerata dispositione iuris communis, & Constitutionum Pontificum, recensetur, nu. 10.

Aetatem legitimam habere credens, si ea tamen careret, & promoueretur, haud fieret suspensus, num. 11.

Nique

Neque poſtea fieret irregularis miniſtrando in ſuſceptis, num. 12.
Quid vero ſi poſtea aduertat, ſe ante ætatem requiſitam ordinatum, & miniſtrare non omiſerit? num. 13.
Quid ſi doloſè tunc ſuſcepit ordines, deinde verò bona fide miniſtrauerit, ſit ne irregularis? num. 14.
Sacerdotali ordine, qui initiatur, vel ante ætatem, vel alio modo vetito per Conſtitutionem Pij Secundi, vtrum dicatur irregularis? num. 15.
Concelebrare dicitur cum Epiſcopo, qui ad Sacerdotalem euehitur ordinem, num. 16.
Epiſcopus qui conſecratur ante trigeſimum annum, vtrum fiat irregularis, num. 17.

Capitulum quartum.

1 OENAS conſtitutas, tùm contra Epiſcopos ordinātes aliquem non habentem ætatem requiſitam, tùm contra ſic promotos, conuenit iam explicare, & ſi rectè intueamur, patebit cuiquam, vt ordinator incurrat ſuſpenſionem à collatione omnium ordinum, cap. vel non eſt compos, de tempor. ordin. & inibi Abb. num. 4. cuius textus vigore, etiam qui infanti tonſuram dabat, à collatione cœterorum ordinum ſuſpenſione dignus erat quod cum nimis durum viſum fuerit Bonifacio octauo, ſtatuit, nè per an-
2 num tonſuram alteri dare poſſet, qui illam infanti contuliſſet cap. final. de tempor. ordin. in 6. qui quidem tex. quòd ſolummodo loquatur de conferente clericalem tonſuram, non autem reliquos ordines, eiuſdem canonis verba demonſtrant, & Doctores omnes illum textum, ita intelligentes, præſertim Ioan. Andreas in cap. 1. in fine adducti tituli, & libri, & propterea non ſubſiſtunt, quæ maiol. tradit in tract. de irregul. cap. 30. lib. 1. nu. 9. nempè quod adductum cap. nullus, alterumque finale de tempor. ordin. in 6. aduerſetur alteri, in cap. vel non eſt compos; eò quia in iſto Honorius Tertius genericè à collatione ordinum ſuſpendebat talem ordinationem, in illo verò, Bonifacius octauus ab ordine tantum ſic collato: aberrauit itaque vera intelligentia dicti cap. nullus, dumtaxat verba facientis de conferente tonſuram, quarè non extendendum ad ceteros ordines, inibi non expreſſos Henric. in ſumm. Theolog. moral. lib. 10. capit. 19. §. 1.
3 Erat tamen de iure quæſtio, an carentem ætate promouens, fuerit ipſo iure ſuſpenſus, an verò ſuſpendendus, & Tabiena. verbo ordo 3. dicit eſſe ſuſpendendum, & ſequitur Maiol. loco paulò ante citato, quare non incurrebat irregularitatem, ſi in illo ita ſuſcepto miniſtrabat, vel celebrabat, vt inquit Rebuff. in praxi de cleric. malè promot. gloſſ. 2. nu. 7. graue tamen, & mortale vulgò dictum committebat peccatum, vt aſſerit Diuus Anton. in 3. par. ſumm. tit. 14. cap. 16. §. 15. ſed vigore Conſtitutionis Sixti Quinti contra clericos malè promotos incipientis. Sanctum, & ſalutare; qui ordinaret alium requiſitam ætatem non adhuc tangentem, eſſet ipſo iure ſuſpenſus à collatione ordinum quorumcumque, & ab exequutione omnium munerum Pontificalium, tum ſi ſacros, tum etiam ſi minores conferret, vt in §. vt igitur, illius Conſtitut. exprimitur, & probaui in Rubrica de tempor. ordin. capit. 2. nu. 22.
4 Ideoq; ſi hac ſuſpenſione durante auderet alium initiare ordinibus, fieret quidem irregularis, nam ſuſpenſus á collatione ordinum, illos conferendo irregularitatem contrahit, Syluest. verbo ſuſpenſio num. 5. verſic. ſi vero ab ordine, illudque indubitati iuris eſſe, nemo profectò, mea ſententia, iuſta ex cauſa negare poteſt, tametſi modernus in ſua praxi Epiſcopali, auſus ſit contrarium firmare; neſcio qua ſuffultus auctoritate, rationeue, in verbo, irregularitas §. vltimo par. 1. ſubſcriptis vtens verbis (à me conſulto reſcriptis.) Dices ſi eſt ſuſpenſus à collatione ordinum, vel beneficiorum ſi confert; nonne eſt irregularis? reſpondetur quod non, quia iſta non ſunt ordines, ſed ordinatus carebit exequutione ordinum, & beneficij collatio non teneret; Hæc ille; cuius quidem reſponſio negatiua in primis ineptitudine notari poteſt, ob verba impropria, nullamque contexturam habentia. Præterea adaptari non vtique poterit, & reſtringi tantum ad ſuſpenſionem á collatione beneficiorum, & illa nihilominus conferentem, quandoquidem luce clarius ex eius verbis apparet ipſam reſpicere vtrumque caſum ab ipſo antea propoſitum, nempè cum ſuſpenſus à collatione ordinum, vel beneficiorum confert, (ſcilicet alterutrum illorum, puta ordinem, vel beneficia) an ſit irregularis, & dum reſpondet negatiuè, opinatur, id verum, tàm ſi ordines, quàm beneficia dedit, quod præſertim ex reſtrictione ſubſequenti confirmatur, vtramque ſpeciem complectente, ſed ordinatus carebit exequutione ordinum, & beneficij collatio non teneret. Neque Hoſtienſ. ab ipſo citatus, aliquod verbum ſcribit de hac re in ſum. Rubr. de diſpenſ. §. ſunt autem caſus verſ. quartodecimo. Alia inſuper ex ratione confirmatur irregularem eſſe qui virtute prædictæ Cōſtitutionis Sixti Quinti ſuſpenſus aliquem promouerit, illa namque ſuſpendit etiam ab vſu Pontificalium, qui licet celebrando etiam in Pontificalibus irregularitatē non incurrat, vt concludit Hoſtien. paulo ante citato loco, & Innocent. in cap. cum medicinalis poſt num. 2. de ſentent. excommunicat. in 6. ac Nicol. plou. tract. de irregul. num. 31. Reg. 41. quia tamen in collatione ordinū debet Antiſtes Pontificalibus vti, quamuis de neceſſitate collationis non ſint, icircò crederem, vt tunc fiat irregularis, qui ab illis ſuſpenſus, ordinaret, non quia celebrat in Pontificalibus, ſed quia celebrando, cum illis confert etiam ordines. Accedit vltima ratio ex regula illa generali deprompta, quod ingerens ſe actibus, à quibus eſt ipſo iure ſuſpenſus ſit irregularis cap. 1. de ſentent. & re iudic. in 6. & cap. cum medicinalis de ſentent. excomm. eodem lib. quibus textibus, ad ſuſpenſionem extenſa fuit reſolutio iſta, quæ antiquitus in excommunicatione

nicatione dumtaxat habebat locum, iuxta capit. si quis Episcopus in concil. 11. quæst. 3. vt dixit glosa penult. citato Canone, cum medicinalis, illamque conualidat Syluest. distinguens in verbo suspensio nu. 5. versic. cum autem, & Innoc. in eod. cap. cum medicinalis num. 2. inquiens, siuè suspendatur à diuinis, siue ab officio, siuè ab executione officij, siuè à celebratione missę, siuè à quolibet alio huiusmodi, irregularis est, qui contra facit; Qui tamen est ab ordine, vel diuinis suspensus, & sciscitetur, an cõtraxerit irregularitatem per exercitium alicuius actus, semper aduertendum est, an actus ille, quem exercuit conueniat, sitque proprius alicuius ordinis Ecclesiastici, quia tunc solummodó erit irregularis, cum aliquem gessit actum suo ordini specialiter deputatum, sibiq; vetitum, per suspensionem ex Innoc. in cap. final. nu. 3. de excess. Prælat. inibi communiter recepto, firmat Nauar. cons. 64. de sentent. excomm. Armill. verbo suspensio num. 20. Couar. in capit. Alma mater par. 2. §. 2. nu. 3. tangit Graff. lib. 4. decis. aurear. cap. 25. num. 3.

His tamen omnibus resistunt ni fallor Innoc. & Rota, dum statuunt suspensum à iure celebrantem non contrahere irregularitatem; ita quippè præfatus Innocentius, ait in capit. sicut nu. 4. de cohabit. clericor. & mulier. Rota autem in decis. 303. siue 5. num. 2. de sentent. excomm. in antiq. & Felyn. in cap. Pastoralis §. fin. sub num. 28. vbi longa serie recenset exempla complura ad comprobandam Regulam illam mitius agi, cum lege, quàm cum hominibus; etenim inferit hác Innocentij, & Rotę sententiam, quę si ita generatim intellecta, esset vera subuerteret multa iura, compluresq; auctoritates Doctorum prosterneret, vt propterea censeam accurata diligentia interpratanda esse, ac legenda, quin non ita vniuersaliter admittenda, sed aliqua cum restrictione, aut declaratione alibi à me tradenda in secunda huius diuersorij parte, cum de suspensione erit peculiaris sermo, ac studere affatim potero absque librorum penuria qua hic laquedoniæ (reuisioni huius primæ partis insudádo) nunc præmor. Prędicta vero tradita ob Sixti legem corruunt hodie propter reuocatoriam Clement. 8. & nimirum viget suspenso de qua in adducto cap. vel non est compos, nam Concil. nullam in hoc casu apponit pœnam, neque Constitut. Pij II. aduersus, ita promotos tantum loquens.

8 Pœna promoti ad ordines ante legitimam ætatem suspensio est de iure communi ab illorum exequutione cap. vel non est compos de tempor. ordin. Philipp. prob. in commentarijs ad Ioannem Monachum in Rubr. de tempor. ordin. in 6. nu. 1. id tamen nõ ipso Iure, ab homine etenim exequutio illi interdici debebat, vt conclusit Abb. in eod. cap. vel non est compos nu. 6. Ant. de Butr. nu. 12. & inibi glosa, & Zabar. in clem. generalem §. fin. num. 9. de ætat. ordin. Nauarr. in Manuali cap. 25. num. 70. versic. dixi. Diu. Anton. par. 3. tit. 14. c. 16. maior. in 4. dist. 24. quæst. 5. Siluest. verbo irregularitas vers. vigesimo primo quæro, subdens hanc solemnes Doctores approbare sententiam, & communem esse opinionem fatetur Nauar. consil. 24. num. 5. de tempor. ordin. par. 1. ideoq; si in susceptis hoc modo etiam sacris Ordinibu; postmodum ministraret, haudquaquam incurreret irregularitatem de iure, vt concludit Philipp. Franc. in cap. eos num. 5. de temp. ordin. in 6. & indubitanter firmat, ac rationibus defendit Couar. in clement. si furiosus §. 1. num. 4. par. 1. de homicid. idque ipse confirmo, tum ex eo, quod non nisi, quo ad se dicitur suspensus, neque reperitur in iure expressum ipsum fieri irregularẽ ex resolutione Philipp. Frãc. adducto loco, tum quia nõ est ipso iure suspensus, sed suspendendus, vt probaui, tum denique, quia e.iam si ipso iure suspensione ligaretur non propterea per subsequentem celebrationem diceretur irregularis, quia non ob crimen, sed ob defectum esset suspensus, vt firmarunt Gonsal. à Villa Diego tract. de irregular. cap. de suspensione. Couar. loco nuper adducto, at quisquis non ab crimen, sed ob defectum suspensus est, minimé contrahit iam dictum canonicum impedimentum, vt prædicti cõcludunt, & auctor est Abb. in cap. si celebrat nu. 4. de cleric. excomm. ministr. & copiosius scribo in rubr. de person. prohib. promou. cap. 17. nu. 208. licet autem idem Franc. in cap. 1. §. sciturus num. 4. in fin. de sent. excom. videatur dubitare in hoc, an isti dicantur suspensi ex defectu, vel crimine, & potius dicatur propendere in eam sententiam, vt ex crimine, tanquam committentes, & delinquentes aduersus Canonis dispositionem, dum vetiti ab illo suscipiunt ordines, ac propterea relinquat cogitandum; non tamen opinor improbandam propterea esse communem sententiam, vt promoti ante ætatem quamuis aliquod patrassent crimẽ, dependeat ex defectu ætatis suspensio prædicta, ac propterea ob illius defectum suspensi dicantur, & consequenter celebrando non fiant irregulares considerata dispositione iuris communis. Per constitutionem veró Pij II. cum ex sacrorum rescriptam supra Rubr. de tempor. ordin. cap. 3. sub num. 19. vtiq; sunt ipso iure suspensi, quam constitutionem confirmarunt postea Iulius Papa III. in sua regula Cancell. vigesima quinta, & alij successores, nec non Clement. VIII. & Sanctissimus Paulus V. regula 23. per hæc verba. Item de clericis extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimã, aut absque dimissorijs literis ad sacros Ordines se promouere facientibus pro tempore, etiam voluit Constitutionem piæ memoriæ Pij II. similiter prædecessoris sui desuper editam, & in dicto Cancellariæ Apostolicę libro descriptam, quę incipit cum ex sacrorum, & cœt. pari modo obseruari.

9 Quod si hac durante suspensione in susceptis ordinibus ministrare auderet, proculdubio fieret irregularis ex illius Constitutionis dispositione; quinimmò ascendendo ad altiores ordines, eandem incurreret irregularitatem, cum dicatur tunc ministrare in promotis Maiol. tract. de irregul. cap. 2. num. 11. lib. 1. & cap. 33. num. 2. lib. 4. & luculentius scribo in rubr. 11. capit. 16. num. 5. est tamen verissimũ, quod constitutio prædicta Pij II. tantum loquitur de promoto ad sacros Ordines ante ætatem, ibi, se faciunt ad sacras ordines promouere; ideoque non idem dicendum si ad minores, sicuti eam communis Doctorum consensus intelligit ex Nauar. cons. 24. num. 5. & cons. 25. nu. 4. de tempor. ordin. par. 1. quare minoribus insignitus ante ætatẽ vigore prædictæ Constitutionis, non vtiq; esset suspensus, neq; per Regulas Cancellariæ

illam confirmantes, & eidem nihil addentes, & cõſequenter ſi miniſtraret in illis eſſet ab irregularitate immunis. Nauar. in ſum. cap. 25. nu. 70. Graff. lib. 4. deciſ. aurear. cap. 27. nu. 10. & 20. Sed nouiſſima Conſtitutione Sixti Quinti indubiè ſuſpenſus eſſet, vt probo in Rubr. de tempor. ordinat. cap. 2. num. 21. contradicit tamen altera Clem. de qua inibi num. 22.

10 Admoneo tamen curioſum Lectorem de differentia exiſtente in tempore ſuſpenſionis, inter ius canonicum, & allegatas Pij, ac Sixti Conſtitutiones; illo etenim iure promotus ante ætatem ſuſpenſus eſt, vſq; ad ętatem legitimam, cap. vel non eſt compos de tempor. ordin. ac propterea, ipſa adueniente eidem liceret ordines ſuſceptos exequi abſque vlla diſpenſatione, iuxta communem in citato Canone, vt teſtatur Couar. in clement. ſi furioſus §. 1. num. 4. & Graff. lib. 4. deciſ. aurear. cap. 27. num. 22. & dixerant antea Archidiacon. & Præpoſ. in cap. placuit 76. diſtinct. nam ſuſpenſus ad determinatum tempus, eo ſuperueniente, abſolutione non indiget, quia finito tempore, ceſſat ſuſpenſio gloſſa in clem. 1. verſic. donec de decim. Innocent. in cap. cum bonæ num. 1. de ætat. & qualit. & inibi latè diſtinguit, & ita concludit Butrius num. 9. Felyn. in cap. ſi quis num. 1. de Simon. quemadmodum pęna appoſita ad tempus, finito tempore dicitur remiſſa Bart. in l. fratres num. 1. per illum textum ff. de pœn. & l. Imperator ff. de poſtul. Alienationis etiam prohibitio temporalis, poſt tempus dicitur permiſſa Bart. in l. pater filium §. fundum nu. 1. ff. de legat. 3. Caputaq. deciſ. 23. num. 2. part. 2. ſicuti è contra, alienatio conceſſa ad tempus illo elapſo vetita cenſetur Paul. de Caſtr. conſil. 135. in caſu præſenti, & Dec. conſil. 327. in princip. Angel. conſil. 310. in themate nu. 2. verſic. ſuper artic. ex diſpoſitione autem adductæ Conſtitutionis Pij II. perpetuo eſt ſuſpenſus, inflingit namque ſuſpenſionem ipſo iure incurrendam, quæ verba ipſo iure cum vim canonis latæ ſententiæ habeant, ſicuti res eſt euidẽtiſſima, & noſtrates expreſſim annotarunt quos congerit Tiraq. in l. ſi vnquam §. Reuertatur num. 144. C. de reuocand. donat. ideo operantur perpetuitatem, vt in propoſito facti themate firmat. Stephan. de Caeta in cap. ad limina §. 3. num. 111. 30. quæſt. 1. illa item Conſtitutio imponit hanc ſuſpenſionem abſque temporis præfinitione, ideoque perpetuo cenſetur illam inflingere, idque in ea expreſſam intelligitur l. ſeruus C. de pœn. ibique Cyn. verſ. ſed quæro, & gloſa ordinaria ad hoc in cap. cupientes §. cæterum verſ. perpetuo de elect. in 6. Bart. in l. ſi quis adulterium §. ſi quis ff. de adult. Abb. in cap. ex literis num. 10. ibique gloſ. verſic. in perpetuum de Conſtit. Felin. in c. tam literis nu. 1. in fine de teſtibus, & Rota Romana generice loquens firmauit contrauenientes decretis dictæ Cõſtitutionis perpetuò eſſe per eam ſuſpenſos in vna Melit. Abbatiæ die Mercurij 24. Ianuarij 1590. coram Reuerendo Patre Gipſio, & demum expreſſe declarauit Sixtus V. in allegata ſua Conſtitutione contra clericos malè promotos, in hæc verba eoſdem clericos malè promotos ab exequutione miniſterij, & exercitio ordinum ſuſceptorum, & ab omni ſpe, & facultate aſcendendi ad alios ſuperiores perpetuò ſuſpenſos declaramus, in §. & nihilominus. De cuius tamen validitate eloquo cap. ſeq. ſub num. 3.

11 Sed qui probabiliter crederet ſe habere legitimam ætatem, & ignoranter ante illam ordinaretur, in dictam non incideret ſuſpenſionem, etiam hodie poſt relatas Pij, & Sixti Conſtitutiones, ob illa verba quibus vtuntur, idest temerè præſumpſerit ex Nauarro in Summa cap. 27. num. 156. Ludouic. de Beia in reſponſionibus caſuum conſcientię, caſu incipiente Petronius Præsbyter in princip. cũ verſic. non quidem Graff. lib. 4. deciſ. aurear. c. 27. num. 22. Nauarr. in cap. accepta oppoſit. 8. num. 34. de reſtit. ſpoliat. & conſil. 9. num. 3. de temp. ordin. par. 1. & conſ. 3. num. 1. de ætat. & qualit. eadem par. 1. Salzed. ad Diaz. in praxi crim. cap. 26. verſ. 1. quod diſpoſitio. Toletus in ſumma impreſſa apud Iuntas de anno 1601. lib. 1. cap. 15. num. 4. Nec non Thom. Sanchez tract. de matrim. tomo 2. lib. 7. diſput. 30. propè finem. Nam verba illa temerè præſumpſerit, dolum ſignificant, iuxta gloſam penultimam in cap. ſolet de ſent. excommunic. in 6. & Card. Zabarell. in Clementina 1. quæſt. 38. de Priuileg. quin ſolum illud verbum (præſumere) denotat aliquid propria temeritate fieri Hoſtienſ. in cap. decernimus num. 1. de iudic. inde rectè cẽſuit Innocent. in capit. cum medicinalis in finalibus verbis de ſentent. excomm. in 6. quod textus in capit. ſi quis Epiſcopus damnatus, & alter in cap. ſi quis Epiſcopus in Concilio 11. quæſt. 3. præſupponunt contemptum, dum ille vtitur verbis illis (auſi fuerint) iſte autem verbo illo (præſumpſerint) ex quibus iuſta ratione dicendum videtur, vt

12 prædicto modo promotus miniſtrans in ordinibus ſic ſuſceptis non fiat irregularis, neque excommunicationem incurrat ſi ab Epiſcopo excommunicatio promulgata eſſet aduerſus ſuſcipientes ordines contra canonicas ſanctiones, vt Ludouic. de Beia, & Graff. citatis in locis, iuſtis ex rationibus concluſerunt. Vidi tamen complures diſpenſationes Apoſtolicas conceſſas ſupplicantibus, & aſſerentibus ſe ante ætatem ignoranter promotos, vel exiſtimantes ſe in legitima ætate conſtitutos nihilominus ante illam ordines aſſumpſerunt, itaque ſi præfatæ diſpenſationes fuerint conceſſæ ad tollenda ſcrupula, vel potius, quia Sanctiſſimus, aut ſacræ pœnitentiariæ Tribunal, ea indigere iudicauerint, ignoro.

13 Quin etiam ſi poſt ſuſceptum ordinem cognoſcat ordinatum fuiſſe ante ætatem, & propterea abſtinere debeat ab illorum exequutione, nihilominus ſi illos exerceat antequam legitima ſuperuenit ætas, non tamen fieret irregularis, ſed peccaret tantum, nam cum loquantur prædictæ Conſtitutiones contra Clericos doloſè promotos ante ætatem, vt proximo præcedenti verſiculo probaui, non vtique iſtum afficient pœnæ in eis conſtitutæ ſi tempore ſuſceptionis ordinum dolo carebat, vt tangit Graff. adducto capitulo 27. num. 23.

Huic igitur licebit cum iuſta ſuperuenit ætas licitè illos exequi ſine aliqua abſolutione, aut diſpenſatione, non obſtantibus dictis Conſtitutionibus, vt concludit, & acriter defendit Couarr. in Clementina ſi furioſus §. 1. num. 4. par. 1. idq; animo meo vehementer arridet, quia cum aliæ Conſtitutiones non amplectantur hunc ordinatum, eo quod

quod de illis verba faciunt, qui temere præsumpserunt ordinibus insigniri (quod sanè alienum est à prædicto probabiliter credēte se tunc constitutum in ætate legitima) ergo hic casus remanet sub dispositione iuris cōmunis; quo quidem iure, vt probaui supra vers. aduertendum, licebat promoto ante ætatem ordines exercere sine vlla absolutione, cúm legitima superuenit ætas.

14 Eadem responsione vti possumus pro contrario casu, cum dolosè ante ętatem promoueri passus est, & sit vigore dictarum Constitutionum suspensus ipso iure; Nihilominus si bona fide celebret, credens id sibi licere, irregularitatem nequaquam incurreret, vt firmarunt Nauarr. Ludouic. Salzed. & Graff. locis citatis in versic. qui autem, Couar. adducta Clement. si furiosus §. 1. nu. 4. par. 1. Sed Fuscus tract. de visitat. Episc. lib. 2. cap. 28. nu. 37. tuetur hunc esse irregularem, tanquā ipsum dedeceat ignorare, quæ cōmuniter omnes sui ordinis sciunt; propterea consulerem tutius esse dispensationem petere, quandoquidem nisi illa indigeat, Papa respondebit ipsum non indigere dispensatione, vt sæpè diuersis in casibus contractaui, tuncque tutus esset, & tutior si concederet, quia necessaria foret, & ipsum irregularem supremus Pontifex iudicaret, tum præsertim petendam absolutionem opinor quia ipse etiam propendo in sententiam Fusci, eo, quod in simili casu dependente ex eisdem Constitutionibus obtinui dispensationē pro clerico Amalfitano, sub die 18. Decembris 1596. qui subdiaconatum assumpserat ad titulum insufficientem, & bona fide postmodum in eo ministrauerat, ergo illi non est opitulata bona fides, pari ratione, neque huic suffragari valebit.

15 Sed contrahat ne irregularitatem, qui non expleto anno vigesimo quarto suscepit ordinē Præsbyterij, aut in tempore interdicto, vel sine titulo, siue ab alieno Episcopo, aut sine dimissorijs, vel extra tempus statutum? & quidem controuersa est quęstio, siquidem negatiuam tuetur Medina in summ. lib. 1. cap. 11. §. 8. quia Ecclesia non eū reputat primam Missam, quam tunc vna cum Episcopo ordinante celebrauit, icciroò fiat irregularis cum primam solus celebrat; quam eandem resolutionem confirmare videntur rationes multæ à Salzedo relatæ, in suis annotationibus ad Diazam in praxi crimin. cap. 26. vers. 5. nec non aliæ à Butrio in simili casu traditę in c. quod sicut post nu. 47. de elect. & hanc sententiam amplexatur additio ad Nauar. consilio mox citando, Henriq. in sum. Theol. moral. lib. 14. cap. 3. §. 6. in fine Sayr. in suo thesauro lib. 4. cap. 16. num. 23. & Suarez de censur. disput. 31. sect. 1. nu. 71. cui tamen alij multi, & grauissimi auctores contradicunt, defendentes affirmatiuā partem, præsertim Couar. in cap. Alma Mater par. 2. §. 3. nu. 5. vers. Nono, & Salz. adducto loco, qui præterea attestatur se alios, & prudentissimos viros maximè è societate Iesu alloquutum esse de hac re, & istam omninò firmasse resolutionem; quamq; tuetur Nauar. cons. 8. vtrū accipiens de cleric. excom. & Hier. à Sorbo in compendio mendicantiū verbo ordines sacri vers. Sed hic aduertendo, ipseq; libenter

16 ter suscribo, ex ea ratione, quam præfati deducunt, quod hic Sacerdos concelebrat hoc casu Episcopo ordinanti ex resol. D. Tho. in sum. 3. par. q. 82. art. 2. & in 4. sent. dist. 13. q. 1. art. 2. inibiq; ait Palud. q. 4. artic. similiter 2. atq; ideo simul cum ipso Antistite eandem hostiam verè consecrat. vt explicat Caiet. super dicto art. 2. q. 82. & concinunt verba Francisci Victoriæ in sua sum. Sacram. in rub. de sacram. Euchar. nu. 88. quæ subscribere censui, eaque sunt. Quando autem ordinandi cum Episcopo consecrant, si aliqui dicant formam consecrationis antequam Episcopus, vel postquam finiuit Episcopus, nihil faciunt, nam intentio eorum est consecrare cum Episcopo: hæc ille; ex quibus, & alijs á citatis auctoribus scriptis verbis, constat prędictum ordinatum consecrare, ideoq; fieri irregularem si in aliquo prædictorum casuum sacerdotium suscepit, quia simul ordinem illum recepit, & Episcopo ordinanti concelebrauit, probatq; optimus textus in cap. quod sicut §. super eo autē, de elect. vbi ex hac ratione deciditur, nē Episcopus, vel Archiepiscopus ordines conferre præsumat, dū celebratur Missa ordinationis suæ, & rationes subiungunt Doctores, maximè Butrius nu. 38. & 47. nisi enim prohiberetur, posset eò quod Episcopus consecratus cōcelebrat suo consecratori, ideoq; conferendo, grauem committere excessum inibi dicitur, actum verò nullitati subiacere non additur, quod Butrius eodem num. 38. notare videtur.

17 Dubium illud pro coronide subnectam, si consecratus Episcopus ante annum trigesimum expletum, fiat irregularis, incurratque alias pœnas inflictas aduersus promotos ante ætatem, & licet annuendum videatur ex aliquibus rationibus; á negatiua nihilominus non esse discedendum probat Suarez in tractat. de censur. disput. 31. sectione prima, num. 29. & veram credo sententiam.

SVMMARIA.

Suspensus vigore Constitut. cum ex sacrorum, non nisi à Papa absoluitur, num. 1.

Ita ab irregularitate postea contracta, quia ministrauit, num. 2.

Vt sit publice irregularis non satis est, quòd fuerit gestus actus, & commissum delictum, sed publicè habeatur pro male gesto, & delicto ad incurrendam irregularitatem, nu. 3.

Irregulares, qui antiquitus ob priuilegia absolui poterant, & dispensari à proprijs superioribus, hodie non possunt, num. 4.

Constit. Clement. 8. moderatoria alterius Sixti contra malè promotos, an faueat regularibus habentibus priuilegia, vt non obstante sanctione Sixti, vti illis valeant, num. 5.

Episcopi in his casibus, in quibus absoluunt subditos, secumque dispensant, possunt confessario concedere facultatem, vt se ipsos absoluant, aut secum dispensent, num. 6.

Casus aliqui, & singulares recensentur, in quibus Episcopi, ob textum in cap. liceat, Concilij Tridentini, absoluunt subditos, quos alioquin absoluere nequirent, num. 7.

Et

Et præſertim ſi fuerit deductum in iudicio delictum, & abſolutus reus, quamuis per media deprauata, num.8.

Epiſcopus concedat nè poteſtatem ſuo confeſſario ſe ipſum abſoluendi, & ſecum diſpenſandi remiſſiuè tangitur? num. 9.

Capitulum Quintum.

1 EOS, quos Pij II. conſtitutio, exordiens, cum ex ſacrorum, cenſura ſuſpenſionis ligat, citra Papam nemo abſoluit per Rebuff. in praxi Rub. de cleric. malè promot. gloſ. 4. nu. 3. Guttierez canon. qq. cap. 26. ſub num. 21. de cuius veritate dubitaui, quia Pius II. ſibi non retinuit abſolutionem in ea conſtit. iuxta doctrinam Armill. verbo ſuſpenſio num. 22. Syluest. eodem verbo nu. 8. verſ. tertium, gloſ. in clem. 1. §. penult. verſ. excommunicationis de hæret. Abb. in cap. quam ſit nu. 3. de exceſſ. Prælat. illaque gloſa communiter approbatur teſte Abb. in cap. tam literis num. 3. de teſtibus (tametſi illic ipſe propendat in contrariam ſententiam) ſicuti in excommunicatione expreſſum reperitur, quoties conditor canonis ſibi specialiter non reſeruauit, quia eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem alijs abſoluendi cap. nuper de ſent. excom. nam conceſſum dicitur quicquid expreſsè prohibitum non reperitur per l. nec non §. quod eius ff. ex quibus cauſis maior. nihilominus re maturius perpenſa admitto ob rationem depromptam ex cathechesi neap. cap. 12. & refero inferius ſub num. 2.

2 Ab irregularitate verò contracta à miniſtrante in ordinibus malè ſuſceptis, ac propterea ſuſpenſo per iam dictam conſtitutionem, non niſi ſummus Pontifex diſpenſare valet vigore eiuſdem bullæ, vt dixerunt Syluest. verbo irregularitas num. 12. verſ. hodie autem, & Maiol. tract. de irregul. lib. 1. cap. 30. num. 9. in finalibus verbis Nauarr. in Manuali cap. 25. num. 70. Iacob. Graff. lib. 1. deciſ. aurear. cap. 8. num. 15. qui non addunt rationem qua ipſorum comprobent opinionem, veramque demonſtrent, cum Papa inibi ſibi neque reſeruauerit; ideò meam ſubiungam, & valdè vtilem rationem illius dicti, & ſit quod ab irregularitate non niſi Papa diſpenſat, prout notaui aſtatim in rubr. de tempor. ordin. cap. 3. nu. 23. præterquam vigore Concilij Tridentini in capite 6. ſeſſ. 24. de reform. concedentis facultatē Epiſcopis abſoluendi ab irregularitate occulta, excepta illa proueniente ex homicidio voluntario, & propterea poſſit ab Epiſcopo diſpenſari, qui ob contrauentionem præfatæ bullæ incidit in irregularitatem, ſcripſit auctor cathecheſis Neapol. lib. 4. cap. 12. verſ. tertio; Ludouic. de Beia in expoſit. caſuum conſcient. caſu incip. Patronus Presbyter, verſic. vtrum, & Maiol. tract. de irregul. lib. 1. cap. 30. nu. 9. in fine, ſubdens veritate fulciri, ſi non fuerit, & ſcienter particeps eiuſdem culpæ; cuius reſtrictionis, nedum vllum verbum ponitur in cathecheſi nuperrime à me citata, & ab ipſo adducta ad conualidandum ſuum dictum, at neque rationabilis ipſa videtur. tum quia ſi non malitioſè aliquo caſu aduerſus illam bullam fecit, nec ſcienter ordines ſuſcepit, non incurrit ſuſpenſionem, ex his quæ congero inſ rius cum requiratur, vt ſcienter fuerit particeps culpæ, tum etiam ob facultatem Concilij concedentis Epiſcoſcopis poteſtatem diſpenſandi in irregularitate occulta non ſolum ignoranter, ſed ſcienter cōtracta, modo non ex cauſa homicidij voluntarij; opinor tamen veriſſimam eſſe limitationem, quam illic Cathecheſ. adiunxit, vt diſpoſitio præcitati cap. 6. Concilij Tridentini, tunc tantum prædictis ſuffragetur cum peruenerunt ad ætatem legitimam, neque aduerſatur ſecretum murmur, quod vndique ſentire videor circa irregularitatem iſtam, quę ab aliquibus publica reputatur, eo quod mala promotio fuit publica, nec non illorum executio, & propterea ceſſet fauor dicti Concilij, ac facultas ab eodem tributa; etenim, vt delictum ſit publicum,

3 non ſatis eſt actum eſſe publicum, ſed publicè delictum eſſe non ignoretur, vt idem Ludouic. aſſerit, verſ. tum, quia Nauar. in ſum. cap. 27. num. 255. verſ. finali, & Vgolin. de cenſur. tab. 1. cap. 13. §. 7. ſub num. 4. aliam rationem, cur abſolui nequeat ſuſpenſus, & diſpenſari irregularis ob promotionem ante ætatem, aut miniſterium in illis, dum Conſtitutio Pij II. neminem illarum Papæ reſeruauit, tangit Cathecheſ. in cap. 12. cuius paulò ante memini, quod in illa Conſtitut. abſolutè, & non ad aliquod tempus ſuſpenſionis cenſuram Papa infligit, irregularitatemq; incurri decernit; quaſi voluerit inferre quod perpetuo ob id cenſeatur irregularis, prout demonſtraui in proximo præcedenti capite ſub num. 10. ſi itaque perpetuò, quis tantam habebit auctoritatem, qui Pontificis ſupremi factum reuocare, & retractare poſſit? aut tàm peruicaci animo erit, vt illius diſpoſitionem infringere audeat? nemo quidem, ac propterea nec ſuſpenſos auctoritate illius bullæ quibit abſoluere, neque irregulares diſpenſare, & nouiſſimo iure Conſtitutionis Sixti Quinti exordientis. Ad perpetuam rei memoriam, tùm abſolutio ab huiuſmodi ſuſpenſione, tùm diſpenſatio ab irregularitate ab iſto ſuſpenſo contracta ob exequutionem ordinum reperitur expreſsè reſeruata in dicta Conſtitut. Sixti, vt ex ea ſatis apertè conſtat in §. vt autem in fine, & notat Viuald. in expoſitione illius Conſtit. num. 18. quam in ſui candelabri calce ſcripſit: & certè ad hęc vſque tempora vigerent relata hactenus, niſi Clement. VIII. ſuperueniſſet Conſtitutio moderatoria eius, quæ à Sixto emanauit. Itaque videnda ſunt verba Conſtitut. Clement. exordientis ad Romanum Pontificem decet: illaque obſeruantiæ tradenda, atque ideò ab altera Sixti recedendum eſt, in his, quæ Clemens immutauit; ac præſertim in hoc capite, dum illius tenorem ad diſpoſitionem Sacri Concilij reſtrinxit, & reduxit.

4 Regulares etiam, qui à proprijs ſuperioribus conſequebantur antiquitus diſpenſationem ab irregula-

L

regularitate prædicta, idque vigore suorum priuilegiorum in mari magno, & alibi, vt inquit eadem cathechesis Neapolitana in versic. quarto, dicti capitis 12. per eiusdem Sixti Constitut. non amplius impetrare queunt; illa siquidem apparet expresè sublata potestas dictis superioribus in eodem §. vt autem, Per illa verba, nè à quoquam sæculari, vel regulari, Præsbytero, & alia. Nec vigore, aut prætextu facultatum, aut priuilegiorum mare magnum, aut aliis quomodolibet nuncupatorum, quibusuis ordinibus, & cet. quibus conueniunt, quæ ipsemet Viuald. adiungit in eo
5 loco num. 9. dum ex eadem Constitutione carpit intentionem illius Pontificis fuisse in ea complecti omnes, & quoscumque Religiosos; quibus posterior Clementis moderatoria Constitutio superius relata, nec nè suffragetur, vehementer dubito, propterea quod in secunda parte moderatur, & abolet omnes pœnas, & censuras in eisdem Sixti literis, contra quoscumque, præter eas, quæ per Canones, Constitutionem Pij II. Conciliumque antea fuerant comminatæ; in reliquis firma remanente Constitutione prædicta; sed auferre potestatem absoluendi, & dispensandi, non est pœna, aût censura, ideo sublatum id minimè censetur per ipsius moderationem: cui supposito non obstat replicatio illa, quòd si in moderatoria ista minimè comprehenditur qualitas illa, de reseruatione potestatis dispensandi, quæ non videatur per Clem. relaxata, non tantum ipsi Regulares amplius illam dare in his casibus nequibunt, at neque Episcopi, quia in hac parte persistit Sixti Sanctio, retinens Papæ dictam auctoritatem, etenim huic illationi, & oppositioni respondeo, quod Regulares circa potestatem dispensandi in his irregularitatibus, fulciuntur priuilegijs, & mari magno; Episcopi verò, sacro Concilio Tridentino, sed Constitutio Clementis licet, quo ad pœnas eas moderatus sit in secunda parte, iuxta modum relatum in prima, tamen reduxit ad terminos præfati Concilii omnia per Sixtum inibi statuta, in quibus antea sanxerat Concilium, quod cum in dicto cap. 6. facultatem elargiatur Episcopis dispensandi in omnibus irregularitatibus occultis præter homicidij voluntarij, eamquè non competere Abbatibus alijsque superioribus Regularibus censuit sacra Congregatio Concilij, ex relatione Toleti lib. 1. cap. 89. vers. penult. propè finem; ideò, moderatio Clementis fauet Episcopis Concilio innixis, non autem ipsis regularibus eorum deducentibus auctoritatē ex priuilegijs, quorum non meminit Clemens ipse VIII.

6 Demum pro securitate conscientiæ Reuerendissimorum meorum Coepiscoporum præterire nolo, quod in his, & alijs casibus in quibus ipsi ex auctoritate dicti capitis, & aliorum Canonum absoluunt subditos, secumque dispensant, possunt Confessorem sibi eligere, eique facultatem impertiri ipsosmet absoluendi, ac secum dispensandi si forte incurrerunt, ex sententia Diui Anton. 3. par. versic. 15. §. 2. generatim loquentis, & Henrici in summ. Theol. moral. in hac specie verba facientis in lib. 14. cap. 13. §. 3. Maiol. in tract. de irregul. lib. 2. cap. 2. vers. est autem sub num. 12. & lib. 5. cap. 51. vers. propterea post nu. 7. ac Tol. t. in loco mox citato, attestantis etiam, ita declaratum per Congregationem Concilij, & Suar. to. 5. disp. 41. sect. 2. nu. 9.

7 Itaque sicuti potest Antistes in eo crimine apponere manus, quod non tantum per se est occultum, sed quod ex se ipso probabile est per testes, non tamen est publicum notorium, vel famosum; vel licet ab aliquibus notitia habeatur, toleratur tamen citra infamiam, & murmurationem; neque saltem in vicinia, aut collegio notorium est, & consequenter in omnibus, quæ nondum sunt deducta, quamuis deducibilia in iudicio, quia potest dispensare Præsul ex resolutione Toleti indicato lib. 1. cap. 89. versic. penult. & Henriq. in eod. lib. 14. cap. 20. §. 4. ita, & ipse à proprio confessore si illi concesserit facultatem.

8 Quin & si fuerit deductum in Iudicio, & reus fuerit absolutus etiam per probationes, & alia media deprauata, & iniqua, cum subsistat eiusdem Concilij Canon. & dicatur occultum, ad finem, vt Antistes possit postea dispensare, ex resolutione eiusdem Henrici in eodem cap. 4. itidem, & pro ipsomet Episcopo respondendum propterea est.

Tandemque dispensatio non secus ac concessa ab Episcopo, valet in foro interiori etiamsi postmodum crimen illud manifestatum appareat, quia deductum, & probatum in iudicio, ex Toleto in eodem adducto loco, ita & si à Confessore fuerit data Episcopo propter regulam iam constitutam. Quod tamen post num. 6. de potestate per Episcopum concedenda suo Confessori se ipsum absoluendi, perpende si contradicat sententiæ Nauarr. in cap. placuit de pœnitent. distinct. 7. à num. 15. & in tractat. de Iubilæo, notab. 20. sub nu. 9. nec non in Manual. cap. 27. vers. quarto dico, iuncto vers. quinto dico, sub num. 260. cautius igitur ageret si deputaret confessarium cum potestate sibi à Concilio concessa dispensandi secum, innixus verbis Alterij disput. 1. lib. 2. cap. 5. in fine tom. 1.

SVMMARIA.

AETAS, quæ ad beneficia requiratur, tàm de iure communi, quàm Concilij? num. 1.

Adolescentia quando incipit, num. 2.

Præsentatio de persona non attingente 14. annum non iudicatur inualida, num. 3.

Laici præsentatio ad beneficium, neque est penitus de indigno censenda, si erat proximè clericandus, num. 4.

Aetas pro obtinenda pensione Ecclesiastica, quæ sit necessaria, num. 5.

Verbum obtinere quid importet, num. 6.

Aetas necessaria ad beneficium habens annexum ordinem sacrum, quæ sit, num. 7.

Quæ verò ad beneficium habens aliquod onus adiunctum, num. 8.

Cappellania, vt dicatur sacerdotalis, ex quibus verbis desumatur? num. 9.

Ordine sacro insignitum oporteat ne eum tunc esse, qui cappellaniam adipisci intendit, vel satis sit postmodum ad illum assumi num. 10.

Obseruantia

Benefi-

L 3 Capitulum

Capitulum Sextum.

1 ETAS ad beneficia,quæ sit de
iure congruens, opere præ-
tium duxi hoc in capite, &
huius Rubricæ finali explica-
re, & à simplicibus beneficijs
exordiendo, affirmo iustam
ætatem de iure communi, ad
illa censeri, quæ septennium
excessit,iuxta glos. penult. in cap. si eo tempore de
rescript. in 6. ibique Archid. num. 3. vers. nam li-
cet, & Rebuff. tract.de pacis.poss. num. mihi 125.
& expressius glos. in cap. de ijs vers. infantia dist.
28.Mandos.tract.de minori ætate cap.4.nu.13.Za-
barell.clem.generalem,versic. aut sunt alia simpli-
cia,post num.7. de ætat. & qualitat.
2 Attenta verò dispositione Concilij Tridentini,
omnis ætas erit illegitima ante decimum quartum
annum in cap. 6, sess.23. de reformat.; & ratio vi-
detur illa idonea,quia tunc desinit esse puer, inci-
pitq; in eo adolescentia, ex glosa in prohemio sex-
ti, versic. Præfectus; tuncque proximus est puber-
tati, nam anno peracto bis septimo in masculis,iu-
ra publica definierunt pubertatis ætatem, vt Ma-
crob. inquit in lib.7. Saturn. cap.7.& vera scripsit,
ob textum in l. fin. C.quand.tutor.vel curat. esse
desin. & §. primum instit.quib. mod. tutel. finitur,
quod longioribus verbis extendo inferius rubr. de
person.prohib.promou.cap.de periurio,sub nu.34.
dicitq; præterea Aristot. lib.5.de histor. Animal.
cap.1.subnectens, quod vox item per id tempus
mutari incipit in sonum asperiorem,inæquabilem-
que,quamuis nondum grauem, neque enim acuta
præterea est, neque tota æquabilis, sed similis fidi-
bus incontentis,& asperis, quod caprire denomi-
nant, aitq; præcitatus Aristoteles in eomet loco.
Aduertendum tamen est,non oportere esse exple-
tum quartumdecimum annum ad obtinendum
simplex beneficium post Concilium,sed cœptum;
prout non semel respondi innixus verbis præfati
Concilij, ibi ante 14. annum,ergo prohibet si ætas
sit nondum attingens 14.annum; non autem si in
ea sit ætate 14. annorum; quamuis non excesserit,
ex quibus, & alijs ita concludit Guttieres canon.
quæst. cap.26. num. 33. & Hieronym. de Cauagl.
inter quæst.comm.contra comm. q.523. Beneficia
Ecclesiastica nu.4.& quæst.693. Patronum laicum
nu. 18. asserit etiam Tuschus conclus. 338. lit. E.
nu.12.tomo 3. & summa affectus sum lætitia cum
31. Februarij 1605. inter legendo commentarios
modernissimi quidem,sed eruditissimi viri Hiero-
nymi Gonzales ad 8.Regulam Cancell.glos.5.in
princ. qui sub num. 90. & clarius sub nu.95. refert
ita declaratum;quinimmo num.91. testatur, quod
si in fundatione sit statutum, vt illud, etiam minor
quatuordecim annorum adipisci valeat, standum
sit fundationi, cui non fuit derogatum per iam di-
ctum Concilij decretum,& ipse scio declaratum
esse,non censeri inualidam præsentationem factam
3 de persona nondum attingente quartumdecimum
annum (licet in eo beneficio minor ætas non con-
cedatur, ex fundatione) sufficit enim quod ante
institutionem pertingat eam ætatem; non secus,ac
Laicus, si præsentetur; nam hanc præsentationem
factam de indigno, licet credat communis Docto-
rum sententia,probatque Lambert.de iurepatron.
part.vlt. lib.2. quæst.2. artic.3. eam tamen restrin-
4 xit Rota coram Orano 19. Nouembris 1584. non
subsistere.si fuit præsentatus proximè clericandus;
nam penitus indignus tunc non erit, & sufficiat si
ante institutionem fuerit tonsuratus.
5 Quod autem præfati Concilij sanctione in eo-
dem capite dispositum est, ne quis ante 14. annum
valeat obtinere beneficium Ecclesiasticum, ad
pensionem extendi placuit Congregationi, quæ id
ipsum tempus in pensione censuit necessarium es-
se, & opitulantur, quæ de Clerico habente tantum
pensionem loquentes tradunt Diaz. in praxi c.62.
num,10.Marchis.in commiss.admiss.ad bonorum
cession. par.3.§.1.num.100.tom.1.Marius Alterius
de censur.lib.5. disput.16. cap.1.vers. postulabis, &
disput.20.cap.1. vers. Secundo dubitari potest,to-
mo 1. ipseque abundantius decis. mea 83.
Ex quibus satis copiosè apparet confirmatum,
quod Mandos. in tract. de minori ætate c.4. nu.17.
annotauit pro intelligentia dicti capitis conciliaris,
vt prohibitio de obtinendo beneficio ante illam
ætatem, subsistat, nedum si per viam collationis
daretur, verum etiam præsentationis,electionis,aut
alterius cuiuscumque prouisionis, stante generica
6 concilij prohibitione, & ob verbum in eo positum
(obtinere) quod generale esse, probat idem Man-
dos. super Reg. Cancell. 13. quæst. 13. & Reg. 5.
quæst.4. nec non in glosa facultatum §. sanè versic.
obtinebat.
7 Illud verò, quod sacrum ordinem haberet an-
nexum,requirit eandem ætatem, quàm adiunctus
ordo exigeret, Gemin. in cap. si eo tempore nu.7.
de rescript. in 6.Rebuff. supracitato num. 175. &
Barbat.cons.33. scripsit Psalmista in fine 2.vol. per
glos. in citato cap.vers.non esses idoneus; quod ta-
men nonnulli verum esse fatentur, cum benefi-
cium dumtaxat ordinem sacerdotalem annexum,
secus verò si diaconalem,aut subdiaconalem habe-
ret,vt Io.Andr. in cap. ei cui,vers. Sacerdotalis,sub
num. 1. de præb. ibique Anchar. vers. tertio nota
Dec. in cap. cum in cunctis §. inferiora num.21. de
elect. Roman. consil.325. quo ad primum. num.1.
Lambert. tract. de iure patron. lib.2.par.1.quæst.7.
artic.29. num.2. quare adiungunt Dec.& Roman.
memoratis in locis, beneficium habens ordinem
diaconalem, vel subdiaconalem annexum,confer-
ri posse non existenti in ætate ad illos ordines legi-
tima, & prouisus valeat illud retinere, suscepturus
tamen ordines requisitos, cum idonea superueniet
ætas, suffulti præsertim dispositione adducti cap.
ei cui, statuentis, vt adipiscens præbendam sacer-
dotalem in ea sit ætate, quam canones deposcunt
ad suscipiendum sacerdotium, ex quo iustè cre-
dunt negare posse,idipsum esse respectu beneficij,
cui annectitur ordo diaconalis, vel subdiaconalis,
in quo si Papa illud idem sensisset (ex eorum sen-
tentia) inibi expressisset; contrariam verò fir-
mauit resolutionem Archidiacon. illo eodem
cap. ei cui, num 1. in fin. ibidemque sequuntur
Philipp.

Philipp. Franch. nu. 14. Gemin. nu. 7. verſ. & iſtam partem, & rurſus indicato c. ſi eo tempore, nu. 7. collaudantq; Ioan. de Lignan. Ioan. Calder. & Io. de Fano, quos referunt ijdem Franch. & Gemin. nuper citato, cap. ei, cui; illorumq; placet ſententia cum nulla diuerſitatis ratio adduci poſſit, quæ ſubſiſtat, ſed eadem in vtroque rectè aſſignetur, ſcilicet ætatis defectus, tùm maximè, cum idem Ioannes Andr. gloſauerit pro hac parte in gloſa penult. (ibi niſi eſſent talia beneficia, quæ facrum ordinem haberent annexum) in dicto cap. ſi eo tempore, & cap. cum in illis verſ. prouidert in fine de præb. in 6. & in cap. 1. verſ. tale, de filijs presbyt. in 6, neque vrget pro contraria opinione, text. ab illis citatus, in c. ei cui, namque reſpondet illic Papa ſucceſſo, & propoſito caſui, itaque non excludit ſimilem, quod latè probo, deciſ. mea 90.

9 Pro beneficio verò, cui non ordo, ſed aliquod onus apparet per expreſſa verba adiunctum, nempè celebrationis miſſarum, neque ætas ad Sacerdotium conſtituta, neque ſacerdotium ipſum requiritur, in eo, qui illud adipiſci peroptat; quandoquidem miſſæ onus poterit explere per Vicarium, annexoquè muneri deſeruire, vt lapus perſæpè tenuit alleg. 35. Vtrum abſque diſpenſatione, ſub nu. 2. alleg. 116. Philipp. verſ. ſtabitur igitur ſub nu. 3. alleg. 117. pactum poſt nu. 2. adducitque Calder. in cap. ſuper inordinata de præb. & inferius ipſe copioſius declaro, ver. quartam nunc mihi aſſumo.

Verum ipſe opinor prædicta ſubſiſtere, quoties tenor fundationis abeſt, & origo inſtitutionis, ſiuè erectionis Iuris patronatus non producitur; quia ſi illa adeſſet, cuius tenore expreſſè diſponeretur, vt eſſet Sacerdos, tunc ſeruanda omnino eſſet inſtituentis voluntas.

Sed quia plura occurrunt dubia, eaque omnia ſanè notatu digna, & in praxi admodum neceſſaria, ideo verauı illorum reſolutionem inueſtigari

9 decet: dubitatur enim, quæ ſint verba, ex quibus mens fundatoris colligatur, vt ſit ſacerdotalis cappellania, cum adeo nō adſunt expreſſa verba, quibus citra omnem difficultatem illius intentio, pateat. Alterum ſit nè Sacer ordo neceſſarius tempore aſſecutionis? tertium quæ ætas requiratur in illius aſſecutione. Ac quartum ſi poſſit per alium deſeruire, qui obtinuit dictam Cappellaniam requirentem Sacerdotium.

Ad primùm reſpondeo, quod ſi illius verba eſſent, vt in ea præſentaretur, aut nominaretur Præsbyter, ſiue ſacerdos, quamuis alia abeſſent, quæ apponi plerumq; ſolent, nempe, qui celebret miſſas aut his ſimilia, certe ſacerdotalis iudicanda eſt, iuxta reſolutionem Caſtrenſ. & Philippi probi in locis mox citandis, & conuenit deciſ. Rotalis coram Ampliſsimo Mantica in vno Pampilon. ſacrificij 11. Februarij 1591. quam etiam inferius memorabo. Quod ſi diceretur in ea, vt Cappellanus nominaretur, adhuc eſſet Sacerdotalis, vt inquit Paul. de Caſtro conſ. 358. primo eſt ſciendum vol. 1. & Philipp. prob. ad Ioann. Monachum in c. ei cui, de præb. in 6. opitulaturq; Nauar. conſ. 6. reliquit teſtator, de præb. dum præſupponit eum teneri ad celebrandum miſſas, quamuis non omni die; ergo eſt Sacerdotalis cappellania, ſed prædictis, ſi alia adiungerentur verba, inſtituentis voluntatem clarius præportantia; eo caſu, certior apparet reſolutio, nempè, vt eligeretur, aut præſentaretur præsbyter, vel ſacerdos, qui celebret tot miſſas, Rocchus de Curte in tract. de Iure patron, verbo honorificum, nu. 21. Lambert. eodem tract. lib. 2. par. 1. q. 7. artic. 27. nu. 3. & artic. 29. atque Borgnin. Caualc. deciſ. Fiuizan. 63. Reuerendus Præsbyter, ſiue 17. nu. 21. de contract. part. 2.

10 Ad ſecundi quæſiti reſponſionem, nunc deflectens, recordor omnes præcitatos Doctores acriter defendere ſacerdotalem ordinem requiri tempore prouiſionis, & impetrationis, & hanc tuetur Præterea Mandos. in tract. annalium caſuum, nu. 8. Dec. conſ. 129. pro tenui, nu. 5. Ioan. Guttier. conſ. 1. num. 11. ac conſ. 2. per totum, nec non Didacus Perez in l. 1. tit. 6. lib. 1. ordinamenti col. 246. verſ. notabile eſt etiam dubium.

Secunda verò aliorum eſt ſententia, nè debeat eſſe actu Sacerdos, cum illam conſequitur, & ſufficiat ſi infra annuum tempus aſſumatur ad ſacerdotium, quam omni conatu nititur tueri Hiëron. de Cauaglios inter communes opiniones contra communes, quæſt. 693. Patronum laicum à nu. 7. Alterque Hieronymus ſimiliter Hiſpanus, cognomento tamen Gonzalez in ſuis commentarijs ad Reg. Cancell. 8. gloſ. 5. in princ. num. 74. & Spino in ſuo Specul. teſtam. q. 4. princip. nu. 68. multis ad id impulſi rationibus, ea præſertim, quod vna quælibet perſona in ſua diſpoſitione videtur velle adherere diſpoſitioni iuris communis, ex Bar. in l. hæredes mei §. eum ita nu. 4. ff. ad Trebell. Afflict. deciſ. 44. de tribus nu. 20. & communi relata per Iaſon. & alios ab eodem Cauagl. memoratos; atq; Decian. conſ. 18. nu. 20. lib. 1. ſed beneficium habens annexum ſacerdotale miniſterium, impetrare de iure non vetatur, qui eo caret, licet teneatur infra annum á die poſſeſsionis requiſito ordine inſigniri, per cap. cum in cunctis de elect. & cap. 15. cui de præb. in 6. clem. generalem de ætate, & qualit. & Concil. Trid. cap. 4. ſeſſ. 22. de reform. ibi, vt alij miſſas, & cap. 12. ſeſſ. 24. ſimiliter de reform. ergo ſequitur neceſſaria illatio, quod iſte huius patronatus inſtitutor, voluerit, vt eiuſmodi Cappellanus eueheretur ad Præsbyterium infra annum.

Tertia fuit opinio eiuſdem Borgnini Caualc. qui præfatæ quæſtionis dum voluit rurſus inquirere veritatem in deciſ. 10. ſequendo, nu. 7. & deciſ. 11. poſt nu. 18. par. 3. credidit rectius loqui, ſi præhabita diſtinctione reſponderet, itaque arbitratus eſt, illum oportere eſſe Sacerdotem, ſi eſſet nominandus Sacerdos, vel præsbyter, qui celebret, vel alijs verbis in eandem tamen ſententiam propendentibus, conciperetur ſermo erectionis, puta cum onere celebrandi tot miſſas per Præsbyterum, ſiue Sacerdotem nominandum, ſeu præſentandum à patronis; quod ſi Sacerdotis, vel Præsbyteri mentio nulla fieret in ipſa fundationis ſcriptura, ſed Cappellani, etiam quod addita fuerint illa verba, qui celebret, vel reliqua ſimilia, mox recenſita, non oportere, tunc eſſe actu Sacerdotem exiſtimauit, quamuis ætatem vigintiquinque annorum attigiſſe crediderit neceſſarium, pariterque Sacerdotio ante lapſum anni inſigniri oportere; cuius quidem opinio nimis æqua, & à veritate aliena

aliena fortasse videtur, tum ex dictis antea cum probaui sacerdotium in eo requiri, dato quod diceretur tantum in erectione, vt eligeretur Capellanus ob significationem illius nominis Cappellani, cuius appellatione venit, qui actu Sacerdos est, per Barb. loco citando, tum quia, & multo magis, si alia prædicta verba sequantur, vel etiam antecedant, quæ apertam indicant instituentis intentionem. Quin etiam si præfatus erector mandasset præsentari Cappellanum, qui per se, vel alium diceret tot missas, vtique Sacerdotali ordine initiatus esse deberet, eo tempore, quo prouidetur de illa iuxta resolutionem, quam multis ornat rationibus Barbat. conf. 33. quo ad primum articulum à nu. 8. vol. 2. Lambert. indicato tract. par. 1. lib. 2. quæst. 7. princip. artic. 28. per totum maximè nu. 3. Nauar. autem, quartam videtur tradere, vt possit non Sacerdos, dumtamen in proximis sequentibus temporibus ordinetur, eo ordine, & sic non indulget integrum annum, in conf. 7. de Capellania, num. 2. de præbend.

Verumtamen ipse priori nullatenus aberrare sententia audeo, insecutus illius defensores, & rationes per ipsos recitatas, neque aduersatur ratio à contrarijs adducta, quod præsumatur homo voluisse inhærere dispositioni Iuris, quæ se habet, vt assequi valeat beneficium, qui ordine caret requisito, ad illud, dumtamem antequam prætereat annale tempus promoueatur ad requisitum ordinem namque isthæc ratio non subsistit, hoc casu, vbi expressa requiritur conclusio, vt in dispositione hominis, vel consuetudinis adhibentis sacerdotium, tunc actu debeat esse Sacerdos, aut in alio ordine requisito, & annus dicatur, solummodo concessus ad assumendum ordinem necessarium, quando iuris, vel statuti sanctione exigeretur talis ordo iuxta Lambert. repsonsum, par. 1. lib. 2. quæst. 7. princip. artic. 29. post num. 4. Caualcan. in eadem decis. 17. post nu. 21. & conuenit decis. Rotæ 3. si statutum, vel 1. de præb. in nouis, vbi determinauerat Rota, vt non Sacerdos impetrans beneficium requirens ex statuti forma Sacerdotium tempore impetrationis validè dicatur prouisus ob clausulas non obstantiarum in literis Apostolicis apponi solitas, modo infra annum fiat Sacerdos præterquam si super illo particulari beneficio reperiatur requisitum Sacerdotium à fundatore, eoque laico tantum.

Item aduersus hanc sententiam non vrget illatio adducta per Gonzal. eadem glosa 5. à nu. 74. qua pro ratione vtitur ad confirmandam suam sententiam, quam secundo loco retuli, probat etenim in his casibus, vtcumq; amplissima continentibus verbis, nō teneri per seipsum deseruire, & celebrare, sed intercedente persona Vicarij, (cuius quæstionis veritatem inferius inquiram) ideo compelli, vt Sacerdos sit, cum similem obtinet cappellaniā, non potest. Ista siquidem consequentia, nullatenus militat, scilicet, valebit missas per alium celebrare, ideo nō oporteat, vt sacerdotio honoretur, namque prædicta potius inter se distant, idque patet ad sensum ex decreto Concilij, quod num. 88. ad verbum referibam.

Tertio non ipsa impugnatur ex decis. Rotæ ab eodem Gonzales relata, nu. 85. qua in vna Pampilonen. sacrificij 11. Februarij coram Mantica doctissimo viro, & Cardinali meritissimo tentum est, vt non obstante fundatione, qua ad Cappellaniam præsentarentur, & instituerentur Præsbyteri, illa nihilominus Cappellania non sit sacerdotalis; non solum ea ratione freti, idem Mantica, & reliqui DD. Auditores in eam deflexerunt sententiam, quod per illa verba non dicatur necessarius ordo

11 Sacerdotalis, sed insuper, quia obseruantia subsequens opitulata est; quandoquidem licet sæpè fuissent in ea præsentati Præsbyteri, aliquando tamen Clerici inferiores, ob quam subsequentem obseruantiam admittendi, quandoque non Præsbyteros, rectè ita interpretata fuit iam dicta erectio; tùm quia obseruantia est optima, cuiuslibet dispositionis interpres iux. l. si de interpretatione, & l. minimè ff. de legib. Roman. conf. 271. vis tota præsentis, nu. 4. & Crauett. conf. 201. præsupponitur, nu. 11. & conf. 766. Illustris sub nu. 7. tùm quia passim doctores aiunt, standum esse subsequenti vsui, cum dispositio est dubia; quorum auctoritate impulsus Gabriel in hac peculiari materia Iurispatronatus, subsequentem vsum attendendum dixit conf. 196. Iuspatronatus. n. 6. vol. 2. & Borgn. adducta, decis. 11. num. 2. nam licet ex proprietate vocubuli, præsbyter intelligatur, qui habet ordinem Sacerdotalem, & ita regulariter sumatur; nihilominus, quia largè conuenire potest etiam Clericis inferioribus, per cap. vestra, iuncto principio, cum fine de cohabitat. cleric. & mulier, ideo vsus potuit extendere nomen istud ad latam eius significationem.

Tandem declaratio Congregationis Cardinalium Concilij interpretum rescripta nu. 88. neque refragatur, cuius verba insinuant, ex fundatione teneri Cappellanum celebrare diuina officia, quæ cum ampliorem præseferant intelligentiam, non videantur restringenda ad celebrationem missarum; qui quidem intellectus, clarior sit ex alijs verbis, annexis, diuina officia, diè, noctuque, & longè clarior redditur, ex alijs, sicut cœteri Cappellani faciunt, ergo plures erant Cappellani in illa Cappella conuenientes, & recitantes diuina officia, hoc est matutinum, reliquasque canonicas horas.

Vtrùm verò resistat altera eiusdem Congregationis declaratio, inferius à me rescribenda, subsisto cum in præsentia diffinire non audeam.

12 Tertio nunc principali quæsito, vt satisfaciam, scilicet, quæ ætas requiratur in illius assecutione, respondeo, quod si mea, veritate nititur opinio, oportet vigesimumquintum illum attigisse annum, & si hispanorū verior erit, satis vtiq; erit, vigesimumquartum ingressum esse, vt ijdem addunt, maximè Cauaglios, nu. 8. sed Nauarr. tertiam proposuit opinionem, debere tunc esse in anno vigesimoquinto, licet non opus sit, vt eomet tempore sit sacerdotio insignitus, possitque postmodum in primis temporibus insigniri; eaque souetur, ea potissimum ratione, quod Ecclesiæ Curatæ, quoties datur Vicarius perpetuus, si beneficiatum mori contingat, ei substituendus esset alter, qui vigesimumquintum attigisset annum, quique intra annum assumatur ad sacerdotium, sicuti alius quiuis curatus non habens Vicarium.

13 Quartam nunc mihi assumo resoluendam quæ-

quæstionem, nec nè possit per alium inseruire, qui sacerdotalem possidet Cappellaniam, & posse respondit Lapus in allegationibus á me citatis, nu. 8. Felin. in cap. cum omnes vers. & hoc procedit etiam si ex ordinatione testatoris, sub num. 32. & inibi Decius propè finem de constit. Ioan. Bapt. Ferret. cons. 112. D. caro in princ. lib. 1. & Cardin. in cap. de multa, ante finem, de præb. Berous cons. 5. nu. 28. vol. 1. Francis. Marcus decis. 799. part. 2. Grat. decis. Marchiæ 153. sub nu. 3. cum seq. Ann. cons. 22. nu. 10. Monald. cons. 129. vol. 2. definuitq; Rota, in vna Romana Capellaniæ 23. Ian. 1589. coram Pamphilio, & in altera Lucana Capellaniæ 12. Decembris 1593. coram Giptio; atque in vna Tirasonen. Cappellæ 9. Iunij 1603. coram Sacrato, demumque declarauit Sacra Congregatio Concilij, quam Rota memorat in adducta decis. Lucana, & Gonzales in glos. 5. supra citata, nu. 84. & hanc quidem veram doctrinam, non sola dispositione legum publicarum fulciri autumo, at consuetudine potius vniuersali, qua omnes vtuntur, idque eiusdem Lapi verba, in ead. allegat. 35. sub num. 4. insinuant, aliaque Felini in eodem vers. & hoc procedit. In quem profectò sensum, alij complures auctores receperunt ipsius Lapi verba, & dicunt, quod vbi ex mandato testatoris, vel alterius decretum fuerit, Ecclesiam conferendam alicui, vt continuò in ea celebret, non sit vetitum alteri in eadem celebrare nomine prouisi, si consuetudo suppetat: ita Ioannes de Selua, fretus iam dicta allegatione, in suo tract. de benef. par. 4. q. 2. post num. 3. & Petrus Aduena, Reg. 134. num. 2. part. 1. eiusmodi itaque sententia, doctoribus, decisionibus, & declaratione fulcita, omnino tenenda est, paruipensa pugnante sententia Guttieres cons. 1. sub nu. 11. & cons. 2. sub nu. 18. nisi tamen verba erectoris expressè significarent intentionem illius esse, vt per ipsum Capeellanum missarum celebratio fieret, iuxta Decretum congregationis, Concilij, cuius verba subijcio, simul cum petitione, cuiusque originale perlegi?

Illustrissimi, ac Reuerendissimi Domini, Anibal de Iannellis in suo testamento disposuit, quod sui hæredes dent vni ex filijs ipsius testatoris pro alimentis, cui dictis hæredibus melius placuerit, & qui ad officium Clericatus ascendere voluerit, vnam vineam ipsius testatoris, cum onere, quod cui dederint, ille teneatur pro anima ipsius testatoris celebrare annuam missam cantatam, in quolibet annali die mortis ipsius testatoris; & dicto eius filio succedenti defuncto, alius ex eius filijs similiter sacerdos succedat, cum eodem onere; & dictis eius filijs sacerdotibus defunctis, vadat in perpetuum, cum eodem onere ad propinquiorem Sacerdotem de familia Iannellæ.

Dubitari contingit, an supradictum relictum, sit simplex legatum, cum onere tantum assumendi ordinem clericalem, & missam celebrandi, ita vt nulla sit opus institutione ordinarij, vel potius sit beneficium Ecclesiasticum, erectum de Iure patronatus familiæ de Iannellis.

Secundo, An in eo, qui consequi tale legatum prætendit, requiratur ordo Sacerdotalis, & teneatur per se ipsum missam celebrare, vel sufficiat, quod sit Clericus, & possit per alium dicto oneri missam celebrandi satisfacere.

Ex quibus supplicatur pro decisione.

Congregatio Concilij ad primum respondit, hoc esse simplex legatum, cum onere assumendi ordinem sacerdotalem, & missas celebrandi, ideoque non esse opus illa ordinarij institutione.

Ad secundum; ad huiusmodi legatum consequendum oportere esse constitutum in tali ætate, vt intra annum ad sacerdotium possit promoueri, eoque anni spatio Sacerdotij ordinem debere suscipere, sed quo ad celebrationem missæ, posse etiam per alium huic oneri satisfacere, nisi fundationi præter expressa insint alia verba, quæ significent, vt per seipsum id muneris explicet.

A Cardinalis Vicecomes. Locus ✝ sigilli.

Ex hoc decreto, cuius originale ad meas peruenit manus; quatuor ni fallor colliguntur conclusiones, earumque prior, vt illa satis sit ætas, idonea, vt durante anni spatio Sacerdos fiat; Altera vt Sacerdotium non ante impetrationem necessario assumpserit, sed postea, dummodo antequam labatur annus promoueatur ad illud; Tertia licere huic Cappellano suo oneri celebrationis missarum satisfacere per Vicarium; Quarta demum, & proximè præcedentis restrictio, si verba sint pregnantia, quibus omnimodo instituentis voluntas deprehendatur, vt per seipsum celebret, nam tunc minimè suum adimplet munus, si non ipse, verum eius Vicarius missas celebraret, & vera prioribus quæstionibus sit ex his data responsio, ex quibus cauendum est, à resolutione Garsiæ Mastrilli, in decis. 2. de Iure nu. 8. defendentis adeò verum esse, vt Cappellanus per seipsum celebret, quod etiam si verba erectionis insinuarent, missas celebrandas per se, vel alium, quia intelligenda arbitratur, quando Cappellanus aliquo legitimo detemptus esset impedimento, ideo credit, in casu tantum impedimenti, inseruire, per substitutum posse, alioquin per ipsummet dumtaxat posse.

Et sumpta occasione ab vltima iam relata conclusione, inquiro, si beneficiatus prædictus,
14 nequeat suo muneri ob aduersam valetudinem inseruire Missasque celebrare, teneatur ne alterum interea substituere, qui celebret durante infirmitate? & sequutus Petrum de Nauar. in tract. de restit. lib. 2, nu. 210. concludit memorata glos. 5. Gonzales nu. 71. teneri alterum deputare, nisi breui tempore infirmetur, vel egestas non patiatur alium constituere: cuius resolutionem, ipse quoque amplexor, vbicumque munus per se ipsum obire tenetur Azzor. lib. 10. Instit. Moral. cap. 24. vers. septimo quæritur, & possunt applicari verba Guttieres cons. 1. sub nu. 11. & cons. 2. sub num. 18. quin, & tunc si celebrare per alium consueuerit, neque semel liceret, ad instar Canonici non soliti
15 deseruire, qui superueniente ægritudine distributiones non percipit, vt post Ioann. And. Card. & Abb. in cap. ad audientiam, de Cleric. non resid. scribit Alex. Moneta in suo tract. de distribut. quotid. par. 2. q. 6. nu. 27. Sicuti, & cum per alium potest inseruire, quamuis ipse ministerium consueuerit adimplere ex eodem Azzorio, quin, & tunc, si per substitutum satisfacere iniuncto muneri solitus fuerit, dictusque subrogatus morbo aliquo correptus

ptus detineatur profecto, qui celebrationem, quidem omni cessante fraude minime cogatur alium incontinenti constituere, nisi ipsius Vicarij salus longius protelaretur.

His præterea impellor falsam omninò affirmare, vulgi sententiam illam, de beneficiato possidente beneficium, cum onere singulis quibusque diebus celebrandi missam, potiri vacua die, quæ eis in hebdomada, atque vt omnes aiunt, missam franchiam habere, in hebdomada? licet enim non ig norem Augustinum in cap. quotidie de consecrat. dist. 2. neque laudantem, neque vituperantem ..., omni die celebrantem; Necnon Abb. asserentem inualidum existimantem statutum, obligans Sacerdotem, quolibet die sacrificare in cap. consuluisti, num. 1. de celebrat. missar. idque notandum adiungit pro institutionibus beneficiorum, in quibus apponunt nonnumquam Patroni, vt promoti ad illa tenèantur singulis quibusque diebus celebrare, sequiturq; glos. finalis Lanecll. super instit. canon. lib. 2. tit. 6. §. inualuit tamen, latiusque explicat idem Abb. in cap. significatum, num. 4. de præb. ibique apertius fatur, illicitam propterea existimans institutionem beneficij, qua beneficiatus arctatur ad quotidie immolandum, sæpenumero quippe materiam peccandi præbere ait, cum facile contingat, Sacerdotem, non ita deuotum reperiri, vt res ipsa postulat, quin semper ita reperiri, perdifficile censet, ac satis esse felicem, qui digne posset omni die missam celebrare. Attamen deduci ex prædictis rectè posse autumo, statutum & institutionem prædictam, ita loquentem ex verbis eiusdem cap. significatum, interpretandam esse salua honestate, ac debita concernente præparatione, & deuotione, nullaque existente, nè dum graui, sed alio quoque exiliori, legitimo tamen impedimento; si scilicet in somnis pollutus, si incidenter euenit, vt vestimentis careat, alijsque similibus, Illam verò superius relatam vulgi assertionem, de vacua die in omni hebdomada, & sic nulla ex causa, tuncque possit. vel abstinere, vel quod peius alij agunt, missam alibi, alteriusq; Cappellaniæ, vt satisfaciant, celebrare; nullatenus colligi posse existimo, & fieri nequire arbitror, cum Medina præsertim in C. de confess. c. 14. in fine, dicat, quod elapsis diebus, in quibus celebrare tenebatur Cappellanus teneatur postea totidem dicere, ne dotator defraudetur, cumque etiam in eo, qui ratione beneficij non arctatur, laudabile sit, tantum quotidie suscipere Sacramentum; ait enim D. August. serm. 28. parum ante medium, tomo 10. iste panis quotidianus est, accipe quotidie vt quotidie tibi prosit; & D. Ambr. lib. 4. cap. 26. tomo 4. si quoties cumq; effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum, effunditur; debeo semper accipere, & qui semper pecco, debeo semper habere medicinam, & quia idem Augustin. eodem serm. 28. adiungit, sic viue, vt quotidie merearis accipere; Ideo D. Thom. in 3. par. quæst. 21. siue 80 artic. 10. in medio, concludit, tum ex parte ipsius Sacramenti, tum ipsius sumentis laudabile esse, quotidie sumere, & D. Bonau. lib. 4. sent. dist. 12. par. 3. artic. 2. q. 2. & Alex. Alensis par. 4. quæst. 11. membro 2. art. 4. §. 1. sed qui. multoties in pluribus hominum, multa impedimenta huius deuotionis occurrunt, propter corporis indispositionem vel animæ, quotidie ad hoc Sacramentum accedere, non est vtile omnibus hominibus, sed quoties cumque sic ad illud homo inuenerit præparatum, vt illic Thom. & alij annuunt, nec non insequitur, Anton. Timoth. ... in sua annot. ad memoratum ... itaque si nullo valido detemptus impedimento, nullaque obligatione detinctus, rem agit laudabilem, omni die sacrificare, quin ita viuere debet, vt quotidie mereatur facere; quanto magis, & ille, qui ratione beneficij sponte suscepti, id ... quotidie obligatur, & ratione cuius, recipit denarium illius diei? licebit igitur, mea sententia eiusmodi beneficiato, concurrentibus, à me traditis in antecedenti versu abstinere, si causa subsit, ea autem cessante missam dicere omittere non valeat, & multo minus celebrare, vt alterum adimpleat onus.

Quia verò dubitatum, quandoque generatim fuit, si liceret seruire per substitutum in beneficijs omnibus; necquè gaudere distributionibus quotidianis, & memini circa priorem partem huius quæsiti me aliqua scripsisse, maxime supra nu. 14. & infra à num. 105. vsque ad num. 122. pauca modo subijciam enodantia posteriorem, & sequutus Calder. cons. 1. dubio 2. de cleric. non resid. atque Geletum in Margar. casuum conscient. verbo distributiones §. 6. existimo, nefas esse, nisi priuilegio quis potiatur: & quoniam acquiri ex priuilegio quicquid potest, itidem & præscriptione, siue consuetudine; nam stante capacitate, vtique præscriptio, & priuilegium à pari procedunt, vt optimè post Ioann. Monach. notat Probus in cap. 2. nu. 8. de præben. in 6. nimirum, si illa existente seruiendi per alium, posse, & distributiones percipere credendum est; alioquin vanum esset indagare, si alium substituere valeret; quin incassum tot doctissimi viri eam disputassent quæstionem, & in casibus multis, quos referunt, annuissent; Cui resolutioni non vtique aduersatur dispositio capitis, vnic. de Cleric. non resid. in 6. irritans consuetudinem permittentem distributiones non seruientibus, stante exceptione non residentiæ, quod non semel diffinitit Rota teste Serafino decis. 1131. part. 2. neque remittentibus Canonicis, aut alijs collegiis, teste Menoch. de arbitrar. casu 429. nu. 6. aut donantibus, siue gratiam, quoquomodo facientibus, & vniuerso capitulo annuente Grat. lib. 1. disceptat. forent. cap. 166. etiam pro momento temporis, firmat idem Gratian. nu 31. Isthæc siquidem omnia, & alia complura, procedunt cum nullus inseruit, non in casu isto, in quo subrogatus assistit horis canonicis, & consecutiuè Ecclesia proprio non fraudatur seruitio, hæcquè mihi videtur vera replicatio, nequè contradicunt verba Felini incidenter prolata in Calce Consilij 18. cum dicunt, regulam improbantem consuetudinem percipiendi distributiones in absentia, procedere in absente continuo ex causa propria, & seruiente per Vicarium; nam illa omnia vnitim concurrere supponunt, vt scilicet sit absentia continua, sit ex causa propria, & inseruiat per substitutum; ideo si prior abesset circumstantia, & non esset absentia continua, cessaret, & Felini sententia, & consecutiuè meam á contrario sensu comprobant

probant replicationem; quam reſtringo ad aliquod tempus, menſes ſcilicet, aut etiam annos; tuncque conſuetudo valida ſit concedens ſeruire per ſubrogatum, & diſtributiones percipere, idemque Felin. apertè probat in cap. cum omnes ſub nu. 32. de conſtit. ſequiturque Grat. deciſ. Marchiæ 155. nu. 7. ſicuti, & cum omnes fructus conſiſtunt in diſtributionibus, quo caſu, ſi Epiſcopo inſeruiat canonicus, aut alter ſimilis, duas valeat illarum aſſequi portiones, tertia tantum amiſſa in beneficium ſeruientium, eodem Galeto teſte indicato verbo, diſtributiones 6. penultimo. Quod ſi præbendam quoque continerent iam dicta beneficia, omnibus prorſus priuarentur diſtributionibus, etiam ſi Papæ ſeruitio incumberent, ex reſolutis per moneta[m], mentionato tract. de diſtrub. quotid. par. 2. quæſt. 9. ſ num. 13. & quia tex. in cap. olim de verbor. ſignif. habens plures intellectus, aliqualis in cauſa eſt dubietatis, ideo præter cumulata illic per ipſum monetam, veritatem ſtatutæ concluſionis præportantia, & quæ de iure adiungere poſſem, verba tantum cuiuſdam breuis ſanctæ memoriæ Pauli Papæ Quarti, expediti in gratiam Ioannis Auguſtini Campanilis mei Patrui, tunc Canonici Neapolitani, & eiuſdem Sanctiſſimi. Cubicularij participantis, Epiſcopi Minorenſis, reſeribam; Eaque ſunt.

Dilecte fili ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Gratis deuotionis obſequijs per te nobis hactenus impenſis, & quæ te; impenſurum ſperamus, inducimur, vt te ſpecialibus fauoribus, & gratijs proſequamur. Cum itaque (ſicut accepimus) in fundatione, ſeu ſtatutis Eccleſiæ Neapolitanæ, forſan in illius erectione Apoſtolica auctoritate, aut alias editis, aut etiam conſuetudine, ſeu priuilegijs, indultis, & literis, Apoſtolicis, illi, & dilectis filijs Capitulo dictæ Apoſtolica auctoritate conceſſis, & confirmatis, inter alia caueatur expreſſe, quod Canonici ipſius Eccleſiæ, in ea perſonaliter reſidere, & illi in illis deſeruire teneantur, alioquin de fructibus Canonicatuum, & præbendarum per eos obtemptorum, nihil percipere debeant. Nos volentes te etiam Cubiculariorum ſecretum, & continuum commenſalem noſtrum antiquum, aſſerentem te Canonicatum, & præbendam dictæ Eccleſiæ Neapolitanæ, etiam dum in minoribus conſtituti Eccleſiæ Neapolitanæ ex diſpenſatione Apoſtolica præeſſemus, nobis ſeruiendo obtinuiſſe, & obtinere, fauore proſequi gratiæ ſpecialis, tuis in hac parte ſupplicationibus inclinati; Tibi, vt eiſdem obſequijs noſtris inſiſtendo, in dicta Eccleſia perſonaliter reſidere, & illi deſeruire minimè tenearis, nec ad id per pro tempore exiſtentem Archiepiſcopum Neapolitanum, ſeu prædictos Capitulum, aut quoſcumque alios, quauis auctoritate fungentes, compelli, ſeu coarctari, neque Canonicatu, & præbenda prædictis deſtitui, ſeu illis, aut illorum fructibus huiuſmodi priuari, vel deſuper moleſtari, quomodolibet poſſis, neque debeas; Et nihilominus interim omnes, & ſingulos fructus, redditus, & prouentus dictorum Canonicatus, & præbendæ, quos ſi in eadem Eccleſia reſideres, & illi perſonaliter inſeruires, percipere, exigere, & leuare poſſes (quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis) percipere, exigere, & leuare liberè, & licitè valeas, auctoritate apoſtolica, tenore præſentium de ſpeciali gratia indulgemus. Quo circa dilecto filio Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ generali Auditori, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus per te, vel aliũ, ſeu alios faciat te præſentibus literis, & in eis contentis quibuſcumque pacificè frui, & gaudere, non permittens te per Archiepiſcopum pro tempore exiſtentem, & Capitulum prædictos, ſeu quoſcumque alios quomodolibet indebitè moleſtari. Contradictores quoſlibet, & rebelles per cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas appellatione poſtpoſita compeſcendo, nec non legitimis ſuper his habendis ſeruatis proceſſibus, cenſuras; & pœnas ipſas, etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſæcularis. Non obſtantibus, quibuſuis Apoſtolicis, ac in prouincialibus, & Synodalibus Concilijs æditis generalibus, vel ſpecialibus conſtitutionibus, & ordinationibus necnon fundatione, ac ſupradictis, & alijs dictæ Eccleſiæ, & iuramento Confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam ſi de illis ſeruandis, & non impetrandis litteris Apoſtolicis contra ea, & litteris ipſis, etiam ab alio, vel alijs impetratis, ſeu alias quomodolibet conceſſis, non vtendo, tu, per te, vel procuratorem tuum præſtiteris hactenus iuramentum, necnon priuilegijs, indultis, & litteris Apoſtolicis Eccleſiæ, & Capitulo prædictis, etiam per nos, & ſedem Apoſtolicam, etiam ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, & cum quibuſuis clauſulis, & decretis in contrarium forſan quomodolibet conceſſis, & confirmatis; Quibus omnibus, ac fundationi, necnon ſtatutis, & conſuetudinibus ſupradictis, etiam ſi alias pro ſufficienti illorum derogatione, de illis eorumque totis tenoribus, ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma, ad hoc ſeruanda foret, tenores huiuſmodi præſentibus pro expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſè derogamus, contrarijs quibuſcumque; Aut ſi Archiepiſcopo, & Capitulo prædictis, vel quibuſuis alijs communiter, vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die tertia Decembris milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto Pontificatus noſtri Anno primo.

Subſcriptum Io. Carengus.

A tergo vero Dilecto filio Ioanni Auguſtino Campanili Canonico Neapolitan familiari noſtro. Deinde ſigillum impreſſum ſub annulo Piſcatoris

Ex iſto Pontificio reſcripto depromitur facile, aſſumptum in ſuperioribus conſtitutum, tanta firmitate pollere, vt non modo verum ſit, Canonicum inſeruientem Epiſcopo, aut etiam Papæ, minime gaudere diſtributionibus quotidianis; verum, cum ſupremus ille Pontifex voluiſſet gratioſe ſe gerere cum ſuo intimo familiari, atque vt ſuis

suis assisteret seruitijs, absoluere à residentia, non tamen concedere voluit potestatem percipiendi distributiones; Illæ vero fructuum appellatione vtrum veniant, memini tractari per scribentes, potissimumq; per Caputaq. decis. 29. part. 2. abnuctem, ac propterea illos non venire in condemnatione adiungentem, si tamen quotidie distribuantur, non aliæ, puta, quæ in fine anni, quas verè fructus, licèt affirmet non esse, magis tamen ad fructus, quàm ad distributiones pertinere adiungit, cuius distinctioni non adhæreo, propterea quod, non ideo amittunt propriam naturam distributionum quotidianarum, dummodo in illis persoluendis habeatur respectus ad singulos dies, & horas præstiti seruitij Achill. decis. 275. vel. 12. de præb. & post alios docet Moneta, in tract. de distrib. quotid. par. 3. q. 3. sub nu. 22. atque in hac specie generatim loquens, eadem Rota, constituit, eas non venire fructuum nomine, neque in condemnatione, nisi in certis quibusdam casibus, videndis in decis. Blanchetti à me relata inferius, rubr. 11. cap. 13. nu. 306. Illud insuper certum est, non eas computari inter fructus cum de valore expresso in beneficij impetratione agitur, teste Rota decis. 407. siue 33. num. 2. de sent. & re iudic. in antiq. ipseque latius alibi probaui.

Consului etiam cuidam integerrimo Antistiti, vt distributiones Canonicorum non interessentium, fabricæ cuiusdam monasterij pauperis assignaret; cuius Consilij notitiam cum haberet Metropolitanæ cuiusdam Ecclesiæ, quidam, & perdoctus in vtraque pagina Canonicus, eumdem alloquens Episcopum, non sine admiratione respondit, quod nisi consulentem sciuisset, consilium omninò falsum, & à veritate alienum replicasset; cuius verbis Præsul ille suapte natura dubius, perterritus, suis ad me datis litteris eademmet illius verba rescripsit: Meum igitur Consilium auctoritatibus comprobatum censui ad eumdem mittere Canonicum, his conscriptum verbis: Audiui dubitatum fuisse à dominatione tua, quod respondesrim D. meo Episcopo N. posse distributiones Canonicatuum suæ Cathedralis, quibus absentes priuantur, ascribere fabricæ pauperrimi Monasterij Monialium S. N. cum potius debuisset dubitare, cur non semper eiusmodi locis pijs applicentur, ob dispositionem Concilij Trid. id mandantem in cap. 3. sess. 21. de reform. iuncto cap. 1. vers. si quis autem sess. 23. de reform. quorum sanctio, quatenus admitteret interpretationem Nauar. relatam à Moneta, atque alteram eiusdem Monetæ in tract. de distrib. quotid. par. 3. cap. 3. sub num. 28. & 29. insinuat nihilominus, illarum naturam procliuam esse ad subueniendum Fabricæ Ecclesiæ, si indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio ordinarij; quibus addimus Rotæ decisionem coram Blanchetto 325. par. 2. diuersis apertis verbis affirmantem, ita decisum, & alijs, non hactenus adductis, suffultam iuribus. His visis, & consideratis, quid dominatio tua sentiat, intelligere vellem. Qui ita respondit: quod ipse ob solam consulentis personam improbare non sum ausus, nunc perspectis rationibus prorsus admitto. Aliud nunc recogito dubium, multis ab hinc annis agitatum, in quo ipse tunc iuuenis, & Canonicus Neapolitanus partes illius Capituli defendens aduersus opinionem multorum, & in illo. & extra illud maioratum tenentium sustinui affirmatiuam sententiam, ac statutum illius capituli validum, concedens Canonicis Romam adeuntibus, aut domum B. M. de Laureto, distributiones ad vigintiduos dies, eiusque vigore illas deberi præfatis Canonicis, eosque tutè posse illis frui. dicebam; non obstante peruulgata conclusione à me ipso etiam commendata in superioribus, quam prudentissimi illi contradicentes viri, aperto ore adducebant, nec impugnari posse vociferabant, ne distributiones quotidianæ percipi valeant à non seruientibus, etiam toto remittente collegio, etiamque existente consuetudine; Nam causa ipsa, & valida quippe, & longè pia innitebar; legitima siquidem causa, legitimum præbens impedimentum seruiendi choro operatur, vt absentia non obstante, distributiones debeantur. Calder. cons. 17. de præb. Cassad. decis. vnic. nu. 2. de Cleric. non resid. & Seraphin. decis. 1239. par. 2. Ideo Canonicis absentibus pro seruitio Ecclesiæ deberi, probat longa serie citatus Moneta par. 2. q. 11. missis itidem ab Episcopis ad visitandum limina, alijsque in casibus similibus, doctores concedunt, suffragaturque demum altera Rotæ decisio coram Seraphino, in illa Valentina emolumentorum 27. Nouembris 1579. in qua Domini concluserunt, non deberi absenti ex iusta causa, nisi consuetudo suppeteret; ergo eiusmodi Canonicis deberi annuit, quibus vtrumque fauet, scilicet iusta causa, & consuetudo comprobata etiam antiquissimo iam dicto statuto. Re itaque maturius, ac pluries discussa, ac concurrente oraculo Romanæ Curiæ, congregato Capitulo resolutum fuit, non esse amplius de hac re deinceps dubitandum, sicque in posterum obseruandum esse, ab Auditoribus singulis annis eligendis ad reuidenda computa officialis, & puncta Canonicorũ, summamque vnicuiq; debitam decernẽdam; Hæc omnia apud Marcellum de Amato Canonicum, & tunc Secretarium.

16 Ad rem nunc retrogrediens, vnde digressus sum, admoneo, quod si Cappellania instituta fuerit cum ea conditione, vt in ea instituereter præsentatus, qui in propria familia reperiretur Sacerdos, nihilominus liceat in ea instituere simplicem Clericum, de eadem familia, quando abesset Sacerdos, per Nauar. cons. 5. quidem testator, nu. 2. de præb. Roder. in sua Sum. par. 1. cap. 42. & Hieronym. de Cauagl. quæst. comm. contra comm. 693. Patronum nu. 12. nec sine ratione, sed illa vrgentissima, quod si fundator patronatus, interrogatus de hac re fuisset, vtique hoc ipsum respondisset, & Clericum propriæ familiæ, antepòsuisset Sacerdoti alterius cognationis per glos. singularem, & finalem in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. quam illic Castrens. existimat solemnem, & Ias. nu. 16. ad æthera extollit, consentitq; Anton. Gabriel. in comm. conclus. tit. de reg. iuris, conclus. 10. debet tamen præsentatus ille habere intentionem suscipiendi Sacerdotium, in primis temporibus, alioquin peccaret mortaliter, ex sententia eorumdem Nauar, & Roder. quinimmo ętatem legitimam ad Sacerdotium attinxisse oporteret, si præfato Roderico credimus; sed quoniam ad id, scribendum mouetur eodem Consil. Nauar. opinor ipsum deceptum in intelli-

intelligentia verborum Nauarri, qui ait, obligatum eſſe ad aſſumendum Præsbyterium, cum iuſtam habet ætatem, & ſic poſtquam ad legitimam peruenit ætatem; Itaque non requirit in eo idoneam ætatem pro ſacerdotio, cum inſtituitur, dummodo præsbyter fiat, cum poſt inſtitutionem illa ſuperuenit, ac propterea inſtitui non prohiberi carentem ætate congrua ad talem ordinem, ſed in longe minori exiſtente, & hoc fauore conſanguinitatis, & parentelæ, ac diſpoſitionis teſtatoris, volentis inſtituendum eſſe aliquem de familia, quæ profectò conditio, nè dum valida apparet, & ſeruanda, cum apponitur in Cappellania erecta ſine auctoritate ſuperioris Eccleſiſtici; quæquè propterea non iudicatur beneficium Eccleſiaſticum, iuxta gloſ. in clem. 2. verbo ſi beneficiorum de decim. & notat Abb. conſ. 47. illud de iure nu. 1. part. 2. atque Dec. in Rub. de reſcript. ſub nu. 3. in quo quidem caſu Nauarr. illic verba facit, Verum etiam ſi in fundatione beneficij, vt experimur quotidiè, & à iure tolerari, permittiquè defendit Spino in ſuo Specul. teſtament. gloſ. 3. princip. poſt num. 28.

17 Sed ſi beneficium haberet ordinem Subdiaconalem annexum, vel Diaconalem; Præbendam verò curatam, quam exigat ætatem, non eſt ignorandum, exemplum in Cathedrali Eccleſia Neapolitana, complures extant Canonicatus, quibus annexus eſt ordo Diaconalis, eorumquè præbendæ conſiſtunt in aliquibus curatis Eccleſijs, illarumque introitibus; & vigeſimumquintum requiri dicendum videtur, ex ſententia Petri de Peruſio in tract. de vnione Eccleſiaſt. cap. 7. num. 2. ea ratione, quia Canonicus, & non eius Vicarius, (tametſi perpetuus,) detinet illius Parochiæ curam animarum; quam ſanè rationem non omnes admittunt, eo quod diuerſæ ſunt, in hac re ſententiæ, ex gloſ. in cap. ſuper eo verſ. annexæ de præb. in 6. Ideo verius eſſe puto, ſufficere impetranti hunc canonicatum, ætatem conſtitutam ad illum Canonicatum (de qua inferius loquar, num. 3.) ac ſi curatam Eccleſiam, non haberet in præbendam, & moueor multis, & efficacibus concluſionibus, & prima, quod animarum cura, tametſi in habitu reſideat, penes Canonicum, in actu verò nullus ambigit, quin penes ipſum curatum ſit, per gloſ. in marginem

18 in citato cap. ſuper eo: Altera quod beneficium alteri vnitum amittit naturam ſuam, illiuſque aſſumit, cui annectitur per Valaſc. deciſ. Luſit. 14. pro Commendatarijs poſt num. 1. quin, & illius prædium dici, & reputari docet Caputaq. deciſ. 349. vel 6. Vnitum beneficium par. 3. & nomen beneficij amittit Rota deciſ. 370. ſiue 11. nota, quod vbi beneficium de reb. Eccleſ. non alien. in antiq. ideoque ſuo proprio nomine non amplius appellatur, & prouiſus de beneficio, cui aliud eſt vnitum, conſequitur vnitum abſque quod in ſpecie, & nominatim fuerit ſibi collatum, eandemque propterea poteſtatem habet in principali, quod in vnito Gemin. conſ. 25. duo videntur poſt princip. & melius conſ. 29. licet ſubtiliter verſ. ſed hic; ob quod regula illa, vt cuiuſlibet obtempti beneficij mentio fiat, cum aliud impetratur, deſumpta ex cap. cum adeò de reſcript. & copiosè explicata in meis collectaneis verbo vnio, & in addit. ad deciſ. 1. Capyc. reſtringitur in beneficio alteri adiuncto, quia illius tantum, cui adhæret eſt facienda mentio per Rotam deciſ. 319. ſiue 46. de reſcript. in antiqu. inquit etiam Ioannes de Selua tractat. de benefic. part 3. quæſtion. 9. num. 64. verſic. decimaquarta qualitas, & Ioannes Baptiſta Caccialupus in tractat. de vnione artic. 8. num. 7. Caſſador. deciſ. 12. pluries, num. 5. de præb. Cardin. conſ. 30. & Menoch. de arbitr. Iudic. caſu 201. nu. 67. nouiſſimeq. Hieronym. Gonzales ad 8. regulam Cancellar. gloſ. 5. §. 7. num. 16. in quo quidem §. omnem hanc materiam vniti beneficij, copiosè ediſſerit, ex quibus, illud etiam conſtat, quod reſidentia debita præbendæ, ſiue canonicatui affert præiudicium reſidentiæ parochialis Eccleſiæ, cum in illo teneatur reſidere, per Abb. in c. ſuper inordinata, nu. 2. in fine de præb. atque ita cenſuiſſe congregationem teſtatur Garſias tract. de benef. part. 12. cap. 2. num. 24. & conſequenter Regula illa iuris, omnibuſque patens, vt parochus debeat per ſe ipſum deſeruire Eccleſiæ curatæ. non vtiq; vendicat ſibi locum, ſi cura non ſit principale beneficium, ſed alteri adhæreat, eo quod tunc deſeruire tenetur Eccleſiæ, cui eſt annexa Parochialis, illi verò per Vicarium idoneum perpetuum, canonicèquè inſtitutum c. extirpandæ §. qui vero de præb. itaque ad obtinendum curatum, quoties præexigeretur diſpenſatio, non ea eſſet opus, cum præbendæ annectitur iam dictum beneficium curatum, vt concludit Anton. de Butr. in cap. ſuper eo, nu. 3. de præben. in 6. & perperam peteretur diſpenſatio, cum Ius non reſiſtat, fruſtraque præcibus impetraretur, quod iure communi, vel conceditur, vel non proxibetur, immo ex caſu ipſo enarrato in noſtro principali quæſito iſto, apertius confirmantur prædicta: etenim Canonicatus ca-

19 thedralis, & curata, de iure communi, ſunt beneficia incompatibilia, prout decidit, Hoied. de incompatib. benefic. par. 2. cap. 2. nu. 10. comprobaturque altera per ipſummet Hoyed. tradita reſolutione in 1. part. cap. 17. & 18. quod duo ſimplicia, reſidentiam requirentia, vel curatum, cum ſimplici, habente annexam reſidentiam, incompatibilia ſunt, & multò clarius ex diſpoſitione Concilij Tridentini in cap. 17. ſeſſ. 24. de reformat. ſtatuentis in poſterum vnum tantum beneficium conferendum, quod quidem ſi ad vitam eius, cui confertur honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo vtrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferre; ex quo, & alijs Concilij textibus, declarauit Rota deciſ. 483. part. 1. diuerſ. canonicatum incompatibilem eſſe, cum curato; & indicant verba Marij Antonini reſol. 53. Reuerendus lib. 1. per totam; nam Canonicos omnes teneri ad reſidentiam, eiſquè minimè licere vigore, cuiuſlibet ſtatuti, vel conſuetudinis, vltra tres menſes ab eiſdem Eccleſijs, quolibet anno abeſſe, ſtatutum eſt, per ipſummet Concil. in cap. 12. ſeſſ.

20 24. de reform. ex quo textu, omnes canonicatus hodie requirere reſidentiam, dicunt doctores, præſertim Nauar. conſ. 2. in antiq. ſeu 12. an iure communi, num. 2. in nouis, de clericis non reſid. &

M conſil.

consil. 26. sub num. 3. de præb. & eum sequutus,
idem Marius Anton. resol.85.sub num.7.lib. 1. ob
quam rationem incompatibiles esse, cum Paro-
chialibus, sicuti ob eandem incompatibiles esse
duos Canonicatus fatetur, citatus Nauar. adducto
consf.24. Quamobrem reijcienda omninò est con-
traria Rebuffi sententia, quod Canonicatus cum
Parochiali sit compatibilis, in sua praxi Rubr. de
dispensat.ratione ætat. vers. incompatibilia sub nu.
8. tum quia post dictum Concilium non est du-
bium, quin sint incompatibilia beneficia, vt iam
deduxi, per dictum cap. 17. sess. 24. tum quia idem
Hoyed. etiam actento Iure communi eam restrin-
xit nè subsistat, sed intelligatur in Canonicatibus
non requirentibus residentiam; quare cum hodie
ex eodem Concilio probatum sit, omnes habere
annexam residentiam, ergo vana redditur eius-
dem Rebuffi doctrina; & quod idem Hoyeda
subiungit de consuetudine totius Italiæ, nè Cano-
nicatus requirat residentiam, aduertendum est ad
illius verba; quandoquidem fulciuntur auctorita-
tes Cæsaris Lambert. qui ipsum Trident. Concil.
antecessit multis annis, ita quod illa quatenus tunc
viguisset, per dictum subsequens Concilium ap-
paret expresè sublata in adducto cap. 12. ad quæ
Concilij capita, non aduertit Hoyeda; sunt igitur
Canonicatus, & curata incompatibilia beneficia, &
nihilominus propter vnionem in nostro propo-
sito dubio, apparet Canonicatum habere cura-
tam in præbendam, ac propterea dicimus, etiam
præbendam retinentem annexum curatum, non
iudicari incompatibilem, cum personatu habente
simile curatum sibi vnitum, per adductum c. su-
per eo, & inibi glos. penult. & Franch. nu. 2. atque
Iapus ellegat 35. vtrum in fine, & illic Mandos. in
vltima additione; ideoque inspiciendam dumta-
xat qualitatem Canonicatus, non annexi beneficij
curati demonstraui in Rubr. de person. prohib.
prom. cap. de illegitimis vers. Episcopus, & conse-
quenter non ætas ad curatum idonea, sed quæ ad
Canonicatum habilis, erit quoque in hoc de
quo agimus casu sufficiens, prout declaratum
fuisse testatur Hieronym. Gonzal. ad 8. Regulam
Cancell. glos. 9. in princip. num. 4. Garsias tract. de
benefic. par. 12. cap. 24. quin alias etiam propterea
21 declaratum fuit, prouisionem Ecclesiæ parochia-
lis faciendam per concursum iuxta cap. 18. expe-
dit de reformat. sess. 24. non extendi ad prouisio-
nem dignitatis, vel alterius beneficij, cui Parochia-
lis vnita est, testatur idem Garsias eodem adducto
loco & Gal. Verbo Paroch. §. 8. quin & iure defendi
tandem reperi per Riccium, virum vndequaque
dignum in sua Praxi Episcopal. cap. 490. hinc vi-
demus, quod capta possessione beneficij, dicatur
Cappellæ etiam subiectæ acquisita possessio per
Capxc. decis. 1. sub nu. 20. Couar. lib. 3. variar. resol.
cap. 16. num. 13. & Peregr. de fideicommiss. artic.
48. nu. 76. & 79. ac propterea non videatur acten-
tare, qui adepta possessione Canonicatus, præben-
dæ, & iurium ipsius per admissionem ad stallum
in choro, & alia consueta, obtinuerit mandatum
de manutenendo, postquam lis vertebatur in Ro-
ta super dictis fructibus, & per Rotam eidem pro-
uiso inhibitum, determinauit eadem Rota in vna
Camerin. actentat. coram Aldobrandin. 17. Maij
1554. quia prouisus id facit animo continuandi
possessionem in distributionibus, & fructibus,
quam censetur cæpisse cum Canonicatus adeptus
est possessionem, & declarat Lancellott. tract. de
acten. par. 2. cap. 4. limit. 1. num. 73. sed cum verba
multum clara non extarent, quibus vnio prebare-
tur, nihilominus ex aliquibus coniecturis verifi-
ficatur; quas habes apud Menoch. cons. 897. Præ-
sumptio stat á nu. 10. vol. 9.
22 Ad dignitates verò minores nempe Decana-
tum, Archidiaconatum, & alias, curam tamen
animarum habentes, vigesimusquintus iam cœ-
ptus requiritur annus, cap. cum in cunctis §. infe-
riora de elect. confirmauitque Concil. Tridentin.
cap. 12. sess. 24. de reformat. Id tamen si principa-
liter cura subest, quod si illa accessoriè vnita esset
Dignitati, illam si quis vna cum Dignitate obti-
neret, non deberet necessario attingere vigesi-
mumquintum annum, si veritate nititur, quod ita
declaratum fuisse testatur Galet. in sua Margar.
casuum verbo, Parochus §. 6. In eadem verò ætate
25. Annorum constitutũ esse oportere non dubito
promouendum ad Abbatiam, iuxta glosam in
capit. indemnitatibus vers. trigesimum de elect. in
6. Syluestr. verbo ætas, vers. 4. sub nu. 2. & Zabar.
clem. Generalem vers. Aut sunt, post nu. 7. de ætat.
& qualit. quin Sacerdotium insignitum esse opor-
tet ex cap. 1. hoc tit. glos. in c. exposuisti vers. pro-
moueri de corpore vitiat; sed si cura iam dicta ca-
reant ascifcuntur Clerici non minores vigintiduo-
bus annis, eodem cap. 12. Concil. Tridentin.
Ad Præposituras insuper hæc ipsa requiritur
ætas Zabar. loco citato, nam, & Præsbyteri esse
debent, qui illas retinent, per adductum cap. 1.
23 de ætat. & qualit. atque eadem in obtinente eius-
modi beneficia in commendam, habetur apud
Maiol. tract. de irregul. lib. 1. cap. 30. nu. 13. per tex-
tum in cap. deinceps de elect. in 6. namque com-
mendatarium habere verum titulum, si perpetuo
fuerit sibi Ecclesia commendata probant omnes,
quos citat, & sequitur Hoyeda in tract. de incom-
pat. benef. part. 1. cap. 14. sub nu. 6. & Anastas. Ger-
mon. in tract. de indult. Cardinal. §. ita quod nu. 11.
Adductus autem Canon, deinceps, cum de com-
mendatis curatis loquatur, ad alia beneficia co-
mendata haud extenditur, sed in his substitit ius
antiquum, vt illic rectè admonent glosa ordinaria,
alteraque Ioann. Andr. in vers. Parochialem.
24 Ad personatum vero olim cuiuscunque fue-
rit Ecclesiæ, poterat quis assumi post annum 14.
cap. indecorum de ætate, & qualitate, hodie vero
nec expleto vigesimo, nisi ex dispensatione
Antistitis cap. vnico adductæ Rubr. in 6. quinim-
mo Concilij Tridentini sanctione, ad dignitates,
& personatus, quibus animarum cura nulla subest
præcipitur nè ascifcantur minores viginti duobus
annis in cap. 13. sess. 24. de reformat. ideò si ad De-
canatum, Archidiaconatum, aliasque memoratas
dignitates, Episcopatu inferiores, quibus nulla
inest animarum cura, aut ex consuetudine, statuto,
vel priuilegio, ascisci sine dubio possunt mino-
res viginti quinque annis, dummodó non mi-
nores viginti duobus, iuxta decretum præfati
Concilij

Concilij; Quid autem ſi perſonatus? reſpondent ſcribentes ſuper cap. 1. de Conſuetud. in 6. & Ioan. Corraſ. in parafraſi Sacerdot. part. 4. cap. 3. num. 6. & 7. vt ſit honor, & præcedentia quædam in Eccleſia, quæ Canonicis etiam antea receptis, præcellit, tùm in choro, cum in capitulo, & dicit Alfonſus Hoyedus de incompat. Benef. part. 1. cap. 9. num. 2. ſubiungens minus ſignificare, quàm dignitas præſeferat, ſi propriè loquamur, eo quòd dignitas habet adminiſtrationem, qua careat perſonatus; Quod ſi amplior ſit noſter ſermo de perſonatu, non diſtabit á dignitate, ac potius Sinonyma erunt ex ſententia eiuſdem Hoyedi; Vtcumque tamen ſumatur, beneficium Eccleſiaſticum eſſe non ambigitur, quod vltra præcitatos auctores, dicit Ioannes de Selua in ſuo tractatu de benef. quæſt. 2. num. 46. ac nouiſſimè Paris. tract. de reſign. lib. 2. quæſt. 1. num. 90. & non diſſentit text. in cap. cum acceſſiſſent de conſtit. cap. de multa de præb. cap. 1. de conſuet. in 6. & extrauag. execrabilis de præb.

26 Inſuper Canonicatus, quam requirat ætatem? reſpondit longo vtens ſermone Alfonſus Hoiedus in tract. ſupra citato, part. 1. capit. vltim. à num. 12. & ipſe breuioribus verbis hanc rem explicare intendens, aduerto diſtinguendum eſſe, cum ſemper mihi diſplicuerit confuſus quorumdam modernorum ſcriptorum ſermo, quos propterea non ſemel in terminis erraſſe apparet his, qui rerum veritatem attentius, & oculatius ſatagunt, vltra itaque adducta in verſ. ſi autem; admoneo, vel nos loqui de Canonicatibus in Eccleſijs collegiatis; vel in Cathedralibus.

In primo etenim caſu, nonnulli aiunt, ſeptennium ſufficere completum, alij verò decimumquartum neceſſarium aſſeuerant, vt videre licet apud Hoſtien. in citato cap. ſuper inordinata, Archidiac. in cap. ſi eo tempore num. 3. verſ. nam licet de reſcript. in 6. Zabar. clem. generalem, num. 7. verſic. aut ſunt ſimplicia, de ætat. ordinan. quamuis per Regulam Cancellariæ, decennium ſatis fuiſſet, cuius Regulæ meminit Rebuff. in tractat. de pacif. poſſeſſ. num. mihi 178. eam tamen Regulam hodie non habemus; neque dubito, vt prior ſit prorſus his temporibus reijcienda, ſtante diſpoſitione Sacri Concilij Tridentini, cap. 6. ſeſſ. 23. de reformat. quo iure, neque ſimplex beneficium obtineri poteſt ante annum decimumquartum, ſed poſterior, nec ne ſubſiſtat attenta diſpoſitione eiuſdem Concilij prodam inferius, ſub num. 27.

In altero item caſu, adhuc multi ſunt, qui credant ætatem annorum ſeptem congruere, cum quibus in puncto iuris, tenet Mandoſ. in Regula Cancellariæ 18. de ætat. pro Canonicat. quæſt. 1. num. 3. alij omnino credentes oportere exceſſiſſe quartumdecimum iuxta gloſ. penultim. in dicto cap. ſi eo tempore, & cœteros adductos, in cuius inquirenda veritate non immorabor, ob Sacrum Concilium Tridentinum, quo iure, Canonicatus omnes, tàm in Cathedrali, quàm in collegiata Eccleſia, ordinem tamen aliquem habentes annexum, quia iuſto impedimento ceſſante infra annum requirunt ordines ſuſcipiendos eſſe requiſitos, iuxta c. 4. ſeſſ. 22. de reform. & nemo ad illos eſt recipiendus, qui eo ordine Sacro non ſit initiatus, quem requirit, aut in tali ætate, vt infra tempus de iure, vel eadem ſancta Synodo (hoc eſt annum) ſtatutum initiari valeat, c. 12. ſeſſ. 24. de reformat. ergo dum ad Subdiaconatum promoueri, quis poteſt in vigeſimoſecundo, ad Diaconatum in vigeſimotertio, ad Præsbyteratum in vigeſimoquinto, ex eodem Concilio in cap. 12. ſeſſ. 23. de reformat. inde fit, quod Canonicatum Subdiaconalem in vigeſimoprimo, Diaconalem in vigeſimoſecundo, & Sacerdotalem in vigeſimoquarto anno obtinere quibit, vt etiam Paris. memorat. in tract. de reſignat. benef. lib. 4. quæſt. 9. num. 11. licet ex in curia dixerit vigeſimumquintum neceſſarium ad Canonicatum Præsbyteralem; nam eadem ratione, qua motus conceſſit, ex Concilio in adducto cap. 12. ſeſſ. 24. annuum tempus ad ſuſcipiendum ordinem requiſitum, opitulari, quo ad ætatem neceſſariam ad obtinendos illos Canonicatus Subdiaconales, vel Diaconales, adduci debebat ad id ipſum ſtatuendum pro Canonicatu Sacerdotali, cum ille Canon loquatur indefinitè; neque textus eiuſdem Concilij, quem illic adducit ad corroborationem ſui dicti in cap. 12. ſeſſ. 23. de reformat. ſubſiſtit in ætate, qua exiſtente ſuſcipiendus eſt ordo Sacerdotalis, tùm maximè, quod ille Canon non modo verba facit de ætate adhibenda ad Sacerdotium, verum ad alios inferiores ſacros, ita quod ſi eius impulſu cenſuit 25. requiri ad Canonicatum Præsbyteralem, ita 23. ad Diaconalem, & 22. ad Subdiaconalem, non autem reſpectu duorum inferiorum Sacrorum vti diſpoſitione textus in citato, cap. 12. ſeſſ. 24. & reſpectu Sacerdotij vti altero præfato, cap. 12. ſeſſ. 23. ſed vel illo, conſtituere in omnibus vniformem concluſionem, & rectè ſcripſiſſet, vel iſto, & tunc errore, ſanè lapſus eſſet, ſicuti, & Henriquez videtur deceptus in Summ. Theologor. Moral. lib. 10. cap. 9. §. 1. & 2. ætatem vigore Concilij conſtitutam pro illis beneficijs in initio, & actu impetrationis requiri aſſeuerans, non obſtante annali tempore conceſſo ad illorum promotionem, motus fortaſſe finalibus verbis cap. 4. ſeſſ. 22. de reformat. ibi neque alijs in poſterum fiat prouiſio, niſi ijs, qui iam ætatem, & cœteras habilitates integre habere dignoſcuntur, Hæc ſiquidem verba, ſuæ non fauent intentioni, non enim ætatem, tunc temporis habere decernunt, quam ordo requirit, ſed eam ætatem, cœteraſque habilitates requiſitas á Concilio, à quo, demonſtratum iam fuit, requiri eam ætatem in vno quolibet canonicatu, in qua poſſit infra annum ſuſcipere adiunctum ordinem, ideo hanc ætatem neceſſariam eſſe inſinuant verba mox relata, ex dicto capite 4. in quem ſenſum ſumpſerunt omnes, etiam Curiæ Romanæ Praxis teſte Nauarr. conſil. 46. num. 2. in antiquis de tempor. ordin. & conſil. 8. Eccleſia collegiata, num. etiam 2. de præb. in nouis; Vnum eſt, quod animum meum ſummopere angit, declaratio ſcilicet Sacræ Congregationis in hæc verba; ſi neque ante Concilium, neque poſt Concilium Tridentinum nullus ordo, ſiue Diaconalis, ſiue Præsbyteralis canonicatui annexus fuerit, & Parochialis Eccleſia legitimè, & perpetuo eidem Canonica-

tui vnita, tamquam Parochiale accessorium, attendenda est natura Canonicatus, non autem Parochialis, & ita sufficit, vt is, cui collatio facta est, sit in ætate viginti duorum annorum, quæ in Canonicatus collatione requiritur, quam manuscriptam habeo, & eius insuper meminit Anastas Germon. in tract. de indult. Cardinal. §. quibusuis, num. 6. Hæc siquidem verba, aperte præseferunt ætatem saltem viginti duorum annorum necessariam in Canonicatu carente ordine sacro annexo, vel si præsupponant habere Subdiaconalem, quia in ista ætate constitutus esse debet, idipsum videtur, in alijs superioribus dicendum, & sic eam debere habere ætatem canonicandus, quam ordo annexus exigeret, si ita, ergo humi prostrata remanent, quę antea ipse scripsi, & attenda expressa dispositio Concilij.

27 Sed pro Canonicatu habente annexam pœnitentiariæ munus, præter alias qualitates, quibus honorandus est, annorum quadraginta esse debet per idem Concilium cap. 4. sess. 24. de reform. est verum, quod ex eodem Canone conciliari apparet illas qualitates adhibendas, cum in loco haberi potest, qui illas retineat, alioquin deputetur alius, qui pro loci qualitate reperiatur, qui dum confessiones in Ecclesia audiet, interim præsens in choro censeatur, quod notandum, quia etiam cœteri Canonici habentes onus celebrandi missas, dicuntur præsentes in choro, dum illas celebrant, quod si illud exequi deberent ob alias Cappellanias seiunctas à Canonicatu, non gauderent distributionibus pro tempore, quo celebrarent in illis, quamuis existentibus in eadem Ecclesia per Felynum cap. cum olim num. 2. de sent. & re Iudic. His modo subnectam aliquas declarationes Congregationis Concilij super dicto cap. 8. §. nullus autem, vers. dum confessiones, quarum prior erit, quod si pœnitentiarius vigore huius Decreti deputatus renueret confessiones audire, puniri potest ab Episcopo. Item pœnitentiarius habendus est pro præsente in choro, dum audit confessiones in Ecclesia, siue in confessionario, siue extra, non autem pro tempore, quo residet in confessionario, nec audit confessiones, alijs in choro celebrantibus, nec recitans officium priuatè, nec si dixerit missam, est censendus præsens in choro.

Pro illis vero canonicatibus collegiatæ Ecclesiæ, quibus nullus sacer ordo est adiunctus, neque vlla per Concilium fuit constituta ætas, ideo perdurabit in eis resolutio iuris antiqui argum. l. præcipimus C. de Sacrosanct. Ecclesijs, & declarauit congregatio Concil. super cap. 12. sess. 24. de reformat. vers. in omnibus verò Ecclesijs; dumtaxat, habet solum locum in Cathedralibus, & Congregatio censuit non extendi ad Canonicos in collegiatis, refertur etiam altera Greg. XIII. declaratio ad idem illud caput S.D.N. Gregor. XIII. decreuit nihil disposuisse Concilium, qua ætate debeant esse ij, qui Canonicatus acquirere volunt in collegiatis Ecclesijs, sicque reliquisse in illis terminis, qui constituti ante Concilium sunt. Itaque á Iure licet non reperiatur expresse statuta in eis ætas, & contradictio sit apud DD. per notata, nu. 26. (vbi affatim scripsi de ætate ad vnumquemque Canonicatum) quia eiusdem Concilij sanctione decretum fuit, ne ad vllum quoquo modo simplex beneficium admittatur nisi decimumquartum annum attigerit in cap. 6. sess. 23. de reform. certe nulla videtur in præsentia extare dubietas, sed in decimoquarto anno posse vnumquemlibet, alioqui idoneum, prædictos acquirere.

28 Ex his patet etiam, quid dicendum de portionibus in eisdem collegiatis Ecclesijs, cum præfatus canon 12. Concil j loquatur in Canonicatibus, & portionibus in Cathedralibus; quinimmo cum eius verba exprimant portiones in Cathedralibus, non extenduntur ad dimidias portiones in eisdem Cathedralibus, in quibus propterea, neque ordines sacros, neque ætatem per Concil. requisitam ad illos ordines necessariam esse declarauit eadem Congregatio iuxta duas superinde relatas declarationes á Hieronym. Gonzal. adductis Commentarijs ad dictam Regulam glosa 5. in princip. num. 93.

29 Parrochialem Ecclesiam non nisi constituto in ætate annorum vigintiquinque conferendam esse, probat text. in c. cum in cunctis §. inferiora de elect. resque tam certa redditur, vt nulli fas sit superinde dubitare. Hanc tamen resolutionem coarctandam esse moneo, vbicunque Parrochia annexa esset alicui beneficio minorem requirenti ætatem; nempe si canonicatui, quandoquidem non vigintiquinque annorum exigeret ætatem. Sed quam dixi sub n. 24. ad canonicatum necessariam, vt probaui, num. 17. quod multis deinde comprobaui similibus, num. 18. 21. & 22. Ad rectam veró intelligentiam omnium canonum, aut summorum Pontificum Constitutionum, loquentium de Parochialibus, illud imprimis, & semper præ oculis habendum est, scilicet distantiam esse inter Parochialem Ecclesiam, & beneficium curam animarum habens; idque facilè constabit, cuiquam legenti textum in cap. dudum el 2. de elect. primum in illis verbis: cum pluribus Parochialibus Ecclesijs (& alijs illis mox sequentibus) aliquod beneficium curam animarum habens annexam. Rursus verò, in alijs, propè finem; prædictas Parochiales Ecclesias retinebat, cum earum cura, ex quo quidem textu patere, latius esse habere curam animarum, quam esse Rectorem Parochialis Ecclesiæ, dicunt Innoc. & alij in cap. cum satis de offic. Archid. necnon Marius Alterius in illo perutili tract. de censur. Disp. 22. lib. 5. c. 7. vers. Cœterum Patriarchæ tom. 1. quo in loco subijcit declarationes, & exempla admaiorem dictorum explicationem. Nimirum igitur, si Canones de Parochiali beneficio verba facientes, non eo ipso in omni beneficio curam retinente animarum vendicare sibi locum, monet Gomes in Regul. Cancell. de Idiomate, quæst. 11. Vers. & ideo pro vero intellectu.

30 Quod si Canonicatus, aut aliud quodpiam beneficium, siue hebdomada sit in Collegiata Ecclesia, quæ curam exerceret animarum, quam exigat ætatem? vt vera fatear, distinguo, quod si intendimus de collegiata, in qua penes vnicum residet animarum cura, sicuti annis retro elapsis fiebat in parochiali Ecclesia S. Mariæ Maioris huius Ciuitatis Neapolis, in qua licet essent plures hebdomadarij, nihilominus vni ex illis hebdomada-

rijs

rijs annexa erat cura, ad quam simul cum hebdomada instituebatur persona idonea ab Archiepiscopo Neapolitano, siue Papa, prout casus vacationis contingebat, in mensibus reseruatis, vel non reseruatis, eique decedenti semper substituebatur alter eodem seruato modo, quo quidem casu, nè alius ebdomadarius præter istum cogatur in ea esse ætate tempore impetrationis, seruata dispositione citati, §. inferiora; cum cœteri consuetum, & quartumdecimum habentes annum valeant tales hebdomadas, adipisci per ea, quæ superius annotaui.

Aut pœnes collegium residet cura, sicuti in Ecclesia Sancti Ioannis Maioris huiusmet Ciuitatis Neapolitanæ, in qua mensatim duo ex hebdomadarijs eliguntur à reliquis, vt curæ animarum vacent, & cum his, licet videatur non esse, tam rigidè procedendum, sicuti cum cœteris curatis. & vt singulis tale onus habentibus, quemadmodum aperti iuris esse edocemur ex textu in cap. statutum de elect. in 6. restringente textum in cap. licet canon. illo eod. lib. & tit. (disponentem contra institutos ad parochiales Ecclesias, vt nisi fuerint ad Sacerdotium promoti infra annum sint illis priuati) ne ad collegiatas Ecclesias extendantur, etiam si alias Parochiales extiterint, cuius declarationis rationes aliquas recenset Oldrad. cons. 62. quæstio talis est; & Roman. consil. 325. quo ad primum post num. 2. quibus videtur illa validior, quia cura pœnes collegium, tunc esse dicitur, non autem singulos argumento eorum, quæ habentur in cap. irrefragabilis §. excessus iuncta glossa de offic. ordin. ita quod ipsorum quilibet dici curatus nequeat ex Mandos. consil. 20. num. 8. & 9. & decisum in Rota teste Puteo decis. 290. die 20. Martij lib. 1. Felyn. in cap. in nostra de rescript. & Hieronym. Gonzales super 8. regula Cancell. glos. 6. num. 71. attamen in proposito casu arbitror, vt annos natus vigintiquinque, non minor, sit habilis ad hunc Canonicatum, siue beneficium, nam actu curam vnusquisque illorum exercet, tametsi habitu pœnes totum collegium illa resideat, quare ea in Ecclesia ita seruari attestati sunt ijdem beneficiati; nec sine ratione, verum illa, quod apud plures esse posse curam animarum, & exercitium, & vnumquemquam illorum dici habere curam non ambigitur, si Cassadoro credimus decis. 11. si impetrantur sub num. 3. per Innoc. Host. Anchar. Imol. & Butr. in cap. cum non ignores de præb. & conuenit Trid. Synod. in cap. 18. sess. 24. de reformat. Rot. decis. 48. part. 1. diuers. & Gonzales glos. 6. num. 124. etenim aliorum ante relatorum scriptorum dicta, subsistere opinor in priori casu, in quo penes collegium, tametsi resideat, nihilominus per vnum illorum, ad id deputatum exercetur, cum verò ab omnibus iuxta præscriptum vltimo loco casum, procedat Cassad. opinio, à qua mea distinctione non discedit Gonzales adducta glos. 6. nu. 74.

31 Constituta ætas ad vnumquodque beneficium, regulariter inesse debet cum sit impetratio, per Rebuff. in praxi Rub. requisita ad collationem bonam, num. 35. Abbatem in c. cum in cunctis §. inferiora, num. 1. de elect. subdentem collationem alias esse nullā ipso iure per c. si eo tempore de rescript. in 6. & cap. vnicum de ætat. & qualit. eod. lib. restringitur tamen in canonicatibus cathedralis Ecclesiæ, de quibus aliter sanxit Trid. Synod. in cap. 12. sess. 24. de reformat. & ipse affatim scripsi in hoc cap. num. 26. ætas igitur vigintiquinque annorum ad Decanatum statuta, Archidiaconatum, reliquasque dignitates exercentes curam animarum, in illius consecutione præexigitur per cap. cum in cunctis §. inferiora de elect. & dixi in vers. ad dignitates.

Sed ordines, iam dictis annexos beneficijs, non est de iure necesse, illo tempore adesse; quoniam
32 annum elargiti sunt canones ad suscipiendos annexos ordines, per Geminian. & Franch. in cap. si pro Clericis pauperibus de præb. in 6. exceptis his in quibus aliud esset expressè statutum, vt inquit Lambert. de Iure patronat. lib. 2. part. 1. quæst. 7. princip. artic. 29. num. 4. Ac speciatim prouiso de parochiali, prædictum tempus ad insigniendum Sacerdotio à die adeptæ possessionis numerandum, impertijt text. in cap. licet canon de elect. in 6. nisi in commendam illud habuisset, quia oportuisset, tunc fuisse promotum ad Præsbyterium, cap. nemo deinceps alleg. tit. & lib. & qui titulum
33 obtinuit Parochialis, si annale prolabi tempus passus fuerit, antequam, dictum Sacerdotalem ordinem acciperet, ipso iure, nullaque monitione præmissa, priuatus tali parochia existeret, eodem cap. licet canon; alterique fas esset à Sanctissimo impetrare; quiquè pro verificatione narratorum,
34 non aliud probare teneretur, quàm annum prædictum excessisse; namque onus esset possessoris, ordinem ipsum ostendere in tempore statuto suscepisse; quod rectè Rebuff. asseuerat in sua praxi Rub. de non promot. intra annum num. 71. deciditque Bellam. decis. 415. si impetrauit; negantis enim, onus probandi, esse minimè videtur ex l. actor. C. de probat, & cap. quoniam eod. alleg. tit. de qua quidem resolutione, & semper, & vehementer dubitaui; quandoquidem negatiuam verificare compellitur, qui illam deducit, ex glos. in l. 2. ff. de prob. Bar. in l. in illa nu. . ff. de verb. oblig. & communis adstipulatur opinio, quæ colligitur ex Anton. Gabr. lib. 1. commun. opin. tit. de prob. conclus. 6. atque Hercul. tract. de negat. nu. 2. exinde experimur quemquam teneri resignatarium publicare resignationes beneficiorum iuxta constitutiones, quas desuper publicarunt Innocentius VIII. Pius IV. Pius V. & nouissimè Gregorius XIII. cuius est 87. in ordine, & exorditur. Humano vix iudicio; qua cauetur vnumquemquam debere infra certum illic determinatum tempus, & secundum præscriptum in ea modum resignationes publicare, alioquin beneficia resignata vacent ipso iure, liceatque alteri cuicumque illa impetrare, & nihilominus Rota Romana non semel definiuit eiusmodi impetrantem ob publicationes non factas teneri docere resignatorium ipsum non publicasse, nisi velit succumbere, & hoc iure passim vtimur; illius verò tribunalis decisiones, tanquam manuscriptas memorat Modern.

M 3 Paris

Paris.in suo tract.de resign.benef.lib.11.quæst. 14. nu.5.tu considera.

Cœterum si tantum de anno transierit, quod Parochus nequeat amplius insigniri Sacerdotio infra illum, seruata dispositione Concilij Lugdunensis in adducto cap. licet canon; censeatur nè propterea vacare Parochia, non est multa diligentia inuestigandum propterea quod negat Pontifex in cap.commissa de elect.in 6.

36 Ex quo alterius quæstionis resolutio enascitur, si liceat parocho illam interea resignare, nam posse certum est, etiam in vltima die anni, prout Rota conclusit decis.187.siue 38.de præb. in antiq. Cassad.decis.27.tenuit Palatium, in Regulis Cancell. Bellam.decis.178.non promotus,& sequuntur Oldrad.cons.203.factum tale nu.1. Roch. in tract. de iure patron.vers.honorificum,quæst.30. eamq; communem, & veriorem sententiam dicit Aufrer.in addit.ad decis.Tholos.471.

37 Episcopis tamen, & superioribus conceditur, facultas dispensandi cum curatis litterarum studio insistentibus, vt ad septennium promoueri haud teneantur, nisi ad ordinē Subdiaconatus, adquem infra dictum annum, tunc astringuntur, eumque nisi susceperint pœna in dicto Lugdunensi Concilio statuta plectuntur, ij tamen cum quibus ob hanc causam dispensatum extitit infra annum post septennium suscipere Diaconatus, & Præsbyteratus ordines, alioquin ex tunc dictam pœnam se nouerint incursuros cap. cum ex eo de elect.in 6. quam dispensationem, etiam capitulum sede vacante concedere posse in proposito casu defendit Feder.de Sen.cons.30. an Capitulum.

Similiter, qui dignitates. Personatus, officia, Præbendas, portiones, aliaue quælibet beneficia in Ecclesijs Cathedralibus, vel Collegiatis Secularibus, vel Regularibus obtinent, aut obtinebunt in posterum, quibus onera varia sunt annexa, vt alij missas, alij Euangelium, & alij Epistolas cantent, tenentur infra annum á die pacificæ possessionis, ordines suscipere requisitos. Clem. vt ij, qui de ętat. & qualit. quam innouat Sacrosancta Trid. Synod.in cap.quicumq; sess.22.de reform.

38 Sed prædictum annale tempus Ecclesiarum Rectoribus, & alijs quibusuis, ad Sacros etiam Præsbyteratus ordines suscipiendos à iure, aut fundatione beneficiorum quomodolibet constitutum, extra casus à iure permissos vltra sex menses prorogare nequit maior pœnitentiarius, iuxtá Constitut. 67. Pij IV. Ad perpetuam rei memoriam.

Ista verò ordinum annexio ad beneficia, duplici modo consideratur, vt inquit Dec. in cap. cum in cunctis, §. inferiora num. 22. de elect. Altera quippe simplex est, cuius hactenus memini; Altera autem, quæ ex statuto, Priuilegio, consuetu-
39 dine, vel ipsius beneficij primæua institutione, non tantum ordinem habet adiunctum, sed præambulum, & actu tempore collationis necessarium, quo quidem casu beneficium illud adipisci prohibetur, qui eo ordine non est insignitus Nauar. cons. 45.nu.1.de tempor.ordin.par.1.& Lambert. tract. de Iure patron.lib.2. par. 1. quæst. 7. princip. post nu. 2. vers. tamen iu casu; Quæ profecto annexio secundo loco relata, numquam præsumitur, nisi expressè constet de prædictis constitutionibus, statutis, priuilegijs, vel consuetudinibus; ideoque regulariter, & vt plurimum non oportet ordinem annexum adesse tempore obtenti beneficij, præterquam in casibus enarratis, sicuti distinxerunt Philipp. probus ad Ioan.Monachum in cap.ei cui, num. 1.& 3. de Præb.in 6. Dec. indicato §. inferiora, num. 22. Abb. & glosa in clem. vt ij qui. vers. annexi de ætat.& qualit. Gemin. in cap. 1. num. 8. vers. in eadem glosa, de filijs præsbyt. in 6. ibique Franch. num. 8. hinc rescriptum Papæ mandans aliquem prouideri de præbenda vacatura suffragatur prouidendo si vacet Sacerdotalis, dato quod tali ordine initiatus minimè fuerit per Imol. in c. fin.num.10.de præb.

40 Superest modo inquirere veram resolutionem duorum in hac re dubiorum; Alterum qualis ordo requiratur ad quodlibet beneficium; Alterum vero cum requisitum ordinem Sacrum valeat infra annum recipere, quo saltem initiatus esse debeat tempore prouisionis; & primo respondeo sufficere clericalem tonsuram ad obtinendum & retinendum simplex per cap. cum adeo de rescript.& cap.cum ex litteris de transact. eamdemque tonsuram satis esse ad habendum canonicatum probatur Iure canonico de quo Abb. in c. 2. nu.5. de instit.& Boer.decis.171.præsuppono nu.1. immutato postmodum à Concilio Trid. respectu canonicatuum Cathedralium, prout supra firmaui, nu.26. quare, vt illic adiunxi viget etiam his temporibus dispositio antiqua respectu canonicatuum in collegiatis, sed quia collegiatæ etiam Ecclesiæ ad sui regimen indigent, Præsbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & inferioribus ordinibus, initiatis, ideoq; solet in eis statui certus numerus vniuscuiusque ordinis, vel Clericorum certum ordinem habentium, sicut citatis in locis admonuerunt ijdem Abb.& Boer.& tūc Canonicus, seu beneficiatus de illis prouisus cōpelleretur, (nisi illis spoliari vellet,) suscipere ordines à statutis, vel consuetudinibus constitutos, illisque nihil expresse disponentibus, satis esset prima tonsura, quamuis nequiret interea vocem habere in capitulo, quousque aliquem Sacrorum susceperit Clem. vt ij, qui de ętat.& qualit.

Pro Parochiali retinenda oportet Præsbyteriū suscipere per cap.licet canon. de elect. in 6. & alia cumulatius recensita in vers.sed ordines.

41 Et qui Archidiaconus esse dignoscitur, non altiorem Diaconali constringitur, iure communi suscipere in citato §.inferiora, & cap. 1. de ætat. & qualit. atque etiam attenta dispositione posteriori Conc. Trid. si careat cura per notata vers. ad dignitates; quo iure Archidiaconi ipsi, quamuis Magistri in Thæologia, seu Doctores, aut licentiati in iure canonico esse debeant, iuxta §. Archidiaconi, eiusdem capitis 12.sess.24. illic citati, cum tamen locum Amplis. Card. Congregatio Concilij interprætata est, procedere in ijs tantum Archidiaconis, qui vel curam habent animarum, vel iurisdictionem, prout habetur in tit.de off.Archid. non autem de ijs, qui nomine dumtaxat sunt Archidiaconi. cuius declarationis est nobis idoneus testis Anast.Germ.in trac.de ind. Card. §.quibusuis n.4.

Abbates

Abbates autem Decani, Præpoſiti, & Archipreſbyteri, ſacerdotium ſuſcipere non poſtponant, cum eo inſigniri arctentur, per textus iuris Canonici, relatos in proximioribus verſiculis.

42 Ad reliquas veró dignitates, officia, aut perſonatus, nullam habentes curam animarum nec iure cauetur, quem certum debeant prouiſi habere ordinem, ideó attendenda eſt conſuetudo per Abb. in dicto §. inferiora in finalibus verbis, eſt gl. ſ. ſing. in cap. 1. diſt. 60. Verum poſt Concilium obſeruantiæ in his etiam tradenda eſt diſtinctio, relata in præcedentibus, quò ad Eccleſiam Cathedralem, vel collegiatam.

Alteri quæſito me affatim ſatisfacturum ſuadeo ſi lectorem remittam ad notata in rubr. de perſon. prohib. prom. cap. de Neophitis verſ. quo vero ad ſecundam; hic tantum pauca dicturus non inutilia; quorum primum ſit, quod aſſumendus ad parochialem Eccleſiam ſit eo tempore ſaltem inſi-

43 gnitus ſubdiaconatu, ex diſpenſatione vero, qui tantum minores habeat, cap. præterea de ætat. ordin. cuius concedendæ diſpenſationis auctoritatem retinet Antiſtes per gloſ. in eod. cap. præterea; licet illa opus non ſit, quoties vigore præſentationis inſtituitur quis ad parochialem, quia non prohibetur ante ſacros ordines obtinere parochiam ſi alias idoneus reperiatur per tex. ſingularem in cap. 2. de inſtit. in 6. vbi omnes illum textum magnifaciunt, & ſcribit Franch. in cap. ſi pro clericis Pauperibus de præbend. in 6. & Lambert. tractat. de iure patron. lib. 2. par. 1. quæſt. 7. princ. artic. 29. num. 6. Non tamen defuerunt exiſtimantes vnum quemlibet ſine aliqua diſtinctione admitti ad beneficium habens annexum ſacerdotium, tametſi tempore prouiſionis, etiam ex alio, quam præſentationis capite factæ non reperiatur ſacro ordine initiatus, idque præſertim auctoritate Innocent. dixit Abb. in millies citato §. inferiora num. 12. de elect. ſubdens id communiter obſeruari, & ſequitur Roch. de Curte. in tract. de iurepatron. verbo honorificum. verſ. tunc dicendum eſt poſt num. 21. textui autem in adducto cap. præterea, requirenti ſubdiaconatum ſaltem, in eo qui prouidendus erit, multis modis reſpondet Abb. in cap. dudum el 1. numer. de elect. alij veró adherent verbis illius capitis, à quo recedere minimè audent, niſi in caſibus in iure expreſſis, vt gloſa Ioan. Andr. in cap. cum ex eo verſ. Subdiaconatus de elect. in 6. & cap. ſi pro clericis verſ. prouidere de præben. in 6. quorum ſententiam crederem tutiorem, ſed priorem communiorem, & in praxi ſeruatam.

Et quod ad non curata attinet; quibus adiunctus eſt ordo presbyterij, non eſt dubium, conſtitutum in minoribus non prohiberi conſequi, iuxta cap. 2. de inſtit. Lambert. adducto artic. 29. num. 7. & Rocch. de Curte loco nuper citato, & conueniunt, quæ Panormit. annotauit in dictis cap. præterea, & cum in cunctis §. inferiora.

Hactenus de ætatibus ad beneficia, & inferiores dignitates neceſſarijs diſſeruimus, nunc de ijs agendum eſt, quæ pro maioribus dignitatibus canones

44 expoſcunt, quare reminiſcor ad Epiſcopatus culmen ex concilio Agathenſi in capite 16. & 17. neminem promoueri potuiſſe ante annum trigeſimum, & habetur in cap. quicumque 77. diſtinct. poſtmodum vero ex conſtitutione Alex. III. in Concilio Lateranenſi ſuperadditum fuit, vt exegerit trigeſimum in cap. cum in cunctis de elect. itaque non amplius ſatis eſt attigiſſe dictam ætatem, niſi expleuiſſe pateat, ex Rebuff. in praxi rubr. requiſita ad collationem bonam num. 37. & tract. de pacif. poſſeſſ. num. mihi 184. licet gloſ. in cap. vnico verſ. compleuerint de ætat. & qualit. in 6. dixerit Epiſcopum eſſe poſſe, qui trigeſimum ingreſſus eſt annum, ad id ducta auctoritate præfati cap. cum in cunctis, cuius quidem verbum exegerit non perpendiſſe inſinuat; quod ſine dubio perfectú indicat tempus; idq; tandem conſtit Greg. 14. Publicata 15. Martij 1591. expreſſis declarauit verbis; ibi annum trigeſimum expleuiſſe; licet in Regno Franciæ idoneus ad Epiſcopatum iudicetur, qui in vigeſimo ſeptimo conſtitutus anno reperitur, ita commonentibus concordatis inter Leonem X. & Galliæ Regem, teſte Rebuffo adducto nu. 37. & in tract. de pacif. poſſeſſ. nu. 184. Quod tamen nuſquam crediti locum habere in omnibus Epiſcopatibus gallicanis, etenim verba bullæ concordatorum, id exprimunt de Epiſcopatibus, & Archiepiſcopatibus exiſtentibus in Delphinatu, ac comitatu Dienſi, & Valentinenſi, vt apparet ex verbis relatis per Rebuff. in concord. rub. de Reggia ad Prælat. nominat. facienda §. 1. ideó ſit in reliquis prouincijs attendenda diſpoſitio iuris communis iuxta l. præcipimus C. de Sacroſanct. Eccleſ. neque dubitare contingit, cum vltra memoratas, aliæ extent in eo Regno Prouinciæ, ſiquidem Argent. in ſua Hiſtor. in præfatione ad lectores, & Gaguinus lib. 1. Hiſtoriæ Francorum ſol. 3. nu. 20. verſic. eſt enim Gallia triplex; multis prouincijs Galliæ Regnum refertum aſſerunt, eaſque nominant, diſtincteque ponunt, ita quod idem Gaguin. fol. 5. num. 40. his vtitur verbis; Porrò, vt omnino gallia diſtinctior haberi poſſit: ſciat le-

45 ctor, Galliam omnem, octodecim prouincijs contineri, & quæ ſequuntur; oportet autem, promouendum ad Epiſcopatum in ſacro ordine, antea ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutum fuiſſe, ex Concil. Trident. cap. 2. ſeſſ. 22. de reformat.

Qui vero conſecraretur Epiſcopus ante præſcriptam ætatem, ſi Papæ diſpenſatio præcederet, intelligeretur etiam habilitatus ad neceſſaria conſecutiua, & dependentia: per Abb. & gloſ. in cap. quia in tantum de præbend. & propterea ad exercenda iuriſdictionalia, beneficiaque conferenda, prout cæteris luculentius Ioan. de Selua ediſſertauit, poſtquam quæſtionem iſtam in medium protulerat, in ſuo tractat. de benefic. par. 2. quæſt. 6. licet hodie eiuſdem quæſtionis diſputationem præterire valeamus; eo quod ſupremus Pontifex expreſſis ſolet diſpenſare verbis, cum dicto Epiſcopo, vt

46 Iuriſdictionalia exerceat, ac cætera ad ordinem ſpectantia; Eſt tamen verum non directè ſecum diſpenſari, ad obtinendum Epiſcopatum, ſed illius adminiſtratio detur in ſpiritualibus, & temporalibus omnibus, vſque ad ætatem legitimam, cap. cum nobis olim, in fine de elect. vtique probatum cum Ioan. Petrus Caraffa 10. kal. Maij anni M. D. LV. Pontifex Maximus renunciatus, & Paulus quartus appellatus, vacauit Archiepiſcopalis Eccleſia Neapolitana, quam ipſe in adminiſtrationem

strationem concessit Alphonso Cardinali Carafæ cum decimum nonum, vel circa ætatis annum ageret, referente Mandos. in tract. signat. grat. rubr. de dispens. super retentione propter promot. in princip.

47 In Cardinalium numerum cooptari prohibetur, quiuis minor triginta annis, per Constit. Concilij Basiliensis sess. 23. quod cum conciliabulum potius reputetur, non erat eius dispositio seruanda; ea propter nouissimum Concilium Tridentinum, cap. 1. sess. 24. de reform. omnia, & singula, quæ de Episcoporum præficiendorum vita, ætate, & doctrina, ac cæteris qualitatibus in eadem Synodo constituta sunt, decernit adhiberi in creatione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, etiam si Diaconorum; cum itaque idem Concilium confirmando Alex. III. constitutionem in Concilio Lateranensi editam, exordientem, cum in cunctis, præceperit ad Cathedralium Ecclesiarum regimen neminem assumi, qui ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, grauitate morum, literarumque scientia præditus non fuerit in cap. 1. sess. 7. de reformat. & cap. 2. sess. 22. eadem rubr. & constitutio illa Alexandrina trigesimum expletum præscripserit annum, pro ordinando Episcopo; eadem ni fallor, per concilium videtur constituta ætas, in cardinando, tametsi posteriori constit. 50. Sixti V. in Diaconum assumi possit, constitutus in vigesimo secundo suæ ætatis anno.

48 Sed horum Cardinalium nomen, & dignitatis titulum, antiquissimum in Ecclesia fuisse certum est, tametsi Caluin. id ambigat in lib. 4. instit. c. 6. sect. 30. quin etiam tale nomen in veterum scriptis ante Gregorij tempora, se nusquam legisse attestatur; at toto cœlo sine dubio aberrauit, quia oculos minimè intendit ad Canonem sextum Concilij Romani sub Siluestro Papa, in eo siquidem expressè legitur, tunc Romæ fuisse septem Diaconos Cardinales, & tamen Siluestrum tercentis circiter annis præcessisse Gregor. præportant Pontificum vitæ, & scripsit in hac ipsa re, Greg. de Valent. super Diuum Thomam disput. 9. quæst. 1. punct. 2. vers. sic etiam, tomo 4. & si Archidiacono credimus in cap. vbi periculum num. 4. de elect. in 6. referenti ex chronica Martiana, Pontianum Papa instituisse Cardinales; illiusq; tempore, ducentum triginta sex Cardinales adfuisse, ait glosa in pragmat. Sanct. §. statuit vers. moderatus; Is autem Pontifex in Papatus apicem euectus 8. Kalen. Iulij anni 232. trecentis sexaginta, & amplius annis, conuincimur extitisse Cardinales, ante Gregorium; ex his similiter mendax conuincitur Alber. in rubr. de summ. Trinit. & Fide Cathol. & eum sequens Francisc. Marc. decis. 1296. num. 8. part. 1. inquiens, nondum fuisse creatos Cardinales cum Pontificia Maiestas, Constantino, Ecclesiæ Romanæ multa, & ingentia dona largiente, aucta maximè est; Quinimmò si Hieronymi Plati de Cardinalis dignitate, & officio summa cura exarata scripta, inspexerimus in cap. 2. vers. ex his igitur; libenti animo fatebimur Cardinalis nomen in veterum monumentis rarissimum fuisse; rem tamen ipsam, & dignitatem antiquissimam esse, semperque in Romana Ecclesia, etiam tempore Beati Petri retentam, ita quod Linum, & Cletum, & Clementem, qui Beati Petri consiliarij, & adiutores erant, ex hoc numero extitisse, putarint complures; & de Laurentio non est dubium quin Diaconus Cardinalis fuerit.

49 De veterum verò Cardinalium numero inuestigari veritatem non esse difficile credit, citatus Platus; eum siquidem colligi rectè posse ait, ex titulorum numero, quos in initio dicti capitis secundi recensuerat; ob idque semper fuisse tres, & quinquaginta ad Honorium vsque secundum, Anno Domini 1125. affirmat, à quo sensim minui ceptum, cum in demortuorum locum nemo substitueretur, sed eorum tituli; vel ab Archipræsbytero, vel ab altero Cardinali, Pontificis iussu administrarentur, & incertum ex tunc, atque varium fuisse illorum numerum, vsque ad annum 1276. ex quo tempore ad Nicolai Tertij electionem, septem tantum extitisse Cardinales reperiisse; ab eo, vero tempore rursus reflorescere, & augeri cepisse; Verum si nostrates vera fatentur, eorum primordialem numerum fuisse vnum, & quinquaginta apparebit ex relatione Aluarot. in cap. 1. an Episc. vel Abb. feud. dare poss. & Francisc. Marc. decis. 192. quæritur de statu num. 6. & deinde fuisse duodenarium probat Vestrius in sua praxi Romana lib. 1. cap. 1. num. 1. illud tamen veritate nititur, quod Bonifacio VIII. sedente, viginti fuere, neque tamen vsque ad Sixtum IV. trigesimum attigerunt; Sixtus trigesimum supergressus est. Alexander verò VI. ferè ad quinquagesimum perduxit, At Leo X. cum vna vice; vnum, & triginta creasset, vsq; ad sexagesimum quintum peruenit. Paulus IV. quinque alios addidit, Pius IV. vsque ad sextum, & septuagesimum, quo neque antè, neque post peruentum est. Postremò Sixtus V. recentissime, numerum septuagesimum definiuit, in sua Constitut. quinquagesima, cuius initium est. Postquam verus ille, atque æternus Pastor, vbi hunc statuit numerum, ad instar illorum septuaginta seniorum, quos Dominus Num. 11. adiutores Moysi dedit, in quos tanti oneris partem deriuaret, sunt autem complures, tum rationes, tum auctoritates, quibus hunc numerum haud excedendum, contendant Card. in clem. ne Romani 9. irritum nu. 7. de elect. & Petrus Gregor. Tholos. lib. 15. syntagmatum iuris vniuersi cap. 4. num. 9. nec vnquam vidimus ab ordinatione ista Sixti, in hac parte recessum, quamuis ad eum multoties peruenisse numerum, supremos Pontifices, maximeq; Clem. VIII. & nunc feliciter viuentem Paulum V. qui pluries illius Constitut. numerum tetigerunt. Reliqua autem permulta de cardinandis, congerit Paleott. de Sacri Consistorij consultat. par. 4. quæst. 1. vers. nunc de Cardinalium.

50 Ad supremum nunc Papatus apicem, vt quis euehi possit, quot annos natus esse debeat, non videtur hæsitandum, cum nusquam audiuerimus, neque perlegerimus dubitatum fuisse de validitate alicuius Pôtificis maximi electionis, ob hunc defectum ætatis; quærunt namque amplissimi Cardinales, quem eligant senem, & quandoque decrepitum: illumque si iuuenem assumunt, ô, quoties eos penitet, & tamen diuino instatu ducti, quin consentirent in illum, facere non potuerunt; Spiritus enim Domini vbi vult spirat, & Cardinalium voluntates

luntates in electione Papæ trahit, quo illi fortaſſe nollent; Verum nè quicquam intactum penitus relinquamus, reminiſcor, ſentijſſe Ioannem de Selua, nè ſupremus Pontifex renuncietur minor annis triginta, in ſuo tractat. de benef. q.5. par.3. nu.14. fretus iuribus multis, & rationibus, ea præſertim quam Diuus Hieronymus contra Iouinian. ſcribens in 1. par. Epiſtol. lib.5. cap.14. memorat pro cauſa, ob quam CHRISTVS Dominus noſter, potius Petrum elegit, quam Ioannem, quem ſummo proſequebatur amore, ex Sacræ Scripturæ teſtimonio; ait enim poſtpoſuiſſe Ioannem iuniorem, Petro ſeniori, illique propterea commiſiſſe Eccleſiæ regimen, ſuſcribitq; Decius in c. tranſlatoz. lect. num.19. de Conſtit. Aliam neq; incongruam exiſtimo rationem, quod Papa ſub nomine Epiſcopi nonnumquam veniat, idque iudicio felicis memoriæ Pij V. nititur, nam vacante Parochia vrbis Romæ, in concurſu multi fuerunt reperti idonei, ex quibus vnus eligendus erat, qui ab Epiſcopo iudicaretur magis idoneus, iuxta Decretum Concilij in cap.18. ſeſſ.24. de reformat. quare dubitatio exorſit, ad quem electio illa ſpectaret, nempè ad Papam vti Epiſcopum Romæ, an verò ad Cardinalem titularem; & ipſe Pius reſpondit, ad
51 Papam ſpectare, tamquam comprehenſum ſub illis verbis concilij, & ita vſus poſterior obtinuit, refertque Maiol. in tract. de irregul. lib.2. cap.4. ſub num.2. hisque multum confert, quod omnes Papæ ſe Epiſcopos vocare conſueuerunt, & titulus in prohemio ſexti, euidenter præportat. Iſthæc licet nullum ius reprobet; attamen ſi minor eligatur, dumtamen vſum habeat rationis; eius quippè electio non erit inualida reputanda, aut nullius momenti cenſenda; ſed ipſam potius ſubſiſtere pronunciandum, cum Iacobat. in ſuo tract. de Concilio lib.3. artic.1. verſic. & idem de infante, ac Maiolo adducto tract. lib.1. cap.30. num.13. & fortaſſe etiam ſi rationis vſu careat, ſi verum eſt, quod de Epiſcopo dicunt aliqui, quorum memini capite 3. numero 28.

Hinc nactus occaſionem, tractatulum de electione Papæ ſubiungere cogor, vt cui multum debeo, inſeruire ne omittam, Is enim ampliſſimus vir, cunctis maximè profuturum cenſuit, ſi notabiliora in hac re congeram, vt ſi caſus eueniat, habeant Illuſtriſſimi Patres rem iſtam breuiloquo ſermone explicatam; & vbi in conclaui tempus terere nequeunt, valeant in currentibus negotijs, dubiorum veritatem non longo interiecto tempore conſectari.

Cum itaque de ſuffragio ferendo in ſummo totius Eccleſiæ Pontifice creando, tractatio futura ſit, quo nihil maius inueniri, quia ſcripſit Paleot. de ſacri Conciſt. conſultat. par.3. quæſt.4. verſ. & eò magis; Ideò rem altius exordiendo, recenſendas primitus eſſe aduerto Conſtitutiones omnes, de eiuſmodi electione, verba facientes; qua propter
52 textum in primis memoro in cap. in nomine Domini 23. diſt. deinde alterum in cap. ſi quis Papa 79. diſt. in cap. licet de vitanda, de elect. in cap. vbi periculum, adducto tit. in 6. & clement. nè Romani, eodemmet citato tit. de elect. adiunctis multis 56. in eiſdem textibus appoſitis. Non tamen ignoro complura alia extare iura generatim de electione tractantia, & maximè de Epiſcoporum electione, à Summis Pontificibus, Concilijſque generalibus edita; quę vendicare etiam ſibi locum in electione Romani Præſulis, niſi ſpeciatim reperiatur contrarium in ea deciſum, affirmo per doctrinam Bellam. in eodem cap. licet, ſub num.17. & fateri videntur omnes hi, qui aliqua ſpecialia coaceruant pro electione Papæ; Præſertim idem Bellam. in cap.1. num.4. diſtinct.79. & illic Præpoſit. in vltimis verbis.

53 Ac poſtmodum inueſtigandum eſſe, quomodo ad Cardinales venerit huius ampliſſimi ſuffragij Ius; quouè in ipſis ſolis remanſerit, & Hieronymi Plati de Cardinalis dignitate, & officio fultus auctoritate, in c.2. affirmare placet; ſemper, vel ab initio ipſo Eccleſiæ, hoc perpetuum, ac ſolemne fuiſſe, vt Pontificem, Cardinales, id eſt ij, quos nunc Cardinales vocamus eligerent; quamuis multorum luſtrorum curriculo, id eis ſolis minimè competijſſet; at reliquo etiam clero, cum populi interuentu; iſtumque morem ad annum circiter vſque DXXX. duraſſe; quo Iuſtiniani Decreto, ad tollenda diſſidia ſancitum fuit, ne Pontificis electio rata eſſet in poſterum, niſi Imperatoris quoque accederet conſenſus; cuius legem per annos centum, & quinquaginta viguiſſe apparet, nempè ad annum vſque DCLXXXIV. quando optimus ille Imperator, Catholicæque Eccleſiæ acerrimus defenſor, & cultor, Conſtantinus Quartus, abrogata prædicta ſanctione; electionem Papæ ad priſtinam libertatem reſtituit; & qui Romæ concordibus animis Pōtifex eligeretur, vt ſtatim conſecrari poſſet, nulla Imperatoris accedente auctoritate, aut conſenſu, edixit; cuius tamen ſanctio interrupta fuit anno DCCLXXII. noua Adriani Papæ lege, cum conſilio centum, & quinquaginta trium Epiſcoporum; qua Carolo Magno delatum legitur Ius eligendi Pontificem Maximum in capit. Adrianus 63. diſtinct. quam tamen poteſtatem exercuiſſe præfatum Carolum non apparet; fortaſſe quia in re, quam ad ſecularem Principem non pertinere cognoſcebat, ſola ſibi animi moderatione vtendum arbitraretur. Quare prior conſuetudo in creandis Pontificibus perſeuerauit, idquè adeò, quod Ludouici Secundi approbatio ſucceſſit, qui expreſsè etiam priuilegio antea conceſſo renuntiauit in cap. ego Ludouicus 63. diſtinct. & expreſsius conſtitutum, centum, & amplius poſt lapſos annos ab Adriano 3. Anno DCCCLXXXIV. taliſquè mos tenuit ad annum vſque CMLXIII. cum Ioannes 12. Sedem Apoſtolicam Alberici Patris, vi, & potentia occuparet; quod Otho primus ex Germania aduocatus, coacto Concilio, vt Ioanne depoſito, alter (qui Leo fuit 8.) eligeretur; illeq; inſolentiæ primum Romanorum, minis, aut mercede populum clerumque corrumpentium, vt ſe ipſos, vel amicos, aut parentes, ad Pontificatum proueherent; cenſuit ſuffragij Ius, quo Populus Romanus, & Clerus in Papæ creatione vtebantur, in Imperatorem transferre; ac poſtmodum, re vera Othoni, tunc Imperatori, eiuſquè in Regno Italiæ ſucceſſoribus facultatem dedit, vt videre licèt in cap. in Synodo 63. diſt. vſu tamen obtentum eſt, poſt aliquod annos, vt rurſus ſpreta Imperatoris auctoritate, Pontifices crearentur; quod tamen

tamen, quia multorum malorum ſeges erat, Henrico II. conceſſum iterum fuit anno M XLVII. idipſum, quod ante fuerat Othoni indultum; quo exiſtente priuilegio Damaſus II. ac Leo IX. euecti fuerunt, quare cum Imperatores iam nimium ſibi ſumpſiſſent, Nicolaus II. Anno M XLIX. omnem hanc eligendi rationem moderandam ratus, ita decreuit in cap. 1. & cap. ſi quis pecunia 79. diſt. vt electio præcipuè à Cardinalibus perageretur; deinde reliquus clerus, ac Populus ad eam comprobandam accederet; ſalua tamen, inquit, honore, & reuerentia Herrici; Itaquè hoc primum tempore totum eligendi ius Cardinalibus conceſſum eſt; habita tamen, & populi, & Imperatoris aliqua ratione, licet eodem Nicolao defuncto electum, & conſecratum fuiſſe Alexandrum Secundum, nulla accedente Herrici Tertij auctoritate notum ſit; cuius electionis, quamuis ille indignatus, & conuocato conuentu Baſileæ, Cudolum Parmenſem Epiſcopum renunciaſſet Pontificem; attamen pacatus deinde animo, poſt Alexandri interitum, electus fuit Gregorius Septimus, qui tamen conſecrationem non admiſit priuſquam miſſis ad Herricum legatis, illius quoque voluntatem exploratam habuit; & hic mos perdurauit multis. ſubſequentibus annis, & vſquè ad tempora Alexand. III. qui nonis Septembris anni M C LIX. Romanus Pontifex à tribus, & viginti Cardinalibus renunciatus, vt primum ex magno calamitatum concurſu, quibus Eccleſia præmebatur, reſpirare potuit, eiſdem illis incommodis admonitus, Lateranenſe aduocauit Concilium; in quo Decretum illud edidit; in ſacris nunc Canonibus regiſtratum, ſcilicet in cap. licet de elect. quo totum eligendi Ius, in Cardinales translatum eſt, reliquo Clero, & Populo, atque etiam Imperatore excluſo, quod deinde à Gregorio Nono in cap. vbi periculum de elect. in 6. & iterum à Clement. V. in clem. vnica adducto tit. roboratum legitur; quæ quidem formula ex tunc recepta, & vſu, ad hęc vſque tempora ſemper ſeruata cernitur quod etiam oſtendo nu. 76. quare non tantum ratio, ſed ipſa inſuper experientia, ſatis apertè docuit, nullam meliorem commodioremuè formam excogitari potuiſſe. Hæc igitur, de eligendi poteſtate, quid deinde in eligendo ſpectandum ſit, quiduè in eius electione ſeruandum, mox ſeparatim agam.

54 Quarè illud in primis aduertendum recordor, nullam eſſe præſcriptam formam, ad talem electionem omninò neceſſariam; iccircò ſi quæ in iure ſtatuta cernitur, omittatur; irritus non propterea iudicaretur actus, dumtamen conſenſus duarum partium acceſſerit. quod optimè deſumitur ex decreto Alex. III. in eod. cap. licet de vitanda, & ex eo textu rectè deſumit inibi Innocent. in fine, in verbo, ſpeciale; inquiens non eſt hic aliqua forma ex neceſſitate ſeruanda; immò quocumque modo appareat duas partes conſenſiſſe in aliquem, tamquam in electum, Ius habet, & verus Papa eſt quod præter Innoc. notat etiam ſuper eodem textu Compoſtell. in verbo ſpeciale num. 5. Hoſt. in verſ. vel etiam ſine forma ſub num. 14. & verbo conſtituitur ſub num. 33. Ioan. Andr. in 9. ſpeciali, ſub num. 5. Anton. de Butrio ſub num. 18. & 27. Cardin. Florent. colum. 4. in 22. quæſt. col. 7. in 9. ſpeciali, & colum. penult. verſ. ſecunda concluſio eſt; Imol. num. 9. Abb. in 9. ſpeciali, & iterum propè num. 14. Ioan. de Anan. nu. 1. & rurſus propè nu. 8. Bellam. in verb. conſtituitur, & ſub nu. 17. in 16. notabili; nèc non ſub num. 18. & 46. ac in colum. 32. in 3. princ. quæſt. in tantum, quod ita ex eo textu collegiſſe omnes ſcribentes, teſtatur in colum. 30. circa medium, quin & alij non deſunt, qui alijs in locis hoc ipſum firmauerint, népé Gulielm. Durand. in cap. Vbi periculum in 3. ſpeciali num. 22. de elect. in 6. gloſa in cap. ſi cui, in verbo præter, adducto tit. & libro, & illic Gemin. nu. 4. Goffred. in ſumm. d. tit. num. 13. inibique Hoſtienſ. §. & nota, num. 18. Lancellott. Corrad. in templo omnium Iudicum lib. 2. cap. 1. de Pontif. Max. §. 2. quęſt. 1. num. 4. Franciſc. Marc. deciſ. Delphin. 934. quæritur de forma num. 3. par. 1. Archid. in cap. ſi tranſitus 79. diſt. in fin. num. 4. Turrecrem. in 4. quæſt. num. 6. Cardin. Alexand. verſ. nequè de alia forma, ſub num. 2. Gemin. propè finem, licet eius litera ſit corrupta, & Bellam. num. 7. dum ſe remittit ad notata per ipſummet in dicto cap. licet, tandemq; Butrius in cap. cum in iure prope nu. 37. de elect. Card. Florent. in clem. nè Romani nu. 7. eod. tit. & inibi Anchar. num. 10. Hieronym. Alban. quæſt. 20. & Hieronym. Manfred. cap. 22. ibi, ſciendum eſt præterea.

55 Locus inſuper, licet adſit in Palatio Apoſtolico, in quo conclaue fieri, mos fuit, ac cellulas parari, quin cappella Paulina appellata, in qua conuenire Patres ad Diuina peragenda, & ad electionem celebrandam conſueuerunt, attamen non eum de ſubſtantia electionis eſſe comperio; ſiquidem alibi facta non inualidatur, iuxta notata per Archid. (reiecta gloſa contradicente) in cap. 1. num. 17. diſtinct. 23. adducentem Hoſtienſ. Roffr. Beneuen. & communem eſſe adiungentem; eumque ſequuntur ibidem Bellam. num. 11. Gemin. num. 16. Turrecrem. prope num. 18. & Cardin. Alex. colum. 6. propè finem in gloſa ſuper verbo; in vrbe; & hoc etiam tuentur in cap. vbi periculum de electio. in 6. Archid. col. 2. in princip. Ioan. Andr. ſub num. 4. Anton. de Butrio nu. 12. Gemin. in §. hoc ſacro, ante nu. 5. addens communem eſſe opinionem Anchar. in eod. §. hoc ſacro. eandé Io. And. & Archid. videntur inſequi ſententiam, licet pro contraria, multa cumulent, quin, & Franch. in 9. ſanè, in vltimis verbis, ab illa, nequè diſcedit, dum ſe remittit ad notata per eundem in cap. cum Terra, ſupra eodem; ita quod Archid. non ſine ratione, his vtitur verbis; dicunt quidam ſed male, quod locus per hanc Conſtitutionem eſt de ſubſtantia huius electionis, & ſi alibi fiat electio, quam in loco ad hoc deſtinato, nulla ſit.

56 Pro illa verò alia controuerſa quæſtione, vtrum nè receptio requiratur, vltra electionem, videndus eſt tex. in cap. licet de vitanda, ſub rubr. de elect. cuius verba ſunt. Ille abſque vlla exceptione Pontifex habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit, & receptus; ex his itaquè verbis duo videntur neceſſarió requiſita; ſcilicet electio, & receptio. Attamen Innocent. in verbo receptus, affirmat, nullam eſſe vim in receptione, ſiue loquamur de receptione ad oſculum pacis, ſiue de obedientia præſtita, ſiue de incathedratione: ſed

ſatis

fatis ſit, quod eligatur, vel nominetur animo eligendi, vt plenum ius habeat: cuius ſententiæ tandé inheret ſuper eo tex. Hoſt. poſt nu.20. declarans illud verbum receptus, & inquiens, intelligendū eſſe de receptione verbali; vt ſcilicet poſtquā inter ſe Patres deliberauerint, & vt nominatum ad præſtandum conſenſum requiſierint, & ſic ipſum receperint, vel rurſus explicat, electus & receptus, vt illa dictio, & exponatur, pro vel, & ſic legantur illa verba, electus, vel receptus, ideſt approbatus, quamobrem Ioan. Andr. num.16. ait opinionem Innocent. teneri ab Hoſt. & ipſe tametſi multa in contrarium prodat, demum eidem aſſentitur, atque ita tenendum reſoluit, exponens cum Hoſtienſi dictionem illam, & pro vel, dicens, receptus, ſcilicet per acceſſum, à qua interpretatione, non abhorret Bellam. ſub num.8. cum ſequentibus, ad effectum validæ electionis; quamuis pro illius probatione, quatenus ab eiſdem eligentibus negaretur electio, requiri receptionem illic crediderint etiam Card. Florent. in quæſt.14. Anton. de Butrio ſub num.27. Imola ſub num.4. Abb. in 5. notab. ſub num.5. Dec. num.10. & ſpecul. in cap. vbi periculum in 6. ſpeciali num.26. & ſub num.36. de elect. in 6.

57 Prout neque ſit omninò neceſſaria intronizatio, ſeu confirmatio, poteſt deſumi ex prædictis, atque ex textu in cap.1. diſt. 23. cum ſtatim ac, electus fuit, verus eſt Papa, & ius habet adminiſtrandi iuxta gloſ. inibi verſ. & diſpenſandi, & cum gloſa concordant inibi Archid. num.19. Bellam. ſub num.7. & 11. ac 12. Gemin. ſub num.16. & 17. Turrecrem. nu.10.20. & 21. Cardin. Alex. propè nu.24. & per adductum cap.1. dicit gloſa fin. in cap. licet de vitanda de elect. quod Papa dum eligitur confirmatur, ſtatimque plenam habet, & liberam adminiſtrationem, & cum ea, illic ſcribunt perplures Doctores, atque Corrad. in templo omnium Iudicum lib.2. cap.1. de Pontif. maximo, §.2. q.1. in 11. ſpeciali, dicit, electionem Papæ nulla indigere confirmatione.

58 Sed qualis tractatus anteire poſſit, videndus eſt textus in cap. in nomine Domini 23. diſt. cum gloſa verſic. tractantes.

59 Ex hactenus relatis, illud vnicum concurrere omninò oportet, vt valida ſit electio; concors ſcilicet duarum partium conſenſus: Namque plena, tametſi dicatur concordia, in qua nemo diſſentijt, vt aiunt in cap. licet de elect. Bald. in princ. Imol. num.2. Abb. num.3. Dec. num.6. & in cap. vbi periculum eodem tit. in 6. Franch. in princ. & verſ. & idem eſſet, ſub num.19. nihilominus certò certius eſt, duarum partium concordiam, ſufficere ad ſupremi Præſulis validam electionem; ex adductis hucuſque.

60 Sed hic numerus quomodo computandus ſit, tota vis eſt, inueſtigare. Quippè vno ex tribus modis fieri poſſe, & conſueuiſſe præfati Pontificis electionem, eamque propterea triplicem eſſe reminiſcor. Prima quippè dicitur electio per viam Spiritus Sancti; Altera per viam compromiſſi, nouiſſima autém per viam ſcrutinij, teſte Alberico in ſuo Dictionario verbo electio debet fieri, & Corſetto in ſuo repertorio, eodem verbo, electio.

61 De prioris nunc materia, in primis locuturus, nolo ſilentio inuoluere, quod à fide dignis, ac verſatis in conclaui relatum habui; Quod ſcilicet vbi Patres de electione agere intendunt, audita miſſa, remanent ipſi ſoli in Cappella, ſedentque ſuper ſcabella, ſiue ſcanna illis parata, relicto ſuper Altari, calice vacuo, &c. & tunc prior Epiſcoporum proponit eis, per quam viam ad electionem procedere volunt; per viam ſcilicet compromiſſi, an ſcrutinij; quando ſi aliquis fortaſſe Patrum diceret, Reuerendiſſimi Domini, perſpecta ſingulari virtute, probitate, &c. Reuerendiſſimi Domini mei N. ego iudicarem, ſine aliquo proceſſu illum eligendum, & ex nunc eligo ipſum in Pontificem; quandoquidem ſi alij, aut ſaltem tot Cardinalium vota, iſtius ſententiam ſequerentur, cum viua voce eligentes: quod à duarum partium ſuffragijs electus dici poſſet; ille ſanè canonice electus diceretur, & verus eſſet Papa; hæcque electio vocatur per viam Spiritus Sancti, ſiue inſpirationem; & ſæpè apud maiores noſtros fuiſſe ita factam electionem non ignoratur, ſed propius loquendo, tunc dici electionem per inſpirationem credimus, cum omnes concordarunt nemine contradicente: adeò quod, ſi vnus tantum diſſentiat non dicatur per inſpirationem celebrata, ſed per inſtigationem, iuxta textum in c. quia propter, iunctis notatis per Ferdinand. Compoſtell. num.28. & Abb. antiq. nu.21. de elect. etiam ſi poſtmodum ratificatio illius accedat, ex eodem Compoſtellano; immò ſi fiat electio ſigillatim, non dicatur per inſpirationem, ſed per inſtigationem, cenſuerunt ijdem Compoſtell. & Abb. Antiq. ſed Paleott. per aperta ſuffragia multis modis perfici electionem Papæ ſcripſit, in tractat. de Sacri Conciſt. Conſult. part.5. quæſt.3. verſic. & ſi quis diceret; nempè per acceſſum, compromiſſum, inſpirationem, & quaſi inſpirationem.

62 Secunda à nobis tradita electio, ſeu mauis modus eligendi, eſt per viam compromiſſi, quo quidem caſu, vt omnes conueniant ad compromittendum, neceſſe eſt; alioquin minimè teneret, idque edocet in primis Compoſtell. in cap. licet ad euitanda propè num.8. de elect. ibi, vno contradicente non poteſt compromitti, & illic Hoſtienſ. ſub num.25. Ioan. Andr. ſub num.14. Bellam. ſub num.29. Butrius ſub num. 18. iunctis notatis in num.20. Zabar. ſub num.10. Abb. ſub num.8. in illis verbis, ſed vnus impedit; ex verbis etiam carpitur citati cap. quia propter; illis ſcilicet; vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur; qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ prouideant de Paſtore; quæ verba interpretatur illic gloſa, inſinuare omnium requiri aſſenſum in compromiſſo faciendo, dum omnium vice funguntur compromiſſarij in eligendo: ſubditque rationem, nam cum vnuſquiſque habeat in electione vocem, non eſt iure ſuo, priuandus, & hæc ſibi arridet opinio, licet alios in contrariam pugnantes memoret, ob illam rationem, quod ſi duæ partes eligunt non obſtante tertia contradicente, valida eſt electio; ita & ſi compromittant. ſed gloſæ ſententiæ illic inherent Innoc. in verſ. vel ſaltè, Abb. Antiq. num.18. Compoſtell. ſub nu.20. Hoſt. ſub num. 49. Io. Andr. ſub nu. 39. Bal. ſub nu.21. Anchar. nu.1. Anton. de Butr. ſub num.36. Imola

propè

propè nu. 10. Bellam. nu. 12. Zabarell. in princ. Abb. num. 2. & in cap. vbi periculum de elect. in 6. scribit Gulielm. Duran. vers. vno autem contradicente nu. 8. affirmans, vno pugnante, neque compromissum fieri posse, neque concludi, quod valeat electio facta à maiori parte; & vera mihi videtur ratio illa, quod nemo potest compromittere, de iure tertij, cum in sua non sit potestate, ex Bal. indicato loco, & tanta est vox vnius contradicentis, vt facta electio á compromissarijs, nulla sit, quamuis consensus superueniret eius, qui antea contradixerat compromisso, ita quippe super eodem cap. quia propter, concludunt Compostell. num. 21. Ioan. Andr. sub dicto num. 39. Butrius sub num. 48. Zabar. indicato num. 1. & Bellam. in §. nisi forte, num. 3. Quod si duæ partes compromittentes, tamdiú in ea permanerent sententia, quousquè compromissarij nominarent aliquem, quem ijdem compromittentes approbarent, credo esset canonice electus, non tamquam electus à compromissarijs, sed á duabus partibus ipsis.

63 Nouissima forma electionis est, per viam scrutinij, in qua sunt ante omnia eligendi tres scrutatores Collegij, & alij tres scrutatores scrutatorum collegij; & ex quolibet ordine Cardinalium vnus, per Hostiens. indicato cap. licet num. 23. hæc fit per cedulam, in qua vnusquisque nominat eligendum; quin, & plures nominare potest in eadem cedula; immó consuetudine obtentum est, vt etiam tres valeat nominare; in hæc verba; consentio primo in A. secundò in B. ac tertiò in C. & ita nominatus á duabus partibus sit electus; dicit Compostell. in adducto cap. licet ad euitanda num. 6. & alij, qui nó se restringunt ad prædictum numerum trium; eo quod indefinitè loquendo, aiunt, posse plures nominare, præsertim Bellam. sub nu. 46. Io. Andr. sub nu. 4. Host. sub nu. 23. Butr. sub nu. 18. Abb. in 2. speciali Anchar. & Cardin. Florent. ambo in 2. speciali, & Gulielm. Duran. in cap. vbi periculum, propè num. 25. de elect. in 6. Hieron. Manfred. cap. 22. ibi, vsus autem obtinuit, & Lancellott. Corrad. in templo omn. Iudicum lib. 2. cap. 1. de Pontif. Maximo §. 11. quæst. 1. sub num. 5. qui præterea asseuerant, non esse attendendum, quis prior fuerit nominatus, sed tantum, quis eorum habuerit duas partes vocum. & si plures duarum partium suffragio fouerentur, vel etiam maiori, sed æquali; tunc crederem attendendam esse prioritatem, si eorum vnus reperiretur ab omnibus descriptus ante alios; quod si vnus ab aliquibus, alter ab alijs fuerit primò nominatus, vel forte dirimerem controuersiam, vel potius iterum procedendum ad electionem censerem; cum forte non esse faciendam electionem in Ecclesiasticis, probet cap. Ecclesia de sortileg. latèque Suarez. de Relig. lib. 2. c. 12. nu. 5. Valent. disp. 6. q. 12. punct. 3. tomo 3. & D. Tho. quæst. 95. artic. 8. & si publicato scrutinio, reperiatur non adesse duarum partium concordem numerum, in aliquem; potest procedi ad electionem per viam accessus, & hac via, electionem viuificare, teste Bellam. in eodem cap. licet nu. 14. Hostiens. num. 25. Anchar. num. 5. Butr. num. 18. Zabar. sub quæst. 20. Imol. sub num. 4. Abb. nu. 5. & iterum sub num. 8. Ioan. de Anan. post num. 6. & Philipp. Decius num. mihi 14.

64 Nunc pergrandem illam, & perdifficilem attingere cogor quæstionem, vtrum né electus computetur in numero duarum partium, in qua intricata, longèque ventilata quæstione, mille ni fallor scripsere Doctores, & inter eos maximam reperi controuersiam; siquidem

Alij negant, alij annunt, alij distinguunt.

Negant enim in cap. licet de elect.

Glosa in verbo à duabus partibus.

Innoc. inibi in princ. in illis verbis, etiam se non computando.

Compostell. sub num. 3. & inibi additio lit. B.

Bellam. sub num. 29. remissiuè ad dicta per ipsum in c. cú in iure, vbi insequitur præfatorum Innoc. & Compostell. relatam sententiam.

Decius in glos. in verbo à duabus partibus, sub num. mihi 29.

Et in c. cum in Iure eod. tit.

Glosa in verbo consentiat.

Innoc. in verbo, dum modo.

Compostell. sub num. 5. subdens, & sic seruamus.

Bellam. latissimè disputat, per multas columnas vers. & decimum sub num. 17. cum seq.

Eiusmodi Innocent. & Compostell. amplexatur opinionem.

Archid. in cap. si quis Apostolicæ 79. dist. sequitur eosdem Innoc. & Compostell. in dicto cap. licet.

Bellam. indicato cap. si quis nu. 1. remittit se ad notata per eundem in c. cum in Iure, quo loci, hanc sequi partem demonstraui superius.

Gemin. sequitur Archid. inibi.

Cardin. de Turrecrem. collaudat Innoc. & Compostell. dictum.

Paulus de Eleazar. in repet. cap. nullus sub num. 3. de elect. dicit, quod in eligentibus nomine proprio verior est opinio dicti Bernardi Compost.

Bellam. in c. qui Episcopatum 8. q. 1. sub nu. 4. remittit se ad notata per ipsum in d. c. cum in iure; vbi si hanc teneat opinionem, superius scripsi.

Hieronym. Cardin. Alban. in suo tract. de præst. Cardin. quæst. 28.

Et hanc partem approbabat vetustas, per Constit. Innoc. cuius initium erat, quia frequenter, quæ his vtebatur verbis; hanc questionem decidentibus. Vniuersalis Pastor, & Episcopus habeatur qui à duabus partibus futurus eligetur, electo in duabus partibus minimè computato; quę refert Io. Andr. in relato cap. licet; & Guliel. Durand. in citato cap. vbi periculum, sub num. 9.

Annuunt verò infrascripti, nempè indicato c. licet.

Imol. num. 9. affirmans in electione Papæ, indistinctè computari electum.

Bal. sub num. 8.

Et Zabar. nu. 6. refert Alanũ, & Vincentium tenuisse electum computari in num. duarum partium.

Idipsum scribunt in relato cap. cum in Iure.

Collect. num. 3.

Anchar. in 5. notab. in 3. num.

Zabarell. sub num. 3. in 11. notab.

Imol. sub num. 4. adiungens contrariam Innocent. opinionem esse communiter reprobatam.

Abb. nu. 5. subdens opinionem Innoc. esse falsam.

Quod præterea aiunt in cap. qui Episcopatum 8. q. 1.

Glosa,

Gloſſa, dum ait, qui non poteſt ſe ipſum eligere, poteſt coeligere, per cap. cum in iure de elect.
Archid. in gloſſa, ibi; ſe coeligere, ſic fatur; iſta ſententia probatur per Vincent. Goffred. Laurent. Phylip. Innoc. Hoſt. & Bernard. Compoſtell. in Decretali hic allegata, cũ in iure; & ita obſeruat Curia Romana, ſecundum Bernard. Compoſt. ſed ibi Tancred. & Bernard. notant cõtra, vt extra de ſortileg. c. vltim. quorum ſententiam tenebat Ioan. de Deo; tu dic, cum D. Hoſt. quod 1. ſententia eſt vera, quando primò ipſum alij eligunt, ſecus ſi primò nominaret ſe, & ſic loquantur iura inducta per Bernard. & Tancred.
Gemin. in fine in dicta gloſſa, ibi coeligere; eadem omnia ſtatuit.
Cardinal. Alex. alias Præpoſitus appellatus num. 6. in gloſ. ibi coeligere; vbi eadem ſcribit minutatim verba.

Et in c. vbi periculum de elect. in 6.

Franch. verſ. & an tunc, ſub nu. 17. dum ſe remittit ad Imol. in c. licet; vbi hanc ille ſtatuit concluſionem.

In cap. fin. de ſortileg.

Butrius num. 7.
Zabarell. col. 2.
Marian. Socc. ſenior n. 7. qui teſtatur de communi.
Anan. num. 4. qui etiam dicit communem.

Ex conſulentibus.

Barbat. conſ. 33. quo ad primum nu. 19. & 21.
Ripa reſponſ. 2. tit. de Iurepatr. nu. 7. in hæc verba: licet quis nõ poſſit ſe ipſum eligere, poteſt tamen coeligere, & vox ſua, computatur in numero.

Ex Summiſtis.

Goffred. in tit. de elect. nu. 3. inquiens, duas partes intelligi, computato electo.
Hoſt. eod. tit. verſ. & nota ſub num. 18.

Textus etiam adſtipulatur in l. planè, ff. quod cuiuſquè vniuerſ.

Cuius verba ſunt. Planè, vbi duæ partes Decurionum adfuerint, is quoque quem decernunt, numerari poteſt.
Vbi gloſ. 2. in verbo, poteſt, dicit, ſi tamen ipſe ſit de Decurionibus.
Odoffred. (qui legit ſub l. nulli col. fin.) dicit per iſtum textum, quod ille eſt actor in quem maior pars conſentit, & actor in numero maioris connumeratur, & ita cum quis decernitur actor; prodeſt ei conſenſus ſuus.
Bald. in prima lectura, quod clericus numeratur in numero duarum partium; & ſic fungitur loco duarum partium.
Gloſſa in l. 3. ff. de Decretat. ab ordin. faciend. quod in numero duarum partium, numeratur electus
Ioannes de Platea in l. nominationũ nu. 2. C. de Decur. lib. 10. in numero maioris partis computari etiam ipſum electum inquit, & ſic obtinere vicem eligentis, & electi; adducit l. planè ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomine.
Iaſon in l. cum filio familias nu. 21. ff. de leg. 1. quod ſi quis non poteſt ſe ipſum eligere, poteſt tamen electioni de ſe factæ conſentire, eiuſque conſenſus connumerabitur in eligentium numero, additque textum adeſſe valde notabilem in cap. cum in iure de elect.
M. Ant. Bauerius in ſua repet. ſuper eadem l. cum filio familias num. 10. eadem ferè ſcribit verba.
Iacobat. in tract. de Concil. lib. 3. artic. 1. ſub rubr. de except. hæreſis, col. 1. in fine, multa prodit; demumq; annuit, quando prius fuit ab alijs electus.
Rocchus de Curte in tractat. de Iurepatron. verbo honorificum ſub nu. 20. de præſentatione ſcribens, ait, præſentatum, à compatronis poſſe præſentationi conſentire, citatq; Doctores, & Iura de electione loquentia.
Bertach. in Repert. verbo electio, 6. electio, à quibus fiat, quod licet quis ſe ipſum nequeat eligere; ſi tamen plures ſint electores, valeat vnus eorum eligere ſemetipſum, cum alijs eligentibus ipſum; Addens Ioannem 22. ſe ipſum in Papam elegiſſe, teſte Antonino in chronico.
Idem in verbo Papa in princ. quod electio Papæ fit à Cardinalibus ſecundum morem ſuum; & ipſe electus à duabus partibus poteſt cõſentire electioni de ſe factæ, etiam ſi electio nõ ſit perfecta.
Nicol. Pignol. ad ſing. Romani 813. An in Collegio; & fulcitur textu in adducta l. placet, & dicto cap. cum in iure.
Roderiq. in qq. Regul. tomo 2. q. 53. art. 10. verſ. neque etiam.

Diſtinguunt.

Hoſt. in c. per veſtras num. 5. de Iurepatr. inquiens computari, niſi in forma ſcrutinij procedatur, nam cum ſcrutinium ſecretò fiat, iuxtà c. quia propter de elect. non poſſet electio habere originem, quam à ſe ipſo; quod ceſſat, quando ipſo audiente alium ipſum nominant; & ſic nominationi factæ ab alijs conſentit; non autem ſe ipſum eligere incipit.

Eumdemquè ſecuti ſunt ibidem.

Ioan. Andr. ſub num. 4.
Anchar. ſub num. 3. addens hoc eſſe de mente, gloſſæ, ſcribentis rationem, quia à ſe ipſo oriri minimè debet.
Zabarell. in prima oppoſ.
Anton. de Butrio ſub num. 8.
Abb. remiſſiuè ad dicta, in cap. cum in iure.

Eandem opinionem tenuerunt in c. licet de elec.

Hoſt. ſub num. 16. in verbo duobus.
Io. Andr. ſub num. 38. qui inſuper adducit Laurentium, quod aut electus habet vocem in capitulo, & computetur; alioquin non numeretur.
Anton. de Butr. num. 24.
Zabarell. in 9. quæſt. & iterum in 13. ſpeciali.
Abb. ſub num. 13.

Quin & in eodem cap. cum in Iure.

Hoſt. ante num. 1. inquiens, & idem credo in electione Summi Pontificis, niſi ſeruaretur forma ſcrutinij; ſi Cardinales ipſum forſan eligerent. Addit, & ſic ſeruant Cardinales, ſicut expertus ſum poſtquam feci iſtam gloſam, vt notaui ſupra eodem cap. licet.
Abb. antiq. num. 1.
Bald. ſub num. 2. & 3.
Anchar. ſub num. 3. in prima oppoſit. & rurſus in fine ſecundæ oppoſitionis, & ſub 3. quæſt.
Zabar. in 5. oppoſ. non ſolum prædictam inſequitur diſt. Hoſt. at præterea adiungit, contrariam gloſ. ſentẽtiam communiter repræhendi; quin col. 6. in 4. lect. ait computari etiam ſi procedatur per viam ſcrutinij, ſi illud nõ ſit ſecretum. Refertq; Hoſtienſem inferentem ad electionem Papæ, quod augetur numerus duarum partium.

N Anton.

Anton. de But. sub nu. 36. approbans præterea relatam distantiam de scrutinio publico, & secreto.
Imol. sub num. 4. vbi residet cum præfata distinct. scrutinij publici, & secreti.
Abb. sub nu. 5. inquiens distinctionem Host. esse communem, & addit, quod etiam si fiat scrutinium secretum, cum deinde panditur, liceat electo in seipsum consentire, & sic in electione supremi Præsulis, subsistat doctrina Hostiens. vt vox electi augeat numerum, & procedat vbicumque fieret scrutinium publicum, vel postquam in apertum prodijt.
Ioan. de Anan. sequitur, in princip. huius capitis, & communem ait distinctionem Host.
Idem etiam voluerunt in cap. cumana de elect.
Host. num. 4.
Anchar. sub num. 3.
Anton. de Butrio num. 35.
Zabarell. in 4. opposit.
Imol. vers. in eadem gloss. ibi, nec etiam sciant sub nu. 9. collaudans distinctionem alteram de scrutinio publico, & secreto.
Abb. sub nu. 10. subdens computari etiam quando scrutinium palam fieret.
In cap. qui Episcopatum 8. quæst. 1.
Præpos. sub num. 6.
In cap. vbi periculum.
Gulielm. Durand. num. 9.
In cap. in toto, de Regul. Iuris in 6.
Ioan. Andr. sub num. 1. num. 4. & 8.
Ex Summistis scribunt
Host. in tit. de elect. §. & nota vers. sed nûquid n. 18.
Ioan. de Friburgo in sua Summa Confess. lib. 3. tit. 26. sub rubr. de elect. quæst. 5. approbat relatam differentiam inter compromissum, & scrutinium.
Eandemquè amplexantur.
Pisanell. electio 1. §. in numero eligentium.
Rosella electio 2. nu. 4. & dicit communem.
Syluest. electio 2. nu. 23. dicit etiam communem.
Tabiena electio 1. nu. 26. & in verbo Papa §. 4. vbi dicit communem, & in princ. inquiens electum in Papam, posse consentire electioni de se factæ, etiam si illa non sit perfecta, sed eiusdem electi voce perficiatur.
Alberic. in Dictionario, verbo electio, §. in numero eligentium.
Barthol. Veronens. cautela 96. Vidimus pridie.
Ioan. de Cirior in tract. de primoneg. sequitur remissiuè Panorm. in cap. cum in cunctis, & consequenter distinctionem præfatam.
Lambert. in tract. de iure patron. in 8. artic. 8. q. princ. 1. part. 2. libri, recenset distinctionem Host. eamque tutatur inter compromissum, & scrutinium publicum, ex vna parte, & scrutinium secretum ex altera, atque communi sententia fulciri, quod in prioribus casibus computetur.
Lancellot. Corrad. in templo omnium Iudicum lib. 1. cap. 1. §. 2. q. 4. sub num. 8. quod electores Imperatoris possunt eligere vnum ex eis, qui annumeretur in eligentium vocibus, eó quod inter eos attendenda minimé est forma c. quia propter, Addit quod si fit electio omnibus audientibus non oritur à se electio, nec potest dici ambitiosus; ideòque electi vox constituit maiorem partem. Idem post publicationem scrutinij secreti; nam & tunc electus potest numero eligentium incrementum adijcere.
Francisc. Marcus decis. 929. quæritur an electus par. 1. metipsum distinctionem defendit, etiam in electione Pontificis Maximi.
Borgnin. Caualcan. decis. Fiuizana 4. Pulchra, & perutilis num. 4. iunctis notatis num. 10. cum seq. par. 1. vbi alteram quoque citatam distinctionem, de scrutinio publico, & priuato, veram statuit.
Ac demum Abb. cons. 25. quoniam de infrascriptis, part. 2.

Hactenus retuli Doctores, pro vnaquaque dictarum opinionum; in qua virorum dissonantia, asseuerare quid sentiam formido, ne reprehendar, quod inter tot præstantissimos Iurisperitos, narem præsumpserim; verum quia meo iam Marte mihi non consului, sed alieno suffultus subsidio; nam eruditissimis multis viris, sententiam in hac re meam insinuaui; qui omnibus eius partibus rectè perpensis collaudarunt; ideo silentio inuoluere nolui;
65 Ego itaque in ea semper fui sententia, quòd qui eiusdem est sacri Collegij Cardinalium, electioni de eius persona factæ, nondum tamen perfectæ ob vnicam vocem, quæ deficiat, consentire queat, per accessum, vel compromissum, aut scrutinium publicum, vel etiam secretum, postquam tamen propalatum fuerit; eiusq; adhæsio suppleat numerum duarum partium, si de electione vniuersalis pastoris agatur: vel maioris partis, si de alijs inferioribus tractetur electionibus.
66 Sed hic consensus debeat nè, collegialis esse, non semel hæsitatum fuit, & affirmatiuè respondent Host. & Io. And. in c. in causis in verbo à singulis, de elect. in contrariam tamen iuit Bellam. in millies citato c. licet, col. 30. inibi multas adnectens validissimas rationes, atque in electione supremi Pastoris, suus est sermo, cum priores auctores in eo tantummodo loquantur casu, in quo est omninò adhibenda forma cap. quia propter de electione, licet autem ad eiusdem Papæ electionem consuetum fuerit collegialiter procedi, & in conclaui adhibitis his quæ statuta cernuntur, & sancita in c. vbi periculum §. hoc autem de elect. in 6. id tamen non videtur introductum pro forma, cum talis electio nulli formę supponatur, sed tantum suffragijs duarum partium contentetur, ex notatis supra nu. 54. reiectis contrarijs in libro ceremoniali scriptis, quem idem Bellam. nullum facere ius, neque formam adijcere potuisse, contendit.
67 Præterea controuersum multoties fuit; an hic consensus satis sit, vbi tacitus fuerit; & pro negatiua pugnat tex. in c. dilecto filio de præb. vbi Episcopus recipiens aliquem ad osculum, ad quod non nisi canonici admittuntur, in illum consentire tanquam in Canonicum, non censeatur, eaq; propter glos. in vers. recepisti, ea profert verba; nè patientia faciat canonicum, sed tantum canonica electio. Alter quoq; adstipulatur tex. cum glos. in c. Ecclesia vestra el 1. de elect. vbi Honorius 3. Rothomagensi capitulo rescribens, diffiniuit, ne deportatio ad sedem solemniter facta, vim electionis haberet; aut alius quicumq; actus, cum verbo tantum electio expleri debeat. quare Doctores communiter illic concludunt non valere tacitum consensum

ac præsertim in electione Papæ, Bellam. in cap. licet num. 8. de elect.

Contrariam verò partem tutantur, quæ scripta fuere in cap. cum Adrianus 63. distinc. quo Principum legatos, & ipsos, humiliter accessisse ad salutandum Adrianum Papam electum, refertur, ex quo glos. in vers. ad salutandum, illud desumit argumentum, quod illi consenserint dum interfuerunt, lætoq; ipsum aspectu salutarunt, nec reclamauerunt; sic etiam extra de his quæ fiunt à Maior. par. cap. ex ore in fine; & de priuil. cum olim in fine, & de sent. excom. si aliquando; nam statim quod, alter alterum salutat, videatur in eum consentire, carpitur ex cap. omnes 24. quæst. 1.

Huic sententiæ in eodem c. Adrianus, inhærent Archid. sub nu. 1. Gemin. in glos. 3. sub nu. 1. Turrecrem. in verbo ad salutandum, & Cardin. Alex. nu. 1. qui quidem omnes, apertis verbis aiunt, omnes illos, qui reuerentiam faciunt Papæ, aut alteri superiori iam electo, in eum consentire, tacitumque præbere consensum.

Quin, & in adducto cap. ex ore, inhærent glosa in versic. renunciasse, & Hostiens. sub num. 8. Anchar. 6. notab. num. 3. & Ioan. Anan. sub num. 7.

Pro hac parte adduci præterea potest doctrina Henrici Boic. indicato c. dilecto filio num. 1. quod tacitus consensus Papæ, dat ius in beneficio, si scit tenentem beneficium minus canonice fuisse institutum, ex ea ratione quam num. 3. videtur subiungere, quod Papa est supra ius, nec forma aliqua conferendi, eligendi, vel prouidendi astringitur; quin & illic Butrius sub num. 17. ait patientiam operari in dependentibus à potestate patientis, quod insuper dixerunt inibi Imol. sub num. 22. & Ioan. de Anan. sub num. 9.

Quin etiam textus insignis in l. 1. §. scientiam ff. de tribut. action. cuius verba sunt, si igitur scit, & non protestatur, & non contradicit, tenebitur actione tributaria: ex quo textu, illic Gulielm. Cuneus auctor inter nostrates grauissimus, infert ad statutum concedens proximiori ius retrahendi rem immobilem à consanguineo venditam, restituto pretio; tale ius amittat si eo præsente, ac patiente, fuerit alienata, opitulaturque textus in l. Titius ff. quib. mod. pign. vel hipothec. soluat. quod ipsum in feudo distracto à vaxallo, agnatis præsentibus, nec contradicentibus, seu protestantibus, scripsit Iacob. à S. Georgio in tract. feud. verbo, & cum pacto de non alienand. col. 2. vers. sed quid si vaxallus; ac propterea agnatos ipsos admonet, ne talibus intersint alienationibus.

Et in specie de qua agitur, videtur conclusisse Gulielm. Durand. in c. vbi periculum sub nu. 36. de elect. in 6. qui sic fatur. Imò sufficit si tanquam Papa salutetur, vt 63. dist. Adrianus; vel ei inclinetur, vt de his, quæ fiunt à maior. par. cap. ex ore: & hoc generatim determinat.

Et Abb. in cap. Ecclesia vestra, 2. notab. sub num. 3. de elect.

Hoc insuper ex ijs carpitur Doctoribus, qui ad electionem Papæ satis esse aiunt, quod de consensu duarum partium appareat quocumq; modo; nam sub his verbis, quocumque modo, comprehendi etiam si facto siue verbis constet de consensu; maximè quia regulariter, nihil interest, quis declaret voluntatem suam suffragio, an rebus ipsis, & factis; l. si quibus ff. de legib. præsertim quod facta plus habent ponderis, quàm verba ad manifestandam voluntatem l. si tamen, §. ei, qui seruum ff. de ædil. ædict. vbi Odoffred. inquit, plus esse ligatum tradere, quam dicere fugitiuum esse; & Alberic. propterea infert, ad eam resolutionem plus esse facto, quam verbis declarare; & Bald. in lectura antiq. multo plus esse facto facere, quàm verbo pronunciare; Ad quod Tiraq. in tract. de vtroq; retract. tit. 1 1. ad finem sub nu. 75. citat Anchar. cons. 302. num. 3. vbi consimilibus vtitur verbis: & Roman. cons. 291. nu. 4. quibus addi potest Host. in c. ex literis in verbo Episcopus, & Iudex, sub num. 3. de excess. Prælat. Ioan. Monac. in cap. in Generali nu. 59. de Regul. Iur. in 6. Philip. Prob. in cap. 1. nu. 10. de cleric. coniug. & c. is qui nu. 2. de homicid. in 6. & text. in c. dilecti de appell. vbi quod plus est ad Sedem Apostolicam facto prouocare, quam verbis, & illic.

Host. in verbo facto, sub num. 2. & verbo, quam verbo num. 3.
Ioan. Andr. num. 5.
Anton. de Butrio num. 3.
Abb. in 3. notab. num. 4.
Philipp. Franch. num. 1.
Guid. Papæus num. 2. &
Ioan. de Anan. etiam num. 2.

Ob idquè non semel experti sumus, cautius esse, rem ipsam consequi, quam illius consequendæ promissionem habere: cum namque proniores sint homines ad promittendum, quam tradendum, nobisq; insinuat Martialis Epigram. 16. lib. 10. Caium deridens, qui solis promissis volebat videri amicus, & liberalis, dum inquit.

Si donare vocas promittere, nèc dare Cai,
Vincam te donis, muneribusquè meis.
Accipe callaicis, quicquid fodit Astur in aruis:
Aurea quicquid habet diuitis vnda tagi,
Quicquid Erythrea niger inuenit Indus in alga
Quicquid & in nidis, vnica seruat auis,
Quicquid Agenoreo tyros improba cogit Abeno
Quicquid habent omnes: accipe quomodo das.

Vnde in prouerbium transijt, alienis promissis ditescere; relatum à Didaco de Medrano in tractat. de consen. connub. cap. 15. sub num. 7. nec mirandum si citati Doctores concluserunt, melius esse possessioni, quam promissioni inhærere, & facta superare verba.

Itaquè supradictæ affirmatiuæ subscribendum fateor, cui non aduersatur in primis adductus textus in c. dilecto filio; quandoquidem, eo in casu loquitur, in quo Episcopus ignorabat illum non esse legitimè institutum, & propterea errore lapsus esset, & non diceretur consentijsse, si errantis nullum esse consensum probat l. qui per errorem ff. de Iurisd. omn. Iudic. & ita in eo textu respondent Innoc. sub num. 1. Host. propè nu. 5. Henric. Boic. nu. 1. & Archid. in eodem c. Adrianus nu. 2.

Præterea, responsio est, quod Episcopus nequè expressè poterat conferre canonicatum contra formam Concilij, per Innoc. Host. Butrium, Imol. & Ioan. de Anan. in præcitatis locis, dum aiunt, patientiam illic non esse in dependentibus à potesta-

te patientis, & Archid. in dicto cap. cum Adrianus sub num. 2.

Alter etiam, neque militat tex. in cap. Ecclesia vestra; quoniam est de mente glosæ: quinimmò Doctores omnes expressè dicunt, loqui cum verba sunt de forma substantiali electionis, vt in cap. quia propter eod. tit. quæ cum nulla sit præscripta ad electionem Papæ, ex resolutis à me nu. 54. sufficit tacitus consensus sicuti nobis insinuat relatus Abb. in adducto loco apertis verbis.

68 Ad aliam nunc quæstionem, eamque sæpè, sæpius contingentem deflectens, inquiro si antequam in Papam acceptetur electus, & velit aliquis ex eligentibus retrocedere, ipsumque pœnitere, vtrum ne possit? In qua dubitetate pro tutiori responsione oporteret interfuisse conclaui; vt consideratis his, quæ inibi aguntur daretur responsio; quare dubitatiuè loquendo, & solum attentis verbis Doctorum hanc quæstionem formantium (nempè Host. in cap. licet ad euitanda sub num. 19. de elect. & illic Bellam. col. 3. vers. caue tamen, & col. 30. vers. & hoc est, Anchar. in 7. notab. nu. 5. Zabar. in 5. notab. nu. 4. & rursus col. 4. in 20. q. Abb. in 5. speciali sub nu. 8. Guliel. Duran. in c. vbi periculu vers. sed pone sub nu. 35. & vers. sed numquid nu. 40. dicto tit. in 6. ac Lancell. Corrad. in templo omnium Iudicum lib. 2. cap. 1. de Pontif. maximo §. 2. q. 1. in 4. & 5. speciali) respondendum opinor; quod si per scrutinium fuerit facta electio, non liceat post eius publicationem alicui eligentium se pœnitere cap. publicato de elect. maximè, quia nullam in eius electione requiri acceptationem defendi superius sub num. 56. ita quod si in alijs, nefas est etiam re non integra variare, vt dixit glos. in eodem cap. publicato vers. variare, & illic Innoc. qui legit in c. Ecclesia vestra el 2. de elect. vbi hoc dicit nu. 9. & illic Io. Andr. nu. 25. nec non Petrus de Bais in suo Directorio elect. c. 30. in 3. par. nu. 5. & Host. in sum. de elect. vers. vtrum mutari possit sub nu. 22. longè magis id ipsum dicendum videtur in hac electione Papæ, quæ statim, ac fuerit facta duarum partium consensu, verus est Papa iuxta notata sub d. nu. 54.

Si verò per accessum fieret, & quis vna cum alijs concluserit eligendum, eumq; acclamauerint eligendum in Papam; sed antequam pro more consensum præbuerint in cappella, aut alio commodiori loco pro electione perficienda, & adoratione, recesserit; esset ni fallor locus pœnitentiæ si quem pœnitet, nondum illum, vt Papam veneratus est, etenim si adorasset, & dum cœteri colunt, vellet retrogredi non esset fortasse audiendus, quamuis Host. annuat, si rationabili impulsus causa, recedere cogitaret; siquidem si eiusdemmet Host. verba defendunt, nihil præter hæresis crimen posse electo in Papam opponi, licet antea multa impingi potuissent; itaque non est (mea sententia) vis in causa, sed in cognitione illius quæstionis, resipiscere nec nè valeat; quia si recedere nequit, id neq; ex causa, si altera sit quam hæresis.

Quod si electio perfecta fuiet, quia tractatus intercesserit, non per verba electionis faciendæ, quibus demonstretur velle eligere, sed per verba præsentis temporis, quibus declaretur electio, non concederetur pœnitentia.

69. Perfecta itaq; electione facta à duabus partibus si tertia concordare recuset, aut sibi alium præsumpserit nominare; ille absq; vlla exceptione Pontifex habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit ex eod. c. licet, vbi Innoc. in verbo nominare, supplet cum intentione eligendi, & eligendo. sequiturq; Io. Andr. nu. 9. licet idem Innoc. intellexerit etiam ante nu. 1. eiusdem capitis resolutionem procedere, cum duæ partes elegerant, alioqui duarum partium non præcedente electione, si tertia, siue alia minor ad electionem perueniret, non subiaceret illius canonis pœnis, quamuis delinqueret, & ab illis nominatus si se pro Papa gereret, eas incurreret. Verum Host. sub nu. 10. relato Innoc. ab illius sententia pro parte discedit; & ait; Tu dicas, quod siue antea, siue post eligatur aliquis à minori parte duarum, & vltro non procedatur, neuter incurrat pœnas, cum vero electus cōsentijt, ac se pro Papa gerit, ambo pœnis illis plectātur; & Io. Andr. sub nu. 18. recenset vtriusq; sententias, & Host. inhæret dicto, prout etiam Bellam. notab. 10. nu. x. adiungens præfati Host. dictum verius videri.

70 Eiusmodi autem electio sit ne sub mortiferi peccati labe facienda de digniori, an satis sit de digno factam esse?

Ad hanc quæstionem multa cumulaui in Rubr. de temp. ordin. c. penul. nu. 32. cum de electionibus generatim loquebar. Nunc vero occasionem nactus ex ea, qua summus Præsul decernitur, longiorem cogor sermonem texere; quamuis paucioribus quibus potero verbis, eius complecti tractationem enitar.

Itaque sit vnusquisque obnoxius, quantum ad propriam conscientiam simpliciter eligere meliores, vel in comparatione ad bonum commune; licet si dignum tantum nominauerit prætermisso digniore, in foro exteriori minimè inualidetur actus, scripserunt Diu. Tho. 2. 2. q. 63. art. 2. & ibi Caiet. in fine, ac Salon conclus. 1. idem D. Tho. ead. 2. 2. q. 185. artic. 3. & illic Caiet. & Alex. Alens. ead. part. 2. quæst. 119. membro 2. artic. 3. idemque Thom. quodlib. 6. artic. 6.

Sum. Confess. lib. 3. tit. 34. De iuditijs peccatorum, quæst. 236. cum seq.

Astens. lib. 2. tit. 13. quæst. 2.

Rayn. par. 1. de elect. cap. 18.

Angel. in verbo accepto personarum, sub num. 6. & 10.

Et in verbo electio

Tabiena num. 14. Siluest. num. 18. Armill. nu. 3. & Caietan. in verbo electio maximè versic. & Ratio quare potest.

Alex. Anglus in sum. virtutum, seu destructione vitiorum par. 4. cap. 14.

Iacob. Graff. in decision. Aureis lib. 2. c. 98. nu. 2.

Adstipulaturque textus in cap. constitutis el 2. de appellat. & ibidem.

Glosa in vers. magis vtilem.

Hostiens. eodem versic. sub num. 2.

Io. Andr. glos. 3. num. 21. & ibi Additio, Anchar. num. 10.

Zabarell. glos. 3. sub num. 2.

Butrius num. 4.

Abb. in 3. notab. num. 3. & notab. 4. num. 7.

Franch. num. 4. & seq.

Cardin. Alex. sub num. 2. & 16.

Dec.

Dec. num. 5. & iterum in verſ. ſecundò, concluſio gloſæ limitatur.
Alex. de Neuo in 4. notab. ſub n. 13. & ſub n. 20. & 21.
Item textus in c. licet ergo 8. q. 1. & illic.
Gloſ. in verſ. qui præſtantior.
Archid. num. 3.
Bellam. num. 5.
Gemin. num. 5.
Card. de Turrecrem. num. 1. cum aliis ſex ſubſeq. qui ponit ſex concluſiones.
& Præpoſ. num. 4. & 5.
Concurrunt præterea Ioan. Andr. Gemin. Anchar. Alberic. Paul. de Eleazar. Auguſt. de Anchona, & Diuus Hieronymus ad hoc citati per Raudenſ. deciſ. Piſana 34. Incipiente. Qui non inclinantes ſub num. 158.

71 Sicuti, & de collatione beneficiorum loquentes, ſcripſerunt.

Sum. Confeſſ. adducto lib. 3. tit. 34. quæſt. 236.
Aſtenſ. citato lib. 2. tit. 13.
Piſanell. verbo acceptio perſonarum. in princ.
Roſella eodem verbo, etiam in princ.
Et Syluest. num. 2.
Goffredus de offic. Sacriſtæ num. 6.

Multas præterea auctoritates deducit pro ipſo idoniore, tùm ex fonte ſacræ ſcripturæ, tùm ex lege naturali, citatus Alexand. Raudenſ. indicata deciſ. Piſana 34. in principio; ac rurſus à num. 179. poſtquam alias complures, antea deduxerat, tùm ex ſacra Scriptura; tùm ex iure canonico, tùm ciuili, tùm Doctoribus, tùm demum, ex fonte iuris naturalis, in deciſ. 33. à num. 10.

Cœterum idem Raudenſis duodecim ſuper hac concluſione aſtruit caſus, & concluſiones, in deciſ. 35. à nu. 188. ſeptè autèm Ferdinandus Rebellus in ſuo tract. de obligat. iuſtit. & Relig. par. 1. lib. 3. q. 4. poſtquam q. 3. eam ſtatuerat reſolutionem, nullam in propoſito contrahi obligationem reſtituendi digniori prætermiſſo; ſi nullum iuſtitiæ ius, per oppoſitionem, aut aliquem legitimum titulum acquiſierit, quo ad beneficium, cathedram, officiumquè publicum.

Et cum de electione inferiorum, & prouiſione, ſiuè inſtitutione ſcripſerim, copiosè in rub. de tempor. ordin. cap. penult. ſatis erit, hoc in loco pauca tantum adijcere pro electione Papæ, cuius in præſentia agitur: & non recedo à communi ſententia de omni electione generatim, verba faciente; ac propterea in ea ſum reſolutione, teneri quemlibet ex ampliſſimis Cardinalibus ſub pena lethalis peccati, eligere idoniorem, ita quod dicant aliqui, id adeo verum, vt neque obligentur Cardinales eligere aliquem ex eorum collegio: ſed alium quærere, qui ſit magis idoneus ad onus Pontificium ſuſtinendum, præſertim Franch. indicato cap. vbi periculum 5. præterea num. 5. de elect. in 6. & Hieronym. Manfred. in tract. de Sacroſancto Collegio deciſ. 20. non tamen ignoro, expleta electione, nefas eſſe dicere, talis fuiſſet magis idoneus, cum præſumatur pro ſanctimonia, & integritate Summi Paſtoris; quem Apex tantæ dignitatis extollit cap. non vos 4. diſt. & Alciat. de præſumpt. Regula 3. Præſumpt. 3. & 19. aitq; Raudenſ. indicata deciſ. 35. num. 189. quinimmò, & ſi à multis acclamatus ſit habilior, fortaſſe reſtitutioni obnoxius, eſſet, qui contradiceret, ſi vera ſunt, quæ aliqui ſcripſerunt.

Attamen rem hanc decidere ſi velis, nè recedas ab ijs quæ longa ſerie, & eruditè coaceruauit præcitatus Rebellus in adducta 1. par. lib. 3. in quo, reſtitutionis tractatum attinxit, ac ſeptem prioribus quęſtionibus, omnem hanc materiam conſectatus eſt, circa electionem factam, aut alteram prouiſionem de perſona minus digna, reiecta digniori.

72 Illud autem, quod à multis hæſitatum vidi, cum de promouendis Epiſcopis agitur; vtrum nè, & peccato commaculetur, & reſtitutione vinciatur Cardinalis, qui non impedit nominatum, ſi alterum digniorem arbitretur? In qua re, quoniam ex antiquo inſtituto, atque ex præſcripto Sacri Concilij canone, in cap. 1. ſeſſ. 22. de reform. Ampliſſimi Cardinales interpellantur à ſupremo Pontifice, vt quid de propoſita perſona ſentiunt, fideliter reſpondeant; an ſcilicet, ſi eam dignam exiſtiment, teneantur collaudare, an potius aliam idoniorem proponere; huic namque quæſito, perdoctè quidem, reſpondet Paleott. in ſuo perutili tract. de Sacri Conciſt. Conſult. par. 4. q. 1. verſ. quo loco, & ait. Ad Cardinalium auctoritatem, & officium non proprie pertinere aliquem ad Epiſcopatum admittere, ſed tanquam Papæ Conſiliarios, non vlterius obligari, quàm vt ad eas res de quibus à Papa requiruntur, & conſuluntur, fidele preſtent reſponſum, per c. fundamenta 5. decet de elect. in 6. itaque cum Pontifex in Epiſcoporum promotione, non aliud ab ipſis Cardinalibus exquirat, quam iudiium, ſi propoſitum Epiſcopali dignitate dignum arbitrentur; Ideo non ad aliud obligantur, quàm ad interrogata reſpondere, illumq; approbare ſi ita credant. Imò, & Cardinales omnes, tutà reſpondendi, ferendiq; ſuffragij ſui rationem, colligere poſſe, addit, ex teſtimonijs, quatuor Cardinalium in publicâ formam redactis, & ab eis ſubſcriptis; quibus inquiſitio cōmittitur de promouendi qualitatibus.

73 Verum ad dignoſcendum, quis dignus ſit, quiſuè indignus, referam tantum verba Ferdinādi Rebellis, in tractat. de obligation. iuſtitiæ, nuper impreſſo; is enim par. 1. lib. 3. q. 2. nu. 1. ita ſcribit: Dignum vocamus, quicumq; habet ſufficientiam, & omnes partes ad prædicta munera; prout oportet, miniſtranda, licet comparatione alterius, maiorem ſufficientiam habentis, vtiliuſque adminiſtraturi minus dignus exiſtat, indignum verò abſolutè, qui prædicta ſufficientia ſimpliciter caret.

74 Poſtremò animaduertere debemus ad Concilij Tridentini caput 3. ſeſſ. 7. de reform. quod aduerſari videtur concluſioni ſtatutę ſuperius ſub nu. 71. ne in foro fori annulletur electio facta de digno reiecto digniori. Namq; verba Concilij, eò loco contrarium exprimunt, dum inquiunt inferiora beneficia Eccleſiaſtica, præſertim curam animarū habentia, perſonis dignis, & habilibus conferantur. Aliter autèm facta collatio, ſiuè prouiſio, omninò irritetur; hęc ſacrum Concilium; quę non aduerſari, at potius opitulari patebit cuiquam attentius intuenti; dicunt enim perſonis dignis conferantur, non quippe aiunt dignoribus cōferantur: cum verò aſſerunt. Aliter autèm facta collatio, irritetur, intelliguntur de indigno, non autèm de collatione facta digno, prætermiſſo digniori; hunc enim, non iubet Concilium irritari, vt inquit Emanuel Rodericus in 2. tomo quæſt. Regular. quæſt. 52. art. 5. verſic. ex quibus infertur.

75 Vnum tamen excipio casum de prouisione facta ad curatum Ecclesiam, quæ annullatur, si dignior reiectus appellauerit iuxta constit. 32. Felicis memoriæ Pij V. exordientem in conferendis. Namque eo casu superior, si per examen digniorem inuenerit, prouisionem cassabit.

Hactenus pergrandem materiam de electione Papæ, breuibus explicui verbis; nunc pauca quædam adnectere propono de potestate amplissimorum patrum Apostolica Sede vacante; & cum

76 Sacer ille consessus reperiatur in possessione, vel quasi eligendi Pontificem, iuxta notata in cap. licet de elect. in 6. atq. Petr. à Monte lib. de Monarch. Concil. 6. postquam nu. 4. & Hieron. Manfred. in tract. de Sacrosanct. Collegio decis. 3. & Regula videatur, quod eligens maiori potestate fungatur, quam ipse electus; ideirco Illustrissimi Patres, ampliorem videantur retinere facultatem, eodem Papa; maxime si vera est assertio altera, quod nemo alteri dare valeat, quo ipse caret; etenim eorumdem Cardinalium Collegium, quia electo Papatum conferre videtur, & consequenter auctoritatem omnem subsequentem Papatum, ideo, habent eandem, quam dat auctoritatem, & adhuc maiorem.

Verum rectè sentienti apertè patebit, contrarium omnino veritate fulciri, nam si maiorem Sacrum Collegium haberet auctoritatem Papa electo, necessarium non esset, tunc Papam eligere, consequens est falsum, ergo, & antecedens, vt optimè docet August. Triumphus de potest. Ecclesiast. quæst. 3. art. 7. qui, Collegium eligens Papam esse minoris potestatis, eodem Papa, rectè probat cum Papatus quantum ad officium, & auctoritatem consideratus, sit immediatè à Christo, omnesque Papæ, qui à Principio fuerunt, eruntque ad vsque mundi interitum, non sint nisi vnus Papa, omnesque habeant illud idem officium, eandemque auctoritatem, quam habuit Beatus Petrus, qui primus fuit; ex quo sequitur, quod omnes formaliter non sunt, nisi sicut Petrus, & quod omnes non sunt, nisi primus Papa, qui non fuit electus à puro homine, sed immediatè à Christo, à quo recepit auctoritatem Papatus, in persona omnium sequentium; Si autem Papatus quatenus huius, aut alterius personam denominat, consideretur, non est, nisi eorum auctoritate, qui auctoritate Papæ hunc, vel illum elegerunt; quia, quod ipsi Cardinales sint deputati ad eligendam, & terminandam personam hanc, vel illam ad Papatum, non nisi auctoritate Papæ hoc faciunt iuxta caput. In nomine Domini 23. distinct. & capit. licet de elect. quibus tàm electio, quàm modus eligendi ex Papæ auctoritate in Collegium transfusa ostenditur.

77 Quin si petatur, in Collegio remaneat nè, Papæ potestas, illo defuncto, concludendum est negatiuè; quia non plus possunt Cardinales sine Papa, quam Apostoli sine Christo. Nam Ioh. 15. Christus alloquens Apostolos dicit, sine me, nihil potestis facere, ideirco Collegium Cardinalium, similiter nihil potest absque Pontifice, ex sententia eiusdem Augustini art. 6. qui præterea in art. 8. respondet. Papæ potestatem ipso mortuo non mori, sed remanere quantum ad radicem, & quantum ad auctoritatis iurisdictionem, non autem, quo ad actualem iurisdictionem, qua vt ille ait, citato art. 9. Collegium minimè fungitur. Quod nihil posse dicendum subdit vniuersaliter, nisi quatenus sit ei specialiter, statuto prædecessorum Pontificum concessum, & permissum, & Aluar. de planct. Eccles. lib. 1. cap. 20. non immerito scripsit, vacante Papatu, nullum succedere Papæ in iurisdictione etiam cœtum Cardinalium, nisi in quibusdam, & minimis, siquidem textus etiam in clem. nè Romani de elect. irritum, & inanè decernit, quicquid potestatis, aut iurisdictionis ad Romanum, dum viuit Pontificem pertinentis, cœtus ipse duxerit eadem vacante Ecclesia exercendum: nisi quatenus eis permissum legitur in constitutione Greg. X. relata in cap. vbi periculum §. ijdem de elect. in 6. cuius verba attendere oportet, vbicumque peteretur, si sacrum Cardinalium Collegium aliquid agere, aut exequi possit, Supremi Præsulis post interitum.

78 Ac præsertim si hæsitetur possit nè Collegium tunc creare Cardinales, Responsio est antiquitus fuisse Hugonis affirmatiuam sententiam, in cap. nullus 99. dist. collaudatam ab Host. in cap. licet num. 26. de elect. hoc tamen æuo, nequaquam id verum esse, apparet dicendum, ex adducta clem. Ne Romani, de elect. super qua id notat glos. in vers. potestatis, & alij plures, nec non citatus Hieronym. Manfred. adducto tract. de Sacrosancto Collegio dec. 14. Ita neq; potestatem ius condendi Dec. c. translato 2. lectur. num. 9. de constitut.

79 Beneficia verò Ecclesiastica conferre, nec nè valeat, inquirit August. Triumphus indicato tract. quæst. 68. artic. 5. & concludit nequire; respondetque contrarijs, dixeratque antea Ioan. de Selua in suo perutili tract. de benef. q. 2. sub nu. 2.

80 Et appellatio interponi vtrum possit ad Collegium ipsum, expetijt Bart. in l. vbi absunt, nu. 3. ff. de tutor. & cur. dat. ab his, & respondit affirmatiuè; attamen in contrariam iuit sententiam illic additio, & Barb. adductus verbis eiusdem. §. ijdem; in consi. 1. ex Sacris sub n. 17. vol. 1. qui insuper nu. 18. neq; constitutiones promulgare posse, idem Collegium subnectit, & alia quædam illic memorata, tametsi famæ restituere posse ex sententia Innoc. & Archid. aduertat Roman. consil. 498. in casu,

81 Itaque, si petatur, quæ possit exercere? Respondeo in primis, posse Camerarium in deficientis locum subrogare, atque etiam pœnitentiarium, quorum potestas cum non expiret interitu Papæ, eos præmori oportet, vt alios substituat, clem. ne Romani §. eo tamen de elect. quare reliquos magistratus in locum aliorum statim supponere non vetatur, qui Papæ obitu desinunt esse Iudices, nempe Gubernatorem Vrbis, & consimiles, quos ante omnia decernit, mihique, & alijs, qui Romam incoluerunt notum est; duraturos tamen vsque ad electionem Pontificis, notatque præcitatus Hier. Manfred. decis. 38.

82 In ijs etiam negotijs possent amplissimi ipsi Patres se intromittere; in quibus necessitas adeò vrgens incideret, quod eos oporteret de terra eiusdem Ecclesiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere, vel si aliquod tam grande, & tam euidens periculum immineret, quod omnibus, & singulis Cardinalibus præsentibus concorditer videretur

deretur illi celeriter occurrendum, eodem cap. vt debitus. §. ijdem quoque, de elect. in 6. reſtituere verò Cardinales priuatos, diſcutit Capye. deciſ. 114. propendetque in negatiuam partem ſub nu. 9.

83 Cæterum accelerandæ prouiſioni Papæ, actente vacare debent, & quædam alia exequi tangentia electionem faciendam, eandemq; accelerantia, ac propterea Cardinali de recenti creato, & iuxta morem os fuerit clauſum, ſi antequam aperiatur, Papam mortem obire contingat, illud aperire eiuſmodi Patrum Senatui licebit, & inſignia Cardinalatus eiuſque poſſeſſionem tradere, ita Marcus Mantua, & Hieronym. Torniell. in conſ. 8. Deciani vol. 1. ille ſub nu. 235. cum ſeqq. iſte vero nu. 256.

84 Quin, & irregularitatem generatim auferre, licet nequeant, quò ad omnes perſonas; nihilominus ad electionem faciendam valebunt, cum tunc, non adſit ſuperior, ad quem pateat aditus; ita quippe ſcriptum reliquit Suarez in tract. de cenſur. Eccleſ. diſput. 41. ſect. 2. verſ. Hic verò.

85 Vacent itaque electioni ſupremi Præſulis; quæ quidem, eſt actio omnium, quotquot à Cardinalibus obiri poſſunt maxima, & præſtantiſſima. Nam cum in Eccleſia, nulla maior altitudo cogitari poſſit, ipſo Pontificatu, quod eſt ſublime, ac ſummum faſtigium inter Chriſtianos; inde profectò ſequitur, nec maius quidem eſſe poſſe negocium, quam hoc ipſum de Pontificatu alicui, demandando, eoque creando; qui cœlorum claues habeat, qui totum Chriſti Domini gregem, eius loco, & eum eius poteſtate gubernet; In quo quidem opere, tám diuino, quæ Religio, quæ integritas adhiberi debeat, non explano, cum tantum tamque arduum ſit negotium, vt merito non oſcitanter, aut remiſſiuè peragendum ſit, ſed ſi quid eſt in hac vita, quod attentionem, curam, meditationem, omnemque animi propenſionem requirat; hoc profectò requirit. Ita enim S. Gregor. illud interpretatur, quod ſcriptum eſt in lib. Regum 4. cap. 4. de Samuele, qui & ſi iam antea Saulem à Deo electum, norat, cumque ipſe inunxerat, tamen cum ad eum Regem renunciandum ventum eſt, tanta vſus eſt inquiſitione, vt populum omnem per tribus, & familias ſtare iuſſerit; deinde ſortes miſerit, poſtremo latentem domi repererit, quid ergo inquit hoc facto ſignatur, niſi quia Sanctæ Eccleſiæ Principes, multa conſideratione eligendi ſunt? egregie etiam Origenes Homil. 6. in cap. 8. Leuit. quod Dominus in Leuitico iuſſit, vt in Pontifice conſtituendo congregaretur omnis populi cœtus, ita interpretatur, vt ſciat omnes, vt inquit, & certi ſint, quia qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligatur ad Pontificatum. Hoc eſt autem, quod & Apoſtolus præcipit in ordinatione Epiſcopi, dicens; oportet autem illum, & teſtimonium habere bonum ab ijs, qui foris ſunt. Addit etiam alteram interpretationem, non minus aptam huic loco, quod nimirum conuocare Populum, hoc ſit colligere omnes animi virtutes, eaſque in vnum congregare: vt cum de Pontifice inſtituendo agitur, vigilent omnes animi potentiæ, & intentæ ſint, vt nihil in eis ſapientiæ, nihil ſcientiæ, nihil deſit induſtriæ, ſed adſit omnis multitudo ſenſuum, adſit omnis congregatio ſanctarum cogitationum; vt quid ſit Pontifex, quid vnctio, quid indumenta eius, (eaque conferens intra Sacrarium cordis ſui) poſſit aduertere. Quæ cum ita ſint, hoc primum apud ſe decernere debent Cardinales omnes, vt in tanta re, quanta eſt eum eligere, qui omnium fidelium caput in terris futurus ſit, qui totam Eccleſiam ſit adminiſtraturus, omnem diligentiam, omnes ingenij, prudentiæ, iudicijque neruos intendant; vt eum eligant, qui tanto oneri tantæque Prouinciæ, par ſit. Quid enim monſtruoſius, quam id, quod ait S. Auguſt. Epiſt. 148. vt præcipuus locus gubernaculorum ei tradatur, qui remum tenere non nouit.

86 In reliquis, ne quæſo ignoret aliquis, ampliſſimi huius Senatorij cœtum eſſe honorabilius membrum, quod ipſa Dei Eccleſia habeat; idque iuſta ratione ſcribit Ioan. Monach. in cap. 1. num. 4. de Schiſmat. in 6. illudque Collegium dici, Romanæ Eccleſiæ gremium, notat Roman. præcitato conſ. 498. nu. 10. ex textu in adducto cap. in nomine Domini 23. diſt. ibi, eligatur autem de ipſius Eccleſiæ gremio, &c. ex quo quidem textu, hoc ipſum carpunt, Hoſt. & Ioann. Andr. in cap. ad liberandum, & cap. antiqua de priuil. & tangit Roman. in ſuo ſermone, poſt conſilia, conſcripto, ſub nu. 18. & ipſe, nec minimum quippe verbum fari, de tam inſigni conſeſſu præſumo, at illum, & quemlibet ex illius patribus reuerenter venerari, placebit, vt debeo.

87 Nunc ad ætates, in vnoquolibet actu neceſſarias vndè hucuſque digreſſus ſum, retrogredior, & præſertim ad dignitates pertranſeo Regulares, in quorum Abbatibus nullam certam expreſſiſſe ius ætatem, comperio; tametſi Doctores communiter affirment, annum vigeſimumquintum exigi, maximè Abb. in cap. ſuper inordinata, nu. 7. de præb. & inferius latius demonſtrabo, nu. 90.

88 Hæc eadem requiritur ætas pro Prioratu Conuentuali habente ſub ſe Collegium, vt eo in loco ſcripſit Abb. nu. 9. arg. clem. ne in agro §. cœterum de ſtat. regul. pariterque ſi Conuentu careret, non tamen cura animarum: per cap. ei cui de præb. in 6. & copioſè ſcripſi, nu. 17. & 22. niſi illam per Vicarium exerceret, quia vigeſimum attingens annum idoneus eſſet, teſte Abbate in citato capit. ſuper inordinata; Quod ſi tum Conuentu, tum cura careret, ſeptimum oporteret ſaltem habere annum; vt defendit Feder. de Senis conſ. 49. Domine Raynuti, & concinit gloſ. in cap. ſi eo tempore, verſ. Aetatem de reſcript. in 6. á cuius dicto recedit Abb. in eod. capite, ſi eo tempore, dum quartumdecimum annum exigi in prouidendo ad tale beneficium ſentit; tum per argum. ſumptum ex cap. indecorum de ætat. & qual. adductoque cap. cæterum, túm per rationem illam, quod Prior eſſe nequit, qui profeſſionem non emiſit, cap. nullus de elect. in 6. quam profeſſionem, ante eam ætatem emittere vnicuique interdicitur, in cap. 1. de regular. in 6. ob quam rationem, longior eſt hodie neceſſaria ætas; quia maiorem in emittendâ profeſſione requirit ætatem Concil. Trid. relatum à me ipſo in rub. de Regul. cap. 11. nu. 1. vbi de iſta profeſſione non pauca prodo.

89 Monialibus præfici, tanquam Abbatiſſa, nulla

olim

olim poterat, nisi sexegenaria, cap. iuuenculas 20. quæst. 1. postmodum verò, constitutum fuit, vt tam in priorissam, quam in Abbatissam, (vbi per Priorissam Monasterium gubernatur) non eligatur aliqua, nisi trigesimum annum compleuerit, & expressè professa fuerit ordinem regulam, cap. indemnitatibus de elect. in 6. Nouiori tamen sanctione Concilij Tridentini, Abbatissa, vel Priorissa, aut alio quocumque nomine præfecta, vel præposita appelletur, non minor quatraginta annis eligi potest, & quæ octo annis, post expressam professionem laudabiliter vixerit in cap. Abbatissa sess. 25. de regular.

90 In Abbatibus verò, vt dixi nu. 87. neque vllam expressit ius ætatem, sed Doctores à similibus deflexerunt ad eam constituendam; ipseque præmissa distinctione enarrabo, postquam aliqua prænotauero pro veriori explicatione eorum, quæ ad

91 hanc ipsam rem spectare noscuntur; ac præsertim; quod Abbatiæ nomen ex Anachoritis, primum frequentari cœptum est, in Christiana Religione iuxta Sozomeni dictum in lib. 5. cap. 10. & D. Hieronymi in vita Hilarion, & præter alios Polidor. Virg. de inuentor. rerum lib. 7. cap. 1. Hi siquidem aiunt, Hilarionem Anachoretam in saltibus Thebaidis Syriæ, primum floruisse Monachũ, á quo plures viuendi formulam accipientes, Eremi, cultum in cœtum transtulerunt; vixit, & D. Antonius in Thebaida regione Egipti, & inibi condidit Monasterium. Hunc innumeri postea sequuti sunt, qui suos Duces, & Præpositos nomine, Patris Abbatis appellarunt. Hæc ex illis auctoribus; ex quorum, & aliorum scriptis, apparet primum, Monachis, & Solitarijs venerationis causa hoc nomen tributum, ab ijs, qui se tanquam filios edoceri, & haberi nouerant. Postea verò in ambitionem apud quosdam degenerasse, in quos grauiter profectò inuehit D. Hieronym. in Epist. 4. ad Galat. cap. 4. Hisce verbis; Cum autem Abba, Pater Hebræo sermone, Syrioque dicatur, & Dominus noster in Euangelio præcipiat, nullum Patrem vocandum, nisi Deum, Matthæi, cap. 23. nescio qua licentia in Monasterijs vocemus hoc nomine alios, vel vocari nos acquiescamus; cuius tamen verba de ijs, qui nulla cura aliorum donati, nullisque præpositi desiderant se ita nominari, intelligenda esse rectè existimat Petrus Greg. Tholos. lib. 15. Syntagm. iur. vniuersi cap. 23. num. 4. Quamuis, & nomen istud, transiuisse postmodum in Dignitatem permulti doctissimi viri existimassent, maximè Abb. in cap. decernimus, num. 2. de iudic. & Lapus alios cumulans alleg. 84. Dominus Papa, num. 11. sed verius ipse, alios sequutus existimo, eius appellationem, sollicitudinis potius, quàm honoris esse, ex cap. 1. causa 8. quæst. 2. & tuentur glos. in c. tuam vers. non ascendat de ætat. & qualitat. & cap. exposuisti, vers. tacuerit de corp. vitiat, nec non Ioann. Monach. in cap. inquisitores post num. 1. de hæret. in 6. Itaque ab alijs sine stultitia, aut gloria, vsurpari nequit, quam à certis Præpositis; Prisco autem nomine Abbas, à Græcis Archimandrita appellabatur, ex textu iuncta glosa in l. nos reddentes. C. de Summ. Trinit. & fide Cathol. ideoque iusta adductus ratione Hoieda. Hæc duo nomina Archimandritæ, & Abbatis confundit in tract. de incompatib. benef. part. 1. cap. 24. num. 11.

92 Cuiusmodi Abbatis nomen, vel Abbatiæ, in duas fiudi species, in Abbatem, scilicet regularem & secularem annotauit Ioan. de Selua in tract. de benef. par. 1. quæst. 2. nu. 35. Rebuff in praxi Rubr. secular. benefic. quotuplex, numer. 5. Hoyeda tract. supra citato part. 1. cap. 5. num. 2. & Modern. de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 1. num. 68. ad id concludendum suffulti, auctoritate glosæ in cap. ex transmissa versic. Abbatis de renunt. vbi Panormit. num. 5.

93 Regularis igitur Abbatia, non aliud videtur esse, quam potestas super Monacis, & beneficijs regularibus, namque ab Abbatibus pendere Monasteriorum potestatem inquiunt Ioan. de Selua indicata, quæst. 2. nu. 49. Paris. lib. 7. quæst. 15. nu. 7. & Hoyeda citato, num. 2. eorumque dictis succurrunt permulti sanè canones, maximè text. in cap. nullam potestatem 18. quæst. 2. & cap. cum ad Monasterium, vers. Prior autem. & vers. Abbas verò (ibi, cui omnes, & in omnibus reuerenter obediant) de statu Monach. Horum autem, alij dicuntur Abbates generales, seu magni Abbates; quorum quisque præest cunctis Monacis suæ Religionis, & Episcopalem proculdubio retinent iurisdictionem, atque Episcopis ipsis æquiperantur. Alij verò sunt Abbates inferiores, quiq; alicui sin-

94 gulari præsunt Monasterio. Quæ profectò Abbatiæ, sicut & cœtera beneficia regularia, non nisi regularibus sunt conferendæ personis, non secus, ac sæcularia sæcularibus, cap. cum de beneficio, cap. cum singula de præb. in 6. clem. 1. de elect. §. statuimus de collation. in concord. & Conc. Trid. cap. 10. sess. 14. de reform. & sess. 25. cap. 21. de regular. sed quæ Regularia sint, quæque secularia, in primis cognoscimus ex fundatione, in qua statuuntur personæ à quibus regi, & gubernari debeant, iuxta glos. in §. idem ordo vers. regularibus de collat. in concord. Ioan. de Selua tract. de benef. in 1. par. quæst. 4. nu. 13. tametsi ex posteriori vsu, regularia plerumque fiant sæcularia, & sæcularia in regularia transeant, idque etiam per possessionem pacificam quatraginta annorum, á personis alterius qualitatis contingere, probat cap. cum de beneficio de præb. in 6. Rota in decis. 32. vel 2. fuit dubitatum de præb. in nouis, ac Io. Staphil. in tract. de litteris gratiæ, forma 8. dumtamen possessio illa pacifica, habuerit titulum, nempe institutionem, & bonam fidem, alioquin beneficij status non mutaretur, per cap. vigilanti de præb. latè Rebuff. ad §. volumus vers. regularia de collat. in eisdem concord. & Petrus Gregor. Tholos. in suo periucundo tract. institutionum Rei Beneficiariæ, c. 10. nu. 12.

95 Vbi verò Abbatia, suum conuentum non haberet, etiam sæcularibus conferri solet, non qui-

96 dem in titulum, sed in commendam; Quæ quidem describitur esse, depositum quoddam apud aliquem idoneum factum de beneficio vacante, tum ratione spiritualitatis, quam temporalium; idque Hoyeda inquit in tract. de incompat. benef. cap. 14. num. 2. part. 1. & dicitur 1. in ea, depositum quoddam, quia comendare nihil aliud est, quam deponere, ad l. commendare ff. de verb. Signif. & l. Lucius ff. depositi, expressisque verbis affirmat Rebuff.

Rebuff.conſ.71. ex facto nu. 5. aſſimilaturq; propterea ſequeſtratario per Oldrad. conſ. 166. ordinarius poſt num.3.apponuntur præterea in eadem deſcriptione, verba illa; apud aliquem idoneum; quia neque Laicis, neque alijs inhabilibus commendare beneficia permiſſum eſt,iuxta cap. nemo deinceps,de elect.in 6. item, alia adiunguntur verba; de beneficio; ad cognoſcendam diſtantiam inter commendatarium, & Oeconomum extantem; cum ille non beneficio, ſed rebus detur, vt inquit Paris.de reſignat.lib.7.quæſt.21.nu. 1. comprobatque definitio Oeconomi à Sebaſtiano Medico relata in definit.29.nu.6.dum ait,quod Oeconomus eſt diſpenſator Eccleſiæ, ſeu defenſor, cui res Eccleſiæ gubernanda mandatur: & hanc priorem inter commendatarium, & Oeconomum aſſimilari illi, quæ à Doctoribus conſideratur,inter tutorem,& Curatorem,quod Curator rebus principaliter, tutor veró, ipſi perſonæ dari ſoleat, ex textu in §.ad certum inſtit. qui teſtam. tutor. dari poſſ.& expreſſius Miſing.ſcripſit in §. 1. ſub nu. 7. inſtit. de Curat. Altera eſt differentia, quod licet commendari beneficium nequeat, niſi vacet, vt mox dicemus,attamen poſtquam fuerit commendatum,non dicetur amplius vacare durante commenda,& Commendatarius poſſidere poteſt,quãdiu vixerit,per Gomes in Reg.de public.reſig.q.4. & rurſus in Regula de trienn.poſſ.q.5.gloſ. in §.licet euidenti cauſa,de elect.in prag.Sanct. & Petrus Gregor. Thol. in inſtitutionibus rei beneficiariæ, cap.10.ſub nu.13.Oeconomus autem,non niſi vacet conſtituitur, regulariter ex l. iubemus C. de Sacroſanct.Eccleſ. l. omnes §. hoc nihilominus C. de Epiſcop.& Cleric.cap. quia in quibuſdam iuncto cap.volumus,& cap. vltimo 89. diſt. atque cap. cum nobis de offic. ordin. & eo conſtituto adhuc vacare dicitur, prout adductis in iuribus optimè probatur,& cap.18.Sacri Concilij Trid. ſeſſ.24.de reform.niſi daretur ob impotentiam beneficiati,& Prælati adminiſtrare non valentis, ex adductis met iuribus. Dicitur quoque in eadem relata deſcriptione, vacante, quoniam ex adductis in proximioribus verſiculis,non vacans, non commendatur,& notant ſcribentes in cap. nemo deinceps de elect.in 6.ac poſtremo loco dicitur, tàm ratione ſpiritualium,quàm temporalium,ad inſinuandum commendatarium ſubingredi vices Prælati, eiuſque locum tenere.

97 Conſueuit autem concedi commenda duplici de cauſa; nempe, vel ob vtilitatem Eccleſiæ, vel commendatarij, in primo caſu, non dat beneficij titulum commendatario,eodem cap.nemo deinceps & reuocari poteſt,ex notatis per Rebuff. conſ.71. ex facto nu.2. adeo quod vltra ſex menſes ab Epiſcopo concedi non poteſt, vt apertè depromitur ex citato cap. nemo deinceps; Exceptis caſibus aliquibus,enarratis per Hoyed.cit.cap.14. num.3. & ſubſiſtit quod vulgo fertur, nè beneficiũ commendatum cenſeatur vacare, per interitum commendatarij, ſed eo modo quo prius vacauit, niſi ſit commenda perpetuo à Papa data, vt optimè aduertit Tholoſ.in tract.de benefic. cap.25.nu.17. licet contradicant verba Hieronymi Gonzales ad 8.Reg.Cancell.gloſ.5. §. 8. num. 48. quæ de commenda perpetua,dum agunt, præportant beneficia, ita commendata non vacare modo præſenti, ſed priori, ad quod probandum adducit Doctores multos, ac deciſiones referentes hanc concluſionem.

98 Altero itaque modo,vel cauſa,in gratiam obtinentis,conceditur; eaque in perpetuum datur; cuius plura recenſet exempla præfatus Hoyeda relato loco poſt num.5. & iſthæc ſub generali nomine collationis comprehenditur, vt Rebuff. probat. in §.ſtatuimus el 3.verſic.conſerantur ſub rubrica de collat.in concord.Gallican. Petrus Greg. Tholoſ. lib.17.Sintagm.iur.vniuerſi.cap.15. nu. 35. eſtque beneficij titulus canonicus,per cap.dudum el 2. de elect.& cap.ſi plures 21.quæſt. 1. & Hieron. Gonzal.ad 8.Regulam Cancell.gloſ.5.§.8.à num.2. vbi multa,tùm iura,tùm auctoritates,tùm denique,ſi-

99 milia coacerauat ad ipſum commendatarium ſpectantia, ac præſertim,num.28.cumulat illud ſimile de denuntiationibus ante Matrimonia faciendis iuxta formam præſcriptam in Concil.Trid.cap.1. ſeſſ. 24. de reform. Matrim. niſi ordinarius expedire iudicauerit, vt prædictæ denuntiationes remittantur; quod illius prudentiæ, & iudicio ſancta Synodus relinquit; nam poſſe ipſum Commendatarium remittere illas, dixit, eo in loco Gonzales poſt Nauar.conſ. 2. An Comendatarius de Clandeſt.deſponſ. ex quibus licere Commendatario ordines dare minores,ſuis ſubdit Regularibus, vel dimiſſorias concedere videtur, ſicuti & Abbatibus licere diſponitur in cap.10.ſeſſ.23. de refor.nam hoc iure vti Abbatem S. Aemiliani Ciuitatis Agubij, mihi notum eſt, cum perlegerim litteras ordinum,quibus inſigniti fuerunt cõplures Regulares illius ſubditi præcedentibus litteris dimiſſorijs expeditis per Lutium Cardinalem Saxum, tunc illius Monaſterij Abbatem Commendatarium. Rationem vero in præſentia inueſtigari nolo, cur Parochialis Eccleſia non Sacerdoti conferri valeat, quamuis in anni curriculo presbyter fieri debeat ad text.in cap. licet canon de elect. in 6. commenda vero prohibeatur, ita quod oporteat, tunc habere Sacerdotium ex textu in adducto c. nemo deinceps, niſi Pontificia auctoritate conferretur ei, qui tali ordine careret, quo caſu deberet illum aſſumere in annuo tempore, ſi illius priuationem ipſo iure comminatam voluerit poſt annum vitare, iuxta reſolutionem Rebuff. conſ. 74. dubijs num. 1.adducti multis auctoritatibus, rationibuſque validis,maximè textu in clem.ne in agro §.cæterum de ſtat.Monach.

100 Præterea compIures extant Abbates ſæculares, qui eiuſmodi licet vocentur nomine, maximè in Hiſpania,vbi omnes Clericos,ita appellari teſtatur Abb.in cap.ex tranſmiſſa,nu.5.de renunt. Neapolique, cunctos digniores Clericos honorario iſto titulo paſſim decorari cernimus; quam rariſſimè tamen reperiuntur ſæculares Clerici, quibus verè competat, ſtrictoque ſumpto vocabulo; Multis enim commendantur, nulli vero, vel pauciſſimis ſæcularibus Clericis in titulum conceduntur.

101 His explicatis ad propoſitum dubium circa ætatem requiſitam in eo,qui Abbas conſtituendus eſt, redire cogor, & quintum ſupra vigeſimum attigiſſe oportet, ad Abbatiam Regularem, ex communi Doctorum ſententia, quam tuentur

Abb.

Abb. in cap. super inordinata, num. 7. de præb. Oldrad. consil. 14. cum primum num. 9. & Amplissimus Cardin. Tuschus concl. 337. lit. A, num. 3. nec non Hoyeda in tract. de incompat. benef. cap. 24. post nu. 11. par. 1.

Quod idem in eo, cui sæcularis conferenda est Abbatia, tenendum videtur; Etenim genericè loquuntur Doctores, dum aiunt, in Abbatijs vigesimumquintum cœptum sufficere annum; non distinguentes inter Regularem, & sæcularem, præsertim Zabar. in clem. generalem post num. 7. de ætat. & qualit. & Ioannes de Selua in tractat. de benef. par. 3. quæst. 5. nu. 15. suffragaturque argumentum illud à paritate rationis, quam vnam esse inter Abbatem sæcularem, & Regularem, notat Hoyeda adducto tract. cap. 5. num. 6. par. 1. nec non verba Petri Gregor. Tholos. Dilucidius idipsum demonstrantia in lib. 17. Syntagm. iuris vniuersi c. 6. nu. 5. & sunt; In Abbatia conferenda, quia in alijs, quam in Episcopatu sufficiunt 25. anni, cap. cum in cunctis §. inferiora de elect. puto totidem sufficere, nisi ius prælaturæ trigesimum exigit, quodq; melius est; Ex his verbis constat euidenter eius intentionis esse, vt Abbas sæcularis esse possit, qui vigesimumquintum aggressus est annum, tum ex ratione ab ipso relata, de ætate requisita ad dignitates, Episcopali inferiores, tum ex textu in eodem §. inferiora, quo fretus illam affirmauit cõclusionem; cum vtrumque subsistat, vendicetque sibi locum in Abbatijs sæcularibus, excipio tamen Abbates francigenas, quorum ætatem esse legitimam, quæ attingit vigesimumtertium, legitur in concordatis Gallicanis, §. Monasterijs, sub tit. de Regia ad Prælat. nomin.

102 Coadiutores etiam, qui tales esse debent, quales ij, quibus dantur, easdemq; habere qualitates, quæ illis sunt annexæ officio ex scribentium resolutione in cap. vn. de cleric. ægrot. præsertim Abb. post num. 1. atque Lelius Zeccho in tract. de benefic. cap. 7. post num. 8. & Tridentina Synodus in cap. 7 sess. 25. de reform. deflectendum est ad specificam multorum casuum conclusionem, & eius potissi-

103 mum, cuius scilicet ætatis oporteat eos esse; & quidem concluserunt præfati, in ea debere eos esse constitutos ætate, quæ ad illud obtinendum beneficium requiritur; atque ideo in vigesimoquinto, si curato dentur per Abb. & alios in citato cap. fin. & campeg. in suo tractatulo de coadiutor. Episc. Vers. coadiutorem opus est, quod si Episcopatui, trigesimum explicuisse opus esset ex eorumdem sententia, & Imola in eomet cap. fin. post num. 5. idque maximè constat ex Concilio Tridentino in cap. 7. sess. 25. de reform. ibi, & qualitates omnes in illo concurrere certum sit, quæ à iure, & decretis huius sanctæ Synodi in Episcopis, & Prælatis requiruntur, Hisque non refragatur Ioan. Andr. titubatio, quæ subsistit quoties in temporalibus daretur coadiutor, vt eo casu deputari non prohibeatur, qui vigesimumquintum ingressus est annum, & declararunt ijdem Abb. & Campeg.

104 Ex his, Coadiutores institutos in beneficijs curatis teneri residere non secus ac curatos ipsos, nisi ex fundatione per alios deseruire liceret, declararunt Amplissimi Cardinales Concilij interpretes sub die 23. Iulij 1575. nobisque testis est Lelius Zeccho indicato tract. post num. 8.

105 Verum eiusmodi deputare coadiutores, quis valeat, non audeo asseuerare, nisi præmittam distinctionem illam, quod vel Episcopis, eorumue superioribus dandi sunt; vel alijs inferiora obtinentibus beneficia; vt primo casu à nullo alio, quam supremo Pontifice constituantur, c. vnico de Clerico ægrot. in 6. Altero vero ab habente facultatem instituendi in beneficio ipso, resignationemque admittendi, per Imol. ita distinguentem, & concludentem in cap. fin. num. 11. de cler. ægrot.

Est tamen non ignorandum, altero ex duobus modis constitui solere istos coadiutores; nempe simpliciter, siue ad tempus: aut cum futura successione; & quidem omnis Antistes, vel alius retinens facultatem admittendi resignationem, quibus eidem beneficio dare coadiutorem ad tempus constitutum; sed cum futura successione est omnino vetitum á Concilio Trident. cap. 7. sess. 25. de reformat. & iuris etiam communis actenta dispositione, cuius vigore, neque antea dabantur, licet ex stil. Curiæ, & tunc darentur teste Cassad. decis. 2. nu. 2. de restit. spoliat. atque Mandos. in tract. signaturæ gratiæ sub Rub. coadiutoriæ, vers. Altera cum futura successione; & hodie passim conceduntur à Summis Pontificibus, teste Hieronymo Gonzales ad 8. Reg. Cancell. glos. 5. §. 9. num. 47. eaque propter, ad quæcumque beneficia etiam Episcopatibus inferiora, non nisi Papa constituit illos, ex omnium scribentium resolutione, atque ex adducto Concilij capite, quibus suppetit ratio euidens quod ad vacatura beneficia solus Papa tribuit ius, iuxta c. 2. de præb. in 6. ex quibus illud præsertim constat, ne temporalis coadiutor datus Episcopo, sit consecrandus Episcopus, cum tempus postquam præterijt, ipsa cesset coadiutoria, expiretq; coadiutoria ipsa morte naturali, vel ciuili, tũ ex regula generica, quod concessum ad tempus, eo lapso denegatum censetur, tum ex resolutione in hac specie firmata passim á scribentibus, maximé Imola indic. cap. fin. num. 15. & Campeg. in illo tract. vers. si coadiutor, vbi illam præceteris validam subnectit rationem, ne coadiuti interitu, reperiatur sine Episcopatu, & consecratus Episcopus.

106 Sed quam retineat ipse coadiutor potestatem, siue auctoritatem in beneficio, cui datus est? respondetur esse primitus inquirendam formam, & tenorem deputationis, ita commonente Præposito in cap. quia, sub num. 1. causa 7. quæst. 1. cœterum credendum est tantum exercitium curæ pœnes ipsum residere, cura ipsa remanente apud coadiutum, ad text. in citato, cap. vnico de Cleric. ægrot. in 6. aitque Campeg. indicato tract. vers. coadiutor.

Attamen vt omnis prorsus auferatur dubietas, declarationem, quam superinde fecere Illustrissimi Sacræ Congregationis super ritibus Cardinales, recensere in primis constitui, deinde alia non inutilia, & tunc faciliora, ob declarationem memoratam, cuius verba sunt.

107 Die Iouis 31. Ianuarij 1591. Congregatio Illustrissimorum Dominorum Cardinalium super sacris ritibus, ad dubia nomine Illustrissimorum Dominorum Cardinalium Palleotti, & Veronen. propo-

propoſita, ſic reſpondendum cenſuit.

Ad primum dubium cenſuit coadiutori cum futura ſucceſſione non licere ingredi Ciuitatem Pontificaliter, quia licet ſit coadiutor cum futura ſucceſſione, ex quo tamen non habet ius in re, ſed ad rem, non debet recognoſci tamquam ſuperior, & caput, ſed vti coadiutor, & eo magis, quia contingere poteſt, vt non ſuccedat in Epiſcopatu, ſed prior moriatur.

Ad ſecundum reſpondit, ipſum non debere vti cruce in diuinis, nec in functionibus Pontificijs, nec, dum incedit per vrbem, cum crux ſit ſignum, & ornamentum dignitatis, & iuriſdictionis, & coadiutor, vtraque careat.

Ad tertium cenſuit coadiutorem Pontificalia in Eccleſia exercentem abſente Archiepiſcopo vti poſſe cappa, cum ea ſit tantum ornamentum dignitatis Epiſcopalis, præſente autem Archiepiſcopo vti debet Mantelletto, & Rochetto, neque licere vnquam coadiutori vti Mozzetta, & Rochetto, etiam abſente Archiepiſcopo, cum hoc proprium ſit eius, penes quem eſt dignitas, & iuriſdictio.

Ad quartum reſpondit negatiuè, cum vna ſedes non capiat duos.

Ad quintum cenſuit Canonicos eſſe compellendos, vt coadiutori Epiſcopo ſollemniter celebranti, & Pontificalia exercenti ſemper aſsiſtant, alioquin indecorum videretur, ſi Epiſcopus ſine Canonicorum aſsiſtentia celebraret, nec non videretur eſſe contra Decretum Concil. Tridentin. quod extenſiuè huic etiam caſui accommodari poteſt.

Quo ad circulos, reſpondit Canonicos non debere accedere ad circulos, cum ipſi circuli, denotent membrorum vnionem ad ipſum caput, & ex ſuperius deductis conſtat coadiutorem non debere eſſe caput.

Quo vero ad confeſsionem faciendam cum celebrante ſolemniter, reſpondit decere, vt coadiutor Epiſcopus confeſsionem faciat cum Sacerdote Canonico celebrante; & vt idem quoque benedicat in fine miſſæ. Ne populus præſens diuinis benedictione Epiſcopali defraudetur, & iam eſt vſu receptum, vt Epiſcopus benedicturus faciat etiam confeſsionem cum celebrante.

Ad Sextum cenſuit licere coadiutori de licentia, tamen Archiepiſcopi ibenedicere populo dum per Ciuitatem incedit.

Ad ſeptimum reſpondit maximè decere, vt Canonici prodeant obuiam coadiutori Epiſcopo ad Eccleſiam pontificaliter accedenti ad oſtium Eccleſiæ, eumque deſcedentem ad idem oſtium deducere, immo eſſet valde commendandum, ſi nonnulli Canonici, officij, & vrbanitatis gratia ad ipſius coadiutoris ædes accederent.

Ad octauum reſpondit coadiutorem non habere facultatem largiendi indulgentias, & ſic eas Archiepiſcopi nomine, ſi quas Archiepiſcopus concedere voluerit eſſe publicandas.

Hæc ſunt illius Congregationis verba, ex quibus non modo clara habetur cognitio multorum dubiorum per ipſam deciſorum; at inſuper clarior redditur aliorum complurium ad hanc rem ſpectantium; Ac præſertim cui competat beneficiorum collatio: Nam alij coadiutori; Alij verò coadiuto hanc tribuunt facultatem in cap. fin. de cler. ægrot. Mihi tamen ſemper placuit conciliatio illa, quam tradit Oldrad. conſ. 44. quæritur ſi Epiſcopus ſub nu. 3. vbi probat ſententiam in gratiam coadiuti, quoties ob ſenectutem, aut alteram legitimam cauſam, & aduerſam valetudinem corporalem; quæque mentis exilium non operaretur. Alteram verò tuetur in gratiam coadiutoris, vbi datus fuit ob cauſam concludentem perfectum impedimentum alienationis mentis, vel intellectus puta propter dementiam; & huic diſtinctioni ſuſcribunt Gem. in cap. vnico §. fin. num. 4. de cleric. ægrot. in 6. Tuſch. concluſ. 402. coadiutor, nu. 11. vol. 1. & vſus mihi benè cognitus. Cæterum nè ignores duas illas coram Penia in hac re deciſiones Rotę, in Tarraconenſi vnam, in Salamant. aleram, quas Marchiſ. reſcribit in Commiſſ. appellat. ab exeq. Breuis par. 1. §. 2 tom. 1. ſuntque deciſ. 45. & 46. ex quibus colliges præſertim Coadiutori non eandem compertere Sedem, coadiuto debitam, ſed quam vacuam reperit eo tempore, quo poſſeſsionem recipit Coadiutoriæ, poſt alios, tunc exiſtentes Canonicos; item ſuperueniente morte coadiuti eandem continuare debere, ita quod etiam tunc præcedat alios poſt ſuam Coadiutoriam creatos Canonicos, cum nulla poſt Coadiuti interitum requiratur noua collatio, ſed Coadiutoriæ gratia plenum ſortiatur effectum, ſiquidem Papa concedendo Coadiutoriam, confert cum clauſ. ex nunc, pro tunc, teſte Rota coram eodem Penia in vna Calaguritana Cannoicatus 1. Iulij 1592.

108 Et quia validior cauſa, qua ſacri Canones dandum Coadiutorem cenſuerunt, illa eſt ne cura animarum detrimentum patiatur, in cap. 1. Concil. Trid. ſeſſ. 6. de reform. & alijs multis adducendis, num. . . ideo me errore labi non exiſtimo ſi dicam coadiutoris officium non ea, quæ ſunt iuriſdictionis reſpicere, exercereque poſſe, ſed quæ ordinis, idque ex hactenus relatis comprobatur, atq; ex vſu.

109 His ſubnectere non erit ſuperfluum quæſitum illud, ſint nè ſemper dandi præfati coadiutores? & certa erit, quamuis generica reſponſio negatiua, exceptis aliquibus caſibus, quos recenſere non curo, ne lectorem tedio afficiam, ipſum tamen relego ad canones omnes congeſtos in Rub. de Cleric. ægrot. nec non ad cap. qualiter cum ſeq. iuncto c. nihil 7. quæſt. 1. atque etiam ad Paris. in tract. de reſign. benef. lib. 7. quæſt. 20. Tuſchum concluſ. mox citata, & Hieronym. Gonzal. gloſ. 5. §. 9. qui caſus omnes coacernant.

110 Inter ipſos reſcribitur illæ ætatis; conceditur enim propter ingraueſcentem ætatem, & non erit ſubreptitia gratia, ſi annum attinxerit ſexageſimum, prout Rota definiuit, vt eſt videre, apud Caputaq. deciſ. 129. coadiutoria data, num. 1. part. 1. Quod ſi porpter ſenilem ætatem datus fuerit, tunc in ſeptuageſimo anno conſtitutum eſſe oportet, ipſe coadiutus, per eandem deciſionem Caputaq. iam relatam, ſed ſi propter ingraueſcentem iunctis infirmitatibus procul ſitis dubio eſſet ætas annorum quinquagintaquinque, per alteram eiuſdem Caputaq. deciſ. 130. eadem par. 1.

111 Hanc quippe ætatem in litteris coadiutoriæ expreſſam, cuius ſit onus verificare controuertitur

à duobus

à doctoribus, ipseque prò tutiori responsione di-
stinguo, vel nos loqui in eo casu, in quo ex iuris di-
spositione sunt verificanda cuncta in gratia enar-
rata, & tunc probare vera esse, quæ in ea asserun-
tur, non alius quam impetrans tenetur, nempe
coadiutor; quod si ad impugnãdam gratiam age-
retur, aduersarij esset onus, & vtrumq; dictum col-
laudat Rot. in dec. ipsiusmet Caputaq. 128. ead. p. 1.

112 Cúm verò narraretur coadiutum in ætate sexa-
ginta annorum, vel circa constitutum, quam de-
beat ille habere ætatem, vt gratia subsistat? re-
spondeo, eum oportere tunc saltem esse in ætate,
annorum sexaginta cum dimidio, quia sic defini-
uit eadem Rota decis. 297. in vna Hispalen. sub nu.
1. lib. 1. par. 3. diuers. eaque ductus respondi surre-
ptitiam esse impetrationem coadiutoriæ conces-
sæ Cimiliarchæ Neapolitanæ Ecclesiæ, in qua ita
fuerat enarratum Supremo Pontifici; cum re vera
Octauius Floccarus Cimiliarcha, tunc non exce-
deret annum quinquagesimumseptimum, quare
vtraque pars recessit à concordatis; nec aliqua
ipsarum ausa est expedire literas.

113 Et quia Vicariam perpetuam, esse Ecclesiasti-
cum beneficium, dicit Rota in decis. 273. fuit du-
bitatum, siue 2. nu. 1. de excess. præl. in nouis, Abb.
in c. ad hæc nu. 2. in fine de offic. Vicarij Io. Nicol.
in tract. de plural. benef. cap. 1. nu. 37. Gambar. de
off. de leg. à latare tit. de dispens. num. 10. lib. 6. Re-
buff. in praxi Rub. de Vicarijs perpetuis, num. 15.
& Alfons. Hoyed. in cap. 15. mox citando num. 11.
Butrius cons. 3. supposita nu. 2. Roman. cons. 356.
circa primum, num. 5. Gomes, in Regula de idio-
mate, quæst. 11. nu. 2. Nam verum titulum retinet,
qui Vicarius est perpetuus, vt post multos ex rela-
tis scripsit Hieron. Gonzal. in 8. Reg. Cancell. §. 3.
glos. 5. nu. 2. subiungens, num. 21. ob hanc causam
omnia iura loquentia de beneficijs curatis, quo ad
114 illorum vacationem, assecutionem, requisitam
promotionem, vel ætatem, vendicare sibi locum
in illorum Vicarijs perpetuis, per Clem. vnicam
de offic. Vicarij, vbi Doctores omnes, maximè Bo-
nifac. num. 21. atque Paris. in tract. de resignat. be-
nef. lib. 3. quæst. 1. à num. 115 ac propterea curatæ
Ecclesiæ Vicarium oportere annum vigesimum
quintum attigisse, aiunt præfati ex textu in dicta
clem. & illic Bonifac. num. 10. & 28. quin, & pro-
moueri ad illius titulum posse, defendo Rubr. 8.
cap. 4. num. 8. etenim iste Vicarius dicitur Rector
curæ animarum, quanquam Rector Ecclesiæ non
ita propriè dicatur, vt idem Bonif. indic. clem. nu.
24. & Abb. in cap. ex parte, de offic. Vicarij; si-
quidem cura actualis remouetur à rectore, & in
ipsum Vicarium perpetuum transfertur, remanē-
te apud rectorem cura in habitu, & potentia per
Nauar. consil. 21. Ecclesiæ nu. 7. & 8. de Cleric. non
resid. in nouis, & Caputaq. dec. 339. par. 3. nu. 3.

115 Sed quando, & quibus in casibus sit eiusmodi
Vicarius perpetuus constituendus? respondent
Lelius Zeccho in trac. de benef. cap. 7. nu. 9. Alfons.
Hoyeda in tract. de inconpat. benefic. part. 1. c. 15.
qui omnes congerunt casus prædictos, & ipse
subticeo, ne aliorum scripta surripere videar.

116 Cui Vicario assignanda est competens portio
ex fructibus beneficij, tum ex iure communi per
tex. in cap. extirpandæ §. qui vero, & illic notat
Abb. nu. 3. in fine de præb. tum ex Conc. Trident.
quod septem in locis meminit huius congruæ
portionis; primo quippe in cap. 2. sess. 6. de refor.
ibi Episcopi tamquam sedis Apostolicæ delegati
per deputationem idoneorum Vicariorum, &
congruæ portionis fructuum assignaionem pro-
uidere debent, ne cura animarũ negligatur; secun-
do in cap. 5. sess. 7. de reform. ibi ipsi ordinarij etiam
per idoneorum Vicariorum deputationem, &
congruæ portionis fructuum assignationem om-
nino prouideant, vt animarum cura nullatenus ne-
gligatur. tertio in cap. 7. eadem sess. & Rub. ibi cum
tertiæ partis fructuum, aut maiori, vel minori ar-
bitrio ipsorum ordinariorum portione etiam su-
per certa re assignanda, ibidem deputando ani-
marum cura laudabiliter exerceatur; Quarto in
cap. 4. sess. 21. de reform. illis autem Sacerdotibus,
qui de nouo erunt Ecclesijs nouiter erectis, præfi-
ciendi, competens assignetur portio arbitrio Epi-
scopi ex fructibus ad Ecclesiam Matricem quo-
modocumq; pertinentibus. Quinto in c. 6. ead. sess.
& Rub. ibi, aut Vicarios pro tempore deputare
partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu
assignare, vel aliter prouidere possint. Sexto in c. 18.
sess. 24. de reform. ibi idoneum in ea Vicarium
cum congrua eius arbitrio fructuum portionis as-
signatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ
sustineat, donec ei de rectore prouideatur; extre-
moq; loco in c. 16. sess. 25. de refor. per illa verba;
Illa deinceps in simplex beneficium etiã assignata
Vicario ꝑpetuo cõgrua portione non conuertãtur

117 Multa tamé perscrutari oportet antequam An-
tistes hanc decernat congruam portionem, nem-
pè qualitates, & circumstantias loci, beneficij, per-
sonarum, morum regionis, & altera complura
recensita à Rebuffo in tract. de congrua portione,
quæst. 8. præsertim, num. 61. & delibauit Rota in
decis. 5. in vna Legionen. num. 2. par. 2. diuers. tan-
demque insignis vir Valenzuola cons. 54. à nu. 42.
lib. 1. & cum Vicario deputando pro tempore va-
cantis Paroch. iuxta Conc. indicato c. 18. assignãda
est; sit congrua portio aureorum duorum singulis
mensibus testatur Galet. in Marg. verbo Vicar. §. 8.

118 Sed cum omnibus rectè pensatis, certam ijdem
ordinarij definierunt summam, posint né Vicarij
perpetui prætendere incerta vltra congruam? ac
primum posint, nè habere decimas? & negatiuè
respondeo per decis. Crescent. 65. Vicarius perpe-
tuus, vel 2. de decim. Mohed. decis. 5. Bellicen. de-
cimarum eod. tit. de decim. Caputaq. decis. 353.
possesio decennalis num. 3. par. 2. & melius decis.
339. Vicaria perpetua, nu. 3. & 4. par. 3. & Cappell.
Tholos. quæst. 109. item fuit quæsitum, si intentio
alicuius Vicarij; neque refragatur decis. 342. No-
ta, quod cum Vicarius, siue 5. de offic. Vicarij in
antiquis, probans ius commune fauere intentioni
Vicarij, nam adductæ decis. Mohed. Crescent. &
Caputaq. inquiunt illam procedere quoties deci-
mæ fuerunt illi asignatæ pro congrua portione,
alioquin contentus erit portione sibi constituta.

119 Quid in distributionibus quotidianis? in hac
dubia positione credo rectè me posse respondere
in gratiam Vicarij, qui distributiones ipsas assequi
valeat, earumque quantitatem inter asignatam
portionem non computandam, si auctoritate præ-
fatorum

ſtorum Canonum Conc. Trid. vel aliorum in corpore Iuris introcluſorum decerneretur, prout definiuit Rota in vna Legionen. congruarum die Veneris 15. Aprilis 1575. de qua in 2. part. deciſ. diuerſ. ac propriè deciſ. 5. in vna Legionenſ. maximè, num. 4. cum ſeqq. & antea ſcripſerat Rebuff. in tractat. de congrua port. quæſt. 8. num. 83. nec non 85. & 86. nam inter incerta numerari aiunt, contradicentibus tamen multis, ob eam rationem, quod licet ſint incertæ, ad certam nihilominus ſummam redigi poſſunt, ideoque computandas in congruam, cum paria ſint, certum quid eſſe per ſe, vel per relationem ad aliud, vt in caſu iſto declarant Rebuff. indicato loco, nu. 87. & Felyn. in c. ad aures ſub nu. 16. de reſcript. nam reſpondet eadem Rota in ead. deciſ. 5. nu. 6. quare non eſt ab illius reſolutione diſcedendum, eamq; ſequitur Hieron. Gonzal. in ſuis Commentarijs ad 8. Regul. Cancel. in proh. §. 7. nu. 184. & addit, id paſſim in Rota ſeruari, ipſeq; reſtringerem in eo caſu, in quo aliud appareret ex verbis deputationis, cuius rei optimum nobis tradit exemplum Nauar. in conſ. 2. de cler. ægrot. ex his longe verius in oblationibus, eleemoſinis, funeralibus, & ſimilibus id ipſum ſundetur, atq; ex verbis eiuſdem deciſionis, & alterius Cœſaris de Graſſis 117. fuit tentum nu. 12. vel 6. de præb.

120 Quia vero poſt concilium ſuperuenit Pij V. conſtitut. 146. circa congruam portionem iſtam definiendã pro Vicarijs Parochialium, quæ diſtributiones aliaq; incerta numerari in portione voluit, his verbis: Prælatorum arbitrio facienda ita ſe continere, & arbitrari debere, vt non maior centum, nec minor quinquaginta ſcutorum annuorum ſumma, cõputatis omnibus etiam incertis emolumentis, & alijs obuentionibus cõmuniter percipi ſolitis, eis omnino aſſignetur; Ideò in hoc dumtaxat caſu, Vicarij perpetui ad Parochiales deputati, nõ erit prior reſolutio attendenda, ſed quod iſta conſtitutio piana ſanxit, obſeruantiæ tradendum; ac propterea incertorum quantitas connumeretur in portione, eo in loco ſubiungit præfatus Gonz. nu. 185. & conſuluit Io. Gutt. conſ. 8. quamuis; neq; hoc caſu numeraret eleemoſynas altarium, funeralium (Addo & aliorum ſimilium iurium Parochialium) rectè admonuerit Io. Franciſ. leo in ſuo theſauro fori Eccleſ. c. 31. ſub nu. 6. eo quod iſthęc percipit Vicarius ex ſuo officio, & labore: & verba illius Conſtitut. intelliguntur de obuentionibus, & emolumentis, quæ ſunt incertæ reſpectu ſummæ, quæ in ſpetie ignoratur; venit tamen certificanda, ex eo quod in præteritum communiter, atq; vt plurimum conſueuit percipi; quam reſtrictionem vſu probatam ſcio, cum Iul. Ant. Sanctorius Cardin. benemeritus S. Seuerinæ nuncupatus Abbatiã S. Mariæ de Paſitano comendatam Gregorij XIII. munificentia habuit, & pro exercenda cura animarum obrinuit Vicarium perpetuum, aſſignata illi portione ſexaginta ſcutorũ, hanc enim congruã vltra funeralia ſemper conſecutus eſt, quinimmo, & emolumenta dari eleemoſinaliter pro ſepulturis, campanis, ſponſalitijs, & baptiſmis, pariter exegit, idq; mihi notum eſt, dum idem Cardinalis memor beneficiorũ à meis anteceſſoribus acceptorũ in minoribus, inter alia, hoc etiam grati animi munus oſtendit, & eandem Abbatiam ad fauorẽ reſignauit Prothonotarij Pyrri Ioan. Campanilis meæ genitricis vtrinq; coniuncti; Hanc enim familiam ex vtroq; parente habeo.

121 Vnum modo ſupereſt, ne prætercam, ſcilicet præfatam Pij conſtitutionem non eſſe reuocatam ob alteram Greg. XIII. conſtit. 15. tũ quod iſta ſubſiſtit dũtaxat in Vicarijs parochialium vnitarũ Monaſterijs, tùm etiam, quod idem Gregorius viuæ vocis oraculo poſtmodum reualidauit, & confirmauit eandẽ Pij V. conſtitutionem, teſte Hier. Gonzal. in gloſ. 5. §. 3. n. 79. vbi adnectit declarationem Congregationis Concilij ſuper diſpoſitis in illa, quæq; his vtitur verbis, cum fratre, ſeu Religioſo Vicario ad nutum amouibili per Monaſterium pro ſubeunda animarum cura aſſignãdo, vnus alius religioſus extra clauſtrum maneat, & non plures; quia verò poſt hæc ſcripta prodijt volumen conſil. eximij illius Iuriconſulti Viriq; integerrimi Io. Valenz. Regij Conſiliarij qui vnicũ ſuper hac congrua portione conſcripſit, & quidem maxima refertum eruditione Conſilium, ſcilicet 54. illius propterea verba, nè quæſo omittat percurrere auidus lector, nam multa, & vtilia fermè ex eo colliget.

122 Ad Inquiſitorum, nunc ætatem progrediens, reminiſcor Clement. V. in Conc. Vienn. ſtatuiſſe, nullis ex tunc, niſi qui Quadrageſimum ætatis annum attigerit, officium inquiſitionis prædictæ committi Inquiſitoribus, vt habetur in Clem. Nolẽtes de hæret. quod maxima admiratione dignum videtur, ex eo, quod Epiſcopi, Inquiſitores ſunt, iuxta c. per hoc de hęre. in 6. & ta inen minori in ætate conſecrantur, vt ſcripſimus ſupra nu. 44. quare gloſ. non valens excogitare rationem diuerſitatis, dixit in ead. clem. ad verbum Quadrageſimum, hanc rem numerari inter reliquas arbitrarias, de quibus non cogimur reddere rationẽ, ſed tu ne omittas videre Conrad. Brunum in tract. de

123 Heret. lib. 4. c. 2. ętas verò quæ requiratur in Commiſſarijs, & ſubdelegatis inquiſitorum, ſi quæratur, videtur eadem neceſſaria ex ſententia Io. Andreæ in eadem clem. nolentes; Verum trigeſimum expletum ſufficere annum, inſinuat locatus ex quodam breui Clem. VII. in ſuo opere inquis. Verbo Inquiſitor nu. 4. cuius dictis adiungere expedit, quæ D. Antonin. explicat in 3. p. tit. 18. c. 2. §. 6. ac pręſertim, quod ex clem. 1. de hæret. aduertit contra ſuperiores Eccleſiaſticos malitioſè, ac fraudulenter alicui imponentes crimen hæreſis; Et quoniam impiorum vis quotidie magis inualeſcit, qui omnibus malis artibus officium inquiſitionis hęreticę prauitatis ſubuertere, miniſtroſq; ſun ctionibus diſturbare moliuntur; Nefariam illorum, ac ſceleſtam audaciam acerbiore caſtigationis verbere reprimere volens, Pius V. Generali ſua conſtitutione complura ſanxit aduerſus nefarios viros iſtos, & videre licet in Conſt. 83. exordiente, de protegendis; cuius formidanda verba peroptarem, vt ſemel ſaltem in anno ab omnibus maximè Principibus Laicis, eorumq; miniſtris perlegerentur, nam certè crederem qnod retraherentur à tanto facinore, quando diabolus inſtigaret tanti Tribunalis vtiliſſimum miniſterium quoquomodo impedire.

124 Sed ætatem in ſponſalibus contrahendis, licet non eſſe definitam, ſicut in matrimonijs differt, l. in ſponſalibus contrahendis ff. de ſponſal. quia tamen lex illa ſubſiſtit cum neuter contrahentium, aut ſi vnus non alter (licet ſeptennis) aſſecutus eſt rationis vſum, ſecus ſi omnes habent; atque ideo rectè inibi dicitur, non eſſe tunc ſponſalibus ætatem præſcriptam, ſicut in matrimonio, cum in matrimonio ſemper ſufficiat ætas ſtatuta à iure, in ſponſalibus vero non ſemper eadem ſatis ſit, eo quod perſæpè completo ſeptennio

O deeſt

deest rationis vsus, prout in ea, l. explicat glos. in fine Goffred. in Summ. Rub. de desponsat. impuber. nu. 3. Sanchez in tract. de matrim. lib. 1. disput. 16. nu. 3. & est cons. 15. nu. 3. inter Consil. matrim. Ziletti; ideo ad inquirendam ętatem constitutam, vt ipsa contrahantur ab ijs, qui vsum rationis adepti sunt, condescendo, & eam iustam post septennium probat text. in cap. literas, c. accessit, & c. ad dissoluendum de desponsat. impub. D. Tho. in 4. sent. dist. 27. q. 2. artic. 2. & Sotus eadem distinctione, quęstione, & articulo, concl. tamē 1. Couar. in Rub. de sponsal. p. 1. c. 2 nu. 1. Nauarr. in Manuali c. 22. nu. 26. atque ista sufficit ætas in vtroq; contrahentium Nauar. d. capite, nu. 29. Syluest. verbo sponsalia q. 2. §. tertium Sot. citata dist. 27. q. 2. art. 2. ad secundum; Verum quandoq; minor satis est. puta si malitia suppleat ætatem c. vnico §. t. de desponsat. impub. Syluest. adducto loco. Couar. in eod. cap. 2. nu. 2. glos. in §. 1. vers. viri potens instit. de nupt. in l. si vxor §. si minor vers. sponsa de adult. glosa in summa 30. q. 2. atque alia communiter recepta in clem. vltima de ætat. & qualit. Alberic. in suo dictionario, verbo ætas iusta Lapus alleg. 75. casus talis est num. 5. Ioann. de Friburgo in Sum. confess. lib. 4. titulo 1. q. 5. Cosmus Philiarcus de officio Sacerd. tom. 1. lib. 2. cap. 1. par. 2. Vega lib. 6. Summæ casu 10 t. alijque permulti, quos citat, & sequitur Sanchez adducta disputat. nu. 9 cui hęc sententia videtur altera multo verior; eique haud refragatur ratio illa; quod si existente discretione contrahi possent ante septennium; ea vero deficiente, neq; post septennium, ergo perperam ius præscripserit septennium, cum rectius, ac consultius sanxisset sponsalia ab habentibus rationis vsum contrahi debere; Huic siquidem obiectioni, ea, & consona affertur responsio; considerate ius præscripsisse septennium, quia tunc præsumitur in puero vsus rationis, nisi contrarium clare pateat Ioan. Andr. in c. Iuuenis nu. 9. Anch. nu. 4. Alex. de Neuo, nu. 19. de desponsat. Henric. Boich. in c. accessit, num. 2. de sponsat. impub. semper enim in dubio, & vbi contrarium non apparet attendimus annorum numerum, Ludouicus Lopez id præsertim ex Theologis confirmans in 2. par. sui instructorij de Matrim. cap. 37. col. 2. in fine, quare oporteat probare contrahentes esse doli capaces, si velint ante septennium perfectum, illa celebrare, eaque vt post septennium contrahi nequeant probare sit necesse, eos non esse doli capaces, vt ait, & optime quidem Henric. adducto, num. 2. & commendat præfatus Sanchez in citata disputat. 16. nu. 11.

125 Sed si aliquis ex contrahentibus careret aliquibus, licet paucissimis diebus, essent proculdubio sponsalia nulla, etenim negari nequit, vt septennium (etiam si vnica deficiat dies) completum dici non possit, sed tantum inceptum, tueturq; Sanchez citata disputat, post nu. 4. quamuis alij contrarium senserint, suffulti auctoritate illa Aristotelica 2. Phisic. parum, aut nihil distare dici, quod à re ipsa parum distat, contracta tamen in vltima die septennij, non audeo improbare, at illa subsistere opinor, cum Mandos. in tract. de minori ætate, cap. 4. num. 11. Abb. in c. attestationes de desponsat. impub. Enrichez. in Summa Thęol. Moral. lib. 11. c. 13. §. 2. Ludou. Lopez in loco superius citato; Adeò autem sunt inualida sponsalia ante ætatem iam dictam celebrata, si non fuit verificatum adesse rationis vsum, vt neq; conualescant postmodum lapsu septennij, nisi mutua eorum cohabitatio superuenerit, aut alio modo, nempè verbo, vel facto, liquido appareat eosdē in eadem voluntate factos maiores septēnio perdurare, c. vnico in princ. de desponsat. impub. lib. 6. cunctos autem modos, quibus intelligitur facta ratificatio, tum expressè, tùm tacitè post septennium recenset Sanchez in disput. pluries adducta nu. 6. neq; illud præteribo, quod sponsalia quoties inualida sunt, quia inita à non habente legitimam ætatem, cum sint nulla, ratione defectus consensus, eisdem in casibus impedimentum publicæ honestatis iustitiæ non inducunt ex c. vnico in princ. de desponsat. impub. in 6. sicuti neq; illud inducunt sponsalia sub cōditione celebrata & ante ipsius conditionis euentum, tanquā consensum non habentia, & incerta, c. vnico §. fin. de sponsal. in 6.

126 Cæterum ex sponsalibus, quæ parentes pro filijs puberibus, vel impuberibus contrahunt ipsi filij, si expressè consenserint, vel tacitè, vt si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur sine dubio, atq; ex eis oritur iustitia publicæ honestatis, idemq; si filij tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes, eadem sponsalia postea scientes ratificauerunt tacitè, vel expressè, alias ex sponsalibus ab ipsis parentibus pro filijs contractis, neq; filij deuinciuntur obligatione aliqua, neq; publicæ honestatis iustitia inde exorsit, cap. vnico §. fin. de desponsat. impub. in 6.

127 Ad Matrimonia contrahenda in mari, ætas 14. annorum completorum desideratur, in femina verò duodecim similiter completorum Syluest. verbo matrimonium 5. nu. 1. Pisanell. Matrimonium 2. nu. 1. Io. de Friburgo in sua Summ. Confessor. lib. 4. tit. 2. q. 19. Nauar. in Manual. c. 22. num. 29. Enriquez in sua Throl. Moral. lib. 11. c. 13. §. 10. quare si antea celebrētur, quamuis ex cōceptis verbis crederētur matrimonia inita, impediente tñ ætatis defectu, neq; existente legitimo ad illa contrahenda consensu, Iuris interpretatione sponsalia tantum de futuro iudicantur, citato c. vnico §. 1. de desponsat. impub. licet nec sponsalia, tunc contrahi existimasset antiquitas, cuius rei veritatem inquirit Couar. in Rub. de sponsal. c. 3. p. 1. Ratio autem, quā dicatur adductus conditor Canonum, vt eandem præscripserit ætatem in viris, & fœminis ad contrahenda sponsalia; dissonam verò ad matrimonia ineunda; ea, & rectè quidem traditur, quod ad sponsalia sufficit rationis vsus, qui eodem tempore viris, & fœminis aduenit, cum ad matrimonia potentia generandi exigatur, quæ citius in fœminis, tardius in maribus reperitur, per auctoritatem Arist. lib. 5. de histor. animal. c. 14. quamobrem omnis cessat admiratio, si ita fuerit constitutum, vt inquit D. Tho. in 4. sentent. dist. 27. art. 2. ad 3. arg. & Tho. Sanch. in tract. de Sacram. Matrim. lib. 1. disput. 16. post nu. 2.

Et quę Philosophi vetustissimi, aut gentiliū leges decreuerunt circa ætatē pro matrimonijs, non illorū validitatē intuentur, sed quæ naturali rationi conueniāt, ob id enim Plato 8 30. vsq; ad 35. annum, matrimonio idoneā dixit mari ætatē in 4. & 6. de leg. & Arist. mulieres decimoctauo anno, & mares circa ætatē triginta sex annorū coniungi oportere arbitratus est 7. Politic. c. 16. alioquin immaturas nuptias gignere, corpora pusilla facere, mulieres Veneri nimiū indulgentes, & omnibus iuuenibus animalibus partus esse imperfectiores, quia semen nutritioni corporis adhuc in seruiat, apud Germanos qui diutissimè impuberes remāsissent maxime inter suos ferebant laudē. Hoc alij staturam, alij vires neruosq; confirmari putabant intra

tra vero annum 20. fœminæ notitiam habuisse in turpissimis habebant rebus, vt inquit Iul. Cæs. lib. 6. de bello gallico, & Petr. Greg. Tholos. multa cumulans in lib. 9. Syntag. Iuris vniuers. c. 6. á nu. 3.

128 Verum quot annos natus esse debeat, qui procurator constituendus est ad celebrandum matrimonium subticeo, simulq; alia multa in hac re nō inutilia, at quoniam latè idem Sanchez enarrat indicato tract. lib. 3. disput. 41. nu. 8. illud neutiquam hic omittens verā esse resolutionē; mutuū consensum necessarium Matrimonij contrahendi, exprimi posse, per procuratorem rationis vsu minimè carentem, vt ille idem subiungit vers. & confirmatur.

129 Professio autem fieri in Religione tam virorum quam mulierum prohibetur ante 16. annum, expletum, & quæ antea fieret decernitur nulla, & inualida; nullamq; inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel Religionis, vel ordinis obseruantiā; aut ad aliquos quosq; effectus decreuit Sancta Trid. Synod. c. 15. sess. 25. de regul. in suprema autem die 16. anni illam emitti posse etiam post Concilium emissamq; subsistere censeo ex his, quę Thomas Sanchez in similibus arguens, scripsit in tract. de Sacram. Matr. lib. 2. disput. 24. nu. 22.

130 In reliquis autem procuratoribus, quæ ætas desideretur distinguendū videtur, nāq; in eo, quiad negotia constituendus est, septendecim annorū ætas exigitur, ex sententia Petr. de Bellaper. in l. exigēdi col. 3. vers. solutio, & Alber. n. 5. Castr. n. 9. Iaf. nu. 19. qui subdit esse cōmunē opinionē C. de procur. Io. de Grassal. de substantiali procuratorū, verbo prouidos desertos viros, nu. 4. Siluest. verbo Procurator circa mediū, & illic Tabiena. q. 1. nu. 2. D. Ant. 3. p. Sum. tit. 6. c. 3. §. 7. Io. Gutt. tract. de Iur. p. 3. c. 11. nu. 1. & glos. in §. eadē ad verbū decem instit. quibus ex causis manum. non licet, dum tantum illum text. de procuratore ad negotia interpretatur, & isthæc resolutio constat ex textu in c. qui generaliter, §. licet de procur. in 6. ex aliorum vero sententia nulla certa desideratur ętas in isto procuratore ad negotia, sed puerum habentē tamen vsum rationis posse eo munere fungi dixerunt. scilicet Bal. in illamet l. exigendi post nu. 4. Fulg. post nu. 6. Alex. nu. 23. Salyc. nu. 13. Franch. indicato c. qui generaliter, §. licet, nu. 1. & videntur asseuerare super illo, c. Ioan. And. nu. 2. Anchar. nu. 4. & Gem. in cod. §. licet nu. etiam 4. eamq; tuetur multa cumulans Iura Franc. Cald. de restit. in integrum verbo hunc contractū, nu. 4. & Thom. Sanch. in tract. de Sacr. Matr. lib. 3. disput. 41. post nu. 8. inibi multis modis respondēs textui in d. §. licet, & ipse in eiusmodi prudentissimorum virorum dissona sentētia credere non esse ab hac secunda recedendū quāuis primeuā tutiorē

In procuratore autem ad iudicia 25. annorum requiri ætatem probat idem §. licet, & rationē differentiæ, cur in hoc procuratore ad iudicia sit certa statuta ætas, in alio vero ad negotia nequaquam; affert Bal. citato, nu. 4. & ait, ideo contingere, quia negotia inter consentientes geruntur; Iudicia autem inter contradicentes.

131 His autē quantū debeat constitui salariū scribit Menoc. de arbit. Iud. centur. 6. casu 512. celebris nu. 17. quando vero debeat solui subijcit post nu. 20. si vero nullū fuerit eis constitutū salarium, nequeant illud petere pro tempore præterito scripsit nu. 2. & cons. 228. nu. 6. vol. 3. concinunt textus in l. qui mutua §. salarium ff. mand. & l. salariū C. eod. citato tit.

132 Verum quęstio excitata fuit in Reg. Cons. Neap. si Procurator, seu potius negotiorū gestor missus de vno loco ad alium causa exercendæ negotiationis, & administrationis alicuius cum statuto salario si postmodum fuerit remotus, & petita iudicialiter à constituente reditio administrationis, quæ cū iure debeat fieri in loco gestæ administrationis per Rubricam Codicis, vbi de ratiocinijs agi oportet, quare detineatur ille ad propriam interea regredi Patriam debeat ne interdum consequi salarium, donec expleta redditione reuertatur ad Patriam.

Et multis rationibus fulcitur intentio negotiorum gestoris, quibus ita responsum fuisse recolo ab eruditissimo viro, si enim actus expleri debet expensis illum petentis, vt textus edocet in l. fin. C. de erogat. milit. Annon. lib. 12. & quoties quid fieri petitur, expensis petentis faciundum est l. quoniā liberi, C. de test. Bar. in l. 3. §. defendi in fin. ff. ex quibus caus. in poss. eatur & in l. si postulauit. In princip. ff. de adult. Bal. in l. generaliter, §. is de præsentibus C. de rebus credit. & l. Prætor ait §. ff. final. de eden. Afflic. decis. 177. Nobilis quidam & ibi Vrsil. nu. 2. atq; de Franc. dec. 332. Recessit Marcus nu. 3. quin in proprijs hisce terminis expēsarum in redditione computorum, vt subministrari debeant à petente redditionem, scripserūt Crauett. cons. 238. nu. 15. Socc. cons. 149. nu. 4. vol. 1. & post alios Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. casu 228. & salarium sub expensis ipsis contineri, & comprehendi non dubitatur ex Magistrali doctrina Io. Ignei, ita concludentis in l. dudum nu. 77. C. de contrah. empt. & Guid. Pap. etiam docet dec. 68. Dom. Petrus nu. 6. vtiq; deducitur ex his necessaria sequela vt salariū præstet, qui rationes á suo negotiorum gestore expoposcit, sicuti & expensas ab eodem persoluēdas demonstrauimus. Maxime quod Ius, & æquitas suadēt, vt pro laboribus tempore, quo rationes redduntur salarium ille consequatur, eo quia opera pretium requirit l. cum duobus §. si in coeunda ff. pro socio, & iustum est, vt is consequatur stipendium, qui pro tempore suum exhibet obsequium, cap. carithatem 12. q. 2.

Et præter alia consimilia, quæ vt breuitati studeam subticeo, adduco textum percelebrem in l. si cui §. tandiu ff. ex quib. caus. maior, quo loci Vulpianus respondit, tamdiu Reip. causa abesse, quis videbitur, quandiū officio alicui præest; quod si finitum fuerit officium, iam desinit abesse, Reip. causa; sed ad reuertendum illi tempora computabimus, statim atq; desijt Reip. causa abesse, ea, quibus reuerti in vrbem potuit, & erit moderatum tempora ei dare, quæ lex reuertentibus præstitit. Quare si quod tempus affluxerit suæ rei causa non dubitamus id tempus ei non proficere, habitaq; dinumeratione temporis, quo reuerti potuit, statim cum dicemus desisse Reip. causa abesse: Hæc sanè præseferunt eiusmodi coactum immorari in Ciu. Neapol. dici abesse causa petentis computa, cum non sua causa detineatur regredi, nec potuerit regredi propter impedimentum sibi datum ab illo.

Ex hoc etiam textu, atq; ex altero in l. abesse ff. ex quib. caus. in poss. eatur Fel. in c. quam sit nu. 2. de Iudæis deflectit, ad Clericos percipientes fructus, adhuc tempore reditus, & notat finem explorationis rerum agendarum, esse finem absentiæ,

computato tempore quo reuerti potuisset, additq; text. in adduct. §. tandiu, fuisse ponderatum ab Inn. in c. ex tuæ post princ. de cler. non resid. dum fatur quod Clericus absens ex iusta causa, tandiu excusatur, quamdiu moratus est, expediendo rem sibi delegatam: Itaq; non secus ac Clericus excusatur à residentia, percipitq; fructus quousq; rem sibi commissam totaliter expleuit, & pro illius expeditione detempus fuit: ita sine dubio censebitur administrator iste, ipseq; debeat percipere salariũ, quandiu eo in loco impeditur, & regredi ad patriam non valet, vt in eo reddat computa, remquè sibi demandatam expediat: & quidem rem expedire is rectè dicitur, cum non dicatur finita administratio, nisi finitum sit rationem reddere, neque actum dicatur aliquid, cum quid superest ad agendum l. penul. in fin. C. de his quib. vt indig. Vnde dicitur perfectum non esse, quod perfectionis ordine, non est completum c. nihil. 1. q. 7. & certè superest modo ad agendum, cum redditio computorum sit de connexis, & dependentibus administrationis, vt dixit Anch. in c. accessorium col. 30. sub nu. 16. de reg. Iuris, & latè Fran. Callect. in addit. ad Fulu. Pacian. in tract. de Prælat. lib. 1. c. 28. vers. propric dependés sub nu. 38. & Ant. Sola in const. ant. Sabaud. p. 1. glo. 6. arg. l. ita tamen §. fi tutor, & §. fin. de admin. tutor. qua de re, sicut salarium debebatur tempore administrationis, ita fateri oportet, vt debeatur pro tempore redditionis rationis, quæ pertinet administrationem, & quia de connexis idem est iudicium, c. translato de constitut. Bald. in l. cum necessitate in fine C. de fideicomm. & multa congerit Hippol. sing. 251.

Præterea textus suppetit in l. Lutius Titius la 2. §. quæsitum ff. de administr. tutor. vbi Paulus Iureconsultus respondit, quod si tutor pupilli pecunia vsus est, post finitam tutelam, easdem vsuras præstare debeat, quæ in tutelæ iudicio computantur, vbi glos. in vers. easdem vsuras, ex hoc Pauli responso infert, ad eam statuendam conclusionem, quod causa finita, non semper finitur effectus; & sic quamuis sit finita tutela, non tamen eius effectus; quare non secus ac durante administratione debetur salarium, ita, & durante effectu distrahendarũ rationum continuari debet illius solutio, & comprobatur ex sequenti §. in quo idem Paulus considerat tempus expletæ tutelæ, vt si necessitate continuet, sit eius habenda ratio, quæ, & de tempore ante finitam, non autem si voluntate perdurauit, itaq; hoc ipsum dicendum videatur finita administratione ista, cum compellatur administrator ex necessitate officij, & petitione constituentis, distrahere rationes; & his concinunt, quæ Anchar. scribit in q. 61. loquens in propriis terminis, visionis, & reuisionis rationum bene administratarum; concinunt insuper notata per Gasp. Boet. in c. 1. nu. 3. in ... ilo de decima tutori Hispanico iure præstanda, quod præmium, salariumq; debitum ex l. 1 §. si pupillis pater ff. de tutel. & ration. distrahen. debeatur non quod administrator capiat lucrum, sed euitet damnum, nam tunc, militat, quod in eo textu dicitur, quia iusta causa est præstandi, per quem text. Bonif. de Vital. in clem. similiter, nu. 18. de Appell. dicit causam iustam præstádi salarium dici, quando est necessarium officium, prout in casu nostro non dubitatur esse, & per illum met text. Bart. in l. in eos ff. de tutelis, affirmat ex iusta causa per Iudicem deberi salarium.

Quin consideratis duobus extremis, à quo, & ad quod, scilicet, à quo die debeatur salarium, & ad quem vsque diem, apparebit cuicumque gerenti aliena negotia deberi, ab eo die, quo se præparat, ex notatis per Boet. in d. libello, c. 33. nu. 7. & vsq; ad diem redditæ rationis, quousq; durat officium per textum in l. tutor ff. de appellat. qui ad hanc rem mihi videtur singularis; dicit enim, tutor si in negotio Pupilli prouocauerit, eius hæres antequam reddat rationes appellationis causam prosequi debet; nam post redditas rationes, neque ipse tutor, merita probare cogetur, probat igitur, quod quáuis tutela certo tempore finiatur, non tamen officium, sed illud duret, quousq; redditæ sint rationes, & ibi Alber. de Rosato ampliat in similibus, gerentibus officia aliena, & sic extrema non ex tempore, sed ex officio iudicari, & pro tunc deberi salarium cum duret officium Bar. in l. negotiorum gestor §. 1. ff. de appell. & in adducto §. 1. Raphael Cuman. simpliciter extendit ad alios.

133 Tandemq; ad id fatendum conuincimur assumpto illo simili de officiali, quem consequi debere salarium, adhuc tempore syndicatus per officium Iudicis scribit Bar. in l. 1. §. sed, & si comites, ff. de varijs, & extraord. cognit. quem sequitur Martin. Laud. in tract. de offic. nu. 152.

134 Assumptũ veró illud ab aduersario productum quod negotiorum gestor ex consequentia sui officij tenetur reddere computa: prosternebatur quia licet teneatur, non tamen proprio sumptu, & expensis, sed cuius sunt negotia, etiam pro scripturis explandis, vt dicit Io. And. in add. ad Specul. in tit. de Instr. edit §. 7. in addit. mag. verbo Economus in 1. col. vers. & sit talis scriptura.

135 Doctoratus insignia suscipere, vt quis valeat omnis sufficit ætas, modo adsit sufficientia, & idonietas, ex auctoritate Zabarell. in prohem. Decret. quem deinde pœnituit in clem. 2. nu. 14. de Magist. vbi decimum septimum post annum, non antea licere eam consequi dignitatem affirmat, & sequitur Felyn. in c. cum vigesimum nu. 11. de offic. Iudic. deleg. & Ias. Rub. C. de Proc. sub nu. 5.

136 Similiter Aduocati munere fungi prohibetur vnusquisq; ante annum 17. expletum ex l. 1. §. pueritiam ff. de postul. Petr. de Bella per. repetit. in l. exigendi, col. 3. vers. solutio C. de procu. & Felyn. in c. cũ vigesimum nu. 10. de offic. & potest. Iud. deleg. quod verum præterquam in causa propria, in qua etiam minor postulare valet, adeo quod, si omiserit in ea allegationes, quamuis ex imperitia non tamen admittitur ad petitam restitutionem in integrum ex bal. in l. 1. nu. 3. qui & aduersus quos.

137 Omnes autem, qui ad Tribunal dicunt, aduocati rectè censentur, nam aduocatos accipere eos omnes debemus, qui causis agendis, quoquo studio operantur l. 1. §. Aduocatos ff. de var. & extraord. cogn. eorumq; duplex est genus, nam alij priuatorum negotijs, alij publicis, addicti dicuntur, & qui priuatorum commodis inseruiunt, ab ijsdem mercedem colligunt, non quidem mercedis nomine, cũ proprias operas locare non videantur, sed officiũ, sub amici specie præstare, & mandatum suscipere in l. 1. in fine ff. mand. cumq; etiam scientia legalis quæ hic exigitur, prætio nummario æstimari non possit

poſſit l.1.§.eſt quidem de var.& extraod.cogn. ſed remunerationis gratia,honorarij, titulo honorâtur l.ſi non remunerandi ff. mand.in quibus, honora-
138 rijs,ita verſari Iudex debet,vt pro modo litis,ideſt quantitate,cauſæ,proq; Aduocati facundia, & fori conſuetudine, & Iudicij,æſtimationem adhibeat, dummodo licitum honorarium quantitas non egrediatur ead.l.1.§.in honorarijs ff. de var. & extraor. cognit: ſunt tamen vbilibet aliqui ſalario de publico Donati,Aduocati pauperum appellati, eo quod pauperum cauſas fouere, & defendere gratis debent, quorum aliqui ſunt Romæ in Camera Apoſtolica ſi veſtrio credimus in lib. 2. ſuæ praxis c.7.nu. . .ſuntq; in Gallia qui ſolent, vel debent exhibere pauperibus officium gratuitum, triumviri Regij,ſeu Aduocati Fiſci, & Neapoli inuictiſſimi Regis iuſſu, & expenſis, dignior ferè ex Aduocatis ſemper eligitur, qui hoc munus ſubeat, quique præſidium contra potentium iniurias rectè appellari poteſt,alioquin

Curia pauperibus clauſa eſt; dat cenſus honores teſte Ouid.lib.1.de arte; quiq; 1.Faſtor. etiam ait.
In pretio pretium nunc eſt; dat cenſus honores;
Cenſus amicitias; pauper, vbique iacet.

139 Eiuſmodi Aduocati iuramentum præſtabunt quod omni quidem virtute ſua,omniq; ope, quod verum,& iuſtum exiſtimauerint,clientibus ſuis in ferre procurabunt; Nihil ſtudij relinquentes,quod ſibi poſſibile eſt; non autem credita ſibi cauſa cognita,quod improba ſit, vel penitus deſperata, & ex mendacibus allegationibus compoſita ipſi ſcientes,prudenteſq; mala conſcientia liti patrocinabûtur: ſed & ſi certamine procedente aliquid tale ſibi cognitum fuerit, a cauſa recedent ab huiuſmodi communione ſeſe penitus ſeparantes,hęc ſunt verba l.Rem non nouam. §. Patroni autem C.de Iud.
140 Sunt tamen complures Aduocati, qui propriæ conſcientiæ non parcentes,iſthæc obliterant, ſibiq; propterea damnoſi ſunt,atq; Iudici,& Clientibus; inuoluunt namq; fucant,concinnantq; lites, & inſolenti eloquentia,& conuitijs,tutari ſatagunt; nihil curantes in opinionem incidere iniqui hominis, cum vix eſſe poſſit, vt qui improbas fouet lites, improbus non ſit:impijſſimus, qui ſæpè conſulto, & ſcienter veritatis lumen,verbis,& lingua obſcurari,& fucû Iudici facere ſatagit; quo nihil damnabilius eſt, quodq; per bonos Iudices à tribunalibus tanquam peſtis explodendum: & idipſum ſæpius vindicat Deus in morte Aduocatorum, quibus ſubito loquendi facultatem ſub mortem adimit,vt aiunt gloſ.in §.item Surdus inſtit.quib.non eſt perm.facer.teſtam.& Angel. in l.ſi quis Aduocatus C. de except. atque ideo per eam torqueantur linguam,qua pernitioſe abuſi peccarunt, ad c. literas de temp.ord.c.paſtoralis de iur.patr.c. fi. de Immun.Eccl.& ita prærepto ſermone,nec animæ, nec bonis,nec liberis conſulere poſſunt. Alia verò multa de Aduocatis ipſis cumulat Petr. Cened. in Collect.ad cap.non licet Iudici 11.q.3.à nu. 12.
141 Pro Magiſtratibus gerendis,ſi veterum prudentum inquirimus ſcripta, inuenimus Platon. inter alios 3.Dialog.de Repub.ſcripſiſſe, non Iuuenem, ſed ſenem eſſe oportere bonum Iudicem, refertq; Liuius lib. 10.Decade 4.Q.Plau. & L. Manio Alcidino Conſulibus rogationem factam à L. Iunio Tribuno plebis, quot annos nati Magiſtratum peterent caperentq; & Dio.Caſſ.d. lib. 32. atteſtatur Mecenatem ſuaſiſſe Octauiano, nè ad equeſtrem dignitatem minores duodeuiginti annorum deligeret.In Senatorem ordinem,non niſi vigintiquinque annorum eligeret; Item non fieri Prætorem ante annum trigeſimum,qui quæſturam,& tribunatum geſſiſſet. Sed Romulus ſapientius ſibi proſpiciens,Curiam ſuam primam, & Conſilium delegit.ex ſenioribus: Vnde Senatus nomen accepit à ſenibus Dyon.Halicar.lib. 2. lex item Calcidenſium ſanciebat,ne quis natus infra annos quinquaginta,vel Magiſtratum ageret, vel legationem, vt Heraclid. in Polit.& in Rep. Calcedenſ. memorat Plutarch. inſuper in Lycurgo prodit Lycurgum apud Spartiatas primum conſtituiſſe Iudices, & decreuiſſe in demortui locum aſſumi eum, qui virtute cæteris præſtare iudicatus eſſet, ex illis ſcilicet,qui annum ſexageſimum exceſſiſſent.Enimuerò nouerant optima iudicia eſſe,& fieri cum ratione,experientia,& prudentia,ex Platon. lib. 9. de Rep. quæ quidem à Iuuenibus longe abſunt; vt autem aliorum mores,inſtitutaq; omittam,recenſebo, quid in hac re conſtituant Iura, quibus illud præcipuè conſtat in delegato Iudice, viginti annorum completorum requiri ætatem, niſi conſenſus partium in eum acceſſerit, qui annum tranſcendit decimumoctauum,iuxta cap. cum vigeſimum de offic. de leg. ac niſi Princeps ex certa ſcientia delegauerit,qui etiam adulto poterit cauſam committere,vt eo in textu notant,gloſ.& Ioan.Andr.nu. . nec non Spec.in tit.de Iudice de leg.§.8. poſt nu. 2. Sed ordinarius,nonniſi ille poterit conſtitui,qui vigeſimumquintum ingreſſus eſt annum, l. quidam conſulebant ff. de re iudic. tametſi queat Princeps etiam adultum creare Iudicem ordinarium, ex verbis eiuſdem l.in fine,& fatentur DD.mox citati,An tamen ſui iuris, vel alterius poteſtatis ſit non intereſt l.cum Prætor.§ fin. ff. de Iudic. Quibus,& ipſe adductus monere non deſinâ,& audebo Principes omnes, vt diutius inueſtigent, quem eligant in Iudicem,& cuius ætatis,atque ideo, ne Iuuenes, eo quod præuacare nequeunt, quæ contigiſſe non viderunt, niſi ob anticipatam ætatis prudentiam ſtudio,labore, & induſtria quæſitam, illud munus concedendû cognouerint: cum prudens Mathæus Scolaſticus, iure optimo teſtatus ſit expedire in Magiſtratu gerêdo,non tàm annorum numerum, certamq; ætatem,aut vitæ ſtatum,quàm pietatem, prudentiam,magnaminitatem,circumſpectionem & longam rerum experientiam; in tract.de verò, & Chriſtiano Principe,cap.4.
142 Iudex autem compromiſſarius adductus exercere compromiſſum non valet,ſi minor ſit viginti annis,ex textu in l.cum lege ff.de arbit. & fortaſſe, neque ſi minor vigintiquinque, ita quippe Florianus legit text. in citata lege cum lege, vt illic ſcripſit Apoſtilla immarginea; quare non error Tipografi credendus eſt,quod Hoſtienſ. ait in c. cum vigeſimum,num.3.de offic. deleg.nè poſſit arbiter compromiſſarius,eſſe minor 25.annis.
143 Decuriones etiam 25.annis minores eſſe prohibentur in adducta l.non tantum, & Conſules maiores 20.annis creandi ſunt, etiâ quod euenire poſſit,vt minor ſit l.1.de off.conſ.Horû verò Conſulû, &decurionû officia,verſabâtur in adminiſtratione

vniuersitatũ, & in Regno dicimus, & appellamus electos vniuersitatis, atque Syndicos, in quibus id ipsum, quod in Iudicibus constituimus, respondendum videtur, cum ad Rempublicam administrandam admitti minores non debeant ex l. ad Rempublicam ff. de munerib. & honorib. itaque dum isti vniuersitatem administrant, sine dubio Rempublicam administrant, nam in Pragmaticis Regni, extat titulus, De administratoribus vniuersitatis, quinimmo videtur decisio in indiuiduo Francisci Caldas in Commentarijs ad l. si curatorem C. de in integr. restitut. verbo, hunc contractum, sub num. 41. tum in eo loco, vbi sanctionem iam dictam subsistere explicat, non solum in administratoribus, quibus est adiuncta dignitas, quales sunt Iudices, & similes; Verum in ijs, qui dignitate carent, quales ni fallor sunt præfati Syndici, & electi, tum etiam in eo loco, vbi minores istos, nullam habere vocem in Consilio vniuersitatis ait, neque in electione, seu constitutione Syndici ex Bartol. in l. de Pupillo ff. de nou. oper. nunciat. & dixerat antea Speeul. in tit. de Syndico §. 1. nu. 3. vers. sed cuius ætatis: & apertissimis verbis, nè Syndicus ex Dyni sententia minor vigintiquinque annis esse possit, testatur Grat. dec. Mar-

144 chiæ 109. sub num. 9. quique postea non rectè conuenitur pro vniuersitatis debito, etiam quod ipse durante officio contraxerit, nisi pendente redditione computorum, scripsit idem Fabrus multa ad eius declarationem cumulans, definit. 4. tit. 7. lib. 4. & nisi docere omiserit, aut non potuerit, pecuniam versam esse in vtilitatem vniuersitatis, vt ille subdit defin. 5. licet autem cogi, vllus nequeat, vt seipsum suaq; bona pignori obliget pro seruitio vniuersitatis, nihilominus si bona sua obligauerit, quamuis obligatus, tanquam Syndicus vniuersitatis, conueniri etiam finito officio potest, adeoque detrudi in carceres, si vt plerumque fit, personam quoque suam subiugauerit, idem Fabr. defin. 15. Cum verò tenetur denunciare delictum in territorio patratum, excusatur, si aliqua enarrata per Grat. adducta decis. 109. concurrant, aut illorum aliquod, & quando teneatur præcessor, vel successor, vide Cottam sing. Syndicus, eumdemq; Grat. num. 7. qui propterea teneatur nè denunciare etiam delicta, non merentia punitionem, nempe si occidatur bannitus, Iul. Clar. extricat, quæst. 7. num. 6. ipse autem functo officio, per quinquennium non secus ac, & alij administratores, & electi, ad illud idem promoueri nequit, ad aliud verò per triennium, iuxta l. 2. C. de muner. & honor. lib. 10. quæ procedat nè tantum ipso renuente, vel etiam volente, inquirit de Franch. & vtroque casu negat, decis. 264. dummodo alij sint idonei de Franc. dec. 210. quia si non essent idonei, etiã inuitus cogeretur in eodem perseuerare officio, Montan. super Prag. 5. §. 16. sub nu. 5. de administr. vniuer. eius autẽ Syndici, & Electorum electio, fieri debeat per ipsam tantum vniuersitatem, tùm iura, tùm Pragm. Regni mandant, neque admittendus vsus, vt nominatio plurium fiat ad officium ex quibus eligatur aliquis à barone determinauit Regij Consilium teste de Franc. ead. dec. 210. vers. deinde in termino sub nu. 6. vbi alteram in gratiam Baronis adnectit eiusdem Consilij decisionem, ne qui vno anno fuit Syndicus, vel electus, possit excusari anno immediatè sequenti, & prætendere nè valeat ærarius constitui, idemq; Mont. eod. §. 16. comprobat, de alijs etiã hucusq; relatis conclusionibus loquens.

Quod si necessitas suaderet; adlegi tunc possent minores in omnibus exercendis recensitis per l. generaliter iuncta l. non tantum §. neq; ff. de decur. atq; ita propter necessitatem aliorum l. 1. C. qui, & aduersus quos, præter pupillum, qui nullo modo eligi permittitur. l. 2. §. impuberes ff. de iure Imm. ibi quamuis necessitas penuriæ hominum cogat, & aduertit Caldas citato verbo, nu. 42.

145 Quod vero ad exequutorem testamenti attinet, paucis restringam, cum minorẽ viginti quinque, maiorem decem & septem posse hoc munus exequi scripserit Covar. in c. cum esses nu. 4. de testam. & eum sequutus Caldas in adducto verbo, Hunc contractum num. 41.

146 Prætextam togam Tullus, Hostilius Rex Romanorum tertius debellatis Hetruscis primus Romæ instituit, sellamq; Curulem, Littoresq; quæ antea Magistratum Hetruscorum insignia erant, in vsum vna cum bulla puerorum nobilium vsurpata tempore Tarquinij Remorati exulis, & Corinthij filij; sicuti memoriæ prodidit Macrob. lib. 1. Saturnal. c. 6. hancq; nimirum sibi prætextam togam induebant, qui nondum decem, & septem annos prætererant; eaque deposita virilem togam accipiebant, teste Suetonio in Augusto, & tunc in viros recepti militaris ætatis esse incipiebant, iccir-

147 co Liuius lib. 5. decade 3. in anno 17. completo constituit militarem ætatem, & Imper. Valentinus & Theodosius iusserunt, ne vllus tyro, vagus, aut veteranus, aut censibus obnoxius ad militiam accederet in l. 1. C. de Tyronib. lib. 12. Quamobrem si Regio edicto decerneretur, vt ex quauis familia vnus bellum adiret, minimè obstringeretur illi parere, qui decimumseptimum non expleuisset annum, ex auctoritate Ludouici Romani sing. 122. per glos. in c. vnico. vers. à 18. de pace Iuram. firm.

148 Ieiunare nemo constringitur, nisi primum, & vigesimum excesserit annum D. Tho. 2. 2. q. 147. art. 4. ad 2. arg. Nauar. in Manual. c. 21. post nu. 16. & communis Doctorum comprobat opinio, teste Menoch. de arbitr. Iud. casu. 559. nu. 1. Hoc siquidem tempus ad augumentum naturæ datur, etenim, hominem crescere in longitudinem ad annos vsque ter settennos dicit Plin. lib. 11. c. 37. propè finem, & numerari iam dictum tempus oportet de momento, ad momentum, computato etiam Natiuitatis puncto, quia fauore minoris ætatis, minimè tale præceptum obligat ante eos annos, quàmobrem si die ieiunij quis eam impleat ætatem, ante punctum, quo implet, posit ientaculum sumere, quo semel sumpto, non amplius tenebitur eo die ad ieiunium, cum semel illud sit fractum, ita explicat Thomas Sanchez de matr. disput. 24. nu. 23. vt autem abstineat à carnibus, & lacticinijs, tempore Quadragesimæ, vigiliarum, atque in die Veneris, & Sabbati, ligatur quiuis post septennium, sit rationis compos Corduba q. 60 §. 4. Henriq. in Sum. Thæol. Moral. lib. 4. cap. 5. §. 2. in glosa litera M. & Alfonsus Madrigal. de Sacram. par. 1. tit. de ieiunio cap. 2. & ita vniuersali consuetudine interpretatum esse, adiungit illic Corduba; non tamen negat his etiam licere comedere oua, tempore Quadragesimæ, si consuetudo accedat, & Caetan. 2. 2. q. 147. artic.

artic.8.nec non Pedrazza in ſuo confeſſion.3.præcepto §.14.& aduertendum, me dixiſſe, tempore Quadrageſimæ, nam eo tempore prohibitum eſſe à iure comedere oua, & lacticinia, per textum in c. denique 4.diſt. inquit Tabiena, verbo ieiunium ſub num.8.ſubdens, in alijs ieiunijs attendendam conſuetudinem, quæ ſi abſit prohibitiua, liceat omnibus, illa comedere; cui ſententiæ non audeo inhærere, eo quod præfatus textus in cap. denique, licet verba faciat de ieiunio quadrageſimali, mouetur nihilominus ratione generica, his verbis: Par autem eſt, vt quibus diebus à carne animalium abſtinemus, ab omnibus quoq; quæ ſementinam carnis trahunt originem, ieiunemus; à lacte videlicet, caſeo. & ouis; & propterea gloſa ad verbum, ab omnibus deflexit ad eam conſtituendam concluſionem, & ait, ex quo caro prohibetur, ergo, & omnia, quæ de carne procedunt; tu modo conſidera, quæ ſit verior, nam quod ad rem præſentem attinet, nullam patitur dubietatem, ſed pueros, quam primum vſu rationis polluerint, legibus ieiuniorum omnino aſtringi Innocentius etiam firmat in Rub. de obſeruat. ieiun. non quidem reſpectu omnium neceſſariorum ad ieiunium, ſed eſus carnium, & reliquorum ciborum vetitorum, in hunc enim ſenſum doctores interpretantur ipſius Innoc. doctrinam, memoratq; Azorius in ſuis inſtitutionibus moralibus, lib.7.c.28. verſ.2. queritur in fine, & fauent quæ ſuperius ſcripſimus.

Referuntur tamen duo caſus, in quibus non ſolum à carnibus, alijſq; prohibitis cibis abſtinere debent, habentes rationis vſum, quamuis vigeſimum primum non exceſſerint annum; primus
149 quippe eſt, vt qui inſtituti alicuius profeſſionem emiſit, teneatur ſeruare ieiunium, quod illius regula præcipit, ita commonentibus doctoribus multis adductis, atque commendatis, ab eodem Azor. in eo capite verſic.3. quæritur, & præter illos tuetur Tabienna, verbo ieiunium, ſub nu.17.
150 Alterum ſubiungit caſum idem Azor. in ijs ſeiunijs à ſupremis Pontificibus indictis, cum ob communem vtilitatem Iubileum, quod vocant denuntiant, ſi priuilegijs, & indulgentijs in eo conceſſis, potiri intendunt minores ipſi.
151 Extremo loco ætatem illam inueſtigare conuenit, in qua ſenes ab eo præcepto ieiunij de obligari incipiunt, & Riccardi dictum ante alia referre cenſui, dum in 4. ſent. diſt. 15. ait, nimium Senes, non teneri ad ieiunium, quia virtus, & calor in eis, frigeſcit, ob id ſæpius alendos, cuius opinio ſi veritate nitatur, aliam oportet perſcrutari ætatem, in qua nimium ſenes rationabiliter credantur, & quia eiuſmodi cenſentur, qui decrepiti ſunt, nempè ab anno ſeptuageſimo ſupra, á quo tempore non eſſe conſtitutos in ſenectute, ſed in ſenio, aliarum ætatũ termino, dixit glo. in prohem. 6. ad verbũ. Perfectus ideoq; ſeptuagenarios à ieiunio excipiunt Syluest. verbo ieiunium, nu. . Roſel. nu.15. Gabr. in 4. ſent. diſt.16.q. 3. art. 1. Alij verò diuerſas produnt ſententias, cum pleriq. crediderint ſenes poſt annum quinquageſimumquintum exemptos à ieiunijs, teſte Angel. eod. verbo ieiunium nu. 15. & Nauar. in cap.21. nu.16. atteſtatur communem eſſe opinionem, ſexagenarios eſſe à Ieiunij legibus ſolutos, & licet dubitetur, ſit ne illa communis, attamẽ excuſari, tunc illos conſentit Armill. verbo ieiunium, nu.3. Medina in ſui inſtructione confeſſ. lib.1. cap. 14.§. 10. eamque probabilem cenſet opinionem Azor. indicato cap. 28. verſ.4. quæritur, mihi verò arridet, quod Tabienna poſt alios ſcripſit nihil de hac re fuiſſe, lege, vel iure definitum, ob id q; firmo ac valido corpore, quouſque ſunt, debeant ieiunare etiam poſt ſeptuageſimum, in verbo ieiuniũ, nu.1. non tamen improbandum, ex tunc, vt plurimum excuſari per auctoritatem Tolet. lib.6. c.4. nu.2.
152 De teſtium ætate ſilere potius, quàm imperfectè loqui arbitratus ſum; ac nè audaciæ redarguar, quod Farinacij ſuperinde copioſiſſimè congeſtis, q. 58. voluerim addere, itaque mihi faterit, ſummatim recenſere, non eſſe admittendum in criminalibus cauſis minorem viginti annis, per l. in teſtimonium ff. de teſtibus, ſicuti neq; in Ciuilibus marem quatuordecim minorem, fœminam verò duodecim per text. in l. 3. §. lege Iulia ff. de teſtib. & illic gloſam verbo lubricum, alteramq; gloſam in l. inuiti la ſecunda, ad verbum, ſed nec pupillus ff. eod. tit. reliqua videre licet apud eundem Farinac. eo loci, vbi ampliationes, reſtrictiones, & declarationes adnectit; hic tantum adiungens elucidationem illius frequentis, & perutilis hæſitationis, cuius veram reſolutionem vulgus, & cauſidici non modo ignorant, at inſuper ſententiam contradicentem veritati paſſim inſectantur; autumant enim,
153 partes prohiberi teſtes alloqui, antequam teſtimonium dicant, & tamen certum eſt, id minimè illis vetari, & cum illis loqui non inducere præſumptionem ſubornationis, vt optimè Vulpell. ſcribit conſ.11. nu.5. qui præterea addit expetimento cõprobari, vt nemo faciat examinare teſtes, niſi, & illos de negotio prius alloquatur, quin, tàm in ad-
154 ducto conſilio, quàm in antecedenti, ſcilicet 10. nu.3. licere parti, etiam inſtruere teſtem, per modum reminiſcentiæ ad verum perhibendum teſtimonium, aſſeuerat, fretus doctrina Bald. & Felyn. in c. licet cauſam de probat. adijciens non inueniſſe apud Bal. in contrarium allegatum in conſ. 280. lib. 2. ſubornationem præſumi ex eo, quod ante depoſitionem, pars cum teſte loquuta ſit de negotio, Hanc eandem Vulpellæ ſententiam, poſtmodum tenuiſſe Rotam animaduerti, cum decidit non eſſe prohibitum teſtibus videre articulos, ſed tantum ſubornare teſtes; Inſtruere autem ad veritatem.
155 dicendam licere pronunciauit, teſte Seraſino dec. 1147. nu.5. per l.1.§. in cauſa ff. de quæſtion. & Nellum in tract. de teſtib. nu. 102. quæ ſi teſtibus ignota non eſſent, quam pauciores periuri eſſent, pertimeſcentes enim conuinci de ſubornatione, negãt ſibi oſtenſos fuiſſe articulos à partibus, & de negotio ad inuicem loquutos eſſe, cum ſuper interrogatorijs examinati, de his interrogantur.
156 Aetas verò neceſſaria, vt excommunicatione ligetur, eſt pubertas, ſi ab homine excommunicatio feratur; nec ſufficit capacitas doli, ante pubertatem; inflictam verò à lege incurrit etiam impubes, doli tamen capax, ita poſt Socc. in c. nulli n.30. verſ.8. quæro de ſent. excom. reſpondent Vgol. de cenſ. tab.1. c.17. per totum, & Suares de cenſ. diſp. 5. ſect. 1. á nu.17. qui præterea doli capax comprehẽdatur in caſibus reſeruatis alioqui nonniſi pubes ſcribit Lazzar. tract. de blaſphem. q.8. nu.41. & 46.

Sed

157 Sed quoto quisq; ætatis anno in Imperatorem eligi possit, inquirit Restaur. in suo periucundo de Imperatore tract. q.73. & nu.1. nè minor quatuordecim annuit, verum post num. 14. resolutiue loquendo dicit, ex omnibus antedictis se putare Imperatorem 25. annis minorem eligi non debere, & quidem non dicit non posse, at non debere, vsus namq; contradicit. cum non ignoremus inuictissimum illum Carolum Quintum in xxi. suæ ætatis anno ad Imperium euectum fuisse, quamuis idem Restaurus num. 36. referat in 18. etenim certissimum esse non ambigitur, annis 37. rexisse Imperium, ipsumquè currente mense octauo anni 58. suæ ætatis, itidemquè 58. à Christo Domino, mortem obijsse: quam vera existente computatione, oportet fateri in anno xxi. tantam adeptum esse dignitatem, nisi attentius perscrutando, verba eiusdem Restauri, quin morem eligendi Imperatorem in 18. tum à Natiuitate CHRISTI, tum eius ætatis, electum fuisse, in Imperatorem promouendum, dicamus, scilicet in Regem Romanorum, promouendum in Imperatorem, post mortem tunc existentis Imperatoris; ex cumulatis à nobis in cap. 5. rubr. 8. num. 7. atquè ita fuerit electus in anno 18. in vigesimo autem primo, re ipsa consecutus Imperium; illudquè ex tunc administrasse, vt diximus annis 37. Carolum etiam Magnum Pipini filium in ætate satis Iuuenili assumptum fuisse ad eandem dignitatis eminentiam testis est Iacobus Aluarotus in tit. quis dicatur Dux. col. 3. in vsib. feud.

158 Aetatem verò, in Principe electore Imperij 18 annorum complectorum taxauit Carolus IV. in sua bulla aurea: capite 29. relata per eundem Restaurum quæst. 8. à num. 22. & addidit quòd si ille pateretur defectum ætatis iam dictæ, frater senior tutor existat, & administrator, donèc ætas legitima veniat, quę quidem verba obscuritatem præportare mihi videntur, volunt enim, quòd Primogenitus succedat in electione, qui si minor sit decem octo annis, frater senior eiusdem primogeniti, sit tutor; etenim si verba illa, (frater senior) intelligerentur, respectu ipsius primogeniti, non eueniret quod primogenitus succederet; si verò (vt credo) respectu aliorum fratrum, & sic esset minor primogenito, quomodo posset tutor esse minoris ætatis ipso pupillo? nisi dicamus, bullam de Rege Bohæmiæ Comite Palatino Rheni, Duce Saxoniæ, & Marchione Brandeburgensi, tunc viuentibus loqui, eosquè habere virtute Regni eorum, in electione Regis Romanorum, in Imperatorem promouendum, ius, vocem, & locum: Insuper statuit perpetuò valitura illa l. quod post mortem eorum potestas, & vox electionis huiusmodi, ad filium primogenitum laicum legitimum transeat, vel illo non extante ad eiusdem primogeniti primogenitum, laicum similem, & eis deficientibus ad seniorem fratrem laicum per veram paternalem lineam descendentem, mox ad illius primogenitum laicum, & existentibus eorundem hæredibus masculis primogenitis, defectum ætatis patientibus, frater senior eiusdem primogeniti, tutor existat; quæ verba non intelligantur de fratre seniore ipsius tunc viuentis primogeniti, sed de fratre seniore mortui primogeniti, & consequutiue de patruo viuentis, hancque intellectum approbant præcedentia verba illa, & eis deficientibus, ad seniorem fratrem laicum per veram paternalem lineam descendentem: quo loci, frater senior intelligitur Patruus.

159 Aetas verò Intemeratæ Virginis, quæ fuerit, variè senticrunt DD. cum alij 50. annorum fuisse memorent; alij verò. 51. alij 58. alij 59. alij 60. alij 62. alij 63. alij 70. alij 72. alij 73. alij demum 82. scripserint, si Pannicarolus ad Compend. Baronij vera refert, anno à CHRISTO Domino 48. in annot. sub lit. B. & Masell. in vita eiusdem Virginis lib. 6. cap. 19. atque Azzor. tomo 2. lib. 1. cap. 20. vers. Quinto quæritur, quo loci inhæret tandem sententiæ, quam communem insuper attestatur tribus scilicet, & sexaginta vixisse annis, nèc præterire volui Metaphrastis verba illa, cum ætate prouecta ad multam senectutem peruenisset.

160 At CHRISTVS quoto suæ ætatis anno obierit, in diuersas etiam iuerunt sententias scribentes, cum alij crediderint in anno 46. alij 30. alij 34. cuius sententiæ, tùm Baron. fuit in histor. anni 34. tum Pannicar. in annot. ad compend. ipsius Baronij eiusdem anni lit. O o. sed alij existimarunt in anno 33. potissimum Magist. sent. in 4. dist. 44. atquè has postremas opiniones, probabiles censet Azzor. eod. lib. 1. cap. 7. vers. duæ supersunt; Ipse vero, in calce vers. sed certè, suscribit nouissimæ relatæ, vt currente trigesimo tertio passus sit, eiquè accedit Dionys. & reliqui citandi inferius, ad probandam ætatem resurgentium.

161 Ad illud verò quæsitum, cuius nempè ætatis resurgemus. Respondent complures, id declarari, verbis Pauli ad Ephes. 4. donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis CHRISTI; præsertim Marc. Marul. in instit. beatæ vitæ lib. 6. cap. 6. néc non Suarez super 3. par. Diu. Thom. disput. 50. sect. 5. vers. tertio, tomo 2. illis tamen suffulti alij deflexerunt ad eam speciatim exprimendam, cum dixerunt in anno 30. in circa, scilicet exacto 32. nempè in 33. idque post Magist. sentent. in superioribus citatum. scripsere omnes in ipsa dist. 44. ac præterea August. lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 15. Frater Angel. Ellius in suo specul. spiritual. ratiocin. 10. propè num. 10. Pinell. in tract. alterius vitæ, par. 2. cap. 13. vers. Tertio, Bellarm. in declarat. Symboli artic. 11. vers. nè ci è pericolo; & Hugo Victorin. in tract. de resurrect. cap. 15. & præter sedul. aliosque in eodem Diui Pauli loco scribit Dionys. Chartus. cap. 4. vers. Denique, verbo autém, in mensuram.

162 Sed Aetas ipsa generatim sumpta, non nisi mensura, quædam est hominis, ac temporis descriptio, à Natiuitate ad obitum vsquè decurrens, ex Bald. cons. 19. factum tale est, lib. 5. ipsaquè multis probatur modis, libro nempè parentis siuè Parochi, nec non scripturis, siuè instrumentis, demumquè testibus, cum explicationibus, & declarationibus relatis per Mascard. in conclusionibus multis, super hac materia congestis in verba ætas, atque Tuscum conclus. 340. additis alijs tribus subsequentibus lit. F. Minorem autem facilius per aspectum verificari docet Oldrad. cons. 339. quamuis non

certi-

certitudo ætatis per eundem Oldradum conſ.332. Illam verò in homine diſtingui à multis in tres ętates, vt ſcilicet earum prior ſit iuuentus, altera antèm virilitas, poſtrema ſenectus: teſte Hieronymo Laureto in ſuâ ſilua allegoriarum, verbo ætas, ſubdit autem ab alijs in ſeptem diſtingui, in infantiam nempè, pueritiam, iuuentutem, virilitatem, ſenectutem, ac decrepitatem, quin,& gloſ. in prohæm.6. verſ. Perfectus, ſex eſſe Mundi ætates monet, eaſque recenſet, nec non idem Lauretus.

163 Ne tandem aliquem lateat velim, perfectam ætatem dici expleto 25. anno l. minor 25. annis ff. de minor l.vltim.C.de his qui veniam ętat.impetr. & §. vltim. iuncta gloſ. verſ. perfectæ inſtit de fiduc. tut. tunc enim finitur adoleſcentia, minorquè ætas l.1. verſ. nam poſt hoc tempus ff. de minor §. non aliter verſic.cœterum exiſtimari ff.de legat.3. propterea que anno exacto 25. dici quem maiorem, & in ætate maiori conſtitutum, probat l.1. adductaque lex minor ff. de minor, quin, & tunc dicatur iuſta ætas deducitur apertè ex l. cum filio familias, in eius calce ff. de legat. 3. & l.2.§.1.ff. de vacat. muner. nèc non plena, per l. ad rem §.annus autèm vigeſimus quintus pro pleno habetur ff. de muner. & honor. l. cum non ſolum, ad finem §.1. ibi ſi plenę ætatis filius eſt, iuncta gloſ. in verſic. ætatis C. de bonis, quæ lib. itemque ætas integra proculdubio tunc eſt, quod deſumitur profecto, ex illis (adductæ l.cum non ſolum §.1.) verbis; ſiue Pater adire filium familias integrę ętatis compellit; Item legitima l.cum filio familias, propè finem ff. de legat.3. eademque l. poſtrema C. de his qui ven. ætat.impetr. Item matura, per eandem l. cum filio familias in fine, demumquè robuſta l. ſi Maritus §. lex Iulia; ibi, qui nondum robuſtæ ætatis eſt ff.de adult. & l.1. in illis quippè verbis; nam poſt hoc tempus compleri virilem vigorem, conſtat; vbi gloſ. verbum illud, compleri, exponit, ideſt roborari ff. de minor. Iſthæc veró omnia, Iure tantum communi attento procedere monemus, cum Regni lege, tranſacto decimo octauo vendicare ſibi locum ſanxerit Conſtitut. minorum Iura, quæ exiſtentem in anno 19. maiorem cenſet, ac perfectæ ætatis in omnibus reputat; quod perutili themate exornat in ſuis comment. ad Pragmat.1. de minorib. Vir ille fatigatus, atquè (vt ita dicam, & verius loquar) indefeſſus, & integerrimus quippè Conſiliarius, ſcriptorque ſolertiſſimus Scipio Rouitus. extat conſimilis in Ciuitate Lucenſi Conſtitut. cuius teſtis eſt Ioſeph Ludouic. deciſ. Lucenſ. 17. num. 52. ad noſtra verò præfatæ conſtit. ornatum conferunt deciſ. de Franch. 167. num.3. & 404.num.2. quin alterius itidem meritiſſimi Conſiliarij, & doctiſſimi viri ſcripta, nempè Io. Andreæ Georg. Allegat.18. Borrell. conſil. vlt. num. 21. Arnon. in tract. differentiarum diſſer.50. Ioan.de Amicis conſ.33.num.13. Maxill.in conſuet.Barenſ.tit. de Iure dot. §. dos à Patre numero 191. quin, & huius Conſtit. meminit Oddus Sfort. in tractat. de reſtitut. in integr. quæſt.2. artic. 6. num. 45.

SVMMARIA.

Titulo ſufficienti ad victum, ſi quis caret, promoueri vetatur, num. 1.

Titulum non habenti promoto, interdicta eſt ſuſcepti ordinis exequutio, num.2.

Ordinans inquirere primitus debet, in titulum ordinandi, num. 3.

Titulus ordinandorum duplex, num.4.

Ad quem ſuſcipiendum ordinem, requiratur, titulus, num. 5.

Conferens minores non retinenti titulum, haud neceſſitatur ſubminiſtrare illi neceſſaria, num. 6.

De titulo ordinand. Rubr. VIII.

Capitulum Primum.

ALDE' cum dedeceat vocem audire illam; mendicat infelix, in plateis Clericus, & ſeruili operi mancipatus, publicam à quolibet poſcit eleemoſynam, quod ſcriptum reperimus in cap. Diaconi, verſ. mendicat. 93. diſtinct. non mirum ſi canones, huius totius clericalis ordinis decori mederi, & proſpicere cupientes, ſanxère,
1 nè quis titulo ſufficienti ad victum carens promoueretur ad ordines, & quiſquis contra ire auderet,
2 vt talis ordinatio, vacuam habeat manus impoſitionem, conſtitutum eſt ex Concil. Calcedon. relato in cap. neminem 70. diſtinct. idquè poſtmodum confirmauit Concilium Vrbani Placentiæ habitum, dicens ordinationem ſine titulo factam, irritam haberi in cap. ſanctorum allegata diſt.70. nempè vacuam, & irritam quò ad exequutionem, iuxta gloſ. penult. in eodem cap. neminem, & illic Gemin. & cap. ſeq. verſ.irrita ante num.1.néc non Maiol. affirmat, in tract. de irregul. lib.4. cap.15.
3 in princip. & munus eſt Epiſcoporum, in ſcrutinio faciendo, circa perſonam promouendam, præ cœteris, in titulum ordinandi inquirere cap.quando 24. diſtinct. & Concil. Trident. cap. 7. de reformat. ſeſſio. 23. ibi inſtitutionem, ſcilicet titulum, iuxta interpretationem gloſ. in eodem cap. quando.

4 Huiuſmodi titulus dupliciter conſideratur, Beneficij, nempè, & Patrimonij Nauarr. conſil. 14. quæſitum eſt de tempor. ordin. part. 1. de beneficiario verba faciunt canones adducti, ſcilicet cap. neminem, & cap. Sanctorum 70. diſt. ac de patrimoniali loquitur Innoc.3. Biſſontin. Archiepiſcopo reſcribendo, in cap. tuis de præb. ſubſcriptis vtens verbis; tuis queſtionibus reſpondemus, quod clericos in minoribus ordinibus conſtitutos de patri-

patrimonialibus bonis habentes, vnde possint congruè sustentari, & si nondum fuerint beneficium Ecclesiasticum consequuti, dummodò aliud canonicum non obsistat impedimentum, ad superiores poteris ordines promouere; vbi glos. ad verbum de patrimonialibus, adiungit, quòd titulus istorum, est patrimonium, ibiquè Abb. num. 3. & glos. fin. in cap. Episcopus de præbend.

Vtrumque titulum istum, complexus est canon Concilij Trident. in cap. 2. sess. 21. inquiens, cum non deceat eos qui diuino ministerio ascripti sunt, cum ordinis dedecore mendicare, aût sordidum aliquem quæstum exercere; nullus clericus sæcularis, quamuis aliàs sit idoneus, moribus, scientia, & ætate, ad sacros ordines promoueatur; nisi prius legitimè constet eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat possidere; quod si beneficium Ecclesiasticum, non habeant, patrimonium, vel pensionem obtinentes, ordinari posthàc non possint, nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos, pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum.

Sed qualis ordinandus debeat illo titulo potiri, reperio apud antiquos controuersum, nam illo ca-
5 rere haúd posse, tonsuram, aut quatuor minores ordines suscipere ambientem; resoluit glos. 1. in cap. neminem 70. distinct. contradicitque glos. 1. in cap. psalmista 23. distinct. & illic Præpos. nu. 3. Gemin. in cap. si Episcopus num. 1. de præbend. in 6. Francisc. Marc. decis. Delfin. 1080. quæritur an Abbates par. 1. num. 4. glosa 1. adiunctis Doctoribus in cap. 2. de præbend. & conueniunt citati cap. si Episcopus, verba illa, ad sacros ordines promouere titulum non habentem; & alia Tridentinæ Synodus, indicato cap. 2. illa scilicet, statuit Sancta Synodus, nè quis deinceps clericus secularis ad sacros ordines promoueatur; ex his constat titulum requiri in eo, qui sacris vult insigniri ordinibus, idquè passim, vbiquè seruari testatur Nauar. conf. 14. quæsitum est num. 1. de tempor. ordin. part. 1. Ratio autèm diuersitatis, illa erit, quia minoribus initiati, possunt retrocedere, quique mendicando Ecclesiastico statui haúdquaquàm afferunt indecorem; vtiqué veró, qui sacris; cum retrogredi non valeant.

6 Quam profectò ob rationem, si Episcopus promoueret aliquem ad minores ordines titulo carentem, & egenum, haud teneretur illi necessaria vitæ subministrare Syluest. verbo beneficium 2. num. 5. Diuus Thom. in supplement. ad 3. part. quæst. 40. artic. 3. ad 3. Henriquez in sum. Theol. moral. lib. 10. cap. 17. §. 4. in glos. litera Q.

SVMMARIA.

Titulus, qui sufficiat ad honestè viuendum, esse debet, num. 1.

Eiusmodi titulus, quando censeatur satis esse, num. 2.

Episcopus multis consideratis, arbitrari debet, vtrum nè sit sufficiens, num. 3.

Verba illa, vita necessaria, quæ complectantur, num. 4.

Alimentorum appellatione quæ veniant, nu. 5.

Episcopus promouens titulo indigentem, teneatur nè suppeditare ei necessaria ad disciplinam acquirendam, num. 6

Aduerbium illud, honestè quid significet? nu. 7.

Capitulum Secundum.

CANONES, Concilia, Constitutionesq; Pontificiæ, nè dum titulum ipsum simpliciter deposcunt in promouendo ad sacros, at cum eo alia multa, quorum sanè erit illud præcipuum, vt eiusmodi titulus sit
1 talis, qui eidem sufficiat ad honestè viuendum, ita quippè de titulo beneficiali loquens admonuit text. in cap. si Episcopus de præbend. in 6. ibi donèc sibi de competenti beneficio sit prouisum; id ipsum clarius præportat, cap. Episcopus extra de præbend. vbi Episcopus si aliquem sinè certo titulo de quo necessaria vitæ perciperet, ordinauerit, vt tamdiù ei necessaria subministret, donèc in aliqua Ecclesia, ei conuenientia stipendia militiæ clericali, assignet; textus etiam in cap. postulasti in fine de rescriptis, & cœteris manifestius Concil. Trident. in cap. 2. sess. 21. de reformat. inquiens nisi prius legitimè constet, eum, beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacificè possidere; atque tandem Constitutio Sixti V. contra clericos malè promotos, quæ inter alias eiusdem Papæ sanctiones obtinet locum, & in 6. vt igitur de hac re statuitur, ex quibus falsa, sine dubio censenda aliquorum distinctio (cuius meminit Viuald. super expositione illius Bullæ num. 11.) credentium, tunc tantùm oportere ordinandum habere sufficiens beneficium ad condecentem sustentationem, cum ordinatur ad titulum beneficij, vel Cappellaniæ, nouiter erectæ, secus si antiquæ.

Quod autem titulus patrimonialis debeat, pariter sufficere ad victum, edocet præfatum Concilium in eo met capite 2. ibi, eo quoque prius inspecto, patrimonium illud, vel pensionem verè ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint; idquè postmodum apertis scripsit verbis Nauar. conf. 18. de co, num. 1. in fine, de tempor. ordin. par. 1.

2 Ideo excogitare conuenit, quando titulus iste beneficialis, vel patrimonialis dicatur sufficiens, cum iura nihil explicauerint, & Doctores varij fuerint, qua in re Henrichez in summ. Theolog. moral. lib. 10. cap. 17. §. 3. in glosa lit. N. arbitratus est condecentem habere titulum, quisquis ex illo triginta ducatos quotannis exigeret; cuius quidem opinio, nimis generica videtur; nec omninò vera, eo quod valdè tenuem exigit redditum; Alij minorem, alijque paulo maiorem requirunt, quorum dicta prætereire censui, potius quam, inutiliter referre, & ipse conclusiuè loquendo, sentio hoc remittendum Episcopi arbitrio, argum. l. 1. ff. de iure deliber. atque in indiuiduo casu isto, tradunt

Ripa

Ripa in cap. ad aures num. 2. in fine de reſcript. Tiraquell. in l. ſi vnquam, verbo omnia, vel partem num. 31. C. de reuocan. donation. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 3. caſu 216. num. 12. modernus Parif. de reſignat. benefic. lib. 5. quæſt. fin. num. 132. & num. 181. declarauitque ſacra Congregatio Cardinalium Concilij, vt idem teſtis eſt Henriq. indicato loco.

3 Verum Epiſcopus, vt rectè arbitretur congruam ſummam pro titulo eiuſmodi condecenti, & neceſſario, complura debet antea attentè rimari, nempè qualitatem cuiuſquam ordinandi, per Rebuff. in praxi rubr. de reſcript. in forma paup. num. 2. Caputaq. deciſ. 6. beneficium, num. 2. part. 1. Gemin. in cap. ſicut num. 7. de ſupplen. negligent. Prælat. & gloſ. notabilis exiſtit, id affirmans in cap. Epiſcopus, ad verbum victu 10. quæſt. 2. item loci conſuetudinem, vt firmarunt Archidiac. in cap. ſi Epiſcopus num. 3. de præben. in 6. Gemin. Io. Andr. & Anchar. locis proximè citandis, atque Menoch. eodem adducto caſu 216. num. 14. Anchar. cap. 1. verſ. 3. poteſt quæri, ſub num. 2. de præbend. in 6. hiſquè maximoperè opitulantur, quæ ſcripſimus in cap. finali præced. rubr. verſ. multa tamen perſcrutari. Quinnè tantum ſibi, at ſuis etiam ſatis ſit, idquè poſt Sotum Nauar. & alios ſcribunt Menoch. eodem caſu 216. ſub num. 13. optimèque Alfonſ. Hoied. tractat. de incompat. benefic. par. 1. cap. 19. à num. 22. & nouiſſimè Azzor. ſummatim, ſed diſtinctè ſcribens par. 2. lib. 6. cap. 10. verſ. octauo quæritur; exprimens eius valorem, eam pertingere debere ſummam, quæ clerico ſuſtentando, ſibi, & ſuis, quin, & pauperibus, atquè peregrinis, & aduenis hoſpicio ſuſcipiendis, iuribuſque Epiſcopalibus perſoluendis ſufficiat: reſtringit tamen poſtmodum ex ſententia Nauar. tractat. de orat. Miſcell. 16. num. 7. & reſpectu beneficiati nobilitate minimè fulgentis, opinatur tale eſſe, cum ſe, & vnicum famulum, coquum, & æquum ſuſtentare queit, niſi doctor ſit, qui alium famulum citra prænominatos habere debet; ſi verò nobilis ſit, tunc eius valoris eſſe oporteat, vt tres, aut quatuor valeat alere famulos, & duos æquos, domiciliumque tenere, quod itidem de cœteris dignioribus Eccleſiaſticis exiſtimat præter Antiſtites, quorum Epiſcopatus ſufficientes credit, ſi quiſquam ex illius fructibus, quatuordecim ſaltem poteſt alimentare familiares.

Cœterum Nauar. tradit aliquas in hac materia regulas Miſcell. de orat. à num. 70. ex cuius aliorumque Doctorum annotatis, ſelegi, quod cum ordinandus debeat habere vitæ neceſſaria, quibus ſi indigeret, cogeretur ordinans ea ſubminiſtrare ordinato, iuxta cap. Epiſcopus, & cap. cum ſecundum de præbend. iuncto cap. ſi Epiſcopus adducto titulo in 6. inde fit, vt ipſum ordinandum oporteat habere omnia illa, quæ ſub eiuſmodi ver-

4 bis, vitæ neceſſaria continentur, atque ideò alimenta; quæ quidem cibaria, veſtiaria, habitationem, & cubile complectuntur, teſte Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 157. num. 13. & cumulatius Borrell. conſil. 71. Domina Anna, vbi cuncta, quæ alimentorum appellatione venire agnouit, congeſſit, atque in his peculiaribus terminis concluſerunt Archid. citato cap. ſi Epiſcopus num. 3. Gemin. num. 8. Ioan. Andr. num. 1. verſic. vitæ neceſſaria, in nouell. & cap. cum ſecundum de præbend. Præterea compræhendi expenſas infirmitatis, ijdem aiunt, ideſt pullos, ſyrupos, medicinas, & ſalaria medicorum, quæ propterea habere debet ordinandus; quibus ſi careret teneretur ordinans ſubminiſtrare ſibi, vt concludit Anchar. citato cap. ſi Epiſcopus num. 1. & latius dicemus inferius capit. 5.

5 verſic. nouiſſimè, quod enim iſthæc omnia veniant appellatione alimentorum, non dubitat ipſe Anchar. ac præſertim, quod cibaria, veſtimenta, & habitatio docet text. in l. legatis ff. de alim. legat. ſicuti etiam ſub educationis nomine per l. fin. eod. tit. citato; atque etiam ſub vocabulo victus, iuxta l. verbo victus ff. de verb. ſignificat. ſiquidem hæc tria exequata ſunt, per Alciati ſententiam in ipſa l. verbo victus, quod autem contineantur medicinæ, probat inſuper ſpecul. in tit. qui filij ſint legitimi num. 38. Corneus conſ. 145. in hac conſultatione num. 10. vol. 2. Riminal. Iunior conſil. 132. num. 11. lib. 2. Bart. in l. ſi cum dotem §. ſin autem in fœuiſſimo num. 9. ff. ſolut. matrim. & l. ſi alimentis, num. 2. ff. de aliment. & cibar. legat. nèc non Alber. in eadem l. ſi cum dotem §. ſi pater num. 8. ſicuti, & ſtratum, ſiue lectum, venire, iuncta culcitra, probat tex. in l. quos nos §. verbum, ibique Alciat. ff. de verbor. ſignif. Bart. in l. libertis la 2. §. 1. num. 2. ff. de alim. & cibar. legat. adductoque §. ſin autem num. 9. Riminal. citato conſil. 132. num. 14. & Angel. Aretin. in ſuo teſtamento verſic. item reliquit Titiæ mulieri.

6 Sed Antiſtes à iure compulſus huic ordinato præſtare vitæ neceſſaria, teneatur nè propterea eidem perſoluere, quæ ad diſciplinam pertinent? & ſcientiam acquirendam? & reſponſio negatiua iuſta videtur ex adducta l. legatis, cui tamen contradicit altera, nempè l. qui filium ff. vbi pupill. educari debeat, & l. de bonis §. non ſolum ff. de Carbon. edict. & hac in quæſtione, haùd diſcedo à priori opinione cum poſterior ſubſiſtat, vbicunque alimenta debentur officio Iudicis, aut iure ſanguinis, attenta diſtinctione Bart. indicata l. legatis num. 1. & l. de bonis §. non ſolum, quamuis etiam expenſas ſtudij grammaticalis non legalis, & ſimilium venire certum eſt, edocetque Aretin. in adducto verſic. item reliquit Titiæ.

Sed his prætermiſſis diuerticulis, ad peculiarem materiam huius capitis redeundo, reminiſcor, euidentiſſimi iuris eſſe, titulum in ordinando talem requiri, qui ſatis ad honeſte viuendum ſit, exploſa opinione Pariſij in tract. de reſignat. benefic. lib. 5. quæſt. fin. num. 156. explicantis canonem Concilij Tridentini in cap. 2. ſeſſ. 21. de reformat. de beneficio ſufficienti ad victum, non autem ad honeſtè viuendum; non etenim aduertit, neque ea, qua debebat accuratione, perlegit verba Concilij indicato capite, non tantum inſtantia, beneficium ſufficiens, verum tale, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat; opitulanturque verba alterius capitis Conciliarijs, nempè 17. de reformat. ſeſſione 24. illa ſcilicet, honeſtè ſuſtentandam non ſuf-

7 ficiat: quod quidem aduerbium, honeſtè, idem ſignificat, quod decore, & laudate, prout ex Nizolio

zolio super illo met aduerbio, quodque vulgari sermone dicimus *bonoreuolmente*, iuxtà explicationem Ambrosij Calepini super eodem aduerbio; itaque, vt Concilio Tridentino satisfiat, non solum oportet ordinandum habere titulum pro victu, at etiam talem, qui sufficiat honesto victui, nam distanuiam non modicam considero inter viuere simpliciter, & viuere honestè; maximè quod sinonima censentur, viuere decenter, commodè, congruè, competenter, vel honestè, per doctrinam Decij, in cap. de Monachis num. 8. de præbend. quare dùm maxima consideratur differentia, inter viuere simpliciter, & viuere decenter, vt idem Paris. admonet, adducta quæst. fin. nu. 155. necessario sequitur, eandem considerari, inter viuere simpliciter, & viuere honestè. His addo gloss. in cap. 1. ad verbum, absquè penuria de stat. regul. in 6. tres constituentem terminos ad inuicem contrarios, eorumque primus est, viuere commode; Secundus omninò contrarius est, viuere cum penuria, ac tertius & illorum medius est, viuere simpliciter, puta sine penuria, ac citra commoditatem, & propterea non egeat, neque abundanter viuat, sed necessarijs dumtaxat potiatur alimentis, tametsi Dec. prædictam distantiam consideratam, inter viuere sine penuria, & viuere commode, non videatur admittere in cap. postulasti num. 7. de rescript. cap. peruenit el 2. num. 17. de appellat. & cap. de Monachis num. 8. de præbend. ad id ductus, verbis text. in cap. 1. de institut. qui text. casum recenset quendam, in quo vtitur verbis illis, sine penuria, in quo eodem casu, textus in cap. cum M. de Constitut. vtitur aduerbio illo competenter. At prior vera, eique non parum suffragantur verba decis. 5. Rotalis num. 9. par. 2. diuers.

SVMMARIA.

Titulum pacificè possidere oportet ordinandum, num. 1.

Litem habere, quis existimetur, num. 2.

Lis, vt dicatur pendere, quæ sunt consideranda, num. 3.

Sequestratario competere præsentationem ad beneficium Iurispatronatus, num. 4.

Citatio circumducta, non pariat litis pendentiam, num. 5.

Et quando censeatur circumducta, num. 6.

Perempta instantia, dicatur nè lis pendere, num. 7.

Exceptio litis pendentiæ, in litis exordio proponenda venit, num. 8.

Litem quinque modis extingui probatur, numero 9.

Pacificus an reputetur possessor, cui fuit mota lis super possessione, num. 10.

Possessorium primitus, ac deinde petitorium decidendum est, num. 11.

Appellare à sententia lata in possessorio, nèc nè liceat? num. 12.

Possessor pacificus sit ne, cui mota fuit lis, super aliqua tantum re, sui beneficij, numero 13.

Prouisus de secundo beneficio curato, de quo cæpit possessionem, quando spoliatus censeatur priori itidem curato? num. 14.

Possessor triennalis, pacificus dicitur respectu tertij, licet cum alio interea iurgium habuerit sed obtinuerit, num. 15.

Triennalis possessio etiam pacifica, quibus in casibus non suffragetur, num. 16.

Triennalis possessio, an illi opituletur, qui tenebatur, & non emisit professionem Fidei, num. 17.

Distributiones quotidianas lucratur, qui professionem non fecit, & inseruiuit, numero 18.

Professio fidei emitti per Procuratorem an possit, num. 19.

Qui renunciato priori beneficio, adeptus est aliud simile, iterum illam facere teneatur, num. 20.

Approbatus ad Parochiam sit nè rursus examinandus si alteram assequi vellet, numero 21.

Parochus non est amplius ab Episcopo cogendus ad examen, num. 22.

Professionem Fidei emisisse allegans, neque probans, sit ne tutus? num. 23.

Dispensationem alleganti an standum sit, num. 24.

Vtilis refertur differentia inter possessorem triennalem, & annalem, num. 25.

Capitulum Tertium.

1

ALTERVM necessariò adhibendum circa titulum ordinandi, edocet Concilium Tridentinum in cap. 2. sess. 21. de reformat. vt pacifice possideatur, quamobrem litigiosus titulus repelleret ordinandum, Nauar. in tractat. de orat. Notabili 23. num. 69. ob quam rem, per necessarium esse existimaui, explicationem licet breuem subijcere pacifici possessoris, vt eius notitia habita, non ignoretur eius contrarius, qui litigiosus dicatur possessor, & pariter qui titulus iudicetur, pacifice possideri, quique litigiosè.

Et omissa superuacanea commemoratione eorum, quæ inaniter possem repetere, & Doctores, nonnullis in locis degustarunt (cum non omnia, quæ mihi succurrunt, neque enim materiam necessario tangunt, huic operi placeat inserere, ne crescat in immensum volumen, & ego (quod nequaquam sum) ampullosus, aut ostentator videar, qui magis eos probare consueui, qui multa breuiter, quam qui pauca dixere copiose.

Verum

Verum ſi aliquando longius quam voluntas fuit, à propoſito, digreſſa eſt oratio mea, ſanè non glorioſa oſtentatione, non cupidine laudis ductus ſum; at quia de curſu paululum quandoque digredi delectandi gratia cognoui expedire, vt lectoris animus interponeret ſuis interdum gaudia curis, viatoris ad inſtar, qui languētia membra de itinere paululum relaxat in via, vt fortior poſtmodum ad perficiendum iter reſurgat; cuius quies non ſolum nullum æſtimetur attuliſſe impedimentum, at inſuper velocitatis incentiua cumulaſſe, ad vlteriora pergam.

Ex Doctorum ſcriptis, quæ perquiſite conſectari elaboraui, illum verè dici pacificum poſſeſſorem ſelegi, qui nullam patitur iuris, vel facti controuerſiam in iudicio, vel extra, Felin. enim ita dicit in cap. cum Ioannes num. 33. de fide inſtrum. Zabar. clem. gratiæ quæſt. 13. num. 8. de reſcript. Dec. cap. 1. num. 19. & 20. de confirmat. vtili, vel inutili Gemin. conſil. 78. formantur iſta; verſic. ad ſecundum dubium, & Rota deciſ. 61. ſufficit, in nouis, fauetquè tex. in c. fin. ne prælat. vices ſuas; atque ideo, vt vnico verbo complectar, is erit, qui ſine lite poſſidet, nam textum vtentem hoc aduerbio pacifice, Rebuff. exponit, & dicit, hoc eſt ſine lite, in tract. de pacif. poſſeſs. num. mihi 165. verſ. quandoquè, & gloſa in clem. vnica, verſ. antea de ſequeſt. poſ. & fructuum Guid. Papeus deciſ. 85. curia.

2 Quare nunc ſubnectere oportebit; explicationem eius qui litem habere dicatur; & ſi ius ciuile antiquum intueamur, vtiquè fatebimur illum dici litem habere, remquè litigioſam detinere, cui mota eſt, & conteſtata lis l. 2. C. de litigioſ. quod ſi ius poſterius etiam ita dicemus, conuentum per ſolam intimationem petitionis ipſius actoris auth. litigioſa C. adduct. tit. & ſ. ideoq; in auth. de litig. dummodo quæſtionem contineat de actione reali non autem de perſonali, quādoquidem perduraret hoc caſu Ius illud antiquum, de quo in adducta l. 2. prout affirmat Cyn. in auth. iam dicta in princip. ibique gloſ. & Bal. nu. 2. atque gloſa 1. in eadem l. 2. cum Bart. in l. 1. ſ. 1. num. 2. ff. de litig. Couar. pract. quæſt. cap. 15. nu. 7. & præfatæ auth. contrarium indicanti plures afferunt reſponſiones, mihiq; placet illa, quam parlad. ſcripſit in lib. 2. rerum quotid. cap. fin. par. 4. ſ. 5. num. 8.

Verum his poſtremis temporibus, preſertim iuris canonici actenta ſanctione, vt cēſeatur lis aliqua
3 pendere, eſt primitus inquirendum, ad quem effectum petatur; Namq; ab effectu regulari litis pendentiam, conſtat ex exemplis ſuperinde traditis per Andream Gayll. obſeruat. 74. num. 16. lib. 1. Ad inducendum autem vitium litigioſi, affirmat litem pendere ex ſola citatione rite decreta, & executa, iuxta Clem. fin. vt lite pend. & inibi Zabar. nu. 5. opitulaturq; Petrus Greg. Tholoſ. in lib. 5. partit. Iuris canonici lib. 6. cap. 6. num. 4. nec non ſcripta per Mohed. deciſ. 1. de cauſa poſſeſs. & propriet. ſed ritè expedita citatio dici nuſquam poteſt, niſi aliqua interceſſerint, ſcilicet Iudicis nomen, & cognomen; itidem citandi, atque eius, pro quo citatur; Quarto cauſa ob quam vocatur in iudicium, Quinto locus Iudicis; Tandemque dies, & terminus comparendi, quos recenſet, & explicat Andr. Gayll. obſeruat. 48. cum alijs quinq; ſeq. lib. 1. Eiuſmodi autem citatio, ita decreta litis pendentiam gignit, ſi illa ſex requiſita ſuppetant, quæ tradit Zabar. citato num. 5. & myſing. obſeruat. 26. non ſemel, centur. 4. eaque continentur ſub illis quatuor requiſitis, quæ Borgnin. Caualc. neceſſarió inquit, exigi in citatione volente inducere litis pendentiam in deciſ. 86. ſequendo ordinem, ſiue 10. numer. 64. ſub rubr. de vltim. volunt. par. 3. ſcilicet, vt ſit ipſa citatio decreta à Iudice competēte ſecundò cōplectatur terminum, & cauſam, Tertio ſit legitimè, & ſufficienter à Curſore inſinuata, & quarto eiuſdem curſoris extet relatio, cuius præterea vltimi requiſiti meminit etiam, ac neceſſariò adeſſe oportere, inquit Felyn. in c. illud num. 11. verſ. ſecunda concluſio de præſcript. & Alex. in l. 3. nu. 12. ff. de eo per quem factum ſit.

Quod ſi aliquod prædictorum deſit in citatione prædicta, aut alia ex cauſa fuerit nulla, & inualida, ne pariat litis pendentiam, ſcribit Lancell. de acten. part. 2. cap. 4. in præfat. num. 100. & cap. 12. limit. 6. num. 13. nec non Hieronym. Magon. deciſ. Florent. 31. fuerat num. 3.

Quinimmò, & cum omni ex parte valida eſt, pendentiam tamen litis plerumq; non gignit, puta ſi ab arbitro decreta, & coram eo ſit lis, teſte Gayllo obſeruat 141. appellanti num. 3. lib. 1. & Bal. in l. 1. num. 8. C. communi diuid. ob eam rationem, quia efficere, quod non valet ſententia, multo minus, & pendentia proceſſus ex l. Iulianus 2. reſponſo ff. de condit. indeb. ideoque arbitri ſententia alienationem impedire cum nequeat, iuxta c. Raynaldus de teſtibus, itidem nec lis coram arbitro pendens; Eſt verum quod aduerſus opinionem iſtam, & ſic probatam arguit idem Bald. per text. in l. fin. in fine C. de recept. arbitr. vbi conuentio in ſcriptis apud compromiſſarium facta ita temporis interruptionem inducit, quaſi in ordinario iudicio lis fuiſſet inchoata; & propterea iuſtè inferatur ad vitium litigioſi, vt ex lite coram arbitro ita proueniat, ſicuti ex mota coram ordinario Iudice; In quam ſententiam propendendum fortaſſe eſſet ſi Baldi tantum verba actenderemus, quia vera illarum verior ſit, cum non exprimat, ſuſpicari poſſet iam dictam affirmatiuam ipſum inſequi, dum nouiſſimo loco retulit; ſed ob hanc ſolam præſumptionem non iſthęc videtur opinio commendanda cum contrariam, & negatiuam expreſsè firmet præfatus Gayllus.

Per ſequeſtrum vero cenſeri litem motam, & pendere quamuis dixerit Caualcan. deciſ. Fiuiz. 4. quoniam in vltimis verbis part. 1. Negat tamen Natta conſil. 2. circa primum ſub num. 2. lib. 1. Hieronym. Magon. deciſ. Florent. 31. fuerat factum ſequeſtrum num. 12. & Lancell. tractat. de actent. part. 2. cap. 4. in præfat. num. 146. maximè quod Doctorum à Borgnino citatorum, ſi actentè legantur verba, fortaſſe apparebit haud concludere priorem ſententiam; cui præterea contradicit ratio ab eodem Caualcan. tradita in antecedenti deciſ. 3. num. 2. quod ſequeſtrum, ex ſe iudicium non ſit, verum alterius iudicij præparatorium; neque gloſa in clem. 1. verſic, beneficium, de ſeq. poſſeſs. & fructuum illi opitulatur, dum ait, quod iura beneficij exercebit ſequeſter, qui poſſidet. idque adeo quod Zabar. ſuper eadem clem. num. 9. & 33.
4 adiungit, illi propterea competere ius præſentandi

P ad

ad aliud beneficium, quod esset de iure patronatus
beneficij sequestrati; & consequenter dicatur ob
illud sequestrum non solum pendere litem, verum
etiam possessorem quodammodo spoliatum sua
possessione. nam ad hunc effectum haùd debet ad-
duci glosa illa, cum Doctoribus sequacibus; eo
quod verba facit in terminis illius clem. loquentis
de sequestro faciendo contra possessorem victum
vna sententia; quo quidem casu non intrat du-
bium litis pendentiæ, cum adeo pendeat, vt etiam
fuerit vnica super illa controuersia prolata sentẽtia.
5 Item valida quamuis fuerit citatio, si tamen cir-
cumducta est, non efficit litis pendentiam, teste Af-
flicto decis. 366. in pleno consilio num. 14. & in
Constitut. Regni si quem nostrorum num. 4. nec
non Carauita ritu 121. item si quis, post num. 1. &
suppetit ratio, quod citatio circumducta, non am-
plius reputatur citatio, sed tanquam non esset fa-
cta, scilicet si non esset exequutum mandatum ci-
tatorium de Franch. decis. 232. per ritum, num. 4.
citatio enim circumducta explicatur, idest sublata
per Abb. in cap. consuluit num. 7. de offic. delegat.
6 sed circumducta iudicatur: cum illa concurrunt,
quæ Alber. oliua commemorat super ritu 2. Curię
Archiepiscopalis Neapolitanę nu. 5. & Muscatell. in
praxi par. 2. glosa tribunali nu. 8. quare si non fuerit
reproducta, neque pendentiam ipsam litis opera-
tur, ex decis. coram Marquemon. in Casalena
Canonicatus num. 3. & est 2. inter rescriptas per
Marchis. in Commis. nullit. sanat. par. 3. §. 3.
7 Perempta autem instantia, nè dicatur lis pende-
re, probat Gram. decis. 103. num. 114. vbi ampliat,
etiam postquam fuerit insufflatus spiritus vitæ, &
videtur sequi Vrsill. ad Afflict. decis. 366. nu. 7. sed
post restauratam instantiam, improbat Muscatell.
in sua praxi, ciuili par. 2. glosa tribunali num. 7. qui-
nimmò, & ante restaurationem, dicatur etiam pen-
dere, quò ad hunc effectum inducendi vitium liti-
giosi, inquit glosa in l. properandum §. & si qui-
dem versic. iudicij C. de iudic. & inibi Bart.
communemque asseuerat resolutionem Alexand.
in l. 2. num. 17. C. de edend. & propterea corruptè
citata in contrariam sententiam, per Hieron. de
Cauagl. in 1. par. quæst. comm. contra communes
quæst. 127. Vitium litigiosi num. 1. & ego veritate
niti glosæ sententiam omninó credo in rebus, &
tribunalibus Ecclesiasticis, cum iure canonico,
numquam perimat instantia ob lapsum tempo-
ris, teste Panormit. in cap. Venerabilis de Iudic.
vbi Felin. num. 1. adnectit communi opinione
comprobari, idquè tradunt alij complures, quos
refert, & sequitur Anton. Grauat. ad Vestrium, in
praxi lib. 3. cap. 5. num. 6. idquè subsistere certum
est, non tantum in foro Ecclesiastico, verum vbiq;
locorum, Ecclesiæ tamen subditorum, & in cau-
sis inibi vertentibus, tàm ciuilibus, quàm capitali-
bus, ex Cornei resolutione cons. 210. visis nonnul-
lis num. 6. vol. 4.
Quoties igitur iuxta prædicta dicitur lis pende-
re, vitiumque litigiosi propterea non est purga-
tum; quid illud operetur, quiduè fieri deinde im-
pediat, si inquirerem, vtique extra materiam esset,
ideo remitto adnotata per Boer. decis. 161. & vide-
tur; illud tamen me non fugit, neque conuenit si-
8 lentio inuoluere, exceptionem istam litis pendẽtię,
in initio litis opponendam esse, idque præsertim
scribit Francisc. Marcus decis. Delphin. 438. quæ-
ritur an per actum num. 2. par. 2. Bal. in l. perem-
ptorias numero. C. sentent. rescind. non posse, &
pro tyronibus Muscatellum memoro in adducta
par. 2. glos. tribunali num. 13.
Postquam declaraui litis exordium, & ea quan-
do incipiat, & pendeat, eiusdem interitum subse-
qui conuenit; vt simul non ignoretur, quando liti-
giosi vitium absit; Et quamuis litem ipsam sola
sententia finiri, & extingui dixerit Rota decis. 411.
si lite pendente siue 10. nu. 3. vt lite pend. in nouis.
referatque Gomes in Regul. de trienn. quæst. 61.
9 vers. quartus intellectus; nihilominus illam quin-
que modis extingui certum est; neque obstat re-
lata decisio, quia multos illi tradit intellectus, &
declarationes idem Gomes. inibi vers. Primo quod
decisio procedat; ex quibus apertè constare non
esse recedendum à præfata conclusione (vt præter
sententiam, alijs etiam quatuor modis finiatur lis)
scribit Lancell. de attent. par. 2. cap. 4. in præfat.
num. 252.
Itaq; sententia, quæ transiuit in rem iudicatam,
est precipuus modus extinguendę litis, probatque,
ampliat, & restringit Lancell. indicato cap. 4. in
præfat. á num. 250. præterea renunciatione, seù ces-
sione, aut transactione illam finiri constat ex co-
piosę relatis per eundem Lancell. inibi à num. 281.
item morte, iuxta cumulata per eundem à nu. 310.
atque etiam, & quartò, lapsu temporis à num. 324.
tandemque desertione à num. 336. quæ explicare
non aliud esset, quam illius transcribere dicta, ma-
ximè quod verbum aliquod, licet minimum adde-
re, esset inane, demere autem erroneum.
Illuc autem vnde huc digressa est oratio de pa-
cifico possessore num. 1. redire nunc locus est, &
illius prosequendo tractatulum, adiungere, nè pa-
cificus dici possessor valeat, cui fuerit mota lis, &
aliquo ex prænarratis modis non extincta, cui qui-
dem assertioni, Rotæ Romanæ antiqua resolutio
haud refragatur, quod possidenti si superuenit de
facto controuersia iudicialis, adhúc pacificus cen-
ceatur possessor in decis. 36. siue 3. de causa possess.
& propriet. in antiq. & 3. de preb. in nouis, & Guid.
Papeus singul. 365. eo quod ipsa eadem rota deindę
rectius pensitans iam dictam respuit conclusionem,
teste Cassad. decis. 9. nu. 11. de causa possess. & pro-
priet. & ita determinauit Abb. in c. cum inter nu. 6.
de renunc. & in 2. lect., quæ est Antonij de Butrio
nu. 4. idem Abb. in c. 1. num. 3. de confirm. vtili, vel
inutili, & succurrit Afflic. in citata constit. Reorum
fraudibus nu. 5. inquiens tunc rem aliquam censeri
litigiosam, quando possessor est citatus ad instan-
tiam alicuius affirmantis dominium illius rei sibi
competere. Ac propterea possessionem attenta-
tam minimè dici, quæ capta fuit lite pendente, sed
non super titulo beneficij, resolutum fuit corã Am-
plissimo, & meo Domino Cardinali Ludouisio cu-
ius decis. refert, insequitarq; Rota ead. in superio-
ribus adducta decis. Casalens. coram Marquemon.
Ex prædictis verbis Afflicti, textusque in auth.
litigiosam C. de litig. illud præsertim desumitur
10 axioma, rem dici litigiosam quoties de eius domi-
nio controuertitur in iudicio, ergo non ita si de
possessione agatur, & expressè asserit glos. 1. in
cap. 1. de confirm. vtili, vel inutili, nempè quæstio
circa possessionem, non vtique constituit ipsam
proprie-

proprietatem litigiosam, cum non discutiatur dominium; sed ipsam possessionem sine dubio vitio litigiosi afficit, atque in hunc modum interpraetantur adductam glosam in eodem textu Burrius numer. 4. & Abb. num. 5. Cassad. adducta decis. 9. num. 11. & confirmatur ex notatis per Bal. in saepè citata auth. litigiosa num. 2. & melius in l. 2. (cuius antea memini) num. etiam 2. nec non Guid. Papa conuenit in sing. 810. Crauet. cons. 279. num. 3. & 4. Boss. tit. de poenis num. 41. & communem esse opinionem dicit Cacheran. decis. 143. ex actis numer. 10. Menoch. de arbitr. Iudic. centur. 3. casu 203. num. 18. Lancell. de actent. par. 2. c. 4. limit. 2. num. 9. & illatione 3. num. 579. sed ipse non propterea inclinarem posse aliquem sacris ordinibus donari ad titulum alicuius rei, super cuius possessione mota fuit quaestio iudicialis, cum certum
11 sit primo possessorium, deinde petitorium esse decidendum iuxta cap. significauerunt de testibus Soccin. Iunior. in l. naturaliter §. nihil commune num. 326. ff. de acquir. possess. & cap. ex conquaestione vbi Abb. num. 1. & 8. de restit. spoliat. quare si Iudicis decreto collitiganti adiudicaretur pos-
12 sessio, haudquaquam liceret ipsi, ab illa sententia appellare de Iure ciuili l. vnica C. de moment. possess. Calcan. cons. 83. quia in causa Bar. in l. 2. nu. 3. ff. de appellat. recip. Bal. consil. 373. propè finem lib. 1. Alex. consil. 81. lecto, & discusso sub num. 1. lib. 3. Corneus cons. 190. lib. 1. Soccin. consil. 299. capio primum sub num. 4. lib. 2. Ias. cons. 187. lib. 2. Cotta memorali verbo appellari non liceat Grat. cons. 16. vltimo dubio lib. 2. Vant. de nullitate tit. Quis possit dicere de nullitate num. 34. Natta consil. 121. num. 4. Berous quaest. 52. & reliqui omnes, quod in omni possessorio, siue adipiscendę, siue retinendae, aut recuperandae habere locum, asserit Bar. in eadem l. 1. & alij communiter dicunt, vt attestatur Dec. consil. 28. & pro tenui post nu. 4. quinimmò Doctores speciatim loquentes idipsum affirmant; In interdicto siquidem adipiscende notat Gozadin. consil. 50. prima facie num. 2. in interdicto retinendae scripsit Afflict. decis. 269. Iudices inferiores per totam, atque in interdicto recuperandae Guid. Papeus decis. 37. si appelletur sub nu. 1. Neque etiam liceret appellare de iure canonico per doctrinam Archid. in cap. fin. post num. 17. causa 2. quaest. 6. vt non immerito reperiatur adducta lex vnica registrata, & canonizata in §. de possessore adducti cap. fin. ac Domini de Rota consueuerunt condemnato appellanti, & petenti Apostolos, quo ad possessionem dare refutatorios, quo vero ad fructus, & expensas, terminum Iuris, vt refert Salustius Tiberius in sua praxi iudiciaria lib. 2. c. 7. num. 17. & vbi isthaec resolutio veritate aberraret, & contraria attendenda esset, qua substinetur haud licere appellare de iure canonico à sententia prolata in possessorio, quam tuetur Abb. in cap. cum ad sedem vers. Aut queris sub num. 30. de restitut. spoliat. & communem recenset Dec. citato cons. 28. & pro tenui post num. 4. eamque sequitur Vestrius in sua praxi rubr. de appellat. lib. 7. attamen respectu effectus deuolutiui procederet, non autem suspensiui, quia illius vigore non impediretur executio sententiae super possessorio latae, vt declarat Bar. in l. 2. num. 9. ff. de appellat. recip. & placet Abb. in adducto vers. aut. quaeris, & asserenti se alias ita consuluisse, & cons. 55. volum. 2. & quatenus non tantum effectum deuolutiuum, at insuper suspensiuum pareret appellatio huiusmodi à sentẽtia possessorij, attento iure canonico, quam post Bal. consil. 131. & consil. 379. lib. 1. & alios tuetur Afflict. indicata decis. 269. & aperte comprobat clement. vnica de sequest. possess. & fructuum, qua decisum legimus, non esse quem priuandum possessione post vnam sententiam in Iudicio possessorio. contra eum latam, & Couar. in lib. pract. qq. cap. 23. vers. 1. conclusio, sub num. 8. Nihilominus Egidianae constitutionis vigore contrarium disponentis, praesertim in causa profana, canonum non seruatur dispositio; tametsi illa fuerit Constitutio Prouincialis; nam eam vt rationi consonam, omnes Summi Pontifices postmodum approbauerunt, & ipsa propterea Romae seruatur teste Vestrio adducta rub. vers. Amplius, & vbiq; in terris immediatè subiectis Ecclesię locum habere asseuerat Mandos. in 1. addit. ad Rom. cons. 324. in proposita: subdens non semel, at iterum, & saepissimè fuisse ita conclusum in Rota; idemq; propterea seruandum esse fateor in personis, & curijs Ecclesiasticis vbique locorum. Ex quibus si praedicto succumbenti denegaretur appellatio, aut si concederetur non impedita executione; interea sine dubio egere, & cum ordinis dedecore mendicare compelleretur, cum supponamus alijs bonis carere: Etenim si alią possideret, incassum, sciscitaretur vtrum ne possit promoueri ad titulum rei; super cuius possessione quaestio iudicialis mota fuerit: haberet enim reliqua bona, ad quorum titulum suscipere ordines posset.

13 Verum ille, cui lis mota fuit super aliquo prędio, domo, censu, aut redditu sui beneficij, vtiq; pacificus dicitur possessor, ex Rebuff. tract. de pacif. possess. nu. 168. ad instar illius, qui beneficium detinẽs, eiusque liberam habens curae exercitium, aliquam tamen fructuum portionem non percipit, dummodo maioris partis possessionem habeat, iuxta glosam in clem. gratias. vers. pacifice de rescript. Dec. in cap. 1. nu. 21. de confirm. vtili, vel inutili Bal. in c. Ecclesia nu. 5. de elect. glosa in c. commissa de elect. in 6. Arch. in cap. in nomine 23. dist. Zabar. in clem. vt hi qui §. illi vero nu. 9. de aetat. & qualit. quamobrem licere huic suscipere ordines ad titulum dicti beneficij constat ex adducta glosa in cap. commissa vers. pacificam, atq; ex glosa finali in c. si tibi concesso de praeb. in 6. dum firmant arctari ad promotionem infra annum, qui curatę Ecclesię plenum detinet exercitium, tametsi nondum liberam possessionem, ac pacificam maioris. partis fructuum adeptus sit; quod etiam tradit Franch. citato c. si tibi concesso, vers. & nota sub nu. 5. Gemin. vers. nota istam glosam sub num. 7. & Cassad. adducta decis. 9. nu. 2. quamuis Ioan. Monach. cod. c. nu. 8. tenuerit contrarium; si igitur ex praedictis arctatur beneficiatus, in eo casu ordinibus insigniri sacris; suboritur conclusio illa, non ei denegari at posse, & debere ad illius titulum promoueri si portionẽ fructuum possideat sufficientem ad victum; alioquin sicuti beneficium, aut fructus insufficientes possidens, minimè esset ordinandus, ita cum beneficium sufficiens, illius tamen nõ omnes fructus, sed portionẽ, non satis pro victu; cui quidem resolutioni non aduersatur conclusio paulo ante firma-

ta, quod illo casu tenetur parochus assumere Præsbyteratū infra annum, tum quia posset prætendi in alijs tunc esse constitutū sacris ordinibus, propterea compellatur etiam sacerdotali ordine decorari, cum ita clericali ordini dedecus sit, vbi subdiaconus, aut Diaconus mendicaret, sicuti Præsbyter, quæ tamen responsio, licet sit coloratiua; non propterea vera: quandoquidem Parochialis Ecclesia confertur nonnunquam, nullum sacrum ordinem habenti, sed tantum minores, iuxta notata à me ipso in rubr. præcedenti cap. iij. num. 32. & propterea resolutio illa constringi Parochum suscipere ordinem Præsbyteratus infra annum; non solum de eo intelligenda erit, qui susceperat antea sacros, verum minores tantum, ita quod ei tanquam arctato sit concedenda dispensatio, vt in tribus quatuor temporibus valeat omnes sacros assequi; vel à Papa vt in tribus diebus festiuis, ex his quæ luculentius scripsi in rubr. 6. cap. iij. num. 24. quare alia vtendum esse responsione arbitror pernecessarium; eritque illa, & fortasse à veritate non aliena; quod in eo textu agatur de periculo animarum, quæ sacramentorum ministratione, alijsq; necessarijs, & à Parochis præstari solitis fraudarentur, nisi illorum Parochus promoueretur, prout adductæ glosæ affirmant; quæ profectò conclusio locum non habet, vbi prædicta non vrget necessitas, & viget timor dedecoris clericalis ordinis, si eorum aliqui cogerentur mendicare, aut minus decenter viuere assumendo ordines ad titulum insufficientem, quemadmodum esse non dubitatur beneficium valoris condecentis, atque reddituum; quos tamen non omnes exigit, & propterea decenti caret titulo.

14 Ex quibus altera perutilis suboritur conclusio, quod Regula illa, qua resolutum scimus, vt prouisus de secundo curato priuetur priori similiter curato, cum dicti secundi pacificam adeptus est possessionem, & textus suppetit in cap. de multa de præbend. subsistat tantum, cum vltra pacificam possessionem, & exercitium curæ, possessio concurrit omnium fructuum, vel saltem maioris partis; textus vero in cap. licet canon. de electio. in 6. quo præcipitur Parocho, vt infra annum faciat se promouere ad sacros sub pœna priuationis, procedat si tantum pacificam adeptus est possessionem, & exercitium curæ, licet non illius maiorem partem bonorum, iuxta glosam citatam in adducto cap. commissa eodem tit. de elect. in 6. & Cassad. citata decis. 9. num. 2. de causa possess. & propriet. in quem etiam modum intelligi textum in cap. cum in cunctis §. cum vero, de elect. subiungunt, & rationem addunt distantiæ, quia ne clerici mendicare cogantur, prouisio cap. de multa, vt primum beneficium vacet, non admittitur, nisi beneficij, aut eius maioris partis acquisierit pacificam possessionem; sed ne pereant animæ teneatur iuxta dispositionem adducti cap. licet, assumere ordines quamuis beneficij non omnium fructuum obtinuerit possessionem.

Et cum de interpretatione præcitati capit. de multa, opportunè scripserim, vnicam addendo explicationem, aliam adiungere non verebor, tametsi tractatui nostro non multum affinis sit, & ea erit, vt eius textus resolutio non excedat casum in in eo decisum, & ad alium quamuis similem non extendatur; & propterea subsistat in possidente curatum, & impetrante alterum consimile curatum, non si incompatibile absque cura; hoc enim casu concedunt iura antiqua, electionem in capit. referente, & cap. præterea de præbend. eorumque dispositio adhuc persistit, eo quod citata sanctio decretalis de multa, hunc non complectitur casum iuxta opinionem grauissimorum Doctorum, & veram ni fallor, quam præsertim defendunt Ioan. Andr. ad specul. in §. vnico versic. sed contrarium videtur verius in rubr. de clericis non resid. Innoc. in cap. fin. in vltimis verbis, eodem tit. Anchar. abundè consil. 59. versic. tunc ergo antiqua; lapus allegat. 116. Philippus, vers. sed certè sub num. 3. ibidemque Mandos. & Cardin. consil. 3. circa elucidationem, atque Oldrad. consil. 165. thema; nec te lateat citatum cap. de multa ponderare initium temerariæ assecutionis secundi beneficij incompatibilis, vt admonet Caputaq. in decis. 61. seu prima exordiente incompatibilitas num. 3. par. 2.

15 Sed vnde huc digressus sum, eo reuertar, reminiscor triennalem beneficij possessorem non pacifice, eo quod cum aliquo litem habuit super illo si victor extitit, quamuis alter post illud tempus superuenerit, sibique super eodem intentauerit controuersiam; ipse tamen non desinit esse pacificus possessor, vt inquit Rebuff. in tract. de pacif. possess. num. 167. etenim licet respectu collitigantis reputari pacificus possessor triennalis nequeat, vtique tamen respectu aliorum, qui per triennium siluerunt, sed quotiescumque aliquis tanto tempore pacificè possedit beneficium, super eo molestari non amplius potest, iuxta Regulam cancell. Clem. VIII. & alteram huius Sanctissimi Pauli V. de triennali possess. ideo poterit; & licitè quidem ad illius titulum ordinari, sicuti annis elapsis me respondisse recordor cuidam integerrimo Antistiti, me super hoc consulenti.

16 Ab ista vero conclusione aliquos excipio casus, in quibus triennalis possessio etiam pacifica minimè suffragatur possessori; quorum primus est, si cum simoniaco ingressu, illud tanto tempore possederit; quod nobis insinuant eiusdem Regulæ verba; nec sine ratione, at illa, quod simonia iudicatur esse capitale crimen in cap. qui studet 1. quæst. 1. & mortale longè graue, per Astasan. in sum. lib. 6. tit. 55. artic. 2. omnibusque maximopere exosum, vt est videre ex his, quæ inferius scribo in rub. de person. prohib. promou. c. de simonia.

Secundus est cum resignauit, nec reliquit pensionem, verum in ea perstitit iuxta Constitut. 83. Greg. XIII. in §. quod si quisquam, & his vtitur verbis. Nec resignantibus, seu cedentibus si postea in sua possessione remanent, constitutiones de annali, & triennali suffragentur; nec etiam præsumptæ, aut tacitæ retrocessiones; & quæ sequuntur; & cum nullum eidem remanserit ius, non vtique illius regulæ beneficio iuuari poterit, teste Caputaq. decis. 93. lib. 1. in manuscriptis.

Tertius est casus, ne prosit Resignatario non publicanti resignationem per verba eiusdem Constitut. 83. Gregor. XIII. ibi, omnes dispositiones, & gratiæ resignatorum, & cessorum beneficiorum, ac iurium huiusmodi cum omnibus inde secutis, siue de pacificis, siue de litigiosis, sint irritæ, & inanes; quinimmò nec iuuaretur publica-

tione

tione non formiter facta, ſed per æquipollens, vt inibi aſſeritur §. cœterum.

Demumque neque illi, cui aduerſarius mouit litem, eo quod adeptus eſt beneficium cum derogatione Pontificia ad Regulã de annali, aut triennali, quam facile quiſquam impetrare poteſt, & teſtis eſt quiuis Romanæ Curiæ ſtylus expers non eſt, ipſeque propterea, qui inibi multis annis incolui, eiuſque tribunalium vſus addiſcere non omiſi.

17 Sed triennalis poſſeſſio huiuſmodi, an illi faueat, qui iuxtà Concilij Tridentini diſpoſitionem in cap. cum dignitates ſeſſ. 24. de reformat. tenebatur emittere profeſſionem fidei infra menſes duos coram ordinario, aut etiam Capitulo, à die adeptæ poſſeſſionis, & non emiſit? & Nauar. reſpondet negatiuè in conſil. 1. de ſumm. Trinit. & Fide Catholica in antiq. aut 7. de iure iuran. in nouis, niſi, ex ignorantia, inaduertentia, vel incogitantia omiſerit illam facere, vt idem Nauarr. adiungit num. 3. ſed Pariſ. tractat. de reſignat. benef. lib. 10. quæſt. 9. num. 5. affirmat Congregationem Concilij declaraſſe contrarium, ipſum tamen Nauarr. defendere nititur per aliam eiuſdem Congregationis declarationem, ſub die 5. Maij 1575. vt non emittenti profeſſionem quo ad fructus non ſuffragetur iam dicta poſſeſſio triennalis, quo vero ad titulum ac proprietatem opituletur, ſubdens ita intelligendum Nauarri dictum; cuius defenſione, & propugnaculo non indigebat Nauar. Nam quis eſſet tam expers qui poſſet vnquam dubitare, an Regula antedicta proſit illi quo ad titulum, & proprietatem beneficij; qui vigore dicti Concilij debebat emittere profeſſionem, & non emiſit? cum textus ille nullam inferat pœnam circa titulum aduerſus non facientem profeſſionem, at tantum circa fructus; Nam Canonis illius verba, quæ ſe habent; Nec illis poſſeſſio ſuffragetur; ad pœnam referuntur proximè relatam; quæ eſt ne fructus faciant ſuos; ideò reſpectu illorum ſubiunguntur illa verba, nec illis poſſeſſio ſuffragetur, quemadmodum idem Nauar. explicat in conſ. 5. de verb. ſignif. in antiquis; Non itaque doctiſſimus ille vir, de hac re dubitauit indicato conſ. 1. ſed dum quæſiuit, an illi faueat regula de triennali, qui cum teneretur non emiſit fidei profeſſionem, intellexit reſpectu fructuum, ideoque negatiua rectè vtitur reſponſione; cui etiam concinit declaratio ſecundo loco relata. Accedit quod verba Nauarri adducta, quando dubia apparerent per alia eiuſdem auctoris, ſatis abundè declarantur; etenim in conſ. 3. de ſumm. Trinit. & fide Cathol. in antiquis, & conſ. 5. de verb. ſignif. etiam in antiq. vel 8. de iur. iurand. in nouis, in quibus apertis verbis docet non ſuffragari quo ad fructus, ſed bene quo ad titulum, & proprietatem. quin & reſolutio ne faueat reſpectu perceptionis fructuum reſtringit quo ad forum exterius, quia in interiori ſi ex ignorantia, vel incogitantia, aut inaduertentia non illam emiſit, minimè ſit obnoxius perceptos fructus reſtituere, in adducto conſil. 3. num. 1. de ſumm. Trinit. & Fide Cathol. his autem qui dictam non emiſerunt profeſſionem conſulit ipſemet Nauarr. in conſil. 4. de ſumm. Trinit. & Fid. Cathol. in antiq. aut 11. de iure iurand. in nouis, vt quam primum ſe ergraſſe animaduertunt, quia præfato capiti conciliari non paruerunt, incontinenti obtemperent, tametſi elapſus ſit terminus duorum menſium in eo ſtatutus; Etenim ad duo cõpelluntur per adductũ caput, ſcilicet ad profitendum; idque faciendum infra bimeſtre; quare ſi alterum prætermiſerunt ex quo prolabi fecerunt tempus, non propterea eximuntur ab altero, nempè ab emiſſione profeſſionis fidei, quæ etiam tunc prodeſt, nempè ad quærendos fructus in poſterum, & in vtroque foro ex traditis per eundem citatis conſilijs 1. & 3. de ſumm. Trinit. in antiq. etiam ſi malitiosè omiſerant antea illam facere in tempore conſtituto, quo vero ad fructus præteritos iuuarentur (vt antea dixi) in interiori foro, ſi citra malitiam, ſed ignorantia, aut alijs ſuperius relatis adducti non fecerunt profeſſionem; idque ex verbis eiuſdem Nauar. in vltimis verbis citati conſil. 11. ſatis abundè inſtruimur, & citati conſ. 3. num. 1. atque ex notatis per Azzor. part. 2. inſtitut. moralium lib. 7. cap. 2. verſic. ſecundo quæritur, & hæc, ſi abſit iuſta cauſa excuſandi, nullo modo facit dictos fructus ſuos, vt hactenus demonſtraui etiam ante ſententiam per ea, quæ idem Azzorius illic ſatur in verſic. Quæres an ob profeſſionem fidei.

18 Præter quam ſi in diſtributionibus conſiſterent, quas lucraretur etiam omiſſa profeſſione ſi tamen inſeruiuerit Eccleſiæ, & Diuinis interfuerit, per notata ab eodem Azzorio in verſiculo ſeptimo quæritur, ipſeque perlegi complures declarationes quæ emanarunt ab Illuſtriſſimis Cardinalibus Sacri Concilij interpretibus hoc ipſum reſpondentes, & declarantes.

19 Sed iſthæc profeſſio per procuratorem fieri nec ne poſſit ſubiungit ille in verſic. Sexto quæritur, & annuit, in cuius ſententiæ confirmationem adduco alteram conſimilem reſolutionem de iuramento fidelitatis, quod præſtari à procuratoribus poſſe, niſi is diſſentiat cui præſtandum eſt, ſcripſit Alexand. in l. qui bona §. ſi alieno num. 25. ff. de damn. infecto, & conſ. 8. num. 10. lib. 5. Roman. ſing. 807. habuiſtis, atque Afflict. in vſibus feud. in §. ſed vtrum ſub rubr. per quos fiat inueſtit.; & ſatis apertè colligitur ex cap. vnico §. verum de ſtatu Regular. in 6. adeò quòd Butrius in cap. 3. num. 9. de iuram. calum. reſcribit ſingularia verba, quibus vti debet procurator iuraturus; & hæc eſt veriſſima ſententia abſque dubio; quam præſertim vidi ſeruari in capitulo Neapolitano, cum aliqui Romæ degentes, canonicatus impetrarunt, procuratoreſque deputarunt ad capiendam poſſeſſionem, quæ dum capitur, iuratur pro obſeruantia ſtatutorum dicti capituli; Namque ab eiſdem procuratoribus iuramentum præſtitum fuit per auctoritates præfatas à me tunc adductas; quamuis alij contradicere auſi fuerint, nulla freti auctoritate; tametſi pro alia ſententia dicatur primo aſpectu pugnare Bald. in l. 1. num. 45. ff. de rerum diuis; atque Rebuff. in declaratione arboris feudorum colum. 4. verſic. notandum eſt tamen: cuius verba ſi attente rimentur, à prædicta minimè diſſentiunt in effectu ſententia; quandoquidem incontinenti ſubijcit reſtrictionem illam; niſi conſentiat cui iurandum eſt; ete-

nim nihil inter se differre suadeo exceptionem his verbis conceptam, nisi consentiat, & alijs nisi dissentiat; vtcumque sit, à voluntate illius pendere hunc actum iurandi per Procuratorem, desumitur, ex eorum verbis, (licet primo casu videatur de rigore necessarius expressus consensus, secundo vero sufficere si expressus non adsit dissensus;) nam re vera cõsentire dicitur quisquis non renuit, ex iactata regula; qui tacet affirmat, quinimmò etiam consentit ab illo præstari cum ad recipiendum tale iuramentum in suis manibus præstandum properat, ex Doctoribus in cap. qui tacet de regul. iuris in 6. l. quæ dotis ff. solut. matrim. Tiraquell. tractat. de retract. lignag. §. 1. gloss. 9. nu. 133. Parisi. cons. 76. per totum lib. 4. & quando pars nolit pati, id non esset, quia per Procuratorem exhiberi nequeat; sed quoniam eius voluntas abest, quę iuris fictione concurrere debet, Atque ex his consentio resolutioni Azorij, qui de professione fidei loquens, ait, à procuratore emitti posse; quòd vsque adeò verum existimat; vt si procuratori demandatum fuerit, quod illam faceret, neque ille curauerit dictum exequi mandatum, principalis nihilominus, sibi quærat fructus, quousque per ipsum non stetit quin emitteretur, & opitulantur, quæ de appellatione non proposita à procuratore, vt illa interponi possit, á principali, scripsit Afflict. in decis. 344. fuit dubitatum in Consilio. & inibi Vrsill. licet videantur obstare verba Philippi Franchi in cap. Nicolao militi num. 13. de appellat. vt valeat procurator Domino præiudicium inferre non appellando; tametsi expressè renunciando appellationi, nequeat: comprobatque Grat. decis. Marchiæ 79. instabatur num. 3. Iaffred. Lanfranc. decis. 135. & alij multi, præter quos alij mille extant, verba tantum facientes, de expressa renunciatione appellationis, nè illam facere valeat absquè expresso mandato, & maximè Mohed. decis. 89. contra capitulum, siue 3. de appellat. Veral. decis. 29. num. 2. par. 1. & diffusè hanc rem tractat Soccin. regula 102. contumacia, & regula 394. Procuratoris contumacia, & Barthol. Veronen. cautela 57. exordiente, iste articulus.

20 Demum si contingat dubitare, an qui semel illam emisit, teneatur iterum facere, si priori beneficio dimisso, transeat ad aliud simile? & reiecta illorum sententia, qui negabant, assentitur affirmatiuæ idem Azor. in versic. octauo quæritur; quam ipse omninò insequor; quamque vsu seruari scio; atque ita professus in vna religione si ad alteram migret, inibi rursus profiteri compellitur, ex his quæ notaui in rubr. de Regular. cap. 9.

21 num. 10. sic demum approbatus, & idoneus dijudicatus ad Parochiam, est denuò examinandus, si ad aliam admicti procuret; non obstante regula, quod semel approbatus, non sit amplius examinandus, de qua text. in cap. accepimus de ætat. & qualit.; siquidem vendicat sibi locum in beneficijs simplicibus, per decisionem Caputaque nu. 367. seu 5. præsentatus part. 2. alteramq; Caualcan. 29. de iure communi num. x. part. 1. suppetitque ratio illa, quod potest contingere, vt licet sit idoneus repertus, sit modo minus idoneus alijs, qui concurrerunt, vt inquit Mo-dern. in sua praxi Episcop. verbo Parochia, §. 1. part. 2. licet, vbi quis ad curatum beneficium admissus fuerit, non sit amplius á suo Episcopo examinandus, & ad id cogendus pro exercitio, & illius exequutione, etiam pro audiendis confessionibus, per expressam doctrinam Emanuelis Rodorici Lusitani in primo tomo quæstionum regularium quæst. 59. artic. 4. adducti verbis Sacri Concilij Tridentini in cap. xv. sess. 23. de reformat. ob eam rationem, quia dicitur à iure approbatus.

22

23 Verum hæc fidei professio, credatur nè emissa, si pars dicat illam fecisse? cuius quæsiti resolutio colligi valide poterit ni fallor ex altera consimili

24 dubitatione. An standum sit alleganti dispensationem? & quidem non præsumi dispensationem intercessisse ad obtinenda incompatibilia, quia probat Bellam. consil. 10. versic. & si dicas; Nec non Crauett. in tract. de antiq. tempor. par. 3. in principio num. 20. Mascard. conclus. 527. sub num. 6. Fauetque Surdus cons. 245. num. 32. vol. 2. qui hanc negatiuam statuit; quamuis postmodum restringat in tribus casibus á me inferius ponendis, & Menoch, in tract. de præsumpt. lib. 3. præsumpti 132. sub num. 73. tametsi finalia eius verba, scripta post num. 75. à vers. & Abbatem in hac declaratione; videantur absolutè defendere affirmatiuam; quam etiam pertranseundo scripsit Anchar. consil. 117. in vltimis verbis. Verum priori suppetit valida ratio, quod dispensatio est gratia, ex Roland. cons. 38. nu. 4. vol. 3. ad cuius substantiam licet non requiratur scriptura, nihilominus ad effectum probationis necessaria est, per Anchar. in prohem. sexti vers. & facit hæc litera, ante num. 2. inibique Ioan. Andr. num. 1. quare cautela traditur, quod si illa fuerit deperdita, oporteat duo probare per testes, scilicet tenorem dispensationis, vt ait Felyn. in rubr. de constitut. sub num. 6. & Ripa num. 53. at præterea amissionem dictæ scripturæ, alioquin non præsumatur concessam fuisse dispensationem, defendit præcitatus Surdus consil. 109. inspecto diligenter sub num. 3. vol. 1. per textum iuncta glosa in l. si quis ex argentariis §. penult. ff. de edend. & Nattam. cons. 166. nu. 12. vel saltem iuramento possessoris allegantis amissionem, verificandus sit tenor, & amissio, quam insinuat: vt post Abbatem in cap. licet Helij sub num. 23. de simon. scribit Mascard. adducta conclus. 523. sub num. 73. & Menoch, citata præsumpt. 132. sub num. 73. His accedat declaratio super dicto cap. 17. in specie verba faciens de dispensatione, quò ad fidei professionem emissam. Attenim an præsumpta dispensatio in qua fundatur regula de triennali, habeat locum contra decretum huius capitis; Congregatio censuit, quod non, quia Regula triennalis requirit titulum coloratum Gemin. consil. 86. circa finem.

Et dum absolutè loquimur consentio ipse in negatiuam, in affirmatiuam vero si aliquæ addantur circumstantiæ, quarum meminerunt ijdem Mascard. Menoch, & alij post Abbatem, cum scilicet temporis diuturnitas concurrit, ac superiorum, & ipsius met beneficiati qualitas. Primum quippè requisitum respicit tempus, ac propterea non

non mirum ſi triennalis regula non faueat; ſed longius tempus opitulari non videtur dubitandum, & alia duo concurrant, nempe beneficiati bona fama, & qualitas; quamobrem facilè creditur, quod ipſe præcauiſſet propriæ conſcientiæ, ſi diſpenſatio abfuiſſet, ac ſuperiores ſi viſitationem, non ſemel, at ſaltem bis fecerint; non permiſiſſent illum malè poſſidere beneficium, niſi docuiſſet de obtenta diſpenſatione.

Si hæc tria adſint, & beneficiatus alleget obtinuiſſe diſpenſationem, eamq; deperdidiſſe, adhæreo ſententiæ, vt moleſtandus ille nullo modo ſit, etiam in foro exteriori, atque ita fuiſſe pluries reſolutum, maximè in tribunali nuntiaturæ mihi certum eſt, quamquam illius Iudices ſolerent in dubijs quæſtionibus in gratiam Fiſci libentius reſpondere, quam partis; itaque reſponſio iſta à me adducta circa diſpenſationem ſubſiſtit, etiam abſq; vlla difficultate, quo ad præſumptam fidei profeſſionem allegatam; idque maximè ſi iuramentum partis adſit, quandoquidem tunc omnis prorſus ceſſabit difficultas, etiam ſi aliqua ex prædictis conditionibus, non ita plenè verificetur.

25 Cæterum pro coronide tractatus pacifici poſſeſſoris, recordor, quenquam ita dici, qui triennio poſſedit abſque lite, tametſi tempore, quo poſſidere incœpit fuerit inter alios lis, ſuper eadem re; ſiquidem Regula illa extinguit omnes lites antiquas, quod tamen haùd operatur Regula altera de annali; etenim ſi dicto anno poſſederit abſque lite, nec vnquam fuerit citatus, ſi tamen quando ingreſſus eſt poſſeſſionem illius rei, aut beneficij erat lis cum ſuo prædeceſſore, illa non extinguitur: quia durat, ad quemcumque tranſeat beneficium, aut res illa, ſemperque dicitur infectum, quod minori tempore triennij non aufertur, atque ideo poſſidens, dici tunc nequit pacificus poſſeſſor, vt concludit, & notabiliter ſanè Mohed. deciſ. 240. ſeu 14. de cauſa poſſeſſ. & propriet.

SVMMARIA.

Patrimonij ſub vocabulo, quid comprehendatur, aſſistim diſcutitur, nu. 1.

Hæreditatis definitio. nu. 2.

Promoueri ad titulum ſufficientis donationis permittitur, nu. 3.

Donans, teneatur nè de euictione, nu. 4.

Læſio habeat nè locum in donatione, nu. 5.

Caſus multi recenſentur, in quibus ordines conferri, carenti titulo conceſſum eſt, nu. 6.

Ad titulum patrimonij nemo promouendus, niſi diſpenſatio præcedat, nu. 7.

Caſus complures recitantur, in quibus aliquem reputari beneficiatum ad aſſumendum ardines, ac præſertim ad titulum Vicariæ perpetuæ, num 8.

Item ad titulum coadiutoriæ cum futura ſucceſſione, nu. 9.

Item beneficij iam quærendi, nu. 10.

Poſtulationis materia ſummatim explicatur, num. 11.

Ad titulum etiam Eccleſiæ receptitiæ promoueri quiſque poteſt, nu. 12.

Eccleſia receptitia quæ ſit, nu. 13.

Ad titulum, verò Eccleſiæ, cui aſcribitur, quæritur, num. 14.

Quin ad titulum beneficij metu renunciati, quæritur, nu. 15.

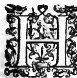
Ad titulum verò beneficij conſiſtentis in diſtributionibus certè poteſt, & probatur, nu. 16.

Ad titulum verò vnitum ex beneficio, & patrimonio vtrum poſſit, nu. 17.

Parochiæ fructus ſi tenues ſunt, quid agendum, num. 18.

Parochiani cogi poſſunt, & quomodo ad ſuppeditandum alimenta Parochis, nu. 19.

Capitulum Quartum.

Vcuſque, cum annotauerim oportere ordinandum habere titulum conſiſtentem, vel in beneficio, vel in patrimonio, ac talem eſſe, qui ſufficiat honeſto victui, ipſumque pacificè ille poſſideat; expedit modo in hoc capite, alia ſubijcere vtiliſſima, ſanè, & pro clariori declaratione neceſſaria.

1 Quorum primum, quid ſub Patrimonij vocabulo in hac re intelligatur, & indubiè ne dum arbitror cõtineri, quicquid ex Patris bonis filio obuenit, verum etiam omne id, quod aliunde, & quauis ex cauſa illi delatum eſt; ad quod firmandum adductus ſum, non tantum exemplo cap. fin. 2. quæſt. 6. iuxta declarationem Archid. illic, nu. 13. at inſuper ratione illa, quod vndecumque habeat victum, ne mendicet, ſatiſfit intentioni canonum, & Concilij, ob id requirentium titulum in ordinando; nec aliquo modo me ad id concludendum impulit. textus in cap. Epiſcopus de præb. tametſi Paris. idem firmauerit illius Canonis verbis motus, in tract. De reſign. beneſ. lib. 2. quæſt. 6. nu. 21. ibi niſi de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere; tum quia in voluminibus antiquiſſimis, textus ille caret prædicta alternatiua, vel, & in correctis tempore Gregorij XIII. tametſi adſit; nihilominus gloſa immarginea addit alias legendum ſine illa; & mihi videtur id rationi conſonum, nam ſi diſiunctiue legeretur, de ſua hæreditate, vel de paterna, oriretur profectò mea ſententia non minimum inde abſurdum, nempe quòd bona viuentis dicerentur hæreditas; & tamen nemo ignorat, quin hæreditas ſit ſucceſſio in ius defuncti, iuxta
2 l. nihil aliud ff. de verbor. ſignif. & à bonis differat, vt illic Alciat. tradit. hinc Cicero ad Trebatium in topicis rectè ſcripſit, hæreditatem eſſe quicquid morte alicuius ad quempiam peruenit; quomodo igitur relatus canon iuſtè potuit alternatiuam illam interponere, & loqui de ſua hæreditate, domino illius adhuc ſuperſtite, & nomine iſto, proſupponente obitum, non video; ſed omnino fatendum opinor; eius verba non ita legenda fore; Sed prædicta

prædicta deleta alternatiua; atque ita de sua paterna hæreditate: cui lecturæ non equidem contradicit ratio illa, quod si sua, ergo non paterna, & quatenus paterna, ergo non sua: ac propterea, nequè conuenienter sint illa coniunctim admittenda absque alternatiua; nam rectius intuenti apparebit, matura præhabita consideratione Papam eo in textu talibus verbis vsum esse; non etenim ignorabat vim huius nominis hæreditatis, quæ proprie illa dicitur ante aditionem, vbi autem ab hærede agnita est, non amplius hæreditas, sed hæredis Patrimonium vocatur, ex l. sed etsi plures §. filio ff. de vulg. subst. & ob id rectè scripsit de sua paterna hæreditate, eò quòd illa bona, ex interitu parentis hæreditas paterna dicta sunt, & per agnitioné, effecta sua.

3 Hoc autem Patrimoninm censuit Congregatio Concilij extendere ad donationem, vt possit quisquam ad illius titulum ordinari, si Episcopus ita iudicauerit pro Ecclesiæ vtilitate, vel necessitate, sed si huiusmodi res donata postmodum euincatur aút in ea appareat lœsio, ita quod honestum vitæ subsidium nequeat inde habere, exitatur, quid agẽdum, & teneatur, néc, né donans?

Et quod ad euictionem actinet, omissis multis, à quibus doctores incipiunt, placet mihi inde exordiri, atque eam constituere resolutionem: nè ad res
4 donatas pertineat euictio l. ad res donatas ff. de ædil. edict. l. 2. C. de euict. & Thomas Cormerius in suo Codice Iuris in tit. de donat. in 2. parte, capitis 9. nu. 216. eam tamen multis in casibus restringendam esse conclusionem non dubito; eorumque primus sit, cum ex pactione traxit originem, ac promissio antecessit traditionem rei donatæ; nam euictio donatario proculdubio, tunc competeret ex glosa finali in adducta l. 2. atque altera itidem finali in l. Aristo §. fin. ff. de donat. & ibi tuetur Bar. num. 1. Ias. cons. 73. agredior, vol. 1. & comuni Doctorum calculo affirmari inquit Viuius commun. opin. 214. & inter communes opiniones diuers. tit. de donat. num. 221. vol. 2. & Villalob. eodem tit. nu. 128. eiusque rationem tradit Corneus cons. 141. 1. aspectu, nu. 8. vol. 2.

Pariter coarctatur in donatione remuneratoria, quæ etiamsi á traditione cœperit, euictionem nihilominus operatur; eaque astringitur donans Bart. in l. Iulianus §. 1. num. 1. ff. de verbor. signif. Ias. in l. ex hoc iure, num. 68. ff. de Iust. & iure, & cons. 34. vol. 1. Alex. consil. 47. visis instrumentis, nu. 4. vol. 3. Crauett. cons. 64. num. 2. & Boer. decis. 67. præsuppono, num. 1.

Verum cœteris omnibus verior ac tutior est, restrictio posita in eadem l. 2. C. de euict. cum donans promisit euictionem, nec tantum si expresśis, at generalibus verbis pollicitus sit; nempe si rem ipsam donatam bonam facere promiserit, vt concludit Corneus citato cons. 241. nu. 10. illud enim dicitur esse bonum, quod beatificat obtinentem, l. subsignatum §. bona ff. de verbor. signif. Præterea euictionem illum promisisse creditur, qui pro dato, aut facto à se promisit, Gozad. cons. 60. num. 16. hæc tamen multum proderunt, postquam casus euenit; antea verò, semper consului amplisśimis Episcopis, ne aliquem ad ordines assumerent habentem titulum donatum, nisi expresse in donatione sit constituta euictio.

5 Quod vero ad lœsionem pertinet, animaduerto ipsam minime locum habere in donatione, ex doctrina Mariani Soccin. Iunior. cons. 67. prima, num. 23. vol. 2. Dec. cons. 381. nu. 4. Ceph. l. qui alios congerit cons. 467. nu. 57. lib. 4. & Anton. Gabriel lib. 3. comm. opin. Rub. de Iure dot. conclus. 1. nu. 20. sed cum dolus intercesśit, vt in ea posśit considerari læsio, firmat Corneus consil. 124. multum diffusè num. 5. lib. 3. Soccin. adducto cons. nu. 6. & Rota Romana teste Cantuccio decis. 102. num. 8. in decis. diuers. part. 2. quorum doctrina in gratiam donantis loquuntur, qui si cognoscat fuisse lœsum, valeat donationem reuocare, & rescindere; quamuis autem credi posśit semper cadere læsionem respectu donantis, cum donatio ipsa sit læsio, sitq; donare perdere, tamen non hæc ita generica læsio sufficeret, alioqui vanus esset titulus de donationibus; alia igitur, & magis specifica requiritur læsio, vt donans reuocet, atque tunc militant præcalendatæ doctrinæ, quas extendendas esse arbitror ad fauorem ipsius donatarij, qui posśit agere ad supplementum donationis, in qua fuit lœsus, vt contrariorum sit eadem dispositio per l. ad rem mobilem, ff. de procur. & dispositum in vno ex correlatiuis, censeatur, & in altero l. 1. & 2. C. de cupress. lib. 11. præsertim in causa læsionis, quam vtrique ex contrahentibus, licet allegare l. 2. C. de rescind. vendit. maximè cum donatio fit, vt donatarius valeat ad illius titulum suscipere ordines; sine quà minimè fuisset admisśus ad illos; quare assentior, vt donatario competat actio ad petendum supplementum donationis, quoticscumq; aliquis sibi donauit mille aureos, & pro illis aliquod territorium tradidit, tãti valere asseuerans; aut rurem donauerit valentem mille maximè si adiecerit, vt inde posśit honestum victum quærere, & ordinibus insigniri sacris.

Nam donatio continens promisśionem necessariorum ad vitam, aút sustentationem, operatur, vt donans teneatur ad illa omnia præstanda, quæ persoluere teneretur, qui ad alimenta obligaretur; vt in hac specie donantis pro suscipiendis ordinibus firmat Bertrand. cons. 55. multa sunt post num. 4. vol. 2. part. 2. Fulcitur doctrina Abbatis in cap. 2. ante nu. 1. vers. nota 1. ibi vitæ necessaria. de præb. vbi ita concludit in ordinatore, & eius successore obligato subministrare vitæ necessaria ordinato sine titulo; & ipse probo hac Rub. cap. 5. nu. 2. & 19. infert ipse Bertrand. & ait, idem dicendum in eo, qui intitulauit, atq; donauit titulum. Eiusmodi autem donatio facta pro suscipiendis ordinibus sit nè conditionalis, an simplex copiosè enodat Marius Antonin. alia complura de ea scribens, Variar. Resol. Maceratæ, lib. 1. Resol. 88.

Quod si donans renueret adimplere donationem nisi ille in sua domo degens sibi inseruiat, reijciendus quidem esset à petitione; ac propterea compellendus ordinato volenti extra eius domum commorari necessaria exhibere, concludit illic Bertrand. à num. 6. & confirmatur ex his, quæ inferius scribo de ordinante, n. 22. atq; ex eo, quod donatio simplex, & indefinita non potest quoquo modo restringi.

Illa verò promisśio, si fuerit facta ad aliquod tempus, & sub ea conditione, donec & quousq; sibi de aliquo beneficio esset prouisum, non extinguitur

tur per ſubſequentem impetrationem beneficij non ſufficientis ad eadem vitæ neceſſaria, quamuis rigor verborum videatur contrarium indicare, vt præfatus Bertrand. concludit in eodem conſ. poſt nu.8. verſ. Ad tertium dico.

6 Ille autem, qui beneficium non retinet, neue Patrimonium, aut donationem, attamen ordinari poteſt cum penuria Sacerdotum exiſtit; ſi tamen, qui ſpondeat ei neceſſaria ſubminiſtrare, adſit, vt ſacra Congregatio Conc. interprætata eſt, cuius declarationis teſtis eſt Moder. de Reſig. ben. lib. 2. q. 6. n. 11.

Epiſcopo inſuper fas eſſe ad ſacros ordines aſſumere virum litteris inſignem, & Collegio Illuſtri cooptatum, gradu licentiaturæ hornatum, honeſtiſque moribus probatum, quamuis titulo carentem, Henric. arbitratus eſt in Summ. Thæol. Moral. lib. 10. cap. 17. §. 4. in gloſ. lit. G. allegans Cordub. caſu 36. atque doctos Thæologos, & Iuris peritos conſultos, ita reſpondiſſe, quia in virtute habet vnde poſſit ſuſtentari, ac loco Patrimonij, ſiue beneficij habet titulum, quo ſine dedecore decenter viuat, & facilè valeat beneficium obtinere, nec non dignitates: quod tamen nec facere, neq; alteri conſulere auderem, & pro contraria reſolutione allego doctrinam Imolæ in cap. tuis quæſtionibus, nu. 12. verſ. imò plus de præb. in ſpecie decidentis, teneri Epiſcopum prouidere ordinato carenti titulo, & habenti artificium, ex cuius exercitio victum poſſit habere; quod nota, quia huius doctrinam reperi 11. Februarij anni 1600. poſt quartam horam noctis, poſtque multos menſes, quod iam firmaueram me non auſurum conſulere, quod Henric. ſentijt, nulla tamen ad id tunc ductus auctoritate, aut ratione; ſed ſolo naturali iudicio fretus, & deinde die 18. Nouembris anni 1604. poſt ſextam horam noctis reperi hoc ipſum firmare Bertrandum eadem Imolæ auctoritate ſuffultum in conſ. 55. multa ſunt poſt num. 5. vol. 2. par. 2. & reſolutum dicit eman. ſà verbo ordo, nu. 27.

7 Ad ſupradictum verò Patrimonialem titulum, fateor non omnem ordinandum, beneficiali carentem, niſi diſpenſatio Epiſcopalis præcedat, cum aliquis promoueri deſiderat ad alium titulũ, quam beneficij, vt concluſit Cathech. Neap. lib. 1. cap. 9. num. 2. per verba Concilij, in cap. 2. ſeſſ. 21. de reform. ibi patrimonium verò, vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint; nec ſemper conuenit hanc diſpenſationem elargiri, ſed ex cauſa ex eiuſdem Concilij verbis, ibi Patrimonium verò, vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus iudicauerit aſſumendos pro neceſſitate, vel comoditate Eccleſiarum ſuarum; quare cum Concilium illic permittat Epiſcopis facultatem diſpenſandi cum aliqua prædictarum cauſarum; euenit, quod ſi illa deeſt, dicatur ſublata; & poteſtas illa Epiſcopis, videatur conceſſa, quatenus concurrat cauſa; & propterea non debeant ipſi tunc pati illos ſuſcipere ordines per Regulam cap. cum ceſſante de appell. in 6. hinc Nauar. conſ. 14. nu. 2. de temp. ordinand. part. 1. commendans iam dictam concluſionem, ſubiungit ſe vidiſſe Pintiæ negatum fuiſſe cuidam facultatem aſcendendi ad Subdiaconatum, ob defectum tituli beneficialis, tametſi haberet Patrimonium trium millium ſcutorum.

Ex prædictis igitur euidenter apparet titulum beneficialem ſemper idoneum eſſe pro ordinibus,

8 nec aliqua in hac re poſſit dari reſtrictio, at plures in ea adduci ampliationes, quarum 1. ſit, vt etiam ad titulum Vicariæ perpetuæ, Salzed. ad Diazam, cap. 18. nu. 7. Mandoſ. in Regula Cancell. 34. q. 13. nu. 3. & Valenzuela conſ. 54 nu. 29. lib. 1. Nam eam ſi quis poſſidet, titulum habere non dubitatur ex Abb. in cap. Michael, num. 1. de filijs Præsbyt. etenim beneficium Eccleſiaſticum, illa dicitur, iuxta Rotæ deciſ. 2. num. 1. de conceſſ. præb. in nou. ipſeq; comprobaui, & copiosè quidem Rub. 7. cap. 6. nu. 113. atque adeo, vt litteræ gratioſe ad beneficium obtinendum nullius prorſus validitatis ſint, in quibus impetrans ſubticuit perpetuam Vicariam, quam detinet; cap. poſtulaſti de Reſcript. & Epiſcopus, quamuis teneatur ordinato ab ipſo, & titulo carenti beneficium conferre, & interea ſubminiſtrare alimonia ex cap. cum ſecundum Apoſtolum de præb. habenti tamen perpetuam Vicariam, de cuius prouentibus commodè ſuſtentari valeat, ea præſtare non compellitur, ex eodem, cap. poſtulaſti, ergo niſi illa ſufficeret pro titulo, cogeretur profectò Antiſtes illam, nec alium habenti titulum de illo prouidere: Ad titulum verò Vicariæ temporalis, & aliorum ſimilium beneficiorum, ſeù cappellaniarum amouibilium, nemo poteſt ordinari; Maiol. tract. de irreg. lib. 4. cap. 15. nu. 4. nam Vicarius temporalis titulum habere non cenſetur, ex expreſſo textu in cap. conſtitutus, & illic. Abb. num. 5. de filijs Præsbyt.

9 Ad titulum prætere a coadiutoriæ cum futura ſucceſſione, quem poſſe promoueri certum eſt, ex his, quæ in tit. proximo præcedenti cap. 6. à nu. 102. copiosè ſcripſi, de coadiutore iſto loquens, & ita in hoc caſu reſpondet Nauarr. in tract. de oratione capit. 20. num. 18. Ignatius Lopez ad Diazam cap. mihi 18. num. 7. & Hieron. Gonzales ad 8. Reg. Cancell. gloſ. 5. §. 9. num. 8.

10 Extenditur ſecundò non ſolum, quem poſſe promoueri ad titulum beneficij iam quæſiti, ſed etiam quærendi ex gloſa magna circa medium, in cap. Oſius 61. diſtinct. Maiol. tract. de irreg. lib. 4. cap. 15. num. 3. Nempè ſi ſit electus, aut præſentatus vel etiam poſtulatus, vt allegati affirmant; licet dubium eſſe videatur eorum dictum circa poſtulatum, ex inferius notatis, ad declarationem poſtulationis, & omiſſo, quid ſub hoc verbo poſtulare contineant ciuiles leges in l. 1. §. poſtulare ff. de poſtul. in l. 4. §. hoc autem ff. de damn. infecto, & l. poſtulare ff. de fideiuſſ. tutor. deuenio ad intelligentiam huius verbi, iuxta canonicas ſanctiones; &

11 recordor gloſam deſcripſiſſe poſtulationem in cap. vnico, de poſtul. Prælat. in 6. & dixiſſe, quod illa eſt petitio gratiæ à ſuperiore facta; ſed Abb. in Rub. de poſtulat. Prælat. poſt num. 1. illam ſubſcriptis definiuit verbis, quod ſit quædam gratiæ petitio à ſuperiore facta de promouendo aliquem ad Prælationem, ad quam de Iure communi propter defectum aliquem, vel impedimentum eligi, ſeu promoueri non poterat, & licet olim electione, & poſtulatione promiſcuè vterentur Iura, ſcilicet in cap. ſtatuimus §. his omnibus 61. diſt. & cap. litteras 63. diſtinct. in effectu tamen non minima inter eas conſideratur differentia; namque electio fit de

perſona

persona habili, nec alligata Ecclesiæ vinculo; Postulatio vero de ea, quæ alicui est obligata Ecclesiæ, aut alias inhabili, ob defectum, per Imol. in cap. 1. nu. 9. de postul. Prælat. & Rebuff. in concord. Rub. de Regia ad Prælat. nomin. §. 1. verf. postulationem; qua in re aduertendum, inhabilem ex defectu postulari posse; sed ex crimine prohiberi; eiusque si fieret postulatio, priuarentur illa vice postulantes facultate iterum postulandi, ex resolutione Archid. in cap. Osius in finalibus verbis 61. dist. & Abb. post glos. in dicto cap. 1. num. 31. sicuti & eligentes indignum per cap. cum in cunctis de elect. ex quibus consentaneum est, nullum postulato ius quæri, cap. bonæ, & cap. postulationem de postulan. & ea non obstante postulantes non impediri, quin alium deinde valeant eligere, & superior denegare illius confirmationem, postulationisque admissionem, atque ideo, si illos pœniteat, aut superior nolit admittere eorum postulationem, cogeretur ille mendicare, & ordinatus Clericali ordini dedecus propterea inferret; quare nè ipsi liceat ordinari ad titulum beneficij, ad quod fuit postulatus, asseuerandum videtur, & nihilominus glosa in citato cap. Osius, contrarium sentit, quia si postulantes pœnituerit, posset illos postulatus conuenire, & compellere, et prouidere de stipendio conuenienti, per eamdem glosam in citato cap. Osius: non enim debebant eorum mutare consilium cum alterius detrimento cap. ptimum 22. quæst. 2. & l. Nemo ff. de Regul. Iur.

12 Insuper dilatatur ad titulum Ecclesiæ receptiuæ, vt illo stante, promotio cõcedatur possessori, vt cõcludit auctor praxis Episcopalis verbo Dimissoriæ, §. 5. verf. hic est, par. 1. per textum, cum glosa in cap. neminem 70. dist. & dixit Abb. in cap. postulastis, num. 2. & 3. de Iur. Patron. quod verum crederem ea in Diœcesi, quæ tenuitate beneficiorum grauata, ministris indigeret Ecclesiasticis, nec viri adsũt, congruum, nedum Patrimonium non habentes,

13 at illo omnino carentes. Dicuntur autem Ecclesiæ receptiuæ, in quibus consueuit Episcopus curam animarum pluribus dare, & Concil. Trident. in cap. expedit sess. 24. de reform. vel ad eas plures admitti post susceptum ordinem consuetudo sit Fuscus de visitat. lib. 2. cap. 10. nu. 13. & ipse scribo latius inferius cap. . . num. . .

14 Ad titulum verò Ecclesiæ cui ascribitur valeat ne promoueri, hæsitatum est, & subscribo Maiolo in tract. de irregul. lib. 4. cap. 15. sub num. 2. affirmanti vigore dispositionis Concil. Trid. in cap. 16. sess. 23. de reform. mandantis neminem ordinandum, nisi iudicio sui Episcopi sit vtilis, aut necessarius suis Ecclesijs; quarum alteri propterea ab Episcopo ascribatur, vbi suis fungatur muneribus; eumque locum deinde inconsulto eodem Episcopo deserere nequeat, nam præsupponit per eiusmodi ascriptionem addictum esse illi Ecclesiæ; & ex ea fructus percipere; alioquin arbitrarer non procedere. Hec itaque si verum est cur Sixtus V. expresse indulserit Patriarchæ Venetiarum assumere viros suæ Diœcesis ad titulum Ecclesiæ, cui ascripti reperiuntur per breue superinde expeditum, nescio formiter respondere, nisi fateri, quod vel opinio Maioli vero aberrat, vel quia Religiosis. ille Patriarcha, tutius agẽs, voluerit expressam in ea re facultatem impetrare; Dicti autem Breuis verba rescribuntur in Synodo Veneta ab Laurentio Priolo Venetiarum Patriarcha anno M.D.XCII. coacta, & subscribere censui ad commune commodum.

Venerabili fratri Patriarchæ Venetiarum; Sixtus Papa V.

VEnerabilis frater salutem, & Apostolicam benedictionem. Romanum Pontificem, quem Dominus Ecclesiæ suæ sanctæ præesse, & prodesse voluit, assiduè inuigilare decet, vt in Ecclesijs magnarum, præcipue Ciuitatum non desint qui ministerio Diuino ascripti ad Dei gloriam, & hominum religionem augendam designentur. Relatum siquidem nobis nuper fuit, in ista Ciuitate Venetiarum nobilium, & populi frequentia celeberrima, perpauca esse beneficia, sub quorum titulo multi pauperes Clerici patrimonij sufficientis titulo carentes iuxta Constitutionem nostram possint promoueri. Nos igitur singularem Ecclesiarum particulariter id exponentium necessitatibus, vtilitatibusque prouidere desiderantes, fraternitati tuæ, vt omnes, & singulos dictæ Ciuitatis Clericos, qui vita, moribus, ætate, natalium legitimitate, & alijs qualitatibus à iure requisitis, per te idonei reperti fuerint, etiam si titulo beneficij Ecclesiastici, vel pensionis annuæ non sint prouisi, aut patrimonialia, aliaque bona non possideant, dummodo alicui Ecclesiæ dictæ Ciuitatis de consensu eiusdem Ecclesiæ Rectoris fuerint ascripti, pro celebratione missarum, & diuinorum officiorum, ex quarum seruitio, & eleemosynis à pijs Christi fidelibus elargiendis aliquid ad sustentationem victus habere possint, & ab eadem Ecclesia, cui ascripti fuerunt, nullo vnquam tempore amoueri, vel ipsi ab ea recedere possint, & debeant, nisi de illis de competenti beneficio, aut pensione super fructibus Ecclesiasticis assignanda prouisum fuerit; vel ita eorum exigentibus demeritis, ab ipsa Ecclesia amouendi veniant; ad quatuor minores, nec non sacros etiam Præsbyteratus, Ordines, debitis temporibus, seruatisq; Concilij Trid. decretis promouere liberè, & licitè valeas, licentiam Apostolica auctoritate tenore præsentium concedimus, & facultatem; prædicta, ac quibusuis alijs constitutionibus Apostolicis, cœterisque contrarijs non obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die 30. Decembris 1590. Pontificatus Nostri anno quinto.

M. Vestrius Barbianus.

15 Verum liceat renuncianti promoueri ad titulum beneficij per ipsum metu resignati, sui nudius tertius interrogatus, & certè, posse si resignatio irrita ipso iure redderetur, respondi, secutus Nauar. in cap. accepta, opposit 5. sub num. 12. de restit. spoliat. & Thomam Sanchez in tract. de Sacram. Matrim. lib. 4. disput. 8. sub num. 1. Itaque inuestigandum est, sit nè ipso iure nulla, vel annullanda, cuius veritatem, quiuis faciliter reperiet, si mecum ipse negatiuam insequetur opinionẽ, quam tenet Cald. cons. 1. renunciatio sub rub. de renunc. Paris. cons. 5. vnio

vnio, num. 165. & conſ. 66. renuntiatio beneficij, per totum volum. 4. & alii permulti citati, & collaudati á Parisio in tract. de reſign. benef. lib. 13. quæſt. 2. num. 9. in quam præterea ſententiam deflexit Rota Romana, illam ſequens in deciſ. 5. ſuit dubitatum, num. 2. iunćta deciſ. 7. de renunc. in nouis, & deciſ. 2. nota quod reſignatio, de his, quæ vi metuſue cauſa fiunt, in vltimis verbis, in antiq. & alias in vna Craccouienſi Canonicatus, cuius teſtis eſt additio in adducta deciſ. 5. qua concluſione exiſtente, ex ea conſtat renunciantem ad illius titulum promoueri non poſſe, cum ſubſiſtat; tametſi veniat reſcindenda, vt præfati Nauar. & Sanchez. aiunt, & ego veritate niti exiſtimans, reſpondi perito Clerico id á me expoſcenti.

16 Ac demum ad titulum beneficii conſiſtentis in diſtributionibus quotidianis, ordines quis valeat ſuſcipere, defendo in cap. ſeq. verſ. An autem, nu. 29.

17 Qui verò ſufficienti titulo beneficiali careret, ac vellet ad Sacros ordines promoueri, eo quod tantidem Patrimonii ſibi eſſet, magisuè, minusuè; quod beneficio adiunctum, ſufficientem conſtitueret titulum; affirmat Modernus, in ſua Praxi Epiſcopali loco citato verſic. ſecundo; quod omnino huic eſt permittendum illos ſuſcipere, cuius contrariam ſententiam ipſe fortaſſe exiſtimo veriorem, non quidem illa ratione, quam idem Modernus pro hac parte allegat, aſſeuerans Concilium in cap. 2. ſeſſ. 21. de reform. requirere, vt beneficium ſufficiat ad victum, aut penſio, vel Patrimonium, quaſi quod aliud illorum debeat ſatis eſſe de per ſe; nec conueniat ſi aliis connexum ſufficiat ad victum; nàm ipſe iuſtè arbitror, vt quotieſcumq; Concilium admittit ad ordines retinentem titulum Patrimonij, ad alimenta idonei; eundem profectò non repellat ſi beneficii, & Patrimonii reditum connexione, condecens educatio illi minimè deeſſet, & comprobat addit ad Quarant. in Verbo ordo, verſ. circa ſecundum, & Vgolin. De poteſt. Epiſcop. cap. 36. §. 3. in fine, ipſeque latius explicabo rub. ſeq. cap. 8. ſub nu. 12. ſed meæ concluſionis contra ipſius Moderni ſententiam, ea eſt ratio, nam Concilium denegat ordines, cuicumq; beneficium non habenti, tametſi abundanti non careat Patrimonio, ex reſolutione à me conſtabilita ſupra num. 7. Aduerſus quam meam opinionem, vtique non vrget Ratio inconuenientiæ, qua ſuffultus ille nititur contra hanc meam conualidare ſuam concluſionem, quod illi, niſi liceret ordinibus inſignire qui ſufficientem haberet titulum ex vnitis reditibus, beneficij, & Patrimonij; ſequeretur quod ſi aliquo in oppido Eccleſia adeſſet condecenti indigens portione pro titulo, & Clerici exiſterent Patrimonio ad victum neceſſario carentes, tum Populus ſine Sacerdote, tum Eccleſia ſine Miniſtro remaneret, quod & dedeceret, & animabus detrimento eſſet; nam huic reſpondeo rationi ſulctus aſſumpto illo, quod indicato, nu. 7. ſcripſi vt pro neceſſitate, vel comoditate Eccleſiæ Epiſcopus aſſumendos ad ordines iudicare valeat idoneos; habẽtes Patrimoniũ, aut pentionẽ, quibus etiã ex cauſis, earumue altera proculdubio exiſtimo idẽ permittere poſſe habenti titulum exigẽdum ex beneficio, & Patrimonio; quarum ſi neutra adeſſet, ſicuti denegaretur poteſtas promouẽdi beneficio carenti, & Patrimonium retinenti, ita cum victum perciperẽ aliũde nequiret, quã ex vnito beneficio & Patrimonio; & conſequenter præuia in hoc requiratur diſpenſatio Epiſcopalis, atque ita adducta ratio inconuenientiæ ceſſet, conciliatis diſpoſitio ſeruetur, & ille agnoſcat non rectè ſenſiſſe; eſt tamen euidentiſſimum, quod inibi ſubijcit, vt quotieſcumq; ad titulum huiuſmodi ex beneficio ſimul, & Patrimonio recollectum, quis erit ordinandus, non oporteat in litteris ordinum, ſiue dimiſſorijs exprimere ipſum ad titulum beneficij, & Patrimonij ordinatum, aut ordinandum, ſed dumtaxat beneficialis tituli meminere ſufficiat, vt iuxta regulam iuris, maius dignum complectatur minus dignum, cap. 1. de Iure Patron.

18 Quid verò agendum ſit cum Populus indiget Sacerdote, nec haberi poteſt ob tenuitatem fructuum Parochialis Eccleſiæ, aut alter deſit, qui aliũ titulum poſſideat, ad quem ordinari valeat? & ſeruaretur, quod Concilium præcipit in cap. 13. ſeſſ. 24. de reform. vt in Parrochialibus Eccleſijs, quarum fructus adeo exigui ſunt, vt debitis nequeanẽ oneribus ſatiſfacere, curet Epiſcopus ſi per beneficiorum vnionem, non tamen Regularium, id fieri non poſſit, vt primitiarum, vel decimarum aſſignatione, aut per Parochiarum Symbola, aut collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro Rectoris, aut Parochiẽ neceſſitate decenter ſufficiat. Hæc Sacrum Concilium; cuius dicta comprobabit ſanè reſolutio illa veriſſima apud ſcribentes, vt Parochiani ex Præcepto naturali, & Diuino teneantur ad oblationes Præsbyteris miniſtrantibus ſpiritualia, exibendas, cum ipſi indigent; neque vnde victum quærere habeant; ex reſolutione Abb. in cap. 3. num. 6. de pign. & in cap. cauſa poſt num. 2. de verbor. ſignif. Roman. conſ. 344. in caſu poſt num. 3. Couar. lib. 1. variar. reſolut. cap. 17. num. 3. hinc legimus in cap. omnis Chriſtianus de conſecrat. diſtinct. 1. vt omnis Chriſtianus procuret ad miſſarum ſolemnia aliquid Deo offerre; & Hoſt. in Sum. de Paroch. §. in quibus, verſ. in his, affirmat; quod Parochiani debent in præcipuis feſtiuitatibus oblationes exhibere, vt in dominicis, aliiſque præcipuis diebus feſtiuis, & non mirum ſi ſtatutum reperitur, nè Præsbyter aliquis, prædictis diebus recipiat Parochianum alterius, ne damnificetur Parochia, cui tunc tenebatur ad oblationes, vt ſcribit Aſtaſanus lib. 6. tit. 32. quæſt. 6. in princ.

Poſthæc ſubijcere decreui reſponſum à me datum, ac votum cuidam Epiſcopo à me expoſcenti modum, quo ſubuenire potuiſſet, cuidam Parocho fructus longe tenues habenti; Cuius quidem Reſponſi verba ſunt.

Parrochialis Eccleſia Sancti Nicolai delle Franche, litterenſ. Diœceſis habet fructus valde tenuos, quandoquidem vigintiocto ducatorum ſummam non excedunt, quorum maior pars non niſi poſt quatriennium exigitur cum ſylua, earumque arbores cœduntur; & quod peius domus non adeſt ad habitandum, ob quod Parochi ex eo caſali non originarij, coacti fuerunt extra caſale habitare; quæritur quid faciendum?

Reſponſio

Responsio.

19 Parochianos cogendos esse opportuna suppeditare alimenta proprijs curatis affirmant Abb. in Rub. de Paroch. in cap. de rectoribus, num. 6. de Cleric. ægrot. in cap. significauit, num. 8. de præb. Roman. consil. 344. num. 4. Couar. lib. 1. variar. resolut. cap. 17. num. 2. vers. quarta ratio, & cumulatius, num. 3. Francisc. Sarmiento in tract. de reddit. Eccles. part. 3. cap. 4. num. 12. Didac. Spino in suo specul. testam. glos. 3. nu. 62. Osasch. decis. 99. nu. 17. Guttierez Canon. 99. cap. 21. num. 139. lib. 2. & Petrus Barbosus post alios in l. alia §. eleganter, nu. 19. ff. solut. matr. extatque l. 9. tit. 19. par. 1. & inibi Gregor. Quibus accedit assumptum illud, quo Parochiani astringuntur contribuere etiam oneribus Parochiæ, nempè si reparatione, aut reconciliatione indiget, Lamber. tract. de Iure patron. artic. 13. q. 2. princ. lib. 3. num. 8. nisi vsu fuerit aliud obtentum; siquidem vt cognoscatur, quis condemnandus in posterum veniat pro restauratione Ecclesiæ, oporteat inuestigare obseruantiam, ex Beroo consf. 3. num. 1. lib. 1. & Iosepho Ludouico, conclus. 38. illatione 135. ipseq; latè scripsi, decis. 37.

Et sicuti cum necessitas cogit nouam ædificare Parochiam, neque fructus antiquæ suppetunt pro alimonia antiqui, & alterius de nouo creandi Parochi, Episcopus compellere debet eosdem Parochianos, vt nouæ Parochiæ curato subministrent alimenta per Host. in cap. ad audientiam, num. 3. & Abb. post num. 7. de Eccles. ædif. vel repar. Syluan. in tract. de benef. part. 1. quæst. 5. post num. 168. ac nouissimè Concilium Tridentinum in cap. 4. sess. 21. de reform. ita quidem, & multo magis cum antiquæ parochiæ curatus eget. Quod tandem decidit eiusdem Concilii Tridentini canon in cap. 13. sess. 24. sub rub. de reform. his verbis. In parochialibus etiam Ecclesiis, quorum fructus equè adeo exigui sunt, vt debitis nequeant oneribus satisfacere: curabit Episcopus, si per beneficiorum vnionem, non tamen regularium, id fieri non possit, vt primitiarum, vel decimarum assignatione, aut per Parochianorum symbola, aut collectas, aut qua comodiari ei videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro Rectoris, aut Parochiæ necessitate decenter sufficiat.

Eaque potissimum concinit ratio, conuenire ab eis temporalia metiri, à quibus spiritualia seminantur, iuxta D. Pauli dictum 1. Corinth. 9. cuius meminit textus in cap. si Episcopus de offic. ordin. in 6.

Quinimmo denegare alimenta est vnum de illis peccatis, quæ dicuntur clamare ad cœlum, Iacob. 5. Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, & clamor eorum in aures Domini Sabaot introiuit; iccirco inter hos numerari denegantes alimenta curatis, tuetur Ioann. Gropper. in lib. de institut. Catthol. pag. 196. & sequitur Sarmiento in loco supra citato.

Quin etiam vt hæratica damnata fuit in Concilio Constantiensi, quorumdam sententia, qui isthęc alimenta, & vitæ subsidia Clericis negari posse constanter asseuerabant, teste Couar. indicato loco.

Nec tantum pro curato, sed pro ministro etiam præstanda sunt ex his, quæ congerit præfatus Spino post num. 64. & tradit Anchar. in cap. 1. sub num. 2. de præb. in 6.

Aliqualis tamen extat in præsenti casu dubitatio ob id, quod præfata Ecclesia est de Iure patronatus Laicorum.

Verum hoc non obstante credo idipsum dicendum, & tenendum; propterea quod Concilium, & Doctores relati haud distinguunt; Itaque neque nos distinguere possumus l. de præcio ff. de publ. in rem act. Præterea eadem militat decidendi ratio per l. illud ff. ad leg. aquil. scilicet ratio commodi, quod ipsi sentiunt, qua profectò ratione adducti præfati doctores ad illam tradendam conclusionem deflexerunt; ac demum Lamber. adducto loco, qui hanc litem expressè diremit, dum Ecclesiæ patronatæ onera, si curata illa sit, Parrochianos subire dixit; contribuendo cum aliis per ipsum relatis in d. num. 8.

Quod tum maximè locum habebit, si vera erit eiusdem Lamber. resolutio in eodem artic. & Rocchi de curte in verbo onerosum, num. 7. ne teneantur Patroni contribuere in ipsis oneribus patronatæ Ecclesiæ, & exemplificant in reparatione, & reconciliatione, & consequenter videatur idem dicendum, vt neque ad augendam dotem.

Et quatenus verior esset resolutio Abb. in cap. ad audientiam, nu. 5. de Eccles. ædif. & Didaci Spino in eadem glosa 3. post num. 12. qui in hac specie de alimentis præstandis dixerunt, patronos ad illa præstanda cogi posse per Episcopum, & sufficienter dotandum si voluerint exercere patronatum, aut etiam principaliter, quia ex constructione, tacite, se ad id obligarunt iuxta cap. cum sicut de consecrat. Eccles. vel altar. vbi Abb. subnectit hunc esse vnum ex casibus, in quibus Laicus subest Iudici Ecclesiastico, & videtur conclusio rationabilis, vt patroni compellantur, quia sentiūt etiam ipsi commodum, ne dum in potentia, cum ad inopiam vergerent, sed in actu propter præsentationes, quas continuo faciunt, quæque inter fructus numerantur Felyn. in cap. cum olim sub nu. 2. de maior. & obed. ac in repert. vers. Præsentatio. Non inquam sunt propterea immunes ipsi Parochiani ab hoc onere ex rationibus antea relatis, sed crederem, quod cum non esset patronata, ipsi tantum compellerentur supplere alimenta, nunc quia patronata compellantur contribuere, vna cum eisdem patronis, atque illi cum ipsis.

Est verum quod Lenius procedendum esse consulerem, cum patronis, quam cum Parochianis; tum quia controuersia est, si Patroni teneantur, quę cessat in Parochianis; tum quia ipsi Parochiani maiorem proculdubio sentiunt vtilitatem, & commodum; tum demum, quod eorum solet esse maior numerus, ac propterea onus facilius sufferunt, si diuisio inter eos fiat pro necessaria quantitate, & summa. Consulerem tamen, neque cum istis nimis rigide procedendum, sed lente, præmittendo complures monitiones, ac pro competenti summa, neque interea eis subtrahi Sacramenta, eorumque administrationem ab ipso Parocho, sed cū omni vigilantia ministrari, ex resolutione omnium, quam Couar. in loco citato commendat, insequiturque relatus Osaschus, Verum Iudicis officio compelli, vt iidem Couar. & Osasch. aiunt, etiam

proce-

procedendo contra illos ad excommunicationem proferendam, addit post Sot. lib. 9. de Iuſt. & Iur. q. 3. art. 1. idem Guttierez ſub dicto, num. 139.

SVMMARIA.

Pœna quaenam ſit promouentis, ac promoti ſine titulo, nu. 1.

Alimenta ſubminiſtranda ordinato abſque titulo, quibus concurrentibus decernenda ſint, num. 2.

Sint nè præſtanda habenti geniorem diuitē? n. 3

Filius Imperatoris, vel Regis, an Auguſtus, & Rex poſſit nominari, proprio aduiuente Parente, num. 4.

Quo titulo honorentur hoc noſtro æuo filij Regum adhuc viuentium? num. 5.

Ad Imperium non propagatione naturali, ſed electione tantum perueniri demonſtrantur, num. 6.

In Regem prius eligitur, qui ſucceſſurus poſtmodum eſt ad Imperium, nu. 7.

Pater filium alere coſtringitur, & quomodo, & quibus in caſibus dilatetur, num. 8.

Legitima ſolum filio debetur poſt patris interitum, eaq; qualis eſſe debeat, & quomodo perſoluenda, num. 9.

Pater prohibere poteſt diuiſionem ad certum tempus, licet nullum perpetuum onus in legitima apponere, num. 10.

Quando debeatur, qui renunciauit bonis paternis, maximè ſi propter aſſignatam dotem, ſed non ſufficientem? nu. 11.

Legitima priuatur filius ob ingratitudinem, & alias conſimiles cauſas, num. 12.

Alimentis quoque ob illas priuari defenditur, num. 13.

Filio volenti ſuſcipere ordines, ſuccurrere parens tenetur, & ei conſtituere Patrimonium, ad quod per Iudicem quoque compelli poterit, num. 14.

Ita ſi velit matrimonium contrahere, vt ſibi donationem conſtituat propter nuptias, nu. 15.

Ac filia ſi virum ducere intendat ad ſibi perſoluendam dotem, num. 16.

Beneficio à promouente collato, & ab ordinato euicto, promouens iterum cogitur prouidere ordinatum, num. 17.

Itidem ſi titulus chaſmate perijt, nu. 18.

Similiter ſi promotus habeat titulum inſufficientem, nu. 19.

Aut cum ordinatore pactus ſit nolle petere alimenta, nu. 20.

Quin, & ordinatoris ſucceſſor, ad id tenetur illo mortuo, num. 21.

Iſta tamen alimenta, an præſtanda ſint, etiam ordinato recuſanti in domo ordinantis commorari, nu. 22.

Ordinati ſine titulo impetrare poſſunt à Papa reſcriptum, quo ordinans conſtringatur, num. 23.

Reſcriptum in forma pauperum in multis caſibus non ſuffragari refertur, nu 24.

Ordinatus an inhabilis reputari ad beneficium ſimplex, deinde poſſit? num 25.

Beneficium habens annexum ordinem ſacrum, ſi quis obtinuit à Papa, an ſit rurſus examinandus ab Epiſcopo tempore collationis annexi ordinis? nu. 26.

Reſcriptum in forma pauperum vtrum ſit ſubreptitium ſi penſionis, qua poſſidetur non meminerit, ſub eodem nu. 26.

Beneficiorum vſu impetratione eſt facienda mentio obtentorum, & pentionis, &c. nu. 27.

Reſcriptum in forma pauperum, quando ſuffragetur: & quæ continere debeat, nu. 28.

Promoueri valeat ne, quis ad titulum beneficij conſiſtentis in diſtributionibus quotidianis, num. 29.

Ordinatus ſub ementito titulo, an contrahat ſuſpenſionem? nu. 30.

Retroceſſio tituli antecedens promotionem; nullius eſt validitatis, nu. 31.

Simonia an committatur in his retroceſſionibus num. 32.

Ordinatus ad titulum beneficij, quod in ſpe habet non in re, incurrit ſuſpenſionem, nu. 33.

Suſpentionem non eum incurrere in aliquibus qui recenſentur caſus, quamuis in eis videtur prima facie ſine titulo promotus, nu. 34.

Titulus iſte haùd exigitur cum regulari volente ordinibus etiam ſacris inſigniri, nu. 35.

Niſi tamen profeſſionem nondum emiſerit, n. 36

Regularis autem Profeſſus, ſed nulliter, qua dictarum deciſionum foueatur, quæritur, n. 37.

Capitulum Quintum.

1 Oenam ſubijcere nunc locus eſt, quam Iura, tùm antiqua, túm noua expetunt à conferente ordines, cuicumque titulum non habenti, quamque ab alijs, ita promotis; & memoria repeto antiquitus ſine præfato titulo ordinatos caruiſſe ordinum executione ad iniuriam ordinantis iuxta cap. neminem, & cap. Sanctorum 70. diſtinct. poſtmodum veró conſtitutum fuiſſe, vt qui aliquem illum non retinentem, ad ſacros auderet aſſumere, compellatur eidem tantum ſubminiſtrare, vnde poſſet honeſtè viuere, per cap. 2. de præb. & clarioribus expreſſit verbis Alexander Tertius in Concilio Lateranenſi, de quo in cap. Epiſcopus de præb. atque ideo non ſeruandum, quod prædeceſſores

cessores Pontifices in citatis capitulis, neminem, & Sanctorum, voluerunt, Irritas, & inanes decernentes (scilicet quo ad executionem) ordinationes eorum, qui sine certo titulo promouentur; idque in iniuriam ordinantium; successores tamen benignius agere cupientes, tandiu per ordinatores, & successores eorum prouideri ordinatis constituerunt, donec ipsi Ecclesiastica sint assecuti beneficia, vt asserit Innocent. Tertius in cap. cum secundum de præb. cui successit postea conciliaris in hac re dispositio, Tridentinæ Synodus, certam non exprimentis pœnam, sed antiquorum Canonum simpliciter innouantis; ex cuius verbis, non ineptè dubitatur á scribentibus, an Concilium innouet pœnas allegati c. cum secundum; an verò cap. neminem, & cap. Sanctorum; an demum omnium prædictorum canonum; & cœteris ommissis, sedet animo meo, vt omnium relatorum Canonum pœnas innouet; tùm quia vtitur plurali numero, inquiens, pœnas innouando, quod in vna (quam vnusquisque ex illis textibus inflingit) verificari nequit, per l. vbi numerus ff. de testibus, tum etiam, quia pœna cap. cum secundum, tantum promouentem afficit, promotique respicit fauorem; ideo iustè credendum est, illam quoque pœnam innouasse, quæ taliter ordinatum castigat; quamque constituerunt cap. neminem, & cap. Sanctorum; illa demum ad hoc firmandum me adduxit ratio, quod Sermo Concilij, generalis apparet, ideoque sit ita intelligendus iuxta leg. illud ff. ad leg. Aquil. qui aut fouere conclusionem, reperi deinde Maiol. in tract. de irregular. lib. 4. cap. 15. in princip. dicentem; quod Concilium confirmat, & innouat antiquorum canonum pœnas, circa istos ordinatos. Prædictam veró resolutionem non simpliciter admittendam arbitror, sed subscripta præhabita distinctione, vt innouet pœnam cap. neminem, & cap. Sanctorum, quotiescumque ordinatus tantum in culpa fuit decipiendo ordinatorem, & illi mentiendo se habere titulum sufficientem; cui ordinator iustè credens, aut credere debens, ipsum promouit, ne tunc ordinator citra culpam multetur, neque sit compellendus illi prouidere de victu, sed pœnam statutam in capit. cum secundum, dicatur innouare, cum ipse ordinator fuit in culpa, eo quod sciens illum non habere titulum ordinauit, nec malitiosè ordinatus passus est promoueri. Vtramque vero innouet si ambo fuerunt in culpa, vt me docuit Nauarr. consil. 14. quæsitum est, num. 4. & consil. 46. an promotus num. 1. & 3. de tempor. ordin. part. 1. & consil. 1. num. 45. de constitution. nouissiméq; Suarez disput. 31. sectione 1. post nu. 35. & consequenter benè sensijt Innocen. de hac re loquens in cap. intelleximus sub nu. 2. de adul. comendatus ab Imola, & Alex. in l. viro, atque vxore, num. 7. ff. solut. Matrim. quod Episcopus nequit aduersus ordinatum mentito titulo, & petentem alimenta excipere de dolo per ipsum commisso, cum se fecit taliter ordinare, quia non habet locum in hoc casu, Regula illa, quod paria delicta mutua compensatione tolluntur, propter rationes ab eodem Innoc. adductas, ac propterea deceptus est Barbosa contradicens in eadem l. viro sub num. 23.

Nouissimè autem hanc litem diremit iudicium fœlicis memor. Sixti V. in sua constit. quam edidit contra Clericos male prom. qui ordinatorem á collatione quorumcumque ordinum, atque etiam ipsius tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipso suspensum, atque ab ingressu Ecclesiæ interdictum declarat; & promotum ab executione, ministerio, & exercitio ordinum susceptorum, & ab omni spe, & facultate ascendendi ad alios superiores perpetuò suspensum pronunciat; & si tam promotus, quam promouens ministret, ipsum decernit irregularem esse, vt apertè ex illa Const. liquet in §. vt igitur, & §. & nihilominus, post veró Clementis VIII. constitut. moderatoriam, cuius roboris sit prædicta Sixti lex, dixi alibi, deduciturque manifestè, ex illius verbis. Illas tamen pœnas inflingit inibi Sixtus, vltra alias vnicuique casui inibi expresso, impositas á Sacris Canonibus, vt eiusdem constitutionis verba de-
2 monstrant; ideoque si illa nunc in suo robore esset, adhuc vigeret pœna aduersus ordinatorem constituta in cap. cum secundum de præb. vt teneatur prouidere ordinato de sufficienti beneficio, illique interea subministrare vitæ necessaria, nempe secundum qualitatem personæ, loci consuetudinem, Ecclesięque redditum, Anchar. in cap. si Episcopus, nu. 2. vers. quinto de præb. in 6. & in alleg. c. cum secundum notab. 5. & glosa insignis in cap. Episcopus vers. necessaria de præb. ibique Abb. num. 1. & Ripa lib. 1. respons. cap. 14. nu. 7. atque Menoch. de arbitr. Iudicum lib. 2. casu 169. nu. 14. cent. 2. & casu 520. post nu. 10. centur. 6. ipseq; scripsi plena manu in cap. 3. huius Rub. vers. Verùm Episcopus, num. 3.
3 Et nuperrimè firmatam conclusionem, vt Episcopus teneatur prouidere ordinato sine titulo, extendendam fore opinor, etiam si ordinatus Patrem haberet diuitem, nihil tamen sibi assignauit pro victu, aut sua portione Modern. de resign. benef. lib. 2. q. 6. nu. 28. oportet etenim iuxta Concilij dispositionem, vt Patrimonium ab ordinato verè obtineatur, cum caret beneficio in cap. cum non deceat sess. 21. de reform. tametsi de iure communi aliud fuerit, vt inquit Dec. in cap. Episcopus, num. 7. & ibi Imol. de præb. cuius dicti expedit veritatem consectari.

Et primo considero, Episcopum non teneri etiam post Concilium prouidere huic ordinato de beneficio, nèque interim de alimentis, quandoquidem ad id non tenetur, quotiescumq; ordinatus titulum beneficij, vel patrimonij habet; & nonnè, qui Patrē habet diuitem, Patrimonium potest dici habere? vtique respondendum videtur; nam in vita Patris Dominus quodammodo dicitur, ac propterea post illius interitum non nisi administrationem adipiscitur l. in suis ff. de liber. & posth. & consequentia probatur in Iure; Pater est diues, ergo filius diues; nec filius, aut filia pauper appellari debet, cuius parens diues est. Barth. Soccin. cons. 121. præmittenda nu. 40. vol. 3. nulla enim ratione pauperes iudicare valemus, quos Parentum opes sustentare possunt, Abb. in cap. 1. per illum textum, nu. 1. ibique Felyn. etiam nu. 1. de Magist. Bal. in l. 2. in fine C. de legit. hæred. & alij omnes assentiuntur, nam quod alter

ipsorum

ipſorum habet, & alter habere iuſtè cenſetur, ex
ſententia Alexandr. in l. in ſuis, poſt num. 5. ff. de
lib. & poſth. hincque infertur ad caſum auth. præ-
terea, C. vnde vir, & vxor. nè dicatur alter prædi-
ctorum inopia laborare, cuius Pater diues eſt, vt
concludit Cuman. conſ. 132. duo fratres, num. 1. &
in adducta l. in ſuis; atque Alex ſuper eadem auth.
illa num. 11. Hinc Veronen. notabiliter concluſit
ſuo in Conſilio crim. 21. ego Bartholomæus, vt di-
ſpoſitio ſtatutaria, ſi extet, præcipiens, manum am-
putandam eſſe condemnato pro delicto ad certam
pecuniarum quantitatem, ſi pecuniam illam per-
ſoluere non valeat; huiuſmodi diſpoſitio locum
non habeat in eo, cuius Pater eſt ſoluendo; atque
inde deueniunt alij permulti Scriptores ad alia
vtiliſſima, huc que ſpectantia; etenim his tempo-
ribus, ſi mos ille vigeret, qui & olim ex antiquis
legibus Romanorum conſtat viguiſſe, ne aliquis
eligeretur ad officium, qui libras mille, vel circa
non haberet in bonis, teſte Plinio Iuniore lib. 1. Epi-
ſtolarum ad Romanum firmum, & Horatio his
Verſiculis id tradente in Epiſtolis.

Si quadringentis ſex, ſeptem milia deſunt
Eſt Animus tibi, ſunt Mores, & lin-
gua fideſque
Plebs eris.

Si igitur præfatus extaret vſus, vtique bona Pa-
tris prodeſſent ſoboli, tanquam ſua ipſius, & coo-
ptari poſſet in eum ordinem, & magiſtratum, vt
aſſeuerarunt plerique doctorum, præſertim Bald.
in l. ſciendum, num. 8. ff. qui ſatisd. cogant. ibique
Iaſon poſt num. 28. Dec. conſ. 443. in caſu, num. 3.
& Cuman. conſil. 132. duo fratres, poſt num. 1. ſub-
dens Albericum in l. in ſuis ff. de liber. & poſth. af-
firmaſſe, ipſum de conſilio aliorum peritorum
conſuluiſſe Pergami, ad officium, ad quod non
niſi habens trecenta in bonis, aſſumi poteſt; eli-
gi filium non prohiberi, cuius genitor illa habeat;
idèmque Soccin. in leg. plerique. num. 36. ff. de
in ius vocando Iaſ. in l. filius paciſcendo num. 3.
C. de pact. Bartholom Soccin. conſil. 30. in cauſa
dominæ, num. 6. volum. 3. & conſil. 121. præmit-
tenda eſt, num. 47. eod. volum. Corneus conſil. 268
in hac conſultatione poſt num. 4. volum. 3. atque
ideo, non ſine ratione dixit gloſa in leg. cum hære-
ditas C. depoſit. quod vbi eſt ſuus hæres, non conſi-
deratur hæreditas iacens, cum illo viuente eſſet
4 iam Dominus, exinde videmus, quod filius Impe-
ratoris, in vita Patris dici poteſt Auguſtus, gloſa
in cap. Adrianus verſ. Auguſtus 63. diſtinct. filius
Regis poteſt Rex denominari ſuperſtite Genitore,
cap. final. 24. quæſt. 1. ac filii Principum, Ducum,
Marchionum, & Comitum: Principes, Duces,
Marchiones, & Comites appellari valent, eorum
nondum Parentibus defunctis Iſern. in prælud.
feudorum, num. 33. ibique additio littera G. idem
Iſern. in cap. Imperialem §. Præterea ſi inter duos,
num. 80. de prohib. feud. alien. per Feder. Loſred.
conſil. 17. num. 39. 48. & 58. Abbas in capitulo
tanta num. 10. ibique additio, cui filij ſint legiti-
mi, nec non filij Baronum Patribus adhùc viuen-
tibus poſſunt Barones nuncupari, Freccia tract.
de ſubſeud. tit. quis dicatur Dux, num. 21. fol. mi-
hi 105. Iſern. in Conſtitut. Regni Proſequentes, in
verbo militaribus; quamuis ipſemet Freccia te-
nuerit contrarium in eodem tract. lib. 1. cap. 2. in-
cipiente vidimus, num. 17. tamquam iſti dignita-
te careant. verba autem in hac re tradita hucuſ-
que, Lector perpendat, illos etenim iſtis nominibus
in eorum parentum vita appellari poſſe concluſi,
non autem, quod ipſi hodie ità nominentur; quan-
doquidem vſus ab hinc centum annis ſeruatus, &
vltra, omnibus oſtendit. eos in vita Genitorum
alio titulo, quam Paterno honorari; Namque
5 ſucceſſurus in Imperium, Rex appellatur Roma-
norum, & coronatur; Primogenitus Franciæ
Delphinus dicitur, eo quod Delphinatui præeſt,
illiuſque ſuſcipit adminiſtrationem; Primogeni-
tus Angliæ, Princeps Brittanniæ, vel Vualliæ inti-
tulatur, teſte Fratre Hieronymo Pollino in ſua
Hiſtoria Eccleſiaſtica lib. 1. cap. 2. atque in ſpecie
de filio Regis Franciæ, quod ſolitus ſit vocari Del-
phinus, atteſtatur Rebuff. in concord. Rubric. de
Regia ad Prælat. nominat. §. 1. verſ. Delphinatu, &
vocatur Delphinatus ab Imberto Delphino, qui
cum ſobolem non haberet Philippum Valleſium
Galliæ Regem illius Principatus hæredem inſti-
tuit; & paulo poſt certam pecuniæ ſummam
pro tali Principatu ab eodem Philippo accipiens, &
mundo renunciauit, & Lugduni Regulam Ordi-
nis Prædicatorum profeſſus eſt, vt teſtatur Ga-
guin. in Hiſtor. Franciæ lib. 8. & ab eo tempore
Franciæ Reges Viennam, ac Delphinatum poſ-
ſederunt. Primogenitus verò inuictiſſimi, & Ca-
tholici Regis Hiſpaniarum, Princeps Hiſpania-
rum eligitur, atque olim tempore Regum Ara-
gonum dominantium Regno, vtriuſque Siciliæ,
Ducis Calabriæ titulum aſſumebat. Nec Lecto-
ri videatur à veritate alienum, quod de Impera-
tore, Regeque Romanorum auſus ſum aſſeue-
6 rare; namque ad Imperium, tametſi non dubite-
tur, quin non propagatione naturali, ſed dumta-
xat electione Principum perenniatur (quod no-
bis vndique conſtat, ac præſertim ex cap. Vene-
rabilem de elect. & annotatis per Molinam tract.
de Iuſt. & Iure tract. 2. diſput. 24. & cœteris lucu-
lentius per doctiſſimum Bellarmin. in ſuis tribus
libris de tranſlat. Imper. præſertim lib. 2. tomo 2.
Zabar. in ſuo compendioſo Conſilio poſtremo,
de Imperatore multa congerens, atque ex antiquis,
id præ alijs nos edocet Otho Friſingenſis lib. 2. de
rebus geſtis Friderici Primi, cap. 2. vbi id iuris in-
quit, Romani Imperij apex, videlicet non per ſan-
guinis propaginem, ſed per Principum electionem
Reges creare, ſibi tamquam ex ſingulari vendi-
cat prærogatiua) nihilominus omnium Hiſtori-
corum conſenſus adiungit, conſueuiſſe Imperij
7 Electores annuente Imperatore eligere Regem
Romanorum, qui ſit Immediatè ſucceſſurus in
Imperium, vt ex Hiſtoricis affirmat Guizzardi-
nus lib. 13. folio mihi 390. & è noſtris, gloſa in
adducto cap. Venerabilem, & verba indicant clem.
1. de Iure Iurando ibi, Ego enim Romanorum
Rex annuente Deo futurus Imperator; ad hanc
tamen Regis electionem procedere vetitum eſt

electoribus, antequam Imperator auream ſuſcipiat Imperialem coronam, vt idem Guizzard. illic affirmat, & e noſtris Dec. in cap. eam te, nu. 17. de Reſcript. Bar. in l. ex eo, nu. 2. ff. de teſtam. milit. & ſuccurrunt eiuſdem clem. verba: ſed ne eius rei ignarus redarguar, quod á multis in hac ſpecie annotatur, illud ſaltem delibare non omittam, quod ſcilicet præfata clem. t. citatusq; textus in c. Venerabilem, aliiq; complures, de hac re loquentes, explicentur de quocumq; ad Imperium aſſumpto, cum ſemper is eligatur in Regem, non autem in Imperatorem; deinde vero per Summum Pontificem, vnctione, conſecratione, & coronatione promoueatur ad Imperium; quodq; ipſe propriori loco, Diuina ſpirante aura explicabo, nunc Lectorem remittens ad notata per Io. Vgon. in libro quadruuij Eccleſiæ, car. 29. ſ. ſed & Itẽ, ad notata per Abb. in dicato c. Venerabilem, atq; Reſtaurum in tract. de Imperatore q. 10. iuncta q. 45. ſed cuius Regni tunc dicatur Rex in controuerſiam quoq; ducitur; Quippe quod Io. And. in eod. c. Venerabilem, exiſtimat in Regem Alemaniæ ipſum eligi, in Regem vero Romanorum credidit ibi, Io. Calder., cuius quidem ſententia, fulcitur verbis textus in d. clem. 1. ſ. nos itaque, ibi dictus namq; Henricus, quamprimum fuit in Regem Romanorum electus: confirmatur præterea verbis ſ. nos, & ſ. ceterum, eiuſd. clem. atq; ideo rectè Abb. loco mox citato, affirmare in vtraq; dubietate, arbitror, vt electione Rex Romanorum, coratione vero Imperator appelletur, quæ extra materiam incaſſum me addidiſſe, ne quæſo aſſeueret lector, id enim effeci, vt obtrectatoribus anſam ſubtraherem, quod illum antea relatum tradiderim intellectum verbis præfatæ clem. & crediderim procedere in eo, qui adviuente Imperatore eligitur Rex Romanorum, ſitque futurus Imperator poſt viuentis interitum; qui longè diſtare videtur ab alio præfatorum doctorum ſimpliciter affirmantium, procedere in quocumq; electo, vt ſit Rex Romanorum, vſq; ad coronationem; ex tunc verò Imperator, & conſequẽter mortuo Imperatore fiat electio alicuius perſonæ, vt ſtatim pręſit Imperio, & illicò dicatur Rex Romanorũ, futurus Imperator per coronationem.

Præterea quod Epiſcopus non dicatur obnoxius vt prouideat ordinatum ſine titulo, habentem Patrem diuitem, videtur probari ex verbis D. Hieronymi, relatis in c. clericos 1. q. 2. & c. vlt. in fine 16. q. 1. vbi clericos illos conuenit Eccleſiæ ſtipendijs ſubſtentari, quibus Parentum, & propinquorum nulla ſuffragantur bona; qui autem bonis Parentũ & opibus ſuis ſubſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt accipiunt ſacrilegium profectò committunt, & per abuſionem talium, iudicium ſibi manducant, & bibunt. Sed iſte Parentis opibus commodè alimẽtari valet, neceſſarió infertur, nè debeat ex ſtipendijs Eccleſiæ ſubſidium vitæ conſequi.

Alia ratio hanc fouens opinionem colligitur, á ceſſante ratione dedecoris, qua moti Summi Pontifices ſanxerunt. Epiſcopum compellendum eſſe prouidere ordinato, & titulo indigenti; ſi etenim Patrem opibus affluentem ordinatus habeat, neque egere poteſt, neque cum ordinis Clericalis dedecore mendicare, tum viuo, tum extincto Paren-
8 te; nam viuens Pater, Filium alere conſtringitur l. cum oportet ſ. cum autem C. de bonis, quæ liber. l. ſi quis à liberis, iuncta l. non quemadmodum ff. de liber. agnoſc. Iaſ. in l. in ſuis, num. 8. ff. de liber. & poſth. Barthol. Soccin. conſil. 30. in cauſa, num. 7. notab. 13. volum. 3. Afflict. deciſ. 10. vxor, num. 4. adeo, vt hoc ſubſiſtat, etiam ſi litem cum Genitore haberet, iuxta l. qui de inofficioſo ff. de inoff. teſtam. & l. ſi inſtituta ſ. de inofficioſo ff. eodem titulo, Afflict. deciſ. 11. Soror, in fine, vbi extendit æquitatem dict. leg. ſi inſtituta, vt procedat in prima inſtantia; quin etiam poteſt filius Patrem compellere ad ſibi præſtandos ſumptus, & expenſas in ſtudio leg. de bonis ſ. non ſolum ff. de carbon. edicto, qui quidem textus, quamuis non meminit Patris, nihilominus ad ipſum ampliant gloſa inibi, Doctoresque; & in leg. Macedoniani. C. ad Senatus Conſul. Macedon. Vital. Nemantenſ. in tractat. de collation. q. 5. num. 11. in finalibus verbis, Barth. Bologn. in repetit. auth. habita, num. 167. C. ne filius pro Patre. Rebuff. tract. de Priuil. Scholar. Priuil. 53.

9 Non etiam poſt obitum parentis poteſt egere, illi namque, ſaltem legitima omni grauamine, & onere inanis, tunc debetur, leg. quoniam nouella, & leg. quoniam in Prioribus, C. de inoffic. teſtament. ſuper qua, cœteris Fuſius ſcripſit Rodericus Suarez, cuius ſcripta (ſi placebit) percurrat Lector; Eſt præterea immunis ipſa legitima ab omni conditione, ſcilicet perpetua, tametſi onere
10 aliquo temporalis conditionis á Patre poſſit deuinciri, nempe prohibendo diuiſionem ad ſtatutum tempus, leg. in hoc Iudicium ſ. ſi conueniat ff. comm. diuid. Gramm. deciſ. 7. Magnificus nu. 1. & communis eſt ſententia teſte Viuio lib. commun. opinion. verbo legitimæ nullum grauamen; perpetua verò (vt concluſi in ea imponi nequit conditio, per adductos auctores, cum in ipſa filius dicatur quaſi creditor Alexan. conſil. 45. habita poſt num. 11. volum. 1. Corneus conſ. 282. circa primum, num. 1. volum. 1. illaque, vt æs alienum merito à Doctoribus exiſtimatur, Corne. conſil. 48. in hac conſultatione, num. 24. volum. 2. & Bald. in leg. 2. poſt num. 10. C. de lib. præt. neque etiam ſub conditione caſuali, gloſ. 1. & ibi Bart. in l. ſi pater. C. de inſtit. & ſubſtit. idem Bart. in dicta leg. quoniam in prioribus, & Corn. conſil. 301. circa conſultationem, nu. 6. volum. 4. & conſ. 116. difficultas, num. 19. volum. 2. & quamuis ipſa, nonniſi poſt æs alienum, & funeris impenſas præſtanda ſit, leg. Papinianus ſ. quarta, ff. de inoffic. teſtament. Dec. conſil. 89. viſo puncto, num. 5. attamen liquido patet, ante cœtera omnia, & in omnibus detrahi legitimam, etiam ante legata quæcumque, Alex. conſil. 175. contingit, num. 2. volum. 6. Corn. conſil. 140. circa hunc, poſt num. 1. volum. 1. & conſ. 180. multitudo num. 14. volum. 4. atque adeò, ante legata pia, per eandem leg. Papinianus ſ. ſi Imperator ibique Bartol. & gloſ. in l. ſi quis ad declinandam verſ. ſimili modo C. de Epiſcop. & Cleric. Alexand. conſil. allegato 45. poſt numer. 11. & ſuccurrit text. in capit. final. 17. quæſt. vltima; nec non ante legata remuneratoria, ea ſcilicet, ad quorum ſolutionem, alias cogi hæres non poteſt leg. qui vxori ff. de auro & argento legato; quin-

immo

immo, vt ante relictas libertates, ipſa obtineri valeat, atque ex illis detrahi, his temporibus indubitati Iuris eſſe, nos edocet textus in §. prohibemus in author. de trient. & ſemiſſ. quo quidem fuiſſe in hac parte correctum textum in adducto §. quarta, nemini conuenit amplius dubitare, illa præterea debetur ex vniuerſa ſubſtantia, & proprietate bonorum tempore mortis teſtatoris. Corn. conſ. 265. circa primum in princ. vol. 1. nec poteſt vſufructu defraudari per auth. nouiſsima, iuncta l. ſcimus. C. de inoffic. teſtament. fructus autem minimè computari in legitimam omnibus notum eſt, ex eadem l. ſcimus §. repletionem, & l. iubemus C. ad Trebellian. ſicuti olim computabantur, per eamdem l. Papinianus, §. ſi creditor ff. de inoffic. teſtament. ac propterea non tantum legitimam, in proprietate, ſed etiam, & illius fructus à die obitus Parentis conſequi filius debet Corn. adducto conſil. 265. poſt num. 1. per text. in l. Papinianus §. vnde ſi quis ff. de inoff. teſtament. ibi cum debitam portionem. & eius fructus habere poſsit; atque iterum, quoniam facilè poteſt debitam portionem, eiuſque fructus medio tempore colligere.

11 Quin illa debeatur etiam filiæ renuncianti bonis paternis, ac maternis; quamuis enim pactum illius de non ſuccedendo Patri irritet Ius Ciuile in l. pactum dotale. C. de collat. approbet verò Ius Canonicum ſi additum fuerit iuramẽtum in cap. quamuis pactum el 2. de pact. in 6. nihilominus etiam nunc reſpectu legitimæ, non admittit ius idem Pontificium, & illo non obſtante quæit eadem filia legitimam petere, & conſequi, teſte Fuſco ſingul. 3. lit. F. Michaele Graſſo lib. 1. commun. opin. cap. 10. quæſt 3. & 4. Alphano Collect. 435. Gram. decif. 101. num. 6. Afflict. decif. 178 num. 3. Serafin. de priuil. Iuram. priuileg. 70. à num. 10. & Guttier. de Iuram. confirm. part. 1. cap. 19. ita quod ſi talem fecerit renunciationem propter dotem ſibi aſsignatam, contrauenire valeat ſuppoſita enormi læſione probat Cenedus in Collect. 10. num. 3. ad ſextum Decretal.

Sed prædictis non obſtantibus rationibus, non eſt huic opinioni quieſcendum, at potius contrariæ, & affirmatiuæ aſſentiendum, namq; dum illi eſt patrimonium aſsignatum, illud alienare nequit, vt copiosè dicam, ſi Deus dabit, integro capite ſequenti cum verò illud ſibi non conſtituitur, multa quidem curſu temporis contingere poſſunt, ob quæ iſtius Pater veniret proprijs bonis ſpoliandus: tuncq; filius cogeretur vitæ alimenta oſtiatim petere, ſcilicet ſi aliquod patraret delictum, ob quod in fiſci ius reducenda forent illius bona, vt ſi crimen læſæ Maieſtatis, quando filijs ſuis vita pro miſericordia conſeruaretur l. quiſquam C. ad legem Iuliam Maieſt. vt ſint perpetuo egentes, & pauperes, cap. ſi quis cum militibus 2. quæſt. 1. aut etiam idque multo conuenientius, ſi crimen hæreſis cap. Vergentis de hæret. quibus ſanè caſibus, neque viuens illum poſſet alimentare, neque moriens legitimam relinquere, ac propterea mendiciſsimus filius compelleretur quæritare, non ſine Clericalis ordinis maximo dedecore, his tamen adiungo id euenire poſſe, poſtquam ille filius ordines ſuſcepit; antea vero, ſi parens talia auderet exequi facinora, nequiret filius inſigniri ordinibus, iuxta ea quæ pleniori manu diſſero in Rub. de perſon. prohib. promou. cap. 30. num. 4.

Et quatenus nihil prædictorum committeret, nonne ſua poſſet dilapidare bona? & conſumpto patrimonio, ipſe, & filius egere? meritò, vt iſthæc ceſſent, perneceſſe eſt illi portionem aſſignare, ad cuius titulum valeat ordinari, eo quod non amplius erit alienabilis, & conſequenter, neque ordinatus erit egens; itaque non aſſignetur, quamuis in dubio videatur pro titulo aſſignatum, quia tamen ſi euincatur, compelleretur Præſul ordinator ad prouidendum de beneficio, & interea de alimentis per Imol. in cap. tuis quæſtionibus ſub num. 4. de præb.

12 Alia præterea eſt optima ratio, nam filius, tametſi præteritus in cauſa ſit, ne teſtamentum valeat l. inter cœtera ff. de liber. & poſth. nihilominus ob ingratitudinem, aliaſue cauſas eumdem poſſe etiam legitima priuari, textus probat in §. aliud quoque capitulum in auth. vt cum de appell. cognoſc. Marcus Mantua tract. de legitim. filior. verſ. verum quomodo poteſt: Cauſarum autem id operantium, quatuordecim enumerat textus in adducto §. aliud quoque capitulum, & gloſ. in cap. quintauallis de Iure iurand. præter quas non aliæ deſunt eumdem operantes effectum, modo illis conſimilès aut grauiores ſint, vt firmat Angel. in l. lex. Cornelia ff. de minor. Hippol. de Marſill. ſing. 78. plures ſunt cauſæ Alexand. in l. ſi quis id quod nu. 18. ff. de Iuris omn. Iudic. & conſ. 203. ſuper Themate, num. 5. vol. 2. Ripa in repet. legis final. num. 137. C. de reuoc. donat. Petrus Gerard. ſing. 1. Afflict. in cap. 1. §. ſed quia num. 29. quæ fuit prima cauſa benef. amiſ. Gulielm. de Bened. in cap. Raynutius verſ. in eodem teſtamento relinquens el 2. nu. 29. de teſtam. Curtius Iunior conſ. 82. & communem eſſe opinionem affirmat Iaſ. in auth. non licet nu. 7. C. de liber. præter; idque etiam ſi filio ſuperueniat furor, qui non purgat cauſam ab illo commiſſam, Bart. in l. ex facto poſt num. 19. ff. de vulg. & pupill. & communiter ſcribentes, teſte, Iaſone in leg. Patre furioſo, num. 42. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iuri Ripa in l. fin. num. 227. C. de reuoc. donat.

13 Quinimmo ex his memoratis cauſis, aut vna ipſarum denegari poſſunt etiam alimenta filio in vita Parẽtis, ſecundum gloſam in §. ſiue igitur verſ. habere in auth. de trient. & ſemiſſ. & Bar. in l. Diuus in fine ff. ad leg. Pompe. de Parric. Abb. in cap. cum haberet ſub num. 10. de eo qui duxit in Matrim. quam poll. per Adult. Petrus Cerardus de Petra ſanta ſingul. 1. & eſt textus apertus in l. ſi quis à liberis, §. idem Iudex ff. de liber. agnoſ. & conſequenter, ſi viuente Patre veniret priuandus alimentis, atque legitima poſt mortem, quis dubitat hunc inopiæ ſibiturum periculum turpitudinis plenum, & infamiæ?

Cõſtabilita igitur remanet vti verior reſolutio tradita, n. 3. vt Antiſt. debeat beneficiũ cõferre ordinato, & carẽti titulo, & habẽti patrẽ diuitẽ, conſulerẽ tamen Præſato Reuerẽdiſſimo Domino, nè prætermittat omni conatu ſuum in hac re emẽdare errorem

 rem

rem, illius Parentem exorando, eiusque liniendo dictis animum, inducere, vt filio Patrimonium constituat; id enim si assequatur, exemptus profecto erit ab onere illi beneficium conferendi, alimentaque præstandi; quod si renueret ille assentiri suæ iustæ petitioni; eumdem procuret iuris remedijs compellere ad præstandum filio alimenta, ne ipse promouens teneatur interea prædicto ordinato, illa subministrare; cum veró omnis abesset spes, circa persolutionem illorum ex Paternis bonis, eo quod illa fuerint fortasse á Patre consumpta, aut propter delictum Paternum confiscata, vel ob proprium in Patrem commissum, eidem iusté denegata, non prætermittat ordinator, incontinenti conferre illi beneficium, atque interdum alimenta elargiri.

14 Sed quid sentiendum sit cum filius vult promoueri, ei tamen denegat Parens constituere iustum Patrimonium, an possit Genitorem constringere Iuris remedijs, vt illud sibi assignet? & affirmo per Auen. respons. 17. nu. 4. Sanc. lib. 4. disp. 26. sub nu. 7. cum liceat argumentare à Matrimonio Carnali ad spirituale, per c. inter corporalia, de translat. Prælat. l. Sancimus C. de Sacr. Eccl. & cum vxorem duce-
15 re intendit illū potest cogere, vt sibi constituat donationem propter nuptias in dotis recompensam l. fin. C. de dot. prom. Guliel. de Benedict. in repet. c. Raynutius vers. dotem, quam ei dederat, num. 29. de testam. præsertim quia extendere conuenit Iura exorbitantia, ad casus consimiles fauore publicæ vtilitatis Bartol. in leg. si constante, ff. solut. matr. & in sacr is ius publicum consistat l. 1. ff. de Iust. & Iure; quam ob rem, si filio ambienti contrahere matrimonium tenetur assignare donationem propter nuptias; ita & concupiscenti sacris ordinibus insigniri, compelli debet, vt eidem constituat Patrimonium ad victum satis; pro vt exprimur in simili, cum Puella intendit Monasterium ingredi, teneatur Parens dotem congruam illi tradere, vt concludit Gulielm. in eodem vers. num. 6. quemadmodum, & eidem nuptæ, aut nubere
16 volenti; tam si de Patris nubat assensu, ex omnium resolutione, quam si illius spreto consensu, Coras. in repet. l. qui liberos num. 99. C. de ritu nuptiar. in 2. lect. glos. 1. in cap. fin. 32. quæst. 2. & in cap. de Raptoribus vers. excusata 36. quæst. 1. capeil. Tholos. decis. 290. si filia nubat Alexandr. cons. 7. visis post num. 10. volum. 2. & communem esse opinionem dicit Viu. lib. com. opin. verbo filij nati, vers. Pater tenetur.

Confirmata igitur cum fuerit resolutio prædicta, superest respondere contrarijs, & primū rationi sumptæ ex l. in suis ff. de liber. & posth. quod dicatur Dominus in vita Genitoris, quæ non simpliciter est intelligenda, sed cum clausula addita ab eodem textu, & sic quodammodo Dominus, quæ quidem clausula improprietatem demonstrat Guliel. de bene d. in dicto cap. Raynutius vers. mortuo, itaq; testatore el 2. nu. 48. de testam. & consequenter verè non possidet; atque ideo de illis sustentari non valet; qui proprié est finis canonum; né ille mendicet; Alteri vero rationi affertur responsio ex eodem cap. vltimo 16. quæst. 1. vbi, qui Parentum bonis sustentari possunt, sacrilegium tunc committunt; quod inficiari non potest, tuncque nec teneri Episcopum illi prouidere fatendum est. Sed prosupposito, quod Pater habeat bona, non tamen illi tradat, haudquaquam dicendum erit hunc posse re ipsa ex Paternis opibus sustentari, neque cessare causam dedecoris, nec subsistere propterea rationem tertio loco productam pro contraria sententia: quare illis explosis concludendum est huiusmodi promotum, & promouentem incurrisse etiam omnes pœnas statutas in Constitutione Sixti V. nam cum ille dicatur ex prædictis carere Patrimonio, ergo sine eo ordinatus, contra præfatam constitutionem, eiusque propterea pœnis venit merito plectendus.

Secundo amplio principalem conclusionem, vt compellatur Præsul denuo prouidere de beneficio, atque interim de alimentis, cui beneficium contulerat, atque ad illius titulum ordinauerat, si
17 tale beneficium fuerit postmodum illi euictum, tametsi non desint, qui tenuerint contrarium ad instar donantis, qui non equidem tenetur de euictione l. ad res donatas ff. de ædil. edicto, & scripsi cap. præcedent. num. 4. ac propterea neque conferens liberalitatem exercere cum illo, cui confert iuxta glosam final. in cap. relatum de præb. nam etsi non possit liberalitate vti dum confert, eó quód conferre debebat, ea tamen secum vti, dum eidem confert, có quod poterat, cui maluerat conferre, iuxta glosam in cap. fin. vers. libera, de offic. Vic. in 6. in cap. quamuis vers. in pensione de præb. in 6. Ioann. Monach. alleg. cap. fin. num. 2. ibique Philipp. probus in addit. ad ipsum Ioan. Monach. littera A. firmat insuper Abb. in cap. tuis, num. 4. de præb. & Couarr. tractat. variar. resolut. cap. 16. post num. 1. sed alijs verior visa est affirmatiua sententia, & primo relata, vt Episcopus illi debeat secundó prouidere, si prima vice fraudulenter illud contulerat beneficium, quod dare nequibat, iuxta glosam finalem in cap. præsentium. 2. quæst. 1. & final. in cap. cum secundum de præb. decet enim, vt quia præbendam ei, quam de iure non potuit assignauit, eam quam de iure potest assignet, ne Præbendam, ei fraudulenter visus sit assignasse, iuxta verba cap. inter cœtera de Præb.

Nec alicuius momenti, videtur ratio sumpta de textu in adducta l. ad res donatas, tùm quia dolus ipsius donantis operatur, vt teneatur, per leg. Aristo §. vltimo ff. de donat. tūm præterea, quia liberalitate, & donatione vti præfatum conferentem non est fatendum, siquidem non tantum simpliciter conferre constringitur, sed specificè huic certæ personæ, quam ad ordines assumpserat, ex glosis citati capit. relatum, capit. final. & cap. quamuis, si ita, ergo nemo liberalis consideratur in necessitatibus, iuxta Regulam Iuris in leg. rem legatam ff. de adim. legat. & quemadmodum deberet conferre ordinato carenti titulo, aut illum habenti, sed insufficientem, vt deinceps tradam, ita si beneficium dedit sufficiens, aut insufficiens, quod conferre nequibat, ex eadem ratione inopiæ, ob quam ordinatum oporteret mendicare; icciró, & idem ius debet habere locum l. illud ff. ad leg. Aquil. præsertim cum inutiliter conferendo, idem fecerit, quod fecisset si non con-

contulisset l. Papinianus exuli ff. de minor. quibus pariter ex rationibus concludendum videtur ordinatum hoc casu non effugere pœnas contentas in sæpè adducta constitutione Sixti V. contra clericos malè promot. nam fraus, & dolus nemini patrocinari debet cap. Sedes Apostolica de rescript.

18 Amplio 3. vt Episcopus teneatur prouidere illi cuius titulus ad quem promotus est; chasmate perijt, vel alluuione, per glos. notab. in capit. tuis quæstionibus versic. de Patrimonio de præbend. ibidemque Imol. num. 7. Henric. Boich. in eodem capit. tuis quæstionibus num. 1. non autem si facto ipsius clerici perijsset, vt idem adiungit, cum distinctione inibi relata, ad instar Patris, qui Patrimonium assignauit filio, & illud consumpsit, Gulielm. de bened. in cap. Raynutius vers. in eodem testamento relinquens el 1. num. 222. de testam, & succurrit tex. in l. 1. ff. de minor. ad instar etiam dotis filiæ constitutæ, cui fuit euicta, vt respondet Paul. Barch. in pract. cancell. fol. mihi 102. vers. cum petijssent; aût etiam cum dos perijsset, quia teneretur Parens dotem iterum constituere filiæ iam dictæ Gulielm. alleg. cap. vers. dotem quam ei dederat num. 19. est tamen ex prædictis verum, quod Patrimonio perempto non illico existeret obligatus Antistes, sed Pater si potest, tunque immunis esset Episcopus ab onere illi conferendi beneficium, & interim subministrandi alimenta; quod si Parens soluendo non est, suppleat Præsul, pro ut etiam si beneficium esset chasmate peremptum, nam tunc prouideat iterum ordinator, ne ordinatus cum poenuria viuat, aût mendicet. id tamen (vt optimè illic adiunxit Imol. num. 8. vers. in eadem glos.) non quia eum ordinauit, eo quod satis abundè paruit sacris Canonibus dum illum promouit ad titulum Patrimonialem, aût beneficialem sufficientem, ac pacifice possessum, ideoque nil iuste imputari ordinatori potest, neque conuenit, vt subsequens obsit fortuitus casus per l. verum §. si locupleti ff. de minor. sed bene ex obligatione generica, qua Episcopi tenentur subuenire cuilibet indigenti, præsertim clerico.

19 Amplio 4. vt Episcopus teneatur etiam supplere titulum, ordinato habenti illum, sed non sufficientem, per glosam fin. in citato cap. tuis quæstionibus de præbend. ibique Imol. num. 8. vers. in glosa finali, Viual. super bullam Sixti V. editam contra clericos malè promotos num. 11. vers. quare, & Graffius lib. 3. decis. aurearum cap. 2. nu. 19. nam tenue beneficium, licet satis sit ad acquirendum domicilium, vt scribit Nauar. tractat. de orat. num. 21. & confirmat praxis per Episcopos, & viros doctos prolata passim, etiam Salmanticæ, vt testatur Henric. in sum. Theol. moral. lib. 10. cap. 17. in glosa litera Q. non tamen est idoneum pro titulo, vt inibi adiungit Henric. litera R.

20 Quinto, Ampliatur, vt debeat prouidere ordinato etiam si ante ordinationem secum pactus sit, ipsum non petiturum beneficium, aût alimenta; ad quorum persolutionem teneretur de iure ob prædictam ordinum collationem, vt plenieri manu congruentiori loco tradam Diuino suffultus auxilio, & propriè in cap. fin. huius Rubr. vers.

Vltimo extendo, vt non tantum Episcopum promouentem deuinciant canones ad prædicta,

21 verum ipso extincto, etiam eius successorem, cum ordinato competat actio contra Ecclesiam, per Abb. in cap. accepimus per illum textum, notabili 1. & 5. de ætat. & qualit. ibidemq; Ioan. de Anan. num. 5. atque adeo, vt sede vacante debeat alimenta ista præstare capitulum, si tali promotioni haúd restitit Henric. in summ. Theolog. moral. lib. 10. cap. 17. §. 4. in glosa litera F. motus verbis Astasan. lib. 6. tit. 1. §. 4. vers. sed quare; non enim sine consilio clericorum ordines conferre debet Episcopus cap. penult. 24. dist. vbi glosa exponit sine consilio canonicorum, qui quidem eidem erranti non tantum assentiri minimè debent, at insuper acriter resistere; isthæc autem vera esse, adiungit Astasan. cum Episcopus ipse fecit scrutinium ordinandi, non autem cum alius suo nomine, iussuue, quia tunc potius debet ad præstandum ordinato, alimenta compelli examinator, quam Episcopus, nisi ille nequiret ea persoluere, quia liceret ordinato agere contra Episcopum ordinantem, per ea, quæ scribit idem Astasan. eod. lib. 6. tit. 5. vers. quid si Archid. quotiescumque veró Episcopus teneretur ad prædicta, ipso defuncto tenebitur sanè eius successor, aût capitulum iuxta annotata hucusque; quod si loco renunciasset, quia translatus ad alterius Ecclesiæ regimen, vel si loco, & dignitati cessit, non ad illa constringeretur, qui in ordinantis locum subsortitus fuerit, sed ipsemet ordinator, quamuis e tali egressus loco, & Ecclesia, per Innocent. copiosè in cap. cum secundum num. 1. de præbend. Anchar. in cap. si Episcopus nu. 3. vers. sed numquid de præbend. in 6. Henriq. indicato §. 4. & Astasan. eodem loco citato, quinimmo post illius interitum, potius ipsius hæres, quam successor tenebitur, vt citatis locis adijciunt Innocent. & Anchar. quod tamen hodie locum non habere suadeo, cum Episcoporum omnium successor non alius sit quam Camera Apostolica ex nonnullis Pontificijs Constitutionibus.

Dubium tamen non minimum in hac re insurgit, vtrumne debeat Episcopus alimenta prædicta

22 exhibere ordinato volenti degere extra ordinantis domum, an illum possit iuste expellere à petitione alimentorum, si nolit ea recipere in eius domo Episcopali, & in ea teneatur operari? quod quidem dubium proposuit Anchar. eius tamen veritatem non decidit in cap. si Episcopus num. 3. versic. sed hic potest quæri, sub rubr. de præbend. in 6. nam lectorem relegat ad notata per ipsummet in cap. si Pater notab. 4. de testam. in 6 vbi num. 3. loquitur in simili casu, de testatore simpliciter legante alimenta mulieri, locum subiungente, vbi ea præstanda sint, & concludit illa persoluenda eo in loco vbi mulier maluerit, ergo dicendum omninò est, ipsum ita concludere, in casu præsenti, & Imola in d. cap. tuis quæstionibus á nu. 1. 2. post seriosam disputationem, ita respondet huic peculiari quæsito, probatque rationibus, & reicit contraria, quæ adduci possent, tangit etiam hoc dubium Ioan. And. in cap. cum secundum de præb. & Franch. in eodem cap. si Episcopus, num. 3. vers. in glosa, in verministrare latè Bertrand. consil 55. multa sunt, num. 5. vol. 2. part. 2. & suffragatur Camillus Borrellus consil. 71. Domina Anna, num. 33. per Angel. in §. illud vers. in iudicium in auth. vt exact.

instant

instant dot. quod etiam verum esse extendunt Imola, & Bertrand. in citatis locis, ad ordinatum habentem aliquod artificium, vnde cōmodè posset sustentari, vt ipsum debeat alere, tametsi regulariter nemo cogatur alimenta præstare, cuicumque valenti sibi quærere victum ex suo artificio, per l. si quis à liberis, §. sed si filius, ff. de lib. agnoscendis.

23 Episcopus autem si negligeret beneficium conferre, & alimenta interdum præstare huic promoto sine titulo, consueuerunt Pontifices, petente ordinato, expedire literas aduersus ordinantem, ipsumque compellere ad prædictam collationem illi faciendam, & alimoniam exhibendam ex Rebuffo in praxi rubr. de rescript. in forma communi num. 2. quæ literæ passim nuncupantur rescripta in forma communi cap. accepimus vers. mandamus de ætat. & qualit. aút etiam in forma pauperum; eò quod huiusmodi forma, dumtaxat pauperibus est assignata; Ista autem rescripta impe-
24 tranti non vtique opitulantur, nisi vere inopi; præter quem si alius illud obtinere procurat, non nisi ventum ex eo reportabit, vt scripsit Bald. in cap. cum adeò de Rescript.

Quare non illi suffragabitur, qui aliquod esset beneficium assecutus post illius expeditionem, & antequam illius vigore fuerit ab ordinatore prouisus; nam tunc mandati causa censetur submota, vt declarat Bonifacius Octauus in cap. si Pauper de præbend. in 6.

Neque si post expeditionem, primum beneficium, quod contingeret vacare, haberet annexum ordinem sacerdotalem, cuius requisita ætate ille careret; nam secundum vacaturum expectare debebit. cap. ei cui prouideri, de præben. in 6. quod si ætatem haberet, non autem ordinem annexum, tenebitur Antistes, illi prædictum conferre beneficium, quamuis Rescriptum, defectus ordinis non meminit, eum valeat ordines assumere requisitos infra tempora, à sacris Canonibus constituta cap. si pro clericis de præbend. in 6.

25 Sed contra personam ab ipso ordinatam absque titulo, Episcopus nequit excipere, ipsamque inhabilem reputare ad beneficium, cum ordinibus eam donauerit, idoneamque iudicauerit cap. accepimus de ætat. & qualit. eius autem ordinatoris successor vtique poterit excipere, cum ratio ista in eo non subsistat, iuxta glosæ distinctionem in cap. cum secundum vers. licet de præbend. Hostiens. verò & Abb. in eodem cap. accepimus, illum canonem interpretantur procedere secundum iuris dispositionem, posse tamen ex gratia Pontificis, vti Episcopum exceptione aduersus hunc ordinatum, qui quidem intellectus illius textus literæ, magis inhæret, ibi. Ac ideo post promotionem eorum exceptionem non poteris prætendere contra illos, nisi forte postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos: ex superabundanti tamen quando scribere pro talibus nos oportet, facimus in literis nostris apponi, vt si ordinatus, pro quo scribimus, idoneus habeatur, & Ecclesiastico beneficio non indignus, ab ordinatore, vel successore ipsius competens beneficium tribuatur, cum & si tecum de iure agere vellemus, te possemus merito ad prouisionem eorum compellere, quos à te, vel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse constaret, eo præsertim, quòd ad obtinendum Ecclesiasticum beneficium, eos debes idoneos reputare, quos ad ordines suscepisti; ex quibus sanè verbis liquet apertè, quod nisi prædicta verba adiungeret Papa in huiusmodi rescriptis, nequiret Antistes excipere contra prædictum ordinatum, maximè ad beneficium simplex, pro quo censetur idoneus Rota decis. 16. par. 2. in decis. diuers. sed contradicit Nauar. resolutio in consilio 2. An præcedente examine, de præben. in nouis, vt insignitus clericatus charactere præcedente examine, sit iterum examinandus, deinde ad beneficium simplex quod obtinuit, adducitque notata per ipsum in Miscell. 48. de orat. num. 109. vbi multa adducit, ac præsertim, vt præter requisita per Concil. Trident. in cap. 4. sess. 23. de reformat. in eo, qui tonsura initiandus est, requiratur scientia construendi, si voluerit consequi beneficium simplex, per glos. in clem. 1. versic. reputamus de concess. præbend.

26 Prædictis autem subijcere non dedecebit perutile quæsitum, quotidianum, & scitu dignum, an scilicet prouisus Apostolicus in forma gratiosa de beneficio habente sacrum ordinem annexum, possit Episcopus illum examinare, cum adiunctum ordinem suscipere intendit, ipsumque reijcere, si non habilem esse iudicaret? & omissis permultis rationibus, & auctoritatibus vtramque fouentibus partem, illud tantummodo referam, quod Illustrissimi omnique veneratione dignissimi Domini Cardinales sacræ Tridentinæ Synodus interpretes, postque multas consideratas opiniones in hac re censuerunt, die 12. Februari 1598. dixerunt etenim pro vtraque opinione permultas extare validissimas rationes, ipsi verò tutiorem partem sequi volentes decreuerunt, referendum Pontifici, vt Datario mandet, atque vrbis examinatoribus, vt prouidendus tùm ad beneficium, tùm ad ordinem illi adiunctum examinaretur, & habilis iudicatus non sit rursus ab Episcopo examinandus tempore promotionis; quod moderamen summo Pontifici relatum, præcepit illico seruandum, executionique mandandum; quare Episcopus ad examen accersiri prædictum ordinandum posthac ne præcipiat.

Nullam præterea sentiret vtilitatem ex hoc rescripto, qui Vicariam perpetuam possideret cap. postulasti de rescript. neue qui pensionem retineret sufficientem Felin. super eodem cap. postulasti nu. 8. & Gomes. in tract. grat. expectat. nu. 75. estque verior opinio, vt inquit Bisignett. decis. 11. vtrum intitulatus, de præbend. tametsi subreptitium non esse si nulla fuerit mentio facta de pensione, quam obtinet, concluserit Rota decis. 210. siue 39. nota quod pauper de rescript. in antiq. & pluries ita firmauerit Rota eadem, Bisignetto teste in adducta decis. 11. cur autem pensionario non prosit, duabus potest conualidari rationibus.

Altera, quam Doctores met hanc firmantes tradunt, quia Sedes Apostolica per formam prædictam duxit succurrendum necessitatibus pauperum, iuxta verba c. postulasti de rescript. sed eum pensionem habet sufficientem, satis abunde ipsius paupertati videtur prouisum, quemadmodum si Patrimonium haberet assignatum, ideo deest tunc

nunc finalis ratio, qua ductus Summus Pontifex, huiſmodi conceſſit reſcriptum; & conſequenter eiuſdem debet ceſſare diſpoſitio cap. cum ceſſante de appellat. in 6.

27 Secunda poteſt eſſe ratio, quod obtentorum meminere oportet in impetratione beneficiorum cap. cum adeo de reſcript. etiam illius, quod non iure, ſed facto poſſidetur cap. cum teneamur de præben. cap. in noſtra de reſcript. latè Felin. cap. cum cui, de præben. nec non illius, in quo ipſe aliquod habet ius, necdum adeptus eſt poſſeſſionem, cap. gratia de reſcript. in 6. Paul. Barchin. in pract. cancell. fol. mihi 130. verſ. gratiam beneficij; ac tandem omiſſis cœteris luculenter ſcriptis in meis Collectaneis ſuper hanc rem, & delibatis per Menoch. de arbitr. Iudicum caſu 201. num. 41. etiam penſionis meminere oportet, ne ſit impetratio ſurreptitia, Berous cap. ſuper literis num. 72. verſ. decimoquarto de penſione, de reſcript. Caccial. tract. de penſion. quæſt. 26. num. 1. Paul. de Roma tract. penſion. §. redeundo num. 1. fol. mihi 27. Calder. conſ. 6. de præbend. Marian. Soccin. ſenior conſil. 260. in cauſa poſt nu. 1. vol. 2. Creſcent. deciſ. 237. Menoch. de arbitr. Iudic. caſu 201. num. 51. & Modern. de reſignat. beneſ. lib. 2. quæſt. 15. num. 5. quorum etiam meminere oportet, & validiori profectò ratione, in mandatis de prouidendo, ob maximam odioſitatem prædictarum literarum Felin. in cap. 2. num. 5. de reſcript. Calder. conſil. 20. de præbend. & conſil. 4. de accuſat. atque ideo, ſicuti beneficia conſequi non poteſt ſuſpenſus, ita nec literas de prouidendo impetrare, gloſa in cap. cum bonæ de ætat. & qualit. & in ſpecie quod penſionis in titulum datæ, mentio ſit facienda in literis in forma pauperum, firmat Paul. de Roma, loco nuper citato, Franch. in c. ſi pauper clericus verſ. in gloſa fin. de præb. in 6. & fauet doctrina Cardin. in clem. quia Regulares §. eadem, num. 6. quæſt. 7. de ſupplen. neglig. Prælat. nec dubitatur; eſt tamen apud ſcribentes non minimum dubium, an etiam penſionis cuiuſcumque, & à quocumque nec in titulum datæ commemoratio facienda ſit; & ex verbis Caccial. eod. tract. de penſion. q. 26. num. 4. affirmatiua colligitur reſolutio, quia (vt ipſe inquit) cum illæ literæ fiant ad releuandum paupertatem, conuenit, nè quid taceatur quod ipſam remoueat, ſi aliunde habet, quo victum colligat, quo quidem omiſſo, vel non impetraſſet, vel difficilius; quam reſolutionem defendit Gigas. tract. de penſion. quæſt. 67. num. 7. verſ. ſed prima, ſubdens hanc iuridicam videri opinionem; tùm ex relata, tùm ex alia ratione, quod gratia in forma communi gratiæ, eſt fauorabilior gratia in forma pauperum, Franch. in dicto cap. ſi pauper clericus de præben. in 6. idque probatur, nam literæ gratioſæ conſequutione alterius beneficij non expirant, dummodò illud non ſit cum primo incompatibile; literæ vero in forma pauperum expirant adeptione alterius, etiam compatibilis, iuxta gloſ. in eodem cap. ſi pauper clericus; tametſi minimi valoris prædictus pauper clericus conſequeretur beneficium, nempè viginti ſolidorum, vt idem Gigas aſſeuerat, ſuffultus doctrina Archid. Ioan. Andr. & Franch. ſuper citato cap. ſi pauper; ex quibus maiorem requirere expreſſionem, colligit, gratiam in forma communi pauperum, quam in forma communi gratiæ; neque obſtant Rotales deciſiones, ſcilicet 43. ſiue 4. de reſcript. in nouis. & 552. ſeu 33. eodem tit. in antiq. & 145 aut 11. de conceſs. præbend. in antiq. nam intelliguntur de literis gratioſis in forma communi gratię, non in forma communi pauperum, vt Caccial. reſpondet in adducta quæſt. 26. num. 5. cuius reſponſio nullatenus videtur ſubſiſtere, tamquam de directo contra tenorem, expreſſaque verba prædictarum deciſionum, præſertim vndecimæ, aperte loquentis de literis in forma communi pauperum; tùm maximè quia Paul. de Roma, Franch. & Cardin. citatis in locis, hanc firmauerunt ſententiam, vt tantum penſionis in titulum aſſignatæ ſit facienda mentio, quare non immeritò dicat Gigas loco nuper relato, opus eſſe alio collirio ad ſanandam ægritudinem iſtam, prouenientem ex memoratis deciſionibus, quas loqui de literis pauperum, ipſe fatetur; ſed ipſis non obſtantibus magis iuridica ſibi videtur opinio contraria, tametſi mox relinquat cogitandum, mauolens probabiliter dubitare, quam temerè definire; quod quidem multo congruentius mihi faciendum ſuadeo, quamuis ſentiam veriorem eſſe hanc Caccial. & Gigant. opinionem, à qua non equidem auderem recedere ob cauſam paupertatis, quæ ceſſat, ac propterea ſubreptitiæ omninó cenſeantur huiuſmodi literæ, tacita penſione impetratæ, vt etiam concludit Felin. in cap in noſtra nu. 25. verſ. trigeſimum correlarium, de reſcript. Archid. in eodem cap. ſi pauper clericus, num. 1. & verior eſt opinio, vt affirmat Biſignet. deciſ. 11. verum innitulatus de præbend. & Felin. atque Gomeſ. locis allegatis ſub num. 26. qua etiam ex ratione Patrimonij quoq; meminere debet ſi poſſidet, alioquin inualidæ eſſent, ac ſubreptitię prædictæ literæ Dec. in cap. poſtulaſti num. 15. ibique latè Felin. à nu. 5. & Abb. num. 3. ſubdens communem eſſe opinionem; ex quibus (vt vnde digreſſa eſt redeat oratio) ſi in hoc reſcripto oportet obtentam penſionem exprimere, ne ſubreptitium reputetur; ſequitur neceſſariò quod tacita penſione, careat omni validitate, & conſequenter illam poſſidenti non opituletur; etenim ſi exprimit, non vtique illud concedit Papa; ſi vero ſilentio inuoluit, tanquam ſurreptitium non ſuffragatur.

28 An autem huiuſmodi reſcriptum proſit habenti beneficium non excedens valorem vigintiquinq; ducatorum, computatis diſtributionibus quotidianis? & reſpondendum videtur negatiuè per textum in cap. is cui, de præbend. in 6. vbi executor vigore talis reſcripti non compellitur prouidere obtinenti aliud beneficium, quem textum licet non procedere in obtinente beneficium prædictum, concludat Rota, teſte Paulo Emilio deciſ. 65. par. 1. ſed tantum in obtinente beneficium ſufficiens, quod quidem negat poſſidere, qui illud viginti-quinque ducatorum detinet, computatis diſtributionibus quotidianis; nihilhominus omni remoto ſcrupulo, tenendam arbitror primam ſententiam; quodque verius apparebit cuicumque maturius conſideranti finalem cauſam, qua motus Pontifex ſoleat prædicta reſcripta concedere; quamquè Pauperum neceſſitatem eſſe, nemo dubitat, & ipſe non ſemel annotaui, & ceſſare in poſſidente benefi-

cium

cium istud ambigendum non est; tùm maxime
cum praxis admittat vbique locorum, quem pro-
29 moueri posse ad titulum beneficij consistentis in
distributionibus quotidianis, quę licet non compu-
tentur in valorem beneficiorum, nec fructuum
appellatione veniant, iuxta Rotæ decisionem 134.
siue 8. quando, de præbend. in nouis, & decis. 766.
alias 39. quæritur, allegato titulo in antiq. ibidem-
que additiones, cumulantes alias authoritates, &
aduertit Boer. decis. 340. statutum num. 3. & 4. in
hoc tamen casu prædictæ distributiones, vtique in
valorem computantur, cum satis sit beneficiatum
illarum causa non laborare inopia, tùm præsertim,
quia permulta extant beneficia, quorum valor non
nisi viginti quatuor ducatorum exprimitur in lite-
ris Apostolicis; quorum distributiones quotannis
excedunt ducentum, & mille aureos, vt Canonica-
tus Neapolitanæ Ecclesiæ, Santi Petri de Vrbe, San-
ctæ Mariæ Maioris, aliarumque Ecclesiarum plu-
rimarum, Regnorum maximè Hispaniarum,
Franciæ, & Germanię, vt ab expertis habui, & vni-
uersus non ignorat orbis, quo ad Canonicatus
Tholetanæ Ecclesiæ, & scribit Gomes. in Regul.
Canceil. de valore quæst. 8.

Cum vero Præfatus ordinatus absque titulo, non
curaret memoratum obtinere Rescriptum, non
propterea exemptus esset ordinator ab onere illi
prouidendi, ex quo Canones expressè id sibi man-
dant, & in causa existunt nè eius negligentia,
& incuria pertranseat sine peccato, quamquam il-
lum excipiant, qui probabiliter credens, aut crede-
re debens verbis eiusdem promoti, ordinauit non
habentem titulum, aut habentem, sed insufficien-
tem & mendaciter, ac fraudulenter confingentem
illum possidere, & sufficientem, vt concludit Na-
uar. cons. 14. num. 3. versic. quarto de tempor. or-
dinand. par. 1. vbi id nonnullis confirmat rationi-
bus, & auctoritatibus, & præsertim doctrina de-
cis. in cap. Episcopus num. 13. de præbend. dicentis
ordinatorem non cogendum alimentare ordina-
tum, qui se diuitem esse simulauit, quam etiam re-
solutionem, iterum constituit idem Nauar. con-
sil. 47. num. 1. alleg. Rubr.

Sed an teneatur Antistes prouidere non subdi-
to, ab ipso tamen ordinato præhabita facultate à
proprio illius superiore, si promotus titulo indi-
geat? Hoc in loco definire non intendo, cum illud
congruentiori loco, Deo fauente luculenter expli-
caturus sim rubr. sequenti. cap. penultimo.

Suspensionem igitur, quam incurrit quiuis sine
titulo promotus, maxime post Constitut. Sixti V.
30 iuxta relata supra post nu. 1. multò conuenientius
contrahit, qui ementito titulo, ob initum pactum
de non petendo, aut retrocessiones, insigniri ordi-
nibus ausus est; cuius veritatem radicitus eruens;
duxi pernecessarium distinctione vti; Quod eius
modi pactum, aut retrocessio, vel antecedit, vel
subsequitur ordinationem ipsam.

Si præcedit, certè non incurrit suspensionem
comminatam in cap. neminem, & cap. Sanctorum
31 70. distinct. cum inualida de iure appareat eius-
modi retrocessio, & pactio, ex glosa fin. in cap. 45.
Episcopus de prabend. in 6. & cap. Episcopus, ex-
tra de præbend. eo quod ius publicum in hoc titu-
lo ordinandorum versatur, quod remitti nequit
per cap. si diligenti de foro competent. atque alia
suppetit ratio, quod beneficium nondum habitum
renunciare, non tantum asseuerare, sed suspicari
absurdum est, sicuti neque hæreditatem nondum
delatam l. qui superstitis ff. de acquir. hæred. ex
quibus, & alijs multis, inualidam esse præfatam re-
nunciationem, etiam si eam subsequatur iuramen-
tum, concluserunt Felyn. in cap. penult. num. 1.
& Anan. num. 2. vers. tu considera, de Simon. &
Nauar. in summ. cap. 27. num. 158. quamuis Abb.
annuit, eam inualidam si iuramentum abest, super
eodem cap. penult. num. 4. si igitur inualida, ergo
nullum præstat impedimentum, nullumque ope-
ratur effectum, ex Reg. non præstat de reg. iur. in 6.
& consequenter, minimè caret titulo, quo oporte-
ret carere, vt suspensus fiat vigore canonum prædi-
ctorum; ob quam etiam rationem, neque pœnas
inflictas per Constitut. Sixti V. reiecta contraria
resolutione Viualdi in suis Commentarijs ad di-
ctam Bullam nu. 14. & Suarez in disput. 31. sect. 1.
post num. 35. vol. 5. namque præsupponunt eius-
modi donationem, seu retrocessionem valere,
quod si veritate fulciretur, vtique illa verba in di-
cta Constitutione posita, sine titulo sufficientis be-
neficij, vel patrimonij complecterentur eiusmodi
renunciantem; sed retrocessione ipsa existente
nullius roboris, certe non indiget titulo.

Ideò hæsitandum est, si suspensionem incurrat
statutam in cap. per tuas, el 3. & cap. penult. de si-
mon. & quidem si cum ordinante conuenit, ipsum
post susceptos ordines, non molestare super benefi-
cio quod iuris attenta dispositione conferre ipsi or-
dinato propterea teneretur neque super alimen-
tis, quæ eidem subministrare compelleretur, su-
spensus sanè fieret ab ordine, sic suscepto, & ordi-
nator à collatione per triennium cap. penult. de
simon. itidem si cum præsentante ad ordines ex
eodem cap. penult. qui textus exemplificari primi-
tus potest, in Archidiacono, vt aduertit in eodem
capite Hostien. post num. 2. nam ipse ordinandum
præsentat Episcopo, ex his, quæ copiosè scripsi, in
rubr. de scrutin. ordin. sub nu. 15. Præterea exem-
plificari rectè potest in Episcopo ipso, quia ple-
rumque suum non ordinat subditum, sed alteri
committit ordinandum, vel in propriam Diœ-
cesim aduocat Aristitem, certos, & ab ipso nomi-
natos ordinaturum, ipse enim dimittens compel-
leretur his casibus, pauperi ordinato prouidere,
non autem si generatim committeret, ex his, quæ
congero in rubr. seq. cap. 8. versic. quod si Epi-
scopus, in prædictis igitur casibus, ipse Episcopus
dimittens, vicem præsentatoris retinet, & rationa-
biliter de eo potest intelligi adductum cap. penult.
incurratque propterea illius pœnam ipse, & ordi-
natus, si cum eo pactus sit, non inquietare eumdem
super prouisione sua, & similiter, fieret suspensus.
Si præsentatori polliceretur nullam recipere por-
tionem in Ecclesia, in qua præsentaretur, & præ-
sentator ab executione ordinum, per idem trien-
nium, ex eodem cap. per tuas el 3. de simon. Ex
quibus attende differentiam inter præsentatorem
nominatum in isto cap. per tuas, & præsentatorem
nominatum in dicto cap. penult. hic enim est præ-
sentator ad Ecclesiam, & exemplifico inferius. il-
lic vero ad ordines, & dixi in versiculis præceden-
tibus.

tibus, amborum autem textuum perquirere decidendi rationem, quamquam superfluum prima fronte videatur, tanquam satis sit, ita supremo Pontifici placuisse disponere, nihilominus eã indigare; obscuras, & necessarias plurimarum quæstionum superinde scribendarum intelligentias nobis enudat. Aliqui igitur affirmant simoniam interccede-
32 re in casibus dictorum textuum, quia remissionem æquant donationi, per textum in l. quin etiam ff. de calumn. ac propterea inferunt, quod iste cum remittat portionem sibi competentem, fructusque debendos, vigore obligationis prouenienda ex ordinatione, & præsentatione huiusmodi; ipsaque portio, & fructus sint quid temporale, enascitur simonia, quia remittendo, datur temporale pro suscipiendis ordinibus, ita Abb. in dicto cap. per tuas num. 7. & alij multi, quibus contradicunt alij complures, qui expendentes textus æquantes remittere, & dare; inquiunt loqui de remittente ius quæsitum, & quod eo tempore debebatur, hic autem, quod potest in futurum deberi. Verum quia Hostiens. in eodem capite num. 4. & Henric. Boich. in finalibus verbis, defendunt, idem esse remittere, & dare, non solum vbi ius remittitur acquisitum, sed etiam quærendum, ideo consentio simoniæ labem considerari in memorato casu, cum aliquali tamen restrictione, ne illa sit simonia, quæ sub stricto, sed largo sumpto vocabulo comprehenditur, ita quippé concludunt Anan. & Butr. indicato cap. penult. ille post num. 3. hic vero post num. 5. & sequitur Abb. etiam inibi post num. 5. nec non Vgolin. (tametsi alió eius verba tendant) in tract. de simon. tab. 4. cap. 4. post num. 3. omnesque sumunt argumentum á pœna in dictis capitulis comminata aduersus prædictos; scilicet quod ordinatus, ab ordine tantum sic suscepto pronunciatur suspensus; ordinator verò à collatione per triennium, ac præsentator à præsentatione per idem tempus: cum alioquin si veram patrarent simoniam in ordine, suspensionem quoque à cœteris ordinibus incurreret ordinatus, ipseque promouens à collatione perpetuó.

Ex quibus suadeo, posse facile responderi dubio mihi proposito, quatuor ab hinc diebus, si taliter assumptus ad ordines, alijs etiam sit afficiendus pęnis à reliquis canonibus, Pontificijsque Constitutionibus statutis, in ipsos simoniacos, illisque pręsertim, quas Paulus Secundus comminatur in sua extrauaganti, cum detestabile de simon. Quandoquidem negatiuam partem veram insinuant hactenus scripta, ipseque admitto; Tum quia dixi non esse vere, & strictè loquendo simoniam, istudque pactum nullius roboris; tùm quia Papa certam inibi inflingendo pœnam, implicitè negat ipsum alijs pœnis plectendum, ob vulgatam illam iuris regulam, quod vnum qui includit alterum excludit, & excipit; Tum præterea, quod Anan. Butr. & Abb. hoc innuunt, dum qualitatem huius delicti minuere conantur, nam arguunt à leuitate pœnæ ob illud constitutæ in eo canone, & inquiunt quod cum pœna tantum inibi expressa afficiatur, ergo vere, & propriè simonia non censetur: fatentur igitur non alia, quam illic expressa pœna puniri, atque ita explicitè respondent præfato quæsito, & cœteris clarius Vgolin. indicato cap. 4. vbi cunctas proponit pœnas à Iure constitutas aduersus simoniacos in ordine, ac præsertim, illas num. 1. refert, quas ab eo expetit præfata extrauagans Pauli II. aitque, ipsum suspensum propterea esse ab executione omnium ordinum, subiungitque non aduersari textus in dicto cap. per tuas, & penult. ab ordine sic suscepto tantum suspendentes, quandoquidem extendendi minimè sunt vltra casum inibi expressum, scilicet ad alium, quam ad renunciantem ordinatori, aut præsentatori; qui vere, & propriè simoniacus non apparet; ideoque non tam graui pœna mulctatur, qua alius vere simoniacus inuritur, in extrauag. cum detestabile; probat igitur apertè eiusmodi renunciantem. ita promotum, eiusque ordinatorem, aut præsentatorem pœnas tantum mereri statutas in præfatis cap. per tuas, & penult. non alias in dicta extrauag. aut altera, quacumque sanctione expressè, vel implicitè non complectente hunc casum; In qua re non amplius immorabor, eo quod hanc quæstionem in præsentia agitari á grauissimis huius Neapolitanæ Ciuitatis Iureconsultis audio, quorum sententiam expectabo, simulque vt debeo magnifaciam; interea non omittens vehementer animo meo sedere, iam dictum renunciantem præsentatori ad Ecclesiam, & ita promotum deuinciri posteriori constitutione Pij V. 87. intollerabilis, vt affatim probat Modern. in tract. de confid. benefic. quæst. 1. á nu. 93. vbi demonstrandi gratia, hunc renunciantem, esse confidentiarium, multa cumulat, cuiusque auctoritatem cum allegassem, cuidam insignissimo viro, restitit, eamque post triduum in sua publica lectione insutauit, ob eam rationem, quod confidentia non committatur ex promissione dandi, seú restituendi fructus eidem resignanti, seu præsentanti, Verum cum alteri promittitur restitutio fructuũ, ex Nauar. in cons. 76. Excellentissime nu. 6. de simon. sed in præfato cap. per tuas, ordinandus promittit præsentatori nullam in sua Ecclesia recipere portionem; propterea inferebat non esse confidentiam: cuius tamen responsione vtique impellor suæ subscribere sententiæ, quandoquidem præfatum cap. per tuas (vt ipsemet dixit, loquitur de Ecclesia receptitia, & consequenter collegiatas namq; Ecclesia receptitia est illa, quæ certum non habet numerum, etiam si ijdem beneficiati essent Collatores, & Episcopus tantum examinaret ante immissionem, Serafin. decis. 942. num. 2. part. 1. vel Episcopus, aut alius admitteret nullis expeditis literis, contenti sola receptione, & admissione, quæ vim habet collationis, continetque, Ius per glosam in cap. cum aliquibus de rescript. in 6. & expressè tradit Fuscus in suo tractatu de visitat. & regim. Eccles. lib. 2. cap. 10. nu. 13. Si igitur Ecclesia receptitia dicitur eiusmodi, sequitur necessario quod fructus illius sunt eorumdem beneficiatorum, qui tunc fuerant ad eam admissi, & recepti, & consequenter, promittendo aliquis, nullam in ea recipere portionem, vtique in gratiam, & fauorem ipsius præsentantis promittit, atque ideo ex ratione, & auctoritate eiusdem Nauarr. ab illo citati, conuincitur non confidentiarius; sed simoniacus, qui præsentatori ad Ecclesiam pollicetur nullam in ea recipere portionem, & or-

dinos

dines assumit, vel saltem negari minimè potest, quod si aliqualem superior haberet in ea portionem, maiorem in ea habeant cœteri beneficiati, cum sint numero plures, & propterea eiusmodi promissio respiciat principaliter fauorem illorum, & illis facta videatur, vel si æquè illi, ac illis, nihilominus sit confidentiarius, quatenus illis restituit, vel promittit non petere, seu recipere portionem, quę subiunxi, volens auctoritati doctissimi Nauarri satisfacere, licet possit, & vehementer dubitari si vera sit isthæc sua resolutio.

Quod si eiusmodi ordinatus non istis, sed alijs promiserit donata sibi ab eis, & pollicita non petiturum, aut tradita restituturum post susceptos ordines, à paritate rationis arguentes annuunt Nauar. in summ. cap. 27. num. 158. & consil. 1. num. 45. versic. tum per capitulum de Constit. par. 1. Ledesm. in 2. par. quæst. 26. artic. 2. Nauar. Iunior Salmanticæ legendo in anno 1568. vt refert Viuald. in 2. part. candel. rubr. de suspens. num. 28. Sayr. in suo Thesauro lib. 4. cap. 15. num. 23. & alij quibus contradicunt Doctores perinulti, qui expendentes verba præfatorum, cap. per tuas, & penult. dixerunt illos textus minimè complecti pascicentem cum donatore, Patre, & alijs; sed casum dumtaxat inibi expressum de pacicente cum ordinatore, vel præsentatore; atque ideo affirmant eum non fieri suspensum, qui cum alijs pactus est: maximè quod à simonia prodire illorum canonum pœnam aduertunt; quam non nisi ordinatori, aut præsentatori remittentes committunt, meritoque nullus præter eos fiat vigore illorum canonum suspensus, Ita siquidem ait Henrich. in summa Theolog. moral. lib. 10. cap. 17. §. 3. in glosa litera O. subijciens eandem complures Theologos, & vtriusque iuris peritos consultos approbasse, & Tolet. in lib. 1. capit. 15. post num. 5. ac nouissimè Suarez disput. 31. sect. 1. post num. 35. vol. 5. & adstipulatur Viuald. (quamuis auctoritate Concilij Tridentini non illorum textuum adductus) in rubr. de suspens. post num. 28. & Nauarr. sibi ipsi contrarius in consil. mihi 17. quidam A. post num. 2. versic. non inquam hoc obstat, de tempor. ordin. in nouis, & 42. in antiq. quamquam enim, in eo consil. proponat casum in renunciante post susceptos ordines in eo tamen loco genericam subiungit rationem, expressè fouentem illos canones minimè amplexari, hunc casum; istumque propterea renunciantem minimè esse suspensum, quorum sententiæ libentius ipse, quam alteræ subscribo, ex eo potissimum quod nullum consideratur simoniæ specimen, & quatenus aliqualis simoniæ labes excogitari posset, & consequenter suspensus censeatur restringenda iustè videtur ad eum tantum casum, in quo donans expressè ad hunc effectum suscipiendi ordines donauit, quia præsentatori assimilatur, & æquè est ac si illum præsentasset, qua propter sicuti ille suspensus est, in dicto capit. penult. ita & iste, ex sententia Suarez in loco mox citato. Ille verò qui nullo præcedente pacto donationem retrocessit nemini dubium est, quin ab omni sit suspensione exemptus, additque expressè Sayr. indicato loco, & antea Henrich. in lib. 13. cap. 37. §. 2. in textu, & glosa lit. G.

Renunciatio autem facta etiam ad fauorem ordinantis, si subsequitur ordinationem, haudquaquam operatur, vt ordinatus incurrat suspensionem; etenim suspensus minimè fit, neque ascendendo postmodum ad altiorem, aút ministrando in promotis contrahit irregularitatem. Nauar. in summa cap. 27. num. 158. & consil. 17. quidam A. num. 3. de tempor. ordin. in nouis, & 42. in antiq. & Alfons. de Madrig. in 1. par. suorum tractatuum, & propriè tract. de ordin. cap. 19. & concinit glosa fin. in cap. si Episcopus de præbend. in 6. omnesque ita concludunt, dum verba faciunt super cap. per tuas de simon. & propterea earum opinio verissima dicenda est, quia ad incurrendam suspensionem illius canonis, oportet pactum præcedere. Dubium tamen videtur, si incurrat suspensionem comminatam in cap. neminem, & c. Sanctorum 70. distinct. ratioque dubitandi procedit ex eo, quod eiusmodi renuncians, contrauenit finali intentioni canonum prohibentium ordinandum carere titulo, & mendicare; cum renunciationem istam post susceptos ordines factam approbet Ius commune, iuxta glosam citatam in dicto cap. si Episcopus, & glosam in cap. Episcopus extra de præbend. Abb. in cap. penultimo nu. 4. Anan. num. 2. & Felyn. vers. in glosa de simon. atque Medina in sum. lib. 1. c. x. §. 8. quę resolutio apparet verior de Iure, quamquam cõtraria visa sit equior Syluestro in summ. verbo clericus 4. num. 9. & placuit Henric. in sum. Theol. moral. lib. 13. cap. 17. §. 2. valida igitur existente retrocessione, & donatione prædicta remanet promotus sine titulo, ob idque egere, & mendicare cogeretur; ideoque posterior Concilij Tridentini Constitutio in cap. 2. sess. 21. de reformat. declarauit inualidam omnem alienationem tituli factam post susceptos ordines; inquit enim ordinatos patrimonium nullatenus alienare posse; quæ verba operantur inualidam ipso iure memoratam alienationem, teste Nauar. indicato consil. 17. num. 2. quia illa clausula nullatenus, parit nullitatem alienationis ipso iure, & ilico secuta alienatione, per glosam in clem. 1. vers. nullo modo de ætat. & qualit. quamobrem cum nullius roboris appareat alienatio ex dispositione Concilij, certè titulum retinet, & consequenter non contrauenit finali intentioni canonum citatorum.

Amplio secundo principalem regulam, vt post Sixti Constitut. contra Clericos male promotus suspensus fiat ordinatus ad titulum insufficientem, mentiendo Episcopo esse sufficientem ibi sine titulo sufficientis beneficij; vel Patrimonij; subiungens pœnas præsertim suspensionem, & propterea supplicaui Pontifici pro Clerico Amalfitano ordinato ad subdiaconatum ad titulum insufficientem, & die 18. Decembris 96. obtinui à Sanctissimo Clemente Octauo absolutionem à prædicta suspensione, & dispensationem ab irregularitate postmodum incursa ministrando in illo; quam absolutionem, & dispensationem felicis memoriæ Sixtus Quintus eidem concedere renuerat, sed ante dictam bullam, qui ad titulum insufficientem promouebatur sanè minus legitimè ordinatus dicebatur, alia tamen non existente causa, suspensionem minimè incurrebat, Nauarr. consil. 18. num. 4. de tempor. ordin. par. 1.

non

bullam, qui ad titulum inſufficientem promouebatur, ſane minus legitimè ordinatus dicebatur, alia tamen non exiſtente cauſa, ſuſpenſionem minime incurrebat; Nauarr. conſil. 13. num. 4. de tempor. ordin. part. 1. non enim per cap. neminem, & cap. Sanctorum, quia verba faciunt de abſolutè ordinato, ſcilicet ſine vllo titulo, vt gloſ. ſecunda, in eodem cap. neminem, annotauit; neque per Bullam Pij Secundi, cum ex Sacrorum, non meminentem tituli, nec tandem per alleg. Concil. Trident. in adducto cap. 2. quia licet prohibeat ne quis ſufficienti titulo carens, ſacris initietur ordinibus, pœnam aliquam non propterea infligit, ſed tantum antiquorum canonum pœnas innouat; iccirco ille dumtaxat prædictis venit plectendus pœnis, qui eas ſeruata iuris communis diſpoſitione pati meretur; quam ob rem deceptus eſt Graff. lib. 3. deciſ. Aurear. cap. 2. num. 22. dum in 1. illius operis compilatione firmauit, hunc fieri ſuſpenſum, quia tunc nondum emanarat Conſtitutio Sixti Quinti ſæpius adducta, ergo fatendum eſt, eundem crediſſe, hunc eſſe ſuſpenſum ex diſpoſitione Iuris communis, qua propter, non mirandum, ſi in ſecunda editione eandem firmat reſolutionem, & prædictam præterijt conſtitutionem; quo quidem tempore, iam illa prodierat, tametſi propter Conſtitut. Clementis moderatoriam dictæ Conſtitut. Sixti, & exordientem Romanum decet Pontificem, neque nunc ſubſiſtant pœnæ in adducta Conſtitut. Sixti comminatæ.

33 Hinc præterea minimè euadit ſuſpenſionem ordinatus ad titulum beneficij, quod in ſpe habet, non in re, nempè ſi haberet literas expectatiuas, quia non ritè ordinaretur; oportet etenim titulum conſiſtere in re, per Ioan. Andr. in cap. ſi Epiſcopus num. 1. de præbend. in 6. & ibidem Gemin. num. 7. Philipp. Franch. num. 3. verſic. in gloſa in verſ. taliter, & Graff. lib. 3. deciſ. Aurear. cap. 2. num. 20. Ad titulum vero beneficij, cuius fructus alteri debentur, vtique promoueri poteſt, quandoquidem, beneficiatus ipſe alendus eſt ex illius fructibus, vt præfati Andr. Gemin. & Franch. illic concluſere.

Ille vero, qui fuit ab alieno Epiſcopo promotus, de licentia proprij ordinarij concedentis ſibi facultatem aſſumendi ordines ad aliquem expreſſum titulum, quem ſufficientem eſſe idem ordinatus illi mentitus eſt, cum re vera ſit inſufficiens, fieret vtique ſuſpenſus, etiam ex iuris communis ſanctione; non ſolum illa ſuſpenſione, qua ligantur promoti, qui titulo ſufficienti carent, ſed etiam altera, qua promotus ab alieno ſine literis dimiſſorijs; nam quas habuit, ſubreptitias propterea eſſe, atque inualidas, ac ſibi, ob id non prodeſſe fatendum apparet, iuxta notanda inferius tit. ſequenti, capit. 8. verſic. & qui præfatas, & vtrumque dictum probat Nauarr. conſil. 18. N. obtinuit, num. 3. de tempor. ordin. in antiq. part. 1. & 23. in nouis, niſi tamen pars deſit, quæ re vera non ſit notabilis, ex eodem Conſilio Nauarri, & deciſione Sayri vigeſima de tempor. ordin.

34 Hactenus ampliatam Concluſionem, limito primo, cum ordinatus titulum poſſidet ſufficientem, ſed tantumdem debet, quanti valet, & fructat titulus, Nauarr. conſil. 13. De eo, de tempor. ordin. in antiq. & 18. in nouis part. 1. vbi hanc reſolutionem tribus rationibus conſtabilire, nititur; quam tamen limitationem, eatenus veram opinor, quatenus intentionem, & verba Nauarri non excedit, & conſequenter non extenditur ad eum, qui non tenetur debitum perſoluere ex bonis, vnde colligit titulum, ſecus ſi ad illud compelli poſſet, atque deducendum veniret, vt æs alienum, per l. ſubſignatum §. bona ff. de verbor. ſignif.

Secundo, neque vendicat ſibi locum, cum promotus eſt ad titulum conſiſtentem in rebus mobilibus, ſed curare debet, vt conuertatur in rebus immobilibus, iuxta mentem Concilij, vt inquit Nauar. conſil. 29. de tempor. ordin. part. 1. & Alphonſus de Madrigal. in tract. de ſacram. part. 1. tit. de ordinandis cap. 19.

Tertio, neque ad titulum beneficij, de quo fuit prouiſus, illius tamen poſſeſſionem nondum adeptus; puta ſi illam adipiſci de temptus fuit à poteſtate laicali, vt concludit Nauarr. conſil. 15. per totum, ac præſertim num. 3. (licet obſcurè loquatur) de tempor. ordin. part. 1. non enim reperitur aliquo iure conſtitutum, hunc fieri ſuſpenſum; namque Ius commune, tantum ſuſpenſum pronunciat abſque titulo promotum; Conſtitutio autem Pij Secundi de titulo minimè loquitur; Concilium innouat antiquorum Canonum pœnas in caſibus tantum à iure communi expreſſis, quo quidem iure, nulla fuit conſtituta pœna ſuſpenſionis, aut irregularitatis, ipſo iure incurrenda per ordinatum cum titulo, in quo ius vere quæſiuit, eius tamen poſſeſſionem conſequi non valuit, non item hunc caſum adiungit poſterior lex, Conſtitutio ſcilicet Sixti Quinti contra clericos malè promot. ob quam eandem rationem ſemper credidi, in iam dictam ſuſpenſionem non incidere, qui titulum poſſidet, ſed non pacificè, quam meam opinionem die 16. Februarij 98. aduerti confirmari poſſe ex verbis Nauarri, conſil. 15. num. 3. de tempor. ordin. par. 1.

Hic autem titulus requiritur ex Iuris diſpoſitione, quotieſcumque Clericus ſecularis Ordi-

35 nes Sacros procurat ſuſcipere, ſecus vero ſi regularis perſona, quæ vouere debet caſtitatem, paupertatem, & obedientiam; in quo, profeſſio tenet vicem tituli beneficialis, Henric. Summa Theolog. Moral. lib. 10. capit. 17. §. 3. nam Hoſtienſ. ſcribit. Monachatum eſſe beneficium ſimplex, non quidem, vt verè beneficium videatur, ſed potius ita dicatur, quo ad effectum, cum per monachatum acquirat ius Collegij, & Monaſterium, quod ſibi alimenta præſtat, vt inquit Abb. in cap. ſuper inordinata numero 10. de præbend., atque ideò, iuſta ratione ductus Rebuff. in praxi ſub Rubr. Regularia beneficia numero 6. aſſeuerauit, quod beneficia ſimplicia Regularia, ſunt Monachatus, & Canonicatus Regulares, in quibus (adiungit Henric. loco citato) voluntaria paupertas pro opibus computatur, illarumque ſubingreditur locum; ac propterea Tridentina Synodus expreſsè conſtituit, in citato capit. 2. nè quis deinceps Clericus

R ſecula-

secularis sine sufficienti titulo auderet ordines assumere; idemque Sixti Quinti Constitutio tradidit, in illis verbis, aut quò ad seculares sine titulo sufficientis beneficij, vel patrimonij; est
36 tamen indubitati Iuris, quod si ante professionem vellet regularis persona insigniri ordinibus, non vtique posset, ad illos promoueri, absque sufficienti titulo, nam Pius V. foel. mem. prædictum Decretum Concilij loquens de titulo requisito in Clericis secularibus, extendit ad omnes, & singulos, etiam cuiuscumque ordinis clericos Religiosos, siuè seculares, more religiosorum viuentes, in communi, & non professos in sua Constit. 75. exordiente, Romanus Pontifex.

Quam Constitutionem 75. Pij Quinti ampliauit Nauarr. ad religiosum illius ordinis, in quo solum fit votum temporale Religionis, vt prædicti censeantur seculares Clerici, ac propterea nequeant ordinari, si titulo careant, vt ipse inquit in summ. cap. 27. num. 158. versic. decimo sexto.

Ab istius tamen Constitutionis Decreto Gregorius XIII. excepit Patres Iesuitas, per suam bullam promulgatam anno 1582. & eosdem eximerat antea Paulus Quartus fœlicis recordationis, sub anno 49. à tali obligatione, vt attestatur Henrich. summ. Theolog. moral. lib. 10. cap. 17. §. 3. fortasse, quia cognoscebat Decreto illius Concilij prædictos Patres ligari, eo quod professionem non emittunt, tametsi nondum aduenisset prædicta Pij Quinti declaratio.

37 Sed an Constitutio iam dicta loquens de seculari, non professo, intelligatur etiam in professo, sed nulliter? & ommissa omni disputatione, quiescendum arbitror cum Rotali decisione, quæ affirmatiuam partem amplexata est, vt est decisio Illustrissimi Cardinalis Blanchetti doctissimi, integerrimique viri, qui quidem merito fuit à Sanctissimo Clemente Octauo in numerum amplissimorum Cardinalium cooptatus, quam sanè decisionem subscribere censui, cum typis tradita adhuc non fuerit, & sequitur.

Fuit dubitatum in causa Vigellensis Canonicatus, an Ferdinandus per susceptionem ordinum sit factus irregularis in casu, & ad effectum de quo agitur; & Domini dixerunt absque vlla controuersia, Ferdinandum per susceptionem ordinum, eo modo, quo illos suscepit contraxisse incapacitatem ad beneficia; constitutio enim fœlicis Recordationis Pij Quinti est clarissima, qua suspenduntur ab executione Sacrorum Ordinum illi, qui ad ordines promouentur absque aliquo titulo, contra formam Concil. Trident. in cap. 2. sess. 21. de reformat. quæ Constitut. habet locum, tùm in non professis, quàm in nulliter professis cùm loquatur de his, qui licitè, & liberè, ad seculum redire possunt; quare cum Ferdinandus prætendens, se nulliter professum, & per consequens potuisse ad seculum redire, ad titulum paupertatis, vt professus Sacros Ordines susceperit, fuit suspensus ab executione sacrorum Ordinum, & beneficij acquirendi incapax effectus, cap. cum benè de ætat. & qualit. vbi glosa, & Abb. num. 6. cap. fin. de cleric. excomm. minist. & ibi glosa cap. tanta de excess. Prælat. Gemin. consil. 91. numero 3. & consil. 133. num. 2. & fuit resolutum coram Reuerendo Patre Domino meo Giptio, in causa Meliten. Abbatiæ 24. Ianuarij 1590. & cùm postea ipse promotus ad Subdiaconatus ordinem, obtinuerit sub prætextu emissæ professionis in Diaconum, & Præsbyterum, ordinari: fuit factus irregularis: cum ascendendo ad maiores, ministrare dicatur in minoribus, Maiol. de irregular. lib. 1. cap. 2. num. 11. & lib. 4. cap. 33. num. 2. cum alijs allegatis in dicta causa Meliten. & hoc ipse met Ferdinandus in suo libello porrecto fatetur, nam dum asserit se non ministrasse in ordine Præsbyteratus, per hanc exclusionem videtur includere se ministrasse in alijs ordinibus, & ex hac irregularitate, nouam contraxit irregularitatem ad beneficia, Modern. de resign. benefic. lib. 5. cap. 6. numero 99.

Nec obstat prætensa dubietas primo, quia contrarium apparet ex eius confessione in libello, dum asserit se statim post dictam professionem nullam, & etiam in ipsa ordinum susceptione, & post semper reclamasse; ex qua reclamatione probatur, ipsum habuisse animum dimittendi habitum, & ad seculum redeundi; ideo debebat abstinere ab ordinibus suscipiendis, tamquam verè professus, & ordinantem non decipere; qui si de tali animo, & statu fuisset informatus, & illum professum; iuxta literarum sui superioris tenorem, non credidisset, eum ab ordinum susceptione repulisset.

SVMMARIA.

Titulus alienari minimè potest, absque Episcopi licentia, num. 1.

Beneficium ad cuius titulum est facta promotio, si resignare velit ordinatus, exprimendum est ad illius titulum, assumpsisse ordines, num. 2.

Resignatio huiusmodi admitti vetatur, nisi præcedat informatio, quod habet vnde viuat, num. 3.

Procuratorem constitutum ad resignandum dictum beneficium, an possit constituens reuocare, ipseque cogi nec nè valeat, vt resignationem perficiat, num. 4.

Concilium Tridentinum prohibeat, nè tantum resignationem dicti beneficij, an etiam permutationem, num. 5.

Permutatio beneficij pinguis cum tenui præsumitur fraudulenta, sub eodem num. 5.

Resignatio talis beneficij vtrum valeat, quando pensio eidem resignanti fuerit reseruata? numero 6.

Patrimonium datum pro titulo an vendi possit? num. 7.

Patrimonij illius in alienatione, an etiam requiratur

quiratur Episcopi consensus, num. 8.

Beneficiato obligare fructus beneficij nefas est, aut in eos pati executionem fieri, numero 9.

Donatio facta in titulum ordinandi, reuocari non potest, num. 10.

Donatio parentis fit ne filio, in legitimam computanda, num. 11.

Qui non facta mentione prædicta distraxerit titulum an aliquam præter nullitatis contrahat pœnam, vel suspensionem, numero 12.

Capitulum Sextum.

QVIA non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri, iuxta glosam in l. vnica verſ. posita C. de Iustin. Codice confirm. ideò si cautè præcauendum est, nè quis ordinetur, non habens titulum beneficialem, aut Patrimonialem; cautius quippè erit agendum cum ordinato,
1 nè titulum alienet, sed conseruet, & retineat; ob idquè iustè profectò sanciuit Tridentina Synodus, nè beneficium ad cuius titulum quisquam promotus fuit, resignare valeat, in cap. 2. seſſ. 21. de reformat. atque patrimonium alienare sine licentia Episcopi, & donec beneficium sufficiens sit adeptus, vel aliunde habeat, vnde viuere possit; idquè constat ex eodem illo textu, & adnotauit Nauarr. consil. 16. num. 3. de tempor. ordin. in antiq. par. 1. Rodoanus tractat. de alienat. rerum Ecclesiast. quæst. 51. capit. 13. num. 6. & expressis verbis refertur in Constitut. 55. Pij V. ibi, nisi aliunde ei sit, quo possit in vita commodè sustentari; estque præterea iuris communis conclusio, vt ex auctoritate Hostienſ. Gemin. Innoc. & Abb. affirmat Siluest. verbo Clericus 4. num. 9. licet Rodoan. loco nuper citato num. 1. dicat contrarium de iure communi, per gloſ. in cap. tuis, in fine de præbend. qui errore labitur, tùm ex dictis hactenus, tùm ex cumulatis per Hieronym. de Cauagl. quæst. 527. num. 2. & Gratian. Disceptat. Forenſ. tomo primo, cap. 159. num. 1. & 2. quem multis annis post hæc scripta reperi.

2 Beneficium verò posset vtique resignare facta mentione quod fuerit ad illius titulum promotus, quo quidem casu minimè erit admittenda isthæc resignatio, nisi constito, quod aliunde viuere commodè possit ipse renuncians; & aliter facta nulla sit, iuxta verba concilij in adducto capite; quod Decretum irritans, respicit tantum alterutrum dictum, scilicet primum, vt aliter facta nempè sine expressione, quod ad illius titulum fuit promotus; & hæc nulla sit, non autèm quæ admissa fuit absquè quod constiterit resignantem alia retinere bona, ex quibus valeat alimentari; Quod autem tunc sit irrita resignatio, cum renuncians non meminit se promotum ad illius beneficij titulum, demonstrant, tùm verba eiusdem Concilij, tùm ratio illa, quod omissio qualitatis, cuius expressio verisimiliter potuisset superiorem retinere, quin ipsam acceptasset, aùt nè tàm faciliter, illam sanè admissam reddit inualidam, per ea, quæ tradit Rota decis. 21. supposito facto numero 7. de præbend. in nouis Abb. in cap. Constitutus num. 5. de religioſ. domibus Corneus consil. 245. licet alias consuluerim num. 2. volumin. 1. & consil. 98. vt primo aspectu num. 6. versic. solum ergo videndum, volum. 3. Dec. in cap. super literis num. 33. de rescript. Menoch. de arbitr. Iudic. casu 201. num. 29. Tiraquell. in tract. cessante causa limitat. 1. num. 11. cum seq. tandemque id nobis patefacit declaratio sacræ Congregationis Concilij sub anno 1588. vt testatur Modernus de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 6. num. 39. subiungens ita fuisse etiam resolutum per Rotam Romanam, in vna Salamant. coram Orano de mense Maij eiusdem anni 88. & in vna Ispalenſ. 17. Iunij prædicti anni coram Domino Platta, tunc Rotæ Auditore, deinde amplissimo Cardinali. Si autem
3 huius qualitatis meminerit resignans, caueat superior ne ipsam admittat, nisi antea sibi constiterit illum habere vnde possit commodè sustentari, quo non perquisito, si acceptauerit illam, non dubitatur validam esse, sed ipse tenebitur eidem ministrare alimenta, eo quod non caret culpa. vt apertè constat ex tribus declarationibus factis ab Illustrissimis Cardinalibus Sacri Concilij interpretibus, quas refert Modern. de Resignat. lib. 2. quæst. 6. post num. 41. quarum prima his concipitur verbis. Ordinarius, qui admisit resignationem factam ab aliquo Presbytero, qui nihil aliud præter illud beneficium habebat, vnde commodè sustentari posset; tenetur eum alere; nec potest eidem beneficium illud resignatum restituere; sed in eo institui debet ille, qui præsentatus fuit á Patrono; & sic non tantum apparet validam esse resignationem huiusmodi, & á Superiore admissam, si illud beneficium fuit alteri collatum, qui in eo quæsiuerit ius in re; verum etiam cum ius ad rem, quia erat de Iure patronatus, in quo fuit à Patrono præsentatus post admissam resignationem; tametsi nondum fuerit in ipso institutus, atque ideo si renuat Episcopus instituere præsentatum in eo, poterit ad id iuste compelli, sicuti etiam, vt illius renuncianti prouideat de alimentis; quod insuper aliæ duæ declarationes demonstrant, quarum verba rescribere nolo, eo quod idem Modern. refert indicato loco; & ex relatis hucusque poterit vnusquisque desumere rationem diuersitatis, cur resignatio facta tacita qualitate, quod fuerit promotus ad illius titulum, sit nullius roboris, & validitatis, illa veró subsistat, quæ tali addita qualitate admissa fuit, tametsi nulla præcesserit inuestigatio, vtrum nè possit aliunde percipere alimenta, atque ideo appareat nihil habere pro victu; & sanè illa erit distantiæ ratio, quod primo casu superior, cum est certioratus illum suscepisse ordines ad titulum beneficij, quod tunc intêdit renunciare, attente potest perquirere si aliæ eidem supersint bona vnde viuat, & si tali non obstante

ftante mentione, id non curet inueftigari, quia eft in culpa, valebit refignatio, eo quod renuncians non aftringitur mendicare, cum habeat fuperiorem, qui propterea obnoxius erit illi exhibere alimenta, quo autem iure vtamur in beneficio renunciato in manibus Papæ non erit inueftigandum, cum Canones, & Concilium generatim loquantur, itemque militet ratio Concilij, nihilominus addimus expreffam Rotæ decifionem extendentem ad renunciationem coram Papa, in Lucana beneficij 5. Decembris 1536. coram Orano, & declarauit Congregatio Concilij, tefte Hieronym. de Cauagl. quæft. 561. num. 24. & poft Parif. Gratian. eodem cap. 159. fub num. 13.

4 Qui autem iurauit refignare beneficium ad cuius titulum fuit promotus, vel Procuratorem conftituit ad refignandum, & iurauit non reuocare, nedum compelli minimè poterit, vt cum effectu renunciet; verùm etiam Procuratorem reuocare valebit, præmiffa tamen abfolutione à iuramento, iuxta aliam declarationem eorundem Illuftriffimorum Cardinalium; cuius declarationis relator eft idem Modern. adducta quæft. 6. num. 43. cuius quippè abfolutionis impetratio antecedere debet, vt peccatum vitetur, non autem ad validandum actum reuocationis, cum citra abfolutionem fit etiam valida reuocatio, per ea quæ fcripfi rubr. de perfonis prohib. promouer. cap. de illegitimis verf. & quia in vtroque cafu.

5 An autem præfati Concilij canon prohibeat tantum fimplicem refignationem, an etiam permutationem, refert non ignorare; & videtur verior refponfio affirmatiua ex illis verbis eiufdem Canonis (id verò beneficium refignare non poffit) namque refignationis nomen fimpliciter prolatum complectitur illam quoque ex caufa permutationis factum, Rebuff. fuper Regul. de infirm. refign. glofa 4. num. 1. & 5. ac propterea Regulam præcitatam de infirmis refignantibus, & decedentibus infra viginti dies numerandos à præftito confenfu, vt inualidus fit actus; habere etiam locum fi ex caufa permutationis fecerit, demonftrant verba eiufdem Regulæ: & fuccurrit ratio, quod qui permutat refignat, nam duo actus confiderantur in permutatione, videlicet renunciatio, & permutatio, vt inquit Boer. decif. 2. videtur primo num. 16. fed his non obftantibus, contrarium apparebit verius cuicumque rectius confideranti in hoc cafu, & confequenter Concilium non prohibere permutationem; nam permutans aliud tunc confequitur beneficium, quod in illius locum fubrogatur; quamobrem ceffat ratio dedecoris clericalis ob inopiam, propter quam inhibuit Concilium alienationem tituli, eo in textu; quemadmodum demonftrabo clarius numero fequenti; hoc tamen verum nifi permutetur beneficium pingue, cum tenui, & minus fufficienti ad victum; tum quia vigeret ratio antedicta, tum etiam ob regulam illam, quæ fraudulentam reputat permutationem beneficij pinguis cum exiguo, fi aliæ fuppetant coniecturæ, iuxta Rotalem decifionem fecundam de rerum perm. in antiquior. confuluit Oldrad. confil. 324. in 3. colum. Loffred. confil. 17. num. 36. Gomef. in Reg. Cancell. de infirm. Refign. quæft. 19. verfic. nam licet; Anton. de Butr. in cap. non liceat num. 3. & Imol. num. 7. ac cœteri de cleric. non refid. Bellam. decif. 344. præfumatur, Tiraquell. de leg. connub. verbo donatione largitus num. 122. Mafcard. de probat. conclus. 178. num. 2. & conclus. 815. numero 18. & eft textus fingularis in cap. 2. de renunciat. in 6. Sacra tamen Congregatio declarauit femper in permutatione procedere difpofitionem Concilij, tùm quia poteft dari relatus cafus de inæqualitate beneficij, tùm alter quod prædictus ordinatus confequi minimè valeat beneficium fibi ceffum, ita quod eiufmodi permutans tacita promotione facta haud tutus fit in foro, fed tantùm in interiori fi illud, quod ratione permutationis adeptus eft beneficium æquiualeat renunciato. cuius declarationis relator eft citatus Gratian. num. 3. obftare tamen videntur, quæ adijcit num. 14. infinuantia renunciationem factam omiffa forma relata, fubfiftere fi aliunde perciperet congruam fuftentationem, verùm non refragantur, etenim verba illa non præ fe ferunt valere, fed tunc permitti poffe, addo ipfe dummodo interponatur decretum, quo illud fubftituatur in locum beneficij, nè alienari poffit.

6 Sed illa refignatio, vtrum valeat hæfitatur; quæ de beneficio facta eft, ad cuius titulum fuit promotus renuncians, fed in eo fibi retinuit penfionem; & validam effe, tùm in foro confcientiæ, tùm exteriori modo penfio fufficiat ad condecentem victum, arbitratur Nauarr. confil. 23. de eo, fub rubr. de præbend. tametfi fufpicetur multos ordinarios, aut delegatos iudicaturos non valere circa forum exterius, & relatam conclufionem affirmatiuam, rationibus confirmat ipfemet Nauar. cuius fententiæ libenter affentior, ob eius maximam auctoritatem, & rationes adductas, illamque præfertim, quia tunc ceffat finalis ratio, fcilicet dedecoris clericalis, propter quam conftat eo in textu Concilium vetuiffe refignationem beneficij affignati in titulum, cum fufcepit ordines; cunctis enim viuentibus notum eft, Regulam illam, vt ceffante caufa ceffet effectus, tantummodò procedere cum ceffat caufa finalis, ficuti aliorum adductis auctoritatibus fcripfit Tiraquell. in tract. ceffante caufa limitat. 1. num. 1. placet tamen, vt hoc etiam cafu procedant addita ad declarationem præcedentis quæfiti de permutatione.

7 Patrimonium verò aliauè bona, ab ipfomet clerico, fiue altero eius nomine fuppofita titulo clericali nè poffit ordinatus alienare, & vendere, quamuis concluferimus, longius in eius perperquirenda veritate non erit inutile immorari, ob glof. quæ illud vendere poffe, abfolutè refpondet in cap. tuis quæftionibus verfic. fuftentare de præbend. & alij multi relati per Hieronym. de Cauagliof. in 2. part. pract. quæft. comm. contra commun. quæft. 527. numero 1. tamquam rem habere ipfe videatur dum pretium habet, ex fententia Caij in l. quia qui pretio ff. de vfufruct. fed Hoftienf. in eo met capite poft num. 2. præmiffa diftinctione refpondet, & iam dictam tuetur refponfionē, quoties fine determinatione tituli, fuit infignitus ordinibus, negatiuam verò, cum illud patri-

patrimonium expreſsè fuit aſſignatum in titulum, nulla habita conſideratione eius rationis,quod pretium ſuccedat loco rei, eo quod facilius conſumitur pretium quàm res immobilis, cum pecunia ſit inter res quæ ſeruando nequeunt conſeruari, l. 1. §. fuit quæſitum ff. ad Trebell. & hanc ſententiam maximè quò ad primam partem tuentur Ioan. de Lignan. in cap. ſi Epiſcopus de præben. in 6. quem referunt,& ſequuntur inibi Franch. nu. 3. Gemin. num. 3. ad verbum; gloſa in verſic. titulum; Ioan. Andr. verſ. in gloſ. ſub num. 2. Graff. lib. 3. cap. 2. num. 18. Anton. de Butrio in cap. Epiſcopus numero 5. de præbend. eamque communiter tenere Doctores adiungens in cap. tuis quæſtionibus numero 11. verſic. & iſtud, eadem rubr. ipſe veró non illam admitto, at contrariam libentius inſequor reſolutionem, quia tacitè cenſetur promotus ad titulum prædictum ſecundùm gloſ. finalem in cap. Epiſcopus de præbend. ibique Hoſtienſ. in vltimis verbis,quam communem eſſe Doctorum opinionem in cap. ſi pauper de præbend. in 6. atteſtatur Felin. eandem ſequens in cap. poſtulaſti numero 5. in fine de reſcript. ob quam rationem neque tenetur Epiſcopus promouens ſubminiſtrare illi alimenta, cuius rei nulla videtur dubitatio, quemadmodum citati Butrius, Franchus, & Gemin. dixerunt in locis iam memoratis, & Ioann. Andr. tum in gloſa ſuper dicto capite ſi Epiſcopus, tùm in nouellis, verſic. quarta gloſa, & verſic. in gloſ. ſaltem ſub num. 2. & latioribus vſus verbis indicato cap. tuis quæſtionibus num. 4. quamuis hanc concluſionem referant ad conſtituendam differentiam in hoc, quo ad effectum excludendæ obligationis, qua regulariter ligatur promouens aliquem ſine titulo; nam huius reſpectu, credunt tacitè intelligi promotum ad illius titulum, non autem ad effectum, nè illud poſſit alienare abſque conſenſu Epiſcopi, cuius quidem reſpectu opinantur iſtud patrimonium non cenſeri titulum, niſi expreſſè fuerit actum,& aſſignatum pro titulo; at ipſe in hoc etiam ſecundo caſu arbitror ſubſiſtere, quod prædicti dixerunt, ad effectum remouendæ obligationis ab Antiſtite ſubminiſtrandi huic ordinato, neceſſaria ad victum; ex quibus iuſtiſſima inniti ratione aduerto, quod Regia Conſtitutione lata in Aurelianenſibus Comitijs cautum eſt in Gallia, artic. 12. Hæc bona titularia Clericorum inalienabilia eſſe, & redditum eorum neque obligationibus, vel hypothecis obnoxia à tempore promotionis presbyteri,cuius rei obligationis fructuum inferius eloquar num. 9. Concilium verò Trident. memoratum in initio, omnem hanc iuris antiqui diremit litem.

8 Conſenſus modo Antiſtitis in Patrimonij alienatione ſit nè requirendus expetit Hieronym. de Cauag. relata quæſt. 527. vbi contradicentes, ambaſque communes recenſet, quam rem nè ipſe omninò præteream, animaduerto in patrimonij etiam in titulum aſſignati, venditione opus eſſe conſenſum Epiſcopi, firmaſſe Hoſtienſ. in eodem cap. tuis quæſtionibus, poſt num. 2. contradicere tamen illic Panorm. poſt num. 8. ſecutum Innoc. in cap. cum Epiſcopus de præbend. eoſque ſequi Petrum Gregor. Tholoſ. lib. 25. ſyntagm. iuris vniuerſi cap. 9. poſt num. 2. quique adiungunt, non
eſſe Epiſcopo quod eo diſtracto nihil habituri ſint clerici vnde viuant, ideoque videatur illius expetendus conſenſus, de cuius negotio agitur. Etenim quod pertinet ad ipſum Præſulem ſatis eſt, ordinatos tempore promotionis iuſtum retinuiſſe patrimonium, ex l. 2. §. ſi eo tempore ff. de admin. rerum ad Ciuit. pertin. præſertim ſi ijdem ordinati ſufficiens poſtmodum conſequuti ſunt beneficium, & ſequitur Iacob. Graff. lib. 3. deciſ. Aurear. cap. 10. num. 19. Horum tamen, & aliorum antiquorum ſcriptis in his duabus quæſtionibus exploſis, intendam, quid poſterius ſanxit Concil. Trident.

Et obuiam venit ante alios text. in cap. 2. ſeſſ. 21. de reformat. cuius verba ſunt; eo quoque prius perſpecto patrimonium illud vel penſionem, verè ab eis obtineri, taliaquè eſſe, quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint, atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari, aût extingui, vel remitti nullatenus poſſint, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens, ſint adepti: vel aliunde habeant, vnde viuere poſſint; ex quibus verbis,liquidò conſtare alienationem patrimonij, aût extinctionem penſionis ſubſequentem promotionem, eſſe inualidam ipſo iure, vt concludunt Nauar. conſil. 17. quidam A. num. 2. & 4. & conſil. 21. quidam ordinatus num. 2. de tempor. ordin. in nouis, & Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 2. quæſt. 6. num. 1. & 35. eorumque dictum corroboratur verbo illo, nullatenus, quò vtitur illic Concilium, quod nullitatem ipſo iure inducit ſecundùm gloſ. in clem. 2. verſic. nullo modo de ætat. & qualit. gloſ. in clement. 1. ad verbum, nullatenus de ſequeſt. poſſeſſ. & fructuum, Corſett. ſingul. verbo nullatenus Iaſon in l. pecuniarijs num. 25. ff. de ferijs, & poſt alios Tiraquell. in l. ſi vnquam, verbo reuertatur num. 95. C. de reuoc. donat. quam ob rationem in eandem Nauarri, & Pariſij ſententiam propendet Hieronym. de Cauag. ea addita reſtrictione, vt procedat quoties promotus congruam non habet ſubſtentationem cum alienat, quam ſi haberet, firmitate non careat alienatio; quamuis Epiſcopi conſenſus abſuerit, fretus verbis eiuſdem Concilij, illis ſcilicet; atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari, aût extingui, vel remitti nullatenus poſſint, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant vnde viuere poſſint; ex his dicit, quod illud aduerbium, donec, reſtringit omnia antedicta, & propterea ſit ſenſus affirmatiuè conſtituendus; nempè quod ordinatus ad titulum Patrimonij, vel Beneficij, poteſt ſinè licentia ordinarij vendere patrimonium, beneficiumque reſignare, ſi habeat vnde viuat, ita quippè concludit in adducta quæſt. 527. nu. 3. & q. 561. ſub num. 30. At ego illius ſententiam omninò impugno. Primo, quod nullum verbum iudicatur ſuperfluum in legibus, & tamen ſi dum habet victum aliunde, poſſet ſine licentia Epiſcopi alienare,& victu carens non valeat diſtrahere illud, etiam cũ Antiſtitis conſenſu; ergo fruſtratoriè adderentur alia verba, ſine licentia Epiſcopi. Secundo, cum de beneficio loquens dixerit idem, apparet euidenter errore lapſum; quia licentia ne dum exigitur, ſed conſtet antea ordinatum habere aliunde ad victum, idque de forma eſſe inſinuant. Verba eiuſ-

dem Concilij,& Congregatio interpretata est,sunt his verbis.fuit dubitatum an pro forma traditũ esset,vt resignans teneretur facere mentionẽ se ad timore illius fuisse promotum,adeo quod per æquipollens adimpleri non possit; & fuit resolutum die 12. Maij 1588. pro forma traditum esse à Concilio,stante clausula annullatiua, & quod Concilium negatiuè loquatur Ias. in leg. si quid nominatim ff.de liber.& posth. Felyn. in cap. cum dilectus extra de Rescript. quo stante per æquipollens non potest adimpleri; hactenus Congregatio, ex cuius declaratione infero, quod idem videtur dicendum respectu patrimonij; tùm ob paritatem rationis, tùm ex verbis eiusdem Concilij, quæ licet sint diuersa ab illis positis antea, pro beneficij titulo, in eumdem tamen sensum tendere non dubitatur; tùm demum, quia hoc etiam loco negatiuè fatur, vt antea. Itaque pro declaratione verborum Concilij, credo sensisse, vt duo concurrerent in patrimonij alienatione; Alterum quod alia res subrogetur, pro decenti victu; alterum quod Episcopus cognoscat, & comperto ita esse assentiat; Explicatio igitur illorum verborum, atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, explicentur hoc modo, atque illa deinceps etiam cum licentia Episcopi alienari, & cœt. vel non possint sine licentia, donec & cœt. cum duæ negationes affirment,voluerit dicere Concil. vt possint cum licentia, quando beneficium Ecclesiasticum, & cœt. nam dictio illa donec, restringit, vsque ad illud tempus, ergo eo lapso permittit ex textu sing. in l.generaliter ff.de decur.

Atque tanta est vis huius rei, & decoris Clericalis, quod illud multorum auctoritatibus probatum axioma, nè fructus beneficij obligare ex conuentione liceat; sed in subsidium, & defectum aliorum bonorum in causam iudicati capere, & in illis executio fieri, ex cap. 2. iuncta glos. in cap. peruenit vers. redditibus, de fideiuss. & illic notat Abb. num. 9. Specul. in tit. de primo,& secundo, decreto §.restat.num.9.& tit. de execut. sent. §. sequitur,post num.16.Ioan. Andr. & alij in cap. grauis de depos.Staphil. in tract. breuium post nu. 22. & Gomes in eodem tractatu, similiter post num. 22. Ias. in l. filius familias, §. Diui 2. lect. num. 26. ff.de legat. 1. procedit si prædictus beneficiatus non egeat,ac, deducta summa, quæ se alat, Abb.in cap. cum olim el secundo, num. 5. de restitut. spoliat. Franch. in cap. reprehensibilis post num. 21. de appell. Ias. in l. commodatis post num. 2. ff. de re Iudic. Andr.Gayll.lib.1.obseruat 117.num.9. si enim Miles, qui sub armata militia stipendia meruit, condemnatus,eatenus, quatenus facere potest, cogitur soluere, ex leg. Miles ff. de re iud. itidem,& Clerici, iuxta glos.2.in fine, super dict. leg. miles, cum militibus assimilentur in cap. 2. de pœn.in 6. Quin etiam Clericus, si iurauit se Titio soluturum mille,cum peruenerit ad pinguiorem fortunam,& postmodum Episcopalem adeptus sit dignitatem, non teneatur iam dictam persoluere summam de fructibus illius Episcopatus,consuluit Bald. consil. 208.super prædicto, vol. 2. item nec teneatur fructus beneficij suis creditoribus probat Gigas de pension.q.39.sub nu.3.

10 Ob hanc eandem rationem Donatio à Patre facta filio in titulum patrimonij ad suscipiendos ordines, ad cuius titulum fuerit ordinibus insignitus,non possit ab eodem parente reuocari conclusit Tellus Ferdinandez in leg. 13.tauri col. 2.nu.32. Auendag.responso 17.Did.Spin. in specul. testam. glos.18.post nu.71.vers.ex quibus deducitur idemque Grat.num.29.

11 Illud autem si prædicta donatio conferenda sit in legitimam eiusdem filii, nolo præterire, quamuis aliquantulum alienum à meo instituto; quotidiè enim contingere solet inter fratres; & affirmatiuè respondendum crediderunt Couar. in capit. Raynaldus §. 2. post num. 7. de testam. & libr. 1. variar. resolut. cap. 4. num.4. Auend.responso 17. Menchiacha de success.creat.§.2. num. 44. Didac. Perez l. 4. tit. 12. lib. 3. & Guttier.citata,quæst.65. sub.num.12. qui ea potissimum ratione fulciuntur, nempè donatione facta causa contrahendi matrimonium carnale, quam in ipsam legitimam computari probat,auth.ex testamento C.de collat. iuncta l.aut liberis, eiusdem tit. atque ideo, illud idem dicendum in spirituali inquiunt, per argum. quod ab illo ad istud concedunt iura; Verum negatiuam resolutionem, scilicet, nè conferatur in legitimam,dixerunt Ioannes Faber.in §.fin. post nu. 3. instit.de inoffic.testament. Tellus in l.25. Tauri, vbi alias congerit,& Didac.Spino in Specul. testament. glos. 18. qui etiam tractat quæstionem à nu. 61. & ita concludit num. 65. multas subiiciens rationes, & responsiones, adductis in contrarium; & hanc præterea sequitur nouissimus auctor Hieronym. de Cauagl.quæst.632.qui quidem num. 10. aduertit eiusmodi donationem non posse excedere legitimam filii, ne detur parentibus occasio fraudandi reliquos eorum legitima. Ex quibus in Curia Ecclesiastica Toletana solere capi informationem dicit, si illa validè, & ritè facta fuerit citra interesse aliorum filiorum, quo ad legitimam; Quod idem obseruari debere opinor in gratiam donantis; si illa dum fit taliter diminuat facultates donantis, quod victu deinde indigeat, quare respondi non admittendum donatarium ad ordines, vigore donationis sibi factæ à Matre cuiusdam Territorii annui redditus ducatorum 40. tùm quia alii extabant, qui licèt consenserint, Nihilominus certum est fraternam pietatem non passuram eos mendicare,ac propterea omnes alimẽtandi essent,quamuis ad solum Clerici victum destinatum territorium; tùm etiam, quia Mater ipsa aliud in bonis, quibus alimentaretur non habebat, nullo pacto satis erant annui illi fructus pro omnium alimonia, & cogeretur Clericus non obstante donatione, egere, quod abhorrent Canones; ideò donatio tamquam in fraudem legis facta non habilitet donatarium ad ordines, & Curia Archiepiscopalis Neapolitana meam hanc sententiam amplexata est repellitque donatarium illum.

Sed vtrum alienans absque forma incidat in aliam præter relatam pœnam, aut suspensionem, inquirit etiam Gratian. à num. 17. explicatque in sequentibus, & negat; anteaque Guttier. pract. qq. lib. 2. quæst. 65. nu. 11.

SVM-

SVMMARIA.

Ordines ab alieno Præſule dari prohibentur num. 1.
Laicus neque aſſumendus ab extraneo Epiſcopo, num. 2.
Excommunicatio non niſi in ſubditos fertur, num. 3.
Ordines ſi nihilominus conferantur externo, imprimitur caracter, num. 4.
Suſpentio non omnis inducit irregularitatem; propter ſequentem celebrationem, num. 5.
Suſpenſionem quo iure incurrat promotus ab alieno? nu 6.
Eandem an etiam contrahat minoribus inſignitus à non ſuo Epiſcopo? nu 7.
Vltramontani ab Italis ordinati, in quas incidant pœnas? num. 8.
Quid de ijs ſentiendum, qui medium tenent locum? num. 9.
Italus poſſit nè, Vltramontanum, & ſibi ſubditum ex cauſa Domicilij ordinare, nu. 10
An idem de Vltramontanis in Italia ab eiſdem Vltramontanis promotis? num. 11.
Italus ab Vltramontanis inſignitus, an incurrat pœnam, cap. 1. de tempor. ord in 6. nu. 12.
Pœna dicti cap 1. an plectantur Vltramontani ad ſacros tantum ordinati, an etiam ad minores? nu. 13.
Ordinatus ab alieno cum dimiſſorijs exprimentibus titulum patrimonij donati, & inſcio Epiſcopo retroceſſit; dicatur, nè ſine illis ordinatus? nu. 14.
Quid ſi contineant titulum, quem ſufficientem eſſe, ipſe impetrans mentitus eſt Epiſcopo? num. 15.
Pœna exprimitur ordinantis externum. n. 16.
Abbates ordines minores dare qui poſſint, & quibus, nu. 17.
Ordinatus ad minores ab alieno Abbate ſine licentia proprij ſuperioris, an recipiat caracterem, num. 18.
Ordines ſi dare audeat, qui cum non haberet facultatem, publicè tamen credebatur habere, nihil agit. num. 19.

De Ordinib. Suſcip. à Proprio tantum Epiſcopo. Rubr. IX.

Capitulum Primum.

1 Plurimis, & antiquiſſimis ſanè auctoritatibus, Canonicisque conſtitutionibus reperitur ſancitum, nè Epiſcopi alterius Clericos ordinare præſumāt; ex Concilio enim Carthaginenſi 4. relato in cap. 2. diſt. 72. Antiocheno in cap. nullum Epiſcopum 9. quæſt. 2. & ex Synodo Conſtantinopolitana, in cap. Epiſcopi, cum ſeqq. alleg. cauſa 9. quæſt. 2. & dicit Gratian. in cap. penult. 9. quæſt. 2.
2 atque etiam nè cuiquam Laico, alienus Prælatus audeat primam conferre tonſuram, monuit gloſſa in cap. cum nullus, verſ. Clericum, de tempor. ordin. in 6. ibique Ioannes Andr. auctoritate eiuſdem gloſæ, atque Gemin. & Franch. inibi, & gloſſa in cap. 1. verſ. Clericum. & cap. fin. verſ. homini adducta Rub. & lib. Rebuff. conſ. 1. ordinatus num. 2. verſ. & ſic male, Nauarr. conſ. 30. num. 1. citata Rub. par. 1. in antiq. & ſuſtinet Aurelius in addit. ad Guil. in c. Abbates de priuileg. in 6. nec non ſuffragantur (mea ſententia verba citati cap. finalis, ibi, homini. quin, & alia, cap. cum inter (ibi tonſuratione) de re iudic. & text. in cap. 1. 9. quæſt. 2. dum prohibet alterius Parochianum ordinari; alij tamen non deſuerunt tenentes contrarium, vt Guid. Papa deciſ. 449. Laicus; Lapus allegatione 138. num. 11. & Nau. ſibi contrarius, conſil. 25. Hiſpan. de tempor. ordin. etiam in antiq. & Philipp. Prob. in addit. ad Ioan. Monach eodem cap. 1. nu. 6. cum ſeqq. ibique multis conualidat rationibus, ea præſertim, quia non minimam dicit adeſſe diſtantiam inter Laicum promotū ad tonſuram, & inter tonſuratum alijs inſignitum ordinibus ab alieno ſuperiore, inquit enim, quod factus Clericus effectus eſt Iuriſdictionis Epiſcopi, illique tunc ſubeſt, Laicus verò, tantum Laico ſuperiori, nec habet Epiſcopum, ac propterea credidit illum non poſſe in alterius Antiſtitis iuriſdictionem conſentire, eamque prorogare, iuxta cap. ſignificaſti de foro comper. Sed vtique Laicum id facere poſſe arbitratus eſt, per l. ſi conuenerit ff. de Iuriſd. omn. Iudic. & l. 1. ff. de Iudic. Sed ego erroneam eſſe opinor hanc Probi differentiam; nam & Laicum quoque proprium habere Epiſcopum non dubito, tùm reſpectu ſpiritualium, & annexorum, tùm maximè pro ſuſcipiendis ordinibus, nam ſicuti Laicum non niſi pro-
3 prius Epiſcopus communicare valet, eo quod non niſi in ſubditos fertur, cap. à nobis el 1. & illic communiter doct. de ſent. excom. Marian. Soccin. ſenior in cap. Mulieres, verſ. ſexto, quæro nu. 28. eod. tit. Gabriel. Biel. in 4. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 2. concluſ. 3. & Vgolinus copiosè in tractat. de cenſuris, tab. 1. cap. 2. §. 11. alijque multi, ab ipſo adducti; ita, & ordi-

& ordines cum constet Laicum, suum habere Præsulem, ac propterea veram omnino existimo primam sententiam, quam nouissimè vendicare sibi locum ante factum, postea verò alteram præcedentem, & affirmatiuam scripsit Gratian. disceptat. forens. tom. 3. cap. 430. litteræ commendatitiæ, nu. 8.

Collatio verò ordinum ab alieno Episcopo facta irrita declaratur ab eodem Concilio Antiochæno in allegato, cap. nullum Episcoporum 9. quæst. 2. & melius in cap. sequenti, & Calixtus Papa idem constituit in cap. 1. eadem causa, & quæst. erit tamen vacua, & irrita, quò ad illorum executionem,
4 nam respectu caractheris, dubio procul asserendum est, illum collatum fuisse iuxta glosam finalem in citato, cap. nullum Episcoporum, Archid. in cap. Lugdunensis, num. 1. eadem causa, & quæst. Host. in cap. consultationi de temp. ordin. & verba Anacleti Papæ in cap. Episcopus in Diœcesi 7. q. 1. ac propterea si postea ministraret irregularitatem contraheret, sicuti quilibet suspensus à diuinis, cap. cum medicinalis de sent. excom. in 6. qui textus ad suspensionem extendit, quod solummodo Canones antea de excommunicatione statuerant, in cap. si quis Episcopus damnatus, cum seq. 11. quæst. 3. & refert Inn. in adducto cap. cum medicinalis, nu. 4. & ipse latioribus verbis alibi scribo.

Sed modo à prædictis Sacris Canonibus, & Cõcilijs recessum videtur, quandoquidem firmant Doctores non ipso iure fieri suspensum, qui ab alieno Episcopo est promotus, & propterea interdicendam esse executionem á proprio Antistite, vt illico incurrat deinde suspensionem si ministret, Butrius in cap. quod translationem, num. 3. Abb. num. 1. de tempor. ordin. & Anan. num. 1. per verba eiusdem textus ibi interdicenda est eis ordinis executio, dixit etiam Arch. in cap. Lugdunensis 9. quæst. 2. num. 4. Nauarr. conf. 33. num. 1. de tempor. ordin. par. 1. Guid. Papa decis. 449. in fine Philipp. Prob. in addit. ad Ioann. Monach. in cap. 1. num. 10. alleg. tit. in 6. & pluries firmauit Rota, vt nos admonet decis. 721. nu. 1. in decis. diuers. part. 2. tenuit Iapus allegat. 138. nu. 9. Inn. in cap. si celebrat, nu. 1. de Cleric. non ordin. minist. Archid. in cap. sollicitudo, num. 5. dist. 52. & Henric. Sum. Theol. Moral. lib. 10. cap. 21. §. 4. in glosa lit. Y.

Qui verò nollet à prædictis Canonibus recedere, mallet que concludere primam sententiam vti
5 veriorem, aduertat non propterea ipsum irregularitatem contrahere ministrando; non etenim illa suspensionis censura esset inodatus, cuius transgressio operaretur irregularitatem, vt ex sententia, Host. Specul. & aliorum defendit glosa notab. in cap. eos vers. statuunt de tempor. ordin. in 6. ibique Ioan. Monach. num. 1. Nauar. conf. 32. num. 2. & conf. 30. num. 3. de tempor. ordin. par. 1. Milis suo repert. vers. Clericus accipiens ordinem, Arch. in cap. Lugdunensis 9. quæst. 2. cuius glosæ dictum, & reliquorum, tametsi non capiat Lapus (vt ipse asserit in sua allegatione 38. nu. 10.) non ideo improbat, & propterea hunc esse suspensum ipso iure, quò ad se tantum dixit Ioann. Andr. citato cap. quo ad translationem, ibique Abb. num. 2. de tempor. ordin. Gemin. alleg. cap. eos, & milis loco nuper relato, ac Rebuff. in praxi Rub. de Cleric. male prom. glos. 3. & in Rubr. de litter. dimiss. nu. 23. quæ quidem suspensio à scribentibus vocatur suspensio minor, qua innodatus irregularitatem minimè cõtrahit, si celebret, vt notant Doctores in cap. si celebrat de Cleric. excomm. minist. & Summistæ in verbo suspensio præsertim Syluest. num. 1. Armill. num. 2. in fine; & Sot. non immeritò dixit, quod hæc suspensio proueniens à susceptione ordinum ab alieno sine licentia proprij Episcopi, non est irregularitas; quia non est impedimentum aliorum suscipiendorum ordinum, ideo ministrando peccat non autem est irregularis, hæc ille in 4. sent. dist. 25. quæst. 1. artic. 3. vers. in ordinatione circa medium, & consequenter dicatur suspensus suspensione illa, quæ afficit peccatorem occultum; qui executionem, quò ad se non habet, iuxta cap. final. de cohab. Cleric. & mulier. eique potest, quò ad alios interdici à Prælato, sed donec ab illo fiat interdictio, si interea celebret, non fit irregularis, tametsi grauiter peccet, vt inquit Præpos. super cap. Lugdunensi nu. 6. caus. 9. quæst. 2.

6 Per Constitutionem verò Pij II. cum ex Sacrorum, non dubium, quin ipso iure suspensionem incurrat, atque etiam post Concilium Trid. in cap. ordinationes, sess. 23. de reform. & dicit Rota decis. 371. in decis. diuers. part. 2. in fine, quod ex illis Concilij verbis constat (sit suspensus) quæ inducunt profecto suspensionem ipso iure Felyn. in cap. Rodulphus num. 33. de rescript. nam verba Præsentis temporis pœnam ipso facto incurrẽdam regulariter operantur, vt concludit Imol. in cap. si quis, de vit. & honest. Cleric. post num. 2. & non semel tenuit Rota teste Guidob. decis. 131. Cotta decis. 69. & communem esse opinionem scribit Gabriell. conf. 131. num. 5. & 8. part. 2. nouissimè autem, apertissimis declarauit verbis Constitutio, 91. Sixti V. contra Cleric. male promot. & dixit hunc fieri suspensum ipso iure.

Sed considerandum quod Constitutio Pij II iam relata tantummodo suspensum pronunciat, eum, qui Sacris tantum est initiatus ordinibus ab alieno Antistite sine licentia proprij ordinarij, non illum,
7 qui minoribus, vt admonet Nau. consil. 9 num. 2. de temp. ordin. part. 1. & conf. 19. in fine eodem illo titulo; in antiq. & Mandos. super regul. 24. de malè promotis quæst. 1. num. 6. demonstrantq; eiusdem Constitutionis verba illa, ad sacros, quare videtur contrarium sentire, quoties assumeretur ad non sacros; quod etenim de vno firmatur de alio negatur Linaritus C. de procur. l. cum ita legatum ff. de condit. & demonstr. l. cum lex ff. de legib. Concilij verò Tridentini dispositio, aliquantulum dubia in hoc videtur esse, nam si inspicimus initium cap. 2. sess. 23. de reform. patebit solummodo verba facere de sacris, dum fatur, & inquit, ordinationes sacrorum ordinum; quæ quidem excipiunt ordinationes ordinum non sacrorum; si verò considerabimus eiusdem Canonis conclusionem generaliter loquentem, atque ita propterea intelligendam ex regula l. 1. §. generaliter ff. de legat. præstandis, sanè fateri oporteret illum textum, etiam insignitum minoribus complecti, maximè cum vniuersalis constitutio non admittat restrictionem à Prohemio, iuxta glosam in c. p. 1. vers. Clericum de tempor. ordin. in 6. sed posterior in hac re Constitutio illa scilicet Sixti V. sæpè sæpius relata, tùm ad sacros

tam

tùm ad minores ab alieno Antistite promotum, absque facultate sui Episcopi suspensum, ipso iure pronunciat, vt etenim copiosè tradidi in Rubr. de tempor.ordin.c.2.nu.21.prædicta Constitutio complectitur Clericum malè initiatum ordinibus maioribus, & minoribus, & propterea quiuis sacris erat post Bullam Pij II hoc modo insignitus, si ministrare audebat, vtique irregularis erat per eiusdem Const. verba, & fortasse etiam si minoribus, post Concilium, & in eis ministrauit; & nulli dubium post memoratam bullam Sixti V. reducta tamen ad terminos iuris communis per alteram Clementis Constitutionem 40. cuius initium est, Romanum decet Pontificem; quod si persona cognita,& digna promoueretur ab alieno, fine dimissorijs, vtique pœnas præfatarum cōstitutionum incurreret, teste Mandos. super Reg. Cancell. 24. quæst.3.quia earum constitutionum vigore,prædictæ litteræ sunt de forma, vt ipse probat num. 9. ideoque illa semper, & vbique seruanda cap. cum dilecta de rescript. Dec.cons. 10. viso puncto nu.2. quamobrem posset fortasse sustineri contrarium, si merum ius commune, & non præfatas constitutiones attenderemus, cum illo iure defendi possit, litteras ipsas dimissoriales non requiri pro forma.

Quæ hactenus,tam luculenter tradidi subsistunt quoscumque Vltramontanos non impetrato assensu proprij superioris passi sunt, à non suo ordi-

8 nari Antistite: quod si Vltramontani ab Italis in Italia ordines susceperint à non suo, sine dimissorijs proprij Superioris, præter relatas Constitutiones Pij, Sixti, & Concilij Tridentini, à Iure communi declarantur suspensi ipso Iure, eorumque dispensatio est reseruata Papæ, ex Decreto Clem. IV. in cap. 1. de tempor. ordin.in 6. qua innodati celebrantes, fierent irregulares, Syluest. verbo irregularitas, num. 11. Nauar. cons. 33. num. 1. de tempor.ordin par.1.& glosa Ioan. Andr. indicato, cap. 1.vers. suspensus.

Cuius Canonis suspensio, haudquaquam eos ligat,qui non propriè Vltramontani,aut Citramontani appellantur,sed medij; eò quod non vltra, aut

9 citra montes degunt; sed in montibus ipsis; vt concludit Ioan.Monach.ibidem, num. 2. vers. dic contra;& ratio est,quia non nisi localis,& pœnalis est constitutio memorati, cap. 1. Ideoque non extendenda,cuius Io. Monaci resolutionem, & rationem sequitur inibi Franch. num. 4. Ioann. Andr. ante.num 1.vers. Vltramontanum, Gemin.nu.6.in fine,& Anchar.vers. tertio noto; tametsi aliqui sustinuerint fore inspiciendam viciniorem Regionem,secundum quam opinentur, iudicandum esse per ea, quæ de hermaphrodito loquitur textus in quæritur ff.de statu homin.

10 Prædictus autem Canon prohibens Episcopis Italis ordines conferre hominibus Vltramontanis; præterquam si à Papa specialem habuerint facultatem, vel ab Episcopo de cuius Diocœsi traxerint originem, vel beneficium, retinent; videtur excipere Episcopum Domicilij, ac propterea dubitatur,an Vltramontanus, qui domicilium acquisiuit in Italia, possit ordinibus donari ab eo, qui ratione domicilij eius est superior, aut ab altero de eius licentia? & Ioan. Monach.in eodem cap. 1. num. 3. vers. sed quæro, proponit hoc dubium, illud tamen decidit vers.sequenti, indubitanter asseuerans memoratum capitulum, haud excludere Antistitem Domicilij, cum credat illum fore declarandum ex altero Canone in cap. cum nullus, illomet titulo,& libro,quod etiam super eodem cap. 1. commendat Philipp.prob.num. 3. vers.censetur,& Archid. num. 3. vers. originem; Alij tamen qui contradicant non desunt, & inquiunt, Papam inibi concessisse duobus tantum in casibus, & expressisset tertium, si in eo voluisset eandem concedere facultatem, maximè cum præsumptio sit Papam consulto subticuisse ob fraudem,quæ potuisset enasci si permisisset Vltramontanum promoueri in Italia ab Episcopo Domicilij; Namque Vltramontani Apostatæ, excommunicati, irregulares, aut similes,ordinum susceptione indigni, huc se conferrent domicilium acquisituros, ordinesque suscepturos in fraudem præfatæ constitutionis, vt inibi scripsit glosa vers.existit; qua tamen ratione, ac præsumptione non obstante relatam Io. Monachi sententiam veriorem esse existimat Gemin. in eod.cap.1.num.13.vers.in eadem glosa,subiungens prædictam fraudis præsumptionem verificari etiā ac multo facilius in casu permisso, eo in textu, scilicet ratione beneficij; quod facilius adipisci potest quam domicilium acquirere,iuxta notata in cap.8. hac Rub.in illius etenim acquisitione tempus non modicum præexigitur, aliaue multa concurrere debent,quæ omnino cessant in beneficijs obtinendis; quare si illorum ratione potest promoueri, quiuis ea possidens,aliqua in Diocœsi,ab illius Antistite; multo conuenientius fatendum erit, idipsum ab Episcopo Domicilij, qui quidem illius vitam, moresque vtique poterit experiri curriculo tot annorum, requisitorum ad acquirendum Domicilium; neque ille simulare longo tempore poterit sanctam vitam, si interius malo animo præmatur, sorisque malis moribus sit indutus; Res etenim de facile reuertitur ad suam pristinam naturam, atque homo ad animi inclinationem, nec diù pati potest, quicquid ex corde non prouenit; quas ob rationes libenter valebit vnusquisque Io. Monaci sententiam insectari, quam æquam esse, adiungit Gemin. adducto nu.13.vers.credo, quod hęc opinio sit æqua: & amplexatur Franch. inibi, num.11.in fine.

11 Præterea dispositio eiusdem cap.1.complectitur Vltramontanum ordinatum in Italia ab Vltramontano Episcopo, non tamen eiusdem ordinati superiore, nec præcedentibus proprij ordinarij dimissorijs, vt firmarunt, & rectè profectò super eodem cap.1.Franch.nu.10.& Gemin.nu. 8.

12 Italos autem ab Vltramontanis, & vltra montes ordinatos sine licentia proprij Episcopi, prædictus canon non comprehendit, iuxta glosam inibi, vers. Italia; vbi communis est opinio teste Syluestro verbo irregularitas,num.11.& Nau.consil. 33. num. 1. de tempor. ordin. part. 1. qui subdit prædictam glosam communiter receptam esse, per Iura in ea citata, & rationes, cuius etiam doctrinam sequitur Anchar.ibidem vers.circa hoc.

Quæ verò possit adduci distantiæ ratio cur Vltramontanos ab Italis sine dimissorijs propij Episcopi promotos, declaret suspensos ille canon; Italos autem ab Vltramontanis in illis partibus ordinatos

natos non liget; non equidem potest certa assignari, atque ideo Viuald. in suo Candelab. Rub. de Sacram. ordin. num. 38. fatetur illam se penitus ignorare; sed glosa super illo textu vers. Italiæ, credidit eam esse, quod dicti Canonis constitutio sit pœnalis. & ob id restringenda, ne expressum excedat casum, per cap. statutum de elect. in 6. sed scirem profectò veriorem adiungere, ni modestia me retineret, aut præuiderem me multis displiciturum, si exprimerem.

Sed hodie per Constit. Sixti V. contra Clericos malè promotos, eandem suspensionem, & ipso iure incurrit Italus fine sui superioris consensu, ab Vltramontanis ordinatus, vt in §. Verùm, & §. cæterum, & annotauit Viuald. super illa Constit. nu. 6. cuius sanctio, si his posterioribus temporibus vigeat, videnda est Clementis Constitutio, exordiens Romanum Pontificem decet.

13 Prædicta verò pœna, an plectantur Vltramontani ad sacros tantum assumpti, an etiam ad minores; aut primam tonsuram? & reiecta sententia negantium scilicet Nauar. conf. 25. & 26. de tempor. ordin. par. 1. in antiq. veriorem existimo conclusionem illam, fouentem affirmatiuam partem, vt isthæc pœna liget etiam modo prædicto insignitum prima tonsura per glos. in citato cap. 1. vers. Clericum de tempor. ordin. in 6. quam ibidem sequuntur Philipp. Franch. num. 10. vers. in glosa Gemin. post nu. 9. & glosa in c. cùm nullus vers. Clericum alleg. tit. & libro, & confirmatur ex his, quæ scribo in princip. huius capitis, num. 2. quod si verissimum esse prædicti opinantur in Laico ingrediente Ianuam ordinum, multo magis cum ad minores ascendit, vt inibi Franch. contra Ioannem Monachum rectè censuit, neque obstat ratio adducta à Lapo in sua allegat. 138. nu. 11 & Guid. Pap. decis. 449. Laicus effectus; quod tonsura non sit ordo, ac propterea in ea non subsistat constituta pœna aduersus ordinantes alienos Clericos, & sic ordinatos, nam suæ rationi obstat primo textus in cap. cùm contingat de ætat. & qualit. cui se respondere nescire ipsemet fatetur, tùm quia licet verè ordinem non conferret, non attamen dubitatur, quin per primam tonsuram illi collatam, sit ipse constitutus in maiori gradu; quod profectò alijs permultis constabilire niterer, ni postrem a Sixti V. Constitutione expressis verbis sancitum reperiretur, atque alieno Antistiti prohibitum; ibi, quemcumque secularem.

14 Qui verò ab alieno promotus esset cum dimissorijs proprij ordinarij concedentis facultatem illum ordinandi, ad titulum Patrmonij, sibi donati, quod re vera fuerit ab ipso, inscio Episcopo renunciatum ante ordinationem, an dicatur sine dimissorijs ordinatus, tanquam surreptitiæ, & nullæ, ac propterea statutam incurrerit suspensionem cõtra ordinatos ab alieno Episcopo? & omnino concludendum est, negatiue; cum Nauarro in Summ. cap. 27. num. 158. Viuald. de suspens. num. 31. par. 2. cum prædicta nullius sit momenti renunciatio facta ante ordinationem, vt idem Nau. probat loco cit. & Ipse tetigi in rubr. de tit. ordin. cap. 5. versic. tertio noto; & pleniori manu scribam inferius. & cum surreptitiæ non sint, nullum debent operari impedimentum dimissoriæ iam dictæ, & illa inualida renunciatio, ex Regula Iuris, non præstat de Regul. Iur. in 6.

15 Quod si promotus aliquis appareat ab alieno Episcopo præcedentibus litteris proprij Antistitis illas concedentis ad titulum, quem sibi mentitus fit sufficientem esse, cum re vera esset insufficiens, vtique reputaretur ordinatus absque dimissorijs sui ordinarij, & consequenter suspensus, quia vti mendax precator carere debet pœnitus impetrantis l. & si legibus. C. si contra Ius, vel vtilitatem publicam, & propterea omni commodo litterarum per cap. super litteris de Rescript. cum dependeant à veritate præsuppositæ narratorum, & intelligantur concessæ sub conditione. si vera sunt, quæ narrantur, vt latè explicat Bellam. decis. 752. seu 1. de iure patron. ergo inualidis existentibus dimissorijs prædictis, omnino dicendum est, hunc promotum sine illis ab alieno Episcopo, meritoque suspensum vigore Constit. Pij II cum ex Sacrorum, vt in proposito casu firmat Nauarr. consil. 18. num. 5. de temper. ordin. ipseque propiori loco, & longiori themate ago.

16 Postremo superest explicare pœnam Episcopi ordinantis alienum Clericum, quæ de Iure est suspensio à collatione ordinum per annum, tàm si scienter, quàm si affectata ignorátia, vel quocumq; alio quæsito figmento presumpserit ordinare, c. eos de tempor. ordin. in 6. & Concil. Trid. cap. ordinationes sess. 23. de reform. nec tantùm á collatione illius ordinis, quem sine dimissorijs alieno Clerico contulit, sed reliquorum omnium, vt firmat Anchar. in citato cap. eos, num. 3. & ibi glosa, præterquam si tonsuram illi conferret, quia tunc á collatione solius tonsuræ suspensus esset cap. fin. de tempor. ordin. in 6. aduerto tamen, quod si Episcopus Italus aliquem ordinem conferret Clerico Vltramontano, non habenti licentiam á suo ordinario, quia prædictus promotus grauiori punitetur pœna de Iure, quam si Italus ab Italo, vt dixi, num. 12. per cap. 1. de tempor. ordin. in 6. ita. & promouens, vt inibi adiungit Ioan. Monach. num. 4. Ioan. Andr. ante num. 1. vers. condigna, & Anchar. vers. finali, sed nouissimo Iure inspicienda est pœna cœteris grauior constituta in Constit. Sixti V. §. his igitur.

His subnectere duxi pernecessarium esse; An sicuti ordinatus ab alieno Antistite, quamuis sine dimissorijs proprij caracterem recipit, vt scripsi in principio huius capitis, ita ordinatus ad minores ab alieno Abbate, & facultatem non habente concessa ab illius proprio superiore; & pro responsione sciendum est in primis, declaratum fuisse ab am-
17 plissimis Patribus Sacri Concilij interpretibus, quod Abbates Regulares habentes ius baculi deferendi, & mitram, postquam Sacerdotalem ordinem, & munus benedictionis susceperint possunt tonsuram, & ordines minores sæcularibus Episcopi iurisdictioni subiectis conferre, si modo ipsius Episcopi consensus accedat, & á dicto Episcopo pro se quisque litteras dimissorias impetrauer, ita vt satis non sit id generatim ab Episcopo conessum esse, sed hac concessione semper opus est singulis, quin, & regularibus etiam dimissoria; speciales superiorum suorum, & specialem consensum Episcopi loci habentibus. Nunc conclusiuè iuxta morem loquendo, respondeo, quod si prædictus

ctus Abbas ex numero illorum ſit, qui mitram, ac baculum deferunt, aut iuxta annotata à me in Rub. de tempor. ordin. cap. 1. retinent auctoritatem de Iure, aut ex Priuilegio conferendi minores ordines, de quibus in gloſa, in cap. quoniam verſ. Lectoris 69. diſt. & declarauit eadem Concilij congre-
18 gatio, & altero iſtorum caſuum, ordinis caracther imprimatur, tametſi prædictus Abbas alieno contuliſſet, ad inſtar Epiſcopi, qui non ſuum ſubditum ad ordines aſſumeret, ſi verò iam dictus Abbas præfatam auctoritatem, neque ex Iuris diſpoſitione, neque ex priuilegio haberet, & conferre tentaret; ordinis ſic nulliter collati non vtique imprimatur caracther, veluti cum quis facris curaſſet à non Epiſcopo inſigniri, vt in facti contingentia, & hac vſus diſtinctione concluſit Lapus in ſua alleg. 1.128. num. 6. Quare Archypresbiter Altamuræ habens Priuilegium Apoſtolicum conferendi minores ordines non omnibus, ſed certis quibuſdam canonicis ſuæ Eccleſiæ, dum illos contulit alijs extra numerum in priuilegio contentum, itidem fortaſſe dici poſſit concludi prædictos ordines eis contuliſſe, & caractherem: licet enim ob defectum Iuriſdictionis, & auctoritatis, in illos minimè facere debuerit; quia tamen poteſtas eos dandi non defuit, tametſi coarctata ad certas perſonas, ſi dum fecit, illoſque conferre auſus eſt, verè contulit, quemadmodum Epiſcopo, necnon, & Abbati ad ſubditos talis eſt reſtricta poteſtas, & nihilominus ſi ad alienos extendatur, valet actus, nam defectus Iuriſdictionis abeſt, non tamen quò ad habitum poteſtatis; duo etenim requiruntur ad collationem talium ordinum, ſcilicet poteſtas Sacramentalis, &
19 Iuriſdictio, vt in ſimili tradit Ioan de Selua, tract. de benef. par. 2. quæſt. 6. poſt num. 3. niſi dicamus primo nominatos habere poteſtatem, ex diſpoſitione Iuris. Nunc verò virtute Priuilegij, cuius tanta eſt vis, quatenus verba permittunt, ita, quod reſpectu aliorum ceſſet, & poteſtas, & Iuriſdictio, quod ſi minores ordines collati fuerint ab aliquo, aſſerente ſe habere poteſtatem à Pontifice illos cōferendi, & credente Populo, id diù paſſus ſit, nihil quidem actum eſt, illique propterea tenentur ſic ſuſceptos ordines reaſſumere, conſueta tamen accedente clauſula illa, ſi & quatenus non eſt ſuſceptum Sacramentum, vt concludit Nau. conſil. 9. num. 4. de tempor. ordin. ante quam ordinum repetitionem, ſi eis fuerint beneficia collata, tamquā Laicis facta collatio, iudicatur nulla, & inualida, hæc verò ſi non præceſſerit repetitio, aut aliquem ex Sacris ordinibus non ſuſceperint, ſed ſi poſt alterum prædictorum obtinuerint, non equidem inualida erit impetratio iſthæc, & collatio, vt inibi ſubnectit Nauarr. nu. 6. non enim mala promotio ad minores ordines operatur ſuſpenſionem ipſo Iure, vt idem Nauarr. illic num. 2. tradit & ipſe copioſius ſcribo in hoc capite, nu. 7. & alibi.

SVMMARIA.

Ordinatus ab alieno Præſule, eſt inhabilis ad beneficia, nu. 1.

Beneficiji ante ſuſpenſionem obtentis non ſpoliatur, num. 2.

Fructibus beneficiorum tamen, nequit interea potiri, num. 3. & nu. 5.

Suſpenſus an ex fructibus ſaltem modeſtè interdum alimentari valeat? nu. 4.

Quid in excommunicato? nu. 6.

Declaratio incurſus ſuſpenſionis non neceſſario antecedere debet ad priuationem fructuum, num 7.

Fiſcus poſt ſententiam delicti ab aliquo patrati, & propterea incurrente pœnam ipſo iure repetit omnia bona per illum alienata, à die commiſſi criminis, nu. 8.

Clericali itidem, neque gaudet priuilegio ordinatus ab extraneo ſuperiore ex aliquorum ſententia, nu. 9.

Capitulum Secundum.

QViuis paſſus eſt ſine licentia proprij ſuperioris ab alieno ordinari, præter relatas pœnas in proximo capitulo, venit & alijs puniendus; Namque ſit propterea inhabilis ad beneficia
1 conſequenda Rebuff. conſil. 1. ordinatus, & in praxi Rub. de litter. dimiſſ. nu. 22. Doct. in cap. vlt. 9. quæſt. 2. Petr. Gregor. Tholoſ. tractat. de benefic. cap. 36. nu. 12. & communis eſt opinio teſte Gabriell. conſil. 181. num. 6. vol. 2. & ea poteſt ratione confirmari, quia omnis à Iure, ſuſpenſus, nequit beneficia adipiſci gloſa in cap. cum bonæ verſ. ſuſpenſi de ætat. & qualit. Nauarr. conſil. 25. num. 5. de temp. ordin. par. 1. Milis in ſuo Repert. verſ. clericus ſuſpenſus, & pleniori manu ſcribo in Rub. de perſon. prohib. prom. cap. 16. nu. 10. Sed huiuſmodi promotus eſt ſuſpenſus, ſequitur, nec poſſit beneficia conſequi, quamuis Lapus allegatione 138. num. 16. contrariam firmet ſententiam, ac propterea collationem beneficiorum eidem interdum factam inualidam non eſſe defendat, illa quidem, & efficaci ratione, quòd effectus ſuſpenſionis in hoc caſu eſt, vt careat executione ordinum, atquè ideo reſpiciat ea, quæ vigore talis ordinationis exequi poſſet; propterea extendi non debeat ad impetrationem beneficij, quod obtinere, non eſt ordinum executio; nam ipſe libentius, primo loco, relatæ ſententiæ aſſentior, quam veriorem exiſtimo, quamque fortaſſe ipſemet Lapus veriorem interius credebat, dum illam pertimeſcens ſententiam, ne obijcietur ſuo clienti promoto ab alieno Epiſcopo, ſine dimiſſorijs, qui poſtea obtinuerat Beneficium à Papa; curauit, & perquiſiuit remedia permulta, quibus potuiſſet illius Clericatum probare, ne cogeretur litteras ordinum producere, ex quibus mala iſthæc conſtaret promotio, ergo cognoſcebat primam ſententiam veriorem, aut ſaltim eam magnifaciebat, & dubitabat nè à cæteris præſertim iudicibus comendaretur, vt validior, tametſi re ipſa conetur defendere ſecundam, quam deinde reperi tenuiſſe Philipp. probum ad Ioann. Monachum in cap. 1. num. 11.

do

de tempor.ordin.in 6. asseuerantem ordinatum, sa-
cris etiam ordinibus à non suo Episcopo, & sine
licentia ordinarij, non fieri inhabilem ad conse-
quendum beneficia, donec fuerit á proprio suspen-
sus Episcopo, Nauar. etiam affirmat cons. 11. N. fa-
miliaris num. 4. de temp. ordin. in nouis, nisi esset
promotus à non Episcopo, dicente tamen se ha-
bere potastatem conferendi à Papa, etiam si cre-
dente Populo per multos annos, concludit cons. 8.
De quibusdam, num. 3. de Sacram. non iteran. in
nouis. subdens rationem, quia tunc merus est Lai-
cus, qui possidere beneficium nequit, cap. cum
adeó de Rescript. tu verò mea sententia, sequere
primam opinionem, quam amplexata est Rota, vt
aduertit Additio ad præfatum consil. 11. Nauarr.
dummodo maioribus sit insignitus ordinibus, abs-
que licentia proprij, secus si minoribus; tùm per
auctoritatem Nauarr. consil. 24. num. 4. & cons. 25.
num. 5. tum per rationem, quia prædictus non in-
currit suspensionem, sed potest suspendi, vt in dictis
locis idē Nau. tradit, & ipse alibi luculēter annotaui.

2 Beneficijs autem impetratis ante suspensionem,
non spoliatur, nisi voluntariè steterit, saltem per
annum in ea suspensione, cap. cum bonæ de ætat. &
qualit. ibique Anan. num. 5. sed si tali durante su-
spensione ministrauerit, quia factus est irregularis,
etiam non expectato anno, posset illico beneficijs
priuari per Constit. Pij II. cum ex Sacrorum. Con-
stitutio verò Sixti V. ipso facto prædictos declarat
beneficijs priuatos, atque in posterum perpetuo in-
habiles. & incapaces ad illa, vel alia similia, aut dis-
similia obtinenda in §. & nihilominus in fine.

3 Fructibus verò beneficiorum nequeunt potiri,
si à beneficio suspensi sunt, per glosam in cap. cum
Vinctoniensis vers. admiserat, in fine de elect. Syl-
uest. verbo suspensio, num. 5. vers. si verò sit á bene-
ficio, Nauarr. c. 25. nu. 114. vers. 15. & Henric. Sum.
Thæ. Moral. lib. 13. c. 32. §. 4. tum etiá si simpliciter
suspensi sint, quia tunc ab vtroq; suspensi censentur
scilicet beneficio. & officio, ex Henr. vbi supra §. 1.
Syluest. Verbo suspensio, nu. 5. in fin. vers. si verò su-
spésio sit; quod si simpliciter suspési sint ab officio,
quia etiam à beneficio iudicantur suspensi, ex glo-
sa percelebri in cap. quia sæpè vers. beneficijs, qui-
buscumque de elect. in 6. & cap. præsenti vers. ab
officio de officio ordin. in 6. sequitur, eos esse bene-
ficiorum fructibus priuatos, si tamen illa concur-
rant, quæ in hac re trado in Rub. de person. prohib.
prom. cap. de suspens. vers. fructus: quinimmo su-
spensum ab officio tantùm, nèc posse huiusmodi
fructus percipere, affirmat Inn. in cap, Pastoralis,
num. 3. de appellat. sequitur Armill. verb. suspentio,
num. 11. in fine, & tabiena verbo suspentio, num. 5.
quinimmo à prædictis occulte suspensus, gaudere
nec potest beneficij fructibus interea, eosque per-
cipere, aut retinere Henric. Summ. Thæol. Moral.
lib. 13. cap. 32. §. 3. per Couar. in 2. par sponsal. cap. 6.
§. 8. nu. 7. & Gomes in Regula de subrogandis, q. 7.

4 Ex fructibus tamen prædictis, modestè alimen-
tari, vtique possit interdum. huiusmodi suspensus,
si alijs bonis careat, deducitur ex glosa in cap. cum
Vinctoniensis vers. amiserat de elect. Nauar. dicto
cap. 25. num. 124. vers. decimoquinto, & consil. 45.
de tempor. ordin. part. 1. id tamen si ob crimen, se-
cus si ob contumaciam sit suspensus; nàm cum
propter contumaciam, quia posset satisfacere, &
absolutionem pro voluntate consequi, merito si
differetur absolutio, culpa propria contingeret, &
5 non deberet alimenta percipere, ex Abb. in cap. pa-
storalis §. verum de appellat. Diaz. in pract. crim.
canon, cap. 122. excommunicatus autem fructus
6 retinere non valet, quamuis egeat Nauar. adducto
num. 124. per glosam communiter receptam in
cap. pastoralis §. verum vers. subtrahuntur de ap-
pellat, quam differentiam inter suspensionem, &
excommunicationem approbant Clarus pract.
crim. quæst. 73. num. 3. & Couarr. lib. 3. variar. resol.
c. 13. nu. 8. vers. 12. & Fusius congruentiori loco ex-
plico in Rub. de person. proh. promou. c. de excom.
vers. fructibus, & cap. de suspensione vers. fructus.

7 Hic tamen non est omittendum quod aberraret
profectò, qui crederet suspensum posse beneficio-
rum fructus percipere, quousque declaretur talis,
iuxta regulam glosæ, in cap. fraternitas vers. cum
augmento 12. q. 2. dicenté, ne ante latam sententiam
teneatur in conscientia rem aut pœnam tradere,
quam ipso iure incurrit, illiusuè rei, neque domi-
nium, aut administrationem, vel possessionem ami-
ctat, quam etiam resolutionem plerique Docto-
rum arbitrati sunt verissimam esse, quos allego in
Rubrica de person. prohib. promou. cap. de excom.
vers. fructibus, & cap. de suspensione vers. fructus,
& aliquos recenset Molin. tract. 2. de Iust. & Iure
disput. 95. vers. contrariam sententiam; subiungens
hanc hodie cōmunē esse inter Theologos, & Iuris-
peritos; Quinimo disput. 96. vers. quod attinet, pro-
bat idem subsistere in pœnis ipso Iure incurrendis,
quo ad amissionem beneficiorum, istorum etenim
resolutio, loquitur, locumque habet circa pœnam;
quæ quidem abest cum fructus suspenso denegan-
tur; hic enim est suspensionis effectus, & propte-
rea non mirum, si regulariter declaratoria minimè
requiritur, quo ad amissionem fructuum, vt notat
Felyn. in cap. Rodulphus, num. 38. de rescriptis,
quam ob rem, si Clericus posset ob aliquod deli-
ctum priuari beneficio cum habeat ius in re, quo-
usque de eo per sententiam spolietur, tuta conscien
tia fructus percipit; cum verò condemnatus est, de
tali delicto, ac beneficio priuatus mediante senten-
tia, tunc fructus perceptos á die commissi delicti
tenebitur restituere, absque alia declaratione, re-
spectu fructum Castrens. in l. 1. nu. 3. C. de his quib.
vt indig. Diazza pract. Crim. canon. c. 123. & Clar.
pract. crim. §. fin. quæst. 73. num. 9. Hippol. de Mar-
sill. sing. 268. Verus possessor, & sing. 525. Clericus
& alij multi auctores, quorum nouissimus est An-
ton. de Burgos. in repetit. cap. ad nostram column.
11. de empt. & vendit. eorumque sanè opinio com-
munior reputatur à Diazza loco citato, qui pro-
pterea subdit illam tenendam esse; Quæ satis abū-
dè comprobatur ex adductis per Molin. tract. 2. de
Iustit. & Iure disput. 95. vers. licet autem; inquit
enim, quod quicumque in crimen incidit, cui est
pœna amissionis ipso Iure statuta, non tenetur
bona sua tradere ante latam sententiam, sed ipsa
8 prolata retrotrahatur confiscatio ad tempus com-
missi delicti, ita vt bona omnia, quæ à commisso
delicto illius fuerant; ad quemcumque, quocum-
que titulo deuenerint, pertineant ad Fiscum, atque
ideo rescindantur omnes donationes, legata, vendi-
tiones,

tiones, & quicumque alij contractus, etiam cauſa dotis ab eiuſmodi delinquentibus facti, à tempore patrati criminis, tanquam nullius momenti, ac roboris.

9 Vt tandem receptui canam; memoro multorum ſententiam fuiſſe, nè ab alieno inſignitus prima tonſura, gaudeat immunitate exemptionis, & priuilegio fori. Si proprij ſuperioris aſſenſus non acceſſit, eam quippè amplexati ſunt Caſſaneus in conſuet. Burgund. Rubr. 1. §. 6. num. 14. Rebuff. in praxi rubr. de literis dimiſſorialibus num. 16. in fine, atque tractat. de pacif. poſſeſſ. num. 191. Petr. Grsgor. Tholoſ. tract. de benef. cap. 36. num. 10. & Maſcard. de probat. concluſ. 1140. ordinatum, numero 2. volum 3. eiſque fauere his temporibus videtur Concil. Trident. ſanctio in cap. 10. ſeſſ. 7. de reformat. in illis verbis, & ſic ordinati, ſi in minoribus ordinibus conſtituti fuerint, nullo priuilegio clericali, præſertim in criminalibus gaudeant. At contrariam exiſtimauit veriſſimã ſententiam Guidon Papæus deciſ. Delphin. 449. exordiente laicus, & fortaſſe inſequitur præcitatus Maſcard. dum ipſius opinionem nouiſſime recenſet, quamq; veram eſſe reſolutionem dicit Marta, cuius locum reperi hodie 21. Iulij 1610. in tractat. de iuriſdict. par. 4. centur. 2. caſu 149. ſub num. 8. ſubdens Doctores contradicentes, nullo valido inniti fundamento, neque gloſam, qua fulciuntur in cap. eos verſic. ordinare de tempor. ordin. in 6. eorum probare ſententiam, oſtendit ſub num. 7. ait enim, ac rectè quidem nullum in eo textu, citataq; gloſa apponi verbum de priuilegio, ſed poſtquam textus ſanxerat à collatione ordinum per annum eſſe ſuſpenſos, qui alienum ſubditum abſque ſui ſuperioris licentia præſumpſerit ordinare, addit præfata gloſa, etiam ad primam tonſuram; ex quibus verbis, liceat cuiquam inferre non tantum dicta pœna ligari ordinantem alienum clericum, vt expreſſa verba textus inſinuabant, ſed eum qui laicum etiam inſigniret clericali tonſura; non autem ad eam ſtatuendam concluſionem; ergo laicus ordinatus prima tonſura ab externo, & ſine licentia proprij, fori priuilegio non gaudeat, præſertim, quod ſi actente legantur verba gloſ. Ioan. Andr. in cap. fin. verſic. tonſuram, eodem citato tit. & lib. ex eis contraria carpitur vera ſententia; Namq; dum textus prohibuerat etiam laico alieno, Abſque conſenſu proprij dare tonſuram; ſubijcit gloſa, & inquit, per quam, immunitate gaudet, & cet. quaſi voluerit inferre, ne hanc tonſuram, qua laicus immunitate potitur, conferant alieni, itaque ſi conferrent gauderent immunitate.

Textui autem conciliari reſpondet, nu. 13. procedere in ordinato ab alieno cum literis inferiorum Prælatorum Epiſcopo, non autem ſi nullis exiſtentibus literis, ob grauem diſtantiæ rationem, quam adnectit num. 14. & quidem Concilij verba eiuſmodi ſine difficultate admittunt intellectum, ea enim ſunt; non liceat capitulis Eccleſiarum Sede vacante, infra annum à die vacationis, ordinandi licentiam, aut literas dimiſſorias, ſeù Reuerendas, vt aliqui vocant tàm ex iuris communis diſpoſitione, quam etiam cuiuſuis priuilegij, aut conſuetudinis vigore, alicui qui beneficij Eccleſiaſtici recepti, ſiue recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere, ſi ſecus fiat (hoc eſt ſi illas conceſſerint) capitulum contraueniens (ſcilicet concedendo dimiſſorias ante annum, aut non arctatis) Eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto, & ſic ordinati (hoc eſt cum literis obtemptis à capitulo vt ſupra) ſi in minoribus ordinibus conſtituti fuerint, nullo priuilegio clericali, præſertim in criminalibus gaudeant. Hunc præterea intellectum eidem textui conciliari tradit Leſſius de iuſtit. & iure lib. 2. cap. 34. ſub num. 94. ideoque extendendam haùd eſſe illius capitis ſanctionem addit, ad eum, qui nullis cum dimiſſorijs ordines ſuſcepit ab alieno; ſubſiſtit igitur firmata concluſio, maximè quod, licet controuerſa ſit quæſtio, ſi liceat Antiſtiti ordinare laicum alienum abſque literis proprij ſuperioris, & à nobis agitata in cap. præcedenti; tamen poſt factum dici validè collatam adiunximus, adducti aperta doctrina Gratian. Diſcept. Forenſ. tom. 3. cap. 430. nu. 3. ſicuti, & de alijs ordinibus loquentes ſcripſimus inibi num. 4.

SVMMARIA.

Religioſi etiam à proprio tantum Epiſcopo ordinandi ſunt, num. 1.

Epiſcopus tamen id facere nequit, ſine dimiſſorijs ſuperioris Regularis, num. 2.

Nouitius an poſſit promoueri ab Epiſcopo, in cuius Diœceſis Monaſterio moram facit ad probationis annum percurrendum, numero 3.

Pœna Religioſi promoti ſine dimiſſorijs proprij ſuperioris Regularis, num 4.

Pœna Epiſcopi illum ordinantis, non præcedentibus literis prædictis, num. 5.

Priuatio à Communione reliquorum, quid præſeferat? num. 6.

Capitulum Tertium.

1 NON modo Seculares Clerici, ſed Religioſi præterea vetantur ordines ſuſcipere ab alio Antiſtite, quam ab Epiſcopo illius loci, cui à Superiore regulari deputati fuerunt, Anchar. in capit. cum nullus numero 3. verſic. quarto, de tempor. ordin. in 6. ibidemque Franch. poſt num. 5. & Gemin. in 5. Religioſi numero 2. eiuſdem capitis cum nullus Syluest. verbo ordo 3. num. 3. & quamuis textus in allegat. 5. Religioſi, videatur per argumentum à contrario ſenſu probare, vt hoc procedat in Religioſis non exemptis, ſecus verò in exemptis, nihilominus etiam in exemptis hoc verum eſſe, dicit inibi gloſa, & Anchar. Franch. & Gemin.; quare non poterunt præfati Religioſi ab

alio ordinari, tametsi dimissorias à proprijs regularibus superioribus obtinuerint, nempe si à Prouinciali, vel Generali, quandoquidem requiritur præterea consensus præfati Episcopi, in cuius Diœcesi Domicilium habent. Henric. in Summ. Thæol. Moral. lib. 10. cap. 23. præsertim post declarationẽ Illustriss. Cardinalium Sacri Concilij Tridentini interpretum, vt Regularis promoueri debeat ab Episcopo loci, vbi degit, vel ab alio eius accedente assensu; cui tamen successit decretum Pontificium quod refero Rub. 12. cap. 13. sub nu. 28. est tamen
2 verum, quod prædictus Episcopus, & ordinarius loci in quo habitat, nequibit illi ordines conferre, absque litteris dimissorijs sui Regularis superioris Maiol. tract. de irregul. lib. 4. cap. 20. nu. 2. per textum in cap. nullus 58. dist. quod tamen ipse confirmo, per verba tex. Concilij Trid. cap. 8. sess. 23. de reform. concedentis alieno Episcopo ordinare non suum subditum, cuius probitas, & Mores ordinarij sui testimonio commendantur, & ordinarius Religiosorum ad dandas dimissorias ad ordines de quo loquitur canon iam dictus, est illius Regularis superior. Nau. cons. 22. de tempor. ordinand. part. 1. admittitque memoratum Pontificium Decretum.

3 Sed an Episcopus valeat infra annum probationis ordinare nouitium alibi natum, si tamen in eius Diœcesi moretur, & probationem faciat? & licet videatur dicendum non posse, cum nondum sit religiosus, indeque exire valeat, ita quod fructus suæ præbendæ etiam interea habeat, vt scripsit Barthol. Brixiensis, quæst. Vener. 69. quidam Clericus; attamen Anchar. in cap. cum nullus, nu. 4. de tempor. ordin. in 6. ibidemque Franchus in finalibus verbis, affirmatiuam tuetur partem in hoc specifico casu, cum satis sit posse inibi perpetuo moram trahere, atque ideo de ipso, tanquam de perpetuo iudicari debeat.

Constitutio 37. autem Pij V. & si Mendicantium ordo. declarans ad regulares non extendi cap. 8. Concilij Tridentini, quod præcipit. Nemini fas esse ordines suscipere ab alio, quam á Proprio Episcopo, & decreuit fratres huiusmodi etiam sacros ordines à quolibet Antistite gratiam, & communionem Apostolicæ sedis habente, ordinarij loci minimè requisita licentia, in locis, siuè domibus fratrum huiusmodi, siuè alibi recipere posse, reuocata fuit per Gregor. XIII. fælicis memoriæ, in sua Constitutione 15. In tanta rerum; vbi dispositionem præfatæ Bullæ Pij V. reduxit ad terminos Iuris communis, ac Tridentini Concilij, ac si ipsa non emanasset, subdensque decretum irritans, omne, & quicquid attentaretur aduersus eiusdem Gregorij Constitutionem; cuius rei latius eloquar in Rubr. de regula, cap. 13. à num. 24. inibique præsertim complura super hac re Pontificia decreta refero.

4 Poena autem á Iure communi inflicta aduersus Regularem promotum absque dimissorijs sui superioris Regularis, est, nè valeat perseuerare in ordine. capit. final. 58. distinct. sed per Constitutionem Sixti V. eadem, qua Clerici sæculares, poena puniuntur, tùm in hoc, quàm cœteris in casibus, in quibus est male promotus, vt apertè constat ex §. vt igitur, ibi. vel cuiuscunque ordinis, seu militiæ Regularem, & §. quod si spreta iuncto §. & nihilominus; eius tamen rigor hodie cessat, ob alteram Clementis VIII. Sanctionem, quare statur Iuri communi, vt alibi dixi.

5 Sed contra Episcopum illius ordinatorem, est de iure constituta pœna, vt à reliquorum communione seiunctus, suæ tantummodo plebis communione sit contentus, in cap. final. 58. distin. quæ quidem pœna ridiculosa admodum videtur permultis esse; quandoquidem ille quoque suæ Ecclesiæ administratione contentus esse debet, qui Monachum de licentia proprij superioris Regularis ordinauit, & decreto Calixti Papæ statuentis, vt nullus alterius terminos vsurpet, in cap. nullus el 1. 9. quæst. 2. iuncto cap. 3. Verum inter hanc Calixti sententiam, alteramque Concilij Carthaginensis, 5. in citato capit. fin. multum interest; siquidem ista Calixti non priuat communione, sed Episcopum pronunciat superiorem esse incompetentem, quo ad plebes alteri commissas. Illa verò Concilij Carthaginensis, etiam segregat à Communione; ideóque explere ille nequit, quæ posset, si talis abesset pœna, iuxta glosam in cap. placuit in fine 18. distinct. vbi eadem datur in alio casu, pœna.

6 Vel præterea possumus interpretari verba illa prædicti capitis finalis, vt priuatus sit á communione cœterorum (idest Episcoporum) vt deinde reperi ea explicasse Henricum in Summa Thæolog. Moral. lib. 13. c. 38. §. 1. & Syluest. verbo suspensio post num. 6. Hæc summatim degustare volui ne reprehendar quod in hac Rub. de Person. ab alieno Episc. non promou. omiserim de Religiosis fari, si & ipsi ligarentur eadem prohibitionem; cum ampliorem texerim de ea re sermonem in Rub. de Regul. cap. 13. à num. 24. Relego itaque Lectorem ad ea, quæ inibi copiosius enarro, & quidem vtiliter, ob frequentes perpetrari solitas fraudes; vt crediderim semper, tutius esse ab illorum ordinatione abstinere commorantium scilicet extra propriam Diœcesim.

SVMMARIA.

Dispensare quis possit cum promoto, à non suo Antistite, num 1,

Ab initio quod non valet ex post facto neque conualescit, nu. 2.

Ratum habere nemo potest, quod ipsius nomine gestum non fuit nu. 3.

Constitutio Pij II. cum ex Sacrorum, Papæ reseruat absolutionem ab incursa suspensione propter promotionem ab alieno: nu. 4.

Quid verò dicendum sit, post Concilium Tridentinum? nu. 5.

Capi-

Capitulum Quartum.

Vic promoto ab alieno, ſi iniuncta fuerit ſatisfactionis gratia, pœnitentia propter Eccleſiam, quam offendit, illaque ab eo cognita, poterit miſerationis intuitu proprius Epiſcopus ipſum recipere in ſuo honore, cap. fin. 9. quæſt. 2. atque ita ſecum diſpenſare, vt inibi gloſa addit, alijq; multi, quos citat, & inſequitur Hieronym. Gabriel conſil. 181. vt quid, nu. 9. volum. 2. & concluſit Rota coram Guidob. deciſ. 97. & Cotta deciſ. 66. Verum ipſe ratihabitionem potius, quam diſpenſationem appellarem iſtam habilitationem, cum gloſa in cap. 1. verſ. ordinatus 71. diſt. Philipp. prob. in cap. 1. de tempor. ordin. in 6. Anchar. in regula ratihabitio de Regul. iur. in 6. & Maiol. tractat. de irregul. lib. 4. cap. 20. num. 1. eſt tamen indubitabilis reſolutio, quod ille, ſic promotus ſuſpenſus erit à ſuſceptorum ordinum exequutione, quandiù proprio ordinario videbitur expedire, iuxta Concilij Trid. cap. 8 ſeſſ. 23. de reform. ſed de Iure communi affirmat pluribi Rebuff. ac præſertim in praxi Rub. de forma dimiſſ. litter. num. 11. minimè poſſe prædictam ordinationem ratificare proprium Epiſcopum, idque duabus nititur conualidare rationibus; Al-
2 tera, quia poſt tempus conualeſcere nequit, quicquid ab initio vitioſum eſt, per Regulam, quod in initio, ff. de regul. iur. ſed talis ordinatio irrita ſane ab initio eſſe apparet, cap. 1. 71. diſt. meritò ſubſequenti ratihabitione conualidari non poteſt, vt cõſuluit Paris. in hoc caſu conſil. 136. ſtante defectu,
3 volum. 4. Alteram deſumit ex cap. ſi quis de ſent. excommunicat; & ex regula ratum de reg. iur. in 6. quod ratum habere nemo valet, quod ipſius nomine non eſt geſtum: attamen ſalua pace tanti viri, contrarium opinor, verius eſſe, per textum in cap. Solonitanæ 63. diſt. cui textui, quamuis idem Rebuff. reſpondere conetur, negando, hoc probare, cum tantummodo dicat, quod Epiſcopus ex corde relaxat iniuriam ſibi propterea factam; nihilominus reſponſio iſthæc non videtur ſubſiſtere, ſiquidem prædicta relaxatio fruſtra eſſet, niſi operaretur, vt ille tutè poſſet ſuum exequi ordinem, maximè poſt prædicti Concilij Tridentini decretum, quo Iure ceſſat huiuſmodi dubietas, nec oppoſitiones Rebuffi aduerſantur; ex quo ordinatio eſt irrita, quò ad exequutionem, ideo potius cenſetur cõcedere facultatem in futurum, quam ratum habere præteritum; atque ideo ratam habeat ordinationem, quò ad exequutionem à qua ſuſpenſus erat, vt inquit gloſa in dicta Regula, Ratum, quaquidem reſponſione, abundè ſatisfactum eſſe ambabus oppoſitionibus exiſtimo, ſuper quibus videndus eſt idem Gabriel citato conſ. nu. 10.

Nouiſſimo tamen Iure, omnis remouetur difficultas: Conſtitutio namque Pij II. cum ex ſacrorum, tametſi oſten dere videatur, nè prædictus valeat à proprio Epiſcopo habilitari, quia prædictam Conſtitutionem communis doctorum reſolutio interpretatur, vt Papæ reſeruet abſolutionem ab illius ſuſpenſione, per ea, quæ fuſius tradidi in Rub. 7. cap. 5. ſub num. 3. aliſque in locis; nihilominus illi dereg[illegible] fuit, per ius poſterius Concilij Tridentini memorato, cap. 8. ſeſſ. 23. de reform. quod ſpeciatim, etiam aduertit Ioan. Guttierez canon. quæſt. lib. 1. cap. 26. num. 25. Sed Conſtitutio Sixti contra Clericos malè promotos, ne dum illos declarat ipſo iure ſuſpenſos, ſed ab ipſa, abſoluendi poteſtatem aufert cœteris Prælatis, ſibique, & ſucceſſoribus tantummodo retinens in 5. & nihilominus. cum 5. ſeqq. ipſa tamen his temporibus ceſſat; namque eam moderatus eſt Clemens VIII. in ſua Conſtitutione, cuius initium eſt, Ad Romanum Pontificem decet; Itaque Conciliaris diſpoſitio ad hæc vſque tempora viget.

SVMMARIA.

Põtificalia exercere in aliena Diœceſi nulli Præſuli cõceditur, & eius explicatio additur, n. 1.
Vſus Põtificaliũ prohibitio. quæ cõplectatur, n. 2.
Ornamẽta, inſigniaq; Epiſcopalia q̃ ſint, quibuſue vti in locis exẽptis, aut in aliena poſſit, n. 3.
Epiſcopos Baptizantes, aut matrimonia celebrantes, non oportere vti mitra, tametſi poſſint, ſi velint, num. 4.
Caudam ſibi facientes deferri Epiſcopi, in alieno territorio, non malè agunt, nu. 5.
Conc. Trid. in c. 5 ſeſſ 6. de refor intellectus, n. 6.
Inuitatus ad conferendum ordines, nihil inquirit in ordinandum, nu 7.

Capitulum Quintum.

I iuſtis ex rationibus ſancitum eſt, nemini licere alienum ordinare ſubditum, non requiſita licentia, & obtenta à proprio Antiſtite; iuſtioribus quidem, & ſanctioribus prohibitũ eſt, alienũ, & in aliena Diœceſi promouere ad ordines, quia, & alienum vſurpat, & alienam vi[illegible], offenditq; iuriſdictionem, recteq; propterea Calixtus Papa decreuit, vt nullus alterius terminos vſurpet; neq; alterius Parochianum iudicare, vel ordinare præſumat in c. 1. cau. 9. q. 2. confirmauit in c. 3. illa eadem cauſa, & q. nec non Concilium Antiochenum, in c. nullum Epiſcopum dictamet. q. 2.

Ob idq; notũ eſt, quod qui in aliena Diœceſi ordines cõfert ſine facultate Epiſcopi illius loci, peccati labe maculatur, & ſcribit Suar. ſuper. 3. p. D. T. vol. 3. q. 65. art. 4. diſp. 16. ſect. 1. verſ. 2. obſeruandũ in fine, atq; etiam pœnã non ſolum incurrit ſtatutã aduerſus ordinatũ, & ordinatorẽ, alieni Parochiani, conſenſu proprij ſuperioris non accedente, ſi ille externus ſit, ſed alteram aduerſus exercetem Pontificalia in alieno territorio, non impetrato aſſenſu ordinarij illius loci, cuius rei tametſi meminerim in Rub. de temp. ord. in princ. n. 2 & alibi, Nunc tamẽ lõgiorẽ cogor ſermonem texere, vt DD. mei Coepiſcopi caueãt in poſterũ ab his, quæ ſunt eis vetita.
1 In hac quippe tractatione, licet ſit tacitata cõcluſio nulli Præſuli licere Pontificalia exercere in alterius Diœceſi, ſine illius Epiſcopi aſſenſu; attamen multa ſuggerunt DD. quæ aliqualẽ præſeferunt dubietatẽ, ac præſertim in Clem. Archiepiſcopo de Priuil. vbi gloſ. præ cæteris in verſ. etiã celebrare, & Boniſ.

de Vital.sub num. 20. inquiunt; Quod vel Episcopus intendit Pontificaliter celebrare cum exercitio etiam aliquorum ad legem Iurisdictionis, vel Diocœsanam spectantium (veluti sunt consecrare, crismare, ordinare, degradare, & similia) & nequeat sine expressa ordinarij loci licentia, subsistatque Innoc.opinio, quod si tantùm Pontificaliter celebrare, & valeat nullo accedente consensu ordinarij, iuxta opinionem Host. consuetudinemque genericam, cui distinctioni opitulatur in primis Abb.in cap.antiqua, propè finem de Priuileg. & Syluest. verbo Patriarcha; versic. tertium; expressè, & simpliciter affirmantes, posse celebrare in Pontificalibus in aliena Diocœsi, & sine auctoritate superioris illius; quin, & suffragari Concilij Tridentini decretum opinor in cap. 5. sess. 6. de reform. cuius verba sunt; Nulli Episcopo liceat cuiusuis priuilegij prætextu Pontificalia in alterius Diocœsi exercere, nisi de ordinarij loci expressa licentia; & in personas eidem ordinario subiectas tantum; si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab exequutione ordinum sint ipso Iure suspensi. Aduertendum est enim ad illud verbum exercere, quod non videtur complecti vsum tantum Pontificalium, sed etiam exercitium super alios, idque longè magis declarant subsequentia verba, tùm illa, & in personas eidem ordinario subiectas, tùm alia, & sic ordinati, &c. quem intellectum ad alium finem adducit Quaranta in loco citando sub num. 3. ex quibus consentio distictioni præfatæ. Suppetunt, quæ ego ipse scribo Rubr. 11. cap. 16. sub num. 9. & hoc eodem capite sub num. 3.

2 Verùm isthæc verba; (vsus prohibetur Pontificallum) quæ cohibeant, vtile est scitu; & in primis complecti benedictionem, eam scilicet, quam passim Episcopi facere solent inter abulandum, & itinerandum, tùm pedestres, tum equestres, tùm Pontificalibus vestibus vestiti; tùm alijs, quibuscumque, per ea quæ Bonifac. notat. indicata, clem. num. 58. & Alexander. de Neuo in addit. ad Abb. in cap. antiqua de priuileg. fauetque textus in cap. Abbates, adducto titul. in 6. illam quoque post celebrationem missarum, concludunt, quæ fit cum versiculo, sit nomen Domini benedictum, quam esse sollemnem benedictionem, aiunt glossæ in dictis cap. Abbates, & Clem. Archiepiscopo, ac Francisc. Marcus decis. Delphin. M.LXXIX. quæritur, an licitum sit, part. 1. itaque toto cœlo aberrare videntur. amplissimi Episcopi, dum post quamlibet missam, etiam sine cantu celebratam in alterius territorio, hac vtuntur benedictione cum prædicto versiculo; & alijs subsequentibus; ita quod scio aliquos timoratæ conscientiæ Præsules; quos non semel hic scrupulus stimulauit, & punxit. Attamen & vniuersali vsu foueri non dubito, & verbis doctorum, potissimum glossæ in eodem cap. Abbates, quæ ambiens benedictionis sollemnæ explicare vim, ait, quam faciunt Episcopi sollemniter dicendo, sit nomen Domini benedictum, quare opus sit non tantum illa verba proferre, sed sollemniter hoc est Pontificaliter; & suppetunt, quæ superinde scribit Ceremoniale Romanum lib. 1 cap. 25. & cap. 29. quo loci tractat de Missa, quæ sine cantu ab Episcopo celebratur; & in eius calce dicit. In fine Missæ Episcopus celebrans dabit benedictionem more Episcopali, dicens, sit nomen Dom in benedictum, &c. Sed non vtitur in ea baculo, nec mitra; neq; cruce, si sit Archiepiscopus; ergo mos est Episcoporum, ita semper benedicere, etiam in missis sine cantu; & benedictio sollemnis non ob id solum dicitur; quia versiculus ille recitatur, at quoniam, mitram saltem gestat, aut cappam Pontificalem, seu mozzettam, cum Episcopus altero, coram se celebrante, in Diœcesi benedicit; & suppetit Vgolin. de irregular. cap. 37. num. 2. cum scribit, hunc benedicendi modum Episcopi proprium esse; ideoq; alios Sacerdotes eo vtentes in missis fieri irregulares, quare inferre videatur, semper, & vbiq; posse Episcopum, ita benedicere, & ipsius proprium esse, eò modo benedicere, & nullam attendendam esse loci differentiam, sed vt dixi sollemnitatem tantum, considerandam.

3 Nunc indumenta, & insignia Pontificalia recensere impellor, vt ijdem Episcopi non ignorent, quæ in propria, quæ verò in aliena deferant Diocœsi, & ea esse Mitram, chirothecas, baculum, dalmaticas & sandalia, testatur Isydorus Mosconius in suo tractat. de Maiest. Milit. Eccl. par. 1. lib. 1. cap. 8. vers. ornamenta, qui multa de his edisserit insignibus. Addo mozzettam, cappam Pontificalem, galerum, quem duplicis formæ habere oportet, alterum, quo in sollemnioribus equitationibus vtantur, alterum simpliciorem: Vtrumq; tamen ex lana, & serico viridi exornatum, iuxta modum in cerimoniali descriptum lib. 1. cap. 3. Demumq; addo mantellettum, & Rocchettum, licet, & his, alii complures, etiam, non Episcopi vtantur ex priuilegio.

Mantelletus est genus vestis, ita appellatæ, quam super vestem inferiorem talarem induet, eamque breuiorem, & apertam, vt per scissuram, brachia extrahi possint, vt ex eodem ceremoniali lib. 1. capit. 1. liquet, quamque vbique terrarum deferre posset, & coram quibuscumque certum est, ac non nisi violacei coloris, aut nigri pro tempore esse conuenit, quemadmodum, & vestis inferior. Rocchettum præterea eos gestare, & in omni loco posse, neque ambigitur, sicuti, & galerum simplicem, nec non, & insigniorem, si aliqua suppetat causa rationabilis. Mozzettam verò non nisi in Diocœsi, & Archiepiscopus etiam in Prouincia. quin, & in Synodo Prouinciali omnes Episcopi Comprouinciales, sicuti Archipræsul In congregationibus celebrationis Concilij, etiam cum rocchetto discoperto; per capit. 3. eiusdem Ceremonialis lib. 1. Cappam verò Pontificalem non nisi in proprijs locis induunt; & in Romana Curia, cum in Diuinis Pontifice maximo, vel sacro Cardinalium Collegio præsente assistunt, ex eodem capitulo 3. mitra quoque non vtantur extra proprium territorium, quemadmodum, & baculo, capitulo 17. eiusdem libri primi, quo loci non additur vsum baculi fieri tantum in Diocœsi, vt inferat, id ipsum non contingere in vsu mitræ, sed ad ostendendum vsum mitræ concedi posse per ordinarium in sua Diocœsi, non autem baculi, cuius vsus, neque expressè permitti possit ab Episcopo loci, nisi in his, in quibus ex præscripto ordine in Pontificali, necessario requiritur baculus; nempè in ordinibus conferendis, & aliis, nam tunc concesso principali, necessario, & accessorium datum censetur; alioqui neque intel-

intelligatur, neque etiam expreſsè detur, ex intentione eiuſdem capitis; Quin ex declaratione habita à Sacra Congregatione Rituum, vt mihi fuit relatum; & propterea in dicto capitulo tertio fortaſſe ſubijciuntur verba illa, vbi conſecrationes, aut ordinationes, vel benedictiones perſonales facere, conceditur, namque in his, vtendum baculo inſtruimur, ex eodem Pontificali in locis verò exemptis, tùm Epiſcopo baculum, tùm Archiepiſcopo Crucem deferendi Ius eſſe probat Marchiſan. Diſcept. Forenſ. tom. 3. cap. 467. nu. 2. & 6.

Cęteras autem Pontificales veſtes, vt ſupra relatas, non niſi in ſuis locis admittant Præſules, vbi licentiam à loci ordinario non habeant, quamuis & in locis exemptis, poſſe eos ſine dubio vti omnibus prædictis veſtibus Pontificialibus, & inſignibus quibuſcumque, certum ſit ex conceſſione, præſertim Viennenſis Concilij in Clem. Archiepiſcopo de priuileg. vt etiam Baldachinum eo in loco poſſint ſibi erigere, iuxta decretum relatum à quaranta in verbo priuilegia Regularium, ac de Iure probat Lazzarius pract. qq. de blaſfem. quæſt. 10. num. 61. & Gratian. qui alia plura commemorat, etiam pro Archiepiſcopis tom. 3. diſceptat. Forenſ. cap. 467. Quin, & illic poſſe ſibi collocare Sedem, dicit Quaranta in verbo Archiepiſcopi auctoritas verſic. trigeſima auctoritas, ſub num. 23. 1. cap. 13. ſcilicet ſeruata forma in Cerimonial. Epiſcop. lib. 1. cap. 13. Nihil pugnante in contrarium textu in cap. ſi Papa de Priuil. in 6. vbi, probari exemptionem alicuius loci dicitur ex eo, quod Papa mandauerit Epiſcopo, ne cathedram in eo ponere auderet, ſubditque rationem, gloſa in verbo collocare, & ait; in locis enim exemptis, hoc non poſſunt Epiſcopi, adducitque textum in cap. cum Epiſcopus de officio ordin. eiuſdem lib. 6. & in cap. luminoſo Abbate 18. quæſt. 2. namque, ex his textibus apparet intellectus citati, cap. ſi Papa, nè verba faciat de ſede, cuius noſter eſt ſermo in præſentia: & quam ſibi collocant Præſules pro eorum ornatu, & dignitate; Verùm de altera, quam ratione Iuriſdictionis fabricant, vt ſedeant pro cauſis ad forum Eccleſiaſticum ſpectantibus, audiendis; quod ſimul cum alijs iuriſdictioni competentibus interdicitur Antiſtitibus, reſpectu locorum exemptorum, in dicto capitulo, cum Epiſcopus, & euidentius hæc reſponſio, depromitur, ex eodem citato, capitulo luminoſo. Poſtquam enim illa ſcripſerat verba: Nec ibi audeat ſibi collocare ſedem Epiſcopus, ſubijcit gloſ. in verſ. collocare, & inquit, vt ibi exerceat iudicia. Hanc itaque ex adductis iuribus citra dubium nequeunt Præſules ſibi erigere in loco exempto, aliaque exercere, nec valeant ad iuriſdictionem, & auctoritatem ſpectantia; non quæ dignitatis eſſe noſcuntur; cuius ſpeciei eſt collatio Sedis in Eccleſia per Prælatum, vt interſit celebrationi, ac Reliquis Diuinis Officijs, iuxta conſtitutam ſententiam ſuperius, vigore dictæ Clem. Archiepiſcopo, cui neque præterea obſtat textus Conciliaris, in adducto cap. 5. ſeſſ. 6. de reformat. Tum quia ipſius Clementinæ ſanctio, eſt Concilij Viennenſis, cui numquam derogatum cenſetur, niſi aperta verba adſint derogatoria cap. ex parte de cap. pell. Monach. tum quia ſuperius num. 2. conclusi dictum caput, verba facere, de vſu Pontificalium, cum aliquo exercitio, quod poſtmodum clariſſimis verbis aſſere Quarantam reperi in ſua Sum. Bullarij, indicato loco, & num. 23. verſ. prætera, qui inſuper ait, ne illius Concilij caput derogare credatur ſanctioni præfatæ clem. Quare, etiam nunc poſſe Antiſtitem omnia geſtare inſignia Pontificalia, veſteſque in locis exemptis, aliaque exequi; quæ ſibi conceſſa fuerunt in dicta clem. Quinimmo, & ſolam celebrationem in Pontificalibus non videri ipſis Epiſcopis vetitam in aliena Diocœſi, inſerendum ob id eſt; ſicuti neque anteà erat, conſtatque ex ſuperius traditis, & Nauar. dum conſil. 69. quidam Epiſcopus de ſent. excomm. in antiq. & 12. de Cleric. excomm. miniſtr. in nouis, ſcripſit, incurriſſe ſuſpenſionem in eo textu Concilij comminatam, quendam Præſulem in aliena vtentem Pontificalibus, non vtique id opinatus eſt, propter ſolum vſum Pontificalium, & mitræ; ſed quoniam calicem etiam conſecrauit, & corporalia benedixit, abſque licentia Diocœſani; ex quibus deflectendum cenſeo, non ſolum ad ſimplicem vſum Pontificalium, ſed ad eum, qui, licet habeat aliquale exercitium, illud tamen, neceſſario nullum requirit vſum Pontificalium, ſed pro ſuo arbitratu valeat Antiſtes vti; Exemplum, nullo iure ſanci-
4 tum reperitur Epiſcopo volenti Baptizare, aut Matrimonij eſſe miniſtrum, nonniſi cum mitra id facere licere, cum poſſit ſi velit ſine illa, & eam omittere ſi placeat; quare ſi abſque licentia Epiſcopi loci, & accedente tantum Parochi conſenſu baptizaret, aliquis Antiſtes, in alieno territorio, & mitra vteretur, neque (mea ſententia) ligaretur pœna in eo capite Concilij appoſita, etenim ſi abſque mitra baptizaret, quia nulla deinciretur pœna, ſicuti neque alius quiuis Præsbyter, niſi Synodalibus conſtitutionibus eſſet appoſita: ita neque ſi adiuncta mitra fecerit; cuius ſimplex vſus non videtur ſibi prohibitus, ex his, quæ ſuperius ſcripſi, cogitandum tamen relinquo, ac ſeniori iudicio remittendum. Moderno tamen ritu, quia Mitra Præſul vtitur cum baptizat, iuxta Rituale Romanum Sanctiſſimi Pauli V. editum in Rubr. ritus ſeruandus cum Epiſcopus baptizat. Ideo aſſeuerandum eſſe cenſeo licentiam tunc, oportere præcedere, cum in aliena Diocœſi baptizare intendit Antiſtes; Verum tunc illi ſatis ſit ſimpliciter petere licentiam baptizandi, abſque quod addat, cum vſu mitræ; quandoquidem conceſſa ab ordinario loci baptizandi licentia, dicitur conceſſa, cum omnibus requiſitis ad baptizandum, iuxta Ritum Eccleſiæ; non ſecus ac contingit, cùm licentia datur conferendi ordines ſacros, quo caſu, & mitræ, & baculi vſus dicitur impartita licentia, quæ vt Pontificale Romanum edocet, ſunt inſignia neceſſaria ex præcepto Eccleſiæ pro collatione Sacrorum ordinum, & dixi ſuperius ſub nu 3.

5 Vbi verò Epiſcopus faceret ſibi deferre caudam in aliena Diocœſi, non equidem rem ageret vetitam, propterea quod eiuſmodi actus potius ad grauitatem, quam ad ſuperioritatem ſpectat per Abb. & Sylu. in locis relatis ſub nu. 1. propterea decipitur Maiol. in lib. 2. cap. 2. ſub num. 2. contrarium ſentiens, & adducens præfatum Syluestri locum; cum Syluest. apertis verbis probet hanc affirmatiuam ſententiam, poſt Abb. indicato cap. antiqua, addo

Grat. decis. March. 29. nu. 4. & adducto c. 467. n. 69.

Hactenus, explicatis omnibus circa vsum Pontificalium, ac præsertim circa collationem ordinum, absque difficultate interdictam in loco alterius Antistitis, etiam in Monasterio pro ordinandis illius religiosis Roder. q. Reg. 24. artic. 6. tomo 3. limito modo, si à proprio loci ordinario inuitatus fuisset, namque tunc accedere posset ordines collaturus, cap. penult. 9. quæst. 2. & cap. Pont. ... quæst. 1. etiam si à capitulo Sede vacante ... inuitatus, post anni lapsum, ex Nauar. cons. ... Episcopus post num. 2. de tempor. ordin. ... par. 1. & 41. in nouis; atque etiam si Episcopus ... qui renunciauit Episcopatui cap. 1. de ordinat. ab Episc. qui renunc. loco, & dignit.

Quo quidem casu in personas dumtaxat eidem ordinario inuitanti subiectas, posse exercere Pontificalia, ordinesque conferre videtur ex Conc. Trid. in cap. 5. sess. 6. de reform. dum inquit nulli Episcopo liceat cuiusuis priuilegij prætextu Pontificalia in alterius Diocæsi exercere, nisi de ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem ordinatio subiectas tantum; quæ quidem verba videntur præseferre, ne ipse etiam inuitatus valeat in inuitantis Diocæsi conferre ordines, personis eidem inuitanti non subditis, ita quod iste Canon angit animos multorum Præsulum, sed re vera, nihil est, quod desistere debeant, quin alijs non subditis inuitanti, adhuc conferant, non obstantibus præcitatis verbis; si tamen illorum superiorum accedat consensus, vt concludit Nauarr. conf. nuper citato Rodor. citato artic. 6. & Praxis Episcopalis verbo dimissoriæ §. 5. part. 1. Ledesma in Sum. Hispanicè conscripta, Rub. de Sacram. ordinis, cap. 7. vers. la quarta difficultad; & declarauit Sacra Congregatio Concilij, super dicti capitis verba illa, & in personas eidem ordinario subiectas tantum, cum prima vice his vtitur verbis; Episcopus in alterius Diocæsi non potest ordinare personas, quæ non sunt subiectæ illi ordinario, nisi habeant dimissorias generales à suis ordinarijs. Altera autem vice his alijs vtitur, non excluduntur propterea Clerici aliarum Diocœsum, si suas litteras dimissorias habeant, quominus possint ab Episcopis extraneis in aliena Diocæsi de licentia ordinarij Pontificalia exercentibus ordinari, quinimmo expressa verba eiusdem Concilij, idipsum constituere recordor in c. 11. sess. 7. de refor, quæ sunt. Facultates de promouendo à quocumq; non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam à proprijs Episcopis ordinari non possint in litteris exprimendam, & tunc non ordinentur, nisi ab Episcopo in Diocæsi residente, aut pro eo Pontificalia exercente, & diligenti præuio examine, indulget itaq; illic Concilium, habentibus litteras dimissorias generales à proprijs ordinarijs facultatem ordines suscipiendi, tù ab altero Episcopo in propria Diocæsi residenti, tum ab alio de illius licentia, inibi conferente ordines; & consequenter, dum casus adest legis, non aliud licet inquirere, sed tantum adducto cap. 5. respondere, vidiq; passim vbiq; seruari, ac præsertim ab aliquibus Episcopis præ cæteris prudentibus, Doctis, vitæq; Sanctitate fulgentibus. Complures adducit intellectus Nauarr. eo in loco, quorum primus est, ne loquatur de Episcopis ordinantibus in aliena Diocæsi de licentia Diocœsani; sed de illis tantum, qui vigore priuilegiorum intendunt, conferre ordines, spreto diocœsani consensu, quare exrendi non debeat ad ordinantem de consensu Episcopi loci, & ordinandi Superioris, cuius quidem intellectus dubito, nec ne subsistat; tum quia Canon ille respuit talia priuilegia, dum ait, cuiusuis priuilegij prætextu, &cet. tum quod idem Canon expressis verbis insinuat, vt etiam in alieno exercens Pontificalia præcedente licentia ordinarij, aut eius rogatu non subditis rogantis; asserit enim nisi de ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum. Secundus quem affert Nauarrus intellectum, is est, vt prohibeat ordinari alios, qui minimè subsunt Episcopo concedenti licentiam, si tantum illius, & non insuper proprij eorum superioris accedat assensus. Ac propterea ea sit Concilij mens, sensusq; ne sufficiat facultas data ab ordinario illius loci in quo ordines conferuntur; illeq; propterea nullo modo, nulloq; pacto valeat alteri Episcopo facultatem concedere ordinandi in suo territorio alienum subditum; non tamen neget quin substitutus ab ipso valeat ordinare, quoscumque venientes, riteq; dimissos à proprijs superioribus, sicuti, & ipsemet substituens posset eos promouere. Alium reperi illius textus intellectum, vt procedat cum facultas concessa in litteris dimissorialibus suscipiendi ordines, clausulam minimè continet vniuersalem, à quocumq; Catholico Antistite, sed specificam à nominato Episcopo, vno, vel pluribus; hi quippe si ordines dare non valerent, & alios aduocarent Episcopos, eosq; substituerent, vt in eorum Diocæsi conferant ordines, certè prædicti substituti haud possent ordinare, iam dictos dimissos ad substituentes, sed ipsorum substituentium subditos tantum, atque etiam alienos, & habentes litteras dimissoriales, cum clausula generali à quocumque, & hunc intellectum recenset auctor Praxis Episcopalis verbo dimissoriæ §. 5. p. 1. adiungens ita declaratum, & credo nulli in hoc dubium esse posse, siquidem declaratio ipsa defendi potest ratione superius relata, quia in illis dimissorialibus litteris, est electa industria personæ in eis nominatæ; itaq; non valeat, alter exequi, ex doctrina Bar. in l. nemo est qui nesciat ff. de duobus reis, & in l. 1. ff. de varijs, & extraord. cognit. nec non in l. diem functo, vbi etiam Dec. & alij communiter ff. de offic. assessor.

7 Verùm, quæ sint dimissoriæ generales, quarum supra memini, vt earum vigore, ex adductis eredatur concessum alijs extra propriam residentiam conferentibus ordines, posse eos dare, etiam non subditis ordinario illius Diocœsis; Respondeo liquere, ex his, quæ scripsi in vers. quare cum Præsules; affirmans eas esse, quæ continent clausulam illam, vt à quolibet Catholico Antistite, &c.

8 Ex qua resolutione, occasionem nactus, ad alteram deflecto quæstionem, si dictam clausulam subsequantur, alia verba, illa scilicet, in propria Diocæsi residente, absque alijs apponi solitis, vel in aliena, de licentia ordinarij loci pontificalia exercente; Vtrum nè dicantur generales, & propterea comprehensæ in dictis capitibus Concilij, quarum intuitu etiam alienus Præsul ordinare

dinare præfatos dimissos valeat, in aliena Diœcesi, concurrente Episcopi loci facultate; In qua hæsitatione duas ad inuicem contrarias reperi sententias, alteram quippè Ioannis Guttieres in lib. 1. Canon. qq. cap. 26. à nu. 27. vsque ad trigesimum qui super dicto cap. 11. Concilij Tridentini loquens, & eius intellectum inuestigans, negatiuam tutatur, eamque multis confirmat assertionibus; illaque præsertim, quod clausula præfata, à quocumque, videatur, tunc restricta, per subsequentia verba, in propria Diœcesi residente, ad eum tantum, qui proprium occupans territorium in eo exequitur Pontificalia; ita quod alius nequeat: Alteram verò tuetur implicitè Nauarr. in eodem consil. 41. de tempor. ordin. in notis si eius verba, & rationes perpensè rimentur, & Ledesma in Summ. Hispana Rubr. de Sacram. ordinis cap. 7. (licet dicat probabiliorem esse opinionem Ioannis Guttierez) ab hac posteriori prosilire, non est ausus, in versic. *la quinta difficultad*, vbi illum non erroneè loqui credit, qui hanc defenderet, quamquè ipse veriorem existimo, ex his quæ præcitatus Nauar. illic recenset, & si hoc iure dicam, omnes vti, fortasse reprehensione dignus non ero.

Ex præfato autem Concilij Canone, dicendum videtur, inutilem esse quæstionem á Mandosio propositam in Regula Cancell. 24. de male promot. quæst. 5. scilicet, vtrum promotus ab alieno, absque literis prædictis, sed in ordinati propria Diœcesi, sciente, & patiente loci ordinario, & eiusdem ordinati Antistite, sit ritè ordinatus: quandoquidem si vocatus à proprio ordinario (iuxta relata hactenus) contulit ordines, non dubium sic promotum esse ritè, & rectè ordinibus insignitum, nulla habita consideratione illius rationis, quod dimissoriæ sunt de forma ordinationis faciendæ ab alieno; Etenim vendicaret sibi locum isthæc ratio, vbicumque alteri Episcopo dimitteretur aliquis ordinandus, & tunc ordinans examinat, & aliā inquirit in ordinandum, vt dixi antequam ipsum
9 promoueat: secus autem cum inuitatus ab Episcopo in illius Diœcesi, tanquam eius substitutus ordines confert; nihilque perquirit, circa vitam, mores, scientiam, & alia quæ in ordinandis adhiberi Canones volunt; & ita quippe continuo vsu seruatur; quia in specie fit delegatio, ex his quæ in his met terminis inferius scribo c. 8. vers. Quod si Episcopus. Verum si non inuitatus, neque licentia, seu dimissoria præcedente dedit ordines, male ipsum promotum censeri existimo, tuncque procedere arbitror opinionem Mandosij, ita concludentis in loco mox citato, non autem in casu à me antea relato.

SVMMARIA.

Alienus subditus ad celebrandum, ac Sacramenta administranda, admitti nequit, sine commendatitijs proprij Episcopi, numero 1. & num. 3.

Beneficia non esse externo conferenda vetus est sanctio, & quid hodie, num. 2.

Commendatitiæ literæ an sint de forma, si alieni velint celebrare, ac Sacramentum ministrare, num. 4.

Clericos minoribus tantùm insignitos, & beneficijs carentes, vtrum possit eorum Episcopus aduocare, num. 5.

Eosdem ad seruiendum Ecclesiæ, an possit constringere, num. 6.

Clericus alienus celebrans in alterius territorio absque commendatitijs literis, vel cum literis falsis, quam pœnam incurrat, numero 7.

Ratio adducitur ob quam prohibetur externus celebrare, in Diœcesi aliena, absque præfatis literis commendatitijs, num. 8.

Capitulum Sextum.

ON modo alienum subditum, ordinare prohibentur Episcopi verum etiam, & retinere, aut promouere in Ecclesia sibi credita; vt est videre in distinct. 71. per totam, ac præsertim, in cap. Primatus, nec non in cap. Clericum alienum 72. distinct. idque si absit proprij illius Episcopi assensus, iuxta verba citati cap. Primatus; constatque etiam ex cap. 1. & 2. ac 3. eadem dist. 71.

1 Inde oritur specifica illa conclusio, ne valeat Episcopus alieno Presbytero concedere facultatem celebrandi in sua Diœcesi, nisi de illius promotione constet, & commendatitiæ literæ à proprio ordinario extent iuxta cap. tuæ de cleric. peregrin. & Concil. Trident. in cap. cum nullus sess. 23. de reformat. his verbis. Nullus præterea Clericus Peregrinus sine commendatitijs sui ordinarij literis, ab vllo Episcopo ad Diuina celebranda, & Sacramenta administranda admittatur.

2 Oritur præterea altera conclusio, nec beneficia alieno Clerico conferenda esse, cum eiusdem Ciuitatis personis dari debere sanxerit text. in cap. nullus 61. distinct.; & abunde scripserit Marcus in decis. Delphin. 1371. quin, & superiores, qui creandi sunt, eiusdem generis, non extraneos esse conuenit, eo quod nemo alienigenam Dominum pati vult. Cur. lib. 7. de Scythis ad Alexandrum Magnum, confirmaturque capite 17. Deuteron. Eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit; de numero fratrum tuorum, nec poteris alterius gentis hominem Regem facere: Canones insuper ob eandem causam vetuerunt, ne extera ad beneficium eligatur persona cap. fin. iuncta glosa de cleric. peregr. neque á laico præsentetur cap. hortamur 71 distinct. & Marc. decis. Delphin. 1372. ita quod si eligeretur institui ab Episcopo minimè debeat ex eod. cap. fin. neque si præsentetur ex adducto cap. hortamur, est tamen verum his temporibus consuetudinem obstare propterea quod, & collationem fieri alienis, inquit Syluest. verb. Peregrinus

grinus in princip. & præsentationem ait Abb. in cap. significasti, num. 3. de iure patron. & Marc. indicata decisione 1372. si quidem passim eis conferri, ipsosque præsentari, institui, & eligi videmus; Quorum tamen dictum, vsumque restringi ad simplicia beneficia crederem, non autem ad requirentia residentiam extenderem, etenim esset tunc transferenda persona alteri subiecta, quod fieri nequit nisi assensus sui ordinarij concurrat; ex supradictis, & subsisteret resolutio glosæ finalis in cap. 1. distinct. 58.

3 Ac pariter non sit admittendus ad exercenda Sacramenta; sine illius consensu, iuxta cap. hortamur 71. dist. & Concil. Trident. adducto c. cum nullus sess. 23. de reformat.

4 Verum scire conuenit, si prædictæ literæ pro forma requirantur, & annuendum videtur, nam Concil. Calcidonense in cap. 7. dist. 71. ait, ne extraneo clerico, sine commendatitijs literis proprij Episcopi, nusquam penitus liceat ministrare; quin, & Concilium Agatense sanciuit, nè clericis sine commendatitijs literis proprij Episcopi licentia pateat euagandi in cap. Monachum 20. quæst. 4. & Concil. Trident. in c. supra relato, cum nullus, administrationem sacramentorum, & celebrationem simul complectens, iubet non esse ad illa admittendos sine commendatitijs sui ordinarij literis; quare si literæ sint de forma, etiam quod testibus pateat, eos legitimè promotos, nec aliquo crimine maculatos admittendi non erunt, si illæ absint, & quidem eas esse de forma insinuat Mandos. in Reg. Cancell. 24. quæst. 5. & opitulantur à me scripta num. 1. Nec non, & declaratio Congregationis Concilij super dicto cap. cum nullus; his verbis, Abbas non potest huiusmodi literas concedere, & altera sub his verbis, sed non sunt denegandæ literæ commendatitiæ ab Episcopo Sacerdotibus, & Clericis, qui non habent beneficia in titulum requirentia residentiam, si itaque dictæ literæ non requirerentur pro forma, vtique frustra compelleretur Episcopus illas concedere, nam & sine ipsis liceret à propria discedere Patria, in aliamque commeare; ibique celebrare, constito de legitima promotione per testes nisi primo dicamus prædictas declarationes emanasse ad finem subleuandi Clericum ab honore probandi, maximè si in longinquas regiones transfretari vellet; ibique testes non haberet, qui eum noscerent; vel & secundo, quia plerumque Episcopi suis Edictis pœnalibus reuocant subditos Ecclesiasticos alibi degentes Sacra Congregatio, non modo haud esse cogendos, verum & literas dandas extra volentibus morari, nimirum decreuit, si ratione beneficij non astringerentur, in sua Diœcesi residere; ita siquidem contra Episcopum Iselanum, & alios obtinui pro clientibus à Sacra Congregatione Cardinalium super Episcopis.

Vnum remanet, quo maximè angor, quod tonsura initiandus nemo est nisi alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat, ex Concilio cap. 6. sess. 23. de reformat. quem canonem, quatenus vltra terminos priuilegij, in quibus sit√ur, admittere nolimus, vrget alter eiusdem Concilij Canon 16. eiusdem sess. & Rubr. apertioribus, ac generalibus vtens, & prohibitiuis verbis, eaque sunt, cum nullus debeat ordinari, qui iudicio sui Episcopi non sit vtilis, aut necessarius suis Ecclesijs, Sancta Synodus, vestigijs sexti Canonis Concilij Calcedonensis inhærendo statuit, vt nullus in posterum ordinetur; qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cuius necessitate, aut vtilitate assumitur, non ascribatur, vbi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. Ita quod Graff. consil. 3. de tempor. ordin. lib. 2. opinatur clericum descriptum alicui loco inde discedere nequire, & consecutiuè assentitur, quod cum omnis describendus sit, omnis teneatur residere, nullusque valeat aliò proficisci, quin, & verba Emanuel Sà, ex sententia Congregationis, in verbo Clericus num. 29. ita intellecta, meam fouerent dubitationem, cum namque dicunt; clericus nulli loco, aut beneficio ascriptus, non tenetur residere, & potest ire, quò velit cum Episcopi licentia; supponunt ergo non esse

5 ascriptum; Supponunt insuper licentiam Episcopi, ergo infero, quod si Episcopus renuat, quin illum aduocet, teneatur redire, & sic contra resolutionem eruditissimi Riccij, in praxi cap. 593. cuius tamen sententiæ fauent in ea parte, quatenus supponunt conditionem, scilicet non fuisse ascriptos, & consequenter contingere posse nè semper sit ascriptus. Id tamen euenire quomodo possit, miror, stante Concilio indicato cap. 16. nisi fortuitò, atque ex errore, idque rarò, ita quod si frequentiora attendamus, valeat dicere, & generatim concludere, non impediri Episcopos retrahentes subditos quoscumque, etiam carentes beneficijs cum residentia, & hanc insequor sententiam, quousque alteram, & intelle tui satisfacientem habuero interpretationem verborum Concilij; maximè quod illi opitulantur Canones omnes, quorum memini versic. verum scire conuenit, sub num. 3. nec non, & verba Prosperi de Augustino Religiosissimi viri in sua addit. ad summ. Bullarij Quarante, verbo ordo, vers. circa tertium in fine, assignitum Subdiaconatui ad titulum Patrimonij pro necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ alio domicilium transferentem, nequire ad reliquos assumi ab Episcopo domicilij ad eundem titulum, nisi audito primo Episcopo, si causa ob quam fuit ordinatus adhuc duret, quia tunc eidem remittendus esset, ad inseruiendum eidem Ecclesiæ, cui fuit ascriptus: Hæc tamen vbi vera est conclusio, quam nunc vacillanti animo amplector, non tamen conuincit eiusmodi literas esse de forma, sine qua non debeat superior cuiuscumque loci, in quem migrauit peregrinus Clericus, pati illum celebrare, ob textum apertum indicato cap. tue de cleric. peregrin. annuentem licere Episcopo, notorios Clericos peregrinos ad sua loca transfretantes admittere ad celebrationem, quin, & ignotos, si vel literis, vel testibus probent suscepisse ordines, imo, & nihil probantes, pati deuotionis causa, & secreto celebrare: & hic semper fuit omnium gentium mos, non immutatus, aut restrictus ob dictum Concilij decretum, quod superuenit, quasi illud non voluerit formam præscribere, sine qua non, verum modum, & faciliorem, & validiorem constituere, non solum promotionem, & ritè factam probantem, sed aliqua ex causa deinde non impeditam illius exequutionem, nec non, & superioris voluntatem assentientem

tientem discedere, & Zelotypi Præsules exequuntur; Nisi notoriè constet de illius ordinatione, & idoneitate: Etenim contingere potest, fuisse ritè insignitum ordinibus, postea verò aliqua ex causa suspensionem incurrisse, aut impedimentum, nam respectu voluntatis superioris, si, vel nè concurrat, posset alieni loci præsul dissimulare, si beneficio cum residentia careat Peregrinus clericus, nec constet de expresso dissensu sui Episcopi, de eo enim si constet, subintret dispositio Concilij, & nō amplius permittendus sit celebrare, teneaturque ille redire, & inseruire loco, cui fuerat ascriptus, quo casu cessare videtur Concilij declaratio, relata per eundem Emanuelem Sà, eodem verbo Clericus num. 30, nè teneatur Clericus deseruire Ecclesiæ, in qua non habet beneficium, dum ratione deputationis illi inseruire debet, per verba Concilij in dicto cap. 16. illis nempè, vbi suis fungatur muneribus, Item alia antecedentia insinuantia causam necessitatis, vel vtilitatis Ecclesiæ, ob quam fuit promotus, ei-
6 què ascriptus; Ex quibus prodijt ni fallimur cōsuetudo multorum locorum, constringens Clericos ad seruiendum Ecclesijs, qua innixa Synodus Laquedonensis à me concta, & publicata die 14. Aprilis 1613. hoc, quod sequitur continet Decretum sub rubr. de celebratione Missarum, & Diuinorum Officium.

Clerici huius Ciuitatis, omnibus diebus Dominicis, ac alijs festiuis, ad Missam, & Vesperas, totaque maiori hebdomada, & quoticumque Episcopum ad Ecclesiam descendere contingat, & præterea ad consuetas processiones, cum cottis venire teneantur, iidemque temporibus constituti omnes in Sacris Ordinibus.

In terra verò Rocchettæ, vltra prædictos dies, teneantur etiam professis diebus attenta notula à nobis facta, vel in futurum facienda, iuxta illius Ecclesiæ laudabilem consuetudinem. Qui in hoc, absque legitima causa, secundò deliquerit, habitu, & clericali priuilegio spoliabitur constitutus in minoribus, in sacris autem arbitrariè punietur.

Attamen si spretis omnibus supradictis accesserint clerici, ad alienas Prouincias, ibique de licentia ordinarij ministrare, aut celebrare præsumpserint; vel quia ordinario noti sint, vel quia testibus
7 probarunt eorum legitimam ordinationem; vel etiam, quia falsis literis prædictis vtentes impulerunt loci ordinarium, vt eos admitterent; semper quod re vera nullum obstet legitimum impedimentum, credo nullum illos incurrere pœnam, nisi Diœcesana Synodo esset aliqua certa statuta, cum nullus prædictorum Canonum aliquam addat aduersus inobedientes pœnam, maximè quod ita pariter respondit Nauarr. consil. vnico de clericis Peregr. in nouis, siuè 4. de foro compet. in antiq. sequiturque Sayr. in decis. vnica, de celebratione Missarum; ex quibus defendi clientem quendam ex oppido Sancti Anastasij Nolanæ Diœcesis, qui ab Episcopo Tortonensi examinatus, & idoneus repertus licentiam obtinuit audiendi confessiones, visis prius ab illo literis dimissorijs Episcopi Nolani ad tempus incolendi extra Patriam, & celebrandi dato quod erat tunc lapsum tempus, sed falso mutatum, & aliud longius positum ab eodem
8 Presbytero. Nam ratio præcipua, ob quam sunt necessariæ literæ, indicatur illa, cuius meminit glos. fin. in citato cap. tuæ, quia posset contingere, quod Sacerdotio careret, & Populum deciperet, quam etiam scribit text. in cap. de homine, de celebratione Missarum, quæ ratio cessat vbicumque verè, & legitimè fuit ordinibus insignitus, quin etiam, & si Præsbyter non sit penitus incognitus, atque ex deuotione velit missas celebrare, sustinendus sit, dicit præcitatus textus in cap. tuæ; sicque semper vidi vbique seruari.

SVMMARIA.

Ordines conferri extraneo possunt, si dimissorias à proprio ordinario obtinuerit, numero 1.

Literarum species, alia dimissoria seù Reuerendæ, alia commendatitia appellantur, num. 2.

Dimissoriarum antiquissimum fuisse vsum demonstratur, num. 3.

Breuia extra tempora, aliaque in temporibus appellata, quomodo concedantur, numero 4.

Causa ob quam fuerunt concessa, si cesset, an illorum vis adhuc perduret, num. 5.

Pueri excommunicatione ligati, non solum absolutionem consequuntur ab Episcopis tempore pueritiæ, sed etiam postquam maiores effecti sunt, num. 6.

Capitulum Septimum.

1 VNICO tantum in casu patiuntur Canones, vt alienus Episcopus valeat non suo subdito conferre ordines, cum scilicet illius superioris accedit consensus, & licentia, cap. Episcopum 9. quæst. 2. & c. 1. iuncto cap. cum nullus de tempor. ordin. hic autem consensus, literatoriè præstandus est, teste Felino, in cap. super his, vers. sexta, & vltima conclusio, sub num. 13. de accusat. ibidemque Innoc. ac Rebuffo, in sua Praxi rubr. forma dimissor. literar. num. 34.

2 Præfata autem literæ aliquando dimissoriæ vocantur, atque ita in constitut. cum ex sacrorum, Pij Secundi, & Canone Abbatibus Concilij Tridentini sess. 23. de reformat. & cap. non liceat sessione 7. eadem rubr. de reformat.; aliquando autem Reuerendæ, vt in eodem cap. non liceat, quo nomine Hispani vtuntur.

Illæ verò de quibus in præcedēti capite loquutus sum, & quas superiores concedunt subditis volentibus transfretari ad aliena loca, exterasque Prouincias (quibus commendant ordinarijs locorum personas illorum, vt eas ad celebrationem, atque

etiam

etiam Sacramentorum administrationem in suis Diœcesibus admittant) commendatitiæ dicuntur in cap. cum nullus Concil. Trident. sess. 23. de reformat. & antea in cap. extraneo iuncto cap. hortamur 71. distinct. atque cap vltimo 20. quæst. 4. & l. si qua C. de Episcop. & cleric. ex eo quod proprium Prælati testimonium eos commendat. cap. in Lateranensi de præbend. quamuis, & alio nomine firmatæ, appellatæ fuerint, in cap. fin. 71. distinct. & aliquando etiam dimissoriæ in cap. 2. distinct. 72. vbi præcipitur, nè Episcopus subiecto sibi Sacerdoti, aut alteri Clerico dimissorias concedat, nisi ab ipso postulatus, nè ouis quasi perdita, aut errans inueniatur; licèt autem idem sancitum fuerit, quo ad literas pro ordinibus suscipiendis, né illas concedat Episcopus, nisi rogatus in c. de aliena 71. distinct. ac propterea aliqui credant adductum cap. 2. de illis literis loqui, quæ propriè dimissoriæ nuncupantur, nihilominus certum est de commendatitijs verba facere, tametsi dimissorias appellet, idq; patet in primis, ex illis verbis; nè Episcopus subiecto Sacerdoti; itaque non sunt literæ ad ordines cùm iám sit Sacerdos. Præterea ex ratione qua ille textus fulcitur, nè ouis quasi deperdita, aut errans inueniatur, cum errans dici nequeat, quiuis ab alieno de licentia ordinarij est promotus. Verúm ille qui vagando suam deserit Patriam, atque ad alienas migrat Prouincias, ideoque non erit intelligendum de dimissorijs, at de commendatitijs, quare euidentissimè constat dimissorias inibi poni, pro commendatitijs, non secus ac, commendatitias positas fuisse pro dimissorijs, legimus in cap. 2. & 3. Concil. Trident. sess. 14. de reformat. & expressius in cap. in nomine patris 73. distinct. in illis verbis; cui etiam has dimissorias siue commendatitias literas facimus, & eum ad vestram dilectam fraternitatem dirigimus, vt in vestra Parochia sub vestro sacro Regimine consistere valeat: Neque vllus est, qui contradicat Doctorum; at potius annuunt omnes, & maximè Rebuff. qui cœteris clarius explicat in l. dimissoriè ff. de verb. signif.

3 Sed vsum prædictarum literarum dimissorialium, antiquissimum fuisse non dubitatur; tempore quippè Diui Augustini eas extitisse, atque in vsu fuisse, testatur ipsemet, in Epistola ad Clerum Hypponen. 137. vers. cum ista me causa, & propterea tempore Concilij Niceni in cap. 2. dist. 73. & aliorum Conciliorum, quorum supra memini.

Consueuit tamen nonnumquam supremus Pontifex concedere facultatem recipiendi ordines à quocumque Antistite, per breue; illa pro maiori dubitatione addita clausula, absque literis dimissorijs sui ordinarij, quia si ordinarij præexigeretur assensus, frustra daretur licentia promouendi à quocumque, vt inquit Mandos. in tractat. signat. rubr. licentia ad ordines, versic. additionem, licet contrarium scripserit Staphil. non tamen inficiari potest quin si clausula apponeretur illa, & de licentia sui ordinarij, multos retineret à susceptione ordinum, auferretque abusus complures; etenim imperiti, infames, aliaue ex causa inhabiles, non valentes á proprijs locorum ordinarijs suscipere ordines: externas petunt regiones, ordinesque fraudulenter extorquent ab alienis Episcopis, nescientibus quanta sit in hominibus peruersitas;
quamobrem rectius agunt supremi Pontifices, cum
4 breuia, appellata, extra tempora, aliaque in temporibus nominata, concedunt, & in illis mandant
clausulam apponi, & de licentia sui ordinarij, teste
Mandosio indicato loco, ipseque vidi semper seruari, nisi aliqua, & iusta suppetat causa, & tunc
prædictæ licentiæ, aut etiam facultates de promouendo, nō suffragantur nisi habentibus legitimam
causam, ob quam nequeant á proprijs, Præsulibus
ordinari. in literis exprimendam, Concil. Trident.
cap. 11. sess. 7. de reform. causa verò, qua adductus
Papa licentiam elarginis est suscipiendi ordines, à
5 quocumque sine dimissorijs proprij Episcopi; si
postea cesset, non propterea censenda est reuocata
prædicta facultas, vt nequeat amplius impetrans
ea vti; seque promoueri facere, à quo maluerit;
Namque, & posse responderi in contingentia facti,
& Romæ postmodum resolutum fuisse scio: Etenim Sanctissimus Clemens 8. quintodecimo kal.
Iulij 97. Pontificatus anno 6. concessit breue cuidam Clerico Alphonso de Vargas Tranen. Diœcesis sub his verbis, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, tibi, vt attento quod Sedes Archiepiscopalis Tranen. non dùm ab anno vacat, absque
dimissorialibus literis á quocumque malueris catholico Antistite gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habente, & in propria Diœcesi residente per te eligendo, ad quatuor minores, quatenus illos nondùm susceperis, & subinde ad Subdiaconatus, & Diaconatus, aut præsbyteratus ordines in temporibus quidem á iure statutis, sed intra
annum, anniq; curriculo non expectato, minusq;
seruatis à Concilio Tridentino designatis interstitijs, promoueri, & promotus in illis, etiam in altaris
ministerio ministrare liberè, & licitè valeas.
Huic facultati confisus ipse Alphonsus, non modo
subdiaconatu insigniri se fecit, Sede Archiepiscopali Tranen. adhuc vacante, at præterea Diaconatu, & Præsbyteratu postquam illius Ecclesiæ Antistes decretus erat, & consecratus Religiosissimus
Andreas de Franchis, qui Zelotypus, Animarumq;
salutis auidus non leuiter dubitauit, nec nè ipse Alphonsus fuerit ritè promotus, incurreritue propterea suspensionem, & noluit vt ille suos exequeretur ordines; Quare Papam adiuit præfatus Alphonsus, eique enarrauit omnia, ac supplicauit,
vt sibi ab incursa forsitan suspensione impartiretur absolutionem, quam numquam potuit adipisci, quia non indigebat, & reuisores supplicationum. Prælati doctissimi Curiæ Romanæ in calce
supplicationis ab illo præsentatæ, responderunt hisce verbis. Sciendum est, quare indigeat absolutione, & quomodo fuit male promotus, quia potius
vigore breuis istius potuit promoueri absque dimissorijs, etiam postquam Archiepiscopus promotus fuit ad Ecclesiam Tranensem: Quorum responsio non eidem satisfecit Antistiti, fortasse, quia
non subscripta, aut alterius roborata manu; ideoq;
procurauit Alphonsus, vt literis amplissimorum
Cardinalium Congregationis Concilij redderetur
Archipræsul de hac re certior, illeque tunc assentijt vt exequeretur ordines, etiam in altaris ministerio ministraret; nec quidem perperam, tùm ex
textu in cap. fin. de sentent. excomm. vbi consimilis est casus, & beneficium concessum pueris, qui
incide-

inciderunt in canonem latæ ſententiæ ob percuſ-
6 ſionem clerici, vt abſolutionem conſequantur ab Epiſcopis,ſubſiſtit etiam ceſſante pueritia, ſi ſacti maiores iam dictam petant abſolutionem; tum etiam, quòd ratio illa, quia vacabat Sedes Archiepiſcopalis non erat finalis, ſine qua minimé conceſſiſſet; Verum impulſiua, cum plerumq; Pontifices maximi nulla concurrente cauſa eandem dederint licentiam, & ideò conſtet illa adductum Papam ad facilius eam concedendam, & conſequenter non ſubſiſtit regula illa, quòd ceſſante cauſa, deſinit etiam effectus, quæ interpretatur de cauſa finali ex l. 2. §. vltimo,ibique gloſ. Bart.& alij annotauerunt ff. de donat. & Federic. de Senis conſ.4. exordiente teſtator; & quod præfata cauſa non fuerit finalis,probat nedum adducta ratio, verum Iuris illa præſumptio,quod in gratijs, & priuilegijs,omnis cauſa præſumitur impulſiua, quam tradit Bal. & eum ſequitur Franch. in cap. decet num.3. de regul. iur. in 6. & Tiraquell. in tractat. ceſſante cauſa,limitat.1.num.81.& hoc præſertim in caſu,haud debet effectus ceſſare, & gratia, cum effectus ipſe iam fuerit inchoatus per ſuſceptionem ſubdiaconatus, tempore quo Eccleſia vacabat, quare non amplius ceſſabit effectus,vt inquit Franciſc. Curtius Iunior in l. more num.12.ff.de iuriſdict. omn.Iudicum, & Tiraquell. in eadem limitat. num.19.

SVMMARIA.

Dimiſſorias concedere Iuriſdictionis eſt Epiſcopalis, num.1.

Inferiores Prælati an eas elargiantur? numero 2.

Quidue dicendum ſit de Vicario Epiſcopi? numero 3.

Exempti an illas concedant? num.4.

Capitulum quoque ſede vacante vtrum impartiri valeat? num.5.

Vicarius Papæ vacante quoque ſede, ac ſtatim, non prohibetur elargiri, num. 6.

Epiſcopus proprius,quis dicatur, num.7.

Epiſcopus dicitur proprius ſuperior ex cauſa originis, num.8.

Origo paterna an proſit, an tantum propria perſona? num. 9.

Origo non acquiritur per natiuitatem in eo loco, quo mater pertranſibat, num.10.

Beneficij ex cauſa, ſit etiam quis ſubditus, numero 11.

Et vtrum ſufficiat tenue, num. 12.

Vtrum ſimplex, num. 13.

Beneficia complura poſſidens, omnium Epiſcoporum ſit ſubditus, & ab vnoquoque ordinari poteſt, num. 14.

Quid dicendum cum beneficium eſt in territorio vnius, alteri tamen ſubeſt, num. 15.

Quid ſi alter contulit, num. 16.

Quid ſi ipſe, & ad hunc finem promouendi, num. 17.

Vtrum verò ex cauſa penſionis, ſub eodem numero 17.

Domicilij ex cauſa ſit etiam quis ſubditus, illudque acquiſitum quando cenſeatur? numero 18.

Scholaris non acquirit Domicilium, in loco, ad quem ſe contulit cauſa ſtudij, num. 19.

Baronem promouere, vtrum poſſit Epiſcopus, in cuius Diœceſi ſitum eſt feudum, numero 20.

Vtrum eius filios, num.21.

Senatorem etiam, ſeu officialem quis promoueat, num. 22.

Quis verò eius liberos, num.23.

Libertum etiam,quis valeat ordinare, numero 24.

Et qui relegatum, num. 25.

Superior ob aliquam dictarum cauſarum, an poſſit litteras dare ad ordines, num. 26.

Dimiſſoria non niſi ex cauſa concedendæ, & ob quam cauſam, ipſaque an ſit exprimenda, num. 27.

Dimiſſorialium tenor multiplex eſſe ſolet, & qualis, num.28.

Diſpenſare in interſtitijs ad quem ſpectet, numero 29.

Interſtitia, quæ ſint, & quale tempus requirant intermedium ab altero ad alterum ordinem? num.30.

Eas concedentem oportet prius examinare dimittendum, ac poſtea ordinator etiam examinabit, num 31.

Inuitatus ab Epiſcopo ad conferendum ordines ſuis ſubditis, quando teneatur, ſi inhabilem promoueat, num. 32.

Procuratori non cenſetur data facultas ſoluendi indebitum, num. 33.

Promotus ab alieno docere debet id factum eſſe de licentia proprij, num. 34.

Licentia ipſa probatur ſi eius meminerit ordinans, in literis ordinum, num. 35.

Dimiſſorias non expirare concedentis interitu etiam re integra, num. 36.

Etiam ſi à capitulo, num. 37.

Niſi, &c. num.44.

Licentia celebrandi in propria domo neque expirat, num. 38.

Neque altera de non reſidendo, num. 39.

Gratia natura eſt perpetuò durare, cum declarationibus, num. 40.

Reſeruatio expirat extincta legatione reſeruantis, num 41.

Reſeruationes odioſas eſſe probatur, numero 42.

Poteſtas de conferendo vacaturum beneficiu dari

dari non potest; & quo modo sit intelligenda haec sententia, num. 43.
Archiepiscopo liceat ne promouere, subditum suffraganei? num. 45.
Homicidium à multis patratum si nescitur occidens, in causa est, vt omnes censeantur irregulares, num. 46.
Sententia ex deductis proferenda est, quamuis conscientia obstet, nisi tamen abstinere possit Iudex, num. 47.
Irregularitas incurritur etiam ob auxilium praestitum, num. 48.
Opus praestatur etiam sola assistentia, numero 49.

Capitulum Octauum.

1 DIMISSORIAS, siue Reuerendas concedere, quia iurisdictionis est Episcopalis, per Hostiens. in cap. accedentibus sub nu. 6. de excess. Prelat. ideò eas possunt concedere cuncti Episcopi, ex iuris dispositione, illis tamen, quos attenta iuris sanctione, priuilegio, vel consuetudine ad ordines valent assumere, ex glosa fin. in c. cum nullus de temp. ordin. in 6. eo quod, potest quis per alium efficere, quod per se ipsum exequi non detinetur, ex regula, potest quis, de reg. iuris in 6. & propterea cum Episcopus originis, Domicilij, siue beneficij, sibi, aliquo ex rescriptis modis subditum, non prohibeatur ordinare, vtique dimissorias etiam ad ordines eidem dare, non vetatur, per adductum cap. cum nullus.

2 Inferiores autem Praelati eas nequeunt concedere, nisi à Sede Apostolica fuerit eisdem specialis data potestas, ex eodem cap. cum nullus §. inferiores; Aut nisi aliquo peculiari iure potestatem acquisiuissent eas dandi, per ea, quae scribit Panormit. in cap. accedentibus num. 2. de excess. praelat. praesertim ex consuetudine legitimè praescripta, iuxta glos. in eodem §. inferiores versic. indultum, comprobatque Cappell. Tholos. decis. 451. Petrus Gregor. Tholos. lib. 40. syntagm. Iuris vniuersi cap. 2. num. 19.

3 Sed Vicarius Antistitis eas dare nequit, cap. cum nullus (ibi officialis) de tempor. ordin. in 6. notatque in specie Rebuff. in praxi rubr. de forma Vicariat. num. 47. Iacob. Sbrott. in suo perutili tract. de offic. Vicarij lib. 2. quaest. 41. & Mandos. ad Regulam Cancell. 24. de malè promot. quaest. 2. tomo 2. nisi longè absit idem Episcopus, quia genericam tantum licet habeat commissionem, nihilominus eiusmodi posset concedere literas ex eodem cap. cum nullus §. Episcopo, ibique glos. vers. remotis, & Franch. notab. 4. Petr. Gregor. Tholos. lib. 16. cap. 9. post num. 3. & alios coaceruat Mandos. super dicta Reg. Cancell. 24. quaest. 6. num. 11. qui deinde alias tres subijcit restrictiones, in quibus extenditur Vicarij facultas, circa praedictas dimissorias, scilicet si à Papa esset praefatus Vicarius deputatus, qualis est, qui vulgo Vicarius Apostolicus appellatur; item si haberet in delegatione aliqua maiora, & trascendentia eiusmodi licentiam concedendi dimissorias; Ac demum si in eius locum suffectus esset, qui hanc retinebat auctoritatem, aut dare consueuerat, quibus in casibus si aliquis Vicarius eas elargiretur, vtique earum vigore promotus, diceretur satisfecisse Constitutioni Pij Secundi, & Regulae Cancellariae, nouissimaeque Constitutioni Sixti Quinti, quod nobis insinuat Mandos. eo in loco; quamuis de forma praedictarum sanctionum, dimissoriae ab Episcopo sint concedendae, cum ab alieno dantur ordines; Namque illud sanè de forma iudicatur, vt dimissoriae praecedant, non alterum. vt ab Antistite concedantur, cum experiamur, etiam capitulum post annum vacationis sedis, dare ipsas literas per Concil. Trid. cap. 10. sess. 7. sub rubr. de reformat. quinimmò

4 exemptis licere illas impartiri, constat ex eodem cap. cum nullus, ibidemque aiunt Ioan. Andr. nu. 2. Anchar. vers. in exemptis sub num. 3. & Franch. num. 5. His tamen contradicit posterius ius Concilij Tridentini, quo neque ipsi Abbates, neque alij, etiam exempti, aut collegia, vel capitula quaecumque, etiam Ecclesiarum Cathedralium literas dimissorias clericis saecularibus, vt ab alijs ordines suscipiant concedere valent, c. Abbatibus sess. 23. de reformat. subdente horum omnium ordinationem ad Episcopos intra quorum Dioecesis fines existunt pertinere, non obstantibus quibusuis priuilegijs, praescriptionibus, aut consuetudinibus, etiam immemorabilibus; & propterea Henriq in summ. Theol. moral. lib. 10. cap. 22. §. 3. affirmat, personas quaslibet extra Praesulem, etiam habentes iurisdictionem quasi Episcopalem contentiosam, & voluntariam, nequire dictam elargiri licentiam, & in glosa lit. T. attestatur ita Romae obtinuisse Episcopum Salmanticen. in anno 1581. contra capitulum suae Ecclesiae. nisi tamen esset ordinarius priuatiuè ad Episcopum, ius que haberet visitandi, & congregandi Synodum, contra quem non intra re dispositionem citati cap. Abbatibus defendit, & copiosè Gratian. tomo 2. Disceptat. Forens. capit. 212.

5 Quin etiam erat antiquitus libera Capituli facultas sede vacante dimissorias illicò concedend, per citatum cap. cum nullus de temp. ordin. in 6. eamque deinde à Concilio Tridentino restrictam circumspicimus, vt non nisi expleto annoà die obitus Praesulis numerando, queat dimissorias concedere, praeterquam illi, qui alicuius beneficij recepti siue recipiendi arctatus fuerit, alias capitulum contraueniens Ecclesiastico subiaceat interdicto, & ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint nullo priuilegio clericali, maximè in criminalibus gaudeant; in maioribus verò ab exequutione ordinum, ad beneplacitum futuri Praelati, sint ipso iure suspensi cap. non liceat de reformat. sessio. 7. Quod si Vicarius à capitulo electus concesserit illas non arctato, & ante lapsum anni, & fuerit impetrans promotus ad ordines vigore dictarum literarum, Capitulum incurrit poenam iam dictam, expressamque in adducto cap. non liceat, vt Ecclesiastico subiaceat interdicto, & ordinati eadem plectantur

ctantur pœna conſtituta in illomet capite, contra
promotos vigore dimiſſorialium conceſſarum à
capitulo ſede vacante. vt habetur in eod. cap. Ab-
batibus ſeſs.23. de reform. Vicarius autèm conce-
dens predictas dimiſſorias á Capitulo deputatus, ab
officio, & beneficio per annum eſt ipſo iure ſuſpen-
ſus, eodem cap. Abbatibus; ſed poſt annum non
impeditur idque aperta verba citati cap. non liceat,
ſeſs.7. præportant.

6 Excipitur ab hac reſolutione Vicarius Papæ, qui
non prohibetur, etiam ſtatim poſt vacãtem ſedem,
iam dictas literas impartiri, eo quod Concilium
minimè reſtringit iuriſdictionem ſedis Apoſtolicæ
quamuis vacantis maiol. tractat. de irregular. lib.4
cap.5. Henriquez ſumm. Theol. moral. lib. 10. c. 22.
§.3. præſertim cum veriſſimum ſit, non poſſe præ-
tendi Vicarium Papę vigore Concilij in eo cap. non
liceat ſeſs 7. recipere facultatem concedendi præ-
dictas literas defuncto Pontifice, eò quod textus
ille verba facit de ſede vacante Epiſcopali, vel Ar-
chiepiſcopali, & eius capitulo, ſeu Vicario, ab illo
conſtituto, quod vtique non verificatur in Vicario
Vrbis, tùm quia interitu Papę, non expirat eiuſdem
Vicarij officium: tùm etiam, quod non eligitur
propterea á Capitulo, ſed tunc quoque dicitur Vi-
carius Papæ; Neque etiam credi poteſt, Vicarium
Vrbis comprehendi ſub altera diſpoſitione eiuſ-
dem Concilij in cap. Abbatibus, ſuperius citato, ex-
tendente diſpoſitionem dicti cap. non liceat, ad il-
los qui in iuriſdictione, Epiſcopo ſede vacante,
ſuccedunt, ſubingredientes locum capituli: Nam-
que Vicarius iſte, vt mox ſcripſimus, ſuam non ac-
quirit iuriſdictionem, poſt obitum Papæ, ſed quam
Pontifice ipſo viuente retinebat, continuat illo ex-
tincto; nilque ſibi detrahitur, vel ſuperadditur ob
mortem eiuſdem Papæ.

7 Sed iam vt reuertamur ad id, vnde digreſſi ſu-
mus, inquirendum eſt, quis dicatur proprius Epi-
ſcopus reſpectu collationis ordinum, aut dimiſſo-
rias dandi ad ordines, & non dubium quin ille va-
leat Antiſtes exequi recenſita, qui ſit ordinandi ſu-
perior, vno ex tribus illis modis, nempè ratione,
originis, domicilij, aut beneficij. Hic enim, & il-
lum promouere non detinetur. Nauar. conſ.2. An
Hiſpanus nu.1. de temp. ordin. in nouis, & auctori-
tatem retinet dandi literas pro ſuſcipiendis ordini-
bus ab alieno cap. cum nullus de temp. ordin. in 6.

8 Primus itaque modus ob quem dicitur quis ſuus
ſuperior, eſt origo, per adductum C. cum nullus;
In qua re aduertendum conſidero, ius ciuile indica-
re locum originis, eum eſſe, in quo eius Pater, vel
Auus natus eſt, ex l. aſſumptio §. filius ff. ad muni-
cip. ibique gloſ. & Bart. Diaza practic. criminal.
9 cap.8. in fine, & Petrus Gregor. Tholoſ. in tract.
de vſur. lib.3. cap. 15. num.1. Hoc tamen loci po-
nitur pro illo tantum territorio vbi natus eſt, ita
concludentibus Ioan. Andr. in eod. cap. cum nullus
num.3. Anchar. num.1. Nauarr. in cap. non dica-
tis 12. quæſt.1. num.65. Henrich. ſumm. Theolog.
moral. lib.10. cap.22. §.1. Croto in l. ſi is, qui pro
emptore num.99. ff. de vſucap. Hippol. in rubr. de
fideiuſs. num.134. & opitulantur, quæ Cæſar de
Graſſis notat in deciſ.61. reſolutum fuit num.3. ſi-
ue 15. de probat. atque ita conſulunt ante factum,
tum poſtea permittunt, & validum indicãt actum,
Ioan. Andr. & Anchar. loco citato; quamobrem
ſi tantum conſiderata origine quam traxit à loco,
non autèm á natiuitate, crediderunt ſubijci Epi-
ſcopo illius loci, à quo originem traxit, & promo-
tus ab illo fuit, excuſari tùm ordinantem, túm or-
dinatum cenſuerunt, ſequiturque Nauar. conſ.19.
N. filius familias num.1. de tempor. ordin. idque
maximè quod multa ſuppetunt, quibus liquet fi-
lium dici originarium eius loci, in quo vel ipſe na-
tus eſt, vel ſuus genitor, eò quod, & propriam, &
paternam originem trahit. vt pluribus ſuffultus au-
thoritatibus ſcribit Boer. deciſ.13. Pro cuius deci-
ſione ſub num.3. Gram. voto 10. exordiente ſtan-
te. ſub num.14. & in vtroque dicitur habere domi-
cilium ex eorundem ſententia, ſucceditque in ho-
noribus, & muneribus, tám perſonalibus, quàm
realibus; non modo in temporalibus, verum etiam
in ſpiritualibus, quemadmodum notat poſt alios
Soccin. conſil. 35. circa prædictam num.7. vol.1.
Boer. eadem deciſione 13. num. 13. & 15. nouiſſi-
meque Ioannes Guttieres conſil.7. Conſultus nu-
mero 1. Ideò non eſſet fortaſſe reprehendendus, qui
defenderet nõ tantum excuſari Præſulem poſt col-
latos ordines, ſed inſuper tute induci poſſe ad con-
ferendum ei, qui ſubditus ipſius eſt, attenta origi-
ne parentis non propria; cum alibi natus fuerit. in
tantum. quod anno præſenti 1611. inſtante ampliſ-
ſimo Octauio Cardinali de Acquauiua, poſt multa
dubia, quinto loco Hæſitauit ſi Neapoli habentes
domicilium, ibique nati ſunt eorum tamen paren-
tes ex alia Ciuitate ſunt oriundi, ritè ſuſceperint
ordines ab ordinario ciuitatis originis paternę, abſ-
que literis dimiſſorijs. Et ſine atteſtatione de vita,
& moribus ordinarij Neapolitani. ſacra Congre-
gatio reſpondit ſub his verbis. Ad 5. ſacræ Con-
gregationi non videri, in præſentia, in hac re quic-
quam noui iuris ſtatuere: quare in ea ſum ſenten-
tia poſſe tùm Præſulem originis paternæ, túm pro-
priæ ordinare illum.

10 Qui verò fortuitò natus eſt aliquo in loco, quo
mater pertranſibat, aut illùc non animo permanen-
di iuerat. verum ad certum tempus incolendi, illius
loci non diceretur ciuis, neque ratione originis ſe-
queretur forum dicti loci, ac iuriſdictionem, ſicuti
Panorm. edocet in cap. Rodulphus num.9. ibique
Felin. num.13. de reſcriptis, per doctrinam Bartoli
in l. filios num.4. C. de municip. & origin. lib. 10.
qui videtur in hanc opinionem propendere, &
Marian. Soccin. Iunior. conſil. 49. quoniam ex fa-
cto poſt num.3. vol.1. Sylueſt. verbo Ciuitas nu.4.
Nicolaus de Neap. Bal. Angel. & Paul. de Caſtr.
in lectura Bononienſi ſuper l. huiuſmodi §. legatum
ff. de leg.1. Angel. in ſumm. verbo ciuis num.3. &
cum alijs Gregor. Lopez lib.2. tit. 24. verſic. Ma-
guer. par.4. nec non Afflict. deciſ.384. nu.4. Gut-
tierez citato conſil.7. num.7. Cauaglios quæſt.458.
num.17. tametſi Imola, & Paul. de Caſtro in lectu-
ra Paduana, atque Alex. in eod. §. legatum teneant
contrarium, & Raphael in l. cœtera §. fin. citata
rubr. & propterea ab illius Ciuitatis Antiſtite pro-
moueri iſte non poſſet, neque ab alio de licentia
ipſius. Henriq. indicato lib.10. cap.22. §.1. & ſup-
petit Nauarri reſolutio in conſil. 41. de tempor.
ordin. parte prima, & text. in cap. is qui, de ſe-
pult. in 6. vbi Parochianus dicitur mortem obir

T intra

intra ſuam parochiam, licet in alia decedat, ad quam profectus erat cauſa recreationis, peſtis, belli, aut alterius impedimenti, ſine voluntate mutandi domicilium, & priori propoſitioni de nato in loco, quo mater iter faciebat, concinunt, quæ de viatoribus ſcripſerunt nonnulli Doctores, ne deuinciantur conſuetudinibus, ac ieiunijs locorum, per quæ deferuntur, deducuntur, pergunt, & tranſeunt; iuxta notata per Azorium, in ſuis inſtit. moralib. lib. 7. capit. 30. quæſito vltimo; cuius verba ſunt notanda, ad veram cognitionem huius quæſtionis, in qua multi deſciſcunt, quorum auctoritate videtur dicendum, ni fallor, vt diſcedamus á præfata reſolutione Nauarri, & Henriq. paulo ante citatorum, tum maximè, quia veritas attendenda eſt, non quidem animi deſtinatio, ex multis in hac re coaceruatis per Gratianum in libro Diſceptationum Forenſium capit. 75. natum per tranſitum: tum ex alijs aſſertionibus eiuſdem Gratiani, & Caldes in ſuo reſponſo reddito pro Ioanne Taſſo, poſito in calce tractat. de reſtitut. in integr. num. 13. licet certum ſit, non dici originarium eius loci in quo mater orta eſt, neq; illius ſequatur domicilium, vt ſuo præfato conſilio defendit citatus Ioannes Guttieres, cuius ſcripta percurrere, nè omittas.

11 Secundum caput, ob quod valet Antiſtes promouere aliquem, eſt ratione beneficij, & hac etiam de cauſa dimiſſorias concedere non impeditur, ex eodem capit. cum nullus, quod enim ratione beneficij poſſeſſi in aliqua Ciuitate, dicatur illius Ciuis, quamdiú illud poſſidet, inquit Boer. deciſ. 260. præſuppono num. 20. & propterea diſpoſitio eiuſdem capit. cum nullus, vendicabit etiam ſibi locum in obtinente beneficium
12 tenue, ratione cuius fiat ſubditus illius Epiſcopi, in cuius Diœceſi extat eiuſmodi beneficium, quod apertis verbis concludit Henriq. in ſumm. Theolog. moral. lib. 10. capit. 22. §. primo, addens in gloſa litera C. atque in capit. 17. in gloſa litera Q. hanc ſententiam approbaſſe praxim, per Epiſcopos, & viros doctos paſſim probatam, & deciſum etiam fuit in Congregatione Epiſcopatus Papienſis, teſte Mario Antonio, var. ſentent. lib. 1. reſolut. vltima caſu 28. fouetur autèm iſthæc reſolutio auctoritate Nauarr. in tractat. de horis Canon. capit. 21. numero 11. vbi referens complures Canones de beneficio verba facientes, ſubſiſtere ait, in quouis beneficio etiam tenui, puta text. Concil. Trident. in capit. 6. ſeſsio. 25. de reformatione, concedentem tonſurato, & poſſidenti beneficium, gaudere priuilegio clericali, in ciuili nedúm, ſed capitali etiam cauſa, ſi quodcumque, quamuis exiguum poſſideat, quam Nauar. reſolutionem communem eſſe teſtatur Azor. lib. 10. inſtitut Moral. cap. 3. verſ. Secunda opinio, eamque multis, tùm auctoritatibus, tùm rationibus tutatur, ea præſertim, quod qui beneficium detinet, quamuis tenuè, & exiguum, cœteris beneficiariorum priuilegijs potitur, atque verè, & propriè beneficiarius dicitur in iure: Nimirúm ſi propterea dicimus, eum ligatam illam regulam de impetrante, vt teneatur meminere beneficij obtenti, deuincire quemlibet beneficiatum, qui mentionem facere cuiuſcumque beneficij obligetur, etiam tenuis, per text. in cap. non poteſt, de præbend. in 6. itidemque in obtinenda diſpenſatione, cap ſi motu proprio, eodem tit. & lib. quin, & extrauagantem Ioan. 22. incipientem, Suſcepti Regiminis, de elect. & electi poteſt, complecti adhuc beneficium paruum, certum eſt per Oldrad. conſ. 140. nu. 3. eo quod in effectu non differt à magno: cum paruum, & magnum non faciant differre rem in ſpecie, nullamque inducant diſtantiam, quod ille carpit, ex tex. in l. proprietarius, ff. de damno infecto, alijsque, quæ cumulat, iuribus; Regulam inſuper Cancell. 16. ſubſiſtere in non ſufficienter beneficiato, concludit ſuper ead. regul. Mandoſ. quæſt. tamen 37. ea fretus ratione, quod ex proprietate verborum, illum dici vere beneficiatum defendit. Tandemq; cum præfatum caput, cum nullus, & alia huiuſmodi, non explicent valorem, & qualitatem beneficij, at ſimpliciter, ac generatim loquantur; nimirúm ſubintrat vulgata iuris Regula illa, vt ita ſimpliciter, ac generaliter intelligenda veniant l. 1. §. generaliter ff. delegat. præſt. text. autem Sacri Concilij Tridentini in capit. 2. ſeſsio. 21. de reformatione, requirens beneficium ſufficiens ad victum in promouendo ad Sacros, nequaquàm aduerſatur huic concluſioni, quandoquidem de beneficio pro titulo ſatur, & aliud eſt ſi queramus, nùm beneficium ſufficiat pro titulo; aliùd ſi ſufficiat, vt tanquam ſubditus ratione beneficij promoueatur. Quam profectò differentiam admittit in primis Nauarr. adducto numero 11. dum ex ſententia Soti affirmat, beneficium octo ducatorum obligare ad recitandum officium, illud tamen non ſufficere ad ſuſtentationem poſſidentis. Item probat citatus Sotus, in tractat. de Iuſtit. & Iur. lib. 10. quæſt. 5. artic. 3. in illis verbis; Dixerim tamen obligare beneficium attingens ſummam octo ducatorum, quamuis non ſufficiat ad victum. Item probat Henriq. indicato capit. 17. ſub numero 3. cum ait. Pro ſacris Ordinibus de titulo, vt habeat pacificè beneficium, quod ad victum honeſtè ſufficiat, vel patrimonium, aut penſionem, quæ ad vitam ſuſtentandam ſatis ſit; beneficium veró tenue, ſatis eſt, vt poſſeſſor acquirat domicilium, in loco, ac Diœceſi illius beneficij; demumque admittunt additio ad Quarantam. Et Vgolin. in locis mox citandis, & ſpeciatim in hoc caſu affirmantibus ſubſiſtere; itaque differentiam inter beneficium pro titulo, & alterum pro alijs requiſitum, probant relati auctores, quorum dictum ratione fulciri adiungo; illa potiſſimum, quod cum de titulo loquuntur Iura, addunt illum debere eſſe ſufficientem ad victum, iuxta capit. Epiſcopus de præbend. vt propterea, ſiue in beneficio conſiſtat, ſiue in Patrimonio, tùm beneficium, tùm Patrimonium oporteat ſatis eſſe ad victum, vt de beneficio loquens præfatus Canon Concilij Sanxit; alioquin illius reſpectu dicatur tenue ſi neceſſaria non ſuppeditet alimenta, dicit text. in cap. cam te de ætate, & qualitate. Cùm verò de beneficio tractant Canones, ad conſtituendum ſubditum, ſiué pro alijs neceſſariò, memoratam non adijciunt conditionem, vt propterea ceſſante ratione, debeat ſimiliter ceſſare diſpoſitio, iuxta l. adigere §. quam-

uis

tis ff. de Iurepatron. Quin scimus contingere posse, vt beneficium tanti valoris non sit, quo possit ordinandus honestè ali, & tamen si titulus suppleatur, & tale Patrimonium addatur, vt simul iuncta sufficiant, non possit ordinandus impediri, nè suscipiat ordines, verum ad illos assumendus sit, si causa concurrat, concludo superius Rubr. 8. capit. 3. sub numero 11. ita quod, in his proprijs terminis, ratione beneficij non idonei, addito tamen condecenti Patrimonio ad honestum titulum, liceat Episcopo promouere possidentem in sua Diœcesi, iam dictum beneficium insufficiens, concludit addit. ad Quarantam in summ. Bullar. verbo ordo versic. circa secundum; addens, ita resoluisse P. Marium de Andria Iesuitam in publica lectione; quorum sententiam nouissimè amplexatus est Vgolin. in tractat. de Potestate Episcopi capit. 36. §. 3. in vltimis verbis: Cum verò beneficium esset tenuissimum ratione præsumptæ fraudis, abstinendum omninò esset à conferendis ordinibus huic beneficiato, atque ita semper respondi Præsulibus me consulentibus, & postquam in Concistorio coacto die 24. Nouembris anni 1608. electus fui in Episcopum, consolari exteros plerumque renui, possidentes similia beneficia in mea Diœcesi, & supplicantes, vt ad ordines promouerem. Ac postremis his temporibus vidi declaratum fuisse per Amplissimos Patres Sacri Concilij Interpretes; cum suis ad Cardinalem de Acquauiua tunc viuentem datis literis responderunt, super quinque dubijs in hac materia ordinum ab illo propositis. Quarto enim capiti tractanti de promoto ab alieno ex causa beneficij tenuissimi, responderunt malè promotum, ipsumque propterea suspensum ab executione, atque ordinatorem à collatione per annum: Quale autèm sit beneficium tenuissimum recordor Auctorem praxis Episcopalis exemplificasse in beneficio rendente quatuor ducatos in anno, in verbo beneficia §. 3. part. 1. At Sot. in tract. de iustit. & Iur. lib. 10. superiùs citato, quæst. 5. artic. 3. exemplificat in beneficio non attingente ducatos octo; opinatur itaque non esse tenuissimum, si ducatos octo attingat; quinimò à summa constituta ab Auctore dictæ Praxis fortasse non esset discedendum, si verum est, quod beneficium tenuè dicitur non excedens annuum redditum septem Coronatorum, ex sententia Pauli de Eleazar. in clement. 2. de decim. sequiturque Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 216. num. 9. Ergo vsque ad septimum inclusiuè, dicatur tenuè ab eo vero supra, transcendat terminos beneficij tenuis. Quamobrem Clerico Petro Paulo de Ianuario Neapolitano meo familiari, quamuis non triennali, possidenti beneficium in Ciuitate Laquedonensi (cuius fructus sunt ducatorum tresdecim, & granorum duodecim cum dimidio) tanquàm meo subdito potuisse me conferre ordines iustè existimaui iuxta decis. 100. superinde à me factam, vberioribus comprobatam rationibus, & auctoritatibus; cumque propterea promoui ad omnes Sacros; nam probauit se habere sufficientem titulum, scilicet Patrimonialem vnitum beneficiali prædicto; nèc non produxit breue Sanctissimi Pauli Papæ Quinti, dictum; in temporibus, quo potuit assumi ad omnes tres Sacros in Quatragesima huius anni M. DC. XVI nullis expectatis interstitijs, & annorum curriculis. Ex his ad aliam deflecto conclusionem, vt qui ordines conferret subdito ratione tenuis beneficij, & non habènti supplementum Patrimoniale, non incurrat pœnam aduersus promouentem alienum, emanatam; sed aduersus promouentem sufficienti titulo carentem.

13 Prædictum autèm caput, cum nullus, locum sibi vendicare non dubito propter quodcumque beneficium, tùm residentiam, aùt ordinem requirens, tùm si prædicta non exigat iuxta, glosam in eodem capit. nullus versic. Ecclesiasticum, ibique Geminian. num. 6. Franch. num. 3. versic. & scias, & Ioan. Andr. in versic. obtinet, sub numerum primum, præfatam comprobantes sententiam, ex generalitate illius canonis; quamuis Archidiac. num. 2. tueatur non subsistere nisi beneficium possideat, requirens residentiam, eiusque dictum confirmari posset ratione illa, quod dumtaxat ob beneficium requirens residentiam acquirat beneficiatus domicilium in loco, vbi illud possidet, dixit Innocent. in cap. ex ore post num. 2. versic. item in casibus de priuileg. ibidemquè Butrius num. 10. Felyn. in cap. dilectus el 2. num. 2. de rescript. Dec. in cap. quia in tantum num. 19. de præbend. subdens communem esse opinionem, quodque fatetur insuper Mandos. ad consil. Roman. 361. in casu versic. beneficij, & ipse non nego, quin curialius agat Antistes, si obtinentem in sua Diœcesi beneficium, sine residentia, nisi præcedente licentia alterius ordinarij promoueat, & ijdem Gemin. & Ioan. Andr. fatentur, aut saltem retinentem in ea simplex, & voluntariè residentem, iuxta opinionem Henriq. in summ. Theolog. moral. lib. 10. capit. 22. §. primo in glosa litera H. probatam antea per Dec. in cap. quia in tantum num. 24. de præbend. non tamen credo hanc esse de Iuris rigore veriorem sententiam, sed contrariam, quam etiam tutatur præfatus additionator, idemque Vgolin. citato §. 7. versic. secundo locum habet, & versic. postremo locum habet; quandoquidem aliud est dicere, si ratione beneficij clericus acquirat domicilium in loco; Aliud verò si ratione beneficij possit ordines suscipere ab Episcopo illius loci; quam profectò differentiam inter adducta superius, apertè probat adductum capit. cum nullus, de tempor. ordin. in 6. tum, quia tria ad inuicem contraria recenset capita, ex vnoquoque quorum valet Episcopus dimissorias concedere, nempè propter originem, beneficium, & domicilium, teste Nauarr. consil. 5. N. illegitimus num. 2. de fil. Præsbyt. in nouis, tùm etiam, quod si textus ille, eiusque conditor compræhendere tantum voluisset obtinentem beneficia, cum residentia, non vtique adiunxisset verba illa, de beneficio Ecclesiastico, sed domicilij dumtaxat, & originis meminisset: quia sub domicilio complexus esset obtinentem beneficium cum residentia, quamquidem intelligentiam admittit Dec. in cap. quia in tantum, sub num. 21. de præbend. & Congregatio Episcopatus Papiensis non immeritò censuit, dictum caput de omni beneficio intelligendum esse, cuius memini inferius vers. alia multa.

T 2 Demum

Demum præcipuam supra relatam conclusionem arbitror subsistere, etiam propter beneficium temporale assignatum tamen in titulum, namque satis est ad finem, vt Episcopus in cuius Diœcesis fines, eiusmodi beneficium extat, ordines conferat, aut dimissorias concedat, vt super eodem cap. cum nullus, inquiunt Gemin. num.8. Franch. in glosa in versic. Ecclesiasticum sub num:3. neque mirandum videtur, cum Ioannis Andreæ verba succurrant, in versic. Ecclesiasticum sub num.1. quiquè num. 4. ait posse beneficium ad tempus conferri, & Gemin. loco citato, atque Calderin. consil.30.de præbend.sed contradicunt Mileus, Gigas, & Rebuff. citati á Hieronymo Gonzales super reg.8. Cancellar.glos.5.numero 11. qui auctoritate multorum iurium fatentur substantiale beneficij esse, vt sit perpetuum, & ad vitam beneficiati, ac propterea promoueri nequeat, qui illud possedit ab Episcopo loci, vbi situm est, defendit Vgol. citato §. 3. versic. secundo excipitur.

14 Qui autem plura, & in diuersis Diœcesibus obtineret beneficia ab vnoquoque illarum Antistite promoueri sine dubio posset; aut præfatas obtinere dimissoriales, ex sententia Innocent. in cap.cum iam dudum num.3.de præbend.cui se remittit Anchar. super citato cap.cum nullus num. 1. versic. circa secundum, & Franch. in vers. & quid quando ratione plurium beneficiorum. Quod verum existimo explosa distinctione Felin. in cap. Dilectus el 2.nu. 3. de Rescript. commendata á Diaza in praxi canon. cap. 10. sub num. 1. & Vgol. in §. 3. supra relato versic. Quartum locum habet, scilicet, vt militet quoties omnia requirerent residentiam, & in omnibus resideret, quia tunc acquireret domicilium; Nam in antecedentibus probaui non modo ex causa domicilij, sed etiam beneficij, fieri subditum, ac posse promoueri, vt propterea quando Felyn. & Diazzæ resolutio militaret in casu, in quo illorum est sermo, nempè respectu punitionis pro delicto commisso, non tamen in terminis nostris respectu collationis ordinum, in quibus tum domicilium, tum beneficium suffragantur, & vnumquodque illorum sciunctim, atq; etiam si beneficium non obliget ad residentiam.

15 Quid modo dicendum sit, de eo, qui licet beneficium retineat in aliqua Diœcesi existens, alterius tamen Diœcesis Antistiti subest, respondent Doctores beneficiatum istum posse promoueri ab Episcopo illius loci, vbi extat beneficium, ita præsertim Gemin. ait, super eodem cap. cum nullus sub num.5. Franch. versic. & dicit sub num. 3. & antea Ioan. Andr. num.1. opitulanturque scripta per Panormit. consil. 161. in casu num.4. Dummodò illi alteri Præsuli subsit tantum, quo ad præsentationem, vel institutionem; secus si etiam, quo ad iura Episcopalia, vt Franch. & Gemin. asserunt eodem in loco per Ioan. Andr. in cap. cum ex eo numero 5. de elect. in 6. sequiturque additionator ad Quarantam indicato, vers. circa secundum; quamobrem si beneficium vnius Diœcesis vnitum fuerit alteri distinctæ Diœcesis, aut illius præbenda esset, non nisi, Episcopo subesset in cuius Diœcesi extaret beneficium cui annectitur, sulcior cumulatis à me ipso rubr.7. cap.6. num.17. neque aduersabitur Gratian. tom.3. discept. Forens. cap.430. num.12. quandoquidem præbenda pro beneficio vtitur si illius contextus verborum, & Doctorum quos recenset, attendatur.

16 Illa tamen præfatæ principali conclusioni, prædictis ampliatæ modis traditur restrictio, quo ad finem promouendi beneficiatum tanquàm subditum ex causa beneficij, vt nō sufficiat illud beneficium extare intus Diœcesim alicuius Præsulis, quiquè valeat illud conferre, si vacet in mensibus eidem reseruatis, sed amplius oporteat ipsum contulisse clerico ordinando, nam tunc poterit, qui contulit, ordinare prouisum à se ipso de beneficio; hæc fuit Archid. sententia in dicto cap. cum nullus num.1. & Franch. num.4. quæ si vera, restringeret maximè facultatem concessam in eo textu, & omnia hactenus relata prosterneret; ideoque assentiri non audeo, præsertim quód continuus vsus contradicit, nam omnes Præsules, etiam doctissimi, & singulari quadam bonitate fulgentes non omittunt promouere suos subditos ex causa beneficij ab ipsis non collati, sed in propria Diœcesi existentis.

17 Quod verò audio sciscitari apud Tirones aliquos de conferente beneficium, & postea promouente tanquam in fraudem contulisset, non potuerit promouere ex glosa in cap. eos versic. figmento in fine, & Franch. in citat. cap. cum nullus propè num.4. aduerto nullo valido fulciri fundamento; quin resolutio ipsa si vera esset destrueret totam hanc maxam iam compaginatam, qua probatum est licere Episcopo promouere obtinentem beneficium in sua Diœcesi, maximè si veritate inniteretur Archid. & Franch. sententia in proximè antecedenti versiculo relata, vt oporteat ipsum met ordinatorem contulisse beneficium; Dicimus itaque glosæ, Franchi, & aliorum superius relatam conclusionem de fraude, non illico præsumi ex sola collatione, sed qualificata tantum, ea nempè, quę sui natura præsumptionem admittit fraudis; semper igitur, & quandocumque ob collationem beneficij iura suspicantur fraudem, tunc dicito, conferenti beneficium non licere ordines conferre prouiso, alioquin contradiceret textui in iam dicto cap. cum nullus, vt optimè idem Franch. admonet, in illo met cap. eos versic. in ea glos. ibi. beneficium contulit, sub num. 4. exemplum illud erit ni fallimur, quod in vers. secundum caput, tradidimus si prouisum de beneficio tenuissimo statim assumpsisset ad ordines, vel si contulit ad hunc finem conferendi ordines, vt idem Franch. scripsit, & consequenter, aliqua valida probatione conuincatur eiusmodi collatio, eamque ad hunc finem factam fuisse, idque colligi apertè potest ex illius met verbis, atque ex alijs, quæ hactenus pensatè, & copiosè recensuimus.

Ex causa verò pensionis nulli subijcitur Præsuli, & promoueri ab eo non vtique potest, quod validè tutatur Riccius in praxi cap.302. non obstante contraria resolutione de priuilegio, quam Doctores commendant á me relati rubr. 7. cap.6. sub num.5. quin, & declaratum addit Galet. in Margar. verbo Clericus §. 17. Etenim si mihi liceret, multa congererem ad probandas distantiæ rationes inter eos casus.

Et

18 Et quod attinet ad tertium caput, in quo facultas eſt Epiſcopis aſſumendi ad ordines, quia ex eodem cap. cum nullus, apparet eſſe Domicilium, ideò qui non longo tempore degit in aliquo loco, dumtamen habuerit animum perpetuo in eo permanendi, poterit ab illius Antiſtite, aut eius accedente conſenſu ab alio ordinari, ita Nauar. conſil. 10. in antiquis & 2. in nouis exordiente an Hiſpanus de tempor. ordin. par. 1. Sylueſt. verbo Domicilium num. 2. quia ex deliberata voluntate commorandi alicubi, ſtatim acquiritur illic Domicilium, etiam ſi momentò habitauerit, vt optimè illic Nauar. & antea Butr. in cap. quod Clericis ſub num. 9. de foro competenti, quorum dictum ſubſiſtere agnoſco, vt ipſi aiunt cum certum eſt habuiſſe animum mutandi domicilium, & in eum transferendi; puta ſi verbo, & facto declarauit ſuam hanc voluntatem, ſcilicet ſi verbis illum elegiſſe locum pro ſua perpetua reſidentia expreſſit, & aliud effecit, quo verba comprobauit, ita Bal. conſil. 393. punctus talis num. 2. lib. 1. atque ideo ſi vltra verba, emit illic domum, aut aliam poſſeſſionem, ita Soccin. Iunior. in cap. fin. verſic. quare poſt num. 25. & verſic. ſed debet poſt num. 54. de foro compet. Franch. citato capit. cum nullus numero 4. Gemin. num. 11. Felin. in cap. dilectus filius el 2. verſic. ſecundus caſus, in fine, ſub numero 12. de reſcript. vel etiam ſi conduxerit domum per Rotam deciſ. 150. Domini dixerunt numero 8. par. 2.

Quod ſi dubitetur de animo, quem nuſquam verbis inſinuauit, ad coniecturas recurrendum eſt, & arbitrium ſuperioris, regulatum ex his, quæ mox reſcribam; ac primum ſi aſſidua probetur habitatio in aliquo loco, non minori tempore decennij, vt præfati annotarunt Doctores, per text. in l. 2. & inibi ſcribentes C. de incol. lib. 10. Felin. in cap. dilectus el 2. num. 12. verſic. & licet in fine, & verſic. tertius caſus de reſcript. & adſtipulantur verba gloſſæ in l. 1. C. de ſeruis fugit. hoc etenim tempore habitationis, prætendunt iura inibi ſuum conſtituiſſe domicilium, tametſi alia interdum minimè oſtenderit ſigna, quibus potuiſſet illius colligi mens, vtrum ne fuerit illic perpetuo permanendi, & memorato verſ. tertius caſus, explicat ipſe Felyn.

Et ſi alterum ſuppeteret, eo quidem caſu habitatio minor decennali ſufficeret, nempè ſi larem præterea illuc tranſtulit, aut eius maiorem partem, per Anton. de Butr. in cap. quod clericis verſic. Primo quod ex voluntate ſub num. 9. de foro compet. Bald. adducto conſil. 393. & conſil. 311. quæſtio ſuper qua num. 6. volum. 4. Bertrand. conſil. 103. poſt numero 23. lib. 2. part. 2. Iul. Clar. pract. crimin. §. fin. quæſt. 39. num. 5. & intelliguntur, quæ Roman. dixit conſil. 264. vt is Nurſinus num. 2. & Tiraquell. de vtroque retract. tit. 1. §. 36. gloſ. 3. numero 7. quibus addo videnda, quæ ſcribo inferius, à verſic. Sed contra prædicta.

Cum itaque aliquo ex prædictis modis acquiſiuit Domicilium, non eo priuatur, ſi iuſta ex cauſa ad alias migraſſet Ciuitates, & prouincias; propoſitum tamen habuerit, redeundi, vt optimè Roman. docet in citato conſil. 264. num. 3. adducit text. in l. ſi quis ita ff. de condition. & demonſtr. & l. cum hæres §. Stichus ſi hæredi ff. de ſtat. liber. & ego addo rationem, quod animus reuertendi operatur, vt cum profectus eſt peregrinari dicatur, & poſt reditum deſtitiſſe, & reperegrinari cenſeatur iuxta l. Ciues C. de incol. lib. 10. exemplum primum recenſetur de ſcholari, qui cauſa ſtudij externa petijt loca, propriamque domum parentesque deſeruit, ita Nauar. conſil. 3. ordinatus an ſit, de tempor. ordin. in nouis, vel 11. in antiq. Alexand. conſil. 216. ponderatis num. 14. lib. 6. qui hoc ipſum in mercatore decernunt, & ſequitur Tuſchus concluſ. 596. clericus habitans num. 15. & 26. volum. 2. nec non in Lectore publicè conducto ad legendum, conſuluit Abb. conſil. 100. Videtur primo dicendum volum. 2. atque in his proprijs terminis collationis ordinum, nequeat ſcho-
19 larem promouere ille Præſul, qui illi præeſt Eccleſiæ, & Ciuitati, ad quam ſe contulit cauſa ſtudij, dicunt Hoſtienſ. in memorato, cap. quod clericis num. 3. Aſtaſanus in ſumm. lib. 6. tit. 32. quæſtio 7. verſ. & talis, atque Nauarr. in eod. conſil. 2. ſuperius citato.

Ex his exortum eſt dubium ſi decennio, aut longiori tempore, eam Ciuitatem incoluit Scholaris, nam propter id tempus inibi acquiſiuiſſe domicilium credunt Ioan. Andr. in cit. cap. quod clericis poſt num. 4. Bart. in l. lex Cornelia §. ſi tamen num. 1. ff. de iniur. commendatque Aret. adiungens communem eſſe opinionem, in eod. cap. quod clericis num. 7. neqúe abhorret Abb. in adducto conſil. 100. per text. in l. 2. C. de incol. & poſt alios Menoch. de arbitr. lib. 2. caſu 86. ſub num. 22. atque Maſcard. loco inferius citando num. 14. In contrariam tamen ſententiam, hoc etiam caſu propendo, tum quia coniecturis ſtandum eſt, cum expreſſa non conſtat voluntas, quæ in præſentia parens cenſetur, eò quod ſtudij cauſa illic immorari non dubitatur, & propterea intentionem ſuam eſſe in propriam regredi patriam, & conſequenter, abſuiſſe animum acquirendi domicilium, etiam per tempus decennale; tum etiam quod Butrius in loco relato concludit in gratiam prioris patriæ, non ſolum ſi ſpatio aliquorum annorum degit in ea Ciuitate, Verum ſi longiori tempore, quamuis decennali, & maiori commoratus ſit, & dubitatur ſi habuerit animum acquirendi domicilium; quia eo, quod eſt in ſcholis, tanquam ſcholaris, videtur inibi eſſe cauſa temporalis vſus, fretus doctrina Dyni in l. lex Cornelia §. domus ff de iniur. hanc expreſſè defendentis opinionem, quibus addo Soccin. ſenior. in cap. fin. verſic. item arbitror poſt numerum 26. de foro compet. idipſum decidentem, ob rationem illam, quod qui alibi perſiſtit, ob aliquam cauſam, ſemper videtur habere animum redeundi ad priſtinam patriam, illa cauſa ceſſante, iuxta l. ex facto §. Rex quidem ff. de hæred. inſtit. ac propterea hanc tenuit Rota deciſ. de qua inferius ſub num. 19.

Et qui alicubi poſſideret præſtimonium, inibi domicilium habere diceretur, ac propterea ab Epiſcopo illius loci, vel ordines, vel dimiſſorias obtinere poſſet, iuxta Henriq. ſententiam in ſum, Theol. moral.

moral. lib. 10. cap. 22. §. 1. in glosa lit. H.

Hactenus quæ super hac re congesseram, recensui, nunc subijcio quandam Rotæ decisionem, in vna Cæsaraguſt. prætensæ pensionis die lunæ 9. Martij 1598. coram Domino Orano, quæ post hęc scripta ad meas peruenit manus, & rescribere volui, vt in contingentia facti, sciat Lector quid superinde sentiat Rota.

Reseruata fuerat Apostolica auctoritate quondam Balduino Episcopo Auersano pensio 400. ducatorum super fructibus prioratus Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Pilari, cum facultate eam in vnam, vel plures personas transferendi, quam cum in personam D. Christofori eius ex fratre nepotis transferre deliberasset, impetratis literis ab eiusdem Episcopi Vicario, ad effectum, vt à quouis Catholico Antistite posset ad primam tonsuram promoueri, in vim earum per Episcopum Casertanum sibi eam cōferri obtinuit; & successiuè prædictam pensionem ad sui fauorem transferri; sed quia oriundus erat ex Diœcesi Lucana, dubium fuit, an ad hunc effectum clericatus suffragaretur, & Domini deuenerunt in sententiam negatiuam, quia clari iuris est, Episcopum non posse mandare alicui validè conferri, vel etiam conferre tonsuram, aut ordines, nisi ille, aut ratione originis, vel beneficii, vel etiam Domicilij fuerit sibi subditus, c. cum nullus de tempor. ordin. in 6. Anton. in cap. quo ad translationem num. 3. & ibi Abb. num. 2. de tempor. ordin. Aegid. in cap. adeo de rescript. Parif. conf. 136. num. 4. lib. 4. cum allegatis, vnde cum in dicto Christoforo nulla præmissarum qualitatum inesset, propter quam tempore dimissoriarum, fuerit factus Episcopi Auersani subditus, sequitur quod clericatu, vigore dimissoriarum obtempto iuuari non potest; vt enim ostensum est origo eum subditum facere Episcopo Auersano non potuit, cùm esset Lucanæ Diœcesis, neque beneficium, cùm ante primam tonsuram illius incapax erat; minus domicilium, quoniam ad illius Constitutionem duo concurrere oportuit, Animum scilicet, & factum l. domicilium, & ibi Doctores ff. ad municip. Bar. in l. placet ff. eodem Gabriel conf. 189. n°. 22. vol. 2. Animus autem cum à priori, & posteriori (vt inquit Bal. in l. tres denunciationes num. 5. C. quomodo, & quando iudex) colligitur; si inspicimus initium, in eo defuit, quia eius Pater cum filijs se contulit Auersam, vt ibi permaneret cum Episcopo fratre, sicuti permansit, & vt filij operam nauarent literis; Quo fit, vt verisimiliter non sit, ipsum, qui erat puer, habuisse animum sibi in ea Ciuitate constituendi domicilium; licet enim in ea ætate constitutus possit habere domicilium. facto, vbi pars est maior fortunarum suarum, nihilominus non potest animo illud habere Bart. indicata l. placet 2. quæst. ff. ad municip. & in l. 1. ff. de tutor., & curat. Soccin. & alij de quibus per Syluan. consil. 25. num. 37. & ad hoc fuit ratio tradita per Petrum de Vbald. de canon. Episc. par. 2. cap. 7. nu. 75. vbi pupillus traductus ad educandum extra domicilium originale, non contrahit domicilium accidentale; quia animum intellectualem non habet l. placet, & l. assertio §. fin. ad municip. Gabriel dicto consil. 189. colum. penult. volum. 2. Quod si etiam respiciamus tempus post mortem Episcopi, patet ex dictis testium, ipsum Auersa discessisse, & in patriam redijsse, quod efficax reddit argumentum ipsum non habuisse animum ibi constituendi domicilium, sed permanendi cum patruo Episcopo: Riminald. Iunior consil. 468. num. 71. per textum in §. Pauonum instit. de rerum diuis. maximè quod Iulius eius frater remansit Auersæ, vbi vxorem duxit, & cum quo vlterius Auersę non habitauit. Quod si verò, medium tempus attendimus, cum se contulerit ad Patriam, & steterit absens à Ciuitate Auersana per annum, manifestum sit non fuisse eius animum contrahere domicilium in Ciuitate Auersana idem Rimin. Iunior. conf. 515. nu. 33. quibus accedit, quod non fuit habitus, ibi pro incola cum constaret ipsum ea intentione habitatum Auersam non venisse, vt ibi perpetuo esset l. Pupillus §. incola, & ibi Alciat. num. 11. ff. de verborum signif. nec distraxerat bona, qua habebat in patria, nec in Ciuitate Auersana habebat maiorem partem suarum fortunarum, iuxta l. ciues C. de incol. lib. 10. vbi glos. in verbo larem, neque ibi sustinuit onera Bal. consil. 47. lib. 3. & conf. 139. eodem volum.

Non obstant coniecturę adductę per informantes pro dicto Christoforo, vt est, habitatio in dicta Ciuitate per decennium, quia cum illa fuerit in domo aliena, nempè Episcopi sui patrui, apud quem permanebat, ista causa excludit præsumptionem, quod permanserit causa constituendi domicilium, nam vt acquireret domicilium necessarium fuisset, quod domum propriam vti Pater familias habitaret, & transtulisset larem cum familia, & maiori parte fortunarum suarum l. Ciues, vbi glosa in verbo larem C. de incol. lib. 10. Bal. in rubr. C. à non compet. Iudice num. 2. Soccin. Iun. conf. 7. col. 2. vol. 2. ibique animum perpetuo manendi retineret, siquidem alias quantumuis ex longa habitatione non dicitur contraxisse domicilium, Bart. in l. quæsiti in fine ff. de leg. 3. Felyn. In cap. dilectus el 2. num. 2. de rescript. Castrens. in l. 2. num. 2. versic. & pro prædictis C. vbi Senat. Hinc Præfectus Ciuitatis, etiam quod per decennium, vel vltra moram trahat extra locum originis, antiquum non mutat domicilium nec larem constituit, Alciat. responso 55. num. 9. & Scholaris, qui per quamplurimos annos causa studiorum in aliqua Vniuersitate degit, non ideo contrahit ibi domicilium l. 2. vbi Doctores C. de incol. Bar. in l. lex Cornelia §. si tamen ff. de iniur. Castrens. in l. hæres absens §. vtrique ff. de iudic. cum simil. per Cephal. conf. 451. num. 172. quia animum redeundi à studio habet Alber. Salyc. & Roman. in l. cum filius ff. si cert. petat. Riminal. consil. 102. num. 12. lib. 5. & in his terminis fuit resolutum coram Reu. P. Domino Mellino in vna Romana Cambiorum 4. Decembris 1592.

Non obstat emptio feudi, quia fuit facta à Patre, & Constitutio Domicilij, requirit factum proprium l. Libertus §. Patris Domicilium ff. ad municip. Bald. in l. 1. num. 6. versic. item an sicut C. de municip. & orig. & sola emptio, ac possessio bonorum non acquirit ementi domicilium d. l. libertus. §. sola possessio, sed extra locum originis

ad

ad constituendum domicilium, oportet concurrat translatio maioris partis fortunarum, cum familia, & animo perpetuo permanendi ibi, & habitandi, Alciat. lib. 2. parergum, cap. 7. neque domicilium patris accidentale, est domicilium filij l. assumptio §. filius Ciuitatem ff. ad municip. l. non vtique ff. eodem, glosa in l. filius C. de municip. & orig. lib. 10, vbi Ioan. de Plat. dicit quod domicilium originis, sit immutabile, secus accidentale domicilium, quia potest sæpissimè mutari Marian. cap. fin. num. 53. de foro compet. glos. in l. seniores in verbo adiectionem in fin. de Senat.

Non obstat declaratio facta per dictum Christophorum, quod volebat habitare Auersæ, quia potentior est voluntas, quæ factis, quàm quæ verbis declaratur l. si tamen §. ei qui ff. de ædil. edict. Castrens. in l. si Procurator falsò nu. 3. ff. de condit. ob causam; Nam sepius contra intentionem aliquid dicitur, quod non contingit in factis Aymon. consil. 292. num. 15. & consil. 701. num. 3. ideoque quod dicitur momento contrahi domicilium, cum quis declarat perpetuò velle manere in aliquo loco, procedit vbi voluntas perducitur ad factum, transferens, scilicet se ad locum, & ibi habitando in propria domo, vel saltem conductitia, vel gratuita Bal. cons. 198. num. 3. lib. 2. Menoch. de arbitr. casu 86. num. 2. Præterea testis primus, est vnicus, qui de eo deponit super 7. cui nulla potest fides adhiberi, cum fuerit periurus, & conuincatur de mendacio, dum respondet de crimine aliquo non fuisse inquisitum, quod tamen ex processibus conuincitur falsum, & istius depositio valde redditur dubia, dum hoc audiuisse ait ante, & post mortem Episcopi; potuit enim audiuisse immediatè, post clericatum, aut dum esset in pupillari ætate constitutus, & cum vis stet in tempore, probatio debet esse concludens DD. in cap. in præsentia de testibus. Alij verò testes in genere de declaratione animi deponentes, non præsumuntur contestes, vt fuit resolutum in vna Romana de Incoronatis 7. Februarij 1575. coram Cotta; vlterius habitatio non potest hoc casu coniungi cum declaratione animi, nam illa habet suam causam, & ideò non seruit. Declaratio enim animi non probatur nisi per dictum vnius testis, quæ probata, vt ex præmissis liquet, non releuat, cum illi repugnent facta, vt bene deducuntur.

Hucusque retuli verba decisionis Rotalis, cui, in ea parte de domicilio acquirendo per filium familias, etiam cohabitante Patri, addo videndum Nauarr. consil. 3. ordinatus an sit legitimè filius, de tempor. ordin. cuius verba manifestam reddunt intelligentiam huiusmodi hæsitationis.

Cæterum videre confert, quæ Mascard. in hac re congerit in tract. de probat. conclus. 535. exordiente domicilium præsumi volum. 1. cuius scripta nolui percurrere antequam vniuersam hanc materiam explicarem, quamuis sciuerim ab illo perfunctoriè tractari, nè me retraxisset, à labore, & successiuè à vera intelligentia omnium huc spectantium, quod Deo fauente effeci, dum à me ipso Doctores sparsim tractantes perquisiui, sit alijs exemplar, nè se confestim doctori committant de aliqua re affatim differenti.

20 Sed Baro an possit assumi ad ordines ab eo Præsule, in cuius Diœcesi extat feudum? & posse non dubito, tùm quod ciuis illius loci, & feudi dicitur ex omnium sententia, qui baronem primum ciuem appellitant, & videre licet apud relatos per Capiblanchum in tractat. de Baronibus Pragmat. duodecima sub num. 1. & aperta verba eiusdem Pragmaticæ docent, quod insuper subsistere adhuc considerata dispositione iuris communis, probat eximius ille vir Rouitus super eadem Pragmat. num. 3. tum etiam, per decisionem rotalem, cuius tenorem paulò ante rescripsi; ipsa enim in versic. non obstat emptio feudi, hoc significat, & isto iure passim vti Antistites, relatione dignissimorum habeo. Verùm isthæc sententia militet adhuc si in feudo non habitet Baro, alibique retineat domicilium? & si verba eiusdem decisionis attendamus, videtur idipsum respondendum, non tamen sine graui dubio id pertransire arbitror, quãdoquidem si rationem intuemur ob quam dici posset, vt ordines suscipiat ab eo Præsule, qui Baroniæ Episcopus est, licet illic non habitet, certè non ratio originis militat, cum neque ipse, neque parens illic natus fuerit; non etiam ratio beneficij, cum eo in loco non habeat: itaque vltimum caput, adducti capitis cum nullus de tempor. ordin. in 6. suffragabitur, scilicet domicilij, quod illic habere præsumitur; si ob hanc rationem, ergo plura posset quis retinere domicilia; quod licet verum appareat, ex glosa ad textum in cap. statutum §. cum vero vers. eiusdem Ciuitatis de rescript. in 6. attamen controuerti à Soccin. recordor, in cap. fin. num. 21. de foro compet. Verum rectius sentienti patebit Soccini verba non aduersari, ex his quæ inferius latius tractans edisserto, vbi id procedere in domicilio naturali, & eiusdem speciei moneo; in accidentali verò, neque idem Soccinus ambigit, quin multiplicari possit, atque in diuersis acquiri locis, per apertum textum in l. assumptio §. penult. ff. ad municip. & cap. 2. de sepult. in 6. exemplo etiam conuincimur habentis plura beneficia, vt in eis omnibus illud quærat, si residentiam habeant, ex glos. in cap. quia in tantum de præbend. Imò subiungo ipse ad effectum istum suscipiendi ordines, quemadmodum illis insigniri potest ab omnibus Episcopis, in quorum Diœcesibus illa possidet, etiam simplicia, ita ab omnibus Episcopis, illo, scilicet, qui præest loco continuæ habitationis, & altero, cuius Diœcesis est territorium Baronale.

His tamen ita explicatis contentus neque sum, cum animus ad vlteriora pergat dubia; illud præsertim, quod Baro si mille habeat oppida, terras, & vrbes in diuersis Diœcesibus existentes, ergo poterit ex prædictis ab omnibus illis ordinarijs promoueri, Rex etiam si velit Clericus fieri, id assequi poterit á quo maluerit Antistite, fungente iurisdictione in loco aliquo sui dominij, & si rigorem iuris intueamur, annuendum existimo, quod si verba præfati Soccini in calce dicti num. 21. restringendum videtur ad eum Præsulem, qui Regiæ Ciuitatis Antistes est, nam Regem in qualibet Ciuitate sui status habere domicilium, licet consentiat, illud tamen in vna principaliter obtinere. Nempè in Regia, asseuerat, adductus Clement. vnica §. denique de re Iudic. ex quibus ad alios inferiores Dominos deflectendum existimo, qui ordinari valeant

leant,ab illis Episcopis qui Præsunt loco, à quo recipiunt denominationem, exempli causa ab Episcopo Bisinianensi, si Princeps Bisiniani ordinari concupisceret, & si plura loca possideret ex quibus susciperet denominationem, & in eis titulum haberet; idipsum responderem; ab alijs autem tutius iudicarem abstinendum esse.

Et qui pertinacius contendens affirmaret nullo pacto licere Antistiti concedere ordines baroni, ex hoc solo capite,quod feudum in sua extitit diœcesi cum Clericus nequeat habere feudum, ex cap. 1. §. qui Clericus si de feudo defuncti contentio sit, cap. vnico in finalibus verbis, An mutus, vel alias imperfect.cap.vnico de milite Vassall.& quemadmodum ad instar eius qui beneficium perdidit,non amplius subest Episcopo loci,in quo illud situm est Si alia ex causa non sit ei suppositus, sic baro cum ratione clericatus amittat baroniam,& cesset causa subiectionis,nequeat ab illo assumi ad ordines, qui ratione feudi esset legitimus ordinarius. Hic quippe contradictor aduertat, quod isthæc obiectio nullatenus vrget,cum Baro assumi postulat ad tonsuram. Namque Laicus est quousque fuerit ordinatus, Feudoque haud spoliatur, nisi post receptos ordines, ex tunc verò si alijs insigniri petat, quia non amplius est Baro, cessare potestatem videtur ob relatum argumentum, & militare non nego, vbi Clericus maioribus vellet insigniri ordinibus, hunc enim feudum amittere, in coque procedere adducta capita dicit Afflict. in capit. 1. §. si Clericus Glosa 3.nu.72. quæ sit prima causa benefi amitten. quæ restrictio vtrum veritati innitatur, reccurrendum est ad notata per Ioannem Thomam de Marinis in tract.Feudor.lib.1.tit.2.nu.140 quo loci, tres refert ad inuicem contrarias responsiones,demumq. residet cum communiori, ac veriori, vt constitutus in minoribus, non priuetur feudo,quin ad illud,etiam succedat,refellitque textum primo aspectu pugnantem pro contraria in cap.vnico de feudo fœminæ, dum ait, ex hoc illud descendit, quod dicitur clericum nullo modo in beneficium paternum debere succedere,etiã si postea quam habitum Religionis assumpserit,postposuerit;ex quibus verbis carpunt aliqui,& affirmant, ex eo textu probari Clericum etiam minoribus ordinibus insignitum repelli à consequutione feudi,nam hic est,qui assumptum habitum clericalem non vetatur postponere,& dimittere; etenim vendicare sibi locum attestatur ipse Ioannes Thomas, de eo Clerico,qui habitum dimittit non sine Apostasiæ nota, quales sunt constituti in minoribus, simul,& sacris,alijq. similes, de eo verò non loquatur,qui minores adeptus vellet retrocedere, cum, & hic possit tute regredi, ex adducto capite, quin etiam cum plerumque Religiosi professi, nec non Clerici sacros habentes, aut etiam loca Ecclesiastica seu Monasteria possidere possint, effectuque possideant feuda,vel quia Dominus patitur expressè (quod potest) vel tacitè quoque, vel propter consuetudinem permictentem ex omnium sententia;quam copiosè probat, & tutatur idem Ioannes Thomas de Marinis à num. 144. Curtius Senior cons.62.licet his diebus per totum, Anton. Rubeus cons.80.circa dubium sub num.3.& alij mille;tunc cessare argumentationem prædictam; sine dubio fateor, & proinde his quoque casibus promoueri posse ab illo Præsule,qui ratione feudi,potuisset dare tonsuram,proclamare licet.

21 Sed filij Baronum adipiscantur ne domicilium in eodem loco, in quo Genitor propter dictum feudum,quia abnuit textus in l. Assumptio §. filius, & l.libertus.§.Patris domicilium ff.ad municip. videtur hoc ipsum dicendum respectu ordinum, præsertim quod in hoc, de quo agimus casu pro suscipiendis ordinibus, ita sentire videtur citata rotalis decisio: in vers. non obstat emptio feudi: Ipse verò in inuestiganda veritate huius quæstionis, postquã diu moratus sum,facere non potui,quin à prædicta negatiua sententia desciscerer; nec verum esse mihi ipsi persuadere potui, vt filiusfamilias in Parentis potestate existens,& secum habitans,non acquirat Domicilium in quo Pater, in hoc præsertim casu fauorabili, neque relati textus pugnant,propterea quod in honerosis procedunt, non fauorem amplexantibus, si eorum verba actente rimentur, desimiturque apertius ex Bald. in l. 1. C. de Patrib. qui filios distraxer. Ait enim, quod si Florentinus fecit se fieri ciuem alicuius Ciuitatis, in his, quæ astringunt personam, quasi quoddam vinculo seruitutis, non tenetur filius, nec efficitur legitimus Ciuis si non vult; hæc Bald.itaque,in his, in quibus fauor consideratur, & filius vult vti,sine dubio efficitur ciuis, maximè propter hunc casum empti feudi,in quo non videtur ciuis ad instar, sed verus, & simplex ciuis,iuxta verba ipsiusmet Baldi.

22 Senator etiam, aut alter quiuis officialis,perpetuus tamen,alicuius Principis, ordinari nec nè possit,aut eius filij, ab Episcopo eius loci, in quo gerit officium? & licet eius loci minimè sit ciuis Senator,in quo Senatoriam exercet dignitatem, ex tex. in l.ciues C.de incolis lib. 10. quem textum in Regio Consiliario loquens. Adducit Anna filius rescribens Paternum votum in obseruat.7. exordiente placuit. Domicilium tamen illic acquirere fatetur idem Anna, & textus apertis verbis probat in l. Senatores, eodem titulo de Incolis. Quare dum ratione Domicilij,quis ita subditus sit,vt ordinibus insigniri possit ex vulgato textu,& millies citato in cap.cum nullus de tempor.ordinat.in 6.proculdubio,licebit iam dicto Senatori,aut alteri, cuiuis perpetuo Ministro recipere ordines ab illo Præsule in cuius Ciuitate illud exercet officium, idest principaliter, Regens enim Regiam Cancellariam, quamuis amplam habeat in toto Regno Iurisdictionem,atque ita pariter nonnulli alij ministri,qui propterea à quouis Episcopo Regni assumendi minimè essent ad ordines, verum ab Archipræsule Neapolitano dumtaxat.

23 Quod vero actinet ad secundam eiusdem quæsiti partem, scilicet ad illorum filios, non ambigo veriorem esse sententiam negatiuam, si propter primum caput positum in eodem cap.cum nullus, respondere velimus,siue originem intelligamus de propria, siue de paterna, iuxta notata in præsenti capite,num. 9. cum re vera neutrum ipsorum originarium eius loci esse supponamus, quare neminem esse illius loci Ciuem probatum est paulo ante; Quod si ob secundum caput in eodem capit. cũ nullus positum, idest propter domicilium,certè verissimam fatebimur sententiam annuentem, etenim

etenim Senator,licet non ſit Ciuis, habet nhilominus, mihi domicilium,per text. in adducta l. ſenatores,& ratione domicilij,eſt etiam Incola,per eandem l.Ciues, ſed filios acquirere domicilium, in quo Pater habet,defendi, verſ. ſed filij,inhæretque Anna ſi rectè conſiderentur eius verba, in eadem obſeruat. 7. itaque ordinibus inſigniri poterit ab eius loci Epiſcopo, vbi Senator, Conſiliariuſue eſt; aut altero conſimili fungitur perpetuo munere.

24 Libertus inſuper ſi promoueri petit, & concurrant, quæ ſcripſi Rub. de perſon. prohib. promou. cap. 8. ab eo Præſule erit aſſumendus ad ordines, qui eſt ſuperior eius loci, Vndè trahit originem Patronus, quia eius loci eſt ipſe libertus municeps non vbi Patronus habet domicilium, & ſi Patronus ſit municeps duarum Ciuitatum, quia per manumiſſionem, ipſe quoque eſt earumdem Ciuitatum municeps ad textum in l. eius, qui manumiſſus ff. ad Municipal. tunc ab earundem Ciuitatum Epiſcopis ordines recipere quibit, niſi mea me fallat opinio, & huic ſententiæ non vtique contradicit textus in l.Ciues C.de Incolis lib.10.quo loci diſponitur, vt manumiſſione quoque fiat aliquis Ciuis,quaſi velint inſinuare aliqui,eum fieri Ciuem eius loci, vbi manumiſſus eſt ſiquidem illatio iſta non eſt de iure tuta,nam manumiſſione ſit libertus Ciuis, ideſt propter manumiſſionem libertus Ciuis eſt, ſed eius Ciuitatis, cuius, & manumittens iuxta diſpoſitionem præfatæ legis, eius qui manumiſſus, hæcque declaratio apertè ſumitur ex verbis Andreæ de Baculo in adducta lege Ciues ,ſub num. 2.

Expoſitos etiam, & alio haud detemptos impedimento, quia minimè prohiberi ordinibus inſigniri ſtatui in adducta Rubr. de perſon. prohib. grom.cap.13.num.141.operæ pretium nunc eſt inueſtigari à quo ſint Præſule aſſumendi, & verum exiſtimo ab eo poſſe ordinari Antiſtite, qui eius eſt loci ordinarius, in quo expoſiti ſunt,cum parentes ignorantur, quia illius ſine dubietate effecti ſunt Ciues.ex Bart.in l.1,nu.2 1.ff.ad municipal.Hippol. de Marſil. in l. infans num. 10. ff.ad l.Cornel.de Sicar. & poſt alios inſectatur Mandoſ. in tract. de minor.ætat.cap.1.num. 24. & Gratian. in Diſcept. Forenſib.cap.75.nu.12.

25 Relegatum denique retinere domicilium , cum aperti iuris ſit, propterea, & eo loci, vnde arcetur habere, addo ex Marcelli auctoritate, qua fulcitur Vulpianus in l. eius, qui manumiſſus §. final. ff.ad municip.vbi gloſ. in verſ. vltimo,exponendo illa verba,vnde arcetur,dicit ideſt in quo, per text.in l. filij liberorū. §. Relegatus,illo eodem titulo,cuius verba ſunt,relegatus in eo loco, in quem Relegatus eſt, interim neceſſarium domicilium habet: Quæ ni fallor non intelligi de domicilio, cuius hactenus memini, at potius impropriè de habitatione ſuſpicor; ad quod dicendum impellor dictione illa interim; verboque illo neceſſarium,cum deſtinatus animus, illeque voluntarius illic perpetuò manendi requiratur ad verum quærendum domicilium,ex his, quæ hucuſque in hac ſpecie cumulaui maximè num. 19. Nam quamuis poſt quæſitum mutari poſſit,attamen dum quæritur, & retinetur abeſſe debet animus ab eo diſcendendi. Quamobrem adductum §. Relegatus, haud contradicere Vulpiani reſponſo arbitror. Nec eiuſdem gloſæ ſubſequentem diſtinctionem ad conciliandα ea iura admitto, dicentem in perpetuo relegato planum eſſe,quod in ipſo §. relegatus aſſerit Paulus Iuriſconſultus; alias non ita, quaſi inſinuet tunc procedere eorumdem Marcelli, & Vulpiani dictum : Namque dictio illa, interim , qua vtitur memoratus §.relegatus, excludit profectò intelligentiam de exulato in perpetuum,concludo igitur eiuſmodi Relegatum eo loci domicilium adipiſci, vnde arcetur,ſcilicet ab eo, vnde trahit originem vltra domicilium, non autem ab eo, quo in loco tantùm domicilium detinebat, quod eadem gloſa finalis annuit, ex eiuſque verbis optime deſumitur, & dum Petrus Gregor. Tholoſ. in tract. de benef. cap. 36. de domicilio loquens, ad hunc finem ſuſcipiendi ordines ab eo Præſule in cuius Diocœſi retinetur ad relegatum deflectens,num. 20. fretuſque verbis eiuſdem §.fin.eandem,quam nos,ſtatuit reſolutionem,vtique indicare videtur, Relegatum tum promoueri poſſe, tum ab Antiſtite eius loci vnde arcetur, quod & nos non ita facile admittendum dicimus, cum pœna ſupponat delictum l. ſancimus C.de pœn.quin & ipſa Relegationis grauiſſimum præſeferat, cum debeat commenſurari delicto,ex eadem l.ſancimus, quare Philo Hæbreus in lib.de Abrahamo tradit, ſecundam ab extrema capitali Pœnam atrociſſimorum criminum conuictis imponi à Iuriſperitis exilium, ſuo autem iudicio vltimo eam eſſe ſupplicio grauiorem, ſiquidem mors calamitatum finis eſt, exilium verò non finis,ſed malorum nouorum initium; dum euitata vna ſenſu carente,innumeræ mortes ſentiuntur. Crimi noſum veró inhabilem ad ordines, quia demonſtraui in capit. fin. Rub. 11, iccirco malè ſentiſſe Tholoſanum concludendum videtur,& quidem ad eum finem,nè debeat ordinari veritate fulciri relata contra Tholoſanum affirmo, at quia nonnunquā aliquibus ſub figmentis;complures recipiunt ordines ab aliquo Præſule,qui illorum proprius non eſt ſuperior, ideo ſi quæratur à quo ſit ordinandus Relegatus,quamuis & ille ob delictum reuera non debeat ordinibus inſigniri, tuta ſit eiuſdem Tholoſani reſponſio, qua & nos quoque in ſuperioribus vſi ſumus; poſſe ab eo Præſule aſſumi, qui eius locis Antiſtes eſt, vnde ille arcetur; Quin cum crimi noſus ſi fuerit promotus recipiat nihilominus Sacramentum,& illius caracterem . non erit inutile ſcire ſi a proprio, an ab alieno fuerit aſſumptus,cum primo caſu non reperiatur ſpoliatus priuilegio clericali,ſed vtique 2.caſu, ſi vero non aberrat quorumdam ſuperius memorata ſententia,quam ipſe nunquam amplexatus ſum.

Itaque declarata remanet tota materia citati capituli nullus; nempe tres illæ cauſæ originis,beneficij, & domicilij, ex quibus, ſeu vnaquaque illarum; quem ſubeſſe Epiſcopo diſponitur, in eo textu;& nunc amplio, vt Epiſcopus ille promouere, ſeu promoueri facere poſſit dictum ſubditum,non ſolum ad primam clericalem tōſuram, ſed ad alios quoſcumque altiores ordines, etiam ſacros, etiam Præsbyteratum, ſicuti, expreſſis verbis declarat Ioan.Andr. ſuper eodem illo cap. cum nullus verſ. ordinarij ſub num. 2, eò quod Canon ille loquitur indefinitè, & generatim. Atque iſthæc attendenda ſunt

da sunt explosis, quæ modernus in sua Praxi Episcopali part. 1. verbo Dimissoriæ §. 1. scripsit; quo quidem in loco, vt vera fatear, nec vnicum scripsit verbum, quod non posuerit perperam. Quærit enim; quis sit ordinarius, à quo valeat ordinandus impetrare litteras dimissorias, & inquit Glosam respondisse in cap. Primatus vers. obtineant 71. dist. eas posse obtineri ab ordinario domicilij, quod intelligi posse duobus modis adiungit.

Primo quippe in eo, qui transtulit domicilium ab Vrbe Romana ad Mediolanensem, & ibi moram fecerit etiam per decennium; hunc siquidem non posse ab ordinario Mediolanensi impetrare litteras affirmat, subditque rationem, quia illæ continere debent veritatis testimonium, circa probitatem, mores, sufficientiam, ac natalia; quod quidem testimonium Episcopus domicilij (sua sententia) facere nequit, affertque exemplum Sancti Caroli Borromei tunc Archiepiscopi Mediolanensis, qui recusauit prædictas concedere dimissorias cuidam Clerico Mediolanensi, eò quod multis antea annis Neapoli commoratus fuerat, nisi prius ab Archiepiscopo Neapolitano, fidem eius probitatis habuisset. Hic siste precor gradum studiose lector, & mecum, ne te pigeat considerare euidentissimam contradictionem; quam dicti auctoris verba præportant, etenim ipsa negant posse Episcopum Domicilij dimittere sibi subditum ex causa prædicta, vt ordines ab altero suscipiat, fretus exemplo Sancti Caroli, quod sibi nullatenus fauet, tùm quia non apparet præfatum Clericum in Ciuitate Neapolis acquisiuisse domicilium, licet inibi diù steterit, propterea quòd alia non concurrunt, quibus illud acquiritur, nam si domicilium legitimè acquisitum fuisse, vtique ab Archiepiscopo Neapolitano ita potuisset impetrare litteras, sicuti ab ipso Sancto Carolo, tum etiam quod principalis ipsius conclusio est, nè valeat Archiepiscopus Mediolanensis dare viro Romano litteras dimissoriales, quamuis per aliquot annos Mediolani cohabitauerit, exemplum verò eiusdem Sancti Caroli indicat contrarium, scilicet non licere Antistiti originis illas dare nisi prius ab Episcopo loci, quem incoluerat (non quidem animo acquirendi domicilium) habuisset commendatitias litteras.

Altero autem casu, cum domicilium fuerit translatum à teneris annis, & illic habitatio continuata, vsque ad tempus promotionis, mouetur primo per textum in cap. 5. Concilij Trid. sess. 23. de reform. vbi Episcopus committere debet, vt publicè in Ecclesia propositis nominibus, & desiderio ordinandorum diligenter inquiratur de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita; quod fieri adiungit Ipse, minimè posse in loco domicilij, vel beneficij. Secundo per textum in cap. 13. eiusdem Concilij, & sessionis, vbi ordinandi debent habere bonum testimonium. Tertio per capit. 8. illiusmet sessionis, vbi eorum probitas, & mores ordinarij sui testimonio commendari debent. Quarto per doctrinam Boerij decis. 13. pro cuius num. 5. qui ait absentem semper suum retinere domicilium originis, quamuis per mille annos abfuerit. Demum impellitur ex his, quæ audiuisse, & vidisse seruari attestatur in Curia Archiepiscopali Neapolitana, vt nunquam concedantur iam dictæ litteræ, ex causa domicilij, nisi aliqua concurrant, namque non obstantibus adductis concludendum est licere iuxta dispositionem citati, cap. cum nullus, de tempor. ordin. in 6. Neque obstant quæ prædictus auctor somniauit, & primo ratio desumpta ex adducto capitulo quinto, tùm quia dictæ publicationes, fieri non prohibentur in loco originis, & inibi examinari testes, quorum copia deinde mitti potest ad Episcopum domicilij, aut beneficij, tum etiã, quod vt ipsemet auctor attestatur in eod. §. vers. 1. quòd quis in fine, & vers. tertium, vt omnium, & inquit pro capienda dicta informatione posse vocari testes à loco originis ad locum domicilij, eorumque testimonio verificari omnia, quæ in ordinando requiruntur, quæ si desint, non propterea dicatur Episcopus domicilij, aut beneficij non posse illas concedere, quia informatio de requisitis capi non possit coram eo, cum testes id probantes absunt, sed non debeat illas concedere, sicuti neque Episcopus originis, quia verificari nequeunt, quæ Concilium requirit, in quolibet ordinando, & hoc modo dum respondetur; neque secunda ratio eiusdem Moderni, neque tertia subsistit, nec demum quarta; etenim non negatur, quod Boer. affirmat, ne possit domicilium originis mutari, quãuis longo tempore extra illud habitauerit, sed ex eius resolutione deflecti ad alteram constituendam conclusionem, ne propterea acquiri alibi valeat, non vtiq. licet; nam est verum, quod cœteris potentius est domiciliũ originis, vt optimè probatur ex scriptis per Crotum in Rubr. solut. matr. n. 37. Beroum quæst. 109. sequens quæstio post numerum primum, qui mouetur doctrina Bald. in auth. & omnino C. ne vxor pro marito, edocetque Nauar. cõs. 4. Spoleti num. 5. de constit. in nouis, quia originis domicilium immutabile iudicatur in l. assumptio ff. ad municip. de quo Nauarr. super cap. non dicatis 12. quæst. 1. sub num. 34. nihilominus in iure certum est posse commodum originis præscribi licet non ipsam originem, teste Boer. decis. 260. præsuppono num. 33. & Cœsare de Grassis decis. 61. Resolutum num. 9. siue decis. 15. de probat. quin & aliud interea quæri, & vtrumque retineri non est dubium; siquidem plura haberi posse domicilia docet glos. in cap. statutum §. cum verò vers. eiusdem Ciuitatis de rescript. in 6. scilicet respectu plurium non eiusdem speciei; atque ideo nemo pluralis esse potest in domicilio naturali, ita quod habeat plura domicilia naturalia respectu originis propriæ, sed alterum habere ex causa propriæ originis, alterum verò respectu originis paternæ non secus ac, aliud ratione incolatus concludit Marian. Socin. in cap. final. num. 21. & 22. de foro compet. illud tamen quod est naturale, tum respectu propriæ, tùm paternæ originis immutabile existimatur ab omnibus, & refert Soccin. adducto capit. final. nu. 51. cum seq. & Alex. consf. 34. visis num. 3. vol. 5. voluntas enim, assertio, assumptio, seu renunciatio in his, quæ sunt naturalia, nihil operatur, iuxta l. assumptio in principio ff. ad municip. & l. origine C. de municip. & origin. lib. 10. quod autem accidentale est, non dubium quin mutari, amitti, transferri, aut multiplicari possit, vt idem Soccin. adnectit, num. 53. Vltima autem ratio ab eodem moderno addncta; non probat suum dictum, quin potius reprobat;

probat; nam fupponit concedi folere per Curiam Archiepifcopalem Neapolitanam litteras dimifforiales his, qui ratione domicilij funt fubditi, quamuis veró fubdat id non nifi aliquibus concurrentibus fieri, quod non operatur, illas non poffe concedi, fed procedit ex folito ftilo dictæ Curiæ, quæ in omnibus penfatè incedit, & cuncta rimatur, & in hoc præfertim cafu attendit, non folum habitationem, fed vtrum ea fit, qua dici de Iure poffit acquifitum domicilium, nempe fi concurrant ea, quæ
26 fcripfi nu. 14. conclufio itaque veriffima erit, licere tùm Epifcopo originis, tùm beneficij, tùm denique domicilij eiufmodi concedere litteras, Nam ordinare, qui poteft, is & litteras dare, quod præter notata hactenus probat Serafin. decif. 985. nu. 3. ficuti, & priuatus facultate ordinandi, & altera dandi litteras intelligitur per eundē Serafin. decif. 967. nu. 9.

Eas tamen non femper, paffimque licere dictis Præfulibus elargiri conftat, fed cum rationabilis
27 tantum fubfiftit caufa, & in litteris ipfis inferta, quare nolint, vel nequeant illos promouere, iuxta capitulum primum, de tempor. ordin. in 6. idque adeo, quod fi ea omittatur non opitulentur litteræ impetranti eas, notat glofa in eod. cap. verf. litteras, & clarifsimis exprimit verbis Concilium Trident. in cap. 11. feff. 7. de reform. quod ait facultates de promouendo à quocumque non fuffragari nifi habentibus legitimam caufam, ob quam à proprijs Epifcopis ordinari non poffint, in litteris exprimēdam: quinimmo hanc caufam videtur idem Concilium reftrinxiffe ad ægritudinem tantum, in cap. 3. feff. 23. de reformat. dum præcipit Epifcopis, vt per femetipfos ordines conferant, quod fi ægritudine fuerint impediti, fubditos fuos non alias quam probatos, & examinatos ad alium Epifcopum ordinandos dimittant. Verúm ipfe non propterea credo fubfiftere quod dicatur reftricta caufa ad ægritudinem tantum, fed fatis effe quamlibet, & eam validam, cúm fub ægritudinis vocabulo, quodlibet iuftum contineri impedimentum, dicat Franchus in cap. vnico §. qui verò num. 6. de cleric. non refid. in 6. atque ideo ficuti diftributiones quotidianæ, non nifi intereffentibus diuinis debentur, exceptis illis, quos infirmitas feu iufta, & rationabilis corporalis neceffitas excufaret, vt in eodem §. qui veró deciditur, & nihilominus debentur, etiam illi, qui aliud quodpiam iuftum detinent impedimentum, vt idem Franch. illic concludit, ibidemque Archid. & Ioann. Andr. & in his terminis dimifforialium, declarauit Sacra Congregatio, fub his verbis; Epifcopus poteft alienos Clericos ordinare, fi habeant dimifforias proprij ordinarij, iuxta capit. 8. infra, licet Epifcopus dimittens ex alia legitima caufa, quám ægritudinis, fit impeditus; hactenus congregatio, cuius verbis adiungo, non videri his temporibus vfu receptum, fieri expreffionem fpecialis caufæ in dictis litteris, quam confuetudinem putat valere Rebuff. in praxi Rubr. de form. litter. dimiffor. num. 28. cuius dictum refpicit ius commune, quia tunc non dum emanauerat concilium, quare dubito fi nunc fubfiftat, ob expreffam difpofitionem conciliarem fupra relatam.

Et qui præfatas obtinet litteras, curare debet, nè illarum tenor excedatur, at omnino cuftodiatur; fi enim ommitteretur, vel in aliqua parte excederetur ita puniretur, ac fi illas minimè impetraffet, vt eft videre apud Rebuff. in praxi Rub. de litt. dimiff. nu. 3.

28 Quare cum Præfules confueuerint præfatas litteras altero ex duobus modis elargiri, nempe, vel fpecialiter, alicui certo Epifcopo directas, vt fuum promoueat fubditum, vel, & fecundo modo generaliter, vt quilibet Cattolicus Antiftes illum valeat ordinare, ideo caueat ordinandus, ne ab alio promoueri fe faciat, fi litteræ primum continent modum, eò quòd de vno conceffum, de alio prohibitum cenfetur, l. cum Prætor. ff. de Iudic. cap. Nonne, de præfumpt. adeò quód fi Antiftes, cui litteræ diriguntur, ordines conferre nolit, & alium aduocet, qui fuo nomine, & in eius Diœcefi illos conferat, non valeat fupradictus ita dimiffus recipere ordines à tali fubftituto, fcripfi in hac Rub. cap. 5. nu. 7. & tangit auctor praxis Epifcopalis par. 1. Verbo Dimifforiæ §. 5. & procedit cap. 5. Conc. Trid. Rubr. de reform. feff. 6.

Quod fi eas attento fecundo modo concederènt tunc Catholicum adeat Antiftitem, gratiam, & cōmunionem fædis Apoftolicæ habentem, ab eoque ordinibus infigniri procuret, iuxta c. quod fedem de offic. ordin. quia fi ab Epifcopo excommunicato, interdicto, aut fufpenfo, Simoniaco, Scifmatico, Hæretico, depofito, vel degradato ordinaretur, fufpenfus fieret, fi fcienter illum effe talem, aufus effet, ab illo ordinari, & miniftrando pendente fupenfione contraheret irregularitatem, ex Nauarr. cap. 27. verf. 4. fub nu. 241. Henriq. in Sum. Thæol. Moral. lib. 10. cap. 21. §. 3. Soto in 4. fent. dift. 23. q. 1. art. 3. verf. in ordinatione, & glof. fin. in eod. c. quod fedem. Nauar. cap. 25. nu. 70. Syluest. verbo irregularitas, verf. 7. queritur fub nu. 9. & Angel. de clauafio in Sum. verbo irregularitas, verf. 30. fuffraganturque textus in cap. qui à Simoniacis 1. q. 1. & cap. conuenientibus 1. quæft. 7. quinimmo à tali fufpenfione nullus, præter Romanum Pontificem abfoluit, tefte Syluestro eodem adducto loco, & Diazza in praxi crim. can. cap. 24. quod fi ignoranter licet incurrat fufpenfionem, ab ea tamen proprius Epifcopus liberat, vt ijdem Syluest. & Diazza inquiunt, in locis prædictis, tùm vt exerceat fufceptos, quam, vt valeat ad fuperiores conuolare, nifi proprius fuerit Epifcopus; qui dum effet excommunicatus, fufpenfus, aut interdictus, fuo fubdito ordines contulit, quæ vt euitentur, prudentes Præfules folent in eifdem litteris apponere verba illa, vt à quocumque Catholico Antiftite gratiam, & communionem Apoftolicæ fædis habente, ordinari poffit, quæ fanè verba, ne dum excludunt Epifcopum hæreticum, aut Scifmaticum; at præterea excommunicatum, fufpenfum, interdictum, ac fimilem, per glof. in cap. veniens per illum textum verf. gratiam, de præfcript. & textum cum glofa fin. in cap. quod fedem de offic. ordin.

Caueat infuper nè ab Epifcopo affumatur ad ordines, qui loco, & dignitati Epifcopali renunciauerit, capitulo primo de ordinat. ab Epifcop. qui renunt. Epifcop. etenim facultas data fufcipiendi ordines à quocumq. non extenditur ad hunc Præfulem, vt ait Nauar. in Sum. c. 27. nu. 241. verf. 3. & Henriq. in Sum. Thæol. Moral. lib. 10. cap. 21. §. 3. à quo tamen fi minores fufciperet, nec peccaret, neque irregularis fieret, ex fententia eiufdem Henriq.

Henriq. eod. lib. 10. cap. 39. §. 1. quos tamen, si nulla etiam proprij ordinarij præcedente auctoritate, ab illo reciperet, requireretur proprij superioris dispensatio, vt illic adiungit ipse Henriq. ambosque hos casus tradiderat antea Astasan. in lib. 6. tit. 3. artic. 6. quæstiuncula prima; & ita erit intelligendus textus in adducto capitulo primo. Si verò sacris, & sciens ab eo ordinari passus esset, aut scire debens, & supina, vel crassa concurrente ignorantia, sine dubio suspensus fieret, secumque alius citra Papam non dispensaret, & absolueret; quod si ex ignorantia probabili, etiam Episcopus absoluere, & dispensare valeret, ex eodem capitulo primo, & Diazza praxi criminal. canon. capitulo 27. Astasan. adducto loco; ipseque probaui in Rubric. de Sacrament. in genere versic. nemini autem; quin etiam dispensabit Episcopus, in susceptis, atque in suscipiendis, vt optimè adiungit Ioannes Andreas super eodem cap. 1. num. 10.

Aduertat præterea ordinandus, quod si in dimissorijs daretur facultas suscipiendi ab alieno Episcopo aliquem certum, & in eis expressum ordinem, altero, quem præfatæ litteræ non memorant, insigniri non patiatur; quod si generatim loquerentur dimissoriæ, sciat illarum vigore non vtique posse recipere Sacros, sed tantum minores, ex Rebuffo in form. litter. dimiss. num. 5. ipseque scribo in Rubric. de person. prohib. promouer. capit. 15. vers. dispensatus verò, & cumulatius Deo fauente scribam in Rubric. de litter. dimissor. interea non prætermittens glosam pro hac parte, & finalem in cap. litteras de filijs Præsbyt. & videtur in eam propendere Gemin. in cap. si Episcopus nu. 6. in fine de præb. in 6.

Attendat etiam, adsit ne in dictis litteris dispensatio quo ad temporum interstitia, quandoquidem si ea abesset, assumi non posset infra tempus vetitum, ab vno ordine nouissime suscepto ad alium, iuxta notata à me ipso in cap. 3. num. 10. de tempor. ordinat. neque poterit in dictis interstitijs dispensare Antistes, cui diriguntur litteræ dimissoriales, sed tantum is, qui proprius est ordinandi Præsul, tum ex resolutione Nauarri, consil. 28. in Concil. Trident. de tempor. ordin. in antiqu. & 13. in nouis, tum ex Concilio prædicto in cap. minores ordines, & capit. Subdiaconi, sess. 23. de reform. quæ capita eiusmodi remittunt facultatem Iudicio Episcopi, id est sui Episcopi, vt eorumdem textuum verba indicant: Quare si præfatus Episcopus proprius iudicaret dispensandum esse cum ordinando in interstitijs istis, non omittat talem dispensationem expressis verbis addere in litteris dimissorialibus, alioquin caueat ordinandus, ne ordines, durantibus adhuc interstitijs assumat, etiam si familiaris triennalis esset, qui ab Episcopo ratione iam dictæ familiaritatis promoueretur; quia nec ille secum dispensare, in his valet, iuxta Nauarr. sententiam in adducto consil. 13. siue 28. in

30 antiquis. Quæ autem sint hæc temporum interstitia, scripsi in Rubric. de tempor. ordin. adducto capit. 3. sub num. 13. & nunc summis, vt aiunt labijs repeto, quod ad suscipiendos minores intelligitur tempus intermedium ab vno ieiunio quatuor temporum, aut Sabbatorum, sitientes, ac sancto, ad aliud ex sententia Maioli, siue ab vno die festiuo, ad alium, ex sententia Hieronymi à Sorbo, cui magis inhæreo, & praxis opitulatur. A postremò verò ordine minori, ad primum sacrum, atque ab vno sacro ad alium, sunt textus aperti; in cap. 11. & seqq. sess. 23. Concilij Tridentini Rubr. de reform. & qui sine citata dispensatione promoueretur, non fieret iure communi, aut Concilij suspensus Nau. Consil. 4. an qui alias de tempor. ordinat. in nouis, & militat etiam nunc, quia abrogata est à Clemente VIII. quo ad pœnas de nouo in ea statutas Constitutio Sixti V.

31 Has autem dimissorias, cum Episcopi antiquitus dabant, non eum examinabant, cui concedebant, at illum ordinatori examinandum dimittebant, quod apertè insinuant verba dictarum litterarum à trecentum decem, & octo Episcopis concessarum, in Nyceno Concilio, & meminit textus in cap. Sanctissimo 73. distinct. illa nempè, & vobis licentiam tribuimus, vt si dignum eum iudicaueritis ad Sacros ordines promoueatis: Concilium verò tertiũ Cartaginense sanxit, ne Episcopus ordinandum dimittat, nisi examinatum, & approbatum, eiusq. decretum innouauit, confirmauitq. nouissimum, & Tridentinum Concilium in cap. 3. sess. 14. de reform. & manifestius in c. 3. sess. 23. de reform. præcipiens Episcopis, vt per semetipsos ordines conferant, quod si ægritudine fuerint impediti, subditos suos non aliter, quam iam probatos, & examinatos ad alium Episcopum ordinandos dimittant, cuius textus verbis, non vtiq. tutus esset in conscientia Antistes ille, qui suum subditum non examinatum aut nullo præcedente scrutinio dimisisset, si ille postea reperiretur inhabilis, maleq; promotus, quamuis in litteris adiecisset clausulam, qua ordinatoris conscientiam onerasset, vt annotarunt, & iustè quidem Viuald. in p. 3. sui Candelab. c. 8. nu. 12 & Maiol. in tract. de irregul. lib. 4. c. 5. nu. 4. ob idq. legimus Florentinum Episcopum tempore Innoc. III. T. Diaconum, quem sui æmuli filium esse Sacerdotis aiebant, nedum renuit ordinare, sed neq; voluit pati ab alio ordinari, in c. accedens de purgat. canon. & alter cum B. Augustino supplicasset, vt ipsum ordinibus insigniret, quia ipsum criminosum esse suspicabatur; Augustinus denegauit, tùm promouere, tùm dimissorias dare, iustissimè credens eandem incurrere culpam concedentem dimissorias, & ordinantem, vt idem August. testatur in sua Epistola centesima trigesimaseptima, ad clerum Hipponensem, versic. cum enim ista me causa, & referunt etiam Lyppomanus in vitis Sanctorum, tomo 2. in vita Sancti Felicis, & Maiol. in tractat. de irregular. lib. 4. capit. 5. num. 4. Hinc etiam prodijt altera Sanctio Bonifacij VIII. in capit. si Episcopus de præb. in 6. ne prædictas litteras valeat Presul elargiri pauperi, & si concedere non omitteret, illeque earum vigore se insigniri ordinibus faceret, teneatur concedens prouidere eiusmodi ordinato de beneficio ad victum sufficiens, atque interea de alimentis, vbi Gemin. num. 4. addit, concedentem hanc potestatem semper obnoxium esse, si talis promotus necessarijs careat requisitis, quamuis respectu tituli, fortasse prodesset, clausulam adiecisse in litteris, si ad hoc idoneus, debiteq; intitulatus repertus fuerit, ex Rebuff. in praxi Rub. de forma dimissor. litterarum, num. 5.

Sed

Sed nè quid minimum inexplicatum relinquam, cogor inueſtigari, teneatur ne Præſul ille, cui examinatus, & approbatus dimittitur ordinandus, iterum examinare dimiſſum? cui quidem quæſito, attento iure communi, negatiuè reſpondeo cum gloſa finali in capitulo Epiſcopum 9. quæſt. 2. quam inibi ſequitur Præpoſ. num. 3. & Geminian.num. 2. per auctoritatem Vgonis. tenet etiam Hoſt. in capit. dilectus numero 2. de tempor. ordinar. & ratio adiungitur à gloſa prædicta, quia approbatus eſt á proprio Epiſcopo, ad inſtar tutoris teſtamentarij ſatiſdare non debentis, tanquam à teſtatore approbati. §. primo, inſtitut. de ſatiſdat. tutor. Attento veró Concilio Tridentino capit. 11. ſeſſ. 7. de reformat. credo quod tutius ageret Epiſcopus ordinans, ſi eundem denuo examini ſubijceret, idque à me ſemper fuiſſe ſeruatum recolo propter verba dicti capitis, quæ ſe habent. facultates de promouendo à quocumque, non ſuffragentur, niſi habenti legitimam cauſam, ob quam à proprijs Epiſcopis ordinari non poſſunt in litteris exprimendam, & tunc non ordinentur, niſi ab Epiſcopo in ſua Diœceſi reſidente, aut pro eo Pontificalia exercente, & diligenti præuio examine; quinimmò fauet huic ſententiæ, Cathecheſis Neapolitana libro primo, capitulo 8. numero 10. inquiens, poſſe iam dictum, ab ordinante examinari, quæ quidem reſolutio non tantum veritate fulcitur per adductum textum Concilij Tridentini, qui fortaſſe intelligi poſſet, vbicumque ordinandus non fuiſſet examinatus à concedente dimiſſorias, ſed per dictum textum adiunctum, alteri, eiuſdem Concilij: in capitulo tertio, ſeſſione 23. de reformatione; cum enim in dicto capite 11. diſponatur, ne ab extraneo, quis ordinetur, niſi diligenti præuio examine: ſubſequitur alter canon, in citato capitulo tertio, & iubet, nemini non examinato, concedendas eſſe dimiſſorias; ergo ex his duobus textibus, ita iunctim conſideratis, liquet ab vtroque debere examinari ordinandum.

32 Quod ſi Epiſcopus alium ſubſtitueret Antiſtitem, qui in Diœceſim ſubſtituentis veniret, illius ſubditos ordinaturus, ſi hic promoueret pauperes; aut alia ex cauſa inhabiles, vtrum ne peccaret, pœnaſque incurreret, comminatas aduerſus eos, qui tales aſſumunt ad ordines? & ſine dubio peccaret, ac pauperibus prouidere compelleretur, aut alia mulctaretur pœna non ipſe committens, ſi ſubditos ſuos non examinatos, neque approbatos dimiſiſſet, ſed generatim commiſiſſet poteſtatem dandi ordines ſuis ſubditis, quod ſi ſpeciem delegaſſet, certaſque perſonas, tunc ipſe, & non promouens teneretur, per capitulum ſi Epiſcopus de præbend. in 6. aitque Sum. Piſana in verbo beneficium §. 6. & ſuffragantur complures reſolutiones in conſimilibus caſibus. Qui enim genericé mandaret emi mancipium, ſcientia, aut ignorantia ementis conſideranda foret; quia ſcientia, ſiue ignorantia mandantis attenderetur, vbicumque delegatio in ſpecie fieret, leg. cum mancipium ff. de ædilit. edicto; committens namque ſpeciem, poteſt præuidere, vt ex eodem capitulo ſi Epiſcopus colligitur apertè, non autem qui genus, ac propterea Regulam illam Iuris, qui per alium de regular. in 6. alteramque, quod iuſſu alterius ff. de regular. Iur. non verificari in delegante genus, notat gloſa in verſic. miniſtrare eiuſdem capituli ſi Epiſco-

33 pus, & ex mandato generali non cenſeri procuratori datam facultatem ſoluendi indebitum, probat l. ſi procurator in principal. ff. de condit. indeb. ob quam eandem rationem compromiſſariorum conſtitutio facta pro electione facienda, ſi illa generica fit, & compromiſſarij eligerent indignum, nullum compromittentibus afferrent præiudicium, cum eis non videatur conceſſa facultas eligendi indignum, inhabilemque, & electio ad ipſos compromittentes, propterea regrederetur, capit. ſi compromiſſarius 9. t. de elect. in 6.

Et in caſu iſto, in quo Epiſcopus alium exorauit Antiſtitem, vt ad ſuam accederet Eccleſiam ipſius exorantis ſubditis ordines daturus, non militaret reſolutio à me conſtituta, ſub nu. 28. vt alienus Præſul nequeat ſacros conferre ordines non ſuo ſubdito, niſi in dimiſſorijs appoſita fuerint illa verba, etiam ad ſacros, ſi quidem Epiſcopus iſte aſcitus valeret, tùm minores, tùm maiores conferre ordines, per Archid. in citato capitulo ſi Epiſcopus, & Ioannem Andream ante num. 1. Gemin. num. 6. & Franch. num. 2. quamuis Ioann. Monach. inibi, num. 2. crediderit, ſolummodo maiores licere huic Antiſtiti dare, non autem minores, tanquam videatur, ſibi potius commiſſa iuris exequutio, quam gratia, ideoque arctatis, dumtaxat, illos dare poſſe, & conſequenter ſacros, ſed eius dictum cœteri non admittunt.

34 Vnuſquiſque autem, qui ab alieno ſuſcepit ordines, docere compellitur, illos de licentia proprij Epiſcopi ſuſcepiſſe, alioquin periculum ſubiret incurrendi pœnas, quas merentur ordinati à non ſuo, ac ſine auctoritate ab illo conceſſa; neque eius dicto, quod habuerit licentiam crederetur iuxta leg. ei qui ff. de probat. & firmat in hac

35 ſpecie Caſſaneus conſ. 36. num. 9. docuiſſe tamen ſatis apertè dicatur, ſi licentiæ tenor fuerit in litteris ordinum præinſertus, aut mentio facta fuerit ab ordinante, ſe contuliſſe ordines de licentia proprij ſuperioris, ita Felyn. in cap. ſicut num. 27. de ſentent. & re Iudic. Purpur. in leg. 1. num. 550. ff. de offic. eius Cepoll. in leg. ſignatarius quæſt. 11. ff. de verborum ſignificatione; & decidit Rota Romana, teſte Puteo deciſ. 359. lib. 1. quemadmodum, & ſi Epiſcopus in aliena Diœceſi dederit ordines, probabit ſufficienter aſſenſum illius præceſſiſſe, ſi in ſuis litteris meminerit, ſe in illius Diœceſi Pontificalia exercuiſſe, ordineſque contuliſſe de licentia ordinarij, ex Rebuff. de litter. dimiſſor. nu. 3.

36 Dimiſſorias autem iſtas expirare ipſius concedentis morte, ſunt, qui dicant, ob illam rationem, quod voluntas cõcedentis cenſetur morte finita, iuxta c. ſi gratioſe de Reſcrip. in 6. ſed alij eam veram crediderunt, cum res eſt integra. non auté ſi ea non eſſet integra, nempe ſi nullum in vita concedentis ſuſceperit ordinem, quia ſi aliquo inſignitus illa-

V rum

rum vigore fuerit, liceret eidem vti prædictis dimissor js, altioresque assumere ordines, adhuc post illius interitum, aiunt. Mihi verò vtrisque sententijs videtur alia verior, prædictas dimissorias semper valere, tùm viuente, tùm defuncto dante per Zabarr. communiter receptum in Clement. final. post num. 9. quæst. 5. de elect. ibidemque Imol num. 3. & Bonifac. num. 43. Rebuff. in form. litterar. dimissor. num. etiam 43. Nauarr. in cap. placuit num. 34. & num. 163. de pœnit. distin. 6. & consil. 5. N. obtinuit de rescript. in nouis, atque tract. de reditib. Eccles. quæst. 3. Monit. 8. post num. 2. Pauin. in tractat. de potestat. cap. sede vacante par. 1 fol. 13. Henriq. in Sum. Theol. Moral. lib. 10. cap. 22. §. final. Modernus in sua praxi Episcop. verbo Dimissoriæ §. 9. part. 1. & in tract. de pœnit. cap. 22. sub num. 3. Rodericus in quæst. suis regular. quæst. 9. artic. 1. tomo 1. & Perez in l. 2. tit. 2. lib. 2. ordin. & l. 6. tit. 12. lib. 3. Guttierez in pract. qq. lib. 3. quæst. 75. num. 5. Salzedus ad Diazum, capit. 26. versic. postquam, & Hieronym. Gonzales in 8. regula Cancell. glosa 12. num. 35.

37 Idque verùm reputo etiam si à capitulo sede vacante datæ fuerint, per Federic. de Senis consil. 16. capitulum, & Anchăran. in capit. 1. ne sede vacante in 6. Imol. in capit. 2. vers. secunda quæstio post num. 7. ne sede vacante, & post Concilium Tridentinum, hoc ipsum de dimissorijs istis à capitulo datis post annum scribit Salzed. in loco citato, atque Gonzales indicata glos. 12. num. 37. quibus omnibus adstipulantur complures resolutiones Doctorum in consimilibus casibus: præsertim illæ quas tradunt Nauarr. indicata monitione 8. & Rodericus, citato articulo primo, nec non relatus Gonzales in eadem glos. 12. quarum duas, veluti cæteris potiores recensere constitui, earum-

38 que princeps, sit illa de licentia alicui concessa celebrari faciendi in propria domo, ne desinat, viresque amittat suas, per superuenientem interitum concedentis, quam præter Nauarr. in loco iam relato, firmat Rota in decis. 286. Camerarius,

39 siue de rescript. in antiq. Altera verò sit de licentia data alicui, etiam Parocho de non residendo in tempore expresso, vt ea perduret etiam post obitum Episcopi, qui illam elargitus erat, iuxta glosam celebrem in capitulo cum ex eo versicul. septennium de elect. in 6. quam sequitur, & singularem reputat Roman. singular. 517. in antiquis Archidiac., qui hanc eandem tuetur conclusionem, in capitulo licet canon de elect. in 6. Decius, qui vtrasque iam relatas conclusiones defendit in consil. 404. viso eleganti, num. 13. & 14. atque Restaurus in tractat. de Imperat. quæst. 115. num. 6. extatque generica Regula de licentijs verba faciens, & concludens licentias non expirare morte concedentis, vt est videre apud Cardinal. in clem. final. versiculo, quinto quærò, sub numero 9. de elect. & Afflict. decis. 128. fuit dubitatum, numero 4. & 5. Item & mandatum donandi haud extingui donatoris interitu, docet Emman. Sà, verbo donatio num. 21. & verbo mandatum. num. 2. lessius de Iust. & Iur. lib. 2. cap. 16. dubit. 6. in fine; ex his respondi perperam egisse Alexandrum Gratianum Vicarium Neapolitanum, dum existimauit, in censuram excommunicationis incurrisse Magistros Parochialis Ecclesiæ sancti Blasij Maioris, inflictam aduersus quæritantes in eadem Ciuitate sine licentia Prælati, siquidem licentiam illis à quodam Alfonso Cardinali Gesualdo, & Neapolitano Archiepiscopo concessam, eiusdem Amplissimi Cardinalis interitu extinctam esse aiebat, & propterea non eis licuisse amplius quæritare, sine noua licentia; quam ob sententiam pecuniaria illos mulctauit Pœna: Ipsum verò deinde pœnituit, ita decreuisse, cum has perlegit à me citatas auctoritates.

His ratio non incongrua addi potest, qua validitas prædictarum dimissorialium post obi-

40 tum eas concedentis confirmatur. Nempe illa, quod natura gratiæ est perpetuò durare, iuxta leg. falso C. de diuersis rescriptis, roboraturque capitulo si super gratia de offic. de leg. in 6. & Clem. dudum §. final. de sepult. quibus iuribus apparet clare, nullam Pontificis gratiam extingui illius interitu, etiam re integra, ipseque subiungo veritate nisi, etiam si concessa foret cum clausula, donec aliud decreuerit: fretus doctrina Nauarr consil. 2. de priuileg. in antiquis, & consil. 1. vbi pulcherrimum sanè rescribit casum; Nec prædictæ resolutioni aduersatur text. in capit. præ-

41 senti de offic. legat. in 6. vbi extincta legatione, expirat reseruatio à legato facta; siquidem multum interest inter dimissorias, quarum hic est sermo, & reseruationem, cuius meminit text. in dicto capitulo præsenti. Dimissoriæ enim à proprio cum dentur Episcopo, nulli parant præiudicium; Reseruatio autem solet alteri inferre damnum, vt non immeritò ab omnibus scribentibus iudicen-

42 tur odiosæ reseruationes ipsæ, præter factas, motu proprio; & scribit Decius consil. 167. Reuerendæ Pater, versic. prima est, sub num. 1. & glosa in eodem capitulo præsenti, vers. finitur; Restrictio verò relata, nisi motu proprio fiat, comprobatur doctrina Federici de Senis, in tract. permut. benefic. quæst. 1. Aeneæ de Falconibus in tractat. reseruat. prælud. 2. column. 3. Mandos. in Regul. Cancellar. de Reseruat. quæst. 2. num. 12. & in hoc sanè casu subsistit sententia Lapi, alleg. tione 26. disputat nu. 3. simpliciter dicentis, adductas reseruationes esse fauorabiles, si Mandosio credendum est, ita exponenti in additionibus ad eandem allegationem. Sed cur dicantur odiosæ reseruationes, non desunt validissimæ rationes, ac præsertim duæ relatæ à glosa in citato versiculo finitur; earumque altera est, quia per illas aperitur via ad vacatura beneficia, & tamen certi iuris est, beneficium vacuturum nec conferri posse, nec promitti quod conferetur, vel in eo præsentabitur: Neque potestas de-

43 conferendo, vel præsentando cum vacabit, altori subdelegari potest, iuxta cap. 2. cap. constitutus, & capitulum finale de concess. præb. illud autem, quod dixi non posse dari potestatem de conferendo, intelligitur in specie, etiam Vicario generali de certo beneficio, ex decis. Rotæ 397. si Episcopus siue V. de offic. Vicarij in nouis, & decis. 288. nota, quòd Episcopus, seu 1. de offic. Vicarij in antiq. notat Abbas in eodem capitulo constitutus num. 8. generatim verò non prohibetur dari

iam

iam dicta facultas iuxta glosam in relato c. constitutus versic. contra, vbi tamen Abb. nu. 5. subiungit id verum esse, cum tantùm Vicario generali hæc traderetur auctoritas, quo etiam generico modo, valebit Patronus eandem elargiri potestatem præsentandi, vt aiunt Abb. & Ioann. Andr. in capit. fin. de concess. præb. Altera autem ratio, quare isthæc litteræ odiosæ reputẽtur, illa est, quòd earum vigore ordinarius grauatur, vt habetur in §. cœterum (ibique Franch.) adducti cap. præsenti, adstipulaturque textus in cap. mandatum de rescript. si itaque sunt odiosæ, ergo restringendæ cap. odia de Regul. Iur. in 6. maximè cùm licet valeant legati manus ordinariorum deuincere, nequeunt, tamen per litteras reseruationum dare ius in beneficio, ipsæque haud operantur ius creatum, sed creandum: atque ideo non mirum si pereunt legatione completa, vt principali summoto, accessorium istud nondum perfectum minimè duret, argument. l. si cum §. 1. ff. si quis caution. & hinc desumitur ratio diuersitatis, quare reseruationes Papæ durent post eius obitum, & non legatorum, quia litteræ Papæ conferunt ius ad vacatura beneficia cap. proposuit de concess. præb. ideoque illatum vigor post mortem remanet in suo robore, si exequutor incoauit, cap. si cui de præb. in 6. quam differentiam scripsit Ioann. Andr. indicato, cap. præsenti, vers. item littera, sub num. 1.

44 Stat itaque omni ex parte valida conclusio à me firmata, subsistere dimissorias post interitum dantis, etiam si res sit integra, non tamen dubito à nouo Antistite reuocari posse per edictũ omnes, & quascumque dimissorias à Prædecessoribus Præsulibus, siue Capitulo sede vacante concessas; Moueorque auctoritate Rebuffi, ita in proprijs terminis decidentis in praxi Rubr. de forma litter. dimiss. num. 44. opitulaturque similis doctrina Abb. in cap. cum olim, vers. septimo quæro, de maior. & obed. & decis. Afflicti 128. cuius initium est, fuit dubitatum, opinór tamen hanc Rebuff. sententiam ad eum tantum casum esse restringendam, cum subest causa, per doctrinam Zabarell. adducta clem. fin. nu. 9. de elect. sine qua, nec per concedentem, neque per successorem retractari valeat, vt idem Zabarell. concludit, & videtur inibi sentire Imola nu. 2. in fine.

45 Verùm liceat ne Archiepiscopo promouere subditum ex aliquo prædictorum trium casuum sui suffraganei, vel illum dimittere, vt ab alio promoueatur? huic quæsito respondet negatiuè Franchus in cap. cum nullus nu. 3. de tempor. ordin. per verba eiusdem capitis, loquentia de diœcesi, tenetque etiam Io. Andr. in vers. Diocœsi, in initio dicti capitis, eo quod sibi non reperitur permissum, & similem ponit resolutionem in cap. ad extirpandas, num. 3. de filijs Præsbyt. quod Archiepiscopus dispensare nequit cum illegitimis, quam neq; retinet auctoritatem dum Prouinciam visitat; & textus in cap. nostro de pœnit. & remiss. & cap. vlt. de censib. in 6. locum habent in foro pœnitentiali, vt illic adnectit idem Io. Andr. est verúm quòd Religiosissimus Quaranta in suo tract. de auctor. Archiep. in suffraganeos, & nouissimè typis dato cum suo opere, & commento Bullarum, ac propriè in verbo Archiepiscopus, sub nu. 21. inquit, licere Archiepiscopo monere suffraganeum, vt illum promoueat, vel dimissorias concedat, qui si renuat, nec causam recenseat iustam, sitque promouendus idoneus, vita, moribus, & doctrina, necnon arctatus beneficio curato, atque Ecclesiæ necessitas vrgeat, & personarum penuria, & periculum animarum propter moram, tempusque consulendi supremum Pontificem abesset; nam his concurrentibus circumstantijs, ac negligentia, & monitione præmissa, de quibus omnibus iudicialiter constet, existimat fas esse Metropolitano illum promouere; sicuti cúm Episcopus, in remotis partibus degit; quo casu etiam nulla præcedente monitione, & negligentia, dumtamen alia concurrant censet Archiepiscopo licere. Ex his Quarantæ verbis, tria desumo; Primum quód possit Episcopo demandare Metropolitanus, vt subditum promoueat, aut dimisorias elargiatur; secundum, Episcopo negante parere, valeat, ipse ordinare, vel dare litteras; ac tertium idipsum facere possit, vbi Antistes in longinquis moretur; verúm ipse de his omnibus, vehementer dubito, & quò ad primum rescribere censui allegationes quasdam á me proximis diebus factas in gratiam Gulielmi Bastoni Episcopi Papiensis, & in Regno Neapolitano Nuntij, Is enim cum pluries recusasset ad ordines assumere, quosdam Clericos Papienses, illique adiuissent Sacram Congregationem amplissimorum Cardinalium, super Episcopis, & coram Patribus illis conquesti essent de hac re, expetijt Sacra Congregatio ab eodem Bastone rationem, qua impulsus noluerit petitioni dictorũ Clericorum satisfacere; & cum non semel respondisset, se denegasse promouere, quia illos irregulares iudicabat, subnectens casum, quo in talem dicebat incurrisse irregularitatem; quoniam amplissimi Patres concluserunt, decreueruntq; eos non esse propterea irregulares, ex adductis, & probatis per eosdem clericos, mandarunt eidem Episcopo, vt illos ordinibus insignire non omitteret; atq; iterum & pluries repetitis iussionibus, quia Bastonus adhùc anceps, seque illis non debere seruire, testem habebat conscientiam propriam, dum semper, vt par erat Morigerus sacræ Congregationi fuerat, ne videretur ob hanc rem contumax, censuit tandem Iuribus suam tueri opinioné, meq; propterea asciuit, remque propalauit, vt in Iure responderem; & pro posse meo parui, sub his verbis.

Dum Compilures Clerici Papienses in die qua S. Catherinæ festum celebratur, ae cœteri studentes in vnum conuenerunt, & consiliarium, iuxta morem vniuscuique anni elegerunt, possessionemque tradiderunt, incidendo quasi processionaliter, armati per vrbem; Dumque in itinere occurrerunt aliqui Hispani, qui impetiti verbis à Papiensibus istis, conserere manus, & in rixa vnus ex Papiensibus, duo vero ex Hispanis interierunt; inhiantes Clerici prædicti altioribus insigniri ordinibus, iustè recusat Antistes, à quo dum Sacra Congregatio, exposcit rationem, respondet.

46 Non est dubium Illustrissimi Patres, quod si plures committant homicidium, nec scitur persona quæ illud patrauerit omnes veniant extraordinaria pœna castigandi, ex sententia Cyni in l. quoniam multa

multa sub nu. 7. & Alberici nu.6.C.ad legem Iuliā de vi publica; quin & rei homicidij iudicentur, quamuis ob incertitudinem mitigetur pœna; immò, & irregulares censeantur ex Goffredo habemus in c.significauit,el secundo de homic. vbi sub nu.18.notat Butr.& Henric.Boich.sub nu.5. in tantum quod ita concludendum in foro conscientiæ, scribit Socc.in c.ad Audientiam nu. 46. de homic. Idq; videri rationi admodum consentaneum, dicit Couar.in clem.si furiosus p.2.c.2.sub n.5. vers.quo ad irregularitatem, subiungens se huic opinioni accedere etiam in foro exteriori, quamq; tutiorem appellat Barthol. Brixiensis, qui eam sequitur in q.Venerali 15.exordiente,quinque homines; & quā omnino veram dicit gloss.in c.quiescamus.42.dist. dum existimat, decisam expressè fuisse indicato, c. significasti, vbi Io. Andr.addit optimam, & inconuincibilem ni fallor rationem, quia eo ipso, quod ignoratur percutiens, dicuntur omnes in culpa; ex his censui abstinere, tum à1 ordinibus conferendis, tùm à litteris concedendis.

Quod verò præfati Clerici ad excludendam hāc verissimam resolutionem supponunt asserētes ictu scoppicti illos interijsse, & propterea censeri constare de percussore, qui fuerit aliquis ex Laicis deferentibus talia arma,non autem ipsi Clerici, quos illa detulisse, aiunt non verificari in processu; Diluitur facile si attendamus,nullum extare testem, qui affirmauerit eosdem clericos dictis armis non incedisse armatos; quin & affirmare nemo poterat, cum illa soleant à Clericis secreto deferri; immo eorum assertio humi prosternitur,si credamus verum esse, quod Doctores inquiunt, teneri istos Clericos probare hanc negatiuam, cum in ea se fundent,& ait Bar.in I.in illa ff.de verb.& oblig. & communiter illic tenetur, teste Alex. & Ias. inibi, atque Ossacus concludit in decis. Pedam. 174. tertia succedit qualitas nu. 5. & post alios multos explicat Mascard.concl.1087.lit.N. vol. 2. tanto magis, quod mihi innotuit in conscientia, aliquos ex Clericis talia detulisse arma, & alia multa non probata in actis, & ex quibus impellor contradicere petitioni eorum.

47 Et licet ijdem Clerici,niti velint vulgata illa conclusione, teneri Iudicem ex allegatis pronunciare, non autem ex his,quæ in conscientia habuit; Nihilòminus hac non obstante ratione, rectè me agere profiteor. cùm Regula me arctet, quoties ad sententiam condemnatoriam,siue absolutoriam procedere intendo; sed vbi à talibus abstinere procuro, atq; à collatione ordinum, siue dandis litteris, non cogor probata sequi,verùm quæ intimius mihi nota sunt; est enim cautela à doctoribus tradita, vt quoties probata contradicunt, quæ Iudex secretim scit,abstineat,nec procedat in causa, quam superiori remittat,ita quippe D.Th.ait 2.2.q.64.art. 6.ad 3.& Syluest.verbo Iudex 2.q.5.

Quin etiam si concedatur constare hoc casu, de homicida, non propterea essent exclusi eiusmodi

48 Clerici ab irregularitate proueniente ab auxilio præstito, ex omnium sententia, relata per Couarr. in Clem.si furiosus part.2.§.2. num. 2. vers. quatenus de homic.& Syluest.verbo homicidium 1.nu. 7.præsertim quia non tantum simpliciter, sed cooperatiuam præstiterunt opem,dum acclamauerunt arma euaginarunt,lapides proiecerunt,& alia multa effecerunt,in actis deducta; ex quibus tam quām agentes,in ipso actu,iustè dicuntur principales, teste August.ad Angelum,in tract.malefic.verbo dicto maleficio semper adstitit sub nu.17.

Et si volentes cum prædictis benignius agere, nolimus dicere aliquam similem illos impertijsse

49 opem; attamen quia sola assistentia,qua facti sunt aduersarij timidiores,præstatur opis,iuxta solemne consilium Anchar.216.nu.2.Cepoll.consi.crim. 34. nu.9.& 11.adeo quòd, per assistentiam exhibeatur auxilium proximum facto,& propterea puniri debeant eadē pœna, qua principales,recordor ex Bal. in l.vnica C.de Nili aggerib. non rūpend. ideo cessat omnis difficultas,& censendi sunt irregulares.

Tùm maximè quod Iudicis arbitrio relinquitur cognitio, vt dicatur sola assistentia præstitum auxilium, vt inquiunt Bal.& Angel.quos citat, & sequitur Marsil. in l. quæstionis modum nu. 56. de quæstion.& qnod regulariter iudicandum est,præstitum fuisse, per eumdem Bald. in l. non ideo minus num.30.C.de accusat.

Quibus rationibus motus,non solum anceps sum verum credo illos irregulares, ac propterea iustè illis dare litteras, aut ordines recuso; neque ad id faciendum cogendus videor, ne impellar facere actum,contra propriam conscientiam, & fortasse contra Iura.

Quin etiam collaudandus videor,quod in re dubia velim tutiorem seligere partem, à talique actu abstinere,cumque remictere ad Sanctissimum Dominum, omnimodam habentem facultatem supremaque auctoritatem, ita siquidem me docuit cap.vulgata glosa.

Hactenus mea scripta in prædicta causa,quæ iam dictus Antistes misit sacræ Conrregationi; quæ tale negotium, earumq; visuram delegauit Amplissimo Cardinali Plattæ; viro quidem integerrimo, ac doctissimo; a quo facta de his relatione in congregatione; habui ex eodem Bastone resolutum fuisse, non esse arcendos iam dictos clericos à suscept one ordinum, freti illi Patres alijs multis rationibus ab eisdem Clericis productis, sed non propterea cogendum Antistitem, ad conferendos ordines, aut litteras dandas; at Santissimo referendum, congregationem esse in voto, vt illis concedatur facultas per Breue Sanctitatis suæ; sicque deinde factum fuisse.

Si itaque Amplissimi illi Patres,omnimodam habentes auctoritatem in Episcopos, decreuerunt non illum constringere, quanto minùs id facere poterit Metropolitanus, qui limitatam in suffraganeum habet iurisdictionem, atque in casibus tantum expressis in iure? in quo cum nulla sit mentio potestatis Metropoliticæ, in hoc casu; certè non esse cum Quaranta adhærendum suadeo in hoc primo capite.

Prout neque in secundo, tùm quia si demandare non valet, vt probaui: cessat propterea negligentia, & consequenter conclusio eiusdem Quarantæ fundata in Episcopi negligentia; tùm quia tot clausulis, & circumstantiis restrinxit, idem Quaranta, illud suum dictum, vt iustè credam numquam

quam posse euenire casum, in quo valeat Metropolitanus dare ordines, aut litteras, subdito sui suffraganei.

Tertium denique, neque amplector; etenim, vbicumque Præsul longe abest, Vicarius licet generalem tantum habeat commissionem, potest litteras præfatas concedere, ex his, quę abundè cumulaui, in initio huius capitis nu. 3. quare nulla adest necessitas, ob quam Metropolitanus inducatur ad illas concedendas.

SVMMARIA.

Episcopum posse ordinare suum familiarem triennalem, quomodo intelligendum, nu. 1.
Dispensare secum, quò ad illegitimitatem non valet, nu. 2. & 3.
Neque in interstitijs, nu. 4.
Neque omnem familiarem triennalem ordinabit, quia non absentem, nu. 5.
Episcopus titularis ordinare suum familiarem nequit num 6,
Beneficij collatio subsequi debet, collatos ordines, & infra quantum tempus, nu. 7.
Aduerbia illa, statim, confestim, illico, incontinenti, quale tempus requirant, nu. 8.
Tempus si longum præterierit, nec contulerit beneficium, ordinator, quam pœnam incurrat, num. 9.
Transgressor legis, cuius peccati labe maculetur? num. 10.
Requiratur ne triennium cōtinuum, postquam fuit Episcopus, an sufficiat si antea inseruierit, nu. 11.
Familiares Episcoporum, multis alijs potiuntur priuilegijs, & quibus, nu. 12.
Coloni, & Massarij Ecclesiarum quibus gaudeant, nu. 13.
Notarius quo potiatur priuilegio, nu. 14.
Commensalitas, nec ne concurrere debeat, nu. 15.
Familiaritas quibus modis probetur, nu. 16.
Familiares Cardinalium, sint nè exempti ab eorum ordinarijs, nu. 17.

Capitulum Nonum.

Sque adeó vera est in Iure resolutio, in antecedentibus capitibus firmata, ne possit alienus Episcopus promouere non subditum, vt neque valeat ordines conferre suo familiari, si ius commune attendamus, & docet Feder. de Senis cons. 188. puto nu. 2. nisi aliquod eidem dederit beneficium, cuius prætextu ille fieret de eius foro; vt concludit Gemin. in c. cum nullus nu. 9. ibidemq. Franch. nu. 3. in fine de temp. ordin. in 6. Rebuff. in prax. Rub. de Cleric. à quibus, & quomodo creentur, nu. 24. & Rota decis. 731. num. 2. vbi alios congerit. p. 1. in decis. diuers. Vel nisi totaliter domicilium transtulisset, vt Feder. ipse addit, in adducto cons. quo casu diceretur subditus ratione Domicilij, itaq; familiaritas nihil prodest, sed Oecumenicum Trident. Concil. volens equius agere cum Episcopis, & eius subditis, restrinxit hanc iuris genericam, & negatiuam Regulam, ac sine præfinitione temporis constitutam, & præcipit, ne Episcopus familiarem suum non subditum ordinare possit
1 (subiungit) nisi per triennium continuum secum fuerit commoratus, & beneficium quacumq; fraude cessante, statim re ipsa illi cōferat, consuetudine, quacumq. etiam immemorabili non obstante, in c. 9. sess. 23. de refor. ex quibus verbis liquido constat, hanc conciliarem sanctionem in duobus distare, à resolutione Iuris communis: Nam illa nullum præfiniuit tempus, hæc verò triennale constituit in familiaritate; illa requirit collationem beneficij ante collatos ordines; ista veró concedit potestatem ordines dandi etiam nullo, eidem collato beneficio dummodo illicò, & sic breui interposito temporis interuallo, postmodum contulerit beneficium; & non mirum si Ius commune nullum præscripsit tempus, quia conferendo beneficium, ille effectus est sibi subditus, cui etiam præter familiaritatem ordines conferre, & dimissorias concedere poßet; hinc considerandum Geminianum, & Franchum, in locis nuperrimè citatis, conclusisse Dimissorias concedi posse ab Episcopo originis, beneficij, aut domicilij; & deinde proposuisse dubium; vtrum, ne aliud prædictorum requiratur cum promoueri concupiscit Episcopi familiaris; quasi familiaritatis ex causa videatur Episcopo subesse, & respondet negatiuè, nisi beneficium contulerit; Concilium verò potius videtur respexisse domicilium, quod licet in ceteris per solam habitationem, non quæratur ante decennium, in hoc tamen casu satis sibi visum est sufficere triennium, tanquam addictus seruitio Præsulis; Aut, & congruentius erit dictum, quia triennalis familiaritatis ratione, Concilium constituit eumdem subditum Episcopo respectu collationis ordinum tantum, nullamq; ei dat aliam Iurisdictionem, super illum; per ea quæ scribit Nauar. cōs. 28. post n. 2. in antiquis, de temp. ordinat. & 13. in nouis, & incipit in Conc. Trid. vult tamen, vt illicò conferat eidem beneficium, fortasse vt comodius, & decentius postea viuat, atque ideo recedo à decisione Rotali 731. Domini dixerunt, nu. 13. p. 1. quatenus ait Gemin. Franch. & Concilium requirere beneficij collationem, vt ordinatus ab Episcopo non suo ratione beneficij efficiatur de 2
eius foro, nam eius dictum subsistit attento iure cōmuni, & propterea citat Doctores explicantes canones, non autē, attento iure conciliari, quod in hoc casu discedit à iure cōmuni; vt supra dixi; quia illud requirit beneficium tempore promotionis, istud verò contentatur, si statim subsequatur collatio.

Dum vero, quidam Modernus ineptè scribit in sua praxi Episcopali, verbo Dimissoriæ, §. 1. part. 1. Concilium in adducto capit. 9. requirere in familiari triennium, & beneficium; & propterea scire procurat rationem, quare est opus triennio, si sufficit beneficium: aduertatur veritate aberrasse in primo assumpto, quandoquidem si ambo coniunctim præexigeret concilium; beneficium ante collationem ordinum, requireret in ordinando

dinando, cui esset ab ordinante collatum, quod ex eiusdem canonis lectura non procedit, qui tantum beneficij collationem, illicò post ordinationē, præcipit, idque ex Nauar. etiam apertius constat, in citato cons. 13. túm, quia post num. 1. volens defendere opinionem illam, nè Episcopus valeat cum fa-
2 miliari dispensare, quò ad illegitimitatem, ait, quod sublato vno de duobus impedimentis distinctis non censetur alterum sublatum, iuxta l. si domus ff. de seruit. Vrban. Prædior, & cap. ex tuarū de auctor, & vsu pallij; & cum duo impediant, nè familiaris illegitimus possit ordinari ab alieno Episcopo; Nempè defectus natalium, & quia non est subditus, ac familiaritas triennalis auferat impedimentum tantum subiectionis, non autem defectum natalium; inde fit, vt illum promouere valeat, nisi sit illegitimus: supponit itaque Nauarr. ex sola triennali familiaritate, non posse dici amplius alienum Clericum, sed subditum, & subiectum, idque ex alijs, in eodem consilio verbis, post num. 2. apertius liquet, dum ait præfatum cap. 9. Concilij, esse priuilegiatiuum, concedens Episcopis priuilegium ordinandi non subditos, cum (subiungit in fine,) non faciat familiarem triennalem subditum Episcopi, cui seruit, nisi quó ad collationem ordinum; & si priuilegium debet saltim aliquid operari contra Ius commune, vt illemet addit post num. 4. & scribit Dec. in cap. 1. num. 30. de rescript. fateri oportet satis esse ex concilio, solam familiaritatem triennalem in actu ipso collationis ordinum, quamuis subsequentem exigat collationem beneficij, ne à dispositione iuris communis videretur prorsus discedere, & annuit Vgol. postea visus in tractat. de Potest Episcop. cap. 26. §. 4. in fine principij, nec non meus affinis Genuens. in Praxi Archiepisc. par. 1. cap. 48. nu. 5. allegatum, non receptum à Gratian. Discept. Forensi cap. 430. num. 13. à cuius credulitate descisco, tùm quia cessat ratio ob quam non assentitur Genuensi, quod nihil allegat, dum ego complures auctores, & rationes cumulaui, túm in eum retorquendo eandem rationem, dum ipse etiam nulla lege fouetur, cum vigore Concilij indicato cap. 9. requiri beneficium in familiari ante collatos ordines arbitratur, nec fauent, quæ in antecedentibus retulerat, militantia tantum de Iure Communi, & in terminis cap. cum nullus de temp. ordin. in 6. est itaque omni Iure valida relata conclusio, quàm optimé comprobant, quæ num. 7. & 8. congero.

3 Vt autem decisio dicti capitis conciliaris, illustrius pateat, in primis repeto, quod incidēter, mox scripsi, ne valeat Episcopus dispensare cum suo familiari non subdito, in his, quæ posset, si ille suæ iurisdictionis esset, & propterea, si illegitimus ille esset, nequiret habilitare illum ad suscipiendos ordines: nam licet auctoritatem habeat dispensandi, cum subdito illegitimo, vt minoribus possit insigniri ordinibus, & simplicia consequi beneficia, ex his quæ scribo in Rubr. de person. prohib. promou. cap. 13. nu. 80. cum homine tamen alterius Diœcesis, facere non valet, quamuis eius sit familiaris, vt scribit Nauar. citato cons. 28. in antiq. siue 12. in nouis sub tit. de tēp. ordin. Sayr. decis. 29. de tēp. ord.

4 Nec potest cum illo dispensare, vt non seruatis temporum interstitijs, ordines suscipiat, vt concludit idem Nauarr. consil. 27. quæsitum est. in antiq. siue 12. in nouis de temp. ordin. & citatus Sayr. decis. 28. de temp. ordin.

5 Imo neque omnem familiarem triennalem ordinabit, quia non absentem, sed tātum præsentem, cuius vitam, moresque scrutetur, & propterea non assumet negotiorum gestores, procuratores, aùt alios quoscumque in remotis partibus, eius negotia agentes, vt inquit Maiol. in tractat. de irregular. lib. 4. cap. 2. nu. 5. & Salzed. ad Drazam in Praxi c. 26

6 Quin, & Episcopus titularis, prætextu cuiuslibet familiaritatis, aut continuæ commensalitatis suæ, absque sui Prælati expresso consensu. aùt litteris dimissorijs, ad aliquos sacros, aùt minores ordines, vel primam tonsuram promouere, seù ordinare non valeat, decidit Sacrum Concilium Trident. in cap. 2. sess. 14. de reform. qui quidem Canon opitulatur plurimum meæ superius firmatæ sententiæ, ne requiratur beneficij subsequens collatio ab ordinante facienda suo familiari ordinato ad effectum, vt ille ratione beneficij dicatur subditus, quia non hac occasione inductum, iubet ita fieri; sed quoniam territorium, & Diœcesim non habet, in quo valeat ordines conferre, atque Clero, & populo caret, vt ex lectura dictimet canonis, satis constat: in tantum, quòd neque in loco nullius Diœcesis, aut exempto, licebit ei ordines dare, etiam prædictis, & si non potest per se, neque, & per alium, & propterea neq; litteras ad ordines poterit illis concedere, maxime cum iuxta verba eiusdem canonis, neque habeat subditos, & consequenter cui conferat.

Sed vbicumque Antistes potest suum ordinare familiarem, potest etiam, & litteras dimissorias eidem concedere, vt ab alio suscipiat ordines, ex Nauarro indicato consil. 27. siue 12. de tempor. ordin. in nouis, & probaui, cap. præcedenti, nu. 26.

7 Aliud quod aduertendum est, pro declaratione citati capitis 9. Sacri Cōilij: illud est, quod beneficij collatio subsequi debet, túm si maiores, tùm si minores, aùt sola prima tonsura, fuerit data familiari, concludit Nauarr. consil. 24. N. familiaris in antiquis, siue 11. de tempor. ordinat. in nouis, & Rota in decis. diuers. 731. Domini dixerunt, num. 14. & 15. vol. 1. vbi adiungit, ita declaratum á Sacra Congregatione Concilij, quamuis Henriq. in Sum. Thaol. Moral. lib. 10 cap. 22. §. 2. videatur contradicere respectu primæ tonsuræ, etiam vigore dispositionis concilij.

8 Tertio inquirendum est, quale tempus dicatur competens, post Concilium, in præfato c. 9. ad conferendum beneficium, post datos ordines? & videtur dicendum, infra biduum faciendum esse; illud enim videtur fieri statim, illicò, vel incontinenti, quod intra biduum, vel triduum exequutum apparet ex l. fin. C. de error. aduocat, & cum Boer. q. 295. & primo prosuppono num. 7. scribit apertis verbis Petrus Fridericus Myndanus, in suo tract. de process. & mandat. lib. 2, cap. 74. nu. 13. aùt si infra dies octo, si Innocentio fides adhibenda erit, in c. veniēs el 2. de testib. & meminit illic Abb. nu. 8. & attenta veriori, & sine dubio, communi sententia. si iuxta qualitatem casuum eiusmodi dictiones explicentur, atque ideo Iudicis arbitrio remictātur, vt is cognoscat, sit ne aliquid statim, incontinenti, aùt

illico

illico geſtum, vt optimè deſumitur ex Ludouico Romano conſil. 244. Pro euidentia num. 6. & Menoch. citato loco, iuncto caſu 18. nu. 4. & caſu 19. num. 2. atque Abb. poſt gloſam in c. quia propter num. 17. de elect. quinimmò ſi non grammaticaliter, dictio iſta, ſtatim, & aliæ, intelligenda erit, ſed iuxta ſubiectam materiam, & cum aliquo temperamento, vt quidem videtur conuenientius, certè explicabitur, ſtatim, quòd de iure fieri poteſt, vt inquit Bart. in l. 3. §. cum igitur num. 2. ff. de vi, & vi armata, & poſt alios Hieronym. Gonzales ſuper 8. Regula Cancell. gloſa 9. §. 1. num. 217. ſuffragaturque textus in l. 2. §. confeſtim ff. ad Tertull. & conſequenter tunc Epiſcopus reputabitur paruiſſe diſpoſitioni dicti Concilij, ſi quam primum in eius Diœceſi vacauit beneficium, quod familiaris ab eo ordinati perſonæ congruat, illi contulit; hęcque ſemper mea fuit ſententia, & fortaſſe non iniuſta, & ſummopere lætatus ſum, cum poſt multos annos, reperi Henriq. in ſum. Theol. moral. lib. 10. cap. 22. §. 2. in vltimis verbis, qui videtur in hanc eandem propendere opinionem, dum his vtitur verbis; Epiſcopus ordinarius familiarem non ſubditum, qui triennio fruitur continua eius commenſalitate, poteſt conſitra initiare, aut etiam ſacris quando beneficium vacans parat huic ſtatim conferre.

Huic tamen opinioni aduerſatur declaratio Congregationis Concilij; ſub die 22. Maij 1586. nè diceretur ſatisfeciſſe decreto dicti Concilij, qui ordinauit familiarem; & poſt vndecim menſes beneficium contulit, cuius quidem declarationis meminit Flamin. Pariſ. in tractat. de Reſign. beneficiorum lib. 4. queſt. 2. nu. 92. niſi dicamus, quod potuerit antea conferre, & propterea ita declaraſſe amplisſimos illos Patres.

Præterea aduerſatur reſponſio mihi facta à viro quidem doctiſſimo, Ioanne Franciſco Fragano Auditore Illuſtriſſimorum Cardinalium Sacri Concilij interpretum; is enim á me interrogatus, die 5. Iulij 1605. de infraſcriptis capitibus, reſpondit, ex tempore abſque librorum reuolutione, in hunc qui ſequitur modum.

Concilium Tridentinum capite 9. ſesſio. 23. de reformat. prohibet Epiſcopo ordinare ſuum familiarem, niſi per triennium fuerit ſecum commoratus, & beneficium Eccleſiaſticum ſtatim illi conferat.

Hæſitatur modo, cur teneatur beneficium conferre, cum ratione triennalis familiaritatis, concedatur facultas promouendi.

Item debeat ne præcedere, vel ordinationem ſubſequi collatio Beneficij?

Et quatenus ſubſequi, infra quod tempus, & propterea dictio illa ſtatim, in eo textu poſita, in quo tempore verificetur.

Item ſi vacatio beneficij non occurrat, dicatur nè Epiſcopus contrauenire diſpoſitioni adducti capitis conciliaris.

Quiduè ſi beneficium vacare contingat, perſonæ, & meritis ordinati non condignum, fortaſſe quod non ſit ad illud aliqua ex cauſa habilis, & idoneus.

Tandemque ſi videatur Epiſcopo nimis opulentum, ideoque non conferendum infimo familiari.

Super his dubijs reſponſio fuit, nihil prodeſſe Epiſcopo diſpoſitionem præfati capitis, quippè quod licet declaratum fuerit collationem beneficij poſſe ſubſequi ordines; illud tamen intra paucos menſes faciendum eſſe, ſtante eiuſdem congregationis declaratione, qua definitum apparet, non ſatis fuiſſe, collatos fuiſſe ordines in vndecimo menſe, à die dati ordinis, quare ſi Epiſcopus, poteſt beneficium vacans dare antequam promoueat, illud conferendo queit ordinare familiarem, nullo expectato triennio, ſicuti & alijs quibuſcumque ſubditis ex cauſa beneficij. Quod ſi beneficium vacans, tunc abſit, nec debeat ſe exponere periculo, ſi poſtea nullum vacet; quia incideret in pœnas, quamuis ille continua triennali familiaritate fruatur, quin & ſi vacare contingeret beneficium, quod ille aſſequi non poſſet, ob aliquem ſuæ perſonæ, defectum, aùt inhabilitatem, non propterea excuſaretur ordinans, non ſecus, ac ſi non vacaret.

Itaque parendum potius, quam contendendum apparet, non enim mihi dubium fuit, ſed res euidentiſsima ſemper de rigore iuris, & attenta verborum interpretatione, licere dare ordines familiari, & poſtmodum conferre beneficium, & quando commode fieri poſſet, nempè ſi ſubſequatur vacatio beneficij, idonei perſonæ aſſumptæ ad ordines; Verum dum Sacræ Congregationi viſum fuit contrarium in hoc ſecundo capite, ſubticeo; In eo autem, quod præcitatus Pariſius declarationem adductam Sacræ Congregationis, conualidare nititur Doctoribus ante Concilium ſcribentibus, quorum ſcripta iure communi fulciuntur, non conſentio; quia principale ſuppoſitum conciliare omninó contradicit Iuri communi, quod beneficium requirit tempore collationis ordinum; Concilium verò nequaquam, ſed poſſe conferri, poſt ordines, quare non mirum ſi Franchus ab ipſo adductus, annuit collationem beneficij, eſſe cauſam validitatis ordinis, & quód Rebuffus ſcripſit; ratione beneficij, fieri ſubditum, & propterea validam collationem ordinum, quorum doctrinæ non ſunt modo poſt concilium attendendæ, cum diſpoſitio conciliaris contineat priuilegium, ratione cuius datur Epiſcopis poteſtas ordinandi familiarem triennalem, etiam non ſubditum, ac nullum beneficium poſſidentem, in eius Diœceſi, vt cumulatius ſcripſi ſuperius, ex Nauarr. conſ. 23. in antiquis, & 18. in nouis, de tempor. ordin.

9 Verum admiſſa, vt tenemur, hac ſententia; quam ex declaratione (aiunt) proficiſci Congregationis Concilij, videndum eſt; in quam pœnam incidat Epiſcopus ordinans familiarem ſi poſtmodum labi patiatur tempus competens, antequam conferat beneficium; & ſi verba Nauarri in conſil. 24. N. familiaris; de tempor. ordinat. in antiq. ſiue 11. in nouis ſcrutemur, apparebit eum incurrere, & ordinatum, illam pœnam, qua afficerentur, qui ordines dediſſent, aut recepiſſent ab alieno abſque dimiſſorijs proprij; Mihi vero iſthæc opinio non arridet; Tum ſi attendamus verba præfatæ declarationis, tùm ſi Regulis iuris adduci velimus; verba

ſiquidem

siquidem declarationis, relata à Parisio indicata quæst. 2. num. 92. lib. 4. se habent; non satisfecisse decreto Concilij in adducto cap. 9. qui ordinauit familiarem, & post vndecim menses contulit; hæc autem verba nullam præseferunt expressam pœnam, neque Concilium addit aliquam, itaque recurrendum est ad terminos iuris, & videndum, qua pœna sit mulctandus, qui legi præcipienti aliquid, nulla adiuncta pœna, non obtemperat; cuius dubij resolutionem, mox inquiram; Tum etiam si Regulas iuris attendamus, cum sit in pœnis stricta facienda interpretatio, ex vulgata Iuris regula in cap. odia de pœnis, & canones, atque Constitutiones Sixti Quinti, & Pij Secundi castigantes ordinantes, & ordinatos ab Episcopis alienis, procedant in ordinibus male collatis, quia promotus non erat subditus, & sic loquantur de actu tunc prohibito, hic autem non ita, quia actus ab initio validus, & à Concilio permissus, eo tempore, quò geritur; licet postmodum reprehensus, cum infra iustum tempus, non subsequitur collatio beneficij, & propterea non videtur compræhensus sub dispositione dictarum Constitutionum, prohibentium initium malum, quod abest in casu, cuius nunc est dubitatio; in quo initium est validum, atque à iure concessum; & probaui superius in versic. Dum vero.

10 Itaque pœna qualis erit, & quidem peccato veniali sine dubio commaculabitur, quin, & mortali cum canon concilij vtatur verbo non possit, quod licet non sit præceptiuum, illi tamen æquiualet, vt dicit Sayrus in sua claui Regia lib. 3. cap. 7. sub numero 20. quo casu transgressor legis, reus sit peccati mortiferi, vt ipse subdit, & scripserat antea Alphonsus à Castro lib. 1. de lege pœnali capit. 5. versic. quicquid in iure canonico, & non dissentit Tolet. in summ. tractat. de septem peccat. mortal. cap. 20. versic. circa leges humanas, vbi ex Soto lib. 1. de Iustit. & Iure, quæst. 6. artic. 4. probat, omnes leges humanas obligare ad mortale, cum res est grauis.

11 Posthæc addere quæsitum oportet, si ordinari possit ab Episcopo, qui illi inseruiuit continuo triennio, tametsi non fuerit ille toto prædicto tempore Præsul; cui quæsito, vt rectè respondeam multa cumulare possem, nisi cognoscerem superuacaneum esse, propter declarationem, quæ emanauit à sacra Congregatione Concilij, in vna Brugnaten. his verbis; sufficit vt familiaris, qui vult ordinari ab Episcopo non suo, seruierit ordinanti per triennium, licet ordinans non fuerit toto triennio Episcopus.

12 Huiusmodi Episcoporum familiares, alijs nonnumquam potiuntur priuilegijs ratione iam dictæ familiaritatis, quin & regulariter eisdem gaudent, quibus eorum Domini gaudere solent, iuxta notata in l. 1. & 2. vbi Bal. præsertim scribit C. de Episcop. & clericis; quorum præcipuum iudicatur illud de exemptione à foro laicali, tùm in ciuilibus, cum in criminalibus, vide Bouad. in Polit. lib. 2. capit. 17. num. 97. tomo 1. nec non textum in capit. fin. de offic. Archid. qui communiter ad hoc citatur, vt inquit Boss. in tit. de foro compet. post numerum 127. & quæ sit vera resolutio vide, quæ super eodem cap. fin. scripserunt Hostiens. num. 14. Ioan. Andr. num. 15. Anton. de Butrio num. 22. & reliqui scribentes, eorumque sententiam communiter tenent Doctores, teste Abbate in cap. 2. nu. 6. de foro compet., & insequuntur Calcaneus consil. 71. pro dicto Nicolao, & Iulius Clarus §. finali quæst. 35. num. 12. nec non Viuius decis. 116. familia Episcopi vol. 1. Farinac. quæst. 8. num. 46. quorum verba apertè insinuant, subsistere iam dictam conclusionem in famulo; atque ideo in seruo temporaneo, sed indistinctè veram esse adiungit Capyc. decis. 12. in causa Hurgonij num. 1. & Ioannes de Monte Sperello inter consil. Calcanei consil. 72. Thesaur. decis. 22. Colonus num. 6. & Campag. in extrauag. de vita, & honest. cleric. verbo Priuilegio num. 34. quin etiam, & familiares cæterorum clericorum, & Ecclesiarum illud retinere priuilegium si perpetui sint, notat Ripa in tractat. de peste, tit. de remed. Prætor. §. deuenio nunc, num. 128. Gram. consil. Ciuili 102. num. 15. & 16. & alij adducti, maximè Campag. num. 32. subdens esse veram, & communem conclusionem, & Thesaur. num. 5. citatæ decis. 22.

13 Quid in colonis, & Massarijs Ecclesiarum, seù clericorum, latè Thesaur. in adducta decis. quidquè, cum Ecclesia, seù clericus vult proprium conuenire colonum, vtrum facere valeat coram Ecclesiastico, discutit Osascus. decis. 31. Reuerendus.

14 Notarium verò laicum exercentem officium actuarij in Curia Ecclesiastica, aùt alterum exercitio cursoris fungentem, à superiore Ecclesiastico esse puniendum si delinquat in officio, non dubito, quàmuis contradicat Carau. Ritu 49. item quod curia ipsa num. 24. Namque ratio illa suppetit, eidemque Carauitæ resistit, quam scripsi in annotat. ad Ritum Curiæ Archiepisc. Neap. 38. nu. 5. & modo adiungo doctrinam Stephani Aufrerij expresse decidentem idipsum, quod modo conclusi; vt est videre in tit. de potest. Ecclesiast. in seculares casu 24. num. 19. nec non Boer. decis. 9. & præsuppono num. 7. quas cum reperi propè modum gauisus sum, vt quod antea scripseram adductus ratione, auctoritate postmodum insignissimorum, maximè Doctorum confirmarem; quibus addo Bouad. eodem cap. 17. num. 48. & Villadieg. etiam in Polit. cap. 5. §. 23. num. 29. sed in alia causa ciuili, vel criminali cum delinquit extra officium, tám Notarius, quám scriba, seú Fiscalis, vtrum cognoscat Superior Ecclesiasticus, videre poteris apud Marium Antoninum in practica variarum resolut. lib. 1. resolut. 75. exordiente cum P. de Bassis, nu. 9. & Grat. decis. Marchiæ 133. familia Episcopi, in qua copiosè hanc de Notario, & alijs quæst. extricat, abundantiusq; discept. Forens. 340. & 341.

15 Sed requiratur ne commensalitas, vt familiaris gaudeat hoc fori priuilegio, breuiter respondebo, cum textus, in dicto cap. fin. de offic. Archid. (cuius auctoritate fulcitur hoc priuilegium) nullum verbum ponat de commensalitate, & frustra Concilium Tridentinum in cap. 2. sessio. 14. de reformatione, loquens de ordinatione familiaris, & Regula Cancellariæ 3. verba faciens de beneficijs vacantibus per obitum familiaris, adderent verba illa, & continui commensales, si dum lex loquetur de familiaribus, oporteret etiam eos esse continuos commensales; namque vt bene admonet

Mandos.

Mandoſ. in quæſt. 19. dictæ Regulæ, ſub num. 1. ex diſpoſitione illius Regulæ, duas qualitates requiri, nempè, vt ſint familiares, vtq; continui commenſales; cuius ſecundæ qualitatis, cum non meminerit textus in dicto cap. fin. de offic. Archid. non debemus illi addere, ex vulgata Regula, quod lex non dixit; ita quod rectè meo iudicio ſcripſit, præcitatus Marius Anton. indicata reſolut. 75. actuarium, licet non continuum commenſalem, gaudere priuilegio fori, quo reliqui familiares, & non obſtare dicit textum in cap. fin. de verb. ſignific. cæteroſque Doctores, illic citatos; & annuentes, non eſſe familiarem Epiſcopi, qui, & eius non eſt continuus commenſalis; ait enim (& optimè ni fallor) illos verba facere, in alijs terminis, vt ex eorum lectura conſtat; nempè in materia reſeruationis beneficiorum, quæ exorbitans reputatur, quoniam aufert ordinario poteſtatem conferendi, atque in ea propterea eſſe faciendam ſtrictam interpretationem, notat Franch. in cap. fin. num. 6. de verbor. ſignific. in 6. & Berous quæſt. 35. ſub nu. 2. Boniſ. in clem. fin. num. 46. de celebratione Miſſarum, Aeneas de Falconibus de reſeruat. in 2. prælud. & Gaſpar. de Peruſijs de reſeruat. benef. 5. quę autem beneficia num. 8. & vltra Gloſam in 3. reg. Cancell. ibique Gomeſ. quæſt. 13. ac Mandoſ. regula 32. quæſt. 1. docet Creſcent. deciſ. 5. de præbend. hic autem agi de re fauorabili Eccleſiæ, & latam, In ea faciendam interpretationem, ex Menoch. in tract. de adipiſcen. poſſeſſ. Remedio 4. num. 47. addo ipſe alios complures Doctores, requirere in alijs caſibus commenſalitatem, vltra familiaritatem; ac præſertim Surdum deciſ. 35. incipiente Ciues Mantuani, affirmantem decreto Senatus reſolutum fuiſſe, adiunctam debere eſſe commenſalitatem, vt familiaris ſit immunis à collectis, alijſque publicis functionibus pro bonis, quæ haberet in Mantuano territorio; Namque affirmare licet nolim, ac nequeam, dictam immunitatem eſſe ſtricti Iuris, ſicuti & alij annotare minimè verentur; negare tamen non poſſum, quin Sacri Canones difficilius procedant ad concedendam immunitatem, illam à collectis, quam iſtud fori priuilegium; Ecce ne textus in cap. vnico de cleric. coniug. in 6. clericis coniugatis habitum, & tonſuram deferentibus, concedens priuilegium fori, non illud immunitatis; quotquot itaque ſunt Doctores, qui continuam adnectunt commenſalitatem familiaritati, non in hac ſpecie loquuntur, ſed in alijs caſibus, à quibus nó eſt facienda extentio; tanto magis quod pro ſententia iſta mea, faciunt, tùm rationes adductæ, tùm expreſſa verba dicti Marij Antonini, tùm denique Ioannis Antonij de Nigris, vulgò nuncupati Campagna, qui in ſuis Commentarijs ad extrauag. Clement. 7. poſitam poſt ſua Comment. ad Capitula Regni in verſ. Priuilegio, poſtquam iam conſtituerat concluſionem de Priuilegio iſto fori, quo gaudent familiares, & alia multa, pro illius maiori declaratione, quærit num. 39. qui veniant appellatione familiæ, vt propterea potiri debeant dicto priuilegio, & multa inſerit meo dicto fauentia; quin num. 40. ex doctrina Felin. in cap. inſinuante de offic. deleg. atque ex alijs illic memoratis auctoribus, dicit vnum notabile, quod qui habent literas familiaritatis, non habent priuilegia familiarium, niſi exerceant officia, propter quæ dantur literæ; itaque poſt iam dictam concluſionem ſubiungendo, iſta verba, demonſtrat, clarè eius intentionis fuiſſe, vt familiaris habens literas, tantum gaudeat priuilegio fori, ſi exercet officium in eis, mentionatum, & conſequēter requirit commenſalitatem, ſed ſatis eſſe, ſi in aliquo inſeruiat, ita quod ſit familiaris, & nouiſſimé notat in ſpecie Tuſcus concluſ. 72. litera F. nu. 44. vbi conſtituit differentiam famuli circa priuilegium fori, & alia Iura de famulis loquentia; vt in iſtis requiratur commenſalitas; non autem vt gaudeat priuilegio fori.

Vbi veró continuum etiam oportet eſſe commenſalem, nè omittas videre præcitatam Surdi deciſ. 35. præfatamque Marij Antonini reſolutionem, 75. quandoquidem aliqua produnt notatu digna, quæque oſtendunt eum etiam compræhendi, qui non domi, ſed extra degit; neque proprio Domini pane, & vino alitur; ſed ab illo ſalarium dumtaxat conſequitur, aút aliud æquipollens, nec non Calcaneum in conſil. 72. exordiente, quia copioſè, & alios inferius adducendos, verſic. ac præſertim, num. 16. ita quod etiamſi victus integer non illi detur per Calder. conſil. 8. in vltimis verbis de officio legati.

Cœterum ſi omnem materiam familiaris ſcire concupiſcas, non omictas perlegere textum in cap. fin. de verbor. ſignific. in 6. & quæ ſuper eo notant gloſ. in verbo continuè, Ioann. Monach. à num. 11. Archid. ſub num. 4. Nouella ſub num. 7. Anchar. § 5. notabili, Gemin. ſub num. 4. Philipp. Franch. ſub num. 4. Nec non quæ ſcribunt Rebuſ. in tractat. de priuileg. Scholar. priuil. 23. colum. 2. gloſ. in 3. Reg. edita ab Innocent. 8. verſ. item quæro. Gomeſ. in regula de impetrant. benef. vacant. per obitum famil. Card. quæſt. 13. Mandoſ. in regul. 3. quæſt. 10. Rebuſſ. in reg. 32. §. Nec non illos. Caputaq. deciſ. 10. par. 2. ſeu deciſ. 1. in verbo familiaritatis, Achill. de Graſſ. deciſ. 276. ſeu 13. de præbend. & deciſ. 378. ſiue vnica ſuper regula de impetrant.

16 Ac præſertim de modo probandi familiaritatem, ſciendum eſt, rectè probari per libros Tinelli, quod ſcilicet deſcriptus ſit in eo, tanquam comedens in tinello, iuxta deciſ. 619. quoniam Garzias lib. 3. part. 3. licet probatio negatiua deſumi ex eo nequeat, ſi non reperiatur in eo deſcriptus, ſubiungat, tum quia multa contingere poſſunt, nè deſcribatur, tùm quia poteſt quis eſſe familiaris licet non comedat in tinello, ſed alibi expenſis Cardinalis, vt illic ſubditur maximè num. 6.

Item per fidem Architiclini, ſeu magiſtri domus, vel calculatoris, & ſimilis, eadem Rotæ deciſ. num. 2.

Item per teſtes ex deciſ. 416. dubitabatur lib. 3. par. 3. diuerſ. maximè ſi deponant non comediſſe in tinello, ſed ei perſolutas fuiſſe annuatim pecunias, pro victu, & veſtitu, iuxta deciſ. Fabij in vna Abulen. de qua in deciſ. 145. in cauſa Abulen. lib. 2. part. 3. Diuerſ. & deciſ. 54. lib. 1. eadem part. 3.

Item per fidem, quod ſit deſcriptus in rotulo familiarium, iuxta deciſ. Putei 411. Ioannes de vergata lib. 1. non autem ſi teſtes dicant, vidiſſe illum deſcriptum,

descriptum, in rotulo, iuxta decis. Tolomei 1097; Brixiens. lib. 3. par. 3. Diuers. Ac tandem videndus est Puteus, qui aliquot insimul modos recenset decis. 134. eadem die lib. 3.

17 De exemptione verò cum agitur clericorum, ab ordinarijs, prætextu familiaritatis Cardinalium, quia versic. sed requiratur num. 14. probaui illam odiosam esse, eò quod potestati ordinariæ præiudicat, ideo Leo X. in sua Constitut. 8. sanxit, illos dumtaxat Priuilegio exemptionis gaudere, qui actu domestici, & continui sunt commensales, vel ab eisdem Cardinalibus, ad ipsorum exequenda negotia missi, vel qui recreationis causa, ad tempus à Romana Curia absentes fuerint; cæteris vero etiam familiaritatis literas habentibus, quominus coertioni Diœcesanorum, & ordinariorum, eorumdem subiaceāt familiaritatis huiusmodi priuilegium nullatenus suffragetur; cuius verbis libentius in eam descendo resolutionem, quam antea constitui num. 14. de laicis familiaribus Episcoporum, vt gaudeant fori priuilegio, quamuis continui commensales minimè sint, quandoquidem Præfatus Leo, nisi cognouisset, potuisse in controuersiam adduci, idipsum de familiaribus Cardinalium, circa exemptionem ab ordinarijs, non eam promulgasset sanctionem, continentem iam relatam restrictionem, prænoscens difficilius alienari clericos, ab eorum ordinariorum iurisdictione, quam laicos à propriorum laicorum Iudicum auctoritate; cum & hi prorogare Iurisdictionem valeant alterius Iudicis etiam Ecclesiastici, eique spontè se subijcere, absque sui superioris consensu l. 1. ff. de Iudic. l. si conuenerit ff. de Iurisdict. omnium Iudic. & Mar. Anton. variar. resolut. lib. 1. resolut. 48. num. 13. & 14. quod clerici efficere nequeunt, non solum laico Iudici se submittendo iuxta cap. si diligenti de foro compet. sed neque alio consimili Ecclesiastico, per textum in capit. significasti de foro compet. & Paul. Comitul. lib. 3. respons. moral. quæst. 41. N. Clericus, nu. 6. glos. 1. Abb. Imola Felin. & alij in eodem cap. significauit, Rodericus in qq. Regular. tomo 1. quæst. 26. de potestat. ad conferendum artic. 5. & Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 2. §. 17. num. 3. quam relatam differentiam inter laicum, & Ecclesiasticum, optimè probat Probus ad Ioan. Monach. in cap. sæpè versic. Item Clericus sub num. 8. de tempor. ordinat. in 6.

SVMMARIA.

Ordines gradatim suscipiendos esse ostenditur. numero 1.

Caracther imprimitur, dato quod ordo fuerit saltuatim collatus, num. 2.

Episcopalem, nec ne suscipiat ordinem, qui presbyteratu caret? num. 3.

Pœna refertur, qua mulctatur ordinatus, per saltum, num 4.

Dispensare quis valeat, cum tali ita promoto? numero 5.

Facultas Episcopo à Concilio data dispensandi cum promota per saltum, circa qua versetur? num. 6.

Circa ordines prætermissos, quid agendum sit, numero 7.

Ordinato dubitanti, fuerit ne ordo omissus, quomodo succurratur, num 8.

De Cleric. per salt. promot. Rubrica Decima.

Cap. vnicum.

1 PRÆCIPIVNT iura, vt quisquis velit ordines suscipere, à minoribus incipiat, ex quibus debeat gradatim ascendere ad Præsbyteratum, vt si meretur, possit deinde Episcopus consecrari cap. 1. 77. d. stinct. ideo si aliquis susceperit ordines per saltum, peccatum committit mortiferum, Nauarr. consil. 36. num. 1. de tempor. ordin. par. 1. sed tunc cauere attentè debet, né secundò iteret susceptum, ordinem; nam minimè ambigendum est, quin prima vice susce-

2 perit, quamuis saltuatim fuerit talis ordo collatus, cap. vnico de cleric. per saltum promot. quod si denuò susciperet, irregularitatem profectò contraheret Nauar. consil. alleg. & in Manual. cap. 25. num. 71. & cap. 27. num. 242. & hoc etiam si per saltum promoueretur ad Præsbyterium, quia illius caractherem reciperet, tametsi laicus talem susciperet ordinem, vt firmat glos. Ioann. in cap. sicut viri §. clericatus 40. distinct. quam veram reputat sententiam glos. 6. ibidem, & vin. quem refert, & sequitur glosa finalis in dicto cap. vnico, ibidemque Hostiens. num. 2. glosa alleg. cap. sicut, versic. clericatus, & ibi Gemin. subiungens hanc esse communem opinionem, post num. 5. Innoc. in cap. 1. de præsbyt. non baptizato, glosa in cap. sollicitudo versic. subdiaconatus, 52. distinct. ibique Archid. num. 5. versic. in prima glosa; Nec obstat text. in citato cap. sicut, dum arguit, quod sicut viri, & mulieris digna coniunctio, vnum facit matrimonium; ita clericatus, & sacerdotium, vnum faciunt præsbyterum; ergo infert Hug. ex hoc Canone, quod cum certum sit vnius consensum non efficere matrimonium, ita (si per omnia inibi est expressa similitudo) sacerdotium sine clericatu, non constituit vnum Præsbyterum; Huic etenim rationi respondent illic Archid. & Gemin. num. 5. hanc similitudinem asseuerantes, non procedere vniformiter; subnectuntque rationes; quod autem textus ille firmat, vt clericatus, & sacerdotium vnum faciant presbyterum, arbitrantur subsistere, cum rectè ordinatis; alias verò tametsi inordinatè conferatur, & ordine non seruato, ipsum nihilominus sacerdotem faciat, si Ecclesię forma

forma ſeruata fuit, & ratio illa erit, quam me docuit Diu. Thom. in ſupplem. ad tertiam partem queſt. 35. artic. 5. in medio, & in 4. ſent. quæſt. 23. artic. 5. quia non eſt de neceſſitate ſuperiorum ordinum, quod ille habeat prius minores, eo quod poteſtates ſunt diſtinctæ, & vna quantum eſt de ſui ratione, non requirit aliam in eodem ſubiecto; propterea in primitiua Eccleſia, aliqui ordinabantur in Presbyteros, qui prius non ſuſceperant inferiores ordines, & tamen omnia poterant, quæ poſſunt conſtituti in inferioribus; quia inferior poteſtas comprahenditur in ſuperiori virtute, ſicuti ſenſus in intellectu; Poſtea vero ex Conſtitutione Eccleſiæ, ſtatutum eſt, nè quis ad maiores ordines, ſe ingerat, qui antea ſe non humiliauit in minoribus officijs, vt inquit idem Thom. adducta q. 35. & propterea reciperet quamuis laicus eſſet, qui auſu temerario ſacerdotium ſuſcipere non vereretur; igitur tamen, ne hunc repetat ordinem.

3 An verò Epiſcopalem ſuſcipiat ordinem, qui ſacerdotio caret, controuertitur à Doctoribus, quorum plerique reſpondent negatiuè; vt Vinc. relatus à gloſ. fin. in cap. vnico de cleric. per ſalt. promot. que ſubiungit, hoc verius ſibi videri; comendat inibi Hoſtienſ. poſt num. 2. & Borgas, tractat. de irregular. par. 5. eadem rubr. num. 3. Silueſt. verbo ordo 2. num. 1. Diu. Thom. in 4. ſent. diſtinct. 24. ſum. Roſell. lib. 9. diſt. 10. cap. 7. Henric. in ſumm. Theolog. moral. lib. 10. cap. 7. §. 1. Raymund. in tit. de forin. conſecrat. verſic. quid ſi clericus; addens omnes ferè Doctores, idem ſentire; quæ eadem verba profert, ſumm. Piſana in verbo ordinatus 2. in princip. ſequitur Emanuel Sà. in verbo ordo nu. 25. & hanc eſſe ſententiam Theologorum affirmat Maiol. tractat. de irregul. lib. 4. cap. 12. num. 3. Contraria verò opinio commendatur, à Canoniſtis, atquè etiam à nonnullis Theologis; hanc enim tradunt gloſſ. Ioan. & B. in cap. ſollicitudo 52. diſtinct. & ibi Archid. & Gemin. num. 5. verſic. gloſ. 1. ſoluit, Abb. in adducto cap. vnico num. 5. ſubdens ipſam communiter teneri, quamque communem eſſe, dicit Gemin. eam ſouens, in cap. ſicut viri, num. 6. diſtinct. 40. & è Theologis, hanc firmant; Aſt. ſan. lib. 6. tit. 4. artic. 3. in princ. & Sot. tract. de Iuſtit. & Iure lib. 10. quæſt. 1. artic. 2. concluſ. vlt. verſic. hoc autem; ſiuent, quæ congeſſi rubr. 7. cap. 3. num. 28. & hæc mihi arridet reſolutio, quia præpoſteratio in collatione ordinum, non vitiat actum, neque impedit caractherem imprimi, quæ vnanimi omnium ſententia, clara eſt doctrina, neque aduerſatur textus in cap. ex literis de exceſſ. Prælat. ſiquidem, ille textus loquitur de exequutione ordinis Epiſcopalis, eamque ipſum habere negat, non autem, quin caracther imprimatur; nam re ipſa imprimit caractherem Epiſcopalis ordinis, ſed illum exequi non valet, qui ſacerdotium non ſuſceperit, vt optimè interpretantur Archid. citato cap. ſollicitudo in fine, & Ioan. Andr. in adducto cap. vnico numero 7. verſ. & ibi Sacerdos; ibique Abb. num. 5. & Gemin. in cap. ſicut num. 6. diſtinct. 40. & propterea, qui ante ſacerdotium, conſecratus eſt Epiſcopus, nullum ordinem poſſet alteri conferre, niſi antea ſuſciperet ſacerdotium, vt declarat Hoſtienſ. in ſumm. de cleric. per ſalt. promot. num. 1. verſic. mihi videtur, & Aſtaſan. citato artic. 3. quæſtiuncula prima, quod ſi ſacerdotium haberet, ſed alijs ordinibus, aut aliquo ipſorum careret, nemo dubitat, quin Epiſcopalis ordinis reciperet caractherem, vt inquiunt Silueſt. verbo ordo el 2. nu. 1. Alberic. verbo ordinatus el 2. & Maiol. ad ducto lib. 4. cap. 12. num. 3. in princ. & tunc procederet concluſio illa, quod nemo ordinem conferre poſſit, quem non ſuſcepit, quam tradit Hoſtienſ. in cap. vnico, ſæpè citato, num. 2. in fine, & alij per text. in cap. gratia, prima, quæſt. 1. & cap. Daibertum 1. quæſt. 7. quare Epiſcopus carens ſacerdotio nullum valeat conferre ordinem, qui verò ſacerdotium haberet, ſed alium non ſuſcepiſſet ordinem, nequeat illum tantum alteri dare, quo ipſe indiget, idque probat etiam Alberic. indicato verbo ordinatus 2. in fine; nouiſſimeque Marius Alterius tractat. de cenſur. tomo 2. de ſuſpenſ. Diſputat. 10. capit. 5. in fine, verſic. Quo ad primam partem.

4 Qui per ſaltum, & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit, incurrit ſuſpenſionem, ab exequutione ſuſceptorum, & miniſtrando fit irregularis, vt inquit Abb. indicato cap. vnico num. 4. & 5. Hoſtienſ. num. 4. & firmat Silueſt. verbo irregularitas num. 13. tametſi, alij defendant, nè illa ſuſpenſio, ipſo iure infligatur, ſed per ſententiam à Iudice, vt Archid. in cap. ſollicitudo num. 5. ibique Gemin. poſt num. 2. verſic. quæro an recipiens 52. diſtinct. Innoc. in cap. ſi celebrat, num. 1. de cleric. non ordin. miniſtr. Lapus alleg. 138. in CHRISTI nomine, num. 9. Specul. in tit. de offic. deleg §. iuxtà propoſitionis, verſic. quidem.

5 Sed à quo valeat diſpenſationem obtinere, qui per ſaltum eſt promotus, haùd conuenit præterire; cui queſito ſatisfacere nemo poterit, niſi diſtinctione vtatur; quare ipſe aſſeuero, ab Epiſcopo diſpenſari poſſe, ſi ignoranter ſuſcepit ordines per ſaltum, ſicuti etiam ſi ſcienter, ſed antequam miniſtrauit, quia ſi miniſtrauit, non niſi à Papa, vt reſpondet Hoſtienſ. in ſumm. de cleric. per ſalt. promot. §. fin. num. 8. cuius tamen reſolutionem, circa ordinatum ſcienter, per ſaltum, nec miniſtrantem, vt habilitari valeat ab Epiſcopo, reſpuit Gemin. in cap. ſollicitudo num. 2. diſt. 53. affirmans, vt promotus ſcienter hoc modo; dato, quod in illo non adminiſtraurerit, diſpenſari nequeat ab alio, quàm à Papa. mouetur rationibus inibi relatis, & auctoritate Hoſtienſ. in cap. vnico de cleric. per ſalt. prom. vbi in fine num. 2. nulla prahabita differentia, videtur indiſtinctè firmare, vt ſolus Papa diſpenſet cum ordinato ſcienter ſaltuatim; quæ ſecurior profectò eſt opinio, tametſi alia communior, quam tenent præterea Archid. in dicto capit. ſollicitudo num. 5. verſ. concedas, Lapus alleg. 28. an diſpenſet; & text. cum gloſ. fin. in adducto cap. vnico, dum firmant, vt ita ordinatum poſſit Epiſcopus habilitare, antequam, ille miniſtrauit. Cum illo prætereà qui miniſtrauit, poteſt nonnunquam Epiſcopus diſpenſare; nempè ſi ſcienter celebrauit tantum in ordine ſuſcepto, nam tunc non impediretur Antiſtes cum illo diſpenſare, vt in eodem valeat deinceps miniſtrare, non autem prætermiſſum ordinem ſuſcipere; Sylueſt. verbo diſpenſatio numero 16. verſic. ſeptimo, & verbo irregularitas num. 13.

num. 13. & confirmo in rubr. de person. prohibit. promou. capit. 11. á numero 22. & Rebuff. in praxi rubr. de cleric. malè promot. glos. 4. nu. 17. Insuper, dispensaret Episcopus si ministrauerit, credens ritè ordinatum, quamuis consanguinei, aut vicini dixerint ipsum promotum per saltum, Lapus citata allegatione 28. num. 1. Ioan. Andr. in sæpè allegato capit. vnico Hostiens. in summ. eodem titulo num. 4. & rubr. de cleric. non ordin. ministr. num. 3. Astasan. lib. 6. tit. 4. artic. 3. quæstiuncula 4. Hanc tamen concedet dispensationem Episcopus, postquam prædictus suscepit ordinem omissum, vt tunc valeat ministrare: Nauar. in sum. cap. 25. num. 71. & Rebuff. super allegata glosa 4. numero 16.

Hic autem cessat dubium ab aliquibus propositum, cur dispensatio in his casibus maximè, Apostolica aliquandò requiratur, si tanquam non suspensus ipso Iure, minimè valeat irregularitatem contrahere: nam respondeo, me conclusisse hunc fieri suspensum ipso iure; sed, qui hoc negant, concludentes suspendendum esse, huic oppositioni illam tradunt responsionem; & dicunt prædictam dispensationem fieri, ad fædandam dubiam mentem credentium, hunc depositionis pœnam mereri, vt notat Hugo, quem refert, & sequitur Archid. in cap. sollicitudo num. 1. distinct. 53. propterea dispensatur, nè deponatur, per eundem Archid. in cap. Lugdunensis num. 4. causa 9. quæst. 2. atque ita perpendunt verba, quibus solet vti Papa, in huiusmodi dispensationibus, illa nempè, mandamus quatenus ipso ad tempus suspenso, super hoc, auctoritate nostra dispenses; ex quibus inferunt, non dicere Papam, super irregularitate dispenses, sed super hoc, vt annotarunt Archid. citato capit. Lugdunensis num. 4. & Specul. in tit. de dispensation. §. iuxta propositionis. Prædictis potuissem vtique alia permulta subnectere, & quæ scripsi, copiosius explicare, si hoc tempore iuris communis superinde dispositio subsisteret; sed cum Concilij Tridentini decreto, ac Sixti V. Constitutione, aliter reperiatur sancitum, meritò censui illa silentio inuoluere, & hæc non omittere, ad quorum declarationem conuenit, vt me conferam.

6 Ac primùm Concilij Tridentini decretum repetam, in cap. 14. sess. 23. de reformat. concedens cum promotis per saltum, si non ministrauerint, Episcopum ex legitima causa posse dispensare, à cuius contrario sensu, apertè constat, prohiberi id facere, cum eo, qui ministrauit, nulla præhabita distinctione, scientiæ, vel ignorantiæ; eò quod simpliciter loquitur canon ille; ac propterea concludendum opinor, vigore Concilij semper indigere Apostolica dispensatione, qui saltuatim ordinibus insignitus ministrauit; cuius meæ sententiæ fuit antea Maiolus tractat. de irregular. lib. 4. cap. 12. numero 2. & consequenter, nequibit Episcopus dispensare, tùm si ministrauit in ordine prætermisso, tùm si in suscepto per saltum; quintimmò eiusdem Concilij decretum, non tantum subsistit, cum ad sacros ascendit per saltum, & in eis ministrauit, sed etiam, si ad minores, iuxta declarationem Illustrissimorum Cardinalium Tridentini Concilij interpretum, in vna Catanien. mox rescribenda; Verum antea inquiramus facultatem concessam Episcopo ab ipso Concilio, circa quæ versari, & respondeo non versari, vt ordinatus ascendat ad superiorem ordinem, antequam inferiorem omissum recipiat, quia repugnaret institutioni de ordinibus gradatim recipiendis, neque vt ordinatus possit ministrare in ordine sic suscepto antequam prætermissum receperit, quia dispensaret fieri rem de per se malam, & prohibitam á sacris Canonibus. Itaque dicendum est concedere Episcopo facultatem dispensandi cum illo, vt ordinem omissum recipiat deinde in suscepto per saltum ministret, atque ad superiorem ascendat, ita Alterius in adducendo cap. 5. versic. probatur secundo; comprobatq; citata declaratio his verbis. Hoc c. 14. sess. 23. de reform. habet locum, tám in promotis per saltum, aliquo sacrorum ordinum omisso, vel omissis minoribus tantum, aut prima tonsura tantum, aut vno tantum; Cúm verò non ministrauit, tàm ex iuris dispositione, quám eiusdem Concilij Decreto licet Episcopo dispensare; tùm ad supplendum omissum, quàm in eis postea ministrandum; hoc enim est de Iure communi, per ea, quæ scribit Rebuff. in praxi rub. de cler. malè prom. glos. 4. nu. 16. idque multò magis per Concilium, indistinctè loquens, sed cum occultis, nèc deductis ad forum iudiciale, ex eodem Concilio in cap. 6. sessio. 24. de reformat. licere Episcopo dispensare, etiam postquam ministrauit, conclusit Maiol. loco nuperrimè relato.

Per Constitutionem verò Sixti V. editam contra Clericos malè promotos, fit ipso iure suspensus, siuè scienter, siuè ignoranter fecerit, nisi debita diligentia adhibita, iustus error, & probabilis facti ignorantia eum excuset §. vt igitur, & §. nihilominus; tum si ad minores, quàm si ad maiores, vt probaui, in rubr. de tempor. ordin. capit. 2. numéro 21. cuius vigore, neq; á sola suspensione, néuè postea ab irregularitate absoluit; aut dispensat Episcopus, sed Papa tantum. vt constat, ex §. vt autem; neque etiam in foro conscientiæ, vt in citato §. In occultis, præterea, nec deductis ad forum iudiciale, in quibus posset dispensare vigore Concilij, paulò ante citati, per illam constitutionem prohibetur, tàm in hoc, quám in alijs casibus malę promotionis, vt colligitur ex eodem §. vt autem; ibi, aut Episcopis per Decreta Concilij Tridentini; his temporibus non in omnibus viget adducta Sixti Constitutio propter alteram Clem. 8. exordientem ad Romanum Pontificem decet, quę pro parte moderatur, pro parte verò reuocat citatam Sixti legem, ac propterea subsistit dispositio Concilij.

7 Quid autem circa ordines prætermissos agendum sit, superest non ignorare, & opinor cautè supplendum esse, quod incautè fuit omissum cap. sollicitudo 52. distinct. & cap. 1. de sacram. non iteran. Diuus Thom. in supplem. ad tertiam partem quæst. 35. artic. 5. etiam si prima tonsura fuisset omissa, ex verbis Abb. qui in hanc videtur prope hanc sententiam, dum vltimo loco refert Hostiens. illam firmantem, contra Innocent. in capit. cum contingat num. 1. versic. quæro, quid si omittatur, de ætat. & qualit. & aperiis eam defendit verbis Geminian. in capit. Psalmista num. 6. distinct. 23. subdens rationes, quibus prædictam & à

& à me conſtitutam reſolutionem, tueri nititur.

Cum verò ordinatus anceps eſt, ignoratque vtrum nè fuerit ordo omiſſus, ſed ipſe alijue ſecum dubitant, quia ex iuris diſpoſitione, omnes debent neceſſariò habere inferiores, qui ſuperioribus ſunt inſigniti; vt concluſi in initio huius capitis; ideó ſubintrat regula illa Iuris, & indubitabilis, vt Sacramentum, quod neceſſariò conferri debet, ſi probabiliter dubitetur, an interceſſerit, ſit ad cautelam conferendum, ex Abb. in cap. vnico nu. 2. de cleric. per ſalt. prom. quia non dicitur iterari, quod neſcitur eſſe factum, merito debebit ad illum ordinem aſſumi; ſed cautius aget ordinator, ſi ratione dubietatis præmitteret illa verba, ſi non es ordinatus, & quæ ſequuntur, & ita in animo habere conuenit, & in hoc inſtruat ordinandum, vt ſi eſſet illo ordine inſignitus, ipſi non intendant, per orationes dicendas, & vnctiones faciendas, Sacramentum dare, aut recipere; at ſolum cum non eſſet, aût non ritè, aût nulliter promotus, vt concludunt Ioan. Andr. in pluries alleg. cap. vnico num. 2. & Hoſtienſ. numero item 2. verſic. iteratum. Alia multa de ordinato per ſaltum tractat Alterius in memorato cap. 5. quin, & multa copioſius explicat in his quæ hactenus propoſuimus, illius ſcripta poterit lector percurrere.

S V M M A R I A.

Ordinari quiſquam poteſt, ſi non ſit prohibitus, num. 1.

Illumque ab ordinibus ſuſcipiendis impedire nequit Antiſtes, num. 2.

Requiſita in ordinando de neceſſitate Sacramenti, quæ ſint, num. 3.

Baptiſma ſi abſit, nèc ordo, nequè vllum Sacramentum confertur, num. 4.

De Perſonis prohib. promoueri. Rubr. XI.

Capitulum Primum.

1
VNCTA quia permiſſa cenſentur, ni expreſsè vetita reperiâtur, iuxta gloſam notab. in cap. inter corporalia, verſic. non inuenitur de tranſ. Prælat. vnanimi conſenſu ſcribentium probatur, licere cuique ordines ſuſcipere Eccleſiaſticos, cui à iure id expreſsè prohibitum eſſe, non appareat; Henric. qui alios congerit, in ſum. Theolog. moral. lib. 14. cap. 1. §. 3. idque adeó, nè etiam occulto peccato maculatum volentem ordinari, impedire Antiſtes queat; per Conſtit. Alex. 3. in cap. ex tenore de tempore ordin. ſed poſtmodum ſublatam à Concilio in cap. 1. ſeſ. 14. de reformat. quo præterea iure, licét ſancitum legatur, nè vlli ordinentur de quibus probabilis coniectura non ſit, eos non ſecularis iudicij ſugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe, in cap. 4. ſeſſ. 23. de reformat. quique Iudicio ſui Epiſcopi non eſſent vtiles, aut neceſſa-
2 rij ſuis Eccleſijs, iuxtá cap. 16 eadem ſeſ. & tit. Nihilominus ſi aliud non obſtet impedimentum, aut crimen, etiam occultum vt ſupra, Epiſcopus non poteſt, nèc debet illius abnuere poſtulatis, ac propterea cum olim quidam laicus Feltrenſis, conqueſtus eſſet apud Sanctiſſimum Dominum quod ſibi diú petenti, numquam Epiſcopus primam tonſuram contuliſſet; Sacra Congregatio Concilij, ſanctitatis ſuæ iuſſu, dedit literas ad Epiſcopum Caruitinum, vt eundem laicum, de cuius moribus, vitæ probitate, ſcientia, alijsque qualitatibus legitimè conſtiterat: ad primam tonſuram promoueret, atque iterum ſacra Congregatio ſuper Epiſcopis, ſimiles dedit literas, Clericis illis Papienſibus de quibus loquor abundè in rubr. 9. cap. 8. ſub num. 37. Eos igitur à iure vetitos ordinari, expedit non ignorare, vt ipſis cognitis, noſcamus, & reliquos quibus non eſt interdicta promotio; argum. §. primi inſtit. de tutel. & l. 1. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. Iur. Quotquot autem Doctores, tot, & diſtinctiones, quibus vtuntur pro explicatione perſonarum, non valentium inſigniri ordinibus: Ipſe verò excogitaui thema ſumendum ex diſtinctione Diui Thomæ in 4. ſentent. diſtinct. 25. quæſt. 1. artic. 1. dum fatur, quædam in recipiente Sacramentum ordinis requiri de neceſſitate ipſius Sacramenti, ſine quibus haùd imprimatur caracther. Quędam veró de neceſſitate pręcepti, ob congruitatem Sacramenti, quæ quamuis omittantur Sacramentum tamen conferatur; & illud animæ relinquat indelebile ſignum. Qua quidem diſtinctione, omnes perſonas ad Eccleſiaſticos ordines aſcendere vetitas, complectar. Admoneo tamen pro clariori cognitione, omnia requiſita in Epiſcopo ordinando, & conſecrando, & ab Apoſtolo tradita ad Tit. 1. & 1. Timot. 3. Auguſt. & Gregor. extendiſſe, ad quemlibet alium ordinandú, vt nobis conſtat ex cap. cognoſcamus 34. diſt. & c. Apoſtolus 31. diſt.

3 Quæ autem in ordinandò de neceſſitate ſacramenti, præexigantur, in duobus potiſſimum conſiſtunt, nempè in ſexu virili, & Paptiſmo; ac propterea, quamuis multa ſint impedimenta, & defectus, quibus prohibetur ordinum ſuſceptio, nullus tamen impedit, quin caracther imprimatur, niſi defectus virilis ſexus, atque Baptiſmi Nauar. conſ. 7.
4 (licèt deſit in nouis) num. 3. de tempor. ordin. in antiq. & Sayrus deciſ. 9. de tempor. ordin. Nam iure diuino fęmina, & cathecumęnus, ordinis ſunt incapaces: Henric. dicto lib. 14. c. 2. §. 1. ſine Baptiſmo, enim, nec ordo, neq; aliud cõfertur ſacramentum c. 1. de Præsbyt. non bapt. qui quidem, cú non tantum ad ordines ſuſcipiendos impedimentum producat, verũ etiã ad reliqua ſacramenta, non erit hic de eo diſputandi locus, cum de impedimentis dumtaxat ordinum, quàm breuiſſimis verbis ſtatuerim, nunc agere; alibi (niſi fata inuiderint) in ea ſpecie daturus vberiora. cùm de Baptiſmo ſcribam;

tu verò interea adire poteris pro hac re Franciscum Suares, in suis Commentarijs, ad Diuum Thomam; qui cœteris prolixius, vniuersalem Baptismi tractatum explicat à quæst. 66. cum tribus sequentib. par. 3. & virū illū, in quo summa auctoritas, & religio est, atque amplitudo Cardinalem, Bellarmin. qui in lib. de baptismo, 27. capita complectente, eius explicat tractatum, & ipse aliqua delibaui in rubr. de Sacram. in genere à num. 26. de defectu autem virilis sexus, aliqua prodam cap. sequenti; hic tamen non omittens, inter hos defectus à nonnullis, fuisse commemoratum alium, scilicet liberæ voluntatis, siquidem crediderunt voluntatem coactam, in causa esse, ne ordinis caracther imprimatur, quorum tamen dictum, quia non est simpliciter, & absolutè verum, ideò æquius esse censui, & congruentius, istum defectum, à prædictis alienum, explicare inferius, cum cœteris relatis in secunda distinctione principali. Alij vero quartum adijciunt defectum, nempè Aetatis legitimæ, opinanturque puerum ante annos discretionis ordinatum, non suscepisse ordinem, maximè sacrum, quorum minus iustam, & rationibus non probatam sententiam respui. in rubr. de ætat. ordin. capit. 3. numero 8. ideò clausis oculis ipsorum in hac re opinionem iniustam, præteribo; & à defectu sexus exordiar cap. sequenti.

SVMMARIA.

Mulieres ordinari prohibentur, & ratio subijcitur, num. 1.
Mulieribus interdicunt Cæsarum iura, actus ciuiles, num. 2.
Mulierum vitiorum relatores citantur, & aliqua summatim referuntur, num. 3.
Diaconissa quæ ita appellatur, num. 4.
Præsbytera, quę sit, num. 5.
Præsbyteri concubina cuius sit fori, numero 6.
Mulieres loquaces esse demonstratur, & reconditarum rerum propalatrices, numero 7.

Capitulum Secundum.

1 OEMINAM omninò esse ordinis incapacem, non ambigitur, & probat Diuus Thomas in 4. sentent. dist. 25. quæst. 2. Argent. eadem dist. quæst. 2. artic. 3. Sot. quæst. 1. artic. 2. conclus. 1. & cœteri communiter, ac summistæ omnes in verbo ordo, subiungentes, id à iure Diuino constitutum fuisse, ea præsertim ratione adducti, quia dum CHRISTVS in cœna exhibuit potestatem consecrandi, & Ioan. 20. tradidit auctoritatem absoluendi, nullam ordinauit fœminam, sed viros tantum, ergo id non alia ex causa, nisi illa, quia noluit eas huiusmodi sacramenti esse capaces, si etenim censuisset eas habiles ad ordines suscipiendos, talem gradum honoris, nequaquam subtraxisset á præstantissima, & dilectissima matre sua, quam nobilissimam creaturam, CHRISTVS præ cunctis alijs honorauit.

Alia insuper moti sunt ratione præfati Doctores, quod ordines Ecclesiastici inter alia officia, ad docendum sunt instituti; nam actu docere, & prædicare Euangelium competit Sacerdoti, & Diacono; habitu vero alijs in inferioribus existentibus ordinibus, & omnibus competit, etiam publicè in Ecclesia pro alijs orare; quorum vtrumque mulieribus denegatur, per auctoritatem Apostoli qui 1. Thimoth. 2. præcipit, vt in silentio discat mulier, cum omni subiectione; adiungens docere autem mulieribus non permitto; & Grat. in cap. mulier 23. distinct. affatimq; scribit Pegna ad director. Eymerici par. 2. comm. 11. §. fœmina vero, & in cap. 11. ad Corinth. 1. idem Apostolus mandat, vt mulier non nisi velato capite oret.

2 Et si iura ciuilia mulieribus prohibent actus ciuiles l. fœminæ vbi Dec. & Cagnol. pulchra quædam addunt ff. de reg. iur. congruentius sanè eisdem vetuit ius Diuinum, nè ordines susciperent; quamuis etenim nonnullis in casibus fœminæ, & masculi paris sint conditionis, quorum decem, & tres numerat Specul. in tit. de procur. §. 1. nu. 3. versic. Porrò, & Dec. in dicta Regula fœminæ numero 86. & in alijs multis, sint melioris conditionis ipsis masculis, quos recenset Hippol. de Marsil. sing. 248. conditio mulierum, & vndecim Specul. citato num. 3. decem, & octo Decius adducta Reg. num. 70. ac centum Ioannes Basianus in glosa ad consuetud. Aluer. in tit. (des donations) cap. 14. artic. 11. Regulariter tamen sunt deterioris conditionis, præsertim in casibus 37. relatis per

3 Specul. citato §. 1. num. 2. & alijs per Lambert. tractat. de iure Patron. part. 1. lib. 1. artic. 2. quæst. 7. princip. num. 1. cum seq. & 39. per Decium sæpè citata Reg. fœminæ nu. 2. quinimò Aluar. Pelag. de planctu Eccles. lib. 2. cap. 45. præter vitia omnibus communia, refert centum, & duo peculiaria vitia mulierum, & Soccin. in cap. ad Audientiam num. 48. de homicid. dixit Mulierem Animal imperfectum esse; atque vnanimi scribentium consensu, volubilitate, & instabilitate notatur, quod noster Maro ostendit, inquiens in lib. 4. Aeneid.

Varium, & mutabile semper fœmina.

Quod etiam Propert. lib. 2. nos edocet; asserens,

Nulla diù fœmina pondus habet

& Actius Sincerius Sannazarius Egloga 8. & Ludouic. Ariosta cant. quorum scripta paterit curiosus Lector adire si illarum fraudes, & vitia peroptabit aufugere, hic tamen nolui Corseti carmina in cap. ex parte M. de Appell. omittere.

Crede ratem ventis, animo nè crede Puellæ
Namque est fœminea tutior vnda fide
Fœmina nulla bona quod si bona contigit vlla
Nescio, quo facto, res mala facta bona est.

&

& Plautus in Aulularia Actu 1. cap. 3. aſſerit, quod fœmina nulla bona, & ſi alia, alia peior (adiunxit quidam Antiſtes) quod fœmina nulla bona, quia ter mutatur in hora; iuſtiſſimis igitur ex rationibus conſtitutum reperitur; ipſas omninò inhabiles ad ordines ſuſcipiendos.

Non tamen peruerſi homines defuerunt, cataphrygæ nuncupati, qui mulieres ad ſacramentum ordinis admittendas eſſe crediderunt, erroneis quibuſdam rationibus ducti, quas Catholici Scriptores referunt, recteque reſpuunt.

Primam illi eliciunt rationem ex cap. Diaconiſſam 27. quæſt. 1. & c. Præsbyter, & c. Mulieres 32. diſtinct. textus enim in cap. Diaconiſſam, præcipit nè Diaconiſſa ante annos 40. ordinetur, pro quo diligens fiat probatio, quod ſi ordinationem ſuſceperit, & quantocumque tempore obſeruauerit miniſterium; & poſtea ſe nuptijs tradiderit, iniuriam faciens gratiæ Dei, Anathema ſit, cum eo, qui in nuptijs ipſius conuenerit; quod idem tradidit Imper. in §. quanta, in auth. quomod. oport. Epiſc. in §. Diaconiſſam, in auth. de Sanctis. Epiſc. & l. generali C. de Sacroſanct. Eccleſ. Alij autem duo relati Canones, Præsbyteram mulierem memorant, ex quibus textibus depræhendunt aduerſarij, fœminis licuiſſe ordinari, cum Diaconiſſæ, & Præsbyteræ mulieris, canones illi meminerint.

Altera ratio, quia in illam adducuntur ſententiam, fuit, quia donum Prophetiæ, & Prælationis officium præſtantiora cenſentur Ordinibus Sacris; ſed tùm Prophetiæ donum, tùm Prælationis officium conſtat conceſſum fuiſſe mulieribus; ideò dicendum aſſerunt, eiſdem conceſſum fuiſſe, quod minus eſt, & conſequenter ordinis Sacramentum: Quod autem mulieribus fuerit datum Prophetiæ donum, apertè liquet ex lib. 4. Regum capit. & quod officium Prælationis illæ habuerint, eadem Sacra Scriptura demonſtrat, quæ Delboram iudicaſſe Populum Iſrael, eique multis annis præfuiſſe recitat lib. Iudic. capit. 4. & Hiſtorici Cathalogum referunt caſuum, qui, & iudicaſſe, & regnaſſe, & pugnaſſe mulieres nos edocent, veluti fuerunt Amazonides, Scythiæ fortiſſimæ, prudentiſſimæque mulieres, & Reginæ; quarum præſtantiores Marthefia, Lampeda, Orithia, & Pantheſilea: extiterunt etiam Camilla Volſcorum Regina, Cleopatra Aegyptiorum; Helena Troianorum; Candax Populorum Aethiopiæ, Amalaſunta Gothorum; & apud Chriſticolas, vtraque Ioanna vtriuſque Siciliæ, ac demum Maria Angliæ Reginæ, atque aliæ, quarum meminit Gulielm. de Benedict. in cap. Raynutius, verbo duas habens filias num. 4. de teſtam. quarum maior pars, & ſuis manibus militauit, & cuncta Iuriſdictionalia exercuit, atq; etiam ſententias protulit; Angelus enim in l. cum Prætor ff. de Iudic. affirmat Reginam Ioannam id feciſſe, quam in Regali ſolio ſedentem. & ferentem ſententiam capitalem aduerſus quoſdam familiæ de Balſo refert vidiſſe Felin. in capit. dilectam n.um. 1. de maior. & obed. ſubiungens idem in Comitiſſa Mathilda, cuius meminit. inſuper gloſa in l. fin. C. de Arbit. & punctualia verba Felin. reſcripſit Ioann. de Selua tractat de benef. part. 2. quæſt. 5. num. 5.

Verum rationes iſtæ, quam improbabiles ſint, quamque contemnendæ, haud difficulter conſtabit, cuicumque animaduertenti, quæ Thomas Argent. Sotus, atque alij citati, in huius capitis initio tradiderunt, quique concordi, & vnanimi conſenſu, reſpondent prædictis, & non validis rationibus,

4 ac primo loco relatam reijciunt, quia Diaconiſſa illis in textibus, non ita appellatur, tamquam fuerit illo ordine initiata, ſed tanquam habilitata, licentiata, deſtinata, ſeu admiſſa lectioni homiliæ in officio matutinali, in choro recitando cap. noua de pœnit. & remiſs. aut quia, hoc nomine antiquitus vocabatur, quæ tunc Sacerdoti miniſtrabat, eaque hodie deſit in Eccleſia Romana, iuxta gloſam in l. generali verſic. Diaconiſſa C. de Sacroſanct. Eccleſ. & non improbat Archid. in cap. de perſona num. 2. 11. quæſt. 1. vel & 3. reſpondeo, cum Epiphan. cuius verba ſubſcribo; ſed & Diaconiſſæ conſtituuntur in miniſterium mulierum ſolum propter reuerentiam, ſi opus fuerit, balnei gratia, aut viſitationis, aut inſpectionis corporum, & ipſæ ſint, etiam quę in vnis nuptijs continenter ſe habuerunt, aut ab vnis nuptijs viduitatem ſeruauerint, aut ſemper Virgines ſint; hactenus ille in lib. 3. contra hereſes, tomo 2. & reſcripſit Petrus Greg. Tholoſ. lib. 16. ſyntagm. iuris vniuerſi cap. 7. numero 12. ex quibus verbis colliget quiſquam, quam contrarium fuerit miniſterium Diaconiſſarum, ab exercitio, & officio Diaconorum. Præsbytera au-

5 tèm non ita dicitur, quia ſacerdotalem ſuſceperit ordinem, ſed tale retineat nomen, quę vxor eſt Præsbyteri in Regno Græcorum, vt eiuſdem textus verba oſtendunt, ibi Præsbyteram ſuam, vt ſororem diligens; & ego huius rei veritatem ab hominibus nonnullis, & Græcis expetere non deſtiti, qui omnes reſponderunt, ſacerdotis vxorem apud eos ita appellari, quo etiam nomine vulgus paſſim vo-

6 care conſueuit Præsbyteri concubinam, quam de foro Eccleſiæ eſſe, ac puniendam à Iudice Eccleſiaſtico tenet gloſa 2. in cap. eos 32. diſtinct. Abb. in cap. cum ſit generale num. 25. de foro compet. Iaſon in l. cum quædam puella num. 17. de iuriſdict. omn. Iudic. Rom. ſingul. 665. licet vxor, quod etiam verum eſſe exiſtimo in concubina occulta, non tantum notoria, vt concludit Anchar. in regul. ea quæ 24. quæſt. de reg. iur. in 6. & conſ. 195. magnificé num. 4. Afflict. in conſtit. Regni, Maieſtati ſub tit. de adult. rubr. 48. num. 9. & ibidem latiſſimè Barthol. de Capua: ſecundam verò rationem refellunt, affirmantes Prophetiæ donum multis mulieribus conceſſum fuiſſe, id tamen, vt Dei Donum, non quia Sacramentum: Prælationem autem dupliciter diſtinguunt, ſpiritualem vnam, temporalem alteram, Primam, & reſpicientem ordines, nuſquam mulieres conſecutæ ſunt, nec vlla illarum vnquam habuiſſe legitur, ſed tantum ſecundam, atque hanc retinuerunt. Delbora, aliæue nuper memoratæ, ideoque Innocent. 3. tamquam execrabile damnauit, & nouum eſſe iudicauit, Abbatiſſas, moniales proprias benedicere, ipſarum confeſſiones in criminibus audire, & legentes Euangelium præſumere publicè prædicare, in capit. noua de pœnit. & remiſs. quin Sother Papa indecens eſſe

 exiſti-

existimans,quod passim in Italia fiebat, vt monia-
les sacra vasa, sacratasque Pallas contingerent, &
incensum circa altaria deferrent, Episcopis huius
Prouinciæ rescribendo mandauit,prædicta omnia,
quam citius sanctæ Sedis auctoritate resecari in
capit. sacratas 23. distinct. & ipse, alia quoque, &
validissima ratione existimo promotionem mulie-
ribus interdictam fuisse, siquidem si ordinari po-
tuissent,nonnè Sacerdotium suscipiendo, potesta-
tem simul audiendi confessiones, & absoluendi à
peccatis recepissent, de Iure? vtique respondere
oportet, ex notabili Regula Glosæ in extrauagant.
communi, super cathedram versic. à iure de se-
pult. Nauarri, qui glosam prædictam non citat, in
summ. cap.4. num.3. & Concil. Trident. in capit.
quamuis de reformat. sessio. 23. & quo pacto
aliorum peccata audire potuissent,si Sacerdos Au-
ricularius secretus esse debet, & cauere nè verbo,
aut signo aliquatenus prodat peccatorem? ex cap.
omnis de pœnit. & remiss. & latè Graff. lib.1. De-
7 cis. Aurear. cap. 13. ipseque abundantius cap. 32. à
num.5. dictæ autem mulieres sint loquaces omnes,
adeò vt scribentes nullam ipsarum mutam esse
opinentur, teste Ouid. lib.1. de Arte, hinc legitur
cap.14. Iudicum, Sansonis vxorem ciuibus suis in-
dicasse secretum,quod à marito extorserat,ille ve-
ró proprijs Parentibus coelauerat,hinc sacrarũ li-
terarum Professores expetentes rationem,cur Do-
minus noster IESVS CHRISTVS, post Re-
surrectionẽ primò apparuit muliebri sexui, nem-
pe Magdalenæ, Marci 16. & inter alias illam pro-
ferunt, quod Dominus volens, vt sua Resurrectio
diuulgaretur,eam mulieri primum patefaciendam
esse constituit,quod eiusdem verba,per Ioan.scrip-
ta cap.20.indicant; etenim cum Maria Dominum
cognouit, eidem dixit Dominus, noli me tangere
(& subijciens inquit(vade autem ad fratres meos,
& dic eis; quare ipsius Resurrectionis Mysterium
detegi dum volebat, cui congruentius poterat pri-
ma vice apparere,quam mulieribus, nonnisi clan-
gere scientibus? hinc re ipsa euenit, quod Domi-
nus præcogitauerat, nam Magdalena illicò cur-
rens, nunciauit discipulis, quod viderat Domi-
num, resurrexisse à mortuis, adducto capit. 16.
Marci, & Ioann. 20.

SVMMARIA.

*Hermaphroditi an ordinum sint capaces distin-
guitur, num. 1.*
*Feudum, quod ad masculum pertinere debet,
an etiam ad Hermaphroditum, nume-
ro 2.*
*Professio ab illis emissa, subsistat ne? nu-
mero 3.*
*Vtrumque sexum, si parem habent, nec or-
dinari permittuntur, num 4.*
*Quid vero dicendum de hominibus neutrius ge-
neris, num.5.*
*Nec non de illis quos sexum mutasse apparet,
numero 6.*
*Masculum mentito sexu religionem intrantem,
oportet multa exequi, num. 7.*
*Hermaphroditus, qui appelletur, nume-
ro 8.*
Illius nomen vnde prodeat, num. 9.
*Eius propterea periucunda fabula, & non
illepide describitur, num. 10.*

Capitulum Tertium.

OMINES,quia nonnunquam
gignuntur vtriusque sexus, quos
hermaphroditos vocamus, olim
Androgynos dictos, & in pro-
digijs habitos, nunc autem in
delicijs, vt scripsit Plinius lib. 7.
Natural. Histor. cap.4. & refert
Aulus Gellius lib.9. noctium Actic. cap.4. opere
pretium esse duxi,hæsitare, an hi ordinum sint ca-
1 paces: & quoniam cum de istorum potentia quæ-
ritur, semper dispici solet, quo sexu magis incale-
scant, per l. quæritur ff. de stat.homin. atque in
specie ista Soccin. in c. ad audientiam num. 64. de
homicid. alijq; distinguunt,vt illos,qui magis fœ-
mineo præstant, inter fœminas numerent, quos
verò, virili, inter Marium numerum collocent, ac
propterea haudquaquam illum esse ordinis capa-
cem, hunc autem maximé, omnes communiter
existimarunt: præsertim vero Sot. in 4. sentent.di-
stinct.25. quæst.1. artic. 2. conclus.1. vers. hinc fit.
Diu. Anton. in 3. par.summ.tit.29.cap.6. vers.her-
maphroditus, Nauar.in sum.cap.27.num.203.ver-
sic. decimoquinto, Armill. verbo hermaphroditus
num.2.Graff.lib.4. decis. Aurear. cap.27. num.49.
hac etiam vsus distinctione Bald. quæstioni in fa-
cto tractatæ,respondit,in l.quoties nu.7.C. de suis,
2 & legit. cum Marchio feudum Titio dedit, ea adie-
cta conditione, vt pertineret ad filium masculum
tantum, an in eo succederet, qui hermaphroditus
esset? quod etiam ipse met dixit in c.1. §.Mutus in
fine Episc. vel Abbat. & glos. 1. in l. de quibus, &
ibi Angel. ff.de legibus,hac insuper præhabita di-
stinctione,responderunt textus in l. repetundarum
§.1.ff.de testib. in cap.si testes §. hermaphroditus 4.
quæst.3.Hostiens.in summ.rubr.de testibus versic.
quid de hermaphrodito Archid.in c.Diaconissam
n.2.27.q.1.&Specul.tit.de teste §.1.Socc.in c.quali-
ter n.1073.de homic. dũ hæsitatur an hermaphro-
3 ditus esset admittendus ad testimonium, & Nauar.
loquens de professione regulari ab hermaphrodi-
to emissa in Religione virorum, cuius potentia
muliebris prædominabatur potentiæ virili, & alte-
ra emissa inter mulieres ab illo, cuius potentia vi-
rilis prædominabatur potentiæ muliebri, conclu-
dit neutram illarum valere in consil.8,num.1.& 3.
de ætat.ordin.parte prima;emissam verò inter ma-
sculos, ab eo qui virili sexu magis incalescebat, &
inter fœminas, ab illo, qui muliebri sexu ma-
gis præstabat, ambas validas esse non dubitat,
contra Maiolum libro primo, capit.27. num.4. in
fine,

fine, simpliciter concludentem, hermaphroditorum tantam esse irregularitatem, vt eos ad ingressum Religionis, tàm virorum, quàm mulierū censeat non admittendos, ita pari ratione non est ambigendum, quin sexu masculino incalescens, ordinis sit capax, ex ante dictis; prohibeatur tamen à iure promoueri Archid. adducto cap. Diaconissam nu. 2. & Diu. Anton. Armill. Nauarr. & Graff. locis citatis, quare si audeat promoueri; ordinis suscipiat caractherem, illius vero careat executione Diu. Anton. loco alleg. & maiol. dicto cap. 27. nu. 3.

4 Qui verò vtrumq; sexum parem habent, nec ordinari possunt, neque ordinis recipiunt caractherem, quotiescumq; illum suscipere tentarent: Angel. verbo hermaphroditus nu. 1. Siluest. eod. verbo, ac Nauar. consil. 8. nu. 3. de ætat. ordin. nam licet viri sint, non tamen desinunt fœminæ esse, quare non tantum generare, sed concipere valent, simulque, & semel gignunt, & pariunt, Archid. in cap. si testes §. Pater, & filius 4. q. 3. cuius quidem hermaphroditorum speciei frequentes Populi sunt in Aphrica, supra Masamones, Machlyæ dicti, inter se vicibus coeuntes, vt tradunt Calliphanes, & Herodothus, quibus dextram mammam, esse virilem, lœuamq; muliebrem, scribit Arist. refertq; Plin. lib. 7. natur. histor. cap. 2. & Zacharia lilius in suo Breuiario orbis, in verbo Androgynæ: Prædictis autem, itidemque illis de quibus dubitatur, quo sexu magis præstent, nomen esset in Baptismo imponendum, ad libitum Baptizantis Bal. in l. quoties num. 12. C. de suis, & legit. quia si sciretur, esset profectò eis illud nomen imponendum, quod exigeret sexus ille, in quo potentiores essent, per Angel. in l. de quibus ff. de legibus, respectu verò matrimoniorum cum adest parilitas, an eis liceat cum viris, an verò cum mulieribus contrahere, respondetur standum esse dicto, & electioni ipsius met, vt concludit Syluest. verbo hermaphroditus, & Bal. in d. l. quæritur nu. 3. allegans Guliel. ibi idem.

5 Et quoniam reperiuntur homines neutrius generis, & naturæ, vt scribit Liuius Decade 4. lib. 1. fol. mihi 2. inquiens, quod in Sabinis infans natus, incertus, an masculus, an fœmina esset; Alter sexdecim annorum ambiguo sexu viuens; licet autem quis possit suspicari, quod is, qui ad masculinum, aut fœmineum sexum non vergit, sed parem habet, in vtroque sexu potentiam, dici nequeat, masculus, vel fœmina; quia si alterutro illorum magis præstaret, ab illo sexu denominaretur masculus, siue fœmina; ideò concludendum foret, Liuium in eo loco, de illo loqui de quo dubitatur cuiusnam generis sit, ob parilitatem in vtroque; sed ni fallor, opinor nequaquam esse hoc modo intelligendum Liuium, quandoquidem si Androginum explicare illic voluisset, non vtiq; illis vsus esset verbis; nempè an masculus, an fœmina esset, namque Androginus tametsi ad alterum sexum non vergat, ac propterea vir, aut mulier non sit, vergit nihilominus ad vtrumque, nam, & masculus, & fœmina est; eique non congruerent verba Liuij, incertus, an masculus, an fœmina esset; quapropter credo affirmandum, quandoque adinuentas esse personas nullius sexus; & si vtriusque sexus nequeunt ordinari, equidem multò magis, idem fatendum est de personis nullius generis, ex Maiol. tractat. de irregul. lib. 1. cap. 27. num. 4. versic. si igitur.

6 At quid modo dicendum sit de illo quem mutasse sexum, constaret? nempè si vsque ad ætatem adultam, tùm nomine, tùm re ipsa, pro muliere habita, & re vera mulier fuerit, in virum mutata postmodum, valeat, ne ordines suscipere Ecclesiasticos, sed ne videar ea loqui, in quibus nec veræ, nec verisimiles res continentur, neuè dicar lectores cogere fabulis credere; Auctores perplures, nec contemnendos afferre, eorumque verba recensere, constitui; quibus patefacere nituntur, ex fœminis mutari in mares, haud fabulosum esse; Plinius namque lib. 7. cap. 4. Natur. histor. hanc probat transformationem, & refert, ac sequitur Aulus Gellius in noct. Attic. lib. 9. cap. 4. per hæc verba; libitum est in hoc loco miraculorum. notare etiam id, quod Plinius secundus in libro naturalis Historiæ septimo scripsit. Verba igitur hæc quæ infra posui, ipsius sunt, ex eo libro sumpta: quæ profectò faciunt, vt neque respuenda, neque ridenda sit notissima illa veterum Poetarum, de ceneide, & ceneo cantilena; ex fœminis, inquit, mutari in mares, non est fabulosum, inuenimus in annalibus, Qu. Licinio Crasso. C. Cassio Longino Consulibus, Cassini puerum factum ex virgine sub parentibus, iussuque Haruspicum deportatum; Licinius Mutranus prodidit visum esse, à se Argis Arescontem, cui nomen Arescusæ fuisset, nupsisse etiam, mox barbam, & virilitatem prouenisse, vxoremque duxisse; eiusdem generis, & Smyrnæ Puerum à se visum, ipse in Aphrica vidi mutatum, in marem die Nuptiarum, scilicet Cossitium ciuem Trisditanum, viuebatque, cum hæc proderem. Hactenus verba Gellij, ex auctoritate Plinij rescripsi, quorum dictis subscribunt Perottus in suis commentarijs linguæ latinæ Epigram. 2. & Diu. August. lib. 3. de Ciuit. Dei cap. 31. & ex recentioribus scriptoribus, quamplura de isto, & alijs mirabilibus, & monstruosis exempla tradidere Ioan. Baptista Fulgos. de dictis, & factis memorab. lib. 1. cap. 4. & cap. 6. Andr. Eboracens. in tit. de mirac. part. 3. & Volaterranus lib. 24. tit. de vedica, in fine, & rationem prædictorum refert Alber. Magn. lib. 18. c. 3. in lib. de Animalibus, tract. 2. quam quidem mutationem Romę euenisse scio mense Martij Anni nonagesimi octaui, dum à cunabulis, mulier sic semper reputata, sicuti re ipsa erat, & attingens pubertatem, quadam nocte dolore pergraui in inferioribus partibus aggressa, ex vulua, genitali membro exorto, masculus euasit, quem postmodum tonso capite, virumq; incedere meis met oculis vidi; cantilena vero de Ceneo supra commemorata, inter cœteras nostri Maronis auctoritate refertur Aeneid. lib. 6. asserentis

Et Iuuenis quondam, nunc fœmina Cœneus
Rursus, & in veterem fato reuoluta figuram.

Dicunt enim, quod cœnis virgo fuit, quæ à Neptuno pro stupri prætio meruit sexus mutationem, & Cœneus nuncupatus fuit, quem postea reuoluto tempore, in pristinam, & fœmineam figuram, mutatum esse, scribunt; cum igitur mutatio ista, sæpe accideri t, & posthac euenire posse, nec nouum, nec impossibile sit; iusta profectò ratione adductus, quæro an illi concederetur promotio ad

X 3 ordines?

ordines? cui quidem dubio respondendum arbitror, minimè esse alienum à scandalo, si is, vt vir ministret altari, quem antea vniuersi in mulierum numerum ascripserant; præsertim si quandoque, vt fœmina nupsit; quare existimat Maiol. tractat. de irregular. lib. I. cap. 27. num. 5. ad Episcopum pertinere, diligenter inquirere an hermaphroditus propriè sit, an veró intercesserit sexus mutatio; quia si re vera ex virgine masculus factus est, perpensè considerare debebit, locum, & tempus; item res, occulta nè fuerit, an publica; tuncque decernere, quid eius arbitrio, iustius videbitur; quemadmodum, & in cœteris deformitatibus Antistitis discretioni, cognitionem remittunt Hostiens. & Abb. in cap. cum de tua de corpor. vitiat.

7 Ille autem qui mentito sexu religionem alterius sexus, intrauit, puta si adolescens finxit se fœminam, & mulierum ingressus est Monasterium, quia in illo nequit perseuerare cap. diffinimus 18. quæst. 2. si in eo professionem emisit, vtique illa valet, ex sententia Zabarell. sed intrare Monasterium virorum debet, vt scribit Archid. in capit. quod interrogasti num. 5. versic. in eadem glosa distinct. 27. subiungens hanc opinionem veriorem esse, & ipse admitto, quamuis, Nauarr. consil. 8. quidam num. I. de ætat. ordin. teneat contrariam; quinimmó ingredi cogitur Religionem eiusdem ordinis; ad prædicta autem compellitur tantum in foro exteriori; quod si tunc etiam habebat intentionem profitendi, teneretur quoque in interiori foro, sicuti omnia isthæc Syluest. explicat verbo Religio 3. num. 9. prædicta vero extendenda censeo, ad mulierem professam, inter viros; id enim paritas rationis suadet; si autem nullam vir emiserit professionem, atque expulsus ex Monasterio Monialium, quod intrauerat dum se mulierem simulauerat, non vtique esset admittendus ad ordines, cum delictum huiusmodi grauissimum, omnique supplicio dignum perpetrauerit, per ea quæ scribit Maiol. tract. de irregular. lib. I. cap. 27. num. 6. versic. huc propè: sed huiusmodi distinctio erit mea sententia seruanda, cum hermaphroditus tacitò defectu isto, Religionem ingressus est vtramque tamen potentiam si parem haberet, eius professionem inualidam existimarem, cum Nauar. consil. 8. num. 3. de ætat. ordin. præsertim, vt cuitentur scandala.

8 Nouissimé haud omittendum esse duxi, personam vtramque Naturam habentem, hermaphroditum ab omnibus appellitari, ab herma Græce, hoc est, masculus, & phrodus, id est fœmina, inde
9 hermaphroditus dicitur, qui masculus, simulque fœmina est; vt inquit, sed perperam sané Archid. in cap. si testes 5. Pater, & filius 4. quæst. 3. fabulantur attamen scriptores multi, asseruntque hermaphroditi nomen prouenire ab hermaphrodito filio Mercurij, & Veneris, qui cum formosissimus esset adolescens, cumque primum tria expleuisset quinquennia, Montes deseruit Patrios, & huc, illuc, oberrans, eò tandem iter instituit, vbi limpidissimus existit Salmacis fons, ita appellatus, à Salmace Nympha illum incolente; quæ vt vidit formosissimi pueri venustatem, obstupuit, paulatimque videndo incaluit, arsitque tuendo; ac tandem illius amore correpta, curaque graui saucia, libidineque ardens, vulnere, quod venis alebat, lacessita, ô quoties voluit blandis accedere dictis, & molles adhibire preces, pudor ipse repugnat, nec finit incipiat sed vix moram patitur, vix iam sua gaudia differt; iam cupit amplecti, iam se male continet amens, demumque perungrandem non valens sufferre laborem, suum constituit explere desiderium; pudoremque soluens, alloquitur, hæret, amplexatur, illumque exorat, vt secum concubaret, blanditijs præsentium voluptatum, eius delinire pectus, illecebrisque multis allicere nititur; at ille qui fuit in tenera, tam dura superbia forma, vt eundem nondum vllæ tetigerint puellæ, sic hanc pariter contemnens, ipsam oculis fugit, auribus respuit, animo aspernatur; tunc Nympha, imo ex pectore gemitus, vberesque ex oculis fletus, ac lachrymas mittens, dolenter, quærulisque vocibus æthera complens, diù secum ipsa loquitur, talibus credens in ardentis, & toruè tuentis lenire dictis animum, lachrymasque ciere; Hermaphroditus autem adhùc renuens, ac solo fixos oculos, auersus tenens, nec magis incæpto sermone, fletu, alijsque aculeis motus, quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes; ait, desinis, aut fugio, tecumque ista relinquo, locaque libera trado; Salmacis extimuit, ne fugeret; & cognoscens se mollire obstinatam amplexibus mentem non posse, pudibunda secessit, simulauitque gradu discedere verso, tum quoque respiciens, fruticumque recondita Sylua, delituit; quam ille abijsse arbitratus, fontem nudus intrauit tunc Salmacis, quæ furtim illius vestigia sequebatur, quoque magis sequebatur, flamma propinquiore calescebat, ardentiorique flagrabat amore, vestibus exuta suis, egressaque sylua, euolauit, necdum excucurrit ad fontem; seque iecit in illum, & iniecit sperato brachia collo, cœpitque adolescentem vrgere, nihilque est, quod non effræno capta amore auferit ipsa; at ille fugit, fugiensque manus amplexibus aufert, blanditias, oscula, cœteraque libidinis incentiua aspernans, ac respuens; ante ait, moriar, quam tibi sit copia mei. quibus verbis, rebusque Nympha (cui tàm grandis hærebat amor, crescebatq; dolore repulsæ, nudæq; cupidine formæ) omni spe destituta, angoris sui saluti desperans, á Dijs enixè expetijt, ex duobus corporibus vnù fieri; cuius precibus factum esse fertur, vt ambo in vnù corpus coaluisse credantur, vtrumq; tamen proprium retinuisse sexum: Hermaphroditus autem à superis impetrauit, vt ea fontis natura permaneret. vt, qui vir eum intraret, inde hermaphroditus (hoc est vtrumque sexum adeptus) egrederetur, hinc veterum monumenta tradunt, hoc fonte lauantium corpora effœminari, vt testis est Strabo lib. 14. in hæc verba, Salmacis fons, nescio quam ob rem calumniatus, tamquam emollienseos, qui inde bibant. Hinc veram hermaphroditi deriuationem nos edocet Ouidius lib. 4. Metamorphoseon; inquiens.

Cuius erat facies, in qua Màterque, Paterq;
Cognosci possent, nomen quoq; traxit ab illis,

atque ita hermaphroditus à Mercurio, & Venere eius parentibus fuit appellatus, ab Hermete hoc est à Mercurio, & Aphrodite, Venere.

SVM-

SVMMARIA.

Quatripartita refertur distinctio ad cognoscendum probibitos ordinari, nu. 1.

Aetate vnicuique ordini statuta carens, ad illum proculdubio est inhabilis, nu. 2.

Aetate prudentiores fieri homines, ostenditur, num. 3.

Aetatē legitimam se habere ordinandum, oportet probare, nu. 4.

Aetate legitima ordinatum carere, docere debet qui opponit, nu. 5.

Aetas, quibus modis probetur: illique summatim recensentur, nu. 6.

Aetas, vt probetur, quam oporteat subijcere causam scientiæ, num. 7.

Capitulum Quartum.

Ltera pars distinctionis traditæ
in primo huius Rubricæ capite, complectitur omnes personas prohibitas ordinari, ob
aliquod qualecumque impedimentum, quæ, tamen si promoueantur character earum
animabus indelebilis imprimatur; Quorum quidem Impedimentorum in ex-
1 plicatione; quatripertita vtar distinctione; etenim
alij prohibentur ob defectum; Alij ob vitium corporis; Alij ob infamiam; Cœteri verò propter delictum, iuxta notata per Doctores, præsertim Panor. in cap. si celebrat, num. 4. de cleric. excomm. ministr. Horum autem constat illud esse primum
impedimentum, quod ex aliquo prouenit defectu;
cuius quidem ex causa; ante alios detinetur, nè
2 ordinetur ille, qui legitima caret ætate, atq; à sacris
canonibus constituta, ad suscipiendum cum ordinem, quo insigniri concupiscit; nam tunc nequibit talem suscipere ordinem Armill. verb. ordo num. 9. alijque omnes, ipseque pleniori manu scribo in Rub. de ætat. ordin. cap. 4. quòd sanè dedeceret repetere, lectoresque tœdio afficerem. omnibus namque nimis infesta profectò mea esset oratio; non secus ac mihi plerumque euenit, aliorum scripta percurrenti, dum eadem repetita reperi, quamuis aliquandoq; paucis additis, vel mutatis; quinimmo sum maximore admiratus; Auctoris ignauiam, existimantis sibi honorem allaturum volumen, quod cresceret in immensum; tametsi eorumdem verborum, ac versuum in eo crebra intercedat repetitio, potius, quam citra cantum eiusdem cantilenæ, exiguum componere opusculum. Hic igitur ætatis defectum iam dictum, conniuentibus oculis præterire constitui, considerans satius esse Lectorem illuc remittere: tametsi duo illa censuerim hoc in loco non omittere, quorum illic nullus est sermo.

Alterum scilicet non ab re fuisse certam cuicumque ordini constitutam ætatem, adeò vt illam non habens, sed minorem, inhabilis omnino reputetur, ad illum ordinem: non enim in controuersiam ducitur, quin ætate, prudentiores redda-
3 mur; Quis enim dubitabit vnquam, quin nobis
iam natu grandioribus negemus, eadem probari, quæ quondam ob ætatis inscitiam arriserimus; atque ideo vsu rerum augeri prudentiam? nemò profectò, immò annuit Homericum illud, ex Iliade testimonium, in latinum translatum, & refert Manutius in adagio illo; ætate prudentiores reddimur, & inquit

Eram adhuc puer, ast vbi iam sum
Grandior, & reddit me aliorum oratio doctū
Ipseque grandescit mi animus
Dicitur ad Procos à Telemacho.

4 Alterum verò, quod ordinandus probare debet
se constitutam habere ætatem ad ordinem, quo insigniri cupit, Mascard. de probat. conclus. 313. nu. 12. vol. 1. ætate enim quiuis innititur, siue agendo, siue excipiendo, eam compellitur, probare, Mascard. eadem conclus. num. 14. atque ideo, qui promoueri peroptat, docere debet se ipsum in ea esse ætate, quam suscipiendus ordo requirit, quod melius ex his confirmatur, quæ Mascardus ipse recenset, conclus. 666. num. 45. tametsi non admodum rigide soleant præsules in hac re procedere, vel quia, ex aspectu cognoscunt, requisitam ne ille habeat ætatem. vel quod eius fidei confidunt, fortasse quia credere non valent, illum scienter ante ætatem, suscepturum ordines, & irregularitatem contracturum, sed postquam promotus vnusquis-
5 que reperitur; eidemque opponatur, quod legiti-
mam non habuerit ætatem, cum ordines suscepit, aút beneficium adeptus est, non eius, sed opponentis erit onus, probare ipsum requisita tunc caruisse ætate, ex l. si neminem C. de in integr. restit. Felyn. in cap. dudum post num. 10. & 31. de præsumpt. Rebuff. in tract. de pacif. possess. nu. 174. limit. 4. & Rota decis. 254. alias 2. Nota quod vbi quis opponit de except. in antiq. & communiter ab omnibus asseueratur, teste Felyn. in cap. præsentia post num. 28. de probat. & Mandos. super Reg. 18. q. 3. nu. 3.
6 Sed quomodo, quibusuis modis, ætas ipsa veri-
ficetur, minimè hic locus est, vt plenè explicemus, verum summis (quod aiunt) labijs attingamus; quare octo eam posse probari modis, edocet Mascar. de probat. vol. 2. à conclus. 667. vsque ad conclus. 677. & Tuscus in verbo ætas, á conclusione 340. vsque ad conclusionem 345. eorumq; primus erit, per aspectum corporis Menoch. qui copiose differit, tract. de arbitr. Iudic. lib. 2. casu 117. nu. 1. Ioann. Maurit. tract. de in integr. restit. cap. 319. per totum, & Gram. decis. 48. Ioannes nu. 18. præterea testibus illa probatur, l. omnes, C. de his, qui veniam ætat. impetr. glos. in l. 1. vers. legitimis C. de excus. tutor, & l. 2. vers. ætates ff. de fer. Soccin. Iun. consil. 3. visa nu. 12. vol. 2. & Maurit. indic. tractat. cap. 316. efficax insuper testimonium probandæ ætatis iudicatur liber Parentum, aut alia scriptura Salyc. in l. si minorem, nu. 10. vers. nunc quæro quomodo litteris. C. de in integr. restit. Caputaq. decis. 314. ætas, nu. 3. par. 1. Cur. Iun. consil. 118. post num. 8. Ruin. consil. 31. num. 7. volum. 4. Crauett. de antiq.

tempor.

tempor.6.vidimus nu.35. par. 1. & Modern. de resign.benef. lib. 5. quæst.3.nu. 38. Quarto probatur per instrumenta, & scripturas l. 2. §. ætas autem iuncta glosa, vers. legitimis de excus. tutor. Sal.vc. adducto num 10.vers.& de hoc est casus, ac Mandos. super Regula Cancell. 18. quæst. 6. Alius & quintus modus probandi ætatem est per librum publicum, seu aliam scripturam officialis, alicuius vniuersitatis, vel loci, Mandos. adducta regul. 18. quæst. 9. sextus autem modus æquè efficax, atque validior fortasse est, Parochi, seu Curati liber, in quo omnia sunt descripta nomina, & cognomina eorum, qui sacrolauacro regenerati sunt; cap. ad audientiam vers. non igitur. de præscript.ibique Felyn.post num.16.Caputaq.& Modernus adductis in locis; Septimo per inditia, & coniecturas probari ætatem, tuetur Alciat.tract.de præsump.regul.2.præsum.14.num. 4. & 9. Soccin. Iun.consil.3.num.1.volum.2. Bald.consil. 213. vol. 2.& consil. 19.factum tale est num.4.vol.5. nouissimo modo illam verificari decreto Iudicis probat Salic.in l.cum te,num.6. vers. exemplum pone C. de probat.Ruin.consil 99.num.6.vers. & hæc opinio,vol.4. Vtrum verò legitimè ætatem alterius il-
7 le testis probet, qui interrogatus de causa scientiæ respondit scire, quia Patruus illius, vel Auunculus est? & annuit Fulgos.in l.de tutela post nu.1. C. de in integr.restit.post Bart. in l. 1. num. 15. ff. si cert. petatur, & cons.92.num.8. lib. 1. atque hanc rationem concludere defendunt, contrariasque refellunt obiectiones, quin & alias rationes subicit idem Bar. quibus concludatur probatio ætatis, & Tuscus conclus.342.à nu. 17.

SVMMARIA.

Ordinati præcedente coactione, an receperint caracterem nu. 1. addita distinctione. nu. 3.

Coactio altera absoluta, altera verò conditionalis, hoc est præcisa, & causatiua ex sententia Rotæ nu. 2.

Fidem abnegans metu mortis non est hæreticus, sed mortifere peccat. nu. 4.

Ordinatus per vim Conditionalem, sit ne obnoxius ad seruandam continentiam? nu. 5.

Metus annullet ne ipso Iure votum, seu Iuramentum? nu. 6.

Capitulum Quintum.

1 Vuisquis defectum patitur liberæ voluntatis, inhabilis omnino iudicatur ad ordines suscipiendos; tametsi character imprimatur ei, cui ordinem coactè contigerit esse collatum: Verùm nè obscura videar vti oratione, censeo in
2 hac re distinguendum esse; atque alteram dici absolutam coactionem, alteram verò conditionalem, vt distinguit Syluest. verbo ordo 4 nu. 1. vers. & secunda; quam duplicem coactionem, aliqui ex dominis de Rota præcisam, & causatiuam vocarunt, vt refert Cæsar de Grassis, decis. 19. seu 1. nu. 1. de
3 his, quæ vi metusuè causa fiunt; Qui igitur absoluta coactione compulsus prom mouetur, nempè si vi teneatur, & ordinetur, is vtiquè ordinem minimè recipit, eiusquè Animæ talis ordinatio non relinquit indelebile signum, vt præter Syluest. relato loco; concluserunt omnes Summistæ dicto verbo ordo, & glosa in cap. vnico vers. discretionis in fine, de cleric. per salt. prom. & clem. in plerisque vers. permiserit de elect. Angel. verbo coactio, nu. 1. ac Domini de Rota indicata decis. Cæsaris; ad instar Baptismi, qui tunc, nec confertur, cap. Maiores de Baptis. Soto in 4. sent. dist. 5. quæst. vnica artic. 7. conclus. 1. quandoquidem magis pati, quam agere videtur, cap. sacris, de his, quæ vi metusue causa fiunt, & cap. constat 1. quæst. 1.

Qui verò conditionali adductus coactione promotus est; scilicet, vt mortem vitaret, aùt nè aliam sibi comminatam pœnam patiatur, ordines sibi conferri, permisit, vtiq; recepit characterem, quod omnes affirmant, & concludit glosa in Clem. in plerisque vers. vel aliquod de ele. t. ibique Zabar. §. quod si licentiatus num. 1. & Comitulus, lib. 1. responsorum Moralium, quæst. 55. Sextilius, post nu. 1. sicuti, & is, qui tali præcedente coactione, passus est se baptizari, iuxta cap. de Iudæis 45. dist. & cap. vbi iste 84. dist. Afflict. decis. 151. Serenissimus Rex num. 11. ibique Vrsillus nu. itidem 11. Dec. in Regula velle, nu. 6. ff. de reg. Iur. & enim voluntas coacta, non dubitatur, quin voluntas sit iuxta l. si mulier §. si metum ff. de eo, quod metus causa, ibique glosa, nec non Bar. in extrauag. ad reprimendam num. 2. vers. videbitur, & Dec. adducta regula, nu. 3. ideoque peccatum nolentis, illud dici non potest, quod quis compulsus est, facere; namque in eo, quod elegit ita facere, potius quam mori, aut aliud pati, eius est voluntas, vt ait idem Dec. eodem nu. 6. atque ideo nulli dubium, quin voluerit id, propter quod fecit, non quidem per seipsum appetendo, quod egit, sed faciendo, vt vitaret malum, & viueret; quamobrem affirmat Diuus Augustin. quod non sunt peccata nolentium nisi nescientium, idq; refertur in cap. meritò, 15. quæst. 1. exinde qui mor-
4 tis metu abnegat fidem, quamuis non sit censendus Hæreticus, quia corde credit, nec propterea pœnas hæreticorum mereatur pati; nihilominus mortale committit peccatum, vt concludit Albertin. tract. de assert. Cathol. quæst. 30. num. 8. Simanc. de Cathol. instit. rub. 17. num. 29. & affatim Pegna ad director. Eymer. par. 1. comment. 24. §. sed iam alterum: & ratio illa suadet, quod metus actenuat culpam, non eam prorsus elidit, nullo enim metu perterritus, debet quis mortale crimen committere cap. sacris de ijs, quæ vi metusuè causa fiunt; atque Aristotelica comprobatur sententia, lib. 3. non esse turpe, quid agendum propter quæcumque durissima; & huiusmodi, quæ per metum aguntur, sunt mixta, ex voluntario, & inuoluntario, vt idem Arist. illic adiunxit, & Gregor. Nyssen. in lib. de Homine; omnes enim Armellini exemplo lacessiti deberemus in animo constituere, malle mori, quam fœdari; hinc Astasanus in Summ. lib. 6.

lib.6.tit.2.artic.4.verſ. ſuppoſito, proponit quæſtionem ſupradictam; vtrum ordinatio violenter facta imprimat characterem; & reſpondet cum ea diſtinctione, quam ipſe ſuperius retuli, vt negatiua reſolutio vera ſit, quotieſcumq; abſoluta fuit coactio, affirmatiua autem ſubſiſtat, ſi conditionalis; nec aliquatenus de hac diſtinctione dubitandum eſſe fateor. Quibus addo quæ Galen. ſcripſit lib. 2. de Motu Muſc. qui annuit, eas omnes actiones voluntarias eſſe, quæ iudicio rationis impediri, vel induci poſſunt, etiam ſi quandoque inconſiderante fiant; cœtera autem multa, huc ſpectantia congero in Rub. de regular. cap. 11. à nu. 8.

5 Hic autem per vim conditionalem ordinatus, continentiam teneatur ex Iuris diſpoſitione ſeruare, nec nè, refert, vt non ignoretur, qua in re non minima extitit contradictio, inter ſcribentes, quam ſi doctorum velimus dirimere auctoritatibus, oporteret fateri, eam veriſſimam eſſe reſolutionē, quam maior ipſorum numerus tuetur; quorum ea quidem eſt ſententia, hunc eſſe cōtinentiæ obnoxium, ſi vero illam rationibus diffinire intendimus res videtur, apprimè difficilis; quemadmodum, & Rotæ Auditoribus viſa eſt, vt ex eadem Cœſaris deciſ. num. 13. conſtat; ipſe autem in animo decreui, Doctores primam partem concludentes, recēſere, vt ex eis poſtmodum quiſque valeat depromere rationes, & cognoſcere, quæ ſit verior opinio, & inter alios multos illam firmant Goffred. in ſum. de ætat. & qualit. nu. 11. verſ. circa hanc diſtinctionem Syluest. verbo ordo 4. num. 1. & 2. Hoſt. in Summ. eod. tit. num. 5. Sum. Piſana & additio ad illam, in verbo ordinatus. 1. ver. vtrum coactè ordinatus, Archid. in cap. de Iudæis in fine verſ. in gloſa 1. 45. diſt. vbi ſe remittit ad notata per Goffred. Sum. confeſſ. de ætat. & qualit. quæſt. 50. & ſeqq. Tabien. verbo ordo 2. nu. 17. Diu. Anton. 3. par. Sum. tit. 14. cap. 16. §. 18. verſ. de ſic coactè ordinato, Zabar. clem. Generalem. §. fin. num. 14. verſ. decimo quæro de ætat. & qualit. Henrich. Boich. in cap. maiores, num. 5. de baptiſ. vbi copioſè diſcutit, ac demum Goffredi refert ſententiam, cum qua videtur inſuper reſidere Anton. de Butr. citato cap. maiores §. fin. nu. 7. cum prædictam nouiſſimo loco recitet opinionem, & ibidem Cardin. verſ. quæro ſi quis, ſubdens hanc eſſe honeſtiorem opinionem, quam eodem cap. §. item quæritur, nu. 7. amplexatur Abb. ſubiungens communem eſſe concluſionem, Sot. lib. 7. de Iuſt. & Iure, quæſt. 2. art. 5. verſ. quia propter, addens hanc eſſe dexteriorem opinionem; Alberic. ſuo Dict. verbo ordinatus verſ. vtrum coactè ordinatus, Sum. Aſten. lib. 6. tit. 2. art. 4. verſ. ſed numquid, Petrus de Rauenna in compen. Iuris Canonici, qui etiam atteſtatur, hanc eſſe communem, tametſi ipſe contrarium ſentiat; Præpoſ. in cap. 1. verſ. an autem talis compulſus 74. diſt. ibidemque Turrecrem nu. 2. quamuis allegetur pro reſolutione contraria, & perperam ſanè, vt ex eius verbis apparet, ac demum, alijs omiſſis, Armill. verbo ordines. num. 4. & Comitulus citata q. 55. à nu. 3. negatiuam verò partem, affirmauit gloſ. Ioann. & gloſ. ordinaria, in d. c. maiores §. item quæritur verſ. conditionaliter de baptiſ. dum gloſa prædicta, vltimo loco refert opinionem Ioann. ob quod videtur in ea reſidere, quam ſequūtur Gulielm. Ray. & Roſell. quos citat, & ſequitur Nauar. conſ. 1. nu. 8. & conſil. 2. nu. 2. & conſ. 3. nu. 8. part. 1. in nouis, de his quæ vi metuſue cauſ. fiunt. Angel. verbo ordo 3. nu. 16. Sot. in 4. diſt. 25. quæſt. 1. artic. 2. verſ. hinc autem emergit poſteaque & magis in ſpecie, verſic. Quod ſi roges; Calder. conſil. 1. qui Cleric. vel vou. Bonif. de vital. clem. final. num. 30. cum ſeqq. de ætat. & qualit. & Petr. de Rauen. in dicto loco, nouiſſimeque Sayrus in volum. 2. ſui theſaur. lib. 6. cap. 5. ſub numero 20. Rota autem Romana in vna valentina nullit. ſuſcept. ordin. veneris 15. Iunij 1574. tenuit ſententiam Goffredi, aſſerentis hunc obligari ad continentiam, vt in prædicta deciſ. Cæſar. 19. & deciſ. diuerſ. 560. par. 1. ſed deinde iterum propoſito dubio, lunæ 22. Martij 1574. Domini receſſerunt, ab iſta reſolutione, nā eis viſa fuit æquior aduerſæ partis ſententia, ne ſic promotus, teneatur continentiam ſeruare, vt in deciſ. 20. Cæſaris, & diuerſ. 561. par. 1. quare ego ſilentio profectò inuoluerem, meam in hac re opinionem, niſi ipſa communiori concluſioni inniteretur, à qua ſcribentes nullatenus recedendum putant, tùm in iudicando tùm conſulendo, præſertim cum tutior hæc ſit in conſcientia reſolutio, vt continentiæ colendæ legi parere debeat, ea potiſſimum ratione, quia, vt ſcripſi in Rub. 7. cap. 3. num. 25. Subdiaconatui ex præcepto Eccleſiæ eſt annexa continentia, quamuis illa de ſubſtantia Sacri ordinis non ſit, vt ait Diu. Tho. 2. 2. quæſt. 88. artic. 11. & Turrecrem. in cap. Diaconus 27. diſt. & ſuccurrunt textus in cap. cum ex præterito, iuncta gloſa 84. diſt. in cap. ante Triennium 41. diſt. cap. erubeſcant, cap. nemo, & capit. placuit 32. diſt. cap. à multis de ætat. & qualit. ſed iſte vtique Subdiaconus eſt; quia characterem recepit vt dixi, & tenet idem Nauarr. conſil. 4. numero 1. de his quæ vi metuſuè cauſa fiunt par. 1. cum alijs conſil. ſupra citatis, ergo continens eſſe debet; abſonum etenim alias eſſet, in Eccleſia Catholica, Subdiaſonum eſſe, & à continentia exemptum; ideoque per Cancellariam Apoſtolicam, fuit data declaratoria de conſilio peritorum ſub forma, & verbis relatis per Hieronymum Paulum in praxi Cancellariæ fol. mihi 55. his vtens verbis.

Dilectus filius N. quod olim eius genitor, dum in humanis ageret, cupiens quod idem N. ad ſacros ordines promoueretur, ipſum N. aliquem ex ordinibus huiuſmodi ſuſcipere renitentem, multis verberibus, & minis, & alias iuſto metu ab eo, ad id coactum, & ad ordinem ipſum, ac continentiam obſeruandam, ſe nolentem obligare, per certum Antiſtitem ad Subdiaconatus ordinem promoueri fecit, Prælatuſque N. quam primum metu huiuſmodi ceſſante commode potuit, ſuper hoc reclamauit; quare pro parte dicti N. aſſerentis, ſe prædicti Subdiaconatus ordini, nunquam liberè conſenſiſſe, nec ad eum prom xeri, aut eo vti, vllo unquam tempore voluiſſe, nec velle, ſed matrimonium contrahere, & Patrem effici liberorum de ſiderare, nobis fuit humiliter ſupplicatum, nè ſamæ ſuæ diſpendium patiatur, & in premiſſis opportunè prouidere de benignitate ſedis Apoſtolicæ dignaremur, quo circa fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſic inquiſita per te ſuper hoc diligentius veritate, rem ipſam inueneris, ita eſſe, prout ſuperius enarratum eſt, auctoritate

noſtra

nostra denuncies, dictum Augustinum præmissorum occasione ad seruandam continentiam non teneri, alio non obstante canonico Impedimento, Matrimonium huiusmodi contrahere, liberè, & licitè possit; quæ quidem Declaratio, omnino requiritur, dato quod vera sit opinio negatiua, hunc non teneri seruare continentiam, & quatenus opus est, dispensare, quo ad forum exterius, vt scribit Nauarr. adducto consil. 3. nu. 4. & Rot. allegata decis. 19. præsertim si vera erit opinio contra com-
6 munem, quod metus non annullet ipso iure votum sed obliget, quousque fuerit per superiorem causa cognita rescissum, & inualidatum; quam tenet Card. in cap. Abbas vers. quartus casus, de his quæ vi, metusuè caus. fiunt, nec Iure probetur ipsa communis, vt dicit Syluest. quamuis eam non sequatur, in verbo metus num. 8. Iuramentum tamen metu extortum, non dubium obligare, quousque fuerit retractatum, secundum communiorem, & veriorem opinionem glosæ, in capit. si verò vers. Iuramentum de Iure iurando, quam tuetur Fulgos. consil. 121. quidam nu. 2. Inn. in cap. ad Aures nu. 2. de his, quæ in metusue caus. fiunt Turrecrem. in cap. 1. num. 4. 15. quæst. 5. & sequuntur Canonistæ omnes, contra Ciuilistas motos per text. in authen. Sacramenta puberem, vbi Bal. & Cyn. C. si aduers. vendit. quorum resolutio, prorsus est refutanda, quia controuertitur de re, quæ potest concernere peccatum, in qua Canonistis standum esse, omnes fatentur.

SVMMARIA.

Verba illa Pauli, oportere esse vnius uxoris virum, quem intellectum admittant nu. 1.
Bigamiam triplicem esse, refertur, nu. 2.
Bigamia vera, qua dicatur, nu. 3.
Baptisma, nè auferat impedimentum ex bigamia procedentem, ostenditur, num. 4.
Bigamia interpratatiua, qualis sit, nu. 5.
Bigamus an sit, qui mulierem, quomodocumque corruptam duxerit, nu. 6.
Talis etiam an dicatur, qui Virgini nupsit, eamque deflorauit, cum qua deinde, ab altero cognita, rursus coiuit, nu. 7.
Quid si à superiore compulsus, rem cum illa habuit, nu. 8.
Ille quoque, ita erit, qui cum vna contraxit validè, & cum altera inualidè, cum suis extentionibus, nu. 9.
Fornicator, cum pluribus, aut cum vna corrupta, non censeatur bigamus demonstratur, numero 10.
Ratio distantiæ inquiritur, cur hic, non sit bigamus, qui vero ducit corruptam omnino, ita sit? num. 11.
Bigamiam similitudinariam, quis incurrat? num. 12.
Differentia refertur inter tres species bigamiæ, num. 13.
Ad contrahendam bigamiam, duo requiri, nempè matrimonium, vsumque venereum, numero 14.
Coitus, cuius requiratur, ad contrahendam bigamiam, nu. 15.
Copula, qua quis congreditur vas muliebre sufficit absque seminis emissione, nu. 16.
Affinitatem ex sola copula non nasci, nisi praterea emittatur semen, nu. 17.
Semen mulieris, an concurrat ad generationem, num. 18.
Bigamus, a quorum ordinum promotione arceatur, nu. 19.
Causa, ex quibus interdicta est bigamis promotio, recensentur, nu. 20.
Bigamus si ordinari patiatur, recipit sanè characterem, nu. 21.
Pœnæ referuntur, quibus mulctantur bigami, num. 22.
Clericus coniugatus, licet bigamus, quando non perdit priuilegium, nu. 23.
Ordinans bigamum, quam incurrat pœnam, num. 24.
Irregularitas quo tempore, ac iure, cœperit annexa esse bigamia, nu. 25.
Apostoli vti Ecclesia pastores, nonnumquam leges condebant, ideoquè, non omnem eorum constitutionem procedere à iure diuino, sed quam vt Apostoli praecipiebant, nu. 26.
Dispensare super Bigamia, quis valeat, pro ordinibus obtinendis, aut vsu obtemptorum, num. 27.
Irregularitatem omnem à solo iure humano introductam, probatur, nu. 28.
Episcopus cum bigamo quando dispenset? numero 29.
Bigamum ad beneficia, quis habilitet, nu. 30.
Si is fuerit dispensatus ad ordines, an etiam dicatur ad beneficio? nu. 31.
Bigamia impedimentum, quando citra dispensationem, aufertur, nu. 32.
Mulieres quam propensa sint ad libidinem, auctoritatibus, & exemplis clarescit. numero 33.
Mulierum genus honestandum esse, similiter auctoritatibus, & exemplis ostenditur, nu. 34.
Mulieres, viris sapientiores esse oportere, & quam ob rationem subnectitur, nu. 35.

Capi-

Capitulum Sextum.

Igamia aliud parit impedimẽtum, prouueniens ex defectu, ipſa namque impedit ne talem patiens defectum valeat ad Epiſcopatum aſſumi, ex Epiſtola Pauli Apoſtol. 1. Timoth. 3.& ad Titum 1. dum aſſerit, oportere Epiſcopum eſſe, vnius vxoris virum; cuius verba, ad quemliber ordinandum, extendenda eſſe, monemur, ex Regula, & extentione facta, per Diuu. Auguſtin. & Gregor.in cap.cognoſcamus 34.diſtinct.& cap. Apoſtolus 81.diſtinct.inde Diuu.Auguſt. ſuper dicta Epiſtola ad Titum, affirmat, bigamum non ordinandum;& refertur, in cap. Acutius 26. diſtin. & luculẽter explico,inferius verſ.quibus enucleatis; Imò ſi vidua voluerit fieri monialis,ea eligenda erit quæ fuerit vnius viri vxor, ex eiuſdem Diui Pauli ſententia in Epiſt.1.ad Timoth, cap. 5. & antiquorum exemplo admonemur, qui non admittebant ad Sacerdotium bis nuptas, vt refert Tiraq. in leg. boues §.hoc ſermone,nu,14.ff.de verbor.ſignificat. & ſcribit ſeruius, in lib. 4. Aeneid. in explicatione illius Verſiculi.

Huic vni forſan, potui ſuccumbere culpa.

8 Sed priuſquam vlterius procedam, maximè refert, verba Pauli præcitatis locis, hac in re ſcripta explicare; illiſque veros intellectus à Catholicis Doctoribus traditos, referre, hæreticorum perperam, prauaſq; reijcere expoſitiones, ac primo non deſunt, qui prædicta verba affirmatiuum inducere præceptum, euomuerunt; nempè ordinandum, oportere vxorem habere, vt ea carens, admitti nequeat ad ordines, quapropter, debeat prius interrogari, an vxorem duxerit, habeatque, quam ſi neget, retinere, cogatur, antea vxorari, vt poſtea manus impoſitionem ſuſcipiat; cuius Hæreſis auctor fuit, Vigilantius Iouiniani diſcipulus, vt affirmat Sot. lib.7.de Iuſt.& Iur.quæſt.6. artic.1.verſ. ſed neque, eamque poſtea tueri nixus eſt Nicetas, hac Pauli ſententia fretus; oportet Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum; quaſi neceſſarium ſit, Epiſcopum, (& conſequenter quemlibet ordinandum) coniugem habere; ac dedecere poſt manus impoſitionem Innuptos eſſe, qui Nicetas; hanc peruerſam doctrinam tradidit in quondam ſuo libello contra latinam Eccleſiam ſcripto, quem poſtmodum ipſemet igni comburendum iniecit, poſtquam litteris certauit coram Conſtantino Imperatore, cum doctiſſimo, & integerrimo viro Vmberto cœnomanenſi Cardinali, & Epiſcopo Syluæ candidæ, à Leone IX. Pontifice, legato decreto, & Conſtantinopolim miſſo, contra Græcorum hæreſes: ab eoque validiſſimis rationibus deuictus, diſceſſit inferior, vt referunt Sot.lib.7.de Iuſt.& Iure, quæſt.6. artic.3.verſ.canon verò,& Ioann.Capet.in tract.de perpetua caſtitate Sacerd.cap.15. Græci veró, nedum contra Romanum inſtitutum, ſolent coniugatos ſacris ordinibus initiare, iuxta cap. cum olim de Cleric.coniug.c.vt clericorum de vit. & honeſt. cleric. cap. Aliter 31. diſt, & cap, ſi quis eorum 32 diſtinct.at etiam, non niſi vxores habentes ordinare, vt refert Sot.eod.lib.7. de Iuſt.& Iure, q.6.art.1. verſ.à quibus Nyceta,& Artic, 2.in 5. concluſ. Ac Franciſc.Turrian. de actis, & canon. 6. 7. & 8. Synod. At Ioann. Capet. loco præcitato veretur, nè hæc ſcoactio connubij, falſo Græcis tribuatur; ſubdens, quòd de Græcis ipſis ſcribens quidam Heluetius aſſerit, ſi quis pudice viuit, cœlibemque vitam agit, non cogitur vlla Dei lege connubio, ſe irretire; immò bonum eſt, Mulierem non tingere ob varias præcipuè incommoditates verbi miniſtrum, ingruente perſecutione obturbantes; ipſe verò ſuper hac re inquirere, non deſtiti, & permulti Græci me erudierunt, ipſorum conſuetudinem eſſe contra Soti, ac Turriani opinionem.

Qui tamen Apoſtoli verba perpenſé examinarunt, iuſtè quidem affirmarunt, quod ea non ſanciens dixerit Apoſtolus, quaſi non liceat abſque vxore Epiſcopum fieri, ſed in re vxoria, modum præſcripſerit; quaſi dixerit; O Timothee, ſi vxoratum eliges in Epiſcopum, nè quæſo alium accipias, niſi eum, qui vnicam habuerit, vt excludatur ab Epiſcopatu bigamus; ſic ſententiam illam Apoſtolicam expoſuerunt omnes Catholici interpretes, vt Chryſoſtomus Homil. 2. in Iob. & ſequuntur Theophilact. ac Theodoret. in Commentarijs ad dictam Epiſtolam Pauli ad Timotheum; atque etiam Tertullianus lib.1.ad vxorẽ,& lib.de Monogam. Horigen.hom. 17. in Lucam; Epiphan. Homil.48.& 59.Hyeron.lib.1, contra Iouinian. Ambroſ.lib.1.de officijs cap.50. & lib. 10, Epiſtola 82. Leo Papa Epiſtola 45.& 49.Siricius Epiſtola 4. cuius verba refert Innoc. in Epiſtola ad exuperium; Oecumenius in Commentarijs ad eamdem Pauli Epiſtolam, his vtens verbis, non ſtatuit; vt ab vxore pendeat Epiſcopus, aut vxorem neceſſario habeat; ſed ſi è mundanis fiat, nè ſit bigamus; atque alij multi, quos congerit Ioannes Caperius tractat.de perpet. caſtit. Sacerd. cap. 15. ita quoque è noſtris doctoribus videtur illa interprætari gloſa in cap. 1. verſ. vnius 26. diſt. dum namque ille textus prædictam ſententiam retulerat, Epiſcopum debere eſſe vnius vxoris virum, ſubiungit ipſa, & explicat, id eſt non plurium, & gloſa in cap. propoſuiſti verſic. ſed propter 82. diſt. ſic verba affirmatiua interpretantur negatiuè, cap. licet,& ibi gloſa, verſ.duorum de teſtib.cap. Iudices cum gloſa, verſ. qui vtinam 1.quæſt.1.& cap.ſi ea, cum gloſa final. 23. quæſt.4. apud enim Aegyptios, vnicam tantum ducere vxorem licebat ei, qui Sacerdotio inſigniri cupiebat, teſte Diodoro ſiculo lib.2.c.3.& Tiraq.in d. L. boues §.hoc ſermone, num. 142.

Hæc etiam maximè conferunt, ad inſutandam alteram opinionem, quam Magdeburgenſes cent.1 lib. 2. cap. 4. defendunt, & Caluin.cap.3.Epiſt. ad Timotheum,& cap.1.ad Titum, vt verba Apoſtoli prohibeant tantum ſimul habere plures vxores, non ſucceſſiuè; cuius etiam veriores reſponſiones tres ſunt, quas ſolito more perſtringit Illuſtriſſimus Bellarm, tract.2.controu.Rub.de Clericis cap. 23. verſ.ex eodem; quarum vnam ex opuſculo ſœpè allegato Ioannis Caperij, capite 16.deſumpſeram, antequam prædictum locum Bellarm. viderem,

quod

quod hoc non fuerit intentio Pauli, firmetur, ex vsu illius temporis, quando nemini licebat plures simul retinere vxores, iuxta l.1.ff. de his, qui notant. infam.l.2.C.de incest.nupt.& l. eum C. ad legem Iul.de adult. Alijs autem multis, ac falsis expositionibus à Luthero, & alijs, his Pauli verbis traditis copiosè, & doctè respondet Bellarm. alleg.¡Rubr. cap.24.tu videto.

His explicatis, conuenit pertransire ad declarationem bigamiæ; & quidem bigamus, componitur ex bis, & gamus, hoc est mulier, seu vxor; ideoque ille fit, qui duas habet, vel habuit vxores, per
2 glosam in cap.vna tantum, vers. bigamus 26. dist. Bigamia veró tripartitam recipit diuisionem, vna quidem, vera dicitur, altera interpretatiua, tertia veró similitudinaria nuncupatur, ex mente glosæ in cap.2.de bigam. dicit Rotæ decisio 447. seu 1. de bigam in nou. Nauarr.cap.27. nu. 19. Specul.tit. de dispensat.§.iuxta propositionis nu.6.Syluest. verbo bigamia, nu.3.& communiter Doctores citato c.2.

3 Et vere Bigamus, ille dicendus est, qui diuersis temporibus, & successiuè plures habuit vxores, easque carnali copula cognouit, vt glosa, & Nauar. præcitatis locis Maiol.tract.de irregular.lib.1. cap. 33.nu.2.Milis suo repert.vers.Bigamus verus.

Idque etiam si alteram illarum, aut vtramq; habuit ante Baptismum, ex cap.deinde, & cap. Acutius 26.distinct. Ambros.lib.1.officiorum, & lib.10. Epistol.82. ad Vercell. Diuu. August. lib. de bono coniug.cap.18.his consensit Inn.1.in Epist.2.cap.5. & Epistola 22.cap.55.de quo in cap.proposuisti 82. dist.& Diu.Thom.in 4.sent.dist.27.quæst.1.artic.4. & in supplemen.ad 3.partem quæst. 66. artic. 4. & communem esse Doctorum sententiam, referunt Couar.clem.fin.§.2.nu.5. de homic. part. 1. Fuscus de Visit. Episcop.lib.2.cap.28.num.7. tametsi Diu. Hyeron.in Epist.ad Ocean.relata in cap.1.26. dist. & lib.1.contra Iouin.& in Commentarijs ad Epist. Pauli ad Titum, ac Nicolaus de Lyra ad Epistol. Pauli 1.ad Timoth.3.vers.vnius vxoris & ad Titum 1.eodem vers. & Glosa ordinaria in vtroq, loco & vers.acriter contendât, minimè hunc bigamũ esse, ea potissimum ratione, quòd in baptismo quicquid in veteri homine gestum est, solutum appareat, vt in eodem cap.deinde, & Abb.qui alios citat, in cap. gaudemus nu.16.de Diuort. cui tamen rationi permultæ traduntur à scribentibus responsiones, quarum aliquas congessit glosa adducto cap. deinde, vers.inter peccata, 26. dist. eaque omnium optima mihi videtur, quam D.Ambros.prodit, tùm in præ-
4 dicto lib.1.offic.tum Epist.82.quod culpa, non lex lauacro soluitur, sed non iterare coniugium, legis est præceptum, quo ad suscipiendos ordines, ideo Baptismus nequit coniugium, legemuè auferre, sed tantum peccata diluere, & sequelas illorum, iuxta doctrinam Bar.Brixien.q.Vener.13.exordiente, aliquis ex officio, & Borgas.tract.de irreg.Rub.de iustitiar.nu.2.consentiunt verba D.Tho.in supplem. ad 3.p.q.66.art.4.ad 3. Arg. & quidem prima præualuit sententia, & ab vniuersa Ecclesia recepta fuit vt scribit Bellarm.tract.2.controuer. Rub. de Clericis cap.24.vers. contra verò; Ita quod assertionem contrariam tenentem bigamiam auferri per baptismum, temerariam esse concluserit Grisal. in Decision.fidei Decis.3.in vers.bigamia.

5 Bigamus autem interpretatiuus cẽsetur, qui vnicam, sed corruptam duxit, nempe viduam c. si quis viduam 34.dist.c.quisquis. 84. dist. & euidentius in c.præcipimus 34.dist.quo cauetur, nè bigamus, aut qui Virginem non est sortitus vxorem, permittatur ordinari, quare si hic verè bigamus esset, vt aliqui opinantur, vtique contineretur sub illo nomine bigamus, in eo posito. & quidem superfluerent reliqua illa, aút qui virginem non est sortitus, quapropter fatendum est, deceptos esse Mileum in suo repertorio vers.bigamus verus, Graff. in decis. Aur lib.4.c.27.nu.38.& alios asseuerantes, hunc verum esse bigamum; est etenim indubitatum contrahentem cum vnica, & vidua (validè tamen) bigamũ esse interpretatiuũ, ex Nau.cons.1.n. 2. de big.

6 Insuper bigamus interpretatiuus est, qui aliam quocumq. modo corruptam duxit, scilicet meretricem, aut concubinam, quam quispiam tenens maritali affectione violauit c. Maritum inibiq; notant Archid.Gemin.& Card.Alex.33.dist. c.qui in aliquo 31.dist. Nauarr.in Manuali cap. 27. vers.interpretatiua est, sub nu.195. Couar. in lib. 4. decret. par. 1.cap.5.in princip.nu.2.& Mantica de tacitis, & ambiguis conuention.lib.3.cap.17, sub nu.26. & sic alter corrupit, secus vero si ipsemet vir ante matrimonium cum illa coiuisset.& deflorasset, quia tũc, nec bigamus esset, nec detineretur promoueri iuxta glosam fin. in cap. debitum de bigam. communiter, inibi receptam, ibique Abb.nu.2. & D. Tho. in supplem.ad 3.p.q.66.art.3.ad 2.Argum.subdens hoc probabilius esse, quia carnem suam non diuisit in plures; tenet etiam in 4.sent.dist.27.quæst. 1. art.4.ad secundum Argum.in 2.scripto, Cardin.in capit. tanta qui fil. sint legitim. Siluestr. verbo bigamiam.nu.1.vers. 5. etiam, Henric. Sum. Thæol. Moral.lib.12.cap.6.§.10. Armil.verbo bigamia nu. 6.Maiol.tract.de irregul. cap. 33. num. 5. & tenuit Cappell.Tholos.Decis.220. An illæ qui Matrimonium; & ibidem comprobat. Aufrer. & hanc sententiam esse veriorem, dixit Abb. citato cap. de bitum; ego vero eam verissimam reputo, explosa contraria resolutione glosæ in dict. cap. Maritum, vers.concubinam Archid.in cap. vnico, nu. 1. de cleric.coniug.in 6.Host.in cap.sanè, el 1.nu.2.alleg. Rub. alijsq; quorum meminit Cappell. Tholosanai decis.paulo ante relata, nec huic quidem opinioni refragantur textus aliqui, qui videntur primo aspectu aduersari; quorum primus est, textus in c. curandum 34.dist.vbi curandum in primis est, ne ad sacros ordines, quisquam, qui vxorem non duxit virginem, aspiret, sed qui cum deflorata (tametsi ab ipso) contrahit, non potest dici cum vrgine inire coniugium, quia tempore celebrationis illius, erat iam corrupta, consequens est, nè possit ordinari, sed respondetur, quod cum Matrimonium sequens retrahatur, & omnia præcedentia legitimet per cap. tanta, qui filij sint legit. & in proprijs terminis dixit Abb.in citat.c.debitum, in fine, & Aufrer.in addit.ad allegat.decis.Tholos.nu.2. ideoque censetur illam duxisse Virginem, nam quo ad effectum videtur virginem duxisse, dum non fuit corrupta per alium; quam quidem responsionem Glosa in cap.qualis vers.disponsata 30.q.5.dedit ad illud ipsum cap.qualis, & nihilominus, ille canon mihi videtur magis vrgere contra communem

sententiam

ſententiam, inquit enim, vt vxor habenda ſecundum legem, debeat eſſe virgo, caſta, & deſponſata in virginitate, & tamẽ inibi gloſ. cenſet, & benè, illã deſponſatam in virginitate dici, quã duxit, qui antea deflorauerat, & propterea ille tantum ſit in hoc caſu bigamus, qui in vxorem habuit corruptam ab alio, etiam ſi fornicariè, vt omnes præcitati fatentur, licet Bellarm. tract. 2. controu. lib. 1. Rub. de clericis c. 24. verſ. reſpondeo igitur, neget hunc eſſe Bigamum, ſed prohiberi ordines aſſumere, ob dignitatem illorum; quinimmo bigamũ exiſtimant Doctores ducentem, ſic violatam, & ignorãter cognoſcentem, quia credebat illam virginẽ Borgas tract. de irreg. Rub. de Iuſtit. nu. 14. & expreſſius Nauarr. c. 27. n. 195. Archid. c. vnico nu. 1. de Cleric. coniug. in 6. Abb. in c. ſi vir, ſub nu. 2. de adult. Sot. in 4. ſent. diſt. 27. q. 3. art. 1. verſ. quintus caſus.

7 Interpretatiuus etiam dicitur Bigamus, qui virginem deſponſauit, ſecumq; poſtea rem habuit, quę deinde adulterata eſt; & poſt commiſſum adulterium, rurſus illam maritus cognouerit, cap. ſi cuius 34. diſt. ibique Doctores vnanimiter; & Abb. in dicato, nu. 2. de adult. Gomes tract. Breuium nu. 20. quem tractatum inſeruit Rubr. de reſcript. in 6. Syluest. verbo bigamia nu. 3. verſ. quidam tamen D. Th. in 4. ſent. diſt. 27. art. 4. verſ. ſimiliter in 2. ſcripto, Anchar. conſ. 124. circa Bigamos nu. 2. & communem eſſe ſententiam, atteſtatur Couarr. in clem. ſi furioſus §. 2. nu. 3. de homic. & hoc tum ſi illa coactè cognita commiſit adulterium, quia maritus poſtmodum rem habens cum illa, fit bigamus Henric. Sum. Theol. Moral. lib. 12. c. 6. §. 10. tametſi vir neſciens illam adulteram, ſecum coiuerit Armill. verbo bigamia nu. 2. in medio Angel. eodem verbo, & nu. in fine Syluest. citato verbo nu. 1. verſ. ſexto, gloſ. in alleg. c. ſi cuius, Sot. in 4. ſent. diſt. 27. q. 3. art. 1. verſ. & ſextus, & verſ. quinta concluſio, Anan. c. 3. nu. 2. de Adult. licet autem Arch. in c. ſi quis nu. 1. 34. diſt. dicat illum non ordinandum, qui cognouit vxorem ſuam, poſtquam ſciuit ipſam adulteram, quaſi videatur velle, requiri ſcientiam adulterij in viro, tempore quo concubuit cum illa; nihilominus aduertẽdum eſt, Archidiaconum tria ſummare capitula ſubſequentia; nempè c. curandũ c. præcipimus, & c. ſi cuius, vt eiuſdem verba patefaciunt, & cum in illis nullum inſeratur verbum, quo poſſimus aſſerere, copulã debere ſcientiã adulterij anteire, nõ vtiq; debebat Archid. illam adiungere, ſed illorũ tenorẽ, breuibus complecti verbis.

8 Quinimmo ſi vir à ſuperiore compulſus debitum reddidit vxori adulteræ, eſt videndum, an fiat bigamus; exemplum eſſe poteſt, ſi maritus inueniẽs aut ſciens vxoris adulterium, illam accuſauit, & interea abſtinuit; quare mulier cognoſcens ſe à conſecutione debiti ſpoliatam, petijſſet ex regula c. 2. vt lit. pend. ipſam reintegrari, accuſatione pendente in coniugali poſſeſſione, & per Iudicem fuerit, vt iuris reintegrata, & debitum illius auctoritate ſit conſecuta; Nam hunc quo ad legem promotionis bigamum fieri dixit gloſa Ioan. in citato c. ſi cuius vxorem Barth. Brixien. q. Domin. 16. quidam contraxit Borgas tract. de irreg. Rub. de bigam. nu. 31. p. 5. Syluest. verbo bigamia nu. 1. verſ. ſexto, addens communem eſſe opinionem, & Hoſt. in Sum. de bigam. q. 9. Aufrer. clem. 1. de offic. ordin. D. Tho. Palud. & cœteri in 4. ſent. diſt. 27. quæſt. 4. & communiorem dicit opinionem Aufrer. ad deciſ. Tholoſ. 256. quidam contraxit, & Angelus verbo bigamia, nu. 2. Alterum poterit exemplum afferri, in eo qui exteras Prouincias peragrauit, longiſſimoque tempore à Patria abfuit, vt probabiliter omnes ferè ſuſpicati ſint ipſum mortem, cum vita commutaſſe, quare præcedente Iudicio Eccleſiæ, licuit Mulieri alteri nubere, conſumato vero matrimonio redierit, qui abſens erat, ac muliere inſtante, ipſe fuerit à Iudice compulſus iterum illi iungi, nã profecto bigamus erit, iuxta allegatã deciſ. Capp. Thol. 256.

9 Huius ſpeciei bigamus eſt, quicumque cum vna & virgine contraxit Matrimonium validè, & cum alia inualidè, Nauarr. conſil. 1. nu. 2. de bigam. ſuccurrit textus in c. nuper de bigam. tam ſi cum altera viuente, quàm ſi ſucceſſiuè D. Tho. in ſupplem. q. 66. art. 1. in medio, & ſuffragatur allegatum, cap. nuper; aũt ſi cum duabus de facto, & cum neutra validè, ob aliquod impedimentum, quem caſum videtur decidere textus in d. c. Nuper, & Bigamum illum cenſent. Palud. in 4. ſent diſt. 27. q. 4. ibique Sot. q. 3. art. 1. verſ. dubium tamen, & Nauar. relato conſ. nu. 2. idque, tum ſi vtraque ſuperſtite, tùm ſi cum altera poſt obitum alterius inierit matrimonium, & inualidum, Nauar. in Summ. c. 27. nu. 195. verſ. ſecundo; quare delirauit Maiol. in tract. de irregul. c. 33. nu. 3. verſ. ideo, concludens verum bigamum dici contrahentem cum duabus, validè cum vna; & inualidè cum altera; ex quibus inferendũ eſt, Bigamum, haud eſſe, qui vnicam, & corruptam ſuſcepit in vxorem, etiam poſt copulam, ſubintellige huius ſpeciei; nempè, ſi Laicus ſit contrahens, cum illa, vt omnium conſenſu probatur, inter quos Sebaſt. Medices tradit 2. p. Summ. tit. 9. q. 28. verſ. ſi verò Laicus; Alterius autem ſpeciei bigamiam, nempè ſimilitudinariam vtiq; incurrit, vt ſi ſacro ordine initiatus, aũt ſolemni voto aſtrictus celebrauit tale matrimonium, vt inferius copioſius annotabo; in illa etenim conſideratur ratio matrimonij Spiritualis contracti cum Chriſto per ſuſceptionẽ Sacri ordinis, ideoq; ſecundum initum cum fœmina matrimonium, quamuis nullum, haud dubiè, in cauſa eſt, vt ille bigamus dicatur: quæ quidem ratio deeſt, cum Laicus vnicum tantum celebrauit coniugium, & inualidum, tametſi cum deflorata, & ab ipſo maritali affectu cognita; quinimmo nec minoribus quidem inſignitus ordinibus, id faciens cẽſendus erit bigamus, non ſecus ac Laicus, vt conſuluit Nau. conſ. 1. nu. 4. & 7. de bigam. & in Manual. c. 27. n. 195. vbi atteſtatur, ita deciſum fuiſſe in ſummo Pœnitentiariæ Prætorio; ſequitur Henr. Sum Theol. Moral. lib. 12. c. 6. §. 10. in gloſa lit. Y. Benedictus de Capra Reg. 97. nu. 83. ex quibus Rota deciſ. 447. ſeu 1. de bigam. in nou. contrarium firmans ſanè minus iuſtè ita pronunciauit, vt Nauarr. rectè admonet conſ. cuius antea memini, nu. 4.

10 Qui verò cum pluribus fornicatus eſt, aut cùm vna, & corrupta, nequaquã credendus eſt bigamus ex c. pen. de bigam. neq; verò, qui ante, aut poſt matrimonium, cum meretrice rem habuit cap. fraternitatis 34. diſtinct. duo namque coniunctim pernecceſſaria ſunt ad incurrendam bigamiam, nempe copula, de qua alloquar, num. 14. & matrimonium de iure, aut de facto initum, vt ex prædictis

Iuribus plenè apparet, atq; ex Nauarr. in Sum. c. 27. nu. 146. quam ob causam Armilla in verbo, bigamia, nu. 2. affirmat nullum fieri bigamum, nisi contrahendo, & cognoscendo; ea propter, nec talis est censendus, qui delusoriè celebrauit matrimonium, interiori non intercedente consensu, ex Henr. Sum. Theol. Moral. lib. 12. c. 6. §. 10. in glos. litera Y. nec refragatur, c. si quis, el 1. 34. dist. bigamum decernens cognoscentem concubinam post vxorem nã loquitur de illo, qui post vxorem occultè duxit concubinam, & cum illa maritali affectione coiuit, vt interpretatur Henr. inibi, & confirmatur ex eodem canone §. vel prohibetur; aduersus tamen prędicta, aliqui ad argumentandum prosiluerunt, asserentes, quod si bigamus est, qui cum mulieribus coiuit, cum quibus matrimonium inualidè contraxit; pariter iudicandus sit, qui cum pluribus fornicatur; nam quotiescumq; matrimonium non subsistit, dici nequit, cum eis, tamquam cum vxoribus coiuisse, sed illicitè concubuisse, non secus ac, si cũ Meretricibus; Hanc tamen rationem euadere, facili quidem responsione possumus; quod dum fuit celebratum Matrimonium, quamuis inualidum, ac propterea dici nequeat, inter illos matrimoniũ existere, adest nihilominus aliqua Matrimonij similitudo, aliena ab hoc fornicario, seu potius adulterino vel nefario concubitu, ex sententia D. Th. in suppl. ad 3. p. q. 66. art. 2. ad 1. arg. & in 4. sent. dist. 27. q. 1. art. 4. vers. tertius est, in 2. scripto; quare Inn. 3. Ratispon. Episcopo rescribẽdo, eos non verè bigamos existimat, sed quoniam ipsi quantum in eis fuit, secundas mulieres sibi Matrimonialiter coniunxerũt ideo cum eis, tamquam cum bigamis, dixit non esse dispensandum; propterea quod reputantur bigami, non quidem propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis, cum opere subsecuto, in c. nuper, & c. fin. de Bigam.

11 At modo distantiæ ratio hæsitanda est, cur bigamia incurratur per contractum cum corrupta, aut cum duabus mulieribus, quãuis successiuè, & subsequẽti copula consummatum, non autem si vir cum pluribus copularetur Meretricibus, quamuis postmodum ipse fornicator, aliam, & virginem sibi Matrimonialiter colligaret; cui quidem propositæ dubitationi, respõsionem tradidit, plures afferendo rationes diuersitatis, glos. in c. debitum vers. cognitam de bigam. ibiq; Innoc. commendat nu. 3. & Sot. in 4. sent. dist. 27. q. 3. art. 1. vers. existit autem; eas tamen ipse prætérire decreui, tãquam non veras, neq; verisimiles, meritoq; illas respuit Abbas, in d. c. debitum, n. 1. vers. quæro cũ glosa, vnicam tantũ prodam, quam veriorem existimant, ipsemet Sot. & Maiol. tract. de irregul. lib. 1. c. 33. nu. 3. vers. altera in fine. Syluest. verbo bigamiam, nu. 2. & Abb. relato c. cuius quidem auctor esse videtur, Angelicus ille Doctor Ecclesiæ D. Th. in 4. sent. dist. 27. q. 1. art. 4. & sequuntur Didacus in clem. si furiosus §. 2. nu. 3. p. 1. de homic. & Sebast. Medices in Sum. p. 2. tit. 9. q. 29. in fine. quod Matrimonium sumat speciem suam à termino, ad quem; siquidem actus, & consensus contrahentis illud non cadit supra propriam ipsius, sed supra alterius personam; Nam matrimonium terminatur ad alteram, ideo, corruptio mulieris, non vtiq; sibi ipsi obest, respectu bigamiæ, sed cadit, transfertur, & terminatur ad virum, & fit bigamus; ex parte verò mariti terminatur ad fœminam, & sinè fieret bigamia, si de ea posset hoc probabiliter dici, atque promotioni idonea foret, & irregularitatis capax, sed aduersus hanc rationem disertis profectò verbis, iuxta morem argumentatur Bellarm. tract. 2. contr. lib. 1. de Cler. c. 34. vers. at hæc, vbi asserit, quod si ipsa ratio subsisteret, certè qui duceret secundam vxorem, & virginem, bigamus nõ esset, nàm vitium nullum est in hoc matrimonio respectu mulieris, sed respectu viri, ergo terminatur ad mulierem, bigamiæ incapacem, non autem à Muliere ad ipsum virum, & nihilominus nulla maior bigamia reperitur, quam ista enata ex contractu Matrimonij, cũ duabus virginibus; quare ipse Bellarm. aliam subdit rationem; affirmans prohibitum esse, ordines suscipere, qui duxit fornicariam, non quia bigamia oriatur ex illo Matrimonio, at quia sic placuit Ecclesiæ, ob dignitatem Sacerdotij, cuius quidem rationem respuere, non audeo, ob tanti viri auctoritatem; neq; approbare valeo, cum supra n. 6. constituerim bigamũ hũc fieri; tu itaq; accuratius cogitãdo, veriorem perquirere rationem, nè graueris, si poteris, dũ tot prudentissimi Patres, eam pertingere hactenus nequiuerunt.

12 Nouissima bigamiæ species est, similitudinaria, quam ille tantum incurrit, qui sacro ordine insignitus, aut voto solemni astrictus, de facto aliquam sibi matrimonialiter coniunxit, cap. quotquot 27. q. 1. vbi glos. final. hoc indicat, & c. nuper de bigam. tùm si cum vnica, & corrupta cap. final. de bigam. tùm si cum vnica, & virg. Nauar. cons. 1. nu. 7. vers. ex quibus, de bigam. & in Manual. c. 27. n. 195. vers. similitudinaria, D. Ant. in 3. p. Sum. tit. 2 t. c. 1. Rosella, quam allegat, sequiturq; Syluest. verbo bigamiã, nu. 9. Paris. de Resig. benef. lib. 5. q. 3. nu. 190. vbi per octo versus, rescripsit peculiaria verba Nauarr. citato nu. 195. At Sum. Pisan. & Archid. negant hos contrahentes cum vnica, & virgine fieri bigamos, & irregulares, quos sequitur Henr. lib. 12. c. 6. §. 10. lit. H. & perperam sanè, quæ autem sit ratio valida, ob quam dicatur bigamiam contrahere, qui sacro initiatus ordine, aut professus, vnicam, & virginem duxit, cũ alias, duo praexigantur matrimonia, aut saltem vnicum cum corrupta, pro incursu bigamię veræ, vel interpretatiuæ; sed respondetur, duo quoque hoc casu adesse matrimonia, alterum celebratum cum Christo; per ordinis sacri susceptionem, & voti solemnis emissionem, ex Nauarr. allegato, nu. 195. & conf. 1. nu. 4. de bigam. & antea Borgas de irreg. p. 5. Rub. de bigam. nu. 9. alterum verò hoc carnale, sed qui duo celebrauit coniugia, quamuis cum virginibus, fit bigamus, vt scripsi, num. 3. propterea hic erit bigamus, quamuis autem secundum scilicet carnale, inualidum sit, per impedimentum procedens à sacro ordine, aut voto solemni; quia tamen adest affectus intentionis, cum opere subsecuto, iudicatur bigamus similitudinariè, propter similitudinem ad verè bigamum, nisi enim obstaret ordo, vel votum explicitum, subsisteret profectò, Matrimonium; quæ ratio matrimonij spiritualis, quia non consideratur in Laico, neque in Clerico constituto in Minoribus, vt dixi in superioribus inde fit, vt in illis non sufficiat ad incurrendam bigamiam, semel contraxisse illud, sed bis validè, vel inualide cum virgine,

aut

aut ſemel, cum corrupta, & validè.

13 Et ex his deſumitur differentia inter Bigamiam veram, interpretatiuam, & ſimilitudinariam; Prima namque, non niſi ex duobus, & validis matrimonijs naſcitur; ſecunda ex duobus inualidis, aut alterutro valido, & alterutro inualido; vel vnico valido, ſed cum corrupta; Vltima vero ex vnico, & nullius firmitatis; quod hactenus annotata patefaciunt; & Doctores allegati, cœteriſque apertius Nau. conſil. 1. ſæpè adducto nu. 6. verſ. quinto non obſtant; pœnæ autem, quas iura ſumunt à contrahente vltimo loco relatam bigamiam, ſcilicet ſimilitudinariam; perplures ſunt, quas Diaza congerit in praxi Crim. canon, cap. 23. & Couarr. 2. part. de ſponſal. cap. 6. §. 3. illaque præ cœteris numeratur, quod irregularis ſit, cap. 1. & 2. qui Cleric. vel vouent, atque in excommunicationem ipſo iure incidit, iuxta Clem. vnicam de conſang. & affin.

14 Tandem Bigamiæ, vt finem imponam, conſidero, duo requiri, vt ipſa contrahatur; Matrimonium ſcilicet præcedens, & vſus Venereus ſubſequens; aitque propterea Armilla, contrahendo, & cognoſcendo, aliquem fieri bigamum, in verbo bigamia nu. 2. quorum primum requiſitum explicaui, nu. 10. verſ. Qui verò, vbi alterius quoq; memini, hic tamen de eo ſermonem extendere exiſtimaui, & inquirere, cuiuſnam debeat eſſe coitus, qui præcedat? & non dubium, quin nullus prædictorum fiat bigamus, niſi iuxta relatam diſtinctionem coiuerit, cũ vna, aut pluribus mulieribus, eò quod ſimul requiritur coniunctio animorum per conſenſum, & corporum per copulam, prout edocet D. Th. in add. ad 3. p. q. 66. art. 1. ad 3. ideoq; ad contrahẽdum iſtud Bigamiæ vitium, neceſſarium eſſe in vniuerſum, quod carnalis commiſtio intercedat probat gloſ. cõmunis in c. 1. de Bigam. in 6. & Couar. in clem. ſi furioſus p. 1. §. 2. nu. 2. adeo quod Eccleſia neminem bigamũ reputat, propter duo, aut etiam duodecim matrimonia rata, niſi duo ſaltèm conſumauerit, inquit Sot. in 4. ſent. diſt. 27. q. 3. art. 1. verſ. bigamus, & Digamus; & colligitur ex c. debitũ de bigam. reiecta opinione Magi. ſent. eadẽ diſt. 27. vbi ſolũ conſenſum de præſenti bis præſtitũ, in celebratione Matrimonij, abſq; copula, bigamũ conſtituere aſſeuerat; eius etenim reſolutionem reſellunt D. Th. q. 97. ſiue 66. artic. 1. ad 3. par. 3. Sot. loco citato, & Abb. ſuper eod. c. debitum, eamq; communiter omnes ſimpliciter loquentes, veram eſſe concluſionem aiunt; quin alij diſtinctius verba facientes, tradunt, veram bigamiam, tùnc ſolùm cõtrahi, & non alias, quibus præeminent Sot. indicato loco, Henriq. in Summ. Theol. Moral. lib. 12. c. 6. §. 9 Syluest. verbo bigamiam, nu. 4. Summ. confeſſ. lib. 3 tit. 3. q. 10. verſ. 1. Aſtaſan. lib. 6. tit. 7. q. 3. Sebaſtian. Medices in Summ. titul. 9. quæſtion. 28. ita præterea, vt interpretatiua incurratur, copula requiritur, quare ducens viduam, non fiat bigamus, niſi eam cognouerit carnaliter, probat Syluest. in verbo bigamiam, nu. 1. à verſ. ſed intellige, & Nau. c. 27. ſub nu. 195. verſ. Interpretatiua, Couar. adducto nu. 2. verſ. ſecundo Bigamus, Henriq. citato c. 6. §. 10. ſuccurritq; tex. in c. ſi quis viduam 50. diſt. Sayr. indicato c. 4. nu. 9. & 16. tandemq; idem in ſimilitudinaria poſt multos textus, & Doctores fatetur Nauar. citato nu. 195. verſ. ſimilitudinaria.

15 Quo verò ad coitum alterius viri, concluſiuè loquendo affirmo, ad incurrendam veram bigamiã nõ oportere, vt eius vxores fuerint ab alio cognitæ quandoquidem illa, ex geminato coniugio, & conſumato cum Virginibus naſcitur, quarũ ſi quæ deflorata fuiſſet, bigamus fieret ſecum contrahens, etiam ex 1. matrimonio; ſed illa intepretatiua, tunc diceretur, ex quo euidenter conſtat, pro incurſu interpretatiuæ, opus eſſe, vt mulier fuerit à priori viro cognita, alias qui ſibi eam colligaret in matrimonium, quæ alium antea ſuſceperat ſponſum, eoque mortuo ante vſum venereum, vtiq; non fieret bigamus, ſi cum illa rem haberet, cap. fin. 34. diſt. & c. debitum in fine de bigam. Henr. adducto c. 6. §. 10. & Sayr. indic. nu. 9. atq; 13 & 16. exceptis caſibus, in quibus incurritur interpretatiua, ob bina matrimonia contracta, vel inualidè, cum duabus, aút cum vna validè, & cum altera inualidè; quia non eſt neceſſè, ipſas, aut earum alteram, fuiſſe antea ab alio corruptam, cum ſatis ſit matrimonium, ſiuè verũ, ſiue falſum, inter eos coniuges interceſſiſſe, cum ſubſequenti copula; quemadmodum, & ſimilitudinaria; oritur etiam, cum quis Virginem ſibi matrimonialiter copulauit ex reſolutis ſupra nu. 12.

16 Copula autem inducens bigamiam, non ea tantum, quæ cum ſeminis emiſſione fuit, at illa etiam per ſe ſufficit, qua, quis vas muliebre congrediens, eius virginitatem violauerit, Armil. verbo bigamia nu. 2. Viual. in ſuo candel. Rub. de bigam. n. 22. Tabiena d. verſ. nu. 3. Cordub. caſu 178. Medin. lib. 5. de continentia c. 76. & 77. Henriq. in ſum. Theol. Mor. lib. 11. c. 15. §. 3. & Roderic. in ſuis qq. Regular. q. 24. art. 2. tom. 1. ſubiungens alterum de prædictis oportere fieri, intra vas, vt bigamia incurratur: Vel quod intret, & non ſeminet, vel ſeminet, abſq; ingreſſu; puta ſi extra vas cognoſcens vxorem, ſeminet, quod & illius Matrix attrahens, grauida facta eſt; quia ſi tali defuncta vxore, aliam duxerit, bigamus, proculdubio erit, quod etiam tuetur Viual. indicata Rub. nu. 24. Qui verò, nihil ex prædictis exequeretur, etiam ſi extra vas emitteret ſemen, vel intra vas non naturale, minimè fieret Bigamus; ſicut neque ille, cuius vxor ſodomitice cognoſci ab altero paſſa eſt, & ea mortua, cum altera contraxit.

17 Affinitas verò, vt contrahatur, non ſatis eſt intraſſe vas, quamuis naturale, niſi præterea in eo ſeminauerit per Abb. in c. fraternitati nu. 2. de eo qui duxit conſang. vxor. ſuæ gloſ. fin. in c. extraordinaria 35. q. 3. Armill. verbo Matrimonium nu. 26. Syluest. verbo matrim. 8. verſ. ſecundum, ſub nu. 15. D. Th. in 4. ſent. diſt. 41. q. 1. art. 3. ad 2. Aufrer. ad deciſ. cappel. Tholoſ. 96. An per coitum nu. 2. & 3. Nauar. in Manual. c. 22. nu. 43. & eſt text. notabilis, in cap. lex Diuinæ §. propinquitas 27. q. 2. ita quód, neq; oriatur ſi vir intrauit clauſtra pudoris, nec ſemen potuit emittere, ſed incitauit mulierem ad ſeminandum, per Feder. de Sen. conſ. 301. Magiſt. nu. 1. Ne-

18 que neceſſarium eſt concurrat mulieris ſemen, vt affirmarunt Syluestr. Armill. Aufrer. & alij ſupra citati, præſertim vero Abb. adducto c. fraternitati, nu. 3. & Feder. loco citato; omneſq; illam ſubnectunt rationem huius opinionis, quia ſemen mulieris, non cõcurrit ad generationem, de qua quidem ratione maxima fuit inter Filoſophos, & medicos cõtrouerſia, vt videre licet apud Ariſt. c. 19. de Gen.

Animal Plutarch.lib.5.cap.5.de Placit. Filosophor; Albertum Magnum,tract.7.lib.9.capit. 1. de Animal. Galen. lib. 2. de semin. atque rursus de vtilit. part.lib.13.Auicen.lib.3.fen.20. tractat. 1. capit. 3. Auerr.2.colliget.cap.de iuminib. testicul. Censorinum de die.Natal.cap.4.Iacobum Ferliuiens. quæstionum cap. 3. sed quia sanguinem Maternum conferre ad generationem docuit Hippocrat. lib. de Pueri natura, & Galen. locis iam relatis, & alij multi, ex prædictis auctoribus, & præter eos Fernel.in lib.de homin. procreat. lib. 7. cap. 6.Cœlius Rodigin.lib.3. lection. Antiq. cap. 42. & è nostris Corneus consil.219.ex duplici vers.hanc etiam, sub num.11.vol.2.Paul de Castro in l.1.nu.5.C. de condit.incert.& Bal.in l.vltim.in final. verbis,C. de seruis fugit.nam muliebre semen, ad calorem illum spermatis maris temperandum requiritur, vt scribit Capiuacc. in sua Method.curandor. Morbor. lib. 4. cap. 5. versic. interim tamen; quare videtur dicendum, haud subsistere rationem relatam, ad probandum affinitatem contrahi, ex pollutione viri,intra vas fœmineum,absque concursu seminis mulieris; Verùm sit nè vera iam dicta ratio, non nimis sollicitor, nec eius veritatem studiosè confector; cum etiam Filosophi, ac Medici in eius resolutione vacillent: tamen verissima est conclusio prædicta, vt sola seminis viri eiuculatio, in vtero Muliebri,affinitatè gignat.quod illi tradidere DD.

19 Quibus enucleatis, conuenit longius immorari circa conclusionem firmatam supra num.1. Quod bigamus à promotione arcetur, quandoquidem non tantum arcetur à susceptione Episcopalis ordinis iuxta verba Apostoli 1. Timoth. 3. & ad Titum 1. verum,ex extentione August.& Gregor: in cap.Apostolus 81.dist.& cap.cognoscamus 34.dist. etiam repellitur à promotione cuiuscumque ordinis, atque etiam Minorum, ac tonsuræ Clericalis, per text.in cap. Acutius 26. dist. in vniuersum asserente; non absurde visum esse bigamum,normam Sacramenti amisisse,& cap. si quis viduam 34. dist, præcipiente, nè bigamus admittatur ad Clerum, concinunt, quæ in hac re statuerunt Patres in concilij Niceni tractatu, dicentes, nec Clericum esse debere, qui secunda coniugia sit sortitus, cap. cognoscamus,nuper citato, & Diuus Ambr. imitans Augustin.in cap. 18. de bono coniug.inquit. Quia Sacramentum nuptiarum, temporis nostri, sic ad vnum maritum,& vnam vxorem redactum est, vt dispensatorem Ecclesiæ, nec liceat esse, nisi vnius vxoris virum. Et ex Canone Apostolorum, 18 Ne Bigamus possit esse Episcopus, aut Præsbyter aut Diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deseruiunt,vt in cap. si quis viduam, el 2, distinct. 34. ac propterea, à susceptione quorumcumque ordinum,etiam Clericalis tonsuræ, optimè expressit Ioan.Capet. in tractat. de perpet. Castit. Sacerd. cap. 17. & aliorum fretus auctoritate Sayrus in suo thesaur.lib.6.cap.5.sub nu. 7.

20 Causas autem, quibus inhibita est bigamis promotio, prætirire censui; Nam quatuor congessit glosa in Sum.26.dist.quas explicat Martin. Nauar. in Sum.c.27.nu.195.& delibauit Syluest. verbo bigamiam,nu.6.& coplosius Sot.in 4.Sent.dist. 27. q. 3.artic. 1. vers.Ratio autem; Harum quippe, illam censent vnanimi consensu potissimam, scribentes omnes, Quod Christus vnicam sibi Ecclesiam vno scilicet baptismate, & fide copulauit; propterea vnicum matrimonium designat indiuiduam Christi, & Ecclesiæ coniunctionem; geminatum verò, & carnem diuidit, & prædictam non significat vnionem, ideoq; Bigamus, qui plura contraxit matrimonia, commaculatus quidem est hoc defectu vnitatis Sacramenti, & significantis indiuiduũ Christi,& Ecclesiæ matrimonium. Non quidem, quod secundas celebrans nuptias,suo coniugio non significet Christi coniugium, sed non ita perfectæ, quale is, qui tantum primas celebrauit; Non enim significat Christum ita esse vnius Ecclesiæ sponsum vt numquam habuerit alteram; Ex quibus sanè inferre nemo iustè poterit, eum peccati crimine maculari,qui secundo duxit vxorem, eò quòd falsò insinuet Christum plurium esse sponsum Ecclesiarum, siquidem vt optimè iuxta morem respondet Amplis.Card.Bellar.tract.2.controuer.lib. de clericis c.24.vers.dices, peccat igitur, & ait,id non sequi; Nam secundæ nuptiæ non sunt institutæ ad significandum Christum bis maritum esse,ideoq; nõ illud præportant, quamquam nec significant eum esse, ita vnũ vnius, vt non habuerit aliam; sed simpliciter significant ipsam coniunctionem, vnius cũ vna præsenti. Itaq; Nuptiæ Digamorum, nihil falsi significant,sed carent quadam perfectione significationis,quam habent, Nuptiæ Monogamorum.

21 Verum si bigamus, hac spreta prohibitione auderet conuolare ad ordines,illosq; sibi conferri pateretur,reciperet sanè caractherem, præter executionem,D.Tho. in supplem.ad 3.p.q.66.art.5.vers. Respondeo dicendum,& in 4.sent.dist.27.quæst.1. art.4. Rot.decis.447.alias 1.de bigam. in nouis Sot. d.dist.27.q.3.art.1.vers.Hæsitabit autem, Archidiac. in c.lector,n.1.dist.34. atq; ita intelligitur textus in cap.si quis viduam 50.dist.nèc non restrictio,quam glosa tradit in cap. 2. vers. dispensare in finalibus verbis,de bigam. vt tantum in suscipiente minores ordines character conferatur,reijcitur ex prædictis concludentibus de omnibus,& Abb. expressè asseuerat in cap.2.iam citato,nu.1. dum generatim loquens,affirmat, bigamum promotum carere ordinis executione; neq; aduersatur text.in cap. quicumq. 50.dist.bigamum,ordinis executione non carere probans; quia dispensatio operatur talem effectum,idq; manifestè insinuant illius verba, illa nempè; hac sibi conditione veniam à nobis intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio, si in ordine, quo reperitur, permaneat.

22 Hæc est vna pœnarum quibus mulctantur bigami; sunt; præterea, quatuor aliæ, quarum vna, respicit etiam tempus antecedens factum, vt ista de qua hactenus disseruimus; tres item aliæ intuentur tempus post factum. Illa quippè est, vt sicuti prohibentur ordinari, ita pariter Ecclesiastica consequi beneficia, iuxta resolutionem indubitabilem Rebuff.in tract.de pacif.possess.n.mihi 193.Viual. 3.p.Candel.in Rub.de irreg ex bigamia nu. 28. nã iudicatur merus Laicus ex c.vnico de Bigam. in 6. & dicit Rebuff.indicato loco,Gomez tract. breuiũ nu.20.Aufrer.decis.64.si Clericus nu. 1. Hoieda de incompat.benef.capit.23.num.116,propterea, collationem beneficij factam bigamo inualidam esse, fatetur Nauar.cõs.3.Episcop.n.1,de big.& Paris.de resign,

reſign.beneſ.lib.5.quæſt.3.num.192. licet Doctores citet,non de beneficiis, ſed de ordinibus verba facientes,eſt nihilominus,eius reſolutio vera.

Tres aliæ pœnæ reſpicientes tempus poſterius, ſunt priuationis tonſuræ clericalis, item delationis habitus clericalis.item priuilegij cuiuſcumq; Eccleſiaſtici; Priorem approbant complures, quos citat. & ſequitur Sayt.adducto cap.5.nu.4.excipiens conſtitutos in Sacris, ac Religioſos, quos non prohiberi deferre tonſuram ait.

Quod verò attinet ad aliàm mox inſinuatam pœnam,circa delationem habitus clericalis, eam citra dubium inſequi fas eſt,cum alijs adiunctis per eumdem Say.citato cap.5.nu.5.

Nequè præterea dubitandum,quin initiatus minoribus, ſi ſit Bigamus omni priuilegio Clericali nudatus cenſeatur, iuxta cap. vnicum de Bigam. in 6. atque ideo ſpoliatus erit priuilegio capituli ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4. item cap. 2. & c. ſi quis diligenti de foro compet.nec non l. 1. & 2. C. de Epiſcop. & Cleric. meritoque text. in citato capit. vnico, genericè loquens, affirmat illum omni priuilegio ſpoliatum, quod bene illic gloſa aduertit in verſ. omni,quamuis non ad omnem bigamum extendatur, ſed ad verum, ſiue interpretatium, ex gloſ.in eodem cap.verſ. Bigamos, & inibi ſequuntur communiter Doctores; quare ſi bigamus voto ſolemni aſtrictus, vel ſacris fuerit initiatus, priuilegijs vtique gaudet, ſicuti auctoritate illius gloſæ, affirmarunt inibi Ancharan. numero 1. Philipp. Franch. numero 5. Syluestr. verbo bigamiam,nu.8.Angel.eod.verbo nu. 10. & 12. nam retrogredi ad ſœculum,illis nefas èſt,iuxta gloſ. final. in cap. tuæ de appellat; & quod poſſet fortaſſe colligi ex gloſa final.in cap.ſi Subdiaconus 34. diſt. non aduerſatur firmatæ concluſioni; etenim text. ille dixerat, Subdiaconum ſecundam ducentem vxorem inter lectores, vel hoſtiarios haberi; ſubiungit gloſa,id verum eſſe ex diſpenſatione, quia de iure communi perdet priuilegium Clericale, ergo videtur idem ſentire de bigamo ſimilitudinario; ſed verè hanc illationem non inſinuat, quamdoquidem, eo tempore Subdiaconatus, ſacer ordo non erat, vt eſt videre ex his quæ ſcribo in Rubr. 2.nu. 10. vbi ad neceſſita temexplico,quando cœperit inter ſacros ordines numerari.

23 Quinimmo neque amittit priuilegia Clericus minoribus initiatus,& coniugatus,etiam quod rem habuerit cum vxore adultera, per Rotam Tholoſ. deciſ.64.ſi Clericus,& deciſ.235.quæritur, num.3. etenim,hic eſt bigamus, quo ad legem promotionis,non autem, quò ad amiſſionem priuilegij competentis ipſis Clericis coniugatis.

24 Videndum nunc eſt de pœnis ordinantis Bigamum; & quidem, ſi ſcienter, incurrit ſuſpentionē annalem ipſo iure à collatione eiuſdem ordinis, quem contulit bigamo,nec non á celebratione, teſte Nauarr. adducto conſil.3.nu. 2. de Bigam. quin deponi inſuper poteſt á poteſtate, & officio ordinandi,iuxta capit.2. de bigam. gloſ. in capit. nullus pœnitentem, verſic. ſucceſſores 55. diſtinct. additio verò ad præcitatum conſ. 3. Nauarr. atteſtatur declaratum per Cōgregationem Concilij, Epiſcopum,non poſſe ordines bigamis conferre, non autē ſi conferat aliquem incurrere pœnam ipſo iure,

Sed liceat nè, cum dictis bigamis diſpenſare, quærendum eſt, ac propterea primitus inueſtigandum de pergrandi illa,ac perutili theſi,ſcilicet,quō tempore,quóue iure,cœperit eſſe annexa bigamis
25 irregularitas, comperta enim veritate huius quæſtionis, facilius habebitur veritas dubij iam propoſiti; & recordor illam tempore legis naturæ introductam ex aliquorum ſententia, atque omnium primum Lamech,ſeptimum á Cain propriam carnem in duas diuiſiſſe vxores,ideoque peſſimum, tamquam ſanguinarium, & homicidam reputatum, vt Geneſis 4 legitur, ac reſcribitur, in capit. quomodo 31.quæſt. 1. & cap. An non 24. quæſt. 3. Deinceps tempore legis Moiſis illa fuit, & non prohibita, vt abundè ſcribit Sot. in 4. Sent. diſt. 33. quæſt.1.artic.2.concluſ. 1. ex quibus in eam videntur aliqui propendere ſententiam, aſſerentem iure diuino bigamiæ adiunctam eſſe irregularitatem, cum in ſacris litteris,& auctoritate Apoſtolica conſtitutū ſit,nè Bigami ordinentur; dum enim Apoſtolus 1.Timot.3.& ad titū 1. requirit ordinandum vnius eſſe vxoris virum,vtique excludit bigamum; cui quidem ſententiæ ſuccurrit, text. in cap. ſuper eo de bigamis; inibi enim Lucius Papa, præcepit, bigamos ordinatos deijciendos eſſe, & rationem ſubiunxit,quia cum bigamis contra Apoſtolum diſpenſare non licet; quod idem videtur affirmare Innoc.Papa in cap.nuper,eadem Rub.ſed alios, qui mirifica vtuntur accuratione, in perquirenda rerum veritate,haùd latebit,irregularitatem ex bigamia ortam, non ex iure Diuino, ſed poſitiuo proceſſiſſe; & grauiſſimi concluſere authores, qui vt maioribus perticis ſuffultæ vites, Auras non pertimeſcunt; ita ipſi veritati innixi,neque intus pauent, neque foris relatas formidant rationes,eaſq; fauentes aduerſæ parti, Archid. namq; vir præclariſſimus,illam de Iure diuino non eſſe, verum poſitiuo fatetur in cap.1.de bigam.in 6.& cap.lator, num.2. diſt.34.Anan.in cap.2.nu. 3. in fine de Adult. Borgas.tract.de irreg.Rub.de Bigam. num. 7.Anchar. conſ.124. circa bigamos prope finem, Milis in ſuo Repertor. verſ. Bigamus eſt irregularis, Sot. in 4. Sent.diſt.27.q.3. artic. 1. verſ. hæſitabit autem Syl ueſt.verbo bigamiam,num.7.Rot.deciſ.447.ſeu ſ nu.3.de Bigam.in nouis,& D.Th. in ſuppl. ad 3. p. q.66.art.1.verſ.Reſpondeo,Viguer.cap.16.§.7. verſ 14.ad finem,Henriq.Sum. Thæolog. Moral.lib.12. cap.6.§.11. & alij plures cumulati inferius, numero 27.

Rationibus autem, iam pro contraria opinione adductis ſupereſt reſpondere; ac primo Paulinæ auctoritati, & debita præmiſſa proteſtatione, non deuiandi à vera, & orthodoxa reſolutione Sanctæ Matris Eccleſiæ, dico Apoſtolos vti
26 Eccleſiæ Paſtores leges condidiſſe, & in eorum locum ſucceſſiſſe Epiſcopos, quorum quidem conſtitutiones, non procedebant à iure Diuino, quæ autem, vt Apoſtoli præcipiebant, ſpiritu Prophetico proferebant, qui Sacram Scripturam condebant, quare Apoſtolus relatis in locis, potius vt Paſtor Eccleſiæ admonuit, tamquam rem decentiſſimam, vt ordinandus debeat eſſe vnius vxoris vir, idquè copioſé tradit Sot.in 4.ſententiar.diſtinct. 27. quæſt. 3. articul. 1. verſic. hæſitabit autem; quamquè rationem,

idem Sot. clarioribus illustrauit verbis in lib. 5. de Iust. & Iure quæst. 1. art. 4. vers. quod si hæsites, dices non omne Apostoli dictum, esse de Iure diuino; & eiusdem verba 1. ad Corinth. 7. nos edocent, dúm vxorem à viro non discedere (inquit) præceptum est Dei; quòd autem fidelis ab infideli vxore secū habitare consentiente, non discedat, ego dico non Dominus; Hinc infert; quod in assertionibus fidei immediata reuelatione mouebantur Apostoli, eorumq; enunciationes, meritò vt Diuinæ fides habētur; in legibus verò aliquibus ferendis, licet assisteret Spiritus sanctus, vt nunc Ecclesiæ, illæ tamen non propriæ sunt Iuris diuini; vt neque Papæ, & conciliorum Decreta in præsentia sunt; Exinde legimus Actuum V. quod Petrus Apostolus inquit, visum est non tantum Spiritui sancto, sed Spiritui sancto & nobis; & eiusmodi esse, relatam prohibitionem Apostolicam, nè bigamus ordinetur, conclusit mihi Sotus, alijque citati auctores, & Bellarm. lib. 1. de cleric. cap. 18. vers. secundo, quare, dictæ, constabilitæ conclusioni (vt Bigamiæ sit à Iure positiuo adiuncta irregularitas) neutiquam aduersatur, sicuti neque verba Lucij Papæ huius nominis tertij, in cap. super eo, de Bigam. & Innoc. in cap. nuper de bigam. textui enim in cap. super eo, duplex traditur responsio, prima quod Papa inibi respondeat proposito casui, circa bigamos ordinatos Archiepiscopali præcedente dispensatione, tanquam Archiepiscopo non licuisset dispensare, cum illis contra Apostolum, quamuis ea fuerit in positiuis; quare inibi non negat, quin ipse, & successores Summi Pontifices, id possint; & eandem habentes potestatem; quam Petrus Apostolus, Viguer. cap. 16. §. 7. vers. 14. in fine. Altera verò est responsio, quam dedit Diuus Thomas in 4. Sent. dist. 27. q. 3. art. 3. & Sot. eadem dist. 9. & artic. versic. ad aliud; qui quidem aiunt, Lucium Papam per illa verba in bigamis contra Apostolum non licere dispensare, non respondere in forma, sed ad verba Pauli, quantum ad id est, de Iure naturali, & de essentia Sacramentorum, vt non liceat contra Apostolum dispensare, secus autem in his, quæ sunt ex institutione Apostolorum, in quibus Ecclesia nunc pari fungitur potestate; textui verò in cap. nuper, ea datur responsio ab eodem Diuo Thoma, in supplem. ad 3. par. quæst. 66. artic. 5. vers. Ad primum, & Soto loco citato vers. ad textum ergo; Nā quia poterat suspicari an ita rigidè procedendum esset, cum contrahentibus matrimonia de facto, & cum eis, num licere t dispensare, maxime, quod non licet cum illis, qui plura, sed valida celebrarunt matrimonia; ideo vt ostenderet non aliter cum illis procedendum esse, quàm si legitimè diuersa iniuissent coniugia, eamdemque considerandam esse difficultatem dispensandi, meritò illa protulit verba, non autem, vt ostenderet subtractam fuisse Papæ facultatem dispensandi cum eisdem.

Cum itaque sit Iure positiuo introducta isthæc irregularitas; sequela est necessaria, licere supremo Præsuli in ea dispensare, & insurandam sententiam asserentium, cum bigamo nullam cadere dispensationem, & aliorum credentium Papæ licere tantum, cum bigamis promotis dispensare, vt ministrent, non autem, vt promoueantur; Neque aliorum addentium posse dispensare, etiam ad suscipiendos ordines, vsque tamen ad Subdiaconatum inclusiuè; nam vera est conclusio: tùm cum bigamo promoto, tùm cum promouendo, & ad omnes ordines posse Summum Pontificem dispensare, ac præter cumulatos auctores supra num. 25. eam acriter defendit Couarr. in Clem. si furiosus in princip. num. 2 part. 1. & §. 2. num. 4. Innoc. in capit. 2. & capit. ad audientiam de homicid. Anchar. in cap. vnico, num. 6. ibidemque Franch. num. 4. de bigam. in 6. Felyn. in cap. quæ in Ecclesiarum num. 10. vers. & in istis de constit. Nauarr. in Summ. cap. 27. num. 197. vers. quinto, Bertach. tract. de Episcopo lib. 2. quæst. 25. part. 1. Ioann. de Montaign. tract. de bigam. quæst. vltima; eamque communem dicit opinionem Syluest. verbo bigamiam num. 7. Hoied. de incompat. benef. cap. 23. num. 117. vers. sed breuiter part. 1. Patis. de Resign. benef. lib. 5. quæst. 3. num. 197. Summ. confess. lib. 3. tit. 3. q. 12. adeò vt contraria opinio, sit hæretica, vt inquit Paul. Grisal. in tract. decis. Cathol. verbo bigamia num. 4. Non enim bigamia ipsa repugnat essentialibus Sacramenti ordinis, vt asserit Diuus Thomas in 4. sent. distinct. 27. quæst. vnica, artic. 4. in finalibus verbis, sequitur Archidiac. in cap. Lector, num. 2. distinct. 34. Rota decis. 447. seu 1. num. 3. de bigam. in nouis; idque confirmatur, tam conclusione illa tradita num. 22. quod si ordinatur, vtique characterem recipiat, quam auctoritate Archidiacon. in cap. vnico, num. 1. de bigam. in 6. & apertè constat, ex cap. quicumque pœnitens 50. distinct. succurrit, & alia ratio, quia prohibitio, nè bigamus initietur, est Apostoli Pauli, ideo dispensatiuè auferri potest ab eo, qui Paulo non est inferior in Ecclesia, aut minorem non habet potestatem, vt inquit Diuus Thomas citata distinctione, articulo 4. quam rationem degustauit Rota in decis. mox relata num. 3. & Archid. in capit. Subdiaconus, & cap. Lector distinct. 34. Vltima est
28 ratio, omnem irregularitatem à Iure positiuo, & solo iure humano introductam Anton. de Butr. in cap. nisi cum pridem, nu. 19. de elect. & communiter omnes tradunt, vt inquit Syluest. verbo irregularitas in fine versic. tertio, Couarr. in Clem. si furiosus in princip. nu. 2. p. 1. de homic. quin irregularitatem enatam ex bigamia, non iure Diuino, sed humano introductam substinui in versiculo præcedenti; quamobrem secura voce est clamandum, asserendumque intrepidè, posse Papam in omni irregularitate dispensare per Armill. verbo irregularitas, num. 89. & consequenter cum bigamo; sicuti legimus pluries fuisse cum eis dispensatum: Lucius namque Papa dispensauit cum Archiepiscopo Panormitano, qui fuerat bigamus, cuius meminit, gloss. in cap. Lector 34. dist. & Diuus Thom. Sot. ac cœteri referunt, semel quoq; Martinus V. bis Eugenius IV. ac semel Nicol. V. & Sixtus, quorū testis est Borgas tract. de irreg. Rub. de bigamis nu. 1. p. 5.
29 Sed modo inquirendum est, num Episcopi eiusmodi indulgere valeant dispensationem? & distinguendum puto; vel quæri, si queant dispensare ad sacros, vel ad minores, etenim indubitati iuris esse arbitror non eos posse talem concedere dispensationem pro assumendis sacris, probatque Host. in Summa tit. de bigam. non ordin. §. vltimo in fine; & alij

& alij mille Auctores, quos Sayrus congerit in ſuo Theſauro caſuum conſcient. lib. 6. capit. 6. ſub numero 7.

Quò verò ad minores, diſſentio extat inter Doctores, quandoquidem negant Philipp. Franch. in cap. vnico nu. 4. Anchar. nu. 6. Io. Andr. ſub n. 1. & Anton. de Butr. num. 3. de bigam. in 6. Nauar. in ſumm. cap. 27. num. 197. verſic. ſexto dico, Epiſcopus, Scalenſ. tractat. de cenſur. Eccleſ. rubr. de irregul. cap. 6. Didacus de Alua Epiſcopus Abulenſis de Concilijs lib. 1. cap. 2. num. 2. Angel. in ſumm. verbo Bigamia num. 8. Gondiſſ. à Villadieg. tractat. de irregul. quæſt. vltima, eamque communem eſſe opinionem aſſeuerat Præpoſ. in cap. lector. 34. diſt. poſt num. 1. & Ioan. Montayg. in tract. de bigamia quæſt. 7. Sequiturq; Tolet. adiungens declaratum fuiſſe lib. 1. c. 68. verſ. quarta cõcluſio in fine. Alij verò Doctores, numero, & auctoritate maiores, concedunt Epiſcopis hanc facultatem, præſertim Diuus Thomas in ſupplem. ad 3. part. quæſt. 66. artic. 5. & quodlibeto 4. artic. 8. & 13. Sot. in 4. ſent. diſt. 27. quæſt. 3. artic. 3. concluſ. 2. Borgas. tract. de irregul. Rubr. de Bigam. num. 8. Silueſt. verbo Bigamiam num. 7. Armill. num. 9. Tabiena verbo irregularitas num. 7. Couar. in Clement. ſi furioſus §. 2. num. 4. par. t. Henriq. ſumm. Theolog. moral. lib. 12. cap. 6. §. 11. Cardin. indicato cap. Lector, Sebaſt. Medices in ſumma titul. 9. quæſt. 31. part. 2. & Rota Romana deciſ. 447. ſeu prima num. 2. de Bigam. in nouis, & communiter hanc probari ſententiam, inquit Aſtaſan. in ſum. lib. 6. tit. 7. quęſt. 7. Gomeſ. Rotæ Auditor, Romanæque Curiæ ſtili non expers in tractat. breuium num. 20. quem tractatum ipſe inſeruit Rubricæ de reſcript. in 6. ex quibus apertè liquet, hac in re, duas adeſſe opiniones adinuicem contrarias, & ambas communes appellatas à Doctoribus, quas tamen conciliare nititur Gomeſ. in loco iam citato, vt affirmatiua procedat reſolutio, ſi legitima, & euidens ſubeſt cauſa, ſequiturq; Hoieda de incompat. beneſ. par. prima cap. 23. num. 117. circa finem, ſubiungens ipſe Gomeſ. literaturam, aut nobilitatem eſſe legitimam cauſam, in hoc caſu; cum, vero cauſa prædicta non extat, tunc negatiua opinio ſibi locum vendicet; at verò, & ſi quandoque Bonus dormitat Homerus; ipſeque facilius ob nimiam imbecillitatem meam poſſim vera reſolutione aberrare; nihilominus DEI Omnipotentis fiſus auxilio, & ſemota declaratione prædicta, meam in hac re profero ſententiam, affirmatiuæ prorſus aſſentientem opinioni, non tamen diſplicet libentius poſſe Antiſtitem concedere talem diſpenſationem, ſi aliqua cauſarum à Gomeſio relatarum concurrat, aut alia ſimilis, vel maior, dummodo vltra veram, ſiue interpretatiuam bigamiam non apponat manus; etenim reſpectu ſimilitudinariæ nullam retinent Epiſcopi auctoritatem diſpenſandi, nempè cum illo, qui voto ſolemni aſtrictus, aut ſacro ordine initiatus de facto contraxit cum duabus, vel cum vnica, & corrupta, Abb. in cap. ex literarum num. 5. in fine nè cleric. vel monaci, Sylueſt. verbo bigamiam, verſic. quantum vero ſub num. 7. ſunt tamen attendenda verba, quibus vſus ſum, cum vnica, & corrupta; quippè cum vnica, & Virgine, poſſe ſecum Epiſcopum diſpenſare, affirmat Abb. in cap. 1. per gloſ. ibidem verſic. diſpenſatiuè, qui cleric. vel vouent. & inibi Cardin. & communis, teſte Nauarr. in ſumm. capit. 27. verſic. ſeptimo ſub num. 197.

Et multò magis, vt perſiſtat in ſuſceptis, atque in eis miniſtret, ex gloſa in cap. quicumque pœnitens 50. diſtinct. Sylueſt. verbo bigamiam nu. 6. nam turpius ejcitur, quàm non admittitur hoſpes, cap. quemadmodum de iureiuran. præſertim quia, ipſi met Doctores concludentes non poſſe Epiſcopos diſpenſare cum bigamo etiam ad ordines minores, ſubnectunt, verum eſſe, quò ad ſuſcipiendos, non autem, quò ad vſum ſuſceptorum, in quo licere Epiſcopo habilitare illos non dubitant, vt dicunt Nauar. citato cap. 27. verſic. ſexto ſub nu. 197. & Viual. vbi ſupra; ita quod, licet vera eſſet quorumdam opinio, vt nequeat Antiſtes diſpenſare cum illo ad ſuſcipiendos minores, nemini tamen vnquam in mentem venit ſuſpitio, ità, vel nè valeat bigamum habilitare, vt incedat in habitu, & tonſura, vtque perſiſtat in minoribus antea ſuſceptis; ſed omnes proculdubio affirmatiuæ conſenſere ſententiæ, cui tamen addendum arbitror, tunc Præſulibus licere diſpenſare cum bigamo, vt in habitis perduret minoribus, ac miniſtret, atque propterea habitum deferat, priuilegioque potiatur, ſi antequam contraxiſſet bigamiam, illis initiatus fuerit, quod ſi poſt bigamiam, nullaque præcedente diſpenſatione auſus fuiſſet aſcendere ad ordines prædictos, nullatenus poſſent; cum ille in magno debeat reputare beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, vt in quo inuenitur ordine, permaneat, à Papa ſibi fuerit relaxata venia, iuxta verba cap. quicumque pœnitens 50. diſtinct. qui textus, vt loquatur de eo, qui ita apparet ordinibus inſignitus, inſinuat inibi gloſſ. & ſcribentes. Quin Summum quoque Pœnitantiarium poſſe iam dictis bigamis indulgere, vt gaudeant priuilegio fori, tametſi non ad obtinenda beneficia aduertit Gomeſ. in tractat. breuium num. 20. quod tamen hodie fortaſſe non ſubſiſteret, cum eius iuriſdictio non extendatur ad forum exterius.

Quin etiam cenſuit Diuus Thomas indicato artic. 5. licere Epiſcopis diſpenſare cum Religioſis, vt quamuis Bigami ſint, nihilominus poſſint etiam ſacros ſuſcipere ordines; ſequitur Armill. verbo Bigamiam num. 9. quorum tamèn opinio, more, & vſu non celebratur, vt inquit Sot. ad 4. ſt. diſt. 27. quæſt. 3. artic. 3. concluſ. 2. verſic. quinimmò, & alij multi approbant.

30. Ad beneficia vero diſpenſet Summus Pontifex, certi iuris eſt, & Pariſ. quamuis præter neceſſitatem ſcribit, in tract. de reſign. lib. 3. quæſt. 4. nu. 19. Epiſcopus tamen nequaquam, etiam ad obtinenda ſimplicia; etenim facultas reſpectu diſpenſationis ad ordines, non eſt dilatanda vltra caſus expreſſos, præſertim cum non deſint, qui negent habere Epiſcopos hanc poteſtatem diſpenſandi ad minores, imò aiunt neque Sacræ Pœnitentiariæ Prætorium, niſi cum diſpenſato à Papa, ad ordines, quia poſſet tunc habilitare bigamum ad beneficia ſimplicia, duo ſcilicet, & non vltra, Gomeſ. adducto numero 20.

31. Neque inutile erit ſi ſubiungam, an is, qui diſpenſationem obtinuit pro tonſura, vel etiam ordinibus,

nibus, & concedens sit talis, qui habuerit facultatem dispensandi, ad ordines, & beneficia, intelligatur habilitatus ad impetrandum, & adipiscendum beneficia? & negatiuè resolutum apparet in Regno Franciæ, teste Rebuffo in tractatu de pacif. possess. num. mihi 193. & succurrunt, quæ ipse cumulaui in cap. de illegitimis versic. qui veró; Namque dispensationem veluti à iure exorbitantem, & odiosam restringere oportet cap. 1. §. fin. de filijs Præsbyt. in 6.

32 Sed auferatur nè quandoque Bigamia, absque dispensatione? scio dubitari, præsertim si professione in Religione emissa & Couar. hanc dirimit litem, concludens, non eam auferri emissa professione, in clement. si furiosus §. 2. num. 6. de homicid. par. 1. Archid. in capit. si quis distinct. 81. etenim si illam non delet baptismus iuxta probata num. 4. multó minus poterit aliquis credere, vt eamdem aboleat professio.

Ac tandem pro Coronide sanctissimos admonere Episcopos non desistam, ne audeant nimis properè viduatis hominibus imponere manus, ordinesque conferre, cum nimis periculosa res sit illos promouere; vt dicunt Hostiens. in summ. de bigamis §. 1. & 2. nec non Panormit. in capit. 2.
33 num. 7. de bigam; quam enim propensæ sint mulieres ad libidinem, sibique viros copulare concupiscant; neminem latet, & Ouid. edocet refertq; Abb. adducto cap. 2. inquiens, casta est, quam nemo rogauit, & suffragatur Martiale Epigram. ad Sophronium, quod suscribo.

Quero diù totam, Sophroni Ruffe, per vrbem
Si qua puella neget, nulla puella negat,
Tāquam fas non sit, tamquā sit turpe negare
Tamquā non liceat, nulla puella negat (ergo:
Casta igitur nulla est; castæ sunt mille, quid
Casta facit; non dat, non tamen illa negat.

Atque vtinam non rogata saltem casta esset, nè ipsa rogaret, incitaret, & prouocaret, quin mulieres omnes impeterent sanè viros, nisi rusticitas vetaret, aùt nisi mares, fęminas peterent; quæ singula Ouid. pulchrè cecinit eleg. lib. 1. in hunc modum.

Aut si rusticitas non vetat, ipsa rogat.

Et de arte Amandi lib. 1.

Conueniat maribus, nè quā nos ante rogemus.
Fœmina iam partes, victa rogantis aget.

& exemplum nobis est vxor Phutiphar, Eunuchi Pharaonis, Geneseos cap. 39. Phutiphar enim, emerat Ioseph; eumque præposuerat cunctis rebus suis, totamque domum gubernandam crediderat; quia vero formosissimus erat Ioseph, & decorus aspectu, vxor Phutiphar, cum iuuenem vidit, visumque optauit habere, & sollicitauit, vt secum furtim coiret, nimisque impudenter ausa est dicere, dormi mecum; tunc iuuenis robur ora notauit, & erubuisse decebat, visa mulieris tanta impudentia; posteaque respondit. Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat quid habeat in doma sua, néc quidquam est, quod non in mea sit potestate, præter te; quæ vxor eius es, quomodo ergo hoc facere malum possum, & peccare in Dominum meum? Alia plura sunt testimonia, consultò à me silentio inuoluta, cum omnibus hæc res pateat, mulierumquè libidinem nemo sit, qui ignoret; ob quam insignes etiam mulieres omnium infimis, ac sordidissimis seruis se exponere non verentur, vt scribit Cyn. in l. vnica in fine C. de Mulier. quæ proprijs seruis se iunxerunt; Nam quamuis nullum animal, ita hominis odorem sentiat, vt Anser, iuxta glosam in clement. vnica versic. omnium Sanctorum de reliq. & veneratione Sanctorum, Mulieres tamen, Anseribus citius sentiunt, vt scribit Sylua nuptial. lib. 1. versic. octauo allegatur fol. mihi 12. quæ uenictere non cessant in odorandis vestigijs virorum, ac propterea tot lupanaria (subiungit) quisque reperiet in vnaquaque vrbe, quot domus, tantumque inter secretas, ac publicas meretrices differre, quantum inter milites, & Grassatores, iustumque bellum, & latrocinium; quorum alter palam in Aciem prodiens committit prælium; Alter verò, clanculum latrocinatur; qua quidem Mulierum lasciuia, incredulus Phylosophus ille secundus, experiri voluit, dum matrem alteri succubam inuenire studuit; hinc legitur apud Herodot. lib. 2. & apud Diodorum lib. item 2. quod cum Pheron Sesostris filius, Rex Aegyptiorum oculis captus esset, ad Deorum auxilium confugit, postque multa, ac varia sacra peracta, responsum accepit ab oraculo, vt faciem mulieris inspicere perquireret, quæ non nisi cum proprio viro coiuisset, quia illicó sibi oculi aperirentur; Alij dicunt, & fortasse verius, responsum accepisse, vt vrina mulieris oculos leniret, quæ alium non nouisset, quam virum suum; ipse ab vxore propria incipiens, toto in Regno expertus fuit, non nisi vnicam, illamque olitoris vxorem incorruptam fuisse, cuius vultu, aut potius vrina salutem consecutus est oculorum, quam postmodum in vxorem duxit, ac reliquas igni comburendas præcepit; Hinc Esseos, aut Essenos (vt alij putant) Iudæorum Phylosophos, matrimonia non contrahere, dicit Iosephus lib. 2. cap. 7. de bello Iudaico, existimantes, fœminarum intemperantiam cauendam esse, nullamq; eorum vni viro fidem seruare credentes, & refert Tiraq. lege nona Connub. nu. 80. Ratioque illa satis euidens suffragatur, quód adeó fœmina libidine vexatur, vt non immeritò, amore bachata dicatur, in §. fin. institut. de successión. sublatis, eaque tanta est, vt stimulus carnis in ea magis ardeat, quam in homine, dixerit specul. in tit. de actore §. 1. versic. sed vtrum in masculo luxurioso, num. 12. Gram. consil. ciuil. 50. nu. 2. & Claud. Tutius in sua repet. l. prægnantis num. 2. ff. de pœnis. Hæ quippè rationes, tàm validę, tamq; vrgentes sunt, vt vnumquemquam Præsulem suspicari impellant, vxoratum, bigamum esse, & propterea desistere á promotione viduatorum. illis tamen subiiceant caussam, qua detenti nolint eisdem conferre ordines, vt scandala ex his rebus enasci solita, euitent.

Protestor tamen, me non animo exprobandi vniuersum genus fœmineum, hæc scripsisse, sed
34 commonendi gratia, cum perlegerim multorum auctorum volumina, mulierum castitatem extollentia, ex eorumque dictis cognouerim multò plures castas fuisse fœminas, quam viros; ac propterea, vt Sidonius lib. 7. scripsit Epist. 9. Vis malis moribus est, vt Innocentiam multitudinis, deuenu-

stent

ſtent ſcelera paucorum; præſertim cum multorum raritas, nequeat flagitia paucorum excuſare: meritoque cauendum, nè multitudini crimen, ex aliquorum ſcelere obijciamus, id quod Ouid. de Arte Amandi liber ſecundus eleganter admonet; ſic enim ait.

Parcite paucarũ diffundere crimen in omnes.

Iſta tamen adiunxi, vt ordinantes monerem eos præuidere, & accuratè animaduertere debere quid agant, dúm aliquos, præſertim viduatos intendunt ordinibus donare; cœterum mulierum genus honeſtandum eſſe omninò arbitror; ſicuti illud maximopere collaudant ſcriptores quámplurimi; atq; illi potiſſimum, quos recenſet Tiraquell. lege nona connub. num. 229. maximé ob nimiam pietatem, & miſerationem, qua omnes proſequuntur; cuius rei, inſignè extat exemplum 3. Regum 17. atque etiam ob magnam fidem, de quo permulta ſunt teſtimonia apud Scriptores, & in ſacris literis, maximé circa illa duo myſteria Incarnationis, & Reſurrectionis Domini: Incarnationis namque myſterium, mulieres fuerunt ad credendum promptiores, quam viri, vt ſcribit Guliel. Perald. in ſuo tract. exempl. virtutum, & vitiorum, cap. 123. §. 5. nam Zacharias incredulitatis redargutus fuit, ab Angelo, eò quod verbis eius non crediderat; Eliſabeth autem commendabilis legitur extitiſſe, quia illicó in aduentu Beatæ Virginis, dixit, Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui, Lucæ 1. De reſurrectione etiam legimus multos viros dubitaſſe, & IESVM illorum incredulitatem, & cordis duritiam exprobaſſe Matthæi 28. Marci 16. & Ioann. 20. de mulieribus autem, nihil tale legitur, ſed quod reſurgens Dominus 1. apparuit mulieri, ſcilicet Magdalenæ, quæ & ſtatim credidit, & cognouit Dominum, & currens diſcipulis lugentibus nunciauit, quod viderat Dominum reſurrexiſſe à mortuis. Ac tandem quanta ſit illarum erga Religionem propentio, ſubticeo, cum & Eccleſia ipſa oſtendat, orans pro deuoto fœmineo ſexu; quarum nonnullas legimus ſuis met ſtudijs, pijſque cohortationibus maritos ad fidem, & Religionem Chriſtianam impuliſſe, & reduxiſſe, quas recenſet Tiraq. in vndecima lege connubiali num. 15. cum ſequentibus, nobiſque fidiſſimus eſt teſtis Paulus Apoſtolus 1. Corint. 7. vbi ſanctificatus eſt (ait) vir infidelis per mulierem fidelem; textus item in l. eum qui in fine C. de Epiſc. & cleric. oſtendit. Quod vxores interdum reddunt viros meliores, longeque proniores ad veram pietatem, & fidem amplectendam, vt propterea opinetur Chriſoſt. homil. 60. ſuper Ioannem cap. 10.
35 Mulieres viris ſapientiores eſſe oportere; rationemque ſubiungit, in hæc verba (quæ tanquam vtiliſſima tranſcribere cenſui) nihil enim (inquit) potentius muliere bona, & prudenti ad inſtituendum, & informandum virum quódcumq; voluerit, neque tàm leniter amicos, neque Magiſtros, neque Principes patietur, vt coniugem admonentem, atq; conſulentem; habet enim voluptatem quandam admonitio vxoria, cum plurimum ametur, quæ conſulit; multos poſſum afferre viros aſperos, & immites, per vxorem mitos redditos, & manſuetos; ipſa enim menſa, lecto, filiorum communicatione, dicendis, tacendis, ingreſſu, exitu, & alijs pluribus cum marito communicans, & vt corpus capiti coniuncta, ſi prudens erit, & diligens, omnes vincet, & coniugis ſuperabit diligentiam; hæc ille; ipſe vero, vt præſens caput, terminis circumſcribam. Vtar eiuſdem Chriſoſtomi verbis, quibus ille ſuam terminauit Homiliam 15. ſuper Matthæum: Ea ſcilicet. Audiſtis, ó mulieres, malarum mulierum peſſimos actus, & bonarum glorioſos triumphos; illarum ergo facinora calcate; Harum verò exempla ſectamini; illas execramini, has verò imitamini, vt cum ſanctarum fœminarum curſum, & veſtigia conſecutæ fueritis, in earum choro, atque conſortio pari gratia annumerari mereanimi, gaudentes, & lętantes ſemper cum CHRISTO IESV; cui honor, & gloria, in ſecula ſeculorum, Amen.

SVMMARIA.

Neophytis interdicitur promotio, num. 1.

Eorum duplex ſpecies, num. 2.

Rationes traduntur, ob quas non eſt promouendus, Neophytus in fide, num. 3.

Neophytis in fide prohibitio, quouſque protelatur, num. 4.

Ordinibus tantum maioribus, an etiam minoribus, inſigniri nequeant? num. 5.

Filij Iudæorum à natiuitate baptizati, non prohibentur, etiam quæcumque adipiſci beneficia, num 6

Eadem diſtantia temporum requiritur in Regulari volente ordinari, quæ in Sæculari, numero 7.

Tempora minuatim recenſentur ab vnoquoque ordine ad alterum, quin ab Epiſcopatum requiſita, num. 8.

Quæ præterea ad officia Regularium, numero 9.

Ordinator Neophyti, multa antea perſcrutari debet, num. 10.

Capitulum Septimum.

1 B DEFECTVM prohibetur etiam, Neophytus or-
dinari, iuxta Apoſtoli præ-
2 ceptum 1. Timoth. 3. & ad Ti-
tum 1. Neophytus autem in duas diſtinguitur ſpecies; Prima eſt illius, qui propoſitum ſacræ Religionis aſſumit, & ex vita Gentilium nuper adhùc cathechizatus, & inſtructus ad ſpirituale baptiſma venit cap. quoniam 48. diſtinct. & hic ſuſcipere ordines non valet, ex Paulina auctoritate, nè dum ſacros, ſed nè minores quidem, vt concludit Ioann. de Friburgo in ſumm. confeſſ. lib. 3. tit. 14. quæſt. 3. & Couar. in clement. ſi furioſus par. 1. §. 2. verſic. ſecunda concluſio ſub nu. 7. quinimmò, neque ad ſecularia

officia

officia admitti potest, per glos. 1. in cap. constituit 17. quæst. 4. Ias. in rubr. de iustit. & iure num. 6. Roman. sing. 679. nunc veniamus, & Couar. citato §. nu. 8. Neophytus autem deriuatur, á neos, quod est, nouum, & phytes, hoc est fides; quare Neophytus, sit nouus in fide, iuxta glos. Nicolai de Lira super dictam Pauli Epistolam, ad Tymoth. Altera species Neophitorum est, illius, qui recenter suscepit habitum Ecclesiasticum, & hic neque admit-
3 tendus est ad ordines c. sicut 48. dist. Ratio autem, quo ad Neophitum in fide, illa præ cœteris verissima traditur ab eodem Apost. 1. Timoth. 3. nè in superbiam elatus, in Iudicium incidat diaboli, fortasse credens, fidem Christianam eorum auxilio indigere, ac sine eis regi minimè posse, vt super eadem Epist. glosauit Lyrensis, & glos. in summ. 48. dist. Ratio autem, quo ad Neophytum in Religione, illa mihi placet, quia ruit murus, cum pondus tignorum, humore nondum exiccato apponitur, ex Felyn. in cap. eam te versic. limita 2. sub nu. 12. de præscript. Quæ autem vtramq; speciem complectatur, ea mihi optima, videtur, quam tradit Diuus Hieronymus super Epist. Pauli ad Titum, & refertur in summ. 48. dist. quia, non licet, vt qui heri erat cathecumenus, hodie fiat Episcopus; qui heri erat in Theatro, hodie sedeat in Ecclesia; qui Vesperi, erat in circo, hodie ministret altari; qui dudū fuerat fautor histrionum, hodie sit consecrator virginum; momentaneus namque sacerdos, nescit habere humilitatem, obseruare modos personarum, vel sese continere, non ieiunauit, non fleuit, non se correxit, non pauperibus erogauit, ac quia in arrogantiam incidunt, qui nondum discipuli, fiunt magistri; & miserum est, eum fieri magistrum, qui numquam fuit discipulus, cumque Summum Sacerdotem fieri, qui in nullo gradu vnquam obsecutus fuerit sacerdoti cap. miserum 61. dist. ea propter Celestinus Papa Episcopos Gallicanos admonuit, vt debeat antea esse discipulus, quisquis Doctor esse desiderat, vt possit docere, quod didicit; omnis namque vitæ institutio ad id, quod tendit, se ratione confirmat; qui minimè literis operam dederit Præceptor non potest esse literarum; qui non per singula stipendia creuerit, ad meritum stipendij ordinem, non potest peruenire, cap. fin. 49. dist. gradatim ergo ordines assumere oportet, alioquin casum appetit, qui ad summi loci fastigia, postpositis gradibus per abrupta, querit ascensum cap. fin. 48. distinct. atque huc pertinet quod Plato lib. 16. de legibus fol. 3. in princ. scripsit, quod imperare nescit, qui nondum, & parere nouit; & Plutarc. iure merito in polit. fol. mihi 11. dixit, quod qui numquam seruiuit, is laude dignus esse Dominus nullo tempore poterit, & á contrario sensu arguendo, concludit Cicero lib. 3. de legibus in princ. vt bene imperans, paruerit aliquandò necesse sit; ideò interrogatus Agesilaus Rex, cur maximè fœlices essent spartiatæ, respondit, quia maximè aliorum se exercent, vt imperent, & obtemperent, refertq; Plutarch. in Apolog. Lacon. fol. 5. & 159. & in orat. ad Imperat. Traian.

4 Sed quousque talis prohibitio proteletur? aliqui dicunt, illùc vsque extendi, quousque dici potest de recenti Baptizatus; postea verò si eius studium, & fides probabilis sit; aút si hominum raritas exegerit, dispensatio de facili concedatur per cap. vnicum 57. dist. Roman. sing. 421. an factus Christianus Felyn. in cap. cum sit, ante num. 1. de Iudæis & cap. eam te sub num. 12. de rescript. glos. in cap. constitutus, vers. ex Iudæis 17. quæst. 4. Aliqui vero crediderunt, eum propriè dici Neophytum, qui ex Iudaica lege, aut Mahumetica, vel Ethnica, nuper Legem CHRISTI professus fuit, & cum hoc requiri dispensationem, non autem cum eo, qui diù antea, aút etiam ex ipsa natiuitate iam baptizatus est, quamuis genus ex Iudæorum gente deduxerit, inquit Couar. citato num. 7. versic. prima conclusio Nauarr. cap. 27. versic. tertio dico, sub num. 205. Gregor. de Valentia tomo 4. disput. 7. punctu 3. §. 3. Hoied. de incompat. benefic. par. 1. cap. 24. num. 2. & Sayr. in suo Thesauro lib. 6. c. 13. sub num. 11. ideò promotos legimus Diuos Seuerum, Nicolaum, & Ambrosium, in cap. statuimus §. fin. 61. dist. ipseque Ambrosius comprobat, inquiens, ordinationem suam occidentales Episcopos iudicio, orientales verò exemplo probasse in capit. Neophytus 61. dist. vbi glos. tùm in figuratione casus, tùm in fine addit, exemplo probasse, qui multos tales elegerunt; & nos legimus, de Iudæis conuersis, Ecclesiam fundatam esse, iuxta glos. fin in cap. eam te de rescript. exemplo Beati Petri, & aliorum in cap. nono 71. distinct. credo tamen melius esse præmittere dispensationem, quia iura prohibentia Neophytos promoueri, indefinitè loquuntur, vt affirmat borgas de irregul. rubr. de bigam. num. 5. & 9. & glos. fin. dicto cap. Neophytus; vel saltem iudicium Episcopi requiratur, discernens, an nouiter conuersus ad fidem fuerit, an veteranus miles Christianæ Religionis, ex his, quæ Couar. notat adducta clement. par. 1. §. 2. num. 7. versic. tertia conclusio, in fine; & sequitur Hoied. indicato cap. 24. post num. 4. quasi tunc dicatur amisisse nomen Neophytorum, quando vero dicatur non de recenti baptizatus, conuenit nō ignorare; & quippè ille erit, qui decennio antea fuerat baptizatus, vt ex sententia Felini indicato cap. eam te, probat Sayrus citato num. 11. alij vero crediderunt, eum rectè ita iudicari, qui triennio antea sacro lauacro regeneratus apparet, eò quod istud tempus præexigitur ad mediocrem purgationem peccatorum, & ad virturis augumentum §. si quis igitur in auth. de Monach. aut etiam posset dici, qui biennio antecedenti baptismum recepit, nàm quicquid infra biennium factum est, videtur de recenti esse, & Hostiens. in cap. cum inter, & inibi Doct. de re iudic. firmatque additio ad Felyn. in capit. eam te num. 12. de rescript. & mihi placet, vt non censeatur de recenti baptizatus cum est lapsum biennium à die baptismi suscepti, ex resolutione Roman. singul. 421. An factus Christianus, & concinit textus, in cap. Monasterijs 19. quæst. 3. tametsi ea nequaquam mihi displiceat resolutio, vt tamdiù dicatur de recenti baptizatus, quamdiù ea nescit de lege Euangelica, quæ Neophyti solent ignorare, vt scribit Borgas tract. de irreg. rubr. de bigam. num. 13.

5 Prædicta tamèn videntur restringenda, ad Neophytum suscipere ambientem sacrum ordinem; ad minores etenim fortasse ascendere non sunt prohibiti, vt scribit Dec. in cap. eam te num. 32. &

Ripa

Ripa num. 31. de reſcript. quare illos capaces eſſe beneficiorum, etiam in Eccleſijs Cathedralibus, prædicti crediderunt, ibique Abb. num. 7. atquè etiam ad canonicatus: quia, vt illic dicit Ripa, non requirunt maiores ordines; quod an verum ſit, ſcripſi in Rubr. de ætat. ordin. cap. 6. ſub nu. 26. & 27. Sed quoniam Doctores allegati, pedes non firmant, in ea reſponſione, quod poſſint minoribus inſigniri, & conſequenter beneficia habere, nam plures tradendo ſolutiones textui illi, hanc inter alias pertranſeundo, referunt, quinimmò Ripa inibi videtur reſpuere illam, dum in fine inquit, tenendam eſſe primam ſolutionem, vt ille textus loquatur de conuerſo, iam dudum, & non de Neophyto, propterea concludendum arbitror, nequè ad minores admittendos eſſe Neophytos, vt in princ. huius capitis affirmatiuè tradidi; ille verò
6 ex Patre, vel Auo Iudæo, ſiuè Sarraceno, qui ortus eſt, & á Natiuitate baptiſmi lauacro regeneratus fuit, nèc publica prohibetur conſequi officia, nec beneficia, neque vero ſacros ordines, aút dignitates, vt aſſerunt Couar. in element. ſi furioſus par. 1. §. 2. num. 8. verſic. ſexta concluſio Ioan. de Anan. in cap. cum ſit numero de Iudæis, ibique Felyn. nu. 2. Dec. in cap. eam te num. 6. de reſcript. & illic Ripa num. 29. Onzala Theologus, in ſuis ſacris narrationibus ſcripturarum in lib. 7. in verbo Neophytus, Nauarr. in ſumm. cap. 27. num. 205. verſic. tertio loco Pariſ. conſil. 2. & ſi eſſe Iudæum num. 211. cum ſeq. vol. 4. quam communem eſſe reſolutionem teſtatur Hoieda de incompat. benefic. par. 1. cap. 23. num. 54.
7 Quò vero ad ſecundam ſpeciem Neophytorum affirmo, circa ſuſceptionem ordinum, nullam adeſſe differentiam, quò ad interuallum temporis ab vno ad alium ordinem, reſpectu clerici ſecularis, vel regularis, vnuſquiſque etenim ipſorum eadem interſtitia ſeruare debet, nam etiam minores ordines, non niſi ſeruatis temporum interſtitijs, conferri poſſunt, ex Concil. Trident. in cap. Mino-
8 res ordines de reformat. ſeſſ. 23. & hoc caſu interſtitia erunt, ab vno die feſtiuo ad aliu m, cum tempus præfixum pro illorum collatione ſit omnis dies feſtiuus, vt copioſè diſſerui in rubr. de tempor. ordin. capitulo, numero. ſed Maiolus tractat. de irreg. lib. 3. cap. 24. num. 13. putat poſt Concilium interſtitia inter vnum minorem ordinem, ad alium, intelligenda ipſa quatuor tempora, & ſic ordinatus in quatuor temporibus, debeat expectare proximum ſequens ieiunium quatuor temporum, ſi alium ordinem minorem ſuſcipere velit; cuius ſané altera tutior, potius, quàm verior eſt ſententia, nám ſi in feſtiuitate, illi conferri poſſunt, & non inſimul, ergo ſufficit ſi non eadem die dentur, ſed diuiſim, & in quolibet die feſtiuo.

A ſuſceptione verò poſtremi gradus minorum ordinum, non niſi poſt annum, ad ſacrum ordinem poteſt aſcendere, alleg. cap. minores ordines, ſacri Concilij: Promoti verò ad ſubdiaconatum, ſi per annum ſaltèm, in eo non ſunt verſati, ad altiorem gradum aſcendere non permittantur, cap. ſubdiaconi eadem ſeſſ. 23. de reformat. & hi ad Præsbyteratus ordinem non aſſumendi, niſi in Diaconatu. non minus, quàm per annum integrum miniſtrauerint, cap. qui piè ead. ſeſſ. 23.

Quin ad Epiſcopatum nemo promouendus, niſi per tres menſes antea ſit inſtructus in ordinibus, vt aliqui credunt: aut ex aliorum ſententia per annum, quemadmodum in Abbate dicit gloſa, in cap. officij, verſ. competenter de elect. ſed Concilium Tridentinum requirit, vt eligendus ſaltem ſex menſium ſpatio antea conſtitutus fuerit in ſacro ordine cap. 2. ſeſſ. 22. de reformat. ex cuius verbis colligo, ſufficere, ſi vno tantum ordine ſacro fuerit ante ſex menſes inſignitus: ſed per bullã Greg. 14. publicatam 15. Maij 1590. cum plurali numero vtatur, ſicuti etiam textus in c. à multis de ætat. & qualit. oporteret omnibus ſacris initiatum fuiſſe ante ſex menſes, dum requirit, vt ille ſit in ſacris conſtitutus, ante ſex menſes, quemadmodum, & ante concilium diſpoſuerat textus in cap. oſius 61. diſtinct. ibi, ſed non eligatur aliquis, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus; quare laici omninò prohibentur ad Epiſcopatum eligi cap. ſtatuimus §. his omnibus 61. diſtinct. niſi meritò profeſſionis, clericalem vitam tranſcenderent, vt auctoritate dicti §. concludunt Barbat. conſil. 41. Deum inuocent lib. 3. & Tiraq. de pœn. cauſ. 51. num. 148.

Quò verò ad reliqua, conſideratur quidem differentia inter clericum ſecularem, & regularem, nam ille ſeruatis interſtitijs, iam dictis, non impeditur promoueri, Regularis autèm tenetur præterea
9 expectare tempus profeſſionis, cúm durante anno probationis, neque minores valeat ſuſcipere ordines, cap. Monaſterijs 19. quæſt. 3. Henric. in ſumm. Theolog. moral. lib. 14. cap. 4. §. 7. Maiol. tract. de irregul. lib. 1. cap. 31. num. 6. ad Abbatiam verò, ſeù Prælaturam ſuæ, vel Alterius Religionis, niſi antea fuerit ordinem Regularem expreſsè profeſſus, eligi non poteſt, cap. nullus de elect. in 6. tametſi inibi Bonifacius Octauus, ad Epiſcopalem dignitatem nouitium eligi permittat.

Inſuper Abbatiſſa, Prioriſſa, vel quocumque alio nomine Præfecta, vel Præpoſita appelletur, vt eligi poſſit, neceſſe eſt; vt ſaltem octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit, ex Concil. Trident. in cap. Abbatiſſa ſeſſ. 25. de regul. & affatim ſcripſi in rubr. de Aetate ordinand. cap. vltimo, num. 89. Virgines quoque Veſtales, á Numa inſtitutæ fuerunt, quæ primis decem annis diſcerent Ritus Sacrificiorum, alijs, exercerent: tertio decennio docerent, vt refert ſumm. Roſella lib. 9. diſtinct. 10. capit. 8. verſic. Camilla.

Ad Neophytos in fide, vt redeam, non omittendum cenſui, quod omni, & accurata diligentia vti debent, qui eos intendunt ordinare, ſiquidem tanta eſt eorum obſtinationis perfidia, & patrij erroris vetuſtas, nè verè quidem quandoque in IESVM CHRISTVM Dominum credant, neque vero Catholicam fidem ſincere teneant; quare debent ipſi perquirere, & diligenter inueſtigare quamplu-
10 ra, circa illorum vitam, & vſum; atque ea præſertim, quæ illi ad primæuam ſectam mente, & ſecrete conuerſi, nonnumquam obſeruant, & ex quibus dignoſcit Eccleſia, eos iterum reuerſos ad illam; ſigna autèm huiuſmodi nonnulla recenſet Eymericus, quo ad Neophytos ex Iudaica gente prognatos, in tertia parte Directorij, num. 114. vbi ſubſcribit Pegna complura, & notabilia, in comment. 25. in cuius calce opinatur Pegna, vt omnia

de

de Iudæis inibi relata, eadem in alijs, qui ad Christianam Religionem, ex sectis conuertuntur alijs, locum habeant, consideratis ritibus, & moribus singulorum; nam iuxta Constitutionem Innocentij Tertij in Concilio generali, qui ad sacri vndam baptismatis accesserunt, & veterem hominem, omninó non exuunt, vt nouo perfectius induantur, sed prioris ritus reliquias retinentes, Christianæ Religionis decorem, tali commixtione confundunt, compellendi sunt, vt fidem obseruent, qua propter, in illo Concilio præcipitur, vt talis obseruantia veteris Ritus, per Prælatos Ecclesiarum omni ratione compescatur, vt quos Christianæ Religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit, salutiferæ coactionis necessitas, in eius obseruatione conseruet; cum minus malum existat, viam Domini non agnoscere, quam post agnitam retroire cap. quidam de apostat.

SVMMARIA.

Serui ordinari prohibentur, num. 1.

Seruituti, aût turpitudini mortem anteponendam esse, num. 2.

Seruorum conditionem non contemnendam, numero 3.

Serui, si ordines suscipere audeant, imprimitur caracther, num. 4.

Patrono quomodo succurrendum, si seruus promoueatur, num. 5.

Serui ordinati, ac reuersi in potestatem Dominorum, quo Priuilegio gaudeant? numero 6.

Seruorum appellatio, quos complectatur, numero 7.

Seruorum multiplices species, recensent Iureconsulti, num. 8.

Ascriptitij quoque ordinari vetantur, numero 9.

Vaxallis Angarijs, neque licet assumere ordines, num. 10.

Seruorum in promotione tria esse actendenda, num. 11.

Serui volentes ingredi Religionem, non sunt admittendi, cum ampliationibus, num. 12.

Liberti etiam, nèe sunt admittendi, num. 13.

Patronis debetur ius honorificum, vtile, & onerosum, ab ipsis libertis; quorum Iurium subsequitur declaratio, num. 14.

Liberorum colonorum, &c. eandem esse rationem, si vterque parens, censitus sit, ac si alter tantum, demonstratur, num. 15.

Capitulum Octauum.

CANONE Apostolorum 81. erat sanè permissum, vt serui citra Dominorum voluntatē, ascenderent ad ordines, sed quia seruorum status, ac vilitas, ex Iuris gentium Constitutione inuenta, qua quis Dominio alieno contra naturam subijcitur, §. seruitus, instit. de iure person. hunc non capit honorem, ex cap. admittuntur 54. dist.
1 non mirum si iustius eis vetitum fuit, ne ad ordines antè libertatem adeptam, aût sine consensu Domini conuolare possent in cap. 1. & 2. dist. 54. irreligiosum namque est, si seruituti obligati existant, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem, iuxta verba concilij 4. Toletani, canone 73. adeò, vt, cuiuis Episcopo in consecratione præcipiatur, nè illos promoueat; hinc dicitur in cap. consuluit, de seruis non ordin. vt memor esse debeat eius, quod sibi in cōsecratione fuit dictum, scilicet, vide, ne quemlibet seruilis conditionis ad ordinem promouere, præsumas; Huiusmodi autèm seruitus, non tantum impedit maiores suscipere ordines, at quoquè minores, vt tenet Præpos. in cap. nulli dist. 54. Diazza in praxi crimin. canon. cap. 17. quinimmó, famulos etiam Ecclesiarum complectitur prohibitio isthæc, cap. qui ex famulis, eadem illa distinct. quod vtique, non fine euidentissima ratione, cum seruilis vilitas tantam consequi dignitatem non mereatur, nè quid de summa sacerdotali potestate minuatur, neuè de illius dignitate detrahatur; aut ipsa hominum celsitudo obscuretur, vt inquit Basil. in Epist. 8. ad Eusebium Episcopum Samo-
2 lat. seruitus enim adeò est odiosa, vt illi, aût turpitudini, sit mors anteponenda, ex Cic. in lib. de offic. qui præterea alibi scripsit, quod emori potius, quàm seruire præstat, namque (vt ille met affirmat in prima, & secunda Phylippica) postremum est omnium malorum; cuius non exilior erit altera ratio, quod seruorum animus nequaquam integer sit, sed mentis dimidium ijs ademerit Iuppiter (Homero teste) quos seruituti fecit obnoxios; hinc Poeta.

Dimidio mentis depriuat Iuppiter illos
Seruilis quoscumq; viros sors ceperit vnquā.

ex quibus admonet Manutius in lib. Prouerb. super Adagio illo, quot seruos habemus, totidem habemus hostes, & inquit, nè quid fidamus illis, neuè ex animo nobis amicos arbitremur, qui nos metu colunt; namquè verus amor libertatis est alumnus, odit vero, quisquis metuit; vnde genuinum quoddam odium insitum videtur seruis in Dominos, indequè fortasse euenit, quód Romanæ militię legibus, serui in primis arcebantur ab ipsa militia, Histriones quoquè, & capite censi, vt refert Læuinius Torrentius in suis annotat. ad Sueton. in vita Neronis Claudij post num. 44. versic. nullo idoneo; atque ex his conuenientius quidem per sacros Canones, arceantur à numero militum cęlestis militiæ; non.

3 non propterea exiſtimo contemnendam ſortem ſeruorum, cùm multos ex his fideles, prouidos, fortes, philoſophos quoque fuiſſe conſtet; quinimmò te benignum Lectorem inſtruit in hac re Macrob. in lib. 1. Saturnal. cap. 11. dum ait, cogita eos, quos ius tuum vocas, iiſdem ſeminibus ortos, eodem frui cœlo, æquè viuere, æquè mori; ſerui ſunt, imò homines; ſerui ſunt, imò conſerui, ſi cogitaueris tantumdem in vtroſque licere fortunę, tàm tu illum videre liberum potes, quàm ille te ſeruum; atque ideò quid ita nomen ſeruitutis horremus? ſeruus eſt quidem, ſed neceſſitate, ſed fortaſſe libero animo ſeruus eſt, hoc illi nocebit, ſi oſtenderis, quis non ſit, Alius libidini ſeruit, alius ambitioni, alius auaritiæ; omnes ſpei, omnes timori, & certè nulla ſeruitus turpior, quam voluntaria; at nos iugo á fortuna impoſito ſubiacentem, tanquam miſerum, vilemq; calcamus, quod vero nos noſtris ceruicibus inſerimus, non patimur reprǽhendi.

4 Huiuſmodi ſeruilis conditionis viri, ſi hanc prohibitionem paruifecerint, auſuque temerario ducti, ordinibus Eccleſiaſticis fecerint ſe donare, vtique caractherem receperunt, vt concludit Præpoſ. in cap. nulli diſt. 54. Diazza in praxi canonica cap. 17. & Maiol. tract. de irreg. cap. 35. nu. 3. verſ. prohibentur Gregor. de Valent. tom. 4. diſput. 7. quæſt. 19. punct. 3. §. 2. verſ. quintus, Aſtaſan. par. 2. lib. 6. tit. 20. quæſt. 1. & Sayr. in Theſauro caſuum conſcientiæ lib. 6. capit. 14. num. 2. & peccat mortaliter, Tolet. in ſumm. lib. 1. capit. 25. num. 1. ſed quid tunc agendum ſit, cum Dominis ipſis eorumdem ſeruorum, maximopere refert, vt ſubiungam.

5 Et pro reſponſione indubitabili, aliquas, & veras ſelegi concluſiones ex diſtinctione gloſarum, in capit. de ſeruorum verſic. deponatur, & capit. nullos, verſic. degradetur ſub rubr. de ſeruis non ordin. prima autem, & tutiſſima eſt reſolutio, vt cum ordinatur ſeruus, ſciente Domino, nèc contradicente, tunc conſequatur libertatem, capit. ſi Domino ſciente 54. diſtinct. §. ſi ſeruus, in auth. de Sanct. Epiſcop. Altera vero eſt, vt promotus ſi fuerit contradicente Domino, aut ignorante, tunc Epiſcopus ordinator (vltra peccatum mortale quod committit, Tolet. in ſumm. lib. 1. capit. 25. num. 1. & Henrichez lib. 14. capit. 8. §. 7. & annalem ſuſpenſionem à celebratione Miſſarum ſibi inflictam per Concilium Aurelian. 3. in capit. 2.) tenetur illius Domino ad duplum, ſi ſciens illum ſeruum eſſe ordinauit, quòd ſi ignorans, tunc ille, qui teſtimonium, pro eo perhibuit, Antiſtitique ſupplicauit, vt ille promoueretur, perſoluere deberet iſtud duplum, iuxta capit. ſi ſeruus abſente Domino 54. diſtinct. cuius canonis verba, refert Diazza adducto capit. 17. & Epiſcop. Scalenſ. in tractat. de cenſur. capit. 14. Summ. Confeſſor. lib. 1. tit. 8. quæſt. 3. talis autem ordinatus à ſeruitute exemptus proculdubio eſſet cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi, quod ſi ambo illius ſtatum, & conditionem non ignorarunt, compelleretur quiſquam, vnicum exhibere mancipium; quod ſi neuter eſſet ſoluendo, poſſet Dominus repetere ſeruum, quamuis ordinibus inſignitum, per c. ex antiquis diſt. 54. eſt tamen aduertendum, quod ſemper dominij præſumitur ignorantia, ex l. ſuper ſeruis C. qui milit. non poſſ. gloſa in adducto cap. ſi ſeruus, verſic. ignorante, quòd ſi tàm ordinans, quàm ſupplicans neſciuiſſent ſeruilem conditionem, huius ordinati; & ille remaneret in ordine, atque etiam liber, ſi ſacerdotium ſuſceperit, dummodò dederit Domino peculium, ſi habet per illud met c. ex antiquis, ſcilicet, acquiſitum poſt ſacerdotium Aſtaſan. par. 2. tit. 20. verſ. quod intelligitur lib. 6. Quod ſi peculio careat, neque vero alter adſit, qui eius redimat ſeruitutem, non prohiberetur Dominus rehabere ipſum, qui tamen compelleretur eidem deſeruire tantum in his, quę ſuum ordinem decent, nempè ad celebrationem Miſſarum, & ſimilia, iuxta c. frequens, diſt. 54. Abb. in c. nullus, verſic. oppono 3. de ſeruis non ordin. Nauar. in ſumm. cap. 27. num. 203. verſic. decimo ſexto, & Diu. Anton. in 3. part. ſumm. tit. 28. capit. 6. §. 6. ſed ſi Diaconatum ſuſcepit, poterit Domino præſtare Vicarium, alias foret ipſe reſtituendus, per alleg. cap. ex antiquis; alijs verò initiatus, ſi vellet alium ſubrogare, non arctaretur dominus illum recipere, nam eidem volenti proprium repetere mancipium, id liceret, ex reſolutione Goffredi Hoſtienſ. & Innocent. quos refert, & ſequitur Alberic. in ſuo Dictionario, verbo ſeruus el t. ac propterea, qui ordine Subdiaconatus olim initiatus erat, non vtique eximebatur à ſeruitute, per alleg. cap. ex antiquis, quandoquidem inter ſacros ordines, non dum numeratus erat, cœpit enim à Conſtitutione Gregorij, & Vrbani eſſe ſacer ordo; ac Iure meritò Innoc. 3. Conſtitutionem relatam de ſeruis ad ſacros Ordines aſſumptis, extendendam cenſuit ad inſignitum ſubdiaconatu, in cap. miramur, ſub dicta rubr. de ſeruis non ordin.

6 Supereſt modo non omittere enarrationem priuilegiorum, quibus potiuntur ſerui ordinati; Sed reuerſi in poteſtatem Dominorum, & reſpondit Maiol. in tract. de irreg lib. 1. cap. 35. num. 4. verſic. multis autem, & inquit, promotum ad minores inuito, aut inſcio Domino, ac propterea illi reſtituto, reputari pro mero laico, & carere tum fori priuilegio, tum altero canonis, ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4. ſubdens, id expreſsè probari in cap. ex antiquis 54. diſt. & gloſ. fin. in cap. nullus de ſeruis non ordin. ſed mea niſi me fallit opinio, ſuſpicor Maiolum, à vera ſententia aberraſſe, quandoquidem cum ſit promotus, ordiniſque retineat caractherem, eſt profectò á laicali poteſtate, ac iuriſdictione exemptus, eumque offendens, incidat in ſententiam excommunicationis, vt affabre ſcribo in rubr. de Priuileg. cleric. capit. 1. numero ſunt tamen reſpectu dominorum exuti clericali Priuilegio, iuxta verba gloſæ finalis, in adducto capit. nullus, quare omninò dicendum arbitror, eos gaudere Priuilegijs clericalibus, quo ad cœteras perſonas, atque ita oporteat interprætari allegatum canonem, præſertim quod eiuſdem verba; id idem indicant, ibi, exuti Religioſo priuilegio ad Dominorum ſuorum poſſeſſiones iuſta debuerunt admonitione compelli: ergo ſpoliatio priuilegij fauorem reſpicit Dominorum, excepto tamen priuilegio canonis, ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4. cuius excommunicationem

incurrat, etiam Dominus, si illum percutiat, vt cla-
rè dicit Sayr. in Thesauro casuum conscientiæ
lib. 6. cap. 14. num. 5. Astasan. 2. par. lib. 6. tit. 20.
quæst. 5. & Angelica verbo seruitus num. 5.
7 Isthæc autèm seruorum appellatio, nè dum man-
cipia bello iusto capta amplexatur, (quæ de Iure
gentium sunt in seruitute, non quidem quod serui-
tutem primo Ius gentium inuenerit, sed primo
approbauerit, ex glos. in cap. Ius gentium, versic.
seruitutes prima distinct. atque hi si á Domino au-
fugiant, peccant, ex cap. si quis seruum, el 1. & 2.
17. quæst. 4.) sed etiam vniuersas seruorum species,
8 quæ à Iureconsultis multiplices censentur, & ple-
rumque ab opera, & Ministerio appellatæ, quarum
plures memoriæ prodit Alex. ab Alexandro in
lib. 3. genial. dier. cap. 25. inter quas species, primò
numerantur topiarij, quorum meminit Paul. in
l. cum quæritur §. fin. ff. de leg. 3. & Vulpian. in l. In-
strumenta ff. de fundo instructo Instrum. legat. ne-
que hic res in controuersiam vocatur, quin topiarij
inter rusticorum prædiorum operarios, ponantur;
quippè á græcis sic dicti sunt, qui arbusculas, vir-
gultaque ductilia facili flexu, in varias formas, fi-
gurasque; modò hami; modò per ruris spatia, no-
uo, & solerti ingenio effingunt, & concinnant, suis-
seque moris prisci. buxo, myrto, aút alio virgulto,
varias hominum effigies, nauiumque formas, aút
turrium, ædium, vel cubiculorum species, in hor-
tis, per huiusmodi operis magistros, qui operarij
dicti sunt, effingi, & concinnari, quæ quidem ars in
agris colendis frequens fuit, nèc fastidienda seduli-
tas, quo opere, hortos nostrates, myrto, rosis, hæde-
ra, alijsque consimilibus, per operarios istos orna-
tos, antenati viderunt; nosque plerumque cerni-
mus, & Romæ quotidie aspicimus; sunt præterea
saltuarij, quos labeo, eos tantum putat, ita dici, qui
fructuum conseruandorum gratia parati sunt, non
eos, qui finium custodiendorum causa, sed Nera-
tius, etiam istos dici saltuarios existimat, & hoc iu-
re vtimur, per l. quæsitum §. saltuarium ff. de fund.
Instr. Instrum. leg. quare prædijs legatis, & quæ eo-
rum prædiorum colendorum causa empta, parata-
que essent, neque topiarios, neque saltuarios lega-
tos videri, ait Paulus; topiarios enim ornandi, sal-
tuarios autèm, tuendi, & custodiendi fundi magis,
quam colendi causa paratos esse, affirmat, in addu-
cta l. cum quæreretur §. fin. in quibusdam tamen
regionibus legato fundi, & instrumentorum eius,
accedunt topiarij, si etiam viridaria in eo sint, quod
si fundus saltus, pastionesq; habeat, accedunt etiam
greges pecorum, pastionesque, saltuarij, alleg. l. in-
strumenta, in fine; dumtamen Grex ideo compa-
ratus fuerit, quia non aliter, ex saltu poterat fructus
percipi; seò quód per greges tunc percipiuntur fru-
ctus ex saltu, vt idem Paulus subiungit in l. de gre-
ge alleg. Rubr. Atriazios veró, siué Atrienses, me-
morat ipse met Paulus in eadem l. instrumenta,
vbi glosa, atque alia in l. 1. §. cœterum, eiusdem ti-
tuli, & existimant eos esse, qui purgant, custodiunt-
que atrium, aut homines acciunt ad hospitium;
quiqué sub Mediastini nomine continentur, vt in-
quit Vulpianus, indicato §. cœterum, subnectens
opera Mediastini etiam fungi eos, qui & focarij,
sunt peculiari nomine appellati, atque ita, quód
focum faciant, subijciantque ignem, ex glosa
in l. quæsitum, alleg. rubr. vbi Iureconsultus fo-
cariam in fœminino genere posuit; Mediastinus
autém, seruus est ex abiectioribus, ita dictus, quia
domestica quæque vilissima, ac sordidissima quæ-
que ministeria obire domi cogatur; sed scoparij
infimi hominis mentionem facit idem Vulpianus,
in l. Instrumenta, paulo ante citata, quem ita nun-
cupari, arbitratur inibi glosa, qui pauimentum
verrit, nitidasque columnas ostendit, ac parietes;
Harcarij verò, & Horcitæ sunt, qui versantur in
agris, teste Alex. ab Alexand. in adducto cap. 25. ge-
nial. dier. lib. 3. sed capsarios Paulus notauit, qui
vestimenta in balneis seruanda suscipiunt; at Vul-
pia. qui libros deferunt capsarios appellauit, qui
præterea saccularios, eos esse explicuit in l. saccula-
rij ff. de extraord. crimin. qui vetitas in sacculis ar-
tes exercent, partem subducunt, partemque sub-
trahunt, quique in sacculos ablata reponunt, &
Apolides, qui nullo Iure ciuitatis funguntur, in
opusque publicum deportati, seù ad insulas rele-
gati sunt, quique & Insularij quoque appellati fue-
re, sicuti idem Alex. retulit, subiungens, Vicarium
seruum. ex sententia Vulpiani esse, qui ordinario
seruit, illique paret, & fornacarium, qui fornaci
calcariæ, seù ferrariæ seruit, & inuigilat; Recep-
titium verò, illum dici censuit ipse met Alexand.
qui ob vitium redhibetur, quæ pariter fuit Verri
Flacci sententia, in secundo librorum, quos de ob-
scuris Marci Catonis composuit; verum Aulus
Gellius existimat receptitium seruum censeri,
quem mulier ex dote excipit, in lib. 17. noct. Attic.
c. 6. Hæc autèm seruorum appellatio, licet non vi-
deatur propriè Ascriptitios, aut originarios cōple-
cti, eò quòd illi verè liberi sunt; ex l. definimus, C.
de Agric. & censit. lib. 11. attamèn tanta extat inter
eos similitudo, vt nulla videatur inter eosdem con-
sistere differentia, ex glosa 1. in cap. generalis 54.
distin. per textum in l. ne diutius C. alleg tit. & lib.
(præterquam in quibusdam casibus enumeratis
per Guliel. de Bened. in cap. Raynutius, vers. &
vxorem nomine Adelesiam à nu. 975. de testam.)
9 vt propterea nèc ordines quidem sacros suscipere
queant, ex cap. generalis, iuncto c. admictuntur 54.
dist. & glosa in cap. multorum, vers. sint liberi in
fine de Iudæis, id in specie determinans in Origi-
nario, Syluest. verbo seruitus, num. 2. Angel. eodem
verbo num. 4. Abb. in cap. fin. in fine de seru. non
ordin. est in Regno Constitutio Ascriptitios, sub
rubr. de Episcop. & cleric. quibus quidem iuribus,
fuerunt correctæ complures Cæsareæ leges, conce-
dentes, istos promoueri, vt Ioannes de Fano, & om-
nes notant, in eod. c. admictuntur, atq; etiam tex. in
c. si seruus sciente 54. dist. vt inibi glos. fin. annota-
uit, quare deceptus est Astasan. in sum. par. 2. lib. 6.
tit. 20. vers. originarij, dum contrarium asserit; huic
autem prohibitioni succurrit optima ratio, quòd,
terræ, quam colūt, ita sunt ascripti, vt nisi cum fun-
do nequeant alienari, neque fundus, aút gleba,
sine ipsis l. quemadmodū C. de agric. & censit. lib.
11. excepta vrgenti famis necessitate, vt scribit Ti-
raq. de vtroq. retract. lib. 1. §. 26. glos. 1. num. 18. tres
alias adiungit rationes Foller. super adducta Cōstit.
nu. 2. in fine; sed qui dicantur originarij, vel Ascrip-
titij, quæuè debeant concurrere, vt ita nominentur,
recurrendum est ad Azon. in summ. C. de Agric. &
censit.

cenſit. & Ioan. de Platea, ibidem copiosè differentes; & ipſe rem tantum delibando ſcribam, Aſcriptitium dici colonum, qui glebę (vt nuper dixi) ſeu terræ adeo eſt addictus, vt nunquam poſſit ab ea diſiungi, neuè alibi conſiſtere, ſed in ea perpetuò morari l. cum ſatis C. alleg. tit. ob quod cenſetur pars illius terræ, ita quòd ipſa alienata, intelligatur etiam Aſcriptitius, cum prole alienatus, quamuis terra ipſa vendita ſit Iudæo, aut infideli cuicumque, nam ille conſequeretur pariter Chriſtianum Aſcriptitium, vt fundi partem, ſibi pro Agricultura inſeruiturum, cap. multorum de Iudæis, nec obeſt, quod infidelis non valeat Chriſtianum retinere mancipium iuxta l. 1. C. ne Iudæi Chriſt. mancip. quandoquidem haùd poterimus fateri hunc Aſcriptitium Iudæo ſubiectum propriè eſſe, ſed obligatum, & aſcriptum terræ, cui potius videtur ſeruire, quam perſonæ, iuxta notata per Guliel. de benedict. in repetit. cap. Raynutius, verſic. & vxorem nomine Adeleſiam, numero 958. de teſtam. quemadmodum autem ipſi ſunt glebæ aſcripti, ita, & eorum filij, originarij appellati, quia in ipſo ſolo, quod incolunt nati ſunt, & educati, atque ex eis originem trahunt, per Guliel. adducto verſic. num. 933. & Alex. ab Alex. lib. 3. Genial. dier. cap. 25. qui omnes, vt num. 9. dixi, prohibiti ſunt ordines ſuſcipere Eccleſiaſticos, ſicuti & quilibet Colonus, aut inquilinus, Syluest. verbo ſeruitus nu. 6. verſic. quartum; quod etiam probatur ex capit. admictuntur diſtinct. 54. id non ſolum in originarijs decernente, ſed alijs obligatis alicui conditioni; non tamen illos colonos, vel inquilinos hoc caſu intelligo, quos ita vulgus nominat memorantquè Doctores, multis in locis, præſertim vero Cyn. in l. certi Iuris num. 7. & 8. C. locat. ſed illos tantum, qui propriè coloni ſunt, vt aſſirmat Angelica verbo ſeruitus num. 4. in fine, & conſequenter illos de quibus verba facit rubr. C. de agricolis, & cenſit. lib. 11. & Fuſius ipſe ſcribo inferius num. 15.

10 Quinimmò, & ſub eadem prohibitione comprætenduntur vaxalli Baronum, angarij, & perangarij, vt ſcribit Capyc. deciſ. 168. in cauſa Vniuerſitatis, poſt num. 7. comendat Foller. ſuper Conſtit. Regni Aſcriptitios ſub rubr. de Epiſc. & cleric. num. 3. & inibi dixerat antea Afflictus poſt num. 3. verſic. tertio noto, ſunt etenim ad ſeruitia perſonalia perpetuo obligati; eoſque propterea haùd ordinandos eſſe, ſanciuit altera Conſtit. incipiens, errores; quin etiam ſine licentia Baronum, vaxalli iſti angarij prohibentur recedere à terris dominorum, vt ijdem Capyc. & Foller. annotarunt, citatis in locis, & habetur in Conſtit. quiſquis de Burgenſaticis §. æqua lance; ob quod iuſtè infertur, nè pari, aut maiori ratione ordinari valeant.

Vt tamen illuc redeat, vnde aberrauit oratio, adiungo ſeruorum nomen complecti natum ex Matre ſerua, quamuis Patre libero, eò quòd partus ſequitur ventrem, quò ad libertatem l. partum C. de rei vendic. l. placuit C. de liber. cauſa; quò verò ad alia, nempè, quò ad honores, & dignitates, item quò ad curialem conditionem, ac tertio, quò ad originem, ſequitur Patrem, gloſa ordinaria in cap. dicat aliquis, verſ. nec ſanguis 32. quæſt. 4. Diu. Thom. in 4. ſent. diſt. 36. artic. 4. ſi igitur reſpectu ſeruilis conditionis, ſequitur ventrem, erit propterea ſeruus, & ordinari minimè poterit, vt in c. fin. de ſeruis non ordin. qui verò ex Patre ſeruo, & Matre libera naſceretur, quia non inter ſeruos numeraretur, poſſet vtiquę ordinibus donari, per illud met cap. fin. & ſcribit Paleott. de Nothis, & ſpurijs cap. 15. num. 4. Lælius de Zanchis tract. de priuileg. Eccleſ. priuil. 34. num. 24. quinimmò ingenuus profectò erit, qui tantum in momento fuit in libero ventre, per l. & ſeruorum §. ingenui ff. de ſtat. homin. Abb. in alleg. cap. fin. in fine, præterquam ſi ex matre libera, & Patre ſeruo Reipublicæ, quia ſeruus eſſet l. 2. C. de ſeruis Reipubl. aut ex matre, & patre Præsbytero, quia illius Eccleſiæ ſeruus eſſet, cui parens aſcriptus erat cap. cum multæ 15. quæſt. 8. quod ſi nulli eſſet aſcriptus Eccleſiæ, illius eſſet ſeruus, in qua pater commiſit peccatum, aut ordines ſuſcepit, vel beneficium habuit, ex reſolutione Archid. in eodem cap. cum multæ; quod ſi Genitor Monachus erat, naſceretur ſoboles ſeruus illius Religionis, in qua ille emiſit profeſſionem Paleott. eodem tractat. capit. 39. numer. 2. ſed conſuetudo hodie reſpuit hos ſeruos, atque ideò natos ex Præsbyteris, liberos cenſet, vt gloſa in eodem cap. refert; exceptis igitur his duobus caſibus, ſubſiſtit regula, vt ex patre ſeruo, & matre libera ortus, dicatur ingenuus; nèc refragatur textus in cap. liberi 32. quæſt. 4. vbi nati ex ingenuo, & Ancilla, ſunt ſeruilis conditionis, idque ex ea ratione, quòd ſemper qui naſcitur, deteriorem partem ſumit; ergo inferendum ſit, ex eadem ratione ad idem ius, ex l. illud ff. ad l. Aquil. & dicendum, quòd natus ex ſeruo Patre, & libera matre, ſeruus cenſeatur, ſi Parentis conditionem tanquam deteriorem ſequeretur, nam facili reſponſione diluitur, quod enim illic dicitur, in deteriorem partem, exponitur, ideſt debiliorem, nempè ſexum fœmineum, & maternum, vt gloſa, & Abb. explicarunt indicato cap. fin. & Syluest. verbo ſeruitus, numero 4. verſic. nec obſtat.

11 Ac demum tria intuenda eſſe, aduerto in hac ſeruorum promotione, quorum primum ſit, vt ſeruus ordinatus, ac domino reſtitutus in caſibus iam relatis, teneatur continentiam ſeruare, nè dum matrimonium contrahere prohibeatur, Syluest. verbo ſeruitus num. 6. verſ. tertium, Angel. eodem verbo nu. 6. & Sayrus in Theſauro caſuum conſcientiæ lib. 6. cap. 14. poſt num. 5.

Alterum inueſtigari oportet, quouſq; duret facultas, quam Dominus habet in prædictis caſibus repetendi ſeruum, & reſponſio eſt indubitabilis, id ſibi licere vſq; ad annum cap. ſi ſeruus ſciente 54. diſt. qui Annus non à die promotionis exorditur, vt aliqui ſentiebant, & perperam, ſed à die ſcientiæ, vt dicit gloſa in alleg. cap. ſi ſeruus, verſ. vnius in fine; idemque tenet Angelica in verbo ſeruitus num. 4. Aſtenſ. par. 2. lib. 6. tit. 20. verſ. ſed vſque; Sayrus in Theſaur. caſuum conſcientiæ lib. 6 cap. 14. num. 4. in fine, & Diu. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 6. §. 6.

Poſtremo conuenit, nō ignorare, cur ſerui ordinibus inſigniti, ſint domino reſtituẽdi? dum regula obſtat, quod ſemel Deo dicatum, amplius ad vſus humanos transferri minimè debet, iuxta regulam, ſemel, de regul. iur. in 6. adeò, vt, qui rem alienam conſecrat, non niſi ad illius æſtimationem tenea-

Z 2 tur

tur per c. comperimus 14. quæst.6. sed respondeo cum glosa finali in c.frequens 54. dist. & Goffredo in summ.de seruis non ordin. quod Regula præfata, tantum in rebus inanimatis locum habet,eaque est ratio, quam ipsi, & Astasan. in 2. part. lib. 6. tit.10.quæst.6.tradunt; quòd in illis non perpenditur dolus, cap. Episcopus 7.quæst.1. & alia, quod in rebus inanimatis consecratio consideratur in superficie,ideoque laicus,res consecratas,aut vasa sacra tangere nequit cap.vasa sacra,de consecrat. distinct.1.at in homine consecratio est in anima, illique signum indelebile imprimitur,hinc fit, non prohiberi laicos osculari sacratas manus sacerdotum,easque tangere,Borgas.tract.de irregul. rubr. de seruis non ordin.nu.4. & 5. ob idque rectè quidem considerauit lex, aliam rationem in homine, quàm in cœteris sensibilibus rebus, ex l. si domus §.cum alicui in fine,ff.de legat.1. ac proinde seruus ordinatus transferri quandoque potest, ac debet, quod certè de alia re consecrata fieri numquam permittitur.

12 Hactenus disserui de seruis assumptis ad ordines,superest modò,non omittere,quid agendum sit,cum illis volentibus religionem ingredi; & non dubito, quin nec Religionem intrare, queant, nec validè profiteri, Lessius de Iustit.& iure lib.2.c.16. sub num.70. sed legitimo probato impedimento, si efficiantur Monachi,euadunt sanè iugum seruitutis, scilicet,si per triennium perdurarunt in monasterio, induti habitu monachali,vidente Domino,& re vera Monachi facti sunt,idest professi,tunc enim dicuntur ingenui,cap.si seruus sciente 54.dist. per cap.fin.17. quæst. 2. nam ante expletum triennium reiuendicatio Domino conceditur in §. sancimus in auth. de Monach. & §. si quis autem de sanct. Episc. iuncta glosa fin. in c. de seruorum, de seru. non ordin. istudque tempus, sumit initium, à scientia,Ioan. de Friburgo in summ. confess. lib.1. tit.8.quæst.64. ob illam præsertim rationem, quod vbicumque ob temporis lapsum inducitur priuatio ipso iure,nō nisi à die scientiæ illud exorditur,ex Doctoribus,quos refert,& sequitur Tiraq.in tract. de retract. lignagier,siue proximitatis §.35.glosa 4. num.21. ideoque Philotomus Præsbyter, quamuis vitæ meritis,ac sanctitate maxima fulgeret, quia filius Ancillæ, tametsi Patris ingenui,ad professionem regularem minimè fuisset admissus, nisi Patroni intercessisset consensus; vel triennale tempus elabi passus fuisset, sicuti refert, in eiusdem vita, Pallad.Cappad.subdens idem de Sisimo Abbate, sub cap.37. cum & ille fuerit, etiam seruilis conditionis; vtrumque verò exemplum hoc, recenset Maiol. in tract. de irreg. cap.35. lib.1.num.9. vers. propterea; & hanc ob causam Prælati Monasteriorum debent attentè considerare, perpenseque rimari,quem admittant ad Religionem, aut professionem, & intueri, seruus sit,nec nè; ac præsertim neminem permictere deberent profiteri, ante triennium, cuius persona esset incognita, sed diligenter efficere, vt ille integro triennio detineret habitum probationis, eoque elapso facultatem eidem concedere profitendi capit. fin. 17. quæst.2, quòd si antea id permiserint, & illum interea seruum esse constaret, quia Dominus posset infra istud triennium repetere seruum, vt antea dixi, conuenit, vt Monasterium teneatur Domino illius persoluere æstimationem, potius quàm personam professam restituere,vt scribit Maiol.lib.1. cap.35. num.10, ex doctrina Rayn. in tit. de voti transgress. §. 6. versic. item seruus; sunt tamen aliqui casus, in quibus non teneretur Monasterium illius tradere valorem, sed eundem Domino repetenti restituere, quos recenset Ioann. de Friburgo in summ. confess. lib. 1. tit. 8. quæst. 65. tunc verò, si manumissionem præfatus seruus consequeretur; aut alio quouis modo libertatem adipisceretur, vtique regredi ad Religionem compelleretur, vt ex Vgone in adducto capit. fin. affirmat Maiol. citato cap. 35. num. 11. tenet Alber. in suo Dictionario, versic. Religio 2.exemplum si ante triennium admissus fuit ad Religionem, quia falsis testibus, aut documentis probauit, se idoneum, & habilem esse; aut si post tempus prædictum triennale, professus est, atque ideò non amplius teneatur Monasterium; nihilominus, quia respectu Domini, istud triennium non currit à die susceptionis habitus, sed notitiæ, iuxta glos. fin. in adducto cap. fin. iccircò patet euidenter, in his casibus, repetitionem dari.

Quod autem asseueraui, nè seruus ingredi valeat Religionem, extendo ad quemcumque obnoxium, & cuiuscumque generis Coloni, Inquilini, seù Ascriptitij, nam ij nequeunt religiosum suscipere habitum, ex Maiolo in allegat. cap.35. num.11. quamuis possint fieri clerici de Iure ciuili, etiam Dominis inuitis, iuxta glos. penult. circa medium in l.nē diutiùs C. de agricol. & censit.lib. 11. est text. in §. si seruus, & in §. ascriptitios, in auth. de Santis. Episc. quod tamen est correctum per cap. admittuntur 54. distinct. & dixi supra numero.1. quinimmò prohibitio ista amplexatur etiam prolem ipsorum; ob idque Honoratus Abbas indiguit consecutione libertatis, vt Monachus fieri potuisset, quia filius coloni ascriptitij erat, vt refert Diu. Gregor. lib.1. Dialog.cap.1.

13 Præterea extendo iam dictam conclusionem ad libertos, vt expressè scripsit Hugo in cap. si quis incognitus 17. quæst.2.Maiol.lib.1.cap.36.num.6. argumento glosæ in cap. vt lex vers. professi in fine 27. quæst. 1, sed pro clariori cognitione, memoria repeto, quòd cùm omnes homines, iure naturali liberi nascerentur, nec esset nota manumissio,cùm seruitus esset incognita; constat, quód iure gentium seruitus ingenuitatem inuasit §.1. instit. de libert. quia ex hoc iure, orta sunt bella, & captiuitates secutæ, & seruitutes,quæ sunt naturali iuri contrariæ, §.Ius autem gentium, instit. de iure natur. gent. & ciuil. vbi Missing. num. 9. arguit, ex auctoritate Aristotelis lib. 1. Politic. cap. 2. grauissimis rationibus defendentis quosdam nasci seruos, & seruitutem, ex natura causam trahere, sed quia Aristotelis scriptis respondet inibi Missing. & Archid. in cap. Ius gentium num.4.dist. 1. per doctrinam Diui Thomæ, ideò volui simplex relator esse illorum, quæ ipsi tradidere; iccircò eos videto; & ipse ad propositam materiam regrediens, aduerto, quòd postquàm Iure gentium seruitus ingenuitatem inuasit, secutum est beneficium manumissionis, & dùm antea vno communi nomine omnes homines appellabantur, postmodum

modum de iure gentium, tria hominũ genera eſſe cœperunt, liberi, & his contrarium ſerui, ac tertium genus Libertini, qui deſierunt eſſe ſerui, alleg. §. 1. inſtit. de libert. in qua ſeruorum manumiſſione, domini manumittẽtes Iuspatronatus acquirunt, de quo loquũtur rubricæ ff. de Iurepatron. C. de bonis liber. & inſt. de ſucceſs. libert. ob qđ Ius patronatus debentur aliqua patronis ipſis, quæ iura patronorũ appellat gloſ. fin. in l. fin. C. de bon. libert. namq; Pa-
14 tronis iſtis, præſtãdum eſſe Ius honorificum, vtile, & oneroſum, non ſecus, ac patronis Eccleſiarũ affirmat Paul. de Cittadin. in tract. de Iure patr. par. 2. nu. 7. Lambert. eod. tract. q. 1 1. princip. artic. 2. lib. 3. quare debetur illis (inter cętera) ius vtile, quod quidem plura continet, ac preſertim, aduerſus ipſos libertos ingrati actio, canonum, ac legum auctoritate, propterea iuſtè dirigitur, vt immeritæ libertatis damno mulctatus, ad ſeruitutis nexum reuocetur l. 2. & ibi gloſa finali C. de libert. & eorum liber. vt quorum libertas eſt pernicioſa, ſit ſalutifera ſeruitus, & qui ſuperbire nouerant adepta libertate, ea perdita, diſcant obedire ſubiecti c. octaua 12. q. 2. quod præterea demonſtrat memorabile Athenienſium inſtitutum, dum libertus cõuictus à minumiſſore ingratus, exuitur iure libertatis, teſte Valerio Maximo lib. 2. cap. 1. §. eadem, vbi ſubiungit verba Patroni, illum reuocantis ad ſeruitutem; ſuperſedeo te (inquit) habere ciuem tanti muneris impium æſtimatorem; nèc adduci poſſum, vt credam Vrbi vtilem, quem domi ſceleſtum cerno; abi igitur, & eſto ſeruus, quoniam liber eſſe neſciſti; ex his omnibus, euidentiſſimè patet, libertos nimium patronis deuinctos eſſe, vt meritò conſtitutum ſit, nè ipſi ad clerum admittantur c. fin. 54. diſt. Aſtenſ. 2. par. lib. 6. tit. 10. queſt. 2. pręterquam ſi libertatem à Dominis ita percipiant, vt nullum ſibi in eis obſequium Patronus retentet, c. quicumq; ead. diſt. 54. & ſic plenam debent conſequi libertatem, quod oſtendit textus in c. 1. de ſeruis non ordin. dum vſus eſt verbo illo ingenuitatis, inquiens, nè clericus fieri permiſtatur, niſi ante clericatum ingenuitatis dignitate potiatur, nàm ingenuitas propriè, cum accipitur, ſignificat hominem natum eſſe liberũ, inſt. de ingenuis, in princ. ille autem textus, vſus eſt huiuſmodi verbo impropriè, vt talem requiri in eo libertatem oſtenderet, quam ſi ingenuus eſſet, haberet; vt inibi firmat gloſa 1. & Lelius de Zanchis in tract. de Priuileg. Eccleſ. cap. 34. nu. 3. cum ſeq. Huiuſmodi igitur dum non potiur libertate, minimè poteſt promoueri, ſi viuat Patronus, per alleg. c. fin. aut filij, & hæredes eius l. liberti C. de libert. & eorum liber. nè quando velit Patronus, fiat ex clerico ſeruus; c. quicumque 54. diſt. & hæc eſt, ni fallor vera ratio, exploſa altera à Maiolo, ſuo Marte, relata in tract. de irreg. lib. 1. c. 36. poſt num. 6. quia plerumq; liberti, magis ſtudent vtilitati, & honori patronorum, quam Eccleſiæ, & ſuæ propriæ perſonæ; eamque confirmat rationem per auctoritatem Sabellij lib. 3. referentis P. Catrenum Philotimum iam libertati donatum, & omnium bonorũ hæredem relictum, vſque adeò affectum eſſe mœrore, ob Patroni interitum, vt doloris impatiens, indefuncti rogum proſilierit, & ſe cremari, paſſus fuerit; hæc tamen Maioli ratio, haudquaquàm aſtipulatur concluſioni iam ſtabilitę; ſiquidem nec concludens, nequè perſuaſiua apparet, nèc non periniquum exiſtimarem, ſi ab ordinum ſuſceptione retraherentur liberti, hac ſola ratione, quod Patronos nimio proſequantur amore, niſi validior militaret ratio; tum præſertim, quòd rarò, ſua ratio contingit, nullaque propterea eſt habenda conſideratio; imò frequentius accidat, peſſimam eſſe libertorum fidem erga Patronos, ſicuti inter alia, illud refertur perpulchrum exemplum Diomedis Auguſti liberti; is enim cum Auguſto deambulans, videnſque Aprum effractis caueis, illàc maximis itineribus contendere, quæ vbi ipſi erant, incurſabat, vehementer perterritus, quia in ipſo formidinis plus erat, quàm prudentiæ, Auguſtum appræhendens, illius poſt terga ſe abdidit; quod licet non paruum attuliſſet Auguſto periculum, alioſq; ad eius inſcitiam vlciſcendam impuliſſet, Auguſtum tamen nulla affecit moleſtia, qui nedùm iræ, aùt commoti animi nullum ſignum oſtendit, ſed etiam prudenter admonuit, puſillos corde, omni rationis iudicio carere, vbi de vita agitur; cuius quidem exempli relator eſt Ioan. Baptiſta Fulgoſ. in lib. 5. de dictis, & factis memorabilibus, cap. 1. Præterea infirmanda eſt Maioli ratio, nè ſi ipſa ſubſiſteret, cogamur id idem in ſeruis affirmare, quorum maiora referunt hiſtorici, exemplaꝗ nam ſeptem de laudabili fide ſeruorum erga Dominos refert Valer. Max. lib. 6. cap. 8. quorum illud cenſui admodum commendabile, de quodam Panopionis ſeruo, qui cum cognouit milites in villam reatinam acceſſiſſe; ſuum Dominum necandi cauſa, eoſque certiores factos domeſticorum relatione, quòd domi erat, veſtem cum Domino commutauit, & anulum, vt illum ſeruilibus indutum veſtibus tutum emitteret; quod poſtmodum opere compleuit, ſeque in cubiculum, ac lectulum recepit Domini; ibique, vt Panopionem ſe occidi paſſus eſt.

15 Demum in hac re perneceſſarium eſſe duxi, mirandam ſubijcere concluſionem, vt non tantum cum ſuſcepti ſunt liberi ex vtroque parente cenſito, colono, aùt inquilino, inter colonos, vel inquilinos vindicetur, ſed etiam ex altero duntaxat Parente cenſito, colono, ſeù inquilino, eadem videatur eſſe illius conditio l. definimus, C. de agricol. & cenſit. lib. 11. tùm ſi natus ſit ex Aſcriptitia matre, ſeruus ſit, eiuſque ſequatur conditionem, & ventrem, quamuis Genitor alterius fuerit, etiam liberæ conditionis l. nè diutius, & l. vltima (alleg. rubr.) tùm ſi à Colona, vel inquilina procreatus l. mulier indicato titulo, tùm denique (& hoc mirandum) ſi ex ingenua matre ortus, & colono, vel inquilino Parente, indiſcreta ſanctione præcipitur, vt ſtatum Paternæ conditionis agnoſcat, in adducta l. definimus, quod nullum ius fieri permiſit, etiam cum mancipijs ipſis, & infidelibus, ac bello iuſto captis, quorum filios ingenuos pronunciauit, ex libera matre, natos; vt l. partum C. de rei vendic. l. placuit C. de liber. cauſ. Ratio autem, cur in re colonaria inſpiciatur conditio Patris coloni, & non matris ingenuæ, dicit Azon, publicam eſſe vtilitatem, nè quid de eorum numero minuatur, & extenuetur, in ſumm. C. de Agricol. & cenſit. num. 6. verſ. ſed mirandum.

SVMMARIA.

Debitor, creditoris seruus reputatur, numero 1.

Debitores nequeant ordinibus insigniri; eumque distinctione discutitur, num. 2.

Ratiocinijs obligati, etiam functo officio prohibeantur ordinari, num. 3.

Delegans debitorem, liberatur, num. 4.

Debitor cedentis, quando teneatur cessionario iterum soluere, si cedenti soluerit, numero 5.

Nouatione recedi à priori obligatione, quando subsistat, num. 6.

Fideiussor prioris obligationis, nè dicatur per secundam liberatus, nisi expressè actum fuerit, num. 7.

Fideiussor ante solutionem contra reum principalem experiri nequit, nisi quibusdam in casibus, num. 8.

Maximo ære alieno grauati, similiter ordinari non debent, num. 9.

Ratio ob quam vetatur ordinari obligatus ratiocinijs, num. 10.

Alteros verò assumere ordines, non prohibetur, quiuis ratiocinijs obnoxius, numero 11.

Quin etiam ordinari si idoneum præstet fideiussorem principaliter se obligantem, numero 12.

Hæres omnibus obligationibus hæreditarijs se subijcit, tametsi nulla in instrumento fuerit facta mentio hæredis, num. 13.

Hæres volens Religionem ingredi, an patiendum, vbi testator ratiocinia præstare tenebatur, num. 14.

Capitulum Nonum.

EBITOR licet creditori seruire minimè cogatur, iuxta glosam in capit. de raptoribus versic. ad seruiendum 26. q. 2.
1 Nihilominus, quia largè, sumpto vocabulo, ipse dicitur seruus creditoris, ex glosa in l. fideicommissi §. si rem vers. accidere ff. de legat. 3. hac de causa post caput de seruis, subnectere istud de debitoribus existimaui consentaneum, & ob eandem præterea vetuerunt
2 Canones, nè debitores ad ordines ascenderent Ecclesiasticos; non quidem, vt omnes debitores sub tali comprehendantur prohibitione, sed illi tantùm, qui alicuius rei ratiocinia alteri referre deberent, vt videatur, quæ reliqui summa fiat; nec propterea omnes in ea prohibitione includûtur, qui de aliqua re, debent ratiocinari; sed illi dumtaxat, quorum meminit glosa, copiosè distinguens in cap. vnico versic. ratiocinia de obligat. ad ratiocin. cuius distinctionem, tametsi non desint, qui vt prolixam reijciant, eam nihilominus solemnem esse affirmat Hostiens. subdens, non patiendum, vt vnico verbo auferatur, quamque tuetur Abb. in eo capite num. 3. in fine, & Ioann. Faber in l. quisquis num. 19. C. de Episc. & Cleric.

Quidam enim sunt obnoxij ratiocinijs, ob administrationem rerũ Reipublicæ, vt l. officiales C. de Episc. & cleric. quique sicuti ad honores non sunt admittendi, antequam rationem reddiderint. l. rescripto §. debitores ff. de muner. & honor. ita nequè permittendi sunt ordinibus insigniri, cap. præterea cum glosa versic. functionibus 51. dist. Syluester verbo Ratiocinium num. 1. & suffragatur textus in dict. l. officiales, & ibidem Alberic. quod si debitores Reipubl. pro alia quacumque causa forent, præter istam administrationis, sanè possent promoueri, iuxtà glosam in citato versic. functionibus, & ibidem Archid. Abb. in capit. vnico sub num. 3. de obligat. ad ratiocin. Syluest. verbo Ratiocinium num. 1. Tabien. eodem verbo, & fauet textus in l. quisquis emersis C. de Episcop. & Cleric. & inibi Ioan. Faber. num. 19.

3 Qui verò ratiocinijs sunt implicati propter administrationem rerum singularium personarum, non tantum promoueri nequeunt, dùm gerunt exercentque officium, atque ideò, tutores, curatores, procuratores, actores, executores, & similes, prohibentur ordinari per Concilium Maguntiens. cap. 8. in cap. Magnus 54. distinct. & in cap. vnico alleg. rubr. verum etiam, expleta administratione, & officio, modo pendeat adhùc indecisa redditio computorum; quia si eis fuit mota lis de dolo commisso in administratione, quousque lis sub Iudice erit, eis intelligitur interdicta promotio. Abb. in alleg. cap. vnico num. 3. Alberic. suo Dictionario verbo obligatus ad ratiocinia, & reliqui scribentes, nè si postea de dolo condemnentur, quia fierent infames l. furti §. penultimo ff. de his qui notant infam. debeant à promotione interim suscepta deponi, quamuis innocentes, deinde declarentur à Iudice, vt tenet glosa Ioannis in capit. tantis Daniel, versic. obrepsit, & ibidem Archid. 81. distinct. Maiol. tractat. de irregul. lib. 2. cap. 11. num. 4. vers. in priuatis, & suffragantur scripta per Hostiens. & Ioan. Andr. in cap. meminimus de accusat. & textus notabilis in l. Reus delatus ff. de muner. & honor. cum graue nimis sit, de facinoribus accusatum honorari antea quàm de illis requiratur, & discutiatur cap. Omnipotens Deus de accusat. licet in casu de quo agitur, supradictam conclusionem (vt etiam innocens declaratus, deponatur) falsam dixerit glosa Barthol. Brixiens. in citato cap. tantis Daniel, cuius opinio, sanè, mitior, & æquior videtur, altera vero tutior; est tamen verissimum, ac rationi, & æquitati congruum, nefas esse procrastinare prolationem sententiæ, nè horum accusatorum differatur promotio, ac propterea actori debet præfigi terminus infra quem sua iura deducat, vt sententia proferatur, sicuti scripserunt præcitati Abb. Alber. & Maiol. per text. in cap. cum inhibitio de clandest. despons. & cap. lator, qui filij sint legit. quem terminum si fortasse prolabi patiatur Actor,

Actor, antequam aliquid releuans produxerit, vtique liceret illi ascendere ad ordines, quia absoluendus esset, illo nihil probante l. qui accusare C. de edend. §. retinendæ vers. commodum instit. de interdictis.

Si autem conuentio fuerit ob latam culpam, nequaquam detinebitur ita conuentus ordines suscipere, ex eadem glosa adducti, cap. vnici, & Abb. ibi, nu. 3. veluti etiam, si nulla sit ei mota quæstio, vt illi met concluserunt, nisi pateat illius dolus, aut fraus, quia tunc posset Episcopus, deberetque illum ex officio reijcere, sicuti quemlibet criminosum, expellere, cap. infames 1. quæst. 6. & glos. fin. in cap. alieni erroris 2. quæst. 7. si autem quis debitor esset alicuius personæ, non ex causa administrationis, minimè impeditur ordinari, duobus tantum exceptis casibus, quorum alter si in aliqua re debitor sit, quam creditori, nec commodè, nec licitè tradere posset, quia nisi antea satisfecerit, non erit admittendus ad ordines, Alberic. suo Diction. verbo obligatus ad ratiocin. in fine, & Abb. dicto cap. vnico, num. 8. in fine.

4 Et qui alium substituerit debitorem, ex eorumdem Alberici, & Abb. doctrina, non detinebitur ordinari, si creditoris accessisset consensus, namque soluit citra dubium, qui delegauit; quia nomen debitoris censetur in solutum datum l. delegare la 1. ff. de nouat. & l. quamuis §. interdum ff. ad senat.

5 C. Velleian. ita quod, si debitor soluerit priori suo creditori, & cedenti, non liberaretur, atque iterum compellendus esset huic cessionario soluere, vbi tamen validè facta est delegatio; & tribus illis concurrentibus requisitis, & enumeratis in l. 3. C. de nouat. quæ alioqui debitorem liberari statuit, cuius tamen sanctio subsistat, tantum si cessio ad commodum cedentis facta cernatur, nam si ad commodum cessionarij, satis sit, quæuis scientia in debitore, ne solutio, quam fecerit cedenti, obsit cessionario, dixerunt multi Doctores, quos referunt, & insequuntur Anna pater, & filius sing. 496. solutio, & Vrsill. ad Afflict. decis. 335. pro decisione, nu. 18. vbi etiam exemplificat, & declarat quando ad cedentis, aut cessionarij commodum, dicatur facta cessio.

6 Nouatione quoque multoties recedi à priori obligatione, quia conspicimus, & taliter, quod vel non amplius erit debitor, qui antea erat; vel sufferre libenter poterit honus, & debitum persoluere, ita quod arbitrari posset Antistes, sit nè admittendus ad ordines, propterea animaduertere primitus debet, contineat nè ipsa nouatio expressam rescissionem, & annullationem anterioris obligationis; si enim abesset, controuertitur maximè inter doctores, sit ne prima obligatio per secundam nouata, quoties non est expresse inter partes, hoc actum, & adeo, vt aliqui negent, aliqui annuant. & videre licet apud Andream Gayll. obser. 30. Controuersum lib. 2. qui in negatiuam propendet, & quam Camera Imperij tamquam veriorem, secuta est, ex eiusdem testimonio, nu. 4. ipseque dico cap. 20. sub nu. 46. quarè debitor, ex vtraq; conueniri posset; neq; nouationis exceptione se tueri ex Zasio in l. qui bis, nu. 22. ff. de verbor. oblig. & communi, qua ita receptum ait ipse Cayl. sub nu. 5.

Quod etiam attente esset considerandum respectu fideiussorum, nam sicut maximo ære grauatus non est ordinandus iuxta notata in secundo

7 casu mox scribendo, num. 9. ita fideiussor, qui ex tali nouatione se immunem credere non debet ex Bart. in l. Valerianus ff. de prætor. stipul. n. 5. & Angel. in fine, nu. 3. itaque, vel antea soluat, vel se liberari petat, in sex casibus à Iure permissis, & relatis,

8 atque probatis per eumdem Gayll. obser. 29. fideiussor quidem eiusdem lib. 1. siue decem, & septem adductis per Valentinum Franchum in tract. de fideiussor cap. 5. à nu. 558. quorum perplures recensent Soccin. in Reg. 147. siue 7. in lib. meo sub lit. F. Ioann. Coras. in repet. l. frater à fratre §. quæsitum à n. 37. ff. de condit. indeb. Matthias Colerus in tract. de process. execut. par. 1. cap. 10. à num. 318. Nicol. Vigell. in Methodo Iuris Ciuil. quæst. 1. except. 1. & Method. obseruat. Cameræ Imperial. lib. 3. cap. 25. de fideiuss. Reg. 4. & Anton. Gomesius cap. de fideiussor. quod est 13. tomi secundi, nu. 10. & communiter doct. in l. si pro ea C. mand.

9 Secundus est casus, cum maximo ære alieno grauatus in bonis non habeat, vt omnibus satisfaciat, quia ipsi non est concedendum, vt ad ordines ascédat, quia ex mutatione fori, grauantur creditores, vt innuit Abb. citato, cap. vnico, nu. 9. & ipse allego textum ad hoc notabilem in cap. 1. 53. dist. qui ea profert verba, ne fortassè hi qui rationibus sunt publicis obligati, dum causarum suarum periculum fugiunt, ad Ecclesiasticum habitum veniant; beneficio namque vti inter cætera possunt c. Odoardus de solut. quod libentius Clerici petunt, quàm Laici cessionem bonorum, tùm quia hoc beneficium non infamat, vt inquie Maiol. tract. de irregul. cap. 35. nu. 15. lib. 2. illa verò maximè, ex aliquorum sententia, licet contrarium ipse probem. cap. seq. num. 4. tum etiam, quia clerici, tametsi bona aliqua habeant, possunt tali beneficio gaudere, & ex bonis alimenta habere, iuxta glosam, & doct. in dicto c. Odoardus, sed illa tantum debitoribus prodest, nè detrudantur in carcerem, l. 1. C. de cession. bon. cuius rei congruentiori loco scribam; quare multum creditoribus obesset, si debitores permitterentur ascendere ad ordines; tùm denique quia assumenti ordines non amplius licet negotiari, cap. 1. & 2. & cap. sed nec procurationes, ne Cleric. vel Monac. itaque illi aufertur modus, ac præcluditur via acquirendi, & potestas negotiandi, & tamen non ignoramus, quin præsumatur aliquem ex negotiationibus esse soluendo l. si defunctus C. arbit. tutel. quare omni spe videtur creditor destitutus repetendi suum creditum, cum debitor suscipiendo ordines prohibeatur negotiari, per ea quæ scribit Abb. in eodem cap. vnico, num. 7. ideoque tenendum esse arbitror, vt maximo ære alieno grauatus ordinari non valeat, potissimù his temporibus vigore Const. Sixti V. contra personas ingredi volentes Religionem, incipientis, cum de omnibus, §. cæterum, ibi, neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel reddendis Ratiocinijs, ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa, lis, vel molestia iam illata, vel timendum sit nè inferatur; & iterum, aut ære alieno, vt etiam diximus, vel rationibus reddendis obligatos, ad religionem perpetuò inhabiles declaramus, ergo ita ad ordinos sunt cèsendi, cum eadem militet ratio impedimenti ad

ti ad ordines, aut ad Religionem ingrediendam, vt inquit Alber. verbo Religio 2. meritò idem ius l. illud ff. ad legem Aquil. & sicuti prohibetur ordinari ob ratiocinia, ita & Religionem intrare, & quemadmodum vigore dictæ constitutionis Monachus fieri nequit, qui maximo ære alieno est grauatus, repellatur etiam ab ordinibus suscipiendis, præsertim si Mercatores fuerunt, & decoxerunt, vt dixit Borgas tract. de irregul. in Rub. de obligat. ad Ratioc. par. 5. vers. & quia, sub nu. 1.

10 Sed ratio cur ratiocinijs obnoxij promoueri non possint, est illa, quia infamatur Ecclesia si illis ordines conferantur, antequam ea præstarent per alleg. cap. vnicum, quod equidem fieret si aliquis ad illa obligatus cum alterius detrimento ordines susciperet, vt illic Abb. nu. 2. vers. nota causam: seu infamaretur Ecclesia, id est damnificaretur, ob illius ordinationem, quandoquidem Episcopus promouens Creditori obligatus remaneret, si ordinatus ab ipso, non esset soluendo, per glos. fin. in d. c. vnico, ibique sequitur Abb. nu. 7.

Prædicta autem prohibitio restringitur in aliquibus casibus, & primo in eis, qui miserabilium personarum, aut Ecclesiarum talia exercuerunt officia, & administrationes, ea namque etiam clerici possunt exercere, cap. final. 86. dist. & cap. indicatum 89. distinct. ac propterea, nulla videtur subsistere iusta ratio, cur nequeant ordines recipere Laici, si illa gesserunt.

Secundò neque impeditur, qui in aliquo, licet minori constitutus ordine, alicuius, etiam si Laicalis personæ tutor, curator, aut Generalis quomodolibet fuerit administrator, tametsi non dum cœptũ sit de administratione ratiocinari, ad altiores ordinum gradus ascendere, ex Abbatis resolutione in

11 eod. cap. vnico, nu. 9. firmat Ioannes Faber. in leg. quisquis num. 15. C. de Episcop. & Cleric. nam talia exercentes munera, duntaxat ex Laicis clericos fieri prohibitum est, vt hactenus demonstraui; nè illi ex tali habitus mutatione grauentur, quæ quidem ratio, decst, cum iam Clericus est, & altioribus cupit insigniri ordinibus; ex quibus defendi, non esse impediendum quemdam Neapolitanum, qui post susceptos minores, duxit vxorem, & mercari cœpit, ac deinde, quia obijt vxor, voluit ad statum Ecclesiasticum redire, cui consului, vt reassumeret habitum, ac postmodum peteret admitti ad superiores ordines, nam licet vnus ex examinatoribus voluerit ipsum impedire, ex capite mercaturæ, & suspicans illum velle assumere ordines subterfugiendi causa iudicium temporale, respondi, ex prædictis non esse in his terminis, cum iam esset clericus.

12 Demum Laicus etiam nè dum redditis ratiocinijs, poterit ad ordines proueni, si tamèn idoneum præstet fideiussorem, ex Abb. in dicto cap. vnico, num. 10. & tenet Maiol. tract. de irreg. cap. 11. lib. 2. nu. 14. subdens hoc procedere si fideiussor constituit se Principalem, alias secus, cum sancitum sit iure nouissimo, ne fideiussori molesti simus, nisi prius excusso debitore Principali, præsente, auth. præsente, C. de fideiuss. auth. hoc si debitor C. de pignor. §. si quis igitur, & §. non solum in auth. de fideiussor, ideo pernecesse sit, vt fideiussor se Principalem constituat, vt ille pro quo fideiussit ordinari valeat, etenim si daretur fideiussor, qui se non obligaret principaliter, & ordines susciperet, debitor; vtiq; grauaretur creditor, quia primeum debitorem excutere non posset, neque eius bonorum auctionem facere, neque experiri, an sit soluendo, cum ille forum mutauerit; neque fideiussorem conuenire (quamuis vera esset conclusio, dubitatiuè relata pe Afflictum, in decis. 206. ne clerici fideiussor priuilegio fori gaudeat) cum minimè præcesserit discussio cum debitore Principali, vt Iuris, dum se constitutorem non fecit, atque ideo vana esset, nec quicquam creditori prodesset huiusmodi cautio, & hoc modo præstita; & licet Maiol. in effectu benè concluserit, in modo tamen hallucinatus est, quandoquidem fideiussor, ex eo tantum, quod rem suam, & causam propriam fecit, non vtique spoliatus dicitur Priuilegio discussionis faciendæ cum primeuo debitore, nisi expressè renunciauerit, etiã priuilegio dictæ auth. præsente, vt optimè distinquendo concludit Azor. in Summ. C. de fideiuss. vers. secundo quæritur, Guid. Papa decis. 94. aliqui Doctores, ibique Ranchin. in annot. idem Guid. Papa decis. 570. Dominus num. 6. Cappell. Tholos. ibique Aufrer. decis. 81. si aliquis, cuius quidem Authenticæ Priuilegio, nulli dubium, quin renunciari possit, & hæc sola renunciatio creditori prodest, & operatur nè ille debeat ante discutere originarium debitorem, vt allegati auctores concluserunt, & glosa in citato, §. si quis igitur vers. accedat in auth. de fideiuss. & in l. nisi, in fine ff. de pact. Ioan. Faber in auth. præsente num. 4. C. de fideiuss. ibidemque Bald. nu. 6. glosa 1. circa finem, in cap. peruenit de fideiuss. ibique Barb. num. 5. & 6. vers. nisi renunciasset Det. in l. fin. num. 20. ff. si certum petat. Gratus consil. 136. num. 1. vol. 2. & communiter seruari testatur Amad. de Castell. in tract. syndic. num. 298. Præterea in hoc casu, nec requiritur prædicta renunciatio, vt creditor contra fideiussorem agat, quia debitor notoria exceptione clericatus se tueri potest, & quotiescumque discuti non potest principalis, de Iure, vel de facto, illicò conuenitur fideiussor Bar. in l. Marcellus num. 8. ff. de fideiuss. & l. 3. §. si is pro quo ff. quod quisque Iuris, Aufred. ad decis. Cappell. Tholos. 197. item fuit quæsitum, num. 2. & additio ad Abb. in adducto cap. peruenit, tùm maximè si vera erit limitatio Iasonis in §. item si quis el 1. num. 78. instit. de action. quam Grat. probat consil. 87. num. 25. volum. 1. quod hæc discussio Principalis non procedit de Iure canonico de qua tamen resolutione valdè dubito, per text. & inibi glosam in cap. peruenit de fideiuss. nisi dicamus id esse ratione iuramenti præstiti cum fideiussit, ob quod arbitrio creditoris relinquitur conuenire quem illorum mauult ex Bald. in c. ex Rescripto, de Iure Iurand.

13 Superius autem constitutam resolutionem, ad hæredem debitoris extendi arbitratur Maiol. lib. 2. de irreg. cap. 11. num. 13. qui propterea nec possit promoueri affirmat, quousq; rediderit ratiocinia, sicuti neque defunctus quibat, cuius ipse est hæres; cui quippe extensioni suffragatur ratio illa, quod defuncti persona repræsentatur per hæredem ex l. cum à Matre, & ibi Bar. C. de rei vendic. namque actione personali non tantum contra principalem obligatum, sed eius hæredem agi posse, probatur ex

l. actionum

Lactionum genera, iúcta gloſa ff. de action. & obligat. & l. 1. §. ſi hæres ff. ad Trebell. Soccin. conſil. 131. in præſenti poſt nu. 12. vol. 1. etenim adeundo hæreditatem, defuncti voluntatem comprobare intalligitur, l. ſi patroni §. 1. ff. ad Senat. Conſul. Trebell. l. ſi ab eo C. de liberal. cauſa; ſeque omnibus obligationibus hæreditarijs ſubijcit, & ſponte etiam ex ſuo facto ligatur Anton. Galleſ. ad form. Cameral. obligat. par. 2. num. 5. ita quod ea fulciri nequit exceptione, quod in inſtrumento nulla ſit hæredis facta mentio gloſ. in §. 2. inſtit. de fideiuſſ. per l. veteris C. de contrah. & commit. ſtipulat. Abb. in cap. fin. num. 2. de arbitr. & Valent. Franc. multa adnectens, in tract. de fideiuſſ. cap. 5. num. 70. & propterea conſtituitur à ſcribentibus differentia inter hæredem, & ſucceſſorem, vt hæres teneatur habere ratum factum defuncti, quia cauſat, & dependet Ius ſuum ab illo, ſucceſſor veró, non obligetur illius factò, eò quod, ab illo minimè dependet ius ſuum, Crot. conſil. 19. num. 7. vul. 1. Calcan. conſ. 28. ſub nu. 16. Abb. in cap. quia v. nu. 8. de Iudic. Philip. próbus ad Ioannem Monachum in cap. nemo nu. 25. de elect. in 6. Abb. in cap. de quarta ſub nu. 8. & ibi Felyn. num. 23. de Præſcript. atque ideo videtur Iuri conſona iſthæc Maioli ampliatio, vt detineatur ordinibus inſigniri hæres obligati ad redenda ratiocinia; eſt verum, quod alijs viſum eſt contrarium verius, ex eo quod, ratio cur prohibeantur promoueri, qui ratiocinijs ſunt obligati, ea eſt, quá retuli num. 10. quod infamia afficeretur Eccleſia, ſi illis conſerrentur ordines, ac etiam quia cum alterius detrimento aſſumerentur, & demum, quod Epiſcopus promouens compelleretur perſoluere illorum creditoribus, ſi debitores ſoluendo haud eſſent; quas quidem rationes ceſſare in hærede credunt, iccirco, & diſpoſitio quoque deficiat, & quod rationes non militent, deducunt ex illo ſuppoſito, quod vel adſunt defuncti bona, & detrimentum creditorum abeſt, ſicuti & eiuſmet Epiſcopi ordinantis; vel bona hæreditaria non ſuppetunt, quia conficiendo inuentarium eatenus hæreditarijs creditoribus tenentur pro valore ſubſtantiæ ad eos deuolutæ, iuxta l. fin. §. & ſi præfatum. C. de Iure de liber. ergo nec tunc ſubſiſtat intereſſe creditorum, aut Epiſcopi promouentis; ob idque neque diſpoſitio, ex ea ratione proficiſcens; ſed nihilominus à priori non eſt recedendum; etenim viget altera ratio, cuius memini, num. 9. quod grauatur Creditor ex ſola mutatione fori, & propterea circa hæredem volentem profiteri ſcripſit Conſiliarius Carolus Tappia in ſuis Commentarijs ad auth. ingreſſi, verbo ingreſſi, cap. 8. nu. 17. C. de Sacroſ. Eccleſiis, vbi illa vtitur diſtinctione, vt ſibi liceat profiteri, qui hæreditatem repudiauit, adductus verbis Hoſt. in Summ. de oblig. ad ratiocin. §. vltimo, Angel. de Clauas in Summ. verbo ratiocinia, num. 3. quod ſi hæreditati ſe immiſcuit certoque ſciat, aut rationabiliter dubitet, eos ad quos bona quoquomodo peruentura ſunt, non ſoluturos æs alienum, & nefas ſit proſeſſionem emittere, ſi vero illi ſint eius qualitatis, vt iuſtè credat ſolutionem faciẽdam nõ impediatur ordinibus inſigniri ex Caiet. in 2. tomo Sacram. tract. 11. de voto non nub. q. 2. quibus addendum eſſe ratio ſuadet, ſi ipſe hæres, minimè deteriorauit, aut minuit bona ipſa hæreditaria.

14 Ex quibus fatendum eſt omnia de obligatis ad ratiocinia hactenus relata, pro aſſumendis ordinibus, vendicare ſibi locum in eo, qui aliquam voluerit ingredi Religionem, maximè ex paritate rationis, ac Doctoribus præfatis; (præſertim Tappia) ita concludentibus, quibus addendum eſt, quod ſuperinde ſtatuit feliciſſimæ memor. Sixtus V. perpetuo collaudandus, in ſua conſtit. promulgata 13. Kal Decembris 1587. cæterum; reuocata tamen quò ad nullitatem profeſſionis per Feliciſſ. mem. clem. 8. & inferius pleniori manu ſcribam Rubr. de reg. cap. 9. ſub nu. 14.

SVMMARIA.

Ceſſio ignominoſa prohibetur fieri his temporibus, & quibus ex rationibus, nu. 1.

Ceſſionis beneficium quibus ex cauſis adinuentum, num. 2.

Debitoris effecti non ſoluendo, varia erant antiquitus pœna, omneſque recenſentur, numero 3.

Cedens bonis, an infamia afficiatur, nu. 4.

Clerici talem ceſſionem facere non coguntur, ſed priuilegio vti, capit. Odoardus de ſolut. num. 5.

Irregulares propterea non fiunt, & altioribus inſigniri non vetantur, nu. 6.

Ceſſionem bonorum, ſi quis petierit, ipſum pœnitere licet, antequam reuera ceſſerit, nu. 7.

Ceſſionis beneficio nemo potiatur, niſi inſtantibus creditoribus, nu. 8.

Ceſſionem anteire quæ debeant; cum quatuor, num. ſeq. nu. 9.

In quibus bonis non cadat obligatio, & executio fieri prohibeatur, nu. 10.

Scholaris non obligat ſuos libros; quo non niſi vita functo in illis ſit executio, nu. 11.

Cadenti bonis, ſi pinguior fortuna ſuccurrat; in qua teneatur creditoribus, num. 12.

Ceſſionem qui fecit, ſi alios conflauit Creditores, & poſtmodum ad pinguiorem fortunam deuenit, nequit contra iſtos priuilegio vti, ne teneatur, niſi ſuperſit ad neceſſarium victum, num. 13.

Cedere bonis cuique debitori permiſſum eſt, num. 14.

Ceſſionis beneficio renunciare, an quis valeat, maxime cum iuramento, nu. 15.

Quibus etiam volentibus cadere, id denegetur, num. 16.

Decoctores præſertim nequeunt cedere, multis additis contra iſtos decoctores, nu. 17.

Fallitus eſt, ſequitur conſequentia, ergo fraudatur, num. 18.

Non etiam gaudent, qui ad factum ſunt præciſe obligati, nu. 19.

Neque debitores Ciuitatis Neapolis, aut vigore inſtru-

quorum inanis eſt actio, quam eorumdem debitorum inopia excludit, iuxta l. nam is ff. de dolo, & cap. olim de reſtit. ſpoliat. comprobatque tertium Martial. Epigrammata lib. 2. his verbis.

Sexte nihil debes, nil debes ſexte fatemur,
Debet enim ſi quis ſoluere ſexte poteſt.

3 licet autem ex l. 12. tabularum, debitores, qui ſoluendo non erant in temporariam ſeruitutem ſuis creditoribus, vel nexi adducerentur; & dura ſanctione, ſi plures erant creditores ſecare ſi vellent, atque partiri corpus addicti ſibi hominis permiſſum eſſet, teſte Liuio lib. 8. primæ Decadis, atque etiam Carolus Sigonius lib. 1. de antiquo Iure ciuium Romanor. cap. 6. quod Ius à Salonis lege manaſſe exiſtimat Budeus in tit. de in diem adiect. citans ad hoc Plutarchum, in Solone; meminit etiã Quintil. lib. 3. Oration. inſtit. cap. 8. Gellius lib. 20. noctium atticarum cap. 1. & Alex. ab Alexandro in libro 6. genial. dier. cap. 10. propè finem. Verba autem prædictæ legis, ea eſſe reſcribunt præfati auctores Aeris confeſſi, rebuſque iure iudicatis, triginta dies iuſti ſunto, poſt deinde manus iniectio eſt, in ius ducito, niſi iudicatum facit, (& paulo inferius) tertijs autem nundinis, ſi interea pactus non ſit, capitis pœnas dato, aut transtyberim peregre venum ito, & ſi plures forent, quibus Reus eſſet iudicatus, tertijs nundinis partes ſecanto. Hæc tamen lex introducta, vt audacia leuiorum hominum in contrahendis paſſim debitis reprimeretur, quia omnem exuperabat ſocordiam, quod ob æs alienum creditori debitor addictus erat, poſt diſtractum patrimoniũ re familiari deſtitutus, poſtquè vincula, & cathenas, membra eius breuiſſimo laniatu ad creditorum libidinem diuidi, iniquiſſimo decreto fœuæ atrocitatis permiſcebatur. Nimirum ſi iuſtè poſtmodum abrogata, & Athenis à Solone antea fuit, & deinde mitiori quadam ratione receptum eſt, debitores ob æs alienum carceribus mancipari poſſe, & lex Petilia cum illis mitius agens ſtatuit, ne quis ob æs alienum necteretur, & vt pecuniæ creditæ bona debitoris non corpus obnoxium eſſet; eamque amplexi ſunt Cœſares, concedentes præterea debitoribus ipſis, hoc ceſſionis beneficium, vt carceris ſitum, & ſqualorem effugerent, atque etiam prohibuerunt, nè amplius illi compellantur ſeruire creditoribus l. ob æs C. de actiõ. & oblig. §. quia verò, in auth. vt nulli Iudic. lic. haber. loco ſerui.

Ex quibus fortaſſe redarguendus non eſſet, qui omni eum carere irregularitate fateretur, qui bonis
4 cederet, ſicuti & ipſum ab infamia alienum dixi, At cùm inter bonos, & graues viros, ſemper infamiam facti habeat ceſſio per Hoſt. in cap. quidam poſt num. 6. de renunt. Collectan. in cap. Odoardus poſt num. 2. de ſolut. & cœteris expreſſius tradit Petrus Greg. Tholoſ. lib. 22. Syntag. Iuris vniuerſi cap. 11. num. 8. Idque ob miſeriam, paupertatemque concedatur, & propterea flebile dicatur beneficium, ſeù adiutorium in l. cum & filij familias, C. qui bonis ced. poſſ. & Cicero non immeritò affirmat in oratione pro Quintio; inquiens cuius bona ex edicto poſſidentur, huius omnis fama, & exiſtimatio ſimul cum bonis poſſidetur eius, & apud Tyrrhenos, qui æs alienum, quod conflauerat, non diſſoluiſſet, ſequebantur eum pueri vacuum geſtantes maſurpium ignominiæ cauſa. cuius rei Heraclides eſt relator in polit. & politia Tyrrhenorum ex his iuſtè deflecto ad eam concluſionem, vt is irregularis ſit, & propterea non ordinandus, ſicuti & Maiol. (non tamen his adductus) arbitratur in tract. de irreg. lib. 1. cap. 11. nu 16. quin in copotiſſimum tenendum eſt, qui ignominioſam fecit ceſſionem, iuxta morem Reggionum; Papiæ enim, municipali lege ſub. rub. de ceſsion. bonor. adeſſe lapidem, dictum vituperij, in quo ceſsio fieret, ter lapidem nudatis natibus percutiendo, totidemque alta voce dicendo, cædo bonis, cuius rei teſtis eſt, M. Mantua bonauitus lib. 5. Enchiridij rerum ſingul. cap. 105. & Angel. in l. in omni C. qui bon. ceder. poſſ. ſubdens Peruſij idipſum fieri per alligatum columnæ exiſtenti propè Palatium Dominorum; Lugduni quoque remotis femoralibus, anus lapide percutitur, ex Guid. Papæo decif. 343. multiſque alijs in locis morem eſſe circumducendi illum, qui cedere vult, per ciuitatem cum tubis, & vituperio vſque ad locum, in quo cedat, teſte Caſtrenſe in l. mox citata, in omni; Ac Neapoli accitis creditoribus in die qua regitur Curia, publicæ, & alta voce præconis in magna Curia denunciatur is, nomenque exprimitur volentis tali vti beneficio; qui deinde aſcendit lapidem tribus palmis à terra diſtantem, conſulto ob hanc rem erectum, cum columna marmorea, propè tribunal eiuſdem Curiæ, inibique intelligibili voce ait, ſe bonis ſuis cædere, & aperto capite vnius horæ ſpatio, vel circa, inibi columnæ innixus moratur, vt eſt videre in prag. 3. de ceſſ. bonor. quinimmo recentiori pragmatica, & 4. eiuſmet tituli (vſu tamen non recepta) additum fuit, ipſum quò ad vixerit teneri deferre pileum, cum velo coloris viridis; idque Romæ antea ſancitum erat proprio Pij IV. motu cuius initium eſt cupientes; & in Regnis Hiſpaniarum, Manicham ferream collo obligatam portare compellitur, vt inquit Suarez in il. tori, l. 2. tit. *de los gouternos* in princ. nu. 1 5. lib. 3. & vir ille præſtantiſſimus, Scipio Rouitus ſuper dict. pragmat. 3. poſt num. 5.

5 Sed Clerici vbi ſoluendo non ſunt, iſthæc minimè exequuntur, ſed idoneam duntaxat præſtant cautionem perſoluendi debita, quoties ad pinguiorem eos peruenire fortunam contingeret, iuxta verba cap. Odoardus de ſolut. & conſequenter ceſſionem bonorum facere non compelluntur, vt in decif. Cappell. Tholoſ. vbi Aufrer. 246. poſt nu. 3. Abb. in eodem cap. Odoardus poſt num. 8. Imol. num. etiam 8. Neuizan. conſil. 59. num. 2. Couarr. lib. 2. Variar. cap. 1. num. 9. Gaſpar Beatus in tract. de inope debitore cap. 17. num. 8. & Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. caſu 183. num. 29. tùm quòd ille textus non meminit ceſsionis, qui licet tantum dicat, non eſſe propterea excommunicandum, neque addit ei eſſe relinquenda ad vitam neceſsaria ſuſtinendã, attamen communis vſus curiarum Eccleſiaſticarum id comprobat, atque ratio illa, quod Clerici, eodem potiuntur priuilegio, quo Milites, nè poſint compelli in plus quàm facere queunt, nè egeſtate premantur per Dec. in cap. reprehenſibilis num, 29. de appell. Felyn. in cap. cum ex officij, 1 u. 2. de præſcript. & reliqui mox citati

Doctores

Doctores, qui innumeros illud idem affirmantes, & asserentes communiter teneri congerunt, maxime Barbosus in l. alia §. eleganter, sub nu. 18. sol. matr. quare nec infamia facti afficiuntur, iccirco
6 altioribus insigniri ordinibus valent, atque antea susceptis vti, nouaque adipisci beneficia, & antiqua retinere per Maiol. quamuis subobscure indicato, lib. 2. cap. 11. nu. 16.

His delibatis, quæ ad necessariam huius rei cognitionem duxeram, non esse silentio inuoluenda; non inutiliter modo deflectam ad alia multa huic capiti plurimum conferentia; & quæ non ignorare refert, in materia ista cessionis bonorum.

Ac primum debitori in carcerem coniecto, & debitum dissoluere non valenti, ne perpetuo inibi moretur iura indulserunt beneficium cessionis bonorum, non quidem inuito, sed eo volenti sponte vti, ex l. in omni C. qui bonis cedere poss. quinimmo, & perseueranti in eadem voluntate; etenim
7 licere ipsi pœnitere, si res est integra, exploratum habeo; tametsi antea velle cedere bonis dixerit, & ad illam admitti petierit, iuxta l. 3. & l. his qui bonis, iuncta l. quem pœnitet ff. de cess. bonor. scilicet, antequam re ipsa cedat, quemadmodum si priusquam res pignorata distraheretur, debitor ipse persoluerit quantitatem debitam, aut illam deposuerit, quia venditio impeditur l. si pignus, & l. si residuum C. de distract. pignor.

8 Præterea eiusmodi frui beneficio, nemo valet, nisi instantibus creditoribus aduersus ipsum debitorem, iuxta communem, cuius meminit Henric. Boich. in cap. Odoardus nu. 11. de solut. & Scaglion. super Pragm. 3. num. 18. de cess. bonor. vel omnibus, vel etiam vno ex pluribus instante; etenim cœteris creditoribus proculdubio, tunc obesset cessio per l. 4. vbi Doct. ff. de cess. bonor. Guid. Papeum consil. 124. nu. 7. & Salyc. in l. 1. num. 4. C. qui bonis ceder. poss. quod verum etiam si citatio ad eos minimè peruenerit, cum non sint omnes necessario citandi creditores, sed hij tantum, qui comparuerunt, ipsumque vexant, ita siquidem ait Petrus Iacob. in practic. Rub. de cess. bonor. Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 1. post num. V. additis his, quæ scribit Bald. cons. 301. ad euidentiam, num. 5. lib. 5.

9 Hanc tamen cessionem anteire multa debent, ac primum, vt debitor suos instantes creditores requirat ad dilationem nè, quinquennalem, an potius ad cessionem admittere intendunt, cum alterum ipsorum prohibere, & impedire nequeant, iuxta terminos legis fin. C. qui bonis cædere poss. & illis conuenientibus in vnum, nequit debitor aliud exequi; discordantibus verò; quid agendum controuertitur, vt est videre apud Roman. consil. 439. circa primum, vbi prorsus veram ait sententiam, quæ humaniori, & æquiori adhæret, vt admittatur ad quinquennalem dilationem, fretus verbis eiusdem leg. final. quam tamen rectè ni fallor coarctat Scaglion. adducta pragm. sub num. 19. vt vendicet sibi locum, vbicumque contentio est inter creditores ipsos; quod si inter creditores, & debitorem, si illi cessionem eligant, iste vero inducias prætendat, teneatur, vel cedere, vel perpetuò carceribus mancipari debeat, sed in casu omnino contrario, quia creditores annuant, concedi inducias, debitor verò cedere ambiat, præferatur debitoris sententia & hanc suam distinctionem foueri doctrina Bar. & Bal. super ead. l. fin. affirmat.

Secundum, quod præcedere cessioni faciendæ oportet, illud est quod cedere intendens, agnoscat debitum, & fateatur quantitatem, vel extra iudicium fideiussores, aut pignora subministrando, vel in iudicio confitendo se debere, aut patiendo condemnari, per sententiam, ex omnium resolutione in §. fin. instit. de action. ex l. penul. & vltim. vbi glos. ff. de cess. bonor. & inquit citat. Scaglion. eadem pragm. 3. nu. 7. & si illud negauerit, ac tali negatione non obstante, meruerit condemnari, indignus erit, vt admittatur ad miserabile istud beneficium, licet post sententiam confessus illud fuerit, nisi creditor consentiat, ita Bald. in l. 1. num. 1. C. eodem; quod verum; nisi appellauerit, quia si illud fateatur in secunda instantia, obtinebit in bonorum cessione per Afflict. decis. 296. quidam debitor, nu. 3. & decis. 379. in quadam causa, nu. 4.

Debet insuper vniuersa sua bona à se abdicare, & creditoribus cedere, quæ tempore petitæ cessionis habet, ex glos. communiter recepta in l. fin. C. qui bonis ceder. poss. estque in Hispania lex 1. fori tit. 15. partita 5. vt ne quidem denarium sibi retineat, & excuti debeat omnis debitoris facultas, vsque ad baculum, & peram, vt ait idem Petrus Iacob. in sua praxi de cess. bonor. Ias. in §. item si quis in fraudem, num. 44. instit. de action. ita quod si denarium retineret, nec cessio ipsa subsistat, si Baldo credimus in adducta l. fin. num. 5. vestes tantum quibus quotidiè vtitur, sicuti damnato ad mor-
10 tem reliquuntur leg. Diuus ff. de bonis damnat; & Cornelius Rodiginus lib. 3. cap. 26. ita & ipsi cedenti per Cappell. Tholos. decis. 136. atque hanc esse communem opinionem testatur Cyn. in l. 1. C. hoc tit. & Abb. in adducto cap. Odoardus nu. 8. eas enim sub generica obligatione non comprehendi probat text. in l. obligatione generali ff. de pignor. cum inhonestum valdè, & inhumanum sit, hominem proprijs vestibus spoliari, eo quod turpis est nuditas ex l. non patimur C. de cursu publico lib. 12. vbi Andr. de Barulo, indignam ait spoliationem; non tamen omnem, quam defert vestem, fore illi relinquendam adiungit, illic Petrus Iacob. sed qua induit viliori, & depili; reliquas creditoribus cedendas, qui contendunt de dãno vitando, proprіaq; recuperare bona, procurant; De vestibus autem lineis præfata lex prima fori satis loquitur, & eas dimittendas eidem cedenti constituens, quòd idem de instrumentis ad quærendum victum necessarijs, nempè de pertinentibus ad exercitium alicuius artis, prout sentit Ioannes à Medina in tractat. de contract. quæst. 3. causa 3. & quæst. 5. nec non Didacus à Couarruuias in loco supra citato; quam-
11 obrem scholari cedenti bonis, haud esse auferendos libros, sicuti neque arma militi, notat, Bald. in Rub. (qui bonis cedere poss. scholarium namque arma, sunt libri, ex glosa in leg. nepos à Proculo, vers. dignitatem ff. de verborum significatione, & ob eandem quippe causam, neque illos exequi pro hospitio potest Dominus Domus, & regula illa iuris, quod inuecta, & illata in prædium domumque locatam, sint tacitè hypothecata pro pentione iuxta leg. certi iuris C. locati, & toto titul. in qui-

In quibus cauſis pignus, vel hypotheca tacitè con-
trahat. explicata copiosè per Iaſ. in §. item Seruia-
na, inibique Bellon. à nu. 20. inſtit. de action. Meno-
ch. de arbitrar. lib. 2. caſu 44. Afflict. deciſ. 184. No-
bilis quidam Ioſeph. Ludou. deciſ. Peruſina 84. poſt
mortem, Gaballin. Milleloq. 635. inuecta, & Rebuf.
in conſtit. Franc. tit. de litter. oblig. art. 4. gloſ. 2. to-
mo primo, ac præſertim ſubſiſtat etiam ſi non ad
longum tempus conduxiſſet hoſpitium, ſed vnica
tantum in ea habitaſſet nocte, per Alex. in l. diuor-
tio, §. ob donationem nu. 11. ff. ſolut. matr. attamen
ad libros ſcholarium non extendatur, qui non ita
(quamuis illati) cenſeantur obnoxij, vt ait Angel.
Aret. in eodem §. item ſeruiana nu. 3. & Iaſ. nu. 64.
etenim quæ veriſimiliter obligari non ſolent, haúd
veniunt ſub generali obligatione, ad l. generaliter ff.
de pignor. l. 1. ff. quæ res pign. obligari poſſ. & qui-
dem bonus Scholaris, cum libros ſuos tamquam
propriam vxorem, & amplius quam Amaſiam,
aút proprium corpus diligat, certè non eſt creden-
dum, eius intentionis fuiſſe obligare ſuos libros,
quare ex Placito Curiæ Tholoſanæ anni 1525. la-
queo ſuſpenſos animaduertimus, quoſdam, qui
ſcholarium libros combuſſerant; eiuſque rei ſe
fuiſſe teſtem oculatum fatetur Rebuff. tract. de pri-
uileg. Scholar. Priuilegio 19. tametſi non ignorem
hanc ceſſare reſtrictionem, vbicumque ceſſat cau-
ſa; ideo ſcholari vita functo, non amplius tale mi-
litet priuilegium, & propterea valeat hoſpes illos
retinere libros pro dicta cauſa, quin & pro expenſis
per ipſum erogatis in funeralibus affirmat Bal. in
l. in reſtituenda, num. 2. C. de petit. hæred. Iaſ. in l. ſi
non ſortem §. ſi centum, ſub nu. 10. ff. de condit. in-
deb. ac poſt Petrum de Vbald. in tract. de duob. fra-
trib. in 11. par. quæſt. vltima, ſcripſit citatus Rebuff.
in eod. priuil. 19. verſ. limita niſi Scholaſticus.
Præſtabit quoque cædens ipſe cautionem, ſaltem
iuratoriam de ſoluēdo ęre alieno ſi ad pinguiorem
peruenerit fortunam, iuxta gloſam penult. in dicto
cap. Odoardus, ibiq; Hoſt. poſt nu. 7. & Io. Andr. in
fine, nu. 7. atque Henric. Boich. ſub nu. 14. quæ qui-
dem cautio, antecedere debet diſſolutionem con-
12 tractus; ex eōdem Io. And. in eo c. nu. 4. nec ope-
ratur, vt ſuperueniēte pinguiori fortuna inſolidum
& abſolutè, idem cedens teneatur, cum in his bonis
retineat beneficium perſoluendi tantum credito-
ribus, quod ſupereſt deductis neceſſarijs ad victum
ad l. qui bonis ff. de ceſſ. bonor. & notat Scaglion.
ſuper Prag. 3. de ceſſ. bonor. nu. 16. quinimmo ſi ille
infamem fecerit ceſſionem, penitus immunis eſſet
eiuſq; bona poſtmodum quæſita, nullatenus erunt
creditoribus obnoxia, per gloſ. in §. fin. verſ. ex in-
tegro inſtit. de action. dicunt Ripa in cap. cum M.
Ferrarienſis poſt nu. 38. de conſtit. Scaglion. indica-
ta prag. nu. 38. Guid. Pap. deciſ. 343. cedens bonis, &
Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. caſu 183. nu. 22. cre-
ditoribus enim ſufficere debet ignominia, debito-
res affeciſſe, quæ omni ære, maioris eſt ponderis, per
l. iſti quidem ff. quod metus cauſa; quæq; cum ſit
pœna corporalis, locum ſuſtinet ſolutionis; quare
tunc ditiores effecti non teneantur, fatetur gloſ. in
c. ſicut dignum, verſ. ſi habent, de homic. & gloſ. 1. in
fin. in c. peccatum de regul. Iur. in 6. Felyn. in c. ad
liberandum poſt nu. 4. de Iudęis, Rom. ſing. 24. Ce-
poll. cautela 3. Iaſ. in l. ſi quis id quod nu. 29. & Dec.
nu. 26. ff. de Iuriſd. omn. Iudic. ex notabili textu in l.
ſed vnius §. ſed ſi ante ff. de iniur. quin etiam multā
propterea remiſſam à Iudice, intuitu paupertatis,
neque amplius exigendam eſſe, quamuis ad pin-
guiorem debitor fortunam deuenerit, apparet ex l.
illicitas §. fin. iuncta gloſa, Bar. & cœteris ff. de offic.
præſid. atque expreſſius Boer. deciſ. 349. in 1. nu. 4.
Et illud quod paulo ante conſtitui, vt bonis, qui
ceſſit, & alia poſtmodum acquiſiuit, non niſi dedu-
13 ctis alimonijs teneatur creditoribus, reſtringo ad
eos, qui ante ceſſionem erant creditores, non eos,
quos poſtea conſtaſſet, contra quos ille vti tali ex-
ceptione, minime valeret, cuius quidem ſententiæ,
auctor eſt Faber. in §. fin. verſ. ſed numquid. poſt nu.
8. inſtit. de action. eumq; ſequuntur inibi Myſing.
nu. 4. Iaſ. verſ. cum eo quoq; ſub nu. 4. Aretin. nu. 20
& Petr. Iacob. in Praxi, Rub. de ceſſion. bonor.
& conuenit textus à contrario ſenſu in l. 3. C. de bo-
nis auctor. Iudic. poſſiden. nec non efficax illud ſi-
mile de filio familias, qui multis in caſibus enarra-
tis in l. 2. ff. quod cum eo, poteſt conueniri, quatenus
tamen poteſt in his, quæ contraxit dum erat in pa-
rentis poteſtate, inſolidum verò in his, quæ poſt
parentis interitum, ex l. 3. ff. eod. citato tit. notatque
Faber indicato loco.
14 Cedere autem bonis cuiuis debitori permiſſum
eſſe conſtat, ſiue is Pater familias ſit, ſiue filiusfami-
lias, maris, aut fœmina, niſi ſpeciatim prohibeatur,
per l. cum & filijſfamilias C. qui bonis ceder. poſſ. &
Paris. conſil. 94. ſpectabiles num. 56. lib. 1. Quin, &
Vniuerſitati conceſſum quoq; eſſe, vt tali valeat
beneficio vti, probat text. in §. ſi quis autem in auth.
vt determ. ſit numerus cleric. aduertitq; Petrinus
in tract. de re milit. par. 9. tit. de Saluo conduct. nu.
48. Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 2. caſu 183.
nu. 13. obſeruabit tamen eam dumtaxat formam,
quam Ius commune ſtatuit, non aliam, & ignomi-
nioſam, quam municipales leges ſancirent, vt illic
Menoc. optimè putat; tum quod vniuerſitas igno-
minia affici non valet, eo quod corpus eſt fictum,
ex Iaſ. in l. ſi quis maior. nu. 7. C. de tranſact. per l.
mortuo ff. de fideiuſſ. túm quod eiuſmodi ſtatuto-
rum verba, ſolent ita concipi, ſi quis, quicumque,
&c. quæ non vtique amplexantur vniuerſitates ip-
ſas, prout idem Iaſ. in eo loco annotauit, opitulan-
turque, quæ Calcaneus ſcribit conſ. 1. nu. 2. & 3. Pa-
ris. conſil. 21. nu. 30. lib. 4. & conſil. 124. in fine, Re-
buff. in tract. de pacif. poſſ. nu. 6. & Crauet. in tract.
de antiq. tempor. par. 4. princip. nu. 149.
15 Sed huic beneficio, poſſit ne renuntiari, illoq; non
vti, polliceri, non leue apparet dubium inter docto-
res, cum aliqui in negatiuam iuerint ſentētiam, cō-
cludentes, non obſtante renunciatione licere præ-
dicto beneficio vti, ita Cynus in leg. 1. quæſt. 6. &
Salyc. num. 9. C. qui bon. ceder. poſſ. & Alex. conſ.
37. viſo nu. 6. vol. 2. & alij mille, relati à theſauro in
deciſ. Pedam. 36. cedere bonis; eorumq; reſolutio-
nem communi doctorum calculo foueri, teſtantur
Alber. in Rub. C. qui bon. ced. poſſ. in fin. & Alciat.
in c. cum cōtingat nu. 69. de Iure iuran. atq; Couar.
lib. 2. variar. reſol. c. 1. poſt nu. 7. ſecundum quā de-
terminauit Senat. Pedam. indicata deciſ. Theſaur.
nu. 3. in fin. & cum ea Cameram Imperialē tranſire,
dicit Andr. Gayll. in ſuo tractat. de pace publica
lib. 2. c. 2. n. 23. Alij verò valere cōtendunt, maximè

Felyn.in cap.ex rescripto num.12. de Iure Iurand. & cap.si diligenti post nu.4.de foro compet.Feder. de Senis consil.60.

Alij distinctione vtuntur,sed non omnes eandem proferunt, at diuersas tradunt distinctiones, quas idem Thesaur. memorat ac potissimum censent firmam esse, quæ iuramento roboratur, vt Imola in cap.cum contingat,n.83.de Iure Iuran.Cappell. Tholos.decis.61.An cessioni,Ripa in l.obligatione, nu.33.ff.de pignor.& Soccin.in tract.de citat. artic. 17.nu.18.demumq;alij,hoc etiam casu,cum intercessit iuramentum,non esse admittendam credunt, quibus subscribit Lugdunensis in tract.de contrac. q.36. & Massuer.ad Pract. Papiensem in forma inquisition. post nu. 26.vers. cesserit; subdens magis communem,& benigniorem hanc esse opinionem & ita pronunciatum à parlamenti Iudicibus, asseuerat Guid.Pap.decis.211.

Et ipse in priori casu libenter consentio, nè sit recedendum à prima, & magis communi sententia; In posteriori autem,cum in ea intercessit Iuramentum,in eam libentius condescendo,quā Imola & sequaces comendant,attento tamen Iuris rigore & vtramq; defendit Vasq.in tract.de success. creat. lib.3.§.22.num.79.cum seq.& §.23.num. 19. ac distinctius §.30.num.17.& Ioann.Guttierez. tract.de Iuram.confirm.par.1.cap.18.nu.1.& 4.licet æquior vsuque sit fortasse comprobata ea sententia, quod accedente Iuramento admittatur, adhuc renuntiās ad beneficium cessionis bonorum; maximè clericus ad beneficium,cap.Odoardus; præmissa tamen distinctione eiusdem Guttierez ead.par.1.cap. 17.à nu.34.& tangit Petrus Barbosus in l.Aliæ §.eleganter á nu.20.ff.sol.matrim.in 2.par.sui operis:quare non obstante iuramento, valeat conuolare ad istud priuilegium si antequam ederet dies solutioni destinata,petierit absolutionem à iuramento; vt idem Guttierez scribit indicato loco sub nu. 39. & multis suffultus auctoribus firmat Marius Anton. variar.resol.lib.1.resol.41.num.5. Costa de remed. subsid.remed.29. sub nu. 7. & procedit conclusio, quod periurus non admittitur ad cessionem, de qua Amatus consil.50.nu.14.

16 Et quia aliqui sunt, qui licet velint cedere bonis, attamen prohibentur, etiam si non renunciauerint huic beneficio, ideoque refert subiungere, qui hi sint; ac primum dolosos memoro, quos penitus esclusos à tali beneficio recordor, per Rotalem decisionem 83. nota quod Marcus, siue 22. de restit. spoliat. in antiq. alteramque Caputaq. 278. part.1. quarè illis denegari cessionem, qui in fraudem creditorum alienarunt propria bona,dixerunt Bald.in §.fin.num.27.instit.de action. Ias.in §. item si quis in fraudem,post nu.91.instit. eod. tit. & Scaglion.in pragm.3.post nu.43.de cession.bonor.succurritque tex.in l.fin.§.fin. quæ in fraud. credit. & videtur casus in l. Iure prouisum C. de Fabricens. lib.11. nemini quippe patrocinari debet fraus, aut dolus, habetur in l.1.& l.ne ex dolo ff.de dolo, & l. non fraudentur,ff.de reg.iur.ob quam eandem rationem, qui sciens se non esse soluendo contrahit spe futuræ cessionis,escluditur ab isto beneficio vt dicit Bal.in eomet loco,& Felyn.in cap.fin. post num.2.de testib.ac Matthæus Brunus in tract. de cession.bonor.4.par.princip.q.31.

17 Illi quoque á prædicta cessione repelluntur, qui mensæ argentariæ euersores fuerunt, vt ait Bald. consil.219.super libris thesaurariæ volum. 3. Boer. decis.215.& antequam num. 6. Caccialup. in tract. de debitore suspecto, & fugit.quæst. 1. num. 13. siquidem non dolosorum, sed miserorum subsidiū debet esse cessio, quæ si prædictis concederetur, fraudatorum potius esset adiutorium,cum certum sit huiusmodi fallitos mercatores,dolosè foro cedere,ac multorum pecunijs interceptis contra fidē publicam,quam dederunt, cum pernicie illorum, solum verrunt; itaq; optimam colligi consequen-

18 tiam liquet, est fallitus,ergo fraudator, & inquiunt Caccialup. ac Boer. citatis in locis; eosque procliuos ad mentiendum, atque infamissimos esse adiungit,idem Caccial. & Vulpian. quos foro cedere dixit in l.si hominem §.fin.ff. depos.eosdem Paulus appellauit fraudatores in l. quod priuilegium, eodem illo titulo, aduersus quos, pœna in Gallia imposita cernitur capitalis,per constit.Francisci I.sub die 8.Octobris 1536. in Constitut.Regijs Comitiorum Aurelianensium artic.43. & Inuictissimi Caroli V. Imperatoris Constitutionibus editis in comitijs habitis Augustæ Vindelicorum, de anno 1548. artic. 22. In hos mensarios solum verrentes, & trapezam euertentes,tamquam in fures animaduerti,eosque comprehendi,& detineri quousque Creditoribus satisfecerint,statutum legimus; quin Valentinus Cæsar iubet pœcuniæ publicæ decoctores,plumbatarum ictibus subijci,in l.quilibet C. de decurion. lib. 10. & Archadius præcipit, nè is, qui de interuersione rationum, semel fuerit conuictus,rursus id officium gerat, in quo ante decoxit, in l.si aliquis C.de suscep.Præpos.& Archar.lib. 10. vbi Andreas de Barulo,illud præcipuè notat, nè ab officio ex suo delicto depositus, ad illud amplius admittatur, per l. Iudices C. de dignitat. lib. 12. & Pius V. recolendæ memoriæ vetuit decoctos volentes bonis cedere audiri, nisi constitutos in carceribus,& constito non propter sumptus,sed ob infortunium seipsos depauperasse, teste Iosepho Ludouico decis. 32. Paulinus post num. 1. part. 1. qui enim prodige, & luxuriosè bona consumunt, iuste,hoc beneficio sunt indigni, atquè olim infamia notabantur,ex Solonis lege, in hæc verba, qui Patrimonij sui versuram fecerit, ignominius esto; & Adrianus Decoctores bonorum si suæ, essent auctoritatis, catamidiari in Amphiteatro, & dimitti statuit, teste Laertio lib. 6. quamuis autem semper crediderim satis crudele, & homine, nè dicam Christiano indignum, si ob ciuile debitum, is mancipetur carceribus, qui nulla sui culpa, sed fortuna sic volente effectus est, non soluendo, cum naturali repugnet æquitati, carceris squallor, posìtique tunc creditor iustè redargui, qui nihil amplius consequitur, quam vt debitorem alias miserabilem affligere pergat; Nihilominus si in eos id vsurpetetur, qui vt aleis ludere, & largis poculis pecuniam etiam aliundè conflatam, diu, noctuque prodigere pergunt, relictis domi vxore, liberis, vniuersaque familia inedia morituris, nè dum existimaui, non Iniquum, neque crudele factum, at publicæ vtilitati consonum, valdequè necessarium, cum reipublicæ, quoquè intersit, nè quis re sua malè vtatur, iuxta

§.sed

§. ſed & maior inſtit. de his, qui ſunt ſui, vel alien. Iuris.

19 Præterea illi hoc deſtituuntur auxilio, qui ad factum ſunt præciſè obligati, ob id enim per ceſſionẽ liberatio alicui datur, quod impotentia ſoluendi in cauſa eſt, vt bonis cedens excuſetur; Verum in eo, qui tenetur facere, ceſſat eiuſmodi impotentia, ſi factum illud explere valet; ideo cedendo, immunis haùd eſſet ex Bal. in d. l. 1. nu. 5. C. qui bonis ceder. poſſ. & ſuppetunt notata per Bar. in l. ſtipulationes non diuiduntur ſub nu. 36. ff. de verb. oblig. ac propterea illi miniſtrandas eſſe expenſas, quouſq; factum expleuerit, æquum iudicatur in l. ſuo victu ff. de operib. libert. cum verò explere nequiret promiſſum factum, tunc ceſſioni iam dictæ locum eſſe, prodidit Bal. in ipſa l. 1. nu. 5.

20 Debitores inſuper Ciuitatis Neapolis ex cauſa affictus Gabellarum, quin & in Regno vniuerſo ex cauſa inſtrumenti liquidi propter Ritum Mag. Curiæ 166. defendit famigeratus Aduocatus Anellus Amatus, deciſum adiungens conſ. ſupracitato 50 conductorem.

Poſtremo, qui ex maleficio, vel quaſi ad pecuniariam pœnam obſtricti ſunt, non eam effugerent ſi
21 bonis cederent, eò quia excluſos eos eſſe à beneficio iſto, cenſuit communis doctorum ſententia, cuius meminit Alberic. in l. 1. poſt num. 14. C. qui bon. ced. poſſ. itaque oportebit eoſdem luere in corpore, ex communi relata per Veronen. conſil. 9. & Dec. in l. ſi quis id quod nu. 21. ff. de Iuriſd. omn. Iudic. Iulium Clarum in §. fin. q. 95. num. 5. pronunciauitq; Senatus Pedam. vt eſt videre in deciſ. Theſaur. 182. condemnatus nu. 2. dumtamen Fiſco applicanda veniat, nam ſi parti, triplex fuit doctorum ſententia. Prima quippe fuit dicentiũ, illa ſiue ex contractu, ſiue ex maleficio debita, non eſſe concedendam ceſſionem, neque commutationem faciendam in corporalem pœnam, niſi actore conſentiente, & expectari debere pinguiorem rei fortunam, ita Aufrer. ad deciſ. 71. Cappell. Tholoſ. nu. 3. atque interdum detineri in carceribus. Altera verò ſententia fuit affirmatiua, nempè poſſe gaudere beneficio iſto, quam pluries amplexatus eſt Senatus Pedam. teſte eodem Theſauro in ead. deciſ. 182. à nu. 4. & illic Gaſpar filius in additione 2. poſt medium; Vltima autem fuit eorum, qui ceſſionem denegarunt, & commutationem in corporalem induſſerunt, ſecundum quam, ſæpius iudicatum fuiſſe recenſet in eadem deciſione Gaſp. Theſaurus, atque Peguera quæſt. criminal. 6. nu. 17. ipſeq; priorem libentius ſequor, per auctoritatem Iulij Clari indicata quæſt. 95. num. 4. & Menoch. de arbitrar. Iudic. lib. 2. centuria 5. caſu 447. nu. 17. quo in loco Menochius amuſſim explicat aſſertionem illam, & probatam in l. vltima ff. de in ius vocand. vt
22 luere compellatur in corpore, qui in ære non habet, ac præſertim nu. 7. extendit ad Clericum non valentem pœnam pecuniariam Fiſco dandam perſoluere, corporali pœna plecti non prohibeatur, ex auctoritate Abbatis in cap. finem litibus nu. 15. de dolo, & contum. & in cap. Odoardus num. 9. de ſolut. Archid. in cap. ſi res 14. quæſt. 6. & Boer. deciſ. 349. & t. quo ad mulctam num. 11. vbi licet exiſtimet poſſe Iudicem Ecaleſiaſticum flagellis, & fuſtibus cedere Clericum vſque ad ſanguinis effuſionem excluſiuè, cum hanc pecuniariam pœnam in corporalem commutat, & ſequitur Farinacc. in tit. de delict. & pœn. quæſt 26. nu. 12. eorum tamen iudicium (ni fallor) perdurum, nimiſque rigidum exiſtimo, maximè ſi fuſtibus cędi clericus nequeat, quam aliqui moderni tuentur ſententiam, cuius rei hic non inquiram veram reſolutionem, eò quia alibi copioſè ediſſero, & in ſupremo tribunali, atq; in cauſa pergràui, in qua tamquam Fiſcus Apoſtolicus interueni, diſcuſſi; Verum in re præſenti rectius ageret, & æquius Præſul ſi Relegatione, aut exilio tantum puniret illum, vel eumdem longiori tempore detineret in vinculis, cum & carcer in pœnam quandoque detur, ex notatis alibi, & quidem copioſè.

23 Sed commutationem pœnarum quis valeat facere, & quo tempore, non inueſtigabor, eo quia in prima centuria mearum deciſionum, ac præcipuè deciſ. 10. ediſerto, hic tantum dicturus, quod poſt ſententiam nemo faciet, vt reſoluit ſola in ſuis cõment. ad decret. Sabaudiæ tit. de falſis gloſ. vlt. verſ. ſecundo quantum. ſub nu. 12. Farinac. in tit. de delict. & pœn. q. 26. ideoq; Iudici non licere pœnam ſtatutam commutare, niſi, ante ſententiam, ſcripſit Gaſpar Beatus in tract. de inope debitore c. 18. locatus in opere iudiciali inquis. verbo relaxare. nu. 10. Abb. in c. licet nu. 6. de pœn. Boer. deciſ. 289. videtur nu. 1. & Praxis Epiſcopalis, verbo pœnæ § 3. p. 1. namque functus eſt officio ſuo l. Iudex poſteaquam ff. de re iudic. Supremus tamen Princeps, nempè Pontifex Maximus, eam ſine dubio quandocumque commutare poteſt, iuxta textum in c. veniam 35. q. 9. ita & Præſes Prouinciæ, qui ex eiuſdem Beati ſententia, commutat prolata adhùc ſententia; non ſecus ac alius quicumq; in plenitudinem poteſtatis vocatus; quamobrem etiam Epi-
25 ſcopo id tunc licere non ambigo, tùm quia Præſidi Prouinciarum aſſimilatur à Gulielmo de Turno, & Cyno, quos inſequitur Feder. de Senis. conſ. 80. Gulielmus num. 1. tùm quia ducibus comparatur, per Iaſonem in Rub. ff. de offic. eius, nu. 15. & conſequenter Principibus, eò quod Dux loco Principis eſt, teſte Caſtrenſe conſil. 226. vol. 2. & Decio conſ. 195. nu. 1. tum quòd Epiſcopos ipſos vocari Principes, notat Paris conſ. 141. Ad ſolutionem nu. 25. volum. 4. Pauin. in tract. de poteſt. cap. Sede vacante prælud. 6. nu. 15. & copioſius, Barbatia in tract. de præſt. Card. quæſt. 5. par. 1. nu. 13. ita quod, & Epiſcopus Princeps ſit, ac Summus Pontifex in ſuo Epiſcopatu, crediderit Gomes. in cap. 1. nu. 32. de conſtit. in 6. & ſuffragantur, quæ ſuperinde notant Paris. eodem conſil. 141. num. 27. Plaza in Epitome delict. cap. 33. circa finem, & Iſidor. Moſcon. de Maieſt. milit. Eccleſiæ capit. 8. verſic. concludendum itaque erit, parte prima, vbi multorum fuſfultus auctoritatibus, aſſerit Epiſcopum in propria
26 diœceſi eſſe Principem, poſſeque omnia ſpeciatim Papæ non retenta, habereque in ea merum Imperium. Iſtud autem de mero Imperio affirmat Specul. in Rub. de iuriſd. omn. Iudic. num 27. neque dubito omnes Præſules in ſuis Diœceſibus gerere vices Papæ, adductus verbis Archid. quem citant, & ſequuntur Gaſpar. de Peruſio in tractat. de reſeruat. benefic. in princip. num. 4. & Anaſt. Germon. de indult. Card. §. incipiente; Per quæ

sublatis num. 52. ac Dei Vicarios esse, vt inquit, Abbas in cap. 1. sub num. 7. de iure iurand. quos, & Illustres propterea, & Serenissimos dici, ex Barbat. indic. tract. q. 1. nu. 20. & Iacobo Sbrottio de off. Vicarij in prohem. nu. 8. quibus addo Bursatum, qui Episcopos multis nominibus appellitari, ac prærogatiuis honorari, & quidem longa seriè demonstrat, cons. 125. quia scriptum à nu. 61. vol. 1. quibus autẽ honoretur titulis dicit Marta in tract. de iurisd. par. 2. cap. 34. à nu. 48. Episcopatus autem, pro vt hodie est, ab Apostolis ordinatus fuit, nõ quidem iure positiuo cap. legimus 93. dist. & c. olim 95. dist. vt autem ipsorum quilibet suis limitibus contentus esset, sanxit Dionysius Papa I. dum anno 274. pa-
27 rochias, & diœceses distribuit, & testis est idem Marta par. 2. cap. 39. sub nu. 8.

28 Ex his videtur roborata resolutio præfata, quam veriorem arbitror, tametsi Vicarii complures, rectius agentes, clausulam illam in sententijs adiungant, salua commutatione, seù diminutione nobis, aut Episcopo reseruata: quàm quidem sententiam valere, scripsit Bal. in auth. interdicimus, num. 4. C de Episcop. & Cleric. Felyn. in c. qualiter, & quando el 2. §. ad corrigendos nu. 30. de accusat. Foller. in praxi criminal. canon. par. 3. cap. 33. num. 165. & Alberic. Oliua super Ritu 6. Curia Archiep. Neap. nu. 10. quamuis peculiari lege sit Iudicibus Laicis vetitum in Regno, vbi constitutum legimus, per Pragm. 21. de Baron. ne officiales, tùm demaniales, tùm Baronum in eorum sententijs, eiusmodi commutationem, aút diminutionem sibi, vel Baronibus reseruent. Recordor tamen multis ab hinc annis controuersum fuisse in Curia Archiepiscop. Neapolitana, vbi á quodam Vicario fuerat prolata sententia reseruans Archiepiscopo potestatem minuendi, an Vicario liceret diminuere, & re matura discussa determinauit eiusdem Curiæ Congregatio, licere, suffulta terminis generalibus, non esse prohibitum Vicario exequi, quod Antistes potest, nisi specialiter vetitum appareat, & maximè quia longè aberat Archiepiscopus, quo casu Vicarij Iurisdictio ampliatur per text. singul. in c. cum nullus de tempor. ordin. in 6. & multa cumulat. Ias. in leg. cum filiusfamilias sub nu. 2. ff. si cert. petat. Francisc. Marc. q. 619. nu. 1. par. 2. & Rebuff. in tract. de nominat. q. 14. nu. 60.

Sed indulgere condemnato, eique omnem condonare pœnam, atque ideó rebannire ad perpetuos carceres, seù in exilium damnatum, non va-
29 leat Episcopus, illique gratiam facere nequeat, dicit Præpos. in cap. in primis, num. 6. causa 2. q. 1. Io. Faber. in l. pœnam in fine C. de pœn. Diazza in praxi cap. 187. nu. 2. & Foller. in Pract. crim. canon. cap. 33. nu. 122. contradicit tamen Mascon. indicato c. vers. habent etiam Episcopi, & illic defendit posse Antistitem gratiam facere; hancq; vniuersa-
30 li consuetudine approbari passim cernimus, ac similiter Barones eadem consuetudine soueri docet Bal. in l. seruos in fine C. ad leg. Iul. de vi publica; attestaturq; Iulius Clarus in §. fin. q. 59. nu. 2 & Iacob. de Beluiso in pract. crim. tit. de sent. crim. nu. 10. licet si Iuris communis sanctio attenderetur, nequirent, vt est videre apud Iacobin. de feud. vers. mero, post nu. 8. exceptis baronibus habentibus cognitionem primarum, & secundarum causarum, quos posse durante appellatione concedere, & impertiri gratias, adhùc considerata dispositione iuris communis, tuetur Præses de Franch. subdens ita decisum in Regio Consilio decis. 370. idque tanto magis fulciretur veritate, si litteras haberent arbitra-
31 rias; cœterum perutilis materia commutationis pœnarum, siue compositionis, quando ipsa fieri possit, à quo, & quibus accedentibus, scribit optime Niger in cap. Regni 221. exercere volentes, á num. 29. sub Rub. de commut. pœnarum; Anna sing. 458. Rex potest sententiam, & Andr. in cap. 1. vers. pœnam autem irrogat. de capit. Corrad.

32 Ad rem præsentem retrogrediens inquiro, sit nè concedenda cessio obligato ex causa Fiscali, & Camerali, & licet dubitatio ista non careat maxima difficultate, ex his quæ congerunt Ias. in §. item si quis in fraudem nu. 14. instit. de action. & Brunus in tract. de cess. bonor. in 4. par. princip. q. 9. attamen verior iudicatur affirmatiua sententia, quoties debitum ex contractu proficiscitur, ob idque debitorem ex causa gabellæ vini admissum fuisse ad hãc cessionem, decidit Ioseph. Ludouic. decis. 32. tueturque Franch. de Claper. in sua censura causarum Fiscalium 19. q. vnica, adiungens idipsum resolutũ per supremam Curiam Aquensem, quem rectè loqui admonet Gaspar Thesaur. in addit. ad decisiones genitoris, decis. 182. condemnatus in vltimis verbis, tametsi debitorem collectarũ vti nequaquã posse dixerit Bal. in l. propter C. qui bon. ceder. pos. & Aufrer. super decis. Tholos. 28. nu. 4. Illud tamen certi Iuris esse protestor, quod arrendatarij ipsius Fisci, nullatenus gaudent priuilegio eiusdem Fisci, in exactione fructuum, & rerum fiscalium, quas conduxerunt, vt optimè defendit, tùm iure, tum vsu Guid. Papeus decis. 208. iuxta materiam & sing. 297. incipiente firmarij, ex quibus deflexit Tuschus in sua conclus. 219. Cessio bonorum num. 25. lib. 1. ad eam statuendam resolutionem, quod vbicumq; debitor Fisci nequiret bonis suis cedere, nihilominus valeat tali beneficio vti, si firmarius, & arrendatarius exigat. Habes itaque amice lector notionem multarum personarum, quibus flebile istud denegatur beneficium; cœteras sciturus ex traditis per Neuizan. consil. 59. Iasonem in §. fin. instit. de action. & Couarr. lib. 2. variar. resolut. c. 1. á nu. 5.

33 Sed hoc in loco omittere nolui fideiussoris personam, cui cessio facta à principali ipso debitore minime prosit, at eidem debitori cedenti dumtaxat per text. in §. fin. instit. de replic. l. heres à debitore §. quod si stipulator, ibiq; Bald. & cœteri ff. de fideius. Guid. Pap. decis. 211. debitor non potest, sub nu. 3. Angel. in §. fin. nu. 13. Ias. nu. 25. & Schneid. nu. 3. instit. de action. nec non Valent. Franch. in tract. de fideiuss. cap. 3. à num. 126. etenim quotiescumque Reus, ita liberatur a creditore, vt natura debitum remaneat, teneri fideiussorem, respondit Scæuola, in l. vbicumque ff. de fideiussorib. ob quod damnato debitore, & bonis illius pro tertia parte à Fisco confiscatis, creditorem contra eum pro duabus tantum debiti partibus posse agere, ac fideiussorem conuenire insolidum, disponitur in lege prima C. de fideiussor. quinimmo paratior, & aperta iam patet via procedendi aduersus fideiussores, quia satis, superque clare apparet ex cessione emissa, discussum fuisse cum Principe

debitore

debitore,& fatisfactum priuilegio auth. præsente, C.de fideiussor. Accedit,& alia ratio, quod finis fideiussionis, hic maximus est, vt creditor sibi prospiciat in casu, quo debitor facultatibus lapsus sit, & possit ab ijs consequi suum, quos pro eo retinet obligatos §.1.instit.de fideiuss. & §. fin. de replicat. Nec non quia fideiussor non modo ex contractu principalis debitoris,verum etiam ex suo proprio, nempè ex sua fideiussione conuenitur l. blanditius. C. de fideiuss. ac Postrema concinit recepta illa à
34 Doctoribus regula; Ne exceptiones cohærentes personæ debitoris, communicentur fideiussoribus ad l.3.C.de except.l. exceptiones la 2. ff. de except. siquidem priuilegia in alienius gratiam concessa, illius personam minimè egrediuntur cap. priuilegia,ibique latè Dynus, & Petrus Pechius de regul. iur.in 6.cap.mandata de præsumpt.l. leges. C. de legib.l.in omnibus causis, iuncta l. priuilegia ff. de regul.iur.l.1.4.personis,& l.semper.§.immunitati ff. de aqua quotid. & æstiua l.in honoribus §. vacationum.ff.de vacat.muner.& Lex pluribus.ff.de administr. tutor. Item pactum quod est personale, ad aliam non extenditur personam, quam ad eam, cui factum est l.si vnus §.ante, & l. idem §. 1.ff. de pactis.

Ideoque,si parens conueniatur à liberis, & condemnetur in id solummodo, quod facere potest, iuxta l.sunt qui,& l.seq.ff.de re iudic.ob reuerentiā scilicet, pietatemque, quam ijdem liberi tenentur parētibus exhibere,iuxta l.parentes ff. de in ius vocando,& l. liberto ff. de obseq.a lib. præst. quia parentes non amare,ita esset impietas, sicuti, & non agnoscere insania,vt ait Seneca,in tantum quod filiorum pietati,& officio incumbat parentes egestate pressos alere, iuxta l.si quis à liberis §.si impubes ff.de liber. agnosc. & concinit, quod venustè Grecus ille Iambicus docuit, & latinè translatum ait.

Colens parentes,cuncta prospera gesseris.

35 Nihilominus fideiussori haud proderit tale priuilegiū,& isthæc exceptio,nè conueniatur vltro quod potest,per eandem l. exceptiones, vers. vel parens; & ista quia in ipsis etiam liberis procedunt, cùm parentes aduersus illos, sed emancipatos agunt, per eumdem §. si impubes, illique, in eo tantùm propterea condemnentur, quòd facere possunt, eò quòd multò magis parentibus iuiunctum est alere filios,toto tit.C.de alend.liber.ita & fideiussor.condemnabitur insolidum, non attenta exceptione iam dicta, ea siquidem est natura correlatiuorum, vt de vno dispositum, ad aliud non expressum, extendatur l.final.C.de indicta viduit toll.l. 2. C. de cupress.lib. 11.l.fin.& ibi Bar.ff. de accept. Bal. in l 2. numero 5.C. de bonis matern. Cephal. consil 119.nu.17.Boer. decis.48.& præsuppono nu.3.Euerard.in suis locis legalibus cap.76. & Osach. decis Pedem.140.maritus,nu.1.

Et patronus liberto condemnatus,licet non amplius compellatur præstare, quam quod facere potest,& deducto eo,quod eiusdem patroni alimentis necessarium iudicatur,ad l. patronus ff. de re iudic. si enim libertas fauorabilior cunctis rebus iudicatur à Caio Iureconsulto in l.libertas,ff.de reg.iur. conuenit,vt propter hoc summum.& inæstimabile beneficium à patrono erogatum liberto, nè eum cogat,nullis sibi retentis alimentis, aut reseruatis; nec
36 quidem sufficientibus; Verum ipsiusmet patroni fideiussor, nullatenus tali fauorabili sanctione iuuatur, si fuerit superinde datus per text. in l. exceptiones la 2.ibi patronusue ff. de except.

Itidem socer tàm vxoris,quàm mariti,si conueniatur pro dote promissa,vel restituenda,huiusmodi potitur priuilegio per l.sicuti cum l. seq. ff. de re iudic.& l.rei iudicatæ §.fin.ff.solut. matrim. quia parentis locum obtinet l.quia parentis ff.eod. titul. sol.matr.verum ad fideiussores minimè tale priui-
37 legium protenditur, quia strictius interpretatur, cap.priuilegium de regul. iuris in 6.

Maritus quoque, si matrimonio dissoluto fideiussorem dederit restituendæ dotis ad statutum tempus,eoque elapso conueniatur ab vxoris hæredibus,certum est,eatenus teneri,quatenus potest,ex l.maritum ff.solut.matrim.l.patronus,& l.non tan-
38 tùm ff.de re iud.§.item si de dote, instit. de action. eius verò fideiussorem.non vtique souebit talis exceptio, cum dotis nomine insolidum condemnetur d.l.exceptiones.

39 Atq; vt breuibus verbis concludā,fideiussor socij,militis, magistratus,& similium, (qui minimè damnari debent, vltra id quod facere possunt) nō iuuatur ista exceptione concessa suo principali, ex his quæ luculenter enarrat Valentin. Franch. in tract.de fideiuss.cap.3. à nu. 106. & Brun. tract. de cession.bonor.4.part.princip.q. 25.

40 Exceptiones verò cohærentes rei, etiam fideiussoribus competere Paulus prodidit Iureconsultus, in citata l.exceptiones, illudq; comprobatur etiam ex l.defensiones, C. de except. & l. ex persona ff. de fideiuss.cum l.2.C.quæ res pign.oblig.poss. ad fideiussorem namq; transfertur, quòd ex ipsa re causam ducit, originemque trahit l. priuilegia ff. de reb. auct. Iudic. possid. & Gosfred. in ipsa l. exceptiones §.1.etenim principalis naturam sequi,quod accessorium est,& vulgata regula probat,& text.in c.accessoriū de regul. iuris in 6. alioquin fideiussor ad maius, quam principalis obligaretur, contra l. grecè §.illud ff.de fideiuss. Isthæc autem regula, vt realis exceptio,sit etiam fideiussoribus vtilis,admittit viginti declarationes, quas coacervat Valent. Franch. indicato tract.de fideiuss.c.2.a nu.25.

Est itaque abundè comprobata conclusio antea firmata, nulli alteri, quam cedenti prodesse cessionem bonorum, neq; etiam fideiussori, & nunc ad-
41 do,neque fideiussori impetrantis moratorias, anualesq; inducias, vel quinquennales opitulari moratorias ipsas,vel inducias, aut saluum conductum, per auctoritatem Rebuffi in comment. ad constit. Gallicanas Rub.debitor.dilat.art.1. glos. 1. nu. 43. Staphil.in tract.de commiss.& litteris iust. §.quando conceditur nu.8.Coler.in process.exeq. c.4.p.1. nu.17. cum alijs multis ibidem adductis in suam sententiam, quos sequitur idem Valent. indicato cap.3.nu.147.& Carau.in Ritu 287.nu. 16. tametsi Marsil. in tract. de fideiussorib. contrariam sustineat opinionem,nu.284.

42 Sed quamuis in præcitatis casibus,& alijs multis, non faueat fideiussori cessio facta à debitore,in illis attamen,si cedere. & ipse fideiussor velit, impediri non debet,ex his,quæ scribit Brunus in tract.at.de cess.bonor.4.par.princip.q. 25. & nulla superinde contingit difficultas.

A a 3 Aliud

43 Aliud insuper reperitur beneficium, quod iura debitoribus indulserunt, scilicet dilationis annalis, vel quinquennalis, vbicumque tamen accesserit consensus creditorum, aut maioris partis cum par est debiti quantitas; vel quorumdam, si eorum crediti summa alijs creditoribus numero pluribus antefertur, aut etiam vnius, quoties eius summa crediti, alijs omnibus grauior inueniatur, leg. final. C. qui bon. ceder. poss. istudque, si quis impetrauit beneficium, non amplius ad cessionem bonorum admittendus erit, ex glosa finali in eadem lege, & Soccin. in reg. cedens bonis fallent. 7. ac decisum attestatur Afflict. decis. 378. ipsumque teneri cautionem præstare de persoluendis debitis in fine quinquennij, tuetur Oldrad. quē sequitur Guid. Papa decis. 109. Rescripta nu. 2 non quidem iuratoriam, sicuti in dilatione annali, sed fideiussoriam, vel tradendo pignora, leg. vniuersa C. de præcib. Imper. offer. & Rebuff. in Comment. ad Const. Gallic. tom. 2. tit. de litter. dilator. art. 1. post nu. 52.

44 Multis tamen in casibus eiusmodi inducias denegari, recenset in illo artic. Rebuff. á num. 17. vniuersa ad hanc materiam, spectantia congerens, cuius scripta adeat lector, & ijdem sunt ferè casus, cum alijs paucis, in quibus denegare cessionem bonorum retuli superius, num. 16. hic tamen aliqua in hac re longe necessaria, censui non omittere; ac primum, quod præfatæ induciæ nihil operantur aduersus creditorem ex causa depositi, per text. in l. si quis vel pecunias, C. depos. & decisum refert vir ille recolendæ memoriæ, nunquam satis laudatus, & certè meritissimus Præses Sacri Regij Consilij, Vincentius de Franchis, decis. 151. exceptionem, & Boer. decis. 296. Princeps, nu. 4.

45 Hanc præterea dilationem quinquennalem, in multis distare ab altera, quæ annalis appellatur, scribit, eosque refert citat. Rebuff. inibi, nu. 52. eorumque aliquos tangit Boer. decis. iam adducta; est tamen verum vnamquamque ipsarum solere concedi à Principe, & plerumque inauditis creditoribus; quos vulgus Gallicanus vocat Respit. Neapolitanus autem, moratorias, quas futuros non afficere creditores, si Iuris communis attendatur sanctio, existimat Guid. Papa ead. decis. 109. Ann. sing. 463. & Antonius Ciccus in tract. de morat. præscript. fol. 26. num. 101. & aduersus Neapolitanos, non subsistere, constitutum antiquitus erat in Regno per Pragm. 1. de cess. bonor. his verò temporibus: ex munificentia inuictissimi Philippi II. Hispaniarum Regis, in anno 1585. sancitum legimus, nè amplius concederentur aduersus quemcumque Regnicolam, in pragmat. 2. de liquid. instrument. & Galliæ in Comitijs Aurelianensibus articul. 61. placuit Regi, generatim præcipere, nè amplius à Cancellaria impetrarentur, sed Iudices ordinarios per supplicationem petentis, vocatis creditoribus, & consensu illorum, secundum iuris regulas exquisito, & causá cognita, an concedi oporteat, statuere posse.

46 Ac demum, has moratorias, si quis impetret, etiam à Principe, & eis vtatur, periurus fiat, túm si regula illa attendatur, quod in periurium is præsertim incidat, qui promissionem factam, in re iusta, & valida, ac iuramento firmatam non complet aut contradicit, iuxta notata à me ipso; in capit. de periurio quamobrem eum periurum dicunt omnes, qui in tempore promisso non persoluit, quod cum iuramento pollicitus est, maximè Rolan. á Valla cons. 34. Redemptoris nu. 2. vol. 1. Ant. Gagliard. de absolut. a iuramento §. 1. nu. 32. ideoq; creditor opponens debitori periurium, illud probasse dicatur, si constare fecerit lapsum esse terminum statutum, ad faciendam solutionem, nec eam factam apparere, dicit Innoc. in c. super his post nu. 10. de accusat. & Felyn. in c. querelam in princ. de iure iurando, tùm ex Rebuffo in hacmet facti specie, tradente, periurum esse, qui has obtinuit moratorias à Principe, in suis Comment. ad Constitut. Gallican. tom. 2. tit. de litter. dilat. art. 1. num. 23. vbi subiungit triplex ipsum committere periurium, Primum nempè non soluendo. Secundum interpellando iudicem, ac tertium supplicando Principi. Quoties autem á Principe suo motu, ac nemine petente concessę fuerint, arbitratur inibi idem Rebuff. nè tunc vtens periurus fiat, quod multò magis dicendum opinor, si à Iudice ordinario datæ sint, quod tunc consensus creditorum accedit, qui semper est in causa, nè periurium incurratur, quique cum absit, imò, eo spreto concedantur moratoriæ á Principe, inde fit, vt illæ concessę parti petēti, operentur periurium. Ideoq; consuetudine obtemptum esse in Gallia, subiungit illic Rebuff. vt in his rescriptis expediendis clausula illa ponatur, scilicet prouiso quod à Prælato, vel alio Ecclesiastico potestatem habente super eiusmodi fide, & iuramento, secum fuerit dispensatum, & propterea tunc subsistere existimo, quod istæ moratoriæ, haud extendatur ad debita iurata, & tenet Affl. decis. 5. Dominus Rex, sub num. 1. Gemin. consil. 83. apponitur in princip. Io. Crott. in c. 1. de constit. in 6. Alex. cōs. 38. visa petitione nu. 4. vol. 3. Gram. dec. 12. Hector n. 3. & Anna sing. 463. inibique additio eximij Iure Consulti Fabij de Anna, & eorumdem singularium Auctoris filij: Non autem cum à Iudice obtinentur, tum quod nunquam opitularentur, nisi ita hoc dictum explicetur, cum semper, ac frequētius soleat accedere iuramentum in ipsis obligationibus, tùm quod vsus probat, né illis denegentur tales induciæ, qui ex contractu iurato debitores apparent, túm demum ex partium consensu, & impotentia soluendi, ob quam dantur. Quamobrem sententia Gomesij in suo Compend. vtriusq; sign. col. final. ne Clericus obligatus cum iuramento, & & præmissa obligatione in forma Cameræ, aut tribus sentētijs conformibus damnatus, valeat vti beneficio c. Odoardus de solut. iustè reijcitur à Couarr. in lib. 2. variar. resol. c. 1. nu. 9. vers. quoties verò, & Beato in tract. de inope debitore c. 17. num. 6. Puteo, qui loquitur de prædicto beneficio dando post tres sententias decis. 56. fuit dubitatum num. 6. lib. 1. & Antonio Gallesio de obligato in forma Cameræ verba faciente in suo perutili tractat. de obligat. in forma Cameræ par. 6. q. 7.

47 Quibus autem in casibus denegetur Clericis beneficium præfati c. Odoardus præterire duxi, cū re vera ijdem sint, in quibus denegatur Laicis beneficium cessionis, quosq; paulo ante ipse retuli, atque etiam denegantur induciæ quinquennales, recensetq; Rebuff. citato loco, & comprobetur generica auctoritate Caput. in decis. 278. p. 1. vbi dolosus, non est ad-

eſt admittendus ad ceſſionem bonorum, & beneficium adducti cap. Odoardus; quibus verbis ſatis apertè liquet, toties regulariter denegari beneficium præcitati cap. Odoardus; quoties, & ceſſionis ſi quis autem adductis non eſſet contentus auctoritatibus, adeat Gaſparem Beatum in pluries citato tractat. de inope debitore, quæſt. 17. & Ioan. Baptiſtam Ferrettam conſil. 144. complures caſus amplexantes, in quibus reijcitur Clericus á priuilegio iam adducti cap. Odoardus.

43 Verum controuerſum multoties fuiſſe recordor, debeat nè interea carceribus mancipari, aut antea mancipatus detineri, & ſemper continuoq; vſu receptum à prudentibus Iudicibus memini, non fuiſſe è carceribus eiectum, qui in illos coniectus reperiretur tẽpore quo petijt admitti ad iſtud beneficium, quod ſi nondum fuerat captus, neque iuſſum carcerari, niſi euidens fugæ ſuſpictio immineret, conijci in carceres prohibetur; quinimo perſæpè à ſupremo Præſule in ſuo Apoſtolico reſcripto conceſſum ſcio, vt carceribus detentus dimitteretur durante iudicio, & diſcuſſionè, ſi ad petitum beneficium admittendus ſit, hancque diſtinctionem omninò ſeruandam iudico, pro ut alij peritiores iudicarunt, & mihi notum eſt, comprobaturque ex ſcriptis per Bar. in l. 1. ſub num. 4. iuncta addinone pen. C. qui bon. ced. poſſ.

At quoniam impetrabant complures, pro obtinendo beneficio cap. Odoardus, & cap. peruenit, literas Apoſtolicas; nec amplius curabant cauſam ipſam expediri facere, manauit non immeritò à Clement. VII. ſub anno M. D. XXX. die verò 22. Iunij, decretum tenoris ſequentis.

49 Clemens Papa VII. Motu proprio, &c. Cum nuper ad amputandum cauillationes eorum, qui ad fraudandum creditores, & diutius prorogandum debita; alternatiuas, & diſcuſſiones bonorum à Sede Apoſtolica impetrauerint, vt exinde ea longiſſimo tempore durante nullatenus ſoluere teneantur: Nos per Motum proprium, manu venerabilis Fratris noſtri Antonij de Monte, Epiſcopi Portuenſis mandauerimus, vt ij, qui talia impetrauerant, ex tunc, qui veró talia in futurum impetrarent, á die impetrationis huiuſmodi infra tres menſes, cauſam expedire tenerentur, cum poteſtate dictis Iudicibus attributa trimeſtre prædictum, ſi eis videretur ad vnum menſem prorogandi, quibus elapſis, & cauſa minimè finita, ex tunc Iudex coram quo cauſa penderet ad exequutionem contra debitores, perinde ac ſi tales conceſſiones minimè impetraſſent, procedere debeant, aliaq; faciant, prout in dicto motu proprio, cuius tenorem haberi volumus pro inſerto, plenius continetur. Verum quia, quod vna via prohibuimus alia cauillosi debitores præfati conſequen. alij capitulum Odoardus, alij beneficium capituli peruenit à prædicta Sede Apoſtolica impetrantes, quæ beneficia nullatenus expedire curant, in maximum pauperum creditorum damnum, animæ ſuæ periculum, ac ſcandalum plurimorum. Talibus igitur inconuenientijs prouidere volentes, dictumque mandatum etiam ad prædicta beneficia amplìantes, & extendentes decernimus, & mandamus, quod quicumque aliquod dictorum beneficiorum, ſi capitulum Odoardus, & c. Peruenit à nobis, ſeu Sede Apoſtolica hactenus impetrauerint, aut in poſterum impetrabunt, ex tunc, aut à die impetrationis reſpectiuè infra tres menſes cum poteſtate prorogandi ad alium menſem iuxta, & ſecundum formam dicti prioris mandati, cauſam ipſam omninó expodiri facere teneantur. Quibus elapſis, & cauſa minimè expedita, Iudex ad exequutionem contra debitores, & bona eorum procedere teneatur. Conceſſion. obſtant. ac alijs, quæ in dicto mandato voluimus non obſtare, minimè obſtantibus.

Cœterum beneuole Lector ſatis tibi ſit, iſthæc coaceruaſſe pro aliquali cognitione nimis amplæ materiæ ceſſionis bonorum, quinimmó admirari iuſtè poteris, eam me tàm anguſtis limitibus conſtrinxiſſe: Præſertim quod credam, vtiliora attigiſſe. Nec quid minimum præterijſſe, quod veriti cœteris notabilius exiſtimauerim notatu magis dignum: Maximé quod multi de hac re ſcribentes, nequiuerunt, niſi longa ſerie amplos conficere tractatus. Præſertim Matthæus Brunus, qui integrum de ceſſione bonorum edidit opus, & Gaſpar Beatus, qui diuerſo titulo, in eandem tamen iuit materiam, dum ſuum ſcripſit tractatum de inope debitore; illos adeas, cũ opus tibi erit, ſi quod à te hæſitatur, ſilentio hic inuoluerim, meque ne redarguas de negligentia, at potius excuſatione dignum iudica, ſi enim omnium, quæ ſibi ipſis ad inuicem contradicunt, & in hoc opere ſcribo, voluiſſem explicitè, & minutatim agere, vtique tot eſſent integri tractatus, quot capita.

50 Tametſi hoc poſtremo loco addere conſtituerim, quæſtionem illam non ſemel apud Scriptores controuerſam. An quiuis clericus potiatur priuilegio cap. Odoardus, & verior erit reſponſio ſi dicam Clericum coniugatum excludi, ab eiuſmodi beneficio iuris, vt præter alios mox citandos Doctores, ſcribit Natta conſ. 356. quinimmò, & alium quemquam non coniugatum, ſed minoribus tantum inſignitum, niſi beneficium poſſideat Eccleſiaſticum, aut Eccleſiæ ſeruitio operam nauet, per doctrinam Couar. lib. 2. variar. reſolut. cap. 1. ſub nu. 9. & dicunt Ioan. Guttier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 17. verſ. ſecundo infertur ſub nu. 12. Petr. Caball. reſolutione crimin. caſu 60. & Coſta de remed. ſudſid. rem. 29. tranſeamus ſub num. 4. Menoch. tractat. de arbit. Iudic. caſu 183. num. 3. lib. 2. centur. 2. & Farinac. quæſt. 27. part. 2. prax. crim. nu. 69. Viui. deciſ. 529. Petrin. ſub num. 18 lib. 4. Neuizan. conſ. 59. in fine, & Aroſilla ad Decium in cap. repræhenſibilis poſt num. 9. de appell.

51 Verum ſi debitor inopia laborans, nolit gaudere tali beneficio cap. Odoardus, ſi clericus ſit, aut cedere bonis ſi laicus, poſſit nè alia via prætendere, vt relaxetur, è carceribus, & Io. Bapt. Coſt. in ſuo perjucundo tract. de remed. ſubſidiar. rem. 27. in eam iuit ſententiam, vt petat ſibi alimenta ſubminiſtrari cibaria à creditore, alioquin è carceribus dimittatur, & mouetur doctrina gloſſæ in l. vltima C. de erogat. milit. lib. 12. & l. Iudices C. de Epiſcopal. Audient. addeq; præterea Angel. Iaſõ; Solam, Surdum, Afflict. Franciſc. Marcum, & Guid. Papam. At quoniam multi ex adductis per ipſum licèt annuant, quòad primam partem, vt illi præſtentur alimenta, deſciſcunt ab altera reſolutione in ſecunda particula, vt ſi non præſtentur relaxetur á carceribus,

ceribus, sed tantum admittatur ad alterum dictorum priuilegiorum, namq; ita decisum in Regio Consilio Neap. testatur Afflict. decis. 71. fuit dubitatum, & in Auditorio Prouinciæ Luceriæ testatur Viuius decis. 529. Petrin. num. 5. caueat itaque Iudex, nè excarceret debitorem, sed creditorem cogat ad subministranda alimenta, etiam capiendo pignora, quod si fieri impossibile sit, vel quia absit creditor, vel quia pauper, aut quia pertinaciter recusat, tunc illum dimittat, si fideiussorem producat, alioqui non; etiam si fideiussore careat; sed omninò retineat, præterquam si cedat bonis, quam quidem praxim docet Muscatell. par. 3. glos. detinebitur, num. 68. At Stephanus Aufrer. in tractat. de potest. secul. in Eccles. Reg. 3. sub num. 17. absolutè scribit, licere Iudici dimittere debitorem, non volentem se alere, si creditor nolit expensas subministrare, sequitur inibi Matthæus Boys, inaddit. cum ea tamen restrictione, nisi consuetudo patriæ sit, vt carcerati quæritent, atque ex eleæmosinis viuant, quod dixerat etiam antea: Matthæus Colerus de processibus exequutiuis par. 1. cap. 6. numero 95.

Prior verò pars dictæ Conclusionis, de creditore obligato ad alimentandum, vsque adeo vera iudicatur, vt multas admittat ampliationes, relatas per eundem Costam citato loco, qui insuper explicat, quid agendum respectu taxationis illorum, ac quomodo, & à quo facienda, tu eius scripta videto.

SVMMARIA.

Irregularitas directè impedit ordines assumere Ecclesiasticos, num. 1.

Operatur suspensionem à Ministerio susceptorum ordinum, nisi vrgeat scandalum cum periculo vitæ, num. 2.

Non tamen ab omni vsu ordinum, numero 3.

Ad beneficia consequenda inhabilem redit, numero 4.

Item ad pensiones, num. 5.

Obtemptorum antea priuationem gignit, non tamen ipso Iure, num. 6.

Etiam si ex causa homicidij incurratur, numero 7.

Fructuum amissionem an pariat, num. 8.

Clausula, teque absoluentes iuuamen, vtrum nè excludat, num. 9.

Ab ea non absolutio, sed dispensatio datur, numero 10.

Eandem non complectuntur Iubilæa, nisi facultas in eis addatur dispensandi super ea, numero 11.

Eam non Iudex, sed lex tantum imponit, numero 12.

Regula illa, sit nè vera inquiritur, si alium faciens irregularem sit irregularis, numero 13.

Inebriari consueto, vetari promotionem ostenditur, num. 14.

Quid vero dicendum in eo, qui vinum non bibit? num. 15.

Aut, cui est prohibita vini potio, num. 16.

Si ordinetur abstinere debet, num. 17.

Quis dispenset cum eo, num. 18.

Vouens non bibere vinum, non prohibetur ordinari, num. 19.

Vomitus si persæpè alium inuadat, in causa est, nè ille ordinetur, num. 20.

Laicus exercens sacrum ordinem, an sit irregularis? num. 21.

Quid verò si clericus exerceat non susceptum? numero 22.

Si Epistolam canat sine manipulo, aùt Euangelium sine stola, ab irregularitate esset immunis, num. 23.

Quin etiam si cum illis, vbi tamen consuetudo permitteret, num. 24.

Dispensationem quis concedat irregulari, ob ministerium in ordine, quem non habebat? numero 25.

Capitulum XI.

COMMVNIS sententia, inferius adducenda edocet, Irregularitatem esse impedimentum Canonicum: quin & inter cœteros vetitos ordinari, irregulares ipsos numerari, nèc dubium est, néc sine ratione sancitum, sed ea potissimum, quód irregularitas, est reliquorum
1 impedimentorum fortasse præcipua, cum directè impediat ordines assumere Ecclesiasticos, ex notatis per Armill. verbo irregularitas num. 85. Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 191. Viual. in 2. par. sui Candelabri rubr. de irregul. num. 26. & vera citra difficultatem apparet; Nèc solum ipsa irregularitas promotionem prohibet ad aliquos tantum ordines, sed ad omnes, & quoscumque inhabilitat eum, qui illa est notatus, tùm quoniam ita Doctores simpliciter loquentes insinuant, tum quod Nauarr. indicato capite 27. num. 252. expressis verbis notat, dum ait; omnem irregularem esse incapacem omnis ordinis suscipiendi, quamobrem vero longè aberrasset. Henriq. in summ. Theolog. moral. lib. 14. cap. 1. §. 1. quo loci scriptum reliquit irregularitatem præbere impedimentum ad sacros ordines, si appellatione sacrorum ordinum intelligeret tantum maiores, prout intelligendi essent ex notatis á me ipso alibi, & hanc fuisse ipsius intentionem suspicari facile potest, quia fulcitur textu in cap. si laici 9. præmissis 34. distinct. qui bigamos á sacris ordinibus arceri rescribit, & de sacris tantum interpretatur, ac loquitur, idest de maioribus; Neque propterea videtur comproba-

ta eius

ta eius Intentio, cum aliqui annuant id verificari in bigamis, in quibus id speciale esse contendunt, aut ex aliorum sententia, eaque veriori, vt procedat in dispensatione concedenda, quæ non nisi à Papa datur pro assumendis maioribus, cum pro alijs dispenset adhuc Præsul, quod longo vtens sermone extrico in cap. 6. num. 28. & 29. huius rubr.

2 Rursus admoneo quemlibet irregularem suspensum esse, à susceptis ordinibus, nè valeat in eis ministrare, per Armill. aliosque iam relatos; nisi vrgeat scandalum cum periculo vitæ eiusdem promoti, siue ingentis damni, quandoquidem à susceptorum, etiam Sacerdotij exercitio, tunc non arcetur; Nauar. in summ. cap. 27. num. 239. Henriq. summ. Theol. moral. lib. 14. cap. 2. §. 5. & lib. 13. cap. 21. §. 3. Ludouic. Lopez in suo instruct. casuum conscientiæ part. 2. c. 93. vers. At talis homicida occultus, vbi alios recenset, quam tutè posse nos insequi concludit in fine; addo Roder. in qq. Regul. quæst. 24. artic. 11. tomo 1. & post alios Guttier. Canonic. qq. lib. 1. cap. 13. num. 21. ipseque scripsi in cap. 23. quod homicidialem continet materiam versic. Alio modo.

3 Quin & semoto hoc periculo, neque omnium ordinum intelligitur interdictus vsus cuicumque irregulari; propterea quod inhabilis factus ad aliquod ministerium alicuius ordinis, non propterea ita reputatur ad reliquos; exemplum dari potest de corpore vitiato, qui prorsus abstinere debet à Sacrificio Missæ; nèc propterea obnoxius erit desistere ab exercitio aliorum ordinum; ideoque canere Euangelium, aliaque ad prædictos inferiores ordines à Præsbyteratu, competentia exequi valebit, sibique tamen expressè non vetita, ex Nauar. in eod. cap. 27. num. 252. & copiosius dixi in capit. 17. numero 56. & 106. atque in rubr. de ætat. ordin. cap. 4. sub num. 4. versic. Ideoque si suspensione, Couar. in capit. Alma Mater part. 2. §. 2. num. 3. ac Nicolaus Plouius in tractat. de irregul. num. 31. quæst. 45.

4 Ad beneficia autèm consequenda proculdubio inhabilis est quiuis irregularis cap. is qui §. is verò de sentent. excomm. in 6. Abb. in cap. cum nostris sub nu. 22. de conces. præben. Rebuff. in tract. de pacif. posses. numero mihi 226. Nauar. consil. 2. de homicid. in antiq. & in summ. cap. 27. num. 251. versic. septimo; & Innoc. communiter receptus in dicto cap. cum nostris post num. 1. etiam ad simplicia Nauarr. eodem versic. per cap. 2. de cleric. pugnant. in duell. & cap. studeat 50. distinct. quarè si irregulari conferretur beneficium, esset sanè ipso iure nulla collatio, ex Nauar. citato num. 251. Felin. in cap. 2. num. 4. de Rescript. quod si aliquod beneficium auderet impetrare, non equidem sine peccato faceret iuxta communem opinionem relatam à Nauar. consil. 2. iam adducto.

5 Insuper decernitur à iure inhabilis ad habendas pensiones, Nauar. consil. 44. de Iudice, sub num. 3. de homicid. in nouis, vbi hunc esse stilum Curiæ Romanæ adnectit, sequiturque Stephan. de Auila in tractat. de censur. par. 7. disput. 2. dubio 6. conclus. 3. in fine; prohibetur quoque eligi, vel præsentari, Lambert. tract. de Iurepatron. lib. 2. par. 1. quæst. 9. artic. 4. per totum, & præsertim nu. 8. atque in terminis electionis loquitur Innoc. eodem capit. cum nostris post num. 1.

6 Obtemptis veró ante irregularitatis incursum, ea superueniente non vtique eis priuatus est ipso iure; sed venit priuandus per cap. Præsbyterum, & illic Abb. de homic. Lambert. adducta quæst. 9. artic. 5. num. 7. & communem esse sententiam, dicit Arnulph. Razeus in tractat. de Iure regalium Franciæ Priuileg. 12. sub num. 6. quam rationibus comprobat, & contrarijs omnibus respondet: Neque illicó est illis priuandus, at cum absolui contempsit ex resolutione Nauar. consil. 45. de tempor. ordin. in antiq. quo loci ad irregularitatem extendit dictum glosæ in cap. cum Vinctoniensis de elect. loquentis de suspensione, & ipse luculentius edissero in cap. 15. quod de excommunicatione loquitur.

7 Sed si quis fieret irregularis ex causa homicidij, quamuis non esset ipso Iure priuatus beneficijs, sed priuandus per sententiam, quousqué potest illa retinere cap. clerici, né cleric. vel monach. ibi honore priuetur, & cap. Præsbyterum ibidemque Abb. de homicid. Nauar. consil. 3. de homicid. in antiq. & consil. 45. supra citato; fauet Innoc. indicato cap. cum nostris, receptus, & declaratus per Felin. in cap. inquisitionis num. 2. de accus. & cap. 2. num. 4. de Rescript. dixit etiam Milis in verbo irregularis, & cautè scripsit Henriq. in sum. Theolog. moral. lib. 14. cap. 2. §. 5. inquiens, eiusmodi irregularem ob homicidium dignum esse priuatione, non autem priuatum censeri ipso Iure titulo illorum antequam spoliatus declaretur, quod ipse fusius comprobo in cap. 23. num. 120. & Nauar. indicato cap. 27. versic. sexto principaliter, sub nu. 251. per argumentum à maiori ad minus, dicit, quod si dispositione citati cap. clerici, nè cleric. vel vouent. Sancitum legitur, irregularitatem ab homicidio procedentem (quæ reliquis potior apparet in cap. miror 50. dist.) non inducere priuationem ipso iure, multo minus id operari posse aliam ex alijs causis prouenientem; est tamen verum, quod homicida statim poterit illis priuari, nec requiritur tempus aliquod, vel contemptus petendæ absolutionis, vel dispensationis, sicuti in reliquis dixi requiri, quinimmò, nèc pœnitentia impediret priuationem ex homicidio, prout in alijs, iuxta cap. quæsitum de tempor. ordin.

Isthæc autèm, Iure communi fulciuntur, cum
aliquibus in casibus contrarium narratorum, his
temporibus subsistat, propter peculiares Apostolicas
Constitutiones desuper promulgatas; quarum
adiungere ordinationes, opere prætium esse duxi;
ac præsertim, in irregularitate enata ex mala promotione;
propter quam poterat illicò post incursam
dictam irregularitatem priuari beneficijs ante- 8
tea habitis, iuxta Constitut. Pij Secundi. Cum ex
sacrorum; ideòque reiecta apparebat in hac parte,
conclusio generica, & superius relata, qua cauebatur
expectandum esse contemptum, si esset obtemptis
priuandus irregularis; Immò posteriori sanctione
fœlicissimæ memoriæ Sixti V. contra Clericos
malè promotos, illis decernuntur ipso iure
priuati, postquam irregularitatem subortam ex
mala promotione contraxerunt, in §. & si in eis
ministrare præsumpserint; licet nunc attendenda
sit

ſit moderatoria Conſtitutio Gregor. XIV. à me non ſemel citata.

8 Sed quiuis detemptus eiuſmodi canonico impedimento, non vtiquè fructus facit ſuos, teſte Nauar. conſil. 45. de temp. ordin. par. 1. per gloſam in cap. cum Vinctonienſis verſic. admiſerant, in fine, de elect. quæ tametſi loquatur de ſuſpenſione, ex ea nihilominus, ei placuit inferre ad irregularitatem; nec ipſum abſque ratione motum exiſtimo, ſed illa fortaſſe, quam ſubſcribo: quod omnis irregularis, eſt etiam ſuſpenſus; Armill. verbo irregularitas, num. 85. & cum non exprimat, á quo actu, iccircò intellexit ab officio, & beneficio, ſicuti de quolibet ſimpliciter ſuſpenſo, eſt Iudicium, ex Henriquo in ſumm. Theolog. moral. lib. 13. cap. 32. §. 1. & ſcripſi in capite de ſuſpenſione num. 7. itaque Nauar. extendit ad irregularem id ipſum, quod illa gloſa in ſuſpenſo à beneficio dixerat; cum à beneficio ſuſpenſum probauerim quemcumque irregularem, idque hodie expreſsè legitur diſpoſitum in Conſtitut. Sixti V. aduerſus Clericos malé promotos; vt qui irregularitatem ob eam cauſam contraxit, haud valeat percipere fructus.

Hæc tamèn ſcripſiſſe proteſtor, nè verborum Nauarri merus eſſem relator, verum ab hac ſententia, quatenus illa ſit ipſius Nauar. intentio, alienus ſum; nuſquam enim ſubſiſtet irregularem amittere fructus beneficiorum legitime obtemptorum ante irregularitatem, at potius illos facere ſuos, qui concludant non deſunt, & è modernis Vgolin. in tract. de irregul. cap. 65. §. 2. num. 1 in fine, & ſentit idem Nauar. conſil. 41. Ioan. num. 4. de homicid. in nouis, & expreſſioribus verbis conſ. 14. quidam excommunicatus de cleric. excom. miniſt. & ſuffulciuntur tùm ratione illa á me pauló ante tradita, nè ſit ipſo Iure priuatus beneficijs. licet veniat priuandus quicumque in irregularitatem incidit, túm Doctoribus illam atteſtátibus, & ſi cum de homicidio ſcripſi in cap. 23. eam retuli concluſionem, vt de homicidio damnatus, inſimulque beneficijs priuatus, minimè deuinctus ſit fructus ante ſententiam perceptos reſtituere; idque præterea comprobare licet ex notatis per Farin. q. 119. num. 69. par. 4. & Bocr. deciſ. 58. & videtur num. 4. multò minus conuincitur alius quiuis irregularis ad relaxandum fructus, ſi & homicida nequè reſtituat, eam quippè ob cauſam, quia illos facit ſuos, quandoquidem ſi perderet, non ſolum poſt ſententiam compelleretur relaxare, verum antea non accipere; beneficiorum veró interea impetratorum fructus citra dubium perdit, & ſuos non facit per Nauar. citato conſil. 44. de homic. & Vgolin. de irregul. cap. 65. §. 1. num. 4.

9 Præterea irregularis ſi obtineat à Summo Pontifice reſcriptum aliquod, non iuuatur clauſula illa, teque abſoluentes, vt optimè concludit Nauar. conſil. 66. num. 5. de ſentent. excom. in antiq. tum quia dicta clauſula aufert tantúm impedimentum à cenſuris procedens, per eundem Nauar. conſ. 28. num. 18. & 21. dicto tit. etiam in antiq. conſtatque ex verbis, quibus eadem clauſula concipitur, illis nempè; teque à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, alijſque Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis á Iure, vel ab homine, qua-
uis occaſione, vel cauſa latis, quomodolibet innodatus exiſtis, ad effectum præſentium dumtaxat
conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes; His ſanè verbis impedimentum
ſolummodò á cenſuris enatum auferri liquet; at cenſuræ nomen, aliud non complectitur,
quàm excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum cap. querenti de verb. ſignif. ideò clauſula illa,
ſuffragari nequit impedito propter irregularitatem, quæ non cenſura, ſed impedimentum eſt
canonicum, quemadmodum ex communi Doctorum ſchola deducit Steph. de Auila in tract. de
cenſur. par. 7. diſput. 1. Plouius tractat. de irregul.
num. 1. ac Nauar cap. 27. num. 191. tùm etiam,
10 quod ſuper irregularitate non cadit abſolutio, ſed
diſpenſatio conceditur, iuxta doctrinam Antonuccij in cathecheſi Neapolitana lib. 1. cap. 25.
num. 15. quo loci, propterea concludit, non intel-
11 ligi per Iubilæa conceſſam facultatem diſpenſandi
ſuper aliqua irregularitate, ſubdens in hanc vnam ſententiam conuenire Doctores; quam præterea
Nauar. tuetur in cap. 27. verſ. Decimo, ſub nu. 254.
& antea tetigerat verſ. quarto, ſub nu. 194. & Auila
de cenſur. par. 1. diſput. 1. dubio 5. verſ. Dices; eamquè omnes probant ratione illa, quod Iubilæa ſolum
clauſulam habere ſolent abſoluendi à cenſuris, ideò non diſpenſandi ab irregularitate; & propterea
experimur ſemper exprimi ex Romanæ Curiæ ſtylo, cum ſupremus Præſul intendit eam facultatem
elargiri; alioquin non credatur illa conceſſa; ideòque mitiſſimus Gregor. XIV. in Bulla Iubilæi, ab ipſo
promulgati die primo Ianuarij 1590. irregularium conſcientijs ſuccurrere ambiens, expreſsè addidit,
poteſtatem diſpenſandi ab irregularitate, & nimirum ſi idem Antonuccius redarguendo Sotum, aberraſſe
admonet, dum in 4. ſentent. diſtinct. 22. quæſt. 3. artic. 1. ſcripſerat, ſub nomine cenſuræ in bulla
cruciatæ, aliquas contineri irregularitates; ſub alijs autem verbis dictæ clauſulæ nequè comprahendi reor;
illis ſcilicet, alijſque Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis, quaſi illa ſub nomine pœnæ veniat,
cum re vera ſub illa haùd includatur. ex rationibus adductis per auctorem praxis Epiſcop. verbo
irregularitas §. 13. par. 1. atque ex definitione Doctorum, quod ſit impedimentum Eccleſiaſticum, & mox retuli.

12 Tandem lectorem ignorare nolo, quod hanc irregularitatem, nequit Iudex imponere, ſed tantum lex, ita apertis verbis commonente Stephan. de Auila tractat. de cenſur. par. 1. diſput. 2. dub. 5. verſic. Dices, quod ibi non negatur, & apertioribus par. 7. diſput. 1. verſ. vltimo; vbi ita Doctores communiter affirmare memorat, & indicat Sot in 4. diſt. 22. quæſt. 3. artic. 1. col. 1. & ſuppetit iactata concluſio, nè incidat quis in irregularitatem, præter quam in caſibus à Iure expreſsis, deſumpta ex cap. is qui, de ſentent. excomm. in 6.

13 Sed qui in cauſa eſt, vt alter fiat irregularis, dubitari ſolet, num & ipſe quoquè ſit irregularis; Namquè affirmatiuam conſectantur Sylueſt. verbo homicidium 3. verſicul. Tertium, Tabiena verbo irregularitas 3. num. 26. Sot. lib. 5. de Iuſtit. & Iure quæſt. 1. art. 1. & 2. Angel. verbo homicidium 5. num. 5. Alij verò reluctantur, non tamen generatim, ſed aliquibus in caſibus, ita Auila de cenſur.

par. 7.

par. 7. diſput. 3 dub. 1. verſic. Ex dictis; nempè cum Parens generat filium illegitimum, aut Iudex furem damnat ob furtum, citra mortem, ſeú mutilationem; nam hi non incurrant irregularitatem, ſcribit Nauar. cap. 27. num. 207. quamuis proles illa irregularis ſit, propter illegitimitatem capit. 1. de filijs Praesbyt. nec non alter furti damnatus cap. tantis Daniel. 8 t. diſtinct. cap. Omnipotens Deus, de accuſat. & qui lepram alteri adnectit, minime fit irregularis, aut qui philtris vertit in amentiam, aut cicatrices in alterius vultu impreſsit, magna cum foeditate; vel Sacerdos, qui bigamos coniunxit in matrimonium; quamuis praedicti leproſi, amentes, vulnerati, cum foeditate bigami, aut mutilati, ſint irregulares, per Henriq. in ſumm. Theolog moral. lib. 14. cap. 8. §. 4. in gloſ lit. F. & praecitatum Auilam in eodem loco. Ac demum qui alterius auriculam, aut mammillam praecidit, vel nares, non vtique notatur irregularitate, licet patientes talia, inciderint in eam, vt idem Henriq. eodem loco notauit, §. 3. ſed alij ſimpliciter reſpuunt conclusionem à Silueſtro, Tabienna, & alijs ſtatutam, & praeſertim Nauar. opinatur non fulciri veritate eorum aſſertionem, quatenus habet, eum fieri irregularem, qui ita redderet alterum in cap. 27. num. 207. eiuſque verbis non vtique contradicunt altera, ab ipſo met Nauar. poſita num. 222. eiuſdem capitis; eaque propter Maiolum lib. 5. cap. 50. poſt num. 4. aſſerentem vltima praedicta verba Nauarri aduerſari alijs ab eodem primo loco ſcriptis aberraſſe, patebit cuiquam prudenti viro perpensè conſideranti, verba tanti viri; cum in citato num. 207. explicitè neget veram eſſe concluſionem firmantem irregularem illum eſſe, qui alterum faceret irregularem, in numero verò 222. non vtiq; aſſeuerat contrarium, prout dicere, falsò notauit ipſe Maiolus; Nam inquit, plures eſſe textus, quibus pro Regula ſtatuitur deformantem alium, videri irregularem, & eſſe; adducitq; cap. Miror. cap. ſi quis viduam, cap. clerico, cap. de his 50, diſtinct. cap. continebatur, & cap. Praesbyterum, de homicid. ex his minimè carpitur, Nauarrum intellexiſſe de quolibet faciente aliquem irregularem; ſed tantum ex capite mutilationis, idque, tàm ex verbis ipſius Nauarri conſtat, num. 208. vbi concludit ſe in poſterum vſurum hoc verbo deformare, loco illorum verborum occidere, & mutilare; quam etiam ex citatis Iuribus loquentibus de interficiente: qui cum aperto Iure ſit irregularis, optimè cenſuit Nauar. eo in loco, vt hic ſit irregularis; quare iuſta fortaſſe ratione idem Nauar. num. 207. reiecit ſententiam in hac re contrariam; Nec cuiquam licebit propterea aſſeuerare, prudentiſſimum virum illum ſibi ipſi contradixiſſe.

Et cum ebrietas, quandoque ſit in cauſa, vt qui potu ipſo nimio alienatus eſt méte, fiat irregularis, ideó pauca ad ebrium tangentia adiungere, non erit á materia iſta prorſus extraneum.

14 Et quidem prohibitum eſſe ordinibus inſigniri quemcumque ebrietati deditum inebriari conſueuiſſe, & à latinis ſcriptoribus ebrioſum appellatum; hanc ſententiam deſumo ex doctrina ſpeculat. in rubr. de diſpenſat. §. iuxta, verſic. item ebrioſus, poſt num. 6. Rebuff. in praxi rubr. de cleric. ad ſacros ordines malè promot. gloſ. 4. eumque propterea mulctandum poena ſtatuta in cap. Epiſcopus 35. diſtinct. vt arbitratur Hoſti. nſ. in ſumm. de tempor. ordin. §. cui, verſ. poena autem, & ſequitur Diaza praxi crimin. canon. cap. 71. vt communione priuetur, niſi ebrietati deſeruire omittat; cum vero ſemel ebrius fuit, poenam alteram luere debet conſtitutam in cap. fin. eadem illa diſtinctione, qua triginta dierum ſpatio à communione ſubmoueatur, vel corporali ſupplicio caſtigetur. Poſteriori verò Innocent. III. in generalis Concilij Lateranen. ſanctione praecipitur, vt clericus ab ebrietate niſi abſtineat, atque à ſuperiore monitus, eius non paruerit mandatis, ſit ab officio, & beneficio ſuſpendendus in cap. à crapula de vita, & honeſtate cleric. ebrietas enim, crimen eſt adeó malum, vt dixerit Apoſtolus ille Paulus, quod ebrioſi Regnum Dei non poſſidebunt, quemadmodum, nec fornicarij, neque Idolis ſeruientes, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque auari, neque adulteri; cuius verba reſcripſit Diazza loco nuper citato, ipſeque multa in hac re annotaui, in rubr. de vita, & honeſt. cleric. à nu. 4.

15 In caſu verò prorſus contrario, quid dicendum ſit, nempè in eo, qui vinum non bibit, poſſit nè ordinari? & gloſa negat in c. ipſi Apoſtoli 2. quaeſt. 7. Abb. in cap. ex parte num. 1. de celebrat. Miſſar. Diu. Antoni. in 3. par. ſumm. tit. 29. cap. 5. Alberic. in ſuo Dictionario, verbo ordinandus verſic. 18. Armill. verbo corpore vitiati in final. verbis, Plazza in Epit. delictorum lib. 1. cap. 30. verſ. idem Profeſſus, ſubnum. 4. Ioan. á Capiſtrano in eodem adducto cap. à crapula num. 6. quin & gloſam praefatam, communiter approbari, ex auctoritate Praepoſiti, inquiunt Francisc. Beccius conſil. 61. numero 1. & Ioan. Guttieres canon. qq. lib. 2. cap. 4. num. 81. rationem autèm, eam eſſe tradunt, complures ex adductis auctoritatibus, quod ipſum celebrantem quia oportet communicare, & ſi horreat, ſacramentum euomat; quod vitandum, cum teneatur ſumere ſub vtraq; ſpecie; alioqui ſuperſtitioſum eſſet, ſi quiſpiam ſumpta tantummodo corporis ſacri portione, á calice ſacri cruoris abſtineret, cap. comperimus de conſecrat. diſt. 2. Nec ſi polliceretur ſe ſumpturum Sacramentum ſub vtraque ſpecie, ordinandus eſſet, per Abb. loco iam citato: ex quibus, rectè arbitratus eſt Nauar. in ſumm. cap. 27. verſ. Decimo octauo, ſub num. 204. cum ſcripſit, illum poſſe aſſumere minores ordines, quia non ſe ipſum communicat ſub ſpecie vini, etiam ſi attendatur diſpoſitio text. in cap. peracta de conſecrat. diſtinct. 2.

16 Eadem ex ratione, cui vini potio eſt medicorum conſilio interdicta, prohiberetur ordinari, praeterquam ſi eorundem conſilio, nequiret ei obeſſe parua quantitas, ſi biberet, ita Maiol. in tract. de irregular. lib. 2. cap. 25. per totum; Nemo quippè negabit, paruam vini quantitatem, ſolere in calice poni, quamuis vini maior debeat eſſe pars, quam aquae; & ſi contraria conſuetudo alicubi vigeret, tamquam perniciosus abuſus, remouenda foret cap. penult. de celebrat. Miſſar.

17 Ordines autèm, non ſecus ac huiuſmodi viris conferri non debent, ita ſi promoueantur, aût promoti reperiantur, à celebratione miſſae abſtinere debent, ex Armill. in dicto verbo corpore vitiati; á cate-

à cœteris verò muneribus sacerdotalibus, non vtique, atque ideo, non à confessione audienda, neque à prædicatione, alijsque per Abb. relatis in cap. 2. de cleric. ægrot. vt Maiol. notauit adducto capit. 25. num. 2. probaturque Regula illa generali, à me rescripta in capit. 23. vers. Alio modo, & supra nu. 2.

18 Sed dispensare cum prædictis non valentibus vinum bibere, nemo potest, nec Papa, si Nauar. vera fatur in eodem citato loco, nisi dicamus. Posse supremum Pontificem cum eisdem dispensare, vt sola aqua consecrare queant, aut sine vino, & aqua. At quoniam summ. Tabiena negat id posse in priori casu, verbo Eucharistia 1. num. 19. licet dubitauerit in posteriori, in quo tamen audacter negat Syluest. verbo Eucharistia 1. nu. 6. ideò videtur concludendum, vt veris existentibus, quæ Tabiena, & Syluest. asseuerant, nefas sit Pontifici maximo in his concedere dispensationem, sed ipse hanc quæstionem decidendam remitto iudicio Ecclesiæ, cui me prorsus subijcio.

19 Quod si aliquis vouit non bibere vinum, aùt illi confessor inhibuit, non vtique impediretur, ad sacerdotium ascendere, aut post promotionem ministrare, ex Maiolo vers. illi quoque, post dictum num. 2. Vgol. in tractat. de irregul. cap. 53. §. 2. nu. 5. cuius resolutionis, ea mihi, & cœteris potior videtur ratio; quia fit conuersio totius substantiæ vini in sanguinem, quam conuersionem Catholica Ecclesia transubstantiationem appellat, vt in Bulla Pij Quarti super forma iuramenti professionis fidei. Incipiente iniunctum nobis: quare celebrans Missam, Confessoris præcepto, & voto non contradicit: quia non vinum bibit, at sanguinem sumit; & quamuis purificationem, quæ vino fit, glutiat, cap. ex parte vestra de celebrat. Missarum; attamen, voto haud dicitur vetitum ob præceptum Ecclesiæ, & in eo comprænhensa hæc potio, vt citatus Vgolin. eo in loco declarat.

20 Cum verò soleret vomitus sæpissimé, & continuò inuadere aliquem, sanè minimè deberet ille ordinibus insigniri, & illis si insignitus esset, à sola Missæ celebratione priuatus dicerentur; teste Maiolo in suo tractat. de irregul. lib. 2. cap. 26. idque potest euenire (vt ex eodem colligere liquet) ob stomachi languorem, debilitatem, ac frigiditatem, cuius rei nobis exemplo est, Vgo de Sancto Victore; qui æquè doctissimus, ac sanctus, cum in extremis ageret, & flagranti desiderio concupisceret Sanctissimum CHRISTI Corpus reuerenter accipere, illud petijt, quamuis tanta stomachi debilitate vexaretur, vt illicò euomere cogeretur, quicquid sumebat; sed Religiosi fratres pertimescentes, nè etiam Sanctissimam Eucharistiam euomeret: eundem constituerunt decipere; non consecratam hostiam ei exhibendo; quam Diuina reuelatione perspiciens fallaciam; & Hostiam sumere renuit, & fratribus tantum facinus remisit; & deinceps à vero CHRISTI corpore sibi delato, reuerenter abstinuit, sed illud adorans, felicem Deo reddidit animam: Ipsa verò Eucharistia, numquam amplius visa est, quasi Animæ Sancti Viri migrantis adhæserit, quod Annales referunt de initijs Regnorum fol. 138. idemque memorat Maiol. loco superius citato. Istud exemplum euidenter præsefert Eucharistiam denegandam esse patienti vomitum; & qui posset probabiliter dubitare de vomitione, & ad illam auderet accedere, graue quidem peccaret si illa succederet; exquè si per ebrietatem, vel voracitatem eueniret, quadraginta diebus pœnitere deberet laicus, & septuaginta clericus, Monachus Diaconus, aùt Præsbyter, non aginta veró Episcopus cap. si per ebrietatem de consecrat. dist. 2.

21 Et licet non eum incidere in irregularitatem verior sit resolutio, qui laicus celebrat, & ordinem sacrum exercet, cum apparatu ad illum ordinem destinato, vt inquit Rosella verbo irregularitas 2. in princip. Angel. in verbo irregularitas primo num. 38. Ecclesiasticus tamen eam incurrit, Armill. eodem verbo num. 66. ideoque hoc in capite aliqua adnotare de his personis conueniens esse existimaui, tanquam de irregularibus.

22 Sciat itaque Lector, vnumquemquam in minoribus constitutum, saltem tonsuram habentem, & in sacro ordine solemniter ministrantem vetari superiores suscipere ordines, ex rubr. de cleric. non ordin. minister. & præsertim cap. 1. Nisi ignorantia (non tamen crassa) inductus fuerit, Henriq. summ. Theol. moral. lib. 14. cap. 6. §. 1. in textu, & in glosa restringens in canente Epistolam sine manipulo; est consimilis doctrina Nauar. in Manual. c. 27. versic. solemniter num. 244. Innocent. in capit. vt quisque de vit. & honest. cleric. & Armill. citato loco; Etenim Regula subsistit quotiescumq; ministrat; ac si officio proprio vteretur, eoque esset insignitus, vt ijdem Armill. & Angel. affirmant; Quod si laicus esset, qui in sacris ordinibus etiam Præsbyteratu, auderet solemniter celebrare, quia non reperitur in eum statuta certa pœna à Sacris Canonibus; fortasse quòd non crediderunt Patres illi antiqui, Sanctissimique Pontifices, futuram tantam aliquorum hominum peruersitatem, qui tanti ponderis crimen committere præsumat, ideò Iudicis arbitrio puniendum eum esse, scripsit, Diaz. in prax. crimin. Canon. cap. 12. & non incurrit irregularitatem sicuti antea delibaui, & dicere Armillam memini, in verbo irregularitas num. 65. ex directorio lib. 3. tit. 8. idque verius credi, Iuriq; magis consonum censet Armill. vbi supra, & sequitur Angel. adducto nu. 38. Ledesm. par. 1. quæst. 8. artic. 2. Sot. in 4. sent. dist. 4. artic. 2. versic. Primum argumentum, & Henriq. lib. 2. cap. 29. §. 1. vbi in glosa lit. N. mille congerit Theologos idipsum sentientes.

Ex prædictis itaque eas carpo summatim conclusiones, vt exercens alicuius ordinis peculiare ministerium, & functiones illi tantum ordini competentes, licet sine vestibus necessarijs, aùt saltem non omnibus, irregularis erit; quòd si ab alio quoque exerceri potest, tunc vestes si non adhibue-
23 rit, haud ita fiat, nempè si clericus Epistolam cantet sine manipulo, aut Subdiaconus Euange-
24 lium absque stola; quin si consuetudo permitteret clerico cum Manipulo Epistolam solemniter dicere, ab irregularitate fit alienus, sicuti post memoratos auctores, longa serie, & cœteris prolixius scripsit Vgol. vniuersa huc spectantia supplens, in tractat. de irregul. cap. 37. per totum, maximè à num. 10. prout si Sacerdos, Episcopi functiones obiret; qui irregularis fiat scribit num. 2.

25 Di-

25 Diſpenſare cum his, qui in ordine non ſuſcepto miniſtrarent, nullus præter Romanum Pontificem valet, quo ad alios ſuſcipiendos, quò verò ad miniſterium ſuſceptorum, etiam Epiſcopus, Lapus alleg. 28. an diſpenſet num. 2. Abb. in cap. quanto numero de conſuet. Armill. loco citato Syluest. verbo irregularitas, verſic. vndecimo quæritur, numero 13. in fine. Rebuff. in praxi de cleric. per ſaltum promotis verſic. Quod intellige ſi non miniſtrauerit ſub nu. 17. & Diazza adducto c. 12. ipſeq; fuſius explano in rubr. de cler. per ſalt. promot.

SVMMARIA.

Coniugatus ſuſcipere ordines nequit, num. 1
Ordinem nihilominus recipit, ſi illos aſſumere attentet, num. 2.
Beneficia adipiſci non poteſt, num. 3.
Imò prius habita perdit ipſo iure, num. 4.
Quid verò ſi matrimonium iniret inualidum; cum diſtinctione reſpondetur, num. 5.
Illa tamē non vacāt per ſpōſalia de futuro, nu. 6
Penſio verò an extinguatur ex ſubſequenti matrimonio nullo? num. 7.
Differentia quænam ſit inter priuationem contingentem ipſo Iure, & per ſententiam, nu. 8.
Excommunicationem incurrens ob non paritionem literarum Apoſtolicarum, eligi an poſſit, vel beneficium obtinere ab alio, quam à Papa, num 9.
Qua pœna caſtigetur coniugatus ſuſcipiens ordines, num. 10.
Clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali, num. 11.
Lex poſterior contradicens priori illam reuocat. Licet non illius meminerit, num. 12.
Potitur autem priuilegijs ſi tamen duo concurrant, recenſita, num. 13.
Qua neque perdit ob laicale officium, quod exercuiſſet, num. 14.
Et ſi perſonam ipſam conſtringere laicus Iudex audeat, ligatur excommunicationis mucrone, à quo nō niſi Papa ipſum liberat, nu. 15.
Etiam pro cauſa ciuili, num. 16.
Quin ſi conſuetudo vigeret, vt alij quoque potiretur priuilegijs, valeret, & obſeruanda eſſet, num. 17.

Capitulum XII.

CONIVGATI quia cogitant quomodo placere poſſint vxori, nequeunt quæ Dei ſunt cogitare; cum quaſi in duo diuiſi, plenam ſui non habeant poteſtatem, vt ei à quo ſtipendium accipiunt famulentur capit. diuerſis fallacijs de cleric. coniug. ideò non mirandum ſi Canones ſanxerunt, ne ipſi admitterentur ad ordines in capit. aſſumi, & ſeq. 28. diſtinct. ipſeque cenſui de his agere inter alios ob impedimentum vetitos ordinari, cum & eos ob matrimonium impeditos eſſe pateat.

Et dum relati Canones de ſacris ordinibus agebant, ſuperuenit Bonifacij 8. Conſtitutio præcipiens ne etiam tonſura coniugato daretur cap. fin. de temp. ordin. in 6. quin, & altera Ioan. 22. in extrauag. Antiquæ de voto, eum declarans irregularem, qui coniugatus ad ordines aſcenderet; imò coniugio vti nequiret in occidentali Eccleſia, cap. quæſitum de pœnit. & remiſs. tametſi Mulieri petenti reddere debitum teneretur, non quidem ab ea expoſcere poſſet; Couar. de ſponſ. cap. 6. §. 3. num. 2. part. 2.

2 Sed ordinem nec nè ipſe ſuſceperit ſi quæratur, reſpondetur affirmatiue, illiusque animæ propterea impreſſus ſit caracther, per Aret. conſ. 59. In facti, ſub nu. 7. poſt Innoc. Hoſt. & Ioan. Andr. in cap. placet de conuerſ. coniug. ſed exequutio vetita, & promotio ad altiores, ac beneficiorum impetratio, in eadem extrauag. antiquæ; quin diſſoluto matrimonio, alterius celebratio ſimiliter prohibita eſt cum decreto irritante, quatenus celebraretur, vt poſt Ioan. Andr. notat Abb. d. cap. placet num. 7. & Ioan. Guttierez capit. 25. canon. qq. num. 17. lib. 1.

3 Beneficia itaque adipiſci coniugatus Clericus non valet ex prædictis, & cap. 2. iuncto cap. cum decorem de cleric. coniug. cap. decernimus, & ibi gloſ. iuncto c. de Siracuſana 28. diſt. itidem neque penſionem per genericam regulam traditam à Nauar. conſ. 11. N. familiaris num. 2. de tempor. ordin. in nouis, quod qui beneficij eſt incapax, eſt etiam penſionis; ſaltem ſecundum ſtilum Curiæ, & ſuppetunt quæ Gigas tractat in tractat. de penſion. quæſt. 54. num. 4. & ipſe mox adiungam de contrahente matrimonium, qui propterea penſionem amictat, quam eo tempore habebat, ideò multò magis prohibeatur aliam tunc impetrare, ſi multa iam facta ſubſiſtunt, quæ alioqui fieri impedirentur vulgatis Iuribus.

4 Et quæ tunc obtinebat ſubſequenti matrimonio perdat beneficia, dicit text. in capit. 1. de cleric. coniug. & quidem ipſo Iure nulla expectata ſententia, ſecundum gloſam primam inibi communiter receptam prout Couar. atteſtatur, & ſequitur citato §. 3. num. 4. Nauarr. in ſumm. capit. 25. num. 120. Henriq. ſumm. Theolog. moral. lib. 13. capit. 16. §. 1. in gloſa lit. O. & in §. 2. in textu, Colletan. eodem cap. 1. & decidit Rota Tholoſana deciſ. 240. & Diazza in ſua praxi crimin. can. cap. 74. quam communem eſſe opinionem aſſeuerat. Menchiaca de teſtam. lib. 3. §. 22. num. 45. in fine, ex quibus infertur ad eum caſum in quo mulier Monaſterium ingrederetur, etiam inuito marito (vt de Iure poteſt) ante copulam, minimè reperteret beneficia, vt tenet Diazza, & Nauar. in eiſdem locis ſuperius relatis, Couar. eodem §. 3. num. 4. Rota deciſ. 26. ſiue vnica de cleric. coniug. in nouis, & communiter Doctor. teſte Angelo in ſumm. verbo Clericus §. 5. num. 1. & Iulio Claro

in praxi crimin. quæst.73. vèrfic. sed quid si vxor, post num. 5.

5 Sed matrimonium qui inualidum iniret, an ne beneficia ipso Iure amitteret, sicuti, & qui validū, ex hactenus notatis demonstraui, & volentem iustè respódere, oportet vti distinctione tradita per Ioan. Andr. in c. Ioannes de cler. coniug. quam recenset, & comendat Abb. in c. 1. sub nu. 7. ead. rub. & cæteri omnes, tùm adductis, tùm alijs multis in locis.

Itaque dicam inualidum, vel fuisse ex defectu consensus, quia fortasse clericus erat furore correptus, & beneficia nullo modo perderet, per ea, quæ in simili scripsi in cap. de homic. numero, vel ex defectu ætatis sponsæ, & eadem est resolutio negatiua, per notata ab eisdē Io. And. & Abb. in metipsis locis, nec non per Couar. post citatum nu. 4. qui addit hanc esse communem opinionem, & Menchiacha citato §. 22. nu. 46. atq; Iul. Clar. adducta q. 73. verf. sed quid si contraxit post n. 1. omnesq; sufulciuntur ratione illa, quód iste contractus, spósaliorum potius de futuro dicitur, iuxta c. 1. de sponsal.

6 propter quæ haud vacare beneficia probant ijdem, & glosa in c. 1. de cleric. coniug. in 6. & multò magis idipsum affirmandum venit, cum ætatis defectum patitur idem clericus, ex notatis per Henric. Boich. in cap. diuersis fallacijs, sub num. 10. de cleric. coniug. Quod si nullum fuisse pateat, propter aliquod impedimentum, quod obsisteret, tunc sub distinguendum crediderunt præcitati, aientes, illud, vel enasci ab ordinibus sacris, quibus eo tempore insignitus erat, & veniret setétia priuandus, vt idē Ioan. Andr. respondit, Abbas verò dissentit eodem nu. 7. suspicans spoliatum ipso iure dictis beneficijs censeri præfatum contrahentem, & Anchar. in paulò ante relato cap. Ioannes, atque Couar. propè finem dicti nu. 4. Aut prodijt ex consanguinitate, siue affinitate inter ipsos contrahentes existente; & statim, ipsoque iure amitteret, ex sententia præfatorum Ioan. Andr. & Abbatis, nec non Boich. citato c. Diuersis fallacijs post nu. 11. Rom. consi. 483. dubitatur 1. nu. 6. Ias. in l. vbi pactum nu. 25. C. de transact. Hippol. de Marsil. singul. 386. inualida post nu. 2. Gigas tract. de pension. q. 54. sub nu. 11. Card. Alex. copiosè in cap. placuit 24. dist. circa calcem, estque communis opinio, cuius meminit Oratius Mandos. in 3. addit. ad præfatum Consil. Romani, & licet iam dicti Doctores non expresse asseuerent illum priuari ipso Iure, attamen quia dicunt perdere beneficium, intelligitur ipso Iure, idque confirmatur, tùm ex assertione illa, quod si postea constiterit matrimonium nullum esse, propter superuenientem scientiam consanguinitatis, haud propterea recuperare beneficium, vt dicit Anchar. consil. 34. in hac causa nu. 10. & Tiraq. de vtroq. retract. tract. 2. §. 26. glosa 2. num. 9. iccircò patet ipso iure spoliatum fuisse. Ac præterea confirmatur ex restrictione illa, quam scribit Dec. consi. 145. Ego Philippus, verf. videtur posse responderi, post num. 2. Imol. in Clement. gratiæ num. 25. de rescript. & Clarus citata quæst. 73. post num. 1. statutam conclusionem procedere, vbi clericus erat consanguinitatis ignarus, quo casu licet matrimonium quò ad effectum ruat, propter illud impedimentum, valet nihilominus respectu consensus, qui satis est, vt dicatur propterea priuatus beneficio, nam validè contrahere opinabatur; quod si sciens non ipso Iure, at per sententiam, quia videtur abfuisse consensus illud celebrandi, & propterea censeatur non habuisse animum abdicandi à se beneficia, sicuti in anteriori in quo validum inire connubium existimabat; quam etiam distinctionem amplexatur Diazza in praxi crim. can. cap. 74. verfic. Mihi tamen; subijciens probandam esse ignorantiam consanguinitatis, alioqui, suspicetur scientia, opitulaturque text. in Loctaui. ff. vnde cognati, & licet ipse Didaci à Couar. opinionem sequar, eo quod priorem simpliciter veram arbitror; quam & ille receptiorem attestatur, explosa ista distinctione; attamen ex ea conuinci memoro intentionem citatorum auctorum simpliciter affirmantium, vt ille perdat beneficia, explicandam esse, & intelligendam ipso Iure.

7 Quòd verò attinet ad pensionem, subticeo, propterea quod Gigas proponit quæstionem, si ea extinguatur propter matrimonium nullum, & hac eadem vsus distinctione, respondet in tractat. de pension. quæst. 54. à num. 9. ideo lectorem ad eius scripta relego, atque ad ea, quæ modo coaceruaui, cum de beneficijs egi.

Sed vbi Rescriptum, quis impetrasset de prima præbenda vacatura, si cum Virgine contraheret, vxoreque defuncta superueniret præbendæ vacatio, & sciscitaretur vtrum nè posset illam obtinere, & negatiua erit omninò vera responsio, quam & Barthol. Brixiens. amplexatus est, postquam hanc quæstionem excitauerat, & pro vtraque parte multas retulerat rationes in quæst. Dominic. 9. exordiente, quidam impetrauit, Ait enim, propè illius calcem, quòd cum ex toto deposuerit animum retinendi Ecclesiam, contrahendo matrimonium, non amplius admitti debeat ad illud beneficium, cum pro derelicto habuerit, tùm Rescriptum, tùm beneficium, & sequitur Tiraq. eod. tractat. 2. de retract. §. 26. glos. 2. sub num. 9.

8 Ex supradicta verò cognitione, si ipso Iure, vel per sententiam priuetur, resultat non minima vtilitas; etenim priuandus quotiescumque venit, possit interdum resignare, non autem, si ipso Iure, quia resignationem eiusmodi facere nequiret, Quemadmodum notaui, super Ritu 6. Curiæ Archiep. Neap. nu. 12. & vbi quis illico deuinciter ipsoque Iure punitur, non aliud superest, quàm quod exequutio fiat per Iuris Ministrum; cum sola facti exequutio remaneat. ita Butrius in cap. fin. verf. per hoc dicunt sub num. 15. de postul. & sequitur Barbat. consi. 11. est causa sub num. 10. volumin. 1. quod memoria tenendum est; quia consultus, ita se respondisse fatetur illic Butr. nec omnes aduertunt; quarè interrogatus ipse, nec nè subsisteret

9 electio facta de Canonicatu in personam eius, qui ligatus excommunicatione probatur tempore electionis; eò quod exequutorialibus Apostolicis via facti, non paruit, continentibus excommunicationis prolationem, ex tunc; quatenus contraueniret, aùt obtemperare non curaret; electionem namq; istam irritam esse respondi, quamuis per illummet Iudicem exequutorem, non dum fuerit denunciatus excommunicatus nominatim, ex eo

quod

quod parere non curauit, at præterea contrafacere non erubuit; ſiquidem per notata in capite 15. numer. 13. conuincimur electionem ad fauorem cenſurati factam prorſus corruere, nec reperiri iure ſancitum, declaratoriam requiri, ad hunc finem, at citius contrarium apparere ex diſpoſitione iuris illic relata, ſub nu. 39. dum cenſuras trahere ſecum effectum ſucceſſiuum, inibi longo ſermone demõſtraui, quibus addo verba Quarantę in verbo Alienatio, ſub nu. 49. quæ ſunt; cenſurę tamen ſtatim infligunt in foro conſcientiæ, in pęna verò priuationis requiritur ſententia declaratoria, & c. & loquitur in terminis extrauagantis ambitioſæ, quæ aduerſus alienãtes bona Eccleſiaſtica cõminatur quatuor pœnas, illã præſertim excommunicationis, alterãq; priuationis beneficij; quò ad iſtã ait, requiri declaratoriam, nõ autem quò ad illam excommunicationis; & ſi quis, adhuc inſtando replicaret, Quarantæ verba opitulari aduerſæ parti, cum in foro conſcientiæ ligare excommunicationem ſupponant, non autem in exteriori, & propterea reſpectu priuationis requiri declaratoriam affirmet: reſpondeo, altero ex duobus modis. Primo quippè, illum loqui de priuatione, ſecundum terminos dictæ extrauag. quæ verba facit de priuatione obtemptorum, & conſequenter loquitur in caſu difficiliori, ex notandis inferius. Secundo autem modo replicatur, quod ſi declaratoria requiratur (quod negatur) licet illam nõ fecerit exequutor, aut alter prior Iudex dictæ excommunicationis, facere ipſe in præſentia poteſt, explicitè, vel implicitè, cum inſtante aliquo habente intereſſe prætenditur inualida electio, quia facta de perſona præfato vinculo excommunicationis ligata; nam ſi coram ipſo probetur iam dictum fuiſſe electum tẽpore quo erat cenſura ligatus, poterit declarare eum tempore electionis excommunicatum fuiſſe; ac propterea electionem nullam, quia in perſonam cenſurati, licet non dum denunciati; quare firmiter teneo, electionem nullam cum eſt electus, qui eo tempore eſt cenſura iſta ligatus, quamuis non fuerit nominatim declaratus; cui quidem ſententiæ lapus etiã inhæret, dum in allegatione 127. Anaſtaſius tractat in hac ſpecie non parentis literis exequutorialibus, & aduerſus illas de facto, pugnantis. Namque in verſ. ſexto poſito quod expirauerit propè num. 2. proponit dubium noſtrum, eique reſpondens propè num. 7. dicit reſolutiuè, poſſe illius beneficij collationem fieri, nulla concurrẽte declaratoria, deindeq; ſubiungit complures auctoritates, quibus reſolutionem iſtam niti oſtendit; licet autem poſtmodum in verſ. ſed contra prædicta, ſub nu. 8. aliqua adiungat pro contradicente opinione, non tamen recedit à priori, quam iam ſimpliciter ſtatuerat, & iuxtà quam reſponderat caſui tunc currenti; præter quod, inibi non modo agitur de inhabilitate perſonæ, quæ nequeat eligi propter ſolam excommunicationem, cuius noſter eſt ſermo, at inſuper de priuatione quæſiti, & propterea de quæſtione difficiliori, & magis dubia, ob illud ſuppoſitum, vulgò iactatum, turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes; ita quod, rè ipſa videmus, permultos inhabiles reputari ad obtinenda beneficia, quos haud priuari antea impetratis, certo, certius eſt; ipſeque pluribi comprobo; quin, & in hac ſpecie excommunicationis ſcribo in cap. 15. nu 30. Præterea ex antiqua nè dum Regula Innoc. 8. dicunt Guliełm. de bened. in cap. Raynutius verſ. mortuo itaque teſtatore, el 1. ſub nu. 190. & Arnulph. Ruzeus in tract. Regal. Franc. priuileg. 20. nu. 7. clauſulam illam, teq; abſoluentes, minimè ſuffragari excommunicatione ligato propter non paritionem literarum exequutorialium; verum etiam ex altera his noſtris temporibus 65. id expreſsè deſumitur. Itaque ſi is, qui via facti Apoſtolicis literis non obtemperauit, ex prædictis Regulis nequit beneficium obtinere, etiam quod clauſula illa in prouiſione adſit, teque abſoluentes, quia nullum verbum in eis additur de declaratione præfata, & ſic habemus caſum deciſum; quin & inferre poſſumus, id multò minus aſſequi poſſe vigore prouiſionis, quæ addicta clauſula caret, ſicuti, in ipſa electione ſcimus, in qua certum eſt illam neque apponi, neque poſſe apponi, cum eligentes nullam habeant poteſtatem abſoluendi, atque etiam in prouiſione Apoſtolica tantum inſeri ſoleat, tandemq; fauent, quæ poſtea ſcripſi inferius eodem capit. 15. Altero vero aſſumpto non fouetur idem electus, quod à tali monitione appellauerit, tùm quia monitio apparuit iuſtiſſima, & conſequenter appellatio nulla, vt in his terminis concluſit Feſtolus cauſa 5. dubio 16. tùm quia, non appellauit antequam contrafaceret, ſed poſtmodum, quò tempore iam incurrerat in excommunicationem, ex notatis á me ipſo d. c. 15. á num. 47. & comprobatur ex traditis per Lancell. tract. de actent. par. 2. cap. 12. in præfat. num. 111. Ac propterea conſtito electum, rè vera antea incurriſſe in ſententiam excommunicationis, eoque tempore adhùc ligatum tali mucrone apparere, ſit pronuncianda electio nullius momenti, & minimè confirmanda à ſuperiore, licet non fuerit denunciatus excommunicatus.

10 Quibus non inutiliter additis, retrogredior ad rem noſtram, cuius in præſentia tractatio eſt, & cõtemplari cogor, vtrum nè præter pœnas in extrauag. Antiquæ, de voto, ſtatutas in coniugatos præſumentes ſuſcipere ordines, quæ ſacrorum ordinum, potius reſpiciunt effectum, quam punitionem criminis, ſit alia infligenda; & cum in facti contingentia hæſitatum fuiſſet; quæ alia veniret plectendus pœna, qui vxoratus inſigniri ſacris ordinibus paſſus eſſet, reſpondet Simanch. tàm ipſi quàm alijs de hac re interrogatis, & in vnum coadunatis placuiſſe tam graue crimen nõ debere impunitum pertranſire; ſed eius ex cauſa ſuſpenſum fuiſſe declaratum ab officio, & beneficio Eccleſiaſtico eum, qui illud patrauit, atque etiam publica pœnitentia blaſphemis iniungi ſolita, pecuniaria quoque mulcta damnatum, vt videre licet in illius tractatu de Cathol. inſtit. tit. 40. num. 54.

11 Quod verò attinet ad priuilegia, ſi coniugatus gaudeat priuilegijs clericalibus non repeto, quia luculenter enarro in tit. de priuilegijs clericorum cap. 2. à verſ. extremo loco extenditur, imprimendo quando permiſſum erit, ac tempora patientur, ſataq; dabunt, nunc verò recenſebo duntaxat, tùm ex vetuſtis canonibus in rub. de cleric. coniug. in 6. tùm nouioribus in Concilio Tridentino cap. 6. ſeſſ. 23. de reform. exemptionem clericorũ á laica poteſtate extẽdi ad ipſum clericum coniugatum: quinimmò, & ex legibus Regni, tùm in cap. Regni 248. non exigit, tùm in Pragmatica 1. Regis Ferdinandi

ſub rubr.de cler.ſeù Diac. ſaluat.Ritus autem Ma-
gnæ Curiæ 66. item ſi aliquis, quo contrarium ca-
uebatur, quia Iuri canonico aduerſabatur,reuoca-
tus apparet per alias prędictas leges Regni,maximè
per adductam Pragmaticam illius poſteriorem, vt
optimè ſuper eo Ritu aduertit Carau.verſ.bene fa-
teor ſub nu.7.& collaudat Rouit.ſuper dicta Prag-
mat,quę licet dicti Ritus non meminerit,eius tamẽ
12 diſpoſitionem abrogaſſe non eſt dubitandum cum
alteram,& illi contradicentem ſtatuerit ſanctionẽ,
iuxta concluſionem Bar.(quam omnes communi-
ter amplexantur)in l.omnes Populi num.29. ff. de
Iuſt.& Iure,per tex. in §, ſed naturalia verſ. ea vero
Inſtit.de Iure natur.gent.& Ciuili,& Bartolo om-
nes aſſentiri dicunt in eadem l. Raynerius de For-
liuio nu.73.Ioan.Bapt.de S.Seuerin.nu.106.& Cro-
tus nu.97. atque Myſinger. in eod. §.ſed naturalia,
num.14.& hac ratione innixum Ioan.Beltrannum
Gueuaram in ſuo propugnac.Eccleſiaſt. libert.§.6.
primę aſſertionis nu.30.ſcripſiſſe opinor,Conſtitu-
tionem Regni à Federico æditam, & exordientem
Prædeceſſorum noſtrorum, reuocatam fuiſſe per
capitulum Regis Caroli II.quod in moderna com-
pilatione tenet 99. locum,cum re vera in eo capite
ne quidem minimum verbum exprimatur, quo
mentio fieret talis præcedentis Conſtitutionis, &
tamen illius reuocatam dici antecedentem Conſti-
tutionem aſſeuerat Beltrannus ipſe.:.
13 Duo tamen concurrere debent in ipſo coniugato.
Primũ quippè, vt alicui Eccleſiæ inſeruiat, Alterũ
veró,vt habitu,& tonſura vtatur iuxta verba Cõci-
lij in eod.c.6. ſeſſ.23.de reform. Ambæ tamen con-
ditiones cum explicentur per verba pręſentis tẽpo-
ris,illa nẽpè, vtatur,& inſeruiat,dubitatum plerũq;
fuit, oporteat nè,ſemper, aç continuò inſeruire, &
vti; an verò ſatis ſit, quandoque, nèc continuò in-
ſeruiuiſſe, habitumq; detuliſſe? namque reſpectu
ſeruitij, extat deciſio Maſtrilli 113. Clerici in mi-
noribus par.2.quæ non obſtante declaratione pro-
ducta à Regio Fiſco, affirmat, Conciſtorium no-
luiſſe decidere, & remiſiſſe cognitioni Eccleſiaſti-
cæ; reſpectu verò poſterioris capitis,deciſum fuiſ-
ſe multoties in Regno ad fauorem clericorum me-
morat Vrſill. ad Afflict. deciſ.24.ſub nu.7. imò nõ
tantum,quia tempore pręſenti vtitur Concilium,&
Canones,ſed inſuper,ſi aduerbio illo,continuò,vte-
rentur,nihilominus,vt idem Vrſill.adiungit,intelli-
gerẽtur,cum aliquali modificatione,& conſequen-
ter,gauderent,etiãſi non ſemper inſeruiuiſſent,atq;
cum habitu inceſſiſſent;concinunt,quę Felin.con-
gerit in Prohęm. Decret. verbo, Rex pacificus,
& ipſe annot. 1. ad Ritum 15. Magnæ Curiæ.
14 Quod ſi laicale officium exercuerit,neq; amittit
priuilegia de Iure ſibi conceſſa,tùm quod,etiã cle-
ricus non coniugatus, nonnunquam illud exercet,
& Priuilegio non tantum gaudet, at præterea, ſi in
eo delinquat, punitur ab Eccleſiaſtico dũtaxat,iux-
ta deciſ.Maſtrill.159.clerici par.2. tùm etiam quod
Clem.1.de vita.& honeſt.cleric.quę clericos coniu-
gatos officia gerentes laicalia,tùnc priuatos cenſeri
omni priuilegio determinat,cum officia ſint igno-
minioſa,ac moniti à Pręſulibus non illa dimiſerint.
Quin etiam doctiſſimus Molina addit,quod Cleri-
cus illic memorata officia non exercens,ſed alia,
quamuis vilia,nõ incidat in eam pęnam in tract.de
Iuſtit.tom.2. Diſput.342.ſub n.9.& to.4.diſput.54.
nu.7. imò ſi monitus non dimiſerit ignominioſa,&
propterea amiſerit priuilegium,ſi deinde illud reli-
querit officiũ, atq; habitum, quo forte antea exue-
rat,reaſſumpſerit, recuperet ipſe cõiugatus vtrũq;
priuilegium, probat Syluest. verb. Clericus 3. ſub
num.5. Zabarell. Clem. 1. de vita, & honeſt. cle-
ric. atque Alex.conſil.149. mox adducendo.
15 Et ſi poteſtas temporalis illius perſonam quę his
gauderet priuilegijs moleſtaret, vtrum excommu-
nicationis confoderetur mucrone,tracto eod.in
c.2.de priuil. cleric. Butrij præſertim ſuffultus do-
ctrina in c.2,nu.5,de foro cõpet. & Alex.conſ.149.
poſt num.1.vol.6.dum præcitatum caput 2.de foro
compet.extendunt ad hunc clericum coniugatum,
& militat etiam in cauſa ciuili;nam ſiue illorum ſit
verior ſententia,concludens Iudicem competentẽ
tunc eſſe laicum Iudicem ipſius coniugati, quos eo
in loco memoro, & alios multos Anton. de Vallis
lib.5.variarũ,Pragmatica 1.tit.10.á nu.14.ſiue alio-
rum,quorum illic etiam memini aſſerentium,hoc
16 etiam caſu ſubijci Eccleſiaſtico; nihiluminus ſem-
per exemptam eſſe illius perſonam,tametſi bona
ſuppoſita eſſent,probat Natta in additione ad rela-
tum Alex.conſilium verſ.Quid in clericis vxoratis.
Lapus allegat.118.& Couar.pract.qq.c.31.num.7.
hancq; in contingentia facti approbatã Romę fuiſ-
ſe ſcio in cauſa Ciuitatis Motulæ, ideo excommu-
catione in Iudices trahentes clericos ad ſuum tri-
bunal,ſtatuta in relato c.2,ligari eos,qui coniugatos
traherent,illorum perſonas conſtringendo, & car-
cerando,docent Butr.Alex.& alij iam adducti au-
ctores, nec non Campagna ſuper Clem.de vita, &
honeſt.cler. verſ.Priuilegiu ſub nu. 286. itaq; dum
his noſtris temporibus, viget non ſolum excommu-
nicatio in illos promulgata in adducto c.2.ſed alte-
ra ſupremo Præſuli reſeruata in bulla Cœnæ c.15.
vtique illa etiam deuinciri conſtat,dictumq; fuit in
eadem Motulenſi; approbatq; Marius Alterius de
cenſur,tom.1.diſput.16.lib.5.c.1.verſ.Ex his itaque.
17 Vbi vero conſuetudo extaret,vt reliquis etiã gau-
deret priuilegijs, vtiq; ſeruãda eſſet,quia textus re-
latus in c.vnico,haùd illã ſuſtulit, iuxta ſententiam
Ioan.Monac.in eod.c.vnico,& illic ſequitur Ioã.de
Lignan. ac Probus nu.5. Nec non Auila de cenſur.
par.4.diſp.4.ſect.2.dubio 4.concl.4.& ſect.3.dub.2.
verſ.vnde ſit quarta concluſio,& apertioribus ver-
bis in Repertorio,verbo, Clerici prædicti. Gemin.
autèm in §.in cęteris ſub nu.5. & Franch. ſub nu.4.
vtuntur diſtinctione,ſi talis cõſuetudo admiſſa ini-
bi fuerit animo inducendi nouam conſuetudinem,
vel potius antiquum vſum,& vetuſti Iuris ſanctio-
nem continuandi; quę ſi veritate inniteretur admit-
tenda profectò ea eſſet,in altero quouis caſu, & ta-
men contrarium experimur, maximè in Decretis
Concil. Trid. quæ ſi contrariam expreſsé non reij-
ciant conſuetudinem,ſeruanda eſſet, vbi extaret,
Nã Conſtitutio etiam Pontificia nulli derogat con-
ſuetudini,niſi apertè inſutauerit c.1.de conſtit.in 6.
& concludit Marius Anton.variar.reſol.lib.1.reſol.
103.nu.17,ſequiturq; Azor.inſtit.moral.lib.5.c.18.
nu.4.par.1.Conſtitutæ autem Reſolutioni, non ad-
uerſatur Tridentina ſanctio in dicto c.6.ſubſtulens
contrariam conſuetudinem;ſiquidem fatur de cõ-
ſuetudine concedente priuilegiũ, non deferentibus
habitũ,& tonſuram; nõ autem de permittente ha-
bitum geſtantibus, alijs inſuper priuilegijs potiri,
SVM-

SVMMARIA.

Ir regu-

Ipſam

Qui

Iudex

Centum annorum spatium requiri ad probandam possessionem patronatus, nu. 428.

Prouisio Apostolica non mutat statum beneficij, num. 430.

Publicà vox, & fama quomodo probetur, numero 431.

Plures familias conuenisse ad fundandam Ecclesiam non præsumitur, nu. 433.

Mentio vero facta à Prouiso Apostolico nempe in litteris Apostolicis, quod sit de Iurepatronatus, an probet Iuspatronatus, numero 434.

Clausula dummodo Patroni accedat assensus, cuius sit virtutis, nu. 435.

Inferiori ordinario liceat ne instituere præsentatum, nu. 436.

Vicario autem Episcopi licere probatur, quamuis specificam non habeat facultatem, nu. 437.

Itidem capitulo dum vacat sedes, nu. 438.

Duo cum fuerunt à patrono præsentanti, quid agendum, nu. 439.

Recedere patronus non potest à priori præsentatione, sed tantum variando, & cumulando num. 440.

Quid si non expressè recedat, sed alium nominet, neque addiderit per viam cumulationis, num. 441.

Instituere in his casibus ideniorem debet superior, nu. 442.

Idonior quis dicatur, discernitur ex multis, quę narrantur, nu. 443.

Et cum esset adhuc dubium tenetur instituere primum præsentatum. nu. 444.

Gratificatio vendicat sibi locum cum omnia esse paria constat nu. 445. & 449.

Vocum paritas non admittit gratificationem si cætera non sunt paria, nu. 446.

Præsentatus à maiori parte, si non est indignus præferendus est idoniori nominato à minori, num. 447.

Paritate vocum an fruatur, qui cum esset extraneus à tot patronis nominatus fuit, à quot alter compatronus, nu. 448.

Gratificationi sit ne locus cum ambo præsentati sunt pares, sed alter eorum ita euaserit, quia procedente dispensatione factus sit habilis, nu. 450.

Cumulatio cessat vbi præsentans iurauit non variare, nu. 451.

Procuratorem tamen constituere posset ad præsentandum alium, nu. 452.

Procuratorem si constituit, & iurauit non reuocare nihilominus ipse poterit alium præsentare, nu. 453.

Sed qui iurauit non variare, si variet an faciat actum validum. nu. 454.

Clausula addenda, vt præsentatio facta, aut mandatum ad præsentandum periclitari nequeat, nu. 455.

Præsentatus si decedat an in patroni, an compresentati beneficium dicatur obijsset nu. 456.

Textum in c. fin. de elect. procedere etiam in presentatione demonstratur, nu. 457.

Indignus si fuerit præsentatus, quid agendum explicatur. nu. 458.

Quid si non idoneus, nu. 459.

Indignus à maiori parte nominatus, alterque dignus à minori, vter eorum instituendus erit, nu. 460.

Inhabilitas isto casu sufficit tempore præsentationis, vt alter instituatur, quamuis post præsentationem superueneris habilitas. nu. 461.

Ita si habilis fuit præsentatus, & institutus, reijci in secunda instantia nequit, si impedimentum aduenìat, nu. 462.

Præsentationes si accrescant alicui in secunda instantia, non prosunt contra institutum, num. 463.

Edicti effectus mirabilis recensetur, nu. 464.

Laicus possit ne præsentari discutitur, & illius præsentatio, vtrum dicatur facta de Inhabili, nu. 465.

Deuolutioni cum locus est, ea fit, ad quemcumque Episcopo inferiorem ad quem spectat prouisio nu. 466.

Procurator si nominaret indignum non præiudicat Patrono, nu. 467.

Præsentati cum duo fuerunt, à proprietario alter, alter vero ab existente in possessione, vter sit instituendus, nu 468.

Petitorij causa quando retardanda sit ob possessorium intentatum, nu. 469.

Petitorium probatum, opprimit possessorium, num. 470.

Institutio quandoque differenda est, nu. 471.

Præsentatus si fuit institutus non remouetur propter sententiam superuenientem, & priuantem præsentaneem iurepatronatu, si tamen fuerit in possessione præsentandi, numero 472.

Præsentatus ab eo, qui diù cessauit à præsentando, sit ne instituendus, dum compatroni semper præsentarunt, nu. 473.

Tempus ad instituendum non reperitur constitutum, nu. 474.

Ideo, quo remedio vti poterit præsentatus, numero 475.

Appellatione pendente à decreto institutionis, possessio dari non potest, nu. 476.

Vnire beneficium de Iurepatronatus nemini licet, nu. 477.

Neque conferre durante quatrimestri, numero 478.

Resignatio sine consensu Patroni est irrita

deslaranda , numero 479.

Resignans si interea obierit, prouidetur alter per interitum , ad præsentationem patroni , num.480.

Quod etiam faciendum erit, vbi de duobus præsentatis, fuerit alter tanquam idoneus institutue. qui si pendente appellatione alterius decesserit, non substituitur collitigans , sed alter nominatus, nu.481.

Si tempus assignatum ad præsentandum præterierit , deuoluitur prouisio ad superiorem , qui infra sex menses conferre debet nu. 482.

Ista deuolutio fit gradatim ab vno ad alium proximum superiorem nu.483.

Et propterea ab Episcopo exempto ad Papam , num.484.

Qui ob deuolutionem prouidere habet , tenetur naturam beneficij attendere, nu.485.

Beneficium cum est litigiosum , quid agendum sit . explicatur præmissa distinctione , numero 486.

His deficientibus, solus Papa sonfert beneficium Iurispatronatus sine consensu patroni , & eum derogatione Iurispatronatus, nu . 487.

Derogatione expressa non existente , non præsumitur voluisse derogare, nu.488.

Neque solet in totum derogare cum ex fundatione, vel dotatione quæsitum fuit sed pro medietate nu.489.

Ista derogatio pro medietate, euius sit efficacia demonstratur longa serie, nu.490.

Fiscus vendit rem communem socio inuito, numero 491.

Quandoque tamen derogat in totum, sed ex causis, quæ annectuntur, nu. 492. & 497.

Beneficia vacantia in Curia solus Papa confert num. 493.

Ordinarius, quibus in casibus confrt beneficia vacantia in curia, nu 494.

Beneficium semel affectum , sempsr durat affectum, nu.495.

Sedes Apostolica nunquam moritur. nu 496.

Beneficium Iurispatronatus laicorum vacans in Curia non dicitur reseruatum, nu.497.

Derogatio Iurispatronatus an requiratur, cum retentio datur possessori assumpto ad Episcopatum, nu 498.

Clausula quatenus deuolutum, siue litigiosum , quid significet, nu.499.

Derogatio cum clausula , quatenus litigiosum, quando subsistat. nu 500,

Clausula pro hac vice tantum , quando apponatur in ista derogatione, & cuius sit effectus num. 501.

Ea solet inferi etiam eum vnicus sit patronus , num.502.

Generalis derogatoria non complectitur Iuspatronatus Regum, & Principum, nu.503.

Regibus Hispaniarum competere , & quo Iure nominationem ad Prælaturam illorum Regnorum tangitur, nu.504

Iuspatronatus in quibus casibus amittatur remissiuè delibatur, nu.505,

Et præsertim ob crimen Hæresis nu.506.

Tuncque, an remaneat liberum ad Episcopi collationem, nu.507.

Ob crimen vero lesæ Maiestatis an perdatur , num. 508.

Amittitur autem si Patronus se ingerat in administratione bonorum patronatus cum declarationibus multis, præsertim si conducendo illa, nu 509.

Itidem vendendo illud, nu. 510.

Quid verò si non solum ipse ob delictum spoliatus , sed alij extent compatroni, nu. 511.

Capitulum XIII:

Nntiquum fuit institutum , nè
liceret Manzeribus ingredi
Ecclesiam Domini vsque
ad decimam generationem ;
1 illudque legimus in capit. 23.
Deuteron. posteriori vero Iure,
omnes , & quicumque illegitimè nati, prohibentur ordines suscipere Ecclesiasticos , teste Diuo Thoma in supplem. ad 3. par. quæst. 39. artic. 5. reperiturque constitutum in Concilio Pictauensi , præcipiente ne filij Præsbyterorum , & cœteri ex fornicatione nati ad sacros ordines promoueantur in cap. 1. de filijs Præsbyt. sanxerunt etiam Gregor. IX. in capit. final. adducto titul. & Alexand. 3. in cap. cum in cunctis de elect. nec non Pius V. abundè in sua constitut. 120. quæ ordini ; Ac Sixtus itidem V. in constit. contra Clericos male promotos , & exordiente , sanctum , & salutare , & antea recensuerat Cathechesis Romana , sub Rubric. de Sacrament. ordin. §. sequitur, subscriptis vtens verbis . Spurij quoque, & hi omnes , qui ex legitimis nuptijs non sunt procreati, excipiuntur à susceptione ordinum : & quidem ob defectum proprium Auila de Censur. par. 7. disp. 3. dubio 7.

Vt autem illegitimorum tractatus illustrius pateat, licet non ample explicatus, vt res ipsa fortasse postularet, sed quam breuius , & succintius declaratus , potissimum illa complectens , quæ vtiliora iudicantur ; ideo prænotandum arbitror, multi-
2 plices esse species illegitimæ prolis : & quamuis
Butrius in cap. nisi cum pridem, num. 32. de renunt. distinguat , in nothos, Manzares, naturales, & spurios ; ipse vero distinctius eloquar , si eos in naturales , varios, bastardos, spurios, vulgo conceptos Hydridas , Manzeres , Nothos , Incestuosos, Nefarios , Adulterinos . & Sacrilegos, subdistinguam.

Hos quippe omnes inter illegitimos numerari certum est ; Vetustissimo namque Iure , quamuis hi

uis hi

3 uis hi tantum illegitimi dicerentur, qui ex Ma-
trimonio inter Ciues Romanos inito non ſuſcipe-
rentur, ſumpto argumento ex lege 1. ff. de his, qui
ſunt ſui, vel alieni Iuris, quod is cenſeatur illegiti-
mus, qui legitimus non habetur, & legitimus is eſ-
ſet, qui ex matrimonio inter ſolos Romanos cele-
brato naſcebatur, prout Gabriel. Paleott. ſcriptum
reliquit in ſuo tractat. de noth. & ſpur. capitulo 3.
4 hodie nihilominus illegitimus exiſtimatur, quiuis
apparet illegitima generatus coniunctione, vt in-
quit Petrus Gregor. Tholoſ. lib. 2. partit. Iuris ca-
non. tit. 3. capitulo 1. numero 2. eò quod legitimus
iudicatur, qui ex modo coniunctionis licito, atque
ex approbato matrimonio, hac noſtra tempeſtate
natus, probatur, ex eodem Petro Gregorio inibi,
numero 1. ideoque apud Grecos, illegitimos dici,
qui oppoſiti ſunt legitimis, atteſtatur Iulius Pol-
lux lib. 3. Onomaſticon. capitulo 2. Quintil. Man-
doſ. libro 3. capitulo 6. eſtque nomen genericum
complectens reliquis omnes ſpecies illegitimo-
rum, cum concubitus, vnde tales legitimi pro-
creantur, multiplices eſſe poſſint, & variæ illegi-
timorum ſpecies in iure tradantur, & hæ, quas nu-
per recenſui, nuncque locus eſt vt minutatim ex-
plicem.

5 Naturales enim his poſtremis temporibus vo-
cari approbauit vſus, quoſcumque non legitimo
conceptos coitu, ſi doctoribus mox adducendis
erit adhibenda fides, ac propterea hi dicantur na-
turales, qui & illegitimi, quamuis diuerſis conſi-
deratis temporibus, fuerit etiam diuerſa illorum
ſignificatio; quandoquidem antiquiſſimo Iure,
non omnis natus ex concubitu a Iure Ciuili non
approbato, neque reprobato, nempè ex concu-
binario, legitimus appellari quibat; quia ex com-
plexu non approbato ortus; neque illegitimus,
quoniam ex coitione non improbata generatus,
ideoque inter vtrumque medius, & eo nomine
vocatus, quod illi nudum à legibus relictum eſt
& naturalis dictus, quaſi ſecundum Ius natura-
le editus, nulloque iuris adminiculo munitus, vt
ex §. natura in Auth. quibus modis Natural. ſcrip-
ſit Paleott. in dicato tractat. capitulo 11. quaſi na-
turali coitione, & conniuentibus Nomothetis na-
tus, Myſing. in §. quibus numero 1. inſtitut. de
hered. quæ ab inteſtato deferunt, & hic eſt, qui ex
concubina domi retenta, ortus cernitur, vt ſcrip-
ſit Azo. in Summ. C. de natural. liber. verſic. ſcien-
ter, at quia opus erat, vt alia multa conuenirent,
6 illa ſcilicet, quæ vt concubina dicatur, exigunt
Iura, ideo non erit hoc loci dicenda concubina
quæ apud latinos dicitur amica quælibet priuata,
tametſi alteri nupta, cum qua res venerea exer-
cetur, vt eſt videre apud Sueton. in Nerone ca-
pitulo 28. & Ciceronem libro 1. de Orator. neque
illa quæ pellix appellatur, cuius ſignificatio non
minimam peritis viris attulit dubitationem, &
controuerſiæ cauſa fuit, vt videre licet apud Lau-
rentium Vallam libro 6. capitulo 47. & Alciat. in
l. Maſſurius ff. de verborum ſignificatione, ſed ea
fæmina quæ paulo honeſtior, ab vxoria parum
differt, quæque à Græcis dicitur, . . .
& à noſtris alio nomine focaria vſurpatur in l. ſi ea,
ibiq; Bald. & Alb. C. de cond. inſert. & l. 2. C. de do-
nat. inter virum, & vxorem; Itaque illa dicetur
concubina, quæ vxoris loco citra matrimonium
domi retinetur, cum qua ſola quis en affectu ſem-
per cohabitauerit, & alia concurrerint, quæ Gram.
enumerat voto, crimin. 4. & Mantica libro 11. ti-
tulo 9. num. 22. de coniect. vltim. volunt. quorum
aliud ſi deſit, & concubinatus ceſſet, ac filij ne-
queant appellari naturales, ob quod non imme-
rito exiſtimarunt Bald. conſil. 456. recolo me con-
ſuluiſſe, ſub numero 10. volumine 5. & Alexand.
conſil. 174. ſuper eo, de quo quæritur, volumine 5.
nullos ferè hodiè verè naturales reperiri, ſed cum
poſteriori iure canonico omnis illicitus coitus, in-
terdictus appareat, etiam fornicarius, capitulo me-
retrix 32. quæſtione 4. gloſ. in Clem. ad noſtram
verſic. non eſt de hæretic. Abbas in capitulo inter
opera prope finem de ſponſal. & ſacris litteris pro-
ditum eſt, Tobiæ 4. & Corinth. 1. capitulo 6. ita
quod mortifere peccat, quiuis conſuetudinem in-
honeſtam, cum alia habet, quam vxore propria
ex eodem capitulo Meretrix. iuncto capitulo ne-
mo 32. quæſt. 4. & nota eſt Pauli vox, ſcortatores,
6 & adulteros iudicabit Deus, quin & damnabilior,
nunc conſuetudo iſthæc concubinaria, quam ſim-
plex fornicatio eſſe cenſetur ex Abb. in capitulo
tanta ad finem qui filij ſint legitimi, ideoque non
7 ij ſolum naturales filij hoc iure reputantur, qui
ex tali ſunt geniti concubina, ſed omnes alij, qui
ex inuptis, (dummodo potuerit inter eos conſi-
ſtere matrimonium) procreati fuerunt, per text.
in capitulo innotuit, & notata inibi per Abbat, &
alios de electio, atque Bald. conſil. 120. lib. 2. illud
autem quod gloſa ſcripſit in capitulo per venera-
bilem verſiculo non naturalibus, qui filii ſint le-
gitimi, duas naturalium ſpecies conſtituens; prio-
rem eam eſſe exemplificans, quæ largo ſumpto
vocabulo amplexatur omnes, quos ſola natura
genuit, non honeſtas matrimonij, capitulo finali
32. quæſtione 4. poſteriorem autem, quæ verè,
& propriè loquendo complectitur, tantum na-
8 tos ex concubina, vel domi retenta veteri iure Cæ-
ſarum inſpecto, vel etiam nõ retenta domi, ſed ex-
tra, quæque nulli alteri ſuccuba, neque fuerit, ne-
que probetur, ex hac enim natum, vere natu-
ralem dici non dubito, maximè ſi Ius Canonicum
intueamur, idque ſubſcriptæ comprobant aucto-
ritates, & rationes, quarum aliquæ præportant hoc
ipſum dicendum eſſe adhuc iuris ciuilis ſanctione
inſpecta; hi enim legitimi ſubſequenti matrimo-
nio fiunt, ex textu in dicto capitulo tanta, & De-
cio conſil. 155. diligenter numero 1. non ſecus ac,
olim ij tantum ſolebant, qui ex vero profecti eſſent
concubinatu §. fin. inſtit. de nupt. Secundo niſi eſ-
ſent naturales, quo alio nomine appellari poſſent;
non video; ſpurios enim, aut vulgo conceptos, non
vtique, tum quia vt ita ſint, requiritur, quod ex
meretrice naſcantur, ex his, quæ inferius n. 12. & 13
9 ſtatuto, qualis non erit, quæ vnius tantum libidi-
ni ſatisfecit, ſed quæ multorum libidini patet capi-
tulo vidua 34. diſtinct. & leg palam ff. de ritu nupt.
tùm quod neceſſe eſt, vt omnes potuerint, quin
cum effectu iuerint, qui ſecum copulari volue-
rint, ita quod ſuum genitorem filius additare
non valeat, idque etiam probo indicato, n. 12. & 13

Irregularitas omnis, ingreſſu Religionis auſertur, nu. 116.

Non tamen illa, quæ ex bigamia proficiſcitur, num. 117.

Monachus Vicariatus Epiſcopi officio fungi poterit accedente ſui ſuperioris licentia, numero 118.

Illegitimus diſpenſatus ad prælaturas Religionis, non videtur habilitatus ad curata ſecularia, nu. 119.

Ordinibus inſigniri illegitimi profeſſi, non prohibentur, nu. 120.

Conſtitutionum Sixti V. ſuper hac re ſummarium refertur, & earum reſtrictio per alteram Greg. 14 *num.* 121.

Monialis, illegitima non vetatur eſſe, nu. 122.

In Abbatiſſam tamen eligi vetatur, nu. 123.

Legitimatione etiam fiunt habiles ad ordines, qui illegitimi nati erant, nu. 124.

Ac præſertim ſi illa ex ſubſequenti matrimonio proficiſcatur, nu. 125.

Hos enim ſic legitimatos capaces eſſe ordinum, beneficiorumque Eccleſiaſticorum omnium ſine vlla diſpenſatione certum eſt, nu. 126.

Etiam Epiſcopatus nu. 127.

Ac venire appellatione filiorum legitimè natorum etiam in materia ſtricta, & ſtatutaria demonſtratur, nu. 128.

Ad feuda quoque habiles omnino eſſe, additur, num. 129.

Etiam ſi illa Eccleſiaſtica ſint, nu. 130.

Quid tamen ſi aliud fuerit intermedium Matrimonium? nu. 131.

Quid verò ſi extarent ex matrimonio nati, & ſtatuto caueretur primogenitos ad feudum admitti, nu. 132.

Ex ancilla etiam procreati ſi ſubſequatur matrimonium legitimentur, nu. 133.

Etiam ſi matrimonium cum fidele hæretico, vel ſciſmatico initum eſt, nu. 134.

Matrimonium contrahere nequeat, qui baptiſmo flaminis baptizatus fuerit, nu. 135.

Præterea legitimantur ſubſequenti matrimonio, nati ex clericis conſtitutis in minoribus, atque inſuper beneficiatis, nu. 136.

Legitimantur etiam ſi matrimonium celebratum fuerit ab exiſtentibus propè interitum, num. 137.

Quinimmo per ſubſiquens matrimonium putatiuum, nu. 138.

Matrimonium putatiuum, quale ſit, nu. 139.

Multo magis nati poſt tale matrimonium putatiuum, nu. 140.

Matrimonium clandeſtinum legitimam reddit prolem poſtea ſuſceptam, nu. 141.

Quale dicatur matrimonium clandeſtinum, num. 142.

Denunciationes ſi non præceſſerint matrimonium, aut non legitimè factæ fuerint non operantur nullitatem matrimonij, etiam poſt concilium, nu. 143.

Nati ex putatiuo matrimonio, adeo ſunt legitimi, vt etiam ſubſtitutum excludant, numero 144.

Caſus perpulcher refertur ſuper hoc matrimonio putatiuo nu. 145.

Affinitatis ignorantia, quando præſumatur, aut illius ſcientia, nu. 146.

Vir prædefunctæ vxoris ſororem ducere valeat ſupremi Præſulis accedente diſpenſatione, num. 147.

Ita pariter cum Patruus filiam fratris ducere cupit, nu. 148.

Quemadmodum ſi filius fratris velit ſibi copulare relictam Patrui, nu. 149.

Raro tamen eas concedere ſupremos Pontifices recolitur, in tantum, quod impoſſibile exiſtimetur, nu. 150.

Et propterea niſi producatur diſpenſatio non præſumatur ita de facili conceſſa, etiam in his caſibus, in quibus alias præſumeretur, numero 151.

Qui ex nupta, & adultero verè natus eſt, poſſit nè ordinari inueſtigatur, nu. 152. *& reſponſio datur, nu.* 154.

Filius in domo natus præſumatur mariti, etiam ſi conſtaret mulierem interea adulteraſſe, conſideratis tamen aliquibus conditionibus, & declarationibus nu. 153.

Eius mater, quando debeat propalare natum filium, non ex marito procreatum, nu. 155.

Illegitimus ſi ordines ſuſceperit validetur nè promotio per matrimonium inter eius parentes ſubſequutum, nu. 156.

Expoſiti ſint ne legitimi, & ordinari an valeat longa ſerie inquiritur, nu. 157.

Patria poteſtas ſoluitur, ob iſtam potiſſimum cauſam, quod propriam ſobolem exponere non eſt veritus, nu. 158.

Antiquitus fas erat in certis caſibus ſobolem exponere, nu. 159.

Deinde pœna appoſita aduerſus exponentes, numero 160.

Sint ne baptizandi eiuſmodi ita reperti expoſiti, explicat ur, nu. 161.

His præſtare alimenta quis debeat, nu. 162.

Eiſdem quis ſuccedat ab inteſtato, nu. 163.

Capitulum Neapolitanum ſucceſſor eſt bonorum vacantium in vno tantum caſu, numero 164.

Legitimationem per reſcriptum impartitur tantum ſupremus Princeps nu. 165.

Nec tamen omnis, ſed is tantum qui impetrantis eſt ſuperior, nu. 166.

Legitimatio à Laico Principe conceſſa, nullius eſt roboris apud Eccleſiam, nu. 167.

Ipſam

Qui

quousque

Iudex

Centum

Centum annorum spatium requiri ad probandam possessionem patronatus, nu. 428.

Prouisio Apostolica non mutat statum beneficij, num. 430.

Publicà vox, & fama quomodo probetur, numero 431.

Plures familias conuenisse ad fundandam Ecclesiam non præsumitur, nu. 433.

Mentio vero facta à Prouiso Apostolico nempe in litteris Apostolicis, quod sit de Iurepatronatus, an probet Iuspatronatus, numero 434.

Clausula dummodo Patroni accedat assensus, cuius sit virtutis, nu. 435.

Inferiori ordinario liceat ne instituere præsentatum, nu. 436.

Vicario autem Episcopi licere probatur, quamuis specificam non habeat facultatem, nu. 437.

Itidem capitulo dum vacat sedes, nu. 438.

Duo cum fuerunt à patrono præsentanti, quid agendum, nu. 439.

Recedere patronus non potest à priori præsentatione, sed tantum variando, & cumulando num. 440.

Quid si non expresè recedat, sed alium nominet, neque addiderit per viam cumulationis, num. 441.

Instituere in his casibus idoniorem debet superior, nu. 442.

Idonior quis dicatur, discernitur ex multis, quę narrantur, nu. 443.

Et cum esset adhuc dubium tenetur instituere primum præsentatum. nu. 444.

Gratificatio vendicat sibi locum cum omnia esse paria constat nu. 445. & 449.

Vocum paritas non admittit gratificationem si cætera non sunt paria, nu. 446.

Præsentatus à maiori parte, si non est indignus præferendus est idoniori nominato à minori, num. 447.

Paritate vocum an fruatur, qui cum esset extraneus à tot patronis nominatus fuit, à quot alter compatronus, nu. 448.

Gratificationi sit ne locus cum ambo præsentati sunt pares, sed alter eorum ita euaserit, quia procedente dispensatione factus sit habilis, nu. 450.

Cumulatio cessat vbi præsentans iurauit non variare, nu. 451.

Procuratorem tamen constituere posset ad præsentandum alium, nu. 452.

Procuratorem si constituit, & iurauit non reuocare nihilominus ipse poterit alium præsentare, nu. 453.

Sed qui iurauit non variare, si variet an faciat actum validum. nu. 454.

Clausula addenda, vt præsentatio facta, aut mandatum ad præsentandum periclitari nequeat, nu. 455.

Præsentatus si decedat an iu patroni, an compresentati beneficium dicatur obijsse nu. 456.

Textum in c. fin. de elect. procedere etiam in præsentatione demonstratur, nu. 457.

Indignus si fuerit præsentatus, quid agendum explicatur nu. 458.

Quid si non idoneus, nu. 459.

Indignus à maiori parte nominatus, alterque dignus à minori, vter eorum instituendus erit, nu. 460.

Inhabilitas isto casu sufficit tempore præsentationis, vt alter instituatur, quamuis post præsentationem superuenerit habilitas. nu. 461.

Ita si habilis fuit præsentatus, & institutus, reijci in secunda instantia nequit, si impedimentum adueniat, nu. 462.

Præsentationes si accrescant alicui in secunda instantia, non prosunt contra institutum, num. 463.

Edicti effectus mirabilis recensetur, nu. 464.

Laicus possit ne præsentari discutitur, & illius præsentatio, vtrum dicatur facta de Inhabili, nu. 465.

Deuolutioni cum locus est, ea fit, ad quemcumque Episcopo inferiorem ad quem spectat prouisio nu. 466.

Procurator si nominaret indignum non praiudicat Patrono, nu. 467.

Præsentati cum duo fuerunt, à proprietario alter, alter vero ab existente in possessione, vter sit instituendus, nu 468.

Petitorij causa quando retardanda sit ob possessorium intentatum, nu. 469.

Petitorium probatum, opprimit possessorium, num. 470.

Institutio quandoque differenda est, nu. 471.

Præsentatus si fuit institutus non remouetur propter sententiam superuenientem, & priuantem præsentaneem iurepatronatu, si tamen fuerit in possessione præsentandi, numero 472.

Præsentatus ab eo, qui diù cessauit à præsentando, sit ne instituendus, dum compatroni semper præsentarunt, nu. 473.

Tempus ad instituendum non reperitur constitutum, nu. 474.

Ideo, quo remedio vti poterit præsentatus, numero 475.

Appellatione pendente à decreto institutionis, possessio dari non potest, nu. 476.

Vnire beneficium de Iurepatronatus nemini licet, nu. 477.

Neque conferre durante quatrimestri, numero 478.

Resignatio sine consensu Patroni est irrita

 decla-

3 uis hi tantum illegitimi dicerentur, qui ex Ma-
trimonio inter Ciues Romanos inito non ſuſcipe-
rentur, ſumpto argumento ex lege 1. ff. de his, qui
ſunt ſui, vel alieni Iuris, quod is cenſeatur illegiti-
mus, qui legitimus non habetur, & legitimus is eſ-
ſet, qui ex matrimonio inter ſolos Romanos cele-
brato naſcebatur, pro vt Gabriel. Paleott. ſcriptum
reliquit in ſuo tractat. de noth. & ſpur. capitulo 3.
4 hodie nihilominus illegitimus exiſtimatur, quiuis
apparet illegitima generatus coniunctione, vt in-
quit Petrus Gregor. Tholoſ. lib. 2. partit. Iuris ca-
non. tit. 3. capitulo 1. numero 2. eò quod legitimus
iudicatur, qui ex modo coniunctionis licito, atque
ex approbato matrimonio, hac noſtra tempeſtate
natus, probatur, ex eodem Petro Gregorio inibi,
numero 1. ideoque apud Grecos, illegitimos dici,
qui oppoſiti ſunt legitimis, atteſtatur Iulius Pol-
lux lib. 3. Onomaſticon, capitulo 2. Quintil. Man-
doſ. libro 3. capitulo 6. eſtque nomen genericum
complectens reliquas omnes ſpecies illegitimo-
rum, cum concubitus, vnde tales legitimi pro-
creantur, multiplices eſſe poſſint, & variæ illegi-
timorum ſpecies in iure tradantur, & hæ, quas nu-
per recenſui, nuncque locus eſt vt minutatim ex-
plicem.

5 Naturales enim his poſtremis temporibus vo-
cari approbauit vſus, quoſcumque non legitimo
conceptos coitu, ſi doctoribus mox adducendis
erit adhibenda fides, ac propterea hi dicantur na-
turales, qui & illegitimi, quamuis diuerſis conſi-
deratis temporibus, fuerit etiam diuerſa illorum
ſignificatio; quandoquidem antiquiſſimo Iure,
non omnis natus ex concubitu a Iure Ciuili non
approbato, neque reprobato, nempè ex concu-
binario, legitimus appellari quibat; quia ex com-
plexu non approbato ortus; neque illegitimus,
quoniam ex coitione non improbata generatus,
ideoque inter vtrumque medius, & eo nomine
vocatus, quod illi nudum à legibus relictum eſt
& naturalis dictus, quaſi ſecundum Ius natura-
le editus, nulloque iuris adminiculo munitus, vt
ex §. natura in Auth. quibus modis Natural. ſcrip-
ſit Paleott. in dicato tractat. capitulo 11. quaſi na-
turali coitione, & conniuentibus Nomothetis na-
tus, Myſing. in §. quibus numero 1. inſtitut. de
hered. quæ ab inteſtato deferunt, & hic eſt, qui ex
concubina domi retenta, ortus cernitur, vt ſcrip-
ſit Azo. in Summ. C. de natural. liber. verſic. ſcien-
ter, at quia opus erat, vt alia multa conuenirent,
6 illa ſcilicet, quæ vt concubina dicatur, exigunt
Iura, ideo non erit hoc loci dicenda concubina
quæ apud latinos dicitur amica quælibet priuata,
tametſi alteri nupta, cum qua res venerea exer-
cetur, vt eſt videre apud Sueton. in Nerone ca-
pitulo 28. & Ciceronem libro 1. de Orator. neque
illa quæ pellix appellatur, cuius ſignificatio non
minimam peritis viris attulit dubitationem, &
controuerſiæ cauſa fuit, vt videre licet apud Lau-
rentium Vallam libro 6. capitulo 47. & Alciat. in
l. Maſſurius ff. de verborum ſignificatione, ſed ea
fœmina quæ paulo honeſtior, ab vxoria parum
differt, quæque à Græcis dicitur, . . .
& à noſtris alio nomine focaria vſurpatur in l. ſi ea,
ibiq; Bald. & Alb. C. de cond. inſert. & l. 2. C. de do-
nat. inter virum, & vxorem; Itaque illa dicetur
concubina, quæ vxoris loco citra matrimonium
domi retinetur, cum qua ſola quis eo affectu ſem-
per cohabitauerit, & alia concurrerint, quæ Gram.
enumerat voto, crimin. 4. & Mantica libro 11. ti-
tulo 9. num. 22. de coniect. vltim. volunt. quorum
aliud ſi deſit, & concubinatus ceſſet, ac filij ne-
queant appellari naturales, ob quod non imme-
rito exiſtimarunt Bald. conſil. 456. recolo me con-
ſuluiſſe, ſub numero 10. volumine 5. & Alexand.
conſil. 174. ſuper eo. de quo quæritur, volumine 5.
nullos ferè hodiè verè naturales reperiri, ſed cum
poſteriori iure canonico omnis illicitus coitus, in-
terdictus appareat, etiam fornicarius, capitulo me-
retrix 32. quæſtione 4. gloſ. in Clem. ad noſtram
verſic. non eſt de hæretic. Abbas in capitulo inter
opera prope finem de ſponſal. & ſacris litteris pro-
ditum eſt, Tobiæ 4. & Corinth. 1. capitulo 6. ita
quod mortifere peccat, quiuis conſuetudinem in-
honeſtam, cum alia habet, quam vxore propria
ex eodem capitulo Meretrix. iuncto capitulo ne-
mo 32. quæſt. 4. & nota eſt Pauli vox, ſcortatores,
& adulteros iudicabit Deus, quin & damnabilior,
nunc conſuetudo iſthæc concubinaria, quam ſim-
plex fornicatio eſſe cenſetur ex Abb. in capitulo
tanta ad finem qui filij ſint legitimi, ideoque non
7 ij ſolum naturales filij hoc iure reputantur, qui
ex tali ſunt geniti concubina, ſed omnes alij, qui
ex inuptis, (dummodo potuerit inter eos conſi-
ſtere matrimonium) procreati fuerunt, per text.
in capitulo innotuit, & notata inibi per Abbat, &
alios de electio. atque Bald. conſil. 120. lib. 2. illud
autem quod gloſa ſcripſit in capitulo per venera-
bilem verſiculo non naturalibus, qui filii ſint le-
gitimi, duas naturalium ſpecies conſtituens; prio-
rem eam eſſe exemplificans, quæ largo ſumpto
vocabulo amplexatur omnes, quos ſola natura
genuit, non honeſtas matrimonij, capitulo finali
32. quæſtione 4. poſteriorem autem, quæ verè,
& propriè loquendo complectitur, tantum na-
8 tos ex concubina, vel domi retenta veteri iure Cæ-
ſarum inſpecto, vel etiam nõ retenta domi, ſed ex-
tra, quæque nulli alteri ſuccuba, neque fuerit, ne-
que probetur, ex hac enim natum, vere natu-
ralem dici non dubito, maximè ſi Ius Canonicum
intueamur, idque ſubſcriptæ comprobant aucto-
ritates, & rationes, quarum aliquæ præportant hoc
ipſum dicendum eſſe adhuc iuris ciuilis ſanctione
inſpecta; hi enim legitimi ſubſequenti matrimo-
nio fiunt, ex textu in dicto capitulo tanta, & De-
cio conſil. 155. diligenter numero 1. non ſecus ac,
olim ij tantum ſolebant, qui ex vero profecti eſſent
concubinatu §. fin. inſtit. de nupt. Secundo niſi eſ-
ſent naturales, quo alio nomine appellari poſſent;
non video; ſpurios enim, aut vulgo conceptos, non
vtique, tum quia vt ita ſint, requiritur, quod ex
meretrice naſcantur, ex his, quæ inferius n. 12. & 13
9 ſtatuto, qualis non erit, quæ vnius tantum libidi-
ni ſatisfecit, ſed quæ multorum libidini patet capi-
tulo vidua 34. diſtinct. & leg palam ff. de ritu nupt.
tùm quod neceſſe eſt, vt omnes potuerint, quin
cum effectu iuerint, qui ſecum copulari volue-
rint, ita quod ſuum genitorem filius addiſcere
non valeat, idque etiam probo indicato, n. 12. & 13

quorum neutrum subsistit in isto filio nato ex soluto, & soluta; eaque extra domum Amasij commorante, nullique alteri copulata. Tertio Doctores simpliciter loquentes, multa proferunt, quæ huic sententiæ apertè fauent, nam Bald. illum dici concubinatum affirmat, qui est inter solutum, & solutam consil. 457. ad euidentiam num. 1. volum. 5. & alij generalius loquentes affirmant, naturales filios, verè dici prognatos, ex soluto, & soluta, omnique alio semoto impedimento ad contrahendum matrimonium, eorumque est receptissima sententia, approbatque Petrus Gregor. indicato capitulo 1. num. 3. & Hieronym. Giacchar. in addit. ad Iulium Clarum in §. Emphyteusis quæst. 30. Præterea concinunt, quæ Dec. cumulat in adducto consil. 155. post num. 1. & Syluan. consil. 3. quo ad primum; Ab nu. 20. tandemque opitulatur vsus continuus loquendi, ne dum ille quo naturales appellari constat omnes, & quoquomodo conceptos extra matrimonium, quem attestantur Angel. consil. 401. Petrus Paulus sub num. 1. Crauett. consil. 166. licet plurimi, num. 8. Paris. consil. 15 num. 56. volum. 2. Simon de Pretis in tractat. de interpretat. vltim. volunt lib. 3. dubit. 3. solut. 2. nu. 12. & eodem lib. 3. interpret. 3. dubitat. 4. solut. 1. sub num. 35. alijsq; centum relati à Menoch. consil. 631. cum hac de controuersia num. 7. volum. 7. & in Comment. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 54. num. 6. qui tantæ efficaciæ esse fatetur eiusmodi vsum, vt dicat in eodem citato consil. num. 14. quod rescripta quamuis strictam admittant interpretationem, nihilominus si mentionem faciant naturalium, amplexentur etiam natos ex alio amplexu prohibito per Bal. consil. 206. casus talis est lib. 3. & Couarr. in Rub. de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 4. num. 3 Sed ille quidem vsus quem attestatur Ioan. And. in add. ad Specul. in Rub. qui filij sint legitimi, sub appellatione naturalium contineri omnes genitos ex soluto, & soluta; quare fatendum est, eiusmodi vsum attendendum omnino esse, & præferri proprietati sermonis, quatenus in hoc specifico casu, ex propria vi ipsius nominis, haud comprehenderetur, ad text. in leg. liberorum. §. quod tamen Cassius ff. de leg. 3. & post Oldrad. consil. 121. & Iason. in Rub. ff. de noui oper. nunt. scripsit Menoch. dicto consil. 631. num. 9. Neque videtur erroneum si dicatur concubinam extra domum retentam, & expensis vnici Amasij alimentatam, vel si ea diues sit, & illius alimentis non indigeat, quia certum sit, vel saltem non probetur, aut iustè suspicetur cum alio rem veneream habuisse, dici in schemate concubinæ retentam, quasi in imagine, & figura Matrimonij, & loco vxoris habitam, vt indicato loco declarat præfatus Ioannes Andreas, & alij, qui talium verborum meminerunt; & si à similibus poterit sumi Iudicium, cum nouitius
10 ad professionem conuolare non valeat, nisi integro anno in Monasterio permanserit, iuxta capitulum primum de Regular. in 6. poterit nihilominus illam emittere qui de consensu superioris steterit per aliquot tempus extra Religionem, ex Nauarr. consil. 41. per delationem, num. 3. de regular. in nouis, & multa congero in Rubric. de Regular. cap. 2. versic. eiusmodi Annus, & sequitur Graff. in decis. Aureis lib. 3. capit. 5. post num. 18. Neque in contrarium vrget doctrina Abbat. in capitulo innotuit sub num. 17. de elect. qui ait natum non ex simili concubina, sed ex furtiuo accessu non posse de Iure ostendere Patrem, & vulgo conceptum propterea censeri, quia nulla subest præsumptio, quare magis dicatur filius istius, quam alterius; arg. leg. vulgo concepti ff. de stat. homin. eius enim verba apertè insinuant, in alio casu loqui, quam is sit, de quo in præsenti est sermo; supponunt enim suprascripta verba, illum non posse ostendere parentem, neque aliquam opitulari coniecturam, qua vnus potius, quam alter præsumatur eius genitor, idque contingere potest in eo, qui matrem habuit à multis cognitam, quod in casu proposito non intercedit, sed potius certitudo Parentis adest, cum nulli alteri coniuncta cernatur, namque coniecturis, & præsumptionibus probari filiationem, adeo verum est, vt ille intelligatur verus filius, & alter certus pater, ita quod satisfactum dicatur legibus loquentibus de certo patre, aut vero filio, concludit Paleott. cap. 21. eumque sequitur Menoch. de arbitr. Iud. casu 89. sub nu. 12.

11 Bastardi præterea nomen, (licet vox ea sit barbara;) duplicem nihilominus habet significationem; vel enim strictè, & proprie, vel latius eorum nomen accipitur; Quippe qui propriè illorum vim, & nomenclaturam inquirit, non nisi eos esse bastardos affirmabit, quos & naturales esse diximus in præcedentibus; nam ex concubinis sicuti, & illi prodeunt in lucem; hancque æquiperationem probat glos. in Rubr. ff. de concubin. & altera, eaque finalis in leg. final. C. de natural. liber. & latius demonstrat Aynotomus in Rubr. institut. de hered. quæ ab intest. defer. versic. De successione liberorum naturalium tantum, numero 4. atque Dec. consil. 433. visa copia, num. 14. Alexand. consil. 128. consideratis verbis sub numero 7. lib. 1. Couar. in Epitom. de spons. capit. 8. §. 4. & Menchiaca lib. 3. controuers. illustrium capitulo 102. numero 13. Quod si latiorem illorum significationem scire ambierit, meminisse cum oportet, tali nomine passim vti omnes, & vulgus admittit, qui sunt quouis modo nati illegitimi, sic enim probat communis vsus loquendi, cunctisque patet euidenter, insinuantque præ cæteris Præpos. in cap. per venerabilem sub num. 9. qui filij sit legit. Angel. consil. 30. Domina Francesca, sub num. 6. & melius Iacobus Menoch. adducto consil. 631. num. 11.

Varios etiam pro illegitimis intelligunt Doctores, tamquam ex vario semine procreatos, ob idque Heliogabalum varium dictum fuisse, Lampridius tradit, quod ex meretrice conceptus esset.

12 Spurij item nomen, in genere, atque in specie accipi posse non ambigunt Ludouic. à Sardis, in tractat. de Natural. liber. §. de spuriorum appell. atque Aynoth. citata Rubr. versiculo de successione spur. numero 1. & reliqui Doctores, aiuntque in vniuersum comprehendi, qui non iuste nati apparent, si generatim eorum nomen sumatur, nihilque ab illegitimi significatione

tione distare, qui ex illicito cougressu susceptl sunt, ob idque Bartol. eum esse spurium expressius fatur, qui ex coitu à lege Ciuili reprobato natus cernitur, in leg. final. num. 2. ff. de his, quibus vt indig. & Abb. in cap. tanta num. 13. qu' filij sint legitimi, ita quod incestuosi, & Adulterini filij à glosa, & Doctoribus, Spurij quoque nuncupantur, & Dec. non immerito respondit surreptitium minimè censeri Rescriptum in quo narrasset supplicans, se Spurium esse, cum ex incestu ortus esset in consil. 338. sub num. 7. & Ias. consil. 11. num. 4. volum. 3. In specie autem, tribus modis dicuntur Spurij, vt admonet Dyn. in tract. success. num. 9. quos omittamus velim, quia sat erit cum glos. affirmare, in cap. nisi cum pridem vers. Manzeres de renunc. esse filios ex concubina progenitos, subdit tamen illic Abb. Antiq. post num. 6. & ait intelligendum fore de concubina non retenta domi, & rectè quidem, id addidisse existimo, cum ex concubina domi retenta nascatur, qui tantum naturalis dicitur, ac propterea omnium est opinio, eos vere censeri spurios, qui ex concubina, seu muliere ad quam publicè aditus pateat omnibus generantur, quales sunt ex publicis meretricibus orti, quia vulgo conceptis æquat Imperator in §. si aduersus, instit. de nupt.

13 Ideò videndum est, qui sint vulgo concepti, & eos Modestinus explicat, esseque asserit, qui Patrem nequeunt demonstrare, in lege vulgo concepti ff. de stat. hom. sunt enim dubij, & incerti, quem habeant parentem, dum Mater non vni, sed multis se supposuit viris, ac propterea genitore carere videntur §. si aduersus institut. de nupt. cum enim Meretrix illa sit, quæ multorum libidini patet c. vidua 34. distinct. saltem tribus, vt illic scripsere Præpos. & Archid. Ripa in cap. 1. nu. 96. de Iudic. vel & verius, talis non sit nisi, quæ palam, & sine delectu sui corporis quæstum facit per text. in leg. qui palam ff. de rit. nupt. inquit Angel. consil. 10. num. 5. & alij mille, quos Cenedus congerit Collectan. 140. par. 2. ita quod glos. scripsit. eam ita esse cuius turpitudo publicè venalis est, in c. inter opera vers. publicus, de sponsal. & Alexand. consil. 157. circa primum num. 3. volum. 5. vtique filij ex eis geniti non nisi vulgo concepti dicentur, eisque credendum non erit, si dicant certum posse ostendere procreatorem, eumque additare conentur, quia sine dubio mentiuntur, ex quibus opinor ab errore alienum, qui naturalem esse diceret procreatum, ex concubina extra domum Amasij degente, nec publica meretrice, potissimum si expensis eiusdem Amasij alimentata fuerit, & ipse luculenter probaui numero 7. etenim Spurij, & vulgo quæsiti vt dicantur, si opus est incertum habere Patrem, iuxta citatum §. si aduersus, certe talis dici nequibit genitus, non ex publica meretrice, sed ea quæ pluribus, quam vni succuba non probatur, & tunc subsistere restringo, quæ scripsi superius in vers. Naturales, prope finem, cum omnes ex innuptis ortos existimem naturales esse his temporibus, nam si meretrix, altera sit, quamuis nullus eorum sit matrimonio copulatus, naturalem non gignat filium, sed spurium, & vulgo conceptum.

14 Extant alij, quos Hidr'das appellauit vetustas, quæ semifera animalia, vt sues, quos ex fero, & domestico progenitos, seu canes, ex Gregario, & Venatico ortos Hydridas dixit, quorum exemplo ad homines ipsos translatum apparet nomen, & Plinius libro 1. capit. 61. de C. Antonio Ciceronis collega in consolatu scripsit, eo quod ex imparibus natus parentibus, ad cuius instar reliqui ita prognati Hydridæ nuncupantur.

15 Manzeres, incogniti sunt apud Cœsarum Iuris peritos, Pontificum tamen non ignotos, quorum vocabulum Hæbreum est, sub quo hi tantum continentur, qui scorto nascuntur, iuxta glosam in cap. nisi cum pridem §. præterea, vers. Manzeres de renunc. & Ioan. de Platea in Rub. instit. de adopt. nu. 3.

16 De nothis verò cognitio difficilis admodum iudicatur, cum glosa, Isydorus, Hostiensis, Alciatus, Ripa, & alij, diuersas, & ad inuicem contrarias proferant sententias, quas sigillatim memorat Paleottus de Nothis, & Spurijs capitulo 17. eiusque nominis primum meminisse Iustinianum non ignoro, deindeque, eo vti cœpisse Doctores; & quidem idem Paleott. credit Iustinianum eos Nothos intellexisse, quos nos verè, & propriè naturales reputamus, eiusque resolutio placet admodum; non tamen displicet altera glosæ in dicto capitulo, nisi cum pridem, verficulo Manzeres, illos ita esse existimantis, qui ex adulterio nati apparent, cum iudicentur veri filij, dum non sunt; non secus ac Notha febris dicitur, quæ lædit, sicut quartana, licet quartana non sit; filius
17 enim in domo natus præsumitur esse mariti, quod incidenter probo inferius num. 153. & verum est, quamuis reuera esset adulteri capitulo per tuas de probat. leg. filium definimus ff. de his, qui sunt sui vel alien. iuris, & leg. si vicinis C. de nupt. etiam quod eius Mater conuinceretur de adulterio commisso, eodem tempore leg. miles §. defuncto ff. de Adulter. Abb. in dicato capitulo per tuas num. 1. Hyppol. in leg. 1. §. ad quæstionem nu. 84. ff. de quæst. & copiosè Menoch. tractat. de arbitr. Iudic. casu 89. num. 20. & de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 56. num. 1. & consil. 687. & si doctè numero 1. volum. 7. nec non etiam si aduersa valetudine maritus diù laborasset, per Anton. Gam. decis. Lusitana 325. Ioannem Blasium, sub numero 1. ac de-
18 mum etiam si mater ipsa, eaque in vltimis constituta affirmasset genuisse Filium cum adultero; namque filio neque præiudicium afferret, illeque assertioni Matris stare neque in conscientia teneretur, iuxta glosam in capitulo officij, & ibi latè Abb. de pœnit. & rimiss. Bart. in eadem adducta l. filius definimus Boer. decis. 299. & videtur nu. 4. & 7. Corneus consil. 137. placet mihi, numero 8. volum. 2. Alexand. consil. 107. circa primum nu. mero 2. volum. 5. Alciat. de præsumpt. Reg. 3. præsumpt. 37. Alexander. in leg. neq; possessio num. 2. C. de testament. & communem esse opinionem præter alios, testatur Hyeronimus Gigas responso 146. in causa, numero tertio, libro secundo, est tamen indubitatum, quod si Pater prætendat illum natum ex adultero, idque comprobet sua impotentia ad procreandum; tunc sanè præiu-

dicaret filio, per Fulgos. consil. 212. quædam
Mulier, Dec. indicato capitulo per tuas, numero
40.& Bald.consil.437. nu.6. vol.2.item per absen-
tiam annalem, aut aliam, dummodo á die Natiui-
tatis computando constet illius conceptionem
haud potuisse fieri eo tempore, quo erat præsens vir
ipse, at postquam absuit, ita Cyn. indicata l. si vici-
nis in vltimis verbis, & desumi rectè potest ex ver-
bis Abb.in cap intelleximus, nu. 7. in fine de adult.
& Menoch.citato casu 99. vbi à nu.32. hanc rem
explicat, longaque serie probat, quot mensibus na-
tus partus vitam agere valeat, & consequenter pos-
sit colligi ex marito, vel adultero natum, & in hoc
filium illum Regis Doctores accusant, sibique
huius culpæ notam inurunt, quod matri affir-
manti ipsum non ex Rege, sed adultero cõceptum
annuerit, Regnoque propterea renunciauerit; re-
feruntque Bar. in dicta l. filium definimus, num. 2.
& Ias.in leg. Gallus, num. 66. ff. de liber.& posth.
quodque veritate niti certum est, nisi tam ve-
19 hemens fuerit Matris persuasio, vt eundem indu-
xerit ad credendum suæ assertioni, quia teneretur
in conscientia se spoliare bonis omnibus, quæ vti
legitimus filius, ac naturalis, sibi obuenerint; id
enim operatur conscientia læsa, alias ædificaret in
gehennam Host. in capit. officij, sub nu.4. ibique
Abb.num.4.de pœnit.& remiss. Alciat, adducta
Reg.37.num.6.Sot.de Iust. & Iure lib. 4. quæst. 7.
articul.2. versic.tametsi, & hoc non est in præsen-
tia silentio prætereundum, ac nouissimè Menoch.
citato casu 99. sub nu. 28. excipio tamen necessa-
ria ad victum si aliundè haud haberet, quibus su-
stentaretur per Syluest. in Summ. verbo adulte-
rium, num.4.in fine, sicuti etiam ab eadem obliga-
tione restituendi excipio respectu bonorum con-
sumptorum, tempore quo erat in bona fide, nam
illa persoluere, aut restituere, neque tenetur legi-
timo hæredi, idque tradit Host. in loco mox cita-
to, quia bonæ fidei possessor erat per l. certum, C.
de rei vendic.

Nunc ad eos deflectamus, qui ex coitu damna-
to etiam à Iure Ciuili nati sunt, nempè ad ince-
stuosos, nefarios, adulterinos, & sacrilegos.

20 Incestuosus enim dicitur, quisquis, ex ince-
stis, & nefarijs nuptijs nascitur; hoc est ex nu-
ptijs, vsuque venereo cum consanguineis, colla-
teralibus, vel affinibus, quæ incestæ nuptiæ ap-
pellantur; Nefariæ autem quæ cum ascendenti-
bus, & descendentibus, iuxta glos. in Rubr. C. de
incest.nupt. & Boer. decis. 127. & Iacobus num. 5.
atque Thesaur, decis. 100. sub num. 4. itaque ex
illis natos, rectè incestuosos vocari scribunt, ex
21 istis autem nefarios, hancque differentiam subti-
lem, non secus ac veram existimant reliqui Do-
ctores, & propterea maiori eos plectendos pœna,
qui cum ascendentibus, vel descendentibus rem
habuerunt, quam qui cum collateralibus, dicit
præcitatus Thesaur. adducta decisione 100. exor-
diente incestus pœna, nu. 4. vbi post Boer. decis.
318. recenset pœnas amborum, & nouissimé ac-
cessit Gaspar. Thesaur. in sua addit. ad eandem de-
cis.100. tametsi prædictis vocabulis, promiscue nos
vti certum sit; alterum pro altero sumentes, do-
cetque Paleott. de Nothis, & Spurijs, capitulo 16.
sub numero 11. per text. in §. ergo, institut. de nupt.
& leg. final. de rit. nupt. satisq; confirmatur ex his
qui filios Clericorum sacris initiatorum incestuo-
sos aiunt, maximè glos. finalis in leg. 2. & ibi Bal.
post numer. 3. C. de Episcop. & Cleric. quos & Ne-
farios apppellat Petrus Gregor. Tholos. lib. 2. par-
tit. Iuris Canon. titul. 3. capitulo primo, in glosa
vltima, idque non alia ex causa, quam illa, quod
incestuosi, ac Nefarij pro eisdem poni arbitran-
tur.

22 Qua sumpta occasione, inquirendum est, si
ea innitatur veritate resolutio; vt inter nefarios,
seu incestuosos annumerari debeamus genitos ex
personis Deo consecratis, cum alij multi repu-
gnent, illosque potius Spurios esse censentes; Ne-
que incassum tale dubium excitamus, at quia
plerumque indigemus veritate dictæ controuer-
siæ, & Bald. dum eo loci constitutionem recen-
set pro incestu nullam peti posse abolitionem, ces-
sabit hoc casu abolitio, si ea commistio incestum,
& filios incestuosos gignat, & alijs multis in casibus
consimilibus proderit habere veram resolutio-
nem, quam pro posse, & breuibus verbis attinge-
re non ommittam; & dicam non eos incestuosos,
siue nefarios, at spurios omnino appellari, idque
existimo adduci potissimum Bar. auctoritate in
leg. final. post num. 2. ff. de his, quibus vt indign.
qui ita sentit, nec non Petrus de Bellapert. in dicta
leg. 2. in fine, inibique Cynus, Salycet. & Bald. nec
non Couarr. in Rub. de sponsal. part. 2. capit. 8. §. 5.
post num. 14. atque alijs omissis, Præses de Franch.
decis. 27. in causa, subiungens hanc opinionem te-
nuisse Consilium Neapolitanum, & concinunt,
quæ copiosè scribit Harthman in suis quæstioni-
bus Iuris, lib. 1. quæst. 42. maximè num. 11. & 36.
optimumque mihi videtur extare textum in cap.
ad abolendam de filijs Præsbyt. & non dissentit Pa-
leott. cap. 16. sub num. 13. quamuis subtilem quan-
dam potius, quam probatam á Doctoribus subne-
ctat distinctionem.

23 Adulterinos esse opinatur glosa quarta, ex
Præsbyteris natos, nam illi cum fornicantur, adul-
terantur, ita asserit ipsa glosa in capitulo per vene-
rabilem, versiculo adulterinis, qui filij sint legitimi
sed Paleott. indicato, numero 13. in ea est senten-
tia, vt hi reputentur adulterini, qui ex Sacerdote,
& nupta muliere nati sunt; at ipse proculdubio
adulterinos existimo natos ex Parentibus iunctis
matrimonio, vel saltem altero eorũ coniugato, se-
cutus Tholos. citato c. 1. nu. 5. tunc enim nomen
est consequens rei, nequè re ipsa abhorret, cum
adulterium à nupta dumtaxat committatur, iuxta
l. inter §. 1. ff. de adulter. quare non immeritò ij
tantum adulterini filij vocabuntur, qui ex adul-
terio nascuntur.

24 Sacrilegos autem diffinire superuacaneum vi-
detur, cum ijdem sint, quos spurios dixi, tanquam
generatos à constitutis in sacris, quamuis propius
loquendo, sacrilegos esse credat Paleott. in loco
iam memorato, quos ex muliere Religionem pro-
fitente, Deoque sacrata, aùt ex Monacho iam
Monasterium ingresso conceptos agnoscimus, per
cap. impudicas, & cap. Virgini 27. quæst. 1. adiun-
gens rationem differentiæ inter Clericum sacra-
tum,

tum, & Monachum profeſſum, quod ille nunquam ſe voto ſolemni deuinxerit ad caſtitatem ſeruandam, iſte verò (iuxta notata à me ipſo in rubr. de Regular. cap. 5. num. 2.) non aliter potuerit Religionem profiteri, niſi tribus illis ſe votis addixerit, caſtitatis nempè, paupertatis, & obedientiæ.

Explicatis itaque illegitimorum cunctis ſpeciebus, inquirendum eſt, an, hi reputentur habiles, idoneique ad ea omnia conſequenda, ad quæ cęteri hoc vitio non laborantes admittuntur, ac primum ad ſucceſſiones, cum iam de ordinibus verba fecerim num. 1.

25 Qua in re diſtinguendum arbitror, etenim, vel quæritur de his, qui ex coitu à lege Ciuili non improbato orti ſunt; vel de reliquis natis ex coniunctione, etiam illo iure vetita.

26 Si namque illorum inueſtigabitur facultas, ſuccedendi, ſubdiſtinguendum opinor, cum aliter ſuccedant in maternis, aliter autem in paternis, ſi Iuriſperitis erit adhibenda fides, quippè qui vnanimi conſenſu ſcripſerunt; quod de ſucceſſione Genitoris cum quæritur, iterum ſubdiſtinguendum
27 eſſe; vel enim Pater naturalis, teſtatus deceſſit, vel inteſtatus ex hac vita migrauit.

28 Nam ſi condito teſtamento interijt, quatuor eſſe conſtituendos caſus affirmant, primum quidem exemplificant in eo qui non alios, quam naturales iſtos filios reliquit; Nam hic pro varijs ſummis poterat antiquitus dictos filios inſtituere; vt varia erat temporum diſtinctio, & leges ferentium voluntas, & videre licet apud Paleott. in cap. 36. & 38. mihique ſat erit poſtremam ſuperinde recenſere ſanctionem, quam Iuſtinianus omnium quotquot antea fuerant, humanior, ſecundò promulgauit, vt duodecim illis relinquere vncias, atque ideò vniuerſam facultatem, vel viuens, vel in teſtamento elargiri poſſit, iuxta l. humanitatis iuncta auth. licet C. de natural. liber. cap. diſcretis §. ſi vero filios nō habuerit in auth. quibus modis natural. effic. ſui.

Secundum verò caſum declarant in eo, qui præter iam dictos filios naturales, alios legitimos & naturales reliquit, hic enim non niſi vnciam illis largiendi poteſtatem habet, ſimul cum concubina, ſemunciam verò concubinæ, ſi ea dumtaxat ſuperſit l. 2. C. de natural. liber. & citato cap. diſcretis, §. ne igitur ſemper, iuncto cap. conſideremus in auth. de triente, & ſemiſs. quod ſi vltra pręſcriptum modum relinqueretur, legitimis filijs, ſeu matri, vel cœteris ſucceſſoribus iure reddi, ſancitum reperio in adducta l. 2. in fine; nimirum ſi inſtituto hærede illegitimo filio, exiſtente legitima neptè ex filia, eaq; preterita, defendit inualidum teſtamentum Menoch. conſil. 285. Si grauis, vol. 3.

Tertium conſtituunt caſum, in decedente ſine filijs legitimis, relinquente tamen parentes, quos alij appellant aſcendentes, & hic præter tertiam partem facultatis, ſeu quatuor vncias, quibit reſtantem facultatis diſponere in gratiam dictorum naturalium tantum, per citatum cap. diſcretis §. 2. verſic. ſi vero habuerint, & adductam auth. licet.

Atque demum, quartum non prætereunt caſum de eo, qui vitam obijt nullis relictis deſcendentibus legitimis, aut aſcendentibus, cui licere vniuerſam ſuam ſubſtantiam in teſtamento tranſmittere, ſicuti, & in vita largiri dictis naturalibus, diſponitur in eadem auth. licet, dum tamen vxori, quam haberet relinquat omne id, quod perſoluendum eſt attenta conſuetudine loci, vel diſpoſitione auth. præterea C. vnde vir, & vxor, quæ locum, quia ſibi vendicat cum filij legitimi, & naturales extant, longè magis ſubſiſtere dicendum eſt; Cum abſunt.

Eſt verum quod in nullo prædictorum caſuum tenebitur Parens relinquere vel vnciam, vel vniuerſam hæreditatem iuxta diſtinctiones relatas, etenim licere Patri dicunt textus in dicta l. humanitatis, & auth. licet, alijque citati, quare poſſe indicant, ſi velit, non autem cogi, idque animaduerſione dignum exiſtimat ſola in Comment. ad Conſtit. antiq. Mediol. gloſa ſuper prima parte Decret. item quia, tit. de feud. fol. 75. & nullum propterea in caſu præteritionis habere remedium aduerſus teſtamentum, neque per querelam inofficioſi teſtamenti, vel bonorum poſſeſſionem contra tabulas, affirmat gloſ. in l. prima verſ. naturales ff. de bonor. poſſeſs. contra tab. Guid. Papæus deciſ. 632. an donatio, propè finem Boer. in deciſ. 299. & videtur ſub num. 2. & Bar. in l. Gallus §. etiam ſi parente ff. de lib. & poſth.

29 Si vero Parentem eundem inteſtatum decedere contingat, & tunc alios tres eſſe ſubdiſtinguendos caſus concludunt, Primum quippè dicunt eſſe ſi naturales nedum, ſed in ſimul legitimos reliquit filios: nam eo caſu nihil eſt, quod petere valeant ex paterna hæreditate, qui tantum naturales ſunt; tanquam excluſi ab alijs, qui ex legitimis nuptijs ſunt geniti, præter alimenta, quæ à legitimis conſequentur arbitrio boni viri, iuxta præfatam auth. licet, in fine, ibi huiuſmodi enim naturalis.

Aut legitima non relicta prole decedit, ſed tantum coniuge; adhuc alimenta tantum habebunt ab hęredibus, in nihilum aliud ſucceſſuri cap. ſi veró effuſa verſic. ſi quis igitur habens in auth. quibus modis natural. effic. ſui; & eodem citato verſ. exprimitur, iuncta gloſa in dicta auth. licet, verſic. coniux; quæ licet vendicare nihil valeat ab illius hęreditate, per tex. in l. 1. C. vnde vir, & vxor, idonea tamen eſt ad excludendum naturales, prout eadem Gloſa cōſiderat, eamquè ob rationem ſcribit Hoſtienſ. in ſumma qui filij ſint legit. nu. 4. nempè propter fauorem, & honorem matrimonialem, propter quem noluerit lex pati, vt viuente legitima vxore ſuccedant naturales, ne illa ſcandalum patiatur argum. l. 2. ff. rerum amotar.

Quod ſi legitima ſoboles non modo, ſed vxor ipſa abſit, in duabus dumtaxat vncijs ſimul cum matre ſuccedunt prædicti naturales, atque ideo in ſexta parte hæreditatis, ita quippè decernitur in dicto capit. diſcretis §. ſi quis autem defunctus, in authent. quibus modis natural. effici. ſui, aut extantibus legitimis, ſed renunciantibus paternam hæreditatem, ex Bart. in l. is qui bonis ff. de vulg. & pupillar. nam tunc perinde eſt, ac ſi non extarent legitimi, argum. l. 2. §. ſi filius ff. de bon. quę liber. eſt tamen neceſſe, vt vni tantum Concubinæ ſociatus fuerit Pater, ad hoc, vt filij naturales, etiam non extantibus legitimis valeant duas illas conſequi vncias, quandoquidem pluribus exiſtentibus tunc naturales ſine dubio priuarentur omni ſpe illas conſequendi; alimenta ſolum habituri per adductum cap. ſi vero effuſa.

ſtitutione, quæ nihil de prædictis ſanxit, neque diſpoſitiones iuris communis reuocauit; ideòque validè fiet ſi donetur, vel legetur illis quantitas à iure communi conceſſa, & hic eſt verus illius ſanctionis intellectus, quem illius verba ſatis apertè præportant; Nec non deciſio Rotalis 487. dubium fuit ſub nu. 1. ibi aut ſit diſpoſitio par. 1. & manifeſtius altera 505. in ordine, cuius initium eſt, Cynthius num. 2. eadem par. 1. & Nauar. ſubnectens multas, & vrgentes rationes in Comment. de ſpolijs §. 19. num. 9. & conſ. 4. & 5. de teſtam. in nouis, ipſeque vt aliquid proprio marte addam, comprobo ex his, quæ in ſimili ſcripſi in rubr. de Regular. cap. de Monialibus verſ. ad ſecundam partem, vbi multis auctoribus defendo Conſtitutionem 36. Gregorij XIII. reuocantem licentias omnes ingrediendi Monaſteria, ac earum vigore ingredientes, excommunicantem non deuincire intrantem ſine licentia, dato quod rem haberet cum Moniali.

Quare citra omne dubium fateor, in illegitimos transferri poſſe omne id quod iure permittitur, non obſtante adducta Conſtitutione; neque huic reſolutioni refragatur deciſio Aldobrand. 214. dubitaui in cauſa par. 2. quæ pluribi inſinuat dictam Conſtitutionem reſpectu clericorum diſponentium verba facere, & prohibere diſpoſitionem in illorum fauorem non ſolum de bonis ab Eccleſia peruentis, verùm aliundè acquiſitis, quamuis patrimonialibus; itaque videatur inſinuare genericam prohibitionem. Nam rectius ſentienti apparebit eiuſmodi illationem nullatenus colligi rectè poſſe ex verbis illius deciſionis, ſed tantum vendicare ſibi locum, quoties vigore facultatum, & licentiarum diſponendi in illegitimos; aut legitimationum vellent Eccleſiaſtici legare, vel donare iam dictis perſonis, vltra ſummam, quam Iura communia indulgent; Namque dixi copioſè ſuperius relatam Conſtitutionem reuocare omnes legitimationes, omneſq; licentias, facultates, diſpenſationes, & indulta diſponendi in illegitimos illiſque annullatis, & reuocatis firmum remanet ius commune, quod ſublatum in ea Conſtitutione non fuit.

Et cum neceſſe fuerit hoc in loco inſerere hanc primam declarationem illius Conſtitutionis non
37 erit erroneum ſi reliquas ſubiungam, quare ſecundam addo, vt intelligatur procedere, & loqui de diſpenſationibus, licentijs, facultatibus, indultis, aut legitimationibus expeditis ante ipſam Conſtitutionem nihil vero dicere de faciendis poſtmodum; quare aduertendum quod ſi illarum aliqua fuerit poſtmodum conceſſa, aut concederetur poſthac, ab aliqua perſona habente talem auctoritatem vigore alicuius iuris ſpecialis, quia per eandem ſanctionem apparent reuocatæ etiam ſimiles facultates, non mirum ſi nihil ageret, qui talem impartiretur legitimationem, vel facultatem: neq; ille qui illa fretus diſponeret in gratiam talium perſonarum, vltra quantitatem à iure conceſſam. Quod ſi à ſupremo Pontifice conceſſa fuerit, ſubſiſteret vtique, ſed ne redarguar quod incautè in hæc verba deflecterim, quia etiam ſi prohibita inibi eſſet poteſtas concedendi ſimiles facultates, adhuc poſſent ſucceſſores Pontifices elargiri; recordor autē accurata diligentia me prędicta addidiſſe, quandoquidem contingere poteſt, quinimmò eueniſſe memini datam fuiſſe teſtandi licentiam in illegitimos, nulla addita clauſula derogatoria dictæ Bullę, & dixi ex prædictis inficiari nulla ratione poſſe, ſicuti potuiſſet, ſi ipſa prǽterea vetaret concedi ſimiles facultates in futurum, quia tunc oportuiſſet, vt eiuſmodi concedens priuilegiū adiungeret clauſulam derogatoriam, qua vti ſolent Pontifices, cum aliquid ſanciunt contradicens prioribus Conſtitutionibus, ſi quod concedunt perpetuò robore firmum eſſe velint.

38 Tertiò declaratur non intrare vbicumque legitimatio ipſa nullum immediatè tribuit ius ſuccedendi, aut ſi tribuit, remouet præterea omne obſtaculum, ſamæque reſtituit; Nam quia duos tunc parit effectus; Primum quidem inducentem ius ſuccedendi parentibus, & coniunctis; qui ſublatus cernitur in ipſa Conſtitut. Alium verò reſtituentem legitimatum natalibus, famæ, atque honori, omnemq; maculam remouentem; & quia iſthæc remotio turpitudinis nullum inducit nouum Ius ſuccedendi vigore legitimationis, ſed antiquum præſeruat, ſcilicet à Iure communi conceſſum, vt hi qui infamia carent ſuccedant in bonis extraneorum, iuxtà verba citatæ deciſionis 505. ſub num. 3. & 10. atque 14. & 16. & conſiderauit vir longè inſignis in ſuis allegationibus ad fauorem cuiuſdā Ducis Italiæ, ipſeque addo aliam deciſionem eiuſdem Rotæ 368. fuit dubitatum ſub num. 15. par. 1. vbi adducit Curtium iuniorem conſ. 157. num. 24. & conſ. 310. num. 31. lib. 3. & Celſum Vgonem conſil. 26. num. 82. ideò ſi prædicta extet remotio non habebit locum Conſtitutio.

Quæ neque ſubſiſtit in alijs quibuſdam caſibus dato quod legitimationis, aut facultatis intuitu fieret donatio, vel diſpoſitio in vltima voluntate: itaq;
39 quarta erit declaratio, vt non intelligatur comprehendere laicos non ſubditos temporali iuriſdictioni Papæ, qui talibus facultatibus ſuffulti, vellent in illegitimos, aut legitimatos diſponere, ſeculares enim degentes extra territorium Papæ non compræhendit in his, quæ temporalia ſunt, Pontifex Maximus iuxta notata per Caſtrenſ. conſ. 287. volum. 1. & conſil. 290. vol. 2. Felin. in cap. quæ in Eccleſiarum num. 30. de Conſtit.

40 Quinta erit declaratio, vt eos laicos ſubditos laicali iuriſdictioni Papæ deuinciat, quatenus de bonis Eccleſiaſticis, aut ab Eccleſia obuentis diſponerent in fauorem dictarum perſonarum, ſecus ſi de alijs; ita concluſerunt, & apertis verbis Domini de Rota, in adducta deciſ. 487. ſub num. 2. & Fuſius in altera Aldobrand. 214. præſertim numero deſumens ex verbis dictæ Conſtitut. quod inibi videre licet.

41 Sextò declaratur nè vinciat clericos, & Sacerdotes ipſos, qui dictis illegitimis, etiam proprijs ſpurijs, quamuis de bonis quæſitis ab Eccleſia legarent pro alimentis, ita Nauar. citato §. 19. verſ. ex quo infertur, ſub num. 9. & citata deciſ. 487. ſub num. 2. ex his enim, quæ ſuperius deduxi, idipſum hac tempeſtate, etiam à clericis relinqui poteſt legitimatis, quod olim poterat ante prefatam Conſtitutionem, & repetit. Nauarr. conſ. 4. Reſpondeo de teſtam. in nouis,

nouis, sed pro causa alimentorum ius canonicum indulget clericis legare proprijs etiam filijs spurijs ex capit.. cùm haberet de eo, qui duxit in matrim. ibique notant Abb. & Cardin. Alex. atque copiosius Anton. Gabriel lib. 6. commun. conclusion. tit. de alim. conclus. 1. Tuschus conclusion. 287. alimentare à num. 39. in tantum quod si legatum alimentorum superaret Iustam metam, & summam, nihilominus illius esset onus probare excessum, qui ipsum opponit, ita Anton. Gama decision. Lusit. 201. Ignatius quidam num. 2. est verum, quod hæc præstatio alimentorum cessat vbicumq; spurius perueniret ad pinguiorem fortunam, & rursus deberetur si ad tenuem rediret per auctoritatem Palatij Ruuij in cap. per vestras §. 72. de donationibus inter virum, & vxorem, sequiturq; idem Gama sub num. 1. quin legatum alimentorum non solum ex expressis verbis iudicatur; verum ex intentione, prout idem Gama abundè probat decision. 343. Maritus; ita quod legatum simpliciter relictum spurio, resoluatur in legatum alimentorum opinatur Benint. decis. 22. testator legauit numero 3. quamuis contradicat, & perperam sanè Calcan. cons. 59. requisitus num. 9. dum opus esse credit, vt legatum expressè fiat pro alimentis, sed attendenda ne sit nobilitas Genitoris, eiusque bonorum valor, & filij qualitas in taxandis alimentis, non explanabo, cum prædicta, & alia multa perscrutari oporteat sine dubio quando legitimis, & naturalibus præstanda sunt; cùm verò iam dictis spurijs, discutiunt præcitatus Gama, adducta decis. 343. & de Franch. decis. 283. illa tamen in vita Parentis nedum statuenda fore, & subministranda certum est, at insuper ab hæredibus, dato quod ille prohibuisset dari, & multi scripserunt quos memorat, & amplius collaudat Thesaur. decis. 211. filio naturali num. 3.

42 Filiæ spuriæ præterea in causam dotis legari ab eisdem posse suadet citata decis. 487. & Nauar. citato §. 19. versic. subinfertur etiam: fouetque tum conclusio generica, qua resolutum est teneri genitorem dotare filiam spuriam, de qua latè Capyc. decis. 164. in causa Ioannis num. 2. tùm ratio illa, quod idem ius in dote subsistit, quale in alimentis vendicat sibi locum, ex Bal. cons. 456. num. 10. volum. 6. ob idque ea tantum quantitas alimentis æquiualens pro dote debetur, & maior summa indicaret fraudem, vt post Bart. scribit Capyc. decis. 181. in causa Ioannis Francisci num. 1. & Petrus Benint. decis. supracitata 22. testator legauit sub num. 5. & multa cumulat Barbos. in l. 1. par. 4. à num. 69. ff. solut. matrim. ac propterea repeteretur in eo quod excederet ad instar legati pro alimentis, quod transcendendo legitimam summam non esset alienum á præsumptione fraudis, & à nullitate in summa excessiua, idque multi inquiunt, & post eos Roland. á valla cons. 74. circa primum, sub num. 40. volum. 1. quin etiam constante matrimonio repetere liceret post dotantis obitum ex sententia Ripæ in l. 1. num. 60. ff. solut. matrim. & Berm. Chouer. quem sequitur de Franchis decis.

43 104. in causa num. 7. & ob eandem rationem contingit quod aliqui aiunt, vt mortua filia spuria, quia finita est causa alimentorum, reuertatur dos ipsa ad dotantem eiusue hęredes, vt est videre apud Capyc. decis. 181. num. 3. Benint. eadem relata decis. num. 6. Crauett. cons. 185. num. 16. & Menoch. cons. 60. longo studio sub num. 29 vol 1 & cæteris apertius Barbos. in loco citato á num. 71. vbi hanc proponit quæstionem, & resoluit: dictamque vero conclusionem tunc maximè vendicare sibi locum videtur si absque liberis mori contingeret; vt insinuat Thomas Minadous in decis. 21. Abb. consil. 50. videtur 1. lib. 2. sed contradicit Andreas Gayll. qui reuerti fatetur, dato quod cum liberis interiret, obser. 98. quæsitum num. 13. lib. 2. & apertius Abbas cons. 115. videtur 1. num. 4. vol. 2. dum minimè in filios spuriæ transire ait, nisi fuerit expressè additum, quod insuper rectè desumitur ex verbis ipsius met Abb. cons. 50. supra citato; Verum prior sententia reputatur verior, in camque propendet de Franch. decis. 283. legatis à num. 6. mihique illa summopere arridet, neque ab ea desciscerer in iudicando, maximè quod etiam filijs natis ex spurio deberi alimenta ab ipso Auo contendit illic de Franch. num. 15. quos, & institui hæredes ab eodem Auo apparet verior, communior, & æquior opinio, quam omninò defendit comprobatque Ioseph. Ludouic. decis. Perusina 18. Ioannes Baptista á num. 34. & Gayll. indicata obseru. num. 15. qui quidem omnes pro cautela tradunt debere Parentem relinquere spurio alimenta, eiusque filijs proprietatem; quin cauere debeat Auus ne verba testamenti, vel donationis, ita concipiat, vt videatur donare, & disponere contemplatione filij; eo siquidem casu corrueret legatum, & donatio per l. primam ff. de natural. lib. Ripam in l. 1. num. 69. ff. solut. matrim. & Mantic. de tacitis, & ambiguis conuent. lib. 13. tit. 18. num. 32. prout intelligi, & fieri posse in terminis supradictæ Constitut. non dubito ex prædictis, atque ex verbis met illius, quæ prohibent dispositionem ad fauorem illegitimorum, ergo non extendenda ad dispositionem ad fauorem legitimi nati ex illegitimo, & ita practicaui non semel, ac determinari feci, sed cùm alicubi viget vsus præstandi subuentionem Domino pro filia maritanda sicuti ea viget consuetudo in Regno Neapolis per Constit. Comitibus. vbi Isern. & Afflict. multos congerunt casus, in quibus talem subuentionem, & per illam Constitutionem adiutorium appellatam, deberi scribunt, nec non Campagna super Caput Regni non tamen deberetur pro maritanda filia naturali, & spuria, prout citatus Gayllus approbat indicata obseruat, & Vincentius de Anna sing. 11. & 12. Iacob. de Sancto Georgio, tract. de feudis fol. 27. vers. Sed restat, Freccia de subfeudis lib. 2. §. sępè fui interrogatus num. 21. & §. quærunt peritiores Regni Cannet. in cap. Regni Siciliæ, si aliquem, in verbo ad illam quæstionem, & Garzias Mastrill. in decis. Consistorij Panormitani 85. Vitam, & Militiam num. 26. cætera ad istud adiutorium opportuna cum opus erit ne lectorem pigeat videre apud Doctores mox citatos, & insuper apud alios iam citandos, scilicet de Franchis decis. 42. nec non 215. & 306. Iacob. de Avello in tractat. de Iure Adohæ num. 24.

44 Ad alias nunc retrogredior declarationes citatæ Pianæ Constitutioni congruas, & septimam nunc aggredior, vt ea minimè abroget priuilegia, facultates, gratias, & indulta, ab Imperatore, Regibus,

aut

aut alijs habentibus iura regalia conceſſa perſonis extra temporale dominium Papæ exiſtentibus:etiã ſi hi,filij ſpurij clericorum ſint; ita quippè reſpondet Nauarrus conſ.5. num.6. de teſtam. in nouis, foueťq; tum ratio,quod hi à Iure habent huiuſmodi facultatem,quare ſubintrat declaratio primò loco relata,quin,& procedit quod adducta deciſ.487 affirmat ſub nu.1.quod ſi aliquis retineret eiuſmodi facultatem à iure,non diceretur per dictam conſtitutionem reuocata. Niſi enim in Imperatore, Rege, & alijs prædictis explicaretur,incaſſum dicta deciſio vteretur verbis relatis; tum demum altera ab eodem Nauar. adducta,quod nunquam Papa intendit illorum auctoritati, ac priuilegijs derogare, quod illic optimè probat, & condecens ni fallor adducere potero exemplum de derogatione Iuriſpatronatus ab eodem ſupremo Pontifice facta, quam nõ complecti Iuſpatronatus Regium fatetur Caſſan. in tract. Gloriæ mundi par.8. conſil.46.& conferunt,quæ Freccia in tractat. de ſubfeud.lib.2.different.30. & Couar. pract. qq.cap.36. num. 20. ſcribunt, ipſeq; Latius dicam nu.503.

45 Octauo, & vltimo declaratur, quod ſi non obſtante prædicta Conſtitutione auderet aliquis eorum qui in ea compræhenſi dicuntur, (maximé ſi Sacerdos) legare eiuſmodi legitimatis, aut illegitimis, & priuilegio ſuffultis aliquam ſummam à iure communi non permiſſam,nequeat Fiſcus Apoſtolicus in ea quantitate aliquid prætendere, ſed tantum venientes ab inteſtato,ſi hæres ſcriptus nemo fuerit.

Idque primo comprobo verbis eiuſdem Conſtitut. ibi,quodque per quaſcumque derogationes, reuocationes, aut alias contrarias diſpoſitiones, illis quorum intereſt præiudicari nequeat.

Secundo ex altera eiuſdẽ Pij 5.ſanctione 152.ad Romanum Pontificem,vbi orta contentione inter Bartholomæum de Lanzonibus proximiorem quondam Presbyteri Barnabæ de Lanzonibus, & Sanctum filium ſpurium dicti Barnabæ, ſuper illius bonis,quorum vterque ad ſe ſpectare contendebat; ad illum ſcilicet tanquam proximiorem;ad iſtum veró antea legitimatum, & tanquam hæredem inſtitutum; & quia contra eundem inſtitutum vrgere prædictam Pij Conſtitut. 120. dicebatur pro parte ipſius Bartholomæi,eamque tamen non intelligi in bonis patrimonialibus per ipſum legitimatum, & inſtitutum, replicabatur; Ideó Summus Pontifex declarauit ſuæ intentionis fuiſſe in ea compræhendere etiam bona Patrimonialia: ex his manifeſtè liquet, quod ſi Fiſcus Apoſtolicus aliquid prætendere potuiſſet in præiudicium venientium ab inteſtato, nulla mota eſſet controuerſia inter ipſum proximiorem, & ſpurium prædictum: quin, & Pontifex declarando ſuam intentionem circa patrimonialia, eam ſanè in gratiam Fiſci, non ipſius Bartholomæi feciſſet.

Tertio hanc eandem confirmo reſolutionem ex Iuris diſpoſitione, qua concluditur relictum filio ſpurio,haberi pro non ſcripto; illudq; remanere apud hæredes in teſtamento inſtitutos, & his deficientibus ad venientes ab inteſtato,excluſo prorſus Fiſco,cui applicari nullatenus debet, vt ait Bart. in l. fin.num.8.ff.de his quibus,vt indig.& l.hæredibus num. 1. C. adducto tit.Bal.in l.1. num.5. C. de natural.liber.Frãciſc.Marcus deciſ.Delfinal.89.par.1. Harthmanus in 1.tomo quæſt. Iuris.quæſt.40. ſub num.15.eamque communem eſſe concluſionem Doctorum,fatetur Alex. conſ. 74. circa primum num.6. lib. 3. & Iulius Clarus in §. teſtamentum q.31. ſub num.3.quibus ſanè modis argumentandi vſus eſt in hac ſpecie contra Cameram Menoch. (viſus die 10. Nouembris 1610. diú poſtquam hæc ſcripſeram) conſ 511. reſpondendum à num.18. vol.6.hæc autẽ reſolutio ſatis validè tuetur octauã, & ſupra traditam declarationem ad dictam Conſtitutionem Pianam, quamuis non ignorem hanc met reſolutionem admittere duas reſtrictiones, Primam ſcilicet, ſi non palam, & publicè reliquit ſpurio, at ſecretò, & per interpoſitam perſonam habendo fidem de illa, quæ eidem Patri teſtanti fidem dederit de ſoluendis, aut reſtituendis bonis, ſpurio ipſius teſtantis, tunc enim ab ipſo ſpurio tanquam ab indigno auferret Fiſcus,per l. eum qui ff. de his quibus, vt indign. Bolognin. conſ.24. & Soccin. conſil.84. vol.4.ac perbelle Clarus in §.fin. quæſt.79.num.7.Verum hic contingit dubitatio,ſi ab aliquo habente ſpurium fuerit aliquis inſtitutus hæres,ipſeq; aduerſa valetudine laborans inſtituerit ſibi hæredem prædictum ſpurium, ac filium eius,qui eundem nunc teſtatorem, tunc hæredem fecerat; cum ſpurium à quocumque inſtitui poſſe præter quam à Patre non dubitetur, ſeu conſequi donationem in vita, iuxta gloſ. in §. vltima ſiquidem,ad verbum participium in auth. quibus modis natur. efficiuntur ſui, ac propterea iuſtè, & ſumma ratione hæſitatur,dicta ne inſtitutio præſumatur in fraudem facta; atque inter ipſum modernum teſtatorem, & priorem interceſſiſſe fidẽ de reſtituenda hæreditate, iam dicto ſpurio ipſius primi teſtatoris: & quamuis non valeat teſtator in proprium ſpurium directè, aut indirectè per interpoſitam perſonam diſponere. ex Menoch.de arbitr. Iudic. caſu 459. lib.2. num. 27. attamen Bart. reſpondet negatiué in l. ſi is qui,num.3. ff. de vulg. & pupill. eumque ſequuntur communiter DD.vt inibi teſtatur Alex.num.6.& admittit Clarus citat. quæſt.31.ſub num.5.niſi aliquæ coniecturæ concurrant, quibus præſumatur interueniſſe fraudem, exemplificatque in eo, qui dum viueret permiſiſſet dictum ſpurium adminiſtrare,& poſſidere bona ſibi relicta, idquè poſt Caſtrenſ. Bar. & Alex. ſcripſit Miſing. obſeru. 35. ſpurius,ſub nu.8. vbi præterea exemplificat in Inſtituente, & grauante expræſsè inſtitutum, vt reſtitueret hæreditatem ſuo ſpurio, id enim facere nequit,teſte Natta conſ. 402. nu.52. quare his non extantibus coniecturis,onus ſit Fiſci probare fidem datam, & inſtitutionem primo factam ſub tacita conditione de reſtituenda hæreditate ipſi ſpurio, vt obtineat, ſcripſit Soccin.adducto conſil. 84. ſequiturq; Clarus indicata quæſt. 79. ſub num.7.

46 Quod ſi teſtator relinquat bona ſua, vel portionem illorum alicui executori,eumque grauet de diſtribuendo in pauperes,etiamſi diſtribuat in filiũ ſpurium teſtatoris, ceſſat omnis præſumptio fraudis,ac tutè recipit idem ſpurius,ex Bar.in l.fin.C.de his quibus, vt indig. Zaſio in dicta l.ſi is, qui numero 12. & Miſing. adducta quæſt.35. num.9.

47 Imò ſi filio legitimo, & naturali impuberi ſubſtituat

stituat spurium, poterit ille si institutus intra tempora moriatur succedere in bonis dicti impuberis, vt latè idem Zasius in eadem l. si is qui, num. 11. & Mising. citato loco, num. 6.

48 Et cum Pater vendidit bona, nequit emptor eadem retendere spurio venditoris, quia præsumitur fraus, ex his, quę copiosè in hac materia notat Andr. de Isern. sing. 6. vbi per. l. qui sibi C. de distract. pignor. notandum duxit contra fraudes quas faciunt sacerdotes, & alij, qui spurijs donare nequeunt: Rem namque vendere alicui confingunt, emptorque postmodum spurio venditoris, titulo venditionis trãsfert rem emptam, & interim prior venditor, dictique spurij parens retinet semper illius possessionem, quam nunquam dimisit, & propterea fraus euidenter constat, nihilque alienasse dicitur, per l. si nulla ff. de pignor. action. & l. qui testamentum ff. de probat.

49 De illo autem, qui reliquit filio spurio aliquam summam confitendo cum Iuramento se in illa debitorem spurij, non exilis est controuersia, quid dicendum; propterea quod expressus adest text. in l. cum quis decedens §. Titia honestissima fœmina ff. de leg. 3. vbi confessio debiti in testamento facta inter illas personas in quibus est vetitum legatum, & hæredis institutio, non subsistat tanquàm facta in fraudem; aliaque suppetunt, quæ notat Andreas de Isernia sing. 8. & Anton. Gama decis. Lusitana 135. Mulier quædam; Ipseque scripsi in meis recollectis verbo Meretrix el 2. quæ postmodum rescripsit meus Sobrinus Prosper Petra in addit. 1. ad decis. Capycij 44. & vera est fine dubio isthæc resolutio, licet aliquæ quandoque succurrant coniecturæ fraudem prorsus excludentes, quibus vera iudicatur confessio ex Capyc. decis. 203. in causa Magnifici num. 19. & in his proprijs terminis confessionis factæ ad fauorem filij spurij, decidit num. 20. Ita etiam si bona à Patre alteri vendita, & postmodum à spurio empta, quia omni fraude carere eiusmodi emptionem, si propria industria potuerit spurius acquirere pretium quanti emit, defendit Andr. de Isernia adducto sing. 6. nota bonum textum, num. 3. cum seq.

50 Neque silentio inuoluam perutilem conclusionem circa forum interius, quod tacitè rogatus restituere hæreditatem spurio, teneatur in conscientia eam summam Fisco dare, ex Bar. in d. l. fin. ff. de his quibus, vt indig.

51 Altera verò restrictio, quam pollicitus sum ad conclusionem statutam, num. 45. ea erit ne subsistat post duos menses; quandoquidem poterunt consanguinei infra bimestre tempus á scientia numerandum reuocare, & vendicare relicta spurio per Parentem; quo tamen elapso non impeditur Fiscus subintrare, & dicta bona capere, vt ait Crauet. cons. 166. numero fin. & Andreas de Capua sing. 8. Corneus conf. 103. repetito sub nu. 1. lib. 3. & Menoch. consil. 60. longo studio num. 40.

Velim autem post hæc, nè Lectorem lateat, eos, qui strictò sumpto vocabulo, spurij nuncupantur, & vulgo concepti, quia sub priori parte distinctio-
52 nis relatæ, continentur, scilicet natorum ex coitu nusquam damnato á Iure Ciuili, admitti ad matris successionem, sicuti, & naturales ipsos admitti edissertaui nu. 31. & consequenter ad instar legitimorum, & naturalium, iuxta §. nouissimè institut. ad Orfic. l. hac parte la 2. ff. vnde cognat. & l. 1. §. sed & vulgo ff. ad Senat. Consult. Tertull. idque adeò quod eisdem cum ampliationibus admittendi omninò sunt, quas supra retuli in successione Matris respectu naturalium tantum, & repetit in his spurijs, & vulgò conceptis Aynot. institut. de hæred. quæ ab intest. deferunt. vers. de successione spuriorum num. 4. vno tantum excepto casu, si mater sit Illustris, quando consideratis verbis l. si qua Illustris, C. ad Orfic. naturales matri Illustri, ita succedere etiam extantibus legitimis tametsi diximus, ac si ignobili; spurios tamen, & vulgò conceptos negamus, ex verbis eiusdem textus vers. sin autem concubina.

53 Vetus autem fuit quæstio non exilis, atque inter recentiores scribentes pergrauis circa filios natorum ex sacrato, & cócubina, quos inter spurios numerari substinuimus nu. 22. etenim à materna successione prorsus excludi cẽsuerunt mille Doctores, maximè Capra conf. 109. Couar. in 2. par. de sponsal. cap. 8. §. 5. nu. 17. Vrsill. ad Afflict. decis. 96. nu. 7. & Molina de Iustit. & Iure disput. 167. vers. licet in conclusione, tomo 1. sed non propterea defuerũt qui auctoritatibus, & rationibus validissimis defenderent contrariam sententiam; ipsamque omninò veram asseuerarent, ac præsertim Afflict. in Constitut. Neapol. sicut accepimus num. 2. & 3. de filijs Præsbyt. Anton. Gama decis. Lusitana 136. vbi ita iudicatum adnectit per Senatorem de Ceruaglio, in processu Gasparis de Faro; & licet postea sub num. 3. affirmet contrarium fuisse resolutum in casu tunc currenti; illa tamen non Iure communi suffulta est resolutio, sed iure Regio illius Ragni, de quo in lib. ordin. 4. tit. penult. cuius ordinationis verba rescribit Molina indicato loco: & alijs multis præteritis auctoribus, huic sententiæ fauet Mising. dum in §. quibus sub num. 5. Instit. de hæred. quę ab intestat. deferunt: recenset incestuosos, nefarios, & adulterinos inter natos ex complexu vetito de iure ciuili, eosquè nullatenus succedere parentibus vtriusque sexus ait; & demum conatur totis viribus tueri, atque à morsibus aduersariorum eximere Harthmanus in 1. tomo quæst. Iuris, & propriè quæst. 42. vbi etiam aliorum coaceruat responsa pro hac sentẽtia, & tàm ipse, quàm alij prædicti affatim respondent cunctis in contrarium adductis motiuis; tu, videto: Nam viginti quatuor ferè columnis hanc veritatem inquirit.

54 Cum vero spuriorum excogitamus successionem in bonis Patris, seu aliorum ex paterna linea ascendentium, tuta est responsio negatiua, cum incertum habeant genitorem, per gl. in citato §. nouissimè, & textum cum notatis in l. si spurius, & l. hac parte ff. vnde cognat. nisi tamen particulari statuto loci admitterentur, iuxta Bal. dictum in l. 1. num. 3. C. de Iure aureor. anul. susfissimèque explicat Nicolaus de Vbald. in tractat. success. ab intestat. num. 38. quamuis Bart. & alij contradicant, ne in crimen sacrilegij incidamus, si de statuentium auctoritate dubitare, aut disputare velimus, ad l. disputare C. de crimin. sacrileg.

Ad secundum nunc accedimus caput Principis distinctionis á nobis propositæ; nempè ad successionem,

55 ceſſionem, quam prætendunt aliqui nati ex illicito complexu, ac iure etiam Ciuili interdicto, quales ſunt adulterini, inceſtuoſi, & nefarij; Hi quippé nullam habent ſucceſſionem parentum, quemadmodum Myſing. adnotauit in §. quibus, ſub numero 5. inſtitut. de hæred. quæ ab inteſtat. deferunt. additque declaratiuè Aynot. in titulo citato; verſic. de ſucceſſione liberorum ex damnato coitu natorum, poſt num. 2. intelligi de parentibus vtriuſque ſexus, hoc eſt Patre, atque Matre, & linea vniuſcuiuſque eorum; Nec tantum ab inteſtato, verum ex teſtamento, ad quod probandum cumulat iura multa, quæ præterire licet, cum res ſit omnibus obuia; in tantum quod etiam alimenta denegant illis iura Cæſarea, ſed Pontifices maximi, in hoc humaniores, mitigarunt Iuris Ciuilis duritiem, præſertim in capit. cum haberet, de eo, qui duxit in vxorem, quam polluit per Adulter. cuius Canonis ſanctio in terris Eccleſiæ nedum, at Imperialibus, & aliorum Principum ſubſiſtat, rectè adnotarunt omnes, in ipſomet capite; & hoc Iure ſine dubio vtimur. Ac fouetur Doctoribus mille cumulatis per Cenedū in ſua Collect. ad idē caput, cū haberet, queq; eſt Collect. 168. par. 2. à nu. 5. adhuc reſpectu Matris, teſte Antonio Cordoua de Lara in l. ſi quis à liberis §. idē reſcripſit n. 35. ff. de liber. agnoſc. quâuis ceſpitet Couar. in 4. par. 2. c. 8. §. 6. ſub nu. 13. quin, & reſpectu Aui docet, lateq; examinat illic Cordoua à nu. 40. & ſtatutū ſi extaret Parentes eximens à præſtandis alimentis iā dictis filijs, neq; ſubſiſteret, teſte Brunoro à Sole, & affatim prædictā quæſtionem extricante in qq. legalib. q. 50. Verū ceſſat obligatio de alēdis, ſi aliūde habere poſſent victū, Lancell. Gallia in cōſuet. Alexand. in gloſ. Solidos, quæſt. 6. nu. 31 Roland. conſil. 54. nu. 52. & conſil. 55. num. 5. volum. 2.

Et quoniam multis in caſibus diximus naturales ſuccedere ex teſtamento, vel ab inteſtato tùm Patri, cum matri, non erit inutile ſubnectere quæſitum, ſit ne prædicta ſucceſſio admittenda in omnibus Parentum bonis, & Iuribus, cuiuſcumq; qualitatis ea ſint, an verò prohibita in ali-
56 quibus, & primo in feudis? & reſponſio veriſſima erit illegitimos omnes à feudorum cōſequutione reijci ex c. 1. §. naturales ſi de feud. defunct. fuerit controuerſ. inter Domin. & Agnat. vaxall. etiam ſi reſcripto fuerint legitimati, iuxta notata per Peregr. in tract. de fideicomm. artic. 24. nu. 9. niſi expreſsè fuerint habilitati ad feudum, Clar. loco mox citando, eſt verum, quod iſthæc concluſio duas admittit reſtrictiones, & eas notabiles.

Prima quippè erit, quoties feudum eſſet pro ſe, & filijs, etenim includerentur eo caſu naturales, quos appellatione filiorum venire vbicumque de filijs ſimpliciter mentio fit in contractibus, ediſſerat Paleott. de noth. & ſpur. cap. 30. multumque opitulatur textus in l. Lucius in fine ff. de legat. 2. & tradunt Doctores magis communiter in l. ex facto §. ſi quis rogatus, vbi Ripa, poſt alios num. 58. ad Trebell. & infinitos coaceruat Peregrin. de fideicomm. artic. 22. ſub numero 80. & Iulius Clarus in §. emphyteuſis, quæſtio. 30. eamque tunc potiſſimum veram exiſtimo, cum reliqui legitimi, & naturales deſunt, quando etiam ad primogenituram admitti defendunt Pancirol. conſil. 169. num. 9. & Decian. reſponſo primo, num. 163. volumine 3. ac generatim loquens Peregrin. in dicto tractat. de fideicomm. artic. 28. numero 45. & 50. exemplificans, in fideicommiſſo etiam vendicare ſibi locum; ſi itaque Regula eſt generica, quin eam declarant Doctores in emphyteuſi, fideicommiſſo, & Primogenitura, idipſum, & in feudis dicendum eſt, maximè quod in ſucceſſione Regni admittendos naturales non extantibus legitimis, expreſsè concluſerunt, perplures Doctores, & ideò Dominum Antonium ſucceſſurum fuiſſe in Regno Luſitaniæ, niſi extitiſſet Sereniſſimus Phylippus Secundus, legitimus, poſt Coſtam. Amodeum de Ponte, & alios, qui pro Phylippo Rege reſponderunt, ſcripſit Raudenſ. conſil. 1. num. 143. & conſil. 2. nu. 133. volum. 1.

Secunda reſtrictio eſt, ſi curſu temporis ad aliquod feudum ſuccedere naturales conſueuiſſe
57 pateat, inductamque eſſe conſuetudinem, illos admittendi ex qua cenſeri in primis remotum fuiſſe obſtaculum, quo detinebantur antea ne ſuccederent, atque inſuper, eius ſit efficaciæ, & roboris, vt quamuis ex natura diſpoſitionis, eſſet aliud ſentiendum; nihilominus eadem natura, contrario vſu, ac modo tollatur, vt per Iſern. in capit. 1. num. 4. qui feudum dare poſſint, ſequitur Camerar. in repet. l. Imperialem fol. mihi 581. de prohib. feudi alienat. per Federic. exinde legimus verba ſtipulationum, & contractuum, ſeu conceſsionum ab iſta obſeruantia ſubſecuta potiſſimum declarari, apud Bart. conſil. 59. commune Spoleti num. 6. volumine primo, latiſsimè Beccius conſil. 101. num. 48. in fine libro primo, & poſt alios multos, quos citat, ſcripſit Ioſeph, Ludouic. concluſ. 38. de obſeruantia ſubſecuta, & eius effectu. verſic. infertur 27. nec non Gabriel lib. 6. comm. opin. tit. de conſuet. concluſ. 1. Ideoque reſpondit Comenſis conſil. 99. quædam poſſeſſio; quod ſi Abbates per quadraginta annos incluſerunt fœminas in inueſtituris, quæ prius non erant comprehenſæ, inducatur conſuetudo, qua debeant quoque in futurum admitti, inductaque conſuetudo infeudandi bona pro fœminis quoque, & poſt Curtium Iunior. de feud. part. 2. in princip. verſic. 6. & Capyc. in inueſtit. feudali, verbo feudum dans Prælatus, limitat. 3. ſcripſit Burſatus conſil. 150. Nec eſt, num. 24. volumine primo, & Decian. reſponſ. 24. num. 107. volum. 1. & cum dubitatur ſit ne Cappellania beneficium, quia vtrum ne concurrerint illa ſex, quæ neceſſariò requiruntur, vt beneficium dicatur Eccleſiaſticum, ignoratur, ex ſubſequenti tamen vſu iudicatur; ita quod ſi fuerit ſolitum conferri, vel ſi ad præſentationem alterius prouideri, certè vtrumque beneficium erit, illud ſcilicet collatiuum, iſtud verò Iuriſpatronatus, vt Latius eſt videre apud Hieronymū Gonzales in Comment. ad 8. Regul. Cancellar. gloſa 5. numero 51. cum ſeq. nec ſine ratione, iſta contingunt; at illa validiſſima, quod eiuſmodi obſeruantia adeò potens eſt, vt inducat nouum titulum, & contractum, vtque Princeps illam tollerans videatur conficere actum, ſecundum illius tenorem, vt poſt Crauett. conſil. 19. nu. 4. tradit Raudenſ. conſ. 60. num. 42. vol. 1. & in forma

danda inuestituræ feudali in futurum Afflict. decis. 305. num. 11. voluit binum actum satis esse, & sequitur Bursat. consil. 49. num. 64. sicut etiam videmus geminatum actum cum cursu temporis sufficere ad infeudandum, etiam bona Ecclesiæ, sine aliqua solemnitate, & docet Curt. Iunior. de feud. part. 2. quæst. 3. & 4. & hoc est, quod dicunt pariter Doctores, de ista obseruantia, ne requirat aliquam præscriptionem, sed sufficiat aliquando ita fuisse seruatum, per duos, aut tres actus infra spatium annorum decem, vt ait additio ad decis. 6. Rotæ, exordientem, quæritur numero 11. sub titulo de consuet. in nouis, demumq; eadem Rota decis. 574. Difficultas proposita num. 4. parte prima diuers. & pariter, ita in plerisque alijs casibus responsum est, hanc obseruantiam operari, quamuis verba non patiantur, & videre conuenir in his, quæ scripsit Soccinus consil. 145. circa primum, numero 2. volum. 1. Beccius, & Rauden. in locis supra citatis, Crauett. consil. 754. in fine, & consil. 766. num. 8. Honded. consil. 92. num. 30. qui præterea subnectit, quod, & si obseruantia sit contra verum intellectum dispositionis, tamen attendenda veniat pro illius interpretatione, Menoch. etiam consil. 390. controuersa, & grauis, num. 16. de admittendis personis, quæ non erant comprahensæ in inuestituris attenta iuris dispositione, sed tantum ex obseruantia subsecuta, agit, & consil. 745. cum grauis num. 39. illam ex obseruantia declarari ait, quare Thobias Nonius consil. 1. num. 36. obseruantiam admittendi fœminas ex duplici concessione deducit, quinimmò nec requiratur pluralitas actuum ad inducendam obseruantiam, quoties vnicus profertur, qui sit notorius, & publicus, notat Decian. responsf. 96. num. 9. volum. 3. Berous consil. 95. numero 13. in princip. vbi propterea existimat vnicum sufficere instrumentum.

Neque supradictæ rationi, tàm validissimis auctoritatibus confirmatæ obstare (mea sententia) poterit responsio Aquiros, quam vt euertere hanc eandem rationem, & ab ipsomet illic, tacitis tamen auctoritatibus relatam, in sua Apolog. par. 4. num. 80. scripsit, inquiens, non esse in consequentiam trahendos eiusmodi actus, tamquam non ratione, sed errore introductos; Ideoque in alijs similibus obtinere non debeant, per l. quod non ratione ff. de legibus, quin ad consequentiam duci nequeant, quæ contra Iuris dispositionem apparent recepta, per l. quod verò ff. eodem titulo de legibus; Namque ambas illius assertiones refellemus, si eam solam considerationem adducamus, & ratione introductos esse eiusmodi actus affirmabimus, iustaque auctoritate, & propterea adducendos in consequentiam. Ratio autem, & auctoritas satis constant, dum consuetudo ex multiplicatis actibus supponitur, & quibus supra demonstrauimus, satis claré remotum esse obstaculum, inductamque consuetudinem succedendi ad fauorem illegitimorum, eamque in posterum attendendam.

Credo tamen, quod si aliqua specifica causa, nempè dispensatione illis concessa admissi fuerint ad feudum, nulla poterit dici introducta consuetudo, qua niti in futurum valeant reliqui illegitimi, prætendereque admitti ad feudum, si consimili dispensatione non foueantur, & nequit ex illis actibus consuetudo aliqua induci, vt optimè Ruinus aduertit consil. 34. sub num. 11. lib. 1. præsertim, quod Papa, seù alia suprema potestas dispensare nequaquam cogitur, aut gratiam vllam elargiri, si Geminiano credimus in capit. licet canon. §. fin. in princip. de elect. in 6. & per ora hominum circumfertur, Prouisiones Apostolicas non operari statum aliquem, refertque Aegidius Bellam. decis. 107. Dec. consil. 126. in causa Domini Francisci in fine; Lambert. de Iure patronat. lib. 3. quæst. 7. princip. artic. 6. & 7. & Achill. decis. vnica, de statu benefic.

58 Secundo videndum est, si Parentibus succedant in emphyteusi Ecclesiastica; & quia Ecclesia potissimum abhorret illegitimos istos, ideò quò ad talem emphyteusim inhabiles iudicarunt Bald. in l. generaliter §. cum autem, sub num. 2. C. de institut. & substitut. Felin. in capit. in præsentia num. 24. Dec. sub num. 47. de probat. Ripa in l. ex facto §. si quis rogatus num. 63. ff. ad Trebell. Alexand. consil. 94. consideratis his, numero 5. & consil. 128. consideratis verbis, num. 7. volumine primo, idque dato quod fuerint per rescriptum legitimati, inquiunt in eodem §. cum autem, Bald. Salyc., & Ias. nec non Imola, & Alexand. in l. quod dicitur ff. de verborum oblig. idemque Alexand. indicato §. si quis rogatus, nec non consil. 60. visa, num. 4. volum. 2. Dec. consil. 155. diligenter num. 7. & post alios Peregrin. de fideicomm. artic. 24. num. 10. extatque modernis his tempbribus Constitutio Pij Quinti, quam superius latè explicaui, & lector videre poterit.

59 Tertio. Videndum est, quid sit dicendum respectu iuris patronatus, & breuibus vtens verbis, fateor habiles eos esse, & idoneos ad illius successionem, idque præ ceteris affirmat, & multis rationibus tuetur Rocchus de Curte in tract. de Iure patronat. versic. competens num. 9. Bald. in l. eam quam, in finalibus verbis C. de fideicomm. tangit Lambert. in loco mox citando, & omninò veram sententiam dicit Gigas in tract. de pension. quæst. 16. num. 2. & 7. vbi præterea perbelle explicat, addo Menoch. consil. 90. primæ dubitationi, num. 18. volum. 1. Peregrin. consil. 34. in hac causa num. 11. volum. 1. neque dissentit Gabriel consil. 195. Anno, volum. primo, sed potius annuit num. 6. quò ad Ius patronatus acquisitum ex dotatione, & fundatione, licet contradicat in eo, quod ex priuilegio, & nulla valida ratione diuersitatis adductus; hinc est, quod legitimum natum ex matre naturali, aut spuria succedere in Iure patronatus scripserunt Butrius consil. 29. visis numero 3. & Anchar. consil. 355. incipiente etiam, visis; ergo id contingit, quia eius mater illegitima

tima ſuccedit in eo, ſi enim filius illegitimus non
ſuccedit Patri, neque nepos legitimus ex illegiti-
mo ortus ſuccederet, per l. vltimam ff. de na-
tur. lib. Tiraquell. in tractat. de Iure primogenit.
quæſt. 12. num. 13. atque Mantica lib. 11. vltim.
volunt. tit. 12. num. 33. quod ſi eſſet legitimatus,
hæreſis ſine dubio eſſet in Iure tenere contrarium,
quin & ipſum omninó ſuccedere deciſum teſta-
tur idem Rocchus, ante prædictum num. 9. &
multis, túm auctoritatibus, tùm rationibus, de-
fendit Lambert. etiam ſi à Principe laico emanaſ-
ſet reſcriptum legitimationis, in tractat. de Iure
patron. lib. 1. par. 2. quæſt. 2. artic. 29.
60 Quartò loco conuenit illam proponere quæſtio-
nem, nec ne ſuccedant parentibus, quò ad nobi-
litatem, cognomen, honores, & alia ſimilia; &
quidem illegitimos omnes, haúd dici eſſe de do-
mo, ſiue agnatione, aut familia parentum, vel
caſata (vt Itali vulgó dicunt) ſatis apertè inſinuant
Dyn. in l. cum Pater §. Mater ff. de legat. 2. An-
dreas de Iſernia in capit. 1. ſi de feud. defunct.
fuerit controuerſ. Bart. in l. tutelas, in princip.
ff. de capit. dimin. l. pronunciatio per illum
text. ff. de verbor. ſignific. & l. vltima, ibique
Bald., Salyc. & alij C. eodem titulo, Bart. in
tractat. de inſignibus, & armis, num. 11. Alber.
in prima parte ſtatut. quæſt. 138. Florian. in l. qui
teſtamentum, ad finem ff. de probat. Anchar. &
& Franch. in capit. 1. ſtatim poſt princ. de ſciſm.
in 6. Ioann. de Platea in l. ſi Senator, ad finem
C. de dignit. lib. 12. Capra conſil. 40. Punctus fuit,
per totum primum dubium, & alijs omiſſis Cor-
neus conſil. 169. in hac, numero 3. & 7. volumin. 3.
& copioſè Tiraquell. de nobilit. quæſt. 15. à nu-
mero 12.; Neque parentum nobilitatem acqui-
runt, aut inter nobiles vllo pacto collocari poſ-
ſunt, quod poſt alios multos iuris peritos, fatetur
Tiraquell. indicato cap. 15. num. 10. Inſuper ne-
que ad parentum inſignia ſubingrediuntur, illiſ-
que vti poſſunt, quæ apud Italos arma dicun-
tur, prout eo in loco aduertit præfatus Tiraquell.
& è modernis Scriptoribus. Michael ab Aguir-
re in ſua Apolog. part. 4. num. 11. quamuis in
omnibus his caſibus vehementer collaudandam
eſſe conſuetudinem, certum ſit, probatque Ioan.
de Sainſon, in Conſuet. Turon. rubrica de Trois
Droicts Chaſtellain, artic. 2. Paleott. in tract. de
Nothis, & Spurijs, cap. 60. & 61. qui in ipſo capi-
te 60. num. 5. illud præſertim aduertit, vbique
ferè communem vſum hodie vigere, quo illegiti-
mi de eius domo, & familia cenſeantur, cuius, &
filij habiti ſunt, ex Soccin. conſil. 102. viſa ſcriptu-
ra, volum. 3. num. 9. Angel. conſ. 30. ſuper primo
dico, num. 6. atque Corneo adducto conſil. 169;
huncque vſum obſeruandum, ex Bart. & alijs,
non dubitat, eo quia popularis ſermo præualet
propriæ ſignificationi, ex l. cum delanionis. §. Aſi-
nam ff. de fund. inſtruct. & Quintilian. non im-
meritó ſcripſit, quod auctoritatem ſermonis ſu-
perat conſuetudo; Quod autem vbique locorum
conſuetudine obtemptum ſit, vt baſtardi defe-
rant Arma domus, è noſtris Neapolitanis, teſta-
tur vir ille præcipuus Matthæus de Afflicto in
tractat. Prothomiſeon gloſ. 1. verſic. item quæro,
an conſanguineis Baſtardis, nec non in capit. pri-
mo, verſic. an autem ſpurij, ſub numero 33. quis
dicatur Dux, præter alios ex multis ſupra ci-
tatis.

Reſpondi itaque, & copioſè citra dubium,
quæſtui propoſito num. 25. Vtrum ne illegitimi
61 reputentur habiles ad ſucceſſiones, nunc viden-
dum, ſi idonei iudicentur pro ingreſſu Religio-
nis, & duo eſſe diſtinguenda tempora, recoli-
mus; Nam primum eſt tempus iuris communis
Canonici, ſecundum vero conſtitutionum à Sum-
mis Pontificibus, poſtmodum emanatarum, & in
libro Bullarij regiſtratarum, & quia de hac re
ſcribo inferius, nec ſine cauſa, ideo hoc in loco
ſubticere duxi. adeat igitur lector, & percurrat
quæ ſcribam à num. 115.

Ad Beneficia tandem inhabiles ſunt, prout in-
ferius numero 63. eloquar, prius tamen rationes
62 aliquas recenſere duxi, quibus cognoſcatur quam
ob cauſam illegitimi reputentur inhabiles quo
ad ſucceſsiones, ordines, beneficia, & Religio-
nem, iuxta notata hactenus, & quæ poſt hac ad-
iungam.

Et Prima, ac meo iudicio validior ratio eſt in-
fortunata ſors eorundem illegitimorum, Iure
ita diſponente; eamque deſumo, ex Soto in 4. ſen-
tent. diſtinct. 41. artic. 4. ad ſecundum, & Hen-
riquez in ſumm. Theolog. moral. lib. 11. cap. 20.
§. 4.

Secunda eſt, quia vilibus, & infamibus non pa-
tent portæ dignitatum, iuxta Regulam infami-
bus de regul. iuris in 6. non enim eſt dubium,
quin obſcuretur hominum claritas, ex vitioſa ori-
gine, vt inquit Diuus Thomas in ſupplement. ad
3. part. quæſt. 39. artic. 5. Ideò Cathecheſis Roma-
na loco ſupracitato, verba illa ſubnectit (ſcilicet)
decet enim, vt qui ſacris addicuntur, nihil in ſe
habeant, quo ab alijs merito contemni, ac diſpici
poſſe videantur.

Tertia quippè ratio eſt, quia ſolent eſſe imita-
tores paterni criminis, Paternæque incontinentiæ
cap. 1. diſtinct. 56. cap. vndecumque, iuncto capit.
ſi Gens Anglorum, eadem diſtinct. & capit. ſi quis
cum Militibus 6. quæſt. 1. ſuccurritque vulgatum
illud Adagium.

Sæpè ſolent filij ſimiles eſſe Patri.

Quarta eſt ratio, quia ſic deteſtamur Parentis
crimen, ex quo indecorum eſt, vt in Altaris offi-
cio illegitimus filius impudico Patri miniſtret, c.
cum decorem de filijs Præsbyt.

Quinta ſatis clarè depromitur ex eo, quod ex
commiſtione meretricum nati, æſtimandi ſunt
degeneros populos, ignobiles, furenteſque libi-
dine fore procreandos, & ad extremum ad dete-
riora, & ignobiliora vergentes, nec bello ſecula-
ri fortes, nec in fide ſtabiles, neque honorabiles
hominibus, nec Deo amabiles eos eſſe venturos,
ſicuti ſcriptum reperitur in dicto cap. ſi Gens An-
glorum, 56. diſtinct.

His igitur ex rationibus, nequeunt ordines adi-
piſci Eccleſiaſticos, Religionem profiteri, aút
ſucceſſiones parentum conſequi, iuxta tamen
declarationes, & alia, quæ ſuperinde notaui à

63 Principio huius capitis, & ob quas nunc adiungo, neque beneficia Ecclesiastica impetrare posse, atque præterea Rebuff. tractat. de pacif. possess. numero mihi 220. Abb. & alij, in cap. ad extirpandas de filijs Præsbyter. quamobrem si eis conferantur beneficia, nullius sit validitatis collatio dicit Nauarrus consil. 3. numero 4. de ætat. & qualit. sicuti, & electio ex cap. innotuit, cap. per venerabilem, iuncto capit. cum in cunctis, de elect. quin & resignatio in eorum fauorem admissa à supremo Pontifice nesciente impedimentum istud illegitimatis, sit nulla, & inualida, tradit Paris. de Resignat. benefic. lib. 4. quæst. 4. num. 8. comprobans decisione Tholosana, quam recenset Rebuff. (vt ipse asserit) in tractat de pacific. possess. num. 225. sed Parisium non vidisse Rebuffi verba existimo, vt subticeam non intellexisse. Etenim citatus Rebuffus, non in hoc casu loquitur, sed diuerso, pulchriori tamen, & difficiliori; Rogerius enim Magister ad cuius fauorem resignatio admissa erat, illegitimè natus minimè erat, & propterea Parisij assumptum non probat; erat enim ex iustis nuptijs ortus, quamuis filius spuriæ, & sic nepos (per interpositam personam Matris illegitimæ) Presbyteri resignantis, à quo factam resignationem admisit Papa, ignorans resignatarium nepotem resignantis, ac propterea carere omni robore determinauit Arrestum Tholosanum, non quidem ex capite illegitimitatis, sed per textum, & eius terminos, in cap. ad extirpandas de filijs Præsbyt. vbi filijs Presbyterorum immediatè beneficia paterna habere prohibentur, quod glosa ibidem ad nepotes, ex descendenti linea extendit, & illic sequuntur Abb. num. 8. Butrius num. 7. ambo affirmantes hanc esse communem opinionem, tametsi Ioann. Andr. contradicat, & Innocent. restringat procedere tantum, cum nepos caret Patre, qui est Aui filius, secus verò si illius, & eius Parens adhuc viueret, quia tunc non consideraretur successio in nepote; cuius rei inferius erit peculiaris sermo, versic. quid vero; ideo hoc in loco satis erit repetere, quod Rebuff. loco iam citato, & in praxi rubrica de dispensat. super defectu natal. num. 27. allegat tale arrestum, vt probaret eiusmodi resignationem ab Auo, nepoti factam, id nesciente Papa, illam admittente, esse nullam.

64 Ad pensiones etiam Ecclesiasticas inhabiles omninò esse dictos illegitimos, & earum incapaces, concludit Hieronymus Gigas multisque comprobat rationibus in tractat. de pension. quæst. 16. Rebuffus in praxi rubr. de dispensat. ex defectu natalium num. 48. & Doctor. in capit. ad extirpandas de filijs præsbyt. quamuis obtenta dispensatione ad Clericatum sit pensionis capax absque alia dispensatione, ex decisionibus Rotæ coram Gipsio, Robusterio, Bianchetto, & Serafino, scripsisse Gratianum memoro Disceptat. Forens. tomo 3. c. 318. num. 64. & cap. 397. num. 12. quin & illa Robusterij est 425. par. 1. diuers.

65 Ac denique mandatum Papæ de prouidendo, haud suffragatur illegitimo, si talis qualitatis non meminerit Rescriptum, quia in illo tacitè insunt verba, nisi illegitimus sit, per Bald. in l. neque natales num. 18. C. de probat. & Gabrielem Paleott. in tractat. pluries, in hoc capite citato, de nothis, & spurijs capit. 57. num. 5.

66 Sed non propterea, quòd generica est conclusio, qua inhabiles redduntur ad beneficia omnes illegitimi, ideo vana iudicanda erit distinctio illa de filijs præsbyterorum non admittendis ad beneficia Paterna, seu in Ecclesia in qua extant Parentum beneficia, vel ad alia præter iam dicta, namque contingere potest, vt illegitimus dispensatus fuerit ad beneficia, & tamen Paterna consequi non propterea valeret, iuxta notanda inferius, nisi expressam habuerit dispensationem ad obtinenda ea beneficia paterna, aut in Ecclesia in qua Genitores detinent, quæ alioquin adipisci non posset, itaque præterire non decet explicationem illam de filijs ambientibus parentum beneficia consequi.

In qua re putaui distinctione vtendum, ea scilicet, quod vel filij legitimi, & naturales sunt Præsbyterorum, & ab illis geniti antequam ordinibus initiarentur, vel illegitimi, siue ante siue post promotionem nati.

Et ab illegitimis quorum particularis est noster sermo in hoc capite, exordiendo, asserto, quod hi ad beneficia in eadem tamen Ecclesia, in qua parentes possident, nullo pacto admitti debent, in tantum, quod & dispensatio ad illa obtinenda est eis deneganda, per cap. cum decorem de filijs Præsbyt. qui quidem text. de illegitimis filijs expressè loquitur, addo alterum in cap. ad abolendam, eodem illo titulo, qui tametsi id non ita apertis verbis insinuet, à Doctoribus tamen interpretatur loqui de ipsis filijs illegitimis Clericorum, maximè ab Innocent. & Hostiens. inibi, & communem esse intellectum Doctorum, inquit Franciscus Marcus in decis. Delphyn. 829. quæritur, num. 11. par. 1. est tamen aduertendum ad illud verbum, quò supra non incautè vsus sum, scilicet, possident, non enim dixi, in qua Patres possederunt, sed possident, adductis verbis citatorum textuum, quæ quidem verba, præsens tempus insinuant, quare extendi minimè debent ad beneficia existentia in ea Ecclesia, in qua Genitores habuerunt, nam si præcitati Canones voluissent etiam tunc prohibere filijs Præsbyterorum illegitimis acquisitionem beneficiorum, vtique addidissent, ad instar capit. ad hæc, eodem illo titulo quod dum vtrumque tempus præsens, & præteritum complecti voluit, id adiecit, & tamen illius sanctio affirmatiua est, permittens legitimis filijs Episcoporum facultatem Beneficia consequendi in Ecclesijs in quibus præsunt, vel, præfuerunt eorum parentes, quare si in eo casu, in quo tanta nequibat dubitatio cadere, nam licentiam impartiendo obtinendi in Ecclesijs in quibus Genitores præsunt, longè magis diceretur dedisse habendi, in quibus præfuerunt, & tamen superaddidit; vtique multò conuenientius adiecissent conditores in adductis Canonibus, puta capit. cum decorem, & cap. ad abolendam, si comprehendere voluissent in isto casu negatiuo, & prohibente iam dictis illegitimis beneficia adipisci in ea Ecclesia, non solum, in qua Patres habent, sed habuerunt,

sicuti

sicuti Hostiens. perbelle considerat in summ. de filijs Præsbyteror. versic. ex hoc patet sub numero 5.

67 Sed his temporibus, isthæc difficultas prorsus cessat propter Concilij Tridentini Decretum in cap. 15. sess. 25. sub rubr. de reformat. cuius litera expressé vetat, etiam illa in Ecclesia habere, in qua eorum Patres habuerunt, sed quia post Concilij promulgationem, multa superuenerunt dubia, super quibus à sacra Congregatione Cardinalium Concilij interpretum responsum fuit, ideò, si quæratur vtrum ne comprehendatur sub dispositione dicti capitis Conciliaris, qui per Procuratorem apprehendit possessionem beneficij, aut Canonicatus, nunquam tamen in ea Ecclesia ministrauit? Item si literis Apostolicis non expeditis, nec possessione secuta, cessit in fauorem alterius, in manibus Pontificis, & Congregatio censuit prædictum Canonicum, cuius Pater possessionem per Procuratorem apprehendit, comprehendi hoc casu, & ideò expellendum esse; Alterum verò canonicum cuius Pater nec literas Apostolicas expediuerat, nec vnquam habuit possessionem, non comprehendi, ideò permittendum esse; & iterum in illis verbis dicti capitis, vbi eorum Patres beneficium aliquod habent, aut habuerunt, Congregatio aduertit in eo non dici habuisse, ad hoc vt comprehendatur sub hoc capite, ille, qui fuit prouisus, & literis non expeditis, & possessione non habita cessit alteri; Ac tertio comprehenditur etiam in hoc Decreto, is qui per Procuratorem accepit possessionem, sed in Ecclesia nunquam ministrauit, quia per prouisionem acquiritur ius in re, & causatur vitium in personam filij, per Patris intitulationem Abb. in cap. transmissæ num. 6. de filijs Præsbyt.

Si vero per solam supplicationem Pater obtinuit, nec beneficium, vel litteras expediuerit, nec possessionem cœperit, secus censuit Congregatio, quia ante literarum confectionem gratia non est perfecta, sed informis; dum vero prædictæ declarationes videntur ad inuicem pugnare cum vna prohibeat obtinere, si Pater obtinuerit beneficium, sed non expeditis literis, ac possessione capta, cessit alteri, reliquæ vero permittant; Nam quæ permittunt supponunt interitum ipsius prouisi ante expeditionem literarum, & quæ vetat supponit cessionem ab ipso factam in gratiam alterius, cuius vigore vsus est prouisione Apostolica.

Cum veró quæsitum fuit, an ne liceat illis habere beneficia in Ecclesia vnita alteri, in qua Pater habet? & respondit eadem Congregatio, quod si Rector Ecclesiæ Matricis fuerit huius illegitimi Parens, & velit dictus filius Ecclesiam filialem obtinere dependentem, seu alias illi vnitam, in qua eadem Matrix habeat, etiam quædam Iura Parochialia, saluo hoc Decreto; Congregatio censuit, posse; nisi vnio facta sit per viam subiectionis Ecclesiæ Matricis.

Et iterum fuit dubitatum, an filij illegitimi possint obtinere beneficia vnita Ecclesijs, quas obtinuerunt, vel obtinent parentes eorum, & fuit resolutum, quod si beneficia sunt vnita, æquè principaliter, tunc illegitimi obtinere non possunt; si vero non sunt vnita, æquè principaliter, sed accessoriè, tunc possint, si tamen dictas Ecclesias vnitas possidentes, non tenentur ministrare in principali; at tertio fuit pariter dubitatum an illegitimi obtinere possint Ecclesias filiales, quando eorum Patres retinent Matrices, & fuit dictum posse, quando obtinentes filiales non tenentur ministrare in Matrice; ac quarto loco propter illa verba Concilij, quodcumque etiam dissimile, declarauit, id intelligi, tùm in Ecclesijs dictorum beneficiorum, tùm aliarum Ecclesiarum, sicut sunt aliquæ in Hispania, in quarum altera residendo, præsupponitur residere in principali, quia non potest Pater residere in vna, & filius in altera.

Et quia in dicto capite adduntur alia verba, ea scilicet. Nec in dictis Ecclesijs quoquomodo ministrare, ideò hæsitatum fuit, an filius illegitimus laicus, qui in Ecclesia in qua Pater beneficium habet, & Cantor musicæ, tantummodò in Ecclesia cantat, prohibeatur per istum textum? & Congregatio de Mense Decembris 1574. censuit affirmatiuè, quia Concilium dicit quoquomodo ministrare. Eadem enim est ratio siuè ministret in officio, siue beneficio, & iterum filius Clerici in hoc Decreto non prohibetur, quominus tamquam Cappellanus amouibilis deseruire possit, atque obtinere beneficium in Ecclesia in qua eius Pater nunquam fuit intitulatus ad aliquod beneficium Ecclesiasticum, licet pro Cappellano amouibili inseruierit in eadem Ecclesia; ac tertio, quia in Ciuitate Laodiensi sunt plures Collegiatæ, quarum Decani, & Canonici vigore statuti accedunt ad certas processiones in certis festis diebus anni ad Cathedralem, & ibi canunt vnum versiculum, seu collectam. Hoc stante fuit pluries dubitatum, An valeat electio facta de filio illegitimo ad Decanatum vnius illarum Ecclesiarum Collegiatarum, cum prædicta teneantur præstare in Cathedrali, in qua Pater eius Canonicus fuit? Congregatio ter censuit filium prædictum illegitimum incapacem esse, huius Decanatus; quia quoquomodo inseruire dictæ Ecclesiæ videtur, & quia Sanctiss. Dominus Noster mandauit iterum partes audiri; tamen Congregatio stetit in decisis, & quarto loco sub dictis verbis quoquomodo ministrare, definiuit, non solum filium non posse obtinere beneficia in ea Ecclesia in qua Pater obtinuit, sed nec canere in eadem Ecclesia tanquam musicus simplex. Tandemque declarauit alia vice Concilium Tridentinum non prohibere, quin Pater, & filius possint celebrare Missam in eadem Ecclesia, sed id fiat ab altero causa legati, quod legatum sit Missam celebrantibus, & propterea ad Episcopum N. scribatur, vt desinat molestiam exhibere Præsbytero N. illegitimo, celebranti Missam, ob quoddam legatum in eadem Ecclesia, in qua Pater celebrat ob deuotionem, cum neuter habeat beneficium, & casus hic non sit prohibitus à Concilio.

68 Adiunguntur in eodem capite Conciliari verba illa, ne pensiones super fructibus beneficiorum, quę parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt habere, ex his verbis non videtur prohibitum eiusmodi illegitimis filijs Præsbyterorum habere pensiones super beneficijs existentibus in eadem Ecclesia, in qua Genitores possident, sed super fructibus beneficiorum, quæ obtinent Parentes, addit tamen idipsum si antea obtinuerunt; & comprobo num. 70.

Nunc pertranseundum est ad eadem Paterna beneficia, si illa valeant adipisci eorundem Præsbyterorum filij, qui licet antiquitus per Constitut. Alex. III. in c. ex transmissa de filijs Presbyt. potuerint illa cōsequi, Clem. tamen 7. Constitutione 36. ad Canonum conditores, abrogata fuit iam dicta Alexand. III. sanctio, & ordinatum ne de cætero dicti filij Præsbyterorum ex fornicatione nati, Ecclesias Cathedrales, etiam Metropolitanas, ac Monasteria, quibus eorum Patres præfuerunt, seu illa, & illas dignitates, etiam maiores, & principales personatus, administrationes, & officia, etiam curata, & electiua, & alia quæcumque Beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura secularia, & quorumuis ordinum Regularia, quæ Præsbyteri, & Clerici, ac Religiosi eorum Patres, in titulum, vel comendam, aút administrationem, ad tempus, seù in perpetuum aliquando obtinuerunt, vllo vnquam tempore quoquomodo obtinere possint.

69 Ex hac Constitutione, duo præsertim colligi recte posse existimo, Alterum quod licet glosa in citato cap. ex transmissa, vers. media, in fine; videatur tenere illum textum de legitimis filijs loqui, & Abb. num. 2. remittat discutiendum, ac neutram improbet sententiam, neque Butrius num. 7. attamen ipse opinor illum de illegitimis verba facere, atque ad id credendum impellor verbis prædictæ Constitut. affirmantis, quod Præsbyteri gestientes sua beneficia in eorum filios peruenire, illa resignabant in gratiam aliquorum, qui in eorundem resignantium filios ex fornicatione genitos, continuò retrocedebant, qui filij dispensatione tantum super defectu natalium obtenta, illa consequi consueuerant, vigore dictæ Constitutionis Alexandri III. permittentis beneficia paterna illos habere media intercedente persona; quod ipse Clemens perniciosum, & abhominabile esse iudicans, mandauit vt de cætero nullo vnquam tempore permittatur eis illa consequi: ergo ex verbis in dicta Constitutione Clementis apparet Canonem Alexandri in dicto capit. ex transmissa, loqui de filijs illegitimis; dúm exprimit quod filij illegitimi Clericorum poterant media intercedente persona habere beneficia parentum, dispensatione tantummodò circa natalia obtenta.

70 Alterum quod ex eadem Constitutione desumo, erit non dici per illam prohibitum filium illegitimum habere pensioné super beneficijs, quæ obtinuerunt parentes, ita quod licebat illis renunciare beneficia, quæ obtinebant ad fauorem tertij, imposita pensione soluenda proprijs filijs, vt multis impulsus rationibus defendit Gigas in tractat. de pension. quæst. 86. tàm num. 5. versic. prædictis tamen non obstantibus, quam in addit, sed post Concilium in adducto capite decimoquinto vetantur etiam illas consequi in beneficijs antea ab antecessoribus possessis; licet autem Mandosij tempore fuerit Concil. Trident. in viridi obseruantia, non tamen redarguendus erit, quod in tractat. signat. Grat. rubr. de dispensat. ad benefic. in Ecclesia in qua Pater versic. quæro an Constitutio, concludat licere, etenim attenta dispositione præfatæ Constitutionis, ita respondit, & si non adiecit per expressa verba restrictionem, & contrariam dispositionem Conciliarem; addidit tamen generatim loquens, & inquiens. nouissime circa nonnulla ex præmissis habemus Concilium Tridentinum sessione vltima de reformat. cap. 15. ergo se remittit illius dispositioni in his, quæ antea tetigerat. Sed pensionem quam Parens obtinuit, vel in beneficio in quo habuit ille pensionem, non vetari illegitimam prolem habere, defendit Gratian. eodem capit. 397. tomo 3. Disceptationum Forensium.

Cum verò de legitimis filijs Clericorum intendimus veritatem inuestigari, licet glosa in cap. ad abolendam versic. maximè, & glos. in capit. cum decorem versic. illegitimus de filijs Præsbyt. insinuent neque paterna, neque alia in eadem tamen Ecclesia in qua Patres obtinent, consequi posse; Nihilominus poterunt iuxta veriorem sententiam adipisci beneficia quæcumque in eadem Ecclesia in qua Genitores habuerunt, aut etiam habent, hanc quippe resolutionem tutantur Dec. in cap. inter, num. 9. de Rescript. Felyn. in capit. in nostra versic. tertium Corrolarium sub num. 13. eodem titulo, Rebuff. in praxi rubr. de Dispensat. ex defectu natal. num. 37. Calder. consil. vnico de filijs Præsbyt. Hostiens. in summ. sub tit. mox adducto num. 5. estque textus expressus in capite ad hæc, de filijs Præsbyt. cui minime obstat alter, & sæpè citatus textus, in cap. ad abolendam, dum præcipit ne Canonicorum filij maximè spurij, Canonici fiant in secularibus Ecclesijs, in quibus instituti sunt Patres eorum; nam licet ex eo colligant supracitatæ glosæ, & alij scribentes, etiam legitimos prohiberi, propter illam dictionem maximè, attamen communis contradicit intellectus,

71 concludens prædictum textum de illegitimis tantum filijs Clericorum verba facere, & ipse scripsi in superioribus quo admisso intellectu plures afferunt Doctores responsiones ad illam dictionem, ipseque cæteris omissis, recolo, eam responsionem, quæ animo meo magis sedet, quod illegitimi filij Clericorum, in duplici sunt differentia; Alij enim nati ante Clericatum Parentum, vel tempore Clericatus eorum, non tamen sacris initiatorum, at minoribus tantum, quorum filij non propterea appellantur spurij; Alij verò nati ex constitutis in sacris, qui & vocantur, & verè spurij sunt, quas ambas species complecti volens textus ille, dicit, ne Canonicorum filij maximè spurij, Canonici fiant in Ecclesijs, in quibus Patres eorum instituti sunt; quare non tantum filios spurios Clericorum, at cæteros non legitimos excludit ab assecutione beneficiorum in eadem Ecclesia, in qua Genitores, quam profectò

fecto reſponſionem delibauit Petrus Rebuff. in loco ſupra citato, num. 38. & Hoſt. adducto tit. de filijs presb. nu. 5. verſ. ſi bene conſideraueris, nec non Archid. in cap. Apoſtolica, nu. 1. in fine 8. q. 1. ſubdens, & hoc teneas, cum itaque non vrgeat textus in contrarium citatus, ſubſiſtit diſpoſitio Clem. III. in ipſo cap. ad hæc, vt conſequi illorum filij legitimi valeant beneficia in eadem Eccleſia, in qua Progenitores; cuius Decretalis improbatur intellectus ille, vt tantum de ſimplici beneficio veras faciat, ſecus autem de canonicatibus, vt Goffred. opinabatur, ſed latè intelligenda eſt eius diſpoſitio,
72 nempe de omnibus beneficijs per Hoſt. & Archid. in locis proximè relatis. Neque omittam Concil. Trid. in pluries citato, cap. 15. quod ſub illis verbis, qui non ex legitimo nati ſunt matrimonio, continet expreſſam licentiam reſpectu legitimorum adipiſcendi dicta beneficia in ipſa Eccleſia, vbi parentes alia poſſident, effectus enim argumenti à
73 contrario ſenſu, non ſolum validiſſimus ille iudicatur, vt ſtante prohibitione reſpectu illegitimorum, ceſſet reſpectu legitimorum, vt optimè probat Dec. in l. 1. nu. 38. ff. de offic. eius cui mand. eſt Iuriſd. & conſil. 386. licet in controuerſijs, ſub num. 4. & ſequitur Soccin. Iun. conſ. 9. viſo themate, ſub num. 5. volum. 2. ſed alter, itidemque validiſſimus, vt inducat contrariam diſpoſitionem, & conſequenter dicatur expreſsè conceſſa facultas legitimis obtinendi talia beneficia, iuxta communem opinionem Doctorum in eadem l. 1. ac præſertim à numer. 84. vbi numer. 85. illud quod inducitur ex ſenſu directo, & ex contrario, vnum & idem eſſe, quod ex contrario docet.

74 Sed eadem beneficia Paterna valeantne ijdem Clericorum filij legitimi obtinere, ſi quæratur, valida eſt reſponſio negatiua, ſi incontinenti, & immediatè habere velint iuxta capit. ex tranſmiſſa, & cap. ad extirpandas de filijs Presbyt. aitque Hoſt. in verſ. ſupra relato, & illa ſuffragatur ratio, quod Apoſtolicum eſt decretum, inhibens filios ſuccedere in paternis beneficijs, ne ſucceſſio in Eccleſia Dei ſit hæreditaria, per adductum cap. Apoſtolica; Quod ſi media interceſſerit perſona, non dubitatur, quin affirmatiua, ſit vera reſolutio, per adductos textus, nec non deciſionem delphinalem 629. num. 9. par. 1.

75 Quin, & ad Nepotes extendi dictam prohibitionem, docet gloſa 1. in citato cap. ad extirpandas, & cap. Apoſtolica 8. quæſt. 1. inibique Archid. nu. 1. Gulielm. de Benedict. in Repetit. cap. Raynutius, verſ. & vxorem nomine Adelaſiam nu. 693. de teſtam. cuius extentionis, præ alijs, optima illa iudicatur ratio, quod Nepotes, filij dicuntur, quodque
76 filij appellatione, plerumque veniunt, & ſumuntur, per l. liberorum §. ſed & Papyrius ff. de verbor. & rerum ſignif. licet enim, ex vi, & proprietate ſermonis, negent id verum Alciat. in l. filij appellatione, ff. de verbor. ſignif. Ioan. And. in cap. ad extirpandas de filijs Præsbyt. & inibi Panor. nu. 8. affirmant tamen veritate inniti ex interpretatione, quæ attenta diſpoſitione legis, generaliter procedit iuxt. leg. filius ff. ad Senat. Conſult. Maced l. Senatus ff. de Ritu nupt. & leg. 2. §. ſi mater ff. ad Senat. Conſult. Tertull. & in terminis hiſce noſtris, textus eſt hanc fouens partem in cap. conſuluit de Iurepatron. ſecundum antiquam compilationem, in qua illud aderat verbum, Nepotibus, licet noua ea careat, Indeque prodijſſe opinor declarationem ſacræ Congregationis Concilij, quæ citatum caput. 15. ſeſſ. 25. de Reform. inhibens filijs illegitimis Clericorum habere beneficia paterna, vel in Eccleſia in qua Patres habent, aut antea habuerunt, dixit extendi ad nepotes itidem illegitimos, quam retuli ſuperius num. 67. atque alias in caſu contrario declarauit quod ſicuti textus ille conciliaris, non amplexatur filios legitimos, vt etiam ſcripſi num. 68. ita neque nepotes legitimos, quamuis ex filio illegitimo, reſpectu beneficij, quod auus obtinuit, Dum vero fuit in eadem Congregatione excitatum, nec nè prædicta declaratio procedat, etiam viuente ipſo Auo, adeo vt nepos ex filia illegitima, ſiue illa viuat, ſiue obierit, poſſit obtinere penſionem ſuper beneficio Parochiali, quod Auus poſſidet; Congregatio die 13. Maij 1586. cenſuit negatiuè, vt arceatur memoria vitæ incontinentiæ, licet ſubiungat eadem declaratio omnes Illuſtriſſimos dixiſſe contrariam opinionem veriorem ex ſententia Rotæ, hactenus verba Congregationis, quibus ſubnecto prohibitionem prædictam dilatari ad omnes deſcendentes per extentionem illam, quam ſupra relatæ gloſæ inſinuant, & illa ſuppetit ratio, quod ſicuti ex interpretatione legis veniunt Nepotes, ſub appellatione filiorum, ita & cœteri deſcendentes per Alciat. in ead. l. liberorum, verſ. propriè enim ſ. At ipſe vehementer dubito, ſit nè vera in terminis noſtris hæc ſecunda extentio gloſarum, ob illam præſertim rationem, quia ſi Illuſtriſſimorum Cardinalium declaratio, cenſuit vt ſuperius retuli, comprehendi Nepotes illegitimos ex filio illegitimo ſub diſpoſitione citati, cap. 15. & eam ob rationem, quod in eo textu adeſt verbum longiſſimè, quod excludit omnem perſonam etiam mediatam, ergo dum tale non apponitur verbum, neque ſimile in textibus antea relatis prohibentibus filijs legitimis obtinere paterna beneficia, non erit facienda extentio ad vlteriores deſcendentes vltra nepotes, tum maximè quod generalis non apparet Regula, qua ſuſtineatur filiorum appellatione venire omnes deſcendentes, ſed in certis quibuſdam caſibus dumtaxat, idque perrarò, tum demum quod neq; nepotes paſſim veniunt filiorum appellatione, ſed quandoque, ex his quæ cumulat Gozad. conſ. 59. 1. facie, & Mantica de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 8. & præſertim vbi eadem militat ratio, vt optimè adnotauit idem Gozad. ſub num. 20. quam ob cauſam ad nepotes extendi diſpoſitionem Concilij de filijs loquentem in adducto cap. 15. ſine dubio exiſtimo, nempè illam, vt memoria paternæ incontinentiæ aboleatur.

77 Quid vero dicendum ſit de nepotibus, ex fratre, aut ſorore, quorum ſi proprietatem vocabuli inueſtigemus, vera eſt reſolutio, non eos venire ſub propria nepotum nuncupatione, quam Federic. de Senis ſtatuit conſil. 39. viſo puncto; tunc enim ille tantummodo iudicatur nepos, qui ex filio, vel filia procreatus apparet, iuxta l. Iuriſconſultus §. nepos ff. de gradib. comprobantque affatim Felyn. in cap. per tuas num. 4. de probat. inibique Abb. ſi verò communem vſum loquendi, & comprehendi non dubitatur, poſt Felyn. indicato, cap. num. 5. & Abb. nu. 6.

num. 6. etiam si materia sit quantumcumque odiosa, per Ioan. And. in cap. fundamenta de elect. in 6. adeo quod hodie, mortuo Patre, subrogetur filius in eius locum circa successionem Patrui, quia Iure Authenticorum datur repræsentatio vsque ad tertium gradum, computatum de Iure Ciuili, tam in linea descendenti, quam Collaterali, vltra vero cósideratur prerogatiua gradus, summota differentia agnationis, & cognationis §. si verò, iuncto §. nullam in auth. de hæred. ab intest. venient. quare si olim frater excludebat filium præmortui fratris in successione alterius fratris, iuxta §. si plures instit. de legit. Agnat. success. & l. consanguinitatis Iure C. de legit. hæred. hodie contrarium subsistit; cum Nepos iste succedat vna cum Patruo §. si igitur in auth. de hæredit. ab intest. venient. Dec. consil. 1. sub num. 3. quare ex his, dicendum esset eiusmodi prohibitionem extendi ad filios fratrum, sororumuè: attamen in hoc peculiari casu in contrariam iuerunt sententiam Doctores firmantes illam dumtaxat ad Nepotes ex linea directa dilatari, secus autem ad eos, qui ex linea transuersali, ita glos. in eod. c. ad extirpandas, quam illic sequuntur Abb. n. 8. & Butrius n. 7. aiunt præterea glos. in citato c. ad Apostolica, inibiq; Arch. nu. 2. & iterú vers. in ead. glos. item Abb. in cap. 2. ante nu. 1. de arbit. Rebuff. in praxi Rub. de dispensat. ex defectu natalium nu. 30. Host. in Rub. de filijs Præsb. nu. 5. prope finem.

Quinimmò non ad omnes nepotes ex linea directa; Verum ad illos solummodo, quorum Pater interijt, dicendum est, quia tunc Nepotes tanquam proximiores succedunt Auo, auth. in successione, C. de suis, & legit. hæred. nam si parens adhuc viueret, quia non succederent, similiter cessaret causa: prohibitionis scripta in ipso cap. ad Apostolica si enim Iure successionis ageretur non nepos, sed filius Auo succederet, quam limitationem tradunt Hostien. in adducto cap. §. vers. sed nunquid, & Innoc. in citato cap. ad extirpandas; quorum tamen restrictio, non vtique sedet animo meo, quandoquidem, si veritate fulciretur, non ratio sanguinis consideraretur, sed successionis, quare extenderetur etiam ad Nepotes ex fratre, vbicumque ex dispositione Iuris succederent in bonis, & tamen eos minime comprehendi sub hac dispositione vetante filios habere immediatè beneficia paterna, iam fuit conclusum nu. 75.

78 Sed quia dubitari potest, num conclusio mox relata ad ascendentes protrahatur? & queri num parentes valeant immediatè consequi eadem beneficia, quæ eorum legitimi filij habuerunt; ideo repetere conuenit, quæ Host. superinde scripsit in adducto cap. ex transmissa §. ideoque, de filijs Præsbyt. dum ait, non eos posse illa adipisci, & fortasse placet Archid. vltimo loco eam referenti in citato cap. Apostolica num. 3. causa 8. quæst. 1. eo quod met ipsa ratio prohibitionis militat, nè Ecclesiastica beneficia hæreditario Iure possideantur, quare eandem debere subsistere sanctionem suadet vulgata lex. illud ff. ad l. aquil. sed quia non defuerunt Alan. Vinc. & Tangred. in dicto cap. Apostolica, qui contradixerunt, & Ioan. And. indicato cap. ex transmissa sub nu. 3. ac Butrius sub num. 10. versic. quæro an vitium, & glos. in eodem cap. Apostolica, ita quod eorum opinionem, veram reputat Abb. in calce adducti cap. ex transmissa, atque Petrus de Anch. inibi, quin veriorem illic existimat Cardin. in vers. secundo quæro; in tantum quod eam non solum communem, at insuper tenendam dicit Hieron. Gigas de pention. quæst. 86. sub num. 10. ideo videtur longe dubia quæstio, & fortasse de Iure facilius defendi posset opinio Host. vt idem Gigas subdit; contraria tamen recepta à communiori Doctorum calculo, ita quod illam insequi censeo tutius esse.

Et propterea resolutio constituta, non licere filijs legitimis Clericorum habere eadem paterna, si nulla intercesserit media persona, non transcendit filios, & nepotes, quamuis extendatur declaratiuè ad illud beneficium, quod si non est idem, est tamen subrogatum, & quasi idem; exemplum de Rectoria alicuius Ecclesiæ, seu Parochiæ, & de Vicaria perpetua illiusmet Ecclesiæ, teste Calder. consil. 66. vel vnico de filijs Præsbyt. exordiente, an filius illegitimus, in eius calce, ipsumque sequitur Tuschus conclus. 363. filius legitimus nu. 5.

Cum itaque satisfecerim proposito quesitui de filijs Clericorum, quo ad beneficia paterna, aut alia in eadem tamen Ecclesia, conuenit ad Generaliorem propositionem retrogredi, de illegitimis non valentibus, non modo eadem consequi paterna beneficia, vel aliena, sed existentia in eamet Ecclesia in qua habuerunt, vel adhuc habent Parentes, ad omnia quæcumque; Namque Iuris est Regula, quæ iam dictam tuetur resolutionem, & omnino subsistit, Nisi particulari priuilegio derogetur, nèpe si dispensatio intercedat, vel legitimatio, quæ, vel re ipsa vel Principis rescripto contingere solet.

Prima quippe habilitatio euenit dispensatione siue Principis, siue Iuris, illa quippe Principis, non aliud est, quam tollere obstantiam defectus, si Gozadino credimus in consil. 6. prima facie num. 62. Butrio in cap. per venerabilem num. 2. qui filij sint legit. atque Corneo cons. 93. primo aspectu sub nu. 14. vol. 2. eamque vnusquisque elargiri potest, cui, & legitimare licet, non è contra, teste Castrensi in l. solet ff. de Iurisd. omn. iudic. Ruin. consil. 7. quia Matthæus sub num. 23. volum. 3. & ad effectum præsentem dispensare queit supremus Pontifex,

79 nam omnium quotquot sunt Pontificum constitutiones, & Decreta, tàm prosequentes illegitimè genitos, vt eos ab ordinum susceptione, beneficiorumque impetratione reijciant, haùd sunt tanti roboris, & efficaciæ, quod successoribus in Pontificatu dispensandi ademerint facultatem; quia ea non fuit prohibentium intentio, qui successoribus suis nullum potuerunt præiudicium generare, pari post eos, imò eadem potestate functuris iuxta textum in cap. innotuit de elect. eaque propter, proprijs oculis quotidie cernimus solere Pontifices Maximos dispensationes indulgere aduersus sanctiones à prædecessoribus Pontificibus, ac præsertim cum illegitimis, tùm ad ordines, tum ad beneficia, nonnunquam ad Dignitates, atque etiam Episcopatum dispensare; & Regula Cancellariæ constat, quinquagesima scilicet secundum ordinem antiquum, 49. autem, attenta hodierna compilatione; super qua multa congerunt scribentes.

Est tamen tanto difficilior dispensatio eorum, quanto turpior apparet eorumdem origo, ex sententia

tentia Diui Thomæ in ſupplem. ad 3. par. quæſt. 39 art. 5. in medio, & ſuffragantur verba Innoc. Papæ in cap. Niſi cum pridem de renunc. illa ſcilicet, vnde patet, quod illis, qui paterna vitia nó ſequuntur, propriæ poſſunt in talibus ſuffragari virtutes, illo diſcretionis adhibito moderamine, vt inter Nothos & Manzeres, naturales, & Spurios diſtinguatur.

80 Antiſtes præterea eandem concedere valet diſpenſationem, Nam licet antiqui Scriptores concluſerint ad minores ordines admittendos illegitimos, abſque quod diſpenſatio aliqua præceſſerit, adducti cap. 1. de filijs Præsbyt. ſtatuente, illegitimos ipſos non eſſe promouendos ad ſacros ordines, & conſequenter innuunt, maximè Borgas in tract. de irregul. Rub. de filijs Præsbyt. verſ. Dicas itaque, ſub num. 3. non dici per illius canonis verba prohibitos ſuſcipere minores, iuxta cap. nonne de præſumpt. Attamen quia temporibus hiſce noſtris ſancitum reperitur expreſsè, ne ad minores ipſos admittantur, neque ab beneficia ſimplicia, ideó precedere oporteat diſpenſationem, quam ad ordines eoſdem minores, aut beneficia ſimplicia valeat proprius impartiri Antiſtes, iuxta capit. 1. de filiis Præsbyt. in 6. quinimmo etiam capitulum Sede
81 vacante. ex Nauarr. conſil. 31. An capitulum Sede vacante par. 1. ſub Rub. de tempor. ordin. in antiq. & 7. de filijs Præsbyt. in nouis; licet contradicat Paris. conſil. 136. ſtante defectu num. 2. volum. 4. Etenim capitulum ſuccedit Epiſcopo, circa facultatem diſpenſandi, vt ait Feder. de Senis, conſil. 30. An Capitulum, & conſil. 40. ſuper eo; nec non Abb. in cap. cum olim de maior. & obed. Quinimò etiam generalior ſuppetit ratio, quod Capitulum ſuccedit Antiſtiti defuncto in omnibus his, quæ ſunt Iuriſdictionis ordinariæ, exceptis caſibus quibuſdam expreſsè vetitis, iuxta reſolutionem, quam tradit Franciſcus Paninus in tractat. de auct. capit. Sede vac. cap. 1. par. 3. nu. 3. ſed diſpenſare eſt Iuriſdictionis ordinariæ, vt idem Abb. & cæteri in eodem capitulo, cum olim, inde ſequitur licere eidem capitulo omnes illas dare diſpenſationes, quas prædefuncto Præſuli concedere fas erat.

Nec tantum ijdem Epiſcopi poterunt cum illegitimis diſpenſare ad minores, & ſimplicia benefi-
82 cia, at inſuper ad obtinendum Canonicatum in Cathedrali Eccleſia, ſecundum opinionem Archid. in dicto cap. 1. & 2. de filijs Præsbyteror. in 6. quam inſequuntur ibidem Ioan. And. verſ. in gloſa intelligo, ſub nu. 3. Gemin. num. 6. Anchar. num. 1. Franch. verſ. ſed an diſpenſare ſub num. 6. Calder. conſil. vnico, de filijs Præsbyt. Oldrad. conſil. 213. Ioan. de Selua tract. de benef. par. 3. quæſt. 61. in finalibus verbis, & Nauarr. qui addit hanc opinionem eſſe communiter receptam, conſil. 3. multarum quæſtionum, num. 4. de ætat. & qualit. part. 1. in antiq. & 4. de filijs Præsbyt. in nouis; quæ quidem opinio ſummopere placet Angelo de Clauaſio, in Summa verbo beneficium, nu. 19. quamq. ipſe credo veriorem; tametſi in contrariam ierit Ioan. Monach. eodem cap. 1. num. 7. cuius ſententiam (vt inquit Felyn. in cap. poſtulaſti verſ. ſecunda concluſio, ſub num. 4. de Reſcript.) videtur ſequi Deciſio 136. Rotæ, vel 2. noluerunt Domini de filijs Præsbyter. in nouis; & Deciſ. 14. ſeu 1. incipiens nota, eodem adducto titulo antiq. Verum attentius intuenti patebit non eas aduerſari opinioni Archid. propterea quod haud negant licere Epiſcopis diſpenſare cum illegitimis ad Canonicatum Cathedralis Eccleſiæ, ſed inquiūt diſpenſationes ab Epiſcopis conceſſas iuxta formam adducti cap. primi, minimè extendi ad canonicatus prædictos, prout Franch. bene aduertit in eod. cap. 1. nu. 6. in fine, quod neque ipſe reſpuo, at illegitimum habilitatum ad beneficium ſimplex, non intelligi diſpenſatum ad Canonicatum fateor, niſi fuerit expreſsè additum de Canonicatu, quod nobis inſinuat Nauar. eodem in conſilio 3. num. 4. & inſuper conſil. 2. nu. 5. de filijs Præsbyt.

83 Imò ſi Canonicatui eſſet cura annexa, poſſet etiam Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo. vt talem adipiſcatur Canonicatum; Namque beneficium alteri vnitum, amittit nomen beneficij. & amplius beneficium non vocatur, vt eſt videre apud deciſ. Rotalem 370. vel 11. Nota quod vbi beneficium de rebus Eccleſ. non alien. in antiq. quamobrem beneficij annexi, meminere haud oportet, cū aliud impetratur, ſed illius dumtaxat, cui adiunctum eſt, per Rotam deciſ. 319. ſiue 46. de Reſcript. etiam in antiq. Ioann. de Selua tract. de benef. par. 3. quæſt. 12. num. 64. verſ. decimaquarta qualitas, & Ioan. Baptiſtam Caccialupum, in tractat. de vnione artic. 8. num. 7. quamuis enim dicatur, tunc curam reſidere apud illum Canonicum, vt Caccialup. exiſtimat, illo in artic. nu. 6. in actu tamen reſidet penes Vicarium, ſi gloſæ credimus in cap. ſuper eo, verſ. Annexæ de Præb. in 6. & Regula illa, quod qui curatam detinet Eccleſiam, tenetur illi per ſeipſum deſeruire, reſtringitur cum Dignitati, aut Præbendæ alicui adiuncta eſt talis Eccleſia Parochialis, eo ſiquidem caſu quiſquis Dignitatem poſſidet iam dictam, ſiue Præbendam, tantum maiori inſeruire Eccleſiæ detinetur, Parochiali verò per Vicarium idoneum, perpetuum, Canoniceque inſtitutum, iuxta cap. extirpandæ §. qui vero de Præb. ex quibus ad rem præſentem deflectendo, cum nonniſi qualitas Canonicatus conſideratur in eiuſmodi perſona, illam quamuis illegitimam valebit habilitare Epiſcopus ad obtinendum Canonicatum, etiam habentem annexam curam, per concluſionem Archid. In indiuiduo, ſuper cap. 1. verſ. ſed quid ſi Epiſcopus, ſub num. 4. Anchar. verſ. Idem tenet ſub nu. 1. Gemin. verſ. in eadem gloſ. ſub num. 8. & aliqua huc ſpectantia; ipſemet ſcribo in Rub. de Aetate ordin. cap. vltimo verſ. ſed ſi beneficium num. 18. ex eo autem quod ſcripſi licere Antiſtiti diſpenſare cum illegitimo, vt habeat Canonicatum; cui Dignitas apparet annexa, ad alteram ſatis vtilem deſcendo reſolutionem, ne dum ex iſta concluſione validè deſumptam, at inſuper auctoritate Feder. de Senis corroboratam in conſ. 80. factum eſt tale, verſ. item non obſtat, quod inſtituit Cappellanos; eaque eſt; non eſſe in Dignitate conſtitutum Canonicum; qui dignitatem ſui Canonicatui adiunctam habet.

Queunt præterea Antiſtites cum illegitimis diſpenſare, vt ſi nulla præcedente Supremi Pontificis diſpenſatione Subdiaconatus ſe fecerint inſigniri ordine, nihilominus valeant in eo miniſtrare, per Nauarr. adducto conſil. 3. num. 2. de ætat. & qual. par. 1. in antiq. & conſ. 2. de filijs Præsbyt. etiam in

antiq.

antiq. per textum in cap. inuitati §. his auctoritatibus,& cap.Lugdunensis 9.quæst. 2.

Nec tantum dispensationes eiusmodi, poterunt Episcopi concedere filijs illis illegitimis, qui pro-
84 prie naturales dicuntur, sed quibuscumque, & quoquomodo natis, & ex quouis prohibito coitu, nempe adulterino, incestuoso, spurio, & alijs, secundum glosam in eodem cap. 1. vers. dilectum, ibiq; latè Io.Monach.nu.1.& 2. Gemin. vers.in fin. glosa,sub num.5. & Anchar. ante num. 1. nec non Angel.in Summ.vers.60.Clericus, nu.17.qui illius textus vigore simpliciter, & indistinctè loquitur; consulunt tamen Episcopis omnibus, ijdem Doctores, ne cito similes concedant dispensa sitiones, at cum illis se aliquantulum morosos, & difficiles reddant; super illegimitate verò quacunque ex delicto occulto proueniente, per Concilium dispensare posse, defendit Auila de Censur.part. 7. disput. 3.dub.7.

85 Ad Beneficium verò requirens Sacrum ordinem nequaquam illos habilitare valent, ex glosa in eodem cap.vers.tale,& sequitur ibidem Ioan. Monach.nu.8.vers.& idem, atque Franch. nu. etiam 8. Anchar. num. 2. Gemin. vers. in eadem glosa, sub num. 8. licet autem Lapi Abbatis referant distinctionem, vt intelligatur cum ordo Sacer requiritur ante impetratum beneficium; non autem si postea, quia tunc possint secum dispensare; attamen reijciunt, & omnino negant habere ipsos Præsules potestatem dispensandi cum illegitimis ad beneficium requirens Sacrum ordinem, ob quod non posse his temporibus habilitare illos ad Canonicatus in Cathedrali Ecclesia, cum Conc. Trid. sanctione requirant Canonicatus omnes, Cathedralis Ecclesiæ aliquem ex sacris ordinibus, iuxta cap. 12. cum Dignitates sess. 24. de Reform. cuius Concilij Decretum, quia non meminit Canonicatuum in collegiatis, ideoque ad illos non extendi, demonstraui in Rub.de ætat. ord. cap. fin. vers. ad Personatum, ideo non erit eorumdem Præsulum auctoritas restricta, quin valeant etiam nunc concedere, vt illegitimi consequantur Canonicatus in Ecclesijs collegiatis.

86 Neque præterea indulgere ijsdem illegitimis poterunt, vt curata impetrent ex textu in eodem cap. 1.de filijs Præsb.in 6. neq; Dignitates, aut personatus per glosam in cap. final. adducto tit. nisi essent Prælationes, siue Rectoriæ non cadentes sub nomine dignitatum, quia tunc possent cum illis dispensare ad huiusmodi beneficia consequenda, per eandem glosam finalem, supra citatam, & apertis verbis traddit Anchar.eodem cap. 1. vers. ad idem quærit, sub nu.1. ibique Gemin.num.8.Ioan.Andr. vers. si vero non caderet, sub nu. 3. quibus quidem exceptis non dispensant; etenim solus Papa facultatem elargitur ad curata, dignitates, aut personatus, vt explicat Lambert. qui dicit communem esse opinionem in tract. de Iure patron. lib. 1. par. 1. q. 9.artic. 3. vers. adduco duodecimo nu. 50. & propterea nec legatus à latere quibit ad talia dispensare cum illegitimis, vt supponit Feder.de Senis.cons. 80.factum est tale, dum asserit, quod legatus à latere habens ad hoc potestatem dispensauit cum illegitimo, ergo regulariter illa careat facultate, nisi expressè habeat, atque spatius Paris. consil. 136. stante defectu num. 6. volumin. 4.

87 Tandem dispensare cum eisdem illegitimis neque valent Episcopi, vt habeant eadem beneficia, quæ Pater habuit, teste Staphileo de litter. gratiæ Rub.de qualit. & statu Benefic. vers. 1. quod sit illegitimus, Gemin.in cap. 1.nu.8.vers.in glosa ibi, de filijs Præsbyt.in 6.& glosa finalis in cap. ad abolendam adducta Rub. neque ad habendum ea, quæ in eadem existunt Ecclesia, in qua Genitor habuit, aut in præsentia retinet beneficium, quia ad fauorem illegitimorum (etiam ante Clericatum Paternum) natorum, solus Papa, non ipsi Episcopi elargiri queunt eiusmodi facultatem, vt ait Mandos.tract.signat.Grat. sub rub. de dispensat. ad benef.in Ecclesia, in qua Pater; Cum namque supremus ipse Præsul. maximam habeat auctoritatem, solus cum illegitimis generatim dispensat, amplamque tribuit licentiam, nec modo ad minores ordines,& simplicia beneficia, sed insuper ad ordines ipsos maiores, atque beneficia curata, Dignitates, etiamque Episcopatum, quin,& ad beneficia,& Dignitates, quæ parentes habuerunt, aut habent, vel in eadem Ecclesia, id enim patet lyppis, & tonsoribus, atque ex Syluestro carpitur in Summa, verbo illegitimus, in fine.

Et cum à Papa conceduntur dispensationes istæ, consueuit signatura in eis addere clausulam illam dummodo incontinentiæ paternæ imitator non sit, argum. cap. litteras, de filijs Præsb. quæ quidem
88 clausula non vtiq; operatur conditionem, præsertim extrinsecam; sed potius sonat in quendam modum instruentem exequutorem, super quibus inquirere debeat, ita quod sine expressione subintelligeretur, inde fieret, quod si impetrans imitaretur incontinentiam paternam, non esset Elusorium rescriptum, ex sententia Rotæ, quæ ita pluries decidit, teste Bisigneto decis. vnica, qui filij sint legitimi, in antiquior. adest etiam eiusdem Rotæ altera decisio nempe 849. siue 4. de filijs Præsbyt. in antiq. & Felyn. etiam scribit in cap. ex parte, el 1. vers. adde Rotam, sub num. 2. de rescript. complures enim dispensationes huiusmodi irritarentur, si iam dicta clausula operaretur conditionem annullantem rescriptum, vt ait Mandos. in tract. signat. gratiæ, rub. dispensationes super defectu natalium, vers. sed aduertendum: non enim suapte natura conditionem gignit isthæc clausula, quamuis nonnunquam illam operetur; exemplum si dicatur in rescripto, dummodo tempore datæ præsentium non fuerit alteri ius quæsitum, ita March. (qui negat hoc casu conditionale esse rescriptum) super commiss. appellat ab exequut. breuis, cap. 2. num. 84. par. 1. fouetque ratio, quod verba quoties respiciunt iustitiam, nunquam sunt conditionalia, ex Bald. in cap. final. vers. Sed tunc quæro, sub num. 2. de præsumpt. itidem si dicatur in litteris, conferas dummodo sit idoneus, vel si est idoneus, vel si idoneum inueneris neque conditionis in causa est, neque cognitionem præexigit, vt ait Oldrad. consil. 41. incipiente breuiter, atque etiam Lapus, alleg. 15. Idem est dicere sub num. 7. ipseque scribo inferius, à nu. 255. licet autem illic Lapus videatur sentire contrarium, si concipiatur per illa verba, si tibi constiterit, quod similiter idem Oldrad. sentire videtur si alijs concipiatur verbis illis, si repereris; nihilominus in

vtroque

vtroque caſu ſentit expreſsè contrarium Oratius
Mandoſ.ad citatam Lapi allegationem, & proprié
in additione 18. & Mariſcot.variar.reſol.lib. 2. cap.
1.nu.157.adducitq; citatus Mandoſ. Apoſtillam ad
conſil. Alex. 218. viſis verbis lib. 2. ad proſternen-
dam priorem diſtinctionem; Doctrinam verò Fe-
lyn.in cap.2.poſt num.6.de reſcript.ad euellendam
poſteriorem, quam etiam Tuſchum poſtea inſe-
quutum eſſe, reperi concluſ. 326.lit. C.vol.1 Quod
ſi alijs verbis vtatur reſcriptum, illis ſcilicet, qua-
tenus idoneus reperiatur, quæ paſſim in gratijs in
forma dignum apponi ſolent, neque conditionale
erit, gratiamque nec reddit conditionalem, vt ſi
tunc non ſit idoneus corruat, ſed tantum reſpectu
exequutionis, ad quam procedere non debeat exe-
quutor niſi poſtquam fuerit repertus idoneus, etiā
ſi tempus protelari oporteat, vt idem Mariſcott.
edocet nu.161.ſi verò extent verba illa, dummodo
penſio fructuum medietatem non excedat, vtique
conditionem facit, ac formam ſubſtantialem præ-
ſcribit, iuxta deciſ.Rotalem coram Auguſtin.1160
Archidiaconus nu.2.p.3. diuerſ. itaq; non ſuſtinea-
tur talis penſio, niſi antea fuerit verificata conditio,
quam iuſtificauerit impetrans, per notata à me ipſo
c.ſeq.& Caſſ.deciſ.10.verſ.ſecus, ſi à principio, ſub
nu.8.de reſcrip. Gigas etiam affirmat de pēſion. q.
85.& tentum in Rota in vna Salamantina penſionis
coram Giptio 26. Martij 1595. & coram Ampliſſ.
Mantica in alia Senenſis prætenſæ penſionis 12. Ia-
nuarij 1596.quare in vna Aretina penſion.28. Iunij
1600. coram Ampliſſimo Domino meo Mellino,
quia reſignans Parochialem reſeruauerat penſio-
89 nem ducatorum centum, propter clauſulam in fi-
ne additam, dummodo remaneant centum pro
rectore, firmauit Rota, fore ſuperſedendum in
exactione penſionis donec penſionarius iuſtificaret
gratiam, probaretque remanſiſſe prædictos cen-
tum ducatos ſine vllo onere: quod etiam fuerat
antea reſolutum coram Ampliſſimo Serafino, in
vna Sarzanenſis penſionis 15.Februarij 1593. atque
in dicta Salamantina coram Domino Gyptio; li-
cet enim videatur obſtare Regula illa, quam ponit
Mohedan.deciſ.35. toletana penſionis, ſub rub. de
renunt. & Guidobon. deciſ. 141. quod aduerſus
conſentientem penſioni procedatur exequutiuè,
nulla præcedente iuſtificatione litterarum; etenim
ex eiuſdem deciſionibus ſatis clara deſumitur re-
ſponſio, quam exornat Marchiſan. ſuper Commiſ.
appellationis in cauſis penſionum, ſub num. 45. vt
ſubſiſtat vbicumque gratia eſt pura, & non condi-
tionalis, aut modum continens, quibus in caſibus
oportet verificare gratiam, & nouiſſimè approbat,
eaſdem, & alias referens deciſ. Mariſcottus citato
cap.1.nu.75.
90 Et cum diſpenſationes ſint ſtricti Iuris, & odio-
ſæ, vt omnes aſſeuerant Doctores in capit. 1. de fi-
lijs Præsbyt. in 6. conueniret perquirere effectum
quem illæ operantur, verum quia alibi condecen-
tius explico, ideo præterire hoc in loco compellor,
& pauca ſcribam, ſuper eiuſmodi diſpenſationibus
quatenus altera Iuris regula impellor, nempe illa,
vt ei dicatur conceſſum minus, cui elargitum re-
peritur, quod maius eſt; etenim prædictam regu-
91 lam ceſſare, nec vendicare ſibi locum in his di-
ſpenſationibus, vera eſt reſolutio, quā tuetur addit.
deciſionem Rotæ 136.alias 2. num. 2. & 3. de filijs
Præsbyt.in nouis, & Paul.Emil.deciſ.8.num.6.par.
92 1. Reſtringo tamen vbicumque illud minus com-
prehenſiue, & neceſſariò includeretur ſub maiori,
aut eſſet neceſſarium conſecutiuum, ac dependens
ab eo, ſuper quo fuit diſpenſatum, puta ſi diſpenſa-
tus fuiſſet aliquis ſuper pluritate beneficiorum in-
compatibilium, namque diceretur ſine dubio im-
munis à reſidentia, iuxta gloſam 2.in cap. ſi quis in
Clero 7. quæſt. 1.& gloſ.in cap. non poteſt de præb.
in 6.ita ſi minor obtineret facultatem impetrandi,
& habendi curatum, vtique ab obligatione qua
cæteri curati deuinciuntur, aſſumendi ordines ſa-
cros infra annum iuxta decretum Papale, in cap. li-
cet Canon.de elect.in 6. eſſet exemptus, teſte Abb.
in cap.quia in tantum, ſub nu.4.de præb.& in termi-
nis peculiaribus ſi diſpenſatus eſſet ad Epiſcopatum
93 quia Pontificale officium (vt inquit text.in cap.ex
litteris de exceſſib. Prælat.) ſine altaris miniſterio
adimpleri nequit, diceretur adhuc diſpenſatus ad
Sacerdotium, omneſque inferiores ordines, quod
nobis inſinuat Anchar.In Clem. vnica verſ.Quintò
opponitur, de conceſ. Præb. & citata additio ad 2.
deciſ. Rotalem, num. 2. de filijs Præsbyt. in nouis,
demumque Ioan.de Selua in tract.de beneſ. quæſt.6
num.6.par.2.
Quo excepto caſu, nuſquam intelligeretur quis
habilitatus ad id, quod minus eſt, propter diſpenſa-
94 tionem obtentam ad habendum maius, & multo
minus diceretur idoneus ad conſimiles caſus,
quia verba ſunt actendenda, eaque tantum ope-
rantur, quantum exprimunt, vt affirmat idem Io.
de Selua indicata quæſt.6.ſub num.7. quare habili-
tas ad aliquem expreſſum ordinem, haudquaquā
idoneum faceret ad alium non expreſſum, ex au-
ctoritate Specul. in Rub.de diſpenſat. §. poſtremo,
verſ. Quid ſi diſpenſatum ſit cum aliquo, ſub nu. 2.
ibique Ioan. Andr. verſ. Diſpenſatum, & Butrius
cap.poſtulaſti nu.9. de Reſcript.
95 Diſpenſatus autē ſimpliciter ad ordines, intelligi-
tur dumtaxat diſpenſatus ad minores, vt inibi Spe-
cul.ait, & gloſa in cap. litteras verſ. ordinari, de filijs
Præsbyt. Rebuff. in praxi rub. de diſpenſat. ſuper
defectu natalium num. 47. Angel. verbo Clericus
1.num. 3. idque longe verius eſſet, ſi daretur facul-
tas recipiendi minores; etenim citra dubium ſub-
ſiſteret, quod ſacris inſigniri non poſſet, idque Cu-
riæ ſtylo confirmatur, & Borgaſij auctoritate in
tract.de irreg. Rub. de filijs Præsbyt. verſ. Curia
autem, poſt num. 3. & hoc, exploſa contraria Goſ-
fredi ſententia in Sum.eodem citato tit. dum ad ſa-
cros extendi defendit.
96 Ille verò quem ordinibus etiam ſacris aptū fece-
rit diſpenſatio, valeat nè beneficia cōſequi, non ſe-
mel hæſitatū fuit, & varia ſemper extitit Doctorū
reſolutio, quandoquidem alij ſentiant licere huic
conſequi beneficiū ſimplicia, non autem curata,
& præſertim Antonius de Butrio huius eſt ſen-
tentiæ in cap.poſtulaſti, num. 10. de Reſcript. Ol-
drad.conſil. 215. Puncta breui 1, ſub num. 6. Miſis
qui ita ſeruari adiungit in verbo Diſpenſatus ad
ordinem, & Specul.in tit.de diſpenſat §.proſtremo,
num. 2. ſed alij exiſtimant eos haud poſſe vigore
huius diſpenſationis aliquod obtinere beneficium,
cuius quidem opinionis Rebuffus præ alijs fuit, in
Rub.

Rub.de dispensat.super defect.Natal.num 48.Borgas.in tract.de irregul.Rub.de filijs Præsbyt. nu. 9. Mihique isthæc arridet opinio, eo quod eiusmodi dispensationem, tanquam exorbitantem, & odiosam restringere oportet,iuxta cap. 1. §. fin. de filijs Præsbyt.in 6. sed Nefas huic sit habere curata,omnes annuunt, maximè Ioan. Andr. indicato cap. 1. num.5. idquè veritate nititur, etiam si fuisset habilitatus ad Præsbyterium, siquidem idoneus quamuis sit sacerdos ad obtinendum curatum, attamen, nequiret iste curatum adipisci, vt optimè Nauar. admonet consil. 3. An illegitimus,num. 7. de filijs Præsbyt.in antiq.& 6.in nouis, videreq; licet apud Felyn.in cap.postulasti,vers.circa tertiam,sub nu.8, de Rescript. Tiraq.in repet.l.hoc sermone §.boues, nu.28.ff.de verbor.signif.& Caualcan.decis.29. sub num.6. par.1.

97 Qui autem fuisset simpliciter dispensatus ad beneficium,& aliud non esset additum, vtiq; ad aliud beneficium,quam ad simplex, non diceretur habilitatus, vt ait Mileus,verbo dispensatio Papalis Angel.verb.Clericus t. nu.3. Borgas.de irreg. part. 2, Rub.de interpret.dispensat.nu.3.per cap.1.§.fin. de filijs Præsbyr.in 6.in illis verbis,etiam si curam animarum habeat,quare si rescriptum prædictis careret verbis,nequaquam posset illa impetrare dispensatus,nec mirum,cum ad illa maior requiratur idonietas cap.cum illis de præb.in 6.

98 Quinimmò quotidianæ illius quæstionis existimo necessarium inuestigari veritatem,si præsentatus ad aliquod beneficium simplex, obtinuerit dispensationem ad illud consequendum,dicatur propterea habilitatus ad cœtera simplicia; & licet quo ad minorem quatuordecim annis,affirmauerit Caualcan. ea ratione, quia non est correctoria Iuris communis, quo Iure minores quatuordecim annis haud vetantur habere talia simplicia beneficia,in decis.29.par. 1. quare videatur aliud dicendum respectu illegitimitatis,habilitati,qui etiam iure communi interdicuntur obtinere beneficia; attamen in illo etiam casu minoris ætatis,Pontifex maximus declarauit contrarium, & alia opus esse dispensatione,dixit,idque Caualcan. attestatur in ead. decis, sub nu. 35.

99 Et quod magis vrget certi Iuris est,dispensatum ad curata non intelligi propterea habilitatum ad curata collegiata,respondet Nauarr. adducto cons. 3. num. 8. quia accidens, additum generi, videtur eximere id, cui additum est á suo genere, vt idem Nauarr.illic subdit,tametsi dispensatum ad curata multo magis censeri dispensatum ad Canonicatus Cathedralis Ecclesię,dixerit Ioan.de Selua in tract. de benef.quæst.61.num.6. par. 3. & alij eandem sequantur sententiam, illi enim contradicit Rota alios sequuta decis.54.alias 1. de filijs Præsbyt. in antiq.concludens non ei licere habere beneficia,aut Canonicatus Cathedralis Ecclesiæ, qui facultatem habuerat obtinendi personatus,aut dignitates, cum cura,vel sine cura,quamuis electiua, neque dispensatus ad curata videtur habilitatus ad dignitates, per Angel.verbo beneficium,num.15. Gemin. in cap.fin.de filijs Præsbyt.in 6.in quo textu notantur
100 prædicta,tanquam diuersa, quin etiam dispensatio pro obtinendo curato, non extendatur ad simplex,admonet Caualcan.decis.Fiuizana 29.de Iure communi num.6.par. 1. & dispensatio concessa ad dignitates,haud prosit, pro dignitatibus curatis,instruimur,ex cap.cum in illis de præb. in 6.maximè pro Episcopatu,sicuti Inn.inquit in cap. dilectus filius,ibique Abb. post num. 1. de concess. præb. & notant Host. & Butr. in capit. 2. ille sub num. 3. iste vero sub nu.19. adducto tit. & scribit Peregrin. in tract.de fideicomm.artic.23.sub nu. 8. Mandos. eodem tract.Signat. Grat. Rub. dispensationes super defectu Natalium,vers. dispensatus; addo præterea,quod dispésatus ad beneficia Cathedralis Ecclesiæ non propterea poterit adipisci beneficia in Metropolitana post Ioan.And.in cap. quamuis il 1. per illum textum nu.2. & inibi Ioan. Monach. sub nu.7.de præb,in 6. Iddem asserit Ioan. And. in c. 1. vers.in glosa,intelligo, sub nu.3. de filijs Præsb.in 6.

101 Immo dispensatus, vt ad omnes ordines valeat promoueri, omniaque consequi beneficia, Nihilominus illius vigore haudquaquam poterit habere dignitates, ac Prælaturas, si Speculatori erit adhibenda fides in Rub. de dispensat. §. postremo, vers. quid si dispensatum est cum tali; qui quidē Specul. in vers.quid si sit dispensatum, asserit,quod habilis factus ad Episcopatū, non est promouēdus ad Archiepiscopatum,& sic deinceps,suffragaturq; text. in c. nos consuetudinem 12. distinct.atque Abb. indicato cap.dilectus filius,post nu.1.

Et propterea si exuberans esset isthæc dispensatio,nempe si ad quæcumque beneficia,licet poterit omnia obtinere,ex sententia Rotæ decis.136.vol.1, num.1.in fine,de filijs Præsbyt.in nouis,Felyn. in cap. postulasti vers. secunda conclusio,post num. 4. de Rescript. non tamen dignitates,nisi apertis verbis illarum memineret rescriptum, Rebuff. adducta rub.nu. 52. ad quas, & ad earum omnes, si expressè extenderetur tale restriptum, tunc plenissima de Iure vocaretur dispensatio, iuxta glosam finalem in cap.nos consuetudinem 12.dist.

102 Quam plenissimam dispensationem, qui pro illegitimo obtinere concupiscit,vnico contextu supplicat in hunc,qui sequitur modum; vt à quocumque Catholico Antistite, gratiam, & communionem Apostolicæ sedis habente, se primo Clericali caracthere insigniri, & ad omnes etiam sacros, & Præsbyteratus ordines promoueri libere, & licitè valeat, & in promotis ministrare, ac perpetuo altissimo famulari,nec non omnia, & quæcumque beneficia curata, etiam electiua, & Canonicatus, personatus, dignitatesque, etiam Episcopales, vel Archiepiscopales habere,& obtinere possit, & valear, obtentisque frui, & potiri; est tamen verum quod eam rarissimè, ac ferè nunquam concedunt Pontifices Maximi; præsertim ad Episcopatum, tametsi Romæ cognouerim illegitimum quendam, promotum ad Episcopalem dignitatem vigore dispensationis multis ab hinc annis concessæ; atque nostris temporibus sciam concessam à Felici memoria Clem. VIII. in gratiam insignis personæ Hispanæ, pro Archiepiscopatu Tarantino, & ad fauorem alterius personæ tanta nobilitate minimè fulgentis non concederetur,immò si contingat dispensari cum illegitimis ad maiores dignitates, solet adiungi clausula illa, quatenus sit ex altero, vel vtroque parente nobili procreatus, teste Marchisano super commissionibus par.1.cap.2.sub num.69.

oup

quo excepto caſu, quia ſignatura non vult talem
elargiri facultatem, ſolet delere complura verba
prædictæ ſupplicationis, & tantum ad omnes or-
dines, ſimpliciaque beneficia diſpenſare, & quan-
doque ad Canonicatus, & dignitates inferiores.
103 Has tamen, aut alias quaſcumque diſpenſatio-
nes, cum Papa intendit concedere, non niſi præce-
dente cauſa dare ſolet, Epiſcopi autem non debent
illas elargiri in caſibus ſibi permiſſis diſpenſandi,
niſi altera cauſarum concurrat; ita ſiquidem no-
ſter Abbas inſinuat in cap. per venerabilem, nu. 4.
& 5. qui filij ſint legitimi; numerantur verò com-
plures cauſæ, quibus, aut earum altera adduci po-
104 teſt ſuperior, vt illas impartiatur, & quindecim
potiſſimum recolunt ſcribentes, ſcilicet, perſonæ
qualitatem, ætatem, locum, tempus, Pietatem, ne-
ceſſitatem, Religionem, vtilitatem Eccleſiæ, ſcan-
dalum, futurum bonum, maius bonum, euentum
rei, atque diſcretionem, quas declarare hoc in lo-
co renuo, cum explicem affatim in Rub. 6. cap. 3.
nu. 28. & nunc ad materiam illegitimorum retro-
grediens quæro.
105 Num prædicta diſpenſatio præſumatur ſi illegi-
timus in habitu, & tonſura incedens, ordines ſu-
ſcepiſſe tali diſpenſatione præcedente alleget, &
non præſumi, ac propterea teneri ſe Clericum per
literas probare, & diſpenſationem remouentẽ de-
fectum Nataliũ anteceſſiſſe inquit, Rotalis deciſio
Tholom. 780. Hiſpal. Canonicat. lib. 3. p. 3. Diuerſ.
Accedit Bellamera conſ. 10. factum eſt tale, nu.
43. qui diſpenſationem præſumi abnegat, illamque
eſſe omnino probandam tuetur, & concinit Cra-
uett. in tract. de antiq. tempor. par. 3. in princ. num.
20. Maſcard. concluſ. 523. Diſpenſationem ſub nu.
6. vol. 1. & pro regula videntur conſtituere Me-
noch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 132. ſub nu. 72.
atq; Surdus conſil. 245. quamuis Leo, nu. 32. vol. 2.
Tandemque opitulatur, quod cum diſpenſatio
ſit gratia, ex Roland. conſ. 38. num. 4. vol. 3. ad cu-
106 ius ſubſtantiam licet non requiratur ſcriptura,
nihilominus ad effectum probationis neceſſaria
eſt, per Archid. in Prohem. 6. verſ. & facit hæc litte-
ra ante nu. 2. & inibi Io. Andr. num. 1. itaque ceſſat
præſumptio vbi requiritur probatio, vel per ſcri-
pturam, vt hactenus dictum eſt, vel ſaltem teſtibus
qui probent diſpenſationis tenorem, per Felyn. in
Rub. de conſtit. ſub nu. 6 & Ripam, num. 53. dum-
modo antea verificetur præſuppoſitum, ſecundum
gloſ. in l. mancipia C. de ſeruis fugit. quod in præ-
ſenti eſſet amiſſio ſcripturæ, & diſpenſationis, vt
inquit Petrus Surdus, conſ. 109. inſpecto diligenter,
ſub nu. 7. vol. 1. ideo ſcripturam deperditam fuiſſe,
oporteat probare ſubiungit, alioquin non præſu-
matur ex text. iuncta gloſ. in l. ſi quis, ex argenta-
rijs 1. §. pen. ff. de eden. & Natta conſil. 166. nu. 12.
Contradicit tamen deciſio Rotæ in his proprijs
terminis, quam memorat additio ad alteram Ro-
tæ deciſ. 2. voluerunt Domini, ſiue 136. num. 8, de
filijs Præsb. in nouis, qua deciſum fuit non eſſe pro-
bandam, & verificandam elapſo triennio diſpenſa-
tionem allegatam pro illegitimo; contradicit etiã
generica reſolutio Anchar. in conſ. 157. ſatis im-
pertinens prope finem, vbi præſumptionem enaſci
ex longa poſſeſſione beneficij, ac diſpenſationem
interceſſiſſe defendit.

Item contradicit auctoritas Gomeſij ſuper Re-
gula Cancell. de trienn. quæſt. 10. verſ. nec obſtat,
quod caſus; vbi deciſione Rotali reſolutum atte-
ſtatur, Regulam ipſam de triennali iuuare etiam
107 execrabilem, ita quod liceat execrabili allegare
diſpenſationem, ſi triennio poſſedit, per auctorita-
tem Card. in cap. cum noſtris de conceſſ. præb. ob
idque triennali poſſeſſione, ſatis valida pateat his
temporibus præſumptio diſpenſationis, non ſecus
ac olim ex decennali; ac prædictis concinit Nauar.
concludẽs poſſidentem duas Parochias fulciri iam
dicta Regula triennali in conſ. 20. An Parochus nu.
1. de præb. tom. 1. ipſeque ſcribo inferius verſ. Alte-
rius etiam meminere.
Qua in re cenſeo, me rectè reſponſurum, ſi di-
cam præfatam deciſionem Tholomæi ſubſiſtere
tantum reſpectu proprietatis, hoc eſt validitatis
ſeu inualiditatis Clericatus, aut collationis be-
neficij, ſecus verò reſpectu poſſeſſionis Clericatus,
ſeu beneficij; Etenim illegitimus etiam ſi diſpen-
ſatione careret, eſſet in eo ſtatu manutenendus, in
quo reperitur iuxta notata per Maſcar. concl. 302.
clericum nu. 19. ipſeq; in c. ſeq. & multo magis, ſi q.
eſſet de priuilegio Clericali. quandoquidem ex ſo-
la poſſeſſione habitus, probaretur Clericatus, teſte
Boerio deciſ. 171. nu. 13. & Gram. decis. 81. nu. 16.
& diſpenſatio quatenus haũd præſumeretur, nihi-
lominus quia etiam illegitimus recipit caracterem
ex his quæ inferius ſcribam, inde fit, quod intuitu
priuilegij Clericalis omnino ceſſat iam dicta deci-
ſio Tholomæi; ac propterea pius de Franch. re-
mittendum eſſe eiuſmodi illegitimum, pronuntia-
uit, in deciſ. 189. quia Ioannes probatque Dizza in
praxi crim. cap. 14. incipiente illegitimi; In reli-
quis verò, neque Clericum præſumi, neque diſpen-
ſatum, certius eſt attento Iure communi, niſi illa
tria concurrant, quæ Abb. annotauit in cap. licet
Hely, de Simon. nempe temporis antiquitas,
Beneficiati qualitas, & conditio ſuperiorum,
qui eundem tolerarunt, cuius doctrinam inſecuti
ſunt, Ioan. de Anan. conſ. 61. Felyn. in cap. illud nu.
8. de præſumpt. & cap. ſicuti, verſ. aduerte ſub
num. 31. de ſent. & re Iudic. nec non Menoch. qui
clarius fatur, indicata præſumpt. 132. nu. 75. & Pe-
trus Surdus citato conſil. 245. quare ſi decennio
ſaltem ita ſteterit, vel beneficia incompatibilia poſ-
ſederit, aut aliud ſimile executus fuerit, credatur ei
ſi iuſtum titulum, aut diſpenſationem habuiſſe, aut
alium actum executum eſſe, fateatur, & ſcientia, ac
patientia ſuperioris accedant; itaque ſi idem, aut
108 plures Antiſtites ſæpius viſitauerint, non ſit cre-
dendum annuiſſe poſſeſſori, niſi viderint diſpenſa-
tionem, alioqui prohibuiſſent inhabilem miniſtra-
re, ſiue incapacem obtinere beneficia, aut ſine titulo
vt optimè infert Caſſad. deciſ. 2. de cauſa poſſeſſ. &
propriet. & poſt alios Rota deciſ. 4. fuit concluſum
nu. 8. par. 2. diuerſ.
Vacillat tamen animus meus in his, quæ ſunt
aduerſus decreta Concil. Trident. tùm quod illius
109 Canones omnes continent decretum irritans,
prout ex Conſtit. Pij IV. & Pij V. aiunt Doctores,
maximè Paris. de Reſign. lib. 4. q. 9. num. 28. taleque
decretum inficit titulum, & poſſeſſionem, quæ
propterea caret omni Iuris adminiculo, iuxta de-
ciſ. Rotæ 3. ſub nu. 1. de reſtil. ſpoliat. in nouis, aſ-

ficitque omnia, quæ sequuntur, ita vt nec, effectum
nec Iuris fomentum habeant, imò respicit retro,
ac propterea nullitatem ab initio operatur, teste
eadem Rota decis. 24. quo ad primam partem nu.
5. & decis. 149. Domini tenuerunt, num. 2. par. 2. di-
uers. tum etiam, quia ita declaratū comperimus in
quibusdam casibus dicti Concilij, ac præsertim in
terminis cap. 12. sess. 24. de reformat. præcipientis,
quibuscumque prouisis de beneficijs curatis, vel
Canonicatibus, siue dignitatibus in Ecclesijs Ca-
thedralibus, vt professionem emittant fidei, intra
duos menses, alioquin fructus non faciant suos,
neque illis possessio suffragetur, etenim haud eos
111 iuuari regula de triennali, scribit Nauarr. cons. 1.
de Summ. Trin. & Fide Cathol. in antiq. vel 7. de
Iure Iurand. in nouis, & declaratione Congregatio-
nis Concilij comprobatur, cuius verba rescribam
inferius, & eius meminit Paris. de resign. benef. lib.
10, quæst. 9. sub nu. 5. qui veritate aberrat, dum illic
ante scripserat, eandem Congregationem sensisse
effectum regulæ de triennali, non auferri præfato
decreto Concilij mandante non suffragari posses-
sionem ei, qui professionem non emisit, cum illā de
Canonicatu, aut curata adeptus est; licet subiungat
restringendam esse, quo ad fructus, quorum re-
spectu nihil prodesse triennalem possessionem
declaratum apparere, ex eadem Concilij sententia,
Nam ego, si mihi ansa præbetur, admoneo incau-
tè loquutum esse Parisium, affirmantem Con-
gregationem Concilij aduersus Nauarr. sensisse,
& dum ille affirmauerat, iam dictum caput au-
ferre triennalis regulæ effectum, negatiuè conclu-
sisse congregationem, præterquam in fructibus;
nunquam enim Nauarr. intellexit verba Concilij
respectu proprietatis, & tituli, at fructuum dum-
taxat, si verba eius perlegantur in consil. 8. exor-
diente, An illa verba, de Iure Iuran. in nouis; Ne-
que Congregatio vnquam declarauit, prædicta
Concilij verba submouere effectum Regulæ, nisi
quo ad fructus, cum potius crediderint amplissi-
mi illi Patres, non ea indigere declaratione aliqua
respectu proprietatis, & tituli, at respectu fructuū
tantum, in quibus non suffragetur triennalis com-
probatque Sancius in opere Morali lib. 2. cap. 5. nu.
8. & 9. Quod si replicaretur aliud esse, vtrum ne
regula de triennali prosit aduersus dispositionem
conciliarem in dicto cap. 12. aliud verò si præsum-
pta dispensatio suffragetur, quasi quod in dubium
reduci iuste possit, si possessio triennalis opituletur
vbi nulla extaret dispensationis, vel alterius actus
præsumptio; Huic siquidem argumentandi ge-
neri, me facile responsurum suadeo, si præsumpta
dispensatione inniti Regulam de triennali suppo-
namus, quod nos eiusdem Congregationis decla-
ratione edocemur, super cap. 17. sess. 24. de reform.
his verbis. An præsumpta dispensatio, in qua fun-
datur regula de triennali, habeat locum contra de-
cretum huius capitis, & Congregatio censuit ne-
gatiuè, quia regula triennalis requirit titulum co-
loratum, Gemin. consil. 86. circa finem; Conuenit
insuper declaratio in his proprijs terminis profes-
sionis fidei, cuius paulo antea memini, & his cir-
cumscribitur verbis, nec longissima, ne dum
triennalis possessio prodest ei, qui non emisit pro-
fessionem fidei, quo ad fructus percipiendos, quam
diú prædictam professionem non emiserint; ita-
que Congregatio excludit non modo triennalem
possessionem, sed quod magis vrget, aliam etiam
longissimam, & consequenter, præsumptionem
emissæ professionis, quāuis longo tempore, opinati
sint Doctores superius relati, admitti ex disposi-
tione Iuris communis.

Alterius etiam meminisse declarationis conue-
nit, qua assumptum a me superius constitutum
(cessare præsumptionem in his quæ Sacrum Con-
cilium disposuit) euidentius liquet; quippe quod
vnum tantum beneficium Ecclesiasticum singulis
conferri iubet idem Concilium in cap. 17. eadem
sess. 24. de reform. quod si ad vitam eius, cui con-
fertur honestè sustentandam non sufficiat, liceat
nihilominus aliud simplex sufficiens; dummodo
vtrumque personalem residentiam non requirat,
112 eidem conferre; hæsitatum fuit, nec nè præsu-
matur dispensatio plurium incompatibilium diú
possessorum, & licet affirmauerit Nauarr. consil.
20. An Parochus de præb. in nouis, attamen addi-
tio ad illud idem Consilium, refert Sacram Con-
gregationem censuisse, regulam de triennali, mi-
nimè tueri eum, qui post Sacrum Concilium duo
obtinuit curata; quam declarationem habeo in
meo Codice declarationum manuscriptarum, cu-
ius verba rescripsi sub nu. 111. & incipiunt, An
præsumpta dispensatio.

Secundo, vt omnis illegitimorum materia latius
pateat, inquiro, cum illegitimus dicatur irregularis
113 tamquam constitutus extra Regulam ordinan-
dorum, si ordines nihilominus absque dispensatio-
ne præcedenti, suscipere non vereatur, an ne cara-
cterem recipiat? & annuit Lambert. in tract. de Iu-
re patron. 2. par. lib. 1. quæst. 7. princ. artic. 11. nu. 8.
Gemin. & Præpos. in cap. filii 56. dist. atque Mascar.
adducta conclus. 302. sub nu. 20.

114 Ex hac tamen sententia, alia suboritur dubietas,
si in illis ita susceptis ordinibus ministrare audeat,
nouam ne alterius specie incurrat irregularitatem?
& tuto, mea sententia, vnusquisque tali quæsito re-
spondebit, si ipsum prædictam in irregularitatem
incidere negabit, secutus Specul. in Rub. de lapsis,
& dispensat. §. iuxta nu. 23. Anchar. in cap. Aposto-
lica nu. 1. dist. 56. ibidemq; Gemi. & Nicolaum Plo-
uium in tract. de irreg. Reg. 42. nu. 28. Rebuff. in
praxi Rub. de dispensat. super defectu Natalium,
nu. 11. Gonsaluum à Villadieg. tract. de irreg. c. de
suspens. & de Franch. decis. 189. quia Ioannes num.
12. & communem esse opinionem asseuerat Ra-
uenna in suo Alphabeto Aureo, & propriè in nota-
bilibus, & singularibus vtriusq; Iuris vers. Tu scis
quod aliqui, fol. mihi 186. pag. 2. & Couar. in Clem.
si furiosus de homic. p. 1. §. 1. nu. 3. nec quidem sine
ratione, sed tùm illa, quod non reperitur Iure cau-
tum, eiusmodi irregularem fieri, quam Specul. ci-
tato in loco recenset; tùm alia suffulta regula illa
euidentissima, quod suspensus à Iure, non ob cri-
men, sed ob defectum, & corporis vitium, nouam
nunquam contrahit irregularitatem si celebret, sed
eam tātummodo retineat, quam ob corporis illud
vitium, vel defectum antea contraxerat, cuius Re-
gulæ meminit Abb. in c. si celebrat. nu. 4. de Cler.
excom. minist. ibiq; Io. And. vers. illi vero, sub n. 4. &
comendant omnes iā citati DD. tum demum alia,

quod

quod illegitimus ob tale impedimentum, quamuis
dicatur impropriè irregularis, eo quia extra Regu-
lam ordinandorum, propriam tamen non incurrit
irregularitatem, ſiquidem iſtam, nemo contrahit,
ſi ſuſpenſio non præcedat, quæ non niſi per pecca-
tum mortiferum regulariter, & per veniale quan-
doque incurritur, quod peccatum ob hoc ſolum
caput illegitimitatis, alienum eſt ab illegitimis, con-
ſequenter, & irregularitas procul eſt, quod in pecu-
liari caſu, ſcripſit Nauarr. conſil. 40. alias fuit dubi-
tatu in nu. 1. de temp. ordin. par. 1. in antiq. & 7. de
Cleric. excom. par. 2. in nouis.
Altera verò, habilitatio ea eſt, quam ſub nu. 78. ex
diſpenſatione iuris prouenire dixi, quæque Reli-
gionis ingreſſu contingit iuxta c. 1. de filijs Præsb.
115 & c. 1. diſt. 56. hoc eſt per profeſſionem iam emiſ-
ſam, teſte Francho in cap. 1. nu. 11. de filijs Præsb. in
6. Fel. in c. cum deputati poſt nu. 2. de Iudic. conue-
nit Calder. auctoritas in tract. de Eccleſiaſt. interd.
q. 27. memb. 2. nam is dicitur propriè religionem
ingreſſus, qui illius Regulam profeſſus eſt, ſi Paulo
Caſtrenſi fides adhibenda erit, in auth. ingreſſi nu. 1
C. de Sacroſanct. Eccl. ibiq; dicit gloſ. verſ. ingreſſi
Bar. conſ. 13. ex facto nu. 2. & Benedictus de Capra
conſ. 85. circa medium, aliſque multi, à me ipſo re-
lati in Rub. de Regular. cap. . . Et ratio, qua iſthęc
116 Iuris diſpenſatio fulcitur, exiſtimatur ea, quod
ingreſſu Religionis omnis prorſus irregularitas
auferetur, iuxta gloſ. 1. in citato c. cum deputati, &
vnicam in cap. fin. 19. q. 3. ipſa namque Monacha-
lis vita omnem humanam Monaci maculam de-
tergit, eumque purum declarat, vt eſt videre in au-
th. de Monachis in princ. quod tamen ipſe intelligo
non in genere generaliſſimo, ſed ſubalterno, quip-
pè quia non amouet irregularitatem proficiſcen-
tem ex culpa, & proprio delicto, vt gloſ. fin. ait in c.
2. de Apoſtat. Felyn. in adducto cap. cum deputati,
nu. 2. & communiter alij, atque ideo non ſubſtulit
117 prouenientem ex bigamia, iuxta notata à me ip-
ſo in c. de Bigamis, verſ. profeſſio autem, nam tunc
propria præcedente culpa, In eam incidit quamuis
omnibus prædictis, in gratiam Religionis promptè
ſoleant ſuperiores indulgere, & gloſ. admonet in-
dicato cap. 2. ibique Abb. num. 7. & Sylueſt. verbo
irregularitas q. vlt. Sed illam quę citra culpam ena-
ta eſt, proculdubio remouet irregularitatem, eam
nempe, quæ ex capite illegitimitatis, prout Docto-
res mox citati fatentur, & ea ratione, quia cum ſit
perfectus in virtutibus, propter Monachatum, nõ
opus ſit in reliquis requirere tantam perfectionem
iuxta gloſ. finalem in c. quantumlibet 47. diſt. & la-
tius eſt videre, apud Soccin. qui & rectè, & diſtinctè
ſuperinde ſcribit in c. ad audientiam nu. 97. de ho-
mic. & propterea reijcienda prorſus apparet opinio
gloſæ. Bar. in eod. c. fin. in vltimis verbis, quę profeſ-
ſionem, neque abſtergere maculam illegitimitatis
credit, ſed illa etiam præbeat faciliorem cauſam
diſpenſandi, non tamen inficiare licet, iam dictam
profeſſionem habilitare illegitimum ad ordines tã-
tum, non autem ad Prælaturas, vt perbelle conclu-
dunt Sot. in 4. ſent. diſt. 25. q. 1. art. 3. Io. Anl. in c. 1.
nu. 5. de filijs Præsb. in 6. Fuſcus tract de viſit. Epi-
ſcop. lib. 2. c 15. nu. 36. Nauar. conſ. 3. An illegitimus
nu. 2. de fil. Præsb. in antiq. & 6. in nouis, nec non in
Sum. c. 27. verſ. decimo dico ſub nu. 202. gloſ. fin. in
c. fin. de filijs Præsb. & poſt alios Sayrus in theſauro
caſuum conſcient. lib. 6. c. 12. nu. 3. & Graff. lib. 3.
Deciſ. aurear c. 5. nu. 8. quare Priores eſſe nequeunt
aut Guardiani, Prouinciales, Abbates, & Generales
vt ait D. Anton. in 3. p. Summ. tit. 29. c. 4. verſ. tertius
modus, & conuenit expreſſus textus in c. 1. de filijs
Præsb. licet autem videatur Nauar. primo aſpectu
fateri in eod. conſ. 3. illegitimum profeſſum, cenſe-
ri habilem ad Prioratum, & cæteras regulares di-
gnitates, nihilominus rectius conſideranti patebit
contrarium, ex illius verbis, præſertim finalibus,
quod id difficile in Rota probari poſſet; Quam-
obrem nec eos aſſumi poſſe ad curam animarum,
ſatius credo per auctoritatem Io. Andr. in eod. nu. 5.
& Franch. inibi, nu. 11. Sacerdotes tamen auricula-
rios eſſe, etiam ſecularium perſonarum, non pro-
hiberi ſcripſit Viuald. in ſuo Candelab. Aureo p. 3.
Rub. de irregul. nu. 29. & in ſupplem. ad Candel. c.
2. nu. 5. opitulaturq; Tabienna in verbo Diſpenſatio
nu. 21. Paleott. de Noth. & ſpur. c. 57. nu. 4. & Sum.
confeſſ. lib. 3 tit. 19. q. 2.
118 Quamuis autem Monaci poſſint eſſe Vicarij
Epiſcoporum de conſenſu ſui ſuperioris Regula-
ris iuxta deciſionem Rotæ 3. de offic. Vic. in antiq.
aiuntque præterea gloſ. in cap. ſi quis 58. diſt. Fu-
ſcus de viſit. Epiſcop. lib. 2. cap. 15. num. 100. & co-
pioſè Sbrott. in ſuo tract. de offic. Vicar. lib. 1. q. 38.
in tantum quod etiam ſi nulla ſuperioris Regularis
accedat licentia, ſi Cardin. vera fatetur in citato c. ſi
quis; (ab alijs tamen reprobatus) attamen ſi ille-
gitimus fuerit, quamuis profeſſione, vt ſupra legi-
timatus, haud poterit Epiſcopi Vicariatus officio
fungi, vt aduertit Maiol. in tract. de irreg. lib. 1. c. 10
verſ. ideoque ſub nu. 3. vbi allegat Abb. & gloſam
id tenentes, quos tamen id non affirmare dubito,
cum de dignitatibus loqui certum ſit, & Vicaria-
tum non dignitatem, ſed officium eſſe præporte
titulus Decretalis, de offic. Vicarij; licet non dubi-
tem, eius extentionem inniti veritate, tum quia
Paleottus, eam tradit in loco iam citato, nu. 3. tum
præterea quod Rodericus etiam commendat in
quæſtionibus Regularib. tom. 1. q. 13. art. 13. adiun-
gens procedere etiam ſi fuerit legitimatus in Reli-
gione ad obtinendas illius Prælaturas, quam profe-
cto reſolutionem omnino amplector, ob aliud aſ-
ſumptum, quod præeminentiam, & Iuriſdictio-
nem exercent dicti Vicarij, teſte Staphileo in tract.
de litter. grat. & iuſt. part. 2. tit. de modo, & forma
impetr. verſ. ſecundo dubitatur, num. 12. Rebuff.
in praxi Rub. de Vicarijs Epiſcop. num. 4. & Ioan.
Iacob. Melillus tract. de Vicarij præced. c. 1. nu. 9.
Neque ſilentio eſt inuoluenda concluſio,
119 & extentio altera, quod eiuſmodi diſpenſati ad
Prælaturas Religionis, non ideo conſequi, valeant
curatum beneficium ſeculare, niſi ab habente
poteſtatem, obtinuerint diſpenſationem ad cura-
tum, iuxta verba citati Roderici adducta quæ-
ſtione, articulo 11. Neque ſi fuerit aliquis eorum
diſpenſatus à Papa ad curatum, poterit ad cura-
tum electiuum admitti, vt ait Sylueſt. verbo legi-
timus quæſt. 7. verſiculo Primum, & verbo Ille-
gitimus, quæſt. 5. Tabiena verbo Beneficium 2.
nu. 20. quinimmo diſpenſatus à ſuperiore Regula-
ri ad Prælaturas, ſi deinde è Religione egredi con-
tingat, & aliam intret, nequaquam licebit ei in ſe-

cunda quam ingressus est Religione obtinere Prælaturas, si noua non præcedat dispensatio, quod optime declarat Roder. in citata q. 13. articulo tamen 10. in fine.

120 Ordinibus tamen insigniri non prohibentur, ex his quæ paulo antea tetigi, & nunc latioribus comprobo auctoritatibus, nempè glos. in cap. fin. de filijs Præsb. Archid. in c. 1. per illum textum 56. dist. Syluest. verbo illegitimus, nu. 8. Armill. verbo irregularitas nu. 88. Sum. Confes. lib. 3. tit. 19. q. 2. & communem esse opinionem attestatur Maiol. in tract. de irreg. lib. 1. c. 16. nu. 2. quamuis aliqui contradicant, præsertim D. Antonin. in sum. 3. p. tit. 29. c. 4. & tract. de excom. & censuris cap. 99. §. dispensatus, cœtera scripturus inferius Rub. de regular. c. 17

Hactenus quæ de habilitatione per ingressum Religionis explicui, subsistunt attenta dispositione Iuris communis, post quod emanarunt constitutiones duæ à Sixto V. partim abrogantes dispositiones Iuris in hac materia, ac partim immutantes; earum Prior exorditur cum de omnibus, Posterior verò exorditur, Ad Romanum: Ambarum tamen breue summarium censui rescribere pro communi vtilitate.

121 Sanxerunt itaque ne illegitimi procreati ex incestu, aut ex sacrilegio (quorum scilicet Parentes consanguinitate, vel affinitate intra tertium gradum, inuicem coniuncti fuerint, vel quorum alteruter parens castitatem Deo vouerit) etiam Apostolica, Imperiali, vel Regia auctoritate legitimati, aut natalibus restituti ad aliquam Religioné quorumcumq; ordinum, nec ad habitum, vel professionem recipi, neque admitti possunt, & admissorum professionem annullant, sed eos tãtum, ad habitum conuersorũ recipiendi facultaté concedunt

Quò verò ad reliquos non ex incestu præfato, nec sacrilegio, sed ex quouis alio minus legitimo thoro natos, spurios scilicet vel naturales, non nisi in capitulo generali, vel Prouinciali admitti, si tamen qualitates habeant in illis constit. expressas, quique postea sint perpetuo inhabiles ad gradus, honores, & dignitates sui ordinis, nempe ad Prioratum, Præpositatum, Guardianatum, Custodiatum, Prouincialatum, Generalatum, & similes, cum honore, & superioritate coniunctas.

Ad officia vero honoris eos admittunt, puta ad officium Lectoris Confessarij, Studiorum, ac Sacr. Theol. Magistri, Regentis, Prædicatoris verbi Dei, & reliquorum huiusmodi, quod verbis præfatæ secundæ Constitutionis expressius liquet, in versic. Quoniam.

Sacris autem insigniri ordinibus, eorumq; ministerio fungi, haud vetuit ipse Sixtus in illis sanctionibus, nisi ex sacrilegio, vel incestu geniti sint.

Quia tamen præfatæ Constitutiones de illegitimis volentibus ingredi Religionem; cóplura sanxerant, ea reuocauit, ac penitus annullauit Greg. 14. per suam Constit. exordientem, circumspecta Romani Pontificis prouidentia, idus Martij 1590. illaq; capita ad terminos Iuris communis redegit, quamobrem Sixti Constitutiones iam dictę, eundem pariunt effectũ, qualem si signatę essent cum clausula, prout de Iure, quinimmo perinde sint, ac si non emanassent, iuxta decis. Palec 1348 dubitatũ fuit, & sequitur Mand. in tract. Sig. Grat. Rub. Dispensat. Monach. pro obtinendis Beneficijs, vers. penult.

122 Quare his etiam temporibus videtur subsistere, dubitatio illa, quã Mandos. proponit in dicato tract. Rubr. dispensat. super defectu Natalium, vers. vlt. scilicet liceat ne mulieri illegitimæ profiteri aliquã Regulam? & quamuis responsio videatur satis colligi ex altera à me ipso relata conclus. sup. nu. 116. professione religionis auferri illegitimitatis maculam, nihilominus ob id, quod Mandosius non vereatur in contrariam expressè propédere sententiam, volui hanc speciatim in medium adducere thesim, in qua cócludit ille negatiuam partem veram, subdens ita similiter affirmare glos. in c. indemnitatibus §. sanè, vers. Canonica, de elect. in 6. ibidemq; Io. Andr. nu. 6. & Gemin. nu. 7. aitq; præterea Fælinum insecutum esse d. glos. in c. meminimus, nu. 4. de accusat. At ipse libenter credo. Mandosium somniasse prædicta scribendo, siquidem glosa, & Doctores, quos citat, haud verba faciunt de moniali, ve-
123 rum de Abbatissa, ne scilicet electio Abbatissæ inuenta non Canonica, confirmetur, ita quippe asseritur in d. §. Sanè, vbi glosa in adducto vers. canonica, subnectit declarando electionem canonicam, & ait esse, quæ ex forma debita, & persona idonea facta agnoscitur, qualis persona non erit, si illegitimè nata, aut corrupta, vel alias indigna appareat; itaq; ista personæ inhabilitas, non alio tendit, quam circa electionem faciendam de Abbatissa, de qua tùm textus, tùm glosa inibi loquuntur; non autem intelligitur de muliere volente ingredi Religionem nec immeritò Felynus accuratius perscrutans citati textus, & glosæ verba, cum perquisiuit, posset ne illegitima eligi in Abbatissam, respondit in mox citato n. 4. Negatiuè, fultus verbis præcitatæ met glosæ. Quinimmo si Archid. verba intuamur in eod. vers. canonica, patebit textum illum de electione Canonica loquentem. quæ si non esset Canonica non confirmaretur, intelligi de electione non Canonica, quia facta ab excomunicatis, cuius intellectus si veritate fulciretur, vt credo, multo minus subsisteret allegatio Mandosij; quam tanto magis existimo falsam, quo clare liquet ex Doctoribus ab eodem Mandosio adductis, negari illegitimam eligi in Abbatissam, & propterea virtualiter fateri non impediri illigitimam, quin monialis fiat, alioquin vtramque expresse repulissent, vel saltem profiteri posse negassent: quippe quod referendo prohibitionem Iuris, circa monacatum, multo magis intelligeretur circa officium Abbatissæ, longe maius simplici monacatu. His addo, quod si ad professionem admittuntur illegitimi, ex hactenus relatis, possuntque propterea ordinibus insigniri licet nulla præcedat dispensatio, cum regulariter omnia Iura abhorreant illegitimum ordinari, ex his, quæ in huius capitis initio præportaui, multo magis admitti debent mulieres ad Monachatum, cum ordinis pœnitus incapaces, non assumantur ob professionem ad gradum, tam insignem ordinum, sed tantum ad simplicem consecrationem, susceptionem veli, & reliqua longe minora sacris ipsis ordinibus; quare vt vela contraham, portumque petam, concludo mulierem illegitimam non prohiberi fieri monialem. Vetari tamen in Abbatissam elegi, licet, neque Abbatissæ officium illi interdici etiam si dispensa-

diſpenſatio aliqua non intercedat, crediderit Rode-
ric. in ſuis q. Regulur. tomo 1. q. 13. art. 11. ab eius
namq; ſententia omnino recedo propter Docto-
res ſupra relatos; ſed quis valeat diſpenſationem
illi elargiri, tractat idem Rodoric. artic. 22. adiun-
gens non id quærere, & explicare ex eo, quod ſu-
ſpicetur requiri, vt illegitima fiat Abbatiſſa, verum
vt ijs gratum faciat, qui illam indigere diſpenſatio-
ne opinantur.

Alius item modus ex præſcripta à me diſtinctio-
ne, ſub nu. 78. quo habiles fiunt illegitimi ad ordi-
124 nes ſuſcipiédos, eſt legitimatio, eaq; vt illic expé-
di, vel re ipſa contingit, vel Principis reſcripto, &
125 quidem re ipſa euenit ſubſequenti matrimonio;
tâta ſiquidem eſt matrimonij vis, vt qui antea ſunt
geniti, poſt contractum matrimonium legitimi ha-
beantur, cap. tanta, qui filij ſint legit.

126 Et hos capaces eſſe ordinum, beneficiorumque
Eccleſiaſticorum omnium ſine vlla diſpenſatione,
certum eſt, aiuntque gloſ. in cap. innotuit verſ. co-
niugata de elect. ibiq; Abb. nu. 17. repetit in c. cum
in cunctis nu. 3. de elect. in c. ad extirpandas nu. 11.
de filijs præb. & in adducto c. tanta. in fin. ibiq; gloſ.
Nec non Heriq. Sum. Thæ. Moral. lib. 11. c. 20. §. 1.
Ant. de Butr. in citato c. innotuit nu. 17. Maiol. tract.
de irreg. lib. 1. c. 4. nu. 14. Epiſcop. Scalenſ. c. 8. verſ.
illegitimè, Bellam. in c. 2. nu. 3. diſt. 36. & eod. c cum
in cunctis. nu. 18. ibidemq; Dec. nu. 24. Archid. in c.
Oſius 56. diſt. Iaſ. in l. generaliter §. cum autem nu.
10. de Inſtit. & ſubſtit Io. Coras. in l. pro parte nu.
141. ff. de ſeruit. Rip. in ſua repet. l. ſi vnquam n. 87.
C. de reuoc. donat. Dec. conſ. mihi 154. diligenter
pro tenui nu. 4. in finalibus verbis Io. Calder. conſ. 2
Conſtitutio ordinis, qui filij ſint legit. Anchar. conſ.
220. hæc q. Boer. deciſ. 159. & videtur dicendum, nu.
4. Tiraq. in tract. Primog. q. 34. nu. 55. Caſſan. con-
ſuet. Burgun. Rub. 8. §. 3. nu. 6. Lud. de Sard. tract. de
natural. liber. c. de legit. effectu nu. 5. Io. de Friburg.
in ſua Sum. confeſſ. lib. 3. tit. 29. q. 10. Viuald. in ſuo
Candelab. 2. p. Rub. de irregul. ſpecieb. nu. 113. ac
127 propterea ad Epiſcopatû, etiam legitimati dicû-
tur, quod ſpeciatim tradunt Dec. indicato conſil.
154. Afflict. in c. 1. §. naturales in 5. notab. nu. 8. ſi de
feudo defuncti contentio ſit inter Dom. & Agnat.
gloſ. in adducto c. innotuit, Ruyn. conſ. 211. prima
videtur poſt nu. 2. vol. 1. Syluan. conſ. 3. illumina nu.
23. & Menoch. conſ. 799. nulla eſt nu. 12. vol. 8. &
Abb. ſupracitatis in locis, ſubiungens in citato c.
tanta, ſub nu. 7. id communiter DD. aſſeuerare ſu-
per illomet c. innotuit; cuius præterea communis
ſententiæ meminit etiam Dec. in c. cum in cunctis
nu. 24. de elect. & Couar. in 2. p. de ſponſal. c. 8. §. 2.
nu. etiam 24. Huic autem concluſioni ſuffragan-
tur gloſæ verba in eod. c. tanta, quæ illos legitimos
eſſe, quó ad omnia præportant, & conueniunt, quæ
ſcribunt complures ex adductis auctoribus, quo-
rum notata percurrere poterit lector, ſi lubet; Non
tamen me latet aliquos contrarium ſentijſſe, præ-
ſertim Maiol. in loco ſuperius memorato, & credi-
diſſe eiuſmodi natos, haud cenſeri legitimatos, ad
Epiſcopalem dignitatem, eoſq; oportere conſequi
diſpenſationem, vt Epiſcopi conſecrentur, & mo-
uentur verbis text. in d. c. cum in cunctis, qui qui-
dem textus de Epiſcopo ordinando verba faciens,
ait, de legitimo matrimonio ſit natus, & conſequé-
ter reſpiciat tempus natiuitatis; Verum iſtorum
ratio facilè diluitur ſi matrimonio ſubſequenti fi-
lios antea natos, dici fictione Iurisnatos matrimo-
nio ipſo conſtante, affirmabimus, etenim tranſlati-
ua lex fingit, illam ſemper vxorem fuiſſe, præſer-
tim tempore conceptionis, & partus, ita ſiquidem
firmat doctiſsimus Sylueſt. Aldobr. in §. fin. nu. 13.
inſtit. de nupt. ſicque coitus fingitur licitus, ac Ma-
trimonialis ab initio, vt ait Soccin. in l. gallus §. ſi
eius nu. 4. ff. de liber. & poſth. quin matrimonium
retrotrahi, idcircoq; filios perinde natos, ac ſi verè
ex legitimo eſſent orti matrimonio, ſcribit Ruin.
conſ. 161. viſo themate, cum dubijs propoſitis vol.
2. & Caſtrenſ. in l. fin. nu. 5. C. de his, qui veniam
ætat. impetrau. licet autê fictio ſit reſpectu legitimi-
tatis, ita quod legitimè nati cenſeantur, ſunt nihi-
lominus, verè legitimi, omni ſine dubio ſummota
fictione, à die initi matrimonii, vt perbelle diſtin-
guit Caſtrenſ. eodem nu. 5. Affl. in loco ſupra rela-
to nu. 25. Couar. citato §. 2. nu. 26. Io. Brunell. tract.
de ſponſal. concluſ. 2. Vaſquius lib. 3. Controuer.
vſu frequent. cap. 42. Anton. Gabriel. lib. 6. concluſ.
comm. Rub. de legitimat. concluſ. 1. num. 19. Paris.
conſ. 13. de pluribus poſt nu. 45. vol. 2. & Crot. in
Repet. l. Gallus §. & quid ſi tantum nu. 82. & 169.
ff. de liber. & poſth. ex quibus ſatis aperte con-
128 ſtat, appellatione filiorum legitimè natorû veni-
re legitimatum per ſequens matrimonium, etiam
in materia ſtricta & ſtatutaria, vt inquit Boer. qui
alios coaceruat in deciſ. 159. & videtur dicendum,
nu. 5. Dec. conſ. 154. diligenter pro tenui, ſub nu. 4.
Paris, adducto conſ. 13. num. 40. & latius conſil. 15.
circa præſentem nu. 7. eod. vol. 2. & ante ipſos Bu-
trius in c. innotuit nu. 18. de elect. quæ omnia abun-
dè inſinuant non obſtare rationem ab illis paucis
doctoribus relatam, qui legitimum ſubſequenti
matrimonio in Epiſcopum eligi, & conſecrari mi-
nimè poſſe aiebant, quos propterea mentitos eſſe
certum eſt, earumq; rationem reiectam, ita quod
ſubſiſtat reſolutio à communi doctorum ſchola
probata, eos verè dici legitimatos quo ad omnia,
adhuc pro obtinendo Epiſcopatu; textui verò in
c. tanta, qui filij ſint legitimi, aſſerenti, quod legiti-
mi habeantur. quaſi non ſint ita, ſed tales repuren-
tur, optimè reſpondent, tum Affl. citato nu. 25. tum
Couar. indicato nu. 26. ad alias inſuper aſſumi poſ-
ſe dignitates nulla eſt difficultas, nempe ad Cardi-
nalitiam, tam ſi is dignitas ſit, quam ſi tantum offi-
cium, quemadmodum veritas ipſa ſuadet, ex his,
quæ latiſſimis habenis ediſertabo ſi Deus dabit in
Rub. de præſt. Cardin. eſt verum quod Sixtus V. fæ-
licis memoriæ in ſua Conſtit. publicata de ann. 1590
circa electionem Cardinalium, hoc ipſum prohi-
buit, ſanxitq; expreſsè, nè Cardinalitijs inſignijs de-
coretur, qui legitimationem aſſecutus eſt, vigore
matrimonij ſubſequentis.

129 Ad feudum quoq; habilem omnino eſſe eiuſ-
modi legitimatum exiſtimo veriſſimum, ideoq; ad
illud præter difficultatem ſuccedere, quod ſcripto-
rum maior numerus affirmat, atque á feudiſtis
exordiendo, quorum peculiaris eſt materia; id af-
firmant in capitul. 1. §. naturales, ſi de feudo fuerit
controuerſ. inter Dominum, & agnat. Andreas. &
Aluarot. num. 8. Affl. notab. 5. nu. 3. & nu. 25. in fine,
Præpoſ. Laud. & alij, necnon Zaſius in tract. de feu-

dis titul. de successi. feud. Canonistæ præterea
eandem tuentur sententiam, maximè Abb. in cap.
innotuit nu. 17. de elect. Butrius in cap. lator post
num. 9. qui filij sint legitimi, ibidemque Ioan. And.
num. 9. Præpos. in cap. per venerabilem §. quod
autem, vers. quarto sexto, iuncto vers. quero septi-
mo, allegato tit. Couarr. in 2. par. de sponsal. cap. 8.
§. 2. nu. 27. quin è legistis præter alios conueniunt
Ripa in l. ex facto §. si quis rogatus, num. 84. ff. ad
Trebell. Ias. in l. generaliter §. cum autem, post nu.
10. C. de instit. & substit. fortun. in l. gallus §. & quid
si tantum, col. 129. ff. de liber. & posth. Tiraquel. de
Iure Primogen. quæst. 35. nu. 53. Boer. decis. 123. &
breuiter, num. 4. Paris citato cons. 13. nu. 44. Ruin.
cons. 211. Prima videtur, sub num. 2. vol. 1. Trigon.
sing. 35. Ioan. de Platea, in Rub. instit. de nupt. num.
44. Alex. consil. 5. attentis sub num. 3. vol. 7. Am-
plissimus Cardin. Francisc. Mantica in tractat. de
Coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 10. nu. 3. & 6. Man-
dos. in Regula Cancell. 18. quæst. 6. num. 5. & alijs
omissis Peregrin. de fideicom. artic. 24. nu. 9. com-
munemque hanc esse opinionem, atque ita com-
muniter teneri, aiunt Alex. in ead. l. ex facto §. si quis
rogatus nu. 18. Curtius tract. feudor. 3. par. colum.
31. vers. secunda principalis Regula, & Ias. citato,
num. 10. Abb. in cap. tanta num. 7. qui filij sint legi-
timi & post alios Iulius Clarus in §. feudum quæst.
82. num. 5. cum namque tex. in eodem cap. tanta,
non distinguat, inter bona feudalia, & allodialia,
neque ratio vlla appareat diuersitatis cur aliud
debeamus fateri circa feudum; ideo debere in
vtroque subsistere idem Ius, defendit Aluar. in re-
lato loco, per text. in l. á titio ff. de verbor. obligat.
altera quoque suppetit ab eod. Aluar. adducta ratio,
quod si Rescripto fuerit quis legitimatus, & ha-
bilitatus expresse ad feudum, illud consequi valeat,
ex glosa notab. in pluries citato §. naturales vers. le-
gitimi, quam omnes ibi, & vbique sequuntur, vt
inquit Tiraq. de vtroq. retract. §. 1. glos. 3. num. 7.
par. 1. quorum aliquos recenset Boer. decis. 123. &
breuiter nu. 4. & 6. subnectens hanc veriorem, &
communiorem esse opinionem, quam plenè exa-
minat glos. 1. nu. 39. præterquam ad feudum Ec-
clesiasticum, quod ad extraneos hæredes, tum ex
testamento, tùm per contractum transferri haud
posse, scribit Afll. decis. 386. in causa nu. 4. quin alij
non desunt, qui generatim affirment legitimatum
Rescripto Principis admitti ad feuda omnia, ad
quæ procreati ex legitimo matrimonio admitteren-
tur, vt post alios asserit Bursat. consil. 85. certum est
num. 19. vol. 1. ergo multo magis debere id opera-
ri matrimonium, licet subsequens, si Rescriptum
Principis id efficere potest, asseuerat Aluarott. in
supracitato nu. 8. cù fauorabilior sit habilitatio, quę
per subsequens matrimonium fit, quam per Rescri
ptū dicat Gozad. cons. 25. in hac causa sub n. 2. qua-
re non mirum si eum habilem esse ad feudū, etiam
dignitatis probat multis auctoritatibus Menoc. cōs.
799. nulla est, nu. 12. vol. 8. recedens a contraria
sententia, quam firmauerat antea consil. 16. quod
iam nu. 8. vol. 1. eaque potissimum succurrit ratio,
quod præsumitur matrimonium contractum, an-
tequam carnali copula ipse vir, & mulier coniun-
gerentur, prout scriptum relinquerunt Alciat. in
lib. 3. de verbor. signif. nu. 13. Cephal. cons. 541. nu. 13

lib. 4. Hieron. Gabriel, consil. 21. Sebastianus post
nu. 35. Ostisch. decis. 154. Dominus Ludouicus, post
nu. 13. idemque Menoch. de præsumpt. lib. 4. præ-
sumpt. 81. nu. 8. & consil. 227. Iuri num. 11. vol. 3. &
citato consil. 799. nu. 17. & non dissentit, licet distin-
ctione postremo vtatur, Carolus Iallongus in Ra-
cematione 136. non me præterit, num. 1. cum dua-
bus racemationibus sequentibus, cuius scripta
abundanter explicant quæstionem istam de legiti-
mato per sequens matrimonium, vtrum ne in feu-
do ipso succedat; cœterum feuda dignitatis ea esse
dicuntur, quæ titulo aliquo Marchionatus, Duca-
tus, aut alterius consimilis decorantur, ex capit. 1.
quis dicatur Dux, vel Marchio, Iason præterea
scribit in prælud. feud. nu. 119. Soccin. Iunior cons.
95. numero 92. lib. 3. Capyc. decis. 32. in causa
Magnificæ nu. 11. Menoch. consil. 443. peregrinus
sub num. 42. vol. 5. & citato consil. 16. num. 9. post
quos, perlegere Tiraq. verba expedit in tract. de
nobilit. cap. 7. vbi ex professo inquirit, an feudum
130 nobilitatem operetur; Quin ad feuda ipsa, &
Emphiteuses Ecclesiasticas admitti, atque idoneos
omnino iudicari ita legitimatos, notant Iulius Cla-
rus in §. feudum, quæst. 84. Syluan. consil. 3. quo ad
primum nu. 24. Suarez communi opinione, verbo
legitimatus, Bursat. consil. 17. Dominus Hierony-
mus, num. 3. vol. 1. Couar. in Epitome de Sponsal.
par. 2. cap. 8. §. 2. num. 27. dato quod in inuestitura
concederetur nominatim filijs legitimis, & natu-
ralibus, aut filijs ex corpore legitimè descendenti-
bus, vt præter Iulium Clarum, Syluan. & alios, tra-
dunt Gabriel consil. 21. Sebastianus nu. 42. volum.
1. & Bursat. consil. 10. illustris Comes, sub num. 6.
volum. 1.

Isthæc itaque conclusio; multis tùm auctorita-
tibus, tùm rationibus conualidata, quod illegitimus
131 per subsequens Matrimonium legitimetur, ex-
tenditur primo ad illud matrimonium, quod aliud
subsequutum est, medium inter ipsum, ac natiui-
tatem filiorum eius vigore legitimatorum; Puta si
nato filio naturali, alter ex parentibus cum altera
persona contraxerit matrimonium, quo dissoluto
aliud cum ea celebret, cum qua talem procreaue-
rat prolem, quam propterea legitimam fieri aiunt
Abb. in dicto cap. tanta nu. 3. ibidemque Anton. de
Butrio post num. 15. Præpos. nu. 14. idem Abb. in
cap. ad extirpandas eod. tit. qui filij sint legit. Syl-
uest. in Sum. verbo illegitimi nu. 5. Host. in Summ.
Rub. de filijs Præsb. num. 6. Diuus Anton. part. 3.
tit. 28. cap. 4. §. 1. Astens. tit. 22. artic. 3. quæst. 4. par.
2. Aretin. in §. fin. nu. 12. instit. de nupt. Angel. cons.
17. Comes Branditius num. 5. Bal. licet dubie in l.
cum quis, nu. 4. inibique Alber, etiam nu. 4. C. de
natural. liber. idem Bal. in l. mulier §. vxor nu. 7. ff.
de verbor. oblig. Bar. in l. bonorum num. 2. ff. rem
ratam haberi, Ioann. de Friburgo in sua Sum. con-
fess. lib. 3. tit. 19. quæst. 10. Petrus Gregor. Tholo-
san. in Syntagm. Iuris Canonici par. 2. lib. 10. cap. 4.
num. 1. & Sayrus in thesauro casuum conscientiæ
lib. 6. cap. 10. num. 19. hancque communem esse
opinionem, referunt Iason in adducto §. quæsitum,
num. 5. Tiraq. de Iure primogen. quæst. 34. num. 2.
Ludouic. de Sardis, tract. de natural. lib. cap. de legi-
tim. num. 9. fauetque textus in §. si vero solummo-
do naturalium vers. omnino suis existentibus, in
auth.

auth. quib. modis natural.'efficiantur sui, ſuffragatur etiam ratio illa, quod fictio tranſlatiua, quæ hoc caſu fingit ipſos legitimè natos, duo tantum extrema requirit habilia, nempè à quo, & ad quod; nec refert, quid medio tempore acciderit, & ſic, quod interea vxorem habuerit, vt ait Syluest. Aldobrand. in §. fin. num. 13. instit. de nupt. Bar. & omnes in l. ſi is qui pro emptore ff. de vſucap. Soccin. Iun. conſil. 31. themate prædicto nu. 41. vol. 2.

132 Eiuſmodi autem ampliationem, ita corroboratam, auctoritatibus, textibus, atque rationibus, limitari credidit Aluarot. in cap. vnico §. naturales verſ. quæro, pone, ſub num. 9. ſi de feud. fuerit controu. quo ad ſucceſſionem in feudalibus, ſi extarent filij ex primo matrimonio nati, & ſtatuto caueretur primogenitos in feudo admitti; quia negat hos filios, ſic per ſubſequens matrimonium legitimatos feudi ſucceſſores eſſe, ſed eos, qui ex primæuo, & intermedio orti ſunt matrimonio, idque præterea defendunt Iaſ. in l. gallus, §. & quid ſi tantum nu. 35. ff. de liber. & posth. Caſtrenſ. in l. quoties num. 4. C. de rei vendic. ibidemque Iaſ. nu. 40. & Bal. num 6. Alex. conſil. 35. circa primum num. 2. vol. 1. Soccin. Iunior. conſil. 59. memini nu. 7. vol. 1. Tiraq. in l. ſi vnquam verſ. ſuſceperit liberos, nu. 64. C. de reuoc. donat. Anton. de Butrio in cap. tanta poſt num. 14. qui filij ſint legitimi, ibique Anchar. Cardin. Henric. Boich. & alij communiter omnes, vt inquit additio ad Bal. in ead. l. quoties, adducti auctoritate Io. Andr. in Regula ſine culpa de regulis Iuris in 6. col. 10. vbi quæſtionem hanc diſputauit, & pro vtraq; parte multa congeſſit; huic Inſuper ſententiæ fauet infinitus numerus Doctorum, qui de maioria loquentes, eandem proponunt theſim, & in hanc ſine dubio propendunt partem, quos citat, & inſequitur Molina in ſuo tract. de primog. Hiſpan. lib. 3. cap. 1. à num. 7. Bartholom. Brixienſis, quæſt. Dominicali l. 56. aliquis habuit filium, Ioan. Guttieres in §. ſui nu. 79. de hæred. qualit. & different; & poſt alios Hieronym. de Cauaglios in ſuis qq. comm, contra comm. par. 1. quæſt. 606. quæſtio præſens; non tamen me præterit in contrariam ſententiam iuiſſe multos iuris peritos, quos Tiraq. coaceruat in tract. de Iure primogen. quæſt. 34. num 24. & præcitatus Cauaglios. à nu. 1. ſed ipſe priorem omnino amplexor, quam communem eſſe teſtatur Alex. indicato §. & quid ſi tantum, nu. 25. eamque veram, & tenendam ſubiungit Didacus Spino in ſuo Speculo teſtam. gloſ. 15. nu. 126.

133 Extenditur ſecundo principalis reſolutio, vt etiā legitimentur ex Ancilla procreati, ſi cum ea ſubſequens fuerit celebratum matrimonium, per Cardin. Alexan. in citato cap. tanta quæſt. 11. Caſſador. deciſ. vnica, nu. 3. de ſponſal. Ioann. Brunell. tract. de nupt. concluſ. 2. nu. 17. Syluest. Aldobrand. §. fin. num. 10. inſtit. de nupt. Ludouic. de Sardis adducto tract. de natur. liber. cap. de legit. nu. 18. etenim Iure Ciuili licet matrimonium, cum illis non ſubſiſtat per l. cum Ancillis, C. de inceſt. nupt. tamen de Iure Canonico, illud ſcienter initum cum perſona ſeruili tenet, nec diſpar conditio impedit cap. 2. & fin. de coniug. ſeruor. cui quidem Iuri ſtandum eſſe in matrimoniali cauſa, edocent textus in cap. penul. & fin. de ſecund. nupt. quin, & poſteriori Iure Ciuili tenere, ac legitimari filios ante natos, dicit Menoc. conſil. 225. reſpondendum num. 71. vol. 3. per textum in §. vltimo, in auth. de triente, & ſemiſſe, non ſecus ac ſi cum alia vili perſona procreati fuerunt, & cum ea ſubſequutum matrimonium, legitimentur, tum Iure Ciuili, tùm maximè Canonico defendunt idem Menoch. conſil. 18. præſuppoſita num. 9. vol. 1. & Oſaſcus deciſ. 154. Dominus Ludouicus.

134 Dilatatur tertiò ad Matrimonium cum fidele Hæretico, vel Sciſmatico initum, cum illud de Iure ſubſiſtat, quamuis peccato non careat, iuxta gloſ. in cap. non oportet 28. quæſt. 1. Nauarr. c. 22. nu. 46. Diuum Thomam in 4. ſent. diſt. 19. quæſt. 1. artic. 1. Cardin. & alios omnes in cap. fin. de condit. appoſ. communemque opinionem eſſe tutatur Didac. Couar. in Epithome de ſponſal. cap. 6. §. 11. nu. 4. Viguer. in Sum. Rub. de Sacram. matrim. cap. 16. §. 7. verſ. 9. de impedimentis dirimentibus matrimonium, ibi, ſed ſi aliquis fidelium Syluest. in verbo matrimonium 8. verſ. 10. Sot. in 4. diſtin. 39. art. 2. prope finem, ibi, cum ergo Hæretici; aduerſus quam communem opinionem dicit Couar. in loco citato, non vrgere ſeptuageſimum ſecundum Canonem ſextæ Synodus, apertè probantem matrimonium celebratum inter Cattholicum, & hæreticum eſſe nullum, propterea quod ſub Hæretici nomine intelligit infidelem, quod aliorum corroborat auctoritatibus, & ipſe omnino veram arbitror ſententiam communem in hac tertia extentione traditam, iſtud enim Sacramentum, non ſecus ac reliqua inita à Baptizato, quamuis hæretico ſubſiſtit, ex his quæ latioribus verbis ediſſertaui in Rub. de Sacram. in genere nu. 104. Neque animus vacillat propter auctoritatem quorumdam concludentium aduerſus hanc communem, quibus præeminet Simanch. de Cattol. inſtit. tit. 40. de matrim. nu. 17. cum ſeq. tanquam non ita validis roborata rationibus, neque tot fulcita auctoritatibus, eorum opinio; Non tamen me præterit, quod alijs pœnis caſtigantur, qui cum hæretico illud contrahunt, ac præſertim mulier, ſi ſciens contraxerit, amittat dotem, ex textu in cap. decreuit de hæret. in 6. & videndus eſt eruditiſſimus Pegna ad Directorium inquiſit. Eymerici par. 3. commen. 160. Quod ſi cum Infideli nullius quippe validitatis eſſet, & nati ex tali coniugio, neque ſubſequenti matrimonio inter eoſdem parentes, poſtquam infidelis fuerit, Baptiſmi lauacro regeneratus, celebrato cum tempore natiuitatis inter illorum parentes conſtare matrimonium non potuiſſet, ob alterius infidelitatem vt in cap. tanta, qui filij ſint legitimi, aiunt Abb. num. 14. & Butrius num. 18. Sed valeat ne il-

135 lud inire qui baptiſmo flaminis fuerit baptizatus? & negatiuè aſſentior, quam ſcribit gloſa in c. cauè in fine 28, quæſt. 1, eſt autem baptiſmus flaminis, ſi corde contritus peroptat baptizari baptiſmo fluminis, cum debito modo, quando poſſet, iuxta cap. baptiſmi vocem, de conſecrat. diſtinct. 4. Angel. in Summ. verbo baptiſmus 1. verſicul. tertius eſt.

136 Dilatatur quartò Regula noſtra generica, vt per ſequens matrimonium legitimitatem conſequantur nati ex clericis minoribus inſignitis, atque etiam beneficiatis, per Bal. in cap. 1. §. naturales, nu. 9. ſi de feud. fuerit controu. ibique Afflict. notab. 5. nu. 38.

num.38. Cardin. in citato cap.tanta quæst.4.& inibi Præpos. post longam disputationem num.12. qui subijcit hanc esse tenendam resolutionem, & in cap.per venerabilem §.quod autem num.12.eodem tit. qui fil. sint legit. Anan. in cap. 2. num. 2. de corpore vitiat. Dec. consil.mihi 154. diligenter num.1. tenet insuper glosa in Pragmat.Sanct.tit.de concub.§. ipsis. versic. arcere, Nicolaus de Vbald. tractat. de succes. ab intest.in 6. specie filiorum num.6. De Franch. decis.47. fuit dubitatum nu.4. Petrus Follerius super Constitut. Regni, incipiente sicut accepimus versic. in eandem quæstionem, sub numero 46. Syluest. verbo legitimus, & Sayrus in suo Thesauro casuum conscientiæ lib.6. cap.10.num.17.alijque multi,quos insequitur Menoch.consf.225. respondendum videbatur num 27. volum.3. & propterea reijcienda contraria opinio quam tuentur Bart.in l.1.num.5.ff.de concub.Osascus in decis. pedem.154. incip. Dominus Ludouicus Henrich.in summ. Theol. moral. lib.11. c.20. §.2.& Aluarot.indicato §.naturales,num.9.ob eam rationem,quia non poterant esse filij,saluo statu beneficij; siquidem ratio ista facilè prosternitur ex quo poterant esse filij, eorumque Pater quamuis Clericus, licitè Matrimonium celebrare quibat, tametsi veniret propterea beneficijs spoliandus c.1. & 3. de Cleric. coniug. idest respectu possessionis, cum titulo beneficiorum sit ipso iure priuatus,iuxta glosam in eodem cap.1. communiter receptam teste Couar. in 4. de sponsal. par.2.cap.6.§.3.nu.4. quamque opinionem non immeritò communem asserit Menchiacha lib.3. de testam. §.22. num.45. saltem vbicumque Matrimonium est validum, teste Bermondo Chouer. in tractat. de concub. fol. mihi 404.& Iulio Claro quæst.73. num. 5. tametsi defendi rectè possit, beneficio priuari ipso iure clericum,qui inualidum contraxit Matrimonium, non secus ac præcitatus Couar.eo in loco acerrimè defendit.

137 Quinto ampliatur adhuc si Matrimoniũ fuerit initum, cũ infirmi propè interitum sunt cõtrahentes, aut senes decrepiti; ita quippè concludit Ioan. Andreas,postquam diù moratus erat in discussione huius controuersiæ,super Reg. sine culpa,à numero 1.de Regul.Iuris in 6.in Mercur.Abb.in c.2. num.5.& cap.commissum num.3. de sponsal. Ias. in l. sed & quæsitum,num. 7. ff. de liber. & posth. Cyn. in l. Nuper,per totam C. de natur. liber. ibidemque Bald. num.2. Alex. in l. si quis posthumos num.4. ff. de liber. & posth. Præpos. in cap. tanta num.7. qui filij sint legit. Afflict. in cap.1. §. naturales notab.5.num.37.si de feud. fuerit contr. inter. Dom. & Agnat.Vaxall.ibique Aluar.num.10.Couar.de sponsal.2.par.cap.8.§.2.num.10.Angel.Aretin.§.fin.num.11.instit.de nupt.Tiraquell.in l.si vnquam num.73.C.de reuoc.donat.Alber.in l.cum quis nu.5.C.de natural. liber. & hanc communem esse opinionem, dicunt Alexand. num.4. iam adducto, & Ias. in relata l. sed & quæsitum, vers. adde sub num.5. & Paris. consil.29. Cato nu.4. & 69. volum.2. Non tamen defuerunt, qui aduersam sectarentur partem, aientes illud tantum Matrimonium legitimare prolem antea procreatam, quòd spe prolis celebratur, in quam sententiam iuerunt Bald. sibi ipsi contrarius, in l. eam quam num.27. C. de fideicomm. glos. in l.si quis posthumos §.filium ff.de liber, & posthum. & alij plures, ea ex ratione, quod ab impotente coire, vel propter decrepitatem,vel quia in articulo mortis reperitur, Matrimonium contrahi nequit,ideò generica conclusio,ne valeat celebrari ab impotente generare,desumitur ex capit. 2. de frigid. & malefic. Sed qui priorem commendant sententiam, huic rationi multas afferunt responsiones,vt est videre apud Cynum in loco supra citato, cuius vltima replicatio, est illa, quod spes adest procreandæ sobolis legitimæ, & sic noua qualitas filij procreatur per legitimationem; quin Bald. relatus à Parisio in supra relato consil.29.num.2. dicit his temporibus non cõtrahi matrimonium propter spem procreandæ sobolis, sed propter se ipsum, quia est Sacramentum,inde fieri quód à prædictis validè contrahatur, & propterea legitimet etiam antea natos, verum alia,& verior erit, ne requiratur potentia generandi, sed tantum emittendi semen,licet imperfectum, & minimè aptum ad generandum, longa seriè probat, & dissentientes opiniones conciliat Barbos. in l.1.par.1. à num. 92. ff. solut. matrim., è quorum numero esse senes decrepitos, & alios memoratos,subiungit post num.94.

138 Ampliatur sexto, vt legitimentur non tantum Matrimonio subsequenti vero,sed etiam putatiuo, ita Butrius in cap. tanta num 9. & cap.quod nobis, post num.6.qui filij sint legit. Aluar.in cap.1. §. naturales,si de feud. fuerit controuers. inter Domin. & agnat.Vaxal.Zasius in tract. feud. par.8.num.88, Palauic. Ruuius in repet. rubr. de donat.§.36.nu.2. Roderic.Suarez in l.1. tit.6. lib.3. fol.83.§. ad prædicta,vt de naturalibus Anton.Gabriel lib.comm. opin. rubr. de legit.conclus.1. num.4.& conclus.2. num.7.ac Thomas Sanch. tract. de matrim. lib.3. disput.42. num. 2. idcircò filij nati ex consanguineis,tùm ambobus,tùm altero ipsorum ignorante consanguinitatem,aut professionem,vel aliud legitimum impedimentum, eaque perdurante ignorantia ab eis celebretur matrimonium, quod licet inualidum appareat ob illud impedimentum, cum
139 tamen putetur validum,& putatiuum propterea appelletur matrimonium,vt inquit Præpos. in cap. quod nobis post num.5.qui filij sint legit.& Couar. 2.par.de sponsal.cap.8.num.17. certé legitimantur eiusmodi filij ex hoc matrimonio,vt præcitati scripserunt; iuncta glosa 2. in eodem cap.tanta,atque Gemin.consil.66. pro declaratione num.5.Curtius Iunior consil.27. num.8.Ludouic.de Sardis tractat. de naturalibus liber.par.2.cap. de legitim. per putat. matrimon. num.1.Anton. de Rosellis lib.1. de matrim. putat.num.3.Cassad.decis.vnica de sponsal.& Ioan.Petrus Surd. consil. 303. totius controuersiæ num.20. volum.3.hancque partem (subijciunt Cass d. & Surdus) esse communiter approbatam, & aligendam in Doctorum varietate, tanquam ben nam, piam, sanctam, & fauorabilem, eique adhæsisse Rotam, & ita determinasse testantur, conuenitque Paris. consil.15. circa præsentem num.45.volum.2.isthæc autem ampliatio, vt matrimonium putatiuum legitimet filios antea prognatos,confirmatur,quia putatiuum connubium, verò æquat matrimonio Anton. de Butrio in citato cap. tanta,versic. quidam sunt legitimi,sub nu.8.

&

& Caſſad. adducta deciſ. vnica poſt num. 2. eo quod bona fides eſt in cauſa,vt indulgeatur matrimonio putatiuo, ſicut & vero, ex notatis per Illuſtrißimum Cardinalem Blanchettum meritiſſimum, & olim Rotæ Auditorem deciſ.605. num.5. inter deciſ.diuerſ.par.1. ſed verum matrimonium, ſcilicet initum inter eos, qui nullo detinentur impedimento,legitimat filios fornicariè natos ex coitu inter ſolutum,& ſolutam, ita & coniugium initum ab his quorum alter ſaltem neſciuerit impedimentum, ac propterea filios ita natos legitimare, affirmant Butrius,Ludouicus de Sardis, & Antonius de Roſellis in locis mox citatis, Surdus adducto conſil. 303. nec non gloſa in cap. non omnis verſic. conſtituente 32.quæſt.2. explosâ multorum contradicentium ſententia, maximè Molinæ lib.3. de primogen.Hiſpan.c.1. num.11. & alterius Molinæ par.1. de Iuſtit. & Iure, tractat. 2. diſput. 172. verſic. dubium deinde, & Peregrini in tractat.de fideicomm.artic.24.num.52.& 73.

Putatiuum autem matrimonium cum dixerim legitimos efficere liberos antea procreatos, ſubij-
140 ciam modo conuenientius eſſe, vt legitimos faciat natos poſtmodum,per Aluarot. in cap.1.§. naturales num.12. ſi de feud. fuerit controuerſ. inter Domin., & Agnat.Vaxalli,Caputaq.deciſ.150. legitimatis num.7. par.2. Dueña Regula 150. limitat. 2. verſic. circa quam, & gloſ. fin. indicato cap. tanta, & cap. cum inhibitio §.ſi quis verſic.ſi ambo de clandeſt. deſponſ. ibique Præpoſ. num.7. Bal. in l.qui contra,prima lectura nu.4.C. de inceſt. nupt. Henriq.ſumm.Theolog.moral.lib.11.cap.10. §.3. gloſ.1. in cap. cum in captiuitate 34. quæſt.1. Lapus allegat 89. factum ſuper quo num. 9. inibique Mandoſ.laté in additione,& expreſſus canon 19 citato cap. ex tenore,ibi,& dum ipſa coniux ipſius legitima putaretur,dictum R. ſuſceperit ex eadē; quem textum de filijs natis in figura matrimonij interpretatur Soccin. Iunior. conſil. 31. themate prædicto num.40. volum. 2. & Henrich. Boich. num.4. eodem cap. quod ſi prædictum Matrimonium ſic putatiuum fuiſſet amplius clandeſtinè celebratum,illud neutrum filiorum legitimaret, non enim antea natos,vt firmat Soccin. Iunior adducto conſil.276. Magnificus num.15. & nu.38. & Mantica in tract. de coniect.vltim.volunt.lib.11. tit.12. num.13, neque alios , & tempore matrimonij prognatos,per adductum cap. ex tenore,& gloſ. indicato cap. cum in captiuitate,Anchar. ſuper c. cum inhibitio §.1.num.17.& cap.2. num.7. qui filij ſint legitimi.& cap. tanta num. 8. Syluest. Aldobrand. §.fin. num.11. inſtitut. de nupt.& Afflict. ſuper §. naturales num.32. copioſeq; explicat Hieronym. de Cauagl. in qq. Comm. contra commun.q.697. Sanchez in tractat. de matrim. lib. 3. diſput. 42.eò quod ignorantiam impedimenti affectaſſe videntur.per Soccin.in eodem conſil.31. num.48.propterea iſta ſubſiſtunt quoties inualidum fuit matrimo-
141 nium, quia ſi validum, licet clandeſtinum,legitimam omninò redderet,non ſolum prolem deinde ſuſceptam , vt affirmat præcitatus Sanchez in eadem diſput. 42. nu.8. Verum etiam antea habitam in eiſdem caſibus,in quibus ſi abeſſet clandeſtinitas, ita Mattienzo lib.5.recopilat.tit.8.lib.10.gloſ.5.nu.5. Caldas de nominat. emphyteo. quæſt.21. num.8 1.

Cæphalus conſil. 435. conſultationem num. 92. & 94. atque 95.& conſil.503.præſuppoſita num.18.ac Decian.conſ.5. num. 109. Paleott. tract. de Noth, & ſpur.cap.9.ſub num.5.& cap.20. ſub nu.7. Mantica(cuius virtutes omnium mortalium fama ſemper celebrabit) in loco paulo antea relato,& Thomas Sanchez citato lib.3.diſput.44.poſt nu.2. inibi,
142 quamplures reijciens contradictores. Verum ad dignoſcendum quando re vera dicatur clandeſtinè contractum matrimonium, non amplius oportebit Doctorum perquirere dicta, eorumque in hac re diſſentientes ſententias intueri, cum recentiori Iure Trident. Cōcil.diffinitum ſit,in cap.1.ſeſ.24. de reformat. illud clandeſtinitate carere, quod á Proprio contrahentium Parocho contractum eſt præcedentibus tribus denuntiationibus ab eodem Parocho publicè factis in tribus diebus feſtiuis inter Miſſarum ſolemnia.

143 Eſt tamen veriſſimum,quod denunciationes ipſæ etiam poſt iam dictum Concilium , ſi præmiſſæ haud fuerint, aut non legitimè emiſſæ, efficiunt quidem matrimonium clandeſtinum, quò ad omnes effectus clandeſtinitatis , præterquam nullitatis matrimonii,vt teſtatur Nauar. in Manuali cap.22. poſt num.70.eumque ſequitur Borgnin Caualcan. in deciſ.Fiuizana 29. de iure communi n.38. par.1. ſubdens ita ipſum pronunciaſſe in anno 1579. tanquam Vicarium Papienſem, eiuſque ſententiam fuiſſe deinde à ſuperiori Iudice confirmatam, eandemq; collaudat ſententiam Riminal. Iunior conſil.691.num.34.volum 6.Plotus in l.ſi quando verſic.ſcias,quòd,ſub nu.341.C.vnde vi,Franciſc. Sarmiento lib.1.Selectar.cap.6.num.7.Anton.Cuccus in lib.5. inſtit.tit.1. num.36. Perez lib.5. ordinam. tit.15.l.p.Mattienzo lib.5.recopilat.tit.1.gloſ.1. numero 34. Azeuedo eodem lib.5.tit.1.l.1.nu.42. Rovas in Epitome ſucceſſ. cap. 2. nu. 23.& 24. Ioan. Gutierez.2. par. pract. qq. in quæſt.4. num.13.& tract. de Iuram.par.1.cap.51.num.25. Segura in ſuo directorio Iudicum par.2.cap.16. num.1. Medina in ſumm.lib.1.cap.16.§.13.Ceruátes l.6.tauri num.22. Vera crux in appendice ad ſpeculum,dubio 1.per totum,& dubio 11. in fine Henriq. in ſumm. Theol.moral.lib.11.cap.5.num.1, Petrus de Ledeſma, in tractat. de matrim. quæſt.45. artic.5. puncto 2.dubio 1. concluſ.2.Coſmus Philiarcus de offic.Sacerd.tomo1.par.2.lib.2.cap.2 Manuel.in ſumma tomo 1.edit. 2. cap.217. num.2.& 10. Viuald. in ſuo Candelabro aureo par. 1.rubr. de matrim. num.242. Corona Confeſs. rubr.de ſacram. matrim.verſic. ex quibus verbis,ſub num.19. Vega lib.3, ſummæ caſu 176. Didacus ſpino. In ſuo Speculo teſtam. gloſa 15. num.25. & Salzed. ad Diazam cap.73.verſic. 1. ante omnia ſcire oportet, vbi ſubiungit ita fuiſſe declaratum ab Illuſtriſſimis Cardinalibus Sacri Concilij interpretibus,ſub die 6.Ianuarij 1582. Epiſcopo Salamantino reſcribentibus,eiuſque declarationis verba formalia recitat, Nouiſſimeque hanc eandem reſolutionem inſequitur, multiſque confirmat rationibus Thomas Sanchez tractat. de matrim. lib.3.diſput.5. num.3. quare cauendum eſt á Menochio conſil. 69. quæſtionis propoſitæ num. 70. vol. 1. dum contrarium probare nititur,taleque matrimonium inualidum ex diſpoſitione præfati Tridentini Concilij , exiſti-

mans

mans in quam etiam sententiam deflexit Cæphalus consil.421.verè á num.29.volum.3.Bencius inter consilia Menochij cons. 398. tribus de causis num.1.vol.4.& videtur tenere Fuluius Pacian.in tract.de probat lib.2.cap.16.num.63.nisi quando aliquod impedimentum pateret, quod antea initũ matrimonium redderet nullum, quia publicationes si non interuenerint, & inualidum esset, & filij neque essent legitimi, ex delibatis supra versic. proximo,& alijs notatis per Hieronymum de Cauaglios.citata quæst.667.num.11.

144 Post quę superest adiungere,quod nati ex putatiuo matrimonio adeo sunt legitimi, vt etiam substitutum excludãt, quemadmodum defendit Hieronym. de Laurentijs in decis.Auinion.70. per totam,ac deinde iudicatum attestatur, sequiturque Thesaur.decis.197.testator vocauit nu.7.& Fuluius Pacian.adducto c.16.sub nu.69.dum nouissimè recitat Doctores hanc firmantes conclusionem.

145 Ex hactenus luculenter scriptis in materia putatiui matrimonij,respondi anno 1593.cuidam Diacono,& Canonico Sãcti Marci me cõsulenti,quod dum eius Parens quatraginta antea annis mortua vxore post secum habitam copulam, illius sororẽ vtrinque coniunctam ducere cogitans,amico Romæ degenti scripsit, pro obtinenda dispensatione, qui illam expediuisse ferunt in 4. affinitatis gradu, deindeq; abrasa illa particula in 4.scripsisse in primo, illamque sic viriatam eidem petenti transmisisse, qui inscius falsitatis cum illa matrimonium celebrauit, ex quo natum esse hunc subdiaconum, qui tanquam legitimè genitus à defuncto Antistite fecerat se promouere ad subdiaconatum, & ad altiores gradus ascendere procurans, successor Episcopus de hac re à multis edoctus, illum prædictis renuit insignire ordinibus; quare ipse in ea fui sententia posse Episcopum dissimulare cum tali subdiacono sic nato in bona fide matrimonij, & credente se legitimum, per Doctrinam Nauar. consil.9. num.1.de tempor.ordin.par.1. ex cap.quia circa de consanguin. & affinit. secundum intellectum Goffredi,quem Nauar.monstrat verum in capit.quis autem,num.68. de pœnit.dist.7. Conar. de sponsal.par.2.cap.6. §.10. num.15. Corduba in summ.quæst.189.puncto primo Aragon.2.2.quę 33. artic. 6. conclus. 3. & Sanchez de matrim. lib.2.disput.38. in fine num.12. Sed quoniam noluit Antistes dissimulare,neque obscurè ferre, dixi iterum, quod si asserta dispensatio produceretur, vel quoquomodo constaret intercessisse,posset reputari hic subdiaconus ex putatiuo matrimonio natus, tanquam falsitatem parentes ignorantes, dispensationique confisi matrimonium celebrassent. Verùm cum neque dispensatio producatur, neq; verificetur extitisse, quamuis vitiatam, haudquaquam dici poterit istud matrimonium putatiuum, tũ quia non controuertitur in facto,quin illi sciuerint affinitatem inter eos existentem; tum
146 quia si scientia negaretur.attamen illa præsumeretur,ex regula l. octaui ff vnde cogn. & l.de tutela C.de in integr. restit. dato quod esset publicé contractum,& non aduersatur text. in l.fin. ff. de rit. nupt. tunc enim sola iuris ignorantia præsumitur, non autem facti Bart. in l. si adulterium cum incestu post num.9.ff.ad l.Iuliam de adult.ibi, aut dubitatur vtrum sciuerit,vel ignorauerit(supple ius,de quo loquuntur verba proxima præcedentia, & eo casu, vel clam fuit initum matrimonium,& præsumatur scientia.nempè Iuris, aut palam.& iudicetur adesse ignorantiam, scilicet Iuris, & adducit dictam l.fin.ff.de ritu nupt. hoc insuper firmat Ruinus consil.14. numero 5.volumine 3. & quamuis de Franch. decis.52. Donna Catherina num.10. inferat contrarium decisum per Regium Consilium Neapol.& pręsumptionem desumpsisse huiusmodi contrahentes inscios esse facti, & iuris circa impedimentum affinitatis, & hanc præsumtionem maximè ex Matrimonio publicè contracto dixerit enatam, Nihilominus vera illius decisionis ratio ea fuit, quia in longinquis partibus, ac diù habitauerant antea contrahentes, quod iustè impulit ad credendum verisimiliter ignorantiam affinitatis extitisse; nec immeritò in ea decisione num. 10. idem auctor apposuit aduerbium, illud maximè; succurritque alia responsio,quod affinitas de qua loquitur eiusmodi decisio,fortasse non erat ita proxima, quare potuit libentius ignorantia suspicari; sed in ista adeò proxima scilicet in primo gradu, vt proximior esse nequeat nullo modo videtur admittenda præsumptio ignorantiæ, idque apertè insinuant eiusdem l. octaui verba illa; quia verisimile non videbatur,tàm coniunctum sanguine defuncti valetudinem ignorare, & confirmant eiusdem decis. verba num.6. sed quia Canones relatam distinctionem circa ignorantiam Iuris,& facti improbarent, suffulti tantum eo supposito, quod matrimonium fuit celebratum in facie Ecclesiæ ad excludendam scientiam affinitatis, alteriusque impedimenti,vt antea firmaui, ideo in casu prædicti subdiaconi persisto in expressa scientia affinitatis, quæ non negatur; neque inficiatur genitorem ipsius subdiaconi sciuisse quòd illa quam secundo duxit, & cum qua procreauit eundem fuisse sororem ex vtroque latere primæ vxoris, & propterea non potuisse sine dispensatione cum ea contrahere; itaque contrahendo, nedum fuit irritum matrimonium,sed nec putatiuum reputari cũ non nisi fumus adsit dictæ dispensationis non illius probatio, & successiuè filij ex eo nati sũt illegitimi.

Idque tum maximè subsistit, quia supposito illá extitisse debebat iustè suspicari esse falsam, etenim licet non prohibeatur in cap.18. Leuitici,viro præ-
147 defunctæ vxoris sororem ducere,& indubitatum sit posse supremum Præsulem dispensare, in tali impedimento, ex notatis per Henriq. in summ. Theolog. moral. lib.12. capit.9. §.6. vbi in glosa lit. y cumulat multos Iurisperitos iddem sentientes, quinimmò possit dispensare in casibus vetitis
148 in eodem capit.18. atque in specie, vt patruus valeat illud celebrare cum filia fratris, dicit Abbas, subdens praxi comprobatum axioma,in cap. per venerabilem,post nu.21. qui filij sint legitimi: quamuis eodem capit.Leuitici reperiatur vetitum,
149 non secus ac possit filius fratris sibi in matrimonium copulare relictam patrui, licet sit illo met c. 18.prohibitum,scripsit Anchar. cons. 373. reuocatur in dubium,ex quibus arguendo à simili Soccin. Iunior.consil.140.stantibus,volum. 2. per totum

maximè

maximè nu. 39. affirmat potuiſſe Summum Pontificem in caſu illius Conſilij diſpenſare, vt ſcilicet vir contrahat cum relictâ à fratre, ea præſertim ratione quod præceptum dict. cap. 18. tanquam non morale, hodie tempore gratiæ, hoc eſt poſt Aduentum Criſti, non duret in lege Dei, vt ille inquit poſt nu. 2. & quando fatendum eſſet, illud haud eſſe ſublatum per nouum teſtamentum, ſubdit num. 5. quod eam, tale præceptum admitteret reſtrictionem, ab eadem lege diuina; ideſt, niſi prædefunctus frater deceſſiſſet abſque ſobole, quo quidē caſu non modo inhibitum haud erat fratrem ducere relictam fratris, ſed cū illa contrahere præcipiebatur ſub pœna infamiæ, in cap. 25. Deuter. ob idque firmat, tenuiſſe matrimonium ab Henrico Octauo Rege Angliæ, quod ipſe memini celebratum cum Catherina filia Ferdinandi, & Eliſabeth, Hiſpaniarum, & Siciliæ Regum Cattholicorum die 3. Iunij 1509. præcedente diſpenſatione ſibi conceſſa á Iulio Papa II. ſub datum Romæ Kalendis Ianuarij, 1507. eò quod, eadem Catherina die 24. Nouembris anni 1501. nupſerat Arturo fratri vtrinq; coniuncto eiuſdem Henrici, & poſt quinque menſes defuncti nulla ex huiuſmodi Matrimonio ſuſcepta prole; cuius quidem matrimonij cumulatius Deo fauente ſcribam congruentiori loco. Et nunc ad materiam redeundo multo magis tenendum eſt, licere Papæ diſpenſare, vt vir contrahat cum ſorore defunctæ vxoris, tamen indubitati

150 Iuris eſſe patet, id rarò concedere Papam, atque adeo vt impoſſibile ferè credatur, vt alterā à multis probatam ſententiam prætereamus, nefas eſſe eidem Pontifici, in hoc, & alijs vetitis in d. capit. 18. Leuit. diſpenſare, quam recenſet, & eius ſectatores Pariſius in conſil. 68. exordiente, dubium exoritur, vol. 4. vbi triginta octo columnis hanc rem extricat; Quamobrem nulla exiſtente diſpenſationis probatione, at præterea in contrarium vrgente præſumptione, qua ſupponatur nullam interceſſiſſe diſpenſationem; ideo cenſui reſpondendum, prædictum Subdiaconum indigere diſpenſatione, & auctoritate Pontificia, quam deinde impetrauit; Neque pugnat cum reſolutione à me ipſo conſtituta ſuperius, ſufficere allegare diſpenſationem; ipſaque præſumatur per ſpatium annorum decem; Siquidem in hoc peculiari caſu, tanta eſt difficultas in obtinenda eiuſmodi diſpenſatione, & impoſſibi-

151 litas credendi fuiſſe conceſſam, vt merito reijcia tur admiſſio illa, & præumptio conceſſionis prædictæ, idque maximè dùm ceſſat præſumptio, ex quo apparet de veritate, quod illa minimè fuerit conceſſa, & conſequenter cum allegetur diſpenſatio vitioſa, nullatenus prodeſſe poteſt deducenti; oportuiſſet enim quod allegaſſet diſpenſationem validam, eamque fuiſſe a Supremo Pontifice datam in primo gradu, non autem quod fuerit ab illo data reſpectu impedimenti in quarto gradu, & malitia impetrantis immutata qualitas illa, & gradus, atque appoſitus alius propinquior gradus.

152 Sed ille, qui natus eſt ex Muliere nupta, & adultero, ſit nè legitimus, poſſitque ordinibus donari,

153 non ignorandum duco; & Regula Iuris extat, quam conſtitui, & dilataui num. 17. cum ſeq. filium in domo natum præſumi Mariti etiam ſi conſtaret Matrem interea adulteraſſe, iuxta l. miles §. defuncto ff. de adult. l. filiū definimus ff. de his qui ſunt ſui vel alien. Iur. comprobata plenè per Dec. conſ. 657. plenè, & eleganter, & Gomes in cap. 2. de Iudicijs in 6. Ant. Gabriel. lib. 1. concluſ. comm. tit. de præſumpt. concluſ. 14. ex hac autem concluſione, alia ſuboritur reſolutio, quod filius non tenetur matris aſſertioni aſſentiri ſi ipſum adulteri non Mariti eſſe dicat, iuxta cap. per tuas de probat. & doctrinam Abb. in cap. tranſmiſſæ num. 4. qui filij ſint legitimi Bartol. in ead. leg. filium inbique Bald. in 1. lectura nu. 15. & eſt communis opinio, cuius memit Boer. deciſ. 299. & videtur, nu. 6. in fine, idemque Abb. in cap. per tuas, nu. 4. iam citato, & Bal. conſil. 437. Titius habebat Seiam vol. 5. Dies namque natiuitatis eſt certa, conceptionis autem dubia, vt Bald. refert in eodem cap. per tuas, ibidemque Io. Andr. Barb. nu. 10. quare debet animum ſuum informare talis filius, propriamque inſtruere conſcientiam, ſecundum legem, teſte Cyn. in ead. l. ſi vicinis in fine, Nemoque clementior lege compellatur eſſe, vt idem Cyn. ibidem affirmat, per text. in §. oportet in auth. de Iudic. ac propterea debet ſe legitimum reputare, quia ita lex præſumit, ideoque ſtultum non immerito exiſtimarunt Doctores, cuiuſdam Regis filium, qui matris aſſertioni annuens, ipſum non ex Rege, ſed ex milite genitum credidit, Regnumque propterea refutauit, cum illius dicto, haud cogeretur ſtare.

Attamen veritate fulcitur altera aſſertio, quod ſi credere cœpit, ex tunc conſcientiam læſam, & erroneam incepit habere, & renuntiare tenebatur omne, & quidquid ad ipſum deuenerat de bonis præſumpti Patris, ac Matris viri, alioquin ædificaſſet ſibi ad gehennam, vt eſt originaria doctrina Iacobi de S. Georgio, quam citat, & amplexatur Abb. in cap. officij num. 4. de pœnit. & remiſſ. Boer. adducta deciſ. 299. poſt num. 6. & ipſemet coacervaui multa in huius capitis initio verſ. De Nothis, num. 19.

154 Quare vt quæſtioni propoſitæ reſpondeam, affirmo ipſum non poſſe aſcendere ad ordines, poſtquam credidit dicto Matris, quod ſi nunquam credidit, haud impediri inſigniri ordinibus, ad id concludendum adductus his, quæ hactenus congeſſi, & doctrina in terminis Nauarr. conſ. 1. de filijs Presb. itaque non eſt (mea ſententia) redarguendus filius ille Regis, quia renunciauit, ſed quia credidit Matri, nam ſtatim ac credidit, tenebatur in foro interiori cedere Iuri.

155 An autem, & quando Mater obnoxia ſit declarare, & procreare natum ſilium non ex viro procreatum, non eſt præſentis ſpeculationis, ſed remitto ad ea, quæ diſtinctè, & prolixe ſcripſit additio tinalis ad Abbatem in eodem cap. officij de penit. & remiſſ.

156 His conuenit ſubijcere, quæſitum alterum, ſi illegitimus auſus ſit ordines ſuſcipere, validetur ne promotio iſta ſubſequenti matrimonio inter eius parentes celebrato? & ſi verba Syluestri Aldobr. attendantur in §. fin. inſtit. de nupt. videtur annuendum, cum decernant ſilios illegitimos non incipere haberi legitimos, niſi poſt contractum matrimonium, poſt quod cenſeri ſemper fuiſſe legitimos, per textum in l. cum quis C. de natural. liber. ſubdens hanc eſſe communem opinionem; quam

ipſe

ipse recensui supra versic. eiusmodi autem ampliationem; & nunc addo videnda, quæ superinde cumulat Hieronym. de Cauagl. quæst. 2. inter suas qq. commun. contra comm. par. 1. Verum his non obstantibus contrariam sequor, vbicumque agitur de sacris ordinibus, ac propterea, haùd validari promotionem ita factam, non debito iure; & consequentet carere executione ordinis suscepti, etiam post connubium, existimo per Archid. in cap. Osius in fine 58. distinct. Mandos. tract. signat. grat. tubr. de dispensat. super defectu natal. versic. quæro, Vital. 2. par. candel. rubr. de irreg. in specie num. 119. Maiol. tract. de irreg. lib. 1. cap. 4. post num. 16. etenim respectu ordinum attenditur tempus promotionis; altera item ratio, quam Maiol. adduxit, reijcienda venit ni fallor, tamquam à veritate aliena, scilicet, quod Matrimonium auferat illegitimitatem, non autem irregularitatem contractam ab illegitimo promoto, etenim demonstraui num. illegitimum, nullam incurrere irregularitatem dependentem ex ista promotione.

157 Quid modo dicendum sit de infantibus expositis, ipsique vtrum indigeant dispensatione, si ordinibus insigniri concupiscant, beneficiaque adipisci, & non paucis respōdet verbis, at præterea rationes aliquas adducit Couar. in Clement. si furiosus parte 1. in princip. num. 9. vbi ne illi promoueantur non obtēta dispensatione videtur asseuerare, & firmat Maiol. in tract. de irreg. speciebus num. 123. Angelus in l. liberorum ff. de his qui notandum infam. Viual. in rubr. de irreg. num. 123. nemo enim præsumitur legitimus filius ex notat. per Couar. in 4. decretali de sponsal. 2. part. capit. 8. §. 3. numero 1. Alciat. de præsumpt. reg. 13. præsumptio. 1. num. 12. & Mascard. conclus. 799. nu. 7. vol. 2. At contrariam sententiam, nulla scilicet dispensatione eos indigere, verum legitimos reputari, posseque ob id promoueri ad ordines, firmarunt Anan. in cap. 1. num. 11. de infant. expos. Felin. in capit. causam deputati num. 10. de iudic. Bermon. Chouer. in tit. de concub. versic. qui etiam num. 96. & omninò veram asseuerat Paleott. in tractat. de noth. & spur. cap. 63. num. 3. & 7. eamque communiter teneri subnectens, & amplexatur etiam Menoch. in tractat. de arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 4. casu 396. num. 15. & veriorem de rigore Iuris opinatur Sayrus in suo Thesauro lib. 6. cap. 10. versic. secunda opinio sub nu. 39. & hanc re vera sequitur Couar. indicato num. 9. licet enim videatur antea sentire contrarium, postremo hanc apertè approbat dum inquit, quod si promoti fuerint non eis prohiberem ordinum vsum, auctoritate Ananiæ, & Felini, hæc ille; qui nisi eos esse legitimos sentiret, non dixisset, minimè illis promotis interdici ordinum vsum; quamuis antea tutius agens, non ordinandos responderit; ac propterea, cum Salzedus ad Diazam, prædictam comendet etiam distinctionem in cap. 14. vtique eandem mox relatam sententiam videtur firmare, ne irregularitate notentur, cui postremo subscribit Suarez in suo 5. volum. disput. 50. sectione 4. inquiens vnicuique licere huic adhærere resolutioni in praxi, tametsi adiungat securius esse vti moderatione, qua Couar. leniuit rigorem sententientium contrarium; nam intelligitur de lenitione illa, respectu potestatis, quam habeat Antistes dispensandi; & quatenus intelligeretur de altera, non ideo tuetur eos irregulares, sed securius agere credit; quamobrem ipse sine vllo scrupulo assentior opinioni decidenti eos censeri legitimos, quam postremo firmat Roder. in suis qq. regular. tomo primo quæst. 13. artic. 1. nec vnquam mihi displicuit sententia huiusmodi, cum liberi sint, & ingenui appareant l. 3. C. de infant. expos. qui quidem text. huic parti fauet admodum, in quam etiam propendere Petrum de Anchar. indicato capit. 1. & Barbat. citato cap. cum deputati eorum verba præportant, quanquam dubia sint, & assentitur Auila in tractat. de censur. par. 7. disput. 3. dubio 9. maximè si verum est, quod Henric. attestatur lib. 14. cap. 8. §. 10. in glos. lit. L. id declaratum fuisse per Bullam Gregorii xiv. ac tanto magis quod verior reputatur opinio, vt filius in dubio præsumatur legitimus, teste Veronensi cautela 118. quis in dubio num. 2. Mascard. conclus. 882. num. 3. de probat. volum. 2. & Menoch. alios cumulans, ac rationes subdens in tractat. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 54. num. 20. Non tamen eum redarguerem, at vehementer commendarem, qui tutius agens Episcopalem in hac re impetraret dispensationem, non tantum si præmissa diligentia de natalibus dubium sit de eorum parentibus, vt tunc valeant ordinari, verum etiam vt in promothis antea ministrent, prout idē Couar. asserit, & concludit Henriq. in sua summ. Theolog. moral. lib. 11. cap. 20. §. 2. tam in textu, quam in glosa lit. K. & lib. 14. cap. 8. §. 10. lit. L. nec non Sayrus adducto loco, & consulit Suarez indicato loco versic. Hæc res in fine.

Genericam verò ipsorum expositorum materiam si quis concupiscat ediscere, præter rubr. de infantibus exposit. in libro Decretalium, Iustinianique Codicis positam, adeat textum singularem cum glosa in c. fin. 87. dist. illudque existimaui hoc in loco non prætereundum, quod inter plures mo-

158 dos, quibus Patria potestas soluitur numeratur 15. cum propriam sobolem exponere non est veritus, itaque non eam amplius suam dicere potest, tamquam ea prole indignus, qui crudeli non paterno animo illam morti obiecit, ita quod etiam extraordinarijs coarcendus est pœnis, l. 2. iuncta glos. C. de infant. expos. maximè ne succedat intestato filio exposito, si Petrus Gregor. Tholos. vera

159 loquitur in lib. 45. Syntag. Iuris vniuersi cap. 10. num. 12. licet enim legem de exponendis quandoque liberis statuerit Romulus, quam hisce verbis refert Dionysius Halicarnassis lib. 2. qui Primum (inquit) necessitatem colonis imposuit educandi quicquid esse masculum, & é filiabus primogenitas; nullam autem prolem necari permisit minorem triennio, nisi si quid mutilum, aut alioqui prodigiosum in ipso partu editum fuisset, talis enim fœtus exponi à parentibus non vetuit, sed indicatos prius quinque viris vicinis proximis, si illis quoque exponendos visum fuerit; contra hanc legem committentium pœnas, præter alias multas etiam dimidiam bonorum addixit ærario, nihilominus isthæc facultas exponendi in desuetudinem abijt,

160 tum ex rectissima, & humanissima l. apud Thebanos, qua (teste Aeliano lib. 21. cap. 7. var. histor.) ne cui Thebano liceret infantem exponere consti-

tutum

nitum erat, vel in ſolitudinem abijcere, capitiſque pœna contrafacientibus appoſita erat, ac parentibus in extrema neceſſitate poſitis iuſſit filios deſerre ad Magiſtratus cum faſcijs, qui eos ab alijs publico ſumptu ali curarent: tum etiam, quod cum vicina admodum ſint, necare, & alimenta denegare, ad l. necare ff. de liber. agnoſc. non mirum ſi ſublata parentibus antiqua poteſtate, quam in filios retinebant vitæ, & necis, ad l. fin. C. de patria poteſt. illa quoq; ſummota, ac penitus ſublata denegandi alimenta, implicitèque etiam illos exponendi cenſeatur. Patres namque, non vt venerem, voluptatemque explerent, Natura fecit, verum vt adminiſtri naturæ, & Reipublicæ eſſent, alendo, & probis moribus inſtituendo; exinde prodijt, quod de expoſitione infantium variè ſumatur ſupplicium, vt inquit citatus Tholoſan. in lib. 15. ſyntag. Iuris vniuerſi, capit. 28. num. 5. referens in ſynodali congreſſione Conſtantinopolitana, poſt varias diſceptationes, conſtitutum, Matres proprios filios in Diuinorum Templorum aditibus exponentes, vt homicidas puniri, quamuis filij ab alijs educentur, & ſcribunt Goffred. in ſumm. de infant. expoſit. num. 3. Hoſtienſ. in ſumma, eodem titulo num. 4. Sylueſt. in verbo expoſitus, propè num. 4. Tabien. ſub num. 3. Armill. ſub num. 3. & in cap. finali 87. diſtinct. gloſa 1. Archid. in verbo damnabitur, & Bellam. Gemin. Præpoſ. & Turrecrem. nec non, in cap. vnico de infant. expoſit. gloſa in verſic. liberatus, Hoſtien. num. 3. Anchar. num. 4. Zabarell. in prima oppoſitióne, & in ea ſimiliter Butrius; ac etiam ſub num. 7. Abb. ſub num. 2. Anan. num. 6. Marian. Soccin. num. 6. & Ioan. Andr. ſub num. 2. & in rubr. C. de infant. expoſit. dicit Petrus de Bellapert. Angel. & Fulgoſ. Azon in ſumm. dicto titulo, & Boſſius in titulo de homicid. num. 7. & 8., ſolent autem Parentes multas ob cauſas liberos exponere, vel quia ingenti præmuntur egeſtate, & propterea non habeant, vt illos nutriant; vel quod impia, & illegitima coniunctione procreatos, propalare erubeſcant, aut timeant, eos proprios eſſe filios, & hac ſine dubio frequentius adducuntur cauſa; quare certum eſt mulieres ſæuo crimine exponentes liberos, non pœnitus obliuiſci ſe eſſe Matres, vt non immeritò olim conſueuerint ex ornatu ſuo, quædam cum filijs exponere, ex quibus illorum deinde certam haberent cognitionem, teſte Petro Victoria lib. 2. variar. lect. cap. 3. & Plutarco in Theſeo; Ne-
161 que indignum, quod adiungam reputo, quod ſi in nemore, alioue loco reperiantur, rationabiliſque ſuppetat cauſa dubitandi, nec ne baptiſmi lauacro fuerint regenerati, puta ſi ſcripto, quo pateat baptizatos fuiſſe careant, aut nimis recentes, ac tenelli ſint, tunc debeant ſub conditione baptizari, ſi non es baptizatus, ego te baptizo, quemadmodum Toletus nos edocet in lib. 2. ſuarum inſtructionum Sacerdotum capit. 21. num. 3. cum alias, tanta ſit præſumptio de natis ex Chriſtianis parentibus, & inter Chriſtianos, vt pro certitudine ſit habenda ipſos eſſe Chriſtianos, donec euidentiſſimis argumentis contrarium appareat c. fin. de præsbyt. non baptiz.

162 Sed his alimenta præſtare qui teneantur, varij reſponderunt Doctores, propterea quod alij Rectori Eccleſiæ tribuunt; Alij Principi laico, alij communitati, & alij, omnibus his coniunctim imponunt, vbicumque Hoſpitale abſit, quod huius operis curam gerat; ob idque diuerſam fuiſſe reſolutionem Senatus Pedamontani cum duabus vicibus iſte caſus illis in partibus accidiſſet, memorat Anton. Theſaur. deciſ. 118. incipiente Infans expoſitus fuit: & mihi neutiquam diſplicet poſtrema, cuius idem Theſaur. illic fuit auctor, num. 4. & conuenit Thomas Actius in ſuo tractat. de infirm. part. 1. capit. 48. quamuis humanitatis ſit num. 29. ita quippè à multis leuius portatur pondus; non tamen me præterit Eccleſiarum Rectores præſertim Antiſtites maiori vinculo charitatis teneri ſubuenire expoſitis iſtis, alijſque erogare eleemoſinas indigentibus, quam laicos, id enim me docuit Rutilius Benzonius in ſuo perutili tract. de fuga lib. 2. quæſt. 2. artic. 3. verſic. vltima concluſio; qui tametſi ex iuſtitia non ſemper illos obligari annuat, ob præceptum tamen miſericordiæ obligari, tam illic, quam in quæſt. 1. illius met diſputationis, ſufficienter probat: illud tamen addendum præſertim iudicat, tam intimum, & neceſſarium eſſe officio Epiſcopali prouidere omnibus egentibus, quæ neceſſaria eis ſunt, vt ſi non habeant ad tribuendum eis, ſecundum Apoſtolicam Conſtitutionem, ab alijs debeant petere; ſic enim ait Apoſtolica Conſtitutio in lib. 4. cap. 8. Idcircò accepiſti datum Leuitarum oblationem populi, vt ſuppetat vobis, & egentibus, vt non cogamini accipere ab iniquis, & paulo poſt; ſin verò datū non ſufficiat, denuncia fratribus, & collectam fac, ad miniſtrandum orphanis, & viduis in iuſtitia. Quod ipſum teſtatur idem Benzonius Sanctos Apoſtolos (quorum Epiſcopi ſunt ſucceſſores) ſuis factis eos docuiſſe, maximè Petrum Apoſtolum, qui ſollicitè id exequi procurauit cum Iudęis diſperſis per Pontum, Galaciam, Cappadociam, Bithiniam, & Aſiam (vt illemet in ſua priori Epiſtola ſcribit) non ſolum ſe ſpiritualia populis miniſtraſſe, verum egentibus neceſſaria ad vitæ vſum procuraſſe.

Cœterum ad pręſentem materiam expoſitorum, durum videtur, & rigidum, quod is, qui pietatis cauſa expoſitum recolligit, & alimentat, nequeat repetere quod expendit, niſi in his tantum caſibus, quos recenſet Abb. & alij in cap. 1. de infant. expoſit. quin illis ab inteſtato neque ſuccedat ex ſententia Hoſtien. & Zabarell. in eomet textu, qui adducunt l. nutritoribus C. de ſucceſſ. & cum neque Parentes exponentes, illis ſuccedere in eodem caſu ſi ab inteſtato decedere contingat, dixerimus ſupra per auctoritatem Gregor. Tholoſ. videndum eſt, quis il-
163 lorum ſit eo caſu ſucceſſor, & Eccleſia ſit, quę eroget bona in pias cauſas, habetur in l. omnes Peregrini C. de bonis vacant. lib. 10. atque præ-

citatus Thesaur. indicata decis. num. 5. quæ est optima limitatio ad titulum de bonis vacantibus, asserentem in eis succedere Fiscum Principis laici, cum quis intestatus decedit, nullo relicto qui actenta Iuris dispositione hæreditatem occupet; estque alius in hac Ciuitate Neapolis frequens casus restringens illius tituli sanctio-
164 nem, cum Capitulum, & Canonicos Ecclesiæ Cathedralis, tunc successores esse, excluso penitus Fisco Regio, non dubitetur, ex antiquissimis priuilegijs, eisque existentibus in viridi obseruantia, ipseque dum Canonicus illius eram Ecclesiæ practicaui, & Afflictus vir quidem insignis, ac Regius minister testatur, in suis Commentarijs in capit. vnico §. bona vacantia numero 13. quæ sint regal. in vsibus feudorum; tertium addunt casum in compatre, qui Fiscum etiam excludat Surd. de alimen. tit. 1. q. 12. nu. 16. & Dom. Picus de contract. glos. 13. nu. 92.

Vt autem cætui canam, & vela contractem cum nu. 114. scripserim legitimationem, qua habilitantur illegitimi ad ordines, vel re ipsa contingat, hoc est subsequenti matrimonio, vel rescripto Principis, & hactenus explicauerim omnem materiam legitimationis prouenientis ex matrimonio subsequenti; superest modo pauca adiungere quæ ad eam, quæ ex Principis rescripto proficiscitur.

Cuius quidem legitimationis vniuersam materiam explicare, & superuacaneum, ac præter intentum esset, eaque propterea coacervare existimaui, quæ rem præsentem propius attin-
165 gunt, & cum legitimatio ista sit de regalibus, ac reseruatis supremo Principi, non alius legitimare valet, præter ipsum, aut alterum cui suam communicauerit in hac parte auctoritatem, ad textum in l. qui in Prouincia §. Diuus ff. de ritu nupt. & cap. per Venerabilem, qui filij sint legit. aiuntque expræssis verbis Bald. in l. 2. num. 39. C. de seruit. & Aqua, Parisi. alios congerens in consil. 10. Aduersus Dom. Bartol. num. 114. volum. 2. Mandos. ad regul. Cancell. 13. quæst. 7. num. 7. nouissiméque Ioan. Petrus Surdus consil. 210. Nec deesset num. 42. vol. 2.

166 Non tamen omnis supremus Princeps illam potest validè elargiri, sed is tantum qui impetrantis est superior, ac pro bonis in ipsius concedentis dominio existentibus, ita Doctorum vnanimi consensu firmatur, & videre licet apud Ruinum consil. 66. volum. 3. num. 3. Alciat. consil. 17. videtur, numero 1. lib. 4. & Bertazol. consil. ciuili 92. dubitatur num. 6. vbi hanc veram, & communem probat sententiam.

Itaque respectu temporalium vbicumque facienda est, à solo laico Principe, & illius territorij impetranda est, qui supremum retinet dominium loci impetrantis, & non ab alio, in tantum quod ab Imperatore habita, haud opituletur non subditis Imperij, per Aflict. decis. 128. & alios multos citatos per Peregrin. in tractat. de fideicomm. artic. 23. num. 14. & stylo longè periucundo, scribit Mantica in suo tractat. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 10. à num. 43. cum tamen excipio casum, si à Principe alterius loci fuerint toleratæ, vt ipse met Peregrin. eo in artic. subiungit num. 18. qui etiam idipsum de Papa credit, & Guid. Papeus sing. 331. legitimatus, atque Rota in decis. 1. qui fil. sint legit. in nouis, & ipse restringo ad fauorem natorum ex matrimonio, cui obstabat impedimentum Canonicum, nam tunc remouendo impedimentum, & approbando matrimonium legitimat, etiam respectu temporalium, & omnes vbique locorum existentes, iuxta decis. Putei 483. Matthæus, num. 4. lib. 2.

167 Et quoniam Laici Principis legitimatio nullius roboris est apud Ecclesiá, iuxta glosam sollemnem in cap. 2. distinct. 59. ideò certi Iuris est nullius secularis potestatis, vtcumque supremæ, quò ad spiritualia suffragari, sed ipsius supremi Præsulis dumtaxat: cuius rescriptum vbique terrarum validum omninò sit, quamuis in gratiam laicorum, ita erudite concludit Harth. Hart. capit. 8. titulo de matrim., & Tepatus in rubr. de legit. facta per Papam vers. penul. tom. 2

168 Isthæc autem legitimatio, longè differt à dispensatione: propterea quod, illa tantum valet, quantum cantat, & sunt in ea speciatim actendenda, quæ de ipsa loquens, scripsi numer. 90. ista autem iuuat in omnibus, & quò ad omnia, etiam dignitates quascumque Ecclesiasticas, Episcopatum nempè, Cardinalatum, & reliquas, iuxta notata per Anchar. & alios in capit. cum Vinctoniensis de elect. vbi Abb. num. 7. iam dictam collaudat distinctionem, quamque amplexatur Peregrin. citato artic. 23. num. 8. ea etenim est natalium restitutio, per text. in §. liceat igitur in auth. quibus modis natur. effic. sui, & notata à Hieronym. de Cauagl. quæst. comm. contra communes, & propriè quæst. 606, nu. 35.

169 Cœterum propter subsequutam legitimationem rumpatur ne testamentum à Genitore factum, explicat copiosè thesaur. affirmatiuam defendens, eamque crebriori Doctorum calculo receptam asserés, & amplexatum esse Senatum Pedamontanum, attestans decis. 84. legitimationes similiter excludatur ne substitutus inquirunt Hieronym. de Cauagl. quæst. 2. num. 1. & Mantica longiorem sermonem texens indicato tit. 10 vbi annuit, suamque sententiam quam communem probat, multis extendit modis, demumq; alijs vndecim restringit; quin & excludatur fœmina vocata per statutum, quoties masculi abessent, dicit communem esse resolutionem, eamq; defendit præcitatus Cauagl. infinitos sectatores cumulans, indicata quæst. 2. à num. 7. & Mantica adducto titulo 10. sub num. 16.

Et cum de legitimatione per rescriptum, verba fecerim, non potui amicissimo, æquè ac doctissimo non satisfacere, quin aliqua, eaque vtiliora de rescriptis adnecterem, tùm quia vtilissima, tum quia studiosis grata fore existimaui, quamuis aliquatenus extra materiam præsentis operis appareant.

170 Rescriptorum itaq; duplicem speciem recordor, alteram quippe rescriptorum gratiæ, alteram vero iustitiæ; Illa de beneficijs, atque alijs ad meram gratiam spectantibus agit; ista

ista verò cognitionem causarum iuxta terminos Iuris.

171 Quæ prioris sunt speciei, si de surreptione notentur, nullitati subiacent ipso Iure, ista verò exceptionis ope; hanc siquidem distinctionem probat Rebuff. in praxi Rubr. different. Rescriptorum num. 1. Milis in suo Repert. versic. Rescriptum ad lites, & Marchisan. in praxi commission. part. 2. commiss. Auocatoria causarum capit. 3. princip. num. 20. possemque mille cumulare Doctores, qui speciatim, atque etiam separatim de Rescriptis iustitiæ loquentes, ac de reliquis gratiosis verba facientes affirmant, illa exceptione elidi, ista autem censeri ipso Iure inualida; attamen cum nulla sit de Conclusione relata, quò ad rescripta gratiæ, controuersia; sed tantum aliqualis contradictio appareat in adducta resolutione, quò ad illa iustitię; ideó preterire nolui Mandosium illam post alios complures auctores statuentem conclusionem, tum in Reg. Cancell. 29. de subrog. collitig. quæst. 9. num. 8. tùm in commissionum praxi, commiss. 7. cum clausula Auocatoria glosa prima, & Bellam. decisio. 484. processus.

172 Quod si Rescriptum sit auocatoriam, quamuis, & illud sit de iustitia; attamen nullum sit ipso Iure si surreptitium appareat, defendit Felyn. post alios in capit. ad audientiam el 2. Fallent. 10. de Rescript. & non semel decisum à Rota fuisse testatur Cassad. qui eam præterea defendit sententiam, in decis. 1. de Rescript. & in alia Gerunden. testatur Achill. de Grass. decis. 12. processus per contradictas num. 2. de sentent. & re iudic. insequiturque Nicolaus Mileus indicato loco, & tritam esse fallentiam, scribit Mandos. adducta commiss. 7. glosa prima Gratian. decis. Marchiæ 209. lite pendente num. 8. par. 1. & assentitur vant. in tractat. de nullit. rubr. 10. de nullitat. ex defectu iurisdict. deleg. sub num. 60. quamuis nulla fretus ratione, & auctoritate scripserit contrarium Octauius Gloritius in suis Commentarijs ad capit. super literis num. 12. de rescript.; & concluserit non esse nullum ipso Iure, sed annullandum per sententiam petente parte; cuius dicto nullatenus standum esse, at priori resolutioni inhærendum, túm quia vera est sine dubio resolutio, tùm propter reuerentiam Rotæ adeò quod die elapsi mensis Septembris 1609. in Congregatione generali Sancti Officij habita Neapoli, in qua cum alijs doctissimis Collegis conclusum recordor, iuxta præfatam Rotæ sententiam; tametsi ego fuerim in voto, rescriptum de quo agebatur, non potuisse ob istud assumptum (quia aduocatorium,) iudicari nullum, cum re vera dixerim, non esse Auocatorium; etenim licet credidisset vnus ex Dominis rescriptum delegans causam alicui decidendam, nulla facta mentione alterius rescripti, & litis illius vigore pendentis, coram alio Iudice, auocatorium esse, eò quod respectu effectus auocat causam à Priori Iudice, eamque alteri committit. Atta-
173 men respondi non esse auocatorium quia, vt ita dicatur, expressè requiritur verbum illud auocamus, vel saltem tacitè, quia meminerit alterius rescripti; Nam in alterutro dictorum casuum esset nullum ipso iure, tamquam auocatorium, iuxta alteram eiusdem Cassad. decis. & secundam in ordine sub eodem titulo de rescript. cum vero nulla est facta mentio de priori rescripto, & Iudice, quia non præsumitur velle Summum Pontificem auocare talem causam, teste Stephano Gratiano adducta decis. 209. num. 4. atque ex prædicta comprobatur decisione Cassad. requirente auocationem expressam, aut tacitam, ideo non erit auocatorium; & primus Iudex non impeditur vltrò progredi, & altera partium iam dictum impugnare secundum rescriptum, quod est surreptitium, ea quippè surreptione, quæ est causa inductiua concessionis, quia illud non emanasset si prioris commemoratio præcessisset, & propterea inualidum, vt inquit Innocent. in capit. ex literis in princip. de offic. Delegat. & opitulatur text. in capit. super literis de rescript. & Doctores coacervati per Octauium Gloritium in eo met capit. super literis num. 89. qui præterea addit faciendam esse ne dum mentionem antecedentis rescripti, ac omnium clausularum notabilium in illo existentium, alioquin reputetur nullum, & consequenter illius clausulæ, appellatione remota, ex Butrio in capit. ex conquæstione num. 4. & Abb. numero etiam 4. de restitut. spol. Item clausulæ anteferri, & aliarum, ex arbitrio Iudicis, ex Felyn. in capit. cœterum numero 4. de rescript. & Rebuff. in comment. ad Constitut. Gallicanas titulo de rescript. num. 93. volum, 2. Quinimmò, & si primum fuerit communi consensu impetratum, talis consensus expræssio esse debeat in 2. ex auctoritate Abbat. Decij, & aliorum in capit. cœterum de rescript. & Soccin. consil. 164. visa Bulla versic. confirmatur sub num. 4. volum. 2. & volens nunc ad rem nostram retrogredi recordor quod Lancellottus adductus fortasse conclusione à me illic firmata, dixit in tractat. de actentat. part. 2. cap. 4. de actent. lite pendente, illat. 7. num. 760. conclusionem ab ipso me antea statutam, in impetratione secundi rescripti, non omittendam mentionem anterioris, declarari ne propterea existimetur ipso Iure corruere; sed tantum ope exceptionis; itaque in ea est sententia, ne sit auocatorium, quod alij multi etiam scribunt, excepto Marchisano, qui in parte prima commiss. cap. 3. nu 22. loquens de secundis literis impetratis, post alias de nullitate infectas, inquit firmitate haudquaquam carere posteriores ipsas literas, subdens rationem, quia commissio in istis data, non censetur auocatoria antecedentis nullæ, & inualidæ; Itaque supponit, quod si anteriores literæ subsisterent, vtique subsequentes obtentæ sine memoria aliarum, dicerentur auocatoriæ, Verum quia Marchisani verba non expræssé id insinuant, sed per argumentum à contrario, vel subintellectum, non sunt adducenda aduersus Doctores citatos, præsertim quod maximè auctoritatis sunt, quodque intentio eiusdem Marchisani, aliò tendit, si actentè perpendantur verba Doctorum, quos ipse recenset. Alia veró multa de hoc rescripto notabiliter congerit iam Regens meritissimus Valenzuola, consil. 85.

174 Hanc autem auocationem à nemine prætterquam à Papa; & signatura fieri posse certum

est, Couar. cap. 9. num. 1. pract. qq. Marius Anton. resolut. 29. de anno sub num. 5. lib. 1. ideoque à legato fieri prohibitum reperiri, quem nequire propterea causam ab ordinario auocare, scripsit Abb. in capit. 1. sub num. 4. de offic. legat. Anchar. consil. 132. In primo dubio, & Mādos. super comm. 7. Auocatoria, glos. 1. Namq; ordinarij, cum ipsis legatis, concurrunt, daturque inter eos præuentio, ex textu in capit. si à sede, de præbend. in 6. aitque Abbas indicato capit. 1. sub num. 2. Geminian. in capit. primo in fine, de foro competenti in 6. Ripa in capit. cum M. Ferrariensis num. 195. de Constitut.

175 Sed Rescriptum istud auocatorium si contineat clausulam, quatenus causa non sit instructa, quale tempus actendi debeat, vt instructa sit, & validum propterea iudicetur? & instructam esse oportere tempore auocationis, vt censeatur surreptitium, & nullum; quod si postmodum, quamuis tempore inhibitionis esset instructa, teneatur prior Iudex supersedere, ita quod si audeat vltrò progredi, actentet, eiusque acta, & sententia fortasse subsequens sit nulla, quia ita censuit Rota in decis. Achill. 21. commissio, seu quinta de Rescript. & videtur opitulari altera eiusdem Rotæ decisio in recollectis per Crescent. decis. 113. Si Papa auocet, vel prima de Iudic. ibi, & tempore auocationis, & conuenit Lancell. de actentat. post inhibitionem part. 2. capit. 20. limitat. 13. num. 6. tametsi eadem Rota in contrariam sententiam inclinasse visa fuerit alia vice, coram Mohed. decis. 75. consueuit, siue prima, vt lite pendente, vbi causa instructa tempore inhibitionis non procedit prior Iudex absque vitio actentatorum, si noua commissio abest, nisi dicamus, inibi non escludi tempus auocationis, ita quod intentio Rotæ fuerit, vt causa instructa dumtaxat fuerit tempore inhibitionis, non autem expeditionis Rescripti auocatorij; sed recenseat vltimum tempus, vt etiam includeret primum; eò magis, quod adducta decisio non emanauit ad hunc effectum, sed quoniam adducta clausula inerat in commissione, non autem in inhibitione eius vigore expedita, ita quod dubitatio euenerat, ex eo quod cessante propterea auocatione, quia tempore datæ commissionis erat instructa causa; an idem dicendum esset si postmodum emanasset inhibitio absque dicta clausula; an potius propter inhibitionem simplicem dicerentur ligatæ manus anterioris Iudicis; qui si vltrò auderet procedere nihil ageret, & actentaret? & huic dubio respondens, dicit negatiuam veriorem; ob id quod clausula ipsa posita in rescripto videtur repetita in ipsa inhibitione, quare noua commissione opus non sit, qua iterum priori Iudici delegetur causa.

176 Sed quando censeatur instructa causa? respondent copiosè Caputaq. decis. 156. Commissio, quæ auocat parte prima, & Crescentius decis. 5. de Iudic. vbi præterea dicitur, quod si termini fuerunt seruati, quamuis nulliter, existimetur, nihilominus causa instructa, & cesset propterea auocatio.

Quinimmò surreptitia minimè reputetur commissio, quæ non meminit, quod causa sit instructa, dummodò adsit in ea clausula illa, cuius statum, & merita, iuxta decis. Achill. 25. commissio in qua, siue 9. de rescript.

177 Et illa Regula, quod commissio auocatoria liget ignorantes, quam tradit Geminian. consil. 47. restringatur ad eam dumtaxat commissionem, quæ motu proprio fuit expedita, scribit Ripa in capit. cum M. Ferrariensis numero 196. de Constitut.; & Achill. decisione octaua adducto titulo.

178 Onus autem, cuius sit probare causam non esse instructam, ita quod licet non doceat impetrans causam, non esse instructam, nihilominus suffragetur sibi commissio; & pro responsione attendenda est distinctio Rotæ in decisio. Crescentij 126. commissio causæ, vel 5. de rescript.; vt si impetrans petijt committi cum clausula, quatenus non sit instructa, & probare obnoxius sit non esse instructam causam; vel simpliciter institit remitti, sed cum opportuna auocatione, quatenus non sit instructa, quia videtur addita clausula prędicta pro abundantiori cautela, nec propterea supplicans fateri censetur causam in partibus pendere, sed tantum eo in casu, in quo oporteat eam auocari, quod auocetur ideò non deuinciatur; ad illud verificandum, & collaudat Mandos. in in commiss. 7. auocatoria, glosa prima non secus ac experimur in prouisione beneficij cum opportuna derogatione Iurispatronatus, quatenus adsit, vel opus sit, ex eadem decis. Crescent. in vltimis verbis.

179 Sed rescriptum falsis precibus obtentum, necne surreptitium sit, & annullandum ope exceptionis, si hæsitetur, resolutio, sine dubio vera erit affirmatiua, si vnam ob enarratam causam, & eam iniquam impetratum agnoscatur; At dubium non exiguum versatur cum plures legantur appositæ causæ; & earum appareant aliquæ veræ, aliæ autem falsæ; Namque plures aiunt, vt multis additis causis, si vna cesset sustineatur cum reliquæ innituntur veritati, ex textu in §. affinitatis institut. de nupt. dicit Osasch. decisio. 118. Secundus principalis articulus, num. 6. alii vero annuunt corruere; vt Frecc. de subfeud. lib. 2. quæst. 26. & Menoch. consil. 378. grauis admodum, num. 45. sed Lapus mediam insequens viam, & fortasse veriorem in allegat. 23. limitat num. 6. actendendum esse inquit super quibus Papa se fundet: etenim si super veris, omninò validæ reputentur literæ, quod si super falsis surreptitiæ dicantur, & reijciendæ, quam profectò distinctionem amplexatur illic Mandos. additione postrema, suffultus doctrina Butrij Geminian. & cæterorum, quos citat quibus addo Caualcaneum decisio. Fiuizan. 87. quamuis, siue 11. sub numero 25. parte tertia.

180 Hanc tamen distinctionem subsistere in rescriptis iustitiæ, cum in gratiosis, vnā quamlibet causam iniquam irritare rescriptum, quamuis aliæ militent, determinauerit Rota in decis. Accorambon. 17. sub Rubr. de Rescript. cuius meminit idem Mandos. ad eundem Lapum; ac sæpius, ita censuisse Rotam affirmat Cæsar. de Grass. decis. 12.

resolu-

reſolutum num. 3. de probat. Caputaq. in vna Tullenſ. coram Veſtano, & eſt 49. gratia eſt ipſo Iure nulla par. 2. & Puteus decif. 350. & 311. ac 397. Nec non Creſcentius deciſio. 17. penſionem de reſcript.; quinimmò ſi reſcriptum ſit de iuſtitia, procedat doctrina Lapi in eo tantum caſu, in quo præſumptio doli ceſſat in expreſſione mendacij; nam illa ſi extaret ſemper iudicetur ſurreptitium ex vnica cauſa falſa, non obſtantibus mille veriſimis in eodem additis, ſubiungit idem Mandoſ. ex eadem Rota.

Quod vendicare ſibi locum repeto, etiam ſi literæ ipſæ contineant plura capita ſeiuncta, nec ſurreptio fuerit in cauſa, vniuerſa dicta capita, concedendi, ſed vnicum dumtaxat, per Abb. qui hanc reſolutionem acriter defendit in cap. ſuper literis num. 2. & Gloritius in ſuis Commentarijs ad dictum caput nu. 28. de reſcript. qui effectum iſtum aſcribunt dolo, & textum à contradicentibus adductum in cap. ſi eo tempore de reſcript. in 6. intelligi, quando ex ſimplicitate, ac ſine dolo contingit ſurreptio, & longiori ſermone inſinuat idem Gloritius num. 167. & concinit Auguſt. Berous in ipſomet cap. ſuper literis notab. 1.

180 At quando præſumatur dolus in caſu de quo agitur, non erit inutile inueſtigari, propter legem, dolum C. de dolo, quia, regulà extare conuincimur ne præſumatur dolus, & ſcribit Menoch. in tractat. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 12. num. 2. ac præſertim non præſumi cum nullum commodum ex mendacio conſequitur mendax, ſcripſit Ruin. conſil. 8. quia non declaratur num. 5. lib. 4. & ſequitur citatus Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 130 num. 42. ergo ſi conſequitur commodum ſuſpicatur dolus, quin in facti themate de quo in præcedétibus fuit ſermo, ſcripſit Mandoſ. indicata annotat. vltima, ad citatam Lapi allegat. 23. præſumi dolum ſi quid in facto proprio fuerit enarratum, in quo tolerabilis non admittitur ignorantia per l. quamquam ff. ad Velleian, cap. ab excommunicato de reſcript.; & Decium conſil. 474. viſo, propè finem.

181 Qualitates autem, quales ſint, quæ in literis tùm gratiæ, tum iuſtitiæ exprimi debent, vt vitium ſurreptionis excludatur, non repeto, cum eruditiſſimus Menoch. compendioſe, & vtiliter coaceruauerit in tractat. de arbitr. Iudicum, caſu 201. & 202 poterit itaque ſtudioſus Lector illius ſcripta percurrere, quia nihil intactum reliquit, ac præſertim nemo ignoret arbitrio Iudicis relaxari, quæ omiſſæ, vel abſque veritate expreſſè potuerint retinere Principem, aut impellere ad concedendum gratiæ, vel iuſtitiæ reſcriptum, vt idem Menoch. pro comperto habet, eodem caſu 202. ſub nu. 3. & Felyn. in cap. cœterum num. 2. de reſcript. Abb. in dicato capit. ſuper literis, & Marchiſanus in commiſſione Auocator. cauſarum part. 2. cap. 3. ſub num. 18. quod ſi aliquod falſum expreſſum fuerit, quo non expreſſo adhuc Princeps reſcripſiſſet, decidit Puteus ſurreptitium eſſe, ſi gratioſum in deciſ. 350. Die 20. Octobris lib. 1. cuius deciſioni adhærendum non eſt, ſed diſtinctioni eiuſdem Rotæ in deciſ. 515. quidam obtinuit, ſiue 4. nu. 7. de reſcript. in antiq. vt vitiet, quoties exprimitur qualitas taxationis, vel limitationis gratię, ſecus vero ſi demoſtrationis, eamque vendicare ſibi locum in vtriſque reſcriptis, ſcilicet gratioſis, & iuſtitiæ additur in eadem illa deciſ. 1 & videndus eſt Gloritius à num. 222. vbi defendit multis rationibus diſtinctionem citatæ deciſionis.

182 Quoties itaque ſurreptitium illud eſſet, quod de iuſtitia appellatur, quia exceptionis ope reijcitur, inde fit, quod ſi talis non opponatur exceptio, ſit validum iudicium illius auctoritate agitatum; ſiquidem cum de proprio partis præiudicio agatur, non vetatur eadem pars illi poſſe renunciare iuxta l. penult. C. de pact. & ſcribit in his terminis Mileus in ſuo repert. verbo gratia, verſic. 95. & poſt eum Rebuff. in praxi benefic. rubr. differentiæ inter reſcripta gratiæ, & iuſtitiæ, num. 13. & renunciaſſe dicitur non tantum ſi expreſſè ceſſit ſurreptioni, verum etiam tacitè non impugnando illius validitatem, & patiendo, vt Iudex in eo deputatus exerceret iuriſdictionem in cauſa ipſa, in quam ſententiam inclinare videntur DD. de Rota dum Achillis deciſ. 12. de appellat. num. 6. aduertendum monuit, ſi pars dicatur ob eam cauſam intuliſſe ſibi præiudicium; & ipſe certiſſimi iuris eſſe non ambigo, quippe quia eſt exceptio declinatoria, vt optime docet gloſa prima in capit. exceptionem de except. & propterea inter dilatorias numerari adiungit, & ſequitur in capit. ſuper literis de reſcript. Felyn. num. 30. Auguſt. Berous in ſecunda lectura num. 75. & Octauius Gloritius ſub num. 323. Ideoq; in litis initio proponendam eſſe, aiunt omnes citati, in tantum quod ſi actum alium quemlibet fieri permittat altera partium, nequeat poſtmodum ſe tueri exceptione ſurreptionis, illiuſque vigore inficiare commiſſionem ex Bart. in l. quidam conſulebant num. 6. ff. de re iudic., & l. ſed ſi ſuſceperit d Iudic. exindeque prodire aduerto, quod legitur, Reſcriptum vtcumque ſurreptitium tribuere iuriſdictionem in deciſ. Rotali 13. ſi cauſa committatur ſub num. 2. & additio num. 5. de offic. deleg. & deciſ. 387. Nota vtrum ſi fuerit, ſiue 48. de reſcript. in antiq. & Puteus deciſ. 240. in vna Bononien. num. 9. lib. 2. cui dicto annectunt omnes reſtrictionem illam, niſi pars oppoſuerit, quia tali exceptione, eliderétur, & fulciuntur doctrina Innocent. in capit. dilectus de Reſcript.

183 Quod ſi exceptione non obſtante audeat Iudex vltro progredi, quo remedio valeat ſua iura tueri excipiens? & ne cenſeatur in illum conſentire? huic quæſito tutè me reſponſurum ſuadeo, ſi dicam, appellationem interponendamá decreto, quò declarauit expreſſè competentem ſe Iudicem, aut tacitè procedendo ad vlteriora, iuxta notata à me ipſo ſuper Ritu 36. Curiæ Archiepiſcopalis Neapol. num. 30. vel ſaltem proteſtatione vtendum deque nullitate dicendum, quodque non conſentitur in actorum validitatem, & aſſerti Iudicis iuriſdictionem; licet enim concluſio ſit, eaque fortaſſe magis communis, vt præter proteſtationem de ſurreptione, & alijs requiratur appellatio, teſte Ruino conſil. 61. in lite num. 36. lib. 5. Curtio Iuniore conſ. 175. contra nu. 2. & Lancell. de actent. par. 2. cap. 4. num. 72. nihilominus Congrega-

gregationi Sancti Officij habitæ dicto die Septembris præteriti, cuius memini numero visum fuit optimum esse si appellatio interponeretur, sed ea omissa, dummodò intercessefit protestatio, adhuc reputetur pars aliena à consensu, & sit annullandum rescriptum in quacumque parte Iudicij, propter oppositam exceptionem in initio litis, & protestationes deinde, & continuo repetitas, per auctoritatem Innocent. in cap. cum M. Ferrariensis, in eius calce de constit. qui, verba faciens de hac re, nullum addit verbum, quo insinuet necessitatem appellationis, sed simpliciter loqués dicit, quod si opponens surreptionem, ob id etiam appellaret, iusta esset appellatio, & videtur inhærere Felin. ibi num. 35, quasi remissa censeatur arbitrio partis appellatio, quæ si fuerit proposita dicatur valida, & admittenda.

184 Verum si protestans pareat insimul Iudici, faciendo aliquos actus subijciendo, scilicet se examini, articulos, & testes producendo, aliauè similia agendo, non dubium, quin sibi præiudiciū generet præterquam si in vnoquoque actu repetierit protestationem, secundum Ioan. Andream in eodem cap. cum M. Ferrariensis sub num. 30. Abb. in vers. & ideò sit cautus, sub num. 31. Butrium sub nu. 45, & alios, quos refert, & sequitur Felyn. ibidem ver. & ex hoc infertur, sub num. 68. quare Hostien. in summ. Rubr. de Constitut. §. quando vers. sic. si sit nuda protestatio, admonet aduocatos actētos, atque cautos debere esse in hac re; & semper repetant protestationem, semperque dicant salua tali protestatione, aut alijs consimilibus vtantur verbis, nempè, non recedendo á protestatis, vel inhærendo protestationibus alias factis, & propositis.

185 Huic autem conclusioni obstare videtur iactata regula illa, ne suffragetur protestatio contraria facto, de qua mille Doctores relati per Surdum consil. 37 t. impetrata num. 67. vol. 3. ex ea potissimum ratione quod longè magis est facere quam pronunciare, vt inquit glos. t. in cap. dilecti, de appellat. & copiosè ostendo in rubr. de ætat. ordinand. cap. numero cum namque dixerit surreptitium rescriptum, ac deputatum in eo Iudicem, non esse Iudicem, quamuis persistat in eiusmodi oppositione, propter renouatam protestationem; quia nihilominus Iudici obtemperat, & coram ipso iudicium agitari permittit, sequitur ne alicuius roboris existimetur præmissa protestatio, quæ profectò difficultas visa fuit maximi ponderis in causa discussa in Congregatione Sancti Officij, ita quod ob qualitatem causæ, tametsi ciuilis, quia tamen à Papa delegatæ, & tum actor, quam reus Episcopali dignitate fulgebant, & acta, de quorum nullitate agebatur, à Iudice, ac Tribunali Ecclesiastico huius Regni, ne dicam huius Ciuitatis Neapolitanæ, insigni, etiam Delegato Apostolico, facta erant, bis conuenimus, ac spatio quatuor horarum vnaqualibet vice insudatum fuit in discussione dubiorum, ex processu elicitorum, & quidem doctissimè omnibus perpensis huic præsertim difficultati, vnanimiter replicatum fuit non refragari, tùm quia regula præfata non admittitur vbicumque factum versatur circa vnum, & protestatio circa aliud, vt scribit Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsum pt. 45. sub num. 30. atque ita in casu nostro, in quo actus facti respiciunt litem ipsam, & protestatio consensum denegatum in Iudicem, & alij multi opitulantur, nec prætereo Dec. idipsum affirmantem consil. 460. viso puncto, numero 13. vbi exemplificat, in eo qui respondet, & protestatur nolle respondere, aut profitetur, & protestatur nolle profiteri, nam tunc protestatio non iuuat, quia protestatur nolle facere idipsum quod facit, sed respondere, & protestari ne propterea oriatur præiudicium, & consensus enascatur in Iudicem referuntur ad diuersum actum, & propterea attenditur protestatio, eaque præualet, vt ipsimet Dec. & Menoch. aiunt, quorum auctoritate adductus, ego dixi non aduersari citatam Regulam, præter alias declarationes, & responsiones, quibus vsi sunt alij peritissimi collegæ.

Eiusmodi autem protestatione opus est, cum agitur de declinatoria, quæ triplex esse apparet, alia

186 siquidem contra Iudicem, alia contra rescriptum, alia tandem contra impetrantem, iuxta glosam primam in capit. exceptionem de except. cùm verò tractatur de incompetentia Iudicis nulla necessaria est protestatio, quia nullum parat præiudicium actus quicumque factus coram Iudice incompetente ex defectu Iurisdictionis, si Muscatello standum est in praxi ciuill part. 2. glosa competentes num. 41, cuius opinio sit nè vera, non est hic locus discutere, quare poterit lector ex se ipso inuestigari veritatem.

187 Cum declinatoriæ sunt proponendæ, antecellere debet illa de recusatione Iudicis, quia si reliquarum altera præcederet, diceretur præstitus consensus in Iudicem, & non amplius esset locus exceptioni recusationis, ex doctrina omnium Doctorū, post glosam indicato capit. exceptionem. Verum si generatim oppositæ fuerint exceptiones, intelligitur antea opposita exceptio contra Iudicem, & reliquæ sub conditione si constiterit ipsum esse Iudicem, Muscatell. in praxi R. C. glos. exceptiones nu. 3, vbi latè tractat.

Sed non minima differentia extat in modo procedendi in declinatoria ex causa recusationis,

188 & altera exceptionis contra rescriptum; siquidem vbi Iudex recusatur, non ipse potest cognoscere rectè an perperam fuerit exceptio suspicionis intentata, sed arbitri eligendi sunt, tàm si re-

189 cusatus sit Iudex Delegatus, ex capit. Secundo requiris §. vltimo, de appellat. & capit. si contra de offic. Deleg. in 6. quàm si ordinarius capit. cum speciali de appellat. & capit. licet, in fine de foro competenti, ex quibus textibus apparet Iure canonico introductam esse arbitrorum electionem, cum Iudices ordinarij summouendi sunt tanquam suspecti, quia Iure Ciuili non reijciuntur ordinarij post suspicionem propositam, sed alius non suspectus adiungitur, vt multis adductus legibus, notat Petrus Gregorius Tholos. lib. 5. partit. Iuris Canon. titulo primo, capit. 5. in scholia litera N. sed á quibus eligendi sint dicti arbitri, & qua forma, ipsiq; deinde quid possint exequi, sancitur in eodem capit. cum speciali, ipseq; scribo super ritu Magnæ Curiæ Vicariæ 365.

Cum

190 Cum verò opponitur declinatoria aduersus Rescriptum, ob idque negatur posse Iudicem in causa se intromittere, citra dubium cognoscit idem Iudex, tàm ordinarius, quàm delegatus de surreptione, & vtrum nè sua sit Iurisdictio, ita textus insignis, qui passim ad hoc probandum citatur in palatijs, in cap. super litteris, de rescriptis, & super eo Doctores omnes, & præfatus Gloritius nu. 115. cum multis subsequent. approbatq; consuetudo, & communis opinio de qua Ias. in l. 1. num, 6. ff. si quis in ius vocat. non ierit.

191 In qua re, contingit non semel dubitatio illa, si Iudex ipse delegatus astringatur super tali incidenti pronuuciare, vel constito non extare surreptionem satis sit ad vlteriora procedere, & quia Berous super eodem cap. super litteris prima lect, nu. 21. & secunda lect. nu. 31. affatim declarat, nec non Guid. Papeus sing. 747. sententia, & pro tironibus adduco modernum auctorem Muscatell. in praxi Regij Consilij par. 5. glos. reseruatis, num. 36. & 37. ideo præterire censui. maximè quod nusquam ab illa profiliui opinione, quam vsu receptam vidi, vt siuè expresè, siuè tacitè, validè, & iustè faciat Iudex.

Est tamen indubitatum ni fallor, quod vbicumque appareret de surreptione Rescripti, liceret Iudici non solum pronunciare se incompetem; at insuper condemnare impetrantem in expensis, nam ita acerrimè defendit Marcus Mantua post Barbat. in citato cap. super litteris nu, 9. de rescript. & multa coaceruat Glorit. inibi á nu. 120.

192 Nunc locus esset explicare necessaria, ex quibus dicitur pendere Iurisdictio, quibusuę cēseatur perpetuata, nisi de illis egissem, quamuis compendiosè in annotationibus ad Ritum primum Curiæ Archiepis. Neapol. à num. 22. & nunc addo Mandos, in Regula Cancell, 10. de reualidat. litterar. par. 1, & maximé, quæst. 2.

Hactenus enarratis notabilioribus, rescripta ipsa in genere tangentibus, conuenit ad clausulas in eisdem apponi solitas deflectere; nec quidem ad omnes, Verum ad notabiliores tantum, atque in
193 primis, quia precipua iudicatur illa, si preces veritate nitantur, eaque si expresse non adiungatur, intelligitur semper posita iuxta text, in cap. 2. de rescript. ideo meminisse oportet, vnumquodque Rescriptum dependere à veritate supposita narratorum, censeturque expeditum sub conditione si vera sunt, quæ in eo fuerunt enarrata, iuxta decis, Bellam, 752. alias prima de Iure patron. ita quod supplicantis est onus docere de veritate assertorum ex Ioan. And. in cap. 1. de litis contest. in 6. Decio consil. 197. pro tenui facultate, num. 4. Abb, in cap. fin. num. 8. de præsumpt. & cap, constitutus de Rescript. inibique notant præterea Dec. & Felyn, quin etiam verificandam esse narratiuam litterarum gratiæ determinauit Rota in decis. Putei 245. die 17. Ianuarij lib. 1. nec alicui dubium esse de-
194 bet, quin impetrans cogatur probare omnia expressa in gratia, etiam quæ à parte aduersa negata minimè fuerunt, vt valida existimentur alioquin nulla, & irrita prorsus reputentur, si ea saltem, quæ concedentem fortasse potuerunt inducere non sit probatum vera esse, per Bellam. decis. 303. item quod narratio sub Rub. de præb. Paris. co. fil. 49. ad primum, nu. 30. cum seq. & consil. 138. dico in ista causa, nu. 1. vol. 4. & post alios concludit Mandos in Regul. de verisim, notit. quæst. 6. nu. 2. & propterea illis non verificatis, non potuisse Auditorem Cameræ procedere conclusit Rota in decis, Cœsar de Grass. 58. resolutum siuę 12. de probat.

Ex his amplam, quam optabam occasionem nactus neque remittam. Verum aliqua de probationibus assertorum in litteris faciendis, de quibus longum texunt sermonem Doctores, multis in locis, censui adnectere. Ac primum vnumquemlibet
195 impetrantem teneri docere se esse Clericum illius Diœcesis cuius meminit in supplicatione, certum est, aiuntquę Paris, de resign. benef. lib. 10. q. 3. nu. 28. & alij mox citandi, teuitque Rota in vna Giennen. Præstimonij 19. Nouembris 1593. coram Blanchetto, & in Altera Ferdonen. Prioratus 4. Maij 1594. coram Penia, alioquin surreptitiæ essent litteræ, si narrati loci mentionem falsam esse pateat, iuxta glos. in cap. si proponente de rescript. & illic notat Abb. num. 3. Corsett. singulari verbo surreptio, & alij cētum, quos recenset Garzias trac. de beneficijs, par. 2. cap. 9. sub num. 16. quorum tamen conclusio, subsistat ne vbicumque expressit se Clericum alicuius loci, cum re vera ex eo orinndus non esset, sed vel Domicilium, vel beneficium in eo tantum obtineret? super qua dubietate multa prodit citatus Garzias à num. 17. nec quam firmet sententiam ostendit apertis verbis, sed confusè loquitur; Ipse veró non ita libenter discederem à Rotæ sententia in decis. 76. Alias 628. de rescript. in antiq. quam sequitur Rebuff. in Repetit. cap. nulla 2. de concess. præben. in tertia qualit. vt surreptitiæ minimè dicantur litteræ, in quibus exprimeret impetrans se esse Clericum talis Diœcesis, si in illa vel beneficium, vel domicilium detineret, quamuis ex elio loco eset oriundus, comprobatque Mandos. Regul. Cancell. 16. quæst. 42. nu. 8. & Ruinus, consil. 100. visis statutis num. 1. & 9. volum. 5. quod si Diœcesis nullus sit sermo, at simpliciter asseratur Clericut Neapolitanus, vel Casertanus, quia verba naturaliter intelligenda sunt, & non accidētaliter, tunc origo tantum insinuatur, & consequēter si illius loci haud sit oriundus. carerent impetratis eiusmodi litteræ, ex auctoribus, quas ille refert, nu. 21.

Preterea cum de probando valore in litteris mētionato perutilis sit tractatio, quæque ab alijs haud reperiatur vnitim, & copiosè vt res ipsa postulat extricata, soleantque non semel contingere super ea re complura dubia, volui multa adijcere non perpendenda, de valore exprimendo, ac modis illum probandi, vel impugnandi.

196 In primis itaque reminiscor vnumquemlibet teneri verificare valorem in gratia complexum etiam si ab aduersario abnegatum minimè fuerit, eo quod est pars gratię, & censuit pluries Rota maximè decis. 292. licet impetrans siuę 20. de prēb, in nouis, & altera Putei 24. fuit dubitatum lib. 1. nec non alia 415. fuit resolutum nu. 2. par. 1. diuers. & decis. 829. Maioricen. par. 3. lib. 3, atque præterea Mascard, de probat. conclus. 1211. expressa in precibus volum, 3. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 3. num. 40. cum expressio valoris in gratia habeat vim conditionis, qua non verificata redditur ipsa gratia surreptitia, & tota vitiatur ex eadem Rota in

in decis.crescent.233.pensionem num.1.& hoc casu satis esse probationem semiplenam, & sic vbicumque affirmatiuè agitur de valore, illiusque probatione ad excludendam surreptionem, quod si negatiuè ad effectum verificandi surreptionem litterarum ob verum non assertum valorem, plena requireretur probatio, hæc siquidem distinctio deducitur affluenter ex decisionibus Francisci Manticæ allegandis, nempè decis.138.num. 1.& 3. decis. 182.nu.3.decis.220.num.1.decis.280.num. 6. decis.293.nu. 4. & decis. 327. num.2.3.& 4.

397 Eiusinodi valor, quibus probationibus conuincatur? Si quæratur, admoneo, testibus sine dubio iustificari; tùm si deponant de communi assertione, tùm si tāquā experti, & versati in beneficio, secundum Mand.consil.92. Capitulum Compostellanum.nu.9. & propterea Grassus attestatur maximè considerationis fuisse in Rota dictum vnius testis, quia fuerat exactor fructuum beneficij, in decis.335.dubitaui sub nu.1.par. 1. diuers. exindeque suspicor etiam Prodijsse, quod inferius dicam, ex Puteo decis.29.lib. 1. addo Cæsarem de Grassis decis. 10.sub nu. 4. de testibus, loquentem de agricultoribus.

Itidem si attestentur de valore, anno fertili cum infertili computato, vt præter adductam decis.335. num.1. par. 1. diuers. scribit Cœsar de Grassis decis.118.Dubitaui, alias 7.nu. 1.de præb.& Dignit.& Gomes.in Regula de valore q.vltima.

Atque etiam si deponant *à suo giuditio, e parere* ex eadem Rota in decis.eiusdem Cœsaris de Grassis 79. fuit conclusum, siue 10. de testib. vel si dicat *cossi esso tenere*, per decis.Manticæ 327. nu.2. in suo volumine iam typis dato; ita si addat, quia ita percepit annuatim, per decis. eiusdem Cœsar. de Grass.49.vel.3.de probat.nu. 5.

Similiter si deponant de publica voce, & fama ab expertis, & illis qui possunt non ignorare, quod rectè sumitur ex decis. Putei 29. in vna Colonien. lib. 1. & Mandos. citato cons. 92. nam testatur Puteus decisum fuisse satis verificatum valorem de fructibus Canonicatus per testes de auditu, & fama à Canonicis eiusdem Ecclesiæ de cuius Canonicatus fructibus agebatur, alioquin non esset probatus nisi alia duo saltem concurrerent, addo Serafin.decisiones 251. & 962. quæ apertè docent valorem probari per publicam vocem, & famam vbicumque agitur de verificando valorem expressum in litteris impetrationis. idque adeo, quod etiam si dixerit nescire bona pertinentia ad beneficium de quo ageretur, quia licet in specie ignoret, quæ sint illius beneficij bona; satis est in genere scire, ex publica voce, & fama valorem bonorum illius, ex eadem decis.327. Manticæ nu.6.

Ideo constituendam resolutionem opinor, testibus de fama testificantibus esse standum circa valorem si aliquod concurrat adminiculū, nēpè si ab illis audiuisse adiungant, qui verisimiliter sciunt verùm valorem, ita quod sit orta publica fama; aut arrendamenta præcedentia siue affictus suppetant eiusdem Summæ, vel impetratio ab antecessore facta in cuius precibus idem valor assertus fuerit, vt determinauit eadem Rota coram eodem Puteo decis.539.p.Iulij lib. 5. & si aliud prædictorum deficeret insufficiens esset probatio, nisi aliud simile in deficientis locum suffectum cerneretur, puta attestationes super eodem beneficio inter alias personas, conualidantes eumdem valorem ex publica voce, & fama Caputaq.decis.79.impetrans fuit excusatus par.2.& decis.49.Regula par.3.vbi idipsum procedere annuit, si ab aduersario iustificata fuerit maior summa expressa. Imò valor probatus præsumatur postea idem, nec mutatus in breui tempore scripsit citatus, Mantica adducta decis. 327. sub nu.1.qua fretus, dixi impetrantem breue Apostolicum suscipiendi ordines à quocumque, præcedente tamen proprij ordinarij approbatione de vita, & moribus, ritè ordinibus insignitum esse ab alieno, nulla producta specifica approbatione, sed tantum productis litteris, quibus constabat à suo ordinario paucis antea hebdomadibus recepisse aliquem ordinem, illis namque, & approbatus apparet, insuperque in tam breui tempore non immutati mores; de qua re cum sermonē habuissem cum doctissimo viro Marco Antonio Genuensi Antistite Isemiensi, & collaudauit, & ipsum experientia comprobasse, & quæstionem esse pro amico respondit.

Verum dicatur constare de valore contra Titium, si eius aduersarius ostenderit eumdem valorem alias fuisse ab ipsomet Titio assertum? & negatiue respondit Rota apud Caputaquen.decis.330. valor.par.3.num.4. & Cœsar.de Grassis decis. 97.si valor, alias 4.nu.2.de sent.& re iudic.

Quinimmo, & illum non excusari à mala assertione valoris recenseo, qui valorem ex solis arrendamentis conatus est docere, quibus minimè verificari valorem, probat decis.Manticæ 290. num. 4. licet antiquitus fuerit per Rotam approbata isthæc probatio, quia posteriori tempore reiecta fuit, dum ipsa censuit cum arrendamentis alia quædam adhiberi oportere, nempe quod arrendamenta sint plura, nec satis sit vnicum, item fama, demumque litteræ in gratiam prædecessorum expeditæ cum eodem valore, & satis apertè ex adductis decisionibus desumitur, asseritque insuper Gomes super Reg.de valore quæst. 11.vers.finali, & Serafin. dec. 102.fuit resolutum, nu. 1. par. 5. & decis. 1009. fuit resolutum par.2. vbi etiam subijcit restrictionem, nisi testes deponant de valore, & pro causa scientiæ addant, quia arrendauerunt, quę est qualitas ex qua inferri potest ad scientiam veri valoris. sola verò arrendamenta operari adminiculum, tenet altera eiusdem Manticæ decis.39.nu.4.

Neque excusari, qui tantum assertioni à prædecessore factæ confisus errauit in vero valore, quod insuper tradit altera decis. Fabij 184. in causa panormitana nu.1.par.3.lib. 2. & tenuit Rota coram Sarmiento, teste Cœsare indicata decis. 49.num. 3. quando id rursus admisit, verum adminiculari addidit, vt idem Cœsar illic adiunxit, & multo minus qui docere intendens de excessu valoris ab altero expressi, inniteretur sola iam dicta mentione valoris ab illius prædecessore facta etiam si in Iudicio, ac cum iuramento articulauerit dictum valorem, dummodo ipse successor non venerit ex Iure illius qui summam præfatam asseruerat in suis positionibus; quia scilicet inuestitus de beneficio apparet propter illius obitum, ex sententia Rotæ decis. 46. in causa nu.3.& 5.par.3.diuers.lib. 3. quare si cau-

sare:

ſaret ſuum ius ex altero prædeceſſoris, nempe vigore reſignationis, aut alterius conſimilis actus, obeſſet eidem exprimenti minorem ſummam, quam erat illa deducta à reſignante, aut altero, à quo ius ſuum prodijſſet.

Valida prætereà eſt verificatio valoris, ſi per litteras ordinarij oſtendatur; eo quia certam in partibus notitiam illius habere potuit, ex deciſ. Cæſaris de Graſſ. 118. Dubitaui ſub num. 2. volum. 7. de præb. & dignit. alteraq; Blanchetti. 381. fuit, par. 1. diuerſ.

Liquet etiam ex taxa pro decimis ſoluendis, aut portione ſeminario præſtanda, aut ſolutione facienda in Camera, vel Cancellaria Apoſtolica, vt eſt videre in deciſ. Fabij 184. in cauſa Panormit. ſub nu. 2. ibi præterea licet, par. 3. diuerſ. lib. 2.

Itidem ex oblatione ab aliquo ſoluendi rem, vel conducendi pro aliqua ſumma, iuxta caſum enarratum ab ipſomet Cæſare de Graſſis deciſ. 134. reſolutum, ſiue 3. nu. 8. de reb. Eccl. non alien. & alteram reſcriptam per Blanchettum deciſ. 293. Domini verſ. his addiderunt poſt num. 2. p. 1. diuerſ.

Itaque articulatio valoris facienda eſt, quæ opituletur ambienti illud verificare, cuius formulam notã eſſe lippis, & tonſuribus, atque etiam famulis ſollicitatorum vrbis teſtatur Gomes. indicata Regula de valore, quæſt. vltim. propter illam rationem, quia habent ſua formularia typis data, & ipſe ſummatim adnectit quæ eiſdem articulis videntur extendenda, & longiori ſermone ſcribit Mandoſ. citato conſ. 92. à num. 9.

Sed an iuuetur ſolutione annatæ in Camera? Rota cenſuit negatiue, teſte Fabio deciſ. 184. in cauſa panormit. nu. 2. lib. 2. par. 3. diuerſ. repetita in lib. 3. eiuſdem partis, num. 185. quæ exorditur die 23. eiuſdem, idque duabus ex rationibus contingit prima quoniam annatæ perſolutio nihil prodeſt reſpectu verificationis valoris; ſecunda quia euenire potuit, quod interdum creuerit valor, quod tum maxime ſubſiſtere cernitur, cum multo tempore ante impetrationem iſtam, fuerunt alijs vicibus obtenta beneficia, & quantitatum prædictarum factæ ſolutiones, etenim valor probandus eſt de tempore prouiſionis met, de qua tractatur; nec de antiquo validatus, exiſtimatur ſufficiens, teſte eadem Rota, de qua Caputaq. deciſ. 330. valor beneficij par. 3. nu. 1. & Caualcan. decis Fiuizana 46. per Inſtrumentum nu. 255. par. 1. quæ namque mutari, & variari poſſunt non præſumuntur curſu temporis in eodem ſtatu perdurare l. Spadone [illegible] qui abſoluitur, vbi gloſ. & Doct. ff. de excuſat. tutor. ideo ſcripſit Gomes. practicam probandi valorem eſſe attingere quinque annos antecedentes proximos, & totidem ſubſequẽtes; licet errore ſæpius ab omnibus iudicetur in quinquennio ſequenti, & aduertit Mandoſ. in Regul. 22. de vnionib. q. 5. ſub nu. 2. & ratio ſuadet, quia beneficium adipiſcens ob malam expreſſionem valoris in litteris alterius, nequiret ſua iura ſtatim experiri, niſi antea labatur tempus illud quinquennale, quod vtiq; abſurdum videtur, nec vnquam admiſſum in Rota.

198 Iuſta verò ſine dubio reputatur expreſſio valoris, quæ ſubſecatis oneribus, non quidem temporalibus, ſed perpetuis, vera cernitur, quemadmodum Rota ſemel, atque iterum denuo, & videre lubet apud adductas deciſ. Fabij 184. lib. 2. & 185. lib. 3 par. 3. diuerſ. ſub nu. 3. nam impenſæ neceſſariæ deducuntur ex valore beneficij, cum valor probandus eſt, iuxta deciſ. Seraſin. 1297. nu. 1. poſt aliam eiuſdem Rotæ deciſionem 60. de conceſ. præb. in in antiq. & poſt Felyn. in cap. ad aures, verſ. duodecima Concluſio, de reſcript. & cap. fin. de præſumpt. defenditque longa ſerie Iacob. Anton. de Mauro allegat. 3. poſt nu. 9. idque adeo quod ſi teſtes nihil addunt de oneribus, non probent valorem firmauit Rota teſte Seraſin. deciſ. 1317. nu. 1. part. 2. quin & ſi neſciant valorem, in altera eiuſdem Seraſini 1393. nu. 2. par. 2. aut ſi in loco beneficij numquam teſtes fuiſſe liqueat, idem Seraſin. deciſ. 102. nu. 5. par. 1. Namque valoris expreſſio intelligitur deductis honeribus, creſcent. deciſ. 29. ſiue 2. de probat. & Manrica deciſ. 181. nu. 7.

199 Dixi autem onus debere eſſe perpetuum, ideo inferendum eſt ad penſionem, quam minimè releuare impetrantem dicendum eſt, & propterea ſi penſione dempta, quod ſupereſſet non excederet iuſtum valorem, vtique verò ſi ea non fuiſſet reſecata, impetrans non excuſaretur à mala expreſſione valoris, iuxta reſolutionem Rotæ in vtriſque, & mox recenſitis deciſionibus 184. & 185. diuerſorum, & rurſus in vna Spoletana coram Peregrino deciſ. 182. lib. 2. ſequiturque Paris. de reſignat. benefic. lib. 10. quæſt. 2. num. 47. & euidens opitulatur ratio, quod cum duplici ex cauſa ſancitum fuerit, vt verus aſſeratur valor in impetrationibus; altera ſcilicet propter annatam, ne fraudetur Cancellaria Apoſtolica; & altera, vt ſupremus Præſul cognita qualitate beneficij ſciat cui conferat, attenta qualitate perſonarum, ex Rebuſſo ad Regulam de valore 65. per clem. 1. de præbend. iccirco licet propter ſolutionem annatæ, pro qua ſupputatur penſio ſit Iuſtus valor, non tamen ſatiſfactum cernitur alteri rationi, & conſequenter, non verus explicatus valor.

199 Præterea neque cambia detrahuntur; cum non agatur de expeditione litterarum in Curia, aut quanti valeant fructus tranſlati ad Curiam; ſed quanti in ipſa Curia valent ducati de Camera, Puteus deciſ. 211. dubitauit lib. 3. & adducta deciſ. Cæſar. de Graſſ. 7. de præb. num. 7. & citata deciſ. 335. dubitaui par. 1. diuerſ.

Tandemque ſalarium perſoluendum Cappellano pro celebratione Miſſarum, neq; ſubmouetur, per deciſ. Caſſad. 19. dubitabatur de præb. alteramque 280. Card. Manticæ, propè nu. 8. Namq; liquet apertè onus eſſe Cappellani de Iure per ſeipſum deſeruire, & Conſuetudinem fauentem illi, non propterea operari, vt ſalarium ſubſtituto debendum, ſit onus perpetuo annexum beneficio, cum poſſit eſſe, & quandoque abeſſe, quando ipſemet vellet inſeruire, ſed ſi celebrationi plurium miſſarum incumbendum eſſet in die, quia verior Do-

200 ctorum reſolutio ſuadet, non niſi vnicam ab vno quolibet Sacerdote celebrandam regulariter Miſſam in die, quam tradunt Archid. & Turrecrem. in cap. ſufficit, de conſecrat. diſt. 1. & poſt alios Iacob. Menoch. in tract. de arbitrar. caſu 407. num. 4. exceptis quibuſdam caſibus coaceruatis per Nauarr. in Manuali, cap. 25. nu. 87. ideo Eleæmoſina præſtanda Presbyteris pro celebratione dictarum Miſſa-

Missarum supra vnam in die,aut aliud quodcumq; salarium debendum, pro alia re quacumque explenda, quam ipse,vel nequiret exequi, vel saltem non solus,non dubitatur,quin subtrahatur à redditibus,ac præsertim pro Clerico seruiente,quem Iaconum vulgus vocat; quæ omnia satis aperté desumi poterunt ex verbis, & rationibus traditis per eundem Cassador.indicata decis.19. quippe quia sanctio est vetus, ne quis Præsbyterorum Missam celebrare præsumat,nisi duobus præsentibus,sibiq; respondentibus,relata in cap.hoc quoque statutum de consecrat. dist. 1. excepto tamen casu maximæ necessitatis, puta cum solus quis esset aliquo loco, in eremo scilicet,tunc enim absque ministro celebrare posset.si glosæ standum dicto iudicetur in vers. ipse tertius,eiusdem cap. hoc quoque, & Butrij in cap.2.num.11.de vita, & honest. Cleric. præsertim accedente dispensatione,Sot. in 4. sent. dist. 13.quæst.10.art.5.col.10. & Graff. lib. 2. decis. au-
201 rear.cap.43.num.3.tametsi, & vnicum sufficere Hug.& Fab.dixerint,additatque citata glosa,quod hoc nostro æuo continuo more approbari, vniuersumque orbem vti comperimus: & consequenter si Diaconum habere celebrantem oportet; salarium illi persoluendum, deducendum fore, ex valore,iustè conclusum fuit, cui sententiæ fauent Spino, & Anchar. á me citati superius ad probandum fructus,& redditus necessarios pro curato, vt etiam pro Ministro adsint in Rub. de tit. ordin. cap. 4. vers.nec tantum sub nu. 19.

202 Nolo tamen à lectoribus ignorari distantiam extare inter probationes faciendas de valore mentionato in præcibus ab obtinente beneficium, scilicet quod valor non excedat expressum: & alteras faciendas à secundo impetrante, ob non veram expressionem valoris à primo, vt ostendatur valor excedens expressum. Namque hoc secundo casu plena requiritur probatio,iuxta decis.Caputaq.381 probatio par.2. nec sufficit semiplena Guidobon. decis.25. Achill. de Grassis decis. 25. sub rub. de valore,& resolutum fuisse in vna Pampilonen. 12. Maij 1577. coram Blanchetto,refert Serafin.decis. 1009.fuit resolutum num.2.par.2.non secus ac vbi tractatur de valore debere remanere pro Rectore; centum scilicet scutorum ex Concilio Tridentino in cap.13. quoniam pleræque §. ad hæc in posterum,sess.24. de reform. quia tunc etiam plenè docendum est de valore iuxta decis. Lancell. 380. fuit conclusum par.1.diuers.in primo vero casu satis est probatio leuior,& non ita concludens, ex eadem decis. 380. & altera Rubei 436. dubium fuit nu. 1. par.1.ac Serafin.decis.962.nu.2.par. 1. qui propterea dicit sufficere publicam vocem, quin, & sufficere semiplenam probationem,dummodo claram, & expeditam docet altera eiusdem Seraf.decis.261. nu.1.ipseq; totam hanc explano materiam cap.seq. num.19.

203 Vter verò istorum cogatur valorem probare, scilicet primus qui exposuit valorem,& illum non excedere,an posterior qui excessiuitatem asseruit? & præter notata dicto num. 19. cum statuerim supra num. 196. obnoxium esse supplicantem ad comprobandum valorem in præcibus memoratum etiam si ab aduersario non sit negatum, præsertim ex decis. 20. Rotæ de præb. in nouis, ergo ex his constat,vt Prior prouisus antequam capiat possessionem teneatur verificare valorem, & non is,qui ob malam expressionem ab illo factam impetrauit adeò quod si prouisionem habens sententiam reportauit non probato valore, etiã quod illa fecerit transitum in rem iudicatam non sit exequutioni demandanda,imo aduersarius sit audiendus non parito iudicato quo ad relaxationem possessionis, determinauit Rota in decis. Cæsaris de Grassis 97. si valor,vel 4.de sent. & re iudic.vt colligitur ex pręsuppositis,& dubio,& contextu illius decisionis. Quod si prior iam adeptus est possessionem teneatur posterior impetrans comprobare excessum definiuit Puteus decis.24.fuit dubitatum num.final.lib.1. vbi ita concorditer resolutum in Rota ait; nec sine ratione sancitum videtur, sed illa quam in hac facti specie refert Mandos. consil. non semel citato 92.nu.8.inquiens contra Regulas Iuris esse vt possessor Conuentus,seu Reus,& contra quem opponitur probare compellatur ex l. ei qui ff.de probat.& l.qui accusare,C.de edend. quæ quidem ratio videtur subsistere etiam ante captam possessionem, cum & tunc Reus esse adhuc dicatur; & sine dubio vigeret, nisi cogeretur insuper verificare valorem, quando nullus extaret aduersarius: quo extante non astringitur,quia Reus, sed quia supplicans, vt satisfaciat regulis Iuris. quibus statuitur, vnumquemquam constringi ostendere veritatem assertorum.

204 Nunc ad aliam clausulam properandum est, scilicet ad illam de Iure quæsito non tollendo in rescriptis apponi solitam, ita quod non apposita subintelligatur: super qua dilatare fimbrias non curo; nam extat Regula Cancell.17. & super ea copiosè Mandos. per quindecim quæstiones, vniuersam materiam istam accuratè explicans, nec non Rebuff. & Gomesius super Regulis Cancellariæ edisertantes, atque etiam glosa antiqua,cuius auctor licet non exprimatur in initio sui opusculi fuit tamen Alfonsus Sotus Hispanus,si credendum est Hieronymo Gonzales (prout credendum esse non dubito,licet Hispano, & propterea suspecto in gratiam suæ nationis) super 8. Regula Cancellar. glos.4. nu. 151. qui profectó Alfonsus Soto auctor est non contemnendus, vt inquit Aeneas de Falconibus in tract.de reseruat.par. 1. quæst. 2. princip. sub num.2.

Relego itaque lectorem ad illorum scripta, hic tantum illud vnicum dicturus, quia non ab omni-
205 bus cognitum; quòd si hæc clausula minimè in rescriptis addatur, & propterea subintelligatur, maioris sit efficacię,quam si adiungatur,nam cum tacitè subintelligitur, præseruat habenti, ius non tantum in re,sed ad rem,cùm verò apponitur præseruat tantum in re, aufertque aliud ad rem,in quo admitteretur impetrans, non obstante tali iure quæsito alteri antea,ita Calder.consil. 8. an existens in vltimis verbis de rescrip.Bellam.cons.33.quod si ad personas sub num. 14. Zabar. cons. 92. fauendo pupillis,sub nu.3. & consil. 126. vacarunt Canonicatus.etiam sub nu.3.Rebuff. in praxi Rub. forma nouæ Prouis. vers. dummodo tempore datæ præsentium,nu.2.Felyn.in cap.causam quæ, num.26. de rescript.Roman.consil.256.approbo sententias, & Gomes. in eadem Reg. quæst. 1. vers. alii verò

dixerunt

dixerunt, vbi ait, quod talis clauſula, ſi adeſt, non ſolum non operatur plus, ſed expreſſio in cauſa eſt, vt ſit minoris valoris; ſed quia de iſta aſſertione vacillat Mandoſ. indicata Reg. 17. quæſt. 1. In vltimis verbis, inquiens illius veritatem non ſibi probari, tantoque magis quod idem Gomeſius in verſ. illud tamen quod dictum eſt; fateri videtur contrarium, dum Principem in dubio nolle præiudicare, neque in vno, neque in altero iure tutatur. Ideo volui attentius perſcrutari ſi illa poſſit veritate fulciri, cũ Regula, quamuis adſit taciti, & expreſſi eandem eſſe virtutem; attamen in dubiũ reuocari non valeat, quin minoris ſit roboris tacitum, quam expreſſum, cuius contrarium probaretur ſi dicta ſententia ſubſiſteret. Quare Bellam. conſiderans vim huius argumenti, dicit non eam poſſe extare concluſionem attenta diſpoſitione Iuris, ſed conſuetudine dumtaxat in conſ. 33. ſub nu. 14. & conſ. 34. verſ. ad ſeptimum, ſub num. 21. & 9. ſecunda concluſio verſ. Nec obſtat clauſula ſub nu. 24.

Quin etiam Conſuetudo ipſa non vendicet ſibi locum in omni iure ad rem ſubnectit & propterea non patiatur auferri ius ad rem, quæſitum per electionem, ſiue præſentationem, aut mandatum de prouidendo de certo beneficio pro certa perſona gratioſè expeditum, ſed tantum in vnico caſu, népe in iure quæſito per acceptationem impetrantis, dicit idem Bellam. in eod. conſil. 34. ſub nu. 24. ſupra citato, & Gomes. indicata quæſt. 1. verſ. & iſta, atque Rota deciſ. 224. licet de more, ſiue 17. de præbend. in nouis.

Immo, & hæc reſtrictio ſublimitetur non procedere, vbi iſtud Ius acceptationis eſſet deductum in iudicio ex verbis eiuſdem Bellam.

206 Præterea videndum eſt de clauſula, quam, & quas, á me ipſo tacta in meis annotationibus ad ritum 36. Curiæ Archiep. Neapol. ſub num. 29. vbi defendi concluſionem illam, vt vigore ipſius clauſulæ ſuſtineatur commiſſio, licet nulla præceſſerit appellatio, per deciſ. Achill. de Graſſ. 14. de reſcript. & Cæſaris de Graſſis deciſ. 8. ſub eod. titul. Nunc addo Gomes. in Regula de infirmis reſign. quæſt. 34. verſ. obſtare, nu. 4. Menoch. conſil. 166. num. 8. cum ſeq. volum. 2. & Mandoſ. in forma commiſſ. appellat. 9. vna cum toto negotio, verſicul. ſecundo quæro, cui tamen concluſioni intelligentiam tradit Marchiſ. in commiſſ. appell. in Romana Curia cap. 5. in fine nu. 50. & dicit habere locum, quando adeſt alia clauſula cum toto negotio principali, adducit Gomeſium in loco citato, qui tamen id non explicitè fatetur, ac præterea adducit Peregr. deciſ. 94. lib. 1. in manuſcriptis, atque tenuiſſe Rotam in illa Romana Saluiani Interdicti de columna, coram Ampliſſimo Domino meo Lancellotto Iuniore, de menſe Decemb. 1598.

Cæterum qui alia de hac clauſula ſcire peroptat, adeat Papazonum in deciſ. Rotæ 23. de reſcrip. in nouis, Abb. in cap. ſignificantibus à nu. 15. vt lite non conteſt. Mandoſ. in Commiſſ. 9. Admiſſion. pro intereſſe, verſ. quam & quas; nec te lateat quæſo illam tantæ eſſe virtutis, vt ſemper auocetur

207 cauſa á Iudice, à quo fuit appellatum, licet propter Decretum interloquutorium, ſi in commiſſione appellationis appoſita fuerit. Papazon. ad deciſ. Rotæ 23. voluerunt ſub nu. 3. de reſcript. in nouis, prout apponi non dubitatur iuxta conſuetum ſtylum, Marchiſ. in Commiſſ. ſanat. nullit. par. 2. cap. 1. ſub nu. 43. & melius in 1. par. cap. 22. nu. 22.

Conuenit modo ad eas deflectere clauſulas, quæ conditionem generant in reſcriptis, quarum præcipua eſt illa, vocatis vocandis, cum requirat cita-

208 tionem ordinemque iudiciarium, vt ait Berous, conſil. 14. num. 13. lib. 1. Celſus Vgo in tract. clauſul. nu. 65. & Borgnin. Caualcan. deciſ. Fiuizana 46. per inſtrumentum inueſtit. nu. 415. par. 1. Felyn. in cap. dudum nu. 23. de præſumpt. Abb. in cap. exhibita num. 6. de iudic. Rota deciſ. 30. ex hoc, de reſcript. in nouis, & deciſ. 32. eod. tit. in antiq. namque

209 cum cauſæ cognitione procedere debent, vt præcitati affirmant, nec non Abb. in eod. cap. dudum, nu. 13. & poſt alias ſupra relatas deciſ. apparet reſolutum per Rotam in vna Neapolitana Sancti Andreæ coram Finetto, de Menſe Februarij 1566. quã adducit Aldobrand. deciſ. 202. Domini concluſerunt ſub nu. 1. par. 1. diuerſ. & addit reſolutum in vna Piſcien. 21. Februarij 1578. quin, & in cauſa Giennen. 21. Octobris 1551. Caput. deciſ. 284. vol. 2. in verbo, ordinarius par. 2. atque Ioan. Baptiſta Ferretta conſil. 247. nu. 9. & Marius Anton. variar. reſolut. lib. 1. reſolut. 39. fuit numero 2. In tantum quod licet exequutores dati in litteris, ſui natura ſint meri exequutore, nihilominus, vbi in lit-

210 teris adiecta legitur præfata clauſula, ſunt mixti exequutores, & coguntur partes Iudicis aſſumere, quod præter Felyn. indicato loco, & aliquot alios ex adductis auctoribus, ſcripſit notabiliter Zabar. conſ. 92. fauendo pupillis, ſub num. 2. Rota deciſ. 349. ſi Papa mandet ſiue 12. num. 2. de offic. deleg. in nouis, ita quod dicantur propterea non meri, exequutores; ſed veri Iudices, legimus in eadem deciſ. 30. de reſcript. in nouis, & de illius ſententia non ſecus ac de ſententia alterius ordinarij Iudicis cenſendum ſit, & propterea illa prolata, ac termino ad appellandum pendente, quemadmodum nihil

211 eſt innouandum cap. non ſolum de appell. in 6. ita & lata ſententia á prædictis exequutoribus, qui, & appellationi interpoſitæ deferre etiam deuinciun-

212 tur retardata exequutione, alioquin reuocaretur quicquid agerent ex capite attentatorum, teſte Marchiſano in Commiſſionum Praxi cap. 13. princip. ſub num. 15. par. 1. qui poſt alios citatos ab ipſo auctores, ita deciſum per Rotam commemorat coram Illuſtriſſimo Pamphilio 4. Maij 1593. & concinunt quæ ſcribit Marius Anton. variar. reſol. lib. 1. reſolut. 50. in ardua cauſa, nu. 6.

213 Similiter quia delegatus extra locum delegationis partes citare, aut ius dicere non valet, ex textu in cap. ſtatutum. 9. in nullo quoque, de reſcript. in 6 quamuis tacitus partium conſenſus accederet, non contradicendo cum citantur, iuxta gloſ. & cæteros Doctores inibi, & Rotæ deciſ. 380. ſi Iudex, alias 15. de offic. deleg. in nouis: idipſum ſine dubio de his exequutoribus aſſeuerandum eſt, propter Rotalem deciſ. 30. ſupra citatam de reſcript. in nouis

214 Quamobrem ſciant, tum iſti exequutores, tùm reliqui delegati, quod eorum deputatio, vt cognoſcatur, in quo loco cenſeatur facta, inſpicienda ſunt verba reſcripti, quorum vigore dicantur eo in loco delegati, in quo, vel expreſſis verbis aliquid fieri ſibi præcipitur, vel tacitè ſi ſub nomine dignita-

gnitatis,quia intelligitur in loco dignitatis facta commissio,si scilicet rescriptum dirigatur Episcopo Laquedonensi, certè mihi diceretur facta delegatio intra meam Iurisdictionem Laquedonen. extra quam nequirem ius dicere, præterquam si alia verba adderentur,puta Neapolim commorāti quia tunc in Ciuitate Neapolis esset procedendum à me in causa, quæ omnia satis clarè scripsit Abb. in cap.nonnulli sub num.7.de rescript. & inibi Felyn.vers.& pro limitatione sub nu. 29. adeo, quod si intra meam iurisdictionem Laquedonensem cognoscere vellem de iustitia causæ,non possem,quia dicitur recessum à loco dignitatis propter subsequentia verba,de mora, vbi fit.

215 Validum tamen esset iudicium agitatum extra locum deputatum, si duo accesserint,nempe expressus consensus partium, ex eodem §. in nullo, neque satis esset si altera tantum pars assentiret ex eadem decis. 380. ac præterea consensus ordinarij loci,glos.in cap. vt litigantes vers. de consuetudine de offic. ordin. in 6. Roman. sing. 50. Item ad hoc Paris.in addit. 1.ad Bar.in l.final. ff. de Iurisd. omn. Iudic.Abb.in cap.P.& G.nu.15.de offic.deleg.& in proprijs terminis delegati scribit Aretin. consi. 58. diligenter consideratis, nu. 4. vbi dicit neque ordinarium, neque delegatum citare posse delinquentem commorantem extra territorium, sed non propterea carere omni Iurisdictione aduersus delinquentem, cum possit petere à Iudice, in cuius territorio degit, vt illum citet (adde tu) vel citationem à delegato expeditam, illi notificari patiatur,vt alibi noto,quare dubito de Doctrina Reuerendissimi Domini mei Genuensis, in Praxi Archiepisc.cap.85.sub nu.15. in annot. quod delegatus existens in sua Diœcesi,citare valeat etiam extra illam, dummodo non trahat vltra vnam dietam, neque text.ab eo citati suffragatur eius dicto nempè tex.in §.cum verò, & cum autem,eiusdem cap. statutum,& cap. præterea de offic. deleg. namque §.cum vero, & cum autem, non nisi de loco verba faciunt, in quo est delegãda causa, vt scilicet si actor, & Reus sint eiusdem Diœcesis,in ea, & non extra committatur,sicuti in ipso §.cum verò, asseritur,quod si diuersarum Diœcesum, in illa,in qua Reus moram trahit impetranda est commissio, nisi actor in illius territorio Iudicem habere recuset, quia alio in loco facienda est delegàtio, dummodo non vltra duas dietas; subijcit text.in §. in nullo quoque, & ait,in nullo quoque casuum prædictorum Iudex extra Ciuitatem,seu Diœcesim in quibus deputatus fuerit,citet partes,nec de causa sibi commissa cognoscat,vbi glos. in vers. deputatus, notandum ex his asserit,non solum citare non posse ad locum vltra dietam remotum, sed neque extra locum,in quo deputatus est, id est exequatur citationem extra locum deputatum; itaque suæ non modo haud fauent sententiæ: verum etiam refragantur,prout neque text.fauet in cap. præterea,qui omnimodam, & necessariam concedit delegato facultatem,non tamen aliquid dicit de loco extra quem est facta delegatio, & propterea non est interpretandus contra alia expressa Iura;quare persisto in ea sententia, quam supra delibaui ex doctrina Aretin. vt delegatus nequeat extra suam Iurisdictionem,hoc est locum in quo expressè, vel tacitè iudicatur ex prædictis facta delegatio; & verba dicti §. in nullo quoque,mihi videntur apertissima,nec citet,vel cognoscat, iccirco sub prohibitione citationis comprehenditur executio citationis,cum illius decretatio sub cognitione de causa veniat; alioquin frustra dicerentur apposita illa verba,citet partes, itaque sola doctrina Felyni remanet in cap.fin.nu. 2. de foro compet. quam reijciendam esse insinuant,quæ hactenus recensui,nec non ratio ab eodem Felyno illic tradita ad comprobandum suum dictum, quod vbi iurisdictio citantis nulli territorio cohæret, potest citare extra territorium,qualis est delegatus. Maior valida est, sed minor, & sequela falsa, cum delegati Iurisdictio cohereat territorio,in quo iuxta dicta superius fuit, vel expressè,vel tacitè deputatus, & nisi intra illius limites sua esset iurisdictio restricta, certè posset vbique ius dicere,nedum citare,cum tamen vtrumque sit ei inhibitum, in eodem §. in nullo quoque.

216 Ac tandem quia Reliqui Iudices delegati reum trahere non valent vltra duas dietas,attento Iure antiquo Canonum in capit. nonnulli de rescript. vltra vero vnam,ex posteriori sanctione cap. statutum §. cum vero,adducto tit. in 6. nisi in vndecim casibus recensitis per Felyn.eod.cap. nonnulli,á nu. 30.ita,& istos executores facere oportere declarauit Rota in ead.decis.30.de rescript. in nouis, & 32.eodem tit.in antiq. ac Felyn. in citato cap. nonnulli num.34.Nec mihi placet quæstio illa, quod si delegans verisimiliter sciat distantiam Iudicis delegati,& causæ,atque Rei,credatur derogasse constitutioni de dieta,nam est diuinare, quando distātia nota sit Principi, & satis est quod nisi expressè derogetur dictis Canonibus, ab illorum dispositione non est recedendum, ex his quæ Felyn. scribit post citatum,nu. 29.

217 Superest modo notandam adiungere conclusionem,cuius auctor est Zabar.consi. 92. sub nu. 3. quod præcipuus effectus clausulæ vocatis,est ne rescriptum de surreptione notari possit, quamuis supponatur aliquorum taciturnitas, quæ si fuissent adiecta,non emanasset rescriptum; siquidem pars non habet de quo conqueratur,dum propter illam clausulam est audiendus in negotio principali, & in eo obijcere, ac probare quod voluerit, sequuntur Felyn.in cap.dudum,num. 23. de præsumpt.& Dec.consil.232.viso tenore sub nu.1.

218 Verùm, qui propter ipsam clausulam vocandi sint,cum quæritur,patet aditus ad Abb.in cap. exhibita post nu.6.de Iudic.qui distinctione vtens,ait, quod si numero singulari concipiatur clausula præfata,scilicet,vocato possessore, aut alijs consimilibus verbis,proprium nomen,aut appellatiuum insinuantibus; & eo casu tantum ille, & non alius citandus veniat. Quod si plurali numero; puta vocatis vocandis, & vniuersi essent interpellandi, quos tangeret negotium, ex Regula, quod omnes tangit,de regul. iuris in 6. defenditque Abb. in adducto loco,qui præterea adnectit,quod vbi notio haberetur eorum quos pertingit,sint nominatim, ac personaliter citandi: Vbi autem ignorentur, per edictum moneantur; Sed cum vtroque vtens numero rescriptum,conciperetur iam dicta clausula,nempè vocato possessore,vel Titio,& alijs,qui

fuerint

fuerint euocandi; non eſſet ſatis citare poſſeſſorem
dumtaxat, ſiue Titium, cum verba illa copulatiua
appareant, quare vltra Titium oporteat etiam ad
accerſendos alios mittere curſores, ex Paris. conſ.
138. dico in iſta cauſa, nu. 6. vol. 4. Marchiſ. indicato
cap. 3. ſub nu. 30.

219 Sed quoties exequutores iam dicti paruipen-
dentes verba reſcripti, aduerſarios euocare mini-
mè curarent, atq; ad executionem litterarum pro-
perarent, ſit ne exequutio valida? In qua dubita-
tione diſtinguendum opinor, quod quia aſſerta
clauſula, ſolet alias conſimiles habere annexas; Nē-
pè ſi vocato Antonio repereris, vel tibi conſtiterit,
& cet. iuxta caſus enarratos á Lapo allegat. 27. &
Pariſ. conſ. citato 138. & tunc quia ratione adiunctæ
clauſulæ, eſt citra difficultatem reſcriptum condi-
tionale; non dubium, quin nullitatè infectum cen-
ſeatur quicquid auſi ſunt attentare; præterquam,
ſi ſit præſens aduerſarius, & ſciens, non dicat de
nullitate, vt idem Lap. reſoluit, in eadem alleg. 27.
& in alijs inferius adducendis; ſed cum nuda eſt,
nec aliam concomitantem habet inducentem con-
ditionem, exiſtimo eam ſolam non operari condi-
tionem; idque deſumo ex ipſamet allegat. 27. La-
pi, iunctis verbis Mandoſ. in addit. 3. Dixerat enim
Lapus, delegata cauſa, vt partibus conuocatis, ſi in-
ueniatur talem fuiſſe filium Sacerdotis, & cet. an
ſubſiſtat proceſſus ab ipſo compilatus ſine cauſæ
cognitione? & ſubdit negatiuè, multis fretus ra-
tionibus, ac præſertim illa, quam ſcripſit, num. 3.
quia verba illa faciunt conditionem; addit Man-
doſ. in verbo conditionē, & ait, intellige de verbis,
quæ in principio præmiſit, videlicet, ſi inueneris
talem fuiſſe filium Sacerdotis, ergo excludit oriri
conditionem ex altera illa clauſula, vocato, dum à
Lapo, ſimul poſitæ erant ambæ. & reſtrinxit ſubſe-
quentia verba de conditione ad clauſulam, ſi inue-
neris. Icciroo in ea minimè ſum ſententia, acta
ab iſtis exequutoribus facta ſubiacere nullitati; ex
iſto tamen capite, quia reſcriptum eſt conditiona-
le, & conditione non adimpleta, proceſſum eſt, ad
vlteriora. Ex alia verò ratione inualida prorſus
eſſe affirmo. quam in hac facti ſpecie tradit Paris.
conſil. 31. circa præſentem, nu. 23. & melius, nu. 27.
vol. 4. ea nempè, quia non ſeruata forma in reſcri-
pto conſtituta, ſiquidem non vocata pars aduerſa,
ideoq; nulliter proceſſum per Clem. Paſtoralis de
re iudic. §. fin. inſtit. de pœna temerè litig. l. nam ita
Diuus ff. de adopt. l. de vnoquoque ff. de re iudic.
& optimus tex. in cap. fin. de præb.

Imò ſi exequutor atteſtetur de citatione more
ſolito facta, ſiue per edictum, neque in actis conſtet
de illa, non ſunt propterea iudicanda valida acta,
quæ nulla eſſe defendit multis rationibus, idem Pa-
ris. conſ. 31. ſupra citato, nu. 28.

220 Quod ſi iſthæc clauſula omiſſa fuerit in litteris
Apoſtolicis, attamen adſit poſſeſſor non ſit amo-
uendus, niſi præceſſerit citatio, ſuadet text. in cap.
licet Epiſcopus de præb. in 6. Paris. de reſign. bene-
fic. lib. 1. quaſt. 10. num. 33. & Marius Anton. re-
ſolut. 58. fuit apprimè controuerſum, ſub nu. 8. lib. 1.
ac rectè probatur in deciſ. 802. Domini tenuerunt
nu. 8. par. 1. diuerſ. ſuppetitq; in primis aſſertio illa
ab omnibus, vno ore probata, nè poſſeſſio facti tra-
di debeat ab exequutore, non vocato poſſeſſore, &
ſine cauſæ cognitione, & videre licet apud Ioannē
Andream in cap. ordinarij, de offic. ord. in 6. Abb.
Gemin. Io. Monach & alios, relatos per eumdem
Paris. d. q. 11. nu. 15. & alios complures doctores, ci-
tatos per adductum Marium Anton. in eodem nu.
8. & Maſcard. q. 1323. nu. 25. p. 3. ſuppetunt etiam
perplures Rotæ deciſiones, illaque præſertim Aldo-
bran. quam ſuperius citaui, & eſt 202. p. 1. diuerſ. vbi
reſolutum atteſtatur in vna Piſtorien. fuiſſe mix-
tum exequutorem, illum datum ad prouidendum
in forma dignum de Cappellania, in cuius poſſeſ-
ſione erat Præpoſitus, & capitulum Piſcieñ, ſiue Sa-
criſtia, quæ erat citanda ab ipſo exequutore, qui te-
nebatur aſſumere partes Iudicis, & audire poſſeſ-
ſorem, qui non erat obnoxius ſolo verbo exequu-
toris ſtare, & parere, ſuumque ius dimittere, ſed re-
ſiſtere, neque illius poteſtas in ipſum procedere,
quem eiuſdem exequutoris poteſtas compeſcere
non valebat; cum aduerſus reſiſtentes de facto, non
de iure, excandeſcere valeat, per deciſ. 4. Achill. de
ſent. excom. Accedit quod non licet priori, aut po-
tiori, aut alteri cuicumque proprietario turbare
poſſeſſorem, capiendo poſſeſſionem abſque cita-
tione, etiam ſi eſſet Fiſcus, dicit Robuſterius in de-
ciſ. 99. Maior pars, nu. 4. ead. par. 1. diuerſ. & num. 5.
extendit ad ordinarium viſitantem, ex c. ordinarij
de offic. ordin. in 6. & illic Gemin. Francho, & alijs;
tandemque ad delegatum ſupremi Principis per c.
ſi quando de reſcript. l. ſi non cognitio C. ſi contra
ius, vel vtilit. public. & inibi Caſtren. Neuizan. conſ.
221 81. nu. 31. & reliquos multos; quamobrem poſ-
ſeſſionem alio modo adeptam, decernendam eſſe
intruſam, edocet Felyn. in cap. conſtitutus, nu. 18.
de reſcript. Ripa in l. naturaliter §. nihil commune
nu. 25. de acquir. poſſeſſ. & in his terminis cenſuit
Rota in vna Senen. Pontis Arrigi coram Decano,
ſub die 12. Iunij 1573. & in alia Barchinonen. præ-
ceptoriarum 10. Iunij 1578. quarum meminit Lan-
cell. deciſ. 423. propoſita cauſa, nu. 4. d. p. 1. diuerſ.
222 Verùm ſi aliquis non citatus, ex ſe ipſo acceſſerit
ad contradicendum, ſit nè audiendus, & licet in
223 terminis l. fin. C. de edict. D. Adrian. tollend. miſ-
ſio in poſſeſſionem inſtituti hæredis retardari ne-
queat, niſi legitimus contradictor impugnet, iuxta
ſanctionem dictæ l. fin. legitimus autem vt dicatur
224 contradictor multa requiri admonet, recenſetque
Cæſar Argel. vir quippe inſignis, in ſuo perutili,
tract. de legit. contrad. (qui eiuſdem auctoris mu-
nificentia nuperrimè ad meas peruenit manus) po-
tiſſimum, q. 1. art. 2. à nu. 9. & q. 5. art. 1. à nu. 7. ipſe-
que antea concluſeram ad effectum illius. l. oporte-
re eſſe poſſeſſorem, ſequutus, doctrinam Dec. inibi
nu. 48. Gozad. conſ. 93. in cauſa Mutinenſi, nu. 5. &
deciſum atteſtatur Puteus deciſ. 229. Aloyſia lib. 1.
& Cæſar de Graſſis. deciſ. 98. erat aliqua, ſiue 5.
nu. 5. de ſent. & re iudic. quin, & poſſeſſor, ſi vitioſa
ſit eius poſſeſſio, non dicatur legitimus contradi-
ctor, ad impediendam miſſionem in poſſeſſionem
ſcripti hæredis, determinatum ſpeciatum legitur, in
adducta deciſ. Putei 229. neque ſi poſſeſſio ſola
abſque titulo producatur, ex Bart. in ead. l. final. ſub
nu. 21. demumq; Statil. Paciſ. de Saluian. interd. in-
ſpect. 2. c. 2. à n. 1. ſuppetitq; deciſ. Comituli in Ro-
mana vineæ 21. Aprilis 1589. num. 1. eſtque 16.
inter reſcriptas per eundem Statilium poſt dictum

Gg tract.

tract.idq; adeò, quod etiam si de falsitate, aut nul-
litate testamenti opponeretur, non veniret impe-
diendus scriptus hæres, ne capiat possessionem, iu-
xta doctrinam Alex.cons. 101.visis omnibus actis,
225 num. 11.vol. 5. attamen in Ecclesiasticis admitti-
tur quiuis tertius comparens, & incontinenti de-
ducens, sua interesse, etiam si per apparentiam, vt
dicit Gozad.cons. 7. in hac causa, nu. 7. iunctis alijs
scriptis nu. 23. per text. in cap. veniens el 2. & inibi
Innoc. & Abb. de testib. & etiam si solum titulum
deduceret, ipsumq; coloratum, ex decisione Eluen.
226 coram Pegna inferius adducenda, & consequen-
ter ab habente naturaliter potestatem conferendi,
absque quod inquiratur, si validè, per Olascum
decis. 116. ex actis agitatis. nu. 7. & Put.decis. 26. in
227 vna Salamant.lib. 3. etiam si titulus impar sit, ex
eo quia fuit prouisus ab ordinario; nam esset ad-
huc contra prouisum Apostolicum legitimus con-
tradictor, prout tentum fuit in Rota, in vna Colo-
nien. canonicatus 4. Februarii 1588. & rursus in di-
cta Eluen. beneficij Santi Saluatoris die Lunæ 16.
Decembris 1602. coram Pegna; ita pariter si so-
lum ius nedum in re per institutioné, aut confirma
228 tionem acquisitum, sed ad ré, per solá præsenta-
tionem, aut electionem tantum, vt inquit præfa-
tus Gozadin. citato consil. 7. nu. 7. qui dicit admit-
tendum esse, quamuis non probauerit legitime
electum fuisse. Dummodo electionem deduxe-
rit; & videndus est Marius Anton. variar. resol. lib.
1. resol. 39. fuit per M.R. Præpositum, vbi tãquam
legitimum contradictorem admissum fuisse testa-
tur, præsentatum ad beneficium de iure patrona-
tus, aduersus prouisum Apostolicum de eodem
in tantum quod in Congregatione Episcopatus
Papiæ resolutum fuisse adiungit, sub nu. 5. litteras
Apostolicas non esse exequendas, sed præsentatum
instituendum; quinimmò, quód sit etiam legiti-
mus contradictor, qui est posterior in data, dum-
229 tamen possideat. resolutum fuit in Rota teste
Puteo decis. 135. in vna Abulen. lib. 2. commenda-
ta ab eadem Rota in decis. Eluen. coram Pegna
quam superius memoraui, & cuius verba rescribe-
re censui, quia multis, & in multis prodesse possunt
eius itaque verba sunt.

Causa iterum proposita Domini permanserunt
in decisis, nam quãtum ad valorem à R.P.D. Mar-
tino Alfonso Mexia expressum, de illo testificabã-
tur duo testes 1. & 4. super 4. art. deponentes de pu-
blica voce, & fama per non excessum, sicut Marti-
nus Alfonsus expresserat, & ambo testes loquebã-
tur de tépore quo vacauit, ex quibus remanebat suf
ficienter probatus valor ad effectum iustificationis
gratiæ, Puteus decis. 24. incipiente in vna Colonien.
lib. 1. cum alijs allegatis in alia decisione.

Placuit etiam Dominis aliud fundamentum,
quod dictus Episcopus Eluen. non gauderet alter-
natiua, licet tunc esset in suo Episcopatu; quare
cum esset generalis Inquisitor Regni Portugalliæ,
ratione illius officij in Ciuitate Vlixbonen, reside-
230 re teneretur, ex illa residentia indeliberata non
gaudebat alternatiua, vt in alijs decis. fuit deductũ.

Neque obstabat Breue, quod anno 1599. Sanctiss.
D.N. Regi Catholico direxerat, quo inter cætera
hortabatur Regem, vt curaret, quod Regnorum
suorum Episcopi, dimissis officijs, quibus residen-
tia impediebatur, in suis Episcopatibus residerent,
ex quo Dominus Petrus intendebat probare, quod
Dominus Episcopus Eluen. tempore quo vaca-
uerat, & contulerat hoc beneficium, animo delibe-
rato in suo Episcopatu residebat, & consequenter
gaudebat alternatiua, quia fuit responsum, illius
Breuis non esse habendam rationem, cum non
esset in actis, nec de illius tenore constaret.

Ad titulum quo nitebatur Petrus, ab ordinario
prouisus ad impediendum exequutionem literarũ
Apostolicarum D. Mexiæ, omissa responsione de
imparitate tituli, ex eo quod Petrus ab ordinario
prouisus, non esset legitimus contradictor contra
D. Mexiam prouisum Apostolicum, quam Rota in
231 hac propositione minus tutam putauit, cum te-
neat habentem titulum coloratum esse legitimum
contradictorem, vt possit appellare à Decreto, seu
sententia lata super exequutione litterarum Apo-
stolicarum ad fauorem prouisi Apostolici, dum-
modo coram exequutore produxerit suum titu-
lum, vt in causa Colonieñ. Canonicatus die 4. Fe-
232 bruarij 1588. & quod etiam posterior in data, sit
legitimus contradictor si possidet, ad impediendũ
processum exequutiuum, Puteus decis. 135. inci-
piente in vna Abuleñ. lib. 2. nam cessantibus re-
seruationibus, habent potestatem conferendi, &
Papa prouisos ab ordinarijs agnoscit pro legitimis
contradictoribus, quando possident. Præferuntur
enim prouisis Apostolicis, cap. si à sede de præb.
lib. 6. Puteus decis. 4. incipiente, facta prouisione, de
præbend. Samen. decis. 32. incipiente, cap. si à sedes
Placuit alia responsio quod productio tituli post
sententiam non impedit exequutionem, vt fuit di-
ctum in causa Pientina beneficij die 12. April. 1578
coram D. Patriarcha Alexandrino, & licet in ea
addatur, exceptio nisi per productioné tituli appa-
reret de bono iure edentis, ista exceptio non suffra-
gabatur Petro Producenti titulum habitum ab Epi
scopo alternatiua non gaudente, ex quo potius ap-
parebat malum ius edentis.

Et ideo conclusum, non fuisse locum arbitrio ad
impediendum exequutionem litterarum Aposto-
licarum, quas D. Mexias iustificauerat.

Hactenus verba decisionis Rotalis, ex quibus
conualidata remanet conclusio à me antea posita
de legitimo contradictore, qui sit omnis habens
223 etiam imparem titulum; Nunc dico multo ma-
gis dici talem habentem æqualem titulum, & pro-
uenientem ex eodem fonte, atque vt talem admit-
tendum, quin, & tunc, non esse procedendum exe-
quutiuè sed ordinariè, scripsit Bart. in l. fin. sub nu.
21. & ibidem Dec. vers. & ista conclusio, sub nu. 40.
C. de edict. D. Adrian. tollen. & resolutum in vna
Archipræsb. Calagurit. coram Puteo de qua in de-
cis. 302. Franciscus de Miranda lib. 1. nu. 1. & in alia
Senen. Canoniccatus, & Præb. 13. Maij 1585. co-
ram Bubalo.

Ac præcipué duo tituli Apostolici dicantur Pa-
res ad hunc effectum, cum prouenant ex eodem
fonte, licet sint ex diuersa vacatione, diuersaq; per-
sona, fuit decisum in Lucana Mansionariatus 7. Iunij
1585. coram Orano, & colligitur satis abundè, ex
adducta decisione Putei 302. lib. 1.
234 Respectu autem clausulæ Contradictores ap-
pellatione postposita compescendo pauca prodam
etenim

etenim illius intuitu, contradictores tantum de facto compellere valebit exequutor, ex doctrina Oldradi, conſil. 81. Quod proceſſus, nu. 7. & conſ. 270. in quæſtione propè num. 7. ſequitur Tuſchus concluſ. 320. clauſula, nu. 2. vol. 1. & concluſ. 510. exequutor vol. 3. ac nouiſſimè Serafin. deciſ. 147 t. fuit reſolutum part. 2. numero 3. ei tamen Iuriſdictio tributa apparet non modo inter partes, at inſuper aduerſus quemlibet extraneum contradicentem, in quem poteſt excandeſcere, eumque punire, iuxta Abbatis verba, in cap. pro illorum, num. 9. per gloſ. inibi de præb. & dicunt præterea Io. Monach. in cap. 1. nu. 7. & 8. Gemin. nu. 10. & Franch. num. 6. de conceſſ. præbend. atque Innoc. & alij quos citat & ſequitur Nauar. in cap. cum contingat in 7. cauſa nullitatis de reſcript. Staphil. tract. de gratijs, & expectatiuis Rub. de vi, & effectu clauſul. §. competenti, ſub num. 8. Paris. de reſignat. benefic. lib. 8. q. 7. nu. 160. cum ſeq. & alij mox citandi; ſed contradicentem de Iure non vtique poteſt ſententia excommunicationis ferire in eumque procedere, quod præcitati Oldrad. Tuſchus Abb. Staphil. & Paris. affirmarunt. Nec non Franch. adducto c. 1. Roman. conſil. 482. in caſu præmiſſo ſub num. 1. Felyn. in cap. cauſam quæ, num. 20. de reſcript. & cap. ſuper eo, poſt nu. 5. de offic. deleg. Ioan. de Selua in tract. de benef. par. 3. q. 13. ſub num. 1. tenuitq; Rota Romana corā Puteo deciſ. 271. Papa nu. 6. p. 3.

235 Ex quibus neceſſario inferendum eſt ad eā concluſionem, poſſe exequutorem cum hac clauſula conſtito aſſumere partes Iudicis, & audire contradicentem de iure, ſi re vera innitatur valida ratione, & Iure; Dum enim ex prænarratis poteſt dūtaxat compeſcere oppugnantes de facto, non eos, qui de Iure, eo quod nemo reijci debet ſine cauſæ cognitione, ex ſententia eiuſdem Staphilei; certè vt Iura cōtradictoris audiat, cognoſcatq; nec nō ſubſiſtant, oportet, & inſinuant verba Oldrad. indicato conſ. 81. nu. 7. alioqui liceret cuilibet, aliquam colorare cauſam, impedireque exequutorem ſi de cauſa propoſita, & Iure cognoſcere nequiret, & propterea Marius Antonin. dum propoſuit dubitationem illam, quando poſſit exequutor partes Iudicis aſſumere; Reſpondet in tract. variar. reſolut. lib. 1. Reſol. 112. caſu 66. San ctiſſimus; & ait, aſſumere poſſe, vbicumq; adeſt in litteris clauſula iſta contradictores, prout feciſſe Vicarium Papienſem memorat, cui demandauerat Summus Pontifex, vt quendam in poſſeſſionem induceret, inductumq; defenderet, & manuteneret, eiq; faceret de fructibus, & obuentionibus integrè reſpondere, contradictores, appellatione poſtpoſita compeſcendo. His quoque ſuppetunt, quæ Nauarr. ediſſertat in c. cum contingat 2. cauſa nullit. num. 20. de Reſcript. quod mero exequutori non conuenit iſthæc clauſula Contradictores, ſed ei, qui agit Iudicem, vtiturque Iuriſdictione; id tamen ſummaria adhibita cognitione March. §. 1. nu. 106. de appel. ab execut. breuis.

236 Ratio autem ob quam iſthæc clauſula nullam tribuit iuriſdictionem aduerſus eum, qui iure innixus repugnat, illa apparet, quod nemo cogitur ius ſuum dimitterre ad ſimplex verbum exequutoris, iuxta notata ſuperius, verſ. quod ſi iſthæc clauſula ſub nu. 220. per deciſ. Achill. 4. de ſent. excom. & nunc addo Oldrad. citato conſ. 81. qui loquens de poſſeſſione, dicit neminem teneri illam relinquere ob ſimplicem exequutoris monitionem, & ſequitur idem Staphil. adducto verſ. competenti, ſub nu. 9. Rebuff. citato loco, & alij, quia poſſeſſor, ſi nolit poſſeſſionem relaxare, niſi cauſæ cognitio præcedat, non dicitur indebitè contradicere, ex doctrina Putei adducta deciſ. 271. nu. 7.

Sed quis dicatur contradictor de Iure, quis autem de facto inueſtigandum propterea cenſeo, & contradictorem de facto exiſtimo illum, qui impedire conatur exequutionem gratiæ verbaliter, aut realiter reſiſtendo, ex his quæ notat Roman. conſil. 482. nu. 2. illum verò de Iure opinor, qui ſuis Iuribus productis, iuſtaque allegata cauſa, inſtat via Iuris audiri, ex notatis ab eodem Pariſio citata q. 7. nu. 160. Marchiſ. dicto §. 1. nu. 107. & Lancell. de actent. p. 2. c. 12. limit. 8. ſub nu. 45. qui tandem ita fuiſſe reſolutum, per Rotam Romanam, teſtatur coram Finetto in vna Neapol. Cappell. 10. Iun. 1569

Cæterum præterire nolo inſignem ſublimitationem ad ſupradictam reſtrictionem, & poſſe etiam contradictores de iure redarguere, ſi clauſula præfata concepta fuerit verbis vniuerſalibus, nēpè ſi diceret. contradictores quoſlibet, Hippol. Rimin. conſ. 195. num. 6. lib. 2. inſequiturq; præfatus Lancell. inibi, nu. 46. & conferunt quæ ſcribit Corſet. ſing. 179. moleſtia, verſ. limita; quo loci iam dictam Regulam coarctat ſi ex mente legis veniret vtraque moleſtia, ſcilicet Iuris, & facti, allegatque tex. in l. vnica C. de nund. in verbo; Aliquā moleſtiā.

237 De clauſula. Conſtito nunc locus eſt agere, quæ reputatur conditionalis à Pariſ. conſ. 41. ex hu nu. 14. vol. 4. & conſ. 45. ruit monitorium ſub nu. 5. vol. 4. Rolan. à Valla conſ. 65. captura commiſſa. nu. 21. vol. 3. & Rota in vna Sueſſanen. corā Coccino, cuius verba inferius reſcribam, ac multò magis, ſi per alia verba, eaq; clariora explicata fuerit, nempè ſi conſtiterit, Rot. deciſ. 773. dic quod ſi in aliqua, ſiue 15. de dolo, & contum. in antiq. Alex. conſ. 218. vi-

238 ſis verbis, nu. 1. vol. 6. & conſtare debet præcedente cauſæ cognitione, præcedenteque citatione partis, vt omnes citati aiūt & Rota deciſ. 684. dic quod ſi in aliqua, ſeu 21. de reſcript. in antiq. Lap. allegat. 60. viſis litteris, nu. 3. gloſ. in verbo conſtiterit, ſuper clem. præſenti de cenſib. Guid. Pap. deciſ. 70. in Commiſſionibus, & Caſſaneus conſ. 45. factum tale eſt, licet nu. 34. aliqua in contrarium recenſeat, non tamen diſſentit in vltimis verbis, & mille alij tradunt, & quatenus verior eſſet opinio, nè ſit conditionalis, quam tenet Lancell. in tract. de actent. cap. 20. par. 2. limit. 12. num. 9. Nihilominus ſatis ſit, omnia narrata, ſiue in vim conditionis, ſiue modi, eſſe antea verificanda, intantum quod niſi verificentur non poteſt procedi ad exequutionem litterarum, vt omnes præcitati dixerunt, & reſolutum in Rota atteſtatur Mohed. deciſ. 304. Toletanę penſionis in fine, ſiue 35. de renunciat. quapropter, ſi

239 contenta in reſcripto fuerint exequutioni demādata, omiſſa eiuſmodi Iudiciaria cognitione, certo nullitati ſubiacerent: & talis exequutio inualida omninò eſſet, & inane quidquid actentatum ita fuiſſet, ex deciſ. Creſcent. 57. Papæ verbis, vel 6. lib. 2. de reſcript. ob idque Monitorium ſine dicta clauſula, & expeditum vigore breuis illam complectentis, Rota pronuntiauit inualidum in vna Calaguri-

guritana, relata per Caputaq. decis. 228. Monitorium par. 2. & alterum, ac processum subsequentem, nulla præcedente verificatione comprahensorum sub dicta clausula Rescripti, dicentis constito de assertis, nullitati subiacere, tanquam à non Iudice expeditum, & compilatum, defendit acerrimè Paris. adducto consil. 45. & Alexan. citato consil. 218. Ac resolutum in Rota legimus in decis. Caputaq. 228. Monitorium Decretum par. 2. ob
240 eandem causam, verba illa constito de re iudicata, efficiunt ne commissioni locus esse possit, nisi de re Iudicata antea pateat, vt post Corneum consil. 167. nu. 14. volum. 2. scripsit Marchis. in Commiss. restit. in integr. cap. princ. 2. num. 135. par. 2. vt autem Illustrius pateat conclusio statuta, de exequutore, cũ tali clausula, qui debeat adhibere causæ cognitionem, & monere partem, subiungere decreui verba decisionis Rotæ in vna Suessanen. præceptoriæ Veneris 4. Februarij 1605. coram Coccino, ex qua differentia illa comprobatur inter eundem exequutorem, in cognoscendo, & exequendo: vt primo casu dicatur mixtus exequutor, secundo vero dicatur merus: illius itaque verba sunt.

Domini dixerunt esse locum sequestro, quod ex officio Iudicis apponitur, quotiescumque possessio est attentata, Rota decis. 10. vt lite pendent. in nouis. Cassad. decis. 3. num. 6. de restit spoliat. Puteus decis. 414. lib. 3. Veral. decis. 157. par. 3. nam cum exequutor literarum vigore breuis, fuisset datus cum clausula constito, quod Franciscus in possessione præceptoriæ obierit, eademque dignitas conuentualis sit, Ferdinandum in possessionem inducas; Propterea iste exequutor in cognoscendo erat mixtus, & Iurisdictio sub conditione ei con-
241 cessa, deducẽda erat in exercitium post purificationem clausulæ, ita vt merus exequutor fieret, Anchar. consil. 297. num. 3. & 8. incipiente efficacibus, quem sequitur Felyn. in cap. si constiterit numero 5. versic. numquid ista clausula, de accusat. Lapus allegat. 60. num. 2. & 3. & propterea cum in purificatione dictæ clausulæ esset mixtus, grauauit Honophrium ipsum non admittendo, vt posset probare præceptoriam esse manualem, & non esse dignitatem conuentualem; stante maximè, quod reseruatio in qua consistit fundamentum breuis, non est omninò clara, cum vsque de anno 1578. 10. Ianuarij coram Cardinale Lancellotto, Rota censuit in causa Brachar. præceptoriæ, huiusmodi præceptorias esse manuales.

242 Hucusque recensui verba decisionis, cui subijcio quæsitum, an nè ordinariè, an potius summariè procedendum sit ab exequutore constituto cum clausula vocato, vel constito? & quo ad illum cum clausula vocato, certum est, debere de causa cognoscere summariè iuxta glosam in cap. licet Episcopus, versic. te non vocato, de præbend. in 6. quod etiam dicendum censeo de altero delegato cum clausula constito, motus doctrina Amplissimi Cardinalis Tuschi, in verbo clausula conclus. 367. numero 8. vbi in Rota ita seruari addit cum clausula constito de non tuto accessu, & Paul. Castrens. consil. 282. in causa ista. versic. Nam, & ante restitutionem concessam sub num. 4. volum. 1.

243 Et quoniam post dictam clausulam constito de re Iudicata, solent subsequi verba illa, vel quod alias exequutioni locus sit, ideo aduertendum duxi, clausulam illam constito, respicere tàm rem Iudicatam, quàm exequutionem, cui citra rem iudicatam locus est. ita quod alterutrum, constare prius debeat, siue res iudicata, siuè quod alias exequutioni locus est, vt validè procedatur ad exequutionem. ista autem clausula, an censeatur repetita in alijs commissionibus, annuit Rota coram Blanchetto decis. 321. Domini par. 1. diuers. & si ea apposita sit, atque altera reuocationis attentatorum à qua sit exordiendum, dicit Rota decis. 423. fueram adiunctus lib. 3. par. 3. diuers. sed restitutione pendente nihil sit exequendum, dato quod in commissione adsit clausula, si quid exequendum, ita quod exequutio illius vigore facta, sit attentata, defendit Lancell. de attent. par. 2. cap. 18. num. 58. alioqui non fit attentata possessio ista hæc, resolutum fuit in vna Auinionen. exequutionis laudi coram Cantuccio, sub die 9. Martij 1556. & testatur idem Lancell. eadem par. 2. cap. 20. limit. 11. nu. 4. & 5.

Sensus autem præfatorum verborum, siue quod alias exequutioni locus sit, mihi videtur, vt illorum vigore concedatur facultas delegato exequendi vbicumque veniret de Iure relaxanda exequutio: ad quam intelligentiam adducor verbis Marchis. in commiss. restit. in integrum cap. princ. 2. nu. 55. & antea num. 41. exemplificauerat in statuto vrbis 178. ipsiusque intuitu dicatur sublata facultas Iudici à quo exequendi, & in eundem Iudicem ad quem translata, instruimur decision. 487. lata fuerat num. 7. doctrina Gonzales in regul. 8. Cancell. glosa 9. num. 240. & decisum fuit in vna Toletana Parochialis 23. Ianuarij 1604. coram Sacrato.

244 Quia tamen consueuit clausula illa constito de re iudicata apponi in commissionibus exequutorialibus, videtur non inaniter dubitari posse, cur dictæ literæ fuerint adinuentæ, si idè Iudex quamuis delegatus exequi possit suam sententiam? Etenim licet fuerit quandoq; dubitatum, potissimum à Ciuilistis, vter Iudicum exequatur sententiam, primus scilicet, an appellationis, ita quod variæ fuerint in ea re, sententiæ; Eas tamen concordando Henrich. Boich. in cap. Pastoralis, §. præterea de offic. deleg. scripsit, vtrique licere, si conformes fuerint, quod si discordantes, dumtaxat secundus Iudex, nempè appellationis exequutioni demandet, per adductum §. præterea, & l. præcipimus C. de appellat. iuncta Auth. si quis litigantium C. de Episcop. Audien. cuius distinctionem comendat etiam Henrich. Bauerius sing. 71. num. 2. Qui tamen in sing. 70. num. 24. aliter distinguit, dum primo ait, Appellationis Iudicem exequi sententiam confirmantem expræsè priorem, nam ex sua sententia confirmatoria oriri actionem iudicati, & officium Iudicis notat, per textum in adducta Auth. si quis litigantiũ, & l. fin. de appell. secundò vero rectius cogitans, contrariam sententiam veram esse arbitratur, eamque obseruari memorat per doctrinam Petri Iacobi in tit. de libell. in causa appell. in §. forma sententiæ, contra Appellantem; subdit postea quod si Iudex confirmauit tacitè, scilicet pronunciando appellationem desertam, & tunc Ordinarius exequatur per l. fin. §. illud C. de tempor.

pore appell. Sed Præſes de Franchis in eo Iudice,
qui pronunciauit benè iudicatum, & male appel-
latum, refert deciſum fuiſſe exequutionē ſpectare
ad Iudicem confirmantem in deciſ. 335. diſcutit
vero Io. Guttierez quæſt. 97. lib. 3. vbi vero pacto,
aut tranſactione partium confirmata eſſet, tunc
appellationis Iudicem exequi poſſe notat citatus
Bauerius eodem ſing. 70. tanquam ſit facta con-
feſſio coram ipſo, per textum in l. tale pactum,
§. qui prouocauit, & illic Bald. ff. de pact. At nunc
omiſſis contradictionibus Doctorum memini in
Delegato ceſſare dubietatem, cui competere Ius
suam exequendi ſententiam, vel priori ordinario
Iudici committendi, vt exequatur, iuxta text. in
capit. ſignificaſti, & doctrinam Abb. illic atque
Beroi. num. 2. & capit. literis, iuncto capit. quæ-
renti, & capit. Paſtoralis de offic. delegat. neque
dubitandum in Delegato à Principe, tum per ſe
ipſum, tum per alium, ſcripſit specul. in titulo
de exequut. ſentent. §. nunc dicendum. verſic.
Hoc autem certum eſt, numero 3. Guid. Papeus
deciſion. 60. licet de Iure, & inibi Ranchin. in
annot. & Bart. in l. à Diuo Pio, num. 2. ff. de re Iu-
dic.; ac latius ipſe tracto inferius verſic. ex his do-
ueniri nu. 309. ex quibus conuincimur ſubſiſtere
quæſitum antea propoſitum, cur adinuentę præfa-
tæ literæ exequutoriales, & reſpondeo neceſſarias
245 eas eſſe pro delegatis in vrbe, qui ob reuerentiam
ſupremi Præſulis, ſuas nequeunt ſententias exequi,
Caſſad. deciſ. 13. habuerat ſententiam num. 4. de
reſcript. & deciſ. 3. voluit Palatium, in vltimis ver-
bis, de dolo, & contum. Mandoſ. in commiſſ. exe-
quutoriali verſic. cauſar. Auditore, & maximè nè
Rotæ Auditores poſſint exequutioni demandare
proprias ſententias ſine commiſſione ſpecifica, cen-
ſuit eadem Rota in deciſ. 614. Dic quod licet,
246 ſeu 39. de ſentent. & re Iudic. in antiq. Item, &
extra Vrbem neceſſarias eſſe comperio pro dele-
gatis poſt lapſum annum à lata ſententia, quo caſu
expirare eorum Iuriſdictionem, ſancitur in dicto
capit. quærenti, ideò opus eſt nouo reſcripto ad
247 exequendum, ex eadem deciſ. 39. idque ſi ap-
pellatum non fuerit, nam ſi appellatum, quamuis
deſerta ſit appellatió, non valet exequi. ſi propter
lapſum termini aſsignati ab homine deſerta ſit, ex
his quæ inferius ſcribo nu. 319. vbi verò non erat
appellandum, vel non admittenda appellatio ſi Iu-
dex detulit appellationi, quia Iuriſdictionem, quam
habebat à ſe abdicauit, iuxta notata á me ipſo in
rubr. de perſon. prohib. promou. capit. de excom-
municatione, verſic. Quinimmó, & propterea non
niſi Iudex appellationis exequi valet dictam ſen-
tentiam, vt dicit Roland. conſ 77. viſo num. 2. vo-
lum. 2. quare indiget his caſibus victor exequuto-
riali, vt latæ ſententiæ conſequatur exequutionem,
248 alioquin fruſtra ſententiæ proferrentur, niſi debi-
tæ exequutioni demandarentur, capit. cum aliqui-
bus de re Iudic. gloſ. & DD. in rubr. C. de exe-
quut. rei iudic. Specul. in rubr. de exequut. ſentent,
in princip. & Ioan. Andr. in capit. vltimo, propè
finem de rebus Eccleſiæ non alienand. & ſuccurrit
Ariſtot. 6. Politic. capit. 8. in hæc verba. Nihil
prodeſſent de rebus iuſtis iudicia, aut ſententiæ, ni-
ſi forent, qui eas exequutioni mandarent; Ob id-
que ſcripſit Darius Rex. 1. Eſdræ 6. Ego Da-
rius ſtatui Decretum, quod ſtudioſè impleri volo;
& poſtmodum ſubnectuntur alia verba, ſecun-
dum quod præceperat Rex Darius, ſic diligenter
exequuti ſunt. Neque his Horatij aberrat ſen-
tentia, Odæ 24. lib. 3. Quid triſtes quærimoniæ,
ſi non supplicij culpa recipit? Quid leges ſine mo-
249 ribus vanæ proficiunt? eandem ob cauſam
Zaleuci filius cum adulterij crimine damnatus ſe-
cundum ius à Patre conſtitutum, vtroque oculo
carere deberet, renuit Parens aliquandiù adole-
ſcentulo pœnam remittere, ad vltimum, precibus
populi euictus, ſuo prius, deinde filij oculo eruto,
vſum vtrique videndi reliquit, atque ita debitum
ſupplicij modum legi reddidit, æquitatis admira-
bili temperamento, ſe inter Miſericordem Pa-
trem, & iuſtum Legiſlatorem partitus; Valer. Ma-
xim. lib. 6. capit. 5. §. penult. qui alterum, & inſi-
gnem adhuc addit exemplum de Manlij Torqua-
250 ti latino bello Coſſ. filio, quod prouocatus à Go-
minio Metio Duce Tuſchulanorum ad dimican-
dum ipſo ignaro deſcenderat, glorioſam victoriam
& ſpecioſa ſpolia reportauerat; abripi à lictore, &
in modum hoſtiæ mactari iuſsit; ſatius eſſe Iudi-
cans, Patrem forti filio, quam patriam militari di-
ſciplina carere, in lib. 2. cap. 2. §. At noſtra: cuius
præclariſſimum factum extollit Diuus Auguſtinus
lib. 5. de Ciuitate Dei capit. 18. & inquit, non quia
contra Patriam, ſed etiam pro Patria, tamen, quia
contra id quod imperauerat Pater, ab hoſte prouo-
catus iuuenili ardore pugnauerat, licet viciſſet, oc-
cidit, ne plus mali eſſet in exemplo Imperij con-
tempti, quam boni in gloria hoſtis occiſi. Ex qui-
bus non inani ductus ratione, in ea prorupit ver-
ba Lapus allegat. 92. Inſpeximus, ſub num. 8. for-
tius eſſe dare obſeruatores Legis, quam ipſas leges
facere; vbi Quintil. Mandoſ. additione 27. ait, ob-
ſeruatores inibi intelligi, qui leges, & in legibus cō-
tenta obſeruari faciunt.
251 Sed quis cognoſcat de appellationis deſertione,
videndum eſt; In qua re, licet Albericus Oliua
in Ritu 36. à num. 8. Curiæ Archiepiſc. Neapol.
aliqua prodat, ipſe pauca quædam ſubſcribenda
cenſui; & vti diſtinctione, quam Mandoſ. tradi-
dit in Commiſſ. executotiali, verſic. Præfato Re-
uer. eaque eſt, quod vel numquam fuit appellatum,
ſeu producta appellatio coram Iudice ad quem;
vel interpoſita, & coram Iudice appellationis in-
troducta; Etenim primo caſu pronunciabit Iudex
à quo, per capit. perſonas, & capit. cum ſit Roma-
na de appellat. Angel. in l. Eos C. eodem citato ti-
tulo. Ac Federic. de Senis conſil. 128. caſus talis eſt;
qui adnectit idipſum cum ob non proſecutionem
lapſa ſunt fatalia, per cap. reprehenſibilis de appell.
& cap. 1. eodem titulo in 6. & hoc caſu procedere
determinationem conſil. Aragonen. de Menſe Au-
guſti anni M CDLI. quod de deſertione ap-
pellationis poterat cognoſcere Iudex à quo, te-
ſtis eſt Michael de Molino in repertor. ſororum
verbo appellationem fore deſertam, & ipſe re-
ſtringo ad lapſum fatalium iuris, ſecus ſi hominis
Inferius ſub num. 320. ſecundo veró caſu ad
Iudicem tantùm appellationis ſpectat cognitio, &
pronunciatio deſertionis, quemadmodum etiam
vbi dubium ſit, quia ſufficit quod aditus fuerit ex
Bald. in eadem l. eos, atque Butr. & Imol. in cap.

repræhensibilis de appellat. tametsi Ioan. Andr. in citato cap. 1. voluerit, quod quando prosequuta non fuit appellatio, vterque Iudex adiri possit, vt pronunciet appellationem desertam; quamobrem generica decisio Rotæ, vt deserta appellatione interposita á diffinitiua, valeat Auditor in causa appellationis datus, pronunciare appellationem desertam, in decis. 98. licet, siuè 14. de appell. in nouis, restringenda est ad appellationem desertam, iuxta secundum casum supra relatum, & insinuat Papazonus inibi dum ait, hoc est verum, si in suis manibus appellatio est deserta, & adducit decis. 2. nota quod vbi appellatio, eodem titulo in antiq. quæ decidit appellatione deserta Auditorem impetratum in causa appellationis, solum debere pronunciare se non esse Iudicem.

252 Quinimmò, & intimatis literis inhibitorialibus expeditis à Iudice appellationis, si appellans per actus contrarios coram primo Iudice discessisset ab appellatione, liceret Iudici à quo pronunciare appellationem desertam, iuxta decis. Consil. Aragonen. vltimo Ianuarij 1432. teste eodem Molina indicato verbo appellationem fore desertam.

253 Illud vero, quod eadem decisio 14. adiungit, vel confirmare primam sententiam, & alij insequuntur, aientes, nequire Iudicem appellationis rescindere primam sententiam, cum appellatio est deserta, quia lata contra res prius Iudicatas l. 2. C. quand. prouoc. non est necess. posse tamen confirmare, quia qui confirmat nihil de nouo dat, sed datum conualidat. Attamen verius est, nec posse ex multis, túm rationibus, túm auctoritatibus coaceruatis per Bonifac. de Vitalin. in Clement. si appellationem, á num. 31. de appellat. ac potissimum quod appellatione deserta definit esse Iudex, vel saltem habere exercitium iurisdictionis in huiusmodi causa appellationis desertæ.

254 Sed possit nè opponi nullitas coram exequutore inquirendum est, & respondeo, quod vbi de exequutione sententię agitur, quia forsan alterius Ciuitatis Iudex requisitus fuit à pronunciante, vt eam exequutioni demandet, certè cognoscere de nullitate minimè posset, ad finem decernendi illam irritam, sed tantum reuidendo acta ad effectum rescribendi præfato Iudici, & interim supersedeat in exequutione, ita Guid. Papeus post alios in decis. 574. An Iudex num. 1. & Abb. post Innocent. in cap. de cœtero, de sentent. & re iudic. vbi veró controuerti prætenditur commissio exequutori facta; sine dubio ipsemet exequutor inquiret, sit nè valida nullitas deducta, teste Lapo allegat. 2. disputat num. 13. & cum nulla præcedente causæ cognitione, ac sententia delegatur exequutio, si mixtus est exequutor, recurritur ad illam perdifficilem quæstionem, si idem Iudex valeat in nullitatibus ius dicere.

In qua, Doctores passim ea vtuntur distinctione; vel contingere dubitationem de Iudice ordinario, vel delegato quandoquidem in ordinario, haùd impugnant responsionem affirmatiuam, cum eundem Iudicem posse retractare suam sententiam prætextu nullitatis, & iterum pronunciare affirment, & Vant. demonstrat in tract. de nullit. rubr. coram quo possit nullitas proponi num. 1. Menoch. de arbitr. Iudic. quęst. 67. nu. 2. & Afflict. in Constit. Regni dilationes, rubr. 17. num. 2. par. 2.

In delegato autem, si & ipse fuerit à Principe deputatus, valeat de nullitate suæ sententiæ ius dicere, ac rursus de causa cognoscere, annúunt ijdé Vant. & Menoch. ille num. 15. iste verò num. 28. & Dec. in cap. in literis num. 5. de offic. deleg. Boer. decis. 6. quod non, num. 5. & 6. pedes tamen non figit Vantius, sed Boerij tantum verba refert, quin ex his, quæ numer. 16. addit, affatimque probat de Auditoribus Rotæ non valentibus cognoscere de nullitate post sententiam, demonstrat apertè relatam sententiam veritate non fulciri, ipsumque a b ea desciscere, cúm, & illis Papa deleget causas, hácque negatiuam admisit Bald. quam crebrius cœteros sequutos esse, aiunt Dec. Boer. & Bellon. per eundem Menoch. citatos, memorato num. 28. & communem testatur Rimin. in rubr. de offic. eius, num. 5. & alij quos idem Menoch. refert, non tamen sequitur, existimans leuia prædictorum fundamenta; nullus tamen eorum perpendit allatum de Auditoribus, quod prorsus affirmatiuā excludit.

Quin, & vbicumque posset idem Iudex lata sententia cognoscere de nullitate, tamen proposita appellatione, nequeat de nullitate cognoscere, tum quia appellatio deuoluit totam causam, vt optimè citatus Menoch. probat, num. 13. & in specie ista, quod deuoluat etiam caput nullitatis, constat ex decis. 361. fuit dubitatum, siue 48. de appellat. in nouis, & decis. 109. Nota quod vbi est appellatum, siue 12. eodem titulo in antiq. & Franch. in cap. dilecto propè nu. 65. de appell. nec tantum si incidenter deducta fuerit nullitas, quia intraret regula, de qua in capit. accessorium de regul. Iur. in 6. sed etiam si æquè principaliter appellatio, & nullitas deductæ fuerint, ex vi ipsius appellationis, ex eisdē iam citatis decisionibus, quibus adductus Vantius, ita conclusit, indic. tractat. de nullit. rubr. Quot, & quibus modis nullitas in iudic. &c. sub nu. 34. quod si neque principaliter, neq; dependenter fuerit intentata nullitas, nullaque illius mentio in appellatione facta, quamuis de nullitate dicere non impediatur, vsque ad 30. annos, respectu tamen procedendi coram eodem Iudice, longè magis vetitum dicitur, etiam si appellationi renunciando coram eodem Iudice á quo, comparuerit, & principali petitione nullitatem opposuerit, quandoquidem in appellati præiudicium renunciare appellationi non valet, Crauett. consil. 80. nu. 10.

Si verò lata sententia dixerit de illius nullitate, additis verbis illis, & si qua est appello, crederem non prohiberi Iudicem eundem (qui tamen suæ sententiæ actentis relatis, nullitatem cognoscere potest) super opposita nullitate iudicare, quia appellatio eo casu dicitur conditionalis, & proposita in casu valido, sed iniustæ sententiæ, teste Marchisano alios adducente in Commiss. nullitat. sanatoria §. 1. num. 34. tom. 3.

Hæc vendicare sibi locum sciendum est, quoties nullitates oppositæ fuerunt lata sententia, nam antea si acta, aut Decretum interloquutorium prętendatur, ac separatim sine connexa appellatione intentetur, liceat cuicumque ordinario, aut delegato procedere scribit Franch. in cap. dilecto nu. 82. de appell. & Vant. adducta rubr. coram quo, nu. 2.

Et cum præter relatos casus, nequit idem Iudex in nullitatibus iustitiam ministrare, non aliud erit reme-

remedium, quam superiorem adire, vt de illis cognoscat, vel alterum substituat, iuxta notata per Vant. indicata rubr. num. 4. & 10. ipseq; adiui supremum Pontificem pro præsbyteris secularibus Congregationis Sanctæ Mariæ Maioris Ciuitatis Neapolis, & obtinui rescriptum nullitatis, & nullitatum ad Nuntium Neapolitanum post tres sententias conformes, quo casu, quia solet apponi clausula, Parito prius iudicato (de qua inferius eloquar) eo quod nullitates non retardant exequutionem trium conformium, clement. vnica, de sentent. & re iudic. insudaui maximè, vt prosternerem istud assumptum, & quidem effeci, eo quod non paritis sententijs obtinui declarari nullas, ex multis in facto occurrentibus, nec parum profuit assertio illa, quod si nullitas pateat incontinenti ex actis, impedit illas exequi, vt respondit Oldrad. consil. 106. & alij mille, quos refert, & sequitur Stefan. Gratian. decis. March. 18. num. 11. Mascard. de probat. conclus. 1110. nullitatem num. 13. volum. 2. Alex. consil. 77. nu. 11. volum. 2. & communem esse sententiam dicit Bertrand. consil. 84. quamuis exceptio volum. 1. par. 2. ac magis communem, á qua neq; consulendo, neque iudicando recedendum esse, adiungit idem Grat. num. 32. & Tusch. postea visus affatim tuetur in conclusione 374. lit. C. num. 2. volum. 1. fortasse quia est notoria nullitas, quando impediri exeqututionem trium conformium defendit idem Grat. tom. 1. Disceptation. Forens. cap. 118. nu. 347. & Menoch. cons. 109. nu. 40. lib. 2.

Quod si vnica sit sententia, quamuis transiret in rem Iudicatam, impeditur exequutio per Oldrad. citato consil. 106. & suppetit Verall. decis. 264. nullitas par. 2.

255 Ad clausulas retrogrediens; de illa fari oportet, quæ se habet; si inueneris, aut si repereris, attamen cum Lapus in allegat. 15. & altera 27. atq; 60. multa super ea congerat, nec non Papazon. ad decis. Rotæ 12. de offic. deleg. in nouis, ideo satius censui silere, quàm imperfectè loqui, aut eorum tantummodò scripta rescribere; maximè quod in reuisione huius operis, adinueni me de ea scripsisse, in hoc eodem capite, versic. & cum à Papa, etenim tractatulum istum de Rescriptis, eorumq; clausulis huic capiti adiunxi multos post annos, quod nedum caput istud, sed hanc primam diuersorij partem conscripseram: illic igitur multa prodo, tùm in ista, tùm in altera cuius mox pauca scribã clausula, si idoneum repereris, vel si sit idoneus; Itaque ad illam pertranseo; Quæ quidem frequens est, ac

256 propterea longè vtilis, quamq; conditionem non inducere credo, ex illic notatis á me, quamuis verba alia annectantur, si per diligentem examinationem idoneum repereris, ita quod cognitionem anteire non oporteat, Oldrad. consil. 41. exordiente breuiter, & Lapus adducta allegat. 60. sub num. 3. opitulaturque Felin. in capit. fin. num. 17. de præ-

257 sumpt. poterit enim idonietas inquiri per extraiudicialem cognitionem, ita quippè opinatur Mascard. conclus. 878. num. 2. & Mari. Anton. resolut. 39. num. 3. lib. 1. etiam si per alia verba in conditionem magis propendentia, conciperetur clausula, nempè illa, quatenus sit idoneus, vel sit Doctor honestæ vitæ, &c. per Caualcan. decis. Fiuizan. 22. contra exequutionem sub num. 6. par. 1.

258 Sed clausula Parito, citra omne dubium, est conditionalis, namque vel apponitur in literis dependentibus á mera iustitia, quia dicat parito iudicato, & nullatenus est audiendus supplicans, neque in negotio procedendum, nisi antea paruerit, text. est in clement. vt calumnijs de re iudic. & cap. fin. de restitut. spoliat. ita quod Doctores volentes istius

259 clausulę vim exarare, aiunt, illã importare, vt orator dimittat possessionem, si tenet; restituat fructus & soluat expensas; & hoc fit ante omnia faciendũ, ita Staphil. in tract. gratiæ. rubr. de commiss. literar. Iustit. §. dicendum est num. 42. Ferretta consil. 42. num. 7. volum. 1. Lancell. de attent. sub rubr. de attent. restit. pendent. cap. 18. num. 142. Vestrius in praxi lib. 8. cap. 3. num. 10. Tolom. decis. 23. Borgnin. Caualcan. decis. 26. Dominus Horatius nu. 4. par. 2. Sfortia Oddus in tract. de restitut. in integr. par. 2. quæst. 71. artic. 6. num. 63. & succurrit decisio Fabij in vna Calagurit. Archidiaconatus 46. par. 3. diuers. lib. 3. tandemque Marchis. in commiss. tract. par. 2. commiss. restitut. in integr. cap. 2. num. 114. nisi in certis quibusdam casibus, In quibus mitigatur tãtus rigor, & videre licet apud omnes iam dictos auctores, & illis exceptis casibus, in omnibus adimplenda est conditio ipsa, ac prorsus obtemperandum siue iudicato, siue breui, iuxta clausulæ tenorem, alioquin obligatam habeat linguam, qui parere teneretur, ne loqui valeat, & audiri possit, ligatasq; manus Cõmissarius, ne audeat acceptare processum, & in causa procedere, vt præfati annuunt, & supponit decisio rotalis corã ..... in vna Hipporegien. præbendæ cuius verba post pauca referam, & in altera Toletana coram Arigonio alleganda cum alijs auctoribus inferius.

Aut apponitur in rescripto gratioso, qđ vel continere solet priuilegiũ, vel beneficiũ, vel dispẽsationẽ, ideò si fuerit super depẽdentibus ab illis relaxatum, cum hac clausula, Parito literis, similem operatur effectum, vt dimittat beneficium, restituat fructus, & expensas, vt optimè notant omnes citati, & Marchis. in commiss. appellat. ab exequut. breuis, & literarum Apostolicarum par. 1. cap. 18. sub num. 5. & Commiss. appellat. in caus. pension. par. 2. cap. 14. num. 20. & confirmatur decisione Rotali in vna Hipporegien. præbend. 26. Ianuarij 1607. coram ..... cuius verba sunt.

In cathedrali Hipporegien. adest antiqua consuetudo, quin, & Ecclesia obseruat statutum optãdi præbendas pro tempore per obitum Canonicorum illas obtinentium, vacãtes iuxta antiquitatem cuiuscũq; Canonici; inter quas præbendas, prima nuncupatur omnium Sanctorum. & est pinguior cœteris alijs. Pro cuius augmento quidam Antonius Droys. illi reliquit bona valoris annui librarum centum Imperialium, volens quod in perpetuum, vt hactenus consueuerunt primi Canonici huius Ecclesiæ valeant dictis bonis frui per gradus secundum eorum anterioritatem. Prohibens expressè, nè aliter conferri posset, iniuncto simul onere annuo perpetuo celebrandi missam die lunæ cuiuslibet hebdomadæ, & Anniuersarium in die sui obitus, vt latius in illius testamento habetur. Ista autem præbenda omnium Sanctorum vacante de mense Ianuarij 1603. per obitum Francisci Boratti, ad illius optionem fuit admissus per capitulum

tulum D. Ioannes Petrus Gromis, tanquam antiquior Canonicus, de mense verò Maij proximè sequenti. D. Iulius Cœsar de eodem Canonicatu, & præbenda vti vacante de dicto Mense Ianuarij, & sic Sædi Apostolicæ reseruato, fuit prouisus, & litteris expeditis institit pro possessione, quam Capitulum recusauit ei dare, ex quo prædicta præbenda per prædictum Petrum Gromis possideretur, sed offerebat eidem Iulio Cœsari possessionem vltimę præbendæ iuxta dictam consuetudinem.

Vnde Vicarius Hipporegiensis exequutor litterarum mandauit Iulium Cœsarem in possessionẽ istius præbendæ immitti, á quo fuit appellatum, & causa in Rota mihi commissa cum clausula, parito
260 litteris; Dubitaui die 7. Iunij 1605. an sufficienter paritum fuisset? & domini respondere negatiuè, vnde capitulum huius præbendæ, posse ssionem Iulio Cœsari tradidit, & omnino prædictis litteris paruit; quibus peractis, dubium hodiè proposui nempé, cui competat huiusmodi præbenda; & ratio dubitandi consistebat in eo, quod ista præbenda censeretur reseruata, ex vacatione de dicto mense Ianuarij, & per reseruationem consuetudinem optandi impediri, Rota decis. 1. num. 6. de rerum perm. in nouis Calderin. consil. 3. de consuetud. Paris. consil. 10. nu. 5. lib. 4. Puteus decis. 4. lib. 2. & tanto magis cum Règula 8. voluerit, non obstare aduersus illius reseruationem consuetudines optandi esse immemorabiles, vnde videbatur per Regulæ octauæ reseruationem excludi, quo ad istam præbendam, consuetudinem optandi.

261 Contrarium tamen Domini tenuerunt, censentes, istam præbendam Petro Gromis competere, distinguendo præbendas spirituales à temporalibus, cum illæ sint quid spirituale, & illi connexum, & talis præbenda collata, dicatur ipsemet titulus beneficij collatus, vt in Rub. de præbend. & conces. præbend. Rota decis. 62. de rescript. in antiq. Felyn. in cap. cum M. Ferrariensis, nu. 13. & ibi Abb. nu. 22. de constit. Idem Abb. in cap. maioribus, nu. 4. & in cap. relatum, & in c. dilecto, nu. 6. de præb. Card. in Clem fin. nu. 3. eod. tit. Rebuff. super concord. tit. de collat. §. 1. verbo canonicatum, & præbendam in fine. Quin & talis præbenda dicatur illius patrimonium, ex titulo canoniæ, & sic rei spirituali inseparabiliter accedens, ex dicto cap. maioribus c. relatum, & dicto cap. dilecto, glos. in verbo receperunt in dict. cap. cum M. Ferrariensis, Cassad. decis. 17. nu. 4. de præb. Gigas de pention. quæst. 33. nu. 1. & tali titulo canoniæ possesso, possidetur, & præbenda, tamquam illi titulo spirituali annexa; & vacantę illo titulo, vacat eadem præb. Quin tam in assecutione, quam in possessione & vacatione illius, concurrerunt semper simul titulus canoniæ, & prębendæ, illi inseparabiliter accedens. Vnde reseruatio regulæ octauæ excludit quo ad istas præbendas spirituales consuetudinem etiam immemorabilem optandi.

Temporales verò præbendę sumuntur pro pręcio, & comoditate temporali per se distincta à titulo, & Canonia, & nihil spiritualitatis habente; quę etiam Laicis ad illorum subuentionem conferri possunt, ex eadem glos. in dicto c. cũ M. Ferrariensis, vbi DD. & Abb. in dicto cap. dilecto nu. 6. & in cap. tua nos nu. 3. de Simon, Cassad. Gigas, & Rebuff. vbi sup. Et istæ præbendæ temporales optantur ex canonia, & titulo antiquo, qui non mutatur ex tali optione, nec titulus nouus datur ex Rota decis. 15. de consuet. in antiq. & decis. 10. num. 2. de præb. in antiq. & decis. 5. in antiquior. Io. And. Archid. & Cardin. quos refert, & sequitur Cassad. vbi supra nu. 2. Gemin. in cap. fin. num. 4. de consuet. in 6. & ibi Franch. nu. 6. & Probus ad Io. Monach. nu. 25. in fine, vbi reseruatio regulæ octauæ non intra in optione præbendarum temporalium, iuxta doctrinam Cardin. dicto cons. 126. num. 4. & 6. sed sic est quod ista præbenda, videtur temporalis, cum sit separata à Canonia, & titulo; Vnde Francisco mortuo Petrus optauit præbendam omnium Sanctorum, antiquiori debitam, retento tamen priori, & antiquiori titulo, cum si optasset etiam titulum Francisci mortui, non diceretur antiquior, quia esset recentior Canonicus ex nouo titulo optato. Vnde illi tanquam antiquiori iuxta testatoris voluntatem, non esset debita huiusmodi præbenda, faciunt notata à Casad. vbi supra nu. 10.

Ex quo cum ista præbenda sit separata à titulo, & canonia, non potest dici spiritualis, sed temporalis, & sic non compræhenditur sub Reg. 8. faciunt etiam augumentum dotis, in tanta quantitate huic præbendæ à dicto Antonio Droys in prædicto suo testamento relictum, & quod ille disposuit, quod in perpetuum istam præbendam antiquior Canonicus iuxta prædictam consuetudinem haberet, prohibens, ne aliter conferri posset. Ex quibus etiam elicitur, huiusmodi præbendam esset separatam à titulo, & sic temporalem.

262 Prædictis obstare videtur, quod cum reseruatio Regulæ excludat optiones præbendarum temporalium, & consuetudo quod antiquiores canonici possint optare præbendas, non intelligatur de spiritualibus, iuxta Cardin. vbi supra, & Casad. dicta decis. 17. nu. 3. ea potissimum ratione, quia in spiritualibus acquiritur nouus titulus, & sequeretur, quod iste optans, sibi ipsi huiusmodi titulum conferret, contra textum in cap. fin. de instit. & sibi ipsi sumeret onorem, cum hoc non liceat, nisi illi, qui vocatus fuerit à Deo tanquam Aaron, vt in c. qualiter 17. de elect. sequeretur quod regula 8. frustra derogasset consuetudini, etiam immemorabili optandi, quod non est admittendum.

Sed respondetur verum esse, quod consuetudo optandi præbendas non intelligitur de spiritualibus iuxta prædictam distinctionem Casador. & quod titulus ab ipsomet optante sibi assumeretur, sed sic
263 est, quod in tali optione adest admissio capituli, quæ sufficit pro titulo iuxta decis. 6. in fine de consuet. in nouis, & Couar. variar. resol. lib. 3. cap. 16. nu. 10. & decis. 16. nu. 2. de concess. præb. in nouis. Puteus decis. 125. lib. 3. & Achill. decis. 4. num. 3. de præben. Vnde non à seipso, sed ab admittente illum ad optionem recipit titulum, & sic intrat regula 8. non frustra derogans huiusmodi consuetudini.

Secundo respondetur, quod vt tradit idem Cardinalis, vbi supra nu. 6. posset dari cõsuetudo, quod optio fieret acquirendo nouum titulum auctoritate superioris, quo casu non à se ipso optans sed à superiore

periore nouum titulum mediante iſta optione habere. Vnde etiam iſto caſu non fruſtra Regula 8. derogat prædictæ conſuetudini optandi, etiam immemorabili, & ſic illius reſeruatio excludit in iſtis caſibus optiones præbendarum ſpiritualium non autem temporalium, & ſic ex prædictis reſolutum fuit, & C. die &c.

Ex hac deciſione complura depromi poterunt notabilia, quibus multoties indigebit lector non modo in materia clauſulæ, parito, cuius noſter eſt ſermo in præſentia, at inſuper pro frequenti materia menſium reſeruatorum, in quibus beneficia vacantia ad ſolum Papam ſpectare ſancitur in Regula 8. Cancellariæ; reiectis quibuſcumque Priuilegijs, & conſuetudinibus, etiam immemora-
264 bilibus, quare antiquata conſuetudo inſignis Capituli Salernitani conferendi canonicatus, ſeu eligendi Canonicos in locum demortuorum, quocumque menſe decedentium, ſublata fuit de anno 1606. me conſulente amiciſſimo Matthæo Barbettæ, eundemque poſtmodum defendente, ita quod iam quietam vitam ducit, & pacifica fruitur poſſeſſione Canonicatus illius Eccleſiæ, intercedente prouiſione Apoſtolica, de ipſo Canonicatu, tamquã vacante in menſe reſeruato in dicta Regula 8. licet multa occurrerint dubia: perplures interceſſerint lites; iurgia, contentiones, & expenſæ, Cæterum exinde idipſum fieri conſueuit, cum alios Canonicos in eiſdem menſibus obire contigit.
265 In qua potiſſimum cauſa excitata fuit quæſtio illa, nec nè præfati Canonici incurrerint in pœnas à Pio V. in ſuis conſtit. 35. & 36. ſtatutas, aduerſus conferentes beneficia reſeruata Sedi Apoſtolicæ per Conſtitutiones Apoſtolicas, aut Cancellariæ regulas æditas, & ædendas, & iniungentibus ne Epiſcopi, aut alij audeant illa conferre quouis quæſito colore, ſeù de illis prouidere, aut in illis, vel eorum poſſeſſione ſeſe intromittere, ſub pœna ſuſpentionis, aut interdicti Eccleſiæ, quò ad Epiſcopos, & excommunicationis, quòad alios, & priuationis beneficiorum vacantium in eorum menſibus, quo ad omnes, & alijs arbitrarijs cum ampliſſimis derogatorijs clauſulis, ſed non deciſa, quia tandem Barbetta tacuit, eo quòd iidem Canonici etiam tacuerunt, & litteris Apoſtolicis in illius gratiam expeditis paruerunt, neque moleſtiam aliquam paſſus eſt, cum deinde prouiſus, qui fuerat à capitulo recurrit ad Sanctiſſimum, à quo remiſſo negotio Principali ad Tribunal Rotæ, in eo fuit agitatum dubiũ ſi poſſeſſori Capituli obſtabat Regula Cancellariæ licet non reſolutum, præſentiens aduerſarius intentionem dominorum, maximè quod Illuſtriſſimus Arigonus, tunc Datarius recuſauerat eidem Barbettæ dictum conferre Canonicatum, non obtento prius voto Rotæ in hoc dubio, eoque habito, etiam audito capitulo, quod ſe oppoſuerat, conſenſit petitioni ſupplicantis, eumque prouidit. Quò verò ad præbendam, adhuc pendet indeciſa quæſtio in Rota, ad inſtantiam eorum, qui ex diuiſione per idem Capitulum facta iuxta antiquatum ſolitum optarunt, quiq; fuſfulciũtur præfata deciſ. Hippor. cuius verba ſupra retuli, credentes ſibi prodeſſe.

His non inutiliter enarratis, redire conuenit ad principale noſtrum aſſumptum, de clauſula parito, in qua iam conſtituimus, eandem vim enaſci ex ea, ſi in reſcriptis iuſtitiæ à mera iuſtitia dependentibus, quam ſi in beneficialibus, & propterea á gratia ortum habentibus, infertur, qua de re, ſicuti num. 260. de illis reſcriptis verba faciens affirmaui,
266 ne ſupplicans, aut alius quicumque, qui vigore dictæ clauſulæ teneretur, ſit audiendus, niſi plenè antea paruerit iudicato, ita & in his audiri nullatenus poſſit antequam cum effectu, & plenè obtemperauerit litteris, quod præter Doctores illic citatos, & deciſionem reſcriptam, cenſuit Rota in vna Toletana Parochialis die Veneris 4. Martij 1594. coram Arigonio, quin etiam conſtare antea plenè debeat de integra paritione eorum quæ fuerunt demandata in reſcripto, ſcripſit Marchiſ. in Commiſſ. appellat. ab execut. breuis, & litterar. Apoſtolic. par. 1. cap. princip. 18. nu. 5. in antiq. Gonzal. ſuper dicta reg. 8. gloſ. 9. in annot. nu. 251.

Et quia multoties parendum eſt decretis appoſitis in litteris, alioquin ſupplicantes careant impe-
267 tratis, vt illarum expreſſa verba ſonant, & nihilominus quandoque decreta ceſſant, quamuis non fuerit illis obtemperatum, vel ſaltem non formiter, ideo aliquot notabiliores caſus referre decreui, quia ſolent continuo obuenire.
268 Ac præſertim de breuibus loqui exordiens in beneficijs adipiſcendis, & premaximè pro Epiſcopatibus expediri conſuetis, de capienda poſſeſſione cum decreto, quod teneatur litteras expedire infra ſex menſes à die datæ, nam Rota interpretata eſt, à die habitæ poſſeſſionis, in vna Hiſpalen. fructuum coram Litta, & commendata ab eadem Rota in vna Terraconen. Canonicatus 8. Octobris, coram Orano, cuius verba inferius repetam, ſub nu. 270.
269 Item decreto appoſito in prouiſione dimittendi obtentum habita poſſeſſione alterius, deinde impetrati, ſi impeditus quo minus poſſeſſionem, eamque pacificam adipiſceretur, non inducit pœnam vacationis, etiam ipſo iure in decreto comminatam, & alter qui impetrauit ob non paritionem contentorum in dicto decreto, non obtineat, Namque vt locus ſit decreto de dimittendo, non ſolum poſſeſſio requiritur, verum etiam ſcientia in partibus, quã prouiſus Romæ potuerit habere in loco, quem inhabitat, notitiam ſupplicationis expeditæ cum tali decreto, eamque ſcientiam probandam eſſe ad effectum inducendi vacationem, ex dicto decreto, & quidem plenè, & concludenter teſte Puteo], deciſ. 147. lib. 1.

Maximè ſi impetrans ſtatim relaxata ſupplicatione expediuit litteras, eaſque executori tradiderit, & coram eo pro poſſeſſione inſteterit, quam aduerſarij facto impeditus fuerit adipiſci, quia illi nihil imputandum eſt, ac propterea non intrat Decretum, cum impedito non currat tempus per Aegidium Bellam, deciſ 83. ſuper hoc, & deciſum recolo in cauſa Toletana Archidiaconatus de Talauera, 25. Iunij 1592. coram Seraſino.

Et ceſſat omnis dubietas, ſi lites motæ, ac moleſtationes intentatæ fuerunt ſuper poſſeſſione illius beneficij de quo agitur, eo quod verba illa Decreti, habita poſſeſſione, intelliguntur de pacifica, & non liti, gl. in c. commiſſa de elect. in 6. & ibi DD. deciſumque apparet in cauſa Burgen. dimidiæ portionis 28. Nouembris 1584. coram Domino de Rubeis, & in cauſa Conchen. Archypræsbyteratus 9.

tus 9. Martij 1592. Coram Decano Pegna.
270 Quin etiam possessio ad hunc effectum debet
esse pacifica, ne dum quo ad factum, vt percipiat
fructus, sed etiam de Iure, scilicet minimè litigiosa
vt Cassad. edocet decis. 9. nu. 1. de causa possess. &
propriet. & quod sufficiant etiam solæ molestiæ de
facto, & extraiudiciales, tradit Vitalin. in Clem.
Gratiæ, num. 50. de rescript. Abb. in cap. de multa
sub num. 16. de præb. Gemin. cons. 78. vers. ad se-
cundum dubium, sub num. 3. Cassad. adducto nu. 1
& conclusit Rota in eadem Toletana, quin, & om-
nia prædicta liquere, ac insimul decisa fuisse in vna
Terraconen. canonicatus 8. Octobris, coram Ora-
no, cuius verba sigillatim referre censui ad com-
munem vtilitatem, eaque sunt.

Fuerat D. Ioannes Gonzales Rectori Parochia-
lis Ecclesiæ S. Nicolai de Cesarinis de Vrbe, pro-
uisum de Canonicatu, & præbenda Ecclesiæ Tira-
conen. cum decreto quod intra duos menses à die
adeptæ illorum possessionis, seu à die, qua per ip-
sum stetisset, quo minus illam assequeretur, dimit-
tere teneretur Parochialem, alias tam hæc, quam
Canonicatus, & præbenda vacaret, etiam eo ipso.
Verum cum D. Bernardinus Rubeus de illis sibi ab
ordinario in vim alternatiuæ factam collationem
assereret, dedit in Dataria nihil transeat, ad effectũ
vt expeditionem gratię Ioannis impediret, quę non
obstantibus quibuscumque relaxata, & litteris ex-
peditis, ac ad partes transmissis, cum possessionem
11. Mensis Augusti eorumdem corporaliter asse-
cutus fuisset; tandem 13. Octobris sequentis, cau-
sam iactationis, & iactationum, contra prædictum
D. Bernardinum non aliter dimissa Parochiali, in
Rota commisit, inde prætendens Bernardinum in
fraudem decreti litem introductam, dictos Cano-
nicatum, & præbendam propter non factam in
tempore decreti dimissionem, impetrauit, dubiũq;
proponi petijt. An in casu præmisso intraret de-
cretum. Domini concorditer resoluerunt non
intrare, quia licet verba decreti sint clara, quod si in
bimestre non fiat dimissio, absque remissione sit
locus vacationi, vt fuit resolutum coram Illustrissi-
mo Mantica in vna Senen. pentionis, & in alia Bur-
gen. Abbatiæ de Desonsea coram bon. mem. Can-
tuccio, & alijs quam plurimis causis de quibus hic
per informantes, & Mandos. consil. 37. nu. 7. Nihi-
lominus illa recipiunt interpretationem, à Iure
communi, quatenus scilicet prouisus sit in pacifica
271 possessione secũdi, & sit certus de assecutione il-
lius antequam primum dimittat, iuxta notata in
cap. licet Episcopus, & ibi post Archid. & Io. And.
Gemin. in 2. notab. Franch. in 1. notabili, de præb.
lib. 6. Vitalin. in Clem. Gratiæ, nu. 47. in fine de re-
script. Archid. in cap. commissa colum. 2. vers. per
quæ, vere, num. 3. & ibi Gemin. in §. annus, versic.
quæro quod si aliquis de elect. lib. 6. Abb. in cap. de
multa num. 6. de præb. ideoque tempus duorum
mensium intelligitur à die scientiæ possessionis ca-
ptæ, non autem à die possessionis captæ, cum
requiratur eius factum in dimittendo, quod fa-
cere non tenetur, nisi sciat possessionem fuisse
captam, & hinc patet non esse nouum, quod
verba decreti huiusmodi à die captæ possessio-
272 nis accipiant hunc intellectum. Prout in simi-
li videmus de clausula posita in breui, quod te-
netetur expedire litteras infra sex menses, á die
datæ, quam tamen Rota interpretata fuit á die ha-
bitæ possessionis, vt in vna Hispalen. fructuum co-
ram R.P.D. meo Litta, vbi pariter tempus apposi-
tum fuerat fauore obtinentis breue; ex quo proui-
sus obligatur statim ad expeditionem litterarum,
neque illius adiectio poterat dici pœnalis, cum
fuisset apposita in concessione Breuis, quamobrem
cum ante motam litem de scientia D. Ioannis pos-
sessionis obtentæ, nihil doceatur, quin potius veri-
similis sit, cum 11. Augusti capta fuerit possessio
Canonicatus, & præbendæ in Ciuitate Tiraconen.
ex qua iuxta tempus aduentus Tabellionis Hispa-
niarum, ad Vrbem, constat non potuisse de hoc
actu possessionis assecutæ eum certiorari, nisi post
13. Octobris de eo liquere, in qua dicitur de & su-
per possessione, quia hoc non arguit illam fuisse
captam, cum intelligi possit ratione commissionis,
& ex litteris 8. Augusti datis, etiam quod potuerit
credere illam fuisse captam, non tamen sufficit ad
effectum decreti, vbi debuit esse certus, ne daretur
casus, quod vtroque careret, Doctores in c. cõm-
missa de elect, lib. 6. Gemin. consil. 82. Rebuff. in
praxi titulo de non promot. nu. 41. & 48.

Præterea ante lapsum duorum Mensium iam
erat publicatum sibi per dictum Bernardinum su-
per Canonicatu, & præbenda molestiones illatas,
quibus attentis non tenebatur dimittere primum,
donec cessassent molestiæ d. cap. licet de præscript.
vbi Franch. nu. 4. post alios, loquitur etiam ad effe-
ctum Decreti. Nam cum dicitur durantibus mo-
lestijs, non fuisse obligatum renunciare primum,
273 procedit etiam si molestiæ sint extraiudiciales, &
de facto, Paulus in clem. gratiæ, & ibi Cardin. q. 13.
Imol. nu. 31. Vitalin. nu. 70. de rescripr. Archid. &
Gemin. post glosam in cap. commissam de elect.
lib. 6. Gemin. consil. 78. nu. 30. Abb. in cap. de multa
nu. 16. de præb. Cassad. decis. 9. de causa possess. &
propriet. Rebuff. in tract. de pacif. possess. nu. 157.
vt etiam fuit resolutum in vna Toletana Archidia-
conatus coram R.P.D. Decano, & ad effectum re-
gulæ de triennali, in causa Mediolanen. cappellaniæ
17. Aprilis 1592. coram eodem, vbi de molestijs il-
latis coram D. Datario, præmissaque procedunt
etiam quod molestię respiciant possessioné, & per-
ceptioné fructuũ, quia quicquid dicẽdum sit ad in-
terrumpendã possessionem pacificam ad effectum
regulæ de annali, & loquitur Sarnen. in Regula de
annali quæst. 45. nu. 8. ad effectum dimissionis pri-
mi, sufficiunt molestiæ super titulo, quinimmo, eo
casu sunt attendendæ, ne possit dari materia in
euentum succumbentiæ, quod vtroque beneficio
careat ad notata in cap. si tibi concesso, vbi Gemin.
nu. 7. Franch. nu. 4. de præb. lib. 6. hinc fit, quod ad
effectum excusandi ab execrabilitate, non solum
attenditur interruptio pacificæ possessionis, verum
etiam, quelibet causa, etiam quod sit iniusta, Sarnen
ad regulam de Triennali, quæst. 10. num. 16. & di-
spensatio iniusta, licet non iuuet pro retentione
vtriusque, excusat á priuatione secundi, Gemin. post
alios in cap. non potest §. illud, ante num. 6. Franch.
nu. 4. de præb. lib. 6. cum igitur de molestijs extra-
iudicialibus ante lapsum duorum mensium con-
stet, vt superius ostensum est, quãdo Dom. Bernar-
dinus coram D. Datario comparuit, & dedit nihil
transeat

transeat allegando collationem spectare ad Episcopum, & fuisse ab eo prouisum, merito Ioannes etiam quod notitiam habuisset possessionis captæ, potuit decreto contrauenire.

Nec obstat quod molestiæ cessauerant relaxata supplicatione, quia nihilominus semper remansit prætensio Bernardini volentis ius suum prosequi, prout sæpius diuersis personis dixit, etiam ostẽdendo prouisionem Episcopi factam ad eius fauorem, quæ quidem iactationes iustam causam præstiterunt Ioanni committendi causam super iactationibus, & molestationibus. Præsertim cum citatus Bernardinus ad dicendum contra commissionem opposuerit generalia contra, & citatus ad sententiam appellauerit. Neque refragatur, quod constabat de notorio non iure Bernardini, ex quo Canonicatus, & præbenda vacauerunt in mense reseruato, quia cum ratione alternatiuæ, iste mensis possit esse de reseruatis, non dicitur notoria reseruatio, tanto minus quod ignorabatur an collatio esset solius Episcopi, vel simultanea cum capitulo, & donec contrarium probari potest, non dicitur constare de non Iure.

Post istam decisionem, refert alterius verba rescribere in vna Compostellana Canonicatus Mercurij 10. Maij 1600. coram Amplissimo Domino meo, & meritissimo Cardinali Lancellotto Iunio-
274 re, cũ enim hæsitatum esset, videtur ne satisfecisse decreto de dimittendo infra expressum in eo tempus in manibus Papæ, si in partibus dimisit coram alio; Namque Hieronymus Gonzales in regula 8. glos. 15. num. 119. & Puteus decis. 100. Die 11. Februarij num. 5. & 6. lib. 2. annuunt, multasque cumulant auctoritates, & decisiones, eam præsertim ipsius Lancellotti, quam mox citaui, & cuius verba recensere statui, quamuis Gonzales prætericrit.

Contra dimissionem à Domino Alphonso Caluino factam de Parochiali Sancti Petri, duo opponebantur; Primo quod illa non erat sufficiens, tamquam non facta in manibus Romani Pontificis. Secundo, quod non fuerat facta in tempore.

Quantum ad primum, Domini censuerunt dimissionem fuisse legitimam, ac sufficientem, stante instrumento in partibus celebrato die 13. Augusti 1597. in quo ipse coram Notario fecit dimissionem de dicta Parochiali in manibus Papæ, asserens quod id faciebat in exequutionem Decreti, quod deinde in partibus transmisit, vt sanctissimo præsentaretur, super quo, cũ voluisset eius Procurator expedire supplicationem, iuxta stilum, & non fuerit admissus, ex quo non habebat mandatum ad resignandum; illud in actis Notarij cameræ exhibuit, vt de diligentia appareret; Quamuis enim super huiusmodi dimissionibus expediantur supplicationes, tamen negari non potest, quod ex probabili ignorantia huius stili Datariæ, si propriè, & formaliter non satisfecit Decreto, saltem per æquipollens fuit adimpletum, ita vt veniat excusandus, cum constet de diligentijs, & quod in partibus se opposuit ordinario, qui Parochialem conferre volebat. Nec enim ista dimissio erat necessaria ad effectum inducendi reseruationem, nam reseruatio ex ipsomet Decreto, erat iam inducta, Rota decis. 14. de rerum permut. in antiq.

Nec obstat quod dimissio coram non superiore non abdicat ius à resignante; quia quicquid dicendum sit, respectu ipsius resignationis, valet, & tenet resignatio, vt post Innocent. in capit. quod in dubijs, de renunciat. dicit Butr. num. 5. & 9.

Quantum ad secundum an videlicet fuerit facta in tempore, Domini voluerunt quod particulariter videretur. Hactenus Rotæ decisio.

275 Clausulæ autem Parito cuius hactenus meminimus, longè affinis est illa, sine retardatione executionis literarum Apostolicarum, vel non impedita executione literarum, aut non retardata executione literarum, &c. Quæ si respiciat non antecedentem gratiam, sed iustitiam administratam, solet concipi alijs verbis, puta, sine impedimẽto, aut sine retardatione legitimæ executionis; quocumque
276 igitur ex istis modis reperiatur explicata, in causa est, vt vterque Iudex valeat Ius dicere, scilicet executor volens ad tradẽdam executionem commeare; & Delegatus ambiens de negotio principali cognoscere; & nemo alterum impedire possit: ad quam firmandam conclusionem, adducor in primis assertione illa, quod hæc clausula præseruet Iurisdictionem Iudicis à quo, iuxta verba Gõzales in regula 8. glos. 9. in annotat. num. 224. atque etiam decis. Fabij 182. in vna, par. 3. lib. 2. diuers. in vltimis verbis, vbi postquam scripserat de clausula, sine retardatione solutionis pensionis, atque illius vigore, concluserat, non esse recipiendas probationes in oppositis nullitatibus, nisi præcedat effectualis solutio pensionis, subnectit de clausula ista sine præiudicio legitimæ executionis, & ait, quod illius vigore cognosceretur de iniustitia sententiæ, & eius nullitate, absque retardatione legitimæ executionis, quinimmò ex contextu ipsius decisionis illustrior patet differentia prædicta, inter adductas clausulas, nec non resolutio à me iam firmata circa istam, de qua in præsentia agimus clausulam, in tantum quod Iudex appellationis impedire executionem, etiam inhibendo nequit, vt inquit Marchis. part. 1. cap. princip 13. num. 11. & c. 16. nu. 79. in antiq. Sed vterque procedere, non tamen omnes in causa possessorij; at prior in possessorio, & ipse Iudex in petitorio tantum; ex altera, & expressiori decis. Rotali, in vna Oueten. beneficij veneris 28. Nouembris 1597. coram Lancellotto iuniore, cuius verba subijcio.

Pro parte Ioannis de Grado aliqua deducebantur ad impediendum processum in causa Ouetẽ. beneficij; quibus non obstantibus Domini contrarium censuerunt, videlicet, quod in huiusmodi iudicio procedi debeat ad vlteriora; Nam cum causa fuerit commissa in Rota, sine præiudicio execu-
277 tionis literarum Apostolicarum, non impeditur Iudex ad quem, quo minus possit procedere in iudicio ordinario, & cognoscere de iustitia, & nullitate sententiæ, quæ opponuntur, sed solum per illam præseruatur facultas executoribus literarum procedendi ad earum executionem, non obstante Iudicio ordinario ad decis. Putei 97. lib. 1. & ita alias Rota tenuit in causa Caurdeñ. permutationis 11. Martij coram Reuer. Patre Domino meo Gypsio.

Vsque huc verba decisionis, post quæ memoria repetendum duco, non ex Iuris dispositione pro-

dire

278 dire quod resolutum dixi, ne propter appellationem, aut ab illius Iudice prohiberi possit executor in possessorio ius dicere, & vltro progredi, sed euenire ob reuerentiam, & efficaciam eorundem verborum, sine praeiudicio legitimae executionis, prout citatus Marchis. aduertit, vtrobique, licet corrupte citet Doctores id probantes; mihique ni fallor comprobare licet, ex decis. Mohedan. 13. resolutum in fine; vt lite pendente, dum fatetur literas Apostolicas propter earum auctoritatem habere executionem paratam, ac propterea cognoscendum esse de iuribus non impedita executione, & ex alia eiusdem Mohedani decis. 35. Toletanae pensionis, de renunciat. propè finem.

279 Quamobrem ex verbis dictae clausulae nullam induci conditionem assentior, reiecta sententia Marij Antonini variar. resolut. lib. 1. resolut. 8. vacante cappella num. 1. nisi quatenus restringatur ad possessorium ipsum, in quo nefas sit apponere manus, nisi prius tradita possessione, quod verum esse credo, quia à Priori Iudice danda est possessio, iuxta decis. Caesaris de Grass. 3. mandatum nu. 4. de sent. & re iudic.

De clausula Amoto, quia Staphil. multa prodit in tract. de literis gratiae rubr. de vi, & effectu clausularum, versic. competenti num. 11. & 13. Achill. decis. 384. quia saepè, vel 6. super Regula de triennali, & Marchis. super Commiss. appellat. ab executore breuis cap. 1. à num. 53. cum multis sequent.

Ideoque volens ipse summatim loqui, affirmo,

280 iam dictam clausulam requirere citationem partis, ex sententia omnium iam relatorũ, potissimũ Marchis. n. 65. in antiq. nisi tamè altera annectatur clausula, in breuibus praesertim de capienda possessione nomine Camerae inseri solita; illa scilicet, fine

281 vitio spolij, & attentatorum; quandoquidem, citatio tunc non est praemittenda Caputaq. decis. 180. spolio agere num. 3. par. 5. Guidobon. decis. 95. & & Marchis. cap. 13. princip. & 1. super Commiss. appellat. ab exequutore breuis num. 67. & cap. 2. num. 27. par. 1. similiter in antiq.

282 Quinimmò spoliatus vigore breuis continentis dictam clausulam sine vitio, &c. non est ante omnia restituendus, ex sententia eiusdem Caputaq. adducta decis. 180. quamque in breuibus expeditis de capienda possessione nomine Camerae, retuli consueuisse apponi; & nunc subijcio talia breuia non nisi ad fauorem literarum Apostolicarum decerni solere, testaturque Rota; à qua ista decisum fuit in vna Vicensis beneficij coram Amplissimo Pamphilio sub die 21. Februarij 1600. reliqua verò multa in materia istorum breuiũ, coaceruat Marchisan. praecitato cap. 13. num. 1.

283 Circa clausulam defendat inductum illud tantummodo commemorabo, quod apud Doctores omnes non exilem gignit dubitationem: scilicet quanto tempore duret facultas ista tuendi inductũ in possessionem, cum anno durare crediderint aliqui, quos refert Abb. in cap. pro illorum de praebend. alij vero affirmauerint expirare statim ac coepit ille pacifice possidere; quorum sententia arridet eidem Abb. indicato capit. pro illorum insequiturque Staphil. in tractat. de litteris gratiae, rubr. de vi, & effectu clausularum, §. competenti num. 6. & pro ratione addunt; ne praeiudicium inferatur iurisdictioni ordinariae. Sed Puteus iudicio Rotae scripsit, anno perdurare contra eum, contra quem decretae fuerunt literae exequutoriales, & si alter spolset, vel molestet, iudicio ordinarij iudicandus sit, in decis. 18. in vna Bononiensi lib. 2. At mihi longè verior videtur resolutio, quod ex causa antiqua, potestas perpetuò duret; ex noua autem, & contra personas de nouo comparentes, tantum anno, & adducor, notatis per Zabarell. consil. 10. in themate praemisso num. 4. Tuschum conclus. 318. lit. C. & conclus. 512. cum seq. etiam lit. C. vel saltem ex doctrina eiusdem Putei in altera decis. 334. in vna Segobien. num. 5. lib. 1. credo virtutem executorialium extingui per anni lapsum, vbicumque semel sortitae sunt effectum, & eiusmodi effectus integro anno perdurauerit.

284 De clausula, non retardata solutione pensionis multa tradunt Achill. de Grass. decis. 20. Commissio sine retardatione, seu 4. de Rescript. Puteus decis. 34. propositi lib. 1. Marchis. in Commentarijs ad Commiss. Appell. in causa pension. par. 1. §. 1. to. 1. à n. 14. in nouis, & alij cõplures, itaq; ero ipse tantum contentus asseuerare illius vigore remanere executionem coram Iudice ipso literarum pensionis, nihil impediente appellatione proposita,

285 immò quod solutione pẽsionis non facta, procedi nequeat in causa principali nullitatis pensionis ex decis. Fabij 182. in vna par. 3. diuers. lib. 2. quam ad hunc finem retuli superius versic. clausulae autem Parito, opitulantur decis. 1. 2. & 3. Nempè Serafini, rubei, & Sacrati, Rescriptae per eundem Marchis. in calce, relati §. 1.

286 Verum si exceptio ipsa ex ventre eiusdem Bullae incontinenti pateret, esset proculdubio retardanda solutio pensionis, spreta praefata clausula, iuxta decisionem Amplissimi Blanchetti 310. su t tentum, par. 1. diuers. num. 3. & doctrinam Gomesij in compendio signat. num. 85. & 86.

287 Quin & pensione constituta super multis beneficijs ab vnico possessis, illoque decedente, si diuersis Clericis fuerint collata, ipsi non nisi pro rata tenebuntur ad solutionem pensionis, non autem quilibet ipsorum insolidum, ex capit. constitutus, & illic Abbate, & Innocentio de Religios. domibus, conclusit Rota adducta per Sarnen. qui hanc doctrinam tuetur, indicato compendio signat. in fine ac propriè in versic. est & alius casus, prout si esset translata super pluribus beneficijs, teste Paleotto decis. 304. in manuscriptis, & Parisio de resignat. benefic. lib. 6. quaest. 4. num. 47. ex quibus vacante viginti ab hinc annis beneficio Sancti Ioannis Baptistae intus Ecclesiam Annuntiatae nouae Ciuitatis Salerni, quod vni vel duobus beneficiatis, ex illius fundatione concedi potest, ipseque obtinuerim alteram illius portionem, renui pensionem soluere Archidiacono de Ayello ducatorum viginti duorum, à meo praedecessore vtramque portionem possidente (vt ego his postremis temporibus etiam possideo) impositam, & obtinui in contradictorio iudicio, non nisi pro medietate me obligatum fuisse: quin etiam rigorem pro illius exactione à

288 sacris Canonibus permissum, etiam contra successorem intimatis literis, iuxta decisionem Cassad. 12. propositi de rescript. & decis. 2. qui sui num. 14. de pension. ac notata per Mandos. in tract. de Monitor.

tor.qneſt.23.ceſſare ſtatim quod opponitur per ip-
ſum ſucceſſorem diuiſio beneficiorum ſuper qui-
bus præſtitus fu t conſenſus ab anteceſſore pro cō-
ſtituenda dicta penſione; nam tunc requiritur ſen-
tentia, qua declaretur quantitas debenda pro quo-
libet dictorum beneficiorum, & ab illius poſſeſ-
ſore.
289 Eiuſmodi vero debitor ex cauſa penſionis (quia
in eius literis addi paſſim ſolet clauſula noſtra non
retardata ſolutione;) valeat nè gaudere beneficio
cap. Odoardus de ſolution. pro dicta quantitate, &
debito? Et ſi Gomeſio Viro eruditiſſimo creden-
dum erit in Compendio ſignaturæ.
concluſio erit negatiua, quam videtur amplecti li-
cet non expreſſis verbis Ioānes Guttierez in tract.
de iuram. confirmat. cap. 17. ſub num. 32. & Coſta
in tract. de remedijs ſubſidiarijs remed. 29. tranſea-
mus verſic. alter eſt effectus, ſub num. 8. additq; ci-
tatus Gomes. rationem illam, quod debitor penſio-
nis obligat ſe in forma Cameræ cui denegatur re-
290 curſus ad illud refugium; confirmatque tum
verbis, quæ in iſta ſolent obligatione extendi, tum
Iuris ſanctione præfatus Guttierez citato cap. 19.
ſub nu. 40. Galleſ. in 3. partic. 4. quæſt. Ad formam
Camer. oblig. & apertioribus verbis Farinac. q. 27.
ſub num. 70. qui de debitore penſionis, nec non de
altero quocumque obligato in forma Cameræ vt-
cumque egeno verba faciens, ait non eſſe admit-
tendum ad dictum priuilegium, ſed capi, & carce-
rari poſſe, ex vſu etiam ita probato in Curia; ſed
his non refragantibus, alij non deſunt defendentes
contrariam ſententiam, & affirmantes illum non
impediri conuolare ad ſimile priuilegium, qui con-
ſtituit ſe debitorem penſionis quamuis citata clau-
ſula extet in literis, ſine retardatione ſolutionis pē-
ſionis; & hanc tuentur Couar. lib. 2. variar. reſolut.
cap. 1. num. 9. in vltimis verbis, & amplexatur Pe-
trus Barboſ. in l. alia §. eleganter, ſub num. 23. ff. ſo-
lut. Matrim. & Bacca in tract. de inope debitore
cap. 17. num. 6. quorum opinionem, & ipſe quoque
amplecti nō erubeſco, tanquam mitiorem, ac for-
taſſe iuſtiorem; tametſi non diſpliceat quod idem
Burboſ. inſeruit, inſinuatque ne prætextu inſtan-
tiæ factæ, vt admittatur ad tale priuilegium, ſit re-
tardanda ſolutio, ſiquidem properandum eſt ad
faciendam ſolutionem præſtita tantum prius cau-
tione per creditorem de reſtituenda quantitate
tunc ſoluenda, ſtatim quod decretum fuerit, debe-
re illum gaudere dicto priuilegio.
Quamuis autem penſionem exigere ſit vetitum,
ante expeditas literas, poſtea tamen deberi etiam
pro terminis antea maturatis à die concordiæ con-
ſului in vna Sanctæ Agathæ Gothorum hoc anno
M. DC. XVII. fulctus authoritate Marchiſ.
indicata par. 1. §. 2. à num. 40. & deciſione Sacrati
in illa Aſſiſten. Penſion. M. DC. VII. Altera-
que Domini mei Mellini, in illa Veronenſ. Pen-
ſionis 1592. quæ inter Reſcriptas per eundem
Marchiſ. in fine dicti §. 2. ſunt, 10. & 11.
291 Quod verò attinet ad clauſulam Lippis, & ton-
ſoribus iam notam, ſcilicet, Quouis modo vacet,
ſubticeo, quoniam Mandoſ. in regul. Cancellar. 19.
Reſeruatoria, quæſt. 17. doctè explicat, & Rota
cum ſuis addition. in deciſ. 1. de Reſcript. in no-
uis, vbi Papazon. num. 5. mille cumulat Doctores
concordantes, ſed ipſe ſummatim loquens conſti-
tuo regulam, ſub tali clauſula omnem vacationis
modum comprehendi, procedentem tamen ex il-
la met perſona, de cuius vacatione agitur, ex rela-
tis Doctoribus, & Lupo in cap. ſuſceptum, per il-
lum textum de reſcript. in 6. Niſi, & alia addantur
292 verba, & ex quacumque perſona, quia ex corun-
dem ſententia quemlibet tunc vacationis modū, &
ex quacūq; perſona expreſſum intelligi certū eſt,
& tenuit Senatus Sabaudię in cauſa Parochialis Ec-
cleſiæ de Seruolex 14. Calend. Iulij 1588. teſte An-
tonio Fabro in ſuo Codice definitionum Foren-
ſium, vulgo dicto, Codex Fabrianus par. 1. tit. de
Sacroſanct. Eccleſ. definit. 1.
293 Quinimmò, & vacationem per obitum conti-
neri, probat Rotalis deciſ. de qua Puteus deciſ. 169.
fuit alias reſolutum nu. 3 lib. 2. & Mohed. deciſ. 107
diù fuit litigatum, vel 5. de præbend. & Gomeſ. in
294 Reg. Cancell. de Infirmis quæſt. 34. quanquam
hac tempeſtate ſoleant adiungi verba illa, pra ter-
quam per obitum obtinentis, quorum intuitu con-
ſtat apertè excipi vacationis modum proficiſcen-
tem ex morte naturali, & aduertit Mandoſ. in
tract. ſignat. Gratiæ, rubr. certo modo, verſ. finali,
quibus verbis non additis, ſubſiſteret præfata Re-
gula affirmatiua.
295 Iſtis tamen deficientibus adhuc vacatio per obi-
tum non contineretur in duobus caſibus, quorum
primus ſit, vbi aliqua diuerſitatis ratio conſidere-
tur, nempè ſi in ea prouincia ſit beneficium in
qua obtineri nequeat, niſi præcedente concurſu in
caſu vacationis per obitum, qui non ſoleat fieri,
vbi vacet per reſignationem, ita præcitatus Fabrus
adducta definit. 1. in gloſa num. 3. exemplum eſſe
poteſt in Parochiali, quæ ex præſcripto Concilij
Tridentini, & Conſtitutionis Pij Quinti in con-
ferendis, ſi vacet per obitum prouideri debet præ-
cedente concurſu, ſecus ſi per reſignationem.
Secundo reſtringitur ab eodem Fabro cum im-
petrans eſt in dolo, quia fortaſſe ſciuerit bene-
ficium vacare per obitum, & alio modo impetraue-
rit, quin, & impetratio ſit irrita, ſi expreſſus fue-
rit omninò falſus vacandi modus, ſcilicet cum
narratum extitit vacare beneficium per obitum
eius, qui illud nunquam obtinuerit, aut per inca-
pacitatem reſignatarij, cum non niſi in fauorem
facta eſt refutatio, ex notatis per eundem Fabrum
definit. 3. eodem titulo; namque vt certus, ita ve-
rus vacandi modus, aut ſaltem qui verus eſſe poſ-
ſit, vel communiter verus putetur, exprimendus
eſt, & tunc probabilis ignorantia poſterioris va-
cationis, & adiectio dictæ clauſulæ operantur, vt
expreſſio vnius modi vacationis comprehendat
alium modum poſtmodum ſuperuenientem, &
excludat poſteriorem impetrantem, ex reſolutio-
ne eiuſdem Senatus Sabaudiæ relata per citatum
Fabrum definit. 4. num. 8. cum ſeq.
296 Ac tandem, nolo te latere, quod in hac re pauci
Scriptores aduerterunt, poſſe hac clauſula etiam
Epiſcopos vti in literis collationis beneficiorum
ab ipſis expeditis, ita doctiſſime commonente
Franciſco Marco in deciſ. Delphinali 474. quæri-
tur an collatione num. 7. part. 1. aſſerto itaque
vno modo vacationis, adiungere poſſint, verba
illa, ſiue alio quouis modo vacet, & ſubſiſtat col-

latio si vacauerit non asserto, sed aliquo alio sub-
intellecto, iuxta notata superius.
297 Altera praeterea clausula vti consueuerunt Pon-
tifices maximi in rescriptis; illa scilicet: Prout de
Iure; quamque in multis casibus apponunt, maxi-
mè in concedenda restitutione in integrum; sine
qua praefatam restitutionem nunquam concedit
signatura Iustitiae, teste Marchisano in Commen-
tarijs super Commiss. Restitut. in integrum, sub
num. 105. nec de meritis illius cognoscere, eadem
signatura solet, nisi quandoque, & superficialiter
ex eiusdem Marchis. testimonio in eadem com-
298 missione num. 71. nam virtualiter signatura
numquam solet iudicare; teste Blanchetto decis.
310. fuit tentum num. 2. part. 1. diuers. ac propte-
rea, vt idem Marchis. addit. citato num. 105. &
69. petita restitutio non conceditur per ipsam si-
299 gnaturam, sed committitur Iudici, cui commis-
sio dirigitur; qui restituat, eique dictae clausulae
vigore praescribitur forma, quam attendat, nempè
attentè videat, & inquirat, fit nè illa concedenda;
opitulatur Achill. decis. 8. de restitut. in integr. &
apertioribus verbis Sforza Oddus in tract. de re-
stitut. in integrum par. 1. quaest. 43. sub num. 34. in
illis verbis; commissio cum clausula prout iuris
fuerit, operatur vt restitutio, quae postea datur, ex
iuris dispositione detur, ac similiter Dec. cons. 437.
visa instructione num. 5. sub his verbis, & cum in
isto casu non appareat laesione, non videtur ha-
bere locum restitutio, quae fuit limitata prout iu-
ris fuerit, & sic videtur data forma, quae debet ob-
seruari.
300 Ex his deueniri iustè posse suadeo ad alteram
statuendam conclusionem, quod si de causa con-
cedendae restitutionis non appareat legitimè, sit il-
la omninò deneganda per Bart. in l. diem profer-
re §. stare num. 2. & 3. ff. de arbitr. Abb. cons. 41.
videndum est in princip. volum. 1. & Decium con-
301 sil. 436. supra citato num. 5. itaque & probationes,
& Iudicis super restitutione interloquutio antece-
dere debent cognitionem principalis causae; nisi
velit Iudex praeterire expressam decisionem, super
302 restitutione; quando cognita ex deductis iniu-
stitia petitae restitutionis, abnuat eam elargiri: nam-
que procedendo ad vlteriora ad rei iudicatae exe-
quutionem deuenire posset, ex sententia Rotae de
qua Puteus in decis. 279. Alphonsus in princ. par. 3.
& sequitur idem Marchis. sub num. 64. è quorum
expressis verbis prosilire non licet, & ideo non es-
set idipsum faciendum cum arbitraretur Iudex
concedere restitutionem; etenim eo casu, Docto-
res id minimè docent; & ratio distantiae vrget,
quod fauor nunc rei iudicatae cessat; subsistit verò
in altero, & prius relato casu. Aduertant itaque
Tirones, quid eos oporteat facere, si Iudicis, aut
consultoris officio fungantur, ne granchum ca-
piant, sicuti, & meus amicus coepit, qui vigore
rescripti emanati praetextu appellationis (quae re
vera emissa non erat) cum clausula restitutionis
prout de iure; non eruduit prioris Iudicis senten-
tiam transactam in rem iudicatam super institu-
tione facienda, nec non institutionem ipsam, &
possessionem datam ex abrupto reuocare, rescin-
dere, & annullare, non solum per ipsum non
pronunciato super restitutione, sed nè quidem
verbo existente in processu circa praefatam resti-
tutionem, ita quod re vera nihil fuit super ea pe-
nitus probatum, aut deductum, nec tantum hanc
rem demiratus sum. Verum alia multa, & illa po-
tissimum quae adiungere cogitaui.

Quorum primus est casus, quod cum succum-
bens nullam proposuerit appellationem à senten-
tia, quam ordinarius de instituendo alium ex prae-
sentatis protulerat, vel saltem non validam, quia
tantum coram Metropolitano, non ipso met Iu-
dice à quo appellauerat; quam ob rem nequibat
Archipraesul ipse, eiusue Curia inhibitionem de-
cernere, stante vitio nullitatis; quo appellatio ca-
lebat, & consequenter inhibitio, nec non acta il-
lius vigore agitata; Quae omnia vt illustrius pa-
teant oportebit nimium dilatare fimbrias, & mul-
ta de appellatione congerere, tum ad probandum
illius Iudicis patentem errorem, tum vt isthaec
materia longè frequens à Tironibus Iudicibus am-
bientibus causas ad proprium trahere tribunal,
non ignoretur; & qua antea ignorantiae, nunc
malitiae culpa polleant, si eos conscientia non mo-
mordeat.

Recordor itaque certi iuris esse, nihil posse Me-
tropolitanum in causis subditorum suorum suffra-
ganeorum, nisi per viam appellationis, idquè
praesertim scriptum reliquit Abb. in capit. sollici-
tudinem num. 5. de appell. & insignis probat text.
in cap. 1. de offic. legati. Cum autem appellatum
fuit, nec suffraganeo poterit statim inhibere, nisi
prius citauerit partem ad allegandum, quare pro-
cedi non debeat, iuxta cap. Romana §. cum au-
tem, & §. si vero vocatis de appellat. in 6. & inibi
Franch. & coeteri omnes scribentes, quin, & po-
stea neque poterit, nisi ea concurrere agnouerit,
quae admonet Quarant. in summ. Bullar. verbo
Archiepiscopi auctoritas num. 18. vbi in versic.
303 Secundo principaliter, illud praesertim animad-
uertendum esse admonet, & videndum, si ipsius
Superioris sit fundata iurisdictio per appellatio-
nem legitimè interpositam; Quod antea quoquè
scripserat Guid. Papa decis. 436. num. 67. cum di-
cit, non posse Metropolitanum statim inhibere,
nisi prius sibi constiterit esse Iudicem vigore ap-
pellationis.

Neq; erit satis, appellatum fuisse, nisi insuper, &
formiter appellatum, quandoquidem si nulliter, aut
non formiter, vtique minimè Iudex esset Metro-
politanus ipse, eiusue Curia manus haberet li-
gatas, nec aliquid super ea causa decernere, & pro-
uidere posset, quin si prouisionem aliquam relaxa-
ret, grauaret quippè, illaque nullius esset roboris. &
validitatis, vt decidit Rota, teste Bellamera decis.
centesima, exordiente commissio facta, sub rubr.
de Rescript. iterumque in vna Leggionen. Paro-
chialis Mercurij 1. Februarij 1589. coram Comi-
tulo. Quod his nostris praesertim temporibus sine
dubio militat ob Pontificium Decretum mox ad-
ducendum.

Vt autem dicatur valldè, ac formiter proposita, &
consecutiue legitima censeatur appellatio, intueri
Metropolitanum oportebit, si illa duo concurrant,
à iure requisita, vt ita existimetur: Primum nempè
si coram Iudice qui sententiam tulerat, fuerit
interposita: etenim casus est legis, vt appelletur
coram

coram Iudice à quo, cap. vt debitus honor de appellat. cap. alias §. biduum 2. quæſt. 6. l. dies ff. quand. appell. f. c. & l. omnem honorem C. quand. prouoc. non eſt neceſſe; ideò cum tex. in c. Romana. §. fin. de appell. in 6. mandat, cauſam remittendam ad Epiſcopum, ſi conſtet appellationem fuiſſe minus rationabilem, gloſ. penult. in verſ. minus rationabilem, exemplificat; ſi facta apparet non ſeruata diſpoſitione cap. cordi, vel capit. vt debitus honor; quamobrem decidit minus rationabilem eſſe appellationem huiuſmodi, non coram Iudice priori interpoſitam, atque ideò cauſam, ad eundem illum Iudicem propterea remittendam; quam ſit igitur verum, ac pernecessarium coram Iudice iudicante appellandum eſſe, apertè docet; idque adeò ſtabile iudicandum, vt propterea ſcripſerit Innocent. eum non ritè prouocaſſe, qui á ſententia, multorum Iudicum voto lata appellauerit, non coram omnibus, & ipſis conſedentibus, in cap. cum ſuper in gloſa magna, de offic. deleg. quod quia forte de facili eorum præſentia ſimul haberi non poſſet, indulſit Clemens V. licere coram ipſis, vel eorum maiori parte ſeparatim exiſtentibus prouocare, in Clement. 1. de appellat. itaque relaxat rigorem illum, in ea parte appellationis emittendæ coram omnibus, vna ſimul ſedentibus; approbat autem, atque obſeruari iubet, in altera, vt fiat coram Iudice, & ſic coram illis quamuis ſeparatim degentibus. Addo nunc extenſionem Doctorum, qui adeo veram exiſtimarunt concluſionem relatam, vt reſoluerint appellationem alioqui interpoſitam eſſe nullã, & inualidam, præſertim Gram. deciſ. 36. Solon. ſub num. 76. & poſt num. 77. ex aliorum auctoritatibus probat, ne teneat, quæ non ita facta cernatur, quam communem eſſe doctrinam, aſſeuerat Soccin. conſ. 39. capio primum, ſub num. 32. lib. 4. Beccius conſ. 44. per totum, & Lancell. tract. de actent. par. 2. cap. 12. Ampliat. 15. n. 4. namq; ſemper appellamus coram Iudice à quo, ſi eius præſentiam habere poſſumus, vt debitus honor eidem tribuatur, dicit Veſtrius in praxi lib. 7. num. 27. qui in verbis proximè præcedentibus dixerat, riſum ſibi prouocare aliquos ſollicitatores tenues, & ignorantes iſta, quæ ſunt prima pragmaticarum principia omnibus notiſſima; Itaque dubitatio nulla eſt, quin hæc ſit vera, & irrefraga-
305 bilis concluſio, adeo quod, illa dictio coram, non intelligatur morali modo, quo ſatis ſit proponere appellationem in eodem tribunali, ſed Phyſico. vt in illius præſentia Iudicis appellare oporteat, eoque vidente, & intelligente, iuxta naturam dictæ dictionis, de qua text. in l. coram, ff. de verb. ſignif. & in proprijs hiſce terminis appellationis; ne ipſius
306 libellus conſignatus actuario, proſit, ſi Iudex procul fuerit, niſi eiuſdem Iudicis copiam habere nequiuerit appellans; aut illius conſpectum adire timuerit, dixit Guid. Papeus deciſ. 436. cum materia appellationum num. 64. Bart. in l. cum quidam ff. de appellat. & alij, quos recenſet additio ad Marantam in ſuo ſpecul. Iudiciali part. 6. artic. 2. rubr. & quandoque appellatur, num. 134. eſt text. in cap. biduum verſ. adeundi, 2. quæſt. 7. & cap. ſi Iuſtus metus, de appellat. ex quibus, ipſe Lancellot. alijque ab eo relati, nec non Rota deciſ. 50. ſi appelletur, poſt num. 2. de appellat. in nouis, dicunt,
307 diſpoſitionem adducti capitis, vt debitus honor intelligendam eſſe vbicumq; Iudicis copia haberi poteſt, & in publico, non in hortis, vel villa ſuburbana; vel niſi iuſtus metus excuſet appellantem, tunc enim liceret appellare coram honeſtis perſonis. Quibus exceptis caſibus, nuſquam liceat prouocare niſi coram eodem Iudice; & alioqui facta prouocatio nullius ſit firmitatis; quæ niſi vera eſſet reſolutio, incaſſum tot quæſtiones excitarētur à Do-
308 ctoribus circa petitionem Apoſtolorum, illa potiſſimum, vtrum nè ſint de ſubſtantia appellationis; ſi etenim ſola additione Metropolitani ſatisfieret Iuri, non vtiq; opus eſſet inueſtigare, ſint nè Apoſtoli de ſubſtantia appellationis, cum illorum petitio non fiat, nec fieri poſſit coram Iudice ad quem; ſed à quo, iuxta cap. ab eo de appell. in 6. & euidentius inſinuat text. in Clem. 2. de appell. Immò cum vera ſit concluſio, eos neceſſariò intercedere oportere pro validitate appellationis, ex reſolutione Rotali in deciſ. 50. ſi appelletur num. 3. de appell. in nouis, & in altera ſuperius allegata, coram Comitulo, quæ præterea addit, quod cum ſint de ſubſtantia appellationis, perinde eſt, ac ſi appellatum non fuiſſet, vbicumque poſt appellationem non fuerunt petiti Apoſtoli, ſequitur nè poſſit ſubſiſtere iſthæc appellatio propoſita coram Iudice ad quem, cum in ea deſit petitio Apoſtolorum, quæ coram illo fieri minimè poteſt, ex adductis in præcedentibus; Ac tandem fruſtra tot Canones, totq; Cœſareæ leges emanaſſent in hac ſpecie appellandi coram Iudice priori, ſi adeundo ſuperiorem æquè validè quis appellaret; omnes enim id agerent, tum quia ſic expenſis, & laboribus parcerent, quos pati, & erogare compellerentur, ſi vellent coram Iudice iudicante appellare, iuxta notata per eundem Caſſad. citata deciſ. 8. sub num. 10. tum quia, vt idem Caſſad. inſinuat, fugerent Apoſtolos refutatorios, quos poſſent habere, ac tandem indignationem ſui animi aduerſus ipſum ſententiantem fouerent, ſi debitum nō præſtarent illi honorem; quem profectò exhiberent, ex iurium ſanctione, ſi coram ipſo appellarent; cum vero adeſt cauſa, nè ita appellent, optimè notat idem Caſſad. potius cauſæ, & abſentiæ Iudicis, quam partis contemptui adſcribendum eſſe, ſi aliter appellent, ac non ſeruata forma præſcripta. Tandemque perlegendum moneo Tuſcum concluſ. 350. lit. A. volum. 1. vbi concluſionem ſtatuit, appellationem interponendam coram Iudice á quo: inibique ſubijcit aliquas concluſiones, ac poſtmodum reſtrictiones quaſdam, quæ omnes reſpiciunt, & requirunt aliquam cauſam, adducitque eandem Lapi allegationem.

Quam meam reſolutionem his præſertim temporibus veritate fulciri conuincimur, propter decretum quod emanauit á Sacra Congregatione ſuper Epiſcopis ad tollendas ambiguitates, & controuerſias inter appellationum, & prioris inſtantiæ Iudices, oriri ſolitas; ſub die 13. Octobris M. D C. præcedente oraculo Sanctiſſimi Clementis Octaui, & reſcriptum per Genuenſem in ſua Praxi cap. 38. in annotatione; illud quippè in tertio §. ne dum implicitè ſupponit faciendam coram Iudice prioris inſtantiæ, ſed expreſſis verbis
309 adiungit, ne appellationes recipiantur, niſi per

publica documenta, quæ realiter exhibeantur, prius constiterit appellationem per legitimam personam, & intra debita tempora fuisse interpositam; itaque Archipræsul recipere nequit appellationem nisi constiterit propositam prius fuisse, & tunc appellatio recipiatur si per publica documenta interposita appareat, hoc est per authenticam copiam manu Notarij, vel alterius personæ publicæ factam, glos. 1. in c. 1. de fide instrum. quinimmò in §. 5. expressioribus fatur verbis; Dum ait, inhibitiones post appellationem sicut præmittitur receptam, non concedantur, nisi cum inscriptione tenoris sententiæ, aut decreti diffinitiui, vel habentis vim diffinitiui, vel damnum per diffinitiuam irreparabile continentis, alias, inhibitiones, & processus, & inde sequuta quæcumque sint ipso iure nulla, eisque impunè non parere liceat: Hæc verba præseferunt, appellationem interponendam coram Iudice priori, & ab eo postmodum recipiendam copiam latæ sententiæ. Verum Iudex memoratæ causæ volens suam colorare sententiam fauentem huic nulliter appellanti, adduxit Muscatellum concludentem in praxi lib. 2. de appell. par. 1. glos. Potest num. 32. quod qui nullam coram Iudice à quo interposuit appellationem, adiuit autem Metropolitanum, aut alterum Iudicem ad quem, & ab eo obtinuit literas inhibitoriales, quas insinuari fecit Priori Iudici infra decendium, subsistat appellatio, sintque valida vniuersa acta, deinde compilata in instantia appellationis, & ligauerit manus Iudicis à quo. O' infelicia tempora, vbi casus est legis, & propterea nulla cadat dubitatio l. illam vers. de modo C. de collat. l. ancillæ C. de furtis Corneus cons. 135. in princip. volum. 3. vbi grauissimi Doctores expressè loquuntur; vbi decisiones multorum tribunalium concurrunt, & continuus omnium curiarum vsus, earum præsertim, quibus doctissimi æquè ac Religiosissimi viri præsunt, qui inhibitoriales literas prætextu appellationis decerni minimè patiuntur, nisi prius authentica producta copia libelli appellationis coram priori Iudice exhibiti; & his omnibus spretis recurrere ad solum Muscatellum; tum potissimum quod sibi neque fauet, neque suo opitulatur dicto, si eius verba attentè rimentur, & Doctorum quos adducit; etenim insinuant ni fallor, id ipsum quod superius ipse statui, si causa adest, quo quidem casu appellari posse coram honestis personis si conclusi, fortasse, & coram Metropolitano fieri liceret, si conueniant, quæ in huius versic. calce, addam, & tunc vendicet sibi locum resolutio Muscatelli, si erit explicandus iuxta verba Doctorum, quibus fuleitur, & cum præ cæteris adducat Lapum allegat. 39. quæ est 38. in libro meo; & exorditur, an valeat appellatio, quo loci ipsummet Muscatelli dubium proponit, & respondit affirmatiuè, cum adest causa; nec immeritò Mandos. inibi addit. 2. inquit Romæ non seruari, vt appellatio admittatur coram Iudice ad quem; His accedit decis. Cassad. 8. de appellat. quæ in prima parte multis rationibus defendit hanc sententiam; in altera verò, licet subnectat aliquas pro contraria, omnes tamen innituntur assumpto illo, de causa; itaque eius cuncta verba probant, non subsistere, nisi ob causam necessitatis appellans non valuerit coram Iudice pronunciante appellare 5. Neque Dec. contradicit in capit. suggestum de appellat. & Nauarr. eum sequens in cap. cum contingat in 6. causa nullitatis, sub num. 10. de rescript. tum quia hanc veram, & communem opinionem statuit, tum quia non loquitur in casu de quo agimus, de libello appellationis præsentato Metropolitano, & illius vigore incontinenti expeditæ inhibitoriales, tùm demum quod in his verbis, quæ huic resolutioni videntur aduersari, non figit pedes, sed ait, putarem tamen, & sic dubitatiuè loquitur. Non igitur discedendum est ab hac conclusione, & propterea affirmandum inhibitoriales à Metropolitano decretas, nullas, & inualidas omninò esse, quoties libellus appellationis non fuerit priori Iudici exhibitus, exceptis tamen casibus memoratis, in quibus oportet etiam partem appellantem diligentiam facere, in domo Iudicis prædicti, & coram testibus constare facere, quod illum inuenire nequiuit, nam tunc, & non alias, appellare coram actuario causæ, eique consignare appellationis cedulam valebit, ex verbis Mandos. additione prima ad citatam Lapi allegationem; vel si metus extet, fiat appellatio coram
310 honestis personis, adiuncta expressa metus protestatione, vt multis suffulta auctoritatibus, scribit eadem Rotæ decisio 50. & Cassad. citata decis. 8. post num. 6. Mileus verbo appellatio fieri debet, ac Tusc hus conclus. 351. lit. A. neque omnis metus sufficit, & consequenter non vanus, sed iustus, & probabilis, ex notatis per Abb. in cap. fin. de offic. ordin. in 1. notab. & Decium in princ. ac rursus nu. 6. nam vani timoris, non iusta excusatio est l. vani timoris ff. de regul. iur. Ex quibus deinde in Congregatione doctissimorum virorum ad Consilium Nuncij Apostolici in hac causa delegati accitorum, obtinui nullam fuisse appellationem præfatam, & iam dictas literas inhibitoriales.

311 Alterum verò, quod requiritur ad constituendã appellationẽ legitimam, illud est, quod in tẽpore decendij extiterit appellatũ, auth. hodie C. de appell. c. anteriorum 2. q. 6. §. si verò. adducti c. Romana, de appell. in 6. c. cum dilectus in fine de elect. & c. quo ad consultationem de re Iudic. atque post specul. in §. restat, tit. de appell. scribit latè deducens à quo actu currere incipiat præfatus terminus dierum decem, Muscatell. in praxi de appellat. par. 1. glos. Potest á num. 1. idque facilè cognoscet superior ex copia sententiæ, vel diffinitiui decreti iam lati, ad eius manus productæ, & sine qua appellationem recipere quoque vetatur, etiam si illius exemplum culpa Iudicis habere non potuisse, afferat appellãs, cum tunc debeat superior ipse iniungere, vt soluta condigna mercede, actorum exemplum authenticum appellanti intra breuem cõpetentem terminũ tradatur; iuxta tenorem præcitati decreti in §. 6. non igitur appellationis actum coram priori Iudice factum recipere ille poterit, nisi & insimul pars sibi consignet prolati decreti, aut sententiæ copiam, & consecutiuè ex lectura vtriusque Scripturæ, nempè sententiæ, & appellationis, cognoscere poterit tum veritatem huius secundi requisiti, si infra decem dies proposita fuerit, tum primi, si coram Iudice ipso; & tunc si sententia esset diffinitiua, aut illius vim haberet, valeret Archipræsulis Curia prouisionem decernere, super transmissione

miſſione actorum, ſimulq; inhibitoriã, ne amplius
prioris inſtantiæ Iudex in cauſa procedat; Quod ſi
tertium caput contineat, in quo Trid. Synod. per-
mittit appellari in c. 20. ſeſſ. 24. de reform. nempè
312 grauamen per diffinitiuam ſententiam irrepara-
bile, tunc, quamuis duo recenſita adſint, neque inhi-
bitionem decernet, at ſimplex mandatum de tranſ-
mittendis actis, quandoquidem alia conuenire de-
berent, vt appellatio admittatur, & cauſa ad appel-
lationis Iudicem iuſtè deuoluatur, nempè quod ſit
grauamen indebitũ, quod ſit Irreparabile per ſen-
tentiam. Quodq; euidenter pateat indebite illatum
fuiſſe; Primum quippe probatur eodem Congre-
gationis Decreto, dum in §. 9. volens exemplo de-
monſtrare, quale eſſe debeat eiuſmodi grauamen,
dicit, indebite carcerationis, & c. licet enim carcer
ſemper grauet, teſte Franch. in c. ex parte tua de
appell. tamen ob adiunctum verbum indebitæ nõ
tãtum carcerationem requirit, ſed vna ſimul, quod
illa iniuſta, & indebita fuerit, vt ſubſiſtat appellatio,
illiuſque vigore poſſit ſuperior in cauſa procedere:
confirmatur tum ex ſubſequentibus verbis illius
met decreti, vt non niſi viſis actis procedatur; tum
ex altero aſſumpto illo, quod ſi talis qualitas non
deberet concurrere, non opus eſſet videre acta, ſed
ſola probata carceratione, liceret prouocare; imò
prioris inſtantiæ Iudices, nullo tempore poſſent de-
linquentes carceribus mancipare; confeſtim, nãq;
vinctus ipſe ſuperioris Iudicium inuocaret, atque
ad illum deuolueretur iuriſdictio, & conſequenter
ordinarius Iudex, cauſam nuſquam finiret, illamq;
amitteret ſine propria culpa, quin plerumq; facien-
do, quod iure debebat, iuſtè ſcilicet carcerando. Al-
terum, & ſecundo loco ſcriptum requiſitum pro-
batur apertis verbis Trident. Concilij in eodem
cap. 20. ſeſſ. 24. de reform. Tertium deniq; expreſ-
ſa verba eiuſdem §. 9. præportant, illa quippè ſunt;
cum à grauamine quod per diffinitiuam reparari
nequit, vt indebitæ carcerationis, vel torturæ, aut
excommunicationis, etiam comminatę, appellatur,
non niſi viſis actis, ex quibus euidenter appareat
de grauamine, appellatio admittatur, aut inhibitio,
vel prouiſio aliqua concedatur: Hoc igitur exiſten-
313 te decreto quod euidentiam exigit indebiti gra-
uaminis, requirit ex ſententia Ciceronis in Acade-
micis quæſt. vt adeo ſit perſpicuum, quo nihil cla-
rius, & textus comprobat in cap. ordinarij verſic.
cœterum de offic. ordin. in 6. qui eiſdem, quibus, &
decretum iſtud Apoſtolicum, vtitur verbis, cum
ait, euidẽter appareat de ſufficientia diſpenſationis,
ac propterea ſicuti illic gloſ. in verſ. euidẽter, expo-
nit, id eſt manifeſtè appareat de ſufficiẽtia diſpenſa-
tionis, itidẽ explicãda veniant præſentis decreti ver-
ba illa, euidenter appareat de grauamine, id eſt ma-
nifeſte appareat de grauamine; idque adeó, quod ſi
manifeſtum abeſſet grauamen, omninò ceſſet ap-
pellatio ipſa, etiam ſi dubium eſſet, nec ne fuerit
illatum grauamen, tum quia exigendo euidentiam
excludit dubium; quòd euidentia caret, tum quia
in dubio fauendum eſt Iudici capit. in præſentia
de renunciat.; & vendicat ſibi locum dictum
illud Eccleſiaſtici 8. non Iudices contra Iudicem,
quoniam ſecundum quod iuſtum eſt iudicat; tum
demum ob expreſſum textum in eodem capit. or-
dinarij, qui poſtquam in §. cœterum, ſcripſe-
rat, quod ſi de diſpenſationis exhibitæ ſufficien-
tia euidenter apparet, non eſſet moleſtandus impe-
trans, ſubiungit in §. ſi verò, & ait, quod ſi de di-
ſpenſationis ſufficientia dubitetur, ad ſedem Apo-
ſtolicam recurratur; ergo probat pergrandem cõ-
ſiderari diſtantiam inter caſum euidentem, & du-
bium, & quod in priori ſancitum eſt, non intelli-
gatur in poſteriori diſpoſitum; ac propterea appel-
lationem vigore relati decreti permiſſam, in caſu
euidentis grauaminis, intelligi denegatam in caſu
dubij grauaminis, tuncq; ad Præſulem ſupremum
314 recurrendũ eſſe docet. Hæc autem quia ex actis
ipſis patent, ideò & illa tranſportanda erunt, vt ip-
ſis viſis cognoſcat ſuperior ſi appellatio ipſa admit-
tenda ſit, & inhibitio decernenda; teſte Anton. à
Sola in comment. ad nouas Conſtit. Sabaudiæ tit.
28. gloſ. 7. sub num. 2. alioquin fuerit nè appellans
ipſe grauatus, nequiret Metropolitanus, aut alter
quiuis ſit Iudex ſuperior dijudicare Crauet. conſil.
273. nobilis num. 5. verſ. num. 2. quare Veronenſis,
non immeritò redarguit Iudicem, non viſis actis
pronunciantem in conſil. 35. verſ. 2. Principaliter;
Quin illis non viſis prorſus corruere poſt nodum
geſta, concluſit Rota coram Sacrato deciſ. 8. & 9.
inter reſcriptas à Marchiſ. poſt §. 1. Commiſſ. nul-
litat. ſanatoriæ, multa vtilia huc ſpectantia adiun-
gentibus; ac ſpeciatim in hoc indiuiduo, relatum
Apoſtolicum decretum in eodem §. 9. non modo
transferenda eſſe mandat, at inſuper, nè appellatio
admittatur, aut inhibitio, vel prouiſio aliqua con-
cedatur, niſi illis antea viſis; quæ omnia traijcere
appellator ſuiſmet expenſis tenetur, ex eodem c. 20.
Concil. Trid. & ſi non integraliter tranſportauerit,
ſententia quæ proferretur eſſet nulla, ex deciſione
Rotali iteratis vicibus facta, cuius teſtis eſt Platus
in illa Cortonenſis bonorum de Scitillo Mercurij
28. Iunij 1589. quæ inter relatas à Farinac. eſt deciſ.
104. Reſoluerunt; inſequiturq; deciſ. Peniæ 8. nu-
mer. 3. per eundem Marchiſ. relata poſt §. 4. eiuſdẽ
Cõmiſſ. & deciſ. Fiuiz. tt nu. 13. par. 3. & Gabriel.
concluſ. 5. de appellat. immò non tantum collecta
acta, coram eodem Iudice á quo, ſed alia inſuper;
& coram alijs Iudicibus antea compilata, & in præ-
dicti Iudicis tribunal apud acta iſta tranſportata,
deferre quoque debet ad Iudicem ipſum appella-
tionis, ex altera eiuſdem Plati deciſ. in vna Bono-
nienſi de Herculanis Lunæ 2. Iunij 1589. quæ
apud Farinacc. eſt deciſ. 106. incipiens, fuit reſo-
lutum; Illa verò, quæ fuerant ad illum Iudicem
delata, quia plurium cauſarum Iudex erat, etiam
ſi conferrent plurimum prædictæ met cauſæ, non
eſt neceſſe tranſportare, ex multis deciſionibus,
quarum meminit Mariſcott. lib. 2. variar. reſolut.
capit. 43. á num. 8. Lectorem autem latere nolo,
quod idem Mariſcott. num. 2. multis Rotæ deci-
ſionibus fultus ſcripſit, Concilij relatam ſanctio-
nem de tranſportandis actis, ſubsiſtere in cauſis
etiam profanis, nec non vertentibus coram quo-
cumque Iudice, etiam non Epiſcopo, licet Con-
cilij verba reſtringere videantur, in cauſis coram
Epiſcopis agitatis, namque ob frequentiſſimum
vſum id factum eſſe, cenſuit Rota coram Lancel-
lotto ſeniore, & viro vndequaque integerrimo,
& doctiſſimo, in illa Placentina adminiſtrationis
Sacramentorum primo Decembris 1567. &

coram Blanchetto in causa Maioricen. officij pœnitentiariæ 21. Iunii 1591. Eius verò, qui negaret fuisse integrè transportata acta. Onus esset id probare, Marchisan. indicata Commiss. §. 2. nu. 128. & Commiss. super desertion. §. 1. num. 18. & Regens Valenzuola conf. 84. num. 70.

Post hæc, duo mihi occurrunt super hac re dubia, quorum primum nemo apertis verbis proposuit tametsi aliqui explicuerint. Alterum verò à nemine hactenus tactum fuisse reperi. Primum quippè est, vtrum ne certi sint constituti casus, in quibus grauamen istud irreparabile considerari posit, & liceat appellare; an verò in omnibus casibus id contingere posit. Postremum verò illud est, vtrum nè decretum requiratur super eo grauamine, an vero sufficiat actus ipse, ex quo procedit

315 tale grauamen. Respectu prioris dubij memoro glosam in clem. 1. de hæret. versic. ipso iure recensuisse duos casus, ex quibus istud exoriri grauamen affirmat, torturam, nempè, & carcerem, superuenit adductum decretum Apostolicum, & in §. 9. addit tertium excommunicationis, etiam comminatæ; siue igitur ius commune attêdamus, siue prædictum Apostolicum decretum, fatebimur ex vno tantum prædictorum trium capitum, scilicet tortura, carcere, aut excommunicatione, tantum prodire eiusmodi non reparabile grauamen; idque verbis Quarantæ confirmari facile poterit, cum in verbo Archiepiscopi auctoritas, sub nu. 20. statim ac statuerat ex carceratione, tortura, & excommunicatione enasci tale grauamen; subnectit in vers. 1. quæro, dubium illud proponens. An extra prædictos casus (nempè carcerationis, torturæ, & excommunicationis) (de quibus in proximè antecedentibus verbis locutus erat) liceret ad superiorem confugere, & negat; quin præterea neque teneri prioris instantiæ Iudicem deferre appellationi, ex eodem prædicto Decreto addit; Quod quidem verum omninò arbitror, alioquin pia Amplissimorum Cardinalium intentio, suum minimè sortiretur finem, tollendi ambiguitates, & controuersias inter prioris, & secundæ instantiæ Iudices, ob quem ab eisdem Patribus manauit iam dictum decretum; Quandoquidem si ad prædictos tantû tres casus non restringeretur appellatio ex causa illati grauaminis; vtique decretum non submouisset controuersias ipsas, at cognitioni potius superiorum Iudicum remisisset, & iudicium arbitrandi eiusmodi casus, atque illi auiditate ducti, trahendi causas ad proprium tribunal, semper grauamen esse irreparabile censerent. & remedium appellationis ad innocentiæ præsidium institutum, iniquitatis defensionem operaretur, contra Canones, & Concil. in c. 1. sess. 13. de reform. atque ista, tàm rigidè oportebit exequi, quod si alioqui inhibitiones, aut alias prouisiones decreuerit superior, nô solum nullitati eas omnes subiacere, sed eis resisti posse, & non parere impunè licere, mandat adductum decretum in §. 5. pluries memorato.

316 Respectu vero alterius à me propositi quæsiti, tum iura communia, tùm Concilium requirere videntur decretum, quo prædictum grauamen in aliquo recensitorum trium casuum inferatur. Id namque primum insinuant aperta verba glosæ in adducta clem. 1. versic. ipso iure, de hæret. illa præsertim, si interlocutoria solum lata esset; Item alia citati capitis 20. Concil. Trident. eorum commissio, aut inhibitio fiat, nisi à definitiua (id est sententia) vel à definitiuæ (id est sententiæ) vim habente, & cuius (scilicet sententiæ, vel decreti) per appellationem à definitiua reparari nequeat; Accedit text. in c. ad nostram, cum glos. in verf. minus de appell. prohibens appellare, vbi ad correctionem, & punitionem proceditur, non seruata Iudicij tela (& sic nullo ni fallor præcedente decreto) insequiturque Mariscott. lib. 2. variar. resolut. cap. 35. numero 13. & hanc citra dubium veriorem existimo sententiam, si verborum rigorem intueri velimus; verum si mentem, forsan legislatorum Doctorumque intentionem, refugium concedi superiorem adeundi libenter fatebimur, quoties aliquis, vel carceribus manciparetur iniuste, vel censura vinculo innodaretur, quamuis, nullo antecedente decreto, quia perduraret ex successiuo actu grauamen, ex tortura verò, non ita, cum iam illata fuerit. Itaque appellationem proponi posse, ex solo ipso facto, eamque admitti debere, dictis in casibus, cô sentio, his præsertim temporibus ob relatum Decretum in adducto §. 9. latioribus vtens verbis, inquiens cum à grauamine, atque ideò non solum si decretum extet, sed actus ipse tantum qui grauaret. In alijs verò casibus dissentio, vt in terminis reuelationum scribo in capit. 15. sub numero 65.

317 Sunt tamen complures casus in quibus appellare, vel generatim vetuerunt iura, quamuis diffinitiuè pronunciatum, vel interlocutoriè, & irreparabile per diffinitiuam enatum ex ea grauamen fuerit, vel speciatim ad aliquem Iudicem, quos si recensere vellem, longo sermone me vti oporteret; ideo paucos quosdam, & in Ecclesiasticis Tribunalibus, Episcoporum potissimum frequentiores recensebo, eum reliquos congerat specul. in rubr. de appell. §. 2. Eorum igitur quos rece sere intendo primus erit, quem supra tetigi, & ab idiotis etiam cognitus, ne liceat post decem dies pronocare. Secundus est, cum sententiæ acquieuit, nam ille ad maiorem confugere Iudicem, tunc non valet, aut appellationem prosequi, si illa interposita acquieuerit Crauett. consil. 103. num. 12. inibi copiosè probans, & Soccin. cons. 45. visa appellatione, numero 11. cum seq. lib. 1. Peregr. decis. 136. lib. 2. & Lancell. decis. 62. sub num. 9. inter relatas per Statilium post suum tractatum de Saluiano interdicto, similiter ac posidens à sua cadit possessione, nec restituendus venit, si immissioni in possessionem ad fauorem alterius consensisset, & acquieuisset, vt dicit Cappell. Tholos. decis. 488. & inibi additionator Gabriel. de restitut. spoliat. conclus. 1. num. 57. & seq. esseq; communem opinionem, scripsit Honded. consil. 21. num. 11. lib. 1. Rota decis. 131. nu. 1. & decis. seq. eodem numero par. 1. diuers. & in causa Narnien. terrarum 1. Nouembris 1597. coram Litta, est verum quod si appellatus adhaferit appellationi, siue citatus fuerit mandato Iudicis, tunc siuè acquieuerit, siuè expresse redierit appellans ad priorem Iudicem, aut etiam renunciauerit appellationi, nullum afferret superiori præiudicium, inuito appellato Gratian. decis. Marchiæ 23. Appellans. Ioannes Monachus in c. quamuis sub nu. 6. & inibi Probus sub nu. 1. de elect. in 6. sed quando reputari-

putabitur acquieuiſſe ſententiæ, vide Probum ad
Ioan. Monachum in cap. non ſolum nu. 2. de appel-
lat. in ſexto, Marium Anton. variar. reſolut. lib. 2.
reſolut. 12. nu. 16. & reſolut. 36. nu. 1. Alius eſt, quod
appellatio emitti, licet debeat à ſuffraganeis Epi-
ſcoporum ad Archipręſulem cap. ſingulos, el ſecō-
do, & cap. conqueſtus 9. q. 3. Id tamen ſi tanquam
ordinarius Iudex pronunciauit; ſecus verò, ſi tan-
quam delegatus, quia tunc ad delegantem tantum
prouocatur, iuxta cap. ſuper quæſtionum, de offic.
delegat. Grat. deciſ. 24. Marchiæ nu. 1. & tetigi ſu-
per ritu 22. Cur. Archiepiſc. Neapol. nu. 22. & ritu
36. num. 27. Illa tamen adhibita reſtrictione, quam
illic addidi, in caſibus nempè delegatis Epiſcopis
per Concil. Trident. in quibus, quia iure communi
antea poterat, vt ordinarius procedere, nimirum ſi
Metropolitanus, in illis Iudex erit appellationis,
quod inibi affatim probo. Quibus exceptis, dele-
gati Apoſtolici pronunciatum, tantum ſupremus
Pontifex, aut alter ab eo ſpeciatim delegatus retra-
ctabit, & non alius, quamuis á latere ſit Legatus,
Corn. conſ. 89. in hac conſultatione num. 8. lib. 2. &
alijs adductis Auctoribus, citatus Gratian. indicata
deciſ. 24. ſub num. 16. ac propterea neque Auditor
Cameræ, quod Romæ obtinui in ſignatura Iuſtitię.
Alius denique vbicumque à Vicario foraneo, aut
delegato ab Epiſcopo ad aliquam cauſam, imò à
Vicario ad omnes cauſas conſtituto in aliqua terra,
quandoquidem ad proprium tantum Epiſcopum,
ſiué eius generalem Vicarium liceret appellare,
iuxta tradita, & copioſis verbis à me ipſo, hac ea-
dem rubr. 11. cap. 23. verſ. ex his deflecto.

Secundus caſus, qui in dicta cauſa euenit, ille eſt,
quod cum prolata fuerit per ipſum Iudicem ap-
pellationis, ſententia in gratiam prædicti ſic malè
appellantis, & ab ea prouocaſſet Procurator iniuſtè
ſuccumbentis, & ob ſententiam iniquam, maioris
318 Iudicis auxilium imploraſſet, reſtrinxit Iudex
ipſe ad triginta dies, terminum ad arripiendum iter
ad Curiam Romanam, recipiendum mandatum,
& de eo docendum coram ipſomet Iudice, quod
facere nequibat, quia cum eſſemus in materia be-
neficiali, terminum menſis conſtitutum in cap. 1. de
elect. in ſexto, ad arripiendum iter, & comparen-
dum in Romana Curia, arctare non poterat (pro
ut arctauit, dúm in eodem menſe voluit, vt etiam
doceret) Anchar. in clem. 1. nu. 7. de appellat. & ad-
ditio ad Rotam deciſ. 114. maior pars dominorum,
ſiuè 17. de appellat. in nouis, quæ dicit non reluctari
Lapum in eadem clem. 1. propterea quod loquitur
in caſu, quo partes, vel præſtiterunt conſenſum di-
cto termino reſtricto, vel non cōtradixerunt; tunc
enim, non ſecus ac appellationi, huic quoque ter-
mino renunciare non vetantur; quarè dum pro
parte mei clientis, ſemel, atque pluries fuiſſet inſta-
tum de breuitate termini, ac propterea de nullitate
oppoſitum, contingit né ſubſiſtat præfatus termi-
minus; ille autem vltimo loco aſſignatus ad docen-
dum, & faciendum ſibi fidem de impetratione reſ-
cripti, videtur non ſubſiſtere ex diſpoſitione iuris,
quod talem facultatem dediſſe Iudici non reperi-
tur, ex ſententia Lapi, in eadem clem. & propterea,
non ſit deſerta appellatio; cuius dictum ſequitur
inibi Anchar. ſub nu. 4. Verùm altera adductus ra-
tione, illa ſcilicet, quod per præſentationem coram
Iudice ad quem, cognitio eſt in eum tranſfuſa effi-
caciter; ob idque effectus dictę interloquutorię ip-
ſius Iudicis, à quo, relatus in tempus, quo futurus
eſt non Iudex, & vltra tempus ſuę iuriſdictionis in
alium tranſlatæ, non poteſt extendi, argument. cap.
præſenti de offic. legat. lib. 6. & l. cum qui §. fin. ff. de
iuriſd. omn. iudic. Demumque Marchiſ. memoro
in commiſſ. ſuper deſertion. §. 1. nu. 22. & quando
verior eſſet opinio Feder. de Senis conſ. 128. relata
per Papazonem ad deciſ. Rotalem 25. ſi certus ter-
minus de appellat. in nouis, quis dubitat, quod hæc
deſertio pendeat hoc caſu à futuro euentu? ita
quod vbicumque voluerit proſequi, non obſtante
deſertione, ſi obtineat infirmari ſententiam, caſſe-
tur etiam, & reijciatur exequutio facta, prætextu
iam dictę deſertionis, ex deciſ. 13. ſi Iudex, nu. 3. de
appellat. in nouis; quæ pręterea definiuit, quod da-
to termino ad comparendum, & proſequendum
appellationem, alteroque ad ipſum inſtruendum de
huiuſmodi proſequutione, ſufficiat appellanti iter
arripuiſſe, licet nullum impetrauerit reſcriptum,
ita quod dum appellans hoc caſu, non modo iter
arripuerat, & cæperat proſequi, ſed perfecerat im-
petrationem reſcripti infra terminum, cum ex il-
lius lectura liqueat expeditum fuiſſe in tempore
ſtatuti menſis, nulla cadit deſertio; & multo magis
ſunt clara iura dicti appellantis, ſi verúm eſt, quod
citatus Anchar. ſcripſit, & quidé notabiliter in cal-
cè ſuorum commentariorum, ſuper adducta clem.
Quod ſi appellans non compareat in termino præ-
fixo, deſerta non propterea iudicetur appellatio;
namque text. in relato cap. 1. imponit non compa-
renti pœnam proceſſus, id eſt, quod in cauſa pro-
cedatur poſt illum terminum, non obſtante contu-
macia non comparentis: ergo terminus aſſignatus
à Iudice non debeat alterare diſpoſitionem iuris, &
appellationis deſertionem non inductum à iure,
operari, quarè ſi in eo termino non fuit commina-
ta deſertio, recipiat intellectum ſecūdum ius com-
mune, & ab eo veſtiatur, quod ſi expreſsè additum
fuerit, eius lapſu haberi pro deſerta neque valeat,
eo quod ſtatuere nequit ſine cauſa, aliter quam ius
319 dictet. Accedat, quod cum prætenſa deſertio
emerſerit ex lapſu termini ſtatuti ab homine, non
poterat primus Iudex ſuam exequi ſententiam an-
tequam ſibi à Iudice appellationis remitteretur
cauſa; ad quam comprobandam concluſionem
320 reminiſcor. Appellationem quandoque fieri de-
ſertam ob illius non proſequutionem infra termi-
num ab homine conſtitutum, vel infra terminum
anni, ſeu biennij à iure ſtatutum; & primo caſu
cum Iudex, ad quem non deſinat eſſe Iudex, ab eo-
que veniat remittenda cauſa priori Iudici, citra
quam non ille valeat, in eadem amplius apponere
manus, idcirco, neque valeat ſuam ſententiam exe-
quutioni demandare. Secundo autem caſu, quia
finito iuris termino, ſtatim reuoluit cauſa ad prio-
rem, neque vlla opus eſt intercedat remiſſio, quæ
iure ipſo fit; inde ſequitur licere incontinenti prio-
ri Iudici procedere ad exequutionem, ex his, quæ
notabiliter cumulauit Berous q. famil. 120. apertiſ-
ſimi iuris eſt, nu. 4. & comprobat Rotæ deciſ. 14. li-
cet appellatio de appellat. in nouis, inibique additio
ſecunda, quæ ita declarat, & additio prima prope
finem ad deciſ. 17. eod. tit. Deſertione autem, vt cau-

ſa

ſa notari poſſit, vnum ex ſexdecim modis concurrere oportere admoneo, quos citatus Marchiſ. reſcribit in eodem §. 1. à nu. 9. qui veró petijt in cauſa procedi, & ad illius expeditionem, vtique ſuper deſertione attulit ſibi præiudicium, nec amplius poſſit opponere deſertionem, & illa iuuari, Aymon conſ. 266. nu. 3. alijque plures, quos inſequitur Gratian. tom. 1. diſceptat. forenſ. cap. 40. nu. 14. ipſeque defendi in illa Cauenſi Confraternitatis S. Andreæ.

Tertius eſt, quod eiuſmodi decretum reſtrictionis termini inſinuatum fuit, & notificatum tam dicto Procuratori, nunc eius principali, quarè Procurator ipſe cum nequiuerit iſthæc omnia tam breui tempore aſſequi, illicò pronunciauit Iudex ipſe appellationem deſertam, & tamen certiſſimi iuris eſſe
321 non ambigitur. Procuratorem in aliqua inſtantia conſtitutum, lata ſententia functum eſſe officio, nec aliud facere poſſe niſi appellare; præterquam ſi clauſula adſit in mandato ad appellandum, & ap-
322 pellationem proſequendum; quo caſu licet poſſit, ſi velit illam proſequi, attamen ad id compelli nequit (quamuis ex ſcriptis alibi pateat cogendum eſſe, ac cogi poſſe iudicium in ipſa inſtãtia cæptum continuare, & defendere poſt ſuſceptum mandatum) finita tali inſtantia per prolationem ſententiæ cap. non iniuſtè de procurat. l. inuitus C. eod. tit. & hæc eſt vera opinio, licet reluctetur Rota in deciſ. 2. & 9. de procurat. in nouis annuentibus, compelli poſſe ſi adeſt adducta clauſula; namque, ſi præcitatum cap. non iniuſtè, intelligitur vbi in mandato aberat clauſula prędicta, & tunc non poterat textus ille dicere, appellationem proſequi non tenetur inuitus, ſed dixiſſet appellationem proſequi non poteſt, itaque intelligendum eſt, vbicumque in mandato inſeritur ipſa clauſula, ea quippe non exiſtente, nihil agere poteſt lata ſententia, & ſi quid faceret, inualidum eſſet, prout inualidam omninò cenſeri relatam ſententiam, qua dictus Iudex pronunciauit appellationem deſertam, ſcripſerunt in puncto, mille Doctores, quos citat, & ſequitur Mandoſ. in comment. 17. ad commiſſ. appellat. in 1. inſtant. §. appellationis commiſſio.

Nouiſſimus eſt, quod cum poſſeſſor eſſet inſtitutus, & prouiſus ab ordinario, ipſe tanquam Iudex delegatus in ſecunda inſtantia, ad ſententiam non modo procedere auſus eſt, qua inſtituendum pronunciauit aſſertum appellantem, à quo rectè propterea appellatum dixi, ſed ad illius inſtitutionem
323 expeditionemque literarum, ac poſſeſſionis conſignationem proſiliuit, contra expreſſum text. in cap. ſuper eo, de offic. & poteſt. Iudic. deleg. & quæ notant gloſ. & Doctor. in clem. Auditor de reſcript. vbi Imola poſt num. 5. dicit notandum ex eo textu, collationem, & prouiſionem, non eſſe in poteſtate Iudicis pronunciantis, & eandem clementinam
324 concedentem facultatem Auditoribus in Romana Curia deputatis, vt prouidere valeant de beneficio, per ſolam delegationem eis factam ſuper beneficio, eſſe exorbitantem à iure cõmuni, quo nequit prouidere, niſi expreſsè ſibi concedatur poteſtas prouidendi, vltra delegationem cauſæ, & propterea tam ipſe, quam gloſ. in eo textu, verſ. in Romana Curia, & Mandoſ. in commentarijs ad commiſſionem executoriale, & 29. in verſ. cauſarum Auditore, non tantum inquiunt, illum textum dumtaxat intelligendum eſſe, in Auditoribus deputatis in Romana Curia, de quibus eius ſunt expreſſa verba, ſed inſuper adnectunt non eſſe extendendum ad delegatum extra vrbem; quinimmò gloſa præfata adiungit, nec in aliquo per illum textum corrigi adductam decretalem, ſuper eo, de offic. ordin. Quarè ipſe in vna Neapolitana iuriſpatronatus, in qua Ampliſſimus Cardinalis Ieſualdus Archiepiſcopus, erat ſuſpectus, nedum cauſam Epiſcopo Maſſæ Lubrenſis committi procuraui, ſed expreſſam deinde impetraui commiſſionem eidem directam, vt inſtitueret, & prouideret, cum & propter cauſam ipſam ſuſpicionis, & propter Cardinalitiam dignitatem honeſtum non videretur, quod idem Epiſcopus, poſt latam ſententiam ſuper inſtitutione facienda, mandaſset eidem Cardinali, vt inſtitueret, & prouideret victorem, & eo recuſante parere, vteretur alijs iuris remedijs, quibus alioqui potuiſset vti, cum alijs Epiſcopis, aut ordinarijs; ſecundum praxim, quam in hac re, & Doctores, & continuus vſus paſſim admittunt.
325 Quin, & alium quemcunque Iudicem appellationis carere poteſtate inſtituendi, & inſtitutionem ab eo factam corruere, ſpeciatim deffiniuit Rota coram Artembergo in Feltrenſi Canonicatus, veneris 5. Decembris 1603. eſtque 8. inter reſcriptas per Marchiſ. in fin. citati §. 1.

Ex quibus occaſionem nactus, ſubiungo reſolutionem alterius quæſtionis, & huic affinis, ſi liceat
326 Iudici ſuam exequi ſententiam; & quo ad Iudicem ordinarium, omnis procul eſt difficultas, namque ſi appellatum non fuerit, valebit ſuam exequi ſententiam, aut appellatum, & deſerta ſit appellatio iuxta notata per Mandoſ. commiſſ. 29. verſ. nulla prouocatione, & verſ. ob non proſequutionem, tuncque militant, quę ſcribit Marchiſ. adducto §. 1. nu. 8. & 59. Quod ſi delegatus ſententiam dixerit, verior iure ciuili apparet reſolutio affirmatiua, ſi à Principe ſit, & veriſſima citra dubium iudicatur, attentata diſpoſitione Canonum; in delegato verò ab ordinario, negatiua ſit tenenda de iure ciuili: affirmatiua autem de iure canonico, quas diſtinctiones, & concluſiones ſcribit, & tuetur Hieron. de Cauaglios in praxi commun. opinion. contra commun. q. 632. delegatus par. 2. & aliqua tetigi ſuperius verſ. quia tamen conſueuit clauſula illa n. 244. & nunc addo Imol. in clem. Auditor ſub nu. 5. vbi inſigni vtitur diſtinctione ad decidendum, poſſit ne Iudex exequi ſuum pronunciatum, & vera concurrentibus notatis à me ipſo in verſ. ſecundus caſus; quæ tamen omnia militant reſpectu executionis faciendæ non deſertionis declarandæ, cum re vera prior Iudex nequeat appellationem prununciare deſertam, quamuis vigore deſertionis exequi nonnumquam poſſit, iuxta theoricam Doctorum, quos citat, amplexaturque Alberic. Oliua ſuper ritu 36. Curiæ Archiepiſc. Neapol. ſub nu. 8. omninò videndus, necnon Franchus, & alij ab ipſo memorati auctores; vbi autem fuerit proſequuta appellatio, & à Iudice illius inſtantiæ lata ſententia, tunc ſpectare debemus, quæ aliorum fretus reſolutionibus, ſcripſi in d. verſ. quia tamen conſueuit nu. 244.

Sed altera itidem perutilis quæſtio, ſi valeat dele-
327 gatus exequi ſententiam in alterius Diœceſi, & poſſe non dubito, ſi formam impleat cap. ſtatutum de

de rescript.in sexto, alioqui non, & ordinarius resi-
stere posset eidem delegato exequenti, præter for-
mam, & dispositionem dicti capitis, ex Nauar.in
cap.cum contingat remed.4.nu.25.de rescript.sup-
petuntque notata per Innoc. in cap.si quando, de
offic.deleg. & glos.in cap.ex literis vers.renuncietis
irritum, eodem adducto titulo.

Non tamen dubitare licet, quin requiri saltem
328 debeat ordinarius, eique innotescere exequutio
facienda, ex præscriptio Sac. Concil. Trident. de-
creto in cap.20.sess.24.de reformat.quamuis antea
Abb.in cap.in literis nu. . . de offic. deleg. verio-
rem crediderit sententiam contrariam, & Ciuilistæ
aiunt, vbique locorum seruari affirmatiuam, quin
aliqui de iure probant illam tenendam, maxime
Ioan.de Platea in l.1.C.de exequut.& exact.lib.12.
& Aufrer.ad q. Cappell.Tholos. decis.424. item
fuit quæsitum, propè finem, tametsi Guid.Pap.de-
cis.346. die duodecima, ac Boer. decis.8. quinta
Martij, referant contrarium decisum, & posse exe-
quutorem exequi non requisito Iudice loci, ac pro-
ptereà reuocatum fuisse decretum, & mandatum
per D.de Alberto, qui vinculis fecerat mancipare
quendam seruientem Regium, exequentem literas
quasdam Regias, in loco de Castrogelesio sine præ-
fata insinuatione; etenim Boer. & Papeus non iure
innituntur, sed arrestis, & ordinationibus Regni
Franciæ; imò ex eorum verbis depromitur, vsque
tunc viguisse vsum, & stylum negantem exequi,
nisi præcedente insinuatione, ait enim Boer. pro-
pè nu.1.quod dictum fuit benè appellatum, & ma-
lè processum, inhibendo eidem Domino, & alijs
Dominis ne deinceps prætextu cuiuscumque sty-
li, aut consuetudinis in suis locis obseruatæ, impe-
dirent seruientes literas Regias exequentes. In
Regno verò Neapolis obnoxij sunt ad prædictam
insinuationem, per pragm.3.de Commissar.

Sed post factam exequutionē realem quid agere
329 oporteat, quæque adhibenda sit sollemnitas in
illius venditione, in Regno Aragoniæ, extat obser-
uatio fori, tit. de pignorib. fol. 3. incipiens, nota
etiam, & aliqua recensentur in repertorio fororum
illius Regni, verbo exeqututio postquam est facta;
distinguente præsertim in exequutione facta de re
mobili, & immobili; & addente etiam quid facien-
dum sit, cum bona exequuta minimè sufficiunt
prò solutione facienda, & iterum exequi oportet
pro residuo debiti, quo casu verba facit obseruatio.
Item si res, in fine, sub tit.de empt.& vendit. fol.16.
& obseruat. r. de re iudic. fol.14. extatque etiam
forus, cum vllus, in fine, sub tit.de pignorib.fol.3.de
iure verò communi patet recursus ad textum, &
Doctores in l.1.C.de fide instrument. & iure hastæ
fiscal. lib. 10. atque ad alia multa iura, ex quibus li-
quet facta exequutione citandum esse debitorem
ad reluendum (hoc est redimendum) dictam
exequutionem infra terminum in ea assigna-
tum, quem si debitor præterlabi passus sit, nec
curauerit reluere, incusantur contumaciæ, & vlti-
mo peremptorio, curia ipsa sedente, decernitur bo-
na exequuta debere vendi, iuxta praxim l. miles §.
penult. ff.de re iudic. & l.cum proponas §.fin.C.de
bon.auctor.iudic.possid. venditio autem fieri debet
præcedentibus legitimis subhastationibus, & qui-
dem pluribus, cum præconizatione, vt alijs innotes-
cat, qui concurrant, eorumque plus offerenti con-
signentur per text. & illic notata in l. si tempora
in eod.tit. C.de fide instrum.& iure hastæ fiscal. at-
que Bald.in l.ordo nu. . . C.de exequut.rei iudic.
demumque eruditissimus Alexand.Trentacinq.in
lib.2.variar.resolut.vol.1. rubr.de expensis resolut.
2.nu.6. subdens in Regno nostro Neapolitano fie-
ri vnicam subhastationem singulis tribus diebus,
ac candela accensa in vltimo incantu liberantur
plus offerenti, quod præterea concludere Bart. ait
in adducta l. si tempora q.2.

Cùm verò extincta candela superuenit alius li-
330 citator, maiorem summam promittens, an sit au-
diendus, vel sit petente parte iterum accendenda
candela, & rursus subhastanda bona? hanc quæstio-
nem multi excitauerunt, ipseque ab ea nullatenus
arbitror discedendum sententia negatiua, nisi per-
sona sit priuilegiata, cuius bona venduntur, iuxta
decis.Capyc.36.in causa Magnificorum nu.5. Ma-
gonij decis.Florent.132.egerat num.1.& post alios
complures, tum Doctores, tum decisiones, scripsit
vir præclarissimus Garsias Mastrillus, attestans de-
cisum in Consistorio Panormitano, decis.84.quan-
do Baronia par. 1. Cùm verò Iudex consentijt se-
cundæ proclamationi faciendæ, mandauitque de-
nuò accendi candelam, dicatur ne liberatus, vlti-
mus licitator, cui bona remanserant? certe intrica-
ta reputatur quæstio à Boerio præsertim melius
discussa in decis.248.ista quæstio, & nouissimè in
gratiam Vniuersitatis à Viuio, decis.359.Magnifica
Vniuersitas vol. 2. & mihi omninò arridet opinio
illa, quod si licitator venit non procedente Iudicis
mandato pro repetenda subhastatione, & non dica-
tur liberatus prior, nisi postmodum illius fuerit ac-
ceptata oblatio, eique adiudicata bona ex ante rela-
tis auctoribus, atque Gaballino milleloquio 819.
primus offerens; si verò decreto Iudicis ordina-
tum extitit rursus facienda proclamata, & can-
delam accēdi, tunc dicatur recessum à priori obla-
tione, & consensum intercessisse partis, sine cuius
petitione non id decreuisset Iudex; non enim con-
uenit iura præcedentis offerentis, cui bona reman-
serant pendere à futuro euentu, debebant namque
pars ipsa, & Iudex præuidere, quid rationabiliter
euenturum esset antequam procederent ad decre-
tum præfatum;

Sed cum debitæ antecesserunt subhastationes,
331 nec aliquis comparuit pro rebus exequutis emen-
dis, procedendum est ad adiudicationem eorum-
dem bonorum, & dationem insolutum ipsi credi-
tori, iuxta terminos l.à Diuo Pio §.si pignora ff.de
re iudic. quod insuper obseruandum si emptorem,
sed non iusti pretij reperi l.1.C.si in causam iudic.
& Afflict.decis.358.in causa, sub nu.5.

At si non præcesserit exequutio in mobilibus,
332 deinde in stabilibus, iuxta præscriptam formam
in eadem l.à Diuo Pio §.in venditione, sed omissa
exequutione in mobilibus, fuerit exequutum in
immobilibus, vtrum ne valida sit exequutio? &
duas refert Doctorum sententias Trentacinquius,
duosque pro responsione considerat casus, in citata
resolut.2.à nu.3. Surd.cons.39.num.2.Mar.Anton.
variar.resolut.lib.1.resolut.112.casu 75.in fin. & ci-
tata Afflicti decisio, atque ad eam Vrsill.ipseque la-
tius cap.15.nu.89.explico.

Ad

Ad restitutionem modo retrogrediens memo-
333 ro, quod durante tempore petitæ restitutionis, &
iudicij, si concedenda, vel deneganda sit, oportet
supersedere exequutionem prius decretam, iuxta
decis. Tholosan. 54. & regulam cum multis amplia-
tionibus, & declarationibus superinde statutam, per
Lancell. in tract. de actentatis par. 2. cap. 18. à num.
24. & prolixius per Sfortiam Oddum de restitut. q.
43. artic. 5. etiam si restitutio expedita fuerit, cum
relata clausula, prout de iure, ex notatis per eos-
dem, idque adeò, quod si prior Iudex non obstan-
te inhibitione sibi intimata, & decreta à Iudice re-
stitutionis, aliquid faciat, vltroque progrediatur, sit
omne, & quicquid ab ipso gestum, reuocandum
ex capite actentatorum, ex decis. Putei 299. volue-
runt lib. 1. nisi restitutionis ipsius iudicium agere-
tur post tres sententias conformes; eo siquidem ca-
su non rescinderetur, quod à priori Iudice expli-
catum esset post inhibitionem, ex altera eiusdem
Putei decis. 125. eodem lib. 1. exordiente etiam, vo-
luerunt Domini; cæterùm quibus illa detur edis-
serit Hieronym. de Cauagl. q. 4. par. 1. Confrater-
nitati verò licet non competere dicant Anchar. Pa-
ris. & Anton. Gabriel, quos citat, & sequitur Gut-
tieres canonic. quæstion. lib. 1. cap. 35. num. 54. Con-
suetudine tamen contrarium obseruari, testatur
idem Cauagl. illic, in finalibus verbis.

His explicatis ad clausulas modo deflectendum
est, quibus vtitur plerumque Papa in collatione
beneficiorum de iurepatronatus, sed antea multa
perscrutari constituo circa vtilissimam hanc mate-
riam, iurispatronatus.

Quarè beneficia nonnumquam à laicis acquiri
recordor, eaque patronata ab omnibus nuncupari,
eorumque acquisitionem, vel ex primæua erectio-
ne contingere, vel postmodum ex translatione.

Primò, quippè modo non nisi dotatione, aut fun-
334 datione, vel constructione, quęri possunt, ex Gof-
fredo in summa rubr. de iurepatronat. post princi-
pium, atque Innocent. in eadem rubr. & reliquis
omnibus.

Quo tamen in casu, tametsi expressam requiri
335 reseruationem vltra dotationem, siuè fundatio-
nem, vel constructionem scripserint aliqui, vt do-
tans, fundans, aut construens, acquirat iuspatrona-
tus, alioqui dicatur potius benefactor; & non illud
propterea adipiscatur, maximè Abb. in cap. quo-
niam nu. 10. de iurepatronat. & fauere videtur text.
in cap. à nobis eodem citato titulo, cõsensum Diœ-
cesani adhibendum statuens, & post alios Hierony-
mus de Monte in lib. variar. quæstion. iuris q. 22.
præsupponitur nu. 5. Attamen certum mihi est, ex
altero dictorum actuum, ipso facto acquiri, etiam
quod non fuerit deductum in pactum: sequutus
glos. id decidentem, ac multos textus pro hac sen-
tentia cumulantem, in cap. si quis basilicam, de con-
secrat. distinct. 1. eandemque resolutionem tuetur
Petr. Brixiens. in suo repertor. verb. Patronus. vers.
dotans Ecclesiam, concinunt verba Couarru. in
rubr. de sponsal. par. 2. §. 10. sub nu. 3. affirmantia
nullum à patronis acquiri ius præsentandi Recto-
rem in Ecclesia Collegiata, nisi de consensu Epis-
copi retinuerit sibi tale ius, licet illud acquirat præ-
sentandi reliquos beneficiatos, quin & Lambert.
hanc prorsus approbat lib. 1. artic. 4. q. 2. princip. &
Rota decis. 255. Nota quod licet, siuè 5. hoc tit. in
antiquis, & decis. 222. nu. 5. & 3. par. 1. diuers. quam
nouissimè insequitur, & communem attestatur
Azorius in 2. par. Institut. moral. lib. 6. cap. 19. vers.
nono quæritur, eique nullatenus refragatur, cita-
tus text. in cap. à nobis; quandoquidem á frequen-
tiori Doctorum calculo, ea traditur illi textui intel-
ligentia; vt vendicet sibi locum in consensu ad cõ-
struendam Ecclesiam, non autem ad acquirendum
336 patronatum. Aiunt enim canonum sanctione
definiri, nè liceat Ecclesias ædificare absque ordi-
narij consensu, ex glos. in cap. placuit, vers. dote 5. q.
2. qui primarium lapidem ponere debeat, notat
Hostiens. in summ. de eccles. ædific. nu. 3. & eodem
titulo, etiam in summ. Goffred. num. 5. & rubr. de
consecrat. Eccles. num. 4. Astens. similiter in summ.
lib. 6. tit. 28. q. 1. Syluest. in verb. Ecclesia, el secon-
do, Armill. eodem verbo nu. 4. per text. in cap. ne-
mo, de consecrat. distinct. 1. & cap. cum olim §. 1. de
priuileg. Quinimmo subdit illic Hostiens. Episco-
pum primo debere ibi orare, signumque crucis ad
orandum, & honorandum figere, per text. in §. il-
lud igitur, in authent. de Monach. §. si quis autem
voluerit, in authent. de Eccles. §. 1. in auth. vt nullus
fabricet orat. Conciliumque Aurelianen. 4. Ex his
igitur liquet adductum caput, à nobis, intelligen-
dum esse de consensu, & auctoritate requisita in
constructione; quod autem ipsa ædificata habeat
iuspatronatus, qui suis expensis fundauit, nullum in
eo apponi verbum asseuerant citati auctores, ad-
ductaque decis. 222. nu. 3. hancque fuisse intentio-
nem decis. 85. & 89. par. 2. diuers. ex illarum verbis
colliget, quiuis illa rectè pensitauit.

Verùm reedificatione acquiratur ne patronatus,
337 etiam si expressus accesserit Antistitis consensus
semper fuit dubitatum, licet autem verior sit affir-
matiua sententia, quam tenet Abb. cons. 59. attin-
gam sub nu. 3. vol. 2. Ioan. Andr. in cap. 1. hoc tit. &
post alios Menoch. cons. 90. primæ dubitationi sub
num. 24. & 25. vol. 1. Ea tamen sine dubio subsistit
tantum, cum Ecclesia antiqua, est penitus diruta,
& funditus destructa, eiusq; materia omninò abo-
lita, iuxta glos. 1. in cap. quoniam, & inibi aduertunt
Abb. nu. 1. & 51. Cardin. & Butr. atque alij omnes,
de iure patronat. quin alij complures, quos addu-
cit, & sequitur Bursat. cons. 310. videtur iuspatro-
natus à nu. 3. vol. 3. decisio coram Blanchetto 306.
Domini, sub nu. 3. par. 1. diuers. ac postremò Azor.
indicata 2. par. Institut. moral. cap. 19. vers. decimo
quæritur, succurritque textus in simili casu, ita de-
cidens in l. quid tamen ff. quib. mod. vsusfruct. ami-
ctat. quare cauendum est ab Hostiens. in summ. hoc
tit. sub nu. 2. dubium proponente, his verbis, quid si
reedificauit, seu restaurauit, &c. & respondente, vi-
detur dicendum, quod acquirat.

Vbi verò sacra ædes penitus collapsa reedificata
338 fuerit ab alio ex eadem materia, quà fuerat con-
fecta, licet nullum sibi quærat patronatũ, nihilomi-
nus prior Patronus amisit suum ius, ex citata glosa,
& Azorio, quia pereunte re, perit vsusfructus, &
quoduis aliud ius, super ea re existens, & obligatio
semel extincta non reuiuiscit l. res §. Aream ff. de
solution.

Sed quando iudicetur adeò diruta, vt reedificata
339 dicatur, & iuxta prędicta acquisitum iuspatrona-
tus?

tus? respondeo cum Doctoribus multis relatis per adductam decis.306.& ipſummet Burſat. indicato conſ.310. nu.6. tunc dici cum noua indiget conſecratione per cap. de fabrica, de conſecrat. diſt. 1.

Ratio autem ob quam reedificans adipiſcatur iuſpatronatus, illa videtur, quia Eccleſiam dirutam iterum fabricans, nouam dicitur erigere Eccleſiam cap. conſuluit de iudic. Bart. & Alex. in l. inter ſtipulantem §. ſacram ff. de verbor. obligat. ob quam rationem, & auctoritates ſuperius relatas, deciſum fuiſſe per Rotam Romanam de anno 1578. vt tunc dicatur acquiſitum iuſpatronatus, teſtatur citatus Burſat. in cauſa illa, ſuper qua ſcripſit in eo cõſ. 310. & iuxta ſcripta per ipſum, præterquam in vno capite; quod cum ipſe crediderit ex priuilegio acquiſitum patronatum, cum omninò deſtructa, ac ſolo æquata Eccleſia reædificata cernitur: Rota cenſuit non ex priuilegio, ſed iure meritò conceſſum dici, & acquiſitum cenſeri: quod notandum pro reſeruatione contenta in 8. Regul. Cancellar. & concinit deciſio coram Litta inferius reſcribenda, verſ. fuit reſponſum.

Fuit etiam non ſemel hæſitatum, ſi per augu-
340 mentum dotis fiat ille patronus beneficij? & vera eſt diſtinctio, quòd ſi longè exilis fuit ab initio conſtituta dos, vel competens, atque ex poſt facto euenit eſſe Eccleſiam depauperatam, nec in totum peremptam dotem, & propter augumentum non acquiſitum patronatũ; quod ſi dos omninò perijt, aut ab initio nulla fuit aſſignata, vtique fieret Dominus, qui ſufficienter dotaret cum Epiſcopi conſenſu; ita quippè ſatis apertè colligitur ex dictis per Cardin. Florent. in cap. quoniam q. 1. de iure patronat. Calderin. cap. ſignificaſti eod. tit. atque Rocchus Curtius in tract. de iure patronat. in verbo, & dotauit q. 3. num. 5. Aldobrand. deciſ. 457. Domini, ſub nu. 18. & deciſ. 528. Domini, ſub nu. 2 par. 1. & maximè his temporibus vigore Concil. Trident. in cap. 9. ſeſſ. 25. de reformat. verſ. ſimiliter, quo iure, patronatus quicumque in Eccleſijs, & quibuſcumque alijs beneficijs, etiam dignitatibus antea liberis, acquiſiti à quatraginta annis citra, & in futurum acquirendi, ſeu ex augumento dotis, ſeu ex noua conſtructione, vel alia ſimili cauſa, etiam auctoritate ſedis Apoſtolicæ, ab ordinarijs vti delegatis ſedis Apoſtolicæ diligenter cognoſci debent; & quos non repererint ob maximè euidentem Eccleſiæ, vel beneficij, ſeu dignitatis neceſſitatem legitimè conſtitutos eſſe, in totum reuocare debent, atque beneficia huiuſmodi ſine damno illa poſſidentium, & reſtituto patronis eo, quod ab eis idcirco datum eſt, in priſtinum libertatis ſtatum reducant: non obſtantibus priuilegijs, conſtitutionibus, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus: Atque ex prædictis deciſum credo per Rotam, proponente Ampliſſimo Cardinali Mellino in vna Sarnen. beneficij, anno 1599. ne dos aucta beneficio rendenti annuos ducatos ſexdecim, potuiſſet eſſe in cauſa, vt patronatus acquireretur, & adſtipulatur deciſio coram Litta: quam poſt pauca huc propius tangentia referam, ſub num. 344. inſequiturque Gratian. diſceptat. forenſ. lib. 1. cap. 177. num. 24. Ex his deceptum eſſe Peregrinum aduerto, dum conſ. 10. exordiente plura dubia nu. 9. vol. 4. inſinuauit contrarium, niſi parcendum ſibi dicatur, quod in eam deflexerit ſententiam, vt clienti occurreret; vel quia non rectè animaduerterit notata á Doctoribus ipſis, quos memorat: eorum ſiquidem notata ſi perlegiſſet, non ita ſanè concluſiſſet, & præſertim quæ Rocchus Curtius poſuit in verbo dotauit q. 6. verſ. ſi autem tertio caſu, qui eſt ſub num. 11. tum quia illic non agit de hac re, & difficultate, cum tantum verba faciat de ſimpliciter dotante, ſi acquirat patronatum, cum illud ſibi non retinuit; atque inſuper non loquatur de ditatione, verùm de dotatione. Ponit enim caſum ſi á conſtructore non fuit dotata Eccleſia, & licet ſubijciat alium caſum, vel ſi dotata, aduertendum ad connexa verba, ſed dotem totaliter amiſerit. ob illud enim aduerbium totaliter, colligitur apertè ipſum loqui de dotatione, quia omni perempta dote, qui Eccleſiæ dotem aſſignat dicitur dotare illam, non ditare, aut dotem augere, cuius dubietatis eſt quæſtio, & in qua idem Rocchus expreſſis verbis concluſerat nu. 5. (à me ſupra relatus) contra eundem Peregrinum.

Et vbi quæſtio eſſet priuilegio ne, an verò ex
341 cauſa onerosá dicatur propter ditationem acquiſitum patronatus, licet reſponderit citatus Peregrinus in eodem illo conſ. 10. ſub nu. 16. non ex priuilegio quæſitum, ſed ex cauſa ipſa onerosá; Attamen firmiter tenendum arbitror contrarium, non ſecus ac de reedificatione loquens concluſi nu. 337. ſcilicet dicatur ex cauſa onerosá adeptum, ſi penitus diruta eſſet Eccleſia, ita & in præſenti hæſitatione, ſi prorſus amiſſa dos; ad quam tenendam ſententiam impellor deciſione Rotali in vna Compſana iuriſpatronatus, veneris 23. Ianuarij 1603. coram Domino Litta; cuius verba, quia ad multa profutura agnoſco, ſubſcribere cenſui, cum typis hucuſque data non fuerint, quæ ita concludit in verſ. fuit reſponſum.

Fuit reſolutum ex capite reſeruatoriæ, allegatam quaſi poſſeſſionem non ſuffragari Comiti Compſæ; quia dato citra veri præiudicium, quod modernus Comes, qui nunquam præſentauit poſſit dici eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi ratione Comitatus, quem poſſidet; cuius veritas pendet ab eo. An iuſpatronatus ſit annexum Comitatui, de quo poterit ad partem videri ſi opus fuerit, cum tamen Abbatia, de qua agitur vacauerit de menſe Februarij ſedi Apoſtolicæ reſeruato per Regulam Cancellar. 8. ad talem reſeruationem excludendam, non ſufficit quaſi poſſeſſio præſentandi, niſi probetur iuſpatronatus eſſe ex dotatione, vel fundatione, cum
342 alias ex priuilegio comprehendatur, ſub dicta regula; neque poſſeſſio inde precedens ſuffragari valeat prætenſo patrono aduerſus prouiſum Apoſtolicum ad deciſ. Caputaq. 29. lib. 1. in manuſcript. Paleotti deciſ. 519. lib. 3. par. 3. & fuit tentum in Cæſarauguſtana Parrochialis de Carlet, 4. Iunij 1601. coram Domino meo Lancellotto.

Et quod hoc iuſpatronatus non ſit ex dotatione, vel fundatione, videtur probari, ex bullis Leonis X. & Pauli III. ex quibus illud deducitur, nam dum in eis notatur, quod ab initio Monaſterium erat liberum, quod Eccleſia erat ædificata, prout & Monaſterium; quòd habebat dotem, & illius fructus erant taxati in libris Cameræ in ducatis 50. & tamen dum exprimitur valor dicti beneficij in ducatis centum: ex his inquam excludi videtur dotatio, &

& fundatio respectu Comitum Compsæ, quibus tamen tunc iuspatronatus reseruatur.

Nec facit dum pro parte moderni Comitis dicitur, auctorem suum reparasse Monasterium, & Ecclesiam restaurasse, & illam ornasse paramentis, libris, calicibus, & alijs ad cultum Diuinum necessarijs, dotemque illius auxisse expendendo in dicto augumento, & restauratione scuta mille, & idcircò dicto Comiti, & successoribus illius pro tempore, túm à Leone X. túm denique à Paulo III. concessum fuit iuspatronatus, cum expressa declaratione, quód eis competat, non ex speciali priuilegio, sed ex dotatione, & fundatione in omnibus, & per omnia, ac si illud ab initio fundassent, & dotassent.

Et quia, vltra quod verè non constat de implemento respectu prædictorum, quod à moderno Comite vti fundamentum suæ intentionis plenariæ, & concludenter probandum esset, iuxta theoricam Doctorum in l. 2. C. de iure emphyt. Alex. cons. 101. in fine lib. 2. Corn. cons. 40. nu. 4. vers. probabit itaque lib. 4. quem sequitur Roland. cons. 57. nu. 9. lib. 1. & non per præsumptiones, & indicia, quæ minimè suffragari possunt personis, in quibus probabiliter cadit suspictio vsurpationis, quales esse videntur isti Comites Compsæ, actenta dispositione Concil. Trident. cap. 9. sess. 25. prout in simili fuit dictum in illa Paduana iurispatronatus, vltima Maij 1591. coram Illustrissimo Cardinali Mantica: nec dici potest satis constare de implemento prædictorum ex literis Pauli III. túm quia in illis solum narratur factum fuisse depositum scutorum mille, & non, quod illa postmodum, iuxta statutum tempus fuerint expensa in causis, in quibus actento tenore dictæ concessionis expendi debebant; túm etiam quia est narratiua partis, quę ad eius fauorem non probat, iuribus vulgatis.

Fuit responsum, quod etiam data probatione implementi respectu prædictorum omnium, non per hoc dici posset iuspatronatus Comitibus Compsæ competere, ex dotatione, vel fundatione; sed
343 potius ex priuilegio, vt in simili tenuerunt Domini in vna Placentina Parrochialis de Mirabel, vltima Ianuarij 1594. coram bon. mem. Orano, recedendo in hoc à decisione aliás facta, in quadam Astoriceñ. coram Reuerendissimo Domino meo Alexandrino, quæ est inter impressas 137. par. 1. & quidem optima ratione, quia ex sola reparatione, siuè restauratione non acquiritur iuspatronatus ex constructione, cum ad hunc effectum opus sit, quod Ecclesia esset funditus destructa; ita vt egeret, noua consecratione, Lambert. de iure patronat. 3. artic. 6. q. princip. 2. par. 1. lib. nu. 16. Rocchus eodem tract. in verb. construxerit nu. 12. & fuit sæpè resolutum, Neque ex augumento dotis acquiritur iuspatronatus ex dotatione, cum potius ditari, quàm dotare dicatur; nec iuridicum sit, Ecclesiam liberam ex solo augumento dotis in seruitutem redigi, glos. in cap. piæ mentis in verb. patronum 16. q. 7. Sed ad effectum prædictum esset necesse, quod Ecclesia totaliter dotem suam omisisset, & eidem noua dos esset data, Rocchus vbi supra in vers. dotauit q. 3. Berous cons. 4. nu. 26. vol. 1. & fuit tentum in vna Luneñ Sarzaneñ beneficij 5. Iulij 1509. coram Domino meo Mellino, & aliàs sæpe. Cum igitur actenta dispositione iuris communis non possit dici Comitibus Compsæ ex dictis eorum prætenso augumento dotis, & restauratione Ecclesiæ, seu Monasterij, fuisse debitum iuspatronatus ex fundatione, vel dotatione: necesse est fa-
344 teri eisdem fuisse reseruatum ex priuilegio, quod subiacet dictæ regulæ reseruatoriæ, vt hoc idem probari videtur ex illis verbis concessionis (ac si illud ab initio fundaueritis, & dotaueritis) quæ denotant similitudinem, sed non per omnia, l. si de referente ff. quib. mod. pign. vel hypoth. soluat. & fingunt factum, quod verè factum non est, vt notat glos. in l. quamuis ff. de bon. auctor. Iudic. possid.

Non obstat, quod literæ Pauli contineant clausulas prægnantissimas, etiam quo ad futura, & quod propterea dici non possit hoc iuspatronatus subiacere dictæ regulæ ad decision. Putei 308. lib. 3.

Quia fuit responsum, quod Reg. reseruatoria S. D. N. habet clausulas derogatorias amplissimas, & derogat quibuscumque priuilegijs, & indultis, etiam cum quibuscumque derogatoriarum derogatorijs, & fortioribus, cum efficacioribus clausulis, etiam insolitis, & etiam irritantibus, ita vt iure merito effectus illius impediri non debeat, per dictas clausulas in dictis literis Pauli III. appositas, quibus satis, superque derogatum fuisse, constat ex lectura eiusdem Regulæ.

Nec obstat, quód iuspatronatus videatur concessum ex causa onerosa, & ob id non cadat sub regula; quia fuit dictum, quod ad hunc effectum cognoscendi, scilicet an fuit concessum ex causa onerosa debet perpendi, quid fuerit impensum, & sic an illud æquiualeat concessioni, quia si non æquiualet, concessio iudicari debet ex mera gratia, vt alias dictum fuit in vna Perusina de contin. 3. Decembris 1576. coram Illustrissimo Cardinali Blanchetto, & in Lucana decanatus 22. Martij coram Sanctissimo Domino Nostro, in quibus explicitè dicitur, vel nouam requiri dotis constitutionem, vel totalem ipsius Ecclesiæ funditus dirutæ restaurationem, quorum neutrum verificatur hoc casu.

Et ad illud, quod dum discutitur super qualitate huius iurispatronatus, debet patronus manuteneri in sua quasi possessione præsentandi; fuit responsum dictam quasi possessionem, hoc in casu ei minimè suffragari posse: propter decretum irritans, de quo in dicta regula reseruatoria, ad textum in cap. si eo tempore de elect. in sexto, & notatur per Probum ad Ioann. Monachum in cap. tibi qui nu. 18. de præbend. in sexto.

Relatis itaque verbis præfatæ decisionis, censui alterius coram eodem patre Litta in eadem Compsana iurispatronatus, veneris 3. Decembris 1604. verba subiungere, quæ licet ad rem modo tangentem non pertineant, nihilominus opitulatur maximè, tum ei, qui similem causam cum ipsa Compsana haberet, tum tractatui præsenti de iure patronatus, ea itaque sunt. Reproposita causa super dubio alias resoluto, sub die 23. Ianuarij præsentis anni; strictè tamen ad regulam 8. mentium, Domini steterunt in decisis, hoc vno tamen prosupposito, quod Monasteria, & beneficia data in Commendam cadant sub dicta regula, de quo erit particulariter agendum.

Moti quia re vera hoc iuspatronatus non est pro-

priè

priè ex dotatione, aut fundatione, quo fit, vt tanquam ex priuilegio competens sub dicta regula, videatur comprehendi ex alias latè deductis (& ego Campanilis huius operis Auctor, adduco pro indigentibus Menoch. contrarium respondentem in conf. 597. respondendum videbatur vol. 6.)

Nec obstat, quod Papa decreuerit huiusmodi iuspatronatus censendum esse perinde, ac si esset ex dotatione, & fundatione; quia ex eisdemmet verbis conuincitur, illud non esse ex fundatione, aut dotatione, sed priuilegio, & gratia Papæ, qui ita disposuit; & voluit Congregatio Concilij, & tenuit Rota in causa Placentina de Mirabal, coram bon. memor. Orano, in alia decisione allegata.

Nec facit, quod Papa possit fingere, & facere, vt illud, quod non est pro tali, tamen habeatur respectu certi effectus, quia non negatur propositio: sed dicitur illam non applicari, respectu Regulæ; cum semper verum sit dicere, id procedere ex gratia, & priuilegio Papæ, & non ex eo, quod iuspatronatus sit verè ex dotatione, & fundatione, vt in simili de iurepatronatus concesso cum clausula; quod sit perinde, ac si esset Regum fuit dictum in Cordubens. iurispatronatus 20. Nouembris 1566. coram bon. mem. Ioan. Aldobrandino. & cum dicta Regula emanauerit per viam legis, respectu illius fictio non potest sibi vendicare locum; sed dumtaxat veritas ipsa, iuribus vulgatis.

Et ad illud, quod hoc priuilegium sit ex causa onerosa, fuit responsum hoc minimè verum esse, cum ad hunc effectum spectari debeat, quid expensum fuerit, an scilicet illud æquiualeat concessioni: quia vbi non æquiualet, concessio ipsa iudicari potius debet gratiosa, quàm onerosa: vt alias latè deductum fuit; vnde cum hic in claris versari videamur, quod expositum per Comitem Compsæ non æquiualet concessioni, ex eo præsertim, quod admodum irrationabile videtur, quod pro scutis mille in circa, in seruitutem redigatur Ecclesia tam insignis; & quidem notabilis valoris; & attento tempore dictæ concessionis, hoc est ducatorum centum, & vltra, vt ex literis perinde valere postea expeditis; de quibus in actis clarè constat, & ex eo, quod commendata fuit nepoti eiusdem Papæ, & Cardinali, cui ex Concilio Lateranen. non poterat prouideri, nisi beneficium excederet ducatos ducentum; ideò &c.

Nec obstare dixerunt Domini clausulas concessionis Pauli III. quia & si illæ sint amplissimæ, & adeò prægnantes, vt prima facie tolli, minimè videantur, per clausulas appositas in regula reseruatoria; ex deductis in causa Astoricen. coram Illustrissimo Serafino, & in aliis per informantes pro Comite allegatis, attamen re maturius considerata, hoc in casu ex pluribus non obstare dixerunt.

Primò, quia in casu illarum decisionum fuerat præscripta certa forma derogandi, in futuris derogationibus, quod scilicet non posset derogari, nisi de toto tenore, plena specifica, & indiuidua; & de verbo ad verbum; non autem per clausulas generales idem importantes, esset facta mentio; quæ forma non præscribitur in literis Pauli III. sed solum adsunt clausulæ derogatoriæ derogatoriarum ad sequentes dispositiones; quæ omnes tolli videntur ex eo, quod in regula reseruatoria expressè derogatur indultis, & priuilegijs; cum quibuscumque derogatorijs derogatoriarum, & fortioribus, etiam efficacioribus, & insolitis clausulis ad decis. Putei 109. nu. 4. vers. dixerunt tamen lib. 1. cum alijs per informantes pro Cardinali deductis. Nec vim fieri posse, dictum fuit, super clausula restitutoria, de qua in literis dictæ concessionis; quia licet sit maximè efficaciæ, tolli tamen videtur ex eo, quod in Regula derogatur, cum efficacioribus, & fortioribus clausulis.

Secundò, quia decisiones in dicta Astoricen. & in alijs causis in contrarium allegatis per informãtes pro Comite, non emanarunt in terminis istius Regulæ reseruatoriæ S. D. N. sed in terminis Regulæ Pauli IV. seu aliorum Pontificum; non habentes clausulas, & derogationes ita amplas, & efficaces; vnde non mirum si de dictis casibus ad nostrum inferri minimè potest vulgata l. Papinianus exuli ff. de minoribus.

Tertiò, fuit responsum, quod omnes clausulæ, de quibus in literis dictæ concessionis Pauli III. & signanter illa, quod prouisiones non possent fieri; nisi de consensu patroni, sine quo non posset derogari, & si derogetur derogatio non sufficiat, sed in pristinum statum reponatur, & cap. debent intelligi, cum commode possunt suum effectum sortiri in prouisionibus, quas alias Papa in mensibus Ordinarij faceret: & ordinarium ipsum præueniendo, quod facere potest, cum sit ordinarius ordinariorum; & cum omnibus concurrat iuribus vulgatis, non autem vindicarent sibi locum in prouisionibus factis per Papam in mensibus reseruatis, vigore dictæ regulæ: ea ratione, quia cum hoc beneficium iurispatronatus, ex priuilegio sub dicta Regula sui natura comprehendatur; non dicitur derogari dicto priuilegio, nec in aliquo eneruari clausulas dictæ prouisioni adhærentes. sed totum præiudicium facit regula ipsa, & clausulæ in ea contentæ. Cui inquam regulæ adeò subijcitur, iuspatronatus ex priuilegio; vt alia derogatione non sit opus, vt per Mãdos. super regula prædicta reseruatoria q. 10. nu. 3. latè Couarr. pract. qq. cap. 36. nu. 6. Dec. conf. 146. nu. 6. & fuit tentum in causa Seguntin. dimidie annatæ 26. Nouemb. 1593. coram bon. mem. Orano.

Quartò, fuit responsum, quod cum hic non agatur de clausulis derogatorijs, appositis in aliquo priuilegio, vel gratia particulari personæ concessæ, sed appositis in Regula, quæ vim legis, seu constitutio-
345 nis habet; meritò ex eo censetur sufficienter derogatum clausulis, quibuscumque etiam derogatorijs derogatoriarum, contentis in dicta concessione Pauli III. Roman. conf. 436. nu. 21. vers. respondeo illud verum, Couarr. in rubr. de testam. par. 2. num. 19. vers. quartum nostræ quæstioni propius, &c. &
346 ita in proprijs terminis regul. 8. fuit dictum in vna Cameracen. Canonicatus 4. Iulij 1578. coram bon. mem. Cardinali Lancellotto. Imò cum inter clausulas d. regul. adsit ista; etiam quod priuilegiũ contineat, quod beneficium sub reseruationibus non comprehendatur; necesse est fateri, non posse aliquo modo tueri contrariam sententiam, vigore clausularum contentarum in dicto priuilegio; qualescumque illæ sint, ne plus tribuatur tacito, quàm expresso; contra omnes iuris regulas.

Et si lectorem non pigeat, patiatur quæso liberter,

ter, vt subijciam aliam Rotæ decisionem in causa Primiceriatus Neapolitanæ nostræ Ecclesiæ, lunæ 3. Iulij 1595. coram Illustrissimo Blanchetto, cuius verba sunt.

Dubium an constet de iurepatronatus Dominorum de Ianuarijs, in casu de quo agitur? fuit per Dominos concorditer resolutum constare de iurepatronatus Dominorum de Ianuarijs Primiceriatus, de quo agitur, quia illud eisdem ex augumento dotis, per literas Leonis fuit reseruatum, & de augumenti huiusmodi consignatione constat; quod sufficit Abb. cons. 54. lib. 1. Rocchus de iurepatronatus in verbo, & dotauit in principio.

Non obstant deducta pro parte Promotoris fiscalis Curiæ Archiepiscopalis, & primò, quod augumentum consignatum non correspondet quantitati in literis Leonis expressæ, cum vigintiquinque ducati monetæ Regni, non æquipolleant viginti ducatis auri de Camera; quia ex relatione Reuerendissimi Nuntij apparet de contrario, quod per informationem per ipsum habitam à pluribus mercatoribus, valor vigintiquinque ducatorum monetæ Regni, tunc temporis adæquabat valorem 24. ducatorũ auri de camera. Præterea pinguis adimpletum fuit, quia cum non solum fuerit consignatus dictus census; sed proprietas terrarum, super quibus dictus census soluebatur, de illa proprietate est habenda ratio; & tanti æstimanda quanti vendi potuisset. Id quod non parui prætij futurum fuisse, ex euentu facilè iudicari potest, cum ex causa consolidationis directi dominij, cum vtili Primicerius percipiat nunc annuatim 300. ducatos ex dictis bonis pro 25. sibi assignatis.

Non obstat, quod non fuerit verificatum, fructus Primiceriatus non excessisse, tunc temporis summam 24. quia obseruantia tanti temporis releuat Ianuarios ab onere hoc probandi, vt fuit resolutum coram S. D. N. in causa Lucana Decanatus 21. Maij 1578.

Nec refragatur subreptio opposita propter omissam expressionem distributionum quotidianarum,
347 debitarum Primicerio deseruienti, quia huiusmodi distributiones nõ computantur inter fructus beneficij; nec sunt de corpore fructuum ipsius, Oldrad. cons. 118. Doctores in cap. licet, & Felyn. in cap. ad aures de rescript. Chisanen decis. 39. Cæsar de Grassis decis. 5. & 9. de præbend. in nouis, & inter fructus non cõputantur in condemnationibus, nisi quando fuerunt perceptæ à capitulo iniustè denegante possessionem, vel à violento possessore, vel præcessit legitima protestatio de deseruiendo Ecclesiæ; & in his terminis procedunt allegatæ decisiones pro parte Promotoris. Præterea istæ distributiones non sunt tales, quæ retraxissent Papam à cõcedendo hoc iuspatronatus, attenta qualitate di-
348 gnitatis, & de illis saltè Papa in genere potuit cogitasse, postquàm fiebat mentio de dignitate in Ecclesia Cathedrali, & de impotentia residendi, quod sufficit ad effectum excludendi subreptionem, Cassad. decis. 12. de præbend.

Non placuit etiam Dominis obreptio, quod fuerit narratum Papæ hanc esse primam dignitatem in Ecclesia Metropolitana post Pontificalem, & tamen ex sententia Mohedani apparet esse secũdam quod sufficit, quod tunc temporis in hoc statu reperiretur, vt per sententias Putei, & Ioan. Pauli præcedentes fuit declaratum, & vlterius in visitatione, de qua in processu fol. 14. anno 1582. quia seruatur ius præeminentiæ tam Primicerio, quàm primo Diacono. vnde hæc exceptio redditur eo magis turbida, ex quo non constat; de effectu sententiæ
349 Mohedani. Oppositio de non probata descendẽtia à Masotto, & habitatione domus ipsius, facile tollitur, quia isti sunt hæredes eorum, qui vltimo præsentarunt; & cum non sit taxatiuè concessum iuspatronatus habitantibus in dicta domo, potius transire ad istos, etiam si sint extranei, Anchar. cons. 87. Calder. cons. 73. Ferrett. cons. 131. nu. 10. Cassador. de iurepatron. decis. 1. nu. 10. fuit resolutum coram Reuerendissimo Orielen. in vna Cremonen. iurispatron. 18. Maij 1576. & in eadem causa coram R. P. D. Decano anno 1578. & coram me in vna Firmana iurispatron. 25. Iunij 1593.

Non obstat regula Adriani, quia cum hoc beneficium non sit electiuum, ex supra deductis esse illi satisfactum satis fuit demonstratum.

Vltimo non refragatur decretum Concil. Trid. sess. 25. cap. 9. §. similiter, quia cum istud iuspatronatus præcesserit vltra spatium 40. annorum publicationem Concilij, non est locus eius reuocationi; & quatenus non intraret temporis lapsus in maximum damnum Primicerij, annullatio iurispatronatus redundaret; quia si illa bona essent restituenda DD. de Ianuarijs, vt in dicto decreto cauetur, ex opulenti beneficio admodum tenuè redderetur; & ex his omnibus Domini statuerunt iuspatronatus, hoc esse legitimum, & suffragari DD. de Ianuario.

His itaque decisionibus rescriptis, ad rem expedit retrogredi, vnde huc digressus sum, nempè ad consensum Episcopi, si requiratur in acquisitione iurispatronatus, & quando adhibitus cernitur, si ex dotatione, vel reparatione queratur, & nunc videndum est, quæ pacta in patronatus constitutione apponi possint, & si expressus concurrat Antistitis assensus concedens patronatum, & pacta adiungi,
350 certum est licere fundatori eam legem, eaque pacta apponere, quæ maluerit dummodo honesta, atque à iure approbata: si Borgnino Caualcano credendum est in decis. Fiuizana 87. quamuis supra, vel 11. sub rubr. de vltim. volunt. nu. 110. par. 3. & opitulantur notata per Lambert. longa serie de iurepatron. 1. par. lib. 1. q. 3. princip. & aliqua in lib. 3. artic. 8. q. 2. & artic. 16. q. 3. Illud autem, quod ab alijs scriptum memini, vt ea etiam pacta addere fas sit, quæ iuri communi contradicant, caute intelligendum est, & cautius admittendum, licet Lambert. prodat indicata q. 11. Tu autem vtere distinctione Gratiani auctoribus multis comprobata in 3. tom. discept. forens. cap. 522. sub nu. 37. vt primo casu valeat adhuc sine Episcopi consensu: secundo verò si illius accedat assensus.

351 Sed cum expressa adfuit reseruatio, vel in alterum facta translatio, neque adiunctum pro se, & hæredibus, vel successoribus, licet crediderit Bertachin. minimè illud extendi ad reseruantis, siue translatarij hæredes in suo repertorio in verbo Hæres, vers. 50. in vltimis verbis; attamen contrariam sententiam inniti veritate certum est, nobisque insinuat Calder. cons.

352 Altero aũt modo, quo fieri aliquem patronũ dixi nu.

nu.333.in fine,est ille translationis, idque vnum ex quatuor modis contingit recensitis, per glosam primam,& magistram in cap. piæ mentis,propè finem 16.q.7.nempè,per successionem,donationem, permutationem, aut venditionem, cum vniuersitate bonorum; & quoniam Lambert.in 2.part.sui tract.de iurepatron.lib.1.à q.6.princip.alios multos recenset modos,quibus de vno in alterum transferri patronatum ait; nec tamen quæstionem illam speciatim inserit, licet sub multis ab ipso propositis quæstionibus, fortasse comprehendatur, si cessione ipsa transferatur: ideó ipse, qui vel omissa à Lambertino (si quæ sunt) congerere concupiscò; vel ab ipso explicata attingere, cum aliquid nouiores scriptores illis addiderunt, eaque summis saltem, vt aiunt digitis recensere,quidque vsus, & Rota receperunt.

353 Propterea inuestigari ambiens, vtrum ne patronatus in cessionarium, simplici præcedente cessione transeat? respondeo me non hæsitare,si illud per cessionem transire posit; quandoquidem etiam iure speciali, scilicet cedendo tantum iuspatronatus transire posse, si Episcopi accedat consensus, non dubito, recteque defendit multis fretus iuribus,Pancirol.cons.1.nu.50.& 52. sicuti,& quolibet alio titulo singulari, cum dicto Episcopi consensu, dicit post alios Peregrin. cons.87. cogitaui num.4. vol.3. præterquam venditionis speciatim iurispatronatus, stante expressa prohibitione iuris in cap. de iure,de iurepatronat.& dicam propè nu.354.

Sed exquiro,dicatur nè translatum eo ipso,quod generica apparet facta cessio? ita quod cedens nequeat amplius in tali patronatu se intromittere? & licet præfatus Pancirolus conetur ex adducta conclusione tueri negatiuam partem, nisi res vniuersalis cessa fuerit,puta villa; nihilominus quauis generica cessione omnium, & quorumcumque bonorum,& iurium alienari existimo; tum ex regula illa, quod in alienatione vniuersali omnium bonorum, continetur iuspatronatus istud,vt post alios concludit Rocchus de Curte in tract.de iurepatronat. verbo ipse,vel is,q.22.Couarru.lib.1.variarum, cap.13.num.4.& lib.2.cap.16.sub nu.8. Tùm insuper ex doctrina in proprijs hisce terminis, Menoch.in cons.401. dubitationes permultæ num. 132. vol.5.vbi alios perplures idem asserentes memorat, licet in venditione proprius loqui videantur,maximè Dec.cons.127.num.2.& Lambert.in multis locis ab eo citatis; quod etiam in donatione vniuersali omnium bonorum conclusit Rota, de qua Puteus decis.351. hæres institutus lib.2. & adducta per Pancirolum, explicat illic Menoch. in sola cessione singulari iurispatronatus facta absque Præsulis consensu, & propterea non esse extendenda, vt ipse num.53. extendit, ad generalem, ita quod nisi res vniuersalis cedatur,nempè villa, & similis, non intelligatur cessum (sua sententia) iuspatronatus; quandoquidem liquet ex relatis, veriorem, quinimmo sine dubio veram contrariam, quam firmaui resolutionem; quam nouissimè reperi amplexatum esse eruditissimum Herculem Mariscottum in suo perutili tract.variar. resol. lib.2.cap.55. quo in loco hanc materiam adamussim explicat à vers.sed quæstio est non contemnenda, sub nu.5.& concludit,quod venditio,siuè alia cessio titulo vniuersali,quæ sit facta castri,hæreditatis,feudi, aut alterius rei similis,cui adhæret iuspatronatus, operetur translationem iurispatronatus, quia talis cessio vniuersalis,respectu rei,quæ sub se vniuersitatem continet; est in causa, vt talis vniuersalitas non resoluatur in singularitates l.1. C. de euiction. Quod si omnia contineat bona,iura,& actiones, id ipsum existimat,si in dictis bonis numeretur castrum, villa, aut hæreditas, cui annexum reperitur iuspatronatus; si verò minimè numeretur,quamuis venditio,aut cessio omnium sit bonorum,& iurium,siuè actionum; nihilominus iuspatronatus haud transferatur, quia potius esset vniuersalitas verbalis,quã realis; & legi fieret fraus,si qui nil aliud,aut parum plus habens,sub hoc prætextu vniuersalis venditionis, omnium bonorum, & iurium venderet tale iuspatronatus; ad corroborationem, quarum distinctionum multa cumulat,ac presertim decis.Rotæ Romanæ coram Antonio Augustino 6. in manuscriptis, quæ in decis. diuers. est decis. 152. lib.3. par.3.& alteram Litte,in vna Lucana iurispatronatus 6.Nouembr. 1598. quæ recenset casum, in quo data erant in solutum omnia, & singula bona, cum omni iure, priuilegio, facultate, & prærogatiua, quomodocumque,& qualitercumque spectante,& pertinente,& nihilominus decisum fuit iuspatronatus trãslatum non censeri,cuius Mariscotti,& aliorum dictis contradicunt Sancius, & alij adducendi sub nu.361. & quatenus vera intelligenda essent in casu venditionis, in quo loquuntur, & cessionis factę ex causa venditionis,ratione cuius alienationem prohibet adductum cap. de iure: in alijs tamẽ cessionibus, siuè generalibus, siuè specialibus, in quibus canones minimè prohibent translationem patronatus, si accedat Præsulis consensus, non vtique locum habebunt,eo quia transfertur ex his,quæ superius retuli,& suffragatur decis. Achill.9. de iurepatronatus.

Ex his deflectendum est ad eam quæstionem, si vendito, aut alio quouis modo alienato fundo, vel palatio, dicatur alienatum beneficium de iurepatronatus ipsius alienantis,& existens in capella ædificata intus dictum fundum, seu palatium; siquidem vendi patronatus,licèt nequeat,per adductum cap.de iure, id tamen cum nominatim alienaretur,
354 accessoriè enim in venditione transit ex Mohedano decis.2.nu.2.de empt.& vendit.& Io.Guttier. in tract.de iurament.confirmat.par.1.cap.42.nu.4. quin, & nominatim, in casu Sancij, quem citamus inferius sub num.361.

355 Respectu verò fundi venditi, videtur communior sententia,& à paucis improbata,vt intelligatur translatum, & hanc sententiam tutantur præ cæteris Barthol.Brixiens. q.venerali 18. quidam laicus, Zabarell.cons.122.præsupposito nu.2. Roman.singul.17.si vendo fundum, Bart.in l.si mercedem §.si cum fundum ff. de action. empt. Berous in cap.ex literis in vltim.concl.& cap.1.nu.39.de iurepatron. & concluserat Lambert. in 1.compilat. vt ipsemet testatur in art.17.lib.1.q.5.princip. par.2. quamuis in 2.impressione contradicat, sub nu.4.& adstipulatur Ioseph. Ludouic.conclus.42. vers.sed non est recedendum.

356 Respectu verò palatij venditi non comprehendatur patronatus, annuunt Innoc. Io.Andr.& Ho-

ftiens. grauissimi quidem auctores in cap. ex literis de iurepatron. & Ioseph. Ludou. conclus. citata 42. vers. declaratur septimo; nihilominus in cõtrariam iuerunt alij plures numero, neque spernendi Doctores, maximè si aditus ad cappellam non pateat aliundè quàm per palatium, & præsertim Tabienna verb. iuspatronatus, nu. 13. & illic Angel. nu. 14. Armill. sub n. 7. adiungens hoc dictum esse verius, & Syluest. eod. verb. vers. quartum, sub nu. 6. quam eandem resolutionem sequitur Zabarell. in cap. ex literis, & copiosius in cap. cum secundum vers. idem dico in palatio vendito, de iurepatron. Boer. decis. 322. & præsuppono in fine, Bertazol. in tract. de clausul. instrum. claus. 26. glos. 13. sub nu. 3. & Lambert. lib. 1. par. 2. q. 5. princip. art. 18. adiungens se, ita audacter tenere, & Episcopum iudicare debere, secũdum quam sententiam, ipse semel, atque iterum defendi, & obtinui in Curia Archiepiscopali Neapolitana re maturè discussa in illa Congregatione, & auditis partibus contradicentibus, quamuis longè potentibus. Primò, quidem cum inter Tirones numerabar in anno 1590. die 2. Martij, ita obtinui in gratiam amicissimi Hieronymi Pisani tunc mei concanonici in Cathedrali Neapolitana, & deinde me Romæ degente, & pro ipso supplicante, assumpti ad Episcopatum S. Marci. Is inquam tunc præsentatus ad Rectoriam Sanctorum Renati, Dionysij, & Maximi, intus cappellam constructam in palatio Scipionis Pignatelli, Marchionis Terræ Lauri, qui causam habens à Domina Portia Cantelma Carrafa, Marchionissa Montis Sarchij, assistentiam obtinente pro suis dotibus, & adiudicationem dicti palatij, quod deinde ab illa fuit dono datum Ioanni Francisco Iosepho Cantelmo fratri germano, ex quo ad alias peruenit manus, & tandem ad ipsum Scipionem Marchionem; ad quem propterea pertinere dictum beneficium decisum apparet sententia eiusdem Congregationis, seu beneficium in fol. 58. dicti processus, & propterea institutus præfatus Hieronymus ab eo præsentatus, & iterum de mense Ianuarij anni 1606. ad fauorem clerici Ianuarij Pinti præsentati, ad Cappellaniam, seu beneficium in cappella S. Mariæ de Gratia constructa intus palatium Cæsaris Marchionis Miraballi, ab illo paucis antea mensibus venditum, Consulibus artis lanæ, qui eundem clericum nominarunt.

357 Sed in conductorem castri, aut villæ, vbi est patronatus, deueniat ne patronatus? & pro responsione recordor annuere textum in cap. ex literis de iurepatron. quo sancitur transire in conductorem villæ datæ ad firmam; verùm Paulus Castrensis negat in cons. 262. venerabilis vir. vol. 1. & dicto textui respondet, ipsumque procedere ait num. 2. vbi translatum est vtile dominium, scilicet cum datur in feudum, aut emphyteusim; explicans illud verbum ad firmam, de emphyteusi, & hæc Castrens. opinio iudicatur communis, teste Roccho Curtio in verbo ipse, vel is, à quo, n. 26. quæst. propè nu. 58. & Lambert. artic. 2. q. 8. princip. par. 1. lib. 1. quamuis Abb. super eodem cap. ex literis nu. 5. distinctione vtens, affirmet priorem sententiam veriorem, quoties locatio ad longum tempus facta cernitur; posteriorem verò si ad modicum, eandemque postmodum tacito Abbate, scripsit distinctionem Gaballinus milleloq. 145. ius præsentandi nu. 3. par. 1.

insequiturque Spino in suo specul. testamen. glos. 4. nu. 119. & Palat. Ruuius in repet. cap. per vestras §. 43. col. 3. namque verba illa ad firmam, non est dubium, quin ab omnibus explicentur, hoc est, ad affictum, siuè pensionem, & maximè à glosa immarginea in cap. 2. de locato, Bart. in l. 1. nu. 8. C. de iure emphyt. ibi, quidam appellant eam ad firmam, quidam appellant eam ad pensionem, & vltra præcitatos vidẽdus est Hostiens. indicato cap. 2. sub nu.

358 2. Est tamen verùm controuerti, de qua pensione intelligatur, an scilicet de ea sola, quę fit ad longum tempus, an etiam de altera, quæ ad breuius tempus concessa fuit, & quia citata glosa, inquit, dicti contractus exemplum poni in cap. quærelam, ne Prælat. vices suas, & ita dicat etiam Hostiens. illeque text. cum de affictu, & locatione ad septennium verba faciat, quale tempus longum à Iuristis minimè reputatur; ideò in eam fortasse sententiam deflecti potest, vt contractus iste ad firmam de quacumque locatione, & affictu concesso, quamuis breui intelligatur, eaque propter dispositio adducti cap. ex literis, militet etiam, vbi castrum, seu villa locata fuit ad modicum tempus, atque ideò illius conductor tanquam patronus beneficij existentis in eodem castro, valeat præsentare si illius vacatio contingat in tempore conductionis, licet Petr. Barbos. contradicat in l. diuortio §. si vir nu. 58. ff. solut. matrim. cum auctoribus ab ipso relatis, necnon Spino in specul. testam. glos. 5. nu. 119. & 120.

359 Quod si pignori data fuerit, adhuc contenditur, si patronatus transierit, propterea quod Abb. adducto cap. ex literis nu. 5. sententiam insequitur negatiuam, vna cum glos. 1. super illo textu, sicutque altera, & finalis, adiungens rationes in cap. cum Bertoldus de re iudic. quibus videtur contradicere Hierony. de Cauagl. q. 740. si vniuersitas, & adducit text. pro dicta cõtradicente opinione in l. eleganter §. fin. ff. de pign. act. & l. 9. tauri tit. 15. par. 1. vbi idipsum affirmare Gregor. addit in verb. empeñando.

360 Aliud, & non exiguum perspicio super hac re dubium, si in sequestrum, & annuunt Innoc. in cap. examinata de iudic. & illic Imol. num. 31. Barb. nu. 68. Paul. de Eleazar. Card. Flor. & alij in clem. vnic. de sequestr. possess. & fruct. Felyn. indicato cap. cum Bertoldus nu. 29. Rocch. Curt. citato vers. ipse, vel is, à quo nu. 71. q. 32. Io. de Selua tract. de benefic. 2. par. q. 9. nu. 1. atque Franc. Marc. decis. 4. quæritur an sequester, nu. 1. par. 1. ea præsertim ratione, quia sequester possessionem regulariter habet, & administrationem rerum sequestratarum, clement. vnic. de sequestr. possess. & fruct. verùm negatiuam defendere nituntur in eod. cap. examinata, Hostiens. à nu. 3. Abb. num. 15. & Corsettus, qui hanc dicit communem opinionem in vers. successiuè quæritur; amplexaturque Cauaglios citata q. 740. à nu. 3. adnectens ipsam esse magis veram, atque receptam; pro qua multa præterea congerit relatus Gregorius in citata l. 9. verbo empeñando; adducuntque rationem illam, quod ius præsentandi, ad illum pertinet, qui proprietatem, aut possessionem habet iurispatronatus; sed sequester nullum prædictorum habet, neque possessionem, at solum nudum ministerium; ideò in ipsum haud transire iuspatronatus aiunt; quæ ratio improbáda videtur ob assertionem illam, qua omnes legiti-

legitimam retinentes adminiſtrationem fructuum præſentare poſſe, tradunt Innocent. Hoſtienſ. Abb. aliique communiter in cap. examinata, de iudic. & quidem ratione illa, quod præſentatio inter fructus numeratur ex relatis alibi, & Mantica deciſ.140. nu. 5. qua inſuper aſſertione, & nos adducti Curatorem datum hæreditati iacenti admitti ad præſentandum credimus, cum dictam habeat adminiſtrationem, teſte Anna conſ.108. Oſaſc. deciſ.33. num. 21. & alij Auctores; quin, & inuentarium, vt tutor conficere teneatur, Capyc. deciſ.87. ſub nu.3. & Gail. obſeru.130. nu.5. Quam eandem, cum œconomus habeat adminiſtrationem ex recenſitis à nobis rubr.7. cap.6. ſub nu.96. & Mantica deciſ.107. nimirum ſi, & idem ius præſentandi illi competere cenſuimus, cum interrogati ita reſpondimus, & vtrique concluſioni fauent, quæ Gemin. ſcripſit in cap. nemo deinceps, ſub nu.10. de elect. non quidem aſſumptū illud, de commēdatario ad quem ſpectare ius iſtud nominandi probat, cum indicato nu. 96. firmauerim validiori iure foueri Commendatarium, ipſo œconomo; ſed rationibus, & ſimilibus, quibus ad illud concludendum impellitur, quæ allatis caſibus vtique proſunt, illa potiſſimum, cum oppoſitioni de vſufructuario non valente ponere alium in re, cuius vſufructu potitur, duraturum ad tempus expleti vſusfructus, per l. ſi quis domum §. 1. reſpondet, memoratæ legis diſpoſitionē prodijſſe ex eo, quod ille ſufficiebatur ad ipſius fructuarij commodum, & vtilitatem, nimirum ſi extincto vſufructu, & illius ſubrogatio ceſſabat: cuius contrarium in caſu iſto, in quo Eccleſiæ commodum verſari ait; addimus ſubſequētia eiuſdem Gemin. verba, hanc partem videri benigniorem, & veriorem, vt neceſſitati Eccleſiæ conſulatur, & quia nominans licitè percipit fructus Eccleſiæ, & nomine Eccleſiæ, ideoque cum præſentationem minimé faciat nomine proprio, ſed Eccleſiæ, & illa ſit in fructu, non dicatur prohibitus eam facere, at citius tutè poſſit; Prætereà ambabus concluſionibus opitulantur, adducta per Carroc. tract. de depoſ. q.27. Quin, & altera itidem valida ratio, quod alioqui, vel dicendum eſſet nullum currere tempus ad præſentandum, & expectandam prouiſionem beneficiati, vel currere, & dilata prouiſione vltra tempus quatuor menſium deuolui patronatus collationem ad proximum ſuperiorem. Primum quippè inconueniens contineret illud diuturnæ vacationis Eccleſiæ à iure vetitum in cap.1. & 2. de iurepatron. cui vt obuiaretur reſtrictum reperiri tempus ad quatuor menſes laicis patronis, ſex verò Eccleſiaſticis, teſtatur Menochi. conſ.122. Alterum verò operaretur punitionem abſque delicto, etenim Eccleſia eo caſu ſpoliaretur iure præſentandi, nulla præcedente culpa, quin, & ſacris contradiceret canonibus, inducentibus deuolutionem ob patroni moram in tempore non nominantis, & quando vtrumque malum eſſet, minus autem ex iuris regula eligendum foret, vtique ſatius eſſet, œconomo cōcedere ius præſentandi, necnon Curatori hæreditatis iacentis, quàm vel dilatare tempus ad prouiſionem vſque beneficiati, vel pati ad ſuperiorem deuolui prouiſionem ipſam patronatus, nulla præcedente culpa, aut mora.

361 In feudatarium autem tranſire non dubitatur, ſi villa, aut caſtrum infeudetur, licet ſpeciatim infeudari iuſpatronatus interdicatur, ſicuti rectè probat Ludodic. Roman. conſ.368. præſens conſultatio, & Lambert. art.29. nu.35. q.2. par.2. lib.1. ita quod ſi alienetur Vniuerſitas, in qua adeſt patronatus, & nominatim in illius diſtractione mentio fiat patronatus, ſit prorſus inualida venditio reſpectu patronatus, vt illic Roman. poſt nu.1. aduertit, fultus auctoritate Io. Andr. in cap.1. de iurepatr. in 6. Dec. in cap. quanto de iudic. verſ. prædicta concluſio nu.38. conueniunt, quæ ſcribit Rocchus adducto verſ. q.25. à nu.46. & Lambert. d. art.20. q.5. par.2. lib.1. At Sãcius diſtinctione vtitur, quod ſcilicet, vel ſit alienatio rei vniuerſalis, addita mentione patronatus, dicendo, & iuſpatronatus, vel dicendo, & cum iurepatronatus, & priori caſu non tranſire in emptorem, vtique verò in poſteriori, dicit in ſuo opere morali lib.2. cap.19. ſub nu.12.

362 Ad maritum verò, & fructuarium vniuerſitatis bonorum tranſire, ſcribit Rocch. Curt. in verſ. ipſe, vel is, à quo, in q.28. à n.62. aſſentitur in vtroque caſu Molin. de primog. hiſpan. cap. mihi 24. nu.3. & 4. Spino in patronatu exiſtente in bonis datis in dotem, loquens, in ſpecul. teſtam. gloſ.4. num.113. & Bacca in tract. de dotib. art.6. nu.1. ſed negat, tum in fructuarium ſimplicem, tum in maritum, Paul. Picus latè defendens in repet. §. Titia cum nubet, & §. Titia q.39. ff. de legat.2. illudq; de marito admittit Abbas, quia vxori remanere, ſcripſit in cap. fin. de conceſſ. prebend. & vtrumque dictum amplexatur Gaball. milleloq.145. nu.2. reſtringens tamen, niſi adhereret caſtro, vel fundo dato in dotem, D. Antonin. 2. par. tit.1. cap.5. §.24. Spino eadem gloſ.4. nu.112. qui propterea ſcripſit hoc caſu concurrentibus marito, & vxore in præſentatione præferendum præſentatum ab vxore per Abb. in cap. fin. ſub nu.8. de conceſſ. præb. & Rot. Roman. deciſ.10. fuit dubitatum, de iurepatron. in nouis, Dec. in l. fœminæ nu.47. de regul. iur. Molin. cap.24. nu.32. lib.1. de primogen. hiſpan. & concinit Bacca tract. de dote art.6. nu.1. cum ſeq. vbi longa ſerie de patronatu in dotem dato, verba facit, ſed lector videre, ne omittat Petr. Barboſ. in l. diuortio §. ſi vir à nu.56. ff. ſolut. matrim. quia auctores multos vtriuſque ſententiæ recenſet, ac demum ſuam profert, nouiſſimeque amplissimus Cardinalis Mantica, de tacit. & ambigu. conuent. lib.12. tit.30. vbi à num.20. huius quæſtionis veritatem inquirit, Doctores nedum vtriuſque ſententiæ commemorando, ſed rationes, ac poſtremò defendit ſententiam Rotæ, & validè ni fallor reijcit in contrarium adducta. In vſufructuarium verò omnium bonorum tranſire, dixit Rota in Alexandrina beneficij 29. Martij 1590. coram Mantica, & Molina d. cap.24. nu.4.

263 Quid verò dicendum ſit vbicumque patronus ingrediatur Monaſterium? breuibus vtens verbis reſpondeo illud in Monaſterium tranſire, eiuſque nomine faciēdam eſſe præſentationem, non autem Monaci, neque ab illo, iuxta deciſionem Rotalem coram Seraphino, atque inter deciſiones illius, eſt deciſ.1328. nu.1. & 1361. nu.4. par.2.

264 Et quod actinet ad fideicommiſſarium generalem, Bart. reſpondet negatiuè in l. quia perinde ſeu quia reſtituta ff. ad trebell. & ibidem Nicol. de Neapol. Alex. in l. ſi patroni ff. adducto tit. ac conſ.73. in cauſa, & lite vol.7. videndus eſt etiam Guid.

Pap.q.507.cum addit. & Couarr.lib.2.variar.resolut.cap.18.nu.8.Ripa in l.Centurio num.54.ff.de vulg. & pupill. substit. & post alios multos Peregr. cons.34. in hac causa nu.20. lib.1. & cons.11. laudi verba vol.4. ac cæteris abundantius Molina eodem cap.24.à nu.5.

365 Verùm in alienationibus quando requiratur Episcopi consensus, vt iuspatronatus etiam censeatur, & validè alienatum ? & quia consensum Episcopi omninò adhibendum esse, dicit text. in cap. quod autem, iuncto cap.illud, de iurepatron. rationesque addit Lambert.in 4.artic.q.1.princip.par.2. libr. 1. cuius scripta videre oportet, quia assensus, quando venit præstandus, sunt primitus verificanda, quæ ipse illic pro rationibus scribit, ideò sciendum est, quando sanctio citatorum capitum subsistere intelligatur, & quidem, non in omni alienatione, neque semper venit interponendus præfatus assensus: etenim cum non alienatur explicitè, neque nominatim, at sub generica tantum distractione comprehenditur: nullus accedere debet consensus, iuxta notata per eundem Lambert.in artic.2. & alibi pluribi: verum cum speciatim, & de per se principaliter transfertur, siuè ex contractu inter viuos, siuè ex vltima voluntate, præterquam si in fauorem Ecclesiæ, vt idem Lambert. probat eodem art.2. à nu.3.

366 Qui præterea assensus, adhibendus est etiam si donatio fieret iuris præsentandi, retento patronatu

367 apud donantem; cuiusmodi donationem (in primis, scire conuenit) fieri posse, & præfato accedente Præsulis assensu subsistere; vt post Rocchum indicato vers.ipse, vel is, à quo q.18. Dec.cons.541. scriptum reliquit, Roland.à Valla cons.47. visis iuribus num.47.vol.1. Siquidem hæc duo separari, & vnum ab altero seiungi posse non dubitatur, ita quod patronatus sit vnius, & præsentandi ius alterius, si namque quotidie inspicimus petitorium residere penes vnum; possessorium verò penes alium: certè cum iuspatronatus respiciat petitorium; ac ius præsentandi possessorium, teste Francho in cap.vnico num.5. de iurepatronat. in sexto, Cassador.decis.2.fama regulariter, sub num.3.de probation, vtique sequela illa inde depromitur, quam mox firmaui, vt iuspatronatus apud vnum, ius verò præsentandi apud alterum extare possit, & propterea probato iure præsentandi apud aliquem, non licere ex eo inferre ad illam illationem, ergo ipsius est patronatus, & è contra, per Rotam decis. 1178. Prosper lib.3.par.3.diuersor.cum alia ex ratione potuerit contingere, quod ad ipsum deuenerit dictum ius præsentandi, præterquam ex iurepatronatus, vt optimè insinuat Rocchus in verbo competens quæst. 25. num. 57. cum sequ. & Lambert.lib.1.par.1.quæst.10.princip.artic.8. à num.2. & illud præ cæteris adduci exemplum commode poterit, ni fallor, quod de Parrochianis nominantibus suum Rectorem, scribit Hieronym.Gonzal. super 8.Regula Cancellariæ glos.18.à nu.90.

368 Altero præterea in casu, donatarius minimè indiget iam dicto assensu, si is compatronus sit; eo quod valida citra dubium est talis donatio, spreto Antistitis consensu, idque Abb.edocet in cap.ex insinuatione nu.4.de iurepatronat. & Rota definiuit, in vna Salernit. relata per Caputaq. decis. 284. donatio par.1.& decis.131.vers.pro ea, quod Diœcesani,par.2. nu.4.

369 Quinimmo, & posse compatronos inter se conuentiones, permutationes, nedum donationes, & cessiones facere absque tali consensu, scripsit Gail. in repetit.cap.fin.col.37.de elect.in sexto, & eum secutus Peregrin.cons.87. cogitaui num.6. vol.3. & expressus textus comprobat sub his verbis; & vt facilius prouideatur Ecclesijs, non inconueniens reputamus, patronos ipsos posse inter se liberè conuenire de Rectore alternis vicibus præsentando, in clem. 2.de iurepatron. vbi glos.in vers.liberè, illud declarat aduerbium, idest sine Superioris auctoritate, & illic omnes admittunt, & communiter insequi Doctores, attestatur Hieronym.Gonzal.in citata regul.8.glos.45.§.1. nu.58.

370 Filio verò compatroni si donetur, oporteret cōcurrere consensum, determinauitque eadem Rota, cuius meminit idem Caputaqu. relatis in locis, quia filius in vita parentis, qui est patronus, non reputatur compatronus, ex eodem Curtio in versic. competens q.7.propè nu.19. Gratian.tom.3.disceptat.forens.cap.177.nu.38. & cap.521. nu.24. conueniunt, quæ ipse scripsi in rubr. de tit. ordinand. cap.5.sub num.3. Ex quibus, & alijs multis censuit eadem Rota, non licere filio præsentare ad beneficium, viuente genitore: cuius fidelissimus est testis Caputaq.decis.363.præsentare par. 2.

371 Et quoniam omni tempore iste consensus accedere queit, pro validitate actus, siuè in ipso contractu interueniat, siuè antecedat, siuè subsequatur, vt aiunt Bald. in sua Margarita, verbo differunt. Innocent.in cap.dudum nu.3. de reb.eccles.alien. vel non, Cassad. decis.2. Cardinalis num.8. & decis.3. confirmauerat nu.3.de renunciat.Sarnen.regula de infirm.resignant.q.26 num.3.Mandos.ad regulam de impetrant. benefic. vacant. per obitum q.31.num.2. quin de consensu subsequenti actum, probat text. in l.si fundus §. 1. ff. de pignor. & cap. consuetudinis, ibique Innocent. Anton. & Imola de consuetud. Bartol. in l. si quis mihi bona §. iussu vers.quandoque lex, & Alexand.vers.adde ff.de acquir.hæredit. & communis est opinio, teste Iasone inibi nu. 41. & Mandosio adducta regula de impetrant. q.17. nu.6. Ideò præstari etiam proculdubio posse in donatione iurispatronatus, post stipulatam, & perfectam donationem dicendum est, aitque speciatim Mantica, subdens id adeò verum, vt procedat etiam si medio tempore alia intercessisset eiusdem patronatus donatio in decis. 86. proposui nu.7. vbi verò donationi posteriori impartitus fuerit assensus à Præsule, valida quidem esset donatio ipsa, exclusa præcedēti, cum ante petitionem assensus secundę donationis, & illius concessionem, haud fuerit petitum concedi anteriori, vt tenuit Rota coram eodem Mantica in ead.decis.86. à nu.8.

372 Tametsi ardua semper visa fuerit quæstio, an etiam post mortem donantis cōcedi valeat, & præiudicet hæredibus ? & complures de consensu, generatim loquentes, licet non expresse de patronatu, negatiuam insequuntur sententiam, & aiunt mortuo donante, & disponente, haud fas esse, consensum dare, & tunc præstitum, minimè obesse illius successoribus, præsertim Afflict. decis.335. pro decisione nu.14.Corbul.in tract.de iure emphy. in rubr.

rubr. de cauſ. priuil. ob alien. irrequ. Dño factam limit. 13. nu. 8. & 9. Tuſchus concl. 750. lit. C. nu. 8 vol. 2. & videtur inhærere Ruin. conſ. 108. in cauſa, & lite, ſub nu. 6. lib. 5. & in his terminis Camerar. in repet. capit. Imperialem propè finem, verſic. Sed huic concluſioni, de prohib. feud. alienat. per Federic. Surdus licet non figat pedes conſil. 382. non Iure, circa num. 73. volum. 3. & citatus Afflict. eadem deciſ. ſub num. 14.

Verum contradicentem ſententiam in hac ſpecie, vt concedi poſſit etiam poſt interitum donantis, & eo tempore impartitus, ſit adeò validus, quod præſentatus poſtea à donatario præferatur præſentato à donantis hærede, ſuſtinet intrepidè Gayll. in repet. capit. fin. col. 39. de elect. in 6. Puteus (licet ab aliquibus recentioribus, corrupte citetur in contrariam ſententiam, hanc tamen re vera, & expreſſè firmat) in deciſ. 16. quarta Maij num. 2. lib. 2. & opitulantur quæ ſcribit Soccin. Iunior conſil. 79. perſpectis omnibus volum. 2. dum ab hæredibus reuocari donationem Iuriſpatronatus defendit, nõ poſſe; quin, & propè num. 37. tametſi his vtatur verbis; ſcilicet; & licet fortè illa donatio non fuerit valida, & efficax, niſi tempore præſtiti conſenſus per Reuerendiſſimum Epiſcopum; & non trahatur retro dictus conſenſus, vt quidam dicunt; tamen poſito eo pro vero, ſine præiudicio veritatis, quia viuebat donator, conſenſus trahitur ad tempus donationis; quod ſi deceſſiſſet, fortè aliud dici poſſet. Ex quibus verbis colligitur primò donationem non eſſe validam, idest non ſortiri effectum niſi poſt conſenſum, quod nos minimè negamus, neq; id obſtat concluſioni, cuius in præſentia quæſtio eſt. Secundo deſumitur ne trahatur retro, quod inſuper concludere videtur Rocchus de Curte, in verſic. Pro eo, ſub num. 18. quorum ſententia ſi verior altera contraria iudicanda eſſet, (pro vt negamus ex deductis antea) nihilominus ſupradictæ reſolutioni, non refragaretur; propterea quod licet aſſenſus iſte validaret donationem ab eo die, quo interpoſitus fuit, ex dictorum ſententia, id quidem operaretur, vt ſi interea contingeret vacare beneficium antequam Epiſcopus cõſentiret donationi; eſſet ad illud præſentandus aliquis à donante, non autem à donatario, iuxta prædictam deciſionem Putei 16. Non quidem vt prædicta donatio ſit interdum penitus inualida, niſi fuerit valeat ab eodem donante reuocata tacite, aũt expreſſe; ob idque non immeritò Cardin. & alij relati ab eodem Roccho Curtio indicato num. 18. firmarunt donationem patronatus, à prædicto donatario alteri factam, eſſe validam. ſtatim ac prior donatio roborata fuerit Epiſcopi aſſenſu. Tertio colligitur ex adductis verbis Soccini Iunioris, quòd etiam in eo caſu, ſi ſit præſtandus poſtquàm obierit donans, ipſe non deflectit in negatiuam ſententiam, quin potius in affirmatiuam, tùm propter illa verba, vt quidam dicunt, tùm propter alia, tamen poſito eo pro vero, ſine præiudicio veritatis; tùm demum propter illa, fortè aliud dici poſſet: quare hanc ſententiam affirmatiuam amplexandam cenſeo, quam Rota etiam inſequuta eſt in deciſ. 287. Quidam laicus, ſiuè 13. de Iurepatron. in nouis, & rurſus de anno 1609. in vna Florentina beneficij coram Domino Coccino, eamq; inſequitur Pariſ. conſil. 144. ſcripſeram num. 7. volum. 4. expreſſeque tenet Maxilla, qui longo ſermone diſcutit, contrariaſque recenſet opiniones, ac rationes, quibus Rota fulcitur in illa deciſ. 13. eaſq; præponderare aliis à Panormit. in contrarium adductis, reſoluit, ſuper conſuetudine Barenſi, rubr. de Sacroſanct. Eccleſ. cap. Eccleſias, & ſuppetunt notata per Dec. conſil. 639. viſa conſultatione numero 3. Rocchum Curtium de Iurepatron. in verbo pro eo quod de Diœceſani ſub num. 9. Roland. à Valla conſil. 47. viſis Iuribus, ſub num. 48. vol. 1. atque Hieronymum Gonzalem alios perplures coaceruantem ſuper 8. Regula Cancell. gloſa 47. nu. 33. qui de conſenſu præſtito, longo tempore poſt donationem patronatus, aiunt illius intuitu, validari donationem patronatus; & adducuntur deciſione Rotali 13. cuius ſuperius memini, & ſi eorum ſententia intelligenda eſt iuxta doctrinas ab ipſis relatas, & conſequenter iuxta terminos præfatæ deciſionis, itaque approbant illam in caſu aſſenſus conceſſi poſt interitum donãtis, alioquin reieciſſent reſolutionem, in ea ſtatutam, ex his, quæ in ſimili tradit Surdus dicto conſ. 382. poſt num. 89. Præterea nolo te latere doctrinam Zabarell. in capit. cum ſeculum quæſt. 6. de Iurepatron. cuius verba ſuſcribere duxi, vt illis rectè penſatis, ſcruteris in quam ille propendat reſolutionem, & ſunt, ſexto quæro circa hoc, ſi antequam Epiſcopus approbet legatum Iuriſpatronatus, Eccleſia vacet, an legatarius poſſit præſentare, an verò hæres, & reſpondit expectandam eſſe approbationem, quæ retrotrahitur; & ſic legatarius præſentabit ſub ſpe futuræ approbationis; commendatq; Rocch. & reliqui omnes, qui conſenſum retrotrahi ad tempus geſti actus, ſuper quo præſtatur; eumquè operari effectum non ex nunc, ſed ex tunc, & præſertim ipſe met Zabarell. conſil. 62. ſingillatim numero 3.

373 Adſtipulatur optimum ſimile de feudo alienato, vt valeat, aſſenſus poſt mortem alienantis ſuperueniens, quæ quidem concluſio, licet à multis controuertatur reſpectu feudi, ex pacto, & prouidentia; In hæreditario tamen (veluti patronatus eſt) maiori Doctorum calculo probatur, teſte Corbulio adducta limit. 13. poſt num. 9. alioqui ſequeretur ex ſententia Iulij Clari in 6. donatio, quæſt. 13. ſub num. 4. maximum abſurdum, vt hæres qui defuncti perſonam præportat, illius facto contradicere poſſet aduerſus Iuris ſanctionem in l. cum à matre C. de rei vendic. l. ex qua perſona ff. de regul. Iuris, Idq; adeo, quod ſi de re propria eiuſdem hæredis diſpoſuerit, teneatur exequi, dum hæreditatem adiuit l. hæredum. C de fideicomm. & non ſolum inſtitut. de legat. Menoch. conſil. 89. non leuis à num. 49. lib. 1. Burſat. conſil. 3. Dubiis numero 33. lib. 1. Lanarius conſ. 69. & Alexand. Raudenſ. deciſ. Piſana 19. in cauſis vertentibus, numero 32.

374 Neque obſtare videtur ratio quorumdam, quod tunc res non videtur integra, ſiquidem rem integram dici poſſe ſuadeo; tum ex eo, quod non prohibetur ſtare, quicquid immutatum non fuit l. ſancimus C. de teſtam. ita quod non videatur mutata illius voluntas; ſicuti neq; perſona; etenim quando fingitur, aliquem eſſe vnam eandemque perſonam

nam cum eo, qui actum gessit (vt est hæres iuxta §. primum in auth. de Iure iurand. á moriente præstit.) tunc ratificatio actus fieri potest etiam re integra; quia cum censeatur eadem persona, videtur res integra; ex quo per ipsum impediri, aut reuocari nequit, ex Bart. in l. bonorum numero ff. rem ratam haberi; & illic amplexatur Castrens. atque Bal. in l. ordo in fine C. de exequut. rei iudic. & tertius propterea haud existimatus quisquis à contrahente causam habet. per Alciat. consil. 236. num. 4. qua potissimum ratione Berous consil. 73. num. 24. lib. 1. in eam deflexit sententiam, vt assensus super feudo possit dari, in præiudicium hæredis post mortem testatoris, quam profectò sententiam semper reputaui de iure veriorem; tum ex prædictis auctoritatibus, & rationibus; tum ex altera, quod si donans, & donatarius sunt correlatiui, ex copiosè notatis à me ipso in 2. par. huius diuersorij rubr. de priuileg. cleric. capit. 2. numero; itaque de vno quod dicitur, de altero censeri debet; per ea quæ inibi cumulaui; sed donationem alicui factam, vel venditionem, ad eius hæredes transire, & in eos sortiri effectum certum est, per adducta ab Alciato conf. 121. placet conclusio lib. 8. ita, & respectu hæredis donantis validam esse, quin sic iudicandum non dubito, maximè his nostris temporibus, in quibus iuramentum solet passim addi in stipulationibus, & donationibus; quare licet controuersia sit, & alibi à me explicata, si valeat reuocatio; Attamen omnium consensu probatur, quod quamuis subsistat reuocatio, nihilominus mortifero cómacularetur peccato; Quamobrem non est credendum donantem voluisse, præsertim moriendo recedere à donatione, & peccare; sed potius in ea velle perdurare; tum quia Regulariter peccatum non præsumitur: tùm maxime in moriente; qui à Iure non creditur immemor salutis æternæ, vt omnes clamant.

375 Sed qui ad beneficium præsentare volunt, ab ipsis minimè erectum, in primis coguntur verificare modum, quo in ipsos transiuisse prætendunt, & si eorum intentionem fundant in ascendentibus;
376 eorum erit onus docere de filiatione, & legitima descendentia, iuxta decis. 11. Borgnini Caual. numero 101. par. 3. & expressè inquiunt etiam Aret. consil. 311. & si ex his num. 9. volum. 4. qui id ipsum faciendum esse adiungunt, si patronatus Ius, sit antiquum; quia non ob id releuantur á toto onere probandi, licet leuioribus tunc vtendum probationibus adnectant, & Cæphalus cons. 137. nu. 45. lib. 1. ita quod sola fama, ac voce vel alijs consimilibus se tueri posse, dicat Menoch. in loco citato. Nec vellem à lectoribus paruipendi alteram eiusdem Borgnini decisionem, scilicet X. sequendo ordinem num. 44. par. 3. quandoquidem indigentem instruit super his, quæ probanda, & articulanda sunt ad verificandam descendentiam, & illa satis
377 etiam proderunt ad affinitatem deductam probandam causa impedienti matrimonia; etenim dubitatum valdè fuit vtrumnè sit affinitas ipsa, & parentela in specie verificanda per gradus, & ex illis, atque ex glosa in figris, latè super hac quæstione agente, liquet oportere, quinimmò, & probanda consanguinitas ex vtroque latere; & singuli gradus distinctè, & clarè, nec non proprijs nominibus recensendæ personæ omnes, vel saltem sufficienti circumloquutione indicandæ iuxta glosam primam, & inibi Doctores in cap. de parentela el 2. 35. quæst. 6. quæ præterea aduertit teneri testes affirmare, se vidisse personas memoratas, se pro consanguineis habuisse, per cap. licet el 2. de testibus cœtera autem quæ dicta glosa admonet in quæstione præfata, & hic incidenter delibata, prætereo, relegans lectorem ad illam, atque ad prædictam Borgnini decisionem. Ad rem igitur rediens
378 aduertendum moneo tunc solam descendentiam demonstrandam, cum Iuspatronatus familiare apparet, alioquin oporteret etiam docere se hæredem, per ea, quæ notat Guid. Papeus, & inibi Ranchin. decis. 507. dicit Innocent. & ratio videtur, quia patronatus transit ad hæredes etiam extraneos, nisi aliud sit in ipsa fundatione sancitum, ex Bald. in l. secunda C. de in Ius vocando, & Francisc. Marco decis. 1133. quæritur super fundatione num. 8. & iterum decis. 1135. quæritur an Iuspatronatus num. 1. par. 1. succurrit glosa in cap. cum seculum de Iurepatronat. & inibi Ioan. Andr. & Abb. & decisio Blanchetti relata sub num. 349. quæ etiam probat verificari descendentiã eo ipso, quod est probatum se hæredem esse vltimi præsentantis, immò qui fuerit in quasi possessione præsentandi, descẽdentiam probare non arctatur, Cresceut. decis. 9. de Iurepatron. & Seraphin. decis. 1354.
379 Sed quo modo isti succedant videndum superest, & vera est sine difficultate responsio eos insolidum succedere non autem pro portione hæreditatis, ex glos. in cap. pia mentis 16. quæst. 7. in cap. 1. de Iurepatronat. Hostiens. Innoc. Buttius. Cardin. Abb. & quotquot scripsere; nec non Præses de Franch. decis. 85. Monasterium Montis Oliueti; atque Peregrin. consil. 34. in hac causa num. 2. vol. 1. subdens num. 19. istud Ius deuolui ad hæredes, non vti hæredes, sed quia hæredes, itaque quia hæres succedit, vt alius quicumque hæres, licet in maiori summa; quod si vti hæres succederet pro portione, in qua est hæres, adeo quod nec vni ex hæredibus assignari posset, vt ait Rocchus Curtius quem sequitur Lambert artic. 2. quæst. 2. par. 2. lib. 1. quare Ioan. Andr. & Abb. post Goffredum tenuerunt in cap. quærimoniam de Iurepatron. neque in diuisionibus licere illud dare vni ex hæredibus, & remitti, & comprobat Peregrin. consil. 87. cogitaui, vers. item necesse, sub num. 4. volum. 3.
380 Ex quibus conuincimur quod vbicumque alter ex fratribus obierit admittitur nepos ad præsentandum simul cum patruo, iuxta decis. Francisci Marci 1133. quæritur super fundatione à num. 6. par. 1. idque fit ratione repræsentationis, in qua re præter auctoritates ab ipso Francisco Marco adductas, videre confert, quæ cumulat Hieronymus Laurentius decis. Auenionen. 37. Nobilis Bartholomeus á num. 12. dum à num. 6. proposuerat necnè in fideicommisso Aui succedat nepos vna cum Patruo. Alios insuper adducit, insequitur; Gratian. tomo 3. Disceptat. Forens. cap. 521. num. 16. Valasc. de emphyt. quæst. 50. num. 10. & Spin. de
381 testam. glos. 4. num. 56. te autem latere nolo hanc repræsentationem ex quadam Iuris fictione prouenire, vt dicit Azeueda ad V. nouæ recollectionis, tit. 9. l. 3. vers. item quia sub num. 8. & Marinus

Monte-

Monterus decis. Aragonensi 36. Multa à nobis,
num. 46. In qua decis. eam explicat quæstionem,
382 & resoluit, ne aduocatus vincentis, recta via pro
suo honorario agere queat aduersus victum, condemnatum in expensis, in qua eadem re, antea decis. 14. incipiente, ex facto tractauerat alia perplura quo ad istud salarium aduocatorum. Illudque præ-
383 sertim si aduocatus in propria causa exigere ab aduersario in expensis damnato posit, quas ipse fecisset, si alium assumpsisset patronum, aut si conduxerit, illeque recusauerit salarium, gratisq; præstitisset patrocinium, in quibus etiam dubijs, aliqua me tetigisse recordor in ritu 1111. Curiæ Archiep. Neapol. num. 12. quæ sic incidenter relata, nollem in causa esse, vt à lectoribus redarguar, quod ad externa deflexerim; Misertus namque sum aduocatorum, è quorum numero Dei munificentia prosiliui; & expertus sum multis annis, quam graue sit munus, vbi debitè expleatur, quamque periculosum pro anima si necessario labori, & diligentijs parcatur. Neque eum excuso, qui multis clientibus abundans, non posse omnibus, vt par esset inseruire, affirmaret, compelleretur namque superabundantes recusare.
384 In computatione autem patronorum, & vocum actente pensandum, quandoquidem in stirpes, non autem in capita præsentant, iuxta clement. plures, & illic glosam, & Doctores de iurepatron. aiuntq; præterea Rocchus, & Lambert. citati à Menoch. cons. 316. & si peracuta num. 16. vol. 4. nisi esset familiare, & gentilitium, in quo cessare prædictæ clement. sanctionem, censuit Rota in Florentina iurispatron. de Ricasolis 10. Martij 1603. coram Viro illo insigni Cardinali Lancellotto iuniore, adducente aliam in Regiensi coram Penia, aliam in Burgens. coram eodem, demumque aliam in Tareminensi, coram Decano, quarum omnium meminit etiam idem Gratian. eod. cap. 521. num. 18.
385 & cũ vnus specialiter nominatur, & plures deinde adnectuntur sub nomine collectiuo, omnes habentur pro vno, tantumque commodum percipiunt, quod & ille vnus primo nominatus; exemplum si dicat Rector, & vicini, vt in his terminis consuluit Dec. cons. 122. pro tenui facultate, nu. 2. Ripa in l. re coniuncti num. 104. ff. de legat. 3. & post Rocchum de Curte, & Lambert. scribit Bursat. cons. 224. ex proposito num. 17. vol. 3. subdens tamen num. 18. hanc regulam, multas pati Fallentias, & Corneus cons. 72. videtur in hac consultatione, num. 8. vol. 2. Ac præsertim si ratione cuius-
386 dam præeminentiæ nominetur ille primus, cum dicitur, Titius, & socij; eo enim casu omnes locum vnius sustinent, tueturque etiam Dec. in cap. Pastoralis num. 9. de Rescript.
387 Cum verò plures vniuersitates retinent Ius patronatus, quælibet earum haberet vnicam vocem, teste eodem Menoch. indicato cons. 316. nec attendenda essent singula capita dictarum Communitatum, quod etiam approbat Rocchus in versic. competens alicui num. 17.
388 Et cum aliqua Vniuersitas præsentare habet, nequeunt Regentes illam, & officiales præsentare, sed populus eam facere debet; in qua sunt quoq; vocandi infantes, eorumq; tutores Calder. cons. 9. Populus Ecclesiæ, de Iurepatron. & si administratores, maximè locorum piorum assimilantur tutoribus, quod probat Gratian. tom. 3. Discept. forens. cap. 522. nu. 17. illi autem validè præsentent, ex infra notatis, nu. 390. videtur quod prædicti etiam possint, licet si populus præsentaret, esset præferendus ab illo nominatus, sicuti, & qui à Pupillo.
389 Quod si Monasterium habeat Ius præsentandi, á Superioribus conuocato conuentu, & capitulo facienda erit capit. ea noscitur, de his quæ fiunt à maior. par. cap. & scribit in hac specie Nauar. cons. 9. Excellentissime Domine, sub nu. 12. de constitut.
390 Et vbi pupillus retinet patronatum, à quo sit præsentatio facienda, dubitari consueuit, & concludendum est, tum ab ipso pupillo, tum à suo tutore fieri posse, si tamen pupillus sit maior septennio, vt omnes inferius citandi tradunt, & Brixiens. quæst. Dominic. 77. tutor. cuiusdam pupilli, Butrius consil. 29. visis propè finem Lapus allegat. 8. præsentatus sub num. 2. & inibi Mandos. addit. 8.

Verum si ambo præsentarent præferretur præsentatus à pupillo, teste Calder. cons. 9. supra citato in princip. Archid. in cap. decernimus 16. quæst. 1. Rota decis. 321. nota, glosam, siue 6. hoc tit. in antiq. & 10. fuit dubitatum in fine, eodem tit. in nouis Mantica de tacitis, & ambiguis conuent. lib. 12. tit. 30. nu. 30. in fine; adeo quod si post factam á pupillo præsentationem, fuerit alter á Tutore præsentatus, & institutus, adhuc præferendus sit præsentatus, ab ipso pupillo, ex resolutione Crauett. cons. 76.

Hisque ita explicatis, ad alium properandum est. & in primis ad illud, quod qui patronatum est
391 adeptus, tria consequutus est; nempè Ius præsentandi, onus defendendi, & subuentionem, si vergat ad inopiam, per Abb. in q. 3. nu. 14. & non dissentit ab altera iactata conclusione, vt acquirat ius honorificum, onerosum, & vtile; sub qua conclusione, reliquam patronatus materiam, quam breuissime scribam, atque á primo ipsius capite exordiendo.
392 Recordor vulgatum illud axioma, Patrono laico quatrimestre, Ecclesiastico verò semestre, Ius impartiri tempus ad præsentandum, cap. 1. de Iure patron. in 6. dictoque respectiuè elapso tempore
393 non amplius eis licere; illud tamen numerandum esse à die scientiæ vacationis, ex decis. Rotali 6. si propter de Iurepatron. in nouis, & 13. in antiq. & melius in altera Caputaq. respondente decisionibus quibusdam contrariam fouentibus resolutionem, & est decis. 248. tempus datum, par. 3. opitulatur perpulchra Lapi allegatio 78. vacauerat numero 8. & Rotæ decis. 3. hoc tit. in antiquioribus; quin, & decis. 12. hoc eodem tit. in antiq. dum proponendo, & decidendo quæstionem, præsumatur ne scientia, vel ignorantia, & cuius sit onus hoc casu probare scientiam, vel ignorantiam; supponit tempus iam dictum currere á die scientiæ. Maximè quia veritate fulcitur opinio, quod præsumptio sit pro patrono, vt dicatur præsentasse in tempore, & ignorasse vacationem, nisi sciuisse probatum fuerit, & scribit multis adductus auctoritatibus Hieronym. Gabriel. cons. 185. quod Cappellania num. 11. vol. 2. eumque sequitur Menoch. in tract. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 77. num. 14. & concinunt quæ Bellam. edisserit decis. 349. sicuti præsumitur, sub rubr. de præsumpt. quin, & Roccho Curtio in verbo honorificum quæst. 49. indicanti con-

contrarium, & asserenti præsumptionem esse pro Antistite, conferente ob præsentationem non factam in tempore, respondet vendicare sibi locum cum constat de scientia, & sic de initio temporis, vt teneatur patronus hoc casu docere de ignorantia, & verificare melioribus, & efficacioribus probationibus, quam fuerit probata scientia; cuius responsio tametsi non displiceat, attamen sit ne vera, non exquiro, nam idem Rocch. in ea sententia non videtur figere pedes, vt colligi rectè potest ex verbis in fine positis, illis scilicet, multa tamen possent adduci pro prima parte, de quibus per præfatos Dominos de Rota, & per Dominum Felyn. vbi supra; Verum quia faciliter responderi posset, non insisto; itaque eius sententia discedit ab ista, quam priori loco retulit, ex auctoritate decis. Rotalis, quæ in decis. 556. vtrum præsentatus siue 12. de Iurepatron. in antiq. apertè defendit opinionem contra præsentatum post tempus, nisi probet ignorantiam, & altera decis. 1. eod. tit. in antiq. dum absolutè defendit, à die vacationis currere tempus patronis: sed ipse minimè discedo á priori fulctus tum frequentiori Doctorum calculo, tum alijs decisionibus supra relatis, tum demum posteriori coram Orano in vna Segnina Iurispatronatus 12. Iunij 1596. vbi impetratio beneficij facta Iurispatronatus à Sanctissimo, tanquam deuoluti ob non præsentationem in tempore, fuit declarata nullius validitatis, quia non fuit probata in patrono scientia vacationis, quam sententiam omninò tuetur Steph. Bertrand. consl. 212. quamuis Domini, vol. 4.

394 Quod verò ad impeditum attinet, non esse admittendum ad nominandum clericum ad beneficium, postquam præterijt dictum statutum tempus, credit Lambert. art. 8. qu est. 1. princip. 2. par. 2. lib. sed Abb. in cap. cum propter, sub num. 2. hoc tit. de Iurepatron. dicit præscriptum tempus minimè currere patrono impedito, & Rocch. de Curte in verbo honorificum quest. 28. nu. 58. adducens Bald. idem firmantem in cons. 469. sanctissime in 4. volum. tenet etiam Azor. in lib. 6. institut. moral. par. 2. cap. 21. vers. decimo quæritur in fin. opitulaturq; Paul. de Cittadin. par. 6. arti c. 11. post nu. 42. & Ioan. de Selua tract. de benefic. par. 3. quæst. 59. sub num. 3. ibi, licet aliqui voluer nt, & expressius fauet Didacus Spino in suo specul. testam. glosa 4. princ. num. 23. & quæ videtur omninò vera sententia; semper enim dici audiui, nè impedito curræt tempus, & dum Lambert. suam sententiam defendit, ea potissimum assertione, quod ignoranti vacationem præiudicat, si labatur tempus à Iure præfixum, ex decis. 38. siue prima hoc titulo in antiq. eaque sit omninò falsa conclusio, ex adductis superius num. proximo 393. sine dubio prosternitur consequens, & sic illatio ista ad impeditum, cum re vera neutri currat tempus, & defendi quêdam nobilem virum in carceres Castri noui coniectum, inibique multis mensibus detemptum, quem nemo alloqui poterat.

395 Post hæc videndum est, quo modo, & cui sit facienda præsentatio, & Episcopo loci facienda est, c. nobis, de Iurepatron. & Concil. Trident. in cap. 13. exordiente, non liceat, sessione 14. de reform. cuius verba non vtique restringenda sunt ad eum tantum casum, in quo præsentatio fuit facta coram ipso met Episcopo, idest vt patronus, & clericus nominatus adeant conspectum Episcopi, vel saltê vt comparitio seu instrumentum, & scriptura qua explicatur intentio Patroni, siuè illius Procuratoris exhibeatur, & producatur eidem Antistiti, alioquin sit nulla præsentatio, iuxta verba Concilij in adducto loco, sed tantum vt debeat fieri Episcopo, scilicet in eius Curia, aut illius Vicario, idque vno ex illis modis, quos mox rescribam, & ita obtinui de anno 1608. in Curia Episcopali Auersana in causa clerici Ioannis Leonardi Mele, licet pro contraria parte aliqui, docti viri reputati tuerentur priorem sententiã, & malè ex omnium Iudicio; & doctrina Sbrottij de offic. Vic. lib. 2. q. 111. nu. 15.

396 Modus autem in primis is est, quem ponit Lapus allegat. 75. & ibi Mandos. annot. 6. alios cumulans, & communem esse opinionem adiungens, scilicet vt patronus per litteras nominet Clericum ad beneficium: neque alius deest modus præter recensitum á Lapo, quandoquidê si patronus adeat Præsulem, eiusuè Vicarium, & illi instituendum præsentet, & comparitionem, seu libellum offerat, quo ista palam fiant, nempè asseratur vacare beneficiũ tale, de mense tali, per obitum talis, illius vltimi, & immediati possessoris, & cum dictum beneficium sit de Iurepatronatus ex dotatione, siue fundatione, aut constructione ipsius comparentis, ne Ecclesia careat suo Rectore, & beneficiato, præsentat, & nominat talem instituendum, & confirmandum à Reuerendissimo tali, loci ordinario, quem propterea petit admitti, & institui in dicto beneficio, & eius Iuribus, actionibus, & emolumentis, in eiusq; realem, & actualem possessionem immitti, vtique valida est, sine vlla difficultate, Verum quia contingere posset, vt patronus longè absit, & litteras scribendo Episcopo datas, aut illius Vicario, illi sit incognitus scribentis caracther, ideò securior erit modus, cautiusque aget, si manu Notarij conficiatur Instrumentũ, continens mandatum procuratorium, quo aliquis constituatur procurator ad præsentandum coram Episcopo, aut eius Vicario, idq; satis apertè liquet ex Doctoribus mox adducendis.

397 Sed dubium non exiguum vertitur cum patronus ignarus, & peritiores non consulens, aduocauit Notarium (cuius ex culpa multoties contingit talis error) & coram illo, ac testibus præsentat aliquê, ad tale beneficium; cuius præsentationis conficiatur Instrumentum à Notario, istam continens assertionem; sit ne valida post lapsum tempus? & Lapus proponit eiusmodi quæstionem, qui multa pro vtraque parte recenset in alleg. 75. casus talis est; vbi cóludit præmissa distinctione, & ait, quód si tale instrumentum fuerit superiori, vel apud ipsius Curiæ acta formiter productus infra quatrimestre concessum patronis laicis; sit procul dubio valida, & omnino admittenda præsentatio; Quod si postquam præterijt concessum tempus, nullius momenti existimetur: quam eandem conclusionem amplexatur Mandos. inibi, in annotatione postrema, vbi alios complures adducit Scriptores ad illam corroborandam, & ipse non semel vidi seruari, licet ab Aduersarijs fuerit oppositum de illius nullitate, ac demum reperi Anton. de Amatis decis. 4. Marchiæ, in vna, sub num. 22.

398 Sed præsentare seipsum, dum quæritur si possit, respon-

respondendum est negatiuè ex textu in capit. per vestras de Iurepatronat. ibique notat Abb. num. 1. cum sequentibus, & cap. consuluit num. 3. eodem tit. Hostiens. in sum. citata rubr. num. 12. & rubr. de elect. num. 18. estque vera sine dubio sententia, reiecta contraria Caualcani in decis. Fiuizana 28. num. 44. par. 3. quam ipse met Caualcan. deinde reijcit, dum aliam subijcit conclusionem his vtens verbis, vel melius dic. ex quibus verbis liquet meliorem sententiam esse posteriorem, & priori contradicentem admisisse eundem Caualcanum, & optimè sanè tùm ex adducto textu expressè loquēte, tum ex rationibus multis, & consimilibus eandem comprobantibus conclusionem, illa præsertim quod nemo se ipsum Iudicem, vel tutorem decernere valet ex l. præses ff. de offic. Præsid. l. vltima ff. de offic. Prætor. & l. 4. ff. de tutor. & curator. datis ab his Collator. insuper se ipsum instituere, neque potest eo quia differentiam personalem inter dantem, & recipientem exigunt Iura, cap. fin. de instit. neque se ipsum eligere l. si mandauero §. si tibi, inibique Bar. ff. mandati Pater etiam semetipsum filio exemplariter substituere nec valet, teste Bart. in l. ex facto numero ff. de vulg. & pupill. Hácque resolutionem adeò veram existimo, vt procedat etiam respectu beneficij simplicis, tùm ex generalitate verborum quibus vtuntur Rotę decisiones mox citādæ, tùm ex Ioanne Andrea in hac specie ita decidente in adducto cap. per vestras, inibique demùm insinuat Abbas, si eius verba attentè notentur, mihiq; vera in iudicando videtur sententia explosa subtilitate Lambert. contrarium affirmantis in tract. de Iurepatron. par. 1. lib. 2. quæst. 8. artic. 2.; namque in Iudicando æquitatem intuemur, quodque seruari conspicimus, atque à subtilitatibus cauemus.

399 Sed valeat ne procuratorem deputare qui eundem constituentem nominet; non quidem cum hac specifica conditione statuere, vt ipsum eligat, cum id sit prorsus erroneum cogitare, sed simpliciter eligendo procuratorem, an talis procurator possit, si velit, eundem constituentem præsentare? & hoc etiam casu affirmo, non posse, ita quod si patronum nominet, fit talis nominatio, & præsentatio nullius firmitatis; iuxta decisionem Rotalem 285. par. 2. diuersorum, in eius initio, & clarius ex eadem Rota apertis verbis hoc decidente apud Caputaq. decis. 397. par. 2.

Quòd si procurator deputatus fuerit á multis patronis ad præsentandum, & vnum ex dictis constituentibus præsentet, dumtamen comparuerit nomine omnium, valere actum, nec reijciendam præsentationem determinauit Rota coram Aldobrandino indicata decis. 185. cuius verba legantur quæso.

400 Verùm qua medela vti possit patronus, si is vnicus sit, velletque suum de Iurepatronatus adipisci beneficium? & duo á Doctoribus tradi remedia animaduerti; Alterum per Abb. in eodem capit. per vestras, vt emittat præces, coram Episcopo, vt sibi prouideatur de beneficio, & videtur insequi Caualcanus citato loco, & Ioseph. Ludou. conclus. 42. versic. Ampliatur 6. Lambert. in artic. 3. citatæ quæst. 8. nec non assentiri videtur Ioan. de Selua in tract. de benefic. par. 1. quæst. 6. num. 19.; & modernus in praxi Episcopali, verbo Iuspatronatus versic. vigesimum primum, par. 1. Alterum verò quòd Episcopus possit dictum beneficium conferre eidem patrono qui inhæreat, atque assentiat collationi prædictę, quod lon ga seriè post alios tutatur Lambert. eadem quæst. 8. artic. 4.

401 Et quoniam tres esse principales terminos in hac materia præsentationis dicit Caball. Milleloq. 150. tres sunt par. 1. scilicet præsentatio, admissio, & institutio; & cum iam scripserim vtiliora circa præsentationem, conuenit ad aliam partem per-

402 transire nempè ad admissionem, cuius duo sunt actus, vt ex illius met verbis apertè colligitur; vel etenim admittitur nudus actus præsentationis non aliter approbando, vel reprobando, quousque deliberauerit, & tunc admissa non dicitur præsentatio, vt illius est sententia; & fit cum clausula, si & in quantum scilicet admittimus, vel Dominus admisit si, & in quantum; vel non admisit nisi si, & in quantum hæc siquidem verba eundem pariunt effectum, eiusdemque sunt virtutis, & abdicant, & non abdicant, prout de Iure; & regulantur secundum Iuris dispositionem, ab eaque recipiunt robur, & intelligentiam, ex verbis Caualcani decis. Fiuizan. 26. nu. 32. par. 2. & decis. 11. n. 41. par. 3. ac Mohed. decis. 3. Additio de appell. qua

403 addita clausula supradictis concepta verbis nullum tribuitur Ius nominato, neque Ecclesiæ libertati, aliquod præiudicium infertur si non fuerit verificatus patronatus intra terminū, ita quippè scripsit idem Caualcan. citato nu. 41. & decis. 28. nu. 17. eadem par. 3. & suppetunt Doctores multi in eisdem locis adducti; quamobrem præcauent sibi Iudices, né alio modo præsentationes admittant quam cum dicta clausula, alioquin Ius nominato daretur per argumentum á contrario sensu, eorum quæ ipse Caualcan. illic scripsit, & clarioribus verbis Caball. indicato loco, & insinuant admissionem principaliter respicere Ius, quasi possessionem, potestatem, & personam præsentantis, non autem præsentati, quare nequeat impugnare patronatum, sed valeat inquirere in personam præsentati, si capax, & idoneus ille sit; quin illam producturam post tempus, validaret Lambert. 12. art. 2. quæst. princ. 3. par. 2. lib. & alibi concinitq; Mascard. conclus. 17. præsentatio num. 7. & 8. nec non Riccius copiosè, & iuxtá morem perdoctè, decis. 217.

404 Cum itaque iuxta primum modum est recepta nominatio; statim affigi debent ædicta, & postmodum concedendus terminus ad probandum, in quo probandus est patronatus, idq; altero ex duobus modis attenta forma statuta in Concil. Trid. cap. 9. sess. 25. de reform. nempè ostendendo titulum, aut possessionem verificando.

405 Titulus autem, vel ex fundatione, aut dotatione, siue constructione, qui ex authentico documento,

406 & alijs iure requisitis ostendatur; Possessio vero, ex multiplicati præsentationibus per antiquissimū temporis cursum, qui hominum memoriam exce-

407 dat, alijsque secundum Iuris dispositionem probatur. Quin, & in ijs in quibus tale Ius potius ex vsurpatione quæsitum præsumi solet, plenior, & exactior probatio requiritur, nec sufficiat immemorabilis temporis probatio nisi præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes etiam continuatæ

tæ non minori saltem quam quinquaginta annorum spatio; quæ omnes effectum sortitæ sint authenticis scripturis probetur. In qua quidem re tumido pede ambulandum est, cum vulgi fallax sit opinio, quamque non semel audiui affirmari; Ad probādam præsentandi possessionem necessariam esse probationem immemorabilis; In vniuersitatibus verò, & alijs in quibus præsumitur vsurpatio sufficere, iuxta verba Concilij probationem quinquaginta annorum, dummodo hæc scripturis fiat quæ prætensio expressis verbis contradicit Concilij, quod re vera in his requirit pleniorem, & exactiorem probationem, vt eius aperta verba aiunt, ac propterea præcipit requiri immemorabilem, quæ saltem ostendatur per scripturas probantes cõtinuatas præsentationes per annos ad minus quinquaginta, nec contentatur simplici probatione immemorabilis prout in alijs in quibus cessat suspitio iam dicta, & sic fuisse resolutum per Rotam Romanam legitur in vna Sabinen. beneficiorum coram Aldobrandino 15. Decembris 1581. & refertur in decis. 199. Domini concluserunt sub numero 5. in 2. par. diuers. & melius in vna Reatina Iurispatronatus 10. Octobris 1572. coram Robubusterio, vbi dicitur, quod sola possessio quinquagenaria cum præsentationibus, verificatis per documenta, & effectuatis, non sufficiat in his, in quibus vsurpationis suspictio non cessat, nisi etiā probetur possessio immemorabilis; subiungens post num. 2. quod ita expresse statuitur in dicto cap. 9. Sacri Concilij Tridentini, quæ quidem decisio est in numero 409. tenuerunt Domini par. 1. diuers. concinit Altera 545. Domini dixerunt nu. 4. par. 1. ibi suspitio vsurpationis non habet locum, vbi constat de immemorabili, & dixerat antea Achill. decis. 4. Iuspatronatus per totam hoc tit. vbi num. 7. adiungit hoc subsistere quotiescumque verè probarentur præsentationes ex immemorabili tempore, secus si per famam dumtaxat; & illud aduerbiū verè explicandum est hodie, ex dispositione Concilij, vt saltem documentis, contineantur præsentationes factæ infra tempus quinquagenarium; cæterum vsque ad immemorabilem, fiat probatio alijs modis á Iure permissis.

Alteram tamen non exilem dubitationem perspicio in hac specie quæ licet ex verbis dicti Concilij numquam animo meo occurrisset, verba tamen & auctoritas apud me pergrādis, Hieronymi Gonzales obtinere fecerunt; etenim illa sunt in glos. 18.
408 sub nu. 63. in suis comment. ad 8. Regulam Cancell. quòd vltra immemorabilem præscriptionem, seu consuetudinem, quam omninò probare tenentur; Insuper docere debent, per authenticas scripturas, de præsentationibus continuatis, & effectum suum sortitis per tempus continuum quinquaginta annorum, & consimilia verba scribit Lancellot. in decis. per me relata inferius nu. . . . ista itaque verba supponunt, quod vltra immemorabilem, requiratur dictum tempus quinquaginta aliorum annorum; & expresse contradiceret iste intellectus verbis dicti Concilij, illis scilicet nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quam si præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes etiam continuatæ, & cap. ex eo itaque textu apparet suffragari immemorabilem si præter alia ad illam necessaria concurrat, vt præsentationes intra saltem quinquaginta annos dictæ immemorabilis factæ verificentur scripturis, & hic est verus sensus verborum dicti capitis Conciliaris.

409 Sed cum reliquæ personę, à præsumptione vsurpationis intendunt probare patronatum poterunt etiam his temporibus verificare immemorabilem, illis tantum modis á Iure permissis, eo quia Sacrū Concilium in his minimè alterat dispositionem Iuris Communis, vt idem Aldobrand. aduertit in dicata decis. 199. sub num. 5. & dicit etiam Lancellott. in vna Trident. Iurispatronatus 3. Iunij 1572. quæ in 2. par. diuers. est decis. 331. fuit resolutum num. 1. & suppetunt scripta nu. 415. Nec non Rotę decisiones duæ quas subiungam sub num. 417. Et probant, etiam fama his temporibus verificari Iuspatronatus.

410 Attestationes autē testium in actis redactas circa probationem Iurispatronatus vniuersitatis (quia acta publica dicuntur) censeri etiam authenticas scripturas, non dubitatur, ita quod propter illa intelligatur satisfactum dicto Canoni cōciliari cōcludit Menoch. cons. 336. respondi num. 23. vol. 4. per egregiam doctrinam Angeli in l. vltima col. 2. vers. sed Innocentius C. de ædicto Diui Adriani tollend. tametsi eiusmodi opinio fortasse contradicere videatur dispositioni Concilii si verū est, quod citatus textus non videtur confidere testibus in hac hac re, vt dicit adducta decisio 199. num. 4. par. 2. diuers. insequiturque Mariscott. lib. 2. variar. resolut. cap. 52. num. 2. Attamen quia re vera minimè contradicit, ideo subsistit: Non autem cum dispositione præfati Concilij pugnat, quandoquidem titulus Iurispatronatus vigore Concilij, vel esse debet ex fundatione, vel dotatione, vel constructione, & tunc ex authentico documento probandus, appellatione cuius documēti contineri, nedum instrumenta, sed etiam testes, præsumptiones, & probationes, á Iure communi approbatas, quia docet glos. in cap. 1. & inibi Archid. de except. in 6. ideo his modis probari Iuspatronatus post Concilium determinauit Rota in Lucana Plebis, Mercurij, 13. & 22. Iunij 1590. coram Giptio, & est decis. 542. inter recollectas à Farinaccio, quod expresse mea sententia insinuant eiusdem Concilij verba illa, qui ex authentico documento, & alijs iure requisitis ostendatur; quod etiam procedit si præsentationibus innixus, & alijs secundum Iuris dispositionem, probare quis velit titulum Ius patronatus: altero ex his modis idque tàm ex eisdem Concilij verbis vnico contextu positis, colligi posse existimo, quàm ex subsequentibus, dum respectu vniuersitatis, & aliorum suspicione grauatorū de vsurpatione, requirit scripturas ad illud probandum; quod restringit eadem decisio sub num. 4. procedere in ea tantum persona suspecta, quæ prætendit suam possessionem fundare in præsentationibus, vt illæ scripturis dumtaxat probentur, non autem si in titulo proueniente ex fundatione, vel dotatione, quia probatio tunc etiam sufficeret eo modo, quo & in alijs non suspectis dictum est superius, & decisum etiam fuisse memorat, in vna nullius Patronatus, coram Pamphilio 2. Maij 1588.

411 Sed in quibus præsumatur acquisitum ex vsurpatione, dum quæritur respondeo in primis id pre-

sumi

ſumi in vniuerſitatibus, iuxta doctrinam Butrij in cap. dilectus de offic. legat. Mohed. deciſ. 2. prouiſio circa finem de iurepatr. Putei deciſ. 205. in vna Lucana lib. 1. & dicitur in eodem cap. 9. Concil. Trid. etiam ſi Communitas parua ſit iuxta alteram Rotę deciſionem coram Gypſio in vna Bononien. Iurispatron. de Baringana 20. Martij 1585. & in alia Archipræsbyteratus nullius 2. Maij 1508. coram Cardinali Pamphylio, niſi tamen non totius Vniuerſitatis, ſed illius partis eſſe prætendatur ex declaratione Sacræ Congregationis Concilij interpretis, cuius meminit Gonzalez citata gloſa 18. num. 69. ideo non videtur nunc admittenda deciſio Putei 67. num. 1. & deciſ. 265. in princip. lib. 1. dum quæſitum ex vſurpatione afferunt à Parochianis præſentantibus proprium Rectorem; niſi de omnibus, ac vniuerſitatis nomine præſentantibus, intelligantur.

Et quoniam additur in dicto capite Concilij, vt in iis perſonis, & c. nec exprimitur, quę ſint hæ perſonæ, ideo recordor eas eſſe, quæ potentes ſunt, & propterea ſuſpicari vſurpatum in Imperatore ſcripſit Puteus deciſ. 60. & in eadem lib. 1. id ipſum in Rege ſcripſit Mohed. de Aragonenſi loquens deciſ. 10. Eluenſis num. 4. de Iurepatron. quin, & in Infante firmat Puteus de illo Portugalliæ verba faciens deciſ. 57. fuit reſolutum lib. 1. nec non in alio quouis barone ſi iuſpatronatus ſit in proprio feudo atteſtantur recentiores omnes ex declaratione Cōcilij ſub his verbis. Congregatio cenſuit Barones, & alios Dominos iuriſdictionem perpetuam habentes comprædendi in hoc Decreto. Idque præterea vendicare ſibi locum in altero quocumque Magnate admonet Caputaq. deciſ. 128. iuſpatronatus num. 1. par. 2. eſtque deciſ. 1273. Rauellenſ. lib. 3. par. 3. ideòque in quolibet de familia Romana Vrſinorum ſcripſit Tholomæus deciſ. 86. reſcripta inter deciſ. diuerſ. 842. lib. 3. aut alterius ex familia Columnæ Caputaq. deciſ. ſupra citata 128. & latè diſcuſſum in Sabinen. benefic. 15. Decembris 1582. coram Aldobrand. vt in deciſ. 199. lib. 2. diuerſor. quin etiam in familia Neapolitana Caracciulorum ſcio deciſum in vna Sancti Andreæ 19. Decembris 1609. coram Artembergo quam reſcribo inferius num.

412 Poſthæc occurrit dubitatio inſignis quam multi poſuerunt, an perſonæ vniuerſitatis poſſint dicere teſtimonium pro eorum vniuerſitate prætendente iuſpatronatus? & pro reſponſione inueſtigandum primitus eſt, quomodo id contingere valeat ſi iam concluſum fuit ſcripturis faciēdam eſſe probationem iuriſpatronatus ad fauorem eorum in quibus præſumitur ex vſurpatione quæſitum? & euenire poſſe caſum non dubitatur in primis, ſi vniuerſitas non poſſeſſione, & præſentatione innititur, ſed dotatione, vel fundatione, quia teſtibus eo caſu vti poſſe deciſum memini coram Orano in vna Lucana Plebis, die 22. Iunij 1590. Atque inſuper licet probatio per ſcripturas fieri debeat circa continuatas præſentationes intra tempus quinquaginta annorum, vſque tamen ad reliquum tempus perficiens immemorabilem, teſtibus fieri poſſe nō dubitatur; & propterea iuſtè hæſitatur an perſonæ vniuerſitatis teſtificari tunc valeant pro vniuerſitate, in qua licet annuat affinis meus, & Præſul. meritiſſimus Genuenſis in ſua Praxi capit. 63. num. 7. libentius tamen ſubſcribo negatiuæ probatæ à Rota Romana relata per Caputaq. deciſ. 134. iuſpatronatus communitatis par. 2. quæ dato quod apertis verbis non aſſeueret, vt indicat citatus Genuenſis, firmat Cornel. conſ. 47. in præſenti num. 7. volum. 3. & adeſt altera expreſſioribus conſcripta verbis coram Ampliſſimo Pamphilio in vna foro Sempronianí, ſeu nullius Parochialis 15. Decembris 1593; & ſequitur Pariſ. tractat. de confidentia Benefic. quæſt. 28. num. 252. & Gonzalez adducta gloſa 18. num. 70. tandemque Gratian. tomo 1. Diſceptat. Forenſium, cap. 168. num. 23. idem in ſubditis pro Domino adiungens in reliquis autem, an admittantur ſcribit latè Farinacc. quæſt. 60. Regul. 17. à num. 450.

413 Verum poſſeſſio iſta à Concilio reſpectiuè requiſita probetur nè per multiplicatas præſentationes factas à procuratoribus, quæ fuerint ſ ritæ effectum? & ſciendum eſt præſentationes á procuratoribus fieri poſſe cap. fin. vbi Doct. communiter de conceſ. præbend. non tamen ſufficit mandatum generale, vt dicit Franciſc. Marcus, & Puteus deciſionibus mox adducendis, quinimmò ſi fiant præſentationes illorumque vigore inſtitutio ſuperuenerit, neque conſtet de ſufficienti mandato, minimè cenſeatur acquiſita poſſeſſio præſentandi, etiam quod Præſul atteſtetur de tali mandato cenſuit Rota in deciſ. Putei 251. in cauſa lib. 2. & ſuccurrunt quæ ſcribit Franciſc. Marcus deciſ. 429. quæritur an ſit licitum par. 1. & melius Caballinus Millcloquio.

414 Sed vbi ſit Iuriſpatronatus mentio in aliqua Papali diſpoſitione, & prouiſione qualis præſumptio admittatur; multoties enim ſupremi Præſules conferunt beneficium ad inſtantiam patronorum inſeruntque clauſulam illam; Quatenus ſit de Iure patronatus, vel conſtito quòd ſit de iure patronatus; aut alteram derogatoriam; ſub his verbis, quatenus ſit ex fundatione, vel dotatione derogamus pro medietate quatenus verò ex poſſeſſione derogamus in totum iuxta deciſ. primam Creſcentij de Iurepatron. Huic quæſito ante Concilij Tridentini ſanctionem reſpondit Caſſad. deciſ. 7. hactenus obſeruatum de iure patron. & diſtinctione vtitur. Puteus autem deciſ. 403. lib. 2. abſolutè cenſet ex fundatione præſumi, ac ſupponunt notata per Achill. deciſ. etiam 7. dicto tit. ſed Creſcent. indicata deciſ. aliter diſtinguit, vt præſumatur ex fundatione, ſi adſit immemorabilis, & ſupponatur beneficium eſſe alicuius particularis perſonæ alienæ, à ſuſpicione vſurpationis: ſi verò alicuius potentis nequaquam acquiſitum credatur ex fundatione, aut dotatione: & in hanc ſententiam deflexit etiam Rota Romana proponente Tholomæo deciſ. 842. Oſcen. Parochialis lib. 3. par. 3. diuerſ. & videtur amplecti Lancell. poſt Concilium Tridentinum deciſ. 331. num. 1. par. 2. diuerſ. Conſentio itaque vt hoc noſtro æuo quo viget præfata Concilij ſanctio dicatur quæſitum ex fundatione, aut dotatione eo ipſo quod à perſona carente ſuſpicione vſurpationis immemorabilis probata fuit iuxta deciſ. citatam 331. Lancellotti opitulaturque deciſ. coram Litta reſcripta ſuperius numero quæ verba facit de perſonis carentibus ſu-

 ſpicione

ſpectione vſurpationis, & concludit verificatum dici ex fundatione, aut dotatione, quod ſi ab alijs in quibus vſurpatio ipſa ſuſpicatur, vt etiam legitur in eadem deciſione Lancellotti nequaquam præſumptio admictatur, quod ex fundatione, aut dotatione fuerit acquiſitum niſi immemorabilis deducta, eaque probata fuerit ſufficienter atque inſuper exequutæ præſentationes per documenta intra ſpatium ſaltem quinquaginta annorum attentis verbis Concili, hoc enim tantum caſu Rotam cenſuiſſe altero ex prædictis modis acquiſitum edocet Robuſterius deciſ. 309. tenuerunt Domini, propè finem in parte prima Diuerſorum, & rurſus in deciſ. 634. quod intret prouiſio num. 3. inter recollectas à Farinaccio, vt autem dicatur in genere conſtare illud beneficium eſſe de iure patronatus ſatis eſt mentio facta in Apoſtolicis literis, & aſſertio impetrantis; ſi tamen Apoſtolica prouiſio fuerit deinde exequutioni demandata ab exequutore illarum, per ea quæ ſcripſi in mea deciſ. 54. Nam præter alias inibi recenſitas rationes, illa ſuppetit, quod impetrans, verificare tenetur narratiuam iuris patronatus, & propterea docere illud beneficium eſſe de iure patronatus, antequam in illius immittatur poſſeſſionem ab exequutore; iuxta deciſ. 203. alteramque 531. numer. 1. par. 1. diuerſ. quas ſequitur Mariſcot. lib. 2. variar. reſol. cap. 1. numero 7. cum itaque poſſeſſionem auctoritate exequutoris nactus ſit credendum eſt adeptum eſſe quia verificauit omnia narrata, & conſequenter patronatum; alioquin exequutor non relaxaſſet literas exequutoriales, ſeu mandatum, de immittendo, & capienda poſſeſſione.

415 Sed cum iure communi ſatis eſſe appareat quatragenaria poſſeſſio ad patronatus præſentationem dubitatur, vtrum ne hodie etiam ſufficiat, propter verba eiuſdem Concilij, illa ſcilicet aliaſue ſecundum iuris diſpoſitionem; & Sacra Congregatio, eiuſdem Concilij Interpres, in negatiuam iuit reſolutionem, ac talem poſſeſſorem non eſſe admittendum ad præſentationem faciendam, reſpondit adiungens verba illa minimè referenda ad tempus, in quo eadem Sancta Synodus ſpeciatim ſtatuerat in eodem capite, vt eſſet immemorabile; ſed ad alias cauſas, cæteroſque modos, quibus iure antiquo validè probabatur patronatus: cuius declarationis teſtis eſt Theſaur. Fori Eccleſiaſtici cap. 21. num. 8. quibus addo, non ſemel deciſum in Rota, tempus centum annorum requiri ad eam poſſeſſionem acquirendam poſt Concilium, præſertim in vna Firmana iuris patronatus 8. Martij 1591. coram Orano, & in altera Barchinonen. vnionis 5. Decembris 1597. coram Gypſio ac tandem in vna Neapolitana Rectoriæ Veneris 19. Decembris 1609. coram Artimbergo relata ſub num. 426.

416 Qui tamen ſint iſti modi quibus tum antiquo, tum poſtremo iure verificetur patronatus non curo inquirere cum Flamin. Pariſ. multos congerat in tract. de confident. quæſt. 28. quo in loco nedum recenſet quicquid iure communi ſancitum ſuperinde conſpicimus; ſed quod poſterioribus deciſionibus receptum apparet, quod ſit Sacro Concilio conforme. Neque paruipendenda ſunt præter notata ſupra num. 409. quæ ſuperinde ſcripſit Marius Antoninus variar. reſol. lib. 1. reſolut. 103. à num. 42. ſed tantum duas ſubiungam concluſiones, alteram nempè affirmatiuam, alteram vero negatiuam. Affirmatiua quippè eſt,
417 etiam fama poſt Concilium, verificari ius patronatus, earumque prior eſt deciſio coram Bubalo, quæque inter recollectas à Farinacç. eſt deciſ. 520. altera coram Penia in vna Tiraſonen. iuris præſentandi die Mercurij 5. Maij 1593. ſub his verbis.

Fuit reſolutum ius præſentandi ad portiones, competens Capitulo Eccleſiæ Tiraſonenſ. non fuiſſe reuocatum per Concil. Trident. ſeſſio. 25. capit. 9. Nam licet Concilium præſeruet ius competens ex fundatione, vel dotatione non refutat illud, quod alias poteſt competere, & probari ſecundum regulas iuris communis; vt patet ex illis verbis. Aliaſuè ſecundum iuris diſpoſitionem; quod ſæpè Rota cenſuit, & tradunt Gabriel conſil. 108. lib. 2. & Menoch. conſil. 241. num. 1. & ſeq. lib. 3. cum autem hic conſtaret de longeua quaſi poſſeſſione Capituli Tiraſonenſ. præſentandi ad Vicarias Eccleſiæ Beatæ Mariæ Sancti Michaelis, & Sancti Bartholomæi, vna cum portionibus annexis, probata per teſtes deponentes de publica voce, & fama; ſatis ſufficienter dicebatur probatum ius præſentandi ſecundum iuris diſpoſitionem, ita vt non cenſeretur reuocatum per Concilium Tridentinum cum iſto modo, etiam ius præſentandi probetur Caſſad. deciſ. 2. num. 4. de probat. Bald. in l. cum ſuper num. 2. C. de rei vendic. Achill. deciſ. 6. incipiente fama, quæ probat, titulo de iure patron. in impreſſis, & Dec. conſil. 117. num. 3. verſ. & iſta concluſio.

Altera eſt etiam in ipſamet Tiraſonenſ. iuris præſentandi ad portiones, Lunæ 24. Ianuarij 1594. coram R. P. Litta cuius verba ſunt.

Dubitaui an ſententia lata 5. Maij proximi præteriti ad fauorem capituli Tiraſonis ſuper Vicarijs Sancti Bartholomæi, & Sancti Michaelis, & portionibus, ſit iuſta, vel iniuſta, ita vt ſit confirmanda, vel infirmanda.

Et Domini voluerunt dictam ſententiam eſſe iuſtam, & ideò eſſe confirmandam; conſtat enim de iuſtitia illius ex deciſionibus factis coram R. P. Domino Blanchetto, & Penia; quæ in diſputatione præſentis dubij fuerunt ſuppoſitæ, vltra quas concluſio illa alias per Rotam in hac cauſa confirmata, ſatis iuſtificatur; quod ſcilicet iuſpatronatus antiquum probatur per famam publicam, præſertim iuncta quaſi poſſeſſione præſentandi Bald. in l. cum ſuper nu. 10. C. de rei vendic. Dec. conſ. 117. nu. 3. & conſ. 174. nu. 2. verſ. Per indicium, & famã Ferret conſ. 293. n. 4. Menoch. conſ. 241. n. 22. Caſſad. deciſ. 2. n. 4. de probat. Achil. deciſ. 5. de iurepat. Put. deciſ. 140. in fine lib. 1. Paleot. deciſ. 27. & fuit dictum in cauſa Imolen. iuriſpatr. 28. Maij 1584.

Nõ obſtare dixerunt Dñi, quod fama non ſit qualificata, hoc eſt ex fundatione, vel dotatione, quia in dubio fieri debet interpretatio, pro validitate, actus & ſic vt ſit fama iuris patronatus, ex dotatione, vel fundatione ad textum in l. quoties ff. de

rebus

rebus dubiis cum vulgat. & hinc eſt quod ſufficit teſtes dicere ius patronatus ſpectare de iure ad aliquem cum idem ſit, ac ſi dicerent, ad eum ſpectare ex fundatione, vel dotatione; Achil. deciſ. 71. de iure patron. in impreſsis.

Poſt has deciſiones reminiſcor eiuſmodi probationem iuriſpatronatus factam per famam, non eam ſolam ſatis eſſe, at concurrere debeant aliæ coniecturæ, & in antiquis, vt tentum fuit in vna Tiraſonen. Cappellania 14. Decemb. MDCVII. coram Pamphilio, & in altera Meliten. iuriſpatronatus 10. Martii MDCVIII. coram Cauaлerio, item in alia Neapolitana Rectoriæ Veneris 19. Decembris MDCIX. coram Artimbergo, cuius verba reſcribo ſub num. 476. & alia coram Paleotto in deciſ. 481. lib. 3. part. 3. diuerſor. quibus addo Gratian. tomo 2. Diſceptat. Forenſ. cap. 310. à num. 80. aliis multis auctoritatibus id comprobantem, quin à num. 84. exarantem modum probandi famam.

Secunda verò, & negatiua concluſio, in eo verſatur, quod memoria repetendum duxi, & illud
418 eſt non ab omnibus cognitum: ne probetur ex certo ſubſidio alicui tanquam patrono præſtito iuxta deciſionem Rotalem 1245. Proſper. num. 1. lib. 3. par. 3. diuerſ. concinit text. cum gloſa in cap. cum Bertoldus. verſic. Quodam iure de ſent. & re iudic. ex quibus reſpondi non potuiſſe dici verificatum ex eo ſolo, quod candela quotannis fuerit à quodam Parocho Terræ Graniani Litteren. Diœceſis cuidam prætenſo patrono data, licet ſatis probatum dicatur, ſi aliquis primum ſemper tenuerit locum in Eccleſia tanquam illius patronus, iuxta deciſ. Mohedan. 10. nu. 9. de iure patron. & non ſine vrgenti ratione, quia niſi patens res fuerit ab initio, alii non permiſiſſent. Nec contraria ſententia Gratian. tom. 2. cap. 210. nu. 50. procedit in hoc caſu, quo illi tanquam Patrono hactenus competiit ius ſedendi, ſed cum nulla cauſa, & ſola poſſeſsione innixus in illo ſedet quod ius acquirere valeat laicus in Eccleſia probat illic Gratian. & tomo 1. cap. 110. præterquam ſi Epiſcopus diſſentiat, quod vtrobique concludit, ſcilicet nu. 47. dicto cap. 210. & num. 18. dicto cap. 110.

419 Verum ſi Epiſcopi, per eorum literas conferant beneficium, ad præſentationem alicuius patroni, & in eis atteſtentur eſſe de iure patronatus illius, ſit ne ſufficiens modus probandi ius patronatus, & negat Pariſ. indicata quæſt. 28. ſub numero 249. fretus quadam deciſione Antonii de Auguſtino in vna fundana 13. Iunii 1552. qui quidem loquitur in confeſsione Epiſcopi, non in ſententia, ideo diſtinctione vtendum eſt, quod vel producuntur literæ inſtitutionales Antiſtitum, vulgò nuncupatæ bullæ, vel ſententia; primo quippè caſu, in quo præfatus Pariſ. negat fretus adducta deciſione in illa fundana iuris patronatus, contradicunt aliæ multæ eiuſdem Rotæ deciſiones præſertim 423. ſed retento, ſiue 11. de iurepatronat. in nouis, nec non altera Paleotti in vna Auſculana Parochialis 9. Iulii 1556. de qua in lib. 3. par. 3. diuerſ. eſtque deciſ. 376. exorditurquè oſtendebantur, atque aliis omiſsis, extat deciſio 1447. eadem par. 3. lib. 3. suppetitque ratio tradita per ipſas deciſiones 11. & 376. quod cum tractetur de diminuenda iuriſdictione ordinariorum, reddunt ſe Præſules valdè difficiles in admittendo beneficium eſſe de iure patronatus, & inſtituendo præſentatos à patronis Hieron. etiam Gabriel. hanc partem inſectatur conſ. 196. num. 9. & conſ. 198. ſub num. 3. ex his videtur dicendum hanc poſteriorem eſſe veriorem ſententiam maximè cum deciſ. citata per Pariſium in illa fundana iuris patronatus ad meas non peruenerit manus, ita quòd actendere nequiui illius ſenſum, & verba, & cognoſcere ſi fortaſſe admitterent aliquam interpretationem, non contradicentem huic ſententiæ nouiſsimè relatæ; dicerem tamen cautè in hac re incedendum eſſe, nam quæ præfatæ deciſiones in primis probant, expreſsiſque verbis docent bullam Epiſcopi inſtituentis, cum ea aſſertione, ad præſentationem talis patroni, proba-
420 re interceſſiſſe, præſentationem mentionatam, licet de ea nihil appareat, idque adeò ſit verum, vt ſi multiplicatæ adducantur literæ, huiuſmodi dicantur etiam probatæ multiplicatæ præſentationes, & ſatisfactum diſpoſitioni Sacri Concilij Tridentini in cap. 9. ſeſsio. 25. de reformat. præterea docent verificare patronatum, ſed aſſumptum iſtud non ita clarè admittere videntur; propterea neque ipſe ſic ſimpliciter comendarem, maximè ſi vnica ſit bulla, ſed actentis quæ inferius de ſententia loquens ſcribam, tum potiſſimum quod ſententia maturius exiſtimatur prolata quam bulla ſiue inſtitutio facta.

421 Quare ad ſecundum caput præmiſſæ diſtinctionis deflectens, & conſequenter ad ſententiam ipſam, memoro Hieron. Gabriel. in vtroque ſuperius relato conſilio tenuiſſe affirmatiuam, & Rotam coram Fabio 243. eadem die lib. 3. part. 3. diuerſ. huicq; reſolutioni opitulari Rotam in deciſ. 301. ſi petatur exequutio, ſeu 9. de probat. in nouis, quæ per doctrinam Innocent. in cap. cum in iure, verſ. de mandato de officio deleg. concludit ſtandum eſſe ſententiæ tranſlatæ in rem iudicatam, licet non productis actis, ſi ex ea pateat aduerſarium fuiſſe præſentem, & non contumacem; cuius ratio foueri etiam poteſt aſſertione illa, quod præſumptio eſt pro ſententia capit. in præſentia de renunciat. l. qui ad Ciuilia C. de probat. l. vnica C. vt cauſ. pubert. adſit tutor. l. 1. § 1. ff. nil Nouar. appell. penden. Roland. conſil. 33. viſis alienationibus num. 15. vol. 1. eamque communem dicit Imol. in cap. cum in iure peritus num. 24. de offic. deleg. quin in citato cap. in præſentia, aſſerit eam omnes admittere, & mille coaceruat Maſcard. de probat. concluſ. 1316.
422 in lit. S. á num. 13. volum. 3. ita quod præcedente cauſæ cognitione latam fuiſſe, niſi temporis anguſtia, aut aliud obſtet, quo illam abfuiſſe conuincatur, dicit Petrus Betrinenda deciſ. 2. dubitatum fuit, in eius calce. Verum quia Rota ſpeciatim agens de ſententia poſuit regulam negatiuam, vt non probet patronatum, & deinde addidit reſtrictionem, niſi antiqua ſit, in vna Neapolitana Rectoriæ 19. Decembris 1609. coram Artembergo, ideò ipſe ſubſcribo, & memoro Caſſad. deciſ. 2. num. 3. fama de probation. & 3. num. 3. de procurat. atque Puteum deciſ. 338. eadem die lib. 2. ex quorum deciſionibus confirmatur reſolutio, cum reſtrictione poſita ab Artembergo, qui præterea Artembergus, Caſſadorus, & Puteus, decla-

423 rant antiquam existimari quoties quadraginta retro completis annis lata fuit, at præter gressos esse quinquaginta annos oportere, censet, & eisdem mox relatis adductus auctoritatibus Gratian. tomo 2. Disceptat. Forens. capit. 310. à num. 90.

Quod si non vna, sed plures extent literæ, vel sententiæ, maximè à diuersis Præsulibus confectæ, aut diuersis iudicibus latæ, etiam si eiusdem tribunalis, tantò magis iudicari, validè probatum iuspatronatus sentio ex prædictis, & si per acta præcedentia iustificentur, cessat omne dubium, quare non sine labe peccati ordinarius tunc conferret vti liberum expensisque grauaret tum patronum tum præsentatum volentes propria iura tueri, & expellere prouisum ab ordinario ipso.

Hactenus scripta actendenda esse moneo quoties agimus de petitorio, & sic de verificatione patronatus, sicuti decisiones omnes, & Doctores præfati loquuntur. Respectu verò possessorij non 424 dubito, quin sententia illa satis sit, vbi effectum sortita sit, vt propterea veniat postmodum omninò manutenendus Patronus in ea mentionatus; idque possem citra dubium rationibus, & auctoritatibus confirmare multis, at præterire duxi contentus sola auctoritate Gratian. mox adducenda propter expressam declarationem Amplissimorum Patrum Sacri Concilij interpretum subscriptis conceptam verbis.

Censuit Sacra Congregatio non posse patronum repelli á sua quasi possessione præsentandi, si adhibitâ causæ cognitione super iure patronatu post Concilium, ordinarius á patrono præsentatum admisisset, etiam si post obitum eiusdem præsentati, de validitate iuris patronatus iterum contingerit dubitari, secus autem si patroni præsentatio, absque causæ cognitione admissa fuisset.

Aduertamus quæso ad verba præfatæ declarationis, & videbimus ipsam insinuare manutenendum esse in possessione præsentantem, si ex actis appareat Præsulem esse aliqua adductum ratione, eumque non ex abrupto motum, sed probationibus; Verum si probationes ipsæ non apparerent tàm lucidæ, & euidentes, & potius dubietatem aliquam complecterentur, neque omnem extirparent ambiguitatem, adhuc procederet (mea sententia) relata declaratio, propterea quod si acta, & probationes tales essent, quod patronatum apertè verificarent, valdèque probarent, certè non sententia, neque literis Antistitis, aut illius admissione inniteretur præfata declaratio, sed ipsis met iuribus impulsa pronunciasset manutenendum esse patronum, nec subiunxisset illa verba, etiam si post obitum præsentati de validitate iurispatronatus iterum contingerit dubitari; quandoquidem si iura producta adeò essent efficacia, minimè contingere posset, vt de iure patronatu rursus dubitaretur, itaque verba declarationis insinuant manutenendum esse quoties causæ cognitio antecessit institutionem, licet dubium aliquod præseferant probationes, & iura producta, ita quod neque aperte conuincant ius patronatus, neque apertè reijciant, sed pro vtraque parte pugnent rationes. Sat igitur est vnica præsentatione cum effectu subsecuto constitui quem in possessione iurispatronatus, atque in ea manutenendum esse, quod iure etiam defendit Gratian. lib. 1. Disceptationum Forensium capit. 113. num. 32.

His ita declaratis ad sanctionem Conciliarem retrogrediar, in ea parte quæ multiplicatas requi-425 rit præsentationes, super quibus verbis, duo mihi occurrunt alterum quot præsentationes saltem propterea exigantur; & licet ad minus tres requiri crediderit Religiosissimus Antistes Genuensis in capit. 63. suæ praxis Archiepisc. Neapol. num. 1. ex decisione Congregationis illius Curiæ, tamen duos sufficere non dubito. & ita verius existimo cum eruditissimo Mario Antonino in pract. variar. resolut. lib. 1. resolut. 109. in vna Iurispatronatus num. 37. & decis. Fiuizan. 17. num. 14. part. 2. neque obstat decis. 7. Achill. de iure patron. nam præter alias responsiones loquitur de instrumentis enunciantibus, nos verò de probantibus præsentationes ipsas.

426 Alterum verò á quo tempore exordiantur anni quinquaginta quorum meminit Concilium, & illos sumere initium ab illo die, quo apparet factam fuisse primam præsentationem, & antiquiorem productam in actis cum subsequenti institutione, eosque numerari vsque ad diem litis postremo motæ in qua controuertitur, an sit, & constet esse de iurepatronatus, ita notabiliter colligitur ex decisione Artemberghi in vna Neapolitana Rectoriæ Veneris 19. Decembris 1609. superius citata, & cuius verba, nunc subscribo, vt mea illic facta pollicitatio suum sortiatur effectum. Verba itaque sunt.

Proposito dubio an constet de quasi possessione præsentandi ad Ecclesiam Sancti Andreæ de Rabottina, extra, & propè Ciuitatem Neapolitanam apud LittusMaris, quæ sit manutenenda, ita vt Reuerendissimus Dominus Decius Caracciolus Archiepiscopus Bareñ. præsentatus veniat 427 instituendus negatiuè resolutum fuit, nam & si ad effectum manutentionis sufficiat vnicus actus, & vltimus status possessionis capit. Consultationibus, & ibi Abb. num. 2. & 9. de iure patronatus cap. Querelam de elect. Dec. consil. 134. num. 1. Crescent. decis. 2. in fin. de iurepatronatus; id procedit quando iurispatronatus existentia non controuertitur, sed tantum agitur inter plures patronos de illius pertinentia, Achill. decis. 5. num. 3. de iure patronatus alioquin in dispositione Concilij, & declaratoria Cardinalium Interpretum, requiruntur eædem probationes in possessorio, quæ in petitorio, vt fuit dictum in Volaterrana iuris patronatus coram Illustrissimo Blanchetto, & in Auximana iuris patronatus 28. Maij 1593. coram Illustrissimo Mellino, & in Romana Parochialis 31. Ianuarij 1600. coram Reuerendissimo Pacen.

428 In proposito autem nullus titulus exhibetur, nec instrumenta præsentationum continuatarum per spacium 100. Annorum prout requiri fuit resolutum in Firmana iuris patronatus 8. Martij MDXCI. coram bon. memor. Orano, & in Barchinon. vnionis 5. Decembris MDXCVII. coram bon. mem. Gypsio, sed videlicet decisum fuit coram bon. mem. Cardinali Lancellotto in hac

hac eadem cauſa die 29. Ianuarij MDLXXI.
omnes præſentationes intra ſpacium 39. annorom
continentur v3. ab anno 1528. die 23. Ianuarij, quo
fuit inſtitutus Fabius Caracciolus præſentatus 6.
Nouembris præcedentis, vſque ad Annum 1567.
quo obijt Marius Caracciolus, poſt cuius obitum
inter Octauium Brancatium prouiſum Apoſtoli-
cum, & Decium Caracciolum ſeniorem præſen-
tatum à Patronis, fuit introducta lis, & cauſa com-
429 miſſa in Rota. Quamobrem nec ſubſiſtit proba-
tio per famam quæ non admittitur niſi in antiquis,
& concurrentibus coniecturis fuit decíſum in Ti-
raſonen. Cappellaniæ 14. Decembris 1607. co-
ram R.P.D. Pamphilio, & in Meliten. Iuriſpatro-
natus 10. Martij 1608. coram Caualerio, & in pri-
mis longiſſima quaſi poſſeſſione, vt fuit tentum in
Imolan. Iur. ſpatronatus 28. Maij 1584. quæ eſt di-
uerſ. 792. par. 1. ideſt quadragenaria Caſſad. deciſ. 2.
num. 3. & 4. de probat. Put. deciſ. 60. in fin. lib. 1. &
fuit reſolutum in ſupradicta Barchinonen. coram
bon. mem. Gypſio; & ad hoc non poſſunt deſerui-
430 re prouiſiones Apoſtolicæ, quæ non mutant ſta-
tum beneficij Achill. deciſ. vltima de Iurepatrona-
tus, & fuit dictum in Bononien. Iuriſpatronatus 16.
Ianuarij 1658. coram R.P.D. Sacrato, ſed earum
tempora de medio deducuntur Guidobon. deciſ.
125. fuit decíſum in Bracharen. Monaſterij de Iun-
ctas 19. Decembris 1597. coram R.P.D. Decano.
431 Nec vero probatur publica vox, & fama, quia ex
teſtibus examinatis de hoc anno vnicus tantum, vi-
delicet primus iuxta primum deponit, quod audi-
uerit publicè dici, quæ, quidem verba important
famam. Caſſad. deciſ. 3. num. 4. & 7. de probat. Ca-
putaq. deciſ. 7. par. 2. & deciſ. 289. par. 3. Verùm
ſubiungit quod audiuerit à diuerſis perſonis, & ſic
dictum ſuum reſtringit, & alius teſtis examinatus
anno 1559. deponit á 30. annis citra, quod verifica-
tur etiam in vna die ante. Bart. in l. Celſus num. 25.
ff. de vſucap., & teſtis qui aſſeritur examinatus in
Curia de Anno 1570. non eſt habendus in conſide-
ratione, propterea quod non appareat quomodo
fuerit examinatus. Alij veró teſtes examinati an-
no 1531. ſunt de familia Caracciolá, & aliorum
prætendentium Iuſpatronatus; & habent intereſſe
in cauſa, quare non merentur fidem l. omnibus, &
ibi Bald. num. 3. C. de teſtibus Roland. conſil. 3.
num. 55. volum. 1. Aymon. conſil. 249. num. 14.
Neque poteſt fieri fundamentum, in ſententia Or-
dinarij de anno 1528. in qua enunciat ſe vidiſſe in-
ſtrumenta præſentationum, ac præſertim Bullam
bon. mem. Alexandri Caraffæ, Inſtitutionis quon-
dam Fabij Ayoſæ in dicta Eccleſia, quia hæc ſen-
tentia non probat, cum non iuſtificetur ex actis,
neque Iudici creditur de aſſertionibus niſi factæ
ſint præuia cauſæ cognitione, & de illis appareat
in proceſſu. Soccin. conſ. 47. num. 15. volum. 4.
fuit dictum dicta Romana Parochialis, & in Lau-
den. deuolutionis 23. Martij 1594. coram Reue-
rendiſſimo Pacen, & in Sabinen. aquæ 29. 1604.
coram me, nec poteſt probare vti antiqua. Caſ-
ſad. deciſ. 2. nu. 3. de probat. quia ſententia dicitur
432 antiqua, quando excedit 40. annos. Put. deciſ.
338. lib. 2. hæc autem non excedit 40. cum ſit la-
ta 1528. & lis fuerit mota anno 1567. Vltra quod
in hoc caſu Domini cenſebant requiri probatio-
nem immemorabilem, cum præſentationibus con-
tinuatis per ſpatium 50. annorum, quo omnes
probentur effectum ſortitæ ex Authenticis ſcrip-
turis, poſito etiam quod nos verſemur in iurepa-
433 tronatus potentium; propterea quod concurrunt
plures familię, quas non eſt veriſimile facile in vnū
conſpiraſſe ad fundandam, vel dotandā Eccleſiam
Creſcent. deciſ. 1. de Iurepatr. quod autem reſpon-
debatur hoc Iuſpatronatus proceſſiſſe ab vna ſtipi-
te Caracciola, ſed mediantibus fęminis fuiſſe diui-
ſum in plures fęminas, hoc non probatur, quin po-
tius partes, & Teſtes alias aſſeruiſſe contrarium.
434 Sed cùm prouiſus Apoſtolicus exprimeret be-
neficium de Iurepatronatus, an probet illud ita
eſſe, adeò quod poſt ipſius interitum producendo
præſentatus illius literas dicatur verificaſſe benefi-
cium eſſe de Iure patronatus? & cum caſus con-
tigiſſet in Rota dubitauit, & ſeparatim de eo vi-
dendum eſſe cenſuit licet pro tunc reſponderit ne-
gatiuè, in eo caſu quo literæ vtebantur verbo im-
perſonali, aſſeritur, quòd non cenſeatur ab impe-
trante prolatum exiſtimauit, vt eſt videre in deciſ.
Lancellotti ſenioris in vna Neapol. Rectoriæ 29.
Ianuarij 1571. cuius verba ſunt.
Fuit concluſum Dominum Decium præſenta-
tum à patronis exiſtentibus in quaſi poſſeſſione
præſentandi, non debere inſtitui, quia nec de
fundatione, nec de dotatione eorum Iuriſpatro-
natus nec de antiquiſſimis præſentationibus con-
ſtat, iuxta requiſita à Concilio Tridentino in
ſeſſio. 25. capit. 9. ſed tantum docetur de præſen-
tationibus factis intra ſpatium 39. annorum, ac-
cedit etiam quia cum hoc ius patronatus ſpectat
ad nobilem, & Illuſtr. Familiam DD. de Carac-
ciolis, ſiue etiam ad alias eiuſdem qualitatis; vide-
tur ex vſurpatione potius, ac quaſi poſſeſſio non
ex fundatione, iuxta Dec. Creſcentij 13. quo ca-
ſu præter Immemorabilem temporis curſum
de quo dictum eſt non conſtat, requiruntur
etiam præſentationes continuatæ ſpatio 50. an-
norum quod tempus nec minus adeſt propte-
rea ab eodem Concilio in his caſibus nedum ti-
tulus iuris patronatus ſi quis adeſſet, ſed ipſa qua-
ſi poſſeſſio in totum abrogatur, & irritatur, ita
vt beneficium tanquam liberum poſſit à ſuis col-
latoribus conferri, & prædicta facilius procedunt,
quia ſtante lite orta ante inſtitutionem de qua
agitur, etiam de iure communi requiritur diſcuſ-
ſio plena proprietatis iuris patronatus Con. Deci.
177. num. 1. verum quia pro parte eiuſdem De-
cij allegatur Confeſſio facta per Dominum Octa-
uianum in literis ſuæ prouiſionis quia Cappella
hæc de qua agitur eſt de iure patronatus licet ſit hoc
extra dubium DD. reſeruarunt hoc pariter viden-
dum ſi pro eo Decius audiri voluerit.
Et quód hoc nec ſit, neque fuerit; dicitur, ver-
bum in Bullis appoſitum eſſe generale; & inquit
aſſeritur; quod verbum tanquam generale, &
imperſonale non cenſetur probatum per impe-
trantem Rota in antiq. 74. 727. Caſſad. deciſ. 4. de
probatio.
Ex hac deciſione in finalibus verbis ſumenda eſt
Concluſio, quod ſi á parte diceretur facta aſſertio

patronatus in literis Papæ; censeretur probatum Iuspatronatus dum contrarium ipsa firmat propter verbum illud asseritur, quod est impersonale, neque á parte ipsa prolatum.

Quare beneficium collatum à supremo Pontifice cum assertione quod de Iurepatronatus laicorum existit, & deinde cum derogatione in totum, vel pro parte verificari patronatum non dubito si illius vigore impetrantem obtinuisse possessionem constet, idipsum sentio, cum resignatio admissa fuit, cùm assertione prædicta quod est de Iurepa-
435 tronatus, & adsit clausula dummodò patroni accedat consensus tanto magis quod relata dictio, dummodo, siue sonet in conditionem, siue in modum, debuit per impetrantem adimpleri, & ante implementum non cõsequitur effectum gratiæ Anchar. consil. 169. Visis Puncto, & statuto, sub num. 1. & Decius consil. 661. In casu, num. 12. quinimmò si iungatur ei quod venit implendum antequã actus perficiatur significat conditionem, non modum, Crauetta post alios consil. 10. num. 14. quare licet consensus subsequi possit actum; debet nihilominus antecedere effectum, exemplum in donatione patronatus certum est donationi iam factæ aduenire posse, attamen donatione vti nequibit donatarius nisi præstitus fuerit Episcopi consensus; ita quoque poterit subsequi collationem gratiæ, effectum tamen sortiri non valeret, nisi assensus præcedat capturam possessionis, & decretum exequutoris, tum præsertim quod si modificatiua est, & propterea restringit, iuxta sentẽtiam Decij in cap. ex literis num. 19. de rescript. requirit de necessitate, quod existat illud, cui ipsa dictio iungitur, vt actio suum consequatur effectum Alex. in l. 1. nu. 8 ff. ad l. Iuliam, Ruin. consil. 102. & 125. vol. 1. ex quibus præsumi intercessisse consensum patronorum dicendum est, eo ipso quod cõstaret impetrantem consequutum esse possessionem vigore literarum Apostolicarum continentium clausulam; & recensita verba dummodo patroni accedat assẽsus, probatque Decius consil. 126. In causa Domini Francisci, nu. 4. & decisum per Rotam 7. Iunij 1589. in vna Mediolanen. beneficij coram Perusino.

Constito itaque iuxta prędicta, de patronatu, vel Iure præsentandi, properandum est ad Institutionem præsentati, & sic ad vltimam partem Iurispatronatus quam superius tetigi.

436 In qua re aduertendum in primis est cuicumq; etiam inferiori ordinario licere instituere si in possessione instituendi reperiatur, alioquin dumtaxat
437 Episcopo; eius autem Vicario, sine Præsulis specifico mandato, semper controuersum fuit, quandoquidem negant Zabarel. in clem. 1. nu. 6. & illic Imola nu. 13. de Iurepatron. Sbrottius tract. de offic. Vicar. quæst. 111. lib. 2. Sed in aduersam partem eundum esse non dubito, sequutus Anchar. in cap. fin. nu. 7. de offic. Vicar. in 6. & inibi Geminian. sub nu. 10. Roman. sing. 607. Tuscis quòd Fundatores; qui addit de hoc esse casum singularem, & rotundum in cap. ex frequentibus de instit. & illic Abb. numer. aduertit nõ ita bene alibi probari: & Dec. cons. 121. in causa, per totum, & consil. 129. Pro tenui Boer. decis. 30. & primo num. 4. Rocchus in verbo competens sub nu. 67. Roland. consil. 47. vifis iuribus sub nu. 45. vol. 3.

438 Capitulum quoque Sede vacante instituere potest præsentatum valere non est dubitandum propter modernam sanctionem Bonifacij VIII. in c. 1. de institut. in 6.

Verum quia contingere multa possunt, vt non obstante verificatione patronatus, & præsentatione dubium sit, quid facere oporteat, & sic ne instituendus præsentatus, ideo censui pauca scribere, quæ Iudicem instruant, quid sit agendum dictis in casibus.

439 Ac primo quid agendum cum patronus nominauit duos ad beneficium instituendos? cui interrogationi, erit facilis responsio si præmittam, licere patrono aliquem idoneum præsentare, & alterum
440 postea cumulare, & quamuis alij opinentur permissum esse patrono etiam secunda vice variare, attamen priori standum sententiæ tanquam veriori, existimo cum Caualcano, & alijs inferius memorandis auctoribus; Quod si à prima præsentatione non variaret, & cumulando secundum nominaret, sed à priori præsentatione prorsus recedendo alterum nominaret, esset sine dubio nullius validitatis, hic secundus actus, teste Ripa in rubr. de Iudic. nu. 69. Lapo allegat. 78. vacauerat, post nu. 6. Lambert. 2. par. 2. lib. quæst. 7. princ. artic. 22. post nu. 6. quia semel tantum, & cumulatiuè non autem priuatiuè variare, potest laicus, nempe non priuando, & reuocando primum actum, se alium per viam variationis, & cumulationis nominando ita Caualcan. decis. 10. n. 61. par. 3. Francisc. Marcus decis. 478. quæritur quale Ius, post nu. 6. par. 1. & ante ipsos Ioan.
441 Andr. in cap. in re communi de regul. Iuris in 6. Mercurial. in tantum quod si nihil addatur, de variatione, aut cumulatione, sed alter simpliciter pręsentetur, adhuc fuit á multis hæsitatum, vtrum ne subsistat, & negatum ab aliquibus, e quorum dicto recedendum esse verius reputatur quia voluisse patronum vti facultate á iure sibi concessa variandi censeri debet, vt aduertit Lambert. citato artic. 22. num. 7. & defendit Guttierez tract. de iuram. confirmat. par. 3. cap. 13. num. 5.

442 Et vbi duo fuerunt ita validé nominati, nulla datur superiori facultas eligendi, cum idoniore admittere teneatur, vt inquit Rocchus Curtius, in
443 tract. de Iurepatr. verbo honorificũ post nu. 40. & Abb. in c. cum autem nu. 2. dicto tit. qui quidem text. Episcopo concedit Ius gratificandi, cum vterque æquali idoneitate callet.

Dicitur autem idonior, & propterea præferendus cum quo aliqua concurrunt, ac præsertim si is, altero sit senior, Lambert. 2. par. 2. lib. 2. quęst. princ. artic. 26. num. 4. Barbat. cons. 23. capio primum post num. 13. volum. 1.

Item si originarius, alter verò externus, quia tunc attento ordine caritatis admittendus esset originarius, quãuis ageretur de curato beneficio, iuxta decis. Garsiæ. Mastrilli 2. de Iure nu. 14. qui propterea memorat Fuscum in tract. de visit. in rub. de; dicto exam. ponen. cap. 5. nu. 13. & 14. & c. 21. nu. 15. lib. 2. Couar. pract. qq. c. 35. vers. secundo annotandũ est sub num. 5. concinit text. in c. hortamur 71. dist. idq; nõ solum Iure ciuili, & canonico fulciri, sed diuino quoq; asseuerat Mãdos. in cons. 55. nu. 4. cum seq.

Item

Item ſi doctoratus laurea decoratus, cum propptereá magis idoneus ſaltem credendus ſit, iuxta notata in hac ipſa ſpecie à Roland. à Vall. conſ. 47. viſis iuribus nu. 76. vol. 1. & citatus Maſtrillus adducta deciſ. nu. 15.

Præterea ſi Sacerdos; alter verò aliquo inferiori ordine inſignitus per eundem Roland. inibi nu. 75. vbi alia complura congerit, ex quibus facilè erit cognoſcere vter ſit idonior.

444 Ex cum omnibus rectè perpenſis, adhuc exiſteret dubitatio ad cognoſcendum idoniorem, teneretur Superior dimittere dubietatem, & inſtituere primum præſentatum ex Lambert. indicato artic. 26. nu. 7. ipſeque obtinui aduerſus quendam Clericum cumulatum, qui & fauoribus multis pollebat, & filius Conſiliarij Regij erat.

445 Sed electio, & gratificatio datur Epiſcopo, quotieſcumque omnis abeſt dubitatio, omniaque eſſe paria conſtat, ideoque ſi plures fuerint à patronis præſentati, & vnuſquiſque habeat parem numerum vocum, & æqualem exiſtentiam meritorum, poterit Antiſtes vni eorum gratificare, ex notatis per Lambert. artic. 1. q. 5. princip. par. 3. lib. 2. nu. 8.

446 Itaque, ſi reliqua non eſſent paria, gratificatio ceſſaret non obſtante æqualitate vocum, quod ex eodem Lambertino illic rectè colligi poſſe non dubito, & concludit Ioan. de Imol. in clement. plures num. 6. hoc tit. defenditque Rocchus de Curte in verbo honorificum, verſ. ſed bonus vir, ſub nu. 40. vbi alios in hanc ſuam ſententiam adducit, ac præſertim Zabarell. in eadem clement. plures §. fin. nu. 2. dúm his vtitur verbis, & ſi eſt pariſitas diſtinguenda, erunt merita, vel locus erit gratificationi: ex quibus verbis potius colligi poſſe ſuadeo eius intentionem fuiſſe, vt ſiuè attendantur merita, ſiuè gratificet Antiſtes, validè faciat, cum vtatur, dictione, vel, quæ eſt alternatiua, & in alternatiuis ſatis ſit alteram partem adimplere, eſt verúm, quod idem Rocchus cognoſcēs efficaciam huius rationis, ſubintelligenda eſſe aliqua verba ſcribit, & interpretatur intentionem Cardinalis, vt ſi merita diſtingui poſſint præferatur idonior, ſed vbi merita diſtingui non poſſunt, tunc locus ſit gratificationi, ad cuius intellectus tuitionem adducit eiuſdem Cardinalis verba in princ. dictæ clement. col. 4. ibi ita, quod ſi illi duo hæredes, vel vnus præſentent vnum, & illi decē alium, admitteretur idonior, & ſi erunt æqualis meriti, locus erit gratificationi ſuperioris: & quidem ſi hæc verba affirmatiuè ſcriberet illic Zabarell. declararent, ni fallor, alia verba pauló obſcuriora mox relata, & ab ipſo poſita inferius in §. fin. ſed cum inibi recenſeat verba, & opinionem Laudenſis, non videtur in illa reſolutione perſiſtere, maximè quia inferius propè nu. 4. expreſſis verbis, tenet contrariam ſententiam inquiens. Reperiuntur iſti duo præſentati pares in vocibus, & ſic eſt locus gratificationi, eod. tit. cap. cum autem; ex his fateor Zabarellam propendere in alteram opinionem, á qua tamen ipſe prorſus diſcedo, tum ex præfatis auctoritatibus, tum ex textu in cap. quoniam de iurepatron. & cap. ſi fortè 63. diſtinct. quorum verba expreſsè præportant, quod ſi in plures partes fundatorum ſe vota diuiſerint. Ille præficiatur Eccleſiæ, qui maioribus iuuatur meritis, neque explicari poſſunt de vocibus imparibus eo, quod niſi indignus ſit, vel inhabilis. certè inſtituendus eſſet præſentatus à maiori parte, non obſtante maio-
447 ri idoneitate alterius à minori nominati, & poſtmodum reperi modernum, ſed eruditum Gaſſium Maſtrillum, hanc eandem meam ſententiam inſequentem, eamque amplexantem in illo conciſtorio, atteſtantem in deciſ. 2. de iure, ſub nu. 13. Quarè multo minus ab hac recedendum eſſe fateor, tametſi non deſint alij, qui aduerſam tutentur exiſtimantes, tunc gratificationi omninò locum eſſe, & potiſſimum gloſ. in cap. ſi plures 16. q. 7.

448 Recordor tamen non illum dici habere paritatem vocum, qui cum eſſet extraneus à tot patronis nominatus eſſet, á quot fuiſſet præſentatus compatronus, cum ſit maior numerus ex parte ipſius cōpatroni, qui facit tranſcendere numerum, & excedere æqualitatem vocum, ita Lambert. artic. 7. nu. 2. dictæ q. princip. 5. par. 3. lib. 2. & abundantius in
449 prima par. 2. lib. 8. artic. 8. q. princip. Daretur tamen gratificatio, ſi fuerit ab vno, vel multis patronis præſentatus aliquis idoneus, & deinde ab illomet, ſiuè ab eiſdem variantibus, & cumulantibus, præſentatus alter, æquè idoneus; habet enim locum gratificatio, vt Epiſcopus eligat, quem maluerit, cap. cum autem de iurepatron. & Rocchus in verbo honorificum ſub nu. 44. cuius dictum licet videatur aduerſari Lambertino in adducto artic. 26. nu. 7. Nihilominus conciliari poſſe arbitror, ſi dicam reſolutionem Lambertini procedere, vbi dubium eſt, ſi ambo ſint in æquali idoneitate, vel alter eorum ſit magis idoneus, iſtam veró Rocchi Curtij ſubſiſtere, quotieſcumque patet eos eſſe æquè idoneos.

450 Verúm pergrauem ſemper iudicaui reſolutionem eius quæſtionis, ſi fuerit nominatus aliquis illegitimus, qui præcedente diſpenſatione habilis iam factus eſt ad beneficia, & alij fuerint etiam præſentati pares habentes qualitates, ſine vlla diſpenſatione ſit, ne locus gratificationi, ita quod valeat Epiſcopus præponere illegitimum ipſum, vel ſi concurrat ad Curatum beneficium, qui ſimul cum alijs fuerit idoneus iudicatus ab examinatoribus, ſit ne locus diſpoſitioni Concil. Trident. in cap. 18. ſeſſ. 24. de reformat. an verò teneatur Præſul eligere alium, qui ſit æque idoneus ſine vlla diſpenſatione? & licet libentius inclinauer in intrare gratificationem, impulſus aſſertionibus Vicarij Piſani, relatis in conſ. Decij 542. cuius Vicarij reſponſum exorditur præſuppoſita, vbi à num. 4. & Rebuff. ſuper concord. Franciæ rubr. de collatione §. præfatique ordinarij, verſ. idoneis, cam notandam ſtatuunt concluſionem; Quod idoneus etiam ille dicitur, qui vigore diſpenſationis iudicatur, & apparet talis: quamuis naturaliter attento iure communi non eſſet habilis; Adiungit rationem illam, quia quando ciuiliter fictum, eundem operatur effectum, quod, & naturaliter, ſatis eſt factum ciuiliter, l. fin. §. fin. ff. mand. l. ſi mater C. de inſtit. & ſubſtit. Bald. in l. fin. ff. de his, qui veniam ætat. impetrau. ſed quem eſſe idoneum ad beneficia, non ab ipſa natura procedit, ſed á iure, idcircò ſufficiat, ſi verificetur per iuris fictionem, ac Principis diſpenſationem. Addunt & aliam: quod paria ſunt aliquid fieri ex priuilegio, vel diſpoſitione iuris communis, ex textu in l. liberos, inibique Bald. C. de colla-

collation. & Dec. conf. 609. quaritur vol. 2. verum quia Decius ipse, tum in initio dicti conf. 542. nu. 14. tum in suis replicationibus nu. 5. contradicit, tametsi volens clienti satisfacere, & pecunia locatus in illius gratiam responderit, vt idoneus quandocumque prouidendus est, is sit eligendus, qui attenta sanctione iuris communis idoneus reputatur. Nihilominus ob Decij auctoritatem vacillabat animus meus, nec pedes vnquam in priori figere audebam; tandem omnem submouit nebulam, auctoritas Romanæ Rotæ, cum in vna Calgurritana beneficij, die veneris 20. Februarij 1587. tenuit, eum iudicandum esse magis idoneum, qui dispensatione non indiguit, teste Serafino decis. 767. num. 2. par. 1. Atque ideò respondendum censeo in priori casu, non esse locum gratificationi, sed instituendum alium. In secundo verò, minus valide fuisse, cum alijs approbatum illegitimum ab examinatoribus, ac propterea partes Episcopi esse, vt eligat vnum, ex alijs approbatis.

451 Non tamen licet patrono etiam per viam variationis, vel cumulationis alium nominare, si dum prima vice præsentauit, iurauit non variare, neque cumulare probat multis rationibus, & auctoritatibus Ioan. Guttier. in tract. de iurament. confirmat. par. 3. cap. 13. vers. his tamen sub num. 13. ita quod nominando reijciendus esset à superiore, qui secundo esset nominatus; & sine difficultate instituendus esset primus, ex his, quæ citatus Lambert. scripsit, artic. 16. q. 7. par. 2. lib. 2. sub nu. 4. & videnda sunt, quæ scribam num. . . vers. & quia in vtroque casu.

452 Posset tamen Procuratorem deputare ad præsentandum iuxta decisionem inferius adducendam 547. par. 3. diuers. per argumentum à correlatiuis, & à contrario sensu, quia per seipsum præsentando, non discedit à sua promissione, quæ fuit non variandi, neque cumulandi.

453 Ita in casu contrario, si Procuratorem deputauit ad præsentandum, iurauitque dictum Procuratorem non reuocare, licet reuocare nequeat; alium tamen per se ipsum præsentare non vetatur, ratione illa, quam superius tetigi, quia aliud est non reuocare mandatum, aliud verò præsentare alterum, ex decisione Rotali in vna Pisanen. 9. Iunij 1559. coram Paleotto, rescripta in 3. par. diuers. & proprie in decis. 547. sequendo mandatum.

454 Et quia in vtroque casu, aliud insigne solet contingere dubium, si non obstante iuramento de non variando, aut non reuocando Procuratorem, si variet, vel reuocet, an propterea delinquat, quia fecit actum sibi vetitum? subsistat ne variatio, aut reuocatio, nam que valere insinuat Lambert. licet ipsum periurio notari scribat in 1. par. 2. lib. q. 4. princip. artic. 13. & citato artic. 16. post num. 4. & alij multi approbant, licet apud Dominos de Rota non minima controuersia extiterit, super hac difficultate, & videre licet in finalibus verbis præfatæ decisionis 547. & partem affirmatiuam in Procuratore constituto ad renunciandum beneficium, constituit, & declarat Paris. de resignat. benefic. lib. 9. q. 25. mihique licet certum sit valere reuocationem eius, maximè actus, qui pendet à voluntate facientis, & tertio nullum parat præiudicium, neque illius vigore est alicui ius quæsitum, vt inquit Roland. consil. 6. quoniam nu. 55. vol. 1. & Ioan. Guttierez in tract. de iuram. confirm. par. 1. cap. 58. nu. 17. vbi alios idem asseuerantes adducit; attamen in hoc casu constitutionis Procuratoris ad præsentandam certam personam, quæ acceptauerit, sit nulla reuocatio concludendum ex notatis per eosdem, maximè Roland. d. cons. num. 56. quamuis melius sit, ac tutius multa verba addere, quæ omnem casum complectantur, & variatio nusquam subsistat, neque procuratoris reuocatio, eaque si fieret, vel cumulatio, aut reuocatio, sit absque omni scrupulo nullus, vterque actus: ideò attendant præsentandi, quod subsequentia inserantur in eo actu verba; etenim illorum præsidijs aduersus patronorum versutias septi erunt, ne eis amplius obesse illi valeant.

455 Namque in præsentatione, hæc addi in fine oportet: quam quidem præsentationem, & nominationem, ad fauorem supradicti N. factam, promisit (& si plures sunt præsentantes promiserunt) coram nobis, & iurauerunt in specie non reuocare, neque per viam variationis, siue cumulationis alterum præsentare, aut mandatum procuratorium facere, ad alium præsentandum, variandum, seu cumulandum; & quatenus alterum præsentaret, reuocaret, variaret, aut cumularet, seu mandatum prædictum conficeret, ex nunc sit nulla, & inualida, præsentatio, reuocatio, variatio, & cumulatio prædicta, mandatumque iam dictum, ac quicquid illius vigore esset per constitutum in eo procuratorem, gestum, actum, & exequutum, ita quod isthæc præsentatio suum omninò debeat, ac plenarium sortiri effectum, & generaliter, &c. promiserunt, &c. renunciauerunt, &c. ac iurauerunt, &c.

Si verò mandatum fiat procuratorium ad præsentandum; isthæc alia addi oportet, & insuper promiserunt dicti N. N. constituentes, & in specie coram nobis iurauerunt, hanc constitutionem, & procurationem, necnon præsentationem, & nominationem in personam dicti A. (si fuerit ad præsentandam certam, & in mandato nominatam personam) non reuocare, neque per viam variationis, aut cumulationis ab eo recedere, aut alterum constituere procuratorem, ad alterum quoquo modo ex prædictis nominandum; neque per ipsos constituentes alium præsentare, etiam variando, & cumulando, sed semper, & omni futuro tempore habere ratum, & gratum præsens mandatum, & quicquid eius intuitu fuerit, vt supra per eundem procuratorem exequutum, præsentationemque propterea ab ipso faciendam gratam, ratam, firmam, & validam, & istud reuocando mandatum, aut alterum per se ipsas constituentes præsentando, etiam per viam variationis, vel cumulationis, tam præsentis mandati reuocatio, quam ipsa præsentatio, sit & esse debeat, ex nunc inualida, & nulla; ita quod præsens procurationis mandatum, & præsentatio, ac nominatio, ob illud facienda suum omnino sortiatur effectum in fauorem, & personam ipsius, vigore nominandam, ac præsentandam, & generaliter, &c. promiserunt, &c. renunciauerunt, &c. ac iurauerunt, &c.

456 Alter est casus, si præsentatum mori contingat, vtrum ne præsentans valeat alterum nominare: & si vnicus fuit præsentatus, non dubium, quin aliud cur-

currat quatrimeſtre patrono ad præſentandum: ſed vbi plures fuerunt præſentati, an in patroni, an verò compræſentati beneficium deceſſiſſe credatur: & in compræſentati beneficium obijſſe dicendum eſt; ſic reſpondente Calder. conſ. 1. vt lite pendent. & Caualcan. deciſ. Fiuizana 10. propè nu. 63. par. 3. nam ſi aliquibus litigantibus ſuper electionibus contingat aliquem ipſorum mori, vel ſuo iuri renunciare, aut à proſecutione ipſius quoquomodò excludi ad aliam electionem procedi minimè poſſe, ſancitur, & ſi procederetur, ſit ipſo iure nulla electio in cap. 1. vt lite pendent. in ſexto, cuius textus expreſſa verba, tametſi electionem tantum comprehendant, ratio tamen, & prohemium, etiam præſentationem amplexantur, vt diſpendijs ex litibus prodeuntibus occurratur, ita quod præfati Calderin. & Caualcan. affirmant citatum caput intelligendum de præſentatione ad beneficium iuriſpatronatus; aiuntque in eo quoque textu id ipſum notari communiter à Doctoribus, ac præſertim ſcio aduerti à Philippo Francho poſt nu. 2. & inſuper ab Henricho Boich in cap. cauſam quæ el 2. nu. . . de teſtib. Lapo allegat. 22. an ſufficiat nu. 3. Miloo in repertor. verbo patronus, etiam laicus lite pendente, & Pariſ. conſ. 47. videtur prima nu. 13. vol. 4 à qua reſolutione non eſſe recedendum, admonet Lancell. tract. de attent. in præfatione ſub nu. 663. & communem eſſe, inquit, Mandoſ. in addit. 8. ad citatam Lapi allegationem, quinimmo, & Rocchus de Curte, & Lambert. licet multa cumulent, & vtrum ne ea vera ſit vacillent, ille ſcilicet in verbo honorificum nu. 53. & iſte in 1. par. q. 6. princip. artic. 1. lib. 2. in eam tamen propendent, quam non ſemel inſecuta eſt Rota Romana, tum antiquiori tempore, nempè Sixti, & Alexandri, tum poſteriori ſi Gomeſio credendum duxerimus, id atteſtanti; in Regula Cancellariæ de ſubrogand. q. 13. nu. 6. in addition.
457 de textu in cap. fin. de elect. in ſexto; qui licet verba faciat (vt iam dixi) de electione, nihilominus, & de præſentationibus intelligatur, ſcripſit inibi gloſ. verſ. electione, & Bertazolus conſ. ciuili 67. non obſtantibus nu. 59. maximè ſi verùm eſt, quod appellatione electionis venit etiam præſentatio, vt ſcribit Guid. Papæus q. 374. permutatio facta ſub nu. 8. & concinunt aliæ rationes adductæ per Franc. Marc. deciſ. 480. nu. 9.

Ac demùm adſtipulatur textus in cap. 2. eod. tit. vt lite pendent. in ſexto, qui quidem textus expreſsè fatur, & decidit idipſum, quo ad præſentationem, quod antea ſanxerat adductum cap. 1. reſpectu electionis; dato quod vera eſſet ſententia Lambertini citato loco, vt primum iam dictum caput verba faciat de ſola electione: alterum verò, & ſecundum in ordine, extendatur etiam ad præſentationem, longè magis, dum vtrumque de præſentatione ſtatuere non dubitatur, ex prædictis auctoritatibus nihil reluctante argumentatione illa, ex prohemio Gregoriano deſumpta, ne admittantur iura ſuperflua, & idem ſtatuentia, quandoquidem non propter hoc, quod ambo loquantur de electione, & præſentatione, ergo ſunt ſuperflua, namque verba faciunt in diuerſis caſibus: etenim caput primum loquitur, cum lis eſt inter duos electos, aut præſentatos, quorum neuter fuit admiſſus, nempè confirmatus, aut inſtitutus: caput verò ſecundum cum alter fuit admiſſus, vt gloſ. explicat in eodem cap. 2. verſic. poſſidere. inſequiturque Lambertinus adducto artic. 12. nu. 15. Non tamen dubito, quin text. in recenſito cap. 2. reſtrictionem admittat; vt loquatur dumtaxat, cum lis extat inter duos præſentatos à diuerſis patronis; ſecus autem cum inter alios controuerſia foret ex alio capite, quam præſentationis, ne verſutia aliquorum introducentium litem ſuper beneficio in cauſa eſſet, vt patronus ſine culpa impediatur nominare, quem maluerit, quod notandum ob auctoritatem Rotæ ita decidentis in vna Bergomen. cappellaniæ, coram Bubalo, ſub die 19. Iunij 1579.

458 Sed cum fuit nominatus indignus, quid ſit faciendum, ſi quæratur; Reſponſio videtur tuta reſpectu patroni Eccleſiaſtici, vt deuoluatur ad proximum ſuperiorem prouiſio, & docet Papeus indicato loco, & gloſ. 2. in cap. cum vos, de offic. ordin. quo verò ad patronum laicum, varia legitur Doctorum ſententia; cum aliqui etiam deuolui crediderint, maximè Hoſtienſ. in citato cap. ſub num. 2. Barbat. conſ. 33. quo ad primum ſub nu. 12. vol. 2. Ioan. Guttieres in tract. de iuram. confirm. par. 3. cap. 13. nu. 10. & alij relati à Hieronym. de Cauagl. q. 659. pro declaratione, verſ. ſed contrarium ſub nu. 4. Alij autem exiſtimant non priuari, ſed licere patrono infra quatuor menſes variare, talique elapſo tempore, non amplius poſſe, cuius ſententiæ fuit Ioan. Andr. citato cap. cum vos, ſub num. 12. Abb. nu. 1. & 5. Butr. nu. 4. & Imol. nu. 3. inſequiturque Franc. Marc. deciſ. Delphinali 1157. queritur quando patronus par. 1. At mihi ſemper magis placuit diſtinguere, quod ſi ſcienter præſentauit indignum ſpolietur ea vice, iure præſentandi, ſed ſi ignoranter poſſit infra quatrimeſtre variare, ex Rota alijs freta doctrinis, apud Caputaqu. deciſ. 291. patroni par. 2. & ita intelligatur text. in §. ſi quis oratorij in auth. de ſanctiſſim. Epiſcop. qui fatur de indigno præſentato, vt non ſit ordinandus, ideſt inſtituendus, ſed Epiſcopus tunc eligat perſonam dignam ad Eccleſiam; procedit enim cum ſcienter denominatio talis perſonæ facta apparet, & in hanc declarationem, & diſtinctionem concurrit Lambertin. q. 10. princip. artic. 4. par. 1. lib. 2. à nu. 22. vbi prætereà à nu. 32. quærit, & explicat, quis dicatur indignus, ad finem, vt ſi fuerit denominatus ad beneficium, valeat Antiſtes alterum deputare, ipſeque tetigi rubr. 7. cap. 6. nu. 73. illud tamen ſciturus Præſul neutiquam poſſe hoc prætextu repellere præſentatum, niſi ferè ſit euidens eſſe indignum, quod notat Leſſius lib. 2. cap. 34. ſub nu. 56. admittit Galet. in margarita, verbo iuſpatronatus §. fin. Addit autem idem Leſſius, hoc vt euidens fiat, difficile eſſe, præſertim quia rem exactius diſcutere vix audet, maximè ſi patronus Princeps ſit.

459 Cùm verò non fuerit denominatus indignus ſed non idoneus, ſeu minus idoneus, ad inſtituentem minimè deuoluitur ius eligendi alium, ſed tantum deputandi œconomum, quouſque à patrono denominetur alius, & vendicat ſibi locum textus in pluries citato cap. cum vos, de offic. ordin. ſi tamen infra quatrimeſtre fuerit illius facta denominatio, quandoquidem ſi illo tempore elapſo contingeret præſentari minus idoneum, liceret ſuperiori

riori eligere alium ad beneficium, vt idem Lambert. explicat in dicato artic. 4. sub num. 23. quando multo magis intrare Lessij conclusionem credimus.

460 Quod si indignus fuerit à maiori parte præsentatus: alter verò habilis à minori, vter erit instituendus? fortasse hic secundus, sicuti in electione Sanctorum legitur in cap. dudum el 1. de elect. & cap. congregato eodem citat. titul. vbi præsertim Imol. sub nu. 8. ait, procedere etiam si vnico, & eodem scrutinio fuerit facta electio, nec requiratur aliud scrutinium, quod nota, quia verum, fauentque plurimum congesta nu. 456.

461 Vt autem inhabilis quis iudicandus sit, attendendum erit tempus præsentationis, non aliud subsequens, ita quippe colligi poterit, ex notatis per Marium Antonium variar. resolut. lib. 1. resolut. 19. nu. 1. & Rotam decis. 69. par. 1. diuersor. dum capacitatem clerici, & requisitam in eo qualitatem, tempore præsentationis extare debere aiunt, ideò satis esse, si valida sit præsentatio, quamuis institutio reperiatur nullius momenti, notauit Seraphin. decis. 1238. nu. 4. adeò quod ius quæsitum per præsentationem patronorum dicatur præseruatum per clausulam, dummodo alteri non sit ius quæsitum; etiam si institutio deinde facta, nullitati subiaceat, ac propterea si præsentatio antecesserit gratiam Papæ, sit inualida gratia ipsa, per alteram eiusdem Rotæ decis. 17. de præbend. in nouis, & doctrinam Sarnen. in regula de non tollendo iure quæsito q. 1. nu. 8. & resolutum fuisse memorat coram Sanctissimo Clement. VIII. tunc Rotæ Auditore in vna Astoricen. Archidiacon. Ex prædictis cum duo fuerunt ad beneficium præsentati, quorum alter excommunicatione ligatus erat, quamuis maiori numero vocum fulciretur, & latum esset decretum in gratiam eius, qui fuerat à minori numero præsentatus, eo quod nullo detinebatur impedimento: euenit quod interposita appellatione à succumbente, eaque pendente, absolutionem ille consequutus est, qui tanquam nominatus à maiori parte, instaret pro reuocatione decreti, vtque decerneretur ipsum instituendum esse, & institui debere, obtinui confirmationem prioris decreti, stante habilitate illius, tempore quo fuerat præsentatus, & inhabilitate alterius, stanteque propterea validitate decreti in prima instantia lati, & mandantis instituendum esse præsentatum à minori parte, cuius vigente iustitia, non poterat à Iudice appellationis reuocari, cuius partes sunt annullare sententiam iniustam ex tunc deductis, vt latius scripsi cap. 27. nu. 97. Prænarratis opitulantur etiam quæ congerit Gratian. nouissimè visus decis. Marchiæ 199 num. 1. & in addit. num. 3. Quin illud idem, quod tunc obtinui, faciendum similiter erat, si ante decretum institutionis faciendæ superuenisset absolutio, quandoquidem tempore præsentationis alter erat inhabilis, ideoque foueri tali præsentatione, nequibat potissimum in præsenti casu ob comprensentati interesse, Lelius lib. 2. cap. 34. à num. 119.

462 Non secus, ac in casu contrario, qui eo tempore esset habilis, ac propterea reportasset fauorabilem sententiam, non esset à Iudice appellationis reijciendus, si pendente prouocatione superuenirет defectus aliquis; quin si fuerit institutus, aut mandatum institui, eo quia tunc numerus patronorum excedebat numerum, qui comprasentatum nominauerat: Quamuis deinde accreuerint aliæ præsentationes, non tamen operari poterunt, vt decretum illud reuocetur, etiam si aliæ prædictæ præsentationes accesserint infra quatrimestre tempus,

463 (see margin)

464 intra quem fuerit ille institutus, non tantum, quia ius post conclusum adueniens, nihil releuat, teste Barzio decis. Bonon. 70. nu. 31. longè magis post latum decretum, sed insuper, quia hic est effectus ædicti, quod dum fuit propositum conqueri alij patroni, nequeunt de contemptu, vt aiunt Io. Andr. in cap. 2. vers. hodie non puto, sub num. 5. de his, quæ fiunt á Prælat. & cap. 2. vers. item si alterius, sub nu. 2. de offic. Vicar. in sexto, Gemin. inibi, versic. & idem esset, sub nu. 6. tandemque Felyn. in cap. cum Bertoldus nu. 13. de sentent. & re iudic. Adiungens oportere, vt patronus, qui nódum nominauit compareat in termino edicti, petatque supersederi in institutione, quia intendit gaudere tempore sibi á lege concesso ad præsentandum, quo casu sint, & non aliter ligatæ manus superioris; atque adeò vt si tunc ad institutionem properet, nihil agat, & actus quiuis ab eo factus sit nullus, tanquam spreto patrono gestus.

465 Verùm laicus sit ne incapax præsentationis, & propterea dicatur ne facta præsentatio de inhabili, cum ille fuit nominatus, non inutiliter quæram, dum Ioan. de Selua tract. de benefic. lib. 2. q. 23. nu. 14. affirmat laicum præsentari non posse, cumque præsentatio operetur ius ad rem, quod in beneficijs competere laicis non videtur posse: sed Rota restringit adductam Ioannis sententiam, vbicumque laicus præsentatus longum post tempus clericali ordine insigniretur, non autem breui interiecto tempore; quia tunc minimè dicenda esset facta de persona penitus inhabili, cum satis sit ante institutionem fuisse promotum; ita Rota in vna Imolen. iurispatronatus, coram Orano 19. Nouembris 1594. quam sequitur Paris. tract. de resignat. benefic. lib. 4. q. 2. nu. 5. & 6. sed quamuis auctoritas Rotæ magna sit, non tamen audeo eius approbare sententiam, etiam attenta ratione ab ipsa relata, nam supponeremus habilitatem præsentati, ac validitatem præsentationis pendere à futuro euentu, scilicet à subsequenti tempore, eoque longo, aut breui; cum respectu habilitatis supposuerim, attendendum esse tempus præsentationis in nu. 461. Illi autem conferri beneficium nullatenus posse, certum est, per text. in cap. cum adeò de rescript. neque ille institui cap. 2. de instit. idque adeò, quod si collatio, aut institutio, nihilominus facta esset, omninò reputaretur irrita, & inanis, etiam si statim postea assumpserit clericatum, iuxta decisionem Peregrini 50. lib. 1. in manuscript. quam amplexatus est, Hieronym. Gonzales in 8. Regul. Cancell. glos. 2. num. 66.

466 Et vbicumque deuolutioni locus est, non modo ad Episcopum, sed ad alterum quemcumque inferiorem Prælatum sit deuolutio, ad quem spectat collatio, vel institutio, iuxta glos. singularem in clement. 1. de supplend. neglig. Prælat. & Franc. Marc. indicata decis. 1153. in vltimis verbis, & decis. 475. qua ritur an collatio nu. 18. eadem par. 1.

Si

467 Si tamen Procurator nominaret indignum non præiudicaret patrono, vt inquit Franc. Marc. deciſ. 480. quæritur quando procurator nu. 8. par. 1.

468 Sed cum duo eſſent præſentati, alter ab exiſtente in poſſeſſione nominandi; alter verò ab habente proprietatem patronatus, vter ſit inſtituendus, non ſemel hæſitatum fuit, ſiquidem in gratiam præſentati à poſſeſſore, videtur reſpondendum, cum Mãdoſio ita firmante conſ. 41. in cauſa Auſculana nu. 4. per Decium conſ. 117. pro tenui, verſ. & tali præſentatione ſub nu. 2. Federic. de Senis conſ. 234. ſuper 1. Caldetin. conſ. vlt. quidã n ædificauit, Oldrad. conſ. 312. thema quæſtionis, Abb. conſ. 54. videtur 1. vol. 1. Zabarell. conſ. 69. quo ad 1. ſub num. 4. & eundem Dec. conſ. 134. viſo in 1. dub. & vera eſt, ni fallor, ſententia ſi reſtrictionem illam adiungamus, vt procedat quando poſt inſtitutionem ſuperuenit præſentatio à proprietario, nam ſi antea, tuncque liquido conſtaret de proprietate patronatus præferendus ſine dubio eſſet, qui ab ipſo proprietario eſſet præſentatus; ex reſolutione eiuſdem Abbatis in cap. conſultationibus nu. 9. de iurepatron. idemque Decius ſcribit conſ. 126. in cauſa Domini Frãciſci poſt nu. 3. & melius conſ. 149. in cauſa, verſ. & retenta iſta opinione ſub nu. 2. Rocchus de Curte verſ. competens alicui num. 45. & 46. & Paulus de Cittadinis in tract. de iurepatron. q. 7. artic. 3. nu. 16. par. 6. ob eam potiſſimum rationem in hanc reſtrictionem deflectunt, quod vbi apparet de proprietate, vnica ſententia diffiniendum eſt petitorium, & poſſeſſorium; ita quod petitorium abſorbeat poſſeſſorium, ex textu in terminis in cap. cum dilectus de cauſ. poſſeſſ. & propriet. qua quidem ratione adductum Cantuccium, ſiue potius Rotam Romanam, hanc eandem amplexari limitationem; deinde reperi in deciſ. 167. Domini, cum duobus. proſuppoſitis, ſub nu. 9. par. 2. diuerſor. Quinimmo orta lite inter prætendentem beneficium liberum, alterumque prætendentem de iurepatronatus, idque ante inſtitutionem, de qua agitur, etiam de iure communi requiratur diſcuſſio plena proprietatis iuriſpatronatus, decidit Rota teſte Cor. deciſ. 177. num. 1. & rurſus in vna Neapolitana Rectoriæ 29. Ianuarij 1571. coram Lancellotto.

Quam eandem veram reputo, etiam ſi non appareat de proprietate, ſed fuerit propoſitum iudicium poſſeſſorium ab vno, ac petitorium ab altero, neque à primo repulſatum, ne procedatur in peti-

469 torio, ſed tantum in poſſeſſorio; etenim regula illa, quæ diſponit poſſeſſorium primitus decidendum eſſe, poſtmodum petitorium, de qua in cap. ſignificauerunt de teſtib. & Soccin. Iun. in l. naturaliter §. nihil commune nu. 326. ff. de acquir. poſſeſſ. ſubſiſtit quoties ab intentante poſſeſſorium inſtatur, nè de petitorio cognoſcatur, non diſcuſſo poſſeſſorio, idque adeò, vt ſola, & leuis oppoſitio non ſufficiat, ſed proteſtatio inſuper requiratur, vt ait Crauett. conſ. 248. ſub nu. 3. Pariſ. conſ. 1. num. 171. vol. 1. Neuizan. conſ. 289. nu. 11. lib. 2. & apertioribus verbis Afflict. deciſ. 193. fuit decretum per totum, & Capyc. multa ſcribens in deciſ. 28. in cauſa Magnifici Ioannis Philippi de Afflictis; qua ceſſante proteſtatione, ſi patiatur actor litem conteſtari, aut aliud fieri ſuper proprietate, iuxta verba prædictorum Doctorum, quia cauſa petitorij eſſet admixta poſſeſſorio; ſuper vtroque eſſet procedendum, & iudicandum, vt præter notata à prædictis, reſoluit Menoch. conſ. 268. diffinitio ſub num.

470 17. vol. 3. & tunc quis dubitat, quod ſi fuerit probatum petitorium, illud opprimeret poſſeſſorium? vt etiam diximus in antecedenti verſiculo.

471 Non tamen redarguerem ſuperiorem, qui in caſibus iſtis, differret inſtituere; conſideratis tamen, quæ notat Rocchus indicato verſ. competens poſt nu. 52. in qua re cauendum eſt à reſolutis per Didacum Spino in ſuo ſpeculo teſtament. gloſ. 4. nu. 27. non enim percepit intentionem Rocchi in dicto nu. 52. quem adducit, cum ſupponat, quod ſi alteri patrono per ſententiam adiudicaretur patronatus, clericus præſentatus per patronum poſſidentem bona fide, & inſtitutus ab Epiſcopo, non teneretur reſtituere fructus. Hæc quippè verba in primis inſinuant, quod clericus inſtitutus ſuperueniente ſententia patronatus contra præſentan-

472 tem remoueretur, eſſetque contra textum contrarium decidentem in cap. conſuluit de iurepatronat. & quod ſubijcit per auctoritatem. Rocchi, quod non reſtitueret fructus, non hunc patitur intellectum; aduertendum namque eſt Rocchum minimè loqui de beneficiato, quia ſciebat, illum non poſſe remoueri, ſed de præſentante; volens innuere, cautius eſſe eo caſu differre inſtitutionem, præſertim ad euitãdum abſurdum illud, quod cum teneretur regulariter, etiam bonæ fidei poſſeſſor reſtituere fructus perceptos lite pendente, etiam conſumptos, ſi lite conteſtata eos percepit, iuxta gloſ. fin. in cap. grauis de reſtitut. ſpoliat. hic ſcilicet patronus non poſſet reſtituere dictos fructus, idest quod præſentatus, & inſtitutus non poſſet, neque deberet amoueri, cum præſentatio ſit fructus patronatus, ex Zabarell. conſ. 69. quo ad primum, ſub nu. 4. & Molina de primogen. hiſpan. cap. mihi 24. nu. 2. Etenim non obſtante ſententia aduerſus præſentantem, manutenendus quia eſſet præſentatus, & inſtitutus antea ex dicto cap. conſultationibus, & longioribus verbis ſcribam, verſ. ſequenti; ſequitur, quod poſſeſſor non reſtituit fructus, ſcilicet hanc præſentationem, quæ non reuocaretur, quia obtinens patronatum, nequiret alium præſentare, niſi defuncto eo, qui fuit inſtitutus, vigore præſentationis factæ ab eo, qui ſuccubuit in patronatu.

Dubio igitur, cuius mox memini, ſi inſtitutus vigore præſentationis factæ ab exiſtente in poſſeſſione præſentandi, ſit remouendus, quando conſtaret præſentantem non eſſe patronum, reſpondeo ſuffultus decreto Pontificio in cap. conſultationibus de iurepatron. & declarant permulti Doctores citati per Menoch. conſ. 90. primæ dubitationis nu. 115. & ſubſiſtit vbicumque præſentans erat in poſſeſſione ipſa præſentandi; alioquin ſi credens ſe eſſe patronum nominaret inſtituendum, ac ſubſequeretur inſtitutio; ſine dubio remoueretur talis inſtitutus, quoties ſuccumberet in patronatu; vt ex eodem illo capite deſumitur, cuius quidem capitis prima pars, vendicat ſibi locum quamuis poſt inſtitutionem appareat non eſſe patronatum, ſed ad meram Epiſcopi collationem, quia inſtitutus continuaret, hoc non obſtante ſuam poſſeſſionem, vita durante, ex Menoch. citato conſ. ſub nu. 128. ſicuti, & in caſu contrario, ſi per collationem fuerit promiſſus

uisus de beneficio, quod deinde de iurepatronatus esse pateat, iuxta decis. Rotalem 14. vtrum sicut, de iurepatron. in antiq. & credo procedere, vbi nulla fuit prætensio, quod fuerit de iurepatronatus ante prouisionem, namque hoc casu adsunt canones manifesti præscribentes formam Episcopis in eo, quod possent, & tenerentur exequi.

473 Cum verò aliquis fuit præsentatus ab eo, qui licet sit patronus, diù tamen cessauit à præsentando, sit ne instituendus, eo prætextu, quod si ipse hactenus non præsentauit cæteri compatroni præsentarunt? & annuendum est, quia veritate fulcitur ea conclusio; vnius patroni præsentationem non priuare alios possessione, seu quasi præsentandi, at potius eam præseruare, de qua Abb. cons. 54. videtur primo, vers. nam vbicumque sub nu. 3. vol. 1. & decisum per Rotam, teste Caputaq. decis. 292. patroni 364. præsentatio nu. 7. & 419. quasi possessio par. 2. Puteus decis. 298. fuit resolutum in fin. lib. 1. Rocchus Curtius, licet cum aliquali restrictione in tract. de iurepatron. vers. competens nu. 42. Thesaur. fori Ecclesiastici par. 2. cap. 27. num. 67. & Marius Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 55. vacante cappella nu. 8. Quorum sententiam subsistere arbitror, cum omnes veniunt ex eodem iure, secus si diuerso, puta si omnes sint patroni ex causa constitutionis, quia si aliqui ex vno iure, alij verò ex altero, nempè fundationis, &c. tunc non præseruaretur ius alterius, sed potius excluderetur, ita Lambert. artic. 16. q. 3. princip. par. 1. lib. 2. nu. 13. cum seq. & approbauit Rota in vna Florentina iurispatronatus 27. Februarij 1575. coram Aldobrandino, relata decis. 219. Domini concluserunt nu. 1. par. 1. diuersorum.

Cum hactenus multa, & vtiliora scripserim tangentia præsentationem; ad nouissimam partem deflectendum est, nempè ad institutionem, quam Præsul, aut alius ordinarius, ad quem spectat omni-
474 nimo facere tenetur, si quæ superius enarraui, concurrant; adeò quod licet nullum reperiatur præscriptum tempus Episcopo ad instituendum, vt inquit Franc. Marc. decis. 451. quæritur de tempore nu. 2. par. 1. tamen si Præsul recuset, vel differat instituere, non propterea mori debet indefensus præ-
475 sentatus; cum enim recusat, liceret appellare ad proximum superiorem, vt dicit Rocchus de Curte in verbo, pro eo, quod de Diœcesani consensu q. 5. nu. 12. ac melius Franc. Marc. decis. 491. quæritur quando Episcopus nu. 4. par. 1. & cum differt, tunc adiri potest superior, qui terminum statuat inferiori ad instituendum; quo elapso, & institutione non sequuta ipse instituat, teste eodem Franc. Marc. citata decis. 491. nu. 1. addo glos. in cap. cum Bertoldus de re iudic. Mandos. cons. 7. sub nu. 13. & mouetur ipse Franc. Marc. text. in cap. cum nullus de iurepatronat. qui text. tametsi de Papa loquatur ex notatis inibi per Host ensem; Nihilominus id veritate fulciri, cum de licentia danda instituendi in defectum Episcopi agitur; non autem, si de potestate cogendi Episcopum; eique præfigendi terminum, quia poterit, & Episcopus etiam adiri; atque ex Episcopo Archiepiscopus hoc casu, quod notat Rocchus nu. 15. & omnes in eodem cap. cum nullus probant, maximè Card. Florent. Butr. & Abb.

Quin, & alterum scribit remedium Mandos. in Regul. Cancell. 31. q. 6. nu. 10. vt renuente ordinario institutione adeatur Summus Pontifex, qui supplet, ac prouidit, seu instituit; dictaque prouisio, vulgo appellatur noua prouisio; quamuis regulariter noua prouisio supponat aliam præcedentem prouisionem, quæ in hoc casu minimè adest, cum sola extet præsentatio.

476 Cum verò admissa fuit præsentatio, & decretum successit, siuè sententia pronuncians instituendum esse nominatum, vt moris est, ac beneficium de iurepatronatus si ab aduersario, & succumbente interponeretur appellatio; esset supersedendum in exequutione, & expeditione literarum, atque captura possessionis; & si ea non obstante ad vtrumque procederetur: attentatorum nomine reuocanda forent. ita pluries decidente Rota, vt legitur in multis decisionibus, maximè in vna Bituntina beneficiorum 16. Iunij 1565. coram Domino de Rubeis, & alijs, quas citat, & sequitur Lancell. tract. de attentat. par. 2. cap. 12. limit. 49. quin, & in Curatis expressè disponitur in constit. 32. Pij V. exordiente in conferendis; imò ab electione Episcopi iudicantis aliquem ex præsentatis idoniorem, licere appellare nedum iure communi defendit, Lambert. artic. 16. nu. 8. q. 7. par. 2. lib. 2. Abb. in cap. cum autem nu. . . de iurepatron. idemque Lambert. artic. 16. nu. 6. eadem q. 7. sed præfata posteriori constitutione Pij V. quo tamen ad effectum deuolutiuum, licet ex Concil. Trident. in cap. 18. sess. 24. de reformat. neque appellatio interponi ad effectum istum deuolutiuum liceret.

477 Vnire autem beneficia de iurepatronatus nullus superior potest citra patroni consensum, ne sibi perpetuò generetur præiudicium, amittendo ius præsentationis, quod sine dubio perdit patronus, statim ac beneficium iurispatronatus vnitur alteri libero, iuxta notata per Stephan. Bertrand. consil. 73. in vnione beneficij patronati volum. 4. qui propterea vnionem spreto patrono factam decernit irritam, & præsentationem de persona instituenda admittendam esse exclusa vnione, illiusque nulla habita ratione concludit, & validis quippe rationibus.

478 Præterea neque vlli liceat conferre, certi iuris est, durante quatrimestre, etiam si nulla adhuc fuerit facta præsentatio, intàtum quod collatio, & prouisio aliter facta subiaceat nullitati, ex textu in cap. decernimus 16. q. 7. cap. cum dilectus de iurepatronat. notatque Bald. consil. 17. in 2. dub. vol. 5. Corneus cons. 47. in præsenti nu. 9. vol. 3. Guid. Papeus decis. 374. permutatio facta propè nu. 2. & Roland. cons. 47. visis iuribus num. 22. vol. 3. qui hanc esse magis communem asserit sub num. 23. per auctoritatem Rocchi Curtij in verbo honorificum q. 1. nu. 2. vel saltem irritari debet, per cap. illud, vbi Abb. nu. 2. & 8. de iurepatron. Paris. cons. 144. scripseram num. 5. vol. 4. sed vtra sit verior sententia non pugno, cum illud vnicum sit verissimam validari posse collationem prædictam: quin, & validatam censeri, postquam scieuerit patronus, & non reclamauerit infra tempus quatuor mensium, vt inquit Franc. Marc. decis. 493. quæritur an institutio nu. 3. par. 1. & Robusterius decis. 77. fuit resolutum num. 4. par. 1. diuers. & decisum in vna Tridentina iurispatronatus coram Grato de anno 1563. scripsitque Didacus Spino in suo specul. testam. q. 4. princip. num. 101. vers.

vers. sic etiam, & resolutum per Rotam in vna Mediolanen. Canonicatus 12. Februarij 1543. valere ab initio prouisionem superioris, sed irritandam superueniente contradictione patroni, vt est videre apud Puteum decis. 412. fuit resolutum in fine lib. 1. & decis. 181. die vigesimosexto Nouembris nu. 4. lib. 3. necnō colligitur ex decis. 366. quamuis, nu. 5. lib. 3. par. 3. diuers. ibi alioquin reuocatur.

479 Quin etiam, & resignatio talis beneficij sine patroni consensu sit nulla, & irrita declaranda, licet nulla superueniat illius contradictio, concludit Mandos. cons. 7. quæsita num. 1. & post alios multos Doctores, Hieronymus de Cauaglios in 1. par. practicar. quæstion. communium contra commun. q. 282. quæstio præsens, maximè num. 14. Puteus adducta decis. 412. fuit resolutum num. 2. lib. 1. & hæc vera censenda est resolutio, quam tenet etiam Paris. de resignatior. lib. 2. quæst. 4. num. 21. licet alij crediderint valere ab initio, & rescindi, si in tempore quatrimestris contradixerit, maximè Fabius decis. 203. die eadem num. 5. lib. 3. par. 3. diuersorum, & Didacus Spino in suo specul. testament. glos. 4. princip. num. 101. & Paris. de resignat. benefic. quamuis confusè, ac sibi ipsi contradicens in eadem q. 4. num. 21. cum seq. & num. 28. Non tamen displicet sententia illa, quod superueniente consensu Domini, quandocumque reconualescat resignatio prius facta, absque illo, iuxta decis. 5. de rer. permut. in nouis, & Paris. eadem q. 4. nu. 27.

480 Ex his constat, quod resignatione facta spreto patrono, si interim resignantem obire contingat dicatur vacare per illius interitum, & prouideri debeat ad præsentationem patroni, conclusit post magnam discussionem Rota, in vna Mediolanens. Canonicatus, & præbendæ, relata per Mohedan. decis. 8. Magna difficultas de iurepatronatus, in qua alijs etiam vicibus id ipsum fuisse resolutum asseritur, & quia ius à resignante abdicatum non videtur, vt inibi scribitur, & in decis. 419. Domini dixerunt num. 2. par. 2. Caputaqu. decis. 215. consensus num. 3. par. 1. decis. 83. resignatio num. 1. & decis. 90. resignauerat nu. 1. par. 3.

Quo modo etiam respondendum est, si de duo-
481 bus præsentatis, alter fuit institutus, tanquam idoneus iudicatus, & succumbens appellauerit, ac tempore prosequutionis decesserit institutus; siquidem facienda est iterum præsentatio infra aliud quatrimestre, nec substituendus collitigans in ius defuncti; potissimum quia cessat regula de subrogandis, coram Ordinarijs, necnon in beneficijs de iurepatronatus, iuxta tradita per eundem Hieronymum de Cauaglios citata q. 282. sub nu. 16. quorum vtrumque viget in casu præsenti.

Et quia omnis regula suam patitur exceptionem, ideò, & hanc habere restrictionem, ne
482 ignores; quandoquidē valebit vnico in casu conferre superior beneficium istud, absque præsentatione patroni, si ille negligens in præsentando labi fecerit quatrimestre, si laicus, aut semestre, si clericus, & non curauerit nominare instituendum; & subsistat tunc collatio adhuc facta in tempore concesso ad præsentādum, vt probat Borrell. in summ. decis. tit. 32. nu. 47. & 71. par. 1. Ita quod cum tempus á iure communi definitum ad conferendum, sit mensium sex, cap. nulla de concess. præbend. cap. licet de supplend. negligent. Prælator. & clement. 1. eodem titulo de supplend. negligent. in tantum, quod etiam gaudens indultu, pro collatione adhuc reseruatorum, & affectorum debeat in eodem termino illa conferre; alioquin eorum prouisio deuoluatur ad sedem Apostolicam, ex doctrina Cassador. decis. 8. de præb end. Bellamer. decis. 735. & Crescent. decis. 15. de præbend. simile tempus dicatur præscriptum superiori ad conferendum beneficium iurispatronatus, ad quod nullus fuit in tempore patronis præfixo, nominatus, vt testatur Anastas. Germon. in tractatu de indultu, Cardinal. 6. volumus autem num. 70. & 75. qui prætereà subijcit istud tempus exordiri à die deuolutionis, non autem á die notitiæ, quam patronus habuit; quod insuper aduertit Ioann. de Selua tractatu de benefic. quæst. 59. num. 3. in fine, & sic ab vltima die temporis dati patrono ad præsentandum, Rota decis. 6. si propter de iurepatronatus in nouis, qui tamen loquuntur in eo casu, vbi præsumitur notitia vacationis. tu veró concludere tute poteris dictum tempus initium sumere à die veræ scientiæ, vt notat Abbas in cap. licet num. 8. de concession. prębend. & confirmatur ex resolutione à me statuta num. 393. circa tempus deputatum patrono, vt incipiat à die scientiæ, quamuis alij contradicant.

Hæc autem deuolutio sicuti in electione fit gra-
483 datim ab vno, ad proximum superiorem, & cuilibet ipsorum datur integer hic terminus cap. 2. ibique glos. & Doctores de concess. præbend. ita, & in beneficio iurispatronatus, per auctoritatem Pauli de Cittadinis in tractatu de iurepatronat. par. 6. artic. 3. num. 44. & Abbat. cap. quia periculosum num. 8. de election. nisi tamen sit ex illis beneficijs, in quibus maior versatur periculum, & propterea datur à iure tempus trium mensium, ex glos. in eod. cap. 2.

Aduertendum tamen me dixisse ad proximum superiorem fieri deuolutionem; si quidem licet Archipræsul sit regulariter Episcopi superior, contingit tamen nonnunquam Episcopum exemptio-
484 ne frui, quo casu deuolutio fieret ad supremum Pontificem, ad quem passim fit transitus, à quolibet inferiori exempto, iuxta cap. licet de supplend. negligent. Prælator. & in his terminis scribunt Innocent. in cap. cum in cunctis de election. & melius Abbas indicato cap. 2. num. 7. de concession. præbend.

485 Illud insuper prætereundum non est, quod vbi patronus amisit pro vna vice ius præsentandi, & ad superiorem pertinet prouisio ob ius deuolutum, tenetur ille seruare naturam beneficij, cum confert, ex Felyn. in cap. cum accessissent num. 18. de constitut. & Franc. Marc. decis. 493. quæritur an institutio nu. 7. par. 1.

486 Quid verò dicendum sit, vbi tale beneficium noscitur litigiosum esse? & quidem certo certius est, quod existente lite inter patronos, eaque non decisa in tempore patronis concesso ad præsentandum, licet Ordinario pro ea vice prouidere, iuxta cap. cum propter de iurepatronat. quod si inter patronum, & Episcopum sit lis, constitueret tātum œconomum ipse Antistes, ex glos. 1. in cap. 2. 16. q. 7. & fin. in cap. cum te de iurepatron. & Zabarell. clem.

plures §. fin. sub num. 1. hoc tit. nisi tamen notorié constaret non esse de iurepatron atus, & Episcopus reperiretur in quasi possessione prouidendi; etenim posset, ac deberet statim prouidere per Didac. Spino glos. 4. sub nu. 24. sed quoties adesset controuersia inter ipsos præsentatos nequiret Præsul alium instituere, etiam postquam præteriit tempus indultum patronis ad præsentandum, teste Lapo allegat. 78. vacauerat Ecclesia num. 15. & 17. textus siquidem in adducto cap. cum propter, vendicat sibi locum, vbi non apparet, quis sit patronus, vt idem Lapus ait, & Ioann. de Selua in tractat. de benefic. par. 3. quæst. 59. in fine; quare vbicumque de patrono constet, verùm dissentio est inter præsentatos, cum plures sunt, nequit Ordinarius procedere ad aliquam prouisionem absque consensu, ex eodem Lapo, & alijs supra citatis: quinimmò, & tunc vbi iure communi posset Antistes, ob litem instituere, neque nunc posset ob contrariam consuetudinem, cuius vigore recessit ab aula antiqua sanctio, ex eodem Lapo citato nu. 17. & Mandos. addit. 25. incip. de legib.

487 Solus autem supremus Pontifex prouidere potest de beneficio patronatu, non accedente patroni beneplacito, & iuri illius derogare, iuxta glos. in clement. 2. vers. Apostolicis de præbend. inhæret. Innocent. in cap. cum dilectus num. 2. de iurepatron. Mileus verbo, Papa potest derogare, & alij mille, quos subticeo, cum dubitationi locus non sit, Felyn. etiam in tract. quando literæ Apostolicæ à nu. 1. optimè probat.

488 Est tamen indubitatum, quod nulla existente derogatione apertis verbis explicata non præsumitur voluisse derogare, ex Glosa paulò ante adducta, & Archidiacon. in cap. piæ mentis 16. q. 7. Abbate in cap. dilectus nu. 4. de offic. legat. & cap. cum dilectus num. 11. de iurepatron. Cassador. decis. 6. iurispatronatus num. 5. Diaza in regula 400. iuripatronorum, nisi in casibus notatis per Felyn. indicato tract. à nu. 12.

Quin etiam cautè admodum incedere solent supremi Pontifices, in concedendis eiusmodi deroga-
489 tionibus, ac multis adhibitis: potissimumque vbi ex fundatione, vel dotatione existit, numquam consueuerunt in totum derogare; sed pro medietate tantum; vt inquit Berous q. 38. in facto prosupponitur num. 5. insinuatque Puteus decis. 325. in vna Salamantina lib. 2. scilicet si laicorum, Mantica decis. 316. num. 1. aut etiam mixtum sit, vt ille dicit in decis. 292. sub num. 1. præterquam si de Pontificis voluntate constaret, iuxta prædictam decis. 316. & colligitur ex ead. decis. 292. in fine.

490 Verum adducta clausula pro medietate, cuius sit efficaciæ, non erit inutile perscrutari, & Mandos. cons. 7. sub nu. 13. constituit duas conclusiones, quod si vnicus est patronus, nihil suffragatur dicta derogatio, & nu. 17. quod saltem debeat concurrere pars aliqua, quæ cum ista medietate attingat maiorem partem, requisitam, vt discordantibus patronis instituatur, iuxta text. in cap. 3. de iurepatron. Quod notandum in praxi, cum fuerit communiter receptum, teste Paris. lib. 2. de resignat. q. 4. sub nu. 59. non modo si contradictor haberet voces non ascendentes ad medietatem, at insuper si attingentes, quinimmo excedentes, quandoquidem si ille (exempli gratia) haberet octauam partem, vel sextam vltra medietatem, & prouisus Apostolicus obtinuisset, tantummodo quartam partem vnius, dumtaxat me dictatis, cui parti, dum additur medietas, cui fuit á Sāctissimo derogatum, vtique facit maiorem partem, & transcendit voces aduersarij, illiq; propterea anteponitur; namque, vt maior dicatur pars ad hunc effectum satis est scintilla vocis, qua præsentatus superet alterum in præsentationibus, ex decis. Cassad. 2. supposita de iurepatron. quæ valdè notabilis est in materia ista, computādarum vocum, in qua videnda sunt, quæ copiosè scribunt Imol. & Zabarell. in clem. plures de iurepatron. Postquam verò hęc scripsi, reperi mirabilem doctrin. Ant. Fabri in Codice Fabriano responsionum, & definitionum forensium Senatus Sabaudiæ, quæ si veritate nititur, est quippe perpetua memoria tenenda; non tantum, quia supradictis Auctoribus contradicit, sed quoniam persæpè euenire potest, vt ea vti valeamus; quin, & patronorum eludere iura. Ait enim, quod vbi Summus Pontifex pro medietate derogauit cogatur impetrans, vnam adire partium patronorum, ipsiusq; consensum, voluntatemq; exquirere, alioqui nulla sit collatio, aut institutio, tanquam spreto patrono facta, contra mentem supremi Præsulis, ac si nulla ex parte derogasset Pontifex. Quod si impetrans patronum adicrit, is verò abnuerit, & recusauerit consentire. nihil erit, quod impetranti possit obijci, quominus Papę dicatur satisfecisse voluntati, & propterea non minus beneficium obtineat, quàm si à patrono admissus esset; nec quippè sine ratione fatur, at illa, quod se spretum conqueri nequeat patronus, qui, & aditus fuit, & rogatus: non quia in cæteris rogatum esse sufficiat patronum, vt eo inuito beneficium obtineatur, si modo alium, eumq; idoneum intra præscriptum tempus nominauerit: sed quoniam in proposita specie, cum derogatio ex dimidia parte facta per Summum Pōtificem iuripatronatus laicorum, tantundem iuris impetranti tribuat, quantum ei denegat pertinacia patroni renuentis; æquissimum, & rationi consentaneum est, in pari iure præualere summi Præsulis volūtatem, & concinit simile illud,
491 quod legitur in l. 1. §. 1. & 2. C. de commun. seruo manumit. aliudq; de priuilegio fisci vendentis rem communem, & insolidum, socio inuito l. 2. C. de commun. rer. alien. & l. vnic. C. de vendit. rer. fiscal. & quippè cum diutius immorarer in intelligentia verborum, & illorum veritate, quæ Auctor ipse scripsit, agnoui rectè ipsum sentiisse, neque verbis Mandos. contradicere, si ea attentè rimentur, quippè concursum alicuius partis requirere, videtur in nu. 17. cum adest discordia patronorum, á quibus præsentatus succumbat, itaqi non abnuit, quin derogatio Papæ tantundem valeat, quanti præsentatio à dimidia parte patronorum, & cōsequenter, si nemo fuit præsentatus, aut ab vna tantum medietate, optimè concludat Fabrus, vt stante paritate suffragiorum præualeat prouisus Apostolicus, iuxta simile in cap. si à sede de præb. in 6. Sed obstat, quod ita intelligendo non esset dispensatio pro medietate, sed in totum, iuxta decis. Mantica 292. nu. 1. itaq; debere concurrere aliquem ex patronis concurro, neque dissentit idem Fabrus, sed sufficere credit, si ille fuerit requisitus, quamuis non consenserit.

Ex

Ex his itaque cauendum arbitror à notatis per
Marium Antoninum variar. reſolut. lib. 1. reſo-
lut. 3. vacante Cappella ſub num. 16. & apertiori-
bus verbis in reſolut. 29. de anno ſub num. 1. affir-
mantem derogationem Pontificiam ad Iuſpatro-
natus pro medietate requirere præſentationem in
ipſius impetrantis perſonam factam ab altera me-
dietate patronorum, tenerique propterea eundem
prouiſum Apoſtolicum docere, ſe ab ipſa ſaltem
medietate nominatum, antequam literarum Apo-
ſtolicarum exequutor poſſeſſionem conſignaret
eidem; ſiquidem veritate ſi fulciuntur, quæ antea
ex Mandoſio, Fabro, & alijs concluſi, non opus
eſt, quod prouiſus iſte à ſupremo Præſule, ad be-
neficium fuerit præſentatus à patronorum dimi-
dia, ſed ea tantum ſatis ſit, quam inibi dixi ſuffi-
cere.
492 Cùm verò aliqua rationabilis ſuppetit cauſa;
ſolet etiam in totum concedi derogatio, etenim
493 beneficia vacātia in Curia ſunt reſeruata ſoli pro-
uiſioni Papæ, iuxta cap. licet de præbend. in ſexto,
atque in Curia vacare dicuntur, ſi poſſidens con-
tingat mori in locis exiſtentibus, intra duas dietas
legales à Curia, ibi tamen incolatum minimè te-
neat, ac recedendo à Curai, vel ad eam accedendo,
diem claudat extremum, etiam ſi Curialis, ex cau-
ſa peregrinationis, aut infirmitatis, aut recreatio-
nis, aliaque quacumque ad eum ſeceſſerit locum,
dummodo ibi domicilium, ſeu domus propria
non exiſtat, ex cap. præſenti eodem titulo, & libro,
& tractat Franciſcus Marcus deciſione Delphi-
nali 1387. Quæritur, quia dictus Dominus, quæ
regula duobus in caſibus reſtringenda videtur.
Ac primò, ſi infra menſem non fuerit à Papa
494 collatum, namque eo elapſo poſſe ordinarium
prouidere ſanxit Pontifex in cap. ſtatutum, eodem
titulo, & libro, quem textum reuocari per extra-
uagantem, piæ mentis, de præbend. non deſunt, qui
aſſeuerent, præſertim Miſeus in repertor. verſic.
beneficia reſeruata num. 8. Gemin. conſ. 78. for-
matur, ante num. 1. & Rota deciſ. 207. licèt iuxta
ordinationem, vel 12. de præbend. in nouis, inſe-
quiturq; addit. ad Staphileum in tractatu de literis
gratiæ in princip. ſub num. 28. attamen contradi-
cunt Aeneas de Falconibus in tractatu de reſeruat.
in ſexto effectu, num. 2. reſpondens deciſioni Ro-
tali, Gomeſ. in regul. de triénn. quæſt. 31. num. 5.
Mandoſ. ad Lapi allegationem 96. beneficia vacan-
tia, in annotat. 5.
Secundò, ſi Papa defuncto vacent in Curia,
poterunt ordinarij collatores, etiam intra menſem
conferre, quatenus curata ſint, cap. ſi Apoſtolica
de præbend. in ſexto, ita & ſi extra curiam vacent,
& alio quouis capite reſeruata cernantur; tum
quia Rebuff. in praxi, rubrica de reſeruat. genera-
tim loquitur, dum num. 36. hanc conſtituit con-
cluſionem, maximè ſi textus intelligendus eſt ſe-
cundum rubricam ex iactata regula: tum etiam,
quia ſi textus loquens de reſeruatione propter obi-
tum in Curia, ita decidit, multo magis declaran-
dus eſt procedere in alijs reſeruatis, cum illa ſit va-
lidior, tanquam reſeruatio in corpore iuris, atten-
ta communi ſententia; cumque cæteræ reſerua-
tiones proficiſcantur ex Regulis Cancellariæ, quas
Pontificis interitu perire demonſtraui alibi; idque
ceſſare in caſu vacationis in Vrbe, patet, & poſt
mortem Papæ militare, ac ſubſiſtere ſanctionem
dicti capit. licet, non eſt dubitandum; in tantum,
quod reſpectu reſeruationum proficiſcentium ex
Regulis Cancellariæ, iuſtè dicitur, ſede Apoſtoli-
ca vacante, omnes menſes eſſe ordinariorum,
in deciſ. Putei 492. in vna Cordubenſ. num. 2. lib.
2. & melius in altera, Caputaqu. 86. creatio in Ca-
nonicum, num. 3. par. 1. Tum demum, quia ſub re-
ſeruatione vacationis in Curia, videntur incluſæ
reliquæ; & omnia beneficia reſeruata, quamuis
vacent extra Curiam, dicuntur vacare in Curia,
vt poſt Franchum in eodem capit. 2. num. 3. de
præbend. in ſexto, dicit Pariſ. lib. 9. de reſignation.
quæſt. 14. num. 4. in quam eandem ſententiam
iuiſſe Hieronymum Gonzales reperi ſuper 8. Re-
gula Cancellariæ 9. 5. prohemiali, num. 46. & con-
cludentem licere inferioribus ordinarijs ſtatim, &
menſe non expectato, conferre Parrochialem, quo-
modocumque reſeruatam, ſi ſedes Apoſtolica
careat paſtore, tempore vacationis illius; qui præ-
495 tereà num. 87. refutat aſſumptum illud in con-
trarium pugnans, quod beneficium ſemel affe-
ctum, ſemper durat affectum pro prima vice,
ex multis deciſionibus Rotæ, atque gloſ. ſuper 9.
Regula Cancellariæ, ita quod, licet ceſſet reſerua-
tio per obitum Papæ, permaneat nihilominus af-
fectio, quæ cum impediat alium apponere manus,
idcircò nequeat propterea prouideri, etenim pro-
ſternitur replicatione illa validiſſima, vendicare
ſibi locum in reſeruationibus tunc inductis, & in-
choatis, antequam reſeruationes ipſæ expiraue-
rint; puta in beneficijs familiarium, & aliorum ſi-
milium, in quibus ob id ſancitum reperitur rema-
nere affectionem, etiam poſt reſeruationem extin-
ctam, in extrauagant. ad Romani Pontificis, de pre-
bend. & Regula 9. Cancellariæ, non autem in re-
ſeruationibus inchoandis extincta reſeruatione;
quæ profectò replicatio, & intelligentia carpitur,
etiam ex verbis Geminian. conſ. 93. videtur primo,
ſub num. 16.
496 Si verò reſeruatio non reſpiceret Pontificem
Maximum, ſed ſedem ipſam Apoſtolicam, cum
ſedes nunquam moriatur, aut extinguatur, ex
Gloſa, & Doctoribus in clementina prima, de
probationib. per textum in cap. ſi gratioſe de reſ-
criptis; ideò tunc reſeruatio minimè periret, vt
optimè notat Cardinalis Simonetta in tractat. de
reſeruation. quæſt. 47. vbi complura addit Paulus
Granutius.
Ex his conſtat abundè, vigere regulam nu. 493.
conſtitutam, reſeruatum eſſe quodcunque benefi-
497 cium in Curia vacans; excipitur tamen ſi illud ſit
iuriſpatronatus laicorum, per gloſ. indicato cap. li-
cet, inibiq; Gemin. nu. 12. Archid. Franch. & reli-
quos, atque Dec. conſ. 149. n. 6. Dumtamen funda-
tione, aut dotatione fecerit acquiſitum; ſecus ſi pri-
legio, vt ijdem cenſent Auctores, necnon Lancell.
deciſ. 304. par. 2. diuerſ. & Simonetta eod. tract. q. 9.
Eſt tamen valida cauſa iſthæc vacatio in Curia, ad
inducendum ſupremum Pontificem ad diſpenſan-
dum, & in totum derogãdum iuriſpatronatui, teſte
Mandoſ. & Staphil. quos inſequitur Pariſ. ead. q. 4.
nu. 45. & Couarr. pract. qq. cap. 36. ſub nu. 4. Sub al-
tera verò quacunque reſeruatione, certè neq; com-

prehenditur referuatione, iuxta præfatam decifionem, & refolutionem conftitutam à Lapo, dicta allegat. 96. & inibi fequitur Mandof. addition. 6. & Couarru. practic. quæftion. cap. 36. num. 4. confueuit tamen propter obtinentis obitum in Curia dari difpenfationem iurifpatronatui in totum, ex fententia Staphilei in tractatu expectatiuarum, in rubrica de modo, & forma impetrat. §. fequitur videre de tertia qualitat. benefic. num. 10. & hæc eft vna fufficiens caufa difpenfandi in totum, vt fcribit Mandof. in tractat. fignat. rubrica derogationes iurifpatronatus, verfic. dum vacant beneficia, & Parif. lib. 2. de refignat. q. 4. fub nu. 45.

Extant aliæ complures caufæ ab eifdem Mandofio, & Parifio recenfitæ, quibus folet Pontifex iam dictam derogationem concedere, & præfertim fi litigiofum fit beneficium, & ipfe verba faciam inferius.

Sed cum promouetur quis ad Epifcopatum
498 concurrere oporteat nè, derogatio pro retentione patronatus, & illius expreffa mentio in facultate retinendi obtempta? In qua difficultate aliqui ex Dominis, eorumque maiori parte refponderunt affirmatiuè in decif. 331. fuppofito facto, fiuè 21. de præbend. in qua multæ rationes ad hanc comprobandam fententiam afferuntur, & ficcis pedibus pertranfit indicato loco Parif. num. 58. verùm Auctor dictæ decifionis affirmat, ipfum approbaffe contrariam fententiam, vna cum alijs multis eiufdem Rotæ Auditoribus, eandemque defendit quoque, & acriter, ac decem rationibus veram effe contendit, & fequitur Staphileus de expectatiuis, rubr. de modo, & forma nu. 23. Lambert. artic. 19. à nu. 5. q. princip. 9. par. 3. lib. 2. Burfat. conf. 178. fub nu. 39. & magis placet Mandof. in citato loco, verf. an autem, & hanc fententiam veriorem, magifque communem, dicit Couarru. practic. quæft. cap. 36. fub nu. 12. quam illic omninò fequitur, & ipfe veram atteftor, tum ex rationibus, atque auctoritatibus pro ea recollectis à præfactis Doctoribus, tum quia feruari in Vrbe habui à prudentibus illius Curiæ, & in eius Tribunalibus verfatis. tum demum ex notatis per Rendinam poftea vifum in promptuar. recept. fentent. tit. 7. nu. 12.

Nunc ad claufulas illas iurifpatronatus, vnde huc digreffus fum propius accedens, atque ad il-
499 lam quatenus deuolutum, vel litigiofum, derogamus in totum; fiquidem ne interim diutius iaceat, folet, cum litigiofum eft beneficium derogare, ait Anton. Fabrus in codice definition. forent Sabaudiæ lib. 6. tit. 1. definition. 6. & Mantica adducta decif. 316. In cuius explicatione ignorare nefas eft, quod derogatio hoc cafu non refpicit verba illa, quatenus deuolutum; tunc enim nulla requiritur derogatio ex omnium affertione, maximè Staphilei citata rubr. nu. 27. fed refpicit verba illa magis proxima, vel litigiofum, prouidendo, fiquidem Papa de beneficio, reftringit fuam prouifionem ad deuolutionem, vt ea exiftente fubfiftat, & cum derogatione fi non deuolutum, fed litigiofum: vel fi referatur ad vtramque claufulam, & confequenter ad illam etiam, quatenus deuolutum, intelligeretur refpectu inferiorum ordinariorum, ad quos gradatim, dum iure fit deuolutio, ex notatis à me ipfo nu. 483. conferendo fummus Præful antequam ad ipfum tandem peruenerit deuolutio, derogat iuri inferiorum.

Quod verò attinet ad claufulam alteram, quate-
500 nus litigiofum, reminifcor eam militare, quando fuper eius beneficij dominio intentata apparet lis inter petitorem, & poffidentem, ita ex Felyn. in cap. dilectę n. 8. de except. dicit Marchif. in practic. commiff. cap. 13. princip. nu. 49. par. 1. fed Rota cenfuit iurifpatronatus derogationem in totum, quatenus litigiofus exiftat, pofitam in gratia intelligendam effe, de lite, inter quamcumque perfonam, & quandocumque beneficium fit litigiofum, fumendo argumentum ex verbis expreffis, & ab vfu patrisfamilias, prout decifum in vna Pientina Parrochialis S. Bernardi 8. Iunij 1552. coram Chiffanen, memorat decif. 127. iurifpatronatus par. 2. diuerf. eique adhæfit Congregatio Epifcopatus Papienfis, tefte Mario Antonino refolut. 29. de anno fub nu. 3. lib. 1.

Cùm verò nulla fuppetit vrgens caufa, fed me-
501 ra benignitas Principis, folet concedi derogatio pro duabus tertijs, & quandoque etiam in totum, fed addi verba illa pro hac vice tantum, & hoc præfertim cafu, licet foleat Papa conditionaliter derogare, & fubfiftat talis derogatio, nihilominus oportet præcisè fupplicantem exprimere, & citra conditionem, in bulla, fi illud ad laicum fpectet, alioquin careret impetratis, Rebuff. in praxi 3. par. fignat. verb. necnon iurifpatronatus nu. 31.

502 Quin, & fi vnicus eft patronus folet etiam in totum derogare, cum dicta claufula pro hac vice ex refolutis per Antonium Fabrum citato titul. 1. definit. 7. fubdentem in glof. fin. addi prædicta verba pro hac vice, vt appareat nolle Pontificem, quicquam facere, quod trahi poffit ad confequentias in futurum, & difpenfatio pro medietate, tunc non folet concedi, & fi daretur in nihilum prodeffet ob indiuifibilitatem, ex Mandof. citato confil. 7. num. 16.

503 Sub ifta autem generali derogatione, nullum comprehendi beneficium, quod fit de iurepatronatus Regum, neque Principum, Ducum, & Marchionum certum eft, dato quod derogatio verbis ampliffimis conciperetur; quin, & iufpatronatus nobilium, vel illuftrium perfonarum exprimeret, cum apertis verbis debeat fieri derogatio iurifpatronatus Regij, vel alterius dictorum, fi attendamus, quæ fcribit Mandof. conf. 7. à num. 8. vfque ad decimumtertium, atque præterea Felyn. in tractat. quando literæ Apoftolicæ noceant num. 8. Rebuff. citato loco num. mihi 63. Lambert. indicata quæft. 9. artic. 11. Ioannes Lupi in tractat. de benefic. vacant. in Curia §. 11. & præter alios Couarruu. practicar. quæftion. cap. 36. fub num. 2. conferunt, quæ Chaffan. fcribit in tractat. gloriæ mundi par. 8. confiderat. 46. & Freccia tractat. de fubfeud. libr. 2. different. 30. Iofeph. Ludouic. conclus. 42. verf. & id quod dictum eft; & alios complures ita concludentes, ac refpondentes, Petr. Ced. memorat, par. 1. collect. 79. num. 2. qui præterea collect. 51. par. 1. à num. 2. Auctores multos recenfet enarrantes, quomodo ad Philippum Regem inuictiffimum deuenerit ius illud nominandi perfonas ad Prælaturas Regnorum Hifpaniæ; Carolum igitur de Graffal. in lib. 2. Regalium Franciæ, iure

iuro III. & Conrad. in templo omnium iudicum
504 cap. 1. §. 4. verbo dignitates, & ordines, à num. 9.
de hac re edifferentem, adire poteris. In Reges au-
tem ipſos Hiſpaniarum deriuaſſe ex Caroli Ma-
gni perſona, qui & ipſe Rex Hiſpaniarum fuerit,
notat Igneus in repetit. l. neceſſarios §. non alias,
num. 336. ff. ad Syllanian. & alij, quos tamen acri-
ter increpat, Couarruu. in repetit. Regulæ poſſeſ-
ſor part. 2. §. 10. ſub num. 6. non quidem negans
Carolum Magnum dominaſſe Regnis Hiſpania-
rum; nam, & hoc Ioann. Garſ. quoque admittit in
tractat. de expenſis, & meliorament. cap. 12. à num.
9. quin à num. 12. deſcendentiam ab ipſo Carolo,
ad Philippum vſque Secundum, commemorat, ve-
rum negat Reges ipſos tali iure potiri ob perſo-
nam ipſius Caroli, probat que eiuſmodi obtinuiſſe
prærogatiuam largitione Toletani Concilij, or-
tum Caroli ſexaginta ferè antecedentis annis, illius
verò Principatum octuaginta, & amplius; aſſenti-
tur Spino in ſuo ſpecul. teſtament. gloſ. 4. num. 13.
qui primò, ex munificentia Romanorum Pontifi-
cum prodijſſe, atteſtatione verò Concilij Toleta-
ni num. 12. cap. 6. in ſecundo tomo Concil. affir-
mat; at rurſus tutatur ex auctoritate Concilij To-
letani, conniuentia capitulorum, & tolerantia
Pontificum præſentatos à Rege inſtituentium abſ-
que contradictione aliqua capitulorum, inductum
eſſe, & quidem validum ius nominandi ad Præla-
turas. Non tamen deſunt, qui ex dotatione, aut
fundatione, id illis competere contendant; maxi-
mè Palacius Ruuios de beneficijs vacantibus in
curia §. 8. ſed tu percurrere poteris Doctores mul-
tos de hac re tractantes, quos idem Cenedus colle-
git indicata collectan. 51.

Cùm hactenus egerim de acquiſitione patrona-
tus, illiuſque vita, ſcilicet præſentatione, probatio-
505 ne, & inſtitutione, de illius interitu pauca adijce-
re ſupereſt, nempè modos, quibus amittatur, idque
multis in caſibus contingere, ex veterum monu-
mentis carpimus, quinque potiſſimum, ex Ioan-
nis Nicolai Delphinati tractatu de iurepatronat. li-
br. 2. num. 124. numero verò plures, ex Lambert.
verbis in eodem tractatu, diſtinctione illa vtentis;
quod vel ex cauſa prouenit, nullo ex delicto proce-
dente; vel ex cauſa à delicto, & crimine aliquo
proficiſcente; Prioris cauſæ decem conſtituit arti-
culos in lib. 3. quæſt. princip. 7. Poſterioris autem
totidem propoſuit articulos, ſub quæſt. 8 Ipſe verò
illorum tantum meminero, quos frequentius acci-
dere experimur, vel à modernis delibatos Aucto-
ribus, ſanctioneque Tridentina comperimus.
506 Primus itaque ſit, cum hæreſi commaculatus
reperitur alicuius beneficij patronus: quippe quod
non ſecus ac bona omnia perdit, ex text. in l. Ma-
nicheos §. 1. C. de hæretic. authent. Gazzaros C. eo-
dem, adducto titulo, & cap. vergentis §. 1. de hære-
tic. ita & patronatum, aſſentientibus cunctis Do-
ctoribus, potiſſimum inferius adducendis; idque
tanta polleat veritate, vt neque recuperet, ſi ipſum
poſteà penituerit, benigneq; Eccleſia receperit, te-
ſte Lambert. artic. 2. citatæ quæſt. 8. num. 3. 6. & 9.
alijſque multis ſuffultis auctoritatibus, Farinacc.
quæſt. 190. num. 152. quamuis contradicere Glo-
ſam in cap. maximum 1. q. 7. Abbatem, & alios
adiungat nu. 153. & q. 153. nu. 72. Quin & recep-
tatores, & defenſores hæreticorum, ſeu credentes,
necnon ſchiſmaticos. Apoſtatas, maiorique liga-
tos cenſura, atque in ea, anno perſiſtentes integro,
itidem amittere, illis tamen in caſibus, in quibus
hæretici cenſentur, adnectit idem Lambert. art. 3.
eiuſdem q. 8.
507 Verùm ad quem deueniat eo caſu beneficium
prædictum, an potius libertati donetur, & ad colla-
tionem ordinarij ſuperioris Eccleſiaſtici, deinceps
ſpectet? carpitur facilè ex notatis per Anan. indica-
to cap. vergentis à num. 5. Lambert. artic. 8. dicta
q. 8. Simanch. de inſtitut. catholic. tit. 46. num. 63.
Didac. Cantarr. in quæſtion. criminal. rubr. de hæ-
retic. cap. 1. à num. 49. Thoma Sancio in præcept.
decalogi lib. 2. cap. 19. & Farinacc. eadem q. 190.
num. 24. Imò ex cathalogo ſcriptorum, quos Ce-
nedus cumulat par. 2. collectan. 5. à num. 3. dum
genericam propoſuit quæſtionem, ſi in confiſca-
tione omnium bonorum veniat iuſpatronatus.
Tandemque conuincitur iam dicti quæſiti veritas,
per argumentum à minori ad maius, ex his, quæ
mox ſubijciam in altera quæſtione de facinoroſo
ob læſæ maieſtatis crimen damnato; quando rema-
nere liberum, & ordinarij collationi ex tunc com-
petere, Auctores affirmantes recolo.
508 Itaque commaculatus crimine læſæ maieſtatis
humanæ, inter multas quas patitur pœnas, ea quo-
que eſt, quod bonis omnibus ſpoliatur, illaque fiſ-
co iure confiſcationis addicuntur, teſte Farinacc.
complures coaceruante Auctores q. 106. §. 1. & 2.
Nec de ea re dubitare licet, cunctiſque pat. 1, & in
ea confiſcatione includi iuſpatronatus opinantur,
gloſ. in cap. filijs, vel nepotibus, verſ. propinquis 16.
q. 7. Rocchus de Curte tractat. de iurepatronat. ver-
bo, ipſe, vel is q. 29. num. 69. Lambert. eadem quæſt.
artic. 4. & communem dicit opinionem, Paul. de
Cittadin. eodem tractatu par. 9. q. 20. num. 28. Dec.
in cap. quanto num. 6. de iudic. Ferrett. conſ. 179.
num. 1. & 2. necnon Aufrer. de poteſtat. ſecular. in
Eccleſiaſt. regul. 4. fallent. 21. verùm Iulius Clarus
q. 78. num. 8. & Ioſeph. Ludouic. in concluſ. ſub
rubr. de iurepatron. verſ. declaratur 13. diſtinctione
vtuntur, in fiſcum tranſire affirmantes, ſi & in ex-
traneos tranſire ſuaptè natura poſſit; alioquin in
confiſcatione non venire aiunt; Alij autem mille
ſimpliciter loquentes concludunt, illud à confiſca-
tione excludi, ſi Iudicis laici ſententia decernatur
confiſcatio, nempè gloſ. in clement. paſtoralis §.
cum & ſi, verſ. ſubiectæ, de re iudic. Boniſac. de
Vitalin. in eadem clement. §. nos num. 20. Iaſ. in
l. vnica ſub num. 2. C. de in ius vocand. Barbat. eo-
dem cap. quanto num. 17. Boſſ. in tit. de crimin. læ-
ſæ maieſtat. ſub num. 118. Gigas de crimin. læſ. ma-
ieſtat. tit. de pœnis committ. in crimin. læſ. maieſtat.
q. 45. Emanuel à Coſta in repetit. cap. ſi pater, de
teſtament. lib. 6. part. 2. verbo Trebellianicæ num. 7.
Molin. de primogen. hiſpan. lib. 1. cap. mihi 24. nu.
26. idemque Farinacc. ſub num. 70. & vbi verior
eſſet prior reſolutio, reſtringeretur ad ius ipſum,
non illius exercitium, ſed Eccleſiam remanere li-
beram ad collationem ordinarij, quam profectò
aſſertionem hactenus neminem inueni improban-
tem, at mille comprobantes; quin, & ſpeciatim
complures ex adductis ſuperius in gratiam prioris
ſententiæ, ſcilicet Rocch. citato verſ. ipſe, vel is,

num. 68. Lambert. eodem artic. 8. insuperque Si-
manch. de catholic. institut. tit. 9. num. 96. Molin.
eodem cap. 24. num. 27. tandemque Spino in spe-
culo testament. glos. 4. num. 115. Vasques 1.2. q. 96.
artic. 5. disput. 169. cap. 2. num. 19. Azzor. tom. 1. in-
stitut. moral. lib. 8. cap. 12. q. 9. tandemque Sancius,
postquam hanc rem abundè explicauerat, & pri-
mam insectatus erat partem, in opere morali lib. 2.
cap. 19. à nu. 1. nouissimè ita resoluit num. 16. Imò,
& priorem simpliciter insectantes, non est dicen-
dum huic conclusioni aduersari, quod etenim de-
uolui aiunt, ad ius illud referri potest, non eius exe-
quutionem, & consequenter mox citatorum asser-
tio, potius illorum sit declaratio, quam restrictio,
vel impugnatio.

Pergamus modo ad alios casus, in quibus priua-
ri patronum iurepatronatus scimus, nempe ad il-
los duos virtute Tridentinæ Synodus, quos tamen
ab eodem iure communi prodijsse neminem late-
bit, qui inferius scribenda perlegerit, siquidem text.
Concilij in cap. 3. session. 24. de reformat. sic fatur.
Patroni verò in ijs, quæ ad Sacramentorum admi-
nistrationem spectant, nullatenus se præsumant in-
gerere, neque visitationi ornamentorum Ecclesiæ,
aut bonorum stabilium, seu fabricarum prouenti-
bus immisceant, nisi quatenus id eis ex institutio-
ne, ac fundatione competat, text. insuper in cap. 9.
session. 25. de reformat. alijs, quæ nunc subijci-
509 mus, vtitur verbis. Patroni autem beneficiorum,
cuiuscumque ordinis, & dignitatis, etiam si Com-
munitates, Vniuersitates, Collegia quæcumque
Clericorum, vel aliorum existant in perceptione
fructuum, prouentuum, obuentionum quorum-
cumque beneficiorum, etiam si verè de iurepatro-
natus ipsorum ex fundatione, & dotatione esset,
nullatenus, nullaué causa, vel occasione se inge-
rant, sed illos liberi Rectori, seu Beneficiato, non
obstante etiam quacumque consuetudine, distri-
buendos dimittant. Nec dictum iuspatronatus ven-
ditionis, aut alio quocumque titulo in alios contra
canonicas sanctiones transferre præsumant; si se-
cus fecerint excommunicationis, & interdicti pœ-
nis subijciantur, & dicto iurepatronatus, ipso iure
priuati existant. Constat igitur ex his capitibus,
Patronos duobus in eis mentionatis casibus spolia-
tos esse iurepatronatus, eorumque prior eosdem
afficit patronos apponentes manus in exactione
fructuum, & bonorum beneficij patronatus, quem
casum à iure ipso veteri prodire liquet, ex cap. pre-
terea de iurepatronat. cap. in quibusdam de pœnis,
& cap. filijs 16. q. 7. quorum iurium sanctione, iam
vetiti erant manus ad id apponere, excommunica-
tionis sententiam incursuri, si contra facerent; ni-
hil additum de priuatione patronatus, tantum au-
ctoritate Concilij inducta, & procedere etiam si
durante vacatione beneficij, necnon respectu pa-
tronorum tàm laicorum, quàm Ecclesiasticorum,
probat Spino in specul. testament. glos. 4. sub num.
91. reiecta contradicentium sententia, respectu pa-
troni Ecclesiastici; ex priuilegio autem compete-
re ius aliquibus Regibus apponendi manus sede
vacante, in exactione fructuum seruandorum pro
successoribus, dicunt Hostiens. & alij, in cap. cum
vos, de offic. ordin. Verùm extendatur nè ad loca-
tionem, memorati Concilij prohibitio, & propte-
reà valeant nè bona beneficiorum suorum condu-
cere ijdem patroni, controuersum scio, & perlegi
Congregationis eiusdem Concilij interpretis de-
clarationem, & typis datam, annuentem, ac ma-
iorem partem Dominorum respondisse affirma-
tiuè, quia Concilium vtitur verbo ingerere, quod
illegitimum supponit modum; titulus verò loca-
tionis legitimum insinuat. Attamen Caualcan. hoc
etiam casu procedere adducti Concilij caput de-
fendit in decis. Fiuizan. 27. num. 60. par. 2. quinè,
& locatio si præcesserit acquisitionem Iurispatro-
natus, illa finita reconfirmari nequeat, addit decis.
76. siue 32. num. 31. part. 2. inquiens ita fuisse de-
claratum; ita quod neque Procuratores, aut Syn-
dici deputandi sint, ex illiusmet sententia decis. 87.
vel 11. num. 109. par. 3. adducit Maiol. in tractatu
de irregular. lib. 5. cap. 28. num. 3. subcinitque
latè tractari ab Hugone Celso consil. 27. num. 10.
omniaquè prædicta, rursus, & vnitim scribit indi-
cato num. 60. dictæ decis. 27. Quibus addere placet
declarationem alteram in vna murana, quod qui
tempore quo se ingerit, & fructus exigit non est
in actu præsentandi, sed patronus in præsentia, quia
puta de patronorum familia, non ligatur disposi-
tione dicti capitis conciliaris, sed alia pœna venit
plectendus, quia aliena inuasit, vel surripuit bona,
cuius declarationis verba, intelligenda reor, in eo,
qui cum sit patronus tanquam de familia, non est
in possessione præsentandi.

Horum tamen intuitu haud vetatur patronus ip-
se, Ecclesiam illiusque iura tueri post Host. Abb.
aliosque in cap. cum vos de offic ordin. & perscru-
tari, nè à beneficiato dilapidentur, quia, & ad id iu-
re compellitur, si Roccho erit adhibenda fides, tra-
ctat. de Iurepatron. verbo onerosum nu. 3. idemq;
Lambert. affirmat. quæst. 2. princip. artic. 5. eiusdem
lib. 3. Imò, & Ius habeat illum accusandi in hoc
delinquentem, ijdem scribunt memorati auctores,
nec non reuocandi alienationem perperam, & in-
debitè factam, opinatur citatus Rocch. eodem tra-
ctat. verbo, honorificum, sub num. 10. non autem
retractandi iustè factam, & eo sub prætexru, quod
ipso inscio sui patronatus res distracta fuerit, quan-
doquidem illius tunc non esse necessariò requiren-
dum assensum, quamuis honestati congruere di-
xerunt Innoc. Imol. & Abb. in cap. vnico, vt Ec-
clesiast. benefic. sine diminut. conferant. inibique
alij communiter, eodem Roccho teste, indic. nu. x.
Anchar. etiam admittit mox relatam conclusioné,
& Cassador. ex Rotæ sententia decis. 3. de Iurepatr.

Itidem neque vetatur ius aliquod in fundatione,
Episcopi accedente placito adiectum exigere cap.
præterea de Iurepatron. inibique glos. & alij com-
muniter approbant, vsuque passim obtentum vi-
dimus, in cereo præstando in die Purificationis, aut
altero quouis subsidio, iuxta decis. Rotalem 1245.
lib. 3. par. 3. quamuis illius vigore minimè censeri
verificatum patronatum, ex eadem decis. & alijs
auctoribus probauerimus nu. 418. Nobilioris item
loci, & Sedis præeminentiam, tùm in Ecclesia tùm
processionibus, quin, & anterioritatis in habenda
pace, alijsque consimilibus actibus competere illi,
aut altero cuicumque posse, decidit Rota coram
Pamphilio, in Pamphilonensi præheminentiarum
17. Aprilis 1592. rursusque in eadem coram Man-
tica

tica 29. Octobris 1593. estque in illius iam excusso volumine decis. 243. num. 1.

510 Alius casus à Concilio mentionatus, complectitur vendentem, aut aliò quocumque modo vetito à Sacris Canonibus alienātem iuspatronatus, quod, & antè Concilium erat quoque iure communi interdictum, in cap. de iure, iuncto cap. quia clerici, de iure patron. longaque seriè extricat Lambert. in 2. par. 1. libri quæst. 5. princ. artic. 2. 3. & 5. quin, & licet in proximo casu non spoliari patronatu de iure scripserimus; in hoc tamen priuari, & beneficium liberum apud Ecclesiam remanere, certum est, ex eisdem mox relatis Concilij textibus. Ideò cum post ambos, & iam memoratos casus, simpliciter loquens adductum cap. 9. Concilij, pœnam adijciat priuationis, neque exprimat si liget contrafacientes, in proximo tantùm præcedenti capite venditionis; an etiam in alio priori vsurpationis fructuum; cuius ob causam ius commune non statuerat priuationem illius, ideò dubitatum fuisse scio, apud Illustrissimos Patres Concilij Interpretes, si pœnæ appositæ in Decreto illius capitis referantur, non solum ad alienantem bona beneficij patronatus, vel etiam ad vsurpationem fructuum illius, & Congregatio censuit, referri, atque iterum resolutum sub die 4. Augusti 1588. pœnam hanc comprehendere, nè dum casum immediatè præcedentem, verum etiam superiorem, videlicet ingerentes se in fructibus beneficiorum.

511 Isthæc autèm procedere coarcto, vbicumque vnus esset Patronus, & is ob aliquod prædictorum spoliatus fuerit patronatu; quod si plures, non remaneret beneficium liberum, at locum spoliati assumeret Episcopus, qui illius parte fungens, præsentaret coram se ipso, teste eodem Lambert. artic. postremò, dictæ quæst. 8. verum Cantera in suis qq. criminal. tit. de quæst. tangent. punitionem delictorum, cap. 1. num. 50. citatusq; Sancius eodem c. 19. num. 17. simpliciter loquentes, aiunt præsentandi. ius eo casu compatronis ipsis competere, qui rursus coarctat procedere in patronatu ad hæredes transituro, secus verò si virtute institutionis, ad aliquem deuolueretur; siquidem tunc viuente tantum condemnato si vacaret, ordinarius conferret; illo autem defuncto præsentaret, vel nominatus ab instituente, vel ipsius hæredes; adhærent Soccin. Iun. cons. 91. num. 6. volum. 2. Peregr. de iure Fisci lib. 5. tit. 1. num. 72. Baiard. ad Clarum lib. 5. quæst. 78. num. 26. & Gigas de crimin. læsæ maiest. lib. 2. tit. de pœn. committ. id crim. quæst. 4. num. 4.

Verùm quia V.I.D. Mauritius Tortella, Portiæ Capuanæ, sororis Claricis meæ cognatæ, maritus ac Baro Ciuitatis Montis Marani, in Matrici illius vrbis Ecclesia Aram extruxit, eique dotem constituit reseruando sibi patronatum, non aperiens, si vt Baroni, vel Mauritio, citius retinuerit; excitatum fuit dubium si tanquam Castro annexum illius intuitu primogenito tantum, ad quem transferretur feudum an etiam alijs filijs; aut in casu venditionis, successori in feudo, an hæredi libentius competeret: super qua non exili quæstione, interrogatus quid sentirem, respondi non censeri ab eo tanquam Barone erectum patronatum, neque feudo adiunctum dici, adhùc si de fructibus feudi dotasset, per Lambert. artic. 8. quæst. 8. princ. par. 1. lib. 1. versic. secundò verò membro, & Ioseph. Ludouic. conclus. 42. vers. fallit 2. quibus concinit decis. apud Manticam (in suo volum. nouissimè excusso) 164. num. 1. Nec pugnat Cardinalis assertio in consil. 122. Quidam habens feudum; quam idem Lambert. amplexatur indicato loco, atque Felin. in cap. cum Venerabilis sub num. 12. de except. affirmantium Cappellam de bonis feudalibus extructam transire ad successores feudi, loquuntur enim de proprietate feudali, quæ ab eodem nequit disiungi feudo, ex congestis per Cened. Collect. 109. par. 2. non autem si de fructibus, & rectè quidem, cum fructus feudi non sint feudales, de Frāch. decis. 18. num. 10. nimirum si Ecclesiam ædificando fructus impendisset, dotasset autem de re aliqua feudali, domum scilicet, alteramque feudalem rem assignando in dotem, vtrumque patronatu fo-ueri, nempè hæredes ratione constructionis, successores verò feudi, ex causa dotationis, concludunt Lambert. in eodem illo artic. & Ludouic. citata conclus. versic. fallit 3.

SVMMARIA.

Imperitos à iudicandi munere arceri demonstratur, num. 1.

Illiteratis interdicta apparet promotio, numero 2.

Illiteratus homicida odiosior videtur, num. 3.

Exponuntur verba illa Dauid. Quia non cognoui literaturam, num. 4.

Beneficiorum collatio illiterato facta, est ipso iure nulla, num. 5.

Illi verò qui debita scientia caret, sit irrita, vel irritanda discutitur, num. 6.

Ignorantes Doctrinam Christianam, an detineri possint, nè matrimonia contrahant, num. 7.

Episcopus vtrum possit censuris compellere subditos, vt illam addiscant, & Parochos, vt doceant, num. 8.

Indoctum suspendendum esse ab ordine, donèc illi se idoneum reddiderit, demonstratur, num. 9.

Adagij illius explicatio. Dulce bellum inexpertis, num. 10.

Decem recensentur conditiones, quarum aliqua carens, fit inhabilis ad beneficia, cum declarationibus multis, num. 11.

Intentione carens durandi in statu Ecclesiastico, an faciat fructus suos, vel peccet? numero 12.

Beneficiato licèat nè conficere dotem sorori, aut filia, etiam spuria ex fructibus beneficij, num. 13.

Incompatibilitas beneficiorum duobus modis contingere potest, num. 14.

Differentia quæ sit inter eos modos incompatibilitatis, num. 15.

Bas-

Easdem decem conditiones requiri ad pensionem, adnectitur cum explicationibus, numero 16.

Ad beneficium inhabilem, ita dici, & esse ad pensionem subjicitur, num. 17.

Pensio sit ne loco beneficij, discutitur, nu. 18.

Illa vt subsistat sit nè beneficij valor, & à quo iustificandus? num. 19.

Pensionem successor beneficiatus persoluere tenetur pro terminis decursis tempore praedecessoris, cum declaratione, num. 20.

Illa haeredibus pensionarij sit ne pro rata soluenda, num. 21.

A quo verò praestanda, debita pro eodem anno interitus beneficiati, num. 22.

Capitulum XIV.

ALE, tantumquè est ignorantiæ vitium, & defectus, vt non immeritó de eis loqui debeam hoc in loco, quo impedimenti ob vitium corporis est sermo, nequè perperam Terent. Poeta Comichus in Adelpho, actu 1. scena 2. de eis verba faciens, hæc scripsit carmina.

Homine imperito, nunquam quisquam iniustius,
Qui nisi, quod ipse facit, nihil rectum putat:

1 Ob id omnis cessabit admiratio, cur á iudicandi munere arceantur imperiti, in §.1. de Iudic. in nouell. & non nisi aliquo gradu Iuris insignitis liceat iudicandi officium vsurpare iuxta l. nemini C. de Aduoc. diuers. iudic. dixi Iudicis officium, cum & potestatis, & Vicarij munere fungi possit, qui doctoratu nondum insignitus est: adiuncto tamen sibi consultore, siuè assessore, cap. statutum §. assessorem de rescript. in 6. Ipseq; latius scribo, adiungens cuius expensis, & qua præcedente solemnitate sit ille eligendus in annot. ad rit. Mag. Cur. Vic. 39. & Riccius aliqua pertingens in praxi Episcop. cap. 619. idq; adeò verum, vt etiam laicus eligi in assessorem possit, in causis ipsis spiritualibus, siuè á Iudice Ecclesiastico, quamuis Iudex in illis esse prohibeatur, teste Zanchino in tract. de priuileg. cleric. priuil. 83. nu. 19. eruditissimo Camillo Borrello in Regia Aragon. §. 2. glos. 1. nu. 85. necnon Petr. Cened. in sua collectan. 4. nu. 6. par. 2. Nimirum insuper si indigni sunt Prælatura, & ab ea reijciuntur, ex dispositione cap. nisi §. pro defectu, de renunc.
2 & cap. fin. de ætat. & qualit. in 6. Quod autém ad rem præsentem attinet; ob hoc interdictam illiteratis promotionem, tùm in Pontificijs, tùm ciuilibus sanctionibus legimus; illæ namque id sanxerunt, in cap. pœnitentes 55. distinct. in cap. illiteratos 36. distinct. cap. præcipimus 34. distinct. & cap. fin. de tempor. ordin. in 6. atque speciatim Canonistæ, præsertim Innoc. in cap. cum nostris de conces. præbend. & cap. cum in cunctis, ibique Hostiens. num. 13. & Dec. num. etiam 13. de elect. Imperiales autèm leges, id ipsum statuunt in §. Clericos in auth. de Sanctiss. Episc. per hæc verba; Clericos autem non aliter ordinare permittimus, nisi literas sciant, & è Legistis, Angel. in §. hoc de eo, in auth. quom. oport. Episc. inquit, illiteratum non posse esse clericum, neque ad ordines aspirare, ex cuius verbis liquidò constat; Illiteratos istos, nèc prima tonsura initiari posse, quod expressius firmat Archid. in cap. fin. num. 2. de tempor. ordin. in 6. Dumtamen sit pœnitus illiteratus, quinimmò positiui iuris constitutiones istas, præcellit prohibitio Dominica, in cap. 4. Oseæ Prophetæ, tu scientiam repulisti, & ego repellam te nè Sacerdotio fungaris mihi, relata in cap. omnes psallentes 38. distinct. in eius calce: Nam labia Sacerdotum custodiunt scientiam, & legem exquirunt de ore eius; Malach. 2. de quo in cap. qui Ecclesiasticis 36. dist.
3 vt propterea illiteratus ipse homicida, odiosior reputetur, si Decio credendum est, in c. sciscitatus num. 52. de rescript. & cœcis illos æquiparat tex. in c. post translationem §. Item si quis, de renunc. Rebuff. de pacific. possess. num. 261. Alberic. in suo Dictionario versic. cœcus, idest indoctus; quinimmò Barbat. in tract. de præstan. Cardin. quæst. 10. num. 2. eos assimilat diminutis corpore; quin, & Rebuff. in tract. de priuileg. Schol. priuil. 27. nu. 2. tantum interesse inquit inter illiteratum, & literatum, quantum inter mortuum, & viuum.

Supradictæ veró sententiæ obstare in primis videntur Dauidica verba illa in Psalm. 70. Quoniam non cognoui literaturam, introibo in potentias Domini, scilicet, virtutem christianam, ita explicata per Magistrum sententiarum, & Diuum Augustinum, relatos à Cardinal. in cap. sané q. 6. de regular. quæ virtus christiana longè vtilis in Religiosis ipsis, tùm regularibus, tùm secularibus indicatur, ita quod datur intelligi ad illius consequutionem literaturam obesse, & ordinandum propterea debere illa carere.

Secundo videtur refragari Apostoli dictum illud ad Corinth. 2. cap. 1. Litera enim occidit, Spiritus autem viuificat: Cui simile est alterum D. Ambrosij super Matthæum 21. Hoc enim templum est verum, in quo non litera, sed spiritu Dominus adoratur.

Atque demum aliud, quod Diuo Augustino ascribitur, surgunt indocti, & rapiunt cœlum, nos autem cum scientijs nostris mergimur in profundum.

4 Verùm intimius consideranti apparebit, haud quaquam aduersari isthæc dicta: Dauid enim verba tripliciter interpretatur Borgasius aliorum fretus auctoritatibus in tractat. de irregul. par. 6. rubr. de illiteratis, & idiotis num. 16. Animo autem meo sedet maximè expositio illa Magistri sentētiarum, & Diui Augustini super eodem Psalm. quod illa verba debeant legi, quoniam non cognoui negotiationem, introibo in potentias Domini, nam ita legi in antiquis Codicibus, subijciunt, atque in hunc modum legisse Gelasium Papam, reperi ipse in cap. consequens 88. distinct. sitque propterea illorum sensus: Quia non cognoui negotiationem, scilicet vitam actiuam, introibo in potentias Domini, nempè vitam contemplatiuam, vel sit, quia non

non cognoui negotiationem, hoc eſt vilius emens, & carius vendens, vt exponit gloſ. indicato cap. cõſequens, idcircò introibo in dignitates Eccleſiaſticas; cum nemo militans Deo implicet ſe negotijs ſecularibus, prout in eomet cap. refertur, ipſeque luculentius demonſtraui alibi.

Secundo item, ac tertio dicto facilis admodum datur reſponſio, quoniam de litera veteris legis loquuntur, nempè de cerimonialibus, & obſeruantijs legalibus; vetus namquè teſtamentum non eſt modo obſeruantiæ demandandum, iuxta literam, quò ad legalia, vt Arnald. Albert. admonet in tract. de aſſertion. Cathol. quæſt. 30. nu. 13. & cerimonialia quò ad literam totaliter ceſſauerunt, prout Caccial. abundè ſcribit in tract. de penſion. quæſt. 29. num. 40.

Poſtremo verò dicto ex auctoritate S. Auguſt. ea datur vera ſolutio, quod intelligatur de indoctis, qui ea carent ſcientia, quæ inflat, hæc enim eſt, quæ plerumque operatur perditionem, vt inquit citatus Borgas. adducta rubr. num. 18.

Quare exploſis contrariis ſubſiſtit axioma principale, ignorantes arceri à promotione, & confirmatur, quia ignorare, nihil aliud eſt, quam neſcire, ſi verba l. 1. in princ. ff. de Iuris, & facti ignor. rectè intueamur; ex qua id egregiè deſumit Mandoſ. in Reg. Cancell. 21. quæſt. 4. num. 2. & ſi neſciunt, ergò alieni ab ordinibus, quos aſſumere non alij poſſunt, quam qui ſciunt; idque poſt alios antiquos Canones, Sancta Tridentina Synodus mandauit in cap. 4. ſeſſ. 23. de reform.

Sed quæ vnicuique ordini, aut beneficio ſit neceſſaria ſcientia, non exoluam, propterea quod ſatis clarè congeſſi in rubr. de ſcient. ordin. hic tamen non omittam quod illiteratus prohibetur de iure ordinari, ſed caracterem recipiat, ſi ordines ſuſcipere audeat cap. ſollicitudinem 52. diſt. arg. c. veniens de Præsbyt. non baptiz. & ſcriptum reliquerunt Zabarell. in clem. 1. num. 11. de ætat. & qualit. ordin. Aſtenſis in ſumm. lib. 6. tit. 9. quæſt. vltima, Maiol. tract. de irregul. lib. 1. cap. 32. num. 11.

5 Sayr. in ſuo Theſauro lib. 6. cap. 3. num. 8. Beneficia verò non ſolum vetatur adipiſci, ſed inſuper retinere collata, cum collatio facta penitus illiterato, ſit inualida, & irrita ex notatis à me ipſo in adducta rubr. de ſcient. ordinand. quæ eſt 5. in ordine, ac propriè in cap. 5. quibus nunc addo Leſſium c. 34. num. 129. lib. 2. alioſque mille Doctores, quos recenſet Nicolaus Garſia in ſuo tract. de benefic. nouiſſimè viſus in 7. parte cap. 7. à num. 12. quos, & ipſe ſequitur, num. 14. & propè num. 21. cum, & ille, qui requiſita ad beneficium ſcientia caret, illud acquirat, nec ſit tunc ipſo iure irrita, ſed veniat irritanda prouiſio ex Concilio Tridentino in cap. 3. ſeſſio. 7. de reform. ibi omninò irritetur; poterit tamen interea addiſcere, & neceſſariam acquirere ſcientiam, quam primum commodè poteſt, alioquin peccaret, teſte Nauar. in cap. ſi quando; except. 18. ſub num. 4. de reſcript. fretus doctrina ſingulari (vt ipſe ait) & communiter recepta, Panormit. in cap. venerabilis ſub finem, de præbend. illudque propterea dimittere teneretur, vt aiunt Quintana duegnas lib. 1. Eccleſiaſt. con. c. 6. nu. 13. Azor. 1. par. Inſtitut. Moral. cap. 13. quæſt. 18. quin; & fructus interea perceptos reſtituere, ſi Aragona vera ſitur ad Diuum Thomam 2. 2. quæſt. 62. artic. 2. verſic. tertio etiam eſt certum; à cuius tamen reſolutione deſciſcitur relatus Garzias num. 23. adducti c. 7. Canon verò 4. eiuſdem Concilij, ſeſſio. 22. quia irritam pronunciat omnem prouiſionem factam ei, qui ætatem, & cœteras habilitates integrè non habuerit, videtur excludere concluſionem hactenus probatam irritandæ prouiſionis ad fauorem carentis debita ſcientia, & reuocaſſe alteram iam dictam antecedentem in illo capite 3. quamuis non eam apertè annullauerit, neque fallem illius meminerit, cum ſufficiat contrariam edixiſſe legem, vt concluſi in tractatulo de priuil. cleric. cap. 2. verſic. Aliam non ommitto. Ita quod liceat fortaſſe admirari Leſſium in adducto n. 129. huius Concilii capite ſuffultum, affirmantem irritam eſſe electionem eius, qui omninò eſt illiteratus,

6 eius autem, qui aliquam ſcientiam habeat, ita vt aliquo modo valeat officio ſatisfacere, non eſſe irritam; poſſe tamen, quin omninò debere irritari ait, optarem ſiquidem vt vim aduerbii integrè quo illic vtitur Concilium, perpendiſſet, deinde verò reſpondiſſet, ſi concilii verba admittant intellectum de pœnitus illiterato, an citius de eo, qui tamen non ignarus, integra tamen ad collatum beneficium caret; præſertim quia de aptitudine corporis ipſemet Leſſius verba faciens num. 130. hoc ipſo textu adductus, exemplum cœci referendo, concludit, illi factam collationem eſſe irritam; cum igitur vtrique Canones indefinite, ac generatim loquantur, prior verò irritandam collationem ſtatuat, poſterior autem irritam decernat; videtur dicendum vel in omnibus attendendam antecedentis capitis diſpoſitionem (& nulla ratione foueretur) vel ſequentem, & aſſertione ſuperius delibata fulciretur, quod eius vigore dicatur receſſum ab altera præcedenti ſanctione, illaque per hanc ſequentem abrogatam; Niſi conciliando dicamus; In his quæ certam habent diſpoſitionem iuris, nullius cognitioni remiſſam, procedere textum in dicto cap. 4. in aliis verò, arbitrio ſuperioris relaxatam cognitionem, ſubſiſtere alterum in adducto cap. 3. Nimirum ſi de illiterato agens indicato num. 129. capitis 4. virtute, inquit collationem planè illiterato factam irritam eſſe, quaſi quod in eo, qui eſt penitus ignarus nullum cadat arbitrium, in eo verò qui aliquam haberet ſcientiam, vigore tertij capitis, irritari ait, niſi breui putaretur habiturus ſufficientem; quaſi quod tunc arbitrio ſuperioris relaxata facultas cognoſcendi, & determinandi neceſſariam ſcientiam, & quando ceſpitaret animus in deliberando; ſpe adipiſcendi maiorem arbitrari validam prouiſionem, maximè quod vſu, & Doctoribus multis, non tamen Concilio innixis probari ſententiam, ne ſit irrita prouiſio ſaltem in dubio ſcimus; Huic tamen diſtinctioni aduerſantur ni fallimur verba Nauar. in Miſcellaneis de oratione nu. 96. dum in quatuor caſibus ſupponunt nullitatem ipſo iure; quorum duo certam habent à iure conſtitutam legem, nempè ætatis maturitas, & legitima natiuitas; reliqui autem duo, incertam, & vagam, vt diximus, ac diſcretioni potius ſuperioris remiſſam, ſcilicet grauitas morum, & literarum ſcientia: & nihilominus in his etiam vigere nullitatem ipſo iure affirmat contra noſtram diſtinctionem;

nem; quam his non obstantibus subsistere existimamus, quia eiusdem Nauar. subsequentibus verbis, antecedentem conclusionem declarantibus, constat veram sine dubio esse dicti Lessij assertionem, cum qualitatem scientiæ restringendam esse monet ad pœnitus illiteratum, ac de eo tantum intelligendam esse, quo casu nulla cadit cognitio, & inuestigatio si vel nè debita scientia polleat, & intrat relatæ nostræ distinctionis prior pars, cadit verò vbi aliqua adest scientia; dubitatur autem si congrua, & sufficiens, & posterior intrat eiusdem distinctionis pars.

7 Quin, & huiusmodi illiteratos impediri posse, ne contrahant matrimonium, donec orationem saltem Angelicam, & Dominicam didicerint, simbolumque fidei, præcepta decalogi, & Ecclesiæ, ac septem peccata capitalia, nisi qui præ senio, aut ingenij rudis tarditate incapax prorsus sit; concludit Bartholom. à Ledesma de matrimon. dubio 11. quem sequitur Vega lib. 3. Summæ, casu 211. Verum non licere absolutè, & per longum tempus, aut vbi sponsi instarent detinere ob dictam causam, nè matrimonium inirent, expedire tamen suauiter, & absque violentia ad breue tempus impedire, vt sic doctrinæ addiscendæ curam habeant, opinatur Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 15. sub nu. 19. quo loci repetit doctrinam Perez lib. 1. ordinamen. tit. 1. l. 1. fol. 19. col. 2. §. aliud eriã se offert dubium,

8 asserẽtis posse Præsulem censuris cõpellere subditos, vt Doctrinam Christianam discant, & Parochos, vt eam doceant: adiungentis publica sententia Metropolitani Salmanticæ pronunciatum ita fuisse. Adstipulatur quoque Rodriq. Lusitan. in 2. editione summæ cap. 88. num. 3. tomi primi.

Sed valeat ne supremus Pontifex cum istis penitus indoctis dispensare ad ordines, aut beneficia, videto Sayrum indicato cap. 13. num. 9. Nam ipse

9 interea minimè tacebo suspendendum eum esse ab exercitio ordinum indoctum, donec idoneum, & sufficienter assumpto ordini, se reddiderit, ex Diaza in sua praxi crimin. cap. 18. & Petro Gregorio Thol. in lib. 16. syntagm. Iuris vniuersi cap. 10. numero 12. neque præterea silentio inuoluam illud elegans, & multorum literis celebratum adagium.

Dulce Bellum inexpertis.

10 Quod Manutius refert in suo libro Adagiorum, non enim ob eorum imperitiam intelligunt quantum res mortalium habeant discriminis, ac malorum, nisi facto periculo, nec quod illis imperitia rerum confidentiam præstat; tametsi non ignorent, at persepè ipsa experientia comprobent, ipsos, licet indoctos, quia audaces, iuuare fortunam; istos tamen indoctos viros admonere non desinam, vt caueant à promotione; quod si ordinari non erubuerunt, caueant ab ordinum susceptorum ministerio, sine supremi Præsulis dispensatione, sic enim concludit, ac duabus rationibus tuetur Sorbus in suis annotationibus ad Compendium Mendicantium, verbo Ordines Sacri, versic. est etiam tertio aduertendum; vellem etiam vt considerarent hæc aliaque multa mala, ipsos pati ob istud tám graue inscitiæ vitium, quàm propterea aspernari maximoperè debeant, nisi simulatis, ac persuasiuis tantum vellent fulciri rationibus illis, quarum meminit Cæsar Raghus in oratione quam suis facetis literis inseruit, collaudante ignorantiam, aut euentu rerum, cum fortuna nonnumquam extollat imperitos, doctos verò deprimat; siquidem meminere eos decet imprecationis illius sapientis, & dicentis, *Careat successibus opto, quisquis ab euentu facta notanda putat.*

Occasionem verò nactus, ex conditione ista inhabilitante ad ordines, iuxta notata in rub. de scientia ordinand. vbi insuper aliqua delibaui tangentia beneficia, de quibus in hoc capite fuit peculiaris sermo. Non erit vanum, quin vtile plurimum

11 adijcere alias nouem causas, quarum aliqua inhabilem quem fieri ad beneficium quodlibet, docet Lessius adducto cap. 34. dubitatione 17. ibi enim decem memorat conditiones, requisitas in particulari, vt quis censeatur idoneus ad beneficium: itaque supponit non eum idoneum esse, qui illis careret; eas præterea recenset Tolet. lib. 5. c. 78. & 79. & Anton. Fernandez in examine Theologiæ Moral. par. 3. cap. 13. §. 3. omnium itaq; Principem, ait Lessius esse legitimum Torum, & consequenter ex illegitimo natum coitu inhabilem censet; ipseque extricaui abundanter in proximo antecedenti capite.

Secunda conditio, est clericatus, scilicet ordo; cuius aliqua tetigi hoc eodem antecedenti capite num. 465. vbi resolutiuè loquendo conclusi, neque per viam collationis, electionis, aut præsentationis, capacem esse beneficij, carentem ordine; quod verum adnecto, quamuis conferetur clericus, nam corrueret prouisio, statim ac, de veritate liqueret Ioan. de Selua tract. de benefic. par. 3. q. 6. num. 1. non obstante vetusta Rotæ contradicente decisione 13. de probat. in antiq. cuius sententiam, non admitti testatur Mandos. regula 24. quæst. 4. num. 11. & 12. alijsque, quorum meminit Gonzal. ad Regul. 8. Cancell. glos. 2. num. 65. Quousque tamen id pateat, clericum reputandum, probat, & prolixo sermone Flores pract. qq. cap. 13. á num. 75. in his præsertim, quæ sunt leuis præiudicij, scilicet declinatoria fori, & alijs, addit Gratian. tom. 1. Discept. Forens. cap. 113. num. 20. cum in reliquis grauis præiudicij contradicant (præter citatos) Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 76. & 77. Couar. practicar. qq. cap. 33. num. 3. & Lopez ad Diazam in praxi cap. 64. num. 18. Item procedere generatim loquendo moneo, respectu primæ tonsuræ, dumtaxat, citatusq; Lessius num. 92. affirmat, cum alijs carere possit, nisi quibusdam in casibus ab eod. Lessio congestis, eodem c. 34. à nu. 95. quorũ aliquos ipse etiam coaceruaui rubr. 7. c. 6. nu. 40.

Tertia conditio, est ætas conueniens; cuius longum ipse sermonem texi rubr. de ætat. ordinand. c. 6. inibi, tùm ad beneficia, tùm ad dignitates omnes, adhuc Regulares, & laicales, aliaque munera, requisitas recensui; Recordor tamen in hoc etiam casu deficientis ætatis, illius insuper requisitæ á Cõcilio Tridentino, vendicare sibi locum Regulam Cancell. de Triennali, auctoritate eiusdiaui Lessij, in vers. His tamen, sub num. 110. ita quòd si illius Regulæ concurrerint requisita, præscripserit, Possessor beneficij proprietatem, nè postquam constiterit prouisionem fuisse inualidam, teneatur adhùc

in

in foro interiori dimittere beneficium, ex Nauarr. consil. 40. & 42. de præbend. per glos. antiq. in ipsa Reg. & Rebuff. insequiturq; idem Lessius eodem lib. 2. cap. 6. num. 35. reijcientes contradicentem Didaci á Couar. sententiam.

Quarta conditio iudicatur cœlibatus. Nimirum si corruit prouisio, si vxoratus beneficium obtinuerit, ex cap. 1. 2. & 8. de Cleric. coniug. atque Concil. cap. 4. sess. 22. de reform. itidemque si beneficiatus celebret matrimonium, obtento spolietur, ex communi scribentium sententia indicato cap. 1. ipseque vtriusque conclusionis relator, explico in cap. 12. huius Rubr.

Quinta conditio est, nè censura aliqua, vel irregularitate ligetur; huius posterioris in hoc capite tractatio fuit, prioris verò in cap. 15. & 16. & Roderic. Lusitan. par. 1. cap. 30. num. 5. similiter scribit.

Sexta autem conditio, est morum probitas, ad tex. in cap. cum in cunctis, de elect. inter illas tres, requisitas per Concilium Lateranense qualitates, hanc enumerantem, his verbis; In cunctis Sacris ordinibus, & Ecclesiasticis ministerijs, ætatis maturitas, grauitas morum, & literarum scientia, sunt inquirenda: Itidem, & Sacrosancta Tridentina Synodus, eandem morum probitatem strictius requirit in cap. 18. sessio. 23. de reform. ita vt habitu, gestu, incessu, sermone, alijsq; omnibus rebus, quibus graue, moderatum, ac religione plenum, præseferant; Leuia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem, in cap. 1. sess. 22. de reform. quin, & memorato cap. 3. sess. 7. conditiones in prouidendo adesse iubet, recensitas, in cap. quia nonnulli, de cleric. non resid. alteraque exordiente, licet canon. de elect. in 6. & amplius collationem, prouisionemq; aliter factam omninò irritari, collatorem verò pœnas constitutionis Concilij generalis, quæ incipit, graue nimis, incursurum; quin altero itidem supra memorato Canone 4. sess. 22. strictius loquens, irritam decernit omnem prouisionem factam ei, qui ætatem, & cœteras habilitates integrè non habuerit. Eos igitur quorum munus est prouidere ad beneficium, oportet prouidendi mores scrutari, atque illa potissimum attentè rimari, quæ nos, prolixo quippè, verùm vtili sermone congessimus á vers. secunda, & validissima causa, sub num. 29. vsque & per totum nu. 36. capitis 3. rubr. 7. scituros etiam huius qualitatis neglectu Ecclesiæ ferè manasse perniciem, de quo non semel conquæstus est Rebuff. Ipsi verò si vellent notitiam habere (vt tutè prouideant) in quibus hæc morum qualitas consistat, percurrant, quæ nos ipsi congessimus rub. 4. à num. 33. atque ita experientur, non obstentationis causa, at futuræ vtilitatis, non sine ingenti labore, illic posita, cumulasse: crimine insuper carere prouidendos debere, vt isthæc morum probitas adsit, & beneficium iustè quis obtineat, facilè deducet superior ex eodem cap. 1. Concilij, atque notandis in capite postremo huius rubr. multa in ea re copiosè exarantibus, illud maximè si criminoso facta collatio, sit irrita, vel irritanda citius.

Septima item conditio, est debita scientia, cuius sermo fuit in hoc capite, sed longior in rub. 5. nunc adiungens posse Episcopos imperitis Parochis dare coadiutore temporale vigore c. 6. Cõc. Trid. sess. 21.

Verùm octaua est, aptitudo ex parte corporis, non ea, vt formosi speciem exigat, sed necessariam ad decenter præstandum officium; ipseque explano, in cap. de corpore vitiat; estque 17. huius rubr. ipsam namque, iure etiam naturæ necessariam esse, constat ex cap. nisi de renunc. idque tantâ fulcitur veritate, quod si tempore prouisionis, ea careret prouisus, irrita ipso iure esset prouisio, ex eodē Concilij capite 4 nempè si cœcus beneficium obtineret, nulliter profectò impetrasset, cum preces nequeat recitare orarias, teste Lessio sub num. 130. At si post obtemptum beneficium adueniret inhabilitas, minimé spoliaretur illo, neqûe curato, quoniam adiunctus tunc illi daretur, etiam inuito, cap. de Rectoribus, & cap. tua nos, de cleric. ægrot. & abundantius scribo indicato cap. 17. num. 154.

Nona est, intentio status Ecclesiastici, siquidem tonsura nedum initiari is tantum potest, de quo probabilis coniectura non sit, eum non secularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præstet, hoc vitæ genus elegisse, per Concil. cap. 4. sessio. 23. de reform. verum illius met capitis sanctione, nemini licere appetere, aut petere, vel accipere tõsuram nisi volenti clericaliter viuere, scripsit Nauar. Miscellaneis de oration. sub num. 114. Pariter neque beneficium aucupari, nisi intentione perdurandi in statu Ecclesiastico, quin & suscipiendi altiores ordines opinatus est Sot. de Iust. & Iur. lib. 10. quæst. 5. artic. 6. explicatus, & declaratus ab ipso met Nauar. in suo Enchirid. de orat. c. 21. nu. 45. eisdéq; Miscell. sub nu. 112. & sub nu. 117. suffragaturq; text. in c. commissa de elect. in 6. ita quod excitatum nonnumquam fuit, si licet Præsuli constringere beneficiatum, etiam simplex retinens beneficium, suscipere alios ordines, adhuc sacros, quam seriò disputauit Gratian. Integra distinc. 74. Idemque Nauar. num. 108. Miscellan. annuitq; respectu ordinis beneficio adiuncti; ad alterum verò in eo tantū casu, in quo vtilitas, vel necessitas id suadeat, nisi aliqua de causa iusta excusaretur; sed sufficiat nè determinata intentio status Ecclesiastici, & ordinis muneri suo necessarij, iuxta communem, ita concludentem ratione illa, non decere beneficia Ecclesiastica dari ijs, qui nondum statuerunt se ministerio Ecclesiæ mancipare: An insuper requiratur, vt absolutè debeat statum Ecclesiasticū sibi præfigere, vt non possit habere propositum deserendi si lautior se obtulerit in sæculo conditio; exempli causa, si frater decederet maior, si optimū obueniret matrimonium, ad conseruandam præsertim magnam familiam, vel ad extinguendas lites, ac fœdandas inimicitias necessarium; & certè idem Less. num. 131. post Nauar. cap. 25. num. 118. respondet satis esse si sincerè, & bona fide proponat statum Ecclesiasticum, nec velit ab eo resilire proposito, nisi aliqua iusta causa adueniret, admittit Roderic. Lusitan. in sum. c. 30. nu. 6. & Anton. Fernand. in examine Theol. Moral. par. 3. c. 13. §. 5. nu. 4.

Vterquè tamen, Nauar. scilicet, & Lessius assenti- 12 tur communi, vt mortiferé peccet recipiens beneficium ea intentione recipiendi fructus, quousque melior conditio incidat, & eis alatur donec studia absoluerit: dissentit verò Sanchez lib. 2. de matrim. disput. 45. num. 29. existimans eum venialiter dumtaxat delinquere, si duo concurrant, scilicet si bene-

ficio

ficio nullus sit annexus ordo, sique muneri suo; satisfecerit, quandiù illud retinuerit; fructus autem restituere teneri, quamuis crediderint Gabriel in 4.dist. 15.quæst.8.artic.3.& Syluest. verbo, Beneficium 3. quæst.5. contrarium verius esse, putat Nauarr. num.112. Miscellan. eumque citato loco insequitur Lessius, veriori tamen.& communi foueri sententia priorem resolutionem attestatur Comitulus, illamque commendat Responso 79.inhæretque Abb. in cap. relatum nu.7. de cleric. non resident. repetam quoque alteram eiusdem Comituli resolutionem, ex maior.in 4.dist.24.nu.19. multis
23 rationibus probantis, licere Ecclesiastico ex beneficij fructibus conficere dotẽ sorori, aut filiæ, etiam non legitimæ, illudq; interdum oportere, nè salus animæ, vel pudicitia illarũ in discrimen adducatur.

24 Postrema autem est conditio, vt non habeat aliud beneficium incompatibile, quod altero ex duobus modis contingere, admoneo; quorum primus est, cum alterum excludit alterum, & posterius prius; scilicet quia altero obtempto, vacat prius, iuxta terminos cap.literas, de concess.præbend. & cap.de multa, & extrauag. execrabilis de præbend. additis declarationibus, atque intelligentijs, à me traditis dictis iuribus, rubr.8. cap.3.num.14. alijsque coaceruatis á Marchis. in commiss.appellat. ab exequ. breu.par.1.§.2.à nu.72. Secundus vero modus.cum non vacat primum impetratione alterius, sed quod simul detineri nequeăt, citra dispensationẽ; vtriusq; speciei perutilem conscripsit tractatum Alphons. Hoyeda, cui titulum inscripsit, de incompatibilitate beneficiorum, & complura congessit Mandos. in praxi signatur. verbo dispensatio ad plura, ipseque memoriæ legentium cõmendo, inter has duas
25 incompatibilitates, eam consistere differentiam, quam inter pœnam ipso iure inductam, alteramq; sententia inflictam, recenseo, cap.12.huius rub. n.8. cap.15.nu.38.& cap.23.nu.121.& in specie ista admittit Lessius citato c.34. sub nu.143. scilicet quod antecedenti casu, quia nulla requiritur sententia, statim dimittere obnoxius est, & si retineat non faciat fructus suos, in sequenti verò deobligatus sit ab his duobus, nisi sententia proferatur, sunt autem prioris generis si beneficium cum cura animarum, vel dignitatem, vel personatum, vel officium, & alterum eiusdem generis obtineat per add. cap. de multa; vel præbendæ vniformes sub eodem tecto cap. literas, iam citato; puta duo Canonicatus, vel duæ Cappellaniæ, idque adeò, vt maior sit incompatibilitas duarum præbendarum, & cet. in eadem Ecclesia, quám duarum curatarum in diuersis, per glos. vltimam in clem.vltim.& ibi Cardin. sub numero 1. de præbend. atque Manticam decis.118. num.4. Alterius verò generis sunt, quorum meminit text. Concil.in cap.17.sess.24.de reform. cuius vigore vetitam esse pluralitatem beneficiorum; etiam simplicium, & residentia carentium, si vnum ad honestè viuendum sit satis, alioquin liceat alterum consequi, non tertium; quin, & tunc nullam Papę, aut Episcopi requiri dispensationem, respondent Nauar.cap.25. num.127. Roderic. ead. par.1. cap.31.sub num.2.memor. tusque Fernandez eod. cap.13.§.6.nu.2. copiosius verò, qui rem hanc perscrutari vellet, nec ignorant casus his nostris temporibus concedentes, auctoritate eiusdem Trident. Synod. pluralitatem beneficiorum, adeat Tolet. lib.5.cap.81. quatuor recensentem, nec non declarantem, primum quippe iam relatum, & deductum ex ipso capite 17. sess.24.alios duos depromptos ex cap.13.eiusdem sess. 24. demumque alium ex capite 7.sessionis 7. dispensatione autem supremi Præsulis, si plura retinere liceat, maximè cum residentia, controuersia non exilis apparet, apud Doctores, eos maxime, quos hactenus rescripsimus, Nempè Tolet. eod. cap.81. versic. secunda regula: Roder. cap.31. & Lessium dubitat 28. à num.149. Verum quodnam Beneficium Ecclesiasticum vnius hominis vitæ sustinendæ, & conditioni tuendæ sit censendum idoneum, explicat Comitulus lib.1. responsorum, quæst. 74. ipseque rub.8. cap.3. num.2. quæ cum excussa fuissent, & casus contigisset, defendi attendenda esse, vbicumque de exemptione gabellarum agitur, vt vel personarum numero illic considerato, admittatur immunitas, vel post exactionem fiat restitutio.

Hucusque relata docent, quando aliquis ad ordines, vel beneficia dignus sit, controuerti tamen, quia nonnunquam potest, si prouisus careat aliqua recensitarum conditionum, & dubitetur cuius sit onus verificare, adesse, vel abesse conditionem, & idoneitatem prædictam, ideo relego Lectorem ad Abb. in cap. fin.à num.5.de præsumpt.copiosè extricantem, præmissa distinctione illa, si alter impugnet, aut si nullus, vt primo casu subdistinctio fiat, inter idoneitatem intrinsecam, & impugnantis sit onus, & extrinsecam, & impetrantis, secundò verò casu superiori incumbat inquirere si conditiones concurrant, alioquin non prouideat, vt etiam in exequutore diximus, capite præcedenti num. 239. maximè si expressæ fuerint in rescriptis, quando intrare Regulam, probatam eodem cap præcedenti, num.11. de narratorum iustificatione dicit Abb. eod. cap.fin.sub num.9. cum in tacitis ad opponentem transferri onus subiungat.

16 Hactenus requisitam ad beneficia idoneitatem, decem illis conditionibus ornatam, ad pensionem quoq; obtinendam exigi non dubitamus; Primam namque de legitimitate, qua carens inhabilis sit ad pensionem, probat Gigas de pension.quæst.16. ipseque cap. præcedenti num.64.

Alteram item de ordine, saltem clericali tonsura, scribit idem Gigas de pension.quæst. 22. maximè his temporibus, vigore Constit. Sixti V. de habitu, & tonsura, qua sancitur Clerico tantum conferendam; idque tempore datæ, alioquin sit nulla etiã si postmodum collata fuerit, cuius subsequenti collatione, non validari docet Rota decis.20. lib.3. diuers.& decis.139. num.9. eodem lib. & multa cumulat Marchis. in commiss. appellat. in causis pension. par.1. §.2.num.39.& 105.

De legitima ætate ad illam præscriptam, annorum scilicet quatuordecim, verba feci rub.7.cap.6. sub num. 5. ac speciatim attenta mente Concilij, scribit Lessius indicato c.34.dubitat.38.sub n.203. quamuis ante Concilium affirmauerit Gigas.q.13 sufficere ætatem idoneam ad tonsuram, & illo iure fulctus probat Zecho, de benefic. cap.11.num. 7. vt admirationi sit locus, quod doctissimus Gratian. Discept. Forens. tom.3.cap.397. nu.17.etiam crediderit vigore Concilij sufficere septennium ad

penſio-

penſionem ipſam, addebatquè declaratum à Congregat. Concilij, cum meis met oculis contrariam legerim ipſe, illius Congregationis declarationem, quam adduxi poſt num. 5. dicti capitis 7. quin, & fidiſſime tranſcriptam in margine Concilij apud Anibalem de Capua, virum eximium, & Archiepiſcopum Neapolitanum; idque tanto magis verum exiſtimo, quod antecedens ſuppoſitum illius, ſub num. 14. vt incapax beneficij, non ita dicatur penſionis, per Nauar. conſ. 11. ſub num. 15. & in nouis, eſt conſilium 12. quidam adeptus; dubito ſi verum ſit, cum ipſe dixerim contrarium cap. 12. ſub nu. 3. per alterum eiuſdem Nauar. conſ. 11. nu. 2. de tempor. ordin. quo in loco non pertranſendo, prout in illo conſil. 12. at perſunctorie ſcripſit, nouiſſimeq; Sancius inquit in ſuo opere morali lib. 2. c. 28. n. 36. & conferunt ſcribenda num. 18.

De celibatu inſuper non eſt dubitandum, cum coniugatus etiam antea habita ſpolietur, vt probaui cap. 12. num. 2. & 3. aitq; præterea Conrad. de penſion. c. 4. Put. deciſ. 459. lib. 2. & Blanchett. apud Statil. deciſ. 192. nu. 2. in nouo, etiam ſi cum Virgine, iuxta deciſ. Lancell. Iunior, & nunc Cardinalis meritiſſimi, eſtque deciſ. 2. ſub num. 15. inter reſcriptas per Picum, poſt ſuum de contract. tract. quæ præterea deciſio, Inſignis exiſtimanda eſt, in caſu, quo quis haberet facultatem retinendi penſionem, etiam ſi matrimonium cum quacumq; muliere (nullo ſibi iure prohibita) contraxerit, vt retinere valeat, dato quod viduam duxerit, illaque verba nullo ſibi iure prohibita referri ad impedimenta Iuris canonici.

Cenſura itidem qui ligatur, illius incapax eſt, per eundem Leſſium ſub dicto nu. 203. nimirum cum Papa concedit penſionem, non ſecus ac in beneficialibus literis, abſolutio ad finem conſequendi apponi ſolet ex ſtilo Curiæ.

Morum inſuper probitate pollere debet, tùm quia alioqui nequè ad tonſuram, illius neceſſarium antecedens, admitteretur; tùm etiam, quod illam non niſi ex cauſa, eaque iuſta concedendam eſſe, dixit Tolet. eod. lib. 5. cap. 82. & quæ cauſa poteſt conſiderari in homine, probitate non callente, & conſequutiuè malis moribus, ac vitijs imbuto? nulla certé; nimirum ſi nulla conferenda penſio.

His pariter aſſertionibus conuincimur ſeptimam, ſcientiæ nempè conditionem requiri.

Quin, & octauam, ſcilicet aptitudinem ex parte corporis, in caſibus tamen in quibus affirmauimus illa carentem, eſſe ad beneficia inhabilem. Cœco ſiquidem diximus conferri non poſſe beneficium, eo quod horas canonicas perſoluere quotidie tenetur, ad eas autem quamuis non ſit obnoxius penſionarius, ad recitandum tamen Officium Beatæ Mariæ deuinciri, ex Conſtitut. 138. Pij Quinti, non dubitamus.

Nonam autem de intentione ſtatus Eccleſiaſtici, concurrere oportere deducitur ex eo, quod penſio eſt ius percipiendi fructus ex alieno beneficio, Toleto teſte, in initio citati capitis 82. ſed fructus beneficij percipere nemo valet, quiuis intentionem non habet perdurandi in ſtatu Eccleſiaſtico, per auctores, recenſitos in verſic. Nona eſt, intentio ſtatus? ideó nèc penſionis, & in puncto concludit, multis ſuffultus rationibus, Nauar. in Miſcellaneis de oration. à nu. 113. & concluſiuè propè num. 117.

Poſtrema autèm de incompatibilitate conditio, qua exiſtente aliud conſequi beneficium nequire diximus, ſi attendenda ſit etiam in penſionibus, ediſſertat Tolet. in fine capitis 93. Verùm quia Docto-
18 res vacillant in reſolutione illius quæſiti, ſi penſio ſit loco beneficij, illiusque appellatione veniat; ideò vt illorum contentionis veritas Illuſtrior pateat, animaduerſione dignum exiſtimo; tres reperiri ex Toleti, & Leſſij verbis, penſionis ſpecies, quippè quod primam temporalem aiunt, ſpiritalem alteram, Tertiam verò mixtam, ſeù mediam; Prioris non fuit noſter ſermo, ad eamquè haúd extenduntur hactenus collecta, nequè ſemper ad mixtam, ſed omni in caſu ad ſpiritalem. Ad cognoſcendum verò, quando priori modo ſit conceſſa penſio, an verò 2. & 3. referunt allegati auctores complura ſigna, nec non Fernandez par. 4. c. 15. §. 6. lit. P. ſub num. 4. & ipſe generaliorem conſtituendo Regulam, ita cenſeri ſemper quod vigore Conſtitut. in ſuperioribus memoratæ Pij V. recitare Officium Beatæ Mariæ obnoxius eſt diebus ſingulis; idqué colligo ex verbis eiuſdem Fernandez, euidentiusq; ex verbis Marchiſ. in Commiſs. appellat. in cauſis penſionum par. 1. §. 1. num. 8. & §. 2. ſub num. 105. Aut latiori ſermone vtens, ſemper quod ad illam habendam requiratur clericatus, & quidem ſemper illum requiri probaui ſub num. 16. præſertim vigore Conſtitut. Sixti V. imó, & iure communi, niſi ſpeciatim fuerit laico conceſſa, exiſtimat Nauarr. ſub num. 114. Miſcellan. addens in dubio non præſumendum voluiſſe ſupremum Præſulem laico elargiri penſionem; præſertim quod licere Papæ id facere innixo poteſtate abſoluta docet, qua voluiſſe vti, nunquam creditur, ex omnium ſententia, niſi aperuerit, idque noſtris præſertim temporibus, nam olim penſio, quæ non conſueuit pro beneficio Eccleſiaſtico computari, etiam laico reſeruabatur; hæc nimirum verba illius tùm doctiſſimi; tùm maximi practici (vt ita dicam elegantius verò) praxis, potiſſimum Curiæ Romanæ, non expertis Marchiſ. citato §. 2. præportant, non niſi clerico, & loco beneficij conferri hac noſtra tempeſtate; quin, & gloſa antiqua ſuper regula Cancellar. 61. quam ſequitur Capic. deciſ. 200 propè num. 4. ita fatur; ſed quia hodie quælibet penſio ſuccedit loco beneficij, quia eſt ad vitam recipientis, credo quod teneatur impetrans facere mentionem de priori, & ſi volens conuincere impetrantem, vt meminere debeat prioris penſionis, adducitur aſſertione, quod eſt loco beneficij, & contrariorum ſit eadem concluſio, ſequela oritûr vt beneficij locum omninò teneat, cum certum ſit, debere fieri mentionem anterioris penſionis, alioqui ſit nulla, ex deciſ. Rotæ apud Mantic. deciſ. 93. num. 1. ſi tamen prior valeat, ex altera apud eundem deciſ. 111. num. 3. & Boer. deciſ. 162. Illam inſuper eiſdem amitti modis quibus, & beneficium optimè probat Hieronym. Gabriel. conſil. 187. num. 11. volum. 2. aliaque plura, quæ Sancius adducto num. 36. recenſet, dictam ſanè aſſertionem veram oſtendunt additis, quæ nos ſcripſimus num. 16. idquè adeo, vt ſub caſu reſeruante impedientem curſum cauſarum ſpiritualium contineri impedientes cauſæ penſionariæ concluſerit

Gambarupta de casibus reseruat. cap. 4. & Bullæ Cœnæ cap. 14. num. 6. atque ita declarata isthac materia, cessant multa, quæ somniantes aliqui enomunt, cum de ea, vel in scriptis, vel ore proprio loquuntur. Illa tamen Ecclesiæ nimis onerosa esse non debet, ideoque tám pinguis esse vetatur, vt non remaneant fructus eum titulo, quibus possit beneficiatus sustentari, ex Corrado tract. de Sacerdotijs cap. 4. num. 2. scribit Toletus eod. c. 83. versic. 1. ne pensio, adiungens iniquissimum esse, nec excusabile, omnes fructus exigere pro pensione, ideoque si illi exigui sint, non debeat exigi pensio; Comitulus etiam lib. 1. Responso 86. rationem addit, quod æquum non est, vt qui minus meretur plus exigat, Pensionarius autem multò minus mereatur, quàm beneficij Rector, qui multum laboris, & operæ; suæ præstet Ecclesiæ, ob id concedi vltra tertiam partem antiquitus non consueuerat, eodem Toleto teste, & iure probat Paponius lib. 3. titulo 5. Arresto 8. & 10. illa tamen, valeat vsque ad medietatem sentit Boer. eadem decis. 162. dissentit verò Lelius Zecho, & ait non subsistere nisi Papæ fuerit enarratum attingere medietatem in tract. de benefic. quæst. 11. num. 6. copiosè autem Rebuff. extricat ad quàm vsque summam constitui possit, in concordat. Franc. Rub. collator. §. volui, in verbo fructus, redditus, vel prouentus num. 114. & 116.

19 nimirum si iustificari debere fructuum beneficij volorem constat ex decis. Cassador. to. mm. 8. de rescript. auctoritateque Antonij Augustini, in Epitome Rub. de solut. pension. num. 4. alijsque iam iam citandis decisionibus; pensionario quippè si illius solutioni consensum haud præstitit ipse titularis, vel possessionem exigendi, nondum adeptus sit pensionarius, ex decis. Rotæ 196. lib. 3. par. 3. ac decisum speciatim fuit in illa Sarzanen. pensionis, coram Decano 15. Februarij 1593. & in Salamant pension. coram Gipsio 26. Martij eiusdem anni 1593. latèque deductum in Meleuitan. pension. 28. Nouembris 1597. coram Litta, & coram eodem in Neritonen. pension. 5. Nouembris 1601. & in eadem coram Domino meo Ludouisio 24. Maij 1602. quæque inter rescriptas per Marchis. post relatum §. 1. est 33. Quod si aliquod prædictorum adsit, titularij esse onus deducitur, ex decis. Caputaq. 299. par. 2. & 329. par. 3. tenuitq; Rota in Romana pension. coram Blanchetto 29. Nouembris 1574. & 13. inter rescriptas per eundem Marchis. post dictum §. 1. id tamen si pensionarius possessorio agat, quia si beneficiatus petitorio, vtique ad pensionarium transferretur probandi onus, ex distinctione probata per Rotam coram Rubeo in Paduana pensionis de anno 1587. & rursus In Vercell. pens. iuxta decis. Manticæ 196. in eius volumine iam excusso; qua eadem distinctione vtendum esse monemus (sed in 1. tantum casu possessionis, non altero obligationis titularis) cum clausula extat illa, cuius memini capite antecedenti sub nu. 88. dummodò pensio non excedat medietatem, alteraq; de qua verba facio inibi nu. 89. dummodò remaneant centum pro Rectore; quarum altera adhuc existente, pensionarius teneatur probare non excessum, vel remanere centum, quamuis titularius consenserit pensioni, ratione cuius consensus exequutiuè esset alioqui procedendū, quod militat vbi purè, & simpliciter cōstituta fuerit, secus cōditionaliter, ob alterā dictarum clausularū, vt illic scripsi, probanteq; insuper decisiones mox citādæ, vbi verò possessione frueretur pēsionarius, manutenēdus esset in possessione etiā à successore. Puteus decis. 151 lib. 3. & Seraf. decis. 299. quin, & tunc etiā existentibus prædictis clausulis vigeret distinctio, & titulario incumberet docere vel excessum, vel nō remanere centū; ad quod sit mandū impellor decisionibus multis, ad idē probandū citatis per eundē Marchis. d. §. 1. n. 31. alteraq; Regien. corā Pāphilio, estq; decis. 43. inter rescriptas per Statil. post repartū sui tract. de Saluian. interd. quæ præterea nu. 1. possessionē admittit stante vnica tantū solutione, etiā à 3. facta nō constito de mādato; subseq. verò decis. 44. probat nonnullos casus in quibus solutio non constituit recipientē in possessione, quibus, & aliū addimus, si metu censurarū Seraf. decis. 1017. n. 6. par. 2. Et quæ antea scripsimus, si extarent relatæ clausulæ, militare arbitramur, si illæ apertis non essent expressè verbis, at tacitè subintellectæ, scilicet cum beneficium esset curatum; in illo etenim ob sanctionem Tridentinæ Synodus, centū remanere debent curato c. 13. sess. 24. de reform. cuius expressa derogatio requireretur, vt eius dispositio cesset, nimirū si absit, eiusdem persistat dispositio; & consequenter non remanentibus centum, pensio corruat ex decis. corā Blanchetto iam relata, Romanæ pensionis, quin & probato expresso valore; eoq; extāte tempore impetrationis Nihilo secius, illo postmodū diminuto controuertitur si deducatur pensio, vt est videre apud Felin. in c. ad Audientiam el 2. nu. 3. de rescript. Caccialup. tract. de pens. q. 95. & Gig. q. 6. à nu. 6. siquidē pensionē deberi ex fructibus beneficij, regula iuris docet, relata per Manticā decis. 339. nu. 3. etiā addita promissione soluendi habita, vel nō habita possessione, apponi solita ad euitādas fraudes ead. decis. teste, nā fraude cessante, nullatenus clausula ipsa suffragatur, & consequutiuè deficientibus fructibus, pensio non debetur. Ac propterea si illa, centum relicta beneficiato, non ex eodē beneficio, sed alio, quod haberet, aut ex missa cum eleemosinis per ipsum celebrandis consequi posset, cessaret pensio, iuxta decis. Comituli in Lucana Magiscolatus 9. Iunij 1589. inter relatas à Marchis. post iā dictum §. 2. est decis. 13. Ratam verò pro celebrandis missis, ex institutione beneficij debitis, quamuis alicui Sacerdoti persolutā, quia tali oneri satisfecit ipsius beneficiati nomine, respondi, vtiq; computari in illis centū, cum eius sit tale munus explere, & sibi illud alterius persona intermedia subire volenti imputandum; Itaq; si ex pacto, aut valida obligatione competeret alteri, soluturus tantum beneficiatus salarium, certè deduceretur, tanquam onus extrinsecum, & perpetuum, quod titularius exequi nequiret, quibus opitulantur notata à me ipso capite antecedenti vers. tandemque, sub num. 199.

20 Pensio autem maturata, & non soluta tempore prædecessoris debeat solui à successore, concluserunt Gigas, tract. de pension. quæst. 39. nu. 13. Caccialup. eodem tract. quæst. 11. Felin. in c. ad audientiam el 2. num. 6. de rescript. Salustius in sua praxi lib. 3. cap. 3. in fine Paris. de resignat. benefic. lib. 1. quæst. 9. num. 44. & communem esse opinionem tradit Bursat. consil. 361. num. 20. Verùm antiquitus

tùs fuit articulus maximè controuerſus in Rota, ac minimè reſolutus, teſte Caſſadoro dcciſ. 3. ſub numero 2. & deciſ. 4. num. 2. de locato, & conducto, quin tempore Putei inclinaſſe in negatiuam, videtur probari in deciſ. 189. lib. 2. Hodie verò, eſt articulus deciſus, vt teneatur ſi penſionarius vſus ſit diligentijs cum prædeceſſore, in vna Hiſpalen. penſionis die 5. Martij MDLXXXII. coram Blanchetto; & rurſus in eadem Hiſpalen. die 23. Martij eiuſdem anni, quas ambas deciſiones reſcribit Statil. poſt ſiuum de Saluiano interdicto tractatum, & eſt deciſ. 98. & deciſ. 100. in antiq. & 191. & 192. in nouo, quin, & poſtremis his temporibus, in vna Neritonen. penſion. Veneris 10. Iunij 1611. coram Ludouiſio. quæ cum à nullo reperiatur reſcripta, & quia maximè vtilis apparet, cenſui pro maiori cognitione veritatis ſubſcribere, eiuſquè verba ſunt.

Fuit vnanimi Dominorum ſententia reſolutum, ſucceſſorem in Epiſcopatu Neritonenſ. teneri ad ſoluendum terminos penſionum decurſos tempore prædeceſſoris, & non ſolutos, quia pēſio eſt onus reale, & cohærens beneficio c. ſiquis laicus 16. q. 1. Gig. de penſ. quæſt. 40. num. 1. ſuit dictum in vna Corduben. penſ. 30. Aprilis 1597. coram Illuſtriſſimo Domino Cardinali Blanchetto, & in vna Canarienſ. penſ. 15. Ianuarij eiuſdem anni 1597. coram Giptio, & propterea obligatur ſucceſſor ad illius ſolutionem, non ſolum in futurum, ſed etiam in præteritum etiam pro terminis decurſis ante ſuam prouiſionem l. quæro ff. de vſufruct. Franc. in cap. vlt. §. fin. nu. 3. de offic. ordin. in 6. Card. in clement. 1. q. 11. nu. 5. in fine verſ. ad aliud verò, de cenſibus Gemin. conſil. 3. nu. 2. & per totum Bellen. de charit. ſubſ. q. 51. Gig. de penſion. quæſt. 39. & 43. Gambar. de auth. legat. lib. 6. tit. de penſion. à oum. 427. vſque ad num. 444. Alban. conſil. 2. num. 12. Decian. conſ. 37. num. 12. & 14. lib. 2. Nauar. conſ. 1. nu. 3. & 4. & conſ. 2. nu. 3. & 5. de ſolut.

Et licet Rota de hoc dubitauerit aliquando, & nihil voluerit firmare, vt per Caſſad. deciſ. 3. & 4. de locat. Achill. deciſ. 3. de penſion. Attamen vbi conſtat de diligentijs factis à penſionario, pro executione contra prædeceſſorem, paſſim, condemnat ſucceſſorem ad ſoluendum terminos decurſos in vita prædeceſſoris, vt in dicta Canarien. penſion. in cauſa Iſpalen penſion. 16. Decemb. 1577. coram Illuſtriſ. Cardinali Blanchetto, & in Cæſarauguſt. penſ. 13. Aprilis 1592. coram bon. mem. Cardinali Pamphylio, in Toletan. penſ. 15. Martij 1599. coram R. P. D. meo Decano, & in Oſcen. & Barbaſtren. pēſion. 19. Aprilis 1609. coram R. P. D. meo Lancellotto, & ſæpiſſimè in alijs.

Diligentiæ autem, & quidem exactiſſimæ factæ à Tráſlatarijs bon. mem. Card. Madrutij ſunt multæ, notæ in Rota, ac de eis plenè conſtat, ex proſequutione litis ſpatio plurium aonorum, ſententijs contra Epiſcopum latis, mandatis, & declaratorijs, alijſquè de quibus in actis.

De diligentijs etiam factis à Bon. mem. Cardinali Sancti Georgij, non poteſt dubitari, cum, & ipſe in iudicio petierit, & obtinuerit mandatum, de manutenendo, mandatum exequutiuum, & ſequeſtrum, vt in dicta Oſcen. & Barbaſtren. penſion. Ex qua deciſ. etiam patet reſpōſio ad illud, quod obijcitur tranſlatarijs, eos prius nulliter egiſſe, non iuſtificatis literis reſeruationis, vt fuit deciſum cum cauſa penderet coram bon. mem. Litta, quia non propterea excluditur diligentia poſtea ſubſequuta in petendo, ſtante ſententia; relaxatione mandati, & declaratione interdicti.

Nec etiam facit quod Cardinalis Sancti Georgij per plures annos petere diſtulerit, quia cúm nō eſſet obligatus petere certo tempore, non potuit ex hoc dici negligens, Caputaq. deciſ. 266. par. 1. nec tollet quod ſubſequentes diligentiæ non ſint ſufficientes, & ſuffragentur ad officium, vt à ſucceſſore exigi poſſit, vt fuit dictū in dicta Oſcen. & Barbaſt.

Quæ tamen dixerunt Domini eſſe cum temperamento moderanda, dūmodo ſucceſſori congrua remaneat quam in primis, & ante omnia deduci debere ex reddiribus Epiſcopatus conſtat ex c. extirpādæ, & c. cum ſecundum Apoſtolum de præb. & fuit deciſum pro Epiſcopo Campanien. contra Penſionarium in vna Campanien. penſ. 22. Iunij coram bon. mem. Iuſto.

Congruam autem dixerunt eſſe ducat. mille monetæ illarum partium iuxta diſpoſitionem Sacri Concilij Tridentini ſeſſ. 24. de reform. c. 13. verſ. ad hæc, prout reſoluit Rota in dicta Campanien.

Hactenus deciſio Rotalis, quę reſtrictionem admittit in caſu, quo non eſſet proximus ſucceſſor, tertius enim vel vlterior, nūquam teneretur, adhúc ſi penſionarius quibuſcumque vſus eſſet diligentijs ex altera eiuſdem Rotæ deciſione. In vna Hiſpalēſ. penſionis 23. Martij 1582. coram Blanchetto, cuius tenor ſequitur.

Non potuit capi reſolutio ſuper: An diligentiæ Melchioris contra prædeceſſores Illuſtriſſimi Domini Matthæi Vaſquez releuent, vel ne, contra Illuſtriſſimum Dominum Matthæum, propter varietatem opinionum, quidam enim ex Dominis tenebant non releuare: mouebantur primò, quia articulus iſte, an ſucceſſor teneatur ad penſiones decurſas tempore prædeceſſorum, fuit maximè controuerſus, & non reſolutus, Caſſad. deciſ. 3. & 4. de loc. num. 2. & licèt poſtea Rota reſolueit, etiam in ſecundo ſucceſſore, quod teneatur, in alia Hiſpalen. penſionis coram me factis diligentijs; tamen durum videtur extendere ad tertium, ex deciſ. Put. & Mohed. alleg. Accedit quod Illuſtriſſimus Dominus Matthæus obtinuit ſibi prouideri tempore, quo erat extincta pēſio. Vnde ceſſante hypotheca, debet etiam ceſſare actio contra ipſum. Mouebantur etiam, quod diligentiæ non fuerint factæ, cōtra prædeceſſores, videlicet contra Dominum Maringuez, & quod fuerunt admodum interpellatæ, & vt plurimum per audientiam contradictarum.

Ex aduerſo dicebant, quod licèt ſit extincta hypotheca pro penſionibus in futurum, nō eſt tamen extincta pro præteritis; & cum Canonicatus tranſiuerit cum hoc onere, Illuſtriſſimum Dominum Matthæum ad illud teneri: fuit tamen dictū, quod cùm penſio ſit reſeruata ſoluenda certis, & limitatis temporibus, videatur, an hypotheca huiuſmodi, ſtet diſtributiuè, vel cumulatiuè, vel an diligentiæ ſint factæ contra prædeceſſores Illuſtriſſimi Domini Matthæi.

21 Vbi verò quæratur ſi penſionario defuncto, alius hæredi debeatur pars aliqua, recurrendum eſt

ad Statilium Pacificum quatruplici vtentem distinctione in tract. de Salutan. interdict. inspect.4. cap.1.versic. quid enim sub nu.190. animoq; meo arridet Alex.sententia cons.15.nu.3. lib.2. eo quod illam insequitur Rota, approbauitque multis in decisionibus ab eodem Statil. sub nu.191. mentionatis,& rescriptis in illius operis calce,quæque iuxta illarum numerum, sunt decis.189. 221. & 222. eamq; magis communem, & veriorem attestatur, eadē Rota in citata decis.189.nu.3.scilicet vt attenta dispositione l.defuncto ff.de vsufruct. sit illi persoluenda pro rata fructuum, non temporis, qua supposita conclusione deflectendum est ad inue-
22 stigationem alterius dubij; Quis pensionario illam pendet post beneficiati interitum, eodemque anno interitus decursam? & quidem eiusdem beneficiati successor pro rata fructuum perceptorum subministrabit,vt concluserunt eædem adductæ decisiones,nulla habita consideratione distinctionis terminorum,constitutæ tantum pro commodiori solutione, exordiente Anno à die reseruationis pensionis,& finiente eodem die anni sequētis,ita quod cuicumque interdum recolligenti fructus incumbat ratam perceptorum contribuere in illius solutione,quòd si integrè successor perceperit, ipse integram persoluat, ipsumque integram percepisse dicatur, si omnes interdum currentes fructus exegit;Quæ omnia apertè probant illæmet decisiones, & aliæ in illis recensitæ. Camera etiam Apostolica contribuit si aliquid ex fructibus ad eam peruenerit, quin, & ipsa tenebitur etiam pro portione ad hæredes titularij vigore facultatis concessæ à Summo Pontifice peruentæ,ex eadem decis.221.á nu.6. cum dictum hæredem molestari, haud posse in quantitate,quam propterea exegit.dixerit Vitalin. in clem.2.nu.56.de decim.& Crescēt. dec.f.3.nu.4. de solut. admittit tamen restrictionem, quatenus summa ab ipsa Camera exacta, ad solutionem satis sit dictæ pensionis,seù portionis debitę,vltra ratam tangentem successorem,si enim haud sufficeret,vtiq; nè vltra debitum grauetur successor, aût Camera,vltra perceptum, obnoxij essent hæredes, quatnuis instituti vigore facultatis testandi concessæ à supremo Præsule.

SVMMARIA.

Excommunicationis simplici appellatione comprehendi tantùm maiorem demonstratur, numero 1.

Illa quando aliquis denunciatur, & quæ propterea concurrere debeant, num. 2.

Excommunicatus nèc promoueri, nèc ordinum susceptorum vti ministerio potest, num. 3.

Et si contrafaceret irregularis fieret, num. 4.

Aduerbium perpetuò quam habeat vim; quemquè effectum producat, ostenditur, num. 5.

Dispensare ab irregularitate cui liceat, numerò 6.

Minori excommunicatione, quando aliquis ligetur? num. 7.

Ea ligatus, si ministret Sacramenta, vtrum peccet, & quod peccatum committat, scilicet mortiferum,an leue? num.8.

Ab ista minori excommunicatione, quis valeat liberare innodatum? num.9.

Proprius Sacerdos quis dicatur, num. 10.

Excommunicatione maiori ligatus, inhabilis est ad beneficia, quæ propterea illi conferri non possunt. num. 11.

Non eis fieri resignatio, num. 12.

Illius persona, nec eligi, aut postulari potest, num. 13.

Non etiam præsentari, num. 14.

Neque confirmari, aut institui, num. 15.

Pensio neque constitui potest, in eius fauorem, num. 16.

Impetratio facta ab illo, pro obtinendis beneficijs, similiter irrita decernitur, num. 17.

Optare verò præbendam pinguiorem, vtrum valeat, discutitur, num. 18.

Sed beneficium ante excommunicationem sibi collatum acceptare non prohibetur, cum declaratione tamen, quę annectitur. num. 19.

Excommunicatus prohibetur ea actiuè exequi, quæ,& passiuè sibi prohibita esse demonstratum fuit, num. 20.

Minori excōmunicatione ligatus quod nō possit eligi, præsentari, institui, & c. probatur, num. 21.

Clausula teque absoluentes operatur, vt rescriptum sit validum, & prouisio opituletur excommunicato, num. 22.

Nisi tamen anno continuò perdurauerit in excommunicatione, num. 23.

Item neque ei, qui noluit parere rei iudicatæ, nequè incendiarijs,& alijs, qui nominantur, num. 24.

Neque Hæreticis, num. 25.

Regula Cancellariæ expirant extincto Pontifice, num. 26.

Episcopi, mortuo Papa, conferre possunt omnia beneficia vacantia in eorum Diœcesibus, etiam reseruata per regulas Cancellariæ, numero 27.

Rescriptum absque memorata clausula, teque absoluentes expeditum, aut alia quæuis prouisio facta ad fauorem excommunicati, inualidum est, adhuc superueniente absolutione, num. 28.

Noua solet concedi prouisio post absolutionem impetranti beneficium tempore excommunicationis, num. 29.

Excommunicatus,non ipso iure spoliatur beneficijs antea obtemptis, sed venit spoliandus, & quando, num. 30.

In excommunicatione qui per annum steterit, an possit tanquam hæreticus,vel de hæresi suspectus castigari, & quando, num. 31.

Excommunicatus est ipso iure priuatus fructibus

bus beneficiorum, ſi fuerit in mora petendi abſolutionem, num. 32.

Ita quod mora eiuſmodi exiſtente, neque alimenta percipere valeat ex beneficiorum fructibus, etiam ſi inopia laboraret, num. 33.

Nequè declaratoria Iudicis ad amittendum fructus, opus eſt vt precedat, nu. 34.

Feudũ etiam, in caſibus in quibus ipſo iure amittitur, non tamen perditur, niſi præcedat Iudicis ſententia ad id condemnans, num. 35.

Pœna à lege impoſita, nunquam perſoluenda eſt in foro conſcientiæ, niſi declaratoria interceſſerit, num. 36.

Clericus ob crimen hæreſis non ſpoliatur beneficio, eiuſque fructus non amittit, niſi declaratoria præceſſerit, quamuis in pœnam priuationis ipſo iure incurrerit, num. 37.

Differentia refertur inter pœnam ipſo iure inflictam, aliamque requirentem ſententiam, num. 38.

Alienatio bonorum facta à die commiſſi criminis, ob quod in pœnam priuationis illorum, ipſo iure incidit alienans, inualida omninò iudicatur, nu. 39.

Prædictos autem fructus amittit, etiam ſi ab excommunicatione appellauerit, nu. 40.

Excommunicatus ſi quis fuit declaratus, poterit inſuper denunciari, etiam pendente appellatione, num. 41.

Denunciatione non amplius ligari excommunicatum quàm antea, fuerat, probatur, numero 42.

Appellatio à declaratione incurſus cenſurarum ſuſpendit, adeò quod ea pendente nihil excommunicato obſtat declaratio, num. 43. & 60.

Ratio adducitur diſtantiæ cur appellatio ab excommunicatione non eam ſuſpendat, ſed vtique à declaratoria, num. 44.

Occultus etiam excommunicatus perdit beneficiorum fructus, nec illos facit ſuos, nu. 45.

Ab eo geſta ratione publici officij, dicuntur valida, num. 46.

An poſſit alium excommunicare, nu. 47.

Ab eo geſta, nè proſint ſcienti Iudicem excommunicatum, nu 48.

Legi Barbarius ff. de offic. Prætor. datur limitatio, num. 49.

Notarius excommunicatus poteſt reaſſumere inſtrumentum ſtipulatum tempore quo non erat excommunicatus, nu. 50.

Appellatio ſi excommunicationem ſubſequatur, deuoluit tantum, non ſuſpendit, nu. 51. & 52.

Ita quod ſi interea celebrauerit, irregularitate haud notetur, nu. 53.

Si verò præcedat, tunc ſubſequens excommunicatio eſt nulla, nu. 54.

Excommunicatus non denunciatus, vitandus non eſt, cum ampliationibus, nu. 55.

Denunciationis excommunicationis, tangitur modus, nu. 56.

Illam fieri poſſe, tùm contra excommunicatum ſententia Iudicis, tùm declaratum incurriſſe in ſententiam iuris, num. 57.

Conuerſantes cum excommunicatis tantum minori ligentur cenſura, niſi ſpecialim addatur in illos excommunicatio, nu. 58.

Cautela eſt, eaque vtentes Iudices collaudandi, prohibentes conuerſari cum illis, excommunicando contrafacientes, nu. 59.

Appellatio antecedens declaratoriam, an ſuſpendat, nè propterea liceat ad declarationem procedere, latè diſcutitur, nu. 61.

Notorium quotuplex, nu. 62.

Appellatio ſi ſubſequatur ſententiam excommunicantem ſub conditione, vel ad tempus, ſuſpendit etiam, nu. 63.

Imò ſi tempus deinde, aut conditio purificetur, nedum à cenſura ſed à præcepto etiam ſit immunis, nu. 64.

Excommunicationem incurrere formidare debet Chriſtianus, nu. 65.

Appellatione antecedente purificationem conditionis, nedum cenſuram ſed præceptum, & obligationem aliquid exequendi, ſuſpendit, nu. 66.

Qui iniuſtè fuit excommunicatus, non amittit fructus, nu. 67.

Quin non habitos repetere poterit, etiam diſtributiones quotidianas, nu. 68.

Idemque Clericus iniuſtè mancipatus vinculis, nu. 69.

Sed à quibus repetet prædictas diſtributiones, nu. 70.

Excommunicatione pendente, ſi quis impetrauit beneficium à Papa, cum clauſula teque abſoluentes, valeat nè poſtmodum illius fructus acquirere, & facere ſuos? nu. 71.

Abſolutus ad tempus cum reincidentia, vtrum poſſit interea, & beneficia adipiſci, & antea obtemptorum percipere fructus, nu. 72.

Abſolutus cum reincidentia ſi interea non paruerit, an reincidat ſi citatio non præcedat? nu. 73.

Abſolutio ab excommunicatione ex falſa cauſa conceſſa, ſit nè inualida inquiritur, & reſponſio affirmatiua defenditur, nu. 74.

Abſolutio ad cautelam vt concedatur, duo concurrere neceſſariò debent, nu 75.

Excommunicatio, vt pro peccato præterito, aut præſenti promulgetur, inobedientiam, aut contumaciam præcedere debere probatur, nu. 76.

Pro futuris verò culpis, etiam nulla concurrente monitione proferri poteſt, nu 77.

Excommunicari quis poteſt ob delictum ſua na-

Teſtes cum repetuntur ſe remittentes ad teſtificata cum reuelarunt, ſit nè eorum repetitio valida, nu.122.

Examinari cum reuelant an poſſint, cum interrogatorijs partis aduerſæ, nu 123.

Iſthæc monitorio danda ab ordinario haud ſunt in eadem cauſa, in qua vigore ſignificauit Apoſtolici antea emanarunt, nu.124.

Delegatus explicans aliqua capita in monitorijs non contenta in literis Papæ, non afficit non parentes, & non reuelantes circa contenta in additis capitibus. nu.125.

Monitorialia Papæ nequit delegatus declarare, aut eis aliquod caput apponere. ſed tantum in linguam vernaculam redigere, num. 126.

Dictionis alias, quæ ſit vis, declaratur, numer. 127.

Executor ſignificauit Apoſtolici abſoluere illius vigore excommunicatos, an poſſit poſt paritionem, nu.128.

Excommunicatus generatim ab homine, an ab alio, quam ab excommunicante abſolui poſſit? num.129.

Abſolutionem ab excommunicatione quis valeat concedere generatim quæritur, ac cum diſtinctione reſpondetur, nu.130.

Excommunicans abſoluere nequeat, ſi illam Summo Pontifici reſeruauit, quamuis alioquin potuiſſet, num.131.

Vtrum verò, & metropolitanus tunc valeat, num.132.

Abſolutione, necnè indigeat, qui impeditus, venire ad reuelandum non poterit? numer. 133.

Excommunicatus qui generatim fuit, tùm principalis tùm teſtis, an & ſpeciatim, ac nominatim excommunicari poſſit? nu.134.

Antiſtiti liceat nè excommunicare ſuum ſubditum extra Diœceſim. nu.135.

Forma abſolutionis concedenda à cenſura, vtrum ſit præſcripta: nu.136.

Excommunicatio à quo ortum habuerit, num. 137.

Ipſius duodecim ſunt effectus, qui recenſentur, num.138.

Matrimonium contrahere, nè valeat cenſuratus oſtenditur, valeat tamen ſi contrahat, num.139.

Caractherem verò ordinis reciperet ſi ordinaretur, num.140.

Comparere etiam in iudicio, vt ſe defendat, non probibetur, nu 141.

Imprecatio tandem, eaque pergrauis additur aduerſus excommunicatos omnes, atque adhortatio, vt reſipiſcant, nu.142.

Capitulum XV.

1 FAtentur omnes, appellatione
excommunicationis ſimplici-
ter prolatæ, intelligi de maio-
ri, & maximè Abb. Felyn. &
reliqui in cap. penul. per illum
text. de ſentent. excommunic.
idemque Abb. in cap. quod in
dubijs nu.1. eod. tit. & cap. illa
quotidiana nu.9. de elect. Felyn in cap. prudentiam
§. ſexta, ſub nu.6. de offic. deleg. Berous in cap. præ-
tereà de iurepatron. nec tantum ſi ab homine fera-
tur, iuxta citatum cap. penult. ſed inſuper ſi à iure,
ex Geminian. in cap.1. §.2. verſ. gloſa, ſuper verbo
ſpecie de except. in ſexto, & poſt alios Nauarr. in
tract. de datis, & promiſſis notab.4. nu 8. necnon
Couarru. in cap. fin. par.1. §.8. verſ. ſecundum, poſt
num.5. de ſentent. excomm. in ſexto, ſubiungens id
communiter receptum eſſe, quam profectò excō-
2 municationem, nonniſi ob contumaciam mortalē
præteritam incurri poſſe, aut futuram inobedien-
tiam non comparendi, aut non parendi iuſto præ-
cepto facto, præcedente mora, culpa, vel offenſa,
certum eſt, iuxta mentem cap. nullus, & cap. nemo
11.q.3. cap.1. de iudic. cap. à nobis & cap. ſacro de
ſentent. excomm. iuncto cap Romana §. fin. eod. tit.
in ſexto, & apertis verbis annotauit Nauar. in Ma-
nual. cap.27. num.9. inde fit, quod cum prohibeatur
excommunicato promotio, ex cap. cum illorum de
ſentent. excommun. Ergo illa, ſit impedimentum, à
delicto. & peccato ſuboriens, & propterea iuſta ra-
tione ſuſcepi hoc in loco explicationem excōmu-
nicationis, in his præſertim, quæ clericos, reliquaſ-
que perſonas Eccleſiaſticas reſpectu ordinum, &
beneficiorum tangit, cætera copioſe dicturus in eo
volumine, quod cenſurarum tractatum comple-
ctetur.

3 Excommunicatus inquam, nec promoueri po-
teſt, ex cap. cum illorum de ſentent. excomm. nec
antea ſuſceptorum miniſterio vti, cap. clerici, cap.
latores, & cap. Apoſtolicæ de cleric. excomm. mi-
niſtr. & Armill. vtriuſque dicti veritatem confir-
mans in verbo excommunicatio nu.9. verſ. quarto,
& Nauarr. in ſumm. cap.27. nu.1. illis verbis, quod
excommunicatio maior, priuat participatione Sa-
4 cramentorum actiuè, & paſſiuè; Qui verò in alte-
rutro contrairet, fieret quidem irregularis, tùm ſu-
ſcipiendo ordines, vt ex ſententia Palud. in 4. ſent.
diſt.18. probat Armill. loco proximè citato. tum
prætereà miniſtrando in promotis cap. Apoſtolicæ,
de cleric. excomm. miniſtr. adeo quod, ſi clerici ſe-
culares ſint, qui ſcientes ſe excommunicationis vin-
culo irretitos ad ordines promoueri paſſi ſunt, eos
ab ordinibus ſic ſuſceptis perpetuò deponendos eſ-
ſe, conſtituit Innocent. III. in citato cap. cum illo-
5 rum, cuius quidem aduerbij (perpetuò) vigore,
excluduntur ab omni ſpe diſpenſationis cōſequen-
dæ, vt inibi Felyn. aduertit nu. 1. ſed ſi factum non
recolentes, pro quo in latæ ſententiæ canonem in-
ciderunt, vel factum quidem recolentes, ſed iuris
ignari neſciunt exinde ſe teneri, vtique poſſent cō-
ſequi diſpenſationem, non tamen ab Epiſcopis, abſ-
que ſedis Apoſtolicæ ſpeciali mandato, vt decidi-
tur

tur in eodem cap. cum illorum, etenim probauit in rubr. de tempor. ordin. cap. 3. nu. 23. & rubr. 7. cap. 5. nu. 2. soli Pontifici reseruatam esse dispensatio-
6 nem ab irregularitate; Quod si Religiosus esset, qui post incursam excommunicationem, ordines suscipere non esset veritus, dispensatione à proprio superiore valeret consequi, per illudmet cap. cum illorum, quo textu, adducti Innoc. Abb. & Felyn. firmiter asseuerarunt excommunicationem haud impedire ingressum Religionis, ac validam esse professionem ab eo emissam, quod etiam tuetur Marian. Soccin. Sen. inibi nu. 15. & cap. sacris num. 118. de sentent. excommun. & Henrich. in Summ. Theol. moral. lib. 13. cap. 7. §. 7. aliique multi, quos refert, & sequitur Sayr. lib. 2. cap. 9. nu. 18. quamuis Syluest. verbo excommunicatio 3. vers. septimo, dissentiat quo ad ingressum, existimans illi prohiberi ingressum, sed non propterea inualidari subsequentem professionem; Qui autem cum excommunicati essent ministrarunt, ex misericordia dispensantur à Papa, cap. Apostolicæ, de cleric. excomm. ministr. nisi post celebrationem moniti fuerint, vt resipiscerent, ac destiterent, nec sine dilatione redierunt, quia tunc essent perpetuò deponendi cap. clerici, cum seq. adducta rubr.
7 Minori autem excommunicatione ligato vetita est participatio Sacramentorum, adeo quod mortale peccatum committeret, qui ita censuratus in illis passiuè se immisceret, iuxta cap. si celebrat de cler. excomm. ministr. Caetan. in summ. verbo excommunicatio minor el 1. Angel. eodem verbo 1. nu. 1. vers. alia, Couarr. in cap. alma mater par. 1. §. 8. post nu. 1. Sebast. Medices in summ. rubr. de censur. ecclesiast. tit. 9. q. 43. & Nauarr. in summ. cap. 27. num. 24. quod si participaret actiuè, scilicet conferendo Sacramenta, & ministrando, nullum peccatum ipsum committere non desunt, qui sentiant, vt Nauarr. citato nu. 24. Henrich. in summ. Theol. moral. lib. 13. cap. 3. §. 1. & Hugol. de censur. eccles.
8 tabul. 3. cap. 6. §. 2. Alij tamen opinantur etiã mortaliter ipsum delinquere, vt Innoc. indicato cap. si celebrat, & Syluest. verbo excommunicatio 4. nu. 1. sed cæteri (quorum communior sane apparet opinio) medium tenentes affirmarunt illum veniale peccatum committere, ita Anchar. super eodem cap. si celebrat, Caietan. in verbo excommunicatio minor, Astens. par. 2. lib. 7. tit. 9. artic. 2. q. 1. Tolet. lib. 1. instit. cap. 11. nu. 3. Sot. in 4. dist. 22. q. 2. artic. 3. nec videtur improbare Couarru. at potius conniuere in adducto §. 8. nu. 2. vers. sed si minori, ac Maior. Ledesm. & alij, quos refert, & sequitur Sayr. in suo thesaur. casuum conscient. lib. 2. cap. 22. num. 17. & quidem eorum sententiæ, fauet litera eiusdem cap. si celebrat; inquit enim, si celebrat minori excommunicatione ligatus, grauiter peccet; nullius tamen irregularitatis notam incurrit; peccet autem (autem pro sed) conferendo Ecclesiastica Sacramenta, nempè venialiter, cum præterierit dictionem illam grauiter, quam adiunxerat antea, cum de participatione passiua dixerat.
9 Absolutionem verò ab ipsa excommunicatione minori, dandam esse à proprio tantum Sacerdote, edocet text. in cap. nuper §. fin. de sentent. excomm. & communiter Doctores præsertim D. Thom. in addit. ad 3. par. q. 24. artic. 1. Martin. Ledesm. in 4. q. 25. artic. 2. Summ. Pisan. verbo absolutio 1. nu. 1. alijq; omnes, quorum innumeros congerit Sayr. in thesaur. cas. conscient. lib. 2. cap. 23. nu. 5. proprij
10 autem sacerdotis appellatione, licet strictè loquendo, is tantum intelligatur, qui iurisdictionem ordinariam habet in foro pœnitentiali, nempè Summus Pontifex vbique, Episcopus in sua Diœcesi, & Parrochus in sua parrochia, & propterea absolutionem prædictam à præfatis tantum concedendam esse videatur asseuerandum quoque; Sayr. etiam fortasse sentit in adducto cap. nu. 6. Nihilominus illam à quocumque Sacerdote (approbato tamen ab ordinario) concedi posse, certius credo; tum quia Sacerdotes ab ordinario approbati ad confessiones audiendas, largè sumpto vocabulo dicuntur proprij confessarij, tametsi strictè loquendo potius legitimi, & delegatam dicantur habere iurisdictionem, vt inquit Tolet. lib. 3. cap. 13. nu. 4. & 6. tum quod Sacramentale confessionem proprio tantum Sacerdoti faciẽdam esse constituitur in cap. omnis vtriusque sexus de pœnit. & remiss. & tamen constat illam fieri posse, non solum iam dictis habentibus iurisdictionem ordinariam, verum etiam delegatam, vel iure concessam, quod Tolet. probat indicato cap. 13. nu. 7. tum quod idem Sayr. in tract. de pœnit. cap. 19. referens nouem species Religiosorum, qui proprij Sacerdotes appellantur, quique vt tales facultatem retinent audiendi confessiones, decimo loco recenset illos, qui licentiam à proprio Episcopo habent administrandi istud Sacramentum pœnitentiæ; si igitur prædicti dicuntur proprij sacerdotes, inde fit, eosdem posse absoluere ab excommunicatione minori; tum demum ex auctoritate Innocent. super eodem cap. si celebrat nu. 2. in fin. qui præfatum excommunicatum non detineri, quin absolutionem à quocunque confessario consequi valeat, fatetur; quam eandem tenet sententiam Caietan. in summ. verbo excommunicatio minor el 2. his vtens verbis, & referuatur absolutio ab excommunicatione minori, sacerdoti proprio, hoc est sacerdoti, qui potest absoluere à peccato mortali; non quia excommunicatio minor habet annexum peccatum mortale, sed quia est vinculum Ecclesiasticum, ac per hoc soluendum à ministro iurisdictionis Ecclesiasticæ, quam non habet quilibet sacerdos, qui potest absoluere solum à venialibus; ea ratione, quia pœnitens se illi submittit in materia non necessaria in Sacramento pœnitentiæ, qualis materia est peccatum veniale, quod homo non tenetur confiteri, & propterea cum pœnitens sola peccata venialia confitenda habet, potest in eis se subijcere cuicunque voluerit sacerdoti, quia nulli tenetur de illis confiteri; hæc ille, ex cuius verbis affatim constat, inibi non intellexisse Caietanum de proprio sacerdote, nempe de Parrocho, vt videtur affirmare in opusculis, rubr. de ministro pœnit. q. vnic. verùm de eo, qui potest absoluere à peccatis mortalibus, sed ab illis absoluit sacerdos, quilibet approbatus ab ordinario, ergo illius est inibi sermo Caietani, contra prædicta videor videre aliquem opponere, quod quilibet sacerdos per promotionem ad sacerdotalem ordinem suscipit quoque facultatem de iure absoluendi à peccatis, tametsi nequeat illam exercere nisi in subditos, iuxta glossam magistram in extrauag.

uag. commun. ſuper cathedram, verſ. à iure de ſe-
pult. ſed iuris communis actenta diſpoſitione non-
niſi Papam, Epiſcopum, & Parrochum iuriſdictio-
nem conſtat habere in ſubditos, vt illos abſoluant
à peccatis, ergo Caietan. Innoc. & alij, cum de pro-
prio ſacerdote loquuntur, alterum prædictorum
intelligunt, nam multis annis Concil. Trident. ante-
ceſſerunt, quod in cap. quamuis ſeſſ. 23. de reform.
extendit præfatam diſpoſitionem iuris communis,
ad quemlibet alium ſacerdotem approbatum ab
Ordinario; ſed huic oppoſitioni reſpondeo, quod
ante Tridentinam Synodum præter relatos, adhuc
alij poterant audire confeſſiones, quibus ab Epiſco-
po, aut etiam Parrocho delegabatur tale miniſteriũ,
vt deducitur ex Toleto, & alijs mox citãdis, quinim-
mo præfatam diſpoſitionem Concil. Trid. non ex-
tenſiuam, ſed reſtrictiuam fuiſſe dicẽdum eſt, nam
facultatem à iure conceſſam, tum Epiſcopo, tum
Parrocho committendi alijs poteſtatem audiendi
confeſſiones, Concilium reſtrinxit ad Epiſcopos
tantũ; id enim apertè oſtendit Tolet. lib. 3. inſtruct.
ſacerd. cap. 13. poſt n. 11. atque de his loqui Caietan.
& Innoc. relatis in locis fateri oportet; atque ideò
eos ſentijſſe, vt ij poſſint abſoluere de iure ab ex-
cõmunicatione minori, qui de licentia non tantum
Epiſcopi, ſed ſolius Parrochi poterant confeſſiones
audire, atque ij ſint, quos hodie poſt Concilium
Epiſcopi approbant ad audiendas confeſſiones:
quinimmo ſunt, qui tuentur illam auferri poſſe à
quolibet ſimplici ſacerdote, & non approbato, vt
Nauar. in manual. cap. 27. verſ. quinto, & num. 39.
verſ. tertio, & copioſius in cap. placuit num. 25. de
pœnit. diſt. 6. Viuald. in ſuo candelab. par. 2. rubr. de
excommunicatione minori, num. 12. & videntur
propendere D. Thom. in addit. ad 3. par. q. 23. art. 3.
& Tabiena verbo abſolutio 2. nu. 5. verſ. quæritur
tertio, expreſsè Tolet. lib. 1. inſtruct. ſacerd. cap. 12.
num. 6. & alij, quos refert Riccard. in 4. diſt. 18. q. 3.
artic. 9. quorum tamen ſententiam permulti im-
pugnant Doctores, quos refert, & ſequitur Sayr. in
theſaur. caſ. conſcient. lib. 2. cap. 23. num. 8. verſ. è
contra verò, quorum quidem opinionem vti verio-
rem, & tutiorem libentius inſequerer, tametſi pri-
mam vti probabilem reijcere minimè audeam.

His igitur ad minorem excommunicationem
pertinentibus explicatis, opus eſt retrogredi ad ma-
iorem, qua innodatus non modò ordinũ ſuſceptio-
ne, & ſuſceptorum executione priuatus exiſtit, vt il-
11 lic annotaui, verùm quoque inhabilis ad beneficia,
eo quod illa nequeunt ei conferri, cap. poſtula-
ſtis de cleric. excomm. Rota deciſ. 303. alias 5. de
ſentent. excomm. in antiquis; qua ſpreta prohibi-
tione ſi illi conferantur beneficia, inualida foret ip-
ſo iure collatio, per illudmet cap. poſtulaſtis, & do-
ctrinam Archidiacon. in cap. nullus nu. 3. & 4. diſt.
63. & Couarr. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 1.
qui prætereà ſeptem illic ſubnectit annotationes ad
conſtitutam regulam; Ipſa tamen vſque adeò vera
cenſenda eſt, vt etiam ſi occulto excommunicato
fiat collatio nullius validitatis eſſe decernatur, vt
concluſit Rota, teſte Caſſador. deciſ. 1. nu. 1. de præ-
bend. firmauerat antea Abb. in citato cap. poſtula-
ſtis nu. 4. Couarr. adducto §. 7. nu. 3. & Henrichez in
ſumm. theol. moral. lib. 13. cap. 13. §. 1. Nauarr. conſ.
3. cuidam Presbytero nu. 5. de cleric. excomm. mi-
niſtr. in antiq. ſiuè 13. in nouis; quinimmo illam
prætereà inualidam cenſeri, etiam ſi minimè repu-
tabatur excommunicatus, aut ipſe ignorabat ſe tali
cenſura ligatum, vt prædicti Nauarr. & Henrichez
relatis in locis rectè exiſtimarunt, nechon Caſſad.
eadem illa deciſ. nu. 5. neque aduerſatur contraria
reſolutio Rotalis, deciſ. 281. ſeu 44. de reſcript. in
antiqu. neque text. cum gloſ. citatus ab ipſamet de-
ciſ. in cap. Apoſtolicæ de cleric. excomm. miniſtr.
etenim loquuntur de eo, qui probabiliter ignorat
ſe excommunicatum, vt apertè demoſtrant eiuſ-
dem gloſæ, & textus verba, atque ita erit explican-
da deciſio Rotæ; licet enim ſimpliciter loquatur,
nihilominus probat iuris regula, vt declaretur iux-
ta auctoritates, quibus ipſa mouetur; Nauarr. au-
tem, & Henrich. contrarium firmarunt, quoties
nulla adductus probabili ignorantia, quod fuerit
excommunicatus, obtinuit beneficium; quodque
non tantum ſi ab homine fuerit excommunicatus,
verùm ipſo iure à Canone, vt concluſit Rota deciſ.
303. ſiuè 5. de ſentent. excomm. in antiq. quia indi-
ſtinctè pronunciatur inualida impetratio facta ab
excommunicato in cap. 1. de reſcript. in ſexto, at-
12 que adeò ne ſubſiſtat reſignatio in eius fauorem fa-
cta, Put. deciſ. 11. de renunciat. in manuſcriptis; cu-
ius meminit Modern. in tract. de reſignat. benefic.
lib. 4. q. 3. num. 43. neque permutatio per ipſos ex-
communicatos facta, quia nouum beneficium di-
ceretur acquirere cenſuratus, cum in permutatio-
ne collatio mutua contingat, Rebuff. in concord.
rubr. de excomm. non vitand. verſ. prætereà in fin.
Couarr. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 2. verſ.
quinto, vbi adiecit Zabarell. in clem. 1. §. ipſius de
pœnis, qui nu. 4. proponit hanc quæſtionem in filijs
percutientis Epiſcopum.

13 Prætereà prohibetur eligi excommunicatus ip-
ſe, eiusq; electio ſi fiat nulla eſt, cap. conſtitutus el 1.
de appellat. gloſ. in cap. ſi fortè §. cæterum de elect.
in ſexto, Speculat. in tit. de libell. concept. §. fin. pro-
pè calcem, Bertach. tract. de Epiſcop. par. 1. lib. 2. q.
4. Syluest. verbo excommunicatio 7. verſ. octauo,
& cap. nos 9. q. 1. atque etiam poſtulari cap. 1. de
poſtulat. Prælat. Rebuff. in concord. Franc. rubr. de
14 excomm. non vitand. verſ. ad hæc; Non etiam præ-
ſentari poteſt ad patronatum beneficium, Lam-
bert. tract. de iurepatron. par. 1. lib. 2. q. 9. art. 1. nu. 1.
Bertach. Indicata q. 4. num. 19. & Rebuff. in citato
verſic. prætereà, idque ea argumentatione nititur,
qua vtitur gloſ. communiter recepta de electio-
ne ad præſentationem in cap. fin. verſ. electio de
15 elect. in ſexto; quinimmo confirmari nequit, aut
inſtitui, iuxta doctrinam Lambert. in artic. 1. paulò
16 ante, citato nu. 4. Item Penſio in eiuſdem excom-
municati gratiam conſtitui non valet, Hieronym.
Gig. tract. de penſion. q. 14. num. 1. & 9. Henrich.
ſumm. theol. moral. lib. 13. cap. 13. §. 2. & Couarr. in
cap. alma mater §. 7. nu. 2. verſ. nono, ex quibus in-
fertur, nec perperam ad reſcriptum pro obtinen-
17 dis beneficijs, nè illud impetrare queat, eaque ſi fiat
nullius ſit firmitatis, quod in ſpecie notat Zabarell.
in clem. 1. §. prædictis q. 3. poſt nu. 3. de relig. domib.
& collaudat Couarr. adducto §. 7. nu. 3. verſ. vnde-
cimo, eorumq; dicto fauet admodum ratio de-
prompta, ex cap. 1. de reſcript. in ſexto, ſiquidem
eo in canone inualidatur impetratio ab excommu-

nicato

nicato facta literarum de iustitia, quod inibi copiosè declarat Crotus, ideò illud idem multo magis fatendum est, quoties impetraret gratiosas literas, & consequenter pro obtinendis beneficijs, per cap. ad audientiam el 2. de rescript.

18 Optare verò præbendam pinguiorem iuxta formam cap. fin. de consuet. in sexto, necne excommunicatus valeat, à Doctoribus controuertitur; etenim permulti in affirmatiua persistunt sententia, vt Rota decis. 126. alias 8. de sentent. excomm. in antiqu. & decis. 195 seu 5. de concess. præbend. in nouis, verùm alijs placuit contraria, & negatiua opinio, quam tuetur additio ad prædictam decis. 5. versic. posse optare; item Petr. de Perusio in cap. referente de præbend. Alciat. in cap. 1. nu. 12. de indic. & Cardin. in cap. postulastis, de cleric. excomm. ministr. eandemque fouet text. in cap. referente de præbend. Tu autem vtere distinctione Marij Alterij, viri quippe insignis in tract. de censur. par. 1. disputat. 6. lib. 2. cap. 5. vers. ex his possumus, vt prior subsistat, quando per optionem non mutatur beneficium, nec fit noua collatio, posterior verò, vt acquirat ius in illo.

19 Illud autem beneficium, quod ante excommunicationem sibi collatum fuerat, nulli dubium, quin ea existente possit acceptare, vt concludit Rota in ambabus decisionibus, paulò ante adductis, & magis communem opinionem esse fatentur, Felyn. in cap. cum dilectus nu. 1. de accusat. & Nauar. in cap. si quando, except. 10. nu. 9. de rescript. adde Rotam decis. vlt. siue 4. de sentent. excomm. in antiquior. nouissimeque comprobat citatus Alterius eodem cap. 5. vers. altera est sententia, sed eam veram opinor, dummodò agatur de sola facti, & simplici acceptatione, scilicet de declaratione voluntatis ipsius excommunicati assensum præstantis iam dictę collationi; exemplum satis colligitur, ex cap. si tibi absenti, de præbend. in sexto; si verò sola huiusmodi acceptatio non sufficeret, quia fortasse requireretur collatio, à superiore facienda, haudquaquam posset eo casu excommunicatus acceptare, vt inquit Couarr. relato §. 7. nu. 4 & lib. 3. variar. resolut. cap. 16. nu. 4. in fin. scilicet si habens expectatiuam ad beneficium reperiretur excommunicatus tempore vacationis, namque sibi liceret illud acceptare beneficium, iuxta auctoritates modo citatas, non autem ab exequutore conferri, iuxta aliam Rotæ decis. 720. siue 28. de sentent. excomm. in antiqu. audio tamen aliquos arguentes, quod neque illud excommunicato permittatur, eaque ad id ratione ductos, quod resolutio illa, qua constat beneficij collationem tribuere ius in re, & desumpta ex cap. fin. de concess. præbend. in sexto, & glos. fin. in cap. penult. adducto tit. & lib. atque ex ijs, quæ in cap. 16. sub num. 13. explicantur, vt vera sit, quoties acceptantis adhæsit consensus per cap. si tibi absenti, de præbend. in sexto, ergo si à tempore præstiti consensus istud ius spirituale acquiritur, sequitur ne ab excommunicato quæratur, atque ideò beneficium ab eo acceptari non possit; Huic tamen obiectioni respondeo, quod eiusmodi acceptatio ab excommunicato facta, non aliò tendit, quàm ad declarandum consensum, vel voluntatem ipsius, secus autem ad acquirendum ius prædictum; ita quod per talem assensum illud acquisiuisse, nequaquam dici possit, quousque excommunicatio ipsa fuerit absolutione deleta, & noua tunc accesserit acceptatio, vt accuratè perpendit Couar. citato lib. 3. variar. resolut. cap. 16. nu. 4. vers. nisi quispiam; ex quibus facilè quiuis depromet, quam verum sit illud axioma, nec quidem beneficij possessionem adipisci posse excommunicatum ipsum, quod Alterius præsertim improbat indicato loco, vers. hinc sequitur, atque multo magis validam esse apprehensionem possessionis beneficij.

Excommunicatio autem isthæc maior, quos pariat effectus silentio inuoluam, quia vel longo sermone vti oporteret, vel si breuitati studerem, omitterem quæ necessariò addenda essent; Summatim verò inferius recensebo nu. 138. hic tantum aliqua de his subnectam ad hunc tractatum propius spectantia; atque illud in primis, quod eiusmodi excommunicatus à fidelium communione segregatur, eorumque participatione actiua, & passiua, Nauar. in manual. cap. 27. nu. 18. Sebastian. Medices in summ. rubr. 9. q. 43. & text. in cap. Engeltrudam 3. q. 4. atque ideò, eidem dicitur interdictus omnis actus legitimus, Syluest. verbo excommunicatio 3. nu. 1. vers. vndecimo; item omnis actus communis cap. 1. de except. in sexto, & copiosè Syluest. loco iam citato, propterea que sicuti prohibetur eligi, præsentari, postulari, institui, confirmari, & similia

20 pati, vt defendi nu. 13. ita actiuè illa eadem exercere, cæteraque his consimilia exequi; ideò non poterit conferre, eligere, præsentare, confirmare, aut instituere, à quibus non vtique esset ille priuatus, qui tantum minori excommunicatione innodatus existe-

21 ret; etenim passiuè tantum illis dicitur exutus, meritò eligi nequit, cap. si celebrat de cleric. excomm. ministr. neque præsentari, vel institui, Rocch. de Curte in tract. de iurepatronat. vers. honorificum post num. 16. in fin. proptereaque collatio beneficiorum eidem fieri denegatur per adductum canonẽ, & Henrich. in summ. theol. moral. lib. 13. cap. 12. §. 1. in fin. quinimmo illius electio esset inualida ipso iure, vt concludit Hostiens. super adducto cap. si celebrat post nu. 5. & Abb. nu. 3. quorum opinionem magis communem esse testatur ibi Cardin. verba autem illa eo in textu posita (eius electio est irritanda) explicant præcitati Doctores, idest irrita declaranda, sicuti etiam firmat Henrich. dicto lib. 13. cap. 3. §. 3. & Couarr. in cap. alma mater par. 1. §. 8. nu. 3.

22 Quia tamẽ in rescriptis Apostolicis tum gratiosis, tum de iustitia, consueuit illa apponi clausula subscriptis explicata verbis, teque à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quauis occasione, vel causa latis, si in his quomodolibet innodatus existis ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes; nemini est dubium, quin illhæc prouisio eiusdẽ clausulæ vigore validetur, ac subsistat, id enim præter praxim Romanæ Curiæ, ostendit Nauarr. cons. 28. N. dum Romæ moraretur, num. 13. de sentent. excomm. in antiq. siue 44. in nouis, Rebuff. in praxi rubr. declarat. bullæ nouæ prouis. 9. teque absoluentes nu. 15. Roland. à Vall. cons. 46. de duobus quaritur nu. 37. vol. 1. & Dec. in cap. Apostolicæ nu. mihi 6. & 14.

6.& 14.verſ.vltimis prædicta regula de except.om-
nesq; citant Alber. de Roſat. in l. à præcedente,
C. de dilation. qui atteſtatur ita obtinuiſſe à Bene-
dicto XII.Pontifice Maximo, ad quem miſſus erat
Orator à Mediolanenſibus, idque his præſertim
temporibus quotidie experimur, ex Regula Can-
cellariæ, & vniuerſali Curiæ ſtylo, præterquam in
certis quibuſdam caſibus, in quibus illa nullatenus
eidem excommunicato prodeſt.

23 Eorumq; primus erit caſus, ſi impetrans reſcri-
ptum anno continuo perdurauerit in excommu-
nicatione, atque in ea adhuc perſiſtat; quandoqui-
dem non ei proderit clauſula iam dicta, quemad-
modum atteſtatur Boer. deciſ. 290. duo permuta-
uerunt nu.3.Roland.à Vall.adducto nu.37.Rebuff.
citata rubr. nu. 10. & conſtitutum expreſsè reperi-
tur in Regula Cancellariæ de inſordeſcent. ſub nu.
65.Pontificis Clementis VIII. eiusq; Auctor fuit
Iulius III. regul.78.ſuarum Regularum, quam re-
ſcribit Rebuff. loco iam citato nu. 12.

24 Pręterea minimè ſuffragatur non parentibus rei
iudicatæ, incendiarijs, violatoribus Eccleſiarum,
falſificantibus, & falſificari procurantibus literas, &
ſupplicationes Apoſtolicas, & illis vtentibus, reci-
pientibus, & fautoribus eorum, resq; vetitas ad in-
fideles deferentibus; violatoribus Eccleſiaſticæ li-
bertatis; via facti Apoſtolicis mandatis auſu teme-
rario non obtemperantibus, & Nuncijs. vel Exe-
cutores Apoſtolicæ ſedis, & eius Officialium, eiuſ-
que commiſſa exequętes, impedientibus; qui enim
propter præmiſſa, vel aliquod eorum excommuni-
cati à iure, vel ab homine, per quattuor menſes ſcié-
ter excommunicationis ſententiam huiuſmodi ſu-
ſtinuerint, iſta generali abſolutione niti haud poſ-
ſunt, vt in eadem illa regula Sancitum legitur.

25 Non etiam eiuſmodi clauſula proderit hęreticis,
Felyn. in cap. Apoſtolicæ in princip. de except. ait
enim, quod per Regulam Innocent. VIII. non ſuf-
fragabatur dicta clauſula excommunicatis propter
hæreſim, & propterea videtur redarguendus Re-
buff. quòd Felyn. verba minimè perpenderit in
praxi rubr. declarat. bullæ nouæ prouiſion. 6. teque
abſoluentes nu. 9. dùm inibi conatur hanc limita-
tionem probare, eamq; iuris communis inſpecta
diſpoſitione ſubſiſtere; idque præſertim ex Felyn.
verbis in illo canone, oſtendere nititur; Non enim
ſi rectè penſitemus, id iuſtè potuit ex adductis Fe-
lyn. verbis excerpere; etenim non iure communi
adductus, ſed præfata Innocent. VIII. Regula de-
fendit illic Felyn. veritatem huius reſtrictionis; il-
la verò cum defuncto Innocentio Pontifice expira-
26 uerit, ad inſtar cuiuſlibet alterius Regulæ Cancel-
lariæ, teſte Caputaqu. deciſ. 214. menſes Apoſtolici
nu. 4. par. 2. & deciſ. 41. Regula nu. 7. par. 3. omnesq;
tradunt Scriptores in prohemio dictarum Regu-
larum, maximè Gomeſ. q. 2. nu. 2. poſt Geminian.
conſ. 93. propter illam regulam inferendum, non
eſt ad eam concluſionem, vt iſthæc limitatio adeò
valida, & firma viſa fuerit ipſi Felyno, tamquam ſi
à iure communi prodierit; ex his moneo ſtudio-
ſum lectorem, ne relatæ concluſionis obliuiſcatur
circa valorem Regularum Cancellariæ, quando-
quidem ſibi proderit ad multa, quæ inaduertenter
nonnulli pertranſeunt, atque incuria prætermit-
tunt; ipſe autem, ea nixus reſpondi feliciſſimæ me-
moriæ Ioanni Auguſtino Capanili S.T.D. Epiſco-
po Minorenſi, & meo patruo, ipſum poſſe confer-
27 re primam dignitatem in ſua Cathedrali vacan-
tem, ſub die 26. Ianuarij 1591. non obſtante Regu-
la Cancellariæ, ab omnibus Summis Pontificibus
promulgari ſolita, & reſeruante eidem Pontifici
collationem omnium dignitatum maiorum poſt
Pontificalem, quæque conſueuit hactenus eſſe ter-
tia in ordine Regularum; Eo enim die extinctæ
erant Regulæ Cancellariæ Summi Pontificis Inno-
cent. IX. ſub die 30. antecedentis menſis Decem-
bris defuncti; quare ſi ceſſante prædicta Regula
tertia Cancellariæ, ceſſabat prohibitio illius vigore
facta Epiſcopis conferendi pręfatas dignitates, quia
nulla alia lege id eis interdictum reperitur; inde
euenit, quod extincto Innocentio Pontifice potue-
rit ipſe meus Patruus dignitatem prædictam con-
ferre; neque refragatur, quod eo die 26. Ianuarij
ad Papatus apicem iam euectus erat ſanctiſſimus
Clemens VIII. quippè non ſatis erat ſedem Apo-
ſtolicam minimè vacare, niſi ab aſſumpto nouæ
emanauerint Regulæ Cancellariæ; ſed hic Clemés
ſuas promulgauit ſupremo die eiuſdem menſis Ia-
nuarij 1591. ergo perſiſtebat interea diſpoſitio iuris
cōmmunis, quod ordinarijs poteſtatem elargitur
conferendi beneficia omnia exiſtentia in propria
Diœceſi, per ea, quæ ſcribit Abbas in cap. manda-
tum poſt nu. 3. de reſcript. Rota deciſ. 167. de colla-
tione, ſiuè 4. de conceſſ. præbend. in nouis, & Mo-
dern. de reſignat. benefic. lib. 1. q. 10. nu. 49. Demum
prædicta clauſula, neque illi fauet, qui contraxit ir-
regularitatem, ex his, quæ congruentiori loco reſ-
cribo in cap. de irregul. verſ. demum.

28 Adducta igitur clauſula quoties deeſſet in ali-
quo reſcripto Apoſtolico impetrato ab excommu-
nicato, nullius illud validitatis eſſet, ſicuti copioſè
probaui nu. 11. & 22. atque hoc in loco amplio, vt
prouiſio in eo facta, neque ſuperuenienti abſolutio-
ne validetur tanquam actus, qui ab initio eſt irri-
tus, ex gloſ. penul. in cap. cum bonæ de ætat. & qua-
lit. Archidiac. in cap. nullus nu. 4. diſt. 63. Anchar. in
cap. poſtulaſtis de cleric. excomm. miniſtr. Rebuff.
in concord. rubr. de excomm. non vitand. verſ. ad-
uertendum, & Nauar. in ſumm. cap. 27. nu. 21. verſ.
octauo, & probatur ex his, quæ communi conſen-
ſu in hac re ſcripſerunt Doctores, recenſetque Co-
uar. in cap. alma mater par. 1. §. 7. nu. 2. verſ. ſeptimo,
quare beneficium obtemptum tempore excom-
municationis, non vtique retinere poſſet adepta
abſolutione, ſed dimittere, ac fructus interea per-
ceptos reſtituere, vt illic firmat Nauar. adeò quod
noua propterea indigeret collatione, ita Syluest. ait
in verbo excommunicatio 3. nu. 1. verſ. nono; quæ
quidem noua collatio Romę paſſim appellatur no-
29 ua prouiſio, cuius materiam alibi Deo duce latio-
ribus illuſtrabo verbis: Intereà lectorem remittens
ad notata per Mandoſ. in tract. ſignat. gratiæ rubr.
de nouis prouiſion. faciend. Non tamen prætereo,
quod Papa licet ſoleat excōmunicato beneficium
concedere illa addita clauſula, teque abſoluentes,
quæ validat collationem, nouam autem prouiſio-
nem numquam excommunicato elargitur, pro be-
neficio obtempto nulliter; eo quod tunc erat ex-
communicatus; non enim excommunicatum ip-
ſum exiſtentem, propterea extra gremium Eccle-
ſiæ,

siæ, intendit duplici prosequi fauore, scilicet nouam concedere prouisionem de beneficio, perperam impetrato; & eo tempore, quo illius est de iure incapax.

Quod autem in superioribus conclusi, vt rescriptum præfata carens clausula, impetratum ab excommunicato, subiaceat nullitati iuxta cap. 1. de rescript. in sexto, restringo ad Apostolicum tantum, non autem inferiorum Prælatorum, quorum validum esse; eorumq; prouisionem, seu facultates subsistere existimo, etiam si ij, quibus concessæ fuerint, tunc excommunicationis vinculo ligarentur ex resolutione Nauarr. in cons. 44. N. dùm Romæ moraretur à nu. 2. vsque ad 10. de sentent. excomm. sequiturq; ac tuetur Suar. tract. de censur. disputat. 17. sect. 1. sub nu. 2. In alijs tamen quam beneficialibus, alioquin vana esset conclusio Marij Alterij, citando lib. 2. cap. 7. concedens licere Episcopo dispēsare cum absoluto, vt retineat beneficium tempore excommunicationis obtemptum.

30 Ad beneficia verò nunc deflectens admoneo illis ante excommunicationem habitis non censeri quem priuatum ipso iure per superuenientem censuram, eumq; tunc non reputari inhabilem ad illa retinenda, quia nullo iure eiusmodi pęnam excommunicato impositam esse dicit, Suarez indicato tract. disput. 13. sect. 1. nu. 1. & probat etiam glos. in cap. pastoralis, vers. retinere de cleric. excomm. ministr. Ipsa tamen affirmat priuandum illis esse per sententiam, cuius postremum dictum (vt inibi nu. 7. aduertit Abb.) si intelligere velimus ita simpliciter, illud veluti falsum reijcere oportebit. Si verò iuxta text. in cap. cum bonæ, de ætat. & qualit. ab ipsamet glos. citatum, prout explicare debemus, quamlibet doctrinam cuiuscumque scribentis, & textum aliquem, aut aliam auctoritatem, adducentis, & eo casu fateri oportebit præfatam glosam rectè sentijsse, & propterea sit priuandus beneficijs, antea habitis, quisquis triennio perstitit in excommunicatione, sicuti asseritur in ipso cap. cum bonæ; non quidem, vt triennalis insordescentia requiratur in censura ista ad illum priuandum, cum sufficiat ita stetisse per annum, vt illis iustè priuetur, ex glos. final. in eodem cap. cum bonæ, & glos. in cap. contingit, vers. non potest de dolo, & contumac. & defendunt Innoc. in eodem cap. cum bonæ num. 2. Ant. de Butr. in cap. pastoralis §. verum nu. 7. de appellat. Syluest. verb. excommunicatio 3. vers. 9. in fin. Armill. verb. excommunicatio nu. 9. vers. & perseuerans, Roman. singul. 307. de hoc heri fui interrogatus, Zachar. ad Abb. in cap. fin. de pœn. Diaza praxi crimin. canon. cap. 142. Aduen. regul. 153. nu. 4. par. 1. atque ita tenere communiter antiquos, dicit Cardin. in cap. perpendimus de sentent. excommun. Ripa in cap. 1. num. 78. de iudic. ibiq; communem opinionem eam esse, refert Felyn. nu. 8. Clar. practic. crimin. § fin. q. 37. nu. 6. Couarr. in cap. alma mater par. 1. §. 7. nu. 10. vers. primum.

Ex quibus duas selicio conclusiones; alteram nullum excommunicatum priuari ipso iure beneficijs antea habitis, sed tantum per sententiam, quam resolutionem, vltra præcitatos Auctores intrepidè defendit, multis impulsus auctoritatibus Arnulphus Ruzeus in tract. iuris Regal. Franciæ priuileg. 20. Demumque Alterius, adiungens, ita omnes affirmare in tract. de censur. disput. 6. lib. 1. cap. 1.

Alterum verò sufficere annum, nec requiri triennium, vt ipsa pœna priuationis subintret per sententiam, text. autem in citato cap. cum bonæ, loquens de triennio minimè aduersatur, quandoquidem narrat factum, illudq; idem constituisset, si tantum anno illi stetissent excommunicati, vt inibi firmat Io. Andr. post nu. 5. & Eymer. in direct. inquisit. par. 2. q. 47. post nu. 6. vel firmata conclusio, quod sufficiat annuum tempus, potest restringi ad excōmunicationem inflictam pro causa, quæ priuat ipso iure possessorem beneficijs, aut quæ operatur priuationem ex Iudicis decreto, vtroque enim casu sufficiat annuum tempus. Primò, siquidem censeatur post annum huiusmodi excommunicatus beneficijs priuatus, etiam non probata, neque verificata causa prædicta. Secundo verò sit spoliandus per sententiam lapso anno, per Abb. in cap. 1. nu. 25. de iudic. perpendenda tamen sunt verba à me superius consulto addita, illa scilicet, etiam non probata, neque verificata causa; etenim Abbatis sententia ita est intelligenda, namq; verificata causa, etiam si non fuisset propterea excommunicatus, atque nondum lapsus esset annus, diceretur illis priuatus ipso iure, aut priuandus veniret per sententiam, iuxta conditionem ipsiusmet causę; idq; satis constat ex ijs, quæ luculenter edissero in cap. de homicidio nu. 121. text. autem in adducto cap. cum bonæ, vendicat sibi locum in eo, qui excommunicatione innodatus fuit, pro causa ex sui natura priuationem beneficiorum, neque ipso iure, neque per sententiam inducente: tuncq; oporteat, vt triēnium prolabatur, eoque continuò si in illa excommunicatione insorduerit, sit beneficijs antea quæsitis spoliandus per Abb. citato num. 25. quam triplicem responsionem, distinctionemq; sequitur Aufrer. in suis addit. ad Cappell. Tholosan. decis. 366. exordiente item anno Domini: alij verò sunt tenentes, neq; per sententiam venire priuandos eiusmodi excōmunicatos, etiam post triennium, & respondent adducto cap. cum bonæ, contradicenti, respectu censurati per triēnale tempus, & inquiunt dispositionem illius canonis non excedere casum illic relatum, nec intelligendam esse in alio, quàm in expresso inibi, scilicet, in eo, qui vocatus à Papa ire contempsit, quiq; pro eiusmodi pertinacia, & contemptu Apostolico, excommunicatus, si triennio in ea perdurauerit, veniat beneficijs priuandus, vt Florian. & Anan. in eo text. explicarunt. Præfatus etiam Arnulphus eiusdem sententiæ negatiuæ fautor, in adducto priuil. 20. dicit non aduersari caput illud, quia tria concurrebant in eo casu. Primum, quod ibi contumacia fuerit triennalis, & cōsequenter non satis fuisse annalem. Secundum, quod interuenerat contemptus Apostolicæ sedis. Tertium, quod ita visum fuerit Summo Pontifici priuare illum beneficio, qui habet plenitudinem potestatis in spiritualibus, propter quod argui ex eo text. ad alios casus nequire arbitratur; in tantum, quod neque post triennium sit beneficijs spoliandus, qui alijs ex causis incidit in excommunicationem, & in ea insorduerit triēnio, aut longiori tempore, subnectens ita se alias cum Aureliæ legeret decretalem primum de iudicijs, resoluisse, idque ex alia præterea ratione, quia nemo venit duplici

punien-

puniendus pœna, per cap. at ſi clerici de iudic. & propterea ſufficiat per lapſum anni haberi pro confeſſo de delicto, pro quo eſt excommunicatus, non etiam beneficijs priuari, vt notat Zabarell. in cap. perpendimus q. 23. de ſentent. excommun. Ipſe verò, qui in ea ſum opinione, vt priuari poſſit etiam ille, qui anno ſic cenſuratus ſtetit, aliam adnecto reſponſionem, & fortaſſe non erroneam ad textum in adducto cap. cum bonæ. Nempè procedat dumtaxat in ſuſpenſione: ſecus verò in excommunicatione, & propterea niſi triennio ſteterit ſuſpenſus, non valeat beneficijs priuari; excommunicatus autem etiam ſi anno tantum in ea inſorduerit, vt breuius tempus ſufficiat, ad incurrendum priuationem beneficiorum ob excommunicationem, quam ob ſuſpenſionem; non ſecus ac experimur in conſimili caſu, etenim, qui per annum durauit in ſuſpenſione non dicitur de hæreſi ſuſpectus:
31 nihilominus ita iudicatur ſuſpectus quiſquis eo tempore acquieuit in excommunicatione, ſubſcripta tamen cum diſtinctione, vt excommunicatus pro ſuſpictione hæreſis, damnetur tanquam hæreticus, poſtquam hoc tempore ſtetit ita cenſuratus: nec dum abſolutionem obtinuit cap. excommunicauimus §. qui autem de hæretic. & cap. cum contumacia adducto titulo in ſexto, quod ſi pro alia cauſa fuerit excommunicatus, & per annum ita ſteterit. eo expleto dumtaxat cenſetur de hæreſi ſuſpectus, cap. final. de pœnis, ibique Abb. num. 3. & cap. poſtulaſti num. 4. de homicid. Gundiſalu. tractat. de hæretic. quæſt. 9. num. 2. & melius Arelatanus tractatu de hæretic. notabil. 42. Quinimmo per Epiſcopos, ſeu Inquiſitores citari poſſunt, vt tanquam de fide leuiter ſuſpecti veniant reſponſuri de fide, atque ita cognoſcant vtrum ne in luce ambulent, vel in tenebris, namque videntur malè ſentire de Sacramentis Eccleſiæ, vt inquit Frater Vmbert. Locat. in ſuo opere Iudic. inquiſit. §. excommunicationum. 2. Archidiacon. in cap. accuſatus de hæretic. in ſexto, Hoſtienſ. in ſumma rubrica de hæretic. & copioſè Eymer. in ſuo director. inquiſit. par. 2. quæſt. 47. num. 6. cum ſequenti, idque explicat Arelatan. procedere etiam ſi tantum pro cauſa ciuili excommunicatus per annum ſtetit, in adducto notabil. 41. & Locatus citato loco; maximè poſt Concilium Tridentinum in cap. quamuis ſeſſio. 25. de reformat. ibi, excommunicatus verò quicumque ſi poſt legitimas monitiones non reſipuerit, non ſolum ad Sacramenta, & communionem fidelium, ac familiaritatem non accipiatur, ſed ſi obdurato animo cenſuris annexus in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum de hæreſi ſuſpectum procedi poſſit, cuius canonis decretum reſpectu Inquiſitionis faciendæ contra eiuſmodi excommunicatum, qui hoc tempore ita ſtetit intelligendum videri, iuxta præfatam diſtinctionem, arbitratur Pegna ad directorium Eymerici part. 2. commen. 72. verſic. quidam verò, atque ideò poſt Concilium poſſit aduerſus illum procedi tanquam hæreticum, ſi pro cauſa fidei excommunicatus anno continuo in ea obdormiuit, tanquam verò ſuſpectum, ſi aliam ob cauſam fuit excommunicatione ligatus; ſubnectit tamen ex recepta conſuetudine ſanctæ Romanæ, & Generalis Inquiſitionis non ſolere procedi contra excommunicatos per annum, aut amplius niſi fuerint excommunicati ex cauſa hæreſis; conſtat igitur ex adductis, iuxta diſpoſitionem iuris, contra excommunicatum etiam pro cauſa ciuili, licere procedere tanquam de hæreſi ſuſpectum, ſi ita ſtetit per annum; vt autem procedatur ad priuationem beneficij oportet præcedat cauſa criminalis, atque ob eam fuerit excommunicatus, ſi etenim pro ciuili, quamuis per mille annos ſic ſteterit, non propterea illis poterit priuari, vt concludit notabiliter Abb. in cap. 1. num. 24. de homicid. & citato cap contingit num. 7. vbi gloſa ſingularis, de qua facit magnum feſtum Anton. de Butr. inibi ſub num. 10. & Angel. de Clauas. in ſumma verbo excommunicatio 7. num. 17. quod præterea tuentur alij quamplures, quos memorat Aduen. regul. 153. par. 1. Tametſi poſſit eo caſu proprius ſuperior, fructus beneficiorum illi auferre, vt ſcriptum reliquit Abb. loco iam relato, & additio ad Roman. ſingul. 307. His addo videnda, quæ longo ſermone ſuper hac re congerit Alterius in ſuo perutili tractatu (hoc anno 1617. impreſſo) de cenſur. citat. cap. 1.

32 Fructibus autem beneficiorum, dicitur ipſo iure priuatus, quiuis eſt cenſura excommunicationis innodatus, vt firmat Abbas in cap. paſtoralis §. verum num. 17. de appellat. Gigas de penſion. quæſt. 64. num. 1. & communis eſt opinio, cuius meminit Ripa in cap. 1. num. 27. de iudic. Iul. Clar. practic. crimin. quæſt. 73. num. 7. idque repetitur hodie deciſum per Rotam, teſte Puteo deciſ. 280. ſexta Martij volum. 1. & Thom. de Thian. deciſ. 26. in vna Brixienſ. & commendat Lancellot. tractatu de attentat. part. 2. cap. 12. limitat. 22. num. 3. Eamque veriſſimam concluſionem ampliat octo modis Alexander Moneta in ſuo tractatu de diſtribut. quotidian. quæſt. 15. à num. 18. præſertim, vt etiam diſtributiones quotidianas amittat, quod tum auctoritate, tum ratione comprobat, atque id ipſum præterea concludunt Franciſcus Marcus deciſ. Delphinal. 881. num. 2. Rebuff. in cap. poſtulaſtis num. 84. de cleric. excommu. miniſtr. Decius indicato §. verum, poſt num. 21. & Couarru. lib. 3. variar. reſolut. cap. 13. num. 8. verſ. duodecimo. hinc etiam deducitur propè medium; quod inſuper verum eſſe conſentio, ſi ipſe Eccleſiam adiuit, horiſque Canonicis interfuit, eaſque ſimul cum alijs inibi recitauit, vt ipſe idem Alexand. eo in loco affirmat, cuius quidem reſolutio mihi longè verior viſa eſt altera, & contraria, quam tuetur Petr. Nauarr. lib. 2. de reſtitut. cap. 2. num. 237. tom. 1. & Henrichez in ſumm. theolog. moral. lib. 13. cap. 3. §. 3. in fin. Nec prædicta concluſio ad forum exterius reſtringenda venit, cum in interiori etiam vigeat ex prædictis, apertioribuſque verbis Alterij diſputat. 6. lib. 2. cap. 8. verſ. ſed poſtulabit tom. 1. de cenſur. Illud autem in hac re non prætęribo, quod pauci aduerterunt, adeò quod nulla in eo, mordet conſcientia, vt beneficiorum fructus, ac diſtributiones quotidianas, nedum is perdat, qui maiori eſt irretitus excommunicatione, verum etiam, qui minori ligatus exiſtit, vt poſt Innocent. in cap. 1. de iudic. concludunt Vgolinus tractatu de cenſur. eccleſiaſt. tabul. 2. cap. 12. in princip. num. 1. & Alexan. ipſe in adducta quæſt. nu. 19.

Vt autem excommunicatus, beneficiorum fructus
minimè faciat ſuos, requiritur, quod fuerit in mo-
ra petendæ abſolutionis, Syluest. verbo excommu-
nicatio 3. verſ. nono, circa finem, & verbo clericus
4. verſ. vigeſimoquinto, Nauarr. cap. 25. num. 124.
verſ. decimoquinto, Armill. verbo clericus nu. 28.
optimè Caietan. in ſumma verbo excommunica-
tio, verſ. vbi ſcito, Couarru. indicato verſ. duodeci-
mo hinc etiam deducitur, Henrichez ſumm. theol.
moral. lib. 13. §. 4. & cap. 3. §. 3. & communis eſt
Doctorum diſtinctio, vt inquiunt Abb. in cap. pa-
ſtoralis num. 18. de appellar. & Henrich. citato lib.
13. cap. 13. §. 4. in gloſa litera M, quod ſi mora
abſit, neque percipiet, niſi concurrat indigentia,
cum ſcilicet non habet vnde viuat, ita quod alte-
rum prædictorum non ſufficiat, teſte Mario Alte-
rio validè cõprobante indicata diſput. 6. cap. 9. verſ.
hoc modo; Priuari tamen debeat illorum admini-
ſtratione etiam in bonis temporalibus, & conſti-
tuendus propterea in eis ſit œconomus, ſeu Vica-
rius tẽporalis à ſuperiore, iuxta ſancita in ſimilibus
in cap. peruenit de appell. cap. cum ex eo de elect. in
ſexto, & cap. fin. de ſtat. regul. ſcripſit Abb. indica-
to cap. paſtoralis §. verum nu. 18. amplexaturq; me-
moratus Alterius eadem diſput. 6. cap. 9. verſ. fin.
33 Sed prædicta exiſtente mora, neque poſſet ali-
menta, quibus vita ſuſtentaretur percipere ex be-
neficiorum fructibus, tametſi inopia compellere-
tur in opprobrium clericalis ordinis mendicare,
vt metipſi adducti Auctores concluſerunt, præſer-
tim Nauar. eodem cap. 25. num. 124. verſ. decimo-
quinto, gloſ. fin. & Berous in d. cap. paſtoralis, licet
gloſ. Ioan. inibi teneat contrarium; præfatam verò
meam ſententiam, in hac re conſtabilitam, frequẽ-
tiſſimo omnium conſenſu receptam eſſe fatetur
Clarus, relata q. 73. num. 7. ipſeq; copioſius ſcribo
cap. ſeq. num. 23. licet ſibi locum minimè vendicet
iſthæc concluſio in ſuſpenſione, Guttierez lib. 1. ca-
non. quæſt. cap. 1. nu. 96. ipſeq; affatim diſſero in
rubr. de ordin. ſuſcip. à propr. tantũ Epiſcop. cap. 2.
n. 4. vbi ſubijcio rationem diuerſitatis, qua aliud ſit
in excummunicatione, aliud verò in ſuſpenſione.
34 Sententia autem declaratoria circa amiſſionem
fructuum, vt præcedat minimè requiritur, tùm ex
adductis, tùm ex alijs Auctoribus adducendis nu.
44. Siquidem beneficiatum excommunicationem
incurriſſe ſatis eſt; ſed huic reſolutioni aduerſari
videtur ratio illa, quod pœna etiam ipſo iure in-
currenda, non eſt perſoluenda, niſi præcedat de-
claratoria Iudicis, ex cap. cum ſecundum de hæ-
35 retic. in ſexto, atque ideò feudum, quod pleriſque
in caſibus ipſo iure amittitur, non perdatur, niſi
præceſſerit declaratoria, qua pronuncietur vaſſal-
lum commiſiſſe præfatam culpam, tuetur Bald. in
cap. 1. §. ſi quis miles nu. 3. inibique Afflict. etiam
nu. 3. de feud. ſine culpa non amitt. idem Afflict. in
cap. 1. §. fin. nu. 44. quo tempor. miles. & cap. 1. in
princ. notab. 13. nu. 5. de prohib. feud. alien. per Fe-
der. Alex. conſ. 103. videtur nu. 17. iuncto conſ. 124.
omiſſis num. 2. vol. 1. Dec. conſ. 185. Natta conſ. 93.
vol. 1. & Hartam. quæſt. lib. 1. q. 25. nu. 6. quod etiam
maximè dicendum eſt, vt pœna iſthæc debeatur in
36 foro interiori, iuxta notabilem illã iuris regulam,
quod pœnam à lege, vel à ſtatuto impoſitam ſol-
uendam, ſiuè parti, ſiuè fiſco nunquam teneatur ali-
quis in foro conſcientiæ ſoluere, niſi declaratoria
interceſſerit, Iudexq; pronunciauerit illam deberi,
iuxta gloſ. notabil. in cap. fraternitatis 12. q. 2. quam
communiter approbari dicit Mẽchiaca de teſtam.
par. 1. §. 10. nu. 662. Gomeſ in §. ex maleficijs nu. 14.
inſtit. de action. & cæteri Doctores, quos refert, &
ſequitur Clar. pract. crim. §. fin. q. 80. nu. 31. & cu-
mulatius Couarr. in rubr. de ſponſal. par. 2. cap. 6. §.
8. nu. 10. vbi hanc ſententiam multis confirmat ra-
tionibus, atque ampliationibus exornat, ſubdens
neque Theologos diſſentire, eamq; tradit inſuper
Felyn. in cap. audiuimus de ſimonia, & commen-
dat Sot. lib. 1. de iuſtit. & iur. q. 6. art. 6. per totum,
& maximè concl. 1. Cagnol. in regula, quod à quo-
quam ff. de regul. iur. Iaſ. in §. ſed iſte nu. 119. inſtit.
de action. Tiraq. in repet. l. ſi vnquam verſ. reuerta-
tur n. 291. C. de reuoc. donat. Corſet. in ſingul. exor-
diente, in foro conſcientiæ, Molin. de iuſtit. & iure
tract. 2. diſput. 95. verſ. contrarium, & diſput. 96. ip-
ſeq; ſcripſi in rubr. de ordin. ſuſcip. à propr. tãtum
Epiſc. verſ. fructibus, Simanc. de cathol. inſtit. tit. 9. à
n. 157. Syluest. verb. hæreſis 1. q. 8. & verb. aſſaſſinus
q. 5. Angel. verb. pœna num. 3. Conrad. de contract.
tract. 1. q. 7. concl. 2. & Azor. lib. 5. inſtit. moral. cap.
7. verſ. de hoc ſunt duæ opiniones, & eſt vera, & cõ-
munis opinio, teſte Octau. Gloriſt. in cap. ſuper lite-
ris ſub nu. 124. de reſcript. & Guttier. canon. quæſt.
37 lib. 1. cap. 1. nu. 23. & lib. 2. cap. 6. nu. 14. & 28. Quin
vſque adeò ſubſiſtit, vt clericus etiam ſi enormiſſi-
mo hęreſis crimine maculatus exiſtat, haudquaquã
perdat beneficij titulum, illiuſq; fructus ante decla-
ratoriam, ita Alphonſ. à Caſtr. tuetur lib. 2. de iuſta
hæret. punit. cap. 9. Simanch. de cathol. inſtit. tit. 46.
nu. 72. Sot. tract. de iuſtit. & iur. lib. 1. q. 6. art. 6. verſ.
hæc dixerim concluſ. 1. ante ſextum argumentum,
Henrich. ſumm. theol. moral. lib. 13. cap. 56. §. 2. in
gloſ. lit. F, tametſi ipſo iure ob tale patratum crimẽ
in eam pęnam incidat, vt ait Diaza in praxi cap. 113.
hæretici nu. 2. Ratio verò adducta contra iſtã con-
cluſionem (iuſtè refellitur) qua plerique nituntur
probare, nullum conſiderari diſcrimen inter pœnã
ipſo iure incurrendam, atq; aliam Iudicis ſententia
inferendam; ſi pęna ipſo iure inflicta, adhuc requi-
reret declaratoriã; etenim multis alijs prætermiſſis
38 reſponſionibus, eam inſequor, quæ inter has pęnas
magnam eſſe differentiam euidenter probat; eaq;
eſt, quòd declarato crimine (etiam ſimplici decla-
ratione, iuxta deciſ. Rotæ diuerſ. 718. hæc cauſa
nu. 2. par. 3. ac continente factum, quamuis non ius,
per deciſ. Achill. vnic. pęna priuationis nu. 4. de
pęn.) ob quod ex iuris ſanctione delinquens mul-
ctatur pœna aliqua ipſo iure, retrotrahitur ſentẽtia,
& bona nocentis, ſiuè criminoſi vendicat ſibi fiſcus;
aut alter (cui pęna debetur) à die patrati criminis;
ita vt illius bona ab ea die ſint ipſius fiſci, aut alte-
rius cuiuſpiam, cui addicta ſunt, quod ipſe multis
probo auctoritatibus inferius cap. 23. ſub nu. 122.
39 ideoq; nequeat idem criminoſus, ex tunc illa alie-
nare; eaq; ſi alienauerit, ſit nullius validitatis aliena-
tio per illic notata, ſed quoties lex non illicò pœ-
nam infligit, & ſententiam ſubſequi oportet, qua
pronuntietur crimen commiſſum, reumq; teneri
pęnam legis perſoluere, non vtique à die commiſſi
ſceleris retro agitũr, ſed ab eo duntaxat tẽpore, ip-
ſa lex vim ſuam habere exorditur, quo ita fuit à Iu-
dice

dicte pronunciatum, eiq; concinit Clar. citato n. 31. quam vndique validam differentiam probat Azor. lib. 5. inſtit. moral. cap. 7. verſ. verum contra: ex huiuſmodi autem cōcluſione ſic rationibus, & auctoritatibus roborata, qua probatum eſt, declaratoriam requiri, vt pœna etiam ipſo iure inflicta debeatur in conſcientia, videtur inferendum ad excōmunicatum (de quo fuit præcipuus noſter ſermo, ex quo huc digreſſi ſumus) vt non ſit fructibus beneficij priuatus, niſi ſententia declaratum ſit fructus minimè facere ſuos; verùm rectè intuenti cōſtabit contrarium, & ſupra firmatum nu. 34. veritate niti, idq; facilè quiſquam depromet, ex his, quę in hac re ſcripſi de ſuſpenſione loquens in rubr. de ordin. ſuſcip. à propr tantum Epiſcop. cap. 2. verſ. hic tamen non eſt omittendum, necnon ex his, quæ hoc loco ſubijciam, eo quia ſemper aliquid noui occurrit, & calamus ob fœcunditatem intellectus velociter ſcribit; ſicuti nonnumquam fit, quod os loquatur ex cordis exuberantia.

Iam dictam igitur aſſumo enucleandam propoſitam queſtionem, quam poſuiſſe Abbatem in cap. 2. nu. 8. de iudic. recordor, quippè illam haud diremit, at ſub Iudice reliquit, ſeq; remiſit ad notata per ipſummet in cap. paſtoralis §. 1. de appellat. vbi illam non ita explicitè proponit, eius autem reſolutio poteſt deſumi ex his, quæ num. 17. tradit, ex ſententia Antonij, quod ſubtrahuntur fructus beneficiorum excommunicato, etiam ſi Iudex ſua ſententia id minimè declarauerit, & ratio colligitur ex verbis eiuſdem Abbat. inibi, verſ. non ſolum; quia diminutio fructuum neceſſariò ſequitur excommunicationem; eſtq; illi omninò acceſſorius actus: quare nimirum ſi alia non eſt opus declaratoria; quæ quidem ratio concinit alteri, & relatæ in dicto cap. 2. verſ. hic tamen, & quatenus excommunicatio ipſo facto incurrenda requireret declaratoriam, non vtique id verificaretur, quo ad effectum excommunicationis, quia illa trahit ſecum exequutionem, etiam ante denunciationem, & declarationem, per adductum cap. paſtoralis §. 1. de appellat. & cap. cum non ab homine de ſentent. excommun. Regula inſuper illa fauet, declaratoriam non expetendam eſſe in pœna ipſo iure incurrenda, quò ad effectus trahentes ſecum exequutionem, nec ſuaptè natura expectantes extrinſecam declarationem, quàm prodit Achill. deciſ. vnica, pœna priuationis num. 2. de pœn. & Dec. conſ. 146. quæritur in effectu num. 4. ſubdens excommunicatum ſtatim propterea repelli à communione, à celebratione, ab impetratione beneficiorum, alijſque omnibus; quæ iura eidem vetuerunt, ſicuti eſt perceptio fructuum beneficiorum, quæ illi eſt omni iure inhibita; quamobrem, vt vnoquoque iſtorum aliquis priuetur, ſufficit, vt excommunicationem incurrerit, tametſi nulla præceſſerit declaratio; & ea ſuccurrit ratio, quam ſcribit Azorius lib. 5. cap. 7. verſ. verum, & propterea altera illa regula paulo ante relata, quod pœna non afficit, neque in conſcientia, niſi declaratoria præceſſerit, per eoſdem Doctores indicatis locis, reſtringitur, & quidem iuſtè in multis caſibus, ac præſertim in tribus; quorum primus eſt in pœna conuentionali, ſecundus in cenſuris, ac tertius in teſtamentarijs, quos duos vltimos caſus, vltra prædictos Doctores, tradit Caietan. in ſumm. verbo pœna, & Cagnol. illum ſequens, in Regula, quod à quoquam, num. 21. ff. de regul. iur. Quare in caſu præſenti quiſquis contra cenſuram ipſo iure latam veniret, eam ſanè incurreret, quamuis nulla ſuperaddita fuiſſet declaratoria, quemadmodum concluſerunt præcitati, & Sot. de iuſtitia, & iure lib. 1. q. 6. artic. 6. argument. 7. verſ. & confirmatur. Nec quidem id alicui durum videri debet, cum Eccleſia priuando hominem ſuffragijs ipſiuſmet Eccleſiæ, Sacramentis, alijſque hactenus annotatis, non vtique eundem ſpoliet bonis proprijs illius, quæ aliquo iure peculiari poſſideret, ſed communibus, quorum ipſa Eccleſia eſt diſpenſatrix, vt annuit Sot. indicato art. 6. concl. 2. verſ. ratio ergo.

40 Quin, & tanta fulcitur veritate iſthæc concluſio ita conſtituta, vt ſi à tali ſententia, vel ſpeciatim, vel generatim pronunciante aliquem excommunicatum appelletur, nihilominus prædicta excommunicatio trahat ſecum exequutionem prædictam, cum appellare à ſententia excommunicationis, nonniſi quò ad effectum deuolutiuum liceat, non ſuſpenſiuum; idque deducitur apertè ex eodem §. final. & cap. is cui §. final. de ſentent. ex-
41 commun. in ſexto; ita quod, & illa non obſtante procedi poſſet ad denunciationem, additur in eodem §. final. ſcilicet ad denunciationem faciendam ad finem, vt vitetur ab alijs, quod ex ſubſequentibus verbis illiuſmet §. citra dubium depromitur, & probat Guttierez canonic. quæſtion. lib. 1. cap. 1. nu. 36. necnon Marius Alterius in tractat. de cenſur. diſputat. 6. lib. 1. cap. 2. verſ. ſecundo confirmatur tom. 1. qui præterea latè enarrat modos omnes, quibus tùm antiquitus, tùm noſtris temporibus conſueuerit fieri eiuſmodi publicatio, in diſputat. 5. lib. 3. cap. 3. verſ. modus, & ordo ſeruandus. Quoniam verò ſubijcitur in eodem illo §. ratio, ob quam ſpreta appellatione progredi ad denuncia-
42 tionem ipſam licet, & ea eſt, quòd eius vigore non amplius ligatur excommunicatus, quàm antea erat, ex ea infert Nauar. in cap. cum contingat remed. 6. nu. 7. de reſcript. dari aliquos caſus, in quibus ſubſequenti denunciatione ſit excommunicatio validior, & difficilius auferri poteſt: exemplificat in terminis cap. tua nos, de ſentent. excommun. Quin, & generalius loquens, vigente temporibus noſtris Conſtitutione, ad euitanda ſcandala, cuius intuitu, excommunicationem accipere per ſequentem denunciationem, maiorem vigorem affirmat, ideò procedi ad denunciationem haud poſſe, niſi antea cognitum fuerit de iuſtitia excommunicationis arbitratur: abnuit tamen in hoc caſu iam dictæ conſtitutionis, Suarez tom. 5. de cenſur. diſput. 3. ſect. 15. ſub nu. 22. citatuſque Alterius adducto cap. 3. verſ. quæ doctrina, & optime quidem ob rationem illam omninò validam, quod denunciatio nullam maiorem vim tribuit ipſi excommunicationi, eaque non alium tunc ſortitur effectum aduerſus excommunicatum, quo antea careret: ſed operatur dumtaxat, vt fideles teneantur illum vitare, ad quem effectum idem ipſe §. final. mandat procedi, non obſtante appellatione ad denunciationem: ergo non ſecus ac tunc minimè impedimento erat appellatio, quin denunciatio fieret, vt ille vitiaretur, ita nec hodie; in alijs tamen

casibus probabilem esse Nauar. sententiam, non
neget præcitatus Alterius.

Hactenus constitutis circa appellationem ab ex-
communicatione operantem tantum effectum de-
uolutiuum, non suspensiuum, & consecutiuè ne-
que denunciationem impedientem, obstare vide-
tur, altera itidem, & omni iure valida conclusio il-
43 la, quod appellatio à declaratoria incursus censu-
rarum operatur etiam suspensionem, quam asse-
rit, tutaturque glos. communiter recepta in cap.
cupientes §. quod si per viginti, vers. priuatus, de
elect. in sexto, & approbant alij allegandi inferius
ad probandam rationem distantiæ inter appellatio-
nem à sententia excommunicante, & à sententia
declarante: ipseq; inferius auctoritatibus, & ratio-
nibus confirmabo, sub nu. seq. cui quidem glosæ, &
sequacium sententię nō aduersatur oppositio, quod
hoc esset á sententia iuris appellare, vetitum in cap.
quia nos, de appellat. & l. si qua pœna ff. de verbor.
& rerum signific. Etenim potius esset appellare
à sententia hominis declarantis illum incidisse in
pœnam iuris, vt aduertit Abb. in cap. peruenit, sub
num. 6. de appellat. sequiturque post alios Vgolin.
indicato §. 2. sub nu. 10. & consequenter subsistit re-
lata secundo loco conclusio, illaque viget contra
priorem à nobis probatam assertionem. Nisi dica-
mus rationes longè dissimiles considerari inter pri-
mam, & secundam statutam conclusionem; nem-
pé inter appellationem á sententia excommuni-
cante, & appellationem à declarante incurrisse
44 censuram; inter quas ni fallimur præeminet illa:
quod sententia quotiescumque fertur excommu-
nicationis, iam constat apertè illum, in quem lata
est, deuinctum esse excommunicatione ita prolata,
quæ siue iusta, siuè iniusta, timenda omninò est cap.
sacro de sentent. excommun. cum verò declarato-
ria profertur, quia negatur crimen patratum, ob
quam censura infligitur à iure, in cuius criminis
probatione, & declaratione error contingere po-
tuit, nimirum si appellatio non suspendit senten-
tiam excommunicantem, vtique verò declarantem
incursam esse censuram iuris, ita Felyn. in cap. pre-
tereà versic. & ideò sub num. 6. de sponsal. in cap.
Rodulphus num. 43. de rescriptis, Achill. decis.
370. siuè 4. de sentent. excommun. alijque mox ci-
tandi auctores, necnon Vgolin. citato §. 2. post nu-
mer. 10.

Confutatis igitur omnibus in contrarium addu-
ctis, persistit in suo robore prior conclusio, eiq; non
obstat posterior, quamuis, & illa vera sit, quod ap-
pellatio à declaratoria suspendit declarationem ip-
sam: Quam nunc extendo, & adeò veram esse opi-
nor, vt appellatione ipsa pendente, exequi omnia
valeat, quæ posset si declaratio ipsa non præcessis-
set; ita quod non illi obsit, dicit Nauarr. cons. 9. ha-
bens dignitatem nu. 5. de sentent. excommun. in
nouis, in tantum quod haud erit interea vitandus,
ex eodem Nauar. cons. 6. Episcopus nu. 2. eodem ti-
tulo, etiam in nouis, Couarr. in cap. alma mater par.
1. §. 10. vers. & esse, sub nu. 4. Zabarell. clement. 1.
§. 1. in fin. de sequestrat. possess. & fruct. ibiq; Imol.
in vltimis verbis, Dec. in cap. reprehensibilis nu. 29.
cum sequ. de appellat. Suarez tom. 5. disput. 3. sect.
6. sub nu. 6. Gallesi. in forma cameral. obligat. §. 5.
vers. reliqua de processu, sub num. 43. Achill. de
Grass. decis. 370. siuè 4. de sentent. excomm. ac post
alios Lancell. tract. de attent. par. 2. cap. 12. limit. 22.
post nu. 28. declarans præterea verba decis. Rotalis
2. alias 49. si feratur de dolo. & contumac. in nouis,
& probans non ea aduersari; quin si Diuinis ope-
ram daret non esset irregularis, Felyn. in eodem
cap. Rodulphus sub num. 43. Nauarr. in manuali
cap. 23. num. 104. versic. succedit, & cap. cum con-
tingat, remed. 2. num. 5. de rescriptis. Cùm ta-
men excommunicatus esset de negotio dubius, &
cessaret contemptus, colligitur ex Nauarr. ac Fe-
lyn. indicatis locis; quare præter adducta numer.
53. opinor, quod si excommunicatus scit non
contrauenisse dispositioni, ob quam fuit ita pro-
nunciatus, si ab ipsa sententia appellauit, valeat tu-
ta conscientia exequi omnia, quæ posset, si non
esset tali declaratoria ligatus: siquidem liberatur
per appellationem, tum à pœna exteriori, tum in-
teriori, quia censuram minimè incurrit, cum re
vera id non perpetrauerit, ob quod illa fuit ipso iu-
re inflicta; sed si illud commisisset, tametsi per ap-
pellationem à declaratoria diceretur immunis à
pœna exteriori, dúm celebraret, aut alia, excom-
municato prohibita, exequeretur, non propterea
esset tutus in interiori, quod optimè, & vtiliter col-
ligi facilè poterit, ex vltimis verbis Zabarell. in cle-
ment. 1. §. 1. de sequestrat. possess. & fruct. atque ex
Nauar. in eodem adducto vers. succedit; nam cum
verè iste fecerit contra Constitutionem inferentem
prædictam sententiam, ipso iure incurrendam; illi-
có in eam incidit, etiam ante declaratoriam, quæ
postmodum superaddita fuit, vt eam subsequatur
denunciatio; atque ita vitetur à cæteris, iuxta for-
mam memorati §. fin.

In spectantibus verò ad eius personam, aut illius
priuatum officium, non secus ac nulla opus est de-
claratione, & ligatur ante illam, vt de fructibus per-
cipiendis dixi in vers. fructibus; Ac de electione,
& collatione beneficiorum scripsit, sub eodem nu.
43. Felyn. & ego ipse sub nu. 44. ita, & in foro quo-
que exteriori, cum superuenit declaratio, & post
appellationem reualidata fuit, & reiecta præfata
appellatio, ex illic congestis per eundem Fely-
num.

Quod verò in superioribus scripsi de fructibus
beneficiorum non percipiendis per excommuni-
45 catum, extendo in præsentia ad occultum excom-
municatum, vt Romæ legens firmauit Pater Azor
Iesuita, sicuti á quodam eius Auditore habui; pro-
batque Guttierez adducto cap. 1. nu. 103. & dedu-
ci potest ex Nauar. cons. 50. ad quæstionem, de sen-
tent. excommunic. necnon ex illo assumpto, quod
collatio beneficij, excommunicato occulto facta
est inualida, sicuti resolutum fuit per Rotam, teste
Cassador. decis. 1. nu. 1. de præbend. & Lancellot. de
attentat. par. 3. cap. 24. q. 3. nu. 8. cuiusque resolutio-
nis eam esse rationem existimo, quod excom mu-
nicatus occultus, non differt à publico in concer-
nentibus priuatam vtilitatem ipsius, idque firmat
Cassad. in ead. decis. illa nu. 4. ideò nec illos percipit
occultè suspensus, vt explicaui in rubr. de ordin. su-
scip. à propr. tantum Episc. cap. 2. verb. fructibus,
neque constitutio ad euitanda scandala requirens
denunciationem, manauit in gratiam eorundem ex-
cōmunicatorum, illisq; prodest, sed tantum in fauo-
rem

rem fidelium non excommunicatorum, D. Antonin. 3. par. tit. 24. cap. 3. Nauar. cap. 27. num. 35. Alterius diſputat. 9. lib. 1. cap. 2. verſ. hic tamen, & diſputat. 12. lib. 1. cap. 1. verſ. idem affirmandum tom. 1. de cenſuris, quamobrem vtcumque ſit excommunicatus, punitur omnibus pœnis, in excommunicatos indictis, quamuis nulla acceſſerit denunciatio, aut etiam ſpecifica ſententia, at generica tantum, vt admirari propterea debeam, cur Rota pronunciauerit tempore Felyni, (cuius ille teſtis eſt in cap. ad probandum num. 6. de re iudic. & ſequitur Nauar. cap. 23. nu. 104. propè finem) validè collatum ab Epiſcopo fuiſſe beneficium excommunicato propter non paritionem exequutorialium ſibi intimatarum, eo quod nondum fuerat denunciatus, cui deciſioni contradicunt etiam, quæ ipſe abundantius congero hac rubr. cap. 12. nu. 10.

46 In illis verò, quæ cenſuratus exequitur ratione publici officij, non minima conſideratur differentia inter publicum, & occultum excommunicatum, aut ſuſpenſum: etenim geſtum, quicquid eſt à publico excommunicato, inualidum eſt, non tamen ab occulto, qui ratione publici officij, illud eſt exequutus; ita Bellamer. deciſ. 55. decretum reſeruationis nu. 3. ſub rubr. de præbend. Caſſador. adducta deciſ. 1. nu. 4. & hanc veram exiſtimat reſolutionem, quamque tuetur etiam Suarez tom. 5. diſput. 2. ſect. 6 nu. 2. & diſput. 14. ſect. 1. ſub nu. 10. Felyn. in eodem cap. ad probandum num. 3. de ſentent. & re iudic. & Soccin. Senior in cap. ſacris num. 53. de ſentent. excommun. adiungit tamen Felyn. in adducto nu. 3. duos caſus, in quibus limitat præfatam regulam.

47 Quorum primus eſt in excommunicatione lata ab occulto excommunicato, qui licet illam protulerit auctoritate ſui publici officij, non propterea eſt decernenda valida, ſed protinus inualida cenſenda, vt ipſe inquit, nu. 7. per gloſ. in ſumm. 24. q. 1. aliaſq; auctoritates permultas: iſta autem reſtrictio vtrumnè vera ſit, congruentiori loco diſcutiam, hic neutiquam omittens, quod illius contrariam partem nonnulli amplexantur Doctores, non modicæ auctoritatis, & præſertim Felyn. dum nouiſſimè eam refert, quamque veriorem eſſe dicit Couarr. in cap. alma mater §. 11. nu. 4. par. 1. aliique, quos tum Felyn. tum Couarr. memorant; necnon Guttierez canonic. quæſtion. lib. 1. cap. 1. ſub nu. 82. opitulaturq; ratio illa, quod excommunicatio ad iuriſdictionem pertinet, ex gloſ. in cap. tranſmiſſam, verſ. de talibus de elect. & D. Thoma in 4. ſentent. diſt. 18. q. 2. art. 2. verſ. ad tertiam quæſtionem, ſed Iudicem occultè excommunicatum, omnes fatentur, poſſe (per regulam l. Barbarius ff. de offic. Prætor. exercere quæcumque ad iuriſdictionem ſpectant, ergo itidem videtur affirmandum, cum alium excommunicat, vt eam proferre valeat excommunicationem, & prolata teneat.

48 Secūdus verò caſus, in quo Felyn. reſtringit præfatam regulam, eſt, cum Iudex occultè cenſuratus, aliquid gerit, quod illius reſpicit vtilitatem, qui non ignorat ipſum Iudicem excommunicationis ſententia innodatum eſſe; namque inualidus tunc erit eiuſmodi actus, vt ipſe Felyn. illic firmat nu. 8. alios congerens, illud comprobantes, vltra quos dixerat antea Panormit. in cap. ſi duobus nu. 15. de appellat. Corn. conſ. 321. quantum ad primum poſt nu. 5. in fin. vol. 4. & Chaſſan in conſuetud. Burgūd.

49 rubr. 1. §. 6. verſ. vſſiers, & ſergens, nu. 18. Etenim eo in caſu reſtringitur, ne procedat conſtitutio adductæ l. Barbarius; nempe, cum quid eſt factum inter perſonas non ignorantes communem illam exiſtimationem eſſe falſam, illiſque propterea minimè prodeſſet ipſius l. diſpoſitio, vt ſingulariter limitant Doctores illum textum, præſertim Roman. ſingul. 767. l. Barbarius. & Milis ſuo repertor. verb. error communis, ſuccurritque ratio illa, quod veritate comperta, cedit opinio veritati cap. conſuetudo 8. diſtinct.

Sed acta facta per aliquem non excommunicatum, qui poſtea fuerit etiam publicè declaratus excommunicatus, necnè poſſint per eundem tunc redigi in publicam formam, non exilis videtur dubitatio; & affirmatiuè reſpondet Chaſſan. multiſque comprobans rationibus ſuper conſuetud. Burgund. rubr. 1. §. 6. verbo vſſiers, & ſergens, nu. 22. atque ideò infert ad Nuntium Curiæ, ſeu Curſorem, ſiuè Sbyrruarium, vt is tàm oretenus, quàm in ſcriptis, poſtquam fuit excommunicatus, referre actum geſtum, ſeu citationem exequutam per eundem antequam excommunicationem incurriſſet, itidem-

50 que Notarius poſſit tametſi excommunicatus, reaſſumere, ſiuè in publicam formam redigere inſtrumentum, per ipſummet ſtipulatum ante cenſuram, eiuſque exemplatio valeat; quæ notanda aduerto tanquam perpetua memoria digna, & quotidiana.

Ex prædictis conſtat, quam grauem incurrerit errorem Zerola in ſua praxi Epiſcopali, verbo excommunicationis cauſa formalis, verſic. ſeptimum dubium: Dùm inibi proponit theſim illam, quam eſſe practicabilem adiungit; quamque his explicat verbis, quotidie excommunicatur quis à ſuo Epiſcopo iuſtè, qui appellat ad Metropolitanum, an poſſint alij cum ipſo, & ipſe cum alijs conuerſari, durante appellatione? hic ſiſte precor gradum beneuole lector, & intuere ipſum Zerulam, loqui de

51 appellatione interpoſita poſt latam excommunicationem, eamque iuſtam; quo quidem in caſu, ipſe (omiſſis textibus in cap. paſtoralis §. verum de appellation. cap. is cui §. fin. de ſentent. excommunic. in ſexto, Abb. in cap. per tuas de ſentent. excommun. alijſque permultis ſimpliciter affirmantibus iam dictam appellationem nequaquam eidem appellanti prodeſſe, quò ad effectum ſuſpenſiuum, ſed deuolutiuum dumtaxat, & conſecutiuè negatiua ad propoſitum dubium, vera ſit reſponſio, non quidem ex defectu eiuſdem appellationis, quæ nequiret ſua natura excommunicationem, ſicuti, & cæteras ſententias ſuſpendere, verùm ob ſpecificam Matris Eccleſiæ ſanctionem, dictis, aliiſque in textibus ita diſponentem, teſte Sayro in ſuo theſauro caſuum conſcientiæ lib. 4. cap. 10. num. 15.) allegat text. in cap. 2. de ſentent. excommunic. in ſexto, qui profectò canon non quæſitui ſuo reſpondet, ſed alteri longè contrario, & diſſimili, tum quia loquitur de excommunicatione lata poſt appellationem legitimè interpoſitam (quo quidem caſu, nulla eſt ipſo iure ex adducendis inferius,) tum quia ſupponens neceſſariò probandam eſſe appellationem præceſſiſſe, inquirit ſi probationis

pendente termino prædicto concesso ad probandam appellationem præcessisse, sit vitandus iam dictus ita censuratus, respondetque illum vitandum, in his, quæ vt actor in iudicijs attentauerit, secus verò extra iudicium, in officijs nempè, postulationibus, electionibus, alijsque legitimis actionibus, quod insuper dixerat antea textus in cap. per tuas, de sentent. excommun. Quid modo commune habeat propositum dubium ab ipso Zerula, cum eiusdem subsequenti responsione, aut in quo conueniant, vel citius dissentiant; profectò dijudicabit facilè quiuis lector, vt propterea eius opus, si emendatum quandoque, atque ab erroribus grauibus, quibus scatebat compurgatum, rursus prodiret in lucem, vellem vt quæ in dicto loco recenset, indicatis non tantum verbis, & versiculis; at multis alijs coniunctis, actentè rimetur, cauteque perlegat lector, ipseque non immeritò exoratus ab amico, censui aliqua strictim prænotare, vt eorum, quæ illic inquirit dubia, vera non ignoretur resolutio.

Admoneo itaque, appellationem tum antecedere, tum sequi posse, tàm excommunicationem ipsam, quàm declaratoriam, diuersos tamen, & ad
52 inuicem dissentientes, operari effectus; etenim si illa præcedit excommunicationem, certè subsequens excommunicatio nullitate pollet, vt paulò ante conclusi, probatque text. in cap. 1. iuncta glos. vers. post appellationem, & cap. dilectis filijs §. quia verò de appellat. cap. licet de sent. excom. in sexto, Lapus alleg. 1. nu. 2. Gemin. in cap. legitima post nu. 6. de appellat. in sexto, Paris. consf. 28. num. 29. vol. 4. om-
53 niumq; assensus admittit; Ita quod neque irregularis sit iudicandus, si interea celebrauit, quamuis Iudicis sententia, deinde fuerit declaratum, malè appellatum, iuxta glos. penult. in cap. 2. de sentent. excomm. in sexto, quam in hoc casu loqui excommunicationis prol. ... post appellationem, constat, eamque ad id probandum citat Nauar. eodem versic. succedit, eodemque cap. cum conting. it, remed. 2. sub nu. 6. subnectens eam communiter inibi recipi, concinit Paris. consf. 28. ad resolut onem nu. 30. vol. 4. inquiens excommunicatum post appellationem ab eo interpositam non teneri desistere à Diuinis, sequitur Lancellot. tractat. de attentat. par. 2. cap. 12. num 98. in præfation. Suarez disputat. 5. section. 15. sub num. 13. idque maximè, si concurrat probabilis error facti, vel iuris, atque etiam maximè in arctato ratione officij, nempè Curati, dicit Franch. in memorato cap. is cui §. fin. nu. 3.

Si verò post inflictam censuram prouocetur,
54 deuoluit tantum, non illam suspendit, idque superius scripsi, ac probaui, num. 40. tuncque vendicat sibi locum assertio illa, quod excommunicationis effectus omnes, afficiunt innodatum, de quo verba feci num. 43. & tunc nimirum vendicat sibi locum conclusio illa, teneri excommunicatum vitare seipsum à communione fidelium, & Diuinis, etiam ante declarationem, quam post Sot. & Nauar. statuit Guttierez canonic. quæstion lib. 1. cap. 1. num. 38. etiam si occultus sit excommunicatus, subijcit num. 39. Item & altera, quod etiam ab alijs vitandus esset, quam tradiderunt Innoc. in cap. sæpe nu. 5. de appellat. Bald. in sua margarit. verb. sententia, non solum suspenditur, Bartol. in l. fin. C. si à non compet. Iudice, & Zabar. clem... §. 1. in fin. de sequestr. possess. & fruct. & his quoque temporibus subsisteret, nisi constitutio ad euitanda scanda-
55 la, vigeret, dumtaxat denunciatum, ac notorium clerici percussorem sanciens vitandum esse; idque in tantum, vt etiam nulla à tali excommunicatione proposita appellatione, vitari nihilominus haud debeat, qui sententia fuit declaratus excommunicatus, & non denunciatus, adhuc post decretos cedulones, & non affixos, neque à sciente illum esse excommunicatum, neque ab illo, cui suisset à superiore delegata illorum affixio, nisi postquam re ipsa affixerit; quæ omnia validè probat Guttierez adducto lib. 1. cap. 1. à nu. 24. & nu. 53. citatusque Alterius, & copiosè, disputat. 6. lib. 1. cap. 2. tom. 1. tandemque adeò vera est, in superioribus firmata conclusio, appellationem minimè impedire, quin excommunicatio antea lata suos habeat effectus; ac possit etiam procedi ad denunciationem, (quod insuper affirmat Marius Alterius tract. de censur. disputat. 5. lib. 3. cap. 1. vers. respondeo tom. 1. sufsultus quidem text. in cap. pastoralis §. verum de appellat.) vt eiusdem Alterij verba excludere non videantur intellectum, prædicto §. fin. à nobis datum
56 nu. 41. Militare dumtaxat in denunciatione facienda, iuxta formam relatam per Alterium in loco citato in superioribus post num. 41. scilicet apponendo schedulas in locis patentibus, vel alio modo relato infra, sub num. 60. Ratione insuper, quibus vtitur idipsum præferunt, & restringendum ad prædictam denunciationem, qua alijs innotescat excommunicatio in finiant; Prior quippè illarum est, quam & nos probauimus propè num. 40. quod excommunicatio trahit secum executionem, ita quod excommunicatus non amplius obstringitur per denunciationem, quam ante illam fuerit, ideò spreta appellatione, censet posse denunciari: aliam ex Abbatis verbis deducit in eod. §. verum num. 1. quod vbi appellatio minimè suspendit iam gestum actum, neque gerendum suspendit, si ille sit omninò accessorius, & cõsequens ad præteritum, sed denunciatio est quid consequens ad eandem excommunicationem, vt censuratus vitari ab alijs debeat, ideò non eam impedire valeat appellatio; tertia verò ratio, quam depromit ex illatione eiusdem Abb. n. 5. aliquatenus contradicere videtur, inquit enim, denunciationem excommunicationis haud cõuincere denunciatum, ligatum censura esse; quia non est vinculum, quin & iniusta esse potest; allegat textum in cap. licet de sent. excomm. lib. 6. quæ verba ad declaratoriam citius referri videntur, quam ad propalationem faciendam per cedulones, quæ notari de iniustitia non potest, sed tantum declaratoria ipsa; quamuis sit itidem ipsa denunciatio nulla, postquam declaratoria abolita fuit, vt dicit Suarez disput. 3. sect. 15. nu. 18. in fin. tom. 5. ex illa fortasse regula, quod accessorium sequitur suum principale, illudq; in hoc casu cum sit ipsa sententia, vel declaratio, idcircò si nullam esse appareret prædictam declaratoriam, fueritq; pronunciatum; necessario, ita erit ab illa dependens, scilicet denunciatio.

Quamobrem si ipsius Alterij verba intelligantur de promulgatione alijs innotescente excommunicationem, prout illius priores rationes præportant, omnis procul esset difficultas, quod si de sententia declaratoria, de qua loqui, insinuare videtur,

videtur ratio postremò memorata, non pertransiret fine difficultate, ex his, quæ inferius rescribam illius veritatem inquirens; Hic neutiquam omittens dubietatem circa illius intétionem in adducto loco augeri ex alijs ipsiusmet Alterij verbis cap. 3. eiusdem disput. & lib. vers. quarto dubitari potest: illic enim dubitando quærit, si citatus ad videndum se declarari excommunicatum ob transgressionem legis, appellãdo impediat denunciationem, & respondet, distinctione (quam subijcit) vtens; itaq; verba facit de declaratoria incursus, tum quia illam fine dubio antecedit prædicta citatio ad vidẽdum, non autem denunciationem, per Cedulones, tum per expressa verba illa, quæ adnectit, ob transgressionem legis, & consequenter, loquitur de sententia, qua pronunciatur incurrisse, in censuram latam à iure, dum igitur incontinenti subijcit alia verba illa (eodem modo, sicut per appellationem nõ impeditur denunciatio excommunicationis latę per sententiam Iudicis, vt dixi superius, in c. 1.) intendit loqui in ipso cap. 1. de declaratoria, cuius proximè meminerat in dicto cap. 3. non autem de altera per Cedulones in antecedentibus non mentionata; Verum quia in claris non egemus coniecturis, prætereundo ambigua, amplexemur quæso manifesta, & dicamus, euidentissimis illis verbis, scriptis in ipso cap. 3. ostendere intentionem eius esse in cap. 1. verba facere de propalatione intermedijs Cedulonibus facienda; dum enim ait in c. 3. (eodem modo, sicut per appellationem non impeditur denũciatio excommunicationis latæ per sententiam Iudicis, vt dixi superius in cap. 1.) dictaque denunciatio subsequens excommunicationẽ prolatam Iudicis sententia fit illa, quæ fit apponendo schedulas in solitis, & manifestis locis, vt probaui num. 56. vtique de ea loqui in dicto cap. 1. cui se remittit dicendum omninò est, & consequenter remaneat comprobatus intellectus, quem dedimus textui in adducto cap. pastoralis §. fin. vt vendicet tantum sibi locum in denunciatione facienda per Cedulones; quamuis & alterum illud axioma, si-

57 militer verum sit, denunciationem prædictam fieri posse, tùm de excommunicato per sententiã Iudicis, tùm de declarato incurrisse in sententiam iuris, ea tamen adhibita consideratione, quod illa necessariò quandoque subsequi debet excommunicationem, quandoque omitti potest; quam docet idem Alterius eodem cap. 3. versic. hæc denunciatio. Quibus, & illud addere non tedebit, ad tollendum populorum murmur aduersus ordinarios

58 Ecclesiasticos enasci solitum, excommunicantes quandoque conuersantes cum denunciatis, qui excommunicatione minori tantum, quia ligarentur ex iuris dispositione capit. cum excommunicato, capit. si quis frater 11. quæst. 3. capit. nuper

59 de sentent. excom. & cap. statuimus eod. titulo in 6. illi volentes vt maiori deuinciantur, expressam addunt prohibitionem, & censuram, quo casu concors Doctorum sententia probat, eos incurrere maiorem, & communem dicit citatus Alterius disput. 12. lib. 1. cap. 7. vers. hæc doctrina tom. 1. quam indicendo censuram, tali casu, non modo haud reprehendi merentur Iudices ipsi Ecclesiastici, sed collaudari, cùm & cautelam esse id facere, dicat Abb. & ea vti debere Iudices, moneat in c. perueniț num. 4. de appellat. cuius verba hic adijcere censeo proficuum esse: eaq; sunt. Vltimo nota bonum remedium compescendi homines, & inducẽdi eos ad satisfactionem, vt Iudex Ecclesiasticus denunciet malefactorem excommunicatum, & compellat populum ad illum euitandum: & dico, quòd optima erit cautela, vt Iudex tempore denunciationis excommunicet omnes, qui secum communicauerint ante absolutionem. Nam timore maioris excommunicationis, euitabitur ab omnibus; ad probandum autem quod possit talis excommunicatio proferri allegat Iò. Andr. in c. statutum, de sentent. excomm. in 6. in nouell. & dicit non aduersari textum prædictum, quem prima fronte velle contrarium dicendum videtur, id namque euenire aduertit cùm malè ponderatur; adhærent complures relati ad id comprobandum à Mario Alterio indicato cap. 7. vers. Tertia limitatio, eorumq; sententiam foueri continuò vsu, testatur Couar. in c. Alma mater par. 1. §. 3. nu. 6.

60 Pergamus modo ad secundam partem distinctionis, in superioribus propositæ, appellationis, nempè antecedentis, vel subsequentis declaratoriam; & summatim perstringens, repeto à me ipso tradita num. 43. respectu appellationis interpositæ post declaratoriam, vt illa, & deuoluat, & suspẽdat, ex qua profectò conclusione deflectendum nunc est ad illud necessarium consequens, ne propterea liceat procedere ad decernendos cedulones, minusque ad illorum affixionem, idque præterea multis illic coaceruatis assertionibus, & auctoritatibus cõprobatur, nec non Suar. specifica doctrina tomo 5. disput. 3. sect. 15. sub num. 20. Aufrer. ad Capell. Tholos. decis. 299. Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 21. §. 2. vers. quarto excipitur, sub num. 4. post Innoc. Butr. & Præpos. in cod. § fin. & rursus sub num. 10. ex quo necessariò sequitur dispositionẽ pluries allegati c. Pastoralis §. fin. de appell. in denunciatione excommunicationis latæ ab homine procedere, à qua diximus interponi appellationem tantum deuolutiuam, cum ex proximè dictis à declaratoria interponatur etiam suspensiua, quę impedit insuper denunciationem; quin deducitur etiam prędictus intellectus ex verbis Suarez disp. 3. sect. 15. sub num. 18.

Quod si appellatio præcesserit declaratoriam, vt puta si citatus quis fuerit ad videndum declarari incurrisse excommunicationem iuris, vel ad dicendum causam quare, non debeat declarari incurrisse, & appellauerit, dubium est si Iudex possit vltrò procedere, & declarationem proferre? & ventilatur in præsentia in mea Diœcesi: & cum perlegerim complures, neminem reperi, qui specialiter posuerit, excepto Mario Alterio, indicato c. 3. vers. Quarto dubitari potest; respondetquè distinctione vtens illa, quam textus probat in cap. peruenit el 1. de appell. & Abb. in cap. Parochianos nu. 2. de sent. excom. vt possit non obstante appellatione denunciari, si notoriè constet incidisse in illam ob transgressionem legis, si verò esset dubium an inciderit, deferendum esset appellationi, & cauendum à declaratoria, & si adductum caput peruenit intelligitur de illa denunciatione, quæ sapit declaratoriã, vtique Alterij replicatio erit omninò vera; & ipse libenter propendo in eam sententiam, vt militet in ipsa

ipsa declaratoria, sic enim fatur, nō permittas, quin eos excommunicatos denuncies, ipsosque facias sicut excōmunicatos cautius euitari, & consequēter distinctè loquitur, constituendo duo capita; Alterum vt denuncietur, alterum deinde, vt denunciatus vitetur, ita quod nisi denunciatio respiceret declaratoriam incursus, sed publicationem per cedulones, frustra adijcerentur illa verba; ipsosq; facias sicuti excommunicatos euitari; mandat igitur vt primò declaret incurrisse, deinde verò insinuet, & faciat euitari, iuxta formam cap. cum 11. quæst. 3. siue aliam in loco hactenus obseruatam Bonacinus de censur. quæst. 2. punctu 1. §. 1. sub num. 2. casus insuper in illo textu decisus percussionis clericorum, ob quam censuram incurrunt canon̄s, eundem admittit intellectum; memoro insuper Vgolinum in tract. de censur. tab. 1. c. 21. §. 2. sub nu. 10. adducentem præfatum caput peruenit; quamuis autem aliò tendāt eius verba, illa nihilominus tunc in principio tradita manifestāt, hunc esse illius textus intellectum, tùm in discursu, præsertim cum respondet textui in cap. Pastoralis §. fin. illo eodem titulo, supponens mentionatum cap. peruenit loqui in declaratoria, adductum verò §. fin. in denunciatione, vt vitetur; imò supponens sanctioni prædicti capitis præterea, extra casum notorij per appellationem impedienti denunciationem faciendam, nō aduersari textum tam dicti §. fin. habentem locum in denunciatione per cedulones, qua non amplius ille ligetur, & propterea non impediatur per antecedentē prouocationem, quin. & Suar. ead. sect. 15. sub n. 6. idipsum significat, atq; ideo Alterij distinctio omninò vera, eique suffragatur cap. consuluit eodem titulo de appell. Aduersari tamen non leuiter videtur conclusio Sayri cap. 15. num. 26. lib. 1. quo in loco, omnia per ipsum antea recensita ad probandum antecedentem appellationem impedire censuram, restringit, & procedere ait solum in excommunicatione lata ab homine, quandoquidē à lata à iure siue ab homine per statutum, nec licere appellare, nec propterea impedire declaratoriā probat, & Anchar. in cap. quicumque num. 3. de sentent. excommun. in 6. nec non text. in capit. quia nos, eodem titulo, & lib. de sentent. excommunic. in 6. Verum Vgolin. hanc obiectionem respuere nititur in eodem loco, & eadem quippè responsione vtitur, quam & nos tradidimus supra, quod scilicet in hoc casu, sententia est hominis declarantis vigore probationum coram ipso productarum circa suppositum crimen quod à parte negatur.

Nē autem frustetur legis sententia, Iudicis auctoritas, & iusta differatur punitio, dum criminosi negando semper iniunctum crimen, facti notorietatem controuerterent, & sub Iudice litem relinquendo, appellarent, ob quam ex prænarratis declaratio impediretur; Quæro igitur, facti nè, an Iuris requiratur notorietas? an vero iuris, & facti simul? & alterutram earum sufficere opinor; glossa enim in ipso capite peruenit, vers. notoria, volens illius vim exarare, inquit, notorium tribus modis dici, iuxta text. in cap. fin. de cohab. clericor. & mulier. cum scilicet per sententiam contingit, siue confessionem factam, aut rei euidentiam, quobus præcedentibus relatis modis sententiæ, & confessionis inducitur notorium iuris, si glossa vero non aberrat, in cap. vestra vers. notorium eod. tit. de cohabit. cleric. & mulier. & illic Abb. num. 14. Siluest. verbo notorium §. 1. in fine, & Marius Alterius de censur. disput. 14. cap. 1. lib. 1. cap. 2. maximè á versic. verum non existimo, eod. tom. 1. textus itaq; in ipso c. fin. disiunctiuè, & alternatiuè loquens, probat in vnoquoque prædictorum casuum dici rem notoriam: textus autem in illo cap. peruenit, in hac specie loquens prædictæ appellationis propositæ, dicit haud impediri Iudicem, quin in casu notorij procedat ad declaratoriam, notorium autem cum sit in omni prædictorum modorum, imò glos. dicto cap. peruenit, idipsum expressius præportet, dum illum allegat textum, ergo dicendum est, sufficere quemcumq; ex prædictis modis, seu potius quamcumque notorietatem, facti scilicet, vel iuris; vt non obstante appellatione, ad declaratoriam properare liceat: ad quod etiam fatendum conuincimur assumpto illo de percussore clerici vitando, ad cuius deuitationem non omnem notorietatem sufficere probauimus num. 15. illam nempè iuris haud esse satis, sed facti tantum illic demonstrauimus abundè, idque deducitur clarè ex verbis Concilij Constantiensis volentibus excludere notorietatem Iuris, non de notorietate simpliciter loquentibus, sed illa facti tantum; dicunt enim saluo si quem pro sacrilega manus iniectione in clericum sententiam latam à Canone constiterit incidisse, quod nulla possit tergiuersatione celari, aut aliquo modo iuris suffragio excusari, teste Mario Alterio adduc. disput. 6. c. 2. vers. secunda exceptio, sub quibus verbis non venire notorietatem iuris, sed facti tantum nemini licet dubitare, quin. & apertè ostendit Bonacinus in tract. de censur. disput. 2. quæst. 2. Ponctu 1. §. 1. sub num. 4. qui nimirum adnectit nu. 8. eum non teneri vitare percutientem clericum coram ipso, dum alij aberant ad faciendum competentem numerum reddentem factum notorium, assentitur Auila de censur. par. 2. cap. 6. disput. 4. dub. 2. num. 4. & Aragon. 2. 2. quæst. 10. artic. 9. nequè in occulto, reiecta Suarez contraria resolutione, tomo 5. disput. 9. sect. 2. num. 10. siquidem cum tunc percussio non dicatur simpliciter notoria, idq; requiritur ex extrauag. prædictæ verbis; versemurquè in odiosis, arbitratur idem Bonacin. non intrare illius dispositionem, & consequenter haud ligare eos, qui interfuerunt, deficiente numero pleno ad constituendam notorietatem; & faciunt, quæ nos scripsimus indicato num. 55. idemq; Bonacin. ead. quæst. 2. punctu 6. §. 2. num. 47. Itaq; vbicumq; ius aliquod non intendit restrictiuè, & in aliqua illius tantùm specie fari, sed in omni, & quocumq; casu notorietatis habere locum, simpliciter notorietatis nomine vtitur, quo vsum esse prædictum cap. peruenit, desumet quiuis illius verba percurrens, simulquè propterea fatebitur, in quouis casu, quo quis notorius excommunicatus dici poterit, denunciari valeat, spreta ab ipso proposita appellatione.

Quod verò scripsi de appellatione antecedente excommunicationem, vt suspendat, & deuoluat, quæ verò subsequitur deuoluat tantum, restringimus ad excommunicationem simpliciter, nō conditionaliter, siue ad tempus prolatam. Nam hæc quamuis

quamuis ſubſequatur ſententiam, ſeu decretum Iudicis, præcedat tamen, & tempus, & cōditionem, & ſic cenſuram, purificata tantum conditione, & tempore ſuperueniente, ligantem, ſuſpendit quoq; nec debeat ille iudicari cenſuratus, exemplum illius ad tempus promulgatam, ſi alicui præcipiat ſuperior, aliquid facere in aliquo præſcripto tempore, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pęna; alterius verò conditionalis ſi alicui demandet Iudex, aliquid facere, vel omittere Bonacin. diſput. 1. quæſt. 2. punctu 2. num. 1. & certe ſi ille, antequam conſtitutus terminus elabatur, vel conditio purificata fuerit appellauerit à tali præcepto, ſiue decreto, non incurreret cenſuram, quamuis ſuperuenerit tempus, vel implementum conditionis, & lapſus fuerit terminus, abſq; quod paritū fuerit, ita ſiquidē decidit ſingulariter tex. in c. præterea el 2. de appellation. ibique gloſ. verſic. impedire, & Abb. n. 7. & 8. Palud. in 4. ſent. diſtinct. 18. quæſt. 1. art. 4. concluſ. 2. nec non Vgolin. tract. de cenſur. Eccleſiaſt. tabul. 1. cap. 13. §. 18. nu. 10. vbi hanc concluſionem cæteris cumulatius exornat, eaque militat etiam ſi à prædicta ſententia ita ſub conditione lata appellatum fuerit, poſt decem dies à prolato decreto, dum modò ante conditionis euentum, vt cōmunis tuetur opinio, quam tenent ſuper eodem cap. Præterea, Præpoſ. num. 15. Dec. num. itidem 15. Marian. Soccin. ſenior in cap. ſacro nu. 125. de ſent. excom. Nauar. in repet. cap. cum contingat 1. 4. cauſa nullit. num. 7. de reſcript. Couar. in cap. Alma mater, par. 1. §. 10. num. 6. de ſent. excommunic. Sayr. in Theſaur. caſuum conſcient. lib. 1. c. 16. poſt nu. 24. Suarez tom. 5. diſput. 3. ſect. 6. num. 4. nouiſſimeque Alterius diſput. 5. lib. 3. cap. 1. verſ. Quinto dubitatur tom. 1. itidem poſt deſertam appellationem, aut renunciationem illi factam, Auila de cenſur. par. 2. cap. 5. dubio 11. verſ. contrarium eſt tenendum, Cened. Collect. 8. ad ſextum in fine, nouiſſimēq; Bonacin. de cenſur. diſput. 1. quæſt. 2. pūctu 2. num. 3. Quod idem dicendum exiſtimant Doctores ſi præceptum iſtud contineret clauſulam illam, ex nunc te excommunico. vt ſuper eod. textu adiecit Abb. num. 11. poſt Innoc. num. 4. verſ. item eligendo, & conſuluit Anchar. conſil. 158. ex narratis in facto num. 20. conſ. 240. per prædicta nu. 5. Cardinal. conſil. 119. duo ſunt examinanda, poſt nu. 4. & Dec. conſil. 213. in cauſa Cathedralis Eccleſiæ num. 5. ſubiungentes iuſtam illum habere cauſam appellandi, cui aliquid fuit iniunctum, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, tum propter grauamen præcepti, tum præterea ob timorem excommunicationis, qui, adeò validus reputatur; vt in conſtantem quoque virum cadere exiſtimetur, per notabilem gloſam finalem in capit. olim el 3. de reſtitut. ſpoliat. quam ſequuntur in cap. cum dilectus, de his quæ vi metus cauſ. fiunt, Hoſtienſ. num. 5. Henrich. Boich. num. 1. & Aſtenſ. in ſumm. lib. 7. titul. 8. artic. 2. quæſt. 2. verſ. nota etiam, quod timor; idque verum arbitror exploſa opinione quorundam, tametſi grauiſſimorum virorum, & diſtinguentium in hac re, quos refert, & ſequitur Romanh. conſil. 369. circa primum num. 10. & Gigas tract. de penſion. quæſt. 36. à num. 1. maximè quod huic noſtræ concluſioni fauent multorum textuum ſententiæ, ea ſiquidem nullam in Eccleſia maiorem pœnam exiſtere, dicitur in cap. corripiantur 24. quæſt. 3. atque ideò quis eandem non iuſte pertimeſcet? maximè cum Diuus ille ſcripſerit Auguſt. in tract. 27. ad cap. 6. Ioannis; nil ſic debere Chriſtianum ipſum formidare, quam ſeparari á Corpore CHRISTI, ideſt Eccleſia, cuius dictum refertur in cap. nihil 11. quæſt. 3. ſed hunc effectum ac ſeparationem á Deo, operatur anathema cap. certum 24. quæſt. 3. Ideò nē eam incurrat, quæſo formidet Chriſtianus: quibus demum adiungo Imperatoribus Theolog. Valent. & Archad. viſum fuiſſe maiorem pœnam illum pati, quam ſi præciperetur procul abijci, & longius mandari; idque refertur in l. qui Sanctam C. de Apoſtat.

Contingit autem dubium in hac, ſub conditione lata cenſura, vt ſi generatim ædicto aliquo prohibitum fuerit aliquid fieri, cenſuram infligendo, aduerſus inobedientes, nec fuerit à tali appellatum ædicto, ſiue mandato, ſi poſtea monitiones fierent ad propalandum contrafacientes, vtrum liceat appellare? & quidem huic ſic in abſtracto propoſito quæſitui reſponſio eſt negatiua, cum monitoria ad ſciendum veritatem neminem grauent, ab ipſis nimirum non licet appellare, ſed tantum coram eorum Iudice comparere. & propoſitis validis cauſis petere, nē vltrò progredi debeat, tunc verò ſi decernat Iudex non eſſe vlterius procedendum ad alia euulganda monitoria, ſiue cenſuræ prolationē, vel properandum eſſe ad illa, excitatum fuit ſi liceret appellare, & quia vtrumque Decretum prædictum ſiuè affirmatiuum, ſiue negatiuum eſſe interloquutorium, opinati ſunt Doctores, ideò vtrouis in caſu negari appellationem crediderunt, maximè Crauett. conſil. 181. & Genuenſ. in ſua praxi Archiepiſc. cap. 1. num. 14. idquē longe magis in propoſito caſu militare exiſtimamus, cum verſemur in ædicto, & cenſura eiuſq; re iudicata, cumq; dicta cenſura purificata conditione ſuum ſortita ſit effectum, demandari exequutioni debet, ſemota omni appellatione, ex ſententia Bonacini freti verbis Suarez, Nauar. Auilæ, & Sayri in ſuo tract. de cenſur. diſput. 1. quæſt. 2. punctu 2. verſic. dixi, ſub num. 2. Reſpondi tamen quod ſi habitis reuelationibus, vellet ordinarius deſcendere ad ſpecificam declaratoriam ferendam, concederetur appellatio citatis ad videndum ſe declarari iuxta notata ſuperius num. 61.

Præterea ignorare pudet, appellatione ante purificatam conditionem propoſita, nō modo ſuſpendi cenſuram, eiuſque effectum, at inſuper præceptum illud, & obligationem exequendi id quod ſub cenſura præcipitur, ita vt elapſo termino in ſententia conſtituto, non ſolum immunis ſit á cenſura, ſed inſuper á peccato, & pęna nō exequendo mandatum, per auctoritatem Suarez ratione etiam cōprobantis eadem diſput. 3. ſect. 6. ſub num. 1. niſi debitor ab initio conſenſiſſet. vt poſt diei, vel conditionis aduentum, ſi non ſoluerit, poſſit excommunicari, exemplum in penſione Guttier. eod. cap. 4. num. 26. lib. 1. canon. qq.

Ad tractatulum modo fructuum beneficiorum ab excommunicato non percipiendorum (illic non expletum, quia ad extranea deflectere, eaq; neceſſario, & opportunè inferere coactus fui) operepretium

cium est redire : & paucis quibusdam additis per-
ficere. Conclusioni igitur inibi constitutæ aduer-
sus excommunicatione innodatum,ne fructus iam
dictos percipere queat,adiungo in præsentia subsi-
stere tãtum in eo,qui iusta deuinctus reperitur ex-
communicatione; secus qui iniusta : hic enim, &
68 tutè exigeret, & nondum habitos, sibiq; vt excõ-
municato denegatos repetere, & consequi valet,
statim ac ab iniecto crimine, & causa liberatus,
constiterit præfatam excommunicationem fuisse
iniustè prolatam Siluest. verbo clericus 4.num.17.
versic.vigesimoquinto, & verbo excommunicatio
3.versic.nono glos.fin. in fine in cap. pastoralis de
appell. ibique Innoc. num.3.vers. alij tamen Abb.
in §.verum num.6.& Franch.num.21.adducti cap.
pastoralis Clar.pract.crim.§.fin. quæst.73. num.7.
& fauet textus cum glosa fin.in c. super 2. quæst.5.
idque communiter approbari asseuerat Det.in eo-
dem §. verum num.17. & dixerat antea specul. in
tit.de fructibus,& interesse,§.fin.post num.20.ver-
sic.quid si aliquis Lancellot. tract. de actent. par.2.
cap.12.limit.22. num.6.& decisum per Rotam, vt
attestatur Thom.de Than.decis. 26.in vna Brixiens.
Nec solummodo beneficiorum simpliciũ fructus
iustè consequitur; Verum etiã distributiones quo-
tidianas : quamuis Diuinis interesse nequiuerit ob
censuræ impedimentum,dumtamen resederit in
loco beneficij, anteaque solitus fuerit deseruire, vt
inquit Felyn. alios congerens in capit. Apostolicæ
nom.2. de except.Couar.lib.3.var.resol.c.13. nu.8.
vers.duodecimo, ibi cœterum,concinit Henric. in
summ.Thol.moral.lib.13.cap.13. §.4. in fine Fol-
ler. pract. crim. canon.par.3 cap.33.nu.111.Petrus
Nauar. tract. de restit. cap.2. num.238. tomo 1. &
Alex.Moneta in suo tract. de distrib.quotid. par.2.
69 quæst,15. num.32. ita si iniustè fuerit carceratus,
aut alio impedimento detemptus, ne potuerit Ec-
clesiam adire, & choro,atque horis canonicis inte-
resse; Nauar. consil.11.quidam Præpositus de cle-
70 ric.non resid.eas autem à quo ipse repetat, aliqua-
lis videtur extare controuersia,etenim Vgol.in tra-
ctat.de censur.Eccles.tab.2.cap.12. in princ. nu.4.
opinatur ne ab illis clericis repetere valeat, quibus
iam sunt acquisitæ, sed ab eo qui iniustè excom-
municauit. Verum Alex. ipse moneta indicata
quæst.15.num.33. annuit à clericis ipsis repetendas
esse,quia illis iam erãt quæsitæ reuocabiliter, aliam
insinuat rationem Alterius eodem tom.1. disput.6.
lib.2.c.9.vers. Sed hic quærere posset aliquis, dum
ait seruientibus,tunc tantum quæri cum iustè ab il-
lo abdicantur, ita quod vbicumque iniustè ligatus
apparet,quia non illis priuatur; neque seruientibus
iure adiudicentur; propterea que ab illis repetendi
tunc habebit actionẽ,non quidem per viam acten-
tatorum,sed per modum querelæ,vt idem Frãch.
in loco superius citato edocet.
71 Verum, cum excommunicatus á Sede Aposto-
lica obtinet beneficium, & validè quidem prop-
ter illam clausulam in literis Apostolicis apponi so-
litam, scilicet teque absoluentes,cuius memini in
hoc capit.num.22.vtrum illius beneficij fructus tu-
tè percipiat suosque faciat, vigore absolutionis ob-
temptę iuxta relatum modum,& negatiuè respon-
dent Vgolin. in citato tractat.& cap. num.1.versic.
sexto carebit,& Alex.Moneta memorata q.15.nu-
mero 23. illa siquidem absolutio suffragatur tantũ
collationi beneficij,scilicet ad effectum ipsam vali-
dandi, & eiusdem beneficij acquisitionem.
72 At ille qui absolutionem obtinuit ad constitutũ
tempus, cum reincidentia, possit ne durante hu-
iusmodi absolutione consequi beneficia, ac fructus
antea obtemptorum beneficiorum acquirere?
vtrumuè, si infra illud tempus minimè paruerit,
neque steterit promissis, ob quæ sic fuerat absolu-
tus, reincidat absque alia citatione, & decreto in
eandem excommunicationem? sitque nec ne tunc
inhabilis ad beneficia adipiscenda, & antea habiti
beneficij fructus percipiendos? Primo itaque, vt
satisfaciam capiti, affirmo non esse dubium, quin
impetratio tunc facta valeat, & perceptio fructuũ
iusta sit teste Nauar. consil.6. quidam in loco, nu.7.
de sentent. excomm. Quò vero ad secundum ca-
73 put,vt conclusiuè loquar distinguo,vel á parte, vel
á Iudice fuisse concessam dilationem ob quam ex-
communicationis effectus differretur : & primo
quidem casu in eandem haudquaquam reincideret
excommunicationem,nisi á Iudice denuó excom-
municaretur,exemplum. Iudex ad mensem absol-
uit debitorem alterius cum reincidentia post men-
sem,si infra illum suo creditori non satisfecerit, &
antequam mensis ille elaberetur; idem creditor
alios dies, aut menses suo debitori prorogauit ad
sibi soluendum quicquid debet, & certe si tempus
istud à crèditore prórogatum pertransiret absque
solutione, illum nulla ratione dicendum esset in
eandem reincidisse excommunicationem, cum ip-
sa ex pacto,seu contractu nasci nequeat, verum ex
Iudicis sententia;nimirum igitur si non reincidat,
cũ prorogatio ista non Iudicis decreto, sed ex par-
tium concordia prodierit,vt scribit Bald.in l.tale
pactum §. qui prouocauerit num.2.ff. de pactis, &
concludit Siluest.verb. excommunicatio 2.§.deci-
mus tertius versic. sed intelligo, quem rectè loqui
adiungit Nauar. in Manual. cap. 27. num.18. An-
gel.verb.excommunicatio 1.num.21. Ludouic. de
Beia in responsione casuum conscientiæ casu 2. in
Congreg.habita die 30. Aprilis; nam potestas ex-
communicandi ex Iudicis auctoritate oritur non
partium consensu, Bald. in cap. P. & G. num. 15.
de offic. deleg. ita excommunicatio prolata contra
aliquem nisi infra mensem satisfecerit, si nondum
elapso prædicto termino creditor illum proroget,
nec debitor satisfecerit infra dilatum terminum,
in illa non vtique incurrit excommunicationem,
per Abb. in cap.præterea il 2.num.4.de appell.non
tamen ignorandum est posse creditorem differre
terminum iam dictum per ea quæ illic subiungit
Abb.& confirmo ex doctrina Nauar. in sum.c.27.
num.11.quod excommunicatio illum non liget,
quem intentio protulentis,vel petentis excludit ab
illius incursu,& dixerat antea ipsemet Nauar.c.17.
num.4.Angel.verbo excommunicatio 3. num.16.
Henric.in summ.Theol.moral.lib.13.cap.20.§.1.
& Sayr. in tractat. casuum conscient. lib.1.cap.16.
num.7.& 8. Altero verò casu cum prorogationem
ipsam fecit Iudex,tametsi accedente consensu par-
tis, si debitor passus sit elabi tempus illud prolon-
gatum, neque in eo satisfecerit, illicò sanè reincidit
in sententiam excommunicationis, & absque alio
decreto,vt Bald. & cœteri adducti auctores affir-
marunt,

marunt, & confirmatur ex his, quæ ſcribit Dec. in cap. Apoſtolicæ num. 9. de except. & copioſius conſil. 145. quæritur in effectu, per totum, vbi reſpondet etiam rationibus permultis, quæ poſſent afferri pro contraria parte. quare grauiter ſe decepit Rebuff. in concord. Franc. rubr. de excomm. non vitand. verſ. præterea, dùm affirmat hunc non reincidere, niſi aliæ literæ poſt propagatum tempus fuerint expeditæ; ea potiſſimum fretus ratione, quia poſtquàm fuit literis abſolutus, debeat literis etiam in excommunicationem reintrudi, cum literæ abſolutionis duplicem nequeant operari effectum, abſolutionis ſcilicet, & excommunicationis: quamuis pœna pecuniaria committatur elapſo tẽpore prædicto iuxta l. Reſcriptum §. ſi pactum ff. de pactis, quia vincula cenſuræ ſunt à cæteris pœnis diuerſæ naturæ, ex ſententia Bald. in capit. P. & G. num. 15. de offic. deleg. cuius opinioni ſuffragantur ſcripta per Roman. conſ. 331. in caſu, ſed re vera erronea quidem hæc eſt ſententia, tùm ex antedictis, tùm quia taliter abſolutum in priorem incidere cenſuram ſine noua ſententia probant Felin. in cap. ad reprimendam verſ. reducere de offic. ordin. & cap. veniens el 2. poſt num. 27. ibique Ioan. Andr. nu. 17. Hoſtienſ. nu. 9. Anton. de Butr. nu. 17. Abb. poſt num. 18. de teſtibus Henrich. in ſumm. Theol. Moral. lib. 6. cap. 10. §. 5. & cõmunis eſt opinio vt dicit Couar. In cap. Alma mater par. 1. §. 11. num. 6. verſic. Secundo in fine, ſi igitur hoc caſu reincidit in cẽſuram, neceſſariò ex eo oritur reſponſio ad aliud quæſitum, vt talis per reincidentiam excommunicatus nequeat beneficia adipiſci, aut fructibus potiri, cui non equidem aduerſatur Rotalis concluſio, vt abſolutus cum reincidentia tunc ſolum reincidat cùm fuit hoc modo abſolutus ab excommunicatione canonis, nõ autem ab excommunicatione hominis, vt eſt deciſ. 399. ſiue 5. ſi pronuncietur, & deciſ. 436. ſeú 11. fuit dubitatum de ſentent. excommun. in nouis, & deciſ. 524. ſeu 22. nota quod excommunicatus eod. tit. in antiq. nam ex earumdem deciſionum lectura poterit quiſquã facile colligere, in quam diſſimili caſu illæ loquantur, cum ſint intelligendæ iuxta Canones ab eiſdẽ adductos, nempè iuxta cap. ſignificauit, & cap. ad reprimendam de offic. ordin. cap. quoniam de appell. & cap. ſacro de ſentent. excom. ex quibus non vtique conſtat nominatos in eis fuiſſe abſolutos cũ reincidentia in caſu non paritionis, ſed ſimpliciter cum clauſola de ſatisfaciendo, nullo expreſſo tempore, non igitur mirum ſi tunc opòrtuit, vt iterum reinducerentur in illam.

74 Quid modo ſentiendum ſit de excommunicato abſoluto ex falſa cauſa non dedecebit quærere, & omiſſis quæſtionibus Doctorum, placet abſolutionem iſtam validam eſſe, vt firmarunt Domini de Rota deciſ. 399. alias 7. ſi pronuncietur dẽ ſentent. excomm. in nouis, & iterum in cauſa Farſen. Abbatiæ, vt teſtatur Paul. Aemil. deciſ. 1. par. 1. Nauarr. cap. 27. num. 38. Felin. in cap. quod ſuper his nu. 13. verſ. ſed Domini de fide inſtrum. ac Hieron. de Tortis in ſuo Conſilio poſito inter Conſilia Anton. de Butr. & videtur ſequi Probus ad Ioan. Monachum, in cap. 1. num. 7. verſ. ex cauſa de ſentent. excomm. in 6. Philipp. Franch. in cap. venerabilibus, §. ſanè poſt num. 2. adducto tit. & lib. Milis ſuo repert. verb. citatio partis non requiritur, atque his omnibus adſtipulatur textus in cap. ad noſtram, ibi reducatis de iure iur. nec non ratio illa quod Dominus par Ius, & ſoluendi eſſe voluit, & ligandi, & vtrumque pari conditione permiſit cap. verbum de pœnit. diſt. 1. & cap. inferior 21. diſt. nec mirũ ſi propterea Innoc. alterum alteri æquat in cap. ab excommunicato num. 3. verſic. ſi enim de Reſcript. & defendit Couar. in cap. Alma Mater par. 1. §. 11. num. 14. verſ. quibus: ſed excommunicationem ex falſa cauſa inflictam, tenere affirmant omnes, atq; etiam met ipſi qui abſolutionem ita cõceſſam exiſtimarunt inualidam, vt gloſa finalis in adducto c. quod ſuper his ibique Bal. Ioan. Monach. in cap. 1. num. 7. de ſentent. excomm. in 6. alijque putantes abſolutionem hoc caſu diſtare ab excommunicatione, & nulla quidem iuſta ratione, cum nulla de iure inter prædicta ſubſiſtat differentia, neque differentiæ ratio per ea quæ ſcribit Cardin. indicato cap. quod ſuper his, & c. perpendimus de ſentent. excom. quamuis ipſe in alio allucinetur, dum præterea opinatur neutram illarum ex falſa cauſa factã valere, nam ego libentius propendo in ſententiã, abſolutionem ex falſa cauſa conceſſam validam eſſe, exploſis contrarium ſentientium opinionibus, ſcilicet Couar. loco ſupra citato. Ludou. de Beia caſu primo de excom. §. de abſoluto ab excommunicatione verſ. abſolutio autem Ioan. Monach. citato num. 7. & aliorum quos breuitati vt ſtudeam prætereo; quam meam reſolutionem multis confirmat rationibus, iuriq; conſonam defendit Vgolin. in tract. de cenſur. Eccleſ. tab. 1. cap. 19. §. 4. nu. 3. & conſequenter cum iuſtè illum cenſeam liberatum á cenſura; nec amplius eundem reputem excommunicatum, non erit ad beneficia acquirenda, ordineſque ſuſcipiendos inhabilis, neq; ad perceptionem fructuum, aut exercitium ipſorum ordinũ.

Tandem adijcere concluſionem illam à paucis obſeruantiæ demandatam, ſed corrupta imperitorum praxi improbatam, non grauabor, cum neſcientes requiſita ad concedendam abſolutionem ad cautelam, eam paſſim impertiuntur, & concedunt in caſibus omnibus, nulla diſtinctione præ-
75 miſſa, aùt conſiderata conditione, vt itaque illa detur duo neceſſariò requiruntur, ſi reliqua ſuppetãt à Iure ſtatuta. Primum vt res dubia ſit, nempè dubitetur ſi contracta fuerit Bonacin. de cenſur. diſput. 1. quæſt. 3. Punctu 7. num. 2. vel dubitetur de validitate excommunicationis capit. ſolet de ſentent. excomm. in 6. inibiq; affirmant communiter Doctores, quin iſthæc dubietas, ſit tantum illa quæ prodierit ex ſolo valore cenſuræ, & conſequenter ex defectu contra ſubſtantiam cenſuræ, & ipſius validitatem, quia ſi contra Iuſtitiam, & ſic cõtrouerſia ſit vtrum iuſta fuerit, tunc etiam ſi iniqua fuerit, cum ſubſiſtat excommunicatio, non ad cautelam, ſed ſimpliciter tantum danda eſt abſolutio ſi cætera concurrant de Iure neceſſaria: vt optimè declarat Suarez tomo 5. diſput. 7. ſect. 3. ſub num. 15. & M. Alter. de cenſur. tom. 1. diſp. 1. lib. 4. capit. 4. quin hæc dubietas ex actis patere debet, & ſic cauſa propoſita, & probata, ob quam prætendatur nullitas illius, vt addit Franch. in eod. cap. ſolet num. 10. & Couar. in c. Alma Mater par. 1. §. 12. num. 6. de ſent. excom. in 6. atque ita intelligenda

ſunt

sunt generica verba Randens. in suo responso 17. cum sub num. 39. Fultus doctrina Stephani Costæ in eodem cap. solet, affirmat dandam esse absolutionem istam si excommunicatus contendat esse nullam: etenim illud verbum contendat comprehendit validam causam ob quam dubius reddatur valor excommunicationis; quod si pateat nullam esse, an illa concedenda sit, & quidem si hactenus relata attendamus denegãdam esse dicemus, cum tunc cesset dubium, imò, & absolute tunc dandam esse affirmat, Genuens. in Praxi Archiepisc. cap. 5. sub num. 2. per Domin. Gemin. Anchar. & Franchum in dicto cap. solet, Rotam verò contrarium tenere adinueni in decis. 436. fuit dubitatum sive 12. de sentent. excomm. in nouis, quæ in fine dicit Regulam extare probantem quòd censura Ecclesiastica, quæ est nulla potest tolli ad cautelam; addo Puteum attestantem idipsum decisum fuisse in decis. 96. die 8. Februarij lib. 2.

Secundum requisitũ illud est, quod qui eiusmodi vult concedere absolutionẽ, alteram etiam, & directã si opus tunc esset elargiri posset, quam si cũ cętera (iuxta sacros Canones) concurrerent ad illam dandam, impartiri eo casu non valeret, neque, & istam ad cautelam, vt præter Doctores multos in eodem cap. solet, concludit, rationibusq; defendit adductus Suarez indicata sect. 8. sub num. 14.

Hic mihi constitueram huius capitis fines; hic coetui caneram, rem enim expleucram quę censuratum detinet à promotione ordinatumq; ab executione, aut beneficiorum acquisitione fructuumue perceptione, quorũ meus hic est peculiaris sermo; coetera de excommunicatione copiosius Deo fauente scripturus, in tract. de censur. Sed auctoritas Pontificia, cui, & parere conuenit, & ipse plurimum debeo, iussit vt aliqua in hac re subiungerem, quæ tametsi videantur procul esse ab hoc tractatu, quia tamen vtilia, valde sunt, & practicabilia, nedum Antistes ille censuit meo ob id minimè redarguendum esse, quod ad aliena deflexerim, sed collaudãdum maximè, quod ambiguas voluntates in quæstionibus tám dubijs, & in foro versantibus sedauerim, eius igitur votis libenter assentiens subscripta adiunxi, quæ maximo cum labore, & studio, in biduo (scilicet in vigilia, ac die natiuitatis Sancti Ioannis huius anni 1610.) coaceruaui, & transmisi eidem Præsuli mihi deinde rescribenti, non inutiliter, neque perperam ea addidisse, illis tamen pauca quædam subsequentibus temporibus addidi, quæ obuiam venerunt, quaquè in facto occurrerunt.

Præcipua, & immediata causa excommunicationis est peccatum mortale, illudque (vt tetigi in
76 huius capitis initio) non quidem præteritum, aut præsens sufficit, nisi præcedentem monitionem sub excommunicationis comminatione subsequatur inobedientia, & contumacia, iuxta cap. Romana de sentent. excomm. in 6. sed vtique futurum, quia admonitio eo casu non adhibetur, ex quo tunc mora, culpa, vel offensa præcedit, in exhibenda satisfactione eo dem c. Romana cuius Canonis attente equidem est perpendenda vis verborum, nam cum loquitur de præterito, aut præsenti delicto præcipit neminem excommunicandum admonitione non præcedente, & inobedientia non subse-
77 quente; cum verò de futuris, haúd requirit monitionem, sed moram dumtaxat culpam, vel offensam prout etiam videtur annotasse licet obscuris verbis Philipp. Franch. super eodem cap. Romana §. fin. num. 3. ob idque circumspicimus, validè quem pro futuris culpis excommunicari, per verba latæ sententiæ ac nulla præcedente monitione, eaque ligari statim ac ille offendit; nullaque intercedente alterius opera; per ea quæ expressè notat Vgol. in tract. de censur. Eccles. tab. 1. c. 8. §. 6. nu. 2. (vbi præterea subiungit verba omnia significantia latam sententiam) & ratio præfatæ resolutionis, illa potissimum esse potest, nam quoties pro futuris culpis infligitur, tempus monet, & inobedientia concurrit; ideò nulla alia præexigitur monitio, vt inquit Zabarell. in cap. sacro num. 6. de sentent. excom. ibique Innoc. in princ. & Felin. post num. 4. idq; cum desit quoties pro præteritis illa infertur, meritò prędicta requiritur monitio, vt etiam affirmat Probus ad Io. Monach. in cap. fin. post num. 14. de Constit. & pro conclusionibus iam dictis, videnda sunt, quæ cumulat Vgolin. in dicto tractat. tab. 1. cap. 18. & Lapus alleg. 73. ex quibus rectè arbitrati sunt scribentes, vt de præterito sola contumacia sit causa excommunicationis, & consequenter quotiescumq; reperitur aliquis excommunicatus pro aliquo crimine nempè adulterio, furto, & consimili, intelligatur pro contumacia proueniente ex illo, iuxta glossam primam, & notabilem in c. certum est 11. quæst. 3. non enim ipsa incurritur, nisi cum peccato mortali sit coniuncta contumacia Greg. de Valent. super Diuum Thomam disp. 5. quæst. 13. punctu 2. vers. ad secundum, tomo 3. & huc tendit distinctio illa diuersis tamen concepta verbis, quod excommunicatio ab homine non nisi pro contumacia ferri possit, tùm si præcedat, tùm si sequatur delictum, á Canone verò etiam pro delicto iuxta glossam primam, & singularem in c. Episcopi 11. quæst. 3. inibiq; Gemin. in fine, & Abb. in cap. 1.
78 post num. 10. de Iudic. quinimmò si principale crimen, graue haudquaquam sit, contumacia tamen illud delictum sua natura leuè efficit grauè; eò quia contemnit ille parere Iudicis præcepto, à quo prodijt ipsa contumacia, & propterea sufficit, vt hic iustè excommunicetur, prout desumitur ex capit. statuimus de sentent. excom. in 6. & notat Viuald. (qui præfati Canonis non meminit) in 2. par. rubr. de excom. nu. 107. ex quibus liquido patet impotentem præcepto Iudicis obedire (quia excusatur) contumacem non dici, neque ideò excommunicatum, dato quod ipse rem alterius subtraxerit inui-
79 to Domino, quare si fur tẽpore publicationis monitionum, aut etiam ipsius censu æ nõ erat soluendo, eam non vtique incurrit Sot. Cordub. & Viual. locis proximè citandis Henric. summ Theol. Moral. lib. 5. cap. 5. §. 5. in glos. litera A Tole lib. 5. c. 27. post num. 10. Vgolin. tract. de censur. Eccl. tab. 2. cap. 27. num. 2. & Sayr. in suo Thesauro casuum conscientiæ lib. 1. cap. 9. num. 11. nisi factus ditior,
80 tunc enim fieret excommunicatus, eo quod illius vis durat adhuc ex resolutione Viualdi, & Sayri in locis mox citandis; quibus non leuiter contradicere videtur resolutio in simili casu tradita, per Tabienam in verbo excommunicatio 4. §. 4. & Armill. eodem verbo num. 34. & multis comprobat rationi-

rationibus per Ludouicum de Beva in resolutorio casuum conscient. casu 4. siue 2. inter propositos in Congregatione habita die 30. Aprilis anni 1581. dum firmant excommunicationem inflictam aduersus non restituentem instrumenta alteri competentia, non ligare absentem, nec solum dum est absens, & inscius, sed neque cum post lapsum terminum constitutum, in monitorijs ad restitutionem faciendam redierit, & sciuerit excommunicationem prolatam fuisse, & sequitur Vgolin. citato num. 2. propè finem. Nisi dicamus posse inter hos casus aliqualem considerari differentiam, eam scilicet quod in primo videatur sortita suum effectum, excommunicatio contra scientem, suspensa tamen ob illius impotentiam ad tempus quo potest parere; in hoc autem secundo, nullo pacto habuerit effectum aliquem, tanquam prolata in absentem, & ignorantem, ideoque lapso tempore statuto non amplius vigorem habeat, ex Armill. indicato num. 34. tu cogita, illud interea certum tenens eiusmodi censura ligari eum, qui cum lata est excommunicatio poterat soluere, & renuit, seu minimè curauit soluere, nec quidem ab ea postmodum excusaretur in foro Ecclesiæ si superuenienti egestate vexatus, furtum, illiusue persoluere valorem nequiret Sot. in 4. sentent. dist. 22. quæst. 1. artic. 2. conclus. 4. casu 2. Corduba quæst. 18. Viuald. 2. par. Rubr. de excomm. num. 109. atque Vgol. & Sayr. locis nuperrimè citatis.

81 Est tamen multiplex contumacia, alia quippè in non comparendo, alia autem in non parendo, & nouissima in discedendo postquam comparuit, & pro vnoquoque istorum potest excommunicari contumax, cap. certum est 11. quæst. 3. quod notandum aduersus aliquos, qui non erubescunt clientes defendere, ne possint excommunicari ab Episcopo sub excommunicationis pœna, moniti ad aliquid exequendum, infra terminum cum interuallis dierum comparuerunt, & recusarunt parere, licet autem contentio sit inter Doctores vtra sit grauior contumacia, nempè illa in non comparendo, an altera in non parendo? ita quod Abb. in cap. 1. sub n. 10. & Decius in prima lectura numero mihi 56. de Iudicijs defendunt maiorem esse contumaciam ortam, ex non comparitione, & sequi videtur Ripa in eomet textu à num. 32. impugnat illic Aret. per multas vrgentes rationes, attamen non est de hac quæstione inuestigandum, pro resolutione alterius dubij propositi, cum quæcumque ex istis opinionibus sit verior, satis est quod pro quacumque dictarum contumaciarum infligi possit excommunicatio, ex citato tex. in capit. certum est 11. quæst. 3. expressis verbis sanciente.

82 Monitio autem iam dicta quæ præcedere excommunicationem debet, non vnica, aut geminata sufficit, sed trina requiritur, vt matura consideratione rimetur, vtrumne tanta sit præuaricationis contumacia, quæ digna appareat, vt tali confodiatur mucrone; idque deducunt scribentes ex c. 18. Matthæi, quod admonet Petrum, peccantem fratrem priuatim primo corripere debere, qui si non audierit iubet secundò duos adhibere testes; quando si neque audiuerit, præcipit illum Ecclesiæ denunciari, ex sacris etiam Canonibus colligitur necessitas huius trinæ monitionis, nempè ex c. omnes decimæ 16. q. 7. & c. de Præsbyterorū 17. q. 4. adeò quòd Iudicibus eam prætermittētibus interdicitur ingressus Ecclesiæ per mensem in c. Sacro de sent. excom. & c. 1. adducto tit. in 6. & consequenter mortale crimen perpetrant ex resolutione Doctorum, ac præsertim Sot. adducto art. 2. cōclus. 3. quin etiam prædicta trina monitio nō vnica, sed tribus seiunctim vicibus fieri, est pernecesse, vt Reus si non alia ex causa, saltem huiusmodi monitione ter iterata incētiuum habeat, & tempus se se compungendi; quod si causa aliqua vnā pro tribus sufficere monitionem putarent, nihilominus debēt Iudices ipsi aliqua dierum competentia interualla obseruare, nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda c. constitutionē de sent. excom. in 6. ex quo Canone constat insuper hanc trinam monitionē, aut vnicam pro trina non esse de essentia excommunicationis; non enim præcipitur illic, vt tali Iuris ordine prætermisso sit nulla prædicta sententia; sicuti ex eodem Canone id optimè deduxit Sot. citato artic. vers. quod si sciscitèris, & apertius liquet ex c. sacro iuncta glosa. verf. Iusta fuerit, de sentent.

83 excom. ac propterea si nulla præhabita monitione feratur excommunicatio, nulli dubium quin teneat, vt scribit Innoc. in c. illud de cler. excom. minist. glos. 2. in c. reprǣhensibilis de appell. ibiq; Abb. nu. 13. & Dec. nu. 11. Feder. de Senis cons. 11. quæritur vtrum excommunicatio post nu. 5. & 10. Berous in c. quoniam contra nu. 95. de probat. Ripa in c. 1. nu. 79. de Iud. Cassad. decis. 2. nu. 11 de pens. Vgol. cæteros complures adducens indicato c. 18. nu. 4. & cōcinit tex. in c. si Episcopus qui forte 11. q. 3. quod non tantum si ab ordinario, at quoq; si à Delegato feratur per Innoc. & Abb. citato loco. Imol. in cap. fin. post nu. 11. de præb. & dignit. & alij plures quos refert, & sequitur Rendina in suo promptuario receptar. sent. tit. 41. sub nu. 5. tametsi Rota firmet cōtrarium in Delegato, sentiens excommunicationē hoc modo ab illo latā nullius validitatis esse in decis. 139. alias 10. nota quod excommunicatio, & decis. 559. alias 23. vtrum excommunicatio de sent. excom. in antiq. sequitur milis suo repert. verb. citatio partis non requiritur. vers. item fallit, nā Rotæ opinio, vel non vera, sicuti de ea videtur dubitare auctor eiusdem decis. 23. dū in illius calce inquit; sed ego contrarium credo; vel saltem esset restringēda in delegato habente expressam formam in rescripto, vt optimè declarat Dec. indicato cap. reprehensibilis nu. 17. est tamen indubitati Iuris, quód monitio iam dicta non tantum sententiam excommuni-

84 cationis pro præterito, aut præsenti delicto ferendam, præcedere oportet, at insuper; vt iustè, in antea latam quis declaretur incurrisse, Raudens. consil. 17. num. 34. & 42. vol. 2. Borgnin. decis. Fiuizana 77. siue 33. nu. 44. de contract. etiam si notorium, ac manifestum sit illum deliquisse, ex eodem Borgnino inibi, ac Raudensi num. 43. nam ad probandam notorietatem saltem requiritur citatio, Aretin. cō. sil. 163. sub nu. 5. & propterea etiam in excommunicatione proferenda concludit Alterius c. 5. mox citando, vers. Quamobrem; quin seiunctim fieri debet, non autem concurrere potest, cum sententia promulgante, aut infligente censuram excommuni-

municationis, iuxta notata per Phylipp. Franch. in cap. Romana §. fin. num. 1. de sentent. excomm. in 6. per textum iam relatum in capit. Constitutionem, & firmat insuper Cardin. in cap. 2. de foro competenti.

85 Est tamen verum, quod si monitio isthæc omitteretur, iniusta esset excommunicatio per glos. in eodem capit. sacro, & Felin. in cap. cum sit Romana, vers. secundo noto, post num. 15. de appellat. vbi alios cumulat Doctores, & insuper probat Gemin. in cap. vt . . . . . §. sed nec, post nu. 3. de sentent. excomm. in 6. dumtamen vnica saltem præcesserit, nam si adhuc illa absuerit, non iniustitia, sed nullitate polleret excommunicatio, ex sententia comprobata per Marium Alterium tomo 1. de censur. disput. 3. lib. 3. cap. 5. vers. intelligendum autem, & Latius cap. 4. immò neque iniustitia notaretur, si iusta intercedente causa superior censuerit trinam præterire, ex eadem glosa in versic. iusta fuerit, quas quidem causas, siue casus recenset, nouem scilicet memoratus Alterius eodem cap. 4.

86 quod si clausulam illam contineret iustificatiuam, si senserit se grauatum, & cet. tunc etiam si sine causa prætermissa monitio foret, non modo haud esset nulla, verùm neque iniusta excommunicatio. Nauar. consil. 4. Vicarius Generalis sub num. 3. de sentent. excomm. in nouis, Raudens. citato consil. 17. num. 43. ac propterea decisum fuisse in Rota Pisana, quod qui tacita monitione excommunicauit cum tali clausula, non incidat in pœnam statutam, in eodem capit. Sacro, refert Martha decisio, seu potius voto 78. nam tale præceptum per comparitionem resoluitur in simplicem citationem, vt adducti scribunt auctores per glosam quam recensent in l. de pupillo §. meminisse ff. de oper. nou. nunciat. & addo Lanfranch. in praxi cap. 1. nu. 14. nec non Bertrandum consil. 257. Præceptum volum. 7.

87 Cum verò monitio eiusmodi præmittitur, personæ excommunicandæ notificanda est, nec domi intimata sufficeret ex notatis a me ipso in Ritu 17. Curiæ Archiepiscopalis Neapol. num. 6.

88 In certis tamen quibusdam casibus citatio in personam citandi si exequuta non fuerit subsistit excommunicatio, eoque potissimum si malitiosè quis se absentaret nè ad ipsius personam citatio perueniat, ex multis quæ inibi cumulaui, & nunc addo Sayrum alios coaceruantem in suo Thesaur. lib. 1. cap. 12. num. 12.

Similiter vbi domi, aut alio quocumque modo exequuta citatio (licet nulliter) si ad eiusdem citandi notitiam peruenit, quia validatur, ideò eius vigore legitimè deuenitur ad excommunicationis sententiam promulgandam per Felyn. in cap. cum sit Romana num. 15. de appellat. Mandos. in tractat. de monitorijs quæst. 26. Vgolin. de censur. tabul. 1. cap. 18. §. 1. num. 1. & præcitatus Sayrus indicato cap. 12. num. 14.

Quin, & citatio personalis non sit de necessitate præmittenda, quando malè absolutus reintrudendus est in excommunicationem, dicunt ijdem Felyn. & Mandos. adductis in locis.

Non secus ac pro ferenda declaratoria contra aliquem quòd incurrerit in censuram, nam in certis quibusdam casibus, nullam requiri monitionem, aut citationem memorat Iulius Clarus in §. fin. quæst. 31. sub num. 3. tametsi Regula contradicat, iuxta glosam in clem. præsenti vers. constiterit de censibus, & conclusi superius in versic. Monitio autem, num. 84.

89 Illud præterea ignorare pudet, quod idem Concilium Tridentinum in citato cap. 3. sess. 25. de reformat. sanxit, vt Iudices Ecclesiastici cuiuscumque sint dignitatis, in causis Iudicialibus abstineant se, tàm in procedendo, quàm definiendo à censuris Ecclesiasticis, seu interdicto, quandocumque exequutio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij propria auctoritate ab ipsis fieri poterit; ex quibus profectò verbis illud potissimum desumitur, & omnium ore probatum axioma, vt excommunicatio non nisi in subsidium concedenda sit, quod etiam Nauarrus comprobat. in Corrolar. 65. capit. inter verba 11. quæstio. 3. & Lazzarius de Monitor. sectione prima quæst. 15. numero 3. idque adeò verum est, vt si extra Iudicium constaret cætera remedia deficere; ad ipsam promulgandam censuram haud esset properandum, quippè quod ex actis patere debet exequutionem realem, aut personalem fieri non posse, vt tunc censura feratur in subsidium, iuxta resolutionem Sacræ Congregationis Concilij; Idque tanta etiam veritate fulcitur, vt non solum quando contra eandem personam obligatam potest fieri exequutio, non

90 debeat proferri excommunicatio, at etiam vbi plures personæ essent in solidum obligatæ, & in vnam ob paupertatem procedi ad capturam bonorum non posset, tunc neque in illam promulgari censura debeat; ita respondente Sacra Congregatione cuius testis est Farinaccius inter decisiones Rotæ ab ipso congestas Centuria prima decisio 97. cuius quidem declarationis verba sunt Præsupposito quod duo sunt insolidum obligati in forma Cameræ pro eodem debito, & quòd contra vnum tantum posit deueniri ad exequutionem realem vel personalem; an contra alium, contra quem non potest fieri exequutio realis, vel personalis, posit ad instantiam creditoris in subsidium relaxari excommunicatio? Congregatio respondit non posse; Addo nunc ipse perutilem illam doctrinam, & à paucis cognitam, cum memoria teneam multos in ea re errasse, existimantes censuram, ista non seruata forma inualidam, & credentes adductum Concilij caput in dicto §. in causis vero iudicialibus, formam præscripsisse; cum re vera tantum instruat, doce, atque modum in ferenda excommunicatione obseruandum; qui propterea si fuerit prætermissus subsistat nihilominus censura, teste Mario Antonino variarum resolutionum libro primo, resolutione vltima, casu 75. versic. insuper dicitur, & eo potissimum souetur assumpto, quod textus in l. à Diuo Pio §. in vendicatione ff. de re iudicata statuens modum tenendum in quauis exequutione facienda hanc pariter admittit interpretationem, vt exequutio aliter facta non subiaceat nullitati, idque probat etiam Surdus consil. 39. numero 22. & ipse capit. 13. num. 332. huius Rubr.

Quin

Quin in ſpecifico caſu facultatis conceſſæ in literis Apoſtolicis excommunicandi moroſum in ſolutione penſionis, non teneatur exequutor in proferenda ſententia ſeruare modum inibi enarratum memoro, eo quod illa facultas non cenſetur data in ſubſidium, ex ſententia eiuſdem Congregationis, quæ ita cenſuit in vna Aquilana, & Salernitana; contradicens verò Lazzarij ſententia in tractat. de monitorijs ſectio. 4. quæſt. 8. num. 7. admittenda non videtur, quia relatæ, ac validæ rationi minimé reſpondet, eiuſq; nec etiam meminit, ad eam fortaſſe quia non cogitauit, vt propterea credendum ſit, quod ſi memoria eam repetijſſet in alteram non iuiſſet ſententiam. Auctoritates autem quibus fulcitur, ſcilicet Guttierez, Quarantæ, Sebaſt. Medices, Franciſci Leonis, & Sayri, neque ei opitulantur; nam Guttierez citato cap. 11. ſub num. 1. Quaranta in Summa Bullarij, in verbo excommunicatio, ad finem reuelationum, & Medices in Summa Peccatorum rubr. excomm. quæſt. 50. non perſunctoriè, ſed incidenter ſcribunt Sacrum Concilium ſalutiferam in his monitorijs formam ſeruandam præſcripſiſſe; nec addunt ſi intelligant de ea forma, ſine qua non, an citius de altera inſtruente potius. Ac demum ex ſubſequentibus verbis, quæ referunt Concilij Tridentini patet eos non loqui de contentis in §. in cauſis verò Iudicialibus, citati cap. 3. & ſic de excommunicationibus in proprios ſubditos promulgandis ab Epiſcopis, in cauſis vertentibus in eorum Tribunalibus; Verum de compræhenſis in §. Quapropter, nempè de excommunicationibus, quæ monitionibus præmiſſis fieri ſolent ad finem reuelationis, aut pro deperditis rebus, quas non niſi ab Epiſcopis proferri mandat ac pro re non vulgari, cauſaquè diligenter, magnaquè maturitate examinata, quæ eius animum moueat, quando ipſe pro re, loco, perſona, aut tempore eas decernendas eſſe iudicauerit, Sayr. autem in ſuo Theſauro lib. 1. cap. 9. num. 33. ab eodem Lazzario in ſui gratiam citatus; ſuæ expreſsè contradicit ſententiæ, nam eas colligit ex adducto §. Qua propter; nempè illas conditiones quas, & nos, ex illius verbis carpſimus; Franciſcus tandem Leo in ſuo Theſauro Fori Eccleſiaſtici par. 3. cap. 38. num. 22. neq; ſuum probat dictum, quin adeò confuſè loquitur, vt quid ſentiat colligere impoſſibile videatur; Imò graui captus errore, firmat, non poſſe Epiſcopum poſt Concilium nominatim excommunicare conuictum aliquid detinere, aut ſcire, ſi poſt genericas monitiones, & cenſuram nec reſtituit, nec reuelauit, contra ipſius met Lazzarij ſententiam præcedenti diſtinctione traditam in quæſt. 8. ſectionis 4. num. 11. quamque antea Ioannes Guttieres etiam ſcripſerat citato capit. 11. num. 89. ipſeque dicam inferius num. 134. Tan-
92 demque alterius reſtrictionis meminiſſe oportet, eamque tradere ad conſtitutam Concluſionem, quæ, & longè vtilis eſt, & frequenter euenire ſolet, nè procedat in caſibus, in quibus Epiſcopi procedere nequeunt aduerſus bona, ſeù perſonam, puta contra laicos, niſi in certis caſibus, etenim in alijs minimè obſeruato illius capitis tenore ad cenſuram validè properant, vt optimè colligi poteſt ex verbis citati Marij Antonini adducto caſu 75. verſic. quia id verùm; & comprobari ex illic tradita ratione. Quo in loco diſpoſitionem Concilij militare ſupponit, vbi aliud competeret remedium ordinarium, ex illo vulgato textu in l. vt gradatim ff. de muner. & honor. eo enim caſu ceſſare debet extraordinarium, & ſubſidiarium, quod extingui dicitur, ſtatim ac deficit cauſa, & ratio ob quam introductum fuit, idque in hoc ſpeciatim caſu ſcribit Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 190. num. 35. & 37. nec non Lazzarius eodem tractat. de Monitorijs ſect. 1. quæſt. 15. numero 4. Sed tunc Eccleſiaſticus alium non habet remedium, quò valeat in laicos excandeſcere, meritò poſſe tunc Eccleſiaſticis vti armis, & continuò cenſura ferire inobedientes, cœterosque criminoſos laicos, dicendum eſt.

93 Quod ſi ignoretur perſona quæ rem aliquam detineret, aut ſciretur, ſed aliquod extaret impedimentum ob quod moneri ſpecialiter nequiret, tunc poſſent monitiones generales concedi contra detinentes, vt reſtituant infra terminum in ipſis conſtitutum, nec non contra ſcientes detineri, vt eodem in termino indicent detemptorem, quo elapſo procedere ad prolationem generalis ſententiæ excommunicationis contra eoſdem, nec dubium, quin eiuſmodi ſententia liget, & afficiat perſonas illas tametſi non nominatas, & incertas, iuxta cap. conſtitutis el 1. de teſtibus, & meliorem textum in capit. 2. §. ſtatuto de Conſtitut. in 6. ac Rotam deciſ. 444. extra Rotam, ſeù 19. de dolo, & contumacia in nouis, præſertim verò quod præfatæ monitoriæ concedi poſſunt contra teſtes alicuius negotij veritatem ſcientes, eoſque pars altera ignoret illud ſcire, aut ſi ſciat quia renuunt veritatis teſtimonium ferre, vt probat Abb. in capit. ad noſtram el 2. num. 2. de Iure iuran. & Oliua ſuper Ritu 3. Archiepiſcopalis Curiæ Neapolitanæ poſt num. 10. quinimmò etiam pro re furto ſubtracta licere huiuſmodi monitionibus, & cenſura coercere teſtes, definiit Abb. in capit. qui cum fure numero 2. de furtis, non modo ad propalandum locum, vbi tunc res furata exiſtit, & apud quem illa ſit, vt inquiunt Clarus in §. fin. quæſt. 27. num. 3. & Baiard. ad ipſum Clarum alios adducens, & alij præterea ſcribunt affirmantes in re furata procedere textum in dicto cap. cum fure; verum etiam ad indicendum furem, aut alium delinquentem, iuxta veriorem intelligentiam illius Canonis, vt ſuper eo tenet gloſa finalis, atque gloſa, & Bart. in l. Ciuile C. de furtis, Follerius, in praxi Canon. crimin. par. 2. capit. 8. num. 27. Nauar. copioſè in ſumm. cap. 18. nu. 40. capit. inter verba numero 119. concluſ. 6. poſt num. 15. & Roman. ſingul. 794. numquid teneatur; Ambas autem iam ſtatutas concluſiones approbat ius nouiſſimum Concilij Tridentini in adducto cap. 3. ſeſſio. 25. de reformat. vt in cauſa quacumque tùm Ciuili, tùm etiam pro deperditis rebus in qua ob teſtium, & ſcripturarum inopiam difficilis probationis appareret intentio alterius ex collitigantibus, aut ipſius, cuius res furto ſubtractæ ſunt, poſſint monitiones iſtæ concedi, atque etiam cenſura, tàm ſi coram laico, quàm ſi Eccleſiaſtico Iudice lis aliqua pendeat. Quod equidem probari exiſtimo ex verbis illis, ad finem reuelationis, aut pro deperditis ſeù ſubtractis rebus.

Primò enim loquitur Concilium generatim ad fi-
nem reuelationis, & continet primum casum de
difficultate probandi cum causa ciuilis viget, &
quia iustè controuerti poterat si hujusmodi generi-
ca facultas videretur idem elargiri in casu rei sub-
tractæ, cuius maior apparebat dubitatio, fortasse
ob criminalitatem quam complectitur, ideo sub-
iungit, aut pro deperditis, seu subtractis rebus,
& consequenter ex illis verbis ad finem reuelatio-
nis existimo, Concilium permittere publicatio-
nem eiusmodi censuræ, vltra casum commissi fur-
ti: semper quod res videtur difficilis probationis,
& mos totius orbis approbat,
94 Quod verò conclusi, vt illæ concedi possint ad-
uersus detinentes, vt restituant, & persoluant pro-
bat glosa in clement. dispendiosam, versic. præmo-
niti de Iudic. ibidemque I.nol. post num. 10. An-
char, post num. 4. & Zabarell. post num. 26. & cæ-
teris expressius Sylua nuptial. lib. 3. num. 28. quod
si id minimè adderetur expresſè, non vtiquè tene-
retur principalis se ipsum prodere, etiam si specia-
tim interrogaretur à Iudice de aliquo delicto, sibi-
què illud fateri preciperetur sub pœna excommu-
nicationis latæ sententiæ, nisi de eo fuerit interro-
95 gatus seruato Iuris ordine, scilicet cum esset infa-
matus, vel semiplenè constaret de delicto, & eius
competens Iudex ab eo veritatem exposcat. Réo-
que pateat semiplenè constare aduersus ipsum de
delicto; quia tunc, & teneretur fateri delictum
ex his quæ alibi scribo, & si non fateretur, esset ex-
communicatus, vt expresſè Angel, verbo confessio
delicti in princip. Sylua Nupt. indicato lib. 3. nu-
mero 42. Syluest. verbo accusatio §. 13. post num.
20. & verbo confessio §. 1. post numerum secun-
dum Sayr. in Thesaur. casuum conscient. lib. 1.
cap. 9. nu. 35. Nauar. in cap. inter verba conclus. 6.
Corrolar. 17. num. 20. causa 11. quæst. 3. atque
alij mox relati; teneretur tamen restituere etiam
principalis occultus, & satisfacere si excommuni-
catio quamuis generalis, ne dum contra scientes,
at prætерea aduersus detemptores, aut furantes
prolata esset; atque ideo nisi ille tunc restituat in-
cidat in præfatam sententiam excommunicatio-
nis, eo quod cogi ad restituendum quiuis occultus
delinquens potest, tametsi non ad detegendum se
ipsum, vt rectè colligitur ex Caietano ad Diuum
Thomam 2, 2. quæst. 69, artic. 1, & 2. versic. ter-
tio, quòd auctor., & dicit Nauar. in summ. ca-
pit. 17. num. 100. Graff. lib. 4. decis. Aurear. cap. 8.
num. 18, ac Toletus in summ. lib. 5. cap. 27. in fine,
quin etiam si præciperetur sub ipsa eadem censu-
ra; vt quicumque haberet aliquas scripturas, quo-
quo pacto actinentes ad Ius alterius debeat illas
producere, cogeretur vtique illas exhibere, alias
excommunicationi subiaceret, nec posset illa ex-
cusatione tueri, quod inde pertimescit vexatio-
nem, nisi manifestissimum omninò esset illas tali-
ter ad eius Ius conducere, vt nullatenus ad alterius
ius confirmandum spectent, tametsi in foro secu-
lari ad viam excommunicandi succurrere, atque
ad exploranda occulta instrumenta saltem ad
compellendos occultos testes, vt in Iudicium pro-
deant testimonium dicturi, Sotus in 4. distinct. 22.
quæst. 1. artic. 1. conclus. 4. casu 3. Sayr. lib. 1. ca-
pit. 9. num. 30. qui tamen addit, neque illum tene-
96 ri eas exhibere si ex eis posset ius alterius confir-
mari, ipsius autem exhibentis Ius posset aliqua
ratione exinde infirmari; cuius illationem appro-
bare hucusque non audeo, tum quia Nauarr. ab
ipso citatus, minimè eam tradit, tùm etiam quia
contradicit resolutioni iam relatæ à Soto, & com-
mendatæ ab ipso met Sayro: Illud tamen notabi-
le, nec prætereundum iudicaui, quod non omnes
scripturas ad Ius alterius actinentes tenetur exhi-
bere, vel propalare detinens; etenim non priua-
tas, sed publicas dumtaxat per Nauar. qui copiosè
demonstrat consil. 3. Inter sceium num. 4. de censi-
bus in antiquis siue 35. de sentent. excomm. in
nouis, quia nemo compelli debet, vt suas proprias
rationes, ac priuatas scripturas edat ex l. 1. C. de
edend. & notat Det. in capit. 1. num. 47. de probat.
nec prætерea publicam, ob timorem comminatæ
censuræ compellitur exhibere, si non illius, sed
suam esse certo sciat, iusteque teneat, aut probabili-
ter suam esse, eamque iustè tenere credat, idque
Nauar. tuetur adducto consil. 3. num. 6. & Sayr,
lib. 3. decis. tit. 31. decis. 3.
97 Ille verò qui nulla iuris via posset rem propriam
ab aliquo repetere ob defectum probationum tunc
sanè liceret eidem tuta conscientia illam quoquo-
modo recuperare, etiam furto subtrahendo, vt in-
quiunt Innocent. in cap. olim el 1. post num. 8,
versic, item plus dicimus de restit. spoliat. glosa
prima in cap. Ius gentium distinct. 1. Abb. in cap. 1.
post num. 7, de his quæ vi metus caus. fiunt Archi-
diac. in cap. Dominus noster num. 2, causa 23. quæ-
stio. 2. Felin. in cap. quoniam num. 13. de Simon. Ia-
son. in l. 1. post num. 7. vers. aliam vtilitatem C. de
testam. quinimmò non solum eandem, sed aliam
quamcumque rem eiusdem tamen valoris q uibit
tutè surripere ex Butrio indicato capit. olim. post
num. 22. versic. quinimmò dicunt, & Archid. ad-
ducto loco, Hippolyt. de Marsil. sing. 177. malitijs
num. 6. Alexand. consil. 135. num. 1. volum. 1. &
consil. 127. visa inquisitione num. 8. volum. 4. Ca-
gnol. in l. 2. num. 206. ff. de orig. Iur. Cepol. con-
sil. crimin. 26. Magnificè num 4. Florianus in l. ita-
que in fine ff. ad leg. Aquil. Conrad. de Contra-
ctibus quæstio. 32. conclus. 2. in fine, & quæst. 42.
conclus. 2, versic. quarto à simili, & communis
est opinio teste Couar. lib. 1. variar. resolut. capit. 2.
num. 15. versic. quarto eodem Iure, & Iulius Cla-
rus in §. furtum numero 21. adeò quod non sit ip-
se irregularis, si iniqui possessoris mors inde pro-
ueniat, vt scripserunt Florian. Marsil. Cepoll.
98 & Alexand. adductis in locis; itidemque nec ex-
communicationem prolatam contra furantes, &
detinentes, tunc incurrat, tametsi rem illam mi-
nimè restituat Angel. verbo furtum numero 41.
Syluest. eodem verbo num. 9. in fine Rodriquez
Lusitan. in summ. capit. 79. numero 11. parte pri-
ma, & Tolet. in summ. lib. 5. capit. 27. num. 10.
99 vers. Secundo, nec non Sylua Nupt. lib. 3. num. 43.
ob quam eandem rationem neq; scientes incidunt
in illam si non reuelant ipsum detemptorem,
quod præcitatus Rodriquez, & alij inquiunt, dum-
modò certo sciant furem esse creditorem eius,
cui illam rem furatus est, quod rectè quidem ad-
iungunt Syluester, & Sylua Nuptial. locis nu-
perrimè relatis, atque Sayrus in suo Thesauro
casuum

caſuum conſcientiæ lib.1.c.9. nu.34. verſ. quinto.
100 Qui præterea alios ſex caſus refert, & Corradus in q. 175. par. 2. in quibus teſtes non incurrunt excõmunicationem ſi minimè illud prodant, ad quod manifeſtandum monẽtur, per præfatas monitorias: quorum duos ipſe refero ac pulcherrimis exorno ſententijs, & doctrinis ſuper Ritu 3. Cur. Archiep. Neap. num. 17. Nempè ſi non alijs poſſit comprobari teſtimonijs, aut ſcripturis, & quod vnicus ſit, qui illius rei fuerit conſcius, quia tunc ille minimè teneretur reuelare, ſicuti neque alter qui ob periculum perſonæ propriæ, vel bonorum timet reuelare.

Alios verò quatuor ex illius verbis mox ſubijciã caſus, eiſq; multas addam auctoritates, & rationes; non igitur is tenebitur vigore præfatarum monitionum reuelare, qui aliquod delictum ſiue furtum ab aliquo patratum fuiſſe, aut aliam rem ab aliquo detineri, audiuit ab illis quibus nulla eſſet fides adhibenda, quod præterea tradit Nauar. c.25. nu.46. Cordub. deciſ. Caſuum conſcieut. q.43. caſu 65. & Rodriquez adducto cap.79. ſub num.7. Addit præterea idem Sayr. alium caſum, & inquit neq; eum teneri, vbi alius iam delictum denunciauit; nam ex quò Iudex factus eſt certus, certior fieri non poteſt, iuxta cap. eum qui, de regul. iur. in 6. ſed huiuſinodi reſtrictionem improbandam eſſe cẽſeo ex multis, ac præſertim ex eo, quod licet vnius denunciatione ſciuerit Iudex veritatem, non tamen de ea ita certus eſt, vt poſſit furem, aut alium delinquentem, ſiue detemptorem rei punire, vel cõdemnare, ſeu cogere ad rem ipſam reſtituendam, ſed ſi eius dictum congruentioribus explicetur verbis, illud tunc veriſſimum eſſe exiſtimarem, vt minimè teneatur reuelare, qui illud ſcit, quoties ille denunciauit, á quo ipſe audiuit, ita ſiquidẽ loquitur Nauarr. dum eoſdem iſtos ſeptem caſus refert in Manuali cap.25. n.46. & reaſſumpſit Aragona in ſuo com-
101 pend. Inſuper neq; vigore præfatorum monitorialiũ tenebitur propalare Sacerdos auricularius ſi rem illam, quam detegẽdam eſſe moneat ſuperior ipſe Eccleſiaſticus, in confeſſione Sacramentali ſciuit, non etenim ipſum obligat excommunicatio prædicta gloſa 1. in c. Sacerdos de pœnit. diſt.6. & ſequitur Nauar. tum adducto cap. 25. num.46. tùm in ſuis commentarijs ſuper eodem capit. Sacerdos num.166. & Felin. in cap. intimauit poſt num.6. de teſtibus; eius autem concluſionis præcipua ratio videtur illa, quod ſi Confeſſarij etiam in Iudicio atteſtentur ea, quæ in confeſſione nouerunt nullam prorſus facerent fidem, vt concludunt Fulgoſ. in l. Archigerontes, ibique Bald. num.2. C. de Epiſcop. audient. Felin. in cap. 1. poſt num.3. de except. Ripa in tractat. de peſte 5. fin. num. 104. & Anton. Gabriel. lib. 7. commun. opin. concluſ. vltima num.19. & gloſa in cap. tua nos verſic. qualiter, in fine de ſponſal. ſi igitur non probant, ergo illud dicere minimè debent, vt in hac ſpecie edocet text. in cap. placuit 6. quæſt.2. & cap. ſi pecca-
102 uit 3. quæſt.1. accedit altera quód cauere omninò debet Confeſſarius, ne verbo, aut ſigno, vel alio quouis modo prodat peccatorem, ex capit. omnis vtriuſque ſexus de pœnit. & remiſs. & capit. Sacerdos de pœnit. diſtinct. 6. copioſeq; Diuus Thomas in addit ad 3. part. quæſt. 11. Gregor. de Valent. ſuper Diuum Thomam diſput. 7. quæſt. 13. tomo 4. Sayrus in ſumm. de pœnit. á capit. 29. vſque ad 33. Anton. Gabriel. adducta concluſ. vltima num.16. atque Theologi omnes in 4. ſentent. diſtinct. 21. quod eatenus verum, vt ſi Papa eidem Sacerdoti auriculario præciperet, aut ſecum diſpenſaret, vt alterius dctegeret confeſſionem, non ei parere debeat, ex Nauar. indicato capit. Sacerdos num. 130. Ac demum neque reuelare compellitur Aduocatus, aut alius, qui aliquid ſciuit ob conſilium á ſe petitum, ita ſiquidem affirmat Nauar. citato num. 46. & Graff. lib.4. deciſ. Aurear. cap.8. num. 23. etenim quæ Aduocatus, aut alter quicumque ſciuit ab alio ipſum conſulente, nedum compelli minimè poteſt ad propalandum, verum celare obnoxius eſt, vt inquit de Franch. deciſ.222. num.12. Afflict. in Conſtit. Aduocatus, poſt num.6. ſiquidem non tantum Sacerdos cui fit confeſſio, & Laicus cui propter neceſſitatem aliquis confiteretur, & interpres per quem linguæ ignarus confitetur Sacerdoti, tenetur confeſſionem celare; ſed etiam is qui caſu alicuius confeſſionem audiuit, item is, cui cauſa Conſilij petendi reuelata eſt, quin etiam, & is cui cauſa detrahendi, & infamandi confeſſum panderetur, & alij quos recenſet Sayr. in ſumm. de pœnit. cap. 29. num.2. & compendioſè Tolet. in ſumm. peccat. lib. 3. capit. 16.

103 Excommunicationes autem præfatæ, quæ monitionibus præmiſſis ad finem reuelationis, aut pro deperditis ſeu ſubtractis rebus fieri ſolent á nemine prorſus concedi poſſunt præterquam ab Epi-
104 ſcopo, & tunc non alias quàm ex re non vulgari, cauſaque diligenter, ac magna maturitate per ipſum Epiſcopum examinata Concil. Trident. Canone 3. ſeſſio.25. de reformatione; nam minimis cauſis culpabiles excommunicare prohibitum eſt per capit. 3. Concil. Agathen. in cap. Epiſcopi 11. quæſt. 3. quæ autem dicatur res non vulgaris, prætereo, quia idem Concilium eandem remittit arbitrio, & conſcientiæ Epiſcopi; qui pro re, loco, perſona, aut tempore præfatas monitiones decernendas eſſe Iudicet, eius tamen arbitrium regulari debere opinor à ſtylo Romanæ Curiæ non concedente eas pro re minori ducatorum quinquaginta, tametſi aliqui arbitrentur ac fortaſſe non perperam id ſubſiſtere cum in Ciuitatibus ſunt concedendæ, ſecus verò ſi in oppidis, aut villulis, in quibus pro ſubtracta re non tanti valoris dari poſſe admittunt, dummodò non exiliore ducatorum duorum. Nec contradicit gloſa penultima, & ab omnibus reputata ſingularis in capit. duo ſunt 96. diſtinct. vt qualibet contumacia digna ſit excommunicatione, tantoque maior reputetur contumacia, quanto ex re minori conſurgit. per capit. non poteſt 2. quæſt. 7. etenim eius reſolutio ſubſiſtit reſpectu contumaciæ in non comparendo, non autem contumaciæ in non parendo, vt declarat Abb. in capit. 1. poſt num.10. de Iudic. & Corſet. ſing.65. contumax.

105 Sed prædictas monitiones ad finem reuelationis, vtrum ne Vicarius dare poſſit non exiguum videtur dubium, tametſi ſpecialem ad eas habuerit facultatem ab Epiſcopo, nam eiuſdem Cõcilij ver-

ba illa taxatiua (à nemine prorsus praterquam ab Episcopo decernantur) excludere videntur alium non Episcopum, atque ita declarandum esse videbatur, aliquibus Illustrissimis Dominis Cardinalibus Sacri Concilii interpretibus; vniuersa tamen Congregatio censuit in vna Rauennat. eas concedi posse ab Episcopo eiusque Vicario, si illi specialiter hoc demandauerit, vel permiserit Episcopus, iuxta verba quibus in hac re vsa est Congregatio ipsa, quam eandem resolutionem iterum firmauit sub die 25. Februarij 1583.

106 Vicarius etiam à capitulo electus sede vacante easdem concedere non impeditur, quia ad Capitulum transeunt omnia, quæ sunt iurisdictioni necessaria, vt est excommunicationis promulgandæ facultas, teste Martha citando cap. 4. nu. 53. & declarauit eadem Congregatio, quæ præterea in vna Parm & Berton. conclusit die 26. Octobris 1590. præfata monitoria etiam Vicario Apostolico licere

107 concedere præuia causæ cognitione: Inferiores verò ordinarij, etiam exempti, & immediatè Sedi Apostolicæ subiecti, ac nullius Diœcesis nequeunt eas dare, etenim subditos illorum oportet pro eis recurrere ad sedem Apostolicam cùm nec viciniores Episcopi eisdem valeant eiuscemodi monitiones elargiri; prout censuit eadem Congregatio in vna Aquilan. quæ rursus illud idem pronunciauit ne concedi possent à Commendatore Abbatiæ hominibus sibi subiectis, quamuis nullius Diœcesis, minusque á vicinis Episcopis in iurisdictione eiusdem Abbatiæ, sed à Sede Apostolica cum illi sit subiecta, nulliusque Diœcesis dicatur.

108 Concedi autem istæ monitiones haud debent, nisi illius præcedat petitio cuius interest, iuxta Cōstit. 183. Pij V. Sanctissimus, vt propterea aliquid saltem per suum iuramentum probare debeat, super his, in quibus petit monitiones, concludat post Guttieres Canon. qq. lib. 1. capit. 11. Martha

109 de iurisd. par. 3. cap. 4 nu. 11. quin si habens interesse formatum compareat coram Episcopo, & opponat, sicut in alijs Iudicijs de legitimatione personæ, quia de ea plenariè cognosci debet etiam in summarijs, ex glosa penult. in l. 2. C. de edi to Diui Adriani tollend. ab omnibus illic reputata singulari, teste Iasone in Rubr. C. qui admitti num. 1. & Maranta in praxi iudiciaria, versic. Nonum Membrum num. 5. Ideo ob talem exceptionem eiusmodi monitoria transire in vim simplicis citationis dicit Martha eod. cap. 4. sub nu. 12. & concinunt notata per Rotam in decis. 383. resoluerunt Domini

110 num. 4. par. 1. diuers. Immò si prædictus comparens petat depositionem principalis super interrogatorijs quibus posset constare de iniustitia petentis illa, sit omninò audien lus eiusque instantia

111 admittenda, ac propterea actor examinandus cū iuramento super capitibus ab eo productis, quod seruari etiam scio. Testes verò qui eisdem monitionibus impulsi veniunt testimonium veritatis dicturi, minimè iurant, sed sequentibus verbis solent eorum reuelationes exordiri, N. ætatis annorum triginta vt dixit testis veniens ad reuelationē prædi tæ excōmunicationis dixit, & reuelauit hoc tantum scire, &c. nisi tamē in monitorijs sanciretur, vt propalationes fierent cum Iuramēto, quod quippe & præcipi iustè posse, & tunc non nisi præcedente Iuramento admitti testes ad reuelandum affirmat sequutus Neuizanum, & Iacob. Mandell. de Alba, cons. 15. sub nu. 6. prope finem vol. 1. Lazarius de monitor. sect. 4. q. 9. nu. 15. ex quibus omnibus illud potissimum desumitur assumptum; teneri reuelā-

112 tē in scriptis reuelare ac propalare quicquid scit, atque ideo non satisfaciat eiusmodi monitorijs qui Episcopo oretenus illud manifestaret, quod Nauarro auctore in cons. de furtis, scripsit Genuens. in praxi Archiep. c. 1. nu. 19. Restringo tamen in loco quem memorat Hieronymus à Laurētijs in decis. Auenionensi 136. vbi nō esse opus facti narratione scriptis, aut verbis ait, sed sufficere si dicat Iudici, vel parti, scio aliquid de contētis in tuo monitorio; & quādo ero vocatus à Iudice offero me paratum testificari, & tunc sit ille exemptus, sed corā Iudice laico teneatur deinde veritatem dicere, cum de eius mandato citabitur. Namqi statutum illius Ciuitatis id sanxit in lib. 2. tit. 33. quod in aliquibus prædictorum confirmari iuri communi apparet, ex dictis in superioribus, sed quia relatum statutum præterea sanxit exemptum eum etiam esse à monitorio, qui sciens ita reuelet impetranti, cui capiti fauere ius commune non reperi, ideò cum isthæc sanctio tantum municipali lege fulciatur, vtique fines territorij statuentis non egredietur.

113 Neque concedi debent cum nominibus debitorum, quorū nomina exprimi haud posse dixit text. in c. si Sacerdos de offic. ordin. & euidétius Martha

114 dicta par. 3. c. 5. nu. 1. nec etiā super capitibus infamatorijs Sylua Nuptialis lib. 4. nu. 50. & Bernard. Diaza in regula 243. Episcopus limit 4. & alij mil-

115 le. Atqi itidem si alter compareat, & dicat bona ipsa penes se esse, ac tuta conscientia retinere, idqi se probaturum promittat coram Iudice competenti, namqi vlterius tunc non esse procedēdum, ait præfatus Diaza, nec nō Ant. à Sola in Constit. Sabaudiæ rubr. de tribun. compet. glosa 4. nu. 8. Guttieres canon qq. lib. 1. c. 11. num. 82. citatusqi Rodriq. eod. cap. 79. nu. 14. & Marius Anton. variar. resol. lib. 1. resolut. vltima, casu 75. vers. verum.

116 In qua tamē parte Iudicij sint cōcedenda isthæc monitoria, non dilato fimbrias, cū dari possint tùm ante cœptam litem, teste Neuizano lib. 3. 6. monitoriæ, Antonio Sola ad Constit. Sabaud. rubr. vti nemo inuitus accusare num. 9. & Lazzario de monitorijs sect. 1. q. 18. sub nu. 9. (pitulaturqi text. in c. ad nostram el 2. de iure iuran. tūm ea pendente Crauett. consil. 181. Iudex propè numerū 6. Francisc. Marc. decis. Delphin. 656. queritur, an pro testimonio sub nu. 3. par. 2. iuxta impressionem Lugdunen. apud Cardonū, nec non Mandell. de Alba cons. 15. nu. 6. vol. 1. Gregor. Tholos. Syntagm. iuris vniuersi par. 3. lib. 48. c. 13. nu. 31. ante tamē quam terminus præterierit ex omnium iam citatorum, & aliorum assensu. Tametsi quandoqi etiam postmodum cōcedantur, additis quoqi testificatis, scilicet in termino restitutionis in integrum, & alijs in casibus in quibus tunc possunt testes produci de iure, vel etiā in causa appellationis, vt quotidie practicaui, & defendit in omnibus prædictis casibus auctor praxis Episcopalis, verbo excommunicationis causa materialis 5. Ad secundum sunt qui dicant par. 1. nec non idem Petrus Antonius Lazzarius adducta quæst. 18. num. 11. & sect. 4. quæst. 1. numero 23.

vbi

vbi ita restringit genericum dictum Lelij Zecchæ
in ſua Republ. Eccleſiaſt. tit. de Prælat. cap. 1. §. ex-
communicatio verò nu. 6. ſcilicet monitiones iſtas
concedi poſſe, etiam poſt concluſum in cauſa, cui
inhæret citatus Mandellus de Alba eodem conſ. 15.
117 nu. 6. Ex his etiam probari eiuſmodi monitio-
nes toties poſſe concedi in eadem cauſa, quoties, &
teſtes produci admoneo, & conſequenter vbicum-
que in aliqua cauſa iura permittunt iterum, atque
pluries in eadem inſtantia poſſe examinari teſtes,
articuloſq; produci, ſicuti, & paſſim, licet in prima,
& ſecunda inſtantia, ſemper fas ſit eiuſmodi elar-
giri monitoria; pendent enim ab ipſa poteſtate
examinandi, maximè, quod Rota ſpeciatim loquẽs
oſtendit vltra vnicam vicem iam dictas monitiones
in eadem cauſa fuiſſe conceſſas, in deciſ. 383. circa
nu. 4. par. 1. diuerſor. Reſtringo tamen ad eum tan-
tum caſum, cum termino iam locus eſt, ſiuè ordi-
nario iure, ſiuè ex capite reſtitutionis. Ac propte-
118 rea ad alteram deſcendo reſolutionem, vt capita
ſuper quibus danda ſunt monitoria, alterius tenoris
eſſe nequeant, quam illius, cuius articuli de iure eſ-
ſe poſſunt in eo caſu, atque ideò ſi dubitetur, vtrum
ne ſint talia monitoria relaxanda, & ſuper quibus
capitibus, cuiuſq; tenoris, qualitatis, & ſubſtantiæ;
primitus inquirendum ſit; liceat ne articulos præ-
ſentare, teſteſq; examinari facere; cuiuſq; tenoris,
& qualitatis eſſe poſſint, & tunc idipſum obſerua-
ri debeat in admittendis, aut denegandis capitibus
iſtis, necnon in concedendis monitorijs.
119 Quin etiam aduertendum moneo, quod vbicũ-
que res nota eſſet, vel in foro ciuili tranſigi, aliamè
via probari poſſet, nullatenus procedendum eſſet
ad monitoria ipſa, atque prolationem deinde ex-
communicationis, per Sot. in 4 ſentent. diſt. 22. q. 1.
art. 2. verſ. inter hæc, quibus addo, quæ ſcribit Laz-
zarius de monitorijs ſect. 1. q. 15. à nu. 3. & Rodriq.
Luſitan. in ſumm. cap. 79. nu. 5. par. 1.
Sed quamuis pro ſubtractis rebus, aut alijs cri-
minalibus cauſis concedantur monitiones ipſæ, aut
quoque excommunicatio, ac poſtmodum teſtium
reuelationes, & earum copia illi detur, qui eas pu-
120 blicari procurauit, eiſq; vtatur etiam coram lai-
co Iudice aduerſus furantem, non propterea fieret
irregularis ſuperior Eccleſiaſticus, qui eas conceſ-
ſit, quamuis ſubſequatur inde mors furantis, dum-
modo eas conceſſerit cum proteſtatione, ne aliter
quám ciuiliter, & reſpectu intereſſe faciant fidem,
non autem ad offenſionem aliorum, ſed tantum
defenſionem, non ſecus ac poſſunt clerici de laicis,
ſuis malefactoribus querelam poenes ſecularem
Iudicem deponere, ac petere emendam ſibi fieri, &
prouideri ne contra eos talia de cætero præſuman-
tur, quia ſi prahabita iam dicta proteſtatione fa-
ciant, non erunt irregulares, quamuis alias in tali
caſu de iure debeat poena ſanguinis irrogari, & Iu-
dex mortem illis inferat iuſtitia exigente, cap. Præ-
latis de homicid. in ſexto. in monitorijs propterea
Papalibus ea adiciuntur verba: volumus autem,
quod ex reuelatione huiuſmodi ſi eam fieri contin-
gat, non poſſit niſi pro ciuili intereſſe, & ciuiliter
tantum agi, & aliter reuelationes ipſæ, neque in iu-
dicio, neque extra iudicium fidem faciant. Qui-
nimmo in Curia Archiepiſcopali Neapolitana cau-
tius agitur; ſiquidem præfatarum reuelationum
cum copia datur, in eius calce decretum interpo-
nitur, præcipiens ſub poena excommunicationis la-
tæ ſententiæ, ne aliquis præſumat quoquomodo
prædictis reuelationibus vti, aut earum vigore pro-
cedere in alia cauſa quàm ciuili, quapropter tùm
pars ipſa, tùm Iudices rationabiliter pertimeſcen-
tes ſententiam illam excommunicationis, eidem
contrauenire minimè audent, at eam iuſtè veren-
tur, & parent.
121 Coram quo ſiuè laico, ſiuè Eccleſiaſtico Iudice
repetendi citra dubium poſtea ſunt teſtes eiuſmodi
citata parte, vt probent; alioqui eorum aſſertioni-
bus nulla eſſet adhibenda fides; in his quæ excitati
literis monitorialibus Epiſcoporum depoſuerunt
in Curia Eccleſiaſtica, vt inquiunt Bertrand. conſ.
112. propter duo coniunctim, ſub nu. 14. volum. 6.
Raudenſ. deciſ. Piſana 21. in cauſa, nu. 11. par. 1. &
nouiſſime Ioan. Bapt. Coſta in tract. de fact. ſcient.
centur. 2. diſt. 55. nu. 11. & 12. tom. 1. Quo loci ad-
122 monet inſuper, quod ſi in eorum repetitione fa-
cta coram Iudice ſæculari, teſtes ipſi ſe remitterent
ad propalationes, per eoſdem propter monitorias
prædictas, coram Eccleſiaſtico antea factas, eiuſ-
modi eorum atteſtatio prorſus corrueret, ſuffultus
doctrina Octau. Cacher. deciſ. 128. reſcripto domi-
nicali nu. 13. quem præterea inſequuntur Horten-
ſius Cauale. in tract. de teſtib. par. 3. nu. 204. in addit.
mag. & poſt alios modernus, ſed benemeritus Iu-
reconſultus Lazarius, in canonic. & practic. quæſt.
ſect. 4. q. 9. reuelata virtute monitorij nu. 3. vbi nu. 4.
optime declarat id procedere quotieſcumque te-
ſtis ſimpliciter refert ſe ad præcedentes reuelatio-
nes, non autem ſi petierit ſibi legi priores reuelatio-
nes, & illa repetierit de verbo ad verbum, vel eis
aliquid addiderit, aut diminuerit, ſicuti omnium
videtur reſponſio generica in materia repetendo-
rum teſtium, quorum aliquos idem Lazarius me-
morat Auctores, eorumq; verba in hac ſpecie re-
fert, opitulatur etiam Io. Guttieres d. lib. 1. canonic.
123 quæſtion. cap. 11. nu. 94. Quod autem examinari
poſſint (ſi pars inſteterit) cum interrogatorijs ab
illa productis, dicit ipſemet Lazarius in initio dictę
quæſtionis.
124 Cum verò ab Epiſcopo fuerunt conceſſa mo-
nitoria vigore ſignificauit, expediti à Summo Pon-
tifice ab eodem deinde, vel altero Epiſcopo tan-
quam ordinario, non ſunt danda in eadem cauſa, vt
probat deciſ. Rotæ 383. reſoluerunt nu. 10. par. 1.
diuerſ. & Martha in tract. de iuriſdict. par. 3. cap. 4.
125 ſub nu. 57. Nam excommunicatio promulgata
ab Ordinario tanquam delegato Apoſtolico non
afficit inobedientes, quo ad capita non contenta
in delegatione, tùm quia nequit in illis manus ap-
ponere, vt Ordinarius, in quibus appoſuit tãquam
delegatus, ex coaceruatis in eadem deciſ. 383. Tum
126 quia monitorialia eiuſmodi á Papa expedita ſub
verbis generalibus, nequeunt eorumdem exequu-
tores declarare, & particularia in eis admittere ca-
pita, idq; declaratum fuiſſe per ſacram Congrega-
tionem Epiſcoporum, teſtatur Martha adducto lo-
co, quod aduertendum aduerſus contrarium, &
prauum vſum, quarumdam Curiarum Eccleſiaſti-
carum, & ipſe vidi literas á Sacra Congregatione
Concilij ad Archiepiſcopum Neapolitanum datas,
ac manu Antonij Cardinalis Carrafæ ſubſcriptas,

quibus

quibus Congregatio ipsa licere tantum executori illorum tenorem in linguam vernaculam, & maternam redigere, non autem quid immutare, aut addere declarauit, tametsi ex vi verborum obligētur ex alia causa quam expressa in literis virtute alicuius clausulæ, vt dicam in vers. contigit, nam & tunc addere alia capita minimè licet, sed illam tantum clausulam vulgarizare; horum autem monitorialium tenor, his solet concipi verbis.

Paulus Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus Laquedonen. & Bisacien. ac Asculan. Episcopis, siuè dilectis filijs eorum Vicarijs in spiritualibus generalibus, salutem, & Apostolicam benedictionem. Significauit nobis dilecta in Christo filia Calamita de Matthia mulier Laquedonensis Diœcesis, ex Terra Rocchettæ S. Antonij orta, nata, & hæres quondam Persiani, etiam de Matthia, quòd nonnulli iniquitatis filij, quos prorsus ignorat, census, terras, domos, possessiones, bona mobilia, & immobilia, scripturas publicas, & priuatas, fidem tamen facientes, ac iura, necnon pecuniarum summas, auri, & argenti, vini, olei, hordei, frumenti, ac aliarum frugum quantitatem, iocalia, gemmas, pannos, laneos, lineos, sericos, domusq; suppellectilia magni momenti ad dictam significantem, ratione successionis hæreditariæ prædicti Persiani, ac alias legitimè spectantia subtraxerunt, & temerè occupauerunt, eaq; malitiosè occultare, ac occultè, & indebitè detinere præsumpserunt, & præsumunt, ex quo prædictæ significanti grauia damna valorem quinquaginta ducatorum excedentia nequiter intulerunt in animarum suarum periculum, & dictæ significantis non modicum detrimentum, super quo ipsa significans Apostolicæ sedis remedium implorauit: Quo circa fraternitatibus vestris, Episcopi, seu discretioni vestræ filij Vicarij per Apostolica scripta mandamus quatenus vos, & quilibet vestrum, videlicet in vestris Ciuitate, & Diœcesi, si cum diligenter, & magna maturitate per vos examinata parte, loci, temporis, & personarum qualitatibus, vobis pro vestra conscientia videbitur expedire, omnes huiusmodi bonorum detemptores, & illorum celatores, aut alias scientiam habentes, ac damnorum illatores occultos ex parte nostra publicè, in Ecclesijs coram populo per vos, vel alium, seu alios, moneatis, vt infra competentem terminum, quem eis præfixeritis, ea dictæ significanti à se debita detemptores quidem, & occupatores restituant, occultatores verò, ac illa scientes reuelent, & si id non adimpleuerint infra alium competentem terminum, quem eis ad hoc duxeritis peremptoriè præfigendum, ex tunc in eos generalem excommunicationis sententiam proferatis, & faciatis, vbi, quando, & quoties opus fuerit, & videbitur expedire, vsque ad satisfactionem condignam, & reuelationem debitam sollemniter publicare. Volumus autem, quod ex reuelatione huiusmodi, si eam fieri contingat, non possit nisi pro ciuili interesse, & ciuiliter tantum agi, & aliter reuelationes ipsæ, neque in iudicio, neque extra iudicium fidem faciant. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo tertio, decimo Kalendis Februarij, Pontificatus nostri anno nono 5. Ianuar. D. Nicolas Anerottus, Fr. Beger. N. Ponsardus Gagno vnus, P. Corradinus, locus ✝ plumbi pendentis in cordula.

Contigit dubitari in hoc negotio, si in excommunicationem prædictam Papalem incidissent, qui occultatorem alterius rei eidem Calamitæ alia ex causa, quam hæreditatis paternæ competentis, minimè propalauerant, & auditis partibus pronunciaui incurrisse propter illa verba, in supradicto significauit apposita (ac alias legitimè spectantia)

127 hæc enim est vis illius dictionis, alias, scilicet comprehendere aliam quamcumque causam præter expressam, item alium quemcumque modum, aut alium quemcumque casum, siuè aliud quodcumque tempus, quod orationi magis conueniat, ex magistrali doctrina Bart. in l. t. nu. 12. ff. de condit. & demonstr. quem sequitur Raudens. variar. resolut. cap. 37. nu. 64. deducitur enim ab illa voce, alius, quæ diuersitatem importat à supra expressis l. si fundum sub conditione §. si libertus ff. de legat. 1. probatq; Decian. cons. 99. nu. 24. lib. 1. & Mantica, qui hanc dictionem intelligi in alio casu, affirmat decis. 316. sub nu. 1. maximè cum alioquin frustra addita fuissent, si tantum amplexarentur competentia ex causa successionis hæreditariæ, cuius iam meminerat rescriptum in antecedentibus verbis, quæ præsertim immediatè præcedunt, vt propterea dicendum sit, illa, & immediatè subsequentia ampliatiuè addita fuisse, & extensiuè ad alium modum vltra hæreditarium. Illi propterea acquiescentes meæ sententiæ, manifestata veritate facti humiliter petierunt, & obtinuerunt absolutionem.

128 Et occasione inde sumpta hæsitatum fuit, ac diutius controuersum, an vigore monitorialium Papalium possit illarum exequutor absolere, & ab ea absoluere postquam paruit, qui earum vigore in eam inciderat, & affirmat, ita resolutum attestans Marius Anton. variar. resolut. lib. 1. resolut. vltima casu 37. vbi complures adducit rationes, & cum præsertim, quod dicta sententia excommunicationis est generalis, prout ex verbis eorumdem monitorialium aperte constat, dum dicitur, generalem excommunicationis sententiam proferas, ex qua

129 altera suboritur conclusio, vt à sententia generali excommunicationis lata ab homine, absoluere valeat, qui à censura à iure lata, & nemini retenta, posset, vt præter Doctores in cap. graue de præbend. aduertit Nauar. summ. cap. 27. nu. 44. Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 12. nu. 4. de sentent. excommun. in sexto, Tolet. in summ. lib. 1. cap. 10. nu. 9. Sayrus in suo thesaur. cas. conscient. lib. 2. cap. 19. nu. 5. & cap. 20. nu. 2. quæ tamen resolutio non leuem patitur difficultatem, cum Vgolinus dixerit contrariam esse veram, & communem, vt scilicet excommunicatum per generalem sententiam, ab ea absoluere tantum excommunicans, possit ad instar illius, qui per sententiam speciatim reperitur excommunicatus, à qua resolutione nullatenus discedendum esse tuetur, in tract. de censur. ecclesiast. tabul. 1. cap. 4. & pro absoluto habet Felyn. in cap. pastoralis §. præterea nu. 9. de offic. ordinar. sed vbi hæc posterior opinio verior iudicetur, in quam ipse quoque libentius inclino in sequenti versiculo, attamen principalis resolutio tradita à Mario Antonino adducto casu 37. non ob id humi prosternitur, tum quia vtraque dictarum opinionum probabilis

babilis eſt; tum etiam, quod idem Marius Antoninus non hac tantum fretus ratione, ita concluſit, ſed alias inſuper cumulauit ad eandem comprobandum ſententiam, eam propterea ipſe quoque inſequor. Quam etiam continuo vſu amplexatam ſcio reſolutionem, & ab omnibus Eccleſiaſticis Curijs. Quinimmo à Romana etiam approbatam, cui reſolutioni minimè refragari poterit doctrina, gloſ. in cap. cum inferior, verſ. ligare de maior. & obed. cum in eius calce ſcripſit non ei licere abſoluere, cui tanquam exequutori commiſſus fuerit certus articulus excommunicandi, quàm aliorum auctoritatibus comprobauit Rendina in promptuar. recept. ſent. tit. 41. ſub num. 2. quandoquidem ex verbis, quibus Papa ſolet vti in literis ſignificauit, & retuli in verſ. antecedenti, apparet illum, cui delegatur poteſtas excommunicandi non eſſe merum exequutorem, at citius delegatum cum iuriſdictione excommunicandi, per illa præſertim verba, ſi cum diligenter, & magna maturitate per vos examinata parte, loci temporis, & perſonarum qualitatibus vobis, pro veſtra conſcientia videbitur expedire omnes huiuſmodi, &c. item per illa, duxeritis, &c. tandemq; per alia; vbi, quando, & quoties opus fuerit, & videbitur expedire, vſque ad ſatisfactionem condignam, & reuelationem debitam ſollemniter publicare: ob idq; ſubintret potius altera doctrina gloſ. in cap. ſi homo verſ. quouſque 27. q. 1. vt abſoluere tunc valeat, quam inſequitur Butr. in eodem cap. cum inferior, verſ. in eadem, ibi, item eſt hic argumentum ſub nu. 8.

130 Quis tandem valeat concedere abſolutionem ab excommunicatione ſcribunt cęteris fuſius Gregor. de Valent. ſuper D. Thomam diſput. 7. q. 17. puncto 8. tom. 4. & Sayr. in ſuo theſaur. caſ. conſcient. lib. 2. cap. 19. cum duob. ſeqq. Ipſeq; hanc rem breuibus verbis reſtringens affirmo, vt ab excommunicatione iuris nemini reſeruata poſſit abſolutionem elargiri proprius Prælatus, per cap. nuper de ſentent. excommun. vbi Scribentes omnes, ac præſertim gloſ. in verb. non retinuit, Abb. nu. 5. & Felyn. num. 3. Durand. in 4. ſentent. diſt. 18. q. 9. nu. 7. Sot. eod. lib. diſt. 22. q. 2. art. 3. concl. 3. Henrich. in ſumm. theol. moral lib. 13. cap. 27. §. 3. Quinimmo etiam ſi ius illam alteri reſeruauerit, adhuc poterit Epiſcopus, aut eius Vicarius ad id ſpecialiter deputatus eam concedere, ſi occulta fuerit excommunicatio per Concil. Trident. in cap. liceat ſeſſ. 24. de reformat. vt firmat Catheche ſis Neapolitana lib. 1. cap. 25. num. 9. & Lelius Zeccha in explicatione caſuum Epiſcop. reſeruat. caſu 1. ſub rubr. de excommun. §. de abſolutione verſ. ſecundo ſciendum, ipſeq; ediſſero in rubr. de priuileg. cleric. cap. 1. nu... Ab excommunicatione verò hominis, non alius, quam idem excommunicans, aut eius ſuperior, vel ſucceſſor abſoluere poteſt, ex cap. paſtoralis §. præterea de offic. ordin. Nauar. conſ. 49. quidam in loco longiſſimo nu. 5. de ſentent. excommun. in nouis, ſiuè 6. in antiquis. Sayr. deciſ. 7. lib. 5. tit. 13. quod tamen verum eſſe affirmat, ſi excommunicatio afficiat perſonam nominatam, non autem ſi ea generica ſit, quia tunc perinde poſſet auferri, ſicuti excommunicatio iuris, præter Doctores in antecedenti verſ. relatos, affirmauit Imol. in cap. graue num. 15. verſ. aduerte tamen, de probat. Nauar. conſ. 47. ad mendicantes nu. 1. in nouis, ſiuè 16. in antiq. de ſentent. excomm. necnon in manuali cap. 27. num. 44. Sot. ead. diſt. 22. concl. 2. verſ. ſed aliud, Aſtaſan. par. 2. lib. 7. tit. 13. art. 6. q. 1. & Couarr. in cap. alma mater par. 1. §. 11. verſ. ſecundo, de ſentent. excomm. & Gregor. de Valent. adducto punct. 8. verſ. à maiori autem, ex quibus, & alijs rationibus mox adducendis reſcripſi, cuidam Reuerendiſſimo Antiſtiti recuſanti abſoluere ſuum ſubditum, qui excommunicationem incurrerat in Ciuitate Neapolis, quod ſine illius ordinarij licentia, Monaſterium quoddam Monialium adiuerat, inibiq; monialem quandam alloquutus erat, tametſi non aliam ſubnectere rationem prætermiſerim, qua eundem Antiſtitem inducere nitebar ad impertiendam petitam abſolutionem in hoc caſu, fatebar enim huiuſmodi excommunicationem incurri in ipſa Ciuitate Neapolis, & hac cauſa propter conſtitutiones Synodales, qualibet die Iouis ſancti publicari ſolitas, idque certiſſimum eſſe vnicuique patet, atque ideò poterat ipſe Præſul ab ea abſoluere, cum ſit excommunicatio à lege, etenim vt abſolutio nemini reſeruata ab excommunicatione prolata à Conſtitutionibus Synodalibus concedi poſſit, ſicuti ab excommunicatione lata à Canone, probat Io. Andr. in cap. graue poſt nu. 9. de præb. & Imol. nu. 17. ita ab excommunicatione facta per cõſtitutionem aliquam, ſiuè edictum, ſeu ſtatutum hominis, vt plenè demonſtrat, Felyn. in cap. paſtoralis §. præterea nu. 9. verſ. fallit primo de offic. ordin. ſed excõmunicatio lata pro futuris culpis non eſt ferenda per ſententiam, vt ſubiungit illic Felyn. verſ. neque obſtat, & monetur per text. in cap. Romana §. caueant, de ſentent. excomm. in ſexto, at ſolum per ſtatutum, iuxta cap. 2. de conſtitut. in ſexto, ideò cum excommunicatio indicta aduerſus loquentes cum monialibus emanauerit pro futuris culpis, inferendum erat ipſam propterea fuiſſe latam per ſtatutum, & conſequenter abſolui poſſe ab Epiſcopo tanquam ab excommunicatione iuris nemini retenta, quæ poſtmodum retuli religioſiſſimo æquè, ac doctiſſimo, & benemerito Curtio Palumbo Canonico Neapolitano, & Illuſtriſſimi Cardinalis Geſualdi tunc Vicario Monialium, in eadem Ciuitate ipſa Neapolis, nunc etiam ampliſſimi Decij Cardinalis Carrafę, qui reſpondit illum à proprio Epiſcopo abſolui potuiſſe, ex quolibet prædictorum capitum, ac propterea me rectè conſuluiſſe.

131 Quinimmo in caſu, de quo pridie interrogatus fui de excommunicato nominatim ab Epiſcopo reſeruâſte illius excommunicationis abſolutionem Summo Pontifici, cum eam protulit ſententiam, Reſpondi, quod quamuis ſua eſſet excommunicatio, & potuiſſet ab ea abſolutionem impartiri, ſi eam haud reſeruaſſet Papæ, attamen quia Papæ reſeruauit non amplius eidem excommunicanti licere ab ea abſoluere, ſtante reſeruatione prædicta; ad id ductus doctrina Io. Andr. in cap. graue poſt nu. 9. de præben. qui ſubſcripta profert verba à ſententia excommunicationis lata per Canonem Synodalem Archiepiſcopum, & Ordinarium poſſe abſoluere (ſubiungit) potuiſſent enim, ſi non reſeruaſſent Papæ abſolutionem. Innititur igitur Ioan. Andr. reſeruatione, ob quam negat poſſe, & affirmat ſi ea abeſſet, & quidem ſuffragatur conſimilis reſolu-

resolutio de appellatione á decreto interloquutorio admissa, in quo certum est numquam ipsam interloquutoriam transire in rem iudicatam, quo ad Iudicem, quo minus illam possit quocumque tẽpore, etiam post decendium reuocare, licet transeat respectu partis, quæ nequeat ex tunc contra eandem opponere, reclamare, vel appellare, vt aduertunt Corneus conf. 117. viso processu nu. 4. vol. 4. necnon Surd. conf. 167. declarauit num. 4. & 11. vol. 2. & ratio primi dicti est, quia, quod iussit, vetuitq; Prætor tolli potest contrario Imperio, l. quod iussit ff. de re iudic. & nihilominus indubitatum est, ne valeat interloquutoriã reuocare Iudex postquam detulit appellationi ab ipsa interloquutoria interpositæ; quod probat Gemin. in cap. cum appellationibus §. si verò Iudex nu. 6. de appellat. in sexto, Petr. Anton. Anguison conf. 47. gerens negotium alienum nu. 3. lib. 3. Lancell. in tract. de actent. par. 2. cap. 12. limit. 1. nu. 72. & Franch. in cap. cum cessante nu. 14. de appellat. ac decisum scimus per Rotam Prouinciæ Marchiæ apud Antonium de Amatis decis. 68. quando appellatio; omnesq; eam afferunt rationem, quia cum abdicauerit à se iurisdictionem non potest ex defectu iurisdictionis, qui est insanabilis eam amplius exercere; quæ profecto ratio, & decisio antea relata, congruunt, ni fallor, casui nostro, vt propterea iddem ius sit in eo merito statuendum: tu cogita, quia hic casus euenit in partibus Calabriæ, & sæpius in Ciuitatibus propè Neapolim, ac semper ita factum audiui, & hodie, quæ est 22. Septembris anni 1609. materiæ rescriptorum incumbens reperi decis. Rotæ 362. si causa committatur, vel 13. de offic. deleg. in nouis, quæ in eius calce his vtitur verbis, adductæ sententiæ opitulantibus, & sunt. Imò á se iurisdictionem quam habebat abdicare, non poterat, remittendo alteri Iudici, sed bene remittendo ad Cancellariam Domini nostri Papæ, quia hoc est remittere ad Curiam, siuè Cõcistorium ipsius Principis; tunc enim etiam si iurisdictionem habuisset, illa totaliter in potestate superioris transfusa fuisset per iura superius allegata, & vide notata per Io. Andr. in nouell. cap. vt debitus de appellat. hæc sunt prædictæ decisionis verba, quæ si faueant sententiæ superius relatæ, & multis antea annis à me traditæ, poterit lector benè cognoscere, & ni fallor, ipsum responsurum propterea credo, iam dicta verba comprobare apertè conclusionem meam, & alteri in ea decisione firmatæ affinem, sumpta ratione ex vulgato argumento à simili, quod in iure est validissimum.

132 Ex his tamen aliud emergit dubium, si cum Episcopus reseruauit absolutionem Papæ, videatur etiam vetitus Iudex Metropolitanus eam elargiri in casibus sibi à iure permissis? huius hæsitationis maxima apparet dubitatio ob illud assumptum, quod nemo alteri inferre potest præiudicium, & tamen libentius subscribo sententiæ concludenti censeri abdicatam, etiam ab Archipresule, eiusq; Curia dictam potestatem absoluendi, quandoquidem ex verbis hactenus relatis apparet, nedum esse amotam potestatem absoluendi ab ipso excommunicãte, at illam competere supremo Præsuli, cui fuit per eundem excommunicantem reseruata; si itaque tantum Papæ dicitur relaxata, nullus alius inferior id quibit, & rationi in contrarium insinuatæ fortasse validè responderi poterit, quod principaliter præiudicat sibimetipsi excommunicanti, & suæ iurisdictioni; Metropolitano autem in consequentiam; imò cum Metropolitanus sit tantum Iudex, in casu appellationis iure interpositæ, non sibi præiudicatur hoc casu, in quo ad eum non appellatur, quia ad supremum Principem tantum propter retentionem iam dictam appellare licet, quin etiam si ad Papam omisso medio, & Iudice ipso Metropolitano non prohibetur, quicumque grauatus ab Episcopo prouocare, non erit inconueniens, si hoc etiam casu id faciendum sit præsertim, quod ipse prior Iudex, dicitur Iudex ordinarius. Alter verò appellationis reputatur Iudex extraordinarius, à Guid. Pap. decis. . . . . ; & si demonstraui per illam reseruationem sublatam potestatem Iudicis ordinarij, longè magis extraordinarij, per argumentum à simili de remedio ordinario, & extraordinario, de quo omnium est vox, facilius extraordinarium, quàm ordinarium auferri.

133 Eiusmodi verò absolutione vtrum indigeat, si iustè impeditus comparere propter contumaciam excommunicatus fuerit à Iudice; etenim constito deinde de prædicto impedimento contendunt aliqui, ne fuerit tali excommunicatione ligatus, atque ideò absolutionem habere non sit necesse; dissentiunt alij asseuerantes ipsum iam dicta censura innodatum, tametsi facile illi concedendam absolutionem credant: vtriusque sententiæ sectatores memorat Rendina in promptuar. receptar. sentent. tit. 41. sub nu. 4. Ipse autem in quam libentius propendat non addit, poterit tamen ex eisdem, quo illic recenset scriptores vnusquisque depromere, vtra earũ sit verior opinio, quarum posteriorẽ ipse insequor veluti securiorem, & in conscientia tutiorem.

134 Verùm cum concessa fuerunt monitoria ista generica, deindeque prolata excommunicationis sententia, neque à principali paritum fuerit, neque à testibus propalatum, quod sciuisse conuincuntur, possint ne in specie excommunicari non semel interrogatus fui; & quidem semper ea vsus sum distinctione, quod si de principali quæritur vidẽdum primitus est, quo verborum tenore fuerunt data monitoria, etenim si contra scientes, vt reuelent, & minimè excommunicari valeat nominatim cum scripserim in rit. 3. Curiæ Archiepiscopalis Neapolit. nu. 18. non illum teneri reuelare, cum verò eadem monitoria non modo tendunt aduersus scientes, vt propalent, sed detinentes, & occultantes, vt restituant, quia illic conclusi ligari eosdem principales, & teneri propterea restituere adiunxi, ideó si minimè curauerunt restituere, fas erit eosdem nominatim declarare incurrisse in generaliter latam censuram, atque ita respondi per decis. Rotæ 383. resoluerunt sub nu. 5. par. 1. diuers. Villad. practic. crimin. canon. lib. 2. de denunciatione Euangelica cap. 6. & multas rationes, quibus hanc comprobari sententiam, recenset Marius Anton. in variar. resolut. lib. 1. resolut. vltim. casu etiam vltim. Ioan. Guttier. lib. 1. canon. quæst. cap. 11. nu. 86. Rodriqu. in summ. par. 1. cap. 79. nu. 14. & concinit Neuizan. in sua sylua nuptiali lib. 3. præsertim nu. 57. & alibi, ex quorum dictis apertè liquet, non modo excommunicatum declarari posse ob contumaciam, & inobedientiam, quia non restituit, at insuper cogi ad

purgan-

purgandum conscientiam, ita quod absolui non debeat, nisi prius restituerit rem, quam occupasse, & indebitè detinere conuincetur, & propterea veritate aberrarunt Guid. Pap. singul. 707. Francisc. Marc. decis. Delphin. 657. quæritur super missione par. 2. & Franc. Leo in suo thesauro fori ecclesiast. cap. 38. nu. 22. dum contrarium opinati sunt; supradictam verò resolutionem coarcto in eo, qui auditis proclamationibus, & ante prolationem censuræ adiuit Iudicem Ecclesiasticum, & confessus est petita bona retinere, sed ea iusto titulo occupare, prædictumq; allegauerit iustum titulum, & promiserit restituere, si eius rationibus consideratis per Iudicem suum competentem fuerit ad id condemnatus, ex notatis à me ipso nu.

Si verò loquimur de testibus, multo magis procedi posse respondi, & subsistere non dubito in his casibus, in quibus tenentur manifestare, quod sciūt, cum multoties ad id minimè de iure cogantur, & casus iam dictos tetigi indicato ritu, quare illis exceptis non dubito iure posse speciatim excommunicari, siue declarari incurrisse in prius latam excōmunicationem genericam, idq; tum ex rationibus relatis a Doctoribus, contra occultantes bona, & non restituentes, quæ etiam militant aduersus sciētes, & non reuelantes, tum etiam ex aliquibus relatis Auctoribus speciatim de eis loquentibus, ac tandem Dominus, & affinis meus Genuensis in praxi Archiepiscop. Neapol. cap. 1. num. 17. licet subijciat id vsu minimè obtemptum esse in illa Curia: in alijs enim consuetudine passim seruari scio, & relati probant Auctores.

135 Sed liceat ne Præsuli excommunicare suum subditum existentem extra Diœcesim, cum quæritur distinctione vtendum censeo, quandoquidem, vel Episcopus dum extra territorium reperitur, illic proferre intendit præfatam censuram, vel cum in proprio est ipsiusmet excommunicantis territorio. In primo quippè casu loquitur Nauar. in summa cap. 27. vers. sit item, sub nu. 6. & negat posse fulfultus text. in cap. Episcopum 11. q. 3. præterquam si ordinarij loci impetrasset licentiam, per decis. Rotæ 13. de consuetud. in antiq. Altero verò casu Summa Toleti, quæ primæ tantum æditionis tenorem complectitur, contradicit Antistiti prætendenti id facere velle, & posse in lib. 1. cap. 6. in fin. necnon cap. 16. vers. extra territorium, huic quoque sententię inhærere videtur summæ eruditionis vir Genuensis nunc dignè translatus ad Ecclesiam Isernienſem; Is inquam idipsum scripsisse dicendum videtur in suā praxi Archiepiscop. cap. 2. nu. 7. cuius verba, quia intelligere debemus attento tenore iurium, & auctoritatum quibus fulcitur, id asseuerandi non fuisse eius intentionem interpretabimur, Nauarr. enim primitus citat in eo, quem superius adduximus loco, vbi primum à nobis propositum distinctionis caput explanat. text. autem, quem deinde adducit in cap. 2. de constit. in sexto, in eo subdito fatur, qui in alieno territorio furtum patrauit, quem propterea minimè deuinciat proprij Præsulis edictum, quod excommunicationis sententiam ediserit in omnes, qui furtum commiserint: illud enim videtur restringendum ad eos, qui in eiusdem proferētis Diœcesi furatus sit; non eum, qui extra. Toleti auctoritas, neque aduersatur, quādoquidem in summa suo iussu, & voluntate edita id minimè scripsit: veritatem itaq; propositi dubij inuestigari quisque poterit, si degustabit, quæ Suarez coaceruauit tom. 5. disput. 5. sect. 4. & Barthol. Vgolinus in tractat. de censur. tabul. 1. cap. 9. §. 3. per totum, ac præsertim nu. 4. Etenim multa tum negatiuæ, tum affirmatiuæ opinioni opitulantia prodit, ac libentius subscribit posteriori annuenti, in quam Auila etiam inclinat in tract. de censur. par. 2. cap. 3. disputat. 2. dub. 2. concl. 2. & ipse quoque propensius declino, tum per argumentum à contrario sumptum, de textu in eodem cap. 2. dum renuit comprehendi subditum alterius bona surripientem extra suum territorium, ergo si in proprio subtraxerit, & sic deliquerit, ligetur, & excommunicari possit, tum demum, quod Martha in tract. de iurisd. par. 4. casu 37. in ea est sententia, ne subditus degens extra territorium citari possit per edictum, eam quippe ob rationem, quia similis citatio non sufficit, cum persona est certa ex Bart. in extrauag. ad reprimédam nu. 16. Io. Andr. in cap. fin. de elect. in sexto, & illic Gemin. & Anchar. necnon Angel. cons. 194. Fulgos. cons. 190. & Dec. in cap. gratum nu. 11. de offic. deleg. Horum doctrina si vera erit insinuat, quod cum excommunicatio feratur generatim, & contra ignotos, liget illos sicuti, & citatio per edictum tunc ligaret. Quod si verior esset contradicens sententia, quam tutatur Gayl. obseruat. 56. lib. 1. maximè num. 8. vt absentem etiam notum arctet edictum, multo magis dicendum videtur, vt subditos absentes comprehendat etiam cēsura quemadmodum, & talis citatio illos constringeret, ex his tamen, & alijs Auctoribus, (ne labori parcam, sed studioso lectori satisfaciam) colligere censui, ac breui vtens verbis conclusiuè loqui, in hac dubia, & perplexa quidem materia; in qua illam statuo conclusionem, posse Antistitem excommunicationis vinculo deuincire, quemcumque sibi subditum ratione personæ, & delicti; nempè eum, qui domicilium in eius retineat Diœcesi, simulq; in ea patrauerit delictum, aut aliam egerit actionem, ob quam petitur excommunicatio, Sot. in 4. sentent. dist. 22. q. 2. art. 1. post primam conclusionem, Syluest. verbo excommunicatio 2. nu. 8. Armill. eodem verbo num. 30. & Auila citata conclus. 2. ac propterea nequeat eiusmodi censura ferire illum, qui altero tantum ex dictis modis ei subesset; non igitur illum, qui licet in eius Diœcesi habeat domicilium, extra verò deliquerit, iuxta memoratum cap. 2. de constitut. in sexto, & intelligentiam ei traditam ab eodem Auila in adductamet conclus. 2. neque alterum, qui alibi incolatum habens in suo territorio deliquerit, teste Syluest. verb. excommunicatio 2. nu. 10. Tabiena verb. excommunicatio 4. nu. 6. Armill. eodem verbo nu. 35. Auila memorata disput. 2. dub. 3. conclus. 2. & fauent, quæ Suarez congessit tom. 5. disput. 5. sect. 5. nu. 10. Nisi tamen in eiusdem Episcopi Diœcesi, in quo deliquit, contineret habitationem, aut saltem citatione præuentus ille fuerit, antequam inde egrederetur. Tunc enim post fugam etiam, & egressum posset idem Præsul loci delicti eundem innodare eiusmodi vinculo, ex eorundem Syluestri, & Auilæ sententia, adductis in locis.

136 Forma autem absolutionis concedendæ à vinculo

lo excommunicationis; rescribitur ab Astensi in summ. par. 2. lib. 7. tit. 15. alijsq; multis Auctoribus, quibus prætermissis illud certissimum esse non omitto, præfatam absolutionem minime præexigere certa verba pro verba substantiali, teste Nauar. cap. 27. nu. 37. Tametsi nonnullis concurrentibus circumstantijs, ea danda sit, quarum aliquę sunt cerimoniales, aliquæ veró iudiciales: illæ adhiberi solent pro reuerentia, & cultu, quemadmodum orationes aliquæ, & verberatio, quædoque cæteraq; eiusmodi; istæ verò exiguntur, vel á iure, vel particulari canone, vel à superiore absoluendi potestatem alteri delegante; illæ haudquaquam sunt de substantia, at solum de necessitate præcepti, iuxta cap. á nobis el 2. de sentent. excomm. Istæ neque de substantia sunt, si à iure communi adhiberi debent, nisi forté cum ea conditione peculiariter daretur absolutio; reliquæ autem à iure particulari requisitæ, aut voluntate eius, qui absoluendi facultatem concessit, vtique de substantia ipsius absolutionis existunt, maximè si fuerit additum decretum irritans eo in casu, quo enarratæ circumstantię non fuerint adhibitæ, sicuti hæc omnia copiosius colliguntur, ex Caietan. in summ. verb. absolutio, ab excommunicatione, Couarr. in cap. alma mater par. 1. §. 11. nu. 7. & Gregor. de Valent. super D. Thomam disput. 7. q. 17. puncto 8. à vers. quod autem attinet tom. 4. Præfatæ autem circumstantiæ, vt plurimum solent esse quinque; quas recensent Doctores, easq; præsertim congessit Cathechesis Neapol. lib. 1. cap. 18. quinimmo cap. 19. adiungit formam verborum, & orationum, aliorumq; quibus hactenus vti consueuit Ecclesia, cum aliquis ab excommunicatione maiori absoluitur, extra confessionem Sacramentalem.

137 Excommunicationem veró istam existimat Tiraqu. in tract. de vtroque retract. par. 1. §. 1. glos. 9. nu. 276. à gentibus ortum habuisse, atque antiquorum, & Græcorum, & aliorum legibus, dogmatibusq; initium sumpsisse, quàm insuper sententiam amplexatus est Lutherus, Erasmus, & alij, quamq; Doctores omnes in suis colloquijs de fide damnarunt, atque hæreticam præsertim esse scripsit Grisal. in suis decisionib. cathol. verb. excommunicatio decis. 1. Polid. autem Virgil. in lib. 4. de inuent. rer. cap. 12. á lege veteri, in qua rebelles extra Sinagogã fieri videbantur, astruit deriuari; Druidas etiam sapientes Gallos narrat in sua religione excommunicationis obseruasse censuram. Verum non putarim Ecclesiam ab his formam mutuasse excommunicationis, sed ab ipso Christo excommunicationem hanc habuisse immediatum principium, idq; probat etiam longa serie vir alioquin doctissimus Anastas. Germon in tractat. de sacror. imm. lib. 3. cap. 14. nu. 16. & præfatus Grisaldus, & cóprobant Matthæi præsertim verbis in cap. 18. vbi glos. illa verba ligaueritis, exponit, vinculo anathematis, complura verò alia de excommunicatione notatu digna congerit Petr. Crispet. in sua Summa, verbo excommunicatio.

138 Postremó loco facere non valeo, quin omnes, qui ex ista excommunicatione nascuntur effectus summatim saltem repetam, eosq; duodecim esse admoneam, sequutus Suarez tom. 5. disput. 17. sect. 1. eorumq; primus est, quod excommunicatum priuat omnibus Ecclesiæ suffragijs. Secūdus, quod eundem exuit passiua quoque communicatione Sacramentorum, & consequenter omni communicatione in sacris, & ecclesiastica insuper sepultura. Tertius, quod ipsum omni etiam administratione Sacramentorum spoliat. Quartus, quod itidem priuat omni vsu iurisdictionis actualem, scilicet iurisdictionem tollendo, tàm in foro interiori pœnitentiæ, quàm in contentioso, siué ecclesiastico, siué sæculari, vt propterea si Princeps sit, qui eiusmodi sit censura ligatus, dicantur subditi liberati à fidelitate, etiam iuramento vallata, præsertim post declaratoriam. Quintus, quod ecclesiasticas personas suspendit tam ab officio, quàm beneficio ecclesiastico, ita vt acquisitionem dominij impediat Ecclesiasticorum prouentuum, eorumq; administrationem. Sextus, quod easdem personas ecclesiasticas reddit incapaces, inhabiles, atque inelig ibiles ad ecclesiastica ipsa beneficia. Septimus, quod prohibet nè, & ipse possit eligere, aut nominare ad ecclesiasticum beneficium, ita vt si nominatio ab eo fieret sit prorsus nulla. Octauus, quod excludit ab omnibus, & quibuscumque actibus forensibus, sola defensione excepta. Nonus, quod omnem illa prohibet humanam pactionem, & consequenter omnem contractum, & vsum cuiuslibet officij, seu ministerij publici, humanam requirentem communicationem. Decimus, quod illi vetat, etiam ascendere ad laicales dignitates, officia, aut ciuilia ministeria, necnon eligi, aut nominari posse. Vndecimus, quod eundem priuat omni humana consociatione, & communicatione politica, etiam quo ad vsitatas actiones salutandi, colloquendi, &c. Duodecimus autem, quod Apostolicum rescriptũ, processumq; illius vigore compilatum ipso iure irritat. Quos quidem effectus omnes, idem Suar. plena manu, & accurata serie explicat, & declarat in eodem tom. 5. exorditurq; à disput. 11. vsque ad 17. inclusiué, necnon Auila de censur. 2. par. cap. 6. disput. 1. vers. ad quartum respondetur, & Benedictus de Vado in suo perutili ad Felyn. opera repertorio, in verb. excommunicatio, glos. etiam aliquos congerit in eo versu; os, orare, vale, communio, mensa negatur; quem refert in cap. statuimus de sentent. excom m. in sexto, quod quippe carmen retulerunt, insigniq; explicatione ornarunt, Theologi ferè omnes in 4. sentent. dist. 18. omnesq; Summistæ in verb. excommunicatio, necnon Hostiens. in summ. de sentent. excommun. Ego verò præter multa in superioribus coaceruata, & aliquos, ex his effectibus tangentia, nunc ea tantum prodam, quæ obseruatu tradidi in tribus á me resolutis casibus, & in Curia Episcopali Laquedonensi contingentibus, quamuis, & hi non multum difficiles fuerint; quorum propterea veram impulsus sui perquirere resolutionem, vt iustam proferrem sententiam. Nec quæso miremini, quod in rebus tam facilibus libros reuoluere voluerim, siquidem meum semper fuit institutum, neque aliquod decretum proferre, neque votum subscribere, etiam in re minima, & mihi non cognita, nisi prius Auctorem aliquem de ea tractantem reuidissem, tametsi consulentibus repentè etiam respondere, quandoq; non prætermiserim.

139 Primò, itaq; dubitari contigit, vtrum nè excommunica-

municatus contrahere matrimonium valeat, & ſi contraxiſſet, necnè ſubſiſtat? Sciatis veram eſſe omninò,& tutam reſponſionem; non eum poſſe matrimonium inire, & qui iniret mortiferè peccaret, ex doctrina Armill. in verbo matrimonium num.67, & Marij Antonini variarum reſolut.lib.2. reſolut. 112. caſu 38. aliorumque mox citandorum; Quod verò auderet contrahere citra dubium validum eſſet, ex Felyn. in cap. 1. verſic. matrimonium, ſub num. 2. vt lite non conteſtat. & rubrica de ſponſal.verſ.duodecimo ſub num.5.Idque comprobant Innocent. & alij, in cap. veritatis de dolo, & contumac. & Suarez tom.5. de cenſur.ſect.3. ad quam probandam reſolutionem, dicit citatus Felyn. extare textum ſingularem in cap. ſignificaſti, de eo, qui duxit in matrimon. Quin licet in occidente Presbyterum, ſit ſpeciatim, conſtitutum, vt abſque ſpe coniugij maneat, in cap. qui Presbyterum 17.quæſt.4. & cap.2. de pœnitent. & remiſſion. Tamen quia impedimentum iſtud impedit tantum, non autem dirimit contractum, iuxta gloſ. in eodem cap.2. verſic. abſque ſpe coniugij, in illis verbis, & in caſu præſenti, probatque Nauarr. in ſumma cap. 22. verſic. decimum eſt Preſbytericidium, ſub num. 74. Syluestr. verbo matrimonium 7.poſt nu.6.ac Petr.de Soto in ſua inſtitut. Sacerdot.rubr.de matrimonio lection.14.verſ.huic impedimento; ideò præfatus ſic cenſuratus,actum geſſit validum; in conſulente verò occidi Presbyterum, (qui excommunicatione propterea innodatus eſt, teſte Nauarr.cap.27. ſub num.78.) dicit citatus Antoninus deciſum fuiſſe, matrimonium ſubſiſtere, non obſtante ſanctione illorum canonum, verba facientium de occidente, ac propterea non extendenda ad conſulentem per regulam odia de regul.iur. in ſexto, cuius replicatio licet ſit valida; altera tamen ſuperius relata adhuc viget; eaque multo magis, ſi enim idem occidens contraxiſſet nuptias per verba de præſenti, non illæ poſſent inualidæ dici, quia impedimento tantum impediente, nec dirimente detinebatur, longè minus, ita declarandæ erant, quæ à conſulente occidi,celebratæ fuerant. Prædicta itaque vendicare ſibi locum non dubitatur poſtquam cenſuratus ad matrimonium properauerit; nam antequam velit illud inire, tum Parrochus, tum alius Superior, ſciens illum eſſe tanto vulneratum mucrone prohibere debet, nè ille ad nuptias ipſas conuolet, neque controuerſia erit mea ſententia de hoc, cum ille recuſat abſolutionem petere, ſed cum aſſequi illam concupiſceret, & aliqua ex cauſa obtinere nequiret, quo caſu ſi verba textus, & alia gloſæ attendamus, in adducto capite ſignificaſti, videtur reſpondendum, nè ille detineri poſſit, illius enim capitis verba dicunt,excommunicato tunc impendendam abſolutionem, ſi petierit; ergo ſi non petierit non concedendam eſſe, nec addit ſi tunc prohibendus ſit ille contrahere; euidentiora apparent verba gloſæ in calce figurationis caſus, quæ ſunt. Item excommunicatus, contrahere poteſt matrimonium, licet alia Sacramenta denegentur, eidem; eius igitur eſt opinio, vt cætera Sacramenta denegentur cenſurato, non iſtud matrimonij; Iſthæc tamen generica verba intelligere debemus, vt alia reliquorum Doctorum ſuperius citatorum in ſpecie ſonant, qui prohibent eidem contrahere matrimonium, & mortiferè peccare, ſi contrahat; quin, & cæteri Doctores dicunt, valere contractum, nec quidem verbum proferunt, quo inſinuent ipſum poſſe illud celebrare; illius autem tunc celebrati effectus nulla cenſura, aut Eccleſiæ impeditur ſpeciali ſuſpenſione, ac propterea certum ſit, quod ſi excommunicatus contraxerit matrimonium ab illius vſu non detineatur; eiusque exercitio non arceatur, vt idem admonet Suarez indicata ſectio, 3. ſub num. 3. Si autem à Procuratore cenſurato initum fuerit, longè minus dubitare licebit, ſi validum ſit matrimonium, quod valere ſpeciatim, affirmat Martin.Bonacin.tractat.de cenſur.diſput.2.q.2.punct.7.nu.14.

140 Similiter ſi ordines ſuſceperit, an caractherem quoque receperit, quin, & profeſſionem etiam emiſerit validam; & in vtroque dubio affirmatiuam reſponſionem admittit veritas, ex notatis per eundem Felyn.in adducta rubr.de ſponſal. ipſeque latiſſime probaui ſub nu. 6.

141 Tertio autem, ſi excommunicatus prouocatus comparere in iudicio ad ſe defendendum, id facere valeat, inibique tanquam reus propria tueri iura; in qua re ſemper cenſui eum poſſe per cap. intelleximus de iudicijs, ac Doctores omnes ſparſim id affirmantes, potiſſimum Decium in cap. decernimus num.17.eodem titulo de iudic.& Mariſcott. lib.2. variar.reſolution. cap.41. ſub num.2. Non tamen erit inutile percurrere, quæ Suarez ſuper eo dubio conſiderat tom 5.diſputat.16. ſect.4. Quin iſthac non obſtante cenſura, valeat procuratorem ad ſe defendendum, non agendum conſtituere, affatim probat Borrell.in ſumma deciſion.tit.66. a num. 15, tom. 1. necnon eandem excommunicationis exceptionem in actorem opponere, eumque à iudicio tanquam excommunicatum reijcere, affirmo, ex crebriori Scribentium ſententia, quam probat poſt alios Rendina in promptuar. receptar. ſententiar. titul.41.num.7. nam, & excommunicatus etiam tenetur excommunicatum vitare, Vinius deciſion.96. num.2. idem Borell. tit.42. num. 67.

Cæterum, qui copiosè vellet perquirere multa ad praxim præſertim ſpectantia circa eiuſmodi excommunicatos, vt cognoſcantur, quæ ſcilicet ſint eis vetita, quæ verò conceſſa, & quo in caſu, adeat Peregrin.in tract. de priuileg.fiſc. lib.3. tit.9. Nam interea ad excommunicatum ipſum conuerſus, ſic eloquar.

142 Tu itaque, qui hoc te tangi fulmine paſſus es; Audi nunc miſer, & attentius conſidera vulnera, quæ hoc tibi Eccleſiaſtico mucrone infliguntur, cogita te propterea miſerrimum, quia eo feriri te ſinis; Reuoca in memoriam Cain, qui maledictione percuſſus, cæpit eſſe infeliciſſimus, & miſerrimo exitu vitam clauſit (Geneſ.4.) Ficiarbor a Chriſto maledicta, ſtatim exaruit, (Matthæi 21.) illam ego te ficum eſſe dixerim, cui per inobedientiam radice meritorum exareſcente, Eccleſiæ maledictione, ornamenta omnia, quæ ex fidelium communione proueniunt, detracta ſunt; Iam baberis,vt Ethnicus; iam Dæmonum ſocietati copularis, dum ab ingreſſu templorum arceris, & à fidelium colloquio; Nonnè, profugus, & exul ab

Pp Eccleſiæ

Ecclesiæ matris conspectu, Cainus alter, miserandum in modum vagaris? Nonnè Nabuchdonosori similis efficeris, in bestiam degeneranti, & in sylvis more ferarum oberranti? O malam calamitatem, ô exilium deplorandum; intellexit hoc malum Theodosius Imperator, qui à sancto Ambrosio Templi aditu, sacrisque interdictus, tantum animo mœrorem concepit, vt estiaſſet animam, si diutius, in excommunicatione perduraſſet.. Quid? quantum illud malum est, quod Sacramenta suscipere prohiberis? Interclusa tibi via est ad fontes illos, è quibus salutaris aqua gratiæ ad nostros animos deriuatur. Prohiberis miser haurire de fontibus Saluatoris. Quin etiam excluderis à precibus, quæ publicè in Ecclesia funduntur. Agnosce damnum; Quam latè Orbis terrarum patet? nulla ferè est Regio, in qua Ecclesiæ filij non sint; quot in Ecclesia cœnobia? quot Antistites? quot Sacerdotes? quot cœtus hominum piorum? videtur ne tibi paruum malum, ab horum omnium sacrificijs, à publicis horum precibus excludi? Magni profectò faciebat hoc Dauid cum aiebat (Psalm. 118.) Particeps ego sum omnium timentium te; Tu verò cum infidelibus partem habes. Dilexisti maledictionem (Psalm. 108.) & venit tibi; noluisti benedictionem, & elongata est à te. Induisti maledictionem sicut vestimentum, & intrauit, sicut aqua in interiora tua, & sicut oleum in ossibus tuis; facta est tibi sicut vestimentum quo operiris, & sicut Zona, qua præcingeris; & quod longè miserrimum est, traditus es Satanæ, in seruum pœnæ, vt seuire ei liceat in te, vsque ad intimum carnis. Habent enim ij, qui Ecclesiæ præsident, vt mille iam, & quadringentis ab hinc annis, testatus est Origenes, hanc à Deo potestatem, vt Diabolo subijciant eos, qui deliquerint. Ita factum est à Paulo, contra nefarium illum fornicarium Corinthium (1. Corinth. 5.) ita contra Hymeneum, & Alexandrum (1. Timoth. 1.) cogita ergo mala, quæ te oppreſſere, quæ tibi imminent. Nolunt te sacra loca recipere; vitaris à familiaribus, ac notis; horrent omnes tuum conspectum; solus Infernus tuum aduentum expectat, & in suam te Diabolus societatem excipit, vt in tuum corpus, & animum crudeliter dominetur. Nihil, inquit Augustin. tractat. 15. in Joannem, ita Christiano formidandum, quam à Christi corpore separari. Hæc te si non mouent, saxo te, ac adamante duriorem puta. Nolim autem existimes, Ecclesiam esse parum piam, quod excommunicatione vtatur, è qua tot mala promanant, aut excommunicationem non esse medicinalem, vt illam Innocentius appellat, cap. 1. de sentent. excommunic. in sexto, quod vulnerare potius, quàm sanare animum videatur. Enimuero medicus ille crudelis non est, qui cum igne opus est, ad sanitatem ignem adhibet corpori ægrotanti. Ita, pia est Ecclesia, quæ intentione maioris boni, pœnam infligit, qua spiritualia bona subtrahantur; vt vexatio det intellectum (Gregor. lib. 4. dialog. cap. 55.) & tandem spiritus saluus fiat, 1. Corinth. 5. Quare excitare hoc salutari igne, qui lethali somno oppimeris, exurge, reuertere ad Matrem Ecclesiam, vt fidelium suffragia te iuuent, preces foueant, Sacramenta sanent, atque confirment. Diuinæ gratiæ ornamenta condecorent; Cœlestisque Patris benedictio consoletur.

SVMMARIA.

Suspensio supponit peccatum, sine quo minimè contrahitur nu. 1.

Suspensio interdictam promotionem ostenditur, cum declarationibus nu. 2.

Suspensus ab ordine, siuè officio, intelligitur suspensus à promotione nu. 3.

Nec non, & ab exercitio ordinum nu. 4.

Assumendo altiores fieret propterea irregularis, quia videtur ministrare in promotis, num. 5.

Suspensus, qui simpliciter fuit non addito à quo actu, à quibus dicendus sit suspensus declaratur nu. 6.

Suspensus à Diuinis, à quibus actibus ita reputetur nu. 7.

Eiusmodi si officia perageret ordinibus non deputata, licet peccaret, non tamen fieret irregularis nu. 8.

Suspensus à Pontificalibus, si illa exerceat, an sit irregularis nu. 9.

Suspensus ab officio, vtrum dicatur suspensus à beneficio nu. 10.

A beneficio suspensus, aliud obtinere nequit, num. 11.

Neque præsentari nu. 12.

Præsentatione acquiri tantum ius ad rem, num. 13.

Illi facta collatio, sit nè inualida ipso iure, num. 14.

Respectu verò beneficiorum tantum existentium in eadem Diœcesi, sit inhabilis, an etiam alterius? num. 15.

Suspensus ab officio, neque interdum adipiscitur beneficia nu. 16.

Beneficijs ante suspensionem habitis, spolietur nè, qui suspensionem incurrit? nu. 17.

Quin neque fructus nanciscitur beneficiorum, qui ab officio, & beneficio suspensionem contraxit nu. 18.

Non autem, qui ab officio nu. 19.

Alimentari suspensus illos amittens, quando nihilominus debeat num. 20.

Nisi ob contumaciam nu. 21.

Quod si iniustè fuerit suspensus, restringitur conclusio nu. 18. posita, & iustè percipit fructus num. 22.

Etiam distributiones quotidianas nu. 23.

Capi-

Capitulum XVI.

1 VSPENSIO, quia peccatum ſupponit, ſine quo non vtique incurritur, & quandoque delictum, vt omnium eſt conſenſus, & expreſsè Armill. verbo ſuſpenſio, num. 1. ſiuè mortale, ſiuè veniale, ex Nauar. cap. 27. nu. 1 19. adeò quod magis pœnam, quàm culpam eſſe ſuſpicatur, eadem Summ. Armill. illic, per gloſ. in cap. ad reprimendam verſ. in canonibus, de offic. delegat. & in clem. cupientes verſ. ſuſpenſi de pœn. propterea eius impedimentum iuſtè hic, cum alijs inſerui, impedientibus ordinum ſuſceptionem.

2 Suſpenſo igitur interdictam eſſe promotionem, docet Sylueſt. verbo ordo 4. num. 2. verſ. nec decimoquinto, & Rebuff. tractat. de pacific. poſſeſſ. nu. mihi 206. verùm quia ſuſpenſio non ſemper fit ab omnibus actibus, ſed quandoque ab vno, interdum verò ab alio infertur, vt copiosè ſcribit gloſ. indicato cap. ad reprimendam verſ. in canonibus, & plenius in clement. cupientes verſ. ſuſpenſi, de pœnis, referuntque Summiſtæ omnes in verbo ſuſpenſio; ideò principem regulam non eſſe genericam intelligendam, ſed præhabita declaratione aduerto; quippè quod ſuſpenſio quandoque eſt ab officio, quandoque à beneficio, quandoque verò ab vtroque, vt optimè diſtinguit Suares lib. 5. de cenſur. diſputat. 25. ſect. 2. num. 5. ab officio ſuſpenditur cum officium Sacerdotale, ſiuè aliorum ordinum alicui expreſsè interdicitur, vel ſimpliciter officium, nihil addito de ordine, vt illic citatus Suares admonet, ſuffultus textus verbis in cap. ſanè el ſecundo, de offic. deleg. quin, & alterius textus, & gloſ. in cap. 2. adducto titulo in ſexto, ſubiungens latiorem habere extenſionem, prohibitionem ab officio ſimpliciter prolatam altera ab officio Sacerdotali; vt propterea, ſi quæramus, quis eorum pro-
3 hibeatur ordinibus inſigniri, illorumq; miniſterio vti, reſponſio ſit, eum ita cenſeri, & dici, qui explicitè, vel implicitè ab ordine, ſiuè officio ſuſpẽſus fuit;
4 nam, & ipſum præſertim intelligi ſuſpenſum ab exercitio ordinum, edocet Sylueſt. verb. ſuſpenſio nu. 5. verſ. ſi verò ſuſpenſus ſit à beneficio, ibi, & Panormit. dicit; edocet inſuper Armill. verbo ſuſpẽſio num. 6. cum & ipſum ſuſpenſum eſſe omni vſu ordinum, & iuriſdictionis, & adminiſtrationis Eccleſiaſticæ ait, probatque Vgolin. tractat. de cenſur. eccleſiaſt. tabul. 4. cap. 6. in princip. & §. 1. necnon Marius Alterius tom. 2. de cenſur. diſputat. 4. cap. 2. verſic. & ſtatuendum eſt; atque Suarez indicato libr. 5. de cenſur. diſputat. 26. ſect. 1. num. 3. Alexand. Moneta in tractatu de diſtribut. quotidian. part. 2. quæſt. 15. num. 8. cumque propterea, tanquam impeditum exercere ordines, ſi interdum ſe ingeſſerit Diuinis, irregularem fieri ſanxit Pontifex in
5 cap. 1. de ſentent. & re iudic. in ſexto, & cap. 1. §. caueant de ſentent. excommun. in ſexto. Non tamen nego, quin vetitus etiam dicatur ſuſcipere altiores ordines, imò ſi ad illos pateretur euehi, irregularitatem contraheret, iuxta ſententiam Maioli in tractatu de irregularit. lib. 4. cap. 34. num. 1. illa fretus ratione, quod aſcendendo ad altiores, videretur miniſtrare in promotis, quod ipſe etiam probo ſuffultus deciſ. Rotali in rubr. de titul. ordin. cap. penult. verſ. fuit dubitatum ſub nu. 37. & rub. 7. cap. 4. num. 9.

6 Quia verò ſimpliciter ſuſpenſum, non addito à quo actu, ab vtroque, ab officio nempè, & beneficio ſuſpenſum cenſent Doctores complures præſertim Sylueſt. citato num. 5. verſ. ſi verò ſuſpenſio ſit, vel fiat ſimpliciter, Henrich. in ſumm. theolog. moral. lib. 13. cap. 32. §. 1. idemque Suarez ſcripſit diſputat. 25. ſect. 2. in fin. num. 9. Paludan. in 4. ſententiar. diſtinct. 18. quæſt. 7. artic. 3. concluſ. 8. Ideó non ſecus ac ſuſpenſum ab ordine, aut officio, concluſimus prohiberi ſuſceptis vti ordinibus, atque altioribus inſigniri, ita, & huiuſmodi ſimpliciter ſuſpenſum, ſimiliter affirmamus; quamuis, & hunc ſimpliciter ſuſpenſum, nulla ligari cenſura ſcripſerint aliqui, & Sayr. in ſuſpenſione lata ab homine ſtatuerit triplicem diſtinctionem, tametſi in prolata à iure, indefinite priorem admiſerit lib. 4. de cenſur. cap. 4. num. 1. & 2. Illam namque, indiſtinctè veram eſſe, non dubito; ideoque ſemper cenſeri ab vtroque ſuſpenſum, ex omnibus iam relatis Auctoribus, affirmo, & alijs, quos idem Sayr. ſub dicto nu. 1. memorat, & hanc præterea ob cauſam (ni fallor) diffinitum legimus in cap. cum bonæ, de ætat. & qualitat. eiuſmodi ſimpliciter ſuſpenſos, inhabiles eſſe ad beneficia. Imó cum illi ab vtroque actu, re vera ſuſpenſi fuerint, vt inibi Innoc. & Io. Andr. num. 3. teſtantur, nihilominus, nulla in eo canone mentio fit de prædictis actibus, à quibus ſuſpenſi fuerunt; tanquam voluerit text. iam relatus, apertè oſtendere, ſub ſimplici memoria ſuſpenſionis, compræhendi eos, qui ſimul ab officio, & beneficio ſuſpenſi ſunt, quam omninò veram defendit aſſertionem Marius Alterius eodem tom. 2. diſput. 1. cap. 4.

7 Multoties autem, quia à Diuinis, quis ſuſpenditur iuxta cap. 1. §. caueant de ſentent. excomm. in ſexto, ideò videndum à quibus dicatur ſuſpenſus, & recolo Sorbum. ad compend. priuileg. mendic. verb. ingredi Monaſteria Fratrum, vel Monialium nu. 9. dicentem intelligi ſuſpenſum ab exercitio ordinum, quibus ille reperitur inſignitus; quod aperta verba citati §. caueant, inſinuant; illa ſcilicet, ſi contingeret eos ſic ſuſpenſos diuina officia exequi, ſicut prius irregularitatem non effugient. Id tamen diuina tantum faciendo, non etiam diuina recipiẽdo, aut audiendo, Suarez citata diſput. 26. ſect. 1. ſub nu. 5. & Nauar. conſ. 4. an Epiſcopus ſub nu. 2. de cleric. excommun. miniſtr. in nouis, & poſt Angel. Syluest. ac Coronam confeſſ. probat. Sayr. eod. cap. 4. ſub nu. 26. Quin non ſemper contrafaciendo, incidat in irregularitatem, quamuis actum propterea vetitum exerceat; cum ſcilicet exequeretur aliquod Diuinum, non tamen ordini deputatum, idq; apertè docet adducto in loco, relatus Sorbus; ait enim, eiuſmodi ſuſpenſo prohiberi cantare in choro cum alijs, cantare defunctorum reſponſoria, ſeu litanias, necnon baptizare ſine ſolemnitate, recipere Sacramenta (niſi in caſu neceſſitatis) audire miſſam, acceptare electionem de ſe factam, excommunicare, aut beneficia conferre; attamen peccare tantum, ſi ea perageret durante ſuſpenſione, non

tamen fieri irregularem; nam vera est in iure con-
8 clusio, quod licet omnis violatio suspensionis, operetur mortiferum peccatum, non tamen omnis inducit irregularitatem, sed illa tantum, quæ suspendit à diuinis ordini annexis, iuxta Innocentij doctrinam in cap. 1. de sentent. excomm. in sexto nu. 2. communiter receptam, vt inquit Nauarr. consil. 7. alias fuit dubitatum nu. 7. de cleric. excommun. in
9 nouis; quam præ cæteris ob causam, Episcopum suspensum, à Pontificalibus, illa exercentem, & in Pontificalibus celebrantem, non fieri irregularem dixit propè nu. 3. citatus Innoc. necnon Hostiens. in summ. rubr. de dispensat. §. sunt autem, sub num. 4. quem sequitur Auctor praxis Episcopal. verb. suspensio §. 6. par. 1. Franch. eod. cap. 1. §. caueant, sub nu. 5. de sentent. excomm. in sexto, (quamuis vltimo loco recenseat contrariam sententiam; nam primam amplexatur, & secundam respuit, cum dicit, licet Hostiens. teneat, &c.) Specul. in tit. de dispensat. §. iuxta nu. 36. ac propterea Episcopum suspensum á collatione ordinum, & illud conferétem, minime fieri irregularé, concludit apertissimis verbis præfatus Auctor praxis Episcopal. in verbo dimissoriæ in princ. vers. secundum, par. 2. citatusque Franch. adducto loco, in illis verbis, quare, siue ordinet, siue consecret, non erit irregularis; quorum sententiam improbare non audeo, quamuis ab ea desciscit post Nicol. Dionys. in cap. 1. §. caueant, de sentent. excomm. in 6. Viuald. in suo candelab. par. 2. rubr. de suspens. nu. 146. mouetur etiam doctrina Gemin. in §. si quis autem, eiusdem cap. 1. Attamen Gemin. respectu vsus Pontificalium, & sic cum suspensus à Pontificalibus, celebrat in Pontificalibus, tenet cótrariam resolutionem, scilicet negotiuam, & primo loco à nobis relatam, vt videre licet, in illius commentarijs, in versic. quid si suspenditur, sub nu. 4. annuit tamen si conferret ordines post num. 5. sed Io. Andr. in vtroque casu, negat fieri irregularem in eod. cap. 1. nu. 6. & 7. & illic Io. Monach. in vers. ex quibus concludo sub nu. 15. & omnes fulciuntur ratione illa, quod his casibus, non est suspensus à Diuinis, sed ab additamento ad Diuina, glos. etiam probat in extrauag. suscepti regiminis vers. à Pontificalibus de elect. dum explicando vetita Antistiti suspenso á Pontificalibus, inquit ab illis censeri suspensum, quæ alias sibi, vt Pótifici permissa sunt, & dependentibus ab illis, nempè à missæ celebratione cum mitra, & baculo, atque ab alijs, quæ sine illis adimpleri nequeunt, vt propterea ordines conferre non valeat, neque crismare, neque Basilicam, seu virgines cósecrare, & similia; ab alijs autem, non arceri adiungit, quæ competunt ratione sacerdotalis officij, quæ sunt missam dicere absque Pontificalibus ornamentis, baptizare, pœnitentias dare, aliaq; eiusmodi; itaq; admittit differentiam inter ea, quæ Præsuli congruunt ratione Pontificalis dignitatis, & ea, quæ ratione ordinum, & sacerdotij; quáuis enim adiungat, suspensum ab executione Sacerdotij, censeri, etiam ab vsu Pontificalium, quia nisi esset Sacerdos, nequiuisset Pontificiam adipisci dignitatem, & consequenter Pontificalia exercere; attamen, non inde sequitur, ergo Pontificalia veniunt appellatione diuinorū, ac propterea, si illis ingerens, fiat irregularis; cum aliud sit numerari inter diuina, aliud veró ad illa exercé-
da requiri Presbyteratum, & iustè concluserunt paulò ante relati Doctores, esse additamenta ad diuina; contradicit tamen Vgolin. postea visus, & lógo sermone, probat irregularitate notari, in tractat. de censur. tab. 1. cap. 14. §. 1. nu. 2. & tab. 4. cap. 6. §. 6. sub nu. 5. at ipse amplector tripartitam illam distinctionem Sayr. in thesaur. cas. conscient. lib. 4. cap. 16. á nu. 27. & summatim congerit prope nu. 30. quod scilicet, exercendo actum proprium Episcopi, siue cum apparatu Pótificali, siue absque illo, vt peccet, & irregularitatem incurrat; exercendo verò aliquem actum non proprium Episcopi, sed alicuius ordinis absque vsu Pontificalium, & neque peccet, neque irregularitatem contrahat; si verò adhibitis Pontificalibus, peccet tantum, non autem fiat irregularis; atque ideò insinuat, ob solam celebrationem missæ cum mitra, alijsq; Pontificalibus alienum esse ab irregularitate, addo videnda, quæ cumulaui rubr. 9. cap. 5. nu. 3.

10 Nunc videamus, vtrum suspensus ab officio, intelligatur etiam à beneficio, atque é contra, & negatiuam in vtroque casu esse sententiam, optimè probat Nauar. cap. 27. nu. 160. Vgolin. adducto cap. 6. §. 3. & cap. 4. §. 8. necnon Alex. Monet. indicata q. 15. nu. 9. distinctiusq; Greg. de Valent. super D. Thomam disput. 7. q. 18. punct. 1. versic. secunda diuisio tom. 4. Sayr. in suo thesaur. lib. 5. cap. 5. nu. 16. atque Suarez citat. disput. 26. sect. 3. nu. 1. & 4. cui quidem sententiæ, contradicunt complures Doctores, præsertim glos. in cap. quia sæpe, vers. beneficijs, de electio. in 6. & cap. præsenti vers. ab officio, de offic. ordin. in 6. glos. mag. in clem. cupientes, propè fin. de pœn. & Abb. in cap. Latores, post nu. 6. de cleric. excom. ministr. sed eorum non obstante auctoritate, vera omnino censenda est; & cótradicentium opinio, declaranda, per doctr. Couar. in rubr. de spons. par. 2. cap. 6. post nu. 14. necnon aliorum cóplurium Auctorum, iuxta mox referibendam distinctionem, scilicet, vt nostra hæc sententia militet, eo tantum casu, cum ob solam contumaciam, vel culpam leuem iniungitur. Altera verò renitentium subsistat, si præterea, ob graue crimē infligitur, ita præter Couar. loco relato, putant Syluest. verb. suspensio n. 5. vers. si verò est suspensus ab officio, Gregor. de Valent. adducto punct. 1. vers. si autem suspensio, & Sayr. post nu. 17. citati cap. 5. & tunc subsistat, quod firmat Præposit. in cap. cum inhibitio nu. 1. de clandest. despons. tuncq; etiam fortassè mittet, quod suspensus ab officio, æquiparatur excommunicato, iuxta dictum glos. final. in eius calce in cap. pastoralis, de appellat. Tripartita verò, & concinna distinctio Pauli à Lezaro, & satis commendata à Ioanne à Capistrano in cap. á crapula nu. 5. de vita, & honestat. clericor. mihi nunquam arrisit, vt vel sit suspensus ab officio in perpetuum, vel ad tempus, vel & tertio simpliciter; vt primo casu, sit etiam à beneficio suspensus, tanquam illa vim habeat priuationis. Secundo verò itidem sit, ab eo tamen beneficio, quod fuit datum propter officium diuinum, non autem ab alio; sed tertio casu, non intelligatur ex vi vocabuli suspésus à beneficio; verum tunc ei subtrahantur beneficia cum ex graui, non leui causa, suspensus fuit ab officio.

11 Qui veró à beneficio suspensus esset, neque posset aliud interea obtinere, per Hostiensem in summ.

ſumm.rubr.de ſentent.excommun.nu.1 1.& Lambert.in tract. de iurepatron. par. 1. lib.2. q. 9. princip. artic. 2. poſt nu.3. Si enim à beneficijs anteà obtemptis apparet, tunc ſuſpenſus, multò magis ab obtinendis, debet ita iudicari, ſicuti idem Lambert. illic aſſerit, & probatur, ex gloſ.ſingul. & penultim. (cuius ipſe Lambert. non meminit) in cap. prætereà de vſur. Licet autem loquatur inibi Lambert. de præſentatione, atque ideò concludat, nè valeat
12 præſentari, & conſtet præſentationem à collatione differre, iuxta notata per Abb. in cap. auctoritate de inſtit. Attamen, in eo, quod attinet ad hanc rem, non vtique videntur ad inuicem diuerſa, atque ideò vnius, qui decernitur incapax, ita pariter, & alterius indicetur, argumen. eorum, quæ ſcribit gloſ. in cap. final. verſ. electione, & verſ. ordinari de elect. in ſexto, quibus ſuccurrit regula illa, quod, qui inhabilis iudicatur ad aliquod, quod minus eſt multo conuenientius ad aliud, ita exiſtimabitur, quod
13 maius eſt, & conſequenter ſi præſentari nequit, & certum eſt, præſentationem operari tantummodo ius ad rem, iuxta deciſionem Rotæ octauam, ſi aliquis, ſiuè 269. poſt num. 2. de iurepatronat. in nouis, & deciſ.7. nota, quod vbi num.2. ſiuè 328. adducto titul.in antiquis, multo minus eidem poterit beneficium conferri, cum ipſa collatio validius tribuat ius, quod in re dicitur, per Geminian.in cap. ſi tibi abſenti, num.2.de præbend. per textum in cap. final.de conceſſion.præbend.ſimiliter in ſexto, ipſeque probo cap.15. ſub num. 19. Quibus altera adſtipulatur ratio, quod ſicuti facilius amittitur ius ad rem, quàm in re, ex relato cap.fin.& cap.ſi is cui de præbend.in ſexto, & Rota adducta deciſ. 8. ita difficilius acquiritur ius in re, quam ad rem, vt contrariorum, ſit eadem diſpoſitio, hiſque concinunt, quæ in hac ſpecie ſcribit Gomeſ. in Regula Cancellariæ de non tollend.iure quæſit. quæſt.1. verſic. illud tamen el primo, quamobrem, ſi à beneficio ſuſpenſum præſentari ad aliud nequire illic tuetur, Lambert.& poſt alios Marius Antonin. variar. reſolut. lib. 1. reſolut. 19. num. 3. aut etiam eligi cap. fin.de elect.in ſexto, cap.ſi celebrat de cler. excommun.miniſtr. Abb.in cap. cum dilectus nu. 19. de conſuetud. & Marius Antonin. eadem reſolut. 19. nu. 2. illud idem fatendum erit reſpectu collationis, nè ipſi poſſit interea conferri beneficium, & ve-
14 rum eſt, ex omnium aſſertione, quin & factam ipſo iure inualidam exiſtimauit communior opinio eam tamen ſacris Canonibus non probari, quos velle, vt ille priuetur dixit Leſſius auctoritate Azorij, hancque probabilem eſſe, nec propterea ipſum teneri ſublata adhuc ſuſpenſione, vel interdicto ſponte illud dimittere in lib.2. cap.34. verſ.notandum ſub nu.116.

15 Quæ tamen reſolutio videtur reſtringenda ad beneficia tantum exiſtentia in eadem Diœceſi, non autem exiſtentia extra iuriſdictionem ſuſpendentis, cum ſuſpenſio à beneficio, prodeat à iuriſdictione, quæ minimè dilatatur extra territorium, ex cap. 2. de conſtitution. Licet ſuſpenſus ab officio, vbique reputetur talis, eo quod officium concernit claues, quæ extenduntur ad quemlibet locum, quam differentiam, & rationem diuerſitatis, probat Zabarell.in clement. vt hi qui, poſt num. 23. de ætat. & qualitat. gloſ. final. propè finem in cap. paſtoralis §. verum de appellation. ibidemque Bald. num. 22. & Dec. num. 25. Sed quia ſuſpenſus huiuſmodi, intelligitur nonnunquam ſuſpenſus, etiam á beneficio conſtituto extra iuriſdictionem ſuſpendentis; ideò operæ prætium erit diſtinctione vti in hac re, quam tradit Butrius indicato §. verum poſt num. 21. commendatam inibi à Panormitan. num. 20. Quod ſi hominis ſententia declaratur aliquis, ita ſuſpenſus à beneficio, & ſuſpendens habuerit animum inhabilitandi eundem ad vniuerſa beneficia, idque conſtet, tunc ſuum effectum, eo caſu ſortiatur, etiam extra territorium, quia non diſponit in rem, ſed in perſonam ſubiectam abdicando ius ab illa, vel eandem inhabilitando, ad cuncta beneficia; ſi verò eius erat intentio, dumtaxat quò ad beneficia ſuæ iuriſdictionis, non vtique extenderetur ad aliena, prout, neque ſi ſuſpenſio eſſet generalis, neque conſtaret de voluntate ſuſpendentis; etenim in dubio reſtringeretur ad ſola beneficia ſuſpendenti ſubiecta. Quòd ſi à iure illa emanauerit, & ex cauſa tangente Eccleſiam aliquam; exemplum in eligente indignum, qui propterea decernitur ſuſpenſus à beneficijs per triennium in cap.per inquiſitionem de electione; iſtius enim ſuſpenſio, ad beneficia extra illam Eccleſiam exiſtentia non ampliatur, ita Lambert. tractat.de iurepatronat.artic.28.num.3.quæſt.9. princip. par. 1. lib. 2. Abb.in eodem cap. per inquiſitionem. Cùm verò ex cauſa generali, non dubium, quin extenderetur ad externa beneficia, iuxta clemen.2.iuncta gloſ.verſ.beneficiorum de vit.& honeſt.clericor.

16 Inſuper, qui ab officio eſſet ſuſpenſus, beneficia interdum adipiſci nequiret, ſi Hoſtienſis verba perpendamus, quæ poſuit in eodem iam memorato num.12. & Lambert.indicato artic.2. num.3. ſicuti, & ille, qui ab ordine, ex eodem Lambert.poſt dictum num. 3. cum & ab officio ordinum intelligatur tunc ſuſpenſus, Syluest. verbo ſuſpenſio nu. 1. Felyn.in cap.cum illorum num.2.de ſentent.excommun. & Pariſ.in cap. Apoſtolicæ ſub num.17. de exception. Attamen in vtroque caſu diſcedo à prædictorum ſententia, quandoquidem militat concluſio in ſuperioribus conſtituta, eaque omninò verior eſt, nè ſuſpenſus ab officio dicatur etiam à beneficio, & conſequenter, non impediatur illa conſequi, ſed ad ordines tantum aſſumi, niſi duobus in caſibus, nempè ſi à beneficio habente ordinem annexum, quia eſſet quoque inhabilis ad illud beneficium; ſi tamen generatim ab omnibus ordinibus ſuſpenſus eſſet, ex Butr.in cap. cum bonæ num.10. & Abb. num.6. de ætat.& qualit. Couarru.in cap. alma mater §. 7. in princip. part.1. & inſignis probat text.in cap. vel non eſt compoſit.de tempor. ordin. vel ſi ſpeciatim ab ordine, cui eſſet beneficium annexum, puta ſi ab ordine Presbyterali, quia præbendam nequiret, eo caſu impetrare Sacerdotalem, vtique verò Diaconalem, vt ſcripſerunt Lambert. in eodem tractatu de iurepatronat. lib.2. part.1. quæſt.9. princip. artic. 2. & Marius Antonin. variar. reſolut. lib. 1. reſolut. 19. de anno num.6. Ex quorum dictis fatendum eſt, conſequi poſſe beneficium illud, ad quod obtinendum ſufficit ordo, quem detinet, à quo non reperiatur ſuſpenſus, dummodò ab altiori ordine ſuſ-

pensus fuerit; nam ei interdictus minimè dicitur inferior, iuxta conclusionem multis rationibus probatam per Vgolin. tractatu de censur. tabul. 4. cap. 6. §. 6. num. 1. quod si à minori, vtique ei vetitus esset sine dubio superior, vt illemet defendit eodem §. 6. num. 3. & Vulpiani suffragatur responsum insigne in l. Relegatorum ff. de interdict. & relegat. & qui ignorare nollet quoscumque prohibitos actus, atque munera Presbytero à Sacerdotio suspenso, adeat eundem Vgolinum in illomet §. 6. nam eos omnes longa, & accurata serie rescribit, num. 2.

Secundus autem casus amplexatur, ac respicit beneficia requirentia personale seruitium, eorumque fructus dantur interessentibus diuinis officijs, & suspensio sit diuturna, quia tacitè haberet eo casu vim priuationis, vt ex Bonifacio de Vitallin. in clem. cupientes à num. 31. de pœnis, probat Nauar. cap. 27. sub num. 160. Insequiturque Lopez in suo instructorio par. 2. cap. 97. vers. hinc sequitur, verùm relatam Nauar. restrictionem, improbat Sayr. indicato cap. 5. num. 17. quia excederet terminos suspensionis, quæ non nisi suspendere non priuare potest; vtcumque sit, vetusta; cuius Sayri opinionem, tanquam contradicentem, tùm prædictis, tùm alijs multis auctoritatibus, ab ipsomet recensitis, non admittimus; est enim communis Nauarri, & sequacium sententia, vt propterea ab ea discedere potissimum in iudicando, & consulendo, neque debeamus, neque possimus.

17 Beneficijs verò ante suspensionem obtemptis, vtrum nè ille priuetur, cum illam contraxit, non est tàm auidè quærendum, propter textum in ipso cap. cum bonæ de ætat. & qualitat. constituentem, non ei licere prædicta retinere beneficia, si triennio continuò in ea obdormiuit, à quo tamen explicatum tempus triennij, ad annum dumtaxat restringunt, illic Anan. num. 5. & Glos. final. in vltimis verbis; necnon Ioan. Andr. num. 2. tanquam factum narret text. ille, cum de triennio fatur, teste Ioan. Andr. post num. 5. eorumque magis communem esse sententiam existimo, non propterea affirmo falsum esse intellectum eidem textui, traditum à me ipso in cap. præcedenti num..... At tutiorem censeo, vt satis sit, quem anno perstitisse in excommunicatione ad priuandum antea habitis; in suspensione verò nonnisi triennio in ea steterit.

18 Fructus autem beneficiorum si suspensus exigit, non eos facit suos, si ab officio, & beneficio suspensus est, nimirum, quia illis spoliatur, vt inquit Abb. in cap. cum bonæ nu. 6. de ætat. & qualit. glos. in clemen. 2. vers. suspensus de vita, & honest. clericor. ibique Bonifac. nu. 10. & antea dixerat Hostiens. in summ. de sentent. excomm. post nu. 11. Is præterea, qui à beneficio tantum est suspensus, neque eos tuta conscientia percipit, glos. in cap. cum vintonienfis vers. admiserunt in fin. de elect. inibiq; Doctores præsertim Abb. sub num. 10. & communiter affirmari dicit Sayr. in suo thesauro lib. 4. cap. 6. num. 9. quinimmo eos percipiendo peccat, Nauarr. cap. 25. nu. 124. vers. 15. sed irregularis minimè fit, vt inquit Bonifac. indicata clem. 2. nu. 26. nec distributiones quotidianas acquireret, etiam si horis canonicis interesset, & chorum adiret: ibiq; horas diurnas recitaret: licet enim Ecclesia requirat præsentiam in choro pro acquirendis distributionibus quotidianis, quia tamen illæ competunt ratione beneficij, & canonicatus cap. dilectus el primo, & cap. pro illorum de præbend. à quo suspensus cum sit, nequiuit eas lucrari, tametsi Ecclesiæ inseruierit, vt defendit Alex. Monet. in tract. de distribut. quotid. par. 2. q. 15. nu. 39.

19 Qui verò est ab officio suspensus, non vtique fructus beneficiorum amitteret, ex Nauarr. conf. 68. Ioannes nu. 3. de sentent. excomm. in antiq. siuè 41. dè homicid. in nouis, & Clar. in manual. cap. 27. vers. neque suspensus, sub nu. 160. præter distributiones quotidianas, quas perderet profectò, vt inquit Abb. in cap. cum bonæ nu. 6. de ætat. & qualit. & Vgolin. tract. de censur. eccl. tab. 4. cap. 6. §. 3. in fin. necnon prædictus Alex. citat. q. 15. nu. 37. Licèt autem multi suspicentur suspensum ab officio, censeri quoque suspensum à beneficio; tamen quia contrariam in superioribus firmauimus resolutionem nu.... ideò tanquam non suspensum a beneficio, & illa consequi, & obtenta retinere, eorumq; fructus percipere non vetari, concludendum est; insinuatq; Sayr. in ipso lib. 4. cap. 5. nu. 16. quare deceptus est Lopez adducto cap. 97. vers. igitur, dum omittendo dictionem, non, qua vtitur Nauar. ab eo relatus, non percipit illius intentionem, quæ contradicit prorsus conclusionibus ipsius Lopez.

20 Est præterea non ignorandum, quòd suspensus, etiam ob crimen, debet modestè ali, & fructibus beneficij, nè egeat, dùm alijs bonis caret, ex glos. in eod. cap. cum Vintoniensis, vers. amiserat, ibique Bald. nu. 2. de elect. glos. fin. in cap. studeat 50. dist. Zabarell. clem. 1. §. 1. nu. 20. de ætat. & qualit. Nauar. adducto cap. 25. num. 124. vers. decimoquarto, & conf. 45. nu. 2. de tempor. ordin. in antiq. & conf. 7. iuncto conf. 27. de sentent. excomm. Viuald. in sua appendice ad 3. par. cap. 1. nu. 36. Diaza prax. crim. canon. cap. 122. siuè 133. & communem esse opinionem dicit Henrich. in summ. theol. moral. lib. 13. cap. 13. §. 4. in textu iuncta glos. lit. N, suspenso

21 autem ob contumaciam, isthæc minimè deberentur alimenta, etenim satisfaciendo posset à suspensione liberari, & dum illa nõ aufertur ipsius est culpa per Abb. in cap. pastoralis §. verum nu..... de appell. ibiq; Dec. nu. 17. Nauar. citato nu. 124. Diaz. loco antea relato, Couarr. lib. 3. variar. resolut. cap. 13. §. 8. vers. duodecimo, & Alex. Monet. in suo tractat. de distrib. quotid. par. 2. q. 15. nu. 41. Excõmunicatus verò nunquam posset habere huiusmodi fructus ad suam substentationem, quamuis egeret ex Nauar. indicato nu. 124. per glosam communiter receptam, & finalem in cap. pastoralis de appell. idq; apertis confirmat verbis Couarr. loco nuperrimè citato; præfatã verò differentiam inter suspensionem, & excommunicationem, præter adductos Auctores, probat Clar. practic. crim. q. 73. nu. 3. tametsi aliquibus in casibus illa non subsistat. Ac primũ cum suspensio prodijt ex contumacia, eo quod tunc minimè sunt illi exhibenda alimenta, vt antea demonstraui, non etiam cum excommunicatus detemptus est aliqua iusta causa, quin potuerit absolutionẽ petere, siquidem ex fructibus beneficij eo casu alendus est, per auctoritatem Dec. in cap. pastoralis §. verum nu. 18. de appellat. & sequitur Nauar. cap. 25.

cap.25.nu.124. Ac demum ceſſat præfata differētia, ſi non iuris rigorem, ſed illius dumtaxat æquitatem attēdimus, illa ſiquidem efficit, vt excommunicatus licet fuerit moroſus, ſi extrema laboret neceſſitate, nè fame pereat, debeat ex illis conſequi alimoniam, tametſi quacumque fuerit ex cauſa excommunicatus, iuxta gloſam finalem in citato §. verum, in finalibus verbis, & commendat illic Det. num.19. cum ſeq. atque Franciſc. Marc. deciſ. Delphin. 881. num.1. & 2. nec non Alexand. Moneta in tract. de diſtribut. quotid. par. 2. quæſt. 15. num. 28.

22 Concluſio autem firmata num. 18. nè ſuſpenſi faciant fructus ſuos; explicatur, cùm iuſta fuit ſuſpenſio, quandoquidem ſi iniuſta foret, nō tantum perceptos tuta conſcientia retineret fructus, verum non perceptos, & ſibi vti ſuſpenſo denegatos; poſſet iure merito repetere, cùm de illius conſtitit iniuſtitia, per gloſam in cap. ſuper cauſa 2. quæſt. 5. Abb. in cap. cum bonæ poſt num. 6. de ætat. & qualit. & Felyn. in cap. Apoſtolicæ num. 16. de except. qui vltrò progrediens concludit. Diſtributiones

23 etiam quotidianas repetere eum poſſe, tametſi horis Canonicis intereſſe nequiuerit, ob ſuſpenſionē, & tuetur Vgolin. tract. de cenſur. Eccleſ. tab. 4. capit. 8. §. 7. num. 4. & Alexand. Moneta indicato tractat. de diſtribut. quot. par. 2. quæſt. 15. nu. 42. dummodò concurrant aliqua, quæ in capite præcedenti ſcripſi dum numero eandem conſtitui ſententiam in excommunicato.

Nouiſſimè autèm, multa eſſent adiungenda in hac materia ſuſpenſionis, ſi eam ſtatuerim hic explicare, ſed adiungam ſi Deus dabit, & copioſè quidem (iuxta morem) in eo volumine, in quo iuxta præſcriptam diuiſionem totius Diuerſorij Iuris Canonici, erit iſthæc cenſurarum materia enucleanda, interea (præter Summiſtas in verbo ſuſpenſio) adeat Lector Gregor. de Valent. ſuper Diu. Thom. diſput. 7. quæſt. 18. tomo 4. Felician. tract. de cenſur. tit. de ſuſpenſione Aſtaſan. lib. 7. tit. 17. Medin. lib. 1. inſtruct. cap. 11. §. 8. Theologos omnes in 4. ſentent. diſtinct. 18. maximè Palud. quæſt. 7. Ledeſm. 2. par. quæſt. 26. art. 2. atque cæteris omiſſis Henrich. in ſumm. Theol. moral. lib. 13. cap. 31. & Canoniſtas in cap. Apoſtolicæ de except. præſertim Abb. Det. & Felyn. nec non Petrum à viagio in 1. par. Director. elect. cap. 7.

SVMMARIA.

Corpore vitiatus, ne Sacerdos fiat præcipitur; Iure tum Canonico, tùm alijs, quorum mentio fit, num. 1.

Rationes cur hoc ſit inſtitutum referuntur, numero 2.

Corporis ſpecies, ſimulacrum eſt mentis, figuraque probitatis, num. 3.

Corporis ex turpitudine, anima deformitatem præſumunt Medici, num. 4.

Hippocritarum deſcriptio, num. 5.

Corporalia vitia; quæ antea, quæuè nunc ſint, impedientia ordinari, num. 6.

Mutilatio membri principalis, operatur irregularitatem, Partis verò nequaquam niſi duo hic memorata concurrant, num. 7.

Totius autem membri, vt operetur ſpectandum eſt, caſu ne, an culpa euenerit, num. 8.

Membrum etiam ſecretum ſibi ipſi voluntariò abſcindens fit irregularis, num. 9.

Ita ſi ab altero, eius tamen iuſſu: num. 10.

Etiam ſi à Iudice, aut quoque inimico, præcedente tamen propria culpa, num. 11.

Ita ſi ex cauſa apparenter iuſta, ſibi obtruncauerit, aut obtruncari fecerit, num. 12.

Exempla Origenis, & Marci ſibi membrum abſcindentium referuntur, num. 13.

Rutam inter adulta ponebant Sacerdotes antiqui, ſeruandæ caſtitatis gratia, num. 14.

Quæ remedia Veneris appetitum cohibeant, numero 15.

Virilibus carens ſi celebrare velit, non ea tenetur areſacta ſecum geſtare, num. 16.

Membrum naturali morbo correptum, mutilare etiam ſibi ipſi concedunt iura, alioquin non, num. 17.

Occidere verò nunquam licet, niſi publica poteſtati, num. 18.

Mori vbi remedium eſt; ſcelus tamen eſt occidere, num. 19.

Exempla multa repetuntur eòrum, qui ſibi ipſis mortem conſciuerunt, num. 20.

Mulieri nihil boni eſſe poteſt, amiſſa pudicitia, num. 21.

Noxa procul eſt à coacta, num. 22.

Lucretia Romana, omninò caſta an dicatur, & vindicetur nè prorſus, ab impudicitia, numero 23.

Deus neminem patitur tentari, ſuper id quod poteſt, num. 24.

Malum perpetrari non debet, vt aliud minus vitetur, num. 25.

Pœnæ corporalis in ſe ipſum, nemo debet eſſe exequutor, num. 26.

Vita non omni pretio emenda, num. 27.

Stultitia eſt timore mortis mori, num. 28.

Ex Inferno reditus nulli patet, num. 29.

Pœna apud Gentiles aduerſus eos, qui mortem ſibi conſciuerunt, num. 30.

Sepultura Eccleſiaſtica Iure Canonico priuantur, num. 31.

Membrum ſibi obtruncans, dolore commotus, fit irregularis, dato quod iuſtè alioqui obtruncandus eſſet, num. 32.

Irregularis eſt, qui ſibi partem membri ex indignatione ſecuit, num. 33.

Deformitas, quando impediat promotionem, vſumque ſuſceptorum, num. 34.

Caput cæteris membris honorabilius eſt, & corporis præſtantior pars, num. 35.

Citatio

Dente.

Exempti

Capi-

Capitulum XVII.

I nemo ob illa mala, quæ vel natura, vel caſu eueniunt cuiquam ſuccenſere debet, neq; obiurgare, aut punire eos, qui hiſce malis premuntur, at potius omnes miſereri, ex Platonis ſententia in lib. 17. per auctoritatem Protagoræ ac rurſus in lib. 1. Ethic. & vulgatum illud ſuppetit axioma, neque laudandos, neque vituperandos nos eſſe, de iſs, quæ habemus à natura; ideò ad ſecundam diſtinctionis partem, deſcendens, proficiſcentem ex vitio corporis, iuſta ratione quærere potero, cur Dominus alloquens Moyſem cap. 21. Leuit. maculam aliquam corporalem habentibus, prohibuerit hoſtias offerre Domino, in hæc verba. Omnis qui habuerit maculam à ſemine Aaron Sacerdotis, non accedat hoſtias offerre Domino, nec panes Deo ſuo; cuius ſeriem morali interpretatione proſequitur Diu. Gregor. cap. 11. Primæ Paſtoralis, & refertur in capit. Hinc etenim 49. diſtinct. Apud Ethnicos etiam, & Gentiles præceptum erat, vt Sacerdos integer eſſet, tanquam mali Ominis res vitanda, ſi non integri corporis erat, teſte Seneca lib. 4. controuerſ. cap. 2. Plin. lib. 7. Natur. hiſtor. cap. 28. & ob id Romulus ſelegit, creauitque Sacerdotes excellentes genere ſimul, & virtute præſtantes, ac corpore nulla ex parte diminutos, vt Dionyſius Alicarnaſſus lib. 2. Roman. antiquit. aſſirmat; ideoque Sergius in Prætura, ſacris arceba-
1 tur à collegijs, vt debilis, & mancus teſte Plinio adducto capit. 7. ac denique Canonicis ſanctionibus conſtitutum eſt, ne truncum, aut vitiatum corpus habentes, auderent ordines ſuſcipere Eccleſiaſticos cap. Præcipimus 34. diſtinct. cap. 1. 55. diſt. cap. 2. ibique gloſa; verbo deformitatem de cleric. ægrot. adnotarunt Summiſtæ in verbo, & Rubr. de corpor. vitiat. Doctores in cap. 1. & 2. citata Rubr. & Albertus Trotius tract. de vero, & perfecto Clerico lib. 2. capit. 16. cui quidem ſanctioni concinit, quod olim vſitatum, ac tritum erat apud Romanos, apud quos, qui de Veſtali Virgine capienda ſcripſerunt, negauerunt capi fas eſſe, quæ lingua debili, ſenſuue aurium diminuta, aliaue quauis corporis labe intincta eſſet: cuius hiſtoriæ relator eſt Aulus Gellius lib. 1. noct. Actic. cap. 12. illiuſque auctoritate adductus Diuus ille Hieronymus, ad Demetriadem Virginem ſcribens, grauiſſimè inuehitur, contra Parentes, deformes filias Virginitati dicantes, ſolent etenim (inquit ille) miſeri parentes, & non plenæ fidei Chriſtiani, deformes filias, & ali quo membro debiles, quia dignos generos non inueniunt, Virginitati tradere.

2 Sed quæſo procul ab omnibus ſit admiratio relata in huius capitis initio, ſi fortaſſe ipſi aliquem ſuſpenſum detineret, & cognoſcat id iuſtiſſimis ex rationibus ſancitum fuiſſe, quarum illa validior, atque verior reputtatur ab omnibus; quia corporalis fœditas Animi morumque deformitatem indicat, vt è noſtris ſcripſit Abb. in capit. quia diuerſitatem de conceſſ. præbend. & luculenter tradidere Tiraquell. leg. connub. à num. 55. & Plaza in Epitome delict. cap. 25. ſubſcribitq; ſententia Cyni relata ab Alexand. conſ. 209. ponderatis nu. 10. verſic. dictus vero Iuuenis lib. 6. quod in pulchro corpore pulchra reſidet Anima. Nam Diu. Ambroſ. lib. 2. de virgin. affirmat, ſpeciem corporis ſi-
3 mulacrum eſſe mentis, figuramque probitatis, & refert Lucas de Penna in l. 1. verſ. 2. quæritur C. qui ætat. vel profeſſ. ſe excuſ. lib. 10. & l. 1. C. de profeſſ. qui in vrbe Conſtantinop. lib. 12. ac Matth. de Fano in tract. de modo ſtudendi capit. 30. & adſtipulantur, quæ Ouid. lib. 2. Faſtorum Lucretię pudicitiam collaudans ſcripſit, ita illam faciæ pudicitiam præportaſſe, ſicuti eius erat pudicus animus; nam qualis erat interius cognoſcebatur in vultu; dum inquit,

Et facies Animo, dignaque, parque fuit

atque iterum lib. 6. faſt. in fine Martiæ venuſtatem, virtuteſque extollens, ſubſcripta prodidit carmina.

Par Animo quoq; forma ſuo, reſpondit in illa,
Et genus, & facies, ingeniumque ſimul.

Nequè iniuria Lucius Piſo, cum omnium eſſet flagitioſiſſimus, quia tantam probitatem aſpectu præferebat, vt hoc ipſo omnes deciperet, talem credentes illum interius eſſe, qualem ſe externus inſinuabat; vt propterea ipſum in Conſulem delegiſſent; hinc Cicero in órat. contra Lucium Piſonem, electores defendere, & à culpa immunes fuiſſe oſtendere, nitens, his vtitur verbis; non enim color iſte ſeruilis, non piloſæ genæ, non dentes putridi deceperunt; oculi ſupercilia, frons, vultus denique, qui ſermo quidem tacitus mentis eſt; hic in errorem homines impulit, hic eos quibus erat ignotus decepit, feſellit, induxit, & iterum contra eundem Piſonem in orat. pro ſexto, his alijs vtitur: Nam quid ego de ſupercilio dicam? quod hominibus non ſupercilium, ſed pignus Reipublicæ videbatur, tanta erat grauitas oculi, tanta contractio frontis, vt illo ſupercilio, tanquam virtutis vmbraculo, vt Athlante cœlum niti videretur, & mox ſubdit; Etenim animus eius, vultu; flag tiæ parietibus tegebantur. Hoc etiam Catull. in Argon. oſtendit inquiens.

Frons expirantis, præportat pectoris iras.

& Martial. lib. 12. Epigram. in Zoilum, ex corporis deformitate illum opinabatur improbum remquè mirandam eſſe ſubiungit, ſi fortaſſe bonus eſſet.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus
Rem magnam præſtas, Zoile ſi bonus es.

4 Medici tandem ex corporis turpitudine, animi deformitatem præſumunt, vt ſcribit Raſis lib. 2. ad Almanſorem cap. 33. & cap. 54. Galenus inſuper, faciem fœdam, malos mores oſtẽdere affirmat lib. 2. de temperim. cap. 6. & lib. 1. & 2. de vſu part. hinc Aſpaſius tradit, & refert Commentator ad Valer. Martial. ſuper adducto Epigrammate in Zoilum, dicens; fieri non poſſe, vt qui omninò deformis eſt, bonus ſit, Bald. etiam, in l. obſeruare C. quo-
5 rum appellation. non recipiuntur, affirmat, quod ſicut turpis habitudo corporis declarat quem procliuem ad ſcelera, ita pulchra ad virtutes. Hac de re Hipocritæ (quorum his temporibus turba notari vbique poteſt) quamuis intercutibus vitijs madeſcunt,

descunt, foris tamen vultum simulant demissum, ac sanctum; atque vt dicit text. in cap. vt officium de hæret. in 6. sub Agni specie lupum gerunt, vt appareant hominibus iusti, & probi; satis namque expertos esse arbitror eis tantum tribui, & credi, qui se bonos esse demõstrant, omnesq; bonos præsumi, ex extrinsecis actibus, tametsi veluti sepulcra dealbata in propatulo, ita esse fronte, ac vultu mentiantur, longeq; ab ea absint persona, quam simulant. Sed væ prædictis nequissimis viris, quia tempus adueniet, quo eorum flagitia cunctis manifestè patebunt, iustusque Deus (quem fallere nequeunt) grauissimas propterea ab eis pœnas sumet.

6 Corporalia autem vitia antiquitus ex veteri testamento multa quidem erant, quæ memorat allegatum cap. 21. Leuit. quorum aliqua post Legem Euangelicam, neminem ab ordinibus suscipiendis repellunt, iuxta casum cap. qualiter 7. quæst. 1. tunc etenim Sacerdotium magis figurale erat, & temporale; ideoq; magis considerabantur corporalia vitia, vt adnotauit Syluest. verbo corpore vitiatus, in principio. Nunc vero corpore vitiatum eum existimo ad effectum ne debeat ordinibus insigniri qui mẽbro principali caret, vel quia natus ita est, vel quia illud mutilatum, aut debilitatum, sibi fuit, aut ipsum nimia illius deformitas angit; Vnumquodq; tamen prædictorum, & declarationes, & restrictiones recipit, quas non paucis extendere verbis, censui pernecessarium esse.

7 Atque á mutilatione exordiendo, opinor, illam tantum inducere irregularitatem, quæ in aliquo membro dummodò principali euenit, & ob culpã contingit, ex Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 193.

Dixi 1. vt mutilatio sit alicuius membri Principalis, quoniam si illius pars tantum esset mutilata, non produceret irregularitatem. Innocent. in capit. significauit de corpor. vitiat. Syluest. verbo corpore vitiatus num. 3. vers. aut est mutilatus, & glosa fin. in cap. 1. de corpor. vitiat. nisi illa duo concurrerent alterum scilicet si pars illa abscissa, celebrandi adimeret facultatem cap. fin. citata rub. nempè si Pollex præcisus esset, ex eodem cap. finali, aut quiuis aliorum digitorum requisitorum ad consecrationem, Plaza in Epitom. delict. lib. 1. capit. 25. numero 9. & Luculentius dico inferius. Alterum verò si deformitatem operaretur scandalosam cap. 1. alleg. tit. namq; in alterutro istorum casuum, mutilatio partis membri promotionem impediret Armill. verbo corpore vitiatus num. 2. Siluest. eodem verbo numero item 2. vers. vnde hoc generaliter.

8 Posui præterea ex doctrina Nauarri, verba illa, & ob culpam contingit, nam præter mutilationem membrorum ad exequutionem ordinum necessariorum, in quibus nil refert vtrum casu, vel culpa sit secuta mutilatio; semper distinguitur an illa casu, vel culpa euenerit, quia si casu, & sine culpa illa accesserit in paruo membro, nullam, aut minimã, inducente deformitatem, irregularitatem minime operaretur ex adducta glosa finali si tamen operam rei licitæ dabat, secus si illicitæ, Borgas, tract. de irreg. rubr. de corpore vitiat. num. 5. vers. si autem par. 5. & Summistæ omnes, sed si ex propria culpa in mutilationem incidit, etiam si culpa ipsa, minima fuerit, nihilominus irregularitatem incurrit, in qua tamen dispensat Episcopus, per adductum capit. 1. vt ministret in susceptis, & declarat Alber. verbo vitiatus, versic. & si etiam: quod si non ita minima esset obtruncatio, & rei illicitæ incumbendo incurrerit, fieri quidem inhabilis etiam si casu eueneritt per Syluest. verbo homicidium 3. num. 5. Borgas. citata Rubr.

Quod si non tantum ex propria culpa, sed ab ipsomet voluntariè prouenerit mutilatio, proculdubio irregularis fieret, qui enim absciderit semetipsum, non fiat clericus, habetur in Canone Apostolorum 22. relato in cap. qui partem 55. distinct. tametsi abscissio sit illius mẽbri, quo minimè egeat,

9 ad ministerium ordinis, neque deformitatem operetur, scilicet si obtruncasset pudenda, cap. si quis absciderit 55. distinct. & scribunt Villadiego, Plaza, & Maiolus relati á Menoch. casu 570. nu. 15. cẽt. 6. ipseq; dico inferius vers. sed vnde digressa est. In adducto autem cap. si quis absciderit, illa assertur ratio; quia sui ipsius est homicida; non quod homicida tunc sit factus, homicida dicitur, sed quia exposuit se periculo homicidij, quod poterat sequi sectionem; veluti homicida dicitur, qui infantem exponit, in cap. vltimo 86. distinct. altera vera ratio est illa, quod qui sibi non pepercit, multò minus alteri parcet l. fin. ff. de bon. eorum qui ante sentent. & inquit Mandos. tract. de ingrat. cap. vltimo; Nec sine ratione, quandoquidem præsumitur omne malum in alium ausurus, qui in se ipsum deseuit L. cum autem §. excipitur in fine ff. de ædil. ædict.

10 Eadem ex ratione, cui fuit mutilatum membrũ ab alio, eius tamen iussu, aut rogatu, fit irregularis ex omnium consensu, quia satis est, quod sua voluntas fuerit, sibi ferrum inijcere cap. qui partem §. in illis 55. dist. ea enim nostra facimus, quibus nostram impartimur auctoritatem, ex iactata regula.

11 Quinimmò idem firmandum arbitror cum eo, cui in pœnam alicuius facinoris, etiam ab inimicis fuerit abscissum membrum, vt inquit Hostiens. in summ. de corpor. vitiat. §. & quæ, & in cap. ex parte alleg. rubr. sequitur Ioan. Andr. & communis sententia Doctorum, vt asserit Nauar. in c. 27. nu. 198. puta si alicui fuerunt abscissa virilia ab adulteræ marito, vlciscente iniuriam, quia ipsum inuenit cum sua vxore coire, vt prædicti asseuerãt, & Consalu. á Villadiego tract. de irreg. rubr. de corpore vitiat. col. 2. Couar. in clement. si furiosus in princ. num. 6. par. 1. de homicid. quod sæpè euenisse non desunt qui sciunt, atque in Hispania accidisse Anno 1537. refert Diaza praxi crim. canonica cap. 79. in fine, dum tribus in locis de Villanubla, de Cinguela, ac de Laguna, in octo ferè mentium spatio filium cuiusdam viduæ, & duos maritos in tres Sacerdotes sæuientes, de inimicis membris, refert vindicasse; quare multò magis irregularis erit ille cui ex mandato Iudicis membrum sit iustè abscissum: argum. l. fin. de tempor. ordin. tametsi membrum obtruncatum, sit occultum, aut facultatem vtendi ordine non abstulerit, veluti si pudenda abscissa fuerint, per cap. si quis absciderit 55. dist.

12 Pari etiam ex ratione qui ex causa non iusta, licet videatur iusta, & legitima, aliquod sibi mutilarunt membrum, vel mutilare iusserunt, puta qui carnali vitio se repugnare posse nescientes, virilia,

vt

vt caſti fierent abſciderunt c. hi qui 55. diſt. non enim per abſciſsionẽ corporis à Deo plaſmati, exiſtimare debent poſſe à ſe carnales concupiſcentias amputare; ſed per diſciplinam Religionis, vel abſtinentiæ c. ſi quis pro ægritudine 55. diſt. neque obſtant verba Diui Hieronymi ad Armentarium, relata in c. qui ſitit. 33. q. 5. quod alios hominum facit Eunuchos natura; alios vis hominum; mihi illi Eunuchi placent, quos caſtrauit voluntas, non neceſsitas; libenter eos in meo recipio ſinu, qui ſe ipſos caſtrauerunt propter Regnum Cœlorum; non etenim erunt intelligenda de illo, qui corporis mẽbrum ſibi amputauit, caſtitatis intuitu, credens propterea affectus etiam carnales ſibi amputare; Verum de eo qui ſe caſtrauit propter Regnum Cœlorum, id eſt, intentionaliter, & ex animo ſe Eunuchum fecit, & ſic intentione ſtatuit, nec matrimonium contrahere, nec peccatum carnale committere; hunc namque ibi ſatis collaudat Diuus Hieronymus, & ſunt conſimilia verba Euangelicæ veritatis Matth. 19. quia ſunt Eunuchi, qui ſe ipſos caſtrauerunt propter Regnum Dei, quæ in hunc iam dictum ſenſum interpretantur Diu. Auguſt. Baſilius, & alij, quos congerit Couar. in clem. ſi furioſus num. 6. verſic. quinto, par. 1. de homicid. vel ſecundum Chryſoſtomum, ea per diuerſa verba in eundem tamen ſenſum explicantem, intelligere poſſumus, de illis, qui non per membrorum abſciſſionem, ſed malarum cogitationum interemptionem ſe caſtrauerunt, vt refert Sot. lib. 5. de Iuſt. & iure quæſt. 2. art. 1. in fine; optima igitur ratione, ſibi membrum obtruncantem, quamuis credentẽ ſe propterea à carnalibus concupiſcentijs abrumpere, ordinibus initiari non poſſe; & initiatum à miniſterio euelli, & deponi, conſtitutum legimus ex Concil. Arelat. in alleg. cap. hi qui, & Concilio Martini Papæ in dicto cap. ſi quis pro ægritudine; quin, & iuſta ratione factum profitemur, cum Diu. Aug. in lib. de dogmatibus Eccleſiaſt. c. 72. & confirmo per illam Gentilium auctoritatem, apud quos Virilium abſciſſio, à propria perſona facta, turpis admodum cenſebatur, vt refert Valer. Maxim. lib. 7. cap. 7. & Alciat. in parer. Iur. lib. 7 cap. 23. neque etiam carent ſuſpicione hęreſis Valeſiorum; quinimmò leges permultæ vetuerunt hoc ſcelus admitti, hominesq; caſtrari, imò pœnas inflixerunt quas Menoch. recenſet de arbitr. Iudic. caſu 570.

13 centur. 6. Exempla verò Origenis, ac Marci non refragantur, dum ille, vt liberius tempore perſecutionis Eccleſiæ poſſet mulieribus occultè prædicare, ſe Eunuchum fecit, aut cultello, iuxta cõmuniorem ſententiam, aut adhibita herba, vt virilia marceſcerent, vt ſcripſit Zonaras, & nihilominus poſtea ſacerdotalem ordinem ſuſcepit: Iſte autem ſibi pollicem precidit, vt fieret ſacerdotio indignus, & tamen Sacerdotalem deinde adeptus eſt gradũ, illa etenim haud ſunt trahenda in conſequentiam, iuxta gloſam in alleg. cap. ſi quis abſciderit verſic. clericus, maximè ſi non abſque culpa factum fuit, prout demonſtrat Couar. in Clement. ſi furioſus in principio num. 6. parte prima, ac præſertim flagitium fuiſſe, quod Origenes auſit, dixit Sot. alleg. lib. 5. quæſt. 2. art. 1. verſic. tertia demum; tametſi zelus, & caſtitatis iudicium, laudi ſit tribuendum; Marci verò factum non ita redarguit, ſed fatetur laude dignum non eſſe, niſi reuelatione aliqua protegatur; illum tamen crederem non detinendum à ſuſceptione ordinum, qui, eſequeretur, quod paſſim apud Græcos Auctores circumferri ſolet, dum ſeruandæ caſtitatis gratia

14 ſacris initiati, ſoliti erant aſſumere rutam inter Aedulia, vt refert Plaza in Epitome delictorum lib. 1. cap. 24. num. 7. eo quod Veneris appetitum illa extinguat, vt aſſeuerat Galen. lib. de ſimplic. Medic. facile parabilib. Oribas. in Medic. Compẽd. cap. 6. Comentator ad Scolam Salernit. cap. 8. verſ. ſecundum, & Plin. lib. 24. cap. 10. concinuntque ſubſequentia Ouidiana carmina lib. 2. de Remed. Amoris.

Vtilius ſumas acuentes lumina rutas;
Et quidquid Veneri corpora noſtra negant.

15 Rutæ autem addit Roſæ Florem ſcola Salerni cap. 20. vt Veneris appetitum cohibeat, atque tollat, quod de roſis, quæ puniceo colore rubent, intelligendum eſſe opinatur inibi commentator; fructus etiam ſalicis eundem parit effectũ, vt tradit Strobeus. ſerm. 98. Salicis (inquiens) fructum cum vino propinatum libidinis impetum mitigare; quod etiam Dioſcorides affirmat lib. 3. cap. 5. Plinius verò lib. 24. natural. hiſt. cap. 9. Salicis folijs hunc tribuit effectum, dum aſſerit Salicis folia contrita, & pota libidinis intemperantiam coercere, atque in totum auferre vſum, ſæpius ſumpta; ſed ſcola Salerni, hãc ipſam potentiam flori ſalicis, aſcribit, cap. 72. quare commentator eo in loco, ob id fortaſſe dubius, quãuis contradictiones iſtas ſubticuerit, omnium tamẽ ſententias complectens, Inquit; ſalicis ſemen, ſiue fructum, ſiue florem, hoc operari; qui igitur illis vteretur ad compeſcendam libidinem, non equidem fieret mea ſententia irregularis, cum naturale membrum non offendat, ſecus verò ſi aliquam herbam adhiberet, quæ virilia marceſceret, ex quo membrum à natura datum tunc perimeret, & auferret.

16 Quod ſi per inſidias hominum aliquamue perſecutionem, alicui fuerint abſciſſa virilia, aùt ita ſit ille natus, etiam poterit in Epiſcopum eligi capit. ex parte el 1. de corpor. vitiat. nec oportebit illa arefacta ſecum geſtarẽ; error enim eſt vulgi, opinantis eum celebraturum teneri virilia arefacta, & in puluerem redacta ſecum deferre; namque re vera ad id minimè conſtringitur, per gloſ. ſingul. & final. in alleg. cap. Eunuchus, Abb. cap. 1. de corpor. vitiat. Hoſtienſ. cap. fin. dicto tit. Nauar. in ſumm. cap. 27. num. 200. Albert. Trot. de vero, & perfecto Clerico lib. 2. cap. 16. nu. 8. Silueſt. verbo corpore vitiatus num. 3. verſ. nec eſt neceſſarium, & Plaza in Epitom. delict. lib. 1. cap. 25. nu. 5.

Si inſuper patens quodcumque membrum, alicui nulla præcedente propria culpa, amputatum fuit, poterit ordinibus inſigniri, cum celebrationem, nec impedit, aùt deformitatem non gignit, vt ſcripſi ſub nu. 7. & propterea ſi ex cõſilio Medici, vel Chirurgi ob valetudinem conſequendam, fuerit alicui membrum præciſum, neque impediens celebrationem, neque producens deformitatem, nequibit retinere illum à promotione cap.

si quis á Medicis, cap. si quis per ægritudinem, & capit. si quis in infirmitate 55. distinct. Iuncto capi. ex parte, el 2. de corpor. vitiat. notanda tamen sunt verba, quibus vsus sum, illa scilicet, consilio medici; nam si á semetipso fecerat, quamuis pro medela, vtique fieret irregularis, ex sententia aliquorum, modo peritus in arte medendi; haud fit, prout aduertit Borgas. tract. de irreg. Rubr. de corpor. vitiat. num. 4. versic. si voluntarié.

17 Ex quibus, & alijs auctoritatibus, colligo, cuiquam fas esse membrum naturali morbo correptum sibi mutilare, aut alteri permittere, vt mutilet pro tuitione salutis totius corporis; sicuti hac ex ratione, ille insuper potest membrum præscindere, ad quem pertinet ægroti infirmitatem curare, aut etiam de ipsius voluntate Diu. Thom. 2. 2. quæstione 65. art. 1. in medio; Alia verò ex causa, id nemini licet, etiam si accesserit voluntas principalis, & quamuis in pœnam ad cohibitionem delictorum vellent absciss ionem inferre, vt illic tenuit Diu. Thom. dumtaxat, itaque pro conseruatione totius corporis expedit, & prædictis facultas data videtur partem corporis truncandi, sed heú, quotquot sunt putridi membri sectionem pro conseruatione vitę; atque residui corporis ambientes, qui postmodum illo in actu tanto dolore, longè antecellente saluti, inde quærendæ præmuntur, vt maiores voces emittere cogantur, & taliter vociferantes, gemitu tectum omne replere, & vtinam illorum tunc eadem non sit vox, quæ Marij Romani ciuis fuit dum illi crus aperiretur, scilicet, non est tanto dolore digna salus, ac si diceret, dolor & Angor me præmens, saluti præstat.

18 Occidere verò nulla ex causa conceditur, nisi publicæ potestati, pro delictis vt animaduertat in facinorosos homines, & non aliàs. Sot. lib. 5. de Iust. & Iure quæst. 2. art. 1. Syluest. verbo homicidium 1. num. 5. versic. tertium; idque adeò, nè qui se insanabili morbo tabescere videt, possit suæ saluti consulere, sibi manus afferendo, aut ab alijs petendo, vt sibi mortem darent; sed potius patienter tor-
19 menta extendere debet, & ita mereri, quam mortem appetere; nam etiam vbi remedium est mori, scelus est occidere, vt dicit Seneca lib. 3. controuers. cap. 9.

20 Nec præmunt exempla plurima nonnullorum, qui sibi mortem consciuerunt, vt exemplum Sansonis lib. Iudic. 16. Eleazaris 1. Machab. Saul 1. Regum, aliud Rozias 2. Machab. 14. qui turbis irruere in domum eius, & Ianuam disrumpere, atque ignem admittere cupientibus, cum iam comprehenderetur, gladio se petijt, eligens nobiliter mori, potius quam subditus fieri peccatoribus, cuius quidem voti, & alij plures fuerunt. Cato enim Cæsaris dominatum ne subiret, maluit occumbere quam vinci, dum vltima illa nocte Platonis librum legens, posito ad caput gladio, & compositis rebus, vtcumque componi fractæ, atquæ vltimæ poterant, id agendum existimauit, ne cui Catonem, aut occidere liceret, aut seruare contingeret, & stricto gladio, quem vsque in illum diem, ab omni cæde purum seruauerat, nihil (inquit) egisti fortuna, omnibus conatibus meis obstando, non pro mea adhuc, sed pro patriæ libertate pugnaui; nec agebam tanta pertinacia, vt liber, sed vt inter liberos viuerem; nunc quoniam deploratæ sunt res generis humani; Cato deducatur in tutum, impressitque mortiferum corpori vulnus; quo obligato à Medicis, cum minus sanguinis haberet, minus virium, Animi idem, iam non tantum Cæsari, sed sibi iratus nudas in vulnus manus egit, & generosum illum, contemptoremque omnis potentię spiritum, non emisit, sed eiecit; & quam ferro non emiserat animam, manu extraxit, vt scribit Seneca Epistol. 24. sollicitam. Cassius item duxit satius esse mori, quam tristes Antonij iras, atque superba pati fastidia, & Pindaro iussit, vt ipsum interficeret, qui, & suum imbuit illius sanguine gladium, & Cassium exanimauit. Brutus etiam Marco cum Antonio, & Octauiano Prælio dimicans, pro Patriæ libertate, & superatus, monitus ab amicis vt concubia nocte fugam arriperet, ne in manus incideret inimicorum; seipsum præcogitasse respondit, at non pedibus, sed manibus suæ saluti consulere, & illicò cuiusdam famuli nudato ense, se interemit, vt retulit Petrus Messia in vitis Imperatorum vulgari sermone conscriptis, in vita Iulij Cæsaris. Scipio quoque illius Gnei Pompei Socer, contrario in Africam vento relatus, cum teneri Nauem suam videret ab hostibus, ferro se transuerberauit, & quærentibus vbi nam esset Imperator, respondit, Imperator bene se habet: quæ vox (vt inquit Seneca Epist. 24. illum parem maioribus fecit, & fatalem Scipionibus, in Africa gloriam non est passa interrumpi; alij insuper adeò fortis animi extitere viri, vt cum instrumenta mortis non haberent, ob via quæcumque rapuerunt; & quæ natura non erant noxia, vi sua tela fecerunt; cuiusmodi duo rescribit exempla Seneca Epistola 76. post longum in fine; & ipse vidi lictorem quendam, Parthenopæ per istam Ciuitatem iumento vectum exanguem, qui vltimo damnatus supplicio, ægrè ferens ab altero carnefice sibi mortem inferendam, illiusque pedibus suam suppositurum ceruicem, prius mori constituit, sed cum nullum quo se interimeret haberet instrumentum, vitreum Scyphum ad bibendum præstitum diffregit, illiusque particulis proprij corporis venas aperuit, quibus sanguinem emictens obijt; in muliebri quoque sexu non defuerunt, talem, tantumque animum, & robur habentes, vt sibi mortem inferre imperterritæ fuerint; Lucretia namque Matrona Romana adulterij iniuriam passam, morte contexit, vt scribit Liuius lib. 1. circa finem, quam Ducem Romanæ pudicitiæ appellat, Valer. Maxim. lib. 6. capit. 2. Sextus namque Tarquinius collatiam cum venisset, hospitio á Lucretia benignè susceptus, vt Regis filius, & viri cognatus, & ductus post cœnam in hospitale cubiculum Lucretiæ amore saucius, dum omnes concubia nocte sopitos credidit illius cubiculum ingressus est, ac stricto, gladio ad illam dormientem venit, leuaque, tunc primum, & externa pectora tecta manu, oppressit. Posteaque se eius amore correptum illi patefacit, exoratque vt se libidinosum explere desiderium pateretur, instat amans hostis, pretio, precibusque minisque

nec

nec prece, nec pretio, nec mouet ille minis, quare dedecus timori adijciens, nudum, & iugulatum seruum sibi extinctæ super positurum minatur, vt in sordido adulterio deprehensa, & necata postmodum existimetur ab omnibus; quo quidem terrore inuincibilem illius vicit pudicitiam, cuius obstinatam amplexibus mentem, necisque metu lenire nequiuerat; & succubuit, famæ victa puella metu, subiecitque libidini corpus, sed cum primum ille abijt, ac gelidos rores, aurora remisit, mœstissima Lucretia Genitorem, virumque aduocauit, sparsisque sedit illa capillis, vtque vident ipsam lachrymabundam, fatisne res omnes saluæ essent requirunt; illa diù reticet, pudibundaque cœlat amictu, ora fluunt lachrymæ, more perennis aquæ, Pater etiam luget, & coniux, ipsamque lachrymantem consolari conantur, & orant, indicet quodcumque est, metuque pauent occulto, rem ipsam ignorantes. At illa ter conata loqui, remque aperire tentauit, ter destitit, & affari nequiuit, ac tandem enarrare incipiens, non oculos ideò sustulit illa suos, dixitque, non vtique res saluas esse,

21 nam quid boni, aut salui mulieri esse potest amissa pudicitia? ac Collatinum eius virum alloquens subiunxit, vestigia viri alieni Collatine, in lecto sunt tuo; cœterum corpus est tantum violatum, animus insons, mors testis erit; sed date dexteras, fidemque, haud impunè pertransiturum adulterum.

Sextus est Tarquinius, qui hostis, pro hospite antecedenti nocte armatus à me extorsit stupri necessitatem, tunc omnes gradatim fidem præstant,

22 consolantur ægram, auertendo noxam à coacta, in auctorem delicti, affirmantes mentem peccare, non corpus, & vnde absfuerit consilium, abesse culpam; quibus illa adiunxit, quid illi debeatur vos videritis, ego autem, & si me peccato absoluo, supplicio non libero, nec vlla denique impudica Lucretiæ exemplo viuet; tuncque ferro quod veste tectum attulerat, se interemit; causamque tam animoso interitu Imperium consulare, pro Regio permutandi Populo Romano præbuit, atque hanc illatam iniuriam non tulit; & vt cœteras prætercam Appollonia Virgo, & Martyr extitit, cui tametsi nisi CHRISTVM detestata, Deos coleret, accensoigne, eam viuam minati sint impij carnifices se combusturos; ipsa ne dum mortem pro IESV CHRISTI Fide se subituram gaudenter respondit; at carnificum operas præueniens, ex eorum manibus elapsa, exiluit in flammas, & in ardentem sibi paratum rogum se iecit. Horum tamen exempla conclusioni à me firmatæ num. 18. minimè refragantur; illas enim personas à culpa nequaquam excusat Diu. August. lib. 1. de Ciuit. Dei, cap. 17. nisi Diuino instinctu, nobisque occulto fecerint, ac præsertim Sansonis exitum, DEI reuelatione processisse opinatur ille Diu. August. aliudque Eleazaris exemplum euenisse, fatetur Sotus, quia veluti strenuus miles Elephantem post habita propria salute impetiuit, in lib. 2. de Iustitia, & Iure, q. 3. art. 8. vers. at verò, quod autem de Razia legitur, non est laude, & excusatione dignum, cuius animi mollities, & imbecillitas fuit, sibi poti mortem consciscere, quam victum se inimico præbere, ob quod verba illa sua in historia, adducto lib. 2. c. 14. Machab. adiuncta, maluisse nobiliter mori, potius quàm subditus fieri peccatoribus, non quia res ita se haberet fuerunt scripta, sed intuitu consilij ipsiusmet qui condecentius esse existimauit se gladio interimere quam Victori dedere, auctoritate Sot. lib. 5. de Iustitia, & Iure quæst. 1. art. 5. in fine, vbi eadem vtitur responsione ad consimilem Catonis, & aliorum interitum; & si Lucretiæ Romanæ, mortem sibi inferendo, non licuisset adulterium cauere, cum malum haud sit committendum sub spe futuri boni ex illa vulgari, & ab omnibus prolata sententia probata inferius propè num. 24. multò magis nefas fuit post passam adulterij ignominiam, secundum August. indicato cap. 17. sed impotens eam sufferre contumeliam, sibi manus attulit, præsertim cum famam, & opinionem vulgi videatur antepofuisse pudicitiæ, dum terrore illo, ne cum seruo reperiretur in lectulo extincta, consensijt adulterio, vt Ouidij carmen ostendit lib. 2. Fastorum,

Succubuit, fama victa puella metu

23 ob quod non omnibus satis casta fuisse videtur, ac præcipuè Valerio Martiali qui lib. 11. Epigramm. castitatem illius non equidem colorat, aut tegit eiusdem castitatis amore, sed potius timore, ac reuerentia Bruti, vt Epigram. 17. ostendit inquiens.

Erubuit, posuitque meum Lucretia librum
Sed coram Bruto, Brute recede, leget.

quare non omninò casta censetur, quæ metu castitatem seruat, dicente Tibullo lib. 1. Eleg. 6.

Nec sauo sis casta metu, sed mente fideli.

Et multò minus, quæ ipso metu, castitatem labefactat, ac propterea noscens ipsa, se non omninò expertem cuiuspiam culpæ, illa protulit verba, relata, & contenta sub illo Ouidiano carmine, dicto lib. 2. Fastorum.

Eloquar infelix dedecus ipsa meum.

nec mirum si Diuus Augustinus eandem prorsus ab impudicitia non vindicat, dicto lib. de Ciuitate Dei, cap. 19. tanquam Iuueni, quamuis violenter irruenti, etiam sua libidine illecta consenserit; idque deinde in se puniens, ita doluerit, vt morte putasset expiandum, ob quod Abb. perperam sanè allegat prædictam Augustini auctoritatem, qua Lucretiam, etiam ab adulterij nota vindicat, consil. 4. facti contingentia, post num. 4. vol. 1. nam reluctatur glosa in cap. proposito, versic. adultera, cum versic. vnus admisit 32. quæst. 5. Exempli verò Apolloniæ omninò certus non est Diuus August. alleg. lib. cap. quod si verum est, opinatur Sot. alleg. art. 5. in final. verbis, illam excusandam, quia erat tàm Rogo admota, vt penè esset conjecta; aut cum esset fœmina, acuminisque Iuris inscia, per inuincibilem ignorantiam, deferenda sit; vel denique ex sententia Augustini, loco citato, fatendum est, & optimè quidem, id Diuino instinctu egisse.

Sed Nicolaus Lyrensis distinctione, in hac dubia quæstione vtitur 1. Regum vltimo versic. arripuit, & 2. Machab. 14. versic. quam subditus, inquiens, quod dum quis interficit se ipsum intuitu

Propriæ personæ, vt acerbiorem, aút turpiorem mortem euadat, & semper sit illicitum, proceda tq; resolutio Diu. Augustini cap. 17. de Ciuitate Dei lib. 1. negantis, cuiquam vllo vnquam tempore licere sibi mortem consciscere; si verò se interimit intuitu Diuini honoris, nè scilicet vituperium exerceatur in proprio corpore, redundans in Deum, & conueniat; cuius distinctio si vera, affirmari poterit, quod prima ex causa, se occiderunt Cato, Cassius, Brutus, Scipio, Lucretia, & alij multi, quorum laudes prophanis in Historijs sunt decantatæ; secunda vero ex causa adducti, se ipsos interfecerunt, quos Sacræ literæ memorant, Saul etenim, quia pertimescebat (vt 1. Regum constat) ne in ipso, qui erat principalis in Populo fierent ludibria in contemptum Dei Isdraelis, constituit se ipsum interimere, vt inibi affirmat Nicol. vers. arripuit; & Razias vehementer dubitans nè vi tormentorum inclinaretur ad Gentilem ritum, censuit malle nobiliter mori, quàm subditus fieri peccatoribus, ipsum ad idolatriam trahere quærentibus, vt idem Nicol. ait, in dicto cap. 14. versic. Gladio, & Apollonia, vt eius legenda præportat, nonne in ignem se proiecit, ne Idolis venerationem adhiberet, & CHRISTVM detestaretur? vtique respondendum est, nam ipsum verum DEVM colendum prædicabat; atque ita Sanctæ aliæ Mulieres se occiderunt, ne ipsis abuterentur infideles, luxuriam contra Diuinum honorem exercendo; qua quidem causa id agentes, ne dum culpa carere videntur, sed meritorium exercuisse actum, vt Nicolaus ex aliorum sententia fatetur, in recensitis locis; cuius dicto suffragatur sententia Diui Hieronymi in Ionam Prophetam, relata in cap. non est 23. quæst. 5. in persecutionibus non licet mihi propria perire manu, absque eo vbi castitas periclitatur; sed propensius consideranti patebit, neq; hoc casu id licere, vt concludit Diu. Thom. 2. 2. quæst. 64. artic. 5. ad 3. in fine Syluest. verbo homicidium 1. nu. 4. in fine, Diu. August. lib. 1. de Ciuit. Dei c. 16. non enim sunt perpetranda mala, vt inde nascantur bona, ad Rom. 5. vel vt vitentur mala præsertim minora, vt adulterium, quod est minus homicidio, idè Tho. 1. 2. q. 100. art. 6. in medio; tùm maximè, quia incertum est ipsum consensurum peccato; potens enim est Deus hominem quacumque tentatione superueniente liberare à peccato, vt

24 eod. in art. 5. scribit Diu. Tho. nam legitur 1. Cor. 10. tentatio vos non apprehendit nisi humana, fidelis autem Deus, qui non permittit vos tentari super id quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt sustinere possitis; quam auctoritatem, quamuis aliqui legant, non apprehendat, & sic in optatiuo modo, Ioannes tamen Cassianus legit non apprehendit collat. 3. c. 17. & collat. 13. c. 14. inibi expresse reijciens supradictam aliorum lecturam, siquidem idem Cassian. lib. 5. instit. affirmat c. 16. nó optantis, sed pronunciantis, vel exprobantis affectu Apostolum dixisse verba illa; & ita in antiquissimis Codicibus habetur atq; in Græca litera, vt aduertit

25 adnotatio ad Cassian. in Indice locorũ, & in Epist. 1. Pauli; propterea non est malum committendum, vt aliud præsertim minus vitetur. & consequenter, nemini conuenit se interficere, vt aliquod aufugiat facinus, quod si viueret suspicaretur posse cómittere, & auctoritati Diui Hieronymi fouenti contrariam partẽ, respondetur, illam dictionem, absque, poni inibi inclusiuè, vt illic glos. defendit, & cómendat Syluest. locis adductis; vt sit sensus, absq; eo, in quibus castitas periclitatur; scilicet nemo debeat sua manu perire, etiã si absq; morte, vacillaret castitas; quemadmodum eadem dictio ista, ponitur ibi, pulchræ sunt genæ tuæ, absq; eo, quod intrinsecus latet; ita quoq; nonnunquam ponitur dictio præter, scilicet inclusiuè, vt in c. Ebron, iuncta glos. 13. q. 2.

Itaque si nulli licet sibi mortem inferre, intuitu diuini honoris, multò quippe minus, cuiquam licebit, vt fugiat molestias temporales, aut propter peccata aliena; aút etiam propria sua præterita, vel ob desiderium melioris vitæ, quæ post mortem speratur, vt habetur in c. si non licet, in fine 23. q. 5. non igitur, vt fugiat molestias temporales, né incidat in perpetuas; ideò excusandi non sunt, qui sponteaneam mortem sibi intulerunt, vt Architaphal. 2. Regum 17. Saul, Cato Vticensis, & cœteri, præter illos, qui spiritu Dei ducti id fecerũt, vt antea scripsi, ex Augustini, & Soti resolutione non item propter peccata aliena, ne hoc ipso incipiat habere grauissimum peccatum proprium, quare nó excusanda mulier illa, quæ Diocletianum impetentem à se eijcere non valens, cuiq; neq; eius vir resistere potuit, se occidit; vt refert Historia Ecclesiastica, & Syluest. verbo homicidiũ 1. nu. 4. vers. quintũ; non item desiderio melioris vitæ, quia reum suæ mortis, melior post mortem vita non suscipit; ob idque damnandus est Phylosophus ille, qui lecto Platonis libro de animæ immortalitate se interemit, vt scribit Diu. August. dicto lib. de Ciuit. Dei, cap. 22. & Syluest. citato num. 4. vers. secundum; ac tandem neque propter peccatum, aut delictum aliquod ab ipso patratum, tùm quia illud in hac vita potest pœnitendo sanari, ac propterea ipsi maximè obsit auferre tempus pœnitentiæ necessarium; tum etiam quia malefactorem occidere, nó nisi publicam habenti potestatem, conceditur, vt inquit Diu. Tho.

26 2. 2. q. 64. artic. 5. ad 3. argum. Syluest. verbo homicidium 1. nu. 5. vers. tertium; immò etiam, si Iudex delinquat, se ipsum iudicare non potest, vt D. Tho. fatetur loco nuper memorato ad 2. Argum. quin si lata sit contra aliquem sententia condemnatoria, ipse non est illius exequutor, nec debet, esse, cum pœna est corporalis. Couar. in 4. decretalis par. 2. cap. 6. §. 8. num. 10. versic. secundo infertur, Molin. de Iustitia, & Iure tract. 2. disput. 66. versic. addit; nam sicuti qui publicam non exercens administrationem, vt homicida peccat, criminosum mortis pœnam pati merentem occidendo cap. penult. 23. quæst. 8. ita se ipsum delinquentem trucidando; ideò prudentissimam illius Rhodij existimo vocem, qui cum in caueam coniectus esset à Tiranno, vt tanquam ferum Animal aleretur, suadenti cuidam, vt abstineret cibo, & peri-

27 ret, omnia respondit homini dum viuit speranda sunt, vt sit hoc verum, non omni pretio, vita emenda est, quædam licet magna, licet certa sint, tamen ad illa, turpi infirmitatis confessione non veniam, ego cogitem in eo, qui viuit; omnia posse fortunam, potius quam cogitem in eo, qui scit mori, nihil posse fortunam? aliquando tamen

28 etiam si certa mors instabit, & destinatum sibi suppli-

ſupplicium ſciet, non commodabit pœnæ ſuæ manum; ſtultitia eſt timore mortis mori, venit qui occidat expecta quid occupas? quare ſuſcipis alienæ crudelitatis procurationem; vtrum inuides Carnifici tuo, an parcis? Socrates potuit abſtinentia finire vitam, & inedia potius, quàm veneno mori; triginta tamen dies in carcere, & in expectatione mortis, exegit, non hoc animo tamquam omnia fieri poſſent, tanquam multas ſpes tàm longum tempus reciperet, ſed vt præberet ſe legibus. Hæc inquit Ennius ille Seneca Epiſt. 70. licet inibi cenſeat ipſe effeminatam fuiſſe prædicti Rhodij vocé, credés nihil ſtultius eſſe, quam Socratem mortem contemnere, & venenum timere; ſed Chriſticolæ damnant ſibi mortem concitantes, ſi in ea ſententia permanſerunt, & mortui ſunt antequam eos peniteuerit Palud. in 4 ſent. diſt. 20. qu. eſt. 1. Nauar. de pœnit. diſt. 7. cap. 1. & Plaza in Epit. delict. cap. 23. poſt nu. 14. immò Gentiles etiam; Virgilius namque aſſerit ad inferos damnatos eſſe, ſubditque inibi eos pœnitere facti, & vellent lucem hàc rurſum videre, mallentque dolores, labores, tedia, ærumaſque huius mundi pati, quam ſedes infernas,

29 ſed quia nulli inde patet reditus, nam illuc ſpiritus eſt vadens, & non rediens, & in poteſtate hominum eſt, ſe interimere, non autém ad vitam reducere; ideò eis obſtat lex, quia nulla inibi eſt redemptio, & coercet, ne exeant ſemel recepti: nam Tob. 7. dicitur, qui deſcenderit ad inferos non aſcendet, & explicat hunc paſſum D. Tho. in ſupplem. quæſt. 69 art. 3. & Virgil. loquens de iſtis, qui ſibi mortem conſciuerunt nimirum dixit lib. 6. Aeneid.

Proxima deinde tenent mœſti loca, qui ſibi letum
Inſontes peperere manu, lucemque peroſi
Proiecere Animas: quam vellent Aetere in alto
Nunc, & pauperiem, & duros perferre labores?
Fata obſtant, triſtiſque Palus, inamabilis vnda
Alligat, & nouies Stix interfuſa coercet,

Ariſtotiles etiam lib. 3. Aethycorum cap. 7. inquit, quod mortem ſibi conſciſcere, ob fugiendam paupertatem, vel merorem, aliudue huius generis, non eſt fortis hominis, ſed potius timidi; hac ille, iura etiam Ciuilia hoc exprobant, dum eorum cadauera multis afficiunt pœnis, tota Rubr. ff. de bon.

30 eorum, qui ante ſentent. mortem ſibi conſciuerunt, quinimmò apud Gentiles, conſtituta erat pœna, ne cum alijs eorum corpora ſepellirentur; Plato namque lib. 9. de legibus cenſuit, vt ſepultura fieret ſolitaria cõſciſcenti ſibi mortem, & vbi alius nemo condatur, & in his locis fiat, quæ de duodecim partibus, vltima deſerta ſit, & nec ſtatua, nec inſcriptione ſepulchrum notetur, vt etiam, inquit

31 Cicero in Catone maiore; Ius quoq; Pontificium eis Eccleſiaſticam ſepulturam denegat in capit. placuit 23. quæſt. 5. Roman. ſingul. 268. in libro meo, & incipiente, ſui interrogatus, Ioan. Arnon. problem. 4. ad materiam; & Bart. in differentijs Iuris Ciuilis, & Canonici num. 74. id tamen ſi voluntariè fecerint; ſecus ſi furentes, ſe perimerunt; nam traderentur ſanè iſti Eccleſiſticæ ſepulturæ ex gloſa 1. in capit. placuit 23. quæſt. 5. confirmat Ioann. Galleſ. quæſt. parlamenti 137 Guhelm. de Benedictis in Repet. capit. Raynutius verbo mortuo itaque teſtatore 1. num. 5. de teſtam. quinimmò repertus in puteo mortuus, illa priuandus minimè eſt, cum non præſumatur ſe ipſum præcipitaſſe, tenet Soccin. Iunior. conſil. 51. eleganter num. 1. volum. 1. & Plaza in Epitom. delictorum cap. 23. num. 15. qui verò vitandi cauſa aliquod facinus ſe præcipitem dedit, fortaſſe non eſſet priuandus ſepultura prædicta, per cap. ex parte de ſepult. arguendo à contrario ſenſu, ſed gloſa 1. videtur contradicere.

Sed vnde digreſſi eſt, illùc mea redeat oratio, adiungo, quod hi, quibus conſului licere membrum putridum truncare, quia iuſtam haberent cauſam ſalutis conſequendæ, quam valida adducti ratione eredant ſe alioqui non conſequuturos; ni-

32 hilominus, ſi dolore commoti illud ſibi obtruncarunt, & abſtulerunt, eſſent ſanè irregulares, & promoueri nequirent, vt Archid. tenet in cap. maritum num. 1. 33. diſt. itidemq; fatendum eſt, ſi partem membri ſibi ex indignatione ſecuit, quia Canones ipſum non admittunt ad Clerum cap. qui partem 55. diſtinct. Tabien. verbo corpore vitiatus, licet aliqui ſuſpicentur neminem propterea irregularem fieri, niſi integrum ſibi præciderit membrum, vt Innoc. in cap. ſignificauit num. 2. de corp. vitiat. Villad. de irreg. col. 38. ſed prædictorum contrarias ſententias conciliare poſſumus, vt prima reſolutio procedat, cum notorium eſt, quod in ſe ſæuierit, vt ſcribit Anton. de Butr. in cap. fin. num. 3. verſic. Pro cuius, de corpor. vitiat. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 198. verſ. ſecundo dico, & propterea licet irregularis non ſit cenſendus, ex membri defectu, cum illo non careat, ſed pars tantum ſit abſciſſa, quæ nec promotionem, neque facultatem aufert miniſtrandi, nihilominus ita reputatur ob notorietatem peccati, quod abſcindendo commiſit; ideò generalis ſit concluſio, vt qui ſponté factus eſt corpore vitiatus, nulla præcedente legiti-

33 ma cauſa, ſed ex indignatione irregularis ſit, non tantum ſi totum amiſit membrum, ſed etiam ſi illius partem, dum tamen deformitatem generet, aut ſcãdalum, vel ipſum ab exercitij officio impediat, ac tàdem notorium ſit, quod in ſe ſæuierit, ex Anton. Innocent. & Nauarr. adductis in locis; quorum aliud ſaltem, niſi extiterit, promoueri valeat, vt prædicti dixerunt.

Hactenus ſcripſi de corpore vitiatis, ob mutilationem, & quoniam præter illam nonnumquam

34 itaetiam dicuntur ob deformitatem, aut alicuius membri carentiam ideò conuenit illorum ſubiungere tractatum; in qua re, illam prius conſtituo reſolutionem; deformatum nec ordinari, neque ordinatum miniſtrare poſſe cap. Presbyterorum de cleric. ægrot. vel debilit. non tamen omnis, ſatis eſt deformitas, ſed magna cap. fin. & ibi gloſa verſic. deformitatem de corpore vitiatis: cuius quidem deformitatis, vt vera habeatur cognitio, ſtatui amplum texere ſermonem, circa quamlibet

deformitatem, vitiumque corporis vnicuique
membro adhærens producens inhabilitatem, ad
susceptionem ordinum, & vsum susceptorum.
35 Et quia cœteris honorabilius membrum, est ca-
put, vt inquit Bald. in cap. 1. §. ad hæc de pace Iur.
firm. deducens capitis excellentiam ratione cere-
bri, & Federic. de Senis consil. 151. thema tale est
versic. item constat, sub num. 3. illudque sit nobi-
lior, & potentior pars corporis, dicit Calder. consil.
243. propè finem, versic. naturaliter autem; alias 22.
36 de præbend. eaque propter, si personæ citandæ, vi-
deatur tantum caput, nempè si in fenestra maneat,
vtique validè citatur, ex Bart. in extrauag. ad re-
primendum in verbo citatæ, ex qua infert resolu-
tione, ad alteram per translationem, subsistere
citationem exequutam in personam Prioris, & ca-
pitum Collegiorum, sicuti, & in capite alterius cu-
iuscumque Collegij, seu Vniuersitatis, scribit Gui-
don. Papeus decis. 321. In causis nu. 2. & Bald. in
capit. 1. de milit. vassal. qui contum. est. & si ex
iactata Regula, initium est sumendum á dignio-
ribus, vtique cogor à capite exordiri; quod tunc
impedire promotionem fateor, cum dimidiatum
est, aut adeò deforme, vt nausearent aspicientes,
non tamen eadem fœditas in capite existens satis
esset ad producendum hanc inhabilitatem, quæ
fortasse sufficeret, si in anterioribus hominum
membris, & aspectui patentioribus adesset; præ-
sertim cum caput tegere barettino, seu pilleolo (vt
latini scribunt auctores) vnusquisque possit.

Capillorum verò defectus, aut citra morbum
processit, & tunc affectio dicitur, qua cutis capitis
Glabra redditur; si autem ob morbum, vt in lue
gallica, non propterea morbus dicitur, quia sępius
absque morbo prouenit; in ista vero affectione
non lęditur actio, sed decorus aspectus, vt scribit
Capiuacc. in suo Method. curand. morb. lib. 1. c. 7.
§. de defectu capill. in principio: ac propterea, vide-
tur quod irregularitatem operetur, presertim cum
morbus illius causa fuit; non tantum ob feditatem,
sed etiam quia aspectus huiusmodi, affectus me-
moriæ omnium, aut repetit, aut mandat, illius
causam, incontinentiam scilicet, aút aliam nequio-
rem, scandalum producentem, sed ipse hanc quæ-
stionem Episcoporum arbitrio remitterē; vt pen-
satis omnibus arbitrentur, vtrum sit admittendus
ad ordines. Illud autem, si capilli sint membra, in-
quirere renuo, cum nemo audeat id affirmare,
teste Vgolino de irregul. cap. 4. §. 5. sub num. 1.

Capitis autem pars, quia Aures sunt, vt patebit
inferius n. 45. cum de facie loquar, ideò ad ipsarum
37 defectum deflectendo, distinguo, quod vel talis de-
38 fectus est interior, vel exterior; si interior, quia
difficulter audit, vt Surdaster, aut vna tantum Au-
re surdus est, non equidem prohibetur promoueri,
Maiol. tractat. de irregul. lib. 1. cap. 25. num. 1. versic.
Surdaster Nauar. cons. 37. de tempor. ordinat. par. 1.
39 sed qui omninò surdus est, non videtur posse ad-
mitti ad ordines, ex Canone Apostolorum 76. &
præcitati dicunt. & Viuald. 2. par. Candelab. Rubr.
de irregul. num. 156. & specul. titulo de Arbitr. §.
potest num. 3. quod licet nullibi prohibitum re-
periatur, cum Sacerdos inclusus aliquo in loco
Missam valeat absque Ministro celebrare, per
glosam in capit. hoc quoque versic. ipse tertius de
consecrat. distinct. 1. ergo non oporteat sensum
auditus habere, atque etiam nonnulla alia explere
possit, in quibus auribus non est opus, attamen
iustè prædicti sentiunt, inhabiles esse surdos, ad or-
dines: nam si de iure ciuili publicum nequeunt
gerere officium, vt affirmat specul. tit. de arbitr.
§. potest num. 3. Vant tractat. de nullitat. ex defect.
versic. mutus, æquius sanè, & congruentius est, vt
iure canonico. ab hoc publico Clericorum officio
arceantur; quare si ordinentur, vix defendi possit,
ipsos non peccasse mortaliter, vt inquit Nauar. ci-
tato consil. 37.

Quod si defectus aurium esset exterior, puta
si auricula careat, videtur defendi posse, hunc de-
40 tinendum minimè esse, quin ordines suscipiat,
tamquam illa, membrum non sit, cum non ha-
beat officium in corpore humano, sed cartilago
sit ad decorem humani, & bestialis corporis, non
ad necessitatem destinata, vt dicit Borgas. in tra-
ctat. de irregul. par. 1. quæst. 3. num. 24. versic. sed
videtur, Plaza in Epitom. delict. lib. 1. cap. 25. nu-
mer. 9. versic. tertio proximè deducitur; & Am-
bros. Calepin. in verbo aures, inquiens, Aurium
nomine intelligi tàm cartilagines foris prominen-
tes, quam ipsa foramina; & euidentius apparet ex
distinctione quam Hieronymus Pulucrinus in
sua praxi curand. morb. capit. 25. tradidit, asse-
rens, aures, auditus organum esse, & Instrumen-
tum tribus partibus constans, quædam enim
sunt cartilagineæ, & ab omnibus auriculæ dictæ,
quas quidem inuolucres natura fecit, & extrin-
secus conuexas, intrinsecus autem concauas, ne
quid meatui ipsi, per quem aer intromittitur in-
cideret, ipsique noceret, neuè ipsæ facile affice-
rentur; sunt aliæ neruosæ partes, vt membranula
illa, quam tympanum appellant; sunt demum,
& aliæ osseæ, tympanum continentes dilatatum,
Maiol. tamen in tractat. de irregul. capit. 25. nu-
mero 5. tuetur, aurem membrum esse; quia in-
ter illa numeratur, per glosam in capit. singula
versic. oculus 89. distinct. & tenet Sotus de Iusti-
tia, & Iure lib. 5. quæst. 2. artic. 1. ac propterea
idem sentiendum esse de carentia Auris, & mu-
tilatione illius, quod de cœteris membris iam
41 explicui, Maiol. credidit loco citato; sed ego
quamuis non dubito auricula carentem haud pro-
mouendum, id tamen non ex eo, quod mem-
brum est, cum tantum homo foraminibus vo-
cem hauriat, nec illæ cartilagines, possint dici
membrum, sicuti eas nullo modo membrum es-
se probat glosa à Maiolo adducta pro sua, & con-
traria resolutione; Aures enim mira solertia, &
inexplicabili ferè structura fuerunt à natura fabri-
catę, vt instrumentum essent auditus; nam illis in-
clusus fuit Aer congenitus, & complantatus, vt
externus aer per continuitatem ad illum vsque
pertingeret, ac sonum deferendo auditum inde
caussaret, qui quidem si esset impeditus, posset di-
ci membro carere, qui talem pateretur defectum,
secus qui auditum haberet, & solum cartilagineis
illis partibus indigeret, is tamen quia deformis
cunctis appareret, eo quia illarum carentia in
parte adeò publica deformitatem inducit, non du-
bito quin ob hanc tantum rationem prædictus
censeatur irregularis, ordinesque propterea susci-
pere

pere prohibeatur, maximè ſi ipſemet illas ſibi ob-
truncaſſet, quia tunc alia ſuperadditur ratio noto-
rij peccati; vel ſi aliter culpa ſua abſcidit, ſicuti in
cæteris conſimilibus firmaui num. 8. & ſcribit Vi-
uald. 2.par. candel. rubr. de irregul. nu. 158. verſ. 1.
ſit; hac de cauſa Ammonius Anachoreta ſibi ſini-
ſtram ſecuit auriculam, vt ſe inauritum, indignum
Epiſcopatu redderet; Ægyptijſq; ipſum Epiſco-
pum cupientibus non ſatisfaceret, & aduertens id
ſibi non prodeſſe, ob Pontificiam diſpenſationem
circa talem defectum, ac propterea ad Epiſcopa-
tum nihilominus aſſumebatur, ſtatuit inſuper ſibi
linguam abſcindere, vt tanquam omninò inhabilis
à tali eximeretur onere, & ſua poſſet tranquilla
frui pace, & quiete, cuius deliberata voluntas illos
retraxit, ac detinuit, nè amplius eundem in Epiſco-
pum eligerent, vt refert Caſſiodor lib. 8. tripart. hi-
ſtor. Nicol. de Lyra in prologo Hieronymi ſuper
Marcum; Quod tamen Maiol. affirmat in citato
cap. 25. nu. 6. vt ordinari poſſit, cui nulla præceden-
te culpa, aut ab hoſtibus fuit amputata auris, non
ſemper admitterem, licet in alio quolibet ita cor-
pore diminuto, id tradiderim d. nu. 8. quandoqui-
dem tàm illic adiunxi non procedere cum defectus
nimis parés eſt, quàm in hoc caſu non dubitandum
arbitror, hanc reſtrictionem ſubſiſtere, præſertim
cum non minimam defectus iſte, operetur defor-
mitatem, quæ vtcumque eueniat ſemper repellitur
ordinandus, ex gloſ. notab. in cap. fin. circa med. de
corpor. vitiat. neque animo meo ſedet eiuſdem
Maiol. reſolutio, eodem in loco, inhabilem decer-
nens ad ordines habentem aures perforatas, leuita-
tis, & delitiarum cauſa inaurem, vt deferat, & velu-
ti effeminatus reijci debeat; non etenim verum
opinor; vt tam minima, & friuola cauſa impedi-
mentum gignat ad ordines.

42 Mulier autem auditu carens, Monialis fieri non
eſt vetita, vt ſcribit Maiol. in tract. de irregul. lib. 1.
cap. 25. nu. 9. tàm namq; Monialibus, quàm mulie-
ribus omnibus prodeſt, defectus auditus, pro taci-
turnitatis, & virginitatis cõſeruatione, quæ plerum-
que per auditum violatur, vt ſcribit Baſil. lib. de
virgin. Tametſi qui de Veſtali virgine capienda
ſcripſerunt, negauerint capi fas eſſe, quæ ſenſu Au-
rium diminuta eſſet, vt Aul. Gellius lib. 1. noct. attic.
cap. 12.

43 Cui verò dolor capitis adeſt, quiuè adeò illum
vrget, vt minimè eum aſſurgere permittat, & con-
tinuus, atque inſanabilis eſt, ſine dubio inhabilis vi-
detur, ac coadiutorem dandi iuſtam cauſam affert,
tali dolore vexato, quemadmodum Epiſcopo Ari-
minenſi, hac infirmitate laboranti alium in Epiſco-
patu ſubſtituit Gregorius Papa, vt ipſe Gregorius
atteſtatur lib. 7 ſui regeſtri indict. 2. epiſt. 49. ad Ma-
rin. Epiſcop. Rauenn. & refertur in cap. qualiter 7.
q. 1. ſubſtituit etiam Epiſcopo Primæ Iuſtinianæ,
nolens eum propterea iudicare deponendum, vt
ſcribit idem Gregor. ad Athanaſium Archidiaco-
num Conſtantinopolitanum, & refert Ioan. Dia-
conus in ipſius Gregorij vita lib. 4. cap. 39. ſi igitur,
ob hanc cauſam iuſtè, cuiquam ſubſtituitur alter
cum verum ſit, quod turpius eijcitur, quam non
admittitur hoſpes ex iactata ab omnibus regula
multo magis detinendus eſt, ne ordines ſuſcipiat;
& quamuis raró hic dolor tantus eſſe ſoleat, vt ta-
lem producat effectum, & perpetuò aliquem in-
ſeſtet; nihilominus ex relatis exemplis conſtat id
44 quandoq; eueniſſe; Ioannes etiam Chryſoſtomus
affirmat lib. 1. de prouidentia in princ. quod mala
ipſius valetudo corporis, & inuectus in caput ſuum
accerrimus dolor, ipſum domi manere compule-
runt. & Caſſiodor. adiungit cap. 18. lib. 10. tripart.
hiſtor. vſque adeò grauem, & continuum fuiſſe, vt
ipſum denique interemerit. Dolor autem capitis;
vel adeſt, vel aderit, his quibus vrinæ ſunt pertur-
batæ, Hippocr. aphoriſ. 70. lib. 4. fatetur, vbi Galen.
id eſſe ſubiungit, quoniam ſpiritus flatuoſus vna
cum calore prompte fertur ad caput. Non tamen,
(vt ibidem Galen. aſſerit) ſi cui doluit caput, vel
dolet, omninò tales ſunt vrinæ, nam fiunt etiam do-
lores capitis ex calore ſolo; nonnumquam verò, ex
flaua bile, quæ, vel in capite, vel in ventriculo con-
tinetur, & ex humorum abundantia caput oppri-
mente, vel propter aliquam loci obſtructionem,
aut ſpiritu flatuoſo habente in parte ipſa genera-
tionem; quorum nihil talem facit vrinam ex ne-
ceſſitate, hæc ille.

Explicato igitur impedimento ex capite proue-
niente, tam ex parte exteriori, quàm interiori, ad
45 defectum faciei expedit, vt me conferam; pro cu-
ius explicatione prænoto faciem dici ſecundum
Bald. in rubr. C. de vind. liber. nu. 3. omne, & quic-
quid diſcoopertum eſt; alij verò crediderunt illam
dici, á fronte incluſiuè vſque ad barbam, cum ma-
xillis, & per latera vſque ad aures excluſiuè. Felyn.
in cap. cum non liceat nu. 2. de præſcript. Angel. in
tract. malefic. ſuper verbo in facie, & in l. ſi quis in
metallum C. de pœn. quæ deſcriptio licet videatur
diſtare ab alia ſupra relata, Bald. tamen re vera non
diſtat, vt inquit Auguſt. ad Angel. dicto verbo in
facie; ipſe tamen rectius illum ſentire, & loqui opi-
nor, qui affirmat, faciem eſſe partem anteriorem
capitis humani, conſtantem, ex fronte, oculis, naſo,
malis, ore, & mento, quas equidem partes, grada-
tim explicabo, antea locuturus genericè de totius
faciei deformitate, & ſi detinendus eſt, ne ordines
46 ſuſcipiat, qui aliqua corporis deformitate pollet, vt
affabre demonſtraui à num. 34. vtique repellendus
præ cæteris erit, qui faciem fœdam haberet, nec
tantum ille reijciatur, cuius facies notabiliter defor-
mis eſt, vt inquit Nauar. cap. 25. nu. 72. aut ſi illa
adeò maculata foret, vt propter ſcandalum inha-
bilis ille eſſet ad ordines per Sylueſt. verbo homici-
dium 3. nu. 4. verſ. limita ſecundo; verum etiam ſi
aliquibus eſſet coloribus, aut vulneribus deturpata,
ex his quæ ſcribit Maiol. tract. de irregul. lib. 1. cap.
21. nu. 1. verſ. propterea, ita etiam ſi diuturnus, &
maximus tumor adſit in ea, & nihil ex eo minuiſſe
47 videatur, aut cicatrices exiſterent, quæ cum pro-
prie ſint vulnerum obductorum ſigna, & quædam
ſciſſuræ apparẽtes in exteriori parte cutis, ex Bald.
in leg. ſi quis in metallum C. de pœnis, & per-
maneant poſt ſanata vulnera, vt inibi additio ad ip-
ſum Bald. adiungit, & concinit text. in cap. accuſa-
tus 1. q. 1. ac propterea luculentam plagam accepiſ-
ſe, doceat cicatrix, inquit Cicero 7. Philipp. iuſte
quidem repellendus eſt, tum ex cauſa deformitatis
ex cicatrice perpetuo remanente enatæ, per ea quæ
dicit Angel. conſ. 146. ſuper primo dicam, tum ob
præcedentem culpam, ob quam illam ſibi illatam
fuiſſe,

fuisse, ipsamet denotat, & frequentius præsumitur, ex his quæ pluribi adnotaui, & præsertim hoc in loco eo magis cum Episcopus inquirere debeat in ordinandi mores, quoticscunque intendit aliqué promouere, vt delibaui in rubr. de scrut. ordin. & copiosius trado in rubrica de vit. & honestat. clericor. & quos profectò potuit bonos habere mores, cuius ante acta vita adeò inhonesta fuit, vt etiam vulnera accipere, sibiq; plagas infligi meritus sit? præsertim cum alios nequeat redarguere, cum tacitus, ipse sibi respondeat, eadem commisisse, iuxta verba cap. fin. 25. distinct. & nos adiungere poterimus, qua fronte reprehendet alios, cum eius loquens vultus, cicatricibus deturpatus sibi respondeat eadem, & peiora commisisse? facies namque corporis adeò insignis pars est, & patens, vt ipsam aliquo modo valde dedeceat maculari, & propterea concidat statutum præcipiens, vt aliquod patrans delictum bulletur in facie, tanquam dehonestanda illa minimè sit, & censuit Angel. in l. si quis in metallum C. de pœnis, sequitur Felyn. in cap. cum non liceat num. 1. de præscript. & Angel. tract. malefic. adducto vers. in facie. Quinimmo si faciem abhorrentem à consuetis detineret excitantem risum, ob quod omnes propterea illum deriderent, remoueretur sanè, & prohiberetur ordinari, sicuti fertur fuisse Hyppomax Poeta, cuius imago exponebatur risui hominum, vt inquit Plin. lib. 36. natur. histor. cap. 5.

48 Qui autem, vt Mauri, & Æthiopes faciem nigram haberent nullo iure reperiuntur prohibiti suscipere ordines, vt scribit Maiol. lib. 1. cap. 21. nu. 2. Color etenim, non est quid essentiale, sed accidentale;
49 ideoq; nil refert si in consecratione sanguinis vinū sit album, vel rubrum, vt scribit Viuald. in rubr. de Sacram. Euchar. nu. 48. par. 1. Suarez super 3. part. S. Thom. q. 74. artic. 8. disputat. 45. sect. 1. vers. dices 3. tom.

50 Partes verò faciei sunt multæ, vt scripsi sub nu. 45. earumq; prima est frons, quæ seueritatis, & clemētiæ index est, ideò minorem frontem, venustum facere, & mitem, remissum, & quietum, multi censuerunt; contra frons magna, segnes, parua, mobiles; rotunda iracundos, lata, mente flexibiles designauit, vt scripsit Alexand. ab Alexand. in lib. 2. genial. dier. cap. 19. & quod ad rem nostram pertinet, duæ potissimæ in eo adesse poterunt deformitates, pergrandis, quidem tumor, aut luculenta cicatrix, ipsarumq; certum est alterutram impedire quemlibet, ne valeat ordinibus insigniri; ideò hoc in loco non repetam, & ad secundam illius partem pertransibo, ne quicquam prætermictatur, quod à lectoribus desideretur.

Et ante alia, quia oculi tanquam speculatores altissimum locum obtinent, vt plurima circumspicientes fungantur suo munere, ob quod natura illos tenuissimis membranis vestiuit, ac sepsit, ideò
51 condecens esse duxi, ab illis exordiri, ac paululum in ipsorum locutione immorari; & quidem ipsis carens propter impossibilitatem executionis, à promotione reijcitur, ex D. Thoma in 3. par. q. 82. art. 10. vers. ad tertium; cœcus namq; ne ordinibus insigniri valeat Ecclesiasticis, præcipitur in cap. 21. Leuit. relato in cap. hinc etenim §. cœcus 49. distinct. & cap. fin. 55. distinct. quod non tantum si oculari membro careat, aut quia sibi fuit erutum, verum etiam si tale habeat membrum, sed orbatum lumine, eo quod idem est, vt pro io num. 73. per cap. 2. iuncta glos. vers. in visu de verbor. signif. sat namq; est, non valere ordinum ministerium exequi, quia visu eget; quinimmo nedum cui facto proprio, aut culpa fuit oculus effosus, iuxta regulam in qualibet ab se ... constitutam num. 8. at etiam si ita natus est, quorum plurimos nostra tempestate, ita natos non ignoramus, & in sacris literis extat exemplum de cœco à natiuitate apud Ioan. 10. & habetur in cap. 1. §. in nouo testamento 24. q. 3. ita insuper quiuis alius cœcus factus est, tametsi culpa
52 vacauerit, quod non semel contingit; plura enim sunt, quæ noxam oculis afferunt, vt refert Scola Salerni cap. 78. vberes namque fletus, maximopere illis obsunt, vt ostendit Tibull. lib. 1. eleg. 8. loquens,

Et tua iam fletu lumina fessa tument.

Multoties etiam, eundem parit effectum, cum aliquid in oculos cadit iuxta Thobiæ exemplum in sacris literis, qui ita euasit ob hirundinis stercorem in eius oculos incidentem, Thob. 2. & Neapoli ipse quendam vidi quadam pertranseuntem Platea, vbi domus extruebatur, qui pertimescens aliquam lapidum prolapsionem ipsum offendentem, oculos in altum tollere constituit, vt lapidem si forte labentem declinaret; sed heù miser eadem oculorum subleuatione, qua malum effugere credebat, malum sensit, nam dum procurendo suspiciebat, calcis fragmentum in sinistrum cadens oculum, obcæcauit; hoc insuper nonnunquam contingit ob fixam, & diuturnam inspectionem in aliquem locum, quemadmodum Felici Episcopo Rauennato euenit, qui Theodori Iustiniani Præfecti iussu, in vas æneum, & concauum, solisq; radijs percussum assidue oculis cernens, cæcitatem adeptus est, vt Platina refert in Constantino Primo, ac præ cæteris coitus est potissima causa cæcitatis, maximè si excessiuus, vt nos edocet Marullus Constantinopolitanus in cupidinis descriptione lib. 1. Epigrammaton, subscripto vtens carmine.

Quæ fors eripuit lucem? immoderata libido.

53 Et confirmatur exemplo illo Theotimi relato à D. Ambrosio lib. 4. commentar. in Lucam cap. 17. Illi enim graui oculorum morbo laboranti Medici coitum interdixerunt; at ipse vxoris amantissimus, & libidinis impatiens sibi temperare, seque à luxuria continere non valuit, quin vxorem amplecteretur; itaq; cum esset in ipso æstu feruentis libidinis, & consuetudinis apparatu, cœcutire incipiens, & allucinari, oculosq; caligantes sentire, sibi in mentem venit interdictum Medicorum; cuius reminiscentia, cum aliquali initio effectus, ab vsu venereo ipsum non retraxit, sed talem breuem voluptatem visui anteponens, illamq; oculorum dispendio emens, inceptumq; persequens libidinosum appetitum, hilari animo in ea prorupit verba: χαῖρε φίλον φῶς, id est vale amicum, & carum lumen. Publius verò Cornelius Ruffus, qui Consul cum M. Cur. fuit, dormiens oculorum visum amisit, cum id sibi accidere somniaret, vt Plin. refert lib. 7. natur. histor. cap. 50. quisque igitur cauere debet, vt oculi salui sint, præsertim cum nulla ex parte, quam ex oculis, maiora sint cūctis animalibus animi indicia, maximè hominis, id est moderationis,

rationis,clementiæ,miſericordiæ, odij, amoris, tri-
ſtitiæ,lætitiæ,contuitu quoque multiformes,truces,
torui,flagrantes,graues,tranſuerſi, limi, ſummiſſi,
blandi. profectò in oculis animus inhabitat, ardent
intenduntur,humectant,conniuent, hinc illæ miſe-
ricordiæ lachrymæ, hos cum oſculamur animum
ipſum videmur attingere, hinc fletus, & rigantes
ora riui, quis ille humor eſt, in dolore tam fœcun-
dus,& paratus,aut vbi reliquo tempore? animo au-
tem videmus,animo cernimus,oculi ceù vaſa quæ-
dam viſibilem eius partem accipiunt, atque tranſ-
mictunt,ſic magna cogitatio obcæcat, abducto in-
tus viſu,vt hæc ſcribit,Plinius lib.11.natural.hiſtor.
cap.37.& concinunt, quæ ſcribo in rubr.de vita, &
honeſt.cleric. verſ.reſpicit etiam, necnon adſtipu-
lantur,verba Alexandri ab Alexandro in lib.2. ge-
nial.dier.cap.19. quæ conſulto ſubſcribere cenſui,
in oculis quoque Religio fuit, in quibus imago, &
natura hominis,ac tacitus ſermo mentis maximè
exprimitur; vt enim cauda leonibus, aures equis
animorum indicia præſtant; ſic oculis hominum
mentis imago apparet, nam cordis nuncij ſunt, ex
54 his enim virtutes, vitiaq; agnoſcimus, iratum, vel
propitium animum, lætum, aut affectum perpen-
dimus, dignitatemq; oris exhibere conſueuerunt,
vitamq; á morte diſtinxerunt.Nos oſculari,& am-
plecti,ac præcipua charitate proſequi ſolemus.Re-
fert verò Ariſtoteles, caprinos oculos, & modicè
conniuentes,aut paruos, morum præſtare indicium
optimorum; contra oblongos, peſſimos notare,
candidos,& protentos,impudentes; carnoſos, ver-
ſipelles,mobiles,inconſtantes.
55 Nec tantum cęcis interdicta eſt promotio, vt ha-
ctenus adnotaui, verum, etiam ſuſceptorum ante
cæcitatem executio, vt D.Thom. in 3.par. ſummę
q.82. artic.10. verſ.ad tertium, non tamen ab om-
nium ordinum exercitio,ſed ab illis dumtaxat mi-
niſterijs, quæ perfici nequeunt abſque ſenſu viſus,
ideoq; non á munere prædicationis, non etiam ab
56 audienda confeſſione,Maiol.tract.de irregul.lib.1.
cap.20.nu.2. verſ.cæcum verò, nam iure etiam ci-
uili cæcus iudicantis officio fungitur l.cæcus ff.de
iudic.ſi ante cæcitatem Iudex erat,vt inibi gloſa,
Bart.& cæteri adnotarunt, poſtea verò ad tale mu-
nus aſſumi non poſſet; inde eſt, quod numquam
aliqua ſum affectus admiratione, quotieſcumque
prorſus cæcos audiui prædicantes, ac præſertim
57 duos tali ſenſu carentes cognoui in Ciuitate Nea-
politana viros perquam doctiſſimos, & conciona-
tores eminentes,& legi B.Bedam ita extitiſſe,quem
adeò ex animo propẽſum prædicationi fuiſſe enar-
rat hiſtoria,vt ſeruo deludente etiam lapidibus prę-
dicauerit, idq; dum feciſſet, homines habere cre-
dens Angelos habuit auditores, vt Naucler. ſcribit
ſub anno Domini 700. quamuis enim luce orbati
homines ſint, auditu tamen ſcientiam percipere
curant, & proptęrea alij quamplures extitere viri
alijs in ſcientijs peritiſſimi, inter quos eminet ſanè
Liuius Druſus ætatis viribus, & acie oculorum de-
ſtitutus, qui tamen perſeueranter populo ius ciuile
interpretatus eſt; licet enim ſenem illum natura,
& cæcum fortuna facere potuerit; neutra tamen
interpellare valuit, ne non animo, & videret, & vi-
geret, vt teſtatur Valer.Maxim.lib.8.rubr.de ſtu-
dio, & induſtria capite,conſimilis: Didimus quo-
que Alexandrinus,tametſi cæcus, omnem tamen
perdidicit phyloſophiam, ac vetus, nouumq; te-
ſtamentum,vt meruerit,ab Antonio eum viſente
intelligere,non te ò Didime perturbat amiſſio ſen-
ſibilium oculorum; tales enim tibi oculi deſunt,
quibus & muſcæ, & pulices noceri poſſint; habes
tamen eos,quibus etiam Angeli coutūtur, per quos
videtur Deus, & eius lumen inſpicitur, vt Caſſio-
dor. lib.8. tripart. hiſtor. cap.8. Ioannes Paleſtinus
etiam oculorum lumen amiſit, qui vt refert Euſe-
bius lib.8. hiſtor. cap.22. totam ſacram ſcripturam
adeò tenacitet ſuæ memoriæ ſeruabat, vt tanquam
ex libro ipſo ſcripturæ alijs videretur referre.
Ad rem igitur, præſentis capituli redeundo, fa-
teor poſſe cæcum in ſuſceptis antea ordinibus mi-
niſtrare,eaq; ad vſum illorum ſpectantia exequi, in
58 quibus viſu non eſt opus, ac pariter beneficia reti-
nebit: illi tamen dato coadiutore, cum perſonale
ſeruitium requirit Armill. verbo corpore vitiatus
nu.9.verſ.tales promoti, Maiol.tract.de irregul.lib.
1.cap.20.nu.2. verſ.cæcum vero, Pariſ. de reſignat.
benefic.lib.5.q.6.num.37. vbi à nu.36.vſque ad 46.
Maioli dicta, loco citato, quaſi per eadem verba
reſcripſit.
Quinimmo licet beneficia reſignari coram or-
dinario nequeant,iuxta conſtitut. 58. Pij V. quanta
Eccleſiæ Dei incommoda, limitatur nihilominus
in certis inibi expreſſis caſibus,inter quos numera-
59 tur equidem corporale vitium, quorum vnum
cum ſit cæcitas, tanquam notabiliſſimum, atque
perneceſſarium illi deſit membrum, proculdubio
eius renunciatio fieri coram ordinario poterit. Ra-
60 tio autem prædictæ conſtitutionis non ea meo iu-
dicio fuit, quam tradiderunt Fuſcus de viſit. Epi-
ſcop.lib.2.cap.28.nu.15.& Pariſ.adducto lib.5.q.6.
num.54. quod corpore vitiati,nec promoueri poſ-
ſunt, nec promoti miniſtrare, ergo neque obtine-
re,neque retinere, cum illa non laicis, ſed Eccleſia-
ſticis dumtaxat perſonis ſint conferenda; tum quia
ſi neque retinere poſſent beneficia, neceſſarió ſe-
queretur,quod illis eſſent ſpoliandi, quod eſt falſiſ-
ſimum, non tantum ſi ſimplicia ſint, verum etiam,
ſi curata; quia tunc eis ſubrogarentur alij,vt ſcrip-
ſi nu.58.tum quia in dicta conſtitutione non diſpo-
nitur,nè corpore vitiatis beneficia conferantur, ſed
reſeruatur facultas ordinarijs admictendi reſigna-
tiones beneficiorum factas (inter alias cauſas) ob
corporale vitium, cum regula principalis eiuſdem
Cõſtitutionis obſtet, decernens non eſſe faciendam
reſignationem coram Ordinario; quare ea mihi
conſona videtur,maximè reſpectu huius capitis, &
corporalis vitij; quod licet cogi non poſſit corpore
vitiatus, & alias inhabilis, vt beneficium renuat, ſi
tamen velit ſponté facere, ſit ei concedendum fa-
uore Eccleſiæ,idoniorem,& habiliorem acquirẽn-
tis beneficiatum, vnicuique muneri valentem in-
cumbere, ſicuti etiam fauorabilis eſt eo caſu per-
mutatio,vt ſcribit Feder.de Senis conſ.73. pactum
tale eſt, verſ. item permutatio, ſub num. 2. & ſuc-
currit text.in cap.quæ ſitum in fin.de rer.permutat.
ideò Pontifex relaxauit habenas in his caſibus fa-
uorabilibus, in alijs cohibens, & reſtringens facul-
tatem,in quibus non Eccleſię,ſed perſonarum ver-
ſatur vtilitas, nam tunc odioſa dicitur reſignatio,
teſte Zabarell.in clem.2. nu.13. de offic. ordin. Fe-
lyn.

lyn.in cap.ad aures nu. . . de rescript. & in cæte-
ris inibi permissis casibus, adhuc consistit fauor, si
bene considerabis.

Ille autem licet bona visione carere dicatur, qui
non longè videt, cò quod bonam retinet visionem,
qui & propè, & procul, videt exactè, etiam obie-
tum minimum, nec à forti visibili læditur, vt scri-
61 bit Capiuacc.citato cap. 30. de ophtalmia loquens
vers.auicennas; attamen corpore vitiatus existima-
ri non debet, nam hic tam sanus est, quam qui tar-
dius currit, auctore Aulo Gellio lib.4. noct.atticar.
cap.2.in fin. ideoq; non est impediendus, si ad ordi-
62 nes ascendere procuret; quin etiam, neque ille, qui
perbreuem visionem habet, & propinqua non con-
tuetur sine orbiculis, nonne etenim videmus quoti-
die admitti ad ordines, & passim celebrare eos, qui
vitreos orbiculos oculis admouere, compelluntur,
quo clarius cernant?

63 Sed luscus vtique vitiosus est l. inter stuprum §.
verum ff. de verbor. signif. qui text. ambas species
64 luscisiosorum complectitur, vt inibi Alciat. adno-
tauit, scilicet illos, qui interdiù satis, noctu verò ni-
hil cernunt, de quibus verba facit Cornel. Cels. lib.
6.cap.6. dum loquitur de imbecillitate oculorum,
& eorum vitium vocatur, nyctalops, hoc est, no-
cturna cæcitas, vt scribit Capiuacc. lib. 1. cap. 48.
vers.in præsentia, propè finem; complectitur etiam
illos, qui interdiù parum vident, vespere tamen,
aut noctu acie acutiores sunt, quorum meminit
Plinius, attestans in Albania quosdam gigni glauca
oculorum acie, à pueritia statim canos, qui noctu
plusquam interdiù cernant, vt ille inquit lib. 7. na-
tural.histor.cap.2. & ambas prædictas cæcitudines,
congerit Galen. in sua Isagoge, & Plin. lib.11. cap.
37. illum verò, qui lumine adhibito nihil videt, cre-
derem vitiosum esse, per eandem l. item offilius;
aduerto tamen, quod cum istis luscitiosis, mitius est
procedendum, ac facilius dispensandum, circa mi-
nisterium ordinum antea susceptorum, quàm ad
suscipiendos, nec tandem præteream hoc morbo
laborasse Anibalem Sertorium, Philippum, & An-
tigonum Imperatores, vt refert Alciat. §. verum su-
perius, allegato. Luscini autem iniuriæ nomen ha-
buerunt Plin. cit. cap.37.

65 Strabisinus cum sit visio inequalis oculorum de-
pendens à motu præter naturam musculorum
motiuorum, vt definit Capiuacc.lib.1.cap.47. For-
ma autem est visio inequalis, nam Strabones secun-
dum rectum non intuetur, vt idem subiungit, hinc
latini scribentes dixerunt, Strabones esse, qui ocu-
los habent distortos, ac toruo lumine vident, iuxta
glos.fin.in l.qui clauum ff.de edil.edict. quorum
vitium si fuerit natiuum, est incurabile, nisi sit ad-
modum recens, ex sentẽtia Auicennæ, quod tamen
(subiungit Capiuacc. loco citato vers. cum Aui-
cennam) intelligere non est admodum facile; nam
quamuis recens sit affectus, cum tamen sit natiuus,
non videtur curationem admictere; sed concludit
non esse de salute desperandum, quotiescumque
vitium est admodum recens, quamuis natiuum;
nam sicuti læua manus, exercitatione potest inter-
dum munere dexteræ fungi; ita imbecillitas nati-
ua, potest corrigi, vt malum tollatur, quousque ta-
men aliquis illo laborabit, semper irregularis erit;
66 reiecta conclusione Maioli in tract. de irregul. lib.
1.cap.20.vers.quicquid, opinantis Strabones non
promouendos, nisi antea Episcopus cognouerit
quanta sit deformitas, dignaq; an sit dispensatione,
vel reiectione; hoc etenim admitterem, quãdo tàm
minima esset Strabositas, vt iustè dubitari posset,
vtrumne impedimentum producat ad ordines;
regulariter tamen ambigendum non sit, quin im-
pediat, nam si id firmaui nu.74. in albugine, quæ ex
sententia Medicorum, est malum pertinens dum-
taxat ad tunicas oculorum, multo magis in Strabo-
sitate est omninò asseuerandum, cum ipsa ex corũ-
dem conclusione, sit malum attinens ad totum
oculum, vt refert Capiuac.lib.1.cap.30. Licet enim
morbosus minimè sit, vt inquit Trebatius in addu-
cta l.qui clauum §.is cui, huius tamen impedimen-
ti causa est deformitas, quæ valida quidem est, ad
inducẽdam irregularitatem prouenientem ex cor-
poris vitio.

67 Causa verò quælibet irregularitatis cuiuscum-
que, ex vitio corporis procedentis, quotiescumque
deesset, impedimentum etiam cessaret ab illa ena-
tum ex Ioann. Andr. in cap. cum inter Canonicos
& capit. super eo, de electione, & plenius in
cap. post translationem in glos. cessante, de renunc.
& succurrit regula l. adigere §. quamuis ff. de iure-
patronat. & cap. cum cessante de appellat. Ideoq;
cum aliquod cessat ex prædictis impedimentis, ne-
dum ministerium suscepti ordinis, valebit exerce-
re, qui hactenus ob illud non potuit, at etiam alios
ordines accipere non amplius detinebitur; nam
quod ita sanatum est, vt in pristinum statum resti-
tutum sit, perinde habendum est, quasi numquam
morbosum suisset l.quod ita ff. de ædil.ædict. qua-
re si aliquis cæcus, lumen acceperit, miraculosè
scilicet, & susceptos ordines exequi, & ad susci-
piendos reliquos admitti poterit, atque ideò Leo
III. perseuerauit in ministerio, quamuis ipsi fuerint
eruti oculi, nam eos aliquot post dies miraculosè
recuperauit, & quidam Abbas mira sanctitate ful-
gens, cui nomen erat Spes, qui quatraginta annis
cæcitate laborauit, ac postea Dei dono videre inci-
piens, missus fuit ad prædicandum Euangelium, vt
refert Gregor.lib.4. dialog.cap.10. necnon, vt An-
nales testantur, Chelidonius ille à natiuitate cæcus;
& à Iesu Christo sanatus Ioan.10. Maximini Aquẽ-
sis Episcopi, coadiutor fuit.

68 Quinimmo dispensauit quandoq; Summus Põ-
tifex, vt cæcus posset ordinibus insigniri; Robertus
enim Scotus á puerili ætate cæcus, Theologus exi-
mius euasit, Lutheriæ illi incumbens, quique Ro-
mam cum peruenit ad ordines promotus fuit, ac
deinde consecratus fuit Episcopus Armathanæ Ci-
uitatis in Hybernia, Legationeq; perfunctus nomi-
ne Iulij II. Papæ, vt scribit Surius anno Domini
1553. Beneficia verò passim solent Pontifices con-
cedere, & pati, vt alij etiam eisdem conferant.

Cæcis tamen, virtutem, atque constantiam, ta-
metsi magis gratulari debeam, si eam patientissi-
me perferant, quàm eorundem consolari dolorem;
nihilominus ipsos admonere non desistam, vt me-
delam perquirant, & quod salubrius remedium
excogitari poterit, quam Deo omnipotenti, ac Lu-
ciæ Syracusanæ virgini, & martyri præces funde-
re, vt tanto morbo liberentur. Huic enim marty-
ri, & virgini Luciæ, omnes adsciscunt memorabi-
lem

item gloriam curandi ægritudines oculorum, tamenſi nō de ſint, id alteri huius nominis Virgini tribuentes, cuius ita flagrare amentia cæpiſſe quendā adoleſcentem, ſicq; inflammata ferri libidine aſſeſunt ex venuſtate illius oculorum enata, vt quem, non pudor, non pietas, non virginis repugnantia, & gemitus à vehementi cupidine ſecum concubendi, & amore reuocare potuerunt, memorabile quidem Luciæ factum effecit, quæ cauſam mali tanti præuidens, ſibimetipſi oculos effodit; attamen vniuerſus Orbis ſalutem oculorum à Syracuſana implorat, expoſcitq; nullo certo Auctore id aſſerente adductus, ſed certis prodigijs, quæ deprecantibus feliciter obueniunt in dies, cui profectò credentium pietati, non equidem eſt deroganda fides, aut auctoritas, vt ſcribit Sanctorius in vita eiuſdem Syracuſanæ Luciæ, quam ſi conſequi non merētur ſalutem, ipſorum vt mitigent mæſtitiam, leuentq; mœrorem, quæſo eorum repetant memoria, illius ſaluberrima Enei Senecæ verba ſcripta, ſuo in opuſculo intitulato excerpta alia 5. oculos perdidi, & ſubſequuntur; oculos perdidi, habet & nox ſuas voluptates; oculos perdidi, quam multis cupiditatibus via inciſa eſt, quam multis rebus carebis, quas nē videres, vel eruendi erant; non intelligis partem innocentiæ eſſe cæcitatem. Huic oculi adulterium monſtrant, huic inceſtum, huic domum quam concupiſcat; huic vrbem, & mala omnia; certè irritamenta ſunt vitiorum, ducesq; ſcelerum: hæc ille; prædictis autem poterit quiſque adijcere, oculos, nedum agendo hæc operari, ſed nonnunquam in cauſa eſſe, vt nequiora eueniant, præſertim ab eorum venuſtatem, quorum quidem euidentiſſimum vnicuique erit relatum Luciæ Virginis exēplum, atque illud itidem, quod à Guicciardino in hiſtoriæ ſuæ lib. 6. idq; in fine refertur, de Hyppo-
69 lito Cardinali Æſtenſe: Is enim, ac D. Iulius frater naturalis cum eiuſdem puellæ, quæ vtrique affinitate coniuncta erat, vehementi amoris ardore flagrarent; ac vehementius ab amaſia fratrem amari conſpiceret; ſæpius ab illa ardentioris amoris cauſam expetijt, quæ tandem exquirentis, quaſi moleſtia affecta amoris propenſionem aperuit; ſeq; ſingulari oculorum venuſtate, atque præſtantia ad illius amorem compelli ſaſſa eſt. Is itaq; eam ob cauſam ira perculſus, in D. Iulium, feras, quadam die inſequentem, equo admiſſo, impetum facere non eſt veritus; eidemq; ex equo deiecto à ſuis circumpedibus oculos erui paſſus eſt; ex his profectò experiri licet, amoris vis, quanta illa ſit, quamque verum, illud; quod ſæpius in medium attuli; oculos nempe valida eſſe vitiorum incitamenta, atque acerrimos ſcelerum Duces.

Sed conſentire tanquam proximior in contractu minorum, ſiue teſtari, vel teſtimonium proferre, vel agere, vel antiquum retinere magiſtratum, aut aliud nanciſci, necne valeat ipſe cæcus, explicat Picus in tract. de contract. gloſ. 13 à nu. 77.

70 Hactenus ſcripta quò ad cæcum, extendo ad coclites, ſcilicet carentes vnico tantum oculo, nam quaſiſcumque oculus deeſt alicui, ipſum reddit irregularem, Archidiacon. in cap. ſi Euangelica 55. diſtinct. & cap. hinc etenim num. 3. diſtinct. 49. Syluest. verb. corpore vitiatus nu. 5. verſ. ſexto, Armill. eod. verb. nu. 8. Epiſcop. Scalen. tract. de cenſ. rubr. de irregul. cap. 6. verſ. cæcus, tùm quia dubium non eſt, quin careat membro, tum etiam, quia deformitatem quoque illius carentia operatur; ſuis tamen in populis monoculos ab irregularitate exemptos arbitrarer, in quibus vnicus tantum oculus, omnium rationabilium animalium fronti ineſt, quemadmodum in Æthiopia huiuſmodi populos
71 extare ab hiſtoricis traditum eſt, ac præſertim Plinio lib. 7. natur. hiſtor. cap. 2. in hæc verba, ſed iuxta eos, qui ſunt ad Septentrionem verſi, haud procul ab ipſo Aquilonis exortu, ſpecuq; eius dicto, quem locum Geſelitron appellant, producuntur Arimaſpi, quos diximus vno oculo in fronte media, inſignes: hæc ille, cuius tamen, & aliorum relationi in hac re ſi nemo aſſentiri vellet, tanquam difficile ſit credere, Diui tamen Auguſtini teſtimonio omni exceptione maiori id affirmanti, quin ſtandum ſit, neminem arbitror dubitaturum; ille etenim ſerm. 38. ad Heremit. atteſtatur à ſe, eos viſos eſſe in Æthiopia, cum ipſe conſecratus Epiſcopus, ad eos prædicatum iuiſſet, eosq; ratione vti, nec feras eſſe affirmans, & refert etiam Io. Bapt. Fulgoſ. de dictis, ac factis memorab. lib. 1. cap. 6. 5. à multis quoque, id tamen in reliqua Orbis parte monſtruoſum reputaretur, ſicuti & deforme exiſtimatur in ea, alterius carentia, ideoq; irregularitatem gignit, cui non equidē reluctatur Ariſtotelis reſolutio, in ſuis pro-
72 blematibus, partic. 31. problem. 1. quod vno oculo certius videtur, & exquiſitius cernitur, quàm duobus, tanquam virtus vnita, vehementior ſit multiplicata, hinc experimur, quod Baliſtantes cum volunt in ſignum directius iacere, alterum claudunt oculum, vt vnus actus ſimplex interueniat viſionis, cuius eſt rem certius videre, & concinunt verba Bald. in l. 1. nu. 6. C. de caduc. tollend. quod naturaliter eueniat, vt vnius oculi pupilla dilatetur, cum alterius clauditur; iſta namq; concluſio refragaretur profectò, ſi monoculus prohiberetur ordinari, ex eā tantum ratione, quod vno oculo intuens, minus videt; ſed quoniam aliæ ſunt, & validæ quidem rationes, & cauſæ; nempè carentia membri, & deformitas, quorum altera, ſemper in ordinando proſpicitur; idcircò haud obſtat Ariſtotelis concluſio, tùm maximè, quia prædictus Ariſtotelicus ſermo verificatur tantum, cum oculi ſunt perſpicacis viſus, & non obtuſi, & vterque oculorum æqualiter eſt perſpicacis viſionis, & ſuſceptibilis ſpiritus alterius, & qui in altero eſt, alias etenim haudquāquam illius verificatur dictum, vt aduertit Petr. Apponen. in commentario ad allegatum problema; ideò quotieſcumque alter oculus, nedum eandem, & perſpicacem viſionem non habet, ſed etiam illa omninò caret, vt in monoculo euenit, non vtique locum ſibi vendicabit concluſio Ariſtotelica, & in hoc caſu (mea ſententia) verificabitur, quod Baſil. ſcripſit homil. 11. in Exemero, & refert Maiol. tract. de irregul. lib. 1. cap. 20. nu. 3. verſ. & licet, vt ab vno oculo procedens, vis viſiua debilior ſit; alter enim illud contradiceret Ariſtoteli in adducto loco.

73 Eſt inſuper irregularis, quiſquis oculos habet, ſed alterum ipſorum inhabilem, quia viſu ille caret, quamuis ſanus, & integer alijs videatur, & vt Medici dicunt, cum eſt viſio læſa, citra morbum euidentem, vt Alex. & Vuendel. tenent in 4. ſentent. diſt. 15.

distinct.15.q.1.& refert Nauar.in summ.cap.27.nu. 199.vers.quarto dico, & adstipulatur glos.in cap.1. vers.in visu, de verbor.signif.in sexto, æquiparans, & idem concludens, in carente oculo, quod in carente visu; hoc tamen restringit Nauarr. indicato vers. vt tantum in eo subsistat, cui deest visus sinistri oculi: secus verò si dextri, & sequitur Sebast. Medic.in 2.par.summ.tit.9.q.32.& est ratio, quia sinister appellatur oculus canonis, eo quod, illo videre, & legere oportet canonem missæ, quod quidem legere debet sine nimia auersione ab altari; nam valde dedeceret si in recitatione canonis, se nimium conuerteret ad populum, quæ ratio sane haud consideratur in eo, qui leuo oculo bene valet, rectèq; conspicit; dextro verò infirmatur, minusq; videt, ac propterea non est censendus irregularis: non etenim adest deformitas, quia omnibus apparet sanus, neque membro dicitur carere, cum habeat oculum, licet inhabilem, nec aliqua istum indigere dispensatione, apertè demonstrant verba Nauar.& Sebast.Medic.locis citatis,& ob id Maiol. perperam dixit lib.1.cap.20.nu.4.vers.ille quoque, quod facilius dispensetur cum ipso, nam si deformitas abest, & oculus adest; cur dispensatio requiratur, iustam ignoro rationem; nec refert, quod oculus dicatur tunc membrum inutile, nam vt irregularitatem prouenientem à corporis vitio, quis contrahat, oportet, vt membrum desit, aut saltim illud sit inefficax, ad ministerium ordinis, vt manus arida, per ea, quæ inferius aduerto nu.107. vers. qui verò manus, sed oculus dexter tametsi inhabilis ad videndum ministerium ordinis exequi, non impedit, quia alter supplet, iure merito dixerunt Nauar.& Sebast.hunc alienum ab irregularitate,& consequenter dispensatione non indigere contra Maiolum.

74 Albuginem verò si aliquis habeat in oculo, irregularis etiam est, per allegat. cap. 21. Leuit. & cap. hinc etenim 49.dist.ibiq; Archidiac.nu.13.dumtamen deformitatem,& scandalum operetur, & non aliter, vt insbi Archidiac. & Syluest. verb.homicidium 3.nu.5.& verb. corpore vitiatus num.5. vers. sexto, Episcop.Scalens.allegat.rubr.de irregul. nu. 6. ac talis sit macula, quæ cæteris subito se offerat, pateatq; sine aliqua subtili inspectione, ex sententia Abb.in cap.2.in fin.de corp.vitiat. ibidemq; Anan. nu.1. Est autem albugo densitas cum crassitie morbosa corneæ, producta á causa cicatrizante, vt asserit Capiuac.in suo method.curand.morb. lib.1.cap. 40.in princ. Estq; magis,vel minus crassa, & propterea Auicennas, minus crassam vocat nebulam, & magis crassam, nomine generis, albuginem appellat, quæ respicere videtur malum in tunica oculorum ex scriptis superius vers. strabismus, & vide peregrinam decision.Seraphin.625 dubitatum fuit par. 1.

75 Sed qui oculum altero maiorem, & grossiorem haberet, minimè incurreret irregularitatem, per glos.in adducto cap.2.sicuti neque,qui ambos prominetes, quia sanus esset. si nihil ex ministerio præstando detraheret magnitudo alterius, aut vtriusque oculi l.qui clauum ff.de ædil.edict. Abb.citato cap.2.nu.3.vers.quærit glosa,Syluest.d.nu.5. vers.si verò, qui tametsi simpliciter hanc tradant conclusionem, attamen ipsam declaru cum notabilem deformitatem eorum magnitudo non producit, ex Nauar.in summ.cap.27.num.199.tunc namq; satis est,quod à fumo,& à cæteris exterius occurrētibus magis infestentur homines, qui oculis prominentioribus sunt, quam alij, oculos tàm eminentes non habentes, vt scribit Aristotel.problem.6. partic.31. ea ratione, quia fumus citissime oculis protendentibus incursat, & propter ipsorum expositionem, viscosa adhærentia celerius occurrunt, & cadunt super ipsos, neque irregulares sunt, qui paruos, vtrosque haberet oculos, & ocellæ appellati, vt refert Plin.lib.11.cap.37.

76 Ophtalmia laborantes (à latinis lippitudo dicta) sunt irregulares cap.21.Deuteron. & cap.hinc etenim 49.dist.modo tamen longa,& diutina, atque continua sit,nam Cicerone teste 4. tuscul. citius repentinus oculorum tumor sanatur,quam diuturna lippitudo repellitur; hac sanè laborauit lias,quæ lippis erat oculis,vt Genes. cap. 29. & abunde de ea loquitur Cornel.Cels. lib.6.cap.6. & hæc profectò perodiosa omnibus est; illa veró, quæ paruula foret, quamuis crebrò refricans, mea sententia irregularitatem minimè operatur; latini lippitudinem
77 describentes,inquiunt esse oculorum morbum,ex
pituitæ distilatione, & consequenter oculorum la-
78 chrymantium vitium; Medici autem illam diuidentes distinguunt, in notham, & exquisitam; exquisitam verò in remissam,& intensam, quas diuisas partes describunt, vt abundè est videre, apud Cornel.Cels. loco adducto, & Capiuacc.lib.1. cap. 30.inibi causas,differentias,signa,effectus, prognostica,& curationem subnectens,quorum scripta, tùm curiosus lector, tùm ægenus adire poterit, ac medelam suæ lippitudinis excerpere; non tamen à Plinio tradita paruipendat medicamina, dum lib. 27. cap.6. scribit, contra lippitudines prodesse, aures retro fricare, & lachrymosis oculis frontem, & lib. 28. cap. 7. adiungit, fluxionibus oculorum, lac mulieris mixto ouorum candido liquore, madidaque lana frontibus impositum conferre.

79 Infra oculos malæ homini tantum mitæ, quas Prisci genas vocabant,& pars faciei sunt, in quibus frequentius,quam in cæteris illius partibus euenire potest, quod tradidi in præcedentibus sub nu.46. vt qui faciem fœdam,aut notabiliter deformem, vel maculatam, seu coloribus, aut vulneribus deturpatam habet, ordinari nequeat; quod insuper subsistit, si alteram illarum maiorem habeat, nedum, si in causa est, ne eis rectè vtatur, iuxta l. qui clauum ff.de ædil. edict. Verum etiam cum non impedit, at deformitatem dumtaxat gignit, ex his, quæ pluries in hoc capite scripsi; necnon si adeò pilosæ essent,vt Syluestres potius,quam homines apparcant, cuiusmodi vnicum virum, & indianum vidi Romæ, quem prorsus inhabilem ad ordines semper existimaui: quod si rubeant, non vtique illud afferunt impedimentum, eo quod in eis est sedes ruboris, & probitatis signum præportat:
80 quamobrem in puero rubere genas, & ingenuo pudore affici, legimus ab omnibus collaudari: has enim cum pudet, primum rubore suffundi videmus, pudibundumq; animum ex illis pensitamus: hinc proditum memoriæ fuit. Populum Romanū tantum pudori tribuisse, vt Philippo Macedoni pluribus criminibus impetito, nihil æque profuerit,

rit,

rit, quam Demetrij filij pudor, in Senatu obiecta minime diluere valentis, hinc communi fertur ada-
81 gio, vt qui pudorem abiecere, perfricuisse faciem dicantur. In auriculis tamen rubor lesæ conscientiæ, & admissæ turpitudinis signum est, quod optimè explicuit Alex. ab Alex. lib. 2. genial. dier. c. 19.
82 Nasus quoque faciei pars est adeò insignis, vt scripserit Cicero in lib. 2. de natur. Deor. & primo de finibus, quod nasus ita in facie locatus est, vt murus oculis interiectus esse videatur; atque vt Basil. in Exemero homil. 11. prodidit, vtramque oculo-
83 rum aciem, & discernit, & munit. Nasum præterea inditium facere morum arbitrantur multi, atque ideò Persæ, adunco naso, (quos Grypos vocant) præcipuè honorant, quod talem fuisse Cyrum crederent; Simos verò mites facere, & gratiosos, in eo enim irrisionis sedes est, quare nasuti, & habere nasum, irrisores dicti sunt, teste Alexand. ab Alexand. citato lib. 2. genialium dierum cap. 19. eo autem carens promoueri non valet, ex Diuo Thoma in supplement. ad 3. part. quæst. 39. artic. 6. in fine, Sot. in 4. sententiar. distinct. 25. quæst. 1. artic. 3. conclus. 1. vers. prioris generis, & Summ. Confess. lib. 3. tit. 18. & ô quampauci, possent ob id insigniri ordinibus, si hoc tempore Reges vestigia insequerentur illius Æthiopum Regis, alterius que
84 Persarum, ille fecisse proditur, vt delinquentium crimina, non mortis pœna, sed nasi mutilatione puniret, vt eam turpitudinem veriti, circumspectius à criminibus abstinerent. Iste autem, cum ciuili tumulto, fœdo esset conuitio lacessitus, adeò exarsit, vt totius populi nares rescinderet, & vtriusque exempli relator est, Alexand. ab Alexand. in lib. 3. genialium dierum cap. 5. est præterea prohibitus ordinari, quisquis pressum, aut grandem, vel tortum detinet nasum, ex cap. 21. Deutoronom. &
85 cap. hinc etenim 49. distinct. & tangit Alberic. in suo dictionario, verbo nasum; nec quidem semper ob id reijcitur, verum si illius paruitas, magnitudo, vel tortuositas deformitatem pariat, explicat Ioann. de Selua in tractat. de benefic. par. 3. q. 5. vers. item ille el primo post nu. 44. idq; arbitrio Episcopi dirimendum censet Viuald. in suo candelab. aureo par. 2. rubr. de irregul. nu. 49. estq; generica conclusio in cæteris corporalibus vitijs, iuxta notata à me ipso inferius nu. 203.
86 Subiacet naribus, os, quod labijs, lingua, & dentibus diuiditur; labia verò an membra sint Bald. relinquit cogitandum in l. data opera nu. 50. C. de his, qui accusar. non poss. Ipsa verò, vt opercula, quibus os tegitur, & veluti vallum quoddam tegendis dentibus à natura data sunt, nec immeritò Bartol. adiunxit, ea ianuas esse linguæ, gutturis, siue palati, in l. publicorum ff. de publicis iudicijs, & Marian. Soccin. in cap. sententiam q. 31. Nè clerici, vel monaci, & sicuti dum propriè loquimur, verbo aperire cum foribus vtimur, ideò cum labijs etiam vti possumus, & quotidie exequimur in officio matutinali dicentes. Domine labia mea aperies; licet autem illa nequeant membra dici, & appellari, quia tamen informant corpus, quod absque eis valde deforme, atque imperfectum appareret, teste Bald. in l. publicorum ff. de public. iudic. hac de re illorũ defectus cæteris corporalibus vitijs æquat Maiol. tract. de irregul. cap. 23. lib. 1. adeò quod illa non habens, admittendus ad ordinès minimè sit; neque si ea haberet, verum tanta illis inesset defor-
87 mitas, quæ fœditatem, atque horrorem generaret, puta si corrosa, vt sentire videtur auctor manipuli curatorum, tract. 4. cap. 9. par. 1. subdens legisse in Annalibus Ludouici Regis Gallorum; quod Monachus quidam Cerstercìensis, labia adeò corrosa habuerit, vt nullus bolus ore contineri ad momentum potuisset, quin illico elaberetur; & qui illa nimium contorta haberet, magna cum deformitate, & risum concitante, non esset facilè admodum promouendus, ex sententia Maioli cap. 21. versic. propterea lib. 1.

Lingua autem teste Cicerone de natur. Deor. lib. 1. in ore sita est, finitima dentibus, quæ sonos distinctos, & pressos efficit, cum ad dentes, & ad alias partes pellit oris; ideò cum de labijs, oris ianuis dixerim, dedeceret quidem, de contentis in ore non loqui,
88 ac præsertim lingua, quam vel consideramus pro parte corporis illa, quæ voci formandæ, dignoscendisque saporibus destinata est, & hæc si alicui abscissa fuerit, non vtique sanus ille esset, at corpore vitiatus ex Vulpiano in l. si cui lingua ff. de ædilit. edict. & consequenter à suscipiendis arcetur ordinibus; idque etiam si tantum illius parte careat, organum, & loquelam impediente, Anton. de Butrio in cap. exposuisti post num. 9. de corpor. vitiat. quod libentius fatendum est, si linguam sibi ipsi abscidit; hoc enim de quodam homine libero legimus, qui manifestè deprehensus in coniuratione contra tyrannum ab eoque supplicijs vexatus, vt proderet socios conspirationis, maluit propriam momordere linguam, & abscindere, in faciemque sæuientis tyranni conspuere, quam conspiratores manifestare, aut tormentis, si cogeretur nominare, vt rescribit Abb. in cap. verum de iureiurando, & Antonius Corneus in suo tractatu de absolution. iurament. part. 4. cap. 6. sub num. 6. Hi enim non modo ob defectum corporis ordinari nequeunt; sed insuper, quia manibus proprijs ausi sunt in se ipsos sæuire, vt alias in hoc tit. scripsi.
89 Vel consideramus pro solo vsu linguæ, & quidem nec promoueri valet, qui eo caret, vt affirmat D. Thom. in 3. part. Summæ quæst. 82. art. vl-
90 tim. ad 3. argument. nam ille mutus dicitur, quique matrimonium contrahere quamuis valeat, vt post alios quos recenset, scripsit Hieronym. Sanchez tract. de matrim. lib. 1. disput. 8. à nu. 12. tom. 1. necnon baptizari, & pœnitentiam accipere, cap. placuit 27. q. 6. & Crispetius in summ. verbo Mutus: nihilominus eum sanum non esse, sed morbosum edocet text. in l. mutum ff. de ædilit. edicto, & quidem irregularis est, ex canone Apostol. 76. Quinimmo beneficiato dandus est coadiutor, si officium linguæ amiserit cap. final. de cleric. ægrot. dummodo suum beneficium residentiam requirat, seruitiumque personale, nam ille text. de Archidiacono verba facit. Tametsi & tunc consecratam hostiam administrare queat, scilicet deferendo ad infirmum si alius absit, teste Gratiano disceptat. forens. cap. 412. nu. 6. tom. 3.
91 Qui verò tardè, & impeditè loquitur, vt balbus, & blæsus non est censendus irregularis, neque vetitus ordines suscipere Ecclesiasticos, Butrius in cap. exposuisti post num. 9. de corpor. vitiat. tan-

quam vitium leue, ac modicum, & quasi vitium propterea non sit, contemni possit, ex l. 1. §. sed sciendum ff. de ædilit. edicto, hinc eos morbosos non esse dicit text. in l. item offilius in fine ff. eodem citato titulo, licet vitiosos dici posse innuat
92 textus alter, indicato §. sed sciendum. Distant enim morbus, & vitium; in quo tamen differant, varia fuit inter antiquos opinio, nam Modest. nus in l. inter stuprum §. final. ff. de verbor. significat. dixit morbum esse, temporalem corporis imbecillitatem; & vitium, perpetuum corporis impedimentum, Sabinus in dicto §. sed sciendum, definiuit vitium generalius nomen esse. Alij crediderunt; quod morbus offendat corpus, vitium verò respiciat animum, iuxta glosam finalem in adducta l. item offilius, Vulpianus autem in eodem illo §. sed sciendum, censuit pro eodem accipi vitium, & morbum; sed Marcus Tullius Cicero morbum totius corporis corruptionem, esse arbitratur ęgrotationem si imbecilitas accedat; & vitium cum partes corporis inter se dissident, vt distortio membrorum, & deformitas, refertq; Alciat. in relata lege inter stuprum §. final. cuius distinctio consonat vsui peritorum vtriusque iuris: id tamen vtcumque sit, quia in proprijs terminis balbutientis, (cuius noster hoc in loco est sermo) habemus auctores expressè loquentes, possumus sanè iuris am-
93 bages prætcrire; Galenus enim ad aphorism. Hippocrat. 32. lib. 6. asserit, balbutire vitium linguæ esse, non vocis, subdens causas ex quibus balbus quis efficitur; hoc autem vitium, quia non detinet, quin ille verba explicare valeat; impedimentum ad suscipiendos ordines afferre nequibit, quemadmodum Valerius quidam doctissimus, & sanctissimus vir, qui linguæ impedimentum patiens, Cæsaraugustanæ Ciuitatis fuit Episcopus, qui prædicationis munus subire non valens, eius partes in prædicatione suscepit sanctus Vincentius, vt legit Ecclesia, in officio matutinali in die solemnitatis eiusdem sancti Vincentij 22. Ianuarij: si autem eorum vitium, atque defectus, tam grandis esset, vt eos detineret per fectè loqui, aut verba explicare, profectò haud essent ad ordines assumendi, Viuald. 2. par. rubr. de irregul. nu. 162. in fin. & Tabiena verb. corp. vitiat.

94 Quod si postmodum cessaret quodcumque vitium linguæ, vtique, & prohibitio deficeret, & impedimentum; possetque ordinibus insigniri per Ioann. Andr. in cap. super eo, in glosa magna, de elect. & cap. post translationem in glos. cessante de renuntiat.

Nec mireris si impossibilia alloqui videor, quod is, qui natura impeditioris linguæ fuit; arte, aut vsu
95 expedite loqui valeat; quandoquidem id euenire posse, & consueuisse probatur exemplis. Demosthenes enim (Cicerone teste in lib. 1. de Orator. & Valerio Maximo lib. 8. cap. 7.) ita balbus erat, vt inter initia iuuentę artis (scilicet Rethoricæ) quam affectabat, primam literam dicere non potuerit, sed oris sui vitium tanto studio expugnauit, atque ore insertis calculis, multum, ac diù loqui solitus, quo vacuum promptius esset, & solutius, vt R. litera à nullo expressius referretur; legimus etiam nonnullos alios vsum linguæ habuisse, deindeque obmutuisse, quibus postea Dei Optimi Maximi beneficio loquelam restitutam fuisse, quod Zachariæ præsertum contigisse, nos edocet sacra scriptura, Lucæ primo, & post alia testimonia, quæ vt aufugiam prolixitatem, cogor præterire. Illud valde iucundum recenseo, de viro quodam æquitis exemplum, cui Angelus incredibili micans lumine, in somnis apparens, præcepit vt Euangelium omni creaturæ iret ad prædicandum; qui cum de vitio linguæ conquereretur Angelus phlebotomo linguam eius tangens, omne vitium illius curauit, vt refertur in cap. generaliter §. hoc idem 16. quæst. 1. Nonnulli præterea extiterunt viri, quibus cum linguæ essent euulsæ, concedebatur loqui, perinde ac linguas haberent, vt sub Arriana persecutione euenit, quando multis fidelibus persistentibus in fidei confessione, linguæ abscissæ fuerunt, quique postmodum Constantinopoli coram Zenone Imperatore effari liberè potuerunt, ac verbum Dei publicè prædicauerunt, quos memorat Victor Episcop. Vitens. lib. 3. de persecut. Vandal. Euagr. lib. 4. cap. 14. Ecclesiast. histor. & Diu. Gregor. lib. 3. dialog. cap. 32. consimiles Anastasij Imperatoris tempore extiterunt homines, apud Persas apertè loquentes, illosque Christianis erudientes præceptis; tametsi eis antea fuerint linguæ obtruncatæ, teste Nicephar. libr. 16. cap. 36. & apud prophanos Scriptores, quamplurima perlegimus exempla; inter quæ, illud mihi perutile, & iucundum videtur, de filio Cresi Regis, qui dum infans erat, fari quidem poterat, dumque adoleuit nihil fari quibat, adeò quod mutus, & elinguis diù habitus fuit, cum verò in patrem eius, bello magno victum, & capta Vrbe, in qua erat, hostis gladio deducto, ipsum Regem esse ignorans, inuaderet, diduxit adolescens os, clamore nitens: eoque nixu, atque impetu, spiritus vitium, nodumque linguæ rupit, planeque, & articulatè clocutus est, clamans in hostem, illumque monens, ne Cresum Regem occideret; inquiens, ne occidas; Rex enim Cresus est; tunc hostis gladium reduxit, & Rex vita donatus est, & adolescens articulate loqui, incæpit: & Herodot. lib. 1. histor. est huius memoriæ scriptor, eiusdemque relator Aulus Gellius lib. 5. noctium acticarum cap. 9. in ibi par aliud subijciens exemplum; asserit etenim, quod quidam Ægles Samius Athleta, cum antea non lopuens fuisset, ob similem causam loqui cæperit; nam cum in sacro certamine, fortitio inter ipsum, & aduersarios non bona fide fieret, & sortem nominis falsam subijci animaduertisset, repentè, in eum, qui id faciebat exclamauit, vt consideraret quid faceret, & ex tunc oris vinculo solutus, per omne vitæ deinde tempus non turbide, sed explicate loqui perseuerauit: Omnes igitur quibus, aut relatis, aut alijs, quibuscumque occasionibus id contingeret, dubio procul non essent detinendi, quin valeant ascendere ad ordines; eos autem, quibus lingua resoluta ita est, vt sermo non explicetur, credo à promotione omninò impediri, quod interdum per se, interdum verò ex morbo aliquo fit, teste Cornelio Celso libr. 4. cap. 2. de resolutione linguæ; potest tamen conualescere, si quidem lingua per naturam adeò tenera est, (auctore Basilio homilia 32. in fine,) vt facile conuerti possit, & ad omnem sermonis vsum ob motus varietatem sufficit.

Den-

Dentes, pars oris sunt, quorum sanè conuenit sermonem subnectere, & minimè dubitandum est,
96 eum morbosum non esse, qui aliquem dentem nõ habet; magna etenim pars hominum aliquo dente caret; neque ideo, hi morbosi sunt, præsertim quia sine détibus nascimur; nec ideò, minus sani sumus, donec dentes habeamus, alioquin nullus senex sanus esset, vt inquit Paulus Iurisconsultus lib. 11. ad Sabinum, & habetur in l. cui dens ff. de ædil. edict. Hinc seruum, cui dens deesset negauit labeo in causa esse redhibendi, tanquam non morbosum; namque absurdum admodum esset dicere, non sanos nasci homines, quoniam cum infantibus, non simul dentes gignuntur, vt refert Aul. Gell. in noct. attic. lib. 4. cap. 2. circa finem; & consequenter neque impeditur ordinari, ex glosa in cap. exposuisti vers. manu, de corpor. vitiat. Controuerti-
97 tur tamen à Doctoribus, an irregularis censeatur, & ab ordinibus repellatur, qui ex indignatione, aut impatientia sibi metipsi dentem euulsit, excussitque; & licet Abb. neget in cap. ex parte post nu. 5. de corpor. vitiat. & defendit Viuald. 2. part. candelab. rubrica de irregular. num. 155. in fine, eorumque comprobetur resolutio, quia dentes inter membra non numerantur, tamen si notorium sit hanc euulsionem ex indignatione processisse, ne amplius illi liceat promoueri, iusta quidem sit causa, fatendum est ex resolutione Syluestri in terminis, in verbo corpore vitiatus num. 5. Maiol. tractatu de irregular. lib. 1. cap. 24. versic. quod ita, & colligitur ex generali conclusione eiusdem Abbatis, capitulo nuper citato, & Innocent. in cap. significauit post num. 2. allegata rubrica; Borgasius insuper meam videtur sequi sententiam, dum in tractatu de irregul. rubrica de corpor. vitiat. par. 5. num. 4. ait, quod euulsio dentium, non voluntaria, & ex iusta causa, nempè propter immensos, & continuos dolores, non impediat illum ordinari; ergo, si ex iniusta, puta ex indignatione, vel impatientia, secus sit, tametsi impatientia ipsa prouenerit ex dolore; permittitur enim dentium euulsio, quotiescumque medicamenta, mitigantia, reprimentia, refrigerantia, & humectantia prodesse haud possunt, sed irato animo extrahere nemini conceditur, licet pernecessaria sit illorum extractio; quod enim diuina prouenit voluntate, patienter quisque sufferre debet, & condecens perquirere medicamen, illudque honesto, decenti modo exequi; nec ipsum talis excusabit dolor, quamuis intensissimus esse soleat, atque adeò, vt maioris momenti esse, quam capitis, opinatus sit, Galenus lib. 1. (scilicet ratione symptomatum, subiungit Capiuacc. lib. 1. cap. 52. §. 3. versic. dolor dentium) ratione etenim causarum, (vt ille met inquit,) dolor capitis multo est periculosior, & maioris momenti, præcipuè si est intra cranium; causa enim propior est cerebro, multaque minatur mala, nempè cæcitatem, apoplexiam, & epylepsiam; maiora siquidem patienter martyres passi sunt, grauiora etiam fragilis fœmineus sexus; sed si dentes longos, & prominentes, quis haberet, illorumque superfluum secaret, non vtique prohiberetur ordinari, nam, & eos limandos esse, firmat Cornelius Celsus lib. 6. cap. 12. & suos propterea limasse Diuum Hieronymum constat, ex glos. 1. in cap. qui partem 55. distinct. & Tabien. verb. corpore vitiatus.

98 Nouissima faciei pars, mentum est, quod si corrosum sit, aut nimium intumuit, aliaué extet in eo deformitas, ex his, quæ scripsi, versic. infra oculos, & versic. subiacet, certè repellet ipsum, ne possit ordinibus insigniri, si autem glabrum, & depilatum sit, ob præcedentem causam, & inhonestam, scilicet ex morbo gallico, iuris rigore fortasse defendi posset, ne valeat ordinari, per ea, quæ luculentius adnotaui vers. capillorum, & vers. capitis autem pars, circa medium; sed equiorem reputo sententiam contrariam, nisi Episcopi iudicium ex euidentia facti, aliud arbitretur.

99 Illud autem, quod Maiol. firmat lib. 1. cap. 21. vers. vltimo, vt barbam tingentes, non nisi post pœnitentiam admictendi sint, & quandoque deponendi, non sequor, nec Philippi Genitoris Alexandri exemplum ab ipso relatum, in eius me potuit inducere sententiam, dum ille Antipatrum ex ordine iudicum deposuit, quod barbam tingebat, asseuerans infidelem in pilis, nequaquam existimandum esse fidelem in negotijs, ex auctoritate Plutarchi in Apophtegmat. quod præterea scribit Suidas in vita Leontij Monaci, & Lippomen. tom. 4. tanquam fieri nequeat, vt sinceram mentem gerat, qui caput, & barbam habet adulterinam; vt aduersus prædictos homines inuehens Alexander Pædag. scribit lib. 3. capit. 3. Vnus etenim flos non facit ver, & ex vnico facto, inferre ad generalem prohibitionem non commendo, tametsi vituperanda sit illorum inscitia, credendum huiusmodi arte deludere naturam; & ò quotquot essent his temporibus, ex togatorum numero delendi, si illius Philippi in hac re morem gereret, alter eiusdem nominis Rex, & Tertius in Regnis Hispaniarum inuictissimus.

His explicatis ad cæteras inferiores corporis partes, paulatim descendere conuenit, atque vt ordinatè pergam, cum antedictas subsequatur col-
100 lum, de eo sermonem texere exordiar, quod sane incipit, à tansillis faucium extremis partibus circa radicem linguæ gulam attingentibus, & quod inter eas vltimò pendet palato, & homini tantum est, vriæ nomen habet, & est pellicula illa, in fine palati dependens, circa fauces, sub ea minor lingua epiglossis dicta; cuius gemina opera, duabus interposita fistulis; nam duas esse fistulas in homine, scribit Lactant. de opificio hominis, spiritalem vnam, & cibalem alteram; illa spiritum meare, hac cibum, potumque descendere; illa interior, & appellatur aspera arteria ad pulmonem, & cor pertinens, qua spiritus à pulmone ad os transmittitur; hanc operit in epulando, nè spiritu, ac voce illac meante, si potus, cibusuè in alienum deerrauerit
101 tramitem, torqueat; ista verò exterior, & dicitur gula ex Physicorum, & Medicorum scriptis, in ea tantum significatione sumpta, pro fistula colli, constante ex carne, & neruis, qua cibus, atque potus deuoratur, & glutitur, atque in ventriculum desluit; nam ipsa tendit ad stomachum, is in ventrem; hanc per vices operit, cum spiritus tantum, aut vox commeat, nè restagnatio intempestiua aluij, obstrepat; alij verò gulam vsurparunt, pro anteriore parte colli, quam Cicero iugulum

vocat, cuius summum, fauces dicuntur: nam ille, ac cæteri gulam nuncupant; quod alio modo collum, aut guttur dicitur; quod quidem homini tantum, & suibus intumescit, teste Plinio lib. 11. cap.
102 37. illudque si fortè alicui intumesceret, aut quæuis alia pars eiusdem, tametsi præter vehementem inflammationem, & dolorem, erit irregularis, quousque id perdurabit, non tantum, cum impedit nè spiritus transmittatur ad os, aut potus, cibusque descendat in ventriculum; aut fauces strãgulantur (quem morbum imperitum vulgus medicorum, squinantiam vocat; elegantiores tamen Scriptores anginam appellant,) verum etiam si nihil istorum pariat, quia sola deformitas irregularitatem inducit, & repellit deformatos, cum ordines suscipere intendunt, etiam si natura gutturosi sint, quos sanos esse arbitratur, Vulpianus in l. qui clauum in medio ff. de ædilit. edicto, quia si non dicuntur corpore vitiati, ob carentiam membri, aut illius inhabilitatem, ita tamen censentur, ob deformitatem, ideoque si valde grande, tumidum, aut pendulum habet guttur, irregularis est, Maiol. tractatu de irregularitate lib. 1. cap. 19. in fine; maior tamen, quam alibi debet esse inflatio ista, vt impediat ordinari existentes intra consimiles gutturosas personas, & populos, vt in accolis alpium, quæ huic vitio sunt peculiariter obnoxij, propter aquam, quam bibunt ex niue resolutam, vt scribit Ambrosius Calepinus in verbo gutturosi.

103 Præterea gibbosi, vel curui, non videntur morbosi, ex l. 3. ff. de ædilit. edicto, eos tamen corpore vitiatos esse, dicit Modern. de resignat. benefic. lib. 5. quæst. 6. num. 52. Qui tamen adeò simpliciter id profert, vt possit credi à vera resolutione aberrasse; sed ipse cautius loquendo affirmo cum Alberico in suo Dictionario. verbo vitiosi corpore, versic. gibbosi; illos non videri corpore vitiatos, ideoque non prohiberi ordinibus insigniri, præterquam si nimia in eis sit deformitas, vt etiam ex sententia Archidiacon. dicit Syluest. verbo corporis vitium, num. 5. versic. sexto in fine, & Nauar. in summa cap. 27. num. 199. versic. qualis gibbus; Diuus Antoninus in summa 3. part. titulo mihi 28. cap. 5. Est tamen perpensè considerandum, duas esse gibbosorum hominum species; Alij enim verè gibbosi sunt, alij curui; hac de re in allegata leg. 3. vtriusque mentio fit, ibi Gibborosi, vel curui; verè gibbi sunt, qui tumorem in dorsu habent, rectumque retinent corpus; curui veró sunt hij, quorum supra dorsum nihil fabricatum est, sed corpus retinent curuatum, & flexum, ad veneranda terrena, vt inquit Lactant. lib. 2. qui omnes dubio procul reijciuntur, si antedicta concurrant; quinimmo cum nonnumquam dicatur gibbus quisquis habens aliquem corporis tumorem, vt sumitur apud Iuuenalem satyra tertia dicentem,

Medijsq; in naribus ingens Gibbus.

Ac propterea tumor pectoris, gibbus quoque denominetur, omnesque aliqua in parte corporis, tumorem, & elationem aliquam habentes, dicantur gibbosi, licet tutius, & proprius loquendo, illi quibus spina introrsum flectitur, inflationem efficiens in pectore, regiberi appellentur, & consequenter quisquis, vtcumque gibbosus, & quamlibet partem corporis tumidam detinens si dubitetur, an sit habilis ad suscipiendos ordines Ecclesiasticos, tutissima sit responsio affirmatiua, præterquam si nimia adsit deformitas, siuè debilitas, & multo magis, si impedimentum præbeat ad exercitium ipsorum, quamuis omnis absit deformitas.

104 Manibus, aut earum altera, qui caret irregularis est, tàm si manus illi desit, quia sic natus est, quàm si ex accidenti, tametsi propria culpa non præcesserit; vt etenim dixi num. 7. sat est, ad irregularitatem incurrendam, vt quis membrum ad exequutionem ordinum pernecessarium, (vt est manus) non habeat; quod si culpa propria præcedente, eidem fuit obtruncata, aut ipse sibi abscidit, nedum irregularitatem contraxit ob membri carentiam, at etiam aliam, quam omnes irregularitatem ex defectu perfectæ lenitatis appellant, namque ipse in causa fuit, vt sibi tale damnum inferretur, iuxta ea, quæ pleniori manu annotaui supra nu. 9. & 10. Quinimmo si post promotionem quoquomodo quis manum amittat, perdit sanè ordinis antea suscepti executionem, licet non ordinem ex canone Apostolorum 77. atque ex verbis Diui Thomæ in 3. par. summæ quæst. 82. artic. vltimo ad tertium argumentum; intelligitur tamen iuxta Regulam generalem, & in superioribus constitutam per doctrinam Abbat. in capit.
105 2. de cleric. ægrotant. vt ordinis executio impedita censeatur circa illos actus, in quibus opus est manibus, secus autem in alijs, vt merito dicere omninò fas sit, ipsum posse prædicare, & consimilia exercere, atque adeò confessiones audire, non tantum si leua careat, at dextera; manuum namque impositio super caput pœnitentis, haud est necessaria pro validitate confessionis, quod apertè quidem ostendunt verba Armill. verbo absolutio num. 4. Graff. lib. 1. decis. aurearum cap. 32. num. 4. versic. & nota, & abundè Sot. in 4. sententiar. distinct. 14. quæst. 1. artic. 4. per totum, veluti neque signum crucis, vt inibi Sot. in finalibus verbis, & fortasse poterit etiam baptizare, quia in baptismo non vtique necessario requiritur manus impositio, vt Sot. tenet loco, nuper relato, in principio, ac melius tradit, versic. quod si arguas; hoc tamen si brachio possit baptismi materiam, aquam scilicet aspergere; ob idque non incautè, neque inconsideratè, Diu. Thom. in 3. par. summæ quæst. 67. artic. 6. in 2. argument. vtitur illis verbis in materia baptismi; videlicet, manibus & brachijs careret, innuens propterea, vt cui manus desunt, si non brachia ad aspergendam aquam, illud valeat ministrare Sacramentum, atque ita subintelligenda esse aduerto, quæ ipse scripsi in rubr. de Sacrament. in genere nu. 39. in fin.

Cui autem fuerit manus abscissa, & miraculosè restituta, licebit equidem Missæ sacrificium celebrare, siquidem cessat tunc impedimenti causa; sicuti nobis exemplum est Leo Primus, ac Ioan-
106 nes Damascenus, quibus eas restitutas fuisse miraculosè, & celebrasse, referunt Sabellus lib. 5. de Leone loquens, & Baptista Fulgosius lib. 1. capit. 6. §. maius referam, de Damasceno scribens,

necnon

necnon Andreas Eboracenſ. ambo iſthæc exempla referens, primum ſcilicet in tit. de caſtitate: alterum verò in tit. de miracul. ille putans ſe cuidam indigno viro ordines contuliſſe, ſibi ipſi manum abſcidit, aut vt alijs placet, cum formoſa quædam mulier eius manum in die Paſchatis, iuxta morem oſculata eſſet, ſenſit ſua viſcera commoueri, ex illo ſuauio, eiuſque pulchritudine, ac propterea aliquid ſcandali in ſe ipſo paſſum eſſe agnoſcens, manum illam ſibi præcidiſſe ferunt, atque Miſſam amplius celebrare impotens, & ob id murmur maximum enatum in populo, ſecreto, & leni murmure indignationem oſtendente, ardentiſſimis orationibus à Deo expetijt ſibi manum reſtitui, effectumque enixæ orationis conſequi meritus eſt; ſed Damaſcenum abſciſſione manus mulctauit Theodoſius Imperator, qui falsò ſuſpicatus erat, illum ad Perſas ſcripſiſſe; ei tamen MARIÆ Virginis ope, palam reſtituta fuit, nulla remanente cicatrice, tametſi antea in Eccleſiæ valuis affixa, multis diebus permanſiſſet.

107 Qui verò manus haberet articulatas, & aridas ad miniſterium executionis ordinum inefficaces, irregularis dubio procul apparet, Henriqu. lib. 14. cap. 8. §. 4. in fin. quod verum tùm ſi propria ex culpa id ſibi euenerit, aut rei illicitæ operam nauando, quia irregularitatem prouenientem ex defectu lenitatis incurrit, per ea, quæ ſcripſi ſupra num. . . tùm etiam ſi à natura, vel caſu, quia illas habet inutiles, vt inquit Modern. tract. de reſignat. benefic. lib. 5. quæſt. 6. nu. 49. namque membrum, & ſi habeat, qui manum aridam tenet, quia membrum eſt, per Abb. in cap. ego N. & ibi Felyn. poſt num. 1. de iureiurand. tamen, quia mortuum eſt cap. ſicut vrgeri, in medio 1. quæſt. 1. eſt profectò talis vir, cenſendus, ac ſi ſine illo eſſet, cum paria ſint manum non habere, vel habere inutilem, Iaſon. in l. 1. num. 37. ff. de legibus, cumque idem ſit non eſſe, vel eſſe, & inutiliter cap. inter corporalia §. ſicuti iuxta, de tranſlat. Epiſcop. quibus ſuffragantur, & illa, quæ huc ſpectantia ſcribo in cap. de homicid. verſ. explicatis, & verſ. ſed ille an dicendus hac eadem rubrica.

108 Qui autem manus tremulas perpetuò habet, non etiam eſt ab irregularitate iſta alienus, quia tàm ab executione ſuſceptorum, quam à ſuſcipiendis ordinibus excluditur, vt expreſsè aduertunt Speculat. in cap. ſi fortè num. 5. de elect. in ſexto, & Maiol. tractatu de irregul. lib. 2. cap. 24. in fin. id tamen ſi imminet periculum ſubuerſionis ſanguinis, vt adiungit Tolet. lib. 1. inſtruction. cap. 25. num. 13.

109 Illum etiam exiſtimarem irregularem, qui manum varam, aut brachia vara haberet, iuxta ea, quæ fuſius dicam congruentiori loco nu. 118. necnon illum, qui brachia tàm breuia retineret, vt vel deformitate notatus cæteris ridiculus appareret, vel ad ordinis exercitium impedimento detineretur.

110 Sed ſi quis digitò careat, & ſciſcitetur, an ipſe valeat promoueri ad ordinem Eccleſiaſticum, non exiguum apparet dubium; ex eo quod digitus non eſt membrum, vt affirmant Bart. in l. 2. num. 13. ff. de public. Iudic. ibique Imol. & plerique alij, idem Bartol. in l. non ſunt liberi ff. de ſtatu hominum, & conſ. 201. quæritur an digitus par. 1. Bald. in cap. 1. num. 5. de noua forma fidelit. Abb. in cap. 1. extra ne clerici, vel vouent, Felyn. in cap. ego N. poſt nu. 1. de iureiurand. & cap. cum illorum num. 4. de ſentent. excommun. Chaſſan. in conſuetud. Burgund. rubr. 1. §. 5. verſ. per hæc quidem, ob quam rationem irregularem non eſſe, cui digitus deſit, opinatus eſt Plaza in epitom. delictor. lib. 1. cap. 25. num. 8. Quoniam illa proprie

111 membra dici, inſibi nu. 4. exiſtimat, quibus corpus mouetur, eorum diuerſo, & proprio officio, quodque habet in corpore noſtro propriam, ac determinatam operationem; ſuccurrit doctrina Bart. in l. 2. nu. 13. iam allegata, Corſet. in repert. Abb. in verb. membrum, & Bald. in l. reos nu. 5. C. de accuſat. puta oculus, auris, naſus, lingua, manus, atque Pes, quorum propria operatio reſpectiuè, eſt videre, audire, odorare, guſtare, tangere, & ambulare, ex Bald. in allegat. l. reos nu. 5. & cap. 1. nu. 5. de noua forma fidelit. alijſque permultis auctoritatibus, quas congerit Plaza indicato loco, ſed Caietan. exiſtimat in iure canonico, non ſolum inter membra computari, quæ ſeparatim habent actum, ſed coniunctim, vt ſe probat ſuper D. Thom. 2. 2. q. 65. artic. 1. exemplo genitalium, ergo multo magis digiti ſunt inter membra iuſtè computandi, cum & ipſi in exercitio muſico, magis quam manus exerceantur, habeant nimirum proprium officium, euidentiuſque virilibus; meritò inibi irregularem illum reputat, cui fuerit digitus abſciſſus, alioue quouis modo eo careat; quam rem copioſius explico in cap. de homicid. hac rubr. nu. . . atque nunc pro reſolutione quæſiti credo, non ſimplici-

112 ter, & abſolutè fatendum, irregularem eſſe digito carentem, neque ſimpliciter negandum; etenim non illud ſpectandum eſt, quis numerus ſit digitorum, ſed an ſino impedimēto, vel pluribus, vel paucioribus vti poſſit ex l. item oſſilius ff. de ædil. edict. ideò carenti digito ſiniſtræ manus liceat promoueri ex cap. lator 55. diſtin. tùm etiam dexteræ, vt inibi gloſa aſſeuerat, dummodo illius carentia in alterutra, nec magnam operetur deformitatem, neque aliquis ipſorum ſit, qui perneceſſarius eſt ad conſecrationem, ſicuti pollex, aut index, quorum altero ſi quis careat ſit irregularis, vt inquit Borgaſ. tract. de irregul. rubr. de corpor. vitiat. num. 4. Ioan. de Seluá tract. de benefic. par. 3. q. 5. poſt num. 44. verſ. attendendum, Sylneſt. verb. homicidium 3. nu. 4. in fin. Plaza in epitom. delict. lib. 1. cap. 25. nu. 9. gloſ. fin. adducti cap. lator, Michael Salon ſuper 2. 2. D. Thom. q. 65. artic. 1. controuerſ. 4. concluſ. 2. & Sayr. in ſuo theſaur. caſ. conſcient. lib. 6. cap. 15. poſt nu. 12. neceſſarium namque eſt, vt contactus hoſtiæ liberè, & commodè fiat; idque adeò, quod qui totum pollicem, & indicem haberet, non tamen vngulam, cuius carentia impedimento ſit ei ad frangendam Euchariſtiam, neutiquam poſſit ordinibus inſigniri cap. fin. de corpor. vitiat. ac fuſius Tabiena verb. corpore vitiatus verſ. vtrum aquiſio; Reſolutionem verò Syluestri in verb. corpore vitiatus nu. 3. in fin. & elicitam ex eodem cap. fin. à contrario ſenſu, quod amittens vngulam pollicis caſualiter, dando operam illicitæ rei, ſine diſpenſatione celebrare non poſſit, interpretor veram eſſe, cum illius carentia non impedit fractionem hoſtiæ, quia ſi impediret, quamuis rei licitæ

nauando amisisset, nec celebrare, nec ordinari posset, ex nuperrime relatis, quibus adstipulantur, quæ Hostiens. in summ. post nu. 3. vers. & quæ impediant de corpor. vitiat. cumulat.

Quinimmo si pars pollicis desit, & notabilem defectum non producat, neque hostiam frangere impediat, minimè inducit irregularitatem, dummodo nulla eiusdem præcesserit culpa, certum est, optimeque resoluit Tolet. lib. 1. instruction. Sacerdot. cap. 25. num. 13. & Michael Salon super dicta quæst. 2. 2. D. Thomæ 65. artic. 1. controu. 4. conclus. 2.

Sed si aliquis prædictorum digitorum fuerit alicui abscissus, eiusuè quid laceratum, quamuis consolidauerit, si tamen ob hanc rem, eo vti minimè possit, quia sanus vir dici, ille nequit, per textum in adducta l. item Offilius, sequitur, ne propterea sit habilis iudicandus ad ordines, multoque minus, si partem aliquam digitorum non haberet præsertim si pollicis, aut indicis, quæ tamen impediat fractionem iuxta præfata, & recordor fuisse à Sanctissimo Clemente Octauo dispensatum in signatura gratiæ, cum quodam, cui deerat particula quædam ventriculi indicis dextræ manus.

Qui autem duobus digitis, parteque palmæ priuatus esset, non dubium, quin celebrare prohibeatur, si promotus reperiretur cap. 2. de cleric. ægrotant. & non promotus prohibeatur etiam ordinari, quia talis ordinatio non esset absque scandalo, propter deformitatem membri, per illummet capit. 2. quam profectò ob rationem, non tantum erit impeditus ordinem suscipere Sacerdotalem, at præterea cæteros inferiores ordines, ex simplici. & non limitata conclusione Doctorum, quam supra retuli sub n. 7. vt mutilatio, & carentia membri, aut partis, si deformitatem operetur, impediat mutilatum promoueri, quamuis casu, atque sine culpa euenerit, quam præ cæteris tradit Albericus in suo Dictionario, verbo vitiatus in principio, ideoque à veritate deuiam reputo resolutionem Maiol. in tractatu de irregular. lib. 1. cap. 14. num. 13. versic. propterea, vbi asserit irregularem declarari à iure, quò ad Sacerdotium, qui duos digitos, partemque manus amisit, quasi contrarium sit, quò ad alios ordines, ex vulgatis iuris regulis, quod vnius inclusio, dicitur alterius exclusio; & qui de vno permittit, atque fatetur, in alio videtur excludere, & negare; quod postmodum clarioribus verbis explicat in illomet capit. post num. 14. versic. ad idem in fine. Nec quidem suo dicto fauet textus ab ipsomet Maiolo adductus, scilicet cap. 2. de cleric. ægrotant. namque canon ille, non loquitur de promouendo, sed de promoto, inquit enim Papa, Presbyterum, cuius duos digitos cum medietate palmæ à prædone abscissos significasti, Missam non permittimus celebrare, ipsum autem cæteris officijs Sacerdotalibus fungi non prohibemus; non etenim ibi erat dubitatio, vtrum ne alios potuisset exequi inferiores ordines, quandoquidem id iam constitutum erat, vt posset illorum ministeria exercere, in quibus non est opus manibus, & ego firmaui num. 105. Sed tantum sciscitabatur, an ei liceret Missam celebrare, & respondit ille textus negatiuè, qua propter non mirum si de Sacerdotali ordine solummodo fatur; ob idque Nauar. cap. 27. versic. septimo post num. 200. inquit Regulam illam, vt defectus, aut excessus membri, qui aliquem efficit inhabilem ad exercendum aliquot officium Ecclesiasticum, efficiat irregularem ad illud, non autem ad aliud; intelligendam esse, quò ad iam ordinatos, non autem, quò ad ordinandos.

Vtrum verò digito illo carens, qui medius appellatur, sit irregularis, respondet Sayr. in suo thesauro lib. 6. cap. 15. num. 16. & ait irregularem esse, ac si pollice, & indice careret, moueturque auctoritate Michaelis Salon super Diu. Thom. 2. 2. quæst. 65. artic. 1. controuers. 4. sed ni fallor, quotiescumque de hac re loquitur Salon, exprimit pollicem, & indicem, non autem medium, vt in illa controuers. 4. conclus. 2. poterit quisque videre, & controuers. 5. conclus. 2. Quod autem (eadem controuers. 5. versic. addunt aliqui) asserit, non vtique ex illis verbis probat sententiam ipsius Sayri, namque merus tunc est relator, eorum quæ aliqui Doctores asseuerant, ipse autem nedum illorum dicta non insequitur, verum etiam in contrariam partem propendet, nec de hoc dubitandum, existimo, cum digitus ille non deseruiat Eucharistiæ; vt propterea Doctores hactenus allegati, atque alij multi mox adducendi, iustè scribant irregularem esse, qui pollicem, aut indicem non habet, secus illum, qui cæteris caret digitis.

Huc etiam pertinet, quæsitum illud, sit ne ad-
113 mittendus ad ordines, qui digitos habet numero plures, quam humana natura consueuit rationali animali, hucusque dare; & cum talis superabundantia nullam contineat monstruositatem, sed procedat ex superfluitate seminis, vt aiunt Physici, ideò non secus ac illorum carentia minimè impediret, ita neque illorum superfluitas, vt iustè propterea dicendum sit, non esse irregularem, qui senos digitos in manibus haberet, quod tenet Henrichez in summ. theolog. moral. lib. 14. cap. 8. §. 3. Id tamen verum existimo, si exercitij vsum non detinet, neque propterea operatio manus incommodatur, iuxta glosam in capit. qui partem, & inibi Archidiacon. distinction. 55. Abb. in cap. 2. prope finem, de corpor. vitiat. Hostiens. in summa adducto titulo post num. 3. versic. quid si habet, Alberic. in suo Dictionario verbo vitiatus, versic. qui habet, & ratio illa fouet, quia non oportet spectari, quis numerus sit digitorum, sed an sine impedimento possit ille vti pluribus, vel paucioribus digitis ex l. item Offilius ff. de ædilit. edicto, ob quæ irregularem iudicarem illum, qui duplicatum haberet pollicem in manibus, vel indicem, secus si in pedibus, aut etiam, qui in manibus cæteros digitos haberet duplicatos; nempè auriculares, aut alios, ex Diuo Antonino in 3. part. summæ, titulo mihi 28. cap. 5. Alberic. loco supra citato, Summ. Confessor. libr. 2. titulo de homicid. quæst. 44. Maiol. tractatu de irregular. lib. 1. cap. 14. num. 15. Sayro in suo Thesauro casuum conscientiæ lib. 6. cap. 8. post num. 2. Qui vero digitos haberet coniunctos, si in pedibus nullam ob id afferentes inhabilitatem, nequaquam censeretur irregularis; neque in manibus, si propterea impedimentum non existat in vsu membri, vt Alberic. dicit in adducto verbo vitiatus, versic. qui habet; Tabiena

na verbo corpore vitiatus num. 2. §. 1. Sayr. loco nuper relato, & Syluest. verbo corpore vitiatus nu. 4. subiungens fas esse habenti superfluos digitos, illos sibi amputare, aut amputari permittere, modo nullum inde sibi vitæ periculum immineat, aut maior deformitas non suboriatur, fretus auctoritate gloſæ in cap. qui partem 55. dist. & sequitur Tabien. relato loco, Maiol. lib. 1. cap. 14. num. 15. Henrichez in summ. Theolog. Moral. lib. 14. cap. 8. §. 3. & Sayr. indicato num. 2. idemque constituere Constitutiones Apostolicæ apud Clementem lib. 2. cap. 47. nec diceretur corpore vitiatus, aut mutilatus, qui digitum aliudue superfluum membrum sibi secuit, quia propriè membra haud possunt illa appellari, ideoque non videatur membrum abscindere, sed superfluam resecare partem, vt illic Syluest. & alij rectè sentiunt.

114 Ad pinguedinem vt deueniam, expedit memoriæ legentium repetere, verba illa, quæ Dominus per Amos Prophetam cap. 5. dixit, quæque registrata sunt iu cap. odi 24. quæst. 1. scilicet. Vota pinguium vestrorum non respiciam; illud præterea refert adiungere, quod Samuel Agag Regê Amalach pinguissimum in frustra concidit 1. Regum 15. & refertur in cap. nos si incompetenter §. his ita, el 2. quæst. 7. quod exemplum, & auctoritas antea relata, iuxta sensum literalem, ostendunt apertè; pingues viros Deo esse abhominabiles, idque fortasse euenire opinor, & rectè quidem, vel à causa, hominem pinguefaciente, vel ab effectu, quem pinguedo ipsa consueuit producere; causa etenim solet illa plerumq; esse, quia delitiis affluit, somno, atque crapulę incumbit; quod ex Plinio deduco lib. 1. cap. 1. circa medium, dum asseuerat, corpus augere volentibus, aut mollire aluum, conducere inter cibos bibere, & minuentibus, aluumque cohibentibus sitire in edendo; posteaque parum bibere; hæc ille ex quibus admonemur profectò, illos pinguefieri, qui tantum potioni incumbunt; multò quidem conuenientius idem asseuerandum, si alijs etiam iam dictis rebus vacent; effectum verò pinguedinis rescripsit Diuus Hieronymus relatus in cap. non liceat 44. distinct. quod venter pinguis, crassum generat sensum, hisque conferunt quæ Aulus Gellius lib. 4. cap. 19. noct. attic. retulit; Pueros impuberes compertum esse, si plurimo cibo, nimioque somno vterentur, hebetiores fieri; aduertitque hinc eijci tarditatem, corporaq; eorum improcera fieri, minusque adolescere; hac de re, & nos medicorum auctoritatibus comperimur, omnium corporum pessima esse, quæ nimis pinguia sunt, eo potissimum, quia minimè sunt apta labori, spirituumq; neque habent refocillationem; suntq; huiusmodi viri desides, segnes, assiduè oscitantes, cæterisque longè delicatiores, hactenus ille; ob quam rem prisci Romani Ciues, apud quos humanarum rerum, cura omnis posita erat, pingues homines ab equestri ordine deiiciebant, auctore ipso met Aulo Gellio lib. 2. cap. vlt. cuius verba hic subscribere censui; Nimis pingui homini, & corpulento Cens. equum adimere solitos, scilicet minus idoneum ratos esse, cum tanti ponderis corpore ad faciendum equitis munus; ex cuius dicto infero ad vitium edacitatis, illud enim quia ventrem pinguem efficit, non mirum si tali vitio obnoxij in Sacerdotes vngi non debent, quia (rationis ratio) venter pinguis crassum generat sensum, cum Sacerdotalis sensus, vigil esse debeat, per allegatum cap. non liceat, ob idq; eos facile ad ordines admittendos esse, non crederem, qui prępingues forent, eorumque corpora in immodicum modum luxuriassent, exuberassentque; præsertim quod nonnumquam pingues viri, ad scurram vergunt, sicuti sub Leone X. fuit Camillus Quernus Archipoeta, de quo plura Iouius Eulog. 71. & ipse plures cognoui viros, prępingues Scurræ officio functos; Quod tamen de pinguibus repellendis á susceptione ordinum tetigi, interpretatur Basil. in lib. de virgin. non procul à principio procedere, cum pinguedo ex gulositate, & desidia processit, secus verò si á natura, quia in immensum tunc crescere non solet, neq; impedire ministerium necessarium, atque, vt ego ad vos referam, quod in me ipso hactenus expertus sum, affirmo numquam me desidiosum fuisse, neù recordari diem frustra consumpsisse, quamuis me pinguem natura fecerit, aut potius carnosum, integram namque ætatem meam conteruisse in persoluendis muneribus Ecclesiasticis, in assistentia chori, dum Canonicus Cathedralis Ecclesiæ Neapolitanæ eram; cuius in locum postquam illum resignaui, vt Romam habitaturus irem, perdurum Aulici exercitium successit, atq; Neapoli, ac Romæ negotijs simul operam dando, amicorum causas foui, deindeque Neapolim reuersus, Iulio Antonio Sanctorio Cardinali Prænestino Sanctæ Seuerinæ nuncupato, vt parerem, Sanctæque Inquisitionis Vrbis pergrandia negotia agerem ipsaque fœliciter cum Deo fauentem expleuissem, tùm Romæ, tùm Neapoli literis deditus, Iuris tùm Canonici, tùm Ciuilis scientiæ, incubui assiduè, lectionemque casuum conscientiæ, & Historiarum non despexi, neque Poetarum, Phylosophorum, ac cæterorum Sapientum scripta, quorum lectioni frequenter animum adhibui meum; quæ profectò lectio, & me delectauit summopere; & mihi ea percurrenti, & addiscenti profuit; sicuti & amicis, vicinis, nèc non incognitis, atq; alienigenis, quibus vt prodessem, vniuersa ad istud Diuersorium Iuris Canonici, quoquomodo spectantia, si non Herculeo, Achilleo, Hectoreoue more, saltem pro virili contexere, complecti, & coadunare duxi; cuius quidem Diuersorij, hæc est prima pars, cuique adeò sudaui, vt quandoque, idque sæpè integrum diem studio consumpserim, excepto breui interuallo temporis ad ientandum, vt plerumque amici, pergrandem meum, & continuum miserantes laborem, me inuitû à studio reuocarint, quare libera voce, fronteque aperta, mihi libeat affirmare, nullius consimilis ætatis viri, quamuis studiosissimi, me in hac parte inferiorem esse; tametsi multis fœlicem, fœcundamque memoriam inuidere possim; Numquam igitur diù otij nactus sum, numquam me somno nimium dedi, cum ad sex integras horas haùd dormierim, sed illicò post dictum tempus experrectus è cubili surrexi, & si aliquandò lucubrationes coactè detraxi, meridiationes plus solito addidi, & è contra; Demumque superflo cibo, potuque ante adeptam Pontificiam dignitatem, minimè vsus sum, sed frugali, modestaque mensa

sa contentus, ventriculum vario ciborum genere; non distendi; neque etiam vniuscibi, varium coquendi modum vnquam percipiui; & si nunc frugaliori cogor vti mensa, non tamen varietate ciborum pascor, præsertim quia bonæ corporis temperaturæ talis varietas non parum officit, teste Plinio lib. 11. cap. 52. Homini (asserente) cibus vtilissimus simplex, aceruatio saporum pestifera, & condimenta perniciosiora; hæc ille, ex quibus apparet vtique, quod nulla existente causa otij superflui somni, immoderatique cibi, aut potus, ex quibus plerumque solet pinguedo ipsa prouenire; oportebit fateri ex complexione, & natura me pinguefactum; nec mirum si non in immodicum, sed tolerabilem modum, meum luxuriauit, exuberauitque corpus, ac propterea mihi haudquaquam impedimento sit, quin & Ecclesiastica possim liberè exercere ministeria, & commodè ambulare, laboresque omnes subire, atque etiam (si vellem) veloci cursu iter arripere; idcòque & superiores illicò consensere, & ipse omni postposito scrupulo potui tuta conscientia quærere, vt sacris ordinibus etiam Sacerdotali insignirer.

115 Quibus autem multum intumuit venter propter Hydropem, vtique ordinandi non sunt, nedum cum adeò tumefactus est (qualis erat venter Beniamin Anachoretæ) cui aluus tàm tumida erat, vt extra cellam deferri non potuerit, nisi sublatis postibus, sicut referunt Pallad. Cappad. in eiusdem Beniamin vita, & Cassad. lib. 8. tripar. Hist. cap. 1. verum etiam, si longè minus turgidus esset tùm propter incommoditatem, & inhabilitatè ad exercitium ordinum, quam ob morbum ipsum penè incurabilem, quique latine explicatur esse aquam inter cutem quod sub cute aqua nascatur, qua corpus turgescit, quodq; Horatius ostendit dum lib. 2. carminum sic fatur.

Crescit indulgens, sibi durus Hydrops:
Nec sitim pellit, nisi causa morbi fugerit venis.

Medici autem definiunt, quod sit tumor ventris infimi, productus à frigida hepatis intemperie, vt inquit Capiuacc. lib. 3. Medic. pract. cap. 19. 5. deindicationibus, vers. in curatione autem; Huius verò Hydropsis genera tria sunt; primum quod vocatur tympanites, aliud, Ascites, tertium vero, leucophlegmatiam, vel Hyposarca, quæ dulci quidem methodo explicat Cornelius Celsus lib. 3. cap. 21. & multa tangit idem Capiuacca adducto cap. 19. per totum; in eius autem curatione, tria sunt maximè consideranda, quæ annotauit Galenus in fine lib. 2. ad Glaucum; primum vt sanemus durum tumorem visceris, secundum, vt admoueamus quæ possunt humiditatem exsiccare; tertium, vt in potis præbeamus præsidia, quæ vrinam ciere possunt; & quia qui hydropè laborant, vt plurimum pati solent comitialem morbum, atque in illum incurrere, refert Maiol. lib. 1. cap. 16. num. 2. ex auctoritate Hieronymi Gabucini lib. 2. de morbo comitial. folio 55. propè finem libri, qui ex Hippocrat. sententia adiungit. Huiusmodi viros comitiales insanabili plaga laborare, ipse autem multa prodam inferius. cum de morbo isto comitiali alloquar vers. Interdum verò, ab hoc etiam repelluntur à promotione.

116 Sed illis quibus lien, seú splen deest, vtrum fas sit ordines suscipere, quia maximè refert, non ignorare; ideò considero, quod si præter culpam, aut illis operam dantibus rei licitæ fuit lien euulsus, vtique existimo eis licere ordines suscipere, ex Maiol. lib. 1 de irreg. cap. 16. tùm quia, pars quædam occulta, nec eo carentem deformat, aut impedimentum præbet ministerijs ordinum exercédis; tùm etiam, quia propterea est corpore expeditior, & agilior; quandoquidem medicorum est sententia, vt quo minus splenis in homine est; tanto ad labores própior ille sit, & à comitiali morbo omninò securus, vt scribit Hieronym. Gabuc. Fanen. tract. de morbo comitiali lib. 1. fol. mihi 9. & lib. 2. fol. 43. & quáto quis petulantiori splene abundat, tanto eum ad risum procliuiorem nos edocuit experientia, & auctoritas Physicorum confirmat, asserentium lienis magnitudinem risus intemperantiam gignere, demumque Persius Satyra 1. innuit.

Sed sum petulanti splene cachinno

117 ergo quanto magis splene quis indiget, eò minus risui promptus est, idque præcipuum est modestiæ signum, quodque multum Clericis conuenit IESVM CHRISTVM Dominum nostrum imitari debentibus, quem numquam risisse refert Diu. August. serm. 35. de Sanctis: spleneticos tamē fortasse suspicarer non admittendos, tam de facili ad ordines, si diù tali vitio laborarunt; eorum namque sanguis corruptus est, propter admixtionem morbosi, dilutique sanguinis, qui à liene procedit, ob idque cicatrices spleneticorum nigræ, vt inquit Arist. in problem. partic. 9. problem. 5. ideò iustè crederem, ni fallor spleneticos detinendos fore, ne ordines interea suscipiant, ob peius malum, quod incurrere possunt, & solēt ob corruptum, & aquosum sanguinem quem habent.

118 Modo vt ad carentem genitalibus deueniam, aduerto tria reperiri genera personarum in hac materia, scilicet Eunuchos, Castratos, & Spadones, qui strictè loquédo, differunt inter se; Eunuchi etenim hi dicuntur, qui sponté secti sunt; Castrati qui à natura, eo quia caste nati; & spadones, qui ab alijs hoc passi sunt inuiti, glos. in §. sed & illud vers. possunt cum seq. inst. de adopt. exinde passim legimus apud scribentes triuialia illa carmina, quæ Alberic. refert in suo Dictionario, in verbo Eunuchus fuit ille, & elegantiori methodo, in eandem tamen sententiam, scripsit Plaza in Epitom. delict. lib. 1. c. 24. nu. 5. in fine; eaque subscribo.

Castratos natura facit, violenta spadones
Improbitas; Amor Eunuchos, & fœda libido

ex quibus satis constat Eunuchum strictè dici, qui se ipsum castrauit, & confirmant Iuuenalis verba Satyra 12. nempè.

Qui se, Eunuchum ipse fecit

sed impropriè Eunuchus dicitur etiam, qui spado est, ex Azon. Rub. C. de Eunuch. dum inquit, quod Eunuchi dicuntur, spadones, & non castrati; improprijssime verò Eunuchus amplexatur omnes, qui generare non possunt, quia nomen est genericum, omnes etiam castratos complectens ex glosa in §. sed & illud, vers. non possunt instit. de adopt. supradictam autem differentiam, inter Eunuchos,

Castra-

Caſtratos, & Spadones exiſtentem, paſſim Doctores aſſignant, vt inquit Plaza in Epitome delictorum lib. 1. cap. 24. nu. 5. verſ. reijciendam; quamuis ipſe eam illic refellat, cuius opinioni non ſuffragatur textus in l. Pomponius §. ſpadonem ff. de ædil. ædicto, vbi ſpadonem morboſum non eſſe, neq; vitioſum, veriùs Vulpiano videtur, ſed ſanum eſſe (ſubdens) ſicuti illum, qui vnum teſticulum habet, qui etiam generare poteſt, & propterea ipſe inferat, quod ſpado non ſit, qui ex accidenti virilibus caret, ſed à natura; attamen ſua illatio fortaſſe non ſuſtinetur, namque Iuriſconſultus illo in textu non loquitur, de ſpadone, cui virilia, aut teſtes euulſi, aut colliſi fuere; at tantum de eo, qui vnum teſticulum habet quiue (vt ibidem aſſeritur) generare poteſt; quod que ille text. de hoc ſpadone verba faciat probatur, ex clauſula, ſic uti, in eo poſita, quę exemplificatiue, non ſimilitudinarie addita fuit, vt gloſa final. ibidem adnotauit, & quamuis animo non ſedeat meo differentia, quàm ſuo marte poſuit inter prædicta nomina Plaza in dicto cap. 24. non tamen illa diſplicet, quam ipſe ex aliorum ſcriptis excerpſit, & ego clarioribus verbis explicabo; quod ſpado (ex ſententia Pauli eginatæ lib. 6. ſui operis) dupliciter fiat, colliſione ſcilicet, & auulſione; eos tamen quibus adeo colliſi, aut auulſi ſunt teſtes, vt nec coire, nec generare poſſint, latini caſtratos, græci Eunuchos nominarunt, auctore Luciano in Eunucho, neque aliæ diſplicent ab Alciato relatæ in l. ſpadonum ff. de verbor. ſignif. tametſi veriorem, ac tenendam exiſtimem ſupra relatam, ex ſententia Iuriſtarum, apud quos ſicuti Eunuchorum nomine omne genus euiratorum continetur, ita & ſpadonum, namque ſpadonum quoque generalis appellatio eſt, quia hoc nomine, tám hi, qui natura ſpadones ſunt, quam thlibiæ, thlaſiæque, & ſi quod aliud genus ſpadonum eſt, continetur alleg. l. ſpadonum; cuius quidem verba illa, obſcura ſcilicet, thlibiæ, aut thlaſiæ exemplificantur. nempè attriti, & fratti ex Alciat. alleg. l. ſpadonum; Plaza in Epitom. delict. cap. 24. nu. 5. circa principium, & Miſinger. in §. ſed & illud in fine, inſtit. de adoption.

119 His conuenit ſubnectere, quod Eunuchi antiquitus ſeruandis cubilibus Regum adhibebantur, & Virginum lectum cuſtodiebant, vt ex Diuo Hieronymo contra Iouinian. tradit Plaza indicato capit. 24. nu. 4. & colligitur ex verbis Diui Baſilij in lib. de Virgin. propè finem; quinimmò ſunt qui opinantur, Eunuchos dictos à verbo illo Græco id eſt lectum virginum cuſtodiunt, teſte Alciato indicata lege ſpadonum in principio; ſed heú miſeri, & incauti viri mulierum conſanguinei, qui eas ineptè illis confidebant, nec penſitantes quá grauiter errabant, ouem lupo committendo, cum hi cœteris ſint propenſiores ad libidinem, Veneriq; plus æquo indulgeant; eamque ob cauſam Baſilius Epiſt. 87. eos cótumelijs afficit, inquiens, Eunuchorum genus ignominioſum eſſe; nec mirum, cum neque fœmineum, neque maſculinum ſit, amore inſaniunt citra fructum, propter propriam turpitudinem; nec immeritò Quintil. lib. 6. cap. 4. vt cuiuſdam viri libidinem maximam eſſe oſtenderet, eam ſpadonũ libidini antecellere dixit, in hæc verba; libidinoſior es quam vllus ſpado; & Baſil. lib. de Virginit. duo reſcribit exempla Eunuchorũ quorum alterum á teſtibus fide dignis habuiſſe affirmat, idque ſcientibus, ex delinquentium confeſſione, ſcilicet mulierem quandam Eunucho cuſtodiæ datam, ab illo ſæpius compreſſam; aliud refert exemplum de virgine quam ab alio Eunucho, fuiſſe violatam aſſeuerat, ipſumque intemperantiſſime nixum, tùm oſculis, tùm turpibus affectibus, atque etiam morſibus luxuriem, quam ſua impotentia explere nequibat, exercuiſſe; eaque ardentius incenſum efferbuiſſe, eó quod diſſolutam cupidiné, pectumque effrenata appetentia feruentem, ſatiare non poterat, proptereaque illius voluptatis auida libido temere ad potiundum incitabatur; quare dum eis homines pudicitiæ tuendæ cauſa, mulierũ vti credebant, efficiebant profectò, vt illę ad impudicitiam incenderentur: Mulieribus namque inire exardeſcentibus, quas timor ne conciperent fortaſſe detinuiſſet, Eunuchi ſané ſubſeruiebant, earumq; tutè explebant libidinem, ad quam, Eunuchorum generandi impotentia potiſſima cauſa erat, quæ timidas, aút verecundas animabat mulieres, ideóq; abundè Iuuenal. Satyr. 6. conqueritur, & Baſil. al-

120 leg. lib. de virgin. ſubdit, mulierem illam (quam Eunucho cuſtodiæ datam, Eunuchus ſœpius compreſſerat,) cum illo frequentius luxuriatam, hac ſola cauſa fuiſſe, quia illius ſterilitati confiſa, ſecurius ſuę poterat ſatisfacere luxuriæ; & pati eius pudicitiá ab illo violari iuxta illud, concupiſcentia ſpadonis deuirginabit iuueculam; nec mirum ſi Palladius enixè deplorat, ad regimen Eccleſiæ Epheſinæ fuiſſe

121 cóſtitutum Eunuchum quendam, quẽ dicit ventri ſubditum, in fœminas inſanientem, impudentẽ, ebrioſum illiberalem, cupidum, neque virum, neq; fœminam, veſanum; inter ſatyrica conuiuia theatricas puellas proprijs humeris gerentem, capiteq; coronato, hædera craterem manu ferentem, vinaq; ſudentem, ſubdens Theodorum Romanæ Eccleſię Diaconum, ita damnaſſe eos, qui ipſum ad ſublimem illam euexerant dignitatem, vt comparauerit illis, qui ſpineam coronam CHRISTI capiti impoſuerunt, teſtatur que idem Pallad. Epiſc. Helinopolit. in vita Sancti Ioannis Chryſoſtomi, & refert Lippom. in vita Sancti Thomæ 2. ſub nu. 42.

122 Sed quærenti an Eunuchus poſſit aſcendere ad ordines, occurrit illicó textus Deuteron. 23. qui negatiuá videtur probare ſententiam, inquit enim; non introibit Eunuchus, attritis, vel amputatis teſticulis Eccleſiam Domini, cuius verba Caietan. ibi denegat intelligenda eſſe de corporali ingreſſu, ſed de eo impediente in Eccleſia defungi officio Eccleſiaſtico; quam Caetani expoſitionem ſequitur Anton. Fonſeca Luſitanus in addit. ad ipſum Caetanum, eam duplici ratione confirmans; quarum altera eſt, vitium, & corporis defectus; altera verò quia huiuſmodi homines animo muliebri, & effeminato, & euirati, quaſi deſinunt eſſe viri, & femi mulieres eſſe videntur; quam ſecundo illius relatam rationem, confirmare poſſum ex conſimili, & veriſſima aſſertione illa, quod ſicuti regulariter mulieribus nec capillos diffluere, nec pedes labo-

123 rare dixerunt Medici, & tamen perplures reperiuntur, quæ podagricæ, aút caluæ ſunt, non quidẽ quod fœminarum natura mutata ſit, ſed vita, & cũ virorum licentiam æquauerint, corporum quoque virilium vitia æquauerunt, & ita, quia fœminam exue-

exuerunt, damnatæ sint morbis virilibus, & beneficiū sexus perdiderunt, vt scripsit Seneca Epist. 95. circa medium, & è contra; si viri fœminis assimilentur, quæ natura propria, vtroq; incommodo carent, earum solere consequi salutem affirmarunt
124 Medici, ac propterea Eunuchos, neque recaluastros fieri, neque podagra laborare inquit Celius Aurelianus lib. 5. phronicon. c. 2. Hipocrat. Aphorism. 28. lib. 6. vbi Galenus id eis accidere asserit, quia effeminati, & fœminarum similes fiunt; ideò sicuti illæ, ita, & hi, à talibus morbis sunt immunes, modo vterq; temperatè, & moderatè viuat: Nam potissimum ex venere podagra sequitur Arist. lib. quæst. 10. cap. 37. Rasis in libro diuisionum cap. 2. Paul. Aeginetta lib. 3. cap. 68. & ex sacris Scriptoribus Chrysost. in homilia, cui titulus est, quod nemo læditur nisi à se ipso. Ex his duabus rationibus apparet, confirmatam esse Caetani expositionem ad iam dictum textum Deuteronomij; quæ si vera erit, constabit profectò ex illo textu, né Eunuchi ordinentur, idque si de omnibus Eunuchis intelligeretur, non modo fatendum esset, illos Eunuchos prohiberi á susceptione ordinum, vt Iuris, qui se ipsos castrarunt, aut qui ex accidenti, propria præcedente culpa, vel rei illicitæ incumbendo, Eunuchi facti sunt; at etiam qui per insidias hominū, aūt aliquam persecutionem sunt euirati, vel ita nati, aut in cunabulis secti, aut alias, iusta ex causa à medicis; quos tamen non solum ordinibus imbuere non est vetitum, at permissum, eosq; etiam Episcopos consecrari (si alias digni sunt) concedit textus, in cap. Eunuchus 55. dist. cap. ex parte el 1. de corpor. vitiat. cap. si quis á medicis cap. si quis per ægritudinem, & cap. si quis absciderit 55. dist. qui Canones ad ordines illos admittunt, nec aliquid de dispensatione asseuerant, ideo mihi videtur aliquos ineptè addidisse illis textibus, dispensatione, scilicet præcedente, ipsa tamen facillimè debeat concedi; Ne igitur Canones videantur sacræ Scripturæ aduersari, affirmare oportebit allegatum caput Deuteron. non extendendum ad Eunuchos nouissimè relatos; ac de quibus loquuntur relati textus, iuris Canonici; aut aliam, & fortasse idoniorem, textui Deuteronomij accommodare interpretationem, quam eó in loco ex sententia Hebræorum tradit Nicol. de Lyra in principio, & mihi non displicet, vt ibi per ingressum in Ecclesia Dei (á quo aliquæ personæ; & gentes ad semper illie reijciuntur, & ad tempus aliquæ) intelligatur prohibitus contractus matrimonij cum muliere Israelitica, à quo primum impediuntur impotentes ad generandum quia non est ibi bonum prolis, ideò primo in dicto textu dicitur nó introibit Eunuchus; secundo impediuntur, patientes defectum natalium propter vilitatem originis, ideò subsequitur non ingredietur Manzer. tertio prohibentur Ammonitæ, & Moabitæ, ad semper, propter peccatum contra Populum Israel commissum, propterea asseritur postmodum Ammonitæ, & Moabitæ; Aegyptij verò ad tempus, & Idumei, nempè vsq; ad tertiam generationem, in quem modum si ille textus interpretatur, subsistunt Canones nuper relati, & permittentes Eunuchis quibusdam in eis expressis, ordines suscipere; quamuis cœteri nequaquam valeant illis insigniri, vt probaui in superioribus.

125 Ad cœteras verò mundanas dignitates, & honores Eunuchos admitti ad quas reliqui homines admittuntur, tuetur Plaza in Epitom. delictor. c. 24. lib. 1. num. 4. in medio, ac præsertim ad Doctoratū per l. Eunuchis C. qui testam. facer. poss. sæpè enim consilio pollet, cui vim natura negauit, inquit Bald. eadem l. Eunuchis; hinc maximis, & insignibus dignitatibus ornatos quamplures fuisse Eunuchos legimus, illosque apud veteres eximios viros extitisse refert Alciat. in l. spadonum ff. de verb. signific. vbi Enterium inter reliquos recenset cubiculo Constantini Cæsaris præpositum, qui sicut inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras nonnullæ mitescunt, ita ipse inter, recti exempli fuit; tametsi hoc de Narsete Iustiniani Duce asscueret Plaza loco supra citato: ad Imperatoriam verò dignitatem ascendere prohibentur Eunuchi, si Euag. credimus lib. 4. histor. cap. 2.

Alia autem multa de Eunuchis, qui scire cupit adeat Hermonop. Constant. lib. 2. Epit. Ludouicū Cęlium lib. 2. lectionum antiquarum cap. 27. Cęlium Rhodigi lib. 7. cap. 69. Ant. Aug. lib. 3. emendat. cap. 5. & lib. 4. cap. 17. & Alciat. lib. 7. parer. cap. 27. ac Suidam in verb. Spado; qui illorum ignominias cœteris exuberantius scripsit ex Cirillo, & ipse in hac materia haùd prætereundam esse duxi istorum periucundam, lepidamque historiam, cuius auctor est Liampadus Diaconus lib. 4. asserens qđ
126 Theobaldus Vmbrorum Dux aduersus Grecos bellum gerens, quoscumque ex hostium exercitu captiuos facere poterat amputatis virilibus dimittebat. donec quædam mulier ante eum gemebunda hominum Deorumque fidem implorans, constitit, quid, inquiens, Theobaldæ fœminæ egimus, vt bellum nobis indicas? haudquaquam nos Amazones sumus, sed Mineruæ deditæ, armorum vsum nullum tenemus, quid ergo virorum nostrorum testes amputas nosq; nostris voluptatibus priuas? sunt illis oculi, sunt nares, sunt manus: quid ad ea quæ nostro vsui natura concessit belli iura producis? tunc Theobaldus illius sermone delectatus, huic pœnæ finem imposuit.

Demum vt his corporalibus vitijs finem imponam, ad claudum pertransire expedit, eumq; corpore vitiatum dici, verum esse, & probat Modern.
127 de resignat. benef. lib. 5. quest. 6. nu. 46. qui tametsi ex veteri lege ordinari prohiberetur, auctore specul. in tit. de dispensat. §. iuxta nu. 15. vers. item in veteri, & glosa in cap. si quis in infirmitate 55. dist. hodie verò excipiuntur aliqui, puta qui medicorū incisione in altero pede læsus claudicat, promoueri non vtique inhibetur, sed permittitur in cap. si quis in infirmitate 55. dist. nisi tamen (vt glos. illic aduertit) necessitetur baculo vti in altari, & sequitur Abb. in cap. 2. nu. 3. de cleric. ægrot.; quia nullus Episcopus aut Præsbyter, seu Diaconus ad Missarum solemnia celebranda præsumere debet cum baculo introire cap. nullus Episcopus de consecr. dist. 1. & sic consuetudo admisit, vt citra dispensationem liceat ordinari, qui se potest absque baculo sustinere quamuis altero pede nutet, ex Rebusso in praxi rubr. de dispensat. cum corpor. vitiat. nu. 6. Hostiens. in summa citata rubr. §. fin. Syluest. verbo corpore vitiatus nu. 5. vers. quinto, vel nisi magna sit deformitas, per ea quæ scribit Archid. in cap. hinc etenim

etenim 49. diſt. de alijs verò ex propria culpa, aut voluntate, vel rei illicitæ operam dando claudicantibus, eſt reſpondendum ſecundum ea quæ fuſius ſcripſi nu. 8.

128 Si verò hæſitetur an Vari, Valgi, vel Varij irregulares ſint, conuenit primo explicare, qui propriè hi dicantur, de quibus loquuntur tex. in Litem Offilius & l. Varicoſus ff. de ædil. edict. & tractant affabrè Budeus in Pandectis ad dictam Litem Offilius, & Cælius Rhodiginus lib. 8. c. 1. ego verò omiſſis tanquam falſis interpretationibus ad dicta nomina datis, à gloſa in alleg. l. item Offilius, dicam quòd Vari ſunt, qui introrſum pedes vel crura obtorta gerunt, vt de canibus datur exemplum à Varrone lib. 3. de re ruſtica dicente, cruribus rectis, ac potius Varis, quàm Varijs; Valgi verò ſunt qui ambas ſuras introrſum habent intortas, & in diuerſum actas veluti cancri habent, & lacerti, & hic aſtentè penſandum eſt, quod licèt ſuræ propriæ ſint poſteriores carnoſæ partes cruris, quæ tantum hominibus ſunt, non cœteris animalibus, crura ſine ſuris habentibus, quandoq; tamen pro totis cruribus ponuntur, vt Virgil. lib. 1. Aeneid. dicens.

Purpureoque alte ſuras vincire Cotburno.

Et ita in ſupradicto loco accipiuntur; Varij autem hi ſunt quibus in exteriorem partem crura pedesque flectuntur, quos omnes iuſtè crederem, à ſuſcipiédis ordinibus repellendos, ſi defectus iam dicti, eis eſſent impedimento, quin ſtare, vel incedere poſſint, aut maximam operarentur deformitatem; quæ tamen cœterorum membrorum deformitatibus non parum præſtare oporteret, vt tales propterea poſſint à ſuſcipiendis ordinibus reijci, quandoquidem hæc deformitas facillimè latere poteſt, crura thalari veſte tegendo, per ea quæ adnotauit Hugo in cap. hinc etenim verſ. fractum pedem 49. diſt. & refert Maiol. lib. 1. cap. 18. nu. 5. verſ. Vagios, nec mirum ſi cum impeditis propter hanc deformitatem diſpenſetur, tametſi, talos antea, digitos verò retro habeant ex Hugo loco iam citato, & dicam congruentiori loco infra.

129 Compernem verò ſi accipiemus hominem genibus plus iuſto coniunctis, vt feſto placet, tunc faterer, illum poſſe irregularitatem contrahere, ſi nimiam deformitatem, aut impedimentum gigneret ad miniſterium, per ea quæ nuperrimè adnotaui; quod ſi compernem dicemus illum, qui longos habet pedes haùd dubiè illum non crederem detinendum eſſe, quin ordinibus initiari valeat, maximè ſi à ſolita, & iuſta reliquorum hominum, pedum forma non longè aberraret, conſiderata perſonæ magnitudine, quare alij nequeant huiuſmodi deformitatem rationabiliter admirari.

Sed qui crus ita abſciſſum, aut contractum retinet, vt compellatur pede ligneo vti, irregularis ſanè eſſet, diſpenſationeque indigeret, per ea quæ ſcripſit Aſtenſ. lib. 6. tit. 21. idque plenius explico inferius.

Demum in hac re cenſui perneceſſarium eſſe, illud idem reminiſci quod tetigi nu. 131. vt ceſſante cauſa, & vitio ob quod aliquis fuit quandoque impeditus promoueri, admittendus ſit procul dubio ad ordines. Exempli gratia ſi noſtris eueniret temporibus, quod Petrus Hiſpanus in ſua ſilua variar. lect. lib. 3. c. 15. in fine memorat accidiſſe, ſeq; pro-

130 prijs oculis vidiſſe; inquit enim hominem grauiter claudicantem, ex vulnere accepto in crure ſalutem adeptum eſſe ex alia percuſſione eidem cicatrici ſacta, dum neruos quos primæuum vulnus curtos fecerat, & compaginatos, ipſa emolliens laxauit, atque ita ambobus cruribus æquatis, rurſum ſine læſione incedere viſus eſt; ob idque

131 incolumitatem conſequutus eſt ab inimico, & de manu eius, qui ipſum oderat. Maiol. præterea in tract. de irregul. lib. 1. cap. 18. affirmat ſe nouiſſe virum, cui idem contigerat.

Quinimmò relatum mihi fuit à quodam Religioſo, qui Venetijs hominem quendam ſe cognouiſſe fatebatur, crus leuum à natiuitate breue habentem, eoque nutantem, & conualuiſſe ex ictu ſcoppitti in dextro recepto, quod optimum fuit temperamentum, & opportunum remedium, vt crure longiori decurtato, & cum breui æquato, deſiſſet ille claudicare: Alia quoque huiuſmodi exempla colliguntur ex Plutarco in lib. de vita capien. ex inimic. vbi præ cæteris refert Prometheum ab hoſtibus vulneratum in quodam apoſtemate, mortem iudicio medicorum neceſſariò allaturo, ex eo tamen vulnere, nè dum apoſtema, at vulnus ipſum ſanatum eſſe, & reſcripſit Maiol. tract. de irreg. lib. 5. cap. 48. poſt num. 5. verſ. quinimmò de Phalereo etiam conſimile ſcripſit exemplum Plinius lib. 7. hiſtor. cap. 50. ille namque deploratus à medicis formicæ morbo, vitam ægrè ferens, mortemque in acie quærens, vulnerato pectore medicinam inuenit ex hoſte, eo quod diuerſione ſanguinis à fluxu conualuit: his igitur atque alijs conſimilibus caſibus non amplius erunt hi viri ab ordinibus repellendi, nam ceſſante cauſa ceſſat effectus

132 cap. cum ceſſante de appell. l. fin. ff. de hæred. inſtit. §. generaliter C. de Epiſc. & Cleric. l. adigere §. quamuis ff. de iure patron. eaq; generalis eſt regula, tàm in legibus, quàm in contractibus, & cœteris diſpoſitionibus, vt inquit Anchar. conſ. 47. pro clariori nu. 3. & præter multas ampliationes, & explicationes huic Regulæ traditas à Doctoribus, maximè Tiraq. in tract. ceſſante cauſa, ipſe illud refero, quòd Liuius lib. 4. belli Macedonici elegantiſſimè diſſeruit aduerſus Catonem Cenſorium l. Valerius Trib. pleb. ad legis Oppiæ derogationem, quæ lata fuerat in medio ardore belli Punici, qua cautum erat, ne qua mulier plus ſemiuncia auri haberet, nec veſtimento verſicolori vteretur; nã inter mul-

133 ta, quæ in eius legis abrogationem propoſuit, hoc quoque carptim pronunciat, legem latam propter bellum temporibus duris, in pace florente, ac beata Republica abrogandam eſſe; eam enim ſcripſiſſe latores tamdiù manſuram quamdiù cauſa ſcribendæ legis manſiſſet; Nam vt, quæ in pace latæ ſunt, plerumque bellum abrogat; ita quæ in bello Pax.

134 His omnibus, quæ hactenus retuli ſubiungere maximopere refert generalem illã regulam, quod morboſus ille dicitur, cui aliquod membrum lacerum, læſumque eſt, aut ita obeſt, quo minus homo aptus ſit, vt ex ſententia Maſſurij Sabini in lib. Iuris ciuilis 2. ſcripſit Aulus Gellius in noctibus acticis lib. 4. cap. 2. in fine, ipſumque propterea irregularem exiſtimo, atq; ita non tantum, qui eſt aliquo membro mancus, quod plenè demonſtraui à nu. 6.

at præterea illum qui membrum habet, sed taliter læsum, quod vel impediat ministerium, vel deformitatem cum scandalo gignat, tùm si culpa præcesserit, quam si non præcesserit, atque idem si iam dicta deformitas, aut scandalum abesset; dumtamen voluntas, aut propria intercesserit culpa, ob quam vitiatus sit aliquo corporis membro, eiusue parte, iuxta notata per Abb. in c. 2. de cleric. ægrot. Villadiegum tract. de irreg. fol. 39. Nauar. in sum. cap. 27. num. 199. & 200. vers. sexto dico Armill. verbo corporis virium nu. 2. Syluest. eodem §. nu. 2. vers. hoc etiam tenendum, & confirmantur, ex his quæ huc vsque disserui in discursu materiæ.

Si verò chiragræ morbo quis laboraret, essetque morbus ille continuus, & incurabilis, foret vtique irregularis argum. c. penult. de cleric. ægrot. Vgolin. tract. de irregul. cap. 53. §. 1. num. 1. sed ne in ob-
135 scuris ambulemus, aduerto apud medicos inter alios arthritis morbum reperiri, quiquidem secundum Galennm 2. Metaphys. c. 2. est nomen quoddam genericum multas sub se species comprehendens; si etenim morbus iste articulorum vitium significat, tot profectò ipsius species erunt, quot nostri corporis partes, ideòque si fluxio manuum articulos infestet, chiragra generatur, si pedum podagra, demumque si coxarum, ischias appellatur, seu coxendicus morbus, vulgò dictus sciatica, cum verò omnes articulos dolor aliquis offendit arthitris vocatur; sicuti perbellè colligitur ex multis auctoribus de hac re loquentibus, præsertim, ex Hieron. Puluerino in sua praxi de curand. morb. cap. 101. propterea non vnius tantum articuli, sed multorum insimul dolorem possumus arthritidẽ appellare, vt idem Puluer. ex Galeno notandum esse aduertit in cap. 102. subnectens, nec omnem manuum, aut pedum affectionem, chiragram, vel podagram dici posse, nisi impropriè, cum tantum nomina isthæc propriè conueniant doloribus vna cum aliquali tumore, qui ex humorum fluxione, & articulorũ debilitate eisdẽ articulis accidũt; differũt ergo inter se morbi prędicti tantũ ratione affectæ partis, in cœteris autem conueniunt, tàm ratione fluxionis, aut earum generationis modi, quám ratione imbecillitatis articulorum, quæ in omni arthritidis specie generanda concurrit.

136 Podagra autem peregrinus morbus est; neque Italiæ antiquitus aderat, quare non mirum si latinũ nomen Prisci Scriptores Auctoresq; latinæ linguæ minimè ei dederunt, teste Plinio lib. 26. cap. 10. eorum namque tempore, Roma quæ sudando, & laborandoq viuebat, hoc malum non cognouit; inde fortasse prodijt quod Galenus asseuerat ad Aphorism. Hippocrat. 28. lib. 6. quod ætate Hippocratis pauci podagra laborabant, propter vitæ moderantiam; nostris verò temporibus vsque adeò auctis ædulijs, vt nihil eis addi posse videatur, infinita est podagrarum multitudo, cum nonnulli sint, qui nihil exercitannir, & cruditatibus, atque ebrietatibus offendantur, vt ante cibum assumptum bibant vina potentia, ac venereis vtantur immoderatis. Nonnulli verò licet non in his omnibus in vno saltem, aut duobus eorum, quæ relata sunt delinquant; atque vt idẽ Galenus in initio illius Aphorismi scripsit, Podagræ morbus nascitur ex eo, quod influente aliquo ad pedes humore superfluo passio generatur. Si igitur hic humor nunquam influxerit liquet nec vnquam accidere istam passionem: non ea influit si omninò vacans superfluitatibus corpus extiterit; erit autem vacans superfluitatibus si mediocri vtatur exercitio, & homo cibum benè concoxerit: hac de re Eunuchus podagram non pati constat, ex Cœlio Aureliano lib. 5. Phronicon c. 2. & scribit Plinius Valerianus lib. 3. de re medica c. 14. cum ipsi minimè Veneri dediti sint, & podagra ex Venere potissimum sequatur Arist. lib. q. 10. cap. 34. Rasis in lib. diuis. c. 2. Paul. Aegineta lib. 3. cap. 68. Hi enim qui in delitijs, & luxuria vitam ducunt, resoluta quidem corpora, & omni cera moliora circumferunt, atq; agmine quodam infirmitatum repleta, quibusque ad cumulum malorum podagræ tremor, & immatura senectus accedit, estque eis vita semper cum medicis, & medicamentis, sicuti auctor est Diuus Chrysostomus in declamatione illa, cuius initium est. Quod nemo lreditur nisi à seipso col. 9. tomo 5. Quare si isthæc aufugies tu beneuole Lector immunis proculque sané eris ab eiuscemodi morbo; dummodó sanguis tuorum antenatorum minimè tibi obsistat, namque persæpè viri incidunt in podagras, quia Patres, & Auos habuere podagricos; adeó quód hæreditarius quodammodo morbus ille dicitur, sicuti clarius demonstrabo inferius.

137 His igitur explicatis quæram vtrum ne podagrę morbo laborans censeatur irregularis, & quoniam podagra ad tempus respondet, teste Seneca lib. 3. natural. quæst. cap. 16. & Plinio lib. 26. histor. c. 10. dicente, quod hic morbus non est credendus insanabilis, ideò regulam dari posse suadeo. Virum scilicet podagricum irregularem nequaquam dici, quanquam interpellatim non tamen crebro refricans illum vexet; isthæc tamen regula patiatur restrictionem, cum diutina, & continua est podagra, quæ aliquem infestaret, cumque impediret stare, aut ambulare, atque tunc subsistat quod dixi num. ex doctrina specul. in cap. si forte num. 5. de elect. in 6. tametsi aliquibus videatur improbanda Regula iam constituta tanquam morbus ille sit insanabilis, auctore Ouid. lib. 2. de Ponte dum inquit.

Soluere nodosam nescit medicina podagram.

Quare putant irregularem semper eum esse, quem semel talis morbus vrgere cœpit, cum nulla sit illius speranda salus; namq; mea sententia existimo, Ouidij carmen subsistere, atque intelligendum fore. vt non sit credendum podagram perpetuò eum destituturam, quem semel inuasit, etiam si quoduis adhiberetur medicamen. non tamen quin eundem ad tempus derelinquat, idque possit, ac soleat efficere, iuxta relatas Plinij, ac Senecæ auctoritates; quinimmò plura remedia illic Plinius subiungit, quibus podagra medetur, atque alia scribit in lib. 24. cap. vltimo in fine, & lib. 28. cap. 9. referens inter exempla esse, qui lac asininum bibendo liberati sint podagra, chiragraue, & mihi non ignotus est vir, ternis, vel quaternis quibuscumque annis hoc morbo solitus per aliquot dies affici ob quod esset profectò valdè durum, si eum propterea censeremus irregularem, præsertim cum non ex ingluuie, aut voracitate insatiabili procedit; is namq; qui moderata dieta, id est modo seú ratione

viuendi

viuendi in cibis, vtens, hac nihilominus mala vale-
tudine laboraret, vt potius ex natura, vel Paterno
ſanguine diffluere ſit omninó credendum, quem-
admodum contingit non ſemel, adeò quod hære-
138 ditarius quodammodo morbus dicatur; teſte
Maiol. tract. de irregul.lib.2. cap.21. nu.3. & con-
firmatur ex finalibus verbis Galeni ad Aphoriſm.
Hippocrat.28.lib.6. quæ ſequuntur, accedit, & ad
has cauſas, ob quas plerique incidunt in podagras,
quod multi, & Patres, & Auos habuere podagricos,
in quibus ſemen erat vitiatum, atque ideo natis ve-
hementiorem fecerunt partium imbecillitatem,
hæc ille.

Quam etiam ob cauſam credendum eſt non-
nullos ſanctitate vitæ fulgentes viros, & martyres
podagra grauiter affectos eſſe; quorum aliquos in
Vandalica perſecutione extitiſſe, hac infirmitate
correptos, refert Victor Epiſc. Vitenſ. in perſecu-
tione Vandalorum, ſub Humerico, lib.2. Iulianus
item martyr Alexandrinus hanc paſſus eſt aduer-
ſam valetudinem; Hic enim quamuis animo ſecu-
rus, & gaudens ad paratam ſibi pro CHRISTO
necem euolaſſet, pedibus tamen podagrigis ad eā
ire impotens, ſella fuit ad Iudicem delatus, exinde
Camelo impoſitus, flagris ad vſque patibulum la-
niatus fuit, auctore Nicephor. lib.5. cap.30. ac reli-
quos, vt ſilentio inuoluam, Sanctum Mauritiū Epi-
ſcopum Caturcenſium recenſebo qui hoc quoque
languore, nō leuiter ægrotauit, eiuſq; rei fidiſſimus
eſt teſtis Gregorius ille Turonenſ. lib.5. Hiſt. c.42.
139 Qui vero protenſa corpora, proceraq; haberēt,
nequirent ob hanc ſolam cauſam irregulares dici;
non etenim eſt naturæ contrarium, vt eiuſdē natu-
ræ fęcunditate, quis cęteris ſit corpore prolixior; li-
cet autē, ex ſententia Varronis lib.1. hebdomadū,
dixerit Aulus Gellius in lib. 3. Noctium Actic. c.x.
140 ſummū adoleſcendi modū humani corporis eſſe,
ſeptē pedes; idq; magis verū arbitretur, quā quod
Herodotus homo fabulator in 1.Hiſtor. ſcripſit in-
uentum ſcilicet eſſe, ſub terra Oreſtis corpus, cubi-
ta longitudinis habens ſeptem; quæ faciunt pedes
duodecim, & quadrantē; hactenus ille; Nihilhomi-
nus, ſi Homero non eſt detrahenda fides, at potius
hoc caſu adhibēda, ſicuti in hac parte admonet Di-
uus Aug. lib.15.c.9. de Ciuit. Dei; Herodotus rectè
141 ſenſijt; Namq; vt Homerus ipſe opinatus eſt, Va-
ſtiora, prolixioraq; fuerunt corpora hominū anti-
quorū, & nunc, quaſi iam mundo ſeneſcente, rerū
atq; hominum decrementa ſunt; quinimmò, & Pli-
nius lib.7.c.16. non improbat quod de Oreſtis cor-
pore dictū eſt, ex ſententia ipſius Herodoti; Quin
etiā fertur à Sertorio apertū fuiſſe ſepulchrū in tin-
ge Mauritaniæ vrbe, quod ſepulchrum putabatur
142 Anthei eſſe, in quo corpus humanum aderat, cu-
ius dimenſiuas ſexaginta cubitos implebat, vt affir-
mant Plutarchus, & Strabo, & refert Ioannes Bap-
tiſta Fulgoſ. de dictis, & factis memorab. lib.1.c.6.
§. Gigantum immenſa magnitudo, ſubdens in An-
nalibus pro re certa ſcriptum eſſe, in vrbe Romæ
Pallantis corpus inuentum fuiſſe altitudine, quę vr-
bis muros excedebat, imperāte Henrico 2. Conra-
di filio anno eius 14. ac Plinius indicato c.16. refert
in creta, terremotu rupto monte inuentū eſſe cor-
pus 46. cubit. quod alij Orionis, alij Oti fuiſſe arbi-
trabantur; Exinde in principio mundi, tum ante,
tùm poſt diluuiū Gigantes extitiſſe legimus, & eos
inter alios memorat Diu. Tho. in ſum. par.1. q.51.
art.3. ad 6. & Dauid. Pſal.32. & liber Geneſis c.6. li-
ber etiam Regum 1.c.17. qui meminit, viri ſpurij,
de Caſtris Phyliſtinorum nomine Goliat, & Geht,
altitudinis ſex cubitorum, & palmi; exploratores
præterea terræ Canaam reuerſi ad Moyſem, &
Aaron retulerunt ipſos minimè ſubiugaturos po-
pulum Canaam, eò quod fortior eis erat ſubdentes,
hæc verba. Terra quam luſtrauimus deuorat ha-
bitatores ſuos; Populus, quem aſpeximus, proceræ
ſtaturæ eſt, ibi vidimus monſtra quædam filiorum
Enoch de genere Giganteo; quibus comparati,
quaſi locuſtæ videbamur, vt in lib. Numeri cap.13.
Ex quibus haùdquaquam dubitandum, huiuſmo-
di viros in hoc ſeculo extitiſſe, atq; hāc Gigantum
gentem, impiam fuiſſe, Deos negantē, & ideo exi-
ſtimatam Deos pellere de Cęleſti Sede voluiſſe, re-
fert Macrob. lib.1. Saturnal. c.20. quos licet nullo
parente; ſed terra prognatos crediderit vetuſtas, il-
lud tamen, & dicere, atq; credere ſtultiſſime fuit,
nam eos à parētibus procreatos, ac fortaſſe ex ſtir-
pe Caym, opinatur Diu. Thom. in ſum. par.1. q.51.
artic.3. ad 6. argum. quinimmò ex ſcripturis quæ-
ſtio illa oboritur, qua quæritur, vtrum pręuaricato-
res Angeli, cum filiabus hominum concubuerint,
vnde natis gigantibus, ideſt nimium grandibus, ac
fortibus viris, vt inquit Diu. Aug. lib.3. de Ciu. Dei
c.4. cuius verbis arrident, quę Diu. Tho. ſcribit ad-
ducto art.3. quod ſi ex coitu dęmonū aliqui ipſo-
rum quandoq; naſcuntur, id non eſſe per ſemen ab
eis deciſum, aut á corporibus aſſumptis, ſed per ſe-
men alicuius hominis ad hoc acceptū, vt potē quod
idem demon, qui eſt ſuccubus ad virum fiat incu-
bus ad mulierem; horum præterea meminit Iſid.
lib.11. Ethimol. cap.3. verſic. Gigantes.
143 Atq; ex his omnibus, cum euidenter pateat, á na-
tura eos procreatos, pariter ſit omninó fatendum,
hanc proceritatē nequaquā contrariare eidem hu-
manæ naturę, ſed illius potius hoc eſſe priuilegium,
puto credendum cum Platone in Tim. quare ſi ipſa
velit alicui, præ cūctis alijs fauere in hac re, nequea-
mus eandem iuſtè redarguere, ipſius factū impro-
bantes; quod ſanè ageremus, ſi talem perſonam de-
tineremus, quin ſacris poſſet inſigniri ordinibus;
præterquam ſi immenſum, quis altitudinis excede-
ret modum; tunc etenim non vt naturæ reprehen-
ſores illum auctoritate Canonum repelleremus ab
ordinibus ſuſcipiendis, ſed propter impotentiā, quā
iſthæc proceritas gigneret, circa vſum ordinū; ſci-
licet ſi illa impedimento eſſet, ne ordinum valeret
exercere miniſteria, vel propter ſcandalum, aut de-
riſum, quē forte generaret illius ſtatura, vt conclu-
dunt omnes, maximè Henrichez ſum. Theol. Mo-
ral. lib.14.c.8.§.3. Viual. rub. de irreg. nu. 133. Vgol.
tract. de irreg. c.48.§.1. nu.11. & Sayrus in ſuo The-
ſauro caſuum cōſcient. lib.6.c.8. nu.3. etenim ſimi-
les perſonæ deludi, ob id plerumq; ſolent. atq; ideò,
ſi illis tunc concederetur promotio, nō vtiq; id ſine
ſcādalo, & dedecore ipſius Sacramēti ordinis actē-
taretur, qd̄ ſatis profectò eſt, ad inducendū impe-
dimentū ad ordines, etiā ſi res talis eſſet, quæ ſui na-
tura, ordinum executionē minimè impediret, ſicu-
ti Raijn. aſſerit in tit. de parent. qui filios occider.
propè finem, & titulo de ſcandalo per totum.

144 E contra vero, qui breui, aut humili corpore esset, vtrum ne detinendus sit ordines suscipere, non vtiq; à præcedenti resolutione dissonabit respōsio, at ei omninò respōdebit, ne ipsi irregulares cēseantur, preterquā si grauis admodū, atq; pergrandis sit eorū defectus, qui vel impediat exequi ordines, vel derisum pariat, idq; adeo, quod à cæteris deludantur, ita Henrichez in sua sum. Theol. Moral. lib. 14. c. 8. §. 3. Viual. rub. de irreg. nu. 133. Vgol. tract. de irreg. c. 43. §. 1. nu. 11. Sayr. in Thesauro casuū conscient. lib. 5. c. 8. nu. 3. sed ne horum sermonem, tàm sicco pede pertranseam, recordor, duo adesse huius
145 rei nomina, scilicet nanos, & pigmeos; eosq; tantum nomine interse differre, in cæteris autem conuenire, tametsi illi genus, isti species sint; etenim nani, sunt, qui paulum supra terrā extant, quiq; sic dicti à linguæ græcæ origine, latinè autē Pomiliones appellati Aulo Gellio teste lib. 19. c. 13. eorūq; meminit Plinius lib. 11. c. 49. dum Pomilionum genus
146 in omnibus animalibus esse, etiam inter volucres asseuerat; Pigmei autem, ternos dodrantes, non excedunt; suntq, Populi in extrema parte montium Indiæ habitantes, salubri cœlo semperq; vernante; ac montibus ab aquilone oppositis, iuxta Plinij relationem lib. 7. c. 2. quos Gatizos Barbari vocant; idē Plin. lib. 4. c. 11. Sed Pigmei dicuntur á verbo illo Greco quod cubitum signat, inde eos cubitales esse censet, Diu. Aug. lib. 16. de Ciuit. Dei cap. sed cubitum facit pes cum dimidio, constatq; propterea, ex palmis sex, vt affirmat Vitruuius lib. 3. & Alex. ab Alex. lib. 2. genial. dier. c. 20. palmus, autem ex 4. constat digitis, vt sidonius, & alij metiti fuerunt, & referunt præcitati Vitruuius, & Alex. ergo cubitum efficiunt digiti viginti quatuor, & consequenter Pygmeorum consueta statura, erit viginti quatuor digitorum, cui non aduersatur auctoritas Plinij indicato lib. 7. c. 2. quod ternos dodrātes non excedunt, & sic nouem palmos minores, constantes ex triginta sex, cum dodrans mitura significet tres partes pedis, pedem autem efficiat palmus, quater multiplicatus; vt inquit Alex. ab Alexandro citato loco, ac propterea, ipse constet ex digitis sexdecim, ideoq; tres dodrantes, comprehendant nouem palmos minores, puta digitos triginta sex; siquidem Plinij auctoritati consona datur responsio, si dicatur, ipsam minimè probare consuetam Pygmeorū staturam esse digitorum triginta sex, at illam non excedere; quare vera sit resolutio, eam esse cubitalem, vt August. & cæteri dixerunt, procerior vero ternos tantum dodrantes pertingere possit, non autem excedere, iuxta Plinij dictum: cum igitur tam breui sint corpore, non mirum si aliqui crediderūt, eos Vrbem Gereneam in tracia tenuisse, indeque á Gruibus fugitos fuisse, & cōpulsos nouas sibi quærere Sedes, sicut Plin. refert; adducto cap. 11. lib. 4. & cap. 2. lib. 7. inibi subdens, illorum casas luto, pennisq; & Ouorum putaminibus construi; illud autem quod de Gruibus dixit ipse Plinius, comprobant Iuuenalis carmina illa Satyra 13.

Ad subditas thracum volucres vrbēq; sonorā Pygmeos paruis, currit bellator in armis.

Hosque non dubium irregulares esse, iuxta conclusionem relatam nu. 141. secus vero si non tàm breui sint corpore, atque ideo pusilli, quemadmodum, & Zacheus non detineantur promoueri, sicuti & Maiol. affirmat lib. 1. c. 13. nu. 2. & Vgolin. sequitur in tract. de irreg. c. 48. §. 1. nu. 11. quinimmò cum nanis, & pygmeis quorum adeo esset pusillitas, vt iustè essent detinendi ab ordinibus, nihilominus tanto facilior esset dispensandum, quanto eorū aliquis scientior, atque sanctior fuerit; solent enim huiusmodi staturæ viri sæpè sæpiùs perquam doctissimi esse, Vulgi nāq; præportat sententia, quod rarò longus sapiens, ergo colligitur ex argumento à contrario sensu, quod Sapientes esse solent, qui humili sunt corpore, idque nos edocet rerum illa magistra experientia, qua instruimur, huiusmōdi viros solere cæteros virtutibus antecellere, ipseque virum cognosco calabrum, breui corpore, ac ferè pygmeum in vtroq; tamen Iure præsertim ciuili adeo doctum, vt in eo propterea existimetur nemini secundus: Quinimmò tempore Bonifacij Octaui Pontificis, extitit Iacobus de Castello Mansionarius Bononiensis, vir Iuris Canonici, tā sciens, vt eo scientior tunc nemo fuerit, aut esse potuerit, qui tamen adeo humilis staturæ erat, vt dum legationem, quam eidem Bononienses dederant, obiret, atque Bonifacium Papam stans alloqueretur, sed ipsum genuflexum crederet Pontifex, ei præcepit, vt surrigeret, eum tamen de inaduertentia modestè admonuit, quidam Frater Matthæus de Aquasperta, qui tunc Papæ adstabat, & inquit Beatissime Pater Zacheus est; eiusque rei testis, ac relator est, Ioan. Andr. in sua glosa super Prohœm. sexti. versic. à multis. Præterea sanctissimos extitisse viros breuissimum corpus habentes legi nonnullos, ac præ cæteris Gregorium Turonensem
147 Episcopum; Is enim cum Romam venisset omnes admirati sunt, quod vir tám humilis staturæ fuerit consecratus Episcopus, atque adeo, quòd eiusce rei Pontifex ipse demiratus est, quem idem Gregorius alloquens dixit Beatissime Pater, ipse Deus fecit nos, & non ipsi nos, vt refert Ioannes Belethus cap. 122. nec nos mirari vllatenus debemus, quod ille fuerit Episcopus consecratus, tanta siquidem præfulgebat doctrinæ meritis, ac vitæ sanctitate, vt meritò in Sanctorum numerum meruerit deinde ascribi; Is inquam plura conscripsit volumina, multa etiam effecit miracula, vt, & scriptis, & miraculis non parum Dei Ecclesiam illustrauerit, sicuti, & eadem Ecclesia testatur, quæ eius festiuitatem celebrat 15. Kalend. Decembris.

148 Cumque vtrisque tamen his viris, scilicet Gigantibus, vel Pomilionibus, siue Pygmeis, poterit facillimè dispensari ad suscipiendos ordines si intra ipsorum conformes Populos degant, atque inter eos homines, qui eiusdem sunt staturæ, vt inquit Vgolin. tractat. de irregul. capit. 48. §. 1. num. 10. qui namque inhabilis, alicubi loco reputatur, vtique in alio habilis censetur per Clementinam primam, iuncta glosa vers. in Ciuitate de pœn.

149 De Monstribus verò, vt pernecessaria, quā breuissime pertingam, cōcludo, illis haudquaquā lice-
150 re ordines suscipere, eos namque inter liberos, lex nō numerat l. nō sunt liberi ff. de stat. hom. ac propterea non mirum, si ipsi testamentū non inficiunt, aut rumpunt l. 3. C. de posthum. hæred. instit. addita

tamen

tamen distinctione Menochij de arbitrarijs Iudicũ
casu 491. in additionibus, nam ipsos, pro liberis non
haberi certum est, cum ipsorum tractatur fauor,
quod si parẽtum in liberorum numerum compu-
tari, non dubitatur, illisq; eorum natiuitatem pro-
desse l. quæret aliquis ff. de verb. & rerum signific.
modo fuerint omni culpa immunes in illorum cõ-
ceptione, etenim si culposi, puta si cum bruto ma-
ter rem habuisset, aut si eo tem pore, quo cum viro
iniebat, eius cogitatio ad monstrũ aliquod proten-
debatur, & cogitauit, vt omniũ est conclusio cómu-
nis, quã dicunt glos. & Doctor. allegatis in iuribus.
151 Monstrum tamen, id esse dicitur, quod præ-
ter naturam est, tàm si deficit, quam si excedit
idemque est, quod & ostentum, portentum,
152 ac prodigium, ex Cicerone lib. 2. de Natur. Deo-
rum afferente, monstra, prædictiones, prætensio-
nes, rerum futurarum, quid aliud declarãt, nisi ho-
minibus ea, quæ futura sunt portendi, prædici? ex
quo illa ostenta, monstra, portenta, prodigia, dicun-
tur. hæc ille; cuius dictis concinit tex. in l. osten-
tum ff. de verb. & rer. signific. vbi ostentum Vulp.
ex labeone diffinit omne contra naturam, cuiusq;
rei genitum, factumque; subdens duo genera esse
ostentorum, vnum quoties quid contra naturam
nascitur, tribus manibus forte, aut pedibus, aut qua
alia parte corporis, quæ naturæ contraria est; alte-
rum, cum quid prodigiosum videtur; ex cuius tex-
tus verbis, idem esse constat, ostentum, monstrum,
& prodigium, tametsi Alciat. in eadem l. ex sen-
tentia Cornel. dicat, ostentum esse, quod præter
consuetudinem offertur, vt puta si videatur terra
ardere, vel Cœlum; Portentum quod porró, &
diutius tendit, futurumque postmodum aliquid si-
gnificat, Monstrum quod contra naturam est, vt
Minotaurus; Prodigium, quod mores faciunt, per
quod detrimentum expectatur, sed festus prodigiũ
dici arbitratur, quod futurum prædicit, per litera-
rum immutationem; mihi tamen rationabilius vi-
detur, ex Cicerone loco supra citato, ea idem esse,
quemadmodum Alciat. ipse verisimilius esse exi-
stimat, & antiquos indifferenter his verbis vsos; sed
qui partus dicantur monstruosi, iure definitum
non est, ideoque arbitrio Iudicis remissum edocet
Corn. in l. penult. in fine C. de hæred. instit. qui iux-
ta rerum naturalium Scriptores, Iurisque pruden-
tiæ interpretes, suum reget arbitrium, & iudicablt,
partum esse mõstruosum, ex signis relatis per Me-
noch. de arbitrarijs Iudicum adducto casu 491. in
additionibus á num. 31.

His explicatis, refert ad alios corporales defe-
ctus pertransire, & quia ad corporalem defectum
redigitur lepræ morbus, ex Nauar. in summ. c. 27.
num. 202. versic. decimotertio; ideo supradictis de
ea sermonem adijcere iudicaui, quam lepram, &
vetus lex detestata est, dum ea infestos ab Ecclesia
atque hominum coetu exclusit in cap. 13. & 14. Le-
uitici, qui etiam hac nostra tempestate, ex gene-
rali consuetudine à communione hominum sepa-
rantur, cap. 1. de coniug. lepros. adeò vt à vicinis
possint expelli glosa in cap. 1. versic. expellant, de
vsur. in 6. Veronens. tractat. de seruit. rustic. præ-
153 dior. cap. 9. num. 21. quosque multum abhorruit
Ius canonicum, eis inhibens propter abhomina-
tionem, ad ordines promoueri posse, vt ex Diuo
Thom. in 4. sentent. distinct. 9. artic. 4. liquet, &
affirmant Syluest. in verbo corpore vitiatus nu. 5.
versic. septimo, Nauar. iam citato loco Sebast. Me-
dices in summa tit. 9. quæst. 32. par. 2. & sum. Con-
fessor. lib. 2. tit. de homid. quæst. 43. quinimmò, si
post ordinum susceptionem aliquos lepra inuasit,
eos Ius Canonicum propedit, ne celebrent; quod-
que non tantum publicè fieri vetat, at etiam occul-
tè, si adeò lepra iuualuit, quod per corrosionem
membrorum, illum ad hoc reddiderit impoten-
tem, vt inquit Diu. Thom. in 3. par. summ. quæst.
82. art. 10. ad 3. argum. Alber. suo Repert. in verbo
lepra, versic. an vxor. Quod si non ita inualuit, li-
cebit eis occultè celebrare, vt Diu. Thom. & Al-
ber. citatis in locis concludunt, atque etiam publi-
cè, dummodò coràm leprosis tantum, & sint po-
tentes, præsertim in digitis, Syluest. eodem versic.
septimo, & Henrich. summ. Theol. Moral. lib. 14.
cap. 8. §. 8. & sic in Ecclesia propria leprosorum
quam eos habere posse Canones permittunt cap. 2.
de Eccles. ædific. hæc autem intelligere oportet, de
ordinatis antequam lepræ morbo cœperint labo-
rare, non autem de leprosis volentibus ordines su-
scipere, vt secreto celebrent, aut publicè coram ta-
men leprosis; quia minimè est illis concedendum
ordinibus insigniri, vt aduertit Maiol. tract. de ir-
regul. lib. 2. cap. 18. num. 1.
154 De Rectoribus verò Ecclesiarum, lepræ macula
vsque adeó infectis, quod altari seruire nequeant,
nèc sine magno scandalo, & abhominatione eo-
rum, qui sani sunt Ecclesias ingredi queunt; San-
ciunt Lucius Papa III. & Clemens III. eis dan-
dum coadiutorem, qui curam habeat animarum,
& de facultatibus Ecclesię ad sustentationem suam
congruam recipiat portionem in cap. de Rectori-
bus, & cap. tua nos de cleric. ægrot. dicamque ex-
pressius in vers. Post hæc conuenit.

Sed vt hæc materia clarioribus reperiatur illu-
strata verbis, licebit sané mihi paululum in ea aber-
155 rare proposito, ac prænotare Iuris Canonici re-
solutione inspecta, posse beneficia resignari coram
ordinario loci, cui fas sit eam admittere, aut etiam
coram Vicario generali habente potestatem ad-
mittendi Rot. decis. 288. seu 1. nota quod Episco-
156 pus de offic. Vic. in antiq. in tantum, quòd etiam
beneficiorum reseruatorum renunciatio fieri po-
test coram ordinario, qui illam recipere non veta-
tur, & renuncians dicitur propterea priuatus, &
spoliatus iure, quod habebat in beneficio, quod va-
care dicatur ob talem resignationem, vt decidit
Rota decis. 4. de renunciat. in antiquior. & prima
de rerum permut. in nouis; nec non Cassad. 4. de
157 præbend. quod tamen non extendendum ad exẽ-
ptum, qui suum beneficium minimè potest renun-
ciare in alterius manibus, quàm Papæ, nec alius
præter illum admittere, per cap. fin. de renunc. &
glos. 1. & alteram in vers. transeundi in cap. si Ab-
batem de elect. in 6. Modern. de resign. benefic. lib.
3. quæst. 11. nu. 2. quia cum ordinarius non possit
exemptum inuitum destituere, ex quo, in eum nul-
lam habet iurisdictionem, ita nec eius renunciatio-
nem admittere alleg. decis. 4. de renunciat. in anti-
quior. nec alius sit illius superior, quam Papa ex ad-
ducta glosa in c. si Abbatem Mandos. tract. signat.
Grat. tit. Resignationes vers. exempti, & tit. exem-

ptiones eodem versic. exempti; his tamen est omninó addendum, quod licet valeat renunciatio reseruatorum coram ordinario facta, qui potuerit eá admittere, non tamen eadem beneficia reseruata, & sic resignata deinde conferre; sed Papa tantummodò, vt allegatæ Rotæ decisiones, scilicet 4. de renunc. 1. de rer. permut. & Cassad. 4. apertè demonstrant; cœterorum vero beneficiorum (vt firmaui) renunciatio valet, si fiat coram ordinario, dummodò libera, & simplex sit, non ad fauorem alterius, hæc enim coram illo fieri prohibetur, iuxta communem Doctorum sententiam, in praxi seruatam, vt scribit Mandos. in Reg. Cancell. de infirm. resignant. quæst. 16. num. 11. & reg. de annali quæst. 46. num. 2. Rebuff. in praxi tit. de renunc. condit. num. 1. latéque Suarez tract. de relig. lib. 4. cap. 35. alijque mille probant. Siquidem iure positiuo, Simoniaca iudicatur resignatio ad fauorem iuxta glosam in c. ex parte el 1. vers. Dimittere de offic. deleg. & Nauar. in sum. c. 23. n. 107. vers. ad decimum; permittitur tamen, ex antiquissima Curiæ stylo, quo ipsa consueuit coram Papa fieri, & tunc omni vitio simoniaco caret. Cassad. decis. 2. nu. 3. de simon. Abb. in c. non satis num. 8. de simon. Det. in eodem cap. ex parte num. 15. Rodoan. tract. de simon. par. 2. c. 12. & c. 13. nu. 3. atq; Suarez eod c. 35. nu. 3. nec mirum si de hac resignatione ad fauorem nulla fit mentio in libris decretalium, sexti, & Clementinarum; Talis namq; stilus non vigebat temporibus Alex. III. Innoc. III. Bonif. V. ac Clem. V. Summorū Pontificum, á quibus emanarunt Canones in eisdem relatis titulis existētes, vt scribit Puteus decis. 428. lib. 1. potest igitur fieri de iure, coram ordinario, illa renunciatio, quæ

159 à Doctoribus simplex appellatur, quod deinde Pius V. immutauit, dum 1. per suam Constitutionem 42. exordientem, officium, vetuit etiam has simplices resignationes amplius fieri, coram ordinario, quousq; esset super eis certa constituta forma á Sede Apostolica, & postquam omnium animos misera expectatione per plures mēses suspenderat, sua perpetuó valitura constitutione 58. exordiente. quanta Ecclesiæ Dei incommoda, & publicata Kal. April. Anni Millesimi, quingentesimi, sexagesimi Octaui, relaxauit contenta in dicta 42. Constitutione, Episcopis, alijsque facultatem habentibus restituit, potestatem recipiendi resignationes simplices, factas tamen ab illis, qui aliqua ex causis inibi expressis adducuntur, & non aliter, quare actentè cōsiderandū est, quod illis ex causis, aut eorum aliqua, concedit Papa eas resignationes posse fieri coram ordinario, quas per suam Constitutionem 42. generatim prohibuerat, & sic simplices; ergo in hac 2. easdem relaxat fieri præcedēte aliqua ex illis causis, ob idq, allucinaretur profectò qui propter dictas causas crederet, etiam conditionales resignationes, & ad fauorem alterius corā ordinario fieri posse; Verū si ordinarius admiserit illam, vtrū dicatur acceptasse renūciationem spreta conditione tractat citatus Suarez, & negat nu. 11. nu. autē 9. scripserat quid tunc facere possit, vel debeat refertq; Soti, & Couar. opinionē; quin, & suam addit inquiens Episcopū conferentē beneficiū personæ nominatæ á renunciante, dūmodò non ex obligatione, aut pacto, sed mera, ac libera voluntate alienum esse à simonia, & alia multa huc spectantia deinde subijcit; eius dicta videto quæso.

Posthæc conuenit, vt illuc redeat, vnde mea digressa est oratio, & fateri quod quāuis licuerit cuiquam, ex iuris dispositione sua beneficia resignare simpliciter corā ordinario, eidemq; talē admittere resignationem, hodie tamen vigore dictæ Constitutionis, non nisi ex vna saltem causarum quæ in ea rescribuntur, id liceat, quarum vna est corporis impedimentum seu vitium; & quoniam ad corporis vitiū redigitur lepræ morbus, vt dixi sub n. 152. adeò quod ea correptū impedit ministrare propter scandalū, & abhominationem, ideò sequitur necessariò, vtramq; clausulam, seu causam in adducta cōstitutione expressam (scilicet si corpore impeditus; vel vitiatus sit) leprosum complecti si velit sua

160 beneficia resignare, possit coram ordinario hanc facere resignationem; non tamen ad id cogi inuitus possit; tametsi non dubitem, vt habenti curam animarum, etiam inuito dandus sit coadiutor quēadmodū conclusi nu. 102. c. 6. rub. 7. & supra n. 154. ob idq; discedo ab auctoribus opinantibus, leprosū esse amouendū à titulo beneficij curati, atque in eo alium instituendū, reseruata leproso ad victū, vitęq; necessaria fructuū portione; hoc enim periniquum esset, atq; iniustū si is quem molestia corporis irruit honore suo priuetur, eidéq; flagellato addatur afflictio, iuxta c. scripsis, & c. cum percussio 7. quæst. 1. ac propterea suggerendū est, vt si quis in regimine ægrotat, dispensator illi requiratur talis qui valeat eius curā omnē agere, & locum illius in regimine Ecclesię conseruare, adducto c. scripsit, atq; ita concludūt Laud. & Hug. iuxta glosam magnā in c. tua nos, de cler. ęgrot. quāuis ipsa aliter sentiat cuius resolutioni nequaquā succurrit text. in eod. c. tua nos, dum præcipit illum remoueri; non enim simpliciter illū remoueri decernit ab officio, sed ab administrationis officio, scilicet ab exercitio, & actu, non autē á iure, & titulo illius; vt Laud. declarauit, licet eius intentionem, breuibus, & implicatis verbis retulerit glosa iam citati, cap. tua nos.

Addo textū in c. quamuis 3. q. 6. quò loci rescribuntur verba Eleutherij Papę ad Episcopos Gallię scripta in c. 2. eaq; sunt: Nec in eorum Ecclesijs alij aut proponantur, aut ordinentur, antequam hic eorū iustè terminētur negotia, ista quippé verba præferūt, nō satis esse aduersus Episcopos fuisse propositas accusationes criminales, nisi præterea iustè fuerint terminatæ antequā alij ordinētur; itaq; supponunt tunc spoliandos esse Prę sules suis Ecclesijs, cum eorum præcedente culpa cōdemnati apparēt, alioquin mulctari cùm nequeant, vbicumq; culpa carent, certè non vēdicabit sibi locum illius textus sanctio, vt tūc alij ordinentur in eorū Ecclesijs, sed cùm iustè fuerunt condemnati, & propterea cùm nullā delicti extare causam supponamus in casibus, in quibus noster sermo est in pręsentia, sed iustā vel infirmitatis, vel inimicitiarum, aut alterius ex recēsitis in Constit. Pij V. superius relata, non venit possessor priuandus beneficio Curato, aut Episcopatu, sed ei dādus coadiutor; & quatenus Papa annueret, vt sufficeretur alter accedente eiusdem possessoris consensu, tunc sit ei reseruanda ex fructibus ipsis, omnis necessaria alimonia iuxta indigentiam, quāuis quod superest non ascendat ad ducatos centū si

Parochia-

Parochialis sit, aut mille si Cathedralis per Conci-
lium reseruatis, nè super illis grauentur Curati, aut
Episcopi, in cap. 13. sess. 24. de reformat. quando-
quidem militare existimo, cum voluntate allectus
quis resignat, & alter assumitur; secus verò cum
iusta ex causa, & valida ratione, ob quam inserui-
rè, aut residere nequit; tunc enim de fructibus ali
debet sui beneficij, vel Episcopatus, & coadiutori,
vel resignatario prouidendum alia via, iuxta notata
per Abb. in cap. 3. nu. 6. de cleric. ægrot. vel debilit.
& propterea vidi multoties datos coadiutores Epi-
scopis, ex causa nequeuntibus residere, reseruatis
fructibus resignanti, coadiutori verò assignatis tan-
tum ducatis ducentum quolibet anno, quod ipse
admitterem, quando causa infirmitatis esset, quæ
molestaret Episcopum, quia neque illi, neque alteri
tunc posset inseruire, & gubernare; quod si capita-
lis inimicitia impelleret; ita quod Populo esset eso-
sus, citius eo casu approbarem sententiam illam,
quod á summo Præsule alteri Ecclesiæ proponere-
tur, suæ vero alter deputetur iuxta opin. Innocent.
in cap. nisi cum pridem de renunc. amplexatam ab
Abb. in citato cap. tua nos sub num. 5. nam ita fa-
ciendo, vterq; viueret decenter, & iuxta suum sta-
tum, & subditi pacato animo viuerent, sicq; fecisse
complures supremos Pontifices memini, hisque
præsertim postremis temporibus Dominum no-
strum Paulum V. cum Episcopo Montis Marani
ab ipso translato ad Ecclesiam Iserniensem.
Quanquam enim spirituale vinculum fortius sit
carnale, ac propterea dubitari minimè debeat, quin
Omnipotens Deus, spirituale coniugium quod est
inter Episcopum, & Ecclesiam suo tantum iudicio
reseruauerit dissoluendum, qui dissolutionem etiā
carnalis coniugij, quod est inter virum, & fœmi-
nam, suo tantum Iudicio reseruauit, præcipiens,
vt quos Deus coniunxit homo non separet cap. in-
ter corporalia de translat. Episc. Attamen posse
supremum Pontificem dissoluere, túm ille, tùm
alij mille textus approbant, præsertim in cap. 1. eo-
dem allegato tit. & alijs inferius adducendis, & effi-
cax quippè ratio quæ præfatam contradicentem,
validè quoque reijcit, ea proculdubio est quam
scripsit Innoc. 3. in cap. quanto personam, eodem
tit. de translat. Episc. quod potestatem transferendi
Pontifices ita sibi retinuit Dominus, & Magister,
quod soli Beato Petro Vicario suo, & per ipsum
successoribus suis speciali priuilegio tribuit, & cō-
cessit, vt propterea nō homo, sed Deus separet; quos
Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri
Dei vicem gerit in terris) dissoluit: quam eandem
rationem alijs autem explicatam verbis, in eandem
tamen sententiam tendentibus, idem Innoc. tradi-
dit in eodem, & superius citato cap. inter corpora-
lia; quod scilicet non humana, sed potius diuina
potestate coniugium spirituale dissoluitur, cum per
translationem, depositionem, aut cessionem aucto-
ritate Romani Pontificis (quem constat esse Vica-
rium IESV CHRISTI) Episcopus ab Eccle-
sia remouetur. Huc etiam spectant quæ in rub. 1.
num. de Matrimonio carnali loquentes scripsimus
cum eiusdem Romani Pontificis probauimus Po-
testatem esse dissoluendi matrimonium ratum,
Quia tamen eiusmodi vinculum ad placitum dis-
soluere licere, non reperitur resolutum, sed ex cau-
sis tantum, aut saltem vna earum, ideò si illas inqui-
rere velimus, facilè nobis patebunt, nam sex recen-
161 suit Alex. III. in c. Nisi cum pridem de renunc.
Conscientia nempè criminis; debilitas corporis,
defectus scientiæ, Malitia plebis, graue scandalum,
demumque irregularitas, quas longo sermone ex-
plicat Paris. de resignat. benefic. lib. 5. quæst. 3. Sed
præter eas, vtrum aliæ excogitari possint, non ina-
niter queremus, dum Alex. ipse Papa enarrando
illas sex, videatur restrinxisse ad eas tantum, atque
ideo alijs ex causis non licere. Verum si aliæ vr-
geant adhùc licere affirmamus, quandoquidem
non vnam, aut alteram tantum causam validam
esse reperimus sancitum, sed generatim scriptum,
vt rationabilis subsistat causa, quamuis autem exē-
plificauerit Alex. in illis sex: exempla: tamen non
restringuunt, at solum declarant, ex iactata ab om-
nibus Regula, vt propterea dicamus satis esse si iu-
sta aliqua suppetat causa: Innoc. etiam 3. in addu-
cto cap. quanto exprimit necessitatis Ecclesiæ, aut
vtilitatis causam: & tamen aliquæ earum, quæ idē
Alex. illic annexuit: non Ecclesiæ necessitatem,
aut vtilitatem respiciunt, sed ipsiusmet Præsulis.
Alia tamen eiusdem Alex. verba, longè magis vr-
gere videntur, illa nempè; Verum si propter alias
causas cessionem affectes, non est in hoc tibi postu
lanti fauendum. Attamen horum verborum in-
tuitu, prorsus respuisse alias, & iustas causas, neque
admittimus, propter verba quæ continuò subijcit,
& rationem, scilicet cum huiusmodi postulatio vi-
deatur non esse discreta: Hæc quippè ratio suppo-
nit antecedentia verba generaliora; & loquentia
de alijs causis restringenda esse ad alias causas, non
æquè idoneas, ac validas; nam illis suffulta postula-
tio non apparet esse discreta: Quam nostram sen-
tentiam comprobamus ex altero textu, qui ab eo-
dem Alex. III. emanauit, nempè in cap. post trans-
lationem de renunc. vbi post illam causam de per-
secutorum rabie, quæ compræhendi videtur sub
illa, & quarto loco relata in dicto cap. nisi, scilicet
malitia plebis, & post alteram de literaturæ defe-
ctu, ac tertio loco expressam in eodem cap. nisi,
subdit illam, si quis per cupiditatem parentum
(eò tamen pœnitus ignorante) fuerit Episcopatum
adeptus; & hoc compertum Episcopatum ipsum
de licentia superioris dimiserit; Hæc sanè causa,
néc expresse refertur in dicto c. nisi cum pridem;
nec sub aliqua illarum sex eo in textu rescriptarū
compræhenditur, & tamen licuisse ob eam admit-
tere cessionem probat, ex quo propterea desume-
re possumus veritatem conclusionis firmatę, vt alijs
etiam ex causis præter memoratas sex, admittatur
Episcoporum translatio, dummodò iustæ sint; quā
insuper subsequentia eiusdem cap. post translatio-
nem, verba apertius tutantur in §. quanquam; ea-
què sunt; quamquam autem in his, & consimili-
bus casibus, is qui Episcopatu dimisso; & rursus
in §. cum ergo; illa nempè, mandamus, quatenus
si tibi constiterit, quod propter aliquam ex præ-
missis causis seù consimilibus, idem I. Episcopatui
cesserit memorato; vt propterea non sit amplius
dubitationi locus, & licuerit Paris. quærere in ea-
dem citata quæst. 3. num. 244. lib. 5. de resignat. be-
nefic. si valeat Antistes resignare Episcopatum, ob
aeris intemperiem, non quidem ob intemperiem

contagiosam, nam, & tunc si ipse renunciaret ita, & alij postmodum, & consequenter Pastore careret Ecclesia, ad quod vitādum permissum est Præsulibus abesse, nec teneri eo casu residere, vt glosa admonet in Clement. Nè in agro §. ad finem, vers. rationabili de stat. Monac. & post alios scripsit Fuscus de visitat. lib. 2. cap. 28. num. 9. Sed ob aerem, quæ propriæ naturæ, aut complexioni noceret, quamuis & ille non sit sua natura perniciosus; scimus enim inter necessario nostra corpora alterantia aerem enumerare Galenum libro artic. Medicin. cap. 85. Si quidem aerem nos ambientem semper attingere necessarium est; & non secus ac sine alimento, nec nutriri, nec sine anima viuere; ita nec animam sine aere tutari, aut in corpore conseruare possumus: Vita quippè á calore, mors verò ab eiusdem caloris extinctione pendet; calor verò ad propriam conseruationem continua eget euentatione, quæ medio aere efficitur. Qui si secundum qualitates, ne dum, quò ad substantiam fuerit mutatus, cui dubium erit, quod inficiet, & corrumpet corpus? Hoc innuere voluit Hippocrat. in 2. de Natur. human. in textu 2. sub illis verbis. Morbi omnes fiunt, tùm ex victu, tùm ex spiritu, per spiritum Galen. in comment. intelligebat aerem, quo actracto viuimus. Aer itaque non solum in substantia, verum in qualitatibus mutatus, puta frigoris, aut caloris, siccitatis, aut humiditatis, morbosas affectiones humano corpori afferre solet: frigidū namque ait idem Hippocrates 5. Aphorism. 24. venas rumpit, tussim mouet, pectori inimicum, distillationes inducit, aliaque multa, quæ breuitati parcentes prætermittimus: Humidum autem caput grauat; siccum tusses facit, corpus exiccat, cutim exasperat, calidum verò spiritum dissoluit, caliditatem cordis non refrigerat; ex quibus satis apertè discernimus quod aer mutatus secundum qualitates, esto quod non sit secundum substantiā, morbos parere aptus est; nam frigidus aer obest naturis ad frigidam intemperiem lapsis; sicuti siccus ad siccam; atque ita deinceps, in alijs eadem proportione seruata, eo quia intemperatum corpus à similibus nequaquam conseruari posse testatur Galen. 6. Epid. cōmen. 5. cū talium vsu lędatur amplius, id. ꝗ 6. de sanit. tuend. his verbis idē Galenus patefecit. Naturis in siccitate, & humiditate lapsis, si seruare temperamentum studes, similia conueniunt; sin autem intemperiem corrigere volueris contraria necessaria erunt: Quamobrem iusta ratione moti quæsitum illud proposuimus, si Antistitem tunc transferre liceat, maximè si aeris isthæc mutatio sit talis, quæ illius personam quodammodo manifeste lędat eiusque corpori noceat, & responsio affirmatiua sine dubio vera erit, quam idē Paris. indicato num. 244. retulit adducitque Host. in cap. ad supplicationem vers. sciuerè morari, de renunciat. cuius verba non opitulari existimo. Nec Rebuff. & aliorum quos memorat. cum ad antecedens potius caput spectent, dùm respiciunt intemperiem aeris, istud vero, & secundum distinctionis caput procedit cum aer caret intemperie, verum ex aliqua specifica qualitate non omnium, sed aliquorum tantum complexioni obest, in quo tamen speciatim casu loquitur tantum idem Hostiens. in cap. 1. eodem tit. num. 3. illis vtens verbis, vel erat delicatæ naturæ, & aer sibi contrarius, altera item Felini verba fortasse etiam suffragantur, in cap. accedens el 2. num. 11. in fine, vt lite non constet. Illa nempè, an sua complexio, vel conuersatio sit ei tuta.

Cœterum ad eundem leprosum retrogrediens recenseo alteram rationem, ob quam priuari beneficio non debet puta illam, quia non est illi auferenda spes salutis, etenim lepra tametsi insanabilis credatur; cum eam solus Deus possit curare, vt constat ex cap. 5. Regum 4. dum Rex Israel ait, numquid, vt curem hominem à lepra sua? attamen non dubium, quin salutem quandoque siue
162 ex speciali gratia Dei, & miraculosè, siuè alio modo consequatur, sicuti perplures á lepra sua mundatos fuisse legimus: etenim Naaman, descendens septies lauit se in Iordane, iuxta sermonem Elisei viri Dei, & restituta fuit caro eius, sicut caro pueri paruuli, & mundata est, vt habetur indicato cap. 5. sic decem viri leprosi, occurrentes Domino transeunti, per mediam Samariam, & Galileam, dum ingrediebatur quoddam Castellum ipsi de longè stantes, & leuantes vocem, dixerunt, IESV Præceptor miserere nostri, quos vt ille vidit, dixit, ite ostendite vos Sacerdotibus, & factum est, dum irent, mundati sunt, Lucæ 17. Simon etiam leprosus, & à Domino mandatus fuit, quique postmodum Episcopus Cenomanensium in Galla consecratus fuit, sub nomine Iuliani, vt referunt annales, & ipse habui á Maiolo tract. de irreg. lib. 2. cap. 17. post num. 2. non igitur impossibile esset, vt quilibet, à lepra sua mundetur, tuncque ei fas esset non tantum in promotis ministrare, verū etiam promoueri per ea quæ scripsi supra vers. Sed causa cessante; ergo multo magis retinere beneficium, quamuis curatum. Alia demum optima est ratio, quód sicuti matrimonium carnale non seiungitur, si lepra alteri ex coniugibus superueniat, imò compellitur qui lepra caret reddere debitum, tametsi non continuò in eodem cubili dormire iuxta c. 1. cum inibi notatis per glosam, & cœteros scribentes, de coniug. leprос. iuncto cap. 2. eod. tit. & notatis per Diu. Tho. in 4. sent. dist. 33. art. inibiq; Sot. art. 1. vers. id autem Alber. suo Diction. verbo lepra, vers. an vxor. Ideò ex his puto, idem dicendū in matrimonio spirituali, cum validissimum sit argumentum de vno ipsorum, ad aliud, per cap. inter corporalia §. cœterum de translat. Prælat. Quòd si Episcopus esset, qui tali morbo corriperetur, quid tunc facere conueniret, pro regimine Cathedralis Ecclesiæ recurrendum esset ad constituta superinde per Bonif. VIII. in cap. 1. de Cleric. ægrot. in 6.

Hactenus non solum de illa lepra allocutus sum, quæ proprio, & Græco nomine Elephantias, vel Elephantiasis à medicis appellatur, Arabico verò lepra dicitur, teste Falloppio tract. de morbo gallico cap. 3. & quæ non tantum cutem infestat, verùm etiam carnem ipsam vsque ad ossa depascitur, atq; oritur à sanguine atræ bilis, quæ temporis processu in perfectam atram bilem conuertitur, sed prædicta intelligo procedere, in ea tantum, quæ cutem manifestis, ac deformibus crustis obducit, corpusq; vehementi pruritu infestat, quęque pars scabiei dicitur: ergo illa laborans inhabilis est censendus ad ordines, sicuti qui iugem scabiem patitur.

Is

163 Is enim irregularis iudicatur, ita Sayr. in thesauro casuum conscientiæ lib. 6. cap. 9. nu. 9. ac nisi magna præcedat causa, non est secum dispensandum ad ordines per cap. 1. Leuit. & refertur in cap. hinc etenim 49. distinct. túm quia scabiosi luxuriæ suspictione non carent, vt Maiol. ait in tractat. de irregul. cap. 18. vers. ad lepram, ob idque non potest esse hortator virginitatis, vt inquit Specul. tit. de dispens. §. iuxta num. 4. & 5. túm etiam, quia dicuntur corpore vitiati; licet autem ius ciuile neget, ob eam redhibitionem esse l. vel proterui ff. de ædilit. edicto, attamen concedit actionem ex empto l. ob quæ ff. adducta rubrica; quatenus verò à scabioso omnis abesset suspictio luxuriæ, si tamen eius scabies pergrandis esset, ipsaque nimiam induceret deformitatem, seu impediret vsum manuum, & contractationem Eucharistiæ, & peculiari nomine psora à Physicis nuncupatur, & scabies Herculea à Suida appellatur, quaque laborasse Gregor. Turon. ipsemet attestatur in suo libro in gloriam confessorum cap. 44. Sanè repelleret illum ab ordinibus, quem inuasisset Archidiacon. in cap. hinc etenim nu. 14. distinct. 49. ægra namque ipsa est, ac non nisi magna cura excutitur, at tantum plerumque gignit pruritum, vt Dei maledictio censeatur, Grámat. decis. 56. nu. 6. ex quibus eam elicio conclusionem, vt pergrandis scabies omninò propediat ordinandum sin minus non impediat, quin ille promoueatur nisi iuxta verba Leuitici cap. 21. ea iugis sit, hoc est continua, & assidua; quare illum à suscipiendis ordinibus detinendum minimè existimarem, quem offenderet Herculana scabies, quæ perjucunda fuit, facileque sanabilis interprete Suida, vel ipsa peroptabat Herculana, idest callida balnea; narrant siquidem Scriptores Herculi, laboribus illis ingentibus fatigato, Palladem, Nymphasque crebro balnea feruentia suppeditasse: inde dicunt deductum esse adagium illud Herculana scabies, cuius vsum indicat Manutius in lib. adag. & opinatur illud dici posse, vel in eos, qui multo studio, alioue labore valetudinem offenderunt; vt iis aliquo laxamento sit opus, vel in eos, qui blandis adulationibus deliniti, veluti iucunda quadam scabie pruriunt; lepræ verò morbi curationem, & remedia, si quis scire concupiscit, præter Medicos, addat Plinium, eo quod ipse, plura refert diuersis tamen in locis maximè lib. 20. histor. cap. 6. q. 13. & 17. lib. 21. cap. 19. lib. 28. cap. 9. & lib. 33. cap. 11.

164 Paralysi etiam, qui laborant, irregulares sunt, Henrich. summ. theolog. moral. lib. 14. cap. 8. §. 8. & Sayr. in thesaur. cas. conscient. lib. 6. cap. 9. num. 10. tùm si ea sit, quæ membra corporea ita dissoluat, vt illorum vsu careat ægrotus, siuè dissolutæ sint manus, pedes, lingua, aliaue corporis pars, per Tabien. verbo corpore vitiatus; túm præterea si aliquod membrum ita leuiter offendit, vt tremorem dumtaxat illi afferat; quia propter periculum imminens in administratione Sacramenti, & scandalum, quod generat repellendus est ab ordinibus suscipiendis, necnon ab executione susceptorum, vt affirmat Specul. in cap. si forté nu. 5. de elect. in sexto, & Maiol. tract. de irregul. lib. 2. cap. 24. post num. 1. Est enim Paralysis totius corporis, vel particularium membrorum affectio, in qua vel motus, vel sensus tantum, vel ambo simul pereunt, teste Hieronym. Puluer. in sua praxi curand. morb. cap. 15.

165 Hoc idem præcitati affirmant de morbo apoplexiæ, si aliquem adeò offendat, vt eius membra inutilia reddat; isto autem morbo nullus est sensili ætati familiarius; quoniam in hac ætate cerebrum pituitosis repletur superfluitatibus, vt inquit Galenus ad aphorismum Hyppocrat. 31. lib. 3. Eiusmodi autem morbum soluere, fortem impossibile, debilem verò non facilè existimat Hyppocrat. aphorism. 42. lib. 2. vbi Galenus subiungit, quod in apoplexijs totum corpus sensu priuatur, ac motu, solus restat anhelitus, qui si & ipse prohibeatur maxima est, & acutissima hæc apoplexia, sed eius definitionem tradidit Actius lib. 6. cap. 27. Hieronym. Capiuacc. in suo methodo cognosc. vel curand. affect. lib. 1. cap. 16. verum Hieronym. Puluer. in sua praxi curand. morb. cap. 14. & Aristotel. commendat definit. lib. 3. sentent. 1. tract. 5. cap. 12. quod sit otiositas membrorum à sensu, & motu propter oppilationem contingentem in ventriculis cerebri, & in cursibus spiritus, sensibilis, atque motiui; tu veró curiosus Lector, si copiosius apoplexiæ materiam percurrere exoptas, videto Auctores relatos; sed quæso ne obliuiscaris doctrinæ Galeni relatæ aphorism. 42. quod apoplexia est vitium acutissimum, & velocis motus, rationem scribit Capiuacca loco citato vers. apoplexia, magna ex parte, in finalibus verbis, dum inquit, quod partes principes perferre nequeunt passiones fortes, & simul diuturnas.

Quod si aliquo prædictorum morborum laborans eo liberetur, quamuis perdifficile credatur;
166 quia tamen aliquando contigisse legimus, nempè sancto Eugenio Carthaginensi Episcopo, qui conualuit à morbo iam dicto apopleticæ paralysis, in quam incurrerat ob nimium fletum, & humi dormitionem, vt scribit Victor. Episcopus Vitensis lib. 3. de persecut. Vandal. ita sanè posset alteri euenire, & tunc desineret vtique irregularis esse, ex generali ratione, relata circa corporalia vitia, & constituta superius vers. causa verò nu. 67.

167 Ille præterea ex sententia Sayri in suo thesauro casuum conscientiæ lib. 6. cap. 9. nu. 5. irregularis est, qui illo morbo laborat, qui sicuti vniuersæ Europæ communis, ita varias sortitus est appellationes; eo quod Itali gallicum vocant, & variolam gallicam, quia in gallis primum apparuit; conueniunt siquidem omnes, præsertim Montan. de morbo gallico in principio, & Fallop. eodem tractatu cap. 1. Christophorum Columbum Anno
168 1494. ex Indijs reuertentem, detulisse triremes, non modo ingenti margaritarum copia onustas, verum hac lue refertas, ò summa Dei bonitas, cum soleat nonnunquam bonum aliquod, adiuncta spina elargiri, atque aloem melli admixtam; si igitur, Columbus secum reduxit milites, non tantum auro, quantum morbo replenos; illi sanè alijs partem mercis communicarunt; qui in Italicis expeditionibus, sumpserunt stipendia; Eo enim tempore Carolus Gallorum Rex Octauus, numeroso exercitu Neapolim accesserat. Vrbemque ipsam maxima obsidione cinxerat, suum in exercitum, vel quia, (vt multi credunt) aliqui ex militibus illis Columbi transfugerant, cum meretricibus, secum ex Indijs delatis, vel, vt alij, & rectius existimant, cognoscentes Hispani vim contagiosi affe-

ctus,

ctus,expulerunt scorta multa, eaque formosissima, quorum pulchritudine Galli adducti, illa exceperunt, ac libentissime, cum eis luxuriarunt, atque ita totus exercitus infectus remansit contagione ista, tuncque apparuit hoc nouum morbi genus, quod postea vniuersam infecit Europam; gallicum igitur morbum vocant,quia in Gallis primum apparuit; ipsi veró Galli morbum Italicum appellitant,quia re vera in Italia primum infecti sunt,quinimmo Hispani Neapolitanum morbum, & fortasse conuenientius vocant,teste Nauar.in manual. cap. nam primum in illius obsidione floruit, huiusce morbus, indeque tanquam præmium partæ victoriæ.hac prætiosam gemmam Galli in suas detulerunt Regiones, qui præterea solent Hispanicam scabiem appellare, tanquam ab Hispanis communicatam, eius autem causas multas esse dicunt Medici,easque numerant; ijdemque solam influentiam, aut acris corruptionem suffi cere non dubitant, præsertim Ioannes Almenar Hispanus in suo tract. de morbo gallico cap.2. adiungens ob hanc causam,pie credendum esse,nonnullos Religiosos hoc morbo commaculatos; aliam verò ex conuersatione oboriri affirmant, atque ita, per oscula,& lactis subductionem,quemadmodum in pueris nonnumquam reperitur; tandemque per coitum, eoque modo frequentius euenire asseuerant,atque illud contagium acquiri probant; Curatio præterea huiusce affectus, luculenter traditur à præfatis, atque alijs multis Auctoribus, qui peculiares tractatus conscripserunt de morbo gallico,& præsertim Montanus in sua epistola prima post suū de hac re tractatum; ceteris tamen validius erit remedium,idque animæ quoque saluti vtilius, á meretricibus abstinere,& venereis amplexibus,eorum displicentiam, & contritionem habere; etenim Deum morbis persæpè castigasse peccata nostra intuemur, probatque Benzonius in Speculo Episcoporum lib.1.de fuga distinct.1.q.7. dub.1. atque ita ea punire, tentasse credendum est, hoc nouo genere morbi, vt timidiores facti veneris luxuriam, relinquamus, & studijs literarum, aliarumque bonarum artium incumbamus; quod facilè euenturum suadeo; maximè si illud non ignorent,vt, qui semel hoc morbo laborarunt, & sanati sunt, si deinde, vel cum inquinata, vel munda muliere, præsertim immoderatè coeant,in idem,vno, vel altero modo, promptè incurrant, recordatione per coitum ante suscepti mali; cæterum scire licet, morbum hunc non breuem,sed longum esse,atque hominem,mille quidem modis torquere,sed suapte natura, neminem interimere, ita inquit Alex.Traian.in tract.iam dicto lib.2.cap.26.

169 Quartanam quoque febrem,iustè credendum est, neminem retrahere ab ordinibus suscipiendis per Vgolin. tract.de irregul.cap.53.§.2.nu.1. vers. excipitur etiam, & Sayr. in thesauro casuum conscientiæ lib.6.cap.9.nu.4. & concinit mea sententia non exilis illa ratio; quod ipsa infirma nimis,& imbecillis est,teste Aristotel.par.1. problem.57. siquidem, illud dicitur infirmum, quod non potest in proprium eius actum, vt inquit Petr. Apponen.in exposit. ad dictum problem. inibi, ea ratione confirmans,quod actus febris, est inflammare totum corpus,quod nequit efficere quartana ipsa, meritò infirma,ratione deficientis inflammationis: nec tātum, si æstiuæ sunt quartanæ, (quæ cum sint magna ex parte breues Auctore Hyppocrat. aphorism. 25. lib. 2. neminem diù molestant, & consequenter,nec detinent ordinari,) sed etiam si autumnales,quamuis longæ sint, maximè quæ hieme attingunt, vt idem Hyppocrat. citato loco adiungit; nam ita inueterascunt, vt ægroti eas floccifaciant,ac paruipendant,illæque propterea, haud debeant, eis impedimento esse, quin ordines suscipiant; ob idque non immerito lex denegat redhibitoriam actionem ex ædilitio ædicto, si venditum mancipium leuis febricula, aut vetus quartana afficeret, vt inquit Vulpian. in l. 1. §. proinde ff.de ædil. ædict. & Iulianus licet constituerit, febrem morbum sonticum esse, ob quam non videri rem iudicatam, si aliter ex litigatoribus laborauerit febri, tempore sententiæ, id tamen non procedere subiunxit,si veterem quartanam habuerit, eò quod ille dici potest, morbum sonticum non habuisse, L.quæsitum ff.de re iudic. Nec mirum,si quis compulsus Ecclesiæ inseruire, nihil percipiat si quartana laborans minimè illi deseruierit, vt scripsit Hostiens.in summa rubr.de cleric.ægrot. in fine; Etenim potest dubio procul intendere,circa propria negotia, vt affirmat illic metipse Hostiens. & nos edocuit Quintus Fabius,qui diú,hac febre correptus,semper rei bellicæ vacauit, ac tandem aduersus Allobroges pugnans, vsque adeó furens exarsit, vt ea liberatus in acie fuerit; posteaque perpetuó extiterit incolumis, vt refert Plinius libr. 7. historiar. cap.50.

Isthæc autem de illa quartana præsertim intelligenda existimo, quæ puerum ante pubertatem inuadit, siquidem cito illa finitur, atque deficit, cessatque per aduentum pubertatis,iuxta Plinij auctoritatem indicato cap. 50. ergo ab ea reperitur liberatus,cum eam attingit ætatem,in qua canones, aut potius Concilium facultatem relaxat suscipiendi minores ordines; quartanam verò quamuis inueteratam, nihilominus periculosam nunquam esse, neque magnum,sed paruum producere nocumentum,inquit Petr. Apponen. super adducto aphorismo Hyppocrat. 57. & plerumque quartanæ aducit ægros salutem nancisci, comitiali scilicet morbo vexatos, sunt qui dicunt; nam ipsam morbo Comitiali finem imponere fatetur Hyppocr. eumque refert Hieronym. Gabuccin. de morbo Comit. fol.51. subdens fol.52. ex eiusdem Hyppocratis auctoritate,quod etiam quartana laborans corripi,illo morbo nequit.

170 Febricitantes verò, vtrum ne ordines suscipere interea possint, non dedecebit dignoscere, atque in hac re ab errore alienum reputo credentem mitissimas febres non impedire promouēdum, Vgolin.tract.de irregul.cap.53.§.2.nu.1. vers.excipitur, & ratio illa suffragatur, quod ipsæ tutissimis signis incedunt,ac quarto die finiuntur,vel antea,vt scribit Galenus ad aphorism.Hyppocrat. 24. lib.2. ob quod nulla est, in iure ipsarum consideratio, sicuti nos Vulpianus edocet in l.1.& l.ob quæ ff.de ædilit. edict. neque si diutius perdurarent, si tamen leuissimæ forent, impedirent ordinandum; cuiusmodi fuit febricula, quæ Antipatrem Sidonium Poetam inuasit, qui omnibus annis, vno die, tantum, natali suo

ſuo corripiebatur; quo etiam die conſumptus eſt longa ſenecta, vt Plinius teſtatur lib.7. histor. cap. 51. huius etiam ſpeciei eſſe febrem illam, cenſuit Maiol.tract.de irregul.lib.2.cap.22. verſ.ſunt præterea, quæ Caium Mecenatem inuaſit, cuius meminit inibi Plin. & propterea eandem, in cauſa minime eſſe, credit ipſe Maiol. vt ab ea vexatus, detineatur ordines ſuſcipere; verum ipſe ſuſpicor Maiolum non bene ſentijſſe, cùm Plinius in eo capite his vtatur verbis: Quibuſdam pèrpetua febris eſt, vt Caij Mæcenati; cuius quidem verba haudquaquam iuſtè poterant Maiolum inducere ad credẽdum ita vt credidit; namque leuis licet fuiſſet febricula, tamen quia perpetua, ſcilicet continua, & perennis, vt apparet ex Calepino in eo verbo, ideò ipſam infeſtiſſimam eidem Mæcenati fuiſſe credendum eſt, ob idque inter ſigna mortis illam connumerauit illic Plin.; febris autem, quæ hominem vſque adeò inuaderet, vt ipſum conſtitueret extra ſenſus, aut alias acutiſſima eſſet, operaretur profectò, vt ille interea nec promoueri, neque antea ſuſceptos ordines exercere poſſet, Maiol. tract.de irregul.lib.2.cap.22.nu.1.& Sayr.lib.6.cap.9.nu.4.& ſic venditum mancipium redhiberi poſſe, ius permiſit l.ob quæ ff.de ædil.edict.

Interdum verò corporale vitium, quia pertranſit, vſque ad animum; cenſui perneceſſarium ad il-
171 la prolabi, & primo ad morbum comitialem, qui apoplexiæ proximus quodammodo eſt, eo quod idem locus in vtroque patitur, & idem humor in cauſa eſt, vt ait Galen.ad aphoriſm.45.lib.2.tametſi ob diuerſos reſpectus, generari ſubiūgat; hunc autem morbum, alij ſacrum appellarunt, vt Hyppocrat.lib.de morbo ſacro cap.10.quia caput in eo patitur, quod tanquam ſacram Palladij arcem, in qua ſacra mens reſidet maximopere venerabatur antiquitas, adeò quod, per illud iurabat, illius nutu pacta confirmabat, ſalutemque ſternutantibus præcabatur; Alij morbum maiorem nuncuparunt, adeò enim magnus, adeò fortis, adeoq; expulſioni rebellis apud omnes fuit, vt noſcenti talem morbum proſligare fuerint Diuini honores præſcripti, ſicuti Mincerates Medicus nobis exemplo eſt, qui non aliud ab eis conſequi voluit, quos tali morbo curauerat, quam haberi, ac venerari, vt Iupiter, ſed Priſci, teſte Ariſtotel.herculeum nominarunt, non quidem ex eo, quod illum paſſus ſit Hercules, vt aliqui praue ſentierūt, ſed auctore Galeno lib.6.de morb. vulg.comm.6.& comm.7. vt illius morbi ſæuitiem exprimerent, nomen hoc magnitudinem ſignificans effinxere; Alij comitialem dixere, quia comitia diſſoluebantur, ſi aliquis eo correptus eſſet infra tempus, quo celebrantur. Alij verò lunaticum nuncuparunt, eum experientia doceat lunares aſpectus eum inſequi; ſed Plato, & Apuleius diuinum dixerunt, eo quod animi partem rationalem, (quæ cæteris longè ſanctiſſima eſſe videtur) obſidet, & alio nomine, epylepticum, ſiuè caducum alij nominarunt, vt gloſ. in cap. communiter, & inibi Archidiacon.nu.2. diſtinct.33. & Medici communiter epilepſiam nominant, Capiuacc.lib.1.cap.15. quam verò ob cauſam, varia iſta ſortitus ſit nomina, præſertim ſæuitatem, vehementiam, morbique magnitudinem indicantia, tetigit Puluerin.in ſua praxi curand.morb.cap.13. aſſeuerans id eueniſſe, ob vehementiam, quam iſte morbus habet, eiuſque magnitudinem diligentiſſimum Medicum exigẽtem, accuratumque requirentem; quia ſi & ipſe eſſet, per initia neglectus, plerumque eo detenti commorirentur; Is enim principales membri operationes, cum totius corporis conuulſione tollit, toto cerebro, vel duobus eius ventriculis affectis; ob idque homo ſubito concidit, & ſpumæ ore mouentur; habet & hic morbus plurimum horroris, tum propter præmaximam ſpumam, quam ore emittit, enatam ex pulmone valde affecto, nimia interni motus vehementia, vt inquit Hieronym.Gabucc.lib. 2.de morb.comit.fol.46.tùm etiam, quia huiuſmodi vexati concidunt, ac rugitum ſolent emittere, enatum ex eo, quod ſtipatis venis difficilis eſt acris reſpiratio, vt ex ſententia Auicenn.teſtatur idem Gabucc. eodem lib. 2. fol. 45. ob quæ fœda admodum res eſt, ſtomacoque adeò abominabilis, vt adſtantibus, & aſpicientibus, timorem, horroremque ſemper afferat, atque ideò Plinio arriſit affirmare lib. 1. cap.23. hunc morbum deſpui conſuetum, perinde ac ſi contagione eſſet inuaſurus, & conſequenter iuſtè conſtituitur, ne exercitium ordinum antea ſuſceptorum retineat, qui tali morbo laborat, cap.communiter 33. diſtinct. quem textum in antea promoto, tantum procedere declarauit Brixiẽſis, & refert Archidiacon. inibi, eſt tamen verum, quod ſi hanc ob cauſam nephas eſt promoto mini-
172 ſtrare, multo magis, nec liceat ordinari, ex vulgata ratione illa, multa permicti, ac tolerari poſt factum, quæ antea prohiberentur; atque Adagio illo omnium ore probato, quod turpius eijcitur, quā non admictitur hoſpes, ex quibus nemò audet á ſupradicta concluſione diſcedere, verùm omnes approbant, affirmantes illi ita prohiberi promotionem, ſicuti miniſterium ſuſceptorum; idque præ cæteris firmat gloſ. in adducto cap. communiter verſ. de his, atque inibi Archidiacon. & alij multi, necnon Aluar.Pelag. de planctu Eccleſ. lib. 1. cap. 48.lit.F, adeò, vt, qui ſemel hoc morbo laborauerit nullo vnquam tempore poſſit promoueri, quamuis conualuerit, & omninò liberatus appareat, vt inquiunt Syluest. verbo corpore vitiatus poſt nu.5. & Nauar.in ſumma cap. 27. nu.203. ſat namque eſt, ſi ſemel illud vitium paſſus eſt, vt appendit Angel. verbo corpore vitiatus nu. 7. ex quibus nequaquam aſſentior diſtinctioni ipſius Maioli tract.de irregul.lib.2.cap.16.nu.4.vt ſi oporteret ſequi opinionem credentium morbum iſtum inſanabilem eſſe, & tunc ſit abſoluta reſponſio, nunquam admictendum ad ordines, qui eiuſmodi morbum, quandoque paſſus eſt, licet diù ſteterit eo liberatus, nam putandum, ipſum, denuò illius perſonam inuaſurum, cum frequentiùs reuertatur, vbi ſemel hic morbus inuaſit; quod ſi Phyſicorum reſolutioni inhærendum eſſet, cum affirment talem morbum ſanari omninò poſſe, & tunc permictatur promotio illi, qui antea fuerat eo vexatus; nam ipſe quamuis exiſtimem veriorem eſſe huiuſmodi Phyſicorum ſententiam; quæ tuetur morbum iſtum haudquaquam eſſe inſanabilem, ſicuti teſtatur Hyppocrat.aphoriſm.45.lib.2. aſſerens, quemcumque iuuenem morbo comitiali laborantem, mutatione maximè ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoque, liberari: tamen vt tutiorem aſſequor

quor conclusionem relatam Syluest. Angel. & Na-
173 uar. ne possit promoueri, postquam conualuit, etiam si ita longo tempore steterit; quinimmo impedimentum istud prouenienter ex hac ægritudine, ad hæredes, & successores patientis illum extendi, ipsemet Maiol. in eodem cap. vers. illud sub nu. 12. arbitratur, illa ratione confirmans, quia hic mor-
174 bus hæreditarius est, & ad prolem transfunditur, auctoritate Hieronym. Gabucc. de morb. comit. lib. 1. fol. 31. addit tamen ipse Maiol. hoc limitari, cum Episcopus longa temporis intercapedine cognouit progeniem non passuram, hunc morbum, & possit iudicare, tunc illam ad promotionem non
175 inhabilem; sed ipse neque admitterem prolem detinendam, siquidem podagræ morbus etiam dicitur hæreditarius, & probaui supra versic. item quod podagra, ac nihilominus, nemo ausus est id firmare in progenie laborantium podagra; ergo neque in ista, minimè tamen redarguerem propterea prouidum Antistitem, qui hac de causa, cautius agendo, differret ad tempus promotionem istorum descendentium; neque illum, qui hoc dubium paruifaciens prolem istam nullo expectato tempore, ordinaret modo nulla præcesserint signa futuræ inualetudinis.

176 Promoti verò antequam tali mala valetudine vexarentur, deberent ea superueniente desistere ab ordinum executione, vt dixi supra nu. 56. & alibi, quod tamen non ita simpliciter est intelligendum, sed subscripta cum distinctione, vt si frequêter hoc morbo tanguntur, ab oblatione, & Missarum celebratione modis omnibus prohibeantur; indecens enim est, & periculosum, vt in consecratione Eucharistiæ morbo victus epileptico cadat cap. 1. 7. q. 2. Qui verò non frequenter, sed aliquando probantur repentè collapsi, vocesque dedisse confusas, spumasque ore iactasse, sunt etiam omninò repellendi cap. 2. eadem causa, & quæstione, Henriqu. summ. theol. moral. lib. 14. cap. 8. §. 8. si autem, aliqui rarò hoc malum paterentur, nec emitterent voces confusas, possent sanè celebrare adiunctis sibi socijs, qui valeant Missam perficere si morbo corriperentur cap. illud, & cap. nihil 7. q. 1. quam distinctionem, tradit glosa indicato cap. communiter vers. de ijs 33. distinct. & sequuntur passim Doctores, præsertim D. Antonin. in 3. par. princip. tit. 29. cap. 5. in fin. & Alberic. in suo dictionario vers. vitiatus, circa medium, illi tamen, quos supradicta distinctio prohibet ordinari, non intelliguntur generatim, vetiti, sed tantum sacris insigniri, non minoribus, ex Maiol. lib. 2. cap. 16. num. 12. per cap. clerici 33. distinct. vbi Nicolaus Papa inhibet, ad superiorem sacri Regiminis gradum ascendere, à dæmonibus obsessos; cuius quidem canonis verba illa, sacri regiminis, non minores ordines, sed sacros dumtaxat complecti, adnotarunt inibi Archidiacon. & Laur.

177 Hæc quæ in Epilentico hactenus firmaui, ad Amentem, furiosum, & lunaticum extendi, dixerunt Villad. de irregul. fol. 42. & Nauar. in summa cap. 27. num. 203. quare aduerto, quod licet vulgus credat, illos lunaticos esse, quos morbus caducus vexat, vt Archidiac. dicit in cap. communiter nu. 3. distinct. 33. Ego tamen, cos esse, opinor, qui mentis summam alienationem patiuntur, estque species furoris; nam vt ex Galeni, Hyppocratis, & Aristotelis sententia, refert Gabuccin. lib. 1. fol. 16. de morbo comitiali, tres sunt species furiosorum; scilicet furentes, lunatici, & comitiales, quas species physico more illic prosequitur, & declarat ipse verò nostrorum Doctorum tripartita distinctione vtens, considero nos habere furiosos, mente cap-
178 tos, & habentes dilucida interualla. Mente captus genericè sumptus, dicitur quisquis animi iudicio carens, & à mente est alienatus, vt colligitur ex cap. fin. circa medium de success. ab intestat. & hoc modo dum accipitur, furiosus etiam comprehenditur, & mente captus dicitur, quia mente caret §. præterea instit. quib. non est permiss. facer. testam. ac compos mentis non est §. furiosus instit. qui testam. tutor. dari possunt, & sic mente captus complectitur omnes mente alienatos, ex notatis per Bald. in l. humanitatis nu. 15. C. de impuber. & alijs substit. in specie verò dum sumitur, distat à furioso, nam furiosus rabie quadam animi agitatur, & est, cum rabie euidentis furoris; mente captus verò, magis inquiete est, eique deficit mens, & consiliũ animi, sed nulla extrinsecus signa ostendit Bald. in l. si furiosi num. 4. C. de nupt. glos. in §. furiosi, vbi Doctores, præsertim Misinger. nu. 12. instit. de curat. Alex. cons. 54. ad quæsitum nu. 1. vers. nam furiosus vol. 1. Ias. in l. patre furioso ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. notab. 3. sed dilucida habet interualla, qui paulisper est in furore, & animi iudicium non habet, paulisper verò furore caret, animique iudicium retinet; quibus etiam phrenetici sunt cõsimiles, & hic morbus temporalis est, atque ex febre contingit, vt inquit Dec. in l. humanitatis nu. 6. C. de impub. & alijs substit.

179 Furiosi igitur, vt paulò antea dixi, & mente capti, atque lunatici, promoueri non possunt, vt præter citatos ibi Auctores, sanxerunt textus in cap. maritum cap. vsque adcò 33. distinct. & cap. infames 6. q. 1. scripsit Alberic. in suo dictionario verbo vitiatus, idque confirmatur ex consimilibus, quia prohibentur etiam profiteri, in tantum quod si professionem emittant, illa nulla sit cap. sicut tenor de regul. prohibentur etiam matrimonium carnale contrahere cap. dilectus filius de spons. cap. neque furiosus 32. q. 7. l. furor ff. de spons. l. patre furioso ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iuris, Magister sentent. in 4. distinct. 34. cap. 4. & ratio est, quam refert text. in l. oratione §. fin. ff. de rit. nupt. quia in istis consensus deficit, qui quidem necessarius est, in matrimonio contrahendo cap. cum locum, & cap. cum apud de spons. & propterea, tám si furiosus, quis sit, quàm si mente captus, supradicta nequit peragere, & exequi, Alex. d. cons. 54. vol. 1. sicuti neque testari, ob idque datur parentibus facultas illis substituendi l. humanitatis C. de impub. & alijs substit. nec profectò de his mirandum, maiora quidem de illis constituisse leges intuemur. Eos etenim animali quadrupedi iura adequant, dum sanxere æque æstimandum esse damnum, quod furiosus dedit, ac si quadrupes fecerit, in l. sed si quamcumque iniuriam §. 1. ff. ad l. aquil. & ius Pontificium, illis interdixit promotionem, non tantum tempore, quo in furore existũt, at etiam, postquam ab illo sunt liberati, iuxta glos. in d. cap. communiter, Armill. in verb. corpor. vitiat. nu. 8. & Angel.
eodem

eodem verbo, & numero, Summ.Confeſſ. tit.de homicid. q.15. D. Antonin.in ſumma 3.par. tit.29. cap.5.& ſuffragantur verba cap. maritum 33. diſt. quæ promoueri prohibent illum,qui in furiam aliquando verſus,inſaniuit; quæ verba,indicant infirmitatem iſtam iam præteriiſſe, & impedimentum perdurare, & in hoc differunt furioſi, ab habentibus dilucida interualla, quia iſtis tantum cum ratio eclipſatur,prohibetur promotio, quemadmodum, & matrimonium, non autem, cum ſunt ſanæ mentis, per ea, quæ ſcribit D.Thom. in 4. ſentent. diſt. 34.artic.2.verſ.ad primum in ſecundo ſcripto, ibique Sot.q. vnic.artic.4. verſ.ſi perpetuus, & gloſ.ita intelligenda in cap.neque furioſus 32.q.7.eſt tamen indubitanter verum, quod qui furioſo, & alijs iam dictis auderet ordines conferre tempore furoris, ſi aliud non obſtaret impedimentum, illis caractherem imprimeret, quamuis non debuerit conferre Catecheſ.Roman. in rubr. de Sacram. ordin. §.ſequitur his verbis; Pueris autem, & furioſis, vel amentibus, qui vſu rationis carent hoc Sacramentum dandum non eſt, quamuis ſi ijs quoque adminiſtraretur,Sacramenti caractherem in eorum animum imprimi certo credendum ſit; & ne videar ſolummodo relator eſſe illorum,quæ textus diſponunt, aut Doctores decidunt, ſed eorum iuxta meum morem,quærere rationem,ideò opere prætium eſſe exiſtimaui, hic adiungere rationem, ob quam credi poſſit iuſtiſſimam eſſe reſolutionem, paulò ante conſtitutam, vt caracther imprimatur animæ furioſi, ſi eo tempore fuerit ordo collatus; & ea mihi videtur,quod cuncta ſacramenta actum ſuſcipientis non requirentia,de illorum neceſſitate, ſed poteſtatem aliquam diuinitus datam, ſuſcipere pueros, aliosque vſu rationis carentes,quod probat D.Thom.in addit.ad 3.par. q.39. artic.2. & text.in cap.maiores §.fin.de baptiſm.nam ſufficit,abſit reſiſtentia, à ſuſcipiente, Cæſar de Graſſis deciſ. 19.
180 nu.32. de his,quæ vi metuſue cauſa fiunt; ſed quæ caractherem imprimunt,actum ſuſcipientis non requirunt, Sot.in 4.ſentent. diſt.25. q.1. art.2. concluſ.3. ipſeq; latius explico rubr. 1. nu.99. & ordo eſt huiuſmodi, ergo illum pueri, & furioſi recipiunt, ſi eis detur, an verò teneantur cum ſani facti ſunt viuere,vt clerici,vel vxorari poſſint,aptius alibi collocabo.

Ad materiam verò beneficialem, cum prædictis morboſis,vt me conferam,concludo, inhabiles eſ-
181 ſe ad beneficia omnes lunaticos,epilenticos, & ſimiles,ex Rebuff.tractat.de pacific.poſſeſſ. nu.mihi 212. non enim eſt dubium, quin iſti, vt inquit Caputaqu.deciſ.236.par.2. ſint irregulares, cum prohibeantur ordinari per text. cum gloſ. in cap.communiter,& ibi Archidiacon.33.diſtinct.& irregularitas, inducat inhabilitatem ad beneficia cap. is qui §.1.de ſentent.excomm.in ſexto, & Rebuff.adducto tract. nu.226. & propterea collatio beneficij
182 eſſet nulla ipſo iure,ſi epilenticis fieret,vt concludunt omnes in d.cap.cum inter canonicos, præſertim Ægid.us nu.13.& Ioan.de Selua tract.de benefic.par.3. q.5. dummodo tamen collatio ſit de beneficio curato, vel habente ordinem annexum, quia ſi ad alia, neque eſſet ipſo iure inualida. neque illi dicerentur ad ea inhabiles, vt pluries concluſit Rota teſte Caputaq.citata deciſ.236.par.2.per doctrinam Butrij in cap.expoſuiſti nu.3.cum ſeq.de corpor. vitiat.
183 Furioſi etiam,& ſimiles, ſunt beneficijs indigni, ne ea conſequantur,Rebuff.dicto tractatu nu.mihi 185. obtemptis verò ante furorem, non ſunt pri-
184 uandi,ſed eis eſt dandus coadiutor, quo ad beneficia curata cap.quamuis 7.q.1. quemadmodum,& epilenticis,& lunaticis cap.ex parte cum ſequ. de cleric. ægrot. & præſertim furor licet in cauſa ſit, ne eo vexatus eligatur in Summum Pontificem, non tamen reſpuit, ac reijcit iam aſſumptum Butrius in cap.licet nu.29. de elect. Iacob.tractat.de concil.lib.3.artic.1.verſ.& idem ſi ſit furioſus; etenim furioſus à nullo officio deponitur,teſte gloſ.& Doctoribus per illum textum in l. qui furere ff. de
185 ſtat.homin. neque ordinum antea ſuſceptorum amittit caractherem, licet illorum exercitium perdat D.Thom.3.par.q.82.artic.fin.ad 3. niſi conualuerit, ac per annum ſaltim ſanus extiterit, quia tunc Doctorum æquior opinio concedit huic poſſe exequi ordines, ante furorem receptos, Angel. verb.corp.vitiat. nu.8. & Armill. eodem verbo, & numero, nec aduerſatur text. in cap. maritum 33. diſtinct. quia loquitur in promouendo ad quod allegaui ſupra verſ.hæc quæ circa medium; intelligo tamen licere prædicto poſtquam conualuit illos exequi, cum licentia Epiſcopi, per ea quæ ponit Angel.loco ſupra citato, & clarioribus verbis in Demoniaco, inquit Henriqu. ſumm.theol. moral. lib.14.cap.8. §.8. in gloſa litera F, qui concedat poteſtatem illos exequendi, adiuncto ſibi ſocio, qui perficiat ſacrificium, ſi illi aliqua paſſio occurrat, quæ mentem alienatione confundat cap. illud, & cap.nihil 7.q.1.

Morbum quaſi conſimilem comitiali, quia patitur,qui vertigine vexatur, aut ſyncope exagitatur, teſte Hieronym.Gabucc.Faneſe lib.1.fol.24. de morb.comit.afferente, hanc malam valetudinem, vſque adeò illi morbo aſſimilari, vt nonnumquam peritiſſimis Phyſicis, ſit difficile cognitu, vtra illarum affectio ſit,quæ ægrotum inuaſerit, ideoque ipſemet lib.2.fol.36. dixit, vertigines, plerumque huius morbi prænuncias eſſe,& fol.59. ſubdit, ipſas proximè antecedere comitiali, ob quæ diligenter quæſo, vnuſquiſque Præſul attendat, ne vertigino-
186 ſis manus citò imponat, ſed peritiſſimos conſulat Medicos,an immineat periculum comitialis,& certioratus illos non niſi vertigine vexari, nec ſigna appareant,futuri morbi comitialis,ſi eos promouet non equidem errat,quamuis poſſit ſecurius agere, eos certum ad vſque tempus differendo promoue-
187 re, non tamen ordines ſuſceptos exequi, impediendo,vt nobis exemplo eſt D. Gregor. quem illa pergrandi,& ſæpiſſimè laboraſſe ferunt Ioan. Diacon.ad Ioan. IX. Pontificem, in vita eiuſdem Gregor. lib.1. cap. 7. & ipſemet Gregor. lib. 3. dialog. cap.30.in vita Eleutherij; habeant tamen iſti, cum ſacrificant poſt ſe,vicini ſolaminis adiutorem, vt ſi huius ægritudinis acciderit aliquis euentus, ille eorum vices exequatur intrepidus cap. illud 7. q. 1. quod ſi frequenter alicui occurreret inualitudo iſta crederem iuſtè ipſum detinendum quoque à celebratione, quouſque illi rarius accidere ſoleat, & tunc cum adiutore id ſibi permittatur.
188 Nouiſſimè cum veriſſimum ſit, poſſe Demones ingredi

ingredi corpora hominum,aliorumq; animalium,
vt apertis rationibus probat Fr.Barthol.Sibilla in
suo specul.peregr.q.decade 3. cap. 3. q.1. & 2. Ideò
videndum est,an possint ordinari homines isti, vul-
go dicti, Demoniaci ; & alio nomine arreptitij , at-
que etiam energumeni,in cap. exorcista 23.dist. &
cap. omni die de consecrat. dist. 5. & respondet ne-
gatiuè text.in cap.maritum 33.dist.glos.& Docto-
res in cap.communiter citata causa,& quæstione,
Aluar.Pelag.de plantu Eccles.lib. 1. cap.48. liter.F,
& Episcop. Scalens. tractat.de censur.Eccles.lib.6.
vers.furiosi, quinimmo etiam postquam conualue-
rint prohibeantur ordines suscipere Ecclesiasticos,
Syluest. verb.corpor. vitiat. nu.5. vers. octauo, D.
August.lib.de dogmat.eccles.cap.72. & nos edocet
cuiusdam clerici Aquinensis Ecclesiæ exemplum,
à quo demonium eiecerat S. Benedictus, & deinde
præceperat , ne ad sacros ordines ascendere tenta-
ret,qui tamen post multos annos illos ausus fuit su-
scipere,& eius corpus demon iterum intrans, nun-
quam deseruit,vsque ad mortem; vt refert D.Gre-
gor.lib.2.dialogor.in vita S. Benedicti.
189 Qui verò, post promotionem sunt à demonibus
obsessi,carēt talium ordinum executione,sed post-
quam conualuerint , non defuerunt credentes, illis
licere celebrare, & in illis ministrare , adiuncto so-
cio Armill.verb.corpor.vitiat.nu.8.Syluest.eodem
verbo nu.5.vers.octauo in fin.Angel.nu.8.glos.in
cap. communiter versic. de his (dum hanc vltimo
loco refert opinionem) 33. distinct. Nauar.cons.5.
nu.3.de ætat.& qualit. subdens hanc esse mitiorem
opinionem,& Maiol.tract.de irregul.lib.2. cap.15.
nu.3. vers. sed si is ; Alij verò existimarunt eis nun-
quam fas esse,in illis ministrare,& etiam postquam
à demonum obsidione sunt liberati , Borgas tract.
de irregul.rubr.de corpor.vitiat.nu.17.D.Antonin.
3.par.tit.28.cap.5. Villad.de irregul.fol.42. & Na-
uar.sibi contrarius in summa cap.27.nu.203. Idcir-
cò sit differentia inter demoniacos , reliquosq; im-
peditos aliqua ex infirmitate , ordines suscipere ,
aut in susceptis ministrare , vt isti neque postquam
sani facti sunt,possint illos suscipere, neque antea
susceptos exequi , nec sine ratione quidem , non
enim Deus permittit sine causa demones eorum
corpora ingredi,ad obsidendum; est tamen verum,
quod Henrich.summ.theol.moral.lib.14. cap.8. §.
8.in glosa lit.F, opinatur posse Episcopos,cum istis
dispensare , vt ministrent in antea susceptis , si post
longum tempus apparent,à demone liberati, ipse
verò non auderem,huic rei imponere manus.
Nonnunquam verò demon non ingreditur cor-
pus alicuius , neuè cuiquam est alligatus , sed illius
virtute sunt impediti naturales effectus alicuius , &
tunc non demoniacus , aut arreptitius dicitur , sed
maleficiatus,aut malefaciata, Syluest. verbo male-
ficium num. 1. vers. tertio, & qui id à diabolo fieri
procurat,pacto expresso,vel tacito interueniente ,
maleficus aut malefica dicitur , actus autem ipse
maleficium appellatur , vt illic Syluest. adiunxit ,
ideò postquam de demoniacis scripsi, cōuenit sub-
nectere materiam maleficiatorum .
Et cum verè possint malefici, suis maleficijs ho-
minem lædere, sicut & demones , permittente ta-
190 men Deo, idq; quintupliciter accidat ; nempè in
rebus,fama,corpore, vsu rationis, & vita, vt scribit
Arnald. Albert.in tract.de cognos.assert.cathol.vel
hæret. q. 24. nu.17. Ideò si aliquis læderetur in tri-
bus vltimis,& personam tangentibus, videndum
est an possit ordines suscipere.
Qua in re oportet delibando prænotare aliqua
ad materiam frigiditatis,& maleficij, quorum qui-
dem impedimentum,generali nomine,impotentia
coheundi appellatur,quæ in frigiditatem,& malefi-
191 cium distinguitur ; frigiditas autem , in acciden-
talem,& naturalem, atque ea est,quæ inhabilitat ad
generandum, & copulam consumandam , vt con-
cludit addit.vnic.ad Abb.in rubr. de frigid. & ma-
lefic. & propterea licet, quis possit erigere , & mu-
liebre vas reserare,si tamen nequit consumare,im-
pedimento frigiditatis detineri dicitur, Sot.in 4.di-
stinct.34.q.1.artic.2.circa principium vers.quo cir-
ca ; & non mirum,si huic non licere matrimonium
contrahere,asseuerat Abb.in cap. ad sedem in fine,
de frigid.& malefic. Armill.verb.matrimonium
num.51. Licèt ipse videatur sentire contrarium ; &
qui consumare posset, sed multum præpropere ,
adeò quod foris semen fundat , antequam vas mu-
liebre ingrediatur, frigidus sanè censeretur, ex So-
to vbi supra ; ille verò, qui consumare, sed non ge-
nerare posset,non ad frigiditatem pertineret,sed ad
sterilitatem , ac matrimonium contrahere non
prohiberetur, Sot. loco citato, & additiomet relata
ad Abb.in rubr.de frigid. quamuis enim illi matri-
monium non competat ; quatenus officium natu-
ræ ; competit tamen , quatenus est remedium , vt
prædicti dixerunt , etenim matrimonium institu-
tum fuisse non solum causa procreandæ sobolis ,
(& sic in officium naturæ) sed etiam propter illi-
citum motum eliminandum,(& sic in remedium)
constat,ex cap.sicut §. his respondetur, & cap. seq.
32.q.2.
192 Maleficiatus verò,esse videtur, qui potest erige-
re,ac semen emittere , & cum omnibus mulieribus
coire præterquam cum ea, propter quam est male-
ficiatus,iuxta glos.in cap.fin. vers.cognoscendi de
frigid. & malefic. Repertor. Brixiani ad decision.
Fiuizan.verb.matrimonium,vltra filios fratrum ,
193 Cappell.Tholos.decis.381. quidam ætatis à prin-
cipio vsque ad num. 3. Maleficiatus iste non debet
cum ea contrahere,ob quam fuit maleficiatus, & si
contraheret, ac triennali experimento continuò
constaret inter eos extitisse tale impedimentum ,
quia tunc perpetuum censetur cap.fin. & ibi Innoc.
nu.2.de frigid.& malefic.Archidiacon.in cap.si per
sortiarias 33. q. 1. inhabiles dicerentur ad inuicem ,
& facto diuortio,si maleficium præcessit matrimo-
nium,iuxta citatum cap.fin. & cap.si per sortiarias,
vnicuique ipsorum alia inire matrimonia liceret ,
vt affatim scribit Henriqu. in summ. theol. moral.
lib.12. cap.8. §.2. & cap.7. §.2. Armill.verb.matri-
194 monium nu.49.& D.Thom.in 4.sentent.dist.34.
art. 3. atque ideò si cum alia contrahendo rem ha-
beret veneream , non equidem istud inualidaretur
secundum matrimonium, neque primo restituere-
tur,iuxta d. cap. si per sortiarias, D.Thom.in sum-
ma 1.par. q.110. art.2. Abb.in cap. fraternitatis nu.
13.cum seq. inibiq; Butr. post nu.20.adducto titu-
lo ; quamuis litera illius textus contrarium innue-
re videtur,illi siquidem respondent pluribus ratio-
nibus Abb. & Butr.in eod.textu.

Frigi-

Frigidus autem à natura impeditus,ſi matrimonium aliquod celebraret,nihil ageret,quia ſine dubio diſſolueretur, ac ſola difficultas verſatur, in tempore,quod eſſet expectandum, vt cognoſcatur prædictum ſubſiſtere impedimentum, & text. in cap.laudabilem adducta rubrica, videtur affirmare expectandum eſſe triennium; ipſe verò iuſtius cenſerem in frigido,& ſic naturaliter impedito non eſſe tandiù immorandum, ſed admittendum diuortium ſtatim,ac euidentiſſimis ſignis pateret, virum impotentia naturali vexatum,per Hoſtienſ.in ſumma de frigid. & malefic.§. qualiter verſ. & ſi quidem poſt nu. 10. Butrium in cap.1. nu.2. per illum textum,Sot.in 4.ſentent.diſtinct.34.q.vnic.artic.2. concluſ.2. Speculat. rubr. de teſte §.nunc tractandum poſt nu.28.Abbat.in eod.cap.laudabilem poſt nu.2. & colligitur ex verbis Bertach.de Firm. in tract.de Epiſcopo 2.par. 8.part.principalis verſ. quæro hic incidenter lib. 4. traditque Borgnin.Caualcan.deciſ.Fiuizan.64. num.3. par.1. Si autem id non conſtaret, apertè, etiam in eo expectaretur triennium, iuxta diſtinctionem Butrij in adducto cap. laudabilem nu. 2. quod quidem triennium, à quo tempore computari debeat, notat Rebellus in loco mox citando, verſ. vltimo quæres, poſt num. 21. ſed facto diuortio non ei liceret,aliud celebrare matrimonium, qui in cauſa fuit diuortij, Sot. in 4. ſentent.diſtinct.34.q.vnic.artic.3. concluſ.3. Alteri verò alia contrahere coniugia non vetatur, quod

195 ſi iſte frigidus ad ſecundas conuolauit nuptias, & conſumauerit, teneretur quidem ad primum redire matrimonium, alterque coniux eidem vniri tanquam in illo non fuerit perpetuum impedimentum, & Eccleſia reputaret ſe deceptam declarando matrimonium dirimendum, credendo impedimentum perpetuum, ita Diuus Thomas in 4. ſententiar.diſtinct.34.artic.2. in fin. gloſ.indicato cap. fin. verſ. cognoſcendi, & in hoc præcipuè differt à maleficiato,vt prædicti affirmant,& Armill.verbo matrimonium num. 49.& præterea confirmant, exornantque Sanchez tract.de matrimon.lib.7. diſput.94.nu.8. & Rebellus de obligat.iuſtit. lib.3. de matrimon.impedim. q.16. ſect.4. verſ. nec obſtat, ſub nu.21.

Hactenus delibata, ſatis eſſe videntur circa frigiditatem, aut maleficium viri, ſupereſt modo aliqua ſubnectere, quo ad mulieres carnali copulæ minus aptas, ſed antea amici inſtigatione inductus,

196 referre conſtitui; quæ remedia prodeſſe poſſint maleficiatis ipſis, illiſque vti citra ſcrupulum poſſint; quæ verò obeſſe, & vti prohibeantur; & quidem ſalubre remedium ſemper exiſtimaui, ſi coniuges iſti corde contrito, & ſpiritu humiliato, pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramenta frequentent, ac largioribus eleemoſynis,orationibus, & ieiunijs, pientiſſimum Deum exorent pro liberatione à maleficio, illique ſatiſfaciant, fletus vberes mittentes ex oculis, lachrymaſque excutientes, per cap. fin. 33.q.1. vbi præcipuè refertur Abimalech orationibus Abrahæ ſanari meruiſſe; Reliqua verò iniqua remedia,ac peſſimas incantationes,quæſo refellant: eas enim nefarij conſulunt homines, faciléque perſuadent maleficiatis ipſis, valetudinem inhiantibus; tale quippe legimus remedium Dominico Bertolino, de Petritulo dediſſe Sbardellatum de Sancta Victoria, qui in carceres coniectus, ac rigoroſo examini ſuppoſitus à Bertachino de Firmo, tunc Officiali illiuſmet Oppidi confeſſus eſt ſe à malia liberaſſe dictum Bartolinum, cui conſulerat, vt ſimul cum vxore in aurora cuiuſdam diei, (& à Bertachino non expreſſi) egrederentur ſoli ex propria domo, irentque ad molendinum nunquam reſpicientes retro, illucque peruenti, Piſtrinum illico molere facerent, remque veneream ante molam haberent, peſſimis quibuſdam adiunctis verbis, à Bertachino conſulto omiſſis; quod iniquum conſilium Bartolinus retulit executioni demandaſſe, ſibique profuiſſe, vt refert idem Bertachin.tract.de Epiſcop.2.par. 8.part.princip. verſic. ſed quod ſit remedium lib. 4. aliud adnectens ridiculum quidem, & à Speculat.ſcriptum, ex relatione Goffredi; dùm ait antiquos incantatores mandaſſe cuidam maleficiato, vt per diem, noctemque ſuas brachas, ſiuè caligas in capite teneret, quod tùm ipſe Bertachin.tùm alij iuſtiſſimè derident,ad-

197 monentque Chriſti fideles hæc, & ſimilia reſpuere conſilia; cum maleficia haudquaquam debeant maleficijs curari cap.admoneant 27.quæſt.7.neque maleficos adire, vt illorum arte, & ope medelam recipiant, nam omnium eſt Theologorum, & Canoniſtarum concluſio maleficijs vti, ad aliud maleficium diſſoluendum neminem poſſe, neque ille poterit, qui maleficium fecit; neque maleficiatus, neque alter quiuis; itidemque nemini licet alium hortari, inducereque ad diſſoluendum per aliud maleficium, neque præterea decet maleficio vti, qui ita ſoluere paratus eſt, id enim præter alios tradit Syluest. verbo maleficium ſub num.8. Caietan. eodem verbo in verſic.vbi ſcito,quod ſoluere, Nauarr.in ſumma cap.11. num.29. Tolet. in lib.4. inſtruct. confeſſ. cap. 16. num. 9. Farinacc. in quæſt. criminal.20. num.96. Nicolaus Arelatan.in tractatu de hæretic. notabil. 44. Petrus Binſeldius in ſuo tractatu de confeſſ.maleficiorum cart.247.& Thomas Actius in tractatu de infirmitate cap.44. num. 14. nouiſſimeque copioſè ſcribit Suarez tractatu de Religione lib. 2. cap.18. idque adeò, quod ſi illa non niſi maleficijs auferri poſſint, mauult Eccleſia matrimonia diſſolui, tantique vinculi Sacramentalis fracturam fieri, quàm contrarijs maleficijs liberari,vt ſcribit, & rectè quidem Paul. Ghirland.de ſortileg.§.6. poſt nu.20.

Aliquibus tamen naturalibus, & maleficijs contrarijs nemo prohibetur vti, nullo tamen addito, quod ſuperſtitionis habeat, vt ſcribit Ioan. Baptiſta Conradus caſu 150. verſ. maxime; licet enim aliqui crediderint, fas eſſe malefici vti opera ad tollendum maleficium,ſi ille iam paratus erat aliquod exercere maleficium,non quidem incitando illum, vt faciat,ſed conſenſum præſtando dumtaxat,quoties ſua ſponte illud facere properat, ad ſubſtulendum aliud, cuius opinionis Auctor cernitur Petrus Aureolus in 4.ſententiar.diſtinct.34.quæſt.2.& Angel. verbo ſuperſtitio num. 13. Eam verò optimis quibuſdā rationibus refellit Sot. in eadem diſtinct. 34.q.vnic.artic.3.verſ.circa hoc: concedit tamen

198 ex ſententia Scoti, & Caietani, poſſe læſum conuenire maleficum, eumque rogare, ſiuè pecunia impellere ad dimouendas, & deſtruendas ligationes, quas habet ſepultas,aut ſuſpenſas, vel alicubi

Tt aſſerta-

asseruatas; quin si ipse perscrutari posset, vbinam illæ extarent, valeret proprijs subtrahere manibus, & inde amouere, & proijcere; hoc enim non est maleficio vti, sed iam factum destruere, & copiose Suarez d.lib.2.cap.17.á nu.7.edifertat.

Nunc retrogredior ad mulieres copulæ carnali inhabiles, in quibus censui non omittere, quod nun-
199 quam dirimitur matrimonium, ex frigiditate mulieris, sed alia ex causa nempè, si illa arcta sit, per Diuum Thomam indicata distinct.34.artic.2. Archidiacon.in cap.requisisti 33.q.1.nu.5. & addition. ad Abb. in rubr. de frigid. & maleficiat. subijcientem, tunc faciendum idem iudicium de muliere arcta, quod de viro frigido, & comprobatur ex his quæ dicit Hostiens. in summa de frigid. vers. si verò impotentia, post num. 13. & est ratio, quia non debent ad imparia iudicari, & non est dare maiorem causam in vno, quàm in alio, Butrius in cap. fraternitatis post num. 25. Abb. post num. 13. de frigidit. Quare prohibetur eo casu mulier contrahere cum altero, dissoluto primo, & quotiescumque cessaret arctatio, esset proculdubio restituenda primo viro, quin alteri nubendo fornicaretur, ex doctrina Innoc. in cap. fraternitatis, per illum text. nu.1. & 6. de frigid. Brixianus tamen in suo repert. ad decis. Borgnini vers. matrimonium, vltra filios fratrum exemplum prodit de muliere, quæ fuit maleficiata, idq; tùm Florentiæ de anno 1567. euenisse attestatur, tùm Papiæ, vbi ob maleficium pati nequibat, vt vir ad ipsam accederet, nam eo appropinquante, maximo cum ardore, & dolore tumebat ipsius mulieris vulua, & inflabatur, adeó quod nunquam valuerunt consumare matrimonium sex ante annos celebratum.

Hæc de maleficijs, quo ad matrimonia, non incassum, me delibasse credo, pleniori manu scripturus, si Deus dabit in Sacram. matrim. superest modo, de illis loqui, quo ad ordines, circa quos, non af-
200 firmo maleficiatos esse adeo inhabiles, vt vetiti indicentur insigniri ordinibus, dumtamen in genitalibus maleficium consistat, ex Henrich. in summ. theol.moral.lib.14.cap.3.§.8. in glosa lit.F, quod si in cæteris membris promoueri nequeant, ob illam rationem, qua prohibentur corpore vitiati, cuiusmodi essent maleficiati isti per Maiol.tract.de irregul.cap.17.nu.6.& Viuald.in 2.par. candelab.rubr. de speciebus irregularitatis nu. 186.

Tandem, vt huius molestissimi capitis, calcem attingam, duo explicanda fore duxi; Alterum
201 quod quiuis defectus producens impedimentum ad exercitium ordinum, vel deformitatem maximam, aut scandalosam, efficit illum irregularem; non tantum si culpa præcesserit; vèrum etiam si abfuerit, aut si defectus esset talis, qui nec deformaret, nec impediret exercitium ordinum, dummodo propria culpa præcedente contingeret, vt ex hactenus prolixè scriptis poterit vnusquisque colligere, & ex annotatis per Abb. in cap. 2. de cleric. ægrot. Nauar.cap.27.nu.200.vers.sexto dico, Armill.verbo corpore vitiatus, num. 2. Syluest. eodem verbo, versic. hoc etiam tenendum, & susius explicaui supra, vers.insuper posui.

Alterum est perquirere, cui competat potestas
202 dispensandi, cum huiusmodi corpore vitiatis, in qua re conclusionem constituo genericam, vt ea non nisi Summo Pontifici competat, sequutus Innoc. in cap.2. in fin. de corpor.vitiat. Io.Andr.in capit.significauit, & Butrius eod. tit. Mandos. in tract.signat.gratiæ rubr. dispensatio pro corpore vitiatis, vers.alius à Papa, Ioan.de Selua tractatu de benefic.par.3.quæst.5. in 3.qualit.num.31. Mileum in suo Repertor. vers. dispensare potest solus Papa, Nauar.in summa cap.27.vers.octauo num.200. atque ita vidi quotidie obseruari, tantumque dispensatum fuisse á supremo Pontifice expertus sum, nec vnquam ab Episcopis, ideoque ab ista sententia non esse discedendum puto, præsertim, quod omnes iam citati Doctores stylum, & obseruantiam Romanæ Curiæ, vbi degerunt non ignorant, & propterea reijciendam arbitror opinionem Sylvestri in verbo corpore vitiatus, versic. decimo, & aliorum tenentium licere Antistiti, dispensare cum eo, qui corporali vitio citra propriam culpam
203 prouveniente, affectus reperitur; crederem tamen, quod posset Episcopus cognoscere, & arbitrari, sit ne defectus talis, qui impediat promotionem, si enim impedire declararet, non ei liceret cum illo dispensare, quod si causa cognita, recteque omnibus pensatis iudicaret non impedire; posset declarare nullum subsistere defectum, producentem impedimentum ad ordines, ex his, quæ summis labijs tangit Maiolus multis in locis, præsertim in lib.1.cap.19. vers.alij præterea, sub nu. 2. Est enim ex auctoritate Ioan. Andr. in arbitrio Iudicis cognoscere, an macula oculi defectus digitorum, manuum linguæ, & similium, pariat irregularitatem, vt refert, & sequitur Io.de Anan.in cap.2.nu.2. de corpor. vitiat. idemque si proceritas corporis, immodica sit, aut nimia corporis breuitas, per Abbat. indicato capit. 2. & Menoch. de arbitr. iudic. casu 226.num.15.& 16. subdentem idipsum, in gibbosis concludendum, ex eodem Maiolo in
204 citato lib.1. cap.19. num.1. & quid respectu Regularium, cui scilicet competat id declarare, & ad eundem Episcopum, non autem ad Superiores Regulares, nisi eisdem Superioribus expressè à sede Apostolica delegaretur, dicit Roderic.in quæstion. Regular.tom.1. quæst.24. artic.4. & suppetunt relatæ auctoritates generatim loquentes. Nolo tamen prҿterire sententiam quorumdam Modernorum, licere Episcopis in aliquibus corporis vitijs dispensare, intelligendam esse procedere tantum in leuibus vitijs, & debilitationibus ex sententia Rotҿ, quam refert Seraphin.decis.625.dubitatum fuit sub nu.5. par. 1. & cum dispensat Episcopus non sustineatur Clericatus, si non causæ cognitio præcesserit, asseritur inibi nu.7. Prædicta verò dispensatio Episcopalis, aut Papalis, non solum requiritur pro suscipiendis sacris, sed etiam minoribus, ac prima Clericali tonsura, iuxta veriorem sententiam, quam tenuit Rota in eadem decisione, in qua agebatur, si eiusmodi corpore vitiato, & absque dispensatione ordinato, valide fuerat assignata pensio, & quia dicitur conclusum fuisse pro inualiditate clericatus, intelligitur quo ad effectum nullitatis pensionis.

Cum verò Papa concedit similes dispensationes,
205 solet aliqua actendere, quæ notat Mandos. in loco mox citato, vers. si supplicans, & ait, quod si petens dispensationem à vitio corporali reperiatur in

in Curia, debeat ſe conſpectui Referendarij præſentare, qui diligenter inſpiciat defectum, ſuper quo diſpenſatio requiritur; idque ad finem, vt valeat omnes qualitates dicti defectus minutatim referre ſanctiſſimo, cum proponit ſupplicationem coram eodem in ſignatura gratiæ, nam tunc ſi placet diſpenſat, eamque directè indulget, non alteri concedendam committit; vel abeſt eo tempore à Curia, & ſecum directè diſpenſare non conſueuit, verùm
206 illius Antiſtiti delegare facultatem diſpenſandi, in hæc verba; Mandamus ſi, & poſtquam dictus N. coram te perſonaliter ſe exhibuerit, oculum, vel membrum ipſum diligenter inſpicias, & ſi, (ſuper quo conſcientiam tuam oneramus) ex inſpectione huiuſmodi tanta deformitas in eodem membro non appareat, quod ex hoc poſſit in populo ſcandalum generari, ac aliud canonicum impedimentum, cum eodem N. diſpenſes: & ſi ſecum ſuper præmiſſis diſpenſare contingat, vt quæcumque beneficia, &c. & quo aduixerit retinere liberè, & licitè valeat, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium de ſpeciali dono gratiæ diſpenſamus.

Quam diſpenſationem ſi corpore vitiati non impetrarent, & ordines aſſumere auderēt ſacros, in
207 eiſq; miniſtrare, non propterea incurrerent alterā irregularitatem, quæ paſſim enaſci ſolet ex mala promotione, & ſubſequenti celebratione facta à male promoto, vt concludunt Archidiacon. in cap. Apoſtolica nu. 1. & ibi Gemin. 56. diſtinct. Gonſal. à Villad. tract. de irregular. cap. de ſuſpenſione col. 2. Nicol. Plouius de irregul. regul. 42. nu. 28. Speculat. rubric. de lapſis, & diſpenſat. §. iuxta propoſitionis Rebuff. in praxi rubrica de diſpenſta. ex defectu natalium nu. 11. Nauar. cap. 25. nu. 72. & communis eſt opinio, quam referunt Petrus Rauenna poſt alphabetum aureum, poſtque allegationes; vbi ponit notabilia vtriuſque iuris: hoc enim atteſtatur in verſ. tu ſcis, quod aliqui ſunt ſuſpenſi fol. mihi 186. & Couar. in clem. ſi furioſus par. 1. §. 1. nu. 3. eaque
208 ſuppetit ratio, quod irregulares, qui antea ſunt, non ex delicto, ſed defectu corporis, in aliam nunquam incidunt irregularitatem ſi promoueantur, aut etiam celebrent, vt prædicti affirmant ex doctrina Abb. in cap. ſi celebrat num. 4. de cleric. excommun. miniſtr. & pleniori manu ſcripſi inferius in cap. de illegitimis, ac propterea addit præfatus Rauenn. ſolere Curiam Romanam diſpenſare ſuper defectu, non ſuper irregularitate, quæ regulariter ſolet prodire ex celebratione facta ante diſpenſationem, adducit text. in cap. veniens de filijs Presbyterorum.

SVMMARIA.

Infames ordines ſuſcipere vetantur nu. 1.
Iidem beneficia conſequi nu. 2.
Quin, & ordinum executione priuandi, beneficijsq; ſpoliandi veniunt nu. 3.
Infamia triplex nu. 4.
Quæ ſit infamia facti nu. 5.
Infamia iuris duplex, & quæ nu. 6.
Incurritur etiam, ſi per viam exceptionis procedatur nu. 7.
Conſtare prius debet de ſententia, vt in illam dicatur incurriſſe nu. 8.
Carcer cadat in pœnam, eſſe ſententiā condemnatoriam, latè probatur nu. 9.
Iuris infamiam abolere quis valeat nu. 10.
Infames lege canonum ſunt omnes, qui & lege ciuili ita cenſentur nu. 11.
Omnes caſus ex quibus, quis ſit infamis prodeunt ex aliquo trium capitum, quæ exemplificantur nu. 12.
Infamis infamia iuris ſi à Principe laico fuerit habilitatus, non propterea idoneus erit ad eccleſiaſtica nu. 13.
Infamia Canonica quæ ſit nu. 14.
Fuſtigatus, vel ad triremes damnatus, poſtquam inde redijt ordinari non poteſt nu. 15.
Nobiles non ſunt pœnis ignominioſis plectendi, num. 16.
Idioque non furca ſuſpendendi nu. 17.
Neque fuſtigandi nu. 18.
Aut ad triremes conijciendi nu. 19.
Pœna triremium in alterius metalli locum venit num. 20.
Sed ordines antea ſuſceptos exequi an valeant, miſſaſque celebrare prædicti, qui à triremibus exierunt, ac fuſtibus caſi fuerunt? nu. 21.

Capitulum XVIII.

D tertiam cauſam prohibentem quem ordinari, tempus nunc eſt, atque locus congruus, vt deflectam; nempè ad infa-
1 miam, quia ipſa commaculati vetiti ſunt omnium ore, & aſſenſu ordines ſuſcipere Eccleſiaſticos, inter quos Syluest. id affirmat in ſumma verbo ordo 4. verſ. nec decimotertio ſub num. 2. & verbo infamia nu. 4. & 15. Imol. in cap. cum te, poſt
2 num. 9. de ſentent. & re iudic. Non ſecus ac vetiti præterea ſunt beneficia conſequi Eccleſiaſtica, ex Rebuff. in tract. de pacific. poſſeſſ. nu. mihi 227. Abb. in cap. ſuper eo nu. 5. de elect. in cap. inter, poſt num. 8. de exceſſ. Prælat. Hoied. de incompatib. benefic. par. 1. cap. vltimo nu. 79. Quod nedum vendicat ſibi locum, ſi per viam collationis prouideretur de beneficio, vt iſtorum eſt ſermo, at inſuper ſi per viam electionis, aut præſentationis, teſte Lambert. tract. de iurepatronat. lib. 2. par. 1. quæſt. 9. artic. 16. poſt nu. 3. & videtur ſentire Abb. in cap. ſuper eo num. 4. de elect. ita ſi per viam reſignationis iuxta notata per Pariſ. in tract. de reſignat. benefic. lib. 4. quæſt. 3. nu. 43. Immò, & prouiſio de beneficijs in gratiam ipſius facta caret omni validitate, quia ipſo iure nulla iudicatur per Abb. in cap. querelam verſ. fateor tamen, poſt nu. 3. de iureiurand. Syluest. verbo infamia num. 15. & Lambert. citato
3 artic. 16. nu. 6. Quin etiam hac in re à Doctoribus, eo vſque ventum eſt, vt ſit ſubſequenti adhuc infamia, beneficijs ſpoliandus, ordinumque executio-

ne priuandus, quorum verba paulò altius repetam, quo planius illorum sententiam intelligere libeat; quare opere pretium erit, illa vti distinctione, qua
4 Doctores in tres species distinguunt infamiam, maximè Iacob. de S. Georgio in l. testium §. lege iulia nu. 17. ff. de testib. vt alia facti, alia iuris, alia verò canon ca sit.

Infamia facti est, quæ alicuius opinionem gra-
5 uat apud multos graues, & bonos viros super aliquo illius crimine per glosam magistram in cap. infames vers. infamia 3. q. 7. quam sequitur Archidiacon. in cap. laici nu. 2. distinct. 34. Viuald. in sua appendice ad candelab. aureum cap. 10. num. 4. cuius exempla duo ponit Ias. in l. cunctos populos 4. lect. n. 45. C. de summ. Trinit. & fid. cathol. & hæc quippe infamia, licet in ciuilibus non repellat á testimonio, iuxta decis. Tholos. 174. item fuit quæsitum si infames, nihilominus in criminalibus proculdubio reijcit, iuxta decis. Osaschi 79. cum subditus nu. 35. nisi veritas haberi alioquin nequeat per Clar. q. 24. nu. 13. quin & in ciuilibus minuet illius fidem, prout citatus Iacobinus dicto §. lege Iulia nu. 20. probat per glos. in l. 3. §. duæ autem causæ vers. non eandem ff. de carbon. edict. Immò & ipsa impediat, ne quis promoueatur, aut beneficium adipiscatur, aut aliam obtineat dignitatem, constat ex doctrina Abb. in cap. inter dilectos num. 8. de excess. Prælat. per l. 2. C. de dignitat. lib. 12. admonetque Ioan. Faber in rubr. C. de summ. Trinit. & fide catholica n. 32. per cap. fin. de furtis, quam quidem infamiam non aufert pœnitentia, & vitæ correctio, iuxta glosam Ioannis in cap. illi qui vers. fin. 6. q. 1. Lambert. tract. de iurepatronat. lib. 2. par. 1. artic. 18. q. 9. num. 28. per cap. Euphremium §. hinc colligitur 2. q. 3. Tametsi iam dicta pœnitentia, vitæque emendatione, aliquam facti infamiam ablui scripsent Nauar. in suo manuali cap. 27. num. 204. Si enim in ea sententia est, vt aliqua auferatur infamia facti, ergò implicitè annuit id non passim subsistere, neque in omni infamia facti procedere: illud autem, quod ipsemet illic asseuerat hanc infamiam dispensatione Episcopali amoueri, explicatur disponendo talem facti infamiam suum non sortiri effectum, per auctoritatem Abb. in cap. cum te, post num. 9. de sentent. & re iudic. aut, & melius in his tantum militet casibus, in quibus valet Antistes super negotio principali dispensare, & absoluere, iuxta glosam insignem in cap. Domino sancto vers. atque ignominiam 50. distinct. Ipseque copiosius explico in capit. de periurio versic. quod si periurij. Est tamen verissimum illam auferri contrario facto, hoc est, quod sicuti hominum oblocutione processit, ita contrario eorum dicto tollatur, ex Abb. indicato capit. cum te num. 9. Vt autem quis propterea obtemptis priuetur, huiusmodi infamia facti nequit esse idonea causa, vt ait Henriqu. in summ. theolog. moral. lib. 14. cap. 5. §. 3. in medio, & Abb. indicato cap. inter dilectos num. 8. & cap. per inquisitionem post num. 11. de electione, subdens non esse verum, quod in contrarium affirmaretur.

Infamia verò iuris duplex est. Altera, quæ irro-
6 gatur in genere facti, & ante sententiam, vt inquit Ias. in l. cunctos populos 2. lectura num. 44. C. de summa Trinitate, & fide catholica, & Aretin. in §. ex quibusdam post num. 9. instit. de pœn. temerè litig. & ea notantur, quos lex infamat, eo ipso, quod aliquid commiserunt, prout ijdem relati Doctores firmarunt: vt autem ab alijs iudicentur infames; atque vt iuris infames patiantur eosdem illos effectus, quos ipsamet infamia parere solet; oportet, quod sint de crimine in iudicio confessi, aut conuicti cap. testimonium de testibus, vel saltem accusati; durante tamen accusatione, & antequam se probauerint Innocentes cap. final. eodem titulo, aut etiam alio quocumque modo, siuè facto, aut casu, in quo id de iure caueatur, Lambert. de iurepatronat. lib. 2. par. 1. quæst. 9. artic. 16. post num. 2. & succurrit text. in cap. 2. §. porrò 3. quæst. 7. Doctrina autem Bartol. in l. infamem num. 10. ff. de public. iudic. quod confessus de crimine non sit infamis, nisi fuerit subsequuta sententia per legem si reus ff. de procuratoribus, vel non est vera, quia contrariam sententiam approbat glos. in l. ictus fustium ff. de his, qui notant. infam. Innocent. in cap. super his de pœnis. & confirmant allegati textus in cap. testimonium. & finali de testibus, & euidentius glos. in l. sed & si possessori §. cum, versic. probatum de iureiurand. quam inibi communi calculo probare Doctores, ait Viuius in lib. commun. opinion. vers. infamia iuris, amplexatur Osaschus decis. 79. cum subditus, sub num. 33. & ratio ab eodem Bartol. adducta fortasse non subsistit, quod edictum Prætoris in dicta lege prima, requirat condemnationem criminis ad incurrendam infamiam; sed confessus non habetur pro condemnato ad l. si confessus ff. de custod. & exhibit. reorum, idcircò non infamis. Ista siquidem ratio subsistit meo iudicio, vt respectu pœnæ non dicatur damnatus, qui confessus est, cum exequutor nesciat, quam infligere absque Iudicis decreto: respectu verò infamiæ dicatur condemnatus, eò quia illico postquam confessus est; meretur pati pœnam confessi delicti, iuxta citatum capit. testimonium, & alias auctoritates relatas, quibus declaratur ædictum Prætoris: licet enim à Iudice nondum fuerit sententia prolata, attamen à iure ipso, quin publico iudicio lata dicitur, eaque damnatus facinorosus ipse, prout illud iddem edictum interpretatur Vulpian. in l. palam §. fin. ff. de ritu nupt.

Vel si veritate innitatur Bartol. doctrina, non nisi iure ciuili foueatur, non canonico; aut, & tertio procedat in secunda specie infamiæ iuris, quæ sit illa, quæ per sententiam diffinitiuam à Iudice, & causa cognita promulgatam, irrogatur, vt scripsit Aretin. in dicto §. ex quibusdam; & de tali infamia, verba facit Caputaqu. decis. 90. infamis infamia iuris par. 2. & Archidiacon. in cap. infames 6. q. 1. nu. 1.

Eiusmodi verò infamia iuris, non tantum incur-
7 ritur, vbi per viam accusationis proceditur aduersus eriminosum, at si per viã exceptionis per d. cap. testimonium, ibiq; Abb. nu. 12. Etenim nihil refert, sit ne quis per sententiam damnatus de crimine, an per exceptionem conuincatur, dicit Feder. de Senis cons. 48. Domine Francisce in fin. quamuis in contrarium ire videatur Abb. in cap. super eo post nu. 2. de elect. Ita præterea si præcedente inquisitione, teste Bartol. in l. infamiam, num. 7. supra adducta,

adducta, Aretin. indicato §. ex quibuſdam nu. 13. & communi quam recenſet Angel. in l. ea quidem nu. 28. C. de accuſat. ſequitur Clarus in §. fin. q. 72. nu. 3. quorum reſolutio placet admodum, reiecta contraria quam amplexati ſunt complures, & eos tot eſſe aiunt aliqui, quod auſus eſt Calderin. in conſ. 1. de pœnis, affirmare illam communius teneri, non tamen diſplicet quorumdam reſtrictio, vt concluſio à me firmata ſubſiſtat tantum, vbi ſententia lata eſt contra præſentem, & auditum, non autem ſi aduerſus contumacem, aut non ſeruatis ſeruandis, quam dicit eſſe communem Viuius in lib. commun. opin. verb. infamia iuris prope finem; licet quo ad bannitum in contumacia ſentiant contrarium, Nellus in tract. de bannit. 1. par. 2. tempor. q. 49. Roland. conſ. 41. primo quidem aſpectu nu. 48. volum. 1. & Farinacc. conſil. 39. iam video ſub num. 6.

Hæc autem iuris infamia non tantum impedit, quem ordinari, aut beneficium obtinere, at inſuper exercitium ordinum iam ſuſceptorum, auſertque beneficia prius acquiſita, ita Abb. in cap. licet Helij nu. 19. de ſimon. & cap. inter dilectos nu. 8. de exceſſ. Prælat. quam reſolutionem fouet text. in l. infamia C. de decur. lib. 10. & apertiſſimis verbis Henriqu. in ſumm. theolog. moral. lib. 14. cap. 5. §. 3. circa finem; Immò iuſtius impedit aſſecutionem poſſeſſionis beneficij ſibi antea collati, Lucas de Penn. in adducta l. infamia verſ. item infamia impedit.

Non tamen omittendum eſt, quod dum prætenditur incurſa iſthæc infamia prætextu alicuius
8 ſententiæ, conſtare de illa oportet, nec ſufficeret ſi teſtibus probaretur latam fuiſſe, Lanfranch. in cap. quoniam nu. 72. de probat. ex quibus infero admirabile dictum, quod ſi aliquem ductum ad furcas, vt ſuſpenderetur appareret, attamen non diceretur probata infamia, ſi ſententia non produceretur, iuxta deciſ. Rotæ Romanæ 1. Iunij anni 1551. vt eſt videre apud Caputaqu. adducta deciſ. 90. par. 2. quendam tamen iuuenem ſemper reputaui iuris infamiam contraxiſſe, qui de furto Equæ damnatus ad triremes per biennium à Iudice primæ inſtantiæ; & deuoluta cauſa per remedium appellationis ad Magnam Curiam Vicariæ, pronunciatum poſt multos menſes fuit, carcerem cedere in pœnam: cum itaque de furto damnatus fuerit, vtique iuris infamia notatus apparet per l. furti ff. de
9 his qui notan. infam. Quod autem intelligatur pro furto condemnatus ille, cuius ſententia fuit, vt carcer cederet in pœnam, comprobat tum vſus huius Regni, & Tribunalium eiuſdem, qui eos condemnatos exiſtimat; tùm ratio, quod tempus carceris computandum eſſe in exilij tempus ſuadet l. omnes C. de pœnis, cuius verbis ſuffultus Tiraquell. affirmat, quod vbicumque diutino carcere fuerit delinquens mancipatus, debeat clementius caſtigari, ita videlicet, vt à pœna quam pati merebatur, detrahatur, quod ob longam carcerationem paſſus eſt; vt ille inquit in tractatu de pœnis cauſa 41. nu. 1. vbi num. 3. textum illum de exilio loquentem ad cæteras pœnas extendit, quandoquidem ſi pœna carceris, pœnam exilij minuit cur non, & cæteras pœnas minuat, non vidit rationem differentiæ, at potius eandem militare ſcrutatur, ac propterea iuſtè inquit ſtatuendum fore iddem ius fretus l. illud ff. ad l. aquil. quam candem ſententiam commendat, Præſes ille meritiſſimus de Franch. deciſ. 317. poſt num. 5. ſubiungens inde prodiiſſe vſum curiarum, quo ſententia profertur, vt carcer cedat in pœnam: cum itaque dicatur condemnatus ergo infamis. Neque intereſt ſi opponatur, quod etiam ſi intelligeretur mulctatus, quia tamen non pœna condigna furti, nullam dicatur incurriſſe infamiã, ob illam præſumptionem, quæ inde enaſcitur, non conſtitiſſe ſufficienter de furto: huic enim obiectioni á peritiſſimo Doctore mihi factæ, quamque amplexari Speculat. de inde aduerti in rubr. de ſent. §. 2. verſ. cæterum poſt nu. 10. complures affero rationes. Primam, quod in huius facti contingentia non controuertitur furtum; itaque certum eſt fuiſſe minoratam pœnam; quia Dominus Equæ illam rehabuerat, nec amplius inſteterat, at potius illi pepercit, remiſitque & eiuſdem furis auunculus, tametſi infimis parentibus, & loco ortus, (vt genitori meo recolendæ memoriæ innotuit, qui ipſum, & fratrem humiles viros exaltauerat, & ad maiora extollerat) tunc honorificè viuebat, ac præualebat, adeò vt ipſum omnes Iudices Parthenopæi magnifacerent; cuius honori, vt conſulerent noluerunt ijdem Iudices eius nepotem debita punire pœna; Alteram adduco reſponſionem, quod ferè biennio vinculis mancipatus ſteterit, cum in prima inſtantia, & in ſecunda pependit cauſa; quare volentes Iudices ſecum mitius agere, non tantum exilij pœnam (ſi meritus eſſet) minuiſſent, ſed Tiraquelli doctrinam ſequuti; pœnam triremium, quam meritus eſt, iuſtè commutarunt. Tertiam nunc addo reſponſionem, quod non pœna, qua quis mulctatur, ſed cauſa propter quam punitur in cauſa eſt, vt infamia iuris incurratur; & ſic genere delicti declarati contrahitur, quamuis nulla fuiſſet appoſita pœna, idque ſatis clarè colligitur ex cap. infames §. porrò 3. q. 7. hinc fit, vt contrariorum eadem ſit diſpoſitio, iuxta l. adigere §. quamuis ff. de iurepatronat. quod ſola pena non irroget infamiam, niſi cauſa præceſſerit, aut ſententia infamiam gignens ad l. nullam, & l. fuſtibus C. ex quib. cauſ. infam. irrog. l. ictus fuſtium ff. de his, qui not. infam. Aret. in pluries citato §. ex quibuſdam nu. 12. itaq; non ſolam pœnam irrogare infamiam iuris, ſed facti dicit gloſ. 1. in l. nullam C. ex quib. cauſ infam. irrog. Poſtremam aſſigno reſponſionem, & ſit illa, quod in flagranti crimine repertus fuit in loco, qui multis miliaribus diſtabat ab Vrbe, in qua moram trahebat Dominus Equæ, à qua fugiendo Neapolim itineribus deuijs veniebat cum Equa ipſa, ſed qui in ipſo delicti actu deprehenditur, quaſi publico iudicio cõdemnatus infamis fit, etiam ſi nulla ſubſequatur ſententia, aut ea ſubſequatur, quæ ſit abſolutoria, iuxta l. palam §. fin. ff. de rit. nupt. hinc conſtitutum legimus, vetitum eſſe manifeſto latroni aſſumere ordinationes in cap. fin. de furtis, & omiſſa diſputatione, quam Doctores proponunt, maximè Anan. ſuper eo textu à num. 6. vt inueſtigent quando quis dicatur fur manifeſtus, concludo eum eſſe, qui captus reperitur cum furto, per Cyn. in l. falſus nu. 3. C. de furt. Bart. in l. 2. nu. 1. ff. eod. tit. quin ſi minimè apprehenſus fuerit, ſed repertus cum furto, ſatis erit ſi contra illum acclamatum fuiſſe pateat, ex eiuſdẽ

Cyni sententia in fin.dicti nu.3.& Bald.nu.9.in ead. l.falsus, atque Bart.indicata l.2. nu. 2. quare multo magis hoc ipsum procedere dicendum est, cum nó modo deprehésus,at insuper apprehensus fuit cum furto,iuxta præcitatam Ananiæ opinionem ,quemadmodum iuueni isto contigisse manifestum est, constatq; ex actis, ideoq; ordinari nequibat, & miror, quod ipse paruipendens hanc veritatem ausus sit promoueri, atque insuper Canonicatum in insigni Ecclesia adipisci, nulla prius impetrata dispensatione ; ac maiori admiratione vexor, quod nemo inimicorum id minimè ignorantium illi,hucusque improperauerit ; & eo magis nunc censeo veritate nisi sentétiam quam mox statui,quia his postremis temporibus complures emanarunt declarationes à Sacra Congregatione Cardinalium Sacri Concilij interpretum, super nonnullis capitibus ab Amplissimo Cardinali,& zelote Archipresule Neapolitano, Octauio Acquauiua, quorũ primum dubium, & responsio subsequuta,prodest maximè,fauetque iàm dictæ opinioni , quorum verba pro maiori cognitione subscribo.

Mensibus proximè elapsis contigit,vt iuuenis laicus , qui fuerat muliebria passus condemnaretur à Curia seculari, vt ignitis lardi guttis percuteretur, quamuis postea, pœna commutata in exilium tantum missus fuerit:Is Religionem Carmelitanorum ingressus durante adhuc anno nouitiatus cum literis dimissorijs sui Superioris ab Episcopo Litteren. ad primam tonsuram,& deinde ad quatuor minores ordines vno, eodemq; die promotus est. Postmodum verò Religionem egressus ad titulum duorum beneficiorum valdè tenuium , Subdiaconus est effectus,tandem Neapolim reuersus magno cum sacri ordinis dedecore in Ciuitate versatur. Quod inconueniens ex eo natum esse videtur, quod nimis facilè à Religionis superioribus dimissoriæ Nouitijs conceduntur.

Quo ad primum Congregatio censuit hunc iuuenem,ita ordinatum esse suspensum , & irregularem,ne dum propter delictum expressum , & sententiam in eum latam; sed etiam , quia primam tonsuram , & minores ordines vno die suscepit, & ad titulum beneficiorum ad eius victum insufficientium ordinatus fuit. Episcopumque, qui illum ordinauit, coarguendum , ac plectendum esse , ac propterea expedire , vt Congregationi innotescat , ex præsentis declarationis verbis colligitur apertè,quod si non propria delicti pœna irrogetur,sed mitior,adhuc sit prohibitus ordinari, qui delicto infamiam irrogante commaculatur , & si ordinetur suspensionem incurrat , & irregularitatem postmodum si ministret.

10 Sed quis valeat hanc iuris infamiam abolere , si quæratur respondet Abb. in cap. ex diligenti , sub num. 6. de simon. nulli licere nisi Principi ; quamuis non ignorem,quod si á crimine occulto proueniret,etiam pœnitentia auferret,iuxta glosam finalem in cap.illi qui 6. quæst. 1. cap. Presbyterum 15. quæst. 5. & in cap.fin. 25.distinct. vbi Archidiacon. nu. 3. ait hanc sententiam veram præter quam in homicidio, & simonia in ordine, Lambertin. insuper insequitur prædictarum glosarum sententiam in tract.de iurepatron.lib.2.par.1.quæst.9. artic.18. num.15.

11 Præterea in hac iuris infamia constituo Regulam genericam,longeq; necessariam ; omnes esse lege canonum infames,quos leges ciuiles,ita declarant per cap.omnes verò 6.q. 1. Aufrer.ad Cappell. Tholos.in supracitata q. 174.n.5. Illud autem,quod Luc.de Penn. videtur in contrarium affirmare in l. infamia circa fin.vers.item nota C.de decur.lib. 10. scilicet nó omnes lege canonum esse infames, quos ll.seculi,ita pronunciant,intelligitur iuxta text.in cap.Euphremium 5.hinc colligitur 2.q.3.

Species verò infamiæ,aut casus illam producentes, si recensere vellem , non equidem possem breuitati,quam peropto, studere ; ac lectores tædio afficerem,ideò remitto ad text,in l. 1.ff.de his,qui notant.infamia in cap.infames 6.q. 1.& Doctores pluribi copiosè explicantes,ac præsertim Salyc.in margarita fisci fol.99. vbi enumerat sexaginta,& vnum casum , in quibus ille imponitur ; quos omnes sub illa perstringo distinctione, quam posuit Henriqu.

12 in sua summ.theol.moral.lib.14. cap.5. §.3. vbi infamiam ex triplici capite , vel causa oriri inquit, nempè ex delicto proprio , aut ex delicto, & infamia parentum,vel ex officio,obligationeuè, ac statu quodam infami.

Circa primum caput non immorabor , propterea quod iudico satis esse , quæ super ea re scripsi, vers. infamia facti iuncto vers.seq. Quo verò ad secundum caput de infamia procedente ex delicto, & infamia parentum exemplificare validè possum in filijs hæreticorum , de quibus tractabo , si Deus dabit in cap. necnon in filijs committentium crimen læsæ Maiestatis,quorum memini in cap. vel etiam in filijs meretricum publicarum , quamuis coniugatarum,teste Henriqu. eodem cap.5. §.4. atque in eo, qui meretricem duxit, eiectam , repudiatam,ioculatricem,publicis spectaculis debitam, saltatricem, scenicam, scurrilem, aut seruam, Nauar. in summa cap.27. nu. 197. Maiol.lib.3. cap. 2. vers.ob eandem sub num.5. qui subdunt, neque ad ordines esse illos admittendos , per cap. si quis viduam 50.dist.cum notatis ibidem. Ac tádem quod ad vltimum attinet cap. vt de infamia prouenientе ex proprio delicto,officio,aut exercitio vili ; exéplifico in Histrionibus,& similibus per cap.1. caus. 4. q. 1. l. Athletas §.ait Prætor ff.de his, qui notant. infam. Glos.in cap.donare vers.Histrionibus 86.distinct. cap.maritum 23.distinct. vbi Archidiac. nu. 2.dumtamen talia saltem bis exercuerint, & causa quæstus,vt aiunt Abb.& Doctor.in cap.cum decorum de vit.& honest.cleric.& expressius Lambert. tract. de iurepatron. lib.2. par.1. q.9. artic.16.nu.9. per text.in l.palam ff. de rit.nupt. & cap. ita nos 25. q. 2. & ordinari propterea prohibentur , vt inquit Archidiac.in citato cap.maritum, & Lambert.adducto articulo post nu.10.sub hoc etiam capite cótinentur mimi, scenici moriones , iaculatores aurigæ, gladiatores, cursores stadiorum , ludi olimpij coraules,citharedi,lyristes, saltatores, caupones, & consimiles,quorum meminit Maiol.de irregul.lib. 3.cap. nu.5.& lib.2.cap.5.nu.17. Viuald.in addit. ad candelab.cap. 10. nu. 9. & quiuis alius stipendio conductus ad similia officia, Henriq.citato cap.5. §. 5.in textu,iuncta glosa lit.O,& hi omnes ordinibus insigniri prohibêtur,sicuti & macellarij,tabernarij, balneatij, cloacas emundantes, pelles expurgantes,

ac

ac Fullones, vt ipſe met Maiol. in eodem capit. 1. lib. 3. num. 5. verſic. Macellarij, per textum in clement. 1. de vit. & honeſt. cleric. & plenius Diaza ſcribit in praxi crimin. canon. cap. 63. quinimmò macellariorum, & tabernariorum officium publicè, & perſonaliter exercentes poſt ſuſceptos ordines, ſi tertio nominatim moniti non deſtiterint, eo ipſo priuilegium clericale amittant perſonale, ſi vt laici incedant, & reale ſi vt clerici, per eandem Clementinam Primam.

13 Sed qui Iuris infamia notatus, à laico fuerit Principe habilitatus non erit propterea ad Eccleſiaſtica idoneus, vt admonet Archid. in cap. lege 10. diſtinc. Verum ſi nulla præcedente Apoſtolica diſpenſatione auſus ſit ordines ſuſcipere, aut etiam in eis miniſtrare, nouam non ideò incurrit irregularitatem, vt dicit Archid. & defendit in cap. Apoſtolica num. 1. in fine 56. diſtinct. quare decipitur ſine dubio Maiol. dum in lib. 3. c. 1. num. 8. monet id non eſſe ita ſicco pede admittendum propter temerariã ſuſcepti ordinis adminiſtrationem. Etenim verum licet ſit, illegitimum abſque diſpenſatione promotum, aut in promotis miniſtrantem, temerariè ſuſcipere, ac magis temerariè miniſtrare, attamen hoc non obſtante ſit indubitata concluſio à me ipſo firmata in cap. de illegitimis num. 99. communique fouetur opinione, vt illé nouam propterea non contrahat irregularitatem, cum ſufficiat non eſſe ſuſpenſum ob crimen, vt eſt videre latius apud notata per Abb. in cap. ſi celebrat. nu. 4. de cleric. excom. miniſt.

14 Tandem prætereunda non eſt inueſtigatio infamiæ Canonicæ, quam ita dici, & eſſe animaduerto quæ oritur ex quouis peccato mortifero, ex doctrina Lucæ de Penna in l. 2. verſ. item nota quod eſt infamis C. de dignitat. lib. 12. Lambert. In tractat. de Iure patron. lib. 2. par. 1. quæſt. 9. art. 16. poſt num. 2. & pœnitentia aboletur, vt optimè præcitatus Lambert. edocet in eodem artic. 16. num. 8. ac propterea niſi pœnituerit, quemadmodum generica eſt reſolutio, vt peccet aliquod ſuſcipiendo Sacramentum in cap. fin. 40. diſt. ita ſpectatim verum eſſe non dubitandum, ſi ad ordines præter quam ad minores aſſumi patiatur, & abundantius demonſtro in rub. 1. verſ. vnumquodq; autem nu. 100 inibi etiam concludens, eum quoque grauiter peccare, qui peccato eo maculatus aliquod miniſtret Sacramentum, ſequutus Diuum Thomam in 3. par. quæſt. 64. art. 6. & alias auctoritates, ac rationes inibi relatas, & hic conſulto ſilentio inuolutas, ne bis iddem repetam.

15 Sed qui virgis cœſus ſuit præcedente Iudicis ſententia, aut ad triremes damnatus in eis ſteterit quia promoueri non valet, ex Nauar. conſ. 43. quæritur 1. num. 2. de temp. ordin. in nouis par. 1. videndum eſt, dicendum ne id ipſum ſit vbi ſententia prætenditur iniuſta, & affirmatiuè in foro exteriori, negatiuè autem in interiori reſpondet idem Nauar. ibi.

Verum reſolutio iſthæc Nauarri contra fuſtibus cœſum, aut triremes damnatum, nè amplius admittatur ad ordines, non minimam videtur præſeferre difficultatem, propter illu l, & inſigne Marcelli Reſponſum in l. ictus fuſtium ff. de his qui notant. infamia ſub his verbis, ictus fuſtium infamiam non importat, ſed cauſa propter quam, id pati meruit, ſi ea fuit, quæ damnato infamiam irrogaret: In cœteris quoque generibus pœnarum eadem forma ſtatuta eſt, ob quam fortaſſe rationum deflexerunt prudentiſſimi illi Rotæ Romanæ Patres, ad decidendum in vna Bononien. teſtamenti corã Auguſtino, die 1. Iunij 1551. citata ſuperius, ac relata per Caputaq. deciſione 90. infamia, par. 2. requiri ſententiam condemnatoriam de crimine famoſo, quod infamet, vt quis dicatur infamis, infamia Iuris per l. furti ff. de his, qui notant. infam. Neque teſtes atteſtantes aliquem ductum ad furcas, probare infamiam cum neceſſario non ſequatur præceſſiſſe ſententiam credo igitur oportere antecellere ſententiam eamque produci, vt cognoſcatur, ſi iuſtè condemnatus; atque ob cauſam infamantem: His tamen reluctari videntur alia, &

16 veriſſima ſuppoſita; illud præſertim, quod, nobiles pœnis ignominioſis, haud eſſe plectendos ſcripſit Fulgoſ. conſ. 167. ſuppoſito ſtatu num. 4. Afflic. in Conſtit. quicumque toxicum, ſub nu. 2. Couar. lib. 2. variar. Reſolut. cap. 9. num. 4. verſ. 5. quare volentes præfati Doctores haſce pœnas opprobriũ afferentes declarare exemplificarunt, præ cœteris in pœnis furcarum, fuſtigationis, & triremium;

17 ideoque non eſſe furca ſuſpendendos, ſed decapitandos nobiles, ignobiles verò ſuſpendẽdos, monet

18 Præſes de Franchis deciſ. 569. in hoc Regno vol. 4. neque fuſtigandos reſpondet Calliſtratus in l. captalium §. & vt generaliter ff. de pœnis gloſ. in l. deſertorem §. pœna verſic. torquentur ff. de re milit. & Bart. in adducta l. capitalium §. ſerui cœſi, Bald. in cap. cum quidam num. 3. extra de Iure iuran. & alij multi relati per Petrum Duenam in Regula 190. Decuriones, atque Clarum, quæſt. 60. verſ.

19 prodeſt etiam. Ad triremes etiam eoſdem nobiles non eſſe damnandos pronunciauit Magna Curia Vicariæ teſte Gram. deciſ. 32. eo quod eam ignominioſam, vilemq; exiſtimant pœnam, omnes ſcribentes, maximè Anna conſ. 34. num. 4. vol. 1. Diaza in praxi crimin. cap. 146. ſub numero & aliqua pro confirmatione notat præcitatus eruditiſſimus Præſes de Franchis, in eadem deciſ. 569. & inſuper deciſ. 630. vol. 4. Idque deſumi rectè poteſt ex tex. indicata l. capitalium; cuius verba huc ſpectantia ſunt, eſt enim inconſtans dicere, eum, quem principales Conſtitutiones, fuſtibus ſubijci prohibuerunt, in metallum dari poſſe: ergo eos vetat in me-

20 tallum dari, quos, & fuſtibus cædi; ſed pœna triremium in illius metalli locum venit, teſte Ioanne de Imola, & alijs, quos recenſet collaudatq; Anton. Capicius deciſ. 153. Notarius Petrus, num. 3. Antonius de Nigris in cap. Regni 21. num. 33. & Diaza eodem capite 146. ſub nu. 3. Inde fit, vt quemadmodum eo in textu prohibentur fuſtigari, ita, & ad triremes damnari, & conſequenter, omnes hæ pœnæ, nobiles afficere non valent, propter illam vnicam rationem, quòd ignominioſæ ſunt, irrogantque infamiam. Verum quia infamis promoueri vetatur, propterea & hi poſtquam virgis cœſi fuerunt, & in triremibus ad ſtatutum tempus perſtiterunt, neque ad altiores euehi ordines poterunt, ex Principe concluſione huius capitis.

21 Sed ordines antea receptos vtrum ne valeant exequi, Miſſamque interea celebrare? & negandum

dum esse opinor, ex his quæ scripsi superius vers. hæc autem iuris infamia, & magis in specie super cap. 33. de criminosis, versic. quinimmò, iuncto versic. sequenti num. 2. ipseque propterea non sum passus reuertentes ex triremibus statim celebrare Missas in mea Diœcesi: quamuis alibi hoc non aduerti intellexerim; consonum enim esse credo, abstinere eos debere aliquo temporis interstitio, quo saltem aduersus eos enata fama, recedat.

SVMMARIA.

Periurium sit ne delictum homicidio grauius? num 1.
Illud grauissimum esse crimen ostenditur, numero 2.
Solum Deum an habeat vltorem, an homines etiam? num. 3.
Periurij pœna varia, secundum varietatem gentium, & nationum semper fuerit, numero 4.
Qui semel peierauit, amplius testimonium dicere prohibetur, num. 5.
In causa vero fidei admittitur, num. 6.
Agere insuper vetatur, num. 7.
Id tamen parte apponente, num. 8.
Si Clericus, sit ab ordine, & beneficio deponitur, num. 9.
Quod si laicus ad ordines ascendere non valet, num. 10. & num. 14.
Accusatio testimonium, & ordo, à pari procedunt, vt in vno prohibitus sit itidem in alio, num 11.
Collatio beneficij illi facta, inualida reputatur, num. 12.
Quo periurio irretitus, contrahat infamiam? num. 13.
Quotuplieiter distinguatur periurium, subnectitur; & vna qualibet species declaratur, num. 15.
Absolutio obtentâ à periuro non ei prodest, cum declarationibus, & explicationibus multis, num. 16.
Promissa non adimplens in tempore est quippè periurus additis tamen quæ annectuntur, num. 17 & 10.
Episcopus absoluere à periurio nequit, idque latè probatur, num. 18.
Metus non annullat Iuramentum aliaq; ipso Iure præter Matrimonium, & votum, num. 19.
Iurisiurandi multiplex traditur definitio, numero 21.
Ad illius substantiam requiratur ne tactus alicuius rei? num. 22.
Episcopi Presbyteri Religiosi, & alij Prælati cum iurant, tangunt pectus, num. 23.
Sæculares autem Principes, atque etiam Reges, & Imperator tangunt scripturas, num. 24.
Iuramentum cum rectè præstatur licitum esse probatur, num. 25.
A iuramento relaxatio, à periurio autem petitur absolutio, num. 26.
Relaxationem à Iuramento solent concedere Antistites, & alij Prælati, num. 27.
Non tamen omnis, sed ille tantum, qui petentis est superior ordinarius, num. 28.
Item ille qui præest loco, in quo celebratus est contractus, num. 29.
Itidem qui loco, in quo petens obtinet domicilium, num. 30.
Non autem eius loci Antistes, in quo lis mouetur, num. 31.
Iudex laicus possit ne cognoscere si absolutio sit valida discutitur, num. 32.
Relaxatio non vnica, sed tot requiruntur, quot iuramenta etiam in eodem Instrumento præstita, num. 33.
A prædicta concessione relaxationis iuramenti liceat ne appellare etiam ad effectum suspensiuum, num. 34.
Et si Iudex detulerit appellationi, suspendatur ne effectus relaxationis, num. 35.
Citatio partis vtrum requiratur ad talem concedendam relaxationem? num 36.
Relaxatio à Iuramento ad effectum compensandi an concedenda sit, num 37.
Non autem ab obligatione Camerali, tametsi ad dictum effectum compensandi, num. 38.
Partis remissio eximit iurantem à periurio, num. 39.
Minor deuincialur ne iuramento, vt citra absolutionem venire aduersus contractum nequeat? num. 40. & 43.
Ratio diuersitatis apponitur cur in masculo lōgius, in fœminis verò breuius constituit pubertatis tempus? num. 41.
Pubertati proximus Puberi comparatur, numero 42.
Contractus minoris Iuramento vallatur, numero 43.
Læsio ita præcedere oportet vltrà dimidiam si maior iurauit, ac si minor, num. 44.
Canonici successores iurantium non indigent absolutione, num. 45.
Neque Heredes quamuis eos obliget testatoris iuramentum, num. 46.

Capi-

Capitulum XIX.

1
ERIVRIVM, & peſſimum ſcelus eſſe, & homicidio grauius, exiſtimat Diuus Thomas quodlib. 1. artic. 18. Ripa in cap. ex parte nnm. 3. de Reſcript. refertque Bauer. in tractat. de virtute iurament. numer. 122. è quorum ſententia licet videatur reſilire Angel. de Clauas. in verbo periurium num. 8. & Couar. in cap. quamuis par. 1. §. 7. poſt num. 1. de pact. in tantum quod Diuus Antoninus volẽs has diſſentientes conciliare ſententias in ſumm. par. 2. tit. 10. cap. 7. §. 3. periurium grauius eſſe ait quo ad Deũ, quo verò ad homines, grauius ſit homicidium, eò quod illis maius damnum, ac nocumentum infert; & ſequitur Seraſin. in tract. de priuil. Iuram. priuil. 137. ſub num. 7. Vnanimi tamen ſcribentium aſſenſu
2 conſtat, illud enormiſſimum eſſe crimen, quod duodecim præſertim rationibus comprobat Gulielm. Perald. in ſumma de vitijs, & virtut. tomo 2. tractat. 9. par. 2. cap. 4. vt propterea peierantem multis eſſe afficiendum pœnis iuſtè ſanxerint iura.

Quamuis autem perdifficilis admodum viſa omnibus ſemper fuerit quæſtio, ſint nè ab hominibus puniendi, qui peieraſſe conuincuntur, cum
3 ſolum Deum eos habere vltorem dixerit textus in l. 2. C. de rebus credit. cuius diſpoſitionem in omni iuramento ſcilicet voluntario, neceſſario, & iudiciali ſubſiſtere adiunxerit in eomet text. Odoffr. Nihilominus veritate haùd aberrabit quiſquis opinatur ab hominibus etiam eos eſſe pœna plectendos; vel quia textus ille de pœna ordinaria dumtaxat explicetur, vel de iuramento litis deciſiuo, vel ſaltem de eo, quod alijs minime officit; ſicuti Ioan. Montelon. egregiè reſpondit in ſuo promptuario iuris, verbo periurium, verſic. ero teſtis in fine, & Boer. deciſ. 305. & præmitto, vbi eam potiſſimum tuetur reſponſionem de iuramento litis deciſiuo, ideoque non videatur conſtituere regulam generalem, vt periurium nulla pęna ſit ab homine puniendum; ſed tantum nè pœna retractationis iuramenti, & propterea ne iuramentum tanquam annullatum, & nullum reputatum, aliquam operetur vtilitatem, ac ſi non eſſet præſtitum, vt enim ſit litiũ finis ſancitum eſt, quod ſi litigans elegerit ſtare fidei, ac iuramento aduerſarij ſui, quique conuincatur falſum iuraſſe, obtineat in cauſa, & pœna retractationis ſui iuramenti propterea non punitur; quia ſi puniretur, non obtineret in cauſa, & tamen verum eſt obtinere per text. in §. item ſi quis poſtulante inſtit. de action. & l. non erit §. dato ff. de Iure iuran. iuncta l. 1. C. de rebus credit. vel de iuramento temerario quod alterum minimè lædat, Archidiacon. explicat in cap. homines 22. quæſt. 2. Romanus conſil. 112. Couarru. in prima parte relect. §. 7. num. 4. & Marchiſ. in commiſſ. abſolut. iuram. cap. 1. num. 6. puniri itaque poterit alia, & extraordinaria pœna iuxta l. 2. & final. ff. de crimin. ſtellion. & gloſam, quæ hanc videtur afferre reſponſionem ſuper eadem l. ſi quis maior, verſic. vltorem in 2. ſolutione, alteramque gloſam in l. ſi duo patroni §. fin. de iure iurand. quare ſcimus omnium ferè gentium curam fuiſſe, nè periuria
4 inulta abirent, exemplisque demonſtrarunt, illa ſibi diſplicuiſſe. Etenim apud Indos qui falſus deprehenditur, & de periurio conuincitur, & manuũ pedumque digitis extremis decurtatur, ſi Straboni fides eſt adhibenda in lib. 15. & Ioanni Bohemo lib. 2. Morũ omnium gentium c. 8. quod etiã Germaniæ ſeruatur ex ſanctione conſtitutionum cauſarum capitalium Caroli V. art. 107. & apud Scythas periurij pęna eſt amputatio capitis, itidemque apud Aegyptius Diodor. Sicul. lib. 2. cap. 3. idem qui Boemus lib. 1. cap. 3. ex legibus autem Caroli Magni capitalibus cap. 10. nulla redemptione immunis eſt quiuis periurium fecit, niſi manum perderet, quod ipſum in legibus Longobardicis ſtatutum eſt lib. 2. tit. de periur. & Conſtitutione Regni exordiente, eos qui ſcienter. Quinimmò Romæ ex Saxo Tarpeio deijciebatur teſte Liuio, & reliquarũ regionum moribus ſuperinde exploſis; Noſtrarũque legum Canonicarum, & Ciuilium ſanctionibus huiuſmodi periuros certum eſt puniri, & quãdoque pœna mortis, cum ſcilicet falſum in iudicio teſtificati ſunt ex cap. Rex debet 23. quæſt. 5. dummodo in capitali cauſa dixerint teſtimonium ex gloſa in illo met capite, & comprobatur l. 1. §. 1. ff. ad l. Iul. de Sicar. affirmatque Henrich. Boich. in capit. 1. de falſis, idque obſeruantiæ mandauit Senatus Delphinalis, vt meminit Guid. Papeus deciſ. 44. teſtis falsò deponens, vel ſaltem ſimilitudine eius ſupplicij quod alteri per ſuum periurium moliebatur ex Iaſone in §. item ſi quis poſtulãte nu. 64. inſtit. de action. alios coacervante. Illa autem, & mitior Senatus Pedamontani interpretatio, vt eo in caſu pœnam mortis ſubeant falſi teſtes, cum in capitali cauſa teſtimonium protulerint Reuſq; propterea immeritam paſſus eſt pœnam; ſecus ſi comperta falſitate, & eiuſdem rei innocentia abſolutus fuit, ab iniecto crimine, & tunc manus tantum obtruncatione, & publicatione bonorum mulctētur, ſicuti in ſucceſſo caſu idem Senatus obſeruauit teſte Oſaſco deciſ. 19. non vtique diſplicet, ſi æquitate niti velimus, quod ſi iuſtitia, opinor rectius fieri, ſi primariæ aſſentiamus ſententiæ, cui ſubſcribit etiam Marſil. conſ. 27. ſuper dubitatione nu. 1. & conſ. 70. oportuna num. 14. In cauſa vero ciuili ſi falſum deponant, triplici pœna plectendi eſſent, vt aiunt Doctores in c. 1. de crimine falſi; vbi id præſertim fatetur, & eas refert Henrich. Boich. num. 6. nempè ſeptenni pœnitentia, quia Deum offenderunt, Infamia quia Iudicem deluſerunt, & quia proximum quoque læſerunt tenentur illi perſoluere intereſſe, quod ex eorum iuramento paſſus eſt; quam nouiſſimam pœnam comprobat textus in l. ſi legatarius ff. de dolo, & cap. hæc imago 33. quæſt. 4. ac Ioannes Montolon citato in loco, opitulaturque Regula gloſæ in cap. Præsbyterum de homic. eam tamen in foro exteriori ſubſiſtere non interiori, in quo non niſi pro falſo teſtimonio teneri, non autem ad damnum ex eo proueniens, ſcripſit Vincent. in cap. 1. de cuſtod. Euchariſt. quem ſequi communiter Doctores, aſſeuerat Corſett. ſingulari verbo, teſtis; & Iulius Clarus in §. falſum poſt num. 15.

5 Qui præterea ſemel peierauit ad iurandum amplius

plius non admittitur in eadem, vel etiam diuersa causa, vtcumque pœnitentiam egerit per cap. testimonium de test. c. non potest 2. q. 7. c. quicumq; 6. quæst. 1. & c. paruuli 22. quæst. 5. glosa in cap. ex parte vers. de periurio de testibus in cap. per tuas vers. adulteri de simon. Ruin. consil. 146. Magnifice num. 2. & 4. volum. 5. & cœteris distinctius, & expressius Iacob. de S. Georgio in l. testium §. lege Iulia num. 5. ff. de testibus, quam esse communem opinionem scribentium nullamque admittentem contradictionem fatetur Boss. in tit. de Inquisit. num. 42. Viuius lib. 1. communium opinion. verbo in testem Bursat. cons. 35. vol. 5. Roland. à Valla cons. 16. videtur dicendum num. 9. & cons. 73. in causa num. 6. vol. 1. ac melius cons. 57. quia omni, post num. 19. vol. 4. Farinac. de indit. & tortura q. 42. num. 183. namque perdidit ipse propterea omnem facultatem probandi per iuramentum ex resolutione Doctorum in l. admonendi ff. de Iure iuran. præsertim Ias. num. 117. vers. secunda species Ripa num. 56. versic. retenta, & Marsil. cons. 178. salus omnium num. 12. quod vsque adeo verum, vt si statuto disponeretur damnū passi iuramento standum esse, in causa damni dati, si ille fuerit periurus, eius iuramento nulla adhibeatur fides scripsit Ioan. Andr. in addit. ad speculat. tit. de teste §. 4. versic. Barbat. in c. per tuas, & illic glosa de simon. Marsil. sing. 74. tu habes rebulam, & sing. 273. notissimum, & 458. libet, nec non in Rub. de fideiuss. à num. 167. Alciat. de præsumpt. Reg. 2. præsumpt. 10. Ioannes Baptista Plotus in l. si quādo nu. 794. C. vnde vi Mising. obseruat. 58. illud etiam cent. 3. & Campag. super 4. capitulo Regni num. 36. Præfatæ autem regulæ sex ampliationes adducit, itemque duas restrictiones; omnesque notatu dignas Mascard. de probat. conclus. 1168. periurus vol. 3. qui-
6 bus aliam ipse addo restrictionem à Mascardo non tactam; scilicet in causa fidei in qua etiam periuri audiuntur testimonium dicturi, per Eymericum in Director. inquisit. par. 3. quæst. 65. & inibi eruditissimus Pegna nunc Rotæ Decanus Cōment. 114. locatus in opere iudiciali verbo periurus, Gondessaluus de hæreticis quæst. 13. nu. 12. ac Iacob. Nouell. in Regula 160. Periurus. Ioan. Roijas singul. 194. vers. Sed speciale est, & sing. 195. Nouissimeq; citatus Borrell. num. 62.

7 Ab agendo quoque repellitur qui periurus est, vt communis sententia Doctorum probat á qua nemo dissentit per cap. dilecti, vbi Abb. aduertit de except. specul. in tit. de actore §. 1. numero glosa in dicto cap. paruuli vers. causa 22. quæst. 5. Anchar. cons. 382. retento num. 10. Ripa in cap. ex parte num. 2. de rescript. Crauett. cons. 7. Diuino subsidio num. 12. Soccin. Iunior cons. 125. num. 3. volum. 3. Menoch. cons. 24. iam me solutum num. 14. vol. 1. & concinit textus in l. siquis Maior. C. de transact. ac Petrus Surd cons. 37. viget nu. 1. vol. 1. Hoc scilicet in eadem causa in qua peierauit non alia, vt præter antedictos inquiunt Alex. indicata l. si quis maior numero 15. Iason, & Bald. in repet. l. 2. ff. de Iure iurand. & consil. 118. præmittendum volum. 4. Roman. sing. 493. tu sai; Crauetta cons. 191. in causa post num. 7. Felin. in cap. intelleximus num. 6. de Iudic. nec non in eodem cap. dilecti num. 2. inibique Decius subiungens communem esse opinionem, & Petrus Benint. decis. 49. num. 13. necnon Gemin. qui expressissimis verbis asserit non repelli in alia causa, in cap. 1. vers. nota incidenter de litis contest.

8 Quinimmò, & in eadem causa nō nisi parte opponente eijciatur, scripsit Crauetta consil. 199. ad subtilia num. 12. eaq; non opponente subsistat processus per Lapum allegat. 24. num. 8. & illic Mandos. copiosè adiungit; Quibus haud refragantur duo illa assumpta, nempè quod etiam si non opponat pars, valeat Iudex periurum reijcere ex sententia Bologn. consil. 28. & Anchar. atque Imolæ, & Cornei citatorum à Neuizano cons. 21. nu. 2. & sequitur Surdus indicato consil. 37. num. 2. eo quod neque valeat pars aduersa, licet velit remittere periurium ex Menoch. cons. 343. contractus nu. 48. & 49. Bart. in l. labeo nu. 6. ff. de iure iurand. Alex. consil. 17. Ponderatis num. 5. lib. 3. Crauet. cons. 151. neminem num. 9. volum. 1. Paris. consil. 46. nu. 91. lib. 1. & consil. 69. Dominus Ambrosius num. 106. lib. 3. Neuizan. consil. 23. num. 8. Roland. consil. 34. Redemptoris num. 3. vol. 1. Ferrat. caut. 2. nu. 4. Couar. in cap. quamuis par. 2. §. 3. nu. 2. de pact. Nam priori rationi facilis est responsio, quod licet possit non tamen cogitur Iudex repellere periurum, si pars non opponat, ita & secundæ rationi respondetur, quod si pars nequit periurium remittere, potest tamen exceptionem periurij condonare, vt respondet Serafin. de priuil. iurament. priuil. 174. num. 18.

9 Quod si Clericus sit qui peierauit, vt is ab ordine, & beneficio deponatur sancitum est in c. Præsbyter 81. dist. & cap. cum non ab homine de iudic. Abb. aduertit in cap. quærelam numero inibique Felyn. num. 1. de iure iurand. Diazza in praxi crim. Canon. capite mihi 92. nu. 1. Maiol. tract. de irreg. lib. 5. cap. 33. num. 1. & alij mille relati à Borrell. in summ. decis. tit. 62. sub nu. 23. id tamen inquiunt non ipso iure, sed præcedente sententia; quod circa dignitatem obtentam, vt ea priuetur clare explicat, & opinionem magis communem fatetur Gomes. in §. item si quis post num. 28. instit. de action. Clarus in §. periurus num. 3. Cappell. Tholos. decis. 17. Ioan. de Selua tract. de benefic. par. 3. quæst. 3. citatusque Borrell. num. 35.

In beneficijs insuper procedere asserit Francisc. Marchus decis. 665. quæritur an propter periuriū num. 3. vol. 1. & communem pariter sententiam esse attestatur idem Felyn. in c. ex parte el 1. nu. 2. inibique Ripa post num. 13. de Rescript. Dec. in cap. cum non ab homine post num. 5. de Iudic. qui-
10 nimmò, & laicus prohibeatur etiam ordines suscipere Maiol. affirmat citato lib. 5. cap. 33. post nu. 2. si namque ferre testimonium est vetitus ex glosa in cap. per tuas vers. Adulteri de simon. Roland. à Valla cons. 6. quanta num. 9. vol. 2. Gigante tract. de crimine lesæ Maiest. quæst. 11. num. 1. & Iulio Claro indicato §. num. 6. dicitque præterea Alber. in l. Lucius nu. 3. ff. de infam. subnectens ita communiter asseuerare Doctores, inde fit ne possit ordina-
11 ri; Etenim accusatio, testimonium, & ordo ambulant pari passu, & cui aliud illorum interdicitur, e[...]em, & reliqua interdicta censentur, per solemnem glosam finalem in c. Apostoli 2. quæst. 7. Quin
12 etiam collatio facta periuro inualida sit, censet Mi-

leus

leus in ſuò Repert.verb. periurus; Aduerto tamen illum impediri teſtimonium ferre,& ordines ſuſci-
13 pere, qui nedum venit aduerſus proprium iuramentum, ſed etiam contra promiſſionem; in quo quidem caſu notatur infamia,iuxta gloſſæ doctrinã in l.Lucius §.quero.verſic.debet autem.ff. de infamibus quam fuiſſe communiter approbatam, teſtatur Cagnol.in l.ſiquis maior, nu. 191.C. de tranſact. quare ſi aliquis rem aliquam de præterito, vel præſenti fateatur, quæ falſitati ſubiaceat, ob iſtud periurium enatum ex iſto iuramento aſſertorio, nullam contrahat infamiam,ſed is tantum ea notetur, qui iuramentum promiſſorium violauit, & eſt qui aliquid de futuro pollicitus eſt Intercedente iuramento Marchiſan. poſt alios in commiſſ. relaxat. iurament. cap.1. num.28. hic enim ſi promiſſionem non ſeruauit infamis efficitur, iuxta diſtinctionem præfatæ gloſſæ atq; alteræ in cap.quicumque 6.quæſt.1.& communem aſſerit Lanfranch.in cap.quoniam contra in verbo teſtes num. 135. de probat.latè Felyn. in cap.teſtimonium num.20. & ſeq. poſt Abb.de teſt. Iaſ. in d.l.ſiquis maior nu.21. C.de tranſact.& probat.Iulius Clarus in §.Periurus num.2.Diuus Thomas in ſum.2.2. quæſt.98. art.3. Lambert.tract. de iur.patron. par.1.lib.2. quæſt.9. artic.15. Couar.in cap.quamuis par.1.§.7.num.4.& concinit Surdus conſ.37. viget num. 13.vol.1. vel ſi iuretur in iudicio ſemper infamet reiecta diſtinctione præfatæ gloſſæ, præſertim ſi in alterius vergat præiudicium concludit Franc.Marc.deciſ.705. quæritur,quia dictus num. 3. vol.1.

14 Eſt tamen verum non omnem prohiberi ordinari,neque omnem promotum deponi,vel beneficiatum obtempto beneficio ſpoliari, ſed illum ſolum qui in illud incidit periurium quod iudiciale dicitur ex ſtylo ſignaturæ quem refert Staphyleus de literis gratiæ ſub Rub. de varijs modis vacat num.112. ſequiturque Diazza in praxi crimin.Canon.capit.92. in fin.& Maiol. de irreg.cap.33. poſt num.2. quare non illud credendum cum ſolum venerit contra fidem licet maiori Doctorum calculo placuerit interpoſitionem fidei æquiparari iuramento per tex. in cap.ad aures de his quæ vi metuſue cauſa fiunt,& cap.peruenit iuncta gloſa verſ. iuramenti de fideiuſſ. textum in cap. peruenit el 2. de Iure iurand. & gloſ. in cap. penult.illo tit.verſic. quod promiſit,& conueniunt Butrius in cap. peruenit num.4. & cap. cum tempore num. etiam 4. de arbitr. Felyn. in cap. præterea nu.15. de ſponſal.inibique gloſa verſ. interpoſitione Iaſ. in §.item ſi quis poſtulante num.52.inſtit.de action. Curt.iunior conſ.286. habita diligenti num.15.volum.3.& latè Schurfius conſ.37.in præſenti caſu num. 11. & 21. cent. 2. adeo quod multi exiſtimarunt idipſum operari fidei interpoſitionem,quod & iuramentũ, eoſdemque effectus parere,ex Iaſone, alijs omiſſis, in l.ſiquis maior.in.16. C.de tranſact. ſiquidem comparationem huiuſmodi,& ſimilitudinem, non procedere quoad paritatem pœnæ certum eſt cum grauius puniri iuramenti violatorem quam fidei ſcribit Felyn. adducto nu. 15. & gloſa recepta indicato cap.penult. verſ. quod promiſit, quod tanta veritate nititur, vt periurij pœna numquam vendicet ſibi locum,niſi violetur iurata promiſſio addito verbo iuro,& iuxta regulam c. odia de regul. iur.in 6. fiat reſtrictio in pœnalibus, prout in indiuiduo caſu ſcripſit Fely.citato loco,& Andr.Gayl. pract.obſeruat.lib.2. obſeruat.59. ac propius ad rẽ præſentem, ne violator fidei mereatur priuari beneficijs, aut ab ordinibus deponi tenet Rota deciſ. 138.noto quod poſito.vel 1.de Iure iuran.in antiq. & deciſ. 1. de pactis in antiquior.

15 Periurium quadrupliciter diſtingui cenſet communis Doctorum Schola,& teſtatur Azor. lib.11. Moral. inſtitut. capit.22. verſic. tertio quæritur, & antea dixerat Angel.de Clauas.verbo periurium & 1.illius ſpecies eſt cum falſum iureiuràdo firmatur ac tribus modis contingere poſſe, exemplificat Altera vero ſpecies ſi promiſſio facta in re iuſta, & valida iureque pierando confirmata non completur,vel contra illam fiat tertia ſi quis polliceatur facturum ſe aliquid iniquum. Nouiſſima autem ſi temere,& inconſiderate iuretur; eſt tamen indubitatum,tunc propriè dici periurium, cum ſumus in prima, & ſecunda ſpecie in cœteris duabus videatur potius ineſſe ratio quædam incauti, ac temerarij iurisiurandi; Quinimmò relatum ſecundo loco periurium, quod promiſſorium appellatur incurritur ſtatim quod aduerſus pactum iuratum fit aliquid in iudicio per alteram partium,dato quod ſolum libellus fuerit porrectus.ex cap.debitores de iure iuran. notant omnes præſertim Ruin.conſ.66. quia dubium nu.6.vol.4.Alex. conſ.83. interrogatus ſub num.6.vol.5. Menoch.conſ.343.contractus iſte ſub nu.46.verſ. ſecundo vol.4.Paul.de Caſtr.in d.l.ſi quis maior C.de tranſact. ibique Iaſ. num.17. & Anna Alleg.83.In hoc num.7.namque vt prædicti inquiunt ſola porrectione libelli dicitur quis contrauenire, & expreſſius Caputaq. alios congerens deciſ.233. contrauenisse nu.3. par.1. producti tamen ab ipſo principali, aut eius ſpeciali Procuratore,non autem generali ignorante Domino,idem Anna nu.9.oportet itaq, abſolutionem à iuramento impetrare antequam produxerit petitionem, alioquin ſit periurus, dicunt ijdem relati Doctores ſubſcribitque Brun.conſ.46.num.3.& Berous conſil.114. nu,14. lib.1. & inſimul peccaret mortiſere, teſte Armilla verbo periurium poſt nu.3. præterquam in caſibus viginti ſeptẽ coacervatis per Angelum de clauas.in ſumm. verbo iuramentum 5. & tunc petita, quinimmò obtempta abſolutione á iu-
16 ramento,non ei prodeſt ex ſententia Rotali in vna Cluſinæ penſionis lunæ 18. Iunij 1590 coram Seraſino,& Platta reſcripta per Farinac. in deciſionibus poſt ſua conſilia deciſ.78. quæ id ſtatuit ſub nu.2. & ratio ſuppetit,quod vel obtempta cernitur tacito periurio incurſo nullitati prorſus ſubiacet præſertim ob ſubreptionem, & ſi illius mentione facta conceſſa fuerit, expreſſa iniuſtitia fouetur, iuxta diſtinctionem Anchar.conſ.198. prædictis ſubtiliter ſub num.3. verſic.aut ergo, & Rolland. á Valla conſ.34. Redemptores nu.2.& 3.vol.1. Ac propte-
17 rea promiſſione facta ad certum tempus ſoluendi, ſi vltra illud fuerit dilata ſolutio, quia eſt periurus, ſi tunc nulla facta mentione periurij abſolutionem petierit á Iuramento, ſine dubio eſt nullius validitatis, vt Anchar. in dicto loco aſſerit,& conſ.200. in quæſtione in finalibus verbis Roman. conſ.226. in præſenti conſultatione ſub nu. 1. Bartius deciſ. Bonon. 67.plures propoſitæ num.23. & poſt alios Marchiſ.

Marchis. de commiss. relaxat. iuram. par. 2. cap. 2. numero 16.

Quod si periurij meminerit est iniusta, vt Anchar. & Roland. indicatis duobus consilijs dixerunt quia habilitauit periurum ad agendum, & viam periurijs amplam fecit, ac patentem, cótra textum in cap. si vero de iure iurando; aut etiam nulla, vt idem Anchar. insinuat, tanquam attentata in preiuditium creditoris non conuicti, non citati, vel cófessi; & ipse addo aliam validiorem causam nullitatis, prouenientem, ex defectu potestatis, cum in-
18 feriores á Papa, etiam Episcopi nequeant absolutionem á periurio concedere Crauett. consil. 6. plura videnda num. 92. & consil. 1. pro genero num. 7. Gemin. cons. 105. ad supplicationem vers. quo ad secundum, Berous cons. 50. nu. 74. lib. 1. Riminal. Iunior consil. 203. nu. 77. Castrens. cons. 290. visa suprascripta nu. 2. vol. 2. Staphil. in tract. breuium numero. Crott. cons. 244. sub nu. 25. vol. 2. Ioan. de Amicis cons. 34. vers. vnde imprudenter, Francisc. Veggius cons. 68. nu. 163. & 165. cum duobus seq. Borgnin. Caual. decis. Fiuizana 9. mota fuit nu. 23. & Clarius post num. 35. par. 1. Anchar. Regiensis quæst. familiari 49. lib. 3. Pompeius Limpius in suo repert. ad decis. Fiuizanas, verbo Episcopus, Senatus, & Princeps, Aloysius de Leo in l. 1. nu. 19. C. de general. abolita Marchis. in commiss. relax. Iuram. c. 2. sub n. 15. & sub nu. 27. Tusch. concl. 62. Absolutio à iuramento nu. 29. vol. 1. & post alios Corneus in tract. de absol. Iuram. par. 2. quæst. 2. nu. 64. par. 3. quæst. 4. nu. 68. & quæst. 24. sub nu. 19. Tepatus in lib. 1. var. sent. tit. de iuram. absolut. vers. Periurus, quo casu possit, & Boccatius super Constit. Aegidiana glosa 2. nu. 40. in fine loquens in vicario Episcopi, qui non valeat periurium absoluere, sequiturq; Shrot. de officio Vicarij quæst. 177. nu. 11. lib. 2. neque alius quiuis ordinarus dicit Gomes. in tract. breuium nu. 50. His accedit quod ius prohibet eiusmodi absolutionem concedi peieranti, vt defendit Federic. de Senis cons. 300. factum in vltimis verbis Alex. cons. 222. visa facti narratione nu. 9. vol. 2. cons. 158. viso instrumento nu. 9. vol. 7. cons. 83. interrogatus nu. 7. vol. 5. Albert. Brun. consil. 46. Roman. cons. 226. in præsenti post nu. 1. Soccin. cons. 59. in causa nobilium post nu. 9. volum. 3. Dec. cons. 452. visa instructione post nu. 12. in cap. porrecta nu. 4. vers. & quia in tali casu Papa Greg. de confirmat. vtili, vel inutili Natta cons. 10. super casu proposito nu. 5. Corneus consil. 6. in hac consultatione post num. 16. atq; hanc esse magis communem conclusionem fatetur Alex. cons. 17. ponderatis post nu. 4. vol. 3. immò communiorem esse opinionem, & tenendam scripsit Felin. in c. 1. post num. 28. vers. retenta de Iure iurand. & Ioan. Ficcard. inter communes opiniones Doctorum tomo 1. lib. 4. nu. 181. Bonacossa in tract. comm. opinion. versic. Iuramentum Matthæus Cherián. eodem tract. & vers. atque Viuius adducto lib. 4. nu. 192. omnesque suffulciuntur ratione illa, quod frustra legis expetit auxilium, qui in eam committit l. auxilium ff. de minor. c. quia frustra de vsur. ex quibus iustissime quidem ijdem auctores alijq; multi deflexerunt ad eam tradendam conclusionem, vt absolutio ipsa si impartiatur nullius sit roboris, & validitatis maxime Crauett. cons. 613. De anno 1555. nu. 33. vol. 4. Roland. cons. 34. Redemptoris nu. 4. vol. 1. Franc. Marc. decis. 386. quæritur nu. 6. par. 2. Menoch. cons. 24. iam me solutum num. 17. vol. 1. & Rota Genuens. decis. 193. Ioannes num. 2. Viuius decis. 120. periurus nu. 31. & nouissimè Parlad. in lib. 2. rerum quotid. cap. 4. nu. 56. siquidem contra leges quod accipitur, per leges ipsos dissolui meretur c. vides 10. dist. id enim tàm diuinæ, quàm humanæ legis proclamat auctoritas c. videtur 35. quæst. 6. & existimatur, ac si factum minimè esset l. non dubium ff. de legibus. Itaq; si Episcopus, aut illius Vicarius absolutionem à periurio largiatur improbant citandi Doctores, quia facere, nec potuit, nec debuit, ita quippe Ruin. cóf. 66. quia dubia post nu. 6. subdens communem esse opinioné Roland. citato cons. 34. nu. 4. Magon. decis. Florét. 119. decesserat nu. 10. Franc. Marc. decis. Delphin. 386. quæritur an in contractu sub nu. 6. par. 2. & nuper adducta decisio Rotæ Genuensis nu. 12. inquiens posse Papam absoluere periurium, & iura in contrarium allegata loqui in absolutione obtempta ab inferiore puta ab Episcopo. Quam præter rationes genericas hactenus relatas comprobant rationes complures rem hanc propius tangentes. Etenim periurus contrahit infamiam ex deductis nu. & constat neminem præter Principem posse restituere famæ cap. cum te ibique Innoc. de sentent. & re iudic. expressius Butricar. in l. generali cap. de sent. pass. ac præsertim ne Antistes valeat restituere famæ vnanimis est consensus doctorum, maximè in ipso capite cum te; & non aduersatur quod aliqui somniantes insinuant, posse Episcopum accessoriè, & indirectè infamiam remittere, atque ideo relaxando periurium famæ videatur restituere peierantem; Namque eorum opinio quatenus fulciretur veritate, non propterea dici posset in omnibus casibus id Episcopis licere; sed tantum in quibus pótest super principali negotio dispensare, & absoluere, vt explicat glosa percelebris in c. Domino Sancto, vers. atq; ignominiam 50. distinc. & glosa 2. in cap. hi qui 15. quæst. 8. Imola in citato cap. cum te post nu. 10. & Abbas post nu. 15. ac Foller. in praxi crim. can. cap. 33. nu. 125. sed cum probauerim non posse Episcopum absoluere periurium inde fit ne vrgeat, sed omninò prosternatur isthæc argumentatio. Præterea non dubitatur quin Episcopus ab adulterio supra non valeat dispensare nisi in casibus in iure expressis, ex cap. at si Clerici §. de adulterijs de Iudic. periurium autem non tantum ea probatur ratione, quod aliqui existimát grauius esse homicidio, quorum sententiam retulimus in huius capitis initio at quia homicidio saltè par est, & colligi satis potest ex cap. fin. 22. quæst. 1. & homicidium adulterio maius esse inquit glos. in cap. si quod verius vers. Adulterium 33. quæst. 2. & melius Archid. in cap. an non 24. quæst. 3. ex his iuste infertur ad periurium, nè illud abolere queat Antistes, cum in iure minimè reperiatur superinde concessa sibi facultas; & consuetudo si alicubi extaret absoluendi, improbanda omninò esset tùm quia auctoritatem præberet illi cui ius denegat, tù quia concederet facultatem actum faciendi à Iure vetitum, quique si fieret iniustitiæ foueretur, & iniquitate maxima, & tamen certi iuris esse non ambigitur consuetudinem non subsistere, quæ praua est

eſt licet excuſet, quo ad temporariam pœnam non autem in interiori iudicio ex gloſa 1. in fine in c. 1. de conſuet. & inibi tradit Abb.nu.5. gloſ. in c. deniq; verſ. conſuetudine diſt.4. Anchar.conſ.51. cõſuetudo nu.4. Calcan.conſ.28.illud n.14.& Maſcar. de probat.concl. 194.nu.10. vol. 1. necnon Ludou. Româ.cõſ.466.videtur ſub n.1.vbi Mandoſ.in vnica ſua additione ad dictum Conſiliũ infinitos congerit Doctores idipſum concludentes circa forum poli,& fori,quinimmò eam quoque conſuetudinẽ repellunt,quæ rationabilis haud eſſet, ita quippè in c.conquerente nu.1.de offic.Iudic. ordin. & ſi non tam conſuetudo, quam corruptela meritò eſt cenſenda,quę ſacris eſt inimica Canonibus ideoq; non ſeruanda per c.cum venerabilis de conſuet. vtique talis cenſenda eſſet præſens, ſi ea extaret maximè quia illa non exiſtunt, neq; adhibita apparent quibus conſuetudo verificatur,& recenſet And. Gayl. lib.1.obſeruat.36.nu.11.& Miſing.obſeru.41.centur. 6.& hoc potiſſimum in Curijs Eccleſiaſticis, vbi permulta quandoq; geruntur non peritiſſimorum virorum accedente conſilio,ſed vicariorum voluntate, quiq; cum exteri eſſe ſoleãt actuariorũ, & ſcribarum relationibus confiſi in re fortaſſe vetita manus nonnumquam apponunt ipſeq; non ſemel vidi,& ſummo propteres affectus mœrore, & ſupra firmatæ concluſioni,veræ omniq; iure rationabili non aduerſatur Cardin. Zabarell.in ſuo conſil.35.Ad dubia ſub nu.7.vbi conſuluit abſolutionẽ ab Epiſc. impartitam periuro ſubſiſtere, quandoquidem in eo conſilio ponit caſum, verbaque facit de ea ſpecie periurij, quam nos primo loco poſuimus ſupra nu.15. cum ſcilicet falſum iureiurando aſſeritur á teſte;quo caſu nullam contrahi infamiã demonſtraui n.13. quia ſi contraheretur idem Zabarell.eo in conſilio nu.7.probat non poſſe ab Epiſcopo abſolui, atqi ita ab eo periurio incurſo ob rẽ non executam in tempore promiſſo quod infamiã irrogare docuimus adducto num.13.

Et quia poſt hęc ſcripta ad manus hominum venit Praxis Archiepiſcopalis Marci Antonij Genuenſis Canonici Neapolitani, & Curiæ Archiepiſcopalis Neapolitanæ Fiſci Patroni qui quidẽ probatiſſimus vir in capite 4. ſub nu.3.atteſtatur antiquata Praxi illius Curię abſolui periurum in tribus caſibus relatis à Panorm.in c.1.poſt n.13.& Felyn. poſt nu.28. de Iure iurand. ideo cenſui pernecesſarium aliqua ſubiungere,quibus mea comprobetur reſolutio, & ea non credatur debilitata, vel aliquo pacto reiecta per ipſum auctorem, & illius Curiæ atteſtatum vſum quem dum Canonicus Archiepiſcopalis illius Eccleſiæ,& tunc verſatus in tribunali eiuſdem Curiæ tamquam Aduocatus poſteaque, vt Iudex. Numquam vidi concedere talem abſolutionem,quinimmò remiſſos ſupplicantes ad Sanctiſſimum.

Primus quidem caſus ex dictis tribus per Abb. & Felyn. relatis quibusq; ſuffultus ipſe Genuenſ. atteſtatur de conſuetudine in Curia Archiepiſcopali Neapolitana, eſt ille cum periurus non perdurat in peccato ſcilicet cum rem metu vendit, & iurauit non contrauenire venditioni præfatæ, poſſit nihilominus petere abſolutionem,& contrauenire; hanc quippè reſolutionem optime refellit. Anton. Gogliard. in tract. de abſolut. á Iuram. cap.1. poſt num.40. & quando vellemus fateri illud verum, non tamen eiuſdem Genuenſ. intentioni ſuffragaretur, tum quod Abbatis,& Felini verba non probant ab Epiſcopo hanc abſolutionem impertiendam, ſed generatim aiunt licere tunc periuro illam petere, & ſubintelligendum eſt à Papa, dum non addunt ab Epiſcopo, & dum antea conſtituerant concluſionem denegantem Epiſcopo facultatem iſtam ſoliq; Pontifici maximo reſeruantem; qui licet in his maximè rebus poſſit quidquid velit, illud tamen iuſtè poſſe dicendum eſt quod æquum iudicatur rationique congruit in tantum quod idem Abb. ſub eodem num.13. hæc ſcribit verba;Ratio apertiſſima eſt,quia á Iuramento parti præſtito,nõ abſoluit Epiſcopus,imò nec Papa,ſi ne cauſa; hæc ille, qui illic loquitur in Iuramento, & conſentit Sot. lib.8. de iuſtit. & iur. quæſt.1. artic.9. in finalibus verbis multò magis videtur requiri euidens ratio cum vult Summus Pontifex á periurio abſoluere, & mera iuſtitia inniti quia ſi gratia; & poteſtate Pontificia non eſt controuertendum, at ſuæ diſpoſitioni omninò parendum; ex his contingit quod dum alij Doctores voluerunt Abb. & Felyni dictum iſtud referre his verbis vtuntur; Periurus non poteſt abſolutionem petere à Iuramento communem dicit Felyn. in cap.1. num.28. de Iure iurand. limitat tamen tribus modis vt ibidem,hæc ſunt verba Ioan. Ficcardi in primo tomo commun. opin. diuerſ. lib. 4. num. 182. ergo Doctores ita intelligunt præfatam Abbatis, & Felyn. ſententiam; & procedat in ipſo periuro cui neque petere abſolutionem fas ſit, exceptis illis tribus caſibus, & tunc á ſupremo Pontifice cum inferioribus appareat denegata facultas illam concedendi etiam cauſa ſubſiſtente; & quatenus vellemus etiam concedere, vt intelligatur eo caſu conceſſa Epiſcopo poteſtas, non vtique extendenda eſſet dicta reſolutio vltra caſum ab ipſis mentionatum, cum ſcilicet iuramentum fuit metu extortum; in quo ratio quædam videtur ineſſe

19 eximens iurantem à periurio; licet enim Iuramentum metu præſtitum (iuxta veriorem, & communiorem reſolutionem) valeat, & obliget, quouſque fuerit á Iudice cauſa cognita retractatum, vt affirmat Fulgoſius conſil.121. quidam num.2. Michael. Craſſus lib. 1. commun. opin. cap. 7. nu. 11. Cæſar de Graſſis deciſ. 19. Domini ſeu prima numero 30. de confirm. vtili, vel inutili Burſat. conſil. 72. num. 25. volum. 1. & adſtipulatur text. in cap. ſi vero, ibique Bald. de iure iurand. gloſa in cap. verum verſic. inuiti inibique Abb. num.1. eodem mox allegato titulo gloſa Magna in capit. Abbas de his quæ vi metuſue cauſa, & copioſè diſcutiunt Turrecrem. in cap.1. num.4. cauſa 15.quæſt.6. & Sotus lib.8. de Iuſtit. & iur. quæſt.1. artic.7.& verſic.ſed vrgentiora argumenta; Namque ipſo iure ſubſiſtere, quæ metu geſta ſunt præter matrimonium, & votum ex Nauarr. in Manuali capit. 22. num. 51. de Matrimonio verba faciente, & conſil. 2. quidam Gaſpar ſub nu.1. de his quæ vi metuſue cauſa fiunt de voto loquente, & Soto, de vtroque tractante indicato loco, quamuis in voto contradicat Cæſar in deciſ.citata, & Zabar. in cap. Abbas de his quæ vi metuſue cauſa & Syluest. verbo metus num. 8. ſed quidquid verius ſit, & in præſenti non inquiro, non dubitatur pleroſque Doctorum aſſeuerare, iuramentum

metu iusto præstitum, esse nullum ipso iure potissimum Cyn. in auth. Sacramenta puberum numero primo versic. secundo noto, si aduers. vendit. ibique Bart. & cœteri; Quare si Abb. & Felyn. crediderint hoc casu absoluendum ab Episcopo admirari fortasse non deberemus cum neq; Episcopi indigere absolutione contendant præcitati Doctores iccircò non esset Abb. & Felyn. exemplum extendendum ad periurum petētem illam ex causa læsionis, aut alterius cuiuspiam; quodque multo magis videtur non iure probatum si cœtera à me paulò ante relata subsistunt, prout subsistere credo, nisi mea me fallat opinio, & prudentiorum iuditium contradicat, eorum namque sententiæ, tum in ista, tum in alia quacumque controuersia assentire in animo habeo, si rationes, vel auctoritates validas indicabunt.

Reliquos duos subnectit casus ex eodem Abb. & Felino in quibus absolui periurum ab Episcopo testatur seruari in ipsa Curia Archiepiscopali cum scilicet periurium absq; dolo, verū necessitate impulsus cumque Iudex ante lapsum termini iniunxit, ne promissionem seruaret. Horum quippè casuum (salua illius, & Curiæ pace) nullam ad hunc finem esse habendam considerationem existimo cum tunc periurus dici non possit.

Nam qui dolo caret in periurium non incidit, vt aliorum suffultus auctoritatibus firmat Alex. consil. 92. ponderatis num. 13. volum. 1. Menoch. cons. 891. cum interrogatus num. 3. volum. 9. Afflict. noster in constit. eos qui scienter num. 1. Purpurat. consil. 377. visis consilijs num. 22. lib. 1. Berous consil. 51. nu. 11. lib. 1. Iason. in l. si quis maior post nu. 1. C. de transact. ibiq; Iacobin. nu. 56. idē Ias. in l. qui iurasse n. 3. & 8. ff. de iur. iur. idq; adeò ne sufficiat lata culpa dixerunt idem Berous cons. 158. num. 7. lib. 1. & Ias. alios cumulans in dicta l. siquis maior post num. 1. & propterea quemadmodum qualibet causa excusat à dolo, ita, & á periurio per Doctores ad vtramq; conclusionem congestos per Menoch. citato consil. num. 4.

Quod si necessitas vrserit, in quo etiam casu loquitur illic Genuensis multo minus dicendus est periurus tum ex prædictis, tum quia necessitas legum regulis minimè subijcitur vt alias dixi, & vulgata iuris regula assentitur, tum quod idem Felin. & Genuensis in hoc casu asserunt non incurri periurium eo quod ab illo excusatur ratione necessitatis, & consentiunt Doctores in hac re citandi infra versic. illa tamen, qui expressis verbis hoc fatentur, ac propterea petentem admitti ad priuilegium cessionis bonorum, vel beneficium c. Odoardus, licet nulla impetrata absolutione [illegible] esse reijciendum probatur continua praxi.

Vltimum ponunt casum, & ipsum quidem faciliorem si non soluit promissa, quia superior antequam tempus laberetur inhibuit, præcepitque ne solueret, quo in casu ijdem expressissimis verbis fatentur hunc non incurrere periurium, idemque Felyn. in cap. constitutus nu. 12. de rescript. Alex. consil. 124. omissis num. 3. volum. 1. & Vezzinus inter cōmunes opiniones diuersorum lib. 4. nu. 167. tom. 1. suppetitq; tex. insignis in l. fin. ff. qui satisdat. cogant. cuius verba sunt qui iurato promisit iuditio sisti, non videtur peierasse si ex concessa causa hoc deseruerit, ex quo quidem textu colligunt Doctores conclusionem illam notabilem, quam pro regula tradunt, in omni iuramento intelligi exceptam auctoritatem legis, & superioris. Itaque omni iure subsistit resolutio contra Episcopos, & rectè propterea Boccatius super Constit. Aegydiana glosa 2. sub num. 40. vbi inter alia, quæ prodit non inutilia dicit solum Papam absoluere posse periurum, & parte citata quā præcedente citatione soleri, ac deberi concedi à Papa, vel sacra Pœnitentiaria scripsit Corneus de absol. à Iuram. par. 3. q. 24. n. 1.

20 Illud autem quod in superioribus tetigimus omnesq; fatentur, vt is periuriū incurrat qui promissa non seruauit in statuto tempore, quia videtur nimis durum, & si verum illaquearet omnes etiam viros timoratæ conscientiæ, quia continua instruimur experientia nusquam, aut rarò in tempore adimpleri promissum, ac maximè solutio vsuraru m tertiatim, vel in fine anni facienda vigore instrumenti liquidi, & iurati semper protrahitur, post dies, menses, ne dicam annos vltra conuentum tempus, & tamen ex prædictis liquido patet, non sine labe periurij factum esse, & tenent præterea Roland. consil. 34. Redemptoris num. 2. vol. 1. Anton. Gagliard de absolutione à Iuramento capit. 1. nu. 32. Arismin. Tepatus lib. 1. var. sent. tit. de Iuramenti absolutione vers. absolutio debet peti, & Borgnin. Caualc. adducta decis. 9. par. 1. num. 22. nouissimèq; Borrell. in sum. decisionum tom. 1. tit. 62. nu. 9. addens limitationes numeribus sequentibus; quin & periurus esset qui illarum vsurarum solutionem distulisset, quæ á sacris sunt prohibitæ Canonibus cap. debitores de Iure iuran. & expressius Felin. in cap. testimonium num. 21. de testibus quare valeat creditor opponere debitori periurium, illudque probasse dicatur statim quod docuerit lapsum esse terminum solutionis faciendæ, neque factam fuisse, inquit Innoc. in c. super his post nu. 10. de accusat. ibique copiosè Butrius post num. 29. & Felyn. in cap. querelam in princip. de Iure iurand. quamobrem si prædictos omnes arbitrari nolimus hoc periurij reatu commaculatos, oportet aliquas perquirere rationes, quæ illorū faueant conscientijs ac primitus illam ipse inuestigatus. Quod vniuersali consuetudine interpretatum videtur, vt solutio vltra constitutū tempus differatur, & indubitati iuris esse apparet, vt in contractibus ea veniant, quæ moris sunt, & cōsuetudinis l. quod si nolit §. qui assidua ff. de ædil. edicto, & abūdè Portius conclus. 20. lib. 4. Aliam præterea, & non exiliorem aduerti, quod si præterijt tempus, & voluntas creditoris nō appareat voluisse debitorem eundem incurrisse periurium, aut expressè, aut tacitè illum interpellando possit tunc excusari debitor, ac censeri immunis á periurij reatu; ita si quidem in debitore pensionis conclusum reperitur, is enim obligatus pensionem soluere infra mensem, aut sex menses, sub pœna excommunicationis, & priuationis beneficij Ecclesiastici, non eas incurrat pœnas dato quod præterierit tempus in Apostolicis literis appositum nisi cui persoluenda est pentio, & in cuius gratiam censentur comminatæ declarauerit suę intentionis esse in eas debitorem pensionis incurrisse Caffador. decis. 2. num. 3. decis. 3. num. 4. & decis. 4. num. 1. sub Rubr. de locato, & Nauar. in Manuali.

Manuali cap.23.nu.104.& deinde reperi in his terminis iuramenti ita firmaſſe Bal.in l.2.nu.166.ff.de iure iurand.& ſortaſſe opitulatur gloſ. in cap. apud miſericordem 32. quæſt.1. & altera concluſio quæ ſe habet poſſe creditorem extendere tempus promiſſum,& tunc in periurium non incidat debitor, ſi antequam laberetur,prorogatum fuit, vt ſcribit Corn.de abſolut.Iuram.par. 3.q.4.ſub nu.20. tempus vero prorogatũ ſi labi etiam patiatur,fiat periurus,an potius ob prorogatum tempus,dicatur totaliter abſolutus á iuramento,nõ inquiro, eo quod non eſt præſentis ſpeculationis, & diſcutit idem Corneus illic,affirmans prorogationem neque iuramentum,neque eius efficaciam abſtuliſſe,neque obligationem mutaſſe; & longius ſuperinde ſermonem texere Felyn.in cap.2. à nu.33. de ſponſal. Tiraq. nonnulla congerẽs huc ſpectantia in tract. de retract. conuent.§.1.gloſ.7. à num.26.& Anton. Gabriel.tit. de dilation. concluſ.2. à num.21. Hæc ſcribere volui,vt alijs peritioribus amplam præberem anſam addendi vtiliora, & doctiora, non autẽ vt hanc firmarem ſententiam contradicentem communi iam relatę tu itaq; lector beneuole cogita,& piam hanc meam intentionem ne redarguas, ſicuti ipſe reprehendo complures meos debitores inſtrumentarios qui ad annos integros dilatant ſolutiones tertiarum,ita quod ve mihi ſi proprijs tantum introytibus (quáuis Dei gratia ſufficientibus) vellem numeroſam alere ſamiliam ac lucrum proprijs laboribus impenſis pro clientibus non ſuppeteret.Illa tamẽ indubitabilis eſt reſponſio quã tetigi ſub nu.19.ſi nõ voluntate motus,ſed neceſſitate adductus ſolutionem protraxit, quam Bald. dicit, in cap. querelam,& illic Felyn. in princ. de Iure iuran.idem Bald. in cap.1.§. porrò nu.15. quæ fuit prima cauſa benefic.amict. & Andreas Gayll. obſeruat.142.nu.4.lib.1.ac demum Iulius Pacian.in tract.de probat.negatiua lib.1.c.51.n.64. ob quam profectò cauſam neq; incurrit excommunicationem ipſo iure comminatam contra nõ ſoluentem teſte Suarez in diſput.20. ſect.2.poſt nu.7.vol.5.

His explicatis ad aliqua reſpectu iuramenti,& illius abſolutionem vtiliora progredi cenſuimus cõueniẽs tametſi ad principalem huius tractatus materiam non videantur proprie ſpectare; ſunt enim in Theorica, & praxi ſummopere neceſſaria, & ſcitu digna.

21 Ac primum quod ius iurandum (teſte Cicerone in lib.3.offic.)eſt affirmatio Religioſa;quod autem affirmate,quaſi Deo teſte promiſeris,id tenendũ,eſt iam enim non ad iram Deorum, quæ nulla eſt, ſed ad iuſtitiam, & fidem pertinet hactenus Cicero, & quidem ſi aliquis ſe quid facturum iuris iurandi Religione promiſit Deum ipſum teſtem illius promiſſionis, ac veluti ſponſorem appellat.;vel qui aliquid affirmat,aut negat verum eſſe,adhibito iuramento Deum quippè vocat in ipſius veritatis teſtimonium, quaſi Deus teſtis ſit illius affirmationis, vel negationis,idq; implicitẽ, vel explicitè contingit iuxta notata per Tolet. in lib.4.inſtruct.confeſſ. cap.20. poſt num. 3.

22 Et licet ad Iuramenti religionem non exigatur tactus alicuius rei,quia ſimplicibus verbis iuramentũ induci probatur in c. ſi aliqua 22.q.1. nec debilius,aut vilius illud iuramentũ eſſe, qđ nullis tactis ſcripturis prolatum eſt, quã ſi tactæ ſolemniter eſſent probat communis opinio interpretum, cuius teſtis eſt And. Alciat.in Rub.de iureiuran.num.29. nihilominus qui antiquitus dicta,vel facta promiſſaue ſuo diuino numine adhibito firmabant;pluribus varijſque modis deierabant,& vt plurimum tactis aris,& aliqui per caput ſuum, alij per caput alterius iurantes ex Vulpiano in l.3.§.vltimo ff.de Iureiurand.Ouidio lib.5. de triſtibus elegia 8. & de ponto lib.3.eleg.3.Iuuenali ſatira 6.cęteri per oculos ſuos ea præſtabãt docetq; Plautus ſcena vltima Menoch.& Ouid.lib.5.amorum eleg.6.reliqui vero alijs multis varijsq; modis iuramenta ipſa perficiebant quos recenſet Anaſtaſ.Germon. lib. 1. de ſacror.immun, c.29. ſucceſſiuis temporibus Iuſtinianus Imperator melius cum Religione agi exiſtimauit ſi iuramentum tactis rebus ſacris præſtaretur, idq; ſemel atque iterum reſcripſit in l.2. C. de iure iurando propter calum,& l.rem non nouã C.de iudicijs. Adeo quod periurium ab eo licet nõ aliter contrahatur,qui tactis Sacroſanctis Euangelijs,quam qui alijs ſacris rebus ſacramenti religione,aliquid affirmauit,aut negauit, plerumq; tamen maiori pœna à legibus in poſteriori caſu, quam priori ſtatui,ex Magno Aurelio Auguſtino,ex Diuo Thoma, alijsque multis exerpſit præfatus Ger-
23 mon.in capite 19.num.8.Sacerdotes verò propoſitis tantum,& non tactis ſacroſanctis Euangelijs dicere ea quæ nouerint,Iuſtinianus idem decreuit,in §.nulli vero in auth. de ſanctis Epiſc. Nam Conſtantinus Archad.Honorius,& Theodoſius in hæc verba reſcripſerunt in Codice Theodoſ.l.1.& 2.de Epiſcopali iudicio. Illud eſt veritatis auctoritate firmatum illud incorruptum quod á Sacroſancto homine cõſcientia mentis illibatæ protulerit; Quáuis autem præfatam Iuſtiniani conſtitutionem noſtri communiter exiſtimant ad Epiſcopos tantum non æquè ad alios inferiores pertinere eorumque opinio corroboretur Gregorij noni ſanctione in c. fin.de Iuram.calumn. & gloſa in cap. teſtimonium verſ. Iure iurando 11.q.1.ac deciſione rotali 7.alias 819.de Iure iur. in antiq. nec non auth. ſed Iudex C.de ſacroſanct.Eccleſ. dum enim in l. proxima præcedenti dicitur. Nec honore (ideſt iure prætorio) nec legibus Epiſcopus ad teſtimonium dicendum flagitetur. Item Epiſcopum ad teſtimonium dicendum admitti non decet,nam & perſona oneratur;& dignitas Sacerdotis exempta confunditur; dumq; dicta ſubſequens auth.connectendo ſermonẽ adiungitur,ſed Iudex mittat ad eos quoſdam de ſuis miniſtris,vt propoſitis Sacroſanctis Euangelijs vt decet Sacerdotes dicant ea quæ nouerint, non tamen iurent,expreſſè inſinuat de Epiſcopis tantũ verba facere quorum meminerat in illa antecedẽti lege,nihilominus & ipſos Præsbyteros,& alios Religioſos ſacra haud tangere, ſed eorum pectus cum iurant conſuetudine ſtiloq; vniuerſali omnium curiarum conſtare teſtatur Guid. Papeus deciſ. 615. Religioſi,quod in ipſis Præſulibus dũtaxat,& Præſbyteris,nõ alijs ſubſiſtere credidit Couar.in reper. c.quamuis §.1.nu.3.de pactis,& concinit generica ratio dictæ l.nec honore ibi, & dignitas Sacerdotis exempta confunditur,& alia in dicta auth. vt propoſitis Sacroſanctis Euangelijs, vt decet Sacerdotes,non tamen negari poteſt quin ratione dignitatis

& præeminẽtiæ in ceteris Romanæ Curiæ Prelatis etiam non Sacerdotibus seruari hodie, vt tacto pectore iurent, testatur Marchiſ. in Commiſs. Relaxat.iuram.c.1. nu.17. cum tamen iurare coguntur in cauſis grauibus, illisq; in quibus reperitur expreſſe ſancitum eoſdẽ Presbyteros, ſiuè Antiſtites debere illud præſtare tactis ſacris non vtiq; manu innixa pectori præſtabunt ex Abb. indicato cap. vlt. tuetur Couar. indicato loco.

24 Sed Principes ſcilicet Imperatores, & Reges tactis Euangelijs teneri iuramenta præſtare, inſinuat clem.1. §. porrò (ibi tactis Euangelijs) de iur. iur. qua adductus huic ſubſcribit ſententiæ Belluca in ſuo ſpeculo Principum Rub.9.nu.32.nec non gloſa in clem.1. verſ.tacta de hæret.quæ requirit tactũ ſcripturarum, cum iuratur, quaſi idẽ videatur ſentire etiã in Regibus in quibus nihil ſancitum aliter apparet, & credo veritate fulciri, tametſi exiſtimẽ verba adducti §. porrò, non ſuffragari, cum procedant, vt ſonant in iuramento fidelitatis, quod Epiſcopi etiam tunc perſoluunt tactis Euangelijs, iuxta gloſam inibi verſ. tactis, & nihilominus conſtat ex ſupra relatis eos paſſim iurare nõ appoſitis manibus ad Euãgelia, ſed propria tantũ pectora; quare non inferẽdum ex ea clem. colligi dictos Principes debere regulariter Euangelia tangere cum iurant.

25 Iſtud quippè iuramentum ſi rectè præſtetur, nõ eſt ambigendum licitum ne fuerit, quandoquidem negantem hæreticum contra ſcripturã cenſet Tolet. in lib. 4. inſtruct. ſacerd.c. 21. nu. 1.& ſcribitur in c.6. Deuteronomij: Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies, & per nomẽ illius iurabis. & Pſalmo 69. Laudabuntur omnes qui iurãt in eo. Addo Diuum Thomam iuramẽtum ſecundum ſe eſſe iuſtũ, licitũ, & honeſtũ in ſum.2.2. q.89.artic.2. & Summiſtæ omnes explanant in verbo iuramentum, maximè Tabiena nu.4. Neq; ſecundo præcepto Decalogi prohiberi quem ita iurare dicendum eſt; niſi fruſtra, & in vanum, tunc enim perperam deieratur; & ſine dubio peccatum cõmittitur, idq; duplici modo contingere poſſe declarat illic Toletus complures iuramenti ſpecies ſubnectens, & explicans; quare lectorem admoneo, vt perpetua memoria repetat vulgatum illud, & veritate ſuffultum axioma; Iuramenta ſeruata, & hoc etiam ſi deſit aliquis illorũ comitum, veritatis, iudicij, & iuſtitiæ requiſitorũ, ad iuramentum, in c.& ſi CHRISTVS de iure iuran. Eos quippè omnes ſimul ad iuramẽti vinculũ neceſſarios minimè eſſe quamuis ad perfectionem iurãtis, ne aliter iurando incidat in laqueũ inquit Vincẽt. Mancin.in tract.de iuram. par. 1.q.5. ſemper itaq; obſeruandum eſt niſi in æternæ ſalutis vergat diſpendium iuxta c.cũ contingat, & c. ſi vero de iur.iuran. c.licet melius eod.tit.in.6. neq; tunc propria auctoritate cõtrauenire licet, ſed Conſulto ſuperiore, & impetrata ab eo relaxatione quod idẽ Mancin. admonet in eodem tract. par.4. effectu 1. quæſt. 1. ſub nu.4.

26 Sed eſt non inutiliter aduertẽdum quod verè, & ſtrictè loquendo à Iuramento relaxatio à periurio verò petitur abſolutio ex doctrina Marchiſ. in cõmentarijs ſuper cõmiſſione relaxat. iuram.c.2. ſub nu.27. tametſi incautè loquẽtes confundant terminos, & eorum altero vetantur alterius in locum.

27 Eiuſmodi relaxationem à Iuramento ipſo, concedi nonnumquã poſſe certum eſt, illamq; elargiri conſueuiſſe Epiſcopos teſtatur Guid. Papeus deciſ. 140. in deciſionibus nu.4. quin etiã poſſe illam impertiri probat Couar. lib.1. variar. reſolut.c.4. nu.5. Felyn. in c. præterea nu.21. de ſponſal. & poſt alios affatim Corneus in tract. de abſolut. Iuram. par.2. q.3. Immò idipſum poſſe reliquos Prelatos inferiores Epiſcopis ſi ex priuilegio, vel præſcriptione habeant iura Epiſcopalia ſentit Abb. in c. quanto ſub nu.8. de Iure iur. multisq; rationibus defendit præcitatus Corneus ead. par.2. quæſt.4. excipiẽs nu.15. Prælatos Regulares, qui attento iure communi nequeant ſuos ſubditos Regulares abſoluere à Iuramento per Feder. conſ.14. Monachus; ſed quia his temporibus ex priuilegijs eiſdẽ Regularibus directè conceſſis, vel etiam indirectè per communicationem priuilegiorum aliorum omnes ferè exẽptũ ſunt á Iuriſdictione Epiſcoporum, & ordinariorũ, at habent propterea eorum ſuperiores Regulares iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ex his quæ ipſe congero in Rub. de Regular. cap. num. ideò licere eiſdẽ ſuperioribus relaxationem á Iuramento concedere ſuis ſubditis Regularibus adnectit idem Corneus num.23. eiuſdem quæſtionis 4.

28 Non tamen cuicumq; Antiſtiti, aut alio ordinario licebit iſtã dare relaxationẽ, verũ illi dumtaxat qui petẽtis illam ſit ſuperior ordinarius, vt firmauit Couar. adducto lib. var. reſolut. c.4. ſub nu.5. verſ.& in hoc quidem Capy c. idipſum ſcripſit deciſ. 18. In cauſa num.6. & propterea illi Epiſcopo fas erit, qui eius loci eſt Præſul, vbi in mundum venit, qui illam impetrare peroptat Calder. conſ.1. An Epiſcopus de offic. ordin. & conſ.6. quis Epiſcopus de iur. iur. & Felyn. in c.1. nu.31. eodẽ tit. de iur. Lapus alleg.10. diſputat ſub n.5. & illic Mãdoſ. addit.4. coaceruat Abb. Aretin. Soccin. & alios id amplexãtes.

29 Præterea Epiſcopo illius loci permiſſum apparet in quo celebratus eſt contractus, licet relaxationẽ expoſcẽs ſit alienigena, ſicuti adductis in locis ſcripſere Calder. & Felyn. nec non Roman. ſingul. mihi 476. Florentinus contrahit, Curt. Iunior. in Rub. C. de eden. nu.16. Corneus dicto tract. par.2. q.8. ſub nu.17. Borgnin. Caualc. deciſ. Fiuizana 9. mota fuit lis.n.30. vol.1. Alex. ad Bar. in l. hæres abſens §. ſiquis tutelã ff. de Iudic. in vltima addit. quodq; voluit dicere Mãcinus in tract. de iuram. par.6. q.2. licet errore lapſus quo ad explicationem verborũ Felyn. in c.1. poſt nu.31. de iure iur. quæ nullã (mea ſententia) admittunt dubietatẽ, & clarè inſinuãt opinionẽ Cardin. negatiuam, cum ſcilicet Florentinus debitor Bononienſis vigore cõtractus initi Bononiæ, & petens relaxationem à ſuo Archiepiſcopo Florentino repelli debeat, quãdo requireretur citatio partis, & conſequenter dicti Bononienſis Abſentis, & quia Franciſc. Caldas in ſuis Comment. ad l. ſi curatorem C. de in integr. reſtit. verbo implorandum nu. 31. præſupponit neceſſariam citationem partis cum reclamatio iſta datur, nimirum ſi non Antiſtiti celebrati contractus permiſſam videri facultatem contendat illam concedendi, ſed tantum Epiſcopo domicilij contrahentis.

30 Quinimmò, & domicilij eiuſdem ſupplicantis Antiſtes, vt illic Calder. ſcripſit, & copioſius Anton. Galiard. in ſuo tractatulo de abſol. à iuram. c.4. n.45 non quidem priuatiuè á Iudice originis, vt eodẽ citato.

tato.

tato loco aduertit Gagliard.ſed cumulatiue,niſi illuc ſe tranſtuliſſet animo penitus deſerẽdi propriã Patriam,& ſequitur Corneus,adducta q.5.nu. 21.

Alia,& longè maior illatio, quam antiquiſſimo illius curiæ vſu obtemptam aſſerit Genuenſis in eadem praxi eodemq; cap.4. nu.10. vt abſoluantur etiam cęteri omnes à iuramento præſtito extra Ci-
31 uitatem Diœceſim,& Regnũ iſtud Neapolitanũ, cum his in Tribunalibus Neapolitanis puta Regio Conſilio,Magna Curia Vicariæ,vel Regia Camera Summariæ intentãda venit, nullatenus animo meo ſedet,quãuis eidem dicto conſentiat Anna alleg.83 poſt nu.9. Tum quia ratio qua fretus Anna in eam propẽdet concluſionem,potius forum interius quã exterius reſpicit tũ qđ nemo alius ſatetur,tũ demũ quod ſi vera iudicaretur fruſtra Doctores hucuſq; relati in cõtrouerſiam duxiſſent,num eam potuiſſet concedere Epiſcopus originis,domicilij,aut cõtractus: tum etiam quia Borgnin. in deciſ.9. Fiuizana nu.30. expreſsè dixit peti poſſe etiam coram Epiſcopo illius loci,vbi eſt interpoſitum iuramentum,& non coram Epiſcopo creditoris; ergo vel creditor eſt de Dięceſi Neapolitana, & videtur expreſsè excluſus ab ipſo Borgnino, vel neq; erit de eadem Diœceſi,& multo minus ęrit audiendus per illam Curiam,& admittẽdus ad dictam relaxationem; Tum demum ex his quæ in indiuiduo ſcribit Marchiſ. in commiſſione non ſemel citata relaxat Iuram. c.3. nu.35. Quare illius inſequens doctrinã aſſentione vltra locum originis, domicilij, & contractus, peti,& concedi poſſit, niſi in alio poſſet loco conueniri ex pacto expreſſo in contractu, vel ſoluere promiſerit, quod ſi generatim promiſerit, tunc valeat vbique locorum obtinere exemplum ponit de eo qui pollicitus eſt ſoluere mille aureos Romæ, & vbiq; locorum in quibus fuerit repertus; nam ſtatim ac cõuentus fuit,ab eo quibit Antiſtite impetrare relaxationem qui illius loci eſt ſuperior, in quo degit Iudex corã quo vocatus apparetidq; notandum arbitror quia ſingulare,& aſſertum vſum omninò reſpuit; quem tum maximé improbandum exiſtimo quia á prudentibus Vicarijs eiuſmodi denegatam vidi petitam relaxationẽ, cum otio nactus illius Curiæ Iudex eram; & menſibus retro elapſis penes Regios Cõſiliarios nullius conſiderationis fuit relaxatio ab eadem Curia conceſſa Marchioni Campaneæ Ianuenſi ſuper iuramento appoſito in cõtractu Ianuæ celebrato,& iuditium mouit in eodem Regio Conſilio aduerſus V.I.D. Petrum Baptiſtam Scottum, referente viro meritiſſimo Carolo Tappia Regio Conſiliario, & nunc Regente apud Catholicam Maieſtatem.

Iſthæc Regij Cõſilij actio duo præportare videtur; vel quod Iudices illi manus appoſuerint in re ſibi vetita; vel quod verum minimé cẽſeatur quod Alex.conſ.38.viſa petitione nu.7.vol.4.& alij complures affirmarunt, nè vlla cõpetat Iudici laico facultas circa iuramentum in abſolutione ab illo dãda; tametſi ipſe crediderim neutrum illorum colligi ex illa cõſiliariorum actione; non primum, quia re vera falcem non immiſerunt in alienã meſſem, non item ſecundum,quia non propterea apparet illos habere facultatem circa abſolutionem dandam à Iuramento; etenim vera licet omninò ſit concluſio prædicta,qua eximitur Iudex laicus à poteſtate abſoluendi, aut etiam relaxandi iuramentum, nulluſq; fidelis inficiar, ac latiſsimè probat Corneus in tract.de abſolut.Iuram.par.2.q.7.etiam ſi laicus eſſet vna ſimul cum Eccleſiaſtico Iudex in cauſa,per Caſtrenſ.conſ.196. lib.2.& confirmat extenditque relatus Corneus inibi à num.13. nihilominus poſſe quandoq; Iudicem ipſum laicum gerere aliqua ad Iuramentum, vel eius abſolutionem ſpectantia, & ſex concluſionibus declarat idem Corneus á nu.51 ac præſertim nu.81.eam cõſtituit concluſionẽ poſſe Iudicem ſecularem circa relaxationem,ſeù item
32 abſolutionẽ á Iudice Eccleſiaſtico datam ſe intromittere,cognoſcendo de eius nullitate, ſiue de illius obreptione, vel ſurreptione, & illam tunc reijcere, quam etiam concluſionem firmauerat antea Anchar. conſ.382.retento ordine dubiorum nu.8. Felyn in cap.1.ſub nu.22.de Iure iurand.c.cum contingat nu.8.de foro compet. Pariſ. conſ.43. prorogationes nu.21.vol 1.Marant.in 4.par.in 11.diſt.iudiciorum nu.68. Marchiſ. in cõmiſs.relax. iuram. c.1.nu.50. ex quibus multoties in dicto Regio Cõſilio fuiſſe id ſeruatũ,& votatum atteſtatur Afflict. deciſ.220.in cauſa Domini Ioannis ſub nu.9.& hac ratione hoc ipſum ſeruarunt cum viderunt relaxationem prædictam Marchioni Campanęę ſupradicto cõceſſam, & á Scotto oppoſitam exceptionem periurij ſtante illius relaxationis nullitate: non quidem illam declarando inualidam,ſed pro comperto habendo exceptionem periurij.

Hanc itaq; relaxationem qui impetrare concupiſcit actẽtè rimetur ne illa nullitati ſubiaceat.quia ea non obſtante periurus eſſet ſi illa ſuffultus cõtra-
33 ueniret ac præſertim agnoſcat, nõ vnicam ſufficere ſi plura fuerunt præſtita iuramenta, quamuis in eodem inſtrumento, ſed tot requiri relaxationes quot fuerunt iuramenta Afflict.indicata deciſ.220. poſt num.12. Roland. conſil. 34. poſt numero 6. vol.1.Felyn.in c.debitores poſt nu.9. de iure iuran. Pariſ.conſ.43.prorogationes nu.18. lib.1. Roman. conſ.326.in præſenti nu.3. Menoch.conſ.24.iam me ſolutum nu.15. vol.1. repetitq; conſ.343. contractus iſte nu.55.vol.4.Caſſan. conſ.21. quantum ad primum ſub nu.16.& communem teſtatur Didac.Couar.lib.1.variar.reſolut.cap.4. nu.6.& concinit adducta deciſio 78.inter relatos per Farinacc. nu.1. & quæ illic ſcribit additio 1. quare ſi iurauit adimplere promiſſa,non petere habilitationem,eãque ſi petierit,non vti, & illi renunciari cum quatuor ſint iuramenta totidem requiruntur relaxationes, vt concluſerunt præfati auctores,& Soccin. conſ.59.in cauſa poſt nu.8.vol.3.atq; illas non ſimul petendas eſſe,at ſeiunctim,ordinatim,& gradatim vt ex fine vnius relaxationis origo alterius petitionis proficiſcatur Bald. exiſtimat in l.2. poſt nu.91 ff.de Iure iurand. ſequuntur alij multi præſertim Gram.deciſ.66.in cauſa nu.12.Aldobrand. conſ.8. Syluester Mancinus num.40. verum alij crediderunt licere vnitim in codemq; libello petere relaxationes, & obtentas opitulari ſi omnium iuramentorum fuerit expreſſa mentio facta, ita quippè Natta conſ.143.in cauſa quæ vertitur num.6.& optimè deducit Anton.Gagliard.ex Romanò Roland.Felin.Soccin.& alijs in dicto tractatu de abſolut.Iuram.§.2.poſt nu.57. & Pariſ. conſ.96. in præſenti cauſa nu.92. vol.1. his vtens verbis quod rela-

xatio à Iuramento debet peti ne dum ab vno, ſed ab omnibus iuramentis præſtitis, gradatim, & ordinatim, atque explicitè, & expreſſe, non autem relatiuè, & implicitè: cuius verba notanda cenſeo, & obſeruantiæ tradenda ab eo qui validam voluerit impetrare relaxationē, quamobrem formula ſupplicationis, & libelli erit ſe iuraſſe ſeruare contenta in inſtrumento, & abſolutionem non petere, & petitæ, atque obtentæ renunciare. Quinimmò ea non vtiſquæ omnia dolo inductus (vel alia ſubſiſtente cauſa expreſſa) cum damno euidēti, & grauiſſimo ipſius comparentis nec debeat iuramentum eſſe vinculum iniquitatis, propterea implorando Iudicis officium, eius idemnitati prouideri, dictaq; iuramenta relaxari, & ab illis abſolutionem concedi ad effectū agendi, & excipiendi, petit & inſtat, tunc enim ſi abſolutio conceſſa fuit, ſine dubio valida cenſenda eſt, alioquin nulla, & inualida ex hactenus relatis, & ita ſeruari in Curijs Eccleſiaſticis, in quibus docti & timorati iudicant, non ſemel vidi.

34 Sed cum Pars aduerſa certiorata de relaxatione petita, vel conceſſa appellauit dubitatur ſit ne admittenda appellatio? eaque interpoſita, & pendente protelanda actio intentanda atq; etiam detineatur interea iuramento ligatus impetrās: Huic quæſito reſpondēt Ant.Gagliard. in adducto tractatulo de abſolutione à Iuramento §.3.nu.32. & Marchiſ. in ſuis Commentarijs ad commiſſiones par.2.c.3. nu.37.& eſt c.4.in commiſſione relaxat. Iurament. omneſq; negant admitti appellationem, ideoq; licere obtinenti ſuum experiri actionem abſque vllo periculo periurij; idque multis congeſtis per Corneum, cōfirmatur, ampliatur, declaratur, & reſtringitur citato tractatu par.3. q.25. & pluries obtentum ab Vrſillo teſtatur ipſe met in addit. ad Afflic. deciſ.188. nu.7. niſi careret auctoritate concedens per Marchiſ. indicato nu.37. in finalibus verbis; & nouiſſimè prædictam contra appellantem ſententiam, & abſolutionem impetranti fauorabilem tutatur, de Franch. ita deciſum adiungens, in deciſ. 602. per decretum vol.4.

35 Quod ſi dictæ appellationi detulerit Iudex quāuis non debuerit, ſuſtineatur appellatio, ac proinde ſuſpendatur abſolutio, & agere nequeat impetrans ſine periurij metu, demonſtrat Archid. in cap. cum appellationibus §. ſi vero de appellat. in 6. dum per illum tex. ait quod ſi appellatio iure ſuo non valeat, nihilominus valida redatur per delationem, & ſequitur illic Geminian. verſic. per hunc textum, & fortaſſe adſtipulatur altera aſſertio quod friuola, & fruſtatoria appellatio á dilatione recipiat robur, & firmitatem, pariatq; validæ appellationis effectus, ex notat. per Marant. in 3.par.6. par. princip. in 2.actu tit. de appellat. nu.182. & titulum nil nouari appellat. pendente reſtringi quoties friuola eſt appellatio, ſi tamen delatum illi non fuerit dixit Barbat. conſ.18. mihi videtur nu.11.lib.1. & Lancell. huius rei veritatem inquirens multa cumulat in tract. de actent.par.2. cap.12.in tit. de actent. appellat.pend.limit.6.nu.20.& limit.53. nu.55.

36 Verum ſit ne adhibenda aduerſæ partis citatio cum iam dicta concedi relaxatio inſtatur non tanta diligentia inquiram, quam res ipſa fortaſſe poſtularet, cum poſſim libere fateri liceat tot eſſe Doctorum in hac re ſententias quot eorū capita; mihi ſemper in hac re placuit diſtinctio illa, quod relaxatio ipſi præparatoria quæ paſſim dicitur ad formam agendi nullam exigit citationem partis, ſed cum datur vt omnis obligatio auferatur quam diſtinctionem tradunt Oldrad.conſ.120. ad duplicem finē, Loffred.conſ.12.nu.16.Roland. conſ.13. viſa trāſactione n.35.vol.1. Nicell. in cōcordāt. gloſſar. Fallēt.1.n.257. Afflic.deciſ.220.n.10. Guttieres. in auth. Sacram.puberū nu.111.C. ſi aduerſ. vēdit. & magis communem eſſe opinionem, immò communem teſtatur, Alciat. in c.eum contingat n.125. de Iure iurand. Gomeſ. in tract. breuium num.46. Maxilla in comment. ad conſuetud. Ciuit.Pariſ. in tit. de immunit. nouor. ciuium in conſuetud. à ſeruitio galearum nu.30.& Ioſeph.Ludouic.deciſ.Peruſina 18. Ioan. Baptiſta nu.3. ſubdens nu.9. hanc ſententiam approbaſſe vſum, & practicam curiarum quod idem atteſtatur Laurent.de Rodulph. in tract.de vſur.quæſt.125.nu.9. affirmans, ita obſeruari de generali conſuetudine, & tradit etiam Præfatus Nicell. loco citato nu.259. Natta conſ.167.nu.5. vol.1. Portius Imol. in lib.1.com.concl.reg.43. ampliat.14.& Parlad.lib.1.rerum quotidian.c.4.nu.55

Sunt tamen complures caſus in quibus diſcutitur ſi dicta relaxatione opus ſit, & videre licet apud Corneum de abſolutione iuramenti par.4. & quia in aliquibus illorum extat maxima controuerſia, & Doctores ad inuicē diſſentiunt ideo ſummatim recenſere conſtitui, alios cumulando, & 1. ſi
37 volens opponere compenſationem indigeat habilitatione prædicta, & pro reſponſione relego lectorem ad Anton.Gabriel. in tract.commun.opinion. tit. de iure iurand. quæſt.7. vbi Bart. opinionem in l. amplius non peti nu.8. ff. rem ratam haberi ne Iuramentum excludat compenſationem adducit, & aliam eamque magis communem Canoniſtarum aſſerit, & eius quoq; meminit Abb. in c. ad noſtram verſic. tertius tamen, de iur. iurand. qua defenditur affirmatiua ſententia pro abſolutione iuramēti adhibēda anteqnā proponatur cōpenſatio, dictorum itaq; Doctorū, & aliorum ab illis citatorum ſcripta poterit lector percurrere, & veriorē colligere reſolutionē, & fortaſſe Canoniſtarū amplexabitur cui opitulantur etiā notata per Marchiſ. in Cōmiſſ. appellat. à Camerali oblig. par.1. cap.1. á num.106.

38 Quæ quidem reſolutio multo magis ſubſiſtit in obligatione Camerali, ita quod ab ea licet petatur abſolutio ad effectum cōpenſandi, non ſit concedēda, iuxta ſtylum ſignaturę dicit Caſſad.deciſ. vnica de mutuis petit. Anton. Gaileſ. ad obligat. in forma Cameræ par.2.q. vltima Couar.var.reſol.lib.1.c.4. ſub nu.6. verſ. tertio aduertendum, & Mancin. de Iurament. par.6. quæſt.15.

39 Cum vero pręceſſit remiſſio partis videtur exēptus iurans á periurio Felyn. in c. ex adminiſtrationis nu.2. de iure iur. nā illi ſoluiſſe promiſſum creditur, cum eius exequitur voluntatem D.Tho.2.2. q.89.art.9. ad ſecundū argum. & declarat Corneus in tract. de abſolut. Iuram. par.1. q.4. reſtringitur tamen ſolum procedere cū remittens idoneus eſt, ſcilicet non pupillus, & ſimilis l. iuriſiurandi ff. de iure iurand. ac niſi inciderit debitor in periurium, illud enim à parte auferri nequit Felyn. in cap. præterea nu.34. de ſponſal. ferrat. cautela 12. num.5.& dixi ſupra ſub num. 19.

Numquid

40 Nunquid autem minor ita deuinciatur iuramẽto, vt citra periurium impugnare non valeat ante absolutionem, respondit Imperator in auth. sacramenta puberum C.ſi aduerſus vendition.his verbis ſacramenta puberum ſponte facta, ſuper contractibus rerum ſuarum non retractandis inuiolabiliter cuſtodiantur; quæ quidem verba tranſcripta apparent, ex §. item ſacramenta de pac.iuram. firmand. in vſib.feud.& concinunt text. in l.1.eiuſdem tituli, & libri,& l.ſi quis maior C. de trãſact.cum l.ſi quis alterius C. ſi minor ſe maior. dixerit; quorum quidem iurium ſanctionem, vt quæ animarum ſaluti conſulat fauorabilem, benignam, & non odioſam eſſe, auctor eſt Bart. in eadem authent. nu. 19. eumq; inſequuntur reliqui omnes, prout nobis teſtis eſt, Iaſ.ibi nu.7. itaque verba facit iſthæc auth.de puberibus, quales ſunt mares expleto anno 14. & fœminæ expleto 12.ex quo tempore initium accipere pubertatem conſtituit Imperator in §. 1. inſtit.quib.mod. tutel. finiat. Exploſa iuris veteris indagatione,& in fœminis etiam impudica,per aſpectum corporis; conuenitq; text.in l. fin. C. quand. tutor.vel curat.eſſe deſin.

41 Hanc verò maſculorum, & fœminarum differentiam in pubertate initianda, (dúm ratio videbatur contrarium ſuadere,vt longius fœminis,tanquam leuioris iudicij,& prudentiæ poneretur tempus) inueſtigari conatur,Sotus de iuſtit. & iur. lib. 7.q.3.artic.2.verſ.hinc autem forſan nos,& ait eiuſmodi fortaſſe diſtantiam conſtitutam fuiſſe, quod in fœminis acceleratius feſtinat rationis vſus; fructus enim quo excelſioris ſunt naturæ,ſerius mateſcunt; quodque legitima ſuppetente cauſa præſtantior in viro, qui præeſſe debet vxori requiratur prudentia,quam in fœminis,quibus gubernatio familiæ non adeò incumbit; maior ſiquidem ad gubernandum, quam ad obediendum exigitur prudentia; hancque rationem ſenſiſſe antea Macrobium in cap.6.lib.1.de ſomno Scipionis,non ambigitur; quamuis aliæ conſtent ex eodem Macrob. lib. 7.Saturn. cap.7. & aliæ duæ ex gloſ. 2. in verbo octauum, & decimum, C. de his qui ven. ætat. impetr.

42 Et quod de pubere ſcripſerunt præcitati Doctores de impubere, & pubertati proximo intelligit communis ſententia, maximè Bart.in eadem auth. nu.3.Iaſ.nu.15.Afflict.deciſ.322.Dominus Ciccus ſub nu.3. Abb.conſ.108.illud num.1.par.2.quam communem, & veriorem præter adductos aſſeuerat Curtius in eadem auth.num.73. & magis communem, ac tenendam in iudicando, & conſulendo fatetur Ioan.Guttieres inibi ſub nu. 117. ac deinde Parlad.adducto cap.4.nu.4. Eſt tamen maxima inter eos contentio, quis iſte ſit proximus pubertati, in qua re dictus Corneus tres recenſet opiniones,& quæ earum ſit verior non omittit indicato caſu 7. à nu.13. tu videto.

43 Ex his ergo contractus minoris iuramento vallatus omnino obſeruandus apparet alioquin periurus erit minor ipſe contradictor,pro qua re potiſſimum aduertendum cenſeo,ad reſponſum Alexandri Imperatoris,cuidam minori datum in d. l.1. C. ſi aduerſ. vendit. ſub his verbis; Quia iureiurando corporaliter præſtito confirmaſti, neque perfidiæ, neque periurij me auctorem futurum ſperare debuiſti; ideò ne citra periurium reſiſtat minor ſine relaxatione omnes notant ſuper eadem auth. eaq; non erit concedenda ob id ſolum, quod minor cõtraxit,vt optimè addit Corneus in tract. pluries citato de abſolut.à iuram.par.4.cap.7.nu.23.& 27.eo quod ſi id ſatis eſſet vanum ſine dubio redderetur iuramentum,& cluſoria diſpoſitio, citatæ auth. verum non ſecus ac maior, obtenta abſolutione nequit reuocare obligationem, & inſtrumentum impugnare, niſi aliqua euidens expoſcat cauſa, ita & minor,qui virtute iuramenti habetur pro maiore, ſicuti ex eadem illa auth. colligit Andr. Gayll. obſeru.41.pulchra ſub nu. 11. lib. 2. neque reſtitutionem in integrum petere queat iam dicta non antecedente habilitatione; quod longa ſerie præportat poſt mille Doctores Franc. Caldas in comment.ad l.ſi curatorem C. de in integr.reſtit. verbo minoribus nu.2.

44 Quare ad inſtar maioris ambientis contractum reſcindere ex capite læſionis,quia illa requiritur læſio,quæ ſit vltra dimidiam iuſti prætij,ex l.2.C.de reſcind. vendit. ita cum minor, ad quam probandam ſententiam poſſem nimirum ſexcentos allegare auctores,niſi lectori liceret in vno adducendo Franciſco Caldas in citatis commentar. verbo læſio,cæteros reperire ſub nu.1. habita itaque relaxatione, ſiuè maior, ſiuè minor fuerit,qui illam obtinuerit; validam proponere,probareque debet cauſam,qua iuſtè ab ipſo impugnetur contractus, & à ſuperiore annulletur; idque præter quod ex ſe patet, edocet Oldrad. conſ. 120. exordiente ad duplicem effectum.

Reliqua modo pro ampliationibus declarationibus, & quibuſdam exceptionibus ad relatam conclusionem principalem excerptam, ex dicta auth. & conuenientibus iuribus,ne extra præſentem tractationem ſuperfluis dictis videar lectorem obtundere; ac licet infinitus ſit numerus Doctorum accurata ſuper illis conſcribentium commentaria, aliquos tamen, ac fortaſſe non ab omnibus cognitos, vel ignotis in locis de ijs rebus tractantes indicare cenſui; nempè Ioannem Guttieres, qui in libro ſuarum repetitionum, & allegationum, hanc inſeruit ſuper citata auth. repetitionem, item Ioan. Parlad. in lib.2. rer.quotid. cap.4.Andream Gayllum citata obſeruat. 41. lib.2. quorum nullam habuit notitiam Anton.Corn. in ſuo tract.de abſolut. iuram.cum par.3.q.7.& par.4.caſu 7.rem hanc explanat,& contractus minoris iuramento confirmati credit materiam ex ſuperabundanti declaraſſe.

Cæterum ſupereſt ſilentio non inuoluere, quod qui non iurauit,periurius eſſe non poteſt,& nulla indiget abſolutione, vt concludit Barthol.Brixienſ. q.dominicali 39.Bononienſes iurauerunt,cuius auctoritate quamuis perperam citata per Federic. de Senis conſil.260. ſi Canonici, idipſum firmauit caſum ponens de Canonicis ſucceſſoribus illorum,

45 qui iurarunt, ideò hæredem non impediri, etiam nulla impetrata abſolutione, in contrarium experiri,probat idem Brixienſ.eo loci ſub num.3. Guid. Papeus deciſ.224. item fuit dubitatum nu. 3. & accuratè defendunt Parpal.in repet. l. ſi quis maior q. 5. C. de tranſact.& illic Cagnol. nu.299. Iſern.in conſtitut.Regni eos,qui ſcienter, & ibidem Afflict. à nu.6. quia in illum non tranſit illud perſonale periculum

riculum per Innocent.Hostiens. & Henrich.Boich. 46 in cap.veritatis de iureiurand.Ipsumq; non obligat hæredem respectu periurij, sed tantum quo ad illius obseruantiam, vt dixit Afflict. decis.381. quædam magn. Hyppolita num.8. Menoch. cons.508. multa nu.14.vol.6.& Alex.cons.26. cumulatissime nu.5.vol.7.& Rota decis.338.nota,quod ex processu,siue 15. de sentent.excomm.in antiquis, & ita explicatur,quod Andr.Gayll.in practic. obseruat. lib.1.obseruat.91. nu.18. Finiri iuramentum morte iurantis, neque ad hæredes transire, asserit per text.in adducto cap.veritatis, sunt tamen, qui contradicere non verentur, nempè Angel.cons.326.ex themate Castrens.cons.67.in antiquis,Soccin.cons. 38. in causa Dominorum lib.3. Marcus Antonius Baccerius in tract.de virtute iuramenti vers.45. & Anton.Gallesi.in forma Cameral.obligat.par.2. nu. 3. à priori nihilominus, & omninò vera sententia ne recedas, quo quidem iure proculdubio omnes vtuntur.

SVMMARIA.

Vsurarios omnes notari infamia, & ipso iure probatur nu.1.

Vsura nomen quid insinuet, nu.2.

Eius vis & substantia inuestigatur nu.3.

Lucrum in eius definitione appositum quid importet nu 4.

Mutuans centum, vt pro alijs centum ante absque scriptura mutuatis se obligat, non est vsura nu.5.

Mutuans, vt sibi beneficium conferatur, committit vsuram simoniacam nu.6.

Is tantum est vsurarius, qui principaliter mutuat propter lucrum, non qui secundario, num.7.

Vsura non nisi in contractu mutui committitur, cum declarationibus nu.8.

Mutuans villico, vt eiusdem mutuantis possessiones colat nullo cum salario, aut non integro, aut etiam iusto non denegato est vsura num 9.

Mutuum palliatum operatur etiam vsuram, num. 10.

Venditio rei ad dilatum tempus, plus iusto etiam rigido pretio, licet sit contractus venditionis, continet tamen mutuum palliatum, & propterea vsuram nu. 11.

Pretium ad dilatum tempus soluendum minus est illo, quod præsenti pecunia soluitur, numer.12.

Pretium maius est si anticipata fiat solutio. illaque si offeratur, melior conditio, adfertur, num.13.

Quod si mutuet centum cum pacto, vt aliqua capita bestiarum emat pro alijs centum, vsura est. nu.14.

Mutuans frumentum habenti territorium quod eum seritur aliquid debetur mutuanti, an sit vsura. si mutuet cum pactione illius seminandi respondetur cum distinctione, nu. 15.

Quid si mutuet in aliquo loco, & mutuatarius suis animalibus deferat, ad aliquem locum, in quo carius solet vendi, erit vsura, si pretium fiat quanti valet in loco, in quem delatum fuit nu. 16.

Ita si venditionis contractui insit pactum de retrouendendo cum modicitate pretij nu. 17.

Vsura duplex, realis, & mentalis, nu.18.

Vsurarium crimen, cuiusnam sit fori nu. 19.

Pactio non satis est ad puniendum, nisi etiam, & realis accesserit exactio nu. 20.

Quin, & exactio, neque sufficit, si damnum emergens tantum, aut lucrum cessans complexa sit nu. 21.

Quiuis tenetur ad soluendum damnum emergens, etiam inopinatum nu 22.

Vt debeatur eiusmodi damnum non opus est mutuantem consueuisse negotiari, num. 23. 41. & 45.

Exactio præterea continens lucrum cessans, neque vsuram inducit, cum declarationibus tamen quæ referuntur; insuperq; agitur de his, quæ concurrere debent, vt debeatur lucrum cessans nu. 24. & nu 42 & 46.

Quid si mora absit nu. 25.

In initio contractus de eo pacisci possit ostenditur nu.26.

Exigere verò illud non liceat in initio contractus probatur nu. 27.

Nunquam tamen omne lucrum speratum exigi potest, sed aliquid ex eo deducitur, quod recensetur nu. 28.

Vsura an sit vbicunque legatarius recipit aliquid ab hæredibus testatoris durante tempore, quo hæres differt soluere legatum nu 29.

Quid in fideiussore, & assecuratore nu. 30.

Assecuratorum contractus multorum gentium more probetur, ostenditur nu. 31.

Ipsi quando teneantur nu. 32.

Vtrum etiam sit vbicunque venditur res cum pacto, ne dicatur translatum dominium. nisi secuta integrali solutione, & interim exigitur certum quid nu. 33.

Cambij duæ sunt species, alterum quippe est cambium verum & reale: alterum verò fictitium, & palliatum, nu 34.

Prior species valida & vsura abest, si quid exigatur num. 35. Si tamen aliqua concurrant enarrata nu.36.

Secunda verò inualida, & vsuram complectitur num. 37.

Cosum legis habere dicitur, qui instrumentum habet nu. 38.

Pactum, quod simplici dicto credatur, vtrum subsistat nu. 39. & nu.

Consuetudo mercatorum est seruanda nu 40.

Rectam-

Recambia, quæ ſint, illaq; vtrum ſint vetita nu.43. & melius nu.

Constitutio 148. Pij V. de primis nundinis loquens, de quibus nundinis intelligatur n.44.

In cambijs cuius ſit periculum nu.47.

Mercator, qui literas fecit cambij poſſit ne cogi ad reſtituendam pecuniam habitam ſi eum pœnituit, in cuius gratiam factum eſt cambium nu.48.

Neque præterea cogi poterit ſcribere ad alium literas nu.49.

Scribens quando dicatur liberatus, amplè diſcutitur nu.50.

Quid ſi literæ acceptatæ fuerunt, non tamen facta ſolutio? nu.51.

Obnoxius ad ſoluendum quando is dicatur, ad quem diriguntur literæ, etiam ſi ſcribens decoxerit nu.52.

Literæ præſumantur ne, quandoque acceptatæ, licet expreſſiè de acceptatione non appareat? num.53.

Literæ cambij cuius vigoris ſint, & habeant, ne executionem paratam contra acceptantem diſcutitur nu 54.

Quid reſpectu ſcribentis, ſi mandatarius renuit ſoluere? nu.55.

Aduerſus vſurarium, vel ex officio procedi poteſt, vel ad partis inſtantiam nu. 56.

Accuſationis modus in cauſa eſt, vt quandoque ciuiliter, quandoque criminaliter procedatur num. 57.

Primus modus, triplicem habet finem, & eorum quilibet additur, & declaratur, numer. 58.

Vſurariorum pœna quatuordecim remiſſiue tanguntur, nu 59.

Quibus verò caſtigentur clerici vſurarij, longo ſermone oſtenditur nu.60.

Quanto autem tempore manere debeant ſuſpenſi ſubditur nu.61.

Cenſuris etiam cogi poſſunt vſurarij omnes ad deſiſtendum ab vſura, & reſtituendas receptas nu.62.

Quin ad confeſſiones admitti prohibentur ante reſtitutionem nu.63.

Qualis reſtitutio ſufficiat nu.64.

Reſtitutio vſuræ etiam ab hæredibus facienda eſt nu.65.

Reſtitutio omnis gradatim facienda eſt, ideò quem locum teneant, qui vſuras perſoluerunt latè declaratur nu.66.

Vſura quomodo probetur oſtenditur nu.67.

Capitulum XX.

1 Mnes vſurarios notari, ipſo iure infamia prodit Matthæſill. ſingul. 49. nota, quod omnes vſurarij, eumque inſequitur Cattellian. Cotta ſingul. verbo vſurarij hodie ſunt infames; vbi alios complures in ſuam citat ſententiam; cunctiq; ſuffulciuntur text. in l. improbum C. ex quib. cauſ. infam. irrog. quare eorum tractatum huc pertinere, inter capita de infamibus loquentia, compertum eſt.

2 Pro quorum vera cognitione, ante omnia explicandum eſt, nomen iſtud vſuræ; quod duo præcipuè ſignificare admoneo. Namq; primo ex originaria ſignificatione, vſum rei inſinuat, vt inquiunt Nonius Marcellus, & Cicero, & deinde, id quod pro vſu rei ab vtente capit mutuans, & ita crebrius ſumitur, etenim vſura paſſim appellatur, quicquid pro vſu eiuſmodi habetur, ſcilicet illa quantitas, quæ præter rem, vel extra rem accedit Domino, vel alteri cui reſtituenda eſt; quæ alio nomine lucrum ex re, ſiuè emolumentum vſurarum dicitur in l. cum quidam §. Diuus ff. de vſur.

3 Præterea inueſtiganda eſt, vſuræ vis, & ſubſtantia, & pro reſponſione ſilentio duxi inuoluere permultas à diuerſis Doctoribus traditas definitiones, & eam dumtaxat referre, quam eruditiſſimus Nauar. in comment. cap. ſi fœneraueris ſub nu.6.14.q.3. ſcriptam reliquit, omnesq; recentiores amplexati ſunt, vt ſit lucrum pecunia æſtimabile, ſuapte natura, quod principaliter vi mutui, veri, vel palliati quæritur.

4 Appoſuit primitus, in ea verbum illud, lucrum, pro genere: atque ideò, includat non tantum pecuniam, in qua dumtaxat conſiſtere vſuram credebant aliqui; verùm aliam quamcumque rem vltra ſortem, quæ vſura eſt ex Diuo Hieronymo ſuper Ezechielem ad cap.18. lib.6. relato in cap.2.14.q.3. his verbis; putant quidem, vſuram tantum eſſe in pecunia, quod præuidens ſcriptura diuina omnis rei auffert ſuperabundantiam, vt plus non recipias, quàm dediſti: & ex Concil. Agatenſi dicitur in cap. vſura eadem cauſa, & quæſtione, vſura eſt, vbi amplius requiritur, quàm datur, in quo textu, & cap.1. eadem cauſa, & quæſtione, deſumpto ex verbis Diui Auguſtini ſuper Pſalmo 6. optimè propterea concluditur, non pecuniam ſolam, ſed aliquid plus quam dediſti, ſiuè illud ſit triticū, ſiuè oleum, ſiuè vinum, ſiuè quodlibet aliud, ſi plus, quàm dediſti, expectas accipere, fœnerator es, & propterea præfatus Nauar. rectè addidit, verbū illud, lucrum, & pro genere compræhenderet omne lucrum.

Sed cum lucrum, ſit quæſtus, & vtilitas vltra ſortem, vel à ſorte procedens, quæ in mutuo prorſus

5 reijcitur, inde fit, ne hoc verbum amplexetur mutuantem mille, cum pactione, vt ipſum cautum reddat pro dictis mille, & alijs mille antea ſibi debitis, ab eodem mutuatario, & nulla de his ſcriptura extante; ac ſe vtraque miliaria ſoluturum, inter eos conuento tempore pollicetur, quem nulla vſuræ macula affici rectè autumant D. Anton. in 2. par. ſummæ

summæ lib. i. cap. 7. §. 1. Tolet. lib. 5. instruct. Sacerd. cap. 28. sub nu. 3. Angel. verb. vsura nu. 9.

Adiunxit ipse Nauar. in ea definitione, verba illa, pecunia æstimabile, ad excludendum lucrum non æstimabile pecunia, quale est spiritualis meriti, & gratię, teste eodem Nauar. in manual. cap. 17. sub num. 206. vers. in quinto: huic simile est lucrum captandæ amicitiæ, quæ vendi, seu pecunia æstimari, haud consueuit Tolet. citato cap. 28. sub nu. 4.

Adnectit verba illa, suapté natura, quale est lucrum adipiscendi beneficium, quod licet non sit æstimabile, iuxta glos. 1. in cap. coram de offic. deleg. Est nihilominus suapiè natura tale, & propte-
6 reà si quis mutuat, vt sibi beneficium conferatur, resignetur, vel ad illud præsentetur, seu eligatur, committit vsuram, non quidem propriè, at potius simoniam vsura grauiorem, vt idem Nauar. indicato nu. 206. affirmat; qui consideratè apposuit aduerbium illud, propriè, eo quod propriè simonia est, in tantum, quod rectè dicitur vsura simoniaca, vel simonia vsuraria ab eodem Nauar. in adducto comment. nu. 17. Paris. in tract. de confid. benefic. q. 36. nu. 30.

7 Prætereà apposuit dictionem illam, principaliter, vt ostenderet vsuram, tunc solum dici, quoties primaria, & præcipua causa mutuandi, fuit spes lucri, non ita si secundaria, prout omnium vnanimis est consensus, quod præter Nauar. Anton. & alios citatos, inquiunt glos. in cap. consuluit, vers. sperantes de vsuris, Abb. in rubrica de vsuris, & Petr. Gregor. Tholos. in tract. de vsur. lib. 1. cap. 3. num. 3. quemadmodum, & in simonia censuerunt glos. 1. communiter recepta, in cap. cum essent de simonia, & cap. quid proderit 61. distinct. Nauar. in consil. 14. Sempronius nu. 2. cum seq. & cons. 16. Simonia nu. 2. de simon. Io. de Selua in tract. de benefic. par. 1. q. 7. nu. 34. Rodoan. in tract. de simon. par. 2. cap. 7. nu. 37. Vgolin. in eodem tract. tabul. 1. cap. 9. §. 5. num. 1. & Paris. in tract. de confid. benefic. q. 36. nu. 32. illa præsertim freti ratione, quod semper, & in omni dispositione, id attenditur, quod principaliter agitur per argumentum desumptum à cap. cum voluntate de sentent. excomm. & l. si quis nec causam, vbi Doctores communiter notát ff. si cert. pet. iuncta l. 1. ff. de auctor. tutor.

8 Item inseruit verba illa, vi mutui, siquidem vsura non nisi in contractu mutui cadit, ita quippe aiunt omnes in cap. si fœneraueris 14. q. 3. ac præsertim Archidiacon. num. 1. Turrecremat. nu. 2. Laurent. de Rodulph. in tract. de vsur. par. 2. q. 7. Molin. eodem tract. in princ. nu. 4. & 9. Sot. de iustit. & iure lib. 6. q. 1. art. 1. & 2. Andr. Gayl. obseruat. 5. lib. 2. vsuræ propriæ nu. 1. Parlador. lib. 2. rer. quotid. cap. 2. nu. 2. Bertazzol. cons. crim. 170. magnificus nu. 22. & cons. 238. Domini nu. 5. vol. 1. atque Tolet. lib. 5. instruct. cap. 30. nu. 1. & proptereà in rebus tantum vsu consumptibilibus consistit, hoc est, in rebus, quæ numerari, ponderari, ac mensurari, dumtaxat possunt, in quibus, & mutuum solummodo intercedere solet, atq; D. Antonin. in summ. par. 2. tit. 1. cap. 7. §. 1. Est tamen indubitati iuris, illud quod de mensura asseueraui, indigere explicatione, & restringi ad modios, langenas, aliaq; vasa, quibus victualia, vinum, & alia liquida, metiri solemus, non autem extendi ad vlnas, & brachium, quo pannamenta, & his similia mensuramus, prout ex Rossfredo, optimè notat Henrich. Boich. in cap. in Ciuitate sub nu. 6. de vsur. Quicquid igitur vltra mutuum speratur, vsura est, & comprobatur ex cap. 6. Lucæ, dùm in eo dicitur. Verumtamen diligite inimicos vestros, & benefacite, mutuum dantes, nihil inde sperantes: Negatiua quippè illa dictione, nihil, ita omnia excluduntur, vt nec minimum quidpiam inde sperare, aut recipere liceat; etenim dictiones illæ, omne, totum, nullus, & nihil, vel vniuersaliter affirmant, vel negát, argum. l. Balista ff. ad Senatuscós. Trebel. cap. statutum §. prouisurus de rescript. in sexto, glos. in auth. de hæred. & falcid. vers. nihil, Roman. cons. 379. circa primum nu. 2. Gemin. consil. 35. pro clariori nu. 2. cum seq. & Tusch. conclus. 313. & 315. lit. D, namq; quod nihil est, nullum gignit effectum l. fin. §. fin. ff. de aur. & argent. legat. & l. fin. §. fin. ff. de manum. testam. corroboraturque physica illa ratione, quam tradit Aristotel. 1. Physic. impossibile iudicari, ex nihilo, aliquid fieri posse, & sicuti omne, nihil excipit, & excludit l. à Procuratore C. de mandat. ita, nihil, omne negat; quáuis interdum omne, & nihil recipiant interpretationem, iuxta l. sed & si compromissum in fine, iuncta l. Pomponius §. arbiter ff. de arbitr. atque ideò vsura erit, si aliquid consequi ex mutuo speratur, verum etiam si aliquid se retenturum, nec contributurum credit, quod alioquin exhibiturus esset, & optimum adducitur exemplum de eo, qui Ciuitati, aut Principi mutuo dat summam pecunię, vt interea, aut aliquod tempus certum, vel in perpetuum non teneatur præstare, collectas, quas persoluere, vt Ciuis, vel bonorum possessor in ea Ciuitate deberet, siuè tributum, aut aliud quodpiam, prout, contra Speculat. in tit. de vsur. sub num. 6. & Petr. Gregor. Tholos. in tract. de vsur. lib. 1. cap. 3. nu. 11. concludunt Syluest. verbo vsura num. 9. Armill. nu. 5. & post alios Osascus in decis. Pedemont. 95. anno 1554. á nu. 30. & Ludouic. Molin. de iustit. & iure tom. 2. disput. 350. nu. 9. nam quo ad iuris effectum, paria sunt remittere, & dare, cap. veniens el 1. de testibus, cap. talia 8. q. 3. l. si mulier ff. de condit. caus. data l. si fundus §. Titio ff. de legat. 1. & l. si quis obligatione, vbi Dec. ff. de regul. iur. & proptereà Iudex, per sordes dicitur iudicasse, qui sententiam tulit ob sibi remissum debitum, vt post Grámat. & alios, concludit Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. casu 342. nu. 33.

9 Aliud insuper adducitur exemplum de mutuante villico, vt eius possessiones fodiat, siuè aret, aut colat, nullo sibi persoluto pretio, aut saltem non integro, Angel. verbo vsura nu. 5. & Rosell. D. Antonin. par. 1. tit. 1. cap. 7. §. 10. quod si iusto, non denegato pretio, credunt citati non improbari contractum, contradicunt alij, & ea ratione, quod illa obligatio ad colendum agrum, est pecunia æstimabilis, ita Syluest. Caetan. Sot. & Medin. quos refert, & insequitur Domin. Bannes de iustit. & iur. q. 78. super D. Thomam artic. 2. vers. primus casus, & Io. Bapt. Corrad. in responsis casuum conscientiæ quæsito 223. vers. vlt.

10 Tandemq; posuit ipse Nauar. in relata definitione, verba illa, veri vel palliati, propterea quod, ad incurrendam vsuram oportet, vt mutuum adsit altero ex citatis modis, vt præter Parlador. Nauar. &

alios

alios citatos, ſupra dicit Rota deciſ.197. in cauſa Romana num.4.par.2.diuerſ. & alij, quos recenſet Mariſcott.lib.2.variar.reſolut. cap.132. nu.1. ita quod, ſi aliquod lucrum ex alio contractu proueniat, non ſit dicendus vſurarius contractus, ſed ex capite iniuſtitiæ, quod actum eſt veniat reſcindendum, ex receptiſſima Theologorum, & Canoniſtarum ſententia, à qua nemo prorſus diſſentit, ac deductum in deciſ. Romana montium coram Aldobrandino, & alia Romana prætenſæ vſuræ coram Ampliſſimo, & meo Domino Cardinali Mellino 12. Maij 1603. teſtatur citatus Mariſcott. eodem citato loco; in alijs veró contractibus, licet nonnumquam intercedere poſſit vſura; illi tamen ſemper mutuum ſaltim latenter, & virtualiter continent, vt inquit Molin. in tract. de contract. diſputat.303.nu.7.& tunc palliatum dicitur mutuum, ex eo quia, intus latet, foris autem eſt alius contractus, & ſub illius nomine coopertum manet. Quamuis enim expreſsè præſeferat aliquam ſpeciem contractus. Mens tamen ipſa contrahentium euidens, ſiuè præſumpta, indicat apertè mutuum, quod ſatis clarè ex antedictis Doctoribus colligi rectè poteſt, & maximè ex Henrich. Boich. citato nu.6. in quibus profectò caſibus, vendicant ſibi locum Doctores aſſeuerantes, vſuram conſiderari, quandoque in alijs contractibus, ſiquidem illi habent certè implicitum mutuum, & in eis propterea cadere poteſt vſura, quæ alioquin non intercederet; idq; ex eorumet verbis liquido patet, ſi rectè intueantur, Menoch. enim probare nititur ſummopere iſtud axioma, vt vſura contingat ſæpè, in alijs contractibus, in quam ſententiam multorum citat' auctoritates in conſ.109. reſpondendum videbatur ſub nu. 48, vol.2. & nihilominus eos loqui de contractibus continentibus implicitum mutuum, omnes etiam Talpa cæciores optimè noſcunt, & in ſpecie idem Menoch. dixerat antea nu.28. eiuſdem Conſilij, & pro illius corroboratione deinde adducit Doctores illos, & concinit Surd.conſ.307.hæc quæſtio nu. 6.cum ſeq. vol.3.

11 Exempla autem permulta tradi poſſunt de mutuo iſto palliato, & ficto, ex quo vſura enaſcitur, & primo affero illud de vendente rem plus iuſto pretio rigido, ob dilatam ſolutionem, nam tunc contractus apertè venditionis eſt, ſed re vera mutuum adeſt palliatum, & conſequenter vſura palliata, non ſecus ac contingit in emente minus iuſto pretio, infimo ſiue medio ob anticipatam ſolutionem, & vtrumque propterea vetitum, vt præter citatos affirmat Tolet. de ſept. peccat. mortal. cap.50. Abb. conſ.2.quamquam lib.1. Dec.conſ.119. pro tenui nu.5.& 23.vol.1. Nauar.conſ.17. N.mercator. cum duob.ſequent.de vſur.Sot.lib.6.q.4.artic.1. Alphan. in l.1.nu.98.& 103.C.de edend.vbi eam coarctat in ſex caſibus à num.105.quas præterea reſtrictiones, veras opinatur, & auctoritatibus exornat Carolus Iallongus in racematione 48. in occurrenti à num. 37. eaſq; ad quatuor conditiones reduci ait, & declarat Gregor. Ode Valent. diſput.5.q.20. punct.2. §. tertia concluſio, maximè à verſ. hic tamen tom. 3.

Reſolutioni tamen in vtroque caſu relatæ, contradicere videntur iura illa perpulchra, neque om-
12 nibus nota, atque probantia; tum pretium ob dilatam ſolutionem cenſeri diminutum, ac minus quàm ſi præſenti pecunia venditio facta eſſet; tùm recipientem pretium ante diem plus debito conſequi. Primum quippe, ſcilicet moram ſolutionis eſſe quandam diminutionem pretij, probat text. in l. circa legem ff. ad l.falcid. dum ait, quia interuallum temporis, & interuſurarium huius ſpatij minorem facit quantitatem; quod inſuper affirmat text. in l. in quantitate §. in diem, & l. quid quadringenta §. vlt. ff. eodem adducto titulo. Quibus profectò iuribus adductus Mazziengus in lib.5. legum Hiſpaniæ tit.11.l.11.gloſ.2.nu.2.deflectit ad ſecun-
13 dum caſum, & concludit recipientem ſolutionem ante diem, plus debito conſequi, opitulaturq; text. alter in l. ſi conſtante §. quoties ff. ſolut. matrimon. vbi ante tempus ſoluenti, debet interuſurium deduci medij temporis, necnó text. optimus in l. eum qui §. melior ff. de in diem adiect. qui multos caſus recenſet, in quibus melior affertur conditio, & huc ſpectantem illum ponit, quod ſi ſolutio offeratur facilior pretij, vel maturior; melior conditio afferri videtur, etiam quod pretio nihil fuerit additum. Quod præterea edocet text. in l. melior §. ſi hæres ff. ad trebell. in l. ait Prætor §. ſi cum in diem, & §. pactum, iuncta l. omnes §. vltimo ff. quæ in fraud. credit. ex quibus conuincimur, ambas iam recenſitas concluſiones, veró aberrare, niſi attendamus, ad illud appellatiuum nomen conſulto à me additum, ſcilicet rigido; ſunt enim tria genera pretij. Primum etenim dicitur infimum, alterum mediocre, tertium denique rigidum. Vera ſiquidem licet ſint, quæ adductæ leges ſanciunt, cum noſtra tamen haud pugnant, ſententia: nam quia dilata ſolutio operatur minorem pretium, eo quod ex præſenti pecunia naſcitur, ideó conceditur, vt rigoroſum recipere tuta conſcientia valeat, quod alioquin non adipiſceretur. Sed excedere rigoroſum, hoc eſt, quod negamus; neque iura illa inſinuant contrarium; nempè, vt liceat vendere plus rigoroſo pretio ob tempus conceſſum ad ſolutionem faciẽdam; qua etiam reſponſione vtendum eſt, ad repellendam contradictionem in altero contrario caſu; cum quis anticipatæ ſoluit, cui diximus minime licere emere minus iuſto pretio; ſcilicet infimo, etenim quamuis ob anticipatam ſolutionem, maius dicatur perſoluere pretium; nihilominus præſtando mediocre, aut etiam infimum, vtique iuſtum perſoluit; atque véditor, iuſtum recipit, dato quod adſit tertium genus, nempè rigidum, quod etiam iuſtitia foueatur; quia nemo tenetur emere rem, quanti rigoroſo pretio, emi poſſet; ſufficit enim, quod præſenti pecunia non emat minus pretio infimo, & vendens non vendat maius rigoroſo, ad dilatam ſolutionem faciendam, vt etiam reſoluit Molin. de iuſtit. & iur. adducto tom.2. diſput. verò 355. nu.1. atque intelligendum ita eſſe Marantam arbitror in ſuo conſ.113. & Rouitum ad illius ſcripta ſe remittentem ſuper pragmat.1 nu.4. de vſur. & propterea, vt conuincatur aliquis de vſura, ob iſtud caput, non ſufficeret ſi teſtis affirmaret vendidiſſe plus iuſto pretio, ad credentiam, & alterum emiſſe præſenti pecunia minus iuſto, niſi præterea addiderit, ſe ſcire eo tempore, quo vendidit, aut emit, & illud exprimat, neminem tanti vendidiſſe & emiſſe.

Item

14 Item exemplificari quoque licet, in casu posito à Menoch. indicato consf. 109. de eo, qui mutuo dedit Titio centum, hac lege, vt aliqua capita bestiarum emeret, pro alijs centum soluendis sibi vna simul cum mutuatis, in tempore conuento. Non enim dubitationi locus, quin contractus ille venditionis sit vsurarius in foro exteriori, cum scitur, & probatur hæc pactio, vel saltem in interiori si ita est: verùm dubitatur, si præsumatur talis in foro fori, quoties deest expressa probatio, & coniecturis propterea certandum est; & nihilominus ex correspectiuitate cōtractuum, & aliorum, quibus Menoch. illic fulcitur, constat rectè fœneratitium præsumi contractum, cui sententiæ opitulantur, quæ antea scripserat Capyc. decis. 175. in causa Pyrrhi; & cumulat Paris. de confid. benefic. q. 36. à nu. 47. & huic casui affinis est alter de vendente merces, vel aliud quodpiam, ad conuentum pretium, & mutuat insuper aliquam pecuniæ summam, & vtriusque solutionem spopodit, in tempore inter eos statuto, nam hic, qui mutuo alliciendo emptorem, emere quodammodo coegit, vsurarius est, aitque Corrad. in suis responsis casuum conscientiæ respons. 223. Respondetur iam dictum esse par. 1.

15 Item in casu, qui plerumque contigit in mea Diœcesi, in qua complura petia terræ extant, & in quibus serere cuiquam licet, etiam nullo impetrato assensu Dominorum, dumtamen tantum decimæ illis præstet, tempore messis, quantum seuerit; in alijs verò multis, dimidium seminis. Etenim aliqui victualibus abundantes, ac fortasse nequeuntes alienare, quia emptores non inueniunt, ne marcescant, alijs eos rogantibus mutuare solent, ea tamen conditione addita, vt in eorum territorijs sementem facere deberent; in hoc quippe casu dubitaui si vsura committatur, & licet quid verum sit cognouerim, post reuolutionem librorum, attamen, quia etiam vtilis Domini eiusdem Ciuitatis Ærarij pro tempore, hæc exequi consueuerant, & in ea tempora incidimus, vt Præsules oporteat obligatam tenere linguam, nec possunt in Principes, Potentesq; huius sæculi, os ponere, quid sentirem manifestare non sum ausus, effeci tamen, idq; non parum esse existimaui, cum resolutionem huius dubij quietè, ac communi accedente consensu, obtinui delegandam esse venerandis Patribus Societatis Iesu; quibus rescriptum deinde fuit, & his quippe verbis.

Cùm frumento, aut alio quopiam genere victualium seminantur agri, medietatem quandoque sationis; quandoque verò tantundem percipiunt, eorumdem agrorum Domini, qui mutuare nonnunquam consueuerunt triticum indigentibus pro semine, ea adlubita pactione, vt in prædictis eorum territorijs sererent, vellem à vestra Congregatione responsum, si vsuram committant, subscriptis distinctis, & consideratis capitibus.

Quorum primus est, cum mutuatarius propria haberet, maximè si tunc ad culturam accommodata territoria.

Secundus, si illis careret, & aliena propterea conducere oporteret, sed nolebat in mutuantis serere agris, aut forsan, nondum cogitauerat, neque mente statuerat, cuius terram colere voluisset.

Tertius denique, si mutuum petens, sua sponte addidisset, se velle eiusdem mutuantis fundum arare, & exercere, si frumentum etiam suppeditaret.

Literæ accedente consensu ambarum partium datę fuerunt, ad Reuerendum Patrem Franciscum Pauonum, qui sua Epistola die 9. Nouembris huius anni 1614. respondit his verbis.

Ego, & alij multi Patres, vidimus ac considerauimus casus, à Reuerendissima dominatione tua transmissos, & omnes conuenimus in eam, quàm subijcio resolutionem.

In primo, & secundo casu, committitur vsura, quia pro mutuo accipitur aliquid pretio æstimabile, quod est obligatio serendi in territorijs, &c.

In tertio non videtur committi vsura, quia mutuum nō antecedit obligationem, sed consequitur, dummodo non sit vsura mentalis.

Nunc adnecto, quæ ipse consideraueram in eisdem propositis capitibus, in quibus concluseram, vsuram citra dubium intercedere in primo nempè ac secundo capitibus, per tradita à Molina in tract. de iustit. & iur. tom. 2. disput. 310. vers. finge enim post nu. 1. concinunt, quæ Corradus scripsit in responsis casuum conscientiæ quæsito 223. vers. fin. par. 1. & ipse annotaui in vers. aliud insuper. In postremo autem capite, non intercedere vsuram statueram, nisi pretium locationis excederet iustum valorem rei locatæ ex verbis eiusdem Molinæ eodem nu. 1. vers. obserua, iuncto vers. sequenti.

Addo alium in eadem mea Ciuitate, Diœcesi, totaq; Apulea frequentem casum, cum quis scilicet, mutuo dat vetus frumentum, eo cum pacto, vt restituat tantumdem recentis, sciens recens melius, aut maioris pretij fore, quam suum, tempore mutui; nam mutuantem peccare, & vsuræ labe maculari scribit Nauar. in summa cap. 17. num. 224. Cuius quippe decisio, si ita simpliciter loquendo inniteretur veritate vtique multorum conscientias morderet, & quia nimis periculosa, retraheret sanè complures timoratæ conscientiæ viros, nè mutuarent frumentum; quis enim præuidere posset, carius nè, aut vilius in messe valiturum frumentum? aut quis tanto ingenij acumine pollere, vt cognoscat, & recordetur, nouum melius esse altero, diú antea mutuato, aut æque bonum? Hanc itaq; genericam Nauar. sententiam; ego suffultus Molinæ verbis, eodem citato tom. 2. disput. verò 311. nu. 4. interpretor subsistere, cum antiquum, quod mutuauit, haùd bonum fuerit, sed aliquo defectu commaculatum. Quid dum relatus Molina illo vtatur verbo, scilicet semicorrupto, & tunc mutuantem fœnerasse existimet, per adductam Nauar. auctoritatem, quam resolutionem approbat etiam Corrad. in suis responsis casuum conscientiæ quæsito 324. vers. quartum verò par. 1. ad eum tantum casum, Nauarri conclusionem restringere vereor, cū credam militare quoque, si non esset semicorruptum, quo casu seruari haùd poterat, at insuper, cum seruari poterat, sed aliquem patiebatur defectum, ob quem viliori pretio, quam alterum eo carens mercabatur. Nempè si caudam nigram habebat, vulgo dictum culo nigro, ita quoque si frumentum daret, vnius speciei, cum obligatione restituendi recens alterius, & melioris speciei, dummodò inter eas species non exilis sit distantia bonitatis, nam si exigua, vtique nihil referret, cum de minimis non

curet

curet Prætor, cumq; mutuans ob difficultatem, qua deinde agitatur in recuperando mutuo, damnum potius, quàm vtile ex eo sentiat; mutuatarius verò commodum, & vtilitatem semper, tùm quia frequentius accidit, vt triticum viliori pretio ematur tempore messis, quam in mensibus eandem messem antecedentibus; tum quia siccius illud est recenti, atque ideò ex eo, plus quam ex nouo capit mensura: quæ quidem posterior consideratio, tantæ est virtutis, vt idem Nauar. inibi opinetur, non eum peccare, qui pacisceretur, vt plus tritici recentis, quàm datum est reddatur.

16 In eo verò, qui etiam accidit, casu (cum insignis vir hominibus Rocchettanis, & Laquedonensibus suppeditauerit frumentum, quod habebat in loco dicto *della Lagonessa*, & sic decem, ac duodecim respectiuè miliaribus distante à Terra Rocchettæ, & Ciuitate Laquedonensi, in quæ quidem loca, mutuatarij proprijs animalibus vexerunt, & in eis deinde persoluerunt pretium, quanti illic tempore solutionis valebat) non dubito intercessisse vsuram, cum illis in locis, tanquam Regijs Dohanis, Ciuitatiq; Neapolis vicinioribus triticum multo pluris semper valeat, quam in loco illo *della Lagonessa*, & suffulcior doctrina Corradi eodem quæsito 223. vers. & idem, eiusdemq; Molinæ illamet disput. 310. nu. 6. tom. 2. nam grauamen illud vecturæ, est pecunia æstimabile.

17 Tertio fœneratitius dicitur contractus venditionis, cui inest pactum de retrouendendo cum modicitate pretij, licet absit tertium adiacens, vt emptor sit solitus fœnerari, namq; illa duo satis sunt, iuxta opinionem quorumdam antiquorum, commendatam à Modernioribus, quos insequuta est Rota Romana, teste Cassador. decis. 1. de vsur. adiungente ita semper censuisse Rotæ Auditorium, & iudicasse, ac præterea iudicatum fuisse in Senatu Mantuano, Surdus, meminit in sua decis. 34. ex pluribus n. 1. quinimmo, & in Senatu Neapolitano, Mediolanensi, & Taurinēsi. attestatur Tyber. Decian. resp. 105. nu. 14. vol. 2. & hanc esse magis communem, inquiunt multi relati à Cagnol. in l. 2. nu. 50. C. de pact. inter empt. & vēdit. asseueratq; Gramm. decis. 76. magnifica Hippolyta Cantelma num. 30. Bortrand. conf. 88. ponitur in facto nu. 3. vol. 1. Bursat. conf. 117. quod contractus sub nu. 13. vol. 1. Riminal. Iun. conf. 218. nu. 12. Io. Bapt. Bouius in tract. de statu vrb. præscript. glos. 12. nu. 2. Crauett. conf. 156. num. 4. & 7. & conf. 990. num. 6. Ant. Gabriel conf. 74. Hieronym. Spannoch. nu. 3. vol. 1. & Barzius decis. Bonon. 123. perdifficilis, post nu. 2. & putat veriorem Ofasch. decis. 41. quæsitum pariter fuit sub nu. 9. quamuis tertium necessariò intercedere oportere crediderint, Iacob. de Arena, Cyn. Io. Andr. Zabarel. Bald. Anchar. Castrens. & alij plures, citati ab eodem Cagnolo indicata l. 2. sub num. 50. & Barzio indicata decis. à nu. 3. & sequitur Valasc. decis. Lusitan. 70. quidam vendidit nu. 3. atque Menoch. conf. 343. contractus nu. 21. vol. 4. ita quod, optima ratione impulsi Ofascus indicata decis. post nu. 8. & Bertazol. conf. crimin. 2. non potui n. 30. vol. 1. dixerūt, adeò variè scripsisse DD. in hac quæstione, vt perdifficile sit cognoscere, quænam sit earum communior opinio, & attendenda in iudicando.

Alia complura exempla, quibus demonstratur contractus fœneratitius, & simulatus, tanquam continens fictitium mutuum, & palliatum, recensentur à Borgnin. Caualc. decis. Fiuizan. 1. necnon decis. 2. & decis. 13. iuncta decis. 14. par. 2. cuius scripta videto, quia multa notatu digna cōgerunt, neque omittas quoque percurrere cons. Nattæ 369. vbi casum periucundum enarrat huc spectantem, & aliū tangit Menoch. conf. 907. respondendum vol. 10.

18 Est autem vsura duplex, realis vna, mentalis altera: prior enascitur ex pacto, & expressa promissione in conuentione mutui, ista ex mutuo dato sine pacto de plus accipiendo, sed ea mente, vt amplius, & supra mutuū detur, cum alioquin non esset mutuaturus, ita Gregor. Tholos. in tract. de vsur. lib. 1. cap. 3. nu. 4. & certè eius descriptiones veritate fulciuntur, si alia pauca adnectantur, & propterea descriptiones Nauar. sentio clariores, omniq; carere defectu, in cōment. de vsur. nu. 12. dùm inquit, eam quoque dici mentalem, quæ facto subsequenti cōprobata fuit, licet nulla præcesserit pactio, sed intentio sola aliquid percipiēdi ex mutuo, quæ si non modo verum pactum intercessit, realis fit, cum deinde aliquid recipitur, adiungens non vsuram mentalem dici, sed peccatum mentale vsuræ esse, cum mutuum datum est, ea intentione, aliquid amplius recipiendi, & re vera nihil postmodum receptum est, præter quantitatē mutuatam; nec dissentit Dominic. Bannes super D. Thom. q. 78. art. 1. §. diuisio vsuræ; vtraque autem isthæc vsura in foro poli repræhensibilis est, atque adeò, vt in eo foro teneatur restituere is etiam, qui mentali commaculatus est vsura, vt illic Nauar. & alij Scriptores fatentur, & Surd. conf. 425. tres in partes nu. 18. vol. 3. quàuis in exteriori. & contentioso, minimè puniatur mētalis ipse vsurarius, cum inibi non iudicetur de occultis.

19 Crimen istud vsurarium, cuiusnam sit fori, controuertitur à Doctoribus, qui in varias, & ad inuicē dissentientes iuerunt sententias; complures enim affirmarunt, illud esse merè canonicum, & ecclesiasticum, & proinde, non nisi à Iudice Ecclesiastico cognosci posse: cuius opinionis prę cęteris fuit glos. fin. in cap. cum sit generale de for. compet. in cap. 1. vers. secundum canones, de offic. ordin. & clem. dispendiosam vers. vsuris de offic. ordin. cuius sectatores multos coaceruat Prosp. Farinac. in tit. de inquisit. q. 8. princ. limit. 9. nu. 134. & Borgn. Caualc. decis. 2. supra nu. 38. par. 2. alij crediderūt esse mixti fori, quos illic recēset præfatus Farinac. & Ofasc. decis. 137. & si in quæstione proposita nu. 10. reliqui ab eodem illic citati, vsi sunt distinctione illa, iuris, vel facti; vt quæstio si sit iuris, non nisi ab Ecclesiastico cognoscatur; si verò facti, attendatur præuentio inter Ecclesiasticum, & laicalem Iudicem, vt is procedat, qui præuenit; cui distinctioni præterea subscribit Marchis. in commiss. par. 1. cap. 28. princip. rubr. de commiss. appell. super diuers. capitib. nu. 8. sed quando dicatur ventilari quæstio facti, aut iuris, explicat non illepide Carol. Iallong. in suis racemationibus iuris, & propriè racem. 48. in occurrenti nu. 14. in qua præterea racematione, quatuor constituit capita pro responsione, & intelligentia præpositæ quæstionis, vsurarum, quisnam sit competens Iudex.

Vter eorum sit Iudex, certò sciat, non semper in mutuantem procedere posse, licet pactus sit de vsu-

ris

20 ris soluendis, namq; pactio non est satis, nisi & realis exactio intercesserit, quamuis contractum vsurarium, tunc nullum pronunciare debeat. ita Rota Auenion. decis. 48. in decis. diuers. Galliæ tom. 3. fol. in constit. Sabaudiæ glos. 1. super decreto rem duram tit. de vsur. nu. fin. Borgn. Caualc. decis. 13. nobilis Io. Andr. sub nu. 78. par. 2.

21 Quinimmo, nec satis erit, si non modo pepegerit sed exegerit, in certis tamen quibusdam casibus, in quibus citra vitium vsuræ, licet ex mutuo aliquid accipere, nempè damnum emergés, & lucrum cessans; & quidem præfatam restrictionem respectu damni emergentis, præter text. in cap. 2. de fideiuss. & l. 2. C. de vsur. inibiq; Salyc. nu. 2. Castrens. nu. 3. & alios textus, atque Doctores, insignis extat decis. Mohed. 4. Simon, nu. 1. de vsur. & resolutio glos. magnæ in cap. conquæstus de vsur. dicentis, deberi dāna, & interesse, etiam astēta dispositione sacrorum canonum, quia non pro vsuris recipiuntur, sed interesse, vbi Abb. num. 6. adiungit, id esse perpetuò menti tenendum, non solum, quo ad interesse dāni emergentis, sed lucri cessantis: idque repetit in cap. nauiganti nu. 14. eod. tit. & alij pariter consentiunt, quos recenset, collaudatq; Andr. Gayl. obseruat. 5. vsuræ nu. 15. lib. 2. & alij mox citandi, affirmant, in declarationibus à me constituendis, pro vera intelligentia supradictarum conclusionum.

22 Et quod attinet ad conclusionem damni emergentis, non est dubitandum, quin omnis teneatur à die moræ, & præcitati fatentur; meaq; sententia extenditur ad damnum emergens inopinatum; iste siquidem est effectus ipsius moræ, propter quam, vniuersi inquiunt, teneri ad illud, opitulanturq; verba Dominic. Bann. super D. Thom. q. 78. art. 2. vers. cæterum, & Io. Bapt. Corrad. in resp. cas. consc. par. 1. q. 227. quæ sunt, est autem conclusio, siue dānum emergens sit à principio mutuationis, siue postea, quando mutuatarius est in mora soluendi, quod si mora cesset, tunc credo subsistere, quòd mutuatarius haud sit obligatus præstare istud interesse, à neutra parte cogitatum, quam sententiam scripsit Caiet. & cōclusionem statuit in summa vert. vsura. Sot. in tract. de iustit. & iur. lib. 6. q. 1. art. 3. post 3. cōclus. & amplexatur Io. Bapt. Corrad. citata par. 1. q. 227. quando verò omnis abesset mora, non vtique cogi posset mutuatarius illud soluere, nisi pactum antecessisset, quo casu etiam nulla existente mora, neque tempore statuto ad restituendum elapso, deberet omne damnum passum, & antea sibi insinuatum exhibere, vt optimè adnotauit ipse Corrad. in initio d. quæst. & Sot. ac Dominic. Bann. in locis iam relatis, adnectentes complura exempla, circa huiusmodi interesse. Ex quorum verbis suadetur altera conclusio, non esse inhibitum, etiam in initio contractus, seu mutui pacisci de prædicto interesse, nec tantum generatim, sed insuper certa expressa quātitate; idq; apertis verbis dixerunt, Couarr. variar. resolut. lib. 3. cap. 4. nu. 5. Io. Bapt. Lupus in tract. de vsur. comment. 1. §. 6 à nu. 122. Armill. verb. vsura nu. 3. & Gayl. indicata obseru. 5. sub nu. 16. quorum sententię haudquaquam refragatur altera negatiua à multis tradita, improbans, atque respués istam, de interesse pactionem in initio contractus, quos quidem auctores refert ipsemet Gayl. in eod. nu. 16. etenim illic Gayl. ex alijs Doctoribus, illam restringit opinionem ad interesse proueniens ex causa lucri cessantis, non damni emergentis, quinimmo si aliqua concurrant, neque in interesse lucri cessantis vendicet sibi locum, multi annuunt, quos inferius recensebo.

23 Vt autem hoc damnum persoluatur à mutuatario, non vtique opus est mercatorem consueuisse negotiari, cum damnum probare tantummodo sit necesse, sicuti Alex. aduertit cons. 141. viso themate nu. 3. vol. 5. per text. in l. nummis, iūcta glos. ad vers. sua die ff. de in lit. iurand. & text. in l. liber homo la 2. §. fin. ff. de verbor. obligat. & postea scripsit Andr. Gayl. obseru. 6. obseruandum nu. 6. lib. 2.

24 Quod modo attinet ad secūdam statutam nu. 11. conclusionem lucri cessantis, ne sit causa vsuræ, ea sine difficultate subsistit; in eo, qui solitus est negotiari, & præter antedictos, defendit Mising. obseru. 56. quæstio illa vers. cæterum cent. 4. Afflict. decis. 20. quidam nobilis nu. 2. Surd. in tract. de alim. tit. 1. q. 45. nu. 33. & cons. 485. existimo nu. 4. vol. 4. itaq; oportet deducere eiusmodi solitum, & mercaturam; illudq; probare deducendo mutuantem consueuisse exercere talem mercaturam, & summam, quam quotannis, vel mensibus lucrari consueuit, & quod integro tempore, quo mutuatarius fuit in mora, potuisset eandem exercere mercaturam, hanc quippe praxim probandi, in hac specie tradidunt Castrens. in l. 1. nu. 15. C. de summa Trinitate, & fide catholica, & l. 3. §. fin. nu. 3. Salycet. in princip. & Ias. num. 6. ff. de eo, quod certo loco, Andr. Gayl. adducta obseruat. 6. num. 4. & omnium melius Stephan. Beltrand. cons. 127. etiam si, volum. 8. vbi integro illo consilio, hanc formam probandi enarrat, & nouissime Ioan. Petr. Surd. citato consilio sub num. 5. Est tamen verum, quod si istud interesse verificatum, ita non fuerit, sed quodammodo incertum, & Iudices, tanquam non seruata forma illa probandi, absoluerent reos ipsos conuentos, redarguuntur à Soccino, qui eos admonet, suum animum debere ex coniecturis informare, & ex eis quantitatem diffinire in cap. dilecti, sub nu. 6. de foro competenti, eumque sequitur Rebuff. citatus, & commendatus à Magonio decis. Florent. 32. Papiniam num. 8. Etenim Iudicis arbitrio remissa est cognitio, & declaratio istius interesse, teste Rota Genuens. decis. 127. cum Baptista num. 5. & eodem Magon. in eisdem decis. & propriè decis. 103. Reuerend. sub num. 9. atque Menoch. in tract. de arbitrar. Iudic. casu 119. & optimè Natta cons. 370. num. 6. Extatque decis. Accoramb. nouissimè impressa inter consil. Farinacc. & propriè cons. 15. num. 84. cuius verba num. 85. cum sequ. scripta, maximè confirmant præfatæ sententiæ Magonij, & sequacium, & ex quibus instruitur Iudex, quæ quantitas sit persoluenda creditori ob lucrum cessans, si interesse probare nequiuit, quod verè passus est ob non factam sibi solutionem à debitore moroso; nec quidem iam dictum interesse præstandum, solummodo erit pro priori anno, sed pro toto tempore, quo ipse debitor fuit in mora, quamuis duplum sortis excedat, ex sententia Hieronym. Cagnol. in l. vnic. num. 45. C. de sentent. quæ pro eo, quod interest; licet persæpè in iure legatur vsuras nequire duplum excedere, vt in nouella Iustiniani Imperatoris constitut. 121. & 138. legitur expres-

so

sè, & probarunt Alciat. lib. 1. parergon cap. 33. Io. Bapt. Lupus in l. curabit comment. 1. §. 3. num. 50. & 53. & Ant. Gamma decis. Lusitana 218. in causa creditorum num. 8. succurritq; l. si non fortem in princ. ff. de condit. indeb. l. nihil interest §. quod in singulos ff. de naut. fœnor. l. penul. §. cursum C. de vsur. & fertur latam ferrariæ sententiam fuisse, ab Alfonso Morella Iureconsulto, & confirmatam á Domino Bonacossa insigni Doctore; quæ vsuras reduxit ad ipsius sortis æquiualens; namq; procedere quò ad vsuras vnius anni, declarat glos. indicata l. si non fortem in princ. & illic Ias. in princ. & nu. 1. alijq; multi, quos citat, & sequitur Surd. cons. 302. articulus vol. 3. vbi toto pectore conatur hanc tueri restrictionem, non autem in vsuris multorum annorum coacervatis, quas posse trāscendere sortem pro indubitato fatetur, rationibus probat, & contraria refellit. Ad rem modo nostram retrogrediés, dico, solam prædictam conditionem de solito negotiari, non satis est probare. Verum quod pecunia mutuata, fuerit destinata negotiationi; nam si pecuniam solcat detinere, opere solutam, & ociosam, ob illam siquidem, lucrum aliquod, non esse dandum, post alios Dominic. Bann. ait q. 78. art. 2. vers. quarto, pro quo noto verba posita á Mohed. in decis. 3. sub nu. 5. omnes earum pecunias de vsur. nisi tamé illa sic detineretur pro fortuitis casibus, inopinatisq; necessitatibus, vt post Nauar. in manual. cap. 17. nu. 212. tradit Ioan. Bapt. Corrad. indicata par. 1. q. 229. vers. ad quæsitum demum respondendo, dicimus; vbi subnectit non inutiliter restrictionem periucúdam, si eiusmodi quantitas vtrique sufficeret, atque ideò, magna esset, quæ, & necessitatibus succurreret, & summa insuper superesset notabilis.

25. Quid modo dicendum sit, quoties omnis abest mora, an nè liceat sponté mutuāti recipere lucrum cessans? & tunc quoque consentio affirmatiuæ sententiæ, in gratiam mercatoris, qui illud exigat pro pecunia destinata negotiationi; in quam resolutionem adducor auctoritate Nauar. citato cap. 17. sub nu. 211. qui præterea quatuordecim comprobat in comment. de vsur. notab. 15. à nu. 42. vers. quarto, & copiosè Petr. Aragon. super D. Thomam 2. 2. q. 78. art. 2. quibus minimè contradicunt Doctores citati á Caualcan. decis. 2. nu. 28. par. 2. affirmantes, nullum deberi lucrum cessans, ante moram, etiam mercatori; namq; subsistunt in eo mercatore, qui simpliciter ad statutum tempus mutuauit, quo tempore nondum præterito, nequit eiusmodi lucrum consequi, ita Dec. cons. 119. pro tenui in fine vol. 1. quod non contingit in solito negotiari, simpliciter mutuante, cum expressa pactione lucri cessantis: hic enim statim, quod constare fecit de lucro, quod potuisset lucrari, vtique tute valeret, ni fallor, illud habere ab ipso mutuatario; quinimmò respectu alterius non mercatoris, licet omnes præcitati dicant, non licere, necnon Beltrand. cons. 127. etiam si nu. 1. vol. 8. Nihilominus respondi nudius tertius in contingentia facti, neque ipsum prohiberi illud adipisci pro pecunia tamen solita, vel destinata emptioni, aut alteri impensæ, ex qua potuisset lucrum iam dictum habere, per singularem decisionem Castrens. in l. diuortio sub nu. 6. ff. solut. matrimon. quam collaudat nimis Alex. cons. 31. viso themate sub num. 5. & melius cons. 200. perspectis sub nu. 6. vol. 6. & expressius Roland. à Valle cons. 35. in præsenti nu. 5. vol. 1. & concinit idem Castrens. in l. Iulianus §. ex vendito ff. de action. empt. & Dec. cons. 119. pro tenui in finalibus verbis vol. 1.

26 Verum de hoc lucro, pacisci valeat in initio contractus, annuit Nauar. indicato nu. 211. dumtamen post moram probetur tanti sua verè interfuisse, vt Ioan. Baptista Lupus, & Bald. conclusere, quos Gayllius insequitur adducta obseruat. 5. sub nu. 16. lib. 2. & nouissimè ex Alex. Didaco, & alijs, tuetur Ioan. Petr. Surdus citato cons. 485. sub num. 6. adnectens esse communem opinionem, etiam apud Theologos, quod si de tali interesse aliunde non constaret, quam per dictam pactionem, vtique contractus iste diceretur fœneratitius, per Dec. citato cons. 119. sub num. 3. Ioffred. Lanfranch. decis. 355. sicut pœna, & Marium Martium inter consil. 15. Farinacc. sub nu. 75.

27 In initio autem accipere ratam lucri cessantis, non permittitur, si Nauar. credendum est, id asseueranti in manual. cap. 17. sub nu. 212. vers. quinta, & Corrad. citata q. 229. in additione vers. id etiam est obseruandum, atque Dominic. Bann. ad D. Thom. q. 78. art. 2. vers. denique poterunt.

28 Et cum illud exigendum est, non vtique licebit consequi omne lucrum speratum, & propterea cessans; verum aliquid minus, habita consideratione ad labores, pericula, & expensas, quas fecisset, vel subijsset in ea negotiatione, quæ propterea subducuntur à lucro, & fatentur ijdem Corrad. & Bánes, ille q. 229. vers. demum; iste verò citato artic. 2. vers. denique adiudicandum; & optima adstipulatur D. Thomæ sententia: peti haud posse lucrum dubium, & prorsus incertum, sed quod probabiliter omninò speratur, vt ille ait in Summ. 2. 2. q. 78. artic. 2. ad primum.

29 Nunc summis, vt aiunt digitis attingam resolutionem aliquorum casuum, in quibus non leuis existit inter Doctores controuersia, si vsura in illis cadat; eorumq; primus sit, de vxore, quæ exegit annuum legatum sibi á viro factum, donec fuerit sibi persoluta dos ab hæredibus, cuius veritatem inquirit Menoch. cons. 431. cum de egregia vol. 5. vbi multorum memorat auctoritates, ex quorum dictis selegit tres opiniones; primam negantem, & respuentem vsuram in hoc casu; secundam affirmantem, & illam admittentem; tertiam veró promiscuam, & priores dissentientes, conciliantem, & credentem negatiuam subsistere, quoties in potestate vxoris, vel alterius legatarij est repetere dotem, illamq; habere, siuè legatum; secundam verò quoties nequit, licet velit legatum, siuè dotem exigere, & tunc satis sit legatario, & vxori hæredem extraiudicialiter interpellare; quam tertiam omninò amplexatur Petr. Surd. cons. 23. vsurariam prauitatem sub nu. 11. vers. secundo respondeo vol. 1. & hanc quidem resolutionem veram, ipse faterer ex rationibus, & Doctoribus multis, ab ipsomet Iacob. Menoch. & Petr. Surd. citatis indicato consilio á nu. 25. nisi Rotæ supremum tribunal, contrarium censuisset, etiam in hoc casu, vbi nequiuit legatum consequi per Put. decis. 70. & decis. 106. lib. 1. quam citat Petr. Paul. Iustin. inter cons. Farinac. 15. nu. 48.

30. Alter est de fideiussore si stipulari sibi valeat certum quid, pro ipsa fideiussione, & licet vir quidam

damnatę memoriæ affectus timore, vbi non erat ti-
mor, credidisset, non licere, alioqui vsuræ nota
commaculetur in suo tract. de vsur. q. 31. num. 251.
Nihilominus verius esse opinor stipulationem iam
dictam, & contractum, esse ab omni vsuræ labe
alienum, ex text. in l. si remunerandi §. fin. ff. mand.
& l. hoc iure §. labeo ait ff. de donat. & inibi Bart.
notat post glos. necnon Dec. defendit cons. 7. Valas.
decis. 18. num. 1. & nouissimè longa serie Io. Petrus
Surdus cons. 306. hæc quæstio vol. 3. vbi num. 4. fre-
quens, & in praxi commendatum, adducit simile
31 de assecurantibus merces, & alia omnia, quæ de
vno in alium transmeantur locum, quas pactiones
Genuæ presertim, ac Venetijs fieri, & sustineri pro-
bat Ias. in l. cum ad præsens ff. si certum petatur,
Angel. de Clauas. verbo fideiussor, Conrad. in
tractat. de contractibus q. 40. conclus. 4. Diuus An-
toninus in summa part. 2. titul. 1. cap. 7. §. 46. &
alij, inter quos non licet silentio inuoluere Benue-
32 nutum Straccham in suo tract. de assecuratione
in præfat. nu. 45. qui assecuratores quando tenean-
tur non pertracto cum sit materia externa, & re-
mitto ad Ias. cons. 147. lib. 4. Vrsill. in suis addit. ad
Afflict. decis. 389. Alciat. cons. 17. nu. 25. lib. 7. & Ca-
rolum Iallongum racematione 40. nu. 6.

33 Tertius adhuc perutilis est casus de vendente
addita pactione, ne dicatur translatum dominium,
nisi facta integrali solutione pretij, & videtur pro-
hibitus eiusmodi contractus, seu potius irritus, ex
labeonis responso in l. cum manu sata §. final. ff. de
contrahend. emptione; attamen subsistere, & vali-
dum esse non dubito, cum Bald. in rubr. C. de con-
trah. emption. nu. 23. Ioan. Andr. ad Speculat. in tit.
de emption. & vendition. §. 1. vers. facile ergo erit
Castrens. consil. 66. viso quodam instrumento li-
br. 1. & consil. 69. Caius in his terminis volum. 2.
Abb. consil. 66. quoad claram decisionem lib. 1.
Dec. consil. 440. superioribus diebus, sub num.
1. & demum Tiraquell. in tractatu de retract. li-
gnagier, §. 1. glos. 2. num. 36. & 39. ita quod vendi-
care sibi propterea locum ius congrui pronuncia-
uit Consilium Neapolitanum, de quo Afflict. decis.
338. nobilis Petrus, quamuis in contrariam senten-
tiam iuerit Boer. decis. 112. & videtur primo secun-
dum quam fuisse, tunc in causa vertente, & alijs
pluribus in causis conclusum, & decisum in ea cu-
ria, attestatur post num. 2. sed vtra sit, verior deci-
sio, non inquiro; namque meæ opinioni vtraque
suffragatur, siuè enim concedatur retractus, siue
denegetur, mihi satis est, ad effectum præsentis
speculationis contractum subsistere, & vsuraria
prauitate carere, non obstante labeonis pronun-
ciatu in §. nuperrime effluxo; quod non nisi de isto
pacto apposito, vt perpetuò inesset, intelligi arbi-
tratur Dec. in eodem cons. 440. non autem de tem-
porali, cuiusmodi est recensitum; & sic quousque
fiat integralis pretij solutio.

Nunc de cambijs loqui conuenit, & perscrutari,
si vsura in eis committatur, in qua re nulla potest
generica tradi affirmatiua, seu negatiua regula,
nisi antea prænotemus, cambium istud, de quo in
præsentia verba facere intendimus, quia per lite-
ras fieri, vt plurimum consueuit, ideo cambium
per literas ab omnibus passim vocari, illudque in
duas findi species, earumque prior est cambij veri,
34 seu realis, posterior verò fictitij, & sicci, illa expli-
catur cum habita fide de summa, vel præsenti pe-
cunia quantitas recipitur soluenda, seu reddenda
in alio loco, & literæ cambij, propterea fiunt desti-
natæ alicui illic existenti; ista autem cum campsor
dat alteri pecunias post tempus destinatum, & con-
uentum, vna cum fœnore, iuxta valorem curren-
tem in loco conuento reddituras, sibi in eodem lo-
co, vbi facta est consignatio; Ita quippe instrui-
mur ex Toleto in lib. 5. instruct. Sacerdot. cap. 50.
à num. 4. & Ioanne Baptista Corrado in suo tra-
ctatulo de cambijs impresso in calce primæ partis
suæ Summæ, vers. sed antequam vlterius, & vide-
re licet apud Marium Antonium de cambio reali
tractantem, variar. resolut. lib. 1. resolut. 27. in cau-
sa num. 1.

35 Harum quidem specierum, est sanè licita prima,
sed improbata secunda, & quicquid pro primo
cambio recipitur vltra sortem ob periculum, in-
commodum, & impensas solitas fieri in pecuniæ
traiectione, aut detentione sociorum, & domus in
alio loco illo, permittitur, vt inquit Roman. consil.
238. pro habenda num. 6. & quia talis commoditas
est pretio æstimabilis, teste Sot. de iustit. & iure lib.
6. quæst. 10. artic. 1. Isteque vsus valde necessarius
est, Reipublicæque conducit ad euitanda pericula,
laboresque in deferendis pecunijs, vt optimè ad-
uertit præfatus Corradus, versic. tertia conclusio;
alioqui tot mercatores inijentes eiusmodi cambia
damnare oporteret, & vniuersus Orbis maximum
sentiret incommodum, detrimentumque patere-
36 tur, vt scripsit Calderin. consil. 11. Mercator la-
nuensis in fine, de vsuris; verum plura concurrere
necesse est, vt licitum sit ex sententia Iacobi Graf-
fij post Nauarr. in suis decisionib. aureis lib. 2. cap.
110. sub num. 4. & primum, quod seruetur æqua-
litas valoris pecuniæ receptæ, & persoluendæ alibi,
atque Nauar. in manual. cap. 17. sub num. 287. &
sub num. 297. & melius num. 289. Alterum est, vt
iustum tantum propterea detur lucrum probatum
communi mercatorum vsu, & assentitur Nauar. ci-
tato nu. 289. atque Caualcan. decis. Fiuizana secun-
da supra in proxima sub nu. 26. par. 2. Tandem exi-
gitur, vt campsor sciat, aut probabiliter credat il-
lum persoluturum pecuniam, cui literæ dirigere
intendit, ita Nauar. in loco nouissimè citato, quod si
ille renueret acceptare literas, & ipse aliquid reci-
peret ratione lucri cessantis, vel damni emergentis
non patraret vsuræ crimen, prout Corrad. sentire
videtur, in eodem loco vers. visis. Quartum deni-
que, quod præcitati Nauar. & Graff. dicunt requi-
ri, est distantia loci, in quo facienda est solutio ab al-
tero, in quo literæ scriptæ sunt, & rationem addunt,
quia si non longè distaret ad inuicem, periculi cau-
sa omninò cessaret, & damni in deferēdo, ob quam
conclusum est licere lucrum recipere, ita quod di-
ceretur potius cambium, tunc de tempore ad tem-
pus, & propterea improbatū, namq; omne tempus
reijcitur in eis, præter necessarium ad transmitten-
da chirografa, vltra, quod si aliud longius interce de-
ret, efficeret cambium illicitum, quare respōdi ne-
cesse esse, vt statim cōsignatis literis fiat solutio, non
autem internallo temporis adiecto, & propterea
apocha, in qua adest clausula illa, á mercatoribus ap-
poni solita (à vista) valida censenda est, non altera:

(ad

(ad vſo) & expreſsè fatetur Sot. lib. 6. de iuſtit. & iur. q. 10. art. 1. verſ. concluſio, & Graff. cit. cap. 110. num. 5.

37 Quoties verò realitas cambij iuxta prædicta, & alia ſimilia deeſt, vtique fictitium ſemper, & ſiccum dicitur; atque à Doctoribus omnibus reiectum; quinimmò à fel. mem. Pij V. in ſuo conſtit. 148. In eam pro noſtro paſtorali officio curam, neque illud poteſt aliquo pacto ſuſtineri ex rationibus ſimilitudinis inter reale, & ſiccum allatis à quodam Religioſo viro, Ordinis Carmelitarum delli Scalzi in ſuo Dialogo vulgari ſermone conſcripto, (quem tacito nomine typis dedit Ianuæ) de cambijs tractante fol. 29. tùm quod etiam cambia realia multi ſentiunt de rigore iuris illicita, tanquàm impermiſſum, atque illicitum, quod pecunia pecuniam gignat, vt inquit Armill. verbo campſor ſub nu. 1. & eorum ſententia fortaſſe vrgeret, niſi prædicta ſanctione Pij V. permiſſa fuerint; ita quod non ſit aliud ſuper eis nunc hæſitandum. Tùm quod euidens diuerſitatis ratio non abeſt, & ſupra retuli à nu. 35. neque illemet Auctor negat fol. . de periculis contingentibus in delatione pecuniarum ex vno in alium locum, deque damno, quod perſæpe ſentiunt mercatores, ita quod capitale nonnumquam amittunt, ob quæ illic probauimus cambia ipſa realia permiſſa eſſe; & lucrum ex eorum cauſa accipi, quæ ratio omninò ceſſat in fictitio, & ſicco, vbi illa non intercedunt, quæ profectò eſt vera ratio, qua fulcitur validitas cambij realis, & non aliæ ab eodem relatæ, cum potius ſint impulſiuæ, & concomitantes: Tùm denique, quod præfata Conſtitut. apertis verbis improbat, reſpuit, & annullat, iſthæc cambia ſicca, & propterea, nefas ſit ſupra ſapere, ſed ad ſobrietatem, & reuerenter parere, & cuiuſcumque ſint qualitatis, dummodo ſicca, ſemper illicita, vt videre licet apud Toletum adducto lib. 5. cap. 52. vbi quatuor ſpecies cambij ſicci recenſet, & omnes illicitas aſſeuerat.

Cœterum videndum eſſe admoneo Rebell, alijs clarius, & fortaſſe abundantius loquentem in tractat. de oblig. Iuſtit. par. 2. lib. 11. á quæſt. 3. vſque, & per totam quæſt. 15. qui præſertim quæſt. 6. nu. 10. notabiliter aduertit cambinm eſſe fœneratitium in vtroque foro quando (vt fieri ſolet) á campſore recipitur cum obligatione perſoluendi illam in loco, in quo nullam ipſum campſuarium habere pecuniam conſtat, multoque apertius ſi ea de cauſa ad eum locum literæ non dentur, aut ſi dentur, ob eandem cauſam illuc non mittantur, aut ad famulos reſpondenteſue ipſius campſoris quaſi eiuſdem Campſuarij eſſent, mittantur; qui alias literas cum nouo fœnore, idest recambio remittant (ſecus enim tunc campſor palliando vſuram per ſuos reſpondentes cambium init) aut denique ſi contrahentes conueniant, vel intendant, vt non niſi, vt vbi campſori pecunia data fuit, ibidem poſtea ſoluatur; omnia enim eiuſmodi cambia non tantum à Doctoribus, ſed etiam à Pij Quinti diplomate de cambijs, tanquam fœneraticia damnantur; cum pro ea, non alia ratione quam mutui lucrum campſori detur, vel promittatur; quinimmò ſubdit ad diligentiam adhibendam obligari campſorem iuxta communem, quando probabiliter dubitat de campſuario petente hic pecuniam ſoluendam à ſe alibi, an verè habeat animum alibi ſoluendi, alioqui exponeret ſe periculo lucrandi ex mutuo, mortaliterque peccaret; & alia multa adnectit, quæ ſilentio inuoluo, tu videto, interim colligas non ſolum ex eius dictis liquere fœneratitium eſſe contractum ſi certo ſcit non alibi, ſed in eodem loco Campſuarium reſtituturum cambium, verum etiam ſi non eſſet ſibi certum, quod ille ſit alio in loco ſoluturus, multoque magis ſi dubitet, & ſuſpicetur ex indicijs, in eodem loco illum ſibi redditurum acceptam pecuniam; hæc igitur ſunt albo ſcribenda lapillo, & perpetua memoria tenenda, quia quotidiano vſu eueniunt, neque Campſores ipſos ſuperinde mordet conſcientia, & tamen illicitus, re vera eſt contractus, ſicuti inferius pluribi, licet ſummis labijs inſinuo.

Vidi tamen ſententiam præteritis annis prolatam in gratiam V. I. D. Ioannis Baptiſtæ Scotti à Regio Conſilio Neapolitano ſub verbis inferius deſcribendis poſtquam allegationes reſcripſero ſuperinde factas ab erudito viro, & cauſarum patrono eximio, ac meo compatre Horatio Pirrhono, quibus adductum idem conſilium iam dictam protulit ſententiam.

Marchio Campaniæ ex cauſa antecedentium cambiorum dependentium ab inſtrumentis annorum 1592. & 1589. factis computis cum Petro Baptiſta Scotto confitetur remanere debitorem dicto Scotto in duc. 3003. 8. 7. de marchis, quam ſummam Marchio affirmat fuiſſe ab ipſo Scotto acceptam cambio pro feria Sãctorum Placentiæ, ipſamque ſoluere promiſit eidem Scotto Genuæ in redditibus dictæ feriæ pacto expreſſo, quod in defectum potuiſſet ipſe Scottus dictam ſummam, tàm in ſe, quã in alios, ſemel pluries, ac per iteratas vices cambiare, & recambiare, & continuare ſuper cambijs, & ferijs ex Ianua in Bizuntium, vel vbi feriæ fient per nationem Genuenſem, & ex Bizuntio, vel loco feriæ in Ianuam, vt in eis, & in Ianua cambiabitur, reducendo intereſſe, prouiſiones, & expenſas de foro in forum in capitale, donec & quouſque prædictus Marchio eidem Petro Baptiſtæ ſatisfecerit realiter, & cum effectu; & fuit propterea conuentum de intereſſe ſtare computo, calculo, ac ſimplici aſſertioni cũ iuramento dicti Scotti, etiam non ſolemniter ſumpto, cui credi dictus Marchio voluit, & haberi pro plena, & probata probatione, abſque alia declaratione, vel taxatione Iudicis, quæ omnia iuramento attendere, & obſeruare promiſſum fuit, & non contrauenire etiam ſi de iure, vel de facto poſſet. Quæ ſunt formalia verba inſtrumenti exhibiti fol. 5.

Quæ omnia cum ſint pacto, & iuramento firmata; quod ita executioni tradenda ſint, vt fuerunt promiſſa, nemo ambigere debet; ſidem enim fallere, quod graue ſit dixit Vlpianus in l. 1. in princ. ff. de conſtit. pecun. & latè Marſill. ſingul. 148. Strach. in tract. de mercat. in 3. par. nu. 10.

Vnde cum Scottus habeat inſtrumẽtum, pro ſe,
38 caſum legis habere dicitur Bald. conſ. 215. col. 2. in fin. vol. 2. Aymon. Crauett. conſ. 31. nu. 7. & ſic probationem probatam claram, & manifeſtam, idem Bald. in l. Imperator col. 2. ff. de ſtat. homin. Tiraq.

qui multos congerit de retract. consang. §. 2. gloss. 2. nu. 20. Menoch. qui alios plures addidit cons. 422. nu. 127. vol. 5.

Et cum vigore dicti instrumenti liquidationem crediti ipse Scottus fecerit fol. 131. absque alia probatione clarum est de iure ipsum potuisse, & declarare, & describere in exitum administrationis factæ in hoc Regno pro dicto Marchione post causatam obligationem vltimam de anno 1594. dictorum duc. 3003. quantitates sibi debitas ex causa dictorum cambiorum.

39 Simplici enim dicto, quod credatur absque alia probatione, quodque dicta conuentio de iure, & consuetudine mercatoria subsistat, est communis opinio, Bart. & Doctorum in l. fin. ff. de Prætor. stipul. Alex. & Ias. in l. iusiurandum ex conuentione ff. de iureiur. Dec. in cap. ad hæc il 2. de appell. Alexand. cons. 130. in fin. vol. 1. cons. 177. vol. 2. Cagnol. in l. vnic. C. de sentent. pro eo, quod interest n. 124. Afflict. decis. 91. Rot. Genuens. decis. 193. nu. 9. vers. neque obstare, & nu. 10. & 11. sicuti enim partes pacisci possunt, quod credatur testibus in causa propria secundum Bald. in l. fin. C. de fideiuss. quod detur fides copiæ, cui alias non crederetur, Doctores in auth. si quis in aliquo C. de edend. & quod probationes inualidæ valeant secundum Innoc. in cap. cũ causa de testib. Bald. in l. fin. C. de testib. & quod credatur dicto vnius testis, vt per Specul. in tit. de testib. §. restat, vers. hoc tamen, Bald. in l. bonæ fidei C. de reb. credit. ita etiam pactum, & promissio de stando pro interesse simplici verbo, cum iuramento ipsius Scotti, dixit Strach. de mercat. in tit. de cõtractib. nu. 6. vbi multos allegat, & in similibus terminis ita decisum fuisse, refert Rota Genuens. decis. 134. & testantur de obseruantia innumeri negotiatores Genuenses Romani, & Neapolitani fol. 298. ad 301.

Nec dici potest tale pactum esse à iure improbatum cum adeò sit permissum, vt etiam si non sit expressum, de iure intelligatur, vt probat Dec. consil. 562. in princ. vsque ad nu. 4. vbi concludit potestatem datam creditori per debitorem, vt capiat pecuniam sub cambijs, ne creditor patiatur interesse non restringi in prima vice, sed generaliter intelligi, donec creditori satisfactum fuerit, quam Decij conclusionem vti verissimam, confirmat Tiraq. in l. boues §. hoc sermone limit. 6. nu. 8. ff. de verbor. signif. Schrader. de feud. tom. 2. par. 10. sect. 11. nu. 71. & tale pactum Marchio apposuit ex se, nedum in contractibus prioribus ad beneficium Scotti fol. . . sed & aliorum creditorum, vt fol. 219. &c.

Quæ res nec in dubium venire poterit, cum pretia cambiorum posita in calculo fol. 13. & seq. iusta esse, manifesto constet per fidem fol. 25. & testes super 6. & 7. fol. 108. 109. 110. eodem 112. 113. & alij, qui subdunt, quod ita soluerent si deberent.

40 Quæ obseruantia, & consuetudo mercatoria, quod sit attendenda sunt regulæ vulgatæ, & dixit Paul. Lusit. in tract. de spons. Mercat. in 3. par. nu. 8. Rota Genuens. decis. 78. nu. 17.

Eo maximè, quod cõtractus inter Genuenses est celebratus, & Genuæ solutio destinata, vbi cum viuatur super interessibus, vt testatur Rota Genuens. decis. 68. in fin. ita semper fuisse iudicatum fatetur; Interesse enim deberi secundum consuetudinem Regionis, dixit notabiliter text. in l. idemq; §. si procurator ff. mand. & dicta Rota Genuens. decis. 78. in fine.

41 Nec obstat, quod non apparet ipsum Petrum Baptistam passum fuisse hoc interesse, nempè quod cæperit pecuniam continuò sub cãbijs in ferijs subsecutis, & in computis annotatis, nam ex instrumento fol. 5. fatetur Marchio, quod cæpit dictos ducat. 3003. cambio, & dedit ei potestatem cambiendi in seipso, & alijs, & quod de hoc stari deberet eius assertioni, & calculo, quæ conuentio est omninò seruanda, vt patet ex decisis per Rotam Genuens. decis. 78. post n. 7. vers. circa interesse vsque ad finem, & decis. 134. num. 3. quæ omninò videantur rogo, nam sunt in terminis terminantibus.

Ad cautelam tamen ipse Scottus vltra eius iuramentum probauit passum fuisse cambia, & pati, vt per epistolam fol. 136. & per testes super 4. fol. 108. 110. 111. 112. 114. & 120. & alios, vt per fidẽ fol. 329.

Et propterea, quod sit negotiator cambiorum probatur ex dicta fide, & per instrumenta confecta cum Marchione fol. 320. & seq. & per alia fol. 137. etiam ex confessione Marchionis in instructione fol. 71.

42 Quod si nulla prorsus appareret probatio damni emergentis, adhuc idem interesse sibi debebitur ratione lucri cessantis, ex quo tale interesse à die moræ omninò debetur solito negotiari, ne dum de iure ciuili, sed etiam canonico ex communi sententia canonizata, tám in scholis, quàm in palatijs, teste Cagnol. in l. vnic. à num. 35. ad 40. vbi latè Rebuff. in vltim. glos. . . . . Cacher. decis. Pedemont. 143. nu. 4. vbi innumeros congerit, & Rot. Genuens. decis. 16. nu. 16. decis. 34. nu. 3. vers. at in casu nostro, decis. 59. nu. 7. decis. 78. nu. 11. vers. præterea cum dictus agens, decis. 134. circa finem; imò vtrumque interesse debetur à dicto Marchione debitore nedum moroso, sed soluere Scotto, & pro eo fideiubere recusante erga creditorem sui causa factum, vt habetur ex literis datis dicto Scotto, & Gregorio Gabarino creditori, post dictum instrumentum de anno 1594. fol. 223. nu. 71. & 72. ex notatis in l. 3. §. nunc de officio ff. quod certo loco, & d. l. vnic. ac per Afflict. decis. 20. & Canonistæ in cap. cum venerabilis de except.

Mora enim Marchionis patet ex tot literis in processu exhibitis, & ordinibus, quod pecuniæ administrationis Marchionatus alijs creditoribus soluerentur fol. 263. nu. 93. fol. 283. fol. 73. nu. 26. &c. & talis fuit, quod coegit Scottum propria vendere bona vili pretio, vt fol. 9. & prætium fuit creditoribus solutum, vt fol. 136.

Et quod voluit cambia pati licet grauitatem sciret, quæ tamen moderatissima esse constat fol. 263. nu. 81. dicto fol. . . . nu. 96. fol. 73. nu. 27. à tergo fol. 261. ibi della partita, che à voi deuo fol. 78. num. 60. fol. 315. nu. 309. & alibi.

Quod interesse idem Marchio acceptauit ordinando eidemmet Scotto, vt sibi solueret fol. 247. nu. 74. inde facta solutione partis dicendo, per vita vostra fenite di pagarni di quanto vi deuo sopra cãbij fol. 264. num. 99. & maximè acceptauit dum dicto Scotto rescripsit, hauer fatto notare li duc. 3000. vt fol. 247. nu. 77. fol. 264. nu. 100. magisq; expresse acceptauit, dum recepit computa Scotti dicẽdo li fa-

rõ

rò notare conforme al solito, vt fol. 69. nu. 7. & de solito apparet fol. 72. num. 14. & 15. dicendo hauer fatto vedere lo conto, che camina bene, & poi hauer comandato, che si ponga à libro, quæ verba operâtur de stylo mercatorio, ita quod nisi constet error in computationibus cambiorum non possit super eis refricari, vt testantur tot negotiatores in fide fol. 299. & altera fol. 300. & non obstant verba inde dicta ad refrenandum Scottum, ne conquereretur de retardatione solutionis, sicq; confirmauit, & debitum agnouit, etiam de 1598. post reuocationem Scotti à gubernio offerêdo compensare quello douesse Scotto per l'amministratione con il debito sopra li cambij, vt fol. 248. nu. 78. vnde nulli dubium esse potest, quin ipsi Scotto debeatur iuxta petita.

At vt omne genus scrupuli obiecti per Marchionem tollatur, id producitur, quod omnes nemine dissentiente concludunt, nempè quod solita dare câbia realia, prout solere ipsum Scottum fuit probatum per dictam fidem fol. 319. & testes super 10. fol. 113. & 120. à terg. quodq; vt Marchionem accomodaret cambia realia facere omisisset, licito iure permissum esse exigere, quod ex sua industria iuste permutandi facere omisit, prout in proprijs terminis affirmat Caror. in tract. de cambijs in cap. 1. Nauar. in consimili tract. cap. 15. num. 26. cap. 17. nu. 34. cap. 20. nu. 56. Alex. cons. 141. lib. 5. Moderni in l. vnic. C. de sentent. quæ pro eo, quod inter, faciunt notata per Abb. in cap. præsenti, & cap. 1. de offic. deleg. Io. Lopez in cap. per vestras §. ex his de donat. inter vir. & vxor. quia solito negotiari debetur nedum interesse damni emergentis, sed vtrumque à debitore Moroso, vt supra dictum fuit, & testantur glos. Bart. & Ias. in l. 3. §. fin. ff. de eo, quod certo loco, & communem testantur Anchar. cons. 150. col. 2. Alex. cons. 200. vol. 6. & alij relati.

Quod autem ipse Scottus solitus sit negotiari super cambijs nedum est probatum, vt supra, verum sufficit ipsa ratio, quod scilicet sit Ianuensis, ex quo Ianuæ omnes nobiles, plebei, siuè pauperes, siuè diuites, tam magistratus gerentes, quàm priuatam vitam agentes, ac etiam Doctores, imò etiam mulieres huiusmodi negotijs cambiorum incumbunt, ita vt valeat consequentia, est Ianuensis, ergo Mercator, ita enim apertissimè deduxit, & decidendo confirmauit Rot. Gen. decis. 139. num. 9. vers. Quibus hinc inde, & num. 10.

Nec dicatur quod Petrus Baptista non probauit requisita pro consequendo hoc interesse iuxta tradita per Afflictum decis. 20. Nam ex deductis côstat ipsum esse negotiatorê huiusmodi cambiorû, & quod alij negotiatores, qualis est ipse Scottus in illis nundinis degens in partibus lucrati fuerunt côsimilem quantitatem, & hoc de iure sufficit, vt voluit Angel. in l. côtinuus §. cum ita ff. de verbor. oblig. Paul. ibidê, & Rebuff. in l. vnica glos. vlt. nu. 26. post relatum Afflict. vbi supra C. de sent. quæ pro eo quod inter, & latè comprobauit Rot. Gen. decis. 139. omninò videnda.

Sed ad quid de cambiorum æquitate pertractare si ex eo, quod Scottus non valens litigare obtulit se contentare de cambijs nihil agere, dummodo soluto capitali eius per Marchionê consimilis quantitas sibi mutuetur pro eodê tempore quo Marchio vsus fuit, vt ex calculo fol. . . . in fine num. 34.

Contractus enim qui cum manifesto periurio inficiatur in æqualitatem reducitur, quæ æqualitas, cum sit de iustitia cuiuslibet contractus, vel quod ad ipsam æqualitatem seruandam, vel ad quantitatem petitorum cambiorum soluendâ dictus Marchio condemnari debeat, dubitari non oportet.

Hactenus præfatus meus compater, & integerrimus æquè ac doctissimus Pirronus qui in gratiam sui clientis obtinuit sententiam fauorabilem.

Verum si hæc decisio fulciatur aliqua valida ratione vehementer dubito: Non enim videtur subsistere ratione cambiorum, cum non nisi pro prima feria destinata permittatur cambium, non pro alijs subsequentibus, & aiunt Laurent. de Rodulph. in tract. de vsur. par. 1. nu. 26. & par. 3. q. 1. Sot. lib. 6. de Iustit. & Iure q. 12. artic. 5. & expresis verbis dicta Constit. Pij V. his verbis, neque realia cambia aliter quam pro primis nundinis vbi celebrâtur, vbi autem non celebrantur pro primis terminis, iuxta receptû locorum vsum exercere; abusu illo prorsus reiecto, cambia pro secundis, & deinceps exercêdi;
43 hæc ibi, ex quibus, omnes rectè colligût, recambia dici illa, quæ pro secundis, & vlterioribus nundinis soluuntur, eaque prohibita omninò esse, veluti iniquissimam vsuram continentia, teste Nauar. indicato cap. 17. sub num. 289. vers. & quod alioqui, & repetit in suo tractatulo de cambijs num. 80. vbi tamen videtur non improbare si ex causa interesse petatur, quod interesse cum duplex appareat scilicet damni emergentis, & lucri cessantis, ideò videtur in vtroque idipsum defendere maximè dum se remittit ad nota per eodem tract. nu. 34. & dubitare non licet ex his quæ mox scribam, ideò videndû est, si præfata decisio saltim ratione damni emergêtis, vel lucri cessantis, possit dici valida, & rationa-
44 bilis, sed antea non omittam declarare quod in ea Constitutione dicitur de primis nundinis, vt intelligatur de primis inter partes conuentis, non autem immediatis, vt optimè colligitur ex Mario Antonino variar. resol. lib. 1. resol. 27. in causa, sub nu. 7.

45 Et licet vera sit conclusio, iam iam ex Nauarro relata, licere mutuanti recipere à mutuatario damnum, quod passus est ob prædictum mutuum, si eandem quantitatem ab ipso mutuatam recipit ab altero sub cambijs, comprobata prius ex generica illa conclusione, quam statui nu. 22. & in specie ista ex auctoritate eiusdem Nauarri citato cap. 17. sub nu. 212. vers. & qđ consequenter; ac Soto in lib. 6. de iustit. & iure q. 1. art. 3. vers. quæstio hæc; licet etiam vera sit altera conclusio, de iure tamen communi, posse debitorem concedere facultatem creditori accipiendi pecuniam sub cambijs, dictaq; facultas non restringatur ad primam vicem, & ferias, sed donec fuerit eidem satisfactum, vt optimè defendit Dec. consil. 582. viso puncto numer. 1. cum sequentibus, & Tiraquell. inter regulas diuers. Regula incipiente sermo simpliciter prolatus limit. 6. vers. sequuntur item lib. 17. & Tepatus in 1. tomo variar. sentent. Iuris Rub. de interesse damni emerg. versic. debitor, potest nihilominus illud persoluendum est, prout verè interuenit alioquin non est præstandum ex Greg. Tholos. in tract. de vsur. lib. 1. cap. 2. sub nu. 4. versic. huius damnationis, & Crescent. decis. 4. Simon Centurio sub nu. 1. Farinac. & alij cons. 15. dubitandû non est nu. 10. nu. 18. & 23.

& 23. ideoq; damnũ re vera passum probare opus est, vt inquit præcitatus Crescent. & Farinac. & cõprobatur ex his quę scripsi sub n. 22. & 23. quare cũ ipse Pet. Baptista nõ probauerit eiusmodi interesse, vel saltẽ neq; suo iuramento affirmauerit recepisse sub cambijs ab alijs, inde fit, non licuisse eidem ex hoc capite recipere aliquid vltra summam mutuatam; quod autem ipse dixit passum esse eiusmodi damnum, quia à se ipso recepit pecuniam sub cambijs, idque facere potuisse vigore instrumenti inter ipsum, & Marchionem cel brati; in quo datur sibi facultas dictam summam tám in se, quàm in alios semel pluries, ac per iteratas vices cambiendi, dico haudquaquam opitulari ipsi Scotto, siquidem hoc est quod prohibetur tãquam merum cambiũ quod vltra priores ferias demonstrauimus non extendi alioqui esset recambium, & vetitum, & ob alias multas rationes quibus Cosmus Philiarcus improbat mutuum istud cum hoc pacto quod nomine illius à se ipso ad cambium accipiat, ac propterea illicitum, & vsurarium omninò esse in tract. de offic. Sacerd. lib. 5. cap. 34. vers. tertium dubium par. 2. & concinit Peguera quæst. crim. cap. 33. per totam maximè nu. 6.

46 Non item videtur subsistere ratione lucri cessantis, propterea quod, non ea fuerunt probata, quæ necessariò requiri, pro cõsequutione lucri cessantis dixi n. 24. & 42. & amplius, quia licet Rota Genuen. dicat, & incidẽter fortasse in decis. 30. alias sub n. 7. interesse lucri cessantis, deberi mercatori ex cambijs, si probauit se tantum fuisse lucratum in cambijs; attamen hæc non videtur vera resolutio, tùm quia Dec. in cons. 39. iuridice nu. 5. & alij ab eadem decis. citati, id minimè dicunt in indiuiduo, sed generatim inquiunt teneri verificare lucrum, quid lucratus esset, qui vult cõsequi lucrũ cessans, quod nos haud negamus; quinimmò probamus, negamus tamen cum his inferri posse ad illam conclusionem, licere ex cambio adipisci lucrum cessans, si tantummodò probetur lucrum, quod ex alijs cãbijs potuisset percipi; tum quia adsunt, qui expressis verbis inquiunt, eos, qui solis cambijs expositam habent pecuniam, nequire cambiendo percipere lucrum cessans, sed oportere deducere, quod propter cambium, ab altera cohibitus est licita negotiatione, ita Sot. indicato artic. 3. versic. si autem demum; & Nauar. citato cap. 17. sub nu. 297. quorũ dicto, haud aduersatur, quod si illud veritate fulciretur, sequeretur ex eo, quod qui nescit, vel nequit, aut non vult alicui mercaturæ incumbere, vel introitus, seu predia emere haudquaquam valeat cãbia exercere: & tamen contraria sententia subsistit, quam statuunt Nauar. sub num. 296. & vniuersus orbis comprobat quotidiano vsu, nam huic assertioni respondetur præfatum vsum, & doctrinam initi cãbio reali, & literis superinde factis, quo quidem casu recipitur pecunia in loco destinato; vbi potest eadem quantitas iterum sub cãbio dari alijs vel etiam eisdem; nec tunc prohibitum est campsoribus recambire, iuxta sententiam Parisiensium, quam sequitur illic Nauar. & comendat Graff. in decis. aureis lib. 2. c. 110. nu. 15. & in effectu idẽ est, quod diuersis verbis in eandẽ tamẽ sententiã scripsit Laur. de Rodulph. vt nouus debeat accedere consensus in tract. de vsur. par. 1. nu. 26. & par. 3. q. 1. nec non Amplissimus Cardinalis Tuschus conclus. 11. lit. C. nu. 15. tomo 1. sed tantum pacisci ab initio de lucro ad cambium de feria in feriã, quousq; fiat restitutio; quapropter si omnis cesset fraus, & præter spem eueniat, quod sibi minimè persoluatur pecunia in loco conuento, certè poterit consequi lucrum quod habuisset, si pecunia illa fuisset sibi restituta, & alijs, vel eisdem sub cambijs dedisset ad alium locum, & feriam restituendam, vt præfati Nauar. & Graff. in dictis locis tradunt; atq; etiam Cosmus Philiar. in tract. de off. Sacerd. lib. 5. cap. 34. vers. sed notandum par. 2. quod quidem non contigit in casu decis. superius relatæ, vbi nullum adest cambium reale, sed fictitium, & in quo fuit ab initio expressè conuentum de cambijs, & recambijs vltra primas ferias; quare nõ obstat illatio superius memorata, & subsistit doctrina Sot. & Nauar. illic relata, vt lucrum cessans debeatur, quãdo fuit probatum ob cambium non potuisse aliam licitam mercaturam exercere, vel saltem dicendum est, quod si vellemus permittere satis esse á vero, & iusto cambio cessasse, vt illud propterea lucrum cõsequi valeat ob aliud fictum cambium, vt videtur sentire idem Nauarr. dubitatiuè tamen, in tractat. de cambijs num. 26. num. 34. & num. 56, nihilominus oportet, vt aliud requisitum intercedat, vt inuenerit, qui suam pecuniam voluerit accipere per veram permutationem, & ea lucrari desierit propter retardatam solutionẽ, vel vt eam suo amico, siuè alteri proximo multũ indigenti daret, prout idem Nauar. in locis mox citatis inquit, & propterea in Rota Romana pluries proposito dubio fuit semper conclusum probandum esse, quod occurrerit materia; id est casus mercantiæ, vel occurrerint personæ volentes sumere pecunias ad cambium; & quia pecuniæ debitæ non fuerant solutæ mercator non habuit pecunias ex quibus potuerit mercari, vel dare pecunias ad cambiũ, teste Mohed. decis. 208. Dux Sesse vel. 3. de vsur. per totam, & Peguer. quæst. crimin. cap. 33. sub nu. 11. non enim sequitur, solitum esse lucrari ad cambium, ergo si habuisset pecuniã, lucratus esset, vt post alios dicit Afflict. decis. 10. num. 2. quare cum hoc non appareat intercessisse, & fortasse neque credi possit, non videtur licuisse prædictum habere lucrum.

Ex quibus, & alijs rationibus fuisse non semel in varijs tribunalibus pronunciatum in proprijs terminis præfatæ decis. contra campsorem, attestatur Caualc. decis. Fiuizana 2. supra in proxima nu. 22. versic. & circa cambia, & sub num. 32. par. 2. neque vlla est habenda ratio de pacto in instrumento addito, quod sit standum declarationi eiusdem Petri Baptistæ, quandoquidem, illud pactum licet valeat, dum in genere loquimur; in specie tamen non nisi in cambio licito, & permisso intercedat; ita quippè ait multis allectus auctoritatibus idem Caualc. indicato loco; quamobrem viribus carere in præsenti contractu, vbi de vetito cambio tractari demonstraui hactenus.

47 Ad alia modo circa cambia deflectendum est, & primo ad illud quod in eiusmodi cambijs periculum debet esse illius, qui pecuniam dat sub cambijs & literas scribit, ex Roman. cons. 238. pro habenda sub num. 6. Alex. cons. 6r. Viso processu num. 12. cum seq. vol. 2. Caualc. adducta decis. 2. num. 26. &

di-

dicam latius inferius num. 47.
48 Verum is, qui pecuniam recepit, ac literas scrip-
sit non vtique compelli potest receptam quantita-
tem restituere soluenti, quamuis illum penituerit,
& petierit propterea illius restitutionem in eodem
loco, vbi facta est consignatio ita Bald. consil. mihi
348. factæ fuerunt per Boromeum sub nu. 1. vol. 1.
qui subdit ob hanc receptionem pecuniæ non in
alio dici obligatum recipientem, quam in eo quod
actum est inter ipsos contrahentes iuxta l. non om-
nis ff. si cert. pet. atque ideò ad scribendum tantum
literas mandati ad aliquem degentem in loco desti-
49 nato, à quo fiat cum effectu solutio. Neque præ-
terea cogi poterit nouas conscribere literas ad aliũ;
teste eodem Bald. illic post num. 3. sed si vellet, non
vtique prohiberetur literas reuocare, dummodo
antequam fuerint acceptatæ ab eo, cui mittebãtur;
Rota Genuens. decis. 10. Hieronymus num. 25. po-
stea verò nequaquam, vt ex Ias. & alijs, asseuerat
eadem Rota in decis. 168. in præsenti nu. 2. Put. de-
cis. 126. die 4. Iunij, sub nu. 3. lib. 3. quinimmò nec si
vellet, tunc posset danti. & recusanti recipere, solue-
re quantitatem sibi traditam, ex eadem Rota decis.
93. nomine num. 8. cùm verò sunt deperditæ literæ
cambij, in arbitrio scribentis est, vel nouas conscri-
bere literas, vel pecuniam restituere, præstita tamen
prius cautione respectu literarum deperditarum
vt inquit decis. Rotæ Bonon. de qua Petr. Benin. de-
cis. 58. literas cambij, Andr. Gayll. obseruat. 37. cre-
ditor nu. 8. & post Bald. & Iason. concludit Anton.
Gam. decis. Lusitan. 336. Aduersus Simonem; sub
num. 1. vbi etiam adiungit, in nihilum teneri mer-
catorem, cui literæ cambij dirigebãtur, nisi fuerint
sibi præsentatæ literæ iam dictæ, dato quòd habuis-
set alias literas, quæ vulgò nuncupantur, *lettere, ò
carte d'auiso*, & in his mẽtio fieret de quãtitate cõ-
tenta in deperditis illis literis; tenetur autẽ restitue-
re vna cum interesse, si ad ipsum cum protestu re-
dierint, iuxta decis. Ianuens. 4. Ioannes Baptista sub
nu. 5. dicamque inferius latius.
50 Ex his descendo ad inuestigationem illius Thæ-
sis, quæq; multoties euenire solet, nempè, quando
dicatur ipse scribens liberatus; & quidem certum
est ita dici, cum fuerunt acceptatæ literæ, earumque
vigore facta solutio per Rotam Ianuensem decis. 2.
erant impositæ nu. 11. Castr. in l. lege num. 4. ff. de
nouat. Ias. in l. singularia sub num. 50. Castrens. sub
num. 21. Dec. num. 26. & Cagnol. sub num. 161. &
165. Bolognett. sub nu. 84. & 89. ff. si cert. petat. idq;
comprobari communi stilo mercatorum asseuerat
51 decis. 8. Rotæ Ianuens. sub nu. 17. ideò si prætereà
agitetur dubium quod fuerunt acceptatæ literæ, ac-
ceptationem verò ipsam non est subsequuta solu-
tio quantitatis in illis assertæ, & dicendum videtur
ex ijsdem met auctoribus, non censeri liberatum
scribentem, idque verius esse abundè deducitur ex
apertissimis Rotæ Romanæ decisionibus; alijs mul-
tis sanè ac validissimis assertionibus roboratas, illa
scilicet in Bononien. pecuniaria 25. Ianuarij 1583.
coram Lancellotto; altera Venetiarum literarum
cambij lunæ 23. Maij 1593. coram Giptio, & alia
Romana cambiorum, lunæ 9. Iunij 1605. coram
Amplissimo Domino meo, omniumq; virtutum
genere ornato, viroq; integerrimo, longeque pru-
denti, demumq; Italicæ quietis, ac pacis, ceu Lega-
tus Apostolicus restitutor, Cardinalis Ludouisius,
quas omnes decisiones verbatim recenset Statilius
Pacificus in fine sui tract. de Saluiano interdicto;
scilicet decis. 49. 50. & 51. ipseq; etiam insequitur in
eod. tract. inspect. 1. c. 7. nu. 34. & Marchis. in Com-
miss. appell. in causa Camer. oblig. par. 1. §. 2. nu. 193.
tom. 1. Pugnat verò cùm hac sententia decisio alte-
ra eiusdẽ Rotæ Ianuensis 168. in præsenti sub nu. 2.
Bald. eodem consil. 349. vers. tamen si campsor sub
nu. 3. Soccin. consil. 64. in causa; versic. quibus tamẽ
non obstantibus sub nu. 7. & cõsil. 68. in causa vers.
ex quibus sub nu. 1. vol. 3. necnon Alex. consil. 94.
viso puncto nu. 3. vol. 3. Barsat. consil. 39. in causa
nu. 3. vol. 1. omnesque credunt, statim post receptas
literas, exemptum esse scribentem, etiam si merca-
tor ad quem datæ fuerant decoxerit, vel aufugerit;
Verùm si relatorum verba attentè rimentur; pate-
bit cuiquam, non illos aduersari iam dictæ priori
à me constitutæ sententiæ, tot præsertim Rotæ Ro-
manæ decisionibus fulcitæ; siquidem non absolu-
tè, & simpliciter loquendo ita respondent, sed in-
nixi quibusdã assumptis scilicet nouatione, quodq;
pecunia erat præsens, ac solutioni parata, aut credi-
tor fidem habuerat de pretio, quibus in casibus
Tusch. conclus. 12. lit. C. num. 2. tomo 1. intelligit
eorundẽ auctorum verba, & nos pariter tunc ad-
mittimus, quia per fidem videtur intercessisse so-
lutionem, ac denuò factum depositum, ipseq; non
semel expertus sum, vt putà, si nolens præsentem
pecuniam recipere, mauoluit penes eundem cam-
psorem illã relinquere, qui propterea eundem præ-
sentantem scripsit in suis libris creditorem, illeque
fecerit apocham eidem cãpsori de recepto, & qui-
tantiam, iuxta morem, ab illo ad scribentem trans-
mittendam, & per nouationem idipsum continge-
re non dubitatur, non tamen præsumptam, atque
ex coniecturis deductam, vt idem Soccin. indicato
consil. 64. alijq; perperam arbitrati sunt, sed expres-
sam tantùm, quam requiri dicunt memoratæ deci-
siones, ob genericam illam in iure regulam, quod
nostris temporibus non inducitur nouatio, nisi de
ea sit expressè actum l. fin. C. de nouat. Iidem, &
per delegationem, si concurrant quæ in dictis deci-
sionibus constituuntur ad validam faciendam dele-
gationem; quibus exceptis casibus, semper teneri
scribentem affirmamus, quamuis creditor ipse
tanquam morosus notaretur, ita quippè concludit
eadem decis. 49. num. 9. necnon decis. 50. num. 3. &
decis. 51. sub num. 8. nam dicunt, tunc tantùm no-
cere moram, quando nouatio, & delegatio inter-
cessit. Nosq; adiungimus, quod vel literæ cambij
nullum continent tempus vulgò dictæ *à vista*, &
quia in illis non vendicat sibi locum acceptatio, vt
nos instruit experientia, admonetque de Franchis
decis. 303. in princ. vtique distinguendum est, ete-
nim vel fuerunt præsentatæ mercatori ad quem
dabantur, vel non, at illas penes se retinuit creditor,
hoc quippè secundò casu procederet ni fallimur,
quod in superioribus diximus moram nõ nocere,
si absit delegatio. Primo verò quia ille tenetur sta-
tim soluere, vel denegare solutionem, vtique si ac-
ceptare renuerit, quia protestari debet, easdemq;
literas, cum protestatione ad eundem remittere
scribentem, certè si id facere omitteret fortasse sibi
præiudicaret, quia subintrat conclusio, quam fir-
mauimus.

mauimus versic. Verum is qui nu. 48. quòd qui pecuniam dedit sub cambio, non tenetur receptam restituere, neq; ad alterum dare literas, nisi renuerit, cui dirigebantur de qua renitentia certior fiat mediante protestu; sibi itaque nocebit respectu interesse, & damnorum passorum ob non solutioné factam in loco, & tempore promissis, quæ alioquin repeteret si protestum cum literis ad scribentem redijsset, iuxta decis. Ianuens. 4. Ioannes Baptista, sub num. 5. non autem respectu summæ, si interim decoxerit correspondens campsor; vel literæ continent tempus aliquod vulgò ad visum dictæ, & si tempus iuxta morem Regionum currere solitum, quodq; à die acceptationis incipit, ex eadé decis. 2. Genuensi num. 12. & acceptanti concessum ad parandam quantitatem persoluendam, vtique si nondum lapsum fuerit, omnis proculdubio cessat dubietas, quin illius fuga in damnum scribentis fiat, & decoctio; si vero cesserit dies, & prolabi fecerit, si tacité, eadem militet in antecedentibus statuta conclusio, sed si expressè, & consequenter solutionem supponamus, ob fidé de pretio, tunc subintret altera nuper firmata resolutio, alioquin semper teneatur primus campsor, quique fecit literas nec adduci ad credendum possum, quomodo poterit ipse dici liberatus, antequam eandem summá teneatur correspondenti suo persoluere, & sic antequam ille, vel re ipsa soluerit pecuniam productis apodixas, vel ille habuerit de ea fidem, ita quod scribens, vel bonam facere, vel restituere obnoxius sit, præterquam in casu decis. Veralli 82. cambiauerat nu. 1. par. 1. ex peculiari facto inibi occurrenti.

52 Quod verò attinet ad eum, cui diriguntur literę quando censeatur obnoxius, & nulla contingit dubitatio, vt á die acceptationis dicatur obligatus soluere, quod post multos edocet Rota Genuen. decis. 104. solutione nu. 6. & 9. decis. 168. in præsenti sub nu. 2. Paris. cons. 47. intentio nu. 15. vol. 1. acceptatas autem dici literas inquit præfata decis. 104. num. 8. cum in dorsu earum scriptum fuit ipsius manu acceptasse per hæc verba acceptatæ die tali, vel si per testes probata sit acceptatio, iuxta decis. D. de Franchis 303. Benedictus, vbi condemnatus fuit acceptans ad solutionem post decoctionem scribentis, & tenuit Rota coram Mantica, estque decis. 53. inter relatas à Marchis. in Comment. appell. ad obligat. Camerali par. 1. §. 2. tom. 1.

53 Difficultas itidem non exigua versatur in illis, in quibus nulla apparet expressa acceptatio, & nihilominus præsumi multoties admissas, & dicatur propterea cãpsor ille obligatus, cogiq; debeat soluere, quamuis interea superuenerit Nuntius de decoctione scribentis, recordor, Nam 1. videntur acceptatæ statim ac fuerunt lectæ, & receptæ á mercatore cui dirigebantur Ioan. Bapt. Costa, in tract. de iuris ac facti ignor. dist. 79. nu. 12. nisi recipiens fuerit contrarium protestatus, & expressè renuerit, prout in hoc indiuiduo de literis cambij, concludit Angel. in l. si filiusfamilias la 2. ff. ad Maced. eumq; sequitur Corsett. singul. verb. taciturnitas nu. 2. Paris. consil. 91. viso nu. 3. vol. 1. & Salic. magistraliter in ead. l. si filiusfamilias nu. 1. existimat hoc verum, quoties receperit, & retinuit penes ipsum, & sequitur Coras. in l. admonendi sub nu. 77. de iur. iur. Bonif. de Vitall. in clem. 1. num. 69. de procur. exemplum si postquã legit posuit in filsa, vt inquit Barthol. Veron. caut. q. nu. 1. Alex. ad Bart. in l. cum Tabernam §. 1. versic. cum tabernam, sub nu. 4. ff. de pignor. Paris. consil. 5. vnio num. 206. vol. 4. Ex quibus verbis Angeli, & sequacium, alia suboritur difficultas, cum literæ restituuntur præsentanti, nam si illi innituntur retentione, inde fit, quòd si restituuntur omnis cessat præsumptio, sed ipse respondeo, quòd restitutione nó obstante, si appareat expressa acceptatio, quia in dorsu adest acceptatio, vel si testibus illa probetur, non est dubium, quin teneatur, iuxta præcitatam decis. Dom. de Frãch. & alias doctrinas supra relatas; cum verò de expressa non cõstat, adhùc dicatur obnoxius, eo quod præsumitur acceptasse, idque primo nobis insinuat generica illa, & communis resolutio, vt recipiens literas, neq; contradicens videatur approbare in eis contenta, & consentire, seq; ad ea obligare, quam post alios quos memorat statuit Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsũpt. 65. quod secundò clarius præportat altera eximiorũ Iurisperitorum sententia, quòd recipiens literas ad effectum nè dicatur consentire, & approbare contenta in eis, debeat expressè contradicere, & protestari, alioquin censeatur assentiri, quod Castrens. de Procuratore loquens, affirmat in citata l. si filiusfamilias ad Macedon. & Bald. speciatim loquens in casu eorum, qui ad inuicem sibi scribunt literas, affirmat recipientem dici acceptare illas, si non contradicat, & sequitur Soccin. Iunior. consil. 122. nolebam sub nu. 31. vol. 2. Ex his ad rem præsentem propius descenders, Andr. ab ex ea in tract. de pace sub num. 52. ait, prudentes mercatores nolentes teneri ad solutionem literarum cambij, cùm eas recipiunt, scribunt in illarum dorso, se eas recepisse, & nõ acceptasse: ergo dũm prædicta desunt, certè recipiendo, & legendo, dicuntur acceptasse, quamuis restituerint, idq; in indiuiduo determinauit Rot. Rom. die 10. Decembr. 1584. in gratiam Dominici Tuschi nunc merítissimi Cardinalis in decis. 811. dubitaui per totam, par. 1. quæ pariter optime post num. 43. respondet difficultati proficiscenti, ex earum restitutione, casus enim illius decision. est, néc nè essent Aquilani mercatores Vrbis obligati eidem Cardinali soluere quantitatem pecuniarum contentam in literis cambij scriptis ad visum, & eisdem præsentatis die 3. Nouembris 1583. & restitutis die 5. cum his verbis, à tergo ipsarum; *Vista à di cinque di Nouembre* 1583. nam antequã cederet dies solutionis, acceperunt Aquilani Iosephum Grandulphum argentarium Bononiensem, & præfatas scribentem literas, foro cessisse, quare solutionem facere renuebant, eo quod illa verba; *Vista à di cinque* non probant acceptationé sed visuram, quæ nisi constaret omnis abesset difficultas, nusquam enim potest præsumi acceptatio, nisi præcedat lectura, & scientia, & cum appareat de lectura, & visione, tũnc controuertitur de acceptatione, quoties fuerunt restitutæ, & nihilominus attento iure communi, definierunt præsumi acceptationem, non obstante restitutione præfata, & propterea condemnauit Aquilanos ad solutionem, quod multò magis fatendum est, attento communi vsu mercatorum, & millies in facto habui, vt illa verba habeantur loco acceptationis.

54 Eiusmodi literæ cambij, cuius validitatis sint, aut vigori,

vigoris,vtile quoq; erit subnectere,propterea quod
eas habere vim publici instrumenti existimat Za-
barell.conſ.153.in societate num.1.Gratian.Diſce-
ptatione Forenſi 64.num.13. Rota in Romana li-
terarum cambij,coram Sacrato in fine, eſtque 49.
inter reſcriptas à Marchiſ.in Commiſſ. appell. ab
oblig.Cameral.par.1.§.2.idemque Statilius supra-
citata inſpect.1.cap.7.nu.33. huicq; sententiæ opi-
tulari conſuetudinem, teſtatur eiuſdem Rotæ Ia-
nuen.deciſ.126.in hac cauſa,num.8.quin, & pro-
bare contra scribentem ad fauorem tertij, cui per-
ſoluenda erat quantitas, dicit præcitata Rotæ Ia-
nuenſ.deciſ.4.Ioannes Baptiſta,sub num.6.& deciſ.
146. Ioannes, multoque magis ad fauorem eius,ad
quem directæ sunt,Maſcard.de probat. concl.988.
literæ cambij num.5.item probare extremum do-
cet Marſil.in rubr.de probat.num.305.Menoch.de
arbitr.Iudic.caſu 94.num.4.Boer.deciſ.332.num.8
demumq; citatus Statil.Pacific.eod.cap.7.num.32.
& quod vtilius eſt scire,illas habere exequutionem
paratam, certò certius eſt, per eandem mox relatã
deciſ. Sacrati,in vltimis verbis, nempè contra ac-
ceptãtem,vt probat Iaſ.in §. in perſonam in princ.
inſtit. de action. Tuſchus concluſ. 13. lit. C. nu. 4.
& copioſius concl.362. lit. L.quia agitur ad eas im-
plendas Bald. conſil. 190. Sempronius sub num.4.
verſic. & eſt conſiderandum vol.2.opitulantur quę
Berous scribit conſil.33.num.12.lib.3. & Honded.
conſil.29.num.7. vol.2. licet videatur obſtare con-
ſideratio illa,deſumpta ex deciſ.Panormitana,rela-
ta per Maſtrill.deciſ.9. fuit dubitatum,vbi ſtante
ritu,quòd literę cambij haberent exequutionem
paratam, vendicaret ſibi locum tantum contra
scribentem, an etiam contra acceptantem, & licet
concludat affirmatiuè, per diſpoſitionem dicti ri-
tus, videtur contrarium sẽtijſſe de iure communi;
sed talis illatio,re vera non eſt admittenda, propter
55 citatos Doctores,id expreſsè aſſeuerantes. Reſpe-
ctu verò scribentis,vt reſtituat,ſi mandatarius non
soluit, agendum eſt via ordinaria,quia non agitur
secundum tenorem scripturę,ſed ex alia noua cau-
ſa. Ita Bald. adducto loco, sed non modo ad ſum-
mam principalem, verum inſuper ad cambia, &
recambia,quoties ob non ſolutionem ſibi factam in
loco ſtatuto proteſtatus eſt contra ipſum, & pecu-
niam propterea sub cambijs receperit,Rota Ge-
nuen. deciſ.143. Bernardus nu.1. ait ad intereſſe
paſſum,vt dixi verſic.Verũ is qui pecuniam.Quin,
& ipſe acceptans literas, & perſoluens illarum vi-
gore pecunias, ex prædictis videtur neque poſſit
agere via exequutiua aduerſus eundem ſcribẽtem;
sed vti dumtaxat actione mandati contraria l.ſi ve-
rò non remunerandi §. contrario iudicio ff. mand.
ad repetendam scilicet perſolutam quantitatem,
cum damno paſſo,& prouiſione,sequitur Rot.Ge-
nuen. in deciſ.30. Aliàs nu.1. quæ in diſcurſu deciſ.
ait etiam prædictũ intereſſe,non poſſe exigi á ſcri-
bente,niſi à die,quò fuit conſtitutus in mora. Verũ
quia nouiſſimè reperi deciſionem Serafini in An-
chonitana attentatorum 55.inter reſcriptas á Mar-
chiſ. in Commiſſ. appell. ab obligat.Camer. par.1.
§.2.tom.1.quæ non tantum ad fauorem dantis pe-
cuniam aduerſus acceptantem literas,ſed aduerſus
scribentem, quin & acceptantis aduerſus eundem
scribentem,habere exequutionem concludit, illius
igitur, & Rotæ sententiæ libenter inhæreo, nuſquã
verò ſi cambium fuit ſiccum, & literæ ad partes nõ
fuerunt tranſmiſſæ,quia iam dictam,tunc non me-
rentur exequutionem, quod probat ipſemet Mar-
chiſ.eod.§.2. sub nu.208. Tandem præterire nolo,
quòd etiam tertius,cui literę non diriguntur,ſi ſol-
uat quantitatem,in eis contentam,acquirit actionẽ
aduerſus scribentem, illumque propterea habet
obligatum,vt pluries determinauit Rota Genuen.
ac præſertim deciſ.6. Ioannes num.8. sequiturque
Menoch.conſil.296. cum interrogatus,poſt nu.24
volum. 3.

Explicito modo breuiloquo de cambijs tracta-
tulo ad principalem huius capitis materiam vſura-
riam retrogrediens reminiſcor,aduerſus vſurarios,
& eorum delictum á Iudicibus procedi solere, vel
56 ex officio,vel ad partis accuſationem,& quidem
ex officio maior pars interpretum conſentit, licere
Iure Pontificio,quo vſuræ omninò vetitæ sunt,id-
que ſi præcedat fama iuxta cap. qualiter el 2. de
accuſ. & cap.1. de offic. ordin. ita quippè ait Corn.
conſil.19. videtur num.10.verſic. concludo itaque,
vol.3. concinunt verba Abb. in cap.tuas,num.3. &
cap.cum in Diœceſi,num.etiam.3.de vſur. & text.
expreſſus adeſt in citato cap.cum in Diœceſi, cum
gloſ. in cap.1. verſic. secundum quod canones, de
offic. ordin. Bald. in l. ea quidem C. de accuſat.
& c.1.§.ſi tres nu.2. de pace tenend.in vſib.feud. &
demum Maranta quæſt. 5. exordiente Fiſcales per
totam,ac maximè num.10. & 11.
57 Quod verò ad modum agendi per accuſationẽ
attinet; is vel ciuiliter,vel criminaliter contingit,&
58 primus modus triplicem habet finem;nam vel agi-
tur ad reprobationem contractus,tanquam ſimula-
ti in fraudem vſurarum, vel ad prohibendum exa-
ctionem vſurarum promiſſarum, vel demũ ad re-
petitionem solutarum,ſuntq; pro his diuerſis fini-
bus,diuerſæ quoq; libellorum formæ prolatę à ſpe-
cul.in lib.4.tit.de vſur.nu.1. cum duobus ſeq. Alter
veró,& ſecundus modus aliò tendit,vt ſcilicet prę-
ter reſtitutionem, & alia mox relata,puniatur vſu-
rarius exemplariter, & tunc Iudiciarium ordinem
non oportet Iudicem Eccleſiaſticũ seruare,at ſum-
mariè, ac de plano ſine ſtrepitu, & figura Iudicij
clem.diſpendioſam de Iudic. quo loci gloſ.in verſ.
vſuris notat,Papam illic auferre ordinem Iudicia-
rium quo ad ſuum forum,& gloſ.in c.2.verſ.lex ci-
uilis de arbit.in 6.& generalius c.2.ad verbum poſ-
ſeſſor.de regul.iur.in 6.præfatorum autem verbo-
rum, seù clauſularum quanta ſit vis, & robur edo-
cemur ex textu in clem.2.de verb. ſignif. Roman.
conſil.20.viſo puncto sub nu.7. & inibi Mandoſ. in
addit.3.& Bapt.á S.Blaſio in tract. de arbitr. cap.6.
lib.10.Octau.Veſtr.in Praxi Romana lib.5.c.1.atq;
illic Grauat.nu.7.& alijs omiſſis Borgn.Caualc.de-
ciſ.Fiuizana 23. proponitur mihi nu.25. par.2. de-
mumq; Marãta in suo speculo par.4.diſt.9. à nu.8.
è quorum reſolutione apertè liquet, vt Iudex cui
sub tali clauſula delegatur cauſa,neceſſario libellũ
nõ exigat,litis conteſtationem nõ poſtulet, tempo-
re etiam feriarum ob neceſſitates hominũ indul-
tarum á iure procedere non impediatur,dilationũ
materiam amputet,litẽ quatum poterit faciat bre-
uiorem, exceptiones dilatorias,appellationesq; fru-
ſtratorias repellat,partium,aduocatorum, & pro-
curatorum

curatorum contentiones, & iurgia, testiúmque superfluam multitudinem refrenet, non sic tamen litem abbreuiet, quin probationes necessariæ, & defensiones legitimæ admittantur; citationem verò, ac præstationem iuramenti de calumnia, vel malitia, vel de veritate dicenda, nè veritas occultetur, per cōmissionem huiusmodi nō excludi, certo sciat, ac prædictis verbis, & clausula maiorem vim continere verba altera de veritate, & æquitate, non dubitatur; quare commissa causa cognoscenda, & terminanda de veritate, & æquitate, censeri exclusas solemnitates rigorosas iuris positiui, & plus importare, quam si committatur cum præfata clausula summariè, & de plano, sine strepitu, & figura Iudicij defendit Alex. cons. 6. circa processum, sub n. 1. vers. Accedit lib. 3. & Stephan. Bertrand. cons. 197. Namini puto num. 2. vol. 3.

59 Ex quibus conuenit nunc de pœnis vsurariorū peragere, quas licet quatuordecim esse arbitretur, & eas explicet Tholos. in tract. de vsur. lib. 3. & Didac. Perez lib. 8. ordinat. tit. 2. in princ. ipse verò aliquas tantum recēsebo huic meo tractatui propius tangentia. & 1. eam repeto quàm ante alios statuit Greg. 9. in cap. 1. §. quod si post, de vsur. his quippé
60 verbis; quod si post huiusmodi constitutū in clero quisquam extiterit, qui detestandis vsurarum lucris insistat, Ecclesiastici officij periculum patiatur. Quorum verborum mens apparet sanè illa, vsurarium clericū ab obtempto Ecclesiastico beneficio esse deponendum, & repellendum ab obtinendo: Iuuatur hæc decisio alijs similibus iuribus, nempè c. si quis oblitus, & c. quoniam 14. q. 4. & c. quoniam multi iuncto c. si quis clericorum 47. distinct. ex quibus iam loquentibus de obtēptis, multò magis subsistere videtur resolutio Rebuffi in tract. de pacif. possess. num. mihi 227. & Parif. in tract. de resign. lib. 4. q. 3. nu. 26. vt ad obtinenda sint inhabiles, stante quod multa iam facta persistunt, quæ antea fieri vetarētur, & quod de beneficijs statutum est, de ordinibus etiam dicendum apparet, quandoquidem ad ordines ne promoueatur vsurarius, deciditur in c. maritum 33. dist. & c. seditionarios 46. dist. vbi glos. 1. dispositionem illius capitis expressis verbis loquentem de ordinibus suscipiendis interpretatur locum habere in susceptis, vt ab illis deponatur, dū enim in eo textu dicitur, illic nominatos nunquam ordinandos, adiungit, & ordinatos deijciēdos, & insinuat verbum positum indicato c. si quis clericorū scilicet placuit degradari, hoc siquidè verbum ordines respicit iam susceptos, & vtraq; sententia circa beneficia, & ordines, tum habita, & susceptos, quam habenda, & suscipiendos, comprobatur ex his quæ latioribus verbis dixi in cap. de infantibus, cum & vsurarios infamia notatos concluserim in hoc eod. cap. nu. 1. est verum quod respectu degradationis, & depositionis ab ordinibus, & beneficijs obtemptis procedatur seruato ordine iudiciali, nec statim deponitur, aut spoliatur illis, nisi sit inemendabilis, ita quód admonendus antea venit. vt tunc si seipsum corrigat, euitet pœnam iam dictam, quemadmodum insinuant verba citati cap. Episcopus 47. distinct. quæ sunt, Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus vsuras à debitoribus exigens, aut desistat, aut certè deponatur, dictio quippè, aut, posita in eo textu, est, alternatiua ex Bald. consil. 85. punctus quidam, & consil. 450. lib. 5. Roman. consil. 176. Istæ sunt, post nu. 7. & tunc satis est si dispositio in altero eorum verificetur, vt post alios concludit Caualc. decis. Fiuizana 24. quāuis num. 14. par. 4. & amplissimus Cardin. Tuschus conclus. 317. lit. A. par. 1. ex quibus dum tex. in cap. clerici 14. quæst. 4. inquit, Clericos in quocumque gradu positos ab indignis quæstibus nolentes cessare, á clericalibus officijs abstinere cogendos esse, addit glos. in versic. cessare, & ait; non ergo inquit statim deponendos esse, quod etiam præportat tex. in cap. 1. §. fin. de vsur. sub his verbis, si detestandis vsurarum lucris insistat, Ecclesiastici officij periculum patiatur: Vult enim vt insistat, & certè insistit is qui non desistit, ac propterea Hostien. in Summa de vsur. §. fin. vers. alia, à Iudice, breui contextu verborum has pœnas explicans, subscriptis vtitur verbis. Vsurarius clericus ab officio beneficioque suspenditur, & si nec adhuc desistat degradādus est, & sic intelligit dicta iura, & cōsentit Diaza in Praxi cap. 88. propè finem, subdens ex præmissis colligendam practicam pro Iudicibus, qui ante omnia suspensionem infligant aduersus clericum vsurarium, ac demum eo non se corrigente, ad degradationem properent.

61 Sed per quantum tempus sit ille suspendendus, non aperit, neque præcitati textus aiunt; ideoque arbitrio Iudicis remitti opinatur Tholos. in dicato tract. lib. 3. cap. 1. in calce num. 1. & post Salzed. tradit Peguer. in decis. crimin. cap. 31. sub num. 15. hæc autem attendenda sunt quoties de ordinibus susceptis; vel beneficijs impetratis agitur; quia si de obtinendis, statim constito esse vsurarium, irritatur electio, vel præsentatio, & impeditur eligi, præsentari, aut prouideri, vt illic post num. 3. notat citatus Tholos. & Rebuff. de pacific. possess. nu. 227 atque Paris. de resign. benefic. lib. 4. quæst. 3. nu. 26. interdum verò quod obijcitur electo, vel præsentato esse talem, suspendi effectum, & institutionem, siue confirmationem, ait, quousq; pendeat quæstio sit ne vsurarius; & deinde comperto esse vsurariū, non vltró procedatur; comprobatque Bertach. in tract. de Episcop. lib. 2. par. 1. q. 33. Lambert. de Iure patron. lib. 2. par. 1. q. 9. art. 21. & Ignatius Lopez in 1. sua addit. ad citatum cap. 88. Diazæ; non tamen videtur improbanda sententia glos. penult. in d. c. præterea, & Abb. in c. inter dilectos de concess. Prælat. vt circa beneficia retinenda, & obtinenda Episcopus secum dispensare queat, & comendant præfati Diazza, & Tholos. ille post nu. 1. iste autem nu. 4. ac sequitur Peguer. citatu num. 15.

62 Præterea monitione præmissa cogendi sunt vsurarij per sententiam excommunicationis desistere ab vsurarum exactione, & restituere receptas cap. præterea iuncto cap. tuas. de vsur. & ad confessionē
63 admitti, & à peccatis absolui omninò prohibentur, ante restitutionem c. 2. §. nullus manifestorum de vsur. in 6.

64 Isthæc autem restitutio, vel facienda est realiter, & propriè, seu cum effectu, vel etiam per remissionem creditorum, qui vsurarijs ipsis condonent, vsuras habitas, ita glosa in Reg. peccatum, de regulis iuris in 6. & inibi Ioan. Andr. in Mercurial. & Dyn. numero 8. Hostien. Federic. de Sen. Butrius, Lapus, & alij citati, & comendati ab Alexand.

Alexand. conſil. 91. viſis actis num. 1. volum. 2. etenim dationi æquiparari remiſſionem probat gloſa prima in cap. talia 8. quæſt. 3. & text. in cap. veniens el 1. de teſtibus, & l. quin etiam ff. de calumn. ac probaui ſupra; nam ſolutionis verbo, omnem contineri ſatisfactionem edocet text. in l.ſolutionis verbo ff. de verb. ſignific. & l. ſolutionis verbum ff. de ſolut. quare Abbas in capit. præterea num.3. de vſur. rectiſſimè obſeruat verba ibi poſita, vſque ad condignam ſatisfactionem; ſubſcribo tamen libenter concluſioni illi non tutum eſſe à peccato, qui cum poſſet reſtituere, non habebat intentionem ſoluendi, & reſtituendi niſi ſibi fuiſſet remiſſum, & relaxatum debitum, quam ſcriptam reliquit Ioan. Andr. in gloſa capit. peccatum verſic. reſtituatur de regulis iuris in 6. & in addit. 1. ad ſpecul. in tit. de vſur.

65 Nec tantum facienda eſt prædicta reſtitutio ab ipſo vſurario, verum etiam ab eius hæredibus cap. tua nos de vſur. prout eſt in hæreditate ſi eam ſuſceperunt cum beneficio l.& inuentarij,iuxta gloſam in capit. 2. verſic. mandauerint de vſur. in 6. & inibi Archidiac. opitulaturque generica deciſio,ne hæres teneatur vltra vires cum inuentarium confecit, ſed cum fine illo adiuit,iuxta l. ſancimus §. ſin autem cum §. ſeq. C. de iure delib.§.hinc nobis in auth. de hæred.& Falcid. licet Abb. ex multis propendat in aliam diſtinctionem ſi teſtatorem pœnituit, vel non pœnituit, vt primo caſu teneantur hæredes, ſecundo verò nequaquam, etiam nullo confecto inuentario in capit. in literis numero 3. de raptoribus; licet, Federic. de Senis commendatus ab Anchar. conſil. 306. aliter dicat:cùm verò plures ſunt vſurarij hæredes, tunc reſtituere pro virili debent, ſecundum partem hæreditatis ad vnumquemquam peruentam, ad gloſam in capit. tua nos verſic. cogendi de vſur.quemadmodum, & in alijs debitis ſoluendis obſeruari inſtruimur ex l. 1. & 2. C. de hæred.actio.l. pacto ſucceſſorum C. de pact.& ita aſſertio illa,qua dicitur inſolidum teneri hæredes etiam ex dolo defuncti, explicatur,id eſt per partes in l. ad ea §. in contractibus ff. de regulis iuris,ſecundum naturam quippè eſt, vt quem ſequuntur commoda ſequantur incommoda, & è contra;quare non eſt ferendus, vt qui lucrum conſequitur, onus ſubire recuſet l. vnica §. pro ſecundo C. de caduc. tollend. l. fin. §. ſed cùm in ſecundam C.de furtis, & l. ſecundum naturam ff. de regulis iuris. Verum eiuſmodi reſolutio ſine difficultate ſubſiſtit, quoties hæredes omnes ſoluendo ſunt, & ſi ab inteſtato adierint hæreditatem iuxta l. pro hæreditarijs C.de hæredibus action.d.l.pacto ſucceſſorum C.de pact.& l.ea quæ iuncta l. certum eſt C. familiæ Herciſcund. l. 1.ff.de hæred. inſtitut. & l. 1. C. de except. ſed dubium non exiguum verſatur,cum non omnes ſoluendo ſunt, nam tunc poſſe vnumquemlibet inſolidum conueniri, cenſet relata gloſa in adducto cap. tua nos, & illa fulcitur ratione, quòd bona vſurarij ſunt pro vſurarum reſtitutione obligata per cap. cum tu,de vſur. & concinit altera gloſa in capit. 2. ad verbum facultates de vſuris, itaque actionem pro illarum repetitione competere contra quoſcumque poſſeſſores, & detemptores bonorum dicti vſurarij, & conſequenter contra hæredes, qui eſſent ſoluendo,iuxta naturam actionis hypothecariæ per l. 2. C. de hæred. action. & nihilominus hoc etiam caſu tenenda eſt prior reſolutio, quamque ſuper eodem capir. tua nos, ſub num. 9. defendit Abbas,tanquam contraria innitatur præfata ratione,bona vſurarij dici tacitè hypothecata, quæ frequentiori Doctorum calculo improbata apparet, ipſeque mox demonſtrabo.

Sed cum ſolutio,& quæuis reſtitutio ſit ordinatim, & gradatim facienda iuxta diſtinctionem relatam à Doctoribus maximè Bald. in l. pro debito C. de bonis auct. Iudic. poſſeſſ. Tabiena verbo reſtitutio num.26. & Toleto lib.5. cap. 25.& alijs,

66 propterea dubitare contingit quis ſit locus creditorum ex cauſa vſurarum ab ipſis perſolutarum, in qua re fuerunt Doctores varij; quandoquidem aliqui crediderunt, vt quoties adeſt certus creditur pro cauſa, & debito licitè contracto, ſiue habeat expreſſam, ſiuè tacitam hypothecam, ſiue ſit priuilegiatus, ſiue non, vel etiam Chyrographarius præferendus ſit in reſtitutione facienda creditori, quamuis certo ex cauſa vſurarum, qui poſt omnes ſit numerandus, cuius ſententiæ fuit Caiet. in ſumm. verb. reſtitutio capit. 8. duabus additis reſtrictionibus, ſcilicet ſi res habita pro vſuris in ſpecie extet, quia tunc foret illa ante omnia reſtituenda, prout in alijs contractibus, & 2. cum alij creditores veniunt ex cauſa onerosa, qua factus eſt ditior vſurarius, non autem lucratiua, qua effectus eſt pauperior, cumque ſequuntur Nauar. in Manuali cap. 17. ſub num. 12. Medina Salmaticenſis in lib. 1. inſtruct.confeſſ. capit. 14. §. 33. Gregor. de Valent. ſuper Diuum Thomam diſput. 5.quæſt. 6. punctu 10. verſic. quarto ex debitis certis, tomo tertio Lopez in ſuo inſtruct. caſuum conſcient. cap.111.quæſt.prima,ſumm. Coron.par.2.cap.5.ſub num.24.& Coſm. Filiarch. de offic.Sacerd.tomo 2. lib.6. cap.29. atque Ludouic. Carbo.quæſt.92. de reſtitut. concluſ.9. Neque alij deſunt ſimpliciter amplexantes ſupradictam concluſionem,nihil adiungentes circa reſtrictionem illam continentem diſtinctionem de contractibus licitis ex cauſa onerosa, vel lucratiua, ac præſertim Tabiena verbo reſtitutio ſub num.25.Ioſeph.Angles in Floribus Theolog. quæſt. ſuper 4. ſentent. quæſt.2. de reſtitut.artic.3. dubio primo concluſ.1. Emanuel Rodriquez in ſumm. part. 2. capit. 48. concluſ. 10. & Tolet. adducto lib. 5. capit. 25. num.1. verſic. tertia regula; & iterum verſic. vltimum tenent,ſub num.2.

Alij crediderunt prius perſoluendas eſſe vſuras, quàm alia debita chyrographariorum creditorum,in quam ſententiam iuerunt Medina complutenſis in capit. de reſtit. quæſt. 2. dubio 5. concluſ.4. & Correlar. vlt. Michael Salon ſuper Diuũ Thomam quæſt.62.art.8. quando ſunt plures creditores concluſ. 1.& Domin.Bannes ead. quæſt.62. artic.8. verſ. Quartum documentum, qui omnes atque alij hanc fouentes opinionem non alia fulciri poſſunt ratione, vt inquit Tabienna loco citato, quàm ea quod bona vſurariorum dicantur tacitè hypothecata pro illarum reſtitutione, quam ſtatuerunt complures,quos citat, & ſequitur Raudeſ. deciſ. Piſana 7. impenſarum num.67. quam profectò rationem ſemper exiſtimaui reijciendam eſſe

Yy cum

cum nullus reperiatur textus eiusmodi approbans hypothecam, prout Ioan. Andr. rectè admonet in cap. quanquam sub num. 10. de vsur. in 6. ita quod opinio improbans dictam hypothecam communis est, & eius testis est Ambrosius de Vigna in tractat. de vsur. par. 2. versic. sed quid si multi num. 231. & Antonius Gama, subnectes ita fuisse illic iudicatum in decis. Lusit. 71. Egit actor num. 1. & cumulatius Viuius coaceruans multos sectatores in decis. 451. pro definitione à num. 6. & magis in specie num. 11. quam his maximè temporibus communem esse asseuerat Abb. in citato cap. tua nos sub num. 9. de vsur. vbi Alex. de Neuo addit eam dici debere communem opinionem, quia moderni, & classici amplexantur Doctores, præter quam in Catalonia, vbi peculiari constitutione illius Regni cauetur, bona Campsorum creditoribus suis, ita tacitè obligari, & hypothecari, ac si scriptura publica specialiter vel generaliter dicta bona obligarentur, in cap. 4. Regis Iacobi 2. cuius meminit Peguer. decis. crim. capit. 38. num. 15.

Tandemque alij crediderunt nullum esse ordinem inter hos seruandum, sed omnibus faciendam esse restitutionem pro rata; ita siquidem fatetur Syluest. verbo restitutio 6. num. 5. versic. post has, & adstipulatur Gregor. Sayr. ex sententia Petri de Aragona 2. 2. quæst. 62. art. 8. in fin. conclus. 6. & Pe. Nauar. in lib. 4. de restit. cap. 6. dubio 8. num. 41. vt ille inquit in 2. par. clauis Regiæ lib. 10. tractat. 2. cap. 7. num. 31. quorum veriorem ipse existimo sententiam, cùm enim hypothecam abesse defenderim, sola personali actione conueniri vsurarium pro illarum restitutione suboritur, non secus ac reliquos à Doctoribus Chyrographarios appellatos, itaque si parem retinent actionem creditores omnes iam dicti, non est cur dicamus anteponendos, vel postponendos esse; neque propterea licebit distinctione vti, vbi lex ipsa non distinguit; Non tamen dissentio à restrictione illa, vt præfata regula subsistat eo in casu, quo rei vsurariæ translatum est dominium, in vsurarium, alioqui creditor vsurarum anteponatur cæteris alijs creditoribus in earum repetitione, vt ex Caetano, & sequacibus dixi sub n. 66. neq; vllus dubitat, & nunc explico non modo haud censeri translatum dominium quoties rei immobilis, aut mobilis, sed vsu non consumptibilis data est, pro vsuris, & iam extat penes eundem vsurarium, in quo quidem casu loquuntur omnes præcitati, atque etiam Menoch. consil. 300. Dubitaui num. 1. cum seq. volum. 3. verum dato, quod fuerit alienata; eamque propterea valeat à tertio possessore repetere, prout colligi rectè poterit ex antedicta Antonij Gammæ decis. num. 3. quamuis dictus possessor illam sit adeptus ex causa onerosa, vt multis cōprobat auctoritatib' Menoch. indicato consil. à num. 14. Quinimmò res empta ex pecunia vsuraria, licet transeat in plenum dominium emptoris, sit nihilominus hypothecata creditori, qui dictam quantitatem persoluerat ex causa vsurarum, dixerunt Hostiens. & Butr. in capit. cum tu de vsur. sequiturque Menoch. citato consil. num. 34. & 35. & hoc insinuat quamuis intricatis verbis Ioseph. Angles. indicata quæstione secunda de restitut. artic. 3. dubio primo, conclus. 1.

Sed præsenti capiti, vt demum finem imponam, quia vnusquisque contractus præsumitur licitus, & non vsurarius ex Parisio consil. 54. in præsenti causa num. 6. volum. 1. & post alios mille Doctores, tradit Petrus Surd. consil. 425. tres in partes num. 1. volum. 3. iccircò, vt hactenus scripta de vsura, atque vsurarijs ipsis subsistant, operæ prætium erit probare vsuram, & propterea superest inuestigari modum, quò illa probetur; cui quæsito, vt rectè respondeam, distinctione vtendum arbitror; ea nempè, quod vel loquimur attento Iure Regni, atque in Tribunalibus Iudicum temporalium; vel attento iure communi. Primó quippè casu, & capitula eiusdem Regni, & Ritus, & Regiæ Pragmaticæ normam statuunt, formamque præscribunt; quorum resoluta hoc in loco præterire censui, omnibus vniuersi orbis non singulorum locorum, cum proficere studeam, assatim tamen explicaui in duabus mearum decisionum; scilicet decis. 37. & 78. Itaque respectu secundi capitis, vt respondeam, memoro Iosephum Mascardum latè tractantem, explicantem, atque huic quæsitui respondentem, in conclus. 1417. vsura, & conclus. 1418. volum. 3. & aliqua breuiter degustando pertingit Osasch. decis. 72. num. 3. & Surd. præcitat. consil. ex quibus illud præsertim notandum aduerti, quod obtinui tanquam Fisci Patronus Apostolicus contra quendam Clericum de vsura imputatum, & conuictum ab eo, qui pecuniam sub vsuris acceperat, & altero eiusdem negotij proxeneta, per originale dictum Veronen. in tractat. de simulat. contract. sub num. 87. quem sequitur præfatus Osaschus indic. decis. num. 3. in quo insuper casu obseruantiæ dare feci Theoricam Camilli Borrelli in consil. 65. exordiente causa hæc ita reducitur; non solum dum á num. 2. probare nititur pecuniam in societatem datam, cum pactione quod capitale esset saluum, efficere, vt eiusmodi contractus sit vsurarius; in cuius sententiæ comprobationem infinitos coaceruat Doctores in indiuiduo, id affirmantes, quibus addo Lopez de contract. lib. 1. cap. 65. & modernum Farinac. in cons. 15. dubitandum non est num. 34. & Constitut. Sixti Quinti in ordine 46. exordientem detestabilis, quæ damnat, & reprobat pactiones in societatibus appositas, capitalis securitatem, aut lucri nomine certam responsionem, aut aliam vsurariam prauitatem continentes; sed etiam dum nu. 17. idipsum asseuerat præfatus Borrellus, quoties pro medietate est saluum capitale per Soccin. consil. 265. sub num. 4. versic. Secundo quia, volum. 2. Quid verò dicendum sit, quoties capitale esset saluum in aliquibus casibus, non autem in omnibus, & respondet Farinacc. consil. 54. exordiente Bulla Sixti, & concludit, præsertim numero 5. non esse contractum vsurarium; eius autem verba procedunt respectu pœnarum statutarum in præfata Constitutione Sixti, quæ videtur exigere securitatem capitalis in omni casu, vt ipse ait, non autem quo ad pœnas incurrendas á iure communi, quas incurrere existimo eum, qui in aliquibus tantum, quamuis non in omnibus casibus, habet

habet ſaluum capitale, præter quod, ſi benè attendantur verba, & caſus poſitus á Farinaccio, fortaſſe quò ad ipſas pœnas Conſtitutionis, non eſſet iſthæc concluſio deſumenda. Quibus autem verbis dicatur conuenta aſſecuratio capitalis, deducitur apertè ex deciſione illa longè vtili in hac materia, alia multa in ea re cumulante, & declarante, in illa Mediolanenſ. Cambiorum, Veneris 25. Iunij 1610. coram Ampliſsimo Cardinali, & Iuriſconſulto eximio Lancellotto Iuniore, eſtque 68. inter reſcriptas á Marchiſ. in Commiſſ. appell. ab obligat.Cameral. par.1.§.2. tomo 1.

SVMMARIA.

Pænitentiam ſolemnem agentes, hi nequeunt ordinari, num. 1.

Quid ſi publicam, num. 2.

Beneficia priora, qui hæreſim abiurarunt, an perdant, num. 3.

Noua autem acquirere an valeant, num. 4.

Quid in hæretico formali prima vice abiurante? num. 5.

Matrimonium verò an contrahere poſſint, qui publicam fecerunt pænitentiam, nu. 6.

Epiſcopi cum eis non prohibentur diſpenſare ad ſuſcipiendos minores, num. 7.

Solemnis pænitentia, quæ ſit forma, nu. 8.

Quibus ex cauſis fuerit antiquitus inſtituta, num. 9.

Pænitentia nomen quotupliciter ſumatur, & qui ſint hi modi, declaratur, num. 10.

Capitulum XXI.

SOLEMNITER Pœnitentes, infamiæ nota, quia laborant ex conſenſu omnium, docetque Rota in vna Grandicenſis Canonicatus 20. Iulij MDLXXXVII. coram Comitulo, ideò eorumdem tractatum ſummis digitis, quem attingere conſtitui, inter alios ex infamia impeditos, meritò ſubiungam.

1 Et hi ſine dubio ordinari nequeunt, ex Concilio Carthaginenſi in capit. ex pœnitentibus 50. diſtinct. & Decreto Hormiſdæ Papæ in capit. ſi ille, eiuſdem diſtinctionis; quorum ſanctionem, cautè admodum intelligendam moneo, cum non omnem liget pœnitentem ſcilicet non eum qui pœnitentiam, prout eſt virtus, aut ſacramentum amplexatus eſt, quia hic collaudandus foret, ac ſummis laudibus extollendus, & cuius meminero in huius capitis fine. Sed eum qui ſolemnem tantum egit pœnitentiã, per gloſſam, in capit. fidelior, verſic. Hæc eſt ſexta pars: eadem diſtinct. Syluest. verbo ordo 4. verſic. Nec quinto, ſub numero 2. & gloſa 'imarginea in capit. præcipimus 34. diſtinct. quæ tamen non modo de ſolemniter dumtaxat pœnitente loquitur, ſed prætera de publico, ſubſcripta ſeruata diſtinctione, quod qui ſolemnem fecerint etiam illa peracta, prohibeantur ordinari, & inquit inſuper Maiol. tractat. de irregul. lib. 3. capit. 2. verſic. quæ omnia ſub num. 4. per cap. ſi quis poſt remiſſionem iuncta gloſa 1. diſtinct. 50. Si verò publicam, non vetantur poſt illam promoueri; & vendicet ſibi locum doctrina Stephani de Auila in tractat. de cenſur. par. 7. diſput. 4. dubio 6. ea vero durante nequaquam, idem Maiol. lib. 3. capit. 3. poſt numer. 2. verſic. & licet, idque corroboratur diſpoſitione capit. ſi ille, indicata diſtinct. (quem Canonem, vt notat ſuper eo Archid. de publica pœnitentia verba facit) exemplum eſſe poteſt in eo, qui ad pœnitentiam agendam miſſus eſt in Monaſterium, per idem caput ſi ille; vel in eo, qui alteram publicam agere pœnitentiam debet ieiunando, aut vigilando, ſeu orando, ad conſtitutum tempus, vel indefinitè, iuxtà caput admonere §. ſin autem publicam 33. quæſt. 2. hi enim interea, haud poſſunt ordinibus inſigniri.

2 Aſſertio autem illa communiter tradita, & deprompta ex cap. illud, & cap. placuit 50. diſtinct. quæ defendit publicam pœnitentiam operari irregularitatem; eam proculdubio admittit reſtrictionem; circa pœnitentiam publicam pro crimine tantum inflictam, prout colligi fortaſſe poteſt ex eodem cap. placuit, notatque apertis verbis Archidiac. in c. in capite 50. diſt. nec non Rota in vna Grandice nſis Canonicatus 20. Iulij 1587. coram Comitulo.

3 Quare ſi petatur, idem nè ſit in abiurante hæreſim propter ſuſpictionem contra ipſum enatam de hæreſi? Reſpondet negatiuè eadem deciſ. Comituli, quia non ob crimen, de quo eſſet conuictus impoſita ſibi fuit pœnitentia iſta, verum ob ſcandalum ex ſuſpictione ortum, vt quos antea ſcandalizauerat, verbo aut facto, ædificaret, abiurando publicè, cap. inter. de purgat. canon. vtque verus agnoſcatur Catholicus cap. literas, de præſumpt. Rota deciſ. 1. ſub num. 8. de hæret. in antiq. ob quæ citius dicitur abiuratio purgatiua ex capit. cum P. Manconella de purgat. canon. cuius præcipuus effectus cum ſit abſolutio, & reſtitutio beneficiorum per Abb. in d.c. inter ſub n. 2. ideoque Rota definiuit in vna Vuarmien. coram Fabio de Anno MDXLIX. Beneficia alicuius Eccleſiaſtici, inquiſiti, & carcerati ob ſuſpictionem hæreſis, ſuperueniente ſententia abſolutoria quamuis contineret abiurationem, debere illi reſtitui, etiam ſi pendente inquiſitione fuerint alijs collata, quam deciſionem reſcriptam legimus inter deciſiones Achill. eſtque 345. ſiue vnica de hæretic. quam ſequitur Burſat. conſil. 14. præſupponitur ſub num. 34. volum. 1. ex cuius deciſionis verbis illud colligi notabile dictum inter alia poterit, inquiſiti ob ſuſpictionem hæreſis beneficia alteri conferri poſſe, quæ quidem collatio reſpectu ipſius inquiſiti, libentius dicenda ſit quædam ſuſpenſio beneficiorum propter ſuſpictionem hæreſis; quam priuatio propter hæreſim, prout citatæ deciſ. Achill. verba præportant.

4 Immò habilis est ad alia obtinenda etiam Canonicatus in Cathedrali; prout decisum fuisse in dicto Canonicatu Gradicensi demonstrat relata decisio Comituli, multis comprobans rationibus, eaque inter cœteras, nullum extare Canonem inhabilitantem ad beneficia illos, qui abiurauerunt de vehementi, & fuerunt publicè pœnitentiati, argum. glosæ in cap. fin. de Iure patronat. rationibus etiam in contrarium vrgentibus affatim respondet.

5 Extentio autem illa, quòd neque hæreticus formalis, qui prima vice abiurauit, inhabilis reddatur ad beneficia, cum retinere, recuperareque valeat virtute reconciliationis Ecclesiæ, etiam ex misericordia factæ, quam tradunt Parif. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis consil. 2. & si esse Iudæum sit crimen num. 185. & 188. volum. 4. Roland. à Valla consil. 63. num. requisitus ab intimo amico num. 30. volum. 3. glos. notabilis in cap. nunc autem, verbo Marcellinus in fine 21. distinct. & Archidiac. in cap. vt commisso de hæret. in 6. tamen lentè procedendum ad istam decisionem, sed matura præhabita consideratione, quo verò ad repetitionem bonorum facilius consentio in præfatam affirmatiuam sententiam longo sermone probatam per adductos Parif. & Roland. nec non per Bursat. consil. 14. præsupponitur volum. 1.

6 Huiusmodi pœnitentes vetiti præterea sunt matrimonia contrahere. In cap. hoc ipsum §. de pœnitentibus 33. quæst. 2. ex Indulgentia tamen concederetur constituto in adolescentia redire ad pristinum coniugium si is continens esset, ne adulterij lapsum incurrat, iuxta verba capitis antiqui eadem causa, & quæst. vbi glos. & DD. multa cumulant huc tangentia.

7 Dispensare autem cum his solemniter pœnitentibus, licere Episcopis ad suscipiendum minores, notat Syluest. in verbo pœnitentia num. 3. Diaza praxi crimin. canon. cap. 19. & ita intelligitur Archid. in cap. placuit num. 2. distinct. 50. simpliciter loquens; non tamen potest Antistes hanc impartiri dispensationem pro libito voluntatis, & solum propter necessitatem, vel vtilitatem, per Diazam loco antedicto; in quibus casibus longè magis quibit cum pœnitente publico dispensare, ex Maiol. adducto cap. 3. versic. Hæc quæ, sub nu. 6. & si Præsul scienter promouisset absque dispensatione necessaria aliquem ex his, & in casibus, in quibus nullam ipse retinet potestatem, cum eis dispensandi, priuaretur facultate ordinis conferendi, ex textu in cap. ex pœnitentibus 50. distinct.

8 Quis tamen modus, aut quæ sit seruanda forma in hac solemni pœnitentia iniungenda, præterire censui, cum registretur in cap. in capite 50. distinct. quando autem infligenda veniat solemnis, aut quando publica, Abbas explicat in cap. quæsitum num. 1. de pœnit. & remiss. ea vsus distinctione, quod vel delictum est graue, cum scandalo vniuersæ ciuitatis, & laico sit imponenda solemnis, Clerico verò publica: cui non nisi publica iniungi potest, secundum doctrinam Diui Thomæ in 4. sentent. distinct. 24. quæst. 1. artic. 5. vel graue quidem, at præter scandalum Ciuitatis, & subdistinguit, inquiens, vel fuisse occultum, & neutra, etiam laico infligatur, aut publicum, & publica tantum imponatur.

Distantiam verò existentem inter solemnem & publicam pœnitentiam delibauit Maiol. citato cap. 3. in princip. quem poterit lector adire si placeat, cùm silentio inuoluere hoc in loco duxerim,

9 quæ ille scribit. At illud non omittam hanc solemnem pœnitentiam ab antiquis Patribus iustissimis ex rationibus inuentam fuisse, eaque potissimum, vt grauia, & scandalosa facinora vitarentur in populis; ipsamquè hac nostra tempestate aboleuisse ferunt vnanimiter scriptores, aitquè Auila indicato dubio 6. versic. sed nota: id tamen (proh dolor) non talium defectu criminum, & carentia, ai Prælatorum incuria euenire admonet citatus Diazza in initio dicti capitis 19.

De aliis nunc pœnitentibus pauca adnectam, dicamque ex doctrina Viguerij in summ. Rub. de

10 Sacram. pœnit. cap. 16. §. 4. istud pœnitentiæ nomen tripliciter sumi, vno quippe modo, largè, pro omni displicentia, & nolitione siue boni commissi, siue mali omissi; licet hunc modum improprium esse arbitretur; eo quòd naturale non est de bono commisso, aut malo omisso pœnitere, nisi bonum commissum, subsequatur euidens malum; in quem præsertim sensum interpretanda verba Domini Genesis 6. pœnitet me fecisse hominem, (scribit, tametsi alios non prætermittat sensus eorundem verborum. Altero autem modo accipitur pro pœnitentia, quæ est habitus electiuus, &c. & significat nolle fecisse; aut omisisse aliquid à se factum, vel omissum Zerula in tract. de pœnit. in præludio adiungens id dupliciter contingere, vel sine dolore, vt in Beatis, quos sine dolore suorum erratorum pœnitet, & dixerat antea Diuus Thomas in 4. sentent. dist. 14. quæst. 1. artic. 3. quæstiuncula 3. & 4. vel cum dolore, vt in viatoribus: qui ex traditis etiam per Nauar. in Manuali, præludio 10. num. 1. non solum nolunt, sed etiam peccasse dolent, iuxta illud Diui Augustini in cap. pœnitentia de pœnit. & remiss. pœnitere, est pœnam tenere. Tertio item modo pro Sacramento pœnitentiæ à CHRISTO instituto, iuxta cap. quod in te, de pœnit. & remiss. Tandemque pro pœna à Confessario iniuncta pœnitenti in satisfactionem peccatorum cap. falsò de pœnit. dist. 5. Sed propriè cum sumitur in pœnitentiam, virtutem, & pœnitentiam sacramentum, rectè diuiditur à Theologis, ac Sancto Thoma in sum. par. 3. q. 85. art. 1. & in 4. sent. dist. 14.

In his duabus pœnitentiæ speciebus explicandis immorari renuo; quandoquidem integrum exigerent volumen; ideò contentus tantum ero, lectorem remittere, ad ea quæ superinde scribunt citati Zerula, Nauar. Viguer. & Diuu. Thom. adductis in locis, nec non Summistæ omnes in verbo Sacraméta, & Confessor. Viual. in suo Candelab. Rub. de Sacram. pœnit. Henriq. in summ. Theolog. Moral. lib. 4. qui in eius libri initio memorat mille auctores tractantes de hoc Sacramento, & insimul loquêtes de pœnitêtia virtute; & ipse cōplura sparsim recensui in hoc opere, ac præsertim de Confessore approbando ab Episcopo, & quid dicendum si Regularis velit audire Confessiones, ac cum semel fuit dijudicatus idoneus, in Rubr. de Regularibus c. 13. nu. 54. de illo autem qui Præceptum de confitendo in Paschate non adimplet scribo super Ritu 19. Cur. Archiepisc. Neapol. num. 6.

SVM-

SVMMARIA.

Sodomia crimen omnibus ad luxuriam ſpectantibus longè grauius, & peius apparet, numero 1.

Illud cunctis abhominabile, & perexoſum eſt, etiam Satana, nu. 2.

Pœna huic ſceleri ex varietate legum irrogata, num. 3.

Etiam poſt mortem procedi in hoc delicto poteſt ad finem declarandi teſtamentum inualidum, num. 4.

Matrimonium ob tale flagitium ſeparatur, num. 5.

Iſtud facinus à mulieribus prodijſſe refertur, num. 6.

Clerici ob iſtud facinus ante omnia ſuſpenſionem de iure contrahunt, nu. 7.

Et celebrantes irregulares fiunt, num. 8.

A quo ſint ſuper tali irregularitate diſpenſandi, num. 9.

Conſtitutio 70. Pij V. quas patiatur declarationes, num. 10.

Ac præſertim tantum exercentes, ac frequentantes comprehendat, num. 11.

Item notoriè tantum, nu. 12.

Item, & in ſolo foro exteriori, non interiori, num. 13.

Quin neque in exteriori ob ſolam pollutionem extra vas, & in alijs caſibus qui repetuntur, num. 14.

Affinitas non contrahitur ex coitu in vaſe non naturali, num 15.

Attentans vtrum veniat puniendus eiſdem pœnis, in hoc delicto, num. 16.

Clericus qui muliere retro abutitur comprahenditur, num. 17.

Itidem ſi vitio beſtialitatis laboret, nu. 18.

Sodomita poſſit ne ordinari, & beneficia conſequi, num. 19.

Beneficijs non eſt ſpoliandus niſi præcedente declaratoria, num. 20.

Iſtud delictum inter ea, quæ mixti fori ſunt numerant iura, num. 21.

Dormiens ſi in ſomnis rem habuerit cum maſculo credens rem habuiſſe cum fœmina, vtrum, & qua ſit pœna plectendus, numero 22.

Luxuria ſpecies diſtinguuntur inter eas, quæ ſecundum naturam ſunt, & eas quæ contra naturam, num. 23.

Pollutionis ſimplicis peccatum, cuius grauitatis ſit, additur, num. 24.

Capitulum XXII.

1 Odomiæ deteſtandum, infandumque crimen omnibus ad luxuriam ſpectantibus (poſt beſtialitatem) longè grauius, & peius dicitur, & contra naturam in cap. adulterij malum, iuncto cap. flagitia
2 32. quæſt. 7. atque ideo cunctis abhominabile, & perexoſum, etiam Sathanæ, teſtatur Religioſus quondam vir Matthæus de Afflict. in Conſtitutione, legum aſperitate, ſub num. 11. parte tertia; ideò quartam volens agredi ſpeciem de prohibitis ordinari ob delictum, ab ea exordiri cenſui, & de qua
3 vetus illa ſcātinia extabat olim lex (cui Pomponius lætus præ cœteris meminit in lib. de Roman. legibus) ſeuerißime Pædicatores animaduertens; cui deinde ſucceſſit Iulia, & his demum Conſtantij, & Conſtantis ad Romanum Populum Conſtitutio, pœnam mortis huic peruerſæ libidini, atque omnium nefandiſſimo ſceleri irrogans in l. cum vir nubit. C. ad l. Iul. de adult. quam l. tametſi aliqui affirment, verba facere de viris, de facto nubētibus alijs viris (qđ execrabile ſcelus, antiquitus factū fuiſſe inſtruimur ab hiſtoricis, & Poetis, ac noſtris tēporibus extra Italiam contigiſſe non aufugit memoria recens facinus) nihilominus de vero ſodomita loqui certum eſt, omneſque tuentur, maximè Hieronym. Paul. Barch. in pract. Cancell. Apoſtol. Rubrica declaratoriæ ſuper proponente, ſeú vouēte, & c. verſic. in quadam terra Italiæ; atque ideò ex eo textu pœna capitis affligendum Pædicatorē ipſum, depromit Doctorum communis ſententia à Soccino Iuniore relata, in conſil. 7. num. 3. volum. 3. Iſthæc verò pęna capitis, à conſuetudine vniuerſi orbis commutata eſt in aliam, & duriorem pęnam mortis namque igne cremantur, teſte Angelo in citata l. cum vir nubit in fœminam. Eumque refert, & ſequitur Afflict. indicato num. 11. & Iodocus in ſua praxi cap. 96. num. 12. Dumtamen conſumauerit actū ſaltem intrando vas non naturale, licet ſemen non emiſerit; non autem ſi propè, & extra vas ſe polluerit, prout declaratum fatetur idem Afflict. in eadem Conſtit. num. 13. ipſeque inferius longioribus illuſtrabo verbis. Quin etiam teſtaméti factione priuatus dicitur à Caſtan. in conſuet. Burg. Rubr. 7. §. 3. verſic. Primo quæro, nu. 4. intantum quod condito teſtamento ab ipſo ſodomita, eoque poſtea vita functo ante condemnationem, aut etiam accuſationem, liceat in hoc
4 crimine procedere contra defunctum ad finem declarandi irritum, & inualidum eiuſmodi teſtamentum, cenſuerunt Anaſtaſius, Platus, Alciatus, Decius, & alij, relati à Farinaccio in quæſt. 10. numero 44. par. 1. qui tamen admonet eorum dictum falſitate pollere, & contra fuiſſe iudicatum, ſecutus Boſſ. in titulo de ſtupro deteſtab. maſcul. num. 2. & inſuper nemini fas eſſe pro talibus patrocinari ex Barbat. conſil. 64. cum res iſta ardua

sit numero 4. scripsit præfatus Boss. in titulo mox
citato num. 5. & Iure Canonico separari coniu-
5 gium ob tale flagitium insinuat text. in cap. omnes
causationes 32. quæst. 7. ex quo, in eam vti cōmu-
nem deflexerunt Canoaistæ, vt nobis fidissimus est
testis Cæsar Lambert. in tractat. de Iure patronat.
par. 1. lib. 2. quæst. 9. artic. 18. propè finem, Couar. in
rubr. de sponsal. num. 6. & subsistit absq; restrictio-
ne illa Innoc. in cap. 1. de adult. vt procedat quo-
ties præter sodomiam cum alienis exercitatam, vo-
luerit eandem cum propria vxore exercere, ete-
nim satis esse existimo, si cum alijs tantum huius-
modi crimē exercitauerit; quod consuetudine ob-
temptum esse ait Barbat. in dicto consil. 64. sub
num. 8. lib. 1.

6 Istud autem facinus á mulieribus prodijsse à quibus postea edoctos fuisse homines dicit Boss. in dicato titulo sub num. 4. ita quod Diuus ille Aurelius Augustinus in fęminas ipsas propterea excādescēs in sermonibus suis de Sodoma, & Gomorra, in hæc prorupit verba, ò mulieres luxuriæ matres, nō ne sufficiebat vobis primum hominem decepisse?

7 Clerici nefandum hoc scelus perpetrantes, ante
omnia suspensionem de Iure contrahunt ab ordi-
8 num executione, quare si in eis ministrare, vel cele-
brare audeant, irregulares fiunt à solo Papa dispen-
sandi, vt complures opinati sunt Doctores; quo-
rum veriorem, & receptam sententiam autumat
Salsedo ad praxim Diazæ cap. 86. sequiturque Cla-
rus in §. sodomia num. 5. & Francisc. Marc. decis.
Delfin. 687. quæritur de pœna sodomiæ num. 16.
par. 2. idque etiam si occultè fuerit commissum
secutus Foller. in praxi crimin. canon. par. 6. cap. 37
num. 11. ac præterea dicit Borgnin. Caualcan. de-
cis. Fiuizana 13. in hoc processu sub num. 15. par. 5.
& nouissimè Carol. Iallong. Racematione 40.
planxit amare, num. 85. quorum sententia quate-
nus hac nostra tempestate subsisteret respectu ir-
regularitatis incurrendæ; tamen omninò cessaret
9 respectu dispensationis ab ea si esset occulta, ita
nouissimè sanciente sacro Concilio Tridentino re-
laxante Episcopis per se ipsos, aut Vicarium ad id
specialiter deputatum in irregularitatibus omni-
bus, & suspensionibus ex delicto occulto proue-
nientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio
voluntario, & alijs deductis ad forum contentio-
sum, dispensandi facultatem in cap. 6. sessio. 24. de
reform. Verum, & ipsa conclusio principalis im-
pugnatur ab Aretino, ex professo hanc quæstio-
nem tractante in cap. cum non ab homine de Iu-
dic. eumque multis additis rationibus insequitur
Nauar. in Manuali cap. 27. num. 249. subijcit ta-
men eam fortasse incurri iure nouo Constitut. 20.
Pij Quinti exordientis horrendum; & in hoc ca-
10 su verba facit Maiol. in tractat. de irregul. lib. 5.
cap. 43. Sed ego vidi quandam apostillam scrip-
tam manu eruditissimi æquè, ac integerrimi Lu-
tij Saxi Cardinalis Amplissimi, & beneme-
riti, cum Regens Summi Prætorij Pœniten-
tiariæ erat, qui super Manuali Nauarr. in addu-
cto loco post illa verba; sed solum exercentem
(quibus ait non omnem Clericum sodomitam
fieri irregularem vigore citatæ Constit. Sed exer-
centem tantum) addit hæc punctualia verba, nec
exercentem prout alias idem Sanctissimus Dominus Noster, dixit ac demū facto verbo in signatura (idest pœnitentiariæ) tenuit P. Toleto negatiuam; hæc ille; cuius verba procedere arbitror in occulto sodomita, sicut latioribus verbis demonstrabo limit. 2.

Sunt præterea á Clero deijciendi, vel ad agendam pœnitentiam in monasterijs detrudendi ex cap. Clerici de excess. Prælat. rigidius autem cum eis procedendum iussit idem Pius Quintus in præfata Constitutione sub his verbis. Omnes, & quoscumque Præsbyteros, & alios Clericos Seculares, & Regulares cuiuscumque gradus, & dignitatis, tàm dirum nefas exercentes omni priuilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico præsentis Canonis auctoritate priuamus.

Quæ Constitutio verbis licet loquatur expressis, nihilominus declarationibus indiget, namque restrictiones aliquas, & ampliationes admittit, quas illi adaptat citatus Nauar. eo loci, & alij mox adducendi auctores.

11 Et prima restrictio est ne omnem Clericum Sodomitam afficiat, verum exercentem dumtaxat, quod verbum iteratas requirit vices, ac frequentiam, factumq; ex vsu quasi continuato proficiscentem, ita post Nauar. inibi, aiunt, Maiol. & reliqui citati, nec non Roderiquez Lusitanus in sua summa par. 1. cap. 209. & Auila in loco inferius citando, versic. vnde sit prima conclusio, idque affirmant multis quippè rationibus, & auctoritatibus, ita quod valdè miror quomodo præterierint textum sing. in hac. specie sodomiæ loquentē, ac tali verbo vtentem in §. item lex Iulia de adult. instit. de public. iud. Dum his vtitur verbis; Item lex Iulia de adulterijs, quæ non solum temeratores alienarum nuptiarum gladio punit, sed, & eos, qui cū masculis nefandam libidinē exercere audent; ob quod verbū exercere, in eo positū, censuisse cōplures Doctores, subsistere tantum in frequentissime delinquente, testatur Hieronym. Paul. Barch. in dicta sua pract. Cancell. Apost. versic. supra citato, & exordiente in quadam terra Italiæ, & hæc est omninò vera restrictio, explosa contraria sententia Salzedi in dicto capit. 86. & D. Ioannis Vela de punitione dictorum cap. 33. versic. hodie autem, demumque Hieronymus de Cauagl. in lib. pract. quæst. comm. contra comm. quæst. 228. Clericus sub num. 4.

12 Secundo neque omnem exercentem obliget, & deuinciat, sed notorium tantum, non item occultum, vt expressè defendunt Vgolin. in tractat. de irregul. cap. 43. §. 2. num. 4. & Graff. in decis. aureis lib. 2. capit. 90. sub num. 13. Nec non Henriq. in summ. Theolog. Moral. lib. 14. capit. 5. sub §. 1. & ipse amplexor ob rationes ab eisdem relatas, præter vnam ab ipso Henriq. scriptam in lib. 13. capit. 36. in fine, iuncta glosa, quod nullum occultum crimen inducat irregularitatem. Huic enim suæ assertioni contradicit Concilium Tridentinum in prædicto capit. 6. dum expressis verbis ait, licere Episcopis dispensare in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus excepta, &c.

Item

13 Item, & tertio, neque notorium afficiat in omni foro,ſed exteriori tantum, non interiori, vt præcitatus Graff. prolixis verbis hanc veritatem inueſtigans,ait in citato cap.90.nu.4. Vgolin.Roderiquez, & alij in locis ſupra relatis, & Stephan.de Auila de cenſur.par.7.diſput.4.in vltimis verbis, præter Nauar.qui poſt nu.151. teſtatur contrarium ſibi reſpōdiſſe Gregor. XIII. contra quem grauiter vrget concluſio annis longè elapſis à me ſtabilita in hac rubrica cap. de excommunicatione verſic.huiuſmodi autem, ne ſcilicet debeatur pœna à iure, vel ab homine inflicta, quamuis ipſo iure, niſi declaratoria præceſſerit, quinimmo in hac ſpecie citatæ conſtitut. ne ipſa ſubſiſtat in foro interiori cōſultum reſpondiſſe ampliſſimum Cardinalem Sabellium ſupremi Pōtificis Vicarium, teſtatur idem Vgolin. ex relatione cuiuſdam Ieſuitæ in publica lectione, eandemq; commendaſſe ſententiam,quēdam pœnitentiarium S.Petri de Vrbe. Ratio autem illa, quæ inter cæteras ad hanc firmandam concluſionem adducit idem Vgolin. necne vera ſit,non audeo in præſentia fateri; recenſet enim vulgatam illam concluſionem, quæ ſe habet, neminem ligari lege non vſu recepta,quam præ cęteris conſtituunt Nauar.in manuali cap. 23. nu.40. & alij ab eodem Vgolino illic citati, necnon plures alij adducti à Sayro in lib.3.clauis Regiæ cap.5.nu.14. & Ioanne Driedo in lib.1.de libert.eccleſiaſt. cap.9. conſid.2. videtur namq; de hac aſſertione dubitare Alphonſ. à Caſtro reſpectu l. editæ à ſummo Pontifice in tract.de poteſt.l.pœnal.lib.1.cap.1. verſ.hoc autem de ſola laica poteſtate intelligi volo,idemq; Sayr.& alij; contradicit tamen Marius Alterius de cenſur. tom.1. diſputat.1. lib.5. cap.7. quo præterea in loco principem aſſertionem ſupra relatam explanat, additq; differentiam inter legem vſu non receptā, alteramq; vſu receptam, deindeque contrario vſu abrogatam,vt illa non teneat,neque liget, iſta verò requirat aliquam temporis moram, conſiderata diſtinctione inter legem Papæ, & Principis laici; Inquirit inſuper quando lex dici poſſit non vſu recepta.

14 Ac tandè neque in foro exteriori detineat omnem exercentem quemcumque actum ſodomiticum,qualis eſt pollutio cum aliquo, ſeu aliqua extra vas,teſte D.Thoma in ſumma 2.2. q.154. artic. 11.neque alium quempiam exercentem luxuriam contra naturam,qualis eſt omnis exercens pollutionem extraordinariam ex eodem D. Thoma inibi, ſed afficiat ſolum copulam ſodomiticam,quæ tunc locum dumtaxat ſibi vendicat,quoties ſemen emittitur intra vas, ita poſt Nauar. in loco citato dixerunt indicato §.2.verſ.præmitto prius, Salſed.in cit. cap.86.verſ.vltim. Lelius Zecco in ſuis reſpōſionib. ad caſus conſcientiæ caſu 1. rubr.de irregul. §.de irregul.prouen. ex delicti qualitate verſ. quod ſi ob auctoritatem, & Roderiquez (vltra locum iam relatum) in 1.tom.ſuarum quæſt. regul. q.30. art. 18.quorum ſententiæ fauet admodum text. in cap. fin.de ſponſal. Alteram verò rationem ab eodem Salſedo memoratam ex text.in cap.extraordinaria 35.q.2.quod ex pollutione aliter facta non naſcatur affinitas, quaſi inſinuet propterea tunc ſodomiæ crimen, non committi; omninò improbandum

15 credo, neque ex coitione intra vas illud non naturale oriri affinitatem, ex his, quæ ſcripſi alibi, & inſuper tradit Franciſcus Marcus deciſione Delphin. 467. quæritur qualiter matrimonium num. 8. & 11. ac deciſ. 688. quæritur an ſodomita num. 1. par.2. Ideoque affinitas non nobis magnifacienda eſt in hoc caſu; verum conſumatio, & ſeminis emiſſio.

Quæ reſtrictio ſi veritate nititur, omninò vana apparet altera à quibuſdam data ad eandem conſtitut. nè procedat in attentante, quandoquidem ſi vas ingrediens non naturale ab huius conſtitut.ſanctione excluditur, quoties non perficit ex prædictis,quanto magis ille,qui ad talem actum,ita proximum non peruenit, illa tamen validè adduceretur, ſi ingrediens, & non conſumans eiuſdem con-

16 ſtitut.pœnis veniret puniendus, nam tunc poſſet inſuper controuerti vtrumnè attentans mereretur illaſmet pœnas pati; quo caſu Afflict. auctoritas primitus occurreret in dicta conſtitut.legum aſperitate nu. 11. vbi affirmatiuam de iure tuetur partem,& Andr.Gayll.in tractat.de pace lib.1.cap.14. nu. 26. de conſuetudine tamen vniuerſi Orbis negatiua ſuſtinetur, cuius conſuetudinis præter Afflict.in loco mox delibato, meminit Farinacc.q.17. nu.49, par.1.

17 Ampliatur autem diſpoſitio præfatæ conſtitut. non ſolum ad clericorum maſculorum concubitorem,ſed ad eum quoque, qui muliere retro abutitur,Farinac.q.148.ſub nu. 36. namq; hoc caſu, verè ſodomitam eſſe cenſent, Afflict. in eadem conſtitu.nu.13.necnon Zabarell.Dec.Cotta, Bermond. Platus,& Viuius, relati,& commendati à Menoch. in lib.2.de arbitr.Iudic.cent.3.caſu 286.nu.5. & latius in additionibus nu. 40. quam eſſe communem opinionem aſſeuerat Iul.Clar. in §. ſodomia nu.2. à quorum ſententia non arbitror diſcedendum, quāuis non ignorem ab aliquibus improbari,& omiſſis paucis ab eiſdem relatis,memoro Io. Bapt. Conradum in ſuis reſponſis caſuum conſcientiæ quæſito 29. par.1. dum fatur ſodomiam eſſe coitum perſonarum eiuſdem ſexus,nempè maris cum mari, ſeu fœminæ cum fœmina; licet enim addat alios dicere ſodomiam quoque eſſe cum vir fœminam præpoſtera Venere cognouerit; id tamen, non aſſertiuè, ſed relatiuè inquit, maximè quod poſtea aliorum adnectit opinionem his verbis; alij verò dicunt eſſe actum innaturalem; quamobrem iſthæc pertranſeundo refert; perſiſtit autem in priori, quam ſcripſit ſententia; item memoro Martinum Magiſtri Theologum Pariſienſem, qui videtur fateri grauius eſſe,coire contra naturam,cum maſculo,quam cum fœmina, ex eo quod,ibi eſt abuſus perſonæ,& vaſis,hic autem vaſis tantum; cuius dicti relator eſt Hieronymus Paulus Barchinarius in practic. Cancell. Apoſtol. in rubr.declaratoriæ ſuper proponente,ſeu vouente ingredi, &c. verſ. in quadam Terra Italiæ,quorum quidem Conradi,& Martini opinio,atque reſolutio; non vtique effecit, vt ipſe ab illa communi proſilirem concluſione, præſertim, quod idem Hieronymus Paulus in eodem loco grauius eſſe cum mulieribus illud patrare,aut ſaltem par eſſe,profitetur.

18 Secundo dilatatur ad clericum vitium beſtialitatis laborantem, & cum animali bruto turpiter coeuntem,ex Menoch.in dicto caſu 286.nu.6.& in addi-

addit.nu.43. & Roder.Lusit, in summa par.1. cap. 209.num.2.succurrunt notata per Boer.decis.316. præsuppono nu.1.& Roland. cons.7. in causa nu.2. vol.1.id tamen non quia tale facinus sub nomine sodomiæ subintelligatur, vt optimè ex eodem Menoch.colligi potest in addition.ad casum 286.num. 46. verùm ob rationem extensiuam, qua de vno in alium grauiorem casum dilatatur dispositio, vt idem Rodericus ait, suffultus glos.in cap.1. vers.ita de tempor.ordin.in sexto.

Post hæc deflecto ad aliàs conclusiones propius spectantes ad hunc nostrum tractatum, & primo, quæro possit nè sodomita promoueri ad ordines?
19 & cũ iure antiquo, atque nouo præsatæ constit.defenderim sub n.9.suspẽsum eum non esse, & multo minus irregularem, si is occultus sit sodomita, inde fit, nè videatur prohibitus ordinibus insigniri, aut beneficia acquirere, idque comprobatur ex decis. vnic.Achill.de Grass.nu.3.sub rubr. de pœn.quod si notorius, qui sit propterea dijciendus à Clero, & in Monasterium detrudendus ex sanctione Alexand.III.in cap.clerici de excess.Prælat. omnique privilegio clericali, officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico priuatus, ex decreto fel.mem.Pij V.in sæpe mentionata constitut. attamen beneficia interea adipisci, atque ad ordines promoueri non vetatur, si nondum fuerit res deducta in iudicio, ita quippe desumi rectè potest, ni fallor, ex eadem mox citata decis. Achill. nu.3. oportet enim, vt declaratoria concurrat, alioquin sibi locum non habebunt pœnæ iam dictæ, prout summis, vt aiunt digitis attingo num. 20. & nunc subijcio in alio consimili.

20 Vt neque in susceptis dicatur vetitus ministrare; & beneficijs quamuis sit à iure priuatus, attamen de facto non est ita; quamobrem retinebit ea, quousque sententia declaratoria intercedat; ita quod alteri conferri interdum licet possint, & Lap. edocet in allegat.16. An valeat, & inibi Mandos.addit.1. intantum, quod neque ipsius possessoris citatio tunc exigatur; nihilominus adhibenda necessario illa esset, cum deinde peteretur immissio in possessionem; quæ nullatenus est affectanda nisi illo citato, & re maturè discussa, per text.in cap. licet Episcopus in secundo responso, & inibi Gemin.nu. 5. Franch. nu.3. de præbend.in sexto, & alios multos in eo text.quos sequitur idem Mandos.in addit. 8.eiusdem allegat. necnon Hoieda de incompat.benefic. par.1. cap.4. sub nu.9. & tunc oportet, vt declaratoria concurrat; alias neque valeat spoliari, teste Ripa in cap.sæpe nu.101.de restit.spoliat.& Nauar.cons.12.de hæret.in antiquis, sed quoties vigore præfatæ constitutionis diceretur suspensus, tunc quo ad ordines suscipiendos, aut ministrandum in susceptis attendenda essent, quæ superinde scripsi in cap.de suspensione, hac rubr. vbi etiam de noua acquisitione beneficiorum loquor, & antea obtentorum detentione.

21 Tandem istud sodomiæ crimen esse mixti fori, & propterea Ecclesiasticum, posse in laicum excãdescere, insinuat text. in cap. clerici de excess. Prælat.inibiq; Soccin. notab. t. & cap. cum sit generale nu.25.de foro competenti, vbi Felyn. sub num.18. Decian.in tract.crimin.lib.4.cap.26.nu.11.& communis Doctorum succurrit opinio, cuius testis est Bermond. Chouer. in tract.de public. concub. fol. 128.nu.43.atque Clarus in §.fin.q.37.num.5. quod veritate fulciri, quamuis laicus ipse sodomita sit infidelis, idem Decian. illic ait, necnon Borgn.Caualc.indicata decis.nu.23.& propterea seculari potestati haud sit tradendus laicus tali facinore commaculatus, defendit Nauar.cons.1.An Vicarius sub rubr. de iudicijs; clericum verò degradandum esse, & illi tradendum mandauit Pius V. in sua Constitut. hactenus non semel, memorata, & notaui in vers. sunt præterea, cuius vigore primus, qui ita fuerit damnatus, refertur quidam Clericus Tarraconensis, per Salzed.ad Diazam. in eodem cap. 86. vers. Curiæ traderetur, ex cuius verbis, talem sanctionem seruari etiam extra Statum Ecclesiasticum, notat Farinac. in tit.de delictis carnis q. 148. num.29.quo loci ex sententia præsertim quarantæ, ipsum recolligere aduerti omnes à me relatas restrictiones ad dictam bullam Pianam, & alias etiam à me non delibatas, & proptereà, vtriusque scripta perlegere valebit studiosus lector; necnon Petri Caballini resolutionem criminalem, casu 16.

22 Sed qui in conticinio noctis masculum secum dormientem subagitaret, ac rigoroso postea suppositus examini, confessus sit in somnis dum somniaret rem habere cum muliere, cum illo rem habuisse tanquam cum muliere, an pœna ordinaria nefandæ libidinis puniatur, & respondit negatiue Anton.Gomes.qui ita obtinuisse addit in 3.tom.variar.resolut.tit.de delict.cap.3.propè nu.27.refert, & sequitur Ioseph. Ludouic. decis. Lucensi 19. Pamphilus nu.18. & multa cumulat Farinac. in tit. de pœn.tempor.q.92.nu.62.cum sequent. sed Baiard. ad Iul.Clar.in §.sodomia in vltimis verbis, suspicatur nè Gomesius, & Iudex in eo casu cõsimiles rei fuerint, alioqui ille è manibus recti Iudicis non aufugisset, eo quod non illam credidisset cantilenam, & quidem (mea sententia) abstinere debebat Baiardus, nec Antonio Gomesio ipsi, viro quippe insigni tale facinus adscribere, maximè in opusculis typis datis; ac quod si alius Iudex iam dictam non admisisset cantilenam, fortasse perperam egisset, ob confessionem qualificatam in tortura factam, ob cuius vim, sicuti confessus est delictum, ita quoque in causa fuisset, vt ipse qualitatem omisisset eandẽ, quam, dum adiecit, graue inditium præseferat veritatis, & quia iure comprobari videtur, vt quotiescumque alijs probationibus non verificatur delictum, nisi confessione eiusdem partis, eaq; qualitatem contineat eiusmodi, tunc probatio reddatur dubia, & incerta, atque isthæc sit vera declaratio, & intelligentia ad illum articulum de confessione qualificata, notat idem Gomesius, & tenet Abb.in cap.auditis nu.32.de præscriptionibus.

23 Cæterum cum luxuriæ species distinguantur inter eas, quæ secundũ naturam sunt, & eas, quæ contra naturam, vt scribit, & explicat Lopez in suo instruct.cap.73.par.1, omnium tamen grauiores sint, posteriores, ideò pauca subijcere censui ad instructionem eorum, qui confessiones audiunt; certum itaque esse meminere debent, inter illas contra naturam grauissimum peccatum esse, bestialitatis, quo culpatur quiuis coitum cum brutis animalibus habet etiam imperfectum, teste Corrado in responsionib.casuum conscientiæ q.29.par.1.secundum

tenet

tidet locum actus ſodomiticus, cuius hucuſque locuti ſumus. Tertium verò ſimplex pollutio, quæ & ſi ſit infima earum ſpecierum, quæ cum natura pugnant, vt citato in loco concludit Corrad. tametſi quidam Theologus Pariſienſis Martinus nempè Magiſtri crediderit maius peccatum eſſe, ſe ipſum polluere, quam cum maſculo coire, cuius dictum ſit necne verum, inquirit Paul. Barchin. in practic. Cancell. Apoſt. citata in princip. huius capitis, tamẽ vtra earum ſit vera, illud veritate nititur, eiuſmodi pollutionem ex ſui genere grauius peccatum eſſe altero carnalis copulæ cum ſorore, matre, aut etiam moniali, vt eodem in loco ſcribit relatus Corrad. illudq; fieri per fricationem membri pudendi, etiam ſi propter tenellam ætatem non ſucceſſerit pollutio, vt inquit Gerſon. par. 2. tractatulo de confeſſion. mollitiei, & litteratus in ſumma ſummarum cap. 81. ſub nu. 1. quare mirum in modum mirandum eſt, quod cum adeò graue ſit peccatum, nihilominus homines noſtri temporis, maximè illud floccipendant, & continuò quaſi vſu patrare non vereantur; quin tam frequentiſſime (vt dicat idem Corrad. in verſ. fin. ſuæ additionis ad idem quæſitũ 29.) aliquos adeſſe viros, qui toto tempore vitæ, penè quotidie illud committant, paruiſaciantq; ceù ſpuere in terram; cum itaq; ſui natura ſit graue, cumq; frequentia creſcat, attentius procurare debent confeſſarij, vt tàm abominabile facinus, omninò extirpetur, ac prorſus à fidelium, etiam mentibus eradicetur, & radicitus euellatur, idque tunc præſertim aſſequentur, ſi eas, tùm iſtud, tùm aliud quodpiam peccatum carnis committentibus infligent pœnas, quas idem Lopez ſcripſit in initio cap. 76. eiuſdem par. 1. Ieiunia nempè, diſciplinas, frequentesq; confeſſiones; quin eius enormitatem exagerent, tùm verbis vtendo illis, quibus, & Diuus Auguſtinus vtitur in ſermone de vitio ſodomitico; quod ſcilicet à tanta immunditia Angeli fugiunt, ac Dæmones etiam oculos claudunt; tùm efficaci argumentatione poſita ab Hugone cap. 1. ad Romanos, cum enormitatem huius flagitij ex eo oſtẽdit, quod legitur Diabolum fuiſſe incubum ſub ſpecie viri, & ſuccubum ſub ſpecie mulieris, nunquam tamen ſuccubum fuiſſe ſub ſpecie viri.

S V M M A R I A.

Homicidas antiquitus potuiſſe aſſumere ordines demonſtratur nu. 1.

Poſteriori verò iure, nequaquam nu. 2.

Irregularitas ex homicidio orta, à quo iure prodierit nu. 3.

Dictionis, vſque, quæ ſit vis nu. 4.

Homicidij refertur definitio nu. 5.

Occiſus, quamuis fuerit excommunicatione ligatus, irregularis tamen eſt occidens nu. 6.

Clericus ſi bellum adeat iuſtum, quando fiat irregularis nu. 7.

Bannitum zelo iuſtitiæ qui interimeret, euitaret peccatum, non irregularitatem nu. 8.

Qualis debeat eſſe iſte bannitus, vt impune occidi poſſit, additur nu. 9.

Parrochus ſit ne priuandus Parrochia ſi infra annum minimè aſſumpſerit Sacerdotium, quamuis aliqui pauciſſimi dies adhuc remaneant, in illis tamen impoſſibile eſſet eo inſigniri ordine? nu. 10.

Quin poſſit interea Parrochiam reſignare in gratiam alterius demoſtratur, etiam in extrema die anni nu. 11.

Poſt annum vacat, & impetrari poteſt nu. 12.

Tunc verò cuius ſit onus probare ſpoliatum habuiſſe Parrochia pacificam poſſeſſionem? numer. 13.

Bannitum occidere non permittit ius commune, num. 14.

Puerperium animatum eſſe oportet, vt illud interficiens dicatur homicida nu. 15.

Ordinaria nè, an extraordinaria plectatur pœna, qui animatum fœtum necauit? nu. 16.

Medicus cenſeatur nè homicida, conſulens, aut poculum ad abortiendum dans mulieri conſtituta in periculo mortis? nu. 17.

Homicidium, & mutilatio à pari iudicantur, ad incurrendam irregularitatem, nu. 18.

Chirurgus vtrum ſit irregularis, ſi aliquorum membra abſciderit, aut etiam, ſi illi interierint, quorum medicatus ſit infirmitates, numer. 19.

Quo tempore, intelligatur animatus fœtus, late diſcutitur nu. 20.

Anima vna eſt in corpore humano, nu. 21.

Potentia vegetatiua quò tempore acquiratur, num. 22.

Irregularitatem contrahit, qui puerperium maſculinum abortiuit poſt 40. dies, fœmininum verò poſt 80. nu. 23.

Quid verò dicendum ſi cognoſci non poteſt, an maſculinus, an fœmineus ſit fœtus nu. 24.

Item ſi ignoretur tempus conceptionis, & propterea vera menſium computatio fieri non poſſit nu. 25.

Quale fuerit homini conſtitutum tempus pariendi, incertum eſt nu. 26.

Omnibus tamen animantibus vnum conſtitutum fuiſſe oſtenditur nu. 27.

Fœtum inanimatum interimens non homicidij, ſed mitiori plectitur pœna nu. 28.

Qui mortuum hominem cremaret, aut caput amputaret, aut alio quouis modo in illum excandeſceret, haud mulctaretur homicidij pœna, nu. 29.

Quæ impediant mulierem concipere, aut virum generare, recenſentur, nu. 30.

Homicidium vno ex quatuor modis, (qui referuntur) committitur, nu. 31.

Caſuale committitur, plerumque etiam à dante operam rei licitæ nu. 32.

Tunc verò ſi culpa antecedit caſum, extraordinariè caſtigatur homicida eiuſmodi, nu. 33.

Quin ab irregularitate non eſſet alienus, nu. 34.

Etiam

Quo

Quod

Capitulum XXIII.

1 Veteri lege, quod potuerint Sacerdotes fieri, qui homicidæ erant, patebit cuiquam volenti credere glosæ verbis in summa 21. distinct. vers. & minores, in fine; atque Bartholomæo Brixiensi q. venerali 13. Aliquis ex officio suo, in finalibus verbis, maximè quia Moysi exemplo conuincitur; is enim videns Ægyptium iniuria afficientem Hebræum, illum & defendit, & Ægyptium prosternauit, atque in harena abscondit, de quo in cap. 2. Exodi, & 8. Actuum, & meminit text. in cap. cognouerunt de pœnit. distinct. 2. iūcto cap. non inferenda 23. q. 3. & tamen Moysem Sacerdotio initiatum, liquet ex his, quæ copiose coacervauit Amplissimus Cardinalis Bellarminus in lib. 3. de verbo Dei cap. 4. qui nonnulla volumina, exquisi-

exquiſita diligentia, exactiſſimaque cura conſcripſit aduerſus hæretes, in quibus tam curioſe penſitauit virtutes, ac vitia rimatus eſt, illas imitandi gratia, iſta autem vitandi, vt meritò omnes clamitent; eius iudicium, & concluſiones adamuſſim; extiterunt præterea alij complures, qui Moyſem Sacerdotem fuiſſe aſſeuerauerunt, quos memorat Henriqu.in ſumm.theolog.moral.lib.10.cap.21. §.1. in gloſſa liter. G. comprobantque verba Dauid Pſalmo 98. Moyſes, & Aaron in ſacerdotibus eius, quin textus in cap.28. Exodi inſinuat, dum Aaron in ſummum Sacerdotem, & filios eius in minores Sacerdotes electos demonſtrat, & tranſumptiuè Gratian.in ſumma 21.diſtin ſt.& alia ſunt, quę conueniunt, & ipſe recenſeo, in rubrica de priuileg. cleric. cap.2.ſunt inſuper aliorū teſtimonia,quibus inſtruimur ad credendum, homicidas potuiſſe aſſumi ad Sacerdotium: Samuel enim ſummus Sacerdos proprijs manibus Agab Regem concidit 1. Regum 15. Phinees etiam Sacerdos Iudæum coeuntem cum Medianita interfecit, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam, de quo in cap. 25. Numeri, & alios memorat Nauarr. conſ.1. quidam.num. 13.in antiquis, de his, quæ vi, metuſuè cauſa fiunt,& tertio in nouis,ac Petrus Apoſtolorum Princeps Ananiam, & Saphyrum verbo ſuo peremit, Actor, cap. 5.& antea Auriculam ſeruo Pontificis præciderat, Lucæ 22. & cap. ſi Petrus 24. quæſt. 1. iuncto cap.pro membris 22. quæſt.3. Paulus etiam lapidantibus Stephanum miniſterium præbuit,& tamen in duodecim Apoſtolorum Senatum cooptatum fuiſſe veritas edocet, & text.in cap. ſi poſt §, è contra 10.diſtinct.

2 Poſteriori verò lege Sacerdotibus in perniciem ſui officij verteretur, ſi iudicium ſanguinis agitarent, aliquemuè perimerent, iuxta cap. nos ſi incompetenter §.multa enim 2. quæſt.7. Nam homicidam ordinandum non eſſe,præcipitur in cap.non inferenda 23. quæſt.3. & qui promotus auderet tale perpetrare facinus eſſet ab altari euellendus, ex cap. 1. de homicid. & pleniori manu ſcribam infe-

3 rius num.5. & 6. Illud tamen hic neutiquam omittam, aliquorum ſententiam eſſe eiuſmodi irregularitatem prodire à iure Diuino, præſertim Diuus Thomas in cathena aurea, & alij ex illa auctoritate, quod Dauid alloquens Dominus Deus, præcepit nè ædificaret domum nomini ſuo, eo quod vir bellator erat, & ſanguinem ſuderat in lib. Paralypomen,1. cap.27. & refertur in cap.ſi quis omnem verſic. noui rurſus 1. quæſt. 7.per argumentum à minori ad maius, quod ſi propter homicidium vetitus fuit conſtruere templum, longe magis debet intelligi vetitus à miniſterio,vt inquit gloſ.in cap.1. verſ.prohibitus de conſecrat. diſt. 1. Hac igitur ratione fretus Soccin. in cap. ad audientiam num. 6. de homicid. ſcripſit hanc irregularitatem prodire á iure Diuino,at Diuus Thomas in loco citato poſt Auguſtinum, in lib. de conſolat. Euangel. fulcitur verbis Lucæ 22. quibus inſtruimur Chriſtum Dominum dixiſſe diſcipulo amputanti Auriculam ſerui Principis Sacerdotum; ſinite vſque huc, inſinuans, ne amplius illum percuteret; quamuis au-

4 tem illa dictio vſque, ſtet quandoque incluſiuè, & quandoque excluſiue, teſte Archidiacon. in cap. ſi gratioſe, & ibidem Geminian. num. 2, de reſcript. in ſexto; attamen vbicumque ſuperaddittur aduerbium illud, huc, ſtat limitate per Borgaſ in tract.de irregul.par.1.q.3.nu.24.

Verùm libentius ipſe acquieſco ſententiæ aſſeueranti inſtitutionem huius impedimenti à iure Eccleſiaſtico proceſſiſſe, cuius ſectatores fuerunt Angel.in ſumma verbo irregularitas 2.num.2.Syluest.num.28. Armill. num.89. Nauar.in ſumma cap.27. num. 191. cap. 1. §.quibus,num. 10.de pœnitent. diſtinct.7. & cap. ſi quis autem num. 38. Henriqu.in ſumm.theolog.moral.lib.14.cap.1.§.3. & communem eſſe opinionem refert Couarr. in clement.vnica par.2.§.3.num.3.de homicid. eſt tamen veriſſimum, & ex antea recenſitis confirmatur,irregularitatem iſtam prouenientem ex homicidio,eſſe cæteris vetuſtiorem.

5 Nunc locus eſt, vt aliqua præmittam antequam ad ſpecialia deflectam, & primò, quod homicidium eſt corporis humani, vel animati peremptio, iuxta cap. homicidium de pœnitent.diſtinct. 1. vel breuioribus vtens verbis, eſt hominis cædium, vt ait Ioan. Monach. in rubrica de homicid. in ſexto, num.2. Etenim dicto hominis cædium ſupponuntur cætera duo requiſita, humani ſcilicet, & animati, de quibus in eod.cap. homicidium, ſiquidem ad eſſe hominis duo præcipua, exiguntur, Anima, & corpus,ex quorum coniunctione verus homo ſubſiſtit cap.in quadam §.nam ad eſſe de celebrat.miſſar. & cap. charitas, verſic. item corpus, de pœnitent. diſtinct. 2. Itaque homicida dicitur quicumque hominem occiderit, quem irregularem eſſe habemus in cap.non inferendam 23.q.3.cap.1 de homicid. & cap. fin. 15. q. 1. à qua ſententia nemo excluditur, etiam ſi Papa eſſet, qui proprijs manibus hominem interemerit, quia fieret irregularis ſecundum Bald.in cap.2.nu.6. de maiorit. & obed. per auctoritatem Innocent. in eodem illo cap. in eius vltimis verbis, ſequitur Felyn. in cap. ſi quando verſ.vnde dicit ppſt nu.3. de reſcript. & Diazza in pract.crim.canon.cap.56.in fin.

Iſtorum verò requiſitorum ſi alterum deſit, nec homicidium committitur,nec irregularitas incurritur, & à priori requiſito, vt exordiar, illo ſcilicet humani,concludo homicidium eſſe, & irregularitatem propterea contrahi,vbicumque homo occi-

6 ditur, vt antea dixi, & nunc extendo etiam ſi excommunicatus is eſſet, per cap. excommunicatorum 23.q.5.aut inſuper ſi paganus cap. clericum 50.diſt.vel Saracenus,per gloſ.in cap. ſicut dignum §.fin. verſ. conſilium de homic. Quinimmo ſi zelo ſanctæ fidei id fecerit,euitauit quidem peccatum, per illud met cap.excōmunicatorum; homicidium tamen,& irregularitatem non auſugit,Maiol.tract. de irregul.lib.5.cap.48.verſ.tamen poſt nu.2.itidem

7 ſi in bello iuſto c.p.pen.de homic.Specul.in tit.de diſpenſ.§.iuxta nu.45. quilibet enim,etiam clericus poteſt tuta conſcientia alium hortari,vt eat pugnaturus ad bellum iuſtum cap.hortatu 23. q.8. & nihilominus perſonaliter illuc ire non debet clericus, quia irregularitatis notam contraheret, ſi aliquis hinc inde occideretur, quamuis ipſe neminem interficeret, vt ait Nicol. Plouius in tract. de irregul. nu.20.regul.33. per Innoc.in cap. petitio de homic. dumtamen adiuerit bellum animo occidendi, quia ſi animo, propria tuendi, hoſteſque expellendi,eo

quod posset tunc esse in bello iusto, irregularitatem euaderet, si aliqui interirent, sicuti & ille, qui alicui pugnãti necessaria subministraret, puta sagittas Balistario, aut puluerem, pallasq; libratori, emittenti bombos, inquit Plouius dicto nu.35. subijciens idem esse, si Præpositus exercitus fuerit, & arma necessaria emerit, aliaue victui requisita præparauerit, vel si milites hortatus sit, vt hostes insequerentur, iuxta notata per Nauarr. cap.27. à num. 215. & concinunt, quæ scribit Armill. verbo irregularitas à nu. 53. hæc tamen intelligi, & declarari aduerto, iuxta notata à me ipso in cap. de curialibus, versic. milites.

8 Et qui bannitum interficeret nullo impellente liuore vindictæ, at zelo iustitiæ, peccatum sanè euitaret, teste Armill. verbo bannitum in princip. Syluest. verbo homicidium 1. nu.7. irregularitatem verò nequaquam, sed in illam incideret, vt quilibet iustitiæ minister, per Maiol. de irregul. cap.48. vers. tamen, sub nu.2. & Sot. tract. de iustit. & iure q.1. artic. 3.

9 Sed relatam conclusionem de bannito restringo in eo, qui iure permittẽte impunè occiditur; exemplum quidem in Regnis Siciliæ erit in extinguente exulem post duos menses, quod si in bimestri tempore à die banni continuò numerando necaret, perinde puniretur, ac si quemlibet alium bãno non subiectum per iniuriam offendisset, iuxta constitutionem Regni à Federico editam, cuius initium est, Clementiæ Imperialis, sub rubr. de redimend. captiu. Bimestri enim adhuc non elapso, posset citra periculum offensionis adire bannientem ex verbis eiusdemmet constitut. Idq; adeò, quod si maior pars dictorum mensium præterierit, & infra reliquos dies vltimi mensis impossibile esset ad locum solitæ residentiæ bannientis peruenire: attamen nemini diceretur permissum in illum excandescere, & occidere, si Bart. velimus credere in l.cum stipulatus Sim. nu.5. ff. de verbor. obligat. Angel. tract. malefic. vers. qui Dominus Iudex nu.57. vbi additio Augustini comprobat nu.59. adstipulanturq; scripta per Bald. in l.2. num.3. C. si pendent. appell. mors intercess. Castrens. cons. 383.

10 Et huic sententię optimum addo simile dictũ, & à Canonistis probatum, de Parrocho, qui infra annum computandum à die commissi regiminis, tenetur sacerdotium assumere, alioquin sit tali Ecclesia priuatus, etiam nulla præcedente monitione, vt legitur in cap. licet canon de elect. in sexto, antea verò nec priuatus est, nec priuandus venit, etiam si anni calcem tetigerit, totq; dies pertrãsierint, quod nequeat infra reliquos prædicto insigniri ordine, vt declarauit Bonifacius Octauus in cap. commissa de elect. in sexto.

11 Ex quibus descendo ad eam constituendam decisionem alterius pulcherrimi dubij, vt Parrochus iam dictus, qui propter exiguitatem tẽporis exclusus dicitur à promotione infra constitutum annum possit Ecclesiam prædictam in alterius fauorem resignare, etiam in extrema die anni, vt concludit Rota in decis.134. seu 38. de præbend. in antiq. Cassad. decis.27. tenuit Palatium num.2. & 3. in Regul. Cancell. Oldrad. cons.203. factum tale num.1. Paris de resign. benefic. lib.3. q.2. vbi nu.20. vers. hanc autem conclusionem, interpretatur aliam, & contrariam Rotæ decis.55. siuè 6. nota quod non promotus de rer. permut. in antiq. & asserit, illam procedere vbicumque euidenti facto constaret de fraude, non autem si illa abesset, cuius distinctioni adhæret Aufrer. ad decis. Cappell. Tholos.471. dicens esse communem, & veriorem, & sequuntur Bellamer. decis. 178. non promotus, Rochus de Curte tract. iurispatron. in verb. honorificum q.30.

12 Elapso verò anno statim vacat Ecclesia, & impetrari poterit, nec tenetur impetrans probare prædictum vltimum possessorem, haud esse promotum intra annum, sed tantum præterijsse annum pacifi-
13 cæ possessionis; nam possessoris esset, tunc honus verificare ipsum ordinatum in tempore, vt est videre apud Bellam. decis.115. si impetrauerit, per cap. ex parte de rescript. addo Rebuff. in praxi latissimè differentem, sub rubr. de non promot. infra annum nu.71. nõ enim negantis est honus, probare l. actor. C. de probat. ex qua illatione, sic auctoritate canonum, non inutiliter scripta, videtur satis ample confirmata resolutio superius constituta, per auctoritatem Criminalistarum, Regniq; Constitutionum; nemini concedi necare bannitum currente tempore duorum mensium à die banni; elapso verò dicto tempore, permicti, iuxta glos. in ead. constitut. in princ. & Isern. in repert. constitutionum verb. bannitus el 1. In alijs verò Italiæ partibus, extant peculiaria statuta, pro occisione bannitorum, quæ sigillatim attendenda erunt à volente subterfugere pœnam homicidij; & si statutum simile abesset in aliqua Prouincia, caueant quæso omnes, nè inibi
14 bannitum interimant, quia ius commune non eis suffragaretur, illoque actento, minimè facerent impunè, teste Bart. in l.vt vim num.1. ff. de iustit. & iure, estque communis determinatio, quam refert Claud. in lectura dictæ leg. nu.8. & in repet. nu.17. & Iul. Clar. §. homicidium post nu.43. sed foriudicatum occidere permictunt constitutionesmet huius Regni, vt est videre in constitut. pœnam sub rubr. de forban. & foriud.

Ad secundam nunc deueniendo particulam, adductæ definitionis (scilicet animati) quia ad committẽdum homicidium non sufficit corpus humanum prosternasse, de quo hactenus verba feci, nisi
15 & animatum fuerit, ideo infero ad abortientem puerperium, qui tunc demum homicidium committat, si illud animatum erat, sequutus Philippum Probum ad Ioannem Monachum in rubric. de homicid. in sexto num. 1. Iodocum in Enchiridio iuris, verbo abortus, & cumulatius in praxi crimin. editione postrema cap.74. estque textus in cap. sicut literarum de homicid. quod etiam lege Mosayca sancitum erat cap. Moyses 32. q.2. & cap. consuluit, & ibi glos. 2. q.5. & dabat animam pro anima, tempore eiusdem Moysis, vt in ead. cap. Moyses; hodie verò mortis pœnam pateretur de iure ciuili, per l. si quis aliquid §. qui abortionis, & l. Cicero ff. de pœnis, glos. in notabili, & vnica l. Diuus ff. de extraord. crimin. quæ glosa respondet textibus aliam imponentibus pœnam; sed Thesaur. in decis. Pedem.12.
16 verum à nu.4. descendere nititur abortiẽtem fętum etiam animatum, non puniendum pęna homicidij, at mitiori, respondetq; legibus in cõtrarium adductis à contradictoribus; verum vtra sit verior dictarum opinionum, nõ inquiro, cum satis sit in terminis

minis huius capitis, iure canonico fieri irregularem abortientem animatum fœtum, iuxta capit. ſicut, el ſecondo de homicid. eo quod, homicida eſt, capit. conſuluiſti, in fine, iuncta gloſa nouiſſima 2. q. 5.

17 Sed peritus Medicus cenſeatur nè homicida, & irregularis, ſi mulieri grauidæ, & infirmæ conſuluerit abortum animati fœtus? illique poculum ad abortiendum dederit, eo quia Regulis Medicinæ impulſus, cognouit alio quouis modo ſuccurri vitæ mulieris non poſſe, quam morte puerperij, niſi velit euidenti periculo ſe exponere, ipſam cum puerperio moriendi? Huic quæſito reſpondet Carrer. in practic. crimin. §. homicidij num. 24. par. 1. & num. 107. par. 2. & negat; eiuſque ſententiam reputat veriorem Theſaur. deciſ. Pedemont. 12. num. 11. quia & matris, & fœtus periculum futurum, certò ſuſpicatur; ideò humanius Medicus agere videtur, ſi ex duobus malis, minus eligens, animatum partum ſolummodo necat, matri ſaltem vitam ſeruans; nec ambos mori ſinens; hancque ſententiam tenere Theologos, affirmat additio vnica ad Felynum, in cap. ſi aliquis, de homicid. attamen in contrarium iuit Soccin. in eodem cap. ſi aliquis, num. 7. ex auctoritate Simon. de Burſan. in clement. 1. eodem titulo, & licet idem Soccin. dicat in finalibus verbis, nolle hanc quæſtionem decidere; iſta tamen verba reſpiciunt quæſtionem de muliere, quæ ex cohortatu Medici abortum fecit; & quatenus propoſitam quæſtionem tangerent; & per ea videatur anceps idem Soccin. in eo loco, attamen ceſſat hæc dubietas, per verba eiuſdem, expreſsè contra talem Medicum concludentia, in cap. ad audientiam, verſ. idem dicendum, ſub num. 44. de homicid. eandem inſequitur Felyn. indicato cap. ſi aliquis, quamuis poſtea relinquat cogitandum, & Plazza in Epitome delictorum cap. 20. verſ. hinc etiam, ſub nu. 6. vbi alios cumulat idem tenentes, & ſuffragantur, quæ ſcribit Diuus Antoninus in ſumma par. 2. tit. 7. cap. 8. §. 2. circa finem, quod certum eſſe dicit Borgaſ. in tractatu de irregular. rubrica de Phyſicis, & Chirurgis, ſub num. 6. part. 6. quorum mihi arridet reſolutio, ex quo ſufficit ſolum factum ad incurrendam irregularitatem, dato quod tunc peccatum abſit; vt etiam in Iudice liquet, qui illam contrahit, vbi reum morti iuſtè damnat, ex his, quæ latius in hoc capite demonſtro, num. 138. Tametſi reſpectu pœnæ inhæream priori reſolutioni, ſcilicet ne vllam tunc pati mereatur Medicus, quod inſuper probat, & deciſum fuiſſe, meminit Viuius deciſione 81. à num. 11.

18 Neque huic opinioni aduerſatur clement. vnica de homicid. dùm homicidium, & mutilationem

19 parificat pro incurſu irregularitatis, & propterea ſicuti Chirurgus laicus, ſi omni adhibita cura multorum infirmitatibus medicatus ſit, aut etiam eorum membra abſciderit, non erit irregularis, ſi illi obierint, per Innocent. in cap. ſententiam num. 3. ne Clerici, vel Monaci, Soccin. in cap. ad audientiam num. 31. de homicid. & ipſe fuſius ſcripſi in capite de curialibus, verſic. Chirurgus, ita ex eadem ratione, nec videtur incurrere, qui cauſa medelæ, fœtum interemit: Huic enim oppoſitioni poſſe duplici modo reſponderi, exiſtimo. Primò quippe modo, quod nemini conceditur interficere hominem, niſi ſuperiori, & propter culpam; mutilare verò etiam pro ſalute conſequenda permittitur, vt expreſsè ſcripſit Sot. tractatu de iuſtitia, & iure lib. 5. quæſt. 3. artic. 1. verſ. quo fit: quare, non erit admictenda illatio de vno ad aliud; & ſic de mutilatione ad homicidium; & qui adhuc inſtaret ratione illa, quod qui ſuam perſonam aliter tueri nequit, niſi ſe ipſum inuadentem occidat, valeat illum impunè percutere, ad inſtar alterius cuiuſquam ad id compulſi ineuitabili neceſſitate, per notata in hoc eodem capite, verſ. tertio committitur, & propterea, non ſecus ac permittitur huic interficere aggreſſorem, quamuis nullum præcedat delictum, ita & in hoc caſu, & conſequenter non videatur militare reſponſio à me nuperrime aſſignata ex auctoritate Soti; verum ob id non acquieſco aſſertis aduerſus meam opinionem, & veriorem; nam qui repentè alium inuadit animo occidendi, eiuſque interitum enixè procurat, non vtique caret culpa; & ne inuaſus moriatur concedunt ſibi iura inuadentem exanimem reddere, ſi poteſt, & alio nequeat modo conſulere propriæ ſaluti; cum tamen in caſu præſenti licet fœtus ſit cauſa ſuæ mortis, non quidem ineſt culpa; ideoque non ſumus in ſimilibus; & propterea confutata remanet oppoſitio ſecundo adducta, meritoque ſit immunis à pœna homicidij iſte Medicus, vt neque de toto, neque de tanto puniatur; reiecta opinione Borgaſij indicato loco, ſub num. 7. non autem ita erit ab incurſu irregularitatis, quam vnuſquiſque contrahit, ex quouis homicidio, etiam à iure permiſſo. Neque tandem aduerſatur tertia oppoſitio, ſi ab aliquo adduceretur; quod ſi Medicus in propoſito dubio fieret irregularis, eſſet quoque idem cenſendus, ſi infirmo aliquod daret remedium, ob quod ille decederet; etiam ſi peritus eſſet, requiſitamque adhibuiſſet diligentiam, & nihilominus illum minimè incidere in irregularitatem abundè probaui; ideoque neque in caſu de quo, nunc agimus; ſed reſpondeo, adhuc nos eſſe in diuerſis, ideò non faciendam illationem; hoc enim caſu, homicidium eſt voluntarium, quia conſultò pocula dedit, vt puerperium abortiret, quamuis tanta impulſus neceſſitate, vt matris vitæ occurreret; Altero quippe caſu, eſt inuolitum, & per accidens, & illius Medici intentio fuit languidum curare, quin exacta diligentia vſus, omnem adhibuit curam, vt optatam conſequeretur ſalutem ægrotus; & propterea non erit iſte irregularis; ille verò vtique, per ea, quæ ſcribit Sot. in tractatu de iuſtitia, & iure lib. 5. quæſt. 5. artic. 9. verſic. nam & ſi; Altera autem reſponſio danda principali opinioni deſumptæ ex adducta clement. 1. de homicid. ea mea iudicio erit, quod ipſa clementina, homicidium æquat mutilationi ad irregularitatem contrahendam, & non ad illam vitandam; quia tunc homicidium eſt ſine dubio mutilatione maius; hac de re nonnunquam ob mutilationem, etiam voluntariam, quis non incurrit irregularitatem, propter homicidium verò ſemper, ſi voluntarium; & vide inferius num. 98. caſus referens in quibus parificantur.

20 Verum quo tempore intelligatur animatus fœtus, & integram conformationem in vtero accepiſſe,

pisse, vt tunc dicatur irregularis, qui illum aborti-
ret, inquirendum duxi; & antequam respondeam,
21 aduerto, animam vnam esse in homine (contra
Aristotelem duas animas re distinctas ponentem
in corpore humano) nempè rationalem, seu in-
tellectiuam, tres gradus, & diuersas potentias ha-
bentem, scilicet vegetatiuam, sensitiuam, & ra-
tionalem, quas potentias in generatione humani
fœtus, subscripto ordine procedere scripsit Hiero-
nym. Pontan. in tractatu de immortalitat. animæ
libr. 7. capit. 13. vt prius vegetatiua, deinde sensi-
tiua generica; postremò sensitiua specifica per ge-
nerationem acquiratur, & tunc in eodem momen-
to intellectiua per creationem intrinsecus acce-
dat, & fungatur officio aliarum potentiarum præ-
cedentium.

22 Quo tamen tempore acquiratur vegetatiua,
docet idem Pontan. in eodem libro cap. tamen 15.
& ait illam innasci septimo die, vel paulò post, sub-
iungens incertum esse, quo tempore innascatur
sensitiua in cap. 17. sed coniectura, sumpta á tem-
pore, quo mouetur fœtus, credit maribus circa
quatragesimum diem; fœminis verò circa nona-
gesimum innasci. At quo tempore á die concep-
tus adueniat sensitiua specifica, simulque intelle-
ctiua, omnibus videtur perdifficile cognitu; licet
enim consentiant vniuersi, marem & fœminam
non eodem, sed dissimili tempore in vtero confor-
mari, & perfici; ex quo mas celerius prodit, tar-
dior verò est partus fœminæ, citiusque masculus,
quam fœmina ad integritatem prouenit, vt affir-
mat Albertin. Botton. in sua Academia de morbis
muliebribus lib. 2. cap. 25. versic. contra, & colligi-
tur ex Aristotele libr. 7. de histor. animal. capit. 4.
versic. plus etiam. Nihilominus diuersæ sunt sen-
tentiæ, quo ad principale quæsitum; siquidem
Aristotel. in eodem lib. 7. cap. 3. asserit mares fœtus
magna ex parte circa quatrigesimum diem dex-
tro potius latere moueri; fœmineos verò sinistro
circiter nonagesimum: sed credo ipsum inibi ver-
ba facere de sensitiua generica, ad quod proban-
dum præcitatus Pontan. adducto lib. 7. cap. 17. ad-
duxit ipsius Aristotelis auctoritatem in loco præ-
dicto, & confirmauit Hyppocrat. in lib. de septime-
stri partu.

Itaque aliorum auctoritatibus vti pernecesse
erit, vt rectè respondeamus quæsitui proposito cir-
ca rationalem animam; & Auicenna in lib. 9. cap.
3. de natura animalium affirmat, virum in trigesi-
moquinto formari, fœminam verò vsque ad qua-
tragesimumquintum protendi; sed Hyppocrat. in
libro de pueri natura conclusit, mari infundi ani-
mam in trigesimosecundo; fœminæ autem in
quatragesimosecundo. At Albertin. Botton. in
sua Academia supra citata, de morbis muliebribus
libr. 2. cap. 26. quo ad masculum, secutus est Aui-
cennæ sententiam, scilicet in trigesimoquinto, sed
respectu fœminæ arbitratus est illius corporis par-
tes, ante diem quatragesimum non conformari,
eius tamen fœtus formationem perfici in quin-
quagesimoprimo die. Ac tandem Hieronym. Pon-
tan. existimauit post septuagesimum diem in ma-
ribus acquiri, & fortasse non ante tertium mensem
completum, vel saltem magna ex parte elapsum;
in fœminis verò non ante quartum, vel circiter
quintum mensem in cap. 18. adducti libr. 7. Quo-
rum scripta satis mihi esse opinor, si retulisse tan-
tum contentus ero, & ea ita simul coaceruare non
ignorasse; sed quis eorum veriora dixerit, non
erit dedecus subticere, cum non profitear Phylo-
sophiam.

Quare ea tantum recensebo, quæ nostri Docto-
res in hac re censuerunt quo ad homicidium
committendum, & irregularitatem incurrendam;
& aliqui è ciuilistis opinati sunt animatum fœtum
semper dici post quatragesimum diem à concep-
tione, præsertim glosa vnica, & Bartol. in l. Diuus
ff. de extraordinar. crim. vera tamen, eaque com-
munis sententia fuit, distinguens inter masculum,
& fœminam, quam etiam Theologi collaudarunt,
vt masculo post quatragesimum diem infundatur,
fœminæ autem elapso octuagesimo, & videre licet
in glosa finali in summa distinct. 5. & altera super
element. vnica, vers. simul vnitas, ibique Abb. num.
3. de summa Trinitate, & fide catholica, Syluest.
verbo homicidium primo, vers. formatur, & Na-
uar. in summa cap. 15. num. 14. & cap. 27. nu. 223.
necnon Diuus Antoninus in 3. part. summæ tit. 7.
cap. 8. §. 1. Chassaneus in consuetud. Burgund. ru-
brica des Iustices, versic. Droices num. 24. & titulo
des enfans de plusieurs §. 4. vers. en Ange suffisant,
num. 13. & amussim explicat Petrus Iacobus in
sua praxi tit. de generat. & tenet Frater Bartholom.
Sybilla in libro peregrin. quæst. cap. 1. decade 1.
quæst. 5. conclus. 2. subdens rationem diuersitatis,
ex sententia Plinij, & Dominici Tholosani super
Leuit. cap. 17. cur masculo post quatragesimum,
fœminæ verò post octuagesimum, & inquit, quod
fœtus masculinus concipitur ex semine callido in
dextera parte matricis, quæ est callida; sed fœmi-
neus ex semine frigido in altera, & sinistra parte
matricis, & quia frigidum tardum est, & pigrum,
in operatione; calidum autem velox, ideò virtus
formatiua in vno semine, nempè masculino, velo-
cius, & citius organizat, & format, quàm in alio,
idest fœminino, quam eandem rationem dixerat
antea Aristotel. lib. 7. de histor. animal. cap. 3. & no-
uissimè citatus Pontan. in lib. 7. de immortalit. ani-
mæ cap. 17. subdens aliam, quia fœmina est mas læ-
sus, ex doctrina eiusdem Aristotel. in lib. 2. de ge-
nerat. animal. cap. 3.

23 Nunc ad alteram deflecto conclusionem com-
munem, quod qui abortiuit puerperium post qua-
tragesimum diem, si masculinum erat, & octua-
gesimum, si fœmininum, incidat in irregulari-
24 tatem; & si cognosci haud posset, an ille fœtus
masculinus, vel fœmineus esset, iudicetur mascu-
lus, & abortiens propterea irregularis post diem
quatragesimum, teste Nauarr. in summa cap. 27.
num. 223. & cap. si quis, num. 2. de pœnit. distinct.
1. Syluest. verbo abortus num. 2. & verbo homici-
dium 1. nu. 3. Henriq. in summ. theol. moral. lib. 14.
cap. 15. §. 6. Imò si generis cognitio haberetur, sed
dubium versaretur, an tempore abortus fuisset in-
25 fusa anima, eo quia ignoratur tempus conceptio-
nis, & propterea si lapsi fuerint quatraginta dies,
aut octuaginta, respectiuè, nihilominus adhuc cen-
sendus sit irregularis, per Soccin. indicato cap. ad
audientiam nu. 44. vers. item est irregularis, cum
vers. seq. de homicid.

Quale

26 Quale autem ſit homini cõſtitutum tempus pariendi, incertum eſſe aiunt Doctores omnes in l. ſeptimo menſe ff.de ſtat. homin. & Ariſtot. tum in lib.7.de hiſtor.animal.cap.4.tùm in lib. de generat. anim.cap.etiam 4.inquiens,vnum pariendi tempus,
27 omnibus animalibus conſtitutum eſſe; homine ſolo excepto,cui incertum eſſe ſcribit: nam,vt in adducto cap.4.de hiſtor.animal.ſubiungit, ſeptimo menſe,octauo,& nono,& quod plurimum decimo menſe, mulieres parere conſueſcere, ac nonnullas vndecimum attingere; & in altero cap.4. de generat.animal.inquit,quod homo,& ſeptimo menſe,& decimo naſcitur, atque etiam inter ſeptimum, & decimum; quin in ſuo libro Problematum par. 10. problem.41.quærens;cur homo omnium maximè animantium naſci claudus poteſt,reſpondit duplici ratione contingere, quarum ſecunda adſtipulatur his,quæ hactenus ſcripſi; eaq; eſt, quia ex omnium animalium genere,varia generationis tempora obtinet; nam & ſeptimo, & octauo, & decimo menſe venire in lucem poteſt, dum cæteris tempus vnũ perficiendi ſine mora ſtatutum eſt, ſuper quo quidem Problemate Petrus apponen.commentator,ex auctoritate Auicennæ in 9.de hiſtor.teſtatur, quandam mulierem peperiſſe poſt decimumquartum menſem vnum puerum, cuius dentes cæpiſſe naſci,& vixiſſe.

Ex his ita explicatis,liquido patet,veritas reſolutionis à me firmatæ nu. 5. illa duo concurrere coniunctim debere,vt homicidiũ committatur, quod ſit corporis humani,& animati peremptio; & nunc infero ad alteram, quod ſi alterum prædictorum deeſſet, nec homicidij pœna, nec irregularitas in-
28 curratur: ob idque, ſi quis inanimatum abigeret fœtum, non homicidij, ſed mitiori pœna mulctaretur, vt diſtinguunt Doctores, quos ſequitur Menoch.de arbitr.iudic.cent.4.caſu 317.& ab irregularitate immunis eſſet, per text.in cap ſi quis,el 2. de homicid.ob eandem quoque cauſam, à pœna
29 homicidij,& irregularitate procul eſſet, qui mortuum hominem cremaret,ex Cardin.Zabarell.in clem. ſi furioſus nu. 10.de homicid,aut qui illius caput amputaret, etiam ſi ante illius obitum conſtituiſſet illum interficere; quin ſi ob id, fuiſſet illuc, & perficere nequiuiſſet, eo quod reperit extinctũ; & hæc eſt verior reſolutio,quam tuetur, Archidiacon.in cap.ſi quis iratus nu.15.q.2.nu.2. adiungens, id ipſum firmare Ala.Vin.& B.quare multo minus erit iudicandus irregularis, qui ante formatum puerperium, venena ſterilitatis dederit, nè mulier conciperet, aut vir generaret, iuxta gloſ. in adducto capit. ſi aliquis, de homicid. Nauarr. in ſumma cap. 27. nu. 223. Soto in quarto ſententiarum diſtinct. 25. quæſt. 1. artic. 3. concluſ. 4. verſic.debet autem, & lib.5.de iuſtit.& iure quæſt.1. artic.9. ad ſecundum, quamuis, vt homicida teneatur, qui talia venena dederit, per idē cap.ſi aliquis; ob quod Blanchus arguendo, à minori ad maius, inquit reſolutionem dicti capitis multo magis debere procedere in abortiente fœtum ante infuſionem animæ, vt ille ait in pract. crim. 5. imbecillitate etiam nu.34.& 44. Ex quo deliquit in ſubiecto habente principium, quia adeſt imbrio; ad cuius organizationem, vt infundatur anima,tempus ſupra conſtitutum, elabi oportet; quod non poteſt conſiderari in dante venena ſterilitatis, quia nullum adeſt ſubiectum, aut principium, & tamen hic tenetur, vt homicida; non quidem, vt ordinaria pœna homicidij plectatur, ſed mitiori, per Anan.ibi, ſub nu.5. labe inſuper mortiferi peccati irretitur ex ſententia Soti in locis citatis, & loquitur de hac re Gulielm. de Benedict. in repet. cap. Raynutius, verbo ſobolem,quam geſtabat nu.32. Quamuis autem conſtitutione Sixti V. effrenatam, qui fœtus tam animati, quàm inanimati, formati, vel informis eiectionem procurauerit,ita vt re ipſa abortus inde ſecutus fuerit,eiſdem,& inibi ſtatutis pœnis plectatur, atque vt verus homicida puniatur, ac clericus omni priuilegio clericali, &c. nihilominus non erit illa magnifacienda, quoniam ſubſequenti Conſtitutione Gregor. XIV. ſub die vltimo Maij 1591. modificata fuit in ea parte, quæ de abortu inanimati fœtus,ac de præſtante venena ſterilitatis loquitur,nam illam in his reſtituit ad terminos iuris communis, & qui aliqua notatu digna circa relatam Sixti V. ſanctionem vellet non ignorare, adeat Iacobum Graffium in lib.2.deciſ.aurear.cap.63. & Viuald.in annotatione ad eandem bullam, poſita in fine ſui candelabri.

30 Quæ tamen ſint,quæ operantur, vel ſunt in cauſa,nè mulier concipiat,aut vir generet, nemini credo me tædium allaturum ſi reſcribam, maximè ſi illa ſummis tantum,vt aiunt digitis pertingam:ſed ea plura eſſe,& à Medicis relata memini,ac præ cæteris fructum ſalicis, quod Democritus affirmat apud Conſtantinum Cæſarem lib. 11. cap.14. ſubſcriptis vtens verbis, qui fructus ſalicis appellatur, pabulo pecorum admixtus pinguefacit; tritus autem,& in potu acceptus ab homine, ſterilem facit: quodq; edocet etiam Schola Salerni de hoc fructu loquens cap.72.in hæc verba.

Huius flos ſumptus in aqua frigeſcere cogit
Inſtinctus veneris cunctos acres ſtimulantes,
Et ſic deſiccat,vt nulla creatio fiat.

Hactenus ſcripta ſatisfaciunt promiſſioni à me factæ, præmictendi neceſſaria, & generalia; nunc deſcendo ad ea,quę ſpeciatim complectuntur hanc materiam homicidialem,& irregularitatem propter homicidium incurrendam; & regulam conſtituo ad cognoſcendum, quando iam dicta contra-
31 hatur irregularitas, oportere, vt vno ex quatuor ſubſcriptis modis homicidium fiat; nempè,vel iuſtitia mediante, vel caſu eueniente,vel neceſſitate cogente,vel ſola voluntate inſtigante. Primæ quippe ſpeciei tractatum explicaui in cap. 24. quo loci de curialibus locutus ſum,de reliquis agit gloſ.in cap.de his el 1. diſt.50. & cap.ſicut dignum 5.clericos,verſ. conſilium, de homicid.atque de his verba facere intendo.

Et initium ſumens ab illa ſpecie homicidij, quæ
32 caſu eueniente committitur,animaduerto homicidium caſuale, quandoq; committi à dante operam rei licitæ, illudq; non operari irregularitatem, ſi culpa careat homicida: quia omnem, quam debuit adhibuit diligentiam,& quam potuit, iuxta gloſ.1. in cap.clerico iaciente, ibiq; Archidiacon.in princ. 50.diſtinct.gloſ.in cap.eos, verſ.ſed caſu,eadem diſtinct.50. Nauar.in ſumma cap.27. verſ.de opere licito ſub nu.221. Butrius in cap.ſicut dignum nu.

28. de homicid. conuenitq; text.in cap. ex literis el 1. in illis verbis, nos autem, & cap. significasti cap. Ioannes, cum cap. dilectus, vbi glos. vers. nec actu, & text. in cap. fin. de homicid. D.Thom.2.2.quæst. 64. art. 8. in medio, & abundè Couarr. in clement. si furiosus, relect. 2. §.4. in princip. & num. 8. de homicid.

Verum vt hæc scripta prosint etiam Ciuilistis, atque Criminalistis, intuendum est, quo iure vtamur in foro exteriori cum laicis etiam, nedum Ecclesiasticis, patrantibus delictum ex casu, & pro vera responsione oportet distinctione vti, quam Bart. recensuit in l. 1. post nu. 3. ff. de legib. vt si culpa præcesserit casum teneatur, aut subsequuta sit, & om-
33 ninò exemptus appareat, quamuis vbi culpa antecessit casum, non ordinaria, sed extraordinaria pœna veniat puniendus, ex auctoritate Angeli in tract. de malefic. verb. scienter, & dolosè nu. 5. cuius resolutionem admitto, quatenus intelligatur iuxta notata per Augustinum in additionibus ad eundem Angeli locum.

Cum verò culpa præcessit casum, quia requisitam non adhibuit diligentiam non excusaretur ab incursu irregularitatis, ex eo, quia opus licitum faciebat, vt ex prædictis textibus, glosis, & Doctoribus apertè liquet, atque ex Syluest. in verb. homicidium 2. vers. 2. nu. 2. idq; extenditur ad quemcumque dantem operam rei licitæ, quæ sui natura aliquod periculum non habebat, iuxta casum positum in cap. fin. de homicid. quamuis Blanchus in sua pract. crim. §. casu quando committatur homicidium nu. 1. teneat contra per cap. Ioannes de homicid. nam respondeo vnam legem declarari per alteram, & propterea dato quod nulla fiat mentio de diligentia in d. cap. Ioannes, fit tamen in eodem cap. fin. quod nota, & declara non modo subsistere vbicumque lata culpa præcessit, quia ipsa æquiparatur dolo, ex l. quæsitum §. culpam ff. de præcario, & alijs, præterquam in aliquibus casibus, quos refert glos. penult. in l. in actionibus ff. de in litem iurand. ibiq; Iaſ. à nu. 23. licet quo ad irregularitatem sine dubio militet æquiparatio ex sententia Soccin. Iunior. cons. 58. nu. 10. vers. nec obstat vol. 1. & pro-
34 pterea tunc irregularitas cōtrahatur per cap. quæsitum de pœnit. & remiss. dicit Panormitan. inibi, vers. quantum ergo, sub num. 2. ac Felyn. in cap. Presbyterum, de homicid. ex quo studiosa negligentia, quam ponit adductum cap. quæsitum, communiter Doctores pro lata culpa sumunt, vt inquit additio Alex. de Neuo ad Abbat. in eod. cap. nu. 2. in fin. Verum etiam vbicumque leuis culpa antecedit homicidium casuale: nam illam operari irregularitatem aiunt, per text. in eod. cap. quæsitum §. fin. vbi verbum illud apponitur ex incuria, quod interpretantur pro negligentia cadente in culpam leuem per cap. ex parte, iuncta glosa vers. incuria de consuetud. quod quidem dictum, verius vide-
35 tur eidem Alexand. de Neuo in citata sua addit. ad relatum cap. quæsitum nu. 3. Sed si ex leuissima culpa, aliqui annuunt, alij verò negant, vt est videre apud notata per Abb. in eodem loco, & additionem dicti Alexandri, namq; si vera erit sententia, quæ verbum illud ex incuria, intelligit de leui tantum culpa, vtique leuissima maculatus, erit immunis ab irregularitate, quod si altera, quæ ad leuissimam etiam extendit, non vtique ab illa erit alienus, & mihi arridet resolutio, quæ leuissimam culpam non operari irregularitatem opinatur, dumtamen illa versetur solum in omittendo, non autem si in committendo per Tabienam verbo homicidium nu. 4. Maiol. in tractat. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3. post nu. 1. & innuunt verba illa Abb. in adducto nu. 3. fine tactu, & sine alia procuratione, atq; insuper Syluest. citato nu. 2. vers. dico etiam, qui licet nu. 15. subiungat regulam istam negatiuam vendicare sibi locum etiam in committendo, & assentitur Suarez tom. 5. disput. 45. sect. 5. nu. 6. Eorum autem extensionem non admitterem, tùm quia omnes Doctores, & ipsemet Syluest. ante concluserat dantem operam rei licitæ, & leuissima tantum culpa maculatum non fieri irregularem ob sequens homicidium, si talis culpa fuerit solum in omittendo, non autem si in committendo, & defendit copiosè Didac. Couar. in clem. si furiosus, relect. 2. §. 4. num. 9. tum quia leuissima culpa procedens ab actu commissionis est maioris efficaciæ, quam altera ab actu omissionis, intantum quod ad leuem culpam appropinquari videtur, ex eodem Couar. in citato §. 4. post nu. 9 per glos. in l. lege Cornelia ff. ad Syllan. quæ id probat in vers. cædem admisissent, vbi maius delictum esse affirmat, quod in faciendo, quam in omittendo patratur, & propterea euenire suspicor, tunc nec promoueri posse, nec vti ordinibus antea susceptis, ex glos. penult. in cap. sicut dignum §. vlt. de homicid. per cap. Presbyterum eod. tit. & cap. clerico iaciente 50. dist. quæ autem sit lata culpa, quæ leuis, & quæ leuissima, declarat Abb. in cap. 1. commod. & cap. fin. depositi Bart. in l. quod nerua ff. depositi, & Nauar. in summa cap. 17. nu. 177.

36 Sed quali debeat vti diligentia, qui rei licitæ incumbens noluerit fieri irregularis, si casu occidat, vel mutilet? Respondeo teneri præcauere ea, quæ homicidij, vel mutilationis possunt esse causam; si enim arbores incidat, aut parietem, siuè domum moliatur, clamare intelligibili voce tenetur, monēdo accedentes, vt caueant, aut saltem circumspicere ne aliquem offendat, aut aliquod signum apponere, quo cautior fiat, qui appropinquat, iuxta glos. in l. hi qui arborem, vers. inculpabilis 50. distinct. per text. in l. si putator, & l. si seruus seruum §. fin. vers. si ex claustro ff. ad l. Aquil. qui autem non intelligibili voce, at summissa accedentes admoneret, ita quod ad illorum aures peruenire nequiuerit admonitio, quia non potest dici fecisse, quod tenebatur, non excusatur, vt est videre apud Ant. Butr. in cap. fin. nu. 2. de homicid. quinimmo tempestiue vociferari obnoxius est, ac tanto tempore antea, vt alij valeāt prævidere periculum, vt illic subiungit idem Butr. num. 3. per illum textum, infertq; ex hoc ad eos, qui ducunt asinos, qui postquam percusserunt, dicunt caue; ex qua quidem re cum grauissimæ ortæ fint rixæ, in hac Ciuitate Neapolis, & multoties homicidia, factum est, ne quadrupeda animalia ducentes, possent illa sequi, verum antecedere eorum capistros manibus gestantes, idq; publico edicto sancitum, nec refert in publico nè, vel priuato loco fiat incisio arborum, aut parietum, domuumuè molitio, dumtamen soleat illac passim iter fieri, per eandem l. si putator, & l. 1. §. 1. ff. de ijs, qui deie-

deiecerunt, vel effud. alioqui in priuato loco non
aſtringeretur iſta præcauere, vt Abb. affirmat in
capit. ex literis, el ſecondo, de homicid. niſi pro
perſonis præſentibus, iuxta text. in cap. ſi duo 50.
diſtinct.

Quod ſi aliquis rei illicitæ vacans homicidium
37 patrauit tametſi caſuale, non dubium, quin irregu-
laris fiat, tùm ex prædictis, tùm ex D. Thoma indi-
cato artic. 8. & in addit. ad 3. par. q. 35. artic. 3. ad ter-
tium, nec quidem ab illius incurſu excuſaretur, qui
ne illud ſequeretur, vſus eſſet omni, qua debuit cu-
ra, iuxta gloſam magiſtram in cap. ſicut dignum §.
fin. verſ. conſilium propè fin. de homicid. Syluest.
verb. homicidium 2. verſ. tertia, & D. Thom. eod.
art. 8. in medio, Couar. in clem. ſi furioſus relect. 2.
§. 4. in princ. adeò quod, ſi iocosè lapidem proijciés
in aliquem declinantem lapidis ictum, offenderet
alterum, & occideret, non ſolum lege Aquilia te-
neretur de iure ciuili per l. ſcientiam §. fin. ff. ad l.
aquil. ſed irregularis de iure canonico fieret, ex Al-
berico in ſuo repert. verſ. homicidium 3. Summa
Confeſſ. lib. 2. tit. 1. q. 19. in fin. Tabien. verb. irregu-
laritas 3. nu. 1. talis ſiquidem actus ſui natura, effe-
ctus ſimiles operari ſolet, & ob id ſi canis inſequa-
tur aliqué, vt mordeat, illeq; vt ſe defenderet proij-
ciat in eum lapides, & hominem percutiat, atque
interimat, neque ex homicidio tenetur, vt ait Iaſ. in
l. in actionibus nu. 28. ff. de in lit. iurand. ac deciſum
fuiſſe, refert Signorol. conſ. 27. Statuta Ciuitatis Pa-
piæ, & Philipp. Prob. in addit ad Ioan. Monach. in
cap. 1. nu. 9. de homicid. in ſexto, neque irregulari-
tatem contrahit modo diligentiam adhibuerit ne-
ceſſariam, per ea, quæ ſcripſi ſuperius nu. 32. verſ. &
initium ſumens, comprobatq; gloſa, iuncto text. in
cap. clerico iaciente 50. diſt. Si verò diligentia ab-
fuiſſet vtique irregularitatem incurriſſet, quando-
quidem in ea non conſideratur tàm graue præiudi-
cium, quale in infligenda pœna corporali, ideo-
que facilius illa contrahitur, quàm pœna corpora-
lis committitur, Soccin. Iun. conſ. 58. in cauſa,
verſ. nec obſtant ſub num. 10. volum. 1. ſuffraga-
tur Alexand. conſ. 140. videtur in caſu num. 6. vo-
lum. 2.

38 De venatore autem credente animal interficere,
& hominem latentem exanimet, quid dicendum
controuertitur, vt ſi volatile, vel quadrupedem vi-
dens, in eum iaculum proijciat, ſeu ſcoppitum emit
tat, & pertranſeuntem interficiat; & quo ad pœ-
nam corporalem non exiſtimo ipſum prorſus ab
ea immunem, ex his, quæ latiſſime cógerit Soccin.
Iun. indicato conſ. 58. Plaza in epitom. delict. cap.
27. nu. 8. & alij, quos refert, & commendat moder-
nus Carolus Iallongus in racemat. 44. Chriſtus fi-
39 lius Dauid á num. 27. ſed reſpectu irregularitatis,
quia expeditum eſt in iure, vt ſit permiſſum vena-
40 ri, perquirere, & capere feras beſtias, volucres, om-
niaq; animalia, quæ cœlo, & terra naſcuntur, & oc-
cupantis fieri, etiam ſi in alieno territorio capta,
iuxta §. feræ igitur beſtiæ, inſtit. de rer. diuiſ. & l. 3. ff.
de acquir. rer. domin. licet Dominus fundi prohi-
buiſſet venatorem ingredi, quo caſu non debebat
talem fundum intràre ex verbis eiuſdem §. attamen
ſi illius prohibitionem aſpernans in eum ſit ingreſ-
ſus vtique capta ab ipſo animalia eius fieri, qui oc-
cupauit probat verior ſententia, quam tenet gloſa
in l. Diuus ff. de ſeruit. ruſtic. prædior. in d. l. 3. verſ.
prohibere in fine, & in §. Apium inſtit. de rer. diuiſ.
Miſing. in eodem §. feræ nu. 8. Ioan. de Platea in ru-
br. inſtit. de rer. diuiſ. nu. 26. & communiter à Do-
ctoribus defendi ſcripſit Aretin. in ipſomet §. feræ
nu. 3. & Gayll. obſeru. 68. ſub nu. 10. lib. 2. niſi tamen
fructus fundi ex venatione, vel aucupio colligeren-
tur, teſte Aretin. & Miſing. adductis in locis, atque
Chaſſan. in conſuetud. Burgund. rubr. 13. §. 7. nu. 5.
in fin. Iure tamen exteriori, namq; in interiori, ne-
que obtineret prædictorum opinio, etenim quod
fundi fructus in venationem ferarum referatur
parum refert, aut uon plusquam ipſius Domini
prohibitio, ne quis eius agrum ingrediatur, vt in-
quit Couarr. in regula peccatum par. 2. §. 8. num. 9.
verſ. ſed & ſi certa eſſet; cum verò lege generica,
conſuetudine, aut Iudicis decreto vetaretur ingreſ
ſus, aut venatio in alieno fundo, nullatenus anima-
lia prædicta ſibi venator acquireret, etiam in exte-
riori foro, veluti citatus Ioachimus Miſing. affir-
mat, & ante ipſum Ioann. Faber inibi num. 2. &
Chaſſan. in adducto §. 7. poſt num. 7. verſic. & quę
dicta, Corneus conſil. 211. videtur, num. 3. vo-
lum. 4.

41 In territorio verò publico nequit Princeps pro-
hibere venationem, & inhibendo grauaret ſubditos
per Hoſtienſ. in cap. non eſt, nu. 2. ibiq; Butriũ nu. 5.
de decim. Dec. conſ. 196. in caſu inquiſitionis nu. 2.
& conſ. 169. in caſu tranſmiſſo in princ. Guid. Pap.
deciſ. 514. vtrum Barones; D. de Franch. deciſ. 158.
venationes, niſi tamen accederet expreſſus aſſenſus
eorum, quorum intereſt, ſcilicet populi, vt præfati
concluſere, aut etiam tacitus, quia ſi publico pęna-
li proclama vetaret Princeps, & vtilis Dominus
venationem, in ipſo loco publico, vel generatim, nè
quis venetur, & ſubditi non contradicant, ſed deſi-
ſtant à venatione, certè conſtituitur Dominus in
quaſi poſſeſſione illam prohibendi, vt ſcripſit Chaſ-
ſan. in eodem §. 7. nu. 4. prope finem, vbi deinde in
verſ. cautela, ſubnectit remedium, quo ſi vtantur
ſubditi, minime ipſum Dominum conſtituant in
dicta poſſeſſione, & ſit, vt ſe prohibitioni opponant
ſtatim, quod habuerunt notitiam de proclama, &
appellent, approbantq; Franc. Marc. deciſ. Delphin.
529. An venatio ferarum ſub nu. 16. par. 1. Gram-
mat. deciſ. 67. exorta lite nu. 14. Regula enim adeſt
non eſſe præſcriptibilia, quæ meræ ſunt facultatis,
quam omnes approbant, ac præ cæteris Schurfius
conſ. 1. ſub nu. 17. cent. 3. declarans meræ facultatis
eſſe, quæ fiunt antequam prohibeantur, quod ſi
prohibitio intercedat, & tali prohibitioni acquieſ-
cat alter, deſinunt eſſe voluntatis, & incipit præ-
ſcriptio, vt videre etiam licet apud Capyc. in inue-
ſtit. feud. verbo feudorum clauſulæ, verſ. præſcrip-
tione; & hic eſt caſus noſter, poſſet etiam exem-
plificari in caſu poſito, ab eodem Schurfio, ſi quis
conſueuerit ingredi fundum vicini ad venandum,
vt nullam acquirat præſcriptionem, dato quod per
mille annos fuerit ſolitus intrare in illum, attamen
ſi Dominus prohibuerit, & poſt prohibitionem
continuauerit ingredi ſciente, & patiente, qui ante
impediuerat, incipiat ex tunc præſcriptio, & ea fi-
nita non amplius prohibere valeat; ſint igitur cau-
ti, ne conſentiant, qui in mera facultate, & libertate
ſe fundant.

Ab

Ab his excipitur suprema regalis persona cum pro volũtate valeat subditis prohibere venationem, in loco de demanio, vel defensa per Afflict. in constitut. Regni, scire num. 9. lib. 3. rubr. 1. & de his Principibus loquens Sotus, idem concludit in lib. 4. de iustit. & iur. quæst. 6. artic. 4. vers. secundo Princeps.

42 Quod verò attinet ad forum conscientiæ, memini non eos teneri capta animalia restituere, eisque haud posse denegari absolutionẽ, qui in locis proprijs alicuius, contra illius voluntatem venati sunt, sequutus Sotum d. artic. 4. vers. enimuero, licet autem, quia ius alienum ad venandum sibi illicite vsurparunt, & ob talem venationem ceperunt, quę Dominus fortè suo iure vtendo cępisset, videantur Dominum loci, in hac parte damnificasse, & à lucro prædicto eum illicitè impediendo, quare teneri tunc in conscientia tantundem reddere senserit, Ioan. à Medina in Codice de rebus restituendis q. 12. §. quibus præmissis, vers. corrolarie, sequitur cum duob. seqq. Couar. in regul. peccatum §. 8. vers. præterea sub nu. 11. & Molin. de iustit. & iure tract. 2. disput. 51. vers. penul. tamen & eo casu videndum esse, si ita sit in facto, quod Dominus loci ea cępisset animalia metipsi Doctores dixerunt, maxime Medina, alioquin cessare adductam resolutionem: Respectu verò damni illati in fructibus, & segetibus, nulli dubium esse potest, quin teneantur in eodem foro, dato quod nulla præcessisset prohibitio intrandi fundum, prout citati Couar. & Molina, ac rectè quidem asseuerarunt.

His ita consideratis, respondeo quæstioni supra propositæ, & concludo, quod vbicumque sumus in eo casu, in quo non apparet interdicta venatio, & proptereа intelligitur concessa, tunc venator, qui credens occidere animal, hominem interfecerit, sit ab irregularitate alienus, dumtamẽ omnem, quam debuit, & potuit, adhibuerit diligentiam, quia rei licitæ operam nauauit, dum venationi, sibi nullo iure vetitæ, vacauit; & quia si aliqua ex lege particulari, iuxta notata hactenus, laici non prohibentur venari, certum est, iure communi non prohiberi, at potius concedi, ex glos. in cap. qui venatoribus 86. dist. & cap. 1. de cleric. venat. vbi Scribentes omnes, atque Sot. tract. de iustit. & iur. lib. 5. q. 1. art. 9. vers. quapropter, & art. 8. vers. moralis autem; etenim in remediũ cedunt homini honesta solatia, & quicquid animum erexerit corpori prodest, auctore Seneca relato ab Anania in d. cap. 1. sub num. 2. ob quam causam Socrates non erubuit ab Alcibiade derideri, quod arundinem cruribus interponens cum

43 filijs animi causa luserit; Ideò laicos ipsos nulla irregularitate tunc notari pro comperto habeo; at clericis, quia apparet interdicta venatio, ex textu in eodem cap. 1. iuncta glosa, & Doctoribus, alteraq; glosa in eodem citat. cap. qui venatoribus. Necessarium inde suboritur consequens, eos fieri irregulares, si venando aliquem interfecerint, tametsi omni culpa caruerint, omniq; diligentia vsi fint; rem namq; illicitam exercuerunt, vt ait Syluest. verbo homicidium 2. vers. sexto, post nu. 7. per text. in cap. hi qui arborem §. si verò 50. dist. Nauarr. in summa cap. 27. nu. 235. Angel. verb. homicidium 2. nu. 13. Henrich. in summ. theol. moral. lib. 14. cap. 15. §. 3. præterquam si non clamosam, vel saltuosam exercuissent venationem, quę nullo iure scripto reperitur illis vetita, & refert Soccin. Iun. cons. 58. post nu. 2. vol. 1. glos. in adductis cap. 1. & cap. qui venatoribus, & super eis Doctores, ac Nauarr. indicato loco: ob quod restringo conclusionem mox firmatam de clericis venatoribus, vt irregulares sint, procedere tantum in ea venatione, quę sui natura potest dirigi in homicidium, quæ tanquam periculosa prohibetur illis; vt Aprorum, Ceruorum, Vrsorum, & similium, ex quo illa armis exercetur, vt concludit Nauarr. in summa cap. 27. num. 237. Sot. tractatu de iustit. & iur. quæst. 1, artic. 9. versic. quando verò, & Molina tractatu 2. de iustit. & iur. disput. 44. & videre etiam licet apud Francisc. Marc. decis. 529. an venatio par. 1. & Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. casu 413. num. 14. quare indigere declaratione suadeo, verba Caetani ad D. Thom. 2. 2. quæst. 64. artic. 8. vers. & confirmatur in fine: quæ sunt, clericum mortaliter venationi vacantem ab homicidij culpa excuso, quando nobilis laicus venationi vacans ab homicidij culpa excusaretur, quia esset adhibita omnis diligentia, ne cuiquam noceret venatio, cum enim mortaliter incumbant, vbi venationem sibi vetitam exercent, idcirco Caetani intentio est, vt quoties clerici venationi illicitæ nauant, quia ab illa abstinere deberent, iuxta verba Concil. Trident. cap. 12. sess. 24. de reformat. tunc sint à culpa homicidij excusati, si necessariam diligentiam præmiserunt, & laicus excusaretur, & quidem est mirabile dictum, cum grano salis tamen intelligendum, & vt ipsemet subiungit, inquiens non excusari quo ad pœnam irregularitatis, & culpam aliquam, sed quo ad culpam mortalẽ, & etiam quo ad culpam mortalem istius speciei, scilicet homicidij; supponit itaque, & rationabiliter in irregularitatem eos incidere, quia dederunt operam rei vetitæ, nihil sibi opitulante diligentia ad illam ausugiendam.

Sed venatio, vbi aduersus clericum verificatur, non tamen in specie, at generatim; non equidem illa credenda est probata, quæ illicita est, sed quæ licita, & recreationis causa facta, nisi ex circumstantijs aliud suspicari iuste posset, vt inquit Archidiacon. in pluries citato capite, qui venatoribus, num. 2.

Verùm, quia hoc mense Aprilis anni 1616. inopinatus accidit casus, quod cum quidam laicus terræ Rochettæ meæ Diœcesis Laquedonensis, publicum eiusdem terræ nemus, venandi causa ingressus esset, quendam clericum inibi legentem asparagos, septum vndique, & vestitum vepribus, & dumetis interemit. Aprum credens alterumue interficere animal; hæsitatum fuit, num excommunicationis vinculo innodatus, propterea iudicari debuerit, & quidem pro affirmatiua vrgebant hactenus relata, tùm pro irregularitatis incursu, tùm pro pœna extraordinaria, quàm ille ob id patitur in exteriori foro; quin & exẽplum Lamech, multo magis stringebat, qui virum in vulnus suum occidit, Genes. 4. cuius historia, vt omnes habent interpretes fuit, qđ in venatu credens occidere feram Cain interfecit, & tamen homicidium ei imputatum fuit, tandemque vrgebant Soti verba in locu superius memorato, cum adducto de Lamech. exemplo respondere conatur, & his vtitur verbis; Non satis circumspexisse;

xisse, vel vt alij aiunt, cum oculi iam sibi caligarent ducatu pueri, id incautè fecisse, ea scilicet ignorantia, quæ ipsum in culpam coniecit; hęc igitur verba præferunt requiri saltem, omnem intercedere debere diligentiam, & excludentem ignorantiam, quæ posset operari culpam, eaque si adesset reputetur homicida, & consequenter excommunicatus, sicuti & regulariter quiuis occidens clericum. Negantem verò sententiam probat text. in capit. si verò el 2. de sentent. excomm. disponens ne percussor Clerici sit excommunicatus, si probabiliter ignorauerit esse clericum, cuius decisionis passim apud vtriusque Iuris professores mentio fit, præsertim in l. si quis ignorans ff. locati, & l. si qua per calumniam C. de Episcop. & cleric. & in cap. 2. de Constit. aiuntque cõplures Doctores in locis quos recenset Sayr. in suo Thesaur. casuum conscient. lib. 3. cap. 27. num. 1. & Farinacc. par. 4. quæst. 125. num. 164. ex quibus liquere communem esse assertionem prædictam ait Petrus à Plaza in Epitom. delict. cap. 27. sub num. 13. qua stante, si Canonis censura non coercet percutientem clericũ, eo quod laicum offendere opinabatur, multò minus si animal occidere sperabat; Addo conclusionem alteram, in casu longè proximiori relatam per Nauar. cap. 27. sub num. 80. eundemq; Sayr. eodem c. 27. num. 3. quod si occidat Clericum incedentem in habitu, & tonsura, nihilominus fit ab excommunicatione immunis si in nocte, & habitum videre nequiuit, etiam si operam dabat rei illicitæ, non obstante resolutione Syl. in verbo excommunicatio 6. not. 4. casu 2. restringente ad operam dantem rei licitæ, sed vtra sit verior resolutio, scire haud refert, cum huic homicidæ, tanquam laico permissa fuerit venatio, vt in superioribus probaui, & consequenter dabat operam rei licitæ. Hic profectò est casus noster, nam licet interdiũ fuerit, adeò tamen inter arbores, virgulta, fruticesque delitebat, vt videri non solum minimè potuerit quis ipse esset, at potius fera, iustè credi, & suspicari, Tolet. etiam expressè negat fieri excommunicatum, quia cessat violenta iniectio in lib. 1. cap. 31. versic. secundo debet.

Ratio tandem, eaque vrgens opitulatur, quod excõmunicatio nõ nisi ob mortiferum peccatũ incurritur, ex resolutis à nobis in hac rub. 11. c. 15. n. 2. sed peccatum esse minimè potest, nisi voluntariũ, & voluntarium esse nequit quicquid ex ignorãtia probabili proficiscitur, teste Phylos. 3. Ethyc. c. 1. & 5. ac Diuo Thoma 1. 2. quæst. 76. ideò probabilis ignorantia illius qualitatis ob quam pœna imposita iure est, ab ipsa pœna excusat, iuxta notata per Couar. in cap. Alma mater par. 1. §. 10. nu. 12. cum seq. atque in hac specie idem Sayr. eod. num. 3. Nec mirum si propterea Ioan. de Lignano tract. de censur. Ecclesiast. scripsit oportere percutientem intẽdere actualiter, vel virtualiter percutere Clericum, vt incidat in Canonem, si quis suadente diabolo 17. quæst. 4. idemque Sayr. alia cumulat eodem lib. 1. cap. 18. sub num. 19.

Hæc refellunt sine dubio in contrarium adducta, & militantia, tùm respectu pœnæ temporalis, tùm irregularitatis, quę non semper requirunt peccatum, sed factum tantummodò respiciunt, atque culpam, ideò in irregularitatem, aùt pœnam temporalem libentius, ac facilius, quam in excommunicationem quis incidit; ad quæ siue ad illarum alteram contrahendam, etiam sola culpa sufficit. Dolus verò ad excommunicationem incurrendam, ad quam propterea culpa quamuis lata non est satis, ex additis per eundem Sayr. indicato capit. 27. sub nu. 20. adiunctis alijs, quæ nu. 8. scripserat.

Nunc resolutionem alterius casus inquiramus; puta, incurrat nè clericus irregularitatem si ad mu-
44 lierem accesserit pro adulterio, & illius vir superueniens suam interfecerit vxorem, & respondi die 11. Octobris 1598. cuidam Clerico Triuentinæ Diœcesis ipsum haud contraxisse ob hanc causam irregularitatem, ad id ductus, auctoritate Alphonsi à Castro in lib. 2. de potest. legis pœnal. c. 14. vers. hic tamen admoneo Couar. in Clement. si furiosus par. 2. §. 4. num. 9. versic. tertius. Henriq. in summ. Theol. Moral. lib. 14. cap. 3. §. 4. in glos. litera P. in fine, & Roderici Lusitani postea visi in summ. par. 1. cap. 177. num. 4. eandemque opinionem reperi die vltima Octobris 99. tenuisse auctorem Praxis Episcopalis in verbo irregularitas §. 7. par. 1. ac die 7. Septembris huius anni 1610. reperi eandem fouere Stephan. de Auila tractat. de censur. par. 7. disput. 5. sect. 3. dub. 3. conclus. 2. Nec solum prædictis suffultus auctoritatibus, ita respondi; Verum illa valida ratione, quod non quælibet causa homicidij, satis est ad inducendam irregularitatem, at proxima duntaxat, & propinqua, sicuti Couar. rectè aduertit in eodem num. 9. versic. hinc etiam, idque confirmat glosa communiter recepta in cap. de cętero de homic. atq; Sayrus in suo Thesauro lib. 7. cap. 5. versic. alio modo, sub num. 13. & Nauar. in summ. cap. 27. num. 211. subdens causam propinquam, quo ad hoc, esse omne dictum, vel factum illicitum directum sufficienter in deformationem (tu adde, aùt homicidium) inde sequutum, ac paulò post, explicando verbum illud directum, inquit, dictum, aut factum istud debere esse tale, quod tendat in deformationem ex se siue suaptè natura, vel intentione operantis, & confirmatur ex verbis Sayri in citato loco; sed adulterium ab isto Clerico patratum, non est causa proxima, aut per se intenta ad homicidium; deducitur q; ex verbis Suarez tom. 5. disp. 45. sect. 6. sub nu. 11. nam aliud est velle committere adulterium, aliud verò, vt homicidium patretur, ideò ex eo non oriatur irregularitas; nec me terruit aduersa Nauarri sententia, dum eiusmodi Clericum irregularem decernit, in summ. cap. 27. num. 238. & consil. 30. Antonius Sacerdos de homicid. in antiq. vel 34. in nouis; quamque sequitur Maiol. in tract. de irregul. lib. 5. cap. 38. versic. Quinimmò, sub num. 4. & cap. 49. §. 3. nu. 15. in fine, Cosmus Filiarc. de offic. Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 11. §. Pro homicidio casuali, propè finem, & Ioannes Guttierez lib. 2. Canon. qq. cap. 6. num. 39. etenim prior præstantior est opinio, plurimorum Doctorum auctoritate, validioribusque rationibus fulcita, quam etiam conclusio in validiori casu statuta num. sequenti conuincit, & permulti atq; eximij Theologi, & Canonistæ huius Parthenopeæ Ciuitatis, cum quibus oratio fuit, commendarunt: quin & eidem Clerico ita respondisse, eiusdem relatione habui, tametsi affirmauerit, alios etiam plures interrogasse, qui censuerant ipsum irregularẽ, tutio-

tutiorem partem ſequi volentes; quos licet minimè redarguendos arbitrer, ſed præterea collaudandos, attamen neque illos reprehenderem, qui præter ſcrupulum reputaret ſe ab irregularitate alienum ob hanc cauſam; niſi tamen præſciuerit virũ admodum Zelotypum eſſe, & multò magis ſi ſuſpicetur illum ſolere inſidiari, vt veritatis certior fiat, & periculum præuideat de nece adulteræ ſi ab illius parentibus notitia habeatur de adulterio, per ea, quæ notat Toletus lib. 1. cap. 82. verſic. quando vero, propè finem, ac tandem aſſentitur Guttierez citato cap. 6. ſub num. 42.

Quid verò dicendũ ſit de clerico prædicto adul-
tero, ſi adulteræ debito vſus moderamine inculpa-
45 tæ tutelæ occiderit virum inuaſorem? & negatiuè
reſpondent, Sot. lib. 5. de iuſtit. & iur. quæſt. 1. artic. 9.
verſ. debet ergo, Armill. verbo irregularitas nu. 42.
Tabiena irregularitas 2. quæſt. penultima, Roderic.
in ſumm. par. 1. cap. 177. num. 4. Viual. in ſuo can-
delabro Rub. de irregul. num. 284. & Emanuel Sà.
in ſuo libro Aphoriſm. verbo irregularitas §. ex il-
licitæ num. 1. in fine, atque Henriq. in summ. Theo-
log. Moral. lib. 14. cap. 3. §. 4. in textu, quin in gloſa
litera P. adiungit alios idipſum firmantes; Mercado
de contractibus lib. 6. cap. 4. verſic. que diremos, &
Auila indicato dubio 3. concluſ. 1. eſt tamen verũ,
quòd alij non deſunt, qui eundem irregularem cre-
dant, eo quod dabat operam rei illicitæ, ita quippè
Syluest. dixit in verbo homicidium 3. num. 6. verſ.
tertium, Maiol. lib. 5. cap. 48. nu. 8. & cap. 5. num. 15.
& alij citandi inferius verſic. Neque ab iſta Regula
num. 53. in fine, & hi omnes hanc ſententiam aſci-
ſcunt Aſtenſi: qui profectò eam non tradit, tamet-
ſi in fine art. 2. tit. 25. lib. 1. ſimpliciter dicat, cenſeri
quodammodò homicidium voluntarium quod ab
eo eſt patratum, qui dat operam rei illicitæ ſiquidẽ
verba Aſtenſis admittunt declarationem illam ſi
res illà ſit ſufficienter directa ad homicidium, ita
quippè videntur inſinuare verba illa ab ipſo Aſten-
ſe poſita, & inde ſequitur homicidium, & cõfirma-
tur iſthæc declaratio ex his quæ pauló ante firmaui
ex Nauarro, & Didac. á Couar. quin & in eundem
modum explicari debere exiſtimo verba Caietani
ad Diuum Thomam 3. par. quæſt. 64. art. 8. & ſunt
quo ad pœnam irregularitatis indiſtinctè intelligo,
quod quando dat operam rei illicitæ imputatur ei
homicidium conſequens ex ſuo opere; nam iudi-
cant illum irregularem cum opus tale eſt, quod ex
eo neceſſario quodammodo ſubſequatur homici-
dium, & ſit ſufficienter directum ad illud.

46 Verum ſit nè irregularis, qui alteri vulnus inflixit, ſi ille deceſſerit? Pro cuius quæſiti vera reſponſione, prænotare duxi, tùnc vulnerantem dici homicidium patrare, vbi vulnus illatum lethale fuiſſe non dubitatur, & mors ſit ſubſequuta, per l. ait lex §. quod ſi mortifero ff. ad l. Aquil. & hoc quidem caſu nullatenus prodeſſet vulneranti allegatio, & verificatio cuiuſuis cauſæ, qua mortem eueniſſe prætendat, puta, quod nullus medicus fuerit ad medendum accerſitus, vel vocatus, & imperitus, aut aliam probet culpam ab ægro commiſſam; eaque interijſſe, quia & his quoque caſibus de homicidio tenetur, per l. ita vulneratus in princ. ff. ad l. Aquil. Quod ſi dubitetur, vtrum nè læthali ictu percuſſus fuerit, nihilominus ſubſequuta morte illum teneri etiam pœna homicidij ſi nulla conſtiterit præcedens cauſa, certum eſt; tum quia ex vulnere defunctus creditur, tùm quia, mortiferum illud fuiſſe probat interitus, per Anan. in cap. Ioannes num. 2. de homic. niſi longo interpoſito tempore poſt vulnus, obierit, quia non illius cauſa, tunc deceſſiſſe ſcribit Anchar. conſ. 283. iure ſtricto nu. 3. ſi tamen vulnus conſanuit; quod ſi ex eo nunquam conualuit ægrotus, præſumitur ex plaga ipſa defunctus, aut etiam ſi conualuit, & recidiuauit, dumtamen infra octo menſes ab accepto vulnere mortem obierit. Villadieg. tractat. de irregul. cap. 6. verſic. ſed pone num. 35. Auila de cenſur. par. 7. diſput. 6. ſection. 1. dubio quinto, concluſ. 5. Quod ſi negligentia aliqua, aùt culpa tunc appareret, non equidẽ puniretur ex homicidio, ſed arbitrariè iuxtà l. ſi ex plagis ff. ad l. Aquil. gloſ. in l. ſi ab hoſtibus §. 1. verſic. lucri facere ff. ſolut. matrim. ibique Bar. nu. 3. & Alex. num. 6. ſi autem indubitatum eſſet, vulnus non fuiſſe mortiferum, quia tunc minimè cenſeretur ex ipſo vulnere mortuus, ideó percutiens teneretur dumtaxat ex vulnere, iuxtá l. qui occidit §. fin. adducto tit. ad l. Aquil. quá veriſſimam diſtinctionem tradit (non tamen adeò explicitè, neque adductis auctoritatibus illuſtrata) Soccin. Iunior. conſ. 178. primo aſpectu vol. 2. eamque ſequutus eſt Iulius Clarus §. homicidium num. 33.

His prælibatis, reſpondeo quæſitui propoſito, & dico, citra dubium, incurrere irregularitatem, ex prædictis, qui mortiferè vulnerauit, tametſi medici incuria culpauè ægroti pateat ipſum obijſſe; prout etiam ſi dubium ſit, an lethaliter percuſſerit, nec probatur aliqua ſubſequens cauſa, qua illum deceſſiſſe, poſſet iuſtè ſuſpicari; Namque in vtroquè caſu, homicidam eſſe offendentem, declarant citatæ leges, & auctoritates: difficultas tamen verſatur in reliquis duobus memoratis caſibus, nempè cum hæſitatur an læthiferam inflixerit plagam, & conſtat adfuiſſe negligentiam, & culpam, ob quam Ius Cœſareum eximit illum á pœna homicidij, atque ſecundo, cum non ignoratur vulnus non fuiſſe mortiferum, & in vtroq; caſu affirmo, omni prorſus dubietàte ſummota, hunc irregularem, licet imperitia Medici, aùt ſuperuenienti febri ob eiuſdem infirmi culpam deceſſerit, per Sylit. verbo homicidium 2. verſic. ſiquis autem ſub num. 4. Nauar. in ſumm. cap. 27. verſic. octauo ſub num. 222. Henriq. in ſumm. Theol. Moral. lib. 14. cap. 14. §. 4. Couar. in Clement. ſi furioſus par. 2. §. 2. num. 9. Carrer. pract. crimin. tit. de homicid. §. 6. num. 32. Anchar. eadem Clement. ſi furioſus, propè finem, & Alex. de Nevo in ſuis addit. ad Abb. in cap. exhibita num. 4. lit. D. de homicid. etenim paria eſſe adiungit Nauar. loco citato, ſi interficit, vel iniuſtè percutit, reſpectu irregularitatis incurrendæ per cap. præsbyterum, & cap. ad audientiam adducto tit. de homicid. obidque indubiè fatetur, quod iniuſtè percutiens, eſt irregularis, etiam ſi non lethiſera fuerit percuſſio, ſed in cauſa, quod alter ſuperueniret, vulneratumque extingueret; aut quod inciderit ob talem percuſſionem in morbum, quo deinde medici culpa, aut eiuſmet ægroti malo regimine, è vita migrauerit; ſiquidem niſi illatum fuiſſet vulnus, minimè allata ex cauſa, mortem ille obijſſet, vt prę citati ſcribunt, & relatus Auila adducto dubio 5. qui

quatuor adnectit concluſiones pro reſolutione huius quæſiti,illæque minimè contradicunt his, quæ ipſe hactenus conſtitui.

Conſtabilitam verò reſolutionem reſtringerem procedere tunc ſolum cum inferens non lethiferam plagam,habebat animum occidendi, ſecus ſi tantùmodò vulnerandi,per expreſſum textum in cap.ſignificaſti el 2. de homic. ſuccurrit diſtinctio Antonij de Butrio illic num.25. & alia Abb. in eodem capite,clarioribus declarata verbis num.6. quare cenſeo hanc ob cauſam Angelum in ſumm. verbo homicidium 1. num. 8. ſolum tres caſus reſcripſiſſe,in quibus auctoritate præfati Canonis arbitratur vulnerantem puniri vt homicidam,quo ad irregularitatem, tametſi nouerim Caietanum 2.2. q.64. artic.8. aliosque paucos hanc non admittentes reſtrictionem, ſi tamen vulnus admodum leuè fuerit, quod nullo aut modico potuiſſet ſanari medicamine,& probetur iniqua curatio medici,vel quia venenum adhibuit in medelam,aut diſtulit curationem cauſa lucri,non vtique erit irregularis percuſſor, cum potius ex alia extrinſeca cauſa, quám ex vulnere mortem ſubſequutam eſſe dicendum ſit, cum Couar. in clem. ſi furioſus ſupra citata par.2. §.2.num. 9. verſic. quod ſi vulnus Henriq. ſumm. Theolog. Moràl. lib. 14. cap.14. verſic. reſpondetur 1. in §. 4.

Explicatis itaque aliquibus caſibus comprehenſis ſub hac prima irregularitatis ſpecie, retrogredior ad ea,quę generaliter eandem ſpeciem pertingunt,& recordor,huius ſpeciei homicidium patra-
47 re,qui poculum amatorium mulieri daret,ſi illa, aùt partus moriatur; licet enim nullus peruerſus animus conſideretur in dante illud,nec tale poculũ veniat appellatione mali veneni, per l.3.§. adiectio, verſ.ſed & id. ff.ad l.Cornel.de Sicar.eiuſque intentio ad homicidium nõ dirigatur,ſed ad libidinem,
48 vt ſcribit Barthol.Veronen.conſil.34. num.66. nihilominus in metallum damnatur de Iure ciuili ex quo res eſt mali exempli iuxta l. ſi quis aliquid,la 2. §. qui abortionis ff. de pœnis, & conſequenter ad perpetuos carceres de Iure Canonico, vt in termi-
49 nis iſtis affirmat Anan. conſil.1. poſt num.10. hoc enim iure ſubrogata fuit pœna perpetui carceris in locum pœnæ à Iure ciuili conſtitutæ, ſcilicet condemnationis in metallum, iuxta Regulam, quam ſtatuit Innoc. in cap. qualiter, & quando el 2. verſ. ſecunda autem pęna damnationis in metallum ſub num.6.de accuſat.licet alij neque damnandi credât ſucceſſiſſe cõdemnationem ad triremes, prout ex Ioanne de Imola, & alijs ſcripſerunt Capye. deciſ. 153. Notarius Petrus num.3. Ioannes Antonius de Nigris in cap.Regni 21.contra effrenatos num.33. & Diazza in ſua praxi crimin. Canon. cap. 146. ſub num.3.

Quod ſi eodem poculo mulier, ſiue maſculus perierit, ſummo ille afficitur ſupplicio,tametſi dolo non fecerit, per adductum §. qui abortionis; nã triſtis euentus inſpicitur,qui ſubſecutus eſt,vt ſcribit Franciſcus de Capitelliſte de Padua in ſuo conſilio poſito inter conſilia Cepollæ conſil. 36. num.2. cum effectu enim eſt venenatus,vt inquit Salic. in l.1.col.2.C.de Sicar.experimurque quotidie,ex tali poculo fieri homines dementes, & ſtupidos; exſiccari, ſæpeque ad mortem redigi, vt ſcribit Boſſ. in tit. de homicid.num.17.ob idque,ſubſequuta morte videtur irregularis tale præbens poculum : ſed ipſum non cenſeri irregularem exiſtimat Aſtenſis lib.5.tit.14. artic.8. verſic. ſed contra quæſt.11. vbi nullam adiungit rationem decidendi,quam tamen ipſe arbitror eam eſſe (ni fallor) quia huiuſmodi poculum non eſt cauſa propinqua mortis,iuxta ea, quæ in ſimili notaui ſupra verſic. Nunc reſolutionem, Non enim illud præſtans, habebat in animo occidere accipientem, ſed eundem ad libidinem inducere,vt præfatus Veronenſis in eodem conſ.34. num.66.ſcriptum reliquit ;neque eundem dantem punit lex ciuilis propter homicidium,quod dicatur commiſiſſe,ſed quandoque in metallum per iam dicta, eò quia res illa fuit mali exempli ; nonnumquam vero ad mortem, nec quidem ob dolum,ſed ob triſtem euentum, qui ſubſequutus eſt.

50 Alio modo committitur homicidium neceſſitate cogente quæ ſi fuit euitabilis,irregularitate notatur illud perpetrans ; adeò quod, tàm ad officia potiora nequit amplius promoueri cap. de his Clericis,el 3.diſt.30. quam etiam prohibetur in ſuſceptis,abſque diſpenſatione miniſtrare ; quamuis ſoleat hoc caſu diſpenſatio concedi, vt inquit gloſa magna in cap. ſicut dignum de homicid.

51 Quod ſi ineuitabilis fuerit neceſſitas, nulla profectò incurritur irregularitas, iuxta communem Theoricam de qua gloſa iam citata loquitur, ibidemque Abb.num.14.Afflict.in Conſtitut. Regni Pacis cultum num. 57. lib.1. Rubr.8. idque expreſsè reſolutum apparet in clement. ſi furioſus de homicid. & antea in cap. quia te,eodem tit. ac propterea gloſa,ſuper eadem clem.verſ.& idem,ait, ob id non ſolum antiquam Hu. opinionem,defendentem hunc eſſe irregularem, reiectam eſſe, Verum aliam Ioan.Andr. & Goffredi, qua concluditur, eũ irregularem dici tantum quoad ordines ſuſcipiendos,nam his poſtremis temporibus,viget ſola reſolutio citatæ clement. dumtamen modum inculpatæ tutelę non ſit tranſgreſſus,ex reſolutione omniũ Doctorum,fulcita nouiſſima diſpoſitione Concilij Tridentini in cap.7.ſeſſ.14.de reformat.& videre licet, in his quæ affatim congero inferius capit.33. numero 22.

Hanc autem à me firmatam concluſionem,vſq; adeò veram dixit Ioan.de Lignan. in tract. de iuſto bello cap.74. verſic. tertio quæro, vt illius vigore
52 concluſerit,poſſe celebrantem,& inuaſum licitè dimittere celebrationem, ſeque ab inuaſore defendere, quē ſi prædicta ineuitabili neceſſitate ductus occiderit, valeat ad altare illico redire, completurus miſſam, ſequuntur Abb. in c. clerici el 2.nu.7. de vita,& honeſt. Cleric. Soccin. Iunior. in repetit. cap. ad audientiam num. 40. de homic. Hippolyt. in l.is qui aggreſſorem num.2. C. de ſicar. Decius in l.vt vim num.8.ff.de Iuſtit.& Iur.& Blanch. in practi.crimin.§.Iuris communis num. 2. vbi quinque comprobat rationibus,quibus ſuccurrit tex.in eadem l.is qui aggreſſorem, verſic. in diſcrimine vitæ,& l.1. iuncta gloſa magiſtra C.vnde vi.

53 Neque ab iſta regula excipio Clericum repertũ in adulterio,inuaſumque ab adulteræ marito, nam & hic ſi prædictum virum ob neceſſariam ſuę perſonæ tutelam interfecerit ; immunis quidem erit ab irregularitate, iuxta reſolutionem ſuperius ſtatutam

tutam versic. quid verò dicendum sit de clerico num. 45. tametsi aliqui illic relati contradicant, & nunc addo Nauar. in suo Manuali cap. 11. num. 7. & cap. 27. num. 238. amplexantem Diuum Anton. in summ. par. 3. cap. 5. idemque teneat auctor praxis Episcop. verbo irregularitas §. 6. par. 1.

54 Quinimmò qui ex ineuitabili necessitate homicidium commisisset, & omni tunc caruerit odio, at maximo affectus animi dolore fecerit, non eum peccasse, neque pœnitere oportere, præterquam ad cautelam propter dubietatis, siue duplicitatis ambiguum, dicit Astensis lib. 6. tit. 14. artic. 5. cum iuste possit pertimescere in aliquo excessisse.

55 Tunc verò ab incursu irregularitatis excusat iá dicta necessitas, cum respicit tutelam propriæ personæ, ita Abb. in cap. sicut dignum post num. 14. de homicid. in cap. olim el 1. num. 17. de restit. spoliat. & Felyn. in cap. dilecti filij num. 18. de except.

56 Ideoque, si alium interficeret impulsus tali necessitate, vt custodiret personas propinquorum, etiam si proprij parentis, aut prolis, vtique irregularis fieret, vt præter memoratas auctoritates inquit glossa notabilis, & penult. in clement. vnica de homicid. ex cuius clement. verbis, apertè desumitur argumentum pro hac parte, & inibi explicat Zabarella num. 28. copioseque defendit Plaza in epitome delict. cap. 28. num. 21. tametsi non incurrat excommunicationem si Clericum percusserit ob necessariam defensionem alicuius ex prædictis, per eandem glos. & Innoc. in cap. si verò el 1. circa finem, de sentent. excom. & Cardin. Zabarell. conf. 42. incipiente Reuerende, neque de Iure Ciuili pœna aliqua plectatur, vt testatur Gram. conf. 68. in causa, num. 6. & clarus §. homicidium num. 22.

57 Rursus fieret ob eandem causam irregularis, qui alium occideret pro tuitione rerum, etiam suarum vt optimè scribit Anan. indicato c. sicut dignum §. fin. num. 12. ibique Abb. post num. 14. Butr. in cap. si vero, el 1. post num. 7. de sentent. excomm. Zabarell. citata clement. si furiosus num. 24. Host. in summa Rubr. de homicid. versic. ego intelligo sub num. 5. Afflict. in Constit. Regni, Pacis cultum, lib. 1. tit. 8. num. 54. & declarat Alex. 3. in cap. suscepimus, de homicid idque verissimum, tùm quia expediebat potius post tunicam relinquere pallium & rerum substinere iacturam, quam pro conseruandis vilibus rebus, & transitorijs, tám acriter in alios excandescere, ex eodem cap. suscepimus; tùm quia nefas esse, pro tutela rerum, aliquem interimere, concludunt Canonistæ, maximè Anan. in cap. 2. num. 6. cum sequent. de homicid. inibique Abb. & Felyn. num. 4. idem Abb. in cap. 2. post num. 3. de præscript. explosa Iuristarum opinione credente licere pro necessaria illarum defensione perimere furem; quam apud eos communem esse aduertit Clarus in §. homicidium num. 20. & antea Iason in l. vt vim nu. 43. ff. de Iustit. & Iure. Quamque respuendam omnino censeo; tùm quia in materia peccati standum esse Canonistis, probat regula à nemine improbata, tùm præterea, quod sententia legistarum, nullo iure probatur, & quæ ab illis adducuntur iura, non ad rerum defensionem, sed personarum tuition. m referuntur, vt præter cæteros, optimè docet Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. num. 10. tùm denique, quod opinioni aductæ Iuristas, opitulantur plures rationes relatæ á Plaza, in eodem capit. 28. versic. contrarium sanè, sub nu. 31. quinimmò simpliciter omnique iure minimè cuiquam fas esse pro tutela rerum aliquem interficere, tutantur, contrarijsque assertionibus affatim respondent, fortun. Garsia, super ead. l. vt vim à 6. col. & Iacob. Boullen. in repet. l. capitalium §. famosos ff. de pœnis; quos sequitur Diaza in Regula 507. verbo occidere; quod licet Abb. in cap. 2. num. 3. de vita, & honest. cleric. & Plouius tractat. de irregul. Reg. 37. simpliciter in Clerico affirment; nihil addentes de laico, & Couar. in eadem clement. si furiosus par. 3. §. vnico versic. penult. & Plaza eodem cap. 28. num. 32. expresse adiungunt, id tantum procedere in clerico, secus autem in laico, illis in casibus, in quibus aliquo iure licita est occisio alicuius pro defensione rerum, quos casus inibi recenset

58 idem Couar. mihi tamen verius videtur, id in clerico, & laico subsistere; cum etiam de Iure ciuili responderim, id fore illicitum; & quatenus eó iure licitum appareret, non tamen respectu irregularitatis, quam omninò incurri credo à tali homicida; etenim adducta clement. si furiosus, vnicum tantum excipit casum ab irregularitate prouenien te ex homicidio; cum scilicet mortem aliter vitare non valens, suum occiderit inuasorem; eiusdem tamen Couar. & Plazæ restrictionem, dictis in locis positam admitto in occidente furem nocturnum, ne irregularis ille sit, vel etiam diurnum, si se telo defenderit per cap. 3. de homicid. non quidem ob illam rationem, quia liceat occidere pro necessaria defensione rerum, sed quoniam in vtroque casu de tuitione rerum, & personarum coniunctim agitur, id enim in fure nocturno apertè demonstrat illud idem cap. 3. dum limitat in fure diurno, subditque rationem, quia tunc potest discerni si ad furádum, vel ad occidendum venerit; quæ quidem ratio, & & verba insinuant, in fure nocturno id minimè discerni posse; ideoque ab irregularitate fit alienus, qui illum occiderit; idq; prouenire non ex eo, quia voluerit bona tueri, sed personam de cuius periculo tunc dubitabatur, quod etiam versatur, in altero casu de fure diurno, se telo defendente, vt considerat, & rectè quippe Cassan. in consuet. Burgund. rub. 1. §. 5. num. 11. & si id licere minimè controuertitur, ob personæ ineuitabile periculum, vt est videre in eadem clement. vnica; multó quidem conuenientius, ob periculum personæ, & rerum insimul; ad quod citari consueuit text. in cap. 2. de homicid, ibi, te, tuaque liberando.

Sunt tamen tres casus, ijque insignes, in quibus irregularis etiam fit is, qui ineuitabili necessitate defendendi propriam personam impulsus, alium interemit; & primó si alium insultans in hanc de-

59 inde redactus est necessitatem, nè potuerit mortē aufugere, nisi inuasum occidisset; nam irregularis est, quia ipse fuit in causa secuti homicidij per l. 1. §. cum arietes ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicat & l. 2. C. ad leg. Cornel. de sicar. notat Afflict. in cóstit. pacis cultum lib. 1. Rub. 8. num. 55. & Blanch. in practica crimin. 3. par. defens. num. 10. fol. 147.

Secundus est in eo, qui si inimicum non exanimasset propriam personam nequiuisset tueri alio modo, quàm fugam arripiendo, dum enim potuit tute aufugere, debuit facere, & si noluit certe con-

traxit

60 traxit irregularitatem, si homicidium commisit, ita Abb. in cap. sicut dignum nu. 14. de homic. Nauar. cons. 11. Præfectus vigilum nu. 5. rub. mox adducta, iuncto consil. 12. post nu. 3. Couar. Clement. vnica par. 3. §. vnico num. 4. de homic. & Plaza in Epitome delict. cap. 28. num. 10.

61 In eo vero, qui cum laicus esset, inuasus fuit, & potuit à periculo fugiendo liberari, nec voluit fugæ se committere, sed occidere, videtur maior dubitatio; siquidem afficitur iniuria de iure ciuili si fugiat, ideoq; inferendũ, minimè ad id compelli, quãuis citra periculum potuisset exequi, ex sententia Doctor. in l. 1. C. vnde vi; quam esse magis cõmunem opinionem refert Alex. cons. 109. Visis nu. 4. vol. 1. & cons. 119. Viso processu nu. 15. vol. 7. Alex. de Neuo inter cons. crim. diuers. cons. 77. nu. 7. lib. 1. & simpliciter communem esse, ait Anton. Gomes. c. 3. delict. nu. 23. & Plaza adducto cap. 28. nu. 10. in fine; quorum assertionem Bald. veram existimat in viro nobili, aut strenuo milite, negat tamẽ in homine vulgari, aut saltem assueto ad fugam, in cons. 312. visis actis nu. 3. vol. 4. attamen nullum laicum teneri ad fugam, alij credunt, eorumq; dictum verius esse inquit Anan. in cap. suscepimus, post nu. 7. de homicid. ibiq; Felyn. subdens communi comprobari sententia, cuius meminit Tiraq. in tract. de nobilit. cap. 20. num. 64. cum seq. & Clarus in §. homicidium nu. 25. in fine, Boss. in tit. de homic. nu. 86. Carrer. practica crim. §. 6. num. 131. ideoque Cyn. in ead. l. 1. nu. 6. & alij opinati sunt, quod attento iure ipso ciuili, rectè eum fecisse aiunt, qui maluit occidere, quam fugere, & sequitur Abb. indicato cap. suscepimus nu. 4. communemq; attestatur opinionẽ Alex. in l. vt vim nu. 38. & Dec. nu. 35. ff. de iustit. & iur. & concinunt quæ scribit Andr. Gayll. obseruat. 100. succedit nu. 6. & Iuuenalis Satyra 1.

Quid enim saluis infamia nummis?

Verum, quo ad irregularitatem, idẽ in eo, quod in Clerico, qui nè aufugeret homicidiũ cõmisit, decidunt Felyn. in eod. c. suscepimus, Couar. in dicta clem. par. 3. §. vnico, num. 4. Plaza eod. c. 28. n. 11. vers. hoc autem obtinet, & alij omnes, quia inficiari non potest, quin aliqua saltẽ culpa adsit in ipso laico; tametsi non absq; ignominia se fugæ dedisset, vt idem Couar. & Plaza asseuerarunt; ob idque iustè inferunt, quod licet illa culpa nequaquam sit grauis ratione honoris, est nihilominus talis, quæ satis est ad incurrendam irregularitatem, peccatum tamen minimè cõmisit, si Abb. vera fatetur in c. olim el 1. nu. 17. de restit. spoliat. Armill. verbo homicidiũ 1. nu. 7. Nauar. relatis in locis, additio autem ad eundem Abb. intelligit præfatas auctoritates in laico, non in Clerico.

62 Sed attendendum est aduerbium illud, quod nõ inconsultè apposui, in vers. Secundus est; illud scilicet, tutè, & propterea inferendum ad alium iustè suspicantem fugam haud esse tutam, sed dubiam, eo quod terga vertendo eius persona esset verisimiliter peritura, aut deterior euasura, siue quia inimici à tergo instarent, siue quia eundem fugientem facilius assequi possent, aut ex fuga audaciores fierent; nam hoc quidem casu haudquaquam teneretur fugere, etiam si clericus foret, vt præter auctores hactenus citatos, concludit Bald. in l. 1. lect. 2. nu. 12. versic. aut circa, C. Vnde vi, & citato consil. 312. num. 4. Marsil. consil. 25. vltra ea, num. 44. & propterea neque erit irregularis ex prædictis, ac Nauar. in terminis ita concludente, in eodem consil. 11. nu. 6. atque Couar. in eodem §. vnico nu. 4.

63 Ille verò in eã proculdubio incurreret, qui adeò exarsit, vt inuasorem fugauerit, & fugatum insecutus sit, & occiderit, vel mutilauerit, nõ enim se vindicare debebat; intantum, quod de iure, vt dolosus tenetur, si quorundam vera est sententia, vel saltem ex aliorum resolutione, vt culpabilis, secundum Cyn. post Iacob. de Arena in l. 1. num. 7. vers. quo Iure C. vnde vi, ibiq; Ioan. Faber num. 4. vers. sed an teneatur, & Bald. 2. lectura nu. 23. in fin. Felyn. in c. dilecti filij nu. 14. de except. Anan. in c. si perfodiens in finalibus verbis de homicid. Corn. cons. 204. pro decisione nu. 3. vol. 1. Soccin. Iun. cons. 36. Illustrissime num. 10. vol. 2. & Tiraq. tract. de pœnis, causa 1. nu. 9. quam dicit æquiorem opinionem Salyc. in ead. l. 1. siquidem, difficile est, iustum temperare dolorem, per l. si adulteriũ §. Imperatores ff. de adult. maxime cum inconsultus calor, vitio doli careat, iuxta l. 1. §. quæro ff. ad Turpill, ob idq; extra ordinem, afficiendus est pœna, arbitrio iudicantis, vt firmat Iacob. de Arena in ead. l. 1. nu. 8. Anton. de Butr. in c. olim el 1. nu. 37. de restitut. spoliat. & illic Abb. sub nu. 15. Francisc. Aret. consil. 80. sicut decet num. 9. Hyppol. in l. is qui aggressorem num. 18. C. de sicar. & sing. 100. occidens aggressorem; ac cæteris consultò omissis, defendit Aret. in tract. malef. in verbo, & dictus Titius se defendendo, nu. 36. consuluitque Bald. teste Castrense in cons. 192. in causa incarceratorum, si igitur non caret culpa, ideò iustè eundem decernunt irregularem glos. in cap. 3. versic. legibus, inibiq; Doct. de homicid. Couar. in eadem Clem. si furiosus par. 3. §. vnico versic. tertio apparet sub nu. 3. & Plaza in Epitome delict. lib. 1. cap. 28. num. 7. succurritque assumptum illud in iure constitutissimum, satis esse ad contrahendum irregularitatem homicidium commissum nõ ad necessariam occidentis defensionem, vt scribit inter alios Zabarell. super eadem clem. quæst. 26. non secus ac fecisse hunc fugatum insequentem, apparet, qui poterat sanè absque suæ vitæ periculo abstinere ab homicidio commisso in personam fugientis; vt merito ipsum potius vltorem, quam defensorem liceat appellare.

64 Tertius est casus, & is quippè alijs duobus generalior, si qui propter ineuitabilẽ necessitatẽ tutandi propriam personam com. nisit homicidiũ, & moderamen inculpatæ tutelæ est transgressus, nam irregularis est per cap. suscepimus el 2. ibique notant glos. & Doctores de homic. & Couar. in sæpè citato §. vnico num. 3. quin, & pro homicidio punitur, sed extraordinaria pœna, ex resolutione Decij in l. vt vim nu. 18. ff. de Iust. & Iure Alex. consil. 76. visa inquisitione nu. 1. vol. 1. clarus §. homicidium nu. 27. & Menoch. in tract. de arbitr. iudic. centur. 3. casu 278 idque tàm si modum præfatum inculpatæ tutelæ excessisset ob culpam, quàm si propter dolum, vt firmat Bertrand. cons. 174. viso casu, nu. 2. volum. 1. par. 1. & Clarus citato nu. 27. tunc vero dicitur quis tali moderamine vti, qui se non poterat defendere, aut tueri, nisi eo modo, quo se defendit, vt in eodem consil. num. 4. ait Bertrand. per text. in l. scientiam §. qui cum aliter ff. ad l. Aquil. Bart.

& alios in l.1.C.vnde vi,& concinit glosa in cap. si-
gnificasti el 2. de homic. & illic Abb. num. 5.Asta-
san.lib.1.tit.23. artic. 2.q.7. declaratiue autem asse-
runt omnes, tunc seruari moderamen inculpatæ
65 tutelæ,cum tria concurrunt; nempè modus, tem-
pus, & causa; & potissimum aduertunt Bolognin.
consil.36.Abb.in cap.olim el 1.nu.15.de restit. spo-
liat. Clarus adducto num. 27. & Blanch. in pract.
crim.3. par.defens.num.2.fol.146. isto autem dum
quis vtitur in homicidio necessario, aút requisitã
diligentia in casuali, nulla quippè indiget dispensa-
tione, vt inquit Butr. in c.sicut dignum el 2. nu.28.
in fine de homic. subijciens ita seruari per curiam
Romanam, quod veritate inniti admoneo, etiam
hac tempestate post nouissimum ius Concilij Tri-
66 dent. cui ampliationi,non equidem refragatur tex.
eiusdem Concilij in c. cum etiam §. si vero, sess. 14.
de reformat. requirens dispensationem pro homi-
cidio casuali,vel necessario;etenim,verba facit dẽ
casuali, & necessario illicito, imò de necessario, &
volito in se, licet causa defensionis; si enim non es-
set intentum,& volitum,comprehenderetur sub il-
la specie casualis homicidij,& concilium,non addi-
disset hanc secundam speciem : ex quibus desumẽ-
da erit resolutio illa,quod concilium loquatur dẽ
duabus speciebus, homicidij,casualis, & necessarij,
scillcet illiciti; & dum constituit in illis requiri di-
spensationem, subdit eam facile concedendam; &
propterea, non esse Indispensabile homicidium, tũ
casuale illicitum,quam intentum,& volitum in se,
causa defensionis; & illicitum ob excessum incul-
patæ tutelæ, vt doctè quidem, sed obscurè dixit Na-
uar.in summ. c.27.vers. secundo nota sub nu. 239.
neque vnquam potui verborum eius pertingere
germanum intellectum, dato quod pluries accura-
ta diligentia illa perlegissem,nisi in die commemo-
rationis omnium Fidelium Defunctorum anni 99.
post quartam horam noctis.
Vt verò canon iste concilij possit habere locum,
67 videndum est,quando homicidium casuale dicatur.
illicitum, seù ita dicatur alterum necessarium, &
primum erit illud quod dando operam rei licitæ,
cum culpa euenit; istud vero secundum,ita iudica-
bitur,si cum excessu inculpatæ tutelæ erit commis-
sum, & ea propter non parum aberrauit veritatẽ
Maiolus in tract.de irregul.lib.5.cap.48.§.3.num.4
affirmans quod hodie,siue culpa præcesserit,siuẽ
non; siue ludus sit noxius, siue non; siue detur ope-
ra rei licitæ, siuè non; semper, qui homicidium
commisit debet abstinere,donec causa bene cogni-
ta, dispensatio concedatur; & fulcitur dispositione
concilij in dicto cap.7. aduersus cuius dicta vrgent
maximè,quæ supra retuli,& à me illic constitutã
conclusio, quam postea die 7. Nouembris 1599.
reperi tenuisse Nauar.expressè cons.8. an occidens
sub rubr. de homicid.
Nouissima autem, & cœteris peior, & grauior
homicidij species est,quæ sola voluntate instigante
fit; eaq; quatrupliciter contingere potest, nempè
facto,consilio,præcepto,& defensione,teste glosã
in cap. sicut dignum §.fin.vers.consilium de homi-
cid.conuenit tex.in cap.siquis viduã 50.dist.& cũ de
homicidio ex defensione patrato scripserim supe-
rius á nu.50.hic tantum restat de alijs tribus homi-
cidij speciebus verba facerẽ.
Facto quidẽ, is cómittit homicidium,qui alterũ
quouis modo ex proposito interficit, & irregularis
fit,quantũuis occultissime fecerit, & inhabilis red-
ditur,nè dum quo ad vsum susceptorum, verũ ad
alios suscipiendos,ita Syluest.verbo homicidium 3.
vers.tertiũ sub nu.11.& nouissimo iure Conc. Tri-
dent.cõprobatur in d.c.7.incipiente,cũ etiã, sess.14.
de reform.vbi præterea additur, indispensabile esse
homicidiũ prædictũ;ldq; dixerat antea tex. in c.fin.
de tẽpor.ordin.est verum,quod etiam hodie liceret
69 cõmittenti illud,celebrare post debitã contritionẽ
& pœnitentiã,adhùc nulla obtẽpta dispensatione,si
occultè patratum fuerit, & posset probabiliter su-
spicari quis cõmiserit, ipseq; notari etiam infamia
istius,vel alterius criminis,vel irregularitatis posset
nisi celebraret, iuxta conclusionẽ Nauarri in sum.
c.27.nu.239.Auctoris Praxis Episcopalis in verbo
irregularitas §.15.par.1.succurritq; doctrina Fratris
Iosephi Angles in flore Theol.q.Rub.de suscipien-
tibus Eucharist.art.4.difficult.4. vbi de excõmuni-
cato loquitur,de quo etiam idẽ dixerat Nauar. vbi
supra,arguendo à paritate rationis: quorum opinio
non videtur contemnenda,quamuis Soc. in 4. sent.
dist.12. quæst.1. artic.4. vers. quartus casus, teneat
contrariam,& negantem partem.
70 Illũ tamen clericũ reputãt Doctores irregularẽ,
qui animo occidendi aliquẽ inuadens vulnerauerit,
licet mortẽ non obierit, vt est videre apud glosam
fin.in c.perniciosé de pęnit. dist 1.Specul.in rub. de
dispẽs.§.iuxta nu.61.Rotã penes Castolũ,causa 14.&
Maiol.tract.de irregul.lib.5.c.48.vers. est præterea
post nu. 3. quã quidẽ Doctorũ resolutionẽ, quãuis
durã refutare non audeo,ex quo tot viri prudentis-
simi amplexati sunt,potissimũ quia nõ nisi Episco-
pali ipsũ propterea indigere dispensatione affirmat
in eodẽ citato loco specul. alioquin verior fortasse
esset de iure negatiua cõclusio per c.significasti el 2.
de homic.quod videtur requirere mortẽ vulnerati,
vt leuiter percutiẽs,animo occidẽdi sit irregularis;
cui tũc minimè suffragaretur si probaret ex negli-
gẽtia,aut eiusdẽ vulnerati culpa interijsse,quod ipse
latioribus verbis defendo superius versic. Verum
sit ne irregularis num. 46.
71 Huius sanè speciei irregularitatẽ ex homicidio
voluntario procedentẽ incurrit,qui homicidio opẽ
dedit,& notat Syluest.in verbo homicidiũ 1.nu.17
& Didac.Couar. in clem. si furiosus pár.2.§.2. vers.
quatenus sub nu.2.de homic.scribunt autẽ Docto-
res,tribus temporibus auxiliũ delinquenti præstari
posse,scilicet ante delictum,in delicto, & post deli-
ctũ;ex Bar.in l.in furti §.ope ff.de furtis,& congerit
Blanch.in practica crim.§.postquam vidimus nu.1.
cum seq.& Angel.de Alex.inter cons.crimin. con-
sil.30.viso processu à nu.58.vol.2.
Quamobrẽ hanc speciẽ irregularitatis, incurrat
auxilians,si ante delictum,vel in ipso delicto,& ho-
micidio fauorem præstitit,dicit Anan.in c.sicut di-
72 gnum §.illi etiam nu.5.de homic.post vero delictũ,
qui auxiliatur, non eam regulariter incurrat, nisi
quandoque, idque patebit ex his quæ inferius scri-
bam versic. Sed post delictum num. 76.
73 Tũc vero possumus exẽplificare, aliquẽ auxilia-
tũ esse homicidæ ante delictũ,cũ scienter accõmo-
dauit necessaria ad illud patrandum, ita Bar. in eo-
dem §.ope nu.2.dixi scienter quia si commodassem
arma vel famulatum, & alia huiusmodi, eo quia
dixit velle ire in villam, vel alium locum, &
causam

caufam licitam,non teneor,ſi iuiſſet ad occidendū, aūt aliud malum patrandum: quinimmò oportet conſtare de ſcientia, alioqui credatur ignorans delicti,notat Bal.in l.quicūq; per illū textū C.de ſeruis fugit.& aliqua Bar.in l.omnes C.de agricol.& cenſit.lib.11.& poſt eos Alex. in addit.ad Bar. in eod.§. ope,nu.2.lit.D.ſi vero conſuluerit delinquenti,licet ex conſilio teneatur,iuxta notanda inferius, non tamen ex cauſa auxilij,vt eſt videre in c.continentia, & ibi Innoc. & reliqui notant de cleric. percuſſor.

74 Auxilium verò præſtat in ipſo opere,& actu delicti,quicumq; aſſociauit committentem illud, aūt enſē euaginauit, aūt etiā ſola præſentia aſtitit delinquenti,qua inſultatus euaſit timidior, inſultās verò audacior,vt poſt alios concludit Anchar. conſ.216. Nos Bartholomæus nu.2. & antea Innoc. in adducto cap.continentia,atq; Cępoll.conſ.34.ſi vnquam nu.9.& 11.requiritur tamē,quod illúc acceſſerit ex dolo, & animo ſe immiſcendi delicto, ſi neceſſitas poſtulaſſet,ex ſententia Felyn.in d.c. ſicut dignum verſ.& omnia, sub nu.6.atq; Barth. chitius in conſ. mox citando nu. 2. qua ſuffulti concluſione dicunt aliqui verificandū eſſe actū ex quo inſultatus factus ſit timidior,vel præceſſiſſe tractatū,& conſpirationem,alioquin præſumatur caſu,& incidenter adſtitiſſe,cuius ſententiæ fuerunt Pariſ. conſil.152. vidi exemplum nu.30.& conſ.164. Illuſtriſſima nu.14. vol.4.Bertazzol.conſ.crim.192.iſti carcerati,nu.25. & ibi additio lit.F.vol.1.Rimin.Iun.conſ.349.nu.7. lib.3.Decian.conſ.67.nu.20.& conſ.125.nu.9.lib.3. Menoc.in tract.de arbit.Iudic.cent.4.caſu 350.nu.3 & alios multos congerit Barth. chitius conſ. 158. præſupponitur in facto poſt nu.5.par.1. Verum alij contradicunt; aſſeuerantes non eſſe pro parte Fiſci
75 probandū aliquem actū, at ſola adſiſtentia præſumatur habuiſſe malū propoſitū,& ex profeſſo illùc iuiſſe,opēq; præſtiniſſe,prout ex Dini ſententia cōcludit Ioan.Faber in l.quoniā multa nu.8.C. ad leg. Iul.de vi public.& communis eſt ſententia, quā teſtatur Marius Ant.var.reſol.lib.3.reſol.5.diligenter nu.17.secundū quā, debere Iudicē iudicare admonet præcitatus Menoch.nu.2.& quando re vera Iudicis animus vacillaret ad imponendā pęnā corporalē, ſi ordinariā debeat infligere pęnā delicti, vel extraordinariā, quia tunc propter opinionē primo relatam,atq; á multis probatā excludentē pręſumptionē malā,& honus iniungentē Fiſco verificandi aliquē actū, conſentirē vt ſtaretur iuramēto inquiſiti vtrūnè deliberatè acceſſerit,vt ait Ruin. conſ.1. num.3.volum.1. Nonius conſil.96. num.4. Burſat. conſ.216.facti ſpecies nu.58. vol.2.& Gram. deciſ. 25.Magnificus, sub n.5.& idē Mar.Ant.eod. lib.3. reſol.8.cū in rixa nu.8.Attamen quo ad irregularitatē,ſummoto omni ſcrupulo annuerē affirmatiuę ſententiæ, illamq; induci ex ſola aſſiſtentia non dubitarem poſt Nauar.conſ.24.an ſit irregularis,verſ. ſecundo de homicid. in nouis,& Henriquū in ſum. Theol.moral.lib.14. cap.14.§.2. ac citatum Mariū Anton. reſol.16. eiuſdem lib.3. num.19.

76 Sed poſt delictum quando dicatur auxiliū dediſſe,expedit adnectere,maximè ad finem cognoſcēdi vtrū ſit irregularis;cū Regula videatur extare, qua excluditur vnuſquiſque à tali irregularitate ob fauorem præſtitum poſt patratum delictū, & ſcribit Couar.in adducto verſic.quatenus,ac propterea, ſi in cauſa fuiſſet, vt homicida auſugeret, immuni à tali impedimento eſſet,ex notatis per Anan. indicato c. ſicut dignum §. ille etiam, ſub nu.5. de homic. reſtringitur tamen ex relatis per Couar. in eodem loco,vbicumque iſtud auxilium eſſet cauſa proxima, vel inducens ad committendum delictū, cuius verba exēplificari poſſunt, ni fallor, in eo,qui ante delictum pollicitus eſt delinquenti, ſe illicò occurſurum,eiq; anſam,& tutum modum ſugiendi præbiturum, quia tunc dediſſe auxilium ad cōmittendum maleficium, inſinuat Angel. de Alex. indicato conſ.30.ſub nu.60.conſimile ponit exemplum Bertazzol.conſ.crim.324.quæritur qua pœna vol.2.& ait, ſi promiſiſſet volenti facere delictū, ipſum patrato delicto ſeruaturum in propriam domum,& promiſſionem eſecutus ſit, ita quod ille euaſerit, atque auſugerit, nam licet illic defendat nullam pœnā ordinariam delicti mereri præfatum auxiliantem,ſed extraordinariā,attamen,eum verè dici opē præſtantem,& propterea delinquentem,&
77 puniendum non dubitat; ideoque eundem irregularem exiſtimo, fretus verbis dicti Couar. & quod ex prædictis auctoribus apparet puniendus de Iure ciuili, prout in facti contingentia reſpondi Anno 1598.Cum enim quidam Baro in Ciuitate Neapolis,apud Monaſterium Sancti Petiti multoties ſpeculatus eſſet quendam ſuum inimicum, vt occideret,tandemq; in eum pertranſeuntem ſcoppitum emiſiſſet, & interfeciſſet, quando viri multi è propria,& contigua eiuſdem Baronis domo egredientēs occurrerunt cum æquabus, quarum vnam illū aſcendere repente curarunt, comodius, ac celerius vt auſugeret, ijdemq; comitati ſunt ſimiliter equitantes, vt antea inter ipſos concluſum erat; itaque poterit nè quis vnquam arbitrari tale auxiliū præſtantes ab irregularitate exemptos? nemo quidem mea ſententia,quamuis poſt delictum auxiliati ſint; ex quo antea erat facta conſpiratio,& conſilium, quo ſiſus Baro,ſtatuit occidere,ſine quo fortaſſe nō auſus eſſet, cum ſæpè oderint peccare mali formidine pœnæ, quam ſi euadere certò credunt, quid agere debeant non inquirunt, ſed quod ipſis expediat, magiſque placeat.

78 Qua verò ſit plectendus pœna,qui aliquam,iuxta prædicta,opem præſtitit homicidio? cui quæſito præter Doctores hactenus citatos, reſpondent, & quidem copioſè Bald. in l.1. C. de rapt.virg. Alex. conſil.15.viſo Proceſſu,vol.1.Paulus Ghirland.in tract.de relaxat.carcer.Rub.de abſol.Innoc.q.5. & 6.Gram.conſ.crim.4. Excellens Dominus, & cœteris copioſius Plaza in Epitome delict. lib.1. c.16. Menoch.de arbitr.iudic.caſu 349.cent.4.& Blanch. indicato §. poſtquam vidimus à nu.4. quorum dicta paucis hic explicare verbis impoſſibile exiſtimo, propterea ſilentio inuoluere malui, quam imperfectè illa referre. Veritatemque perquirere, & expiſcari,potiſsimum quia copioſius dicere intendo,diuina ſpirante Aura, cum de Iudicijs criminalibus agam,tùm præſertim,quod pęnam eius qui præſtitit auxilium cooperatiuū,tangit Menoch.caſu 471. cent.5. & Oſaſchus deciſ. 104. nu.2. maximè poſt delictū,in quo vide Ang.de Alex.conſ.30.nu.60.cū tex.in l.1.C.de his qui latr.vbi copioſè Aloyſ.de Leo.

Sed qui cum alijs aggreſſus eſt inimicum, illeq; percuſſus remanſit,& interfectus, dubium eſt,quā

illi comitantes pati debeant pœnam, & incurrant nè irregularitatem? ex hac hæsitatione tam generali, duo enascuntur dubia, quorum primum est, quã pœnã incurrãt vbi multitudo deliquit secundũ est de pœna infligenda, vbi incertitudo est, á quo fuerit ex illis multis patratum delictum; & quia in vtroque scribit longa serie Farinac. in quæst.96, par.3.vol.4. ideò lectorem ad eius inibi scripta relego,satisq; mihi erit in hoc loco,tãtum circa irregularitatem resolutiuę Fari, ac non solum delicti auctores, verum alios omnes socios in eam incurrere,licet incertus sit,quis eorum offenderit, censeo, cum Goffredo in cap. significauit el 2.de homicid, & illic Butr. sub nu.18. Henrich. Boich. sub nu.5. ipsaque multa congero Rubr. 9. cap.8. à num.46. annuit post alios Farinac. adducta q. nu.60. & ita consulendum in foro conscientiæ scribit Soccin. in cap.ad Audientiam nu. 46. de homicid. idq; videri admodum rationi consentaneum admonet Couar. in Clem.si furiosus par.2.cap.2. sub nu.5. vers. quo ad irregularitatem,subiungens se huic opinioni accedere,etiam in foro exteriori,eamq; tutiorem appellat Barth. Brixiensis, qui eam sequitur in q.Venerali 15.exordiente,quinq; homines,&quam omninò veram dicit gloss.fin. in c.quiescamus 42. dist. dum existimat expresiè fuisse decisam in adducto cap.significasti,vbi Ioan. Andr.sub nu.7,addit optimam rationem, quia eo ipso, quod ignoratur persona offendens, dicantur omnes in culpa, & ego alteram subnecto rationem, quod si propter solam assistẽtiam dixi irregularitatem incurri, longè magis idipsum sentiendum, vbi non tantum simplicẽ, sed cooperatiuam præstiterũt opem,si scilicet vulnerarunt, aũt lapides proiecerunt, aũt tãtum acclamauerunt,vel arma euaginarunt, eo quia tanquam agentes tunc in ipso actu, rectè dicuntur principales,teste Augustino ad Angel.in tract.malef.verbo, dicto maleficio semper adstitit nu.17.

79 Tertio itaque modo, committitur homicidium iuxta præscriptã distinctionem á me positã nu.68, nempè consilio; itaq; vbicumq; aliquis suadet, instigat,instruit,persuadet,consulit, aut alium hortatur ad homicidium,dicitur sanè homicida per cap, periculosa de pœnit,dist,1,Henriq,sum. Theol.Moral.lib.14. c.16.§.3. licet enim capite 18. Ioannis dicatur,nobis non licet interficere quemquã, ex quibus agnoscimus Iudæos nequaquã CHRISTVM Dominum proprijs manibus occidisse; attamen & illis necem Domini ascribi comperimus, in capite fin.23.q.3.ex quo lingua occiderunt, cũ capite 23, Lucę legimus,clamasse,dicentes,crucifige,crucifige eum;& hac vsus distinctione, permulti deflexerunt ad conciliandam contradictionem illam Euãgelistarum, quod CHRISTVS Crucifixus esset hora tertia,vel hora sexta; nam Iudæi hora tertia lingua; Milites vero hora sexta manibus crucifixerunt, & adstipulatur textus in cap. noli putare de pœnitent.dist.1.Fretus verbis illis Dauid Regis, Psalmo 56.filij hominum dentes eorum arma, & sagitta; & lingua eorũ gladius acutus,alia est expositio,id est Machera acuta,vt scripsi superius Rub, cap. quo nomine Macheræ vsi sunt veteres,teste Macrob.lib.6.Saturnal.cap.4.in fine.

80 Nec quidem satis est, de per se consilium,nisi,& in causa fuerit secuti homicidij, quod consuluit, si enim ille occidisset, dato quod nullus sibi consuluisset,neq; pœnam homicidij mereretur,vt desendit Dec.in c.1.nu.9. in antiquioribus codicibus, & nu.45.in modernioribus,de officio deleg. in l.consilij nu.4.ibiq; Cagnol.nu.1.de regul. Iuris,glosa in cap.sicut dignum §. qui vero, vers. prouocassent de homic.& tex.in l.non solum §.si mandato,vers. Atilicinianam ff.de iniur.Nam leuius punitetur,mitiorique veniret pœna plectendus,per Ias.in l.1.nu.21. in fine C.de seruis fugit. estq; communis conclusio cuius meminit Dec. adductis in locis, & Couar. in Clem.si furiosus par.2.§.2.vers. Verum,sub num.1. & opinio Bar.in l.non solum §.si mandato,à nu.16, ff.de iniur.comendata ab Angelo in tract.de malefic.vers.& Sempronium,post nu.43.non admittens relatam distinctionem, in his quæ sonant in delictum, interpretatur subsistere circa exemptionem á tota pœna homicidij,à qua non equidem immunis iudicatur, sed á parte, cum mitior pœna illum castiget; vel & secundo habebit locum. vbi consilium punitur principaliter propter se, nempè si Iudex vellet sumere pœnas à consulente propter solum consilium, secus si propter aliud, puta si secuto homicidio vellet mulctare consulentem ob homicidiũ,quia esset hoc casu omninò admictenda distinctio iam relata, si erat, vel nè facturus, vt affirmat Bald.in l.data opera nu.52. vers. sed in cõsilio C.de his qui accusar. non poss. eademq; distin-

81 ctione nos vti debere,quo ad irregularitatem,certum est; etenim si consilium præbuit ei,qui iam cõstituerat interficere, non incurrat irregularitatẽ ex Felyno in c.sicut dignum nu.9.vers.fallit 2. de homicid. Hostien,in c.ad audientiam nu.6.Ioan.Andr. nu.3.vers.talis eadem citata Rub.Graff.lib.2.decis. Aurear. c.64. nu.1. Nauar.in sum.c.27.versic.quibus addendum,sub nu 51.& consil.6.an irregularis num.2.de homicid.nec non Couar. indicata clem.si furiosus par.2.versic.et igitur sub nu.2.hancq; veriorem censet opinionem Soccin. Iunior in cap. ad Audientiam nu.80. de homic. satis namq; est consulenti,vt ab irregularitate excusetur, si consultus, nec ad substantiam facti,nec ad illius accelerationẽ adductus fuerit suasionibus consulentis, quamuis remoto scrupulo per consulentem libentius fecerit,ita Henriq.in sum. Theol. Moral.lib.14.cap.16, §.3.in textu, atque in glosa lit.E.

Ob quam rationem, qui Iudici parato suspẽdere fure,& habenti causam notoriã,& cõclusam, dicat appiccalo costui;& sic cõsulat illum suspendendũ, non fiat irregularis,tenet citatus Henriq.in ead.glosa, & postea aduerti dixisse antea Angelum in verbo irregularitas nu.4.& Abb.in c.ex literis nu.8.de excess.Prælat.vbi Alex. de Neuo, addit veram esse doctrinam,licet subiungat,tutius esse á talibus abstinere,& ipse eius consilium secutus,respondi cuidam Parocho, & Sacerdoti auriculario plurimorũ officialium,qui sæpè sępius,cum illis loquendo,ista fretus sententia acriter in facinorosos excandescẽs, illis consulebat, & monebat, vt eos morti damnarent; quare admonui eundem,vt á prædictis cessaret in posterum,si tutiorem resolutionem sequens, omni scrupulo irregularitatis carere voluisset, tùm maximè, quia ius præsumit, quod illi sine consilio non fecissent, ex Bald. in l. data opera numero 52. in fine C, de his qui accusat. non poss.

poſſ. ſi verò dixerit, niſi ſtatuas velle facere, quod teneris ſecundum ius, non te abſoluam, certè non erit irregularis, teſte Auila de cenſuris par.7.diſput. 5.ſect. 2.dubio 6.concluſ.4. dicamque nu.90.

82 Hanc irregularitatem incurrit conſulens, dato quod ille mutilationem, aut homicidium, non illico patrauerit, ſed longo poſtmodum interpoſito tempore, vt eſt videre apud Abb. in cap. ad audientiam num.8.de homicid. ibique Innoc. num.2. Syluest. verbo homicidium 1. verſic. ſextum num. 12. Tabiena verbo irregularitas 1.num.13. Nauar.in ſum. cap.27.num.233.quod ipſe anno elapſo 99. expertus ſum, diſpenſationem obtinendo à ſacræ pœnitentiariæ Pretorio, pro nobili viro Neapolitano, qui miſericordia motus, ac deſiderio pergrandi, quo angebatur alleuiandi onus cuidam oppido, ſui nepotis, impoſitum à turma inibi degẽte, necandi; aut ſaltem fugandi cauſa bannitos aliquot circum oppidum illud incolentes; Popularem quendam aſciuit, eique ſuaſit, vt quendam exulem ipſiusq; conſanguineum adiret, illumque ſuaſionibus alliceret, impelleretque ad occidendum ſocios, ſed antea Præſulem, ſiue Gubernatorem Prouinciæ de hac re alloqueretur, & indultum pro bannito illo impetraret ſi talem exequeretur proditionem; qui ſtatim Præfectum Prouinciæ perquiſiuit, & inuentum obſecratus eſt, atque intenſiſſimis ab eo præcibus expopoſcit indultum, quod concedere ille renuens, ex quo poteſtate carebat talia concedendi, ille reuerſus domum iam dicto Sacerdoti renunciauit Præfecti reſpõſum, & ambo acquieuerunt, ſed poſt annum creſcente numero bannitorum, illa in Prouincia ſœuiſſima committentium, publicæq; prædantium, ita quod Regni Prorex generalem illùc deſtinauit Commiſſarium contra ſicarios illos, cũ omnimoda poteſtate; quando municeps ille recordatus conſilij, noſcens tempus aduenîſſe opportunũ exequendi, quod præcedenti anno nequiuerat, excucurrit ad commiſſarium illum, à quo peroptatũ obtinuit indultum, deindeque bannitum illum incitauit, vt in ſocios ſæuiret, illeque effecit quod cõſanguineo ſuadenti pollicitus erat, & quia ſuaſor iſte in hanc ſententiam, hortatu prædicti Sacerdotis inclinauerat; ideò eundem Præsbyterum iudicaui irregularem, & opitulatur exemplum de mãdante alteri homicidium committendum, nam ſi mandatarius alij mandet, iſte primo loco mandans tenetur non ſecus ac ſecundus, vt inquit Carrer. in practica crimin. §.homicidium 5. num. 63. additio ad Iulium Clarum §.fin. quæſt.89. num.4. Gomeſ. in §.pœnales, poſt nu. 10.inſtit.da action.& text. cõcinit in l.ſi ego ff. quod vi aut clam; quare iam dictus ſacerdos pluries ſupplicauit meo Illuſtriſſimo Cardinali Sanctorio, Sanctæ Seuerinæ nuncupato, Summoq; Pœnitentiario pro conſequenda diſpenſatione; qui ſemel atque iterum renuens, mihi tandem acrius inſtanti, inuitus aſſenſit, ſecumque in foro conſcientiæ diſpenſauit.

Præterea irregularis erit cõſulens, ſi non is, contra quem dedit conſilium occiſus remanſerit, ſed
83 alter, etiam ſi is fuerit cui conſilium datum fuerit, iuxta notata per Ioan.Andr.in cap.fin.in princ.verſic.mutilet de homic.in 6.ibidem que Franch.nu.1. Abb.eodem c.ad Audientiam nu.7.Syluest. homicidium 1.verſ.quintum nu.12.Couar.in clem.ſi furioſus par.2.§.2.verſ.verũ poſt nu.j.& Plaza in Epitome delictorum lib.1.c.13.nu.3. reiecta contraria ſententia aliorum, atq; alia concludente hunc eſſe irregularem tantum in foro exteriori, non autem interiori, quia nullã ipſe fecit iniuriam amico ſuo, neque illius inimicum impulit, vt ipſum, cui conſuluit, & illius inimicum occideret; quã tenet Hoſtienſ. indicato cap. ad audientiam num.9.ibique Ioan.Andr.ſibi contrarius verſ. Quod ſi Titius, ſub num.5.nec mirandum de contrarietate Andreæ, ſiquidem in cap.fin.de homic.in 6. à ſemetipſo dixit in cap. vero ad audientiam, reſcripſit formalia verba Hoſtienſ. in eodem capite poſita; ſpecul. etiam hanc videtur tenere opinionem in rub. de diſpenſat. §.iuxta, num. 42. tu verò ſequere omnino priorem, & veram ſententiam, & ſecurius ambulabis, quam deinde reperi cõfirmatam declaratione illa concludente prædictum non incurrere irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario,
84 de quo loquitur text.in cap.7.ſeſſ.14. de reformat. ergo ſupponit contrahere irregularitatem, ſuper qua diſpenſari poſſit; verba autem iam dictæ declarationis, (ſuper illis verbis prædicti capitis concilij, qui ſua voluntate, & c.) hæc ſunt, vtrum mandãs homicidium committi in perſonam vnius, ſi committatur in perſonam alterius, intelligatur incurriſſe irregularitatem, adeò vt ſuper ea, nec diſpenſari debeat iuxta hoc Decretum, nec Epiſcopus poſſit vigore cap.6.ſeſſ.24. quamuis homicidium ſit occultum, & Congregatio cenſuit non incidiſſe in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario, ita reſponſum fuit anno 1587. ab Antonio Cardinali Caraffa, Epiſcopo Hieracẽſi; adeſt ſimile exemplum à Doctoribus, & eadem ſacra Congregatione comprobatum in mandante percuti, & mandatarius occidat, & loquar inferius.

85 Quid modo dicendum ſit de actentante homicidium ad conſilium alterius, quod tamen non eſt ſubſecutum, quia licet lethaliter vulnerauerit, totisq; viribus nixus ſit illum necare, ſuum non valuit conſequi deſiderium an conſulens ſit irregularis, ſicuti irregularem actentantem nonnulli arbitrantur, & videtur affirmatiuè reſpondendum, per Maiol.ita decidentem lib.5.cap.48.§.2.poſt num.1. & text. in cap.pernicioſè, iuncta gloſa, de penitent. diſt. 1.parificantem occidentem, & conſulentem; ſed ipſe hanc prorſus reijciẽdam concluſionẽ opinor; nam ſi eam non veram eſſe in actentante dicendum eſt, ex his, quæ ſcribo ſuperius verſ.verum ſit ne irregularis, & duobus verſiculis ſequentibus; multo minus in conſulente: & quatenus admittenda eſſet quo ad principalem, adhùc falſam reputarem quoad conſulentem; non enim ſunt in pari gradu delicti, principalis, & conſulens, nam reperitur expreſſe deciſum contrarium in conſulente; Nauar. enim in ſumm.cap.27. num.233. affirmat, irregularem eſſe conſulentem deformari aliquem, ſecuta deformatione: iccircò non antea; & tex.in adducto cap. pernicioſè, parificans committentem, & conſulentem, ſupponit interitum, dum loquitur contra illos, quorum conſilio aliqui extinguuntur; quod verbum extinguuntur, ſine dubio ſignificat obitum.

86 Et ſi vellet poſt præſtitum conſilium euitare irregularitatem, compellitur ſuum reuocare conſi-

 lium

lium, eique efficaciter persuadere, nè illud exequatur, iuxta notata à Salyc. in l. 1. vers. quæro quarto C. de raptor. virg. & Nauar. cap. 27. nu. 233. & nisi firmiter ac probabiliter credat à proposito occidēdi illum reuocasse, tenetur ei denunciare contra quem cōsuluerat, vt sibi præcaueat, idq; Abb. præportat in cap. ad audientiam nu. 7. de homicid. ibique Ioann. Andr. vers. quidam post nu. 3. Hostiens. nu. 6. Innoc. nu. 2. Felyn. nu. 14. Bald. in §. ope nu. 3. institut. de obligat. quæ ex delict. nascunt. Specul. in Rub. de dispensat. §. iuxta versic. nec interest, post nu. 39. dicamque inferius sub nu. 93. Quod si probabiliter aduertit illi persuasisse contrarium, scilicet nè amplius velit iam dictum committere facinus, non obligaretur illi intimare futurum periculum, contra quem consilium dederat; intantum quod si ille deinde ausus esset homicidium patrare, non esset irregularis, ex sententia omnium Canonistarum, præsertim eorum, quos hactenus retuli, & insuper cōcurrit Tabien. verbo irregularitas 2. §. 1. nu. 13. & Henriq. sum. Theol. Moral. lib. 14. cap. 16. §. 5. in glosa litera K. & Maiol. cap. 48. §. 2. nu. 3. vbi quod de cōsulente scripsit, potest iure comprobari; quod vero de mandāte, falsum esse affirmo idq; congruentiori loco demonstrabo inferius, sub n. 93.

Hoc loci nolui præterire responsionem à me datam cuidam confessario, Neapoli commoranti, & literis exposcenti cum eram Romæ, duorum dubiorum resolutionem húc spectantium, scilicet an
87 sit irregularis confessarius reum hortans consentire iustæ sententiæ contra se prolatæ, etiam si mortis; eamque per iniustam appellationem moneat non differre, aut delictum si consulat fateri; ideoq; denegauerit absolutionē nisi fateatur crimen, Anuè irregularis sit idem confessor renuens absoluere Iudicem distulentem damnare delinquentem merentem condemnationem de iure.

Et primo quæsitui indubie respondendum esse censui hunc confessarium non incurrere irregularitatem, adductus verbis Henriq. in sum. Theolog. Moral. lib. 14. cap. 16. §. 4. in textu, & in glosa lit. S. & lit. B. nouissimeque Emanuel, quem postea vidi in Aphorismo verbo irregularitas nu. 10. & verbo irregularitas ex deformitate licita nu. 4. & Auila citato loco dubio 7. quorum quidem sententiam confirmo ratione illa, quod iustè ac iuridice damnato, non licet se aliqua via defendere ex resolutione Soti lib. 5. de iustit. & iure quæst. 6. artic. 4. conclus. 1. illiusq; dicto fauet Apostolus ad Rom. 13. inquiens, qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & ipse sibi damnationem acquirit. Nec dubium, quin à suo se Iudice defendens, potestati resistat institutæ ad vindictam malorum laudem q; bonorum; quare illi se opponere non debet, sed parere necessitatur, secus vero mortale crimen esset, prout Sot. illic asseuerat, ac præsertim á iusta sententia se tueri non potest, tùm quia legem violat, ex prædictis, tùm quia Iudici falsum imponit, ipsumque iniuria afficit subdole appellando, quasi iniustā protulerit sententiam, vt idem Sot. affirmat in eod. lib. 9. artic. 3. conclusione posteriori. Quod si iniustè esset damnatus, nemo est qui ambigat illum, & appellare posse, & se quacumque via tueri, modo scandalum non gignat, aut grauis turbatio non timeatur, ex Diuo Thoma 2. 2. quæst. 69. art. 4. in medio.

Sed dubiū non exiguū versatur in eo, qui cū sit innocens, appellare, vel se alio quouis modo defendere intendit à sententia prolata ex probationibus
88 quæ re vera falsæ sunt. Verum falsitas ipsa latet Iudicem; difficultas autem ista exoritur ex illa verissima resolutione, quæ concluditur, non solum posse, at insuper debere Iudicē ex probationibus proferre sententiam, adeò quod si eius conscientia discordet à probatis, eò quia contrarium probatorū sibi constaret in conscientia, nihilominus suffultus probationibus, prosilire posset ad sententiam ferēdam per glos. in cap. iudicet vers. audet. 3. quæst. 7. in l. 2. vers. aspectu Atrox. ff. de ferijs, quin etiam tenetur contra propriam conscientiam sequi allegata, & probata, illisque conformem ferre sententiam per glos. in cap. 1. vers. secundum, de officio ordin. in cap. pastoralis §. quia vero, vers. tenetur de offic. deleg. ibidemque Felyn. nu. 23. glosa in cap. 1. vers. & contra, de sentent. & re iudic. in 6. Ias. in §. si minus nu. 15. instit. de action. Cyn. in l. 1. vers. pro hac quæstione, circa finem post nu. 2. & illic Bar. nu. 4. C. vt quæ desunt aduoc. & plura scribit Purpur. in l. Imperium nu. 91. cum seq. ff. de iurisdict. omn. iudic. ex quorū scriptis, & ex alijs Doctoribus á prædictis adductis, constat hanc esse magis communē sententiam sicuti eam firmantes scriptum reliquerunt, maximè Barbat. in dicto c. pastoralis §. quia vero nu. 36. & citato c. 1. nu. 14. alijque complures tandemque Couar. qui hanc quæstionem cæteris fusius explicauit, & demum ita conclusit in lib. 1. variar. resolut. cap. 1. nu. 6. eamque non tantum prædicti iuris Pontificij, & Cæsarei peritissimi Doctores firmarunt. Verum etiam Theologi cōmendarunt resolutionē, inter quos grauissimus auctor Diuus Thomas 2. 2. q. 67. art. 2. ibiq; Caet. qui indubitanter hanc tuentur doctrinā: Sotus qui alijs copiosius tractat in lib. 5. de iust. & iur. q. 4. art. 2. vers. tertia ergo opinio, Alex. de Ales in 3. parte sum. q. 40. mēbro 6. artic. 2. quamq; antiquorū omnium Doctorū esse opinionē, asseuerat Syluest. verbo Iudex 2. vers. Prima sub nu. 5. eamq; frequentiori calculo à Theologis probatā ostendunt Caet. loco citato, & D. Anton. 3. par. tit. 9. c. 1. §. 7. ex hac igitur vera conclusione, videtur dicendum, inquisitum, ita condēnatū censeri à Iudice iuste damnatū, & consequenter ei nefas esse huic sententiæ cōtradicere; illiusq; executionem impedire; Attamen sicut vera est resolutio, qua decernitur Iudicem iustè damnasse in hoc casu inquisitum, & ex deductis reum repertū in processu, quia iustitiæ præcepto ad id cōpellitur adeò quod si contrariū fecisset grauiter deliquisset, maximè si vt priuata persona nō sciuerit contrariū; ita qui se innocentē cognoscit non impeditur à defensione; Bellū nāq; ex eius parte est iustū, & poterit tā per appellationē, quā alium modū propriæ necessitati mederi, etiā fugam capiendo; dumtamen prædicta exequatur citra graue scandalū, atq; offensionē personæ Iudicis, & ministrorū, vt concludit Sot. de iustit. & iure q. 6. art. 4. vers. nihilominus. Propterea qui iuste esset damnatus, etiam si ad mortem, si aufugeret, peccaret secundum Theologos, teste Bar. in l. relegati nu. 1. ff. de pœnis, Diuo Thom. 2. 2. quæst. 69. artic. 4. adeò vt triremibus addictus, & datus ob pœnam delicti, aùt deportatus, si fuerit ab hostibus interea captus, indeque redierit, debeat in

in priſtinam cauſam redire, ac ſi non fuiſſet captus iuxta l. Mulier in opus ſalinarum, & l. in bello §.ſi deportatum ff.de captiu.& poſtlim.reuerſ. Quinimmo accuſatus pro crimine teneatur Iudici fateri veritatem, quam ab ipſo ille exigit ſecūdum formam iuris, & ſi renuerit, aut mendaciter negauerit,mortiferè eū peccaſſe,ait D.Tho.2.2.q.69.artic.1.& copioſè Ledeſma in ſum.par.2.tract.8.c.24.

89 Tunc verò dicitur Iudex ſecundum formam iuris interrogare inquiſitum, & ille teneatur fateri veritatem, cum aliqua præceſſit infamia ſuper crimine, aut expreſſa indicia, vel probatio ſemiplena per D.Thomam quolib.5.art.16.& in eadem q.69. art.2.in medio,vbi Caietan. vberatim iſthæc declarat,Barthol.Salon in tract.de iuſtit.& iur.q.68.art. 1.controu.3.concl.1.& Bannes eodem tract. de iuſtit.& iur.q.69.art.2. per totum, necnon idem Caietan. in eadem q.69. verſ.tertio non proceſſit, aduertit quod inditia ſi adſunt debeant manifeſtari reo,vt ſciat ſe eſſe in tali articulo conſtitutum, in quo teneatur Iudici ab ipſo petenti veritatem delicti, obedire, & ſequitur Diaza pract. crim. canon. cap. 18. & Bannes in adducto art. 2. in princ. tunc verò,non ſolum ipſe, ſed etiam cauſidicus, ſi illum inſtrueret veritatem ſubticere,non equidem tuta conſcientia faceret,vt concludunt Doctores in cap. 1. de teſtibus, & Boſſius in tit. de reſponſ. à reo faciend.nu.18.hæc ſatis, quo ad primum dubium.

90 Quo verò ad ſecundum,reſpondi,neque irregularem eſſe confeſſarium denegātem abſolutionem Iudici diſtulenti condemnare inquiſitum de iure condemnandum, ſuffultus doctrina Henriqu. in ſumm.theol.moral.lib.14.cap.16.§.4.vbi in gloſa lit.S,& lit.B, atteſtatur, hanc eſſe ſententiam recentiorum Salmanticę,quam tenet etiam Emanuel Sa, qui in Aphoriſmo verbo irregularitas ex deformitate licita nu. 4. in vtroque caſu concludit eodem modo, quo ipſe triennio præcedenti reſcribendo iam dicto Parrocho reſponderam, vellem tamen vt cautè prædicta exequatur confeſſor,vt monui in ſimili caſu ſuperius,verſ.ob quā ratione,ſubnu. 81.

Vltimus denique modus, quo voluntarium homicidium committitur,eſt mandatum, & propte-

91 rea, is cuius mandato homicidium fit,incurrit ſine dubio irregularitatem, per cap. ſi quis viduam 50. diſt. vbi Doctores vnanimi conſenſu id affirmant, ex quo verè homicida eſt, qui illud mandauit, cap. mulieres,de ſentent.excomm.quod ſi non homicidium committi expreſsè mandauit,ſed aliud,quod eſſet cauſa propinqua homicidij,vel ſui natura, aut praua eius intentione dirigeretur in homicidium, ſimiliter irregularitatem contraheret, puta ſi mandet vulnerari,vel deformari, tametſi expreſſis verbis, excipiat, nè occidat; nam ſi mandatarius excedat fines mandati,illumq; extinguat,homicidij pœnam incurrit cap. fin. & ibi gloſ. de homicid. in ſexto,Nauar.cap.27.nu.233. & cap.25.nu.220. Alber. verb.homicidium ſecundo, verſ. quid ſi mandauit,Couar.in clem.ſi furioſus par.2.§.1.nu.2.Cæpoll.conſ.34. ſi vnquam, per totum,ac præſertim à nu. 49. & communem eſſe opinionem dicit Boſſ. tit.de mandat.ad homicid. nu.10. & multis rationibus confirmat Probus ad Io. Monach. citato cap. fin.verſ.& quia,à nu.3. & tenuit Bald.in l.non ideò minus nu.29. C.de accuſat. & in mandante non di-

92 ſtinguitur, an mandatarius eſſet facturus, vel non, quia certò creditur, quod ille non feciſſet, abſque mandato,per Angel.tract.malefic.verſ.& Sempronium nu.43.in fin.colligitur etiam ex Bald in l.data opera nu.52.verſ.nam mandatum C.de his, qui accuſ.non poſſ.& ratio ſuadet, quia mandator,eſt qui mandat committi delictum propter ſe, & ſatisfactionem ſuæ voluntatis, Bartol. in l. non ſolum §.ſi mandato nu.2.ff.de iniur. & Couar. adducta clem. ſi furioſus par.2. nu.1. ex quibus credo, improprijs verbis vſum eſſe, Graff. in lib.2. deciſ. aurear. cap. 64.nu.7.aſſerentem, mandantem homicidium fieri irregularem, etiam ſi mandatarius alioquin ſine mandato commiſiſſet crimen illud, ſubditq; rationem, quia in hoc caſu delictum patratur intuitu eiuſdem mandantis, ob quam rationem conuincitur mandans, quod niſi præceſſiſſet mandatum, non id feciſſet mandans, & propterea aduerſus eūdem mandantem naſcitur præſumptio,quam paulo ante dixi,quod tamen non eſſet,vbi mandatarius alioquin illud commiſiſſet facinus; quia co caſu ceſſat ratio relata,cum euidenter conſtat illum non feciſſe intuitu mandantis; ideoq; debeat ceſſare diſpoſitio ex l. adigere §. quamuis de iurepatron. & conſequenter peſſime locutus eſt Graff. illic,dùm concludit, iſtum eſſe irregularem, dato quod ille alias patraſſet homicidium; eſt tamen verum,quod ipſius concluſionem tenuerat antea Iaſ.in l.1.nu.21. circa fin.C.de ſeru.fugit. Gomes in §.pœnales poſt nu. 10.inſtit.de actioni.Clar.pract.crim. §.fin. q. 89. nu.1.Couar.adducto §.2.verſ.ſed ſi quis,poſt nu.1.& gloſ.magiſtra in l.1.§.perſuadere ff. de ſeru.corrup. attamen non video quo modo reſpondere valeant rationi à me aſſignatæ, vbi conſtat illum non deliquiſſe intuitu mādati, ſed aliquam ob cauſam propriam; licet enim præſumptio ſit in dubio contra mandantem, attamen vbi caſus eſt clarus, deſunt coniecturæ,& propterea, neſcio ſi eo caſu poſſit de iure ſubſiſtere reſolutio firmantium aduerſus mandantem.

93 Quod ſi mandatum haud dirigeretur ad homicidium,non vtique fieret irregularis; ſi enim alium colaphis cædi, aut baculo percuti, aut alia leui percuſſione affligi mandaſſet, quia non teneretur de homicidio, ſi à mandatario committeretur, teſte Gramm. conſ. crim. 20. in cauſa, & communis eſt opinio, cuius relator eſt Plaza in epitom. delict. lib. 1.cap.15.nu.1. prout neque ſi mandaſſet cicatricari,iuxta conſ.Decij 622.& ſequitur Iul. Clar. q.89. poſt nu. 5. nam regulariter eſt in poteſtate mandatarij non excedere fines mandati, ex eorundem citatorum ſententia, ideò neque irregularis iudicatur ex dictis antea,atque Graff.lib.2.cap.64. nu.9. Nauar.in cap.27.ſub nu. 240. & Henriq.lib.14.cap.14. §.2.vel & melius erit quidem irregularis, ſed non ea indiſpenſabili,& quę prouenit ex homicidio voluntario, cuius verba facit Concil. in initio cap. 8. ſeſſ.14.de reform. vt apertè liquet ex verbis præfati Henriq. in loco citato, & implicite ex verbis Nauar.in ipſo nu.240. comprobaturq; declaratione illa, ſub his verbis, quærebatur an is, qui mandauit aliquem baculo verberari, eo expreſſo nè occideret,ſi mandatarius armis percuſſerit, & occiderit, dicatur incidiſſe in hoc decretum conſilij, adeò vt omni ordine,atque beneficio,& officio Eccleſiaſtico,

co, absque spe dispensationis perpetuò carere debeat Congregatio censuit negatiuè,& hanc opinionem confirmat Nauar.in manuali cap.27. nu.240. Concilium enim requirit homicidium per industrias,per insidias, & ex proposito.

Quotiescumque autem, quis fit irregularis ex causa mandati, id non solum procedit in expresso mandato, sed insuper in tacito; etenim si nutu, aut alijs quibuscumque signis sufficientibus ad homicidium vteretur, satis omninò est ad illius incursum,ex Maiol.tract.de irregul.lib.5.cap.48.nu.8.& succurrunt notata per Plazam in epitom.delict.lib. 1. cap.15. vers.septimo, sub nu.6. ita si demandaret aliquid, ex quo probabiliter posset oriri homicidium; puta si iniustam possessionem alicuius beneficij accipiendam præciperet, cum strepitu armorum, scoppituum, aut balistarum; quia si aliquod inde eueniat homicidium, irregularis vtique erit mandans, vel si cum aliquo rixatus sit, & irato vultu dixerit suo subdito nè rediret domum, nisi aliquid de tali negotio sentiret; quandoquidem teneretur si ille suum interimeret inimicum, per Angel. in tract. de malefic. vers.& Sempronium nu.42.& Ias.in l.1.nu.28.C.de seru.fugit. Alexand. cons.127.visa inquisitione nu.4. vol.4. & communis est opinio,de qua Hyppol. de Marsil. cons.132. præsens casus post nu.1.itemq; Ludou.Carrer.practic.crim.rubr.de homicid.§.circa nu. 37.& propterea irregularis, vt ait Couarr. in clem. si furiosus par.2.§.1.nu.3.Isthęc autem vsque adeò locum habent, vt procedant etiam in casu, in quo post acceptum mandatum longum effluxerit tempus,ante ipsius euentum, vt in terminis dicit Bald. in l. 1. nu.12.prope calcem C.de seru.fugit.& firmaui hoc eod.cap. sub nu.82.

Si autem supradictus mandans noluerit fieri irregularis,tenetur reuocare mandatum, prohibendo illius executionem, vel expressè, vel tacitè pacem ineundo cum illo, contra quem mandatum dirigebatur, aut secum affinitatem contrahendo sciente mandatario, Innocen.in cap.ad audientiam nu.3. de homicid. Syluest. verbo mandatum nu.5. Armill.verbo irregularitas nu.15. Boer. decis.262. exordiente,& dico nu.12.& ista est vna ex differentijs inter mandatum,& consilium: quia in mandato satis est simplex reuocatio; in consilio verò nequaquam,sed opus sit persuadere contrarium,aliaque exequi,quæ scripsi nu.86.& ratio diuersitatis, ea communiter á Doctoribus affertur,quod omne, & quicquid alteri suademus,& narramus,respiciés personam,& interesse illius,quem alloquimur, cósilium est; quod verò,gratia loquentis, mandatum dicitur, tametsi non verbis præceptiuis vsi simus, iuxta distinctionem Bart.in l. non solum §. si mandato,num.16.ff.de iniur.& commendat Alex.cons. 127.visa inquisitione num.5.vol.4.ex hoc colligunt Doctores rationem diuersitatis, & inquiunt, sufficere simplicem reuocationem mandati, quia mandatarius non alia ex causa statuerat occidere, vel mutilare, nisi vt mandanti inseruiret, quem cum pœnituit, aut contrario mandato suam pœnitentiam illi manifestauit, certo tenetur credere ipsum libenter mandantis reuocationi obtemperaturum, ac propterea non in alio ipse tenetur, & irregularis haud fieret, si reuocatione non obstante mandatarius adhuc occidisset; nam præter spem euenisset. Consilium verò,quia est gratia eius, cui datur, non satis est illud tantummodo reuocare; eo quod illi iam persuaserat delictum committendum, illiusq; menti impresserat inimicum occidendum,aut vulnerandum,meritò simplici reuocatione illum resipuisse non est facilè credendum; rationes namq; illius animo infixæ adhuc reuocato consilio subsistunt, & agitur de re tangente propriam personam eius, cui consilium præstitum fuit; ideò tenetur insuper notificare ei, contra quem consuluit, & monere,vt sibi præcaueat,quod etiam notaui num.86. quam quidem diuersitatis rationem tradiderunt Innocent.vbi supra, Nauar.cap.27. nu.233. circa fin. Syluest.verbo homicidium 1. vers. tertium nu. 11. supradicta autem conclusio respectu mandantis,est meo iudicio verior cæteris relatis ab alijs Doctoribus,quas si aliquis scire desiderat, adeat Alex. de Neuo in addit. ad Abb. in cap. ad audientiam de homicid.prolixe explicantem.

Hic tamen non omittam, quod si ipse mandans nequeat mandatario suam notam facere pœnitentiam, illeq; suum primum exequatur mandatum, erit sanè irregularis, & Henriqu. docet in summ. theol.moral.lib.14.cap.16.§.2. vbi in glos. lit.P, dicit hoc probabilius esse, & tutius, quamuis aliqui crediderint hunc excusari, si omni qua potuit vsus est diligentia, vt ad notitiam mandatarij sua reuocatio perueniret,per Innocent.in cap.mulieres in fin.de sentent.excomm.idq; etiam apud Deum, ex glosa in cap.cum quis de sentent. excommun. in sexto.

Ille verò,an sit irregularis,qui non mandauit cómitti homicidium,sed commissum ratum habuit; & negatiuè respondent Armill. verb. irregularitas nu.2. Angel.verb.homicidium 2.nu.7.Specul.tit.de dispensat.§.iuxta vers.quid si agenti nu. 51. Plaza lib.1.delict.cap.28.nu.5.glosa in cap.si quis viduam vers.consilio 50. dist. Henriqu.summ.theol.moral. lib.13.cap.19.§.3.in glosa lit.S, Hippolyt.sing.148. Archidiac.in cap.omnes 17.q.4.post nu.2. Hostiés. in summa rubr. de homicid. vers.quid ergo si placet,sub nu.5.Graff.lib.2.decis.aurear.cap.64. num. 15.ac cæteris omissis,tenet, defenditq; Couarr.in clem.si furiosus par.2.§.1. nu.4. concludens, neminem esse irregularem ob ratihabitionem; quorum mihi non displicet sententia, sed tutiorem reputo alteram asseuerantem, ex ratihabitione quem fieri irregularem,si duo concurrant: puta si ratum habuit is cuius nomine fuit executum delictum: atque potuerit eo tempore ipsemet committere, aut saltem demandare alteri; scilicet nè tunc fuerit infans,seu furiosus,Syluest.verbo homicidium 1.q.7. vers.quintum sub nu.15. Nauar.cap.27. nu.233. & cons.35.Pyrrhus post nu. 5. de homicid. Viuald. 3. par.sui candelab.rubr.de irregul.num.301. Aretin. cons.163.sicut Ioan.dicit in Apocalypsi,sub nu.3.sequitur & communem attestatur esse opinionem Suarez in suo thesauro nu. 13. lit.R, eo namq; casu ratihabitio comparatur mandato, & retrotrahitur cap.ratum,& cap.ratihabitionem de regul.iur.in sexto l. 1. §. deiecisse, iuncta glosa vers. ratum habuero ff. de vi, & vi armata, & communi fouetur sententia; cuius meminit citatus Aretin. in eodem memorato loco, Clar.q.87. post num.5. Bart. in l.si

vxor

vxor §.ſi quis vxorem num.3.ff.ad l.iul.de adult. & Zabarell.clem.1.nu.3. de pœn. ſuccurritq; ſimile de cenſura excommunicationis incurrenda propter clerici percuſſionem,de qua in cap.cum quis,de ſentent.excomm.aliudq; vulgatum axioma,vt quilibet debeat ſe reputare irregularem in foro conſcientiæ, & caſu dubio, vt Abb. in cap. ad audientiam nu.1.de homicid.alijq; indubie fatentur, quia de periculo animæ vbicumque agitur ſemper faciendum eſt iudicium in deteriorem partem; quæ tametſi deterior videatur in foro exteriori eſt nihilominus quo ad Deum verior,ac tutior, iuxta gloſ. magiſtr. & final. in cap, vnico de ſcrut.in ordin.faciendo.

Explicatis igitur cunctis ſpeciebus, quibus homicidia patrantur,& irregularitas propterea incurritur,conuenit ad mutilationem pertranſire; ipſam namq; quó ad incurſum irregularitatis, homicidio æquat,clem.vnic.de homicid. Nauar.cap.27. num. 219.& fuſius antea nu,207.Io.Andr.in cap.fin.verſ. mutilet,ibiq; Franch.num.1. de homicid. in ſexto, hinc regula ſuboritur illa veriſſima,nunquam contrahi irregularitatem ob crimen huius ſpeciei, niſi
94 propter homicidium,& mutilationem; adeò quod ſi alia, quæuis pœna ſanguinis imponatur, vel ſubſequatur vulnus,etiam lethale,nulla poſſit conſiderari irregularitas, per cap, in Archiepiſcopatu de raptor.Franch.in cap.fin.nu.2.de homicid.in ſexto, etiam ſi membrum fuerit debilitatum; in tantum, quod illo vti offenſus non valeat, vt eſt videre apud Nauar.citato nu.206.notab.3. ex doctrina Cardin. Panorm.Præpoſit.& Calder.in cap.1.qui cleric. vel vouent. tenet etiam Diazza in prax.crimin. canon. cap.92.Auctor praxis Epiſcopalis, verbo irregularitas §.4. par.1. Abbas in clem.ſi furioſus nu.7.de homicid. vbi tamen Butrius num. 9. ſentit contrarium, dum definiendo mutilationem inquit, quod eſt obtruncatio, vel debilitatio membri, ſed prior reſolutio eſt ſine dubio vera; quam probat etiam, & commendat Sayrus in ſuo theſauro lib.6.cap.15. à nu. 5. eamq; præter alios multos ab eodem Sayro adductos,tuetur Sotus lib.5.de iuſtit.& iure q.2.art. 1.his vtens verbis, quare non ſufficit ad irregularitatem,quis membrum debilitet; imò fortè, neque quod ipſum citra detruncationem mortificet, nam pœnæ ſunt reſtringendæ,& iura non loquuntur,niſi de mutilator; hæc ille; neque etiam erit irregularis,qui taliter membrum percuſſit,quod remanſerit aridum, aut penitus inutile, vt affirmat, & rationibus probat Franch. in cap.fin. nu.3. de homicid.in ſexto,Io.Bapt.Conradus caſu 347. in fine, & in additione, atque Henriqu.in ſumm.theol.moral. lib.14.cap.8.§.4.in fin. nam iura loquuntur de mutilante,& ſic de abſcindente membrum, & iſta benignior eſt opinio, vt admonet Aufrer. ad deciſ. Cappell. Tholoſ. 208. in fin.licet Graff.lib.2. deciſ. aurear.cap.62.nu.3. & Angel. verb.homicidium 5. nu.5.tenuerint irregularem, qui membrum penitus debilitauit,inutileq; operationi reddidit; neque illam contraheret,qui abſcinderet quidem,non integrum membrum,ſed eius partem.

95 Ideoq; digitum præcidens, non fit irregularis ex gloſ.in clem.vnic.in princ.de homicid. Nauar. adducto nu.206.verſ.ſecundo, Graff.indicato cap.62. nu.4.Angel.verb.homicidium 5. nu.6. Couar.in clement. ſi furioſus par.3. nu.8. & copioſè defendit Salon ſuper D.Thomam queſt.65.artic.1.controu. 5.in fin.verſ.tertia opinio,& concl.2. Sayrus in ſuo theſaur.for.Eccleſ.lib.6.cap.15. nu.13. & prædictus Auctor in dicta ſua praxi Epiſcopali, verbo irre-
96 gularitas §.3. Ratio eſt, quia digitus non eſt membrum,ſed membri officium, per l.hermaphroditus ff.de ſtat.homin.& comprobat Nellus de S. Geminian.in ſuo tract.bannitorum 3.par.2.temporis nu. 51. & abundè Plaza in epitom.delict. lib.1. cap. 25. nu.9.& ipſe longioribus verbis,& alijs pluribus auctoritatibus demonſtraui in cap.de corp.vitiat.verſic. ſed ſi quis digito careat; ideò ſtatutum puniens obtruncantem manum, non extendi ad præcidentem digitum,ſcripſit Maſtrill.deciſ.168.à nu.4. niſi debilitantem quoque expreſsè comprehenderet, vel ita vſus interpretatus eſſet, quia illo abſciſſo diceretur, & manus debilitata, vt ille ſubdit num, 9. Granchos verò multos, quos præfatus Auctor piſcatus eſt, tu credule lector poteris comedere, qui pondus verborum,veramq; reſolutionem rerum perquirere non curas; ſed ipſe facere non potui, quin illos ſtomachus meus dedignaretur hoc ſero, ſexto Nouembris 1599.tametſi,quia Sabbatum eſt ſolem in honorem B.Mariae abſtinere à lacticinijs,& piſcibus tantum veſci; dicit enim ille, in dicto §.3.quod abſcindere digitum, modo nõ ſit pollex,vel index,non incurritur irregularitas, & prætereundo illius corruptum modum ſcribendi,præſertim eo in loco, & ſic à quo verbo regatur infinitum illud abſcindere, & quæ poſſit illorum verborum conſtructio fieri; nempè abſcindere digitum, non incurritur irregularitas, quia duram Prouinciam ſuſciperem, ſi & referre, & corrigere vellem errata omnia,& ineptè,quæ cõtra latinam linguam ſcripta in ea praxi cernuntur, ideò Grammaticis hoc relinquens, ad vlteriora pertranſeo, & colligo ex eius verbis, & ſupra relatis, quod ipſe tenet irregularem eſſe,qui pollicem,aut indicem mutilauit; quod equidem falſum arbitror,ex his,quæ ſuperius concluſi; tametſi illis, aut eorum altero carens irregularis ſit; non quidem ex eo,quia membrum non habet,ſed quoniam conſecrationem Euchariſtiæ perficere non poteſt,iuxta ea,quæ copioſius notaui in d.cap. de corp. vitiat. verſ. ſed ſi quis digito careat, & illius error peior priore fuit citare pro confirmatione ſuæ opinionis, Nauar.in ſumm.cap. 27.nu.106.notab.2.& Caietan.2.2.q.95.art.1. quorum ſanè ſcripta, ſuæ reſolutioni potius refragantur,quam in aliquo ſuffragantur, Nauar. enim nec pollicem, nec indicem excipit à regula illic conſtituta ab ipſo, ſed ſimpliciter affirmat digitum non eſſe membrum, & dum antea ſcripſerat oriri hanc irregularitatem ex mutilatione membri, deindeq; ſubſequitur digitum non eſſe membrum; ſimpliciter innuit mutilantem digitum in eam non incidere; Caietan. verò nedum illius non tenet diſtinctionem, at omninò contrariam: ob quod opinor ipſum non vidiſſe Caietani verba, tùm maxime, quod illius locum corruptè citat in q. 95. art.1. vbi ne quidem minimum verbum de hoc ſcripſit, ſed in q.65. art.1. quod profectò admicterem fuiſſe errorem Typographi ni ita (& hoc ex errore Typographi) Nauar. etiam adduxiſſet, ſed miror cur voluerit illi credere in alio, & citare Caietanum

aduer-

aduersus suam sententiam; nisi aliquis, & beneuolus Auctoris dictæ praxis vellet ipsum excusare, quia non aduertit propositionem illam à Nauar. positam, (nempè contra) namq; illa sublata constaret Nauar. citasse Caietan. pro confirmatione suæ conclusionis.

Insuper deceptus est eiusdem praxis auctor in eo §. circa rationem decidendi, in illis verbis, quia cæteri digiti non dicuntur membra, sed partes, per auctoritatem Abb. in cap. cum illorum num. 8. de sentent. excomm. quæ profectò ratio erronea est; vel enim digitus est membrum, & tunc quemlibet illorum, membrum esse, tenendum est, cum Caietan. vbi supra, & Soto lib. 5. de iustit. & iur. q. 1. art. 2. vers. quare non sufficit; vel digitus non erit membrum, & neminem illorum, ita esse concludendum esset, vnde quæcumque istarum sit verior resolutio, erit illius ratio reijcienda, dum pollicem, & indicem affirmat membra esse: alios verò tres, negat, præsertim quia verba Abb. indicato nu. 8. ab ipsomet citati, probant simpliciter, & absolutè loquendo digitum non esse membrum, nec distinguunt, vt ipse fecit, & nulla quippe fulcitus ratione; quod tandem subdit de obtruncante partem digiti pollicis, aut indicis, & de illa carente per auctoritatem Nauar. cons. 1. de corp. vitiat. attente canere debes; nam poteris studiosè lector perlegere consilium illud, in antiquis, & videre, quod huius rei non meminit, in nouis autem apertè concludit pollicem non esse membrum, sub nu. 1.

97 Verum sit ne irregularis, qui manum aridam aliudue inutile membrum obtruncauit, si dubitetur, videtur negatiuè respondendum, quia manum aridam, qui habet, ita est, ac si manum non haberet per Cyn. in auth. sed nouo iure nu. 3. C. de seru. fugit. quare non est dicendum manum præcidisse, qui aridam secuit; sed non desunt aliæ multæ rationes, ex quibus videtur contrarium probari: scilicet, quod manus arida, manus quidem est, & verissimum membrum, quamuis sine sanguine, & inefficax, cap. sicut vrgeri 1. q. 1. & Angel. tract. malefic. vers. membrum nu. 6. Nauar. in summ. cap. 27. nu. 207. in fin. ad instar arboris aridæ, quæ arbor dicitur in l. 3. ff. arbor. furtim cæsar. nec refert, quod manus ista ministerio nequit inseruire, quia saltem corporis decori inseruit, per Bart. indicata auth. & Aufrer. ad decis. Cappell. Tholos. 208. itē fuit quæsitum num. 4. sed ipse in hac re distinguerem, quod vel quærimus an manus arida, aliudq; membrum huiusmodi, dicatur membrum esse, vbi agitur de executione sententiæ, vel statuti, aut quo ad irregularitatem incurrendam, & primo casu locum habeant scripta per Nellum de S. Gemin. in tractatu bann. 2. par. 2. temporis, vers. prædicta nu. 51. in secundo verò casu, illum reputarem irregularem, vt præfati dicunt, & expressius Henriqu. lib. 14. cap. 8. in fin. & probat Perez ad Gonsaluum Villad. cap. 6. nu. 7. in fin. cum notatis etiam num. 8. idq; tum quia re vera ille dicitur mutilator; tum quia membrum aridum, membrum est; tum demum, quod si non mutilauit, saltem deformauit, idq; præsertim credo in foro interiori subsistere, cum in exteriori fortasse defendi posset contrarium per distinctionem Doctorum constabilitam circa irregularitatem incurrendam in casu dubio; quam refert Abbas in cap. ad audientiam nu. 1. de homicid. & cæteri sequuntur.

Ex hactenus adductis, constat mutilationem parificari homicidio, quo ad irregularitatem, eorumque alterum sufficere pro illius incursu; id tamen cum nonnumquam falsum sit, quia non omne, quod attribuitur homicidio voluntario, attribuitur etiam mutilationi voluntariæ, vt inquit Roderic. in qq. regul. q. 24. art. 9. tom. 1. ideò subiungere refert, quando id verum sit, aut quando falsum appareat; & constanter asseuero principalem cōclu-

98 sionem veram esse, locumq; sibi vēdicare in tribus speciebus homicidij voluntarij, in quarta verò cessare; quotiescumque igitur homicidium non est peccatum, sed irregularitatem operatur, vt in Iudice, aut est peccatum, sed committitur sine voluntate directa occidendi ob excessum circa moderamen inculpatæ tutelæ, aut alias illicitè, vel est peccatum, & fit per insidias voluntate directè occidendi, in his quippe tribus speciebus homicidij, & à Nauar. relatis cons. 38. N. cum multis de tempor. ordin. in antiq. siue 40. de homicid. in nouis, subsistit conclusio relata superius, & consequenter occidēs, vel mutilans, vno ex modis prædictis, aut in causa est homicidij siuè mutilationis, semper contrahitur irregularitas; in quarta autem specie, & illic ab eodem Nauar. relata, nequaquam incurritur, cum scilicet est commissum homicidium, aut facta mutilatio à non habente velle, vt à furioso, infante, vel dormiente, de quibus in clem. si furiosus; illis enim nihil, quod agunt imputatur, vt D. Bernard. asseuerat in lib. de liber. arbit. & Theologi omnes in lib. 2. sentent. dist. 25. ex quibus remanet improbata doctrina Hostiens. in cap. 1. nu. 5. de delict. puer. simpliciter dicentis, irregularem fieri infantem ex homicidio, aut mutilatione: verum de his seiunctim scribere censui, vt omnia, nè dùm copiosè, at distinctè pertractem, iuxta morem, & ab infante exordior.

99 Infantem enim nullam incurrere irregularitatem si occidat, est in primis supponendum, iuxta citatam clem. si furiosus, quia nullum habet intellectum, nec multum à furioso distat §. pupillus instit. de inutil. stipul. nec culpam in ipso homicidio habere potest, quæ requiritur ad incurrendam irregularitatem propter homicidium priuatum, ex Di daco à Couar. in 3. par. dictæ clem. nu. 5.

100 Et dicitur infans, omnis, qui finem septennij non attinxit, glos. in eadem clem. vers. infans, siquidem infantia terminatur post septimum annum l. si infanti C. de iure delib. glos. in cap. de ijs, vers. infantia 28. dist. in l. seruus vers. infanti ff. de bonor. possess. in §. pupillus vers. infans, instit. de inutil. stipul. in l. etiam infantem ff. de adopt. in l. 1. §. initium vers. cōpleuit ff. de postul. in l. quod infans ff. de re iudic. in cap. in singulis, vers. ab infantia 77. distinct. in cap. 1. vers. infantulum 31. q. 2. in cap. si ex tempore de rescript. in sexto, Bart. Bald. Ias. & alij in adducta l. si infanti; quorum tamen sententia respectu fori exterioris subsistere, ait Nauar. in summ. cap. 27. num. 230. quò verò ad interius, videtur iudicandus maior septēnio, si nactus sit iudicium sufficiens ad peccandum, alioquin reputetur minor septennio, ex eiusdem Nauar. in eo loco resolutione, de qua vehementer dubito, quatenus attinet ad secundam partem

partem illius, nempè vt dicatur maior ſeptennio,
cum eſt doli capax, & ſic etiam, ſi talem ætatem
ſeptennalem, re ipſa non compleuerit, tùm quia
Imola ab ipſo citatus id non aſſerit, ſed priorem
tantum probat concluſionis partem, ab eodem Na-
uar. reſcriptam, tùm etiam ob auctoritatem Soc-
cin. in cap. ad audientiam nu. 13. verſ. vnde arbitror,
de homicid. expreſſis verbis dicentis, vſque ad ſep-
timum annum nullo modo poſſe incidere infan-
tem in irregularitatem, etiam ſi illum doli capacem
eſſe pateret, vtique verò poſt ſeptimum, niſi pro-
baretur ſtatim cæpiſſe aliquid ſapere, quod ſi con-
trarium verificaretur, tunc etiam ſi ſeptimum, &
ſuperiores annos exceſſiſſet, non incurrat in illam:
idq; præterea firmauit Couar. in d. clem. ſi furioſus
par. 3. nu. 5. in final. verb. inquiens, ſatis tamen eſt ad
irregularitatem incurrendam, quod maior infante
hominem occiderit, modo ſit doli capax, & dixit
etiam Henriq. in ſumm. theol. moral. lib. 14. cap. 15.
§. 7. in gloſ. lit. D,

101 Furioſum inſuper incapacem irregularitatis, do-
cet ead. clem. ſi furioſus, nec mirandum cum à fu-
rioſo geſtum, ita habeatur, ac ſi caſu aliquo, ſine fa-
cto perſonæ, accidiſſet l. fin. ff. de adminiſtr. tutor.
quare, æquè æſtimandum eſt damnum, quod fu-
rioſus dedit, ac ſi quadrupes fecerit, aut tegula ce-
ciderit l. ſed & ſi quamcumque iniuriam §. 1. ff. ad l.
aquil. non enim intelligit, quod agit §. furioſus, in-
ſtit. de inutil. ſtipul. & nulla eſt ipſius voluntas l. fu-
rioſi ff. de regul. iur. §. præterea, inſtit. quib. non eſt
permiſſ. fac. teſtam. propterea mortuo comparatur
à iure, per Iaſ. in l. furioſum nu. 8. C. qui teſtam. fac.
poſſ. ſed mortui, nec poſſunt, nec debent puniri in
corpore, ex ſententia eiuſdem Iaſ. in adducto loco,
& Gramm. conſ. crimin. 16. in cauſa nu. 18. per l. ex
iudiciorum ff. de public. iudic. & l. 1. & 2. C. ſi reus,
vel accuſat. mortuus fuerit; propterea neque furio-
102 ſus, dato quod occidat, maximè quia delictum,
qui non committit ex animo pœnam non meretur
l. 1. C. ſi aduerſ. delict. & l. 1. C. ſi quis Imperat. ma-
ledixerit, ſuccurritq; exẽplum, quod apud Aelium
Spartianum legitur de ſeruo Adriani Imperatoris;
Is enim cum per viridaria apud terraconam ſpa-
tiaretur, & ſeruus furioſus in eum denudato gladio
irrueret, in nullo penitus commotus eſt, ſed eum
miniſtris accurrentibus tradidit, ipſumq; Medicis
conſignandum præcepit ſi furioſum eſſe conſtaret:
exinde legimus, quamplures prudentiſſimos viros
103 ſe furioſos eſſe ſimulaſſe, vt eorum intentionem
explanarent, ſine aliqua pœna, prout de altero So-
lone Athenienſium legum conditore, referunt Plu-
tarch. & Diogen. Laertius in illius vita, qui cum de
Salamine ipſius Patria inter Athenienſes, & Maga-
renſes, vſque ad internicionem eſſet armis dimica-
tum, & cognoſceret tutè legem ferre non poſſe de
vindicanda inſula, quia hoc capitale eſſe iam cæpe-
rat apud Athenienſes, qui multas clades pro illius
defenſione ſuſceperant, ne vel tacendo parum Rei-
publicæ conſuleret, vel conſulendo ſibi noceret; il-
licò ſibi dementiam ſimulauit, cuius prætextu, non
modo dicere, ſed exequi prohibita ſtatuerat; dein-
deq; effecit, cum deformi habitu more vecordium
in publicum euolauit, ibiq; manum popularium
conuocauit, atque vt magis conſilium diſſimula-
ret, inſolitis ſibi verſibus per præconem ſuadere
populo cæpit, vt aduerſus Magarenſes bellum ex
templo decernerent, & deuictis hoſtibus denuò fie-
ret Inſula Athenienſium. Conſimili facto vſus eſt
Iunius Brutus, cuius teſtis eſt Liuius 1. decade lib. 1.
ſubdens, hinc illum cognominatum Brutum; hu-
ius tamen dementiæ ſimulatores, debent eſſe cauti,
quia ſi eorum detegeretur ſimulatio præter alias,
quas pati poſſent pœnas à popularibus inferendas;
leges etiam extant in illos promulgatæ, nempè l.
Diuus ff. de offic. Præſid. ac præſertim expelli eos
debere à Ciuitate, & deputari alicui operi publico,
teſtatur Franc. Marc. q. Delphin. 435. ſub nu. 2. par.
2. Ad furioſos nunc retrogrediens memoro non
tantum in foro exteriori eos cenſeri à pœna immu-
nes, at quoque in interiori, quia peccatum non
cõmittunt, vt conſtanti aſſertione affirmant Theo-
logi, potiſſimum, Alexand. de Ales in 2. par. ſumm.
q. 172. membr. 1. & 3. & comprobatur ſcriptis per
Armill. in verb. furioſus; ſed qui tempore ſanitatis
deliquit, ſit ne poſtea caſtigandus, ſi ſuperuenit fu-
ror, vel potius ſuperſedendum; prolixa eſt quæſtio,
pro cuius vera reſolutione poteris percurrere, no-
tata per Ioſeph. Ludou. deciſ. Peruſina 77. fuit dubi-
tatum, par. 2.

104 Sed qui ſua graui culpa incidit in furorem, ſit nè
irregularis, dum furore arreptus alium occiderit, &
Lapus in eadem clem. ſi furioſus, reſpondet affir-
matiuè, quia non ſunt à pœna excuſandi per cap. ſi
Euangelica 55. diſt. & alias ob rationes ab eodem
adductas; conueniunt Alexand. de Ales in 3. par.
ſumm. q. 41. memb. 4. art. 2. Bonauent. in 2. ſentent.
diſt. 22. q. 3. art. Gratian. in canone ſi quis inſaniens
§. ſed hoc 15. q. 1. & Blanch. pract. crim. §. imbecil-
litate caſus, nu. 8. negatiuè autem Cardin. Zabarell.
in ead. clem. ſi furioſus q. 6. in fin. nu. 8. ibiq; Couar.
par. 3. in princ. poſt nu. 4. Soccin. in cap. ad audien-
tiam verſ. tertio quæro, ſub nu. 10. de homicid. Na-
uar. in ſumm. cap. 27. verſ. tum quia, ſub num. 230.
Henriq. in ſumm. theolog. moral. lib. 14. cap. 15. §. 7.
gloſ. fin. in cap. aliquos, & cap. ſi quis inſaniens, verſ.
propria 15. q. 1. Alphonſ. à Caſtro lib. 2. de lege pe-
nali cap. 14. & vera quidem iſtorum mihi videtur
reſolutio ex his, quæ delibabo inferius num. 113.
Tùm etiam, quia ſatis ſuo furore punitur, quem
fati infelicitas excuſat l. Diuus ff. de offic. Præſid.
conciliationem verò, quam dedit Soccin. loco nu-
per relato, & verſ. tertio quæro, non audeo appro-
bare, quãdoquidem, dicere non poſſumus culpam
præceſſiſſe, niſi fateamur ipſum cognouiſſe ſe fieri
furioſum aliquid comedendo, & nihilominus con-
ſtat, neque ille improbat, quod ſi culpa præcedat
furori, non eſt irregularis poſtmodum occidendo,
& confirmo ex ratione poſita inferius, ſub dicto
nu. 113. aduerto tamen, eundem Soccin. in hac re
105 adnotaſſe ex Platone, duas conſiderari ſpecies fu-
roris. Alteram ex diuina mentis alienatione proce-
dentem; alteram ex humanis morbis, illam in
quatuor ſubdiſtingui ſpeciebus monet, earumque
priorem eſſe vaticinium, alteram miſterium, ter-
tiam poeſim, nouiſſimam verò amorem; quibus
totidem Deos præeſſe à veteribus exiſtimatum;
dùm vaticinium Apollini; myſterium Dioniſio,
Poeſim muſis, & amorem veneri tribuerunt: de
quibus quatuor ſpeciebus plura ſcripſere noſtri
Doctores vtriuſque paginæ, ipſeq; poſſem nonnul-
la

la delectabilia subiungere ni præterire studuerim, quia vtilitati non suffragantur, & spiritui maximè obstant: quare illud tanquam pernecessarium non omitto, quod nulla istarum excusat ab irregularitate, vt idem Soccin. eo in loco conclusit.

Illa verò, quæ ex humanis prouenit morbis, pessima est, & detestanda, quin & ab irregularitate eximit; hanc quippe speciem Phylosophi diuidūt in phrenitidem, letargum, & maniam, de quibus affatim Capouacca in sua methodo cognoscend. & curand. morb. lib. 1. cap. 8. & 9. atque 11. tu videto;
106 nam ipse distinguo in furiosum, mentecaptum, habentem dilucida interualla, amentem, demētem, stultum, insanum, freneticum, & melanconicum; de primis tribus speciebus tractaui supra in cap. de corp. vitiatis, vers. hæc quæ de epilenticis: itaq; hoc in loco scribam de cæteris; & cōcludo, omnes istas species in iure æquiparari, scilicet in eo, quod æque vnus eorum, ac alter lumine, & sensu bono careat, quamuis vnus plus altero laboret eo animi morbo, vt est videre apud Boer. decis. 23. & quo ad primam nu. 42. & Menoch. cons. 82. iussistis nu. 191. vol. 1. & aliqua Gramm. cons. crim. 16. nu. 13. quamobrem ad prędictos omnes extendo, quæ in furioso scripsi, vt sicuti ille, ita & isti delinquendo non contrahant irregularitatem; nam si continuò furore, aut dementia laborent, aut si interuallis, quibusdam cesset furor, nihilominus si eo momento scelus admiserint, quo aliquo prædictorum laborent, haud sint irregulares, & moueor doctrina eiusdem Soccin. eodem cap. vers. secundo quæro, post nu. 10. & glos. 2. dictæ clem. si furiosus, vbi notat insuper Imol. nu. 2. & alij mox citandi; probatq; expressus textus in l. Diuus ff. de offic. Præsid, cuius non meminit præfatus Soccin. eo autem momento quo sanus est, si aliquid agat ipsorum alter, boni vel mali, vtique sibi ascribitur, tum à proxime adductis Auctoribus, tum à Theologis in 4. sentent. distinct. 34. q. vnic. & præsertim Riccard. art. 4. q. 1. Bonauent. art. 3. q. 1. Soto art. 4. concl. 1. & è nostris, á glos. vnic. in cap. neque furiosus 32. q. 7. cap. dilectus vers. furore, de sponsal. & inibi Io. Andr. nu. 5. Henrich. Bolch. nu. 1. Alex. de Neuo nu. 16. & Præpos. nu. 1.

107 Verum quo tempore censeatur actus ab ipso factus, scilicet furoris, vel sanitatis, dubium non exiguum versatur, cum certum sit vnumquemlibet præsumi sanæ mentis ex l. 2. C. qui testam. fac. poss. & l. nec codicillos C. de codicill. eaq; suppetit ratio, quod natura ipsa, homines generat sanæ mentis, quodq; illi vehementer aduersatur, qui aliquem insanum esse contendat; cui propterea incumbere onus probandi furorem, inquit Menoch. de præsumption. lib. 6. præsumpt. 45. num. 20. & antea Couar. in rubr. de sponsal. par. 2. cap. 2. post nu. 5 alijq; multi, quibus opitulatur generica illa conclusio, vt iuris præsumptio, pro veritate habeatur, quousque fuerit ab aduersa parte verificatum contrarium, iuxta l. generaliter §. si petitum in fin. ff. de fideicom. liber. & l. vltim. in princ. ff. de eo, quod met. caus. & omninò defendunt Oldrad. cons. 161. in vnione Calder. cons. 5. de probat. Guid. Pap. in tract. de præsumpt. nu. 61. Dec. cons. 540. quæritur nu. 11. Brun. cons. 109. nu. 1. Restaur. in suo tract. de Imperat. q. 31. nu. 22. ac nouissime cæteris cumulatius, Menoch. in tract. de præsumptionib. lib. 1. præsumpt. 33. num. 2. Ideò prior sit regula, tempore sanæ mentis censeri gestum esse actum.

Quod si furiosum fuisse appareat, tunc præsumatur tempore furoris vnumquemque actum executum esse, ex regula credente furorem perdurare, quousque probatum fuerit cessasse, vt inquiūt Scribentes indicata clement. si furiosus de homicid. maxime Anchar. num. 6. & Imol. post num. 3. idem Anchar. cons. 5. pro parte nobilis nu. 5. Alex. cons. 147. viso themate nu. 7. & 12. vol. 7. & Menoch. adducta præsumpt. 45. nu. 59. copioseq; Mascard. in tract. de probat. concl. 825. furiosum vol. 2. præterquam in casibus quibusdam enarratis per Couar. citato cap. 2. nu. 6. quin etiam si habuisse dilucida interualla constiterit, & tempore sanæ mentis censeri expleuisse actum crediderit, Zabarell. cons. 56. in elucidatione, post nu. 9. & fortasse Magon. decis. Florent. 97. D. Maria nu. 20. & alij multi, tamen verior est contraria sententia, vt præsumatur tempore insanæ mentis gestus; eamq; tuetur Anchar. citato cons. 5. nu. 5. & alij complures, quos adducit, & sequitur Menoch. cons. 82. iussistis nu. 220. vol. 1. & citata præsumpt. 45. num. 63. Molina de primogen. hispan. cap. 9. nu. 30. ac Thom. Sanchez in tract. de matrim. lib. 1. disput. 8. post nu. 17. præfatusq; Magon. ead. decis. nu. 11. & sequitur, ni fallor, Mascard. de probat. concl. 824. furiosum num. 18. vol. 2. dum vltimo loco hanc refert resolutionem, vel saltem præsumptio furoris, vel interualli colligatur ex qualitate actus, si is sit conueniens hominis sanæ, vel insanæ mentis, vt ait Misinger. obseru. 41. lib. 2. Joseph. Ludou. decis. Perusin. 1. nu. 13. & Bart. in tract. testimoniorum nu. 95. furorem igitur, & dementiam, probare quoties superest, vno ex quindecim signis, & coniecturis facilè verificabitur, recensitis per Menoch. indicata præsumpt. 45. à num. 24. Mascard. concl. 816. furor vol. 1. Mantica de cōiectur. vltim. volunt. lib. 2. tit. 5. nu. 10. Magon. citata decis. 97. Raudens. tract. de analog. cap. 30. nu. 143. Franc. Marc. decis. 435. quæritur an possit par. 2. vbi inquirit, si possit probari dissimulatio furoris, & quomodo: cum verò depositiones testium contradicunt, præualent, quæ sanam mentem insinuant, per Boer. d. decis. 23. nu. 72. ita quod magis credatur duobus testibus affirmantibus de sana mente quam mille negantibus, subiungit nu. 97. quomodo verò concordentur testes in hac re contrarij, dicit nu. 83.

108 Ebrius etiam, quia iudicio caret, irregularitatem non incurrit, si alium tunc occidat, non solum vbi culpa alterius factus est ebrius, ex Soccin. in cap. ad audientiam nu. 15. de homicid. verum etiam, vbi ipsemet fuerit in causa ebrietatis, dummodo intentionem non habuerit ante ebrietatem, nec sciuerit se talia, exequi solere post ebrietatem, Nauar. cap. 27. nu. 230. quod verum tam ex rationibus ab ipso adductis, quam ex alia, quod non procul à furioso est, at illi potius æquiparatur, vt ait Mascard. concl. 579. lit. E. nu. 3. & Tuschus concl. 1. lit. etiam E. nu. 1. vol. 3. Nam vbi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor, cap. venter 35. dist. propterea, qui nimis vino indulgent, iacent sepulti, ob quod si delinquant, apud sapientes Iudices venia donantur cap. sanè 15. q. 1. non enim ebrietas est periculosa, neque propinqua, sed remota causa, Bonauent. in 2. lib. sentēt. dist. 22.

diſt.22.art.1.q.3. & late Caietan.ad D.Thomam 2.
2.q.150.art.2. Couarru.in adducta clement. par.3.
verſ.tandem,ſub nu.4. ſed ſi operam dediſſet ebrie-
tati,hac ſola intentione,vt occideret.aut noſcens vi-
ni potentiam,expertus ſit conſueuiſſe operari in eo
ebrietatem; eaq; exiſtente ſolere committere ho-
micidia,aliauè cõſimilia facinora,quia, ſi tunc rur-
109 ſus inebriatus interficiat, non ſolum irregularita-
tem contrahit,ex Soccin. in eodem cap. ad audien-
tiam nu.15. Couarr.in millies citata clem. ſi furio-
ſus par.3.nu.3. circa fin. Nauar. in ſumma cap.27.
nu.230. Henriqu.in ſumm.theol.moral.lib.14.cap.
15.§.7. ac nouiſſime poſt alios Io.Guttier. canonic.
quæſt.lib.2.cap.4.nu.104. cum ſeq. at præterea ali-
quam patrati delicti pœnam meretur pati, cum
non à tota illius criminis pœna ſit immunis,ex ſen-
tentia Salyc.in l.1.in fin. C. de ſicarijs, & concludit
Albertin.in tract.de aſſertion.cathol.q.36.num.15.
in fine,& Angel.in tract.malefic.verbo ſcienter nu.
17. hinc ſecundum Auguſtinum ſuper Geneſion,
dixit Eymericus in ſuo director. inquiſit. par.2. q.
41.num.9. Noe poſt diluuium inebriatum,excuſa-
tum à peccato,tum à tanto,tum à toto,quia vinum
non nouerat, nec dum eius virtutem ſciebat; qua-
re non ei expediebat cauere, ſed Loth inebriatum
à prima filia,& cum eadem fornicatum,purgatum
à tanto,ſed non à toto, quia vinum nouerat, eiusq;
vigorem vtique non ignorabat; ob quod præcaue-
re debebat; & conſequenter non excuſatur ab
ebrietate, ſed quia conſequentiam ebrietatis ad lu-
xuriam, expertus nondum fuerat, ab inceſtus pœ-
na aliqualiter eximitur,non omninò; cum verò ſe-
cundo inebriatus eſt, à ſecunda filia, & cum illa
concubuit, neque à toto, neque à tanto excuſatur;
verum, vt ebrioſus, atque inceſtuoſus iudicatus.
His ego adiungo, quod ab ebrio verba hæreticalia
proferente nonnulli crediderunt,pœnam tanquam
ab hæretico ſumendam,poſtquam ſanus factus eſt;
at Pegna in ſuis commentar. ad director. Eymer.
par.3.comment.17.§.de eo veró,exiſtimauit, beni-
gnius, & verius eſſe, vt ebrietas excuſet ab hæreſi,
nec puniendus ſit, qui dum verè ebrius eſt, hæreti-
catur. Zanchin. autem in tractatu de hæret. cap. 7.
num.10. prudenter addit, ebrios ob præcedentem
culpam corrigendos eſſe ceſſante ebrietate; quare
notanda ſunt illius verba, quæ ſe habent,corrigen-
dos eſſe, non autem dicit puniendos eſſe,quaſi ver-
baliter ſint corrigendi, aut ſi re ipſa, cum quadam
leui punitione. Alia autem multa de ebrijs,& obli-
uioni non tradenda ſcripſi in rubrica de vita,& ho-
neſtate clericorum, à num. 4. ac multis alijs in lo-
cis huius diuerſorij. Homines autem (nunc ad-
do) citò, facilè, ac ſæpè ebrios fieri ſolitos, &
propterea ebrioſos dictos, non eſſe ad officia ad-
mittenda,probat Chaſſan. in conſuetud. Burgund.
rubr.1.§.6.verb.meſſieurs,& ſergens nu.57.quod ſi
hac noſtra tempeſtate vigeret, ò quam pauciores
togati incederent,ex his,qui per vniuerſam Italiam
tali dignitate decoratos cernimus,& quorum tran-
ſit memoria cum ſonitu.
110 Dormiens quoque, ſi mutilet, aut occidat, irre-
gularis non fit, per eandem clementinam ſi furio-
ſus, de homicid. nam Amenti æquiparatur in cap.
maiores §. ſed adhuc quæritur, cum ſequ. de bap-
tiſm. & l.1.§.adipiſcantur ff. de acquirend. poſſeſſ.
eſtque mortuo ſimilis,iuxta Virgil.illud carmen
lib.6. Æneid.

Dulcis, & alta quies, placidaq; ſimillima
morti.

Et alibi.

Mors homini facilis,dulciq; ſimillima ſomno.

Confirmatq; Cicero in Catone his verbis: Iam
verò videtis nihil morti eſſe tam ſimile,quam ſom-
num; quod præterea oſtendit Ouid. libr. 2. Amor.
elegia 9. inquiens.

Stulte quid eſt ſõnus,gelida niſi mortis imago
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.

Et Siluius Italicus in libr. 15. etiam præportat,
dum ait:

Nox ſimiles morti dederat placidiſſima ſõnos.

Ac cæteris omiſſis, tandem recenſeo, inſigne il-
lud Ariſtotelis dictum,in cap.1.de generat.animal.
lib.5. Cum ſomnum (inquit) talem rem ſua natu-
ra videri,vt viuendi, & non viuendi interliminium
ſit,& neque omninò ſit,qui dormit,neque non ſit;
111 adſtipulaturq; deſcriptio ſomni, eiusq; ſubſtan-
tia,& eſſentia; etenim dicitur ſomnus, quando ex-
teriores ſenſus,cum vi etiam intellectiua ſopiuntur,
& quieſcunt, vt ſcribit Frater Bartholom.Sibilla
in ſuo ſpecul. peregrin.qq. decad.1.q.2. quæſtionis
tertiæ cap.8.ex his,& alijs ſimilibus adductũ Plato-
nem,credo in lib.de legib.ad illam ſtatuendam ſen-
tentiã deflexiſſe,nemo dum dormit, alicuius pretij
eſt; conuenit text.in cap.teſtamentũ,verſ.qua in re,
vbi gloſa verſ. rea diſt. 6. dùm non eum peccare
aiunt ſomno grauatum; ideoq; mereri, aut deme-
reri non poſſe ſcribit Theologorum ſchola: quan-
doquidem non eſt culpæ adſcribendum, quod ho-
minibus dormientibus contingit; idq; adeò, quod
optans occidere Petrum, ſi iratus iuerit dormitum,
& cum hac forti imaginatione,ſed præter ſomni in-
terruptionem, illum occiderit, non fiat irregularis,
dicunt Couar.indicata par.3.poſt nu.6. Henriqu.in
ſumm.theol.moral.lib.14.cap.15.§.7.Soccin.in cap.
ad audientiam num.14. verſ. duodecimo quæro de
homicid. Alphonſ.à Caſtr.lib.2.de poteſt.leg.pœnal.
cap.14.verſ.prima principalis concluſio, & hoc ve-
rius eſſe aiunt communiter Doctores, teſte Gõſal-
uo à Villadiego tract.de irregul.cap.de percuſſione
col.13.Plaza in epitom.delict.cap.31.ſub nu.6.& Io.
Guttier.canon.qq.lib.2.cap.4.ſub nu.96.contra Pa-
ludan.in 4.ſentent.diſt.32.art.3.q.1. Si tamen ſciret
112 ipſum dormientem ſolere ſimilia patrare, nec vl-
lam adhibuerit diligentiam, eſſet irregularis, quin
ſi non ita conſtituerit occidere,ſit irregularis ſi con-
ſueuerit homicidia, aut alia itidem facinora perpe-
trare,nec curauit periculum præcauere,ſaltem hoc
ſuum vitium alijs indicando, prout Syluest. docet
in verb.homicidium 3. verſ.quartum, ſub nu. 6. &
alij nuperrime citati, atque Bart. ita diſtinguens in
l. pen. ff. ad l. Pompeiam de parricid. Angel. tract.
malefic.verſ.ſcienter nu.17. Iodocus in ſuo Enchi-
rid. verb.dormiens, & verb.furioſus el 3. dixeratq;
antea Gulielm.in l.Diuus ff. de offic.Præſid.

Sed cum de ſomnis verba faciam, certè videbor
ſomniari,niſi apertè oſtendam, quomodo contin-
gere poſſit, vt dormiens citra ſomni interruptio-
nem,valeat talia exequi,& quidem pergrandem
ſuſciperem Prouinciam, niſi multa de hac re exta-

rent exempla, relata per Soccin. in eodem cap. ad audientiam num. 14. Zabarell. in adducta clement. si furiosus, & ego cognouerim quemdam virum Capuanum Romæ degentem, & Amplissimi Cardinalis sanctæ Seuerinæ aulicum, qui viginti ab hinc annis, noctu dormiens, continuò ac sæpè è cubili surgere solebat, & apprehendere ensem, ac per horam, vel circa digladiari per cubiculum, à qua deinde conualuit infirmitate; nec quidem miranda res est, quod legamus viros, tam graui somno oppressos, tantoq; sopore complexos, vt sopito corpore, hæc peragerent; etenim his longe maiora somnum effecisse, apud Scriptores reperimus: Puerum namq; æstu, & itinere fessum, in specu, septem & quinquaginta dormisse annis, ipsumq; velut postero, & sequenti die experrectum rerum faciem, mutationemq; mirantem, refert Plinius lib. 7. natur. histor. cap. 52. Rursusq; ephesi septem iuuenes tempore Decij Imperatoris ducentis annis dormiuisse, referunt Sur. tom. 4. die 27. Iulij, Niceph. lib. 14. cap. 45. & simile de alijs septem dormientibus in Germania scribit Paul. Diacon. de gestis Longobard. lib. 1. cap. 3. & Barensin Martirolog. eodem die 27. Iulij.

113 Quæ autem sit ratio differentiæ, quod dormiens, & ebrius interficiendo incurrant irregularitatem, si culpa præcedente alter factus est ebrius, alterque iuit dormitum, cum tali intentione occidendi, concurrerintque cætera supra relata, in furioso verò non ita, quamuis fuerit causa furoris, & consultò in illum incidit occidendi causa, vt conclusi supra, vers. sed qui, & ea quidem mea sententia potest dari ratio, quod malè potest exemplificari, quomodo aliquis in causa esse valeat, & in culpa proprij furoris, idque rarò, aut numquam euenire posse credendum sit, ex verbis Zabarellæ in eadem clementina si furiosus num. 8. Quod tamen in alijs memoratis (præsertim ebrio) contingere, & posse, & quam sæpissimè consueuisse fatentur omnes; non enim considerandum est, neque suspicandum, vt quis patrandi gratia homicidium velit furorem appetere, & illius præmeditare causam esse, cum nesciat si illo patrato consequatur salutem, eo quod longeua, ac diuturna soleat esse isthæc infirmitas, nullaque secura est desipientia, tametsi altera reperiatur altera minus periculosa, teste Galeno ad Aphorism. Hyppocrat. 53. lib. 6. Semper enim adest vehementia rationè essentiæ, & dignitatis ipsius, vt adiungit Hieronym. Capiuacc. lib. 1. Medic. practic. cap. 11. §. malum hoc. Ebrietatis autem, quem esse posse in causa, immò & velle inebriari, neque incredibile, neque impossibile iudicatur, at potius quotidie euenire comperimus, maxime, vt breui tempore, quo illa est duratura eius animi impetum, tutè absoluat, impunisque pertranseat; hinc aduerti textum in l. Diuus, ff. de officio Præsid. loquentem de furioso, & dicentem, satis esse, si suo furore punitur; quod de ebrio, & alijs affirmare lex aliqua non est ausa; innuens fortasse, quod si ille consultò forsan incideret in furorem, satis quidem suo furore puniretur, quod secus in ebrio, cito cum euanescat ebrietas, potissimumque somno, teste Plauto in adu. dicente; homo ebriacus somno sanari solet; alij tamen legunt ebriatus, sed his, qui immoderatè appetunt vinum, quibus remedijs succurri possit, scripserunt Medici, quorum beneficio homo primum à copioso vino abstineat, deinde medicamentis, quorum beneficio homo, citra ebrietatem bibat, vt est videre apud Capiuacc. lib. 3. Medic. pract. cap. 8. vers. cæterum si eueniat, inibi remedia subnectens.

Vniuersa autem hactenus scripta in peresosa materia homicidiali, pertingunt irregularitatem

114 ex homicidio per commissionem patrato: superest posthac, aliqua delibare circa irregularitatem dependentem ex homicidio secuto per omissionem, qua in re censui repetèdum, & ad memoriam reuocandum, quod luculentius explicaui supra, vers. huius sanè num. 71. vt homicidio consentiens, auxiliumq; præbens, sit irregularis; & cum fauere intelligatur, quicumque valet delicto obuiare, & non obuiat ex cap. quantæ, de sentent. excommun; vnicuique enim mandatur in Psalm. 81. Vt eripiat pauperem, & egenum, & de manu peccatoris liberet, ac Prouerb. 24. Vt exuat eos, qui ducuntur ad mortem, & qui ducuntur ad interitum liberare, nè cesset, quinimmo ad Roman. 1. in vltimis verbis, dicitur non solum eos morte dignos esse, qui mala faciunt, sed qui facientibus consentiunt; vbi glosa notabiliter explicat illud verbum, consentire, & ait hoc est tacere, cum possit arguere, ex his propterea erit hic quoque irregularis, si subsequatur homicidium; quod insuper alio modo deduci potest ex eodem cap. quantæ, non tantum percutientem clericum, pronunciante excommunicatum, at etiam illum, qui talem valuit prohibere percussionem, & non prohibuit, eritq; propterea irregularis ex paritate rationis, quæ est, quod ille, qui potuit hominem à morte liberare, & non fecit occidit per cap. sicut dignum §. illi etiam de homic. quia non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare cap. error 83. dist. sed quomiã glos. 2. in fin. super eod. cap. quãto, interpretatur eum text. procedere tantum in habente potestatem, & iurisdictionem super verberantem, vt hic, si non impe-

115 diat manuum iniectionem in clericum, ligetur excommunicatione, in eo cap. comminata, eiusque sententiæ consentiunt Doctores omnes, ac præ cæteris Abb. illic nu. 6. Henrich. Boich num. etiam 6. Hostiens. nu. 3. communiq; omnium sententia decisum esse, addit Couarr. in ipsa clem. si furiosus par. 2. §. 2. nu. 7. prope fin. & si alius poterit in eisd. text. dispositione comprehendi, is tãtum erit, qui dolosè noluit impedire percussionem clerici, vt inquit Innoc. in final lib. verb. eiusd. cap. quanta, ibidemq; sequitur Abb. nu. 7. Henrich. Boich nu. 6. Hostiens. in vltimis verbis, Felyn. post nu. 3. Couar. eodem loco mox citato, & Aufrer. in clem. 1. regul. 3. declarat. 7. de offic. ordin. Istis itaq; in casibus in quibus non prohibens percussionem clerici incurrit excommunicationem, contrahit ex paritate rationis iam probatæ irregularitatem, si mutilationem, aut homicidium non impediat, quare irregularis fiat, qui ex officio tenetur obuiare iniustæ percussioni innocètis, si non obuiat, dicit Henriq. in summ. theol. moral. lib. 14. cap. 12. §. 7. Nicol. Plouius tract. de irregularit. regul. 20. Syluest. verbo homicidium 3. vers. quintum, post num. 7. & Couarr. vbi supra, reiecta contraria sententia Zabarell. in dicta clement. nu. 34. & Armill. verbo irregularitas num. 2.

conclu-

concludentium hunc dumtaxat peccare, non autem fieri irregularem: erit præterea irregularis quilibet alius, qui cum potuit, & dolosè non impediuit, idq; suadetur, tum ex prædictis, tum ex Angelo in sua summa expreſsè decidente, verbo homicidium nu. 17. & cæteri iam relati, atque Innocent. & Hostienſ. in cap. ſignificaſti de homicid. quibus adſtipulatur text. in cap. non inferenda 23. q. 3. qui generatim loquitur, ideoq; ſatis eſt dolosè ceſſaſſe ne delictum vetaret, & qui huius dicti crederet verius eſſe contrarium, defenderetq; illum alienum ab irregularitate, qui citra ſuperioritatem non impediret, quamuis dolosè homicidium; fortaſſe non erraret ob auctoritatem Diui Antonini 3. part. ſummæ titul. 28. cap. 2. & Nauarr. in ſumma capit. 27. numer. 231. in fine, atque conſ. 19. N. dixit numer. 2. de homicid. in antiquis, & 23. in nouis, quamuis ipſe crediderim priorem opinionem ſecuriorem ex rationibus antea dictis, ac præſertim ex verbis citati cap. quantæ, cui non videtur ſufficere reſponſio Nauar. quod verba faciat de excommunicatione incurrenda ob percuſſionem clerici, non autem de irregularitate, ſiquidem eius intellectus reijcitur à citatis Auctoribus, exiſtimantibus irregularitatem ex hoc capite contrahi illis in caſibus, in quibus excõmunicatio incurritur, quin & verbis eiuſmet Nauar. in eodem cap. 27. nu. 233. dùm probare nititur ſententiam illam, quod irre-
116 gularitas incurratur per ratum habentem homicidium ſuo nomine commiſſum, quam multis cõfirmat auctoritatibus, & potiſſimum gloſſæ in cap. omnes el 1. 17. q. 4. quę tamen de ratũ habente percuſſionẽ clerici ſuo nomine factam loquitur, eumq; excommunicatione deuinciri aſſeuerat, quamque Nauar. extendit ad irregularitatem in loco prædicto; ſimiliter idem Nauar. conſ. 35. Pyrrhus poſt nu. 5. de homicid. volens defendere præfatam concluſionem de irregularitate ob ratihabitionẽ, adducit text. in cap. cum quis, de ſentent. excom. in ſexto, qui tamen de excommunicatione loquitur, idcircò ampliari eodẽ modo licebit text. in cap. quantæ, ad irregularitatem, quamuis illius verba ſint de excõmunicatione incurrenda ob clerici percuſſionem; tanto magis, quod de iure canonico, quiuis eum poteſt, neceſſitatur impedire patrandum facinus, nec ſolum in foro interiori, & conſcientiæ, ſed exteriori, & contentioſo, ſi vera eſt opinio Abb. in cap. quia quæſitum, & ibidem Dec. nu. 38. de offic. deleg. atque in regula culpa caret, poſt nu. 10. de regul. iur.
117 Quæ tamen ſint perſonæ habentes poteſtatem in alium, quem propterea valeant impedire ne delictum committat, ita quod ſi non prohibeant, teneantur; aut quæ ſint, quæ ex eorum officio, ad id iure compelluntur, & Priores ſunt, Iudices, Domini, Tutores, Curatores, Parentes, mariti, & è contra, vt ait Nauar. cap. 17. nu. 21. Poſteriores verò ſunt teſtes producti, Aduocatus, Procurator, & Cuſtos viarum, Plaza lib. 1. delict. cap. 14. nu. 7. hi quippe omnes pœna homicidij puniuntur de iure, ſi delictum committendum à prædictis, aut contra prædictos vetent, vt ſatis clare ex Doctoribus relatis carpitur; quare in muliere ſciente futurum homicidium in perſonam viri, & illi non reuelante id ipſum, ſcripſit Boer. deciſ. 262. & dico nu. 6. Præfatis itaque exceptis perſonis, nemo alius tenetur ex diſpoſitione iuris ciuilis obuiare delicto, vt eſt videre apud gloſ. in l. culpa caret ff. de reg. iur. receptam inibi, & per Caſtrenſ. in l. 1. C. de his, quib. vt indign.
118 Sed iſta locum ſibi vendicant in non prohibente necem alterius illatam facto alterius, non autem omiſſionem tum alterius, tum ipſiuſmet: puta non exercẽdo opera charitatis, nam licet necare videatur non modo, qui partum præfocat, ſed qui alimoniam denegat l. necare ff. de liber. agnoſc. & quiſquis hominem paſcendo ſeruare potuit, ſi non pauit, occidit ex D. Ambroſio lib. de offic. de quo in cap. paſce 86. diſt. confirmantq; verba D. Auguſtini in lib. 15. contra Fauſtum, quæ ſunt; Iſtud præceptum, quod eſt, non occides ex eiuſdem erroris peruerſitate non ſeruas, quia ſi incurras in eum famelicum, qui mori poſſit, niſi porrigendo cibum ſubuenias, iam tu, vt homicida teneberis: idem oſtendit gloſa ordinaria, ſuper illud Exod. 20. non occides (addit ipſa) manu, vel mente, vel ſubtrahendo ſubſidium vitæ, & cui dare debet, & eiſdem ferè vtitur verbis, eadem gloſa ſuper cap. 5. Deuteron. in expoſitione eiuſdem præcepti, à quibus non procul ſunt alia Lactantij verba in lib. de vero cultu, cap. 11. qui ſuccurrere perituro poteſt, ſi non ſuccurrit, occidit, & apud Ethnicos Martial. lib. 2. de Galla loquens, epigram. 35. inquit.

Cum placeat phileros, tota tibi dote redemptus
Tres poteris natos, Galla perire fame?
Praſtatur cano, tanta indulgentia
Quem nec caſta poteſt, iam deeuiſſe venus.
Perpetuam Dij te faciant philerotis amicam,
O mater, qua nec Pontia deterior.

Si igitur Pontiam non eſſe Galla deteriorem aſſeuerat Martialis, & nihilominus duos illam filios necaſſe ſcimus ex verbis Iuuenalis ſatyra 6.

Tu ne duos. vna ſæuiſſima vipera cana,
Tu ne duos.

Idcircò Gallam filios perire famę patientem Parificat Pontiæ necãti filios Veneno, ex quo quidem Epigramma, & textibus, alijsq; auctoritatibus antea relatis deſumi poſſe videtur, illum dici homicidam, qui omittendo opera charitatis in cauſa fuit, vt egenus periret, & propterea cenſendus irregularis; attamen his non obſtantibus, vera eſt reſolutio, hunc non eſſe irregularem, cui Nauar. fauet in cap. 27. nu. 231. ad calcem, vbi D. Antonini fulcitur auctoritate in 3. par. ſummæ tit. 28. cap. 2. Eſt tamen criminalis culpæ reus, & homicida, quo ad peccatum, quoniam tenebatur ſub præcepto occurrere extremæ egenti, imò ſi habebat ſuperflua naturæ, & ſtatus, cogebatur ſuccurrere, etiam non patienti tam extremam neceſſitatem, ex Diuo Thomæ 2. 2. q. 32. art. 5. omiſſa pro nunc altera, & Abbatis diſtinctione in cap. ſi verò nu. 6. de iureiurand. & communiter recepta, vt ait præfatus Nauar. eodem num. 5. Nec quæſo abominabile, & abſonum alicui videatur, quod aliquis dicatur homicida, & non irregularis; quandoquidem non propriè, ita enim ficte necare dicitur, qui alimẽta denegat, prout Corn. admonet conſ. 116. quo ad primum nu. 5. in fin. vol. 1. & conſequenter videtur talis reſpectu peccati, non ſecus ac de dante venena ſterilitatis, dixerat Sot. in lib. 5. de iuſtit. & iur. q. 1. art. 9. Ipſeq; tetigi ſuperius verſ. qui verò, Iudex tamen, aut cuſtos

Bbb 2 reo-

reorum damnatorum ad perpetuas carceres fieret irregularis, si eos tanta victus necessitate præsserit, quod illi propterea obierint, vt ait Panormit. in cap. cum non ab homine nu. 31. de iudic. relatus, & dilatatus per Nauar. in cap. statuimus nu. 63. de Regular. & consf. 35. Pyrrhus, post nu. 4. de homicid.

Omnes autem præcitati homicidæ, & ob eam causam irregulares non modo incapaces sunt ordinum, quo ad alios suscipiendos, exercitijq; susceptorum, quod hactenus demonstraui; verum etiam inhabiles beneficia consequi, idq; nouissime sanciuit Tridentina Synodus in cap. 7. sess. 14. de refor-
119 mat. quare si illis beneficia conferrentur, subiaceret sine dubio nullitati collatio, Aufrer. ad decis. Cappell. Tholos. 208. item fuit quæsitum nu. 2. Felyn. in cap. sciscitatus, vers. & aduerte, num. 2. de rescript. Guttier. lib. 2. canon. qq. cap. 5. nu. 92. quibus adde Garziam nouissime visum, & alios ab ea relatos in tract. de benefic. par. 7. cap. 11. nu 6. quorum doctrina his præsertim temporibus verissima est, ni fallor, per adductum cap. conciliare, vetans illi posse conferri beneficia, vt illis perpetuo careant.

120 Obtemptis veró prius, non credo priuari ipso iure, si veriori sententiæ inhærere velimus cum veniant priuandi, de qua Innoc. in cap. cum nostris, de concess. præb. Anan. in cap. inquisitionis nu. 3. ibiq; Felyn. nu. etiam 3. de accusat. Dec. consf. 65. ego Philippus nu. 2. & 3. Nauar. consf. 2. de homicid. & consf. 45. nu. 2. de tempor. ordin. Rebuff. tract. de pacific. possess. nu. 261. Iul. Clar. §. homicidium, num. 16. & communem esse opinionem dixerunt Anan. & Felyn. vbi supra, Gomes. in cap. 2. nu. 7. de rescript. in sexto, Diaza prax. crim. canon. cap. 88. Corsett. in singul. verbo sententia, vers. clericus, & eam veriorem dicit Anan. in cap. 2. nu. 5. de cleric. pugnant. in duell. & ita practicari inquit additio ad præcitatum cons. Decij, quam secuta sententiam Rota Romana, ita determinauit decis. 133. siuè vltima, accusatus coram Ordinario suo, sub rubr. de sentent. & re iudic. in antiquior. & Cappell. Tholos. decis. 208. item fuit quæsitum, & decis. 437. nu. 5. opitulaturq; generica conclusio illa, quod pro delicto, etiam pro homicidio, non inducitur priuatio beneficij ipso iure, quam tradit Dec. in cap. 2. nu. 11. de rescript. & post alios multos Io. Guttier. eodem lib. 2. canonic. qq. cap. 5. nu. 6. & Hieronym. de Cauagl. pract. qq. comm. contra comm. q. 147. Clericus habens beneficium nu. 7. & 9. par. 1. & q. 569. homicida non priuatur par. 2. & concinit text. in cap. clericus ne clerici, vel monaci, ibi honore priuentur, atque Bursat. consf. 14. præsupponitur nu. 18. vol. 1. ac Mohedan. decis. 272. in manuscriptis.

121 Immó si quis esset de homicidio damnatus per sententiam, quæ expressis verbis eundem non priuaret beneficijs, nihil ei talis sententia obesset, quò ad beneficia ipsa; ita quod illa iuste detineret per Anan. in cap. vltimo num. 3. vers. considera de homicid. Felyn. in cap. sciscitatus num. 2. vers. quarto allegat de rescript. Præposit. in cap. studeat 50. dist. Card. Simonetta tract. de reseruat. benefic. q. 29. in fin. Rebuff. tract. de pacific. possess. num. mihi 262. & in praxi rubr. de modis amittend. benefic. num. 64. Rota decis. fin. in vltimis verbis rubr. de sentent. excommun. in antiquior. & Puteus decis. 233. eadem dies lib. 2. pœna namque priuationis non habet locum nisi exprimatur, Dec. in cap. 2. num. 12. de rescript. per glos. in cap. fin. de iurepatron. & in clement. vnica vers. suspensus, de vit. & honest. clericor. Ideò non tantum est ferenda sententia condemnans pro delicto, sed ad pœnam priuationis beneficiorum.

Si autem de crimine aliquo damnatus esset, quod induceret priuationem beneficiorum ipso iure, tunc nulla addita expressa priuatione, esset sine dubio illis priuatus, quia auctoritate iuris intelligeretur imposita per Archidiacon. in cap. pro humani in fine, de homicid. in sexto, Abb. in cap. inter dilectos num. 11. in fine, iuncto num. 12. de concess. Prælat. Diaza in prax. crim. canon. cap. 123. vers. vi-
122 de tamen; & hæc est prior differentia inter pœnam à sententia ferendam, & alteram ipso iure inflictam, cuius meminit Sot. lib. 1. de iustit. & iure q. 6. artic. 6. conclus. 3. & iterum in responsione ad tertium argumentum; nam licet resolutio illa se habeat, declaratoriam requiri in pœnis ipso iure inflictis, quam constitui in cap. de excommunicatione, vers. fructibus, & alijs in locis inibi citatis; atque etiam Hieronym. de Cauaglios, & alij multi ab illo relati in suis opinion. commun. contra commun. quæst. 113. volum. 1. & intelligatur de declaratoria delicti, teste Farinac. quæst. 19. nu. 48. subdente satis esse, fuisse condemnatum pro delicto, atque ita declaratum illud commisisse; attamen aduertendum est procedere, vt eius verba sonant in pœnis impositis ipso iure propter delictum, cuiusmodi nó est priuatio beneficij propter homicidium, ex his, quæ paulò ante deduxi; nimirum si propterea beneficia retinere valet, & illa alteri renuntiare, ex Felyn. in cap. inquisitionis num. 4. in fine, de accusat. Borgnin. Caualcan. decis. Fiuizan. 44. seu 15. de contract. num. 12. part. 1. Rebuff. in praxi rubrica de modis amittend. benefic. num. 51. vers. ideò potest, & num. 56. atque Foller. practic. crimin. canonic. par. vltima num. 32. fol. mihi 327. Ferretta consf. 89. num. 3. volum. 1. & consil. 283. nu. 4. vol. 2. tandemq; resolutum in Rota in vna Legionens. Canonicatus 15. Februarij 1594. coram Amplissimo Arigonio, etiam in perniciem impetrantis Apostolici ob talem causam patrati homicidij ab ipso possidente, quæ quidem omnia longa serie probat Guttier. eod. cap. 5. á num. 29. vsque ad 45.

Altera differentia inter pœnam ipso iure incurrendam, & aliam vigore sententiæ, ea est, quod vigore sententię priuatus non amittit interea fructus, iuxta glos. in §. 1. vers. imminere in fin. in auth. de incest. nupt. defenditq; Zabarell. in clem. constitutionem §. cæterum nu. 10. de elect. Corn. in l. 1. C. de his quib. vt indign. Ideoq; irregularem quemlibet non impediri à fructuum perceptione, tuetur Nauarr. consf. 2. an qui est excommunicatus, de cleric. excomm. ministr. in antiquis, siue 14. in nouis, licet autem Castrens. in eadem l. 1. num. 3. per illum textum affirmet, quod si clericus committat delictum, propter quod beneficio priuari possit, habeat ius in re, quousque sit illo priuatus, post verò priuationem teneatur omnes fructus, omnesque introitus ex illo beneficio perceptos restituere à die commissi delicti, tum si extent, quam si sint consumpti, idemque repetit in l. prædonis nu. 2. inibiq; Angel.

Angel. & Bald. nu. 2. ff. de petit. hæred. Iaſ. in eadem l. 1. num. 3. & Roman. in l. diuortio ff. ſolut. matrim. Hippolyt. de Marſil. ſingul. 268. verus poſſeſſor, & ſingul. 525. clericus qui commiſit, Henrich. Boich. in cap. cum noſtris, de conceſſ. præbend. Cyn. in auth. inceſtas num. 2. C. de inceſt. nupt. & illic Bald. dum ſe remittit ad l. 1. de petit. hæredit. quam eſſe communiorem opinionem, & tenendam, aſſeuerat Diaza in praxi crimin. canon. cap. 134. beneficijs priuari, verſ. & quia, ſub, num. 5. tandemque Iul. Clar. §. fin. quæſt. 73. num. 9. poſt Anton. de Burgos, qui illam copioſè defendit in cap. ad noſtram, verſ. vnico modo, de empt. & vendit. ipſeque ſcripſi ſuperius in cap. 3. huius rubricæ, verſ. hic tamen; exinde legimus, quod ſi vaſſallus committat felloniam dignam priuatione feudi, cum damnatur ad illius præſtationem teneri adhuc reſtituere fructus perceptos à die commiſſæ feloniæ, Andreas in cap. imperialem, poſt num. 21. de prohib. feud. alien. per Feder. Iacobus in ſua inueſtit. verſ. dictique vaſſalli ante nu. 54. Capyc. in inueſtit. verſ. feudorum fructus §. fin. & quidem iſthæc ſententia tutiorem ſine dubio fouet partem in foro conſcientiæ, ſed non propterea videtur paruipendenda contraria, qua deciditur, non niſi fructus à die ſententiæ teneri reſtituere, maximè quo ad forum exterius, ad idque compellor tum adductis auctoritatibus, præſertim Zabarella, & Corneo, relatis in locis; tùm Azorio in lib. 5. inſtit. moral. cap. 7. verſ. verum contra hæc obijcit; vbi verò ſententia damnatus fuit pro delicto infligente pœnā ipſo iure, quia ſententia retrotrahitur ad tempus cōmiſſi facinoris, proculdubio obnoxius erit reſtituere fructus antea habitos, quin & res, qua propterea priuatur, licet fuerit alienata, quia non iure alienata, repetiet ille, cui venit applicata, Cyn. indicata l. inceſtas, poſt num. 2. C. de inceſt. nupt. & ibi Bald. num. 7. per l. poſt contractum ff. de donationib. affatim Molin. de iuſtit. & iure tom. 4. diſputat. 43. à num. 8. & tom. 3. diſputat. 95. Azzor. eodem tom. 1. lib. 8. cap. 12. præſertim quæſito 6. quod minimè fieret ſi ſententia eſſet priuatus, vt ijdem ſcribunt; & ipſe ſuper ritu 6. Curiæ Archiepiſcopalis Neapolis, dum primo caſu beneficium interdum reſignare non poſſe, vtique verò in poſteriori, defendi & Sancius in opere morali lib. 2. cap. 26. num. 9. Itidem neque tunc poſſet de illa re teſtari, qua priuatus eſt ipſo iure, ſed vtique de altera, qua venit priuandus per ſententiā, ex Bald. in ead. l. inceſtas n. 8. lateq; Farinac. loco citato num. 69. Actio verò in his caſibus, quando expiret morte delinquētis, aut eius, cui accuſare incumbit, idem Molin. eadem diſput. 43. abundè extricat.

123 Sed ne decipiaris aduerte, quod non ſemper pro homicidio pœna priuationis datur vigore ſententiæ; cum nonnumquam ipſo iure incurratur ob tale delictum, cum ſcilicet fuit qualificatum, nempè ſi erit illi admixtum aſſaſſinium cap. 1. de homicid. in ſexto.

124 Ita quoque ſi beneficium haberet ſacrum ordinem annexum, quia vnumquodlibet homicidium illud, idem operaretur, Anan. in cap. inquiſitionis, nu. 2. ibiq; Felyn. etiam nu. 2. de accuſat.

125 Memoria inſuper ampliſſimorum Præſulum repeto, ne audeant beneficia conferre vacantia, vigore ſententiæ prolatæ in Curia Romana aduerſus aliquem, tum ſi illa declararet, & condēnaret illum de delicto, ob quod eſſet ipſo iure priuatus beneficijs, tum ſi aliud quodcumque, & in ea fuerit, illis expreſsè ſpoliatus; in his quippe caſibus, quia priuatio facta eſt ab illis Iudicibus, & ſententia prolata in Curia, dicuntur in ea vacare iam dicta beneficia, per Caputaq. deciſ. 64. par. 1. & Rotam deciſ. 86. ſiuè 35. nota quod vbi, de præbend. in antiq. & clarum ſit non niſi ſupremum Præſulem poſſe conferre beneficia vacantia in Curia, iuxta cap. licet, de præbend. in ſexto, & Regul. Cancell. 8.

126 Poterūt tamen beneficia in propria Diœceſi exiſtentia conferre, ſi poſſidens non ab ipſo, verum ab alio Ordinario emanauerit ſententia, qua priuetur beneficijs, eo quod vnuſquiſque Ordinarius, ac legitimus Iudex delinquentis, ratione commiſſi delicti valet illum ſpoliare beneficijs, tum in propria, tum in aliena Diœceſi exiſtentibus, vt eſt videre apud Zabarell. in clem. paſtoralis, §. denique nu. 5. q. 2. in vltimis verbis, de ſentent. & re iudic. in cap. poſtulaſti, de for. compet. Diazam in prax. crim. canon. nu. 4. & ſuccurrunt notata per Boſſ. in ſuo tractat. crim. tit. de honor. publ. nu. 64.

127 Sed quæ ſint verba legis, quæ inſinuent pœnam incurri ipſo iure non ſubiungam, propterea quod, ſatis apertè colligi poterunt, ex his, quæ luculenter, iuxta morem ediſſerat eruditiſſimus ille vir, & inter criminaliſtas, tum modernos, tum antiquos facilè Princeps, & ab omnibus rectè cognitus Proſper Farinac. in q. 19. nu. 47.

Poſtremò cōuenit perſcrutari, quis valeat homicidij impedimētum auferre? & in illius irregularitate diſpenſare? & pro reſponſione, exploſa opinione illa perniqua, quæ credit minimè licere Papæ diſpenſare in irregularitate proueniente ex homicidio voluntario, quam tenuit Borgas tract. de irregul. par. 1. in princ. q. 3. itemq; exploſa ſententia aliorum credentium, illam iure diuino inductam; fateor omnem irregularitatem, etiam ortam ex homicidio voluntario, à iure ipſo Eccleſiaſtico introductam eſſe, iuxta concluſionem alias à me ipſo in huius capitis initio conſtitutam, ideoq; ſupremum

128 Pontificem poſſe cum talibus ea irretitis diſpenſare, non dubito, ſecutus Abb. in cap. ad audientiam nu. 5. de homicid. quam eandem reſolutionem tradunt in cap. ſicut dignum §. fin. Innoc. & Hoſtienſ. necnon Anan. poſt nu. 9. & communiter alij de homicidio, vt idē Anan. & Abb. poſt nu. 12. affirmant, atque Couar. in clem. ſi furioſus par. 2. §. 3. nu. 3.

Eſt tamen in hac re diſtinguendum ſi ſit concedenda diſpenſatio in iſta irregularitate procedente ex homicidio; quandoquidem vbi illud patratum eſt præcedente mera, & directa voluntate occidēdi, prèter peccatum eſt indiſpenſabile, quia negat in ea diſpenſationem canon Concil. Trid. in cap. 7. ſeſſ. 14. per illa verba, perpetuò careat, & per argumentum à contrario ſenſu, quatenus in eius calce permittit concedi diſpenſationem, ſi illud commiſſum fuerit abſque voluntate directa occidendi: cuius quidem

129 capitis verba haud operantur omnimodam impoſſibilitatē diſpenſandi, ſed difficultatem præmaximam, cum qua eſſet illa quandoq; concedenda in mentionato caſu, iuxta notata per Henriq. lib. 14. cap. 14. §. 2. cum in cæteris homicidij ſpeciebus æquior ſit Papæ voluntas, qui in illis facilius con-

sueuit dispensationes elargiri, si in illis contrahatur irregularitas; non enim semper in eis incurritur, nempè in casuali, aut necessario, sed quandoque, idque plerumque contingat. In casuali enim exemplum datur, si rei illicitæ operam dedit, aut licitæ verum requisitam non adhibuit curam; nam tunc esset proculdubio irregularis, per ea quæ scripsi supra vers. quamobrem. In necessario verò, exemplum legitur cum ea non erat ineuitabilis, vel erat, & moderamen inculpatæ tutelæ excessit; nam fieret his casibus irregularis per notata superius vers. alio modo, & de his quidem speciebus verba facit Concilium in cap. cum etiam sess. 14. de reformat, & probaui in vers. secundo coarctatur; etenim in homicidio necessario clarum est nullam requiri dispensationem, eo etenim nulla prorsus incurritur irregularitas, ex element. si furiosus. de homicid. id apertè demonstrante nisi fuerit vitabilis necessitas, vel excessus modus, quia illis in casibus contraheretur, & loquitur prædictum Concilium, ex hactenus adductis, eaque non est indispensabilis, quia idem Concilium admittit in hac specie homicidij dispensationem in relato cap. 7. testaturq; Nauar. cons. 38. N. cum multis nu. 1. vers. tertium indiget de tempor. ordin. par. 1. in antiquis, & 40. de homicid. in nouis, verba faciente de irregularitate proueniente ex hoc capite ob excessum moderaminis inculpatæ tutelæ, & cons. 8. An occidens de homicid. in antiquis, & 36. in nouis loquente, tum de illamet, quam de altera, procedente ex necessitate euitabili.

Idem quoque subsistit in irregularitate orta ex homicidio casuali illicito, scilicet rei illicitæ nauando, vel licitæ, sed non præmissa diligenti consideratione, iuxta notata per Nauar. in summ. cap. 27. nu. 239. vers. secundo nota.

Et in his omnibus dispensat solus Papa, ipseque vidi duas dispensationes concessas à sanctissimo Clemente VIII. alteram pro Clerico Boianens. alteram verò pro Clerico Amalfitanæ Diœcesis, qui homicidium necessarium commiserant, isthæc verò resolutio souetur textu in eodem cap. 7. Concilij Tridentini sess. 14. in §. si verò homicidium, dum namque in eius calce præcipit committi loci ordinario, qui non nisi causa cognita, & probatis præcibus, ac narratis, nec aliter dispensare possit, apertè insinuat requiri supremi Præsulis auctoritatem, sine qua non licere Ordinario elargiri dispensationem, Maiol. expresse scribit in lib. 5. de irregular. cap. 48. §. 3. sub num. 18. Henriqu. in summ. theol. moral. lib. 14. cap. 19. §. 1. & ita intelligendus est Sayrus in suo thesauro casuum conscientiæ lib. 7. cap. 7. sub num. 8. indefinite loquens non addendo de occulto. Neque etiam contradicunt, quæ Marius Antoninus scripsit in suo 3. lib. variar. resol. ac proprie resolut. 16. vers. octauus fuit casus, sub nu. 20. quia vendicant sibi locum in homicidio occulto, & irregularitate ab illo causam habente, vt est videre in vers. primo an Episcopus; quo quidem in casu militat dispositio alterius capitis conciliaris, nempè cap. 6. cuius initium est liceat Episcopis 24. sess. ad cuius adimplementum satis est, si illa non oriatur ex homicidio voluntario, ac delictum non sit deductum ad forum contentiosum, vt possit dispensare Præsul, & scribam inferius nu.

Circa verò dispensationem respectu fori exte-
rioris non prohibetur Antistes à iure communi il-
lam concedere homicidæ voluntario ad minores
ordines consequendos, simpliciaque obtinenda
beneficia, iuxta Anan. dictum in cap. 2. nu. 5. & ini-
bi Goffred. Hostiens. Io. Andr. & Butr. de cleric. pu-
gnant. in duell. & illic Abb. num. 5. Immò & ad cu-
ratum concludit idem Anan. in eodem citato loco
contra Abb. & Hostiens. ibidem, quorum dissen-
tientes sententias conciliare possumus, vt illa Anan.
intelligatur ad retinendum curatum; altera autem
Abb. ad illud obtinendum, si Decio credendum
est, vtenti hac distinctione in cap. at si clerici §. de
adulterijs nu. 129. in fin. de Iudic. & Nauar. in sum-
ma cap. 27. nu. 240. vers. quarto noto; vbi optimè
aduertit his temporibus Episcopos non pollere
iam dicta auctoritate propter canones Concil. Tri-
dent. supra relatos, & id expresse vetantes, ob quod
veritate longè aberrauit, vir ille in sua praxi Epis-
copali verbo dispensatio §. 3. par. 2. dum posse Epi-
scopum dispensare cum homicida voluntario ad
retinendum curatum affirmauit, fretus cons. Na-
uar. 45. nu. 1. de homicid. negauit autem posse con-
cedere, vt sacrum faciat, adiungens rationem illam;
quia est irregularitas excepta per sacrum Conci-
lium in cap. 6. sess. 24. de reformat. Itaque eius est
sententiæ licere Antistiti cum homicida volunta-
rio ad prædicta dispensare post Concilium, quasi
illud exemerit irregularitatem proficiscentem ex
homicidio voluntario, respectu celebrationis tan-
tum Missæ; quod rationi consonum, quia non vi-
detur, tum ex antedictis, tum ex eiusdem Concilij
verbis simpliciter prohibentibus Episcopis facul-
tatem dispensandi cum homicida voluntario, nec
distinguentibus ad beneficia, vel ad ordines, quinim-
mo expresse loquentibus de vtrisque (namq; dici-
tur in eo cap. 7. illos nullo tempore promoueri pos-
se ad sacros ordines, nec illis aliqua Ecclesiastica
beneficia conferri, etiam si curam non habeant ani-
marum, sed omni ordine, ac beneficio, & officio
Ecclesiastico perpetuò careant) ideò si qui omne
dicit nihil excipit ex iuris regula, certè dum in eo-
dem capite sancitur, vt omni ordine perpetuò ca-
reant, non est eius dispositio ad sacros tantum, aut
130 curata beneficia restringenda, sed ad minores e-
tiam, atque simplicia extendenda; nimirum si eru-
ditissimus Nauar. cautius, iuxta morem loquens di-
xerit in adducto loco, nequire Episcopum ex dispo
sitione præfati cap. 6. sess. 24. dispensare cum homi-
cida voluntario ad vllos ordines, vllumq; benefi-
cium etiam simplex, quod rursus firmauit in cons.
18. quidam clericus nu. 3. de homic. in antiq. & 13.
in nouis, neque Couar. in clem. si furiosus par. 2. §. 3.
nu. 4. vers. hoc ipsum circa fin. dubitat, quin ille sep-
timus canon Cōcilij generaliter prohibeat Episco-
porum dispēsationes, quo ad suscipiendos, & canon
sextus eiusd. Concil. sess. 24. & prædicto altero po-
sterior generalius, & expressius interdicat Episco-
pis dispensationem circa irregularitatem ex homi-
131 cidio volūtario, etiam occulto prouenientem. Ex
quibus, atq; ex verbis antea ab eod. Couar. scriptis
infertur necessario, ne subsistat distinctio per Au-
ctorem Prax. Episcop. desumpta ex d. canon. 7. cir-
ca susceptos, & suscipiendos, & videtur firmare
Henrich. indicato lib. 14. cap. 19. nu. 1. namq; Auila

in

in tract. de censur. par. 7. disp. 6. sect. 5. dub. 3. vers. secunda conclusio defendit contrariū, cuius opinionē verā sentio, quia iam citatus posterior canon prohibet tàm in susceptis, quā in suscipiendis, & huius rei veritatem prosequitur Couar. relato in loco, nō autem in c. Alma Mater par. 2. §. 7. nu. 1. ab illomet Auctore, ad id citato, & corruptè quidem in dicta sua praxi, verbo dispensatio §. 3. par. 2.

132 Quod si homicidium non sit voluntarium, poterit etiam post concilium dispensare, adhuc in foro exteriori quilibet Antistes pro minoribus ordinibus, & simplicibus beneficijs; quin retētione Curati, vt aduertit Nauar. indicato vers. quarto noto; etenim prohibet tantum concilium in eodem capite 6. ne Episcopi dispensent cum homicida voluntario; iccircò eius non est extendenda dispositio ad alios homicidas, ne illos habilitare sint vetiti, quare dicta prohibitio non extendatur vltra expressa: queunt itaque cum alijs homicidis dispensare quò ad omnia illa, in quibus poterant antea vigore iuris communis, eisq; concedebant textus, & Doctores argumento l. præcipimus C. de Sacrosan. Eccles. & consequenter ad minores, & simplicia, quo supposito intellectu non obstant à me ipso notata superius vers. & in his omnibus, militant namq; in alijs ordinibus, & beneficijs vltra ordines, & beneficia mox relata.

133 Quale autem homicidium dicatur volūtarium, vt censeatur propterea amota facultas dispensandi ab Episcopo sub illis Tridentini Concilij verbis traditis in d. c. 7. sess. 14. de reform. vel concessa sub alijs in d. cap. 6. sessio. 24. de reform. quæ se habent excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, non inutiliter subiungam.

134 Cui quæsito vt rectè respondeam, præmitto homicidium voluntarium aliud occultū esse, & aliud
135 non occultū; ita etiam occultum homicidium in duas findi species, earumque primam esse homicidij omninò occulti, ab alijs dicti homicidij occultissimi, & illud est, quod non nisi partis confessione probari potest: Alteram verò esse speciem homicidij simpliciter occulti, quod exemplificari potest in homicidio tunc latenti, sed futuro tempore patere potest, vel testibus, vel altero quouis modo præter propriam confessionem ipsiusmet committentis.

136 Qui igitur homicidium occultissimum patrauit, nullam incurrit irregularitatem, vt opinatur Vincentius relatus ab Angelo de Clauasio in sum. verb. homicidium 5. post nu. 1. idem sentit Abb. in cap. ex tenore post nu. 2. de tempor. ordin. & defendit Alphonsus à Castro in tract. de lege pœnali l. vltima vers. tertia principalis conclusio, ac complures pro hac sententia cumulat rationes Roderic. in qq. reg. tom. 1. q. 24. artic. 11. illam præsertim, quotidiano vsu receptam, quam omnium sententia allectus constituit Nauar. in summ. cap. 27. num. 239. vt occultissimè interficiens aliquem non teneatur se abstinere ab exercitio ordinum, ne hac occasione se prodat, & sequitur Conrad in suis respons. quæst. 52. versic. fin. & iterum in additione, idque non ex alia causa quám illa, quia non contraxit irregularitatem, committendo homicidium omninò occultum: cui tamen rationi contradicit Suarez tomo 5. disput. 40. sect. 3. num. 21. & disput. 41. sect. 2. sub num. 6. Auila in tract. de censur. par. 7. disput. 4. dubio 7. conclus. 1. & alij multi, qui inquiunt ipsum esse irretitum irregularitate; quorum sententia fortasse verior est; sed alia existit inter eos dubitatio ad quem scilicet spectet facultas dispensandi in illa, ad supremum nempè Pontificem tantum, vel etiam ad Episcopum; & Episcopo quoque licere concedere iam dictam dispensationem opinatur Angel. indicato loco, & sequitur Couar. in clement. si furiosus par. 2. §. 3. post num. 4. de homic. Archid. Anchar. & Federic. de Senis citati, & cōmendati á Salzedo ad Diazam in praxi cap. 94. vers. hodie autem ab hac tamen sententia discedunt alij existimantes Papæ dumtaxat licere illam impartiri, inter quos præeminet Syluest. verb. homicidium 3. quæst. 8. & alij quos silentio inuoluo propter Concil. Trid. in præcitato cap. 6. sess. 24. cuius verba videntur paulò clariora, ita quod non amplius attendere debeamus iuris antiqui dispositionem, & Doctorum sententias illo fultas, sed quid tenendū sit hoc nostro æuo, vigore præfati concilij, & Couar. in loco citato propendet in priorem sententiam, Episcopiq; auctoritati fauentem, vt illa subsistat his quoq; temporibus post concilium, adductus ea potissimum ratione, quod cum antea sibi licuerit, neque fuerit postmodum sancitum expresè cōtrarium ab eodem concilio, non sit credendum idem concilium voluisse ab illa antiqua resolutione prosilire. Quamobrem supracitati Concilij Canones admittant interpretationem illam, vt eorundem Episcoporum auctoritas censeatur restricta, quò ad homicidium occultum, non autem occultissimum, & consequenter non istud de quo disceptamus, & huic sententiæ suscribit Roderic. indicata quæst. 24. artic. 11. in finalibus verbis, recedens à contraria, quam antea constituerat in summ. par. 1. cap. 129. num. 4. sed illam negatiuam sequitur. Maiol. in tract. de irregul. lib. 5. cap. 48. in vltimis verbis, quam Salzedus omninò tuetur in supracitato cap. 94. ipseque opinor tutiorem, veriorem, & communiorem; quamuis existimem, non prorsus errare qui aliam, & affirmatiuam amplexaretur.

Sed qui homicidium voluntarium simpliciter occultum patrauit citra dubium obtinere dispensationem ab Episcopo non valet, etiam in foro conscientiæ, ita expresè sanciente eodem Concilio in dicto cap. 6. sess. 24. de reform.

Cum verò homicidium extra terminos secreti progreditur, est amplioris qualitatis, atque à potestate Episcopali multò magis exemptum, iuxta notata à me ipso à vers. Postremo conuenit; quare illic resoluta cum intelligentijs inibi datis, actendenda sunt.

137 Post hæc respōdeo quæsitui, & dico, qd vel quæritur quale sit volūtariū homicidiū in genere sumptū, & si vera est sentētia, quod coacta voluntas, volūtas est, probata rub. 12. c. 11. sub n. 9. certè voluntariū dicetur homicidiū quodcumq; fuerit, etiā si coactè patratum, si veró hæsitetur quale sit homicidium voluntarium ad finem sciendi si iuxta terminos citati capitis 7. dicatur prohibita potestas in eo dispensandi, aut non concessa Episcopo, etiam in foro conscientiæ in adiuncto c. 6. sess. 24. de reform. & hoc respectu illud tantum dicitur voluntarium, quod sub definitione tradita à Nauar. comprehenditur

ditur in summ. cap. 27. nu. 240. nempè quod est illicitum, intentum, & volitum in se, saltem æquipollenter, alias quam vitandæ mortis causa ab oratore, quam definitionem præter Nauarr. scribit etiam Roderic. in suis quæst. Regular. tom. 1. quæst. 24. artic. 9. amboque declarationes mox subijciendas adiungunt, quorum auctoritates dictis in locis adductas, subticebo inferius; sed alios Doctores recensebo, aut eosdem in alijs locis affirmantes aliqua prædictorum.

Dixi primum homicidium illicitum; nempè illud quod ortum habet ex delicto, vel culpa contra iuris ordinem, & Iustitiam, ideoque aliud excludit procedens ex defectu lenitatis, quale Iudices cœterique ministri iustitiæ propriū officium iuste exequentes committunt; quod neque culpabile, neque iniustum apparet, sed licitum, & iustum, sicuti, & patratum ab alijs in bello iusto cap. de occidendis, iuncto cap. seq. 23. quæst. 5. in quibus quidem casibus liciti homicidij non solum attenta dispositione
138 præfati capitis 7. Non illud est indispensabile; verum permissum quoq; legitur Episcopis, seu Prælatis Regularibus cum suis subditis dispensare, vt inquiunt Caiet. in sum. verbo irregularitas Couar. in Clem. si furiosus par. 1. §. 3. nu. 7. in fine Nauar. in eod. cap. 27. post num. 217. & in cap. 1. nu. 104. de Iudic. Bannes 2. 2 artic. 2. dubio 4. & præfatus Roderic. In specie ita concludens post Concilium in dicta quæst. 24. artic. 8. reiecta negatiua, quàm antea inibi retulerat, & firmauerit in sum. par. 1. cap. 174. ob illam rationem, quod Cōcilium indicato cap. 6. facultatem tribuerit Episcopis dispensandi in irregularitatibus procedentibus ex delictis occultis; ergo non concesserit in proueniente ex homicidio iusto, in quo nullum adest delictum, cuius negatiuę sententiæ inhærēt multi relati à Garzia citato c. 11. nu. 39. alteri verò affirmanti adstipulantur alij ab illo adducti nu. 41. itaque tu considera quæ earum sit verior, cùm vtraque videatur sustentabilis, & si dicatur eiusmodi homicidium complecti sub restrictione illa Concilij, præterquam ex homicidio voluntario, cuius istud esse non dubitatur, nam replicatio patet in huius capitis discursu.

139 Dixi intentum, & volitum, in se hęc verba apposita fuerunt ad differentiam homicidij casualis, quod est volitum in causa, teste Diuo Thoma 2. 2. q. 64. artic. final. quia in homicidio voluntario non sufficit esse volitum in causa; idcircò nō comprehenditur sub prohibitione dispensationis ab irregularitate incursa propter homicidium voluntariū, de qua prohibitione paulò ante loquutus sum, & propterea in ea specie homicidij casualis non solum in foro exteriori ad aliqua tantum beneficia, & ordines dispensat Episcopus, & virtute priuilegiorum superiores regulares cum suis subditis iuxta notata á me ipso supra vers. Quód si homicidiū propè finem, & copiosè Roderic. in artic. 13. eiusdem quęst. 24. comprobantq; notata á Maiolo sumpto argumento á contrario sensu in tract. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3. nu. 18. dum Papæ declaratoria opus esse in casuali manifesto tuetur, ex Decreto Concilij; ergo contrarium insinuat, vbicumq; est occultum; de quo sermo est in præsenti definitione verum etiam generatim, in foro tamen interiori si sit occultum homicidium. per cap. 6. Concil. Trident. sess. 24. de reformat. vt ex aliorum auctoritate defendit Viuald. in suo candelabro aureo Rubr. de irregular. versic. Quibus non obstantibus, sub num. 221.

Dixi, saltem æquipollenter, id est in causa proxima explicat Alagona in suo compendio Manualis Nauarri cap. 27. sub nu. 240. ideoque includit illud quod licet non sit intentum, & volitum in se, est tamen in causa adeò proxima morti, vt moraliter vix sint compatibilia, velle dictam causam, & nolle occidere; cuiusmodi sunt nolle occidere, & ferire ense punctim circa præcordia, vel aliam partem periculosam, per ea quæ rursus notauit idem Roderic. in sum. par. 1. cap. 178. sub nu. 1. & Henrich. indicato lib. 14. cap. 14. §. 2.

Dixi, alias quam vitandæ mortis causa, ad excludendum homicidium necessarium, quod Roder. indicata quæst. 24. art. 13. licet crediderit compre-
140 hendi sub casuali ob illam rationem, quod factū non ex proposito, sit semper casuale, per Aristotelē 2. Phys. & propterea conetur respondere textui conciliari in præfato cap. 7. sess. 14. insinuanti duas prædictas species homicidij, in illis verbis, sed casu, vel vim vi repellendo, & asserit ipse Roderic. præfatam disiunctiuam non fuisse appositam causa distinctionis formalis significādæ inter illa duo homicidia, sed causa maioris declarationis; præsertim quod in exemplis non est semper vigor loquutionis seruandus. Quibus tamen non obstantibus arbitror assentiendum esse resolutioni Nauar. in citato cap. 27. sub num. 139. à me ipso declaratæ supra vers. secunda firmata conclusio; & confirmant Doctores constituentes plures species homicidij, ac præsertim, vt aliud sit voluntarium, aliud casuale, & aliud necessarium, ita Petr. Gregor. Tholos. in lib. 4. partit. iur. canon. tit. 13. cap. 2. & dixi in hoc eodem capite num. 31.

Tandem dixi ab oratore, id est á petente dispensationem; eo quod ab alio intendi haud satis est; etenim contingit quandoq; vt homicidium sit voluntarium vni, & non alteri, puta si aliquis mandauerit aliquem leuiter offendi, & mandatarius percutiat animo occidendi, nam tunc nō imputabitur mandanti, etiam si baculo verberari, aut colaphis cędi iusserit: istud namque mandatum nequaquam dirigitur ad homicidium, & propterea neque incidit in pœnam præfati Canonis 7. sess. 14. iuxta declarationem inferius ponendam; imputatur tamen mandatario, qui quidem casus contradicit illi de peccato furti, & restitutione propterea debita, in qua contingere potest, vt qui surripuit non peccet, neq; teneatur restituere, & qui non surripuit obnoxius sit restitutioni pro eodē furto. Nēpē si pauperes
141 in Sylua, aut nemore communitatis ligna cędunt; ita quod Reipublicæ damnum inferant, quia postea vilius venditur illius fructus, ijdem illis pauperes exempti sunt ab onere restituendi, non autem custos, salarium recipiens pro custodia, qui damnum illud resarcire cogitur, vt edocet Michael Salon ad Diuum Thomam 2. 2. quæst. 62. artic. 7. & Conrad. in suis responsis casuum conscientiæ quæst. 216. in addit.

142 Vbicumque igitur est occultum, conclusio colligitur ex supradictis, posse Præsulem dispensare in homicidio iusto, vel casuali, exequuto sine diligentia,

tia, vel necessarió propter excessum moderaminis inculpatæ tutelæ, & alio quocumque non voluntario in se, aut æquipollenter, quia in causa proxima sequuti homicidij, vel etiam in casuali notorio ad minores tamen, & beneficium simplex obtinendū, ex sententia Cosmi Philiarchi par. 1. lib. 4. cap. 11. §. in irregularitate, per Nauar. dicto c. 27. vers. quarto noto, sub nu. 230. ex cuius verbis id rectè desumitur, atque insuper probat Auila tractat. de censur. par. 7. disput. 6. sect. 5. dubio 2. & latius dubio 5.

143 Si verò mutilatio fuerit voluntaria non videtur restricta potestas Episcopalis per Concilium in dictò cap. 6. sess. 24. in illis nempè verbis, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, vt inquiunt Nauar. cap. 27. num. 194. Roder. citata quæst. Regulari 24. artic. 10. & Auila loco citato, dubio 4. & post alios Garzias indicato cap. 11. à nu. 29. idque declaratum fuisse non me latet sub his verbis. Appellatione homicidij non venit mutilatio membri, nec obstat glos. in cap. 1. de homicid. quia procedit quo ad incurrendam irregularitatem, non quo ad dispensationem.

144 Dicitur præterea excepta irregularitas procedēs à delicto deducto ad forum contentiosum in eodē cap. 6. quare nequit Antistes tunc dispensare etiam si esset delictum super quo posset alioquin id facere, est verum quòd hoc impedimentum nō est dicendum semper durare, ex eo quod semel deductū fuerit ad forum contentiosum, sed tantum quo vsque durauerit iudicium, quo finito absq; sententia condemnatoria licebit eidem Præsuli dispensare, vt inquit Sayr. in suo Thesauro casuum conscient. lib. 7. cap. 7. num. 10. Henriq. lib. 14. cap. 17. §. 2. in glosa litera H. & sequitur Mar. Anton. variar. resolut. lib. 3. resolut. 16. versic. nec obstat sub nu. 21. quin etiam si medijs deprauatis obtinuerit absolutionem ab iniecto crimine dispensabit Episcopus. Dicit Henriq. adducto lib. 14. cap. 20. §. 4. in quo capite multa congerit ad intelligentiam præfati capitis 7. & Suarez indicata sect. 2. à num. 6. tu videto, ac præsertim quod à benigno, & pio Episcopo alteroque Iudice, si postea delictum detegatur, etiam in exteriori foro admittenda est dispensatio iam dicta, & antea concessa; nam delictum erat occultū, quod idem Henriq. statuit in §. 1. in textu, & comprobat in glos. lit. E.

Alterum, & mirabile dictum adnecto, quod si iudicium non fuerit sententia finitū, possit ab Episcopo elapso anno dispēsari, vel ordinari, post glos. in cap. tantis 81. dist. & cap. Omnipotens Deus de accusat. affirmat Maiol. in tractat. de irregul. lib. 3. cap. 17. sub num. 9. Sayrus indicato cap. 7. num. 11. & ante eos Lancell. in tract. de actent. par. 2. cap. 5. quod si Episcopus fuerit de talibus accusatus, vel inquisitus post trimestre tempus poterit ordinari, ex sententia eorundem, eo quod in eo versatur maius periculum respectu curæ animarum.

De homicidio verò manifesto quoties agitur, attendenda est dispositio citati capitis 7. conciliaris sess. 24. de reform. quod quidem caput circa duo versatur, & primo circa homicidium indispensabile. Secundo circa dispensabile. Illud esse ait, si voluntarium per insidias, & industrias fuerit, in quo non debere dispensari statuit nisi à Summo Pontifice, & tanta concurrente difficultate, vt quasi impossibile videatur, istud autem cum est voluntariū in causa, & propterea conceditur dispensatio, sed quia manifestum non ab Episcopo, verum ab eodem tantum Pontifice, quæ omnia apertè probauimus in versic. est tamen, nu. 129. itaque exemplificare conuenit istam secundam speciem homicidij, in qua potest, quin etiam solet dispensari, & primo in mandāte aliquem leuiter percuti, vel baculo, aut colaphis cedi, vt dixi in vers. Tandem dixi, & antea vers. quod si mandatum, & declarauit Sacra Congregatio his vtēs verbis, quærebatur an his qui mādauit aliquem baculo verberari, eò expresso ne occideretur, si mandatarius armis percusserit, & oc-
145 ciderit intelligatur incidisse in hoc Decretū Concilij, adeò vt omni ordine, atq; beneficio; & officio Ecclesiastico absq; spe dispensationis perpetuo carere debeat; Congregatio censuit negatiuè, & hāc opinionem confirmat Nauarr. in Manuali cap. 27. num. 240. Concilium enim requirit homicidium per industrias, per insidias, & ex proposito: hactenus declaratio ex qua oritur dubium, habeat ne locum in mandante vulnerari, vel deformari, tametsi excipiat occidere, & difficultas ista accipit robur, tū ex eo quod hic venit pœna homicidij puniendus prout liquet ex his, quæ cumulaui supra vers. Demum committitur, tum ex verbis eiusdem declarationis, illis nempè si mandauit baculo percuti eo expresso ne occideretur; quare si respondet negatiuè, videtur innixa instrumento, nempè baculo, quo percuti iubsit, ergo sentiat contrarium cum vulnerari, aut deformari præcepit, sed non propterea credo hunc mandatarium comprehensum dici in prima parte iam dicti c. 7. at potius in 2. & consequenter eius irregularitas sit dispensabilis; ad quod potissimum adducor ratione tradita in præcitata declaratione, quod scilicet dictum caput Coucilij (id est prima illius pars) requirat homicidium ex industria & per insidias, nec non ex proposito, quorum nihil potest huic mandanti ascribi; siquidem mandando fuit tantum in culpa, eò quod debuerat cogitare, id potuisse euenire cap. fin. de homicid. in 6. qui textus tametsi loquatur de mandante verberari, vt ille sit in culpa; atque ideò non videatur idem asseuerandum in mandāte vulnerari, quod sui natura, aut praua intentione hominis dirigi solet in homicidium, vt scripsi supra vers. demum cōmittitur; attamen hunc dumtaxat culposum dici, non autem dolosum existimo, quoniam nullum aduerti textum decernētem ipsum dolosum, nec non, quia Doctores omnes prædicto capite finali promiscuè vtuntur, & adducunt tam in mandante vulnerari quam verberari, idq; apertè suadetur ex cons. crimin. Cepoll. 34. si vnquam vers. nono, post num. 58. vbi recenset complures auctores citantes præfatum caput aduersus mandantes vulnerari, quod non ineptè sctipserunt ni fallor, at illa fortasse ratione quod verbum illud verberari positum in eo textu sit loco generis, & non immeritò alij qui voluerunt inter hæc duo constituere differentiam, nō vtuntur verbo isto verberari, sed alijs; atque ita distinguunt inter mandantem vulnerari aliquē, & baculo percuti, & quatenus aliquibus verior ea sententia videretur, quæ mandantem inferri vulnus censet homicidam voluntarium si mandatarius occiderit, & confirmatur rationibus adductis per Cepoll. indicato

cato consil.num.49.non tamen prætendi potest eius voluntatē directè ad homicidium tendere, sed contrarium omninò verum esse non inficiunt illimet Doctores, imò potius illud abhorruerit, dū expressè inhibuit interficere, vt concludit Plaza in Epitome delictor.cap.15. versic. quarto deducitur lib.1. idque meæ congruit opinioni, ne eundem complectatur dispositio Concilij Trident.in eodem cap.7. exigens propositum, industriam, & insidias in homicida, quæ omnia aliena esse ab hoc homine patet cuiquam aduertenti hactenus notata.

146 Sed capitulum sede vacante, aut eius Vicarius, quam retineat auctoritatem circa prædicta non inutiliter subiungam, & primo dispensationem eandem elargiri valet, quam, & Episcopus in hac re posset, vt notat Henriq. in summ. Theolog. Moral.lib.14.cap.20.§.1.in fine, qui in hoc peculiari casu loquitur, nunc addo alios idipsum asseuerantes in omni dispensatione, quam impartiri potest Episcopus, scilicet Federic.de Senis consil.3.& 4. Francisc.Pauin.in tract.de potest.capit. par.1.quæst.30. & Nauar.cons.31.de temp.ordin. post Abb. & alios in cap. cum olim de maior. & obed.

Vbi verò à Sede Apostolica tam in terminis istis quam alijs quibuscumque decernuntur, quia locorum ordinarijs diriguntur vt causa cognita, & probatis precibus, ac narratis, (nec aliter) dispensare possunt, ex Concilio Tridentino in eodem capit.7. sess.14. de reformat. & cap.15.sess.22.eadem rubr.

147 de reformat. Ideó concludendum est nequire Capitulum, aut eius Vicarium sede vacante dictam elargiri dispensationem demandatam auctoritate talis rescripti; eamque si concederet validitate careret, vt probat Felyn. in cap. eam te nu.17. & 18. de rescript. non enim valet capitulum cognoscere de causa delegata Episcopo, etiam si apposuerit ille manus ante obitum, quia successor expectādus est per cap.quoniam Abbas de offic. delegat. Cardinal Zabarell. in clem.2. de hæret. Bellam. decis.166. & Marchisanū in suis comment. super commiss. appellat.extra Romanam curiam par.1.cap.6. nu.32. & suppetunt quæ generalius loquentes aiunt Abb. in cap.cum olim num.2. vers. quarto dubitatur, de maior.& obedien.Dec. in c. quoniam Abb. nu.21. de officio deleg. Federic. de Senis cons.30. An capitulum num.1.vers. item Episcopus, & cons.130. factum est tale, num.3. qui distinctione vtentes inquiunt, capitulum succedere Episcopo defuncto in his quæ sunt Iurisdictionis voluntariæ, eidemque competunt Iure ordinario, nō autem delegato; sed rationem verissimam eam esse suadeo, quam præcitatus Marchis. eo in loco rescripsit, nempè quod sumus in mandato iurisdictionis solum concernente dignitatem, cui rescriptum directum fuit, quæ in capitulo cessat; non secus ac in casu cōtrario, quia videmus inhibitionem factam capitulo, eiusue Vicario, non afficere Episcopum successorem, & eius Vicarium, ita quod si alter ipsorum cōtrafaciat inhibitioni, non dicatur attentasse, notat Sbrottius in tract.de offic. Vicar.lib.2. quæst. 136.nu.14.ex prædictis itaque non mirum si decisum memini annis proximè elapsis à Sacro Romanę Auditorio, validitate niti impetrationem beneficiorum certó modo factam à quodam Hispano, eo quia illa minus iustè possidebat alter adhuc Hispanus, & illegitime natus, qui obtinuerat dispensationem illegitimitatis à Vicario capitulari sede vacante, suffulto delegatione Apostolica vigore Breuis expediti cum clausula illa, officiali solita apponi in breuibus directis ad partes Hispaniarum, vbi dicitur officialis, qui in Italia appellatur Vicarius, ex notatis per Bellam.decis.5.de offic. Vicar.& additionem ad decis. Rotæ 2. dicto tit.in nouis ideoque pro Italis solet alijs concipi verbis superscriptio rescriptorum, nempè. Venerabili Fratri nostro Episcopo. N. seu dilecto illius in spiritualibus generali Vicario, declarauit itaque Rota Romana nequiuisse Vicarium illum vti prædicta delegatione Apostolica, talemque concedere dispensationem, & consequenter iam dictum illegitimum non iure dispensatum, sed illegitimum esse pronunciauit.

148 Quinimmò adiungo, quod neque Vicarius Episcopalis potuisset eam concedere dispensationem, neque alia exequi suo Antistiti delegata, nisi fuissent in Rescripto addita verba illa, siue eius Generali Vicario; quāndoquidem suus Episcopus non vt ordinarius cognoscit causas sibi commissas, verum vt delegatus, quas non videtur suo Vicario cōmittere, cum illum deputat, eique causas decidēdas remittit, sed eas tantum, quæ eligenti competerēt tamquam ordinario, vt concludit Alex.in l.more num.42.ff.de Iurisd.omn. Iudic. adducit Gulielm. de cuno in l.si Prætor.ff.de Iudic.per illum textum; & tenet Corneus cons.145. primo videndum nu.2. vol.3. quam doctrinam notabilem esse, ac de illa non fieri à scribentibus mentionem adiunxit in eo loco idem Alex. & comendat Dec. in cap. quoniā Abbas num.78. de offic. deleg.

Et ipse extendo quamuis in litteris Vicariatus addesset clausula generalis, siquidem nec tunc intelligerentur commissa, quæ ipsum constituenti competerent ex delegatione Federic. de Senis indicato cons.130.nu.3.& Dec. in eodem cap. quoniam Abbas numero mihi 80.

Quin etiam si Præsul expressè substituerit Vicarium ad decidēdas causas sibi competituras auctoritate delegata, non ideò posset ille Ius dicere in memoratis causis, vt inquit Felyn.in cap. Pastoralis §.quoniam vers. præterea sub num. 1. de rescript. adest Rotæ decisio 242. siue 6. si vnus ex tribus post num.2. & 3. de offic.deleg.in nouis, & decisio 157. siue 2. nota de offic.deleg.in antiq. atque altera 647.siue 9. Episcopus, de offic. Vicarij in antiq. Demumque alia Bisigneti 3. de offic. Vicarij; eo quod nullam tunc temporis habet Episcopus iurisdictionem in causis sibi postea delegandis, iccircò neque potest illarum cognitionem alteri tunc demandare, vt illæmet decis. aiunt.

Quare non impediretur eas subdelegare causas, quas tunc haberet ex Rebuff. in praxi Rub.de forma Vicariat. Archiepisc. num.159. dumtamen esset à Principe talis Episcopus delegatus, secus si à delegato Principis l.a. Iudice C.de Iudic.cap. super quæstionum de offic.deleg.

149 Dispensationes autem Antistiti delegatas à Sede Apostolica, nec ne subdelegare valeat vehementer dubitatum fuit in Rota, in qua Domini Auditores varij ancipitesque fuerunt; eius tamen sententia videtur propendere in eam quam nouissime refert opinionem, & consequenter valeat ille subdelegare,

re, quæ in diſpenſatione cōcedenda reſpiciunt cauſæ cognitionem, non autem quæ reſpiciunt factum commiſſæ diſpenſationis, vt eſt videre in citata deciſ.9. de off. Vicarij in antiq. ex qua deduco cognitionem, ſeu inquiſitionem illam, an narrata ſint vera, anue debeat concedi diſpenſatio ab Epiſcopo delegato; ſubdelegari poſſe ipſam tamen diſpenſationem ſeu facultatem illam dandi minimè, & iuſta quidem reputatur diſtinctio, à qua recedere nō arbitror tutum die 11. Nouembris 1599. hora 5. noctis, & ſtatim iui cenatum piſces ob deuotionem Annunciationis.

Sed Vicarius qui facultatem habet aliqua requirentia ſpeciale mandatū explendi, licet in his iudicetur delegatus, ac propterea ab eo appelletur ad Epiſcopum ipſum ex omnium ſententia, nihilominus ſi in eadem commiſſione, tùm generalia, tùm ſpecialia delegata fuerint, & non ſeparatim, in omnibus dici ordinarium, atque ordinaria fungi iuriſdictione concludunt Ioan Andr. in addit. ad ſpecul. in rubr. de officio Vicarij verſic. dubitari videtur: & Gemin. in cap. 2. ſub num. 9. de offic. Vicar. in 6. ibique Franchus poſt num. 4. Sbrottius in tractat. de offic. Vicarij lib. 1. quæſt. 67. per totam, & maximè num. 3. atque Rota Romana teſte Creſcent. deciſ. 178. Vicarius ſiue vnica hoc eod. citato tit. nu. 15. cuius verba me dubitare fecerunt in hac re, cum alias inclinarem in cōtrariam, quam penſate determinando, ſecuta eſt ead. Rota, in deciſ. 371. ſi Epiſcopus, vel 7. de officio Vicar. in nouis inquiens, Vicarium quantumcunque generalem haberi, & cenſeri delegatum in his, in quibus ſpeciali fruitur poteſtate, & hanc ſine dubio inſequitur Franch. citato nu. 4. dum poſt alias reſolutiones à diuerſis Doctoribus conſtitutas nouiſſimè hanc recenſet.

150 Ex his deflecto ad quæſtionem longè vtilem, quæque continuò euenire poteſt, vt euenit in mea Diœceſi tum tempore Palanterij Epiſcopi mei prędeceſſoris, tū, anteceſſoris eius Iacobi Pedoche, cū namque Vicarium conſtituiſſent in terra Rochettæ, vt voluntati ciuium inhærerent volentium à pari procedere cum Laquedonenſibus, cumque ab illius decreto fuerit quadam vice appellatum, & diſcuſſum ad quem, nempè ad dictum Epiſcopum, àn ad curiam Metropolitanam compſanam; tandè vicit Metropolitana curia, eo quod dictus Epiſcopus Palentherius inter præcipuos Theologos, & cōcionatores Italiæ licet fuerit ſemper, ac non ſine ratione numeraris; legum tamen penitus ignarus, ſuam nequiuit ſouere iuſtitiam, ob quod mederi in poſterum tanto malo cenſuit addendo in literis Vicariatus, vnicum verbum, foraneum ſcilicet, quem non conſtituere vnum, & idem conciſtorium cum Epiſcopo dicit Cardin. Zabarell. in clem. 2. nu. 23. de reſcript. & Sbrott. de officio Vicarij lib. 2. q. 62. num. 7. ac propterea ab eo ſit appellandum ad Præſulem, aut eius Generalem Vicarium legimus deciſum in cap. Romana, de appellat. in 6. vbi Gemin. verſic. oppono ſecundo, poſt num. 4. notat, & Calder. conſil. 3. eodem citato titulo, & poſt alios, quos memorat, ſcribit Sbrott. dicto tract. quæſt. 62. nu. 6. At ipſe volens Rochettanis fauere, non ſum veritus in eadem terra Vicarium cum omnimoda poteſtate deputare; neque paſſus ſum à ſubditis vigore appellationis haberi recurſum ad Metropolitanum, ſed ad me ipſum, meumue officialem principalem Laquedonenſem.

Primò ex deciſione Rotali relata per Mohed. deciſ. 133. ſiue 5. cauſa matrimonialis de appell. in quā reſolutum legimus, à Vicario deputato in Ciuitate Salamantina per Archiepiſcopum Compoſtellanum ad eundem Archiepiſcopum interponendam eſſe appellationem.

Secundo ex ratione illa, quod cum certæ partis Prouinciæ curam habuerit, neque totius Compoſtellanæ Diœceſis electus fuerit Vicarius Generalis, immò adſit alter vniuerſæ Diœceſis, & Prouinciæ Metropolitanę principalis Officialis, atque in Ciuitate ipſa Compoſtellana commorans habetur prò Vicario foraneo, obſidq; vnū idemq; non eſt illius, & Epiſcopi cōciſtorium; quas omnes concluſiones multis comprobat auctoritatibus, tu videto vna cum alijs ſcribendis, & à me conſideratis.

Ac præſertim quod Vicarius Foraneus ille exiſtimatur, qui foris, & in aliqua Diœceſis parte decretus fuit Vicarius, per gloſ. in cap. 1. verſic. foraneus de appell. in 6. & clem. 2. verſic. foraneo de reſcript. vbi Zabarell. ſub num. 24.

Inſuper quod ille dicendus erit Vicarius generalis, qui in eodem loco ſedet, in quo Antiſtes, & illic gerit eius vices, idque fieri à foraneo cum dicere nequeamus, iccircò neque eundem principalem Vicarium reputare iuſtè poterimus, ideò inter eos maximè diſtare ſcribit Bertach. in tract. de Epiſcopo par. 8. lib. 4. tit. de Vicario Epiſcopi num. 8. & Iacob. Sbrottus de Vicar. lib. 1. quæſt. 20. ſub num. 3.

Ex quibus ad reſolutionem propoſitæ quæſtionis deflexerunt aliqui Iuriſperiti, & affirmarunt Vicarium in aliqua terra, aut oppido conſtitutum, dici tantum foraneum, & non generalem, maximè Natta in addit. ad conſ. Alex. 12. verſ. tanquam Vicario, poſt nu. 4. lib. 6. Marant. in ſuo Speculo par. 4. diſt. 5. num. 14. Couarr. lib. 1. pract. qq. capit. 4. verſic. Quando autem committere, ſub num. 8. Iacob. in inueſt. in gloſa Vicarius, & poſt alios citatus Sbrott. lib. 1. quæſt. 13. Epiſcopus namque vbicumque alicui tamquam Vicario committit Vniuerſitatem cauſarum, in aliquo caſtro ſuæ Diœceſis, non propterea illum propriæ conſtituit Vicarium, ſed tantū delegatum ad vniuerſitatē cauſarum, vt notat Alex. adducto conſil. 12. num. 4. per Innocent. in cap. Romana de offic. ordin. in 6. idq; veritate nititur, etiam ſi in literis Vicarius appellaretur Vicarius Generalis, vt eueniſſe compertum eſt in literis prædicti Vicarij conſtituti ab Archiepiſcopo Compoſtellano; his enim verbis nihil refragantibus, cenſuit Rota non principalem, ſed foraneum dumtaxat Vicarium iudicari; & eſſe; etenim Mohed. in eadē illa deciſione ſubiungit, quod licet nominetur ita, attamen in veritate non eſt ita, atq; ex his omnibus errore lapſū eſſe Sylueſtrū in verbo Vicarius ſub n. 4. non eſt controuertendum, dum ipſum exiſtimauit Vicariū generalem, cū re vera fruatur Iuriſdictione, adhuc ſi genericam habuiſſet facultatē cognoſcendi de cauſis criminalibus, matrimonialibus, & beneficialibus cumulatiuè cum ipſo ordinario, vt latius eſt videre in deciſion. Aldobrand. volumine 2. diuerſ. deciſ. 297. in cauſa Placentina num. 1. qua in deciſione proponitur theſis illa;

ſit

sit nè dandum mandatum de manutenendo Vicarijs in aliquo loco deputatis, aut deputandis, & existentibus in quasi possessione cognoscendi de prædictis priuatiuè à Vicario generali, ita quod præuentio daretur inter illos, & Episcopum, vel potius esset manutenendus Episcopus renuens talibus Vicarijs permittere in posterum, vt potestate in talibus vterentur, & quamuis resolutum pro Episcopo ostendat; ipsum tamen plurimum, ac magis facto inniti, quam iure liquido patet, adeò quod si factum non ita se habuisset, fortasse ob solam iuris sanctionem in eandem non iuissent sentẽtiam Auditores: quippe quod vrsit maximè probatio illa ab Episcopo facta, quod ipse, aut eius Vicesgerens prohibuerit, quandoq; dictis Vicarijs exercere iurisdictionem in prædictis, quodq; ijdem Vicarij sæpius remiserint eidem Præsuli, aut eius principali Vicario cognitionem, ac determinationem similium causarum; itaq; non potuerint dici eos esse in quasi possessione, nisi quatenus idem Antistes passus est, qui dum renuit amplius sufferre, & id facere potuisse debuerit; propterea manuteneri in hac sua libera velleitate, facultateq; concedendi, vel denegandi pro suo arbitratu. Ipse veró, quia postmodum reperi aliquas validissimas rationes, quibus iure probatur, nullatenus præscribi posse aduersus Episcopum iura Episcopalia; neque ob eam causam, quod ipse Præsul diù retinuerit Vicarium, etiam cum suprema potestate in aliquo castro: valeat eius communitas prætendere esse manutenendam in ea possessione existendi inibi Vicarium, cum simili facultate, quas referunt Caputaqu. decis. 2. in verbo Episcopus, siue 306. par. 1. exordiente Episcopus in quacumque parte, & Gratian. decis. Marchiæ 113. quo ad Vicarium, nu. 6. par. 1. adiungentes resolutione Tribunalium Rotæ, tum Romanæ, tum Murchiæ id decisum, & obtemptum fuisse, quas rationes, quia non perpendit Aldobrandinus, ideò dico non esse mirandum, si veritate fulcitur illud axioma, quod Homerus quandoq; dormitat, dum ille nu. 6. supponens nullam in eo casu (propter recensitas qualitates facti) adfuisse Episcopi patientiam, & ideò nullam ab eis quęsitam quasi possessionem, insinuat apertè, quod si tales deessent qualitates, quodq; Antistitis patientia extitisset, proculdubio aduersarij possessionem adepti essent in prædictis aduersus Episcopum, eoq; inuito deinde manutenendi, cuius contrarium Caputaqu. & Gratian. verum esse aiunt, & resolutum attestantur.

In causa verò ipsa Placẽtina, cuius meminit citata decis. Aldobr. agitata fuit quæstio illa, tum
151 perutilis, tum perdifficilis, si Pręsul, aut eius minister valeat, in quauis suæ iurisdictionis parte dicere ius, & in eam teneantur subditi commeare; ad cuius veram resolutionem multa addere constitui, vltra relata ab eodem Aldobrand. sciat itaq; lector, licere Præsuli in quacumque parte suæ Diœcesis; exercere iurisdictionem aduersus omnes, vbique degentes intra fines suæ Diœcesis, & in eos ius dicere adhuc inuitos cap. venerabilibus, & cap. de xenedochijs, de relig. domib. glos. quam Doctores omnes insequuntur in clement. 1. vers. aut eorum, de for. compet. Illucq; debeant litigantes, ac subiecti ipsi accedere, expressis verbis addit, (quamuis citatorum verborum vi dicerẽtur comprehensi, & ad id faciendum obligati) Archidiac. in cap. cum Episcopus, post nu. 2. de offic. ordin. in sexto, qui adiugit insignem declarationem ad duas illas rubricas Codicis, vbi de crimine; alteramque, vbi de ratiocinijs agi oportet; non de loco, sed de Iudice intelligendas esse, & consequutiuè si delictũ commissum fuerit in aliquo Diœcesis loco, aut gesta ratiocinia, non in eodem sit de eis agendum loco, sed vbi Iudex, & superior illius Diœcesis, Tribunal erexit, iustitiamq; administrat.

Quam extendo primo, quamuis cònsuetudo aduersaretur; ita quippe satis clarè desumitur, ex Doctoribus hactenus citatis, & maximè ex adducta decis. Caputaq. nu. 5.

Secundo, dato quod ampla sit Diœcesis, ac eius esset lis agitanda, qui in longinquis habitaret, licet enim Burrius in hoc casu indicet subditum, haud posse trahi ad eiusdem Episcopi locum, sed ab illo sit deleganda causa decidenda in ipsius subditi loco, aut vicino, vel accedat Præsul, eiusuè Officialis ad illius oppidum, in cap. sanè nu. 12. de foro compet. apertioribusq; verbis illic Barbos. in princ. & in cap. dilectus nu. 53. de rescript. refertq; Aldobr. decis. diuers. 297. par. 2. nu. 7. vbi citat etiam Anchar. in cap. nonnulli de rescript. ipseq; addo Alex. de Imola in addit. ad Bart. in l. cum post C. de appellation. & Franc. Marc. decis. Delphinal. 341. quæritur an legatus num. 18. par. 1. attamen, quia eorum sententiam reprobat Abb. in eodem cap. sanè num. 3. eodemq; cap. dilectus nu. 4. vtique, & nos improbamus, & quatenus reijcienda penitus non esset; ad eum saltem casum restringenda foret, ni fallor, in quo causa esset modici momenti, locusq; valdè distaret, ex Barbac. indicato cap. nonnulli num. 7. & illic Felyn. per text. in eadem l. cum post, & inibi Bart. & Bald. quam restrictionem amplexata est Rota, cuius rei testis est Aldobrand. indicata decis. nu. 8.

Ampliatur, & tertio ad locum inferioris Prælati, nisi ille iuuaretur possessione priuatiuè ab Episcopo, ita Franch. citato cap. cum Episcopus nu. 3. Lancellot. tract. de attentat. par. 2. cap. 4. num. 69. Gonzal. in 8. Regul. Cancell. in prohem. §. 2. num. 35. & Grat. decis. March. 113.

Limitatur verò in duobus casibus ab ipsomet Gratian. in sua addit. ad prædictam eiusmet decis. 113. quorum primum nu. 2. recenset, nè scilicet liceat Præsuli ad longum tempus sine causa alibi tribunal erigere, & à Ciuitate amouere, per Gemin. in cap. placuit, vt nemini 7. quæst. 1. & alios, quos Gonsales memorat ad 8. Regul. Cancellar. glos. 43. num. 192. Alterum veró recenset num. 3. atque nè in loco exempto queat idem erigere Tribunal, multisque comprobat auctoritatibus, nosque scripsimus rubr. 9. cap. 5. sub nu. 3.

Quid verò in delegatis, aut Præside Prouinciarũ dicendum sit, cum vellent subiectos vnius Prouinciæ, ad alteram aduocare, non discutio; quandoquidem in vtramque sententiam non pauca coaceruat Francisc. Marc. decis. Delphin. 341. quæritur an legatus part. 1. eius itaque scripta adeat lector, si illius veram resolutionem perscrutari concupiscit.

Non tamen illud hic pro cõplemento duxi conticendum, si Archiepiscopus sit Iudex competens,

Vicario-

152 Vicariorum ſuffraganei, aut ipſiuſmet Epiſcopi ſuffraganei. Primo quippe caſu negatiuam partem, probat text. apertus in cap. 1.§. nec etiam, iuncto §.final.in fine, de foro competenti in ſexto, decidens Archiepiſcopum, ita carere iuriſdictione in Vicarios, ſicut & in ſubditos reliquos ſuffraganeorum, quod præterea illic notant Innocent. & Archidiacon.cum alijs annotatis,necnon gloſ.in cap. 1. verſ. rationabilis, de offic. Vicar. in ſexto, quam inibi complures inſequuntur Doctores, & omninò veram cenſemus reſpectu delicti patrati extra officium; reſpectu verò alterius, quod in officio commiſſum eſſet,tractatio erit,nu.157.

Altero item caſu, temporum conſiderata varie-
153 tate reſpondendũ erit, quandoquidem vetus ſanctio erat, qua Archiepiſcopo ſubijciebatur Antiſtes, tùm in criminalibus ipſis cauſis,tùm ciuilibus, iuxta cap.paſtoralis,& illic notat Abb. num.2. de offic.ordinar, ita quod licebat Archipræſuli eundem ſuſpendere Epiſcopum, interdicere, ſiuè excommunicare, cap. 1. §.final. 12.diſtinct. alijſque relatis á Quaranta in verbo Archiepiſcopi auctoritas, num. 8. & 10. Illa verò poſtremis his noſtris temporibus ceſſat ob Tridentini Concilij diſpoſitionem in cap.5. ſeſſ.24.de reformat. cauſas criminales grauiores contra Epiſcopos, quæ depoſitione,aut priuatione dignæ ſunt, ab ipſo tantum ſupremo Pontifice cognoſci, & terminari ſanciente; minores veró in Concilio tantum Prouinciali, vel á deputandis per Concilium Prouinciale.

Et hoc caſu quo Synodus procedit, militare alterum eiuſdem Concilij decretum non dubito, quo diſponitur,ne Epiſcopus in alia cauſa,quam illa,ob quam deponendus, vel priuandus veniret, citetur,aut moneatur, vt perſonaliter compareat, in cap.6.ſeſſ.13. de reformat. ſi namque ex adducti capitis decreto citari conceditur, vbicumque deponendus, aut priuandus, dumtaxat venit; quia tunc à ſolo ſummo Præſule cognoſci, & terminari cauſam, ſancitur in citato capit.5. ſeſſ. 24. itaque vera eſt ſequela, ne Concilium Prouinciale valeat monere Antiſtitem ad perſonaliter comparendum.

Quinimmo ſi vellet Concilium Prouinciale formare proceſſum contra Epiſcopum ipſum in cauſis grauioribus ad effectum tranſmittendi illum ad Sanctiſſimum, neque poſſet, eo quod illius capitis vigore non ſolum diffinitio, ſed etiam cognitio, eſt Sanctiſſimo reſeruata, iuxta declarationem Congregationis, ſub die 3.Octobris 1585.& verba eiuſdem capitis præportant,dum poſtquam ſtatuit in grauioribus cauſis criminalibus Epiſcoporum, nullum poſſe manus apponere præter Romanum Pontificem,illicò adnectit hæc verba, quod ſi eiuſmodi ſit cauſa, quæ neceſſariò extra Romanam Curiam ſit committenda, nemini prorſus committatur niſi Metropolitanis, aut Epiſcopis à Beatiſſimo Papa eligendis; hæc verò commiſſio, & ſpecialis ſit, & manu ipſius Sanctiſſimi ſignata, nec vnquam plus his tribuat, quam vt ſolam facti inſtructionem ſumant, proceſſumq; conficiát, quem ſtatim ad Romanum Pontificem tranſmittant, reſeruata eidem Sanctiſſimo ſententia diffinitiua.

Itaque Iacobus Sboritius non inualida, & inani adductus auctoritate in tract. de Epiſcopi Vicario lib.2.q.59.verſ.nec dicatur, ſub num.1. concluſiue loquẽdo ſcripſit,ceſſare Archiepiſcopi iuriſdictionem in cauſis criminalibus Epiſcoporum,& nõ immeritò dum Archiepiſcopus Surrentinus, hoc anno 1609.auſus eſt ſuſpendere Epiſcopum Maſſæ Lubrenſis, prætextu quod clericũ ordinaucrit alienum; illeque ad Sacram Congregationem Cardinalium Concilij interpretum confugiſſet, ab ea emanauit declaratio innixa, non ſolum negatis per Epiſcopum circa facti ſeriem,at genericæ concluſioni præfatæ, dum generatim loquens, ſic cenſuit. Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridẽtini interpretum, cenſuit nullo pacto licuiſſe Archiepiſcopo,Epiſcopum Maſſæ Lubrenſis, quamuis eſſet ſuffraganeus,declaratæ ſuſpenſum, ac propterea huiuſmodi declarationem nullam,atque inanem eſſe, viribuſq; omninò carere, mandauitq; vt illius perinde ac ſi non emanaſſet, nec in iudicio, nec extra iudicium,vlla ratio habeatur P. Cardinalis Arigonius.

In cauſis autem ciuilibus adhuc perdurare Archiepiſcopi iuriſdictionem in Epiſcopum dicit, idem Sbrottius citata quæſt.59.num.2. ſicuti & antiquitus erat ex ſententia Abb. indicato cap. paſtoralis num. 2. Ipſeq; vidi eiuſdem Congregationis Concilij declarationem,ſuper adducto cap.5. cuius verba ſunt: Item poteſt Metropolitanus cognoſcere cauſas ciuiles Epiſcoporum ex ſententia Congregationis.

At ipſe vehementer dubito, ſi hæc ſententia vera ſit,etiam his temporibus, tùm quia nũquam id vidi vſu ſeruatum, quamuis non me lateat à multis affectos moleſtia Archiepiſcopos ipſos, vt ius dicerent in cauſis ciuilibus aduerſus Epiſcopos: tùm quia non ſemel, at pluries ſupplicaui Illuſtriſſimis Cardinalibus Congregationis ſuper Epiſcopos pro clientibus volentibus iudicium intentare contra eorum Epiſcopos debitores, & ſemper obtinui delegationem cauſarum ad Apoſtolicum Nuncium in Ciuitate Neapolis, quod quidem, ni fallor, præſtantiſſimi illi Patres non effeciſſent, ſi iure his temporibus niteretur adducta reſolutio, qua apparet licere Archiepiſcopo procedere in cauſis ciuilibus Epiſcoporum.Imò & pro Archipresbytero Accerrarum commiſerunt cauſam Archiepiſcopali Curiæ Neapolitanæ, Metropoli dicti Epiſcopi; quæ licet primo aſpectu dici nequeat, & appellitari delegatio, ſed potius excitatio iuriſdictionis, ex his, quæ prolixè cumulaui in meis collectaneis, verbo delegatio num. 48. Attamen propter expreſſa verba dictarum literarum, delegationem dici factam opinamur; ſunt enim (queſta ſacra Congregatione delega à V. S. queſta cauſa:) Inmò cum memoriale Congregationi porrectum, & ab illa tranſmiſſum Metropoli Neapolitanæ, certa capita complecteretur, velletque pars deinde aliud addere caput, renuit illud admittere Curia Archiepiſcopalis, tanquam caput non comprehenſum in literis delegationis introcluſum continentibus dictum memoriale eiuſdem Archipresbyteri certa exprimens capita, vt propterea oportuerit rurſus Congregationem adire,& alias impetrare litteras ad eandem Curiam, ſuper alio de recenti propoſito capite.

Ex quibus, & illud pariter concludi poſſe, ſug-

geritur non opus esse discussione in illa altera quæstione per Sbrottium adamussim tractata in lib. 2. quæst. 58. habeat ne Vicarius Archiepiscopi iurisdictionem in Episcopos suffraganeos; Id enim cum in duobus tantum casibus contingere possit; nempè pro causis ciuilibus, & criminalibus extra iurisdictionem patratis, aut pro excessibus in actu iurisdictionis committi solitis, atque ab illis tanquam Episcopis commissis, & quia primò casu nihil posse nunc Archiepiscopum in suffraganeos conclusimus, ideò multo minus illius ministri facere quibunt, cum re vera illa vnitas Concistorij, & paritas iurisdictionis, non in omnibus generaliter locum habeat, per Geminian. consil. 114. si Procurator, Mandos. Regul. Cancellar. 24. quæst. 5. num. 9. quare Vicarius cum suo Episcopo non valeat concurrere, admonet Capra regula 33. num. 17. par. 1. & quando subsisteret, vtique dum ab Archiepiscopo est sublata per Concilium auctoritas, longè magis ab eius Vicesgerente, & cui etiam ius commune interdixit habere auctoritatem in suffraganeos, adhuc per viam appellationis, ex notandis num. 156. In secundo autem casu id ipsum puto dicendum,
155 ob illud assumptum, quod Antistes compellatur deputare Vicarium, qui iurisdictionem exerceat, si vera est doctrina Abb. in cap. quoniam num. 3. de officio Vicar. Bald. in l. aliquando in 4. opposit. sub num. 1. ff. de offic. Proconsul. Boer. decis. 347. & primo videtur num. 6. Alphons. Carmonensis tractatu de beneficijs incompatib. par. 2. cap. 10. num. 9. Ruyn. cons. 148. nu. 4. vol. 2. Couarr. lib. 3. variar. resolut. cap. 20. num. 4. Foller. Cucch. Rebuff. Lancell. Beroi, & aliorum multorum, quos silentio pertranseo; intantum quod per immemorabile tempus Episcopos, maximè insignium Ciuitatum consueuisse tenere Vicarios, testatur Gabriel cons. 32. in illa perdifficili num. 22. lib. 2. & si contraria reputaretur verior, vt eam ita censet Simonetta tractatu de reseruat. quæst. 85. num. 11. Mohedan. decis. 4. num. 1. de offic. Vicar. Felyn. indicato cap. quoniam num. 5. Rota decis. 222. num. 5. par. 2. diuersorum, & alij, quos citat, & sequitur Hieronym. Gonzal. in suis commentarijs ad 8. Regul. Cancellar. glosa 4. num. 66. Attamen, quia continuò vsu experimur à solis Vicarijs ius dici, idcircò omnem deesse causã, qua prætendatur casus aliquis, in quo Episcopus subsit Vicario Archiepiscopi, & quando in aliquibus casibus Præsul exerceret iurisdictionem, tunc agitanda esset quæstio, necne præfatus Vicarius es-
156 set idoneus Episcopi Iudex, & iurisdictionem exercere per viam appellationis in Episcopum valeat, cum textus, & Doctores in cap. 1. §. Officiales, de offic. ordin. in sexto, propter reuerentiam Pontificalis officij negent, & vera quidem eorum est sententia, nisi Archiepiscopus in ijs locis sit, quo propter longinquitatem, tardissimè omnia perferantur ex Menoch. siue Piccardo inter illius consilia lib. 1. cons. 52. num. 187. Cucco in institut. iuris canonic. lib. 4. tit. de consecrat. Episcopi num. 6. & Gratiano cap. 169. disceptat. forens. num. 16. & ad materiam appellationis speciatim deflectens concludit, vir ille eximius Horatius Visconte in addit. 2. ad decis. de Franch. 622. tom. 4. hoc anno 1618. vnitim cum addit. impress.
157 Cæterum si Vicarius Episcopi delinquat, sit ne ab Episcopo cognoscenda causa, videtur dubitatio maximi momenti, non quidem si delictum sit in re non concernente iurisdictionem, quia in illis diximus num. 152. alium præter Episcopum non esse Iudicem; sed dubium versatur in his, quæ officium tangunt; in qua dubietate aliqua tantum prodam, non autem omnia ad hanc rem spectantia; quãdoquidem Iacobus Sbrottius assertores vtriusque sententiæ recenset, & iura in lib. 3. quæst. 57. de officio Vicarij, inibique fauet negatiuæ sententiæ, quæ mihi semper visa fuit nimis dura, atque in praxi non obtempta; cum numquam viderim Archipræsules apposuisse manus, at potius eorumdem Vicariorum proprios Episcopos; fortasse ob Regulam illam, quod inter subditos Episcopi citra remedium appellationis nequit Metropolitanus aliquid agere, aut definire, quam tradit Abb. in cap. sollicitudinem num. 5. de appellation. quamobrem sententias à suffraganeis prolatas, vidimus plerumque rescissas. Ipsos verò ob iniustitiam, vel subornationem, aliuduè crimen in iure dicendo commissum, nusquam ab illis castigatos, nisi appellatione iustè interposita renuerint parere inhibitionibus illorum, quando non semel deuentum esse ad exequutionem pœnæ non ignoramus, in quibus casibus vigere Archiepiscopi auctoritatem, non dubitamus; & in alijs contradicimus propter vsum, & doctrinam, Speculat. in titul. de competent. Iudic. addit §. sequitur num. 3. commendati illic à Bald. in addition. vtque Pauino in tractatu de offic. & potestat. Capit. sede vacant. 2. part. princip. quæst. 10. num. 22. in fine, Cardin. in rubrica de rescript. q. 1. & Federic. de Senis cons. 110. Accedit œcumenici Concilij Tridentini sanctio in cap. 16. sess. 24. de reformat. vt Episcopus exquirere possit à Vicario Capitulari rationem suæ administrationis, possitque eum punire, qui in eius officio, seu administratione deliquerit; & proculdubio, si Archiepiscopus esset, Vicariorum delinquentium in officio Iudex, non successori, sed eidem Archiepiscopo demandasset Concilium facultatem in illos procedendi; quin etiam memoria repetimus, quod cum Salernitanæ Ecclesiæ Præsul Bologninus voluisset in Vicarium Acernensem practicare opinionem contrariam, ac propterea citare illum ad personaliter comparendum, cumq; contumacem excommunicationis vinculo ligatum declarare, deinde auditis partibus, omnia reuocarunt Illustrissimi Patres Congregationis super Episcopos,

Post hæc ad meas peruenit manus opus paucis ab hinc mensibus typis datum à Prospero Farinaccio, eius scilicet quarta pars criminalis praxis; quo loci vir ille doctissimus vniuersam hanc homicidialem materiam explanat, multas continentem quæstiones, sub tit. 14. & postmodum sub titul. 15. omnem de Consultoribus, & Mandatoribus adiungit tractationem; quare illius notata percurrere valebit Lector, si alicuius indigebit dubij resolutione in hac specie; Ipse enim expleueram caput istud, cum volumen illud prodijt, & nolui ordinem, ipsiusque seriem peruertere, quod mihi non sine ingenti labore faciundum erat, si adhuc pauca ex his, quæ ipse coaceruauit, eo in loco voluissem huic capiti adnectere, itaque satis erit, si referam me illud percurrisse, auidoque Lectori insinuem

inſinuem, eundem poſſe, id ipſum agere cum opus erit.

SVMMARIA.

Curialium ſpecies quot ſint nu.1.
Illis interdicitur promotio nu. 2.
Feudatarÿ ſint ne ordinum capaces? nu.3.
Clerici vtrum ſuccedant in feudum nu. 4.
Adhoa ſucceſſit in locum perſonalis ſeruitÿ in Regno nu. 5.
Homicidÿ conſcius ſiue facto, ſiue præcepto, ſiuè conſilio, inhabilis iudicatur ad ordines, num.6.
Aduocatus, etiam in cauſa criminali, tùm ſi accuſatoris, tùm ſi accuſati partes fouit, numer. 7.
Milites in iuſto bello militantes, vtrum ſint capaces ordinum nu 8.
Sbirruarÿ, aut alÿ quicumque comitantes facinoroſum ad patibulum ſunt quoque irregulares nu.9.
Clerici hortantes alios ad pugnandum in bello, diſcutitur ſi irregularitatem contrahant, num.10.
Bellum iuſtum, vt dicatur, tres oportere concurrere conditiones demonſtratur nu. 11.
Medici Phyſici non ſunt inhabiles ad ſuſcipiendos ordines nu. 12.
Neque Chirurgus ſi laicus ſit nu.13.
Chirurgo ſecanti membrum, qui opem præſtat, vtrum ſit irregularis nu.14.
Phlebotomator ſit ne irregularis, ſi phlebotomatus deceſſerit? nu.15.
Diſpenſare cum Curialibus, qui valeant, numer.16.
Iudex mandans ſuſpendi reum, committat ne homicidium, & voluntarium nu.17.

Capitulum XXIV.

Diecit ſancta Mater Eccleſia, ne Curiales, aut alij poſt baptiſma militantes, vel in foro decertantes ſacris poſſent inſigniri ordinibus, idque in Summa 51. diſtinct. & à Curialibus exordiens, reperi non tantum iure canonico eis prohiberi ſuſceptionem ordinum, verùm etiam Imperiali, in §.ſed neque in authent.de ſanctiſs.Epiſcop.quorum quidem irregularitatem, inter eas Vgolin. inſerit, quæ ex vitio corporis proficiſcuntur, tract.de irregular. cap. 59. Sayrus autem in ſuo Theſauro caſuum conſcientiæ libr. 6. cap. 14. eandem inter prouenientes ex defectu libertatis connumerat; ſed eam inter illas ipſe reſcribo, quæ ex homicidio procedunt; namque Curiales, licet ij ſint, qui regendis Ciuitatibus præficiuntur, ita nuncupati, quod Reipublicæ curam gerant, ſicuti refert Marcus Antonius Surgens de Neapoli illuſtrata lib.1.cap.17.num.39.

1 Nihilominus tres Curialium ſpecies ipſe recenſeo, per auctoritatem Syluestri verbo ordo 4. num. 3. quarum prima largè ſumpta, omnes illos continet, qui Curiæ quoquomodo obligati exiſtunt, quemadmodum Milites, ſiue Aduocati forenſes, aut Iudices, vel Hiſtriones, cæterique omnes, qui alicui Communitati, Reipublicæ, ſiuè Principi ſe obligarunt ad iuriſdictionem exercendam, vel iuuandam, aut aliud quidpiam faciendum, quos omnes refert Gloſa in Summa 51. diſtinct. & Vgolin. adducto cap.59. num. 2. Alia verò ſtrictè ſumpta, illos tantum comprehendens, qui honeſta gerunt Curiæ officia, vt Iudices, Priores, Decuriones, & Anciani, ac reliqui Magiſtratus omnes; vltima autem ſtrictius ſumpta, quæ illos ſolummodo amplexatur, qui aliquo modo fuerunt in cauſa ſanguinis, atque ideò ſi ſtrictius, dùm loquitur hi veniunt appellatione Curialium, qui ſæua exercuerunt, cauſamque ſanguinis agitarunt, inde fit, vt meritò iſtorum irregularitas inter eos ponatur, quę ex homicidio oriuntur; plurimi etenim ipſorum licet ſuum exequantur munus citra peccatum; non tamen citra defectum perfectæ lænitatis, ob quod verè ſunt homicidæ; ſed quoniam non ob delictum, ideò nolui hoc caput inſerere inter ea, quæ complectuntur tractatus omnes ad quartam ſpeciem ſpectantes, ſed ad hanc prouenientem ex defectu.

2 Promotio veró his omnibus interdicitur, atque ideò non tantum illis, qui ſanguinem fuderunt, aut emiſſioni huic præſtiterunt opem; ſed inſuper reliquis omnibus, ex Nauarr. in Summa cap.27. num. 212. Armill. verbo irregularitas num. 8. Eſt tamen indubitati iuris, eos qui cauſæ ſanguinis vacarunt, difficiliori, atque duplici deuinciri irregularitate; cæteros verò exiliori, & ſimplici, ob quod iſti poſſunt illico admitti ad ordines, cum ſunt ab obligatione liberati; Illi verò quamuis Magiſtratu abierint, ſintque propterea liberati ab irregularitate, quæ tunc eos vti Curiales vinciebat, non tamen alia, in quam ob defectum perfectæ lænitatis iam inciderant, ex Maiol. tractatu de irregularit. libr. 2. cap. 5. & Henrichez ſumm. theolog. moral. libr. 14. cap. 5. §. 5. in fine, liter. N, in gloſa.

Alij verò, qui ſæua non exercentes, ſtipendium tamen à publico recipiunt, aut proprio iuramento aſtricti ſunt ad aliquod onus Reipublicæ, non perperam, ſed maxima adhuc ratione prohibentur ordinari; atque illa profectò, quod Eccleſia ſæpius perturbatur, ſi à Curia repetantur, id quod à perſonis Eccleſiaſticis alienum eſſe debet, iuxta cap. 1. cap. deſignata, & cap. ſequens 51. diſtinct. Necnon altera ſuffragatur, quod nonnunquam ordinibus Eccleſiaſticis inſigniri concupiſcunt, non quidem pietatis ſtudio, verùm ne officiorum ſuorum munera obeant, cap. in principio 53. diſtinctione.

Ad primam autem Curialium ſpeciem, non modo illud ſpectat, quod auctoritate gloſæ, & Vgolini recenſui ſub num. 1. at præterea illud pertinere videtur, quod Sayrus arbitratur in ſuo Theſauro caſuum conſcientiæ libr.6.cap.14.num.12. vt hanc

3 ob rationem feudatarius etiam prohibeatur ordi-
nes suscipere; cuius resolutionis rationem illam
esse addit ipsemet Sayrus, quod feudatarius præ-
stat homagium, siue iuramentum fidelitatis, quo
pollicetur se personale aliquod seruitium præsti-
turum Domino, quod vtique ipsum clericum a
ministerijs Ecclesiæ retineret; sed huiusmodi ra-
tio id minimè efficere potuit, quin ipse contra-
rium existimarem, maximé cum iam dicta ratio,
non semper subsistat; eo quod sicut reale serui-
tium, vt plurimum, ipse feudatarius exhibere spo-
pondit, ex Bald. in l. quisquis, post num. 1. de Epis-
cop. & cleric. Illud tamen non semper, ac multo-
ties nullum tenetur, exhibere; etenim non serui-
tium est substantiale feudi, sed fidelitas, vt inquit
Afflict. in cap. vnico post num. 251. ex quibus cau-
sis feud. amittat. atque ex his moti fortasse plerique
4 Doctorum crediderunt, clericum esse feudi capa-
cem, tametsi quæstio inter Scribentes appareat re-
spectu præfati clerici prætendentis succedere in
feudum, quamq; disputat Præpos. in cap. 1. qui feud.
dar. poss. & constat illam veriorem esse sententiam,
quam amplexantur negantes, vt Capyc. decis. 31.
num. 2. Duena regula 103. & Camill. Salern. in
prohem. Consuetud. Neapol. post num. 303. versic.
clerici non succedunt, alijque multi adducti à præ-
fatis Auctoribus; Nec præterea censeo subsistere
aliam rationem, quam idem Sayrus addit, affir-
mans, quem non posse feudatarium, & clericum
simul esse; ideoq; suscipiendo clericatum demittat
feudum, quod nequeat idem feudatarius exequi ir-
requisito Domino, & absque eius expresso con-
sensu; siquidem respondeo non deesse, qui con-
trarium simpliciter affirment, per textum, qui vi-
detur expressus in capit. 1. de vassall. qui contra
Constitution. Lotharij, & cap. 1. §. rursus, inibique
Scribentes, quibus modis feud. amittat. sunt præte-
rea nonnulli alij, qui permultis vtuntur distinctio-
nibus, atque in hanc rem non pauca ab alijs affe-
runtur, pro vtraque parte, quorum scripta præte-
rire censui, ne sim longior si omnia recensuero;
ambientem verò illa perquirere relego, vt adeat
Glosam, & Andream de Isern. atque Bald. Aluar.
Præposit. & Afflict. in cap. vltimo, de capit. qui cur.
vend. Tiraquell. de retract. lib. 1. cap. 34. glos. vnica
nu. 6. & Iulium Clarum in §. feudum, quæst. 34. quæ
omnia præsentiens Maiol. libr. 2. cap. 5. post num. 5.
Restringit hanc resolutionem in his tantummodo
casibus, in quibus constat non posse feudatarium
refutare feudum inuito Domino, quod tametsi ve-
rius appareat, quam latior Sayri sententia; nihilo-
minus in his etiam casibus defendi posset, ne ille
impediatur suscipere ordines; illis tamen suscep-
tis, dicatur illicò spoliatus feudo; namque hoc ex-
pressis verbis dicit textus in cap. vnico §. si quis, ver-
sic. qui clericus, si de feud. defunct. controuers. fue-
rit; cuius verba sunt: qui clericus efficitur, aut vo-
tum Religionis assumit, hoc ipso feudum amittit;
concinunt præterea textus in cap. vnico de vassall.
milit. qui arma bellica deposuit, in cap. vnico, an
mut. vel aliàs imperfect. & cap. vnico, de feud. fœ-
min. Quare si præfati textus non prohibent feuda-
tarium promoueri, sed tantum feudo spoliari, qui
promotus est, idem, & nos fateri compellimur,
non secus ac in contrario casu contingit, cum mi-
les Christi, factus est miles seculi, qui dicitur prop-
terea eo ipso beneficio priuatus, iuxta glosam pri-
mam in cap. qualiter & glosam penultimam in
cap. final. de cleric. non resident. vbi omnes sequun-
tur, ac communem esse opinionem testatur Imol.
indicato cap. final. num. 6. Barbac. consil. 11. est cau-
sa post num. 19. versic. præterea facit lib. 1. Gigas in
tractatu de pension. quæst. 55. num. 2. & Iulius Cla-
rus quæst. 73. post num. 6. præsertim in Regno, in
5 quo nullum præstatur personale seruitium, quia
solutio adhoæ subingressa est eius locum, vt inquit
Afflict. in cap. 1. num. 248. ex quibus causis feud.
amittat. inde fit, quod idem est adhoa, quod adhoa-
mentum, siue adiumentum, aut seruitium, per eun-
dem Afflictum in cap. vnico in vltimis verbis, sub
rubrica, quis dicatur Dux; item in cap. 1. post nu.
13. de capit. Corrad. in cap. 1. post num. 9. de con-
trouers. feud. apud pares termin. Namque aderant
permulti tenentes feuda, quorum fructus diuisim
non ascendebant ad viginti vncias, ideò aduna-
bant se tot feudatarij, quorum feuda valebant con-
iunctim viginti vncijs, atque ita persoluebant iu-
stum salarium pro vno Milite, ad quod ratione
prædictorum reddituum tenebantur, Auctore
Capyc. in inuestitura feudorum, verbo feuda
adhoant §. 1. Liparul. ad Isern. in cap. 1. de contro-
uers. feud. apud pares termin. num. 9. vers. concu-
binatos.
6 Tertiæ autem speciei est, quiuis conscius homi-
cidij, aut facto, (in his terminis,) vt Miles, & Me-
dicus, aut Præcepto, vt Iudex, aut Consilio, vt As-
sessor; nam ipsorum quilibet admitti ad clerum
prohibetur; at qui admissus aliqua præcedente
subreptione fuit, est omninò deijciendus, cap. si
quis viduam, iuncta glosa 50. distinct. & cap. 1.
cum duobus sequentibus 51. distinct. Hac ratione,
qui Notarius fuit in causa sanguinis, promoueri ne-
quit, cap. illud 23. quæstion. 4. Neque testes in ca-
pitalibus, idest criminalibus causis ferentes testi-
monium, cap. testimonium 11. quæstion. 1. adiun-
ctis tamen, quæ copiose scribit Suarez tomo 5. di-
7 sputat. 47. section. 3. Itidem Aduocati, tùm si ac-
cusatoris partem souerunt, tùm si accusati tan-
tum, iuxta opinionem glosæ in capit. 1. vers. ad Sa-
cerdotium, 51. distinction. quam communiter Do-
ctores sequuntur, & testatur Abbas in cap. sen-
tentiam, post num. 15. ne clerici, nel monaci, sub-
dens hanc esse tutiorem opinionem, quam præte-
rea videtur inibi tenere Anton. de Butrio num. 6.
cum distinctione tamen Suarez, citata disputat. 47.
sect. 4. num. 6. Huiusmodi autem irregularitatem,
omnes dicunt esse ex defectu perfectæ lænitatis, vt
Gregor. de Valent. disputat. 3. quæst. 16. punct.
4. tom. 3. & disputat. 7. quæst. 19. punct. 3. §. 4. to-
mo 4.
8 Milites haud prohibentur insigniri ordinibus,
si tantum præliati sunt in bello iusto, etiam si iu-
uarunt socios ad occidendum, aut proprijs ma-
nibus percusserunt, & vulnerauerunt, dummo-
do ipsi non occiderint, Nauarr. consil. 6. Præ-
fectus Vigilum, num. 1. & consil. 8. multi Offi-
ciales, num. 1. de homicid. in impressis Venetijs
anno 1600. Itidem si animo deformandi percus-
serint, & occidendi, non tamen sit subsequuta
deformatio, aut mors, aut si subsequuta, culpa tamen
ipsius

ipſius percuſſi, ſiuè Medici, vt inquit Nauar. in manuali cap. 27. num. 224. in fin. Etenim ſatis eſt, ipſos neminem proprijs manibus mutilaſſe, aut occidiſſe, namq; ſi alterutrum effeciſſent, vtique contraxiſſent irregularitatem, à qua non equidem excuſaret ratio iuſti belli, ſicuti teſtatur idem Nauar. indicato nu. 224. ſed tantum á peccato, quod propte-
9 rea non commiſiſſent; Illi verò, qui comitantur Iudicem ducentem aliquem ad exequendam ſententiam mortis, ab irregularitate minimè eximuntur; Nauar. conſ. 7. Horatius num. 2. de homicid. & expreſſius Vgolin. tract. de irregul. cap. 5. §. 2. num. 2. exemplificans in ſbyrruarijs: licet enim nihil agãt, nihilominus tacitè præſtant auxilium nè reus fugiat, vtq; ſanguinis vindicta non impediatùr, ſi autem bellum ſit iniuſtum, tum milites omnes, tum exercitus totus, eſſent irregulares ſi aliquis in eo occidatur, vel mutiletur, quod communiter tradunt Auctores, maximè Summ. Coron. rubr. de irregul. nu. 15. & Sayr. lib. 7. cap. 4. nu. 10. & probo in fin. nu. ſequentis.

10 Quinimmò tãta eſt vis iuſti belli, vt etiam ſi clerici ſint, qui illi interſint, aut alios inibi hortati ſint ad pugnandum, eorumq; ope, & hortatu illi interfecerint inimicos, aut præterea ſi proprijs manibus militarunt, ſed re ipſa non deformarunt, idq; certo ſciant, non ſint irregulares, vt tetigi in cap. de homicidio, verſ. ſed antequam vlterius procedam, & tuetur Nauar. in ſumm. cap. 27. nu. 215. & cõſ. 10. an clericus, de homic. necnon Molina duplici in loco, ſcilicet in tract. de iuſt. & iur. diſput. 108. inibi loquẽs de clericis intereſſentibus bello iuſto, & hortãnbus; & diſput. 110. loquens de ipſis clericis pugnantibus, atque vtrobique firmat iam relatam ſententiam, text. autem in cap. quod in dubijs, de pœn. & gloſſ. in cap. ita quorumdam de Iudæis, atque alij multi huic concluſioni aduerſantes reſtringuntur, vt locum tantummodo habeant in inciτante, auxilium præbente, aut arma, aliauè ſubminiſtrante, cum ſpecifica intentione, ac ſpeciali ad deformandum, eaq; ſufficienti ad conſtituendam cauſam propinquam ad ipſam deformationẽ: quod ſi huiuſmodi ſpecifica intentione, vt illi deformarent, caruiſſent ijdem clerici exiſtentes in bello iuſto, nullatenus cenſendi eſſent irregulares, quamuis illos gencrice ad præliandum, & vincendum hortati ſint, quamuis ob id præſumatur eorum virtualem intentionem fuiſſe ad deformandum, atque mortem inimicorũ appetijſſe, vt vincerent, vt copiosè quidem, & adamuſſim reſpondet Nauar. cap. 27. á nu. 216. vſque ad verſ. decimo facit, cuius verba actentè oportebit eum perlegere, qui hanc veram reſolutionem ex eis carpere intendit, hisq; concinunt, quæ ſcribit Molin. adducta diſput. 108. verſ. his non obſtantibus, & verſ. ad duo ergo, iuncto verſ. ſeq. & alia, quæ delibauit, idem Nauarr. conſ. 16. Vicelegatus, poſt nu. 2. de homicid. Illi verò milití conſulerem, ne promoueretur, qui non ſemel bellum, licet iuſtum petijt, eſtq; anceps necnè aliquem interfecerit; maximè ſi animum habuit occidendi, totiſque viribus, omniq; conatu effecerit aliquid, quod homicidium ſubſequi potuit; illud tamen an euenerit, ignorat, per ea, quæ ſcribit gloſ. in cap. ſi quis verſ. militauerit 51. diſtinct. ibiq; Cardin. Alexand. verſ. & etiam vt dixit gloſſ.; necnon Nauar. in manuali cap. 27. nu. 193. non quidem, vt omnis is, qui neſcit huiuſmodi homicidium ſubſequutum eſſe, debeat hoc caſu abſtinere, ſed ille dumtaxat, qui verè dubitat, aut iuſta ratione dubitare compellitur, ſicuti explicat idem Nauar. conſ. 4. quæſitum eſt, poſt nu. 1. de homicid. Illud autem non admitto, quod Maiol. aſſeuerat in tract. de irregul. lib. 2. cap. 5. poſt nu. 8. vt omnes milites irregulares ſint, ipſiq; propterea nequeant ſine diſpenſatione promoueri; nec eius ſententiæ opitulentur textus ab eodem citati, ſcilicet cap. monaſterijs 19. quæſt. 3. ibi, nullus ſine noſtro conſenſu ſuſcipiat, & cap. legem 13. diſtinct. ibi, non ſunt temerè ſuſcipiendi, ac demum cap. ſi quis, diſtinct. 51. apertis verbis id probans; ſed omnes aliquam recipiũt explicationem, ſiquidem text. in adducto cap. monaſterijs, & cap. ſi quis, de illis tantum loquuntur militibus, qui occiderunt, vel mutilarunt, ex gloſ. in eodem cap. ſi quis verſ. militauerit; text. autem in cap. legem, eos ſolummodo complectitur milites, qui proprio iuramento ſe militiæ obligarunt, nec dum honeſtè dimiſſi diſceſſerunt, ſicuti eiuſdem litera præportat, inibiq; Archidiacon. declarat; quibus quidem in caſibus, illud idem, & nos pluries firmauimus ſupra, non propterea eorum auctoritatibus adducti ſumus generalem conſtituere concluſionem, quam ipſe Maiol. conſtituit, ne milites ordinari valeant ſine diſpenſatione; illud tamen, niſi bellum eſſet iniuſtum, quia tunc, & milites omnes, & exercitus totus, eſſent profectò irregulares, eo ipſo, quod aliquis fuerit in eo occiſus, aut mutilatus, tametſi is ſit, qui certo ſciat non occidiſſe, neque mutilaſſe, vt explicat Nauar. cap. 27. nu. 213. circa medium, & Summ. Coron. rubr. de irregul. nu. 15. Molina de iuſtit. & iure tract. 2. par. 1. diſput. 110. concl. 1. Couar. in clem. ſi furioſus par. 2. §. 3. nu. 2. propè fin. & Sayr. in ſuo theſauro caſuum conſcientiæ lib. 7. cap. 4. nu. 10.

11 Bellum autem, vt iuſtum reputetur, tres requiruntur conditiones, ita exiſtimat D. Thomas 2. 2. q. 40. art. 1. eumq; ſequuntur D. Antonin. 3. par. tit. 4. cap. 1. §. 9. Alphonſ. á Caſtro de iuſta hæretic. punit. cap. 14. verſ. vt bellum, ac cæteris copioſius tradunt Molina de iuſtit. & iure tract. 2. diſput. 100. iunctis ſeptem ſequentibus diſputat. & Bellarmin. libr. 3. de laicis cap. 15. tom. 2. earumq; prima eſt, Principis auctoritas, cuius mandato bellum gerendum eſt; ipſa tamen penes illum dumtaxat reſidet Principem, qui alium in ſuo Principatu non recognoſcit ſuperiorem, ſicuti Imperator, Reges, aut etiam reliqui Principes inferiores, qui amplam, omnimodamq; retinent poteſtatem diffiniẽdi cauſas ſuorum ſubditorum, quiq; nequeunt à ſententia illorum, eorumuè Officialium, ad alium eiuſdem Principis ſuperiorem appellare, cuiuſmodi ſunt permulti in Italia Duces; ſcilicet Hetruriæ, Parmæ, Mantuæ, & Modenæ, ſicuti teſtatur Alphonſus á Caſtro loco nuper relato, eademq; ratione eiuſmodi reſidet auctoritas penes liberam Rempublicam, quæ nulli ſubeſt ſuperiori; quales ſunt Venetorum, & Ianuenſium, aliæq; ſimiles, vt firmat Molina indicata diſput. 100. Altera præexigitur conditio, vt legitima ille adducatur cauſa, eaq; ſufficienti ad bellum; & multas eiuſmodi eſſe, referunt præfati Auctores; generatim verò illa traditur,

ditur, vt contra eum indicetur, aut moueatur bellum, qui aliquam ob culpam mereatur hanc repugnationem. Tertia verò, & vltima conditio versatur circa intentionem bellantium, vt illa recta sit, quaque intendatur, vt bonum promoueatur, aut malum vitetur; alioqui nocendi cupiditas, vlciscêdi crudelitas, impacatus, atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & si qua similia, hæc sunt, quæ in bellis iure culpantur cap. quid culpatur 23. q. 1. Isthæc autem tria requisita ijdem citati Auctores affatim explicant, præsertim Molina; ex quibus constat præcipuè, quam grauiter antiquitus Manichæi in his etiam errauerint; dum bellum ex sui natura illicitum esse existimarunt, redarguêtes propterea Moysem, Iosue, Dauidem, ac reliquos veteris testamenti Patres, quod bella gesserint, sed eorum errorem compescit D. Augustinus libr. 22. contra Faustum, cap. 74. & seq. Posteaq; non verecundati sunt alij nostro sæculo eandem excitare hæresim; vt Erasmus, & Cornelius Agrippa, quinimmo ausus est Lutherus, art. 34. dânare Prælia Christianorum aduersus Turchas, tanquam id non aliud sit, quàm repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos; horum tamen omnium errores refellunt, ac doctè quidem omnes antea relati, & Catholici Auctores, necnon amplissimus ille Cardin. Bellarm. lib. 3. de laicis, cap. 14. & 16. tom. 2.

12 Medici autem Physici, qui medicinam exercuerunt, minimè redduntur inhabiles ad ordines, iuxta cap. ad aures de ætat. & qualit. ordin. ex quo textu id desumunt inibi Abb. Io. Andr. Bellam. Anchar. Zabarell. & Anan. omnes in princ. & Butrius sub num. 3. hoc tamen si eum conscientia non remordeat, si scilicet sit peritus, ac sollicitus, & traditiones artis obseruauerit, idq; ex eodem textu colligitur apertè, atque ex glos. t. in cap. si quis à Medicis 55. distinct. quam inibi sequuntur Gemin. nu. 1. & Cardin. Alexand. quamuis tutius esse abstinere in dubio, dixerit illic Hostiens. in verbo remordeat, & Io. Andr. nu. 4. Anchar. nu. 1. & Bellamer. in eodem verbo remordeat: quin Guttierez quinque concurrere debere (eaq; recenset) vt sit ab irregularitate alienus, probat lib. 2. canon. quæstion. cap. 6. num. 27.

13 Chirurgus etiam si laicus sit minime solet irregularitatem contrahere, Henrich. in summ. theol. moral. lib. 14. cap. 8. §. 4. & cap. 11. §. 1. etiam si post incisionem ægrotus perijt, dummodo absque culpa ipsius Chirurgi, Innocent. in cap. sententiam nu. 3. ne cleric. vel monac. ibiq; Butr. nu. 9. Soccin. in cap. ad audientiam nu. 3 t. de homicid. Couarr. in clem. si furiosus par. 2. §. 4. post nu. 3. quod etiam si eidem Chirurgo ob aliud delictû prohibitum fuerit Chirurgi fungi officio, teste Vgolin. tract. de irregul. cap. 18. §. 1. nu. 3. Etenim haud intendebat infirmum occidere, sed sanare; tametsi interfector videatur consanguineis, quemadmodum crudelis non est, qui crudeles iugulat, sed crudelis ideò vocatur, quia crudelis videtur patientibus esse, cap. nô est 23. q. 5. si autem fuisset in culpa, vtique fieret irregularis, Specul. in rubr. de dispensat. §. iuxta num. 11. Innoc. in cap. tua in princ. & nu. 3. de homicid. Quinimmo istud idem, quod de laicis Chirurgis retuli, ad clericos minoribus tantum insignitos, beneficijsq; carentes extendunt, Henrich. Soccin. & Couar. adductis in locis, siquidem isti dum chirurgiam, aut artem medicam exercent, non vtique plusquam laici peccant, ex Nauar. cons. 3. de Medico nu. 1. ne clerici, vel monachi, licet Butr. in eodem cap. sententiam num. 9. arbitretur illius canonis dispositione ligari omnes clericos; sed constituto in sacris liquido patet chirurgiæ artem per adustionem, vel incisionem prohiberi in adducto cap. sententiam; atque ideò si eam exerceret fieret irregularis si æger obiret, quâuis sine culpa ipsius Chirurgi, ac peritus fuerit in arte; siquidem rei sibi interdictæ incubuit, per Innoc. indicato cap. sententiam nu. 3. Soccin. in cap. ad audientiam nu. 31. de homicid. & liquet apertè in cap. tua nos, de homicid. Præterea tunc tantum illum fieri irregularem ob incisionem, vel adustionem apparet, qui sacris est insignitus, quoties causa quæstus alterutram fecisse constiterit, vt inquit, ac tuetur Sot. lib. 5. de iustit. & iur. q. 1. art. 9. propè fin. quod si pietatis intuitu, non vtique censendus est irregularis, modo peritus in ipsa arte fuerit, omnimodaq; & requisita vsus sit diligentia, cap. tua nos, ibiq; glos. vers. alioquin, de homicid. quamuis, & hunc irregularem fieri, sed posse cum eo dispensari dixerit Anan. eodem cap. tua nos, in princ. & Vgolin. adducto tractatu cap. 18. §. 1. nu. 8. idq; desumi potest ex verbis eiusdem capitis. Quicquid autem affirmaui in habente sacros ordines, ad obtinentem beneficia extendo, tametsi minoribus tantum insignitum ordinibus, ipsum enim ligat prohibitio allegati cap. sententiam, vt in eo concludit Abb. Paris. consil. 96. libr. 4. & Couarru. post num. 3. supra citatum. Qui

14 verò perito Chirurgo iusta ratione mêbrum ęgroti secanti auxilium præstaret, irregularis non fieret, vt tenet, ac rationibus probat Nauar. cap. 27. num. 217. versan autem, & Henrich. summ. theol. moral. lib. 14. cap. 11. §. 1. etiam si clericus iuuaret, Nauar. cons. 9. quæritur num. 2. & cons. 18. an clericus, de homicid. Sed illud omne, quod de clericis chirurgis scripsi, id ipsum, & in clericis physicis procedere non dubito.

15 Qui autem phlebotomauit alium, & peritus sit in tali arte, omnemq; adhibuit diligentiam, ac nullam in ea re commisit culpam, contra illum nulla admittitur querela, nec in aliquo tenetur, etiam si phlebotomatus decesserit, Specul. rubr. de dispens. §. iuxta nu. 11. sed dubium in hac re non exiguum mihi videtur, an si constitutus in sacris phlebotomauerit, & infirmus ex tali sanguinis emissione decesserit, fit irregularis ipse clericus quamuis peritus, ac citra culpam phlebotomauit? & ratio dubitandi nascitur; quia si constitutus in sacris chirurgiam exercens per adustionem, vel incisionem, & moritur adustus, tametsi non eius ignorantia, vel culpa, fit nihilominus irregularis, atque etiam laicus, modo adustio illa fuerit causa mortis, quamuis ipse peritus, & cognouerit per Regulas Medicinæ adustionem prædictam necessariam, eamq; postmodum fecerit omni, qua debuit, & potuit diligentia, multo magis videtur iddem dicendum in beneficiato, vel sacris initiato phlebotomante cum phlebotomatus decessit ob illam causam; attamen veriorem sentio negatiuam responsionem, quia text. in d. cap. sententiam, non complectitur hunc phlebo-

phlebotomantem; iste enim, nec incidit, neque adurit; quandoquidem incisio propriè videtur illa, quæ obtruncat,& separat, ex Virgil.Eglog.3.

Atq; mala vites incidere falce nouellas.

Adustio verò candens ferrum requirit; & propterea cum iste sub prohibitione illius cap.non contineatur,non mirum, si ille sit irregularis, iste verò nequaquam, cui alia verissima suffragatur ratio, quia si infirmus ob venæ sectionem decessit (puta si recta administratio abfuit; quia præcogitatum non fuit,quantum,quomodo, quando, & vbi væna erat secanda, quæ quidem quatuor conditiones requiruntur ad rectam administrationem venæ sectionis,vt inquit, easq; explicat Hieronym. Capouac.in suo method.cognos. & curand.morbor. lib.6. cap.23. vers.sequitur, quarum si aliqua conditio defuit in phlebotomia,& infirmus propterea obijt) non est tribuendum phlebotomanti, sed Medico præcipienti, cum ille sit tantum merus exequutor voluntatis Medici, quam tamen si excessisset in aliqua parte; ob quod ille mortuus sit, quia non diceretur peritus in arte,sed sui muneris expers, tunc esset profectò irregularis, sicuti quilibet etiam laicus Chirurgus non peritus, iuxta conclusionem à me constitutam supra.

16 Dispensare verò cũ Curialibus nemo potest prçter Papam,Borgas. tract. de irregul. par.3.concl.4. vers.solus Papa,Nauar.in summa cap.27.nu.218.& confirmat ratione illa verissima, quod Curiales citra peccatum incurrũt irregularitatem, D.Thom. 2.2.q.64.art.3.quamuis homicidium commictant, nam fit occisio ab ipsis sine peccato cap. si homicidium 23.q.5.Dumtamen zelo iustitiæ fecerint,non vindictæ,ex glos.in cap. quæsitum vers. nihil 23.q.4.& ipse adnotaui in cap.de homicidio,vers.qui autem bannitum,sed in irregularitate,etiam occulta, proueniente absque peccato non potest Episcopus dispensare, sed tantum Papa, per Nauarr. cons.33. an habens,de homicid.& Zerulá in sua praxi Episcopali,verb.irregularitas §.8.par.1.allegantem Nauar. in summ. cap. 27.nu.134. vbi tamen, nec verbum dicit de hac re; immò qui totum manuale consulto perlegeret hanc non inueniret rationem in eo, ad quam probandam ille citat Nauar. posuit ille tamen solam conclusionem, quod Episcopus non potest; nulla ad id addita ratione,eamq; posuit cap.27.nu.218. vnde suspicor Zerulam in compositione illius praxis, tantum paucorum dicta, & allegationes rescripsisse, est nihilominus ratio prædicta vera per dictum consilium Nauar.& propterea restat comprobata conclusio, & ratione fulcita, cum Curialibus dispensare Episcopum nequire. Quod autem ipse Zerula in eodem §.tradidit,quod nisi hæc obstaret ratio,possent Episcopi dispensare, etiam post Concilium cum milite occidente aliquem in bello iusto,& Iudice iuste damnante reum morti; ex quo Concilium denegat Episcopis potestatem dispensandi, cum irregulari ob homicidium voluntarium, ergo non denegat ab irregula-
17 ritate,etiam publica,quam prædictus miles, & Iudex contraxerunt, quia istorum homicidium non est voluntarium, allegat Caietan. in summa verbo irregularitas, & Armill. in eodem verbo num. 13. quam rationem cum vidi abhorrui; nec credere potui,illam à Caietano, & Armilla constitutam, sed opinabar Zerulæ hanc allegationem, iuxta morem falsam fuisse, sed præter spem inueni ambos prædictos Doctores hanc rationem attulisse dicentes, quod homicidium non committitur cum homo iustè occiditur; quoniam homicidium species est criminis, & non significat occisionem hominis qualemcumque,sed iniustam,ergo non est ibi irregularitas homicidij siue voluntarij, siue inuoluntarij,sed alia,puta causa sanguinis vsque ad mortem. Hæc Caietan. & sequutus est Armill. sed Zerulæ, non satis fuit illos Auctores hanc dixisse rationem, ipsumq; merum relatorem esse illius, sed perscrutari an iusta fuerit, quia nemo mortalium omnibus horis sapit: Ipse autem ex prædictis verbis Caietani,& Armillæ,colligo duas conclusiones. Alteram, quod homicidium non committitur cum homo iustè occiditur, quam præterea tenere Rebellum reperi in tract.de obligat.iust.lib.3. q.11. nu.1. Alteram verò, quod tunc non oritur irregularitas proueniẽs ex homicidio, vtramque falsam; prima, quia non modus occisionis inspicitur, ad committendum homicidium,sed sufficit effectus, cum humanum,& animatum corpus est peremptum; tunc etenim propriè fit homicidium, vt copiosè probaui cap.23.nu.5. sed hoc fit,cum miles in bello iusto occidit, & Iudex condemnat nocentem morti, ergo homicidium; & contrarium asserere,esset mille auctoritates Doctorum, & Decisiones communiter in theorica,& praxi receptas,sine ratione sufficienti immutare; dùm concludunt commicti homicidium per prædictos,absque tamen peccato, & text. probat in cap. si homicidium 23.q.5. in hæc verba, si homicidium est hominem occidere, potest tamen occidere aliquando sine peccato,nam & Miles hostem,& Iudex, vel Minister nocentem, & cui fortè inuito, vel imprudenti telum manu fugit, non videntur peccare cum hominem occidunt, hæc textus ille; quod autem inibi postea adiungitur; istos minimè solere appellari homicidas, ex quo cum homo iustè occiditur lex occidit, non homo,intelligitur quo ad pœnam, & peccatum; non autem quo ad factum, cum re vera isti occidant: exemplum constituam in Iudice, & exequutore, si namq; Iudex mandet hominem suspendi, carnifex suspendat; videtur quidem Iudex illum suspendere, quia ea nostra facimus, quibus nostram impartimur auctoritatem vulgatis iuribus; occidit itaque per interpositam personam carnificis, ideo dicitur in cap.qui malos 23. q.5. quod Iudex malos percutit,& nihilominus inficiari non potest,quin & tortor etiam dicatur illum suspendisse,ita Iudex non est auctor sceleris, sed minister est Domini, cum malos percutit,eodem cap.qui malos,quare si lex videtur illum suspendere; ipse tamen Iudex, vt Minister dicitur quoque ipsum necare, & propterea homicida; quod si verum,prout verissimum esse probaui; ergo secunda cõclusio est, etiam reijcienda, & necessariò fatendum ex prædictis, quod homicidium á prædictis commissum, vt probaui erit, vel voluntarium, vel inuoluntarium, contra Caietan. & Armillam, neutrum illorum esse affirmantes, nec propterea potero assentiri Zerulæ affirmanti homicidium à prædictis patratum, non esse voluntarium, prætendatq; per argumentum à contrario illud esse inuoluntarium: nam verè ho-

micidium

micidium voluntarium extimari debet; idq; perbelle colligitur ex verbis Nauar. conf. 7. certabant, post num. 2. de homicid. in antiquis, siue 3. in nouis; apertioribusq; verbis præportat conf. 40. N. cum multis alijs, nu. 1. eod. tit. in nouis; constat præterea ex euidentia facti, quod miles si inimicum interimat, licet ex causa iusta, Iudexq; faciat reum exanimari, vt leges exequutioni demandet; nulli tamen est dubium, quin ambo id voluntariè faciant, tametsi ille à causa, iste verò à lege impulsus: atque ideò, rectè sentierunt Doctores omnes, tùm Theologi, tùm vtriusque Iuris periti, istos fieri irregulares ex homicidio voluntario, nullam tamen mereri pœnam, neque peccatum committere.

Moneo tamen id veritate niti, quando iuris ordine præcedente Iudex mandaret aliquem facinorosum morti tradi, iuxta relata á me ipso alibi; Etenim si contra ordinem iuris id præciperet, quantumuis ille facinorosus esset, ac millies mori mereretur, nihilominus mortiferè peccaret, ex inibi notatis, ac Doctoribus illic citatis, & præterea restitutioni esset obnoxius, quod Rebellus edisertat in tractatu de obligat. iustit. libr. 3. q. 11. num. 4.

SVMMARIA.

Fures infames esse demonstratur nu. 1.
Furtum aliud manifestum, aliud non manifestum nu. 2.
Istud in re communi patrari ostenditur nu. 3.
Sicuti, & à vendente gemmas falsas pro veris, num. 4.
Iuramento Domini sit ne standum super quantitate, & valore subtracta rei discutitur, num. 5.
Deprehensum eum furto posse à quocumque capi & iustitia consignari, certum est nu. 6.
Famulus, qui aufugit, an præsumatur surripuisse res deperditas nu. 7.
Qui fuit cum furto captus, sit ne relaxandus, si Dominus attestetur ipso sciente illum capisse sua bona? nu. 8.
Quid si capiens esset Domini consanguineus, aut amicus? nu. 9.
Res, quæ furto perijt, in cuius damnum perijsse dicatur? nu. 10.
Furtum à multis patratum, an omnes, an vnus restituere sit cogendus? nu. 11.
Et an omnes corporali pęna mulctandi nu. 12.
Pro furto non esse infligendam pęnam mortis ostenditur, cum eius declarationibus, restrictionibus, & ampliationibus nu. 13.
Furti crimine maculatus, erit inhabilis ad suscipiendos ordines nu. 14.
Clericus ob furtum, indignus erit beneficia consequi, & habitis venit propterea spoliandus, num. 15.
Præsumptiones vehementes non sufficiunt ad condemnandum aliquem de furto nu. 16.
Constare etiam debet de corpore delicti nu. 17.
Vt de corpore delicti apparere dicatur, quæ sint necessaria nu. 18.
Enorme patratum facinus in quadam Ecclesia Neapolis recensetur nu. 19.
Repertus cum furto extra territorium commissi delicti, an capi, & puniri possit? nu. 20.
Equitans in equo à non Domino sibi commodato, aut locato, an possit in itinere conueniri, & impediri perficere iter? nu. 21.
Qua pęna sit dignus occultans res furatas, numer. 22.
Qua etiam, qui malefactores receptat? nu. 23.
Bannitum hospitans inuitus, eique præbens alimenta, nulla venit mulctandus pęna nu. 24.
Baronum receptantium bannitos, quæ sit pęna. num. 25.
Qui malefactores sibi affinitate coniunctos receptat, vtrum veniat eadem, qua alij puniendus pęna? nu. 26.
Qui ignorantes aliquem esse criminosum receptauerit, non est castigandus nu. 27.
Quomodo autem erit probata scientia in receptante, quod receptatus sit facinorosus nu. 28.
Pęnam furti, duo genera personarum aufugiunt nu. 29.
Furtum operetur ne hypothecam in bonis furantis, vt cum pluribus surripuerit aliquis bona, potior sit in latronis bonis ille, cui primo fuerit furata res, an omnes insimul concurrant in repetitione valoris? nu. 30.
Omne furtum suaptè natura est mortale, nisi in certis quibusdam casibus, qui delibantur, num. 31.

Capitulum XXV.

1 Reterieram singulare caput de furto addere, nec incursose quidem, at quoniam aliqua pauca, potissimum ad huius diuersorij materiam spectantia congesseram in capite de infamia, cum & illud patrans infamia notetur in cap. infames 6. q. 1. Consideraui postmodum furti crimen, inter grauissima numerari scelera, quin, & frequétissimè patrari, eiusq; causa multa solere enasci dubia, non ab omnibus Doctoribus, & vbique decisa, vt propterea difficile sit eorum perquirere veras resolutiones; ijs præsertim, qui librorum multitudine carent. Ideò amicorum ductu specificum, breuibus tamen conceptum verbis, ac vtiliora, & frequentiora tantum in ea materia continens, censui constituere caput; cum & Laquedoniæ sim, vbi & ipse quoque eodem laborem morbo; penuria scilicet librorum: furtum verò licet opprobrium irroget ex adducto cap. infames, quia tamen enorme delictum iudicatur, censui istud caput, inter

ea

ea ponere, quæ ex delicto procedunt.
Furti, itaque definitionem omitto, cum & illam
quiſque perlegere valeat, in l.1.§.furtum ff. de fur-
tis; illudque diſtinguit Iacobin.de S.Giorgio, in im-
probum, improbrius, & pluſquam improbiſſi-
mum in l.ſed nouo C. de ſeru. fugit. Iſta vera om-
nia redduci ad duo tantum genera certiſſimum
2 eſt, nempè ad furtum manifeſtum, & non manife-
ſtum in l.furtorum ff.de furtis, & propterea illum
cenſeri primo furti genere commaculatum, qui
cum furto ipſo deprehenſus fuerit l.fur manifeſtus
ff.eod. tit. aut viſus fuerit furari ex gloſa in eadem
l.fur manifeſtus, verſic.deprehenſus, cuius ſententiã
communi Doctorum Schola fulciri memorat in
eàdem l. Albericus, aut ſaltem ſi viſus cum furto,
fuerit contra illum acclamatum per Doctrinam
Cyni in l.falſus, nu.3. in fine, C.de furtis.
Ex furti definitione, relata in adducto §. furtum
colligi videtur, vt illud committatur tantum in re
3 aliena, & nihilominus etiam in re communi patra-
ri non dubitatur, ex tex.in l.rei communis, & l.me-
rito ff.pro ſocio, iuncta.l.ſi ſocius ff.de furtis, quam-
uis, & in qualibet parte rei communis habeat Ius
vulgatis iuribus, non igitur erroneè Crauetta
conſuluit in ſuo conſ. 176. ad fauorem Socij, qui
cum communi pecunia negotiatus eſt, & commu-
ni nomine, vt ab omni delicto diceretur alienus, &
deliquiſſe propterea non poſſet preſumi. Dum
itaque innititur ſuppoſito illo, quod communi no-
mine, ergo ſi proprio negotiatus eſſet, quod deli-
quiſſet intendit, & conſequtiuè, quod furtum
commiſiſſet, tametſi pecunia eſſet communis.
4 Necnon, & à vendente gemmas falſas pro veris,
ac magno pretio; eumque propterea puniri tan-
quam furem, & acrius, probatur in l.ſaccularij ff.de
var.& extraord.crim.affirmatque Io. Baptiſta de
Santo Seuerino in l.cunctos populos 1. col. C. de
Summ.Trinit. & fide cathol. nec non Marſil. ſing
318.incipiente fui rogatus.
5 Sit verò ſtandum iuramento Domini ſuper quã-
titate rei ſubtractæ, aut valore, non exilis, quando-
que fuit dubitatio, ſed affirmatiua reſponſio, etiam
tunc fuerit, vbi tamen prædictorum difficilis eſſet
probatio, & ciuiliter ageretur, ſcribit Franciſcus
Marcus deciſ.9.requiritur, an in rebus part. 2. quo
loco etiam multis textibus comprobat, præſertim
l. ſi quando C. vnde vi, &c. ſuper eo, quod metus
cauſa, tale autem iuramentum deferri poſſit, ad-
huc parte non petente, probat, nu.3. Imo nec illa
citata, licet ſit eius citatio neceſſaria, quò ad taxa-
tionem rerum ſubtractarum, per ipſum Iudicem
faciendam, vt concludit Rota, deciſ.292.ſeu ſecun-
da, licet, quo ad taxationem, de his, quæ vi metuſuè
cauſa fiunt, in nouis.
5 Illum vero, qui deprehenditur cum furto, poſſe
occidi, dicebat Clarus. Verum rectius exiſtimo,
vt capi à quocunque poſſit, etiam à parte ipſa, ac
conſignari iuſtitiæ miniſtris, Henric. Bouer. ſing.
73.nu.1.per tex.in l.ſi quos in ſeruitute, ff. de ſurt.
ſubditque idipſum permitti in quolibet crimine
per Innoc.in cap.vt famæ, de ſent.excomm.appro-
batque Amanel.de claris aquis, ſing.244.& ait glo-
ſam eſſe docentem, vt quis auctoritate propria de-
uincere furem valeat in l.interdictum §.qui furem.
ff.de furtis, ſed cenſeatur ille etiam captus in furto,
qui poſt furtum capitur in fuga, aduertit citatus
Bouer.eodem ſing.73.num. 2. argument. text.in l.
quod ait lex.ff.de adult.& notat Bal.in l. ictus ff.de
his, qui notan.infam.
7 Et contra famulum, qui aufugit, ſit præſumptio,
quod ſubtraxerit res amiſſas, indicat gloſ. in auth.
de exhib.reis §. ſi vero etiam, verſ. factum, & illibi
Angel.nec non Io.And.ad Specul.in tit.de præſum.
§.ſpecies verſ.violenta autem præſumptio, Aret.in
tract.Malefic.in gloſa, fama publica, verſ.an autem
fuga ſit ſufficiens, & Iaſ.in l.Admonendi ff. de Iure
iuran.verum hanc concluſionem, tunc militare fa-
tendum eſt, cum alio modo, quàm per aſſertionem
principalis conſtat res eſſe deperditas, vt ſcribit
Natta, qui integrum facit conſilium in hoc indiui-
duo, ſi famulus aufugiens poſſit furti pœna mul-
ctari, nempè conſ.407.Pro deſenſione Antonij vol.
2.cuius verba non erit inutile ſi perlegãtur, quam-
uis non omnibus eius aſſertionibus ſit fidendum,
& aſſentiendum, cum illæ veniant potius declaran-
dæ, ac multis adhibitis conſiderationibus inter-
prætandæ.
8 Sed qui fuerit cum furto repertus, aut de eo con-
uictus, & in carceres coniectus, verum relaxandus
ſit, vbicumque Dominus rei ſubtractæ atteſtaretur
ſua voluntate abſtuliſſe? aut ipſo non inuito? Do-
ctores in hac re ſibi ipſis ad inuicem contradicunt,
Quandoquidem alij annuunt, alij negant? Affir-
mant quippe Iacob.Butricar.per illum text.in l.in-
ter omnes, §.quidam rectè.ff.de ſurt.& Angel. per-
pendens verba textus, in l.1.C. de ſurt.ſuppetitque
auctoritas Hippol. de Marſ. Conſ. 53.quo in loco
cenſuit, furem credentem Dominum ſibi permiſ-
ſurum abſtuliſſe rem, neque conqueſturum, ab
omni pœna dici immunem, ſi tamen aliqua ſigna,
vel indicia extent, quòd ille annuiſſet, & concinit
Anto. Columbetus ſing. 9. Cuius verba ſubijcio.
Quidam fur aſtutus dixit, quòd credebat Domi-
num rei captæ permiſſurum. fuit recurſum ad no-
tabiles voluntatis coniecturas inſertas per Ioann.
Fabrum in §.furtum, inſtit.de obligat. quæ ex deli-
cto naſcunt. Hæc ille, verum in Principe propoſi-
to dubio, non deſunt alij mille pugnantes, & aiunt
puniendum eſſe, quamuis Dominus atteſtatus ſit
eius accedente voluntate ſurripuiſſe, quos refert, &
ſequitur Caſſan. in conſuet. Burgun. Rubrica des
Iuſtices §.5.gloſa.5.il n'à grace nu.38. Hippol. ſing.
22.Petrus Gerardus ſing.55. Abb. conſ.106.par.1.
Menoch.de arbitr.iudic.lib.2.caſu 298. num. 4. &
poſt relata pro vtraq; parte tutatur Marcus de
9 Mantua ſing.602.vbi annectit ſpeciale eſſe in fure,
qui eiuſdem Domini eſſet conſanguineus per Bar.
in l.inter omnes §.rectè.ff.de furtis, Bal. in l.ſi fine
voluntate 2.col.C.ad Velleianum itidem ſcribit, ſi
illi eſſet amicitia non leui coniunctus ex eorum-
dem iam citatorum ſententia, & ea fretus ratione,
quæ eiuſmodi amicum conſanguineum parem
cenſet, ex textu in l.latæ culpæ ff. de verborum ſi-
gnif.& l.cum allegas.C.de cuſt.pecun.milit.lib.10.
10 Cùm res furto perijt, in cuius damnum perijſſe
dicendum erit, & cui nocebit? ſcilicet poſſidenti
tunc bona, an alijs, & poſſidenti obeſſe certum eſt,
exemplum recolo in petente reſtitutionem melio-
ramentorum eo tempore factorum, quo ipſe poſ-
ſidebat, eodèmque ſuo tempore ſubtractorum,
etenim

etenim à vincente propterea repetere illa nequibit, cum eidem victori relaxat possessionem, quam fecerat meliorem, teste Serafino, decis. 898. fuit dubitatum, nu. 7. par. 1. Res autem perempta post patratum furtum, cui noceat, respondet distinctione vtens Rebell. de oblig. iustit. par. 1. lib. 2. q. 7.

11 Cùm verò multi sunt, qui rem surripuerunt, an omnes insolidum tenebuntur? & vera, vt sit responsio, vtendum est distinctione, siquidem vel quærimus cum ciuili actione proposita instatur ad restitutionem, vel cū ad criminis corporalem pœnam. Primo etenim casu, etiam si sententia lata fuerit in actione Ciuili, ex delicto descendente, quamuis omnes socios criminis comprehenderet, attamen si eorum aliqui minimè soluendo essent, executio in subsidium fieret contra alios, qui sol-
12 uendo sunt; Boer. decis. 310. nu. 8. & apertius Thesaur. decis. 214. Altero autem casu non satis esset, si vnus reorum pœnam lueret, l. si quis id quod §. fin. ff. de iurisd. omnium Iudicum, probatq; Horoman. Illustrium qq. lib. 1. q. 31.

13 Ad corporalem igitur furti pœnam nunc deflecto, & illam in primis statuo conclusionem pœnam mortis non esse infligendam pro furto, Auth. sed nouo iure C. de seruis fugitiuis, & §. pro furto autem in Auth. vt nulli Iudicum, non obstante tex. in c. 1. §. fin. de pace tenend. pro furto quinque Solidorum statuente pœnam mortis, cúm ex doctrina Bal. inibi, post nu. 3. loquatur de eo, qui rumpendo pacem furatur in alijs verò; Non sine ratione sancitum fuit, ne ille iuguletur, sed eo, quod delictum istud est priuatum, ideoque pœna extraordinaria coercendum, l. fin. ff. de priuat. delict. Notatque Peguera decis. crimin. 27. nu. 1. lib. 1. Isthæc autem resolutio dilatatur procedere, etiam si iteratis vicibus commissum fuerit, atque etiam si in rebus Principis, quia tunc pœna perpetui carceris mulctaretur, ex decis. relata per Gasparem Thesaur. in q. Forensi 80. nu. 31. lib. 1. Præterea ampliatur, vt etiam si graue sit furtum, at semel commissum, neque sit capitis pœna irroganda per doctrinam Cassanei, qui communem esse opinionem refert in consuetud. Burgund. tit. des iustices §. 5. vers. Pour. lo primier. Gomes. in §. ex male ficijs, nu. 12. instit. de action. Vbi verò furtum esset multum enorme & qualificatum, quamuis primum, nihilominus mortis pœnam mereretur ex sententia Bal. in eadem Auth. sed nouo iure, nu. 3. quem alij insectantur, relati á Segura in l. Imperator, num. 133. ff. ad Trebell. inheretque præcitatus Peguera citata decis. 27. nu. 6. Quin in fure famoso loquens, existimat id ipsum faciendum Anton. Faber. in suo Codice, decis. 3. sub tit. de furtis; Verùm in eadem Auth. sed nouo Iure, contradicunt Aretin. Salycet. Fulgos. & Castrens. necnon Roland. consl. 51. num. 43. lib. 1. Couar. lib. 2. variar. cap. 9. nu. 7. Auendag. lib. 2. de exequend. mandat. cap. 16. nu. 14. Soto de Iustit. & Iur. lib. 5. q. 3. in Responsione ad secundum argum. in fine; Tandemque Ioann. à Vela in tract. de delict. c. 12. vers. sed si vnum, & hanc tenendam censet in foro conscientiæ præcitatus Soto, licet Cauagl. relinquendam credat arbitrio Iudicis: Nouissimè autem, quia prodierunt qq. Forenses Gasparis Thesauri, qui longum texit sermonem in hac materia complures proponens distinctos, ac dissimiles, casus, eosque resoluit; poterit itaque lector ab ipso annotata percurrere, scilicet in q. 80. paulò ante citata; Quó verò ad furtum cum sacrilegio, relego ad notata per Boer. decis. 254. & pleniori manu per Ludouicum á Peguera, decis. 24. lib. 1. In Regno verò habemus constitutionem exordientem, multæ leges, & statuentem arbitrariè coercendum quodcunque sacrilegium, præterquam si violenter esset in Ecclesia commissum, sacris inde vasis nocte ablatis; Eo etenim casu pœnam mortis naturalis infligit; neque iure communi aberrat, ob legem sacrilegij pœnam. ff. ad l. Iul. pecul. quæ adstipulari videtur in illis verbis, qui manu facta, &c.

14 Qui furti crimine sit maculatus, indignus erit, & inhabilis ad suscipiendum ordines, ex his, quæ luculenter annotaui in cap. 18. De infamia, num. 1. quæ silentio nunc inuoluere censeo, nè redarguar, quod alibi tradita pluries repetierim.

15 Clericum veró esse propter furtum inhabilem non tantum ad obtinenda beneficia, ex relatis in eodem cap. 18. satis constat, at etiam obtento priuandum, si iuris propterea contraxit infamiam, vt inibi scripsi sub num. 7. quod si facti non vtique priuaretur ex illic adiunctis, atque ex notatis per Felyn. & addentem ad ipsum, in cap. præterea sub num. 9. de testibus cogendis, & latius per Garsiam, tractat. de benefic. par. 7. cap. 8. à num. 35. Id verò subsistere arbitror cum ex sola ratione infamiæ vellemus diudicare, si Clericus sit propter furtum spoliandus beneficio habito, quod si aliàs in hoc specifico casu inquiramus rationes, optimè conclusisse Hieronymum de Monte affirmabimus in lib. variar. iuris quæst. 19. à num. 2. dùm ait, etiam obtento priuandum, & ea inter alias fulcitur ratione, quod propterea deponendus est, vt inquit Abb. in cap. tuæ discretionis, num. 3. de pœn. Sed depositio est perpetua remotio ab Altaris ministerio, ex eodem Abb. in cap. At si clerici, num. 7. & ibi Dec. num. 5. de Iudic. Inde nascitur, quod si ministrare non valet, neque, & Ecclesiam tenere, cap. ex litteris in fine, de excess. Prælat. idque maximè si beneficium requirat exercitium ordinis, per Abb. in c. extirpandæ, §. qui verò nu. 53. de præben. Nam tunc si vellet debitum exercere munus, cogetur residere, cum beneficium residentiam exigat, cap. quia nonnulli, de Cleric. non resid. c. præterea, iuncto fin. de præb. ac Philipp. Probus aduertit in Rubric. de Cleric. ægrot. in 6. si itaque non potest ministrare, neque, & beneficium possidere; eaque propter dicimus. Depositum censeri priuatum beneficio: Ac depositionem ipsam esse beneficij priuationem, iuxta doctrinam eiusdem Abb. in c. inquisitionis, nu. 6. de accusat. & consequtiuè dicemus etiam executione susceptorum ordinum spoliari, cum ex sententia Abbatis probauerim venire deponendum. Quod si verum sit patebit inferius capite fin. in fine.

Verum, vt aliqua dictarum pœnarum sit aliquis puniendus, oportet depræhensum esse cum furto, aut alias conuictum, aut denique confessum, vel saltem quod violentis præsumptionibus fuerit pro-
16 batum eiusmodi furtum ab eo patratum esse; nec sufficiant vehementes, adhuc si ciuiliter ageretur de furto, per decis. Rotæ in vna Romana Refcissionis

ſtonis inſtrumenti 27. Iunij 1575. coram Robuſterio, quæ inter relatas à Farinac. eſt deciſ. 92. nu. 1.

17 De corpore inſuper delicti, nempè quod fuerit commiſſum furtum apparere oportet, idque verè, ac facto ipſo, nec ſufficiat proprij oris confeſſio, niſi, & patratum inſuper fuiſſe pateat. alioquin ſola iſthæc confeſſio, nihil confitenti obſit, vt affirmat Crauetta, qui multis auctoritatibus comprobat in conſ. 262. Protector, num. 4. vol. 2. & optimè etiam Roland. á Valla conſ. 51. Iudicantem, nu. 14. vol. 1. vbi præterea multa in praxi ſuper hac re obſeruãda à Iudice recenſet, ac numero antecedenti cõcluſerat ex doctrina Specul. Quod qui hominem occidiſſe fateretur, illiusq; cadauer in mari proieciſſe, niſi prius conſtiterit de tali homicidio in genere, ab omni ſit pœna immunis, non obſtante propria confeſſione.

18 Ex actibus itaque externis probetur corpus delicti. Certum eſt, aut ſaltem præſumptionibus vrgentiſſimis, ac prodeuntibus ex aliquo apparenti actu; Exemplum ſit in furto, quod noctis tempore eſſet patratum; Nam ſi ſcalas parieti adheſiſſe pateat, feneſtramque fractam, tunc conſtare de delicto in genere, ac de commiſſo furto credatur; Sufficientemque ex his ſumi coniecturam ad verificandum corpus delicti, dicit Put. tract. de Syndic. verbo inſtetur, verſ. An ſi reperiatur factum furtum per feneſtram appoſita ſcala: Nouell. tractat. ad defenſam, Rub. An inditia pro reo ſint danda verſ. ſcala ante feneſtram, nu. 251. & poſt alios Maſcard. concluſ. 830. nu. 9. Id ipſum quoque dicendum exiſtimo, ſi ſacratiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti, ianua lata pateat tabernaculi, admota, aut confracta ſera, eiuſdemque Sacramenti particulæ ſuper altare diſiectæ iaceant, namquè ſatis amplè, tunc conſtare de corpore delicti opinor; quodque Pyxidis, in qua ſacræ illæ particulæ aſſeruebantur, furto ſubtracta fuerit; idque nè facilè contingat, ſanciuit Innocentius III. in c. 1. de Cuſtod. Euchariſt. Chriſmat. & aliorum Sacrament. vt in cunctis Eccleſijs, Chriſma, & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia, clauibus adhibitis conſeruentur; nè poſſit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia, vel nefaria exercenda. Adſtipulatur textus in cap. nihil de Conſecrat. diſt. 2. Nec mirum ſi propterea legimus, pœna mortis naturalis eum caſtigatum, qui tantum auſus eſt cõmittere facinus, apud Boer. deciſ. 254. nu. 15. & Boſſium Conſimilem referen-

19 tem caſum in tract. crimin. tit. de ſacrileg. num. 4. Euenitque Neapoli proximè tranſacto menſe Nouembris 1614. in nocte ſollemnitatem Diui Caroli antecedente, tunc etenim in Eccleſia ſanctæ Mariæ Maioris, dum ſerò ſeſe quidam facinoroſus in pulpitum abdidiſſet, concubia nocte clauſulam repagulo paruam valuam, ſubitò aperuit, intromiſitque ſocios, qui argentea vota ex altare Sancti Caroli, pannumque auro contextum non modo ſurripuerunt, at præterea ſacrilegas manus ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum extenderunt, portamq; tabernaculi reſerarunt; Ambas Pyxides rapuerunt, particulis ſuper altare poſitis; Sed Dei placitum fuit, vt reliquis culpę ſocijs ſecum res deferentibus pateret auditus; Ipſi autem tanti facinoris Principi obſtaret. Quare dum venerandi illi Patres ad nocturnas excubias excitati, atque matutinas laudes perſoluendas in choro greſſi eſſent, patentemque reperiſſent cuſtodiæ Ianuam, paruis illis ſuper altare ſacris effuſis Hoſtijs, admirari, pauere, ac contremiſcere cœperunt; proindequè ſolliciti, eius rei originem perquirentes, ſceleris auctorem poſt octangularem tabulam abſconditum inuenerunt, quem illicò deuincientes de negotio interrogarunt, qui & facti ſeriem continuò eis propalauit, & diuina voluntate contigiſſe, nè de Eccleſia egrederetur aperto ore fatebatur, quaſi aliquis á tergo ipſum adortus eſſet, retinueritque nè indè deſiliret. Hęc quippe omnia publicè palamque omnibus ſecum loquentibus ſequenti mane aperiebat, immò etiam Apoſtolici in Regno Nuntij Miniſtris iudicialiter eundem interrogantibus, vt propterea idem Nuntius licentiam conſuerit concedere laicis Miniſtris ipſummet criminoſum è Monaſterio illo extrahendi, vbi eiuſdem Nuntij mandato vinctus iam fuerat. Poſtridie, itaque inde extractus, & ab ipſis examinatus Iudicibus ſecularibus, omnia prorſus negauit, quin rigoroſo deinde ſuppoſitus examini, firmiter in ipſa perdurauit negatiua, vt retorquendus iudicari non potuerit ob probationum tenuitatem. Etenim apud acta eorumdem Iudicum, non vtique plenè conſtabat de corpore delicti; omnes enim, qui circunſtantias facti viderant, in ea nocte patrati facinoris, tantum ijdem Religioſi erant, qui teſtimonium dicere coram Laicis ipſis nequibant; probata itaque coram ipſis tantum fuerat publica vox, & fama huius delicti, nulla tamen concurrente partis accuſatione: Examinati inſuper fuerunt aliqui teſtes ſeculares, qui furtum illud, & eiuſmodi caſum, ita ſibi enarratum fuiſſe à Religioſis ipſis atteſtabantur: Nec non alij qui rem patentem eſſe aſſerebant, eam ob cauſam, quia illum compedibus, manicisque ferreis obligatum, eo in loco viderant, & quia Nuntius alioquin nequiuiſſet facultatem impartiri, eundem reum inde euellendi, & dum poſt examinatos teſtes conceſſit, non niſi, quia ipſi conſtabat de patrato furto; sbirruarij etiam, & alij omnes, qui illùc iuerant ad extrahendum, depoſuerant, ſe illum reperiſſe, ſic vinculis, & catenis mancipatum, quod efficax argumentum præſeferre aiebant, rem ita ſe habere. Iſthæc omnia quatenus probarent corpus delicti in furto, quod non ita ſimpliciter admittendum reor, ſi ſcripta per Farin. attendantur in q. 2. à nu. 16. ea tamen ad ſemel torquendum ſufficerent, non autem ad cumulandam torturam, neque ad ſententiam ferendam condemnatoriam. Nihilominus his ſuffulti, nec non immanitate ſceleris, & manifeſto facto, ad ſententiam etiam, condemnantem eundem ad remigandum per triennium, arbitrati ſunt Iudices ipſi, ſe procedere potuiſſe; Quorum ſententiam iuſtitia fulciri non ex eo arbitror, quia legitimis, ac validis innixa ſit probationibus, cum neceſſarijs carere demonſtrauerimus; Sed Innoc. Doctrina adductus in c. 1. de Conſtit. Bald. in cap. obertus, num. 2. in quibus cauſis feudum amitt. & Afflict. in Conſtit. Regni Pactarenorum, nu. 37. Qui vnanimi conſenſu aiunt propter terribiles caſus licere Iudicibus iura tranſgredi; Sed ſi factum iſtud ſceleratum fuerit, ſi terribilis caſus, nemo niſi rationis expers, negare quibit, at potius in eo vendicaſſe ſibi locum co-

rum-

rumdem Doctorum conclusionem, quiuis recti Iudicij affirmabit, simulque fatebitur iustam propterea fuisse memoratam sententiam. Isthæc autem omnia, qui ratione meditetur, quanta sit diuinæ miserationis magnitudo facilè agnoscet; itidemque misero huic, eomet tempore, quò grauiter in eum deliquerat, ingentes gratias concessisse, simulque nonnulla in ea re nituisse miracula fatebitur; Primum dum ad sacratissimas particulas illas, ausus tendere manus, voraci, ac ore patulo terræ confodi merebatur, pijssimus Dominus, & eius facinus, & se manibus attingi sacrilegis perpessus est. Alterum quod apertis liminibus de Ecclesia illum exire non est passus. Tertium quòd ille se facti reum agnoscens, quouis pauore propulso, tantum facinus omnibus manifestè narraret; Postremum verò quod eiusdem Diui Caroli precibus, gratiam, vt quod propter defectum requisitarum conditionum, Iure confiteri non tenebatur, tortus fieret, impetraret; & quod astantibus liberè iam fassus erat, temporali Iudici reticeret, cui tanti causa facinoris, cum neci demittere licuisset; ac propterea quas vouerat, inscriptas miraculi tabulas consecraret, quæ propè eiusdem B. Caroli imaginem, nunc appensæ visuntur. Exagero ipse, nec tenui stupore, hominem ita facinorosum, vbi altare nudare, tot vota fidelium gloriosissimi B. Imagini oblata, rapere temerè præsumpserat, tanta fiducia efferbuerit, vt eidem sisus imagini, quam læserat, ausus fuerit recurrere, atque illius intercessione obtinere, sceleratum illud factum, prorsus tacendi potentiam, vt pœnam euaderet, qua dignum scelus reddiderat. Exemplar fit cunctis peccatoribus, non quidem fidenter Deum offendendi, spe deinde veniam exigendi, at cùm fuerint in crimina lapsi, ad ipsius misericordiam tutè confugiendi, & corde contrito, atque humiliato præcandi veniam. Non enim inmanibus excessibus indulgentiæ se terminos prætergressos esse diffidant, cùm infinitè bonitatis thesaurus ad se venientibus haud concluserit vias, neque eos deterreant verba Iob. cap. 9. Illa nempè; verebar omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti; Nam Pinedus in eum locum multas suggerit eorumdem verborũ explicationes, quin, & alij alias tradunt, quibus certior quisque fit, non excludi peccatores iam pœnitentes à diuina misericordia.

20 Cum verò latro rem furatam deferens extra locum delicti reperiretur, quo remedio vtendum esset, quidue agendum, ac possit, nè illic capi, vinculis mancipari, & puniri? dubitatum, plerumque fuit; Hæc sanè perdifficilis est quæstio, atque à Doctoribus ad inuicem dissentientibus longè controuersa; quam tangit Hier. de Cauaglios. in qq. com. contra comm. q. 318. quo loci postquam retulit bart. in l. si Dominium ff. de furtis, tenentem illic puniri, & conueniri posse, aliosque multos eiusdem sententiæ recensuit sectatores, præsertim Capyc. decis. 104. nu. 4. Boer. decis. 13. nu. 47. & Peguera in decis. 28. nu. 4. lib. 1. Alios contradicentes annectit, potissimum Abb. in cap. 1. num. 11. de raptor. Clarum in §. fin. quæst. 38. sub nu. 15. qui præterea inhæret Bartholomæo Veronensi attestanti hanc opinionem esse communem, eamque esse veriorem, & æquiorem in cons. 59. in fine; quam subijcit tenendam esse; quin in Ducatu Mediolani minimè obseruari opinionem Bart. admonet, & contra illam iudicari vidisse in Senatu memorat Hieron. etiam de Cauaglios adducta, quæst. 318. attestans vsu obtentam esse eo in loco negatiuam, & Bartolo refragantem sententiam, quam etiam defendit, atque omninò veram esse probat longa Serie Marcus de Mantua, singul. 603. Aliquis fecit furtum; & in eam ipse quoque libentius deflecto, qui concludendum arbitror eiusmodi furem non esse criminaliter puniendum in alieno territorio, quamuis re furata spoliandum, vt Domino restituatur, in Regno tamen contradicit vsus, cuius post Capyc. testatur de Franch. decis. 681.

21 Huic quæstioni similem esse censeo alteram, tametsi delicto carentem, nempè, si quis equitando in equo sibi à non domino commodato, vel locato possit in itinere conueniri ab illius Domino, aut impediri, nè suum perficiat iter, cum eodem equo, & tres adinueni in hac re sententias; Earumque prior est Azonis, & affirmatiua, quam sequitur Glos. in l. fin. C. vbi in rem actio, & illic Alberic. Subdens communi sententia fulciri, quam Boer. etiam amplexatur in decis. 218. nu. 2. Altera verò probat Azonis doctrinam eò dumtaxat in casu subsistere, cum res mobilis diù permansura est in eo loco, non autem si breui interuallo temporis; quam ex Bart. Bal. Castrens. & alijs in eadem l. fin. Colligi posse opinor, quorum dictum communi non aberrare auctoritate, scribit Abb. in cap. final. num. 4. & Barbat. nu. 83. de foro compet. eamque Moderni præsertim commendant teste Iasone in l. 2. nu. 17. de Iurisd. om. Iudicum. Tertia denique opinio probat, neque si diù esset illic permansura equitantem inibi conueniri posse, sed tantum compelli ad sistendum in iudicio in loco, & foro suo, quam Vgo insecutus est, vt ait Glos. in eadem l. fin. vers. & sequitur; Cui resolutioni alij multi adherent, quos recenset Boer. indicata, decis. 218. In quam resolutionem ipse quoque propèdo, nè quis commodatarius, aut conductor sit astrictus requirere commodantem, aut locantem, vt ostendant titulum rei commodatæ, quod profectò maximum afferret commercio impedimentum, consentio tamen, quòd si nollet, aut non posset satisdare concedatur sequestrum, secutus Boer. indicata decis. & Alberic. in l. Senatus Consulto, num. 12. ff. de offic. Præsid. quibus adstipulantur etiam Canonistæ si Ias. vera fatetur, in l. fideiussor, §. fin. nu. 1. ff. qui satisd. cogant, & Hier. de Cauagl. q. 312. par. 1. restringerem tamen si equitans possideret bona in eo loco, quia tunc ei relaxarem equum facta prius obligatione ab ipsomet de stando Iuri, & sistendo in iudicio coram illius loci Prætore. Quod si ipse fatratus esset, vter esset Iudex, loci, scilicet delicti, vel capturæ, vide Capyc. & addentem in decis. 104.

22 Sed quam mereatur pati pœnam, qui rem subtractam occultauerit, & Iurisconsulti satisfecit responsum, in l. 1. ff. de receptat. Dum, & pessimum genus esse receptatorum asserit, sine quibus latere nemo diù posset, & perinde atque latrones puniri scribit, opitulatur insuper text. in l. congruit. ff. de offic. Præsid. iuncta l. 1. C. de his, qui latron. & l. 9. §. non tantum, ff. de incend. ruin. & naufrag. nisi tamen ignorauerit esse rem furatam, siquidem proce-

procedere dicendum est, cùm scienter tantum celauit ex notatis per Didac. Peguer. decis. crim. 25. Martianus, nu. 2. lib. 1.

23 Qui verò homines malefactores, aut malendrinos domi retineret, ac receptaret, pœna mulctaretur statuta, in l. fin. C. ad l. Iul. de vi public. vt notat illic Bald. sed illum textum militare restringo in eo, qui eos malefactores receptaret, qui tunc armati incederēt, & delinquerent, quòd facilè ex eo textu, & glosa in principio colligi potest, nec non ex verbis, Afflicti in Constit. Pactarenorum, nu. 8. p. 1.

24 vbi cessare etiam pœnam illius legis asseuerat in eis, qui per vim hospitati sunt bannitos, aut alios eiusmodi delinquentes, neque illos sine periculo expellere potuerunt; cùm verò agimus de receptante aliquem post commissum scelus, & quietè viuentem, tunc habere locum opinor dispositionem l. 1. C. de his, qui latrones: ex quo textu pœnam esse arbitrariam autumat, Menoch. de arbitrar. Iudic. casu 348. nu. 2. & 3. Nec non Marsil. conf. 30. nu. 7. & conf. 47. nu. 7. & 8. per illa verba, & Iudicis æstimatione plectetur, licet Gandin. Currer. Iodoc. Foller. & alij, relati à Peguer. in sua additione ad eiusmet citatam, decis. 25. asseuerent, pari pœna plectendum, qua, & principalis ab eo absconditus; fortasse, quia receptans scienter furem, aut alium facinorosum, non videtur minus delinquere, quam idem delinquens, vt dicit Gram. decis. 96. nu. 3. Id tamen veritate nititur, quod abscondens criminosum, nè à ministris Iustitiæ deuinciatur, eiusdem fit criminis reus, per Boer. decis. 287. nu. final. idque adeò, quod si eius Prædij, quod ille facinorosus incolat, dominium habeat receptans, priuaretur propterea illius dominio, vt censet Peguera decis. 36.

25 Ad hanc quæstionem, nu. 5. lib. 1. vbi de Baronibus verba facit, similes viros receptantibus in eorum baronijs, & concludens priuari, ob id posse feudo, eiusque Iurisdictione, quod nota, aduersus barones nostri temporis; bannitos, cœterosque nefarios viros apud se detinentes, & contra quos est in Regno, cap. Regis Roberti incipiens Receptatores maleficiorum.

26 A prædicta autèm assertione complures Doctores excipiunt detinentes consanguineos, & affines delinquentes, etenim grauissimum scelus, quamuis sit receptare latrones, aut alios criminosos id tamen, nisi sint ei cognatione, vel affinitate coniuncti; Ita Petrus Roy, decis. Lituaniæ, 3. nu. 417. in decis. diuers. Franciæ, tomo 2. & concinunt verba Grammatici, decis. 99. sub num. 3. ita quod si quis homicidam sibi affinem occultauerit, nulla veniat plectendus pœna existimarit Hartman. cap. 17. tit. de accusat. lib. 2. verum Osaschus decisione 80. Absoluto igitur nu. 11. mitius eum castigandum ait, quàm alios non coniunctos receptantem; per text. in l. qui cum vno. §. qui filium suum, ff. de re milit. iuncta glos. in l. 2. ff. de receptat. vbi Bart. infert ad statutum puniens receptantes bannitos, nè amplexetur agnatos receptantes; quem sequitur illic, Alex. in Apostill. & in conf. 144. in fine, volum. 2.

27 Hoc etiam casu subsistit restrictio præcedenti conclusioni tradita, vt isthac pœna, ij tantum castigentur, qui scienter receptauerint viros istos, ex omnium assensu: Ideo nunc inuestigandum

28 est, quando dicatur, quis scienter receptasse, ac quomodo talis probetur scientia, & vera erit responsio eo ipso probari, cùm verificatum fuit, notoriè in eo loco illos haberi pro latronibus, aut bannitis, aut publicam in eo esse vocem, & famam, iuxta notata à Peguera adducta decis. 36. num. 8. & 9.

29 Furti autem pœnam ausugiunt duo personarum genera; Primum quippe genus est eorum, qui bona tenentis ludum furatur, in ea tantum domo, in qua ludum tenet, quam conclusionem mille auctoritatibus comprobat Farinacc. in sua praxi crimin. quæst. 109. num. 141. adeò quòd neque ciuili actione conueniri, aut condemnari possit ad restitutionem rei furatæ l. 1. §. quod autem ff. de aleæ vsu, & Aleator, idemque Farinacc. defendit eadem quæstione, num. 142. Alterùm genus est eorum, qui sibi debitum non valentes exigere ob defectum iustitiæ, vel probationem, tantumdem furantur Innoc. in cap. olim el primo, de restitut. spoliat. & Felyn. in cap. 1. sub num. 15. de Iudic. omitto tertium genus eorum, qui famæ nè pereant, eam surripiunt quantitatem, quæ sit eis necessaria pro victu illius diei, quia tunc non dicerentur alienum rapere, vt alibi scribo.

30 Reliquum est, periucundam, & vtilem citra dubium proponere quæstionem illam, si furtum operetur tacitam hypothecam in bonis furantis, & propterea sit nè ille præferendus in ipsius bonis, cui primo fuerit res aliqua furata, an omnes simul concurrant, super hæsitatione ista congessit prolixam decis. Viuius, scilicet decis. 451. Pro diffinitione, lib. 2. vbi pro vtraque, tùm negatiua, tùm affirmatiua sententia coaceruauit. Verùm declinat in partem contra hypothecam: At quia confusè, quodammodo fatur in eius non audeo propendere opinionem, quamuis neque ab ea discedere, nam laquedoniæ sum, vbi multitudine librorum, cum indigeam veritatem iuxta morem inuestigare non valeo, nec ab ipso relatos percurrere auctores.

31 Omne demum, & quodcunque furtum ex suo genere esse mortale, probat Diuus Thom. 2. 2. q. 66. artic. 6. & cap. final. 14. quæst. 6. cap. fures cum trib. seq. de furt. nisi tamen in certis quibusdam casibus, eorumque primus si in parua, seu læui re commissum fuerit, teste Nauarr. in Enchirid. cap. 17. à num. 2. vbi huic restrictioni alias addit limitationes, eamque præsertim, quam ponit in vers. secundo, quod qui furator, & scribit etiam Reginal. in tract. de prudentia, & cæteris in confessario requisitis cap. 9. sectione 1. sub num. 2. ac rursus, nu. 8. scilicet si aliqua vestiatur circumstantia, nempè si eam rem, quamuis læuem, tanti ille faciat, cui surripitur, vt ex illius iactura magnam concipiat molestiam, vel inde necessitatem notabilem patiatur, quia pauper est, vel notabile damnum, quia ex illa quæstum faciebat; exemplificant, & in furante subulam sutori, acumq; sartori, qui aliam nō habebat & cogatur propterea dimittere laborem, admittit etiam Rebell. de oblig. iustit. p. 1. lib. 3. q. 15. sect. 2. nu. 7. Aliud ex eod. Nauar. nu. 136. colligo exemplū de furāte minutatim aliquam rem minimam nēpè obolum, quæ iteratis vicibus cōtinuata coalescat, & fiat grauis. Si tamen ab initio, eius fuerit animus furan-

furandi notabilem summam multiplicatis furtis nam tunc constituit ipsum reum notabilis iniuriæ proximo illatæ prædictæq; conclusioni assentitur, altera tamen ratione adductus Rebell. ead. q. 15. sect. 4. Eiusmodi autem fures non tantum res, quas surripuerunt restituere tenentur; Verùm etiam expensas à Domino factas in quærenda re furata, eas scilicet, quas vir prudens, & bonus facere debuisset, quia eorum causa fuit, nec tantum fur, sed etiam quiuis alius malefactor, vt idem Nauar. admonet eod. cap. 17. nu. 140. lucrum tamen perceptum ex pecunia, alterauè re furata haud tenetur restituere ipse latro, si Rebellus non aberrat vero, adducto tract. par. 2. lib. 5. q. 10. nu. 12.

SVMMARIA.

Haeretici ordinibus nequeunt insigniri, num. 1. cum ampliatione. nu. 3.

Quin ab ordinibus antea susceptis, degradandi sunt. nu. 2.

Dispensationum genera tria sunt, nam aliqua plena, alia plenior, postrema vero plenissima, nu. 4.

Ad beneficia etiam sunt inhabiles ipsi haeretici, num. 5.

Quin etiam obtentis ipso Iure priuantur, postquam in haeresim prolapsi sunt, nu. 6.

Filij insuper, & descendentes haereticorum in tribus casibus, ob istud parentum delictum puniuntur, nu. 7.

Non omnes tamen eorum descendentes, sed vsq; ad certum gradum, & attenta varietate temporum, nu. 8.

Peccatum originale à Patre, non à matre generari ostenditur, nu. 9.

Nobilitas, quæ ex paterno, non materno genere prouenit ostenditur, nu. 10.

Cap. statutum el 2. de haeret. in 6. comprehendit etiam bastardos, nu. 11.

Item spurios, incestuosos, & alios quoscumque illicito coitu natos, nu. 12.

Non tamen eos, quorum parentes pœnituisse constat, nu. 13.

An autem comprehendat relapsorum poenitentium soboles discutitur, nu. 14.

Relapsi, & emendati, an dicantur incorporati Ecclesiæ vnitati, nu. 15.

C. prædictum statutum amplexetur nè eos tantùm filios, qui post haeresim paternam nati sunt, an etiam qui anteà? nu. 16.

Filij haereticorum vtrum beneficijs ante haeresim paternam obtentis priuentur, num. 17. 20. & 21.

Filij committentium crimen lesę maiestatis, neque obtentis ante crimen paternum, neque postea spoliantur, nu. 18. & nu. 22.

Filius antequam generetur dicitur esse in patre secundum corporalem substantiam, num. 19.

Cap. iam dictum statutum restringens ad secundum gradum inhabilitatem filiorum haereticorum ad beneficia; an his temporibus subsistat, etiam respectu Episcopatus, sed vlterior gradus impediat etiam ad illum ascendere, nu. 23.

Fautores, receptatores, & defensores haereticorum, quibus veniant plectendi pœnis, nu. 24.

Istorum filij sunt inhabiles ad obtinenda beneficia. nu. 25.

Sed obtentis antea, vtrum ipsi spolientur, numero 26.

Filij haereticorum, à paterna liberantur potestate, nu. 27.

Haereticus, vt quis reputetur, quæ concurrere debeant, nu. 28.

Propositionum genera sex esse insinuatur, & quæ haereticales sint, nu. 29.

Haereticum, quem esse, aut haereticales dixisse propositiones, testium assertionibus probatur, num. 30.

Vtrum verò duorum testium assertio sufficiat? num. 31.

Testis quando dicatur omni exceptione maior, num. 32.

Testibus singularibus probetur, nè quem esse haereticum, nu. 33.

Testes alioquin inhabiles: vtrum, & quando censendi sint idonei in crimine haeresis, nu. 34.

Alijs modis præter testium dicta, verificari istud crimen ostenditur, nu. 35.

Testes cogi, aut compelli possint, nè ad ferendum testimonium, nu. 36.

Laici censuris compelluntur ab Ecclesiasticis, ad testificandum coram ipsis, nu. 37.

Testimonium dicturi, an possint, è domo propria, aut Ciuitate inuiti extrahi, vt testificentur, nu. 38.

Differentia, quæ sit inter haeresim, & schisma, num. 39.

Irregularis sit nè quis, eo ipso, quod schismaticus est, nu. 40.

Haereticorum alij sunt pertinaces, alij pœnitentes, nu. 41.

Pertinaces qui sint, nu. 42.

Sub ista pertinacium specie contineri impœnitentes demonstratur, nu. 43.

Pœnitentes verò, quando existimentur, numero 44.

Sponte redire, quando dicantur, nu. 45.

Item quando incontinenti reputentur redire, num. 46.

Abiuratio quid sit, nu. 47.

Abiurationem quatruplicem esse probatur, numero 48.

Quæ

Capitulum XXVI.

IVsta hęreticorum punitio, pręter alias, quas statuit pœnas, voluit hęreticos debere incurrere irregularitatē, teste Suar. to.5. disput. 43. sect. 1. n. 2. ideo vetuit illis, tūm in hæresi perdurantibus, tūm pęnitentibus, & absolutis suscipere ordines,
1 vt inquiunt Speculat. in tit. de dispensat. §. iuxta. nu. 16. Sylnest. verbo irregularitas, vers. 24. quæritur sub nu. 15. Nauarr. in manuali, cap. 27. nu. 205. vers. tertio dico, Angel. verbo irregularitas, nu. 24. Mariol. tract. de irreg. lib. 5. cap. 46. num. 1. & Vgolin. eodem tract. cap. 36. nu. etiā 1. & alios congerit nouissimè Garsias in tract. de benefic. p. 11. cap. 10. nu. 80. Nec non Suarez citato, nu. 2. explosa contraria Sayri resolutione, qui in suo Thesauro casuum conscientiæ, lib. 7. cap. 12. nu. 16. sequtas Cosmum Philiarchum, p. 1. lib. 4. cap. 15. vers. at si altera conditio desit, inquit neminem incurrere irregularitatem ob crimen hæresis secundum se, & simpliciter sumptum.
2 Quinimmò eos degradandos etiam esse ab ordinibus, quibus antea insigniti erant, probat tex. in c. excommunicamus, §. 1. iuncto c. penult. de hæretic. odit namq; Deus sacrificia hæreticorū, & proijcit à se, ac detestatur fœtorem eorum; clauditq; nares suas quotiescunque congregati sunt in nomine eius, c. odit 1. q. 1. idque adeo, quod si eos pœ-
3 nituerit, & propterea ad fidem reuersi fuerint, ordinibus nihilominus insigniri nequeant, quod pręter auctores relatos, tuetur Felyn. in c. eam te, nu. 12. de rescript. & Pegna in suis commentarijs ad directorium Inquis. Eymerici, p. 3. comment. 162. vers. Ac primum, & probatur etiam ex verbis tex. in cap. 1. causa 1. q. 7. idq; subsistit, quamuis prætera abiurauerint hæresim per Vgol. citato c. 36. nu. 3. Nauarr. consil. 6. An bulla, de hæret. in antiq. siue 19. in nouis, Sayr. lib. 5. Decis. Aur. tit. 6. decis. 5. iccirco reijcienda est contraria Carrer. sententia in tit. de Hæret. nu. 154. seu 9. nunc de pœnis, nu. 18. negans hoc verum, quando reuersus est, & abiurauit per tex. in c. saluberrimum 1. q. 7. nam textus ille potius aduersatur, quā suffragatur eius dicto: asserit enim prædictum pro magno debere habere beneficio, si adempta omni spe promotionis, in quo inuenitur ordine maneat, modo iterata tinctione non fuerit maculatus: ostēdit igitur genericè illi nefas esse ordines suscipere; quinimmò, quod in susceptis toleretur, ex dispensatione potius, quā ā iure procedere credendum est, cum glos. final. in Sum. 1. q. 7. assentitur locatus verbo Hæreticus, nu. 33. solet autem
4 multipliciter cum illis dispensari: Nam plerumq; semiplena in hac re dicitur dispensatio illis concessa, si eisdem permittat ordines suscipere minores: nonnunquam plena, si ad Sacerdotium ascendere elargitur, quandoq; plenior, si ad Episcopatum: postremò verò plenissima, eaq; raro, cùm ad omnes ordines, atq; dignitates facultas datur, ex glosa finali hanc quatruplicem distinctionem tradente, in c. nos consuetudinem. 12. dist. quod si ordinari hęreticus ausus est, an susceperit caratherem dixi Rub. 1. nu. 25. addo Greg. de Valent. annuentem disput. 9. q. 3. Puncto 1. in princ. tom. 4.
5 Ad beneficia quoq; hæreticum inhabilem esse dicit Rebuff. in tract. de pacif. possess. nu. mihi 195. est tex. in c. 2. §. Hæretici de hæret. in 6. atque adeo, vt nec possit ad Patronatum beneficium præsentari ex Lamber. tract. de Iure patron. lib. 2. p. 1. q. 9. art. 6. nu. 1. & 12. idq; etiam si tantum esset de hæresi suspectus, nec se ab illa purgauit, vt ipse Lamber. adiungit in adducto, nu. 12. quin etiam, neq; Ecclesias fundare conceditur hæretico huic ad finem acquirendi Ius Patronatus, vt defendit Paul. de Citadin. In tract. de Iure Patron. p. 3. q. 5. nu. 16. vers. 6. sic responderi; ex quibus euidenter constat; quód si illis collatio fieret alicuius beneficij, nullius validitatis illa foret, per Alex. de Neuo, in addit. ad Abbat. in c. vergentis post nu. 4. de hæret. id in filiis hæreticorū, eorumq; nepotibus asseuerantem, vt multò magis idē in hæreticis ipsis verū esse firmandū sit.
6 Obtemptis autem ante hæresim ipso Iure priuatur, postquā in illam prolapsus est, & concludit Gemin. in c. quo Iure nu. 11. Ibidemq; Præpos. dist. 8. Fel. in c. 2. post nu. 4. vers. & adde de Rescrip. Anch. consl. mihi 293. vltra alia, propè finem, cuius verba actentè quidē perpendenda sunt, ne videantur primo aspectu contradicere; eandem præterea firmat conclusionē milis suo Reper. verb. hæreticus, Diaz. in prax. crim. canon. c. 106. & communiter Doct. in d. c. vt commissi, testaturq; Couar. lib. 2. variar. resol. c. 8. post nu. 4. vers. nihilominus, probatq; etiā Pegn. ad Director. Eymer. p. 3. q. 113. comm. 162. §. illa verò, cum seq. & alij mille amplexantur, quos refert, & sequitur citatus Garzias, rationes adiungens in eodem tract. & capite superius relato à nu. 59. necnon Sancius in suo opere morali, lib. 2. c. 26. nu. 6. idq; pręsertim hoc tempore subsistit per constitutionē 29. Pii V. cùm ex Apostolatus; quibus illā adiungo rationem, quod Hæreticus nihil potest possidere iuxta glos. 1. in adducto c. quo Iure, inde prodiit, quod impetranti beneficium ob crimen hęresis à possidente commissum non obstare Regulam de annali, quamuis ille eiusdem annalis non meminerit, conclusit Rota teste Cassador. in Regul. Cancell. decis. 14. Propositum fuit, prodijt insuper quòd isto maculatus crimine beneficia renunciare nequit, quæ tunc reperitur possidere, vt inquit Diazza in eod. cap. 106. nec quicquam ageret, si resignaret, quia præfatam resignationem non subsistere dixit Sancius dicto cap. 26. nu. 9. Azzor. tom. 1. instit. moral. lib. 8. cap. 31. quæst. 8. & ipse in cap. 23. num. 122. in fine, declarauitque Pius V. in prædicta sua Constitut. 29. quamuis in cap. de homicidiis, scilicet 23. huius Rubr. dixerim contrarium in alijs criminibus etiam homicidialibus, & ibi videre licet in vers. Altera differentia propè num. 123.

Huius criminis enormitas, vsq; adeò protenditur vt nedùm iura puniant personam committentem illud, at quādoq; aliam peccati minimè consciam, dùm pœnam contra hæreticos constitutam, ad illo-
7 rum descendentes extendūt in tribus casibus, quorum primus illos priuat hæreditate paterna, iuxta l. quisquis, & l. fin. C. ad l. Iul. Maiest. qui text. lametsi loquantur de committentibus crimen læsę Maiest. humanę, ex eis tamē multo magis est inferēdum, & idem

idem decernendum contra aberrantes à fide, &
Deum, Dei Filium Ieſum Chriſtum offendentes
quemadmodum ad illos iuſtè ampliauit Innoc.III.
prædictarum legum Decretum in c. vergentis, de
hæret. Etiam reſpectu alimentorum, & dotis fœ-
minæ de iure præſtandæ; ita quod neque Fiſcus,
vbicunque eſſet eorumdem hæreticorum hæres
teneretur ipſos filios alere, aut dotem perſoluere,
teſte Rebell.tract.de obligat.Iuſt.p.2.lib.5.q.4.nu.
32.& 33.quamuis, tùm dotem, tum alimenta ſub-
miniſtrare deberet alijs in caſibus, in quibus bona
eidem Fiſco addicarentur, ex Bal.Soc.Lara, & alijs,
quos refert, inſequiturque Barboſ. in Rubric. ff.
ſolut.Matrimon.part.4.l.1.num.84. Alius eſt ca-
ſus, illos inhabiles reddens ad ſucceſſionem,
cuiuſcunque alterius, tàm conſanguinei, quam
extranei, tám ex teſtamento, quam ab inteſta-
to ex ead.leg.quiſquis, & c. vergentis; Nouiſſimus
prædictos inhabilitat ad ordines, & beneficia quæ-
cunque Eccleſiaſtica, aut officia, ſicuti eorum pa-
rentes. Quod autem de ordinibus tetigi, ne hæreti-
corum filij valeant ad illos aſcendere, ſcribit Alfon.
Hoiedan.tract.de incompat.beneſ.p.1.c.vlt.nu.6.&
Maiol.tract.de irreg.lib.5.c.46.nu.5.verſ. Eccleſia,
& mouentur auctoritate textuum id de beneficijs,
& officijs conſtituentium, ab illisq; arguunt à ma-
ioritate rationis, & concludunt prohibitionem illo-
rum Iurium multò magis, multoq; conuenientius
completi ordines: quod ipſe exiſtimo ſatis ex-
preſsè probari in c.quando 24.diſt.præcipiente Epi
ſcopis volentibus ordinationes facere, vt ante om-
nia ordinandos euocent, qui feria quarta ante ordi-
nationem ſe debeant præſentare conſpectui ipſo-
rum, vt perquirant omnia in eo capitulo contenta,
& inter cœtera ordinandorũ genus, cõcinit textus
Concil.Trid.in c.7.ſeſſ.23. de reform. Sed hoc ge-
nus non aliud ſignificat, quam præ cœteris illorum
hæreſim, ergo id expreſsè traditur in prædictis Ca-
pitulis, nec cuiquam de hac re dubium eſſe debet;
Quod autem hæreticorum filij nequeant beneficia
conſequi, dixerunt allegati Hoied. & Maiol. & an-
tea textus in c.2.§.hæretici, de hæretic.& c.vt com-
miſſi §.priuandi d.tit.in 6.Itidem.& penſiones, San
cius in ſuo opere Morali.lib.1.cap.28.nu.36.

Iſthæc autem prohibitio inhabilitans deſcen-
dentes ad beneficia, & reliquas dignitates, non vtiq;
8 illos omnes afficit, ſed conſtitutos tantum in gradu
expreſſo, conſiderata temporum varietate: nam
olim deſcendentes, vſq; ad ſecundum gradum in-
cluſiuè, & indifferenter complectebatur ex ordina-
tione Inn.IV.in commiſſ.per eum factis ſuper hæ-
retica prauitate, iuxta gloſ.in c. ſtatutum el 2. verſ.
Innocentij, indicato tit.& lib.vel potius, vt ipſamet
gloſ.aſſerit, id proceſſit ex conſtit. Innoc.III. in c.
vergentis, de hæret.& dixit etiam Io.Monach.cita-
to c.ſtatutum in princ.proceſſit inſuper, ex conſtit.
Alex.III.in c.2.§.hæreticj, de hæret. Sed deinde il-
lam Boniſ.VIII. coarctauit ad ſecundum gradum
ex paterna tantùm linea, ex materna verò primum
gradum declarauit non excedere, in c. ſtatutum el
2.de hæret.in 6. nec tantum primum gradum non
excedit, cum mater eſt hæretica, eiuſq; filius, & fi-
lia ſint inhabiles, ſed etiam cum Auus ex mater-
na linea, & ideo ſi Genitor ſit hæreticus, inhabiles
propterea dicantur omnes eius filij, tám maſculi,
quàm fœminæ, nepoteſque ex maſculo, non
autem ex fœmina, vt ſcribit gloſ. in eodem cap.
ſtatutum, verſ. inane, & Anton. Gomes. variar.
reſolut. cap. 2. num. 4. tom. 3. ac Pegna in com-
mentarijs ad Directorium inquiſit. part. 3. quæſt.
115.comment. 164.§.quantum, quam verò ob ra-
tionem ſeuerius puniuntur poſteri ex delicto pa-
terno, quam materno, expedit non ignorare, &
eam reſcribit Pegna adducto comment. §. quod
ſi quæras, ex auctoritate Iacob.Butric.in l.1.C.de
hæred.inſtit. quia magis timetur audacia filiorum,
quam filiarum; Ipſa tamen non ſatisfacit, quia
tunc neptes ex maſculo non comprehenderentur,
ſed vtique nepotes ex fœmina, & tamen in vtro-
que caſu verius eſſe contrarium non dubitatur,
quare veriorem illam eſſe rationem opinor, quam
tradit Ioannes Monach.ſuper eodem cap.ſtatutum
num.2.nempe, quia vir eſt dignior, ex l. 1. ff. de ſe-
nat. ob idque debeat in eo conſiderari maior inſe-
ctio, cum maiori bono maius malum opponatur,
9 & concinit Theologorum conformis ſententia
peccatum originale à Patre, non á Matre generari
in tantum, quod ſi materialiter ex carne humana
generaretur aliquis, aut ſolo mulieris ſemine abſq;
coitu virili; originale quidem non contraheret
peccatum, ſicuti, neque illud contraheret vniuer-
ſum Genus humanum ſi Eua tantum, non etiam
Adam peccaſſet, quemadmodum verſa vice na-
ſcerentur profectò omnes in peccato originali ſi
Adam ſolus, & non Eua etiam peccaſſet D. Thom.
2. 2. quæſt. 81. artic. 5. ob idque non mirum ſi no-
10 bilitas ex genere paterno proueniens, non mater-
no attendatur, ex Philippo Probo ad Ioan. Monach.
ſupracitato, cap. ſtatutum, nu. 9. eiuſque dictum fo-
uet tex.in l.liberos.ff. de Senat. vbi hoc notat Bald.
ſubdens hoc aduertendum contra iactantes nobi-
lem habere matrem, cujus auctoritate, cùm Ro-
mæ eſſem reprehendi quendam amicum ob nobi-
litatem matris ſuperbientem, ac ſi Rex eſſet, aut
nobilis ex paterno ſanguine foret, non tamen ne-
go, quin nobilitas á patre deriuata ſplendidior, il-
luſtrior, luculentior, ac clarior appareat ob nobili-
tatem matris, ſicuti ignobilitas Genitoris minus
obſcura; minuſque obiecta, & propterea nobilitas,
aut ignobilitas matris aliquid addat ad nobilitatem
aut ignobilitatem liberorum, iuxta notata per Ti-
raq.tract.de nobil.cap.18.nu.26.cum 29. id aucto-
ritatibus Poetarum, & aliorum ſcriptorum, iuxtà
morem comprobantem.
11 Conſtitutio autem relati, cap. ſtatutum, comple-
ctitur non tãtùm legitimos, & naturales, at inſuper
naturales tantum, quos vulgus baſtardos nominat,
ex gloſa inibi, verſ. volumus, Ioan. Andr. poſt nu. 1.
verſ. in gloſ. ſupra dixit, & Franch. nu. 4. Alex. conſ.
60. viſa legitimatione, nu. 11. verſ. tertius caſus. vol.
2. Gondiſſal. tract. de Hæret. quæſt. 23. num. 3. &
Lambert. tractat. de Iure Patron. lib. 2. par. 1. quæſt.
9. artic. 6. num. 11. licet contra teneat Ioann. Mo-
nach. eod. cap. ſtatutum, nu. 6. ibidemque Probus,
num. 21. cum ſeq. & propterea Couar. lib. 2. var.
reſol. cap. 8. num. 3. decipitur dùm citat Ioann. Mo-
nach. ad probandam primam opinionem; Præte-
rea iam dictum caput ſtatutum non modo de na-
12 turalibus tantum arbitror eſſe intelligendum, ve-
rum de ſpurijs quoque, inceſtuoſis, & alijs natis ex

quocunque alio coitu damnato, Pegna in comment. ad Directorium Eymerici.par.3.quæst.114.com. 163.§.in hac quæstione,& sequitur Couarr. dumtamen pater sit certus in eodem nu.3.in fine,per auctoritatem Cyni in l.quisquis, num.4.quæst.4. C. ad l. Iul. Maiest. Alber. quæst. 8. & Bald. post num. 6. est tamen verum, quod non omnium Hæreticorum filij, aut nepotes comprǽhensi apparent in ipso,c.statutum, sed illi dumtaxat, quorum Patres hæreticos esse, aut hæreticos decessisse probantur, non illorum quos emendatos esse constiterit, ac reintegratos Ecclesiæ vnitati, & pœnitentiam ex mandato illius suscepisse, vt in eodem illo c.refertur.

14 Sed an filios relapsorum, & pœnitentium amplexetur tex.ille, non exiguum est dubium, quandoquidem respondendum videtur affirmatiuè, per glossillibi vers.incorporatos,& Io.And.nu.2.Franc. in vltim.verbis,Simanch.de Catholic.instit. tit. 29. nu.17.Ioan.Royas tract.de hæret.part.2. assert.42. nu.337.Pegnam. ad Directorium Eymerici, p. 3. q.115.comm. 164. §. circa secundum, & per subscriptam rationem, quia Canon ille excipit filios

15 hæreticorum, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos Ecclesiæ vnitati, sed relapsis quamuis emendati Ecclesiæ non incorporantur, quia fine audientia sęculari Curiæ puniendi relinquuntur ex c.ad abolendam,de hæret.etiam si sponte venerunt & proprium crimen confessi sunt, vt tenet Simanch.de Cathol.instit.tit.57.nu.21.cum sequenti, cuius contrariam sententiam acriter defendit doctissimus Pegna in eisdē Commentarijs ad Eymericum in Directorio inquisit. par. 3. comm. 12. §. Sed quid si relapsus, vbi sicuti illam æquiorem asserit nat, ita ipse veriorem reputo ob auctoritatem tanti viri,ac rationes,& doctores ab ipso citatos,ob quam eandem rationem locatus in suo opere inquisitorum §.filij, nu.7. existimauit relapsos non reincorporari Ecclesiæ vnitati, & consequenter illos esse comprǽhensos in adducto cap.statutum, vbi tamen Gemin.in §.hoc sanè,in fine,contrariam firmauit sententiam,quam sequitur Repertorium inquisitorum,verbo filij, §. nunc videndum, vers. sed circa prædicta, Alfonsus Montaluus legum Castellæ interpres.l.2.tit.25.par.7. vers. est ergo conclusio,& Decanus Segouens.tract. de hæret. c. 18. eamque mitiorem esse opinatus est inibi locatus, qui sub nu.6.plures refert rationes,& à Gemin.positas,hanc partem comprobantes; quæ quidem resolutio animo meo vehementer sedet,à qua non vtique me remouet assertio illa, quod Curiæ sęculari traduntur, vt pœna capitis plectantur, nam ea non obstante adhuc credo tenendum, eos esse reincorporatos vnitati Ecclesiæ, tanquam admissos ad Ecclesiastica Sacramenta,puta, Pœnitentiam, & Eucharistiam, cap.super eo, de hæretic.in 6. & scripsit Ioan. Arelat. in tract. de hæret. notab. 46. num.2.& Eymeric.in suo Directorio Inquisit.par. 3.quæst. 100. quod sanè credo sufficere,vt quis dicatur Ecclesiæ vnitati reintrusus, tùm ex ratione illa,quod de his,qui foris sunt, nihil ad nos, tùm ex textu in adducto cap. super eo, recipiente illos ad Gremium,nec refert illius traditio facienda Curiæ sęculari. Cùm,& alij multi laicali potestati ab Ecclesia tradantur, quos tamen Catholicos esse, neque ab illius vnitate vnquam deuiasse constat:præterea clarum est hæreticum reuersum ad fidem non amplius dici posse hæreticum, cap. dicit Apostolus 24. quæst. fin. licet autem ius posterius in dicto cap. ad abolendum §. illos,restringat hoc dictum respectu pœnæ temporalis, atque ideó traditur Laico Iudici puniendus, quia tamen in alijs hæreticorum pœnis non expressit idem, non vtique videtur in eis recessum à dispositione Iuris antiqui, vt respondet Gemin. & rectè quidem super eodem §.in fine.

16 Alterum non minoris difficultatis in hac re occurrit dubium, an textus dicti cap.statutum, el secondo, & alij similes complectantur filios tantum natos post hæresim paternam, an alios quoque antea procreatos? Cuius resolutio apud Doctores dubia nimis apparet; quibusdam namque placuit affirmatiua opinio, ob idque asseuerant pœnam illius canonis, ita compescere liberos genitos ante delictum parentis, sicuti, & post illud natos, cuius opinionis fuerunt Alphons. à Castro, tractat. de iusta hæret.punit.cap.vltimo,& lib.de Potestat. legis pœnal.cap.7.Correlar. 1. Gundissal.à Villadiego tract.de hæret.quæst.23.num.5. Couarr. lib. 2. variar.resolution.cap.8.num.5.vers.quarto, solet, & videntur firmare Ioann. Andr. in cap. vt commissi, num.4.vers. priuandi de hæret. in 6. ibique Gemin.§.priuandi,post num. 4. Henric. Boic. in

17 cap.vergentis, num. 12. de hæret, atque alij plures opinantes filios hæreticorum priuandos esse, aut etiam ipso iure priuatos dici beneficijs impetratis antequam pater commiserit istud crimen; non etenim eorum isthæc sententia subsistere potest, nisi praesupponatur prælatos filios ortos priusquam in hæresim ceciderit parens, hanc præterea opinionem comprobant sanè asseuerantes hoc idem sibi locum vendicare in crimine læsæ maiestatis hu-

18 manæ, vt Salyc.in adducta l.quisquis, & Gigas lib. 3.de crimine læsæ Maiestatis, quæst. 5. quàm sententiam ipsi confirmant aliquibus rationibus, & auctoritatibus, ac præsertim auctoritate præfati cap. statutum, punientis filios illorum, quorum patres tales esse, ac tales decessisse probantur, ergo, vt prædicti filij puniantur pœnis illis, non initium, inspiciendum esse censuerunt, sed exitum parentum, ex verbis eiusdem Canonis asserentis, hoc si eorum Patres hæreticos esse, vel hæreticos decessisse probetur.

Alijs verò, & numero maioribus contraria arrisit sententia, & concludunt natos tantum post delictum Parentum, illius, & consimilium canonum pœnis affici, vt Calder. cons. 3. an filij orthodoxi sub Rub.de hæret.Henric. Summ. Thæol. Moral. lib.14.cap.5.§.4.Præpos.in cap.quo Iure 8. dist. Tiraq.de Iure Primogen.quæst.31.num 4.Paris.cons. 2.& si Iudæum esse,num. 183. volum. 4. Iul. Clar. §.hæresis,num.15.& Anan. in cap.vergentis, num. 18. de hæret. subdens hanc partem videri æquiorem, magisque fauorabilem, eamque tenent, & longa disputatione differunt, & defendunt Ludouic.Molin.de Primogen.Hispan. lib. 4. cap. vltim. & Simanc.de Cathol.instit.tit.29. à num. 23. referens alios eandem insequentes opinionem, quam etiam alij concludunt veram esse in filijs committentium crimen læsæ Maiestatis, vt Cyn. in dicta l.quis-

l.quiſquis,num.2. & Clarus §.læſæ Maieſtatis, nu. 12. communemq; dicit Alciat. conſ. 467. num.7. & genericè loquendo Regulam conſtituit vniuerſalem, Afflict. in cap.1.§.gloſa tertia, num. 27. quæ ſit prima cauſa benef. amitti inquiens, & propterea datur Regula, quod vbi tractatur de incommodo, delictum Patris non noceat filijs natis ante delictum, ſecus poſteà natis, & Cyn. in leg. 2. num. 1. C. de libertate, & eorum liberis, ſequiturq; Diuus Auguſtinus Epiſtola 75. expreſsè aſſeuerans, non imputari filijs peccata parentum, quæ poſt eorum natiuitatem à parentibus committuntur, & refertur in c non imputantur 1. quæſt.4. ac rurſus, quæſt.42. ſuper Deuteron. idem in hæc verba ſcripſit, filium natum ante peccatum patris eſſe prorſus à pœna immunem, quia non trahit aliquid ex patre, qui iam natus erat, quando pater eius peccauit, quam eandem ſententiam profert Conſtantinus Imperator, reſcribendo Maximo Vrbis Præfecto, dùm mandauit ad ſeruitutem reuocandum á Patrono libertum cum ipſo ingratum, & quadam iactantia, vel contumacia ceruicem aduerſus ipſum erigentem, huiuſque offenſæ contrahentem culpam; quod etiam obſuturum filijs naſcituris, vt ſint ſerui, quoniam illis delicta parentum non nocent, quos tunc ortos eſſe conſtiterit, dum libertate illi potiebantur, vt in l.ſi manumiſſus C. de libert. & eorum liber. ibidemq; Paul. de Caſtr.in final.verb.notabiliter explicans l. illam procedere, etiam ſi mater ingenua eſſet.

19 Hanc præterea concluſionem fouet ratio illa phyloſophica, quòd filius antequam generetur dicitur eſſe in patre ſecundum corporalem ſubſtantiam, & ſecundum potentiam generationis actiuam, Simanc.indicata rubr.29.poſt nu.15.& Ambroſius Catherina in lib. de peccato originali, diſput.6.exinde legimus Leui legitimatum fuiſſe in lumbis Abrahæ, quando ille decimatus fuit, eaſque ſoluit Melchiſedech.ad Hebr.7. & expreſſis comprobauit verbis hanc phyloſophicam rationem, D.Auguſt.lib.10.ſuper Geneſim cap.19.& 20. Inquiens fuiſſe nos in Adam, non ſolum, ſecundum ſeminalem rationem, verum etiam ſecundum corpolentam ſubſtantiam, quod tamen explicat D. Thom.in 1.part.Summæ q.vlt.art.2. ad quartum, & ſequitur Gulielm.de Benedi.t.in repet.cap.Raynutius, verbo mortuo itaq; teſtatore el 2. nu.33. de teſtam. & dicunt, non eſſe intelligendum Auguſt. dictum, quod in Adam actu fuerit, aut ſeminalis ratio cuiuſcumque hominis propinqua, aut corpolenta eius ſubſtantia, ſed vtrumque fuerit in Adam ſecundum originem; nàm, & materia corporalis, quæ miniſtrata eſt à matre, (quam vocat corpolentam ſubſtantiam) deriuatur originaliter ab Adam, & ſimiliter virtus actiua exiſtens in ſemine patris, quæ eſt hominis propinqua, ratio ſeminalis, hinc Bald.ſcripſit in cap.quæ in Eccleſiarum num. 86.de conſtitut.quod filius eſt nomen naturæ, ſcilicet geniture caro, eo quod, ex carne parentis deciſa, & ex lumbis parentis tranſmiſſa per vias ſeminales, quare idem Auguſtin. affirmat in eodem cap.19.quod ſicut in Adam peccante, qui in lumbis eius erant peccauerunt; ſic Abraham dante decimas, qui in lumbis eius erant, decimati ſunt; peccante igitur, & decimante dicit Auguſtinus, itaque poſt peccatum commiſſum, poſtq; decimas ſolutas, nimirum ſi exemplum legimus de Leui, quod tunc decimatus fuerit, atque inde quærunt Theologi rationem diuerſitatis, cur dicatur decimatus tunc Leui, & non Chriſtus, & reſpondet Magiſtr. ſentent.lib.3.diſt.3.§. cum autem, & D.Thom.cit. ato art.2.ad 4.argumen. aiuntq; id eueniſſe, quia Chriſtus non ſecundum legem communem, ſcilicet per carnis libidinem, aut ſecundum ſeminalem rationem natus eſt; ſiquidem virtus actiua non eſt deriuata ab Adam, cum corpus eius non ſit formatum virtute virilis ſeminis, ſed operatione Spiritus Sancti.

Ex prædictis infutanda videtur reſtrictio Sancij eodem cap. 28. ad natum tantum poſt ſententiam condemnantem parentem; nam licet excludatur procreatus ante delictum, quia lumbi nondum erant infecti; tempore verò delicti patrati, quamuis ante condemnationem, vtique erant infecti, nimirum ſi poſt delictum parentis contineatur ſub diſpoſitione præfati cap. ſtatutum; dùm caro eius fuit in radice infecta tempore patrati facinoris, atque ideò, vt inquit Bald. Rubiginem contrahit á linea iam infecta, in l.2.vlt.notab. C.de libert. & eorum liber.quod vtique ei non contingit qui ante tale delictum in lucem prodijt: cui quidem opinioni ſuccurrit, etiam diſtinctio illa perpulchra, vt quantum ad pœnarum genera diſtinguendum

20 ſit, vtrumnè ante parentis delictum nati ſint filij, an poſteá, vt anteà natis minimè obſit, quó verò ad fauorabilia non ſit talis diſtinctio facienda, & proſit tàm anteá, quàm poſtmodum ortis, ex Bald.in adducta l.2.poſt nu.8. verſ.item nota quòd diſtinctio, & gloſ.in l.2.verſ.pertinet ff. de decurion. Alber.in l.Imperialis §.his illud C.de nupt.& Tiraquell.tractatu de iure primogen. q.31. nu.5. Licet reſpectu dignitatum, & honorum admittat eandem diſtinctionem Io. de Platea in l. cum adoptiuum C. de decurion.lib.10. affirmans, filium Senatoris natum antequam parens eſſet Senator, non dici filium Senatoris.

Tandem huic ſententiæ fauet cap 1. Concil. Toletan.XIII. nam ex eo non minima coniectura deſumitur, prudentiſſimos illos Patres ſentiſſe, ne quis ante hæreſim parentis natus iuris pœnis afficeretur, dum Sacer ille conſeſſus indulget parentibus iſtis.& illos ad priſtinos honores ex munificentia reuocat, eorumq; filios natos poſt patratum ab eis crimen; ergo quomodo clarius id poterit probari? Si etenim tanta indulgentia pientiſſimi Patres illi vſi ſunt, cum facinoroſis ipſis, eorumq; liberis poſt delictum procreatis, conuenientiùs ſanè illa vſi eſſent cum filijs anteà natis, ſi illos reſtitutione huiuſmodi indigere cognouiſſent: ex quo Canone optima quidem ex ratione permulti Doctores non carpſerunt, ſed ex verbis ipſis deſumpſerunt concluſionem pro nata prole ante crimen, & præſertim Iacob.Simanch.adducta rubr.29.nu.26.& concinit Ioan.Fabri concluſio generica, quòd macula Patris non nocet antea natis, in l. Diuo Marco nu.3. C.de quæſt. nec tantum allegatis auctoritatibus comprobatur iſthæc reſolutio, at multis præterea, & vrgentiſſimis rationibus ab illis adductis, ex quibus Couar. ſelegit quatuor, eaſq; copioſè explicauit loco ſupra citato, quamuis ipſe primam illic firmet in

hac

hac re ſententiam, cuius auctoritas me diù ſuſpenſum detinuit, ac demum omnibus penſatis facere non valui, quin à prima diſſentirer, & ſecundam amplexarer vti veriorem, æquiorem, & communem, pro qua mille Doctores congerit Hieron. de Cauaglios, (quem diù poſtquam hæc ſcripſeram reperi) in tract. pract. quæſt. vol. 2. q. 653. filios eorum à nu. 14. ſubdens fatuum exiſtimandum Iudicem, qui ab hac recederet opinione, quæ tanquam ipſa veritas eſt tenenda in palatijs, & ſcholis, vt ipſe illic ait nu. 30. Iureq; optimo propterea hanc opinionem obſeruantiæ tradendam, admonet D. Ioannes à Vela in tract. de pœna delict. cap. 21. verſ. ſecundò; neque ei oberunt verba Boniſacij VIII. in pluries nominato cap. ſtatutum el 2. Reſponſiones enim multæ dantur à Doctoribus, quas per duas columnas, & copioſius alijs, retulit Simanch. adducta rubr. 29. à nu. 31.

Alteri tamen obiectioni ſupereſt reſpondere, ſed ignoro modum, ſi vera erit ratio ex qua deſu-
21 mitur; dicunt etenim filios hæreticorum priuandos eſſe beneficijs obtentis ante paternum ſcelus, aut vt alij exiſtimant, illis priuatos eſſe ipſo iure; id enim ſi verum, neceſſariò oportet præmittere, quòd eiſdem pœnis illi puniuntur, quibus, & nati poſtmodum; quod autem illi dicantur ipſo iure priuati beneficijs iam dictis, ſcripſit Io. Andr. in cap. vt commiſſi nu. 4. verſ. priuandi, de hæretic. in ſexto, Gemin. eodem illo cap. §. priuandi, poſt nu. 4. Henrich. Boich in cap. vergentis num. 12. & illic Anan. etiam nu. 12. verſ. de crimine autem extra, de hæretic. Præpoſit. in cap. ſatis peruerſum 56. diſt. Imol. in l. in Inſulam ff. ſolut. matrim. & Io. Lupus in tract. de Regno Nauar. par. 5. §. 8. ſubdens hanc opinionem eſſe magis communem, cui videtur ſuffragari text. in cap. fœlicis §. quod ſi quis, de pœn. in ſexto, & ſequitur Roman. ſingul. 693. Scis quod ex condemnatione, & propterea eius auctoritatem falsò, ſed contra morem allegauit Couarr. lib. 2. variar. reſolut. cap. 8. num. 4. pro contraria, & inferius ſcribenda opinione negatiua, quam commendarũt alij non minoris auctoritatis Doctores, affirmantes nec ipſo iure, nec per ſententiam filios hæreticorum priuandos eſſe obtemptis beneficijs priuſquã eorum parentes tale enormiſſimum facinus commiſiſſent, vt Anton. de Butr. in relato cap. vergentis nu. 9. ibiq; Abb. nu. 4. & additio Alex. de Neuo ad Abb. illic Gonzal. á Villadieg. tract. de hæret. q. 23. num. 2. propè finem, Repertorium inquiſit. §. filij, Couar. allegat. nu. 4. in eius calce, Ottalora de nobilit. par. 4. cap. 9. nu. 9. doctiſſimus Pegna ad directorium Eymerici par. 3. q. 114. comm. 163. §. ego verò, & §. tandem, ac demum eruditiſſimus Suarez in tract. de cenſuris diſput. 43. ſect. 3. nu. 2. nullibi enim (inquiunt ipſi) reperitur conſtitutum hæreticorum filios, nepoteſuè antea habitis beneficijs ſpoliari, ſed dumtaxat fieri inhabiles ad obtinenda per cap. quicunque §. hæretici, de hæretic. in ſexto, dùm ait, ipſorumq; filij vſque ad ſecundam generationem ad nullum Eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium publicum aſſumantur, quod verbum, aſſumantur, reſpicit tempus futurum, non præteritum, ideò inducere priuationem obtemptorum ipſo iure, haudquaquam eſt credendum; præterea quiſquis ob delictum inhabilis eſt ad obtinenda beneficia, vel officia, regulariter non cenſetur illis priuatus, quæ tempore commiſſi criminis poſſidebat, ex gloſ. ſingulari in clem. 1. §. ipſius, verſ. obtinẽda, de pœn. vbi Zabarell. nu. 3. verſ. ſecundo, Boniſac. de Vital. nu. 54. & Abb. in clem. 2. nu. 3. eod. tit. illo, vbi regulam conſtituit generalem, quod inhabilitatus ad conſequenda non dicitur priuatus obtemptis; & ſpoliatus habitis non intelligitur inhabilitatus ad obtinenda, cuius Regulæ veritatem in vtroque caſu proſequitur Couar. eodem lib. 2. variar. reſolut. cap. 8. num. 4. & iuxta hanc opinionem tenentem hæreticorum filios non priuari obtemptis, neque ipſo iure, neque per ſententiam, vſu, & pia conſuetudine ſeruari, dicit Clarus in §. hæreſis num. 15. & in eam propendit affatim comprobans Sancius d. cap. 28. num. 28. In quam miſericordiæ plenam propendere magis, libentiusq; animo, & intellectui meo placuit, quam in aliam ſeueriorem, nec tot fulcitam rationibus, & auctoritatibus; nec quidem reluctatur text. in d. cap. vt commiſſi §. priuandi de hæretic. in ſexto; nam prætermiſſis multis rationibus ab eiſdem Doctoribus allatis, eam inſequor, quam Gundiſ. à Villadieg. in adducta q. 23. num. 3. tradit, vt loquatur de beneficijs acquiſitis poſt hæreſim paternam, á quibus concedit facultatem priuandi, vel priuatos declarandi filios prædictos, cuius intellectus vehementer placet, tùm ne §. ille videatur contrãdicere textui, in relato §. hæretici, ſimpliciter loquenti de inhabilitate ad obtinẽda in poſterum, tùm etiam, quia ſi Boniſacius VIII. Inquiſitoribus hęreticæ prauitatis illibi poteſtatem tribuens circa nonnulla pro exercitio officij Inquiſitoris, concederet tantum facultatem priuandi obtemptis ante paternam hæreſim, & ſubiceret pœnam, quam iuſtius illi pati merẽtur, nempè eos priuatos declarandi acquiſitis poſtmodum, non minimum ſequeretur abſurdum: quare reiectis contrarijs firmum remanet axioma illud, vnde huc digreſſi ſumus, vt filij nati ante paternam hæreſim, ob illam non plectantur pœna aliqua, ſed tantum poſteà concepti, idq; potiſſimum firmatur, ex eo, quod nulla lex reperitur, eos nominatim puniens, aut puniri mandans; nec generalis diſpoſitio facta de filijs videtur eos complecti, quos tot leges, quos diuerſa ratio, quos denique tot prudentiſſimi Scriptores ab illa ſeiunxere, á qua reſilire, licet primo aſpectu, videatur Pegna ad directorium Eymerici par. 3. q. 114. comm. 163. §. omiſſis; dum veriorem, ſecuriorem, & vſu receptiorem eſſe alteram, & primo loco relatam aſſeuerat, tamen ab ea poſtmodum prorſus eiſdem in locis recedit, & hanc meam amplexatur; ſcio tamen iam dictam priorem nouiſſimè admiſiſſe Rotam Romanam, coram Peregrino in vna Conchenſ. 6. Martij 1598. cuius quidem deciſionis verba manu ſcripta, multis antea annis perlegi; nuper verò typis data fuiſſe aduerti à Nicolao Garſia in tractat. de beneficijs cap. 10. in ſuperioribus citato, ſub nu. 79. vt propterea dubitem ſi mea contradicens ſententia, his temporibus commendaretur à Iudicibus, Rotæ auctoritatem (vt par eſt) venerantibus; quamuis illius deciſiones minimè faciant ius, minimeq; obligẽt ad iudicandum, vt Rota ipſa non ſemel iudicauit, ex quibus libentius fateor verum eſſe, quod Afflictus noſter cõcludit in conſtit. Regni, Patarenorum nu. 43.

43, emancipatos nempè filios ante parẽtis hæreſim, crimenq; læſæ Maieſtatis, nullam mereri pati pœnam ob illius hæreſim, aut læſæ Maieſtatis facinus; cuius dictum fouetur doctrina gloſæ in l.quiſquis, verſ.non valeat C. ad l.Iuliam Maieſtatis.

22 Filij autem committentium crimen læſæ Maieſtatis in Principem temporalem, non tantum beneficijs obtentis ante patratum à parente crimen nequeunt priuari; verùm neque habitis poſtea, ex Io. Andr. in ipſo cap. vt commiſſi nu.5. Franch. nu.3. & notatur in cap.ſatis peruerſum 56.diſtinct.& cõſequenter habiles ſunt ad beneficia conſequenda, etiam poſt tale crimen, dummodò clerici fuerint, tẽpore quo eorum genitores auſi ſunt in proprium Principem delinquere, vt ſcribit Henrich.Boich in cap.vergentis, num.14.de hæretic.nam ſi tunc laici erant, quia infames de iure ciuili effecti ſunt, ex l. quiſquis C. ad l. Iul. Maieſtat. ideò ſubiungit ibi Henrich. quod eſſet inhabilis ad obtinenda beneficia, ſicuti, & omnes infames, per cap. infames 6.q.1. ſed ſi in Principem Eccleſiaſticum, putà in Papam, aut etiam Cardinalem, eſſent ſanè, & ipſo iure priuati habitis, & inhabiles ad conſequenda, Henrich. d.cap. nu.12. in Epiſcopum verò punirentur pœnis clem.1.de pœn.

Sed quæ poſſit excogitari ratio, qua freti ſanciefunt canones, prolem eſſe caſtigandam in his caſibus pro delicto genitoris, non inquiro, cum & alij, hactenus inueſtigati ſint Auctores, vt non immeritò complures à Doctoribus ſparſim traditas coaceruauerit, Afflict. in ſuperioribus adducta cõſtitutione Pactarenorum à verſ. quærit hic gloſ. ſub nu. 37. At quæ ſit diſtantiæ ratio, ob quam filij quandoque, nempè relatis in caſibus plectuntur aliqua pœna ob genitorum ſcelera; ipſi verò parentes nulla vnquam puniantur propter liberorum facinora, idem Afflict. memorat in eadem conſtitut. nu. 42. per gloſ.illibi, verſ.& eſt ratio diuerſitatis.

23 Reſtrictio autem illa Bonifacij VIII. nè pœna in d.cap.ſtatutum, aduerſus hæreticos conſtituta, & extenſa ad illorum poſteros excedat ſecundum gradum per paternam lineam, videtur hodie non ſubſiſtere reſpectu Epiſcopalis dignitatis, nam vſque ad quartum gradum incluſiuè prohibiti videntur illorum liberi ad Epiſcopalem aſſumi dignitatem, idq; per conſtitutionem Gregorij XIV. de electione Epiſcoporum publicatam 15.Maij 1591. requirentem, vt aſſumendus ad Epiſcopatum natus ſit de parentibus catholicis; nam parentum appellatin omnes aſcendentes, licet complectatur ex appellatione ff.de verbor.ſignific.propriè tamen illos cõtinet, quos quartus gradus ſuperior reſtringit, nam cæteros ſuperiores, Iuriſconſultus nuncupat maiores in l.Iuriſconſultus §.parentes ff.de gradibus, gloſ.in cap.2.de verbor. ſignific. & ſcripſi in cap.ſeq.verſ.& cum parentum nu.77.ſed hac reiecta ratione, etiam poſt dictam Conſtitutionem procedere opinor, quod deſcendentes hæreticorum vltra ſecundum gradum poſſint ad Epiſcopatum aſſumi, & verba illa de parentibus catholicis in illa Conſtitutione poſita, exiſtimo eſſe intelligenda, iuxta diſpoſitionem iuris communis in hac re, quæ quidem diſpoſitio, cum ex prædictis appareat eſſe, vt vſque ad ſecundum gradum incluſiuè ex linea paterna ſint vetiti Eccleſiaſtica poſſidere beneficia, & dignitates, & primum non excedat ex linea materna, vtique per iam dictam, aut aliam conſtitutionem vlteriorem gradum nominatim non exprimentem, non dicuntur prohibiti alij, quàm illi tantummodò, quos complectitur ius commune canonicum.

24 Fautores inſuper, receptatores, & defenſores hæreticorum eandem, quam hæretici ipſi irregularitatem incurrunt, ex Nauar. cap.27. nu.205. Syluestro, Maiolo, & alijs colligendo firmat Suarez tom. 5.diſput.43.ſect.2.nu.5. Ideoq; text.in cap.excommunicamus §. credentes de hæretic. vbi inter alias mulctantur pœna depoſitionis ab omni officio, & beneficio, & adſtipulatur text. in cap. vt commiſſi §.priuandi allegat. tit. in ſexto, quod non equidem ipſo iure ſicuti in hæreticis ipſis, & credentibus iam fuit conſtabilitum, at ſolum per ſententiam, vt inquit Couar.lib.2.variar.reſolut.cap.8.nu.4. propè finem, & Pegna ad directorium eymerici par.3.q. 113.comment.162.§.de hæreticorum, quo quidem modo explicatur text.in d.§.priuandi, vt verbum illud priuandi referatur ad fautores, receptatores, & defenſores, verba autem illa, priuatos nunciandi, ad hæreticos, & credentes, vt exponit Couarr.in loco nuper adducto, & ſequitur Pegna relato in commentario §. quod ſi nolis.

Reliquas autem, quibus afficiuntur fautores, & alij mox relati, videre quiſque poterit in conſtitut. 3. Innocent. III. ad extirpanda, §.quicunque verò, conſtit.5.cum fratres, 8.cum aduerſus, & 10.nouerit vniuerſitas, necnon in conſtitut.4. Ioann. XXII. cum nonnulli, & prima Martini V. exordiente inter Venetos, tandemq; in bulla cœnæ; ſed qui conſanguineum hæreticum ſuſciperet hoſpitio, non eam, & alias pateretur pœnas, teſte Nauar. in ſumma cap.27.nu.55. & Suarez tom. 5. diſput.4. ſect.3. nu.11. Non enim, vt hæreticum, verùm vt ſanguine coniunctum, tunc reciperet, & præter multa, quæ ſuper hac re cumulat, & non contemnenda, Marius Alterius mox citandus in cap.4. verſ. controuerſia, concinunt quæ ſcribo in cap.25.huius rubr. num.23. Niſi tamen verba addantur aliqua vetantia, & receptare, & benefacere, ex eorundem Nauarri, & Suarez reſolutione: nè tamen in errorem quis labatur in explicatione nominis illius credentes, quo vtitur memoratus §. credentes, adeat eundem Suarez diſtinctim, & ſeriò loquentem, ac melius, & apertius, quàm alij declarantem, diſput. 21.eiuſdem tom.5. ſect.2. á nu. 5. ſub hoc verbo nomine receptatorum, fautorum, & defenſorum, qui videantur compræhendi, ediſſertat citatus Marius Alterius, de cenſur.tom.1.diſputat.11. lib.5. cap 4. & 5.

25 Illa verò non eſt hoc in loco poſtponenda dubietas, an filij fautorum, receptatorum, & defenſorum eorumdem hæreticorum, comprehendantur ſub ſtatuta pœna inhabilitatis ad beneficia, non quidem ad obtinenda poſt hæreſim paternam ob textum in cap. quicunque §. hæretici, de hæretic. in ſexto, expreſſe decernentem, hos non admittendos ad illa, quare nullum ſit in hac re dubium, ſed ad reti-
26 nendum obtenta antea, vtrumnè illis ſint ipſo iure priuati, vel poſſint per ſententiam ſpoliari, cum text. in cap. vt commiſſi §.priuandi, eadem rubrica in ſexto, plenam concedat facultatem priuandi, vel pri-

priuatos nunciandi dignitatibus, alijsq; beneficijs Ecclesiasticis, & officijs publicis, ac honoribus quibuscúque, hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorum, eorumque (hoc est hæreticorũ, credentium, receptatorum, & defensorum) filios, & nepotes, sed rectius consideranti apparet illos, neque ipso iure prædictis beneficijs priuatos esse, neq; per sententiam priuandos, hoc enim si in filijs ipsorum hæreticorum verius esse arbitratus sum, vers. alterum non minoris difficultatis in fine, multo quidem conuenientius idem procedere in reliquorum nominatorum liberis fateri oportet, reiecta opposit ione sumpta de text. in §. priuandi, quia loquitur de acquisitis post hæresim, vt inibi adiunxi per auctoritatem Gundisal. á Villad. tract. de hæretic. q. 23. nu. 3. quibus eo libentius subscribo, quo apertius video Doctorum sententijs roborari expressè, & simpliciter affirmantibus, filios hæreticorum, credentium, fautorum, & aliorum huiusmodi inhabiles esse ad beneficia consequenda, vt Pegna multis in locis scripsit, & præsertim in 3. par. directorij q. 114. comment. 163. §. in hac breui, alijque plures, quos in re aperta omitto.

27 Vnicum tamen filij consequuntur commodum ex paterna hæresi, nam illicò à die commissi criminis desinunt in illorum potestate esse, cap. quicumque §. illorum de hæretic. in sexto, iuncta glos. vers. desierint; quique tanquam extranei, & alieni à paterna familia proprijs parentibus amplius obedire non tenentur, vt scripsit Pegna ad directorium Inquisit. par. 3. q. 116. comment. 165. §. ergo, quo in commentario, & alio 168. luculenter explicat effectus huius exemptionis acquisitæ à filijs, quod vtique non in fauorem ipsorum filiorum constitutum fuit, sed in pœnam citius eorundem hæreticorum, quorum sanè hæc non est modica pœna, vt facile cognoscet, qui attentè rimabitur iura, & priuilegia concessa parentibus ratione patriæ potestatis, de quibus frequens extat mentio in libris codicis, & institutionum, sub rubr. de patria potestate, quamuis autem effectiuè fauorem respiciat filiorum, hic tamen fauor tot tegitur malis, calamitatibus, & pœnis, quas proinde patiuntur, vt debeant potius hæsitare se perpetuò sub paterna potestate permansuros, quam ob hanc causam ab illa liberari. Paupertas enim aliquando prodest, iuxta glosam in §. sed & propter paupertatem, Instit de excusat. tutor. & nihilominus quisquam hoc iuuamen abhorret, atque ideò dum illum §. explicabat meus Præceptor, addebat, exposcebatque à Domino, vt à tali prodesse liberaret ipsum, & quod postulabat adeptus est.

28 Sed hæreticum quem esse, aut hæreticales dixisse propositiones, nemo poterit cognoscere, nisi intelligat, nec ignoret requisita ad constituendum aliquem hæreticum, & qui hæreticus dicatur, quin, & propositiones, quæ sint hæreticæ; Ideò ad primi quæsiti veram cognitionem adeundus est Paulus Grysaldus in suis decisionibus fidei; nam in illius operis initio, sub rubr. quot sint propositionum genera, quæ cum fide pugnant §. 1. multa requiri memorat, eaq; subiungit, vt aliquis hæreticus reputetur; nempè quod erret, quod eius error sit fidei contrarius, quod ille Ecclesiæ repugnet certæ veritati, quod ei sit pertinacia adiuncta; quodq; sit post susceptum baptismum, & repetit in decis. 2. sub lit. H, vers. hæresis est; necnon Iul. Clar. in §. hæresis nu. 2. Quas profectò conditiones (si Deus dabit) alibi explicare intendimus, nunc tantum addentes conditionem nouissimè relatam suscepti baptismi non semper requiri, nempè in casu in rigore theologico posito à doctissimo viro illo Francisco Suarez tom. 5. disput. 21. sect. 2. nu. 4. iterumq; & quidem abundantius in defensorio fidei lib. 1. cap. 24. & nu. 4. Alterius verò quæsiti, vt vera scientia habeatur, expedit prænotare differentiam esse inter dogma, errorem, temerarium, impium, scandalosum, malesonans, periculosum, suspectum de hæresi, & hæreticum, quod vi, & energia ipsorum verborum colligi posse, affirmat litteratus in sua Summa summarum par. 4. cap. 25. sub nu. 3. Deindeq; in-

29 telligere sex esse in hac materia propositionum genera; aliam scilicet hæreticam, aliam erroneam, aliam sapientem hæresim, aliam piarum esse aurium offensiuam, aliam temerariam, aliam tandem scandalosam; easq; idem Grysaldus sex coniunctis §§. affatim declarat; ideò lectorem ad eius notata relego, quin ad congesta per Ant. Lazzarium in tract. de blasphemia q. 12. à num. 87. quo loci, & præfatas, & alias similes declarat propositiones, ex dictorum quippè Auctorum verbis perpensè considerans: poterit quisquam facilè carpere, quæ sit earundem propositionum vis, & nomenclatura, ac tunc ipsum haudquaquam latebit, quæ earum sint hæreticæ, prompteq; iudicabit, si inquisitus hæresis crimine maculatus sit, aut hæreticales eio-

30 muerit propositiones; vtramque verò, & superius relatam conclusionem testium attestationibus probari posse non omitto, ob textum apertè insinuantem in cap. vt officium §. verum in princ. de hæretic. in sexto, Ibiq; Io. Andr. & Archidiac. aduertunt, iun. to cap. accusatus §. licet, & glos. in cap. ad abolendam, vers. deprehensus de hæretic. Oldrad. consl. 171. quæstio est, sub num. 5. & cons. 290. Regularis habet nu. 8.

31 Quinimmo, & duorum testium depositione verificari demonstrant Anan. in cap. excommunicamus §. adijcimus, sub nu. 1. de hæretic. Anchar. Archidiac. Gemin. & Franch. in adducto cap. verum, Iul. Clar. in §. hæresis sub num. 18. & post alios multos, ait eruditissimus Franc. Pegna ad directorium eymerici par. 3. q. 71. comment. 120. vbi communi Doctorum sententia comprobari subnectit, eique tametsi aduersari prima fronte videatur, Hostiens. Io. Monach. Conrad. Brun. Tabiena, & alij, nihilominus re maturius perpensa, non refragantur, cum tantum id sibi videri durum affirment, prout citatus Pegna eo in loco considerat, & Mascard. concl. 855. hæreticum nu. 6. qui iudicio saltem Episcopi, aut Inquisitoris remissum dicunt, vt consideratis testium, & delinquentis qualitatibus arbitretur, vtrumne sit probata hæresis.

Licet vbi testes integri sint, & irrefutabiles, quia omni exceptione maiores, nulla cadat dubitatio, quin duobus testibus contestibus plenè probetur hæresis, quod præ cæteris Simanch. tradit in tract. de cathol. instit. tit. 51. nu. 9. & tit. 64. nu. 36. atque Arnald. Alber. in tract. de agnoscend. assert. cathol. & hæret. q. 34. nu. 4.

32 Quamobrem ignorare haud licet, quis sit testis, qui

qui omni exceptione maior reputetur; nam cum eſſe, qui nulla exceptione repelli poteſt, docet ſolẽnis Gloſ.in cap.1.verſ.maiores, quam illic ſequuntur Doctores, de conſang.& affinit.ac Bald.in l.optimam, ſub nu.8.C.de contract.ſtipul. Arnald. Albert.adducta q.34.nu.5. Io.Rojas de hæretic.par.2. aſſert.4.verſ.teſtes dicuntur, ſub nu.88.& Maſcard. indicata concluſ.855.nu.10.ideó volens idem Bald. huius teſtis ſubſtantiam amplioribus declarare verbis, ſcripſit eum debere eſſe probatæ vitæ, & bonæ opinionis, ac de inimicitia non ſuſpectum in cap.1.§.Sacramentum de conſuetud. recti feudi.

33 Sed teſtibus ſingularibus probetur ne, quem eſſe hæreticum non curo diſcutere, propterea, quod Maſcard. concl.856. per ſeptem columnas copioſè enarrat, ac poſtmodum Farinac. q.64. à num. 201. quique multas ad inuicem contrarias recenſent opiniones, itaq; lector eorum ſcripta adeat, ſi huius theſis veritatem aſſequi peroptat.

34 Illud autem axioma omnium ore comprobatum, nec te latere volo, quod ad iſtud probandum crimen habiles ſint teſtes ad ferendum teſtimonium; alioquin repellerentur in cęteris criminibus, iuxta text.in cap in fidei fauorem.& cap.accuſatus §.licet, hoc titulo in ſexto, ideoq; admittuntur excommunicati, periuri, ſocij criminis, Iudæi, infames, criminoſi, & alij ſimiles, edocetq; longa ſerie Maſcard. concluſ.857. id tamen coarctari, velim etiam ſcias, cum ageretur ad plenam probationem inducendam, atque propterea, vt legitimi teſtes eſſe credantur, aut ſolis duobus habeatur plena fides; verúm ad inquiſitionem tantum, ad indicium, ad præſumptionem ad ſummum, & qualemqualem probationem, aut pœnam extraordinariam infligendam, ita quippe inſinuant aperta verba Simanchæ in eod.tit.51.nu.10. ac ſatis clarè deſumi poſſe ex contextu citati cap. in fidei fauorem (ibi & ex numero teſtium) ait Pegna ad directorium eymerici comment.113.verſ.cæteris tamen, vbi duas illas præſertim ſtatuit reſolutiones; alteram ne duo teſtes ad alia, quàm prædicta ſatis ſint; alteram verò, vt maior numerus duorum ad plenam probationem, pœnamq; ordinariam ſufficiant vbicumque circumſtantiæ, & coniecturæ, ſiuè perſonarum qualitas veriſimilem gignit præſumptionem, quod vera faſſi ſint, & depoſuerint.

35 Alijs autem modis citrà teſtes verificari hæreſis crimen non dubitatur, nempè ſcriptura, confeſſione propria, euidentia facti, præſumptionibus, tandemq; detentione librorum hæreſim continentiũ, & vtrumquemque relatum modum, declarat, atque iuribus, & rationibus defendit præfatus Maſcard. concl.858. iunctis quatuor ſubſequentibus.

36 Et cum antiqua fuerit quæſtio cogi nè, & compelli teſtes poſſint teſtimonium dicere, non eius veritatem inquiram; cum Proſper Farinac. vir eruditiſſimus in q.78. eam explicet. Primò conſtituendo Regulam, vt cogi poſſint ad ferendum teſtimoniũ in cauſis ciuilibus, tum Cæſareo, tum Pontificio iure actento, à nu.3. alteram num.57. adnectit, qua omnes compelli poſſe aſſeuerat, niſi expreſſo priuilegio foueantur, quo immunes ſint à teſtimonio dicendo; Nouiſſimè tertiam ponit num.115. eamq; negatiuam in criminalibus cauſis, præterquam in multis, ac præſertim actento iure ciuili num.196. quinimmò & in criminibus, quæ citrà periculum ſilentio inuolui non poſſent, vt hæreſis blaſphemiæ, & reliquorum huiuſmodi nu. 122.

Iſta tamen coactio qualis erit adiungit nu. 38. & quia hanc rem tanti momenti, tàm ſiccis, vt aiunt, pedibus pertranſire non conuenit, ideò memoria repetendum cenſeo, quod vel agimus de laico Iudice, vel de Eccleſiaſtico, & quidem ſecularis cogit, vel per indictionem mulctæ, iuxta l.1.in princ. ff. ſi quis ius dicenti non obtemper. vel capiendo pignora l.curent ff.de teſtib.l.Iudices C. de fide inſtrum. & §. fin. inſtit. de ſatiſd. & Doctores ſunt complures id expreſſis verbis affirmantes, quos ipſe Farinac.nu.37. memorat, & præ cæteris Anchar. notat in cap.2. nu.3. Imol.nu.2. Abb.nu.2.& 3. de teſtib. cogend. necnon Maſcard.q.5.num.47. & 60. vol.1. Imò licet aliqui dubitent, attamen certò certius eſt licere conſtringere teſtes, mancipando eos carceribus, vbi de cauſis criminalibus agitur, ſecundum Bart. in l.ſi quando nu.7. C. de teſtibus, inibiq; ſequitur Fulgoſ. verſ.iudicio meo, poſt nu.4. neque diſſentit Bellapert. in verſ.ſed quæritur, quin & Carauit.in ritu Mag. Cur. Vicar. 87. verſ.ſed hoc verum, ſub nu.8. teſtatur continuò, & quotidiano vſu comprobari, quod ipſe faciendum eſſe in ciuilibus, etiam non dubito, vbi veritas alioquin haberi nequit, ex Bart.in l.cum eo ff. ad l.iul. pecul. torquendum inſuper ad deponendum, quicquid ſit de negotio, ſi veriſimiliter eum ſcire ſuſpicetur in criminalibus, docet Bald.in l.milites C.de quæſt.& decidit Senatus Pedemont. teſte Anton. Theſaur. deciſ.42.teſtes cogendi, vbi Gaſpar filius in additione id ipſum reſolutum in altera cauſa memorat, quod verò torqueri valeat, etiam in ciuilibus, ſi aliter impoſſibile videatur poſſe carpi veritatem, idem Theſaur. pater affirmat in ead.deciſ. nu.2.

Iudex autem Eccleſiaſticus, teſtes ſimiliter Eccleſiaſticos compellere iam dictis pœnis non vetatur, & in ſubſidium per cenſuras, idq; omnes ſine vlla controuerſia admittunt.

37 Teſtes verò laicos in reliquis caſibus, vltra hæreticales ſola cenſura conſtringere poteſt ex multis Doctoribus, & textibus adductis per Farinac. citato nu.36. tù non omittas videre text.in cap. fin. de teſtib.cogend. expreſsè loquentem de teſte laico, dùm vertente controuerſia coram Archiepiſcopo Rauennatenſi inter Ciues Rauennatenſes, & quoſdam Eccleſiaſticos, qui aſſerentes eorum intentionem probare non poſſe, niſi teſtimonio prædictorum Ciuium illos præmiſſa monitione cogendos eſſe per cenſuras ab ipſo Archiepiſcopo concedit. Itaq; licet alij textus complures generatim loquantur; hic tamen de teſtibus ſecularibus cogendis verba facit, ac propterea inuictiſſimus Philippus II. fœlic. record. Hiſpaniarum, & huius Regni Rex, proprijs literis ad Proregem Neapolitanum datis ſub die 23. Decembris 1561. non eſſe impediendos Eccleſiaſticos, quominus teſtes laicos ad ferendum coram ipſis veritatis teſtimonium cènſuris conſtringant; á coactione tamen perſonali, aut reali abſtinendum eſſe non dubito, niſi prius implorato bracchio ſeculari, quod ſicuti concedere tenentur, ita ſcio à religioſiſſimis huius Ciuitatis, & Regni Miniſtris promptè fieri. Cùm veró teſtes ſunt examinandi in cauſa fidei, eos adhùc alijs pœnis coerceri

poſſe

posse ab Ecclesiasticis sanxit textus in cap. vt officium, de hæret. in sexto, & Pius V. recolendæ memoriæ in sua constitut. 83. cuius initium est, si de protegendis.

38 Vlterius alia in prædictis versatur difficultas, si qui testimonium dicturi sunt, inuiti possint extrahi, at quò præmissam quæstionem exactiori calamo absoluamus, altero ex duobus modis intelligi id posse repetendum duximus, scilicet numquid è domo egredi, atque ad Iudicis præsentiam accedere impelli valeant, vel si à propria patria exire, aliamq; ingredi, aliqua coactione induci possint; & priorem, quia digerit citatus Farinacc. q. 77. cap. 5. à nu. 202. Idcirco eius scripta summatim referre censuimus, vt si insignis sit persona, aut etiam infima, sed aliqua iusta causa (ex relatis inibi) impedita, cohiberi nequeat, verùm ipse debeat Iudex adire domum testis, vel Notarium illuc mittere, qui illius recipiat testificationem.

At posteriorem, quia idem Farinac. præterit, recordor in duas ad inuicem contratias sententias inclinasse Doctores: earum tamen affirmatiuam esse meliorem, & veram quamque amplexatum esse Senatum Pedemontanum, testatur Ant. Thesaur. decis. 39. ferijs Messium num. 3. & hoc verum esse fatetur Iacobin. in l. 3. §. testes, sub nu. 5. de testibus in causis criminalibus, per glos. in cap. testes, verbo præsentes 3. q. 9. & glos. in cap. constitutus, verbo transmittentes de fideiuss. In causis verò ciuilibus procedere sanctionem dicti §. adiungit præfatus Iacobin. vt remictatur Iudicis arbitrio, qui explorare debeat, quæ nam sit consuetudo in ea Prouincia, in qua iudicat; nam si probabitur sæpe in aliam ciuitatem, testimonij gratia, plerosque euocatos, non esse dubitandum sancitur in eo textu; quod si nulla constaret consuetudo de vna in alteram Prouinciam non essent trahendi, sed de vna in aliam ciuitatem, vtique si Iudex arbitrabitur, sic enim respondet inibi Iacobin. post Abb. in cap. cum causam, quæ inter, de testib.

39 Ad materiam nunc hæreticalem, vt redeamus oportet, & in ea, qui differentiam inuestigari vellet, intet hæresim, & scisma; quam expoposcit á me eruditissimus Franciscus Fagnanus, vnus ex tribus examinatoribus, qui me examinarunt, centum, & triginta propositis interrogatorijs coram Sanctissimo Paulo V. multisq; Cardinalibus die 12. Nouembris anni præteriti 1608. pro mea Ecclesia Laquedonensi, sciat ne his verbis proposito quæsitui respondisse, hæresis opponitur fidei, scisma verò, vnitati, & obedientiæ, & nunc addo Eymericum, ita etiam concludentem in suo directorio inquisitorum q. 48. & illibi clarioribus declarat verbis Pegna in comment. 73. par. 2. necnon Gundisal. de Villadieg. tract. de hæretic. q. 3. & propterea scisma dicit diuisionem; hæresis verò errorem, ex text. in cap. inter hæresim 24. q. 3. reliqua verò duodecim dubia schismaticos ipsos, & scisma tangentia, silentio inuoluere compellor, quia doctissimus Azorius ea congerit, & accurata serie declarat in 1. par. instruct. moral. lib. 8. cap. 20. Illud tantum vnicum dubium hoc in capite explicaturus, quod ad præsentem rubricam propius spectat, & ille tangit in
40 vers. octauo quæritur; nempè sit ne quis irregularis, eo ipso, quod schismaticus est? cuius quæsiti vis præportat, an schismaticus, postquam abiurauit, ipsumque pœnituit, & absolutionem criminis assequutus est, fiat habilis ad beneficia, ordines, Ecclesiasticasque dignitates? cui quidem dubio respondisse Crauettam reperi consil. 293. num. 10. & annuentem, ac si nunquam schismaticus ille fuisset, verum contrariam, & negatiuam insectati sunt, Hostiens. Io. Andr. Abb. & Butr. in cap. quia diligentia, per illum textum, de elect. & cap. nos cõsuetudinem 12. dist. atque cap. conuenientibus 1. q. 7. alij distinguunt, & affirmatiuam collaudant, si schismaticus occultus fuerit, namq; excommunicationem licet incurrerit, non tamen irregularitatem, eaq; propter ab excommunicatione absolutus, valeat beneficia acquirere, ordinesq; assumere; quod si schisma fuerit manifestum, euidentia facti, vel confessione propria in iuditio, aut sententia Iudicis, cum sit crimen depositione dignum, infamiaque notatum, gignat irregularitatem, & consequẽtet impedimentum ad ordines, beneficia, dignitatesq; Ecclesiasticas, quorum distinctionem fortasse non improbandam reor, licet idem Azor. verius existimet, schismaticum eo ipso, quod schismaticus est irregularitatem contrahere, quia extra Ecclesiam est; per auctoritatem Specul. in tit. de dispensat. §. iuxta, vers. 14. Raymund. in summ. verb. schisma, vers. vltimo, & Maiol. in tract. de irregul. lib. 5. cap. 46. nu. 2.

41 Horum verò hæreticorum speciem duplicem reperi; alteram peruicacium, item alteram pœnitentium; priot est eorum, qui passim appellantur pertinaces, quique Curiæ tradendi sunt laicali, ac viui comburendi; in ignemq; proijciendi ore obstructo, lignaq; obligata, nè pusillos offendãt, quod apertè docet Simanch. de cathol. instit. tit. 48. maximè nu. 6. & Eymeric. par. 2. q. 40. ibidemq; Pegna comment. 65.

42 Et sunt, qui in errore persistunt, quem omninó, & sub reatu culpæ deserere tenentur, ita Albertin. de assertion. cathol. agnoscend. q. 3. & 29. & optimè Alphonsus Castrus lib. 1. cap. 9. de iusta hæretic. punit.

Ex qua definitione suggeritur primo non modo illum dicendum esse pertinacem, qui falsum inquit, verum etiam, qui de veritate vacillat, siquidem ita cum errore lapsum credendum est, qui de certa veritate dubitat, sicut qui aliquid contrarium asserit, vt optimè ex sententia Augustin. ad Laurentium cap. 17. deducit citatus Castrus eodem lib. 1. cap. 7. adeò quod ita quis pertinax esse possit, dubitando in eo, de quo dubitare non licet, sicut asserendo aliquid contra id, quod credere tenetur, si eidem Castro præstanda est fides in adducto cap. 9.

Secundum, quod ex relata definitione colligitur, illud est. non eum censeri pertinacem, qui errorem suum minimè tenetur dimittere; nam qui errans non peccat, non est dicendus pertinax, quia sine peccato esse nequit; quod in multis casibus contingere posse, scribit, & exempla addit præfatus Castrus indicato cap. 9. ibiq; subijcit cognitionem eius, qui errori compellitur renunciare, quem tuetur, & insuper eum dicendum esse in errore persistere, quisquis admonitus contemnit suum reuocare errorem.

43 Sub ista autem pertinacium hæreticorum specie

contineri

contineri impenitentes conuincimur ex Eymerici, & Pegnæ verbis in locis ſupra adductis; tametſi relatus Simanch. in alio prius citato loco videatur aliqualem inueſtigare diſtantiam inter hæreticos ipſos pertinaces, & impenitentes, vt illi, tales iudicentur, qui confitentur errorem, ab eoq; proſilire renuunt, quin & perdurare profitentur; Iſti verò qui conuicti, negant iniectam hæreſim patraſſe, at potius cattholicè eos ſemper vixiſſe confitentur, & licet hos etiam pertinaces eſſe credendum ſit, quia pertinaciter reſiſtunt ſuperiori, eiusq; parere mandatis, ex notatis per Nicolaum Arelatan. tract. de hæretic. notab. 19. Felyn. in rubr. de hæret. & gloſ. in extrauagant. Ioan. XXII. cùm inter nonnullos, verſ. pertinaciter, de verbor. ſignific. ſed quoniam Franciſc. Pegna in commentar. 48. à verſ. eſt talis par. 3. defendit, & copioſè quidem eiuſmodi conuictum hæreticum impenitentem dicendum eſſe, quamdiù perdurat in negatiua, & Rota pronunciauit deciſ. 875. ſiue vnica, de hæretic. in antiquis, cum alioqui impenitentes, & pertinaces eoſdem indicauerit in comment. 65. par. 2. ideò mihi in præſentia ſat erit impenitentes iſtos, non ſecus, ac pertinaces tradendos eſſe curiæ ſeculari, igneque cremandos, quod omnes relati, ſcilicet Eymeric. & Pegna in vtriſque locis, necnon Simanchas aſſertiuè aſſeuerarunt, quin & Rota pronunciauit in eadem deciſione vnica.

44 Quamobrem ad alteram pœnitentium ſpeciem, deflectendum nunc eſt, quos ita propriè dici recordor, qui errorem mente, aut etiam facto conceperant, ac poſtmodum cognita veritate ad ſe reuerſi à tanto facinore reſipuerunt, illaque effecerunt, quorum meminit text. in cap. ad abolendam, §. præſenti de hæretic. & hi aufugiant, nè pœnam hæreſis, videtur dubium, ob inſignem gloſam in l. qui ea mente, verſ. ſi autem ad actum ff. de furtis, quæ ante conſumatum delictum, ſi pœnituit agentem, iuuetur pœnitentia, ne propterea puniatur, non autem poſtea, per text. quem citat in l. qui falſam ff. ad leg. Corneliam de falſis, & notat etiam Bartol. ſuper eadem l. ea mente ſub num. 2. tribus iuribus defendens, in delictis non perfectis, neque conſumatis, ſuffragari pœnitentiam, necnon Hoſtienſ. in cap. pro humani, ſub num. 22. & Franch. ſub num. 7. de homicid. in ſexto, & alij complures, quos citat Farinac. qui hanc conſtituit concluſion. in 4. part. ſuæ praxis tit. de homicid. q. 124. par. 3. num. 150. & multo magis, quod in hoc ſpecifico hæreſis non proſit pœnitentia, ſcribit Alexand. in addition. ad Bartol. indicata l. qui ea mente liter. C, verſ. & ſunt quidam caſus, adducit text. in cap. excommunicamus §. credentes, de hæretic. Alberic. etiam dicit in ipſamet l. ea mente, ſub num. 5. Hoſtienſ. indicato cap. pro humani, ſub nu. 24. & Ioan. Andr. in 2. fallent. poſt num. 11. Franch. ſub num. 7. tum in verſ. fallit tamen primo, tum verſ. tertio limita in crimine hæreſis, Bald. in l. ſi quis non dicam rapere in 3. oppoſit. ſub num. 1. C. de Epiſcop. & cleric. Henrich. Boich in cap. 1. num. 25. de eo, qui mittit in poſſeſſ. & Capra concluſ. 66. num. 18. mihique videtur, quod licet non omnem, cum tamen ſine dubio aufugiunt aduerſus hæreticos comminatam, & mitiori puniuntur, ex textu in eodem §. præſenti, atque ex l. Manicheos C. de hæretic. & l. qui ſanctam C. de apoſtat. cap. vt commiſſi de hæretic. in ſexto, Ioan. Andr. in cap. cum laici num. 4. in fine, de iurepatronat. dum tamen quatuor expleant, de quibus Abb. in cap. iam dicto ad abolendam num. 6. quod ſcilicet ſponte redeant, quod incontinenti, quod proprium abiurent errorem, quodq; debitam ſatisfactionem præſtent; & ſequitur Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 4. caſu 373. nu. 3. & Corrad. in practic. rubr. de hæret. nu. 19. cum ſeq.

45 Quare intueri primitus oportet, quando dicantur ſponte redire, & licet Archidiacon. in eodem cap. vt commiſſi, de hæretic. in ſexto crediderit, illum ſponte redire, qui reuerſus eſt antequam perſonaliter fuerit requiſitus; attamen cum Ghirland. contradicat in tract. de hæretic. q. 5. num. 20. Adeò quod etiam ſi poſtea redeat, dicatur ſponte venire, ideò repetendum cenſui, cum qui iuſto præcepto Superioris obtemperat, illiuſque ob mandatum exequitur aliquem actum, dici ſponte facere; & Notarius de tali actu atteſtans, ſi dicat ſponte feciſſe, non cenſeatur falſus, ſiquidem metus cauſa, quod geſtum eſt, licet Prætor ratum non habeat in l. 1. ff. quod metus cauſa, nihilominus ſi Magiſtratus rectè vim intulit alicui ſubdito, locus non erit prædicto edicto, & quod ratum habet; quia non illud factum eſt contra bonos mores, at iure permittente l. 3. §. 1. ff. eodem adducto titulo, exinde proficiſcitur reſolutio illa, quod ſi citatus à Iudice compareat, dicatur ſponte comparere, de qua Franciſcus Brunus in tractatu de indic. & tortur. part. 2. quæſt. 5. num. 44. Quin etiam, & altera, quod confeſſus coram tormentis, tametſi Bald. dixerit, eum non videri ſponte confeſſum in rubrica de pace iurament. firmand. §. iniuria, ſub num. 18. verſic. quæro vtrum falſum in vſibus feudorum, ſi poſtmodum aliquo interpoſito interuallo ratificet, dicatur ſpontanea facta confeſſio, in tantum quod ſi Notarius ſcripſerit ſponte confeſſum, non ſit falſus, probat Angel. in l. qui aliena §. Celſus poſt nu. 3. ff. de acquirend. hæredit. & inibi Imol. verſic. & tangit hic Angel. ſub num. etiam 3. necnon Roman. ſub num. 7. Paul. de Caſtr. ſimiliter num. 7. Alexand. ſub num. 11. Aretin. num. 10. Iaſon num. 3. Angel. in tractatu de malefic. verbo comparuerunt dicti inquiſiti, & confitentur totum num. 89. Carrer. in practic. crimin. in princip. num. 21. & in titul. de indicijs, & tortur. §. circa ſeptimum num. 9. Alexand. conſil. 52. viſo themate ſub num. 2. volum. 3. Marſil. in l. 1. §. ſi quis vltra num. 112. ff. de quæſtion. & alijs omiſſis, Flamin. Cartar. in practic. interrogat. reorum par. 4. cap. 2. ſub num. 20. Non tamen inficiari audeo aſſumptum illud, quod qui non citati, aut nominatim vocati, aut inquiſiti reuertuntur, promptiorem gratiam aſſequi mereantur, ac longe mitius ſecum agendum eſſe, quàm cum alijs prædictis, cum quibus pauló acrius procedendum eſſe non dubitatur, ex his, quæ longiori ſermone aduertit Pegna indicato comment. 65. verſ. horum redeuntium.

46 Secundo loco perquirere licet, quando dicantur incontinenti, vel continuò redire, vt ait textus in citato §. præſenti, & cum prolixo (ita vt dicam) ſermone verba fecerim de his dictionibus, incontinenti, confeſtim, ſtatim, continuò, & ſimilibus

in rubrica de ordinand. á proprio tantum Episcopo, cap. de familiaribus num. 7. Idcirco hoc in loco repetere nolui, ac tantum recolo Paulum Grillandum in tractatu de hæretic. quæst. 5. in specie ista, de qua noster est sermo, per tresdecim columnas tractasse propositam quæstionem de hæreticis, quando censeantur continuó, siuè incontinenti regredi, ac pro illius vera cognitione, & declaratione multas recensuisse sententias, multasque adduxisse rationes, atque auctoritates, tandemque in eam libentius deflexisse num. 12. qua Iudicis arbitrio relaxatur potestas recipiendi redeuntem hæreticum in quacumque parte iudicij: quamque collaudat maximè Iacob. Menoch. de arbitrar. iudic. cas. 373. num. 5. Idque adeò, quod si contingeret post sententiam, aut insuper postquam comburrendus ad locum peruenit vstionis, quod assereret se velle, & veritatem fateri, & culpam agnoscere, & ipsam hæresim patratam, omnemque aliam abiurare, ac detestari, tamquam hæreticus pœnitens sit recipiendus, non quidem iustitia suadente, sed misericordia impellente scripserit Eymeric. in 3. par. sui Directorij num. 211. rubrica formæ tradendi, seu relinquendi, &c. vers. quod si forsan post sententiam, &c. scripseratque antea in decimo modo terminandi processum fidei, sub num. 204. vers. & si forsan, tunc post latam sententiam, & cap. vbi tamen, oculatissimus Franciscus Pegna supremi tribunalis Rotæ Decanus comment. 46. liter. H, recedit omninò ab ista Eymerici sententia, insecutus alios, quos memorat; & Ego addo Ghirlandum indicata quæst. 5. sub nu. 5. Est verum, quod verba ipsius Pegnæ non indicant recipiendum, neque ex misericordia esse, sed tutius esse, ne recipiatur, eò quód non iure cautum, & quod experientia instruit similes veram numquam assecutos bonitatem, & ipse licet credam eius dictum tamquam verius commendandum, non tamen redarguere propterea auderem, qui misericordia motus reciperet pœnitentem istum, quia si iure non est cautum, vt recipiatur, neque est cautum, vt reijciatur; & si Doctorum scripta actendamus, non est paruipendenda Eymerici auctoritas, maximè quod si peccatori irascendum, homini tamen est miserendum; nam quia peccator est corripe, quia homo est, miserere dicit Glos. per auctoritatem Diui Augustini in Psalmo 32. ad versic. diligit misericordiam, & quod nulli homini claudenda sit misericordia; nulli peccatori impunitas relaxanda, dicit textus in cap. duo ista 23. quæst. 4. in tantum, quod qui clementiam non habet, nec indutus est viscera misericordiæ, & lachrymarum, quamuis spiritalis sit, legem Christi non implet, dicit text. in cap. qui clementiam 8. distinct. & propterea non iniustè sedes Apostolica liberalis appellatur, in cap. sedes de rescript.

47 Tertiò scire expedit, quod abiuratio in hisce terminis, est sollemnis heresum detestatio, cum assertione catholicæ veritatis, & obligatione iuramento munita, ac pœna in fide christiana permanendi, si Pegnæ verbis standum est in comment. 40. vers. est autem abiuratio par. 3. ob idque Simanch. notat in suo tractatu de cathol. institut. tit. 1. num. 4. quatuor ab eis expetenda esse, qui abiurare statuerunt. Primum namque, vt errores detestentur; secundum, vt fidem catholicam veram (sicuti est) confiteantur; tertium, vt promittant, iuramentoq; confirment se numquam amplius à recta fide discessuros; ac demùm, quod libellum subscribant omnia prædicta continentem. De quibus profectò requisitis sigillatim edisserit in eo loco idem Simanch. à nu. 5.

Istamque abiurationem facere ij tantum obnoxij sunt, qui decimumquartum annum compleuerunt, si masculi sint, duodecim verò si fœminæ, ex Concilio Tholosano cap. 11. & Biterense cap. 31. colligit Petrus Antonius Lazzarius tractatu de blasphem. q. 6. num. 18. & 19. Pegna in comment. 40. mox citando vers. sed qua ætate. Lelius Zecchus in summ. par. 1. rubr. de heresi cap. 11. num. 18. & Ludouic. á Paramo de origine S. Inquisit. lib. 3. q. 4.
48 rubr. de expedit. processi. in causis fidei nu. 15. Eam tamen quadruplicem esse inquit Pegna in comment. 40. vers. abiurationem par. 3. Nam aliam de leui fieri affirmat, aliam de vehementi, aliam de violenta, aliam demum de heresi formali; quas omnes iuxta morem rectè declarat; tu eius scripta videto, & concinunt, quæ Eymericus scripserat in 2. par. q. 46. & illic idem Pegna, necnon Farinac. q. 194. §. 1. & 2. speciatim verò, quod etiam suspectus de leui abiurat de leui scribit, lateque comprobat q. 187. nu. 31.

49 Nolo tamen te latere differentias inter has abiurationes à Doctoribus consideratas, quarum prima est illa, quod qui de leui abiurat non vetatur secreto, & abdite facere, cum reliqui de cæteris volentibus abiurare, non nisi palam ad eam faciendam admictantur, præterquam si causa rationabilis aliud suadeat, teste Eymerico collaudato à Pegna indicato comment. 40. vers. præterea,

Qui quidem Pegna respectu pœnitentiarum iniungendarum dicit illic, aliam extare differentiam, quoniam abiurantibus de leui non imponatur tam acris pœnitentia, affirmat, quæ alijs de reliquis volentibus abiurare.

Tertiam respectu conceptionis verborum subiungit, eaq; satis apertè liquet ex formula abiurationis de leui, relata per Eymericum par. 3. nu. 163. & altera de violenti rescripta num. 176. eadem parte.

Nouissime quartam, & alijs potiorem addit;
50 eumque ait, qui de leui abiurat. in eandem, aut aliam relabentem hæresim non censeri relapsum, neque relapsorum pœna plectendum esse, & sanxit Alexand. IV. in 1. cap. constitut. 10. exordientis, quod super nonnullis; eum verò (qui de vehemẽti abiurauit) in vomitum reincidentem mulctandum esse eorumdem relapsorum pœna; Et propterea caueri in Concilio Narbonensi cap. 18. relato ab eodem Pegna comment. 65. vers. illud autem in 2. par. Director. ne qui ab hæresi reuertuntur ad religionem admittãtur, si grauiter fuerint culpabiles; quin ex eadem causa prodijsse, vt quod antiquitus sancitũ fuerat à Congregatione sanctissimæ Inquisitionis Vrbis, ne ab hæresi reuersus vnquam admitteretur ad audiendas fidelium confessiones, cuius meminit Locatus in calce sui operis iudicialis eiusdem sacræ Cõgregationis literis ad Neapolitanum Archiepiscopũ datis, in anno 1596. die 6. Martij declaratum fuisse, ne sacerdos, qui de leui abiurauerat detine-

detineretur ab exercitio ordinum, Sacramentorumque ministerio, & confessionibus audiendis, etiam laicorum; cuius posterioris declarationis vigore, restricta remanet eiusdem Congregationis prior ordinatio, & à locato relata ad eum tantum relapsum, qui de vehementi, aut violenta suspitione abiurauerit; Ex quibus recedendum esse admoneo á decisione Comituli in vna Gondicens. Canonicatus 20. Iulij 1587. relata per Farinac. decis. 51. concludente, suspectum de hæresi, qui publicè pœnitentiatus de vehementi abiurauerat, non esse inhabilem ad beneficia.

52 Quæ veró sit relapsorum pœna non discutio, propterea quod Menoch. de ea re apertè fatur in tractatu de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 4. casu 374. ac quomodo quis probetur hæreticus relapsus, edisserit Mascard. quæst. 863. qui illam longè grauem proponit (inter aliàs quæstionem) vtrum nè vnam, qui abiurauit hæresim, si in aliam etiam longé distantem incidat, dicatur relapsus; in qua duas recenset sententias, necnon Pegna in comment. 65. ad secundam partem directorij, vers. licet Archidiacon. Ex quorum dictis secernere poteris, negatiuam reputari veriorem, ex proprietate verborum; affirmatiuam autem ex natura hęresum, quę inuicem sunt connexæ, aitque Azzor. in instit. moral. lib. 8. cap. 14. in princip. par. 1. & ipse in eiusdem disputatione quæstionis, longius immorari recuso, cum certum sit, his temporibus non tantum hæresim in quam incidit abiurandum esse, sed aliam quamcumque, consuetudine obtentum attestantur super cap. accusatus §. cum verò, de hæretic. in sexto, Ioan. Andr. sub num. 9. & Gemin. post num. 4. alijque multi, quos idem Farinac. commemorat quæst. 194. num. 13. Ideoque in omni abiuratione clausulam apponi illam, & generaliter omnes, & quascumque hæreses, & errores contrarias, & contrarios Sanctæ Matri Ecclesiæ, qua non tantum abiuratam, verum omnem aliam hæresim detestatur abiurans, & videre cuiquam licet apud Pegnam in 3. part. commentar. 40. versic. cæterum, & versic. in abiuratione, quæ quidem clausula, licet in abiuratione de leui, etiam inseri soleat, ex nouissimo vsu, cuius testis est idem Pegna in adducto versic. cæterum: Attamen si in eandem labatur hæresim, sicuti relapsus non antea dicebatur, vt probaui in antecedenti versiculo; ita, & his temporibus non obstante clausula memorata, ex notatis per eundem Pegnam adducto in loco, & ex his, quæ abundantius scribit in commentar. 83. vers. vel post constitit, in 3. par. in quo quidem Comment. & Eymeric. quæst. 58. vniuersam ferè de relapsis delibarunt tractationem, & postmodum adductus Azor. citato cap. 14. Omnem hanc relapsorum materiam, nouem complectens quæstionibus, ac præsertim vers. secundo quæritur, inuestigatur, vno ne tantum modo relapsus in iure canonico dicatur, & respondet ex text. in cap. accusatus, de hæretic. in sexto. Relapsum quatuor modis dici, omnes illos subnectens, tu videto.

53 Et istam abiurationem fieri posse in die festiuo, scias velim, & docet Marius Antoninus in tractatu variar. resolut. lib. 3. resolut. vltima num. 18. nouissimeque Farinac. quæst. 194. num. 4. non secus ac proferri sententiam in causa hæresis, iuxta notata inferius in rubr. de Regular. cap. 13. nu. 96.

54 Quod denique ab hæreticis pœnitentibus aduerti persoluendum esse, non aliud est, quàm de commisso crimine satisfaciant, licet insignis enasceretur dubitatio, ex text. in cap. ad abolendam §. præsenti, de hæretic. sanciente pœnam eos euitare, qui ab hæresi reuertuntur, & abiurant, etenim vtramque sententiam veritate fulciri nulla prorsus est controuersia; cum re vera hæresis pœnam non patiantur, sed quia non sufficit viro nequam in melius commutare mores, & à præteritis malis recedere, nisi etiam de his, quæ facta sunt satis faciat cap. non sufficit, de pœn. distinct. 2. ideò, scripsit Rota in decis. vnica de hæretic. in antiquis num. 14. Quod si pœnam ausugiunt corporalem, non tamen spiritualem, & propterea debita pœnitentia ratione præteriti erroris mulctandi sint. In tantum, quod si iniunctam non implent, relapsi dicuntur, vtq; tales puniantur ex sententia Zenzilli Matthesil. & Io. de Imol. in clem. 3. de hæretic. Feder. de Senis cons. 156. tandemq; Io. Nicol. Arelat. tract. de hæret. notab. 30. verum esse fatetur.

Hæresis verò, quia habet annexam excommunicationem tum de iure, per text. in cap. excommunicamus, de hæretic. & Constitut. 3. Gregorius IX. atque ex notatis per Garziam citato cap. 10. §. 1. à nu. 88. tum ex Bulla Cœnæ in cap. 1. atque ideò Papæ reseruata absolutio ab illa; in tantum, quod nullus alius absoluere potest, etiam vigore cuiuscũque priuilegij, aut Iubilei non expresse concedentis talem facultatem, vt post Nauar. in cap. 27. nu. 275. Couarru. & alios multos asseuerat citatus Garzias nu. 109. qui reiecta contradicente Soti, & aliorum
55 sententia, hanc comprobat; Ideò dubitatur, possint ne Antistites ab hæresi occulta absoluere, ex auctoritate cap. 6. Concil. Trident. sess. 24. sub rubr. de reformat. & licet attenta excommunicatione in hæreticos prolata, per text. in cap. ad abolendam, & cap. excommunicamus 1. & 2. de hæret. possint, attamen attenta altera Bullæ Cœnæ maximè dubitatur, si id facere queant; cum autem relatus Garsias copiosè super ea scribat, non aliud inquiram, quàm verissimas ab eo statutas conclusiones insequi: concludo itaq; facultatem in eo textu concessam præfatis Episcopis sublatam censeri per Bullam Cœnę Pij V. & Gregorij XIII. vt ille probat nu. 115. quamuis in illis expressa Concilij derogatio non reperiatur, vt ipse ait nu. 118. Hoc enim importare defendit verba illa in eis apposita, (nisi in eis etiam casus pręsentibus literis expressi comprehendantur) per alias verò reliquorum Pontificum Bullas, attẽdendum semper esse tenorem illarum. ita quod si verba iam dicta, aut similia, seu maiora absint, tũc minimè dicatur earum intuitu sublatam Præsulibus ipsis iam dictam auctoritatem à Concilio ipsis impartitam; hanc deinde enodauit quęstionem Alterius de censur. tom. 1. disput. 22. lib. 5. cap. 2. aitque per bullam derogatum esse decreto Concilij, maximè in casu hæresis; tãdemq; Steph. Grat. discept. forens. tom. 3. cap. 414. nu. 20.

56 Eiusmodi autem hæreticos damnare, aut absoluere post mortem vtrum liceat, inquirit Ant. August. in epit. veteris iuris Pontif. lib. 11. tit. 11. cap. 5. non tamen quid dicẽdum sit concludit, nos autem pro affirmatiua in primis, deinde pro negatiua ex-

tare complura Sáctorum Patrum, & Conciliorum testimonia monemus. Siquidem damnari posse, quin, & anathematizari, Cyrillus docet lib. 1. de eo, quod vnus est Christus, & in Epist. ad Marcian. & alios Monach. August. ad Bonifacium loquens de Coceiliano, & in Epist. ad cathol. & lib. 3. cap. 35. & 39. contra Cresconium, quæ omnia, & alia multa sunt apud 5. Synod. C. D. actu 5. in medio, & approbantur à Synodo ibidem; idem confirmat eadem Synod. actu 8. post princ. & deinceps in condemnatione Theodori Hæretici iam mortui, & 6. Synod. C.P. quin & Iustin. in epist. ad Ioan. II. ante fin. hæc scribit verba: Post mortem hæretici anathematizantur, vt Valentinus, Basilides, Marcion, Corinthus, Manicheus, Eunomius, Bonosus; concinunt verba, quæ ex Synod. C.P. 5. & alijs rescripsit citatus Ant. August. in eod. cap. 5. & sunt, Sancti Patres non solum viuentes hæreticos cōdemnauerunt, sed & post mortem, vtpotè in sua impietate mortuos condemnauerunt; absolui autem non posse innuit Gelasius in initio epist. 3. ad Faustum, exordiente, Ego quoque; cuius verba sunt: Acacium hæreticorum fautorem á Romano Pontifice cōdemnatum nō posse iam post mortem absolui. Verum vtrique dicto resistunt inferius ponenda: Priori quippe aduersantur Pontiani verba illa ad Iustinū; Dicta possumus auctorum damnare. Quod si adhuc viuerēt, & correpti errorem suum non condemnarent, iustissimè damnarentur. Posteriori verò dicto refragantur verba, quæ subsequuntur alia mox relata ex eadem illa Synodo C. P. per eundem Ant. de Augustino rescripta; nempè sicut eos, qui iniustè condemnati sunt reuocauerunt post mortem, & in sacris diptychis scripserunt: Quod factum est, & in Ioanne, & in Flauiano religiosæ memoriæ Episcopis; has dissentientes auctoritates conciliabit facile quiuis, si verba Suarez perscrutabitur tom. 5. disp. 5. sect. 1. à nu. 3. de excommunicatione loquentis, si ferri possit in mortuum, vsque ad nu. 11. exinde verò de absolutione tractantis, vt scilicet possit declarari incurrisse: vtq; possit absolui quo ad actus, vel effectus per viuos erga mortuos agendos.

57 Sed in spetie ipsa tormentorum, in causa hęreticali aliquem cogere quippiam confiteri, necnè, & quando liceat vtile iudicamus adnectere, quamuis Farinac. in tract. de hęret. q. 179. à nu. 54. latiusq; integra q. 185. conatus sit, rem hāc extricare; siquidem distinctiorem nobis præscribimus modum loquēdi, qui non aliorum rescribere tantum assertiones consueuimus, sed casus semper excogitare, qui accidere possent, responsiones, applicando, vel laboriose perquisitas, vel quas veriores, aut generalibus, regulisq; iuris, Doctorum conclusionibus magis conformes censuimus.

58 Certum namq; est, quæstioni locum tantūmodo esse in subsidium, & alijs deficientibus probationibus, quod adeò verum, vt non tantum cum confessio principalis adest qua nulla maior probatio euulgatis iuribus; at insuper, vbi conuictus est, cauendum esse à cruciatibus, sed properādum ad punitionem sanxit text. apertus in l. Diuus Pius, in eius initio ff. de quæst. qui quidem text. licet loquatur in seruis, necnon in causa pecuniaria; semper tamen, & in omnibus personis intelligendum esse, affirmāt Angel. in l. fin. post nu. 4. C. de quęst. Boer. decis. 163. nu. 7. Emanuel Soarez in comm. opin. liter. Q. nu. 2. Clarus q. 64. à nu. 7. & Mascard. de probat. conclus. 1385. nu. 3. Huic conclusioni sit ne locus in causa hæresis dubitari potest, cum in illa multa concedi, improbata in reliquis scripserimus præsertim sub nu. 75. & 78. & responsionem omninò veram arbitramur, quę distinctione vtitur; quod vel loquimur in casu hæresis formalis, vel suspictionis hæresis.

59 Primó, quippe casu adhùc subdistinguendum putamus inter confitentem cōmisisse, & confitentem dixisse aliquid hæreticale: si namque fassus est aliquid fecisse hæreticum, idq; simpliciter, nulla addita excusatione affirmauerit, intret sanctio memoratæ legis Diuus Pius, nè aliud sit faciendum, quàm condemnare, & punire reum confessum, táquam hæreticum; præmisso tamen aduersus confessionem ipsam termino, quamuis à reo non petito, iuxta terminos latè de more positos per Farinac. q. 39. à num. 32. & præhabita distinctione de pœnitente, aut impenitente, de quibus ter habuimus sermonem in hoc eodem capite. Quod si cum conditione, negando scilicet credulitatem, intentionem, erroremuè, in intellectu, prætextu alicuius excusationis, vel ignorantiæ, vel inaduertentię, & Farinac. ead. q. 179. à nu. 54. multa congerit ad probandum, eo etiam in casu cessare tormentum, & deueniendum esse ad sententiam condemnatoriam, contradicit tamen Simanch. & reum subijciendum esse rigoroso examini scribit, in tract. instit. cathol. tit. 65. nu. 52. affatimq; defendit Didac. Canteranus in qq. crimin. tit. de hæretic. cap. 1. à nu. 69. Qui verò, (& deflectimus ad secundum caput subdistinctionis) confitetur dixisse aliquid hæreticum, & negaret intentionem, longè magis, torturæ alligandus esset ad eruendam intentionem, eodem Simancha teste indicato num. 52. alijsque multis ex contradicentibus in persona confitentis fecisse quid hæreticum.

Secundam nunc aggredimur partem Principis distinctionis, á nobis propositæ, tangentem conuictum fecisse aliquid hęreticum, & supponimus negari factum à conuicto; quia si ille annueret, in terminis prioris partis versaremur, imò maioris: nam vtroque concurrente, confessione, & conuictione, credit Farinac. eadem q. 179. nu. 60. cessare longe magis torturam, & inferendam pœnam, tuncque procedere, quod ipse antea scripserat citato nu. 54.
60 Hoc igitur casu, quo ille persisteret in negatiua,
credit non esse locum torturæ, sed punitioni in ead.
q. 179. in summario nu. 60. fauentq; ni fallimur verba Locati in verbo hæreticus num. 40. adijcit verò idem Farinac. nu. 61. contradicentes Doctores.

At vbi conuictus esset dixisse aliquid, quod sit
hæreticum, ipseq; fateretur cum eadem prædicta
61 qualitate, & sine dubio ad torturam deueniendum
esset exploratoriam intentionis, teste Menoch. de præsumpt. lib. 5. q. 6. sub nu. 3. Simanch. instit. catholic. tit. 13. nu. 17. & 19. alijsq; multis, quos idem Farinac. memorat q. 179. sub nu. 57.

Quod si ex defectu probationum non plene constaret de iniecto crimine, intrare torturam ad habendam veritatem, si tamen indicia sint sufficiétia, ad instar reliquorum delictorum, docet Locat. in opere iudicial. inquisit. verbo tortura num. 5. & Repertor. inquisit. verbo probationes, vers. & sic dicen-

dicendum; imò licet, vbi confeſſus, & conuictus eſt, torqueri vetatur ad veritatem ſciendam, poteſt nihilominus torqueri ad vlteriorem veritatem, ſciendumq; complices, vt idem teſtatur Locatus verbo hæreticus nu. 40. & poſt dictum ſuum opus Iudic. inquiſit. in decretis Congregat. refert vltimo loco decretum Pauli IV. & Pij V. quo Iudicis arbitrio remittitur tortura reorum conuictorum, & confeſſorum de hæreſi, pro vlteriori veritate habenda, & ſuper complicibus; ipſeq; Farinac. addo multa cumulantem q. 185. nu. 133.

In alijs verò quibuſcumque caſibus tum factis, tum verbis explicatis, qui (ſi de eis pateret per cōfeſſionem, aut teſtes, aut valida indicia) nullam hæ-
63 reſim formalem inducerent, ſed iuxta communem illam, & tripartitam diſtinctionem, ſuſpicionem tantum, vel violentam, vel vehementem, vel tandem leuem operarentur, quid agendum eſſet ignorare pudet, ſcilicet vtrum nè tortura inferenda eſſet, & quæ; iſthæc inueſtigatio, vel procedere poteſt, vbicumque conſtaret de delicto, operante aliquam ex prædictis ſuſpicionibus; inquiſitus verò negaret peruerſa intentione dixiſſe, aut commiſiſſe, quo caſu intraret quæſitum, ſi torquendus veniret ad eruendam intentionem, vel ſi de eo non plene conſtaret, & intraret alterum, ſi deberet tormentis ſubijci ad eruendam veritatem, & vtroque caſu exiſtimarem ex hactenus relatis inferendam
64 torturam cum diſtinctione prędicta ad habendam intentionem, ſeu veritatem, præterquam in caſu leuis ſuſpicionis, quo nec quidem interrogari poſſet inquiſitus, ſi probus, & honeſtus eſſet, quamuis ſi vilis, & improbus procedi poſſit ad interrogandum, approbante Penia ad director. Eymeric. par. 2. comment. 80. lit. F, & multa cumulat Farinac. q. 185. nu. 56.

65 Reliquum pro coronide recordor munus Epiſcoporum eſſe adhibere diligentiam in oppugnandis hæreticis, idq; multis veteris iuris Pontificij teſtimonijs, probat memoratus Anton. Auguſt. lib. 4. cap. 58. & negligens puniatur ex notatis per Farinac. q. 182. nu. 24. Principum etiam eſſe opem ferre Eccleſiæ contra hæreticos deinde probat, & longa ſerie idem Auguſt. lib. 11. tit. 13. quin & iurare tenerentur ſicuti, & poteſtates locorum, & Magiſtratus Vniuerſitatum de defendenda Eccleſia contra hæreticos, & recuſantes compelli, iuxta cap. ad abolendam §. ſtatuimus, & cap. excommunicamus el 1. §. moneantur de hæret. cap. vt officium §. ſtatuimus eod. tit. in ſexto, lateq; corroborat Farinac. ead. q. 182. à nu. 22.

Sed antequam præſenti capiti modum imponamus, quia blaſphemia ex lata ſaltem ſignificatione hæreſim ſapit, vt Squillacenſis teſtatum reliquit in tract. de fide catthol. cap. 16. num. 1. idcircò non incongruè hoc loco cenſui ſubnectere pauca quædam de blaſphemantibus, & blaſphemijs ipſis.

66 Quare præfari oportet, quod blaſphemia maledictio eſt, & execratio, & ſacrilega, ac probroſa, & calumnioſa detractio, eaq; diuerſa eſt, diuerſamq; pœnam habet pro modo eius, cui infertur; vt erga Deum maior blaſphemia, quàm in Sanctos veluti in Principem, quam in eius Magiſtratum maius crimen maieſtatis confideratur.

67 Species autem blaſphemiæ decem eſſe, licet ſcripſerit Luc. de Penn. in l. omnes Iudices C. de delatorib. lib. 10. ad tres dumtaxat contraxit Petr. Gregor. Tholoſ. in lib. 33. ſyntagm. iur. vniuerſ. cap. 12. ſub nu. 3. Eas tamen omnes, vel hæreticales eſſe, vel ab hæreſi alienas compertum eſt, & Eymerici verba inſinuant in directorio par. 2. q. 41. & apertiora verba locati in ſuo opere iudiciali, verbo blaſphemi, atque Alphonſi Caſtri in lib. 1. de iuſta hæretic. punit. cap. 12. prope finem, verſ. cum igitur tanta ſit blaſphemiarum varietas, & poſt alios affirmauit Franc. Pegna ad Eymericum par. 2. comment. 66. verſ. hæc diſtinctio, & modernus Auctor Suarez in tract. de religione lib. 1. cap. 6. maxime à nu. 7.

Et cum de his blaſphemijs præſertim hæreticalibus frequens ſit abuſus, non ſine maxima Reipublicæ iactura, ideò perſcrutandum cenſeo, quæ nam
68 ſint eiuſmodi blaſphemiæ, quæ cum hæreſi aliqualem habent communionem; & licet Menoch. de arbitrar. iudic. centur. 4. caſu 375. complura recenſeat exempla, quibus illa cognoſcantur; licet etiam Ioan. Rojas tract. de hæret. par. 2. aſſert. 12. fateatur eas eſſe, quæ ſignificationem habent infidelitatis, fideiq; abnegationem, quæq; fidei confeſſioni directè opponuntur; attamen Eymericus indicata q. 41. nu. 2. ait hæreticales eſſe, quæ contra fidei articulos directè proferuntur, & conuenit Pegna indicato comment. 66. verſ. Eymericus, qui præterea adnectit illum propterea, qui ore impuro, atque blaſphemo impugnat articulos fidei, hæreticalem blaſphemum iudicandum; ſemper enim iſthæc blaſphemia contraria eſt fidei, quia ſemper continet negationem fidei, ex ſententia relati, Suarez indicato num. 7. addit verò Finellius de caſib. reſeruat. caſu 3. ſub nu. 16. tradita per Eymeric. potius illic adduci ad diſtinguendam iuriſdictionem Inquiſitorum ab alijs Iudicibus ordinarijs, circa blaſphemaiores, quam ad declarandam abſolutè, quid ſit blaſphemia hæreticalis, cum Inquiſitores in hæreticales tantum apponere manus queant, cum re vera hæreticales blaſphemias eſſe non ſolum, quæ fidei articulis opponuntur, ſed alias plures, quarum aliqua recenſet exempla, quare abſolutius eſſe, licet fortè minus proprium dicere, credit illas blaſphemias ita eſſe, quas qui pertinaciter crederet, vti proferentur eſſet hæreticus, ſiue illæ ſint contra Deum, ſiue contra B. Virginem, ſiue contra Sanctos, & illic ſubijcit multa exempla, & alia plura citatus Suares eodem nu. 7. Eſt verum, quod ſicuti alius quiſpiam in exteriori negans fidem, non autem in interiori non eſt hæreticus, ita qui has cuomit blaſphemias; ſed quia interim talis reputatur ob grauem aduerſus eum enatam ſuſpictionem
69 hæreſis, ideò ipſum ſupponi tantum Eccleſiaſticorum iudicio, inquiunt omnes præcitati Auctores, vt veritatem inueſtigent, an ne ita in interiori teneat, neque propterea ſæculares Principes, eiuſque Miniſtri controuertunt, quamuis de alijs contendant verius eſſe, vt ab ipſis dumtaxat laicis puniantur; cuius rei veritatem ipſe inquiram, ſi Deus dabit, in 2. par. huius diuerſ. Interea videto te Clarum in §. blaſphemia nu. 4. & Tuſcum concl. 96. nu. 4. & 5. verbo blaſphemia.

Cęterum prodere memoriam poſteris cum ve-
70 lim, quanta ſit huius criminis atrocitas, Iuſtiniani

Imperatoris sanctionem repetam; ille siquidem
tanti facinoris acerbitatem exprimere intendens, á
pęna voluit argumentum sumere, ideoq; scriptum
reliquit omnipotentem Deum, hoc non relinquere
scelus inultum, immò, & pestem, famem, ac terre-
motus, aliaq; complura mala hominibus, propte-
reá casura esse prædicit in §. propterea in authen. vt
non luxurient contra naturam, inde suboriri con-
clusionem alteram à Io. Bapt. Corrado recensitam
in suis responsis casuum conscientiæ q. 106. par. 2.
ne omnes Angelorum, aut hominum linguæ va-
leant enodare, quàm horrendum, quamq; immane
scelus sit hoc peccatũ blasphemiæ; immò, & quam
inexcusabile, conuincimur ex eo, quod nullus ad
blasphemandum carnalis allicit appetitus, nec aua-
ritiæ sitis vlla incitat, nulla denique instigat astro-
rum influentia; quare idem Corradus eo in loco, in
blasphemos istos excandescens, notandis his vtitur
verbis (tacito tamen Diaza, qui in cap. 110. suę pra-
71 xis ea sigillatim scripserat.) Quid enim magis ne-
farium, quid naturæ ipsi magis aduersum, quàm vt
creatura in suum inuehatur Creatorem? quid a
brutis ipsis alienius, quorum nullum, quamuis in-
nata feritate vigeant suum offendit benefactorem?
qui non modo in non offendendo se gratos osten-
dere credunt, nisi etiam defendant opportunitate
concessa, quin & membris ferè omnibus corporis
se debitores fateri conentur, cumq; lingua id fari
non dederit natura, eadem saltem benefactoris pe-
des lambendo fatentur; Itaque præcaueant exoro
Christicolæ omnes, atque á tanto facinore retrahã-
tur, tum timore pœnæ, à qua non eos euasuros iam
memini, verum etiam, & libentius virtutis amore,
ac spe adipiscẽdi, propterea gratias nonnullas; cum
certò sciamus non eos alioquin consecuturos illas,
ac testis de ea re nobis sit commentator Pragmat.
sanction. in prohem. vers. excoluerint, ac illius ver-
bis adductus etiam Petr. Gregor. Tholos. capite
72 supra citato, sub nu. 3. Qui Robertum aiunt Re-
gem Galliarum filium Capeti orantem, pro pace
Regni, à Crucifixi imagine responsum habuisse,
non futuram pacem donec notoria crimina, & blas-
phemias extirpasset.

Sunt & alia permulta exempla recensita per Ab-
batem in cap. 1. num. 4. de delict. puer. illibiq; Ho-
stiens. & Io. Andr. Sotum in 4. sentent. dist. 27. q. 2.
artic. 2. vers. quod si arguas, Ioseph. Ludouic. decis.
Lucensi 17. nu. 67. Sebastian. Medic. in summa om-
nium hæresum par. 1. q. 9. in princ. Auil. in cap. 25.
Prætorum nu. 16. quæ silentio inuoluere censui, sa-
tius esse illud tantum addens, quòd à Christicolis
actentè perlegendum moneo, vt contremiscant, &
paucant, simulq; obstupescant, facileq; ex eo co-
gnoscant tanti criminis enormitatem, immanita-
temq; quod perfidus ille, & Christianis infensissi-
73 mus Mahometus, omne turpitudinis, ac peccati
genus permittens in suo Alchorano, istud nimium
crúdele, & alijs perniciosius existimans solum ve-
tuit; quin & grauem indixit pœnam in patrantes;
illam nempè, vt per medium secarentur, quicum-
que Deum, aut Christum, Beatamuè Virginem
blasphemaret, cuius rei nobis fidissimus est testis,
Chassan. cons. 1. nu. 69. Decian. lib. 6. cap. 6. num. 6.
tom. 2. & Plotus in tract. de blasphem. sub nu. 10.

Huius criminis atrocitas in causa fuit, vt com-
plura prodierint specialia in eius detestationem,
quæ retulere Doctores nonnulli, potissimum Fa-
bius à Monteleone in pract. de quatuor literis arbi-
74 trarijs par. 4. á nu. 741. qui 6. loco illud recenset, nè
repulsa in eo scelere concedatur, nisi ex solo capite
inimicitiæ, sequitur Gramm. cons. 15. Ann. singul.
67. & Alex. Romanus mox citandus, & omninò vi-
dendus nu. 23. quin & Imbrianus scriptor solertis-
simus in tract. de repulsa par. 1. consider. 3. à nu. 49.
nouissimo autem loco, & sic nu. 750. denegari blas-
phemantibus, tanquam enorme delinquentibus cõ-
75 positiones, guidatica, & gratias, subdit Monteleo
ipse, extatq; in Regno pragmat. 3. de sodom. quàm
76 pragmaticam, eiusq; resolutionem, tum in blasphe-
mia Dei, aut B. Virginis, tum Sanctorum vendicare
sibi locum non dubito, etiam vigore ipsiusmet pra-
gmaticæ, tametsi Modernus quidam pertransendo
tetigerit, & dubitauerit, motus peruulgata asser-
tione illa, in pœnalibus non fieri extensionem; alte-
raq; foueri potuisset, & fortasse validiori, quàm
Io. Bapt. Plotus in tract. de blasphemia, sub nu. 25.
profert, de dissimili, ac dispari ratione, quam con-
firmari posse autumo, quia blasphemias in Deum,
aut B. Virginem regulariter enormes dici, atque
inter maximas computari, scripsit Pegna in dire-
ctor. Inquisit. par. 2. comment. 66. & Simanch. de
cathol. instit. tit. 8. num. 8. Ita quod non immerito
aduersus clericos blasphemantes, sanciens Pius V.
in sua constitut. 5. cum primum §. ad abolendum,
grauius illos puniri mandat, blasphemias in Deum,
aut B. Virginem euomentes; verum his non obstã-
tibus rationibus, quamuis verissimis duabus poste-
rioribus, falsa tamen priori in hoc casu, adhuc ve-
ram opinor constitutam à me resolutionem; ad-
ducor primum auctoritate Regnicolarum, siqui-
dem in terminis relatæ pragmaticæ loquentiũ, hoc
ipsum concludit Muscatell. de cògnosc. delict. ru-
br. de blasphem. sub nu. 32. assentiturq; Carrer. in
pract. crimin. par. 3. q. 2. incipiens circa secundum,
sub nu. 65. dum simpliciter referens dictam prag-
mat. indefinitè loquitur, his vtens verbis; & extat
pragmat. contra blasphemantes, probibens com-
positionem, addo Alex. Roman. in suo commenta-
riolo ad pragmat. 1. de blasphem. qui specialibus in
tali concessis facinore, sub nu. 19. istud infert, in
hæc verba, quod & si multis criminibus soleant de-
linquentes ad compositionem admitti, tamen in
hoc non potest componi, demumq; vir ille insignis
Rouitus in rubr. de blasphem. in calce nu. primi ac
rursus, & apertius nu. 3. per hęc verba; Est tamẽ no-
tãdum, quod in hoc crimine non admittitur com-
positio, vt in pragmat. 3. in fin. de sodom. Auiles etiã
in lib. Prætor. cap. 25. in glos. 1. nu. 13. Isti igitur Re-
gnicolæ nisi absolute procedere hanc conclusionem
existimassent, vtique non ita generatim in crimine
blasphemiæ verba fecissent, sed distinctione vsi es-
sent, inter blasphemos Diuini nominis, aut B. Ma-
riæ, & reliquorum; nec dicta pragmat. manauit, vt
aliquibus faueret blasphemis, sed vt omnes promp-
tius extirparet, & in detestationem tanti sceleris,
quæ ratio in vtrisque militat, nimirum si eadem
77 sanctio; adducor etiam, quod multis antea annis
manauerat altera, & Ferdinandi Regis Pragmati-
ca sanctio, in anno 1483. estq; 3. in rubrica de blas-
phem. quæ implicitè hoc ipsum indixit, cum de

omni-

omnibus blaſphemis loquens, mandat ſemper, & perſonaliter caſtigandos blaſphemos, ſi enim componi quandoq; poſſet, eiuſmodi delictum, aut illius patrator aggratiari, non ſemper, nec perſonaliter puniretur, illiusq; legis ceſſaret diſpoſitio, addo alia eiuſdem pragmat. ſubſequentia verba, & quidem apertiora, & geminata, ſcilicet irremiſſibiliter, quo etiam aduerbio in his terminis, vtitur quoque pragmat. 2. necnon bannum inſertum pragmat. 5. eod. illo tit. quin ſi attento iure conſtit. Regni pœnam eſſe mutilationis linguæ, tàm ſi in Deum, aut B. Virginem, quàm in Sanctos proferantur contumeliæ, probat Arnon. ſingul. 4. necnon tertiæ partis bonorum, & triremium ad quatriennium vigore recenſitarum pragmat. 2. & 5. dictæq; pœnæ ſemper, & irremiſſibiliter in illis, aliaq; prædicta 3. de ſodom. aſſeritur, vt infligi debeant, per neceſſariam ſequelam in vtroque caſu prohibent omnes memoratæ pragmaticæ, non ſolum compoſitionem, aut gratiam, verum aliam quamcumque extra prædictas iniungere pœnas. Immò cum iure communi
78 fulciatur iſthæc concluſio negans in his terminis compoſitionem, præſertim in cap. fin. de malediɛt. ibi nullam in hoc miſericordiam habituros, ſubintrat vulgata regula; legem dubiam (quatenùs dubia eſſet memorata pragmat. 3. de ſodom.) interpretationem correctoriam iuris communis non
79 admittere. Adducor 3. ratione illa, quod omnes blaſphemiæ ſunt eiuſdem ſpeciei, ſeu eiuſdem qualitatis eſſentialis, non ſecus ac omnia periuria, omnesq; hæreſes, ſunt eiuſdem ſpeciei per auctoritatem Suarez in tract. de religione tit. de irreligioſitate cap. 6. nu. 18. excipientis, tantum blaſphemiam hæreticalem, qui præterea ſubdit, quod quamuis ratione malitiæ diſtingui ſpecie poſſint contumeliæ in Deum, vel Sanctos immediatè prolatæ; nihilominus facilè ſuſtineri poſſe ratiocinatur, malitiam blaſphemiæ, quæ eſt in illo actu, quatenùs in Sancto maledicitur Deus, eiuſdem ſpeciei eſſe cum blaſphemia immediatè in Deum prolata, inſequitur Lazzar. de blaſphem. quæſt. 3. ſub num. 51. & Diuus Thomas 2. 2. q. 13. artic. 1. ad 2. hæc ſcribit verba; ſicut Deus in Sanctis ſuis laudatur, in quantum laudantur opera, quæ Deus in Sanctis effecit; ita & blaſphemia, quæ fit in Sanctos, ex conſequenti in Deum redundat; ſequitur Finellius de caſibus reſeruatis caſu 3. ſub num. 5. qui num. 4. dixerat, omnem blaſphemiam in alios quam Deum, ideò eſſe blaſphemiam, quia redundat in blaſphemiam contra Deum; prædictum verò ſancti Thomæ axioma probant Ioannis verba in cap. 13. Apocalypſ. cuius ſunt; & aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum; intendit itaque loqui aduerſus euomentes conuicia in Deum; & tamen ſermo immediatè ſequitur de omnibus, cum ait, blaſphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos, qui in Cœlo habitant; verba inſuper illa ad Epheſ. 4. Blaſphemia tollatur à vobis, exponit illic Gloſa, & ait, quæ fit in Deum, vel in Sanctos; Lazzarius etiam in quæſt. 2. de blaſphem. ſub num. 17. ita loquitur, Deus enim in ipſis Sanctis hoc pacto inhonoratur, & blaſphematur; vnde ſic dicens, blaſphemus cenſetur, ac ſi contra Deum blaſphemaſſet, ſubſcribunt Montal. de ſentent. Pilati num. 3. Plotus de blaſphem. num. 2. prope finem, ac num. 7. textus etiam in §. hæc omnia, & illic Bart. nu. 4. in authent. vt non luxur. contra natur. quatenus dicunt, blaſphemantem Deum, vel aliquem Sanctorum eadem pœna, ſcilicet mortis plectendos eſſe;
80 Adducor tandem aſſumpto illo, quod nullus blaſphemus, ne dum ad compoſitionem admitti non debet, ſed nec poteſt, cuiuſcumque auctoritatis ſit Superior, excepto Papa, qui cum Deum repræſentet, iniuriam factam Deo ſolus remittere poteſt, teſte Decian. ex Bald. Iaſ. & alijs tom. 2. lib. 6. cap. 3. num. 32. & Bald. conſil. 6. num. 2. & 11. inter conſil. criminal. tom. 2. quo in loco D. Ioanni Galeazzo Mediolani Duci, & Papiæ Principi interroganti reſpondit, pœnam blaſphemo, nec de plenitudine poteſtatis, nec per gratiam, vel compoſitionem, aut remiſſionem, etiam cum cauſa, etiam per Decretum gratioſum (cum ſit crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ) non tantum à Duce, ſed nec à Rege, vel Imperatore remitti poſſe, ſed ſcribendum ad Summum Pontificem; aſſentitur Benedictus Plotus conſil. 6. nouiſſimeque Lazzarius in quæſt. 6. num. 33. Præterea cum Rouitus in rubrica de blaſphem, prope num. 1. aſſeueret adductam pragmat. 3. de ſodom. vetantem compoſitiones initi poſſe ratione tradita per Auiles in libr. Prætorum cap. 25. gloſ. 1. num. 13. & 14. qui eo in loco cum referat, quam & nos de impotentia conſtituimus in proximo ſuppoſito, dicatque in delictis, in quibus offenditur Deus, haud poſſe iniri concordiam, nullumque ea dimittere valere, conſequitur (quod cum nos concluſerimus contumeliam in Sanctos tendere in Dei iniuriam) Rouitus, & Auiles à militante ratione ſentire ob dictam pragmaticam ceſſare concordiam in blaſphemia Sanctorum; neque pro contraria pugnat text. indicato cap. final. de malediɛt. permittente commutationem; etenim in caſu prorſus contrario ſatur, non quidem, vt pœna corporalis pecunia redimatur, & ſic componatur, ſed vt pecuniaria in caſu illic expreſſo, ſtatuta propter impotentiam ſoluendi ne ſit punitio procul, commutetur, & iuxta regulam cunctis notam, qui ære caret in corpore luat; ſupereſt nunc reſpondere contrarijs, & primum ad priorem, & contradicentis oppoſitionem
81 de extenſione non facienda in pœnalibus, quam ceſſare multis caſibus, maximè fauore Eccleſiæ, & pietatis, notat Villagut in tract. de extenſion. leg. præſertim rubr. de extenſione reſpectu meræ pœnæ nu. 41. in quo caſu nos in præſentia verſamur, alteram inſuper refellere oportet Io. Bapt. Ploti rationem, cum ratione cōprobante à me addita, & quidē aſſequemur, ſi dūo conſiderauerimus. Primum quod ipſemet Plotus, concludit tandem in gratiam meæ ſententiæ: dum pœnam ſtatuto Papiæ indictam aduerſus blaſphemantem, ſcilicet Gaudentium, & Agabium Epiſcopos Nouariæ, in blaſphemos aliorum Sanctorum procedere fatetur; alterum verò, quod verſamur in diuerſis, quia de pœna illi agunt, quæ & à legibus, & à peculiaribus ſtatutis diuerſa, plerumque ſancita cernitur, quin & maior ſit in Dei, aut Virginis blaſphematores, quam Sanctorū, non videtur iniuſtum, at citiùs rationi congruum, vt mox probaui; quod verò nulla ſit infligenda, aut quæ lege aliqua ſtatuta fuit, prætio redimatur, hoc ſemper, & omninò indecens reputatur; compoſitio

positio igitur, & gratia est, quid diuersum á pœna; & consequtiuè diuersa considerari ratio ab illa, quam Plotus illic argumentando profert; eò maximè, quod dispositione Iuris communis prohibentis compositionem, & gratiam, adducti sumus, quin, & impotentia componendi, aut aggratiandi; quarum nulla viget in casu proposito à Ploto, adducti etiam sumus altera huiusmet Regni lege implicitè illam vetante; vt propterea nulli sit amplius dubitationi locus, & qui pius est, & conspicuus baro, hæc non aspernabitur; at promptè amplexabitur; sicuti, & ab omnibus hactenus exequutum fuisse scio, dum nusquam ab aliquo factam compositionem, aut gratiam audiui, quamuis diligenti perquisitione inquisiuerim. Dùm verò citatus Muscatell. in repartu suæ praxis, addit in fine, d. nu. 32. verba illa, an dicta Pragmatica extendatur, vide Affl. in constit. blasphemantes, in quæst. 7. num. 9. vbi videtur negare; Non propterea dicendum est, quod virtute dictorum verborū desciscat ab opinione per ipsum antea probata, cum moneat tantum videndum Afflictum, quin, & illum dubitatiuè loqui dicat; imò cum Afflictus non in isto, sed alio longe dissimili, verba faciat, nobis minimè obstat: loquitur enim in eo casu, in quo lex aliqua imponit pœnam aduersus blasphemantes Sanctos, deuinciat nè blasphemantem vnum Sanctum, & negat; eumque refert Tiraq. super l. si vnquam verbo susceperit liberos, sub nu. 240. præter quod in d. casu contrarium copiosè, & perdoctè loquens,

82 defendit citatus Alex. Roman. à nu. 67. Idque adeò quod in casuum reseruatione, si iste fuerit retentus, blasphemantis Sanctos, complectatur, & vnicum blasphemantem, tuatur Lazzar. q. 10. à num. 18. Graff. lib. 1. cap. 10. nu. 76. opitulatur Franch. in c. 1. de tempor. ordin. in 6. vbi multis restringit modis regulam in superioribus relatam, de lege pœnali non dilatanda, & potissimum lim. 13. sub nu. 9. coarctat in constitutione loquente in singulari, quæ amplianda veniat in plurali, & è conuerso; nec immeritò Bar. scriptum reliquit, statutum castigans producentem falsos testes, deuincire, & producentem, vnum falsum testem, in l. 2. §. sed si vnus ff. de vi, bonor. rapt.

83 Quæ autem sit huius nefarij, & execrabilis facinoris pœna, certò affirmare nequimus cum pro varietate temporum, & locorum, varia fuerit constituta, in antiqua vero lege Deus morte puniri mandauit, quod & Imperialibus, quoque legibus receptum est, at quoniam supra modum inualuit scelus istud, vt si omnes illud patrantes, morte plectendi essent, mille, vt ita dicam retro annis mundus interijsset, in alias pœnas immutata punitio, quæ tamen illa sit, relego lectorem ad pœnam in director. Eymerici, par. 2. comment. 66. Tuschum, concl. 95. lit. B. Sayr. in claui Regia lib. 6. cap. 13. nu. 21. Lazzar. quæst. 5. & 6. à nu. 20. Vgolin. in tract. de censur. Summ. Pontif. reseruat. par. 2. §. 3. & potissimum, quæ Iure canonico sit statuta legitur in cap. 2. de maledic. eademque Pij V. sanctione 5. post al-

84 teram 11. Leonis X. & 43. Iulij III. & Iure Regni pœna est amputationis linguæ, vigore constit. comprobata, & aucta in amissionem tertiæ partis bonorum per pragm. 2. de blasphem. demumque triremium ad quatuor annos, vigore banni relati in pragmat. 5. cuius pœna non videtur restrictiua aliarum legum prædictarum, alias iam dictas imponentium pœnas, sed cumulatiua per illa verba, *oltre la pena stabilita, per le Regie Prammatiche*, quæ tamen cum restringantur ad alias pœnas ab ipsis Pragmaticis indictas, excluderet euidentur illam amputationis linguæ, non á Pragmaticis, sed à constitutione inflictam; cuius pœnæ licet meminerit adducta Pragm. 2. quia tamen, qui confirmat nihil de nouo dat, sed datum corroborat, ideo non videtur comprehensa sub recensitis verbis dicti banni, *oltre la pena stabilita per le Regie Prammatiche*; cum non ab illis, sed diu antea per ipsam Regni Constitutionem euulgatæ fuerit: qui quidem intellectus, si verus, ergo recessum esse ab illa præfatæ constitutionis pęna, omnino dicendum esset, & sic tantum militet iam dicta pœna triremium; quod tamen, quia contradicit vsui, cum pluries viderim, atque intellexerim perforatam fuisse linguam, etiam in hac Ciuitate Neapolis, decreto magnæ Curiæ; contradicitque alijs eiusdem banni verbis, ac promulgantis intentioni; Nimirū credimus verius esse, illam cumulatiuè additā esse, etiam respectu pœnæ memoratæ Constitutionis.

85 Sed qui ioco, blasphemias pronunciauerit, non sit prorsus à pœna immunis, quamuis leuius puniatur, scripsit Simanch. in tractat. de Cathol. instit. tit. 17. num. 22. cum sequent. ita, & qui lubrico linguæ, teste Cardin. in Clem. vnica, de vsur. Anan. in cap. 2. vers. & subdit sub num. 12. de maled. Thesaur. decis. 241. num. 5. tandemque ille, qui nimia iracundia ad blasphemandum proruperit, teste Petro Gregor. Tholos. adducto cap. 12. nu. 13. per text. in cap. si quis iratus, 2. quæst. 3. innumeros, allegat Cenedus, collect. 126. num. 3. de hac retractantes, sed ita præ cœteris, & post complures alios scripsit Salzed. ad Diaz. citato cap. 110. qui ita respondet in omnibus supra relatis tribus casibus, qui, & illum pœnitus excusari subnectit, qui dormiens, aut demens blasphemauerit, probat Viuius, decis. 275. dicendo, nu. 28. itidem, & ebrius ex omnium consensu, nisi sit semi ebrius, quem mitius puniri affirmat citatus Simanch. n. 50. & Albertin. tract. de assert. Cathol. quæst. 36. Assuetus autem blasphemare non modo indignus censendus est excusatione aliqua ad minuendam pœnam, verum maius illius delictum reputandum vitium inhabitum conuertendo, & grauius propterea mulctandus veniat teste Lazario, quæst. 8. sub nu. 1. & concinit Barz. decis. Bonon. 135. nu. 7. & sub nu. 9. Thesaur. decis. 241. nu. 5. cum eò grauiora, quò pluries condonata, & iterata sint delicta per Glos. & Abb. in cap. 1. de cleric. percuss.

Quod verò ad forum attinet interius, memini de ebrio tetigisse Rub. 4. nu. 7. & hac rub. 11. cap. 23. num. 108. sed de illo, qui furore correptus, aut consuetudine adductus, si aliquas in Deos contumelias dixerint à peccato eos esse immunes, si inaduertenter, & inconsiderate, arbitrantur Lopez in suo instruct. casuum conscien. c. 51. vers. si blasphemia, p. 1. at ipse Sayri tripartitam amplexor distinctionē, quā ille profert in sua claui Regia lib. 6. c. 13. n. 6. eā ne te pigeat perlegere, quia fortasse placebit.

86 Sed si huiusmodi assuetus blasphemate ad pœnitentiæ Sacramentum accesserit, quid confessarium opor-

oporteat facere consulat eundem Corradum in casu 15. verſ. dicit, par. 1. nam Sacerdotem Auricularium ſuperſedere debere in abſolutione, admonet, ſi per confeſſiones præmiſſas non reſipuerit, quamuis tunc emendam polliceatur, eo quod experiri debet per aliquot dies, necne re ipſa perficiat, & exequi cœperit, quod promiſit. Idem poſtmodum ſentijſſe Azzorium reperi in Inſtit. moralib. p. 1. lib. 9. cap. 28. verſ. penult. quo quidem in capite, decem, & nouem proponit dubia ſuper hac materia blaſphemiæ, & illis affatim reſpondet, & ſatisfacit, in reliquis videto te Petrum Anton. Lazzar. poſtea typis datum in ſuo tractatu de blaſphemia, nec non Martham tract. de Iuriſdict. par. 2. cap. 13. Illud tamen, ne te exeat memoria, tàm immane, tamque horrendum eſſe, hoc crimen, vt quiuis blaſphemum denunciare teneatur, & accuſare, iuxtà textum, cum gloſ. in cap. ſi quis per capillum 23. quæſt. 1. & Ioann. de Anania in cap. 2. de maledic. ſi tamen aliorum teſtium aſſertione conuincere blaſphemantem valeat, vt ex Archid. & alijs, ſcribit relatus Marta, citato cap. 13. ſub nu. 8.

87 Audio ſciſcitari ſi blaſphemia ſit, dicere, *Potta de Dio*, quin, & à quibuſdam Iudicibus reuocatam fuiſſe ſententiam ſupremi cuiuſdam Tribunalis, dictum facinoroſum damnantis iuxta Pragm. ad triremes, audiui ex illa ratione, quod non ſit blaſphemia, ſed maledictum, ac propterea pœna arbitraria puniendum, ſcilicet exilij cenſuerunt; ideò cùm aliàs hoc ipſum accidiſſet, meque vir quidam eximius interrogaſſet, quid ſentirem, reſpondi, citra dubium eſſe blaſphemum; nam ita firmant Boer. deciſ. 301. Preſuppono Catald. de Boncomp. in tract. de ſindic. verſ. ſecus, tamen puto, ſub num. 105. Menoch. de arbitr. centur. 4. caſu 375. num. 17. Viuius deciſ. 388. Ioann. Dominicus, num. 1. Graff. deciſ. aureis, lib. 2. cap. 19. in lib. meo, ſub num. 5. tandemque Barzius, ita deciſum atteſtans, in Senatu Bononienſi, deciſ. 135. ſuppetunt rationes multæ à prædictis relatæ, quin, & cum maior pars dictorum auctorum, verba faciat de talia proferente in B. Virginem, multò iuſtius, & cum ita cenſendum illa protulentem verba in Deum: cum enim illa dicuntur de Virgine, blaſphemia quippe eſt, ratione illa, quod nominatur membrum in Virgine, quòd eſſet turpe nominare in homine, quamuis nihil attribuatur, addendo, vel minuendo, nèc aliquid falſi de ea affirmetur, vt illic probat Barz. ſub num. 5. & Finell. de caſib. reſeruatis, caſu 3. nu. 8. & in Deo non illa tantum, ſed altera quoque vigeat, quod ei falſò attribuitur membrum, quo caret diuina natura, ob idque non immeritò ſcripſit Boſſ. in tit. de Inquiſit. num. 130. nemini dubium eſſe, quin vituperosè loqui de Deo, Virgine Maria, & Sanctis, ſit blaſphemare, non ſecus ac, & Hoſt. in Sum. tit. de maledic. §. fin. col. 1. Alex. conſ. 233. nu. 3. & 11. vol. 6. & Iaſ. in l. Prætor, la prima. §. iurari, nu. 12. ff. de iure iuran. dixerunt blaſphemiam eſſe, quando turpia, vel ſcelerata verba in Deum, vel Virginem euomuntur, & Finell. loco citato inquit, blaſphemum eſſe nominantem membra Chriſti tanquam ignominioſa, quàuis talia membra nominantes explicitè nondicant illa eſſe ignominioſa in Chriſto, & in Sanctis; nam ex ratione dicendi, quam tenent, deducit ſatis apparere eos huiuſmodi membra nominare, tanquam ignominioſa.

Huc referenda eſt Theſaur. deſtinctio deciſ. memorata, num. 4. dum conſtituit differentiam ſi di-
88 catur ad corpus Dei. vel corpus Chriſti, aitque; quod quamuis vtraque videatur aliquo modo blaſphemia, & irreuerentia, tamen prior magis ſcandaloſa eſt; cum poſſit recipere non tantum ſenſum irreuerentiæ, quatenus intelligatur de Deo, ideſt diuina perſona filij Dei Ieſu Chriſti Saluatoris noſtri; quam etiam hæreſis, & blaſphæmiæ intelligendo de diuina natura, quæ corpus non habet; fulcitur doctrina Anan. in c. 2. ſub nu. 13. de Maledic. ex quibus infero ego, & duas conſtituo aſſertiones, alteram, quod ſi ita eſt, dicendo, *al corpo di Dio*, & tamen corpus Dei non eſt membrum pudibundum, longe magis id ipſum dicendum eſt in propoſito caſu, dicendo *potta di Dio*, tùm quia caret, ſiue intelligeretur de diuina perſona filij, ſiue de diuina natura, tùm quia membrum eſt pudibundum quo caſu ratione ignominię, & quia videtur in contemptum dicu conſentiunt omnes maximè adducti auctores, blaſphemiam eſſe, quamuis diceretur de aliqua ſancta, & ſancto, cui non tribueretur, quo caruiſſent; quinimmo blaſphemiam hæreticalem importare dicta verba, *potta di Dio*, concludit Viu. deciſ. 388. propè finem. Alteram, quod per illa verba, *al corpo di Chriſto*, blaſphematur, quamuis, neque membrum ſit pudibundum, neq; illi, quod falſi tribuatur, cum diuina perſona filij, verùm aſſumpſerit corpus humanum, ex quo non licet, ita iurare, & dicere in perſona Chriſti per doctrinam Boer. ead. deciſ. ſub nu. 1. Theſaur. eodem loco, præſertim in verſ. Item ſi dicatur ſub num. 3. & Anan. citato, num. 13. inhærent Azzor. Gregor. de Valent. diſput. 1. quæſt. 13. puncto 1. in fine penult. verſ. tom. 3. Suarez. tract. de Religion. tit. de Irreligioſitate, cap. 5. nu. 8. quos inſequitur Lazzar. queſt. 2. nu. 12. verum altera ratione illa, quod veritas de Chriſto enunciata, quamuis non de re, & membro turpi, blaſphemia eſt, ſi per contemptum, & contumelioſè proferatur, prout creditur in hoc caſu, maximè ſi ea concurrant, quæ Theſaur. ead. deciſ. 31. ſub nu. 2. præmiſſa diſtinctione ſcribit, & quatenus fateri vellemus hoc eſſe maledictum, quod prorſus inficiatur, quid inde? affirmare forſan nó eſſe blaſphemiam erroneum; tum ex prædictis, tùm quia blaſphemia, græca vox
89 eſt, latinè autem dicitur maledictum, & quia blaſphemia prout dicitur maledictum, latius eſt nomen, quàm ſi propriè ſumatur, teſte Finell. dicto caſu 3. nu. 1. quod idem per diuerſa verba, inſinuat Sebaſt. Medic. in ſumm. peccat. par. 1. tit. 4. quæſt. 67 dum auctoritate Angel. Syluestr. & aliorum fatetur, maledictum largè ſumptum comprehendere blaſphemiam, atque ita ſumi in his terminis, addit, & in cap. 2. de maledic. quamuis theſaur. in verſ. ſed quod etiam, ſub nu. 6. videatur conſtituere differentiam inter blaſphemiam, & maledictum, & in hoc poſteriori caſu minuendam eſſe pœnam. Tandemque ſi quid diſtinctum ab ipſa blaſphemia admitteremus eſſe maledictum, nonnè ita illud quoque reperitur vetitum, non ſolum indicato, cap. 2.

verùm.

verùm à Pragm. Regni, & eadem inflicta pœna, quæ, & pro blaſphæmia? legantur quæſo verba citatæ Pragmaticæ 3. de blaſphæm. & hanc citra dubium, veram eſſe reſolutionem, etiam attento Iure Regni, ex illis verbis deducet quiſquam, eaq; ſunt ſi quis igitur omnipotenti Deo, aut matri Domini noſtri Ieſu Chriſti, aut alicui Sanctorum, atque Sanctarum Dei maledixerit, aut in eos blaſphæmans extiterit, &c.

90 Illa etiam verba, *nè rincreſca Dio*, quibus ſenex quidam, & noſtræ domus antiquus familiaris vti ſolebat, & à me continuè monitus, non continere blaſphæmiam replicabat, nec illa ex animo proferre, ſed inaduertenter; vt igitur amici animæ prodeſſem, nolui labori parcere, & Graffium reperi in decif. aureis, lib. 2. cap. 19. in lib. meo, ſub nu. 11. in hac ſpecie annuentem, blaſphæmiam eſſe, ſuffultum doctrina Couar. in cap. quamuis, par. 1. §. 7. verſ. quinto, ſub nu. 9. de pact. in 6. & Gram. deciſ. 50. qui prætera ita deciſum in Regio Conſilio adiungit, neque excuſationis cauſa tueri poterat, ſtante conſuetudine, proferendi talia verba, & dum experientia comperiebatur ſe toties reincidere in illam, quoties caſus eueniebat, conſtabat, quod minimè dabat operam, vt præcaueret, & abſtineret in futurum: quo caſu nullius erit momenti excuſatio illa, idquè patet ex relatis à me ipſo verſ. ſed qui ioco, euidentiuſque Finelli dicto, caſu 2. verbo blaſphæmia, ſub num. 25. Immò citius aduerſabatur, ob ſuſpitionem hæreſis, quam deduci, ex aſſidua conſuetudine blaſphemandi ſcribunt Caſtrus, & Simanch. relati, & commendati á Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſump. 6. nu. 29. quorum ſententiam explicandam reor in blaſphæmia non hæreticali, cum in hæreticali, ſuaptè natura cadat talis præſumptio: adhùc nulla concurrente conſuetudine, & iteratione, ex notatis in verſ. & cum de his blaſphæmiis; Quin ratione talis conſuetudinis blaſphæmans, poſtquam fuerit monitus reputetur hæreticus, ſentiunt Afflict. Nicolaus Arelat. & alij, quos citat Farinac. quæſt. 181. ſub nu. 38. licet ipſe recedat, & prædictam Menochij admittat ſententiam, quod ſit ſuſpectus, cum ipſe vtramque arbitrer veram reſolutionem; Menoch. ſcilicet ſi non fuit monitus, Affl. verò, & aliorum, cum monitus non reſipiſcit.

Alia autem perplura exempla, verbaque præportantia blaſphæmiam minutatim recenſet citatus Lazzarius, ead. quæſt. 2. poterit eius dicta percurrere, qui in occurrentibus caſibus indigebit.

Cum tandem blaſphemum pœnituit, poſſit nè poſtea in exteriori foro pœna aliqua caſtigari? examinat copioſè Paulus Raynutius theorem. 5. à nu. 14. ſcilicet, vbi ſua confeſſus eſt peccata, & abſolutionem conſequutus eſt à Sacerdote auriculario, poſſit nè amplius moleſtari, & puniri? & quidem poſt Bar. conſ. 167. extricat Auiles in lib. Prætorum cap. 25. gloſ. 1. a nu. 10.

Cæterum expediret maximè, ſuperſtitionis tractatulum adiungere, qui tamen ſerò in memoriam redit, vt rem ipſam eo, quo deceret Methodo explicare poſſe non confidam, tùm quia volumen iſtud in biduo conſignare tenenor Bipliopolæ, vt imprimi in promiſſo tempore faciat, tùm quia in ea tempora in eoſq; homines incidimus, qui iſthæc nefaria, vſu quodammodo frequenti perpetrant, quare diligentiori examine oporteret inueſtigare, & minutatim omnia huc ſpectantia perquirere;

91 relego, itaque lectorem ad ſcripta per D. Thom. 2. 2. quæſt. 92. Toletum lib. 4. Inſtruct. Sacerdot. cap. 14. Vgolin. in tract. de cenſur. Summ. Pontif. reſeruat, par. 2. §. 2. omneſque Summiſtas in verbo ſuperſtitio, atque Suarez copioſiſſimè in tract. de Religione, tract. 3. lib. 2. decem, & nouem capitibus hanc materiam ſuſiſſimè explanantem, & præter alios in diſcurſu citandos ad eos omnes Doctores relego, & quidem innumeros, quos Cenedus nouiſſimè viſus coaceruat collect. 11. ad ſextum.

Aliqua igitur, & quam ſtrictius potero exarabo,

92 at primitus, quod illa non aliud eſt, quam ſententia contra fidem ratione adinuentionis, quaſi ſuperflua inſtitutio, ita Arnald. Albert. in rub. de hæret. in 6. quæſt. 11. nu. 1. verſ. ſuperſtitio, & nu. 3. eod. verbo ſuperſtitio, ſic autem teſte Iſidoro, in lib. 8. orig. cap. 3. dicitur, quia ſuperflua, aut ſuperſtatuta obſeruatio; alios autem alias, & diſſentientes etimologias ſcribentes, refert Martinus delrius in lib. 1. diſquiſit. Magic. cap. 1. part. 1. quo in loco ſuperſtitionem omnem Chriſtianis in malam ſumi partem adnectit, quin, & ſuperſtitionem falſi cultus eſſe, ex Lactantij dicto deducit, eamque tamen falſitatem non ex vno oriri fonte (vt idem Lactantius putabat) ſed ex duobus probans; nec non Tolet. memorato, lib. 4. Inſtruct. cap. 14. cum ſcilicet, id pro Deo colitur, quod Deus non eſt, ſicquè verus exhibetur cultus non tamen Deo: & noſtrates ſuperſtitionem falſi cultus nominant. Alter verò eſt, ſi cui debetur, exhibeatur; verum non eo modo, quo exhibendus eſt, & Theologi indebiti cultus ſuperſtitionem vocant, eo quod non qualis debetur. Prior generali nomine idololatria vocatur, quia quicquid cùm non ſit Deus, vti Deus adoratur, Idolum nominatur, iuxta illud Paral. 16. Omnes Dij populorum, Idola, hoc eſt vanitas, & inania. Poſterior verò nomen ſuum retinet; illa capitalis omnino eſt, hæc verò ſæpè lethalis, ſemperquè noxia, ideoque propoſitionem illam, nè ſuperſtitio ſit peccatum, iuſtè reſpuit Griſal. in deciſ. fidei Catholicæ, verbo ſuperſtitio, deciſ. 1. & miſſa pro nunc faciendo, quæ ad poſtremam pertinent de indebito cultu, ſermo á nobis inſtituitur de priori, ſcilicet falſi tantum cultus ſuperſtitione,

93 quem in duas ſindi ſpecies, idem Martinus aſſerit, expreſſam vnam, tacitam verò alteram, ſiue implicitam, eſſe inquiens; noſq; ad inſtar illius priorem ſilentio inuoluentes, ad ſecundam deflectimus, cuius, & quinque eſſe ſpecies citatus Toletus edocet Idololatriam nempè, magiam, diuinationem, vanam obſeruantiam, & maleficium.

De quibus omnibus, nec ſtri in præſentia intendimus, contenti aliqua ad quatuor tantum, nempè ad magiam, diuinationem, vanam obſeruantiam, & maleficium ſpectantia congerere; cum Italicæ

94 genti idololatria ferè ignota ſit: magia, itaq; dicitur cum extraordinarij, & miri effectus cognitio, vel operatio quæritur, cum verò res futuras quis cognoſcere nititur, vel etiam præteritas, aut præſentes ſed occultas, & occluſas, diuinatio nominatur, eiuſmodi conatus, quod deſiderat inſtrui, & iuuari non vt proſit, ſed noceat alijs, aut vltionem ſumat.

maſ, ſcelus iſtud appellatur maleficium ; vana au-
tem obſeruatio, cum prædictis aliqua vana additur
circumſtantia ex relans inferius.

Ipſius Magiæ definitionem,diuiſionem,miram-
que nominum varietatem aſtruit idem Delrius,
cap.2.capite autem 3.quæſt.4.an ſolo conatu,afflа-
tu, viſu, voce, oſculo,vel nudi lintei applicatione,
vulnera,vel morbos ſanari,& alia huiuſmodi mira,
perfici naturaliter poſſint, inquirit, longoque the-
mate extricat, negatque; & cap.4. quæſt. 1. exco-
gitat ſi characterum vis, anulorum ſigillorum,
& imaginum ſit,qualem magi contendunt, & va-
rias poſt recenſitas ſententias , nullam his omnibus
vim ineſſe probat,quæſt.verò 2. an numeris magi-
cis vis vlla inſit ? & quæſt. 3. An verbis, & incan-
tationibus vis inſit aliqua ſanandi morbos, aut alia
mirifica perficiendi,& nullam, tum naturalem,
tùm ſupernaturalem vim operandi continere nu-
merum, qua numerus eſt ; At nulla quoque voca-
bula vim habere naturalem vulnera, vel morbos
ſanandi,aut noxias alias depellendi affirmat, opti-
meque tutatur, vulpiani inſuper fauet auctoritas
negantis incantationes,medicinis annumerandas in
l.1.in princ.ff.de var.& extraord.cognit.Prædicto-
rum autem multa ſcripſerat Tolet. indicato, cap.
14.verſ.Altera ſpecies eſt Magia, Suarez dicto lib.
2.cap.15.tract. 3. de Religion. ex quorum aſſertio-
nibus conſequitur, rectè me reſpondiſſe hoc ma-
nè,quòd qui ferro aliquo vteretur,enſe ſcilicet,pu-
gione,aut ſimili,alterius ſanguine intincto, quia
hominem interfeciſſet, illudque ſubtus puluinar,
ceruical,aut aliud quodpiam, quo dormientium
capita,ſiue vir,& vxor ij ſint,ſiue alij , innituntur,
poſſuiſſet ad repellendum odium , antea enatum,
captandunque amorem, conciliandamque bene-
uolentiam,non effugeret eiuſmodi criminis, ma-
culam, pœnamque.

Alterius ſcilicet diuinatiuæ ſuperſtitionis me-
miniſſe ſit ſatis, eo quod de ea re copiosè ſcripſit
memoratus Suarez,eod.lib.2.cap.7. cum alijs mul-
tis poſtmodum adiunctis,atque Gregor.de Valen-
tia,diſput.6.q.12.punctu 1,iunctis tribus,ſeq. tom.
3.necnon Azzor.lib.9.inſtit.moral.cap.22.Quo in
loco potiſſimum enarrat complura exempla, qui-
bus fortuitorum dictorum, factorumque homi-
num obſeruatione contigiſſe oſtendit,vt aliqua fu-
tura diuinauerint ; iſtud quippe, eſt crimen illud,
95 quod noſtrates appellant ſortilegium ; patrantes
verò ſortilegos,quo vocabulo propriè accepto, qui
per ſortes diuinationis ſcientiam profitentur, ſor-
tilegi dicuntur,cap.ſortilegi,26.quæſt.1. ſi tamen
communi eorum nomine, veniant, quæcumque
diuinationes,ex tit. de ſortileg. deducit, & monet
Finell.de caſib.reſeruat.caſu 2. ſub nu. 1. maximè
verò ex text.in cap.1.& apertius per Hoſtienſem
in ſum.illo tit.§, Quot ſint ſpecies, vbi ſortium, &
diuinationis ſpecies miſcuit,nec non Angel.in ver-
bo ſors,nu.3.pro eodem accipit ſortilegium,& di-
uinationem, vt propterea ſortilegos dici affirmare
debeamus,non ſolum,qui per ſortes, ſed quocum-
que modo futura diuinant.

96 Omnis autem diuinatio, abſq; dæmonum ope-
ratione non fit,ex D.Thom.2.2.quæſt. 95. artic.2.
ſcilicet,vel quia expreſſè,vel tacitè inuocatur, vt il-
le ſubdit,eiuſq; veſtigia inſectatur, & vtiliter,quip-
pè, complura in hac materia declarando, citatus
Finell. quorum notitiam haberi expediet pluri-
mum ad coercendos eiuſmodi facinoroſos, qui
præterea. nu. 8. dubium illud in medium profert,
97 ſatis euidens, cur aliqui ordinarij ſortilegium ſibi
retineant cum expreſſa dæmonis inuocatione, ſi
talia manifeſtam ſapiant hæreſim, & huiuſmodi
agentes, tanquam hæretici ſint puniendi ; Hæreſis
autem ſit Papæ reſeruata in 1.capite Bullæ. Verùm
reſpondit ſupponens axioma illud,quod hæreſis eſt
error in intellectu,qui ſi abſit,quantumuis opus ſit
prohibitum, non erit hæreſis Alphonſ. à Caſtro de
hæret. lib. 1. cap. 1. Canus in ſuis locis Thæologiæ,
lib. 12.cap.9.verſ.illud porro teſtimonium, tametſi
(quia factum ſuaptè natura malum, præſumitur
mala intentione factum l.1.C.ad leg. Cornel. de
Siccar.l.ſi non conuicij, C. de iniur. & cap. 1. de
præſumpt. & illic gloſ. final.) præſumptione iuris
hæreſis dicatur, & conſequtiuè, iſthæc maniſe-
ſtam hæreſim ſapiant præſumptione Iuris, quam-
uis re vera non ſapiant, & conſequitur non
compræhendi ſub capite bullæ, quia abeſt hæreſis,
quamuis ſapiat hæreſim, & tunc contineatur ſub
caſu reſeruato, quod præſertim dilucidius ſcribit
ipſe Finell.verſ.quicunque ſub nu. 16.quare dubito
ſi veritate nitatur diſtinctio Farinacc. quæſt.20.nu.
79.latius explicata, quæſt. 181. quod ſortilegia alia
ſunt hæreticalia, alia verò non hæreticalia, potiſſi-
mum,quia,nu.50.volens non hæreticalia declarare,
ſupponit eſſe illa, in quibus Demon quidem inuo-
catur,ſed ad faciendum,& cognoſcendum ea, quæ
ipſe facere, & cognoſcere ; poteſt diuina virtute
non reprimente, prout eſt illud, homines ad pec-
cata, & libidines tentare. Hoc (ni fallimur) nihil
ad diuinatiuam (de qua agimus) ſpectat, & con-
ſequenter ad ſortilegium, illud idem ſignificans,
quod diuinatio ; tanto magis, quod D. Thom. ci-
tata,quæſt.95.artic.2.verſ.ſed contra,& Caet.art.4.
98 verſ.Amplius,inquiunt, quod exquirere cognitio-
nem futurorum à demonibus, non ſolum eſt pec-
catum propter hoc, quod ipſi futura non cogno-
ſcunt, ſed propter ſocietatem, cum eis initam,
expreſſe quidem per inuocationem,tacitè verò per
opus,cui merito demon ſe immiſcet ; ſupponere
itaque actum continentem ſocietatem initam cum
demone, & abſtrahere illum ab hæreſi, ita quod
non ſit hæreticalis,abſurdum mihi videtur, maxi-
mè quod vno tantum ex tribus modis contingere
poteſt,inuocatio demonum,quos Eymer.ſcribit in
2.part.q.43.& illic Pegna comment.68.verſ. inuo-
cantes ; qui in omnibus illis caſibus inuocantem
ſupponit hæreticum, quin, & in ſpecie poſita per
Farinacc.de incitando ad peccatum,& hunc à ma-
nifeſta hæreſi excludunt illic Pegna, verſ.dæmones,
& Lucern.inquiſit.verbo dæmones,num. 2. Quòd
verò tacitam non præferant,non negat,etiam eo in
caſu Farinacc.non igitur mirum, ſi illorum aliqua
ſapere manifeſtam hæreſim,alia verò non maniſe-
ſtam ſcripſerunt Repert. Inquiſ. in verbo Hæreſis,
verſ.ſapere hæreſim,& verſ.Item eſt notandum in
fine ; & ſquillacen. in tract. de fide Catthol. cap.
12.nu. 2. quæ autem ſint, quæ ſapiant manifeſtam
hæreſim, Illemet Farinacc.ead.quæſt.181. enarrat
à nu. 94. Admittimus tamen ipſum Farinac.multa
complecti ſub ſortilegorum vocabulo, quæ ab illo
ſtrictè

strictè sumpto (vt nos accepimus) prorsus seiungi debere arbitramur.

Ad vanam nunc deflectens obseruationem, omittens illius definitionem, & diuisiones, tanquàm validè explicatas ab ipsomet Delrio, lib. 3. par. 2. quæst. 1. illud tantum, & vtilius recolo. Vn-
99 de dignosci queat, quando sit huiusmodi vana obseruantia, & vt ille addit, quæst. 4. sect. 1. dicendum est primo, si constet, quod effectus superest naturæ vires, tunc attendere oporteat, an per sacram scripturam, vel Ecclesiæ definitionem, vel approbatam ab ea traditionem effectus iste Deo tribuatur; siue constet effectum hunc esse diuinum nam si nihil horum reperitur, non nisi pacto cum dæmone inito tribuendus esset huiusmodi effectus: quin, & vbi constat, vel à Deo, vel à natura tribui, quamuis ex parte effectus, nequeat esse vana obseruantia, potest tamen esse talis, ratione alicuius vitiosæ circumstantiæ. Huic rei exempla adiungo, cilicij, disciplinæ, ieiunijque: hæc quia corpus affligunt; & macerant, virtute fulciuntur ad coercendum concupiscentias carnales, ex viribus carnis, & corporis habitu nimis læto, pullulantes, sed si eis addas circumstantias aliquas ridiculas, & ad hoc à natura, Deo, vel Ecclesia, non ordinatas; veluti certam horam, definitum numerum, quem nec excedere, nec minuere liceat, vel præsentiam certarum personarum, vel, vt fiant illa, vel illa manu, flagro serico, alijsque huiusmodi, erit sanè vana obseruantia; ex his itaque Regulis dignosci vana obseruantia facilè poterit. Hùc referenda sunt exempla multa, & longo sermone per multas sectiones ab eodem Delrio recensita. Ipse verò ad ea tantum animum appuli meum, quæ sect. 5. & 6. ille enarrat; scilicet superstitionem temporariorum, cum dies, horas, menses, & annos obseruant, aliqui ad directionem negotiorum suorum, non quidem, si ea faciant naturali permoti obseruatione, motus, & influentiæ cœlestis, cum certis temporibus vis maior sit, (nempè in herbis) & efficacior, quin, & in lignis, quæ minus obnoxia sunt corruptioni; imò aptiora ad vsum, sed cum obseruaretur certus vnus hebdomadæ, vel mensis dies tantum, vel certa diei hora, qua talis hora, vel dies est, vel adderentur circumstantiæ inutiles, aut orationes non approbatæ, tunc namque procedit text. in cap. non obseruetis 26. quæst. 7. dicens non obseruetis dies, quæ dicuntur Aegyptiaci, aut Calendas Ianuarij, in quibus Cantilenæ quædam, & comessationes, & ad inuicem dona donantur, quasi in principio anni boni fati augurio; aut aliquos menses, aut tempora, aut dies, & annos, aut lunæ, solisque cursum, &c. extat insuper text. in cap. quis æstimaret, ead. causa, & quæst. cuius verba sunt. quis æstimaret, quam magnum peccatum sit dies obseruare, & menses, & annos, & tempora (sicut obseruant, qui certis diebus, siue mensibus, siue annis volunt, & nolunt aliquid incohare, eò quod secundùm vanas doctrinas hominum, fausta, vel infausta existiment tempora) nisi huius mali magnitudinem ex timore Apostoli pensaremus? Hactenus verba text. imò, & Anathema pronunciantur à Zacharia Papa in Concilio Romano, cap. 9. rescripto in cap. si quis Calendas 26. quæst. 7. Zachar. in Synod. Roman. cap. 9. Burthard. lib. 10. cap. 16. demumque Anton. August. in Epitom. veteris Iuris Pontif. lib. 37. tit. 6. cap. 1. par. 3. vt admirari liceat, Christi colas, calendas Ianuarias, ita colentes, & strenas dantes; nisi dicamus id non eos facere ritu paganorum, improbato in dicto cap. si quis, neque vt omen certum prosperi euentus, quod esset mortale; neque minus, vt in certum omen, vel augurium, quod esset veniale, sed animi tantum causa, vel amicitiæ conseruandæ, pro eorum consuetudine, quando nullum est peccatum; Imò si facerent in honorem circumcisionis Domini, quam tunc celebrat Ecclesia, mererentur insuper coram Deo, vt ipse Delrius asserit sect. 5. consequitur præterea ex recensitorum textuum dictis, rectè sentijsse Petrum Binsfeldium suffraganeum Treuirensem in tract. de confess. malefic. & sagarum in tertia causa dispositiua ad maleficium; cum dixit huius generis esse obseruantes certas festiuitates, vt conuersioni B. Pauli, Vincentij, Vrbani, vel aliorum, quibus si pluat, vel cœlum serenum sit, sibi spondent serenitatem, vel fertilitatem, vini copiam, aut inopiam, aut continuatam per tot dies pluuiam, vnde, & superstitiosos esse versus illos, quorum Princeps est.

Clara dies, Pauli, bona tempora denotat anni.

Item qui obseruant aliquos dies, vt infaustos, vel vt faustos ad iter, aut ad rem aliquam inchoandum, & consequtiue, quod Hispani dicunt, de martes, non partes.

Hùc spectant consuetudines aliquarum Regionum, in quibus, à precantibus, vel quidpiam desiderantibus, aliquæ adhibentur circumstantiæ; alicubi enim iumentis aperitur vena certo die alicui sancto dedicato, aut herba in die S. Ioann. Baptistæ eligitur, aut ante ortum solis, quod illicitum esse, post Martinum de Arles, in tract. de superst. nu. 8. scribit Nauarr. in Manuali, cap. 11. nu. 36. Item quod circa templum D. Antonij nouies circumducuntur iumenta, aut aliud in Italia (teste Caetano ad D. Thom. 2. 2. quæst. 96. art. 4.) vsitatum; ex primo nummo oblato imagini Crucifixi in Parasceue, facere annulum pro depellendo morbo contractionis membrorum. Has enim consuetudines, improbandas esse, actusque prædictos superstitionem continere, monet Gregor. de Valent. super 2. 2. D. Thom. disput. 6. quæst. 13. punctu 2. vers. ex quo patet, tom. 3. Addit autem, quandoque exercentem excusari, si eiusmodi circumstantias adhiberet tantum, vt se ipse magis excitaret ad intente precandum, propter præsentiam rerum suarum, circa templum Sancti, vel etiam propter diē Sancto dedicatum, vel propter memoriam Crucifixi, &c. vbi alia non contemnenda adiungit, & ipse insequtus Galetum in sua Margarita casuum consc. verbo superstitio in fine, cauendam semper esse, moneo obseruationem dierum, horarum, & circumstantiarum omnium, quæ se habent impertinenter ad effectum, qui intenditur obtineri quorū perplura recenset exempla Mart. Delrius disquisit. Magic. lib. 3. par. 2. q. 4. sect. 3. qui alibi eas nominat circumstātias ridiculas, eas scilicet, quarum effectū (dixi post initium præsentis, nu. 99) virtutem à Deo vel à natura minime tribui. Et quia de amuletis, quoque subcinit sermonem idem Delrius, lib. 1. par. 1.

par.1.cap.3.quæſt. 4. quæque ſunt cuncta remedij genera aduerſus omnia mala medicamenta, præſertim veneficia, alleganturque maximè puerulis; & cum ſtatuat concluſionem, nè Amuleta huiuſmodi, quæ collo dependent, vim vllam obtineant naturalem, ratione verborum characterum, vel figuræ, vel conſtellationis, ſed dumtaxat ratione materiæ, ſi qua huic antipathiæ, vel ſimpathiæ vis naturalis inſit; aduertendum tamen non eſſe propterea inſerendum ad reliquias Sanctorum, & Agnos illos ad hoc à ſolo Papa quotannis benedictos, & ſic credere, illas, agnoſque de collo ſuſpenſos, non licere deferre, cum, & pium, & ſanctum ſit reuerentiæ causâ, Sanctorum reliquias, cæreas agni Dei effigies, quin, & Euangelium Sancti Ioannis, Pſalmum Dauidis, & ſimilia Sacræ Scripturæ teſtimonia, ſecum geſtare appenſa: erit tamen, qui inde oritur effectus ſupernaturalis Dei beneficentiæ aſcribendus; iſta autem, quamuis non adductus causâ, ſed altera reuerentiæ pręſtanda reliquijs, quamuis improbet ſacrarum reliquiarum ad collum geſtationem Cernelus Darocenſis lib. de ſuperſt.cap.4.par. 3. & dicat reliquias Sanctorum in templis honorificè ſeruari, & honorari debere, non è priuatis appenſas collo geſtari; impugnat profectò antiquam virorum valdè Sanctorum conſuetudinem, quam probare tanquam rem notam, haud opus eſt, maximè quod patens comprobat D. Tho.locus 2.2.q.96.art.4. Maldonat.in cap.1.ſuper Ioan.tandemque Nauar.cap.11. ſub nu.35. niſi adiunctis vanis circumſtantijs, exemplis compluribus declaratis per eundem Delrium lib. 3. part. 2. quæſt.4.ſect.3. eumdemque Nauarr.à nu. 34. ligaturis autem vti, aut alijs quibuſuis, quas vel vſus Eccleſiæ Catthoticæ, vel probrum medicorum ars non commendat, eſt ſemper, & omnino prohibitum.

100 De maleficio tandem, quia perſunctoriè agunt malleus maleficarum, part. 2. & 3. Petrus Binſeldius ſuffraganeus Treuicenſis in tractat. de confeſ. malefic. & Sagar. dictuſque Martinus Delrius eodem tractat. diſquiſit. magicarum, tomo 2. ipſe longo interiecto ſermone ſcribere vereor, ſed pauca quædam ex eorum citius ſcaturientia fontibus. Huius maleficij nomen ſumimus non pro damno, ſeu peccato quouis, ſed pro ſigno, effectuuè magico, atque ſuperſtitioſo, quo qui vtitur maleficus dicitur, in Rub.C.de malefic. qui vero læditur maleficiatus appellatur in rub.decret.de frigid.& malefic. illius deſcriptionem, tradit Delrius in quæſt. primæ initio, aitque maleficium eſt magiæ ſpecies, qua quis ope dæmonis alteri damnum parat: ſubdit varias efficientes cauſas, ſeu inſtrumenta maleficij, de pulueribus, de herbis, feſtucis, & ſimilibus; quæ ſubſternunt de vnguentis, de habitu, ſeu afflatu, de verbis, minis, increpatione, laude, rebus ſacris, vt aqua luſtrali, vi aperta, infanticidijs, de ſanguinis ſuctione, de ſtrigibus, & alijs, ipſeque nonnulla experimento comperta de maleficio ligaminis, memini retuliſſe, hac Rubr.cap.17.à num.191. & nunc fretus cumulatis á Petro Binſeldio in 2.par.ſui mal lei maleficar. atque Gregor.de Valentia relata q.13

101 punctu 4.admoneo, quinque eſſe ſtatuenda capita ad cognitionem, & punitionem tanti facinoris perneceſſaria, Primum nempè ad inueſtigandum modos, quibus inſtitui oporteat inquiſitionem circa maleficium; Alterum ad cognoſcendum maleficium, tertium ad ſciendum indicia, & præſumptiones validas, vt ille vinculis mancipetur, ac torturæ ſupponatur, qui eo crimine fuerit innodatus; Quartum ad habendam notitiam, quādo perſonas maleficas, deferre, deuincire, ac punire liceat; Poſtremum verò ad ſciendum, quis ſit ſeruandus modus in hac ipſa causâ; Quorum quippe meminit citatus Valentia, quin de eis prolixè agit eodem punctu 4. quinque diſtinctis §§. Quomodo verò, & in quibus diſtinguatur ab incantatione, inſtruit Fillius de caſibus reſeruat.caſu 2.§.maleficium, qui incantationis vocem generaliorem eſſe altera maleficij, & plura complecti affirmat, nu.3.

102 Huius ſuperſtitioſi criminis, ita generatim ſumpti, ſi quæratur quis ſit Iudex, diſtinguendum puto vt rectè reſpondeam, vel enim hæſitatur, qui ſit reſpectu inquiſitoris, & Epiſcopi, & non breuiloquo ſermone enodat malleus maleficarum in 3.p. in introductoria enarratione, & Simanch. de Catthol. inſtit.tit.37.nu.13. vel reſpectu Eccleſiaſtici, & ſæcularis Iudicis, & præter antedictos auctores ſcribunt Cened.in collect.21.ad decret.nu.6. Bouad.in Polit.lib.2.cap.17.nu.74.in tex.& in gloſ. lit. M.tomo 1.Villadieg.etiam in Polit.cap.5.nu. 37. & 38. Farinacc.q.8. nu. 133. Suar. in cap. vlt.nu.23. eiuſd. lib. 2. demumq; Trid. Sinod. in decreto de obſeruand.& euitan.in celebrat.miſſar.ſeſſ. 22. & ipſe explanare vellem, ſpecies ipſas omnes ſuperſtitionis diſtinguendo, ſimbriaſque dilatando, ſi tempora paterentur, vt potius ſilentio inuoluere cenſuerim, non ſecus ac, & alia multa in contingentibus materijs prætereij, nè tot incaſſum ſuſos patiar labores, ſi illorum intuitu volumen iſtud prælo ſubdi impediretur, quam ob cauſam occluſa ſcrinia detinent alia plura, & quippè vtilliima mea opuſcula.

Pœnam verò retulerunt malleus indicato loco, clarus §.hæreſis in fine, & abundantius Delrius p.3. lib.5.ſect.16.

Quia verò, quas licet erogare, & recipere expenſas in cauſa hæreſis, difficulter apud Doctores repe-

103 riretur, cenſui inſerere decretum Apoſt. videlicet.

Decretum Sanctiſſimi Domini noſtri Domini Clementis Papæ VIII. In cognoſcendis expediendiſque cauſis, ad Sanctam Inquiſitionem ſpectantibus, obſeruandum.

Sanctiſſimus Dominus noſter, volens, ac intendens prouidere, vt cauſæ, & negocia quouis modo ſpectantia ad ſanctam inquiſitionem, cognoſcantur, & expediantur omni, qua decet integritate, amotis quibuſuis ſordibus, ac pecuniarijs ſolutionibus: Statuit, & decreuit, vt in poſtcrum omnes Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ac quiuis Eccleſiarum Prælati, ſeu inferiores ordinarij, eorumque Vicarij, & officiales in cauſis, & negocijs ſancti Officij pro examine teſtium, ſeu principalium reorū, pro ſportulis ſententiarum, pro quouis decreto, ſeu actu, ſeu quacunq; expeditionē, nihil omnino exigant, & recipiant, etiam á ſponte dantibus, ſed gratis omnia expediant. Ac eorum Secretarij, Cancellarij, & Notarij pro ſcripturis proceſſiuum informatiuorum, ſeu repetitionis teſtium Fiſci, quas mittunt ad ſanctam, & vniuerſalem Inquiſitionem Romanam, nihil penitus exigant, ſed gratis illas

mittant. Insuper mandauit omnibus supradictis, eorumq; Vicarijs, & officialibus, vt cum aliquid eis significatur, nomine supradictę Inquisitionis, quam primum litteris rescribant, & negotia iniuncta executioni demandent, & hoc Decretum, tam ipsi Prælati inuiolabiliter obseruent, quam ab alijs obseruari curent, & eius exemplaria in eorum Cancellarijs affixa retineri (vt omnibus notescat) & in Archiuijs registrari faciant, sub pœna indignationis Sanctissimi Domini Nostri, & alijs arbitrio Sanctitatis suæ infligendis.

Præsens Decretum factum fuit in generali congregatione Sanctæ Romanæ. & vniuersalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico apud Sanctum Petrum, coram supradicto Sanctissimo Domino nostro, ac Illustrissimis, & Reuerendissimis Dominis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ad versus hæreticam prauitatem generalibus Inquisitoribus, nonis Ianuarij Anno à Natiuitate Domini Nostri Iesu Christi millesimo sexcentesimo primo.

In alijs verò causis, maximè in foro Ecclesiastico versantibus, quæ sint á Iure permissæ expensæ, 104 vtile plurimum esset, si minutatim adiungerem; nisi à solita tractatione, huius potissimum capitis, elongarer nimium; quare cauendum duxi, tametsi pauca quædam, eaque coactus, ac subleuandi causa pauperes subditos, referre censuerim. Constituendo Primum genericam conclusionem, præmissa distinctione inter ordinarium, & delegatum, vt ille si in alium locum, migret suæ iurisdictionis, salarium non exigat, vtique verò delegatus, vt probat Antonius de Nigris super clemen. posita post suos commentarios ad cap. Regni verbo Priuilegio, num. 59. & Gratianus. tom. 1. Disceptat. Forens. capit. 57. consuetudine tamen obtentum esse, vt ordinarius etiam recipiat, probat idem Niger, nu. 60. quin, & Iuris quoque sanctione attenta, si Episcopus aliò vadat consecrandæ Ecclesiæ causa adipiscatur salarium docet Butr. in cap. proposui-105 sti, de consecrat. Eccles. vel altar. Mandos. consil. 8. sub num. 13. idemque Gratian. num. 15. Itidem ab vniuersitatibus in quas confirmationis Sacramentum administraturus commearet, & punctualem reperi doctrinam quæ postmodum memoria excidit, tandemque visitaturus, idque 106 præter canones multos, Sancta Tridentin. Synod. indulget. in cap. 3. session. 24. de reformat. arbitratui eorum, qui visitantur remittens, vel soluere, quod erat consuetum in pecunia, vel ministrare victualia, quin, & eos omni anno variare posse, docent Ioann. Andr. Gemin. & alij in capit. Fælicis de censib. in 6. Soccin. tractat. de visitat. lib. 11. quæst. 6. nec non Genuens. insigni, tùm doctrina, tùm Religione callens, in sua Praxi, capit. 21. num. 7. cum autem victualia suppeditantur, quæ in ipsorum visitatorum, eorumue famulorum mensa superfunt, non licet proprijs vsibus applicare atque in propriam portare domum, at pauperibus eiusdem loci eroganda veniunt, ita commonente Soccino eadem quæst. 6. num. 30. eodemque Gratian. num. 19. subijciente, neque licere visitatione durante munera recipere, etiam esculenta & poculenta, ad propriam tamen deferenda domum, quamuis annuat pro mensa eiusdem loci, fultus auctoritate Gemin. in cap. 1. §. procurationes, num. 7. de censib. in 6. quod tamen restringendum omnino arbitror, in eo tantum casu procedere, quo alimenta recipit, nam si pecuniam, nullatenus licere esculenta, & poculenta recipere existimo, nam ita, & pecuniam, & alimenta haberet, quod à quibusdam obseruatum memini, hanc ob causam sibi pecuniam suppeditari procurantibus.

Progredior nunc ad executorem dispensationum matrimonialium, cui illis in litteris semper 107 interdicitur quodcumque munus, aut præmium etiam sponte oblatum, namq; prohibitio illa, non modo complectitur salariũ, pro decreto superinde proferendo de contrahendo matrimonio, verùm nè pro labore in capienda informatione, teste Nauarr. consil. 21. de rescript. etiam ex causa percunctandi processum, ex congregationis sententia dicit citatus Gratian. num. 20. subdens, neque pro accessu ad examinandos testes alibi commorantes præter Notarium, pro actis dumtaxat faciendis, ex eiusdem Congregationis sententia: Quod vellem, vt exequutores ipsi memoria sæpè repeterent, cum nonnunquam his sub figmentis pecuniam extorqueant in propriæ conscientiæ grauè damnum, considerantes, supremos Præsules animo, tam tenaci prohibere eiusmodi exactiones, vt quàuis vetitus exigere, dicatur etiam prohibitus recipere à sponte dantibus, vt post Riminal. Iunior, consil. 42. versic. adducit doctrinam, sub num. 109. scribit Gratian. tom. 1. discept. forens. cap. 134. nu. 5. Nihilominus, & apertis adiungere verbis non omittunt.

SVMMARIA.

Simonia crimen longè affine est alteri hæreticali. num. 1.

Symoniæ definitio refertur, nu. 2.

Ipsius distinctio in tres species, nempè mentalem, conuentionalem, & realem, nu. 3.

Symoniæ mentalis definitio, nu. 4.

Ista quoque tripliciter distinguitur, nu. 5.

In omnibus his mortiferè in primis peccari refertur, non tamen excommunicatione ligari comminata aduersus Symoniacos in extrauaganti cum detestabile de Symonia, num. 6.

Neque ad restitutionem teneri, nu. 7.

Vsurarius mentalis restitutioni obnoxius est, num. 8.

Argumentum à simili, quando subsistat, nu. 9.

Rationes diuersitatis recensentur, quare vsurarius mentalis obligetur restituere, non ita Symoniacus, nu. 10.

Restituere danti tenetur, qui malè recepit à bene dante, nu. 11.

Conuentionalis Symonia ponitur definitio, numero 12.

Eaque duplex, num. 13.

Sit nè conuentionalis, an potius realis, si altera pars, quod promiserat seruauit, nu. 14.

Has

Prouisus ob Symoniam ab altero commissam, an easdem pœnas patiatur, & distinctione præcedente respondetur, nu.68.

Confidētialis Symonia materia incohatur, n.69

Constitutio Pij V. in quatuor distinguitur partes, & vniuscuiusque earum, quæ fit tractatio, nu.70.

Coniectura, quibus probetur confidentia ex verbis dictæ constitutionis, nu.71.

Resignatarius constituens procuratorem resignantem siue eius parentes, inducit coniecturam confidentiæ, non autem si prouisus, electus, vel præsentatus, nu.72.

Neque sufficit illum Procuratorem constituere nisi præterea fructus illi donauerit, nu.73.

Præsumptiones duæ in eodem casu improbantur à Iure, nu.74.

Confidentia, non præsumitur, nu.75.

Parentum appellatione, qui veniant, nu.76.

Propinquorum appellatione, qui intelligantur, num.77.

Famina si fiat mandatum procuratorium iam dictū, subintrat adducta Pij V. Constit. n.78.

Eadem, vsque ad quem gradum propinquorum extendatur, nu.79.

Proximiorum si lex meminerit, quis intelligatur vocatus? nu.80.

Et an proximior testatoris, vel vltimi morientis? num.81.

Mortuo autem primo proximiore, quando ad alios gradatim res illa deferatur, nu.82.

Satis ne sit vnica coniectura ad probandam confidentiam, an plures requirantur ex dicta Constit. Pij V. nu.83.

Symoniacus in ordine, illius exequtionem amittit, & ad altiores promoueri nequit, nu 84.

Quid respectu Symoniaci in beneficio? nu.85.

Confidentiali tamen irretitus, omnibus priuatur ipso iure, nu.86.

Huius criminis Symoniaci exceptio, impediat nè prouidendum, nu.87.

Ex deductis absolutus, si ex nouis inditijs molestaretur, non impedietur interea obtinere alia, nu. 88.

Noua autem inditia talia esse oportet, quæ de per se sufficiant, nihilque prosunt antiqua, quæ sunt pœnitus elisa, nu.89.

Clausula ex deductis, non in omni sententia inserenda venit, sed in ea tantum, quæ subijcitur, nu.90.

Absolutus ob non probatum delictum, non est amplius molestandus, etiam si noua superueniant indicia, nu.91.

Duplici modo procedi posse in quolibet crimine ostenditur, ciuili nempe, & criminali, nu.92.

Articulum in prima instantia non deductum, nequit appellans in altera deducere, nu.93.

Simonia in prima instantia non opposita præsentato, neq; in 2. obijci potest, ad finem reuocandi decretum latum de instituendo præsentato à maiori parte, nu.94.

Causa criminalis, est, vbicumq; Symonia opposita fuit, quamuis per viā exceptionis, nu.95.

Causa cumulatio in secunda instantia fieri non potest, nu.96.

Iudex afficitur iniuria, si eius sententia reuocetur, nu.97.

Articuli in alia instantia admitti non debent, ijdem, vel de directo contrarij alijs in præcedenti productis, nu.98.

Noui vero, vtiq; depēdentes tamen ab illis, n.99

Pars, si non protestetur, & prohibiti recipiantur, & testes super eis, reijci postmodum nequeunt, nu. 100.

Eiusmodi protestatio, quo tempore fieri debeat, asseritur, nu. 101.

Quæ præterea concurrere debeant, cum ipsa protestatione, additur, nu. 102.

Capitulum XXVII.

1 Aereticali crimini, adeò affine est alterum Symoniacum, vt illud patrans hæreticus censeatur à scribentibus, maximè ab Eymerico in suo repertor. inquisit. par. 2. quæst. 31. nu. 2. desumente ex textu in cap. quisquis 1. q. 1. & optimè declarat Cardin. Iacobat. in tract. de Concil. lib. 4. cap. 4. vers. ex præmissis; quamobrem post caput mox positum de hæretic. incontinenti subnectere illud de Symoniacis conuenit.

Cuius amplissimam materiam, non ita explanabo, vt res ipsa postulat. quoniam ad aliena deflecterem; sed aliqua iuxta morem notabiliora seligam, ad hunc tractatum potissimum spectantia.

Pernecesse tamen esse arbitror ante omnia præfari eiusmodi Symoniæ vim, & nomenclaturam, quam ex communi Theologorum, & Canonista-
2 rum sententia definiri posse suadeo, vt ea sit studiosa voluntas emendi, vel vendendi spirituale, vel spirituali annexum; de qua gloss. solemnis in sum. 1. q. 1. & omnes Canonistæ insequuti sunt in Rub. de Symon. & Thæol. in 4. sent. dist. 25. necnon D. ille Thomas Aquinates in 2. 2. q. 100. art. 1. ac Summistæ in verbo Symonia, præsertim Syluester, nu. 1. atq; Nauar. in Manual. cap. 23. nu. 100. Isthæc autem definitio, haud erit māca, & defectiua si in abstracto Symonia consideretur, & quo ad Deum; nam si in concreto, & quo ad Ecclesiam, optimum erit, quinimmo valdè necessarium addere, verba illa, quæ Panor. adiunxit in cap. nemo de Symon. scilicet. opere subsequuto, prout rectè etiam adnotauit Syluest. in loco iam citato.

3 Ipsa autem communiori Doctorum calculo in tres distinguitur species; nempè in mentalem conuentionalem, & realem, & inter illos præeminet sanè Nauar. in citato cap. 23. nu. 103. hanc clarissimè constituens, & declarans distinctionem.

4 Men-

4 Mentalis itaque videtur illa, quam ſupra attuli,
ex dicta gloſa 1.quæſt.1. in ſumma, vt ſit voluntas
emendi, vel vendendi, aliquid ſpirituale, vel ſpiri-
tuali annexum, ſi Maſcardo credendum eſt, in
tract.de prob.in concl.1305.Symoniæ,nu.12.vol.3.
ſed verius fatur, ſine dubio Nauar.indicato,nu.102
affirmans, mentalem dici, quæ mentè tantum con-
cepta eſt, citra omnem conuentionem expreſſam,
vel tacitam, ſiue res tradatur, ſiue non, & fuſius ex-
5 planat in capit. final. de Simon. ſub qua, conti-
nentur tres illæ ſpecies Symoniæ mentalis, conſti-
tutæ à Caietano in ſum. verbo Symonia, ac relatę à
Soto, lib.9. de Iuſt.& iure, q.8. artic. 1. verſ. colligit
autem Caietanus; quarum prior conſiſtit in ſola
intentione, omni carente opere, & effectu; cum
ſcilicet mente, quis decreuit vendere ſpirituale, aut
emere, & hanc pœnis iuris non ſubijci, ipſamque
committentem, non illis puniri, cēſent omnes, aitq;
poſt alios Sayr.in ſuo theſaur.caſ.conſc.lib.1.cap.9.
nu. 16. & omnes, illa ſuſſulciuntur validiſſima ra-
tione, quod de occultis non iudicat Eccleſia pro-
bata per text.in cap.cogitationis pœnam de pænit.
diſt. 1. amplioribus declarata verbis per Alfonſ. de
Caſtr.in cap.18.lib.2.de iuſta hæret.punit. & lib. 5.
cap.vlt.concl. 1. de poteſt. legis pœnal. concinitque
caput 16. lib. 1. Regum, quo inſtruimur, ſolum
Deum eſſe cordium ſcrutatorem, & corda intueri,
homines autem ea tantum, quæ foris ſunt conſpi-
cere. Altera, & ſecunda prædictæ mentalis Sy-
moniæ ſpecies eſt, quæ foris munera offert, praua
quidem vnius tantum partis, ſed latenti intentione,
non ſecus, ac ſuperior, dum corrupta pariter in-
tentione, quam occulit, ſpirituale confert nulla in
ambobus accedente conuentione, eò quod celant,
qua mente, & voluntate faciant, & iſta ſubijciatur
nè, pœnis iuris, diſſentiunt Doctores ad inuicem,
ipſeque explicabo inferius, nu.ſeq. Poſtrema autem
mentalis Symoniæ ſpecies, & apertis verbis, haud
comprehenſa in relata definitione, dicitur, quæ ad
expreſſam pollicitationem, licet deuenit, ab altera
tamen partium, acceptata non fuit; neque ad effe-
ctum producta, ita profectò concludit Rebuff.
conſ.63. Magiſter Ioannes, nu.5. & melius, nu.9. ac
nu. 13. & expreſsè determinauit Rota Romana in
vna Pampilonen. Rectoriæ, lunæ 20. Octobr. 1586.
coram Orano, & relata per Farinac. inter deciſ.
poſt ſua conſilia poſitas, & eſt deciſ.34. fuit dictum,
num.4.& 5.
6 In omnibus his ſpeciebus mortifere peccari non
dubitatur, edocetq; Nauar. indicato nu. 102. & ci-
tato cap.fin. ſicuti certum quoque eſt neminem ob
illas ligari excommunicatione comminata aduer-
ſus Symoniacos in extrau. cum deteſtabile de Sy-
mon. aitque præcitatus Rebuff. in eod. conſ. nu. 12.
& rurſus in illius calce, & mouetur illa potiſſimum
aſſertione, quod in pœnis benignior eſt admitten-
da interpretatio, iuxta regulam in pœnis de reg.
iur. in 6. cui alteram, fortaſſe non exiliorem ſuſcri-
bo, qua firmatur, vnumquodque nomen in dubio
intelligendum fore in potiori ſignificatu, ex l. cum
quæritur ff. de ſtat. hom. exemplum paſſim tradi-
tur de ſanctione loquente, de excommunicatione,
vt illa de maiori propterea intelligatur, iuxta regu-
lam poſitam à doctoribus in ca. penul. de ſent. ex-
com. Couar. in cap. Alma mater. par. 1. §.8. verſ. duo
ſunt, ſub nu.5. de ſent. excom. & poſt alios Vgol. in
ſuo tract. de cenſur. Eccleſiaſt. tab.2. cap.25.§.1. per
totum, & maximè ſub nu. 1. ita pariformiter di-
cendum apparet de his, qui Simoniaci meminе-
runt, vt de reali, aut etiam conuentionali intelligā-
tur, excluſa mentali, ob quam ſanè rationem de
Symonia reali tantùm verba facere præfatam ex-
trauag. dixerunt in ſpecie Doctores citandi, nu. 62.
& licet Menoch. conſ. 67. Propoſitæ concluſioni,
volumin. 1. aſſerat Symoniacum Realem, vel
mentalem priuari ipſo iure beneficio, adductus
verbis eiuſdem extrauagan. nec non auctoritate
Gomeſij, Parilij, Boerij, ac Rebuffi, tamen quia
rectè intuentibus apparebit, citatos Doctores nul-
lum de mentali ponere verbum, in relatis per eum
locis, ideoque nullatenus diſcedendum à præfa-
ta ſententia, ampliſſimis comprobata verbis in-
ferius.
7 Quin etiam nè vllo iure compellatur in relatis
ſpeciebus mentalis Symoniæ ad reſtitutionem fa-
ciendam, aſſeuerat præcitatus Nauarr. in adducto
cap.fin.num. 12.& conſequenter, non ſolum cum
iuxta priorem ſpeciem aliquid datum, aut acce-
ptum non eſt, idque communis ſententia probat.
Verùm etiam, cum aliquid perſolutum apparet, &
ab altera parte receptum, citra tamen pactionem,
quamuis in hoc ſecundo caſu cōtradicant Mayor.
in 4.ſent.diſt. 25. quæſt. 1. Adrian. Sot. & alij moti
per argumentum à ſimili (in iure validiſſimum
iuxta l. non poſſunt ff. de legib.) ſcilicet de vſura-
8 rio mentali, quē teneri reſtituere inquiunt, & opti-
me probat text. in cap. conſuluit de vſur. attamen
eorum argumento exploſo, in priori perdurat ſen-
tentia, Nauarr. iam relatis locis. Nam eorum
9 proſuppoſitum ſubſiſtit, quoties æqualis eſt diſpo-
ſitio in vtroque, vt ait Bald. conſ. 188. verſ. non
obſtat argumentum, volum. 1. & quoties nulla
probatur diſſimilitudo, quæ ſi probaretur, quam-
uis primo aſpectu ſimilitudo credatur, nihilomi-
nus argumentum minimè admittatur pro ea, quæ
notat Soccin. Reg.29. quod profectò in iſtis vſura-
rijs, & Symoniacis mentalibus, contingit, nullaque
ſubſiſtit æqualis diſpoſitio, quinimmo expreſſa
extat diſſonantia, ac diſſimilitudo inter eos, & ra-
tiones diuerſitatis complures itidem extant, & con-
ſequenter diuerſa in eis eſt tradenda reſolutio iuxta
l. Papinianus exuli ff. de min.
10 Complures autem rationes diuerſitatis, inter pre-
nominatos criminoſos, præter Nauarr. ipſum, &
alios recenſet Vgolin. in tract. de irregul. tab.2. cap.
2. num. 5. & 6. quarum duas tantum pertingere
ſummis, vt aiunt, digitis exiſtimaui, earumque
prior deſumpta ex Caietano, erit, quod coactè da-
tur quidquid pro vſura datur, ſpontè verò, quod
pro Symonia, in tantum quod perſoluenti vſuram
reſtitutio facienda indicitur, ad Vrbano Papa in
citato cap. conſuluit, & hoc verùm, reiecta impu-
gnatione Soti exiſtimantis á pari procedere, per-
ſoluentem vſuras, & dantem aliquid pro beneficio,
tanquàm vterquè mauelit habere gratis, licet ali-
quid præſtet, vt optatum conſequatur deſiderium,
quod alioquin aſſequi non valeret; Huic ſiquidem
impugnationi replicatur, non ſufficere illum, ob id
ſoluiſſe, quia gratis habere nequiuit, ſi enim hoc ſa-
tis eſſet, teneretur quilibet venditor pretium reſti-

tuere ementi; oportet itaque persoluisse ex consensu præstito in contractu improbato, non autem approbato; cuiusmodi est, quod datur ex causa Symoniæ,nam datur per viam commutationis, quæ de se Iure probatur, ideoque consensus præstitus per viam Symoniæ non compellit ad restitutionem in adducto cap. consuluit; quod minimé operatur consensus præstitus in vsura,eo quia omninó improbatur,& damnatur propterea, vt restituat in cap.fin.de vsur.

Altera insuper ratio, & priori validior ea traditur,quod vsura bene soluitur, ac citra peccatum iuxta cap. debitores de iur. iur. perperam veró recipitur,nec fine peccato iuxta c. quoniam de vsur.
11 ita quod malè recipiens à bene dante,tenetur ipsemet danti restituere, cap. non sanè iuncta glos. 14. q. 5. quod autem per Symoniam præstatur, malè traditur,& benè recipitur ab ignorante prauam intentionem persoluentis,aut dato, quod malè acciperet,cum à malé dante receperit,haudquaquam teneretur, saltem eidem danti restituere acceptum (nam consilium est, tunc restituere pauperibus) maximè præstando illud, ob quod datum est, per Regulam ab eodem Nauar. constitutam in eodem manuali,cap.17.nu. 30. quam eamdem rationem diuersitatis scripsit Medina in Codice de restit. q. 20.vers.in oppositum, iuncto vers. seq. & Chosm. filiar.in tract.de off. Sacerd. qui multas, & alijs fusius omnes congerit, & discutit rationes diuersitatis,lib.6. cap. 16. hac tamen ratione foueri non poterit Symoniacus realis, & excusari á restitutione, dum speciali lege damnatur restituere, præsertim capite de hoc de Symon.nulla tamen id præcipiente in Symonia mentali, immo contrarium sanciente,scilicet, nè teneatur restituere in citato cap. final. stante itaque multiplici ratione diuersitatis, inter vsuram mentalem, & ipsam Symoniam mentalem iustè refellitur opinio Maior. Adriani, & Soti, relata superius contra Nauarr. cuius quidem, immo communis remanet comprobata resolutio,vt Symonia mentali irretitus non constringatur restituere,quicquid citra pactionem recepit.
12 Nunc ad conuentionalem deflectens, illam definiri consentio, vt sit, quæ tacitè, vel expressè est conuenta; non dum tamen ab vtraque parte executa teste eodem Nauarr.in cap.23.num. 104. qua fusius declaratur præfatæ Symoniæ vis, quam antea fuerit per Archid. explicata in cap. quicumque quæst. 1.vbi illam definiuit esse pactionem temporalium propter spiritualia danda, aut accipienda; & sequtus est Mascard.de probat.quæst. 1305. nu. 13.volum.3.
13 Eiusmodi Symonia in duas finditur species, & earum prior est, quæ ex neutra parte fuit executa; posterior vero, quæ ex vna tantum parte fuit executioni demandata ex Nauarr.in adducto loco, & cap.fin.de Symon.

In his quippe speciebus contingit dubitare primo ex cumulatis in tertia specie Symoniæ mentalis, vbi pro comperto habui, mentalem quoque dici illam,quæ deuenit ad pronuntionem nulla suadente executione, cuius contrarium, nunc scripsisse videor in prima huius conuentionalis speciè, ita quod pro clariori declaratione cogor subiungere, & mentalem illam dici posse, & conuentionalè,ex eodem Nauar. in citato nu.104.existimante esse mentalem, quo ad forum interius; & quia possit in exteriori probari, & consequenter puniri ob graue peccatum, quod propterea patratur, conuentionalis locum subingrediatur, vel dici,& æquè bené poterit, esse mentalis, quoties altera tantum pars deuenit ad promissionem,renuente, & reluctante altera: quoties veró ambarum partium accederet consensus hæc conuentionalis dicatur: cum conuentio á conuenire prodeat, & conuenire dicantur,qui ex diuersis animi motibus, in vnum consentiunt l.1.§.conuentionis,ff.de pactis
14 Præterea dubitationi locus est circa secundam speciem. quam ex Nauarro recensui conuentionalis Symoniæ,cum Sotus, & alij relati, & commendati à Toleto in lib.5.cap.fin.dicant exire illam terminos cōuentionalis Symoniæ,& ingredi terminos realis,si altera pars,quod, promiserat seruauit,eorum tamen resolutioni contradicit stylus, quinimmo eiusdem Nauarri sententiam amplexari licere fatetur idem Toletus, ita quod ab illius optimi viri opinione non esse discedendum suadeo, latioribusq; verbis demonstro inferius, nu. 20. eum de reali loquar,quare á supradicta secunda dubitatione,vnusquisque alienus esse poterit ni fallor; & assentiri conclusioni á me firmatæ, vt illa conuentionalis omnino iudicetur.
15 His modo duas species conuentionalis haud erit dubium peiores esse mentali, nam prior, quia ad externa dilatatur probari poterit in exteriori foro,& puniri tanquam peccatum graue continens, de quo in cap. cum pridem de pactis, & cap. cum esset de Symon. Altera vero adeo est mentali peior
16 quod Rotæ Prætorium consueuit, ita obtinentem beneficium per sententiam priuare illo, si Nauarr. credendum est in adducto num. 104. subdenti ex misericordia nolle summum illud Prætorium, vt ipso iure intelligatur eodem beneficio spoliatus,& repetit in cons.10. Patronus nu. 2. de Symon. Nisi verior sit resolutio altera quod Rotæ tribunal,neque per sententiam velit conuentionali Symonia irretitum priuari posse beneficio, sicuti attestatur Caputaq.decis.201.confidentia, num. 5. & 6.par.1.fulcitus, decis. Cassador. 5. de constit. in qua,Rota determinauit ad priuationem non satis esse conuentionalem, sed requiri realem, eamque iterum recenset idem Caputaq. decis. 238. seu 3. Symonia part. 3. & post Armillam in verbo Symonia, num. 4. his postremis temporibus etiam pronuntiauit eadem Rota cum censuit conuentionalem ad effectum non productam, non operari pœnam ob Symoniam impositam in vna Tullen. coram Orano eamque citat, & sequitur Prosper Farinacc.consil.35.num. 16.& iterum in alia Pampilonen. coram eodem Orano relata ad vnguem per eundem Farinacc.inter decisiones positas post sua consilia,& est decis.34. Ad alia autem beneficia inhabilem minimè faciat Symonia conuentionalis censet idem Nauar. in dicato cons. sub nu.2. Verum alij credunt fieri inhabilem, scilicet, Caputaq.in relatis decisionibus Puteus,decis.80. in vna S.Andreæ lib.2. & Peregr. decis. 83. in manuscriptis,& Crescent.decis.165. seu 3. Symonia in conuentionalem de Symon.
17 Sed incurrat ne excommunicationem nego inferius

ſerius nu.62.& idem Nauar.in verſ.ad tertium, ſub nu.206.dicti cap. 23. qui licet antea concluſerit ſatis eſſe ad priuationem, cenſuit nihilominus in eodem mox citato verſiculo, ante priuationem non obligari obtinentem dimittere illud in conſcientia, quod multò magis ſubſiſtere dicendum eſt attenta reſolutione aliorum affirmantium, conuentionalem in cauſa eſſe nequire, vt beneficiarius priuetur beneficio.

18 Huius quidem ſpeciei eſt ſimonia confidentialis, vt ex omnium ſcriptorum verbis deſumitur, ac præſertim ex adducta deciſ. Caputiq.238. ſimonia conuentionalis par.3.& probat Vergin. de Boccat. in comment.ad conſtit.Egidian.'gloſ.9. num.58. & propterea ſubſiſtit,quod in initio conſtitutionis Pij IV.aſſeritur per hæc verba:eum certam ſimoniacæ prauitatis ſpeciem, quam beneficiorum confidentiam vocant; ex his non mirum, ſi plerũque æquiparetur conuentionali, quamuis in multis appareat illa peior, ſicuti Nauarr. ediſſerat in eodem cap.23. ſub nu.110.verſ.ſecundo quod ſimonia conuentionalis; huius ſimoniæ confidentialis hic eſſet propterea locus proprius diſſerendi, niſi ſtatuerim cuncta (vtiliora tamen) ad omnem ſpeciem ſimplicis ſimoniæ ſpectantia prius congerere, quam ad ipſam habentem annexam confidentiam pertranſire, de illa ſiquidem habiturus ſermonem in huius capitis calce.

19 Nouiſſima itaq; ſimoniæ ſpecies eſt, realis, quæ eſt receptio,ſiue donatio præcedente pacto promiſſionis conditionis, modi, ſeruitij, vel alicuius temporalitatis ſpiritualium, vel annexorum ſpiritualibus,vt inquit præcitatus Maſcard. in concluſione non ſemel adducta 1305.nu.14. vel vt breuioribus vſus verbis,dicit Nauar. indicato cap. 23. ſub num. 105. eſt illa,quæ expreſſe, vel tacite conuenta eſt,& ex vtraque parte completa, ſaltem quo ad aliquam partem promiſſorum vtriuſque partis.

20 Ex qua conſtat præ cæteris nulli dubium eſſe, quin implementum ab vtraque parte requiratur, vt iſthæc cõmittatur ſimonia, id enim probat text. in extrauag.cum deteſtabile, de ſimon.quã de reali tantũ verba facere aiunt omnes, & Vgolin.in tract. de ſimon.tabul.4.cap.10.nu.4. licet non omne conuentum debeat neceſſariò eſſe adimpletum, ſed tãtum pars,vel ab vtriſque cõtrahentibus, vel ab vno eorum,totum verò ab altero,ſicuti met Vgolin.explicat in loco iam adducto,& Pariſ.in tract.de confident.q.1.ſub nu.142.& ob id rectè dicitur in relata definitione,vt ſaltem cõpleta ſit, quo ad aliquam partem promiſſorum vtriuſque partis, & propterea ſi ab vna tantum parte fuerit,vel totum,vel pars adimpleta,nihil verò ab altera citra dubium, non erit realis,neque illius pęna habebit locum,ex Nauar.in cap.fin. de ſimon. licet contradicant Sot.in lib.9.de iuſtit.& iure q.8.§.1.& Tolet.in lib.5.Summæ cap. fin. vbi comprobat auctoritatibus, & rationibus,ac communem aſſerit ſentẽtiam,ſed præfatam Nauarr. reſolutionem ſtylus obtinuit tamquam receptiorem, teſte Pariſio loco citato, quinimmo illam ſequi licere, & his temporibus multi ſequantur, adiungit idem Toletus, & latius tracto inferius.

21 Sunt autem complura neceſſaria ad hanc ſimoniam contrahendam, nempè vt promiſſio anteceſſerit collationem, præſentationem, aut aliam ſimilem prouiſionem; idq; obtemptum fuit coram Domino Orano in vna Cuſentinâ 4.Februar.1595.

22 & quod altera non appareat cauſa, ob quam promiſſio, aut datio iſta interceſſerit, namq; ſi ipſa diſtincta, & ſeparata eſſet ab ipſa præſentatione, aut ſimili actu; ſine dubio omnis tunc excluderetur ſimonia,teſte Mohedan.deciſ.245. alias 4. nu.1. de ſimon. exemplum præ cæteris, ſi quis poſt factam præſentationem de beneficio in ſui gratiam à Patrono, & inſtitutionem dederit, vel etiam intercedente ſtipulatione ſpoponderit patrono vergẽti ad inopiam,certam ſummam ſingulis annis; hic enim nulla ſimoniæ labe,cõmacularetur ex deciſ. reſcripta per Farinac.conſ.75.nu.108.quæ tamen requiratur patroni egeſtas,vt alimenta habeat, numuè ſi poteſt,exercere teneatur exercitiũ aliquod proprio ſtatui non contradicens,vt ab illis excludatur,Rotæ extricat deciſ.594.tom.4. diuerſ.

23 Quinimmò ſi donatio, vel mutuum longo tempore anteceſſerit collationem,aut præſentationem, non inducitur ſimonia,ex his, quæ copioſe ſcribit Pariſ.de confident.benefic. q.36. num. 23. & dato, quod eſſemus in actibus e. rreſpectiuis, & propterea ſimonia iudicetur,ex multis Rotę deciſionibus, attamen conſideranda attente eſt deciſio eiuſdem Rotæ.de qua Puteus lib.2. deciſ.171. in vna Hiſpalenſi, quæ alias priores Rotæ deciſiones optime declarat, & perutilem ſupradictæ regulæ tradit intellectum, ac concinunt, quæ Pariſ. addit indicata quæſtione nu.53.

24 Et cum ſimilis actus ſubſequitur prouiſionem, excluditur pariter omnis ſimonię, per Menoch.de præſumpt.lib.5.præſũpt.8.nu.11. & lib.2.de arbitr. caſu 242.nu.39. eius tamen verba in dictis locis videntur ad inuicẽ aduerſari,propterea quod in priori loco inquit,ſi poſt collatũ beneficium, à recipiente fuerit aliquid ſponte datũ, & coniecturis conſtet ſpõtaneam fuiſſe dationem, ſeu donationem illam, nulla præſumatur ſimonia; quibus profectò verbis inſinuat, quod prædictis ceſſantibus coniecturis inducentibus ſpontaneã largitionem, præſumatur ſimonia: In alio verò poſteriori loco, ait nullam cõmitti ſimoniæ labem,ſi aliquid detur poſt collatum beneficium; niſi aliqua extaret coniectura, vel ſuſpicio iam præceſſiſſe promiſſionem; quare ſi anterior reſolutio erit vera oportebit aliquid deducere, ac probare,ad excludendam ſimoniam; Quod ſi altera tunc neceſſe erit aliquid deducere ad inducendam ſimoniam; & hanc omninò veram exiſtimo,& ipſemet Iacob.Menoch.in hoc poſteriori loco declarat,quamuis adducat alium priorem locũ, alioquin vana, immò falſa prorſus eſſet concluſio paulò ante firmata, ne prouiſus de beneficio, vel promotus ad ordines credatur ſimoniacus ob aliquem actum liberalitatis, ſiue gratitudinis impenſum collatori poſt collatum beneficium, aut ordines,ac potius eſſet talis iudicandus, quouſque probationibus eliderentur ſuſpictio ſimoniæ, & nullam anteceſſiſſe ſponſionem verificaretur.

25 Secundum quod requiritur eſt, quod perſona illius,qui fuit de beneficio prouiſus aliqua inhabilitate polluerit, quia ſi idoneus fuiſſet, quamuis aliquid interceſſerit,vt facilius eligeretur,vel præſentaretur non committeretur ſimonia, vt poſt Abb. in

in cap.nobis fuit num.5.de simon. tuetur Menoch. conf.67.propositæ consultationi nu.13. volum.1.& concinunt, quæ scripsit Hieronym.Gabriel consil. 122.puto sententiam,sub nu.18.vol.2.

26 Tertium requisitum est, quod actus fuerit validus,quia si nullus,aut carens effectu, similiter nulla committeretur simonia,vt post Paris.conf.15. circa dubiorum nu.14.vol.4.scripsit Menoch. præcitato conf.67.nu.14.& in vsura similiter dictum est, in cap. de vsuris nu. , vers. vter eorum; neque contradicunt Boer.in tract.de seditiosis nu.42. in septimo prosupposito; & Igneus in l. 1. §. occisorum nu.41.ff.ad syllan.dicentes communi opinione obtemptum esse puniri affectum in crimine isto etiam nullo sequuto effectu namq; optimè respondet Paris.in tract. de confident.benefic. q.39. num.15. restringens illorum resolutionem ad simoniam mentalem,eo quod in illa satis est mens ipsa, & voluntas sola, per cap.vltimum de simon. glos.& Doctor. in cap. consulere adducto titulo, & quæ copiose adiungit Rodoan.in tract.de simonia par.1.cap.5.necnon 6. & 7. cum sequentibus, & ab isto tertio requisito non videtur discedere Nauarr. conf.98. exponitur nu.2.vers.tertio hoc titulo, licet in vers.sequenti loquens de resignatione, dicat non requiri ad committendam simoniam,vt renuntiatio valeat,quia cum nulla renuntiatio simoniaca, valeat per Innocent.in cap.cum vniuersorum, de rer.permutat. & Rotæ decisionem septimam de renunt.in antiquis, atque extrauag.2.hoc tit. infert ipse, quod simonia numquam committeretur in aliqua renuntiatione; huic namque considerationi responderi posse suadeo,vt intelligatur valida quò ad effectum, & de facto; cernimus enim complures resignatarios possidere beneficia simoniacæ resignata, & propterea pensate me adiunxisse verba illa admoneo, & carens effectu, tanquam inualidus actus, non solum de iure sit, verum etiam de facto effectu carens; & hic sit alienus à simonia, & ab eius pœna contrahentes,vel responderi alio modo, & meliori potest, requiri, vt actus valeat ex alio capite præter simoniā; quod si ex alio capite nullus, tunc nullam inducere valeat simoniam, & ita loquitur Menoch. in adducto num. 14. & optime Nauar.in alio conf. idest 33.quidam rogauit, sub nu.2. hoc tit. inquiens non requiri ad committendam simoniam realem, vt actus spiritualis,qui promittitur valeat,sed sufficere si valeret, si non esset simonia infectus; ideò extendo ipse,quod si non valeret,dato,quod non esset simonia infectus, tunc nulla contraheretur simonia,quando aliquid temporale datum fuerit.

27 Sub hac specie realis simoniæ, præter alia vulgata exempla cadit extinctio pensionis propter pecuniam, & Supremi Pontificis non accedente auctoritate,iuxta decisionem Marchiæ à Gratiano com-
28 pilatæ 158.cassatio pensionis; est verum, quod per istā simoniam non incurritur in excommunicationem inflictam ipso iure cōtra Simoniacos in extrauag.2.de simon.quæ verba facit de simonia in ordine, siue beneficio, ex his, quæ constitui supra, ideò videtur non extendēda ad pensionem,quam beneficij appellatione non venire, neque contineri.idem
29 Gratian.illic addit nu.13.ob quam insuper rationē Constitutio Pij V. inferius ponenda, & inhabilitans acquirentes beneficia,ac dignitates per simoniam, minime deuinciat,ita acquirentes pensionem consuluerit,ex Nauar.conf.93. Parmensis, hoc tit. in nouis; prædictum verò, quia improbamus assumptum cap.14.nu.18. ideò negamus hanc esse veram rationem relatæ conclusionis.

30 Ille verò, qui nulla accedente Papæ auctoritate, & consensu renuntiat beneficium cum retentione pensionis non incidat in pœnam alterius Constitutionis Pij V. exordientis intollerabilis pro comperto habeo, tum ex prædictis, tum quia Constitutio illa subsistit,quoties intercedit confidentia, non autem cum citra confidentiam fieret,iuxta casum positum à Nauarro indicato conf. 93. & propterea non admitterem genericum dictum Corradi in suis responsis casuum conscientiæ quæsito 44. in additione par.1.

31 Præterea sub hac reali cadit simonia commissa per promissionem renuntiandi beneficium in fauorem alicuius, dummodò alter renuntiet suum in fauorem alterius nominati; nam si vterque promissa seruauerit renuntiando proprium beneficiū, iuxta pactionem erit simonia realis, quamuis possessionem neuter adeptus fuerit,vt post Nauar.cōs. 13. hoc tit. firmat expressis verbis Vgolin. in tract. de simon.tab.4.cap.10.sub nu.3.

32 Item illa, quæ per remotionem obstaculi committitur,non quidem redimendo vexationem,nam
33 tunc concurrentibus aliquibus ad escludendam simoniam in hoc casu coaceruatis, per Vgolin. indicato tractatu tabul.1. cap.9. §.8. & Menoch. post alios cons.citato 67.nu.17. sed cum remotio obstaculi conuenta fuit, & obseruata propter solutum prætium: nempè si duorum præsentatorum, vel
34 electorum ad beneficium vnus habuit pecuniam, vt renuntiaret præsentationi,siue electioni, atque ita beneficium consequatur alter præsentatus, teste Maiolo in tract.de irregul.lib.5.cap.45. sub num.3. qua sumpta occasione, & prodictæ cōclusionis veriori intelligentia, oportet inquirere, si hoc verum
35 esse possit,& innestigare,si præsentatus renuncians præsentationi, aut decedens faueat alteri præsentato,vel potius patronis,qui rursus valeant alium præsentare,de qua licet scripserim cap.13. nu.456. Hic tamen distinctius eloquar, & quò ad patronos Ecclesiasticos nullum esse dubium, quin præsentare nequeant affirmo, & etiam quò ad laicos, post elapsum quadrimestre; tunc siquidem præsentatus,si cedat,vel decedat, alteri præsentato prosit, & propterea iterum præsentare non valeant, qui antea cedentem ipsum, vel decedentem nominauerant, vt optime declarat eruditus Robertus Lancellottus in suo perutili tractatu de attentatis in præfat.ad 2.par. cap.4. nu.653.cum duob.seqq.

Dubium tamen animos Doctorum angens apparet illud cum cedit,aut decedit infra tempus quadrimestre, tunc siquidem maxime controuertitur an patrono suffragetur, & illi propterea liceat aliū præsentare, vel alteri præsentato collitiganti, ita quod remoto contradictore, sit ille propterea instituendus, & quamuis multi credant veram sententiam patronis fauorabilem; aliam tamen illis contrariam, & præsentatis amicam amplexor, quam Infinitus numerus Doctorum commendat,atque adeò,vt communem dicant aliqui,quamque ipse validioribus fulcitam agnosco rationibus, & Rota

Roma-

Romana tenuit antiquiſſimis ne dum, ſed antiquis, ac modernis his temporibus; vt eſt videre apud eũdem Lancellottum indicato loco à num. 656. hanc quæſtionem proponentem, ac Doctores pro vtraque referentem, & cum Rota concludentem num. 675. & poſteà tenuit etiam Borgn. Caualc. deciſ. Fiuizana 10. ſequendo ordinem, ſub nu. 62. part. 3. & proficiſcitur ex priuilegio enato ex lite pendente, cuius meminit text. in cap. 1. vt lite pendente in ſexto, quem vendicare ſibi locum in præſentationibus, docet Calder. conſ. 1. vt lite pendente, & alij, ad hoc citati per Mandoſ. ad Lapi allegat. 22. an ſufficiat lit. H.

36 In tantum, quod diſpoſitio text. in cap. cum autem de iurepatron. concedens patronis facultatem variandi per viam cumulationis, reſtringitur propterea ad eum tantum caſum, in quo nulla penderet lis inter præſẽtatos, quia ſi extaret, nefas ſit variare, etiam in tempore, quadrimeſtris, vt optime præcitatus Lancellottus poſt Gemin. & alios conſiderat in citato nu. 668. atque iterum num. 679. cum ſeq. quod perpetua memoria tenendum eſt, quia pauci aduerterunt, & me proponente in duobus ſucceſſis caſibus, Granchum cæperunt doctiſſimi viri conſulentes variationem, & neſcientes hanc veram doctrinam, & propterea ſuccubuerũt clientes eorum; meiq; obtinuerunt beneficia, dum omnimoda erant ſpe deſtituti.

37 Reliqua nunc ſubijciam exempla, quibus iſtud ſimoniæ crimen patratur per remotionem obſtaculi; cum ſcilicet promittitur aliquid concurrenti ad beneficium, cum repromiſſione defectus, qui opponi poſſent aduerſus ipſum obijciat, vt illorum inſcius ſuperior credens illum dignum, vel cæteris digniorem conferat ſibi beneficium, vel inſtituat, aut confirmet, vt poſt Nauarr. conſ. 40. Ioannes, & conſ. 41. beneficio de ſimon. probat multis rationibus Flamin. Pariſ. in tract. de confident. benefic. q. 47. nu. 9.

38 Vel ſi alteri pecuniam dederit, vt metum in eum incutiat, qui concurrere vellet, & deſiſtat, probat Vgolin. citato tract. tab. 1. cap. 48. §. 3. ſub nu. 5. excipitur tamen, quod datum fuerit pro re non ſpi-

39 rituali, ſiue non pertinente ad rem ſpiritualem niſi per accidens; puta ſi carceribus mancipatus, ne valeat ad concurſum ire, & concurrere, donec aliquid pro relaxatione ſuæ perſonæ, eatq; ad concurſum; vtique non erit ſimoniacus, ex ſententia Soti de iuſtit. & iure lib. 9. q. 6. art. 1. in reſponſione ad 4. & q. 7. art. 1. verſ. poſtrema denique dubitatio ſit; aut ſi mancipium ſit, qui velit promoueri, qui non adepta libertate promoueri cum non valeat, ex notatis à me ipſo cap. 8. ſi pecuniam pro illa conſequenda ſoluat Domino, vt ea habita ad ordines promoueatur, iuxta gloſam poſt Vgonem in cap. generalis 54. diſt. & citatum Maiolum num. 4. eiuſdem cap. 45. mox adducti.

40 Prædictæ quoque ſimoniæ realis ſpecies eſt illa, quæ ex præſtatione fructuum promiſſorum beneficij ob talem collati promiſſionem enaſcitur; nam dum collatio pura, ac ſimpliciter non fuit, ſimoniæ labe non caret, per Abb. inter alios in cap. 1. nu. 14. vt eccleſiaſt. benefic. ſine diminut. confer. & cum ab vtraque parte eſt impleta, ideſt à ſuperiore conferente, iuxta pactionem, & ab acceptante fructus iam propterea promiſſos realem eſſe ſimoniam conſuluit Nauar. conſ. 4. an committatur, de ſimonia.

41 Sed ille, qui renuntiaret beneficium in gratiam alterius, cum expreſſa pactione conſequendi ratam fructuum pro tempore, quo beneficium poſſedit, etiam quod poſt renuntiationem ſequutam, fructus perciperet iam dictos, omni nihilominus ſuſpicione ſimoniaca careret; ſicut & reſignatarius ex doctrinis, & deciſionibus multis congeſtis, per Pariſiũ in pluries citato tractatu de confidentia beneficiali q. 27. nu. 128. ob eam potiſſimum rationem, quod ſimoniæ crimen haud patratur, ſi aliquid iure conceſſum deducitur in expreſſum pactum ex gloſa, & Doctoribus in cap. cum M. Ferrarienſis verſ. perciperet de conſtitut. & poſt alios Crauett. de antiquit. tempor. par. 4. §. circa præmiſſa nu. 30. itaque licet reſignanti paciſci de fructibus pro rata temporis, quo poſſedit cum ſibi debeatur portio illa, ac iure ita ſanciente ſoluenda ſit, quatenus velit idem reſignans.

42 Eſt tamen maxime controuerſum, vſque ad quod tempus tales fructus debeantur; aliqui ſiquidem opinantur vſque ad diem præſtiti conſenſus, per reſignantem ipſum, alij verò vſque ad diem captæ poſſeſſionis per reſignatarium; pro cuius cõtrouerſiæ reſolutione videndus omninò eſt, idem Pariſ. in tract. de reſignat. benefic. lib. 1. q. 6. à nu. 6. & in eodem tractatu de confident. q. 35. nu. 14. ac nouiſſimus auctor Hieronym. de Cauaglios in ſuis opinionibus communibus contra cõmunes q. 561. à nu. 39. vbi etiam alias ſubnectit opiniones contrarias, eamq; præſertim, vt omnes fructus à renuntiante non percepti competant ſucceſſori, quam videtur inſequi aliorum ſuffultus auctoritatibus Caualc. deciſ. Fiuiz. 44. nu. 4. par. 1. ſed ipſe ſemper defendi ad reſignantem ſpectare fructus vſque ad diem præſtiti cõſenſus, exinde verò vſque ad diem captæ poſſeſſionis ſpectare ad cameram, vbi ius ſpoliorum viget, ab ipſa autem poſſeſſione ad ſucceſſorem, & ita ſeruatum vidi, ac pronunciatum per Nuntium Apoſtolicum á Sacra Congregatione Cardinalium delegatum, pro dirimendis controuerſijs exiſtentibus inter antiquum de Tuſo, & tunc modernum Præſulem Acerrarum reſignantem, & reſignatarium.

43 In ordine autem non ſolum videtur commiſſa per ordinatum dantem aliquid temporale ordinatori pro conferendis ordinibus; verum per illum, qui pro literis dimiſſorialibus habendis perſoluit, ita ſanciente Trident. Synodo in cap. 1. ſeſſ. 21. contraria ſtatuta, & conſuetudines, etiam immemorabiles penitus caſſante: quinimmo ſi mediatori datum ſit pro dictis obtinendis literis, vt explicat Nauar. conſ. 67. an qui dat pecunias de ſimonia in nouis; cuius quidem conſilij duo ſunt auctores, ipſe ſcilicet Nauarr. à verſiculo ad ſuperiora, & alter, qui inhians talem caſum habere deciſum ab eodem Nauarro illi tranſmiſit dubium, cum rationibus multis ab ipſo congeſtis pro vtraque parte, & propria ſententia, idest negatiua, quam lenibus tamen vſus verbis, idem Nauarr. reſpuit, ac præmiſſa diſtinctione iuris naturalis, & Pontificij, concluſit attento iure communi veriorem eſſe affirmatiuam hanc ſententiam; Quin etiam dum primus illius conſilij

consilij auctor insinuat, tunc simoniacum censeri dantem mediatori pro habendis literis prædictis, cum ille pecunia impetrauit ipsas literas, & sequitur Sayr. in suis decisionibus, ac propriè decis. 59. in tit. de simon. his verbis, quas verè per pecunias mediator impetrat; videntur indicare contrarium, si intercessor non pecunia recepta, impetrauerit literas; verum propter amicitiam, vel coniunctionem qua apud Episcopum, siue eius Vicesgerentem valeat. Attamen hoc etiam casu fieri simoniacum, qui illis, vtcertur aperte colligitur ex verbis Nauarri in adducto consilio, quæ generatim præportant simoniam in ordine committi iure Pontificio, non tantum quando temporarium datur pro pretio or-
44 dinis, sed pro alijs actibus directis ad eius acquisitionem, quales sunt examinatio, approbatio, fauor, intercessio, siue mediatio, qua quæritur consensus ordinantis ad ordinem insigniendum, & quales es-
45 se literas præfatas adnectit: & insuper dantem examinatori, pro approbatione ad ordines, notari simoniaca labe, similiter adiungit sicut pro approbatione ad beneficia statuerat antea Cōcilium Tridentinū inferius adducendum hoc eodem numero; extenditq; Corrad. ad dātem pro approbatione ad
46 audiendas confessiones, in suis responsis ad casus conscientiæ quæsito 121. par. 1. cæterum multi sunt casus, in quibus præfati examinatores consueuerunt delinquere, quos tanquam extra rem præsentem silentio inuoluo, ac remitto lectorem ad Nauar. illos congerentem in miscell. 41. de orat. & Vgol. in tract. de simon. tab. 1. cap. 48. §. 3. ac præsertim referentem casum de examinatore examinandum instruente in his, de quibus interrogandus erit, & optarem, vt omninò abstineret.

In beneficijs etiam committitur istud crimen, si quid temporale datum fuerit conferenti, vel præsentanti, eligenti, & alijs memoratis in Concil. Trident. cap. 14. sess. 24. de reformat. verum etiam si mediatori, aut examinatori, vt mox concludimus de ordinibus loquentes, & explicat in his terminis Vgolin. in §. 3. illic citato; statuta autem, vel constitutiones, siue consuetudines, etiam immemorabiles, etiam Apostolica auctoritate confirmatas in contrarium existentes respuit, & annullat præcitatum Concilium in eodem cap. 14. & latioribus vsus verbis Pius V. in sua cōstit. 104. exordiente, durum, & incommodum arbitramur.

47 Supradicti veró capitis Conciliaris vigore respondet Nauar. minime licere Annistiti conferenti beneficium accipere tertiam illius partem, & receptam teneri restituere in cons. 1. de Episcopo, hoc titulo in nouis, non tamen esse reuocatam dispositionem annatæ, seu fructuum dimidiæ primi anni, de qua in extrauag. communi, suscepti, ne sede vacante, adiunxit cons. 3. Canonici, num. 3. illo eodem titulo.

48 Et respectu Secretarij ex consuetudine recipientis duo scuta, eorumque alterum pro registratura Bullæ prouisionis beneficij, alterum pro impressione, seu appensione sigilli, scripsit ipsemet Nauarr. non esse permictendum, eiq; nefas esse illa expetere in cons. 2. quæritur, hoc titul. similiter in nouis, & verba facit glos. fin. in cap. 1. de simon. & Aluar. Pelag. de planctu ecclesiæ lib. 2. cap. 5. affirmans inter alia, simoniam esse recipere pro chartis, & sigillo, cum expediuntur literæ ordinum, maxime si in magna quantitate, fulcitus verbis cap. nullus Abbas 1. q. 2. quem textū admonet paleam esse, sed granosam, & Prælatis arsuris, fore paleam eorum combustionis ministram; credo tamen non esse á præfatæ glosæ sententia discedendū, si nullo antecedente pacto, aut taxatione, & petitione daretur, aliquid pro scriptura, nam sit tunc procul simonia ab illis, arbitratur, & post Io. Andream, & alios commendat ipse Pelag. in eodem loco.

49 His subiungere aliquos modos, quibus simonia probetur, necessarium videtur, ac post genericam illam conclusionem, relatam per Rodoan. in tract. de simon. par. 4. cap. 6. nu. 1. totidem eiusmodi detestādum crimen probari modis, quibus aliud quodcumque; infert Mascard. ad illos explicandos in conclus. 1305. simoniæ par. 3. quorum aliquos recensere statui, ac multa vtilia pro illorum maiori declaratione addere.

50 Probari itaque instrumentis in primis non dubito per cap. placuit 16. q. 3. licet credam non esse homines, tam incautos, vt velint adeò aperte simoniam committere, quod etiam instrumentis cōuinci possint, maxime quia istud crimen inter illa numeratur, quæ occulte fieri solent, idq; post Rodoanum scripsit Paris. in tract. de confident. benefic. q. 7. nu. 72.

51 Item probari testibus certum est ex omnium sententia, qui non secus ac in cæteris delictis testificantibus, vt validum proferant testimonium iurare debent ex l. iurisiurandi C. de testibus, & cap. tuis, iuncto cap. in nomine Domini, ac melius in cap. super de testibus, his vtente verbis: Respondemus, quod nullius testimonio quantumcumque religiosum existat, nisi iuratus deposuerit in alterius præiuditium debet credi; quam Regulam copiose exornat Farinac. q. 74. à nu. 1. ita si testimonium dicant in causa simoniæ, tum quia præfata Regula non reperitur restricta in eo, qui testis esse vult in causa ipsa simoniæ; tum quia Doctores expresse loquentes in hac specie, concludunt iuramentum fore necessarium, ac præsertim Ant. Gabriel cons. 184. nu. 9. vol. 2. & Flamin. Paris. in adducto tract. de confid. benefic. q. 65. nu. 15.

52 Et sicuti pro regula traditur citandam esse partem aduersam, ad finem, vt testis valide testificetur per cap. 2. de testibus, explicatq; abunde, ac iuxta morem Farinac. q. 72. à nu. 1. itidem dicendum est, si in hoc crimine intendunt testimonium dicere, alioquin nullum sit eorum dictum, probant citati Gabriel, & Parisius in adductis locis in his proprijs terminis verba facientibus.

Consentit autem idem Paris. in ea quæst. nu. 20. non esse necessariam citationem eiusdem testis, atque fuisse ita iudicatum meminit, eiusq; dictum defendit auctoritate illorū, qui generatim loquentes aiunt, non oportere citare testes, & satis esse, si à parte fuerunt producti, vt ferant testimonium, ad quam comprobandam conclusionem videre expedit, quæ Farinac. congerit q. 80. à nu. 8. vbi concludit nullius validitatis esse dictum testis, sponte examinati, quale non esset dictum illius, qui fuit citatus, vel à parte productus, nam requisitus potius, quam sponte venisse in vtroque casu dicitur.

53 Et quamuis vnius dictum nulli obesse scripserit Ale-

Alexand. III. in cap. veniens el primo de teſtibus, qui quidem canon loquitur in caſu probandæ ſimoniæ, & eo ſuffultus Vgolin.in tract.de ſimon. tabul.1.cap.30.§.4.nu.7. affirmauit vnico teſte non probari ſimoniam, etiam quod eius dicto ſit, fama coniuncta ex ſententia communiter recepta, & relata per Soccin.in cap. ſicut nu. 8. de ſimon. eamq; præterea ſequitur, communemq; aſſerit Dec. in conſ.209.viſo puncto,prope finem,& amplexata quoque eſt Rota Romana in vna Firmana cappellaniæ 7. Maij 1582. coram Aldobrandino, relata per Pariſ.in tract.de confident.q.64. nu.20. quamuis teſtes ſingulares recipi debere, eoſq; probare ſimoniam,ſcripſerit Marſil.conſ.1.num.27. Anchar. conſ.278. ex prædicta,Hippolyt.Riminald.conſ.7. nu.50. lib.1. & inter conſil.crimin. diuerſ. conſ.85. nu.9.lib.2.necnon Farinac. q.64.nu.274.

54 Quinimmo cōmunem, & verā ſententiam mox relatā, vſq; adeò ſe extendi arbitramur, vt procedat etiam ſi dicto vnius teſtis habilis faueat dictum alterius inhabilis, iuxta caſum in ſpecie deciſum in præfato cap.veniens; in quo duo teſtes affirmauerāt remiſſionē quinque barilorum vini factam vnicuique Parrochianorū per Presbyterum, & quia alter dictorum teſtium erat particeps criminis, fuit abſolutus Presbyter ob probationes nō concludentes, & tenuit poſtmodū Rota coram Illuſtriſſimo Mantica in vna Ciuitaten. ſabbati 23. Ianuarij 1593. relata per Pariſ.in eadem citata quæſt. nu.21. ſuccurritq; vulgata, & generica Regula, ne ſit recipiendus in teſtem ſocius criminis,ac receptus nihil probet, quam tradiderunt Speculat.in tit. de teſtibus §. 1.verſ.item, quod eſt ſocius criminis nu. 37. Crottus in tract.de teſtibus par.3. nu.91. Cæppoll.conſ. crimin.32.quidam ruſtici nu.6. Boer. deciſ.319. & videtur, ſub nu.1. Ant.Gomeſ.variar.reſolut.rubr. de probat. delict. cap.12. nu.16. tom.3. ſubnectens communem eam eſſe reſolutionem, ſicuti & Môticell.etiam aſſeuerat in regul.crim.4.num.2.& alij innumeri Doctores, omneſq; mouentur textibus multis in indiuiduo hoc decidentibus,ſcilicet textu in l.quoniam liberi C.de teſtibus, in cap. perſonas, & cap.veniens el primo,de teſtibus,in cap.t. de cōfeſſ.& cap.nemini 15. q. 2. ita quòd neque interrogari debet ſocius de conſocijs, vt poſt alios ſcripſit Pariſ.conſ.151.paucis agam à nu.8. & interrogatus non tantum minimè probet ad condemnandum,

55 ſed neque ad torturam inferendam inditium faciat, vt reſoluit Salycet.in l.fin. num.12. de accuſat. Grammat.deciſ.28.magnificus Ioannes Antonius, ſub num.17.Angel.in tract.malefic. in verbo quod fama publica nu.31. vbi Auguſt. in addit. poſt Romanum atteſtatur de cōmuni,de qua etiam Marſil. conſ.2.altiſſimum refugium num.38. & in praxi §. diligenter poſt nu.59.& L is qui cum telo nu. 74. C. ad leg.Cornel. de ſiccarijs, Gramm.conſ.crim.37. viſo proceſſu nu.14. Carrer.in pract.in tract.de indit. & tortura §. 8. exordiente inditium, ſub nu. 1. Boer.adducta deciſ.ſub num.1. Oſaſc.conſ.64. ſub nu.17.& poſt alios,quos prætereo, ſcripſit Peguera deciſ.crimin.5.communi traditione,num.2.& 3. & deciſ.37.ſcribentes,ſub nu. 2. & Honded.conſ.200. nu.1.idq; ſubſiſtere etiam in criminalibus exceptis, iuxta veriorem, quam dicit Boer. in eadem mox citata deciſ. ſub nu.1. optimeq; aduertit, ac notandum rogat Gramm.indicata deciſ.28. ſub nu. 20.

56 Et relatam extenſionem adhuc dilatari credo, ſi duo ſint ſocij criminis,ijq; conteſtes, vt nequaquam faciant inditium ad torturam ex ſingulari doctrina Bald.in adducta l.quoniam liberi num.2.& ſubſcribit Grammat.conſ.crimin.21.redemptoris,ſub nu.10.& melius Natta conſ.298. viſo, & diligenter conſiderato nu. 10. volum. 2. & alij multi relati, & commendati á Farinac.q.43.à nu.34.vbi ſub nu.36. inquit hāc eſſe opinionem communiter receptam, & ſecundum quam fuiſſe pluries deciſum non ignoro ab integerrimo,ac doctiſſimo, quamuis rigido Iudice,ac dum ſecum miratus ſum,quod hāc licet approbatam ſequutus ſit opinionem, reſpondit in dubijs quæſtionibus non mitiorem, vt iura volunt amplexatum eſſe ſententiam, eo quod animi propenſitate ſemper deflexit in rigidiorem, ſed in hanc propendiſſe, quia certo certius cognouerit non ſine certa labe peccati mortiferi ſeruari contrarium, ex quibus ego ipſe tanquam fiſcus Apoſtolicus inſtare nolui, vt tormentis ſubijceretur clericus à duobus conſocijs confitentibus delictum vocatus in ſocium, & nullum aliud penitus ſuffragabatur inditium.

57 Immò in indiuiduo caſu ſimoniæ, ne ſocius criminis admittatur in teſtem pronuntiauit non ſemel Rota, præſertim coram Illuſtriſſimo Aldobrandino in vna Firmana de anno 1582. & in alia Tullen.Parrochialis coram Decano 28. Maij 1593. probatq; expreſſus textus in cap.1. de teſtib. in ſexto,dummodo procedatur criminaliter, quia ſi ciuiliter, vtique admitteretur ex eodem illo textu, vbi Doctores reſtringunt ad ſimplicem ſocium, quia ſi ne dum criminis, ſed muneris etiam ſocius eſſet repelleretur omninò, dato quod ciuiliter ageretur, iuxta gloſ.1.citati cap.1.& gloſ.penult.adducti cap. veniens, de teſtibus, atque Dec. in cap. 2. de confeſſ.& Rota in vna Pampilon.coram Fabio, teſte Caputaqu.deciſ.244.ſimonia par.3. quæ præterea Fabij deciſio declarat tunc criminaliter procedi, quoties agitur ad priuationem, quam ipſe perlegi deciſionem, meminitq; Pariſ. de confid. benef. q.66.ſub nu.22.

58 Socij vero criminis ij tantū dicuntur, qui mediatores fuerunt, aut alio quouis modo idem patrarūt crimen, nihil tamen ob eam cauſam receperunt, vel ſibi promiſſum fuit, ſi etenim aliquid eſſent cōſecuti, nō ſolum criminis, ſed muneris quoque rectè dicerentur, ſicuti etiam ſi aliquid eiſdem promiſſum fuiſſet, ex eadem deciſione Rotali Pamplionēſi memorata per Caputaq. adducta deciſ.244. & ſcribit Dec.in cap.1.nu.9.de teſtibus, comprobatq; ſimile illud de aſſaſſino, qui talis iudicatur, ſi ſola pollicitatione allectus hominem interemit, vt poſt Bald. in l. non ideo minus, in fine C.de accuſat. Curtium Seniorem conſ.20. ſæpe numero, verſ. non omitto poſtremo, ſub nu.43. Grammat.vota 9. Nicol.Anellus nu.2. ſcripſit Ant.Gabriel concluſ.1.de malefic. num. 2.

59 Præterea confeſſione probari ſimoniam nemo eſt, qui dubitet, quin etiam admittit Caputaq.deciſ. 242.par.3. & Roland. á Valla conſ.31. in cauſa inquiſitionis nu.1.vol.3.ſuadetur autē, quia nulla maior probatio ipſa confeſſione, quæ propterea cunctas alias ſuperat probationes, teſte Pariſ. conſ.112.

ſi origi-

si originem nu. 42. consf. 115. viso processu, num. 12. consf. 121. primo aduertendum nu. 30. volum. 1. & consf. 75. circa testamentum num. 52. cum seq. vol. 2. glosa, & Doctores in l. cum testa. C. de transact. adeò quod validior non immeritò est probatione facta per testes, vel instrumenta, iuxta l. generaliter C. de reb. eredit. cap. Lotharius 30. q. 2. notant Gramat. decis. 36. Solon. nu. 66. Soccin. Iunior consf. 39. perspectis his, sub nu. 18. lib. 2. & post alios Menoch. in tract. de recuper. possess. remed. 1. num. 217. ideoq; cedentis, ac resignantis confessio quandocumque facta de simonia, vel confidentia, nocet ipsimet resignanti, vt probat Paris. consf. 58. obtinere debet nu. 8. vol. 1.

60 Dubium verò non exiguum versatur quo ad resignatarium, num illi obsit confessio resignantis, & confitentis simoniam inter eos intercessisse, & generatim loquendo videtur regula affirmatiua, vt noceat, quam tradunt Doctores relati per Corneū consf. 139. in hac consultatione nu. 4. vol. 3. & concinit text. in l. factam §. si hæres ff. ad trebell. & illic Castrens. atque communis opinio relata per Caputaq. decis. 93. Cardin. nu. 4. par. 1. sed eum præfatus Corneus citato in loco propendat in contrariam sententiam, eamq; magis communem dicat, quoties commodum cessionarij respicit, ac Puteus decis. 149. in vna Tirasonen. lib. 1. & Paris. adducto consf. 58. sub nu. 13. ob idque Flamin. Paris. in tract. resignat. benefic. lib. 1. q. 16. complures proponit casus, quibus hanc genericam conclusionem sic diuersis opinionibus, seu distinctionibus fulcitam declarat, dum verò in tractatu de confident. benefic. q. 68. à num. 9. hunc in indiuiduo proponit casum, & respondet eamet vsus distinctione, qua in illa q. 16. generatim loquendo vtens responderat nu. 23. vt præiudicet si ante resignationem emissa erat confessio, quod si postea tunc non noceat resignatario, sed ipse admoneo duo esse animaduertenda.

Alterum, quod iam dicta distinctio videtur vana ex eo, quod resignans post expletam resignationem habetur pro mortuo, quò ad illud beneficium resignatum, iuxta glosam in cap. quamuis tibi vers. cedentium, de præbend. in sexto, adde textum peregrinum in cap. in apibus §. ecce 7. q. 1. abdicauitq; à se propterea omne ius, teste Crescent. decis. 95. actoris, vel 6. de iudic. omnemq; perdidit possessionem, ita quod in ea perdurando diceretur intrusus ad instar alterius cuiuscumque, qui esset titulo beneficij priuatus, ex cap. cum dilectus de purg. canon. notat Paris. consf. 143. quod terminus num. 18. vol. 4. Crauetta consf. 341. num. 3. & Gigas consf. 20. nu. 9. itaq; propositum quæsitum, intelligitur de confessione, & alijs ab eodem resignante gestis ante resignationem, non autem postea, nam tunc quemadmodum si morte naturali oppressus nequiret, ita & natura ipsa viuens, sed mortuus respectu beneficij illius.

Alterum, quod dignum consideratione arbitror est, non minimam adesse distantiam inter casus ab ipso Parisio congestos in adducta q. 16. & casum præsentem, de quo verba facit in citata q. 68. quandoquidem in illis casibus actus permultos gessit idē resignans, non cum resignatario, sed altera tertia persona, & ipse tanquam beneficiatus, ac legitimus possessor executus est pro beneficio ipso, & citra delictum: in hoc verò intendens renuntiare illud, facit actum continentem delictum, atque ad tale beneficium non immediate spectantem, ideoque credo nullo modo aduersus resignatarium probare illius confessionem circa simoniam; ex quibus non mirum si Rota sub die 17. Nouembris 1568. coram Oradino, nihil superinde determinauit, vt idem Paris attestatur, licet subiungat affirmatiue postmodum decidisse coram Seraphino die 2. Decembris 1569. cuius decisionis tanquam manuscriptæ, quia non perlegi verba, & propterea considerare non valui auctoritates, & rationes, quibus prætenditur mota, non possum ab hac pro nunc rationabiliori mihi visa retrocedere, maximè quod solet nonnumquam, ac fortasse, frequentius dictus Parisius allegare doctrinas ad rem non pertinentes; ac tandem, quod ratio, qua illic nu. 10. suffultus, ad talem constituendam deflexit resolutionem, nullatenus pertingit casum præsentem; nam eamdem traditrationem, distinctionemq; quam supra, nempè resignātem ante perfectam resignationem minime cessionario præiudicare; & propterea non est amplius mea sententia inuestigandum, si in iudicio, vel extra emisisset præfatam confessionem; Etenim si veritate fulciretur eiusdem Parisij relata distinctio, tunc procederet illius restrictio, vt subsisteret, quoties in iudicio facta esset, quamuis in alio iudicio, & coram alio Iudice, ex congestis per eundem in eo loco, sub nu. 13.

Probata itaque simonia, pœnæ pro ea infligendæ locus est, & omnes pro illa comminatas pœnas coacervare superfluum esset, cum á Summistis omnibus affatim referantur in verbo simonia, maximè à Syluestro à num. 19. ac Tabienna à num. 71. cumque aliqua de his incidenter hactenus tetigerim, sed aliquas tantum vtiliora, quo ad breuius potero subiungam, necnon in praxi valde necessaria.

61 Ac primum comminatas fuisse pœnas, aduersus simonia commaculatos in ordine, vel beneficio, tanquam principales, aut mediatores, in extrauag. Pauli II. cum detestabile de simon. quam verba facere de simonia reali tantum, & vera, explicāt Paris. consf. 29. contra ipsum nu. 12. cum seq. vol. 4. Vgolin. in dicto tractatu tabul. 4. cap. 3. vers. pœna igitur, & cap. 10. nu. 4. Rota decis. diuers. 408. vol. 1. Rebuff. in praxi rubrica de simon. in resignat. nu. 9. & communem esse opinionem Doctorum affirmat Sayr. in suo thesauro lib. 7. cap. 12. sub num. 17. consentiuntq; decisiones per me adductæ supra nu. 16. ad probandum non priuari quem beneficio ob simoniam conuentionalem, ac præsertim Cassad. 5. de constit. in his etiam proprijs terminis loquens, quibus addo Nauar. in manual. cap. 27. à nu. 106. Ignatium ad Diazzam in praxi crimin. canon. cap. 91. Rodericum Lusitanum in summ. par. 2. cap. 58. conclus. 6. Vgolin. in eodem tractatu tabul. 4. cap. 3. optime declarantes præfatam extrauagant. & cumulatius Io. Guttier. in lib. 1. canon. quæstion. cap. 9.

62 Et insuper in quæstionem ipse duco, cum dicta extrauagans statuerit excommunicationem ipso iure incurrendam per talem simoniacum in ordine, vel beneficio, ita velit incontinenti illum effici irregula-

irregularem, & licet Lambert. generatim loquendo in 1.par.lib.2. artic.10. quæſt.9. & eum ſequens Achillis de Graſſis deciſ.341. ſimoniacus, vel 2. nu. 4.de ſimon.ſcripſerit affirmatiuam partem veram, necnon Maiol. in tractatu de irregular. libr. 5. cap. 45. ſub num. 1. Ipſe nihilominus haud abhorreo à diſtinctione Nauarr.in conſ.97.ſi quæſtionibus,de ſimon. in nouis, quod vel quærimus de ſimoniaco in beneficio,& non ſit irregularis, vt ille ait num.8. & cumulatius antea probauerat conſ.91.exordiente irregularis, vel de eo, qui in ordine illam commiſit, & ſubſiſtat iam dicta affirmatiua reſolutio, idq; ait in adducto conſ.97.nu.10.adiungens nu.11. optimam rationem diuerſitatis,quam perlegas.

63 Quid verò ſit dicendum vigore conſtitutionis 5. Pij V. exordientis cum primum, illaq; num vendicet ſibi locum, etiam in beneficijs ante commiſſam ſimoniam obtentis, prætereo, quia Nauarr. reſolutiuè loquendo negat in conſ.92. an committens, de ſimon. non obſtante contradictione Pariſ. in tract. de confid.benef. q.61. nu.9. Prædictæ verò Conſtitutionis verba tangentia hoc caput ſimoniæ, in §. & vt ſimoniacæ prauitatis, ſubſcribere decreui, ob dictum nedum, ſed alia multa explananda dubia; & ſciam multos carere libro bullarij, ea itaque ſunt: Et vt ſimoniacæ prauitatis,& labes prorſus aboleatur,conſtitutiones anteceſſorum noſtrorum contra ſimoniacos æditas,& præſertim Pauli II. inuiolabiliter obſeruari mandamus, & delinquentes tam in ſacrorum ordinum receptione,quam in beneficiorum aſſecutione,ſtatutis etiam inferius pęnis,noſtra auctoritate affici volumus. Quicumque igitur deteſtabile crimen ſimoniacæ prauitatis commiſiſſe conuictus fuerit in conſequendis ordinibus,eo ipſo ſit ab illorum executione per decennium ſine ſpe diſpenſationis ſuſpenſus, & per annum carceribus mancipetur. Qui dignitates Eccleſiaſticas ſimoniacę acquiſiuerit,illis ſit ipſo iure priuatus, & in futurum inhabilis ad eas,& quaſcumque alias obtinendas. Qui beneficium,aut officium Eccleſiaſticum ſimoniace adeptus fuerit,illis ſimiliter ſit ipſo iure priuatus,& ad fructuum omnium,quos perceperit reſtitutionem teneatur, & perpetuò ſit inhabilis ad ea,& quæcumque alia beneficia Eccleſiaſtica obtinenda. Si quis autem tale crimen pluries commiſiſſe conuictus fuerit,præter ſupradictas pęnas, etiam corporaliter puniatur, & ab ordinibus Eccleſiaſticis degradatus,à fidelium conſortio eijciatur. Qui verò ordines, & beneficia ſimoniacè contulerint, pœnis à iure ſtatutis puniantur,cuiuſcùque gradus, conditionis,& dignitatis,etiam ſi Epiſcopi, Archiepiſcopi, vel maiores fuerint; caueant præterea quicumque ne in Sacramentorum exhibitione ſimoniacum aliquid faciant,alioquin grauiſſime puniātur per locorum ordinarios, qui huiuſmodi criminis reos, cum maxima ſeueritate coercere procurent,iuxta Concilij Tridentini ſtatuta.

64 Poſt hanc Pij ſanctionem,emanauit Sixti V.Cōſtit.91.aduerſus clericos male promotos ædita,quæ exorditur:Sanctum,& ſalutare,adiunxitq; alias pęnas aduerſus promouentes,& promotos ſimoniacè, etiam eos, qui primam tantum ſuſceperunt tonſuram; ad cuius Conſtitutionis declarationem multa ſcripſit huc tangentia Vgolin.in tract.de ſimon. tabul.4.cap.3.& cap.4.Illudq; potiſſimum,quod eius vigore ſit,non modo ab executione ordinis ſic ſuſcepti,verum etiam ab alijs ſuſpenſus omninò, quiuis aliquo ordine ſuit ſimoniace inſignitus,probatq; in d.cap.4.verſ.quid igitur, & poſt Panorm. in cap. tanta,& cap.per tuas,el 2. de ſimon. probat Tabiena in verbo ſimonia nu.66.

Hanc etiam conſtitutionem habere ſimiliter tātum locum in ſimonia reali cōcludit præfatus Vgolin.ac multis probat rationibus in adducto cap.3.§. 1.nu.6. non ſecus ac Pauli II. extrauagans mox adducta,vt firmaui nu.62.ex eodem Vgolino,& Rotæ deciſione,atque etiam de ea tantummodo verba facere Concil.Trident.in cap.1. ſeſſ.21. de reform. tuetur idem Vgolin.in eodem cap.3.ſub nu.2.

Eſt tamen verum, quod omnes pœnas diuerſis antea conſtitutionibus, ac legibus in illos latas, non ſolum innouat,ſed ipſo iure incurri mandat; requi-

65 ri autem declaratoriam firmat in indiuiduo Frāc. Marc. q. Delphinali 496. quæritur an in cauſa poſſeſſorij nu.15.vol.1. & ſuppetit generalis concluſio à me ipſo poſita in cap.23.ſub nu.122. Quinimmo abſolutionem Summo tantum Pontifici retinet eadem conſtit. in verſ. vt autem homines.

66 Quid etiam dicendum ſit in caſibus occultis, vigore Concil. Trident. & ideò poſſit ne abſolui ſimoniacus occultus, pro reſponſione actendenda ſunt, quæ ſcripſi cap.23.à num.131.& cap.26.num. 55. & Vgolin. indicato §.1. ſub num.5. concludens negatiuè,per verba eiuſdem cōſtit. expreſsè id probentia; ex quibus remota non videtur quæſtio illa, ſi videatur reſeruata abſolutio ab excommunicatione incurſa, per ſimoniam, in ordine,aut beneficio,vel etiam alio quouis modo,quam Doctores faciebant ſuper extrauag.cum deteſtabile,eo quod illam generatim loqui aiebat Sotus in lib.9. de iuſtit. & iur.q.8.artic.vlt. contradicente Nauar.in cap.23. ſub nu. 111. eumq; amplexante Conrado,quæſito 46.par.1. & Toleto lib.5.cap.93. in fin. Præfata ſiquidem decretalis loquitur de ſimonia in ordine dumtaxat, & beneficio, quare adhuc perſiſtit vetus illa dubietas,in qua libenter ſuſcribo ſententiæ Nauar. & ſequacium, vt pœnæ illæ non afficiant omnem ſimoniacum, ſed eum tantum, qui in ordine, vel beneficio commiſit, itaq; abſolutio ab excommunicatione illic reſeruata, procedat in his ſolummodo non alijs ſimoniacis.

67 Sed cum relata extrauagans Pauli II. inter alias pœnas illam conſtituat, ne inde faciat aliquis fructus ſuos, verum ad illorum omnium,quos percepit reſtitutionem ſub animæ ſuæ periculo ſit aſtrictus, inquirendum eſt, de quibus fructibus intelligatur,& Vgolin.ait ſubſiſtere, & intelligendam eſſe de conſumptis etiam;ad quos teneri reſtituere, probat in citato tractatu de ſimon. tabul. 4. cap. 6. §.2. Item ad fructus non perceptos,qui tamen percipi poterant,& ego adiungo tertiam,& notabilem extenſionem, ſcilicet ad eum, qui vt illos perciperet inſeruiuit Eccleſiæ, per Rebuff. rubr.de ſimon. per reſignat.num.15. & tractatu de pacific. poſſeſſ. nu.189.eumq; ſequitur Menoch.adducto conſ.67. num. 6. Necnon inſequor duas ab eodem Vgolino reſtrictiones, eodem in loco recenſitas ad conſtitutam concluſionem ſub nu. 4. vt ſint reſtituendi exceptis fructibus factis,cauſa illorum querendorum, ac ſecundo exceptis expenſis in vtilitatem eiuſdem

Ecclesiæ erogatis, quas antea posuerat Borgas. in
tract. de irregul. par. 6. rubr. de simon. nu. 85.

Hactenus de simonia ab ipso principali com-
missa, & beneficijs ab eo simoniace impetratis, ac
68 illorum fructibus disseruimus; nunc locus est de
ijs verba facere, qui beneficium adepti sunt per si-
moniam ab alio commissam; in quo quidem du-
bio multa occurrunt notatu digna, quæ si magno
studio non explanabo, quæso me excusatum lector
habeat, siquidem integrum volumen Summa cura
elaboratum requireret, quod efficere non est locus,
ideò aliquibus tantum contentus ero.

Ac primitus illam præmitto necessariam distin-
ctionem, quod vel sciẽte, vel ipso beneficiato igno-
rante, fuit huiusmodi crimen ab altero patratum.
Quippe quod primo casu nullam opinor extare
differentiam inter ipsum, atque alium, qui per se
ipsum commisit simoniam, ex vulgata regula, qui
per alium, & ex alijs hucusque relatis; secundo ve-
rò casu, adhuc subdistinguendum fateor, quod sci-
licet, vel hæsitatur, quid faciendum sit de beneficio
ipso, vel de fructibus.

Quò ad primum caput Rota pronuntiauit col-
lationem, seu aliam prouisionem ita factam, nulli-
tati ipso iure subiacere, teste Crescent. decis. 231. si-
monia commissa, vel 4. de simon. sed alij nulla facta
mentione præfatæ decis. subsistere iam dictam pro-
uisionem firmarunt, maximè D. Thom. 2. 2. q. 100.
artic. 6. ad 3. argum. Couarr. in regula peccatum
par. relect. 2. §. 8. sub nu. 7. ac Nauar. cons. 95. an
collatio de simon. impulsus sex rationibus valde
efficacibus; ita quod huic libentius, quam priori su-
scribo sententiæ, cum ea tamen restrictione, (qua
præsertim adducta comprobatur conclusio) vt re-
tinere illud nequeat, sed resignare, statim ac nouit
simoniace sibi collatum, per cap. penult. de elect. &
cap. ex insinuatione, adiuncta glosa in verbo resi-
gnasti, & doctrina Abb. nu. 2. de simon. Nauar. in
manuali cap. 25. sub nu. 113. & communem esse re-
solutionem insinuat Couarr. indicato §. 8. sub nu. 8.
vers. iuxta hunc sensum.

Quod verò ad secundum attinet caput, alia
opus est distinctione pro vera responsione, cum
maxima fuerit inter Scribentes contentio, potissi-
mum respectu fructuum durante ignorantia per-
ceptorum, dico itaque, vel quæritur de fructibus ha-
bitis tempore quo erat inscius simoniæ contractæ,
vel postquam sciuit.

Nam primo casu videtur validis quidem ratio-
nibus concludendum affirmatiuè, & eas recenset
Nauar. cons. 97. si quæstionibus, & cons. 99. quæstio
proposita, de simon. in nouis, sed cum illos optime
refellat idem Nauar. in illis locis, & validiores con-
gerat pro contraria sententia negatiua, in eam sine
dubio propendo, ac veriorem arbitror, & ille om-
ninò amplexatur, nisi extarent, quia tunc restituere
cogeretur, per Vgol. in tab. 4. cap. 7. §. 2. sub nu. 4.

At secundo in casu omnes assentiũt teneri resti-
tuere omnes fructus, & prænominatus Nauarr. me-
morat eodem cons. 99. sub nu. 7. necnon Vgolin. de
simon. tabul. 4. cap. 7. §. 2. & ille, qui fuit mediator
constringatur ne eosdem illos fructus restituere,
tangit idem Nauar. cons. 100. eod. tit.

69 Nunc ad eam simoniæ speciem, quam confiden-
tialem vocant deflectens, non eam pertractabo, vt
res ipsa postulat, quia extra rem præsentis tractatus
esset, & quia Flamin. Paris. opus integrum confecit
de confidentijs beneficialibus, vbi vna supra octua-
gintas quæstiones, vniuersam hãc pertractauit ma-
teriam, ita quod lectorem ad eius scripta relegare
satius duxerim, licet aliquibus contentus ero hic
summatim referre.

Admoneo itaq; lectorem, vt Constit. felic. mem.
Pij IV. superinde editam in primis percurrat, inno-
uatam deinde, confirmatam, & extensam per alte-
ram Pij V. constitut. exordientem, intollerabilis; ex
his enim colliget apertè omnia vsu quotidiano
contingentia.

Et cum prior Constit. Pij IV. sit comprehensa in
posteriori Pij V. constitutione, illam referente; elo-
quar tantum, & aliqua pro istius declaratione sub-
70 iungam: cuius quatuor esse partes affirmãt aliqui,
credentes primam recensere quatuor casus, quibus
confidentia ipsa contrahatur, vt in §. quare, nos vo-
lentes; alteram, coniecturas quatuor similiter inse-
rere, quibus illam probari præcipiatur in §. ad pro-
bandum; tertiam, testium qualitates eam conuin-
centes numerare, scilicet in §. testes autẽ, ac nouissi-
mam, pœnas contrafacientibus minari in §. sed ne
quisquam; sed rectius Menoch. fatur ni fallor in lib.
5. de presumpt. ac propriè præsumpt. 9. à nu. 7. dum
confidentiã multis cõtrahi modis arbitratur vigore
71 præfatæ constitut. eosq; clausos sub illis octo conie-
cturis relatis, tum in §. quare nos volentes, tum in
§. ad probandum; siquidẽ citati Doctores opinan-
tes in dicto §. ad ad probandum, agi de quatuor illis
coniecturis, quibus illa verificetur, implicitè assen-
tire videtur, illas quatuor coniecturas operari qua-
tuor alios casus, quibus illa committatur. qui ad-
mixti prioribus alijs quatuor, subsistit Menochij re-
solutio, & cõsecutiuè veritate nititur, tres esse dictæ
constit. partes; est verum adeò standum esse primis
quatuor coniecturis, vt non coniecturæ, sed certi-
tudo, & veritas reputetur in vnaquaque illarum;
per illa verba, in quouis horum casuum confidentię
prauitas sit contracta; Posteriores autem quatuor,
sint re vera presumptiones à Papa approbatæ, & fa-
tis sufficiant ad condemnationem, si alia contraria
minimè diluantur probatione, vt ille inquit post nu.
19. Ipseq; omnes non videntur restringere modos
alios, & coniecturas probandi confidentias, cum
alias etiam adnectant Nauarr. in manuali cap. 23. à
num. 109. Maiolus in tract. de irregul. lib. 5. cap. 45.
sub num. 5. vers. committitur autem Mascard. de
probat. q. 1307. nisi dicamus cum eodem Menoch.
indicato loco, sub num. 7. omnes, & quoscumque
modos claudi sub octo illis coniecturis deprompti
ex adducta Constitutione.

72 Inter has coniecturas illa numeratur, si recipiens
beneficium constituerit dimittentẽ, vel eius paren-
tes, aut propinquos Procuratores ad percipiẽdum,
vel locandum fructus beneficij dimissi, & illi, vel il-
lis de fructibus perceptis, aut percipiendis donatio-
nem fecerit, vt in vers. si recipiens, habetur.

Ex quibus verbis aduertendum primitus est,
non nisi resignatarium id in gratiam resignantis
agentem, ipsumque, vel eius parentes constituen-
tem Procuratorem complecti, quod si prouisus,
electus, vel præsentatus in gratiam conferentis,
eligentis, vel præsentantis, non esset cum terminis
eiusdem

eiuſdem ſanctionis damnandus, ad quod firmandum adducor vulgata illa concluſione, ne fiat extenſio in diſpoſitione pœnali, per cap. odia, de regul. iuris, in ſexto, & pro regula ſtatuit Franch. in cap. 1. de tempor. ordin. & Crauett. de antiquit. tempor. quarta parte à num. 149. etiam ſi adeſſet eadem ratio, & ſimilitudo de caſu expreſſo ad non expreſſum, Auctore Ioanne Andrea in eodem cap. odia, & Francho indicato cap. 1. ſub num. 5. verſ. & aduerte; necnon Calderin. conſil. 147. quod alias eſt vnicum, vt lite pendente verſ. per prædicta; maximè ſi lex pœnalis loquatur determinate, (vt eiuſmodi conſtitutio loquitur) per Cuman. conſ. 79. quidam fecit teſtamentum, prope finem; ſuccurritque altera generalior concluſio, ne regulariter fiat extenſio de perſona ad perſonam, vel caſu ad caſum, ex cap. ſanè de priuileg. & cap. tua de præbend. in ſexto, Abb. conſ. 57. attingam, verſ. non obſtant lib. 1. etiam ſi Princeps veriſimiliter diſpoſuiſſet, quia ſufficit, quod non diſpoſuerit, vt idem Abb. adiungit; ac demum accedit, quod eadem Cõſtitutio dum voluit compræhendere prædictos, aut eorum aliquos, ſemper addidit, expreſſitque verbis nominauit, vt eſt videre, in verſ. & pariter ſi à patrono etiam laico, vbi licet in §. proximo præcedenti, dixerit, verbaque fecerit de ordinario, aut alio collatore, & ſecundum ſcripſerit, ac ſtatuerit modum, quo cenſeatur confidentia, quia tamen ſub illis verbis non comprehẽdi præſentatum, electum, aut alias prouiſum agnoſcebat Pontifex, & eius intentionis erat illos in eo caſu cõplecti, ac tunc etiam cenſeri confidentiam expreſsè addidit, ſubiungens illa verba, & pariter; ideò cum poſtea ad probandam confidentiam aliquos ſubnectit modos, ac ſecundo loco, poſuit ſupra relatum de conſtitutione Procuratoris, vbi per expreſſa verba loquitur de reſignatario, & reſignante, neque adiunxit id ipſum de alijs, certè, videtur intentio præfati Pontificis fuiſſe, non ſolum minimè includere præſentatos ipſos, electos, aut alios prouiſos, verum expreſſe excludere à diſpoſitione illius ſanctionis, in ea tamen facti ſpecie: ex quibus ita ſeruatum fuiſſe ſcio, contradicente quamuis parte, & Fiſco, in gratiam cuiuſdam præſentati, qui parentem patroni conſtituerat Procuratorem ad exigendum fructus eiuſdem beneficij, ad quod fuerat ab eodem Patrono præſentatus.

Secundo aduertendum eſt, non ſatis eſſe conſti-
73 tuere dimittentem, vel eius parentem Procuratorem ad exigendum, niſi præterea fructus illos donauerit eidem Procuratori; etenim præfata conſtitutio cum vtatur dictione &; quæ ſui natura eſt copulatiua, coniungitque diuerſa per Calder. conſ. 18. an ſi mandatur de præbend. in fine, & conſ. 20. an Abbas de regular. & propterea omnium copulatorum concurſus requiratur, eorumque alind intercedere non ſufficiat, per Roman. conſ. 166. viſa diligenter nu. 4. & pro regula ſtatuit, cum ſuis ampliationibus, & reſtrictionibus, Iaſ. in l. 1. nu. 2. ff. de iuſtitia, & iure; neceſſario ſequitur non ſolum requiri mandatum ad exigendum, vel locandos fructus, niſi præterea de eis fuerit ſibi facta donatio, quæ quidem donationis qualitas expreſſe conſtare debet, eaque non apparente, ceſſabit diſpoſitio adductæ conſtitut. atque ideo confidentia inducta, ſeu probata per illam; tum quia donatio eſt facti, & facta non præſumuntur niſi probentur, l. aut facta ff. de pœnis, tum quia alioquin dicta conſtitutio admitteret in eodem caſu duas coniecturas, & præſumptiones, nempè præſumeret confidentiam ex conſtitutione talis Procuratoris, cum donatione,
74 & ſimul præſumeret donationẽ, cum lex minimè ſimilia vnquam inſimul ſuſpicetur, & duas admittat præſumptiones in eodem caſu, teſte Peregrino de fideicommiſſ. artic. 24. ſub nu. 73. per text. in l. 1. C. de dotis promiſſ. Bart. in l. cum propter ff. de legatis præſtandis, tum quia donatio ipſa regulariter non præſumitur, ex l. cum de indebito, in princip. ff. de probat. & Menoch. in tractatu de præſumptionib. lib. 4. præſumpt. 146. num. 13. & lib. 5. præſumpt. 2. num. 23. Tum demum, quod Pontifex ſi noluiſſet, vt expreſsè conſtaret de donatione, fruſtra adieciſſet illa verba, & illi, vel illis de fructibus perceptis, vel percipiendis donationem fecerit: remota itaque tunc confidentia inducta, ſeu probata per conſtitutionem, remanet in puris ter-
75 minis iuris communis, quo iure cum confidentia ipſa ſit graue crimen, non præſumitur, ex l. merito ff. pro ſocio, & concluſione firmata per Menoch. in eadem præſumpt. 2. à num. 1. & in hac ſpecie confidentiali; inquit Verall. decif. 202. par. 1. nu. 5.

Et cum in eodem §. velit eadem conſtitutio, vt iam dictum mandatum ſi fiat dimittenti, vel eius parentibus, aut propinquis præſumatur confidentia, accedente donatione, vt ſupra, ideò inquirendum eſt, quæ perſonæ comprehendantur ſub dictis verbis ad effectum non ignorandi, quando reſignatarius conſtituens Procuratorem, aliquem ex illis, cenſeatur confidentiam commiſiſſe.

76 Et cum patentum appellatione ſtrictè loquendo intelligantur aſcendentes vſque ad tritauum, ex eo autem, maiores dicantur, iuxta Pauli reſponſum, in l. Iuriſconſultus, prope principium, §. parentes ff. de grad. affinit. ac recordor annotaſſe in cap. præcedenti verſ. ſed coarctati num. . Felyn. in rubrica de maiorit. & obedient. nu. 13. Alex. conſ. 4. ponderatis vol. 4. Ideoque de his tantum loqui præſentem conſtitutionem, & eos dumtaxat complecti ſub dicto nomine exiſtimo, licet vulgus parentum appellatione, alios coniunctos præter aſcendentes venire admittat, teſte Alexan. conſ. 22. ponderatis num. 4. vol. 6. ſuccurritque text. in cap. conſanguinei, iuncta gloſ. 3. q. 5. Niſi etenim hoc modo ſumeretur, vtiq; latius hoc nomen eſſet alte-
77 ro propinquorum, quod illico ſubnectitur in eadẽ conſtitutione, & tamen credẽdum eſt ampliatiue illud ſubiungi, & à ſtrictiori ex legum more, & vſu exordium ſumpſiſſe legiſlatorem; Quinimmo ex hoc præſertim capite nimis dura videretur iſthæc ſanctio, ſi ad omnes coniunctos extenderetur. Itaque arbitror de aſcendentibus vſque Tritauum intelligi, comprahenſos ſub hoc nomine; & inſuper de cæteris ſanguine coniunctis, comprahenſos ſub altero nomine propinquorum, quod deinde in ea conſtitutione incontinenti ſequitur; eo quod illi ſunt de numero propinquorum, qui iure ciuili ad ſucceſſionem ab inteſtato vocantur in l. 1. C. vnde vir, & vxor, & l. 1. verſ. & his, iuncta gloſa in verbo propinquitatis C. de imponend. lucr. deſcript. & expreſſis verbis Bald. conſ. 334. in quæſtione, quæ ver-

titur nu. 3. vol. 3. ac propterea ab illorum appella-
tione excludi affines non dubito, aitque aperte
Bart.in d.l.1.sub num.1. C.vnde vir,& vxor,ideò si
constituat Procuratorem aliquem ex affinibus resi-
gnantis,non astringeretur dispositione præfatæ cõ-
stitut.& non sine distantia rationis, quandoquidem
fraudem præsumi ex coniunctione sanguinis, pro-
bat mille adductus auctoritatibus Mascard.de pro-
bat.q.815. fraus nu.10. vol.2. & non dicunt ex affi-
nitate,fortasse,quia in affines non præsumitur tan-
tus amor, tantaq; confidentia, ac fiducia, quæ in
consanguineos.
78 Nec tantum si aliquem ex parentibus masculis,
sed fœminis, constituens Procuratorem deuincia-
tur verbis bullæ, sicuti & si aliquam fœminam ex
consanguineis, nam illam sub nomine propinquo-
rum contineri, edocet Bald.in adducto cons. 334.
sub num.5. per adductos text. in l.1. C.vnde vir,&
vxor, & l.1. C.de impon.lucr.describt. & suadetur
hoc casu, ex eadem militante ratione.
79 Sed vsque ad quem gradum propinquorum ex-
tendatur præsens constitutio, non audeo determi-
natè asserere,cum Gregor. Tholos. lib.26. syntag.
iuris vniuersi cap.15. sub nu.3. vsque ad sextum, &
septimum dilatari legem de propinquis loquen-
tem affirmet,ex text.in §.fin. de success. cognat. &
mea sententia nimis lata esset interpretatio, quæq;
faciliter multorum animos intricaret.
80 Verùm si dispositio aliqua de proximioribus
verba faceret, quis intelligeretur vocatus; exem-
plum esse potest de testatore sanciente in fundatio-
ne,siuè dotatione iurispatronatus, vt ad proximio-
rem pertineat? & licet multa de nomine isto pro-
ferre possem,quæ recenset glosa in Consuet. Nea-
pol. siquis, vel siqua nu.163. vers.proximiores,de
success.ab intestat.& Alex.cons.4.vol.4.tamen in
proposito facti themate, vide quæ post alios cumu-
lauit Franc.Mantica de coniect.vltim.volunt.lib.8.
81 tit.12. nu.30. & Marc.Anton.Peregrin. tract.de
fideicommiss.artic.20.Ex quorum scriptis selectis-
simam statuas cõclusionem,vocatum intelligi pro-
ximiorem eius, qui vltimo loco interijt, si descen-
dens sit primi testatoris, vt ipse Mantica ait in fine
dicti num.30. & hoc est,quod voluit dicere citatus
Peregrin.in summar.dicti articuli,post nu.14.quod
proximitas grauati non attenditur,quando testato-
ri consanguineus non est. Itaque vterque ad eum
tendit finem, vt si vltimus moriens, & eius proxi-
mior,sit de sanguine testatoris,intelligatur vocatus
proximior ipsius vltimi decedentis, exclusis alijs,
qui eidem testatori essent proximiores,opitulatur-
que Ant. Gamma decis. Lusitana 258. vt ex narra-
tione num.4. dicens proximitatem vltimi possesso-
ris, ex ea parte prouenire debere, ex qua successio
prætenditur; quare verum esse concludo, quod si
proximior vltimi defuncti esset extraneus, respe-
ctu primi testatoris, diceretur sine dubio exclusus;
sed si de illius parentela, & linea, vtique censeretur
vocatus,exclusis alijs ad testatorem magis coniun-
ctis; quin & si plures essent in eodem gradu proxi-
miores; vnus alterum non excluderet, licet ille ex
masculo,iste verò ex fœmina descenderet, idem
Ant.Gamma decis.294.inter duos nu.3. nisi proxi-
mior de familia vocaretur,quia tunc sexus tantum,
non gradus attenderetur proximitas, de Franch.
decis.157.sub nu.4. Quamuis autem succedere tan-
quam proximior nemo valeat,nisi purificata condi
tione,nihilominus oportet vt tempore dispositionis
sit proximus, quiq; tunc potuerit succedere,si casus
proximioritatis,& conditionis contigisset,non au-
tem, qui tempore tãtum verificatæ conditionis es-
set talis, per notata affluenter á Menoch. cons. 106.
nu.332.vol.2. Quod maximè notandum,siquidem
contingere non semel potest,& à multis ignoratur,
quin à paucis perpenditur isthæc conclusio,in con-
tingentia facti.
82 Mortuo autem primo proximiore,non extingui
vinculum,seu fideicommissum,non modò si aper-
tis verbis, dispositum esset, vt res ipsa deueniret
gradatim,& successiuè de vno in alium proximio-
rem,sed etiam si iam dicta verba,& alia similia de-
ficerent,iuxta cons.Anchar.27.incipiente, non ser-
uato ordine; si tamen iam dictum vinculum respi-
ceret fauorem agnationis, dicit Crauett. cons.161.
vers.nec obstat, sub nu.9. Exemplum si vocarentur
masculi exclusis fœminis, nam hanc esse coniectu-
ram inter alias, vt bona conseruentur in familia,
scribit Mantica de coniectur.vltimar.volunt. lib.6.
titul.15. Itidem liqueret de prædicta voluntate di-
sponentis,si non singulari numero vteretur,& pro-
ximioris meminerit; sed plurali, scilicet,si illis vta-
tur verbis, proximioribus, vel proximiores, siue
proximiorum, namque tunc apertè ostenderet ad
proximiores omnes, gradatim, & successiuè defe-
rendam esse,vt docet Crauett.eodem adducto con-
sil.addens,in his terminis loqui præfatum Anchar.
& opitulatur Magon.decis.Florent.37. á nu.34. id-
que tum præsertim subsistere non ambigo,si alia
verba annecterentur, illa nempe, quæ ipse in quo-
dam perlegi instrumento: & in defectu proximio-
rum in gradu dicto N. ordine tamen infrascripto,
&c. etenim videntur nominati ordine illo, sic gra-
datim, & successiue; & fideicommissum nullate-
nus cessaret per obitum primi, ad quem tanquam
proximiorem peruenerit res illa.
Ad secundam nunc pertransiens eiusdem Con-
stitutionis partem, quæ in §. testes autem, declarat
83 qualitates testium illam probantium; & quæ, (vt
ex verbis dicti §.colligitur, & alijs vberioribus po-
sitis à Parisio in tractatu de confidentia benefic. q.
67.) sufficienter conuincitur dicto vnici testis, cu-
ius quidem assertione probetur vna quælibet di-
ctarum coniecturarum,quarum tamen non vna
satis sit, ad condemnandum, sed plures requiran-
tur,saltem duæ,vt optime demonstrat præfatus Pa-
ris.q.72. & 73. maximè post nu.4. & dixerat antea
Hieronym.Gabr.cons.184.est dubium, sub nu.10.
quod aperta verba eiusdem constitutionis præpor-
tant,dum aiunt: Testes autem de quaque re singu-
lares, singulas probare valeant præsumptiones, &
coniecturas; pluresque huiusmodi præsumptio-
nes, & coniecturas plenam probationem faciant in
prædictis.
Et nouissima eiusdem Constitutionis pars, con-
gerens pœnas à confidentiarijs luendas, optime
declaratur á Parisio in eodẽ tract.q.58.ac postremis
his temporibus explanat religiosissimus auctor Ste-
phanus Quaranta in sua summa Bullarij, post hac
scripta typis data, cũ eruditissimo Prospero de Au-
gustino additionante ad illam, in verbo simonia.

Et

84 Et quod ad hunc tractatum propius attinet, reminiſcor ſimoniacum in ordine executionem ordinis amittere, prohiberique ad altiores aſſumi, iuxta cap. ſi quis, de ſimon. & cap. ſtatuimus 1. q. 1. qui loquuntur ſimpliciter nihil addentes de ſimonia conuentionali, vel reali, ſed text. in cap. ex tuæ de ſimon. expreſsè loquitur de reali, qua irretitum non tantum ab ordine ſic ſuſcepto, verum etiam ſuſpenſum eſſe ab alijs dixi num. 64. verſ. poſt hanc. Quamobrem ſimoniacum in ordine, dici ipſo iure ſuſpenſum, probat gloſa in cap. accuſatum, de ſimonia.

85 Simoniacum veró in beneficio licet ſuſpenſum credant aliqui, præſertim Tabienna in verbo ſimonia num. 68. attamen Coſmus Filiarchus de offic. Sacerdot. tom. 2. lib. 6. cap. 5. ex Nauarr. & alijs probat, iura quo ad ſuſpenſionem, loqui, non niſi de illis, qui ſimoniacæ ordinem recipiunt, & propterea, negatiuè firmat, reſpectu ſimoniaci in beneficio.

86 Exceptis confidentiali ſimonia irretitis, quos priuari ipſo iure beneficijs omnibus tam his, ſuper quibus illam commiſerunt, quàm obtemptis antea, quinimmo inhabiles eſſe ad alia obtinenda in futurum non eſt dubium, tueturque multis rationibus, ac deciſionibus, Doctorumque auctoritatibus, Flamin. Pariſ. in adducto tractatu de confid. benefic. q. 58.

Alijſque etiam exceptis, contra quos ſimoniæ pendet inquiſitio ob infamiam ex tali accuſatione enatam, & ſcandalum; eos namque ſuſpenſos eſſe, miſſaſque propterea vetitos celebrare non dubitatur, ex his, quæ luculentius ſcribo in cap. final. nu. 3. & Vgolin. tractatu de ſimonia cap. 18. num. 2. tabul. 1.

87 Idque adeò, quod ſi eiuſmodi criminis exceptio opponatur dubitari poteſt impediat ne prouidendum, & ſi ea opponatur, poſtquam de tali ſimonia pendeat lis, quia ſpoliatus non eſt reſtituendus, neque interdicto, recuperandi vti valet, ex gloſa in Summa 3. q. 1. Franciſc. Marco deciſ. Delphin. 496. quæritur an in cauſa poſſeſſorij num. 14. Menoch. de recuperand. poſſeſſ. remed. 17. num. 42. atque Lancellott. poſt alios in tractatu de attentat. par. 2. cap. 4. num. 41. multo minus poterit acquirere, interdictoque adipiſcendi gaudere, quod vt plurimum alterum poſſeſſorem præſupponit, ex Menoch. in præludijs citati tractat. de adipiſcend. num. 13. & quia, vt illic ſubiungit Menoch. dominium ſupponit, vtique longè minus quibit ſimoniacus ipſe, poſt obiectam ſibi ſimoniam, rem, ſeu beneficium aliud adipiſci, in quo nullum poteſt habere dominium, ac ſolum ius ad rem mediante præſentatione, vel electione, atque etiam, né de ſimili crimine diffamatus, nouo beneficij titulo decoretur, per cap. omnipotens, de accuſation. & Rotam in vna Calaguritana mox allegandam, in eius vltimis verbis, ex quibus in vna Salernitana fuit excluſus ſciẽter præſentatus à maiori parte patronorum, contra, quem pendebat inquiſitio ſimoniaca, & inſtitutus alter à minori parte præſentatus, qui aduerſus illum oppoſuerat exceptionem ſimoniæ, quæ tunc agitabatur, cui decreto ſuffragatur deciſio Rotæ poſtmodum reperta in vna Calaguritana 28. Maij 1590. de conuentione; cuius verba referuntur inter deciſiones relatas per Farinacc. poſt ſua conſilia & eſt deciſ. 77. & conferunt, quæ adducto cap. final. cumulo, neque obſtant verba Hoied. de incõpatib. benefic. cap. 24. nu. 79. & 82. par. 1. atque Nauar. in manuali cap. 27. verſ. ſeptimo, ſub nu. 251. quæ non enormitatem delicti, ſed irregularitatem ex eo prouenientem efficere demonſtrant, vt nullius ſit roboris collatio facta criminoſo, & propterea oporteat eſſe delictum, ex quo oritur irregularitas, ſiquidem loquuntur de beneficio obtempto, quamuis poſt delictum, nos autem loquimur de obtinendo, & nondum habito.

88 Eſt verum, quod ſi fuerit de tali crimine inquiſitus, & ex deductis abſolutus, ſi ex nouis deinde inditijs rurſus moleſtaretur, non repelleretur interdum ab obtinendo beneficio, cum habeat pro ſe abſolutoriam ſententiam, neque amplius præſumatur talis, quouſque altera ſuperueniat ſententia condemnatoria, tanto magis, quod vbicumque fuit aliquis ſemel abſolutus, (quamuis ex deductis,) multa, & grauiora concurrere debent ad condemnandum; eo quod antiqua inditia ſunt pe-
89 nitus eliſa, & noua oporteat talia eſſe, quæ de per ſe ſufficiant; nihilq; proſint, neque aliquid coadiuuent antiqua, per Farinac. q. 4. ſub nu. 26.

Vidi tamen aliquas ſententias à Sacra Congregatione ſupremæ Inquiſitionis Vrbis prolatas, aut vota ad inferiores Iudices ab eadem Miſſa, continentes, & continentia verba alia poſt dictam clauſulam, ea nempè, firmo remanente proceſſu; ex quibus abſolutoria ſententia cum clauſula ex deductis, non impedit, quin antiqua indicia coniungantur cum nouis, & conſequenter ex hoc ſtylo Sacræ Congregationis conuincimur, quod vbi illa abſunt, certum ſit abſolutum ex deductis, non poſſe amplius illorum vigore moleſtari, etſi noua accedant inditia.

90 Hæc tamen clauſula (ex deductis) aut altera ſimilis, non in omni ſententia inſerenda venit, at in illa tantum, qua abſoluitur inquiſitus, quia non conſtat de delicto, nullaque defenſio, & innocentiæ probatio anteceſſit ſententiam ipſam, ſi etenim de innocentia conſtitiſſet, abſtinendum prorſus eſſet à tali clauſula, ſiue conſimili, prout deſumi poteſt ex verbis Boſſij in titul. de ſentent. num. 72. & Iulij Clari in quæſt. 57. verſ. ſed hic quæro, & quæſt. 60. verſ. fama, expreſſioribuſque verbis ſcribit Marius Anton. variar. reſolut. lib. 3. reſolut. 36. fuit captus nu. 22. Mancin. conſ. 151. nu. 4. vol. 1. Berthazol. conſil. crimin. 396. nu. 5. Idque notandum moneo, cum non ſemel animaduerterim errore lapſos complures Iudices, dictam clauſulam apponentes in ſententijs prolatis ob probatam innocentiam; quique dicebant eam adiungere, vt cautius agerent, neque animaduertebant ſe propterea grauare inquiſitos ipſos, innoxios repertos.

91 Propterea, quod abſolutio facta etiam ob non probatum delictum, in cauſa eſt, ne ſit ille amplius moleſtandus, dato quod deinde noua ſuperuenerint inditia, & tuetur in eo conſ. Berthazol. multorum Doctorum fretus auctoritatibus, inſequiturque Baiard. ad Clarum præcitata q. 57. nu. 5. namque vllam extare differentiam probant, inter abſolutionem conceſſam á proceſſu, vel ab inquiſitione, ob idque à prudentibus Iudicibus inſeri prædi-

ctam, aut alteram parem clausulam, aiunt, cum propter non probatum delictum absolutoria sententia profertur, ex his ipse desumo, quod si huius clausulæ vis est, rursus molestari posse inquisitum, ex eodem facinore, quoties alia accederent inditia: ergo Iudex ea vtens in sententia, quæ illa carere deberet ex iuris dispositione, similiter in causa est, vt absolutus, iterum, & iniustè vexetur. In Congregatione verò supremæ Inquisitionis Vrbis vidi, quandoque adiungi verba illa firmo remanente processu, atque ita absolutoria ex deductis non impediat, quin antiqua inditia coniungantur cum nouis, ipseque ad alium finem retuli, in vers. vidi tamen, sub nu. 89.

92 Cæterum ignorare nefas est, duplici via procedi posse in hoc crimine, ac de illo cognosci, non secus ac in alijs certum est. Priori quippe, ciuili; altero item criminali, iuxta notata per Iul. Clar. §. fin. q. t. sub nu. 1. à vers. Ego tamen, & Beroum in rubr. de iudicijs num. 69. quo loci, ad comprobandam hanc conclusionem, ponderat text. in l. fin. ff. de priuat. delict. in l. fin. ff. de furt. in l. nihil aliud ff. de action. & obligat. in l. 1. C. quand. ciuil. actio crimin. præiud. & l. damus C. ad l. cornel. de fals. Quin, & per viam exceptionis posse opponi delictum ad repellendum tantum, vel testem, vel principalem à iudicio, neque ambigo, ex traditis per ipsummet Clarum quæst. 19. num. 2. & tango inferius sub num. 94. & quoniam duo mihi occurrerunt dubia huc spectãtia, & consequutiuè ad crimen istud simoniacum, cuius est sermo in hoc capite; idcirco adnectere illa constituo, vt si alteri obuiam eant, illeq; Theologum habeat in eis Iudicem, etiam in legali scientia peritum se esse præsumentem, vt ego habui in quadam causa Vici Equensis, possit illius erroneas sophisticationes, his scriptis, in terminis tractantibus prosternare.

93 Primo quippe accidit in ea causa dubium illud, de duobus præsentatis ad beneficium iurispatronatus, & contendentibus, in prima instantia, vter esset instituendus tanquam nominatus à maiori parte patronorum, & cum alter eorum obtinuisset sententiam de instituendo, ab eaq; appellasset aduersarius, qui in ipsa secũda, aut altera veriori instantia,
94 opposuisset caput, simoniacum in priori non deductum, fuit dubitatum si articuli venirent reijciendi, ipseq; dixi reijciẽdos esse super ista simonia productos ad finem cognoscẽdi ciuiliter vtrum inhabilis propterea iudicaretur, vt ipse exclusus in prima instantia ob minorem partem vocum, instituẽdus veniret, in hac secunda, reuocata, & annullata priori sententia propter simoniam prædictam.

Etenim Bart. in primis scripsit in l. 1. in fine C. si aduers. libert. Iudicem appellationis cognoscere nõ posse, nisi de eo, quod cognouit Iudex à quo, & super meritis primæ causæ, illiusq; auctoritate idipsum dicit etiam Magon. decis. Lucensi 53. nu. 15.

Puteus decis. 184. lib. 2. nu. 5. volens declarare decis. Rotæ 365. in nouis supponentem, Iudicem appellationis succedere in locum prioris Iudicis; ita quod si quis fortasse diceret, ergo non secus, ac poterant coram illo, omnia deduci, ita & coram isto; sicuti arguit præ cæteris Zabarell. in clem. sæpe §. nõ sic, post nu. 10. de verbor. signif. propterea eadem Rota in ipsa Putei decis. dixit, id verum esse, in his, quæ coram primo Iudice sũt deducta, aitq; etiam Roman. cons. 381. sub nu. 2. præter quod declaratur insuper ab eodem Zabarell. vt subsistat, cũ appellatum esset ante litis contestationẽ, & tunc subingrediatur locum Iudicis à quo, & coram ipso proponãtur omnia, quæ possunt in prima instantia deduci.

Decis. Marchiana Sebast. Medic. 37. sub nu. 1. ex eodem Puteo, & alijs communiter dicit, non posse cognoscere nisi de causa à prima dependente, & ad illam spectante, propterea q; fuisse pronunciatum in Rota illa, causam legitimi tituli, & inuestituræ, deductam in secunda instantia, non esse eandem cum causa mota in prima instantia, in qua actum fuit de declaratione, quod ceciderit à comodo locationis, ob non factam inuestituram.

Albericus Oliua in ritu Curiæ Archiepisc. Neapol. 22. qui nu. 12. verba faciens super termino dari solito in causis appellationum; non probatum probabo, ita fatur; & intelligas nouas probationes dependentes ab antiquis, aliás omninò nouę probationes non releuant probantem; & dicuntur omninò nouæ, quæ nihil coadiuuant, vel per quas nihil coadiuuatur intentio primarum, & antiquarum probationum; hoc etiam declarat Felyn. in cap. fraternitatis nu. 10. prope finem de testibus inquiens, si articulus varietur in substantia non est admittendus, quod si non varietur in substantia, sed modus facti, tunc liceat admittere, & dixerat antea Butr. post Hostiens. in cap. attestationes de desponsl. impuber. vbi addit, nota, quia non audisti tale verbum.

Mastrill. decis. 136. par. 2. nu. 2. dicit Iudex dicebatur incompetens, vti in causa noua, qui non nisi de discussis coram primo Iudice determinare, & cognoscere poterat, & sub nu. 3. inquit, impossibile enim esset, cum non sit cognitum de hoc, quod de eo possit Iudex appellationis cognoscere.

Surd. cons. 266. vol. 2. prope nu. 11. ita videmus in appellatione, quæ deuoluit ad superiorem id solum, quod reperitur pendere coram primo Iudice, & voluit Rota in decis. 436.

Bald. in l. ædita nu. 98. C. de edend. quod appellatio non deuoluit nisi se ipsam cum suis annexis ad Iudicem appellationis; quæ autem sint annexa, & connexa explicat Mandos. super Commiss.

Magonius iterum in altera decis. Lucensi 26. sub nu. 36. cæteris luculentius, & copiosius hoc ipsum insinuat; cuius verba, quia prolixa nimis apparent, ideò censui præterire, illa tamen percurrat quæso lector, necnon alia Sebast. Medic. in tract. de compensat. q. 10. nu. 2. Io. Ferrat. de appellat. cap. 8. lib. 3. num. 246. Mieres par. 2. tit. de form. proced. in offic. Iudic. tab. num. 52. Cancer lib. 2. variar. resolut. cap. 13. num. 50.

Ipsemet in lucubrationibus iuuenilibus ad eundem ritum 22. Cur. Archiepisc. nu. 23. per Roman. cons. 381. memoro terminum ad non posita ponendum, dari, dumtamen quod allegatur, & producitur in secunda instantia, non faciat nouam rem, vel diuersam actionem ab intentata in prima, & quidem præcitatus Roman. eo in consil. nu. 4. multa vtilia adnectit, tandemq; dicit adesse expressissimum text. in l. per hanc C. tempor appellat. cuius verba summatim refert, aitq; omnes alias leges tanquam generaliores declarandas esse per illius verba magis specialia.

Verba

Verba, itaque dictæ legis funt; Per hanc diuinam fanctionem decernimus, vt licentia quidem pateat in exercendis confultationibus, tã appellatori, quam aduerfæ parti, nouis etiam affertionibus vtendi, vel exceptionibus, quæ non ad nouum capitulum pertinent, fed ex illis oriuntur, & illis coniunctæ funt, quæ apud anteriorem Iudicem nofcuntur propofitæ.

Ifthæc conuincunt quemlibet rectum Iudicem, vt reijciat exceptionem Symoniæ non oppofitam in anteriori iudicio, cum, & caput fit distinctum à propofito de maiori numero vocum, neq; illi coniunctum eft, neque ab illo pendet, maximè quia illud perfonas patronorum intuetur, fi fint patroni, & defcendant à veris patronis, ac quomodo fit ipforum facienda computatio, & fic cognofceretur vter præfentatorum maiori parte foueretur. Iftud autem intuetur perfonam præfentati, fi illa fit idonea, & fic valuerit, nec nè nominatio de ipfo facta; quoniam fi inhabilis iudicetur fuccumbat maior numerus, qui propterea priuetur illa vice poteftate præfentandi, & inftituendus fit nominatus à minori parte, & licet ifiatio ifta militet, cum fcienter patroni indignum præfentarunt, vt dixi in cap. 13. nu. 458. attamen, & eo quoque cafu, non videtur admittenda ifthæc exceptio, propter rationem, & affumptum hactenus probatum, ita quòd fatendum eft, rectè fcripfiffe Magonium in decif. Lucen. 32. nu. 57. per Caftr. in l. ab excquutore, nu. 3. ff. de appell. & Nat. conf. 573. Iudicis appellationis officium verfari in cognofcendo qualiter primus Iudex, fe gefferit fuper deductis, coram eo, & difcuffis iuribus partium.

Reijciendos itaquè effe articulos iftos refpondi, cui refponfioni non leuiter fauent geminæ rationes, quas confideraui; quòd fcilicet pœna Simoniæ eft beneficij priuatio per extrauag. cum deteftabile de Symon. quæ licet infligat etiam excommunicationem, & alias cenfuras aduerfus Symoniacum; illæ tamen non funt pœnæ. Quare articuli fi admittantur, & conftaret poftmodum de Symonia, quia repelleretur à Iudicio, vt fcripfi, num. 92. vtique effectiuè priuaretur, quia viceret, & inftitutus fuerat, & confequenter ordinaria pœna Sy-

95 moniæ plecteretur, licet per viam exceptionis propofitæ; ideoque non Ciuilis, at criminalis caufa effet, ex fententia Butrij, Felini, & aliorum, quos fequitur Maran. par. 4. dift. 1. nu. 33. Vltra quod vbicumque excipitur crimen aduerfus teftes, vt reijciantur à teftimonio, quamuis fit caufa ciuilis, non tamen ita erit, fi aduerfus principalem ad repellendum, atque etiam priuandum, iuxta cafum præfentem, ftante inftitutione, ideo dicunt doctores omnes, hanc effe caufam criminalem, & fuccedit refolutio Surdi in hoc fpecifico cafu facto, in eodem relato confilio, quod fiue criminalis, fiue ciuilis fuerit mota in prima inftantia, fi in fecunda pro-

96 ponatur altera, non nifi cumulatio effet, quæ in ea fieri prohibetur, ex auctoritate multorum doctorum, quos recenfet; fubiungit tamē, eam fieri poffe coram primo Iudice, fi velit pars in ea interdum audiri, & coram illo teneatur fua iura proponere non coram Iudice appellationis, tametfi coram eo pendeat adhuc Iudicium, in fecunda, aut altera inftantia; fulcitur auctoritate Purpur. qui ita concluferat antea in rep. l. ædita, nu. 211. C. de eden.

97 Secunda ratio eft illa, de iniuria, qua afficitur primus Iudex, fi eius fententia reuocetur, quoniam appellatio arguit, vel imperitiam, vel iniquitatem pronunciantis Maftrill. decif. 158. nu. 7. par. 2. per fingularem textum in l. 1. in princ. de appellat. & tamen fi de Symonia agi in altera inftantia poffet, non deducta in priori, eaque probata reuocaretur, proculdubio anterioris Iudicis fententia, illumque propterea, vel iniquum, vel imperitum fuiffe crederetur, abfque propria culpa, dum id fieret propter rem, & caufam fibi ignotam: Ideo non patiendum, vt articuli ifti admittantur confiderata difpofitione iuris communis, cum Iure Regni, quid faciendum fit in laicalibus tribunalibus fanxerit Conftit. Regni exordiens Iurifperitorum.

Cùm verò fuerit exceptio ifthæc oppofita in aliqua inftantia, liceat né iterum fuper eadem in fequenti producere teftes, & eofdem articulos, fecun-

98 dum fuit dubium, quod mihi euenit, & dixi, neque eofdem licere producere articulos, neque fuper eis, aut de directo contrarijs poft didicita teftificata alios, vel eofdem teftes in caufa producere, ob fufpictionem fubornationis, clemen. 2. de teftib. ex quo textu apparet refolutio præfentis dubij, nempe quod negandum fit in tertia, dum in fecunda, teftes produxit fuper articulo ifto Symoniæ.

99 Articuli verò noui admitti, ac fuper eis recipi teftes poffint, ex cap. fraternitatis de teftibus; non quidem articuli omnino noui, fed dapendentes à primis ex glof. notab. in eo textu, & Doctoribus multis, quos ad hanc comprobandam reftrictionem refert Farinacc. quæft. 75. nu. 82. & 136. At qui dicantur articuli noui, qui antiqui, qui dependentes, & qui contrarij, eundum eft ad ipfum Farinac. ead. quæft. à num. 29. qui autem impertinentes, tractat Ofafc. in decif. 14. Pedemont. Bertrand. conf. 198. nu. 4. lib. 1. & Grauat. ad praxim Veftrij, lib. 5. cap. 14. fub nu. 26. inter eos tamen, & alios de Iure non admittendos, aliqualem extare differentiam videtur, nam illi ad caufam, neque directè, neque indirectè pertinent, ifti verò pertinent, fed contradicunt, vel funt omnino noui, iuxta notata per Vrfil. ad decif. 7. Afflict. & comprobatur continuo vfu procuratorum proteftantium, & iudicum paffim vtentium, dum inquiunt, faluo iure impertinentium, & de Iure non admittendorum: fi enim alterum fub altero compræhenderetur, fruftra adderentur illa verba, & non admittendorum, quapropter, ea aliquid vltra operari credendum eft, fcilicet, vt intelligantur reiecti non folum impertinentes, fed qui ex alia caufa, quam ratione impertinentiæ non effent admittendi, vt firmat infuper in indiuiduo Corneus, conf. 18. fub nu. 16. vol. 3.

100 Partem autem oportere inftare pro reiectione talium articulorum, alioquin fibi præiudicet, fi taceat, fcripfit Bal. in l. certi conditio, §. quoniam fub nu. 12. ff. fi certum petat. aitq; Anton. de Alex. relatus per Præfidem de Franchis, decif. 220. fub nu. 14 ita quod, fi teftes dixerint iam teftimonium, nulla præcedente contradictione, & proteftatione alterius partis, circa impertinentiam, & non admiffionem, fubfiftat probatio, & examen (nifi fuerint prorfus impertinentes) neque amplius valeat aduerfarius dicere de impertinentibus, concludit poft alios

alios Affl. in Constitut. Regni Iurisperitoum, nu.3.& Viuius de cis.400.num.19.par. 2.inde prodijt,quod Muscatell.in praxi ciuili,par.5.glos.impetrantes,nu.32.& Rouit.super pragm. 12.sub nu. 5.de ordin.iudic. dicunt cautos procuratores in citatione ad testes, ad videndum illorum iuramenta solere protestari de impertineutibus,atque non admittendis,idque ad effectum, vt dicit Dominus de Franch. adducta decis. num. 1. vt secundum adhibeatur requisitum, nempe fiat generale decretum in prima instantia, aut reijciantur in causa appellationis,nisi dubium sit non leue, an articuli sint impertinentes,vel non admittendi.

101 Quinimmo cum Iure canonico hæc protestatio debeat fieri, quando citatur pars ad videndum admitti articulos ex Rota decis.13.nu.2.de testib.in antiq.quæ quidem citatio solet concipi, his verbis, citetur N. ad dicendum contra articulos facto datos,videndum illos admitti, & iurare testes, vt inquit Vestr.in praxi lib.6.cap.2.nu.5.& Farinacc. q. 72.cap.1.nu.75.& consequenter, vna simul fiat citatio super omnibus prædictis, colligo eam decisionem conclusisse idipsum,quod si expresse dixisset faciendam esse talem protestationem,in citatione ad videndum iuramenta testium, cum in partibus, scilicet extra vrbem non fiat citatio ad dicendum contra articulos, & videndum illos admitti, per eandem Rotam decis.10.nu.2.de except.in antiq.ideo necessario sequitur extra vrbem debere fieri talem protestationem; etiam de Iure Canonico in citatione ad videndum iuramenta testium.

102 Nec ipsa tantum protestatio sufficeret pro repellendis testibus,eorumque attestationibus,sed insuper decretum generale,cuius supra memini; tertium vero, quod statim post publicationem instetur pro reali reiectione,ita Præses de Franch. decis. iam citata,ex sententia Antonij de Alex. post num. 14.& ex moderno vsu Regij Consilij post num.15. dicunt insuper Capyc.decis.28.nu.9.Muscatell.indicata glos.nu. 35.& Rouit. super adducta pragm. nu.5.si igitur aliud istorum desit, non reijcerentur testium dicta.

SVMMARIA.

Falsi crimen, quam sit detestabile, & horrendum demonstratur, nu. 1.

Falsarios impediri suscitere ordines probatur, cum declarationibus, nu. 2.

Ad falsitatis essentiam, tria requiri refertur, & quæ, nu. 3.

Si nemini noceat, an saltem pœna extraordinaria sit puniendus committens, nu. 4.

Dolus si absit,committi falsitas nequit, nu.5.

Dolus verus quomodo verificetur, quoud præsumptus,nu 6.

Si spes lucri abest, commissa non creditur, numero 7.

De ea inquisitus,non est fideiussoribus relaxandus, nu.8.

Ipsius pœna remissiuè refertur, nu 9.

Falsans acta causa; cadat à causa, quomodo intelligatur, num. 10.

Text,in l.in fraudem §.quoties ff.de Iure Fisci, an etiam procedat in falsificante testes, numero 11.

Pœna falsi puniatur nè tantum fabricans falsitatem,an praterea vtens nu. 12.

Vter Iudicum cognoscat si in aliquo loco fabricauit,in alio verò vsus est, nu. 13.

Remissio petita, an sit facienda cum criminosus vni Iudici subest ratione originis, alteri vero ratione delicti.nu. 14.

Falsus coram Iudice vigore remissorialium alterius à quo sit castigandus,nu.15.

Falsam producens scripturam ab ipso fabricatam,sit nè tanquam falsarius puniendus, an etiam requiratur,declaratio,quod vti voluerit? num. 16.

Quid verò si non fabricauit, sed tantum exhibuit? nu.17.

Replicans velle vti scripturis, quatenus vera sunt.quid agendum,nu.18.

Falsificans litteras Apostolicas, incurrit excommunicationem,nu.19.

Vtrum vero,qui illis vtitur tantum? nu.20.

Capitulum XXVIII.

1 Am graue, tamque detestabile apparet falsi crimen, vt, & illud non immerito atrox reputetur à Marsilio singul.163 & inter grauiora delicta numeretur, à Iosepho Ludouico decisione Lucensi 15. exordiente illustres,nu.31.ita quod longe peius homicidio, ac veneficio credatur, ex sententia Angeli in §.mitiores, per illum textum in authen.de nupt.Marsil.in Rub.ff.ad l. Cornel. de falsis nu.12.& Lis qui cum telo,nu.76. ff. ad l. Cornel.de Siccarijs,quin & illud esse crimen adeò abominabile, quam aliud nullum scripsit Io. de Anan. in Rubr.de crimin. falsi, & Cyn. in l. transfigere prope nu.9.C.de transact. qui hominem,notat propter maculam falsitatis deuenire ad nihilum inter homines, ac propterea ex tunc dici hominem sine fide, neque aliud lucrari (addit quidam peritus) nisi vt numquam postea sibi credatur, quare, & illud famam,& honorem afficiens, vituperet hominem, dicit sola in Constitut. antiq. Sabaudiæ glosa vltima,super decreto ad maiorem tit.de falsis, nu. 4. ipsumque amittere nobilitatem, qua antea potiebatur, aduertit Lucas de Penna in leg. mulieres vers.vltimo nota,col.5.de dignit.lib.12.

Et si qui infamia notantur á promotione arcentur,ex notatis à me ipso in cap. 18. num. 1. ic-

2 circo, & falsarios omnes impediri ordinibus insigniri fatendum est: Nec tantum qui litteras Apostolicas falsas fecerunt,in quibus terminis loquitur text.in cap.ad falsariorum de crim.falsi, & Maiol. tractat.de irregul.cap.35.lib.5.seu falsum dixerunt testimonium,de quibus verba facit, text. in cap. si

Episco-

Epiſcopus 50.diſt.idemque Maiol. in cap. 36. eiuſ-
dem lib.5.ſed omnes falſificos, tanquam irregula-
res ſub hac prohibitione compræhendi reor,ob ra-
tionem ante dictam, qui à ſuſceptis etiam depo-
nantur, eorumq; miniſterio detineantur liquet ex
eiſdem iam adductis canonibus; dummodo tamen,
& ea publica ſit falſitas,quia ſi occulta, poſtquam
ipſos pœnituit, non vetantur miniſtrare, neque
promoueri,namque ceſſat, tunc ratio infamiæ, te-
ſte eodem Maiol. adducto cap. 35.ſub nu. 2.

Iſthæc autem,vt euidentius innoteſcant,multa
adnectanda eſſe, exiſtimaui, ſuper hac ſpecie falſi-
3 tatis,atque in primis tria requiri ad eſſentiam falſi-
tatis reminiſcor,nempe,vt ſit mutata veritas, quod
ex dolo, & alteri nocuerit, Anchar. conſ. mihi 25.
viſa inquiſitione ſub nu. 5. Affl. deciſ. 404. fuit per
Illuſtrem,nu.8.Ioſeph. Ludouic. deciſ. Lucenſi 13.
egregius ſer.nu.5.Gomeſ.Leo deciſ.21.in deciſ. di-
uerſ. Franciæ, & Bart. in l. ſi mulier, §. ſi ſeruus
ff. de act. rerum amotar. ita quod non deſunt, qui
aſſeuerarint, nè ſub aliqua punitione etiam ex-
traordinaria,cadat eiuſmodi falſitas,quæ alteri non
4 obeſt,maximè gloſ.in l.damus, in verbo priuatos,
C.de falſis, in cap.quanto de iure iuran.& alij rela-
ti per Marſil.in l. 1.§.præterea,num.14.ff.ad l.Cor-
nel. de Sicar. tueturque apertioribus verbis Cor-
neus,conſ.181.lib.4.& Rolan.conſ.38.nu.22,& 44.
lib. 1. tametſi probabiliorem, ac veriorem exiſti-
met ſententiam Menoch.de arbit.Iudic.lib.2. cent.
4.caſu 306.crimen falſi,ſub nu. 15. probante hunc
falſarium non euitare pœnam extraordinariam,
quam præterea amplexantur Afflict.deciſ.citata
num.13.& Felyn.conſ.48. nu. 8. quin etiam ſi non
ſolum haud nocuit,ſed inſuper nocere, neque po-
tuerit, veniat ille puniendus aliquo modo ſcripſit
Hieron.Magon.deciſ.Lucenſi 43.agebatur, nu.19.
& 20.licet Ioſeph.Ludouic.contradicat in deciſ. al-
tera Lucenſi 15.Illuſtres, nu. 47. cum ſeq. & ſi non
obfuit, ſed èſt apta nocere;puniretur, tunc ordina-
ria pœna falſi, ex auctoribus proximè citatis, &
Clarius ex deciſ. Rotæ coram Accorambono re-
lata per Caputaq. deciſ. 5. verbo falſitas, par. 2. &
deciſ.214.ſtatutum par. 3. & melius poſt Iulium
Clarum in §.falſitas, nu.35. dicit Anton. Fabrus in
ſuo Codice Fabriano lib.9.tit.13.definit.7.in vltim.
gloſ.tomo 2.

5 Dolus præterea ſi non intercedat, committi fal-
ſitas,nequit, ex hactenus relatis, nec quilibet dolus
ſufficit, at ille tantum, qui ſit in lege expreſſus per
Aret.in §.appellantur,nu.7.inſtit.de except.& Me-
noch.conſ.221.nulla certa,ſub num. 15. neq; præ-
ſumptus ſatis erit,ſed verus dumtaxat l. nec exem-
plum C.de falſis Riminal.Iunior.conſ.145.num.21
& euidentioribus verbis Hier.Gabr. conſ. 169. nu.
16.& ſeq.

6 Sed quo modo dolus verus, quouè præſumptus
verificetur, recordor vtrumque probari indicijs,
& coniecturis, ſed aliqualem conſiderari differen-
tiam in modo probandi, vt ſcilicet verus; non niſi
coniecturis,& indicijs manifeſtis,& patentibus do-
lum omnino concludentibus; ita ſanè poſt alios,
quos adducit, ſcribit, adiungens exempla vtriuſq;
doli,Hyppol. Riminal.conſ.43.nu.44.& ſeq. proli-
xiuſque conſ.184.nu.1.Alex.conſ.103.videtur pri-
ma conſideratione, num.13.vol.1.reliqua autem
multa de dolo vero, & præſumpto recenſet Me-
noch.in tract.de recuper.poſſeſſ.Remed. 15. num.
135.& nouiſſime Tuſchus concluſ. 572. dolus ve-
rus,& concl.573.vol.2.

9 Falſitas autem ipſa nunquam commiſſa credi-
tur,quando nulla adeſt ſpes lucri,aut commodi,&
vtilitatis,vel ex parte eius, qui ſupponitur falſum
commiſiſſe,vel ex parte alterius, cuius contempla-
tione, cauſaue, prætenditur patrata, teſte Rubeo,
conſ.15.nu.3.Rol.conſ.38.nu.38. vol. 1. Caſſador.
deciſ.10.vt valida,nu.4.de præb. & Menoch. addu-
cto conſ.221,nu.9.qui ſub nu.16.notat allegantem
dolum in his terminis non modo teneri illum,pro-
bare, ſed etiam ob lucri cauſam,commiſſam falſi-
tatem.

8 Et qui de hoc crimine moleſtatur, ne dum car-
ceribus mancipandus eſt; verum in illas coniectus,
non eſt fideiuſſoribus relaxandus,etiam ob pacem,
& publicam lætitiam,Bar. in l. Lucius in fine ff. ad
Senat.Conſul. Turpill. Dec.in cap.licet.cauſam, nu.
11.de probat.& poſt alios Menoch.caſu 302.cuſtos
carceris,nu.16. niſi tamen Iudici liqueret illum eſ-
ſe innocentem.ex Magonio deciſ. Lucenſi 42. ſta-
tuto nu. 12. vbi quia optimam recenſet praxim in
hac ſpecie relaxationis carceratorum; ideo exiſti-
maui vtile eſſe eam referre.Ait enim,quod quam-
uis Iudex valeat, quandoque ſub cautione relaxa-
re inquiſitos de capitali crimine,id faciendum eſſe
reſtringit, quando ſibi conſtaret inquiſiti innocen-
tia, eumque propterea abſoluendum eſſe preuidet,
quod euenire,quia nequit, ni formato,& publicato
proceſſu, iam antea ſibi patere illius innocentiam,
dici non poſſet, (quæ omnia validiſſimis compro-
bat auctoritatibus) ideo concludit, non niſi tunc
licere iudici relaxare prædictos carceratos,ac præ-
ſertim falſificos.

9 Sed quæ ſit pœna falſitatis, non explico, etenim
quia multis modis illa committitur,multæ etiam
fuerunt ſtatutæ pœnæ, quas reſcribunt Doctores,
hactenus adducti, præſertim Clar. & Menoch. ſed
illa tantum contentus ero concluſione, quod fal-
ſans acta cauſæ, cadit á cauſa,per text. in l. in frau-
dem,§.quoties,ff.de iure Fiſci.

Quam declaro in primis,vt requirat ſententiam
ſecutus Bal.in cap. olim de reſcrip.caius veriorem,
& communiorem eſſe opinionem teſtatur, Tiraq.
in l.ſi vnquá,nu.188. C.de reuoc.donat licet And.
Sicul.in eod.cap.olim col.10.& Boer.deciſ.291.ſcri-
pſerint,ipſo iure cadere in hanc pœnam.

Secundo declaro, quod ſi non ſolum iuris iſta
diſpoſitione,at etiam ſi ſtatutaria perderet cauſam,
qui falſitatem committeret, non tamen propterea
10 aduerſarius obtineat, niſi prius ſuam intentionem
plene probauerit,per verba eiuſdem cap.cum olim
in fine,per quem textum,notat Alex.ad Bar.in l.in
fraudem §.quoties ff.de Iure Fiſci,Ruin. conſil.15.
nu.4.vol. 5.& Ioan.Petr.Surdus deciſ.282.falſos in-
ducens teſtes,nu.23.

Verum cum textus in ipſo §. quoties loquatur
de falſante acta,contingit dubitare,ſit nè idem ſen-
11 tiendum,ſi aliquis falſificauit teſtes,aut inſtrumen-
ta? etenim negat Bar. in eodem §. & communem
eſſe opinionem ſcribunt Boer.citata deciſ. 291. nu.
3.& ſemel, atque iterum, prope finem,Felyn. in
cap.cum venerabilis, nu.20,ac Decius, num.21.de

except.

cept.sed annuunt Card.qui dicit communem sententiam indicato cap. cum olim notab. 12. & Menoch.citato casu 306.nu.4.& videtur sequi Hieron. de Cauaglios.dum illam vltimo loco scribit,quæst. 19.conclusio iuris est, vol.1.conclus.comm.contra comm.& videtur inhærere Surdus citata decis.282

12 Pœnam autem falsi non tantum patitur, qui falsitatem fabricauit,sed qui ea vtitur,licet maiori visum fuerit aliquibus plectendum, qui fabricauit,vt est videre apud Afflictum decis. 21. dubitabatur sub num.2. & aliqua ponunt Boer. decis. 82. exordiente,& dico,Gram.decis.27.in fine,& Paponius, lib.Arrestor.22.tit.12.Arresto 1.sed eius,qui vtitur falsis litteris Principis,maior sit pœna alterius vtentis falso instrumento, probant aperta verba l. maiorem C.de falsis, qui quidem textus, quam patiatur intelligentiam perquirit citatus Afflict. indicata decis.21.sub nu. 3.

13 Et cum dixerim,tam fabricantem, quam vtentem puniri; exquiro, si quis in aliquo loco perpetrauit falsitatem, in altero vero, vsus est, vter Iudex cognoscet de crimine,& delinquentem castigabit? cum duo supponantur delicta,alterum in fabricando, alterum vero in vtendo, ob idque fabricans scripturam falsam, esto non vtatur, debet puniri pœna fabricationis,vt scribit Paris. cons. 151. paucis Agam.nu.29.vol.4. Hanc quæstionem discussit Senatus Pedemontanus, vt est videre in recollectis per erudissimum thesaur.qui in decis.266.subditus cuiusdam vassalli,proponit istam dubitationem, & multa deinde pro vtraque parte suscribit, decisionemque illius Senatus refert, cuius tamen decretatio, maiorem nobis dubium præbet, quandoquidem licet sit non esse faciendam remissionem petitam à Iudice fabricatæ falsitatis, sed eius cognitionem competere Senatui, coram quo fuerat producta scriptura falsa, innititur tamen præuentione à Senato facta, vt eius verba sonant in vers. Senatus post nu.13. cœterum multos adducit auctores, qui in hac dubietate respondent, & mihi videtur maximæ auctoritatis decisio text. In l. penult. C. de probat.qua deciditur puniẽdum esse á Iudice met, coram quo est productum instrumentum, nulla habita ratione de loco commissæ falsitatis, & recolo decisum fuisse per magnam Curiam Vicariæ ad fauorem cuiusdem viri Nicotericẽsis,& confirmatum per Regium Consilium,quamuis postea ad instantiam Baronis commissa causa eidem consilio super petita remissione sub die 5. Maij. anni 1603. recessum fuerit á resolutis,& iudicatum causam esse remittendã ad Baronem, qui tamen eligat Iudicem in hac Ciuitate Neapolis propter allegatam suspicionẽ;volui inquirere causam,qua suffulti Iudices illi in hanc propenderint partem, & habui ab altero ipsorum, quod omnes inclinabant ad fauorem Iudicis præsentationis, & vsus, vt ille præferatur quando ambo concurrunt, sed non concurrente Iudice loci delicti, audiendum alterum originis, ac propterea in eo casu remissionem Baroni originis faciendã decreuerunt,quia non cõcurrebat Iudex loci,in quo scriptura vsus est inquisitus,quorum ratio mihi visa est persuasiua non autem concludens,sed ex ea cognoui annuisse consiliarios, vt petente Barone originis,& concurrente altero productæ scripturæ falsæ,anteponendum esse hunc secundum,& respuendum priorem iuxta sententiã quam ipse tenui,& nunc iudico veriorem, & ab ea nullatenus discedendum.

14 Et licet multi, huic quæstioni misceant alteram de remissione petita, per inquisitum, seu illius superiorem prætextu originis, vel delicti; adducentes pro ratione conclusionem, vt quamuis produxerit scripturam in aliquo tribunali, sit nihilominus remictendus ad Iudicem originis; tamen mihi videtur hanc rationem non intrare, nam cum duo sint delicta, quæritur vter sit præferendus ex causa delicti, & multo magis cum in casu petitæ remissionis præferatur omnibus iudex delicti Auth. qua in prouincia C. vbi de crim. agi oportet, eo, quod potentior,& principalior est forum delicti per Rólan.cons.19. per totum lib. 2. quare si hac ratione vti possemus in hoc casu,tanto magis conualidaretur resolutio, quam resoluimus puniendum esse á Iudice,coram quo vsus est falsitate.

Qui vero adductę quæstionis circa remissionem faciẽdam vellet veritatem excogitare,adeat Gram. decis.26.nu.6.de Franch.decis.37. fuit dubitatum, & decis.88.Hieronymus, nu. 5. atque tandem Antonium Thesaurum,decis.Pedemon.90.Iudex originis,an possit,nam ex his auctoribus,atque ex alijs ab eis relatis verá resolutionem carpere vnusquisq; poterit, eamque vsu comprobare cum indigebit.

Vbi vero testis in alio loco deposuisset, præcedentibus tamen litteris remissionalibus expeditis à
15 Iudice alterius territorij, aut Prouinciæ, si falsa testificatus fuerit, à quo sit castigandus si quæratur, non discutio, propterea quod respondent Anan. in cap.1.vers.quærit hic sub nu.18. inibique Butrius, vers.á quo autem puniatur sub nu.6. de crim. falsi, & inquiunt,ab vtroque,sicuti,& Salyc. etiam sentijt in l.nullum,vers.quod facit ad quæstionem,sub num.9.& illic nu.6.ac Ioan.Sicard.nu. 13. de testib. Mars.in l.fin.nu.145.ff.de Iurisd.omn.iudic. Rolan. cons.12.nu.4.cum seq.lib.2.Bertaz.cons. crim. 72. ad fauorem,nu.19.vol. 1. quam communem esse opinionem scribit Farinac.q.67.§.2.nu. 33.

16 Is autem, qui falsam exibet scripturam, an ex hoc solo actu veniat tamquam falsarius castigandus, inquirere refert cum sæpe sæpius contingere soleat, & quidem veram existimo responsionem, quod si is antea fabricauerat ipsam scripturam falsam,sit ex sola oblatione puniendus, quamuis deinde protestetur nolle vti,ex textu singulari in l.si falsos C.ad l.Cornel.de fals. etenim si ex sola fabricatione falsarium dixi puniendum esse,nu. 12. longe magis id esse debere conuincimur, cum ad alium deuenit actum,& sic illam coram iudice, vel apud acta præsentauerit maximè si veritate nititur,quod fabricans, & producens non teneatur de vsu, eo, quod ambo hi actus tendunt ad eumdem finem; Plot.in l.si quando,nu.715.C.vnde vi,Baiard.ad Iul. Clar.§.falsum,num. 29. adducens Boer.decis.82.& dico, nu. 10. & propterea Bar. & aliorum verba actente sunt perlegenda,quæ recenset Menoch. de arbitr.casu 315. nu. 4. vt falsos testes producens, si deinde eis nolle vti protestetur, teneatur nihilominus de falso, si quidem minime intelliguntur de præsentatibus testium falsas depositiones, quia non esset,offerre testes,verum testificata, sed de producentibus falsos testes ad deponendum, atque ideo

fabri-

fabricant tunc falſitatem, eiuſque ſunt cauſa, ideoque oportet, quod ſcienter produxerint teſtes ipſos ad teſtificandum falſitatem, alioqui ſola inductione teſtium non punirentur, quia multi ſunt inducentes teſtes pro bonis, & legalibus, reperiunt tamen iniuſta, & contraria veritati atteſtatos eſſe, poſt dicita teſtificata, ob idque, niſi tunc vtantur haud caſtigandi ſint de falſo, ſcripſit Lazzarinus in ſuo reſponſo inter conſilia Farinac. 30. nu. 187. & Capyc. deciſ. 67. ſub nu. 7.

17 Quamobrem omnis verſatur difficultas, cum non fabricauit, ſed ſcripturam falſo ab altero confectam exhibuit, aut falſas teſtium depoſitiones, an ſola productione veniat falſi pœna plectendus? in cuius reſponſione, tametſi aliqui confusè verba fecerint, omnes tamen concluſiuè in hanc conueniunt reſponſionem, vt non ſint caſtigãdi, niſi prætera dixerint velle vti, quod ſi eum pœnituerit produxiſſe, & interrogatus replicauerit nolle vti ab omni ſine dubio, eſt pœna immunis. Ac propterea ignorare nefas eſt, quod continuo vſu ſeruari videmus, interrogari paſſim cauſidicos, & litigantes ſi velint vti ſcripturis, teſtibus, ac depoſitionibus productis, iuxta praxim relatam per Bar. in l. Diuus, la ſ. ſub nu. 1. ff. de falſis, & tunc ſi replicet affirmatiuè, caſtigetur, ſed ſi neget imputanda ei non ſit productio eaque nihil operetur reſpectu falſitatis, per text. maximè in adducta l. ſi falſos dicunt omnes potiſſimum Menoc. citato caſu 315. nu. 28. Capyc. ead. deciſ. 67. nu. 9. alijque mox adducendi, ita quod ſi nulla præceſſerit interrogatio alterius partis, & conſequenter replicatio producentis circa vſum nulla veniat infligenda pęna, alioqui fruſtra fieret talis interrogatio, vt optimè aduertit præcitatus Lazarinus relato loco, poſt Clarum in §. falſum, verſ. producens, & dicit etiam Boſſius, inquiens prodeſſe in hoc caſu abſtinere ab vſu, in tit. de falſis nu. 116. qui propterea, & alij adducti ſcriptores aiunt, requiri expreſſam declarationem voluntatis, quod intendit vti; Idque adeo, quod poſſit in quacunque parte Iudicij declarare nolle vti, & vſque ad diffinitiuam ſententiam Pract. Papienſ. in forma libelli ad reſcindendam ſententiam, in gloſ. verbo doloſe nu. 1. ac Boſſ. indicato loco, etiam in cauſa appellationis, ex Bal. in l. alia nu. 7. C. de ijs, quibus, vt indig. Alexand. expreſſius conſ. 108. nu. 9. lib. 6. Crauett. conſ. 46. nu. 11. quod verum eſſe reſtringit Menoch. in loco ſuperius citato, vbi nulla interrogatio interceſſit in prima inſtantia; quia tunc ſtaretur eiuſdem replicationi, quam ſi non feciſſet diceretur conſtitutus in mora, aduerſarioque eſſet ius quæſitum.

18 Verum ſi pars aduerſa reſponderet velle vti ſcripturis, aut depoſitionibus, quatenus veræ ſunt, aut alijs verbis, hanc ſuam conciperet intentionem, eſſet, ei præfigendus terminus à Iudice, & compellendus præcisè reſpondere, ſimpliciter affirmando, ſeu abnuendo, per Bar. citato loco, quem ſequitur Lapus allegat. 119. Quæro pone, Fulgoſ. conſ. 177. publicato proceſſu, Butrius in cap. imputari propè finem de fide inſtrum. Felyn. in cap. præſentium, nu. 12. de teſtib. Ripa in cap. cum M. Ferrarienſis verſ. tollendo tamen, ſub nu. 100. de conſtitut. Ioan. Baptiſ. Ferreta conſ. 89. ſuper puncto, Rota deciſ. 881. licet quis, verſ. ſecus vero ſi eſſet, in nouis, & tandem pronunciauit Regium Conſilium Neap. Afflict. deciſ. 189. facta publicatione, replicante verò inſtrumento, vti velle pro bono, donec fuerit legitimè certioratus de contrario ſatisfeciſſe, neque ad magis præcisè reſpondendum cogi poſſe tenuit Rot. deciſ. 783. tom. 4. diuerſ.

19 Tandem falſantes litteras Apoſtolicas, excommunicatione ligantur in cap. ad falſariorum, de crim. falſi, & bulla Cœnæ, cap. 6. illis verò vtentes, quamuis inflictam in ipſo cap. ad falſariorum incurrant, ſi laici ſint, ex illius text. verbis, nullus tamen

20 comminatam in dicta bulla, quod poſt Caet. verbo excommunicatio, cap. 26. tenet Marius Alterius, tomo 1. de cenſur. diſput. 7. lib. 5. cap. 4. verſic. quinta dubitatio.

SVMMARIA.

Numiſma, quis primus excuderit, nu. 1.
Quo tamen genere, quoue metallo vſus quiſque fuerit, nu. 2.
In vnoquoque eorum tria principaliter intuemur, nu. 3.
Monetam cudere, de regalibus eſſe oſtenditur, num. 4.
Qui præter Principem cuderit, tanquam moneta falſificus puniendus eſt, nu. 5.
Etiam ſi in pondere forma & materia iuſta ſit, verum inſcio Principe nu. 6.
Multò magis ſi materia peccet, nu. 7.
Sub his ſpeciebus comprehenditur adulterans, ſiue tingens, nu. 8.
Ioco autem tingens, vt meretricem puta eluderet, an contineatur, nu. 9.
Sub altera verò diminuti ponderis comprehenditur tondens, ſiue mutilans, nu. 10.
Niſi tamen grauioris ponderis circumciderit, atque ad iuſtum reduxerit, nu. 11.
Qui ex pondere tanti detraxerit, quanti, erogauerit in cudendo, ſit ne puniendus, ſi reliqua concurrant, nu. 12.
Delinquens in hac ſpecie delicti, quam mereatur pati pœnam, remiſſiue dicitur, nu. 13.
Quamque expendens falſam monetam, nu. 14.
Quilibet tenetur ad hoc propalandum crimen, ſcilicet falſantis, nu. 15.
Non autem tondentis, nu. 16.
Ex eo damnatus non appellat, nu. 17.
Dominus domus in qua patrata eſt iſthæc falſificatio punitur, dato quod ignorauerit, nu. 18
Ea confiſcatur, niſi vidua, aut pupilli ſit, nu. 19
Vbi pecunia non iuſti ponderis expendi conſueuit, teneatur nè creditor illam recipere, nu. 20
Verba illa boni, & iuſti ponderis in contractu appoſita, videntur ſuperflua, cum ſubintelligantur, nu. 21.
Monetarum mutatio ſi ſuſpicietur poſſit ne debitor anteire tẽpus in facienda ſolutione, n. 22
Solutio ſit ne facienda de pecunia currente tempore contractus, an ſolutionis, nu. 23.

Debitor

Debitor exhibendo massam auri, vel argenti, liberetur nè a debito; nu. 24.

Expendere, an quis valeat tuta conscientia monetam falsam ad ipsius manus ignoranter peruentam, nu. 25.

Moneta alicubi si expendatur iuxta pondus, qui eam emerat, & alio transferret, vbi alienatur ad valorem cunei, vtrum peccet? nu. 26

Qui aliquo modo falsat monetam, nullam incurrit excommunicationem, nu. 27.

Conuictus de tali crimine, an valeat promoueri ad ordines, discutitur, nu. 28.

Capitulum XXIX.

1 Ne lectorem tædio afficiam, præterire cogor nonnulla, quæ de numismate fari possem, & qui primus apud varias nationes excusserit; eos namque recensent Aelianus Plutarchus, & alij, quos memorat Petrus Gregor. Tholos. lib. 36. Syntagm. iuris vniuersi, cap. 2. & Camill. Borell. vir apprimè doctus, in addit. ad Belluc. rub. 36. §. graue damnum, litt. A. & alij, quos Cenedus memorat collect. mox citanda, num. 2. Ipse verò Tholos. meminit etiam omnium, qui ante alios, in

2 suis regionibus cuderunt. Quo tamen genere, quoue metallo vsus quisque fuerit, erudité explicat Couar. in collatione veterum numismatum, cum his, quæ modo expenduntur; ad quorum scripta lectorem relego, adque alios ab eisdem citatos auctores. Illud tantum memorabile testimonium, Alber. in Dictionario verbo Moneta si mutetur, hic adiungens, ait enim se reperisse in sermone cuiusdam insignis Religiosi Carmelitani de passione Domini, triginta argenteos illos Iudæ persolutos, vt Christum traderet, ante aliud, quodpiam percussum numisma excussos fuisse à Thare Patre Abrahæ optimo fabro in gratiam Nini Regis Niniuæ filij Beli, eosq; successiuis temporibus ad manus multorum, demumque ad Carbonam Pontificum iudæorum peruenisse, cuius Alber. testificatum recensent quoque Guid. Papæus, decis. 495. in fine, & 498. sub nu. 2. nec non Gigas de crim. læsæ Maiest. lib. 1. q. 62. nu. 7. & Cenedus collect. ad Decretales, 80. nu. 3.

Nunc vero ad ea, quæ frequentius accidunt deflecto, vt postmodum ad rem huic tractatui pro-

3 pius tangentem descendam, & quoniam in vnoquoque numismate, tria principaliter intuemur; quantitatem nempè, materiam, & formam publicam; ex insigni glosa in cap. quanto, in verbo Patris de iureiurand. & notat Francisc. Marc. decis. 186. quæritur super facto, num. 4. par. 1. ideo circa tria præcipuè committi falsitatem in moneta, aduertunt omnes, maximè idem Marc. inibi, & decis. 261. quæritur de modo, nu. 1. par. 2.

4 Et cum inter regalia, hoc ius sit monetam cudere, cap. 1. quæ sint Regal. in vsib. feud. nisi priuilegio, vel consuetudine ad aliũ deuenerit Guid. Papeus, decis. 498. cui competat per totam; Idcirco, ad illum dumtaxat spectare, solusque Principis esse ius istud cudendi monetam, eamque mutandi, minuendi, aut eius valorem augendi, rectè scripserunt Faber ad §. 1. instit. quib. modis tollit. obligat. & in authentica, hoc si debitor, de solut. Boer. decis. 327. Hæc quæstio, nu. 6. & 7. ac Salyc. in l. 2. C. de falsa monet. suppetitque text. in l. 2. C. de vetere numis. potest. lib. 10. non tamen ignoro complures suspicari, consensum populi etiam requiri, cuius opinionis est Imol. in cap. quanto, supra citato, & Lucas de Penna indic. rub. de veter. numis. potest.

Hæc itaque si vera sunt, prout veritate niti non dubito; depromitur ex eis valida consequentia,

5 vt quicumque præter Principem cuderit, aut in aliquo prædictorum apposuerit manus, inique fecerit, & dicatur propterea falsam impressisse monetam, & tanquam illius falsificus puniatur.

6 Et propterea, qui monetam licet in pondere, forma, & materia cuderit, similem monetæ Principis, attamen si Principe inscio fecerit, quia illius cunæus falsificatur, sine dubio falsarius reputatur, & criminis læsæ maiestatis reus, l. 2. C. de falsa monet. Boer. in tractat. de sedit. §. 6. nu. 2. Menoch. de arbitr. Iudic. casu 316. nu. 15. & Couar. indicato tractat. cap. 8. sub nu. 1.

7 Ita, & quidem longè magis si materia peccet, nempe si eiusdem non sit qualitatis, & bonitatis, cuius illa Principis, namque si adulterina appareat, eodem crimine commaculatur, ex omnium sententia.

Non secus ac ille, qui minoris ponderis cudit in his namque duobus casibus falsator monetæ dicitur; licet is fit qui huic fabricæ, & muneri à Principe præpositus, & institutus fuerit.

8 Sub his autem speciebus numerari eos, qui monetam publicam adulterant, omnium est consensus, ideoque sub capitæ immutatæ formæ includi illum, qui monetam tingit, (veluti qui monetam æream aut æneam argento, vel auro tegit) non cõtrouertitur, ac expressè fatentur Marsil. in l. qui falsam, nu. 101. ff. de falsis, & Menoc. post alios, eodem

9 relato casu 316. nu. 42. qui tamen ioco tinxerit, & deaurauerit; puta si vt meretricè eluderet, vel nulla afficeretur pœna, vel leui, & pœcuniaria; sicuti respondit Bartholomæus Bertazolus conf. crim. 56. Dominus Ioannes, vol. 1. sequiturque Baiard. ad Iulium Clarum §. falsum, nu. 334. atque ita postmodum iudicatum in facti specie, proposita per adductum Berthazolum, subdit Claudius Berthazolus in annotatione ad citatum consilium Bartholomei sui parentis,

10 Sub altero vero diminuti ponderis comprahendi tondentem, & mutilantem, nemo est, qui dubitet, ex adductis auctoritatibus, necnon Bar. asseuerat in l. quicumque ff. ad l. Cornellam de falsis, &

11 Cyn. in l. 2. C. de falsis, nisi circumciderit monetam grauioris ponderis, & ad iustum reduxerit, per Alciat. cons. 461. siue 14. lib. 7. exordiente trium inquisitorum.

12 Sed is, qui monetam excusserit præcedente authoritate Principis, & eius qualitatis ab eodem Principe, præparatæ, an nè falsam monetam cuderit, si a pondere tanti detraxerit, quanti erogauerit in cudendo, & dubium ex eo oritur, quod iure ciuili moneta in forma publica, debet eius esse ponderis,

deris, cuius eſſet in maſſa, eò quod expenſa in illius fabricatione, de publico fieri debet iuxta l. 1. ff. de contrah. empt. vbi notat Bart. & in l. 1. C. de veteri numiſmatis poteſt. lib. 10. necnon Francisc. Marc. vltra deciſiones adductas, ſcribit in deciſ. 152. nu. 2. par. 1. At quia expenſis priuatorum imprimi debere, illaſque propterea ſubtrahendas eſſe à pondere monetæ exiſtimat Innoc. in cap. quanto de iure iuran. idque conſuetudine obtentum eſſe addit præcitatus Franciſ. Marcus indicata deciſ. 261. ſub nu. 3. hac de re, videtur hic excluſus ab hoc capite falſantis monetam.

13 Quam verò pœnam in vnoquoq; dictorum caſuum pati quis mereatur, non curo adiungere, nam Couar. cod. c. 8. & Menoch. citato caſu 316. minutatim exquirunt, & explicant, atq; Peguera, in qq. crim. cap. 46. qui etiam Doctores, nonnullas adnectunt declarationes, & reſtrictiones ad concluſiones à me ſuperius conſtitutas, quas lector percurrere valebit, cum opus erit.

14 Illudque potiſſimum, quòd monetam falſam expendens, tenetur pœna l. Corneliæ de falſo ſi Auferrio credere velimus in addit. ad cappell. Tholoſ. 162. & in alijs citatis per Menoch. indicato caſu 316 nu. 51. & in Regno eſt conſtitutio adulterinam, pœnam mortis naturalis inſtingens, quæ in viridi reperitur obſeruantia, iuxta deciſ. Præſid. de Franchis 401. falſa videns.

Cæterum in hoc delicto, tria conſideranda eſſe ſpecialia repeto, ex reſolutione citati Peguera in vltimis verbis dicti capitis 46. quæ ſatis clare deducuntur ex l. 1. C. de falſa moneta.

15 Quorum primum eſt, vt quilibet deuinciatur, iſtud manifeſtare crimen, eoq; maculatos accuſare alioqui pœna plectatur, & ſit pœna falſi, ex Bar. in l. lege Cornel. nu. 2. ff. ad l. Cornel. de falſis Afflict. in conſtitutione Adulterinam, nu. 10. ſub rub. de tondent falſam monetam, atque Alciat. conſ. 461. & in libro meo eſt 14. lib. 7. & exorditur trium inquiſitorum, qui quidem in verſ. & ſupraſcripta procedunt, ſub nu. 26. videtur, tametſi non apertiſſimis

16 verbis reſtringere, ad non propalantem falſantem monetam, non autem ad tondentem, & moderniores expreſsè deinde ſcripſerunt, præſertim Iodocus in partic. cap. 65. rub. de monet. Adulterat. num. 2. Decian. lib. 7. cap. 24. num. 8. & c. 25. nu. 2. & indicat, ni decipior, Baiard. in annotation. ad Iulium Clarum in §. falſum, nu. 324.

17 Secundum ne propter illud damnatus appellet, idque inſuper dicit Aufrer. ad Cappel. Thol. deciſ. 177. ſi aliquis ſit confeſſus, nu. 10. reſtringitur tamē in eo, qui licet mulctatus ſit pœna falſantis monetam, eo quia penes ipſum reperta fuit ex ſuperius annotatis, attamen eam cudiſſe minimé conſtat, huic enim appellationem non denegari determinauit Reg. Conſil. Neapol. in deciſ. Præſid. de Franchis 351. Cæſar Staratius, par. 2.

18 Vltimum eſt, quod eius pœna plectitur etiam Dominus domus, in qua perpetratum eſt crimen iſtud etiam ſi ignorauerit, dummodo propè illam habitauerit, & veniat domus eadem confiſcanda,

19 niſi viduæ, aut pupilli ſit, idq; ex adducta l. 1. & ibi gloſa verba prodiderit, & verbo inferendum Iacob. Butric. col. 2. verſ. tutores Cyn. nu. 4. & ſeq. Alber. nu. 2. & 3. Salyc. nu. 3. & 4. gloſ. in cap. quanto, verſ. defraudata de iure iurand. inibiq; Hoſt. nu. 10. Butrius, nu. 15. Imol. ſub nu. 5. Alex. de Neuo, ſub nu. 27. Iodoc. in prac. c. 65. rub. de monet. adulterat. n. 9. pract. verber. p. 1. rub. 10. de falſa moneta nu. 3. Io. de Platea in l. 1. ſub nu. 1. C. de muri leg. lib. 11. Vitalin. in tit. de falſæ monetæ pœna, nu. 2. & 3. atque Tiber. Decian. tract. crim. lib. 7. c. 27. nu. 8. & c. 28. nu. 12. notat etiam Franc. Marc. deciſ. 261. nu. 7. p. 2.

20 Nunc ſubijcere aliquot caſus intendo, qui occurrerunt elapſo anno 1609. qua Veneuenti Gomes vetuit expendi monetam non iuſti ponderis, & in primis excitatum fuit, virum ne creditor ante dictum proclama, obligatus fuiſſet recipere monetam à ſuo debitore minoris ponderis? & reperi Menoc. conſ. 258. & ſi nu. 12. vol. 3. vbi ſolutionem faciendam de pecunia, ſecundum pondus zecchæ concluſit, licet autem innitatur verbis contractus, illis ſcilicet in auro boni, & iuſti ponderis, quam ob rem, non videatur eius reſolutio extendenda ad eum contractum in quo ceſſant iſthæc verba, aut ad ſimplicem pactionem tot ſcutorum, ſiue ducatorum, attamen & hoc ipſum ſentire in hoc caſu, fortaſſe non erit erroneum, ni ſi decipior, tum ex concluſione eiuſdem Menoch. vt ſolutio fiat de moneta ſecundum pondus zecchæ, tum ex pulchra doctrina gloſæ, &

21 Bar. in l. lecta nu. 5. ff. ſi cert. petat, quæ ſe habet, ſolutionem ſemper intelligendam de pecunia bona, & iuſta, ac propterea nihil operari, ſi in inſtrumento addantur illa verba boni, & iuſti ponderis.

22 Alterum eſt dubium, ſi monetarum mutationis extet ſuſpictio, & velle debitor anteire tempus in ſolutione facienda, teneatur nè creditor recipere? & reſolutiue reſpondeo negatiuam veram, quam approbauit Regium Conſilium de anno 1557. in gratiam Cæſaris Vrſilli, ſicuti in illius additione reperi, & Afflict. deciſ. 90. hoc tempore, nu. 3.

23 Arduam illam, & intricatam quaſtionem agredi non curo, ſi fieri debeat ſolutio de pecunia currente tempore contractus, an potius ſolutionis? & ſi cum mutata eſt antiqua pecunia ſoluatur ſaltem æſtimatio, Namq; verior de iure videtur reſolutio fouens ſolutionem faciendam eſſe de ea, quæ expēdebatur tempore iniri contractus, & illius ſit danda æſtimatio cum debiti perſolutio ſit cap. cum canonicis de cenſib. tueturque Cened. in collect. 80. nu. 1. ad decretales, nec non doctores, quos ille memorat, & alij mox ſcribendi, licet conſuetudo admittat, eam poſſe fieri de moneta tanti valente tēpore ſolutionis, dato quod non ſit eius ponderis, cuius erat altera eiuſdem valoris tempore contractus; exemplum refertur ab Afflict. indicata deciſ. 90. quo tempore expendebantur quintinæ, quarū quatuor currebat pro vno caroleno, cum reuera non eſſent valoris, & ponderis vnius Caroleni; quo relato exemplo, pro tuitione concluſionis à me traditæ, remitto lectorem ad ea, quæ ſuperinde ſcribunt Afflict. in ead. deciſ. atq; deciſ. 194. filiusfamilias, Puteus deciſ. 149. communis concluſio, Petrus Beninten. deciſ. 39. dubitabatur, Rot. Genuen. deciſ. 119. exhibuerunt nu. 7. Guid. Papæus, deciſ. 493. ſi fiat monetæ mutatio, Caualcan. deciſ. Fiuizan. 16. Lazarinus, nu. 41. p. 2. Theſaur. deciſ. 174. pecunia credita And. Gayll. obſer. 73. præſcriptionem lib. 2. Myſing. obſer. 1. quod valor monetæ cent. 4. Menoch. conſ. 137. lib. 2. & Gabriel. concluſ. 1. cum

Hhh duab.

duab.seq.sub rub.de solut.ac Rosella in sum.verbo restitutio 5.à nu.5.atq; Rota coram Penia decis.683 nu.2.tom.4.diuersoru,& pertrāsco ad tertiū dubiū

24 Illud scilicet, si quis certæ monetæ debitor, vel summæ,satisfaciat exhibendo massam auri, vel argenti eiusdem quantitatis debiti? & affirmat Pinell.negans id subsistere in casu contrario, in rub. C.de rescind.vendit.par.1.cap.3. nu.4. licet videatur reluctari Mozz.de contract. tit. de rebus, quæ mutuari poss.nu.8.cum seq.

25 Item si falsa moneta ad aliquem ignoranter deuenit, queat nè illam, tuta conscientia expendere, aut inter bonas miscere? & non licere arbitramur, & qui auderet alienare, & distrahere non esset immunis à peccato; cuius sententiæ inter alios fuit D. Anton.in sum.p.2.tit.1.cap.18.§.quantum ad vsum in fine, Rosella ex auctoritate Girard. in verbo restitutio 5.nu.15.Borgas.de irregul.par.6. tit. de crimine falsi, nu.15.

26 Et cum de anno præterito 1609.monetarum nō iusti ponderis vetita fuerit distractio ad valorem cunei,sed iuxta pondus,ideo fui interrogatus liceat nè illas,sic emptas alio transferre vbi tanti valeat, quanti, & reliquæ monetæ iusti ponderis, quæ sint eiusdem cunei, & illic expendere pro valore inibi currente,ad instar monetæ integræ, & respondi licere,fretus doctrina eiusdem dicit Antonin. in eodem §. quantum ad vsum, quem sequitur citatus Borgas,adducto tit. num. 14. vtriq; tamen illum non esse tutum aiunt, qui pecuniam tonderet, vt deferat postmodum ad eam prouinciam, in qua etiam diminutæ expenduntur, pro eodem pretio, quo.& integræ,etenim hic non solum grauiter delinquere tondendo, sed præterea expendendo.

27 Sed qui aliquo ex citatis modis falsificauerit monetam, nullam de iure communi incurrit excommunicationem, nisi forte ab aliqua Synodali constitutione esset adiuncta Rosel. verbo restitutio 5. nu.14. & si monetam Regis Franciæ per extrauag. vnicam Ioan.22.de crimine falsi.

28 His enarrati, deuenire refert ad eam quæstionem quæ huic tractatui propius confert, scilicet vtrum ne,isto crimine intinctus,ordinibus insigniri valeat Quod dubium,nemo quem viderim explicat, neq; Maiolus,aut Vgolinus,qui integros conscripsere tractatus de irregul. & Borgas, licet in adducto tit. omnem congesserit materiam falsitatis, atq; etiam circa monetam,deindeque speciatim tractauerit, si in vnoquoque illorum casuum censeatur irregularis delinquens in hoc tamen capite,quid dicendū sit,non perquirit, quare ipse generalibus adductus auctoritatibus,& rationibus, hāc diffinire quæstionem enitar,itaq, dum falsantem monetam,reū esse crim.læsæ maiestatis reum,notari irregularitate,eo quod est infamis,per l.quisquis C. ad leg. Iul. Maiest.nec dubito omnem censeri infamem apud canones,quem Cæsarum iura,ita existimant, sicut & id probaui in c.de infamia 18.nu.11.vers. Præterea in hac iuris infamia,tanto magis,quod ipsum infamem perpetuo esse sanxit extrau.vnica sub rub.de crimine falsi inter communes,& quia ambæ rationes adductæ,de laicis,verba faciunt,qui,& crim.læsæ maiest.committunt,& verbis tex.citatæ extrau. declarantur infames, propterea si voluerint assumere ordines vicentur reijciendi,vbi verò clericus esset, qui tali crimine commacularetur non esset, mea sententia impediendus,cum is priuetur beneficijs habitis,& prorsus redatur inhabilis ad habenda ex ead.extrau.neque altera afficiatur pœna, ideoq; non venit impediendus à susceptione altiorum ordinum,aut ministerio susceptorum, quæ neq; illic, neq; alibi statuta legitur aduersus clericum falsantem monetam,etiam si illam Papæ falsificaret,quia, nec tunc veniret tradendus curiæ sæculari Abb. in c.tua,nu.4.de pœnis; cuius opinionem libenter sequitur Salzed.ad *Diaz*.in prax.canon.cap.117.falsarij, in vltimis verbis respuens contrariam Didaci Perez.in l.23.tit.19.lib.8.ordinat.vers.quarto.

Postquam hoc opus expleueram prodijt his postremis diebus Praxis crimin.Farinacc. pars quarta typis nunc primum data,vbi vir ille preclarissimus in q.115.inspectione 1. nonaginta octo numeribus edisertat,quot modis falsificari dicatur moneta, ac falsificantis illam,quæ sit pœna, quando habeat locum, & de pluribus specialibus in crimine falsæ monetæ,in inspectione vero 4.à nu.99.vsq; ad 113. ratiocinatur abundè de tondente,seu diminuente monetam, & is quando, & qua pœna puniatur, ac demum inspectione 3.á nu.114.vsq; ad 166. inquirit, si veniat aliqua pœna mulctandus, & qua expendens, aut retinens falsam monetam; tu videre poteris,nam copiosè iuxta morem enarrat, non secus,ac Baiardus ad Iul.Clar.in §.falsum,335.numeribus hanc eandem explanat materiam.

S V M M A R I A.

Crimen læsæ maiestatis committens probibetur etiam ordinibus insigniri,nu.1.
Etiam si in Principem temporalem.nu.2.
Clericus,dicatur ne illud patrare, si in Principem temporalem committat? nu.3.
Filij quoq: committentium istud crimen ad honores euehi non valent,& clerici fieri, nu.4.
Quod si tunc erant clerici,minimè vetantur ad altiores ascendere, & beneficia adipisci, num.5.
Crimen istud, etiam proditione committitur? num.6.

Capitulum XXX.

Ractatum de crimine læsæ maiestatis Hieronymus Gigas, cum congesserit, & post alios modernus Prosper Farinaccius,vir quidem eruditissimus in 4. part. suæ praxis crimin. quæst. 112. vniuersam hanc materiam explicauerit,sub titul.de crimine læsæ maiestatis. Ideo renui eius tractationem,vt res ipsa postularet, attingere; verum aliqua tantum degustare ad hunc meum tractatum propius spectantia.

1 Quare memoria repetendum duco,cum nō modo prohiberi ordinibus insigniri quicumq; istud tā graue crimen patrauit,at insuper à susceptis,quoq; degra-

degradari, iuxta caput, ſi quis laicus 22. quæſt. 5. & notata per Abb. in cap. at ſi Clerici, de Iudic. atque Maiol. de irregul. cap. 47. num. 1. namque infamis perpetuo eſt, cap. fœlicis, verſ. ſicut Reus, de pœn. in 6. aliaque plura adſtipulantur huic dicto fauentia, quæ ipſe coaceruaui in cap. de hæreticis, num. 1. &
2 2. ob idque ſpoliatur etiam beneficijs, quod inſuper ſubſiſtat, quamuis in Principem temporalem committat Clericus iſtud Facinus (ſicuti ex auctoritate Arnaldi Albertini) ſentit Diaz in praxi crim. canon. cap. 119. ſequitur Maiol. loco citato; verum ipſe ad hanc amplexendam ſententiam adduci nequeo, ob illud axioma, quod clericus inquiſitus prætextu criminis læſæ maieſtatis patrati in Principem temporalem illius territorij, quod idem Clericus incolebat, non niſi à Iudice Eccleſiaſtico punitur, ſi delictum dici poteſt commiſiſſe, vt inquiunt Barbat. conſ. 22. à Ioue Principium, vol. 3. Rol. à Vall. conſ. 4. in cauſa inquiſitionis, nu. 4. vol. 1. Boſſ. tit. de crim. læſæ maieſt. num. 86. Boer. in tract. de ſedit. col. 18. verſ. Præſuppono etiam, & Clarus in §. fin. quæſt. 36. nu. 23. alijque mille, & decidit Regium Conſilium Neapolitanum, teſte integgerrimo viro de Franchis, deciſ. 691. inquiſitis,
3 vol. 4. Imó cum Clericus dici nequeat commiſiſſe crimẽ læſæ maieſtatis in temporalem ſuperiorem, eó quod tale crimen non niſi ſubditus patrat, iccirco non à Clerico, qui Laico Principi minimè ſubeſt, & ab ipſo penitus abdicata eſt iuriſdictio ſuper illum, & de Iure diuino, ex latè deductis à me ipſo in tit. de priuil. cleric. cap. 2. & in ritu (aliqua tetigi) Curiæ Archiep. Neap. 37. num. 13. iccirco aſſentiunt omnes citati, illud à clerico minimè cõmitti, probantque communem eſſe opinionem, præſertim citatus Clarus. §. læſæ maieſtatis, num. 7. & Gomeſ. in §. Rurſus. poſt nu. 24. inſtit. de action. & conſequenter, ſi delictum ceſſat, neque ab Eccleſiaſtico puniri poteſt, ob hanc cauſam; quod licet verum exiſtimem reſpectu ordinariæ pœnæ ſtatutæ pro tali crimine, alia tamen, quia auſus eſt, in ipſum Principem conſpirare, aut aliud ſimile attentare, mulctari omnino debet à proprio ſuperiore, per ea, quæ annotauit Diaz in praxi canonica crimin. citato, cap. 119. ex his apparet nè clericus iſtud comittat, eiuſque pœna puniatur, ſi in laicum Principem machinetur, & propterea, neq; beneficijs priuetur, ſed cum Reus eſt criminis læſæ maieſtatis, quia tunc iura inflingunt eiuſmodi pœnam.

4 Filij verò eorum, qui tale crimen patrarunt; inhabiles ſunt ad honores, l. quiſquis, C. ad legem Iuliam Maieſt. & propterea ad ordines ſuſcipiendos, atque beneficia obtinenda, ſi tunc laici reperiantur; Inhabiles quoq; prorſus iudicantur ab eiſdem Doctoribus, in filijs Clericis contrarium ſentientibus, in tantum, quod ſi poſtea adipiſci audeant clericatum, quia irregulares, impedirentur exequi, & inhabiles quoque ſunt ad impetranda beneficia, & tunc habitis priuantur; Henrich. Boich in c. vergentis ſub nu. 14. de hæret. ſequiturque Gigas tract. de crim. læſæ maieſt. lib. 3. tit. 1. q. 9. nu. 4.

5 Quod ſi tunc erant Clerici, neque ad altiores aſſumi, neque in promotis miniſtrare vetantur, & beneficijs, tunc poſſeſſis priuari, nec poſſunt, neque ad alia obtinenda declarari inhabiles, ex gloſ. originaria in cap. ſatis peruerſum, & inibi Archid. 56. diſtinct. quæ loquitur de obtentis, quibus non ſpoliari ſtatuit, & inſequuntur alij plures, quos memorat, & amplexatur Farinacc. quæſt. 116. §. 3. á num. 117. quod vero etiam alia impetrare queant, ſcribunt relati Baioch. & Gigas in locis citatis, atque Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 41. num. 11. & procedit doctrina Peregrin. in tract. de iure Fiſci, lib. 3. tit. 9. ſub num. 7. ex quibus reijcienda eſt Maioli diſtinctio. lib. 5. cap. 47. num. 6. quod Clerici, ſi tunc erant, nec ſuſcepto ordine priuentur, nec illum exercere prohibeantur; beneficijs tamen ſpolientur antea obtentis, & altiores retineantur ordines aſſumere.

Et quoniam læſæ maieſtatis crimen, pluribus committi modis, liquet, tum ex legibus congeſtis in lib. ff. tum Codicis, ſub iſto titul. de crimine læſæ Maieſtat. necnon ex notatis per Afflict. in vſib. feud. tit. quæ ſint Regalia, verſ. & bona committentium á num. 53. atque inter alios, proditione
6 fiat ex Bart. in l. quiſquis, in ſummario, C. ad legem Iul. Maieſt. inibique Saliceto, etiam in Summario, eodemque Bar. in extrauag. Qui ſint rebelles, in verbo rebellis, num. 5. dumtamen aduerſus Principem, aut Rempublicam proditio fiat, iuxta reſtrictionem Ioann. de Platea in §. publica autem, in eius initio inſtit. de public. iudic. ſecus ſi aduerſus alteram perſonam. Ideo explicito generico tractatulo de crimine læſæ maieſt. Ad illius ſpeciem progredi conuenit, ſcilicet ad iam dictam, proditionis, eamque ſequenti capite exarare.

SVMMARIA.

Cautio facilior eſt, vbi manifeſta formido eſt; num. 1.

Inimicus plus metuendus, qui latenter obripit, num. 2.

Hoſti credendum, nemo ſapientum putauit, num. 3.

Proditionis crimen, atrox, & abominabile, nu. 4.

Proditores graui notari infamia, probatur, num. 5.

Crimine læſa maieſtatis irretitos, irregularitatem contrahere probatur, nu. 6.

Proditor quis dicatur, & quid proditio, longo ſermone oſtenditur, nu. 7. & 9.

Inimicus ſi fallaciter ſuum interimere inimicum conetur, an ſit proditor, nu. 8.

Sclopi ictus contineat ne inſidias, & proditionem, vt propterea nõ gaudeat indultu excludente proditorium, nu. 9.

Inſidiæ nomen, quid ſignificet, & complectatur. num. 10. & 11.

Vſus probandus eſt, nu. 12.

Princeps quando dicatur loqui ſecundum vſum loci ſui, vel potius aliorum, ad quos dirigitur ſermo? nu. 13.

Vſus loquendi, vtrum, & quando legem interpretetur? nu. 14.

Arma adſint nè aliqua proditionis inducentia præſumptionem? nu. 15.

Capitulum XXXI.

1 SI facilior cautio est, vbi manifesta formido est, teste Diuo Cypriano, tractat. 3. de simplicit.Prælatorum,& si ad certamen, animus antea struitur, quando se aduersarium, quis profitetur, vtique plus cauen-
2 dus, & metuendus est inimicus,cum latenter obripit, & cum per pacis imaginem fallens, occultis accessibus serpit; inde fortasse adductus Constantinus,fanciuit,non solum inter extraneas, sed etiam inter coniunctas personas requiri insinuationem donationis excedentis legitimam summam,quoniam clandestinis,ac domesticis fraudibus,facilè quiduis, pro negotij opportunitate confingi potest,vel id,quòd verè gestum est, aboleri, in leg.data C. de donat. & legitur in cap. si inimicus, 93. dist. quod nulla nocentior pestis, fa-
3 miliari inimico; & cum nemo vnquam sapiens Hosti credendum putauerit, ex sententia Cicer. in lib.1.de accus. Ideo tanto perniciosius delictum est proditio,quanto difficilius ab ea latenti, quam manifesta se custodire, tantoque etiam abominabilius, ex verbis Xenoph.lib.2.rerum græcarum,

4 Ex his,proditionis crimen atrox esse,omnes aiút, quin, & proditores perpetuo abominabiles, licet proditiones diligantur interdum. Claudij namque exemplo instruimur, dum ratam ante Imperium adeptum.Cassij,chereæ,& lupi,'aliorumque habuit operam, qui meritò Caium ob nimiam crudelitatem perimerant; attamen, & ipse Claudius Imperium adeptus in percussores insæuiendo animaduertit,sicuti ex Diod.lib.60.& Ioseph. lib.19.antiq. cap.3.habemus,& quidem iustè illum egisse patet, quandoquidem si Caius occidi debuit, non tamen à cherea tribuno suo, cui proprij Principis erat commissa salus.

5 Itaq; non ab re proditores istos, graui apud omnes notari infamia circumspicimus, vt merito Cicero in ea proruperit verba, in lib. 3. de finib. nec magis vituperandus est proditor patriæ, quam communis vtilitatis, aut salutis desertor; & Laurent.in lib.4.alia illa scripserit.

Mercesque nefandæ proditionis erit.

Quam vitare concupiens Scilla, Regis,nisi proles dum è muro,Minoem Regem Vrbi assidentem, cultu Regali, bellicis rebus interesse animaduertens, eiusque pulchritudine exarserat, & cum potiundi nullam viam inueniret aliam, victorem hostem facere sibi persuaserat, deque proditione cogitare ceperat, sed perficere anceps, cum lucida Ratio adhuc prædominaretur, abhorruit citius, speratos concubitus in cubilibus fieri solitos, teste Ouidio lib.8.Metamorphoseon,

Nam pereant potius sperata cubilia, quã sim Proditione potens.

6 Ex his in vnum aceruum ita collectis eam seligo conclusionem, irregularitatem contrahere, quemcumque maculatum tali crimine læsæ maiestatis, quam Maiol. etiam præscripsit in tract. de irregul.lib.5. cap. 19. sub num. 7. ideoque incapacem cuiuscumque ordinis, vt ille ait, & videre quoque licet in capite de irregularitate, huius rub. vbi quodpiam à me traditum responsum, respectu irregularis, nunc propterea ad proditorem ipsum extendi reor.

7 Quare opere precium est inquirere, scireque, quis dicatur proditor,vt insimul sciamus, quis veniat ob tale crimen detinendus à promotione, aut alijs afficiendus pœnis, quibus & cœteri irregulares.

In qua re occurrit, præ alijs, glosa in cap. clericus qui, vers.proditoribus 46. dist.quæ omnes proditorum species complecti nitens, hæc summatim respondet, vt ille sit, qui ob metum defendere veritatem omittit,aut illam coclat; qui iussa veritatis contemnit, qui rem sibi reuelatam, aut commissam hostibus prodit; qui malitiosè alium circumuenit, callideque seducit; qui amicitiam simulat, causa facilius percutiendi, vel illum quomodo exponendi periculo salutis, quique secretum pandit, aut alterius facinus propalat; easdem quippe species tradit inibi Turrecrem. in fine, & postmodum Gigas in tract.de crim. læsæ maiest. rub. de proditoribus lib.3.quæst.1. & ipse aliqua in primis adnectam, circa quartam speciem, ab ipsa glosa traditam, deindeque alia adiungam, tangentia eam speciem, ab illamet quinto loco relatam.

Prior quippe species est, de cõfingente amicitiam,vt offendat, quam præterea sub proditione contineri ait, Diuus Thomas in Sum.2.2.quæst. 115 artic.2.in fine,& nemo improbat,eo quod,tunc verè proditorem appellari, fatentur omnes; At dubium non minimum versatur in eo, qui cum sit
8 inimicus,insidiatus sit suo inimico, eumque interimere,sit fallaciter conatus; quandoquidem negant per plures,quos refert Farinacc.quæst.18.num. 76, estque originaria doctrina Bar. in leg. respiciendum; §. delinquunt, ff. de pœnis, sed alij in contradicentem deflexere sententiam,quam idem Farinacc. illic quoque insequitur; à qua tamen, ipse prorsus discedo, ex multis in occurenti casu adductis per eximios iuris peritos,huius Ciuitatis, super quo vnita fuerunt gemina illa suprema tribunalia Regij Consilij,Regiæque Cameræ,coram Prorege & visum fuit Iudicibus illis, hanc litem communi consensu,ita dirimere; dictamque Bar.sententiam amplexari; & nè videar,tantorum virorum,in hac re cumulatis adijcere aliquid velle; tantummodo commonebo in primis pro hac parte scripsisse aduocatum pauperum, cuius allegationes rescripsit, vir ille eximij ingenij Aloysius Catalanus, in suo perutili, non secus ac periucundo abolitionis tractatu, & indultus,cap.31.inibique, alia à Fisco patrono, in contrariam partem proposita iura, illico annexuit,quare, mihi, sat erit locum adduxisse, in quo facile quisque eas reperire valeat, cum indigebit, alias vero ab alijs duobus aduocatis congestas allegationes, nolui præterire pro maiori studiosorum commodo, cum, & ille hactenus non fuerint typis datæ, & insuper existimaui consonum subscribere verba Decreti superinde prolati, exordiuntur, itaque allegationes eruditissimi Decij fauillæ.

In articulo currenti, in corona tot doctissimorum virorum,congregatis quatuor classibus Sacri Consilij paucis agendum est.

9 De-

9 Decreuit Mag. Curia inquisitos de ictu scopicti absq; proditione, etiam non sequta percussione, non gaudere indultu: vnica ni fallor ratione, quia ictus sclopi continet in se insidias, & titulum proditionis; vnde si ex forma indultus, vulnus proditorium exceptuatur, à fortiori ictus sclopi prædicti, qui continet sub se, & proditionem, & mortem fictam.

Sed respondetur decretum prædictum non posse subsistere, & rationem prædictam, esse toto cœlo falsam, & in specie reiectam, ex dicta pragmatica indultus, iungendo textum ipsius in duobus capitibus, ex quibus constat requiri; veram proditionem, aliter quam ex qualitate armorum, ac verum vulnus, seu mortem naturalem, non fictam.

Indultus prædictus excipit propinationem veneni, ex qua mors secuta fuerit; ergo si est potatum venenum, & non secuta mors (quamuis de iure ob atrocitatem criminis habeatur, ac si mors esset sequta secundum magis communem, de qua per Petrum de Plaza in epitom. delictorum, cap. 20. sub nu. 1. tamen procedit indultus non obstante, quod crimen veneni, sicut crimen assassinij sit proditorium, Bal. post Butrig. in l. nemo C. de summ. Trin. Felyn. cap. 1. de homic. volunt. Grammat. decis. 33. num. 2. Farinac. quæst. 18. nu. 74. & sic data proditione, non sufficit mors ficta, ad impediendum indultum.

Et alibi in eadem pragmatica indultus attenditur effectus, verè secutus, non fictio, quia in Pragmatica prima de duello habetur, quod prouocans aliquem priuatè ad occidendum, etiam non sequta pugna, puniatur pœna mortis, ac si effectus esset sequtus; & in pragmatica de armis, prohibita est sub pœna mortis asportatio sclopi parui, ac si delictum esset secutum, & nihilominus diffidantes non secuta pugna, & insultantes cum armis prohibitis, absque percussione, gaudent indulto, etiam absque partis remissione, ex eadem prag. indultus. Et de iure, noua constitutio, vel statutum intelligitur in casu verò, nõ ficto, vulg. l. 3. §. hęc verb. de neg. gest.

Quod autem qualitas armorum sclopi non faciat proditionem, eadem pragmatica, sic decidit, quia inter casus exceptos dicit, (item vulneris proditoriè, sclopo rotato, aut aliter illati) illud ergo aduerbium proditoriè, determinat totum periodũ, vsq; ad verbum illati, inclusiuè; vt sit sensus, vulneris proditoriè illati, sclopo rotato, vel aliter si sola qualitas sclopi faceret proditionem dixisset vulneris sclopo rotato, vel aliter proditoriè illati, alias verbum proditoriè relatum ad sclopũ, esset superfluum, vel vna determinatio inæqualiter plura determinabilia, terminaret; quæ essent absurda, nec ferenda in legislatore.

Item, dum eadem pragmatica concedit indultum, etiam committentibus duo homicidia appensatè, sequeretur, quod si sclopo essent commissa, delinquens non gauderet, quod similiter esset absurdum, & violaret apertam mentem pragmaticæ, iure ergo dictum decretum non procedit, & contrarium est iudicatum per Sacr. Consil. in aula D. Octouiani Cœsaris, in causa Saluatoris Imparati, ad relationem Mag. Cur.

Quod autem (circumscripta pragmatica indultus) ex sola qualitate armorum sclopi, non inducatur proditio; aduerto non reperiri doctorem, qui tale dixerit, ac cogitauerit, tempore enim Bartoli, quamuis non essent sclopi, erant balistæ, ad sagittam, sciissent ipse, vel alij Doctores hoc dicere.

Vnde ergò sumptum est hoc inuentum? dicet Fiscus, à simili illius conclusionis communis, quod sicut delictum, per nimias, & exquisitas insidias commissum ab inimico, dicitur proditorium, sic per immissionem ictus sclopi, quia similiter insidiosum.

Sed ex abundanti, respondeo tribus modis.

Primo, quod illa conclusio, nec est communis, nec vera.

Secundo, quod casus est dissimilis.

Tertio, quod dicta conclusio bene intellecta, non potest applicari ad casum prædictum.

Ad primum, præsuppono, quod nullus ex doctoribus Canonistis, qui scribunt super cap. 1. de hom. volunt. dicat, vel cogitet, homicidium commissum per insidias contra inimicum incautè manentem esse proditorium, Anchar. enim Anania, & Felyn. tantum dicunt homicidium, per insidias commissum, si ab amico, socio, vel alio confœderato, & simulãte amicitiam committatur, esse proditorium. Et sic reincidunt in opinionem, Bar. in l. respiciendum, §. delinquunt de pœnis.

Io. Andr. verò in c. 1. de homic. in 6. in verbo diffidatus, dicit, quod Christianus non debet offendere christianum, nisi ipsum diffidauerit, vel authoritate iuris, alias est proditio, quia natura inter hos, ius cognationis constituit, allegat. l. vt vim de iust. & iure; & sic non loquitur in inimico, sed de eo, qui confidebat alteri eiusdem fidei; Bald. vero in cap. 1. sub nu. 16. quib. mod. feud. amitt. dicit hæc verba. Proditor vulgari nuncupatione est ille, qui sine vlla causa, & diffidatione eum, qui de eo confidebat vulnerat, vel offendit, & idem dicit Io. de terra Rubea Vltramontanus magnæ authoritatis, in suo tractat. contra rebelles, art. 6. tertij tractatus cap. incip. dicto & ostenso, fol. 71. ater. & 72. vbi definit proditionem; Et sic omnes isti præsupponunt delictum fieri proditorium, quando fit á persona confidenti, iure ergo Bar. d. l. respiciendum §. delinquunt, dicit, delictum proditorium, esse quando fit ab amico, socio, domestico, conuiua, consanguineo, confidenti; at quia inimicus debet præcauere ab inimico, si retro per insidias occidatur, non esse homicidium proditorium, quam opinionem Bar. secuti sunt Bal. Ang. Anchar. Aret. Gerar. Gomez, Suar. & Vrsill. decis. 265. nu. 70. qui tradunt esse communem, & Farin. q. 18. sub nu. 76. solus ergo Couarr. var. resol. c. 20. nu. 7. sub ver. tandem, his prænotatis, pungit aduersus prædictam opinionem, per text. in d. c. 1. de hom. qui nihil facit, nec ipse Couar. figit pedem quia mox transit ad legem vltimam lib. 8. Ordin. Hispan. quæ in specie decidit contra Bar. per quam legem Hispan. ipse dicit opinionẽ Bart. reprobari; vnde Petr. Foller. expẽdendo Couar. in cap. Regni, item statuimus fol. 103. nu. 15. dicit quod de iure Couarruu. sentit cum Bar. sed recedit per dictam legem Hispan. Plaza autem in Epitome delict. cap. 21. sub nu. 2. aduocat contra Bar. Aret. in tract. malefic. & Afflict. in const. priuilegia, & alios, qui clare tenent cum Bart.

Ex quibus non solum mirandum, sed cauendum est á Farinaccio viro alioquin docto, & dili-

genti d.q.18.sub nu.76.qui falso aduocat canonistas in d.cap.1.Couar.Plaz. Menoch. prorumpens, hos tenere contra Bart.& contra Bar.esse aliam Doctorum com.opin. cum tamen nemo de Iure in hac re audeat Bartolo contradicere.

Ex his appareat opinionem prædictam contra Bar.nec veram,nec communem, immo omnes tenere cum Bar.& gratia prædicta indultus in beneficium eius,qui duo homicidio appensate commisit,approbat opin.Bar.quia præsupponit in insidijs, & appensamento non esse proditionem. Imo lex Hispaniarum, ideo condita est, quia de iure erat contrarium.

Item dum pragm. indultus per solos Regentes Consilij Italici,absoluta, & subscripta est, ergo secundum ius,quo Itali vtuntur, & non secundum ius Hispaniarum,Dom.de Franch.decis. 509.nu.2.

Ad secundum, posito ex abundanti, quod esset vera,magna est dissimilitudo,inter eum, qui tendit insidias, aptat se loco, cum armis, & incaute stantem,vel transeuntem, non inimicum aggreditur, propria manu percutit, & occidit; & eum, qui à longè stans,& forsan in tuto immictit ictum sclopi maximè in Ciuitate Surrenti, & extra Neapol. vbi non enses,sed loco eorum, sclopis vtuntur.

Ad tertium dico,quod etiam si esset vera, & similis,adhuc quod vulgo effertur, per exquisitas insidias fieri crimen proditorium, procedit largo modo, & impropriè secundum vsum loquendi vulgarium,non in materia, quæ propriè, & strictè debet intelligi, vt est casus noster, quia gratia ista indultus in inclusis,& comprehensis sub indultu,est fauorabilis,quia motu proprio, & ad publicam vtilitatem,ideo fit latissima interpretatio,cap.si pluribus de preb.in 6.Moder.sing.in verb.indultus,cum alijs ibi additis,sed in exceptuatis ab indultu, vt est casus noster in vulnere,vel homicida proditorio est odiosa,& strictè intelligenda D.de Franc.dec.403. nu.21.& sic in vera,& propria proditione in confidentia,vel simulatione amicitiæ facta,non aliter. In causa Baronis Oliueti,per Bar.fuit iudicatum,dum ibi a vaxallo homicidium fuit commissum sub publica dissimulatione amicitiæ,& confidentiæ, præuio osculo genuorum, & iuramento assecurationis in patrem, & filios.

Subijcio nunc alterius itidem doctissimi viri in eadem causa allegationes,nec propterea lectoribus me tædium allaturum suadeo,

Nemo ambigit, (vt credo,& audio) verbum proditoriè,in generali Regio indultu, esse intelligendum secundum doctrinam Bar. in vulg.§.delinquunt, quam communissimè receperunt, præsertim Farinacc.cons.76.sub nu.6.& passim transcripserunt omnes alij Doct. vt accuratius, & expressius testantur Igne.in l.& si certus,§.si vnus, nu.14. ff.ad Syllan.Iul.Clar.in §.homicidium,nu.10. Menoc.de arbit.iud.lib.2.casu 361.nu.24.Eman.Suar. in annot.ad Gomes.var.resol.tom.3.c.3. de homic. nu.5.lit.B.Pet. à Plaza in epitom. delict. lib. 1. cap. 21. num. 2. Farinacc. de delict. & pœn. quæst. 18. num.76.Baiard.ad Iul.Clar.dict. §. Homicidium, vers.proditoriè, nu.21.

Verum quia aliqui Doct. & ipsi quidem admodum pauci, aut verè contradicunt, aut videntur contradicere communi opinioni; desideratur (vt etiam audio) ad eos congrua, & efficax responsio, vt omnis prorsus difficultas, & scrupulus tollatur.

Conabimur, itaque respondere, si tamen prius pauca, non ita vulgata, ad comprobationem ipsius communis adduxerimus.

Ioannes de Gerson (cuius quidem authoritas tanta est, vt non sit dedignata eum frequenter, & quandoque cum commendatione allegare Glos. Paris. quæ tamen aliquando vix credendum dixit Iureconsultis) in part.2.in serm.in cœna Domini, incipien.tradidit Iesum Iudas, propè finem principij;proditionem definiens,inquit,proditio est fraudolenta læsio alicuius, sub amicitiæ, vel officij simulatione. Et ita (subdidit) proditio est duplex iniquitas,quia,& odium est, & simulatio, proditor est,qui simulat officium, & affert detrimentũ, vel proditor est familiaris inimicus, eo perniciosior, quo efficacior est,& ineuitabilior ad nocendum,de tali in prouerb. simulator ore decipit amicum suum. Hæc ille,& alia multa de proditione, omnino videnda.

Syluest.in summ.verb.proditio,sic definiuit;proditio est deceptio contra fidem datam, vel debitam in damnum alicuius.

D. Anton.in sum.par.2.cap.22.de proditione,citauit à principio illud Psal.41.homo pacis meæ, in quo sperabam,qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. Et super eo fundauit totam materiam proditionis,& eam,cum explicatione singulorũ verborum latissimè pertractauit

Bal.in cap.vni,num.16. vers. Quid de rebus Ecclesiæ,quib.mod.feud.amit.Proditor,vulgari nuncupatione,est ille,qui sine vlla causa,& sine vlla diffidatione,eum qui de eo confidebat, vulnerat, vel grauiter offendit. Et Baldo subscripsit ad verbum Guid.Pap.decis.191. nu. 5. & subscripserunt etiam alij multi,ex infra citandis.

Ioann. de terra Rub. in 3. tractat. contra rebelles, art.6.cap. incipien. dicto, & ostenso, fol. 71. à ter.& 72.in 7.conclus. dicit, quod omnis fingens, siue simulans se alicuius amicum, tractansque illum,vt inimicum, & sic vnum ostendens exterius, aliud vero ex opposito gerens interius, est proditor formatus, siue manifestus. Tùm paulò inferius, proditionem ita describit. Proditio est actio quædam simulatiua, aut dissimulatiua, per quam exterius vnum simulatur, fingitur,vel dissimulatur,interius verò contrarium mente geritur.

Luc.de Pen.in leg.final.C.de delator.lib.10. post multa,quæ refert de proditoribus,profert hæc verba: Item nota mores proditoris. Insignia fidelitatis ostendit, suauia, & dulcia verba profert, amplexatur, applaudit, blanditur, ridet, maxima pollicetur, obtestatur Deum, sub pacis fœdere osculatur, ad iurandum est pronus, libenter adulatur, quod est esca proditionis 46. distinct. Clericus, qui saporosa vina propinat, & præparat cibaria delicata; O quam crudelia, & mortifera sunt iacula proditorum,vix enim erit,aut numquam, qui sibi possit ab illorum ictibus præcauere hactenus Lucas,

Iustus Lipsius Politicorum,siue ciuilis doctrinæ, lib.4.cap.10.ad finem :Peregi de insidijs, nunc occultum, & insidiosum malum proditio, latebris suis

ſuis extrahenda eſt, tantum incommodi humano generi afferens, quantum ſalutis bona fides; periculoſum quoque iſtud, cum ſcilicet plerumque intra mænia, atque in ſinu Vrbis ſunt hoſtes, in quod inclinant auari maxime, qui famæ, fidei, poſtremò omnibus rebus, commodum ſuum anteferunt, palam honeſti, animo perfidioſi, ac ſubdoli auaritiam, ac libidinem occultantes; denique diſſimulatores, & occulti, qui ad illud Homeri,

Pulchra loquentes ijdem in pectore praua ſtruebant.

Adeò, vt non ante intelligas proditionem, quam proditus ſit: imò fidem præferunt, vel maxime, vt facilius fallant.

Cic. in Verrem. lib. 1. orat. 6. Omnium eſt communis inimicus, qui fuit hoſtis ſuorum, nemo vnquam ſapiens proditori credendum putauit, & poſt paulò, nullæ ſunt occultiores inſidiæ, quam eæ, quæ latent in ſimulatione officij, aut in aliquo neceſſitudinis nomine: nam eum, qui palam eſt aduerſarius, facile, cauendo, vitare poſſis, hoc verò occultum, inteſtinum, ac domeſticum malum, non modò, non exiſtit, verum etiam opprimit, antequam proſpicere, atque explorare potueris; & in orat. 27. ad Quir. poſt redi. Qui per ſimulationem amicitiæ nefariè prodiderunt. Quæ Cic. verba, nunc, ad hoc ipſum, relata reperio, à Conrad. Brun. in tract. de ſeditioſ. cap. 4. nu. 3. & ab Octau. Vulpell. reſponſ. 59. nu. 1.

Iſiod. Origin. lib. 10. lit. P, docens ethymologiam vocis Proditor, dixit ita, proditor pro eo, quod detegit, quaſi dixiſſet, deriuatur à verbo Prodere, cuius germana, & præcipua ſignificatio eſt detegere, cum & ipſum veniat à Pro, quod ſignificat in publicum, & manifeſtum, & à verbo Do, vt omnes, etiam Græci, fatentur; & ſic, prodere, hoc eſt in publicum, & manifeſtum dare. Bene itaque proditor detector, ſanè detegere pertinet ad arcana, & occulta; Deteguntur autem arcana noſtra ab ijs, qui illa ſciũt: ſciunt, quibus nos manifeſtamus; manifeſtamus quibus confidimus; confidimus amicis, iuxta illud Ioan. 15. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcumque audiui à patre meo, nota feci vobis. Ergo prodere, proprium eſt amicorum, & quoniam ex detectione arcanorum infertur nobis damnum; quid enim prodeſſet ſtudioſè celare, ſi non obeſſet detegere? hinc factum eſt, vt per tranſlationem quandam, omne damnum nobis ab amicis, ſub amicitiæ nomine, dolo illatum, proditio, & ipſi etiam amici, damnum inferentes, proditores nuncupentur. Amici (inquam) nomine, re tamen inimici, iuxta illud: Amicus ſolo nomine amicus. Eccl. 27. in princ.

Text. in l. omne delictum §. exploratores ff. de re milit. Exploratores, qui ſecreta nunciauerunt hoſtibus, proditores ſunt. Propterea Iureconſultus dicit exploratores eſſe proditores, quia nobiſcum degunt, & ſeſe amicos oſtẽdunt, & à nobis amici creduntur, & tamen dolo damnum inferunt, ſecreta per literas nunciando, vt prudenter animaduertit, & declarat Hern. in cap. vnic. verbo contrahentium incæſtas nuptias, nu. 48. in fin. quæ ſunt Regal.

Text. in l. proditores eod. tit. Proditores transfugæ, plerumque capite puniuntur, & exauctorati torquentur, nam pro hoſte, non pro milite habentur, vbi gloſ. dicit: Quilibet transfuga eſt proditor, ſed non è contra, allegat. §. exploratores, & text. in l. poſtliminium §. transfugæ ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. vbi ſic transfugæ nullum poſtliminium eſt; nam qui malo cõſilio, & proditoris animo, patriam relinquit, hoſtium in numero habendus eſt; & in ead. l. §. transfuga, dicitur; Transfuga autem non is ſolus accipiendus eſt, qui aut ad hoſtes, aut in bello transfugit, ſed & qui, per induciarum tempus, ad eos, quibus cum nulla amicitia eſt, fide ſuſpecta, transfugit. Ecce ex his iuribus, atque alijs, quæ allegantur per gloſ. pro concordantib. probatur apertè, quod ideò quis proditor ſit, quia cũ fingat amicitiam, & habeatur pro amico, damnum inferat: Transfuga enim, priuſquam ad hoſtes tranſeat, amicus eſt, hoc eſt amicum ſe oſtendit, & amicus creditur, vt ex ijſdem iuribus, Grammat. decis. 105. nu. 29. quem refert, & ſequitur Baiard. ad Iul. Clar. q. 68. nu. 119. verſ. transfuga.

Text. in l. 2. C. quæ res exper. non deb. dum prohibet venundari arma hoſtibus, ſic habet. Perniencioſum namq; Romano Imperio, & proditioni proximũ eſt, Barbaros inſtruere, proditioni proximum dixit, quia venditores ſunt, & habentur amici, alias nulla proditio, aut proditioni proximitas adeſſet, Ideò autem non dixit, proditio eſt, ſed proximum proditioni, quia loquitur de caſu, quando venditores non intendunt inferre damnum Imperio, ſed tantum bona mente lucriſacere, alias eſſet mera proditio.

Text. denique in d. l. fin. C. de delat. lib. 10. ſeruum Domini delatorem, iubemus: in exemplum omnium proditorum, ſeueriſſimæ ſententiæ ſubiugari, etiam ſi obiecta probauerit, excepto crimine maieſtatis, in exemplum proditorum, hoc eſt, vt ipſe ſeruus, ſeueriſſimè caſtigatus ſit exemplo, & terrori, omnibus alijs proditoribus; ita intellexit gloſa in verſ. item nota in exemplum, per iura ab ea citata, & quidem optime probantia; ita etiam Luc. & alij Doctor. ibidem, atque alibi: Ergo ſecundum text. & ipſe ſeruus proditor eſt, ideoq; puniendus: ſed cur proditor? An quia moliatur damnum immerenti? non equidem, cum Dominus hic ſupponatur criminoſus, adeò vt poſſit ab alijs impunè, & citra proditionis labem, denunciari; ſed proditor ob id ſolum, quod Dominum, in eo propter debitam, & ſimulatam fidem, ſperantem, ac ſe tutum ab eo credentem, doloſè ſub fidelitatis nomine deferat.

Ex quibus omnibus, certo certius patet, quod ſiue inſpiciamus definitionem, ſiue ethymologiam, ſiue authoritatem, ſiue legem; forma, eſſentia, & ſubſtantia proditionis, conſiſtat in credita, & ſimulata amicitia, pace, fidelitate, ſpe, ſecuritate, beneficio. Credita (inquam) ex parte læſi, ſimulata verò ex parte lædentis. Ita quidem, vt ipſa amicitia, pax, fides, &c. ſint medium quoddam inſtrumentum, & eſca læſionis, iuxta illud, vnxit faciem ſuam vnguento, & colligauit cincinnos ſuos mitra, accepit ſtolam nouam, ad decipiendum eum, Iudith vlt. & illud; ſi is, qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Pſalmo 54.

Quod ſi hæc eſſentialis qualitas, nempè creditæ, & ſimulatæ amicitiæ, &c. defuerit, non poterit eſſe proditio, quamuis in lædendo, mille induſtriæ, & inſi-

insidiæ, mille stratagemata, & machinationes intercesserint. Ergo qui est notus inimicus, quantumcumque insidiosè, & occultè offendat, non est proditor, nec proditoriè offendit, vt expressis verbis, etiam figuratis casibus, dixerunt.

Bart. in d. §. delinquunt, & confirmauit in d. l. fin. & C. de delat. lib. 10. remittendo se ad eundem §. (quamuis non ita expressè) in tit. qui sint rebelles, verb. rebellis, vers. item nota, quod proditorie.

Iacobin. de S. Georg. de feud. vers. dictiq; vassalli nu. 17. vbi optime.

Igne. in d. l. & si certus §. si vnus n. 14. ff. ad syllan.

Gerard. singul. 14. nu. 5. & seq.

Iul. Clar. in d. §. homicidium nu. 10. vers. proditoriè verò dicitur, & nu. 61. vers. sed an licebit in fin.

Gomes. d. tit. de homicid. nu. 5.

Eman. Suar. in addit. ad Gomes. loc. cit. lit. B.

Blanch. de indic. homic. & fur. verb. in ipso actu num. 188.

Foller. in cap. item statuimus num. 12. & seq. fol. 103. & (quamuis non ita expresse) in pract. crim. vers. item quod commisit crimen læsæ maiestatis num. 81.

Cæphal. cons. 57. nu. 13. & non ita expresse cons. 696. nu. 17.

Menoch. de arbitr. iudic. casu 361. nu. 24. vsque ad 30.

Io. Bapt. Baiard. ad Iul. Clar. dicto vers. proditoriè nu. 25. & q. 68. vers. proditor nu. 106. & seq.

Quibus addo etiam hos alios, qui quamuis, non ita expresse, idem tamen, absque dubio voluerunt.

Bald. in d. cap. vnic. nu. 16. ibi, qui de eo confidebat, quib. mod. feud. amitt. & cons. 361. nu. 3. lib. 4.

Anan. in cap. 1. nu. 1. de homicid.

Anchar. dicto cap. 1. & in cap. 1. nu. 285. de cōstit.

Angel. de malefic. in verbo fecit insultum nu. 4. vers. bene nota.

Angel. Aretin. in §. interdum nu. 6. instit. de hæredit. quæ ab intest. defer.

Alex. cons. 13. nu. 8. & seq. vol. 6.

Addētes ad Bart. in d. constit. qui sint rebell. verbo rebellis lit. D, ibi, qui de eo confidit.

Guid. Pap. decis. 191. nu. 5.

Luc. de Penn. d. l. fin. C. de delat. lib. 10.

Hippolyt. de Marsill. cons. 1. nu. 1.

Chassan. in consuetud. Burgund. rubr. 1. nu. 60. in fin. vers. quis dicatur proditor fol. 68.

Iacob. Rebuff. in d. l. fin. nu. 1. & ibi additio C. de delat. lib. 10.

Hieronym. Gigas in tract. de crimine læsæ maiestatis lib. 2. q. 1. nu. 8. & seq. & q. 9. nu. 4.

Gloss. Gregor. Lopez ad ll. partit. Hispan. part. 2. tit. 19 lib. 1. glos. 3. & part. 7. tit. 2. lib. 1. in summario ibi, sub spe boni, & in eadem l. 1. glos. 3. vbi refert omnia dicta verba Lucæ de Penna.

Montalu. Foro ll. lib. 4. tit. 17. in antiquis l. 3. in principio, vbi refert omnia, exempla Bart. quamuis in libro meo corruptè.

Afflict. in §. item si fratrem nu. 2. quibus modis feud. amitt. & in decis. 265. nu. 54.

Addentes ad eum dicta decis. 265.

Capoll. consil. crimin. 34. nu. 6.

Aluar. in cap. vnico nu. 3. an ille, qui interfec. fratr. domin. sui.

Ioann. de Terra Rubea loco citato ibi, simulans se esse alicuius amicum.

Berous consil. 77. num. 4. & seq. volum. 1. & consil. 165. num. 12. volum. 3.

Hippol. Rimin. cons. 685. nu. 23. & seq. lib. 6.

Decian. in tract. crim. lib. 7. cap. 29. de proditor. nu. 19. & melius nu. 24. & cap. 30. nu. 9. & nu. 12. vbi refert verba Lucæ de Penna, & cons. 48. nu. 21. volum. 3. & cons. 82. num. 28. lib. 5.

Bursat. cons. 216. num. 142. & cons. 147. num. 22. & 29. & 38. volum. 2.

Alciat. lib. 7. cons. 19. num. 10.

Decis. Delphin. Francisc. Marc. 708.

Marc. Gribald. in tractatu de homicid. proditor. specie 6. per totum, sed melius num. 29.

Vincent. Ferrarot. in tractatu de inimicit. §. 40. num. 11. & sequent.

Conrad. Brun. in tractatu de seditios. cap. 3. num. 1. & sequent.

Hippolyt. Bonacossa in quæstion. crimin. in verbo proditor num.

Claud. Cote in tractatu de iure, & priuileg. milit. cap. 6. in principio.

Octau. Vulpel. respons. 59. nu. 1. cui pro eo, quod videtur nobis aduersari, respondebitur inferius.

Addentes ad Campag. in cap. nuper nu. 31.

Ioan. de Gerson loco citato.

Syluest. in Summa verbo proditio.

D. Antonin. in Summa dicta par. 2. cap. 22. per totum, & in ead. par. de restitutionib. tit. 2. cap. 1. §. 14.

Summa Armill. in tit. de proditione.

Sunt etiam omninò addendi subscripti quatuor alij: nam quamuis prima fronte, videantur esse contra communem, re tamen vera, sunt pro ea vt mox apertè demonstrabimus.

Hostiens. in d. cap. 1. de homicid. volunt.

Ioan. Andr. ibidem.

Felyn. ibidem.

Isern. in cap. vnico §. rursus nu. 26. quibus modis feud. amitt. 1. & in cap. vnico vers. sed si fratrem nu. 3. an ille, qui interfec. fratr domin. sui.

Hos videre, & congerere potuimus, quos quidem sufficere putamus; cæterum si quis cupiat alios, videat citatos ab ipsis.

Nunc autem respondeamus omnibus Doctoribus, qui sunt, vel dicuntur esse contrarij, omnibus quidē, quia eos reperimus multo pauciores, quàm putabamus, adeò vt si, qui verè contradicant attendere velimus, ad vnum tantum Couarruuiam, omnem cōtradictionem restringendam existimemus, duo enim alij, quos vidimus, eum sectantes, non faciunt nobis negotium, & ex responsione, quam Couarruuię dabimus, tàm ipse, quàm alijs, si qui sūt eiusdem classis, responsionem accipient.

Io. Andr. in cap. 1. de homicid. in sexto in verbo diffidatus, dicit sic, Christianus christianum offendere non debet, nisi prius illum diffidauerit, alias est proditio. Idem ante eum dixerat Hostiens. ibidem, & secutus est Bald. in auth. item nulla Communitas nu. 2. C. de episcop. & cleric. & Isern. in cap. vnico vers. sed si fratrem num. 3. an ille, qui interfec. fratr. domin. sui, ex hoc dicto Ioan. Andr. & aliorum, inferunt quidam, quod dicti Doctor. generaliter voluerint, vt si prius, quàm lædat quis, non denunciauerit, sit proditor.

Sed certissime neque Ioan. Andr. neque alij hoc volue-

voluerunt, & accipiendi ſunt omnes in terminis, in quibus loquuntur: mens enim eorum eſt, quod ſi chriſtianus, nullam ab alio chriſtiano habens particularem cauſam inimicitiæ, & ſuſpitionis, occidatur ab illo, ſine vlla denunciatione, qua præuideat vim, & damnum ſibi inferendum, committat proditionem; Ratio eſt, quia præſumitur durare, inter eos naturalis illa, ac generalis amicitia, fides, concordia, & ſocietas, quæ vniuerſaliter eſt à principio, inter omnes homines, præſertim chriſtianos, argum. text. in l. vt vim ff. de iuſtit. & iure, & iuxta illud: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum, text. optim. in l. 5. §. nam ſi cum gente ff. de captiu. vnde fit, vt cum non adſit particularis cauſa inimicitiæ, & ſuſpitionis, ſi quis præſertim chriſtianus, ſine diffidatione interficiat alterum, dicatur feciſſe proditoriè, quia ex inſtinctu naturali habebatur, vt amicus in vniuerſali, & generali. Secus verò quando adeſſet particularis, & cognita inimicitia, tunc enim non faceret proditoriè, etiam ſi per inſidias, & induſtriã, puta à tergo, vel occultè interficiat ſine aliqua diffidatione; illa enim inimicitia, quæ adeſt, perpetuã diffidationem, ac denunciationem ſemper inducit, argum. text. in cap. repellatur, & ibi gloſ. & Doctor. de accuſ. Dec. in conſ. 64. nu. 6. verſ. inimicus enim, & fuit de mente Bart. in d. §. delinquũt ibi; quia illud quod facio, in actibus oſtendebam, ſcilicet me tibi deferre velle, alias legitur deſeruire velle; & ita nunc reperio, quod expreſſe declarando ſe ipſos, dicant Io. Andr. Hoſtienſ. Bald. & Iſern. locis citatis, & optimè Marc. Gribald. in dicto tract. de homic. ſpecie 6. de homicid. proditorio nu. 29. & ſine dubio eſt de mente omnium.

Præthereà dum dicti Doctor. dicunt, quod præcedere debeat diffidatio, non eſt intelligendum, vt ſemper, & ſingulis vicibus ſit facienda diffidatio; ſed quod ſufficiat ſemel tantum, quod etiam fit ſtatim cum incipit, & inducitur inimicitia, vt dictum eſt; & quod hoc ſit verum, conſtat ex text. in dicto cap. 1. de homic. in ſexto, vbi agitur de diffidatione facta ab Eccleſia; quæ quidem fit ſemel tantum pro ſemper, & Io. Andr. atque Hoſtienſ. & per conſequens Bald. & Iſern. eos ſequentes, ſimiliter loquuntur de diffidatione facta à Principe, quæ pariter non fit pluries, ſed ſemel tantum: nam diffidare non eſt, vt quidam exiſtimant incitare, & prouocare ad rixam, & certamen, vt fit quando (ſecundum verba vulgi) dicitur, metti mano; ſed eſt à fide excludere, ac inimicitiam, & bellum indicere, ita vt diffidatus in fide diffidantis, amplius non confidat, ſed ab eo omne malũ ſemper expectet; quod Hiſpani particulares ſuos mores, & regulas obſeruantes dicunt: Torno vos en l'amiſtad, & reſtituo vobis amicitiam, text. & Gloſ. Gregor. Lopez part. 7. tit. 11. l. 1. & 2. ita etiam omnes Doctores vbique, præſertim Alber. in l. ex hoc iure nu. 9. ff. de iuſtit. & iure, & Guid. Pap. d. deciſ. 191. nu. 2. & ibi etiam adnotatio Matthæi, ex quibus apertè liquet, quod Io. Andr. Hoſtienſ. Bald. & Iſern. & per conſequens omnes alij, qui poſtea illos ſunt ſimpliciter ſecuti, non ſint contra communem, ſed omninò ſint pro ea, vt prædiximus.

Felyn. in d. cap. 1. extra de homicid. dicit hæc verba; Nota ibi per induſtriam, & inſidias, quod exponitur, & proditoriè, puta quando aliquis vnum habet in verbis, & aliud in corde, &c. exiſtimant quidam Felyn. voluiſſe, quod ad hoc, vt quis proditoriè occidere dicatur, ſatis ſit, ſi faciat per induſtriam, & inſidias, iuxta verba illius text. nec oporteat adeſſe amicitiam.

Sed fallũtur, quia (vt expreßé patet ex eius verbis) vera mens Felyn. fuit dicere, quod pœna illius conſtitutionis compræhendat, etiam proditoriè interficientem, quia militat identitas, imò maioritas rationis, cum in proditione vltra propriam ipſius qualitatem, quæ conſiſtit in credita, & ſimulata amicitia, vt dictum eſt, compræhenditur etiam induſtria, & inſidiæ, de quibus ibi, vt latius mox dicetur; & quod mens Felyn. fuerit hæc, indicant expreſſè omnia exempla, & auctoritates, quas ipſe ibidem adducit; omnes enim ſunt in terminis veræ proditionis, iuxta mentem Bart. & aliorum; & inſuper omnes alij Doctores, ſic illum exaudierunt: nam paſſim citant eum pro communi opinione, prout etiam faciunt de Hoſtienſ. Ioan. Andr. Bald. & Iſern.

Vel etiam dici poteſt, quod mens Felyn. fuerit, quod ad hoc, vt ſit locus diſpoſitioni illius text. non ſolum debeant concurrere ſimplices inſidiæ, ſed etiam debeat concurrere cum eis, qualitas ipſa proditionis, ita vt text. loquatur de induſtria, & inſidijs proditorijs, non autem de alijs non proditorijs, quaſi plus ſit à S.P. dictum, & minus in text. ſcriptum, quod mihi videtur voluiſſe Alex. in conſ. 145. nu. 5. vol. 7. quod conſ. eſt in hac materia celeberrimum. Verum magis placet ſenſus præcedens, tum quia planior, tum quia verior: nam videmus communem opinionem Doctorum, ac praxim eſſe, vt etiã ſi non concurrat qualitas proditionis, ſed tantum conſilium, ac propoſitum occidendi, & diligens, & cauta obſeruatio; (in his enim conſiſtit ſubſtantia induſtriæ, & inſidiarum, vt iam dicemus) illa conſtitutio ſibi locum vendicet, vt teſtantur omnes, ſed enixius Couarr. lib. 2. variar. reſol. cap. 20. nu. 7. in fin. Præterea ſatis mancus profectò fuiſſet S.P. cum volens concurrere etiam proditionem, nihil de ea meminerit. Quod ſi quis dicat: non meminit, quia bene ſciebat in induſtria, & inſidijs contineri ſemper proditionem: Ego reſpondebo, hanc ſuppoſitionem eſſe falſam, & verè ab ea pendet omnis error; ſed pro nunc relinquens diſputationem, tutius ac melius reſpondebo, quod ſi vera eſt talis ſuppoſitio, ego habeo intentum: nam certiſſimum eſt ex Bart. & omnibus alijs, frequentius proditionem tũc eſſe, cum adeſt amicitia, & non aliter. & per conſequens idem erit in induſtria, & inſidijs, vt ſcilicet poſtquam in eis, attenta ipſa ſuppoſitione, ſemper continetur proditio, ſemper etiam in eis adſit amicitia, & non aliter.

Couarr. lib. 2. variar. reſol. cap. 20. nu. 7. verſ. tandem, in fin. expreſſè tenet contra Bart. & ſequaces, dicens, quod ad hoc, vt homicida dicatur proditorius, ſufficiat commiſſum fuiſſe homicidium, per induſtriam inſidioſam; puta (inquit) ſi quis, etiam inimicus à tergo vulnerauerit; citat pro ſe Felyn. in d. cap. 1. extr. de homicid. citat text. in eodem cap. 1. & (quatenus pertinet ad hiſpanos) citat legem Regiam Hiſpaniæ; ſecuti ſunt (pro eo, quod nos hactenus videre, & obſeruare potuimus) ſolum alij duo, nempe Petr. à Plaza, ſimiliter Hiſpanus in epitom.

epitom. de delict. lib. 1. cap. 21. nu. 2. vers. ipse tamen, & Farinac. in d. q. 18. nu. 76. in fin.

Quò ad Felyn. iam ostendimus eum esse pro Bart. nec dubium est, ita communiter exaudiri.

Quò ad text. in d. cap. 1. intentio ipsius Couar. in eo minimè probatur, dicit enim tātummodo, quod qui per industriam, & insidias hominem occiderit ab Ecclesia sit auellendus: & sic de proditione nihil; nec ipse Couarr. aliter probat, quod ille text. loquatur de proditione, nisi auctoritate Felyn. qui tamen est contra eum, prout etiam est contra eum exemplum Ioab, quod pro se adduxit in principio dicti nu. 7. nam Ioab occiderat Abner, & Amasam non tantum per simplices insidias, vt Couar. refert, sed etiam proditoriè, quia sub pacis, & amicitiæ nomine, vt apertè cantat text. in 2. Reg. 3. à nu. 20. vsque ad 31. & text. in 3. Reg. 20. nu. 9. ibi: Dixit itaq; Ioab ad Amasam, salue mi frater, & tenuit manu dextera, mentum Amasæ, quasi osculans eum; & iam reperio, quod aliqui Doctor. citauerint historiam Ioab, pro opinione Bart. vt fecit Gregor. Lopez part. 7. tit. 2. in princ. glos. 6. & etiam ipse Petr. à Plaza loc. cit. nu. 5. & Vinc. Ferrarot. d. §. 40. nu. 11. & 12. qui omnes expressis verbis dicūt, quod Ioab fuerit proditor, quia viros illos sub amicitiæ nomine interfecerat; sanè mirandum est, quod Couarr. vir alioqui oculatissimus in tam manifestum errorem inciderit, vt nūquam oportunius dici queat, Homerum dormitasse: Error autem in eo præcipuè consistit, quod non inuestigato, neque cognito prius, quid sit industria, & insidiæ, dixit, quod vbi est industria, & insidiæ, ibi semper, & indistinctè adsit proditio, & sic supposuit illud, de quo principaliter dubitabatur; & profectò falsissimum est eiusmodi suppositum: aliud enim industria, & insidiæ, aliud proditio, hæc non potest esse sine illis, sed illæ bene possunt, sine hac, Menoch. loc. cit. nu. 24. & sequ. Simile habetur in l. 3. §. aliud ff. de incend. ruin. naufr. vbi: aliud esse rapi, aliud amoueri, palam est; siquidem amoueri aliquid, etiam sine vi potest, rapi autem sine vi, non potest: In summa (quatenus huc pertinet) industria, & insidiæ, genus; proditio, species, Alber. Bologn. in tract. de lege, iure, & æquitate cap. 18. nu. 24. vbi dixit, quod verbum insidiari referatur ad omnia iniuriarum genera.

Industria (quò ad hanc materiam) est data opera, & propositum, Doctor. in d. cap. 1. & insidiæ, si etiam ethymologiam attendamus, est dolosa expectatio, ad aliquem aggrediendum; à verbo insidere, hoc est, in & super loco sedere; si verò solum attendamus frequentiorem, in hac materia significatum, ad quem, per translationem, vox ipsa protracta est, insidiæ est dolosa, ac diligens obseruatio ad nocendum, vt sensu ipso voluit Clar. loc. cit. nu. 9. Menoch. loc. cit. nu. 27. & 28. & Blanch. loc. citat. num. 188. ibi, important machinationem: Proditio verò est itidem dolosa obseruatio, ad lædendum; sed cum adiuncto, propter quod distat à genere, scilicet sub nomine, & simulatione amicitiæ, pacis, fidelitatis, &c. Molitur damnum quis in aliquem vtitur dolo, machinatione, diligentia; obseruat loca, tempora, occasionem, insectatur vestigia, quærit opportunitatem; non tamen ad extremum vsque nequitiæ gradum progreditur, vt dum lædere intendit, accipiat pro medio, & instrumēto, amicitiam, fidem, &c. hic insidiosus tantum est, nōdum proditor: tum verò accipit' pro medio, & instrumento amicitiam: iam progressus est ad eum gradum, iam etiam proditor factus est: Sic hostes, insidiatores tantum sunt, non etiam proditores, quāuis habeant apud nos exploratores, qui eis arcana nostra denunciant: ipsi verò exploratores, præter quam quod sunt insidiatores, sunt etiā proditores.

10 Item insidiæ possunt esse, & occultæ, & manifestæ, text. optim. per quem iudicio meo, tollitur omnis difficultas in l. liberi (ibi insidijs q; eum, vel clādestinis, vel manifestis appetierit) C. de inoffic. testam. quem text. nunc reperio, (& quidem cum gaudio) ad hoc allegatum etiam fuisse à Blanch. loco iam citato: proditio verò non potest esse, nisi occulta, vt ex prædictis; Item insidiæ non solum in homines, sed etiam in animalia irrationalia §. mitiores ibi, Abigei, quibus est cura alienis insidiari animalibus, & iumentis, auth. de nupt. & Virgil.

Insidias auibus moliri.

Proditio autem solum in ipsos homines, cum in ea sit opus simulatione, amicitiæ, fidei, &c. Item insidiæ in amicos, & in hostes, vel inimicos: proditio tantum in amicos, atque etiam insidiæ tam bonæ, licitæ, honestæ, & laudabiles, text. optim. qui ab omnibus allegatur in canon. Dominus 23. q. 2. & in canon. vtilem 22. q. 2. & Iosue 8. quam etiam, malæ, illicitæ, turpes, & execrandæ, d. §. mitiores, ibi, si insidias se passam à viro probet, circa ipsam salutem, aut venenis, aut gladio, aut per alium aliquem talem modum; (multæ namq; hominibus ad malitiam viæ sunt,) & in §. aliud quoque capitulum, auth. vt cum de appell. cognos. ibi, vitæ parentum suorum, per venenum, aut alio modo insidiari tentauerit, & in §. iustum eod. tit. ibi, si venenis, aut maleficijs, aut alio modo parentes filiorum vitæ insidiati probabuntur, & in l. necessarios §. fin. ibi, vbi quis incuria necatus est, vel Medici insidijs ff. ad Syllan, sed proditio semper est mala, illicita, turpis, execrāda, etiam si in hostes, (si quando cum eis pax, aut fœdus, aut amicitia inita fuerit) canon. noli §. fides 23. q. 1. Iosue 9. nu. 15. & 19. & 3. Reg. 2. nu. 9. hinc Petr. Bellin. in tract. de re milit. tit. 14. nu. 3. ait; Insidijs quæ nihil habent perfidiæ, vti fas est, & decet; tum deinde; Ingenio atque armis pugnetur contra hostes, dolis etiam, si nihil habeant fraudis, neque perfidiæ, cum in ijs nihil esse possit virtutis, & gloriæ; Idem quoque voluit Iul. Ferret. in tract. de re nauali num. 22. & eiusdem mentis fuisse videtur Franc. Arias in tract. de bello, & eius iustitia nu. 193. hinc etiam Vlisses apud Ouid. dum contendit cum Aiace, iactat se ipsum, sponte sua, & gloriatur, quod insidias in hostes exercuerit, ait enim.

Hostibus insidior.

Sed obiectum ab Aiace crimen proditionis in Palamedem, adeò tanquam nefarium, & ignominiosum, abominatur, vt cum se aliter defendere non possit, dicat, si crimen fuerit, omnes Græcos in eo partem habuisse.

vobis quoque digna pudore
Obijcit, an falso Palamedem crimine turpe est.
Accusasse mihi? vobis damnasse decorum?

Ergo

Ergo (vt conſtat ex prædictis) inſidiæ, eſt nomen generale, complectens ſub ſe omnem machinationem, ac doloſam obſeruationem ad lædendum; quarum (quatenus ad caſum noſtrum) duæ ſunt præcipuè ſpecies, vna earum, quę fiunt ſub nomine amicitiæ, pacis, &c. & hæc ſpeciali nomine, dicitur proditio (vt probatum eſt) quandoq; tamen appellata eſt nomine generis inſidiæ d. §. mitiores, d. §. aliud quoque capitulum, d. l. neceſſarios §. fin. ſed tunc tãtum, id factum eſſe obſeruauimus, cum ſubiecta materia clarè demonſtrat, quod agatur de proditione, vt in dictis iuribus, in quibus tractatur de poculis venenatis, vel ſimilibus, à parentibus, aut à liberis, aut à Medicis propinatis, quod eſſe non poteſt, niſi ſub ſimulatione amicitiæ, vel officij; altera verò inſidiarum ſpecies eſt earum, quæ non fiunt ſub nomine amicitiæ, fidelitatis, &c. & hæc non habet ſpeciale nomen, ſed vocatur, nomine generis, inſidiæ, d. canon. Dominus, & Ioſue 8. cum alijs ſupra citatis: igitur verbum inſidiæ accipitur, & in genere, & in ſpecie, vt adoptio, cognatio, inſtitutio, iuriſdictio, & alia multa in iure l. 1. ff. de adopt.

Hæc ſi Couarr. animaduertiſſet, vtique nũquam dixiſſet probari in d. cap. 1. de homicid. quod vt homicidium dicatur proditorium, ſufficiat commiſſum eſſe per induſtriam, & inſidias: hic enim vertitur cardo. Quod vt facilius pateat, libet mentem Couarr. per argumentum in hanc formam redactum explicare.

Qui occidit hominem, etiam inimicum clam, & occultè, puta à tergo, occidit per induſtriam, & inſidias.

Qui occidit per induſtriam, & inſidias; occidit proditoriè. Ergo

Qui occidit hominem, etiam inimicum clam, & occultè, puta à tergo, occidit proditoriè.

Maior vera, minor falſa, concluſio falſa, vt ex prædictis: verùm quia ad probandam minorem, citauit Couarr. text. in d. cap. 1. videamus quæſo diligentius, an probet: verba text. ſunt hęc: Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo euelles eum, vt moriatur; vt minor propoſitio Couarr. probetur ex hoc text. neceſſarium eſſet, vt ipſe text. diceret, quod occidens per induſtriam, & inſidias ſit proditor, accedat linceus, quærat & cuncta rimetur, ſi hoc inuenerit in ipſo text. viuat Couar. planè text. non probat aliud, niſi quod qui occiderit per induſtriam, & inſidias, ab altari euelli debeat; Quid autem ſit induſtria, & inſidiæ, & an ſignificent proditionem, & quid ſit ipſa proditio, (his etenim indigebat Couarr. ad probandam ſuam intentionem,) text. ipſe nullo modo declarat: ergo petenda hæc ſunt aliunde; ſed alibi iura, & Doctor. dicunt, quod induſtria ſit data opera, & inſidiæ, doloſa obſeruatio ad nocendum; & ſint nomina generalia, & poſſint eſſe inſidiæ occultæ, & manifeſtæ; proditoriæ, & non proditoriæ; & quod proditio tunc tantum ſit, cum adeſt credita, & ſimulata amicitia, fides, &c. Ergo ſic ſunt intelligenda hæc verba in hoc text. & non aliter: Ponamus enim quod verbum, per inſidias, in hoc text. accipiatur in ſpecie, & ſignificet proditionem, vt in d. §. mitiores, & in alijs ſuperius allegatis, & ſic text. loquatur tantum de homicidijs proditorijs, proutforte voluit Alex. d. conſ. 145. nu. 5. vol. 7. (quod tamen eſt falſiſſimum, vt clarius mox patebit) nonne intelligendum eſſet. prout alibi Doctor. & iura volunt, hoc eſt, quando intercedit ſimulata amicitia? Ponamus item quod text. non dixiſſet, per inſidias, ſed dixiſſet per proditionem, non tamen declaraſſet, quid per proditionem intelligeret, nonne idem? Quoquò itaque ſe vertat Couarr. intẽtionem ſuam, & minorem argumenti propoſitionem, ex hoc text. non probabit in æternum: ergo concluſio falſa.

Cæterum verus ſenſus huius text. hic eſt, per induſtriam, & inſidias, hoc eſt, data opera, & ex dolo.

Primo probatur ex communi opinione Doctor. de qua præcipuè ipſe Couarr. d. nu. 7. in fin. vbi citat multos.

Secundo ex praxi, vt per eundem ibidem.

Tertio ex text. Numer. 35. nu. 13. & ſeq. & ex text. Deuteron. 19. nu. 14. & ſeq. per quos apertiſſimè declaratur text. Exod. 21. nu. 14. ex quo text. hic ad verbum, tranſcriptus eſt.

Quarto ex gloſ. ordin. Nicol. de Lyra in d. text. Exod. in verbo induſtriam, & in verbo, & per inſidias.

Quinto, & vltimo ex Concil. Trident. ſeſſ. 14. de reformat. cap. 7. ibi, qui ſua voluntate, & ibi, non ex propoſito, ſed caſu. Quæ loca (rogo) videantur, nam ſedabunt animum.

Ex his quoque reſponſum ſit Petro à Plaza, qui tamen in libro meo mendoſiſſimus eſt, vt parum ſibi conſtare, imò expreſsè contradicere videatur.

Sit etiam reſponſum Farinacc. qui vt multa falſa ſuppoſuit, ſic multos quoque falſò allegauit.

Sit denique reſponſum Decian. qui in d. cap. 29. nu. 19. in fin. inter plurima, quæ attulit pro communi opinione, expuit hæc pauca verba; & pariter dicimus proditoriè quem interficere, quando incautum, & de retro offendit, ſed nihil allegauit, nec expreſſit, vtrum intelligeret de amico, vel inimico; veruntamen vtcunque ſit, ipſemet poſtea paulò inferius, verſ. ad hoc autem nu. 24. ſe correxit, vel potius declarauit ſequendo Bart. & communem.

11 Item ſit ſublata ex his illa oppoſitio; proditio in genere, & in ſpecie; in genere, ſiue ab amico, ſiue ab inimico, & procedat opinio Couarr. in ſpecie, ſi ab inimico tantum, & procedat communis. Nam (vt diximus) proditio ſpecies eſt. genus verò, inſidiæ; & ſi datur proditio in genere, non datur, vt cõprahendat caſus, in quibus non adeſſet ſimulata amicitia, fides, &c. Hoc enim eſt impoſſibile, & tãtum pertinet hoc ad inſidias: ſed datur, vt tanquam genus ſubalternum comprahendat ſub ſe omnes illas ſpecies, in quibus adeſt læſio ſub nomine amicitiæ; multas namq; ſpecies proditionis conſtituerunt Doctor. præſertim mox citandi, ſed ſemper in eis voluerunt concurrere dictam eſſentialem qualitatem creditæ, & ſimulatæ amicitiæ, quam ipſa proditio, ſic in ſubalterno genere ſumpta, ſemper ſecũ habet, ac ſemper in ſingulas ſuas ſpecies æqualiter transfundit; Præcipuè verò ipſius proditionis ſpecies, ſunt illæ duæ, quas primus omnium conſiderauit Bart. in d. verb. rebellis, dum dixit, quod ſi proditio eſt contra Principem, vel Rempublicam dicitur, vno vocabulo, proditio, ſine adiuncto; ſi verò cõtra priuatos, non dicitur proditio, ſed crimen aliud

aliud proditoriè factum, puta homicidium proditorium, seu proditoriè perpetratum; ad quod sine dubio respexit, & certè non sine mysterio ipsa sacra maiestas, dum in hoc indultu dixit: vulneris proditoriè illati, constat enim ex hoc, quod locuta sit secundum mentem, & morem Iurisconsultorum, non autem ipsius vulgi: hi sunt Doctor. qui Bart. in hoc expressius subscripserunt, & alias quoque proditionis species consideraruut.

Gregor. Lopez d. part. 7. tit. 2. l. 1. in summario, & in verb. llamado trayzion, vbi optime.

Paris de Puteo de re milit. verb. duo milites nu. 5.

Hieronym. Gigas de crim. læsæ maiestat. par. 2. q. 1. nu. 6. & 7.

Niger ad Campag. loc. cit. nu. 30. & 31.

Blanch. loco citato nu. 193. & 194.

Bursat. d. conf. 147. nu. 38. lib. 2.

Decian. d. cap. 29. nu. 2.

Marc. Gribald. loco citato nu. 16.

Conrad. Brun. d. tract. de seditios. num. 11. & 12. vbi etiam dicit, quod in priuatos appellatur perfidia.

Vinc. Ferrarot. d. §. 40. nu. 11. & 12.

Præterea fit sublata ex his illa alia oppositio: Proditio propriè, & impropriè, strictè & largè, vt dixerunt Gregor. Lopez, & Conrad. Brun. locis modo citatis; nam hi intellexerunt propriè, & strictè, proditionem illam, quæ est in Principem & Rempublicam, impropriè, & largè, quæ in priuatos; sed semper voluerunt, vt in omnibus adsit essentialis qualitas simulatæ amicitiæ. Quo verò ad Foller. qui in d. cap. item statuimus nu. 14. dixit impropriè, & largè esse, secundum opinionem Couarr. ipse solus est, & errauit cum suo auhore; quatenus autem idem Foller. fortè voluerit, vt impropriè sit secundum assertam opinionem vulgi, de quo etiam Gerard. d. singul. 14. & Octau. Vulpell. d. respons. 59. nu. 1. respondebimus inferius.

Vnum tamen hic non erit omittendũ, quod hæc distinctio de proprio, & improprio, quomodocunque se habeat, nobis minime nocet, cum simus in exceptionibus indultus, in quibus verba sunt propriè, & strictè intelligenda, vt in terminis refert Foller. in commento indultus anni 1554. col. 6. ibi, respectu verò casuum exceptorum, dicetur odiosa, & sic strictè interpretanda, & D. de Franch. decis. 403. nu 11. vbi ita iudicatum.

Tandem ex his sublata sit, & illa alia oppositio deducta ex his, quæ dicuntur à Doctor. præsertim à Felyn. in d. cap. 1. de homicid. scilicet proditoriè esse, quando sub nomine amicitiæ, & quando sedes in mensa, &c. sunt exempla, quæ non restringunt regulam: nam sunt quidem exempla, sed data super regula Bart. in qua expressè dicitur, quod qui est inimicus, quamuis à tergo, vel aliter occulte percutiat, non sit proditor.

Quò ad legem Regiam, quam ad comprobationem suæ opinionis, citat Couarr. nos ob defectum librorum, nequiuimus videre legem ordinariam à Couar. & alijs, ad id citatam: vidimus tamen legem partitarum, hoc est part. 7. tit. 2. de las trayziones l. 1. & quidem est pro nobis, quia solum dicit, quod vox hispana trayzion, significat proditionem contra Principem, & Rempublicam, vox autem Aleue, (quidam dicunt Aleuosia) cõtra priuatos, quò ad reliqua, dicta lex nihil habet contra ius commune: Interrogauimus tamen de lege ordinaria doctissimos viros hispanos, Iureconsultos fide dignissimos, nunc recens ad nos inde profectos, & generaliter responderunt hispanam legem esse pro nobis, quod eo libentius credimus, quia Couar. & Plaza dum ipsam allegant, vtuntur his verbis, perpensa lege, &c. vnde licet suspicari, quod lex illa non ita expressè loquatur, sed ab eis per interpretationem ad hũc sensum tracta fuerit, Gomes tamen, quamuis teneat contra Couarr. videtur velle, quod lex loquatur expressè.

Sed vtcumque sit, quid quæso commune habet lex hispana cum hoc indultu, si illa, condita verbis hispanis tantum ad hispanos, hic veró verbis latinis ad Italos tantum pertinet? ita expressè voluit Gomes. Doctor hispanus loc. citat. & videtur secutus Eman. Suar. similiter hispanus eod. cit. loco.

Adde quod imò ipsa lex nobis faueat, quia cum sit ius singulare, arguit ius commune esse in contrarium.

Nec dicatur hoc argumentum non valere in legibus Hispanis, eo quod totum ferè ius commune sit translatum in eam linguam: nam hoc procederet in illis legibus, quæ verè sunt translatæ; non autem in correctorijs, qualis hæc asserta lex, quæ expressè est contra ius commune, & ideò non potest dici translata, sed lex noua, & correctoria.

Item nec opponatur, quod occasione dictæ legis adsit etiam, apud ipsos Hispanos, communis vsus loquendi, vt quando inimicus à tergo percusserit, proditoriè fecisse dicatur, & propterea indultus ibi conditus, sit ita intelligendus, cum Princeps Hispanus propter consuetudinem, hanc mentem habuisse præsumatur, vulgat. §. asinam, & l. si seruus plurium §. fin. ff. de legat. 1. & l. semper in stipulationibus ff. de regul. iur. cum concord. & verba intelligi debeant secundum mentem proferentis ijsdem iuribus, & cap. intelligentia, & cap. præterea de verbor. signific.

Siquidem ita respondetur: communis vsus non est super verbo latino, proditoriè, de quo in indultu, sed super vulgaribus verbis hispanis, à trayzion, vel aleuosamente, ergo hæc verba hispana debent intelligi secundum ipsam consuetudinem; non autem verbum latinum proditoriè.

Quod si replicetur cõmunem vsum esse, etiam super verbo proditoriè, quia quod hispani soliti sunt dicere vulgari sermone, á trayzion, vel aleuosamẽte, id ipsum semper ijdem, latinè loquentes dicere consueuerunt proditoriè (neque enim aliter vertere potuerunt,) & sic vsu factum est, vt verbum proditoriè significet idem, quod ipsa vulgaria verba, quod quidem fieri potuit: nam licet priuatus homo non possit mutare significationem verborum à iure traditam l. labeo in fin. ff. de suppell. leg. Consuetudo tamen communis, vel ipsius tantum Principis potest, vt ibidem, & in l. 3. ibi hodie propter Imperatorum vsum, vbi glos. & in l. legata, ibi, posterior ætas recepit, vbi etiam glos. eod. tit.

12 Primò respondetur, quod talis vsus super verbo proditoriè est probandus, non enim præsumitur, cũ sit facti, vt in terminis dixit Gerard. loc. cit. nu. 7. & 8. vbi ad hoc citat Soccin. Sen. in l. Gallus §. si eius nu. 6. ff. de liber. & posthum. qui verè optime loquitur,

tur, & ſine dubio eſt de mente omnium, vt latè teſtatur Maſcard. concluſ. 329. num. 2. & per totum tom. 1. & tanto minus præſumitur, quia diſpoſitio iuris eſt expreſsè in contrarium: neque enim verum eſt, quod cum in ſermone latino non reperiatur vox, quæ ſignificet id, quod illa verba vulgaria, neceſſe fuerit, vt Doctores Hiſpani latinè loqui volentes, vſurparent verbum proditoriè, nam poterant pluribus verbis, mentem ſuam, & vim vulgarium vocabulorum explicare; potius quàm verbum proditoriè, contra iuris diſpoſitionem vſurpare, vel melius poterant licitè vti iiſdem vocabulis vulgaribus, ſic groſſo modo, (vt Doctores dicunt) in latinum conuerſis; ita enim iuſſit Modeſtinus in l. 1. vbi text. ad hoc inſignis ff. de excuſat. tutor. Bartol. in l. qui filiabus in fine ff. de teſtament. tutor. & Angel. Aretin. in §. qui filiabus in fine, inſtit. qui teſtam. dar. tut. poſſ. & ita etiam ſæpius obſeruarunt, vel ipſi quidem Iuriſconſulti, & Imperatores, & Summi Pontifices, vt patet in l. 1. ff. de var. & extraordin. cog. ibi, ſi (vt vulgari verbo impoſterum vtar) exorcizauerit, & in tit. de Maiuma C. lib. 11. & de Salgamo lib. 12. & in cap. vnico in princip. quibus modis feud. amitt. titul. 1. ibi, Item ſi fidelis cucurbitauerit Dominum, id eſt eum vxore eius concubuerit, & in tit. de tregua, & pace, extr. & in extrauag. commun. eod. tit. & in tit. de torneamentis, extr. & in cap. 1. ibi deteſtabiles illas nundinas, vel ferias, quas vulgò tornamenta vocant, & in extrauagant. Ioannis XXII. eod. tit. de torneamentis, & in cap. 2. de conſangu. & affinit. ibi puellam affidauit. Idem probatur in cap. præterea 2. de iurepatronat. & in clement. quoniam §. final. de vita, & honeſtat. clericor. in clement. 1. §. ſtatuimus de ſtatu Monach. & alibi paſſim; ſed quid opus eſt verbis? nonne videmus idem feciſſe ipſoſmet Hiſpanos in ſuis voluminibus, dùm dixerunt Hidalgum, Maioratum, Aleuoſiam, & Aleuoſe, & Reptare, & ſimilia? nonne etiam Tiraquell. & alij Saiſitus, & Saiſire? Denique id iuris præceptum eſt, vt paulò ſuperius probauimus. Nulla ergo ratio, aut neceſſitas cogit, vt dicamus, talem vſum inductum eſſe ſuper verbo proditoriè.

Secundo ſic reſpondetur, eſto quod ſuper verbo proditoriè adſit ibi talis vſus, non propterea ſequetur, hunc noſtrum Indultum eſſe, ita intelligen-
13 dum: ſiquidem Princeps tunc præſumitur loqui ſecundum conſuetudinem loci ſui, cum dirigit ſermonem ad homines eiuſdem loci, ſecus verò cum ad alias nationes; tunc enim præſumitur loqui ſecundum mentem iuris communis, & ſecundum conſuetudinem, quam idem ius commune apud omnes vniuerſaliter induxit, argument. text. in cap. 1. de reſcript. in ſexto, in cap. Abbate §. hic autem ſenſus de verbor. ſignificat. & in canon. erit autem lex 4. diſtinct. & videtur fuiſſe de mente Anton. de Butr. in prohem. decretal. num. 41. verſic. quod intelligo; faciunt ea, quæ habent Doctor. poſt Bartol. in vulgat. §. ex non ſcripto, & in vulgat. l. de quibus, & in l. 1. C. quæ ſit long. conſuetud. & in rubr. extr. eodem, dùm in multis quæſtionibus ſemper ſupponunt, atque concludunt, quòd conſuetudo non ſe extendat ad exteros, nec vnquam egrediatur fines loci ſui; & non ineleganter iudicio meo, hic dici poteſt, quod Princeps habeat duplicem conſuetudinem, alteram particularem locis ſui, alteram verò vniuerſalem omnium aliorum locorum, per legem communem, (quæ ſemper loquitur) inductam; & vtramque conſuetudinem ſemper pariter vigere in eius mente; (non enim propter ius municipale obliuiſcitur iuris communis, cum dicatur illud ſemper habere in ſcrinio pectoris,) & ſic in legibus condendis, alijſque rebus gerendis, eum vti in loco quidem ſuo, conſuetudine ſua particulari; in externis verò conſuetudine ſimiliter ſua vniuerſali: quod ſi aliter diceremus, nempè Principem præſumi ſemper loqui indiſtinctè, quò ad omnes ſecundum conſuetudinem loci ſui, vtique ſequerentur multa abſurda; Totum enim ius commune diceretur vniuerſaliter correctum, eius interpretatio dependeret vniuerſaliter à conſuetudine vnius loci; leges quas Princeps pro externis populis conderet eſſent incertæ, & captioſæ, contra text. in d. cap. Abbate, & in dicto canon. erit autem lex; ipſe autem Princeps, aut iniqui, aut imprudentis, & oſcitantis nomen acquireret, & alia eiuſmodi, videndus eſt omninò Romanus in l. 1. §. fin. nu. 14. ff. de verbor. obligat. & Felyn. in rubr. de conſtit. nu. 7. qui decidunt hunc articulum ferè in terminis pro nobis.

Tertio ſic etiam reſpondetur, in re dubia melius eſt verbis edicti ſeruire inquit Iuriſconſult. in l. 1. §. ſi is qui nauem ff. de exercit. act. & gloſ. ibi, nota mirabile verbum, in dubijs ſtandum eſſe verbis legis, Bald. autem ibidem ſimiliter adnotauit, quòd vbi non apparet de mente legiſlatoris, inhærendum ſit verbis, nec vnquam ab eis recedendum, & quòd id faciat pro ſtatutis, & priuilegijs, vt etiam in cap. porrò de priuileg. Adeoque vera, & egregia viſa eſt omnibus, hæc Bald. doctrina, vt inſerat nunc incedat inter gloſſas Accurſ. Ergo hic indultus eſt omninò intelligendus ſecundum ius commune, non autem ſecundum aſſertum loquendi vſum Hiſpaniæ; quatenus tamen adeſſet, nam ſi non adeſt, vt à principio etiam ex authoritate Hiſpanorum innuimus, ceſſat omnis difficultas.

Sumpta occaſione ex ipſa conſuetudine Hiſpanaſ, erigitur á quamplurimis contra nos alia ſimilis oppoſitio de aſſerta conſuetudine noſtra; dicunt enim adeſſe etiam apud nos eandem conſuetudinem, cum vulgò hic dici ſoleat, vulneraſſe à tradimento, qui à tergo, vel ex occulto loco vulnerauerit, etiam ſi ſit inimicus, & propterea (ſubdunt) verbum proditoriè, in indultu, eſſe intelligendum ſecundum hanc noſtram conſuetudinem, ex regul. text. in dicto §. aſinam, cum mille concord. & ex Bartol. & alijs diuerſis in locis, præſertim in l. omnes pupilli ff. de iuſtitia, & iure, & in rubrica de oper. nou. nunciat. & propius ad hanc materiam, ex gloſ. in cap. nonnulli, verbo vltra duas dietas, de reſcript. extr. & in cap. ſtatutum §. cum autem actor, verbo vnam dietam, eodem titulo in ſexto, & in cap. præſenti §. loca, verbo ſpecialiter, de præbend. in ſexto, & ex Doctor. iiſdem in locis, præſertim in d. cap. nonnulli, vbi longa additio ad Panormit. idq; per text. apertum ſecundum omnes in d. §. loca, & in cap. ex literis 1. de ſponſal. Addo ego alium text. fortè meliorem, cum loquatur in terminis indulgentiæ, ſeu diſpenſationis in cap. quod dilectio de conſangu. & affinit. & in proprijs ter-

minis proditionis, sic voluisse videtur Gerard. loc. cit. qui non habuit aliud refugium, nisi quòd talis vsus debeat probari, vt ibi per eum; & Octauian. Vulpel. loco citato num. 1. qui nihil respondit, nisi quod casus eius non erat à tergo, sed à fronte; & videtur idem voluisse Foller. in d. cap. item statuimus nu. 15. qui solum distinxit, aut in materia larga, aut in stricta.

14 Primo respondetur: posito quòd verum sit, adesse hic talem loquendi vsum, non tamen propterea dicendum erit, indultum esse, ita intelligendum; quia quod dicitur, verba legis, statuti, priuilegij, beneficij, &c. esse intelligenda iuxta vulgarem vsum loquendi, procedit quando lex concepta est eadem lingua, & ijsdem verbis, super quibus adest ipse vulgaris vsus; non autem quando diuersis.

Primò probatur, quia omnes linguæ inter se sunt diuersæ, & significatio vocabulorum non potest mutari, nisi per consuetudinem d. l. labeo, cum concord. consuetudo autem, (vt diximus) suos fines egredi non debet.

Secundo probatur, quia nulla lex, aut Doctor loquitur de diuersa lingua, & tam ratio prædicta, quàm frequens vsus, & experientia probat, præsumendum esse, quod loquantur de eadem.

Tertio probatur, quia Bald. in l. lege duodecim tabularum num. 7. C. de legit. hæredit. docuit, quod verba prolata sermone literali interpretanda sint, secũdum artem literatorum; prolata verò sermone vulgari, secundum sensum vulgarem; & idem voluit in cap. vnic. nu. 6. vers. in contrarium arguitur, de success. feud. & eum fidelissime semper secutus est Alex. vbiq; præsertim in l. stipulatio ista habere licere §. hæc quoque (forte debet allegari §. ij qui) in fin. ff. de verbor. obligat. & in cons. 2. nu. 54. & seq. & cons. 9. nu. 4. & cons. 82. nu. 4. vol. 1. & in cons. 26. nu. 11. vol. 3. & in cons. 37. nu. 18. vol. 6. secutus etiam est Benedict. in vulg. cap. Raynutius verb. eidem impuberi nu. 26. & Cotta in singul. incipiente, verba prolata, & Couar. variar. resolut. lib. 3. cap. 5. nu. 1. si Doctores prædicti nolũt intelligi verba latina secũdum sensum vulgarem, neque è conuerso; vera est igitur nostra conclusio.

Quarto probatur, quia Bart. in l. si quis filiabus ff. de testam. tut. dixit, quod verba testamenti idiotæ in scriptis per Notarium redacti, sint intelligenda secundum interpretationem Iurisconsultorum, & vsum linguæ latinæ, non autem secũdum vsum vulgarem, ita exaudierunt eum, & secuti sunt concordissime omnes Doctores, præcipuè verò Alex. & alij modo citati, & Soccin. Sen. in vulg. l. Gallus §. si eius num. 5. in fin. qui licet subdistinguat, eius tamen distinctio, conclusionem nostram magis confirmat, vt nunc dicetur. Ergo.

Quinto probatur, quia cum contigisset Accursio in §. cum igitur verb. filios, auth. de non elig. secund. nub. vt consideraret differentiam, quam in latino sermone, lex induxit super verbo filij, & verbo liberi, de qua in l. si quis filiabus, & l. seq. ff. de testam. tut. & in §. si quis filiabus, instit. qui testam. dar. tut. poss. statim ipse Accurs. determinauit eam differentiam in vulgari lingua, non esse obseruandam, (intellexit autem vulgarem hanc nostram vernaculam, vt vulgo intelligunt omnes) secutus est Bartol. licet de ipsa glos. non meminerit in d. l. si quis filiabus, vbi de mente glos. in eadem l. positæ, atque illam declarando posuit hæc verba: Ista varietas dicendi est in sermone latino, non in vulgari locutione: secuti sunt deinde omnes Doctores post Bart. sine vlla cõtradictione. & Angel. Aret. in d. §. si quis filiabus, expresse ad hoc meminit de ipsa glos. in d. §. igitur. Item cum similiter contigisset Bart. in l. si quid earum in princ. ff. de leg. 3. vt consideraret differentiam, quam in latino sermone facit lex inter emere, & comparare, ita scripsit; Ista differentia inter emere, & comparare in vulgari locutione non cadit, nam emere, non vulgarizatur alio modo, quàm comparare, ideò in dictis restium, & dictis vulgarium non admitterem istam distinctionem, sed in legibus, & statutis cõditis à peritis, istam distinctionem admictimus; simile dicam in differentia, quę fit inter appellationem filiorum, & liberorum l. quod si nepotes supra de testam. tut. nam in vulgari illa differentia nõ admictitur, vt ibi glos. dicit, & ibi dicemus: hanc Bart. doctrinam amplexati sunt postea Doctores omnes sine scrupulo, expressius autem ij, quos pauló ante citauimus; quibus etiam addendus est Alciat. in l. liberorum col. mihi 7. in fin. vbi optime.

Ex quibus claré constat, quod communis vsus loquendi linguæ latinæ, non sit seruandus in lingua nostra, & sic è conuerso, vt autem rem ipsam propius attingamus, libet exempla Doctor. aptare ad casum nostrum, sed illud animaduertendum, quòd tota vis consistat in dicto verbo liberi, atque in dicto verbo comparare. Igitur quemadmodum nos habemus verbum, figli, quod significat solũ filios, non etiam nepotes, & latini hoc verbum, *figli*, dicunt liberi; sed hoc apud eos denotat etiam nepotes; sic etiam latini habẽt verbum proditoriè, quod apud eos significat illum tantummodo casum, quo quis lædit sub nomine amicitiæ, & nos lingua nostra illud dicimus, *à tradimento*; sed hoc apud nos denotat quoque casum, quo etiam inimicus occulte lædit. Ergo quemadmodum communis linguæ latinæ vsus loquendi super verbo liberi, non seruatur in lingua nostra, super verbo, *figli*, sic etiam communis linguæ nostræ vsus loquendi, super verbo, *à tradimento*, non debet seruari in lingua latina super verbo proditoriè; nec dispar, atque diuersus terminorum, & linguarum vsus quicquam nocere debet, cum par eademq; ratio militet vtrobique. Idem quod de verbo liberi dicatur, & de verbo comparare.

Nec obstat text. in d. cap. quod dilectio de consangu. & affin. dum dicit, quod indulgentia, seu dispensatio, vt homines cuiusdam loci possint cõtrahere matrimonium in sexto gradu, vt ibi, sit intelligẽda secundum vulgarem vsum illius loci, hoc est, vt vtraque persona sit in sexto gradu, non autem, vt vna in sexto, altera in citeriori; quamuis de iure satis sit vnam esse in sexto gradu, per regulam, quoto gradu quis distat á stipire, &c. vt expresse loquitur ille text. vnde patet, quod verba latina intelliguntur secundum vulgarem vsum linguæ nostræ.

Nam respondetur, quod illa verba, sexto gradu, sunt verba communia, vt est possessio, donatio, persona, & alia quamplurima; ideò communia, quia in vtraque lingua, habent eumdem principalem significatum, eumdemque vocis sonum,

licet

licet quò ad vltimas ſyllabas, & inflexiones differant, vt eſt de mente Gloſ. & Doctorū communiter in d. §. hæc quoque, & alibi paſſim; ſi igitur ea verba, ſexto gradu ſunt communia, nihil mirum, ſi intelligantur ſecundū vulgarem vſum linguæ vernaculæ, maximè cum directa fuerint fortaſſe ad noſtrates; faciunt ea, quæ de verbis communibus (licet ad alium ſenſum) docuit Bart. communiter receptus in vulgat. l. centurio. Item amplius dici poſſet, quòd indulgentia, de qua ibi, fuerit concepta lingua noſtra, non latina; & denique in illo textu concurrit etiam alia cauſa, ſcilicet ſcandali vitandi, vt in eodem text. & gloſ.

Neque etiam obſtat text. Gloſ. & Doctor. in d. cap. præſenti §. loca de præbend. in ſexto, cum alijs in contrarium ſuperius adductis, quia verbum dieta, de quo in eis, quò ad ſignificationem, de qua ibi, non eſt latinum, ſed penitus vulgare, aut ſaltem commune, & propterea accipiendum eſt, ſecundum vulgarem vſum.

Item nec obſtat text. in cap. quamuis de verbor. ſignific. quia Præpoſitus, hoc eſt prioratus, curam ſuper alios gerens, vt ibi, eſt nomen commune.

Tandem nec text. in d. cap. ex literis 1. de ſponſal. quia verum eſt, verba contrahentium matrimonium, eſſe accipienda ſecundum communem verborum intelligentiam, vt dicit text. ſed debet accipi de intelligentia eiuſdem linguæ.

Et ſecundum hæc, datur etiam reſponſum omnibus alijs iuribus, & authoritatibus, quæ in contrarium adduci poſſent.

Secundò principaliter reſpondetur, quòd quando dicta regula, de verbis legis, ſecundum vulgarem, & communem vſum loquendi, intelligendis non reciperet aliam declarationem, prout omninò recipere debet hanc, quam in præcedenti reſponſione diximus, tanquam omni iuri, & veritati conſonam; ſaltem recipere debebit hanc aliam declarationem, & limitationem; nempè vt tunc procedat, cum verba non ſunt diſtincta, ſed communia vtrique linguæ, ſecus verò quando verba vnius linguæ ſunt diſtincta, & ſeparata, hoc eſt, diuerſum vocis ſonum habentia, à verbis alterius linguæ, prout ſunt verba hæc, de quibus nos diſceptamus: Proditoriè, & à tradimento. Ita prudenter animaduertit, primus omnium, (vt credo) Soccin. Sen. qui & nobis conceptum præripuit in d. l. Gallus §. ſi eius num. 5. in fine, vbi etiam dixit, quod dicta doctrina Bartol. in d. l. ſi quis filiabus, fortè ſolum procedere debeat, quando eſſet diſtinctus ſermo, non autem quando communis, ex quo Soccin. dicto, multo magis confirmatur præcedens noſtra reſpōſio, & nunc reperio, quòd tacito nomine Soccin. hoc idem tenuerit Felyn. in prohem. decretal. nu. 14. verſ. ſed loquitur in verbis, & videtur fuiſſe de mente Benedict. in d. verb. eidem impuberi nu. 22. & 25.

Tertio principaliter reſpondetur, non eſſe verum, quod adſit apud nos, hic vulgaris vſus loquendi, & profectò eſſet prius de hac re in iudicio diſquirendum, nec induci poſſumus ad credendum, quòd valeat vnquam probari talis vſus, qualis eſſe deberet, vt verè vſus, & conſuetudo dici queat; nam ſi fortè adeſſet, vtique non inter omnes, ſed ſolum inter eos, qui profitentur duellum, quod ſuas habet regulas ſpeciales, vel potius, & veriùs inter idiotas, & fortaſſe non ſemper, ſed tunc tantum, (vt probat experientia) cum ſuperati ſunt, ſtatim enim neſcientes imprudentiam, & ignauiam ſuam aliter velare, allegant inimicum veniſſe à tradimento. Quid quod, quando plures ſunt in actu armorum, & aliquis opportunè inter dimicandum percutit alterum ex inimicis à tergo; dicunt etiam eſſe à tradimento? qua quidem re nihil ineptius, quaſi ſemper teneatur inimicus dicere: Defendas te ab hoc ictu: defendas ab hoc alio, caue oculis, caue cruribus; nulla ergo verè dici poteſt conſuetudo, nullus vulgaris loquendi vſus, ſed ſtultitia, & ineptia, & ideò nulla eius ratio habenda eſt, vt optime docuit Felyn. loco citat. vbi vocat enim vſum inſenſatum, & inſenſatam vulgi aſſertionem ab alijs hominibus magis intelligentibus non receptam; ſecutus eſt, quaſi ad verbum, Benedict. eodem loco citato nu. 22. & 23. & ante eos, (quod etiam ipſe Felyn. aduertit) hoc voluit Bald. in l. 1. nu. 3. C. de ſucceſſ. ædict. dum dixit: nec puto, quod per abuſiuum modum loquendi perſonarum illiteratarum, ſiue vulgarium, verbum prolatum inciuiliter, extendatur; dixerunt autem Benedict. & Felyn. hoc probari in l. ita vulneratus §. occidiſſe ff. ad leg. aquil. & in l. item prætor ff. de ſuis, & legitim. & in l. ſi dictum ff. de euiction. & fortè verum eſt, ſed ſine vlla dubitatione expreſsè probatur in l. quid ſit fugitiuus §. illud ff. de ædilit. ædict. vbi hæc verba: Illud enim, quod plerumque ab imprudentibus (inquit) dici ſolet, eum eſſe fugitiuum, qui nocte aliqua ſine voluntate Domini emanſiſſet, non eſſe verum. Quid clarius? & ſecundum hunc text. firmiſſimè tenemus, eſſe intelligendum text. in l. ſi calumnietur §. telum ff. de verbor. ſignific. qui re vera, in hac materia non eſt intelligendus; ſic etiam leges prædictas videntur intellexiſſe omnes ferè Doctores, & repetentes, præſertim nouiores in rubr. ff. de nou. oper. nunc. præcipuè Ruyn. nu. 22. & 24. quicquid ibi dixerit Roman.

Sed nulla melior legum interpres, quàm conſuetudo, dicant nobis aduerſarij; quoties & quando in effectum, ac realem vſum, deductus fuerit hic aſſertus vſus? An fortè non occurrerunt hactenus in hoc Regno, & in ipſa Magna Curia, milleni caſus, quòd inimici clam, & à tergo, alijſuè inſidijs vulnerauerint, aut occiderint? Quomodo ergo de proditione, vel eius pœna, tam in Inquiſitionibus, & earum titulis, quàm in condemnationibus, verbum nullum? Immò in omnibus Inquiſitionibus, ſtudioſè poſita inimicitiæ clauſula, quæ quidem eſt de directo contraria proditioni, & illius pœnitus excluſiua, vt in ſpecie tradiderunt Decian. in dicto tractatu crimin. libr. 7. cap. 30. num. 9. & Blanch. in tractatu de indicijs num. 194. monentes cauendum ſemper eſſe, ne in Inquiſitione proditionis, fiat mentio de inimicitia, ſed ſemper ſupponatur, & dicatur; quod nulla præceſſerit inimicitia, alias proceſſus non eſſet bene formatus, & ita ſeruari teſtantur in praxi, quod etiam voluit Baiard. dicto verſic. proditoriè num. 25. vbi ait, ſe nunquam vidiſſe formari inquiſitionem de proditione contra eum, qui inimicum à tergo vulnerauerit, vel interfecerit: Proferant nunc nobis aduerſarij proceſſus Magnæ Curiæ; proferant etiam

hos, de quibus nunc agitur, & videamus quomodo cantet titulus, quomodo etiam inquisitio? An omnes causæ, quæ hactenus nunquam per tot secula, habitæ sunt proditoriæ, nunc ictu oculi, efficientur proditoriæ? & per consequens, tot sapientissimi viri, qui in supremis hisce Tribunalibus mille ab hinc annis ius dixerunt, nunc horæ momento imperiti detegentur, vt ne informationem quidem formare sciuerint? Reliquum est igitur, vt concludamus, hunc assertum loquendi vsum, apud nos nequaquam existere; & si fortasse existeret, siue apud rudes, siue etiam apud peritos, (quod tamen penitus inficiamur) verbotenus tantum existere, nec vnquam aliquem iuris effectum sortitum esse, vel ipsa quidem teste experientia, & contraria antiquissima consuetudine, quæ non est aliquatenus mutanda vulgat. iurib. Interea verò (quò ad hanc partem) sileat Gerard. sileant etiam Vulpell. & Foller.

Iam itaque clarissimè ostensum est, quod nullum in significatione verbi proditoriè, de quo in indultu locum sibi vendicet, neque Hispanus, neque noster (si quis esset) vulgaris loquendi vsus, quodq; etiam, neque Couar. neque aliorum aduersantium sententia in iure subsistat, sed verissima sit Bart. & sequacium communis opinio, ita vt nullo modo sit ab ea recedendum.

Et quoniam vltra hæc, quæ pertinent ad significationem verbi proditoriè, circunferuntur etiam aduersus nos, quædam aliæ oppositiones ad omnia eiusdem clausulæ verba pertinentes; idcirco ne quid intactum relinquatur, libet ad eas breuissime respondere; quamuis certi simus, non esse necessarium.

Quidam ergo sic opponunt, licet quis non dicatur proditor ex eo, quod non vt amicus, sed vt inimicus offenderit, tamen proditor dicetur, ex eo, 15 quod proditorijs armis offenderit. Sunt enim arma quædam, quæ per se ipsa semper proditionem inducunt, vt sclopus ferreus, balista, & similia, quibus quis, clam, & ignarus lædi potest: & prout conijcere possumus, mouentur ex Bursat. conf. 216. nu. 142. lib. 2. & ex pragm. ad restringendum, sub tit. de ictu scopitti, & ex Foller. ibidem nu. 8. & 9.

Quò ad Bursat. non possumus negare, quod expresse dixerit, præsumi proditionem, ex qualitate armorum: Nos tamen respondemus, quod cum nihil allegauerit, & in contrarium adsint rationes, quæ illius authoritatem exuperant, vt ex ijs, quæ mox dicentur: ad Foller. nihil est, quod ab eius dicto formidemus.

Quò ad pragmat. nihil ad rem, cum de proditione verbum nullum.

Quò ad Foller. is inuestigans rationes propter quas ipsa pragm. edita fuerit, inter aliquas assignat hanc, quia scoppittū, & balista sunt arma proditoria, cum eis offendatur quis sine diffidatione, ex quo (inquit) inducitur proditio secundum Ioan. Andr. &c.

Si volunt intelligere hoc dictum Foller. sunt arma proditoria, hoc est cognoscunt, affectant, machinantur, committunt proditionem, vt faciunt homines, qui pollent sensu, & ratione: non est opus responsione.

Si volunt intelligere arma proditoria, hoc est, valde apta, & commoda homini ad committendam proditionem, & ideò cum illis ad hoc frequētius vti, consentimus, & insuper dicimus veram Foller. mentem hanc fuisse, quamuis verba videantur refragari; sed tamen hic sensus nobis minime nocet.

Si denique volunt intelligere arma proditoria, hoc est, quæ inducunt præsumptionem, quod homo ipsis delinquens, fecerit proditoriè, vt voluit ipse Bursat. hic distinguimus, aut volunt esse præsumptionem iuris, & de iure, aut iuris tantum: Si iuris, & de iure decipiuntur, quia id nulla lege cauetur, prout caueri deberet, Bartol. & alij in l. siue possidetis C. de probation. si iuris tantum æque decipiuntur, tùm quia, nec iure, nec aliqua authoritate probatur; tùm etiam, quia cum regulariter omnia arma apta sint ad vtrumque, scilicet ad proditionem, & non proditionem, & quisque in dubio, præsumatur bonus, vel minus malus, vulgatis iuribus; consequens est, vt si stemus in puris terminis præsumptionis, homo delinquens ipsis armis, potius præsumatur fecisse non proditorie, quàm proditoriè, & consequenter arma ipsa potius præsumantur non proditoria, quàm proditoria: tùm denique, quia etiam si sic esset, quod scilicet ex præsumptione iuris tantùm, præsumantur proditoria: admittitur probatio in contrarium, at verò in casu nostro, semper supponitur inimicitia, quæ proditionem prorsus excludit, ergo.

Alij verò, alijs modis, ita contra nos opponunt, vt in summa omnes concludant, sensum verborum ipsius indultus, non esse eum, quem litera prima fronte afferre videtur, quemque omnes communiter amplexantur.

Nos itaque non referemus contrarias rationes, (quippe satis longum esset) sed ipsum communem sensum, qui verissimus est, ita stabilire conabimur, vt aduersariorum ictus, amplius non reformidet.

Verba indultus sunt hæc: vulneris proditoriè, sclopo rotato, aut aliter illati.

Communis sensus est, vt sit exceptum ab indultu delictum vulneris proditorij quomodocumque, & qualitercumque sit illatum; ita vt verbum illud, sclopo rotato, aut gratia exempli, aut dubitationis tollendæ, aut maioris declarationis inducendæ, sit appositum.

Text. in l. 4. ff. ad leg. iul. maiest. prosequens enumerationem delictorum, propter quæ crimen maiestatis incurritur, habet hæc verba: cuiusuè opera, dolo malo, hostes populi Romani, cōmeata, armis, telis, equis, pecunia, aliauè aliqua re adiuti erunt.

Text. in §. mitiores, circa medium, authent. de nupt. recensens causas, propter quas matrimonium dissoluere licet, dicit ita, aut si insidias se passam à viro probet circa ipsam salute, aut venenis, aut gladio, aut per alium aliquem talem modum; & paulo inferius, ad finem, aut insidias sibi facientem, aut venenis, aut gladio, aut al o factas, modo.

Text. in §. aliud quoque capitulum, authent. vt cum de appellat. cognosc. dùm refert causas, ex quibus filius potest exhæredari, ita circa medium dicit, vel vitæ parentum suorum per venenum, aut alio modo insidiari tentauerit, & text. in §. iustum, eod. tit. dum enumerat causas propter quas possunt

poſſunt filij parentes præterire, dicit ita; ſi venenis, aut maleficijs, aut alio modo parentes filiorum vitæ inſidiati probabuntur; deinde poſt pauló, ſi contigerit, aut virum vxori ſuæ ad interitum, aut alienationem mentis dare venenum, aut vxorem marito, vel alio modo, alterum vitæ alterius inſidiari.

Text. denique in cap. vnic. §. item qui damnum, quę ſu. prim. cauſ. benef. amitt. dum recenſet cauſas ingratitudinis, propter quas vaſſallus feudo priuatur, ſic habet, circa medium, vel morti eius veneno, vel gladio, vel alio modo inſidiatus fuerit.

Ecce conſtat ex his Iuriſcõſultorum, atque Imperatorum exemplis, caſui noſtro adeò ſimillimis, vt forte meliora excogitari, & deſiderari nequeant, poſt principale verbum, in quod præcipuè confertur diſpoſitio, ſupponi quandoq; aliqua exempla, & deinde ſubijci clauſulam generalem; quod quidem non eſſe nouum, nuncupatim tradidit Iureconſultus in l. ſi ſeruus §. inquit lex ff. ad l. aquil. Tantoque magis indiuiduorum enumerationem rectè procedere extimamus, ſi dubitationem tollat, ac maiorem declarationem inducat, vt in caſu noſtro factum eſſe, proculdubio dicendum erit: Poterat enim dubitari an appellatione vulneris, contineatur illud, quod ſclopo infertur: nam vulgo frequentius vulnus dicere ſolemus illud, quod cuſpide, vel acie ferri, punctim, aut cæſim inflingitur; quod verò infertur ſclopo, ictu, & noſtra lingua, ſcopettata, non autem ferita, nuncupamus. Præterea obſeruauimus in eiuſmodi caſibus, legum conditores ſolitos eſſe, exprimere grauiora delicta, & frequentiora, vt in exemplis iam relatis, in quibus ferè omnibus primo loco exprimitur caſus veneni, qui reliquis eſt immanior, & frequentior; ſic quoque in noſtro indultu vulnus ſclopo rotato illatum, vti grauius delictum, ac frequẽtius expreſſum eſt. Rotato quidem ſimiliter ad dubitationem auferendam, ne ſi ſclopo tantum, dictum eſſet, aliquis cauſa benignioris interpretationis exiſtimaret, non eſſe intelligendum de rotato, aut potius è conuerſo.

Denique Bart. in l. Prætorum §. eritque hæc differentia ff. de vi bon. rapt. proſequens materiam articuli, quando verba alicuius diſpoſitionis intelligantur repetita, concludit ſub nu. 1. in verſ. aut inferit; non ſub eadem oratione, quod quando verba in quibus principaliter conſiſtit diſpoſitio; (de his enim ibi tractatur) comprehenduntur ſub eadem oratione, cenſentur ſemper in omnibus alijs verbis repetita; idem voluit in l. doli verbum ff. de ſeru. corrupt. per iura, quæ allegat, & eum ſecuti ſunt omnes, vtroque in loco, atque alibi. Sic ergo verbum hoc indultus, proditoriæ, in quo ſine dubio conſiſtit principalis diſpoſitio, vt etiam patet ex ordine, iuxta text. & ibi notat in cap. cum dilecta de reſcript. & in cap. mandato de præbend. in ſexto, cenſetur repetitum, & ineſſe in omnibus alijs verbis eiuſdem orationis.

Credimus iam ex his omnibus, bene confirmatum eſſe communem ſenſum ipſius indultus, & ex eis poſſe reijci, & confutari quaſcumque oppoſitiones in contrarium à quibuſcumque hactenus excogitatas, aut fortè excogitandas.

Quamobrem nemini dubium eſſe debet, omnia indultus verba in ea clauſula, eſſe intelligenda iuxta doctrinam Bartol. & communem, & per conſequens, tot pauperes non eſſe principali beneficio defraudandos.

Obtinuit ſub die 23. Octobris 1600. iunctis tribunalibus Sac. Reg. Conſ. & Reg. Cam. Summ. tenor decreti ſequitur, & eſt talis.

Die 23. Octobris 1600. Neapol.

Audita relatione magnific. V. I. D. Ioannis Andreæ Aulettæ Iudicis Magnæ Curiæ Vicariæ iunctis Tribunalibus Sac. Reg. Conſ. & Regię Camerę Summariæ, ordine Illuſtriſſimi, & Eccellentiſſimi Domini Proregis, pro deciſione articuli in genere.

Per Sacrum Regium Conſilium, & Regiam Cameram Summariæ declaratum eſt, vulnus proditoriè illatum, in indulgentia, exceptum eſſe illud, quod eſt illatum contra amicum, ſub colore, vel ſimulatione amicitiæ, & propterea cauſam prædictam eſſe remittendam, prout præſenti decreto remittitur eidem Magnæ Curiæ Vicariæ, quæ prouideat, quod Angelus de Florio, & Sertorius de Maura gaudeant indulgentia prædicta, hoc ſuum. A. Cæſareus Secretarius.

Quibus addo, quæ poſtmodum ediſertauit Præſes de Franch. in 4. tomo ſuarum deciſionum cum iſtud idem decretum refert, iureq; comprobat in deciſ. 713. exordiente de menſe Maij.

SVMMARIA.

Secretum pandens inter proditores numeratur nu. 1.

Exemplum refertur Papirij, qui mendacio potius illud tegere cenſuit, quàm propalare, aliorumque adijciuntur nu. 2.

Priſi illianiſtæ qui ſint, nu. 3.

Exemplum aliud reſeribitur ſeruorum Patauinorum, mauolentium in ſeruitute perdurare, quam patronos prodere nu. 4.

Confeſſor, dicatur nè proditor ſi peccata in confeſſione habita reuelet. nu. 5.

Confeſſarius etiam iure diuino obſtringitur ad ſigillum confeſſionis nu. 6.

Idque arctiori vinculo, quam ſi iuramento; promiſiſſet non reuelare nu. 7.

Neque vlla datur cauſa, ob quam liceat, nu. 8.

Neque vllus poteſt ſuperior iubere, vt manifeſtet, quod in eo actu habuit nu 9.

Et ſi iuberet, etiam ſub excommunicationis pęna lata ſententia, non teneretur parere, idque citra ſcrupulum cenſura nu. 10.

Poteſt autem de licentia pęnitentis nu. 11.

Sed credatur Sacerdoti affirmanti reuelaſſe de licentia illius, diſcutitur nu. 12.

Quid ſi dicat rem illam quam propalauit, habuiſſe alio modo, quam per confeſſionem ſacramentalem, nu. 13.

Sepelienti publicum excommunicatum, & dicenti eum abſoluiſſe in articulo mortis, ſtandum eſſe probatur, num. 14.

Dictum pęnitentis, ſit ne ſatis contra confeſſarium, quod reuelauerit confeſſionem, nu. 15.

Dictum mulieris aduersus eundem, quod ipsam tentauerit de obscenis rebus in eo actu, an etiam sit satis nu. 16.
Inquisitores in eum hodie instuire probatur, qui in actu pœnitentia inhonesta exposcunt à pœnitentibus, nu. 17.
Pœna quæ sit cognoscentis filiam spiritualem interpellatam extra actum confessionis nu. 18.
Filia spiritualis, quæ dicatur nu. 19.
Proditores sint ne incapaces ordinum, & beneficiorum? nu. 20.
Quid dicendum de eorum filijs nu. 21.
Quid si Religionem ingredi vellent ijdem filij, num. 22.
An filij naturales tantum prohibeantur etiam ordinari nu 23.
Proditores si indulgentiam consecuti fuerint à laico Principe, virum nè suscipere ordines valeant, vel beneficia consequi absque alia habilitatione ab Ecclesia impetrata? nu. 24.
Quid verò dicendum sit respectu filiorum? nu. 25.

Capitulum XXXII.

Irca posteriorem veró proditionis speciem, de qua aliqua fari pollicitus sum nu.7. capitis antecedentis; nempè de propalante secretum, reminiscor in primis, quod de tali reuelá-
1 te scribens dicit, eo crimine maculatum proditorem esse, D.Thomas, quibusdam tamen exceptis casibus ab eodem relatis in summ.2.2.q.89. & quodl.b.1. art. 15. & 16. necnon Farinac.q.113. à nu.213. & Marsil.consi.1.nu.1.nam contra ius naturæ est, creditum secretum manifestare, teste Armill.verb.secretum.
2 Quod ius ne fortasse violaret Papirius prætextatus puer, censuit conuenientius esse Senatusconsultum secreto auditum mendacio tegere, quàm illud pãdere: cuius historiæ relator est Aulus Gellius lib. 1. noct.atic.cap.23. Macrob.lib.1. Saturnal. cap.6. & mirandum extat aliud de Ciue Tuburbitano Martire exemplum; qui ne amici secreta patefaceret ex carnificari passus est: vt scribit Victor Episcopus Vitensis de persecutione Vandalorum lib. 3. quod adeò custodiendum censuerunt Priscillianistæ, vt propterea in illam inciderint hæresim, dicentem.

Iura, periura, secretum pandere noli.

Contra quos iuste D.ille Augustin.& grauissime inuehitur in tract.de hæresi cap.70. hi autē Priscil-
3 lianistæ à Priscilliano sic vocati sunt, qui in Hispania ex errore Gnosticorum, & Manicheorum permistum falsum dogma composuit, iuxta cap. quidam 24. q.3. & fuit vir ex Gallecia, teste Pegna ad Directorium Eymerici par.2.q.2.commēt.2.9.fuit verò: cuius quippe Priscilliani initia, incrementa, mores, studium, & interitum, copiosius alijs enarrat Sulpitius Seuerus lib. 2. sacræ historiæ prope fin.
4 Hanc igitur proditionis speciem antiquitus metuentes contrahere serui Patauinorum in seruitute maluerunt perdurare, quam patronos eorum proderedum Asinius Pollio acerbe Patauinos vrgebat, vt pecuniam, & arma exhiberent, qui renuentes parere, secretissimis in locis delituerunt, tunc Asinius illorum seruis publicō edicto libertatem proposuit, si latentes Dominos detegerent, (mira quidē res) nullus extitit seruus, qui propositam libertatem non aspernaretur, teste Io.Bapt.Fulgos.de dictis, factisq; memorab.lib.6. cap.8.§.cum Asinius.
5 Verum sacerdos auricularius, dicatur ne proditor si peccata in Sacramētali confessione sibi aperta, reuelet? complures hæsitarūt, ita quod veriorem eam esse responsionem aliqui arbitrati sunt, quę affirmatiuam insectatur partem, ac præ cæteris Maiol.tract.de irregul.lib.5.cap.19.prope nu.6.& profectò, si aliud quodpiam secretum detegens, ita reputatur ex antea resolutis, longè magis ita dicendus est confessarius, peccata manifestans, cum & sigil-
6 lum confessionis sit secretum secretorum, quod & celare, etiam iure diuino compellitur, Henriq.lib.6. summ.theol.moral.cap.19.§.2.& 3.ad quod arctio-
7 ri vinculo ligatur Sacerdos, quam ad secretū aliud sacramentali iuramento, aut voto, vel alia quauis
8 firmitate roboratum; neque vlla datur causa ob quam reuelari possit, adhuc si vniuersi Orbis spera-
9 retur salus, vt ille inquit in §. 5. nec vllus superior, quamuis Papa, illud manifestari iubere queit, etiam sub comminatione latæ sententiæ, quod illemet su-
10 bijcit in §.6.& si præciperet, aut sub iuramento, vel excommunicatione exigeret; neque teneretur, neque deberet confessor illius iussioni obtemperare, quod ipse late probaui cap.15.nu.101. & censura præfata non propterea deuinciretur; at negans ea scire, vidisse, aut audiuisse, etiam in confessione, minime diceretur mendax, vel periurus; rectè siquidem asserit nescire, vt homo, ita vt reuelare liceat, iuxta notata per eundem Henriqu. in §. 7. & Pegnam in comment.25.ad Eymer.par.2.vers.cōpellere; & non mirum si D.Bernardus dicere consueuerat; nihil minus scio, quam quod per confessionem scio. Imò si Sacerdos reuelasset confessionem nequirent Iudices illius virtute procedere cōtra pœnitentem ad torturam, aut alium actum iudicialem subdit idem Pegna.
11 Licet autem contentio quandoq; fuerit, si illa valeat aperire præcedente licentia pœnitentis, quia tamē annuunt, Butr.& Abb. in cap.omnis vtriusq; sexus de pœnit.& remiss. Hostiens.in Summ.rubr. de teste §.qui possunt vers.sed quomodo, Imola in cap.lectæ de renunciat. Gemin.in cap.ipsi Apostoli, 2.q.7.& D.Thom.in 4.sentent.dist.11.eamq; communem esse sententiam scribit Felyn. in cap.Matthæus vers.sed tamen post nu.1.de simon. ideò ipsa omninò amplector, & hoc iure sine dubio vtimur.
12 Quod si detegat est de licentia pœnitentis fecisse asserat, sit ne ipsi credendum iam dictam præcessisse licentiam? aliqui abnuunt, nihilominus Lapus affirmatiuam prorsus tutatur in allegat. 94. Quidam Presbyter per totam, & maximè à vers. in contrarium, sub nu.2. quem sequitur Felyn.indic.cap.Matthæus vers.item ex opinione contraria sub nu.1.& cap.1.vers.quia confessor sub nu.3.de except.ibiq; Dec.nu.27. Diaz.cap. 109.sub nu. 4.& alij, quos in annot.5.ad eandem allegat.Lapi, recenset Mandos. & subdit hoc dictum Lapi,

vt verum, & communiter approbatum, ac pluribus rationibus per ipſum Lapum corroboratum, omnino tenendum eſſe, etiam quia in humaniorem,& benigniorem partem tendit,mihi verò citra dubium,iſthæc arridet reſolutio, ſi duo concurrát primum ſcilicet,quod Sacerdos iſte, ſit bonæ famæ hactenuſque honeſtè vixerit,per tex. in l. non omnes §.à Barbaris,ibi, & ſi bonus miles,ff.de re milit. Bal.in l.1.nu.4.C.de re milit.Dec.conſ.463.in cauſa,num.24.Pariſ.conſ.132.prima facie,num. 21. & conſ.151.paucis,nu.13.& conſ.153.in cauſa, nu.33. & 35.vol.4.Felyn.in cap.cum contingat,nu.1. de reſcript. atque in his proprijs terminis idem Lapus eadem allegat,verſ. quid igitur mirandum ſub nu. 3. Alterum verò eſt, quod alioqui ſuæ conſcientiæ conſulere pœnitens non ita de facili potuiſſet, ex notatis per Felynum, in cap.Matthæus verſ.item ſub num.1.de Symon.

13 Cùm verò ſacerdos conuinceretur de reuelatione ſecreti, & reſponderit ſe alio modo, quám in confeſſione habuiſſe;ſit ne eius aſſertioni,ſtandum? Hoc dubium propoſuerunt Hoſt.& Ioan.Andr. in eod.cap.omnis vtriuſque ſexus,necnon Lapus ead. allegat.ſub num.8.affatim explanantes, vt mihi liceat paucis extricare verbis, quid ſentiam; Dico igitur reſpectu pœnæ eiuſdemmet capitis, omnis vtriuſque ſexus, opus eſſe probare, illum habuiſſe in confeſſione rem à pœnitente dictam, quo verò ad alteram extraordinariam cogi Sacerdotem probare ſe alio modo, quám in confeſſionis actu ſciuiſſe,vt illam euitet,ſecutus Hoſtienſem,& Lapum indicatis locis,atque in ipſo cap.omnis, amplexantur Petrus de Anchar.num.17.& Abb.nu.26.Cotta ſing. iuramentum probat, poſt medium Viu. commun.opinion verb.confeſſio, ſeu ea, quæ fuerunt; Nauar.in cap.ſacerdos, verſ. in calce autem, ſub nu.163.de pœnit.& remiſſ. Henriq. in ſumm. Thæol.moral. lib.6.cap.19.§.10.demumque Felyn.

14 in cap.1.circa nu.4. de except. vbi præterea docet excuſari etiam á pœna,clem.1. de ſepult. ſacerdotem atteſtantem ſe abſoluiſſe publicum excommunicatum, in articulo mortis, eumque in Eccleſia ſepeliuiſſe, namque ſuo credendum iuramento, dicit,quem in ea clem.inſectantur Moderni, atque Cotta dicto ſingul.propè finem.

15 In hac materia Dominus meus Genuenſis, cap. 81. ſupponendo quæſitum, ſi credatur pœnitenti atteſtanti proprium confeſſarium reuelaſſe confeſſionem; reſpondet in ea eſſe ſententia Doctores in ipſo cap. omnis vtriuſque ſexus, vt ei credatur ad puniendum pœna extraordinaria, ac præſertim Abb.& alios,nec non Royas in 3.ſing.fidei,quin & Cardinalé in eomet textu dicere addit, ob id poſſe illum ſubijci quæſtionibus; cuius quidem eruditiſſimi Antiſtitis verba, aut intelligenda ſunt de eo pœnitente,qui conqueritur de proprio confeſſario quod illud audiuerit Titium alloquentem, illiquè detegentem ſuum facinus, habitum in confeſſione & ſic faciat ne ipſe pœnitens fidem aduerſus iam dictum confeſſarium, quod Titio propalauerit confeſſionem? vel quod dum confeſſor conuinci-tur rem aliquam de ipſo pœnitente dixiſſe, credatur eidem pœnitenti,quod illam prædicto manifeſtauerit ſacerdoti in actu confeſſionis; Primo quippe modo intelligenda eſſe,neque ipſummet eruditiſſimum præſulem ſentijſſe credo, cum ius contradicat, tum regulas genericas ſtatuens ad conuincendum aliquem,tum in altero caſu,in quo aliquis ſupponitur, (ſicuti, & iſte confitens) principalis,& habens propterea intereſſe, ob quod multo magis reijcitur aſſertio ipſius, qui in familiari negotio ad ferendum teſtimonium nó admittitur, l.nullus ff.de teſtib. tum demum, quod Lapus, & alij de hac re verba facientes pro abſoluto habent, probatam rem á ſacerdote renunciatam, ad illius cenſeri notitiam perueniſſe aliquo alio modo,quam in Sacramento pœnitentiæ.

Quod ſi altero, & ſecundo modo explicentur, recordor,à Doctoribus in eodem cap.omnis,non concludi ſtandum eſſe illius dicto,eiuè credendum ſed præſumendum id habuiſſe in confeſſione,probato tamen prius, quod illi confeſſus fuerit ſua peccata, ita præſertim Henriq. fatur. in adducto §. 4.& fortaſſe Cardin. fauet in ipſomet cap. omnis, qui non ſolum pœnitentis aſſertionem penſitauit, antequam ad illam conſtituendam concluſionem deflexit,ſed adiunctam probationem per teſtes factam, quod viderint illum genuflexum ad pedes ſacerdotis,illi confitendo propria ſcelera; Hiſque geminatis conditionibus exiſtentibus militare relatam præſumptionem inſinuauit, tum demum, quod etiam tunc eius reſpuendam opinionem,quia diſſentit ab altera Hoſt. & ſequacium, admonet Mandoſ.in annot.ad eumdem Lapum,verſ.reuelare,additq; illius opinionem eſſe rigoroſam, ac non ſequendam.

16 Quin eiuſdem præſulis atteſtatio, & ob allatum ſimile de parocho tormentis ſuppoſito præcedente mandato ampliſſimorum patrum ſacræ Congregationis generalis Inquiſitionis Vrbis, eo quod mulieres de rebus obſcenis,in ipſo pœnitentiæ tentauerat Sacramento,noſtræ, (ni fallimur) reſolutioni fauet,dum ſubſequentibus eiuſdem Genuenſis verbis conſtat apertè, aduerſus Parrochum illum protuliſſe teſtimonium complures mulieres, quarum pudicitiam conatus erat labefactari, verbis alteram,nutu veró reliquas; itaque non ſumus in meris terminis depoſitionis vnius principalis,ſed multorum, quo caſu prudentiſſimi illi patres, vel fama innixi contra eundem parochum fortaſſe enata,vel alijs, ac præſertim multitudini in hac re confidentes,id non immeritò demandarunt,idemque nec nè præcepiſſent in caſu, quo vnius tantum principalis extaret affirmatio,dubia mihi mens eſt, vel igitur confeſſorem extraordinariè punire, vel tormentis ſubijcere ſi vnica mulier manifeſtauerit ab illo in ipſomet confeſſionis actu de impudicitia ſe interpellatam fuiſſe,vereor aſſeuerare, cum in hac ſpecie ſacerdotis, tunc periculum facientis de pœnitente,illumque volentis inducere ad turpia perlegerim eruditum conſilium Iacobi Leonis 55. inter conſ.crim.lib.1.& nu.12.reſpondiſſe nihil afficere ſolam mulieris confeſſionem, quod fuerit á Sacerdote de inhoneſtate impetita; ſi tamen illa fuerit inhoneſta, aut etiam ſi malæ famæ, quod ſi honeſta,vel bonæ famæ, non niſi ſolam faciat præſumptionem,ex qua tamen nec damnari,nec purgatio ſibi indici poſſit præter quam, ſi & contra ipſum quoque de hac re vigeat infamia; cuius ſententiam amplexatus eſt Farinac.quæſt.137. nu.32. vbi

vbi præterea alteram proposuit hæsitationem, si indicium saltem faceret contra Sacerdotem ipsum, illam tamen non extricat, at solis illis respōdet verbis, alibi diximus, & cum accurata diligentia perquisiuerim omnes eius antecedentes quæstiones, id reperire non valui, fortasse quia censuerit tanquam rem longe dubiam prætcrire, confingendo alibi explanasse; ea tamen, quæ ipse congerit ad hanc materiam spectantia, in ead. quæst. 137. á nu. 28. vtique percurrere expedit, nec ignorare licet, illud
17 potissimum, quod nostris his temporibus in sacerdotes istos insæuire, ab eisque pœnam sumere inquisitoribus hæreticæ prauitatis licet, tanquam de hæresi suspectos cum malè de Sacramento pœnitétiæ, eo abutentes, sentire videantur; dixeratq; antea Decianus in praxi crimin. lib. 6. c. 21. nu. 4. &c. 23. à nu. 1. necnon Viuius opin. comm. nu. 7. & Pegna in comment. 81. vers. ille quaque par. 2. direct.
18 Quod si non in ipso actu Sacramentali hæc tentaret verum extra, quin, & suum assequens desiderium, rem veneream cum filia, aut filio spirituali exerceret, grauissimum adhuc, & proculdubio perpetraret facinus, cuiuscumq; officij, ac beneficij dignum depositione, cap. non debet Episcopus non quidem cum ea filia spirituali, quæ in ea-
19 dem Parochia, aut Episcopatu degat (quæ tametsi Parochi, & Episcopi spiritualis filia dicatur teste, Abb. in cap. fin. nu. 5. de purg. canon. insequitur Decius in cap. At si clerici, vers. secundo limitatur de vita, & honest. cler.) alio tamen spirituali vinculo sibi non est coniuncta; ea namq; abuti minus peccatum est, quod si altera filia spirituali, non tantum quia parocchiana at insuper, quia altero vinculo spirituali secum colligata abuteretur, vt propterea non illa depositionis pœna, sed mitiori veniret, tunc plectendus, ex communi sententia, quam probat Bermon. Chouer. in tract. de publ. concub. rubr. de incest. num. 14. adducta igitur pœna restringitur tantum ad coeuntem cum ea filia spirituali, quæ ita sit ex alio etiam capite, quam solius incolatus, nempe si ex Sacramento baptismatis, aut confessionis, vt idem Chouer. scribit nu. 23. Quamuis autem, nec affinitas contrahatur, absque seminis emissione non obstante ingressu naturalis vasis, ex laté deductis à me ipso rubr. 1. nu. 78. & rub. 11. cap. 6. nu. 17. nec non cap. 22. nu. 15. neque etiam incestus ob actum sodomiticum, vt alibi scripsi, aitque etiam Finell. de cas. reseru. cas. 5. vers. quoniam sub nu. 14. sacrilegium, tamen in vtroq; casu committi. Idem Finell. eo in loco addit post Caet. 2. 2. quæst. 154. artic. 12. vers. Ad primum. Ac propterea intrare iam dictam pœnam depositionis ambobus in casibus tutatur Finellius ipse.

His igitur opportuné, sed incidenter occurrentibus ita explicatis, ad rém retrogredi refert, vnde huc prolapsus sum, & in specie illa proditionis ob
20 secretum reuelatum æmatæ, inquirere si eo maculati facinore dicantur ordinum, vel beneficiorum incapaces, sique antea habitis beneficijs priuandi veniant, & quidem nihil aliud respondendum superest, quam annuere, tum quia ita conclusimus in prima specie proditionis ob lęsæ maiestatis crimen loquentes in præcedenti cap. num. 6. tum quia eos prosequitur infamia, ex resolutis in eodem præcedenti capite, num. 5. vt propterea subintret similis conclusio à nobis statuta, cum de infamibus ageremus in cap. 18. nu. 1. adiunctis duobus sequentibus.
21 Quin, & ad istorum filios eandem extendendam conclusionem arbitramur, quam & de filijs committentium crimen læsæ maiestatis loquentes statuimus in eodem antecedenti capite, solum nunc addentes Henriq. in proditorum filijs speciatim ita concludentem in summ. Theol. moral. lib. 10. cap. 17. in gloss. lit. G.
22 Si tamen religionem ingredi vellent in ea professuri, nequaquam ob istud paternum delictum impedirentur intrare, ex his quæ scribit Abb. super cap. in quibusdam, num. 4. de pœn. & ex regula generica, a me tradita, in rub. 12. de reg. cap. 10. nu. 3. quod professio omnē ferè irregularitatem abolet, licet prælationes inibi habere nequeat, per glos. finalem, in cap. 2. de apostat. & alibi abundantius me scripsisse memini.
23 Sub relata vero prohibitione, non modo comprehendi liberos naturales, & legitimos, verum etiam naturales tantum scio, & satis amplè comprobaui in cap. 26. de hæreticis, num. 11. & bic, addo Angel. Aret. in tract. de malefic. in verb. *che hai tradita la tua patria*, num. 14. vbi August. num. 15. adiungit communiter admitti à doctoribus, eamq; magis communemesse opinionem attestatur Seysella io l. ex facto §. si quis Rogatus, num. 21. ff. ad Trebell. sequiturque Iulius Clar. in §. læsæ maiestatis sub num. 11.
24 Verum si princeps laicus crimen istud indulserit (tamensi non credendum) cumque restituerit famæ ab eo infamiæ notam abstergendo, prosit nē isthæc restitutio in foro Ecclesiæ, vt illius vigore, & nulla alia ab Ecclesiastico Principe obtenta, liceat assumere ordines, dignitatesque adipisci Ecclesiasticas? & quidem si verum dare velimus responsum, distinguendum arbitramur, vel restitutum fuisse eundem patrantem, & inuestigari si illa habita insigniri ordinibus possit, aliaque exercere antea sibi impermissa: vel fuisse restitutum filium, & dubitetur si eius vigore ad illa conuolare valeat. Primo casu abnuendum prorsus esse affirmamus, tum ex gloss. final. in cap. vnico 10. dist. in consimili casu legitimati concludentis illum minimè dici lēgitimatum ad ordines, illisque propterea insigniri haud posse, neque alia exercere illegitimo impermissa de Iure Pontificio, maximè quia in temporalibus dumtaxat legitimare laici Princeps queunt, tametsi Imperator. teste Cyno in auth. ex complexu, in postremis verbis, C. de incest. nupt. Bar. in l. qui in prouincia, §. diuus ff. de ritu nupt. Doctores in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi, opitulantur coaceruata per Alex. cons. 57. consideratis, lib. 1. ipseque in cap. 13. nu. 162. ac propterea clericum, tametsi in minoribus, legitimare nec valeant, teste Decio, cons. 150. dubitatur principaliter, vers. sed tamen, post nu. 3. tum quia in hac specie, ita respondent Gigas, tract. de crim. læsæ maiest. lib. 3. rub. de pœnis, quas filij incurrunt, quæst. 12. nu. 6.
25 & Farinac. quæst. 116. §. 4. sub num. 141. Postremò veró casu, suffragari etiam in foro Ecclesiæ restitutionem à Laico Principe impetratam, scribit Archid. in cap. vnico 101. dist. & cap. si quis post nu. 2. & 4. causa 6. quæst. 1. illicque Bellam. sub num. 2. Turrecrem. num. 8. Præpos. sub num. 2. Gigas ead. quæst.

quæſt, 12.num.3. Maiol.tract.de irregul.lib. 5. cap. 47.num.7. idemque Farinacc. adducto num. 141. ſubnectens declarationes,num. 142. quin, & ratio diſtantiæ viget delibata,per Maiol.eod. nu. 7. quod illemet, qui deliquit tam iuris, quam facti contraxit infamiam; eius verò filij tantum iuris, quia non deliquerunt; Reſtitutio autem, quia nonniſi illam iuris aufert.nec facere valet,nè ſaltem illa facti perduret,quæ in Eccleſia ſatis eſt, ad irregularitatem; nimirum ſi in antecedenti caſu non eſt ſufficiens ad habilitandum in foro Eccleſiæ; vtique veró in ſequenti, in quo ſublata infamia iuris, purgatus omnino remanet, cum numquam illa facti maculatus fuerit; cui tamen obſtat noſtrum aſſumptum, in cap.18.num.13.huius rubrica quo ſola infamia iuris maculatus,& á laico reſtitutus. non dicitur habilis ad Eccleſiaſtica: tamen adductæ Mayoli ratio negari non poteſt, quin magnæ ſit virtutis; & efficaciæ, magnamque præſeferat apparentiam veritatis, vt hac quoque ratione contingere, fortaſſe dicere poſſimus, quod illegitimus, nullo propriò delicto, & culpa euenerit, vt ita naſceretur,ſed parentum,cap.cum decorum de filijs, præsbyt.ipſeque dixi, infortunatæ illorum ſorti, id attribuendum,in cap.13.huius rub.ſub num.62.ac propterea ſubintrare potius debeat ratio, qua Farinacc. indicato nu. 141. allectus affirmauit,filium reſtitutum,à Principe intelligi habilitatum ad ordines, quæ non ex proprio delicto notatur irregularitate; Attamen contradicens reſolutio,ſubſiſtat in legitimato,ex gloſa,& alijs,latiuſque cap.18. nu.13. probauimus,nam illi,& iuris,& facti irretuntur infamia,quare altera iuris ſummota per legitimationem,altera remanente facti, incapaces ſint ordinū, & Papæ requiratur diſpenſatio. Quod ſi qui crimen læſæ maieſtatis patrauit reſtitutionem ab ipſo laico Principe obtinuit, nulla facta mentione filiorum,intelligantur ne ab infamia taliter liberati, vt non tantum ad temporalia,ſed etiam ad ſpiritualia habiles iudicandi ſint; & affirmatiua ſententia colligitur abundè ex eorumdem Mayoli, Farinaccij, & aliorum verbis,quin explicitè, & cœteris diſtinctius loquens,Gigas indicata quæſt.12.num.7. hoc ſpeciatim ſcribit.

S V M M A R I A.

Criminoſus omnis, vetatur ad ordines aſſumi, honores; aut beneficia impetrare,nu. 1.
Quin,& accuſatus tantum crimine,nu 2.
Imo pendente accuſatione de Symonia, celebrare etiam prohibetur,nu. 3.
Iſta carceratus,& habilitatus ob aliud crimen, nequeat interea celebrare ſine licentia, nu. 4.
Quin, & pendente iudicio irregularitatis, nequeat ille promoueri oſtenditur, nu. 5.
Teſtis etiam pendente accuſatione de crimine repellitur à teſtimonio, nu. 6.
Etiamſi per viam exceptionis repulſus ob crimen a teſtimonio fuerit, quin & tunc reijcitur etiam ab ordinibus, num. 7.
Teſtis in vno iudicio repulſus,an in alio propterea ſit repellendus,nu. 8.
Crimina per exceptionem in teſtes deducta haud veniunt punienda, nu. 9.
Pœnam talionis nòn patitur, qui propter teſtes productos,ſed ob crimen,deinde reprobatos, non verificauit delictum deductum, nu. 10.
Teſtium inhabilitas ad quæ referatur,nu. 11.
Cauſidici, quid attendere debeant in deſcribendis articulis ſuper teſtium repulſa, nu. 12.
Differentia quæ nam ſit inter ſubditos, & vaſſallos,nu. 13.
Vicario debeatur ſalarium, etiam non conuentum,neque ſolitum præſtari demonſtrantur, num. 14.
Capitulum ſede vacante ſtatuere poteſt Vicario ſalarium perſoluendum ab Epiſcopo ſucceſſore, nu. 15.
Salarium Vicario ſtatutum, quando videatur exorbitans? nu. 16.
Subditi Epiſcopi crudelis, pro eo teſtes eſſe nequeunt,nu. 17.
Ad quod vſque tempus peti poſſit repulſa, quouè tempore fieri debeat proteſtatio aduerſus teſtes,ſitque ne repulſa odioſa,an fauorabilis, remiſſiuè proponuntur,nu 18.
Teſtis ab aliquo productus,aut ſolum deſcriptus in citatione, an reijci deinde ab eodem poſſit; quiduè in alia cauſa, nu, 19.
Repulſa admittenda ſit nè contra teſtes examinatos in prima inſtantia? nu. 20.
Reſtitutionis tempus, ſi præterijt, ſit nè denegandus terminus petitus ad repulſam? num. 21.
Beneficia non niſi præditis bonis moribus concedenda ſunt,nu. 22.
Inhabilitatem ad beneficia conſequenda, an quodlibet delictum gignat, nu. 23.
Homicidium propter neceſſitatem commiſſum, operetur nè inhabilitatem ad illa retinenda, vel conſequenda? nu. 24.
Sententia an requiratur, vt homicida dicatur priuatus beneficio,nu. 25.
Homicidium iſtud ob neceſſitatem commiſſum, on operetur irregularitatem, nu. 26.
Concilio Tridentino derogatum nunquam cenſetur,niſi eius mentio facta fuerit nominatim num. 27.
Criminoſus, vt aliquis dicatur, ſit nè ſatis vnicum perpetraſſe facinus? nu. 28.
Condemnatus ad triremes, vel carceres, quoad vixerit,an dicatur etiam priuatus beneficijs, num. 29.
Iura loquentia de redimendis captiuis,militare in carceratis oſtenditur, nu 30.
Filius ita exhæredatur non liberando patrē à carceribus,ſicuti, & non redimendo ab hoſtibus,nu. 31.

Capitulum XXXIII.

1 CRiminosus tandem quisquis est, ordinibus insigniri mini-
2 mè debet, quin & si accusatus de crimine fuerit prohibetur etiam in foro exteriori, tum ad ordines, tum ad honores interdum euehi, tum beneficia obtinere, cap. meminimus de accusat. l. reus delatus ff. de muner. & honor. l. 1. C. de reis. postulat. lib. 10. & l. reum criminis, C. de procurat. optimè Barthol. Brixiensis, quæst. venerali 10. quæritur, an accusatus, Calder. cons. 20. pendente inquisitione de præben. & cons. 4. fuit formata inquisitio de Symon. alijque mille quos Farinac. cumulat. quæst. 119. nu. 77. quinimo hoc ipsum de accusatore concludit Brixiensis adducta quæst. 10. cuius verba illa in initio, an accusatus, ex errore typographi apposita fuisse aduerto, cum potius esse deberent, an accusator, idque patet ex rationibus multis, quas deinde subijcit, quæque accusatorem expresse complectuntur. Quod veró de accusato scripsi, militat tunc solum, cum pendet inquisitio, propter accusationem antea propositam, non propter proponendam, ita quippe Doctores aiunt in eodem cap. meminimus; quinimmo nec ob illam antea factam, nisi ex tali accusatione, vel denunciatione creuerit infamia apud graues, & bonos viros, vt inquiunt Host. indicato c. meminimus, vers. distulisti, sub nu. 2. Ioan. And. nu. 6. & Ludouic. Romanus, sing. 443. incipiente, accusatus de crimine omnesque subiungunt, textum in cap. omnipotens Deus, de accusat. procedere in hoc casu, in quo infamia enata est contra accusatum, & vide quæ Decianus distinguendo concludit cons. 8. Grauia sunt nu. 66. vol. 1.

3 Quinimmo Deodatus Papa in Symoniacos inuehens, vetuit ne de tali crimine accusatus missarum sollemnia celebrare posset, donec quid esset verius, constitisset, in cap. accusatum de Symon. ipseque probaui, in cap. 27. sub nu. 86. illius verò capitis decretum subsistere, ac sibi locum vendicare in alio quocumque crimine, graui tamen, & concurrente infamia, non dubitatur, edocetque Abbas super eodem illo textu, sub nu. 3. nec dissentiunt, quæ scribit Ioan. And. in cap. inter, nu. 8. de purgat. canon. & aliud consimile legimus de teste; etenim accusatus de crimine, pendente inquisitione ad ferendum testimonium non admittitur, idque deciditur in cap. fin. de testib. atque in l. testimonium ff. adducto tit. ipseque longioribus verbis notaui in cap. de infamibus hoc tit. vers. infamia veró iuris.

4 Ex his inoleuisse credo, communem illam omnium Curiarum Ecclesiasticarum praxim, nè inquisiti, etiam qui fideiussoribus relaxati fuerunt, quiquè à vulgo dicuntur habilitati, tum si per palatium, tum si per Ciuitatem, & suburbia valeant sacrificium missæ offerre, nisi obtenta prius superinde licentia ab Episcopo, siue eius Vicario, qui considerata qualitate delicti, an scilicet graue, an verò leue sit, denegare, vel concedere solent petitam licentiam, istamque praxim semper vidi obseruantiæ mãdari in Curia Archiepiscopali Neapolitana, eiusque præterea nouissimè testis est Genuensis in sua praxi Archiepisc. cap. 33. nu. 12. illosque propterea non absque arbitraria pœna relaxandos, qui eo tempore non obtempta licentia celebrare auderent, præsertim si delictum appareat non esse leue, quod longe magis crederem subsistere, antequam in carceres coniecti fuerint, inquisitio tamen pendet, ac citatio illis intimata ad comparendum emanauit; his addo videnda, quæ ipse scripsi in cap. de Symonia, hoc eod. tit. vers. eiusmodi autem criminis, quo in loco multa huic tractatui, & quæstioni affinia prodo.

5 Quinimmo pendente oppositione irregularitatis, non debeat promoueri, prætensus irregularis concludit Arnulphus Ruzeus tract. de iure Regal. Franciæ priuil. 12. nu. 9. qui tamen eo loci adducit Doctores nullum verbum addentes de irregulari, sed de accusato ex delicto loquentes, attamen ipsum rectè sentijsse non dubito, ex hactenus relatis, quia si irregularis promoueri nequit, ita & dum controuertitur, si sit irregularis.

6 Et quia ordinum susceptio, accusatio, & testimonium á pari procedunt, si glosæ dicto standum est in cap. fin. de testib. ipseque alibi latius annotaui, inde fit, quod cum pendente accusatione de crimine repellatur à testimonio ferendo, per text. in cap. fin. de testib. & oporteat illum esse de crimine conuictum, siue confessum, aut eius opinionem grauatam iuxta textum in cap. testimonium de testib. ita dicendum est, & requiratur in eo, qui promoueri concupiscit, qui si conuictus, aut confessus fuerit, aut saltem eius oppinio grauata, insigniri ordinibus non possit, vt etiam in huius capitis initio probaui.

7 Atque etiam, cum non tantum si per viam accusationis, ant denuntionis proceditur, nequeat testis esse, verum si per viam exceptionis, nempe si ob delictum repulsus sit à testimonio, iuxta verba citati, cap. testimonium, & dixi capite præcedenti, nu. 92. & 95. iccirco sit etiam tunc remouendus à susceptione ordinum ex glos. citati, cap. testimonium, vers. opinio, & altera penult. & clariori in cap. cum dilectus filius de ordine cognit.

8 Nolo tamen, vt te lateat studiosè lector, ob id, quod in vno iudicio repulsus fuit testis, sit in alio repellendus, eo quod oporteret iterum probare crimen, sed infamia enata ex tali reiectione operetur, vt eumdem in alio iudicio respuat pro teste, ita quippe aduertit glos. indicato vers. opinio, cuius dicto videtur aduersari textus in adducto cap. cum dilectus, cuius vltima verba sunt. Testes etiam quorum testimonium reprobatur inter infames, quasi ex falso testimonio non habentur; si itaque non habentur inter infames, ergo ex tali repulsione nulla oritur infamia, alioquin inter infames connumerarentur, contra sanctionem dicti textus; quare videnda est glosa, & Doctores super eodem cap. cum dilectus, & quæ coplosius notat Iulius Cœsar imbrianus in tractat. de repulsa par. 1. consider. 3. à nu. 98. quorum scripta perstringam cum glos. fin. in eod. cap. testimonium vt ille textus referatur ad ius, quo non sit infamis, quo vero ad factum, & opinionem, non dubitetur esse grauatam, & propterea si testis ex legitima causa in eius opinione grauatus sit, remoueatur á testimonio in alia causa, quamuis non sit infamis, sicuti ex prædictis iuribus, & glosis liquido constat,

voluitque Marenda in conſ.20.nu.20. & ſi verum eſt quod antea ſcripſi, teſtimonij prolationem, atque ordinis ſuſceptionem a pari procedere, vtique dum ad impediendum aliquem ordinari,non oportet facto irrogari infamiam, at ſatis eſſe illius opinionem eſſe grauatam,vt inquiunt citatæ gloſæ, ob illud aſſumptum, quod opinio ordinandi in nullo vacillare debet,per cap.laici 33.diſt. certè idipſum habere locum concludendum eſt in eo, qui teſtimonium ferre intendit.

Ex his,ſi modo deflectam, ad aliqua vtiliora notanda circa perutilem illam materiam repulſæ, cuius ſuperius memini, ne me redarguas beneuole lector, quod ad externa connotauerim, peropto enim,vt hoc opus,tibi in multis ſuccurrat,maximé ſi libris careas.

9 Scias itaque eiuſmodi reprobationes non ad deducendorum criminum punitionem intendi, ſed quo alijs ex eis illatum damnum emendetur, ac propterea crimina per exceptionem in teſtes deducta non eſſe punienda,ſanxit Pontifex in cap. mox citato, cum dilectus in fine; ſcripſitque Rota in deciſ.36.fuit dubitatum,num.2.vol.1.de accuſat.in nouis,atque deciſ.39.in actione iniuriarum, ſiue 1. de libell.oblat. ſimiliter in nouis, aduertitque Florian.in l.proinde,§.notandum, nu. 6.ff. ad l. aquil. ipſeque tetigi capite antecedenti,nu.92. & 95.

10 Ita cum pœna talionis, aut altera ſtatuta aduerſus denunciantes,vel aliquem accuſantes de crimine ab eis poſtmodum non probato inſlingitur,quia plerumque hæſitatum fuit, an pœnam eandem mereatur, qui contenta in denunciatione probauit duobus, vel tribus teſtibus, deinde per infamiam, aliamue illis obiectam notam reprobatis ? ſcias meam eſſe ſententiam negatiuam,ſequtus Hippolitum de Marſilijs, ſing. 444. exordiente ſtatutum in ciuitate,ac relato, & commendato ab Imbriano indicato tract.de repulſa,par.1. conſider.3.nu.104.

Et quia reprobandorum teſtium originem triplici ex fonte manare ſcimus, ideò collaudandum

11 me eſſe, ſi eorumdem, quo ad reprobationes faciendas,triplicem habitudinem ſubiungam, & dèclarem:quare ſcias velim, habitudinem iſtam, vel referri ad repulſare, ſeu reprobare volentes, vel ad ipſos met teſtes; vel tandem ad eos, in quorum gratiam teſtificati ſunt.

12 Itaque attendant cauſidici, cum articulos super iſta reprobatione facienda dictare volunt, vt aliquam ſaltem prædictarum cauſarum rectè explicent; etenim, quantum ad primam attinet, poterunt articulare,illos eſſe ſuorum principalium inimicos,ex vulgata regula,probata, ampliata, & reſtricta per Farinacc.quæſt.53.à nu.3.

Quo veró ad ſecundam,iuxta quam,ad ipſos teſtes relatio fit,eos infames,excommunicatos, fures, falſarios,adulteros,aut alijs criminibus,ac vitijs notatos dicent. Nam his ob dicta ſcelera deinde probata,nulla ferè ex legibus adhibetur fides, vt eſt videre in cap. ſuper eo, & cap. 1. de teſtib. iuncto cap.conſtituimus 3.quæſt.5.& apud Maſcardum quæſt.464.incipiente criminoſum, vol.1.quibus in locis de criminoſo eſt præcipuus ſermo; quamuis aliqua pauca de ſingularibus criminibus enuncientur,nam alij haud deſunt, qui ſpeciatim de certis delictis verba facientes,eadē ſtatuant concluſionē.

Ac tandem, quod ad eos attinet in quorum beneficium dixerunt teſtimonium; deducere poterunt eos producentis domeſticos eſſe, familiares, ſocios,commenſales, naturali, ſpirituali, ac legali vinculo coniunctos,aut etiam ſubditos, atque vaſſallos,ipſe veró in his duobus poſtremis,pauca ſubiungam,eo quod de alijs, ſunt loci communes doctorum.

13 Et recordor ſubditos intelligi, qui ſubijciuntur ratione iuriſdictionis; vaſſallos autem qui ratione feudi ſubſunt, & feudatarij nominantur, ac de vtriſque verba facit citatus Farinacc. duas conſtituens concluſiones,& ambas affirmatiuas in quæſt. 55. alteram de vaſſallo in num. 182. alteram veró de ſubdito in num. 202.ipſaſque multis dilatat modis, & coarctat, adductus grauiſſimorum hominū doctrinis, ex quibus defendi clientem à ſuo Epiſcopo petentem ſalarium pro tempore biennali, quo fuit Vicarius capitularis,eo quod fructus erant reſeruati ſucceſſori, iuxta ſolitum Eccleſiarum ad nominationem inuictiſſimi Regis Catholici pertinentium; cum enim Epiſcopus immediatè ſucceſſor proſternere voluiſſet non ſolum Iuris com-

14 munis ſanctionem, qua habetur, Vicario perſoluendum ſalarium, etiam ſi non fuerit conuentum; neque ſolitum præſtari in eo tribunali ob deciſionem nouiſſimam Rotæ coram Seraſino in vna Turritana mercedis Die 20. Maij 1569. quam reſcribit Paulus Granutius theorema 12. poſt verſic. contrarium tamen, eamque acerrimè defendit ex-

15 ploſa contraria antiquæ Rotæ ſententia;ſed inſuper expreſſam pactionem,& conſtitutionem ſalarij, ſibi à capitulo validè factam ducatorum centum perſoluendorum ab Epiſcopo ſucceſſore, iuxta Doctrinam Anchar.nu.3. & Imolæ num. 13. ſuper clem.ſtatutum de elect. non obſtante, quod vide-

16 retur exorbitans aſſignata quantitas, cum re vera non eſſet,ob Nauarr.in conſ.4.Ludouicus, ſub nu. 16.de donat.in nouis,conatus ſuit præſul ipſe, probare promiſſum fuiſſe ſalarium, non vt illud conſequeretur,ſed honoris cauſa, idq; ex conuentione oretenus inita inter canonicos, & eumdem Vicarium antequam eligeretur, quod teſtimonio Canonicorum verificare non erubuit; nam præter reliquas replicationes datas huic oppoſitioni, conſtanter defendi, illorum dictis ſtandum non eſſe ob

17 hoc præſertim, quod ſubditi erant Epiſcopi, qui ipſos ad ferendum teſtimonium induxerat, quem eſſe tam ſeuæ,acriſque naturæ patebat,vt niſi teſtificati eſſent in eius gratiam, præſumi, ac ſuſpicari poſſet illis violentiam illaturum; quo quidem caſu non ſint admittendi ad teſtimonium, reſpondent Bart.Bald. & Salyc. in l.eos C. de teſtib.omnes ſub num.2.atque Felyn.& alij, quos recenſet Farinacc. eadem quæſt.num.210.vel ſaltem, vbi prorſus reijciendi non eſſent,adiungit,num.212.ſemper, & in omni caſu eos carere integra fide, neque eſſe poſſe teſtes omni exceptione maiores, ibique multorum auctoritatibus, ac rationibus fulcitur, illa potiſſimum, quam ad probandam hanc ſententiam ſcripſit Alberic.de Malet.in tract. de teſtibus, part. 2. num. 47.quod nunquam ſubditus euitat ſuſpictionem,amoris,vel timoris.

18 Cæterum ad quod vſque tempus peti poſſit repulſa,eaque concedenda ſit, aut quo tempore fieri

ſoleat

soleat, & debeat protestatio pro testium facienda repulsa, sitque ne illa odiosa, an fauorabilis, & alia cuncta hùc spectantia coaceruat Modernus Imbrianus in tractatu inet de repulsa, part. 1. consider. 1. à num. 90. & ante ipsum monumentis tradiderat Muscatellus in sua praxi Regij Consilij, par. 6. glossa momentum, cum tribus sequentibus; ipseque aliqua delibaui post Albericum Oliuam in ritu 33. Curiæ Archiepisc. Neapolit.

19 Inibique præsertim iactatam conclusionem illā scripsi, ne quis valeat approbatum á se testem repellere, aut alias productum testem ab eodem producente amplius reprobare, ex leg. si quis testibus, vbi Bal. C. de testib. Afflicto decis. 25. num. 5. Socino Iuniore, consi. 146. num. 13. vol. 1. & consi. 69 nu. 11. eodem vol. Minadoo, consil. 11. nu. 36. alijsq; adductis per Ioannem Petrum Surdum, consi. 390. Nè homines, nu. 18. volum. 3. atque Farinacc. q. 45. num. 36. ampliaui ad eum testem, qui examinatus non fuit, at solum, eius nomen descriptum in citatione ad testes, vt is non amplius possit ab eodem reijci, cuius nomine expedita fuit citatio illa, & probaui tum doctorum auctoritatibus iam typis datis, tum multorum consanguineorum meorum decisionibus, atque annotationibus ad pennam, tu videto, ne eandem canere videar cantilenam.

20 Sed admittatur nè repulsa contra testes examinatos in prima instantia, non erit inutile adnectere, & licet thesaurus annuat in decis. Pedemontana 259. obiectus, nu. 2. id probans de iure, tametsi contrarium sancitum in eo parlamento referat, ex vi rationis appositæ in constit. illius loci, eandéq; affirmatiuam insequi videatur Guid. Papæus decis. 500. ac veriorem fortassè esse opinionem dicat Menoc. de arbitr. iudic. casu 239. nu. 16. attamen in contrariam libentius descendo, quam amplexatur Isern. in constit. iurisperitorum prope finem, Cumia in ritu 51. nu. 10. Affl. decis. 266. & adducta constitution. nu. 24. Marant. in suo speculo, par. 1. rub. de testib. artic. 13. nu. 13. Suarez communi opinione verbo testes, nu. 177. Couar. pract. qq. cap. 18. num. 5. Anna sing. 442. & recordor, me dixisse super adducto ritu Curiæ Archiep. Neap. sub nu. 5. quam nouissimè approbauit Senatus Siciliæ, vltra farum, teste Garsia Mastrillo, decis. 97. in causa Ioannis, per totam; addens conclusisse etiam id limitari, quoties ex capite falsitatis proponeretur repulsa, nam tunc admicti censuit iuxta doctrinam Glos. in cap. 1. de except. Andreæ de Isernia indicata constit. & Afflicti citata decis. 266. vbi Vrsill. insequitur, rationemque subdit.

21 At quid credendum si beneficio (quod Neapolitani vocant restitutio autem à iure dicitur) cōcesso, & elapso, terminus petatur ad repulsam, vtrum sit negandus, vel concedendus, quia tractat, Capyc. decis. 157. exordiente in causa; ideo veritatem huius hæsitationis inuestigare non cura, maximé quod inquirunt etiam scribentes super pragm. Regni 11. sub rub. de ordine iudic.

Et quia de criminoso ambiente suscipere ordines, aut testimonium dicere, scripsi hactenus, non inutiliter modo subiungam pauca quædam de eo-

22 dem affectante beneficia consequi. In qua re annotandum duxi, ex crimine oriri inhabilitatem ad beneficia, quæ non nisi præditis bonis moribus danda sunt, iuxta cap. graue nimis, de præb. & super eo textu aduertunt cuncti scribentes, & text. in cap. cum in cunctis de elect. nec non Felyn. in cap. querela, de iure iuran. ideo Alfonsus Hoieda in tract. de incompatib. benefic. cap. 24. sub num. 78. scripsit, indignum censeri illum ad beneficiū Ecclesiasticum, in quo vniuersa illa minimè reperiuntur, quorum meminit præcitatum cap. cum in cunctis.

23 Verum inhabilitatem istam ad beneficia, vtrum, nè omne delictum operetur, an aliqua tantum, eaq; insignia? & Lambert. de iurepatron. p. 1. lib. 2. q. 9. artic. 23. necnon Suarez, par. 5. disput. 43. sect. 5. negant illam proficisci ex quouis delicto, sed ex insignibus tantum; idque verum esse recordor, quia in huius capitis initio scripsi cessare dispositionem, cap. meminimus, & cap. omnipotens Deus de accusat. vbicumq; ex denunciatione, vel accusatione criminis aduersus accusatum, non creuit infamia apud bonos, & graues viros; ideo ex eo infertur, non omne crimen operari tale impedimentum, potissimum quia infamia, non ex quolibet delicto enascitur, tum etiam, quod verba citati capitis omnipotens Deus, opitulantur; illa scilicet, valde graue est, vt vir de quo tanta, & talia denunciantur, &c. aduerbia siquidem illa tanta, & talia, præseferunt enormitatem criminum, quibus maculatus dicebatur, qui promoueri ambiebat, meritò ipsum detinendum esse sanciuit, ne ad ordines, vel honores, siue beneficia assumeretur; Quinimmo, neq; ipsa criminis magnitudo gignat eiusmodi inhabilitatem, sed irregularitas tātum ex crimine illo proueniens, scripsêre Lambert. Hoieda, & Nauarr. inferius adducendi; quare ipse in ea semper fui sententia, quam summis, vt aiunt labijs delibaui in cap. propè finem, vt irregularitas, dumtaxat causa sit priuationis beneficij antea obtentis inhabilitandi verò ad impetrandum sit etiam aliud, quodpiam non leue delictum, quāuis Nauarr. in cons. 10. Patronus Cathedralis, sub num. 3. de Symon. in nouis, concludat collationem criminoso factam, ipso iure valere, nisi crimen sit tale, quod inducat ipso iure irregularitatem, & propterea supponat ad impediendam impetrationem à criminoso faciendam, tale debere esse facinus, ex quo irregularitas oriatur, hæc enim sententia mihi videtur nimis larga.

24 Vbi vero ineuitabili necessitate impulsus aliquis clericus interemit aduersarium, quia ex prædictis dubitari potest, ac pridie interrogatus fui, si tali inhabilitate polleat, tum ab obtinenda alia, tum ad retinenda obtempta; possitque ne illis spoliari, ideo subijcere hoc in loco censui, quæ dubitationem istam explanant, licet, & in capite de homicidio, eandem proponere hæsitationem potuissem.

Resolutionem affirmantem insinuant, quæ mox adnectam; siquidem, dum quæritur veniat nè per sententiam homicida priuandus beneficio; An potius ipso iure sit, eo priuatus; veram scripsi re-

25 sponsionem, in cap. 11. huius rubr. num. 7. sententia mediante spoliandum esse: quam tamen licet verissimam conclusionem aliqui restringunt ad simplicem homicidam, & qui non accedente animo deliberato, illud perpetrauit; ita Igneus in l. necessarios §. non alias, in lect. num. 13. ff. ad Syllan.

lan.

Ian. Iulius Clarus in §. homicidium, ſub num. 16. & Salzed. ad Diazam in praxi criminal. canon. cap. 94. in verbo ipſo iure, demumqué Farinacc. in 4. part. quæſt. 119. ſub num. 63. ijdemque addunt, in homicida, qui deliberato animo commiſit homicidium, à multis contrarium affirmari, credentibus, eumdem priuari ipſo iure: Hæc verba, & præfatorum reſtrictio, (vt antea dixi) inſinuant, pro homicidio ſimplici, cadere priuationem per ſententiam; quare videndum eſt, quale homicidium dicatur ſimplex, & Iulius Clarus eodem §. homicidium, ante numerum primum, ait eſſe, quod vno ex quatuor modis committitur, ſcilicet neceſſitate, caſu, culpa, & dolo, quam vltimam ſpeciem declarat, num. 5. vbi non ex interuallo præceſſit deliberatio, ſed in rixa, alioquin eſſe qualificatum ſubdit, num. 6. Itaque conſequentia deſumitur, in ipſo homicidio neceſſario, ſicuti, & in alijs ſimplicibus venire ſpoliandum per ſententiam eiuſmodi homicidam.

Attamen pro aduerſa parte vrgent complura, illudque in primis, quod in c. 23. probaui, nu. 121. ne intret priuationis pœna ob homicidium, niſi, vt illic addidi, num. 123. aſſaſſinium fuerit illi adiunctum, aut beneficio ſit ordo annexus: Aliud inſuper vrget, quod ad priuationem beneficij antea habiti, non ſatis ſit crimen: etiam non leue, ſed præterea requiri ob illud contractam fuiſſe irregularitatem, ex notatis copioſè per Lambert. in tractat. de iure patron. part. 1. lib. 2. quæſt. 9. artic. 23. per totum, præcipuè verò, nu. 7. quem inſequitur Hoied. de incompatib. benefic. part. 1. cap. 24. num. 80. eiſque tacitis, ſcripſit Nauarr. in manuali, cap. 27. verſ. ſeptimo dico, ſub num. 251. vbi, his fatur verbis, & ita ratio, cur valet, vel non valet, non eſt criminis magnitudo, vel paruitas, ſed quod inducit irregularitatem.

26 Ideo inquirere refert, nec ne hoc delictum, ob neceſſitatem patratum, cauſet irregularitatem, & ſi rationes inueſtigare velimus, citra dubium abnuere oportet; ſiquidem rectè pauloante probatum eſt, num. 73. non omne delictum huius impedimenti cauſam eſſe, ſed aliqua, & ea quippe grauia, cuius ſpecies non eſt homicidium ob neceſſitatem ſecutum.

Aliud etiam, & huic ſimile adſtipulatur aſſumptum, nuſquam contrahi irregularitatem ex delicto, niſi illud mortiferi peccati labem contineat, ex Soto, lib. 5. de iuſt. & iure, quæſt. 1. artic. 9. ad finem, in vers. difficile enim, & poſt alios Henriq. in ſum. theol. moral, lib. 14. cap. 3. §. 1. & cap. 15. §. 7. in eius calce, ac denique Azzor. in inſtitut. moral. lib. 5. cap. 6. part. 1. verſic. quinto quæritur, circa finem; & tamen aperti iuris eſſe, cuncti aiunt, eiuſmodi peccatum abeſſe, ab homicidio neceſſario, quinimmo Petrus Ledeſma in ſumm. Hiſpana part. 2. rubr. de iuſt. commut. cap 18. expreſſè de homicidio ſcribens, & ſupponens illud quandoque veniale peccatum generare, quærit, ac reſpondet non ex omni homicidio enaſci irregularitatem, ſed tantum ex eo, quod mortiferum gignit peccatum, à verſic. la quinta difficultad, ipſeque antea dixerat in verſ. la ſegunda difficultad, interficientem alium ob iuſtam propriæ vitæ tuitionem, debito adhibito moderamine, nullam contrahere irregularitatem,

aut peccatum, & Gambarupta quoque admittit in tract. de caſib. reſeruat. cap. 15. caſu 7. homicid. volunt. num. 7.

Inſuper cum iactata regula extet, pœnam nullam mereri, quod iure permittente fit, conuincimur ſanè, atque ad fatendum impellimur, irregularitatem ex tali homicidio haud prodire, cum certo certius ſit, licere cuiquam ſuum perimere inimicum, qui aliter mortem, aut percuſſionem effugere non valet, Alexand. conſ. 76. viſa inquiſitione ſub nu. 2. Aret. in §. ius autem gentium, propé nu. 6. inſtit. de iure natur. gent. & ciuil. eamque communem eſſe opinionem, dicit Bertaz. conſil. crim. 1. num. 19. volum. 1. eo quod omnes leges, omniaque iura, vim, vi repellere, cunctiſque ſe ſe defendere permittunt, l. vt vim, ff. de iuſt. & iure, quam eandem, de irregularitate ſpeciatim loquentes, referunt concluſionem, textus, in cap. ſignificaſti el ſecondo, de homic. & cap. dilecto de ſent. excomm. in 6. iureque merito, ſcripſit Bertazzolus, tale delictum impunibile eſſe, ſub eodem nu. 19.

Quod ſi iura, & Doctores perquirere intendimus, oportebit tria intueri tempora; Primum vetuſti iuris Canonici, alterum Clementinarum, Tertium denique Tridentinæ Synodus.

Perſpecto, itaque tempore iuris antiqui Canonici, apparet ſatis dubia quæſtio, maximeq; controuerſa, dum alij ipſum eſſe irregularem aiebant, quos citat gloſ. in cap. ſicut dignum, verſ. conſilium, in vltimis verbis, de homic. & in l. vt vim, verſ. nam iure, ff. de iuſt. & iure Caietan. 2. 2. quæſt. 64. artic. 7. circa reſponſionem ad tertium, & p. 3. q. 89. artic. 3. Soto in 4. ſent. diſt. 25. q. 1. artic. 1. & alij, ad quorum præterea ſententiam adducitur idem T. Thomas, in eiſdem relatis locis. Verum alij negabant, potiſſimum citata gloſa in d. cap. ſicut dignum, diſtinguens inter euitabilem, atque incuitabilem neceſſitatem, & concludens in hac ſecunda, & ineuitabilis neceſſitatis ſpecie (de qua noſter, hoc loco eſt ſermo) minimè fieri irregularem; ita quod refert gloſ. in clem. ſi furioſus, mox citanda, Hoſtienſem dixiſſe, quod ſuo ſeculo, Clemens I V. & Curia, ſic tenebant, addo Soccin. ſeniorem, in cap. ad audientiam ſub num. 145. de homic. hanc inſequentem partem.

Alterum vero eſt tempus Clementis V. in Concilio Viennenſi, cuius ſanctio habetur in Clem. ſi furioſus de homic. quo nullam tunc contrahi irregularitatem, & eius verba, & gloſa ipſa præportant, & tueri nituntur Caſtro lib. 2. de lege pœnali, cap. 4. Nauarr. c. 27. ſub nu. 211. Caiet. art. 8. Sotus de iuſt. & iure lib. 5. q. 1. artic. 8. prope finem, in verſ. ad tertium vero, Henriq. citato lib. 14. cap. 10. §. 2. Vgolin. de irregul. c. 29. a nu. 29. Suarez de cenſuris diſput. 46. ſect. 1. nu. 2. Io. Guttier. lib. 2. canon. qq. c. 6. nu. 60. & 61. & Steph. de Auila in tract. de cenſ. Eccl. p. 7. diſput. 5. ſect. 3. verſ. ſecunda opinio, eamque communem eſſe ſententiam, teſtatur, collaudatque Couarr. in eadem Clem. p. 3. §. vnico, nu. 2. quin, & Vgol. in eodem cap. 29. num. 2. ait, non eſt igitur, quod hac de re dubitemus, & illic multis præterea rationibus defendit, iuſte fuiſſe ita ſtatutum.

Nouiſſimum verò, eſt tempus Conc. Trid. in c. 7. ſeſſ. 14. de reform. qui quidem canon, verba faciens de caſuali homicidio, alteroque patrato repellen-

pellendo vim vi, & consequenter de necessario, his vtitur verbis, cum iure quodammodo dispensatio debeatur. committitur loci ordinario, qui causa cognita, cum hoc dispenset; si itaque requiri dispensationem, statuit, supponit eum fieri irregularem, cum alioqui non opus esset dispensatione; Verum hoc etiam perspecto iure, tenenda est opinio negatiua; namque eiusdem verbis rectè perpensis à modernioribus doctoribus in hác eandem illi propendunt; intellectum præfato textui tradentes, vt tantum vendicet sibi locum, cum homicida excessit moderamen inculpatæ tutelæ, aut occidit ob necessitatem non ineuitabilem, ac præ cœteris, ita dictum textum interpretati sunt Nauarr. consi. 36. an occidens, & consi. 40. N. cum multis, de homic. in nouis Henriq. in summ. theol. moral. adducto §. 2. apertioribusq; verbis, in glosa lit. M. Suares citata sect. 1. nu. autem 3. Vgolin. indicato cap. 29. propé finem, versi. postremo ita interpretatur, & tandem Auila in metipsa sect. 3. versic. loquendo de iure nouo.

Et isthæc interpretatio re ipsa non est nuda, sed aliquibus vestitur assertionibus, illa præsertim generica assertione, vitari correctionem legis, item altera magis specifica, numquam præsumi correctionem legis per subauditum intellectum, teste glosa communiter approbata in cap. cupientes, §. quod si per viginti, de elect. lib. 6. & Iasone in auth. quas actiones, num. 21. C. de Sacros. Eccles. maximé, cum alioquin agatur de correctione legis promulgatæ per Concilium Viennense, & numquam dicatur reuocata conciliaris sanctio, nisi expressa verba sequentis constitutionis suadeant, cap. ex parte, & cap. vltimo de Cappell. monach. imo, nec satis est generica derogatio cuiuscumque Concilij, si illud cui derogatum esse prætenditur, sit ex modernis, eaque propter á Concilio Triden-
27 tino, nunquam censetur recessum, etiam per antedictam generalem derogationem, nisi speciatim, & nominatim eius meminerit sequens sanctio, Henriq. in summ. instit. moral. lib. 7. cap. 26. nu. 3. Viual. par. 3. sui candelab. cap. 12. nu. 22. & Thomas Sanchez de matrim. disputat. 26. á nu. 7. vbi mille recolet auctores ad confirmandam conclusionem præcedentem, nec non istam ampliationem, postea, que nonnullas adjungit restrictiones; quare decretum Concilij Tridentini requirens dispensationé, supponendum est, eum referre casum, qui actenta prioris iuris dispositione (nempe citati Concilij) exigit dispensationem ipsam, & sic loquatur de homicida, qui moderamen excessit, aut necessitate euitabili adducta, iuxta sanctionem præfatæ clem. vnicæ, & propterea fateri oportet, communem intellectum traditum à citatis doctoribus illi textui, & á me superius relatum, validis inniti etiam rationibus, vt ab eo discedere, non videatur rationabile.

Tam igitur rationibus, quàm iure probatur, nullam oriri irregularitatem ex hoc delicto propter necessariam tuitionem secuto, atque ex hoc supposito, illam nasci sequelam, fatendum est, à nobis prius statutam, ne propterea veniat priuandus beneficijs, qui illud commisit.

Cui conclusioni minimè aduersabitur resolutio relata, & per argumentum deprompta ex verbis Ignei, Clari, & Salzedi, tum quia illi incidenter dicunt, & propterea magis standum doctoribus alijs, pensatè hanc rem agitantibus, & discutientibus, tum etiam, quod eiusdem conclusionis verba intelligenda sunt de homicidio simplici, & sic necessario; non quidem ex ineuitabili necessitate, sed euitabili, alioquin tot rationes, itaque ruerent, totque Doctores a me relati, granchum cœpissent, dum meæ subscripsere sententiæ, quin potius hanc, quá ipse insequor astruxerunt conclusionem.

28 His consideratis, vt vela contractem, materiamque præsentis capitis expleam, inquiro, sit nè satis vnicum, quem perpetrasse facinus, vt criminosus dicatur, an plura oporteat commisisse? & citra dubium, ita reputari affirmo etiam vnico maculatum scelere, potissimum adductus cap. testimoniū, de testib. crimine in singulari numero vtente, ac propterea á testimonio repellente, Farinac. insuper hanc resolutionem tutatur, & multis quippe iuribus, quæst. 56. nu. 133.

29 Verum perpetuis carceribus, vel triremibus mancipatus, nulla expressè addita priuatione beneficij in sententia, censeatur ne propterea suis priuatus beneficijs? Dubium istud excitauit Rota in decis. 5. accusatus coram ordinario, de sent. & re Iudic. in antiquior, vbi primum rationes, necnon auctoritates coaceruauit multas affirmatiuæ opitulantes sententiæ. Postmodum veró negatiuam insectatur, nec non Arnulphus Ruzeus in tract. de iure regal. Franc. Priuileg. 1. á num. 11. Cardinal. Simonett. tract. de reser. benefic. q. 29. num. 2. Salzedus addit. postrema ad Diazz. cap. 140. Brixiens. in suo dictionario, verbo carcer. glos. immarginea ad cap. cum per bellicam, versic. in coniugiorum, 34. quæst. 2. quam ipse quoque omnino insequor; Augetur autem dubitatio si isthæc resolutio vendicet etiam sibi locum in beneficio seruitium requirente personale, & residentiam exigente, eo enim casu, quia illi inseruire nullo futuro tempore posset, videtur dicédum, haud esse erroneum fateri huiusmodi condemnatum, censeri quoque illo priuatum ex eiusdem decis. verbis, vel saltem venire priuandum, ex Abbatis auctoritate, qua adductus, ita concludit Rebuff. decisum adiungens in praxi tit. de mod. amittend. benefic. num. 57. de bannito verba faciens, nec alia fulcitur ratione, quàm in superioribus memorata, quod beneficio nequit incumbere, debitumque præstare ministerium; itaque de beneficio loquitur requirente residentiam, & seruitium; obstat veró exemplum de capto ab hostibus, in cuius beneficio constituendū esse alium remouendum illo redeunte, dicit glos. final. in cap. pastoralis 7. quæst. 1. alteraque mox adducta, citati cap. cum per bellicam, adnectens illi restituendum beneficium, quantocumque tempore steterit apud hostes; inhæret Gomes. in regul. Cancellar. de triennali possess. quæst. 57. vers. secundus casus. Istud igitur perpetuum est impedimentum, & tamen non alteri est conferendum beneficium, sed alium in eo substituendum durante captiuitate beneficiati. Idipsum videtur faciendum in hoc, carceribus, siue triremibus addicto; Nam hi Principum nonnunquam indulgentia relaxátur, præcipuè certior, cum sit spes, istos è carceribus, aut triremibus educendos, quàm illos ab hosti-

hoſtibus reuerſuros; Huiuſmodi enim ſic damnati, chriſtianos principes ſolent habere gratioſos, captiui autem, perfidos hoſtes, rarò, ita vt appareant rari nantes in gurgite vaſto. Solum reluctatur conſideratio illa, impedimentum iſtud carceris, & triremium ex propria prodire culpa, non illud captiuitatis. Verum rectius intuenti patebit, non illam
30 pugnare, quandoquidem iura loquentia de redimendis captiuis apud hoſtes militare adhuc in ipſis carceratis, ſiue ex delicto, ſiue ex maleficio in carceres coniecti fuerint, ait gloſa in cap. ſacrorum 12. quæſt. 2. eorum namque cauſam ſemper eſſe piam dicunt Imol. in l. quamuis, in ſecundo notab. Bald. Alex. & Iaſ. ff. ſolut. matr. Lupus in rubr. de donat. inter virum, & vxorem §. 78. num. 30. in fine: quorum opinionem veriorem eſſe altera contradicentium fatetur, Rota deciſ. 63. num. 5. par. 2. diuerſ. & Gratian. cap. 108. ſub num. 5. tom. 1. diſcept. forenſ. qua fretus Rotæ aliorumq; auctoritate ad alteram
31 conſtituendam deflexit aſſertionem; Nempè itá filium exhæredari non liberando genitorem à carceribus, ſicuti, & non redimendo captiuum dixerunt gloſ. in cap. quintauallis verbo, exheredaret prope finem, verſ. ſi parentem captum de iure iuran. illibique Doct. ex qua Gulielm. de Benedic. in repet. cap. Raynut. verſ. & vxorem nomine Adeleſiam, ſub num. mihi 831. de teſtam. argumentatur à corpore ad animam, affirmatq; quod ſi prædicta vera ſunt in redimendo corpore, longè magis in redimenda anima à pœnis purgatorij, cuius recordare quæſo tu fili, qui contrarium feciſti, & non ſine maximo ſcandalo totius vrbis, de his hactenus, nam vox faucibus hæſit, & redeamus, vnde aberrauit oratio, & concludamus, non obſtante ſuppoſita culpa damnatorum ad carceres, ſiue triremes, idipſum, quod in captiuis reſolutum fuit, dicendum eſſe in illis; tum ob relatam aſſertionem de legibus verba facientibus in captiuis, ſubſiſtere in carceratis ipſis, tùm quia non cauſa, & culpa in hoc caſu videtur attendenda, ſed impedimentum, quo moti aliqui ſupra relati arbitrati ſunt vacare beneficiũ, cui cum tenetur inſeruire, & aſſiſtere, non valet; quod quidem impedimentum in vtriſque, captiuis ſcilicet, & carceratis verſatur, & æq; viget, tùm demum ob auctoritates deciſioneſq; multas ſpeciatim ita concludentes in condemnatis eiſdem ad perpetuos carceres, nè ſententia condemnatoria delicti dicantur priuati beneficijs, quamuis habentibus annexum ſeruitium, reſidentiam, aut curam: Rota ſiquidem in adducta deciſ. 5. id affirmat, quã poſtmodum eadem Rota conſueuit ſequi, teſte Sarnenſi in regul. de Annali, quæſt. 92. Puteo deciſ. 233. lib. 2. nouiſſimeque aſſeuerat, & admittit reſoluuonem deciſio in illa Foroliuienſi Canonicatus, mercurij 21. Maij, nu. 3. proponente Garzia Millino, ita perſpicuo iuriſconſulto, ſicuti, & digniſſimè purpurato, cuius deciſio apud recollectas à Farinaccio poſt ſua conſilia, tenet locum centeſimum trigeſimum quatuum; poſsit autem priuari non dubito cum ead. deciſ. 134. & alijs ſupra relatis, ipſeque ſcripſi cap. 25. nu. 15. vbi in depoſito dici propter depoſitionem priuatum concluſi.

SVMMARIA.

Monaſtica vita profeſſores, quibus fuerint nominibus olim appellati refertur cum declarationibus nu. 1.

Monachus interpratatur ſolus, nu. 2.

Canonicos regulares ſub regularium appellatione non venire demonſtratur, nu. 3.

Mendicantes non monachos, ſed regulares dici oſtenditur, nu. 4.

Differentia ſit ne inter fratres, & monachos, num. 5.

Religionis nomen vnde prodierit, nu. 6.

Religioſa vita, quando initium fuerit, nu. 7.

Monachos, etiam antiquitus emiſiſſe profeſſionem refertur, nu. 8.

De Regularibus. Rub. XII.

Capitulum primum:

1
Vinque diuerſis nominibus fuiſſe olim à græcis appellatos eos, qui monaſticæ vitæ ſunt profeſſores edocet vir ille integerrimus, æque ac doctiſsimus, & Illuſtriſs. Robertus Cardioalis Bellarmin. in lib. 1. de monach. in initio, inquiens dictos fuiſſe cultores, pugiles, ſiue exercitatores, ſupplices, philoſophos, & monachos: ſubiungitque non ſine ratione ab illis ita dictos, quandoquidem, cum pure præter cæteros Deum ipſi colant, rectè cultores nominantur, eorumq; vita debeat virtutum paleſtra, ac luctatio eſſe, dum reliqui homines corporis, & mentis agitatione vexati in bello ſe exercent, ſiue mercatura, cœteriſq; artibus, ſingularibuſque virtutibus, iccirco pugiles, aut exercitatores iuſtè nuncupantur. Quinimmo eorum precipuum munus, cum ſit orare, ſummiſq; laudibus Deum ipſum venerari, non mirum ſi ſupplices quoq; nominantur; & quia phyloſophi apud ethnicos dicebantur illi homines, qui ſeueri contemptores rerum temporalium, totique erant ſapientiæ ſtudio dediti, in quem locum ſuffectos eſſe Religioſos apparet, ideo Philoſophi vocantur,
2 ac demum monachi conuenienter dicuntur, quia nomen iſtud homines ſolos, ac ſolitarios exprimit, quiq; á coniugijs abſtinent, & à parentum ſe conſortio, mundique huius conuerſatione ſeceruunt, eo quidem animo, vt ſoli Deo per contemplationem inhæreant, quod etiam nobis indicat Caſsian. in tract. de trib. generib. monac. collat. 18. cap. 15. ſingularis enim, ac ſolitariæ vitæ eos eſſe decet, iuxta text. in cap. placuit 16. quæſt. 1. ob quod illis prohibitum eſt vagari, in cap. fin. de regul. itidemque negotijs ſæcularibus immiſceri, toto tit. ne Clerici, vel monaci ſæcularib. negot. ſe immiſc. ac præſertim nè potentiũ domos frequentent, obſequiumq;

illis exhibeant, reperitur ipsis interdictum á sacris canonibus adductis ab Alfonso Villagut in suo speculo visit. §.5. á num. 23. & suffragantur verba Diui Hieronymi ad Paulinum, si cupis esse, quod diceris monachus, idest solus, quid facis in vrbibus, quæ vtique non sunt solorum habitacula, sed multorum cap. si cupis 16. quæst. 1. idque cum animaduerterit Theophilus Imperator, esse valdè necessarium, interdixit, nè monachi vrbem intrarêt, iussitque eos omni modo ab vrbe arceri, in cap. luminoso 18. quæst. 2. & quod grandi est admiratione dignum, Episcopos ipsos fugere debent, teste Ioanne Cassiano in lib. 11. de spiritu cænodoxiæ, cap. 17. quæ omnia rectè pensitantes latini scriptores, ex prædictis quinque vocabulis apud Græcos exprimentibus illorum vim, & nomenclaturam, retinuerunt tantum istud vltimum, & alia duo præterea addiderunt, scilicet regulares, & religiosos, quæ duo vltima nomina sunt certè alio, (nempè Monachus) generaliora, ex Nauar. in cap. cur portio, num. 8, in fine 12. quæst. 1. non enim omnis regularis, siue religiosus potest ex proprietate vocabuli
3 dici monachus, & tamen omnis monachus rectè dicitur regularis, seu religiosos; Eccine Canonicus regularis nequit monachus appellari, ac propterea sub pœnali de monacis sanctione, haud comprehenditur, ex Nauarr. in cap. nullam 18. quæst. 2. & nihilominus monachos sub religiosorum, aut regularium dispositione contineri certum est, quamuis strictò sumpto vocabulo monachi intelligantur, qui soli vitæ contemplatiuæ operam nauant, neque prædicationi, aut alijs se immiscent, quales sunt Casinenses, Cistercienses, Carthusiani, Camaldulenses, alijque similes; nam illi, qui contemplationi nedum insistunt, verum in actione præterea versantur iuuantes Episcopos, & clericos in concionibus, ac Sacramentis, non vtique ex recto sermone appellantur monachi, sed alijs prædictis nominibus, vel altero speciali, nempè fratres vocantur; ob quod Diuus Thomas, Bona-
4 uentura, & alij posteriores Doctores cauent, Dominicanos, Franciscanos, aliosque mendicantes vocare monachos, sed regulares, aut religiosos, aut etiam fratres, ex peculiari nomine eis attributo á Canonistis, qui mendicantes appellandos esse fra-
5 tres admonuerunt, cœteros veró monachos, attenta stricta eorum significatione, & vsu loquendi, quod Abb. præ cœteris aduertit in cap. causam, num. 2. de Iudic. & Felyn. in prohæm. decret. nu. 4. tametsi largo sumpto vocabulo monaci appellentur fratres; teste Abb. & Felyno indicatis locis, comprobatque Barbat. in cap. veniens de Symon, & fratres monaci dicuntur. ex eodem Abbate in citato num. 2. cuius resolutioni opitulatur primitus, quod ipsemet Abbas scripsit in cap. causam, quæ post num. 1. de elect. hæc nomina fratres, & monachos, siue sorores, & moniales Synonima esse, atque ideo eis promiscuè nos vti, item Ioann. Andr. in eodem cap. causam, quæ, num. 2. de elect. inquiens, vulgi dictum esse, quod præfatas differentias admittit; ac demum text. in cap. veniens de Symon. vbi F. præsbyter proposuit Papæ, quod Abb. & fratres S.R. noluerunt eum in monachum recipere, itaque ex eo canone seligitur, quod fratres qui sunt, etiam monaci appellantur.

Regulares autem ita dicuntur á rectitudine viuendi, cui incumbere debent, & quia certæ regulæ addicti sunt, teste Abbate in rubric. de regul. In principio, eoque nomine concilia frequentius alijs vtuntur; fortasse quod vtrumque sexum amplexatur, ob quam profectò rationem Nauar. indicato c. cui ratio, nu. 8. 12. quæst. 1. dicit, se potius eodem nomine vti, quam altero, religiosi.

6 Sed religiosorum nomen, vt cognoscamus vnde prodierit, oportebit prænotare, religionis nomen genericè sumptum in duas distingui species, ex thæologorum sententia, quarum prior significet, eam virtutem moris, qua iustus, & debitus honor, cultusue Deo tribuitur; Altera veró statum significet, vitæque conditionem multorum hominum speciali modo, & regula colentium Deum, teste Azzor. in lib. 9. instit. moral. cap. 5. qui præterea de prima specie copiosè fatur, & ipse de secunda in præsentia agere (Dei suffultus auxilio, constituo.

Hoc igitur religionis nomen à relegendo deducit Cicero in lib. 1. de natura Deorum, inquit enim, sunt dicti Religiosi à relegendo, quam profectò deriuationem commendat, Isydor. in lib. 10. Ethimol. cap. 17. subiungens id euenire, quia religiosi retractant, & quasi relegunt ea, quæ ad cultum diuinum pertinent, verum Lact. lib. 4. & Diu. Augustin, in lib. de cura religion. cap. 55. a relegando religionem dictam asseuerant; quod eius vinculis, diuinis ministerijs sint ipsi religiosi mancipati, & addicti, & veluti Deo religati, & astricti sequiturque Azzor. in cap. 10. citati libri 9. & alij, præsertim Massuerius Sabinus, putarunt religionem, religiosumq; dictum à relinquendo, eo quod propter sanctitatem aliquam sepositam remotumq; sit à nobis, quod est religiosè consecratum, vnde Virgil. in lib. 8. Aeneidos.

Est ingens gelidum lacus propè coerltis amnem,
Relligione Patrum late sacer, vndique colles,
Inclusere caui, & nigra nemus abieta cingunt.

7 Eiusmodi autem religiosam vitam constat adeò esse antiquam, vt quædam eius adumbratio fuerit in lege naturæ ante diluuium, maior quædam expressio in lege Moysis, perfectio autem Apostolorum tempore, quod rectè iuxta morem explicauit idem Cardinalis Bellarmin. in lib. 2. de monach. cap. 5. à quo fuerunt complures adductæ auctoritates, tum veteris, tum noui testamenti, tum denique patrum, reliquorumque scriptorum, quæ nos instruunt, quam grauiter errauerint Magdeburgenses cent. 4. cap. 6. sæpissime repetentes religiones incepisse cemum quarto sæculo, idest post annum Christi CCC. primosque auctores fuisse Antonium, Macharium, & alios, quamobrem rectè fatebimur religiosam vitam diù ante quartum sæculum incæpisse, itidemque contra Philippum, confessionem Augustanam, atque Caluinum asseuerabimus monachos, religiososq; nostri temporis non nouam, recentemque rem esse, sed antiquam essentiamque monastices, eandem esse nostrorum & antiquorum monacorum, sicuti idem Bellarm. defen-

defendit in eodem capitulo ſ verſ. quo ad tertium, & Concilium Meldenſe canone 9. affirmat, ordinem Monaſticum à Deo inſpiratum, ab ipſis Apoſtolis fundatum, & à nominatiſſimis, ac ſanctiſſimis Patribus excultum; idque confirmat Concil. Colon. 3. cap. 1. par. 10.

8 Quinimmo ſpeciatim conſtat monachos ipſos etiam antiquitus emiſiſſe profeſſionem, Athanaſius namque Alexandrinus proe cœteris probat in vita Antonij hæremitæ, vbi multorum meminit, monachorum, eorumque ſummè miratur inſtitutum propoſitum, & profeſſionis votum; Ioannes etiam Caſſianus antiquiſſimus ſcriptor, Monacorum inſtitutum nobis, quam probatiſſimum reliquit in libris illis de inſtitutis cœnobiorum æditis, etenim votorum omnium, quæ monachi omnes emittunt, rationem inibi reddit. quorum viuendi normam, ità ſcitè depingit, vt illos æſtimem noctuis cæciores, qui huic monaſtico viuendi modo detrahunt, & inuentitium fingunt eorum ſtatum; maximè quod Cœſarius Arelatenſis Monachorum Lyrinenſium vitam, in ſermonibus plurimis deſcribens, illorum omne complectitur ſtudium, quod etiam á præſentibus Monacis habetur in vſu votorum ſcilicet emiſſionem, ieiuniorum obſeruationem; pſallendi diſciplinam, ac viuendi formam.

SVMMARIA.

Aetas quæ ſit neceſſaria in volente ſuſcipere habitum regularem, nu. 1.

Quæ oporteat perſcrutari antequam ad talem habitum admittatur, nu. 2.

Potiſſimum ne parentes habeat in neceſſitate conſtitutos, num. 3.

Quanta ſit filij erga parentem agentem obligatio, nu. 4.

Quæ parentis neceſſitas ſit valida, vt filius detineatur à ſuſceptione habitus, nu. 5.

An tantum neceſſitas victus, vel alia etiam quæuis, nu. 6.

Inueſtigandum etiam eſt, ſi ſpiritu diuino, an leuitate, vel cauſa alia adductus fuerit, numero 7.

Religionem ingreſſurus cogitare diu debet, quid agere velit, nu. 8.

Saductio ad ingrediendum Religionem vetatur, ea tamen non inualidat profeſſionem, num. 9.

Bona adducti blanditijs ad ingrediendum monaſterium, non monaſterio, ſed illius parentibus praſtanda eſſe probatur, nu. 10.

Voluntatis exploratio, quandoque propterea fit, antequam ſuſcipiat habitum, aut confeſſim illo ſuſcepto, nu. 11.

Nemo eſt admittendus ad habitum, niſi ordinarij loci accedat approbatio, & licentia, n. 12

Capitulum II.

1 CVm quis Religionem ingredi, habitumuè regularem ſuſcipere intendit, duodecim annos expleuiſſe oportet ſi mulier ſit, ita ſanciente Sacro Cócilio Tridentin. in cap. 17. ſeſſ. 25. de regular. Quod ſi vir, in ea debet eſſe ætate, quam eius ordinis regularis, in quo recipitur etiam ſi mendicantium fuerit, regularia inſtituta, & ordinationes requirunt, ex decreto Clement. VIII. fœlicis memoriæ ſub die 18. Martij 1603. latum, cuius verba reſcripſit Quarant. in ſua ſumma bullar. in verbo Monaſteria Regularia.

2 Vt autem recipiatur, multa prius inueſtiganda ſunt, tum ex diſpoſitione iuris communis, tum peculiarium, cuiuſque Religionis conſtitutionum, tum conſtitutionis 73. Sixti V. tum demum eiuſdem Clemen. decreti, atque alterius æditi 19. Maij 1602. ab eodem Quaranta inibi relati Priores ex iure communi, aut particularibus conſtitutionibus proficiſcentes conditiones, memorat Sorbus ad compendium mendicantium in verbo, nouitius, & Corduba in expoſit. regulæ ordin. minor. cap. 4. reliquas veró perlegere quiſque poterit, in eiſdem conſtitutione, & decreti; conſiderata tamen diuerſitate inter eos, qui minores ſexdecim annis, & aliós qui adulti, & maiores ſexdecim ingredi procurant.

3 Et quia citatus Sorbus requiſitis ab ipſo relatis inferit illud, vt parentes non habeat in ægeſtate conſtitutos, quemque ſuperiores ordinum potius paruipendunt, quam eiuſdem inquirant veritatem, & obſeruent, ideo pauca ſuper eo adnotare conſtitui, vt ſcandala propterea ex hac potiſſimum cauſa enaſci conſueta, vitentur. Hanc igitur conditionem, ſiue requiſitum, & Theologorum, & Canoniſtarum ſententia probat. Nempè D. Thom. 2. 2. quæſt. 101. artic. 4. Syluest. verbo religio 6. num. 9. Roſell. eodem verbo, nu. 7. Tabiena verb. Pietas nu. 1. & alij mox citandi auctores; quin nouiſſimè ſtatuit Clem. VIII. die 19. Martij 1603. in decreto paulo ante recenſito, cum mandat, vt ſuperiores diligenter exquirant, quę illic recenſentur, antequam admittatur aliquis ad religionem, & quod ad hanc rem pertinet ſanxit, vt inueſtigent, an eorum parentes, opc, & ſubſidio ipſorum indigentes deſtituant. Nec quidem incuria ſtatutum, ſed ratione

4 quippe, & auctoritate ſacrarum litterarum. Ratio autem illa eſt præcipua, quod dijs, parentibuſq; non poſſunt reddi æqualia, vt ſcripſit Ariſtot. 8. Ethicor. cap. vlt. Idque adeo vt honeſtius ſit ſi filius ſubueniat parenti, quam ſibi ipſi, ſi idem Ariſt. vera fatetur 9. Ethic. cap. 2. quin, & extrema præſſus neceſſitate pater, & filius, teneatur potius ſubuenire patri, quam filio admonuerunt Syluest. verbo filius 9. 16. & Diuus Thomas 2. 2. quæſt. 26. artic. 9. ad 3. quorum dictum probabilius eſſe altero contradicente, exiſtimat Toletus in Summ. Romæ impreſſa de anno 1602. lib. 5. cap. 1. verſ. rurſus eſt. Auctoritates veró ſacræ ſcripturæ non deſunt, at-

que illa potissimum, ex sententia Gregorij de Valentia loco mox citando, quæ ex Apostoli testimonio ad Philippenses primo, carpitur, cuius verba sunt, coarctor duobus, desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multo autem magis necessario manere in corpore propter vos; ex quibus verbis, quis dubitat satis colligi posse, (ait Gregor. vt quis teneatur etiam detrimentum spirituale pati, propter vtilitatem aliorum? ipsumque Apostolum voluisse carere ad tempus ipsa beatitudine animæ, propter vtilitatem proximorum, quo pertinere reminiscor Diui Martini verba instante iam morte; Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem admonetque idem Gregor. super 2.2. D. Thom. par. 3. disput. 3. quæst. 4. punctu 3. versic. probatur autem.

Verùm ne verba tàm genericè relata, alterius animum mordeant amplius, quam res ipsa postulat, aut eius conscientiam vltra fas dilatent. Duo præsertim consideranda aduerti.

5 Alterum, an omnis parentum necessitas consideranda sit antequam proles admittatur ad habitum, an vrgens tantum, & pergrandis? & licet aliqui simpliciter loquentes, vsi sint illis verbis, extremæ necessitatis, quàsi voluerint insinuare, eò dumtaxat in casu procedere, cum pater, aut mater, extrema laborat necessitate. Attamen non desunt qui dicant idipsum esse, cum indigentia non est extrema, sed quasi extrema, aut etiam grauis; hæc sunt verba Azorij in 2. par. institution. moral. lib. 2. cap. 3. vers. quarto quæritur Nauarr. cap. 14. sub nu. 14. Petri Ledesmæ in sua summa Hispana, p. 2. tractat. 13. vers. sesta conclusion. quin Gregor. de Valent. indicato punctu 3. versic. ex hac assertione, dicit si in magna necessitate, Lopez in 1. part. instruct. confess. cap. 54. vers. peccatque filius, Ac cæteris expressius, & Clarius Toletus in instruct. Sacerd. lib. 5. cap. 1. in impressa tamen Romæ de anno 1602. Ait enim rursus quinto tenentur eis in paupertate subuenire, cum possunt, aut in vitæ periculo. In cuius gratiam aduerte; necessitatem posse duplicem esse, aut extremam vitæ, vt si pater, verbi gratia, esset adeo pauper, & impotens, vt nec haberet victum, nec posset conquirere; aut si esset morti obnoxius, nisi summam pecuniæ daret, quam nec habet, nec est, qui det: Altera necessitas non est extrema, sed multum grauis: vtraq; obligat filium, vt si possit succurrat; adeo autem obligat, vt si filius, qui possit iuuare patrem, ipsum relinquat ingrediatùrque Religionem mortaliter peccet, vt tenet Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 101. artic. 4. ad quartum; obligatur enim succurrere, & non intrare. Hæc sunt Toleti verba, quæ tum præsens elucidant quæsitum, tùm alterum mox proponendum, pro quorum declaratione censui expedire plurimum ea referre. Ab ista insuper mitiori sententia non dissentiunt verba Syluestr. citato loco, si actentè perpendantur, & expressè alij, quos recenset Sayr. in sua claui Regia, lib. 7. cap. 6. vers. cæteri sub num. 3. & ipse pro Conclusione statuit in vers. Primo quidem sub num. 12. Imo præfatam conclusionem subsistere in omni necessitate, in qua filius tenetur subuenire parenti, dicunt ijdem Syluest. & Nauarr. quod si verum; quis negabit filium obligari succurrere patri in extrema non tantum existenti necessitate, sed etiam alia? Immo quod filiusfamilias obligetur in conscientia ad cohabitandum cum patre ex auctoriate Bald. Nouell. & aliorum dicit Pinell. in part. 1. lib. 1. §. de bonis matern. si tamen ille indigeat opera filij, restringit Rebell. de obligat. iust. part. 2. lib. 1. quæst. 8. sect. 3. num. 32. illique teneatur operas suas præstare, ac petenti inseruire scribit Angel. cons. 8.

Licet autem quorumdam sit opinio ex relatis auctoribus hoc ipsum obseruandum esse cum post emissam professionem egredi instatur; nec nó Gregor. de Valent. in vers. Accedit, punctu secundo, iamiam citando, nihilominus eo in casu placet distinctio Nauarr. quam Tolet. loco citato sequitur, & Sayr. num. 13. vt tunc detineatur ingredi, vt verò post emissam professionem teneatur egredi, maior requiratur necessitas, nempe extrema, quin, & tunc si euidens esset necessitas, & constaret religiosum posse subuenire parentibus egrediendo, teneretur ex præcepto naturali succurrere illis, ac redire ad sæculum; neque detineri posset proper voluntatem superioris, quæ contradiceret, vt Gregor. de Valent. affirmauit in superius citata part. 3. disputat. 7. quæst. 1. punctu 2. vers. dico secundo. In antecedentibus enim versiculis scripserat requiri licentiam si memoratæ, & aliæ non extarent conditiones. Verum hoc procedere cum parens in extrema constitutus necessitate habitum filius assumpsit religiosum, quo casu peccauit ingrediendo, quod si postmodum superuenisset parentis necessitas non valeat si superior cótradicat ex Toleto, Nauarr. & alijs, scribit Sayr. in vers. alij verò sub num. citato 13.

6 Alterum assumptum, quod perscrutandum esse admonui, illud est, si tantum necessitas victus id gignat, an etiam alia quæuis, & Doctorum scripta, quæ perlegi ad victus tantum penuriam, non videntur restringi, quamuis aliqui Doctores potius exemplificatiuè eiusmodi meminerint necessitatis. Nam alij, vel indefinitè loquuntur, vel apertis quoque verbis addunt aliam quamlibet necessitatem id operari. Prædictus enim Gregor. de Valent. indefinitè fatur vtrobiq; scilicet in punctu 2. disput. 3. quæst. 4. in illis verbis, vt si filius parentibus existentibus in magna necessitate, possit subuenire, in punctu etiam 2. disput. 7. in illis verbis, vt eorum grauis necessitatis causa teneatur, neglecta etiam tanta opportunitate adiuuandi Ecclesiam ad seculum redire: Idem aliorum complurium est sermo, & multi latiorem proferunt. Siquidem Nauarr. in Summ. cap. 14. num. 13. hæc scribit notanda verba; decimo peccat filius, qui parentibus magna necessitate oppressis non subuenit, maximè circa victum, & vestitum, vel grauibus morbis detentis. Petrus insuper Ledesma in sum. Hispana, p. 2. tract. 13. vers. sesta conclusion. consimilibus videtur vti verbis, nempe, *In alguna graue necessitad* & Azzor. par. 2. instit. moral. lib. 2. c. 3. vers. secunda opinio, dicit hoc sanè locum habere in omni parentum necessitate extrema, & quauis alia graui. Immo in versicul. quarto quæritur, apertioribus verbis hanc probat sententiam, cum respondet si egestas sit extrema, vel quasi extrema qualis est cum vita parentum periclitatur, vel certe gra-

grauis, vt cum probabiliter timetur, ne de vitæ, ſtatu, honore, & dignitate decidat; verba tandem decreti lati per Clem. VIII. ſub die 19. Martij 1603 ac ſuperius relati, nonne hanc dirimunt quæſtionem? dùm inueſtigandú eſſe admonét an eius ope, & ſubſidio indigeant parentes, ſiuè opis vim inueſtigemus, ſiuè ſubſidij, non tantum generatim loqui decretú illud affirmare oportebit, verum apertius de altera quauis indigentia quàm victus, vt ſic fortaſſe arguere valeamus à minori ad maius, & inferre, quod ſi ita ſanxit Clemés, vbi genitor aliam quamlibet indigentiam habet, longè magis cum victus neceſſitate conſtringitur. Qua ſuppoſita concluſione liceat ne proli ingredi monaſterium, cum patrem habet ſenem, aut diutina inualitudine vexatum, alijs carentem filijs, vel habentem, eos tamen infantulos, & ipſum tantum grandiuſculum, qui tùm perſonæ, tùm bonorum curam gerat, ne alioquin illa decreſcat, relinquo cogitandum, nec ipſe decidere audeo, ne redarguar, quod peregrinas perquiro quæſtiones, amplexorq; ſententias.

7 Conuenit etiam, vt áttente inueſtigent Superiores ſi Spiritu Diuino, an alia potius cauſa, nempe inimicitijs, aut iuſtitiæ timore, aut quia ære alieno grauati inducantur, vel etiam leuitate, &c. iuxta relatam Sixti V. legem, & indicatum Clem. VIII. Decretum ſub die 19. Martij 1603. cuius verba in §. demum, ſubijcere conſulto cenſui, eaque ſunt. Demùm Superiores diligenter exquirant, quo ſpiritu, qua mente, ac voluntate id regularis vitæ genus elegerint, quem ſibi finem propoſuerint; num zelo melioris frugis, ac perfectioris vitæ, ac vt Deo, ac D. N. liberius famulari poſſint, an potius leuitate, vel humano aliquo affectu, aut inordinato animi motu ducuntur; cuius quidem Conſtitutionis, & Decreti verba recedere videntur à ſententia Diui Thomæ 2.2.q.189.artic.10.ad primum, quæ ſe habet propoſitum de ingreſſu Religionis non indigere probatione vtrum ſit à Deo, quia ſedes Apoſtolica, & ſupremus Pontifex mandauit in adducto Decreto, & Sixti Conſtitutione perquirendum, ſi ex Deo ſit, etenim licet in abſtracto verum ſit à Deo ſemper procedere propoſitum de ingreſſu Religionis; in concreto tamen reſpectu talis perſonæ poteſt eſſe, quod ex leuitate, vel humano aliquo affectu, aut inordinato animi motu proueniat, alioquin ſupremi Pontifices illis in locis non ita præcepiſſent diligenter inueſtigandum vtrum ex Deo, vel leuitate, &c. ducatur, qui ingredi intendit;

8 ex quibus alterum illud deduci aſſumptum facilè poterit, nempè vt ingreſſurus aćtenté rimari debeat, & præcedenti cum deliberatione ſtatuere, quid agere velit; cui dicto vulgatum quoque ſuppetit adagium illud, diù eſſe cogitandum, quod ſemel eſt faciendum, quin Phyloſophi 6. Ethic. ſententia comprobat, vt homo in perficiendo ſit velox, tardus autem in deliberando; nec propterea arbitror tandiù debere remorari, vt multis, ac multis, nedum menſibus, ſed annis recogitet. Hoc enim non eſſe neceſſarium præſeferunt verba D. Thomæ citato artic. 10. in medio, vbi diuturnam deliberationem præcedere non oportere affirmat, & ſic tot menſium, vt non annum tantum, ſed annos quinque excedat ſi vim illius nominis diuturnæ perquirere velimus, præſertim in l. ſi diuturno tempore, alias ſi diutino ff. de pœn. vbi Modeſtinus reſpondit eum magis puniri, qui de recenti deliquit, quàm qui diuturno tempore in reatu fuerit, quo loci gloſſa, & Doctores volentes explicare eiuſmodi reum, qui diuturno tempore ſic ſtetit, aiunt ſi quinque retro elapſis annis commiſit delictum, itaque hoc tempus vltra quinquennium excludit Diuus Thomas non aliud infra quinquennium; ſi vera eſt Regula illa iuris, & omnibus patens, vt vnius incluſio ſit alterius excluſio, & e contra, quamobrem multo minus improbare videtur conſtitutam reſolutionem, vt ſcilicet non ſolum menſibus multis, ſed anno etiam bene recogitet, quid agere velit, vtque regularem vitam, quam profeſſurus eſt interdum experiatur, dùm ſe reſtringit ad diuturnam deliberationem, & ea non opus eſſe affirmat; quam eamdem concluſionem etiam Caietani verba ſuper illomet articulo, & eiuſdem Diui Thomæ verba interpretátia comprobant: dicit enim Caietan. quod magna inquiſitione, vel multa diſcuſſione ingreſſurus Religionem apud ſe examinare debet, &c. Atque ita intellecta verba Diui Thomæ non contradicunt alijs citatis Auctoribus, & memoratis rationibus; quin & tunc duas admittant reſtrictiones, ſubdit Nauar. in manuali cap. 12. num. 49. Primam nempè ſi ingreſſuro alia, & ſpecialia non obſtant impedimenta; puta morbus, æs alienum, cæteraq; huiuſmodi, quandoquidem ſi aliquod illorum extaret longius tempus antecedere deberet, vt ille ait, at ego neque iſtud prolixius ſufficere atteſtor, cum nec ingredi poſtmodum valeat, niſi termini modernarum Conſtitutionum Pontificiarú, & Apoſtolicæ ſedis Decretorum adſuerint, & proprioribus locis à me relatis: alteram recenſet, inquiens in eo tantum militare, qui adeò benè ſit ad ingreſſum Religionis diſpoſitus, ita vt in Deo totam ſuam collocarit fiduciam, quod eius auxilio, quodcumque onus Religionis ſuſtinere valebit, ſequutus ſententiam eiuſdem Caietani indicato loco, quem rectè addere cenſet, hoc adeò eſſe neceſſarium, quod qui huiuſmodi fiduciam nó habet, eam procurare debet multa oratione, ſacra confeſſione, ſacræ Euchariſtiæ aſſidua perceptione, & ſacræ Scripturæ lectione: ex his igitur agnoſcimus, quæ & quanta antecellere debeant ſuſceptioni habitus regularis, & quamdiù elaborare oporteat, vt illa aſſequantur monachandi; ipſe Paſtoris officio fungens, & antea Iudicis plerumque ac ſæpius, & milies Aduocati præ manibus multa habui, vt propterea non mirum, ſi reputauerim ſemper plurimum expedire, ſi non breui, ſed lnngo tempore præcogitet, qui monachus fieri voluerit, ſcio quippe opus bonum eſſe Religionem ingredi; illudq; appetendum, & ſummis laudibus collaudandum. Sed non ignoro, ex illa poſtmodum exire, nulla tamen vrgenti ex cauſa, peſſimum eſſe: nec ſine Reipublicæ chriſtianæ detrimento contingere.

9 Inſuper percunctandum eſt ſeductus ne fuerit, ac propterea nó ſemel cum doctis viris ſermonem habui, ſi liceret ſuadere alicui ingreſſum Religionis, ſemperq; omnes exiſtimauimus licere; allicere verò nequaquam, maximè pueros: propter illorum imbecillitaté intellectus ſubito appetétes quicquid vident, & audiunt. Atque ad hanc ſtatuendam concluſionem

clusionem impulsus sum doctrina Abbatis in cap. ad nostram post nu.3.de regular.probante non esse faciendam seductionem blandis verbis,licet non improbauerim eiusdem,& aliorum dictum,tàm indicato loco,quàm in cap.cum dilecti sub nu.7.de empt.& vend.nè sit propterea iudicandus inualidus inualidus actus,siuè professio deinde subsequuta, quare optima ratione motus dixi inuestigandum antea esse, an seductus: quandoquidè seductio licet non causet inualiditatè in his casibus, illa nihilominus improbatur ex prædictis, necnò per verba Roderici in suis quæstion.regul.tom.3.q.14. art.3.quæ se habent,quia aliqui sæpe sæpius persuasionibus inducti ad Religionem trahũtur,magis coactè quàm voluntariè sacrificant; Caietanus quoque apertis verbis hanc probat sententiam in illis præsertim verbis,vt non coactiuè, aut illectus. Quin & Diuus Thomas in eodem articulo in medio, vers.secundo supponit triplicem posse contingere inordinationem circa istam inductionem ad monasterium, & secundo loco eam numerat, si muneribus alius trahatur ad Religionem, idq; confirmat text. in cap. quam pio 1.q.2. & Concil.Trident. in cap.17. sess. 25.de regular.ibi an coacta,an seducta sit, ita quod Suarez licet discedat ab illorum sententia, qui aiũt simoniam tunc contrahi per illud iddem cap.quam pio; attamen munera ipsa etiam sine vllo pacto esse valde periculosa, & vitanda propter cauendum scandalum, fictionem, & inconstantiam, concludit in tract. de religion. lib.4.de simon.cap.17. nu.3.in fine,& dixerat antea in cap.præcedenti, sub num.4. necnon Leonardus Lessius lib.2. cap. 35. dubio 12. verba autem eiusdem Diui Thomæ 2.2. q.100. artic.3.ad 4. quæ videntur contradicere,tùm si verba, quæ superius retuli attendamus,tùm si illud iddem cap.quam pio,quod idem Thomas adducit, procedunt respectu simoniæ, & propterea dùm supponunt licitum esse, intelliguntur absque simonia, de qua verba faciunt, non autem subsistant cum generatim loquendo dubitatur sit ne licitum: Non enim de hac re fatur Diuus Thomas, sed vtique præfati Suarez,& Lessius, & hi antedictam, atque à me relatam statuũt sententiam, & alij Auctores, qui contradicenti fauent sententiæ,omnes quidem vtuntur quibusdam verbis insinuantibus id ipsum, quod ipse conclusi: testem adhibeo Philippum Diez in sua Summa prædicantium capite illo,cuius rubr. est monachatus suscipiendus est cum deliberatione; vbi & auctoritate,& pulcherrima similitudine corroborat hanc,quam statuit conclusionem, vt tandem scribat,ad rem tàm arduam, tamq; sanctam,qualis est Religio,deliberationem esse maximè necessariam,sed adiungit illico restrictionem sub his verbis: Non tamen debemus contemnere illos,qui absque plurima deliberatione mundum relinquũt, & se in sacras regulas recipiunt Religiones; ex his verbis duo colligenda esse assumpta arbitror,& ambo meæ opitulantia sententiæ.Plurima siquidem deliberatione non indigere monachandum præportant,nempè longeua, & diuturna, quemadmodum, & Diuus Thomas aiebat: ac præterea tunc non eos collaudandos demonstrant; verùm non contemnendos, & culpandos, itaq; excusat potius, quàm extollit eos,qui plurima non antecedente cõsideratione Religiosum suscepit habitum.

Tandemq; Patres Moguntini Concilij hoc ipsum insinuant, dùm Abbatem, & alterum quempiam Superiorem redarguunt, suasionibus,vel blãditijs trahentem aliquem ad Religionem, licet su-
10 bijciant illectum teneri perseuerare,quin illius bona non Monasterio allicienti, sed ingressi parentibus, vel heredibus deberi mandant. Quorum quippe Patrum Decretum registratum semel, atque iterum fuisse legimus in sacris canonibus. Primò siquidem in cap.penult.16.q.7. iterum verò in cap. vltimo 20.q.4.nec subsisteret replicatio, si opponeretur præcitatos canones loqui in eo casu, quo Superiores circumueniendo turpe lucrum, non animarum fructum inhiantes totonderunt; tùm quia subsequẽtia verba illa: (Hi verò,qui illecti,comam deposuerunt) declarant vim præcedentium; necnon Patrum intentionem, quod illecti cum aliqui fuerunt subsistat eorumdem canonum dispositio, & consequenter sufficiat illectos fuisse; idque auctoritas etiam Syluestri comprobat in verbo Religio 3. nu.11. dùm quærit,si qui blanditijs adductus intrauerit Monasterium, obligetur ad perseuerandum in eo,sitq; valida professio,& in calce, iam dictis suffultus textibus, respondet obligari; eius tamen bona non sacro illi Cœnobio,sed consi parentibus,& hæredibus deberi; intelligit itaque Moguntini Decreti verba procedere, & locum sibi vendicare, statim ac blanditiæ concurrerunt, fortasse ob præsumptionem, quod auaritiæ causa tunc allexerint. Tùm etiam,quia alioquin nusquam locum habere posset eiusdem Decreti sanctio, quandoquidem impossibile esset probare intentionem Superioris,fuisse inducere monachum auaritiæ causa; quam omninò vitare deberent Religiosi, quorum vita, verba, & conuersatio, licet debeant esse velut retia,quibus capiant, & piscentur; caueant tamen, (vt optime admonet Philippus Diez in Summa prædicantium part. 2. capite illo, cuius rubrica illis concipitur verbis: Monachus alios inuitet ad Religionis statum,) ne eorum retia eiusmodi sint, quæ magnos tantum pisces,nobiles scilicet,ac diuites intromictant. At talia, quæ pisciculos etiam, & sic pauperes admittant, volentes monachos fieri: immò Religiosos omnes haud debere esse contentos se ipsos Regularem suscepisse habitum,nisi & alios inuitent ad eundem statum, quos cognouerint dispositos ad illum capiendum, idem Philippus Diez eodem citato capite admonet; eosq; maximè decere si fideli exhortatione vtantur, & consequenter non fallaces proponant inuentiones, aut blanditias, sed viuas, & efficaces tantum rationes; Asperitates quippe Regulæ illis proponere citra dubium tenentur,eosq; monere,vt considerent, si ad Religionem sint apti. Quamuis adiungere queant, vt illis propositis asperitatibus nè torpescant,& deterreantur ab ingressu, fructum inde colligendum præuidentes, idque facilius imprimere illorum pectoribus quibunt, si scribẽdam retegant similitudinem, & dicant: Truncus vitis si exterius consideretur aridus,atque durus sine dubio iudicabitur, & si manu tangatur asperior,& durior apparebit: verum si in illius altitudinem, & cacumen intendantur oculi, virentia folia,fructusq; dulcissimi inde patebunt; sic religiosi vita si foris,& procul consideretur, aspera certe, & dura nimis censebitur, & si interius prætentetur

tentetur

tentetur aſperior profectò apparebit: finem verò, ac fructum, ſi ipſi præcogitent, non niſi virtutum ſuauiſſimum fructum; foliorum ſanctarum conuerſationum ſuauitatem, ac ſapidiſſimum deuotionis vinum guſtabunt: Conferat etiam ſi auium, ac piſcium exemplum adijciant, & dicant: quod ſicuti aues, quãuis rationis expertes, cum venti acrius & vehementius ſufflant locum perquirunt apricum, & nulla vi ventorum percuſſum, vt in eum ſe recipiãt, proprijsq; protegant plumis; piſces etiam cum crebris procellis agitatur æquor, ventisq; tolluntur ad ſydera fluctus, ad ſemotas confugiunt latebras; aut tranquillum, & calidiorem petunt locum, in quo ſe ipſos ab hyeme tueantur; ita ipſi à mundi tempeſtatibus, turbinibus, & procellis fugiant, ſe in tutiſſimum Religionis ſinum recipientes; Diui quoque Bernardi ſententia proficiet in ſermone de conuerſ.ad clericos cap.30.ſi adducant, cum ait; fugite de medio Babylonis, & ſaluate animas veſtras conuolantes ad Vrbes refugij, vbi poſitis, & de præteritis agere pœnitentiam, & in præſenti obtinere gratiam, & futuram gloriam feliciter præſtòlari. Non vos retardet conſcientia peccatorum, quia vbi illa abundarunt, ſuperabundare gratia conſueuit: non pœnitentiæ auſteritas vos deterreat; nec enim condignæ ſunt paſſiones huius temporis ad præteritam culpam, quæ remittitur, nec ad præſentem conſolationem, quæ inuenitur; nec ad futuram gloriam, quæ promittitur: hæc ſiquidem adducta exempla, & Diui Bernardi verba, aliaque ſimilia ni mea me fallat opinio, conuincent efficaciter omnem iudicio minime carẽtem, eumque adducent monachalibus ſuperueſtiri veſtibus; blanditiæ verò, & aliæ illecebræ, nec tam validæ erunt, nec ita fideles; & ſi quandoque ad ingrediendum ſufficiant, ad perdurandum poſtmodum non erunt ita potentes; eos denique moneant, vt mutatione veſtium laicalium prauas infimul conſuetudines, & animi inclinationes, ſi quas in ſæculo habent omninò commutent ſacra intrando cœnobia, ne colubris naturam imitentur, qui tunc licet ſpolietur pellicula, venenum tamen non derelinquit. Hactenus á me congeſta, ſi veritate innituntur, ſicuti, & ea fulciri opinor, niſi vero aberrem; indicant non ab re conſueuiſſe ſupremos Pontifices cõcedere extractiones eiuſmodi, ſcio etiam ex his prodijſſe morem illum Regij Senatus Luſitaniæ, cum adoleſcens aliquis nobilis, aut diues ingreditur Religionem, ac ſuſpicio orta eſt de morali aliqua violentia per importunas præces, aut de fraude ſub ſpecie pietatis, vt detur prouiſio, qua nouitius in alterius domo, ſiue religioſo loco per triduum moretur, deindeq; fiat eius exploratio voluntatis, an liberè velit in religione perdurare, an potius egredi, teſte eodemmet citato Roderico in eodem art. 3. licet autem conſentiam dicto Ferdinandi rebellis in tract.de obligat.iuſtit. 1.par.4.lib.q.15. verſ.quid ſi per poteſtatem, quatenus ſcribit id minime licere temporali Iudici ob defectum iuriſdictionis, Recedo tamen ab altero quatenus credit, neque licere Eccleſiaſtico, niſi prius conſtet ingreſſum non fuiſſe legitimum, vel niſi vehementer talis præſumatur, & à parentibus prius probetur, quod interuenerit vis, vel deceptio, aut aliud impedimentum canonicum; etenim ſi probanda eſſet ſeductio, aut violentia, nuſquam fieret (meo iudicio) eiuſmodi extractio: nam qui eam patrant, neque palam, neque ita patrant, vt probari poſſit, nec vis aliqua fieret in præſumptione, quæ nullatenus opitulari

11 poſſet, ſi probatio eſſet neceſſaria: imò exploratio tùm de iure communi, tùm Concilij Tridentini facienda, deberet ſimiliter omninò ceſſare: itaque rectè fieri non dubito, quoties á ſupremis Præſulibus conceduntur eiuſmodi extractiones Nouitiorum inſtantibus parentibus ad finem examinandæ vocationis, & faciendi dictam explorationem; iubent enim illum reponi in aliqua domo particulari, aut religioſo loco, ad quem neutra partium commeare valeat, cum illo alloquutura, vt inibi vnius ſaltem menſis curriculo, aut alio longiori tempore, arbitrio Commiſſarij in ſua ſit libertate animi, deindeq; aſcitus ab eodem Commiſſario interrogetur de ſua voluntate, poſtquam illi perlegerit Conſtitutiones Religionis, & alia prudenter monuerit, cuius reſponſioni tunc ſtetur: ſi namque Diuino aſſtante Spiritu ſtatuerat Religioſus fieri, certò credendum eſt ipſum velle perſiſtere reſponſurum; (dicitur enim actuum 5. ſi eſt hoc conſilium ex Deo, non poteritis diſſoluere illud,) quod ſi leuitate, aut alia quauis animi paſſione impulſus fuerat, velle recedere, ſuſpicandum eſt reſponſurum, quo caſu, vtilius quippe erit ſi tunc redeat ad ſæculum, quam emiſſa profeſſione, pœnitentia ductus, & Religioni, & ſibi ipſi infeſtiſſimus ſit, atque omni ſpe deſtitutus in deſperationem etiam adducatur.

Nec ſubſiſteret reſponſio illa, ad hæc euitanda mala introductum eſſe annum nouitiatus: namq; præter multas quas recẽſere poſſem replicationes, tantum duas referam: earumq; prima erit propterea me antea dixiſſe multum decere, ſi antequam admittatur ad habitum, diù percunctetur, quid agere intendit. Altera verò eſt, quod finito poſtmodum tempore Nouitiatus à proprijs Superioribus fit exploratio, vt propterea credam rationabiliter fieri, ſi quandoq; concurrentibus præſertim cauſis concedunt ſupremi Pontifices eiuſmodi extractiones, vt ab altero non ſuſpecto Iudice, & coram quo maiori gaudet animi libertate iuuenis ille, interrogetur de voluntate.

12 Quæ præſertim, & alia plura, vt vitentur inconuenientia, multa de Nouitijs recipiendis nouiſſimè edixit felicis memoriæ Clemens VIII. ac potiſſimum, vt Nouitij ad habitum, vel profeſſionem recipi nullatenus poſſint, vel admitti, niſi prius à Sacra Congregatione Regularium, vel ab eorum ordinarijs, & ab illis etiam in quorum Diœceſi Nouitiatus exiſtunt, in quibus Nouitij recipiendi fuerint expreſsè, & nominatim nouitij ipſi recipiendi approbati fuerint, & vt recipi, & admitti poſſint licentiam in ſcriptis obtinuerint, adhibita prius diligentia circa ætatem, conditionem, educationem, ſcientiam, vitam, & mores, cæterasq; qualitates, in ipſis requiſitas, iuxta Decretum Sanctitatis ſuę prolatum die 19. Maij 1602. & relatum per eundem Quarantam, adducto verbo Monaſteria, & Conuentus Regularium virorum.

SVM-

S V M M A R I A.

Annus datur professionis ei qui Religionem ingressus est, & quare nu.1.

Eiusmodi annus debet esse integer, atque continuus nu.2.

Ad quem perficiendum, computetur ne tempus, quo extra Monasterium degit cum licentia Superioris? nu.3.

Qua computatio illum expletum esse ostendat, num.4.

Infra illum prohibitum est nouitio profiteri, num.5.

Ita etiam assumere ordines, ab eorum tamen Superioribus Regularibus, vel eorum tantum cum dimissorijs nu.6.

Nouitiorum benefitia interea non vacant, num.7.

Iure eligendi eorum beneficijs competente, an interea priuentur? nu.8.

Si Curatum possideãt, Episcopus deputabit substitutum ad exercitium curæ, nu. 9.

Valeant ne beneficia interdum resignare Nouitij, nu.10.

Concilium Teidentinum in cap. 16. sess. 25. habeat nè locum in renunciatione beneficij? num.11.

Item intelligatur ne habere locum in dispositione reuocabili causa mortis? vel tantum irreuocabili inter viuos? nu.12.

Legem de contractibus loquentem non extendi ad vltimas voluntates demonstratur, nu.13.

Testamentum à nouitijs conditum, rumpatur ne subsequenti professione? nu.14.

Intestati si decedant, quis sit eorum hæres, num.15.

Concilium in adducto cap. 16. loquatur, nè de omnibus actibus inter viuos, vel de renunciatione tantum? nu.16.

Vtrum comprahendat etiam renunciationem factam in sæculo? nu.17.

An loquatur etiam de maiore 25. annis renunciante, vel tantum de minore sexdecim, num.18.

An rescindat donationem factam ei, addito quod valeat etiam si professio non subsequatur, nu.19.

Beneficia conferri nouitijs, nec ne possint, numer. 20.

Subiaceant ne praeceptis, ac censuris Religionum, nu. 21.

A censuris quas antea incurrerunt, quomodo absoluantur, nu. 22.

Super irregularitatibus contractis dispensare cum eis vtrum valeant Regulares superiores, nu. 23.

Circa vota, quæ sit eorumdem Superiorum auctoritas, cum ipsis Nouitijs, nu.24.

Nouitij dicuntur Ecclesiastica persona, numer.25.

Eos percutiens incurrit excommunicationem, num.26.

Ipsos potiri fori priuilegio, non dubitatur, num. 27.

Interdicta Ciuitate eius Ciuis non vetatur ingredi Monasterium, & ordines suscipere, num. 28.

Retinent interea omnia ante ingressum habita, nempè benefitia, & feuda, quin & ad feuda succedunt si egrediantur, nu. 19.

Capitulum III.

1 CVM quis Religionem ingressus est, habitumque Regularem suscepit, annum habet, qui probationis dicitur, iuxta cap. Gonsaldus 17. q.2. infra quem asperitates Regulæ experiri debebit, vt eas sufferre assuescat, cognoscatque si propriæ complexioni viribus, & voluntati congruant; ex his, quæ inferius dicam, ob quæ Reuerend. Pater Gregorius Capuccinus in sua declaratione Regulæ S.Claræ cap. .vehementer redarguit Magistros nouitiorum, multa præter Regulam, eiusq; statuta indulgentes ipsis nouitijs ne retrocedant; Annus verò, quare statutus fuerit, & non aliud tempus non inuestigabor, propterea quod sufficit respondere ita placuisse legislatori; & qui alias vellet indagari rationes, adeat Mandos. in simili quæsito tres adducentem in 10. Regula Cancellariæ q.4. vbi præsertim num.4. illam refert, quia annus dicitur tempus congruum, ad omnia peragenda, cuius dicto opitulatur text. in l. fortissimi C. de erogat. milit. ann. lib. 12. ibi, aut certo competente tempore, idest priusquam annus labatur, cui alius insuper concinit textus in l. 1. §. largius ff. de success. edicto, sed quando dicatur habitum suscepisse, vt annus prædictus exordiatur, inquirit Graff. concludens á die, quo in missa sollemni recipit scapulare in suis decisionibus aureis lib.3. cap. 5. num. 17.

2 Eiusmodi annus debet esse integer, atque ideó completus, necnon continuus, teste Lapo in allegat.46. factum ita se habet nu.2. Nauar. cons.17. N. ingressus nu.2. de Regularibus in nouis, & 52. in
3 antiquis, est tamen indubitatum, quod proprij Superioris accedente consensu perfici annus iste potest à deferente habitum extra Religionem, ex resolutione ipsiusmet Nauar. cons.47. per delationem nu.3. adducto titulo, quem sequitur Graff. in decision. aureis lib.3. cap.5. post nu.18. Gonsal. Mendez Vasconcell. lib.2. variar. iur. cap.15. attestans resolutum à Sacra Congregatione, sequitur Gratian. in addit. ad decis. 35. nu.2. quamuis vacillet cap.109. discept. forens. & alij mox citandi Doctores; quamuis eorum dicto videatur aduersari, text. in cap. 1. de Regularib. in sexto, ibi, in Monasterio permanserit:

ſerit: quare indicat opus eſſe, vt in Monaſterio eo tempore perduret, & degat, habituinq; deferat: ſiquidem in Monaſterio habitum geſtare dicitur, qui eo indutus alibi commoratur de mandato Superioris, vt optime reſpondet Sylueſt. verbo Religio 3. q. 29. verſ. ſecundo, & antea Abb. in cap. ex reſcripto nu. 5. de iureiurand. quos ſequitur Nauar. in cap. ſtatuimus num. 74. verſ. aduertendum tertio de regular. quapropter ſi aliqua in Religione extaret Conſtitutio ſanciens, nouitijs, & monaſterio infra prædictum annum egredientibus, & deinde regredientibus non opitulari tempus, quo ante egreſſum in eo Monaſterio permanſerunt, teneriq; propterea annum denuo exordiri, & perficere poſt regreſſum, explicetur locum ſibi vendicare, quoties à Monaſterio abſque Prælati licentia exierunt, ita quippe affirmat Emanuel Rodriquez Luſitan. in Summ. par. 2. cap. 9. poſt nu. 4.

4 Verum eiuſmodi annus probationis quando dicatur expletus non erit labor perquirere, cum omnium conſenſu expletus cenſeatur quando non reuolutione feſtorum mobilium, ſed curſu ſolis, lapſuq; dierum tercentum ſexaginta quinque præterijt, quo quidem caſu computando illum ab vno puncto, & inſtanti, ad iddem punctum, & inſtantem, ſi vltro abijt hora, vel minutum ſaltem, poterit, & validè emitti profeſſio, iuxta concluſionem traditam ab eodem Sorbo in annotat. ad compendium mendicant. verbo nouitius, verſ. ſexto notandum, ex quibus apparet in hoc caſu haud ſibi vendicare locum reſolutionem à me conſtitutam circa anni curſum de vno ad alium ordinem ſacrum, iuxta Concilij Tridentini ſanctionem requiſitum, in quo fieri computationem per curſum quatuor feſtorum mobilium ſcripſi in rubr. de tempor. ordin. cap. 3. nu. 12. & præfatus Sorbus in verbo ordines ſacri verſ. circa id, tametſi reſpectu puncti videatur aſſertio nimis rigida poſt factum, dùm in poſtrema die anni emiſſam profeſſionem non eſſe inualidam affirmat Gratian. diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 413. nu. 22.

5 Durante hoc anno nequibit nouitius profiteri cap. Gonſaldus 17. q. 2. & Concilium in cap. 15. ſeſſ. 25. de regular. quod ſi profeſſionem eo currente emittere auderet, nihil ageret, ex eodem cap. Gonſaldus, & 15. Concilij Tridentini, tueturq; Gratian. citato loco, & abundantius cap. 591. à nu. 26. quamuis illud copulatiuè videatur requirere ad inualidandam profeſſionem, vt fieret ante annum probationis, & ab eo, qui nondum expleuerat 16. annum, dicat Peguera deciſ. 252. tamen id re vera deſumi ex eo textu nequeat, affirmabit quiuis illius verba perleget, ipſeque probo inferius. Antea verò ſi emittebatur in eo anno valebat vtique, niſi in Religionibus mendicantibus, iuxta cap. ad Apoſtolicam de Regularib. & cap. non ſolum iuncto cap. conſtitutionem de regularib. in ſexto, ſed his temporibus, neque poteſt haberi rata poſt annum, quæ illo durante emiſſa fuit ex Nauarr. conſ. 26. orta ſunt poſt nu. 18. de regular. præterquam ſi Papæ accederet diſpenſatio de conſenſu recipientium, & receptorum, habendo annum nouitiatus pro legitime completo, & profeſſiones habendo pro ratis, ex eodem Nauarr. indicato conſ. num. 20. quem ſequitur Graff. in lib. 3. deciſion. aurear. cap. 5. nu. 23. quibus non vtique contradicit reſolutio illa eiuſdem Nauar. conſ. 4. quidam 17. annos natus poſt nu. 8. de ijs, quæ vi metuſ. cauſa fiunt, vt profeſſio nulla, & inualida non ratificetur, neque cenſeatur ratificata per conſenſum profitẽtis, & admiſſionem ad actus ſolis profeſſis competentes, & longam poſt annum perſeuerantiam in Religione, niſi ſciuerit ille profeſſionem nullam, & non crediderit eam valere, ac per eam obligari ad perſeuerandum, quod dixerat antea Caietan. ſuper Diuum Thomam 2. 2. q. 189. artic. 5. idemq; Nauarr. conſ. 34. N. ante 16. ætatis annum num. 4. de regular. & in manuali cap. 12. poſt nu. 71. atque ideò per argumentum à contrario dicatur ratificata, & ea ratificari poſſit ſi illud ſciens faciat, & propterea valeant profitentes, & recipientes conſentire poſt annum, & tacitè, ac multo magis expreſsè validare profeſſionem nulliter emiſſam intra annum probationis: nam iſtud axioma procedit ante Concilium Tridentinum, & attenta diſpoſitione iuris communis, poſtea verò nequaquam ſubſiſtit, ita quippe reſpondit idem Nauarr. indicato conſ. 4. poſt num. 18. ſed medela huic conſentanea morbo illa erit, quod labi faciat annum, eoque lapſo validam emittat profeſſionem, Nauarr. conſ. mihi 28. ad multas quæſtiones nu. 3. de regular. & ſequitur idem Graff. indicato cap. 5. num. 24.

6 Eccleſiaſticis quoque ordinibus initiari interea prohibetur ipſe Nouitius, nec tantum maioribus, verum etiam minoribus, atque inſuper clericali tonſura cap. Monaſterijs 19. q. 3. ex quo text. iam dictam colligit concluſionem eximius ille vir Ioãnes Azzorius Lorritanus, & venerandæ admodum ſummisq; laudibus ſemper extollendæ Societatis Ieſu inſignis Theologus; is inquam in lib. 12. inſtit. moral. cap. 2. verſ. decimotertio quæritur, concludit iure cautum eſſe, ne Nouitius ad ordines aſcendat etiam ad primam tonſuram, & Tabiena in verbo nouitius poſt nu. 15. ſuffulti diſpoſitione præfati canonis, á quo tradita ratio Azzorij, & Tabienæ plurimum opitulari videtur, ex qua ſelegi fortaſſe poteſt hanc fuiſſe intentionem Gregorij Papæ, & illius canonis conditoris; verum ipſe non audeo affirmare hanc deſumi ex eo canone reſolutionem, ſed quod Superioribus Regularibus facultatem retinentibus de iure communi conferendi ordines minores ſuis ſubditis, non liceat illos conferre nouitijs cum eorum ſtatus non ſit certus, ac propriè ſubditi nequeant appellari, eo quod inde egredi poſſunt, ad quod ipſum probandum, eumdem canonem citaui in rubrica de ſacris ordinibus, quia non ordinandos, ſed ordinantes ipſos reſpiciunt illius canonis verba, dùm inquiunt ne ij, qui aliquos ad conuerſionem ſuſceperunt priuſquam biennium in conuerſione compleant, vllo modo audeant tonſurare: quam ſententiam omninò veram exiſtimo, tùm ex adductis verbis, tùm quod Lapus in cap. cum nullus num. 3. & inibi Anchar. itidem num. 3. atque Franch. nu. 5. de tempor. ordin. in ſexto, hanc litem diremerunt, dùm expreſsè affirmarunt nouitios non poſſe ordines ſuſcipere à ſuperiori regulari, quamuis ille poſſit ſuis ſubditis dare minores ordines, ſed vtique ab Epiſcopo in cuius Diœceſi exiſtit Monaſterium, quod incolunt tempore probationis, quod deinde Hen-

richez

richez etiam dixit in sua summ. theol. moral. lib. 10. cap. 23. §. 3. in glosa liter. gg, satis igitur constat non prohiberi nouitijs ex eo textu promotionem, sed tantum superioribus regularibus, ne illos promoueant, cum nondum sint eorum subditi.

7 Sed beneficia eorumdem Nouitiorum interea non sunt dicenda vacare, iuxta cap. beneficium de regular. in sexto, & inibi Gemin. nu. 1. & 3. ac Petr. Gregor. Tholos. in lib. 1. partit. iuris canon. tit. 28.
8 cap. 4. adeò quod si beneficium possideant, habens ius eligendi (cum prædictum ius computetur inter fructus, teste Felyn. in cap. cum olim de maiorit. & obedient. Innocent. in cap. in literis in princip. de restitut. spoliat.) debent vocari (dummodo in loco non admodum longinquo degant) vt eligant, seu Procuratorem constituant ad eligendum, si Archidiacono credendum est in eodem cap. beneficium vers. assensus, quem sequitur inibi Guillelm. col. 2. & Petr. de Anchar. num. 3. ac Philippus Probus num. 1. tùm per rationes ab eodem Archidiac. traditas, tùm præterea per eius auctoritatem, quæ maxima est, præsertim super 6. Decretalium, vt eius dicta in eo libro sint præferenda cunctis resolutionibus ab alijs omnibus in eodem libro traditis, vt inquit Felyn. in cap. 1. post nu. 54. de constitut. & Thomas Ferretta caut. 19. in fin. per auctoritatem Rotæ in decis. 348. in antiquis, & consequenter, videtur non admittenda contraria sententia Pauli super eodem cap. beneficium, & inibi Ioannis Monaci num. 2. Ioan. Andr. post nu. 2. & glosæ magnæ prope finem, quod nequeant eligere, vel Procuratorem constituere ad eligendum, & sequitur Azzorius indicato lib. 12. cap. 3. subiungens secus esse, quoties electio, siue præsentatio ad ipsos nouitios spectaret non iure collegij, sed ex eorum propria persona per Gemin. & Franch. in eodem cap. beneficium; verum ipse in præfata Doctorum, & grauissimorum controuersia, vel relinquerem cogitandum, quemadmodum Franchus relinquit, in ipsomet cap. num. 2. in fine, vel dicerem esse vocandos, non quidem, vt personaliter eant ad electionem, ne eueniant, quæ Ioan. Andr. & alij pertimescunt, & propterea negant illos vocari debere, sed vt Procuratorem constituant, atque ita omnis abest mali timor, & ipsi eligendi iure non priuantur.

9 Quod si beneficia à Nouitijs possessa retinerent curam animarum, Episcopus alios substitueret, qui illis inseruiant, assignata eis congrua de illorum prouentibus portione, ex eodem cap. beneficium; nec tantum deseruient per annuum tempus in illo cap. statutum, sed quousque fuerit emissa professio, vt inquit Modern. in tract. de resignat. benefic. lib. 3. q. 13. post num. 8. fretus Concil. Trident. can. 16. sess. 25. de regular.

10 Sed valeant Nouitij resignare beneficia, quæ obtinent non inutiliter quæram, propterea quod præcitatum cap. beneficium, videtur annuere, dùm constituit ne beneficium illius, qui Religionem ingreditur sit conferendum intra probationis annum, nisi ad id ipsius accedat consensus; hæc quidem verba nouissimè relata indicant, ea posse à Nouitijs resignari, & eius accedente consensu alteri conferri, idque expressis verbis affirmant Angel. & Armill. in verbo nouitius, ille nu. 22. iste autem nu. 18. verùm contradicit Maiol. in tract. de irregular. lib. 3. cap. 6. post nu. 1. negans id fieri posse, & factam renunciationem, nullius esse validitatis adiungens, & Paris. de resignat. benefic. lib. 3. q. 13. nu. 4. amboque mouentur ex cap. 16. Concil. Trident. sess. 25.
11 de regular. cuius decretum vendicare sibi locum, etiam in renunciatione beneficij, idque pluries declarasse Congregationem Concilij, subnectit idem Paris. num. 5. ob quod cum ille canon procedat, etiam in renunciante bona sua ante ingressum religionis, illius tamen intuitu, vt probat Molina in tract. 2. de iustit. & iure disputat. 139. vers. ambigit rursus; & clarius disputat. 149. vers. quod ad Ecclesiam, & dicam infra, vtique rectè censuit præfata Congregatio Concilij in hac renunciationis beneficij specie. ex Parisio citato loco num. 9. vt qui animo ingrediendi Monasterium renunciauit beneficium ante ingressum, nullius sit validitatis renunciatio, dumtamen nihil in bonis habeat renūcians ex quibus viuat, aut ordines susceperit ad illius titulum; quibus quidem in casibus resignatio prohibetur admitti, nisi emissa professione; idque exprimitur in supplicatione cum clausula, aut de consensu Superioris infra duos menses ante professionem emittendam, nec alias intelligitur effectum sortiri, nisi sequuta professione vigore eiusdem canon. 16. Quamobrem beneficium ita resignatum Episcopus alteri conferre nequibit, nisi emissa professione, ex eiusdem Congregationis sententia, cuius est testis idem Paris. inibi nu. 7. ne illum pœniteat profiteri, quod plerumque contingere experimur, & inquit Diuus Thomas 2. 2. q. vltim. artic. 1. & Nauarr. in cap. cui portio 12. q. 1. in princ. post num. 7. quæ veritate nituntur. explosis his, quæ superinde in contrarium resoluit Rodericus in suis quæstion. regular. tom. 1. q. 37. artic. 2. Inquit enim beneficium, neque infra duos menses, ante professionem posse à nouitio renunciari, etiam cum sollemnitate in eodem canone Concilij statuta, & hāc suam sententiam duabus comprobat rationibus; Altera quia esset simoniaca renunciatio, cum præfatæ renunciationi insit tacitum pactum cum recipiente, scilicet quod non sequuta professione deuoluatur beneficium ad ipsummet renunciantem; cuius tamen ratio facilè ea potissimum responsione prosternitur, quod definitionem simoniæ á Doctoribus traditam, atque à Nauarro relatam in manual. cap. 23. nu. 100. si actendamus, constat nullam hic considerari simoniam, quia nulla emendi, vel vendendi voluntas adest; nullaque conuentio, siuè pactio de emendo, aut vendendo, neque præterea simonia confidentialis potest aliquo modo in hoc casu considerari, ex alia eiusdem confidentiæ definitione, relata per Paris. in tract. de confident. q. 1. nu. 49. maximè quod tacitum illud pactum cum recipiente, quod á Roderico præsupponitur inesse; reuera non inest, tùm quia ipse renuncians liberè, atque absolutè renunciauit, tùm quia licet professionem postea non emittat, non propterea dici potest beneficium regredi, atque iterum deuolui ad ipsum renunciantem, cum ab ipso abdicatum nunquam fuerit, ita disponente Concilio, quod effectum ipsius renunciationis suspendit ad tempus emissæ professionis, ac prohibet renunciationis admissionem, & beneficij collationem; quamobrem idem

idem Roderic. hanc fortasse præsentiens, & alias complures responsiones,ad alteram deflexit rationem, & inquit præfatam renunciationem ex alio capite non valere, quamuis simoniaca minimè esset; aitque quod qui beneficium recipit non à renunciante, sed à collatore recipit, atque insuper certum esse beneficij collationem debere esse perpetuam,non autem temporalem, neque aliquam expressam addi posse conditionem, aut tacitam subintelligi; est enim beneficij natura,vt perpetuò duret, beneficiati vita durante, iuxta glos. in clem. quia contingit §. vt autem vers.committatur, de religios. dom. & text. in cap. inuentum 19. q. 3. & cap.satis peruersum 56.dist.asseruntq; Nauar.cons. 5.quidam testator post nu.1.de præbend.& Fuscus in tract.de visitat.lib.2.cap.9. post n.2.Quapropter addit impossibile videri, quod valeat Nouitius infra duos menses ante professionem renunciare, quod expressè indicat Concilium,& insimul appareat eius intentio ne perpetuò duret, sed temporalis sit collatio, & conditionalis si subsequatur professio, ideò subiungit resignationem diù ante professionem ab eo fieri haud posse, etiam infra duos menses, sed tantum infra paucas horas ante professionem, cum scilicet ad ipsam professionem properat, estque ad illam receptus à Monacis, atque omnia sunt parata,ita quod moraliter loquendo,ipsa professio subsequi indubitanter debeat:optimum sanè remedium, quo non ideò apparet satisfactum rationi dubitandi ab ipso adductæ:idcirco aliam ipse profero responsionem, & fortasse veriorem,considerando differentiam inter renunciationem,& collationem; prohibet enim Concilium renunciationem fieri, nisi infra duos menses ante professionem, & huius effectum suspendit, vt dixi vsque quo sit emissa professio; ipsius verò beneficij renunciati collationem vetat, nisi professio antecedat, ex supra adductis, atque ita perpetuò tunc durabit, & cessabit Roderici dubitatio, quomodo possit infra duos menses antea renunciari, & collatio esse temporalis vsque ad professionem, contra iuris dispositionem, namq; ita renunciatio erit valida,& collatio non temporanea,sed perpetua,quia facta tempore quo vacabat beneficium.

22 Præcitati autem cap. 16. Concilij Tridentini dispositio restringitur procedere,dumtaxat in dispositione irreuocabili inter viuos,non autem reuocabili causa mortis, vt in peculiaribus terminis illius cap.conclusit,Borgnin.Caualc.in decis. Fiuizana 87. quamuis siue 41. sub rubr. de vltim.volunt. nu. 113.par.3.& Molina tract.2.de iustit.& iure disput. 139.vers.ambiget fortasse,necnō Menoch.in addit. ad lib.2. de arbitrar.casu 436. nu. 16. Eorumque sententiæ suffragantur duæ validissimæ rationes,ex eodem capite,& Doctoribus depromptæ.Quarum prima,quia verba illius canonis explicitè non comprahendunt vltimas voluntates,eo quod de renunciationibus loquuntur, & obligationibus, neque etiam implicitè, quin illas potius excludunt ob il-
23 lam Doctorum sententiam, ne constitutio loquens de contractibus, seu actibus inter viuos extendatur ad testamenta, & vltimæ voluntatis actus; autè contra, quod nobis præ cæteris insinuant Castrense cons.44. videtur volum.1. Alexand.cons.90. super eodem nu.6.vol.4.Bald.cons.153.vol.3. Decius cons.196.nu.4.cum seq. Calcan. cons.75. quod dictis filiabus nu.11.& 12. Bursat.cons.32. num.20.& seq.vol.1.Brun.cons.60.nu.46.vol.2.Plotus cōs.17. num.34.& 35.vol.1.Hippolyt.Rinald. cons.42. num.104.vol.1.Ferdin.Vasqu.in lib.1.tit.qui testari non possunt nu.24.Durantes de arte testandi tit.de his,qui non habent testam. factionem caut.2. nu.7. & caut.13. nu.1.Tiraquell.in 16.lege connub. glos. 5.nu.93.& seq. Caccher. dec.149. testator post nu. 11. & Caualc. decis. Fiuizana 28. fuit transmissa causa,sub rubr.de Iudic.num.28.par.3. & decis.31. nu.44.eadem par.3. Quamobrem dum prohibentur in eo canone actus inter viuos; idcirco non vltimæ voluntatis, & propterea testandi, in cuius testamentaria materia standum est iuri communi, quo quidem iure cuicumque volenti ingredi Religionem, aut etiam post ingressum intra tempus probationis conceditur testādi facultas, ex §.si quis autem vers.illud in auth.de Monach. & auth. nunc autem C. de Episcop. & cleric. cap. si quis mulier 19.q.vlt.affirmatque Couar.in cap.2. à nu.4. de testam. Iul.Clar. in §.testamentum q.28.& alij complures; neque refragantur textus in cap.quia ingredientibus 19.quæst.3. & auth. ingressi C. de sacrosanct.eccles.& alij, quibus deciditur nullam ingredientibus Monasterium, vlterius esse facultatem testandi, quandoquidem illorum verba explicantur de ingressu irreuocabili per emissionem professionis, non autem de reuocabili per solam susceptionem habitus, vt explicat Molina de iustitia, & iure tract.2.disputat.139.vers.his ita constitutis, & copiosè Caldas in commentar.ad l.si curatorem vers. in integrum restitutio nu. 27. C. de in integr. restitut. Namque ingressus in Monasterium is propriè dicitur, qui iam professus est,iuxta glos. 1.in dicta auth. ingressi, quam inibi sequuntur Bart. Signorol.& Paul.de Castr.in initio, idemq; Bart.in auth.si qua mulier nu.20. C.de sacrosc.eccl. & cons. 13.ex facto nu.1.lib. 1.Fulgos.in l.si quis hæredem C.de instit.& substit. ibiq; Alex.nu.10. & l. in substitutione nu.10.ff.de vulg.& pupill.Bertrand.cons. 135. sub nu.3.lib.3. Philipp.Prob.ad Io.Monach.in cap.1.nu.20.de schismat. Felyn. in cap.cum deputati nu.1.de Iudic. Staphil.in tract.de gratijs, & expectatiuis,rubr.de varijs modis vacat. nu. 101. Angel.in Summa verb.Religio nu.14. & Barbat.cons. 38.difficilè est post nu.9.vol.3. Ex quibus remanet Doctorum relatorum auctoritate comprobata ratio,ob quam conclusum est dispositionem præfati cap. 16. non dilatari ad vltimas voluntates, atque ideò ex eo canone haud prohiberi nouitios testari; quod insuper ex alia ratione confirmatur, illa scilicet,quia finis Concilij,ob quem illius capitis emanauit dispositio, non comprehendit testamenti factionem; finis quidem Concilij fuit, ne retardentur nouitij ab egressu, quoties vellent exire, nam si bona repetere minimè posse pertimescerent, minimè egrederentur,atque in Monasterio perdurarēt, non spontanea voluntate adducti, sed potius hac necessitate compulsi,ne egēat: hæc igitur ratio à Molina citato loco relata, cessat in testamentis, & alijs dispositionibus causa mortis, quia nullam inducunt obligationem, eo quod reuocari pro libitu possunt; nimirū si eius cessabit dispositio cap.cum cessante de appellat.cui rationi nō refragatur,quod

ea subsistere non videatur, quia si ob causam ingressus fiat donatio, eo non subsequuto, reuocetur per ea, quæ scribit Soccin. cons. 183. eleganter, sub nu.3.vers.postremo, volum.2. & alij, quos congerit Gratian. in decis. Marchiæ 42. quæsitum fuit, sub nu.1. Nam respondetur illos non loqui, si ingressus est subsequutus, & velit exire, & quatenus id ipsum tunc procederet, vt inibi post nu.9. non dubium, quin posset inde lis oriri, & controuerti, maxime si verba donationis essent dubia, ob imperitiam præsertim Notariorum, quare possent multa concurrere, ex quibus in gratiam donatarij libentius iudicarent Iudices, prout in casu ab eodem Gratiano posito decisum fuisse refert in ea decisione, ita quod visum congruentius est Patribus Concilij, tutius agere eam omninò inualidando, quæ dubietas, siuè difficultas, quia prorsus abest in testamentis, non immeritó si eiusdem Concilij dispositio, non extenditur ad dispositioné prædictam in eo factam.

14 Et cum dixerim licere testari cuicumque voléti ingredi Religionem, aut etiam ingresso, dùm annus probationis excucurrit, non exilis inde dubitatio exoritur, testamentum istud rumpatur ne subsequenti professione? in qua re nihil ipse statuere audeo, quia perfunctorie eius veritatem inquirit Couar.in cap.2.nu.4.de testam. & Iul.Clar.in §. testamentum q. 28. & admittendas arbitrarer distinctiones inibi ab ipso Couar. relatas.

15 Quod si nullo condito testamento præfati nouitij migrarent è vita, vter sit eorum successor non parum controuertitur, scilicet proximior ex sanguine, an Monasterium, & tripartita fuit Doctorũ in hac dubitatione sententia, vt enim succedat Monasterium tenuit Cyn.in auth.ingressi post nu.2. & Bart.post nu.56.C.de sacros.eccl. idem Bart.in auth. si qua mulier in fin. cod.tit. ac Butr. in cap. in præsentia, de probat. ibique Dec. num. mihi 284. subiungens hanc esse magis communem opinionem, quam etiam tuetur Iul.Clar.in §.testamẽtum q.28.post nu. 6. & Surdus alios congerens in decis. 303. Dominus Aemilius nu. 8. ob illam rationem, quod ingressus videtur perseuerasse in eadem voluntate, quam habuit in initio, & quia à principio quis dedicat purè se, & sua Monasterio, licet sit cõditionalis, si non placuerit infra annum, in Religione perdurare ex Riminald.cons.477.num.17. Alij verò distinctione vtuntur an expresè in initio ingressus sua bona dicauerint Monasterio, an tacitè, vt in priori casu succedat Monasterium, secus autem in posteriori, ex Paris. in cap. in præsentia nu. 187.de probat.& sequitur post alios Menoch. cons. 396.respondendum nu.3.vol.1.& in addit. ad 2.lib. de arbitrarijs casu 436.á nu.18. quorum distinctionem refellunt Dec.& Surd. indicatis locis, asserentes quod cum ingrediendo videantur tacitè Monasterio dicare se, & sua, nihil plus operari valeat ipsa expressa, quàm tacita dicatio, quorum responsio videtur alicuius considerationis, non obstante replicatione Menoch.in d.cons.nu.5.& ipse longius immorarer in eius veritate inquirenda, nisi nouissima Sacri Concilij Tridentini dispositione in cap. 16.hic pluries adducto, inualidaretur renũciatio, & omnis obligatio á nouitijs facta: quare pertranseo ad alios, qui tertiam tradiderunt resolutionem, affirmantes proximiorem ex sanguine succedere; illorumq; bona agnatis, non autem Monasterio deferri, præsertim Anchar.in cap.beneficium num.3, vers.item si res, de regul.in sexto, & Bart.in d.auth. ingressi post nu.56.Abb.in cap. in præsentia nu.68. & Paris.num.186. ac Berous nu.553.de probat. Ias. in d.auth.si qua mulier nu.59. Caldas in citato verbo implorare in integr.restit.post nu.27.quam magis rationi consonam, communemq; ex Vbald.de success. affirmat Io. Bapt. Viglialob. in lib. comm. opin.lit.M, nu.174.pro qua vndecim adducit rationes Tappia apud Catholicã Maiestatem Regens in suis commentarijs ad auth.ingressi verbo sua cap.2. à nu.3.cui sententiæ, vt veriori, & magis cõmuni libentius, quàm alijs antea relatis subscribo, & credo rectè, ni fallor, addidisse Caldam in loc.cit. incautè Dec. commonuisse priorem sentẽtiam cõmunem, quã nouissimam opinionem hodie omninò veram censeo ex dispositione prædicti Concil. Trident. in relato cap.16. vbi verba illa, quocumque prætextu, ostendunt Monasterium nihil posse ex nouitij bonis petere, etiam si fecisset testamentum, & hæredem instituisset Monasterium, vt optime declarat Molina in vers. mox citando, & exordiente ambiget, sequiturq; Menoch.indicata additione sub nu. 31.licet decipiatur in illatione, vt intelligatur in vita, morte autem sequuta acquiratur, cuius explicatio contradicit Concilio sancienti, nihil Monasterio acquiri ex nouitij bonis, qui licet moriatur, est tamen nouitius, & propterea ex eius bonis, tàm in vita, quàm in morte prohibet Monasterio quæri.

Ad rem modo vnde digressi sumus, regrediẽdo, scilicet ad dispositioné Conc.Trid.indicato cap.16. de reform.sess.25.quã non extendi ad actus vltimę voluntatis defendi, nunc videndum est, si ad omnes actus inter viuos amplietur, vel de renũciatione tantum, de qua loquitur? & certè ad omnem contractum inter viuos dilatari existimo, tum ex verbis illius canonis, nulla renunciatio, aut obligatio, quod verbum obligatio est generale, ac propterea adaptatur cuicumque contractui inter viuos, tum ex intentione illiusmet canonis, ne ille obligetur, & propterea retrahatur ab egressu, si vellet inde exire, atque ideò rectè Molina censuit, in eo canone comprehendi donationem in cap.2. de iustit.& iur. disputat.139. vers.ambiget preterea.

17 Verum ante susceptum habitum renũciatio, aut altera obligatio facta in sæculo cõtineatur sub prohibitione dicti cap.16.& propterea rescindatur per ingresũ religionis, vel sit potius omni iure valida? & distinguẽdum est cum Doctoribus, quod vel cogitauit ingredi, eiusq; intuitu fecit renunciationem, seù obligationem; vel non cogitauit, hoc enim vltimo casu, omnes negant comprehendi, & ridiculum esse aliud affirmare, inquit Molin.indicato loco, & procedit declaratio generatim facta in anno 1573.à sacra Congregatione, vt decretum præfati capitis intelligatur de renunciationibus tantum factis post ingressum Religionis, non autem de factis ante ingressum, cuius declarationis testis est Passarell.in suo tract.priuil. fol.209. & Sorbus in suis annotat.ad compend.Mendic. verb.Nouitius, vers.sed hic sunt aliqua aduertenda. Itemq; procedit altera eiusdem Congregationis declaratio super precibus Monasterij S. Agnetis Ciuitatis Mediolanensis in anno 1594. sub his verbis; Congregatio Concilij,

censuit

cenſuit decretum Concilij Tridentini in capit. 16. ſeſſ. 25. de regul. & monach. non habere locum in renūciatione facta ante ſuſceptionem habitus, ſubſcripta Hieronym. Cardin, Mattheus, & ſigillata, &c. Quod ſi intuitu Religionis, ſubdit illic Molina Illuſtriſſimis Patribus Concilij competere id diffinire, ſed interea opinatur ſub illa diſpoſitione contineri, quod iterum reſoluit in diſputat. 149. verſic. quod ad Eccleſiam attinet, & Nauar. conſ. 8 t. nobilis de regular. in nouis, quibus concinit Sorbus indicato loco, atque Pariſ. in tract. de reſignat. benefic. lib. 3. q. 13. num. 9. & ambo addunt ita declaratum per Congregation. Concilij, quorum ſententia prędictis, & maximè primo loco citatis declarationibus ſuffulta verior videtur altera contraria, Menoch. in ſuis additionib. ad 2. lib. de arbitr. iudic. caſu 436. à num. 3. vbi poſt dictam declarationem Congregationis in anno 94. cumulat multas rationes, & reſponſiones ad rationes in contrarium adductas; illis ſiquidem minimè adducor in ſuam reſolutionem, tum propter multas auctoritates primæuam opinionem commendantes, tum rationes ab eiſdem relatas, tum declarationes eiuſdem Congregationis, quarum ijdem Sorbus, & Pariſius meminerunt, tum denique ne dicamus contradicentes declarationes ab eadem Congregatione prodijſſe; nam ita ſubſiſtunt genericæ declarationes à Paſſarello, & Menochio memoratę in gratiam poſterioris ſententiæ, necnon aliæ á Sorbo. & Pariſio commemoratæ, pro tuitione prioris, quod enim adductum caput Concilij non habeat locum in renunciatione facta ante ſuſceptionem habitus non contradicit noſtræ concluſioni, poteſt enim contingere, vt nulla præcedente cogitatione de ingreſſu, neque voluntate ingrediendi renunciauerit, quo quidem caſu, vt dixi, ridiculum eſſet prætendere inualiditatem huius renunciationis, & procedunt declarationes factæ in anno 73. & 94. quæ admittunt propterea reſtrictionem, ne renunciauerit habendo animum ingrediendi, iuxta alias declarationes iam dictas, maximè quod tunc complures, & validiſſimæ opitulantur rationes, quas præcitatus Molina ſcripſit, & alij, & illa præſertim, quod alioquin fruſtratoria, & vana reddi facile poſſet ipſa Conciliaris diſpoſitio, propterea quod ſcientes conſanguinei, & amici voluntatem alicuius de ingrediendo religionem, illi facile perſuadere poſſent, vt ſibi renunciarent, ſeu donarent eorum bona antequam monaſterij clauſtra ingrederentur, cui non ſatisfacit reſponſio Menochij in eodem loco, ſub num. 3. Quod ipſi donanti ſit prouiſum à iure reuocante has renunciationes, vt ſcribit Tiraquell. in tractatu ceſſante cauſa par. 1. nu. 232. tum quod eadem facilitate, qua ingreſſurus religionem inducitur ad donandum, poteſt etiam induci ad donandum nulla facta mentione ingreſſus, certò tunc exiſtimans ſe è Monaſterio non egreſſurum, tùm quod licet memoret cauſam ingreſſus, ſolét etiam cumulari aliæ, ita quod ceſſante illa ingreſſus, non ceſſarent alteræ, & propterea non reuocaretur donatio, vt contingit in caſu poſito à Gratiano in deciſ. 42. & quatenus reuocanda eſſet indigeret ſententia, quam obtinere non valeret dum ob paupertatem, & inopiam prouenientem á renunciatione, & donatione facta ante ingreſſum, litem proſequi, & proceſſum compilare nequiret, vt propterea cautius ei ſubueniatur, ſi dicatur Concilium inualidare, & irritare quamcumque donationem ante ingreſſum factam á cogitante ingredi, nam ſic inualida erit, etiam ſi eius non ſit facta mentio, aut ſi facta, aliç fuerint cumulatæ cauſæ impulſiuæ.

18 Verum ſi diſpoſitio præfati capit. 16. procedat etiam in maiore 25. annis renunciante, aut donante, vel tantum in minore ſexdecim annorum, controuerſum quandoque fuit, & dubitandi ratio oriebatur ex verbis dicti cap. 16. coniunctis cum alijs præcedentis capitis, in quo decernitur inualida profeſſio emiſſa ante 16. annum perfectum, & ante annum profeſſionis, vt copulatiuè requirere videatur, ſcilicet, quod prolabuerit annus 16. & annus profeſſionis, quare dum poſtmodum ſubiungit caput 16. & ait nulla quoque renunciatio, aut obligatio antea facta, &c. propter dictionem illam (quoque) & dictionem (antea) dicatur diſpoſitionem illius canonis, cum qualitatibus poſitis in canone antecedenti, vt ſcilicet donatio, vel renunciatio facta à minore 16. annorum, & ante profeſſionem non valeat, ni ſi infra vltimos duos menſes, & conſequenter emiſſa á maiori valeat: ſed his minimè refragantibus contrarium deciſum fuiſſe memorat Peguera deciſ. 252. ac Concilij ſanctionem, tum ſi minor, tum ſi maior donauerit procedere ait, ipſeque adhæreo, nam illa dictio (quoque) ad inualiditatem actus refertur, vt ſicut inualida decernitur in cap. 15. profeſſio emiſſa á non habente ſexdecim annos, aut ab eo, qui nondum compleuerat annum profeſſionis, ita donatio facta non ſeruata forma præſcripta in ipſo cap. 16. quin dum illic Peguera videtur reſtringere verba citati cap. 15. vt copulatiuè requirant annum 16. completum, & annum profeſſionis pro validitate profeſſionis ab eius ſententia recedendum eſt; quandoquidem alterum illorum ſatis eſt, vt omni careat firmitate profeſſio, nam Concilium vtitur illa dictione (nec) cuius virtus eſt ſimplicem diſpoſitionem comprehendere abſque vlla copula; ideò poteſt eſſe, quod ſit maior 16. annis, & non completo anno Nouitiatus emiſerit profeſſionem, quia cenſenda erit nullius roboris, ex deductis in principio capitis, vel quod ſteterit per annum, ſed non completo anno 16. profeſſus fuerit, inualida namq; ſimiliter eſſet ex notatis in cap.

19 Licet autem prædictum cap. 16. aunullet donationem, etiam cum iuramento factam à volente ingredi Religionem, non tamen addit, ſi etiam illa inualida ſit donatio iurata, quæ contineret expreſſum pactum, quod valeat etiam ſi nulla deinde emitteretur profeſſio, propterea diſputandum eſſet quid iuris, at propter doctrinam Pegueræ in adducta deciſ. 252. Non curo veritatem per mendicata ſuffragia inueſtigare, ſed eius deciſioni conſentio; nam iſto propoſito thémate ait deciſum eſſe, non valere donationem ita factam.

20 His explicatis ad alia quædam de Nouitijs opus eſt deſcendere, & primo quæram ſi exiſtentibus in Religione infra annum probationis, beneficia conferri poſſint, & negatiuè reſpondendum videtur, ſi Ioannes Monachus vera fatetur in cap. beneficium num. 1. de regularibus in ſexto, & inibi Gulielm. de Monte Lauduno columi 1. Ancharan.

num. 2. & glosa magna, quæ tamen subdit hoc verum in eo beneficio, quod sæcularibus conferri solet, non autem quod regularibus, eo quod istud nouitijs dare non est prohibitum; verum ipse vtriusque dicti contrariam amplexor sententiam, vti veriorem, mihique suffragatur primo, clement. quia Regulares de supplend. negligent. Prælat. & clement. ne in agro §. cæterum de statu monachorum expresse decidentes, non nisi professis conferenda esse beneficia regularia, quod insuper Chassaneus edocet in consil. 20. num. 32. Sed propterea iuste redarguere præfatam glosam haud valeo, quia tunc nondum emanauerant prædictæ clementinæ, alterum distinctionis caput iure merito, refellam, & beneficium seculare Nouitio, propterea concedi posse affirmabo, secutus Franch. id decidentem in eodem cap. beneficium post num. 1. & Philippum Probum in addition. ad Ioannem Monachum mihi num. 4. adducentem pro sua opinione Archidiacon. & Ioan. Andr. super illo cap. beneficium in nouellis, qui tametsi illud explicitè affirmare non videantur, implicitè nihilominus id satis inquiunt, dùm aiunt Nouitium retinere velle, & nolle, suique iuris esse, Azor. autem in libr. 12. instruct. moral. cap. 3. in principio, expressis verbis hanc meam tradit, tueturque resolutionem, quamobrem aliud dictū eiusdem Gulielm. in loco citato, & refert Probus indicato num. 4. ne beneficium, quod obtinet valeat interea cum alio permutare, videtur ex prædictis improbandum cum demonstrauerim non interdici impetrationem beneficiorum, neque suum resignare.

21 Præterea subiaceant Nouitij oneribus, siuè præceptis, aut censuris Religionis, dùm hesitatur sciendum est negatiuam partem esse omninò tenendam, & probat Armill. verbo Nouitius num. 17. Angel. num. 18. & Tabiena num. 14. Syluest. verbo Religio 5. num. 6. & clarius Henrichez in sua Summ. theolog. moral. lib. 7. cap. 22. §. 7. ac præsertim ne teneantur recitare Diuinum Officium, nisi ratione ordinis, vel beneficij, quod haberent dixit Sorbus in suis annotat. ad compendium Mendicantium, verbo Nouitius §. fin. Sunt tamen omni cura ad præcepta ipsa seruanda adducendi, & Regulæ austeritates experiendas, tametsi plerumque sit eis deferendum, ne multis præterriti asperitatibus,

22 tanquam minus radicati retrocedant, iuxta cap. quædam lex §. quod scripsi 35. quæst. 3. à casibus verò reseruatis, necnon à censuris, etiam ante ingressum incursis absoluuntur à Prælatis Religionum Reuerendissimus Pater Claudius in verb. absolutio §. 6. 9. & 10. Henrichez citato loco, Hostiens. in cap. monachi in principio, de sentent. excommunic. & cap. cum illorum post num. 8. eodem illo titulo, Astens. in Summa lib. 7 tit. 13. artic. 5. quæst. 14. Lapus allegat. 47. Magister num. 6. Archidiacon. in cap. Religioso circa finem, de sentent. excommunic. in sexto, Graff. in decis. aureis libr. 3. cap. 5. sub num. 33. Sayr. in Thesauro casuum conscientiæ lib. 3. cap. 28. num. 14. Est verum, quod à censuris absoluuntur cum reincidentia, si infra annum egrederentur à Monasterio, Passarell. de priuileg. minim. cap. 33. Felician. Episcopus Scalens. in titulo de excommunic. cap. 14. & 15. Astens. indicato loco quæst. 11. & Sayr. adducto cap. 28. num. 15. Quin etiam præfata clausula cum reincidentia, si inde exierint subintelligeretur, etiam si non apponeretur, vt illic Astasan. addit, & alij mox citati Doctores; superest modo respōdere Roderico Lusitano, qui in suis quæstionib. regularibus tom. 1. q. 20. artic. 21. proponit hanc quæstionem, si Prælati Regulares valeant Nouitios ipsos à prædictis censuris absoluere, & respondet affirmatiuè innixus priuilegio quodam Clem. IV. Minoribus concesso, alteroq; Pauli III. concesso Congregationi Iesu: quare videatur contrarium innuere de iure in illis Religionibus, vbi consimile non extat priuilegium, & certè facere non valeo, quin dicam, priuilegia ab eo relata vehementer turbasse animum meum, & à priori sententia retraxisse, ob illam præsertim considerationem, quod priuilegia sunt priuata lex, & contrariam insinuant dispositionem de iure communi, & ab eo aliquid alienū continere dicuntur ex l. 3. & inibi Doctor. ff. de bon. liber. & l. 1. §. si pupes ff. ad municip. & de incol. alioquin frustra ex speciali gratia indulgeretur alicui, quod ipsum commune ius elargeretur cunctis, iuxta notat. per Menoch. in casu proposito de regul. in consi. 276. dubitationes, sub nu. 21. vol. 3. & propterea animi pendeo, neque dictarum aliquam vti veriorem profiteri audeo, maximè ob auctoritatem Innoc. qui in cap. cum illorum de sent. excomm. negat ab illis posse absolui, poterit itaq; studiosus lector actētius intueri, & eam amplecti, quę deinde animo suo arridebit, dummodo antea perlegat, quæ ipse scribo inferius cap. 10. vers. efficit etiam nu. 8.

23 Itidem dispensare in irregularitatibus contractis valeant eorum Superiores, dixerunt ijdem citati Doctores, maximè Hérichez in adducto lib. 7. cap. 22. §. 7. qui in comprobationem suæ sententiæ citat collectorem compendij Mendicantium in verbo absolutio extraordinaria quò ad fratres §. 3. vbi refert priuilegium ab Eugenio IV. concessum Fratribus Minoribus de Obseruantia, Prouinciarum Regni Castellæ, & propterea eadem mihi occurrit dubitatio, quam paulò ante retuli in absolutionibus à censuris; & tanto magis succreuit dubitatio, quanto quod in illis priuilegijs dicitur, vt absoluere, & dispensare auctoritate Apostolica valeant, misericorditer de gratia speciali concessum esse.

24 Respectu votorum præfatus Henrichez idem dicendum opinatur in eodem §. 7. sed Nauarr. edocet contrarium, & ait Superiores Regulares irritare vota nouitiorum nequire, ex quo eorum voluntas nondum à Superioris voluntate pendet, sicuti illa professorum, quam Nauarr. sententiam in manuali traditam cap. 12. post num. 65. sequitur Azor. in lib. 11. institut. moral. cap. 17. vers. vigesimo quæritur, subiungit tamen eundem Nauarr. illic asserere, & ipse commendat, vt valeant suspendere durante probatione, quod ego nusquam reperi à Nauarr. affirmari in eo loco, neque admittere audeo, quia certum est nouitios excusari à votis personalibus, teneriq; præstare realia, teste Syluest. in Summa verbo votum 4. post num. 7. vers. tertium: idque præterea affirmat Emanuel Sà in lib. Aphorismorum, verbo voti irritatio nu. 6. maximè si vera erit sententia, vt realia teneantur, etiam post professionem adimplere, quam Syluest. Palud. & D. Anton. cōmendarunt, relati à Corrad. in Summ. q. 312. vers.

verf. qui habet par. 1. qui fequutus Petrum de Aragon. & Couar. contra fentit; fi igitur nouitij à perfonalibus excusãtur, à realibus autem nequaquam, fed perfoluere debent, fruftra quæritur fi ab eorum fuperioribus irritari, aut difpenfari valeant, quamuis ipfe tutius effe credam fequi confilium Emanuelis Sá, qui in memorato loco, admonet rectè fieri, fi perfonalia commutentur á confefforibus in onera religionis, id enim, & tunc mihi fummopere arrifit, & deinde omnem animum, huic fententiæ applicui meum, cum perlegi à Roderico etiam Lufitano eam tradi in fuis quæftion. regul. tom. 1. q. 25. artic. 8.

Nouitij autem quamuis dici nequeant Religiofi ex Doctoribus citatis á nu. 20. & Angel verbo re-
25 ligiofus nu. 24. rectè tamen, & valide nominantur Ecclefiafticæ perfonæ per glof. in cap. religiofo §. quamuis non poffit de fentent. excomm. in fexto, & præportant verba eiufdem §. quamuis, tu videto, quinimmo licet appellatione veri, & effectualis religiofi non comprǽhendantur incommutabiliter ipfi nouitij, nihilominus ita dicuntur commutabiliter per Io. Monach. in citato cap. religiofo, & inibi Gemin. in §. quamuis poft nu. 3. iuxta exemplum de legato fpeciei traditum à Io. Monach. eodem in
26 loco, & propterea non mirandum fi eos percutiens incurrit excommunicationem, vt inquit Hoftienf. in cap. ftatuimus poft nu. 4. de regular. & illic Butrius nu. 3. Io. Andr. Anchar. & Zabarell. necnon Gemin. in d. §. quamuis poft nu. 3. & inibi Io. Monach. & cæteri, atque etiam Bald. in prohem. digeftorum, ac Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. glof. 8. num. 30. & apertus text. probat in eodem §. quamuis.

27 Priuilegio etiam fori gaudere eofdem nouitios fuppetit eadem, & mox adducta ratio, & præfatus Hoftienf. edocet citato in loco, & Angel. in l. 1. ff. de pęn. Iaf. in auth. fi qua mulier fub n. 59. C. de facrof. eccle f. Anchar. conf. 69. contra donarionem poft nu. 7. Federic. de Senis conf. 32. quæftio talis eft quidam de populo poft nu. 5. verf. fubfequenter, & Tiraqu. in dicta glofa nu. 21. & Brunor. in fuis propofit. iuris, verbo nouitius.

Ex quibus illud præcipuum comprobãtur axioma, quod licet interdicta Ciuitate, finguli illius vniuerfitatis, interdicti fint cap. fi fententia §. cum verò de fentent. excommun. in fexto, nihilominus in ali-
28 quod ingreffus Monafterium ftatim fit ab eo liberatus, atque etiam ante profeffionem, quia in clericorum numerum afcriptus, & propterea valeat ordinibus infigniri, atque miriatis vti, vt poft longam difputationem conclufit Federic. de Senis in citato conf. 32. & nouiffimé defendit Vgolin. in tract. de cenfur. tabul. 5. fub rubr. de interdicto cap. 20. §. 4. nu. 2. vbi tamen pro fui tuitione adducit Nauarr. in manuali cap. 27. nu. 167. verf. quamuis interdictum cleri, vbi hæc fcribit verba: Quamuis interdictum cleri videatur includere religiofos, & religiofas, conuerfos, & conuerfas, nouitios, & nouitias, ergo á contrario interdictum populi non eos amplexatur, validum apparet argumentum quò ad eos, qui tempore interdicti reperiuntur nouitij, non autem ad eos, qui eo tempore erant laici, & poftea affumpferunt habitum, ad iftos enim nullatenus extendi poffe præfata verba Nauarri opinor, quamuis conclu-ferim refolutionem ipfam fubfiftere, illosq; per affumptionem habitus monachalis iam liberatos ab interdicto, & confequenter promoueri, ac in promotis miniftrare non prohiberi.

29 His exceptis cafibus, in quibus ex fpeciali ratione habentur pro clericis, & Ecclefiafticæ perfonæ dicuntur, in reliquis omnibus iudicantur quó ad perfonæ conditionem iuxta ftatum, in quo erant tempore ingreffus, vt inquit Geminian. in cap. 2. num. 12. de regular. in fexto, & propterea fi erant clerici fæculares, & beneficiati, dixi eos retinere beneficia, & alia confequi non prohiberi; neque teftari de ijs, quæ potu iffent fi habitum non affumpfiffent; & nunc fubnecto eos verè vniuerforum bonorum, etiam feudalium retinere dominium, fequutus Martinum Laudenf. & Præpofit. in cap. 1. §. qui clericus, fi de feud. fuer. controuerf. & inibi Afflict. poftquam multa pro contraria parte congefferat à num. 26. concludit infequens relatam affirmatiuam fententiam poft num. 29. atque in fpecie retineat dignitatem Regiam, inquit Alberic. in authent. ingreffi num. 31. C. de facrofanct. eccle f. Quinimmo fi retrocedat à religione in vita patris, aut etiam poft illius interitum, dumtamen ante profeffionem fuccedat in maioratu, multis rationibus, & auctoritatibus defendit Caldas in fuis commentarijs ad l. fi curatorem verf. implorar. in integr. reftitut. num. 29. C. de in integr. reftitut. Immò in feudis id ipfum concludit Afflict. in eodem §. qui clericus num. 25. Capyc. decif. 115. Americus num. 12. fed contradicit Andr. de Ifern. in ipfomet §. qui clericus poft num. 4. cuius opinio refpectu feudi videtur comprobari, ex textu in hac fpecie loquente in cap. vnico fub rubrica de feudo, feu beneficio fęminæ, ob quem textum dicit Caldas in loco citato num. 28. fatis probabile videri, ab Ifernia fententia in materia fucceffionis feudalis non effe recedendum, fed maioratum, fiue primogenium inftituere non denegatur ipfis nouitijs, vt refoluit Molina de primog. hifpan. lib. 2. cap. 9. nu. 52.

SVMMARIA.

Finito tempore nouitiatus, vel profiteantur, vel á monafterio eijciantur nouitij, nu. 1.

Profeffio duplex, expreffa fcilicet, & tacita, & quomodo emittatur expreffa, nu. 2.

Ad expreffam emittendam opportet, vt quinque concurrant requifita, nu. 3.

Tacita emittatur vno ex tribus modis, nu. 4.

Expreffa diftet ne á tacita? & quomodo, aut in quibus, nu. 5. & 11.

Habitus non facit monachum, fed Regularis profeffio, nu. 6.

Profeffio tacita dirimit matrimonium poftea contractum, & bonorum retentionem, numer. 7.

Lex indiftinctè loquens in omnibus Speciebus fubfiftit, nu. 8.

Matrimonium confummatum non dirimatur fubfequenti profeffione, etiam expreffa appa-ret, nu. 9.

Inter causas nostrorum malorum est illa, quod viuimus ad exempla, nu. 19.

Capitulum IV.

1 Inito itaque tempore nouitiatus, superiores ad profitendum admittant nouitios, quos habiles inuenerint, aut è Monasterio eos eijciant: (exceptis clericis Societatis Iesu) præcipitur in Concilio Tridentino cap. 16. sess. 25. de regular. Relatione autem deinde super hac dispositione Concilij per Sacram Congregationem Cardinalium illius interpretum facta Sanctissimo Pio Papæ V. declarauit Sanctitas sua procedere tantum in illis nouitijs, quos Superiores elapso tempore nouitiatus habiles inuenerint, non autem in his, quos inhabiles; vt sunt illi, qui didicenda adhuc, non benè didiscerunt; & ideò quoad istos attinet Sanctitas sua concessit, vt Superiores possint illorum professionem, (si ipsi nouitij consenserint) prolongare, dummodo habeant spem probabilem, quod efficiantur habiles infra sex menses; ita testatur Gaspar Passarell. in suo tractat. priuileg. fol. 230. & respondisse Illustrissimos Cardinales præfatæ Congregationis, sub die 8. Nouembris 1569. & refert etiam Sorbus adiungens, ita præterea viuæ vocis oraculo concessum fuisse Religioni Cappuccinorum in annotat. ad compend. mendic. verbo nouitius vers. sexto notandum, ipseque vidi Neapoli nonnumquam dilatum fuisse ad multos dies, & hebdomadas post annum, idque ex multis, diuersisque tunc emergentibus causis, atque in facto occurrentibus.

2 Emittitur autem ipsa professio expressè quidem, vel tacitè, iuxta cap. 1. de regular. in sexto, sed expressa verbo, aut scripto, vel nutu, siue alijs signis consensum exprimentibus emittitur, ideoque mutus profiteri potest, nam præter primum modum non prohibetur illam facere aliquo ex subsequentibus, teste Azorio in lib. 12. instit. moral. cap. 4. in principio.

3 Ad hanc verò expressam emittendam professionem quinque necessariò concurrere debent ex sententia Armillæ, Angeli, & Tabienæ in verbo professio; quorum primum est ætas, non ea, quam ipsi aiunt requiri, scilicet quatuordecim annorum completorum, in masculis, & duodecim in fœminis, sed quam post decimum sextum annum idoneam, ac necessariam, dixit Concilium Tridentinum in cap. 15. sess. 25. de regular. Secundum requisitum, vt ea fiat in manibus alicuius Superioris, aut alterius ex Superioris delegatione per text. in cap. porrectum, & inibi Innocent. de regular. Syluest. religio 3. num. 16. quod si in manibus alicuius illa fuerit emissa, qui neque Superior sit in Religione, neque potestatem habuerit à Superiore, certè si credat illum ratum habiturum, valebit cum ratum habuit, & non antea, vt Rodriquez Lusitanus annotauit in Summa cap. 8. num. 3. par. 2. Aliud requisitum, vt illa fiat in aliqua Religione approbata, iuxta cap. vnicum de voto in sexto. Penultimum est requisitum, vt Prælatus in ea adhibeat Consilium Capituli; & vltimum, quod trium votorum, nempè paupertatis, castitatis, & obedientiæ, accedat expressa pollicitatio.

4 Sed tacita professio vno quidem ex tribus modis emittitur, quos Summistæ omnes, maximè Tabiena recenset in verbo nouitius num. 6. & Azorius in libr. 12. institut. moral. cap. 4. & ipse censui silentio inuoluere, propterea quod nouissima Tridentini Concilij sanctione sublati sunt duo priores modi in capit. 15. session. 25. de regularib. Vltimus autem nequaquam, quia etiam num licet tacitè profiteri anno integro gestando habitum nouitijs, & professis communem, aut manifestè non distinctum ex resolutione eiusdem Azzorij in adducto capit. 4. versic. sexto quæritur, & antea dixerat Nauarr. consil. 28. ad multas num. 5. de regularibus, Sorbus in compend. mendicant. verbo nouitius, versic. primo aliquid operetur, Graff. in decision. aureis libr. 3. cap. 5. num. 16. & Roderic. in quæstion. Regular. tom. 3. quæst. 17. artic. 1. inibi subnectens quinque illas conditiones, quæ concurrere debent, vt isthæc tacita professio dicatur validè emissa; ibique necnon artic. sequent. respondet dicto cap. 16. Concilij mandanti, nouitios finito anno admittendos ad professionem, vel eijciendos, & consequenter videatur respuere, etiam hanc vltimam speciem; atque id præcipere, non tamen prohibere tacitam professionem, si non expellantur.

5 Sed quomodo altera ab altera distet, excogitandum erit, & quidem si verbis cuiusdam Moderni standum esset, non alia extaret differentia, quam illa, quæ inter professum, & non professum reperitur; dum in sua Praxi Episcopali verbo monachi §. 5. part. 2. Ait licere cuicumque Regulari post tacitam professionem renunciare bonis, contractusque celebrare, quam conclusionem compluribus nititur probare rationibus consimilibus; verùm attendite beneuoli, studiosique Lectores, quia affirmabitis illud iddem, quod alij peritissimi viri mecum de hac re alloquentes, accurateque illius verba perlegentes asseuerarunt, scilicet ipsum in quolibet verbo aberrasse veritate; ac propterea concludo Religiosum tacitè professum, nihil eorum agere posse, quæ gerere non valeret, si expressè professus esset, etiam his temporibus, in casibus tamen in quibus Concilij Tridentini sanctio approbat professionem istam tacitam; eamque comprobo tum ex regula illa generica; tacitì, & expressi eandem esse virtutem, iuxta l. cum quid ff. si certum petatur, & illic tradunt Bartol. num. 2. & 9. atque Iason. num. 5. & Afflict. in cap. 1. num. 21. de success. feud. necnon Andr. Gayll. in libr. 1. obseruat. 16. in interdicto num. 5. & libr. 2. obseruationе 30. controuersiam post num. 3. Tum quod Concilium cum non improbet professionem tacitam, vtique inanis ipsa iudicaretur, nisi eiusdem validitatis esset; cuius & expressa, præterquam in certis quibusdam casibus, in quibus reperitur expressè Sancitum à iure contrarium; tum ex textu in cap. porrectum de regular. dicente, ne monachum faciat habitus, sed regularis pro-

professio, vbi glosa in vers. habitus, subnectit expressam non modo, sed tacitam, quoque professionem id operari, & monachum facere, & comprobant illic Doctores, maximè Host.nu.13.inibi prætereà explicans iam dicta verba, nè habitus faciat monachum, & ait nè habitus probationis id efficiat ille vero professionis, vtique, siue expressa, siue præsumpta fuerit; quibus addo textum in cap. ex parte eiusdem tit.de regul.quo præcipitur eos compellendos esse Ecclesiastica censura profiteri regulam secundum formam ordinis, & seruare qui anno integro gestarunt habitum monachalem, vbi glosa subdit rationem, quia vltra annum qui perstitit in habitu monachali, nec reclamauit, neque fuerit antea protestatus, intelligitur ipso facto tacitè vouisse ob quod inde egredi non amplius valet, quinimmo illic expressè profiteri compellendus est si renuat, quod etiam inquit textus iuncta glosa in cap. statuimus eod.tit.& cap.1.§.qui verò constitutionem, &c. non solum de regul.in 6. neq; aduersatur textus in citato, §.qui constitutionem, quatenus ait tacitè professum non illi religioni in specie deuinctum, in qua illam emisit, sed religioni in vniuersum, non inquam aduersatur, quia verba facit, dũtaxat de ea specie professionis tacitæ, quæ valide olim fiebat per susceptionem infra annum habitus professorum distincti, iuxta glosam illic vers. infra probationis, de qua haud ipse loquor, tanquam sublata à Concilio Tridentino, sed de ea quam probat idem Concilium, & fit per delationem habitus indistincti per annum, & vltra, in qua limitari dispositionem præfati §.qui cõstitutionem, inquiunt, eo quod eos obligari in specie illi religioni ex dispositione clem.eos de regul.in 6.dicit glos. in ead.clem.vers.illam, & inibi Zabar. & Boniss.de vital.atque Gemin. in cap. 3. num.9. de regul.in 6. quamobrem Francis. Marc. decis. 1016. quæritur an religiosi, nu.7.par.1.longè aberrauit vero, dum testibus paulò ante citatis suffultus, restringit antedictam regulam, nè habitus faciat monachum, sed professio, & inquit vendicare sibi locum in expressa tantum professione; quinimmo in peculiari casu posito ab ipso Moderno circa renunciationem bonorum, celebrationemq; contractuum, loquitur Lapus in allegat.129.factum super quo post nu.14 vbi in contrariam propendit sententiam, his verbis Item si professio tacita dirimit matrimonium postea contractum, vt in cap. vnico de voto in 6.fortius ipsa tacita professio prohibet bonorum retentionem, quia maius ligamen est primum, quàm secundum, quia quod Deus coniunxit homo non separet; hæc ille, qui in subsequentibus verbis alia multa prodit hanc partem comprobantia, & professionem tacitam æquipollere expressæ præportantia; quibus accedunt, quæ Menoch. edissertauit in tract.de præsumpt.lib.6.præsump.83, dum cunctos modos nititur toto pectore congerere, quibus tacita inducitur professio; cœterum his constitutis pro comperto habet eiusmodi professum ad seculum redire non amplius posse, itidemque in consil. 396.respondendum, volum. 4. acriter defendit, & ait monasterio omnium Sanctorum Ciuitatis Venetiarum acquisita esse omnia bona in eo illata per Reuerendam Monialem Thadæam, & defunctam post annum probationis, nulla emissa professione expressa, sed dumtaxat tacita, Mascard.etiam in tract. de probat. in conclus. 1237. professionem vol.3, multa huc spectantia profert, illudq; præsertim, vt Abbati repetenti monachum è monasterio egressum incumbat onus probandi illum emisisse professionem, ac deinde subiungit complures modos, quibus præsumitur emissa, & consequenter insinuat, nulli egredi licere è monasterio post professionem ipsam præsumptam, tum demum ex constitutione Sixti V. exordiente ad Romanum spectat Pontificem, quæ in vers. sed cum eadem inquit, sed cum eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa statuimus, &c. ergo apertè insinuat nõ dari differentiam, sed a pari procedere tacitam, & expressam professionem;

Superest modo contrarias diluere inefficaces rationes ab eodem Moderno illic relatas, quarum prima est, sola professione expressa dici aliquem mortuum mundo, idque comprobat per extrauagan.Ioannis 22.antiquæ concertationis, sub rub. de voto, cuius contraria resolutio omnino vera apparet ex adductis hucusque, maximè, ex cap.porrectum, & cap.statutum de regular.atque etiam ex eadem extrauag.ab ipsomet citata (sed perperam) in gratiam suæ resolutionis, cuius verba subnectere constitui, vt quisquam agnoscat, quam clara sint, dum aiunt; Nisi aliquam de religionibus approbatis ipsum canonicè contingerit ingredi, ac eius regulam expressè, vel tacitè profiteri hæc ibi, ex quibus constat apertè, quam grauiter ille errauerit, qui præterea adducit Rebuff.in praxi rub. de dispensat.cum regular.facta, nu.24.ibi, hodie non admittitur quis in Francia ad beneficia regularia, prioratum, aut aliam administrationem, nisi is sit expressè professus per cap.nullus de elect.in 6. quæ profectò verba haudquaquam illius sententiæ opitulantur, quia non sequitur consequentia, non admittitur ad prioratum, aut aliam administrationem regularem, qui est tacitè professus, ergo, non dicitur, neque est regularis, ac verè religiosus, experimur, etenim in illegitimis, qui etiam si expressam emiserint professionem (& propterea nulla cadat dubitatio, quin religiosi, ac verè regulares appareant) nihilominus ad prioratus cœterosque honores dignitatesque religionum ascendere prohibiti fuerunt à Sixto V. in sua constitutione 73.§.quo ad reliquos; decet enim ad gradus religionum non omnes admitti, sed qui eos peculiaribus, quibusdam virtutibus, & qualitatibus decorari repeiuntur, ac præsertim qui expressè professi, sicuti Bonifacio VIII.visum est constituere in d.cap. nullus, cuius prætereà canonis verba, si accuratè perleganiur, vtique vehementer refragantur intentioni præfati moderni, eo quod ex eis constat euidenter, eum verè monachum, & regularem esse, qui tacitè professus est, alioquin incassum ea manasset constitutio, cum satis apertè iure probetur, ne valeat dignitates assumere regularis, qui non est professus, quinimmo ante præfatam constitutionem Bonifacij licebat cuicumque tacitè professo obtinere dignitates ipsas, & memorata officia in eorum religionibus, id enim eiusdem cap.nullus, indicant verba illa, nec vllus de cœtero eligatur, prohibet namque de cœtero eligi, quia antea eligebatur

tur,tamquam vere regularis, nec quidem id fieri in posterum vetuit, quasi non esset regularis, sed quoniam ita congruentius sibi visum est statuere ob rationes mox traditas, & si quod Principi placet legis habet vigorem, iuxta §. sed & quod principi, instit.de iure natur.gent. & ciuil. illud præsertim placitum, quod ex æquo, & bono constitutum est animo legis condendæ, nec pugnat cum iure naturali,& honestatis formula,iuxta ea quæ grauiter de hac re disserit Salomonius in l.1.& l.princeps ff. de constit.princ.& Mysing.indicato §. nu. 4. subiungens summis propterea laudibus extollendum esse Antiochum illum tertium, quem ferunt datis ad singulas Ciuitates literis iussisse, ne sibi parerent, si quid fortè præter ius, & fas ediceret; Quare adducta Bonifacij sanctio non exili ratione fulcita, iusta ab omnibus existimata fuit, illique non immeritò hucusque paretur; est tamen verissimum, adeò strictè eam esse intelligendam, vt non nisi expressum inibi casum complectatur, scilicet nè eligatur, nisi expressè professus, eligere verò possit, etiam ille, qui tacitè professionem emisit; per glosam inibi in verf.eligitur; ac textum in cap. ex eo, in fine iuncto cap.indemnitatibus,eodem illo tit. de elect. in 6. Alia autem, quam tertio loco adducit rationem prædictus Modern. desumit ex Concil. Trid. & ait,quod cum loquatur de professione, neque addito de expressa, vel tacita, sit intelligendum in potiori significatu, atque ideo in expressa per cap. fin. de sent. excom. Hæc quidem ratio erronea prorsus censenda est,& Concilium in cap. 16. sess. 25.de regul. (quem textum credo, quod voluerit adducere) intelligendum esse de tacita, non secus ac de expressa,probat Nauarr.in cap.statuimus nu. 73.verf.secundo 19.quæst.3.ea nixus ratione, quod cum de professione indefinitè loquatur,nihil additum de tacita,vel expressa,illaque sit genus, vtique ad expressam,& tacitam extenditur,per cap.correctum,& cap. vidua de regul.& cap. nullus de elect.
8 in 6.iuncta clem.eos de regul. & concinit ratio illa de lege disponente indistinctè de genere, quæ propterea vendicat sibi locum in omni eius specie iuxta l.de precio,ff.de publ.in rem act.&c.solitæ de maior, & obed. etiam si tanta ratio minimè idipsum suadeat, & subsistat in vna, quanta in alia per Decium,cons.669.viso,nu.2.& l.i.§.quod autem ff. de alcat. quamobrem est de vtraque intelligendus Rebuff. (ab illo citatus in sui gratiam) in praxi rub.de modis amitt.benefic. nu. 44. dum inter casus ipsos, quibus beneficia ammittuntur, recenset istud per emissionem professionis in aliqua religione per text.in cap.beneficium de regul. in 6.cõstat enim ex prædictis non solum expressa, sed tacita professione, quem spoliari beneficijs, ac propterea præcitato Rebuffo, ac textui in cap. beneficium non conuenire intelligentiam ipsius Moderni,vt procedant in expressa tantum,maximè quod in hoc peculiari casu sufficere tacitam censuerunt, DD. permulti ex adductis supra, Couarr. insuper haudquaquam illi opitulatur in rubr. de sponsal. p.
9 2.cap.7.§.4.nu. 6. qui matrimonij vinculum dissolui professione ante copulam tuetur,& certi iuris est per tex. in cap.2.&c.ex publico de conuers.coniug. & Concil.Trid.in cap.6.sess.24.sub rub.de Sacram. matrim. cum enim ad expressam non restringantur,ad vtramque certè eorum dirigitur sermo,atq; ideo non est credendum virum illum Doctissimũ Didac.de Couar.de expressa tantum intellexisse, quia si tacitè professum Religionem ingressum, ac vere religiosum dici, non est ambigendum ex hactenus relatis,& Angelo in summa, verb. nouitius,nu. 14. ac Syluestro in verbo matrimonium 8. post nu.21.verf.quintum,inde necessario sequitur, coniugem tacitè professum liberari a matrimonio dumtaxat rato,idque non ignorasse præfatum Couar.a quo minime alienum fuisse asseuerandum est, votum sollemne ita induci ex tacita professione sicuti ex expressa,iuxta cap.1.de voto in 6. & DD omnes generaliter loquentes, & hoc ipsum probantes, maxime Nauar.in manuali,cap. 12. nu. 32. verf. decimotertio infertur Syluest. indicato loco, Armill.verbo matrimonium, nu. 8. victor. §. 293. Sot.in 4.sent.dist.38.quæst.2.artic.1.& 2. Viuald.in suo candelab.aur.sub rub.de matrim.nu. 131. Angel.verb.votum 1.nu.8.idémque Sot. in lib. 5. de iust.& iur.quæst.2.artic.5.his verbis, professio tacita,scilicet, cum annus probationis annuente Neophito elabitur, est in virtute, solemne votum, hæc ille, cuius quidem verissima est resolutio, eique non contradicit præfatus Concil.canon, asserens, si quis dixerit matrimonium ratum, non consumatum, per solemnem religionis professionem alterius coniugum non dirimi, anathema sit, quasi non tantum, requirat votum solemne ex tacita professione inductum, sed ipsam solemnem professionem,atque ideo illam,quæ publice, & solemni more fieri consueuit; Namque contrarium apparebit,cuicumque rectius sentienti,qui propterea fatebitur dictum Concilij canonem, verba facere de professione solemni,tàm expressè, quam tacite emissa, quod nobis aperte indicat etiam Thomas Sanchez in tract. de matrim. lib. 2. disput. 18. post nu. 3,qui postquam retulit illius canonis verba addit subscripta, & quamuis alij textus dicebant per ingressum religionis dirimi, intelligebant de ingressu cum effectu,nempe professione subsequuta, & ita explicuit dicta extrauagans antiqua, & Tridentinum, hæc ille; quæ verba insinuant Concilij sensum esse declarare antiqua iura, quæ de matrimonio rato loquebantur,& dicebant religionis ingressu illud dissolui,de ingressu post professionem intelligenda, & consequenter de professione expressa,vel tacita,quia earum altera sufficit, vt quis dicatur, cum effectu religiosus, quibus accedit altera æque valida ratio, quod votum solemne religionis, & solemnis religionis professio à pari procedunt,vnumque,& idem sunt, quod verum esse, ne dum certa,& vera ratio suadet. Verum mirum in modum gauisus sum cum aduerti istud satis probari ex verbis Couar.indicato §.4. post num. 8. qui subscripta tradit verba,ex quibus concludi potest matrimonium carnali, copula consummatum non dissolui per votum solemne,cum in illo matrimonio iam fuerit præmissa realis traditio,cap. cum societas 27. quæst. ante copulam tamen dirimitur fortiori actu,népe professione solemni castitatis,& sic traditione reali ad spiritualia subsequta; Quæ verba conclusionem mox firmatam præseferunt,& comprobant, tum quia votum solemne, quod antea appellauit, deinde professionem solemnem

diuit

dixit; tum quia ſubiungit verba illa, & ſic traditione reali, ad ſpiritualia ſubſequuta, ſed hæc traditio ita ſit per tacitã profeſsionem, ſicuti per expreſſam, iccirco de vtraque loquitur ipſe Couarr. probatque meam in hac re ſententiam? Tandem auctoritatem affero illius viri eximij, ac Regentis meritiſſimi Caroli Tappiæ, in ſuis elegantibus æque ac vtilibus, ac doctiſſimis commentarijs in auth. ingreſſi C. de Sacroſ. Eccleſ. is inquam in verb.ingreſſi cap. 11. nu. 2. inquit votum ſimplex ſolemni profeſsione diſſolui citatque textum in cap.qui poſt votum de regul. in 6. cuius quidem verba, ſunt, priori voto ſimplici, per ſecundum ſolemne derogari, atque ideo votum ſolemne à præfato canone, quod appellatur, ſolemnis profeſsio nuncupatur à prædicto commentatore, & vtrumque ſimul confundi, ac promiſcuè ſumi demonſtrant, idque indubitati iuris eſſe cum ſciam non amplius dilatabo fimbrias; ſed pro tironibus ſufficiat pauca iſta dixiſſe, quibus addo videndum Butrium, in c.porrectũ, n.9.de reg.quin multa huc ſpectantia cõgerit, & maximè in verſ.tertio modo, vbi hæc ſcribit verba; Tertio modo ſolẽnizatur, & inducitur tacita profeſsio; apparet igitur, quod tacita profeſsio dicitur ſolemnis, & ſolẽnizata; quod etiã expreſsius indicat in principio d.nu.9.dum ait, quia eſt dare votum ſolemne, & hoc intelligo de profeſſione. Ex his omnibus cõſtat euidenter ipſum Modernũ errore, quoq; lapſum in cõcluſionibus deinde traditis in ſubſequentibus verſiculis, vbi volens antea dicta cõprobare rationibus, & auctoritatibus ſubiungit primo exemplum ſub his verbis, & ait, ſicuti ad dirimendum matrimonium ratum, & conſumatum non ſufficit votum ſimplex, ſed requiritur votum ſolemne, cap. 1. de voto in 6. ita non ſufficit profeſsio tacita, ſed requiritur expreſſa, in diſſolutione matrimonij rati, & non conſumati per auctoritatẽ Couarr. in citato §. 4. nu. 7. & 8. quæ verba præſeferunt errores complures; tum quia concluſionem ſtatuit de matrimonio rato, & conſumato, & deinde infert ad matrimonium tantummodo ratum, tum quia adductum, cap. primum loquitur de voto antecedente matrimonium, quod etiam ſi fuerit conſumatum dirimatur, quare ſi illatio, & ſimilitudo verificatur in paribus terminis, ergo dum infert ad profeſſionem intelligit de ea antecedente matrimonium, & dum ſubiungit, vt profeſsio non tacita ſed expreſſa dirimat matrimonium ratum, & non conſumatum, ſcilicet ſubſequens certè non ſine pergrandi errore ſcripſit; non ſolum, quia tacita ſicuti expreſſa profeſsio præcedens matrimonium illud dirimit ex diſpoſitione eiuſdem cap.1. ſed quoniam ratum non, modo, at conſumatum præterea dirimit ſubſequens, vt idem cap.1.edocet; Quod ſi eius intentio fuerit (licet non credam) affirmare matrimonium antecedens dirimi ſubſequenti voto ſolemni, adhuc eſſet errore lapſus, & grauiori quidem, ex eo quod præfatus textus ab ipſo citatus minimè hoc probat, neque de iure ſubſiſtit, quandoquidem matrimonium conſumatum, haud dirimitur ſequenti profeſsione, quamuis expreſſa, ſed fieret ſeparatio quo ad thorum, ſi ambo ingrederentur religionem, vel altero etiam remanente in ſæculo, & caſtitatem promittente, cap. cum ſis perditus iuncto cap. vxoratus de conuerſ.coniug. ita, quod ſi vir expreſſe quoque ſit profeſſus, & cum licentia vxoris non ingreſſæ monaſterium, neque promittenti ſeruare caſtitatem in ſæculo, tunc maritus erit de monaſterio ab Epiſcopo reuocandus, cap. 1. eod. tit. quinimmo ſunt, qui cenſent, vt etiam in rato tantum, ſi ambo profiteantur, nẽ motrimonij vinculum diſſoluatur refert Sanchez in tract. de matrim.lib. 2. diſput. 20. corruunt igitur, tum primum eiuſdem Moderni dictum, tum illius illatio: Neq; Couar. ab ipſomet citatus pro tuitione ſuæ opinionis, quoquo modo ei ſuffragatur, etenim ille poſt num. 8. in ambobus iam relatis caſibus perpendit realem illam, corporalemq; traditionem, & matrimonium carnali copula conſumatum per ſubſequens votum ſolemne, haud dirimi fatetur cum in illo matrimonio iam fuerit præmiſſa realis traditio, quæ cum deſit in altero dumtaxat rato, inde ſit, quod ſi ingreſſus religionis cum ſolemni profeſſione ſubſequatur matrimonium iam dictum ratum dirimatur præcedens matrimonium iſtud pro pter huiuſmodi fortiorem actum, ſcilicet traditionem realem ad ſpiritualia ſubſequutam, ita quod arbitror ex his verbis, Couar. ne quidem verbum colligi poſſe, quod illi opituletur, ſed concludendum eſſe, atque ex Geminiano in cap.1. poſt nu. 10. de voto in 6. vt quoties agitur de matrimonio conſumato, ac de profeſſione èmiſſa; vtèr eorum; quod ſubſequitur dicatur ab eorum altero præcedente direptum, cum verò in matrimonio abeſt copula, licet præcedat, dirimatur nihilominus ſuperuenienti profeſsione etiam tacita; Nec tandem illi opitulatur Nauarr. in cap. ſtatuimus, nu. 74. verſ. aduertendum quarto 19. quæſt. 3. inquiens tacite profeſſum, non eſſe vere profeſſum, ſed præſumi talem; Namque verba Nauarri, haud perpendit, ille ſiquidem vir præclariſsimus, vt differentiam conſtitueret inter forum interius, & exterius reſpectu tacitæ profeſsionis ait, præſumi profeſſum in foro exteriori, quamuis minime eſſet in foro interiori, quia fuerit animo contrario profitendi, ſeque obligandi ad tria religionis vota, ſuo cordis intimo renuerit, & propterea haud ſit coram Deo profeſſus, ſiue regularis, & grauiter peccet, quoties ea facit, quę profeſsis competunt, ex quibus verbis non erat ad genericam illam concluſionem deflectendum, ne tacite profeſſus dicatur vere profeſſus, ſed præſumatur talis, nam potius concludendum ex his erat, eum eſſe vere profeſſum, & quatenus in caſu relato contrariæ volũtatis, non ita ſit, nihilominus præſumatur talis in foro exteriori, quæ præſumptio non operatur, vt illa ſit minoris virtutis altera expreſſa, ſed quemadmodum illa probationibus alijs oſtenditur, ita iſthæc præſumptione conuincitur, exemplum verò de ſucceſſo caſu in Ciuitate Surrenti, quo idem Modernus fulcitur, non eſt tantæ virtutis, quin ipſe meam hanc reſolutionem veriorem cenſeam, idque non tantum ex iuris regula, quæ non exemplis, ſed rationibus eſſe iudicandum admonet in l. nemo iudex C. de ſent. & interloc. omn.iudic. & Senecæ ſapientiſsimi viri ſententia in 10 epiſt. 123. dum inter cauſas malorum noſtrorum eſſe dicit, quod viuimus ad exempla, nec ratione componimur, ſed conſuetudine abducimur, & recti apud nos locum tenet error, vbi publicus factus

eſt;

eft; Verum ex alio quod licet negare, haud valeã, aliquando exemplis virorum illuftrium multum effe tribuendum, attamen cum obftat aperte ratio quæ mente conuincit, vtique apparet rationi magis quàm exemplo tribuendum effe, magisq; confiderandum, quid fit negotio confentaneum, quàm quid alij fecerint; præfertim quod illi certas, & æquas facti fui defenfiones habere potuerunt, quarum nobis plerumque ignota eft ratio, & quæ alijs non ita congruunt, vnde res plena periculo eft, à certa officij fui lege difcedere, propter ignotas, aut dubias aliorum rationes difcedere, eo magis, quia non femper omnes circumftantiæ concurrunt, ac propterea non eft tutum idem fentire, & ex fola imitatione aliquid ftatuere, atque hæc fanè in enarrato exemplo locum habere conuincimur, quia in illis Monafterijs, habitus Nouitiorum eft patenter ab habitu profefforum diftinctus aliquo ex tribus modis relatis in clement.eos de regular. atque etiam per benedictionem habitus, aliosque modos inibi à glofa conftitutos, quamobrem concurrente diftinctione habitus non fuit in eo cafu emiffa profeffio tacita per delationem habitus Nouitiorum per annum, atque ideò potuerunt retrocedere, & matrimonialem fequi cohabitationem; idque non ex defectu tacitæ profeffionis, quafi illa non fuerit tantæ virtutis annullandi præcedẽs matrimonium ratum, fed quia abfuit tacita profeffio, eamq; factã cenferi non eft dicendum in eo cafu; explofis igitur omnibus in contrarium per eundem Modernum adductis, concludendum arbitror eiufdem effe virtutis profeffionem tacitam, & expreffam, præterquam in cafibus quibufdam, in quibus reperitur cõtrarium in iure exprefse Sancitum, tùm ex Doctorib. multis ita dicẽtibus, tùm ex Nauar. in d. cap. ftatuimus nu. 73. verf. fecundo 19. q. 3. dicente canones loquentes de profeffione, intelligẽdos non modo de expreffa, verum etiam de tacita, tùm demum ex Gemin. in cap. vnico poft nu. 8. de voto in fexto, vbi ait profeffionem tacitam, & expreffam, equiparari in eo textu, quantum ad folemnizandum votum, fed in alijs effectibus non femper, vt in iuribus contrarijs; probat igitur æquiperari regulariter, exceptis quibufdam cafibus, atque hi funt, quos illic memorati textus referunt, & in his contrarium exprefsè ftatuunt.

11 Poftquam autem hæc fcripferam, typis datum fuit volumen confiliorum Iacobi de Graffia, qui cũ vir religiofiffimus, valdeq; doctus, certè fit, non leuem mihi attulit admirationem, quod in omnibus prædictis amplexatus fit eiufdem Moderni refolutionem, quamuis illius tacito nomine, eiusq; omnia ferè verba tranfcripferit per triginta, & plures verfus in confil. 6. de regularibus. Quatruplicem verò differentiam inter expreffam, & tacitam profeffionem, quam tradit eruditiffimus Regens Carolus Tappia in fuo perutili tractatu de religiofis rebus in verbo ingreffi capit. 3. num. 8. & alij itidem grauiffimi Doctores, non fubfiftere his temporibus admoneo, præter vltimam; ait enim primo loco expreffam profeffionem obligari religioni in fpecie, in qua illam emifit; tacitam verò cuicũque per Butr. in cap. vidua nu. 4. & cap. fuper eo nu. 3. de regular. & nihilominus ceffat nouiffimis his temporibus, quia præfata differentia reftringitur ad illam tacitam profeffionem, quæ infra probationis annum facta fuit, per fufceptionẽ habitus, qui profitentibus folummodo datur, iuxta text. in cap. conftitutionem §. in alijs, vbi glof. & Gemin. nu. 4. de regul. in fexto, quę vna cum alijs omnibus fpeciebus ipfius tacitæ profeffionis præter enatam á delatione habitus indiftincti per annum, fuit à Concilio Tridentino fublata, vt probaui fupra; quamobrem fi ad illam reftringitur, non igitur fibi locum vendicat in alia iam dicta fpecie inducta per delationẽ habitus indiftincti per annum, & fcripfit idem Gemin. indicato §. poft nu. 9. decreuitq; Clem. V. in clement. eos de regul. iuncta glof. inibi verf. illam, & Zabarell. atque Bonifac. de Vitalin. num. 10. quæ hodie viget, & aliæ abolitæ, ideò rectè concluditur præfatam differentiam in præfentia ceffare: Quam profectò ob rationem ceffat alia, & fecunda differentia, vt expreffa illico obliget, tacita verò non nifi poft triduum per Hoftienf. in cap. ftatuimus nu. 7. de regular. nam hæc differentia cum intelligatur de tacita emiffa infra annum probationis, eo quod in altera poft annum non opus effe triduo, & perfeuerantiam per illud tempus non requiri, edocet glofa in citato cap. conftitutionem, verf. infra probationis, & Geminian. indicato §. in alijs num. 9. Inde fit, quod illa, neque hodie procedit, atque itidem, neque tertia, vt qui expreffa ligatus eft, ad aliam nequeat tranfire Religionem fine Superioris licentia; fed vtique alter tacita deinctus, tefte Butrio in cap. non eft num. 7. de Regularibus, cuius rei veritatem inquiram alibi, verum interea non omittam, quod cum Butrius fulciatur textu in præfato cap. conftitutionem de regularib. in fexto, certè fua refolutio ad cafum in eo textu expreffum reftringenda venit, & confequenter non ad omnem tacitam profeffionem; verum ad emiffam infra annum nouitiatus, quæ cum à Concilio abolita appareat, ergo iam dicta differentia fuperuacanea cenfenda nunc eft, quamuis rectè vna cum alijs duabus relata, vt nihil antiquitatis penitus ignoretur.

Illa tamen, & quarto loco cõftituta fortaffe fubfiftit, quod tacitè profeffus non omnibus obferuantijs obligatur, ficuti qui exprefsè, verum ad tria dumtaxat principalia vota, quę propterea obferuare compellitur, non autem cæteras obferuantias, quod præ alijs probant Ioan. de Friburgo in fua Summ. confeff. lib. 1. tit. 8. q. 13. & Alberic. in fuo dictionario verbo Religio 4. in 2. addit. verf. an ille, qui fecit profeffionem, & alij complures, ob quam caufam exiftimo Sancitum fuiffe á facris canonibus, tacitè profeffum teneri expreffam quoque emittere profeffionem in cap. ex parte iuncto cap. ftatuimus, cum glofa de regul. & cap. 1. §. qui verò conftitutionem, & cap. non folum de regular. in fexto, quæ iura ad illud ftatuendum inducta effe, hac ratione dixit nouiffimè citatus Iacob. Graff. in dicto conf. 6.

SVMMARIA.

Statuta forma fi omittatur, an fit declaranda inualida profeffio, nu. 1.

Religiofus ftatus requirit, vt voto ad paupertatem

tem, castitatem, & obedientiam obligetur, num. 2.

Religiosi vtrum ne peccent mortiferè, si in alijs, quàm in his tribus votis offendant, scilicet in concernentibus dispositiones regulares, nu. 3.

Capitulum V.

Expressæ autem professionis emittendæ certa forma præscribitur à Doctoribus multis, qui
1 præterea emissam professioné istam, non seruata illa forma, censuerunt omni robore, & validitate carere, inter quos præeminent Gemin. in cap. constitutionem, §. in alijs nu. 11. de regul. in 6. Paris. cons. 65. nu. 6. lib. 4. & Lapus alleg. 129. factum super quo, num. 5. sed ipse verius existimo, omnique remoto dubio, opinor, validam eam esse, licet illa prætermissa fuerit, & quibuscumque expressa verbis, secutus Abbaté in cap. porrectum, nu. 13. de regular. & Iason. in l. nemo potest, in prima lectura, ff. de legat. 1. nu. 4. & l. & si inutiliter, nu. 4. de fideicom. necnon leg. post diuisionem de iuris, & facti ignoran. & Angel. in sum. verbo professio post num. 1. Syluest. religio 3. Armill. verbo nouitius, num. 14. Boer. decis. 1. nu. 14. & Gregor. Lopez in l. 3. Tauri verbo *vn'anno* tit. 7. par. 1. & Paul. de Castr. in auth. ingressi, nu. 3. C. de Sacros. Eccles. subnectuntque rationem illam, quod eiusmodi obligatio, cum in Deum tendat, defectus formæ non vitiat actum, non secus ac de excommunicatione dicimus per text. & inibi notata in cap. sacro, de sent. excom. latæ; scripsimus cap. 15. huius rub. nu. 85.

Quamobrem validam esse dicunt professionem ab eo emissam, qui religionis propositum se inuiolate seruaturum spopondit, iuxta cap. vidua 20. q. 1. vel dixerit, renuncio seculo, cap. 2. vbi Gemin. nu. 3. de regul. in 6. & Bal. in cap. 1. nu. 2. de milite Vassal. qui arma bellica depos. aut genericè monachatus ordinem professus sit, quia approbatam videtur profiteri religionem, iuxta glos. 1. in cap. porrectũ, & illic expressius dicunt Ioan. And. post num. 2. & Host. nu. 6. de regular. Zabar. in clem. 1. nu. 7. & illic Bonif. nu. 36. de relig. domib. atque Lapus alleg. superius citata 129. nu. 16. itidem si regulam seruare pollicetur, vel secundum regulam, viuere, teste Syluestro in summ. verbo religio 3. q. 2. Ac tandem si vno ex tribus substantialibus regulæ votis expressò, illam emiserit, si grauissimis est adhibenda fides Doctoribus, præsertim Ioanni Andreæ in d. cap. porrectum, post nu. 2. & Butrio post nu. 9. Anan. in cap. consulti sumus nu. 6. de regul. Præpos. in cap. consuluit, qui cleric. vel vouent. Gemin. in cap. quidem, nu. 2. dist. 27. & Abb. in cap. 1. nu. 6. de obligat. ad ratioc. non ordin. quam tamen resolutionem ad eum tantum restrinxerunt aliqui ex præcitatis auctoribus, qui obedientiam promisit; non auté si alterum ex reliquis duobus votis, & ea potissimum opitulatur ratio, quod obedientia est præcipuum votum inter ipsa tria vota religionis, iuxta conclusionem Diui Thomæ 2. 2. quæst. 186. art. 8. Restrinxerunt præterea, vendicare sibi locum, si non renuit expressè reliqua duo vota polliceri, pactusq; non sit ad illa minimè teneri, quando nullius esset validitatis professio, vt optimè concludit Angel. in Summ. verbo professio post nu. 1.

In omni igitur præfatorum casuum valida est ni fallor emissa professio, eamq; faciens omnino obligatur, est tamen verum, quod ita ipse deciderem post factum, antea vero à prædictis cauerem, & curarem, vt illa emitteretur iuxta formá in eo, quod ingreditur monasterio solitam, & cum expressa promissione trium votorum substantialium, scilicet paupertatis, castitatis, & obedientiæ: namque religionis status requirit, vt voto ad hæc tria oblige-
2 tur religiosus, teste Diuo Thoma in 2. 2. quæst. 186. art. 6. quamuis sectarij, maximè Petrus Martyr in lib. de cœlibatu, & votis monasticis, acriter inuehant contra eiusmodi vota, & somniantes multa euomant; eorum siquidem falsis obiectionibus grandi eloquio, & accurata serié respondet Greg. de Valent. super D. Thomam disput. 10. quæst. 4. puncto 1. volum. 3. §. At obijciunt: immo (in §. antecedenti, & incipiente, quo ad secundum) probat ex sacra scriptura, ex patribus, rationibus, & exemplis, recté posse vota emitti à Christianis, atq; adeò a religiosis ipsis, á quibus paupertatem, castitatem, & obedientiam præsertim recté voueri, prudenter ostendit in §. exordiente, quod attinet, & ea obseruantiæ tradere teneri, alioquin mortiferè peccent,
3 si in aliquo contrafaciant, quamuis nod ita, si in alijs capitibus regulæ, & loquentibus de re aliqua, vltra communia vincula omnium christianorum; præter quam si ex contemptu transgrederentur, aut in alio contrafacerent, quod á regula, vel proprio superiore, verbis præceptiuis sanciretur, nisi aliqua tantum, & peculiaris esset propterea statuta pœna aduersus inobedientes, vt concludit Diu. Thom. in 2. 2. quæst. 186. art. 9. in medio, & inibi Caietan. & cœteri, quos sequitur Alex. de Neuo in cap. nam concupiscentiam, nu. 32. de constit. & latius dicam in cap. sequenti, à nu. 2. vbi erit locus magis propius? Aduersus autem præfata vota; eorumque alterum peccare ipsum religiosum multis modis contingere potest, quos subijcere in tribus subsequentibus capitibus enitar, summatim tamen non ex professo materiam explicans.

SVMMARIA.

Obedientia votum maximè elucet inter alia religionis vota nu. 1.

Sub illius voto non omnium sanctiorum regulæ obseruatio venit, sed quæ propriè est obiectum obedientiæ, quæ additur, nu. 2.

Obedientia non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est, nu. 3.

Inobedientiæ peccatum non eum semper committere probatur, qui voluntati superioris non obtemperat, nu. 4.

Differentia refertur inter peccatum, inobedientia, contemptus, & intemperantia, nu. 5.

Exempla duo recensentur eorum, qui inobedientes, graues diuina voluntatate luerunt pœnas,

pœnas, nu. 6.

Exemplum, speciem esse probationis, eoque sensum magis allici, quam ratione probatur, num. 7.

Inobediens an dicatur, qui superiori reformanti regulam parere recusat, nu. 8.

Capitulum VI.

1 Nter omnia religionis vota elucet maximè, præcipuumq; est illud obedientiæ, quemadmodum nobis insinuat Diuus Thom. in sum. 2.2.q. 186. art. 8. ipsaque obedientia sola virtus est, quæ menti cæteras inserit virtutes, insitasque custodit, teste Gregorio lib. 35. moral. itaque nemini mirum esse debet, si de votis ipsis verba facturus, ab illo obedientiæ exordiri constituerim.

Et quidem obedientia Prælatis, reliquisque omnibus superioribus à proprijs subditis exhibenda est, idque præportant sacræ scripturæ testimonia complura, quæ referre si vellem prolixius, quàm constitui oporteret scribere, & præter necessitatem quia Petrus Crispetius in sua summa Ecclesiast. disciplinæ, in verbo obedientia, permulta testimonia patrum hùc spectantia congessit; vbi plura reperiet studiosus lector felicissimè digesta; non tamen, hoc in loco prætereo eumdem præmonere lectorem, vt D. Bernardi accurata verba in lib. de præcepto, & dispensat. attentè perlegere curet, eaque præsertim memoriæ mandet, quod verus obediens, mandatum non procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri: manus operi, & se totum intus colligit, vt mandatum peragat operantis; & mox, non attendit verus obediēs quale sit, quod præcipitur, hoc solo contentus, quia præcipitur.

Si igitur parere vnusquisque debet suo superiori, multò magis religiosus, ad id præterea voto de-
2 uinctus, sub quo non omnium, & singularum regularum obseruationem venire credendum est, at illud dumtaxat, quod propriæ est obiectum obedientiæ, nempe illud, quod à constitutione, regula, aut superiore fuit pure præceptum in virtute scilicet sanctæ obedientiæ, aut alijs verbis præceptum insinuantibus D. Thom. 2.2. quæst. 186. artic. 9. in medio, & ad secundum argum. & Gregor. de Valent. disput. 10. punctu 3. §. 10. cum seq. vol. 3. Azorius lib. 12. instruct. moral. cap. 12. §. 2. Alex. de Neuo in cap. nam concupiscentiam, nu. 32. ibique Felyn. nu. 10. de constit. Neque omne à superiore præceptum tenebitur seruare religiosus, nisi quod licitè, & secundum regulam, in his tantum, quæ tanquam præcepta constituit, vt Gregor. de Valent. subiungit in loco superius citato, & Tabiena in verbo religio, sub num. 23. & confirmatur ex his, quæ copiose super hac re tractat Astasan. in summ. lib. 6. tit. 47. artic. 3. illud autem, quod sit ne licitum dubitatur, seu regulæ congruat, etiam compellitur obseruare ex sententia Syluestri in sum. verbo religio 6. nu. 6. & verbo obedientia nu. 2. Ioan. de Friburgo in summ. confessor. lib. 3. tit. 33. quæst. 5. & 8. nec non Alberic. in dictionario verbo obedientia, el primo, & Butrius in cap. ad aures, nu. 4. de tempor. ordin. quinimmo, & in his, qui sunt actus virtutis, parere debet quamuis mortis periculum insit vt contagioso, scilicet peste, aut alijs morbis laboranti seruire iussus, ex Caiet. in opuscul. tractat. 9. tomo 3. & Conrado in suo quæsito 210. par. 1.

3 Verum obedientia, quia non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est, non timore pœnæ, sed amore iustitiæ ex D. Gregor. lib. 12. moral. propterea regularem admoneo, non omnem exequẽtem, præceptum, aut aliud quodpiam iniunctum, adimpleuisse votum dici posse, sed eum tantum, qui non trepide, non tardè, non tristè paruit, neque præcedente aliquo summisso murmure; hilarem namque datorem diligit Deus 2. Corinth. cap. 9. quo fortasse suffultus Diuus Bernard. illa protulit verba, & iustè quidem in sermone de obedientia & patientia, iustitiam oportere concurrere in intentione, hilaritatem in operatione, & humilitatem in reputatione, vt bonus sit obedientiæ cibus.

4 Ex quibus facilè dignoscet quiuis religiosus, quam grauius delinquat, si illius præterea resistit voluntati, mandatisque non obtemperat, est tamen indubitatum, nec tunc inobedientiæ peccatum semper committere, eo quod aliud contemptus, nonnunquam, seu intemperantiæ patrat. Inobedientiam siquidem ab altero prædictorum duorum longe differre non ambigitur, propterea quod istud contemptus committit, qui non tantum his, quæ sub præcepto iniuncta sunt, verum etiam sub consilijs, monitis, aut regula, contrafacit, existimans præceptum illud, siue consilium, monitum, aut regulam, esse rem inutilem, futilem, & vanam, monentemque insipientem, vanumq; iudicans. Aliud autem inobedientiæ patrat, qui imperata violat, eoque animo, & voluntate prætermittit, ne imperanti pareat; contingit tamen vt eiusmodi actus, inobedientia quandoque minimè sit, neque contemptus, sed intemperantia, scilicet, cum cibi, alteriusque rei auiditate allectus, omisit parere, atque illud efficax pro omnibus iam dictis subijciam exemplum; cum aliquis violat ieiunium ab Ecclesia indictum, certe si tanquam vanum, & inutile, erit peccatum contemptus, quod si ex eo, quia Ecclesiæ præceptis obedire non intendit, vtique peccatum inobedientiæ dicetur, sed si ingluuie, aut cibi auiditate adductus non ieiunat, aut carnibus, diebus prohibitis vescitur, intemperantiæ quidem peccatum dicetur, quamuis præterea de hæresi sit vehementer suspectus, ob esum carnium in illis diebus, & præsumptio sumatur ex eo facto, & concludens argumentum frequenter, & in pluribus ipsum esse hæreticum, ex sententia doctissimi Peniæ in comment. ad directorium inquisit. Eymerici p. 2. quæst. 55. comment. 80. vers. & ob hanc præsumptionem. Ad religiosum modo retrogrediens, is non ex contemptu peccaret, si regulæ, vel superioris mandatum violaret, sed illud inobedientiæ admitteret, iuxta notata per Azorium in dicto lib. 12 cap. 12. §. 1. quod quidem peccatum, quam sit enorme, instruimur ab exemplis multis relatis à sacris scriptoribus; eoque potissimum, quod de conuer-
5 so quodam inobediente priori suo fertur, is enim

ob

ob inobedientiam à Demonibus primo conticinio noctis raptus, & extra ſepta Monaſterij tranſlatus, inibique deluſus, vexatus, ac demum in quandam paludem deiectus, ſequenti mane à Fratribus, ita pauidus, tremebundus, ac ſemianimis inuentus, ad Monaſterium reuocatus, didicit ex his, quæ paſſus eſt, obedientiam, cuius memorandi exempli fidiſſimus nobis eſt teſtis, auctor magni Speculi exemplorum diſtinctione tertia exemplo quadrageſimo octauo, qui præterea Auctor in eadem diſtinctione exẽplo quinquageſimo, aliud & terribilius prodit exemplum de altero conuerſo Ciſtercienſi in Vormachia, qui ſubitò vocem cum gemitu doloris valido emittere incipiens, deindeque pallente facie naribus contractis, oculis etiam de ſtatu ſuo euerſis, mortem incontinenti affuturam triſtia ſigna declarabant, quo quidem inopinato euẽtu turbatus alter, qui ſecum de dormitorio deſcenderat, & ſecundarius eiuſdem conſpirationis videbatur, cum iam nutantem cerneret, ne forte repentino lapſu terræ illideretur, ei occurrit, ipſumque medio complexus eſt: at mors tam ſubito illum inuaſit, vt antequam terram peteret, inter manus tenentis, ſe functi ſodalis miſeram animam exhalaret;
6 ſed ne aliquis inuidus me redarguat, quod ad exempla recitanda deflexerim, ſciat, multis, & validiſſimis adductum fuiſſe cauſis, eaque potiſſima, quod cum ad inſtar caſtitatis crediderim obedientiam eſſe magis voti, quam præcepti, cenſui haud dedecere, quinimmò ſummopere expedire, ſi poſt relatas Doctorum concluſiones, exempla recenſe-
7 rem prædicta, cum ea optimè nouerim, ſpeciem eſſe probationis, aut argumenti, eoque ſenſus, & affectus magis allici ſolere, quam ratione: iuxta illud vulgo tributum adagium, quod exempla magis mouent, quam verba, relatum à Diuo Thoma in 1.2.quæſt.34.artic.1.in corpore, & aliud ſapientiſſimi Senecæ Epiſtol. 6. Homines amplius oculis, quam auribus credere, ac longum eſſe iter per præcepta, ſed breue, & efficax per exempla, idque maximè vendicare ſibi locum exiſtimaui apud vulgares homines, & idiotas, qui rerum cauſas non ratione attingunt; ob idque facilius interdum exemplis, quæ ſcoſui ſe obijciunt, quam ſcientiarum argumentis capiuntur; grande igitur, immenſumque deſiderium retrahendi ſubditos, ac præſertim Religioſos ab horrendo illo inobedientiæ crimine, in cauſa fuit, vt iam dicta referrem exempla, animos illorum ſummè mouentia, excellenterque allicientia. Ex quibus ne quæſo me aliquis redarguat, quod mihi metipſi, & traditis cap.4. num.10. contradicere videar: etenim aliò tendere illic relata, aliò verò, quæ nunc aſſeruimus, proculdubio affirmabit quiuis, vtrobique ſcripta verba actente penſitabit.

8 Vt autem huic capiti finem imponam, ſupereſt in hac obedientiali materia inquirere ſi Superioribus volentibus reformare Regulam, nouaque, & ſtrictiora edere ſtatuta, dicantur inobedientes, & conſequenter peccent ſubditi, qui reſiſtere auderent? Huius profectò dubij reſolutio, pendet ex altero ſcilicet valeant ne ſubditi regulares cogi, & compelli ad obſeruantiam ſtrictioris Regulæ, etenim ſi compelli nequeunt, validè reſpondetur illos propterea inobedientes haudquaquam cenſeri, neque etiam peccare, quod ſi cogi poſſunt, iuſte quidem dicerentur inobedientes; verum quia huius poſterioris dubij reſolutionem breuibus tamen verbis explicatam conſtituo in ſequenti capite nu. 25. ad inibi notata Lectorem remitto, necnon ad ea, quæ copiosè ſuper eius veritate ſcripſit eruditiſſimus Regens Carolus Tappia in ſuis commentarijs ad authent.ingreſſi, verbo, ipſo ingreſſu cap.1. à num.70. C.de ſacroſanct. eccleſ. & Diuus Bernardus in tractatu de præcepto, & diſpenſatione, colliget namque ex eis veram eiuſmodi quæſiti reſolutionem.

SVMMARIA.

Paupertas eſt ſecundum Regularium votum continens abdicationem rerum, quò ad dominium, nu.1. & nu. 24.

Dominium iſtud dupliciter exemplificatur, num.2.

Proprietarius quando minime dicatur Regularis, quamuis aliqua poſſideret bona, num.3.

Superior poſſit nè concedere licentiam ſubdito Regulari habendi vſum rerum, nu.4.

Quid reſpectu bonorum ſtabilium? nu. 5.

Opitulatur tamen in rebus vtilibus, ac neceſſarijs non voluptuoſis, nu.6.

Proprietatis vitium quem producat effectum? num. 7.

Exempla referuntur in gratiam eius, qui paupertatem amat, nu.8.

Profiteri liceat ne cuiquam ſub conditione retinendi proprium? nu.9.

Profeſſio emiſſa ab eo, qui verbis promiſit, corde autem contradixit, vtrum ne valeat? numer. 10.

Quid ſi non abfuit animus profitendi, ſed promiſſa non obſeruandi? nu. 11.

In foro tamen exteriori, etiam in caſibus ſupradictis iudicaretur valida profeſſio, nu.12.

Legatum monacho relictum cum conditione, nè quæratur Monaſterio, an ſubſiſtat? nu.13.

Religioſi aſſequi beneficia quandoque poſſunt, num.14.

Beneficium eſſe regulare, quomodo probetur, num. 15.

Beneficium regulare conſequi ille tantum Religioſus poterit, qui eſt eiuſdem Religionis monachus, cuius monaci poſſidere conſueuerunt, nu. 16.

Nec plura, ſed vnum vnicuique conferri poteſt, num.17.

Clericus ſæcularis valeat nè plura aſſequi beneficia, cum vnum minimè ſatis eſt ad honeſte viuendum? nu. 18.

Beneficium curatum ſecundũ adipiſcens, vtrum vacet primum, nu. 19.

Mmm Quid

Quid si ambo non sint curata, sed alia ex causa incompatibilia? nu.20.

Beneficia regularia sint ne perpetua, an verò manualia? nu. 21.

Administratio regulari concessa, vt perpetuò duret, an nihilominus possit à Superiore reuocari? nu.22.

Allegationes adijciuntur ad fauorem monialium circa votum istud paupertatis, numer.23.

Religiosi recusantes vitam communem à Superiore indictam, quando peccent? num. 25. & 26.

Annui redditus vtrum veniant appellatione mobilium, vel immobilium? nu.27.

Sacramentum Eucharistia quos operetur effectus additur, illique referuntur, nu.28.

Capitulum VII.

1 ALiud, & secundum Regularium votum, quod enixè custodire debent, est promissio paupertatis, quæ non aliud, quam abdicationem dominij rerum complectitur, si Doctoribus mox citãdis fides est adhibenda, & insuper deduco ex clem. exiui de Paradiso §.ex præmissis autem de verbor.signific. quæ de Mendicantibus verba facit, quorum status, (vt illic notat Anchar.nu.1.) strictior est omnibus alijs statibus, & nihilominus decidit illos ex professione suæ Regulæ habere abdicationem rerum, quò ad dominium, & propterea Capitulum Generale eorumdem Mendicantium, declarans ius vtendi, dixit illud duplex esse, alterum sit ius vtendi licitè, & obseruantes ita possunt vti; aliud verò ius vtendi, scilicet dominium habendi, vel auctoritatem exigendi immediatè, & hoc careant præfati, neque habere possint, vt refert Collector compendij Mendicantium, verbo paupertas, vers.antepenultimo.

2 Istud autem dominium dupliciter exemplificatur, in acquirendò scilicet, atque in vtendo liberè, & independenter à voluntate alterius, & certe vtroque se se abdicant Religiosi, cum vouent solemniter paupertatem, vt Gregorius de Valentia edocet super Diuum Thomam disput.10. quæst.4. punctu 3.vers.hæc cum ita sint, tom.3.& confirmatur ex verbis Nauar. cons.10. cum Vincentius, post nu.6.de regul.quod vsque adeò verum, vt neque in re quantumuis minima valeant habere dominium, ex sententia Cardin. in clem. ne in agro §.fin. nu.2. de stat.monach.

Ex his liquidò patet, illum Religiosum proprietatis reatu pollere, qui rerum dominium, aut proprietatem habet, siue vsumfructum, vsum, vel administrationem, & possessionem, (quatenus tamen iuris sunt) absque vlla alterius voluntate, ita quod suo arbitratu vtatur, ac de eis nutu suo statuat, quæ præter adductos, insinuat Azorius in lib.12.institut.moral. cap.9. §.4. & propterea ita diceretur, qui rem aliquam detineret sine expresso, vel interpretatiuo consensu Superioris, multoque magis, si contra illius expressam voluntatem sibi vsurparet, aut illam in secretiori loco reponeret, ne Superior sciat, & recipiat, aut non eo animo teneret, vt eam ad illius arbitrium relinquere paratus sit, prout cantant verba præfatorum Doctorum, maximè Gregor. de Valentia indicato punctu 3. §. 4. & 5. & Abb. in cap. cum ad Monasterium nu.8.de statu monach. & illic Ioan. Andr.per contrarium sensum nu.32.satis apertè comprobat, atque alij complures innuunt, & præsertim Præposit.in cap.non dicatis nu.14. & 15. & inibi Cardin.à Turrecrem. 12.q.1. Felyn. in cap. cum M. Ferrariensis nu.26. de constitut. Syluest. verbo religio 6. num.7 & Gregor.Lopez in lib.1 ¦.tit.7.par.1. vers. proprio.

3 Qui verò vsum rerum haberet præcedente licentia sui Superioris Regularis, cui patefecerit quãtitatem, & qualitatem ipsarum rerum, eaque ad illius nutum, eiusque, & Monasterij nomine retineret, atque in interiori firmauerit, se illas relicturum statim quod Superior præciperet, vel licentiam, consensumq; quoquomodo reuocaret, non vtique tanquam proprietarius damnatur, vt concludunt Scribentes omnes, tùm Canonistæ, tum Theologi, quibus præeminent Ioan. Andr. indicato cap. cum ad Monasterium nu. 22. Zabarell. cons.17. circa primum, post num.9. Ancharan.in clement.ne in agro num.41.de statu monachorum, Diuus Antoninus in Summa 3.par.tit.16. cap.1. §.11. versic.vbi primo noto, Syluest.verbo religio sexto, post num. 7.& Gregorius de Valentia citato punctu 3. Namque Regularis potest vsum rerum, & administrationem reuocabilem habere de licentia proprij su-
4 perioris Regularis; illeque prædictam valet impartiri licentiam, & dispensationem, Præposit, in cap. non dicatis, post num. 12. versic. ad rationes 12.quæst.1. & num.etiam 15. Collect.in cap.cum licet, num.3.de condit.apposit. Henrich.Boich in dicto cap.cum ad Monasterium num. 12. inibique Ancharan. num.23. Bald.in cap. edoceri num.29. de rescript. Alberic. in suo Dictionario verbo Abbas an possit, & Armilla in Summa verbo Religio num.27. Pisanellus eodem verbo §.penultimo, Nauar.in commentar. ad citatum cap.non dicatis, notabil. 3. num. 14. Azorius lib. 12. cap. 12. §.1. in fine, & clare probant verba Diui Augustini registrata in eodem capite non dicatis; illa scilicet, ne aliquid habeant, possideant, vel dent, aut recipiant Religiosi sine Superioris licentia, ergo innuunt contrarium, & licere præportant, si Superioris accedat licentia: quod insuper comprobatur ex Cõcilio Lateranense, relato in cap. monachi in fine, de statu monachorum, ac demum ex Concilio Tridentino in cap. 2. sess. 25. de regularibus, sicuti ex eo canone, id deducunt Nauarr. in dicto notabil.3. num.15. versic. ad quartum, & vers. sequenti; & Molina in tractatu de contractibus disputat. 276.num.6. Dùm probant peculium reuocabile, & administrationem haud prohiberi à Concilio Tridentino in præfato capit. 2. & optimam alij subiungunt rationem, quia voto paupertatis id minimè contradicit, neque resistit, iuxta Rotæ decis.

deciſion.772. num.2. part.1. in deciſ. diuerſ. & alteram Bubali 216. num. 12. part. 2. Quin etiam ſufficit, quod præfata licentia tacita ſit, ex reſolut. Nauarr.in apolog.de reddit.Eccleſ.quæſt.1.monit. 8.& ſuper dicto cap.non dicatis,notab.3.nu.20.nec non conſil.13.nu. 9. de regular. atque Azorij in citato cap.9.§.4.immo ſi prædictus contrahat,obligat monaſterium in his, in quibus eſt permiſſa adminiſtratio Molina in tract.2. de iuſt. & iure, diſput. 140.verſ.item ex contractu. Neque præfatæ concluſioni contradicit Calderinus in conſ.1.de regular.& conſ.4. de conſuet. & Felyn. illius auctoritate ſuffultus in cap. cum M. Ferrarienſis ſub nu. 26. verſ.eadem reaſſumit,de conſtit.inquiens Calderinum velle,vt poſſit religioſus de licentia ſuperioris
5 retinere ad vſum veſtes,libros,pecuniam,&ſimilia, non autem immobilia, vel alia bona,ex legato, vel proprio artificio ſibi obuenientia. Namque primitus ſunt expendenda verba Calderini,vt cognoſcere valeamus, ſi Felynus iam dictam concluſionem rectè excerpſerit; in ambobus igitur citatis conſilijs inquirit Calder. ſi bona religioſo intuitu ſuæ perſonæ relicta à conſanguineo, vel extraneo, ſiue ſint mobilia,ſiue immobilia, vel annui reditus, poſſit vigore conſuetudinis ad vſum ſuum libere retinere abſque licentia ſuperioris; & reſpondit negatiuè, & conſequenter tam reſpectu mobilium,quam immobilium,ſi liberè,& ſine licentia ſuperioris,ergo arguendo á contrario, indicat poſſe cum ſuperioris præcedit licentia; non quidem ad liberum vſum, ſed ad vſum reuocabilem ab ipſomet ſuperiore,iuxta concluſionem á me ſupra conſtitutam, dum vero in calce præfati conſilij primi, idem Calder.ſcribit aliqua verba,quæ primo aſpectu videntur contradicere, aduertatur, quod revera,neque contradicunt,dicit enim,& ex his patet quod de licentia ſuperioris ſui, frater dicti ordinis non poteſt fructum, vel cenſum, vel redditum alicuius agri,vel vineæ, domus, vel alterius poſſeſſionis annuum poſſidere, nec vſumfructum alicuius rei mobilis vtendo,& fruendo pro libito voluntatis,quibus verbis ſummatim recolligit omnia, quæ antea copioſius explicauerat, ideoque á præcedentibus, recipiunt interpretationem, illam ſcilicet,quam mox retulimus, & eadem finalia verba adhuc præportant, nempè illa, vtendo, & fruendo pro libito voluntatis, negat igitur ſuperiori facultatem concedendi regularibus, vt illis vtantur, & fruantur pro libito voluntatis, quod nos etiam ſuperius deteſtati ſumus.

Quod autem Concilij Trident. verba in citato cap.2.ſeſſ.25. de regular. videantur potius contradicere, quam ſuffragari eidem concluſioni conſtitutæ,dum inquiunt,nec deinceps licet ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere, etiam ad vſumfructum,vel vſum,adminiſtrationem,aut cōmendam, & propterea exiſtimet lector, iuſtè me poſſe redarguere, quod eiuſdem Concilij auctoritate,inibi adductus ſirmauerim contrarium, ſcilicet licere ſuperioribus iam dictam licentiam impartiri ſuis ſubditis regularibus, aduertat me hoc intelligere iuxta intelligentiam dicto capiti conciliari traditam à Nauarr. & Molina, qui in locis illic citatis,poſt triplicem peculij diuiſionem,aiunt, Sacrum Concilium reſpuere duas priores ſpecies non autem poſtremam, & in ea haudquaquam ſubtrahere prædictis ſuperioribus facultatem, quā antea iure communi retinebant concedendi ſubditis adminiſtrationem, nempè ab ipſis reuocabilem ad nutum; & eorum voluntatem, & conſequenter hoc noſtro æuo poſſe indulgere regularibus,vt peculium ita retineāt,eiuſque vſum,& adminiſtrationem, quamuis diſſentiunt Cordub., quæſt.54.verſiculo,*tutto il ſudetto*, & verſ.ſequenti, atque Azorius lib.12.inſtit.moral. cap.9.§.5. namq; in illam Nauarri, & Molinæ ſententiam libentius propendo, ob quotidianum vſum, experimur enim Domenicanos, Carmelitas, Franciſcanos, & Auguſtinienſes, viros quidem doctiſsimos, & religioſiſsimos percipere annuos introitus, & bona alia adminiſtrare; vt propterea credendum ſit, vel præfatam ſententiam veritate fulciri, vel aliquod aliud in hac re latere, nobis abſconditum, quo ipſi tuti ſint in conſcientia, ne tot prudentiſsimos viros damnemus.

6 Eſt tamen verum prædictam facultatem illis tātum opitulari in rebus vtilibus,ac neceſſarijs, non autem voluptuoſis, aut alijs pro libito voluntatis, quia tunc mortiferè peccarent ex Nauarr. adducto cap.non dicatis, num. 27. verſic. concludo; & Villagut in ſuo ſpeculo viſitatorum, §. 6. num. 39. verſic.nono ipſi Reuerendi; quin etiam, & Prælatus concedens licentiam in ſpetie pro re aliqua minus vtili, minuſque neceſſaria, eadem ſanè peccati labè commacularetur, quia earum altera exiſtente cauſa patiuntur canones præfatam elargiri auctoritatem,& Diuus Anton.ait in ſumm. 3. par. tit. 16.cap. 1. §. 11. verſ. nota5. & Præpoſ.in dicto cap.non dicatis,nu.11. & cœteri omnes, qui relatas cauſas expendentes, ſubdiſtinguunt, adhùc duplicem eſſe vnamquamque illarum,priuatam ſcilicet & communem, atque etiam Iſydor. Moſcon. in rub.de regular. part. 4. cap.3. verſ. vſus autem, & propterea ſi neutra illarum adſit cauſa, nihil proſit eiuſmodi licentia rectè præter antedictos concludunt Calder.conſ.2.an profeſsi de regular.Henric. Boich.indicato cap.cum ad monaſterium, Syluest. verbo religio 6.num.7.opitulantur que tradita á me ipſo in materia diſpenſationis abſque cauſa non concedendæ in rubr.6.cap.3.nu.27.

7 Quamobrem aduertant quæſo regulares omnes, attenteque rimentur emiſsi voti paupertatis vim,& efficaciam, vt propterea caueant a peſsimo illo proprietatis vitio, ac deteſtabili crimine, quo quidem ſi (quod abſit) aliquis commaculatus eſſet,& graui peccato obligatum, & in ſtatu damnationis ſe eſſe certo ſciat, & Religioſiſsimus Villagut atteſtatur, in ſuo ſpecul. viſitat. §. 6. poſt num. 35. & grauem præterea Dei indignationem in proprio corpore ſubiturum, iuſtè pertimeſcat, exemplo Ananiæ, & Zaphiræ, qui eo quod non omnia ab eis poſſeſſa obtulerunt ad pedes Apoſtolorum,omnia exhibuiſſe ſimulantes, morte repentina,Dei iudicio coram Apoſtolis eiſdem,& populo interierunt, vt habetur actuum 5. nec non aliam aduerſus eos comminatam pœnam à Diuo Gregorio in lib. 4. Dialog. & regiſtratam in millies allegato, cap.cum ad monaſterium, vt ſi proprietas apud quenquam inuenta fuerit in morte, ipſa cum eo in ſignum perditionis extra monaſterium in-

sterquilinio subterretur, quinimmò in vita eos voce actiua,& passiua priuatos denunciat Concil. Trident. in cap. 3. sess. 25. de regular.

8 Sed ne solum pœnis detineantur ab hoc malo, at præmijs paupertatem custodientibus pollicitis, alliciantur ad paupertatem ipsam, admoneo cunctos Religiosos, vt perlegant librum illum omnibus pernecessarium, cui titulus est, Magnum Speculum exemplorum: nam perplura recenset exempla pauperibus ipsis consolationem nimiam afferentia, maximè in lib. 1. cap. 35.& 52. & lib. 2. cap. 123. & lib. 7. cap. 1.& 28. & 40. ac lib. 9. cap. 60. Illud tamen censui haud silentio inuoluere, quod animum vehementer deterruit meum, quia si ita in arido, quid in viridi faciendum sit, consideraui, & expaui: illic enim refertur lib. 7. cap. 4. ex Cronico Gallominorum libr. 2. cap. 17. Beatum Franciscum maximum paupertatis amatorem, quadam die Natiuitatis Domini mensas Fratrum curiosius præparatas cernentem, illos redarguisse: nam venerat ipsum visurus quidam Minister sui Ordinis, & secum celebraturus Festum Natiuitatis Domini in loco Fratrum de Reate: cuius Festi solemnitate, ac Ministri Aduentu, ijdem Fratres mensas pauló honorificentiores in ipso die Natiuitatis parari curarunt, maioresque mappas, nobilioraque mantilia, & albiora, vasaque vitrea apponentes, quas cum ita curiosè stratas vidit Beatus Franciscus à refrigeratorio recessit, & baculo accepto, pileoque cuiusdam pauperis illuc pro eleemosyna ingressi aduocauit socium, & è Monasterio exiuit, clausit ianuam propè quam ab intra reliquit socium illum, vt ipsi deinde pulsanti aperiret, & cum Fratres omnes iuissent ad mensam, pulsauit ostium, quod illico socius aperuit, & veniens intro cum cappello super humeros, & baculo in manibus peruenit ad ostium refrigeratorij, vbi peregrinum esse, & mendicum simulans, inquit, amore Domini facite eleemosynam mihi pauperi, & infirmo, quem licet Minister continuo, & Fratres cognouerint, nihilominus respondit Minister, & dixit: Frater nos etiam sumus pauperes, & cum multi simus, pro nobis necessariæ sunt eleemosynæ, quas habemus; attamen amore illius Domini, quem nominasti, ingredere, & dabimus tibi de eleemosynis, quas idem Dominus nobis elargitus est, & cum intrasset, & staret ante mensam Fratrum, Minister subministrauit ei scutellam, in qua commedebat, & panem; illeque humiliter oblata accipiens, sedit prope ignem, & mæstus comedere, postque pusillum suspirare incipiens, & cum Fratribus deinde loqui, inquiens; cum viderem mensam honorificè, & curiosè paratam, consideraui non esse mensam pauperum Religiosorum quotidie quæritantium, quibus conuenit, & necesse est paupertatis, & humilitatis Christi exemplum imitari, quia ad hoc vocati sumus, & professi coram Deo, & hominibus, quare modo agnosco me, vt Fratrem minorem sedere, & comedere, neque festiuitas Domini, & aliorum Sanctorum nos impellunt, ad lautiores mensas, quibus elongamur à Cœlo, sed potius ad inopiam ipsam, & paupertatem, qua ijdem Sancti Lucrati sunt Cœlum: ex quibus,& alijs verbis verecundati sunt Fratres, & considerantes ea veritate niti, attendentesque tam demisse, ipsum humi sedere, tamque modestè eos corripere, & docere, cognouerunt ita humiles, & honestas mensas oportere eos habere, quibus instruantur, atque ad deuotionem excitentur sæculares, ac superuenientem pauperem inuitandum, suscipiendumque, à Fratribus, vt sedeat in eadem mensa cum ipsis, non humi, & Fratres in mensa: Huius Beati Francisci insigne exemplum, ne te pigeat Lector perlegere: nam sicuti Fratribus illis summopere profuit, ita & animæ tuæ profuturum confido, vt eo impulsus, & allectus ardentius amplectaris paupertatem, Dominiq; pauperes ames, eisq; libentius, honorificentiusq; succurras.

Post hæc subiungam alia multa scitu digna, circa Religiosorum paupertatem istam, & votum

9 emittendum, vel emissum paupertatis, & primo valeat ne Religiosus profiteri cum conditione retinendi proprium, & bona siuè introitus, & aliquarum rerum vsum, cui quæsito respondeo negatiuè per glosam primam in cap. final. de condit. apposit. quam inibi Cardinal. & Abb. post num. 7. indistinctè sequuntur, & ita concludit etiam Ioannes de Friburgo in sua Summ. confessor. lib. 1. tit. 8. de voto quæst. 18. in fine, (quamuis alij multi contradicunt, existimantes vitiari conditionem, non autem professionem,) namque debet illa purè emitti, nullaque adiecta conditione contradicente alicui ex substantialibus votis Religionis, teste Isidoro Moscon. in tract. de maiest. militant. Eccles. libr. 1. de regular. par. 4. cap. 2. vers. notandum est autem.

10 Sed qui profiteri confingens, ore proferret verba professionis, corde autem procul esset ab ea, ita quod profiteri renuerit, certè inualida quoque est eiusmodi professio, Diu. Antonin. in Summa 3. part. titul. 16. cap. 3. vers. professio, Syluest. verbo Religio 3. num. 6. & 7. Tabienna eodem verbo, sub num. 21. & Graff. in decisionibus aureis lib. 3. cap. 5. num. 28. Est tamen dubium non exiguum, si valeat professio emissa ab habente animum promittendi, seu profitendi, non autem se obligandi, vel explendi promissa, licet verior appareat in eo casu resolutio inualidam esse professionem, vt Anton. Tabiena, & Moscon. indicatis locis insinuant, atque Nauarr. in manuali cap. 12. sub num. 26. versic. secundo, & num. 27. atque etiam post num. 38. & Syluest. verbo metus, post num. 8. ea quidem ratione suffulti, quod obligatio in voto, haudquaquam à verbis descendit, vel proficiscitur, sed à corde, vel intentione se obligandi, sine qua votum, non est votum, qua propter idem Moscon. ait animum se obligandi esse de essentia Religionis, & voti, quod idem dixerat antea Tabiena in loco citato, subiungens non propterea deobligari ab obseruantia Regulari in foro exteriori, namque coget Ecclesia, eiusmodi profitentem seruare promissa, non obstante contraria intentione; nisi expresserit, cuius dicto concinit vulgata illa ratio, quod Ecclesia, hominum corda non intuetur, & de occultis non iudicat, cap. sicut tuis, & cap. tua nos, de simonia, Concilium Tridentinum capit. 1. de reformat. matrimon. sess. 24. Cauagl. quæstion. commun. contr. commun. 698. num. 1.

Quod

11 Quod ſi animus tantum deſit explendi, intendatque promiſſa non perſoluere, haud dubium ſubſiſtere profeſſionem, ex Diuo Antonino, Tabienna, Nauarro, & alijs, in locis mox citatis, & Caietan. ſuper Diuum Thomam 2.2. quæſt. 88. artic. 1. ex ea potiſſimum ratione, quod perſoluere licet nolit, nihilominus conſentit in promittendo, dum intendit obligari, & profiteri, nec quidem impletio voti eſt de eſſentia religionis, ſed obligatio ad vota, vt ipſi aiunt, & ſuffragantur, quæ in ſimili de matrimonio carnali ediſſertauit Thomas Sanchez in tractatu de matrimonio, lib. 1. diſput. 9. num. 5. exploſa ratione differentiæ à quibuſdam tradita inter matrimonium, & votum, nam optimè quippè reſpondet Abbas, nullamque iuſtè poſſe dari rationem diſtantiæ in hac ipſa ſpecie, de qua agitur, fatetur in capit. final. poſt num. 7. de condit. appoſit.

12 Immò, vt paulò ante ſummatim dixi, in omnibus prædictis caſibus, in qubus eſſet propterea irrita profeſſio, non ita iudicaretur in foro exteriori, niſi quæ profeſſionem inualidant, in illius emiſſione fuerint expreſſa, quamuis inualidæ omnino eſſent in foro interiori, ex omnium ſententia, præſertim Diui Antonini, & Tabiennæ indicatis locis, atque Graffij in adducto cap. 5. num. 28. tum ex ratione ſuperius delibata, quod Eccleſia extrinſecas actiones, operationesque, non intimum cordis intuetur, tum ex alia itidem validiſſima, quod promiſſio, ſeù iuramentum promiſſorium, licet explicetur in foro animæ ex intentione iurantis, teſte Innoc. in capitulo veniens in fine, & inibi Butrio ſub num. 17. & Abb. num. 4. de iureiurand. & eodem Abb. in cap. ex litteris, el primo, num. 6. de ſponſ. tamen quando iuratur alteri, & iurantis intentio abhorret ab intentione eius, cui iuratur, interpratatio ſumitur in foro exteriori, contra dolo iurantem Diu. Thom. 2. 2. quæſt. 89. articul. 7. ad 4. Gratian. in cap. hoc videtur 5. quæritur, & cap. qui peierare 5. ex his omnibus 22. quæſt. 5. Angel. in ſumm. verbo iuramentum poſt numer. 13. Syluestr. verbo iuramentum 3. Armilla verbo iurare num. 16. & Seraf. tractat. de priuileg. iurament. priuileg. 141. num. 4. Apertiusq; Vincentius Mancinus, (conciliens diſſentientes illos textus in cap. humanæ 22. quæſt. 1. fauente parti iurantis, & cap. peierat eadem cauſa, & quæſt. opitulante deferenti iuramentum) in ſuo tractatu de iurament. part. 1. quæſt. 9. ex quibus perperam agere Prælatos annuentes ſubditis iurantibus, nullam cum profeſſi ſunt habuiſſe intentionem profitendi, vel ſe obligandi, inquit Nauarr. in Summa capit. 12. numer. 27.

13 Ex his videtur inſuper corroborata illa complurium doctorum concluſio, inualidam cenſeri donationem, ſiue legatum vſufructus relictum alicui religioſo ſub ea conditione, vt ipſe de eo diſponat, neque valeat aliquam in eo moleſtiam ſibi inferre ſuus ſuperior, neque monaſterio dicatur acquiſitum, quam Bar. tradit in auth. excipitur num. 2. C. de bonis, quæ liber. ſequitur Abb. in cap. 2. poſt nu. 8. de ſtat. monach. & conſ. 44. ad deciſionem ſub nu. 3. volum. 2. & ne propterea legatum vitietur adiungunt explicari poſſe, ne quid monaſterio quæratur, quo ad vtilitatem, non autem, quo ad ius, quod illi omnino acquiratur exiſtimat, & conſequenter legatum iſtud ſubſiſtat, nec vitietur, & ipſe religioſus illo vti non impediatur in caſibus licitis, nempe veſtimentis, pijſque vſibus, & ſequitur Graff. in ſuis deciſ. aureis, lib. 3. rub. de regular. cap. 5. poſt num. 41. ſcilicet non patiendo ſuperior ipſum habere proprium, ſed conniuendo, & ſinendo adminiſtrationem habere legati prædicti, quod ſi renuat ſuperior, nolitque pati eiuſmodi adminiſtrationem ab eodem regulari legatario retineri, inquiunt Doctores memorati, prædictum legatum ſpectare ad grauatum, vel ſubſtitutum in eo, quem teſtator adieciſſet, & Archid. in cap. quia ingredientibus, num. 2. caſu 19. quæſt. 3. Verùm ipſe libentius in eam deflecto ſententiam, vt legatum iſtud Monaſterio in dictis caſibus quæratur, nec ſit implenda conditio, tamquam interdicta à legibus (vt monachus habeat propriū) iuxta leg. 1. C. de his, quæ pœnæ nomine, vbi Bald. poſt num. 44. ad hoc ipſum in ſpecie concludendùm deflexit, & Bart. in leg. Lucius 5. tres hæredes, nu. 3. ff. ad Senatusconſ. Trebell. itemq; Nauarr. conſil. 3. agnoſco, num. 49. de ſtat. monach. eſt verum, quod idem Bald. illud reſtringit ad eum caſum, vbi teſtator loquutus eſt pœnaliter; ſecus ſi temporaliter, puta dixerit, relinquo N. religioſo, quamdiu Abbas, ſiue alius eius ſuperior ipſum in hac re, ex legati vſufructu non moleſtauerit; At ipſe in hoc quoque caſu, cum idem videatur, conſentio, valere legatum, illudque monaſterio acquiri reiecta conditione, ſecutus Tappiam in auth. ingreſſi, verbo ipſo ingreſſu, cap. 3. nu. 74.

14 Sed beneficia conſequi religioſi nec ne valeant, inueſtigandum ſupereſt, & pro vera reſolutione prænotandum eſſe duxi, beneficia regularia regularibus, & ſecularia ſecularibus concedenda eſſe, ita ſanciente Tridentina Synodo in cap. 10. & 11. ſeſſ. 14. ſub rub. de reform. poſt canones in cap. cum nullus, de elect. & alios; probatque Mileus in ſuo repert. verbo beneficia conſueta dari clericis; qui in ſubſequenti, verſic. ſubnectit beneficia omnia cenſeri ſecularia, niſi regularia eſſe appareat, quod inſuper Franch. admonet poſt alios in cap. cum de beneficio, num. 5. de præb. in 6. & inibi Philipp. probus ad Ioannem Monach. num. 5. & cap. ſuper eo, num. etiam 5. eodem titul. & lib. ac Ioannes Staphileus in tract. de litteris gratiæ in 10. forma expectatiuarum, nu. 3. Rebuff. in praxi titul. quotuplex ſit beneficium, nu. 4. atque Maſcard. in tract. de probat, concluſ. 172. num. 1. cum ſeqq. & tentum fuit in Rota coram R.P.D. Pamphilo, tunc meritiſſimo Auditore, & Decano, deindeque ampliſſimo Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali, in vna Pampilon. Prioratus 21. Iunij 1599. cuius teſtis nobis eſt fidiſſimus Hieronymus Gonzales in ſuis doctiſſimis (& à me ſummopere commendatis ſæpiuſque citatis in hoc opere) commentarijs ſuper 8. Reg. Cancell. gloſ. 7. nu. 1.

Nec ſolum plura, ſed vnicum tantum ſeculare beneficium adipiſci nequeunt religioſi, ex cap. monachi in princ. de ſtat. monach. & propterea collatio, aut præſentatio facta à patrono laico ad fauorem monaci, ſeu alterius cuiuſpiam Religioſi non præcedente diſpenſatione, iuſtè decernitur nulla per

Rotam in decis. 262. in religioso, siue 5. de iure patron. in nouis, & decis. 483. facta collatio, seu 28. de præb. in nouis, neque ob collationem factam regulari de beneficio sæculari dispensatum cum ipso censetur, nisi mentio expresse fiat de commenda, vt ex Regula Cancellar. Pauli III. concludit Roderic. in suis quæst. regular. quæst. 34. artic. 3. tomo 1. est verum, quod Episcopus posset de consensu Abbatis dispensare cum religioso ad obtinendam vnicam Parochialem, & solitam secularibus clericis conferri, iuxta præfatam Rotæ decis. 5. quamuis tutius esset à Summo Pontifice, tunc impetrare dispensationem, quod rectè ex eadem decis. colligitur, quoties autem superior regularis renueret assentiri, cogeretur per superiorem, si idonei clerici deessent, & monachus vita, & moribus, atque doctrina fulgens, animabus prodesse posset, per Hostiens. in Summ. rubr. de stat. monach. §. vtrum, & Emanuel Roder. in quæst. regular. q. 34. artic. 5. tomo 1.

Regularia verò obtinere posse demonstrant textus paulo ante citati, ea tamen regularia esse apparere debet, stante contraria præsumptione supe-
15 rius tradita. Id autem costabit altero ex duobus modis, vt præfatus mileus subiungit in versic. beneficia, & Gonzales in glosa 8. num. 30. nempe si ex fundatione appareat, vel iuxta textum in dicto cap. cum de beneficio, de præb. in 6. si per regulares fuit spatio tanti temporis conitnue, ac pacificè gubernatum, quod præscriptio legitima sit completa, etiam si antea, vel postea in eodem quãdoque ministrauerint clerici; Istud autem tempus in eo capite requisitum non semel sacræ Rotæ Auditorium inuestigatum est, quod iuxta morem non semel ac pluries definiuit, præfatiq; capitis resolutionem enucleauit, maxime in decis. 32. fuit dubitatum, siue 2. de præb. in nouis, & decis. 487. nota quod impetranti, siue 22. de probat. in antiq. quæ præfatum tempus de quatragenario interprætantur, sequiturque Gonzales in citata glosa 8. nu. 31. dumtamen aliqua concurrant requisita illic ab eodem Gonzales relata, quorum primum est, vt illius beneficij possessor fuerit de eo prouisus tamquam de beneficio regulari, ad id ductus auctoritate Lapi in eodem cap. cum de beneficio, num. 1. Gemin. num. 9. Probi num. 7. & Felyn. in cap. in nostra, sub num. 41. de rescript. qui istud requisitum in eo saltem, qui omnium primus obtinuit necessarium esse contendit. Aliud quod ille ait concurrere oportere, est bona fides, per Rebuff. post alios in concord. Franciæ, rubr. de collat. §. volumus, verbo regularia, vers. secundo, requiritur bona fides, & Petr. Gregor. Tholos. in instit. rei benef. cap. 10. sub num. 12. tertium denique, vt à principali, ac vero titulari possessum fuerit, non autem commendatario per Rebuff. in eodem verbo, vers. tertio requiritur, confirmatque Alfons. Hoyeda de incompat. benef. par. 2. cap. 24. nu. 92. nec sufficit beneficium conferri á regularibus, vel illud ab eisdem præsentari, quoties à secularibus gubernatur, & possidetur, ex Rotali decis. 46. num. 1. de rescrip. in antiq. & decis. 12. nu. etiam primo, eodem tit. in antiquior, quamobrem Abbates, alijque superiores regulares nequeunt ad eiusmodi beneficia præsentare suos regulares, eisque conferre, clem. vnica, §. 1. iuncta glosa, vers. secularibus, de supplen. neglig. Prælat. Felyn. in cap. in nostra, num. 45. de rescript. & Rota decis. 262. in religioso, siue 5. num. 2. & 3. de iure patr. in nouis, ita quod illos conferendo, est ipso iure nulla collatio, eaque ad superiorem deuoluitur, teste Bellam. decis. 172. collatio facta canonico.

16 Ista tamen beneficia non omnibus regularibus indifferenter, sed illis dumtaxat conferri possunt, qui illius tantum ordinis sunt religiosi, per quos hactenus possideri solitum est, eosque expressam emisisse professionem, vel habitum omnino suscepturos, & professionem emissuros certum sit, iuxta dispositionem Sacri Concilij Trid. in cap. 10. sess. 14. de reform. quare etiam clericis sæcularibus cõferri possunt, sed ipsi habitum assumerè illius religionis, & in ea profiteri tenentur, quanquam Senatusconsulto Parisiensi 21. Februarij anni 1534. Iudicatum sit eiusmodi expressam professionem antecedere oportere ipsam collationem, nec sufficere tacitam, vel expressam sine die; idque attestatur Papon. lib. 2. arrest. tit. 4. arrestu 6. & Petr. Gregor. Tholos. in lib. 17. syntagm. iuris vniuersi, cap. 6. nu. 27. nec tantum supremus Pontifex, at insuper ipsi ordinarij collatores valebunt nondum professis, sed professionem emissuris conferre beneficia, iuxta declarationem congregat. Concilij, quam refert Hieronym. Gonzales indicata glosa 8. nu. 78. his verbis, an præter Papam, ordinarij collatores possint regularia beneficia in titulum regularibus professis prouideri consueta, conferre etiam secularibns? qui illius ordinis habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur iuxta hoc capitulum? Sacra Congregatio die 12. Decembris 1585. censuit posse etiam ordinarios collatores portiones monacales, & canonicales prouideri consuetas conferre, ne dum eius ordinis professis, sed etiam secularibus, qui habitum suscipere, & professionem emittere omnino teneantur Abbatias tamen, & beneficia administrationem habentia, non nisi professis, iuxta canones per ordinarios inferiores conferri posse; hactenus verba congregationis, cuius profectò declaratio, & Concilij canon a iure ipso communi prodiere, illique sunt certè conformes, præsertim cap. officij, & cap. cum in magistrum de elect. clem. 1. de elect. & clem. 1. §. ad prioratus dè regular. atque Puteo decis. 261. fuit resolutum lib. 2. ex quibus iuribus colligitur, neminem assumendum ad Abbatias, & alia beneficia regularia habẽtia administrationem, nisi prius in ea religione emissa professione, quare dum id statuunt in habentibus administrationem, vtiq; licere insinuant, & relaxant in alijs administratione carentibus, eisque propterea adhærent præfati concilij textus, & congregationis declaratio.

17 Nulli autem prædictorum professorum, aut professionem emittendorum plura conferre beneficia isthæc regularia permissum est, eo quod vnum tantum cuilibet dari posse indulsit Pontifex in cap. cum singula officia, de præb. in 6. quem textum nõ modo explicandum de monacho, sed de religioso quocumq;, notat inibi Butrius fretus eiusdem canonis verbis illis, ne aliqui Monaci, vel Religiosi alij, quod idem sequitur Alphonsus Hoyeda de incompat. benef. par. 1. cap. 22. num. 3. qui præterea

exten-

extendit ad beneficia in quibus, vel eorum altero
non exercetur cura per ipſoſmet beneficiarios,ſed
per Presbyteros ab eiſdem nominatos, & præſen-
tatos; cuius extenſio fulcitur verbis eiuſdem Ca-
nonis, vt inibi gloſa aduertit: ex quibus licet vi-
deatur primo aſpectu concludendum contrarium,
cum ſimplicia ſunt beneficia, nihilominus in illis
quoque id ipſum dicendum aſſeuerat illic gloſa,
quam ſuper eodem capite amplexantur Ioan.Mo-
nach.num.1. Archidiacon. & Butrius, maximè ob
poſteriorem ſanctionem Clem. V. in clement.vni-
ca de ſupplend.negligent.Prælat. ibi licet etiam eiſ-
dem Prioratibus cura non immineat animarum:
quinimmo beneficium, & penſionem, vel portio-
nem Monachalem, eos neque poſſe obtinere, pro-
bat Rebuff. in praxi rubr.de diſpenſat. cum regul.
facta nu. 8. quod ſi eorum aliquis adipiſceretur ſe-
cundum, tunc primum, quod ipſo iure vacat, di-
mittere illico deberet coram Superiore, alioquin
veniret vtroque priuandus, iuxta verba præfati ca-
18 pit.cum ſingula; quod in clericis ipſis ſæcularibus
minime contingit, ſiquidem illorum aliquis ſi ſe-
cundum conſequitur beneficium, inueſtigan-
dum primitus eſt, ſi merè ſimplicia ambo ſint, vel
curata,aut reſidentiam requirentia: etenim ſi merè
ſimplicia ſunt,eorum plura obtinere, vnicuique li-
cet ex veriori, & communiori reſolutione, quam
defendit Alphonſus Hojeda de incompat. benefic.
par. 2. cap. 1. dumtamen priora non ſufficiant ad
honeſtum victum, quia tunc non modo ſecundum
at tertium, & plura conſequi valet, vſquequo ho-
neſtè, & ſufficienter alimentetur, etiam poſt Con-
cilium Tridentinum in cap.17.ſeſſ.24.de reformat.
ex cuius verbis id deſumit Hojeda indicato cap.17.
à nu. 24. contradicit autem Illuſtriſſimorum Car-
dinalium eiuſdem Concilij interpretum declara-
tio,volens ne amplius quam duo,licet inſufficientia
valeat conſequi ſingularis perſona abſque Pontifi-
cia diſpenſatione, atque Romæ ſeruari expertus
ſum; quamuis indubitatum ſit, quod ſi hoc non
obſtante,auderet aliquis plura conſequi,non prop-
terea vacaret primum ipſo iure, vt defendit Na-
uar.conſ.13. an habens beneficium à nu.3. de præ-
bend. & Rota in vna Calaguritana beneficij de ſu-
biana 30.menſis Octobris 1577. quam refert, & ſe-
quitur Hieronym. Gonzales, ſubiungens vniuer-
ſali praxi, & communi obſeruantia comprobari
ſuper octaua Regula Cancellariæ gloſ.15. num.26.
ideoque ordinarij ſententia priuandus veniret, ex
reſolutione omnium citatorum, atque Putei deciſ.
230. libr.3. niſi Papæ diſpenſatio intercederet; nec
ſatis eſſet ſimplex narratio obtentorum facta in
poſtrema Apoſtolica prouiſione, quandoquidem
diſpenſatio propterea non induceretur ad plura re-
tinenda beneficia, ſed excuſatio tantum ſubreptio-
nis,quæ ex non expreſſione prodiret, idque expreſ-
ſus textus explanat in cap.non poteſt §.fin. de præb.
in ſexto, cuius canonis vigore iſtud axioma defen-
dit Nauar.in tract.de orat.cap.22. miſcellan.16. nu.
64.&65.Salſed.ad Diazam cap.48.verſ.quamuis,&
Roderic.Luſitan. in Summa cap.31. num.2. par.1.
Hojeda de incompatib. benefic. par.2. cap.vlt. nu.
72. Mileus verbo diſpenſatio, verſ. diſpenſare non
intelligitur, & Gonzales multis comprobans au-
ctoritatibus, & rationibus in gloſa iam citata 15.
num. 27. quamuis Mandoſ. addit. 2. ad deciſ. Lap.
117. exiſtimet eum tutum eſſe, qui obtemptorum
meminerit in ſupplicatione Papæ porrecta,diſpen-
ſationemque requiri, in prouiſione facta ab Ordi-
nario,qui diſpenſare in eo caſu valeat.
19 Quod ſi merè ſimplicia non ſunt,rurſus inueſti-
gandum eſt, ſi ambo curata ſint, vel ſimplicia cum
reſidentia, eo quod ſi curata, & ius commune in-
tueamur, temporum omiſſa diſtinctione relata per
Cardin.conſ.3.nu.3.Abb.in cap. quia nonnulli nu.
4.de cleric.non reſident.& Caſſador. deciſ. 1. nu.1.
de conſtitut.reſpondendum apparet,ipſo iure vaca-
re primum obtinendo ſecundum, iuxta cap. de
multa de præbend. & clement. gratiæ de reſcript.
atque extrauagant. execrabilis Ioannis XXII. iun-
ctis notatis per Hojed. de imcompatib.benefic.par.
20 1.cap.13.num.13. At ſi curata minime ſint,verum
ſimplicia, reſidentiam tamen requirentia, licet ali-
qui crediderint primum ipſo iure vacare,ex Inno-
cent.in cap.ex tuæ,de cleric. non reſident. & apertè
contendit Duena regul.71.nũm.6. par.1. verior ta-
men, & communior eſt ſententia negatiua, quam
tenet Ioan.Andr.in addition.ad Speculat.in tit. de
cleric.non reſident.& Oldrad. conſ.185.incipiente,
& alij complures relati, & commendati ab eodem
Alphonſo Hojeda in adducto cap.17. ſub num.40.
reprobata nihilominus à Concilio Tridentino,quod
ipſo iure vacare primum, non ſolum Curatum
per adeptionem alterius ſimilis, at inſuper aliud,
quodcumque incompatibile cum ſecundo, inſi-
nuat in cap.4. ſeſſ.7. & opinio exiſtimantium præ-
fato conciliari canone,non dilatari diſpoſitionem
iuris communis, ſed innouari dumtaxat, (quibus
præeminet Rota dubitatiuè quidem in deciſ. 483.
num.4.& 5. affirmatiuè autem deciſ.ſeq.484.num.
4.par.1.diuerſor. Pariſ.de reſignat.benefic. lib.3. q.
3.num.132. Nauar.conſ.17. an per adeptionem, in
eius calce de præbend. & conſ. 13. an habens, ſub
num. 4. eodem illo titulo,) certè refellitur ex de-
claratione Sacræ Congregationis,qua diffinitum
eſt,etiam in beneficijs ſimplicibus perſonalem reſi-
dentiam exigentibus locum habere diſpoſitionem
præfati cap. 4. cuius declarationis teſtis eſt idem
Nauarr. indicato conſil. 17. & apertius Hieronym.
Gonzales ſubnectens duas ſuperinde factas decla-
rationes,& earum verba deſcribens in præfata gloſ.
15.ſub nu. 16.
21 Verum beneficia iſthæc regularia ſint ne perpe-
tua,vel manualia,non inutiliter ſubnectam,& ea
manualia eſſe, atque ad nutum Abbatis reuocabi-
lia indicat text. in cap. cum ad Monaſterium, de
ſtatu monachor. & citata clement.vnica §.præmiſ-
ſa,de ſupplend. negligent. Prælat. necnon gloſ. pe-
nult.in cap.porrecta,de confirmat. vtili, vel inutili,
Ioan.de Selua in tract. de benefic. par.3. q.68. Mi-
leus in repertorio verbo beneficia regularia, Gon-
zales ſuper 8.Regul.Cancellar.gloſ.5.§.6.num.6. &
gloſ.8.num.7.Caſſador.deciſ.4. nu.3. de præbend.
& Mandoſ.in 3.Regul.Cancellar.q.11.nu.13. qua-
re etiam nulla præcedente cauſa,licere Superiori il-
lud ſuo ſubdito auferre, affirmant communiter
Doctores Itali,renuentibus tamen Vltramontanis,
teſte Ioan. Andrea, Butrio,& alijs, in cap. cum ſin-
gula de præbend.in ſexto, vel ſaltem credunt amo-
tionem ab illo factam ſi dolus, & malitia fuit in
cauſa,

causa, reuocandam esse per viam recursus habiti ab eodem spoliato ad supremum Abbatem, quem adire phas sit, vt inferioris Abbatis voluntatem cohibeat, impellatque ad id, quod ratio suadet, vt idem Ioan. de Selua, & reliqui Doctores in locis mox citatis, maxime Butrius in eo textu, sub num. 4. & originaria fuit Innocent. sententia in cap. insinuante, sub num. 2. qui cleric. vel vouent. improbata tamen à Rota Romana, quę hoc etiam casu, non competere restitutionem, neque aliud quodpiam remedium aduersus suum Superiorem spoliantem ipsum suo Prioratu, aut alijs memoratis, nisi pendente inquisitione spoliatus fuisset, quam idem Monachus prosequebatur contra præfatum Abbatem, iuxta decisionem primam exordientem. Primò, quod Monacho, & decis. 359. nota, quod monachus, seu 23. de restitut. spoliat. in antiquis, per doctrinam eiusdem Innocent. in cap. olim in princip. de accusat. quibus adstipulatur Nauarr. in cap. non dicatis nu. 65. vers. addo octauo 12. q. 1. qui restitutionem hoc casu competere arbitratur, si pendente inquisitione prædicta spoliatus esset, & quidem rectè ex prædictis; dùm verò id ipsum ex Innocent. in citato cap. insinuante, subiungit procedere, quoties malo animo constat, vel præsumitur inductus, reijciendus videtur ex præfata decisione Rotali, tantum in priori casu iam dictam admittentem conclusionem.

22 Quod si Abbas indulserit monacho administrationem alicuius loci quò ad vixerit, eique concessam facultatem addiderit nō reuocare, sibi ipsi propterea legem præscripsisse non est dicendum, sed prædictis non obstantibus valeat impartitam gratiam irritare, illeque parere teneatur, ex resolutione Abbatis in citato cap. cum ad Monasterium §. tales num. 12. & cap. praterea in fine de transact. quem sequuntur Ioan. de Selua q. 69. eiusdem 3. par. Alphons. Hojed. in tract. de incompatib. benefic. par. 1. cap. 22. in fine, & Mandos. cons. 56. tribus dubijs, sub num. 10. ac post rationes pro vtraque parte adductas, ita concludit Nauarr. cons. 14. generalis nu. 15. de statu monachor. & post alios Gambar. de offic. legati in reseruat. benefic. num. 12. Rebuff. in tract. de pacific. possess. nu. 274. vers. imò si Abb. & Hieronym. Gonzales indicata glos. 5. §. 6. nu. 4. Ratioque suppetit, quod nisi posset eiusmodi inualidare concessionem, maximum inde prodiret absurdum, nam superior Regularis suum Regularem subditum proprietarium facere valeret, (vt esset hoc casu in quo ipso inuito retineret administrationem, seu beneficium prædictum,) quod omni iuri contradicit, & notant omnes, maximè Henrich. Boich indicato cap. cum ad Monasterium num. 12. & nisi ille teneretur parere, in dubium reuocaretur obedientia, quam vniuersi Regulares proprijs Superioribus vouerunt. Ex quibus, & alijs multis cōsulto omissis, constat apertè veritas prædictæ sententiæ, quæ vsque adeò protenditur, vt citationem præcedere neque oporteat, cum aliquo beneficio regulari spoliatur monachus, vt concludit Mandos. in adducto cons. 56. defenditque à num. 7. multis suffultus rationibus, quibus illa præeminet, quod nullus citandus est, qui actui contradicere nequit, quam resolutionem præter Doctores ab eodem Mandosio citatos, commendat Dec. alios cumulans in l. qui potest inuitis num. 2. ff. de regul. iur. & Ludouic. Roman. cons. 212. quò ad primum, sub num. 2. vbi Horat. Mandos. mille coaceruat Doctores id ipsum affirmantes, & Grammat. decis. 36. Salon ex septem sapientibus num. 73. cui altera similis concinit Doctorum conclusio, neminem citandum esse, cui nullam competere defensionem certum sit, quam Doctores alij tradunt, ac præ cæteris glos. in cap. cum olim vers. absenti, & illic Abb. numer. 20. & Felyn. de sentent. & re iudicat. atque Paris. cons. 101. bona de quibus in præsenti agitur num. 123. volum. 1. sed monacho nulla conceditur licentia contradicendi voluntati sui Superioris, à cuius velle, & nolle pendet; idcirco nulla præmissa citatione potest ab eodem reuocari à Prioratu, & alijs officijs, dignitatibus, & beneficijs regularibus. Est verum, quod si Regularis deputatus ad curam animarum aduocaretur ab illius Regulari Superiore, & recusaret Episcopus, tunc Episcopo potius, quam Superiori Regulari parere deberet, & illi quoque subesset, ac puniendus veniret, si in exercitio curæ delinqueret, nisi tamen Parrochialis ipsa Regularis esset, vel Regulari exemptę annexa, quia tunc licet in ministerio, & exercitio curæ delinqueret, non ab Episcopo, verum à proprio Religionis Præfecto castigaretur, condignaque pœna plecteretur, etiam post Concilium Tridentinum, prout Roderic. Lusitan. ait in suis quæstion. regularib. tom. 1. quæst. 36. artic. 4. Beneficio autem perpetuò, scilicet concesso, & impetrato à supremo Pontifice spoliari nequiret Religiosus sola voluntate Abbatis, teste Nauarr. indicato loco, & procedit decis. Rotæ 6. monacho habenti, de restit. spol. in nouis.

His quam breuius potui explicatis circa paupertatem Religiosorum, subnectere duxi allegationes quasdam à me præteritis mensibus in hac re factas in gratiam Religiosissimarum Monialium Religiosissimi quidem Monasterij S. Ligorij huius Ciuitatis Neapolis, quæ vitæ meritis, sanctitate, ac nobilitate adeò fulgent, vt propterea rectè ab omnibus earum Monasterium existimetur nulli alteri secundum, si modestiæ causa, (& ne alia conquerantur) Princeps, cunctisque alijs antecedere, nolimus asseuerare.

23 Clamitant vniuersa iura, neque dubitationi locus est, quin Religiosus retinere proprium nequeat, at potius in communi viuere obnoxius omninò sit, verum inquirendum primitus est, quando dicatur aliquis Religiosus possidere proprium, vt deinde cognoscatur, vtrum ne Moniales in Monasterijs Neapolitanis existentes, ac præsertim Religiosissimæ mulieres venerabilis Monasterij S. Ligorij dicantur proprietariæ, an potius, (vt credo in communi viuere, votumq; paupertatis adimpleant, tametsi aliqua administrent?

Id autem facilè patebit cuiquam, si prius animaduerterimus, quid sit illud, quod promittunt cum paupertatem deuouent; & non dubium, quin istud votum aliud non contineat, quam abdicationem dominij rerum, quod præter Doctores mox citandos, deduco ex clement. exiui §. ex præmissis autem. de verbor. significat. quæ tametsi loquatur de Mendicantibus, quorum status, (vt inibi Anchar. num. 1. affirmat,) strictior est omnibus alijs

alijs flatibus,nihilominus ait ex professione suæ regulæ eos habere ex voto abdicationem arctissimam rerum, quò ad dominium; quodque exemplificatur dupliciter,in acquirendo scilicet,atque in vtendo liberè,& independenter à voluntate alterius; & certè vtroque se se abdicant Religiosi cum vouent solemniter paupertatem, vt inquit Gregor.de Valent.super Diuum Thomam disput.10.q.4.punctu 3.vers.hæc cum ita sint, tom.3. & confirmatur ex verbis Nauar.conf. 10. cum Vincentius post nu. 6. de regular.

24 Ex quibus facilè distinguetur, quibus in casibus á Religiosis ipsis violetur votum paupertatis, necnon dijudicabitur illum censeri retinere proprium, qui aliquid possidet, sibique vsurpat inscio Abbate,seu Abbatissa, & contra illius voluntatem; Qui veró illud retineret cum illius facultate, eidemque patefecerit quantitatem ipsius rei,& qualitatem, eamque non consumit sine illius consensu, ac voluntate, retinetque animo restituendi, & relaxandi ad nutum ipsiusmet Superioris: non vtique iudicatur proprietarius, vt explicat, & optime quidem Ioannes Andreas in cap. cum ad Monasterium nu. 22. de statu monachor. & inibi complures alij Doctores,necnon Diuus Antoninus in Summa 3. par. tit. 16. cap.1. §.11. vers.vbi primo noto, & Syluest. verbo religio 6.post num.7. Cardin.Zabarell.conf. 17.circa primum, post num.9.Gomes.in tract.breuium num.18. Gregor. de Valent. in loco mox citato, & Abb.conf.88. videtur num.3. volum.1. atque Riccard.Haill. in tract. de propriet. cap.15. & communem sententiam esse attestatur præfatus Abb. indicato cap. cum ad Monasterium num. 8. Namque potest Regularis citra vitium proprietatis vsum rerum, & administrationem habere de licentia sui Superioris,vt inquit Præposit.in cap. nō dicatis,post num.12.vers.ad rationes 12.q.1.& num. 15. inibique Nauarr. num.14. Collect.in cap.cum sicut num.3.de condit.apposit. Armilla verbo Religio num.27. Pisanell. eodem verbo 9. penultimo, Ancharan. in dicto cap. cum ad Monasterium nu. 23. Magister Raphael de Parnasio Ordin. Prædicator. in suo tractatu de proprio non habend. cap. 1. cum duob.sequentib. & Riccard. Haill.in tract. de proprietat.cap.15.atque Azor.in lib. 12. cap. 12. §. 1. in fine, & apertè comprobant verba Diui Augustini in dicto cap.non dicatis, scilicet, ne aliquid habeant, possideant, dent, aut accipiant Religiosi sine Superioris licentia, ergo per argumentum à contrario, significant posse quoties Superioris accedit licentia; quod præterea comprobatur ex Cōcilio Lateranensi, relato in cap. monachi in fine de statu monachorum, & demum ex Concilio Tridentino cap.2. sess.25. de regularib. iuxta tamen explicationem illi textui traditam á Nauar. indicato cap.non dicatis, num.15. vers. ad quartum, cum vers.sequ.& conf. 14. generalis num.6. de stat. monachor. atque Molina in tract. de contract. disput. 276.num.6. id enim voto paupertatis minimè contradicit,vt inquit Rotæ decis.772.num.2.par.1.in decis.diuers.& altera Bubali 216.num.12. par.2. & opitulatur insignis glosa in cap.insinuante vers.in domo, qui cleric. vel monaci, quam inibi Scribentes omnes commendant, præsertim Innocent. sub num.1. Hostiensante num.1. Ioannes Andreas, & Ancharan.num.1. Butrius num.9. Abb. num.5. & Præposit.num.etiam 5. necnon Bart.in authent.ingressi num.10. C. de sacrosanct. eccles. & Nauarr. qui propterea Bart.conclusionem in dicta authent. communiter amplexari inquit,in citato num.14.ac de prædictis omnibus,nemo est,qui dubitet; verum omnes id ipsum, quamuis diuersis verbis defendunt, & in effectu idem insinuant. Quinimmo satis est eiusmodi licentiam conniuentibus oculis cōcedi, tacitamque esse, prout Abb. comprobat in dicto cap.monachi num.8. Ancharan.in regul. nemo potest q.7.de regul.iuris in sexto,& citato consil.44. num.3. Bart. in l.l.utius §. tres hæredes ff.ad trebellian.& authent. excipitur num.2. ibique Angel. C.de bonis,quæ liberis, Bald.in l.1.num.44. C. de his,quæ pœnæ nomin.& expressius Nauarr.in apolog. de redditib. Eccles. q. 1. monit.8. & super dicto cap.non dicatis notab.3. num.20. atque conf. 13.Titio num.9. de regular. nec quidem Doctores vim aliquam faciunt in eo, si per Officiales publicos Monasterij,aut per Religiosos ipsos expendantur pecuniæ illis assignatæ, & distrahantur bona concessa in administrationem; quin potius per se ipsos posse id facere, vt certum supponunt, alioquin frustra quærerent, si Regulari aliquid nomine peculij dare liceat, & bonorum administrationem iuxta cap.2. de statu monachor. in tantum, quod in ordine S. Benedicti vsu repertum est, per se, vel alios, quamuis non Officiales administrentur, & expendantur.

His igitur verissimis constitutis conclusionibus, dicendum omninò est,præfatas Deo dicatas virgines proprietatis vitio minime pollere, at votum paupertatis prorsus custodire, cum nil recipiant, quod Abbatissæ non prodant, exhibeantque; quinimmo pecuniam non consignent depositariæ, à qua licet,quandoque portionem aliquam repetant, iuxta indigentiam Abbatissæ explicatam, & expendant, actum tamen licitum tunc exercent, & permissum ex antea dictis.

Sed Illustrissimus Cardinalis Gesualdus, ne post hac valeant Moniales istæ prædicta responsione se tueri, constituit reuocare in posterum præfatam licentiam, assensum, facultatemque hactenus illis concessum circa vsum rerum, ita existimans illas compellere ad vitam omninò communem.

Cuius quidem prætensioni respondere possem multis, & vrgentissimis replicationibus, quarum aliquas non ab re cogor præterire, & paucas tantum vti modestiores in medium afferre; ac primum apparet eius esse onus probare, si id facere valeat, dùm moniales innixæ canonum dispositionibus, atque propriarum regularum Constitutionibus, inquiunt de licentia Abbatissæ vsum rerum habere eas posse, iuxta formam paulò ante præscriptam; quibus contradicere non valeat Episcopus, nec quid minimum attentare aduersus ius ipsum canonicum,ex Gomes.in cap.2.§.statuto nu.1. de constit. in sexto.

25 Et quatenus posset,certè inquirendum antea esset,vtrum ne id expediret,dùm moniales istæ acriter insistentes renuunt obedire, non quidem proteruitate adductæ, non temeritate, aut petulantia, non demum peruerso animo contradicendi; sed multis validissimis sanè,& rationabilibus causis eidem

dem

dem Illustrissimo oretenus enarratis.

Quibus conferunt plurimum (licet prima fronte videantur contradicere) verba Archidiacon. relata per Syluest. in verbo Religio 6. nu. 7. vers. quarto, vbi asserit, quod si Prælatus non facit quantum potest sine magno scandalo, vt viuatur in communi, non est in statu tuto; subditi verò dictæ Communitati resistentes, non quia non possent sufficienter viuere, sed quia volunt abundare, & de suis, suo modo facere, videntur in malo statu; cuius verba præter quod intelliguntur de illa Communitate, quam antea idem Syluest. permiserat, scilicet habendo vsum rerum de licentia Superioris, atque ideò teneatur Superior, qui Neapoli est Illustrissimus Cardinalis pro posse adducere moniales omnes ad hûc communem viuendi modum, vt tutus sit in conscientia, sicuti & moniales id exequentes: attamen dato, quod intelligerentur de vita omninò communi, adhuc colligo duo ex eis attentè notanda: Alterum ex parte ipsius Superioris; alterum ex parte monialium; ex parte enim Superioris, qui nunc est præfatus Amplissimus Cardinalis, vt teneatur Cômunitatem procurare. subsistit, ac locum sibi vendicat in eo casu, quo sine scandalo fieri posset, ita quod si scandalum timeatur, immineatque, cauere potius debeat, neque id amplius quærere; & nunc an extet scandalum, relinquo cogitandum, dum non tantum per Ciuitatem istam, sed vniuersum Orbem circumfertur, quod moniales huius Ciuitatis, inobediunt proprio Pastori, nec perpenditur si voluntate, an necessitate faciant; quid præterea maius scandalum, quam illud enatum, ex murmuratione vniuersali earumdemmet monialium? & quæ per ora virum, & earumdem monialium quotidie ferantur, vtinam ad exteras gentes, ac laicorum aures non peruenirent, & tamen indubitatum est, propter vitandam murmurationem, quæ maximè in Religiosis personis vitanda est, quas decet viuere quietas; ne dum permitti potest, sed statuto generali concedi, vt Religiosis annuatim aliquid detur pro victu, & vestitu, vt inquit Ioannes Andreas in Regula non est obligatorium nu. 10. in nouellis in sexto, commendatq; Nauarr. in comment, 3. de regular. nu. 29.

26 Præterea inquirendum est vtrum peccatum illæ committant, dùm respuunt obedire, & non eas peccare demonstrant verba Archidiaconi, & Syluestri indicatis locis; idque est aliud, quod inibi aduertendum esse monui, nempè ex parte ipsarum monialium, quod earum renitentia tunc mala, cum parere renuunt, vt bonis abundent, aut de illis ad libitum disponant, secus autem si vt commodius viuant, atque necessarijs ad victum non careant; quinimmò hoc casu iure naturali licebit vnicuique, sibi prouidere, procurando proprium, teste Gregor. de Valentia disputat. 10. quæst. 4. puncto 3. vers. quarto sequitur tom. 3. subnectens Concil. Tridentin. in cap. 2. sess. 25. de regular. prohibens ne res immobiles habeat ad proprium vsum, intelligendum esse supposito, quod possit illis ex communibus prouideri sufficienter; quæ professo causa non adduxit, sed impullit, præterea has religiosissimas mulieres, ne (idque præter solitum) voluntati Illustrissimi Pastoris obtemperaret, quæque etiam iustissima reputatur, vt quatenus id illis minime fuerit hactenus concessum, nihilominus concederetur in posterum: duplicem namque referunt causam Doctores ad hoc concedendum; vtilitatem scilicet, & necessitatem, vt Diuus Antoninus allegato §. 11. vers. nota 5. & Præposit. in illo cap. non dicatis nu. 15. alijque omnes, qui dum causam necessitatis explicant, subdistinguunt duplicem esse, nempè priuatam, & cômunem; atque illam dici priuatam necessitatem adiungunt, quoties è Monasterij bonis nequeunt moniales habere omnia ad victum necessaria, vt tunc licitè permittatur eis aliquid retinere pro vsu propriæ necessitatis, quæ ratio an vrgeat moniales istas, annuè militet in sacris cœnobijs Neapolitanis, perquirendum exoro; idque prius faciendum arbitror, siquidem huius rei veritate comperta, nedum pijssimi Superiores tàm rigide non incedent, at earum miserebuntur, quæ non aliena, sed propria conqueruntur incommoda extremamque non semel deplorant necessitatem.

Præterea à peccato videtur eas eximere immemorabilis consuetudo, qua obtemptum est in hac Ciuitate, vt moniales earum rerum vsum ita retineant, quod si proprij Superioris, & Abbatissæ consensus efficere potest, vt probaui, si præterea statutum, vt dixi, & probat Ioan. Andr. in adducta regula, non est obligatorium, equidem, & consuetudo id ipsum operari quibit, (quæ & Principis auctoritatem obtinet ex Bald. in l. 3. post nu. 18. C. de naut. fenore, & legis habet vigorem, ex Bart. in l. 5. §. denique nu. 1. ff. de aqua pluuia arcenda, imò ipsa est ius, vt probat Petrus de Rauenna in suis allegationibus in materia consuetud. in princip.) præsertim isthæc, quæ nisi voto paupertatis obuersatur, ab illo saltem non abhorret, quæque irrationabilis non est vtique censenda, imò licita ex prædictis, atque ex parte causæ, tùm efficientis, tùm materialis, tùm impulsiuæ, tùm denique finalis, sicuti probat Ioan. Andr. in adducta regula à nu. 7. Quinimmo non desunt, qui opinantur illos Religiosos, qui consueuerunt viuere sine regula, non posse astringi ad regulam, maximè Collectar. cap. 1. nu. 1. de testamen. Imò Religiosi ingressi Monasteria cogi, & compelli nequeant, & consequenter haud peccent, si deinde nolint subijci nouis reformationibus strictioribus, tenet glos. finalis in cap. gesta 74. distinct. & glos. 1. in cap. integritas 32. q. 1. Oldrad. cons. 1. nunquid monachum, & Angel. verbo obedientia, post nu. 2. Syluest. nu. 5. Armill. nu. 6. idemque Syluest. in verbo Religio 6. nu. 6. & Dec. qui hanc opinionem de iure veriorem existimat, in cap. ad nostram post nu. 19. de appellat. & communiorem attestatur Graff. lib. 3. cap. 15. nu. 47. & sequi videtur Nauarr. cons. 16. nu. 6. de regular. dùm commendat scripta per Dec. super hac re in adducto capite, deindeque expressius tradit in consil. 43. num. 2. eodem illo titulo.

Quod etiam verum esse alij opinantur, si durior ipsa obseruantia alias fuerit in regula tempore institutionis, & progressu temporis relaxata, dummtamen ita fuerit obseruatum spatio tanti temporis, quod eius initij memoria non extet. vt Abb. in cap. super eo num. 5. de regular. & cap. Deus qui, de vita, & honestat. clericor. Felyn. in cap. ad nostram nu. 5. ibique Dec. nu. 22. de appellat. Nauarr. adducto cons. 43. & manuali cap. 12. nu. 50. Cardin. Zabarell.

barell. in cap.cum ad Monaſterium de ſtat.monachor.Diuus Anton.in 3.par.tit.16.cap.1.§.11.& 12. atque Felyn.in cap.nam concupiſcentiam num.12. Id tamen conſtituunt, quoties reformatio reſpicit accidentalia Religionis,& ſubſtãtialia fuerint ſemper ſeruata,vt præ cæteris declarat Didac. Spino in ſuo Specul.teſtament.gloſ.12. poſt nu.10. & conſequenter cum in præſenti caſu reformatio minimè pertineat ad ſubſtantiam voti paupertatis, eiuſque eſſentiam, at tantum ad illius accidentalia; ſiquidem adimplent ſubſtantiam huiuſmodi voti, eamque ſeruant,cum ab eis rerum dominium abſit, tametſi quarũdam retineant vſum ex conſenſu Abbatiſſæ, certè apparet dicendum, eas haud teneri parere voluntati Illuſtriſſimi Paſtoris, prohibentis illarum vſum, etiam cum accedit licentia Abbatiſſæ.

Quod tùm magis videtur admittendum ex quatuordecim rationibus adductis per Nauar.in commentar.3.de regular.á nu.29. quibus defendit hunc viuendi modum, illaſque commendat Modern. in ſua praxi, verbo moniales §.4. par.2. tùm etiam ex verbis Molinæ tract.2. de iuſtit.& iure,diſputar.81. verſ. eſt veró rigida; vbi loquens de Commendatarijs Calatrauæ, Alcantaræ, aliarumque Religionum, ſubſcripta ponit verba: Neque verò ita cum Commendatarijs, qui hodie viuunt eſt in voto caſtitatis, & in cæteris diſpenſatum, quaſi prius ſe aſtringant ad integram caſtitatem,paupertatem,& obedientiam; qualem,qui erant à principio inſtitutionis eiuſmodi ordinum profitebantur, & per diſpenſationem liceat eis,quæ illis alijs tunc non licebant: ſed quia conceſſum eſt eiuſmodi ordinibus non aliam caſtitatem,paupertatem, & obedientiam in eis profiteri, quam conſuetam hodie ab eiſdem ſeruari; & quamuis, quò ad obedientiam, & paupertatem,forma profeſſionis nonnullorum horum ordinum aliquid plus præſeferant, quam à multis annis ſeruetur, non plus tamen à Superioribus hodie exigitur, quam quod ſeruari eſt conſuetum, vſuſque,& conſuetudo tot annorum obtinuiſſe, præſcripſiſſeque videtur,vt non aliter illa obligent, promittiuè intelligantur,quam conſuetudine, à tot annis ſeruari conſueuerunt, præſertim cum multi eorum, aut ferè omnes nequaquam profiterentur, ſi ad aliam vitę rationem,quam hodie ſeruari conſuetam: hactenus ille: ex cuius verbis conſtat; hoc multo magis in monialibus iſtis concludendum eſſe; quandoquidem ex illis verbis intelligitur à principio inſtitutionis eiuſmodi ordinum,& ex eorum profeſſionibus plus teneri,obligarique, quam vſus hodie exigit, & nihilominus dicitur modernum vſum ſeruandum, neque ad aliud teneri, neu peccare,ſi non conſentiant reformationi,multo cõuenientius id ipſum aſſeuerandum erit, reſpectu harum monialium, maximè ex infraſcriptis, quæ rogo,vt conſiderẽtur; nempè dùm quæritur vtrum ne poſſint compelli Religioſi ad obſeruantiam Regulæ duriorem illa, quam inuenerunt tempore emiſſæ profeſſionis, duos diſtinguunt Doctores principales caſus: quorum prior eſt,ſi durior illa conſtitutio alias fuerit in Regula, & curſu temporis abolita: Alius verò, ſi illa nuſquam in Regula fuit: hoc enim caſu reſpondent negatiuè,primo veró affirmatiuè,niſi longa,& immemorialis conſuetudo faueat; Quod autem ſi Regula aliquid permittat, & illud poſtea reuocetur, & reſtringatur, non quærunt allegati Doctores, neque ſcire procurant, necne poſſint ad illius obſeruantiam cogi profeſſi eiuſmodi; namque ſi negatiuè concluſerunt, cum reſtrictio reſpicit caſum non tactum à Regula,pro certo ſupponunt id ipſum, quoties reſtrictio contradicit Regulæ, & caput aliquo in ea cõſtitutum improbatur,& reuocatur: quamobrem cum Regula S.Benedicti in cap.33. permittat Religioſis ipſis immobilia retinere ad vſum de licentia Abbatis,non equidem petulantia erit dicere, ne propterea liceat coſtringere profeſſas iſtas, ne in poſterum valeant illa retinere, quamuis Abbatiſſæ licentia præcedat; præſertim, cum Conſtitutiones illius Regulæ á tam ſancto viro Benedicto conditæ fuerint, atque á tot Summis Pontificibus, tùm expreſsè, tùm tacité approbatæ, ſemperque ſeruatæ, vt meritò cogi haud debeant contrarium obſeruare,quæ iſtam Regulam, & ante reformationem ſunt profeſſæ, ſicut cæteris expreſſius firmat Butrius. qui hunc caſum videtur explicitè decidere in cap.relatum nu.6. ne clerici, vel monaci; inquit enim, quod vbi profeſſi non delinquunt, & ſeruatur Regula, non poſſunt arctari ad arctiorem ſtatum, ſed vbi delinquunt non ſeruando Regulam: hæc ſunt Butrij verba, ex quibus liquido patet, quod cum præſentes Moniales non committant in Regulam, ſed eius indulgentia rem licitam exerceant, certè non proprietariæ dicendæ ſunt, neque inobedientes; maximè quod nullum extat nouæ reformationis caput reuocans,aut prohibens Superioribus Regularibus prædictam poſt hac concedere facultatem.

Hiſque concinit aliud itidem aduertendum, quod ex inſtrumentis emiſſæ profeſſionis ab vnaquaque iſtarum Monialium fuit ſeruatum; ſiquidem dicitur in illis,& ſubſcripta referuntur verba: Ego ſoror N. promitto ſtabilitatem, & conuerſionem morum meorum, & obedientiam ſecundum Regulam S.Patris noſtri Benedicti. & ſecundum conſuetudinem Monialium ſub illius Regula conſtitutarum, &c. Quare dùm profeſſio limitata fuit ad Regulam obſeruatam tempore profeſſionis ipſius; eſt quippe valida ratio, qua præter alias conſtringi minime debeant, vt reſoluit Dec. in adducto cap.ad noſtram nu. 21. Hoſtienſ. in Summa de voto, poſt nu.17. & expreſsè defendunt verba Molinæ paulò ante relata; quibus ſuccurrit vulgata illa regula iuris,quod limitata cauſa,limitatum producit effectum,Dec.poſt alios in conſ. 357. num.6. vol.2.& communis eſt Doctorum aſſertio,præſertim quod illa tantum, quæ ſecundum Regulam ſunt,præſtare debeat Religioſus, probat Gregor.de Valentia diſput. 10.q.4. punctu 3. §.neque,dùm ait hoc patere ex ipſamet forma voti, cum vouent regulam in tali, vel tali genere vitæ; & confirmatur ex verbis Diui Bernardi in lib.de diſpenſat. & præcepto,aſſerentis non præcipiat mihi Prælatus,quod non promiſi.

Præterea cum pateat eiuſmodi Moniales ſtrictiorem viuere vitam, quam vouendo promiſerunt, aut quæ tunc vigebat, quin etiam, vt Superioribus parerent ſtrictiorem modum viuendi communem ſuſcepiſſe,illum ſcilicet, quem poſſe, tametſi difficulter

culter seruare cognouerunt, ab omni sanè erunt labe immunes, si alium longè strictiorem, quemque nullatenus posse exequi agnoscunt, promittere renuunt, ne se exponant euidenti periculo peccati mortalis, & suffultæ rationibus, auctoritatibusque superius relatis, quibus tutè eas posse resistere demonstratum est, & probat insuper Corduba in suis quæstionibus, & propriè q. 54. vers. *per tanto mi pare*, vbi hæc scribit verba: *La seconda dico, che licitamente senza contrafare al Concilio di Trento, si può fare quello si vsa nelli Monasterij delle Monache, come di sopra si è detto; che quella Monacha designata dalla Badessa tenga tutti gli denari delli lauorieri, & elemosine particulare delle Monache per dargliele da spendere nelle loro necessità, perche stando nelle mani della Cassiera del Monasterio, sono ancho in potestà della Badessa, & della sua administratice, & incorporati nel Monasterio secondo il Concilio di Trento, anchora che siano reseruati, & custodite per le necessità sole delle Monache particulare, che iui le depositarono*: Sed præfatæ Moniales istud executioni mandant, ergo licitè faciunt, quod etiam dicendum arbitror omninò in redditibus, seù potius subuentionibus annuis sibi à parentibus assignatis ad vitam ipsarum; tùm ex rationibus antea relatis, tùm ex verbis eiusdem Cordubæ, ibi & *elemosine*, namque sub eleemosynarum nomine pollicentur consanguinei, præfatasque præstant subuentiones, ita quod comprobata remanet ampliatio mox constituta, & vera propterea censenda; tametsi Azorius contra sentiat, & perperam sanè in lib. 12. suæ Summæ cap. 9. §. 2. aduersus quem, acriter quoque vrget Nauar. duobus illis in locis ab ipsomet citatis, atque Molina in tract. de contract. disput. 276. nu. 6. qui hoc expressè firmant, & tuentur, eorumque resolutioni haud refragatur Tridentina Synodus ab ipso citata pro tuitione suæ opinionis in cap. 2. sess. 25. de regular. propterea quod canon ille, tantum duo huc spectantia constituit; alterum ne liceat superioribus bona immobilia alicui regulari concedere etiam ad vsumfructum, vel vsum; alterum verò, quod mobilium vsum ita permittant, vt eorum statui conueniat: ergo nihil ex his verbis colligi expressè potest de redditibus annuis; quod ille præsentiens, id desumere ex implicita verborum
27 significatione nititur, inquiens; redditus annuos inter immobilia numerare Doctores, & iura, maximè text. in clem. exiui §. cumque annui redditus de verbor. signific. Ergo redditus assignati Monialibus à parentibus, quousque superstitæ illæ sint, tanquam immobilia bona, videatur Concilium prohibere Superioribus, ne illos census concedant monialibus, quamuis ad vsum: nam præter responsionem, & intelligentiam illi textui traditam ab eisdem Nauarro, & Molina indicatis locis, vt loquatur de peculio, & administratione irreuocabili, non autem de reuocabili, de qua noster est sermo; addo aliam, & dico, quod maior ab Azorio relata est vera, sed minor falsa, nec mirum cum inscius ipse fuerit iuris ciuilis, quo quidem iure annuorum redditum distinctio notatur, quorum aliqui perpetui sunt, aliqui verò temporales, & cum vita extinguibiles, illos inter immobilia numerant Doctores, istos verò inter mobilia scribunt, maximè Gomes. in Regula Cancellariæ de trien. possess. q. 1. vers. nec immeritò, Ioan. de Anan. in cap. in ciuitate, post nu. 25. de vsuris, Franc. Sarmiento lib. 3. select. sentent. cap. 10. nu. 5. & copiosius multorum adductus auctoritatibus Tiraquell. in tract. de retractu tit. 1. §. 1. glos. 6. nu. 7. atque ideò, vetuerit eo in canone Concilium, sub appellatione immobilium, illos & perpetuos redditus concedi Religiosis, etiam quò ad vsum, istos verò temporales permiserit, qui illorum statui conueniant, sub illa appellatione mobilium bonorum: quod profectò apertis verbis probat Cōcilium Prouinciale Neapolitanum, sub Mario Carrafa in cap. 52. cuius verba sunt: Ordinarij Monialium Monasteria visitent, curentque in primis, vt sanctæ paupertatis votum, Religionis murus, & antemurale inuiolabiliter seruetur, ac proinde propria cuiusque Monialis bona, census, legata, cæteraque iura, sint Monasterio omninò communia, & ad communem illius vtilitatem conuertantur, soluto prius omni ære alieno, quod Moniales, ante legitime sibi constauerant. Eleemosynæ verò, aut suis cuiusque parta laboribus, aut redditus, à parentibus, vel consanguineis promissi, aut dari consueti, non in proprios cuiusque conuertantur vsus, sed in communi quadam reponantur arca, ex qua Moniales nihil sine Abbatissæ licentia possint accipere: ex cuius quidem Concilij verbis, tria præcipuè notanda aduerti pro Monialibus istis; primò siquidem noto hanc distinctionem redditum perpetuorum, & temporalium confirmari, ex illo capite; secundò, quod propterea opinio supra relata Azorij infutatur, à tot prudentissimis Patribus in illo sacro consessu congregatis; qui si cognouissent Concilium Tridentinum aduersari, non vtique id permittere ausi essent; ac tertiò, quod sanctimoniales istæ adducendo præfati Concilij decretum, dicunt habere legem expressam fauentem earum parti, Concilium namque Prouinciale est lex in Prouincia, quinimmò dici iustè potest istud Cōcilium esse legem Pontificiam, cum Gregorij XIII. auctoritate confirmatum fuerit, prout in illius initio recensetur, nam licet confirmans, nihil de nouo det, non tamen dubitatur, quin dato maiorem præbeat auctoritatem.

Ac tandem adducuntur decreta eiusdem reformationis edita ab Illustrissimis Cardinalibus supra Regulares, quæ non modo ipsis Monialibus haud aduersantur, at insuper maximopere opitulantur; siquidem cap. 45. præcipit, vt vitam omninò communem illæ profiteantur, quæ post Constitutiones ipsas professuræ erant; quò verò ad antea professas, mandat Superioribus, & Confessarijs Monialium, vt diligenter quærant illas ad hanc vitam inducere exhortationibus, monitionibusque; quare in eo capite minime constituit illas compellendas esse, prout neque in cap. 46. vbi complura etiam referibuntur verba, expressius eisdem Monialibus fauentia, cum loquantur de professis post reformationem; itaque non complectuntur istas ante ea professas, cuius capitis verba censui propterea subscribere: *In quei Monasteri, ne quali parimente si conseruano fin qui le prouisioni, & le souuentioni, è non sia posto ogni cosa in Communità, si conceda licenza di pigliare alcuno soccorso, ma per mano dell'Abbadessa, ò Prefetta del Monastero, ò Depositaria, & mentre vorrà la predetta Badessa, ò Prefetta per le sue necessità*

ſtia, che occorreno nella Religione: ma quel che ſouerchia,la Badeſſa ſia tenuta diſtribuirlo per vſo commune del Monaſterio. Ex quibus verbis non modò haud prohibetur antea profeſſis hic modus viuendi,at etiam permittitur profeſſis poſtmodum; illis tamen in locis exiſtentibus, in quibus nondum eſt recepta vita omninò communis: cognouerunt namque prudentiſſimi illi, atque Illuſtriſſimi Patres,non eſſe cogendas moniales antea profeſſas; & quatenus compelli poſſent,cognouerunt,maximopere expedire,monitionibus potius,aut exhortationibus, quam coactionibus eas inducere.

Sed fremunt Illuſtriſſimus Paſtor, eiuſque Miniſtri aduerſus deſtitutas moniales iſtas, vociferantque ſemper, illis aduerſari nouiſſimum Decretum editum ab Illuſtriſſimis Cardinalibus Congregationis ſupra Regulares, ſub die ſexta Maij tranſacti anni 1600. quod ſtatuit, ad primum, & ſecundum, vt curet Illuſtriſſimus Dominus Cardinalis Archiepiſcopus, Decreta reformationis Apoſtolicæ inuiolabiliter ſeruari, & executioni mandari, præſertim quæ de duplicibus cratis ferreis in cap. 3. & quæ de vita communi in 45. & 46. diſponuntur. Ex quo Decreto tantus nè enatus eſt rumor? miror quidem, nam ſi illud contradiceret voluntati monialium, reſponderem illis cum rationibus, quibus hactenus vſus ſum: At quoniam monialibus iſtis minime aduerſatur, quin etiam opitulatur plurimum, atque adeò, quod ſi meam ipſæ vellent proſequi ſententiam, ſummis præcibus ab Ampliſſimo contenderent, ac genua ſubmittentes enixe ſupplicarent eidem, vt illud executioni demandaret, iuxta tamen eius ſeriem,& tenorem,eique nihil penitus addito; Inquit enim, & quæ de vita communi in 45. & 46. diſponuntur; ſed illis in capitibus ſancitur,vt profeſſuræ promitterent, atque ſeruarent vitam omninò communem, quæ verò antea profeſſæ ſunt, ad hanc vitam exhortationibus adducantur, & excitentur: inde fit, quod ſi relatum eſt in referente, idque verè ac propriè, teſte Mantic.deciſ.137.nu.6.illiusq; tenor ſit attendēdus,dumtamen producatur ex Magon.deciſ.Lucēſi 96.& Roman.conſ.305.nu.7.vtique cum prędictorum capitum tenor dicatur repetitus, & illud idēdeciſum in hoc Decreto; certè iſtud propterea executioni demādari deberet, ſeruato modo,& ordine in illis conſtituto,idq; confirmatur verbis huiuſmet Decreti, iſtud apertè demonſtrantibus, dùm inquit; curet Illuſtriſſimus Paſtor, ergo curet non compellat,curet non cogat, curet non exaſperet; curet enim monitionibus, exhortationibus, atque ſuaſionibus eas inducere: ſcilicet monitionibus eiuſmet Paſtoris, exhortationibus confeſſariorum, ac ſuaſionibus Prædicatorum, aliorumque Religione fulgentium: & quatenus illud Decretum pateretur aliquam dubietatem,eſſet nihilominus in hunc ſenſum potius explicandum, quam in alium, ne contradicat Regulæ, profeſſioni, conſuetudini,ſacris Canonibus,ac demum præfatis capitulis eiuſdem reformationis,matura præhabita conſideratione conſtitutis, à prudentiſſimis illis Cardinalibus, qui tunc in ipſa Congregatione ſupra Regulares ſubſidebant, & quibus probatur, non expedire eas compellere,ſed tantum adducere conuenire.

Vt meritò dolendum vehementer ſit de Decreto,quod pridem edidit Illuſtriſſimus Paſtor, ne monialibus conferantur, ac miniſtrentur Sacramenta, niſi promittentibus obtemperare reformationi quo ad vitam omninò communem, namque ex prohibitione iſta, dum medelam conſequi exiſtimat, non exile, exiguumque præſtat huic operi
28 impedimentum. Etenim Sacramentum Euchariſtiæ, multos quidem, & optimos operatur effectus in illud ſumentibus, quorum contrarios parit illius carentia; quos namque effectus producat ſanctiſſimum iſtud Sacramentum, referunt Diuus Thomas in Summa 3. part. q. 79. Syluester verbo Euchariſtiæ 4. nu.3. Sot.in 4.ſentent. diſtinct. 11. q. 2. artic. 1. atque alij complures; ex quorum accuratè ſcriptis,conſtat euidenter,eos qui eiuſmodi reuerenter ſuſcipiunt Sacramentum, præſertim ſi frequenter, humiliores eſſe præ cæteris, obedientiores, caſtiores, ſanctiores, atque procliuiores ad audiendum verbum Dei, mandatiſque, conſilijs, monitionibuſque parendum, quod præcipuè demonſtrant D. Bernardi verba, relata per Caniſium in lib.de Euchariſtia 5.9. Hoc corpus Chriſti (inquit) ægris eſt medicina, peregrinantibus via; debiles confortat, valentes delectat, languorem ſanat; per hoc homo manſuetior fit ad correctionem,patientior ad laborem, ardentior ad amorem, ſagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarum actionem deuotior; hæc ille: Ex quibus certiori modo, ſecurio rique via Illuſtriſſimum Cardinalem proficiſci,atque incedere puto,ſi prohibitio iſta confitendi; & communicandi, nè dum remoueretur, verum etiam conſtitueretur, vt ſæpe, ac ſæpius monerentur ſanctiſſimum hoc Euchariſtiæ Sacramentum ſuſcipere; atque etiam quotidie, ſi fieri poſſet; vt illius efficacia, & virtute adduci poſſint ad optatam vitam omninò communem; ſiquidem ſacratiſſimum iſtud Sacramentum, eſt de per ſe efficax ad excitandam animi deuotionem,& charitatis feruorem, cum ſpeciali ſpiritus ſuauitate, & dulcedine, vt inquit Suarez ſuper Diuum Thomam quæſt.79. artic. 7. diſputat. 63. ſection. 9. in principio tomo 3. Quod prorſus deſperandum eſt, dùm prohibitione iſta durante, ab hoc ſanctiſſimo procul ſunt Sacramento; tùm quia ceſſat cauſa eas interius commouens, & inducens ad obediendum; tùm quia alia, & nequiſſima ſuperadditur, quod Demon magis audet, magis inſtigat, magiſque pollet ſuper animam, raro propria crimina confitentem, rariuſque communicantem; ſicuti omnes teſtantur, & continua fulcitur experientia; quinimmo (cum hoc Sacramentum ex opere operato conferat, etiam actuale Dei auxilium, & fauorem ad peccata vitanda, tentationeſque ſuperandas, teſte Diuo Thoma q.79. artic.3. ad primum, & Suarez adducta ſectione, verſ. dico ſecundo, vehementerq; fauet capit. 2. Concilij Tridentini ſeſſ.13. inquiens, hoc Sacramentum eſſe inſtitutum, vt antidotum, quo à mortalibus præſeruemur, & á venialibus liberemur; dicitur enim Ioannis 6. Niſi manducaueritis carnem filij Hominis, & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis; atque multa congerit Cyprian. in expoſitione Oration. Dominic. Non igitur mirum ſi hoc Sacramentum,

Nnn adeò

adeò efficax est ad vitam gratiæ conseruandam, vt qui ab illo abstinent in maximo periculo illam amittendi versentur) existimo expedire plurimum si prohibitio isthæc reuocetur, penitusque tollatur, & concedatur eis accessus ad Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, tametsi nondum consenserint viuere in vita omninò communi; præsertim cum ex hactenus enarratis, non appetant rerum vsum, vt bonis abundent, non vt diuitijs affluant, non vt eas dilapident, & opulenter viuant; verum, vt necessaria, iuxta pauperes, & arctissimos vsus, aut ad summum sufficienter habeant, accedente specifico Abbatissæ consensu, & sacris Canonibus id permittentibus, necnon Regula, professione, & consuetudine, quę vt antea demonstraui, illas á peccato eximunt, dum peragere procurant, quod iam diù cæptum est, continuatisque præfatis temporibus opitulantibus obseruatum, & ex quibus posset vtique pati Illustrissimus Pastor, vt ita posthac viuatur, nec amplius quærere, vt vnico actu, vnaque vice eradicetur mos iste diuturnus, quamuis optimum sit curare, vt perfectus iste modus viuendi recipiatur; non quidem coactionibus, at suasionibus, & exhortationibus, indicatque sapientissimi, prudentissimique Cardinalis Caietani Responsum ad Prouincialem Lusitaniæ, super reformatione Dominicanorum illius Regni, scilicet coge intrare Marc per fluuium; significans paulatim ac suauiter si fieri posset, non illicò, vnoque impetu vltimam reformationem esse inducendam, iuxta explicationem Nauarri commentar. 3. de regularibus num. 34. vers. sexto; etenim, qui nimis emungit elicit sanguinem, Prouerbiorum 30. & cap. denique distinct. 4. atque vt cætui canam, hisque tumultuarijs scriptis finem imponam; eiusdem Nauar. verba referre duxi, quæ scripsit in eodem commentario num. 36. in fine; eaque sunt, equidem quicquid commentatus fuerim in rubric. de statu monachorum, in ea opinione sum, vt putem gratum fore Deo Optimo Maximo, in locis, in quibus à tempore immemoriali seruatus est modus viuendi in quæst. 7. defensus, seruaretur in futurum, occurrentibus aliquot causis in his sufficientibus, quæ in octaua quæstione sunt tractatæ: hæc ille; qui autem sit mos viuendi ab ipso defensatus in q. 7. vtique si eius verba percurrantur, latior apparebit illo, quem nos in præsentia tuemur, vt meritò sit hoc idem asseuerandum in casu nunc currenti in gratiam istarum sanctimonialium.

Hæc tamen pro posse congessi exoratus, & impulsus à meis materteris in eo Monasterio degentibus, nec quidem animo retardandi Illustrissimum Cardinalem Archiepiscopum ab incæpto, & sancto opere adducendi Moniales omnes ad perfectam viuendi vitam omninò communem; Hoc enim, & ipse quoque ab illis consequi, hæsitaui plurimum: nec semel eas alloquendo consului, & monui, totoque pectore, omnique conatu, ac sæpe sæpius adhortatus sum; verum ipsa coaceruaui, vt illis adductus amplissimus Dominus reuocaretur à coactione, ac præsertim à subtractione Sacramentorum. Quod propterea ipsum facturum suadeo.

Subsequenti verò tempore ad meas peruenit manus optica Regularium ad Regulam Sancti Augustini, Auctore D. Seruatio de Lairuelz, qui in præludijs posterioribus specul. 13. inuestigat si Religiosi teneantur acceptare reformationem; deindeque longa serie dicto respondet quæsitui.

SVMMARIA.

Castitas inter vota Religionis numeratur, numer. 1.

Illa quos effectus pariat, nu. 2.

Tres habet gradus, nu. 3.

Qui illorum sub castitatis voto comprehendatur, nu. 4.

Religiosus non seruans castitatem, vtrum sufficienter confessus sit, si non exprimendo se esse Regularem, sed ex voto se teneri ad castitatem dixerit? nu. 5.

Quæ sint, ob quæ facilius quis custodiat castitatem recensentur, nu. 6.

Otium vitandum, ostenditur exemplis multis, num. 7.

Malum nascens facilè opprimitur, inueteratum fit plerumque robustius, & exempla adijciuntur aliqua, nu. 8.

Capitulum VIII.

1 TErtium eorum, quæ pollicentur Regulares omnes, est castitas; cuius promissionem deducunt aliqui Doctores, ex verbis Domini Nostri, relatis in cap. 19. Matthæi, sunt enim Eunuchi, qui se castrauerunt propter Regnum Dei; ea siquidem de voto continentiæ intelligunt Epiphan. hæresi 58. D. Hieronymus omninò videndus in suis commentarijs ad hunc locum, August. de virginit. cap. 30. Fulgent. de fide ad Petrum cap. 3. quare D. Chrysostomus in hæc prorupit verba: Cum autem dicit, qui se castrauerunt, non membrorum dicit abscissionem, sed malarum cogitationum interemptionem. Maledictioni est obnoxius, qui membrum abscidit: abscindere enim membrum Demoniacæ tentationis est, nec ita abscissio membri comprimit tentationes, & tranquillitatem facit, vt cogitationis frænum: Deducitur etiam ex verbis Apostoli 1. ad Timoth. 5. Damnationem habent, quia primam fidem irritam fecerunt; quo loci, prima fides intelligitur continentiæ votum, ex omnium veterű sententia, quos sequitur Amplissimus Cardin. Bellarm. lib. 2. de monach. cap. 24. qui in capitibus subsequentibus, istud idem asserit, fretus auctoritate Conciliorum, responsorum Summorum Pótificum, testimoniorumq; Patrum, fræitusq; rationibus, quibus insuper cőuincuntur, quam congruat Religiosis ipsis continentia; quam quidem tanto actentius custodire debent, quanto certius
2 sciunt fructus egregios, quos castitas ipsa gignit, eos præsertim, quos refert Cyprianus in libell. de singularit. cleric. atque præterea non ignorant, quod

quod ſtrages omnes calamitatis, ſtrageſque peſſimæ conuerſationis nemo proſternit (eodem Cypriano teſte) nemo calcat, nemo funeſtat, niſi ſingularis, & ſola caſtitas.

3 Quæ cum tres habeat gradus, Auctore Lyrenſi in ſua gloſa ſuper cap. 13. Matthæi, verſ. & dabant fructum, & Diuo Ambroſio in lib. de viduis, eumque ſequitur Petr. Gregor. Tholoſan. in ſua Syntaxi artis mirabilis lib. 11. cap. 7. non vtique ignorabimus, qui ex ipſis gradibus, ſit ille, qui ſub hoc
4 voto cadat: nam dum inquiunt præfati Ambroſius, & Lyrenſis, primum gradum eſſe caſtitatis coniugalis, eaque vetari illicitum concubitum, retento licito in matrimoniali actu; ſecundũ verò, eſſe caſtitatis vidualis, eaque prohiberi concubitum, quouſque aliud contrahatur matrimonium, quod viduis celebrare haud ſit vetitum; tertium denique, & prædictis altiorem, excellentioremque eſſe caſtitatis virginalis, eaque omnem concubitum ſimpliciter prohiberi, etiam matrimonialem, ita quod matrimonium celebrare non valeat, qui iſthac caſtitate virginali exornari peroptat, certè hunc poſtremum gradum cadere, ſub prædicto voto caſtitatis á Religioſis emiſſum edocemur, inſinuatque Petrus Gregorius Tholoſanus indicato lib. 11. cap. 9. Quorum propterea gradus caſtitatis non mirandum, ſi alijs Superioribus perfectior, & Deo gratior appareat, præfatæque virgines fructum faciant centeſimum; coniugati verò tantum trigeſimum, atque viduati ſexageſimum, iuxta capit. 13. Matthæi: quapropter abſtinentia non tantum profeſſis ipſis ſtatuta eſt ab vſu matrimoniali, quod ſtrictius eis indicitur, verum etiam ab omni vſu venereo ſecundum ſe prohibito, per legem Dei; atque ideò quocumque peccato luxuriæ votum caſtitatis violari dicunt, Syluest. verbo Religio 6. nu. 8. & Gregor. de Valent. ad Diuum Thomam diſput. 10. q. 4. punctu 3. §. 9. tom. 3. & conſtat apertè ex cap. cum ad Monaſterium in fine, de ſtat. monachor. & conſequenter vnaquæuis ſpecies luxuriæ, monachis ſacrilegium eſſe probat Diuus Thomas 2. 2. q. 154. artic. 10. idemque Syluest. verbo luxuria num. 8. & verbo ſacrilegium, necnon Tolet. in lib. 4. inſtruct. Sacerdot. cap. 12. num. 9. quamuis mente tantum luxurientur, quod ipſemet ſcripſi, & fortaſſe non illepide in rubrica ſeptima cap. 3. nu. 19. idemque Syluest. indicato verbo Religio 6. num. 8. Quinimmò & is, qui non vouit expreſſè caſtitatem, eo quod tacitè dumtaxat profeſſus eſt, ſacrilegium incurrat, ſi caſtitatem violet, certius eſt, cum aliquid vltro fecerit, quod vou t cum voto caſtitatis eſſe coniunctum, ob quod rectè iudicetur ſimpliciter vouiſſe caſtitatem ipſam; Azorij quippe hæc eſt reſolutio in lib. 12. inſtit. moral. cap. 11. §. final. Qui æquè vtiliter ſubiungit quæ-
5 ſitum illud, vtrum Religioſus caſtitatem non ſeruans ex toto ſuum confiteatur peccatum, ſi ipſum ex voto teneri ad caſtitatem dixerit, non addito ſe Religioſum eſſe? in qua dubietate cenſuerunt aliqui ſatis eſſe ſi primum tantum pateſecerit, tamquam non differant inter ſe caſtitatis vota ſimplicia, & ſolemnia; ipſi autem arridet opinio aliorum contra ſententium, vt illud haudquaquam ſufficiat, ita quod oporteat exprimere ſe Religionis voto obſtrictum, quod præ cæteris tradit Nauar. in Summa cap. 6. num. 13. Quinimmò exploſa reſolutione opinantium Religioſum ſacris ordinibus inſignitum, & inſinuantem ſe Religioſum, tacito altero de ſacris ordinibus, quos ſuſcepit, validam feciſſe confeſſionem, atque alteram aliorum exiſtimantium, illi conſultum non eſſe niſi vtrumque pateſecerit, propendet idem Azorius eo loci in alteram defendentem ſatis eſſe ſi præfatorum alterutrum indicauerit, atque ideó non ſolum, ſi expreſſo capite regularis profeſſionis ſubticuerit aliud ſacrorum ordinum, iuxta priorem mox relatam ſententiam: verum etiam ſi illud tantum de ſacris ordinibus enarrauerit, & aliud Religionis ſiluerit, hanc enim tanquam nouiſſimo loco relatam videtur inſequi partem, ſi vulgatæ ſuperinde Scribentium Regulæ ſtandum eſt; maximè quod ſupradictam ſententiam amplexati ſunt Corduba quæſt. 3. Lopez in ſuo inſtruct. par. 1. cap. 29. §. prætereа, & Corrad. in ſuis reſponſis caſuum conſcientiæ reſponſo 170. part. 1. cui tamen ipſe non adeò libenter ſubſcribo, ob differentiam non ſine ratione conſiderandam inter Regularem, & Clericum ſæcularem inſignitum ſacris ordinibus, ſecutus Sotum à prædictis citatum, & credentem diſtinctæ ſpeciei eſſe votum ſolemne Religioſi vouentis caſtitatem, ab altero Sacerdotis in ordine ſuſcepto, maximè quod ille explicitè, iſte autem implicitè caſtitatem pollicetur.

6 Seruabunt tamen, & facilius quidem cuſtodient, (vt tenentur) hanc caſtitatem, ſi multis eorum ſtatum decentibus, & fouentibus, vacabunt, quorum primum eſſe apparet abſtinentiam á cibo, & potu, quæ propterea commendatur permaximè, & aſſumitur in Religionibus, eaque neceſſaria ad carnis macerationem à Regularibus venit amplectenda, vt admonet Diuus Thomas 2. 2. quæſt. 188. artic. 6. ad tertium, ex textu in cap. peruenit 18. q. 2. Soto lib. 7. de iuſtitia, & iure q. 5. artic. 3. & Concilio Altiſidiorenſi cap. 26. in tantum, quod illa ſit remedium cæteris alijs efficacius, etiam laboribus indicibilibus, & nuditate, idem Diuus Thomas indicato loco, & Caietanus aſſeuerant, quippe quod laborantes ipſos, atque nudos, generationi incumbere conſpicimus, non autem famelicos, & in theorica tuetur illic Caietan. & propterea 1. Petr. 5. legimus verba illa: Fratres ſobrij eſtote, & vigilate, & alia in ſacris literis, quæ his non parum conferunt, & congeſſi in rubrica de vita, & honeſtate clericorum num. 3. nec propterea exceſſiua tantum quantitas eſus, vel potus inhibetur illis, at inſuper qualitas, nam veſci cibis delicatioribus, & prætioſa vina potare, non vtique conuenit eis, ſicuti probat multis quidem adductus auctoritatibus Alphonſ. Villagut in ſuo Speculo viſitat. in cauſis criminalibus par. 1. cap. 6. §. 8. quin etiam in alijs quoque multis Petr. Gregor. Tholoſ. reprehendit eoſdem Regulares, in ſua Syntaxi artis mirabil. lib. 11. cap. 18.

Conſtat præterea ex eodem Diuo Thoma in loco mox citato, plurimum eidem continentiæ opitulari laborem manuum, (quamuis validius remedium ſit abſtinentia,) ideò commonentur
7 Religioſi omnes vitam aufugere otioſam in cap. 1. Prouerbiorum, eos præſertim alloquente his verbis: Deſideria occidunt pigrum; noluerunt enim

Nnn 2 quic-

quicquam manus eius operari, tota die concupiscit. & desiderat: Diuus etiam Hieronymus in cap. nunquam de consecrat. distinct. 5. cunctos admonens ait, semper aliquid facito, vt te Diabolus inueniat occupatum, & Ioannes Pontanus in lib. 6. de prudentia, omnis cessatio inquit, ab agendo turpis, nisi quæ relaxationis, & quæ reparandorum virium gratia, vt propterea serui Dei perpendentes quam grandem illud afferat hominibus langorem, vt pestem abhorruerunt, & non obliti Plauti sententiam in Theat. corporis habitum ocio, ac torpore corrumpi, exercitatione verò, ac motu non parum conseruari, exercitio ac labori se plurimum dedere. Eccine exempla multa, quæ Aluarus Pelagius contexuit in tractatu de planctu Ecclesiæ lib. 2. cap. 51. á fol. 107. inter quæ illud Abbatis Pauli probatissimi Patrum præeminet ex Cassiano desumptum in libr. 11. qui est de accidia cap. 24. qui in vltimis Eremis degens remotus ab hominibus fructum suarum manuum alijs vendere non valens, assiduo nihilominus opere non carebat, nam collectis palmarum folijs quotidianum pensum velut exinde sustentandus à semetipso iugiter exigebat; cumque opere totius anni fuisset eius antrum impletum, id quod sollicita cura laborauerat singulis annis igne supposito concremabat, indicans monachum sine opere in solitudine permanere non posse; id verò, vt malis omnibus ex ipso otio proficiscentibus liberetur Religiosus, non autem, vt propterea conuincatur teneri manibus laborare, cum re vera principaliter non ipse sit propter Prælati, aut Religionis temporale commodum, sed ob suum bonum spirituale: propter hoc enim se Religioni sponte mancipauit, vnde non possidetur à Prælato tanquam seruus, sed subest tanquam filius in suum commodum, vt ad suam salutem rectè dirigatur; ideò abstinendo à labore, vel aufugiendo, neque furtum committeret, neque ad restitutionem teneretur omissi laboris, quod optimè Lessius probat de iustitia, & iure lib. 2. cap. 8. num. 20. Quare nolentes in ea, quæ otium gignit incidere incommoda, si manibus, aut nequeunt, aut nesciunt operari, studijs saltem nauare operam non omittant, sacrarum potissimum scripturarum; siquidem ama studia scripturarum (legitur,) & vitia carnis peribunt, vel saltem proborum virorum societatem inquirant, secuti tum Platonis præceptum in Menone, bonorum consuetudine vtere, & ab eis nunquam discede, tum & Diui Ambrosij perutile consilium in libro secundo de officijs asserentis, pulchra est societas seniorum, & adolescentium, alij testimonio, alij solatio sunt, alij magisterio, alij delectatione; cum his enim conuersari ob illud quoque expedit, quia subterfugitur turpiloquium, quod eidem continentiæ maximopere aduersatur, dicente Apostolo 1. Corinthiorum 15. corrumpunt bonos mores colloquia mala; & consequenter enixè procurare debent pessimorum hominum conuersatione carere, illud certo scientes, quod qui tetigerit picem coinquinabitur ab ea, iuxta cap. 13. Ecclesiast. & potissimum mulierum aspectus, colloquia, atque etiam munera aufugiant, quandoquidem mentem persæpe pudicam turbant, variasque Diaboli tentationes, animumque ad molliciem, delectationemque peccati inducunt, teste Diuo Augustino in libr. de singul. cleric. & Diuo Antonino in Summa par. 3. tit. 16. cap. 1. §. 10. conueniunt, quæ scribo in rubr. de vita, & honestate clericorum, vers. ad hanc etiam, necnon quæ Aluarus Pelagius inserit in tractatu de planctu Ecclesiæ lib. 2. cap. 51. & 73. nec proprijs confidant viribus, etenim nemo de viribus suis tantum arroget, vt mulierem fugere nolit, si enim illius familiaritatem vitare negligit, cito eum in ruinam lapsurum, docet idem Augustinum in libro de honestate mulierum, & multa, eaque vtillima prodit exempla indicatis in locis citatus Pelagius: Isthæc insuper omnia facilè aspernabuntur, & pericula minime subibunt, si remoti in eorum Monasterijs sedebût, vagarique extra claustra sinent, quod faciendo etiam exequentur, & executioni demandabunt quicquid eis superinde iniunctum est, atq; præceptum à sacris canonibus, quos recensebo in sequenti capite, ibidemque apertius explanabo, nunc tantum adiungens id reperiri expresè cautum in Regula Sancti Benedicti his verbis; caueant autem Superiores ne permittant monachos vagari per ciuitatem, ita siquidem habetur in declaratorio Regulæ cap. 6. num. 7. quod præsertim seruandum est à Religiosis fœminis, quia hominum frequentiam, iuuenumque maximè consuetudinem præcauere debent, exemplo mulierum Hebræarum, quæ vt castitatem melius custodirent, inclusæ remanebant, & inuisæ 2. Machabeorum 7. qua profectò ratione includi virgines Deo deuotas, neque à viris conspici debere, alioquin sacrilegium esse, docet Tertullian. in lib. de virginit. votiua, & multis comprobat Basilius in lib. de vera virginit. congeritque alia complura Tertullian. in lib. de veland. virginit. subiungens ideó velari sacras virgines, omnemque publicationem virginis bonæ, esse stupri passionem.

Hæc itaque velim actendas, qui studes Religiosam profiteri vitam; hæc ne contemnas si malorum omnium deterrimum vitare cupis, & Ciceronis illius memor etiam esto sententiæ: omne ma-
8 lum nascens facile opprimitur, inueteratum fit plerumque robustius, cuius rei rogo mediteris primum naturale exemplum. Planta siquidem tenuis, molliter, radicitus velut herba vellitur, dura autem, atque longeua non nisi ligonis industria eradicatur: alia deinceps ex veteri, nouoque Testamento deprompta. Eccine illa Esaiæ. & Hieremiæ, amborum profectó vnicum morbi genus, defectus nempe linguæ, & ad loquendum inhabilitas, & tamen vtriusque volens Deus ipse auferre impedimentum, & sanare infirmitatem diuersa inter se, & dissimilia applicuit medicamina; etenim Esaias sibi datum enarrans cap. 6. inquit, & volauit ad me vnus de Seraphinis, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum; Hieremias autem propriæ personæ applicatum rescribens cap. 1. ait, & misit Dominus manum suam, & tetigit os meum; cur igitur tàm dispari medicamento, nec eodem ad curandum eandem inualetudinem vsus fuerit, si metiri velimus, inueniemus id ratione contigisse, nam Esaias se labijs pollutum accusabat, cum virilitatem attinxit. Hieremias autem se nescientem loqui aiebat, cum pueritiam

ritiam non exceſſiſſet: & conſecutiuè ille, vetuſto, hic verò iam penè cæpto errore ſe commaculatos aſſerebant; Saluatorem item noſtrum volentem, & adoleſcentem, & Lazarum reſuſcitare, impares modos obſeruaſſe comperimus; nam Lucæ 7.pauciſſimis,ac ſimplicibus demandaſſe verbis legimus; illis nempè, adoleſcens tibi dico ſurge, Ioannis autem XI.multas adhibuiſſe cæremonias,permulta dixiſſe verba, multaque oſtendiſſe difficultatis ſigna,dùm infremuit ſpiritu, ac turbauit ſe ipſum, dùm lachrymatus eſt, dùm iterum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum,dùm ait Tollite lapidem, dùm eleuatis oculis ſurſum, inquit Pater gratias ago tibi,quoniam audiſti me; Ego autem ſciebam, quia ſemper me audis, ſed propter populum, qui circumſtat, dixi, vt credant, quia tu me miſiſti; Dumque tandem voce magna clamauit Lazare veni foras; iſti igitur inter ſe multum diſtantes, quos Saluator conſtituit, appoſuitque modos, præportant, quid in his omnibus difficulter, quidue facile fieri poſſit,necnon inueteratum morbum curari, ſine ſumma difficultate non poſſe, recentem verò modica tantum adhibita diligentia, & medela; quin plerunque præcauendo dumtaxat, quamobrem niſi meis renueris obtemperare conſilijs, principijs obſta, nè ſerò medicina paretur.

S V M M A R I A.

Regulares è Monaſterio non niſi vrgenti ex cauſa exire permittantur, nu.1.

Si legem, vel medicinam audire voluerint excommunicationem incurrunt, ſi tria concurrant, nu.2.

Cauſa ſit ne ſufficiens miniſtrandi alimenta parentibus extrema laborantibus paupertate, num.3.

Vagari per Ciuitatem, ac Principum Palatia, & laicorum domos frequentare, vetantur, num.4.

Apoſtata à Religione quis dicatur, & quibus concurrentibus, nu.5.

An ita cenſendus ſit è Monaſterio egreſſus, retinendo habitum, nu.6.

Religioſo quando liceat propriam dimittere Religionem, & in aliam transſire, nu.7.

Qui non petita licentia in aliam quamuis ſtrictiorem migrauit, reuocari poteſt ad priorem Religionem, nu.8.

In parem verò ſi non tantum petijt, ſed obtinuit, num.9.

Religioſi bona intrantis alteram religionem, cui competant, priori an verò poſteriori, nu.10.

Profeſſus quamuis ſit in prima, nihilominus in ſecunda iterum profiteri debet, nu.11.

Capitulum IX.

Præter illa tria hactenus recenſita, quorum vinculis pro eſſentia monaſticæ vitæ deuinciuntur, quotquot ſunt Religioſi: alia quoque multa exequi, & obſeruare coguntur, ex cuiuſque ordinis inſtitutis, quorum lectura cunctis illa omnia inſinuabit legentibus, nimirum ſi præterire cenſui,& alia quædam ſubſcribere,quę ſacri Canones,Doctoresq; omnes,quamuis ſparſim tradidere.

Eorumque primum ſit,quod in calce præceden-
1 tis capitis fortuitu delibaui, vt ſcilicet intra Monaſterij clauſtra ſecedant,iuxta text.in cap.placuit 16. q.1.neque inde vnquam exeant,niſi ex permiſſu ſuperiorum, cum vrget neceſſitas, quamuis prætextu accedendi ad Superiores ſuos, Concil. Trident. ſeſſ.25.cap.4.de Regularib.vel alijs vtcumque decentibus cauſis adducerentur; nempè ſi prædicationis,vel lectionis, aut cuiuſuis pij operis vellent ſe ſubiacere ſeruitio alicuius Prælati, Principis, Vniuerſitatis,vel Communitatis, ſiuè alterius cuiuſcũque perſonæ, nam & tunc quoque prohibet citatus
2 Concilij canon. Quin & ſi cauſa audiendi legem, vel phyſicam,cum cap.ſuper ſpecula,& cap.non magnopere,ne clerici,vel monaci apertè reprobent infringentes ſententiam excommunicationis aduerſus contrafacientes,ſi tria illa concurrant. Primum ſcilicet ſi audiant legem,vel phyſicam, ideſt medicinam. Secundum ſi è clauſtris ad hunc finem exeant,tùm ſi extra habitent,tùm ſi in Monaſterijs, ſed hora conſueta ex eis egrediantur acceſſuri ad locum publicum cauſa illas audiendi, etiam quod in hoc vltimo capite contradicat Nauar.in manuali cap.27.poſt nu.116. Vltimum verò ſi ſpatio duorum menſium perſeuerauerint, illo ſiquidem tempore elapſo incurrunt,& non antea, vt optimè tradit has tres conditiones ita explicans, & alia multa ad hanc rem ſpectantia Suarez ad Diuum Thomam in diſput.23.ſect.3.à nu.9.vol.5. & præſertim non eam incurrant cenſuram,ſi intra clauſtra eiuſmodi ſcientijs nauent, fatetur nu.12. neque ſi alibi, & priuatim audiant,ſcribit Leſſius de iuſtit. & iure lib.4.cap.4.dubitat.11.ſub nu.83. verùm etiam ſi in Monaſterio audiant,prędicta ligentur cenſura poſt Innocent. Butr. & alios concludit Franc. de Platea in ſuo tract.de excommun.rubr.declaratio excommunicationum §. 8. nu.2. Reliqua autem multa ſuper hac re ſcribunt Rebuff. in tract. de nominat. q.5.á nu.14. & Mandoſ. in praxi ſignaturæ gratiæ, rubr.licentia audiendi legem,vel phyſicam.

3 Quinimmò ſi eorum parentes extrema laborarent paupertate, non eis licere è Monaſterijs egredi poſt profeſſionem, prætextu illis miniſtrandi alimenta inſinuat D.Thom. 2.2. q.101. artic.4. ad 4. Syluest.verbo Religio 2.q.7. Graff.in deciſion. aureis lib.3.cap.5. poſt num.37. quibus tamen acriter reſiſtit Nauar. alios ſecutus in manuali cap. 14. nu. 14. exiſtimans eos peccare, ſi nolint egredi dumtamen credant illis poſſe ſubuenire ſi exeant; ante tamen ingreſſum quoties agnoſcunt illos ita indigere, vel ſibi victum quærere ſine magna indecentia

non posse; certè dubium non est, quin mortifere peccent, ingrediendo, vel non redeundo ante professionem, ex vnanimi Scribentium sententia, quam præ cæteris cõmendant Doctores mox citati, ipseq; latissimè edissero in cap. 2. huiusmet rubr. à nu. 3.

4 Ex quibus conuincuntur apertè quam grauius eis inhibeatur extra Monasteria vagari ob aliam non ita honestam causam, & consequenter si Curiales esse, & laicorum tribunalia, Principumue palatia frequentare affectent; namq; id prohibet citatum cap. placuit, ibi, neque alijs quibuscumque negotijs se se implicare, & apertius in cap. de præsentium, eadem causa 16. q. 1. ibi redarguuntur Regulares volentes curiales esse, & in cap. quanto deuotio, de offic. ordin. reprehenduntur ambientes palatia frequentare; adstipulaturque textus in cap. Sacerdotibus, ne clerici, vel monaci, immò eijci eos à Regijs Ciuitatibus sancitur, in cap. quidam monachi 16. q. 1. vtinam hæc obseruantiæ demandarentur, nec contrarium quotidiè fieri videremus.

Atque insuper conuincuntur, quin fateri coguntur pergrandem esse, & grauissimum excessum apostatare á Religione, vt Summistæ quoque omnes insinuant, eius materiam explicantes in verbo apostasia, necnon Isidor. Moscon. in suo tract. de maiestat. militan. Ecclesiæ lib. 1. de regularib. cap. 2. vers. apostasia; in qua re illud potissimum adnota-
5 re duxi, & contemplari, qui dici, & iudicari apostatæ debeant: & eos omnes in primis ita dici admitto, qui dimisso habitu regulari, vitam assumpserunt sæcularem, ipsosque propterea excommunicationis mucrone ligari sanxit Pontifex, in cap. vt periculosa, ne clerici, vel monaci in sexto; si tamen tres illæ adhæreant conditiones, quas Caietan. memorat in sua Summa verbo excõmunicatio §. 61. & Gregor. de Valent. super Diuum Thomam disput. 1. q. 12. punctu 1. vers. vbi tamen tom. 2. earumque prior est, vt verè quis censeatur dimittere habitum propriæ Religionis, vel in perpetuum, vel ad tempus, ita scilicet, vt versetur in alio habitu, ex quo non cognoscatur esse Religiosus talis ordinis. Posterior est, vt temerè dimittat, scilicet absque causa rationabili; postrema vero est, vt talis sit dimissio, quæ attentis circumstantijs sit apta ad periculose vagandum: hoc enim voluit supremus Antistes impedire, per excommunicationem in adducto cap. vt periculosa, inflictam; à veritate tamen procul non est
6 extensio illa, quod si habitum gestarent occultum, adhuc reputarentur apostatæ, vt idem Gregor. in vers. seq. adnectit, & concludit Franc. de Platea in tract. de excommun. rubr. declaratio excommunicationum §. 9. nu. 1. Azor. quoque probat in cap. 17. inferius adducendo in vers. decimo quæritur, atque decisum fuisse Venetijs meminit Triuisan. decis. 19. lib. 2. Quin & illos etiam dici Apostatas, qui habitu palam retento Monasterium dimiserunt absq; Prælati venia, & alterius obedientiæ se minimè subiecerunt, attestor per doctrinam Innocent. in cap. fin. nu 1. de renunciat. & cap. intelleximus in fine, de ætat. & qualit. Abb. in cap. fin. in fine, de apostat. Diui Antonini in Summa 3. par. tit. 16. cap. 5. in principio, Armill. verbo apostata nu. 11. Isidor. indicato loco vers. exiens extra Monasterium, namque vt apostasiam euitet, qui animo non redeundi, é proprio egreditur Monasterio, habitum, & tonsuram retinens, in aliam intrare eum oporteat Religionem, etiam si laxiorem, etiamque si nulla petita à suo Prælato licentia, ijdem scripserunt, & Rodoric. in quæstionib. regular. q. 30. artic. 1. tomo 1. Quamuis autem, & illum, qui animum habet redeundi ad Monasterium, vel aliud ingredeundi haud reputandum apostatam (dato quod aliquo tempore profugus sit, & extra claustra ita moretur,) sed fugitiuum tantum censent Rodoric. & Gregor. de Valent. eo quod ad essentiam apostasiæ, requiri animum non reuertendi ad propriam Religionem, sed excutiendi obedientiæ iugum, illimet asserunt, & Syluest. in verbo apostasia, sub num. 9. necnon Azor. & Lessius in locis mox citandis, attamen verè, ac propriè eum esse apostatam, qui extra Monasterium viuit, adhuc retento habitu, scribit tandem, & nulla addita altera conditione, idem Syluest. in fine adducti nu. 9. per Innocent. indicatis in locis, eandemque sententiam probat Caietan. in Summa, verbo apostata, Azor. lib. 12. instit. moral. cap. 17. vers. sexto quæritur, & Lessius de iustit. & iure lib. 2. cap. 41. dubit. 15. vers. qui verò pegir, sub nu. 109. quod etiam constitut. 10. Pauli III. insinuat, dùm postquam de regularib. extra claustra eorum habitu regulari, siue retento, siue abiecto degentibus verba fecerat in præfatione, adiungere volens decretum, his vtitur verbis: Nos enim pro frenanda personarum huiusmodi apostatarum pertinacia, &c. Apostatas itaque censet eos tùm retinentes, tùm abijcientes habitum, vt propterea affirmare liceat, eos non immeritò easdem mereri pati pęnas, quas & cæteri apostatæ á Religione sustinent, ex frequentiori Scribentium sententia, excepta excommunicatione; respectu cuius dissentiunt complures, præsertim citatus Lessius, qui nec tùnc irretiri excõmunicatione arbitratur, cum animo exijt apostatandi, & si non dimiserit habitum, attamen si vera est ratio ipsiusmet Lessij, vt apostatam faciat desertio instituti Religionis, non autem habitus depositio, quam & præfatus Azor. antea quoque scripserat, vtique tanquam apostata eisdem venit puniendus pœnis, quibus & reliqui, & consecutiuè etiam excommunicatione, & latæ sententiæ, vt concludit Consectius in summar. priuil. tit. 13. cap. 17. citatusque Azor. maximè per text. in cap. fin. de apostat. ex quo quidem text. id colligi posse, non videtur, nam & alij sunt, qui excommunicatione ligati minimè reperiuntur, & tamen in ordinibus malè susceptis ministrare nequeunt, vt propterea ob illam prohibitionem suspensi dicantur ab executione ordinum, & si ministrent irregulares fiant, quod multis in capitibus huius diuersorij scripsi, affatimque declaraui, subscribendum itaque negatiuæ sententiæ videtur, non quia non sit apostata, sed quia, nec alios apostatas ligari prædicta censura reperimus, nisi in casu quo exuerint habitu in cap. 2. ne clerici, vel monaci in sexto, quod præterea confirmari posset verbis Clem. VII. in constit. 43. sedis Apostolicæ, quibus excommunicationem infligit aduersus eos Fratres, & Moniales Ordinis Minorum S. Francisci de Obseruantia, qui retento habitu extra obedientiam Superiorum dicti Ordinis viuere malint, vt alium deferant prorsus á dicto Ordine distinctum habitum diuersorum similiter colorum, censuræ longitudinis, & latitudinis: nam

in

in eos, & ipſorum ſingulos, tanquam in Apoſtatas ab habitu ſi contrafecerint excommunicationis latæ ſententiæ pœnam emulgat: notanda itaque ſunt verba illa, tanquam in Apoſtatas ab habitu, nam oſtendunt excommunicationem prolatam eſſe in Apoſtatas dimittentes habitum, eamque extendunt in retinentes diſtinctum, ac diuerſorum colorum, diuerſæque cenſuræ longitudinis, aut latitudinis; & conſequenter ex eis deſumitur primum non extendi ad retinentem eundem habitum; ac præterea ita Sancitum inibi fuiſſe, quia cenſentur dimiſiſſe habitum, & ſic incurriſſe cenſuram conſtringentem eos, qui habitum reliquerunt: verumtamen ab ea diſcedendum eſſe, & affirmatiuæ aſſentiendum videtur ob alteram Iulij III. ſanctionem 60. Nō quidem, quod ita illa ſtatuat, ſed quod ita de iure eſſe inſinuat, cum in eius initio his vtitur verbis: Immò temeritate propria, vt Apoſtatæ partim in ſuo habitu, & partim illo dimiſſo commorantur, & Diuinorum officiorum celebrationi, & curæ animarum exercitio licet Apoſtatæ, & aliàs ad id inhabiles ſe immiſceant, excommunicationis, aliàſque cenſuras, & pœnas in tales promulgatas incurrendo; ſupponunt nimirum Apoſtatas eſſe viuentes ob temeritatem extra clauſtra, tùm retinentes, tùm dimittentes habitum, eoſque incurrere ob id excommunicationem ipſo iure; quod euidentius probat cum deinde præſcribendo modum coerctionis, mandat poſt monitionem non comparentes, aut non parentes, cenſuras, & pœnas huiuſmodi incidiſſe, & incurriſſe, etiam ſummariè, ſimpliciter, & de plano, & ſine ſtrepitu, & figura iudicij procedendo declarari, aggrauari, & reaggrauari. Cuius decretum nulla vnquam poſteriori lege abrogatum fuiſſe admoneo, quamuis & poſterior Pauli IV. conſtitut. 29. abolita fuerit per alteram Pij IV. conſtitut. 8. Quandoquidem licet illa Pauli ſubſequatur hanc Iulij III. diſpoſitionem, ac propterea dùm Pius IV. deleuit illam Pauli, dicatur itidem, & hanc Iulij ſubmouiſſe legem; tamen re vera non ſubmouit, tùm quia adducta Iulij III. cōſtitut. generatim loquitur, omnes comprehendens Regulas; illa verò Pauli IV. ſpeciatim verba facit de profeſſis Fratrum Minorum; tùm etiam, quod Paulus IV. non legibus prædeceſſorum innititur, non ab illis inflictas pœnas approbat, non eoſdem, quos illi recenſet modos apoſtaſiæ: immò vt ille ait, licet Romani Pontifices prædeceſſores per eorum Conſtitutiones complura contra Apoſtaſiam huiuſmodi ediderint ſtatuta, & ordinationes, nondum tamen eſt plenum contra eam adinuentum remedium, ergo ideò illam edixit legem, vt alia inueſtigaretur, & pleniora ediceret remedia, cum poſteà ſuperuenit Pius IV. & eam abrogauit, neque aliarum Conſtitutionem meminit, tantum ab illo adinuenta remedia, atque in dicta Conſtitutione ſancita circa Apoſtatam, & Apoſtaſiam aboleuit, non quæ in alijs anteceſſorum Pontificum, vt propterea concludamus relatam Iulij ſanctionem, his quoque temporibus vigere, & quando (quod prorſus negatur) ceſſaret, ob id non proſterneretur argumentum, quod ex illa deſumpſi; quia non ex illius depromi decreto, verùm ex ratione, & ſuppoſitis quibus vtitur, quæ etiam antea militabant, & ſubſiſtebant; vt quatenus ceſſaret lex, non ideò deficerent per prius militantia, & quibus innixa manauit ipſa: hæc profectò pro vtraque parte vrgent, verùm quia Sacræ Rotæ auditorium tenuit, neque illum, (qui dimiſſo habitu Religionis recedit abſque animo excutiendi obedientiæ iugum) dici verè Apoſtatam, & propterea non incurrere Apoſtatarum pœnas, niſi excommunicationem contra illos inflictam in adducto cap. 2. ne clerici, vel monaci in ſexto, vt eſt videre in deciſ. vnica Achill. de Graſſis ſub rubr. de Apoſtat. (cui ſententiæ nedum relati in ea, ſed Gregorius etiam de Valentia inhæret, & alij ſupra citati non contradicunt, cum prædictum ſpecificum caſum non perungant:) ideò mihi perſuadeo, ſemper vltra alia memorata attendendum eſſe animum, vt quis reputetur verè Apoſtata, ac propterea, niſi illum habuerit non redeundi, vel ſaltem deſierit habere redeundi, vt illa deciſ. fatur nu. 6. non ita iudicetur, quamuis excommunicatione citati cap. 2. ligetur; reſpectu verò aliarum pœnarum oporteat conſtare de animo non deferendi, vel ſaltem coniecturis probari, ſcilicet ex longa illius dimiſſione, iuxta verba illiuſmet deciſ. nu. 15. quin & in foro exteriori tàm reſpectu cenſuræ, quàm aliarum pœnarum concluderem, quod ſi vel expreſſa, vel ex aliqua coniectura deduceretur hic animus, nempè ex diuturna mora extra Religionem, ſit iudicandus, & declarandus excommunicatus, atque alijs innodatus pœnis, etiam qui habitu retento ſteterit: alioqui tanquam fugitiuus caſtigetur, quia ſi fugitiuus exiſtimetur à Doctoribus cum eo indutus vagatur intentione reuertēdi, præſertim Leſſio nu. 109. adducti cap. 41. cum intentio iſthæc coniecturis quoque probetur, ex notatis in Superioribus, certè ſi non longo tempore in eo ſtatu vixerit, deerit quidem probatio, aut coniectura eiuſmodi voluntatis, & conſequutio eſſabit Apoſtaſiæ, illiuſque non ideò patietur pœnas, ſed fugitiuorum.

7 Sed proprium deferens Monaſterium, habitumque, vt alterum diſſimilis ordinis ingrediatur, non vtique pœna aliqua, ſeu cenſura venit plectendus, ſiquidem vnicuique Regulari, ex vna in aliam conuolare Religionem permiſſum videtur in cap. mādamus 19. q. 3. & cap. licet cap. ſignificatum cap. nō eſt vobis, iuncto cap. ſanè de regular. nec requiritur, vt Religio ad quam voluerit tranſire ſit perfectior, altior, fructuoſior, vel ſanctior, prout Theologi, maximè Diuus Thomas requiri opinabatur, eumque ſequuntur Palud. in 3. lib. ſentent. diſtinct. 38. q. 3. artic. 1. Syluest. verbo Religio 4. q. 3. & 6. cum ſeq. necnon Tabiena eodem verbo q. 23. cum ſatis ſit ex ſententia Canoniſtarum, vt in ea ſit arctior, ſtrictior, durior, ac ſeuerior modus viuendi; ita ſiquidem in hac ſpecie concludit Io. Andr. in cap. ſanè nu. 8. verſ. ſed nos Canoniſtæ, de regularib. eiuſque dictum amplexantur cæteri Canoniſtæ, & complures Theologi, præſertim Angel. in Summa verbo Religioſus nu. 35. & Roſella Religio 4. nu. 1. atque Azor. illud comprobans in lib. 12. inſtit. moral. cap. 14. verſ. at verò; demumque Leſſius de iuſtit. & iure lib. 2. cap. 47. dubit. 13. verſ. dico arctiorem, ſub nu. 100. Quare clamitant omnes Pontificij, Cæſareique Iuriſperiti, licere Religioſo ad ſtrictiorem tranſire Religionem, dumtamen leuitate, tenuitate, animique inconſtantia in eam migrare non.

non velit, ex glosa in cap. mandamus vers. monachus 19. q. 3. & licentiam à proprijs Superioribus petat, licet non obtineat, ex cap. licet de regular. Ex quo quidem canone id claré colligitur, & notant omnes, cum glosa in vers. licentiam, & glosa in cap. cum singula §. prohibemus vers. canonice, de præbend. in sexto, & inibi Franch. post nu. 3. Anton. de Butr. in cap. fin. post num. 13. de renunciat. Soccin. cons. 222. præsens in principio vol. 2. & Roman. singul. mihi 458. Domini mei, qui addit ex tare casum in l. qui sub prætextu, iuncta glosa C. de sacrosanct. eccles. comprobatque Lapus allegat. 130. pro dubij nu. 2. in fine, vbi tamen Mandos. in suis annotation. arguit contra præfatam resolutionem, aitque longe peius esse petere, & non impetrare, quam non petere. Verùm eius oppositiones facilé diluuntur, si aduertamus, licentiam à subditis petendam ob rationem à Scribentibus traditam, & relatam á Panormitan. cons. 95. in præsenti, post nu. 2. vol. 1. ne obedientiæ bonum contemnere videantur, sed humilitatem, puritatemque experiantur, idque petendo adimplent, & Superiores cum licentiam ipsam denegare minime debeant, rem agunt sibi vetitam à iure, teste Io. Andr. in cap. licet nu. 5. de regularib. Ideò debet censeri concessa statim quod petita apparet: quin ab ipsomet iure in dicto cap. licet, vt optimè notat citatus Lessius indicato cap. 41. num. 101. tùm maximè Mandosij principale assumptum prosternitur, ex text. in cap. illud in princ. de cleric. excomm. ministr. insinuante in hac facti specie peius esse non petere, quam petere, & non obtinere, dùm ait Kildesemensem Episcopum licentia non solum, non obtempta, sed neque postulata Ecclesia Kildesemensi relicta Herbipolensem Ecclesiam occupasse.

8 Cæterum Religiosos si eiusmodi non petita licentia constet ad aliam migrasse Religionem, quamuis strictiorem á Superioribus prioris Religionis ad eam quam antea professi erant Religionem posse reuocari scripserunt in cap. licet de regular. Hostiens. & Io. Andr. post nu. 21. ibique Abb. itemq; glos. fin. in cap. intellleximus, de ætat. & qualit. & cap. mandamus vers. monachos 19. q. 3. Rosella verbo religio 4. num. 4. Lapus adducta allegat. 130. Gaspar Calderin. cons. 25. quidam professus, de regularib. quam sequitur, & communem esse opinionem attestatur Abb. cons. 95. in præsenti, post nu. 2. vol. 1. Nauar. cons. mihi 52. Monachus Cassinensis nu. 2. de regularib. Roman. cons. 341. circa primum nu. 4. Staphil. super signat. colum. antepenult. vers. Regulari professo, & Mandos. qui præterea asseuerat veriorem in additione decima ad citatam Lapi allegationem, atque Azor. eam quoque veriorem fatetur, indicato cap. 14. vers. sexto quæritur, cui libentius subscribo, quam alijs affirmantibus, nec posse, nec debere reuocari, inter quos præminent Goffred. Ioan. Calder. & Patrus Anchar. in d. cap. licet, iuncta glosa vers. licentiam, atque Syluest. verbo Religio 4. vers. aduerto quarto, & Barbat. cons. 9. viso facto, nu. 19. vol. 2.

9 Quod si ad parem voluerit transire religionem, ne dum licentiam petere, at impetrare eum oportet, vt optimè probat Lapus in pluries citata allegat. 130. nu. 2. in fine, nec tantum á proximo Superiore sufficiet illam habere, scilicet à Priore, seu Abbate proprij Monasterij, sed à Priore generali, vel (vt alibi vocatur) á Ministro, siue Abbate generali, aut etiam toto Conuentu impetrare opus erit, vt concludit Roman. singul. mihi 458. Domini mei. Ad laxiorem veró Religionem omninó prohibetur transire, eique propterea non suffragetur, quæcumque facultas, disponitur in Concilio Tridentino cap. 19. sess. 25. de regularib. nisi Pontifex Maximus eam sibi in specie largiatur, prout affirmant Ioan. Monach. in cap. cum singula nu. 6. de præbend. in sexto, Imol. in cap. final. nu. 5. de renunciat. Bonifac. de Vitalin. in clem. 1. num. 18. de regularib. & Roman. indicato singul. 458. vel nisi iusta suppetat causa, nam tunc illa probata à Superiore generali, poterit etiam concedi his quoque temporibus, quibus viget dispositio Oecumenici Concilij Tridentini ex sententia Nauar. cons. mihi 56. an generalis nu. 2. & cons. 57. vtrum licentia nu. 2. de regularib. quem sequitur relatus Lessius, sub num. 103. quod autem disponitur in constitut. Pij V. quæ est 29. & exorditur; postquam Diuina bonitas, vt translationes omnes per ipsummet Pontificem, suosque Prædecessores factæ, & in posterum faciendæ, nisi ad arctiorem, vel parem ordinem, etiam si in ordine ad quem translati fuerint professionem in eo emitti solitam, emiserint, redire teneantur; procedit in Apostatis, si illius Constitutionis verba attente intueantur, atque ideó si Apostata impetret licentiam á Papa, non valeat nisi ad arctiorem, vel parem concedat facultatem.

10 Sed bona huius transeuntis ad aliam Religionem sint ne prioris Monasterij, vel ad illud spectent, quod postea ingressus est, discutitur à Doctoribus, hanc siquidem quæstionem pertractat Couar. in cap. 1. de testament. nu. 20. Lapus allegat. 61. nu. Molina de iustit. & iure tract. 2. disput. 130. á vers. quando Religiosus in pœnitentiam recluditur, Gaspar de Calder. cons. 23. quidam de regular. Syluest. in Summa verbo religio 4. in quæst. 16. Rosella itidem religio 4. num. 11. Angel. verbo Monasterium q. 6. Philippus Probus ad Ioan. Monach. in cap. cum singuli nu. 5. de præbend. in sexto, Carolus Tappia meritissimus Regens in authent. ingressi, verbo sua cap. 6. de sacrosanct. eccles. & demum Azorius in lib. 12. instit. moral. cap. 15. vers. tertio quæritur, & Menoch. in addition. ad secundum librum de arbitr, Iudic. casu 436. à nu. 32. & quod ad nostram præsentem rem peculiarius attinet, quó ad illum, qui studio arctioris vitæ cum legitima facultate ad aliam migrat Religionem, non minima inter præfatos, aliosque Doctores existit contradictio, namque plerique ipsorum crediderunt vniuersa bona, etiam quæ ad primum Monasterium transierunt, vna cum monacho ad aliud se conferente transferri: alij veró censuerunt omnia bona iam à primo Monasterio habita, penes illud remanere, & secundo Monasterio acquiri totum id, quod post emissam in eo professionem monacho obueniret: Reliqui autem proprietatem bonorum acquisitorum à priori Monasterio, ad illud iddem pertinere, vsumfructum veró ad secúdum, quó ad vixerit monachus, & licet prima quotidiano vsu, & consuetudine obtépta fuerit, & receptior sit opinio. Secunda nihilominus videtur magis congruere iuris sanctioni, non obstante argumentatione Abb. ad

primam

primam comprobádam reſolutionem in cap.quod á te nu.8.de cleric.coniug. ſcilicet quod text.in cap. ſtatutum 18.q.1. diſponens ſpem ſuccedendi parẽtibus competentem monacho, dùm primum incolat Monaſterium, tranſire cum monacho ad ſecundum, apertè demonſtrat, rem antea quæſitam primo Monaſterio, vna cum monacho transferri ad aliud; huic ſiquidem argumento non ſolum contradicit intellectus, ſi verus eſt Syluestri in verbo Apoſtaſia propè n.13.vt ille text.ſubſiſtat in acquiſitis ex induſtria monachi, quæ ſint Prioris Monaſterij, in quo degebat, cum acquiſiuit, non autem in patrimonialibus; verum inſuper reſpondet Corneus conſ.83.placèt mihi nu.2. & inquit præfatum textum non aperire, vtrum ne hæreditas paterna fuerit delata poſtquam monachus aſſumptus fuit ad Epiſcopatum, vel aliud ingreſſus eſt Monaſterium; ideoque non aduerſari; iſtud idem inſinuat, quod alij expreſſius explicant, dum aſſerunt prædictum canonem, ideò ita diſponere, quia monachi genitor non eo tempore mortem obijt, quo ipſe monachus primum incolebat Monaſterium, ſed poſtquam ad ſecundum conuolauit cenobium; ita quod mirari non licet, ſi ipſo tranſlato in aliud, ſpes illa ante veram, & realem acquiſitionem, primo Monaſterio ita quæſitam, ab eo iuſtè, & facilè abdicetur, ac perſonam monachi ex eo egreſſam ſequatur; illique competat, in quo degit cum realis ſucceſſio proueniens ex parentis interitu vendicat ſibi locum: cuius contrarium propterea certè ſubſiſteret, ſi patre mortuo in aliud ſe transferret Monaſterium, quia primo eſſet valide acquiſita genitoris hæreditas, à quo minime tunc poſſet rationabiliter auferri, prout explicant, & defendunt Aluarodo de coniecturata mente lib.2. cap.3. num.7. & Didacus Spino in ſuo ſpeculo teſtam. gloſ.12. princip.poſt nu.24. Quod etiam dicendum eſt, ſi è Religione educeretur à Summo Pontifice illum promouente ad Epiſcopatum, aut alia iuſta, & legitima cauſa, quia bona ad Monaſterium acquiſita, non reuertuntur ad ipſum Epiſcopum, teſte Ioanne Andrea, Abbate, & alijs in cap.1.de teſtamẽt.vbi Couar.eos ſequitur ſub nu.19.& Menoch.in citata addition. nu.45. Horum itaque ſententiam lubentius inſequerer de rigore iuris, niſi prior maioribus auctoritatibus, & deciſionibus fulciretur, aiunt enim cum religioſo in aliam lieitè tranſlato Religionem, in eam tranſire omnia bona in primam inuecta, ita gloſ.in cap.quod á te, de cleric. coniugat. inibique ſcribunt Hoſtienſ. nu.4. Ioan.Andr. nu.7. Butr. ſub nu.9. Boich ſub nu.2. Anchar.num.9. & communem eſſe ſententiam, eamque ſequendam in iudicando, & conſulendo, ſcripſit Soccin. conſil. 222.verſ.quibus tamen, ſub nu. 3. vol.2. & Rota firmauit in vna Abulenſ.Cappellaniæ Mercurij 17. Maij 1600. & eſt deciſ.Seraphin.136r. Domini cẽſuerunt par. 2. Regulam namque illam, vt monachus quicquid acquirit, ſuo acquirat Monaſterio, intelligi addit ſi in eo perdurauerit, per Abb.in cap. cum olim el ſecondo, ſub nu.6.de priuileg. idque adeò, vt non tantum reſpectu Monaſterij alterius Religionis, verum etiam eiuſdem ordinis vendicare ſibi locum cenſuerit Cardin. Zabarell. conſil. 6. num. 6. attenta cuius ſententia, decidiſſe affirmat Triuiſan.deciſ.30. par.1. huic verò extenſioni cõtradicit adducta Seraphini deciſ.136r. eique aſſentior, & Regulam reſtringi opinor, in tranſlato ad Monaſterium diuerſi ordinis, ſecus ſi ad Monaſterium eiuſdem ordinis.

11 Tandem ſilentio haud inuoluam, quod in hac re exiſtimo ſummè notandum, vt quiuis tranſlatus de vna in aliam Religionem teneatur ſecundò in ea profiteri, quamuis in prima validam antea emiſerit profeſſionem, Nauar. conſ.60. an monachus, de regularib. Sorbus in compendio Mendicantium verbo nouitius, verſ. ſed aduertendum, & apertè probat conſtitut.Pij V. quæ eſt 29. exordiens, poſtquam Diuina bonitas, verſ.quodque omnes, atque ideò non amplius licebit demirari, dùm Molina in tract.2.de iuſtit. & iure diſput.140. verſ.quando religioſus, alloquitur his verbis, quando religioſus poſt emiſſam profeſſionem in vno Monaſterio, emittit profeſſionem in alio, comparante ſimiliter ius in bona ſuorum Religioſorum, &c. Neque alia ſimilia ab alijs multis Auctoribus tradita, cum ita debeant intelligi, eo quod ſentiunt illum oportere, iterum profiteri in alia ob rationem, quam illic Nauar.ſcribit, quod ſecundum Monaſterium apparet frequẽtius arctioris eſſe obſeruantiæ, ad quam profectò non extenditur profeſſio prioris Monaſterij, nulloque iure ad illam ſeruandum cogeretur, niſi profeſſionem rurſus emitteret, & quidem illud præcipuum oriretur abſurdum, niſi profiteretur ſecundo, quod non omnes eiuſdem Monaſterij eadem obligarentur diſciplina, & contradiceret diſpoſitioni cap.recolentes, de ſtatu monachorum, & cap. in noua 16. q.7. Huic autem reſolutioni minime aduerſatur conſ.5.Federic.de Senis contrarium aſſeuerans, tùm quod loquitur de religioſo tranſlato ad Abbatiam, vel aliam Præfecturam alterius Monaſterij: qui cum enixè curare debeat, vt ab illius cœnobij ſubditis omninò ſeruetur, vtique videtur ipſe quoque tacitè profiteri ſe illam cuſtoditurum, tùm quod poſſumus rectius ſentiendo fateri præfatam Federici ſententiam improbandam eſſe, ſicuti idem Nauar.cẽſuit; quin etiam, & illud ſatis nouum adiungam, eum oportere agere nouitium anno integro, in hoc ſecundo Monaſterio, vt ſubſequens in eo profeſſio ſubſiſtat, prout opinatur, & rectè quidem præfatus Nauar. in conſ. 61. quidam Abbas nu. 4. Quamuis enim ſit religioſus profeſſus, atq; ideò nouitius eſſe nequeat, aut nouus religioſus, cum iam ſit antiquus; poteſt nihilominus eſſe nouus huius, aut alterius Religionis, atque ita poteſt eſſe nouus illius, licet ſit antiquus alterius, quare comprehenditur ſub decreto Concilij Tridentini in cap.15. ſeſſ.25. de regularib. niſi Papa diſpenſaret ſuper obligatione perficiendi annum nouitiatus, quod facile obtineri ſi peteretur, exiſtimo cum eodem Nauarro, ac niſi tranſeat, vt ſit Prælatus, quod poſt Fredericum apud Nauarr. conſ.3. tenet adductus Leſſius eodem nu.101.

SVMMARIA.

Profeſſio validè emiſſa, quos operetur effectus, & primo plenariam indulgentiam, nu. 1.

Item diſſoluit quodcumque votum perſonale, vel reale, nu. 2.

Item

Item aufert irregularitatem, nu. 3.
Similiter nobilitatem, nu. 4.
Non autem iura suitatis sub eod. nu. 4.
Vitium omne purgat ingratitudinis, nu. 5.
A iurisdictione laicali remouet, nu. 6.
Matrimonium antea ratum dissoluit, nu. 7.
Vt Superior regularis absoluat ab excommunicatione, quam prius contraxerat professus, facultatem concedit, nu. 8.
Excommunicatus possit ne profiteri, & emissa ab eo professio, vtrum valeat discutitur, numer. 9.

Capitulum X.

Professio, si legitimè, & validè emissa fuerit, complures operatur effectus, quorum præcipuus est, vt sub peccati labe debeat opere cóplere, quod profitendo promisit circa tria vota Religionis; nempé circa Statuta, & Constitutiones Regulæ, quam professus est, iuxta ea, quæ plena manu scripsi in quatuor capitibus proxime præcedentibus, præter quem quidem effectum, alios multos, eosque notabiles gignit, quorum prior sit ille, quod
1 plenariam in ipso profitente, & debite contrito, atque confesso operatur indulgentiam, idque edocet Diuus Thom. 2.2.q.189.artic.3.ad 3.argum. Diuus Antoninus in Summa 3.par.tit.16.cap 3.§.3. Felyn. in cap. cum deputati nu.4. de iudicijs, Nauarr. in commentar. 2. de regularib. sub nu. 60. & Paul. de Castro in authent. ingressi C. de sacrosanct. eccles. Quamobrem si peccato mortifero commaculatus esset, qui profiteretur, nec tunc consequeretur remissionem prædictam, nec postmodum si superueniret pœnitentia, & contritio, vt concludit post rationes pro vtraque parte adductas, Caietan. in suis commentarijs ad citatum artic. 3. D. Thomæ, vers. ad hoc dicitur, quod cum professio.
2 Alius, est dissolutio cuiuscumque voti personalis, vel realis, eo quod in illud Religionis commutatur ipso iure, & absque Superioris auctoritate, per cap. scripturæ de voto, & affirmat Nauar. generatim in hac peculiari materia verba faciens, in manuali cap. 12. nu. 65. vers. item quod religiosus, & antea Caietan. ad Diuum Thomam citato artic. 3. vers. ad hoc dicitur quod secundum Auctoris doctrinam; & expressius probant Couar. in rubr. de pactis par. 1. cap. 3. nu. 4. vers. sexto, Graff. in suis decisionibus aureis lib. 2. cap. 30. nu. 3. & Emanuel Sà in lib. Aphorism. verbo voti irritatio nu. 6. idque adeò fatentur, vt etiam intra annum probationis, contingat liberatio à votis omnibus, vt prædicti Couar. & Graff. illic cæteris expressius inquiunt, & reliqui citati, ob quod ipse non immeritò dixi commutationem fieri ipso iure, nam illico post ingressum liberatur à votorum obseruantia, et verum, quod si propria culpa rediret ad sæculum, tunc teneretur implere votum in sæculo emissum, vt post D. Thomam concludit idem Couar. in loco citato, & Graff. in eodem cap. 30. num. 3.
3 Tertius professionis effectus, est irregularitatem abolere ex auth. de monach. in princ. & probaui latius in rubr. de person. prohib. prom. cap. de illegitimis, vers. alia species; non quidem omnem auferat irregularitatem, vt aliqui, & perperam existimauerunt, verum vt alij rectius sentientes dixerunt, eam amoueat, quæ non enascitur ex propria culpa, proprioué delicto, sicuti eo in loco efficaciter defendi, atque Suarez in tract. de censur. disput. 41. sect. 1. num. 3. tandemq; Sayrus in suo thesauro casuum conscientiæ lib. 7. cap. 13. nu. 8. aliam præterea in hac re constituens conclusionem, vt illam tantum submoueat, quam per huiusmodi professionem Religionis auferri sancitum reperitur expresso iure, & antea tradiderant Abb. in cap. 2. nu. 6. de Apostat. Angel. de Clauas in Summa verbo irregularitas 2. nu. 1. Syluest. eodem verbo, Maiol. in tract. de irregular. lib. 5. cap. 51. nu. 11. & Henrich. in sua Summ. theol. moral. lib. 14. cap. 17. §. 2.
4 Quartus effectus est, vt nobilitatem auferat, quam propterea monachus amittit ex glosa in cap. ea quæ, vers. Abbas, de statu monachor. & cap. 1. vers. ingenuus de purgat. canon. & alij multi, quos citat Tiraquell. in tract. de nobilit. cap. 26. vbi veritatem huius dicti inquirit, tu eum adeas, illud certo sciens, monachum non amittere iura suitatis, teste Bart. in authent. si qua mulier nu. 5. C. de sacrosanct. eccles. Roman. in singular. 37. vtrum nobilis, præfato Tiraquel. in eo tract. cap. 6. post nu. 50. & citato cap. 26. nu. 5. nec non Molina de primog. hispan. lib. 1. cap. 13. nu. 75. Quid verò sit suitas elaborant valde Scribentes aliqui in l. qui se patris C. vnde liberi, tametsi ex coniugato vocabulo hoc est sui, satis eius significatio liqueat, teste Misinger. in §. sui autem nu. 4. instit. de hæred. quali. & different. quinimmò Alciat. in l. 4. ff. de verbor. signific. refert Soccin. rogatum Polilianum, quis suus hæres diceretur, & obmutuisse; verùm quia prædicta dictio clarissime exponitur in adducto §. vt significet domesticos hæredes, vbi etiam Doctores adiungunt ex lingua græca significantius patere, & proprium eiusmodi dictio præseferat; ideoque suus hæres quasi proprius, & domi natus non aliunde accitus, quasique sui ipsius hæres, eo quod morte parentis nouum sibi non acquiritur dominium, (cum etiam illo viuente paternorum bonorum, quasi Dominus existimetur, fictumque propterea habeat dominium, siue improprium, vel potius in spe, ita commonente Alciato in lib. 2. parerg. cap. 15.) sed in illum cótinuatur, & ex fictitio fit verum, ac effectuale, quamobrem isthæc dictio suus ad dominium refertur à Viglio, & Misinger. indicato §. & hæc sui hæredis qualitas est illa, quam nostri, vulgó suitatem vocát, nouo quidem, & inusitato veteribus vocabulo, sed vsu paulatim recepto, & ad docendum apto, idoneoque, in quibus vocibus nimis superstitiose Grammaticorum canonibus obstrictos nos esse nullus probat: Iura itidem sanguinis Religiosus ipse neque amittit, vt Abb. probat in cap. quia nos num. 2. de testam. Lapus in allegatione 101. in Ciuitate Florentina nu. 7. præfatusq; Tiraquell. indicato cap. 26. num. 8. Molina citato cap. 13. num. 74. & Bald. in cap. cum in magistrum de electione, num. 3.

Præ-

5 Præterea maculam abstergit, omneque vitium purgat ingratitudinis ante ingressum contractæ, iuxta glossam in §. nullam verò, verf. ingratos, in authent. de sanctiss. Episcop. & glos. in l. final. §. non liceat, verf. quasi ingratum C. de Episcop. & cleric. indistinctèque firmat Abbas consil. 27. pro clara nu. 2. vol. 2. ita quod non liceat parentibus liberos, vel liberis parentes ab hæreditate repellere, monachos factos, quamuis dum laici fuerant in causam ingratitudinis inciderint, ad text. in cap. fin. 19. q. 3.

6 Item in causa est, vt forum, quod antea erat laicale mutetur in ecclesiasticum, cum iurisdictioni Iudicis Ecclesiastici ex tunc subijciatur, Nauarr. in commentar. 2. de regularib. sub nu. 60. etiam post delictum commissum, iuxta notata à me ipso in rubr. de priuileg. cleric. cap. 2. verf. ampliatur 11. quod si negotium sit ciuile, & iudicium tempore laicatus cœptum fuerit contra eundem, vel alium laicum, cuius ipse sit hæres, obseruanda meo iudicio sunt, quæ in eodem capite differui, versic. decimoquinto ampliatur, cum duobus versiculis sequentibus.

7 Alius quoque est professionis effectus, vt matrimonium ratum dissoluatur per professionem ipsam subsequentem cap. verum, cum cap. ex publico, de conuers. coniug. & Sacrum Concilium Tridentinum in cap. 24. sess. 6. de Sacrament. matrimon. ipseque scripsi cum declarationibus, ampliationibus, & restrictionibus in rubr. de Sacrament. in genere, verf. soluitur quoque, cum sequentibus.

8 Efficit etiam, vt si ingrediens Religionem, & professionem emittens reperiatur excommunicatione ligatus ab eiusmodi censuræ nexu liberari, & absolui possit per Priorem, siuè alium Superiorem eiusdem Religionis, quin etiam id efficiat solus ingressus, & consequenter susceptio habitus, quamuis nondum emissa professio, asseuerant, Innoc. in cap. monachi, de sentent. excommunic. & Rayn. Hostiens. & alij, quos sequitur Archidiacon. in cap. Religioso in fine, de sentent. excommunic. in sexto, idque tùm à sententia lata à iure, tùm ab homine, defendit Lapus allegat. 37. Magister num. 6. & cumulatius scripsi in hac rubr. cap. 2. verf. præterea Verum à prædictorum sententia discedit Vgolin. in tract. de censur. tabul. 1. cap. 4. nu. 10. & fortasse innititur veritate, consideratis præsertim rationibus in citato versiculo demùm relatis á me ipso, vel saltem fatendum est nos debere distinctione illa vti, de absolutione ab excommunicatione lata á iure, & homine, qua vtitur in hac specie Suarez in tract. de censur. disput. 7. sect. 2. nu. 28.

9 Sed possit propterea excommunicatus ingredi Religionem, & profiteri, valeatque ingressus, & professio, annuunt Io. Andr. in cap. dolo facit, de re iudic. in sexto, Ioan. Firman. in tract. de Episcop. libr. 2. q. 2. ante num. 5. Abb. in cap. cum illorum, sub nu. 4. & Felyn. sub nu. 2. de sentent. excommunic. Rocch. de Curte in tract. de iurepatron. verf. competente, sub nu. 10. & quidem assertum in secundo capite existimo omninò verum; scilicet subsistat ingressio, & professio, præterquam si vigore rescripti Apostolici principaliter ingrederetur, quia rescriptum redditur nullum propter excommunicationem, & consequenter etiam professio illius virtute emissa, iuxta sententiam Calderin. quam sequitur Geminian. in cap. 1. nu. 18. de rescript. in sexto, Felyn. indicato nu. 2. & Marian. Soccin. in cap. sacris nu. 174. de sentent. excommun. cuius restrictionis vehementer dubito his temporibus ob clausulam teque absoluentes, passim apponi solitam in rescriptis Apostolicis, ob quam beneficio rescripti omninò gaudet, quamuis sit censura ista ligatus, ex his, quæ scripsi cap. 15. huius rubr. à n. 22. Quo verò ad assertum in primo capite dissentio, propterea quod sine labe peccati non emittitur professio si excommunicationem sciat ipse idem, qui emittit professionē, vel eius superior admittēs, aut recipiens, iuxta notata per Vgolin. in eodem tract. de censur. tabul. 2. cap. 20. nu. 5.

SVMMARIA.

Annullatur plerumque professio, ac primum, quia ante expletum 16. annum emissa fuit, num. 1.

Allegantis ante ætatem emissam, onus est probare, tunc emissam, nu. 2.

Professo petenti declarari nullam ob dictum caput, sit ne dandus curator ad litem si sit minor, nu. 3.

Ætas quomodo probetur remissiuè tangitur, num. 4.

Nulla etiam declaratur si furore tunc erat correptus, nu. 5.

Ita si alio nomine appellatus morbus, quo mente erat alienatus, nu. 6.

Itidem si ebrius tunc erat, addita tamen declaratione, quæ refertur, nu. 7.

Quin & si propter metum professus fuerit, num. 8.

Omnis actus metu factus, non est ipso iure nullus, præter votum, & matrimonium, num. 9.

Metus quid sit, nu 10.

Qualis requiratur ad annullandum actum, & c. nu. 11.

Quis dicatur metus cadens in constantem virum, nu, 12.

Votum non omni metu cadente in constantem virum erit nullum; sed quod explicatur, num. 13.

Metus reuerentialis an inualidet votum, ac matrimonium propterea celebratum, num. 14.

Quid præterea si ob blanditias maxime Principum fuerit contractum matrimonium, aut emissum votum, & professio, multis additis consimilibus explicatur, nu. 15.

Causæ verò inualidantes professionem vigore Constitutionum Sixti V. nu 16.

Itē vigore Regularum cuiusq; Religionis, nu. 17.

Requisita per Concilium ad inualidandam professionem recensentur, cum ampliationibus, restrictionibus, & declarationibus, nu. 18.

Capi-

Capitulum XI.

Vamuis autem vnamquamlibet professionem in dubio præsumi validam, certum sit, probatque Rota in decis. 1361. Seraphini num. 7. tamen multis in casibus inualidam esse constat, probata tamen causa annullante ipsam professionem, ideo impetitur quandoque emissa professio ab ipsismet profitentibus, aut alijs prætendentibus illius inualiditatem, ac verificatis verificandis persæpe annuunt Iudices, illam decernendo carere omni prorsus firmitate; idque iuris suffulti dispositione, statuente in multis casibus frustra emitti, & emissam irritam esse.

1 Quorum primus sit ille, cum ante decimumsextum annum expletum facta dignoscitur à quocunque siue masculo, siue fœmina, ita nouissime disponente Concilio Tridentino in cap. 15. sess. 25. de regularib. & concinit 73. constitutio Sixti V. postmodum edita, & hoc attendendum, quamuis antea minorem habenti ætatem licuisset profiteri, nempè si 14. tetigisset masculus, & 12. fœmina, per cap. 1. iuncta glosa, & cap. nostram, cap. significatum, cap. cum virum, & cap. cum simus, de regularib. & cap. 1. adducto tit. in sexto, atque clement. eos, de regularib. est verùm, quod illa si fuerit emissa in suprema, & vltima die anni 16. valeat etiam his téporibus post dictum Concil. Tridentin. firmaui in rubr. 7. de ætat. ordinan. cap. 6. vers. professio autem num. 129. ad quam sententiam adductus sum doctrina Thomæ Sanchez ita concludentis, & multis rationibus eam probantis in tract. de sacram. matrim. lib. 1. disput. 24. nu. 22. & concinunt, quæ ipsemet in eodem capite scripsi de ætate ad sponsalia loquens, in vers. sed si aliquis.

2 Quod si de veritate huius ætatis dubitare contingat, quia factum præsumitur ætate habili, vt inquit Abb. in citato cap. cum virum nu. 4. & Surdus decis. 75. præter nu. 15. Ideò onus probandi contrarium incumberet actori ita dicenti, & alleganti ex Io. Andr. in cap. 1. nu. 1. Butr. nu. 13. & Abb. nu. 5. de regularib. & Surd. in loco citato, qui generica Bart. sententia mouentur, dùm in l. de ætate nu. 12. ff. de minorib. conclusionem firmat, vt allegantem ætatem, illaque innixum oporteat eam probare, & plenè, Felyn. in cap. in præsentia nu. 28. subiungens de communi, sub rubr. de probat. & amplissimus Cardinalis Tuscus in conclus. 344. liter. A, nu. 34. conclusionem præterea constituit, quod probatio incumbat asserenti, & est conclus. 768. liter. P, non tamen prohibitum est vtriusque partis probationes recipere in hac re, quin etiam recipi poterunt, iuxta sententiam Ioan. Andr. in citato cap. 1. nu. 1. de regularib. per textum in cap. super hoc, de renunciat.

3 Huic autem professo, & instanti pro nullitate professionis emissæ in minori ætate, sit ne dandus curator ad lites, annuunt Speculat. in tit. de stat. monachor. nu. 36. q. 30. Archidiacon. in cap. puella num. 2. causa 20. quæst. 2. & inibi Bellamer. sed contradicit Io. Andr. in sua addit. ad Speculat. in dicto loco, fretus decis. cap. si annum in princ. de iudic. in sexto, qui textus in eius prima parte loquitur, ni fallor, in eo, qui maior esse non dubitatur 14. annis, quia tunc in spiritualibus, & beneficialibus sine curatore iudicium exorditur, & prosequitur; casus autem noster vendicat sibi locum, cum dubitatur si sit maior, & negatur ab ipso prætendente se minorem, & propterea rectè existimauerunt Speculat. Archidiac. & Bellamer. dandum esse curatorem, vel dicamus opinionem Ioãnis Andreę subsistere, cum nullitatem professionis tanquam emissæ ante ætatem petit postquam maiorem attinxit ætatem.

4 Sed quomodo, quibusque modis probetur ætas non discutiam in hoc loco, propterea quod extra rem esset, ac longius, quam statui oporteret immorari, itaque remitto lectorem ad ea, quæ superinde, summis, vt aiunt labijs delibaui in rubr. 7. cap. 6. nu. 162. & rubr. 11. de person. prohib. promou. cap. 4. vers. sed quomodo num. 6. necnon Mascard. in 2. vol. de probationib. conclus. 667. vsque ad conclus. 677.

5 Alij eandem inuadunt professionem, tanquam emissam ab eo, qui erat furore correptus, quæ inualida sanè pronunciatur, prout & aliud quodpiam votum, iuxta cap. sicut tenor, de regularib. cap. Gõsaldus 17. q. 2. cum alijs multis concordantibus, & præ cæteris Diuus Thomas 2. 2. q. 88. artic. 4. & q. 189. artic. 5. nulla siquidem est ipsius voluntas, teste Iureconsulto in l. furiosi ff. de regul. iur. & Imperatore Iustiniano in §. præterea, institut. quib. non est permiss. facer. testam. Ideoque nihil eorum, quæ agit, intelligit iuxta §. furiosus, instit. de inutil. stipulat. vt propterea neque Diabolo obligetur si peccet, prout docet Alexan. Alensis in par. 1. Summæ q. 182. artic. 1. & 7. comprobatque vniuersa Schola Theologorum in 2. lib. sententiar. distinct. 22. Ex quibus, & alijs multis firmaui ipsum irregularitatem non contrahere si alium exanimet in rubr. 11. de person. prohib. promou. cap. 23. vers. furiosum insuper nu. 101. vbi, necnon cap. 17. num. 179. de furiosis, & alijs carentibus sensu, quamuis diuersis nominibus appellatis, complura necessaria, & scitu digna coaceruaui, quæ huic emissæ professioni, maxime conferunt: quare ne illic scripta repetã, hic contentus ero tantum adiungere, neque sponsalia, aut matrimonia validè posse ab illis contrahi, vt probat Sanchez, (quem solum in præsenti citare sufficiat, quia omnem hanc materiam multis præmissis quæstionibus explicat) in tractat. de sacram. matrim. part. 1. lib. 1. disput. 8. á nu. 15.

6 Quod hactenus in furiosis scripsi ad alios itidem mente alienatos, & varijs nominibus nuncupatos extendo, scilicet ad amentem, dementem, stultum, mente captum, insanum, freneticum, atque melanconicum; ipsi enim æquiparantur in iure, quó ad hoc, vt vnus æquè alter lumine, & sensu bono careat, quamuis vnus eorum plus altero, eo animi morbo laboret, vt concludit, & rectè quidem Boer. decis. 23. & quo ad primam quæstionem nu. 42. Menoch. cons. 82. iussistis nu. 191. volum. 1. & satis erit si professionem emiserint eo tem pore, quo morbo ipso laborabant, quia inualidum apparet, quicquid tunc agunt, ex deductis à me in citato vers. furiosum insuper.

7 Quinimmò ad ebrium iustè quoque amplio per ea, quæ in eodem cap. 23. scribo nu. 108. neque contingit

tingit de hac resolutione quoquomodo dubitare, cum ipsum libero consensu, & deliberatione debita certum sit carere, omnesq; affirment, quos sequitur Thom. Sãchez in tract. de matrim. lib. 1. disput. 8. nu. 19. itaq; promissio ebrij non teneat, dicit glos. 1. in cap. vnusquisque 22. q. 4. quam sequitur Dec. cons. 112. in præsenti, ante nu. 1. defendẽs propterea matrimonium ab eo celebratum, aut testamentum conditum, esse irritum; idq; commendat amplissimus Cardin. Tuschus in conclus. 1. lit. E, nu. 1. vol. 3. Non tamen displicet restrictio Decij, & Tuschi in dictis locis, & ambo num. 2. vt procedat quando talis ebrius non intelligit, quod agit, non autem, si tantum esset hebetis sensus, aut non haberet illum vigorem mentis, quem ætas postularet, & sequitur Mascard. in conclus. 579. verbo ebrius num. 8. vol. 2. adiungens propterea esse considerandum, & attendendum genus ebrietatis per Bald. in cap. 1. de testibus, & inibi Dec. nu. 6. vt propterea modica non sufficiat, quinimmo probandũ est ipsum verè fuisse ebrium tempore celebrati actus, alioquin si antea fuerat, & iam inceperat euanescere, quamuis tunc non esset perfecta digestio, nihilominus validè faciat, vt idem Mascard. præ cæteris adductis, ait in ead. conclus. num. 4. præterquam in celebratione missæ, quam si ebrius non præmissa digestione celebrat, licet validè celebret, quin etiam, & corpus Christi conficiat iuxta communem sententiam, quam tradit Abb. in cap. si constiterit nu. 4. de accusat. perperam tamen facit, ita quod beneficijs priuandus venit, iuxta text. in adducto cap. si constiterit, & inibi Abb. nu. 1. atque nouissime tuetur Ioan. Franc. Leo in suo thesauro fori Ecclesiastici par. 3. cap. 35. num. 60.

8 Sunt qui tertio eandem adoriuntur professionẽ, eo quod metu facta apparet, quo casu nullitate pollere certum est, per cap. 1. de his, quæ vi metus causa fiunt, cap. sicut 20. q. 1. cap. 3. de regularib. in sexto, spontè siquidem ingredi debet, cap. procliuis 20. q. 3. adeò quod excõmunicationis vinculo innodantur à Concil. Trid. qui mulierem Monasterium ingredi coegerit, quiq; consiliũ, auxilium, vel fauorem dederit in cap. 18. sess. 25. de regul ipseq; dilato inferius cap. 16. nu. 9. verùm sit ne ipso iure nulla, vel potius irritãda professio emissa ob metu cadentem

9 in constantẽ virum? pro responsione breuibus vtar verbis: concludens omnem actum, siuè contractum ita celebratum, regulariter subsistere quousque reuocatu fuerit à superiore, & rescindendũ esse actione, quod met. caus. probat Thom. Sanchez in tract. de sacram. matrim. lib. 4. disput. 8. nu. 4. Zabar. clem. 2. §. sanè sub nu. 2. de pœn. Signorol. cons. 75. nu. 21. & est communis opinio teste Soccin. Iun. cons. 77. licet in præsenti consultatione nu. 26. vol. 1. atque Paris. in tract. de resignat. lib. 13. q. 2. sub nu. 9. & glos. 1. & sollemni in cap. Abbas, de his, quæ vi metus causa fiunt, subiungẽte ipsam cõclusionem restringi in voto, & matrimonio, quod ipse latius probo cap. 5. nu. 6. & cap. 19. nu. 19. & in vtraque resolutione militare admoneo, nempè regula, & limitatione, quæ ab omnibus ferè recepta est, teste Nauar. qui eã omninò sequitur in cons. 4. quidam 17. annos natus nu. 6. de ijs, quæ vi metus causa fiunt, & in manual. prælud. 6. nu. 5. Syluest. verbo metus nu. 8. & verbo votum 1. nu. 12. Suarez tom. 2. disput. 2. q. 1. puncto 4. vers. penult. in fin. Nec quidem ratione caret; Philosophi siquidem in lib. 3. Ethicor. ac Gregor. Nisseni, D. Thomæ, & aliorum sententia edocemur, & in communem illam adducimur resolutionem à Gregor. de Valent. traditam in 2. tom. disput. 2. q. 1. punct. 4. & à me ipso commendatam, & comprobatam hac rubr. de person. prohib. promou. d. cap. 5. sub nu. 3. vt ea, quæ fiunt ex metu, simpliciter sint voluntaria, inuoluntaria verò secundum quid, ex qua aliam prodire subiungit idem Valentia in vers. porrò; inquiens, vniuersa, quæ ex metu fiunt mixta esse, hoc est, partim voluntaria, & partim inuoluntaria, magis tamen voluntaria, quibus ita constitutis conclusionibus, sequitur cuncta subsistere, quæ ex metu gesta sunt; Iure autem positiuo irritanda esse, atque interea adimplenda, exceptis voto, & matrimonio, vt antea scripsi, idque ex peculiaribus rationibus, matrimonia siquidem non tantum voluntaria esse requirit, exigitque Ecclesia; verùm insuper ad plenum voluntaria, teste Caietano ad D. Thomam 1. 2. q. 6. artic. 3. & Sayro in 2. tom. inscripto, Clauis Regia lib. 2. cap. 2. sub nu. 11. itidem in votis, quæ cum fiant Deo, ille militem spontaneum, & voluntarium eligit, iuxta cap. non est 11. q. 3. Quare professionem ita emissam ipso iure inualidam dicunt omnes, ita quod communem esse attestetur Vasquius in suis controuersijs illustribus cap. 35. nu. 17. Bursat. cons. 72. nu. 21. vol. 1. & Paris. in tract. de resignat. benefic. lib. 13. q. 2. nu. 7. sit autem irritum votum ex dispositione iuris naturalis, an positiui, explanat Sayrus eodem tom. 2. lib. 6. cap. 5. nu. 19.

10 Cæterum antequam vltro progrediar, non vanè prænotabo, quod metus dicitur, quasi tenens mentem, auctore Zabarel. in clem. causam §. verum sub nu. 1. de elect. quique á Cicerone in 4. Tusculan. definitur, vt sit opinio impendentis mali, sitque ægritudini finitimus; sicut enim metus est ægritudo præsentis, sic ille futuri mali, à qua definitione non longè differt altera Vulpiani in l. 1. ff. de eo, quod metus causa, vt ille sit de instanti, vel futuro periculo, mentis trepidatio, in qua definitione rectè dicitur mentis trepidatio, propterea quod metus ortum habet ex forti imaginatione futuri periculi propè iam imminentis, additur instantis, quandoquidem pericula multum remota, neque timentur, neque mentem perturbant, teste Diuo Augustino in sermon. 1. Dominicæ secundæ post octauam Paschatis; Eccinc exemplum patẽs, quod omnes certo certius noscimus nos morituros, mortem nihilominus tanquam longè distantem non timemus: præterea coniunctim in eadem definitione dicitur, de instanti, vel futuro, cum periculum nondum euenerit, quas omnes definitionis declarationes perdoctè more solito, tradit Thom. Sanchez in tract. de sacram. matrim. lib. 4. disput. 1. nu. 7.

11 His suppositis non omnem metum prædicta operari, sed in primis, qui iustus sit per cap. final. de appellationib. Non quidem, vt iustè inferatur, de eo enim iustè illato conqueri nemo potest, ad text. in l. si mulier in principio, & illic Bart. ff. quod metus causa, Alex. post Castrens. in l. cum aliquis nu. 4. C. de iure deliber. & Dec. in dicto cap. fin. nu. 1. ac Ioan. Andr. num. 1. Vani siquidem timoris non sit iusta excusatio, probatur Regula iuris relata in

I.vani timoris ff.de regul.iur. sed iustus dicitur, qui validus sit,& efficax, scilicet, qui cadat in constantem virum,iuxta glosam vnicam in summ.20. q.3. comprobatque textus in cap. cum dilectus, de ijs, quæ vi metus causa fiunt; necnon Calder. in cons. 1. citato titulo de ijs, quæ vi metus causa fiunt, & Tappia in authent. ingressi verbo ingressi cap. 12. num.8.& Sayr.in suo thesauro volum.1. lib.6. cap. 5.nu.15. vers.primo; quin etiam si verba Iurisconsulti sunt ad literam,attendenda in l.metum la 2.ff. quod met.caus.ille deberet esse talis, qui caderet in virum constantissimum,nisi cum Abbate dicamus in cap.cum dilectus nu.3.de his, quæ vi, vt quamuis Iurisconsultus censuerit in ea l.metum requiri, qui cadat in constantissimum, communi tamen sententia receptum esse sufficere cadentem in constantem, vel potius superlatiuum in ea l.positum accipiendum pro positiuo,& consequenter sensus sit in virum constantem, prout scribunt Dec.in cap.fin. nu.2.& cap.causam matrimonij nu. 4. de offic. deleg.Ias.in §.quadrupli nu.55.instit.de action.& post alios Paris. in tract. de resignat.benefic. lib.13. q.1. num.55. atque ita adstipuletur sanctioni Pontificiæ admittenti metum cadentem in constantem virum in cap. cum dilectus, cap.veniens, & cap.consultationi,quod met.caus.

12 Quoniam verò dignosci difficulter potest, quis propriè dici possit metus in constantem virum cadens, Iudicis arbitrium explicabit, per l. metus autem causa ff.ex quib.caus.maior.qua lege freti scribentes,ita inquiunt, maximè glos.in l.interpositas, vers.cruciatum C.de transactionibus, & illic Bald. Paris. consil. 53. quamuis canones num. 60. consil. 60.agitur in præsenti num.17.cons.139.stante facti narratione num. 10.& cons.170. detestabilis nu.19. vol.4.Corn.cons.41.videtur num.13. vol.2. & post alios Menoch.in tractat. de arbitr.Iudic. lib.2. casu 135.num.3. Surd.decis.194. amplissimis verbis nu. 30. ac de communi testantur Couarru. de sponsal. par.2. cap.3. §.4. num.8. Suarez in commun.opin. verbo metus, num.147.& alij relati à Parisio de resignat. benefic. lib.13. q.1. sub num. 59. qui Iudex metum extare,aut abesse multis pensatis,& attentè præcognitis dijudicabit, ac potissimùm animaduertet,si ille quinque concurrant conditiones, quas refert, & eleganti methodo explicat Thomas Sanchez in tractatu de sacrament.matrimon.lib.4. disputat. 1. à num. 10. cuius scripta poterit curiosus lector percurrere, illa siquidem censui hoc in loco subticere, ne vel omnia transcribam, vel breuitati studens aliquid prætercam, quod necessarium ab alijs iudicetur,labori namque haud parcerem in congerendo, si Doctores sparsim de hac re agerent. Vnum tamen silentio non inuoluam tanquam præcipuum in hac re axioma,quod cum non omnes vnius conditionis simus, dùm aliqui constantissimi sunt, quos nullum periculi, nullumque tormenti genus terret; aliqui verò mustella ipsa timidiores, vt leues etiam flatus, & austros vereantur, reliqui autem ob sexus diuersitatem fragiliores, vt fœminæ ipsæ sunt, nimirum si iam dicta verba in constantem virum,explicanda veniunt secundum qualitatem, & constantiam personæ metum passæ, atque ita nomine viri intelligatur animi robur pro cuiusque conditione, vt ait Sot. in tractatu de iustitia,& iure lib.7.q.2.artic.1. vers.secundum argumentum est,prope finem, & deducitur ex l.3.ff.ex quibus caus.maior.ibi, & hoc ex affectu eius intelligitur, nam ex affectu (subdit inibi Alberic.sequutus Riccardum de Malumbre) idest ex animo eius, cui metus infertur, nam maior metus exigitur in milite,& constanti, quam in pusillanimi, & vili, vt explicat Thomas Sanchez in eodem lib.4.disputat.3. num.4. qui antea num.2. rectè quoque dixerat, metum cadentem in virum constantem dici respectiuè, vt metus, qui respectu vnius est cadens in constantem virum, non dicatur talis respectu alterius, qui fortior est, & robustior, atque ita non sit differentia in modo, & timoris probabilitate, vt Palazius perperam opinabatur, sed in grauitate mali, quod est obiectum timoris; ac proptcrea sufficiat in eo,qui leuis est corde, & pusillanimis, minoris mali comminati timor, non tamen, vt etiam leuis si impulit personam, ita sit dicendum respectu eius qualitatis, per argumentum à militante ratione, quo fretus ita conclusit Dec. in l. in omnibus causis la prima, sub num. 3. de regulis iuris, sed grauis metus semper requiratur, & quod in se graue sit malum, quamuis respectu personæ,quandoque non sit ita, eo quod grauitas ista consideranda venit respectu personæ patientis metum, vt idem Thomas Sanchez optimè declarat in adducta distinctione prima, sub num.14. & procedit doctrina Nauar. in manuali cap. 22. num.51. vers. sextum, Soti in adducto vers. secundum argumentum,propè finem; considerantur enim circumstantiæ fortitudinis, vel debilitatis, non solum sexus, vt propterea minor metus in fœmina desideretur, quàm in masculo, ex Doctoribus omnibus,& illis præsertim,quos sequitur Menoch. citato casu 135. num. 5. Ludouic. Lopez in secunda parte sui instruct. sub rubrica de matrimon. cap. 40. Roman. singul. 226. tu scis, & glosa insignis probat in cap. de muliere, versic. inter vim, de sponsalibus, atque Paris.consil.26.pactum num. 64. volum.3. alterq; Paris.de resignat. benefic. libr. 13. quæst. 1. num. 61. necnon Sayrus in libr. 6. capit. 5. num.18. tomo 1. verum etiam consideratur circumstantia, & differentia ætatis, innatæ magnitudinis, vel paruitatis animi, aliorumque accidentium metum passi, vt Nauar. profitetur in loco mox citato, & reliqui adducti Auctores.

13 Quibus iure meritò subiungam non semper adductum axioma subsistere, vt votum proficiscens ex metu cadente in constantem virum censeatur irritum, quandoquidem non illud, quod ex metu intrinseco, vel extrinseco, sed diuinitus illato, & procedēte ex causis naturalibus, cuiusmodi est votū emissum ex metu grauis infirmitatis,quod valere, & in conscientia obligare inquiunt omnes, suffulti communi Theologorum,& Canonistarū sententia,relata,& commendata à Sayro indicato cap. 5. sub num. 15. Aut si tempore tempestatis maris, incendij, pestis, belli, aut alterius morbi, seu causæ similis iustum inferentis terrorem, vt præter Syluestrum, & Sayrum adductis in locis, explicant Nauarr. in manuali cap. 12. num. 52. Lopez in suo Instructorio casuum conscientiæ par.1.cap.45.versic.non impedit, illud autem,quod est emissum ob

metum

metum non ſolum prouenientem ex cauſa extrinſeca, ſed ab Auctore extrinſecè illum inſerente, ſcilicet homine, non dubium quin inualidum ſit, modo fuerit incuſſus metus ad extorquendum votum ex veriori doctrina, quam aduerſus Syluest. in locis relatis, conſtituunt cæteri mox adducti Auctores, & inſuper Sotus in lib.7.de iuſtitia, & iure quæſt.2. artic.1. verſic.quæſtionis ſolutio, prope finem, & in 4.ſententiar. diſtinct.29.q.1.artic.3. verſic.regula eſt, Gregorius de Valentia tom.3.diſputat. 6. quæſt. 6. punctu 4. verſic. ſecundo, Coſmus Philiarcus de offic. Sacerdot. par. 2. lib. 3. cap. 18. Tolet.lib.4.cap.17.ſub num.5.Rodriquez Luſitan. in Summa par.2. cap.93. concluſ.3. Ioſeph.Angles in 4. ſententiar. in quæſtione de voto artic.2. difficultate 18. concluſ. 1. Graff. lib. 2. cap.25. num.1. Summa Corona par.3.tractatu de voto num.4.Petrus de Aragona 2.2.q.88.artic.3.dub.2. concluſ.1. Palud.in 4.ſententiar.diſtinct.38.q.1. §.prima definitio, verſic.ſecunda concluſio, quibus concinunt, quæ Roſella ſcribit in verbo votum primo, ſub nu. 4. Ex his deſumitur reſtrictio, quod metus, quamuis ab homine illatus, non tamen ad hunc finem cogendi ad votum, non illud efficiat irritum, ac ſpeciatim aiunt præcitati omnes exemplificantes in eo, qui ad vincula ob delictum, aliamuè cauſam coniectus, ſiuè ad mortem damnatus voueret, ab altiſſimo impetraturus liberationem à tanto periculo.

14 Sed metus reuerentialis eundem vtrum ne operetur effectum inualidantem actum, ſi quæratur reſponſio, non videtur certa quandoquidem varia varij proferunt, maximé Doctores hactenus citati, & Caldas in commentar. ad l. ſi curatorem verbo læſis num.40.verſ.alia eſt cauſa minoris C.de in integr. reſtitut. Verùm quod ad matrimonium, vel profeſſionem attinet, dicunt aliqui, vt ſolo metu reuerentiali non irritetur matrimonium, vtique veró profeſſio, cuius ſententiæ fuit gloſ. in cap. præſens clericus verſ.patrem 20.q.3. Graff. in deciſionibus aureis lib.2.cap.56.à num.17. Tu autem, quo ad matrimonium ſequere doctrinam Sanchez adamuſſim, & copioſe Scribentis in dicto lib.4. diſput. 6. à nu. 4. & quò ad profeſſionem amplexare, quæ illemet ſubiungit eadem diſput.6.à nu.17.necnon Lelius Zecca in caſu 20. ipſeque attingo inferius cap.final.

15 Suaſionibus autem inductum nihil prætendere poſſe, ex eodem cap.præſens, verſ. quapropter deduci videtur, etiam ſi blanditijs Principum, & aliorum Superiorum allectus, teſte Sanchez diſputat.7. nu.1. ſubdente rationem, quod blanditiæ non minuunt, imò augent voluntarium ex ſententia Diui Thomæ 1.2.q.6. artic.6.

Contradicunt verò complura, illud præmaxime, de legato facto ob importunas preces, ac blanditias mariti, quod minime ſubſiſtere, ſed omni carere firmitate, ſicuti & alterum ob minas, metumuè, ſcribit Afflict.deciſ.69.ſub nu.4. vt propterea extortum dicatur, quod importunitate, aut multis præcibus impetratum eſt, dixerit gloſ. ſingul. in cap.1.verſ.extorſit de relig.domib.commendatque Iaſ.in l.eius, qui in Prouincia nu.4. ff.ſi cert.petat. & Carocc. ſingul. 505. exordiente extorqueri, nimirum Bald.in l.1.nu.1.C.ne filius pro patre, admonet eſſe menti tenendam gloſ. in ead. l. verſ. extortam dicentem ad ſoluendum ſeductum habere conditionem indebiti; text.etiam in l.3. §.ſi quis volĕtem ff.de liber.hom.exhib.& l.1. §.perſuadere ff.de ſeruo corrupto, probant doloſam perſuaſionem habere maiorem efficaciam, ipſa violenta coactione, ſuppetitque Maſcard.concl.1409.violentia nu.31.vt propterea non ſecus ac exeuntem ab Eccleſia ob incuſſum metum reſtituendum illi eſſe probaui in meo reſponſo pro imm.eccl. cap. 7. nu.14.ita & illum, qui blandis verbis adductus exierit probaui cap.11.nu.1.aſſentiturque Remig. de Gonni in tractat.de immun.eccleſ.fallent.26.verſ.credo quo ad caſum, necnon Bouadigl.in Politic.lib.2.cap.14.nu. 79.Maſtrill.deciſ.169.nu.13. par.2. & Vigliad.in ſua Politic.cap.3.§.3.ſub nu.221.ſed metu emiſſam profeſſionem inualidam diximus in ſuperioribus num.8.itidem & præcibus, blanditijſque interpoſitam, dicendum videtur: cum verò blanditiæ tacitas continent minas, idem Sanchez conſentit operari metum cadentem in conſtantem virum diſputat.7.ſub nu.1. quoties ſcilicet Princeps ſolet in ſuis blanditijs reſiſtentes ſæuire per Roman. in l. interpoſitas nu.3. & 4. C.de tranſact. Nauar.cap.17.ſub nu.16.Alex.conſ.16.ponderatis, ſub num.9. vol.3. Maſcard.concl.193.blanditias, ſub nu.8. At ſecluſa omni ratione timendi, quid dicendum ſit, cum præces ſunt importunæ, attende quod idem Sáchez aſſeuerat in relata diſput.7.à num.4.& diſput.10.& 11.atque Salon in tract.de iuſtit.& iur.q.62.artic.2. concl.2. Eiuſmodi autem reuerentialis metus ſufficiat ne præſumptus, an præter ſolam reuerentiam, oporteat probare interceſſiſſe, extricat Gratian.diſcept.forenſ.tom.1.cap.108.liberatio, à nu.51.

16 Alias item cauſas, quarum aliqua valeat profeſſus irritam dicere profeſſionem conſtituit, Sixtus V. in conſtitution.exordiente, cum de omnibus, & conſtitution. exordiente, ad Romanum ſpectat Pontificem: verùm quia vſu longeuo, & continua experientia compertum eſt, ex nimia facilitate, cauſarumque multitudine, in quibus emiſſa profeſſio declaratur nulla ab ipſo Sixto, maxima incommoda, & ſcandala exorta eſſe; ideò fęlicis memoriæ Clem.VIII. illas quo ad eam partem, in qua propter formam in eiſdem Conſtitutionibus præſcriptam non ſeruatam, & alijs in caſibus, in quibus receptorum profeſſio irritatur ad terminos iuris communis, & ſacrorum canonum reduxit, perinde ac ſi præfatæ Conſtitutiones in hac parte editę non fuiſſent, idq; videre licet in eius conſtit. edita die 2. Aprilis 1602.exordiente in ſuprema Eccleſia.

17 Tandem complures aliæ, & itidem validæ cauſæ eſſe poſſunt virtute Conſtitutionum Religionis, in qua illa emittitur. quarum vigore forma præſcribatur emittendi illam, cum clauſula, vel expreſſa, vel implicitè irritante, quod deduci apertè poterit ex verbis Gratian. tom. 3. earumdem diſceptationum forenſium cap.440.á nu.10. vbi verba faciens in propoſito ſibi caſu, complures modos ex illius Regulæ ſtatutis deducit, ex quibus nullitatē pollere emiſſam ab illo monacho profeſſionem concludit.

18 Verùm quando, & quibus concurrentibus liceat nulliter profeſſo, illius annullationem petere, vtile continuis ſuperinde oriri ſolitis controuerſijs proculdubio erit, & prætermiſſis, quæ attento iure

communi affirmare possem, tantum quæ nouissimum ius Concilij sanxit recensebo: Illud enim in cap. 19. sess. 25. de regular. tria coniunctim requiri mandat. Primum quippe, vt intra quinquennium petat á die emissæ professionis numerandum. Secundum verò, vt causas deducat coram Superiore suo, & Ordinario. Tertium denique, vt non dimiserit antea habitum; quorum si aliud desit, non esse audiendum ex eodem Concilio, deduxit Lessius de iustit. & iure lib. 2. cap. 41. disput. 7. nu. 64. sequitur Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 413. sub num. 1. quin & illa in expressam, aut tacitam volente inualidare professionem, subsistere addit, probatq; nu. 2.

At primum requisitum coarctádum esse aduerto quotiescunque in quinquennio valuit causas allegare, illiusq; nullitatem petere, non autem si nequiuisset, & perdurassent impedimenta ex resolut. Azor. lib. 12. institut. moral. cap. 4. vers. decimo, & eiusdem Gratian. cap. 440. nu. 25. eiusdem tomi, cumulatius per eundem comprobata indic. cap. 413. nu. 9. & Lessius vers. notandum secundo, sub dicto num. 64. aitq; verbum illud reclamauerit, intelligi cum potuit, nec curauit reclamare, quin intelligit, vbi integro quinquennio durauit impedimentum, per glos. in simili loquentem in cap. 2. de regular. In casibus veró nullitatis ob non seruatam formam præscriptam in memorata Sixti V. lege, in quibus illius vigore licebat, etiam quinquennio elapso petere, & magnifaciebat Roderic. in quæstion. regul. tom. 3. q. 17. art. 16. & 17. in fin. his nostris temporibus, haud conceditur ob alteram prędictam Clem. VIII. illius reuocatoriam.

Item restringitur ad eum tantum, qui sciuit inualiditatem professionis, & quinquenio tacuit, nam qui ignorauit, nunquam dicitur ratificasse, tuncq; post eos annos posse reclamare certum esse, dicit idem Lessius nu. 63. & 66. necnon Azor. eodem capit. 4. vers. septimo, concinunt quæ scribit Menoch. cons. 439. á nu. 56. & cons. 822. à nu. 75.

Tertium quoque requisitum non habere locum adiügo, vbi non temerario impulsu dimisit, verum iusta causa adductus, scilicet cum impeditus reclamare dimisit, vt aufugeret, superioresq; vel ordinarium adiret, quod eod. cap. 413. nu. 4. fatetur ipse Gratian. dixeratq; antea Nauar. comment. 4. de regul. vers. secundo quod etiam sub nu. 78. Azor. memorato cap. 4. in calce, & Sanchez de matrim. lib. 7. disput. 37. nu. 3. Item restringitur, vbi relaxauerit ne amplius reciperet, aut durante relaxatione vellet audiri, tuncq; intrent subsequentia Concilij verba: quod si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcumque causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur, & ratione quippe illa audientiæ à iure negatæ spoliante; antequam spoliatus, fuerit ad pristinam restitutus possessionem, iuxta cap. 1. & 2. de restit. spol. vbi veró reassumpsisset habitum, & reintegratum esset monasterium in possessione detinendi monachum habitu indutum non procedere Concilij sanctionem scripserunt, illumq; audiendum, tunc esse affirmarunt ijdem Nauar. Sanch. & Gratian. eisdem in locis, tametsi Sanchez scripserit num. 4. & Gratian. num. 6. cum duob. seqq. necnon Lessius de iustit. & iure lib. 2. cap. 41. dubit. 7. vers. notandum secundo nu. 63.

Eiusmodi autem impotentia, quia non semper à Regularibus probari potest, vel difficulter, tutius agunt petentes restitutionem in integrum, vt ijdem Less. & Gratian. scribunt, qui cum adijciant concedendam esse, idq; abundantius probet idem Lessius nu. 64. & 65. inde sequitur peti posse coram eisdem Iudicibus, (suo nempè Superiore, & Ordinario,) qui vigore Concilij sunt Iudices inualiditatis professionis.

Sed in foro interiori haud vendicare sibi locum iam dictam Concilij sanctionem, eamq; in eo foro non obligare cócors DD. probat sententia, qui propterea affirmant professum posse quouis tempore, (si tamen professionem non habuerit ratam) etiam nulla proposita reclamatione, causisq; coram Iudicibus minimè deductis recedere à religione, & aufugere, eumq; non teneri ad Monasterium regredi, atque omninò á vitio Apostasiæ alienum: & quod mirabilius videtur, teneri ipsum cum cómodè potest, vel inde discedere, vel professionem ratificare, eo quod commodis Religionis, & sustétatione frui prohibetur, qui non vult religiosus esse, nisi tamen absque scandalo se á iugo Religionis subducere nó possit, quia tunc ratam habere professionem, non tenetur quousque id facere quibit sine scádalo: imò & istud militabit adhuc in casu, quo professio inualida prætendatur, ob culpam eiusdem met professi, nempè si fictè emisisset illam: hæc omnia post Lessium ead. dubit. 7. nu. 64. & 65. commendat citatus Gratian. eod. cap. 413. á nu. 12. & ante omnes Sancius citata disput. 37. nu. 11. adiungens illi prætereà licere tuta conscientia, matrimonium eo casu celebrare, quod antea docuerat Nauar. cons. 89. nu. 6. & 7. de regular. Lessius eod. nu. 64. & Emanuel Sà lib. aphorism. in verbo Religio nu. 71.

SVMMARIA.

Superiores inferioribus antecellere conuenit, numer. 1.

Ordo praecedendi laudabile reputatur in iure, num. 2.

Antiquior in Religione dicitur, qui professionem antea emisit, nu. 3.

Religiosus non potest consentire, vt in loco sedeat inferiori, quàm sibi competente attenta professione, nu. 4.

Consuetudo Religionis seruanda est, nu. 5.

Consuetudo assignās loca sedendi non debet pręposterare, nu. 6. & 9.

Superior generalis permittere nequit aliquid fieri contra statuta Religionis, nu. 7.

Qui non in suo sedet loco potest duplici remedio vti aduersus occupantem proprium locum, num. 8.

Praecedentia materia tangitur, nu. 10.

Episcopū Senatorem decretum praecedere, etiam antiquiores Magistratus, necnon Titularios probatur, nu. 11.

Pręcedentia cum controuertitur in processionibus, quis obtinere debeat? nu. 12.

Clau-

Clauſula reclamationibus appellationibus, &c. in conſtitut.84.Gregor.XIII.appoſita, cuius ſit virtutis, nu.13.
Controuerſia de præcedentia in proceſſionibus Iudex eſt Epiſcopus, nu.14.

Capitulum XII.

CVM verò nulla ex cauſa infringi iuſtè poteſt emiſſa profeſſio, ex tunc ſedendi, & præcedentiæ locus inter Religioſos ipſos actédendus eſt, ita tùm ſacris canonibus,tùm omnium Religionum Cõſtitutionibus ad confuſionem vitandam ſancientibus,vt videre licebit,ex his,quę ſubijciam, quæq; ipſe in currenti caſu ſcripſi tranſacto anno 1610. pro amico.

Et ſumma ratio,quæ in omnium natura inſita eſt, inferiora nimirum ſuperioribus obtemperare debere, & in terra maximè oportuiſſe ad maiorem concordiam,vt varietas,ac diſſimilitudo ineſſet, &
1 excellentia quædam; effecerunt, vt ſuperiores inferioribus antecellerent, ex omnium conſenſu in l.honor §.gerendorum ff.de muner.& honor. gloſ. in l.quiſquis C.de poſtul. & hanc profectò ob cauſam Leo Papa epiſt.82.non immeritò ſcripſit,id ad concordiam prouiſum eſſe,quod refertur in cap.licet el 1. diſtinct.45. Etenim ſchiſma fieret, niſi alter alteri præeſſet,dicit inibi gloſ.fin.cum graduum ordinumq; diſtinctio, Eccleſiæ vnitatem conſeruet,cap.ad hoc 89.diſtinct.

Hac quippe ex cauſa, tot canones, tot Concilia, tot denique Pontificiæ Conſtitutiones emanarunt ad hunc differentiæ ordinem ſtatuendum, præcipuè verò inter Religiones præcedentias diſtinxe-
2 runt, exiſtimantes in eis licitas eſſe, ordinemque præcedendi laudabilem, teſte Emanuele Roderico in ſuis quæſtion.Regular.q.37.artic.2.tom.3. Quinimmo,& inter illos,qui ſunt eiuſdem ordinis, antecellant dignitate maiores, & inter reliquos paris gradus, antiquiores, non quidem ætate, ſed receptione in loco,ac Monaſterio,ex text.in cap. ſtatuimus de maiorit. & obedient. carpit idem Roderic. eadem quæſt.artic.1.opitulaturque Dec.in l.cum
3 quid,ſub nu.7. ff.ſi cert.petat. Idque intelligitur de receptione per profeſſionem emiſſam, quod inſuper cunctarum Religionum declarauit vſus; quin & ſanxerunt,ſicuti,& in Religione in qua degit religioſus iſte,in cuius gratiam hæc ſcripſi,adeſt; idq; videre licet in cap. 4. part. 4. expreſsè ac latiſſimè ſtatuente,& declarante.

Hæc autem præcedentia, & in loquendo, incedendo, necnon in ſedendo (de qua re præcipue ſermo noſter inſtituitur) verſatur, cum in priori eum debere ſedere loco,& eminentiori,qui prioritate temporis callet, dicat text.in cap. cum olim, iuncta gloſ. in verſ. in ſeſſionibus de conſuet. itemque text.indicato cap.ſtatuimus,ibidemque gloſ.in verſ. primum locum, atque altera in §. aliam verſ. altiori,inſtit.de bonor.poſſeſſ. & Iaſ.in l.ſi non ſortem §.libertus poſt num.23.ff.de condit.indeb. Gerardus de Petra Sancta ſingul. 33. atque Ioan. Faber in eodem §.aliam,vbi ponit exemplum in vxoribus duorum nobilium; quarum altera tanquam nobilior velit primo ſedere.

Quare dum religioſus iſte petit ad eum admitti locum in ſedendo,qui ſibi ex prænarratis debetur, perſpecto tempore profeſſionis;eſt omninò audiendus, nec patiendum ſedere poſt aliquos, qui tunc erant nouitij, tametſi nunc etiam profeſſi; etenim illud alioqui eueniret abſurdum, quod recenſiores antiquis præferrentur. Ego verò non ignoro in alterius perſona,quam Chriſti Domini contingere, id,dicitè nequire, qui poſt me venit ante me factus eſt, Ioann.1. & tamen nouitij illi,qui poſt venerunt ad profeſſionem,tanquam prius emiſiſſent dicerentur ante profeſſi,ſi hunc antecederent.

4 Quod verò hic religioſus tunc acquieuerit, atque paſſus ſit dictum tenere locum, ac ſedere poſt omnes nouitios illius temporis, deindeque profeſſos; non reluctatur ex multis,& primo ex adductis in facti ſerie,quæ præterire exiſtimaui ſatius eſſe.

5 Secundo ex eo, quod conſuetudo ſedendi cum alibi viget, (vt in hac Religione iam viget,& quod magis vrget, ea proficiſcitur ex conſtitutione iam dicta, id expreſſis verbis ſanciente) ſeruanda quidem omninò eſt, prout hac ipſa fermè de re loquens dicit Bald.in l.obſeruare §. anteaquam nu.3. ff.de offic. Proconſ. ſequiturque additio ad Abb.in cap. cum olim verſ. tam in ſeſſionibus de conſuet. adeò vt citatus Bald.in adducto cap.cum olim,hęc
6 ſcripſerit notanda verba, ſub num. 1. Conſuetudo (adde,& multo magis ſi ſtatutum, & conſtitio qualis eſt in hoc, de quo agimus caſu) aſſignat loca ſedendi,non debet præpoſterari,hæc itaque doctrina eſt in proprijs terminis,& melior, atque clarior eſſe non poteſt,qua inſtruimur,neque illum potuiſſe aſſentiri, vt locus ſibi debitus peruertatur, neque à ſuperioribus aliter permitti, ac deinceps reuocandum, quod perperam huc vſque factum eſt.

Tertiò, quod ſi id facere potuiſſet religioſus iſte, ruerent ac de medio penitus tollerentur tot rationes adductæ, quibus ſacri canones demandarunt, antiquiorem præferendum, ac inſuper incommoda illa, atque abſurda orirentur, ad quæ vitanda diſpoſitus eſt eiuſmodi ordo præcedentiæ.

Quarto,quia ſtatutis eiuſdem Religionis; tùm explicitè in relato cap.4.tùm implicitè nonnunquã illemet ordo ſtatuitur præcedentiæ, maximè verò in cap.3.& 7.par.3. in quibus aliqua præcipiuntur, quæ expleri tantum debent ab antiquiori in profeſſione, & cum nemo poſſit ſtatutis, & conſtitutioni-
7 bus Religionis repugnare, ac tuti; nec aliquis ex ſuperioribus illud permittere, quamuis Superior generalis ſit, licet valeat ea reuocare, vt dicit Roderic.in quæſt.regul.tom.1.q.68.artic.3. Imò ſi tales conſtitutiones confirmatæ fuerint à ſupremo Præſule (ſicuti iſtas fuiſſe mihi notum eſt) neque ab eodem generali abrogari poſſunt, ſed tantum à Religione ipſa capitulariter congregata, atque ita à generali capitulo, ex traditis per eundem Roderic.artic.5. & apertis verbis Sancitum cernimus in conſtitutionibus eiuſdem Religionis cap. 4. par. 4. Idcircò neque iſte renunciare quiuiſſet, multoque minus ſibi præiudicium afferre ex ſolo tacito conſenſu,neque ſuperior approbare; potiſſimum cum nec fuerit ſuperior generalis,qui id præceperit, ſed

aliqui ex capitularibus, quare exarsit dolor, vrgere illi, vt ipsum loco mouerent.

Quinto ad ita cócludendum impellor, quod hoc patiendo fieri, subuerteretur status Religionis, & multa contingere possent, quæ irrita prorsus, atque inania redderentur, exemplum proditur in citatis cap. 3. & 4. quibus aliqua expleri per capitularem antiquiorem in professione statuitur, quare vel hic religiosus ea exequi debebit, tametsi alij adsint, qui eidem in sedendo præcellant, & videtur absurdum, vt dicatur antiquior, quem alij antecedunt; aut non iste, sed illi explebunt, & invalidus sine dubio esset actus, dùm illi antiquiores in professione re vera non sunt, atque inde scrupulus orire-tur, qui Religiosos ipsos stimularet, simulque cor ipsum vreret; illumque volentes euellere, vetustiores Patres hæc præsentientes, & præuidentes, decreto 27. capituli generalis de mense Decembris anni 1607. coacti statuerunt; ne vlla renunciatio officij recipiatur ab alio, quam generali cum assistentibus vocis autem á solo capitulo generali, & alioqui admissa subiaceat nullitati isthæc admissio.

Tandemque illa non exilis est ratio, quod religiosus iste iniuria afficitur, dùm sibi denegatur cópetens locus; quare valeat ille propterea actione iniuriarum agere scripserunt, Bald. in eodem §. anteaquam, sub nu. 3. & Gerard. singul. 33.

Ob has quippe rationes, & alias multas à me cósulto omissas, ne Reuerendos Patres tædio afficiam, existimo Diuum Hieronymum epistol. 85. tom. 2. In ea prorupisse verba, legimus in Esaia, (fatuus fatua loquetur.) Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, vt Diaconos Presbyteris, id est Episcopis anteferret; voluit fortasse dicere, vt isti tunc nouitij, & nullo forsan eo tempore insigniti, ordine præcederent hunc professum, & Sacerdotem, quod Hieronymi dictum registratum videmus, in cap. legimus 93. dist.

Conuincuntur itaque Patres, ad quos huius dubij resolutio spectat, locum quem hactenus occupauit iste supplicans, nulla ex ratione sibi competere, sed illum, qui à die professionis ante alios postmodum professos debetur.

8 Ad quem recuperandum locum, licet duobus remedijs vti ille possit, altero nempè re ipsa, & de facto resistendo, illumque expellendo, qui eum iniusté tenet, & possidet, iuxta doctrinam Bald. in eodem citato §. anteaquam, & sequitur Ias. indicato §. libertus sub nu. 23. altero verò Iudicis officium implorando, & petendo inhiberi ne primo sedeat in loco, qui subsidere debet, Io. Faber in §. aliam nu. 1. instit. de bonor. possess. Religiosus iste omittendo prius, vt modestè iuxta morem ageret ad postremú confugit, & capituli generalis nunc expetit, imploratque auxilium; à quo sibi subministrandum esse non dubito, ac statuendum, vt vnusquisque in sella sedeat sua, quæ vnicuique assignetur actento ordine, & prioritate professionis; atque ita in ea sedeat religiosus iste, quæ reliquas antecellat, quas ijdem postea professi teneant; in quam profectò resolutionem omninò inflector.

Reliqua suppleant prudentissimi Patres, quibus complura perspicua esse intelligo, huic sententiæ fauentia, ob quæ multo magis id ipsum decidere tenebuntur in conscientia.

9 Hæc scripsi in gratiam cuiusdam religiosissimi amici, quibus adiungo, me non latere aliquibus in Religionibus locum sedendi, & præcedentiæ considerari à susceptione habitus, sicuti in Religione Minorum Obseruantiæ Sancti Francisci compertum habeo; nam in primis actendenda est consuetudo loci, cum de præcedentia in sedendo controuertitur, vt probaui in antecedentibus, scilicet nu. 6. & nunc addo Ann. cons. 40. nu. 1. vol. 1. & cons. 122. nu. etiam 1. vol. 2. Surd. in tract. de aliment. tit. 2. q. 15. num. 86. & aliorum suffultum auctoritatibus Molfet. in comment. ad consuet. Neapol. par. 1. cap. 5. sub num. 21. Ideoque aduertendum esse moneo, non temporis professionis, sed suscepti habitus meminisse Rodoric. in quæst. regular. nempè in adducta q. 39. artic. 1. Loquitur enim actento vsu suæ Religionis, cum dicit sedendi locum considerandum esse, & concedendum habito respectu ad præcedentiam, iuxta tempus suscepti habitus; cuius propterea dictum ad eius tantum Religionem restringo, alteramuè prædicto vsu, aut constitutione fulcitam. In reliquis veró dumtaxat professionis tempus actendendum esse, si non aliud in ea admiserit consuetudo, aut regula.

10 Quod si contentio sit de præcedentia inter alias personas, distinctione vti oportet, quandoquidem si inter canonicos obseruanda sunt, quæ ipse scripsi in decis. 57. si verò inter alios conducit plurimum percurrere, quæ Chassan. congerit in tract. gloriæ mundi, & alij citandi in vers. cæterum.

11 Senator verò ad Episcopalem dignitatem euectus si continuare posse Magisterium obtinuerit, sedere debeat in eodem, quem ante Episcopatum tenebat locum, tutatur, & copiosè quidem Anton. Fabrus ita decisum adiungens in suo Codice Fabriano lib. 1. tit. 3. definit. 13. Quod insuper, si cum Episcopus esset, ad aliquod eligeretur laicale officium, nam & tunc sedere, & alijs antea adhuc assumptis ad eundem ordinem Magisterij antecellere debeat dicendum est, probantque citatus Anna eisdem cons. 40. nu. 39. & cons. 122. nu. 19. de Ponte decis. 8. nu. 7. memoratusq; Molfet. indicato cap. 15. nu. 41. demumq; Anellus Amatus cons. 30. sub nu. 8. quin latius probasse memini super rit. 101. nu. 16. Magnæ Curiæ Vicariæ, omnes addentes decisum quoque esse. Proceribus autem, ac Baronibus quibuscunque etiam Titulatis præcellere debeat, certò certius est, tùm quia Ecclesiastica dignitas tanquam luminare maius antecedit temporalem, tanquam luminare minus, ex textu cum ibi notatis in cap. solitæ de maiorit. & obedient. tùm quia Doctores etiam, & alijs quoque adducti rationibus, id speciatim asserunt, idque tùm si propriam incolat Diœcesim, & in propria sit Ecclesia, in qua teneri propterea etiam Regem ipsum, & Imperatorem assurgere Præsuli aduenienti reuerenter, eumque salutare dicit text. in eodem cap. solitæ, secumque á dextris cósedere facere scripserunt in eod. cap. solitæ, Abb. nu. 7. & Io. Andr. sub num. 18. deindeque Chassan. in cathal. glor. mund. par. 4. cósid. 25. quin & Tussello vti etiam coram Prorege, Mastrill. de Magistrat. lib. 4. cap. 13. nu. 183. tùm si extra illam degat, quod non solum vsu Vrbis, & Orbis cóprobatur, quin literis Regis Ferdinádi Primi, rescriptis per Io. Fránc. de Ponte in suo tract. de potest. Proreg. tit. 3.

tit.3.§.8. nu.34. verùm etiam aſſertione multorum Doctorum generatim loquentium de Epiſcoporum præcedentia, atque in hac re ſpeciatim concludentium, Epiſcopum eſſe maiorem Præſide Ciuitatis, Angel.conſ.176.punctus nu.2. quin debere præcedere omnes Titularios, ſiuè Principes, ſiue Duces, ſiuè inferioris ordinis ij ſint; nempè Freccia in ſuo perutili tract. de ſubſeud.lib.1. rubr. de origin.Baron.§.alia etiam fuit, ſub nu.14.& Marc.Anton.Surgens in ſuo periucundo tract.de Neapol.Illuſtrata cap.27.nu.31. etenim Epiſcopatus, culmen eſt dignitatum, teſte Panormiten.in cap. cum vinctonienſis, ſub nu.8.de elect. & cap.venerabilis, ſub nu.5.de præbend.& dignit. ac propterea ſit ſupra omnes Illuſtres, etiam ſuper Imperatorem cap.Valentinianus 63.diſtinct.atque inſuper Specul.in tit. de legat.verſ.17. ipſeq; plura cumulo cum de Epiſcopi dignitate, prærogatiua, ac titulo loquor in rubr.11.cap.10.nu.22.& 28.

Cæterùm illi plurimum expediet percurrere à citatis Freccia, & Chaſſaneo congeſta, qui alijs ad inuicem de præcedentia contendentibus, ſcire voluerit, quis eorum diceretur eſſe maior, & præferendus veniret, ille ſcilicet in tract. de ſubſeud. lib. 2.in verbo, quis dicatur Dux, à nu.47.iſte verò in cathalogo gloriæ mundi in 7. par. In pluribus autem illius conſiderationibus, præſertim 14.26.33.& ſeq. 38.40. & alijs omnibus ſequentibus, necnon 12 par.9.conſider.1.addo Surgentem in loco mox relato, vbi affatim, & multa ſcribit ad præcedentiam ſpectantia, potiſſimumque de ea ſatur, de qua inter Magiſtratus, & Titularios plerumque diſcutitur.

Sed cum in proceſſionibus contentio eſt inter Eccleſiaſticas perſonas, Fratres ſcilicet Mendicantes, & confraternitates laicorum, quis obtinere debeat, & alijs antecellere ſanxit Gregor.XIII. in ſua conſtit.34. exordiẽte expoſcit Paſtoralis officij, vbi conſuetudinem in primis, deinde antiquitatem erectionis Monaſterij in loco, in quo controuerſia agitur; inter Confratres verò inter ſe litigantes ſaccorũ vſum, eiuſq; tempus attendendum eſſe mandat.

13 Illa verò, quia vtitur clauſula, quibuſcunque reclamationibus, proteſtationibus, appellationibus, & alijs ſubterfugijs prorſus remotis, & ceſſantibus, & poſtpoſitis, dubitatum fuit in Curia Nuntiaturæ tempore Gulielmi Baſtoni, ad cuius Tribunal appellatum fuerat per Confraternitatem S. Andreæ Cauenſis Ciuitatis, à Decreto interpoſito per Vicarium dictæ Ciuitatis, ſtante breui Apoſtolico cõſtituente Nuntium Regni Iudicem generalem appellationum à Decretis illius Curiæ Epiſcopalis; vtrum reſpiciat tantum primum, & antecedens caput Conſtitutionis, nempè cum quis eſt in poſſeſſione, ſeu quaſi præcedentiæ, ac iuris præcedendi, an etiam ſubſequens, cum ceſſante probatione poſſeſſionis antecedere debent, qui antiquiores in loco fuerunt, aut reſpectu confratrum prius ſaccis vſi ſunt; in qua controuerſia, Ego tanquam Aduocatus dictæ Confraternitatis, vt admitti deberet appellatio copioſè ſcripſi, & obtinui, non obſtante text.in cap.ſecundo requiris de appellat. nam multa congeſſi ad fauorem interpoſitæ appellationis, ac præſertim Bart.in l.1.nu.4. C.de liber.præter. & Abb.in eodem cap. ſecũdo requiris nu.1.& 4.quorum reſolutionem nemo eſt, qui reſpuat, dùm aiũt clauſulam in medio poſitam referri ad antecedens & ſequens caput, cum illa apponitur in fine vniuſ capitis, non autem ſi in medio capitis, & antequam illius perficiatur oratio, quod perpetuó notandum addit ipſe Bart. qui agnoſcens hanc eſſe notabilem doctrinam, eam repetit in l. talis ſcriptura §. hanc autem, ſub nu.3. ff.de legat.1. ſequiturque Marant. in ſuo ſpeculo aureo par.3 ſub nu. 110. quare cum in relata conſtitut. iſthæc clauſula non ſubſequatur primum caput, ſed inſeratur in medio illius, adeò quod parenteſi circumdatur, & coſtringitur, ergo nullo pacto prætendi poteſt, vt referatur etiam ad ſequens, ſed illud tantum reſpiciat, in quo inſeritur; alia præterea adiunxi, tùm à iure ipſo prodeuntia, tùm ex facto tunc currenti, ob quæ obtinui terminum ad non poſita ponendum in cauſa ipſa appellationis, ac deinde ſententiam fauorabilem in cauſa principali, & reuocantem Priorem ab Ordinario prolatam, vt copioſius cuiquam patebit cum Allegationes, ſiuè Conſilia mea typis dabuntur ſi Deus dabit.

14 Controuerſias autem omnes de præcedentia, quæ perſæpe maximo cum ſcandalo oriuntur inter Eccleſiaſticas perſonas, tàm ſeculares, quàm regulares cum in proceſſionibus publicis, tùm in ijs, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, & alijs ſimilibus, Epiſcopus amota omni appellatione, & non obſtantibus quibuſcumque componit, auctoritate Concilij Tridentini in cap.13.ſeſſ.25. de regularib. & latiorj themate ſcribo in cap.ſeq.nu.120.

SVMMARIA.

Regulares omnes ſubeſſe Epiſcopis omnì iure probatur, nu 1.

Niſi priuilegium habeant exemptionis, nu.2.

Quin & tunc vigintiquinque in caſibus ceſſaret priuilegium, qui gradatim recenſentur, ac declarantur, nu.3.

Primus, eſt reſpectu editionis librorum, nu.4.

Secundus, intuetur lectionem habendam ſacra ſcripturæ, nu.5.

Tertius, reſpectu regularis volentis prædicare, vt habeat benedictionem, ſi in propria Eccleſia ſui ordinis, atque etiam licentiam ſi in aliena & tota hac materia explicatur, nu.6.

Epiſcopus etiam ſi velit in alterius Diœceſi prędicare, non niſi de licentia Ordinarij loci faciet, nu.7.

Ordinarius ſi nolit pati, vt aliquis regularis prædicet, etiam in Eccleſia ſui ordinis id facere non prohibetur, nu.8.

Examinari ab Ordinario poterit regularis volens prædicare, nu.9.

Et ſi non obtenta Epiſcopi licentia, à quo ſit caſtigandus inquiritur, nu.10.

Parochus licentiam concedere poteſt prædicandi in ſua parochia, nu.11.

Sacerdotio carens vtrum admitti poſſit ad munus prædicationis, nu.12.

Qui

Licentiam concedendo, valeant ne Ordinarij commutare in eleemosynam.nu.109.

Parochiani cogi ne possint offerre aliquid in templo his diebus, nu.110.

Episcopus punit etiam laicos facientes tunc opus vetitum,nu.111.

Quibus pœnis illos ferire queat,nu.112.

Vtrum sententiam excommunicationis addere possit contra præfatos,nu.113.

Vndecimus casus obligat Regulares ad publicandum,& seruandum interdicta, & censuras ab Episcopo promulgatas, nu.114.

Duodecimus casus deuincit Regulares exercentes curam animarum,nu.115.

Tertiusdecimus casus si Monasterium incolant Episcopo suppositum, illius iurisdictioni omnes subsunt,nu.116.

Decimusquartus casus versatur circa processiones, ratione quarum subsunt Episcopis mandantibus illas fieri, vt ad eas accedant, numer.117.

Processiones,quæ sint,& quotuplices, nu.118.

In eis solent gestari reliquiæ, præterquam in illa Corporis Christi,nu.119.

Episcopus componit differentias contingentes in processionibus,nu.120.

Canonici Regulares præcedunt alijs, etiam monachis nigris,nu.121.

Inter Confraternitates si lis oriatur de præcedentia, quid faciendum sit respondetur, numer.122.

Confraternitates subsint ne Episcopis quæritur, num.123.

Decimusquintus casus est,vt Regulares subsint Episcopis, quo ad renunciationes per illos faciendas,nu.124.

Nouitijs volentibus recedere sunt restituenda omnia bona,quæ in Monasterium detulerunt num.125.

Decimussextus casus, Regularis præponendus religiosis fœminis ab Episcopo loci examinari debet,nu.126.

Iuuenibus gubernantibus, mala complura oriri solent,nu.127.

Iuuenum exempla veluti rarò contingentia amplecti non debemus,nu.128.

Decimusseptimus casus respicit Regulares volentes impetere quacumque ex causa professionem,nu.129.

Decimusoctauus obligat Regulares exequutores vltimarum voluntatum, vt rationes Episcopis reddant,nu.130.

Consilium alterius petere tenetur,quamuis non sequi, qui actum explicare debet cum illius consilio, nu.131.

Opinio, vt dicatur communis, an numerus Doctorum,an opinio maioribus, & validioribus rationibus fulcita attendenda sit? nu.132.

Exequutor testamentarius deputatus,vtrum præstare debeat cautionem,nu.133.

Decimusnonus casus versatur circa Regulares volentes queritare,nu.134.

Vigesimus casus est in absoluendo Regulares excommunicatos ob percussionem Clericorum, num.135.

Laicus verò percussor alicuius Religiosi, absolui vtrum possit à Superiore Regulari illius percussi,nu.136.

Vigesimusprimus casus subijcit Regulares in causa hæresis,nu.137.

Episcopi dicuntur ordinarij Inquisitores, alij verò delegati Inquisitores,nu.138.

Quique propterea in Regulares transgressores constitut.Sixti IV.& Pij V. de Conceptione loquentium procedere possunt, nu.139.

Quando ob dictam causam procedere quibunt contra Regulares,nu.140.

Pœna in hæreticos statuta,nu.141.

Sētentiæ absolutoriæ in causa hæresis ne faciant transitū in rem iudicatam ostēditur,nu.142.

Beneficia vacantia ob crimen hæresis collationi Papę tantum competere cum declaratione, num.143.

Compilato processu ne procedant Episcopi ad expeditionem causę, aut etiam torturam inferendam, si prius non consuluerint Sacram Congregationē vniuersalis Inquisitionis Vrbis,nu.144.

Inquisitum ob causam hæresis relaxare sub fideiussoribus an liceat, maximè tempore feriarum in honorem Domini latè discutitur,numer.145.

Expensa quando sint licita in hac materia hæreticali, & qui propterea incidant in excommunicationem, nu.146.

Denunciandi sunt Heretici,atque Idolatræ, & quò modo, quoque remedio vtendum, numer.147.

Vigesimussecundus casus consistit in causa reconuentionis,nu.148.

Decimarum solutio est tributum animarum egentium,nu.149.

Libertas in totum non soluendi decimas præscribi non potest,nu.150.

Exempti non sunt immunes à solutione decimarum,nu.151.

Vigesimustertius est casus,vt persoluere teneantur decimas, nisi specifico fruantur priuilegio,nu.152.

Priuilegium concessum alicui non soluendi decimas,non prodest, si aliena locauerint territoria, aut propriorum conductoribus, numer.153.

Quin neque pro possessionibus deinde acquisitis, nisi

Capitulum XIII.

1
I iuris communis sanctionem actendamus; Regulares omnes subesse Episcopis, concludendum apparet citra vllam dubietatem, ita sanciente Concilio Calcedonensi cap. 4. relato per Gratian. in cap. qui verè 16. q. 1. Concilio etiam Aurelianēse Primo cap. 21. registrato ab eodem Gratiano in cap. Abbates 18. q. 2. & per Burcardum lib. 8. de hominibus Deo dicatis, subscripserunt Concilium Aurelianense secundum cap. 21. & Concilium Parisiense tertium cap. 27. lib. 1. & Biterrense cap. 15. quod in Regno Francorum approbarunt Franciscus, & Carolus IX. eius frater, in Constitutionibus Aureliæ editis artic. 11. & è Doctoribus defendunt Abb. in cap. nimis praua num. 4. de excessib. Prælat. Hugo in glos. super cap. quanto vers. si Prælati de offic. ordin. quorum dictum omninò tenendum, probat inibi Henrich. Boich, quin habeant propterea Episcopi de iure communi intentionem fundatam, tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus contra Abbates, & Regulares, in eomet textu scripsere Io. Andr. Butr. Anchar. & alij, atque Dec. in cap. sua nobis nu. 16. de confirm. vtili, vel inutili, necnon Hieronym Gonzal. in suis commentarijs ad 8. Regul. Cancell. glos. 23. nu. 24. idque adeò, quod Rota Romana in vna Augustin. iurisdictionis die Mercurij 27. Maij 1573. coram Robusterio, licet mentionem faciat Concilij Tridentini, hanc eandem statuit conclusionem num. 1. ac respondit Concilio nu. 2. vt est videre in decis. 78. fuit resolutum par. 1 diuersor. & Ego etiam nunc militare eiusmodi resolutionem opinor, non quidem in his, quæ ad Regulam spectant monachalem, sed vbi agitur in forma iudicij, iuxta distinctionem eorumdem Doctorum in adducto cap. quanto, & maximè Henrich. Boich, ac decisionis Tholosanæ 309. item an correctio; alteriusque Guidonis Papæi 559. ad quem pertineat, & post Concilium tuetur adducta decis. Robusterij 78.

2 Est tamen verum, illam restringi quoties priuilegio exemptionis potiuntur; nam tunc illius verba actendenda essent, quo licet omnes ferè Regulares his temporibus gaudeant, teste Nauarr. in cap. non dicatis num. 63. vers. addo secundo 12. q. 1. & Ant. Corneo in tract. de absolut. iuram. par. 2. q. 4. nu. 28. attamen non omnes eo frui asserunt, sed ferè omnes. Qui itaque sint, qui gaudeant tali priuilegio, ex illius lectura clarescit, ac propterea nemo præsumatur illo potiri; vt meritò illud teneatur

3 vnusquisque, & allegare, & probare; Quod neque suffragaretur in multis casibus, in quibus exemptionem prædictam restrinxit Tridentina Synodus, & multis in locis, teste Rota decis. Seraph. 960. dubitatum fuit par. 1. quos quidem casus gradatim referre constitui, cum declarationibus, ampliationibus, restrictionibus, & explicationibus ad illorum veram cognitionem necessarijs.

4 Et in primis se se offert casus editionis librorum: in qua re, sicuti nulli licet imprimere, vel imprimi facere quosuis libros, nisi primum examinati, probatique fuerint ab Ordinario, sub pœna anathematis, & pecuniæ apposita in canone Concilij Lateranensis sess. 10. de impress. libror. ita neque Regularibus, qui vltra examinationem, & probationem, huiusmodi licentiam quoque impetrare debent à suis Superioribus, recognitis per eos libris, iuxta formam suarum ordinationum. Hæc quippe est sanctio Concilij Tridentini in sess. 4. in Decreto de editione, & vsu sacrorum librorum, ac rursus in Indice librorum prohibitorum, atque in Regulis superinde statutis clarius exprimitur in rubrica de impressione librorum §. 2. sub his verbis: Regulares præter Episcopi, & Inquisitoris licentiam, (de qua regula decima dictum est,) meminerint teneri se, Sacri Concilij Tridentini Decreto, operis in lucem edendi, facultatem à Prælato cui subiacent, obtinere.

5 Secundus intuetur lectionem habendam sacræ Scripturę in Monasterijs monachorum, & aliorum Regularium conuentibus, si commodè fieri potest; ideò Superioribus Regularium negligentibus id præcipere, Episcopi locorum in hoc, vt sedis Apostolicæ delegati, eos ad id oportunis remedijs compellere queunt, vigore dispositionis eiusdem Concilij in cap. 1. sess. 5. de reformat.

6 Tertius respicit Regularem prædicare volētem, qui à superiori de vita, moribus, & scientia examinatus, & approbatus obtempta ab eo licentia, cum ea personaliter se coram Episcopo præsentare, & ab eo benedictionem petere, si in Ecclesia sui ordinis prædicare velit; nec alioquin etiam inibi prædicare incipiat ex Concilio in cap. 2. sess. 5. de reformat. Quo sublatum apparet priuilegium concessum aliquibus Regularibus, maxime Franciscanis concio-

concionandi in propria Ecclesia sine benedictione Episcopi, vt testatur Sorbus ad compend. mendicantium, verbo prædicator, fretus præsertim constit. 119. Pij IV. annullante vniuersa priuilegia aduersantia decretis Concilij Tridentini.

Quod si in Ecclesia, quæ sui ordinis non sit, velit dictum munus exhibere, vltra licentiam sui Superioris, etiam Episcopi licentiam impetrare cogitur, sine qua nullo modo valeat prædicare in ipsa Ecclesia non sui ordinis, ex dispositione Concilij in eodem cap. 2. idque etiam obseruandum si Episco-
7 pus esset, qui tali fungi officio velit in aliena Diœcesi, certissimum est, atque reseruatum Neapoli in anno 1600. dùm vir insignis Alisanus Antistes ambiebat in venerabili Ecclesia sanctissimæ Annuntiationis Ciuitatis Neapolis prædicare, quem teneri habere dictam licentiam ab Archiepiscopo Neapolitano declarauit Clem. VIII.

Quod etiam fortasse veritate nititur attenta dispositione iuris communis; siquidem Zabarell. qui multis annis antecessit Concilium cõcluserat Episcopum semper, & vbique admitti ad prædicãdum nisi eo prohibente, cuius est Diœcesis, in clem. dudum vers. ab olim post num. 7. de sepult. & antea Hostiens. in cap. final. nu. 2. de auctor. & vsu pallij, glosa in clem. Archiepiscopo, vers. etiam celebrare de priuileg. & in cap. scriptum 6. q. 3. dùm inquit, ei non licere in aliena Diœcesi prædicare publicè cõuocando populum, ac pulpitum ascendẽdo, quamuis illic Cardin. á Turrecrem. Præposit. & Archidiac. tueantur affirmatiuam partem, dato quod velint populum conuocare, & pulpitum ascendere, quam præterea Felyn. insequitur in cap. excommunicamus el 1. post nu. 3. de hæretic.

Sed ipse eorumdem Doctorum dissentiẽtes sententias Conciliari posse crederem, si ea vtamur distinctione tacitè deprompta ex verbis Zabarellæ in loco mox citato, & expressè ex verbis Hostiens. indicato loco: necnon glos. in eodem relato versic. etiam celebrare, & sit, quod ex sua spontanea voluntate Episcopum adire non debeat ab ipso petiturus licentiam, sed absque illa prædicare valeat, nisi Episcopus loci hoc præsentiens interdixerit, & tunc nequeat, nisi illius præcedat consensus, & facultas: verba siquidem Hostiens. & glosæ ea sunt. Quod sine licentia possunt sollemniter celebrare, & etiam prædicare nisi specialiter prohibeantur: ex quibus sanè verbis depromitur veritas citatæ distinctionis, quam etiam nouissimo iure Concilij subsistere si dicam, fortasse non erit erroneum, propter textum in cap. 4. de reformat. sess. 24. dicentem nullus sæcularis, vel regularis, etiam in Ecclesijs sui ordinis prædicet contradicente Episcopo; eam tamen ex eo textu carpere illationem, & resolutionem à contrario sensu non licet, ergo nisi prohibeantur queant Regulares, & non Episcopi istud obire munus non obtempta licentia; quandoquidem argumentum á contrario sensu non est sumẽdum, si alteri iuri expressè loquenti contradicat, vt modo esset, quia aduersaretur præfato cap. 2. sess. 5. qui quidem canon cum nullum verbum inferat de Episcopo volente prædicare, certè videtur desumi posse conclusionem ex altero citato textu in cap. 4. per argumentum á contrario, & affirmare, posse Episcopum exequi munus prædicationis in aliena Diœcesi, sine illius Ordinarij licentia, si ille non contradixit, & ita respondisset, ni fallor, idem Clemens si postquam Antistes ille prædicasset interrogatus fuisset, necne perperam rem, ac vetitam egisset.

8 Nulli tamen dubium esse reor, posse Episcopum regulari in eiusdem ordinis Ecclesia, aut altera non sui ordinis volenti prædicare, aut etiam sæculari inhibere nè prædicet, ex altera eiusmet Concilij sanctione in cap. 4. sess. 24. de reformat. vbi dicitur ne vllus sæcularis, siue regularis, etiam in Ecclesijs suorum ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat: cuius quidem decreti vigore declaratum fuit in vna Mediolan. per sacram Congregationem Concilij, nec teneri Episcopum causam exprimere; quare ad hoc prohibendum moueatur, quam declarationem refert Io. Franc. Leo in suo thesauro fori ecclesiastici par. 1. cap. 8. nu. 9. subijciens alteram eiusdem Congregationis declarationem, quæ per illa verba, contradicente Episcopo, censuit & declarauit in altera itidem Mediolanensi, Ordinarijs esse concessum, vt à Regularibus antequam officium prædicandi assumant, professionem quoque fidei exigant.

9 Verum Concionatores ipsi Regulares, possint nè ab Episcopis examinari de doctrina, si quæratur annuit Henrichez in summa theolog. moral. lib. 10. cap. 23. in glosa liter. L, inquiens, Episcopos examinare Regulares ad ordines, confessiones, & conciones, & adstipulatur Roderic. in suis quæstionibus regularibus q. 32. artic. 6. tom. 3. dùm vult Regulares semel ab vno Ordinario approbatos, fore iterum approbandos si rursus prædicare velint; ex quibus verbis ostendit non modo illos esse approbandos, idest examinandos circa doctrinam; verum insuper denuo examinandos, cui tamen sententiæ resistit constitut. 15. Leonis X. in Concilio Lateranẽsi edita, & exordiens supernæ Maiestatis præsidio, dùm inquit: sacro approbante Concilio statuimus, & ordinamus, vt nullus tàm clericus sæcularis, quàm cuiuscumque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi, tám de iure, quàm de consuetudine, vel priuilegio, aut alias pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi prius per Superiorem suum respectiuè diligẽter examinatus, &c. Illa igitur verba per Superiorem suum respectiuè, insinuant vt Regularis à regularibus, sæcularis á sæcularibus, & consequenter illi non ab Episcopo sunt examinandi, quæ constitutio quatenus aliquas admitteret replicationes posteriori Tridentini Cõcilij dispositione expressius diffinitum apparet in cap. 2. sess. 5. sub rubr. de reformat. volente vt Regularis prædicare intendens á Superiori de vita, moribus, & scientia examinatus, & approbatus obtempta ab eo licentia, cum ea personaliter se coram Episcopo præsentare debeat, & ab eo benedictionem petere si in Ecclesia sui ordinis, quod si in aliena, quæ sui ordinis non sit, vltra licentiam sui Superioris, etiam Episcopi licentiam habere teneatur; vult igitur, vt examen fiat á Superiori Regulari, quo expleto si approbatus fuerit recurrat ad Episcopum pro benedictione, & licentia: Quo loci, quia Concilium non inficiat consuetudinem in contrarium fortè existentem, ideò, si alicubi taceaxret

taret ſubſiſteret, ex his, quæ alibi ſcripſi, quamobrem quod in curia Archiepiſcopali Neapolitana longo vſu obtemptum eſt examinari circa doctrinam Prædicatores omnes, etiam Regulares, præter inſigniſſimos, & notos, his quoque temporibus ſeruandum videtur, & Romæ comprobatum fuit auditis Regularibus, qui contradicebant.

10 Regularis autem, qui in Eccleſia non ſui ordinis prædicare auderet, non obtempta licentia Epiſcopi, controuerſum fuit à quo eſſet pœna plectendus, & fertur reſolutum fuiſſe in congregatione Concilij á Superiori Regulari puniendum, his verbis: Congregatio item cenſuit Regulares, qui abſque licentia Epiſcopi prædicauerint in Eccleſijs, quæ ſuorum ordinum non ſunt, tametſi Decreto eiuſdem Concilij cap. 2. ſeſſ. 5. contrafecerint non poſſe tamen puniri ab Epiſcopo, ſed tantum à ſuis Superioribus Regularibus, quæ quidem declaratio ſi verè à congregatione manauit, non aliud inueſtigandum, niſi parere, cum alioqui apertè contradicat, & ab Epiſcopo excommunicandum, ſcripſerit Auctor Praxis Epiſcopalis, verbo excommunicatio cauſæ materialis §. 4. & quæ ipſe in omnibus alijs caſibus, in quibus ſubſunt Epiſcopis, ſi delinquant, ne ſint á Superioribus Regularibus puniendi, ſed Epiſcopis ſcribo inferius, verſ. hic tamen explicabo.

11 Sed ſi á Parocho dumtaxat licentiam impetraret, concionandi in eccleſijs exiſtentibus in Parochia, fortaſſe non delinqueret prædicando, neque peccatum committeret mortiferum, quod iuxta cap. excommunicamus §. quia verò de hæretic. patraret, qui ſine legitima facultate concionaretur: nam Parochus facultatem in ſua Parochia prædicandi concedere valet cuicumque noto, aut alias probato, teſte Nauar. in Summa cap. 25. nu. 2 91. atque Henrich. in ſumm. theol. moral. lib. 7. cap. 28. §. 8. verſ. Parochus.

12 Verùm, qui Sacerdotio, aut alijs duobus ſacris ordinibus inſignitus non eſſet, aſſumi vt prædicet nec ne poſſit dubitatum fuit, & Nauar. in conſil. 7. an prædicare, de offic. Iudic. delegat. in nouis, tuetur affirmatiuam partem, reſpondens textui dicenti, ne aliquis præter Sacerdotes Domini audeat prædicare in cap. adijcimus 16. q. 1. vt procedat in eo, qui propria, & ordinaria auctoritate prædicare præſumit, qualem quidem auctoritatem habent curati; mihi tamen non exilis de hac Nauarri ſententia videtur dubitatio, ſi veritate fulcitur, quod tradit Henrichez in adducto §. 8. in textu, & gloſa, quod Paulus III. Societati Ieſu indulſerit, vt ipſius Regulares valeant prædicare, licet ſacris initiati non ſint; niſi enim ius contradiceret, incaſſum particulari priuilegio Paulus III. Ieſuitis conceſſiſſet munus prædicationis, quod in Eccleſia Dei præcipuum, ac perneceſſarium apparet, magnique fructus, atque vtilitatis, dummodò rectè, & ex ſincera charitate erga Deum, & proximum, præceptiſq; & exemplis Sanctorum Patrum, qui hæc profitentes cum fidei fundatione, & propagatione plurimum Eccleſię contulerunt, exerceatur, vt habetur in conſtit. 15. Leonis X. ideò Epiſcopi actentè curare debent, vt quam ſæpius fieri poteſt, anima hoc ſpirituali cibo nutriatur: Quinimmo per ſe

13 ipſos teneantur hoc munus exercere, idem Epiſcopi, Archiepiſcopi, aut Primates, niſi legitimo detenti fuerint impedimento; tunc enim viros idoneos ad ſanctæ prædicationis officium ſalubriter exequendum, potentes in opere, & ſermone aſſumere debent; qui plebes ſibi commiſſas verbo ædificent, & exẽplo, iuxta cap. Epiſcopus nullam 88. diſtinct. cap. inter cætera, de offic. ordin. & cap. 2. Concil. Trid. ſeſſ. 5. de reformat. iũcto cap. 4. ſeſſ. 24. eadem rubr. de reformat. ex quibus duobus Concil. Trid. capitibus, teneri etiam hoc munus exequi Archipresbyteros, Plebanos, & quoſcunque alios Parochiales, vel aliàs curam animarum habentes Eccleſias, quouis modo obtinentes, edocemur; quinimò & in eos contemnentes hoc adimplere, etiam in exemptos excandeſcere valeant ſupradicti Epiſcopi, tanquam delegati Apoſtolici, in eiſdem capitibus ſtatuitur, ideò eorum verba, atque tenor erit non ſemel perlegẽdus, & exequutioni mandandus.

Cúm igitur præfati teneantur per ſe ipſos hoc munus ſubire, niſi impediti aliqua cauſa ex delibatis

14 in citato cap. inter cætera; ſupereſt dubitare, cuius ſit munus illos deputandi, cum quotidie iurgia, & lites agnoſcamus inter aliquem præfatorum, ex vna, & communitates ex altera, aut capitula prætendẽtia ſibi, & non Epiſcopis competere ius iſtud nominandi, & eligendi Prædicatores: & quidem aſſentiendum eſt prætenſioni Epiſcoporum; nam certum eſt, quod dicitur ad Roman. 10. quomodo prædicabunt niſi mittantur? & quod veritas ipſa præcepit Apoſtolis, inquiens, rogate Dominũ meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam, Matthæi 9. & Lucæ 10. Itaq; mittendi ſunt á Superioribus Eccleſiaſticis, qui ſunt Domini meſſis, iuxta text. in cap. cum ex iniuncto, de hæret. cui ſententiæ in indiuiduo fauet Concil. indic. cap. 4. ibi per alios ab Epiſcopo deputandos in ciuitate, aut in quacũque parte Diœceſis: idq; poſtmodum millies fuit auditis partibus reſponſum per ſacram congregationem Concilij, quæ animaduertens præfati Cõcilij caput non abrogare conſuetudinem contrariam; nimirum ſi ea alicubi exiſtente, adiunxit reſtrictionem illam, niſi in contrarium ſit conſuetudo ab immemorabili tempore citra, idq; præſertim in vna Sipontina, & alia Neapolitana declarauit; quarum teſtis eſt Io. Franc. Leo in ſuo Theſauro fori eccleſiaſtici par. 1. cap. 8. ſub nu. 4. & alia inferius referibenda præportat.

15 Et cum concionator poſſit pro ſola obligatione exigere pretium locando libertatẽ ſuam, teſte Caietan. verb. ſimonia, verſ. ſecundum eſt, & gloſ. 1. in fin. in cap. ſignificatũ de præbend. expreſſioribusq; verbis tradunt Vgolin. in tract. de ſimon. tab. 1. cap. 9. §. 1. nu. 6. & §. 2. nu. 3. & cap. 44. §. 2. nu. 19. in fin. atque Tolet. in lib. 5. cap. 88. nu. 6. quamuis ſimoniam eſſe crediderit Ripa conſ. 26. ſub nu. 44. adeò quod liceret ei quærere loca, in quibus pinguiores fiunt eleemoſynæ, ex ſententia eiuſdem Tolet. cap. 89. nu. 7. eod. lib. 5. propterea cum alij ob impedimentum

16 ordinariorum ſint deputandi, videndum eſt, quis debeat ſubminiſtrare expenſas, & quidem in Eccleſijs non cathedralibus apertè fatur Trident. Synod. indic. cap. 4. deputandos Prædicatores impenſis eorum, qui eos præſtare, vel tenentur, vel ſolent: In cathedralibus autem dixerat quippe ad quẽ ſpectaret deputare, ad quẽ verò ſubminiſtrare ex-

pensas non adiecerat, nisi dicamus verba illa Concilij, vel tenentur, vel solent, non tantum ad proxima præcedentia verba referri de alijs Ecclesijs; verùm ad alia quoque de cathedralibus, & quidem rationabile videtur, nam cum primum de eligendo Prædicatore in cathedrali egerit, deinde verò in alijs; vtiq; altera de impensis dispositio complecti debeat vtrúque casum antea expressum, de cathedrali, & alijs ecclesijs; idq; resolutione eiusdem cōgregationis declaratum quoque fuisse perlegi, verum vt omnis prorsus à cordibus hominū summoueatur in hac re dubitatio, verba referre statui cuiusdā declarationis longè insignis, quibus tota isthæc extricatur materia, cōgregationis roboratam manu, & impressam quoque perlegi, cuius verba sunt: Cōgregatio censuit electionem, & deputationem Prędicatoris ad solos Episcopos in eorū cathedralibus ecclesijs spectare, nulla habita cōsideratione cuiuscunque consuetudinis, etiam immemorabilis, qua talis deputatio Capitulo, vel Episcopo, vna cum capitulo, siuè de eius consilio, aut cuius alteri competeret. Est tamen in optione Episcopi vtrū ipse malit prędicatorem in sua cathedrali eligere, aut deputare, quādo populus illum, etiam ab immemorabili tempore eligere, & nominare consueuisset, vel prędictam nominationem ex immemorabili consuetudine relinquere; ita tamen, vt si Episcopus electionem, deputationemq; Prædicatoris facere voluerit, populum ad erogandas eleemosynas non compellat; sin verò populum prædicta facultate eligendi Prædicatorem, Episcopus vti sinat, eundē populum cogere possit ad eas impensas, & eleemosynas Prædicatori præstandas; quas ipse populus in hanc causam præstare solitus est; In alijs ecclesijs ad Episcopum similiter pertinet electio, & deputatio Prędicatoris impensis eorum, qui illas pręstare, vel tenētur, vel solent: Concilium tamen non sustulit immemorabilem consuetudinem, qua facultas nominandi Prædicatorem in ecclesijs non cathedralibus alteri, quam Episcopo competeret in sua Diœcesi.

Constat itaq; ex hac decisione, vt etiam in casu, quo alius ex immemorabili possessione cōsueuerit deputare, & erogare impensas, queat Antistes, si velit, deputare in cathedrali Prædicatorem, tunc verò non sit ille, qui cōsueuerat cogendus ad onera; quod si patiatur, vt ille eligat, sit ille obnoxius ad alimēta, & eleemosynam; euenit in Ciuitate Campaniæ, vt defunctus Episcopus huius decisionis vigore auocauerit ab Vniuersitate antiquum ius nominādi, simulq; abdicauerit onus largiēdi expensas; Successor verò ab illius resolutione discedendo relaxauit eidem vniuersitati facultatē eligendi, onusq; propterea præstandi necessaria; recusauit vniuersitas, & credens ad id non amplius teneri, stante electione defuncti Episcopi, cuius causa solitū apparet interruptum, ipsaq; à sua possessione spoliata; Administratores me consuluerunt quid sentirem; Responδi posse Episcopum id facere, tùm quia variatio passim licita est, si fiat sine dāno alterius, Rol. cons. 22. nu. 1. Menoch. cons. 62. nu. 11. lib. 1. Affl. in constit. Regn. Comitib. sub nu. 25. adstipulatur text. in l. si sterilis §. vlt. de act. empt. & loquuntur de domo assignata per debitorem ei, cui tenetur subministrare alimēta, & licere sibi alteram subrogare probat, latiusq; Petr. Surd. multis consimilibus defendens in tract. de alim. tit. 4. nu. 7. & 11. post Tiraq. in l. bouer §. hoc sermone, limit. 23. de verb. signif. multò magis in hoc casu, vbi reponitur vniuersitas in sua possessione nominandi, & damnum euidètius abest, quam in antedicto casu assignatę domus, quam auferēdo, & subrogando alteram, multa pati incommoda, & damna facilè potest; tùm etiam si declarationis iam relatæ verba actentè rimētur, quæ arbitrio Episcopi relinquunt ius nominandi, vel consentiendi, vt ab existente in possessione fiat electio, nec aliud inde eueniat, quàm si, vbi ipse velit eligere, ipse quoque suppeditet alimoniam; itaq; satis videtur si vniuersitas pro ea vice, qua non elegit, sit ab onere immunis, tùm demū propter illud simile de procuratione soluenda visitantibus, quo in casu idē Concil. Trid. in cap. immediatè antecedenti adductum cap. 4. & sic in cap. 3. sess. 24. de reform. concessit in optione eorum, qui visitantur esse, vel soluere, quod erat ipsis antea solui certa taxata pecunia consuetum, vel subministrare victualia, & tamen omni anno licere illis variare defendi rubr. 11. cap. 36. nu. 106. Existēte autem controuersia, quorum sumptibus conducendus sit cōcionator pro quadragesima, debet Episcopus interim proprio sumptu eum conducere, ex eiusdem congregationis sententia; cum verò consueuit Antistes eligere, communitas autem erogare necessaria, tunc vendicat sibi locum declaratio ipsiusmet congregationis, si communitas alicuius loci solet ex immemoriali consuetudine de mercede Prædicatoris prouidere, ad eam de cætero tribuendam cogēda est; & ita antiquo more in ciuitate Laquedonię, eiusq; Diœcesi obseruatum fuisse reperi, quin & toto ferè in Regno non dubitamus; quibus in casibus cogi, & cōpelli posse ad expensas, & eleemosynas communitatem, aut alium hactenus consuetum illas facere, nemini dubium est, quinimmò ex antedicta declaratione, & alijs multis facilè deducitur; & quidem ab Episcopo ex eiusmet congregationis permultis decretis, potissimū in vna Trojanensi, alteraq; Nuscana, ordinaria scilicet via, si ille Ecclesiasticus sit, censurarum verò si laicus, puta si Vniuersitatis, aut alterius loci, etiam Ecclesiastici administratores laici. Exemplum recolo cum paucis ab hinc annis Card. Alphonsus Gesualdus magistros venerabilis Ecclesię Spiritus sancti, D. Ioāni Gurrea canonico Neap. in ea per ipsummet Cardinalem Prædicatori deputato, de mercede prouidere renuentes, censura excommunicationis ligauit; verùm iam dicto vigente vsu à communitate ipsa, aut alio quouis suppeditandi victum, & mercedem Prædicatori, sitne illa subministranda Episcopo eiusdē ciuitatis in propria cathedrali, aut alijs eiusdem ciuitatis, vel diœcesis ecclesijs prædicanti? Audiui quod Iacobus Candidus meus præcessor, Antistes Laquedonensis, & victualia, & salarium exegit à ciuitate Laquedonēsi, nec non oppido Rocchettę, cum primum in cathedrali, deinde matrici illius castri prædicationis munus subijt; quin & non eam quantitatem alijs concionatoribus præstari antea solitam, sed duplicatam, dignitatiq; Episcopali congruentiorē; fouebatur ni fallor assumpto illo, quod si cum Episcopus vtrunque præstat, si per se ipsum prædicet lucratur eā summam, ad quam teneretur si alium conduxisset, cum verò alius tenetur nihil perciperet, maius commodum sentiret, cum ipsius esset

eſſet onus,quam ſi alterius; necnon quæ ratio exco-
gitari poteſt diſtantiæ, vt qui tenetur ad onera, ille
perſoluat cōducto,& ſubſtituto, non autem ſubſti-
tuenti? dicit aliquis,id euenire,quia ſubſtitutus non
tenetur ad prædicandum, vtique verò ſubſtituens,
cuius eſt proprium munus id exequi, ſed refellitur
obiectio,quod licet Epiſcoporum proprium ſit mu-
nus prædicare, ad id tamen non ita tenentur, vt
poſſint compelli illud ſubire; Immò ſi aliquis ob-
noxius eſt aliquid facere, & per ſe ipſum nequit,
per alium ſine dubio, & ſuis ſumptibus exequi te-
nebitur, quod in caſu prædicationis non contingit,
vbi extat memorata conſuetudo faciendi alterius
impenſis,itaq; non eſt onus (ſcilicet peſo) Epiſco-
porum prædicandi,vt per ſe,vel alium exhibere te-
neantur ſuis impenſis,ſed munus (ſcilicet officio)
explendum quippe expenſis illius,qui hactenus cō-
ſueuit illas erogare, alioquin Præſul ſufferret onus,
alius verò ſentiret vtilitatem contra iuris regulam
in l.ſecundum naturam ff.de regul.iur.Hanc igitur
ſententiam amplexor libenter:quin & omninò ve-
ram exiſtimo,cum in alijs ciuitatis,ſiue diœceſis Ec-
cleſijs prædicat,quāuis cum in mea cathedrali iſtud
munus (tametſi iuri canonico, & cæſareo ſemper
nauarim operā) ſubij in quadrageſima anni 1611.
neutrum accipere voluerim, & accepiſſem profe-
ctò ſi in alijs Eccleſijs prædicaſſem.

Cùm verò dixerimus in caſu quo abſit, qui ſo-
leat Concionatori Eccleſiæ cathedralis alimenta, &
eleemoſynā perſoluere ad illa teneri Epiſcopum,
hoc ipſum reſpondendum eſſe in aliarum Eccle-
ſiarum Superioribus monemus; cum eorum quo-
que ſit munus prædicare,& nequeuntes, aut nolen-
tes,alterius perſona id efficere deuinciantur eorum
expenſis, ſi alius deſit, qui ſupplere teneatur, idque
ſpeciatim ſcriptum reliquit memoratus Franciſ-
cus Leo indicato ſuo Theſauro fori Eccleſiaſtici
cap.8.verſ.ſi verò nullum,ſub num.6.Quin & tunc
penſionarij contribuere haud teneantur,eiuſdem
Congregationis eſt ſententia; quod ſi eorumdem
Superiorum, vel Parochorum fructus tenues ſint,
minime ipſos teneri illas erogare adnectit idem
Franciſcus Leo, ipſeque rationem adiungo, quod
17 tunc Parochiani coguntur congruam illi ſub-
miniſtrare ſuſtentationem, idque verum cum
ſit,quomodo, & illud alterum verum eſſe poterit,
vt ille Prædicatori eleemoſynam erogetꝰ Quod au-
tem compellantur Parochiani ad congruam ſup-
peditandam Parocho indigēti,affirmat gloſ.in cap.
ſtatuimus 16.q.1. Abb.in rubr.de Paroch.Roman.
conſ.344.nu.4. Couar.lib.1.variar.reſol. cap.17.nu.
2.verſ.quarta ratio,& cumulatius nu.3. Franc.Sar-
miento in tract.de reddit.eccleſ.par.3.cap.14.num.
17.& Didac.Spino in ſuo ſpecul. teſtam. gloſ.3.nu.
18 62. Accedit quod ijdem Parochiani contribuere
tenētur,etiam oneribus Eccleſiæ Parochialis,ſi ſci-
licet reconciliatione, aut inſuper reparatione indi-
geat,teſte Lambert.tract.de iurepatron.art.13.q.2.
princip. lib.3. nu.8. non obſtante text.in cap. de ijs
de eccleſ.ædific.vel reparand.ſanciēte vnumquem-
19 que beneficiatum deuinciri beneficij Eccleſiam
reparare,& reſtaurare; quin & cum ornamenta
æquiparentur fabricæ,ex textu in cap. fin. de teſta-
ment.vbi diſpoſitum in vno habere locum, & in al-
tero ſtatuitur; ac propterea ita teneri beneficiatum
ad ornamenta, ſicut ad fabricam ſcripſerit Barbat.
in ſuo ſollemni conſ.26.lib.3.Surdus conſ.62. nu.5.
& Caualcan.deciſ.Fiuizana 22.ſub num. 24. par.2.
& conſequenter ad emendum calices. pluuialia, &
alia quæcunque paramenta, ea non tantum ſine
quibus Diuina celebrari nequeunt,at illa quoque
neceſſaria ad cultum Diuinum ſecundum ſolem-
nitatem,& varietatem dierum, etiam requirētium
ornamēta pulchra,vt ijdem Barbat.& Surd.eiſdem
in locis affirmarunt, ipſeque abundantius probo in
deciſ.84.nam iſthęc omnia procedere in primis re-
ſtringimus, ſi contradicat obſeruantia, qua appa-
reat ad alterum ſpectare, Innoc.in cap.final. de his,
quæ fiunt à maior.part.capit.Paul.de Cittad.in tra-
ctat. de iurepatron. art.princip.5. verſ. ſecundo in-
telligo, ſub nu.173. & Regula ſit propterea omni-
nò vera, ad cognoſcēdum quis teneatur Eccleſiam
reparare, vel in illius reparatione contribuere, pri-
mitus inquirenda ſit obſeruantia, & quis hactenus
facere conſueuerit,vt defendit Abb.indicato cap.1.
nu.3. Berous conſ.3. nu.1. lib.1. Archidiac. in cap.
quatuor 12.q.2.& illic Prępoſit.nu.3.atque Ioſeph.
Ludouic.concl.38.illat.135.Secundo reſtringimus,
vbi beneficiatus congrua portione careret, tùm
quia erogare in fabricam Eccleſiæ beneficiatum,
tunc tantum teneri cautum eſt, cum fructus ſuffi-
ciunt vltra alimenta, & non niſi illis deductis, ex
aperto,& peregrino text.in cap.de his, de eccl.ædi-
fic.vbi notat Abb.nu.2. & inquit eſſe perpetuó no-
tandum, ex quo ignorat alium extare textū id ſan-
cientem; approbant inſuper citatus Abb.in eodem
cap.1. Paul.de Cittad. memorato verſ. Berous eod.
conſ.3.nu.22.Ripa conſ.68.nu.3. & Cappell.Tho-
loſ. deciſ.499. tùm etiam, quod ſi tunc illi ſuppedi-
tandum á Parochianis totum id ſupra probauimus,
quod congruam ipſam pertingat, abundantiuſque
ſcripſimus rubr.8.ſub nu.19.& rubr.7. cap.6. à nu.
116. cuius appellatione intelligitur ſuſtentatio ſuf-
ficiens Curato,& ſuis,per cap.ſtudeat in fine, & ibi
gloſ.50.diſtinct.repetitq; Regens Valenzuela conſ.
54. nu. 39. quin & alijs oneribus cap.1. iuncta gloſ.
verbo onere,de præbend.in ſexto,vtique dicēdum
eſt,carentem congrua ipſa ad victum, & reliqua
onera valida, deobligari non modo ab oneribus ip-
ſis,verùm ad illa cogendos Parochianos,ipſoſque
præterea compellendos eſſe ad cōgruam ipſam de-
putandam pro victu, & oneribus eiſdem neceſſa-
20 riam, niſi tamen Eccleſia ſit iuriſpatronatus,
quando vna ſimul cum Patronis ad illa teneantur,
per ea quæ cumulauimus dicto num. 19. Tametſi,
vt illic concluſimus, & nunc repetimus, lenius
procedendum eſſet cum Patronis, quàm cum Pa-
rochianis, tùm quia controuerſia eſt, ſi patroni te-
neātur,quæ ceſſat in Parochianis, tùm quia ipſi Pa-
rochiani maiorem proculdubio ſentiūt vtilitatem,
& commodum:tùm demum,quod eorum ſolet eſ-
ſe maior numerus,ac propterea onus facilius,ac li-
bentius ſufferre poſſunt, per diuiſionem inter eos:
conſulerem tamen,neque eum iſtis fore nimis rigi-
dè procedendum, ſed lentè præmittendo complu-
res monitiones,ac pro competenti ſumma,neque
interea eis ſubtrahi Sacramenta, eorumq; admini-
ſtrationem ab ipſo Parocho,ſed ea omni vigilantia
miniſtranda ex reſolutione omnium,quam Couar.
in loco citato commendat; licet gloſa in cap. om-
nis chriſtianus, de conſecrat. diſt.1. concedat, ſub-
trahenda eſſe Sacramenta.

Vt demùm redeam ad rem ipsam, vnde digressus sum, admoneo Prædicatores omnes, eosq; enixè exorabo, vt eorum munus pro debito exequi procurent; atque ideò attentè aduertāt, quomodo sit ab eis inchoanda prædicatio, quomodo prosequenda, & quomodo finienda; quæ omnia si noluerint ignorare adeant Petr. Crispet. in Summa fidei, verb. prædicatio, & Enchirid. Christ. instit. in Concil. Coloniensi, sub rubr. de penit. vers. hæc eo dicta sunt; vbi inter alia id præsertim traditur, tunc rectissimè eos fungi officio, si primū animos ad plangenda peccata commoneant, si spiritualibus increpationibus ex lege diuina desumptis, populum peccātem arguant, vitam futuram, ac æterna supplicia in memoriam reducant. Hoc vnū verò quam maximè caueðunt, ne peccātes statim securos reddant ne indulgētius, & citra omnem obiurgationem absoluant, alioqui aliorū criminum participes fieri.

21 Cæterum si prædicator, errores, (quod absit) aut scandala disseminauerit in populum, etiam si in Monasterio sui, vel alterius ordinis prædicet; Episcopus ei prædicationem interdicat. Quod si hæreses prædicauerit contra eum secundum iuris dispositionem, aut loci consuetudinem procedat, etiam si Prædicator ipse generali, vel speciali priuilegio exemptum se esse prætenderet; quo casu Episcopus auctoritate Apostolica, & tanquam sedis Apostolicæ delegatus procedat; curent autem Episcopi ne quis Prędicator, vel ex falsis informationibus, vel aliàs calumniosè vexetur, iustamuè de eis conquerendi occasionem habeat, ita quippe admonet Concil. Trid. in cap. 2. sess. 5. de reformat. eos tamen errore labi non credo, si in loco interdicto, etiam publicè prædicauerint cap. respōso de sent. excom. Tolet. lib. 1. cap. 20. sub nu. 2. neque si excōmunicatum audientem non expellant, cum ille concionem audire non prohibeatur, neque etiam per templum transire, dummodo illic, cum alijs auditurus diuina officia non moretur, idē Tolet. lib. 1. cap. 9. sub n. 4.

22 Quartus casus est, vt Regularis extra Monasteriū degens sui ordinis priuilegijs prætextu, haud sit tutus, quominus si deliquerit ab Ordinario loci, tanquam super hoc à sede Apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi possit, iuxta decretum Concil. Trid. in cap. 3. sess. 6. sub rubr. de reform. & complectitur etiam milites S. Ioannis Hierosolymitani, Nauar. cons. 21. an milites S. Ioannis de regularib. in antiq. & 12. in nouis, sequiturq; Sayr. in decis. 26. cum milites eodē tit. de regular. neque prædicto text. Concilij obstat, const. Sixti V. exordiens, cum primum, & est 12. in numero, qua aliquibus inibi nominatis Cardinalibus committit causas Religiosorum degentium extra claustra; tùm quod delegatio illa fuit temporalis, tùm quod loquitur de Religiosis ipsis vagantibus tantum, Concilium verò de ijs præsertim, qui licitè inibi commorantur, vel constitutio loquitur de delicto commisso egrediendo, & consequenter de apostasia, Cōcilium verò de delictis post egressum; quin & illos complectitur, qui in aliqua habitarent domo ad erectionem Monasterij destinatam, si Superiore careat, Riccius decis. 223. nu. 5.

23 Quinimmo etiam in ciuilibus causis mercedum, & miserabilium personarum, quamuis certum Iudicem à sede Apostolica deputatum in partibus habeant, & in alijs quoque si ipsum Iudicem non habuerint coram locorum Ordinario, tāquam in hoc ab ipsa sede delegato conueniri, & iure merito ad soluendum debitum cogi, & compelli possint, decreuit idem Concil. Trid. in cap. 14. sess. 7. de reformat. cuius intellectum pertransiendo tradit Paris. de resign. benef. q. 11. sub nu. 9. perfunctoriè verò inquirit, Guttier. pract. qq. lib. 3. q. 10. & Cauagl. concl. comm. 897. tom. 4. sub nu. 813. Bona autem istorum Regularium degentium, & morientium extra claustra, quorum in Superioribus loquuti sumus, venire sub nomine spoliorum, & spectare ad Reuerendam Cameram Apostolicam, sanxit Gregor. XIII. in sua constit. 44. officij nostri, confirmata postmodū, & innouata per alteram eiusdem Gregor. constit. 72. exordientem, cum sicut.

Ex his occasionem nactus, quia expertus plerūque sum, & contentiones, & iurgia, non sine scandalo euenisse, eam ob causam, quod Episcopis conseruatorum potestas, non plene innotuerat, quin vt coepiscopo mihi amicitia cōiuncto morem geram, pauca quædam, & quam breuius potero adijcere non tedebit de conseruatoribus ipsis.

24 Conseruatores igitur non nisi dignitate aliqua fulgētes eligi posse, in primis moneo ex text. in cap. fin. de offic. deleg. in sexto, Balb. decis. 122. lib. & quia tali decorantur canonici cathedralis Ecclesiæ, quibus propterea causæ delegandæ constitutis in dignitate, committi possunt, cap. statuimus de rescript. in sexto, ita & conseruatores deputari, expressimq; legitur permissum in compendio priuilegiorum mendicantium, verbo conseruator, contradicit tamen apertus text. in eod. cap. final. vt illic glos. in vers. obtinentes bene aduertit, necnon Mādos. in tract. signat. grat. tit. de conseruatoria vers. sed quō ad canonicos, Cappuccin. autem in sua annotat. ad compend. mendic. eodem verbo conseruatores, vers. item conseruator el 1. quamuis dicat veram esse negatiuam cōclusionem de iure, ex priuilegio tamen Iulij II. & Clem. VII. licere ait, sed minus considerauit Gregor. XIII. in sua constit. 15. reduxisse ad terminos iuris omnia, de quibus disposuerat Pius V. in suis constitutionibus ad fauorem Regularium; & quia tractauerat inter alia de conseruatoribus in constit. 140. vers. neque Superiores, cum seq. Itaq; conseruatorum materiam ad iuris, & Concilij terminos reduxit, & consecutiuè licet non meminerit priuilegiorum ab alijs Pontificibus in hac specie concessorum; illa tamen ad eosdem terminos restrinxisse dicendum est, ad quos ipsorum conseruatorum materiam reduxerat; eo maxime quod adducta Gregor. sanctio, ita obseruari mandat, non obstantibus prædictis, alijsq; constitutionibus, ordinationibus, & priuilegijs Apostolicis, etiam mare magnum, & bulla aurea nuncupatis; itaq; firmiter teneo priuilegijs superinde cōcessis standum esse in his tantum, super quibus neque Concilium, neque ius commune aliquid speciatim disponunt; ipsi verò non nisi per se ipsos, nō autem substitutam personam, illud queunt exercere officium, eod. cap. fin. cum glosa vers. nulli, Marius Anton. resolut. Papiæ 16. nu. 5. par. 1. Fusch. de visitat. lib. 2. cap. 23. nu. 8. nullam retinent iurisdictionem ordinariam, sed delegatam, Sayr. decis. 1. de offic. delegat. verùm hoc etiam casu contrarium vigere ex priuilegijs, monet idē Capucc. vers. item

25 conseruator el 3. Item non nisi in expressis casibus à iure

à iure manus apponunt, Rota deciſ. 171. par. 2. diuerſor.& qui ad certum tempus deputati ſunt, expirat eorum poteſtas elapſo tempore, Rota deciſ.5. de offic.deleg.in antiq.Quin ſi nullo addito tempore,nihilominus poſt quinquennium extincta eſt,ex Concil.cap.5.ſeſſ.14. de reformat. quod obſeruandum arbitror,non obſtante cõtrario priuilegio per eund.Capuccin.relato;tanquam reuocato per conſtitut.15. Gregor.XIII. ex his,quæ in Superioribus retuli, eademq; ex ratione viget eiuſd. cap. fin. diſpoſitio,vt vltra dietam á fine Diœceſis,in qua fuerunt conſtituti, nequeant alium trahere, quam reſolutionem non immeritò, inſequuntur præcitatus Marius Anton. eadem reſolut.16. nu.6. & Hieron. de Cauaglos quæſt. comm. contra comm. 797. nu. 730. ſed poſſint ne recuſari,quamuis neget Azzor. par. 2. lib. 5. q. 35. verſ. vndecimo, eo quod cauſæ cognitionem non habent. Concil. tamen Trident. permittit in eodem cap. 5. qua pendente allegata ſuſpicione ſi vltro procederet, id totum nullitati ſubiacere affirmat,idem Cauagl.nu.780. fretus illa generica regula, quod acta omnia facta poſt recuſationem, prorſus nulla ſunt, quam deciſionem approbauit Rota in anno 1552.& 1558.teſte Burſato, addente communi Doctorum calculo approbari, conſ.21.nu.21.lib.1.Roman.conſ.220. nu.3. & inibi inſequitur Mandoſ.necnon Cappell.Tholoſ.deciſ.458. Immò ſi contentio ſit inter Conſeruatores ipſos, & locorum ordinarios, ſuper competentia iuriſdictionis, nequaquam liceat illis vltro progredi ſanxit adductum cap.5.Concilij,addens vtroque in caſu tàm ſuſpicionis,quàm controuerſiæ ſuperſedendum, donec per arbitros in forma iuris electos ſuper ſuſpicione, aut iuriſdictionis competentia fuerit iudicatum: verum ſint Iudices cauſarum omnium,etiam criminalium,aut ciuilium; an violentiarum tantum regularibus ipſis, aut eorum bonis illatarum, non exigua inter Scribentes
26 cernitur contentio, ſed in cauſis tantum manifeſtæ violentiæ probat text.in cap.1.de offic.delegat.in ſexto,ibi ſtatuimus,& cap.final.eod.tit.& lib. ibi, vt manifeſtis iniurijs,& iterum, ibi, decernimus,text. etiam Concil.in cap.14.ſeſſ.7.de reformat.ibi, in alijs verò; rurſus autem, & euidentius in adducto cap.5.approbatque Mandoſ.memorato titulo,verſic. conſeruatores dantur, ita quod ad dubia iudicialem imaginem requirentia non extendi conſeruatorum poteſtatem,dicit Butr.cap.1.ſub nu.1.de offic.deleg.in ſexto,Valaſc.conſult.152.nu.2.Franc. de Platea tract.de excõm.§.57.ſub nu.1.&poſt alios integerrimus RegésValanzuela conſ.84.à n.1.quin & Conſeruatores dici contra notorias iniurias ſeruatores,affirmat Ioan.Monach. indicato cap.ſtatutum nu.1.ſubdens nu.4. neque omnem iniuriam habere poteſtatem defendendi, ſed qualificatam tantum,idemque Franciſc.ſub nu.3. & hac profectò concluſione conuincitur veritas alterius, ne Regulares queant, coram proprijs Conſeruatoribus trahere eorum debitores; quam ex aperto textu Concilij in cap.5. ſeſſ.14. de reformat. optime deducunt Fuſchus in tractat.de viſitat.lib.2.cap.23. nu. 5. Franc. Leo in ſuo Theſauro fori eccleſiaſtici cap.18. ſub nu.101. immò Sbrott.in tract.de offic. Vicar.lib.2.cap.27.nu.3. adducendo iam dictum cap.5.Concilij, non immeritò dicit,illud iućto cap. 14. reſecaſſe in aliquibus caſibus poteſtatem Conſeruatorum, & ſauet Regula, quod Actor ſequitur forum rei, qui verò in cauſis non permiſſis apud Conſeruatores agitari,eoſdem adiret Conſeruatores,excommunicationis pœna plecteretur, inſticta indicato cap.final.ibi, pars veró, de offic.delegat.in ſexto.Conſeruatores autem in illis apponentes manus,non ſine pęna quoque pertranſirent,ſed à Mándoſio relatam paterentur in tractatu Annalium ca-
27 ſuum in 181.caſu, ſub num. 52. Decretum tandem pro coronide addam Congregationis ampliſſimorum Cardinalium Concilij interpretum, relatum ab eodem Capuccino indicato verſ.Conſeruatores, repetitum á Confectio cap.9.tit.4. inferius adducédo, quod Gregorius XIII. omnibus Regularibus conceſſit, vt in Ciuitatibus Italiæ ſibi Conſeruatores eligerent, coram quibus conuenirentur, ſemelque Electos non mutarent, eorumdemque nomina intra menſem Epiſcopis,locorum ordinarijs indicarent,alioquin coram ipſis Ordinarijs conueniri poſſint: Iſthæc verba præſeferunt vnumquodlibet Monaſterium teneri eligere ſuum Conſeruatorem ad finem procedendi coram illo, cum caſus eueniat; neque expectare occaſionem, alioqui ne actor ſuum conſequi ius detineatur, comparere valeat coram Ordinario; vſus tamen contradicit, imó pro cautela ſtatuunt Guttierez,& Cauaglios in antecedenti verſiculo citati,vt Epiſcopi manus apponant, exemptique eo ſtimulo impulſi, Conſeruatores nominent,vel productum libellum coram Ordinario notificari faciat aduerſarijs,cum termino ad eligendum Conſeruatorem; eoque elapſo, Iudex ſit ordinarius ipſe; cæterum perlegi demum cumulata per Confectium in ſuo mendicantium ſummario priuileg. tit. 4. notabiliora ſuper ea re coaceruantem, potiſſimumque cap. 2. alios eſſe Conſeruatores de iure, alios veró ſecundum priuilegia diſtinguentem, & quia mendicantes tantum Conſeruatores ſibi eligunt ex priuilegijs,vt ille ſubdit cap.4.Ideoque aliorum Regularium dici Conſeruatores de iure,& in illis attendi,quod ius commune ſanxit,ex illius deducitur verbis; tùm in ipſo cap.4. tùm 3. cuius concluſionis prior pars ſit ne vera, vehementer contendo, ob conſtit. prædictam 15.Gregor.XIII.reuocantem priuilegia iſta ad terminos iuris communis, & Concilij; illud itaque obſeruandum eſſe dicendum videtur, etiam in conſeruatoribus vigore priuilegiorum nominatis; placet tamen ſubijcere,quod idem Confectius cap. 6. ſcribit, plurimumque confert non ignorare, ait enim illorum electionem ad eoſdem ſpectare Regulares, vel capitulariter, & vniuerſaliter, vel priuatè, vniuerſaliter quidem in eorum Generalibus, Prouincialibus,ſeu priuatis domorum Capitulis,& Congregationibus, priuatè veró per totius ordinis, aut Prouinciarum, ſeu domorum Superiores, vel eorum delegatos Vicarios, & Commiſſarios, ſeu eorum Procuratores, & Syndicos, aut per cuiuſlibet Fratrum requiſitionem, á quibus quidem reſpectiuè, vel per publicum inſtrumentum, vel per eorumdem Superiorum patentes literas eligi debent,& tunc ſic electi à ſede Apoſtolica, & à Summo Pontifice, cum omnimoda facultate ſpecialiter deputati intelligantur ex Iulij II.& Clem.VII.conſtitutionibus, relatis per eundem Confectium in colle-

collectan. priuileg. fol. mihi 138. His omnibus adijcere censui, constitutiones aliquas summorum quorumdam Pontificum, particularia quædam loca, seu Religiones tangentes, illarum Conseruatorum specificam referentes potestatem, & facultatem; Conseruatores enim cum amplissima auctoritate habent Monachi S. Iustinæ, Eugen. IV. constitut. 10. qui præterea esse possunt illi, quibus de iure causæ delegari possunt per constitut. 8. Innocent. VIII. Canonici etiam Regulares Lateranenses eligunt sibi Conseruatores, cum amplissima iurisdictione, iuxta constitut. 10. Sixti IV. Monachi insuper Montis Oliueti ordinis S. Benedicti, pro ipsorum defensione Conseruatores habent ex Iulij II. constitut. 5. Item Fratres ordinis minorum Sancti Francisci de Paula multis cum facultatibus per constitut. 8. Clem. VII. Quin & Hierosolymitani quoque Equites, Conseruatores sibi eligunt, atque Electi recusare nequeant, sancitur constitut. 9. Pij IV. necnon Patres Societatis Iesu, vigore constitut. primæ Gregorij XIII. item Clerici Regulares Sancti Pauli Decollati Iulius III. constitut. 10. Camaldulenses quoque per Leonis X. constitut. 2. Necnon & alij Religiosi, vt videre est in eorum Bullis, quas omnes perquirere non curaui, eum non tantum ob causam, quod Leo X. in sua constitut. 22. §. 17. de conseruatoribus, multa generatim sanxit; verum ob postremam constitutionem superinde editam anno 1592. à felicis memoriæ Clemente VIII. estque tertia in ordine; cuius tenori, quia nostris his temporibus standum est, & omninò parendum, quæque multis ex memoratis in Superioribus, atque alijs omnibus contradicit in aliqua parte; ideò verbatim rescribere censui, vt quid hodie in re tàm frequenti obseruandum sit, non ignoret studiosus lector, aut alius quiuis huius rei expers.

28 Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster, Dominus Clemens, Diuina prouidentia Papa VIII. ne ob malitiosam petentium suggestionem, & ex eo, quod ob locorum distantiam personarum, quibus causæ mandantur, certa notitia haud ita facilè haberi potest, per Iudices aliquos, minus interdum idoneos in conseruatores deputatos; causas ipsas cognosci contingat, cupiens salubriter prouidere.

§. 1. Reuocauit, ac declarauit nullas, inualidas, & subreptitias, omnes & quascumque Iudicum deputationes in literis conseruatorijs, iuxta formam in quinterno Cācellariæ descriptam, seu alias quomodolibet expeditis hactenus per sedem Apostolicam perpetuò, vel ad tempus nondum elapsum concessas, & directas ijs Conseruatoribus, & Iudicibus, qui qualitates non habent requisitas, & descriptas in cōstitut. fel. record. Bonifacij Papę VIII. prædecessoris sui, quæ incipit statutum.

§. 2. Quique etiam in Concilijs Prouincialibus, aut Diœcesanis, iuxta decretum Concilij Tridentini electi, & designati non sunt, ad instantiam quorumcumque Conuentuum, Capitulorum, Militiarum, Vniuersitatum, Collegiorum, Ordinum, ac in fauorem quorumuis Monasteriorum, Hospitalium, & aliorum quorumuis piorum, tám sæcularium, quàm cuiusuis Ordinis, aut instituti Regularium locorum, quantumuis exemptorum obtemptas, cum quibusuis præseruatiuis, restitutiuis, mentis attestatiuis, derogatoriarum derogatorijs, efficacioribus, & insolitis clausulis, & decretis, quorum omnium tenores, Sanctitas Sua haberi voluit pro expressis.

§. 3. Non tamen quò ad negotia iam cœpta, vel quò ad ea, in quibus illæ suum sortitæ effectum, seu executionem habuerunt.

§. 4. Ac etiam insuper voluit, & ordinauit, quod omnes deinceps litteræ conseruatoriæ huiusmodi per sedem Apostolicam concedendæ ad Conseruatores, & Iudices dumtaxat dirigantur, qui qualitates iuxta dicti Bonifacij constitutionem habeant, quique in præfatis Concilijs electi, & designati sint, & non alijs; aliter verò expeditæ literæ præfatæ nullius sint roboris, vel momenti.

§. 5. Decernens, &c. Hactenus de Conseruatoribus, nunc ad Regulares redeundo, repeto.

29 Quod si intra Monasterium degant, fori priuilegio sine dubio gaudent, ita quod neque eos complectatur text. in cap. volentes, de priuileg. in sexto, innouatus à Concilio Tridentino in cap. 14. sess. 7. de reformat. loquens de exemptis omnibus conueniendis coram Ordinarijs in certis illic mentionatis casibus; neque text. eiusdem Concilij in cap. 20. sess. 24. de reformat. sanciens, causas omnes non obstantibus quibuscumque priuilegijs, agitandas esse coram Ordinario in prima instantia; nam ita periucunde declarauit sacra Cōgregatio, & approbauit constitut. 34. quæ superinde manauit à Sanctissimo Domino Nostro Paulo V. Quinimmo si extra illud deliquerit Regularis aliquis, & capi quamuis possit ab Episcopo, ab eo tamen consignari debet proprio Superiori Regulari, cum termino ab eodem Episcopo præfixo, intra quem delinquentem ipsum punire habeat, & de punitione eundem Episcopum deinde certiorem facere; alioquin præfatus Superior sit officio priuandus á suo Superiore; & delinquens ab Episcopo puniendus, ex eodem Concilio in cap. 14. sess. 25. de regularib. & suppetit ius antiquum in cap. vltim. §. si verò Abbates, iuncta glosa in vers. per Abbatem, de statu monachorum, & illic Abb. nu. 1. prædicto autem Concilij textui aduersari videtur alter eiusdem Concilij in adducto cap. 14. sess. 7. de reformat. quo in exemptorum causis constitutio Innocentij IV. quæ incipit volentes, in generali Concilio Lugdunensi ædita, & relata in proxime citato cap. 1. de priuileg. in sexto, seruari mandatur; quam Sacrosancta Synodus innouandam censuit, & innouat; in qua quippe constitutione sanxit Innocentius Papa, ne exempti, vel priuilegiati teneantur, nisi sub certo Iudice respondere; nihilominus ratione delicti, contractus, aut rei sitæ in loco non exempto, conueniantur coram Ordinario loci, semota om-

30 ni exemptione; vt autem horum canonum contradictio eneruetur, præter replicationem, quæ ex mētionata constitut. 34. Pauli V. deduci posset; aliás duas adaptari posse responsiones suadeo, earumque primá sit, procedere iam dictum cap. 14. sess. 7. Concilij in eo tantum casu, in quo loquitur Innocentiana sanctio: nempe cum in locis non exemptis delinquunt Regulares; alterum verò iam dictum caput, itidem 14. sess. 25. de regularib. subsistere vbicumque extra Monasterium delinquit, sed in loco exempto. Secundam nunc subijcio,

quam

quam ex verbis, siue potius intentione Nauarri selegi, dum in cap. non dicatis 12. q. 1. vers. addo secundo, sub nu. 63. (quamuis aliò tendens) ait, raró habere locum his temporibus in Religiosis adductum cap. volentes, propter concessionem aliquibus eorum directè factam, & alijs per communicationem, vt non possint conueniri etiam de factis, & sitis extra loca exempta, cum derogatione prædicti cap. volentes, deinde post pauca verba adducit sanctionem in adducto cap. 14. sess. 25. quasi velit, quod dicto priuilegio existente, militet huius cap. 14. sess. 25. Decretum, & sic puniantur ab Ordinarijs locorum, pro delictis patratis extra loca exempta, iuxta primo loco citatum cap. 14. nisi priuilegium derogatorium extet, quia tunc seruaretur forma tradita in secundò, adducto cap. 14. sess. 25. recedo tamen ab alio assumpto, quod insinuat idem Nauarr. inibi, raró habere locum præfatum capit. quia illi passim derogatur, ex sola enim derogatione ad dictum cap. volentes, abnuo, Regulares propterea delinquentes extra loca exempta, non subijci iudicio Episcoporum, cum præterea requiratur derogatio ad proximè adductum cap. 14. Concilij Tridentini, cuius nisi speciatim meminerit priuilegium, non sufficiat derogatio quibuscumque concepta verbis, ex Doctoribus, & decisionibus relatis inferius à vers. quin dum possessiones.

Et quoniam longa experientia compertum est, præfatos Superiores parum hactenus, aut etiam nihil curasse iam dicto præcepto Episcopi obtemperare; quin etiam Episcopum non propterea potuisse citatum Concilij decretum exequendo castigare criminosum, quia suus Superior ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi Diœcesim ex industria impunitum transmittebat; necnon ipse, quandoque ad alias Prouincias se conferebat, neque vlterius super delinquētis excessibus inquirere, neque de eius punitione Episcopū certiorem reddere curabat, vnde nec criminosus poterat, tūc ab Episcopo puniri, cū extra ipsius Diœcesim existeret, nec superior, qui delinquētem corrigere negligebat officio priuari; ideò Clem. VIII. sua constitut. 39. præcepit, & mandauit omnibus, & singulis cuiuscumque ordinis, & instituti Regularium, etiam Mendicantium Superioribus, vt iuxta prædictum Sacri Concilij decretum procedant, & exequantur, & si Superior in Regularem delinquentē non animaduerterit; quinimmo si illum impunitum ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi Diœcesim transmiserit, decreuit, vt instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præfigendum, & sub eisdem priuationis dignitatum, & officiorum obtemptorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda priuationis actiuæ, & passiuę vocis, ad quas à nemine pręter quam à Ròmano Pontifice pro tempore existente restitui possit, ipso facto similiter incurrendis pœnis, ipsum Regularem delinquentem à loco, ad quem transmissus fuit reuocare, & ad illum, in quo deliquit restituere, seu sistere teneri voluit, qui si hoc etiam facere prætermiserit Ordinarius loci, ad quem Regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis ab ipso Ordinario loci, in quo deliquit similiter requisitus, vel aliàs de illius delicto informatus, tanquam sedis Apostolicæ delegatus, prædicti Concilij decretum omninò exequi, & in Regularem delinquentem seuerè animaduertere potest, & debet.

31 Quinimmò cum nec liceat Regularibus à suis Conuentibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint; ideò si quis eorum sine prædicto mandato in scriptis obtempto, repertus fuerit ab Ordinarijs locorum tanquam desertor sui instituti puniatur, & illi, qui studiorum causa ad Vniuersitates mittuntur, in conuentibus tantum habitent, alioquin ab Ordinarijs contra eos procedatur auctoritate sibi tradita à Concilio Tridentino in cap. 4. sess. 25. de regularib. Quin assumptum illud verissimum, quod Regulares de vna in alteram migrantes Prouinciam, in proprijs Conuentibus sunt recipiendi, restringitur ad eos tantum, qui literas commendatitias suorum Superiorum deferunt, quibus si careant, vetuit Sixtus V. recipi in constitut. 71. & nouissime decretum extat Sacræ Congregationis supra Regulares, aduersus illos temerè, leui uè ex causa accedentes ad Vrbem, sine licentia Superiorum, cuius tenor subijcitur.

Quoniam nonnulli Regulares vagandi studio, siue dum imminentem admissorum criminum pœnam ex suis constitutionibus, aut aliàs debitam sibi metuunt, falsa & commentitia grauamina causati, non ad immediatè sui ordinis superiores, scilicet á grauamine Prioris ad Prouincialem, à Prouinciali ad Generalem, á Generali ad Protectorem, prout cuiusque Religionis constitutionibus disponitur; sed ad hanc Romanam Curiam absque licentia sæpius fugiunt, potius quam recurrant, ex quo ordinum disciplina relaxatur. Prælati contemnuntur, & ipsi in dies audaciores euadunt. Placuit Sacræ Regularium Congregationi, ex ordine Sanctissimi statuere, vt si quis Regularium in posterum temerè, leuiuè ex causa hanc almam Vrbem; seu Curiam absque sui Superioris licentia, & supradicta forma prætermissa adire præsumpserit, ad suos eosdem Superiores, seueriori pœna plectendus remittatur.

Quod si in Monasterio ordinario subiecto inhabitet Regularis, quouis modo exemptus, eidem subest ordinario, ab eo omninò puniendus si delinquat, vt explico, & latè comprobo inferius vers. cum etiam.

32 Quintum nunc subijcio casum, in quo vigore Concilij Regularis, quamuis exemptus subijcitur Episcopo; qui perutilis sanè est, & versatur circa ordines ab eisdem Regularibus suscipiendos; in qua materia cum Concilium generatim de susceptione ordinum, & eorum collatione verba faciens, dixerit in cap. 8. sess. 23. de reformat. vnumquemquam á proprio Episcopo ordinandum, nimirum si omnium sententia concluditur præfatam sic indefinitam, & genericam sanctionem neminem excludere; verùm homines sine aliqua distinctione complecti, atque ideò amplexari etiam Regulares omnes, tùm maximè, quod verba aliqua subsequūtur in eodem capite admittentia prædictam explicationem, & sunt; quod si quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei, etiam cuiusuis generalis, aut specialis rescripti, vel priuilegij prætextu, etiam statutis temporibus permittatur; & alia in cap. 12.

eiusdem

eiusdem sessionis, & rubricæ, nempè Regulares quoque, nec in minori ætate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur, priuilegijs quibuscumque quò ad hoc penitus exclusis: ex quibus licet apertè constet, de veritate supradictæ resolutionis, ita tamen fuisse apertius declaratum fertur, à felicissimæ memoriæ Gregorio XIII. scilicet, vt Regulares, ordines suscipiant ab Episcopis in quorum Diœcesibus sunt Monasteria, in quibus degunt, & sunt assignati, vel dimissorias ab eis obtineant; eique concinit quædam constitut. Leonis X. exordiens, Sacro approbante Concilio; ac demùm Congregatio Concilij expressissime declarauit, cum decreto Sanctissimi Domini Clementis VIII. cuius verba rescribam inferius, sub num. 36.

33 Interea animaduertens proprium Regularium Episcopum ad finem ordinis suscipiendi, aut dimissorias obtinendi dici illū, qui illi præsidet Diœcesi in qua extat Monasterium Regulari assignatum à suis Superioribus Regularibus pro incolatu; cui resolutioni adstipulatur etiam Gemin. qui iure defendit, eo in loco dici Regulares degere, cui addicti sunt, vt inhabitent in cap. cum nullus §. religiosi nu. 2. de tempor. ordin. in sexto, & Bald. subdens fore in eo citandos, cum in eo larem foueant, & domicilium teneant in l. omnes per illum textum, sub nu. 2. C. de episcop. & cleric. & Nauar. in cap. non dicatis 12. q. 1. sub nu. 63. el primo, illibi præterea subijciens ex doctrina Bart. communiter recepti in l. 1. ff. ad municip. omnem monachum, & Abbatem Regularem fieri ciuem illius ciuitatis, in qua sistit eorum Monasterium.

34 Præfatus autem Episcopus prohibetur dare ordines Regulari, ita sibi subiecto nisi præcedat consensus, & licentia Superioris Regularis illius, iuxta cap. 1. cum glosa vnica 58. distinct. atque Syluester verbo Religio 7. & Maiol. in tractatu de irregular. lib. 4. cap. 20. nu. 2. constatque euidenter ex Cōcilio Tridentino in cap. 1. sess. 14. de reformat. traditque Nauarr. conf. mihi 35. quidam monachus, post nu. 1. de tempor. ordin. sed cum licentia ad manus Episcopi peruenit, suum non erit inquirere, si nomina eiusdem Religiosi ordinari volentis, & desiderium fuerit propositum in Ecclesia, testimoniumque extet de illius natalibus, ætate, moribus, & vita à fide dignis, quæ in ordinandis omnibus inquirenda esse decernit Trident. Synod. in cap. 5. sess. 23. de reformat. Siquidem Congregatio Concilij censuit ad Regulares minime extendi dispositio-

35 nem præfatam, in quibus satis fit Episcopo testimonium habere ab ordinandorum Superioribus Regularibus affirmantibus, & attestantibus prædictos nullo requisitorum indigere, eiusque fidei stādum esse, præter quam circa doctrinam, pro qua subijciuntur Episcoporum examini, quod etiam Henrichez attestatur in sua summ. theolog. moral. lib. 10. cap. 23. §. 4. in glosa liter. L, idque verum esse probat etiam Roderic. Lusitan. quæst. regular. tom. 3. q. 24. artic. 1.

36 Sed dimissorias vter concedet Regularibus ordinandis ab alijs Episcopis, aliqui dubitarunt, dùm eorum alij, tantum Episcopo licere scripserunt, nō autem eorum Superioribus Regularibus, nempe Henrichez citato §. 4. in textu, & glosa, dicitque comprobare Concilium Toletanum anni 1583. actio. 3. cap. 47. atque Tridentinum, eiusque dicto concinit Gregor. XIII. in locis citatis in initio huius quinti casus, necnon priuilegium Iesuitis ab eodem Gregorio per suum diploma concessum in anno 1584. cum expressa derogatione Concilij, cuius testis est, idem Henrichez indicato §. 23. in glosa liter. M, & illud refert, eiusque tenorem rescribit Rodericus Lusitanus in quæst. regular. tom. 1. q. 18. artic. 6. Quod quidem priuilegium cum derogatione Concilij insinuat contrarium determinari, & disponi per ipsum Concilium; nisi dicamus tale priuilegium continere facultatem concessam Superioribus illius Religionis dispensandi in interstitijs, ac temporibus à iure statutis, & alijs requisitis per Concilium; ideoque necessariò appositam fuisse dictam derogationem; verùm alij contradicunt, nempe Mandosius inquiens, Superioribus Regularibus competere facultatem concedendi dimissorias suis subditis in Regul. Cancellar. 24. q. 2. nu. 6. atque etiam Nauarrus, defendens id quoque habere locum his temporibus post Concilium, vt asserit duobus in locis, scilicet in cons. mihi 26. quidam clericus, post num. 1. de tempor. ordin. inquiens Superioribus Regularibus competere dimissorias dare suis subditis ad ordines recipiendos, & consil. 36. eod. tit. asserens ordinarium religiosorum, quò ad concedendas reuerendas pro suscipiendis ordinibus, de quibus loquitur Concil. Trident. in citato cap. 8. sess. 23. de reformat. eum esse, qui illius est Prælatus, & Superior Regularis, idque etiam tuetur supradictus Rodericus indicata q. 18. artic. tamen 5. quorum sententia verior credenda est, ex eo præsertim, quod nulla videtur subsistere ratio distantiæ inter hunc, & antecedentem casum, vt propterea cum in eo requiratur Superioris Regularis licentia, si à proprio Episcopo fit ordinandus, itidem si ab alio, tanto magis ob decretum felicis recordationis Clement. VIII. cuius verba confirmant, ni fallor, generatim Regularibus omnibus facultatem concedendi dimissorias suis subditis Regularibus pro suscipiendis ordinibus ab Episcopo alieno, dummodo proprius absit, vel nolit ordinationes facere, de quo impedimento attestatio fiat in dimissorijs ipsis, prout hæc & alia, constant ex declaratione, & decreto prædictis: quorum tenorem rescribit Sorbus ad compendium Mendicantium, verbo ordines sacri, & ipse hoc in loco subijcere decreui.

De mandato D. N. Clementis Diuina prouidentia Papæ VIII. tenore præsentium mandatur omnibus, & singulis quorumcumque Regularium Superioribus, vt de cætero obseruent, & obseruari faciant ea, quæ in Decreto Sacræ Congregationis Concilij Tridentini continentur, cuius tenor est talis. Congregatio Concilij censuit Superiores Regulares posse suo subdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requisitis ordines suscipere voluerit, literas dimissorias concedere ad Episcopum tamen Diœcesanum, nempe illius Monasterij, in cuius familia ab ijs ad quos pertinet, is Regularis positus fuerit; & si Diœcesanus abfuerit, vel

37 non esset habiturus ordinationes ad quemcumque alium Episcopum, dumtamen ab eo Episcopo, qui ordines contulerit examinetur quò ad doctrinam, &

& dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria
conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus, quo
Epiſcopus Diœceſanus,vel abſuturus, vel nullas ha-
biturus eſſet ordinationes; verùm cum á Superio-
ribus Regularibus Epiſcopo Diœceſano abſente,
vel ordinationes non habente literæ dimiſſoriæ da-
buntur, in eis vtique huiuſmodi cauſam abſentiæ
Diœceſani Epiſcopi, vel ordinationum ab eo non
habendarum exprimendam eſſe, quod qui non fe-
cerint officij,& dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac
vocis actiuæ,& paſſiuæ priuationis, ac alias arbitrio
eiuſdem S.D.N.Papæ reſeruatas pœnas incurrent.
In quorum fidem,&c. Datum Romæ die 15.men-
ſis Martij 1596.

Hac ſumpta occaſione cenſui neceſſarium eſſe
reliqua ſpectantia ad Regulares ambientes ordini-
bus inſigniri ſummatim recenſere, ac primum,
quòd reſpectu ętatis diſponitur requiri in ordinan-
38 do,ac reſpectu examinis de eo faciendi ad Regula-
res ipſos extenditur; qui nec in minori ætate, nec
ſine diligenti Epiſcopi examine ordinari poſſunt,
priuilegijs quibuſcumque quó ad hoc pęnitus ex-
cluſis per Concilium Tridentinum in cap. 12. ſeſſ.
23.de reformat.

39 Quo veró ad interſtitia occurrit primum dubi-
tatio,ſi quod de interſtitijs dicitur in Concilio Tri-
dentino cap. 13. & 14. ſeſſ. 23. de reformat. debeat
ita de Religioſis intelligi ſicut de clericis ſæculari-
bus,& quidem tuta eſt reſponſio affirmatiua, vt ip-
ſa interſtitia ſint à Regularibus obſeruanda, tùm
ex prædictis Concilij capitibus generatim loquen-
tibus, & annuum tempus conſtituentibus pro in-
terſtitijs, tùm ex auctoritate Sorbi in annotat. ad
compendium mendicantium,verbo ordines ſacri,
verſ.& quod interſtitia; tùm demùm ex conſtitut.
Sixti V. contra clericos malè promotos, ibi quem-
cumque ſæcularem, aut cuiuſuis ordinis, aut mili-
tiæ Regularem; excipiuntur tamen, qui ſpeciali in
hoc fouerentur priuilegio, illis namque opitulare-
tur, præterquam ad ſuſcipiendos duos ſacros eo-
dem die; quippe quod Concilium in relato cap.13.
poſt decretum,& prohibitionem factam, ne vna
die concedantur duo ſacri coniunctim, & eidem
perſonæ ſubnectit derogationem priuilegiorum in
contrarium fortè exiſtentium, & propterea non
extendenda præfata derogatio ad priuilegia, ſi quæ
extarent in alijs caſibus antea in eodem, aut alijs
præcedentibus capitibus pro interſtitijs enarratis;
cui ſententiæ videtur inherere Henrichez in ſua
Summ. theolog. moral. lib. 10. cap. 11. §. 4. & cap.
12. §. 3.

40 Ex hac igitur concluſione ita conſtituta, altera
enaſcitur dubitatio, ſi quandoque liceat in interſti-
tijs iſtis diſpenſare, & cui liceat, & verior apparet
reſponſio fouens auctoritatem Epiſcopalem, ita
quod nefas ſit Præpoſitis Regularibus in hoc caſu
diſpenſare,ſed Epiſcopis,Henrich.lib.10.cap.23.§.
4.in gloſa liter.L, Rodriquez Luſitanus in explica-
tione Bullæ cruciatæ in fine,Hieronymus á Sorbo,
vbi ſupra,verſ.quò ad ſecundum, & Ledeſma in
Summ.Hiſpana rubr.de Sacram.ordin. cap.8. verſ.
la difficultad, vbi hanc probabiliorem dicit, ſed
eam teneas, quia ita declarauit Sacra Congregatio
ſub die 7.Septembris 1593.cuius teſtis eſt Ioan.Ba-
ptiſta Confectius in collectan.priuileg. ſacri ordin.
fol. 136. ſed reſtringitur in Abbatibus habentibus
facultatem ordinandi ſubditos Regulares ad mi-
41 nores, prout inferius adnotabo num. ſeq. Epiſcopi
veró cum diſpenſatio petitur caueant concedere
illam niſi iuſta adſit cauſa, & ordinandi Superior
Regularis in ſuis literis dimiſſorialibus ab eo id
ſummis præcibus contendat, cauſamque vtilitatis,
vel neceſſitatis extare atteſtetur, etiam quod ſpeci-
ficam non exprimat, illiuſque inſtantia Epiſcopo
ſatis eſſe debet abſque, quod inquirat ſi verè altera
illarum ſubſiſtat: quod ſi neque generatim, de al-
tera dictarum cauſarum fidem faciat, Epiſcopi par
tes erunt denegare diſpenſationem, vt idem Sorbus
illic fatetur, atque ita in vtroque caſu cenſuiſſe Sa-
cram Cõgregationem Concilij certum eſt, idemq́;
Sorbus ſubiungit. Ex quibus illud præſertim maxi-
mé notandum aduerto, derogatum propterea eſſe
priuilegio mẽdicantibus conceſſo recipiendi duos
ſacros eodem die, cuius meminere compendium
mendicantium in loco citato,& Henrichez indica-
to cap.11.§.fin.qui præterea in gloſa liter. L, adne-
ctit fœliciſſimæ memoriæ Pium V. conceſſiſſe
minoribus Regularibus, vt gratiæ per Trident.Sy-
nod.derogatæ, proſint in foro exteriori ſupplican-
tibus Miniſtro Generali Aloyſio de Puteo,& Car-
dinali Aracœli anno 1560. quod inſuper refert, at-
teſtaturq́; ſummæ auctoritatis vir Pater Claudius,
nedum familiæ ante æuum nobiliſſimæ de Acqua-
uiua, at ciuitatis Neapolitanæ, vniuerſiq; Orbis de-
cus, inſigniſq; congregationis Ieſus Præpoſitus Ge-
neralis in verbo concilium §.3.

Primam veró clericalem tonſuram, minoreſque
ordines, quia Abbates complures conferre poſſunt
ſuis ſubditis per cap. Abbates de priuileg. in ſexto;
dummodò ſubditi ſint Regulares ex reſtrictione
Concilij Tridentini in cap. Abbatibus ſeſſ. 23. de
reformat. ita quod ſi ſubditis ſæcularibus auderent
his temporibus conferre, aut dimiſſorias concede-
re, ſuſpenſionem annalem ab officio, & beneficio
incurrerent ex eodem Concilij canone, atque ex
his, quæ profuſis verbis enarro in rubric.9. cap.1. à
42 num.17. cum ſeq. Ideò alia inſurgit difficultas, cui
tunc liceat diſpenſare in interſtitijs, an ſcilicet Epi-
ſcopo, vt ſupra concluſimus, cum ab illo ordinan-
dus eſt, an verò ipſi Abbati ordinanti? & rectè me
opinari exiſtimo, ſi credam, Abbati hoc caſu fas eſ-
ſe eiuſmodi impartiri diſpenſationem, ſequutus
Sorbum in loco mox relato, verſ.quando veró Ab-
bates, neque tunc examinandi erunt, ab Epiſcopis,
ſed ab Abbatibus, non obſtante Concilio, prout
Nauar.optimè probat in conſ.13.Abbas cuiuſdam
nu.5.in antiquis de priuileg. Neque dimiſſorias illi
pro minoribus ſuſcipiendis ab alienis Epiſcopis, aut
Abbatibus dabunt, ſed ijdem Abbates, qui iure
ordinario poſſent illis conferre ordines ipſos mino-
res, vt idem Henrichez, qui contrarium licet ſcrip-
ſerat reſpectu eorum Superiorum, qui ius confe-
rendi ordines non retinent notat, annuitque tamen
in hoc caſu in lib. 10.cap.23. §.4.præter Sorbum in
loco citato, atteſtantem declaratione congregatio-
43 nis Concilij definitum fuiſſe; Nouitij autem ne
veniant ſub appellatione ſubditorum Regularium,
de quibus in præfato cap. Abbatibus dicendum eſt,
quia ſubditi Regulares nondum cenſentur, vt pro-
baui in cap.3. hac rubr. ſub nu.6.& tuetur Tiraqu.
de

de vtroque retract. tract.1.cap.1. glosa 8.num.29. Imò valeant retrogredi, & illorum ausugere supe-
44 rioritatem, & propterea nequeant præfati Abbates concedere eisdem nouitijs minores ordines, aut dimissorias, pro minoribus suscipiendis affirmo, alioquin ordinantes incurrant suspensionem comminatam in adducto canone Concilij, quam tutiorem semper existimaui resolutionem, quamque videtur tenere Maiol.in tract.de irregul. lib.4. cap. 2.sub nu.11.quamuis promouentes nouitios non incurrere præfatam suspensionem crediderit Henrichez lib.10. cap.23. §.4. & Sayrus lib. 4. cap. 13. num. 5. alia multa de nouitijs congerit Carol.de Grassis de effect.cleric.effect.4.

45 Præterea, & sexto loco commendata Monasteria,etiam Abbatiæ Prioratus, & Præpositurae nuncupatæ,in quibus non viget Regularis obseruantia, necnon beneficia tam curata, quàm non curata, sæcularia,& regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta ab Episcopis, etiam tanquam Apostolicæ sedis delegatis annis singulis visitentur, curétque ijdem Episcopi congruentibus remedijs, etiam per sequestrationem fructuum, vt quæ renouatione indigent, aut restauratione reficiantur; & cura animarum, si qua illis, vel eorum annexis immineat, aliaque debita obsequia rectè exerceantur appellationibus quibuscunque priuilegijs,consuetudinibus, etiam immemorabili tempore præscriptis conseruatorijs Iudicum deputationibus, & eorum inhibitionibus non obstantibus,iuxta Concilij Tridentini decretum in cap.8.sess.21.de reformat.& cap.20.sess.25.de Regularib. quin & in illis, quæ non sunt commendata iddem Sanxit iddem Concil.cap.11. sess.25. de Regularib. quod excipit aliquos casus nu.115. latius declarandos; facilè au-
46 tem colliget Antistes, quæ debeat in hac visitatione inquirere,namque inuestigare debebit,si cura animarum fideliter exerceatur, sique alia debita obsequia rectè adimpleantur, & si aliquid sit, quod restauratione,vel reparatione indigeat,& cætera, quæ in visitatione Parochialium, (si curata sit) inquirenda esse,scripsit Fuscus in tract.de visitat.lib. 2. cap.2. nu.31. quod si collegiata tunc ea animaduertet,quæ in visitatione collegiatæ perquirenda, dixit idem Fuscus lib.2.cap.1.num.19. si vero simplex sit Ecclesia commendata inuestigabit,quæ ille admonuit in cap.7.nu.11.

47 Verùm quando commendetur beneficium explicat Hoieda de incompatib.benefic. par.2. cap.4. nu.1.& quis valeat beneficia commendare, ac præsertim an Episcopus commendare possit beneficia suæ Diœcesis,explicat Illustrissimus Tuschus conclus.270.Episcopus tom.3. atque commendatarius sit ne Prelatus, & quid possit discutit idem Tuschus conclus.475. commendatarius volum. 1. vbi præmaximè tuetur commendatarium non dici, neque esse Prælatum Ecclesiæ commendatæ, neque illius habere proprietatem, seu possessionem, sed detentionem tantum tanquam depositarium, per Oldrad. consil.179. quæritur, & Roman. consil. 350.in casu proposito,sub num.1. vbi Mandos.alios coaceruat in addit.1. quorum dicta restringenda sunt non procedere in commenda perpetua, quam assimilari beneficijs,& instar eorum esse,post Mandos. in addit. 2. demonstrat Hieronym. Gonzales fretus aliorum auctoritatibus super Regul.8.glos.5. §.8.nu.1. maximè his nostris tempor bus,in quibus prægnantia verba, & clausulæ ponuntur in literis prouisionis, quæ post Rebuffum refert præfatus Gonzales num.4. ex quibus haud dubitatur commendam perpetuam parum, aut nihil distare ab alijs prouisionibus beneficiorum,præterquam in modo vacationis cum certum sit commendam,
48 non vacare,vt per præsens,sed vt per prius,atque ita non per mortem commendatarij,sed prout antea,& eo modo, quo vacauit cum primo fuit beneficium illud commendatum, vt post Cassador. Simonett.Gambar.Puteum,Gomez.Rebuff. Mohedan.Caputaqu.Nauar.& alios,concludit supracitatus Gonzales á num.48.atque Paris.consil.40.ex his, quæ in facto num.7.vol.4.Chassan.cons.20.pro inspectione tituli nu.8. Gemin.cons.8. super præmissorum,sub nu.8. Petr.Gregor.Tholos.in suis instit. beneficial. cap.24. sub nu. 8. ac nouissime Tuschus indicata conclus.475.nu.10.qui nu.25. subdit finita commenda,vel mortuo commendatario,siue temporali, siue perpetuo Ecclesiam nō vacare per eius obitum, sed tantum commendam cessare, & consequēter vacare eo modo,quo prius tempore commendæ id est de iure,non autem de facto; quæ vacatio de iure importat, vt vacet ex quo Ecclesia non habet Prælatum, quia commendatarius non est vere Prælatus; non tamen vacet de facto cum satis sit commendatarium habere canonicum titulum,ex quo resultat detentatio,prout dixerat antea Roman.adducto consil.nu.7. & alij, quos citat illic Mandos.in addit. 8. Reliqua verò ad commendam spectantia præterire censui, eo quod multi peculiares superinde tractatus scripsere præsertim, Aeneas de Falcon. & Ruz. & multa congerit Gomes.in Regula Cancellariæ de infirm. resignan. q.13. in alia de idiomate q.5.& de trienn.possess. q.etiam 5. Mandos.in Regul.Cancell.32. Rebuff.in praxi benefic.rubr.de commend.& Petr. Andr.Gambar.de offic.& potest.Legati lib.4.tit.de potest.Legati in commendando beneficia per numeros 291.

49 Præter commendata beneficia Regularia, de quibus hactenus fuit noster sermo,alia etiam quãdoque visitare possunt,& debent; nempè beneficia Ecclesiastica curata, quæ cathedralibus collegiatis, seu alijs Ecclesijs,vel Monasterijs,beneficijs,aut pijs locis quibuscumque perpetuò vnita, & annexa reperiuntur,seruata forma Concilij in cap.7.& 8.sess. 7.sub rubr.de reformat.& cap.11.sess.25.de Regularib.& quia primum inquirere habent,si aliqua reparatione indigent, & tunc opportunis iuris remedijs prouidere, vt reparentur, atque ita parere dispositioni præfati cap. 8. aduertendum est, quod poterunt id efficere, etiam per sequestrationem fructuum, tùm ex his, quæ dixi nu.45. per alium Concilij textum in cap. 8. sess. 21. de reformat. & cap.20. sess.25. de Regularib. tùm ex declaratione Congregationis in vna Polen.relata per Ioan.Franciscum Leonem in suo Thesauro fori Ecclesiastici cap.31.num.3. par.2. non quidem, vt Ecclesia, vel Sacristia reficiatur, sed in his, in quibus dumtaxat habent iurisdictionem respectu curæ animarum, & Sacramentorum administrationis, vt calices, & decentia paramenta ad decorem administrationis Sacramentorum prouideantur, vt in alia Tranens.

&

& Cæſaraguſt.declaratum meminit idem Io.Franciſc.Leo.

50 Quod ſi in eiſdem Monaſterijs,ſcilicet commẽdatis vigeret Regularis obſeruantia, prouidere debent Epiſcopi paternis admonitionibus, vt eorum Regularium Superiores,iuxta eorum Regularia inſtituta debitam viuendi rationem obſeruent, & obſeruari faciant, & ſibi ſubditos in officio contineant,ac moderentur; illique ſi admoniti intra ſex menſes eos non viſitauerint, vel correxerint, tunc ijdem Epiſcopi, etiam vt delegati ſedis Apoſtolicæ eos viſitare poſſint,& corrigere,prout ipſi Superiores poſſent,iuxta eorum inſtituta,quibuſcumque appellationibus,priuilegijs,& exemptionibus penitus remotis, & non obſtantibus, ex eodem cap.8. Concil.Trid.ſeſſ.21.de reformat.

51 Ita & in alijs non commendatis,tám Regulares, quám ſæculares curam exercentes ſubſint immediatè in ijs, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent iuriſdictioni, viſitationi,& correctioni, Epiſcopi in cuius Diœceſi ſunt ſita Monaſteria, iuxta citatum cap.11. ſeſſ. 25. de Regularib.& cap.1.§.fin.de priuileg.in ſexto, ex quibus Concilij verbis, vana reputanda videtur quæſtio propoſita per Emanuel.Roderic.quæſt.regul.36.art.4.tom.1. ſcilicet, vtrum Epiſcopus poſſit corrigere fratrem beneficiatum ſeruientem curato beneficio, in eo quod deliquerit circa miniſterium curæ; & inſuper erronea videtur eius reſponſio negatiua,præſertim quia innititur eodem canone 11. Concilij; attamen in terminis illis,in quibus ipſe verba facit,rectè fortaſſe ſenſit,ſi Magiſter ordinis de Alcátera, & aliorum ordinum militiarum iuriſdictionem habent, quam ipſe aſſerit, quandoquidem ſuppetunt alia eiuſdem capitis verba propè finem,exceptionem tradentia ad Regulam,quæ propterea accurata diligentia ſunt legenda, reſpectu illorum locorum, in quibus Abbates Generales, principalem & ordinariam ſedem non habent; namque eos oporteat tũc Epiſcopalem iuriſdictionem, & temporalem in Parochos, & Parochianos exercere: In dependentibus verò à cura animarum habeant ijdem Epiſcopi auctoritatem ſuper Regulares,ait Marius Anton.variar.reſolut.lib.1.reſolut.112.caſ.50.propè finem.

Quo verò ad viſitationem Monaſteriorum, & Regularium exemptorum, idem Emanuel eadem quæſtione, artic. 3. per ſex columnas, negat in alijs habere Epiſcopos auctoritatem viſitandi, ac multis eiuſdem Concilij textibus, qui primo aſpectu aduerſari videntur,reſpondet longa ſerie,& conſequenter neque tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati valeant facere,defendit.

Sed cætera quæcumque loca exempta, quin viſitent tanquam delegati Apoſtolici, impediri nequeunt,cum Concil.in cap.4.ſeſſ.6.de reform. cap. 8.ſeſſ.7.eadem rubr.cap.9.ſeſſ.24.& alijs multis locis,id eis concedat.

52 Quotieſcumque veró licet Epiſcopis viſitare Monaſteria Regularium, aut alia exempta, ſi dùm ipſi ingredi volunt Monaſteria ipſa ob cauſam viſitationis prædictæ, renuant Regulares illos intromittere,quinimmo hoſtia claudant, quæſitum fuit, ſi tantum valeant impedientes terrere cenſuris, atque ita eos inducere ad obediendum, vel etiam vim facere, hoſtiaque ipſa, & muros frangere, & humi proſternere? & libenter eorum ſubſcribo ſententiæ,qui exiſtimarunt illis fas eſſe vim inferre,& hoſtia frangere,inter quos præeminent Innocent.in cap.1.verſ.item alia ratione, ibique Abb.nu.5. verſ. ad ſecundum verò,de immunit.eccleſ. idem Innocent. in cap.venerabili nu.4. de cenſib. Abb.in cap. cum vinctonienſis in fin.de elect. & tuetur Monteleon in commentarijs ſuper quatuor literis arbitrarijs num.84. cumque ſequitur Fuſchus de viſitat.& regimin.eccleſ.lib.2. cap.19. poſt nu.1. namque licet Epiſcopis iuriſdictionem propriam armis tueri, & cum enſe, ac bello, vt ait Alphonſus Aluarez in ſuo Speculo Summ.Pontific.cap.26.ob quod dicendum eſt multo magis ſe gladio ſpirituali defendere poſſe, & reſiſtentes excommunicationis vinculo deuincire,ex præcitatis Auctoribus, maximè Monteleone; & hoc verùm,quamuis dixerim poſſe via facti procedere; nihilominus iſto etiam modo poterit ſe defendere,quandoquidem nullus pluribus defenſionibus, etiam ad inuicem contrarijs vti prohibetur, cap. nullus de regul. iur. in ſexto, quia præſtant ſibi ad inuicem mutuum auxilium, Io.Monach.in cap.dilecto nu.2. de ſentent.excommun. in ſexto, de qua reſolutione dubitare non licet, quanquam aliqualis dubitatio adſit circa modum quo procedendum eſt, & deueniendum ad præfata remedia, nempè ſi non præmiſſis monitionibus,vel non obſtante libello appellationis producto, ita quod liceat illum reijcere.

53 Et quod attinet ad appellationem, Abb. in cap. venerabili nu.3. de cenſibus, Butr.poſt num.10. & Soccin.in tract.de viſitat.nu.15.& alij multi,triplici vtuntur diſtinctione,ex qua illam ſeligo concluſionem ne teneantur admittere libellum exemptionis,aut illius probationem, vel aliquam appellationem,ſed procedere ad ſententiæ excommunicationis prolationem valeant,ſi reperiantur in poſſeſſione viſitandi, ſeu quaſi; quin etiam ſi dubium ſit, quandoquidem procedere poſſunt, vt pars pro ſuo iure conſeruando, & tunc cauſæ cognitionem aſſumere haud compelluntur; ex quibus deflexerunt ad reſolutionem alterius quæſiti,& inquiunt licere

54 præfatis Epiſcopis nullis præmiſſis monitionibus excommunicare illos tanquam ſibi ſubditos grauiter peccantes reſiſtendo, contra quos fundatam de iure communi intentionem habent,& extraiuditialiter procedere; quæ omnia præter antedictos affirmat Soccin.in cap. perpendimus nu.124. de ſentent.excommun.& ſuffragatur Vgolin.in tract. de cenſur.tabul.1.cap.18. poſt nu.2. necnon concluſio altera, quod admonitio minimè requiritur cum ferenda eſt excommunicatio pro conſeruatione iurium, quam vltra relatos ſtatuunt Felyn. in cap. cum ſit Romana num.16.de appellat. & cap. ſacro nu.6. de ſententexcommun. Gemin.in cap.dilecto poſt nu.7.de ſentent.excommun.in ſexto, ibique Franch.poſt nu.2. & iterum poſt nu. 7. atque Soccin.indicato cap.perpendimus nu.122.& Lapus allegat. 73. Prælatus num. 3. Mileus in verbo citatio partis, & Dec.in cap.reprehenſibilis nu.4.de appellat.quibus & alijs multis,id ipſum, atque alia in hac ſpecie relata concludentibus aduerſatur, Couar.in cap.alma mater par.1.§.9.poſt nu.6. de ſentent. excommun. cuius dictum inſequuntur Sayrus in theſauro

Thesauro casuum conscientiæ vol. 1. lib. 1. cap. 12. num. 20. & Suarez in suo tract. de censur. eccles. disputat. 3. sect. 8. á num. 9. & fortasse non dissentit Vgolin. in loco mox citato, saltem quò ad vnicam monitionem, & quidem huic posteriori sententiæ libentius subscriberem, veluti tutiori, quamuis neque arbitrer à priori omninò discedendum esse, cum certo aduertit Præsul periculum maximum imminere, propriæque iurisdictioni obfuturum si monitiones præmitteret; maxime si antequam illuc iret præuidere, & præcogitare non valuit illos restitutos, in quibus profectò casibus restringerem sententiam primo relatam; cui quotidianus sanè opitulatur vsus, & ipse vidi multoties obseruatum, ac præsertim à quodam religiosissimo, & doctissimo Antistite, qui curauit, vt Actuarius subscriptis vteretur verbis in cedulonibus affigendis. Die N. cum Reuerẽdissimus Episcopus N. exerceret suam iurisdictionem visitando N. & N. ausi sunt de facto resistere, sibique volenti Ecclesiam N. visitare, opposuerunt; quare præfatus Reuerendissimus in ipso actu manifestæ violentiæ sibi illatæ pro defensione suorum iurium, vim vi repellendo, ipsum prænominatum N. & N. excommunicauit, & contra eundem mandauit cedulones affigi, vt ab omnibus Christi fidelibus euitaretur: quæ verba postmodum reperi scripta, & relata fuisse á meo affine Marco Antonio Gennensi nunc meritissimo Præsule Iserniensi in sua Praxi Archiepiscopali Neapolitana nouissime edita cap. 18. qui cum innitatur praxi, & vsu illius Curiæ non est mirandum cur materiam istam valde amplam, & nimis dubiam tàm breuibus perstrinxerit verbis: Perpendit enim cõsuetudinis vim, & cognouit illam ad instar Principis, & legis tribuere iurisdictionem, prout scripsit Io. Franc. Leo in suo thesauro fori ecclesiastici cap. 16. nu. 4. par. 2. & Gratian. decis. Marchiæ 1. nu. 20. estq; text. in cap. fin. de consuet.

55 Septima Episcopalis auctoritas in Regulares versatur circa confessiones audiendas, cum nullus etiã Regularis possit confessiones audire nisi Parochiale retineat beneficium, aut ab Episcopo per examen idoneus iudicatus approbationem obtineat, iuxta Concilium Tridentinum in cap. 15. sess. 23. de reformat. & ratio opitulatur à iure communi desumpta, quod absolutio sacramentalis Sacerdotis est actus iudicialis, vt probant sacri canones, & idem Concilium in cap. 6. sess. 14. & cap. 9. de Sacram. pœnit. eadem sessione, & cum Iudicis officio fungi nemo valeat, qui iurisdictione caret, iuxta
56 clement. 1. adiuncta glos. 1. de offic. Iudic. delegat. Ideò statutum iustè reperitur, ne quis alterius peccata absoluere queat, nisi aliquam iurisdictionem in eum habeat, ex Palud. in quarto sẽtentiarum distinct. 17. quæst. 3. & Dionysius Parochias diuidens vnicuique Parocho suam plebem commisit, vltroque procedens, ne quis alterius Parochiæ terminos, aut ius inuaderet in capit. 1. quæst. 1. & primus omnium propterea statuit confessionem alieno Sacerdoti sine proprij licentia factam nullam esse, teste Sayro in Summa de pœnit. cap. 17. nu. 1. neque eis satis est illam habere, quam Presbyteri omnes, etiam Monachi in sua ordinatione recipiunt absoluendi, iuxta cap. adijcimus §. ecce, & cap. generaliter §. ecce 16. q. 1. nam alterum habere in actu opus est, quæ altero ex duobus subsequenti-
57 bus modis contingit, scilicet per viam ordinariæ, vel delegatæ iurisdictionis, teste Francisco Toleto in lib. 3. instruct. cap. 13. nu. 4. & concinit Suarez in disput. 24. sect. 2. post nu. 6. vol. 4. Ordinaria autem ex præfatorum sententia residet penes eum, cui ex officio incumbit animarum cura, scilicet Parocho in sua Parochia, Episcopo in propria Diœcesi, & Papæ vbique, præter igitur Episcopos, aliosque Prælatos superiores, quorum hic nullus est sermo, si Regularis vult fieri Parochus ab Episcopo, vel eius Vicario per examen approbandus est, etiam si ad nutum amouibilis, ex cap. 11. Concil. Trident. sess. 25. de Regularib. non quidem per examen faciendum per viam concursus, qui in beneficijs Regularibus concedendis Regularibus non adhibetur, teste Hieronymo Gonzales super 8. Regul. Cancellar. glos. 6. sub num. 161. affirmans ita per Sacram Congregationem Concilij declaratum his verbis: Hoc decretum de concursu non habet locum in beneficijs Regularibus, quæ Regularibus conferri consueuerunt.

Quoties igitur supradicta deest iurisdictio ordinaria perneccesse est, vt delegata adsit, vt scilicet idoneus ab Episcopo repertus, admissus fuerit ad confessiones audiendas, ex eodem Concilio; atque ideò quicumque licet Regularis auditurus confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum approbandus est, ab Episcopo alioquin nequeat, & præsumens contrafacere nulliter audiat, & absoluat, modo ordinaria quoque careat.

Ex quibus remanet iam apertè comprobata nostra assertio, quod Regulares subsunt Episcopo in hac causa, pro cuius maiori intelligentia subnectere statui aliqua notatu digna, & quæ quotidie euenire experimur; eorumque primum sit, quod supradicta approbatione indigent Regulares, cum sæcularium tantum, quamuis Sacerdotum peccata audire cupiunt, iuxta verba eiusdem Concilij, non
58 autem si eorumdem Regularium, quia tunc dispositio præfati Concilij cessat, cum satis sit proprij Superioris Regularis approbatio, vt Suarez scripsit in disputat. 28. sect. 4. num. 4. volum. 4. & decreto nouissime prolato á Sãctissimo Clemente VIII. com-
59 probatur, relato à Quaranta in verbo confessor fol. 577. quæ Regularis Superioris approbatio, adhuc requiritur vltra aliam Episcopi, pro confessionibus aliorum non Regularium audiendis, quamuis sola non sufficiat cum Episcopalis abest, nec dubitare licet, sed pergrandis extat difficultas, cum Regularis fuit expositus ab Episcopo, renuente Superiore ordinis, vel saltem nullo accedente expresso illius consensu, & postquam aliquantisper immoratus sum, cognoui ab omni me errore alienum esse, si consentiam eos valide audire pœnitentes, & absoluere cum expressus consensus à Superiore Regulari non apparet præstitus, adductus auctoritate Conradi in resolutione casuum conscientiæ
60 par. 1. cap. 66. & par. 2. cap. 168. cum verò illius expressus adest dissensus reuocando approbationem Episcopi, & prohibendo audire confessiones, tunc inualide, & nulliter agere, quod in contrarium actentare auderet, secutus Nauar. in manuali cap. 4. num. 6. & Ioan. Baptistam Confectium, quem citat, & ad literam refert, ac sequitur præfatus Conrad.

rad.in 2.par.in fine, vbi ponit rubr.de Regularib.& propriè in cap.5.vltra quorum dicta videto,quæ ſuper hac re congerit Ludouic.Lopez in 1.par.ſui inſtruct. cap. 26. verſic. rurſus, poſt Syluestrum, & alios.

61 Alterum, quod adnotandum duxi eſt licuiſſe antiquitus Parochis delegare cuicumque Sacerdoti poteſtatem abſoluendi ſuos ſubditos,aut coadiutores ſibi aſſumere, ſed poſteriori Concilij ſanctione reſtrictam eſſe hanc facultatem,& propterea non amplius ita generatim delegent, ſed dumtaxat Parochis,aut expoſitis ab Epiſcopis, vt defendit Suarez indicata ſectione 4. num. 11. ſed Petrus Ledeſma in ſua Summa Hiſpanico ſermone conſcripta in rubrica de Sacrament. pœnitent. cap. 12. verſic. *Accerca deſta concluſion*, dubitationem iſtam proponit,deindeque prolixis verbis eandem explicat, adducitque in vtramque partem auctoritates, rationeſque,& poſtremo loco affirmat,etiam perſpecto iure nouiſſimo præfati Concilij Tridentini licere Parocho concedere ſimplici Sacerdoti, neque admiſſo ad audiendas confeſſiones ab Epiſcopo, vt ſuorum Parochianorum confeſſiones audiat,hancque tenuiſſe præterea doctiſſimos ab eo memoratos viros, qui interfuerunt Concilio Tridentino; eius verba ſi perlegantur, citra dubium proderunt reſolutioni faciendæ in hac controuerſa quæſtione; verùm contradicentium ſententiarum præfatarum vter verior ſit ſubſiſto, & ad alteram ex hac proficiſcentem dubietatem deflecto, concludens nec ſemper poſſe Parochum alterum ſubſtituere, etiam approbatum, quippe quia declaratum fuiſſe memini ab ampliſſimis Patribus Congregationi Concilij Præſidentibus in vna nullius 30. Iulij 1591. cogendos eſſe Curatos ad ſubeunda per ſe ipſos,& non per ſubſtitutum ea munia, ad quæ tenentur, tolerandos autem,vt per ſubſtitutum ſuppleant, in illis tantum caſibus, quibus expreſſis verbis Canonum, Decretorumuè Concilij permiſſum eis eſt per Vicarios coadiutores,vel ſubſtitutos,poſſe officio ſuo fungi.

62 Tertium eſt inquirere quouſque protendatur ſimilis approbatio ab Epiſcopo facta Regulari,cum varij varia in hac re proferant, ex quorum dictis aliquas communiores excerpſi concluſiones, quarum illam vti potiorem proponam,ſcilicet improbandum omninò eſſe dictum Rodcrici in quæſtionibus regularibus,& propriè q.59.artic.4.tom.1.& quæſt.32.artic.6.tom.3.& aliorum,vt ſemel approbatus ab aliquo Epiſcopo, minime ſit ab eodem rurſus examinandus; verùm antequam vltrò procedam, reſcribere cenſui declarationem factam ab Ampliſſimis Cardinalibus Congregationis Regularium, ſub die 2. Iulij 1587. in hæc verba: Regulares,qui ad confeſſiones audiendas idonei generaliter ab Ordinarijs,eorumuè Examinatoribus reperti, & probati fuerint,generaliter quoque, & indiſtinctè abſque aliqua limitatione temporis,certorumuè locorum, aut generis perſonarum admittantur in Diœceſi propria. De cæteris verò,qui non adeò idonei reperientur,ſi petierint ſe admitti arbitrio Ordinariorum relinquitur ipſos cum limitata facultate prout eiſdem Ordinarijs magis expedire videbitur probare,& admittere. Qui autem in domibus laicorum cõfeſſiones, ex cauſa audierint ſtatim Parochum admonere teneantur,& fidem auditæ confeſſionis pro medico adueniente relinquere.

Fr. Michael Bonellus Cardin. Alexandrinus.

Georgius Palearius Secretarius.

Ex qua declaratione complures ſelegit concluſiones Ioannes Baptiſta Confectius, relatus à Conrado in 2.par.ſui reſolutorij, rubr.de regular.cap.5. ſed ipſe alio, & fortaſſe non exiliori methodo circa illam eloquar, non tamen ſilentio inuoluens, quod idem illic prænotauit inquiens, Regularium iuriſdictionem à iure, vel à Papa eis tributam, reſtringi ſeu dilatari per ipſam approbationem Ordinarij, qui non eius arbitratu faciat, ſed maiori illorum ſufficientia,& idoneitate impulſus; quamobrem ſi per examen reperiantur, non plenè idonei, poterunt cum aliqua conditione approbari, & limitatione loci, temporis, perſonæ, vel peccatorum, ſeu ad eiuſdem Ordinarij arbitrium, & beneplacitum, teſte Antonuccio Eugubino in ſua Catecheſi Neapolitana libro quarto cap.decimooctauo, ita quod ſi contrarium exequi audeant, excedendo qualitates, & reſtrictiones ſupradictas, & expreſſas in licentia,perperam & nulliter faciant, vt illic ſubdit Antonuccius, & quidem non ſine ratione; propterea quod ſunt complures in aliquo loco idonei, qui alibi inhabiles omninò reputantur, vel neceſſitas quandoque patitur, & permictit habilitari minus idoneum, quod in alio loco prædicta carente neceſſitate non ſit permictendum, quinimo expoſitus pro confeſſionibus audiendis in aliquo expreſſo loco,non addita prohibitione, reſpectu aliorum exiſtentium in eadem concedentis Diœceſi, nihilominus confeſſiones audire in alijs, quam expreſſis locis dicuntur vetiti, ob Regulam illam, quod loci qualitas adiecta reſtringit actum, & diſpoſitionem ad ea, quæ ſunt localia,quam Regulam probat, exornatque Ioan.Petrus Surdus deciſ.241.bona fideicommiſſo ſubiecta, per totam, ac præſertim nu. 1. & 3. & antea Mantica de coniectur.vltimar.volunt.lib.9. tit.3. num.13. Gozzadin.conſ.82.nu.10.& copioſius Couar.lib.2. variar. reſolut.cap.5.num.5.Iaſ.in repetit.l.1.nu.7.C.de ſacroſ.eccleſ.atque Corn.conſ.49. nu. 10. vol.3. ita quoque ſi ad aliquod expreſſum tẽpus admiſſi fuerint, (quod licere Epiſcopis præter declarationem antedictam, inſinuauit Congregatio Concilij per ſuam declarationem directam Archiepiſcopo Neapolitano) ſiquidem lapſo tempore in ea ſtatuto, dicatur facultas ipſa denegata,ex Regula, quam tradit Caualc.deciſ.Fiuizana 1. poſt nu.34. par.5. non ſecus ac reſeruatio reſtricta ad tempus, non durat poſt tranſactum tempus,vt ait Gemin.conſ.93.nu. 14. & conferunt, quæ ſcribunt Caſtrenſ. conſ.288. ad primum, poſt nu.2.lib.1. Alex.conſ.101.ponderatis poſt num.7. vol.5. Cæphal.conſ.201. exiſtimo nu.8.conſ.202.Monialis num.18.& conſ.263. Dominus Marcus nu.36.vol.2.& Lancellott.de attentat.par.2.cap.17.nu.138. Præterea id ipſum dicendum eſt, cum ſub aliqua conditione fuit licentia data, quia illa non impleta ceſſat facultas ſub tali conditione conceſſa, Geminian.conſil.106. verſic. ſecundo ad idem, & ſuppetit concluſio illa omnium ore probata, qua dicitur conditionem nihil ponere in eſſe, ita quod actus conditionalis non valeat niſi exiſtente conditione per l.ſi quis fundum

ff. de contrahend. emption. quam conclusionem cum suis declarationibus, & extensionibus constituit Amplissimus Cardinalis Tuschus in conclus. 593. liter. C, volum. 2. supradictis quoque ex rationibus in eandem conclusionem deflectendum est, quoties expositus fuit ad confessiones audiendas aliquarum personarum, scilicet virorum, vel mulierum, siue vt Napoli quotidie fit, pro secularibus vtriusque sexus, non autem Monialibus; quinimmo sine prædicta exceptione expositi, neque possunt illarum peccata audire, tùm quia vnius inclusio est alterius exclusio, tùm demum ob generale edictum desuper emanatum, quo interdicitur omnibus Sacerdotibus auricularijs, ne Monialium confessiones audiant, vigore genericæ approbationis, nisi expressam habuerint facultatem eas au-
63 diendi; prout neque extenditur ad casus reseruatos, licet enim Syluester verbo confessor primo §. 5. & Gabriel in quarto sententiarum distinct. 17. quæst. 2. articul. 3. Atque alij crediderint, Regulares expositos, posse ab omnibus casibus absoluere, etiam reseruatis Episcopo, eò quod priuilegium illis concessum in Concilio Viennensi, & relatum in clement. dudum, de sepult. ab inferioribus á Papa, scilicet ab Episcopis, reuocari haud valeat: Eorum tamen opinio, neque tuta est, neque vsu recepta, vt inquit Sot. in 4. sententiar. distinct. 18. q. 4. articul. 3. vers. quo ergo; adductus verbis eiusdem clement. ibi, per huiusmodi concessionem nequaquam intendimus ampliorem potestatem fratribus impendere, quam est curatis, & Parochialibus Sacerdotibus à iure concessa, nisi fortè Ecclesiarum Prælati vberiorem illis in hac parte gratiam specialem ducerent faciendam; & præter alias rationes, ac iura hoc comprobantes, præportat clement. Religiosi, de priuileg. qua excommunicantur Religiosi, si tentauerint absoluere á casibus reseruatis Apostolicæ sedi, vel locorum Ordinarijs; idque deinde expresse declaratum à Congregatione Concilij his verbis: Illustrissime, & Reuerendissime Domine, cum à Sacra Congregatione Cardinalium, qui Præpositi sunt decretis Tridentini Cócilij interpretandis illustrissima Amplitudo tua quæsiuerit an Regulares ex priuilegio à sede Apostolica impetratis, præsertim autem ex eo, quod nominant mare magnum possint in ijs casibus, quos sibi Episcopus reseruauit absoluere confitentes: hac de re, vbi Congregatio accuratè egisset, deinde ad sanctissimum Dominum N. retulisset illius Sanctitas, etiam de sententia Congregationis censuit ex facultatibus per hoc mare magnum, aliaué priuilegia, Regularibus concessis factam eis non esse potestatem absoluendi in casibus ab Episcopo sibi reseruatis, Deus Illustrissimæ amplitudini tuæ perpetuam vitæ tranquillitatem, & incolumitatem largiatur. Romæ die 10. Septembris 1572.

Illustrissimæ, & Reuerendissimæ Amplitudinis tuæ, &c. Quæ declaratio refertur ab Antonuccio in Catechesi Neapolitana libr. 4. cap. 19. eiusque vis, & robur, adhuc vsque tempora durat, non obstantibus priuilegijs alijs, & postea concessis Mendicantibus á Pio V. felicissimæ memoriæ, quandoquidem subdit in cap. 20. præfatus Antonuccius, & testatur ad hunc effectum reuocata fuisse á successore Pontifice Gregorio XIII. in constitut. 15. in
64 tanta negotiorum mole: Tandemque facultatem concessam ad arbitrium, & beneplacitum reuocari posse à concedente non est ambigendum, etenim beneplacitum reuocare, proculdubio valet ipse reseruans, cum denotet voluntatem, vt inquit Corn. consf. 92. placet, sub num. 31. volum. 2. quamuis, sub num. 11. subijciat non liberam, sed iustificatam complecti voluntatem, & propterea intelligatur, modo reuocatio haud intempestiuè fiat ad Lactione §. labeo, vbi glos. vers. de hoc ff. pro socio;
65 quin exemplum de Officiali constituto ad beneplacitum hoc ipsum insinuat, licet enim perpetuus iudicetur, ex Bartol. in l. de pupillo §. si Principi num. 12. Ias. sub num. 5. de nou. oper. nuntiat. idem Ias. in l. Stychum, aut Pamphilum §. stipulatio num. 6. de verbor. obligat. Aluar. in cap. 1. de feud. guard. Sarnens. in Regn. de non tollend. iure quæsito, quæstio. 4. vers. hinc est, quod Officialis, & tamen potest quandocumque reuocari, Geminian. in cap. si gratiosè vers. expirat, de rescript. in sexto, Bald. in dicto cap. 1. de feud. guard. & Franciscus Marcus decis. 796. nu. 2. ad finem par. 1. Ex quibus responsi diebus præteritis licentiam ita ab Episcopo concessam cuidam Canonico degendi extra Ciuitatem, & Diœcesim potuisse reuocari, licet aliqui prima rudimenta ignorantes in contrariam iuerint sententiam; quod si licentiæ prædictæ audiendi confessiones ad beneplacitum non superuenerit expressa reuocatio, tacitam nihilominus ex subsequenti morte concedentis euenturam certum est, cum morte extingui beneplacitum, probet citatum cap. si gratiosè, Speculat. in tit. de locato §. nunc aliqua num. 178. Angel. consf. 217. in causa accusationis num. 9. & Dec. in l. contractus num. 10. ff. de regul. iur. ac propterea in hoc specifico casu dixerunt Doctores præfatam approbationem tunc expirare, præsertim Zabarella in citata clementina dudum §. ac deinde, num. 2. vers. quinto notabile, & §. & si ijdem num. 1. Angel. verbo confessor 3. num. 25. & Henrichez in summ. theolog. moral. libr. 6. cap. 6. §. 7. cùm igitur ex his probauerim licere Episcopis exponere Regulares, cum præfatis conditionibus, seu restrictionibus, illisque stantium, necessariò inde sequitur, quod vbicumque ob aliquam causam ex prædictis cessat approbatio, sit denuò examinandus Regularis, si amplius huic muneri velit operam dare, vt iam conclusi.
66 Quod si absque vlla restrictione, maximè temporis admissi fuerunt, equidem impediri ne confessiones in posterum audiant, minimè debent, neque possunt, & tunc védicat sibi locum motus proprius 135. Pij V. prout insinuat Antonuccius indic. lib. 4. cap. 18. in quem modum intelligenda est doctrina Nauar. in manuali cap. 27. nu. 266. & vera omninò est resolutio, nisi iusta reuocandi superueniret causa, nam tunc eiusmodi facultas ita simpliciter concessa, poterit sine dubio ab eodem concedente suspendi, aut retractari, vt inquiunt Syluest. verb. confessor 2. nu. 11. Henrich. adducto §. 6. & Suar. disput. 28. sect. 8. nu. 3. vol. 4. Quinimmò & cum iusta non apparet causa, sit nihilominus pertimescenda reuocatio, eique parendum, existimat nec perperam citatus Suarez in eadem section. 8. num. 8. in finalibus verbis, & suppetunt verba Antonuccij, vbi supra, quæ sunt posse Episcopos hodie suspédere Regulares

gulares ab audientia confeſſionum, quamuis non niſi ex vera cauſa, & illis legitimè notificanda, debeant facere, cum poteſtas in ædificationem, non in deſtructionem eis tradita ſit: vult igitur, vt poſſint, quamuis admoneat cum cauſa debere facere, neque inficiat actum ſi illa abeſt.

67 Quinimmò ſuperueniente excommunicatione, neque reuocari iam dictam licentiam certum eſt, tùm ſi delegans eiuſmodi cenſura illaqueatus decerneretur; vt optimè notat Henrichez indicato cap. 6. §. 7. in gloſa liter. E, tùm ſi expoſitus, quandoquidem prohibitus tunc audire licet dicatur; quin etiam in certis caſibus ſuſpenſus intantum, quod ſi audeat pœnitentes audire, & abſoluere, ſit inualida abſolutio ab eo impenſa, vt eſt videre apud Medinam, multis præmiſſis diſtinctionibus explicantem in Codice de confeſſ. tract. 2. q. 22. cum ſeq. Azorium in ſuis inſtitut. moral. lib. 10. cap. 31. verſ. ſeptimo quæritur, Victoriam in rubr. de clauibus concluſ. 13. & 14. & quæ ipſemet ſcripſi in rubr. 1. huius libri nu. 108. nihilominus reuocatam propterea facultatem audiendi, non eſt dicendum, cum impetrata deinde abſolutione à cenſura, validè, & iuſtè prædicta facultate vti valeat.

68 Non etiam cenſetur reuocata, & extincta, ſi præfatus expoſitus ſemel, aut pluries deinde exierit Diœceſim admittentis, quia rediens non impeditur illa vti, atque ideò minimè teneatur examini rurſus præſentari, Nauar. in manual. cap. 27. num. 266. Henrich. in mox relato §. 7. & Conrad. in 2. par. ſui reſolutor. caſuum conſcientiæ, ſub rubr. de Regular. cap. 5.

69 Demùm neque morte concedẽtis extingui edocent Angel. & Sotus in locis ſupra relatis, ac reliqui omnes, maximè Graff. in deciſionibus aureis lib. 1. cap. 13. nu. 50. & concinunt, quæ ipſe congero in rubr. 9. cap. 8. à nu. 36. Quinimmò ab ipſius ſucceſſore, neque valeat reuocari niſi cauſa ſuppetat, eaque cognita, & probata, ac nominatim facta, in tantum quod neque generalis ſufficiat reuocatio, dicit

70 Henrichez in citato §. 6. verùm contradicit Suarez adducta ſect. 8. nu. 4. & vſus, atque declaratio Pij V. in ſuo motu proprio 135. exordiente Romani Põtificis; quamobrem valeat ſucceſſor aduocare etiam generatim ad examen approbatos omnes quamuis ſimpliciter, & quos idoneos minimè inuenerit, reijcere, vt præfatus Suarez optimè adnotauit, & demum Sacra Concilij Congregatio declarauit his verbis: Congregatio Concilij cenſuit Regulares ad audiendas in Ciuitate, & Diœceſi ſecularium confeſſiones ſemel ab Epiſcopo præuio examine approbatos, iterum ab eodem Epiſcopo non eſſe examinandos: cæterùm à ſucceſſore poſſe vtique examinari, iuxta Conſtitut. ſanctæ memoriæ Pij V. datam 8. idus Auguſti, Pontificatus ſui anno ſexto, quæ à fel. record. Gregor. XIII. non eſt reuocata per reductionem priuilegij Regularium ad terminos Concil. Trid. A. Card. Carrafa.

71 Supradictæ autem facultatis vis non egreditur Diœceſim concedentis, nam licet aliqui grauiſſimi & docti viri crediderint Regulares ſemel ab aliquo Antiſtite approbatos, vbiq; poſſe, & extra Diœceſim operam dare auditioni confeſſionum, cõtrariam nihilominus exiſtimo veriorem, quamque tuetur Syluest. verbo confeſſor 1. §. 14. & confeſſor 2. §. 4. Nauar. in Summa cap. 27. poſt nu. 266. verſ. ſextum, & Viuald. in ſuo Candelabro aureo par. 1. rubr. de abſolut. nu. 50. adiungens ita declaratum Romæ in anno 1587. & adſtipulatur Sot. in 4. ſententiar. diſtinct. 18. q. 4. artic. 3. verſ. aliud verò dubium; namquam reſtringat ad ſubditos alterius Diœceſis, non eius, qui habilitauit, quos valeat Regularis abſoluere extra illam Diœceſim, ad id dicendum ductus, quia Syluest. præfatis in locis ſcripſit, licere Parocho vbique locorum audire confeſſiones ſubditorum ſuorum, quod inſuper tradunt Capyc. deciſ. 203. in cauſa num. 15. Henrichez lib. 6. cap. 7. §. 1. & Tolet. lib. 3. inſtruct. Sacerdot. cap. 13. in fine; ex quibus infert ipſe Sot. ad Religioſos, & cum his idem concludendum aſſeuerat, quia clementina dudum verſ. per huiuſmodi, de ſepultur. eiuſmodi Regulares ita expoſitos æquat Plebanis ipſis; ſed hac ratione non propterea impellor ſuæ reſtrictioni aſſentiri; tùm quia adducti Doctores generatim loquentes inſinuant contrariam, tùm quia Syluest. in hac ſpecie ita concludit, & amplius conſtituit differentiam inter ipſos Regulares, & Parochos: præter quod ſi actente intueantur verba præfatæ clementinæ, apparebit non eos æquare ad inuicem, vel ſaltem non in omnibus, quare arbitror nullo modo à præfata reſolutione diſcedendum, confirmata præſertim per declarationem, cuius antea memini, & teſtis eſt Viuald. quinimmo comprobatur apertè ex priuilegio venerabilibus Presbyteris Congregationis Oratorij conceſſo à Sixto V. quo indulgetur illis, vt cum fuerint Romæ approbati ad confeſſiones audiendas, non debeant amplius extra Vrbem examinari à locorum ordinarijs, ſed illis ſufficiat præſentare eorum licentias Romæ habitas; cuius quidem priuilegij tenorem, cum declaratione deſuper poſtmodum facta à Congregatione Concilij, reſcribit Religioſiſſimus, æque ac doctiſſimus Stephanus Quaranta Neapolitanæ Eccleſiæ tũc Canonicus in ſua Summa verbo confeſſor, niſi enim iure communi ſanciretur cõtrarium, fruſtra priuilegio concederetur illis facultas audiendi confeſſiones.

His ſubnectere alia vtiliora dubia cenſeo pernecessarium, quo ad eiuſmodi approbationem, inter quæ præeminet illud, quod ex verbis Concilij deſumitur in adducto cap. 15. ſeſſ. 23. de reform. dùm

72 ſtatuit Regulares approbandos eſſe ab Epiſcopo; nùm extendatur ad alios Superiores Eccleſiaſticos non fulgentes Epiſcopali dignitate, qui poſſint ne habilitare confeſſarium? ſi enim diceret approbari debere ab Ordinarijs, ſub quo nomine comprehendi quemcumque habentem auctoritatem ordinariam, ait Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 3. q. 11. num. 20. vtique nulla extaret difficultas; verùm cum Epiſcopi nomine vtatur, non ſine aliqua dubietate res ipſa pertranſit, eò quod vnius incluſio eſt alterius excluſio, & conſequenter exprimendo Epiſcopum videtur excipere alium non Epiſcopũ; & quidem huic reſolutioni conſentio, cum vnica

73 extenſione, ſeu potius declaratione ad alium, qui licet non ſit Epiſcopus ipſum tamen repreſentat, qualis eſt eius Vicarius, namque inter ipſum, & Epiſcopum tanta eſt connexitas, vt nullum detur medium, prout ſcribit Abb. conſ. 21. num. 2. volum. 1. Quinimmo vtriuſque idem eſt Tribunal,

& potestas, ex his, quæ congerit Lopez ad Diazam in praxi cap.73.prope finem, opitulaturque textus in cap.2.de consuetud. in sexto, & cap. Romana in princip.de appellat.eodem libro,ac nouissime scribit, alios plures coaceruans Doctores, Iacob.Sbrott.in tract.de Vicario Episcopi lib.2.q.25. nu.3.& q.57. nu.1. ac præter adductos, multa prodit, vt Episcopi, & Vicarij vnitatem comprobet Anton.de Put.in tract.de iurisdiction.Episcop. capit. 7. Supradictam verò sententiam tùm maximè tueor, propter Concil. quod in præsenti casu non adiunxit verba illa, per se ipsum, quæ alibi addidit, cum voluit excipere Vicarium, & præsertim in cap. liceat sess. 24. de reformat, quo loci Episcopum dumtaxat dispensare posse in irregularitate occulta statuit non eius Vicarium, nisi ad id specialiter deputatum, quamobrem in præsenti capite, dùm id subticuit videtur remisisse eiusmodi potestatem Episcopo, non modo, sed etiam ipsius Vicario, qui vnus cum Episcopo censetur, maximè in hac facultate cõpetente Episcopo, non iure speciali, sed ordinario ad instar capituli, iuxta doctr. Abb, in cap. cum olim, de maior.& obed. eumque sequitur Sbrott. in tract. de Vicar. lib.2.q.30. nu.12. & q. 57. num. 7. quibus addo singulare dictum Felyni, quod verbum Episcopus non excludit Vicarium in cap. si quis contra nu.5. vers. potest etiam dici, de for. compet. ad id ducti auctoritate glosæ, & Doctorum in eodem textu, atque alijs multis Doctorum auctoritatibus, quæ præmaxime conferunt sententiæ à me constitutæ, & lector poterit percurrere si lubet, recensetq; Sbrott. in tract. de Vicario Episcop. lib.3.q.6.nu.12. & lib.2. q.209. nu.2. subdens nu.3. hoc comprobari ex Concil. Trid. in cap. 16. sess.25. de Regular. qui textus primo aspectu videtur contradicere, dùm in eo dicitur, nisi cum licentia Episcopi, siue eius Vicarij fiat; ex quibus videtur colligi, quod si appellatione Episcopi cõprehenderetur Vicarius, non opus fuisset adiungere illa verba, siue eius Vicarij: verùm rectius sentienti patebit contrarium, quia dictio illa, siue, est declaratiua, & in eo textu posita expositiuè, iuxta doctrinam Bart. in authent. vt omnes obed. iudic. prouinc. in princ. nu. 12. atque ita videantur addita illa verba potius declaratiuè, & expositiuè, quam quod oportuisset, maximè quod aliorum concinit resolutio, qua probatur præfatam dictionem, siue, coniungere sensum, quamuis disiungat verba, iuxta glos. 1.& Doctores in l. ad protegendam C. de in litem tutor. dand. & sequitur Borgnin. Caualc. decis. Fiuiz.29. de anno 1448. nu.62. par. 2. & propterea insinuet Vicarium, & Episcopum idem esse, & consequenter idem posse, quod Episcopum in eo casu posse, disponit ibi Concilium.

74 His explicatis quærendum est, si valeat hoc ipsum exequi Vicarius à capitulo sede vacante constitutus, & pro negatiua suppetunt complures rationes, atque etiam nouissimum Illustrissimorum Cardinalium Concilij interpretum responsum, sub his verbis: Cum exponere confessores sit proprium munus Episcoporum nullus alius potest in hoc se intromittere: verùm his non obstantibus certum est, ac consuetudine, quotidianoq; vsu obtemptum Vicarium capitularem posse supradictam elargiri facultatem, dum sedes vacat, quam præterea conclusionem tuetur Suarez disput. 28. sect. 5. nu. 2. aliquibus, nec paruipendendis rationibus adductus, & Roderic. in suis quæst. regul. tom. 1. q. 61. art. 9. vers. nec simile est, quorum sententiam omninò veram existimo, & rationem decidendi censeo eam esse

75 propriorem; quod Episcopo, quæ competunt, eadem & capitulo sede vacante competunt, eo quod illud in spiritualibus, & temporalibus omninò succedat Episcopo in his, quæ ordinariæ sunt iurisdictionis, per tex. in cap. si Episcopus, ibiq; notāt omnes de supplend. neglig. Prælat. in sexto, & cap. 1. de instit. eod. lib. ac Paulu. in tract. de auctor. cap. sede vacante par. 1. q. 2. Feder. de Senis conf. 30. an capitulum, Nauar. conf. 7. similiter exordiente, an capitulum, de filijs Presbyter. Quinimmo in ordinaria iurisdictione non tantum iure communi generali, ad Episcopum spectante succedit, verum insuper in pertinente iure communi speciali ad eundem Episcopum, iuxta doctrinam Abb. in cap. at si clerici §. de adulterijs num. 17. & illic Dec. num. 150. de iudic. Si igitur capitulo, necessariò competunt Vicario ab eodem Capitulo deputato, per Felyn. in cap. eam te num. 17. vers. & intellige, de rescript. neque aduersatur Federic. de Senis conf. 40. num. quia præfatam non improbat illationem, quamuis restringit In grauioribus, quodes simpliciter esset constitutus, tum quod potius referendo, & dubitando, quam affirmando loquitur, ita quod rectè dicitur Vicarium Capitularem esse Vicarium Iurisdictionis Episcopalis, & testis est nobis glosa in clem. & si principalis, vers. Episcopi de rescriptis, quam inibi sequuntur Zabarell. nu. 15. Imol. num. 20. necnon Felyn. in citato cap. eam te, sub num. 17. prope finem, & Iacob. Sbrott. in tract. de Vicario lib. 1. q. 16. nu. 3.

76 Illud autem, quod Suarez indicata sect. 5. num. 3. annectit, vt hanc eandem facultatem habeant Abbates exercentes Epscopalem iurisdictionem, & in ea exempti ab Episcopis, licet in præsentia approbare minime audeam, improbare nihilominus, nullatenus præsumo, cum attestetur ita seruari in pluribus Hispaniæ locis, & vidisse subiungat; quod maximum operatur argumentum pro parte affirmatiua, alioquin neque facere auderet aliquis, neque Superiores paterentur, quin etiam de iure eandem concludit resolutionem Henrichez in Summa Theolog. moralis libr. 6. capit. 6. §. primo, & suffragantur, quæ in similibus vidi fuisse declarata per Congregationem Concilij in gratiam istorum Abbatum, eorumque auctoritatis,

77 Sed cuius Episcopi, vel Abbatis, siue Capituli approbatio sit necessaria, vt Sacerdos idoneus reputetur pro confessionibus audiendis, est diligenter inquirendum, propterea quod aliqui arbitrantur nullius Episcopi approbationem determinatè requiri, sed confusè, & generatim, ita quod à quouis facta sufficiat, siue ille sit Episcopus loci, vbi confessio fit, siue pœnitentis; alij verò contendunt requiri, vt ea fiat ab Episcopo confessoris, alij autem pœnitentis; reliqui verò loci, in quo contingat confiteri, quas omnes opiniones congerit Suarez disputat. 28. section. 6. volum. 4. & propendet in eam sententiam, quæ fouet requiri approbationem Episcopi ipsius pœnitentis; verum ipse credo

credo veriorem, quæ illius Epiſcopi approbationem exigit, qui Antiſtes eſt loci, vbi fit confeſſio, quamque tuetur Ioann. Gutierez in lib. 1. canon. quæſtion. cap. 27. num. 6. & Nauar. in manuali cap. 27. num. 266. verſ. ſextum, & ipſe hanc concluſionem amplexari impellor, quia pœnitentes eorum valent confiteri peccata Sacerdoti exiſtenti in eo territorio, in quo reperiuntur cum confiteri volunt, etiam ſi vagabundi, peregrini, viatores, aut incolæ ſint, teſte Armill. verbo abſolutio num. 17. Caietan. & Tolet. in locis mox citandis, & Graff. in deciſionibus aureis lib. 1. cap. 13. poſt num. 48. à quo prætereà abſolui poterunt à peccatis etiam reſeruatis proprijs pœnitentium Epiſcopis, niſi quoque illa ſibi reſeruauerint Epiſcopi eius loci, vbi confitentur, Caietan. verbo abſolutio cap. 3. & Tolet. in lib. 3. inſtruct. Sacerdot. cap. 13. poſt num. 12. licet Graff. quò ad reſeruata reſiſtat in dicto cap. 13. num. 46. præterquam ſi ab Epiſcopo ſuo retineat facultatem abſoluendi à prædictis reſeruatis, vt ille inquit num. 48. cum itaque confeſſor loci audire valeat, & inibi nemo audeat niſi expoſitus ab Epiſcopo illius loci; igitur fatendum eſt, me optime ſupra concluſiſſe, neque reſtragatur conſideratio, Suarez indicata ſect. 6. poſt num. 5. quod in ſupra relatis caſibus ſuſtineri valeat præfatum confeſſarium dici proprium Sacerdotem, tanquam illi, eiuſque Antiſtiti demandata ſit cura, non tantum illorum, qui firmum domicilium illic habent, ſed eorum, qui ad aliquod etiam breue tempus pro eo ſaltem tempore, quo ſunt inibi Sacramenta recepturi, & propterea, videatur expoſitus ab Epiſcopo pœnitentium: nam reſpondetur nullum poſſe audire confeſſiones, qui ſaltem largo ſumpto vocabulo non ſit proprius pœnitentis Sacerdos, iuxta notata per Tolet. in lib. 3. cap. 13. ſub num. 6. licet ſtrictè dum ſumitur vocabulum, complures ſint confeſſarij, qui minimè ſunt proprij Sacerdotes, at legitimi dumtaxat, & propterea validè audiant, cuiuſmodi ſunt præfati, qui eo ipſo, quod ſunt admiſſi ab aliquo Epiſcopo ad audiendas confeſſiones in ſua Diœceſi; Ius ſupplet facultatem validè audiendi, etiam exteros illic degentes tempore confeſſionis, quare non erit vera illatio ipſius Suares, quod tunc videantur approbati ab Antiſtite confitentium, ſed potius ab Antiſtite confeſſariorum, & propterea ſubſiſtit concluſio à me paulò ante tradita, quæ confirmantur reſponſione Illuſtriſſimorum Cardinalium Concilij interpretum facta Reuerendiſſimo Ioanni Ribera Archiepiſcopo Valentino; qui ob dictam opinionum varietatem, diù anceps in reſolutione ſupradictæ quæſtionis; tandem quæſiuit à prædictis ampliſſimis Patribus, quis diceretur approbatus ab Ordinario, ſcilicet ille; qui ab Epiſcopo eius loci approbatus eſt, in quo exercenda eſt adminiſtratio Sacramenti pœnitentiæ, vel expoſitus ab Epiſcopo pœnitentis, aut altero quocumque, & reſponderunt Patres illi præſtantiſſimi, Congregatio Concilij reſpondet approbatum ab alio, quàm à Valentino Archiepiſcopo in Diœceſi Valentina non cenſeri approbatum ab Ordinario, quam quidem declarationem refert Emanuel Roderic. in explicatione Bullæ Cruciatæ §. 9. nu. 5.

78 Cætera inſuper Sacramenta, vt ritè miniſtrentur, requiritur, vt miniſter iuriſdictionem habeat ſuper eo, cui miniſtranda ſunt, probatque Suares ſuper Diuum Thomam q. 82. artic. 3. diſputat. 72. ſect. 2. tom. 3. ex qua generica concluſione deflexit ad ita conſulendum in ſpecie, quò ad volentem miniſtrare Sacramentum Euchariſtiæ ſubiungens nō ſine peccato adminiſtrari, cum iuriſdictio abeſt, annexam verò non habere cenſuram addit niſi Regulares ſint, quæ Euchariſtiam, vel extremam Vnctionem adminiſtrant, ſeu matrimonia celebrant, quia excommunicatione Papæ reſeruata ligantur,

79 in clem. 1. de priuileg. declarata, ampliata, & reſtricta per Nauar. in manuali cap. 27. nu. 101. & cap. 21. num. 52. Caietan. in Summa verbo excommunicatio cap. 64. Syluest. verbo excommunicatio 7. num. 31. Gomeſ. in cap. 2. num. 50. notab. 3. de conſtit. in ſexto, & cæteris copioſius ediſſerit Roderic. in quæſtion. regular. tom. 1. q. 56. artic. 1. cum omnibus ſequentibus, ac præſertim artic. 2. defendit præfatam clementinam non obſtare ſi priuilegium habeant, non tantum conceſſum poſt dictam clementinam á ſucceſſoribus Pōtificibus, qui poſſunt prædeceſſorum Pontificum immutare voluntatem; verùm etiam, ſi anteceſſerit dictam clementinam, qua non vtique apparet facta reuocatio priuilegiorum antea conceſſorum; quinimmò verba multa adſunt expreſſè demonſtrantia illius diſpoſitionem intelligendam citrà præiudicium priuilegiorum, ibi, præterquam in caſibus à iure conceſſis, vel per priuilegia ſedis Apoſtolicæ cōceſſa eiſdem, & rurſus in §. fin. verſ. ſanè Religioſis illis; cui quidem ſententiæ ſuſcribit Imola in dicta clementina num. 15. neque aduerſantur verba illa in eadem clementina poſita, ideſt nullu Religioſis eiſdem ſuper hoc exceptionis, vel alio priuilegio ſuffragante; nam dictis verbis facilis datur reſponſio, ſi cōtextus eiuſdem clementinæ actendatur, quia prædicta non huc tendere patebit, ſed eò, ne ſuffragentur quominus citari valeant coram Epiſcopo, aut eius Officiali ad videndum declarari incurriſſe cenſuram illic inflictam, ſi aliud illorum Sacramentorum miniſtrauerint, non præcedente Parochi licentia, vel priuilegio; ita quidem illic gloſſa explicat verſic. ſuffragante, & reliqui ſequuntur, ſed cum textus ille expreſſerit Presbyterum Parochiæ circa licentiam concedendam; videtur abnegaſſe Diœceſanis facultatem illam impertiendi, ita quod gloſſa in verſ. Presbyteri, conſulit Religioſis abſtinere debere ab illorum miniſterio, quamuis præfati Diœceſani præcedat facultas; ſed rectius intuenti apparebit verior contraria reſolutio, & tenenda; propterea quod non expreſſit Presbyterum, vt excluderet Diœceſanum, qui non prohibetur illam largiri, vt inquit, defenditque Bonifac. de Vital. in eadem clementina num. 32. & 94. quò verò ad Epiſcopi Vicarium, negat, Panormit. in eadem clementina num. 11. eumque ſequitur Sbrott. in tract. de Vicario lib. 1. q. 16. & conſuluit Religioſis, vt abſtineant, quamuis addat eos à pœna immunes, ſi illius freti licentia miniſtrauerint aliquod prædictorum ſacramentorum, cæteri verò Sacerdotes, etiam his temporibus valeant prædicta Sacramenta adminiſtrare cum ſola licentia Parochi, & præſertim matrimonia ſolemnizare, iuxta Concil. Trident. cap. 1. in rubr. de reformat. ſeſſ. 24. niſi Synodalibus

Constitutionibus aliud sanciatur, eo quod illarum tenor attendendus esset, adhuc respectu pœnæ, quæ illic fortasse comminaretur contrafacienti.

80 Octauus casus inspicit constructionem Ecclesiarum, & Monasteriorum, in qua profecto re, considerandum esse admoneo, aliud esse ædificare Ecclesiam, templumque sacrum, aliud verò ædem propriam cõsecrare, siue sacram facere, idque colligitur ex verbis Ioannis Beltranni Beguara in suo propugnaculo ecclesiast. libert. §. 6. sub nu. 17. malè autem desumit ex verbis Bellugæ in suo Specul. Princip. rubr. 14. §. veniamus num. 2. & 3. quo loci vir ille eruditus attestatur, aliud esse rem effici sacram, aut religiosam, aliud verò effici Ecclesiæ, vel Templi, scilicet in illius transire dominium, aut possessionem, virtute alicuius contractus: hæc tamen missa faciamus, cum credam priorem ex Beltranno à me relatam differentiam, veritate fulciri, atque ex ea enasci, quod etiam antiquis temporibus apud Ethnicos sancitum erat iure digestorum, ne loca, aut ædes fierent religiosa, & sacra absque Principis, aut Pontificis Maximi licentia l. sacra §. 1. ff. de rerum diuisione l. ossa ff. de relig. & sumpt. funer. l. si in eo ff. de mortuo inferen. & l. fin. vt possess. legat. Quin Imperatores Valentinus, Theodosius, & Archadius, propterea sanxerunt, ne quis humanum corpus ad alium locum sine Augusti assatibus transferret, in l. nemo C. de relig. & sumpt. funer. dumtamen, addit glos. perpetuæ sepulturæ traditum fuerit, quia si tantũ loco depositi, nemo prohibetur transferre l. nec dum, eodem illo tit. Immò & tempore antecedente ius digestorum vetitum quoque erat, lege scilicet Papiria, ne ædes consecrarentur sine iussu plebis, teste Cicerone in orat. pro domo sua ad Pontific. Vlderic. Zasius etiam refert in cathalogo ll. antiquarum tit. de lege Papyria, de sacrand. agris, & vir ille variæ lectionis, Borrellus ad Bellug. indicato §. 6. addit. 2. quod tempore etiam consulum, duumuiri sacras ædes dedicabant, & obsecrationes, expiationesque ad placandas, auertendasque Deorum iras procurabant, teste Alex. ab Alex. lib. 3. genial. dier. cap. 16.

Vt autem absque alicuius assensu minimè construerentur sacra templa, nunquam lege aliqua statutum fuisse, admonet illic Beltranus solum Religiosissimus Iustinianus Imperator, qui hoc totum iudicio Episcopi remisit, cum iussit, non nisi illius accedente beneplacito ædificari posse, in rubrica auth. vt nullus fabricet Oratorij domos præter voluntatem Episcopi; vbi Cuyacius aduertit, & Iulianus Patritius in constitut. 61. quod postmodum apertius in nigro, nempè in cap. 1. asseritur, his verbis: Sancimus igitur præ omnibus quidem illud fieri, & nulli licentiam esse, neque Monasterium, neque Ecclesiam, neque orationis domum incipere ædificare, antequam Ciuitatis Episcopus orationem in loco faciat, & crucem figat, publicum processum ibi faciens, & causam manifestam omnibus statuens; adstipulaturque Concilium Agathense canon. 27. registratum in cap. de Monachis 18. q. 2. & Concilium Calcedonense action. 11. canon. 4. registratum in cap. verè 16. q. 1. & cap. quidam 18. q. 2. ac nouissimè Trident. Synod. in cap. 3. in fin. sess. 25. de Regularibus, & scribo in rubr. de person. prohib. promou. cap. 13. nu. . Verùm cum dispositione cap. 1. de excessib. Prælat. in sexto, & cap. vnic. de religios. domib. in sexto, statutum fuerit, ne Prælati Religiosorum recipere valeant Conuentum aliquem, seu locum absque sedis Apostolicæ speciali indulgentia; vtile est inquirere, num hodie ob dispositionem Concilij requiratur licentia Apostolica, vel tantum Episcopalis, & vtriusque auctoritatem concurrere debere, scribit Rodriqu. in suis quæstion. Regularib. tom. 1. q. 35. artic. 7. tantum verò Episcopi, scribit Sorbus ad compendium mendicantium, verbo ædificare in sua Annotation. versic. circa §. 20. qui quidem citra dubium fallitur, non modo ob rationem positam ab ipso Rodriqu. quod Concilium in adducto capite non abrogauit dispositionem iuris communis, cuius vigore Papæ licentia requiritur, sed præterea indixit, vt altera quoque adhibeatur Episcopi loci, ac propterea prudenter, iuxta morem ita declararunt Patres Cõcilij interpretes, sub his verbis: Monachi non possunt ædificare Monasteria in Parochia, in qua ea non habent, sine cognitione, & licentia Papæ; verùm alteram ob rationem, eamque inuincibilem: quia ex hactenus relatis probauimus, etiam ante Concilium necessariam fuisse Antistitis facultatem, attenta dispositione iuris, tùm ciuilis, tùm Canonici, & tamen illa supremi Præsulis necessaria erat. Sed prædictam licentiam elargiri haud debet Antistes, nisi prius sibi constiterit adesse, quæ necessario requiruntur, atque in primis pro luminaribus, & sacrorum ministerio, domusque custodia, & obseruantium alimentis, vt idem pijssimus Iustinianus Imperator sanciuit in adducto titulo authenticorum cap. 2. Insuper attentè intueri debet si Monasteriorum, aut alterius cuiuscumque erectio præiudicet quoquomodo Ecclesiæ parochiali; quandoquidem assentiri eo casu minimè deberet, & Curato liceret contradicere, essetque audiendus in sua prætẽsione, iuxta decisionem Guidon. Papæ. 360. exordientem vtrum Ecclesia; cuius resolutio restringitur quoties causa subesset, vt Abb tradit in cap. ad audientiam num. . de ecclesiæ ædific. & satis est vna illarum trium, quas recenset Goffred. in Summa rubr. de eccles. ædific. §. est autem sciẽdum. Ac tertius si locus erigendus, & construendus vicinus sit, & propinquus alteri, attenta temporum, ac constitutionum varietate circa distantiam; quandoquidem antiquis temporibus, ob Clementis IV. sanctionem secundam, inter relatas à Confectio in libro priuilegiorum mendicantium, mandantem nè cuiquam mendicanti erigere liceat locum, & ædificare Monasterium intra cannas tercentum ab alio ordinis Minorum de Obseruantia: successiuo autem tempore ipsiusmet Papæ Clementis in constitut. 3. ab eodem Confectio relata, arctatum fuit spatium iam dictum ad cannas cẽtum quadraginta per aerem mensurandas, cuius restrictionem postmodum Iulius II. in sua constitut. 2. inter relatas ab eodem Confectio, declarauit non debere nocere eisdem Fratribus Minoribus, sed in odium aliorum introductam fuisse, ac propterea respectu eorundem Minorum de Obseruantia vigeat prior Clementis sanctio, vt ab eorum locis tercentum cannarum spatio distare, etiam hodie debeat alter locus á Regularibus alterius Ordinis Mendicantis erigendus, quamuis & prædicti Minores de Obseruantia

81

feruantia possint, dummodo centum tantum quadraginta distent ab altero Mendicantis Ordinis Monasterio: & quia ob communicationem priuilegiorum, complures Regulares eisdem Mendicantium priuilegijs, potiuntur; aut etiam specificum obtinent superinde priuilegium, tunc conquassatis priuilegijs, Prælatio dabitur loco prius erecto, vt qui de recenti construendus est, semper distare debeat ab antiquiori tercentum cannarum spatio, vt optimè admonuit præcitatus Confectius in suo summario priuilegiorum posito in eodem libro priuilegiorum, ac propriè tit. 18. cap. 1. vide præterea Rodriqu. de hac re tractantem in 2. tom. quæstion. Regular. q. 49. artic. 5. Sorbus autem in compendio priuileg. mendicant. in annotat. super verbo ædificare, vers. quò ad dispositionem §. 1. &c. attestatur consuetudinem nunc extare, maxime Neapoli, ne relata distantia obseruetur, cum vsu obtemptum sit passim erigi loca intra vetitas cannas, quinimmò & alijs multum contigua; attamen consentio resolutioni Confectij indicato libro tit. 3. cap. 3. defendentis minimè abrogatum dici priuilegium Regularibus concessum, per eius non vsum, vel contrarium vsum, tanquam concessum ordini, addo textum in cap. si diligenti de foro competenti; dùm verò Rodriquez in quæstion. regular. tom. 1. q. 8. artic. 3. hanc meam sententiam restrinxit nisi 30. annorum tempore fuerit contrarium obseruatum, ex textu in cap. de cætero de priuileg. vel potius annorum 40. attenta posteriori dispositione Innocent. III. in cap. accedenti, eodem titulo de priuileg. aduertendum est, non loqui in casu præsenti, sed de priuilegio alicui Monasterio, vel Religioni concesso, exemplum in illis textibus de priuilegio exemptionis non soluendi decimas concesso Monachis Cistercienfibus, & alio Templarijs; ita quod tùm Cistercienses, tùm Templarij, si infra hoc tempus soluerint, priuilegio renunciasse dicantur; Istud autem de quo in præsenti agimus, priuilegium non est eiusmodi, sed toti statui Regulari indultum, vt propterea subintret dispositio textus in adducto cap. si diligenti, de foro competenti, vt quorumdam, seu etiam plurimorum contrarius vsus non obsit ordini Regulari, maxime vigente nunc decreto fœlicis memoriæ Clementis Octaui normam præscribente, posthac vtendam cum Præsules licentiam impartiri volunt ædificandi noua Monasteria; quo non tantum vicini loci superior vocandus est, sed etiam longinqui, & omnium existentium in tota Ciuitate, vt seruatis seruandis constet, si in eadem Ciuitate, seu loco nouus erigendus Conuentus sine aliorum detrimento commodè sustentari possit; cuius decreti, seu motus proprij tenorem inferius recensebo. Immò nulla etiam potest, adhùc attento iure communi, construi Ecclesia in aliquo loco, si præiudicium iam constructis locis afferret, iuxta decis. Seraph. 487. quæ etiam complura infert, ex quibus coniectura sumitur, quod recentis Ecclesiæ erectio alias lædat, & præiudicet: tenor autem motus proprij Pontificij est, qui sequitur.

Quoniam ad institutam Regularium locorum, & personarum reformationem promouendam, & conseruandam, maxime pertinet, vt in quibuscunque domibus, & Monasterijs is tantum numerus Religiosorum, qui commodè ibidem ali possit contineatur, ac eo pariter spectat, vt in quibusque Ciuitatibus, & locis nouæ domus, & Monasteria, præsertim Mendicantium non erigantur, nisi in eisdem Ciuitatibus, & locis aliorum Domorum, & Monasteriorum in eis existentium, habita ratione commodè sustentari posse dignoscatur: Hac igitur nos consideratione ducti, & in præmissis pro nostro Pastorali munere opportere prouidere volentes, motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac matura deliberatione, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ex voto etiam venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, super consultationibus, & negotijs Episcoporum, ac Regularium Præpositorum, harum serie declaramus locorum ordinarios non posse licentiam ad nouos Conuentus, cuiusque etiam Mendicantium Ordinis in Ciuitatibus, & locis eorum ordinariæ iurisdictioni subiectis erigendis impertiri, nisi vocatis, & auditis aliorum in eisdem Ciuitatibus, & locis existentium Conuentuum Prioribus, seu Procuratoribus, & alijs interesse habentibus, & causa, seruatis seruandis cognita, constiterit in eisdem Ciuitatibus, & locis nouos huiusmodi erigendos Conuentus sine aliorum detrimento commodè sustentari posse; si verò ab eorum in huiusmodi causis sententijs, ad Nos, & Apostolicam sedem prouocari, & appellari contigerit ipsos ordinarios tandiù erectionem nouorum Conuentuum suspendere debere, quousque à nobis, & Apostolica sede in eadem causa pronunciatum extiterit; irritum nihilominus, & inane decernentes, quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, quocirca vniuersis venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs locorum ordinarijs per præsentes in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt præsentes nostras literas obseruent, & obseruari curent, & faciant stantibus, &c. Datum Romæ apud S. Marcum, sub anulo piscatoris die 23. Iulij 1613. Pontificatus nostri, &c.

Supradicta attendenda sunt quoties de erigendis nouis Conuentibus ageretur, neque hic finit
82 Antistitum facultas, propterea quod nonnumquam in erectis manus apponunt; illos siquidem visitando, & inquirendo, si in apto loco sint positi, iuxta dispositionem Concilij Maguntini Primi canon. 20. Quinimmò, & hospitalia construi debent cum licentia Præsulis, si velint priuilegijs gaudere Ecclesiasticis cap. ad hæc de relig. domib.

83 Nonus casus est, vt omnibus in Monasterijs eisdem Episcopis subiectis, ordinaria in aliis verò sedis Apostolicæ auctoritate clausuram sanctimonialium, vbi violata fuerit diligenter restitui, & vbi inuiolata est conseruari, maximè procurent, ex Concil. Trident. in cap. 5. sess. 25. de Regularib. in quo capite multa explicantur. Quæ ab Episcopis ipsis agenda tunc sunt, & præsertim illud, quod inobedientes, atque contradicentes compescendi ab eisdem sunt per censuras ecclesiasticas, aliasque pœnas omni, & quacumque appellatione postposita, & si opus fuerit inuocando auxilium brachij sæcularis, quod etiam ante præfatum Concilium statutum erat, in cap. vnico, prope finem, de statu Regular.

84 lar. in sexto, quod auxilium præstare tenetur potestas ipsa secularis,& denegans ad illud concedendum compellitur ab eodem Ecclesiastico, iuxta glos.notab. & penult. in cap.vnico de statu Regular.in sexto, Innocent.communiter receptum in cap.1.nu.1.de offic.ordin. & Nauar. in cap. cum conting it remed. 1.nu.6. de rescript. Redin.in tractat.de Maiestat.Princip.verbo, sed etiam per legitimos tramites, num.141.& Seguram in suo Directorio Iudicum par.2.cap.13. sub num.47. nosque apertè edocet supradictum cap.5.Concilij Tridentini,dùm omnes sęculares Principes in eo casu hortatur istud præstare auxilium,& sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda omnibus Magistratibus sęcularibus iniungit; quinimmo Iudicis arbitrio puniendos esse Iudices temporales prędictum brachium Iudici ecclesiastico præstare negligentes,arbitratur Menoch.in tract.de arbitr.Iudic.centur.5.casu 452.num.3. demumque Martha in suo perutili tractatu de iurisdict. inter ecclesiasticas, & laicas personas par. 1. cap. 49. cum tribus subsequentibus, quibus in capitibus omnem hanc materiam fusissime explanat, Auiles etiam in libro Prætorum glos.vsurpant,num.21.& num.22.addit ab illo ordinario compellendum, qui eius loci est superior,in quo ipse laicus est Iudex; eiusdem insuper Marthæ verba in cap.50.nu.24.insinuant, illud quandoque implorari ad adiuuandum,quandoque
85 ad puniendum; ideò respectu primi capitis,non solum concedendum erit respectu familiæ, vt associet alteram ecclesiasticam,sed respectu carceris, vt captus detineatur in carceribus laicalibus, si illis Episcopus careat; idque præsertim comprobatur l.sanctulimorum C.de episcop.& cleric. vbi Iustinianus Imperator mãdat omnibus ministris, quod si opus sit omne ferant auxilium pijssimis Ciuitatum Episcopis; nam qui omne exprimit nihil excludit.

86 Addo etiam,quod cum vna iurisdictio alteri adiuuare debeat,inde prodire conclusionem alteram, quod sicuti temporalis Magistratus tenetur brachium impartiri seculare, quotiescumque Ecclesiasticus illud implorat,ita Ecclesiasticus temporali, Arnald.siquidem Albert.id inquit in suo perutili tractatu de agnosc.assert.cathol.q.25. nu.27. Martin.de Fano in tract.de auxil.per Iudic.implor.par. 2.num.17.Gondisal.á Villadiego in tract.de hæretic. q. 11. & copiosius Gallcs. in forma Cameral. obligat. vers. reliqua super processu, ac tandem Ioan. Staphil. in tractatu de commiss. & literis iustitiæ.

Est verum, quod aliqua considerata differentia procedit iam dictum axioma,ea nempè,quam tradunt præcitati Innocent. & Nauar. adductis in lòcis, vt quamuis teneatur alter alteri, illud ad inuicem præstare, compelli autem, secularis potest ab Ecclesiastico,nõ Ecclesiasticus à temporali; quam præterea differentiam commendat Ias. in l. à Diuo Pio §.sententiam num.16.ff.de re iudic.& communem attestatur Alciat. in citato cap. 1. num. 26. & 123.de offic.ordin.Couar.lib.practic.quęstion.cap. 10. nu.1. & Diaza in sua praxi crimin. canon. cap. 154.sub nu.10.

87 Aliud insuper,& á multis Doctoribus probatum axioma, vt prædictum auxilium minimè sit præstandum ab ipso laico, nisi causæ cognitio antecellat; equidem in illis terminis subsistere posset in quibus, & Doctores ipsi loquuntur, cum scilicet, Iudex Ecclesiasticus damnauit aliquem, eumque deinde tradidit Curiæ seculari puniendum; eo siquidem casu opinati sunt, non semper teneri laicum Magistratum exequi sententiam Ecclesiastici Iudicis, sed posse de nouo cognoscere; cuius quidem sententiæ fuerunt Felyn. Afflict.Curt.Iunior, & alij, quos refert, & sequitur Clarus,subijciens communem esse opinionem in praxi crimin. §.fin. q.96. num.7. & post Alciat.in dicto cap. 1. nu.120. de offic.ordin. distinguit citatus Diaza indicato capit.154.num.11.preter quod,in illo etiam casu,censent teneri laicum sententiam Ecclesiastici Iudicis confestim exequi aduersus reum de crimine hæresis condemnatum; ita quippe,ac rectè quidem fatentur Abb.Butr.& Imola in cap. 1. de offic.ordin. Pet.Garsia in suis decision.fidei,& propriè decis.2. eamque communem esse assenerat Berous in cap. at si clerici num.79.de Iudic.Boss.in tit.de hæretic. num.35. Simanch. de cathol.instit.cap.36. num.3. & seruatum Mediolani, refert Clarus indicato nu. 7.propè finem; extatque Bonifacij VIII. constitutio rescripta in calce Director. Inquisit. & exorditur, dilectus filius: Perlegi tamen complures Doctores affirmantes, non posse Ecclesiasticos Iudices capi facere delinquentes in casibus ad punitionem Ecclesiæ spectantibus,sed tantum excommunicare,atque alijs spiritualibus vti remedijs, nempè Ioan. Andr.in addit.ad Speculat.rubr.de maiorit.& obedient. Albericum in tracr.statut.par.3. Ancharan.in cap.cum Episcopus num.3.de offic.ordin.in sexto, & apertis verbis in Regula ea; quæ num. 17. de regul.iuris eodem libro,Palatium Rubeum in repetit.cap.per vestras num. 18.de donat. Franciscum Marcum decis. 448. quæritur an Episcopus num.2. volum.1. Nicolaum Euerardum in suis locis topicis loco 125.Boer.in commentar.ad consuetud.Bituricens.in tit.de iurisdictione, Michaelem Crassum in lib. commun. opinion. cap.8.q.8. Tyber.Decian.lib.4.cap.27.num.15.Ferdinand.Mench.de testament. §.22. num.17. Clarum in §.fin. q. 37.num.8. & Auendag. lib. 1. de mandatis Regijs cap.1.num.22. sed perlegi etiam alios multos contradicentem tutantes sententiam; ita quod præcitatus Mench.eodem in loco fatetur, à totidem ferè Doctoribus illam defendi, quot sunt priorem insequentes, nempè Oldrad. cons.86. quæritur an Ecclesia, Soccin.Senior in cap.cum sit generale, in fine,de foro competenti, Geminian.in cap.cum Episcopus,sub num. 9. vers.mihi nunquam placuit ista opinio, de offic. ordin. in sexto, inibique Franch. post num.2. qui multis, & validissimis vtuntur rationibus,necnon Felyn.eandem probat in cap.cum sit num.20.de foro competenti, Aufrer.in clement. 1.q.5. maximè conclus.10. sub num. 107. de offic. ordin. & expressius in tractatu de potestat. ecclés. super laicos num.1. & hanc existimat in puncto iuris veriorem Diaza, quamuis Doctor Hispanus in dicto cap.154. sub num.6. vers. contraria tamen sententia; & sequitur ni fallor Couar.indicato cap. 10. num.2. vers. contrarium planè verius esse censet; Tuschus conclus.256.liter.E,num.3. vol.3. & Segur.in suo Directorio Iudicum par.2.cap.13.nu. 41.

41. comprobatque apertus textus, iuncta gloſa in cap. contra idolorum 26. q. 5. alterque Concil. Trident. in cap. 3. ſeſſ. 25. de reformat. neque ſubſiſtere ſequelam illam, poteſt remedijs vti ſpiritualibus, ergo non ideò perſonam deuincire, docet Aufrer. indicata q. 5. verſ. nec videtur bona reſponſio, ſub nu. 107. & relatus Lelius Iordanus indicato cap. 8. præſertim ſub nu. 27. Quinimmo conſuetudinem alicubi vigentem capiendi, ſubſiſtere, atque ab omnibus approbari inſinuat, idem Ancharan. (in Principe concluſione ſectator contradicentis ſen-
88 tentiæ) in eadem Regula, ea quæ, ſub nu. 17. Rationem verò, qua priores Doctores ſuffulciuntur, quia Epiſcopus detinere nequit familiam armatã, impugnat contradicentem inſequentes, nēpè Bald. in l. 3. §. final. ff. de offic. Præfect. vigil. Dec. in cap. ſignificaſti num. 5. de offic. ordin. in cap. cum non ab homine nu. 29. & 30. de iudic. & cap. poſtulaſti nu. 2. t. de offic. delegat. Villadieg. in tract. de irregularit. q. 11. nu. 16. Repert. inquiſit. verbo arma §. ſed nunc quæritur, Barbat. in tract. de præſtant. card. q. 5. num. 17. & 18. Tuſchus concluſ. 253. Epiſcopus num. 12. eamque veriorem aſſeuerat Diaza in praxi cap. 154. nu. 23. & Pegna in ſuo commentar. 216. Ioan. Franc. Leo in ſuo Theſauro fori Eccleſiaſtici par. 1. cap. 9. ſub num. 18. & melius num. 22. Quinimmo eam vti veriorem, & melioribus rationibus munitam præualere, & ſeruari, inquit Lelius Iordanus in tractatu de Romanæ ſedis origine par. 2. cap. 8. vbi omnes tùm iſtam, tùm contrariam partem amplexantes, congerit, & latiori diſputatione, quàm alius hactenus fecerit, refellit contraria, & poſtmodum pauca quædam ſcripſit hanc tutantia reſolutionem; eamque vſu comprobari adiungit, nec non Segura indic. cap. 13. nu. 42. ceterum alia multa ſuper hac re, tradit Nauar. in cap. cum contingat remed. 1. de reſcript.

89. Ad auctoritatem modo Epiſcoporum in cuſtodienda Monialium clauſura, vnde digreſſus ſum, vt redeam, commemoro præfatam cuſtodiri clauſuram altero ex duobus modis; quorum primus eſt impediendo acceſſum ad ipſas Moniales, & colloquia cum eiſdem, necnon ingreſſum intra ſepta Monaſterij, & illarum egreſſum à Monaſterijs: alter verò, ac ſecundus eſt modus, operando, vt clauſura ipſa circumſepta ſit, & munita altis menijs, excelſiſque vndique partibus, ita quod acceſſus per ea reddatur impoſſibilis, claudaturque vna tantum ſi fieri poteſt ianua, eaque claue, & ferro munita ſit; Quia verò plerumque expedit, ac neceſſarium eſt, vt aliqui illuc adeant, ne dum Moniales extra ſepta alloquendi cauſa; verùm intra earumdem Monaſteriorum ſepta ingrediendi; idcirco cautos debere eſſe Præſules in concedendis eiuſmodi licentijs; ne ſcilicet faciles nimis, aut valdè rigidi ſint: etenim neceſſarias prohibere, voluptuoſas verò permittere minimè debent, & in vtraque clauſuræ ſpecie, intueri, quæ ſanctiſſ. Clem. VIII. conſtituit, & reſcribam inferius cap. 16. à nu. 18. & pretereà conſulere poſſunt Salernitanam Synodum, ſub Marſilio Columna par. 2. rubr. de his, quæ ad Monialium clauſuram pertinent, nam multa huic rei perneceſſaria congerit, quibus facilè admoneri poterunt Epiſcopi, quomodo in his debeant ſe gerere; eoſque præterea ſcire oportet, quod ſi menia clauſuræ conſtracta ſint, & Monaſterij facultates non ſuppeterent, fidelium eleemoſynis reſtauranda eſſent, aut Monialium conſanguinei ad id cogerentur; perdurat enim conſanguinitatis vinculum, remanetque obligatio illas conſeruandi in debita honeſtate, vt inquit in his peculiaribus terminis Iſydor. Moſcon. in ſuo tract. milit. eccleſ. par. 4. lib. 1. cap. 4. verſ. primo itaque conſiderandum; & textus opitulatur in cap. ſi quis dereliquerit 30. diſtinct. quod ſi inopia laborarent conſanguinei præfati, illum compellendum eſſe, ſubiungit illic Moſcon. cuius auctoritate, vel potius voluntate fuit erectum Monaſterium, quoniam præuidere debebat huiuſmodi neceſſitates futuras, cui reſolutioni opitulatur Petr. Gregor. Tholoſ. in tract. de benefic. cap. 15. nu. 2. & 3. vbi multa vtillima congerit: reliqua autem circa iſtam clauſuram præterire hoc in loco duxi, propterea quod propriori congero, nempè in dicto cap. 16. vbi particularis de Monialibus erit ſermo; nolo igitur eandem pluries canere cantilenam.

91 Decimo Regulares omnes, etiam exempti ſubiacent Epiſcopis in colendis feſtis, nam dies feſti, quos in Diœceſi ſua ſeruandos Epiſcopus præceperit, ab illis ſeruari debere ſanxit Concilium Tridentinum cap. 12. ſeſſ. 25. de Regularib. quo textu ſuffultus Frater Emanuel Rodoricus Luſitanus Ordinis Sancti Franciſci in ſuis quæſtion. Regularib. tom. 1. q. 70. artic. 1. hæc inter alia ſcribit verba: Quod iuri conſonum eſſe patet; regimen enim Monaſteriorum quò ad celebrationem feſtorum ad Epiſcopum pertinere videtur, argumento cap. de his 23. diſtinct. & cap. per ſingulos 9. q. 3. cap. qui verè 16. q. 1. & cap. obitum 61. diſtinct. ac rurſus alia ſcribit clariora verba in artic. 2. eiuſdem quæſtionis ſcilicet; & peccant contra præceptum obſeruationis feſtorum, à qua obligatione non eximuntur Regulares, cum (nullum quod viderim) illis ſit priuilegium conceſſum, quo in diebus feſtiuis poſſint in opere ſuorum Monaſteriorum operibus ſeruilibus ſæculares, & ipſi Religioſi occupari, quapropter vt iam licitè facere, aut permittere poſſint, petere licentiam ab Epiſcopis tenentur, qui ad hæc, & alia minimè diſpenſanda habent conſuetudine auctoritatem, ſine dicta enim licentia laborantes, & Prælati permictentes laborare in dictis diebus, peccato ſunt irretiti.

92 Iſthæc autem cõciliaris diſpoſitio, antiquis etiam canonibus roboratur, quibus Epiſcopis cum Clero, & populo imperandi feſta ſacra in proprijs Diœceſibus relicta eſt facultas, iuxta cap. 1. de conſecrat. diſtinct. 3. & cap. conqueſtus de ferijs; idque ſemper ab initio Eccleſiæ fuiſſe, profitetur Couar. in lib. 4. variar. reſolut. cap. 19. nu. 9. verſ. præter hos feſtorum dierum; adhibetur autem populus, non quidem, vt cum Epiſcopo ſtatuat venerandos dies, at potius, vt ab eo audiat Præſul ſi multiplicitate feſtorum oneretur, quæuè ſint, quæ ex conſuetudine coli omiſſum eſt, aut ſi patronorum Eccleſiarum feſta venerari præcipiatur, necnè; nam his, atque alijs auditis ſolus Epiſcopus ſtatuet, vt inquit Petr. Gregor. Tholoſan. lib. 1. partit. iuris canonici tit. 19. cap. 4. ſcholia 3. Quinimmo abrogabit aliquas, vel ſubrogabit, prout ſibi videbitur magis expedire, ſicuti & Anibal de Capua Archiepiſcopus Neapolitanus

litanus complures meo tempore expunxit, & apud Dionem Cassium lib. 60. Historiæ Romanæ legitur Claudium Cæsarem IV. consulatu multas ferias deleuisse, quod maior anni pars his absumebatur, non sine magno Reipublicæ detrimento; ob quam eandem rationem præcauеant Episcopi, ne prodigi sint in institutione festorum, sed parcissimi, & auari, in tantum, quod eos admonet Sayrus, debere promptiores esse ad abrogandos, quam indicendos alios dies festiuos in 2. volum. sui Thesauri, intitulato Clauis Regia lib. 7. cap. 3. nu. 16. propè
93 finem. Incumbit autem onus Parochis prænuntiandi populo singulis diebus Dominicis, quæ feriæ hebdomadæ sint festiuandæ, vt Petr. Gregor. Tholosan. nos edocet in cap. 5. eiusdem tituli 19. per textum in cap. 1. in initio de consecrat. distinct. 3. Ip-
94 seque si á proprijs interrogaretur Parochianis, quo tempore, & hora exordiri hi dies incipiant, quouè desinant, ita esse; respondeant eum conclusione continente alias tres, & affirment, illas quò ad officium recitandum incipere á vesperis, quo veró ad esum carnium á media nocte ad mediam noctem, ac demùm, quò ad festi celebrationem, attendendam esse loci consuetudinem; ipsa tamen vbique inualuit, vt à media nocte, ad mediam noctem, festa feruentur; ita siquidem edissertauit Couarr. in eodèm lib. 4. variar. resolut. cap. 19. nu. 9. prope finem,
95 & Sayr. indicato cap. 3. sub num. 13. & tunc si rursus instent expetendo, à quibus abstinere debeant, in his diebus; certè nullo eos labi errore crederem si dicerent abstinere debere, ab operibus seruilibus attenta dispositione iuris diuini; ita siquidem aiunt omnes, maximè Doctores mox citandi; comprobatque text. Leuit. 23. vbi dicitur, omne opus seruile non facietis in eo: sunt autem seruilia opera, & ita dicuntur, quæ ex se famulatum quemdam habent, & ab illis communiter solum fiunt, quæ alijs inseruiunt Tolet. in lib. 5. cap. 24. num. 11. Sayr. adducto libr. 7. cap. 2. à num. 2. & pro declaratione prænotat idem Tolet. indicato cap. 24. sub num. 8. & inquit; tria esse operum genera. Alia enim esse testatur, quæ dicuntur opera animæ, & talia minimé prohiberi fatetur, & propterea licere cuiquam his diebus studere, scribere, legere, aduocareque, etiam si pretium, & merces intercedat, dixeratque antea Nauarr. cap. 13. sub num. 12. vers. octauo, & concinit conclusio altera, quam idem Nauar. in eodem capite constituerat num. 5. quod festis quicquid licet gratis, licet etiam ob mercedem, quæ nō vtique efficit, vt opus, quod alias ex suo genere non est seruile, fiat tale formaliter, vel materialiter ob pretium, seu mercedem; idque post Caietan. & alios, comprobauit multis rationibus, Sot. lib. 2. de iustit. & iure q. 4. artic. 4. in fine, & nouissime Sayr. fretus auctoritatibus Medinæ, Lopez, & Philiarci in lib. 7. cap. 2. sub num. 3. vol. 2. Rescribere autem, videtur quidem opus seruile; quandoquidem animus nihil in eo operatur, sed labor personæ, ac propterea dicatur res vetita diebus festiuis, si lucrum interueniat, probant Rosella verbo feriæ nu. 12. & Angel. num. 31. eosque sequitur Nauar. illorum tamen improbans rationem decidendi, alteramque adducens in citato cap. 13. nu. 14.

Alia item sunt opera, quæ corporis sunt, & ea communia omnibus, scilicet Dominis, & famulis, nobilibus, & ignobilibus, cuiusmodi sunt iter facere, venari, & similia; quæ audita re sacra exercere in die festo non esse vetitum, etiam ob pecuniam dicit Tolet. indicato cap. 24. sub num. 9. vers. alia sunt opera, Sayr. post complures Doctores, quos adducit, in dicto cap. 2. num. 5. & Ludouic. Lopez in 1. par. sui instruct. cap. 52. vers. qui venatur; verùm Suarez mordicus tenet, & indistinctè quidem, venationem ex se, opus esse seruile, & consecutiuè prohibitam his diebus in tract. de Relig. lib. 2. cap. 28. præsertim nu. 3. & 5.

Omnia tamen opera seruilia, ex aliqua iusta causa licitè fieri admitto, secutus Lopez, cæterosque
96 memoratos Auctores, ac præsertim excusari tunc molitores, & molendinarios, siue cum iumentis, siue ad aquam, siue ad ventum, subdit citatus Sayr. in ipso cap. 2. num. 6. qui dùm restrinxit ad eum casum, vbi faciant propter necessitatem, innuit à contrario, quod si causa prædicta absit, non eis liceat, neque ad aquam, neque ad ventum, neque cum iumentis; Lopez etiam eodem cap. 52. versic. licet molere, hanc tuetur resolutionem, dùm contrariam admittit, vbi adest consuetudo, aut si nulla existit prohibitio Prælati; huius autem dubij veritatem latioribus verbis, & versiculis inquiro inferius nu. 107.

Reliqua tandem opera sunt merè seruilia, & mechanica; ob idq; vetita exerceri illis temporibus, vt iam conclusum initio huius nu. tametsi alia quatuor (vt inquit Sayr. citato cap. 2. nu. 14. & quinque, vt ait, Nauar. in præfato cap. 13. præsertim nu. 6. & 13.) sint à iure canonico prohibita illis diebus fieri in cap. 1. de ferijs, quamuis mechanica omninò non sint; optima tamen ratione vetita, quia auocant, detinentque homines à cultu diuino, quem prenіaxime tunc exhibere debent; eique operam dare omni conatu; supradicta autem quatuor, seu quinque, sub his verbis illius canonis, continentur, vt in eis minime mercatus fiat, neque placitum, neque aliquis ad mortem, vel ad pœnam iudicetur, nec Sacramenta, nisi pro pace, vel alia necessitate præstentur.

97 Prohibentur primo loco fieri mercatus, sub quo nomine haud comprehendi illos mercatus, dicendum videtur, qui bis, aut ter in anno fieri consueuerunt, iuxta diuersarum Regionum, & Prouinciarum consuetudines, alio & propriori nomine nundinas appellatas, de quibus loquitur Thesaur. decis. 264. nundinæ num. 1. cum seq. Etenim aliquæ particulares, aliquæ generales nundinæ dicuntur; quæ inter se longè distant: generales nampue affidatæ sunt, & in priuilegium concessæ, ac nullibi propria auctoritate, sed ex Principis tantum permissu celebrantur, iuxta notata per Foller. ad praxim Marant. par. 4. distinct. 9. num. 50. Franc. Marcum decis. 53. quæritur an Dominus nu. 2. par. 1. & Thesaur. indicata decis. 264. nu. 2. quin illius Principis tantum concessione, qui iura Regalia habet, inquit Hothoman. in cap. 1. quæ sint regal. & Menoch. consil. 302. qui honoris, num. 31. ideò non Baronis, nisi indiceret absque immunitate, de Ponte in tract. de potestat. Proreg. tit. 10. §. de mercatis nu. 1. eiusmodi verò generales nundinæ hodie dicuntur stati dies, in locis, siue Ciuitatibus certis, mercandi causa liberè cōcessi, cum immunitate à Principe

cipe donata vectigalium, ſeu gabellarum, & pedagiorum, teſte Gregor. Tholoſ. lib. 25. cap. 3. nu. 5. vt propterea ad eas accedentes arreſtare, prætextu debiti, eorumque merces ſequeſtrare prohibeat l. vnica C. de nundin. licet autem Theſaur. eadem deciſ. nu. 3. crediderit, licere Principi nundinas ex priuilegio conceſſas, aut longa præſcriptione quæſitas tollere, & auferre, contradicunt tamen Alciat. conſ. 24. tom. 2. lib. 5. Caphal. conſ. 342. lib. 3. & Crauett. conſ. 640. quæſtio, vol. 4. eas licitas eſſe aſſeuerant Tolet. indicato cap. 23. nu. 12. Sayr. poſt nu. 18. Nauar. cap. 13. num. 8. verſ. tertio peccat, & ſuccurrit Bald. in l. vnica nu. 1. C. de nundin. dùm teſtatur Peruſij fieri eiuſmodi nundinas in feſto omnium Sanctorum; demumque opitulatur Sot. de iuſtit. & iure lib. 2. q. 4. artic. 4. propè finem, atteſtans conſuetudinem eſſe creberrimam, quod fiant nundinæ in diebus feſtiuis; verùm his minimè refragantibus, poſſe Præſules prohibere quaſcumque nundinas, eorumque prohibitionibus parendum eſſe ſuadeo; cum & illas fieri non poſſe quauis non obſtante conſuetudine, dicat Suarez de Religion. lib. 2. cap. 29. ſub num. 2. cumque ita deciſum, & reſolutum pluries fuiſſe in Rota Prouinciæ Marchiæ, aſſeueret Gratian. deciſ. 21. prohibitiones in princ. Ipſeq; ſcio declaratum per Congregationé Concilij, quæ ita reſcripſit ampliſſimo Cardinali Geſualdo Archiepiſcopo Neapolitano, & declarauit licuiſſe eidem Archiepiſcopo prohibere nundinas, & mercatus, ex antiquato vſu fieri conſuetas, circum Eccleſias S. Mariæ Annuntiatæ, & Spiritus ſancti, in diebus, in quibus ab Eccleſia celebrantur ſollemnia Annunciationis, & Penthecoſtes; ab iſta ſiquidem prohibitione facta à prædicto Cardinali Archiepiſcopo appellarunt, ſeu potiùs recurſum habuerunt earumdem Eccleſiarum Magiſtri ad Sacram Congregationem iam dictam, quæ tunc ita auditis partibus decreuit; cuius decreti teſtis, etiam eſt præfatus Gratian. inibi nu. 17. atque de Ponte indicato §. de mercatis, ſub num. 10. Iſthæc itaque decreta complectuntur, tùm generales, tùm particulares nundinas, atque ideò non vigere concludendum eſt declarationem contradicentem, reſpectu particularium, relatam ab Vgolino in tract. de poteſtat. Epiſcop. cap. 8. ſub num. 10. prædictis autem decretis fauet primo ius commune in præfato cap. 1. generatim prohibens mercatus: inſuper ſuffragatur conſtitut. Pij V. cum primum Apoſtolatus officiũ §. cum verò, dùm præcipit, vt omnes Chriſti fideles abſtineant in prædictis diebus ab omni illicito, & ſeruili opere; mercatus non fiant, profanæ negotiationes, & iudiciorum ſtrepitus conquieſcant, atque adeò, vt etiam Carolus Magnus Imperator prohibuerit mercatum, & nundinas haberi diebus Dominicis, & feriatis ſollemnibus lib. 2. legum Longobard. l. 1. de ferijs, & Reges Galliæ in eo Regno repetitis cõſtitutionibus vetuerunt, prout nobis teſtis eſt, Petr. Gregor. Tholoſ. lib. 25. ſyntagmat. iuris vniuerſi cap. 3. nu. 8. & ſæpius determinatum in Senatu, inquit Rebuff. in commentar. ſuper Conſtitut. Gallican. tit. de mercator. artic. vlt. gloſ. vnica nu. 16. vol. 2. & in omni reformata Eccleſia, atque Ciuitate, prohiberi cernimus, & præſertim in Diœceſi Mediolanenſi, ita ſanciente conſtitutione Prouinciali lib. 1. tit. de feſtorum dierum cultu §. 3. idque planum eſſe, his temporibus cõſtat ob decretum occaſione nundinarum, quæ in Ciuitate Recanatenſi fiebant auctoritate ſummorum Pontificum, prolatum à Congregatione Concilij; cuius tenorem idem Gratianus, & Vgolinus referunt, ipſeque reſcribere cenſui, eiuſque verba ſunt.

Præceptum de Dominicis, & feſtiuis diebus ſanctificandis, & obſeruandis ſub prætextu mercatuum, nundinarum, & feriarum nullatenus eſſe
98 violandum, cæterum his diebus licere agaſonibus, ac alijs iumentorum vectoribus, ſeu mercium conductoribus, baiulis, & alijs huiuſmodi ſeruientibus, ac miniſtris, ſarcinas, & onera nundinarum cauſa exonerare, & deponere, inceptumque iter, miſſa tamen audita, tranſeundo proſequi, & continuare, non autem debere ſarcinas componere, & iumenta onerare ad iter de nouo incipiendum: neque mercatoribus, aut alijs ciuibus, & viatoribus ijs diebus, etiam clauſis apothecis merces vendere, emere, aut aſportare licere, niſi tantum ad victum neceſſaria, aut alia minuſcula, & modici momenti, opera iam conflata, & elaborata, pro tranſeuntium hoſpitum aduenarum, & exterorum vrgenti, & præſentanea neceſſitate, & opportunitate; In quo partes erunt Epiſcopi propoſitis ædictis prouidere, vt in primis hi feſti dies, debita obſeruatione colantur; ſimulque populorum eo confluentium neceſſitatibus, quantum ſine diuina offenſione fieri poteſt cõſulatur. Quo ad iudicia autem, quæ Dominicis, & feſtis diebus ſilere debet, id obſeruari poterit, quod iure communi permittitur in quibuſdam vrgentibus caſibus, qui moram, & dilationem non patiuntur: in quibus, & alijs iuriſdictionem Conſulum nundinis Præpoſitorum concernentibus conſtitutiones, & Summorum Pontificum, ſi quæ habent priuilegia, & allegatum breue fel. mem. Pij V. ſeruanda eſſe ſtatuit, quæ autem de Agaſonibus cenſuit adducta declaratio, probat etiam ex ſententia Caietani, Lopez in ſuo inſtruct. citato cap. 52. verſ. ſecundum Caietanum, & latioribus verbis Suarez adducto lib. 2. cap. 27. nu. 3.

99 Placitum præterea prohibetur in dicto cap. 1. de ferijs, cuius quidem placiti nomine intelligitur ſententia ciuilis, & ſtrepitus iudicialis, Iudicum ac Notariorum, & aliorum ad iudicium ipſum concurrentium, quod omninò inhibitum eſt, ita quod, ſi fiat minime caret nullitate, præterquam in duobus caſibus, nempè ſi vrget neceſſitas, aut ſuadeat pietas; quod multis Doctorum auctoritatibus comprobant Sayr. in dicto lib. 7. cap. 2. à num. 6. & ſub
100 nu. 12. Eſtque textus in cap. fin. de ferijs, ac propterea ne poſſit quis capi pro cauſa ciuili, ſententia eſt omninò vera, niſi fuerit ſuſpectus de fuga debitor, & ſcribit Bald. in §. 1. num. 15. inſtit. de action. Bart. in l. ait Prætor §. ſi debitorem num. 3. ff. de his, qui in fraud. credit. Abb. in cap. fin. nu. 22. de iudicijs, Aufrer. ad deciſ. Cappell. Tholoſ. 158. addit. ad Guidon. Papam deciſ. 215. & Ancharan. conſ. 123. vnus ex Procuratoribus num. 8. Quid verò dicendum ſit pro capiendis pignoribus, ſcilicet exequutione facienda, & alijs conſimilibus, vide Guid. Papam indicata deciſ. 215. & Boer. deciſ. 259. & videtur nu. 8. & negat in his ferijs ad honorem Dei introductis, Abb. eodem cap. fin. ſub nu. 21. de iudic.

quin facta vtrum irrita sit, tractat Suarez in tractat. de Religion.lib.2. cap.30. num.11. vide Aufrer.ad Cappell. Tholos.decis.158. Citatio autem, siue præceptum de citando decerni neque potest, neque illius intimatio fieri, vt probat multis auctoritatibus Abb.in cap.conquæstus, sub nu.19.de feriis, Azzor. in institut.moral.par.2. lib.1. cap.27. vers.decimoquinto quæritur, & Suarez indicato cap.30.nu.5.& 6. neque propterea contradicere dicar dissentienti respectu intimationis á me ipso constabilitæ sententiæ, super ritu primo Curiæ Archiepiscop. Neapol. nu.18. tunc namque meam intentionem fuisse protestor de ferijs in gentium commodum indictis verba facere; hoc nimirum in casu, tùm Abb. in cap.fin. nu.20. de iudic. tùm Rotæ decis.1.de ferijs, quibus illic suffulcior, loquuntur, necnon Andr.Gayll.obseru.111.nu.5.& 7.lib.1. quin crescente ætate, & aucta mole negotiorum, expertus sum, hoc iure passim vti, tùm laicalia, tùm ecclesiastica tribunalia.

101 Sententiam verò in causa hæresis ferre his diebus, an liceat, tanta est dissentio inter Doctores, vt cui partium inherendum sit, ignoretur, & nisi amplissimi Patres supremi tribunalis sanctissimæ Inquisitionis Vrbis, sub die 26. Iulij 1605. respondissent, eiusmodi sententias in festiuis diebus, etiam Dominicis proferri posse, titubaret cuiusque animus in responsione huius quæsiti: dictæ verò declarationis, nobis idoneus est testis vir summæ integritatis, & doctrinæ Marius Anton. in resolut. vlt. sui perutilis tract. variar.resolut. vbi post recensitas rationes, pro vtraque parte anceps, quid de iure esset verius, innititur (vt debebat) huic declarationi Patrum.

Curatorem quoque dari minoribus posse his diebus, probat Picus in tract. de contract. glos. 20. nu. 19. qui & decretum super contractibus minorum, & mulierum interponi etiam tunc posse addit in glos.21 nu.6.

102 Monitiones autem pro excommunicationibus ferendis concedi, & publicari his diebus possunt, quin excommunicatio proferri, præterquam in certis insignioribus diebus, scilicet Natiuitatis Domini, Paschatis Resurrectionis, Ascensionis, Penthecostes, & sanctissimi Corporis Christi; his enim teste Lazzario de monit.sect.1.q.19. num.4. neque monitiones ipsæ fieri, neque excommunicatio promulgari debet; verùm Sayr. in thesaur. casuum conscientiæ lib.1. cap.14. nu. 10. opinatur excommunicationem: quin & denunciationem illis diebus fieri posse, vbi causæ cognitio non est necessaria.

103 Absolutio præterea á iuramento, tum ad formã agendi, tùm ad penitus tollendam obligationem, nec nè fieri valeat his diebus, discutit copiosè Corneus in tract.de absolut.à iurament.par.3.q.20. per totam, illum adeas, siquidem multa, nec inutilia coaceruat; Remissoriam verò (quam nos appellamus in Regno audientiam testium) concedere non licet, teste Crescentio decis.vnica in fine de ferijs.

104 Tertium in eo capite vetitum est, ne aliquis ad mortem, vel ad pœnam iudicetur, quibus verbis interdicitur non solum sententiæ prolatio in causa capitali, (quam criminalem vulgus appellat,) sed insuper illius, aut alterius cuiuscumque pœnæ exequutio, nisi necessitas instet, puta criminis immanitas, ob quam deceret criminosum subito decapitare, vel suspendere, quandoquidem in his casibus indulgent iura, etiam canonica, aduersus illum procedi, & exequi festiuis diebus, teste Hostiens. & Abbate in pluries citat.cap.1.nu.6.de ferijs, & Bouadil. in Polit.lib.2.cap.21.nu.213.

105 Nouissimum, quod prohibet ille canon est Sacramenta, id est iuramenta præstare, ita quod, nequis teneatur ad obseruantiam promissorum, quoties iurauit die festo, scripsit Ferrat.cautel.3. adiungens, hanc esse cautelam optimam, vt quicumque obligari nolit ad obseruantiam iuramẽti, illud præstet in die festo, & antea adnotauerat Lanfranch.de Oriano in repetit.cap.quoniam contra nu. 50. de probat. Plotus in repetit.l.si quando nu.755.C.vnde vi, & eam extollit Borgnin.Caualc. in decis. Fiuiz. 9.mota fuit num.31.par.1. verùm alij, rectius sentientes opinati sunt, relatam cautelam esse omninó reijciendam, quippe quod regula illa, ne iuramenta præstentur diebus festiuis, restringitur ad solum iuramentum iudiciale, atque ita in eo, quod in contentioso dumtaxat iudicio datur, cuiusmodi est decisiuum, suppletiuum, & similia, illud præsertim, quod á testibus exhibetur, prout Felyn. restringit in dicto cap.1.atque & Butrius nu.10.omnes namque actus contentiosæ iurisdictionis, silere debent festis diebus per l.actus, cum l. final. C. de ferijs, & propterea in cap. final. de ferijs, prohibetur omnis actus, & strepitus iudicialis, ita vt nihil ad iudicium pertinens fieri possit; nec minimum quidem verbum in his locis traditur de actibus spectantibus ad voluntariam iurisdictionem, qui absque contentione aliqua, & Iudicis strepitu exercentur; vt ex adductis iuribus colligi facilè potest, & aduertit Guid.Papeus decis.215. an exequutio. Maranta in praxi Iudic.par.4.distinct.16. nu.86. Menoch.de arbitr.iudic.lib.1.q.30.nu.14. Speculat.in tit. de ferijs §.sequitur videre nu.7. ac tandem Vinc. Mancin.in tract.de iuram.par.2.art.17.nu.10. & concinunt, quæ Corn. notat in tract.de absolut. á iuram. par.3.q.20.nu.27.& 36.

Cùm hactenus explicauerim, quæ sint opera, tùm diuina, tùm positiua lege vetita diebus festiuis
106 superest modo adiungere casus, in quibus fideles excusantur, si illa quandoque exerceant in prædictis diebus: verùm quia eleganti, & compendioso stylo congerit Tolet. in libr.4. cap. 25. Sayr. citato lib.7.cap.2.à nu.6. & Suarez tract.de Religione lib. 2.cap.32. Ideò censui satius esse, lectorem ad illum remittere, vnicum tantum hic explanans casum delibatum nu.96. semperque maximè vẽtilatum, si
107 liceat molitoribus in his diebus molere in molino ad aquam, siue ad ventum; & respondeo minime licere, non secus ac neque in illo cum iuramento, Sayr.enim in lib.7.cap.2.suæ Clauis Regiæ, sub nu. 6. inquit posse, cum restrictione tamen his verbis: dummodò id faciant propter necessitatem, & superuenientem multitudinem hominum ad molendum, & rursus num.9. inquit non tamen licitum est molere in molendino, nisi vrgeret necessitas, vt supra dictum est. Alij verò generalius loquentes, inquiunt licere si consuetudo faueat, nec Episcopus prohibuerit, præsertim Diuus Antonin. par. 2. tit.9. cap.7. prope finem, Rodriqu. par.1. Summæ

cap.

cap.122.concluſ.4. & Nauar.cap.13.ſub num.9. & hæc ſaltem tenenda prorſus eſt reſolutio; idque adeò, quod ſi conſuetudo non ſuppetat, vel ſi opituletur, Epiſcopus tamen prohibuerit, nullatenus videatur permiſſum,licet neque prior videatur improbanda opinio, vt prohibitum ſemper dicatur excepto caſu neceſſitatis, eoq; declarãdo ab eodem Præſule, vt in alijs caſibus in quibus diximus licere diebus feſti laborare.

Sed cum verſamur in his, in quibus iuxta notata á præcitatis auctoribus ſupra excuſantur, qui ex aliqua cauſarum ab illis relata, facerent aliquod opus
108 in diebus feſtiuis, dubium exoritur, cur vſitatus mos vniuerſalis viget,quo introductum eſt,vt Epiſcopi concedant licentias laborandi in his diebus; probantq; Doctores mox citandi, & Emanuel Sá lib. Aphoriſm.verb.feſtum nu.6.& Roderic.Luſit. in ſuis quæſtion.regular.tom.2. q.70.art.1. & art.2. Qua facultate non accedente, exigunt paſſim Antiſtites pœnam á contrafacientibus.Hoc ſanè dubium ſemper anxit animum meum, maximè poſtquam in Epiſcoporum numerum cooptatus ſui, ob illud præſertim aſſumptum, quod ſi cauſa nulla ſuppetit, nequeunt Præſules eiuſmodi elargiri licentias: ergo neque debeant, ſi cauſa extet,quia tunc ius impartitur.

At multum poſt tempus quieuit animus meus: nam Diuus Antoninus poſtquam aliquas recenſuerat cauſas, ob quas excuſari eos dixerat, qui operibus tunc vetitis incumbunt in 2.par.tit.9.cap.7.hæc ſcribit poſtrema verba; & erit bona cauthela, vt hæc fiant cum diſpenſatione Epiſcopi; ex his verbis depromi reſolutionem propoſitæ dubitationis; eam ſcilicet,quod pro tutiori cautela concurrere debet Epiſcopi diſpenſatio; etenim excuſatio dupliciter accidere poteſt. Primo abſque diſpenſatione,vel cum illa,ſed ad vtrumque modum neceſſaria eſt aliqua cauſa, ſaltem vt iuſtè fiat; tamen in priori modo, tam grauem oportet eſſe cauſam, vt per ſe faciat obligationem ceſſare, eò quod intelligatur, non fuiſſe mentem Eccleſiæ obligare pro tali caſu; in poſteriori autem modo cauſa non tollit per ſe obligationem, ſed adiuncta voluntate, & licentia Prælati; quæ ex tali cauſa iuſta, & rationabilis redditur, hæc ſunt verba Suares in tractatu de Religione lib.2. cap.32. propè num.2. qui apertioribus verbis, propoſito quæſitui reſpondet, eodem libr.2. cap. 33. ſub num. 3. dùm ait, non omnem cauſam ſufficientem ad diſpenſationem iuſtam, & validam, ſufficere ad tollendam per ſe obligationem: quando ergò neceſſitas tanta eſt, vt conſtet clarè; tunc legem non obligare, non erit neceſſaria diſpenſatio per ſe loquendo, tamen quia ſæpe neceſſitas non eſt tanta, vel non eſt tám clara, ideò tunc eſt vtilis diſpenſatio: item licet cauſa ſit certa, & ſufficiens per ſe; tamen ſi non ſit publica, nec euidens omnibus; opus autem ſeruile,vel prohibitum ſit in feſto publicè faciendum; tunc ad tollendam ſcandali occaſionem, & ad publicam ſatisfactionem, neceſſaria eſt diſpenſatio: hæc itaque verba Suarez vtrobique ſcripta omnem prorſus amouerunt ex animo meo, abegeruntque perplexitatem: qui & neceſſariam propterea exiſtimo Epiſcopalem diſpenſationem, ſi his diebus velimus alicui operi non permiſſo incumbere, idque Caietan. etiam antea licet breuibus concluſerat verbis,ad Diuum Thomam 2.2.quæſt.122. artic.4. 5.in ſeptimo caſu, vbi ſic fatur; quoties quoque repentinus aliquis caſus occurrit,aut neceſſitas aliqua, ita quod clarum non ſit an liceat laborare in illo feſto,ad Epiſcopum,& ipſo abſente ad Parochum recurrendum eſt, qui etiam ſi minus perſpicaciter licentiam concedendo erraret, excuſantur à crimine,qui in feſto laborarent; quoniam in noua lege diſpenſatio circa hoc non eſt difficilis, ſicut erat in antiqua,ac per hoc non tanta opus eſt ſubtilitate. Sotus præterea his vtitur verbis: Quamuis in his caſibus vbi ambigitur,an neceſſitas vrgeat,conſultius eſt Antiſtitem adire, vel ſaltem Parochianum, per quem hæc liceant in libr.2. de iuſtitia, & iure quæſt.4. artic.4.colum.3. in quarta cauſa,verſ. imò verò, vbi illud præſertim notandum memorat, quod ſi aeris inclementia timetur, poſſunt & arari,atque etiam, (licet & hoc non tàm facile permittendum,) & ſegetes meti. Tandemque Nauar. memoro, eadem ferè Scribentem verba, in Summa cap.13.num.16. Alexand.de Ales par.3. q.32.membr.5.artic.2. Angel.verbo feriæ num.35. & Tabienam nu.44. Syluest. verbo Dominica q.5. ſub nu.7.verſ.tertia ſimiliter in fine. Coſmum Philiarchum de offic. Sacerdot. par.2. lib.3. cap.23. & Ludouic.Lopez in ſuo inſtruct.caſuum conſcientię par.1.cap.52.verſ.non peccat.

109 Cùm verò Ordinarij concedant iſtam licentiam,poſſint nè petenti imponere commutationem eleemoſynæ,etiam ſub certa, & expreſſa quantitate? huius dubitationis reſolutio, pendet ex textu in cap.licet, de ferijs, quo licentia piſcandi Halecia datur, & extendunt omnes Doctores ad tunnos, ſardas,& conſimiles piſces, qui ſolo vno anni tempore, eodemque breui capiuntur, quam profectò diſpenſationem non fuiſſe abſolutam, ſed cum onere, & commutatione faciendi eleemoſynam ex lucro, apparet ex illius textus verbis, quod licet aliqui dixerint eſſe de conſilio, tamen ad eam perſoluendam eleemoſynam teneri certius eſt, ita ſentit Nauar.citato cap.ſub num.9. dum inquit aliquam tamen eleemoſynam deberet erogare, & expreſſis verbis defendit Suarez adducto capit. 33. nu.7.& Angel.verb.feriæ,ſub num.36.quam ipſe omninò amplexor ſententiam.

Ex hoc textu, & alijs relatis exoritur reſolutio propoſitæ quæſtionis,ſi commutatio iſta,& eleemoſyna apponi poſſit, cum Epiſcopus diſpenſat, vt in die feſti liceat laborare, namque licere reſpondeo; hoc enim inſinuat Abb.in citato cap.licet,ſub num.4. ibi & facit, vt is cum quo diſpenſatur; opitulatur etiam Tabiena ni fallor in verbo feriæ, ſub num. 46. vbi poſtquam dixerat bonum eſſe, quod quando aliqua neceſſitas imminet, in qua non eſt notum,quod excuſet,vt haberetur licentia ab Epiſcopo,incontinenti adnectit; datur etiam optimum conſilium in dicto capite licet,quod de lucro faciat participes Religioſos, vel pauperes Christi; ergo indicat conferre ſi accedat licentia Præſulis, & fiat iam dicta erogatio; & hanc partem apertè defendere nititur præcitatus Suarez indicato cap. 33. ſub num.7. ac rurſus ſub num.10. in hæc verba: Poteſt tamen Prælatus ſi iudicet expedire, illud onus apponere,vt ſupra dixi,quia nullo iure prohibetur,&

est consentaneum iuri, & tunc inducet obligationem propter rationes superius factas.

His diebus singuli Parochiani debeant ne aliquid deferre, quod in Templo offerant inter audiendam Missam, & fuit multorum sententia affirmatiua, eamque desumunt ex cap. omnis christianus de consecrat. distinct. 1. cap. statuimus 16. quæst.1. & cap. præter hoc 32. distinct. Ex quibus
110 Parochianos cogi posse, vt aliquid tunc offerant, colligit glos. 1. in dicto cap. omnis christianus, Hostiens. rubr. de Parroch. §.2. Lapus allegat. 57. ad seruandam conscientiam, sub nu. 2. Roman. conf. 344. in casu nu. 3. & Lopez d. cap. 52. vers. pen. nihilominus communior contradicit sententia, quam probat Gabriel super canon. Missæ lect. 6. & D. Anton. par. 3. tit. 12. cap. 11. Fateor tamen verùm esse, cogi eos posse, vbi consuetudo fuerit dandi, vt eandem continuent consuetudinem, teste Syluestro in verb. decimæ q. 2. Roman. cit. cons. nu. 5. & sequitur Azzor. lib. 7. instit. moral. cap. 7. vers. verum, par. 1. sauentq; Abb. in cap. abolendæ, de sepult. & Bart. in l. priuilegia C. de sacros. eccles. quod Ciuitas solita certum aliquid Ecclesiæ, vel eius Ministris dare, nequit illud statuto mutare, nisi constet oblationem introductam ad tempus, & ex causa, scilicet templi extruendi, &c.

111 Vt tandem hanc materiam expleam repeto, quod si aliquis deprehensus fuerit, opus aliquod illicitum fecisse his diebus, etiam si laicus esset, veniret pœna plectendus ab Episcopo, vt nos edocet Fuschus Episcopus Sarnens. in suo opere de visitat. lib. 2. cap. 21. num. 41. assentitur Bouadill. in Politic. lib. 2. cap. 17. num. 44. & Villadieg. etiam in Politic. cap. 5. §. 23. sub nu. 28. neque contradicit resolutio Ioan. Francisci Leonis in suo Thesauro fori Ecclesiastici par. 2. cap. 16. num. 29. quod operibus seruilibus, seu alijs vetitis violantes festiuos dies sunt pœnis afficiendi ab Ecclesiastico, siue laico Iudice præueniente, atque propterea arbitratur eiusmodi delictum esse mixti fori, adductus supradicta constitut. Pij V. dùm in §. cæterum his vtitur verbis: Qui
112 verò in diebus præfatis opus aliquod illicitum fecisse deprehensus fuerit, præter Diuinam vltionem & amissionem animalium, quibus ad vecturam vtetur, etiam graues pœnas incurret arbitrio nostro, seù Vicarij nostri in Vrbe; in alijs autem locis arbitrio Ordinariorum, vel aliorum Magistratuũ, ita vt præuentioni locus sit; nam ex his verbis nullo pacto colligi mea sententia potest hoc crimen esse mixti fori, neque illic exprimitur: Non insuper illa verba, ita vt præuentioni locus sit intelliguntur respectu Ecclesiastici Superioris, vel sæcularis Magistratus, sed respectu ipsorum Ecclesiasticorum, si alicubi vltra Episcopum extaret Ordinarius inferior, & sic alter Ecclesiasticus Magistratus, & ita militet, subsistatque præuentio inter eos-
113 dem Ecclesiasticos, sed queat ne Præsul sub excommunicationis etiam latæ sententiæ pœna iubere, vt festi dies seruentur, si aliquis quærat, sciat posse ex his, quæ scribunt Nauarr. in manuali cap. 13. num. 15. Lopez in 1. par. sui instruct. cap. 52. vers. ex necessitate operans, & Sayr. in sua Claui Regia lib. 7. cap. 2. nu. 17.

114 Alium nunc subijcio casum, in quo Regulares subsunt Episcopo, nam interdicta, & censuras ab ipso promulgatas ijdem Regulares in eorum Ecclesijs publicare, si Episcopus præcipiat, & seruare tenentur, ex cap. 12. Sac. Trid. Concil. sess. 25. de regular. iureq; communi Sancitum antea erat in cap. cum & plantare §. excõmunicatos de priuileg. iuncto cap. Episcoporum, dicto tit. in sexto, cap. is qui §. is verò, de sent. excom. in sexto, & Abb. in clem. 1. nu. 5. & 13. de sent. excomm. quibus textibus non modo seruare interdicta Episcoporum præcipiuntur, ita quod nequeant celebrare in locis ita interdictis, sed ne faciant celebrare, quin etiam excommunicatos ab illis, ad diuina, aut ecclesiasticam sepulturam ne admittant, & contrafacientes ab eisdẽ Episcopis puniantur, scribit Anchar. in d. cap. Episcoporum nu. 3. & Abb. in cap. sacris nu. 7. de sepultur. Materiam verò excommunicationis hoc in loco at tingere nolo, cum aliqua quamuis non vt res ipsa postulabat, at breuibus verbis scripserim in rubric. 11. de person. prohib. prom. cap. 15. Aliam autem de interdicto explicant Summistæ omnes, in verbo interdictum, quod appellatione censuræ venire certũ est, sicuti excommunicatio, & suspensio, cap. quærenti, & illic Abb. num. 1. de verb. signif. cap. is cui, de sent. excom. in sexto, Abb. in cap. cum ab ecclesiarum nu. 2. in fin. de offic. ordin. & cap. pastoralis §. præterea, sub nu. 10. eod. tit. Couar. in cap. alma mater par. 2. nu. 7. de sent. excom. Nauar. in Summa cap. 27 nu. 164. & alij multi: est verùm, quod censura huiusmodi procedens ex interdicto minor est, non solùm altera excommunicationis, sed etiam suspensionis, scilicet ab officio, ita quippe concludit Diaza in pract. crim. canon. cap. 21. in princ. eumq; sequitur Iacob. Sbrott. in tract. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 185. num. 3. & cessatio à Diuinis, quamuis sit quædam interdicti species, vt scribit Maiol. in tract. de irregul. lib. 3. cap. 20. sub nu. 11. Nihilominus in multis ab interdicto differt, quos recenset Tolet. in lib. 1. cap. 23. ac præsertim, quamuis violans interdictum contrahat irregularitatem, eam tamen non incurrat, qui eo tempore celebrat, & in Ecclesia in qua cessatio obseruatur, sequiturq; præfatus Maiol. in loco relato, vbi tamen in vnica particula contradicit Toleto, quandoquidem ille probat iam dictum axioma, tùm si generalis, tùm si specialis sit cessatio, ipse autem Maiol. restringit ad cessationem generalem inductam ab eo, qui potest interdicere, nam eo casu existimat cõparari interdicto, & propterea contrauenientes fieri irregulares, fretus auctoritate D. Anton. in lib. de censur. & irregul. cap. 89. sed tu perlege, quæ superinde tractat Suarez disput. 39. sect. 1. nu. 10. vbi sequitur opinionẽ Toleti, in qua sectione vniuersam hanc materiam cessationis enarrat, & accuratè quidem, more solito.

115 Item cum in Monasterijs, siuè Domibus virorum, vel mulierum imminet animarum cura personarum sæcularium, præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum, seù Locorum familia personæ, tàm Regulares, quàm sæculares huiusmodi curam exercentes, subsint immediatè ijs, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius Diœcesi sunt sita, iuxta Decretum Concilij Tridentini in cap. 11. sess. 25. de Regularib. alijsque in textibus, quos retuli num. 45. quod si alij Episcopi maiorem in prædicta

dicta loca, vel personas iurisdictionem exercerent, eorum iura præferuat, eaque falua esse mandant postrema verba relati capit. 11. Immò iure adhùc communi attento, Monachi in Parochialibus Ecclesijs, quas tenent absque Episcoporum consilio Presbyteros collocare nequeunt; sed Episcopi Parochiæ curam cum Abbatum consensu Sacerdoti committant, vt eiusmodi Sacerdotes, de populi quidem cura Episcopis rationem reddant; Abbati verò pro rebus temporalibus ad Monasterium pertinentibus debitam subiectionem exhibeant, & sic sua cuique iura seruentur ex Vrbani II. Decreto in cap. sanè 16. quæst. 5. apertius autem sancitur in eodem capite vndecimo Concilij, mandante in Ecclesijs Regularium, etiam ad nutum amouibiles, nè aliqui deputentur nisi de Episcopi consensu, ac præuio examine per eum, aut eius Vicarium faciendo, excepto Monasterio Cloniacensi, cum suis limitibus, & exceptis etiam alijs Monasterijs, seù locis, in quibus Abbates Generales, aut capita Ordinum, sedem ordinariam principalem habent, aut alijs Regularium Superiores iurisdictionem Episcopalem, & Temporalem in Parochos, & Parochianos exercent; quod quippe illa ratione contingit, quod sacri canones animarum curam in Episcopi iudicio, & potestate permanere voluerunt, & Calixti Papæ testimonium legimus in cap. nullus 16. quæst. 7. Excipit itaque Concilium aliquos Regulares, eosque tametsi curam exercentes, non subijci Episcopis, ab eisque non visitandos, neque castigandos in illius cura delinquentes ostendit, idque ex eo canone deducit Rodericus in primo tomo quæstion. Regular. q. 36. articul. 4.

116 Insuper Regulares ipsi subsunt Episcopis locorum in omnibus, dùm incolunt Monasterium aliquod illis subiectum, iuxta textum in cap. 1. §. in eos vers. nisi forsan, de priuileg. in sexto, confirmatum per Concilium Tridentinum in cap. 4. sess. 7. de reformat. & cap. 5. sess. 14. de reformat. dumtamen illuc iuerint animo permanendi, quia si causa visitationis, vel recreationis, aut peregrinationis, & crimen inibi patrarent, aut contraherent, certè minimè subessent Episcopis, iuxta glos. in eodem §. vers. resederint, & fauet aliud simile de cadauere tumulando, si enim non facta electione sepulturæ quis mortem obiret, quia sepelliendus profectò esset in ea Ecclesia, in qua maiorum ipsius ab antiquo sepultura extitit; qua non existente in Parochiali, dubitari contigit, esset ne id ipsum faciendum si in villa decessit, ad quam recreationis causa, vel vt ruralia exerceret, se transtulit, & diffiniuit Pontifex, non in Ecclesia dictæ villæ, sed in qua maiores sepulti fuerunt, vel in Parochiali, debere sepelliri, in cap. is qui habet, de sepultur. in sexto.

117 Præterea exempti omnes tàm Clerici Regulares, quàm sæculares, quicumque etiam Monachi ad publicas processiones vocati accedere compelluntur, ijs tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuò viuunt, iuxta Concilij Tridentini sanctionem in capit. 13. sess. 25. de Regularibus, atque ita summota est antiqua illa Doctorum controuersia in cap. nimis el secundo, de excessib. Prælator. & Felyn. in cap. dilectum num. 7. de offic. ordin. potuisset nè Episcopus vocare Regulares ad processiones, & quando; & insuper valuisset ne compellere renuentes, namque præfata Concilij dispositione cauetur, licere illi non modo eos asciscere, sed cogere non curantes accedere, præterquam si Monachi sint, vel Regulares, qui verè vltra dimidium milliare, à Ciuitate distarent, quia tunc compellendi minime essent, vt Sacra Congregatio Concilij censuit, prout neque exempti, qui sunt nullius Diœcesis, vel extra Ciuitatem in locis, in quibus habent plebem, quia cum illa plebe debent facere processionem, iuxta alteram eiusdem Concilij declarationem, relatam à Io. Franc. Leone in suo Thesauro fori ecclesiastici par. 1. cap. 8. num. 18.

118 Dicuntur autem processiones á procedendo, & eundo; namque conuocato, & procedente Clero cum vexillis, crucibus, & cæreis, ac sequente populo fiunt, vt nos instruit Petrus Gregorius Tholosanus in libro primo partit. iuris canon. titul. 20. cap. 4. & propriori nomine supplicationes publicæ (eodem Petro Gregorio teste) appellantur, quæ vel statæ, vel impetratæ dicuntur, & stata supplicatio annua, dupliciter adhuc consideratur, maior quippe, & minor, maior fit in festo Sancti Marci, minor autem in triduo antecedente Ascensionem Domini, cuius orationes appellantur ab Ecclesia rogationes; impetratæ verò sunt supplicationes illæ, quæ ratione occurrentis necessitatis ad placandum Deum indicuntur, ex Prælatorum iussu, & ad has supplicationes, siuè processiones, non tamen ex leui causa indictas accedere tenentur exempti, si ab Episcopis vocati fuerint, cap. nimis graue, de excessibus Prælatorum, dumtamen illæ publicæ sint, Calderin. cons. 8. de Regularibus in fine, Gratian. decis. Marchiæ 383. nouissimeque apertissimis verbis sanxit Tridentina Synodus in dicto capit. 13. Quare inuestigandum esset, quæ publicæ sint processiones, vt illi obnoxij dicantur accedere ad illas? Episcopisque vocantibus parere, & multa possem pro certa responsione in medium afferre, quæ pluribi congerunt Doctores, maximè Abbas in dicto capite nimis graue num. 3. Illa tamen præterire cogor, propterea quod Sacra Congregatio Concilij interpretata est, eas publicas dici processiones, quæ pro bono publico indictæ sunt, aut alias consuetæ, & publicæ: concinunt exempla adducta per Cappellam Tholosan. decis. 485. nouissimeque per Auctorem Praxis Episcopalis, verbo processiones §. 1. part. 1. quo in loco processiones fieri consuetas in diebus Rogationum, esse huiusmodi scribit, quasque vbique terrarum fieri, & vniuersalis probat Ecclesiæ vsus, & canon præcipit in capit. Rogationes, de consecratione distinct. 3. verùm ad illas accedere Regulares cogi non posse eo in loco, in quo consuetudine fruerentur non accedendi; declaratum vidi á Sacra Congregatione Rituum; eiusmodi autem processiones indicere nemo valet, nisi Ordinarius sit, cum illas esse de iuribus Episcopalibus dicat Innocent. in cap. cum inter num. 2. de sententia, & re iudicata; quin, & Regulares neque facere possint, absque illius licentia, vsus probat, præterquam intus Ecclesiam, eiusque, & Monasterij ambitum, quod fuisse etiam non semel resolutum, testatur

citatus Auctor Praxis Episcopalis dicto loco num. 4. quod verùm esse non dubito, semperque obseruatum vidi explosa sententia Grattij conf. 20. de Regularibus, opinantis illis licere per triginta passus extra ambitum, per text. in cap. sicut antiquitus 17. quæst. 1. Etenim quod Ecclesia de iure, priuilegio potiatur immunitatis per triginta passus extra mœnia, non inducit, vt terminus illorum passuum sit iurisdictio illius Ecclesiæ, vel Monasterij, & consequenter Superioris illius; exemplum memoramus in Abbate Monasterij, cuius territorium dicitur tantum eius Monasterium, Zabarel. in clement, 2. num. 1. de statu monachorum, additioque Sapiæ ad Abb. in cap. ad Monasteria, de vita, & honestate clericorum.

119 In his processionibus pulsantur campanæ ad excitandam populi deuotionem, & solent gestari aliquæ Sanctorum reliquiæ, præter quàm in processione Corporis Christi, vt refert Emanuel Sà in lib. aphorism. verb. processio.

120 Controuersias quoque omnes de præcedentia inter Ecclesiasticas personas, tàm sæculares, quàm Regulares in processionibus publicis, aut ijs, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus contingentes, Episcopus amota omni appellatione componit, ex eodem capit. 13. Concilij Tridentini session. 25. de Regularibus, & eiusmodi compositio breui manu summariè, & de plano, ac sine strepitu, & figura iudicij debet expediri, iuxta declarationem Congregationis Concilij, perpendet tamen Episcopus cum vult componere antiquiorem fundationem, vt ij veluti iure potiores præferantur,

121 dumtamen Canonici Regulares præcedant Monachis etiam nigris, vt post longam discussionem, multosque processus superinde compilatos diffiniuit Pius Quartus, vt fidissimus nobis testis est Philippus Portius conf. 164. cum in supremo lib. 4. & Paulus Fuschus in suo opere de visitat. cap. 15. num. 66. licet Chassaneus in Cathalogo gloriæ mundi par. 4. considerat. 54. & 73. defendat Monachos nigros debere antecedere Regulares ipsos Canonicos, respectu verò Mendicantium Pius Quintus indulsit Fratribus Prædicatoribus, vt cæteros præcederent, etiam in locis, vbi antiquiores habuerint Conuentus, vt in sua constitut. 69. Diuina disponente Clementia; quæ tamen, vt inibi asseritur in summario, reuocata videtur à Gregorio XIII. in sua constitut. 86. exordiente exposcit, dùm præcipit, vt inter Mendicantes antecedat, qui in quasi possessione præcedentiæ, ac iuris præcedentiæ extat, quibuscumque reclamationibus, protestationibus, appellationibus, & alijs subterfugijs prorsus remotis, & cessantibus, ac postpositis, in processionibus tàm publicis, quàm priuatis, præcedere debeat; & in casu in quo non prohibetur, aut non constet de huiusmodi quasi possessione præcedentiæ, is qui antiquior in loco controuersiæ fuerit, præcedere debeat.

Et quoniam post dictam constitutionem aliæ complures ortæ fuerunt lites circa præcedentiam istam, ideò die 26. Augusti 1593. Sacra Congregatio Illustrissimorum, & Reuerendissimorum Dominorum Cardinalium negotijs, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præfecta, ad tollendas omnes lites, & controuersias, quæ inter Regulares plerumque solent oriri super eorum præcedentia in processionibus, cæterisque actibus tùm publicis, tùm priuatis, illud in futurum obseruandum censuit, quod in hac alma Vrbe omnium magistra seruatur, & die 30. Augusti eiusdem anni 1593. Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus Cardinalis Alexandrinus retulit suprascriptam Congregationis sententiam Sanctissimo, eique placuisse, & iuxta eam in casibus occurrentibus semper rescribi, & si opportunum fore videbitur generalem constitutionem desuper fieri mandasse, alia Gregorij XIII. quæ incipit, exposcit, alijsque contrarijs quibuscumque non obstantibus, quarum declarationum meminerunt, atque eas ad verbum referunt compendium Camaldulensium, & alterum priuilegiorum Mendicantium, & non Mendicantium à Confectio congestum fol. 318. in prima, & 188. in secunda impressione Florentiæ.

122 Quid modo seruandum sit cum Confraternitatibus, dùm inter eas contenditur de præcedentia, scribit Ioannes Guttierez in libr. 1. Canonic. quæstion. cap. 35. at præfata constitut. Gregorij XIII. statuit, vt præferantur, quæ prius saccis vsæ sunt, sed cogi, nec ne valeant ab Episcopis accedere ad processiones, dubitatum pluries fuit, & semper declaratum à Congregatione Concilij, & diffinitum, eas posse inuitari, non autem compelli, vt vadant, quæ Congregatio ita præsertim rescripsit Episcopo Scalensi, sub his verbis: Reuerendissime Domine vti frater. Quamuis Thesaurarij, Magistri, & Confratres Confraternitatis Sanctæ Mariæ Annunciatæ conscientiæ suæ, ac pietati satisfecissent, si Amplitudini tuæ ad processionem vocanti morem gessissent, cum tamen ad eas accedere detestauerint, neque ab Amplitudine tua compelli, neque vllis propterea censuris distringi, atque innodari debuerunt, quod sæpius alias consulti responderunt Illustrissimi Patres Sacri Concilij Tridentini interpretes, itaque interdictum, hac de causa latum protinus tollas oportet, ac de cætero à similibus compulsionibus omninò abstineas; Deus Amplitudinem tuam incolumem seruet, Romæ die 6. Maij 1597.

Amplitudinis tuæ vti frater
Cardinalis Mattheus.

123 In reliquis verò laico Iudici, vel Episcopo subsint præfatæ Confraternitates, non est hic locus inquirere, propterea quod proprior est in tractatulo de priuileg. cleric. cap. 2. vbi hanc rem copiosè explico, & illuc lectorem remitto, si fata dabunt, vt in lucem prodire valeat.

124 Insuper Regulares omnes subijciuntur Episcopo quò ad renunciationes faciendas; quandoquidem nulla renunciatio, aut obligatio antea facta, etiam cum iuramento in fauorem cuiuscumque causæ piæ valeat, nisi cum licentia Episcopi, siue eius Vicarij fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac non alias intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione, constat ex dispositione Concil. Trident. in cap. 16. sess. 25. de Regularib. circa quam profectò renunciationem multa occurrunt, quæ hoc in loco prætereo, quia delibaui in cap. 2. huius rubr. vers. sed possit.

125 Nouitijs autem nolentibus profiteri, sed à Religione volentibus egredi, sunt restituenda omnia bona,

bona, quæ tempore ingreſſus detulerunt in Monaſterium; nec quid minimum ex eis retinere valent Religioſi, quod vt rectè fiat Epiſcopus etiam per cenſuras eccleſiaſticas, ſi opus fuerit compellere poterit Superiores Regulares, prout idem Concilium ſtatuit in eodem cap. 16. in finalibus verbis: Egrediendo autem recuperent omnia bona etiam feudalia, reiecta contradicente ſententia probat Tappia in repetit.auth.ingreſſi, in verb.ſua cap.14. nu.16. Caldas in l.ſi curatorem verſ.implorare in integr.teſtit.á nu.27. C.de in integr. reſtit. Thom. de Marin.in tractat.de feudis lib.1.tit.2. de feud.ex pact.& prouid.nu.139. & Bābacar.inter præcipuos huius Ciuitatis Aduocatos non immeritò cooptandus,in cap.1.§.qui clericus num.53.& 60.ſi de feud. defunct. content. fuerit inter Domin. ſubiungens hanc opinionem æquiorem eſſe, atque in puncto iur s verinrem: quin contrariam perduram eſſe exiſtimat Capyc.deciſ.115.ſub nu.12.Carol.etiam de Graſſ.in tract.de effect.cleric.effect.4.poſtquam multorum meminerat authorum aduerſantium, in hanc propēdet,in quam ſtare veritatem adnectit ſub nu.15.Imo citati Bambacarij verbis,& rationibus in eod.§.qui clericus nu.61.ſuffultus ipſe Carolus aſſeuerat nu.29.nunquam illum perdidiſſe feudum infra annum Nouitiatus à Religione egrediētem: quin & aliam ſuo marte ſubijcit, tu videto, hancque amplexare concluſionem.

126 Qui præterea Religioſis fœminis præponendus eſt,ab Epiſcopo loci examinari debet, cap.qui Re-
127 ligioſis 15.q.2. nè præſertim ſit valde iuuenis Alphonſ. Aluarez in ſuo Speculo Summ. Pontif. cap. 13. §. ſed non poteſt, nam damna complura, & mala prodeunt à iuuenibus gubernantibus, illaque recenſet Petr.Gregor.Tholoſ.lib.47. ſyntagm.iuris vniuerſi cap.9. num.17. Quamuis enim illorum prudentia, quandoque ſenum vincat peritiam,
128 eorum tamen exempla, veluti rarò contingentia non ſunt ſequenda,vt idem Petr. Gregor. admonet in lib.17.cap.6.ſub nu.18.

129 Alius inſuper Regularis quicumque prætendens per vim, & metum ingreſſum eſſe Religionem, aut etiam dicens ante ætatem debitam profeſſionem emiſiſſe,aut quid ſimile, velitque habitum dimittere quacumque ex cauſa, aut cum habitu diſcedere ſine licentia Superiorum, non erit audiendus, niſi intra quinquennium tantum,á die profeſſionis, & tunc non aliter niſi cauſas quas prætenderit deduxerit coram Superiore ſuo, & Ordinario, per Concil.Trident.in cap.19.ſeſſ.25.de Regularibus,quibus autem, quibuſque ex cauſis liceat profeſſionem impetere explicaui ſupra cap.11. hic tātum ſubiungens,quod ſi antea ſponte dimiſerit habitum, nullatenus ad allegandum quancumque cauſam admittatur, ſed ad Monaſterium redire cogatur,& tanquam Apoſtata puniatur,ex eodem cap.19.Concilij Tridentini, atque ita videatur non amplius poſſe,etiam poſtquam reuerſus eſt ad Religionem,proponere ſua iura contra profeſſionem, ob clauſulam nullatenus in eo textu poſitam, per ea quæ latius congeſſi in rubric.8. de tit. ordinand. cap.5.ſub num.32.verſ.renunciatio autem facta, opitulaturque Fuſchus meus affinis in tract. de viſitat.lib.2.cap.15.nu.68.dùm fatur,quod ſi ex ſe dimiſerit habitum, etiam ſtātibus cauſis, penitus non audietur, ſed potius, vt Apoſtata punietur per adductum caput Concilij; id tamen ſit nè verùm,aut quomodo explicetur,memini ediſſertaſſe in eodem cap.11.ſub nu.18.

130 Item Religioſi quoque omnes, etiam exempti conſtituti exequutores vltimarum voluntatum nequeunt iniunctum ſuſcipere munus,niſi proprij ſuperioris præcedat licentia, cap. Religioſus de teſtament. in ſexto, ſuſcepti tamen muneris prædicti rationem reddere compelluntur Ordinarijs locorum, à quibus erunt puniendi, ſi in eo munere eos deliquiſſe compererint, iuxta clemētinam vnicam de teſtament. Pauin. in tract.de offic.& poteſt.cap. ſede vacante par.1.princip.q.8.nu.5. & par.2. princip.q.7. num.6. vbi extendit ad capitulum ſede vacante,vt exigat rationes,& puniat illos,ſi deliquiſſe cognouerit, ſequiturque Iacob.Sbrott.in tract.de Vicario Epiſcopi lib.2.q.52.niſi tamen deputentur, qui Regulares ex Fratribus Minoribus ſint, quia omninò eis interdicitur exequutionis munus,iuxta clement. exiui de Paradiſo §. verum etiam, de verbor.ſignific. quamuis Prælatorum ſuorum accedat licentia Dec.conſ.499. in cauſa n.2.iuncta gloſa, Zabarell. & alijs in dicta clementina, non inquam exequutores immediatè eſſe poſſunt, ſed mediatè, cum ſcilicet alij conſtituuntur exequutores,qui habeant exercere, & exequi munus cum conſilio Fratrum Minorum, namque tenentur illi petere conſilium ab ipſis Religioſis, quamuis Ordinis Minorum,& hi præſtare eiuſmodi conſilium non prohibentur, Couar.in cap.tua nobis,nu.1. de teſtament. licet contradicat Zabarell.in adducto §. verum, vt inibi Ancharan.num.23. nam conſilium nunquam præſumitur de ſubſtantia actus, vt inquit Archidiacon.in cap.nullum 18. q.2. & Bald.in l.vltima §. neceſſitate C. de bonis, quæ liber. ſcilicet quó ad exequutionem, quò verò ad petitionem neceſſa-
131 rius iudicatur, quādoquidem explicaturus actum cum conſilio alterius, tenetur illud petere, non tamen exequi,vt probat Menoch.de præſumpt.lib.6. præſumpt.34.nu.23.ita quod ſi non fuerit petitum, nullitati ſubiaceat actus ſine eo geſtus; tradit Bart. in l.1. §.ſi pluries, ſub num.2. ff. de exercit. action. Abb.in cap. ad Apoſtolicam in fine, de Regularib. & Felyn.in cap.ex parte,in princ.de cōſtitut.Quare videtur impermiſſum conſtituere aliquem exequutorem, cùm conſilio Fratris Minoris, eo addito, vt teneatur illius conſilium exequi, vel vt exequatur ſecundum conſilium illius; etenim his caſibus non ſatis eſſet petere,ſed petitum exequi,vt Alberic.edocet in l.nulli C.de Epiſcop.& cleric.commendatque Syluest. in Summa verbo conſilium §. 4. aut alijs vteretur verbis,quibus conſtaret intelligendum eſſe de conſilio,ſine quo non,id eſt de cōſilio neceſſario, ſiquidem concludit, ac rectè quidem Syluest. in verbo teſtamentum 2. verſ. ſeptimum poſt num. 2. præſatum conſulentem verè, & realiter eſſe executorem, licet miniſterio alterius, & propterea contradicit ſuptadictæ clementinæ, eiuſque intentioni, eſſetque in fraudem ipſius, ob quod minimè licere Fratribus ordinis Minorum, fatetur,eiuſmodi Conſultoris officium gerere,tuetúrque Molin.in tract.2. de iuſtit.& iur.diſput.247. verſ.illud eſt obſeruandum, & adduci præterea rectè poſſunt Zabarell.& Ancharan.qui dùm in cita-

tis locis negatiuè firmant in simplici, & voluntario consilio, multo magis videntur negare in hoc casu necessarij consilij.

Reliqui verò Regulares, qui non sunt ex Minorum ordine, si licentia non præcedente exequutoris munus susciperent, vtique perperam facerent, & inualidum gererent actum, quem exequi auderent, Dec. cons. 494. quod supra nu. 14. & cons. 499. in causa nu. 9. Couar. in cap. tua nobis nu. 2. de testam. & dixi in rubrica de priuileg. cleric. cap. 1. vers. sed quomodo, quamuis contradicat Federic. de Senis cons. 203. factum tale est, propè finem, eumque sequitur Roman. cons. 409. quo ad primum, post nu. 6. & alij, quorum opinio attento numero Doctorum, apparet communis, vt indicatis in locis adiunxit Dec. qui tamen post nu. 15. adducti cons. 494. & nu. 12. citati cons. 499. non numerum Doctorum

132 attendendum esse, scripsit, sed resolutionem maioribus, & validioribus fulcitam rationibus: sit tamen expressa tantum adhibenda licētia, nego, propterea quòd valida censenda est, etiam tacita, vt executor Regularis suum rite exerceat munus, per auctoritatem Syluestri in dicato verbo testamentum 2. vers. tertium si Religiosus, post nu. 2. eique suffragantur, quæ scripsi in Allegationibus meis, & relatis cap. 7. à nu. 23. Neque illi aduersantur verba clementinæ vnicæ de testament. dicentis licere præfatis Regularibus exequutoris testamentorum officio fungi, si petita, & obtempta licentia fuerit, quasi petenda sit, & impetranda expressè; quandoquidem optima erit responsio, quod aliquid, vel explicitè, vel tacitè obtinetur, vt illic probat Syluest. itaque nulla valida ratione communitur glosa in eadem clementina vnica, existimans tacitam licentiam haud sufficere.

133 Cum igitur præfati, aut alij fuerunt constituti executores testamentarij, antequam munus istud suscipiant, cautionem præstare tenentur, si Bartol. credendum erit in cons. 137. sub nu. 3. lib. 1. per textum in §. si quis autem, vers. si verò nullus in auth. de hæred. & falcid. ac conclusionem ita constituit Amplissimus Cardinalis Tuschus in 3. volum. conclus. 543. liter. E, quod si dicto eiusdem Bart. standum erit in singul. 89. minister electus, & Petri de Rauenna singul. 10. incipiente, etiam minister electus, vtique oportebit fateri ipsos minimè teneri satisdare, cui resolutioni opitulatur Diui Pij decretum, quod ab eo, qui annua legata ad distribuēdum iussus, erat vetuit cautionem exigi in l. Diuus ff. si cui plus quam per leg. falcid. nisi dicamus vtrumque dictum subsistere, scilicet primum procedere in exequutoribus subingredientibus locum hæredum, & fideicommissariorum, de quibus loquitur adductus textus in §. si quis autem. Alterum verò dictum vendicare sibi locum in alijs exequutoribus, itaque exequutores quando subintrent locum hæredum, disseruit copiosè Valascus decis. Lusitan. 68. quædam nobilis, & Tuschus conclus. 544. liter. E, volum. 3. quorum scripta poterit auidus Lector percurrere, quoniam multa notatu digna recensent, eos autem omnes teneri conficere inuentarium, probat glos. in l. nulli vers. debebit C. de episcop. & cleric. & illa fretus clarioribus afferit verbis Amanell. de claris aquis, singul. 6. incipiente glosa est: ita etiam teneri eos reddere rationem administrationis, ait Petr. Gerard. singul. 84. exequutor vltimæ voluntatis, & adstipulatur textus, vbi Doctores tradunt in l. hæres ff. de condit. ob causam, & interrogatus diebus præteritis, num prædicti exequutores iussi bona distribuere in pios vsus, valeant illa distribuere inter pauperes, respondi affirmatiuè fretus Bald. Nouelli solummodo doctrina in tract. de dote par. 5. num. 10. nunc addo Sebastian. Medic. nouiter inuentum in tract. de sepultur. part. 2. q. 5. nu. 4. & Io. Petr. Surdum in decis. 255. ea. nu. 10. Ipsi autem si expressè fuerunt constituti ad erogandum pauperibus, non vtique poterunt sibi ipsi adscribere, & appropriare, nisi in euidenti essent necessitate, vt inquiunt Felyn. in cap. irrefragabili §. cæterum num. 9. de offic. ordin. Henrich. in tract. de Synodo Episcopi conclus. 13. nu. 126. & Menoch. cons. 296. cum interrogatus sim nu. 21. vol. 3.

Cætera verò omnia de exequutoribus testamentarijs præterire hoc in loco duxi, eo quod congerunt Couarru. in dicato cap. tua nobis, Roman. consil. 228. pro plena num. 6. & cons. 69. viso quæstionis themate nu. 4. Illustrissimus Cardinalis Tuscus in 3. vol. suarum conclusionum à concl. 537. liter. E, & alij multi, quos citat Valasc. adducta decis. 68. nu. 9. susissimeq; explanat Mazziengus in lib. 5. recopil. tit. 4. l. 14. glos. 1. illudq; præsertim, quod Episcopus sit executor testamentorum scribit nu. 46. immò & cap. sede vacāte nu. 47. atque Couar. in cap. Ioannes nu. 2. de testam. aliosq; mille congerit citatus Mazziengus, subdens nu. 48. si testator prohibere valeat, nè Episcopus sit executor.

134 Sed Regulares volētes quæritare per Ciuitatem, núm illius subsint Episcopo, ita quod nequeant sine eius licentia eleemosynas petere, vel potius nulla eiusdem Antistitis præcedente licentia exequi valeant? & quò ad Fratres ipsos Minores clara videtur responsio per Constitutionē Leonis X. mentionatam in Compendio mendicantium, verbo eleemosynæ num. 13. qua præcipitur Ordinarijs locorum, ne illos volentes sine eorum licentia mendicare, prohibeant, ex qua videtur id ipsum concludendum in gratiam aliorum Regularium: verùm quia ipsi Religiosi plerumque simulant se pauperes, cum verè non ita sint, & quandoque ob paucitatem Religiosorum in Conuentu existentium plures quam deceret, & necesse esset constituunt quæritantes, ita quod persæpè à verè indigentibus subtraherentur eleemosynæ, quæ sibi à fidelibus exhiberentur, & debeant Præsules pro eorum posse pauperum succurrere necessitatibus, iuxta text. in cap. 1. distinct. 82. ideoque licet Episcopis inquirere, nec nè aliqua eiusmodi fraude vtantur, & propterea mandare ne quis Religiosus audeat per eius Ciuitatem, & Diœcesim petere eleemosynam, nisi prius ab ipso impetrauerit licentiam, atque ita passim, & quotidiè fieri in hac Ciuitate Neapolis mihi certum est, intantum quod dùm reclamarunt Regulares ad Romanam Curiam fuerunt reiecti, & rescriptum Vicario Neapolitano ipsum rectè facere, dummodo non nimis rigidè, sed eum benignitate se in his gereret, & constito sibi de necessitate, & eiusdem indigentiæ qualitate, & non vltra, quia grauiter delinquerent, si præter necessitatem mendicarent; eo quod panem verè indigentibus auferrent cap. 2. q. 1. & Ripa in tract. de pest. remed. præseru.

ſeru. num. 169. quinimmo veniant pœna falſi pu-
niendi,exiſtimat Lapus allegat.18.exordiente, qua
pęna,ſuper qua multa addit Mandoſ. De quæſtori-
bus autem hic loqui non intendo, propterea quod
Trident.Concil.multa prodit in cap.9.ſeſſ.21.de
reformat. & alia Fuſchus omninò videndus in tra-
ctat.de viſitat.lib.1.cap.30.á nu.34.

135 Alius nobis ſe offert caſus à iure communi pro-
ficiſcens,abſoluendi ſcilicet Regulares percuſſores
clericorum,iuxta terminos cap. Religioſo, de ſen-
tent. excommun. in ſexto; cuius cognitio difficul-
ter haberi poterit, niſi multa ad hanc materiam
ſpectantia in legentium memoriam veniant,remi-
niſcor ideò quod Regularis ſi manus violentas,
ſuadenteque diabolo iniecerit in alterum Regula-
rem,conſequi à proprio Superiore abſolutionem
non prohibetur,idque affirmant vnanimes Docto-
res ſuffulti verbis complurium canonum inſerius
citandorum,diſſentiunt tamen in ea parte,ſi ab ex-
communicatione, qua innodatus eſſet ob quam-
cumque percuſſionem, vel ob aliquam dumtaxat:
etenim plures ſentierunt ſubſiſtere præfatam con-
cluſionem indiſtinctè, ac generatim; puta in ex-
communicatione proueniente ex quauis offenſione
per text.in cap.Monachi, de ſentent.excommunic.
vtentem illis verbis: Quocumque modo ſe ſe clau-
ſtro percuſſerint; atque ideò comprehendentem
omne genus læſionis, enormem ſcilicet, medio-
crem, & leuem: nam hæc eſt vis illius particulæ,
quocumque modo. Horum ſententiam nullatenus
admittimus,cum verior ſit aliorum concluſione
obtinere audeat, & queat, vbicumque enormis eſt
percuſſio,quam tradunt gloſ.1.in eodem cap. Mo-
nachi, alijque Doctores inibi, & Suarez de cenſur.
diſputat.22.ſect.1.ſub num. 73. per aperta verba
cap.cum illorum §. nos tamen,eiuſdem tituli, de
ſentent.excomm. Nihil in contrarium reluctante
diſpoſitione mentionati cap.Monachi, quia addu-
ctus poſterior textus in dicto cap. cum illorum, li-
cet ſit ampliatiuus reſpectu clauſtralium, qui ante-
quam Religionis habitum aſſumpſiſſent, excom-
municationis labem incurrerunt, vt poſſent abſo-
lutionis beneficium adipiſci à proprijs Superiori-
bus,quemadmodum & Alexand. III. in ipſo capit.
Monachi permiſerat excommunicatis ob dictam
cauſam poſt receptum habitum Regularem; hoc
enim præſeferunt verba illa Monachi, & Canonici
regulares, ſi ſe In clauſtro percuſſerint: tamen eſt
reſtrictiuus reſpectu vtriuſque generis Religioſo-
rum, in eo tantum caſu,vbi non iudicatur enormis
percuſſio. Accedit quod ipſammet Alexand. III.
legem ad verbum recenſet Honorius III. in cap.
canonica, eodem illo titulo, eique addit eandem ab
Innocentio III. in eodem cap. cum illorum, poſi-
tam reſtrictionem, niſi exceſſus difficilis fuerit, &
enormis, propter quem merito ad Eccleſiam Ro-
manam ſit recurſus habendus, quando & priuile-
gio gaudent, non ſolum quia eorum Superior ab-
ſoluit,qui alioquin nequiret,ſi priuilegium abeſſet,
at præterea,quia & reliqui percutientes Eccleſiaſti-
cas perſonas, non niſi in caſu leuis offenſionis ab-
ſoluerentur ab Epiſcopo,ex priuilegio conceſſo in
cap.peruenit, de ſentent. excommunic. & in certis
caſibus à mediocri, atque etiam enormi, vt ea om-
nia probat Sayr.in theſaur.caſuum conſcientię lib.
3 cap.28.ſub nu.4. & nu.31. atque nu.34. ipſi verò
Regulares non tantum ſi leuis, ſed mediocris ſit
percuſſio ex adductis excludẽtibus dumtaxat enor-
mem: quin & in enormi quoque poterunt á prædi-
ctis Superioribus abſolui illis in caſibus, in quibus
clerici,& alij omnes ab eorum Præſulibus poſſent.
His tamen temporibus potiri omnes Religiones
auctoritate eiſdem Superioribus conceſſa, abſoluẽ-
di Religioſos ſubditos, etiam ob percuſſionem
enormem, atteſtatur citatus Sayr. eodem cap. 28.
propè num. 13. cuius aſſertio vtrum ne ſubſiſtat à
facto pendet, atque ex lectura priuilegiorum, ſi ea
exiſtant; quibus ceſſantibus obſeruanda eſſent,quę
hactenus recenſuimus: excipientes percuſſionem
grauem, & nunc ſubijcimus alios caſus, in quibus
eſt etiam vetitum concedi illis abſolutionem ab eo-
rum Superioribus: eorumque primus ſit, vbi Epi-
ſcopum læderent. Alter verò ſi Abbatem, quia á
ſummo tantum Pontifice conſequerentur abſolu-
tionis beneficium,cap.cum illorum,de ſentent. ex-
commun.ac propterea is etiam,qui Priorem,iuxta
gloſ.in eodem cap.cum illorum, verſ. Abbatem,
dummodo offendentis ſit proprius Superior, Sua-
rez de cenſur.diſputat.22. ſect.1. ſub nu.90. Quod
ſi Regularem extra clauſtra percuteret, ab eodem
nihilominus Superiori Regulari iuſtè impetraret,
Roderic.in quæſt.regul. q.20. artic.12. tom.1. non
reluctante adducto cap.Monachi, vtente verbis il-
lis, ſi in clauſtro ſe percuſſerint; quaſi voluerit inſi-
nuare contrarium ſi extra, quandoquidem Papa
in eo textu perſpiciens ea,quę frequentius accidunt
exemplificauerit in Regularibus ad inuicem ſe
percutientibus intra clauſtrum, in quo id crebrius
accidit,vt ſuper eodem cap.ſcripſit Abb.nu. . nam
ſi clauſtrum maiori quadam obſeruantia cuſtodi-
tur,& tamen cum in eo patratur huiuſmodi exceſ-
ſus, datur facultas abſoluendi illius Superiori; iti-
dem & multo magis ſi extra, vt inquit citatus Sua-
rez eadem ſect. 1. nu.76. ſi tamen Regularem alte-
rius ordinis offenderet,tùm à ſuo,tùm ab illius Su-
periore deberet conſequi abſolutionem, ex eodem
cap. cum illorum §. ſi veró, atque ex his, quæ mox
ſubijciam, idque etiam ſi alterius Monaſterij eiuſ-
dem ordinis,niſi Superior eſſet vtriuſque Monaſte-
rij, qualis eſt Prouincialis, aut alter ſimilis, aut ma-
ior,Suarez eadem ſect.1.num.75. Quin & ſi cleri-
cum ſecularem á ſede tantum Apoſtolica §. quod
ſi clericum eiuſdem capitis, præter quam in caſibus
de iure conceſſis Epiſcopis abſoluendi clericum
percuſſorem alterius clerici,nam in his Pręſul con-
cederet cap.Religioſo, de ſentent. excommun.in
ſexto, quorum quippe canonum (ſcilicet cum il-
lorum,& Religioſo) decreta ceſſare hodie in Re-
ligione Cappuccinorum, vigore priuilegiorum,
quæ habet concedentia facultatem proprijs Supe-
rioribus eiuſdem Religionis abſoluendi, atteſtatur
Sorbus in annotat.ad compendium mendicantium
verbo abſolutio ordinaria,quò ad Fratres, ſuper §.
8.in verſ. quo ad diſpoſitionem, addit poſtmodum
in verſ.vnde excludendo in fine, & ait,quo ad per-
ſonas religioſas,non ſolùm ex priuilegio, ſed etiam
de Iure communi ſpectare ius abſoluendi ad eorum
Superiores; fulcitur eiſdem capitibus ſupra memo-
ratis, nempé cap.Monachi,& cap.cum illorum. At
nos veritate abhorrere eius dictum opinamur, non
quidem

quidem in ea parte, in qua de priuilegijs fatur; nam si illa adsint remittimus veritati, eorumque tenoribus; verùm in altera id ipsum procedere affirmante de iure communi in adductis capitibus; quandoquidem cap. Monachi, non militare semper, & generatim ostendimus in præcedentibus, ac præsertim, vbi enormis fuerit percussio, alijsque in casibus illic recensitis, quod aliorum fretus auctoritatibus, defendit citatus Suarez nu. 72. & 73. adductum verò cap. cum illorum, apertis verbis docet verùm esse si alterum Regularem percusserit eiusdem Monasterij, & ordinis; quod si alterius, non ipsius tantum Superioris sufficere, sed illius quoque Superioris concurrere debere absolutionem, eius nempè, qui offensi est Prælatus; loquitur enim coniunctim, cum sui, & illius Superioris requirit absolutionem, & admonet Auil. de censur. par. 2. cap. 7. disputat. 1. dub. 6. in fin. quod si clericum, iam probauimus à sede Apostolica præstandam, quibusdam tamen exceptis casibus, in quibus, & Antistiti liceret impartiri absolutionem ipsam; puta in illis octo recensitis, per Diuum Thomam q. 24. art. 1. & Auil. de censur. par. 2. disputat. 1. dub. 6. vers. non nulli disputant; itaq; præfati canones, non probant Sorbi intentionem, vel saltem, eam sic generatim concludentem improbant.

136 Cùm verò clericus sæcularis, aut alter quiuis laicus manus iam dictas inijceret in Religiosum, vtrum possit consequi beneficium absolutionis à Superiore Regulari eiusdem percussi, audiui fuisse hoc anno 1616. controuersum in contingentia facti, præfatamque absolutionem obtinuisse à quodam Prouinciali cuiusdam Religionis Sancti Frãcisci, illumque propterea vigore dictæ absolutionis comparuisse coram Episcopo Triuicano, cui suberat, tùm ratione natiuitatis, tùm domicilij, & delicti; petijsseque amouendos esse cedulones contra ipsos ob dictam causam inibi affixos; super quare consultus ipse, respondi: quod si iam dictus Prouincialis innixus aliquo priuilegio absoluit, eo producto coram ipso Præsule, ab eoque viso, quod prefatam elargitur facultatem, tanquam iuste absoluto, assentiat petenti amotionem cedulonum, cum alioquin non nisi à summo Præsule, vel ab eodem Episcopo in certis illis, atque in supra additatis casibus: nam & complures canones perlegi, multosque Doctores de hac re fuse tractantes, neque vllum inueniri potui, qui insinuaret hanc illos de iure habere potestatem, aut saltem vigore priuilegiorum; & tamen multorum scripta perlegi de priuilegijs Regularium (etiam in hac specie percussionis) tractantia: quinimmò aliquas perscrutatus sum rationes eiusmodi excommunicato refragantes. Quarum prima est illa, qua vtuntur supremi Pontifices in cap. cum illorum §. nos autem, de sent. excommun. & cap. Religioso, eodem titulo in sexto, ob quam eisdem Superioribus Regularibus impertiuntur facultatem absoluendi suos subditos percussores, vt illis occasio euagandi tollatur, quæ cessat in alijs non Regularibus; imò dùm expressè, concedunt absolutionem Regularium, implicitè negant, aliorum non Regularium. Altera, itidem efficax videtur illa, quæ desumitur ex textu in cap. peruenit, de sentent. excommun. concedente potestatem Episcopis absoluendi leuiter percutientes clericos, nempè sæculares, & regulares, cap. duo sũt genera 12. q. 1. latiusque alibi probaui: quod hæc fuerit Clement. III. voluntas in ipso cap. peruenit; ex eo potissimùm deducitur, quod alioquin si offendentes Regulares excipere voluisset, non clericorum simpliciter meminisset, sed exemplo Bonifacij VIII. in cap. Religioso, de sentent. excommun. in sexto, addidisset particulam illam, sæcularium; nam inibi intendens Papa excludere percutientes Regulares, dixit, quia manus violentas in clericum sæcularem iniecit; Nouerat enim, quod si de clericis loquutus simpliciter esset, tam sæculares, quàm Regulares complexus esset, ex propria virtute illius nominis clericus; non obstat originarius canon in hac materia, scilicet cap. si quis suadente 17. q. 4. in quo Innocent. II. excommunicationem promulgat in eos, qui in clericos, vel monachos violentas manus iniecerint, ac sibi eorum absolutionem reseruat, quandoquidem ad maiorem declarationem addidit: Eccine exempla multa habemus, quippe titulum de cleric. excommun. ministrantib. de cleric. non ordinat. ministrant. & consimiles, & tamen quis erit tam rationis expers, vt in illis non loqui de Regularibus asseuerare velit? Isthæc non opus erat adiungere ob rem sua natura euidentem, ob quam & doctissimi viri dedignati sunt ad hunc specificum casum deflectere; ipse autem ad instructionem saltem Tironum adiunxi, vt amico satisfacerem, & quia non ignoro omnia dubia eo minus clara, quo plus clara: postea tamen reperi decisum ita fuisse in Congregat. Archiepisc. Neapol. apud Riccium in praxi cap. 465.

137 In causis verò hæresis Regulares omnes, etiam exemptos subiacere Episcopi iudicio non dubitatur, & decernitur in cap. ad abolendam §. fin. de hæretic. & cap. vt officij §. denique de hæretic. in sexto, qui quidem textus, quamuis dirigatur Inquisitoribus, non propterea credendum est contrarium in Episcopis, tùm ex textu in præfato §. fin. expresse id concedente Episcopis, tùm ex verbis in hac specie traditis à Pegna ad Directorium Inquisitorum, par. 3. q. 28. comment. 78. vers. iustissimè verò, dùm ait, iustissimè verò, atque rectissimè huius causæ cognitio contra quoscumque à cæteris abdicata, & ad solos Inquisitores, siue delegatos, siue ordinarios delata; ex quibus verbis apparet præ cæteris exemptorum causas huiusmodi ad Episcopos pertinere.

138 Nec non, quod Episcopi dicuntur ordinarij Inquisitores, alij verò Delegati, siquidem Episcopi, vltra quod sunt Episcopi, habent modo titulum Inquisitorum, imò sunt Inquisitores hæreticæ prauitatis, vt inquit Roderiqu. in quæstion. regular. q. 20. artic. 10. vers. hoc tamen volum. 1. quapropter textus de Inquisitoribus verba facientes complectuntur vtrosque, tametsi priuilegia, quandoque non ita, nisi in locis, in quibus nusquam fuerunt delegati Inquisitores, vel delegati, sed mortui, nec alij suffecti, iuxta notata per Pegnam in eadem part. 3. comment. 105. vers. num autem, cum seq. Imò textus est insignis in cap. per hoc, de hæretic. in sexto, qui constitutionem inquisitorum, non esse priuatiuè ab Ordinarijs intelligendam explicat: Etenim negotium hæreticæ prauitatis alicui, vel aliquibus ab Apostolica sede generaliter in aliqua Prouincia, Ciuitate, vel Diœcesi, delegatum si fuerit Diœcesanis

nis Epiſcopis, quin & ipſi auctoritate ordinaria, vel delegata (ſi habent) valeant in eodem procedere non intelligatur derogatum, diſponit; cui non vtique aduerſatur text. in cap. ſanè el ſecundo, de offic. delegat. Illi enim optimè reſpondet Fr. Vmbert. Locatus in ſuo opere iudiciali inquiſitorum, verbo Inquiſitor, verſ. & ita etiam temperate procedens, circa medium, vt ſcilicet loquatur ſimpliciter, & delegatum in cauſa delegata eſſe maiorem Ordinario, non autem priuatiuè ab Ordinario, ſed ambo procedere poſſint, iuxta textum in dicto cap. per hoc; ac demùm reſolutio à me conſtituta nu. 137. comprobatur aſſertione illa Pegnæ, Rotæ Romanæ Decani, quod Regulares hodie non iudicant ſuos ſubditos in cauſa hæreſis in adducto ſuo Commentario 77. ad Eymericum, verſ. tametſi, hiſque noſtris temporibus omnis cernitur remota difficultas, nam id ſanxit expreſſa ſuperinde conſtitut. 26. Sanctiſſimi Pauli Papæ Quinti de anno 1606. Kalend. Septembris, cuius verba ſubijcio.

Romanus Pontifex ea interdum, quæ à prædeceſſoribus ſuis temporum, & rerum qualitate id tunc expoſcente prouidè pro hæreſum extirpatione ſancita ſunt, nouis emergentibus rationibus reuocat, & immutat, aliaque deſuper diſponit, & ordinat, prout in Domino ſalubriter conſpicit expedire; dudum ſiquidem felic. record. Pius Papa IV. prædeceſſor noſter, ſua perpetua valitura conſtitutione ſtatuit, ordinauit, & declarauit, quod ex tunc deinceps in omnibus chriſtiani Orbis partibus, Inquiſitores hæreticæ prauitatis, tám generales, quám in quibuſuis Prouincijs, Ciuitatibus, Oppidis, Terris, & locis pro tempore deputati particulares contra omnes quorumcumque ordinum, etiam exemptorum, etiam Mendicantium profeſſores, & Religioſos, ac etiam alios quoſcumque quouis modo priuilegiatos, & exemptos de hæreſis crimine, quomodolibet ſuſpectos, aut culpabiles; dummodò ab eorumdem profeſſorum, & Religioſorum Superioribus, vel Prælatis in cauſis huiuſmodi præuenti non fuiſſent, iuxta facultates officij Inquiſitionis ipſius prauitatis inquirere, & procedere, ac culpabiles, & delinquentes repertos ſecundum canonicas ſanctiones caſtigare, atque punire poſſent, & valerent, ac alias, prout in literis ipſius Pij prædeceſſoris latius continetur. Cùm autem rerum vſu compertum ſit, occaſione præuentionum huiuſmodi nonnulla interdum impedimenta ôrta eſſe, quominus cauſæ huiuſmodi ea, qua decet diligentia cognoſcantur. Nos de conſilio venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, contra hæreticam prauitatem generalium Inquiſitorum illa de medio tollere volentes. Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac matura deliberatione, hac noſtra etiam perpetuò valitura conſtitutione, omnia, & quæcumque priuilegia, indulta, facultates, & conceſſiones, generalibus, ſuperioribus, & Prælatis quorumcumque Ordinum, ſiuè Mendicantium, ſiuè Clericorum Regularium cuiuſuis Ordinis, & Inſtituti, etiam in dicta conſtitutione non expreſſorum, & quantumuis exemptorum, & quocumque nomine nuncupentur per dictum Pium, ac quoſcumque Romanos Pótifices prædeceſſores noſtros, & ſedem Apoſtolicam conceſſa, approbata, & innouata, & quantumuis etiam longiſſimo tempore obſeruata, cauſas ad dictum officium quouis modo ſpectantes cognoſcendi, & terminandi, ſeù in illis quoquomodo ſe intromittendi, quorum omnium, & ſingulorum tenores, etiam ſi de illis ſpecialis, & expreſſa mentio habenda eſſet, præſentibus pro plenè, & ſufficienter inſertis, & expreſſis habentes, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuò caſſamus, reuocamus, & abolemus, ipſiſque Generalibus, Superioribus, & Prælatis, vt de cætero quouis quæſito colore, vel prætextu præuentionis, vel conſuetudinis, & præſcriptionis immemorabilis, ſeù cognoſcendi, an delationes huiuſmodi calumnioſæ ſint, nec ne, in eiſdem cauſis, tám motis, quàm mouendis, quoquomodo ſe intromittere, ſeu immiſcere, denunciationes recipere, teſtes examinare, proceſſus conficere, cauſas ipſas cognoſcere, definire, vel terminare, minimé audeant, ſeu præſumant; ſimili auctoritate diſtrictius inhibemus, volentes, & expreſſé mandantes, vt ipſi Religioſi poſſint, & debeant omnes, etiam ordinum huiuſmodi profeſſores, de hæreſi ſuſpectos Inquiſitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus liberè denūciare, abſque eo, quod Superiores prædicti, perſonas denunciandas, & cauſas perquirere, vel quoquomodo id impedire, vel retardare audeant, ſeù præſumant. Inſuper omnes, & quaſcumque cauſas ad dictum officium quomodolibet ſpectantes, & pertinentes coram Generalibus Superioribus, & Prælatis huiuſmodi in quibuſcumque locis exiſtentibus, ac contra quoſcunque Religioſos, vt præfertur exemptos, motas, & pendentes ad nos harum ſerie auocamus, eaſque omnes in ſtatu, & terminis, in quibus de præſenti reperiuntur, ipſius prauitatis Inquiſitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus, terminandas committimus. Præterea ipſis generalibus Superioribus, & Prælatis pari auctoritate præcipimus, atque mandamus, vt omnes proceſſus, & acta cauſarum huiuſmodi, Inquiſitoribus, ſeù Ordinarijs prædictis reſpectiuè remittant, & conſignent, necnon profeſſores Fratres, & Religioſos ſupradictós, quos hæreſis labe infectos, vel ſuſpectos, etiam in viſitationibus eſſe nouerint abſque alia conſultatione, cum proprijs Superioribus faciendis, eiſdem Inquiſitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus, reſpectiuè denuntient, quod ſi Generales, alijq; prædicti præſentibus literis non paruerint, eos omnes priuationis quarumcumque dignitatum, ſeù prælaturarum, vel officiorum ſuorum ordinum, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ, perpetuæque inhabilitatis ad eaſdem, nec non contra fautores hæreticorum, & impeditores officij ſtatutas, & inflictas pœnas, aliaſque cenſuras Eccleſiaſticas, etiam excommunicationis maioris latæ ſententiæ, à qua non niſi á nobis, vel á Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præter quam in mortis articulo abſolutionis beneficium valeant obtinere eò ipſo incurriſſe, nec non præſentes literas licet generales Superiores, & Prælati prædicti, aut quicumque alij quauis auctoritate, dignitate, vel officio, ſeù honore fulgentes in premiſſis quomodolibet intereſſe habentes, vel habere prætendentes, ad hoc vocati non fuerint, ſemper & perpetuò validas, & efficaces exiſtere, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri,

&

& obtinere, ac ab omnibus inuiolabiliter obseruari, sicque per quoscumque Iudices, & Commissarios, quauis auctoritate fulgentes, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & definiri debere: irritum quoque, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus, & declaramus, nõ obstante prædicta, ac quibusuis alijs constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non ordinum, & institutorum, quorumcumque iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alias roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis, etiam mare magnum, vel alias quomodolibet nuncupatis eisdem ordinibus, eorumque generalibus Superioribus, & Prælatis, ac personis etiam per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac sedem prædictam, & per nos quouis modo concessis, confirmatis, & iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus ac alijs omnibus, quæ præsentibus quomodolibet obstare possent, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, ac indiuidua, & de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seù quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum tenores pro plenè, & sufficienter præsentibus expressis, & totaliter insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæteris quibuscunque contrarijs, vt autem, &c.

139 Quin & contra eosdem Regulares transgressores constitut. Sixti IV. in extrauagant. comm. 2. de reliqu. & venerat. Sanctor. alteriusque 14. Pij V. de Conceptione loquentium procedere posse Episcopos, & Inquisitores, sanxit nouissimè sanctissimus, ac zelotypus Pontifex noster Paulus Papa V. in sua constitut. 97. superinde edita, cuius verba à §. 5. cum tribus subsequentibus pro maiori legentium commodo, censui hoc in loco adnectere, eaq; sunt.

§. 5. Verùm licet hæc prouidè statuta sint, nihilominus sicut accepimus, nonnulli in diuersis christiani Orbis partibus, interminatis quæstionibus, nimis intenti dissentionum huiusmodi iampridem Ecclesiæ disciplinæ, vigore recisa germina coalescere procurant, indeque contentiones, & rixæ, non sine Dei offensa, & scandalo plurimorum exhortæ sunt, & grauiores in dies ne exoriantur periculum est, nisi à nobis opportunè prouideatur.

§. 6. Quamobrem motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, constitutionum Sixti. & Pij, prædecessorum huiusmodi, veriores tenores, præsentibus pro expressis, & ad verbum insertis habentes, easdem constitutiones Apostolica auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, & etiam quò ad earum pœnas quascumque etiam absolutionis reseruationem innouamus; & inuiolabiliter ab omnibus etiam Regularibus cuiuscumque ordinis, & instituti, & alijs quibuscumque tàm Ecclesiasticis, quàm sæcularibus personis cuiusuis status, gradus, ordinis, conditionis, aut dignitatis, tám Ecclesiasticis, quàm sæcularibus, etiam si specialis specifica, & indiuidua earum esset necessaria facienda mentio, obseruari præcipimus, & mandamus, donec à Romana Apostolica sede huiusmodi controuersia fuerit diffinita.

§. 7. Ac præterea si quis quouis modo contrauenerit prçter supradictarum constitutionum pœnas respectiuè ipso facto incurrendas, etiam concionãdi publicè legendi, seú docendi, & interpretandi facultate, ac voce actiua, & passiua in quibuscumque electionibus, eò ipso absque alia declaratione priuatus existat, necnon ad concionandi, & publicè legendi, docendi, & interpretandi perpetuæ inhabilitatis pœnas similiter ipso facto incurrat, absque alia declaratione, à quibus non nisi á nobis ipsis, vel successoribus nostris Romanis Pontificibus pariter absolui, seú super his dispensari possit, & nihilominus alijs pœnis nostro, & eorumdem Romanorum Pontificum successorum nostrorum arbitrio infligendis subijciatur, prout eum subijcimus per præsentes.

§. 8. Et contra huiusmodi transgressores, etiam Regulares cuiusuis ordinis, & instituti, etiam quomodolibet exemptos, & alias quascumque Ecclesiasticas, & sæculares personas cuiuscumque status, gradus, ordinis, aut dignitatis, tàm Ecclesiasticæ, quàm sæcularis, vt præfertur tàm Episcopi, & Prçlati superiores, alijque Ordinarij locorum, quàm hæreticæ prauitatis, vbique locorum deputati Inquisitores procedant, & inquirant, atque in eos seuerè animaduertant: Nos enim ijs, & eorum cuilibet contra eosdem transgressores procedendi, & inquirendi, ac pœnis coercendi, & puniendi liberam facultatem, & auctoritatem, ijsdem auctoritate, & tenore tribuimus, & impartimur, eosque, vt præfertur procedere, inquirere, & punire præcipimus, & mandamus.

Post verò sanctionem istam manauit decretum à generali Congregatione sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico in Monte Quirinali, coram eodem S. D. N. Paulo Diuina prouidentia Papa Quinto, feria quinta, die 31. Augusti 1617. & publicatum, affixumque 12. sequentis mensis Septembris, cuius tenor sequitur.

140 Sanctissimus D. N. post longam, & maturam discussionem auditis votis Illustrissimorum, & Reuerendissimorum Dominorum Cardinalium contra hæreticam prauitatem Generalium Inquisitorum, re accuratè, ac diligenter perpensa prouidè considerans, quod quamuis in Constitutione fel. record. Sixti IV. super conceptione Beatissimæ Virginis Mariæ, pro submouendis inter christi fideles scandalis, rixis, & contentionibus edita, à sancta Tridentina Synodo innouata, & deinde in alia constitutione sanctæ memoriæ Pij V. super eadem re, quas similiter Sanctitas sua innouauit, cum quibusdam prouisionibus, & adiectionibus pœnarum pro efficaciori earum obseruatione, relinquatur vnicuique libera facultas tenendi, & etiam asserendi vtramque partem, quod scilicet fuerit, vel non fuerit concepta cum peccato originali, dùm tamen neutra, veluti erronea, aut hæretica damnetur; nihilominus ex occasione assertionis affirmatiuæ in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, &

& actibus publicis, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit cum peccato originali concepta, oriuntur in populo chriſtiano cum magna Dei offenſa, ſcandala, iurgia. & diſſenſiones. Propterea volens huiuſmodi ſcandalis, ex debito ſui muneris prouidere decreuit,& præcepit,ac præſentis Decreti virtute mandat, & præcipit omnibus, & ſingulis cuiuſuis ordinis,& inſtituti Regularibus,& alijs quibuſcumque tam Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus perſonis cuiuſuis conditionis, ſtatus, gradus, ordinis,aut dignitatis,tàm Eccleſiaſticæ,quàm ſæcularis,etiam ſi ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua earum eſſet neceſſario mentio facienda, vt in poſterum donec articulus huiuſmodi à ſancta ſede Apoſtolica fuerit diffinitus, vel per Sanctitatem ſuam, & ſedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum, non audeant in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & alijs quibuſcumque actibus publicis aſſerere, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali. Contrafacientes autem eadem Sanctitas ſua voluit, & declarauit ſubiacere debere,& ſubiecit cenſuris, & pœnis contentis in ſupradictis conſtitutionibus ſuorum prædeceſſorum,& ſua ipſo facto incurrendis. Per huiuſmodi tamen prouiſionem Sanctitas ſua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei vllum prorſus præiudicium inferre,eam relinquens in eiſdem ſtatu,& terminis,in quibus de præſenti reperitur,præterquam quò ad ſupra diſpoſita. Vlterius ſub eiſdem cenſuris,& pœnis mandans, quod negatiuam opinionem videlicet, quod non fuerit concepta cum peccato originali in prædictis publicis actibus aſſerentes aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, ſeù tractent. Inſuper voluit, & expreſsè mandauit, vt extra hos caſus expreſſos publicorum actuum, in reliquis omnibus ſupradictæ conſtitutiones firmæ, & illeſæ remaneant,& exactè obſeruentur perinde ac ſi præſens Decretum non emanaſſet. Et ita decreuit,& mandauit vbique inuiolabiliter obſeruari,non obſtantibus in hac parte ſupradictis Conſtitutionibus, & alijs omnibus in contrarium facientibus. Volens & decernens pro obſeruatione, & exequutione præſentis Decreti, & Inſtituti, etiam quomodolibet exemptos,& alias quaſcumque Eccleſiaſticas,& ſæculares perſonas cuiuſcumque ſtatus, conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis, tàm Eccleſiaſticæ, quàm ſæcularis, tàm Epiſcopi, & Prælati ſuperiores,alijque Ordinarij locorum, quàm hæreticę prauitatis, vbique locorum deputati Inquiſitores procedant,& in eos ſeuerè animaduertant, tribuens eis, & eorum cuilibet liberam facultatem, & auctoritatem contra eoſdem tranſgreſſores procedendi,ac pœnis coercendi, & puniendi. Voluit demùm ne præmiſſorum ignorantia à quoquam prętendi poſſit, quod præſens Decretum, ſeù illius exempla ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in acie Campi floræ affixa omnes ita arctent, & afficiant, perinde ac ſi vnicuique perſonaliter intimata fuiſſent,quodque præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur,quæ pręſentibus adhiberetur ſi forent exhibitę, vel oſtenſæ.

Quamuis autem multa de hæreſi, atque hæreticis coaceruauerim,& quidem iure communi innixus in cap. 26. nunc alia pauca, potiſſimùm Summorum Pontificum conſtitutionibus fretus, adijcere non tedebit.

141 Ac primùm conſtitutio extat 19. Pauli IV. in Bullario nouiſſimè impreſſo,& 42.in antiquo,confirmans,ac renouans omnes pœnas in hæreticos, & ſchiſmaticos antea latas, quin & aduerſus conſtitutos in dignitate quacumque, tùm Eccleſiaſtica, tùm temporali alias adijcit, priuationis præſertim, & ipſo iure incurrendæ dignitatis, quam obtinet, inhabilitatiſque ad eam, & alias obtinendas, renouata per alteram 22. Pij V. §.3. in nouo, & 27. in antiquo.

142 Item quod ſententiæ omnes, etiam ex capite aſſertæ innocentiæ abſolutoriæ, vel etiam præcedente canonica purgatione, ſub quacumque verborum forma declaratoriæ ſententiæ, etiam diffinitiuę,& decreta in eorumdem reorum Inquiſitorum, & delatorum fauorem, per quoſcumque Iudices ordinarios,ſiue delegatos,ac etiam Romanos Pontifices latæ, ac lata, aut in futurum ferendæ, aut ferenda, nunquam faciant, aut facere poſſint tranſitum in rem iudicatam,vt declarauit Pius V. prædicta ſua conſtitut.22.§.1.& iure etiam communi attento ſubſiſtere arbitratur Ioan. à Rojas in tract.de hæret.par.2.aſſert.49.nu.384. & poſt alios Farinac. q.185. à nu.197.

143 Tertium eſt,beneficia ob crimen hęreſis vacantia collationi ſupremi tantum Pontificis fuiſſe reſeruata in conſtitut.eiuſdem Pij V. §.1.in vtroque bullario 29. quæ præterea in §. 2. declarat omnes, & quaſcumque impetrationes de beneficijs quomodocumque qualificatis, certo modo faciendas, & obtinendas, beneficia huiuſmodi propter hæreſim vacantia, & in futurum vacatura non comprehendere, niſi ſpecialiter, & diſpoſitiuè vacationis modus propter crimen hæreſis expreſſus fuerit; & illum nullo modo ſub quibuſuis clauſulis,& decretis comprehendi, quantumcumque generalibus in quibuſuis gratijs, & conceſſionibus per Romanos Pontifices faciendas,etiam per fiat ſignatis, & conceſſis; quin & beneficia illi collata ſi fuerint, irritat prouiſionem Gregor.XIII.eorumque collationem etiam reſeruat Romano Pontifici faciendam, expreſſo tantum dicto modo vacationis, non conditionaliter, aut per æquipollens, ſed diffinitè nominatim,ac diſpoſitiuè,& aliter factam omninò inualidam pronunciat in ſua conſtit.66. in nouo, & 68. in vetuſto bullario.

144 Compilato verò proceſſu caueant Epiſcopi, ſiuè Inquiſitores,ne ad expeditionem,quinimmo ad torturam properent,niſi prius conſulerint ampliſſimos Patres Inquiſitionis Vrbis,& ab ipſis receperint reſponſum,vt admonet Nauar.conſ.1.nu.3. de hæret. idque licet in cauſis grauibus obſeruandum exiſtimauerit Pegna in comment.127.ad Eymeric. par.3.q.78. & Simanch.de catholic.inſtitut. tit.34. num. 31. & 35. Tutius tamen, necnon iuſtius fortaſſe agent, ſi in alijs quamuis non arduis cauſis facti ſeriem enarrent Patribus illis,ab eiſq; Iudicium expoſcant.

Formare autem proceſſum illis inconſultis, vtique eis licet, deduciturque ex verbis Simanch. adducto

ducto tit. 34. nu. 36. dùm recenset, quod exequi valent antequam Illustrissimis ipsis Patribus rescripserint, sub ista autem processus compilatione venit sine dubio citatio testium illorum, quin & eiusdem principalis examen; in qua re, quia nònnunquam contingit, vt testes ipsi absint, itidemque ipse principalis à loco iurisdictionis Episcopi inquirentis, & in alterius territorio degant, in illos mandatum citatorium decernere ne omittant, immò exequi faciant, adhùc sine licentia Ordinarij illius loci, quod sibi permitti in causa fidei, notant citatus Simanch. nu. 22. memorato tit. 34. & Pegna comment. 123. dicta par. 3. & comment. 91. per cap. commissi §. compescendi, de hæret. in sexto, fauentq; notata per Isern. rubr. quæ sunt Regal. nu. 47. inibi rationem, & eam non illepidam assignans.

Cumque hodie decima Nouembris 1617. suis ad me existèntem Laquedoniæ datis literis expe-
145 tijsset zelotypus quidam ex conuicinis Præsulibus, si occasione sequentium feriarum propter Natiuitatem Domini Nostri Iesu Christi, liceret sibi habilitare inquisitum quendam & carceribus mācipatum ob aliqua iniecta in illum crimina ad sanctissimam Inquisitionem spectantia? Respōdi subscriptis vtens verbis: Reuerendissime Pater, vbicumque deprehensus in hæresis crimine, & in carceres coniectus petit habilitari, & causa reperiatur in limine expeditionis, nè sit relaxandus aduertit Eymeric. in suo Director. q. 90 par. 2. pendente verò processu, vtique concedi posset, dumtamen de delicto non constet, aut illud sit leue, ex sententia Pegnæ ad prædictum directorium comment. 139. par. 3. Quid verò faciendum ex causa feriarum, neque antedicti, neque alij multi, quos perlegi, maximè Repertorium Inquisitorum in verbo carcer, pertingunt; vt proptetea ad genericas regulas, recurrendum esse existimem, nempè ad l. nemo C. de Episcopal. audientia, quæ tametsi intelligatur de indulgentia prorsus absoluente inquisitum: vsus nihilominus totius Orbis restrinxit ad hanc relaxationem sub fideiussoribus, teste Bart. in eadem l. illa: quæ concedit prædictis temporibus illam fieri, nisi in certis inibi mentionatis casibus, potissimumque in crimine læsæ maiestatis humanæ, vt propterea argumentari liceat ad illud læsæ maiestatis diuinæ, in quo multo magis sit concludendum, non esse eo casu procedendum ad relaxationem; quin & in terminis Pegnæ cum delictum est leue, neque videtur intrare posse habilitationem ob assertionem alteram, nè tunc sit carcerandus inquisitus de crimine aliquo hæreticali, quamuis posset in alijs criminibus ita annuentibus Doctorib. multis, quos Farinaccius cumulat, & insequitur tractatu de heresi quæst. 135. à num. 7. ob rationem illam, quod ex tali crimine carceratus, graui propter solam carcerationem ipsam afficitur infamia: verùm ipse existimaui semper, considerandam profectò esse qualitatem delicti antequam deueniatur ad capturam, conclusionem verò prædictam nunquam admisi, cum Doctores à Farinaccio relati ad qualitatem probationum, & inditiorum potius restringantur, & arbitrentur, non sine probationibus plenis, vel semiplenis, aut similibus properandum esse ad vinciendum reum, & consequutiuè optime loquutus est Pegna pendente processu relaxari posse; quin & in casu grauis infirmitatis, si periclitetur vita inquisiti vbicumque detineretur in vinculis; crederem (atque vidi nonnumquam,) quod posset habilitari, adhuc si delictum grauius esset, non tantum si leue, & plerumque etiam concedi attenta criminis qualitate, vt reus propriam, aut alterius detineat domum pro carcere, aut quoque Ciuitatem cum suburbijs, testatur Simanchas de catholic. institut. tit. 15. num. 5. dumtamen decretum interponatur, quod idonee caueat, scilicet cum satisdatione, teste Fulgosio in l. sancimus num. 4. C. de verbor. & rer. signif. per l. si mandato Titij §. vltimo ff. mandat.

Posteà idem Antistes illismet literis me plurimum excitauit, ac ferè lacessiuit, quod mensibus elapsis, adductus verbis Pontificij decreti (cuius tenorem rescripsi cap. 26. num. 103. (illi responde-
146 rim, non licere quicquam in his causis recipere, dum alios in praxi, & theorica perdoctos viros cōtrarium sibi rescripsisse aiebat; Ne autem diceret me aliquos de hac re tractantes non perlegisse auctores, allegaui Repertorium Inquisitorum, verbo expensæ §. ex quibus; necnon Locatum eodem verbo, Simanch. tit. 41. præsertim num. 34. & Pegnam in commentar. 34. 140. & 155. par. 3. director. hanc materiam extricantes, atque extrauagant. ex eo, de hæret. omnesque abnuere respectu Ordinarij, tametsi respectu Inquisitoris aliqua concedant, & consecutiuè conueniant cum prædicto decreto, meoque responso, & qui aliud sentiret iuris potius, ac praxis ignarus, quàm doctus appellari mereretur. Itemque addidi, quod quando de iure constasset contrarium, nihilominus posteriori iam dicto decreto standum esset; & nimirum redargui minime debuissem, potissimum à viris in Tribunalibus contra hæreticam prauitatem non versatis, de quo conuincuntur profectò, eo ipso, quod dicti decreti notitiam nundum habuisse ostendunt. Exemplum sit cunctis volentibus ex tempore respondere; quique memoria quæso repetant Zoilos, & Momos nullo posse procul esse theatro: Qui verò spreto nostro responso si contrafaciant incurrant ne in excommunicationem inflictam per clement. 2. de hæret. ipsi videant, exceptis Episcopis, quos minime afficit textus ille, ex cumulatis per Farinacc. q. 186. num. 14. vtique verò alios, si duo concurrant, quod scilicet extorqueant, quodque intuitu officij, sed quando intret extorsio, scripsi super Ritu 137. Magnæ Curiæ Vicariæ, & tangit Rouit. in pragm. 3. num. 39. de milit. quando autem perpetrasse intuitu officij, declarat Bonifac. de Vital. eadem clement. nu. 47.

147 Perutile tandem ac scitu dignum illud esse existimo, quin & in praxi necessarium, indicandos Iudicibus esse idolatras, hæreticosque occultos, iuxta modum affatim enarratum per Simanch. tit. 19. lateque comprobat, extenditque Farinacc. q. 197. à num. 35. potissimumque vt etiam de hæresi suspectum teneatur quis prodere docet in vers. adde eiusdem nu. 35. anteaque dixerat Lelius Zeccha in Summa par. 1. tit. de fide, rubr. de hæresi cap. 11. nu. 12. subdens id ipsum de retinente libros prohibitos, aut proferente verba hæreticalia; Sortilegos autem indicādos esse, si eorum sortilegia coniunctam habeant hæresim, dicit Martin. Delrius in disquisition.

tion.magicis lib.5.ſect.4. verſ. ſexto tenetur; cum
autem adijciat vix contingere poſſe, vt ſortilegi ip-
ſi, aut malefici hæreſim non habeant adiunctam,
nimirum ſi generalius loquens idem Zeccha addu-
cto capit. 11. num. 13. vt reuelare quiſque debeat
quemque ſortilegum, quamuis eius ſortilegia non
videantur continere hæreſim. Qui verò aliquem
prædictorum noſcens, prodere recuſaret, hæreti-
corum fautor diceretur, Repertor.Inquiſitor.in
verbo hæreticus,& verbo accuſatio,eſſetque prop-
terea illi á confeſſore neganda abſolutio. Hæreti-
co verò eidem venienti ad pœnitentiam ſuadere
debet Sacerdos auricularius, vt iudicialiter confi-
teatur ſua peccata,& ſcelera,teſte Pegna commen-
tar. 12. verſ. & tunc ſi totaliter, part.3. aut metipſi
confeſſori poteſtatem reuelandi concedat. In quo
caſu locum habere videntur verba Gregor.IX.in
reſcripto exordiente excommunicamus, poſito in
fine Director.fol.3.verſ.item ſi quis, atque in altero
Innoc. IV.exordiente,nouerit vniuerſitas, regiſtra-
to fol.17.quin & in altero Nicolai III. cuius initium
ſimiliter eſt: Nouerit Vniuerſitas, & relato fol.52.
demùmq; alio Alexand. IV. reſcripto à Pegna,poſt
ſuum comment.23.ad Eymeric.par.2.quorum vi-
gore conuincitur falſa Alberici opinio in rubric.C.
de hæret.verſ.vnum ſpecialiſſimum, ſub nu.8.dùm
Archidiac.fretus doctrina in cap.Sacerdos de pęnit.
diſt.6.aſſeuerat,poſſe Sacerdotẽ manifeſtare hære-
ticũ,qui in confeſſione,ſua ſcelera propalauit,ſibiq;
confeſſus eſt. Quam inſuper prorſus falſam ſcri-
bunt mille Auctores concludentes, neque hoc ca-
ſu licere confeſſori detegere, quæ in Sacramento
pęnitẽtiæ habuit; potiſſimùm Simanch.de catthol.
inſtit.tit.42.nu.14. Ioan. Rojas de hæretic. ſingul.3.
nu.39.Nauar.eodem cap.Sacerdos nu.119. Albert.
de agnoſcend.aſſert.catthol.q.25. & lib. de ſecreto
nu.211.necnon Ludou.à Paramo de origin. ſanctæ
Inquiſitionis lib.3.q.8.nu.96.fauetque Hoſtienſ. in
Summa tit.de pœn.§.in quo tenentur;quin & idem
Archid.ab ipſo Alber.relatus in ſui gratiam ſubne-
ctit, tutius eſſe ſi Sacerdos adeat Præſulem, eumq;
moneat vigilare in ſuo grege, quia in eo Lupus eſt.
148 Præterea Regulares omnes reconueniri poſſe
coram Epiſcopis non dubito, quoties ipſi, aut eo-
rum Monaſteria coram illis conueniunt alios, nam
ſi Eccleſiaſticæ perſonæ omninò exemptæ à foro
laicali, ſæculares conueniant coram illo; poſſunt
ex veriori ſententia reconueniri coram eodem,
vt longioribus verbis annotaui in rubrica, ſiue
tractatulo, de priuilegijs clericorum cap. ſecundo,
verſ. cauſa igitur feudali excepta, multo quidem
conuenientius poterunt reconueniri præfati Regu-
lares coram ipſis Epiſcopis,cum non iure commu-
ni, ſed particularibus, potius priuilegijs exempti
appareant á iuriſdictione illorũ, ex his, quæ ſcripſi
in principio huius capitis, & docet Abb. in cap.ni-
mis praua nu.4. de exceſſib.Prælat.

In decimis autem perſoluendis, quid iuris ſit re-
ſpectu Regularium, non erit labor inquirere cum
149 illarum ſolutio facienda Eccleſiæ, ſit tributum
animarum egentium, capit. tua nobis de decimis,
ideò eas eſſe ſuper omnia fauorabiles, probat text.
in l.ſancimus C.de ſacroſanct.eccleſ. & Mariſcott.
refert lib.2.variar.reſolut. cap.108. num.23. Nimi-
rum igitur ſi perſoluenda eſt, prout magis expedit
Eccleſiæ, vt tenuit Rota coram Gypſio in Vlixbo-
nenſi ſoliorum, de anno 1587. cuius meminit alte-
ra eiuſdem Gypſij deciſio in Pampilonen. Vicariæ
5.Iulij 1593.eſtque 528.num.3.tom.4.diuerſor.non
etiam mirum ſi ad illas perſoluendas teneri omnes,
conſtat,habeatque propterea fundatam Eccleſia
intentionem aduerſus quemlibet,vt dicit Abb.in
cap.á nobis,de decimis,eumque inſequitur Tabie-
na in verbo decimæ num. 8. illo potiſſimùm ſuſ-
fulti axiomate, quod Deus neminem excipit à ſo-
lutione decimarum, ex eodem cap.à nobis, iuncto
150 cap.decimas 16.q.7. Quin propterea libertas in
totum non ſoluẽdi decimas præſcribi minimè poſ-
ſit,etiam á perſonis ipſis Religioſis,ſcripſit Rebuff.
in tract.de decimis q.13.verſ.ſed libertatem,ſub nu.
60.latè Balbus tract.de pręſcript.5.par.princip.q.7.
nu.3. idemq; Mariſcott.eodem lib.ſecundo cap.95.
num. 28. ob idque Hoſtienſ. in Summa, rubrica
de conſuetudin. §.finali, verſic.ergo diſcretus Mo-
nachus, ſub num. 14. affirmat non debere mona-
chum allegare præſcriptionem contra Epiſco-
pum, vel Eccleſiam Parròchialem, ſequiturque
Ruyn.conſil.142.verſic.& per hoc infert num. 11.
libr. 5. Nec vlla conſuetudo propterea ſuffragatur,
quin eas vnuſquiſque dependat, iuxta concluſio-
nem receptam communiter à Canoniſtis in capite
tua nobis,& capit. cum non ſit in homine, de deci-
mis, teſte Campagna in capit. Regni 92. volu-
mus, & mandamus, num. 10. vbi hanc etiam reſo-
lutionem approbat gloſa ordinaria, idque adeò ve-
rum, vt qui centum annorum ſpatio ab illarum
præſtatione fuerit immunis, nihilominus teneatur,
cum non præſcripſerit, vt idem Campagna con-
cludit auctoritate Geminiani capit.2. de præbendis
in ſexto; dicitque Barbat. conſil.35. ſapienter ſcri-
bitur volum. 2. Immò ſi conſtaret mille annis per-
ſolutas non fuiſſe, etenim nec tunc eſſe ſtandum
præſcriptioni colligimus ex capit. cauſam, & ibi
notant omnes Doctores de præſcriptionibus, alioſ-
que concordantes recenſet Thomas Triuſanus in
151 deciſ.ciuili 29. num. 15. Quinimmò qui exem-
ptione fulcirentur, neque à decimis exempti eſ-
ſent, tàm de terris, & poſſeſſionibus antiquitus
acquiſitis, quàm acquirendis poſtmodum, probat
textus in cap.ſtatutum §.cæterum, de decimis in
ſexto, nam exemptio perſonarum, non facit lo-
cum, & territoria exempta, cap.per exceptionem,
de priuileg. in ſexto, & pluries tenuit Rota. nempè
in Salamantina iuriſdictionis 10. Aprilis 1581. co-
ram Lauretano, & iterum in vna Calaguritan. iu-
riſdictionis 5. Maij 1608. coram Artembergo,
152 ſunt enim immunes hi dũtaxat, qui ſpeciali iure,
aut priuilegio muniti ſunt, ſpeciatim eos eximen-
te à ſoluendis decimis, ex eodem adducto §. cæte-
rum; itaque nullo producto priuilegio, compelli
poterunt iam dictas præſtare decimas.
153 Inſuper, & eo caſu, quo memorato potiuntur
priuilegio, ſi aliena conduxerint territoria, perſol-
uent citra dubium, quamuis proprijs manibus,aut
ſumptibus culturæ incubuerint, cap.dilecti, de de-
cimis, Suares tractatu de Religione libr. 1. cap. 18.
ſub num. 5. Quin & propria territoria ſi alijs loca-
uerint deberentur decimæ ab ipſis Conductori-
bus, ita in ſpecie decidente clementina prima de
decimis, Rebuff.tract.de decimis q.14. nu.47. Ad-

huc si priuilegium liberaret ipsos religiosos à solutione decimarum de terris, quas per se, vel alios excoli facerent, iuxta decis. Rotæ 876. aliàs quarta, Papa concessit de priuileg. in antiq. alteramque Putei 522. eadem die, libr. 2. Bisignetti primam de decim. & aliam Hieronymi Laurentij in decis. Auinion. 77. petebat Hieronymus, eandemq; clem. 1. Accedunt rationes complures contra habentes eiusmodi priuilegia, quas cumulat Menoch. consil. 36. si iudicantem, versic. tertio, sub num. 26. nempe, quod istud priuilegium est odiosum, itemque ius speciale, ac tertio, quod eo vtens tractat de lucro captando, Ecclesiastici verò petentes decimas sibi de iure debitas, de damno vitando, quamobrem in specie hac responderunt Oldrad. consil. 268. nu. 1. Roman. consil. 180. si admittimus num. 11. Priuilegium istud esse strictissimè interpretandum, & sequitur illic Menoch. num. 30. post Dec. in cap. cum ordinem nu. 1. de rescript. abundantiusque Suarez memorato cap. 18. nu. 6. Restrictio verò Azzor. allegat. libr. 7. versi. 7. ad firmatam conclusionem, vt cesset si priuilegium esset reale, eximēdo territoria à decimis, vel non erit vera ex antedictis militantibus in eo etiam casu, vel procederet in colonis tantum partiarijs, non alijs soluētibus affictum, namq; de illis loquentes, ita putant Glos. Ancharan. & Zabarell. quos ille citat, expresseq; Imol. sub num. 14. d. clem. 1. ibi, & hoc in colonis partiarijs.

154 Quin cum possessiones, & terras, pro quibus soluuntur decimæ alicui Ecclesiæ prohibeantur Regulares emere, nisi pro Monasterijs de nouo erigendis, & tunc illis, aut etiam antea constructis locis relictas, vel fortasse emptas debent alijs locare, vt illi decimas ipsas pendant, aut ipsi si illas excolunt; istaque omnia subsistunt, etiam si priuilegio fruantur non soluendi decimas, iuxta textum insignem in cap. nuper, de decimis, itaque persoluendas esse decimas pro terris ad ipsos pertentis, post Concilium illud Lateranense, certissimum esse constat; neque ab illis excusari prætextu priuilegiorum eximentium ab illarum præstatione, idque canone illo adductus, conclusit etiam Rebuff. in tractatu de decimis quæst. 5. num. 31. Soccin. consi. 268. libr. 2. num. 4. & consi. 297. num. 3. eodem libro, Guttierez consi. 5. num. 17. & lib. 2. canonic. quæst. cap. 21. sub num. 136. & consequutiuè illas præstare teneri, pro rebus ab ipsis quomodocumque habitis ab anno 1215. quo tempore coactum fuit prædictum Concilium, probat Ioan. Andr. eodem cap. nuper, sub nu. 3. Rebuff. memorato tractatu q. 14. num. 56. Ipseque adeò veram esse prædictam conclusionem aduerto, vt etiam si priuilegia continerent derogationes quascumque; expresse autem sanctionem dicti capitis non amplexantur, illique neque derogarent: namque illis spretis cogerentur decimas persoluere, quod multis Rotæ decisionib. manuscriptis resolutum fuisse memini; quarū aliquas vtilitati legentium, & veritatem huius materię perquirentium occurrere intendens, rescribere cēsui, earumq; prior est in vna Oriolen. decimarum 21. Maij 1586. coram Orano, eiusq; verba sunt.

In causa Oriolen. decimarum scribentes pro parte Capituli difficultatem dubij alias propositi restrinxerunt ad primam partem decretalis nuper de decimis. An scilicet Monasterium Sancti Dominici Oriolen. per priuilegium felicis recordationis Pij Papæ Quinti, fundatam suam habeat intentionem, & Domini vnanimiter concluserunt negatiuè, cum enim cōstitutio sit Conciliaris Concilij Lateranensis, vt alias fuit dictum coram Domino Robusterio, in vna Vlisbonen. decimarum de Bolim, & de illa in priuilegio nulla sit facta mentio, non potest dici dictæ parti concessionis fuisse derogatum, quia cum constitutio huiusmodi censeatur habere clausulam derogatoriam ad futuras dispositiones, requirit specificam derogationem, adeò quod aliter daretur defectus voluntatis in concedente, cap. ex parte de cappel. monach. Felyn. in cap. nonnulli, post Archidiac. de rescript. Iacob. de Concil lib. 5. art. 18.

Non obstat, quod verba priuilegij eximant à decimis, quibuscumque locis pijs, etiam cum generalis Concilij dispositione debitis, quia hæc exēptio, requirit secundam partem constitutionis, in qua ordinatur; quod prædia acquirenda dentur alijs excolenda, vt decimæ alijs debitæ solui possint, non autem primam continentem prohibitionem, tum quia generalis dispositio non extenditur ad ea, quæ in specie prohibentur l. quamquam de rit. nupt. Bartol. in l. si quis sub conditione in fine, ff. de condition. institut. cum similibus, per Aymon. consil. 200. num. 6. Tùm etiam, quia cum priuilegium sit contra ius commune; & ex quo aliàs præiudiciū tertio infertur, debet ita interpretari, vt minus, quàm potest operetur, adeò quod vbi potest tollere ius respectu vnius, tunc tantum ad id restringatur, Roman. consi. 180. nu. 8. & ibi bona additio.

Nec placuit consideratio facta in verbis priuilegij, vel aliorum Christi fidelium largitionibus, seu alio titulo, quia ille titulus intelligi debet, de alio simili licito, non autem emptionis, qui expresse est prohibitus, vt benè hic per informantes, & fuit resolutum in illa Cæsaraugustana decimarum coram Seraphino, non obstante clausula sublata, quia illa non operatur in his, quæ in priuilegio non sunt comprehensa, cum sit clausula accessoria, non ampliat id quod principaliter est dispositum, Paris. consi. 11. vel 15. nu. 134. lib. 1. cum alijs hic adductis; ex quibus cessante necessaria causa emptionis, pro fundatione Monasterij in illius manutētione; priuilegium nullo modo suffragatur, & ita, &c.

Altera autem decisio manauit in vna Valentina decimarum Veneris 28. Nouembris 1603. coram Amplissimo virtutum omnium Coripheo, meoq; Domino Cardinali Lancellotto Iuniore, tunc Rotæ Auditore; quæque his concepta verbis legitur.

Cōmunicatio priuilegiorum per Sanctissimum Dominum Nostrum concessa ordini Sancti Hieronymi, quamuis sit cum amplissimis verbis concepta, & licet virtus similis communicationis ea sit, vt illi ad fauorem cuius emanauit, tribuat omnia priuilegia, perinde ac si specificè concessa fuissent, vt per Oldrad. consil. 200. cum alijs allegatis, & de simili priuilegio exemptionis, tradit Paris. consil. 22. num. 1. libro quarto, tamen in casu de quo agitur, Domini censuerunt communicationem prædictam non comprehendere exemptionem á solutione decimarum; de qua nulla fuit in ea facta mentio: fundamentum resolutionis fuit, quia huiusmodi communicationes, siuè adæquationes,

non

non extenduntur ad ea, quæ non solent concedi, vel saltem cum magna difficultate conceduntur, etiam in quibus agitur de præiudicio tertij, iuxta notata per Doctores in l. 1. ff. de legat. 1. vbi Iason num. 21. & 22. Soccin. Iun. num. 43. & 49. Ripa num. 9. Alciat. num. 4. Aymon. num. 103. Anton. de Butr. cons. 19. num. 9. Natt. cons. 4. num. 6. & sensit Rota in causa Caurien. seù nullius iurisdictionis 22. Ianuarij 1577. coram bon. memor. Cantuccio, huiusmodi autem est exemptio; ad solutionem decimarum, nedum quia læditur ius tertij, cum præiudicetur illis, qui habent intentionem fundatam de iure communi, vel aliàs, & in Hispania ferè omnium Ecclesiarum fructus consistant in decimis debitis, vigore antiquarum donationum, de quibus sæpè actum fuit in Rota: sed etiam quia talis exemptio, non solet nisi cum magna difficultate, & causæ cognitione concedi, Ioannes Andreas in cap. dudum num. 5. versic. ratio diuersitatis de priuilegijs; Neque verisimile esse Papam sub inuolucro verborum voluisse ita enormiter Ecclesias lædere, prout & iam consideratum fuit in allegata causa Caurien. id quod eo magis dicendum est, tùm quia in hac materia exemptionis, in qua cum tractetur de substractione iuris alterius, priuilegia non sunt amplificanda, sed stricte interpretanda, Oldrad. consil. 286. Roman. consil. 180. in fine, Abb. in cap. licet num. 2. de decimis, & fuit dictum in causa Cartaginen. decimarum 20. Iunij 1588. coram Reuerendissimo Alexandrino, túm quia priuilegia loquuntur, tam de bonis emptis, quàm de emendis contra capitul. nuper de decimis, quod cum contineat dispositionem Conciliarem, non tollitur nisi fuerit ei specificè derogatum capit. ex parte, de Cappellan. Monach. Oldrad. consil. 326. Caputaquens. decis. 176. & 268. par. 1. vt fuit dictum in causa Vlisbonen. decimarum 5. Nouembris 1574. coram Orano, & in causa Oriolen. decimarum 21. Maij 1536. coram bon. memor. Orano, & alias sæpe, tùm etiam, quia Papa non habuit notitiam in specie, quod priuilegia communicata continerent exemptionem à decimis, cum gratia fuerit concessa sine causæ cognitione, sicut colligitur ex quo communicantur priuilegia, in quibus fuerint communicata, etiam alia priuilegia concedenda, respectu quorum non potuit adhiberi causæ cognitio; cum de eis Papa notitiam habere non potuerit. Item ex clausula illa, quatenus Decretis Sacri Concilij Tridentini, & Regularibus institutis ipsius ordinationis, contraria non existant, quæ non apponitur in gratijs, quæ ex certa scientia conceduntur; quia quando Papa habet certam scientiam, & adhibet causæ cognitionem, scit etiam cognoscere an priuilegia sint contra Decreta Concilij, & Regularia instituta, vt fuit consideratum in causa Burgen. iurisdictionis 5. Ianuarij 1589. coram bon. mem. Bubalo, & de simili clausula quatenus licita, & honesta, quod apponatur confirmationi in forma communi, non autem illi, quæ appellatur ex certa scientia, fuit dictum in causa Conchen. iurisdictionis 2. Aprilis 1595. coram Illustrissimo Mantica.

Non obstat, quod fuerint communicata priuilegia Gregor. XI. & Sixti V. quæ nihil aliud continent, quam exemptionem à decimis, quia mentio istorum priuilegiorum non fuit facta specialiter, & sigillatim, sed in genere, vna cum alijs priuilegijs concessis ab alijs summis Pontificibus, & ideó Pontifex potuit credere, quod aliud continerent, quam exemptionem à decimis; nam in Papa præsumitur ignorantia priuilegiorum, iuxta notata communiter per Doctores in cap. 2. de constitut.

Neque obstat clausula, quorum tenores, quæ solet operari, perinde ac si totus tenor priuilegiorum fuisset de verbo ad verbum insertus ex consil. Anton. de Butr. 2. quia fuit responsum pluribus modis, & primo, quia operatur, vt censeatur insertus tenor priuilegiorum, quæ communicantur, eorum tamen, ad quæ se extendit communicatio, non autem eorum, quæ in communicatione absque speciali expressione comprehendi non solét, cum hæc clausula non alteret dispositionem, sed verè operetur ad excludendum subreptionem, vt fuit resolutum in causa Abulens. iurisdictionis 22. Ianuarij 1588. coram Orano.

Secundo, ista clausula non operatur quotiescumque si concedens notitiam habuisset verisimiliter non côcessisset, vt fuit resolutum in causa Romana Secretariatus 10. Aprilis 1592. coram Reuerendissimo Alexandrino, prout neque supplet defectum intentionis, Paris. cons. 74. nu. 55. lib. 4. & côns. 1. nu. 96. lib. 1. & fuit dictum in causa Cauen. Pensionis 19. Ianuarij 1571. coram bon. memor. Illustrissimo Lancellotto.

Tertio, talis clausula de sui natura, non operatur circa non expressa, Dec. cons. 142. num. 7. versic. non obstat, & dicitur in dicta causa Cauens. neque in his, de quibus non est facta aliqua mentio, ita vt de eis saltem in genere Papa cogitare potuerit, Caputaqu. decis. 121. par. 1. & licet in communicatione adsint verba exemptionis, immunitatis, &c. tamen non debet intelligi de exemptionibus à solutione decimarum, sed de alijs, quæ solent de facili concedi, vt supra dictum est.

Denique clausula ista, non inducit certam scientiam concedentis, nec facit, quod censeatur, adhibita causæ cognitio, Ferrett. consil. 38. num. 20. & fuit dictum in allegata causa Conchen. iurisdictionis 2. Aprilis 1593. coram Illustrissimo Domino Cardinali Mantica; cum enim non fuerit insertus tenor priuilegiorum, neq; effectualiter narratum, gratia non dicitur ex certa scientia, nec concessa, cum causæ cognitione, nisi constet Papam vidisse priuilegia, vel per suos Officiales fuisse discussa, vt fuit dictum in causa Caluaten. iurisdictionis 26. Ianuarij 1587. coram Domino de Rubeis: & in supradicta Romana secretariatus coram Reuerendissimo Domino Alexandrino; sed hic certa scientia, & causæ cognitio, quo ad exemptionem à decimis omninò excluditur, ex attestatione duorum Illustrissimorum Dominorum Cardinalium, ad quorum relationem fuit hæc communicatio per Sanctissimum Dominum Nostrum expedita, asserentium non fuisse de ipsorum intentione. quod communicaretur exceptio à decimis, immò ab eis fuisse deletam clausulam, & respectu decimarum, quæ fuerat in minuta supplicationis apposita, & sic sublata sunt omnia in contrarium adducta.

Postremæ verò coram eodem in eadem causa die Veneris 14. Maij 1604. verba sunt.

Actum fuit in hac propositione de priuilegio communicationis concesso ordini Sancti Hieronymi à felicis recordationis Pio Quarto, quod respectu exemptionis à solutione decimarum, Domini dixerunt minimè suffragari ordini prædicto, cum in eo non fuerit derogatum cap. nuper de decimis; cuius requiritur specialis derogatio, tanquam continentis dispositionem Conciliarem cap. ex parte de Cappell. Monach. Oldrad. consil. 326. Caputaquens. decis. 176. & 268. part. 2. & fuit dictum in causa Vlisbonen. decimarum 5. Nouembris 1574. & in causa Oriolen. decimarum 21. Maij, & 9. Iunij 1586. coram bon.mem. Orano, & in causa Valentina decimarum 9. Iunij 1592. coram Reuerendo Patre Domino meo Decano, & vltimo loco in decisione in hac eadem causa facta, die 28. Nouembris anni præteriti coram me, & sæpissime in alijs, &c.

Neque obstare in contrarium deducta, nam quatenus allegata derogatio in priuilegio contenta, tollitur ex illius lectura cum sit instructa solum ad constitutiones speciales, & generales æditas in Concilijs Prouincialibus, & Synodalibus, vt in ea videri potest.

Quod autem dispositio dicto cap. nuper, procedat solum in illis, qui habent intentionem fundatam de iure communi, est contra expressa verba, & mentem textus loquentis indistinctè de Ecclesijs, quibus decimæ debentur, & considerantis rationem, vt Ecclesiarum Prælati promptiores existant ad exhibendum iustitiæ complementum, eorumque priuilegia studeant obseruare, quæ omnia verificantur in Archiepiscopo, & Capitulo, & huiusmodi intellectum habuit perpetuò Rota in decisionibus supra allegatis, & in alijs causis, & eum tenet Hostiens. in dicto cap. nuper in vers. soluebantur, dùm dicit præseruatas esse decimas Ecclesiarum, quibus debebantur de iure, siuè de consuetudine, & infra in versic. est casus, & licet idem Hostiens. & alij exemplificent quandoque in Parrochiali, hoc tamen faciunt gratia exempli, & secundum contingentiam facti, non autem ad restringendam rationem, & verba generalia textus; circa quem non bene infertur de capit. suggestum, eodem titulo, quod procedit solum in Ecclesia Parrochiali, vt fuit dictum in causa Burgens. decimarum 21. Nouembris 1578. coram Lauretano; Nam ibi adest diuersa ratio, ex quo agitur de tollendo iure iam quæsito, & alteri acquirendo, cum concessio sit certa, sed reuocetur si Ecclesiæ sit damnosa, hic autem tractatur de acquirendo vigore priuilegij, quod strictè debet interpretari in præiudicium tertij, Oldrad. cons. 168. cum similibus, vltra quod, hic agitur de decimis donatis Ecclesiæ Cathedrali in fundatione, quo casu dicit Rebuff. de decimis q. 7. num. 13. quod Episcopus de iure communi in illis habet fundatam intentionem, & ita intelligit cap. dudum eod. tit.

Et licet tales decimæ fuerint per Vrbanum II. concessæ Regi Aragonum, á quo deinde retrodonatæ fuerint Ecclesiæ Valentinæ; tamen per hanc donationem Regis assumpserunt suam primæuam naturam, & factæ fuerunt spirituales, Oldrad. cons. 91. nu. 2. Rebuff. de decimis cons. 10. num. 50. & vbi decimæ sunt feudales, & fuit resolutum in causa Valentina decimarum de Cotalua 10. Decembris 1601. coram Reuerendo Patre Domino Litta. & in alia Valentina decimarum de Aioza 9. Decembris 1602. coram Reuerendo Patre Domino meo Pegna.

Quantum ad clausulam sublatam, illa nihil operatur circa ea, quæ in priuilegio non comprehenduntur, vt fuit decisum in causa Calaguritana de Victoria 15. Iunij 1592. & in causa Valentina decimarum 19. Iunij 1597. coram Reuerendo Patre Domino meo Decano, & aliàs sæpe, &c. hactenus verba decisionis.

Ex his omnibus exegi decimas à forensibus quibusdam, qui conduxerant territoria, & casale sancti Stephani, venerabilis loci sanctæ Mariæ Iunci Carchi, existentis in territorio Rocchettano meæ Diœcesis Laquedonensis, quamuis & locus ille, seù cœnobium Iunci Carchi, annexum sit Monasterio Trinitatis Cauensis, multa & infinita habenti priuilegia, quod propterea obtinuit declarationem Sacræ Congregationis Concilij á me alibi memoratam: etenim legimus in eodem Trident. Concil. exempta esse Monasteria omnia, in quibus capita ordinum sedem ordinariam principalem habent, non propterea reliqua illis annexa in cap. 11. sess. 25. de regularib. Tanto magis in casu, de quo agimus; quandoquidem Monasterium Cauense antiquitus præerat integræ, ac toti Ciuitati Cauensi, quia Episcopo carebat; superuenit . . . . Pontif. Max. & Antistitem in ea Ciuitate constituere voluit, eamque propterea, & certos ab eo designatos introitus separauit á iurisdictione, & vtilitate Monasterij, atque inter Præsulem, & Monasterium distincta fuerunt loca, & seiuncta, & consecutiuè subsistit validissima illa ratio, qua vtitur adducta Congregationis declaratio, quia nunquam fuit suppositum; idcirco non dicitur exemptum, cuius contrarium apparet in Casali isto, & omnibus alijs locis, in quibus monachi supponunt exemptionem, nam antea subiacebant, & propterea in eis minimè procedit asserta declaratio, quæ eo innititur assumpto, quod nunquam suppositum Episcopo fuit. Accedit conclusio pluries constituta in superioribus, quod exemptione, qui fruitur non propterea immunitate á decimis, in quibus standum est relatis decisionibus.

A die itaque petitionis denegare illas nemo poterit, Archidiac. in cap. quicumque 16. q. 7. Henrich. Boich in cap. peruenit de decim. & alij, quos insequitur adductus Campagn. sub nu. 14. Quota autem bene præscribi potest, atque ideò si legitimè præscripta fuerit quantitas solutionis illarum in aliquo loco, attendenda sit, desumitur ex cap. in aliquibus §. fin. de decimis, & Nauar. in Summa cap. 21. sub num. 30. dumtamen Papa approbauerit talem consuetudinem, dicit glos. fin. in dicto cap. in aliquibus, quam inibi sequitur Abb. & communiter Doctores, vt inquit Boer. decis. 236. & prosuppono, sub nu. 5.

155 Qui verò consuetas non persolueret, peccaret quidem ex omnium sententia, quam præsertim tutatur Corrad. in par. 1. respons. casuum conscient. q. 194. tùm si tardius daret, teste Marchis. in tract. Commiss. par. 1. cap. 15. sub nu. 17. per text. in cap. decimas vers. sed tardius 16. q. 1. & text. cum glos. in vers. mandamus cap. cum homines de decimis,

tùm

tùm & multo magis, ſi ſoluere recuſat Bellamera
conſ. 40. prope nu. 30. habetque propterea decima-
rum ſolutio exequutionem paratam, Abb. in eo-
dem cap. tua nobis nu. 9. Illis enim ius aſſiſtit, atque
156 euidens eſt debitum; cumque nimirum ſit ille in
notorio crimine, abſolui à confeſſario non debet,
Zabarell. in clem. fin. 6. & quia 3. q. de pœnis, gloſa
in dicto cap. Regni volumus, aut à Superiore puni-
ri in primis per ſubtractionem Sacramentorum,
Diuus Thomas 2. 2. q. 186. art. 1. ad tertium, ab eo
verò Sacerdote, cui debentur, denegari haud illi
debent Sacramenta, ne vt illic ait Diuus Thomas,
videatur aliquid exigere pro ſubtractione Sacra-
mentorum, declarat tamen illic Caetan. verſ. fin. id
ſubſiſtere, nè videatur Superioris partes vſurpare,
ſed cum videns illum non paratum recedere á pec
cato, ob non ſolutionem, tanquam deuitans parti-
cipare in peccato mortali cum illo, poteſt ei nega-
157 re Sacramenta. Quin in foro etiam exteriori, ſi
monitus non curat ſoluere, Eccleſiaſtica diſtrictio-
ne cogendus eſt, cap. tua nobis cum mille concor-
dantibus de decim. à qua non abſoluatur niſi plena
reſtitutione ſequuta, Concil. Trident. cap. 12. ſeſſ.
25. de reformat. Ad prædictam verò excommuni-
cationem ferendam ſeruandus eſt ordo, cap. ſacro,
de ſent. excom. teſte citato Marchiſano, ſub nu. 12.

Poſthæc expediret ſané alia multa genericam
decimarum materiam tangentia congerere, cum
hac tempeſtate adeò creuerit gentium petulantia,
vt decimas ipſas perſoluere, & differant, & aperte
etiam renuant, neſcientes propterea Eccleſiaſtici,
quid agere, àc quomodo ſe gerere cum illis debeât.
Verùm enimuerò tractatulus, quia non ſufficeret,
neque inter Regularium materiam conueniret, de
decimis longum texere ſermonem, ea coaceruare
recuſo; ſed aliqua tantum, & ſummis labijs deli-
bare: ac pro introductione memoro Apoſtoli ver-
ba hanc rem tangentia epiſtola 2. Corinth. 9. eaque
158 ſunt: Quis militat ſuis ſtipendijs vnquam? Quis
plantat vineam, & de fructu eius non edit? quis pa-
ſcit gregem, & de lacte gregis non manducat? &
poſtmodum ſubijcit: Ita & Dominus ordinauit ijs,
qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere;
tranſlatio autem ex ſyriaca apertius fatur, cum ait:
Ita & Dominus noſter præcepit, vt qui Euange-
lium ſuum prædicant, ex ipſius Euangelio viuant,
inde fortaſſe prodijt; quod 1. Regum cap. 2. legi-
mus: & elegi eum ex omnibus tribubus Iſdrael mi-
hi in Sacerdotem, vt aſcenderet ad altare meum, &
adoleret mihi incenſum, & portaret Ephod coram
me, & dedi domui Patris tui omnia de ſacrificijs fi-
liorum Iſdrael. Apertiora veró ſunt verba tranſla-
tionis ſyriacæ; & dedi domui Patris tui, omnes
oblationes filiorum Iſdrael; oblationes itaque illi
conſtituiſſe apparet, vt meritum ei perſolueret præ-
mium pro labore, quod antea impoſuiſſe retulerat;
vt igitur de altari viuat, qui eidem altari ſeruit, non
ſine ratione ſcripſit Apoſtolus, illique propterea
iuſtè fuerunt decimæ conceſſæ, nec tantum vnius
159 rei, ſed vini, frumenti, olei, mellis quoque, & om-
nium, quæ gignit humus, tranſlatio Pagnini eſt; &
omnis fructus agri, & decimam omnium; ſubdit
poſtmodũ eadem vulgata editio, decimas bouum,
& ouium in cap. 31. Paralipom. 2. Canones ideó ni-
mirum de omnibus fructibus perſoluendas eſſe
decimas ſanxerunt, idque liquet primum, ex textu
generatim loquente in cap. ex parte el 2. de decim.
poſtmodum verò ex altero ad ſpecialia deflecten-
te in cap. non eſt in poteſtate hominum eod. tit. ac
propterea etiam ex palea deberi, probat Guid. Pap.
ſingul. 703. & de Franch. deciſ. 103. magnificus, nec
non de oliuis, caulis, lupinis, & alijs, tradit Anna
allegat. 94. itidemque ex zuccaro, eoque iam facto,
non ex cannis determinauit, Mohedan. deciſ. 68. lis
erat, ſiuè 2. de decim. ita vt neque ſufficiat illas præ-
ſtare ex prima decoctione zuccari, ex eiuſdem
Mohed. deciſ. 69. in eadem cauſa, ſiuè 3. de decimis.
Perſonalis veró ex omni perſonæ lucro, & declarat
Azzor. in inſtit. moral. lib. 7. cap. 35. verſ. nono.

Quin etiam perſoluere tenetur debitor nullis
deductis expenſis, aut ſemine, Capyc. deciſ. 20. in
cauſa, ſub num. 1. Franc. Marc. deciſ. 198. quæritur,
an ex neceſſitate num. 1. par. 2. eſt text. apertus in
cap. tua nobis de decim. Immò & illas ſuis expenſis
aſportari facere debent vſque ad horreum Eccle-
ſiaſtici creditoris, & in eo reponere, probat gloſ. in
verſ. in horrea, cap. reuertimini 16. q. 1. in cap. 1.
verſ. in horreum 16. q. 7. Cappell. Tholoſ. deciſ. 433.
de Franchis deciſ. 124. porrectis, ſub nu. 1. iuxta va-
ticinium Malach. Prophetæ 3. Inferté omnem de-
cimam in horreum.
160 Tempus autem quo illas pendat, idoneum erit
reſpectu perſonalium, cum expletum eſt negotiũ,
ſuper quo debentur, & ſic in fine illius, iuxta gloſ. in
citato cap. 1. verſ. annus, vel & melius, ſi in pecunia
perſoluédæ ſint, in Penthecoſte; aut menſe Septem-
bri perſoluet, iuxta gloſ. in conſtitut. Regni, quan-
to cæteris; quod ſi in victualibus, & conſequenter
prædiales ſint, ambæ gloſæ iam relatæ conueniunt,
vt præſtare debeat eo tempore, quo fructus recolli-
guntur, ſuper quibus perſoluuntur; necnon Nea-
podan. in conſuetud. Neapol. verum nu. 48. Molfe-
tius in commentar. ad eaſdem conſuetud. par. 5. q. 9.
nu. 2. textus etiam in cap. cum homines, de decim.
ſtatuit, ſoluendas eſſe ſtatim ac recollecti ſunt fru-
ctus, nempè quam citius, & commodius ille tunc
conſignare valet, addit illic gloſa verſic. fructibus,
cum ſcilicet debitor fructus reduxit ad communẽ
vſum, Mohedan. deciſ. 68. lis erat, ſiuè 2. in eius cal-
ce ſub rubr. de decim. quod ſi non curaret illos col-
ligere, aut reducere ad talem vſum, nempè ſegetes
metere, aut demeſſas triturare, tenetur nihilominus
ſoluere, poſtquam tempus aliquod præterijt, in quo
ex communi obſeruantia, & attento communi vſu
hominum infra competentem terminum, potuerit
in eum ſtatum reportare; hæc quippe eſt dictarum
gloſarum, iurium, & deciſionis intentio.

Animalium verò præſtatio fieri poſt natiuitatem
debet, æquitate tamen concurrente, tùm reſpectu
debitoris, tùm creditoris; ſiquidem nec adeò pro-
trahenda erit illorum ſolutio, vt ad menſes differa-
tur, ac debitor cogatur interdum illa tenere ſuo pe-
riculo, & expenſis; nec tam feſtinanter, vt ſtatim
poſt natiuitatem conſignet, niſi aliquibus interie-
ctis diebus; hæc eſt Oldradi ſententia conſ. 236. ex
ea tamen deducunt alij, eiuſmodi decimas non eſſe
perſoluendas de illis lac ſugentibus, ſed paſcenti-
bus; quod re vera haud inſinuant Oldradi verba,
quamuis admittant Rebuff. in tract. de decim. q. 6.
nu. 30. Andr. Hiſpan. in ſimili ſuo tract. q. 14. nu. 5.

tom. 6. tract. de Franch. decis. 114. demumq; Anna consi. 65. nu. 5. vol. 1. quorum illationem, & verá existimo, & vsu probatá non ignoro, Azzor. etiam cit. c. 35. fatur de hoc tẽpore soluendi decimas vers. 16.

161 Tandem Episcopos venerari, eisque omnem exhibere debere reuerentiam cunctos Religiosos, eosque præterea opportere nonnulla agere in signũ eiusmodi Reuerentiæ, edocent Sacri Canones; illa
162 recensentes, ac præsertim, vt in Sabbatho maioris hebdomadæ campanas in eorum Ecclesijs pulsare non audeant, antequam pulsentur in Cathedrali, sed Matrici Ecclesia, alioquin pęnam ducatorum centum incurrant, statuit Lateranense Concilium sub Leone X. in constitut. exordiente, Sacro approban-
163 te Concilio 5. & vt debitus; eandem ob causam in proprijs ipsorum Ecclesijs erigere solium, baldachinum, & alia prohibentur, iuxta sententiam superinde prolatam à Sacra Congregatione rituum instruimur, cuius verba sunt.

Cùm Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus Cardinalis Carrafa Archiepiscopus Neapolitanus Sacræ Rituum Congregationi exposuerit, Monachos Ecclesiæ Sancti Seuerini ordinis Sancti Benedicti in festo eiusdem Sancti, die septimo Ianuarij, præter solitum, & consuetum in plano eiusdem Ecclesiæ extra Chorum in cornu Euangelij erexisse solium cum quinque gradibus, & super illud collocasse sedem pro Abbate eiusdem Monasterij, cum duobus alijs gradibus, ornatam serico villoso cremesino, cum postergali eiusdem serici, cum baldachino desuper tela aurea confecto, & splendide ornato, & cum duobus scabellis eodem serico villoso cremesino coopertis, hinc inde pro assistentibus; in qua sede sedit Abbas dicti Monasterij in dicto festo Sancti Seuerini, & celebrauit vesperas, & die sequenti missam habens vnum ex suis Monachis, qui vicem Magistri cęremoniarum gerebat; deferens manibus virgam de auorio argento contextam, & super altare crucem, & septem candelabra, cum totidem candelis accẽsis collocare fecerunt ad vesperas, & missam; quæ omnia an Abbati prædicto, & Monachis, cæterisque similibus Abbatibus, aliorum Monachorum, qui in dicta Ciuitate, & Diœcesi Neapolitana habent Ecclesias, & Monasterium facere & vti liceat, idem Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus Cardinalis Carrafa declarari petijt; & proposito huiusmodi negotio in Congregatione prædicta ab Illustrissimo, & Reuerendissimo Domino Cardinali Vrsino, cui hæc causa commissa fuerat hac die infrascripta, visis & auditis iuribus hinc inde deductis, & audita relatione eiusdem Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini Cardinalis Vrsini.

Eadem Sacra Rituum Congregatio á Decreto alias in simili causa facto in vna Firmana sub die 28. Ianuarij 1606. non esse recedendum censuit, nempè vt Abbas prædictus Monasterij Sancti Seuerini ordinis Sancti Benedicti, & cæteri omnes similes Abbates eiusdem, vel alterius ordinis in Ciuitate, & Diœcesi Neapolitana, & vbique, quando sollemniter in proprijs eorum Ecclesijs celebrant, contenti sint, & esse debeant sua propria, & conuenienti sede, quæ locata sit, & esse debeat in cornu Euangelij in plano Presbyterij cum duobus tãtum gradibus paruis, & sine vllo suppedaneo suggestu lapideo, vel ligneo, ac sine baldachino desuper; sed cum postergali tantum ex aliquo panno, vel serico leui sine sarco, coloris conuenientis sollemnitati, quæ celebratur. Nec dicti Abbates quando celebrant sollemniter, vt supra, habeant duos Diaconos assistentes, sed contenti sint, & esse debeant Subdiacono, & Diacono, qui in missa cantaturi erunt Epistolam, & Euangelium, & vno Monacho, siuè cappellano cum pluuiali, qui assistat ad librum, nec alios ministros habeant præter prædictos, nisi aliquos monachos, seu clericos, & ministros cum cotta, qui Abbatibus prædictis celebrantibus sollemniter de mitra, & baculo, & alijs necessarijs ministrent, & Altari inseruiant, super quo Altare sex tantum, & non septem candelabra cum totidem candelis, & sua cruce locentur, nec Abbacus alius præter quàm parua mensa in cornu Epistolę paretur, super qua duo possint locari candelabra, mitra, qua Abbas vtetur, calix, missale, thuribulum cum nauicula, & alia necessaria pro actu celebrationis, & vt dicti Abbates sub mitra vtantur paruo biretto nigro, & non alterius coloris, & ita censuit, & declarauit, & tám à dicto Abbate, & monachis Sancti Seuerini ordinis Sancti Benedicti, quám alijs omnibus similibus Abbatibus, & monachis Oliuetanis, vel alterius Ordinis, quando sollemniter in eorum Ecclesijs celebrant, tám in Ciuitate, & Diœcesi Neapolitana, quám vbiq; Terrarum seruandũ esse censuit, & declarauit, die 28. Martij 1617.

Quia veró in Regularium numero contineri tertiarias, siue mantellatas, vel pizzochas appellatas, non ignoramus; ideò exortæ nonnumquam fue-
164 runt contentiones, si Episcopis, an earum Regularibus superioribus subsint, sique extra clausFra viuere possint, illarumque cõfessiones audiri á quibus valeant, & post interitum quomodo sint seppeliendæ, & vbi: Ideò manauit antiquitus constitut. 8. á Pio V. felic. memor. deindeque nostris postremis temporibus Decretũ prolatum fuit á Congregatione amplissimorũ Cardinalium super Episcopis, & Regularibus, super statu mulierum tertij ordinis in priuatis domibus degentium, illarumque ad habitum admissione; typis datum Romæ in Typographia Reuer. Camer. Apostol. hoc anno 1617. tenoris sequentis.

Sacra Congregatio Cardinalium negotijs Episcoporum, & Regularium Præpositorum, ad tollendas omnes contentiones inter Episcopos, & Superiores Regularium, super immunitate, & exemptione Tertiariarum, quæ in priuatis domibus degunt, vulgo Pizzochæ, seu alio quouis nomine nuncupatarum, in primis & ante omnia in memoriam reuocat ea, quæ Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum in eandem sententiam respondit, videlicet.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum sæpius respondit, minime posse Sacerdotes Regulares, mulierum Tertij ordinis, quas de Pœnitentia, vel Pizzochas vocant, confessiones sacramentales audire, nisi fuerint ab Ordinario approbati ad confessiones personarum sæcularium audiendas; quemadmodum nec posse illis sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum administrare in Paschatis Resurrectionis Sanctissimi Domini Nostri Iesu Christi; verùm quo ad sepultu-
ram

ram, atque alia priuilegia Fratres Tertiarios Mantellatos, Corrigiatos, aliosque similes, ita demùm Ordinis, cuius Tertiæ Regulæ habitum assumpserunt, priuilegijs potiri, & ab Ordinarij iurisdictione exemptos esse, si viri collegialiter viuant, seù cum claustralibus habitent, & mulieres virginalem, seù cœlibem, aut castam vidualem expresso voto, & sub dicto habitu vitam traduxerint; quemadmodum cauetur Constitutione Concilij Lateranensis sub Leone X. quæ habetur sess. 21. in fine. Hoc autem voto mulierum, alia duo, scilicet paupertatis, & obedientiæ, nequaquam includi, quinimmo huiusmodi mulieres si vitam virginalem, aut cœlibem simpliciter, expresseque vouerint, etiam in consanguineorum, & affinium suorum, aut proprijs domibus, vel seorsum habitantes supradictis priuilegijs ordinis, cuius Tertiæ Regulæ habitum deferunt, exemptioneque ab Ordinarij iurisdictione frui debere, vt idem Leo postea declarauit constitutione ædita die 1. Martij 1508. an autem prædictæ qualitates in huiusmodi Tertiarijs concurrant Ordinarijs loci esse iudicium.

Præterea si contingat aliquas ex prædictis Tertiarijs sine sepulturæ electione decedere, eas sic decedentes, ita demùm in Ecclesijs ordinis, cuius habitum assumpserint, si in ipsis earum communis sepultura reperiatur, sin minus in Ecclesijs Parrochialibus sepeliendas esse decernit.

Superioribus autem Regularibus sufficienti facultate ad id à sede Apostolica suffultis (Cappuccinis exceptis) licere mulieres ad huiusmodi habitum recipere, atque ad ipsos vestiendi eas officium pertinere, non autem ad habitum admittendas, & recipiendas esse nisi probatæ vitæ, ac bonis moribus præditas, atque in ætate saltem quadraginta annorum constitutas, quæ de proprio habeant vnde sufficienter viuere possint; & non cum alijs viris, quàm cum consanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu, sibi coniunctis cohabitent, & ab Ordinario loci licentia prius impetrata, qui non aliter eam concedat, nisi de prædictis præuio examine diligenti sibi constiterit.

165 Verùm in huiusmodi habitu concedendo; & respectiuè deferendo, omninò à velo supra caput, quod superiectum vocant, à pectorali, quod vulgo dicitur sottogola, & á patientia abstinendum esse; quinimmo eas, quæ supradicta tria, vel aliquod ipsorum deferre deprehensæ fuerint, illa dimittere, etiam per censuras ecclesiasticas ab Ordinarijs locorum compellendas esse decernit.

Supradictis verò decretis mulieres Tertij Ordinis, quæ collegialiter viuunt non comprehendi; quinimmo eas dispositioni constitutionis Pij Papæ Quinti editæ Romæ anno 1566. quarto Kalendas Iulij, quæ incipit (circa Pastoralis) penitus subiacere expresse declarat: Non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus, datum Romæ 20. Decembris anni 1616.

Antonius Cardinalis Saulius.

V. Theatinus Secretarius.

166 Demùm liceat ne Episcopis excommunicare præfatos Regulares non est hic locus inuestigandi, propterea quod congruentiori loco edissero, nempè inferius cap. vltim. vers. explicito igitur num. 41. quamobrem si opus erit, quibit Lector perlegere, quæ illic tradidi, atque ita me absoluère ab onere hic repetendi, & insimul liberare ab imputatione, quam in me iustè facere omnes possent, si idem pluries rescriberem.

167 Hic tamen explicabo nunquid in casibus hactenus enarratis, & in quibus demonstraui Regulares omnes subesse Episcopis, valeant ijdem Præsules punire, aut censuris inuoluere illos, si contrafaciant, & quò ad pęnas omnes præter censuras, queat Antistes illos compellere, ac punire exemptos, nemo est, qui dubitare videatur non solum Doctorum, qui Tridentinum antecesserunt Concilium, at qui post illud scripsere, vt videre licet apud Henrichez in summ. theolog. moral. lib. 7. cap. 25. §. 7. Francisc. Leon in thesauro fori ecclesiastici par. 1. cap. 8. prope nu. 19. & melius tractat Marius Anton. variar. resolut. lib. 1. resolut. 112. casu 35. ac Genuens. in Praxi Archiepiscop. cap. 59. vers. aliud est dubium, sub num. 8. aliaque inferius scribenda comprobant, & hoc iure vtimur, omnis tamen difficultas versatur respectu censurarum, si illis possint in his casibus vti Episcopi in exemptos ipsos.

In qua re primum occurrit text. Concil. Trident. in cap. fin. sess. 25. de Regularib. dùm his vtitur verbis: Et quia sancta Synodus desiderat, vt omnia & singula supradicta quamprimum exequutioni demandentur, præcepit omnibus Episcopis in Monasterijs sibi subiectis, & in omnibus alijs ipsis in superioribus decretis specialiter commissis, atque omnibus Abbatibus, & Generalibus, & alijs Superioribus ordinum supradictorum, vt statim prædicta exequantur: vult igitur Concilium, vt Episcopi exequutioni demandent vniuersa Concilij decreta emanata contra Regulares, quoties Monasteria eis generatim subsunt, vel speciatim in casibus ab eodem Concilio commissis, eiusmodi sunt omnes á me hucusque relati casus, ita quod licet ijdem Præsules essent simpliciter in illis delegati Iudices, & Exequutores, nihilominus partes compellere valerent, & contumaces seueritate ecclesiastica coercere, etiam quod literæ commissionales id minimè exprimerent, iuxta cap. præterea, & cap. sanè el 2. de offic. delegat. Multo magis cum in præfatis Concilij capitibus, vel saltem in maiori eorum parte apponantur verba aliqua demonstrantia intentionem eiusdem Concilij esse, vt Episcopi compescant Regulares, qui in illis casibus fuerint inobedientes. Accedat quod scripsit Stephan. Gratian. in decis. Marchiæ 232. appellatio, sub nu. 12. dùm quærit de pœna, qua veniunt plectendi Regulares vocati ab ipsis Præsulibus, vt venirent ad processiones, cum renuunt, & dubium versari ait circa eos, qui retinent priuilegium, ne possint ab Episcopis excommunicari, suspendi, aut interdici, quo casu respondet Calderin. cons. 8. an Episcopus de Regularibus; & inquit minimè posse ligari excommunicatione ab Episcopis, & sequitur Gambar. in tractatu de auctoritate Legati lib. 8. cap. vltim. nu. 76. Verùm quia præfati loquuntur de Regularibus illis, qui non solum iam dicto gaudent priuilegio ne excommunicentur, sed etiam altero, ne vocati teneantur accedere ad processiones, ideó ex illorum dictis inferendum minimè est ad Regulares, qui tenentur ad eas accedere cum vocati fuerunt ab Episcopis, prout hodie sunt omnes Regulares quouis

modo

modo exempti, ita disponente Concilio in cap. 13. sess. 25. de Regularibus; & mandante, vt exempti omnes tam Clerici sæculares, quàm Regulares quicumque ad publicas processiones vocati accedere compellantur; quamobrem rectè ni fallor, respondet illic Gratian. vt Episcopi valeant censuris illos supponere; eiusque resolutionem ex identitate rationis, credo militare in alijs adductis casibus: in quibus ijdem Regulares subijciuntur Episcopis, maximè quod, alioquin videretur frustra illis concessa auctoritas in eosdem Regulares, nisi illos censuris, aut alijs pœnis plecti valerent, quoties contumaces, & delinquentes essent in relatis casibus, vt in simili tradit Segura in suo Directorio Iudicum par. 2. cap. 13. nu. 32. Tertio opitulatur vulgata illa iuris regula desumpta ex l. 2. ff. de iurisdict. omn. iudic. quod cum alicui conceditur aliquid, eidem intelligantur concessa omnia, sine quibus illud explicari nequit, quam illic exornat Iasõ num. 2. adiungens sub nu. 11. Intelligi etiam concessa ea, cum quibus commodius, & facilius expeditur actus, ita quod cum credam minimè posse Antistites exequi decreta Concilij, & iurisdictionem, quam habent in certis casibus supra Regulares, nisi, & eos renuentes punirent, certè dicendum arbitror illis censeri expressè demandatam facultatem eosdem puniendi, & excommunicandi; fauet etiam expressa verba Emanuelis Roderici in quæstionib. Regularib. tom. 2. q. 63. de exemptione Regularium artic. 7. qui loquens in terminis Concilij Tridentini cap. 14. sess. 25. de Regularibus prope finem, vers. & in fauorem, postquam retulit verba illius capitis, hæc scribit verba: Non potest autem hoc casu Episcopus commodè ipsum punire Regularem, nisi per censuras contra ipsum procedat, ergo id ipsum dicendum videtur in alijs casibus, in quibus ex dispositione Concilij retinent Præsules auctoritatem in Regulares exemptos, ac tandem suppetunt, quæ relati Frãciscus Leo, Marius Antonin. ac Genuens. annotarunt citatis in locis expressè id affirmantes, tùm in casu de quo illorum est sermo specificus, tùm in alijs ob quod notentur ipsius Genuensis verba illa, vel similibus: textus autem in relato cap. 14. præscribens formam Episcopis, tantum in eo casu illic memorato (cum degit intra claustra Monasterij extra ea delinquit) procedit quia ratione loci non exempti poterat Episcopus prætendere superioritatem, iuxta cap. 1. de priuileg. in sexto, & Conciliummet Tridentinum in cap. 14. sess. 7. de reformat. Nihilominus, & tunc quoque attendendam exemptionem eidem Concilio posterius placuit statuere in eodem cap. 14. sess. 25. attentatis tamen notatis à me ipso supra vers. quartus casus nu. 22. In alijs verò casibus multis non videtur habere locum, in quibus ex dispositione Concilij in omnibus recensitis capitibus, subsunt immediatè Episcopis, qui propterea ex relatis Auctoribus coercent, & puniunt Regulares contrafacientes. Accedit Lateranensis Concilij statutum sub Leone X. relatum à Fuscho de visitat. Episcop. lib. 2. cap. 11. nu. 69. & à nobis in superioribus recensitum, quo præcipitur ne Regulares in die Sabbathi sancti pulsare debeant campanas ante Ecclesiam matricem, idque non exequentes centum ducatorum pœna puniuntur, & tamen continuò vsu probatur, ac fieri cernimus ab eisdẽ Episcopis ab eisq; constringi ad persoluendum iam dictã pœnam, Petrus etiam Antonius Lazzarius ita concludit, multisque rationibus probat in his, quæ in Concilio Tridẽtino commissa leguntur Episcopis supra Regulares, cessare eorundem Regularium priuilegia, & licere eisdem Episcopis punire eosdem Regulares contrafacientes, eosque excommunicare in pract. quæstion. canonic. de blasphemia q. 10. à nu. 55, necnon Auctor Praxis Episcopalis nouissimè visus in verbo excommunicationis causa materialis §. 4. part. 1. deduciturque per argumentum ex verbis Rodriqu. in quæstion. Regular. tom. 1. q. 36. artic. 4. dùm Fratrem beneficiatum ordinum militarum, seruientem beneficio curato, & delinquentem in ministerio curæ, defendit ne possit ab Episcopo puniri etenim fouetur dispositione Conciliari in cap. 11. sess. 25. de reformat. non quidem Principe illius cõclusione, sed exceptione, qua casus aliquot excipit à Regula, in quibus illos neque subijcit Præsulibus, neque ab illis puniri in eisdem casibus delinquentes posse statuit; itaque in alijs non exceptis existimat castigari ab illis posse, tandemque text. opitulatur in cap. nimis, de excessib. Prælat. prohibens de cætero Episcopis excommunicare Regulares, in casibus quibusdam quorum meminit, potissimumque si renuant venire ad processiones ex causis leuibus indictas; consequentia nascitur ex eo textu cessare prohibitionem, si non ex causis leuibus, iuxta notata superius nu. 118. colligitque decisio Tholosan. 485. & si clementinam vnicam de testament. allegem, loquentem in casu enarrato num. 130. de Regulari exequutore testamenti, fortasse non erit erroneum, cum illa constituat casum, in quo Regulares subsunt Præsulibus, & addat ab illis puniendos esse, si in eo exercitio Regulares ipsos deliquisse constiterit.

SVMMARIA.

Monachus assumptus ad Episcopatum à iugo professionis absoluitur, nu. 1.

Item à ieiunijs, & prohibitione esus carnium in sua Religione statutis, nu. 2.

A recitatione etiam officij propria Religionis deobligatur, nu. 3.

A votis tamen non absoluitur, nu. 4.

Præfatus Episcopus vtrum valeat ad instar alterius Episcopi, qui antea non fuit Regularis expendere, nu. 5.

Rem emptam de fructibus Episcopatus, valeat ne alienare, & donare, nu. 6.

Donans, & donatarius obligati ne propterea sint ad restituendum, nu. 7.

Monachus Episcopali dignitate decoratus, cui acquirat Monasterio, an Ecclesia ad quam promotus fuit, nu. 8.

Bona empta ex pecunia alienius, illius propterea non dicuntur, nu. 9.

Ille an succedat hæreditati paternæ, nu. 10.

Vestibus Religionis non spoliatur, nu. 11.

Roche-

Roccheto non vtitur, nu.12.
Renuncians Episcopatui non tenetur clauſtrum iterum petere, nu.13.
Monachus ſi alicui ſæculari Eccleſiæ inferiori præficiatur, vtrum abſoluatur ab his, à quibus ſi Epiſcopatum aſſumpſiſſet, nu.14.
Dominicani in Epiſcopos conſecrari nequeunt, niſi libros, & alia ſuperiori Monaſterij conſignauerint, nu.15.

Capitulum XIV.

1 MOnachum, & alium quemcumque Religioſum aſſumptum ad
Epiſcopatum à iugo profeſſionis dici omninò immunem,
probat textus in cap.1. cauſa 18.
q.1.ideoque reſpectu obligationis legalis exemptum iudicari
ab omnibus, quibus antea aſtringebatur ex vi Regulæ, & Statutorum, inſinuat Caietan. in opuſculo
27.cap.22.quem ſequitur Domin.Sot.in tract.de
iuſtit.& iure lib.10.q.5.art.8. verſ.de tertio verò, &
Gregor.de Valent.ſuper Diuum Thomam diſput.
10.q.3.punctu 8. verſ.finali, atque Couarr.in cap.1.
poſt nu.18.de teſtament. & Rodriqu. in quæſtion.
regular.tom.2.q.58.artic.3. ob quod in ſpecie deflexerunt ad eam ſtatuendam concluſionem, vt attenta vi coactiua, non autem directiua, cenſeatur
2 deobligatus à ieiunijs,& prohibitione eſus carnium
in quibuſdam Religionibus conſtitutis, quod inſuper ſcripſit gloſa in cap.de monachis 16. q.1. & fatetur Alphonſ.Aluarez in ſuo ſpeculo Summ.Pontific.cap.12. demumque Nauarr. conſ.6. N. Frater
ordinis poſt nu.11.de donation.& conſequenter facultatem vniuerſis Chriſti fidelibus conceſſam in
cap.explicari, de obſeruat.ieiun. edendi carnes in
die Natalis Domini occurrente ſub die Veneris,vel
Sabbathi,exceptis his,qui ex voto,aut Regulari obſeruantia carnes comedere nequeunt,extendunt ad
eiuſmodi Epiſcopos; quandoquidem excipiuntur
in eo textu, qui obſtricti ſunt ieiunare ex regulari
obſeruantia, nempè ex regularis obſeruantiæ legalis debito, vt explicat præfatus Sot. in loco mox citato, quo quidem debito haudquaquam deuinciuntur prædicti Antiſtites,ſed morali,vt omnium
citatorum Doctorum aſſenſus probat,& fortaſſe
concludit etiam Tabiena, ſi eius verba rectè attendantur in verbo Epiſcopus num.7. verſ.non poteſt.

3 A recitatione etiam officij propriæ Religionis liberatur, cum illud recitare debeat conforme ritui
Eccleſiæ ad quam promouetur, alioquin non ſatiſfaciat reſoluit Turrecrem. in Summa 91. diſtinct,
cap.22. ſubiungens fuiſſe ſecum diſpenſatum ab
Eugenio Papa, vt poſt Cardinalatum liceret ſibi in
poſterum continuare recitationem officij ſuæ Religionis prædicatorum, & ſequitur Fuſchus in ſuo
tract.de viſitat.cap.15.num.81. ſubnectens hoc ipſum neceſſe eſſe alijs Regularibus, & familiaribus
eorumdem Cardinalium, & Epiſcoporum, qui
propterea ſatisfaciant recitando officium, quod
Domini quotidie recitant per gloſ. & Doctor.in
clem.dignum de celebr.miſſar.

4 Sed ab illis tribus Religionis votis nullatenus dicendus eſt liberatus, verum illa ſub peccati labe
explere tenetur, tàm illud caſtitatis, quàm aliud
obedientiæ, & paupertatis, iuxta doctrinam Diui
Thomæ 2.2.q.185.artic.8.atque ideò ſi carnis peccato cõmaculetur,aut altero inobedientiæ,eo quod
obedientia, quam antea præſtare cogebatur ſuperiori regulari, commutata eſt in ſupremum Pontificem,ita quod ſi illi parere recuſet peccet non tantum, vt cæteri, at inſuper tanquam voti tranſgreſſor,atque ita ſi poſtremum de paupertate tranſgrediatur,nõ tamen ita,& taliter cum monachus erat,
quando nihil poterat expendere, niſi concurrentibus his,quę ſcripſi in cap.7. à nu.3. cum iam ipſum
factum Epiſcopum oporteat pro ſuo,& familiæ victu expendere, quinimmo & pro decenti victu, ita
quod honorifice alatur,& ſi vera erit, prout vera
5 ni fallor videtur concluſio illa à multis, & doctiſſimis probata viris, vt beneficiarius regularis diſponere, atque expendere de beneficij fructibus perinde valeat, ſicuti & clericus ſæcularis de fructibus
ſui beneficij poteſt,quam profectò concluſionem
præ cæteris Nauar.tuetur multis auctoritatibus, &
rationibus adductus in comment.2.de Regular.nu.
10.& copioſius in tract.de reddit.eccleſ.q.3.monit.
25.ac Sot.lib.10.de iuſtit.& iure q.5. artic.7. verſic.
omiſſis ergo,necnon Rodriqu in ſuis quæſtion.regular.q.58. artic.8. tom.2. inde fit,quod cum ille
queat non modo pro victu ſuo, & familiæ expen-
6 dere,at inſuper donare, quin & rem emptam de
fructibus beneficiorum alienare, ita & Regularis,
quamuis contradicat Antonij Capycij deciſio ducenteſima; quod autẽ ille cum recta vtitur valetudine poſſit pro libitu voluntatis,& quamlibet quãtitatem de fructibus perceptis ex beneficijs diſpenſare: eo quod Dominus eſt illorum arbitratur Domin.Florentinus, relatus ab Imola in cap. final. ſub
nu.11.de pecul.cleric. Rodoan.in tract. de reb. eccleſ.non alienand.q.53.cap.3. nu.10. ſequiturque
Abb.poſt Butrium in cap.cæterum nu.4.de donat.
Corneus conſ.314.videtur poſt num.2.lib.3. ac nouiſſime defendunt vtrique Molinæ ille in tract. de
primogen.hiſpan.lib.2.cap.10.nu.32. alterque in
tract.2. de iuſtit. & iure q. 148. verſ. ſecunda concluſio; quorum ſententiæ ſuffragatur concluſio illa, quod beneficiarius habens adminiſtrationem ſit
in vita vſufructuarius; in morte verò vſuarius,
quin & alius adminiſtratione carens ſit in vita,& in
morte vſusfructuarius, vt refert gloſ.in cap.præſenti de offic.ordin.in ſexto,quam communem eſſe,
ac ſingularem,& tenendam, aiunt omnes, præſertim Corneus indicato loco,Bellon.conſ.3. Curatus
Eccleſiæ num.6. per Imol.in cap.peruenit de fideiuſſ.& alijs omiſſis,qui à præfatis adducuntur,affirmat Clarus in §.teſtamentum q.27.nu.8.& propterea ſi vſusfructuarij nedum perceptos fructus, &
reconditos faciunt ſuos, iuxta text. in l. ſi vſusfructuarius ff.quib.mod.vſusfruct.amitt.ſed fortaſſe
etiam non reconditos more bonæ fidei poſſeſſoris,
iuxta doctrinam Bartol. per illum textum in d.l. ſi
vſusfructuarij,ergo cum vſusfructuarius vtatur, &
fruatur, ſcilicet vtatur ad commoditatem, & fruatur ad voluptatem,iuxta textum in §.1. inſtitut.de
vſufruct.

vsufruct. ita & beneficiarius; & quatenus opinio isthæc videretur nimis larga, & veniret improbanda tanquam hæretica in iure, prout Archidiacon. fatur in cap. & propterea censeatur verior altera, quàm idem Rodoan. retulit in adducto nu. 10. cui ipse libentius suscribo, vt beneficiatus vltra propriam necessitatem, & donationem remuneratoriam, non eroget in alios profanos vsus citra mortiferum peccatum, quam multi probant, quos citat, & sequitur Calderin. conf. 2. de pecul. cleric. & complures Theologi, & Canonistæ relati per Couarr. illorum dictum in hac tantum parte amplexantem in cap. cum in officijs nu. 3. de testament. & Nauar. in tract. de reddit. eccles. q. 1. monit.
7 19. cum duobus sequentibus; quo verò ad restitutionem eiusmodi quantitatis ita perperam alienatę, quamuis aliqui annuant, inter quos præeminet Nauar. indicato tract. q. 2. monit. 7. necnon in Summa cap. 17. nu. 94. & alij ab eodem Couar. relati, ab illorum tamen resolutione idem Couar. illic discedit, & pariter doctissimus Sotus in lib. 10. de iustit. & iure q. 7. artic. 3. maximè post conclusionem sextam, itemque Adrian. de restitut. q. 16. Zabarell. in clem. quia contingit post num. 10. de religios. domib. alijque multi ad hoc firmandum relati à Molina indicato tract. de iustit. & iure q. 143. vers. contraria; quin etiam & præfatus, alterque Molina in locis relatis paulò ante, quam profectò sententiam præfatus Nauar. quendam colorem habere, sibique non prorsus displicere fatetur in citato tract. de reddit. eccles. q. 1. monit. 48. nu. 8. quinimmò præfati Molinæ cæteris expressius eximunt donatarios ipsos ab hoc onere restituendi, & Sot. in eadem conclus. 6. in postrema ratione, vers. quo circa; siue igitur fateamur sæculares ipsos beneficiarios fieri Dominos fructuum perceptorum ex beneficijs, siue negemus, & tantum sibi licere pro honesto, & necessario vsu, seù remuneratione expendere, vltroque verò peccare si erogent, non tamen restituere teneri; certè idem apparet dicendum in beneficiarijs ipsis Regularibus, quos perinde posse de fructibus suorum beneficiorum impendere, ac beneficiarios sæculares de suis conclusimus iam num. 5. & consequenter ex donatione facta nullum committant peccatum, & casu quo illud patrarent, non propterea sint restitutioni obnoxij, neque etiam donatarij. Immò si ad restituendum obligati ambo essent, profectò quò ad forum conscientiæ procederet, non autem in foro exteriori, idque ex Nauar. constat in conf. 6. de donat. per totum, maximè nu. 5. ibi, (non patietur, quod recipiat,) non igitur ait, vt restituat receptos, & propterea reijcienda prorsus est contraria Capycij decisio supra relata, maximè quod nulla præterea valida fulcitur ratione, siue auctoritate: namque silentio inuoluens auctoritates omnes priores ab eodem adductas, tanquam non facientes ad casum præsentem, vt ipsemet fatetur post nu. 4. duæ tantummodo supersunt, quibus fretus ad eam statuendam conclusionem deflexit, earumque prior est, Abb. in cap. fin. post
8 nu. 3. de Regularib. dùm inquit monachum promotum ad Ecclesiam sæcularem non Monasterio, sed Ecclesiæ ad quam promotus est, acquirere omne, & quicquid sibi obueniret, & mouetur ex textu in cap. vnico 18. quæst. 1. Altera etiam auctoritas est eiusdem Abbatis in cap. cum olim el 2. in sexto notabili, de priuileg. vbi idem per diuersa verba tradit, quod supra retuli. & fulcitur eodem cap. vnico; & quidem si eodem Capycio teste, priores auctoritates huic minimè congruunt casui, certè multo minus, & posteriores si verba thematis ab ipsomet in initio decisionis constituti attendamus, dùm ex pensione prouenientе ex fructibus Episcopalis mensæ dicit Episcopum Liparensem emisse quandam possessionem, eamque donasse suo consanguineo, quem post obitum donantis condemnatum fuisse ad eam restituendam præsenti tunc Episcopo, & præfatis Abbatis doctrinis adductum esse Regium Consilium adiungit, quæ vt antea dixi, minimè côferunt suæ decisioni; namque possessio de qua loquitur eius decisio, fuit empta de fructibus beneficij, seù de pensione obueniente ex fructibus, Abbas autem verba facit de rebus aliunde obuentis Antistiti; ergo diuersa, & ex diuersis non fit illatio per textum in l. Papinianus exuli ff. de minor. suadetur verò isthæc diuersitas ex quatruplici distinctione bonorum cuiuslibet clerici relata per Iulium Clarum in §. testamentum q. 27. nu. 1. vbi præsertim probat, affatimque ostendit nu. 4. & 8. pergrandem extare distantiam inter bona Ecclesiæ, & fructus collectos in bonis Ecclesiæ, idque adeò, vt de fructibus facilior sibi concedatur dispositio, quam de bonis Ecclesiæ, quod præterea Rodoanus insinuat, & aliorum suffultus doctrinis tuetur in suo tract. de rebus eccles. non alienand. q. 53. cap. 1. nu. 1. intantum quod nu. 8. dictæ q. 27. opinatur præfatus Iulius Clarus posse clericum, siue Prælatum de fructibus collectis ex bonis Ecclesiæ, & extantibus testari, quamuis antea num. 6. dixisset illum testari nequire de bonis emptis ex fructibus Ecclesiæ, cuius vtrumque dictum veritate fulciri existimo attenta dispositione iuris communis, nec quidem alterum illorum refragatur conclusioni principali à me constitutæ supra, non inquam resolutio ab illo tradita nu. 8. quia si de fructibus testari potest, multo magis in vita de eis disponere, non item altera relata in num. 6. vbi quamuis credat posse clericum habere bona acquisita ex fructibus Ecclesiæ, & de illis non posse clericum, seù Prælatum disponere in testamento, eius nihilominus resolutio cum loquatur in testamento, non procedit inter viuos, quando est vsusfructuarius, vt dixi, non autem vsuarius, vt in morte, & propterea de eis testari nequit, disponere autem per viam donationis inter vi-
9 uos non prohibetur, vt conclusi; præter quod Regula extat generatim loquens, & inquiens bona empta ex pecunia alicuius non dici illius, iuxta l. si ex ea C. de rei vendicat. vbi glos. complures adducit concordantias, & Tiraquell. in tract. de retract. lignag. glos. vnica §. 32. nu. 16. quæ extenditur etiam ad bona empta ex pecunia Ecclesiæ, si Lapo summo viro credendum est in sua allegat. 72. in quæstione, quamuis contradicat Bald. in l. etiam nu. 4. C. de fideicommiss. & alij, quorum sententia quoties præualeret non propterea obstaret, quandoquidem procedit de bonis emptis ex pecunia Ecclesiæ, id est ex substantia, & capitali ipsius Ecclesiæ, non autem si de fructibus, vt in casu nostro.

Ex his altera succreuit responsio, quod doctrina Abbatis

Abbatis per Capycium relatæ, si essent intelligendæ iuxta literam, nempè quod bona monacho beneficiario, seù promoto ad Episcopatum delata acquirantur Ecclesiæ, cuius est Beneficiatus vel Antistes, sicuti Monasterio, si beneficio, aut Præsulatu careret, vtique bona illa statim, & incontinenti dicerentur Ecclesiæ, sicuti, & Monasterij, eo ipso, quod monacho obuenerunt, cuius fiunt, nullo concurrente facto eiusdem Religiosi, quamuis ob illius causam; non enim Religiosus quicquam sibi acquirit, ex quo postea transeat in Monasterium, quia inhabilis ad aliquid sibi acquirẽdum, sed Monasterium omne id acquirit ratione, & nomine sui professi; quare non ille, sed Monasterium immediate, illoque inscio, aut etiam inuito hæreditatem adit, aut legatum adipiscitur, per ea, quæ latius deducit Molina indicato tract. 2. de iustit. & Iure, disput. 140. vers. non solum bona, & consequenter si consestim fierent Ecclesiæ, cuius est Episcopus, aut Beneficiatus, nullo quidem pacto alienare valeret, tanquam bona Ecclesiæ, & subsisterent, quæ Abbas scripsit in locis relatis, sed cum res non ita se habeat in bonis delatis monacho Episcopali insignito dignitate, qualis monacho existenti in Monasterio cum eidem Antistiti non eius Ecclesiæ tunc quæratur, & ipse postmodum in morte relinquat suæ Ecclesiæ, vt mox demonstrabo, vtique poterit interea alienare, maximé fructus, ex eadem Ecclesia quæsitos, quorum est Dominus, vel saltem administrator, vt expendat pro necessitate propria, & pauperum, & vltro erogans peccet dútaxat, non autem restituere compellatur, ex his, quæ sub nu. 6. copiosius disserui, & propterea illud idem subsistere in fructibus beneficij, haudquaquam indicant præfatæ Abbatis auctoritates, & multo minus si nó iuxta literam, sed attenta vulgata iuris Regula erunt intelligẽdæ, iuxta textum quem citant, nempé textum in cap. vnico 18. q. 1. ex cuius verbis (adiunctis his, quæ pro ipsius intelligentia tradit Sot. in lib. 10. de iustit. & iure q. 4. artic. 7. vers. finali) apertè constat non determinari bona delata monacho promoto ad Episcopatum acquiri Ecclesię eo modo, quo Monasterio antequam esset Episcopus acquirerentur, sed cum canonica electio ipsum absoluerit á iugo monasticæ professionis, & sacra ordinatio de monacho Episcopum fecerit, velut legi-
10 timus hæres paternam sibi hæreditatem postea iure vendicandi potestatem habet, Ecclesiæque suæ cuius est Episcopus post mortem relinquat, atque hic est illius canonis sensus, quem vsus approbat teste Soto adducto vers. fin. ex quo quidem textu ita explicato colliguntur plura aduersantia decisioni Capycij, & primo desumitur eiusmodi Episcopum adire hæreditatem, sibique acquirere, & propterea fieri Dominum illius, & de illa disponere posse. Alterum item est, quod ipse relinquit Ecclesiæ, vt post mortem habeat, quod profectò insinuat illum in vita esse Dominum, & disponere posse, & quod superest tempore deinde mortis suæ Ecclesiæ relinquat, quasi à se ipso concedat, & assignet, & consequenter si in vita alienauit, nullum gesserit vetitum actum, aut de iure reuocabilem; idque si ita concluditur in bonis illi delatis, & aliundè obuentis in quibus (vt dicebat quidam amicus) videtur maius ius habere Ecclesia ipsa Episcopalis, multo magis asseuerãdum omninò videtur in fructibus, redditibusque eiusdem Ecclesiæ, in quibus, quia deputati ad sustentationem, alimoniamque Episcopi, tantam non habet actionem; ita quod eruditissimus Regens Tappia in auth. ingressi verb. sua cap. 6. nu. 82. de sacrosanct. eccles. rectè dubitat de prædicta decisione Capycij, si iusta ratione fulciatur, & meus sobrinus Prosper Petra in suis periucundis, & eleganti stylo congestis annotationibus ad omnes Capycij decisiones, pariter titubat, vtrumne illa veritate innitatur, & videre licet in sua annotatione ad præfatam decisionem ducẽtesimam; quin etiam mecum de hac re alloquens apertis verbis improbauit, adiungens typis tradere noluisse, vt solita vteretur modestia, & quia rationes, & doctrinas affatim scribendas, & producendas aduersus decisionem ipsam nequibat in annotationibus tam breuibus congerere; ipse veró nolui prætermittere, quid verè in hac re sentiam, & affirmo, nullo pacto admittendam esse iam dictam decisionem, maximè quod supremus Pontifex assumendo monachum ad Episcopatum videtur secum dispensare, vt inquit Rebuff. cons. 14. an monachus, sub nu. 16. In alia autem parte sit ne præfata decisio reijcienda quatenus demonstrat Iudicem laicum processisse in causa prædicta non inuestigo, cum præsentis speculationis non sit: verùm relego Lectorem ad ea, quæ Lapus edissertat in sua allegat. 58. Prælatus Ecclesiæ in allegat. 65. nunquid Ecclesia, & allegat. 72. in quæstione.

Ex his omnibus hactenus narratis apparet comprobata resolutio á me tradita nu. 4. ne monachus in Episcoporum numerum cooptatus dicatur ab obseruantia trium votorum Regularium exemptus, quibus in præsenti subijcio, quod si transgressoribus alicuius ex prędictis votis pœnam aliquam, siuè censuram iniungeret Regula monastica, illa minimè ligetur, neque pęnam incurrat ipse monachus post Episcopalem adeptam dignitatem, si vota ipsa, aut aliquod illorum paruipendat, nec seruet, idque præ cæteris tuetur Sot. indicato artic. 8. vers. verùm est tamen, & Gregor. de Valent. super D. Thomam disput. 10. q. 3. punct. 8. vers. tertio certum est vol. 3.

11 Vestibus quoque Religionis minimè spoliatur, cum ipsum illius habitum gestare compellat, text. in cap. clerici officia in fine, de vita, & honestat. clericor. Archidiacon. & Præposit. in cap. sanctimoniales 23. distinct. atque Boer. decis. 158. nu. 5. quamuis vsus Italiæ admittat eiusmodi Episcopos haud deferre habitum suæ Religionis, aitque in præfato articul. Sot. cuius dictum interpretor respectu totalitatis, (vt ita dicam) habitus, id est ne vestitus incedat, vt antea incedebat, cum erat monachus, & in cæteris mundi partibus obseruatur, præcipitque ius, sed tantum retento colore vestium Religionis, & eo modo, quo alius quiuis Episcopus, atque ideò
12 cum biretro clericali, & cum mantelletto eiusdem coloris Religionis, Rocchettum verò portare minimè potest, sed cottam, nempè superpelliceum superimponit in actibus explendis Ecclesiasticis, iuxta sanctionem eiusdem canonis supracitati, & exordientis clerici officia, de vit. & honestat. clericor. sicuti & monachus in Cardinalium numerum cooptatus, teste Bonifac. de Vitalin. in clem. ne in

agro

agro §. rursus num.34. de statu monachor. quod si præfatus Antistes alijs quam Religionis vestibus indui audeat, excõmunicationis vinculo subiaceret, ex sententia Syluest.verbo Religio 7.post nu.11.& Cardin. in dicta clementina ne in agro,nu.9. atque Iason.in auth.ingressi nu.16.de sacrosf.eccles.á quorum sententia recedendum esse credo, sequutus Couar. indicato nu.18. nullibi enim reperitur á iure inflicta excommunicatio aduersus ipsos non deferentes habitum Religionis,sed illis tantum vetitum indui alieno; consentio tamen ipsos graue peccatum committere, vt opinatur Fuschus meus affinis in suo tractatu de visitat. libr.2. cap. 15. post num.11.

13 Quod si alicui ex prædictis Episcopis contingat renunciare Episcopatum,haud sibi necesse esset redire ad claustrum, neque præterea existimandus apostata, ita siquidem affirmat Nauarr. in conf. 6. N. Frater ordinis nu. 11. de donation. & Emanuel Sà in lib.aphorism. verbo Episcopus, & si ex Apostolica concessione redierit, inhabilis profectò esset ad dignitates, & officia Religionis, iuxta constitut. 45.Pauli IV. in sacra, quæ pœnas addit aduersus eos,qui illum eligere non omitterent; quin & cuicunque Episcopo nefas sit in aliquam commeare Religionem,nisi Papæ accedente beneplacito, probat text.in cap.licet, de Regularib. ac D. Thom.2. 2.q.85.art.4.

14 Verùm si monachus alicui sæculari Ecclesiæ præficiatur,an ne à prædictis absoluatur, à quibus esset si ad Episcopatum assumptus esset? huic quæsito satisfacit Astens. in sua Summa lib.6. tit.47. artic.5. tu eum videto,nam ego hoc in.loco tantum subijciam Regularem ad sæcularem Ecclesiam transferri non debere,cum regularia beneficia sint regularibus cõferenda,& sæcularia sæcularibus, vt alibi copiose demostraui; exceptis tamen Parrochialibus propter curam animarum,vt Astens.illic subiungit q. 6. nam illis præfici posse Regulares omnes,& hoc fieri ab Episcopis cum consensu Abbatis,aut alterius Superioris regularis, probat text. in cap. sanè 16.q.2.dummodo Ecclesiæ illæ Parrochiales non pertineant ad ipsos Regulares pleno iure, iuxta cap. sicut, de supplend. negligent. Prælat. & cap. de monachis, de præbend.quoniam si ad ipsos Regulares pleno iure spectarent, vtique solius Abbatis, & Superioris regularis consensus sufficeret, & procederet, text. in cap.1. 16. q.2. Iure tamen communi isthæc assertio procedit, cum Concilij Tridentini sanctione Episcopi, seu illius Vicarij debeat concurrere assensus, & approbatio in capit. 11.sess.25.de Regularib.ac propterea videantur rogo notata per Vgolin. qui de hac re multa fatur in tract.de potestat.Episcopi cap. 20. §.4.

15 Cæterum Clemens IV.mandat omnibus Regularibus ex Prædicatorum ordine ad Archiepiscopatus, Episcopatus, & alias Prælaturas Ecclesiasticas assumptis, ne consecrationis munus quoquomodo recipiant antequam libros,& bona omnia, quæ tempore promotionis retinent,contingentia tamen ordinem memoratum Prioribus, & Conuentibus,de quibus assumpti fuerunt, integrè resignauerint,nisi forsan ijdem Priores de consensu ipsorum Conuentuum, vsum illorum ad certum tempus eis duxerint concedendum,alioquin eò ipso ab executione Pontificalis ministerij nouerint se suspensos; cuius Decreti tenorem verbatim refert Confectius in collectione priuilegiorum Mendicantium fol.mihi 15. & Roderiq. in quæst.regular. tom.2.q.38.art.6.

SVMMARIA.

Regulares è Monasterio eijciendos non esse, iure probatur, nu.1.

Incorrigibilis quis censendus inquiritur, numer. 2.

Eijci tamen multoties posse Regulares ipsos, & Pontificum priuilegia, & ordinum constitutiones indulgere, demostratur, nu.3.

Quæ gerere, & exequi munera valeant, dum in sæculo morantur, latè discutitur, numer. 4.

Ac præsertim si ordinibus insigniri possint, aut beneficia consequi, nu 5.

A votis Religionis an liberentur, nu. 6.

Dispensatione eum indigent, quis Præsul impartietur? nu.7.

Cui tunc subsint ostenditur, nu.8.

Item cui acquirant. nu.9.

Cui etiam si fugitiui sint, nu. 10.

Cui demum si damnati ad triremes, nu.11.

Si ad Religionem iterum admitterentur, vnde expulsi fuerunt, nec iterum vouere tenerentur, nec proprium acquirerent locum, numer. 12.

Inter apostatas an numerari possint, qui eiecti fuerunt, nu, 13.

Capitulum XV.

1 NVllum Regularem ab ordine exauctorari posse, aut debere, si iuris communis dispositionem attendamus, quia existimat Zabarell.in clem. 1.§.quia verò nu. 1 5. de statu monachor. Ipse quoque amplexor, quin adeò stabile iudico, vt credam, ob id Sancitum fuisse á Gregorio IX.in cap. final.de Regularib. vt Superiores teneantur quotannis sollicitè inuestigare fugitiuos,& eiectos, vt eos redire procurent ad Monasteria, & renitentes compellant per censuras; ad quid namque eijcere, si necessario repetendi sunt? nisi dicamus, ideò repetendos esse in eo canone præcipi, quia expelli nequeunt: meminimus tamen vtriusque intellectus eidem traditi per Nauarr.consil.78. generalis,nu.3.de Regularib.in nouis, vt intelligatur de iniustè,aut non seruato ordine dimissis, siue per sententias interloquutorias, vel prolatas sine causæ cognitione,aut de iustè, & ordinatè expulsis, volentibus tamen regredi. Ambo isti intellectus præseferunt aliquos iustè,alios iniustè deijci, & nisi ius commune annueret nullus reperiretur, qui iu-

stè

sié dici posset eiectus. Hic modus argumentandi subsistir profectò, sed non conuincit, intellectus ab ipso Nauar. relatos, veritate fulciri; præsertim quod posterior expresse contradicit literæ illius canonis, quæ Superiores ordinum alloquens, illis mandat sollicitè, & annuatim perquirere fugitiuos, & eiectos, eosq; renuentes redire, vt compellant per censuras: quomodo igitur intendat ille canon de ambientibus regredi, dum renuentes cogendos esse iubet, non video subsistentiam rationis: sunt tamen complures Doctores, qui contradicunt, quos referunt, & sequuntur Azzor. lib. 12. instit. moral. cap. 16. vers. secundo quæritur, & Lessius de iustit. & iure lib. 2. cap. 41. dubitat. 13. quorum sententiam vero aberrare fateor, ob priuilegia inferius memoranda, & concedentia, vel generatim, vel in aliquibus casibus potestatem eijciendi; quæ vana prorsus essent, si iure communi antea licuisset: quinimmò quod Sylvest. in verbo Religio 6. nu. 27. Armill. eodem etiam verbo nu. 28. & alij multi in discursu citandi aiunt, nullum ob facinus eijciendos esse, nisi & incorrigibilitas concurrat, subsistere opinor, vbicumque priuilegiorum intuitu ad eijciēdum procederetur, vt neque eo casu expellatur, qui corrigi paratus est; quamuis delictum vtcumque graue patrauerit.

2 Quamobrem pro maiori declaratione præsentis materiæ, quærendum primitus est, quis dicatur incorrigibilis, & respondet Abb. triplici vtens distinctione, in cap. cum non ab homine, de iudic. sequiturq; Grass. in suis decis. aureis lib. 2. cap. 24. sub nu. 19. verùm quia ad hunc finem expellendi incorrigibilem, D. Bonauent. tractat. quis ita dicatur, ideò prætermissis omnibus à præfatis, & alijs Doctoribus relatis super hac re, tantummodo referam, quę ipse Bonauent. cōstituit pro declaratione, & cognitione incorrigibilis; maximè quod, non omninò dissentit ab his, quæ fuperinde scripserunt præcitati Doctores; inquit igitur ipse D. Bonauent. super regula Fratrum minorum in q. 14. sequiturq; Roderic. in suis quæst. regul. q. 30. art. 14. tom. 1. quinimmò cuiuslibet Religionis constitutionibus declaratum reperitur, quando dicatur incorrigibilis, vt habitu spoliari, & à Religione eijci quis valeat, idque præsertim in constitutionibus ordinum Prædicatorum definitum apparet, his verbis: Quod incorrigibilitas fratris, quare ab ordine sit eijciendus, est quando scilicet culpas non timet cōmittere, & pœnas recusat ferre, vel ex eorum sæpius repetita inflictione, iudicio discretorum cognoscitur nō proficere, talis de consilio discretorum si expediens iudicatur potest Magister ordinis, vel Capitulū Prouinciale facere, vt exutus habitu ordinis, de ordine expellatur, ita reperitur in constit. Prouinc. Prædic. impressis Romæ anno 1566. per Reuerendum Iustinianum Priorem Generalem ordinis: ex quibus omnibus apparet nullum esse de iure expellendum nisi sit incorrigibilis, quamuis apostata esset, idque addit Roderic. adducto loco.

3 Verùm auctoritate priuilegiorum, necnon attēto iure constitutionum, etiam quod non sit incorrigibilis expellitur, & propterea ob homicidium licet expellendus non esset, attento iure communi; eijceretur nihilominus ob particulare priuilegium ex ordine D. Hieronymi in Hispania, quale priuilegium elargitus illi est Pius V. in anno 1566. ob vitium item nefandum, vtique ex omnibus expelli posset si conuictus fuerit, vt testatur præfatus Roderic. adducta q. 30. art. 19.

4 Interdum verò quod in sæculo manent, si quæratur, possint ne omnia munera exequi ecclesiastica, & exercere, responsio sit, perlegenda in primis esse priuilegia, quibus ad hunc effectum potiuntur Monasteria, & Religiones, è quibus pelluntur: quæ continent nonnunquam apertam prohibitionem aliqua exercendi: Eccine exemplum de Fratribus minoribus retinentibus priuilegium Innoc. IV. vt expulsi non præsumant prædicare, confessiones audire, vel docere, nisi de licentia sedis Apostolicæ, ita compendium priuilegiorum mendicantium, verbo eijcere §. 1. quo gaudent, & aliæ Religiones participes priuilegiorum ordinum Minorum, quin respectu muneris prædicandi, & Carmelitas, & Prædicatores eosdem fungi priuilegio, recenset Rodoric. q. 32. art. 9. tom. 3. vbi propterea admonet, licere Prælatibus impedire eiusmodi eiectos, ne prædicent, & repertos prædicare etiam punire.

Quod si nullum super his priuilegium habeant monasteria; tunc labor erit inuestigare veritatem: quādoquidem ne tunc impediri possint ea exequi, quæ & non eiecti, suadetur conclusione illa, quod nisi iure communi possent, vtique specificum priuilegium Religionibus quandoque elargitum non expresse vitaret; contradicens verò sententia, vt statim ac habitu exuerunt intelligantur eis interdicta administratio, & exequtio prædictorum omnium, probatur assertione altera. quod infamia notantur, quam tradit Rodoric. in quæst. regul. q. 30. artic. 21. tom. 1. per doctrinam Lapi in vltim. annot. ad cons. Federic. de Senis 38. sed apertius edocet idem Federic. cons. 5. quidam monachus, vers. præterea ista videntur sub nu. 2. & fortasse probat Nauar. in cap. statuimus vers. sexto infertur, sub nu. 64. caus. 19. q. 3. sed infamibus ea omnia inhibita esse insinuauimus rubr. 11. cap. 18. ergo.

Verùm nos, qui mentem Nauar. in cons. 34. quidam N. de Regul. in nouis, intuiti sumus, dicimus eo casu perquirēdam esse causam, ob quam expulsi fuerunt, quia si ob inducentem irregularitatem prohibita illis esset omnium exequutio, quæ irregularibus vetita esse retulimus rubric. 11. cap. 11. nisi Papæ obtinuerint dispensationem, vel proprij Episcopi in casibus in quibus retineret facultatem dispensandi, ac nisi ante egressum consequuti illam fuerint à Prælatis Religionis vigore priuilegiorum ordinis, ex sententia eiusdem Nauar. in eod. cons. 34. Itidē si ob alteram causam gigneotem aliud quodcumque impedimentum ad illa gerenda; nempè si excommunicationem, exemplum de apostatis idoneum erit, namque ter conuictos de apostasia eijci posse à Religione S. Francisci de Obseruantia concedit priuilegium relatum ab eodem Roderic. indicat. q. 30. art. 14. & apostatam ligari censura excommunicationis ostendimus in antecedentibus.

Quod si delicta ob quæ fuerūt expulsi, vllam, nec irregularitatem, nec inhabilitatem induxerunt, nihilominus ad ordines, neque euehendi esent nisi 5 prius subdiaconatu saltem insigniti reperirentur, eo namq; casu, quia retrocedere nequirent, eos ad altiores extollere expediret, per Nauar. eodem in consilio, & Rodoric. ead. q. 30. art. 24. tūm ad titu-

lum Patrimonij si detinent,tùm beneficij,quia ne mendicent posset originarius Episcopus, cui tantum liceret promouere, itidem, & beneficium aliquod eo casu conferre, ex eodem Nauar. Quamobrem hoc excepto casu abstinere deberent à conferendis ordinibus eiusmodi eiectis;beneficia etiam non nisi in eo casu conferre deberent, vt propterea responderimus, neque admittendos esse ad Ecclesiam receptitiam loci originis,ad quam omnes conciues statim ac sacros susceperunt ordines, admissi intelligûtur,tùm pręterea,quia professio repugnat, & homines diuersæ professionis, ac status sociari in vna,eademq; Ecclesia haud debent,iuxta notata in cap.in noua actione 16.q.7.& clem.1.de elect.atque Feder.de Sen. expresse scribentem in cons.19.
6 quidam monachus,prope nu.4.tùm denique,quod á tribus votis Religionis minime eos eximi, affirmat Nauar. in cap.non dicatis 12. q.1. sub num.35. idemq; Feder. de Senis cons.38, quidam professus, sub num.1. Azzor.lib.12.instit,moral. cap.16. vers. quarto quæritur,& vers.septimo quæritur, Molina disput.140.vers.quando verò tract.2.& Lessius adducto cap.41.num.115.& antea sub nu.112. tametsi cõtradicat Sot.in tract.de iustit.& iur. lib.7.q.2.art.1.respectu tamen obedientiæ,& paupertatis,sequiturq; Roderic. indicata q.30. art.20. & concludunt Graff.decis.aureis lib.2.cap.24.sub nu.19.Pet. Aragon. super D.Thom.2.2. q.88, art.3. & Corrad.q.285. par.1. Quorum ratio ad probandum eximi á voto paupertatis non conuincit, quod Monasterium non amplius illis suppeditat victum; etenim Regulares plerunque viuunt,tùm ad certum tempus,tùm absolutè durante vita extra claustra de licentia Superiorum, nec aluntur à Religione, & propterea non liberantur à voto paupertatis, at illud custodire obnoxij sunt,& quidem custodiunt, quamuis victum sibi quærant, ac bona propterea retineant,habẽtes dumtaxat illorum vsum,ex Nauar.in tract.de orat.cap.7.sub nu.20. & luculentius scripsit alibi,quod idem faciunt ipsi eiecti,vt optime declarat relatus Azzor.in eodem citato loco,maximè si præuia licentia Episcopi originis, cum acquirunt ad instar cæterorum Regularium acquirentium Monasterio, vt idem Nauarr.tradit in eodem cap.non dicatis,vers.sed est dubium,sub nu.33.fretus doctrina Zabarell.in clem.1.§.quia veró,de stat. monach. dùm scripsit, etiam depositum remanere monachũ, ex auctoritate Innocent.in cap.dilectus el 2.de simon. poterat etiam adducere eusdem Innocent. alteram, & apertiorem, magisq; in indiuiduo doctrinam, in cap. cum olim el 2. prope nu.4. de priuileg. cuius verba tãgunt specificum, de quo agimus casum,cum dicunt,eiusmodi eiectos acquirere Episcopo, á cuius iurisdictione non sunt absoluti,eumq; commendat,& amplexatur Astens.in Summa lib.6.tit.4. art.9. q.8. sed præter hæc mendicata suffragia, adduco in primis conclusionem Nauar.in tract.de horis canon.cap.7. sub n.20.quæ se habet,eiusmodi expulsos,quamuis carẽtes sacris ordinibus teneri ob solam professionem, ad recitãdum diuinum officium,insequiturq; Roderiq.in art.20. eiusdem q. 30. Illaq; præsertim ratione fulcitur citatus Nauar.quod semper remanent monachi,ac matrimonium contrahere nequeunt,quin ad Monasteriũ redire possunt si velint, per cap. fin, de Regularib. Addimus postmodum verba Lap.in 2. annotat.ad præfatum cons.38.Feder.de Sen. quo in loco postquam Feder.in vers.ad secundum,scripserat eiectum actenta dispositione iuris communis posse impetrare dispensationem ab Episcopo ad obtinendum Curatum, negat veram esse sententiam; aitq; quod etiam si aliud non obsisteret impedimentum id solummodo sufficeret,quia est inhabilis tanquam exauctoratus á Religione ob sua demerita, cuius dicto concinunt, quæ nuper tradidimus ad probandum, infames esse prædictos ab ordine dimissos, qui non nisi ob grauissima scelera consueuerunt expelli, si Roderiq.vera fatetur in artic.24.& cõsequenter affirmamus,ad reliqua quoque beneficia censeri inhabiles ob eandem rationem,& quando vera esset, (quod negamus) opinio Federic.illa loquitur accedente dispensatione Episcopi, vt propterea dicere valeamus, contradicere ius commune, ideoq; subintret conclusio stabilita à nobis ipsis in rubr.6. cap.3. nu.27. tantum si causa subsistat concedendam esse dispensationem; quin & vnam saltem earum in eodem cap.3.nu.28. recensitarum, alioquin denegandam gratiam prædictam, omnemq; habilitationem.

Ad celebrandum præterea, neque admittendos esse existimo, ad tempus saltem, sicuti & in eo,qui è triremibus, ad quos fuerat damnatus redijt, post expletum tempus,conclusi in rubr.11.cap.18.nu.21.
7 Quam quidem dispensationem vbi recensita concurrant, tantummodo Præsul locorum, vnde præfati traxerunt originem, scilicet nati sunt, & nõ alius impartietur,tùm quia, hæc est complurium
8 relatorum Doctorum sentẽtia, tùm ob alteram resolutionẽ, qua conuincuntur teneri confestim adire originariũ Antistitem, eiq; insinuare se esse monachos,atque è Monasterio eiectos,seq; paratos esse iustis illius iussionibus parere, teste Nauar. in adducto cap.non dicatis,nu.35.& cap.nullam 18,q.2.nu.46.necnon cons.79.an expulsus nu.4. de Regularibus in nouis, Vgolino tract.de potest.Episcop. cap.20.§.9.in fin.& Martha tract.de iurisdict.par.4. casu 181.nu.4. Feder.de Senis cons.5. vers.secundum hoc,post num.2.& cons.19.sub nu.4.atque Tuscho concl.325.& 328.lit.M, opitulanturq; Innocent.& Astens. in locis pauló ante relatis, cum dicunt non liberari á iurisdictione Episcopi, tandemque Hostiens.in cap.quod Dei,de stat.monach.& Io.Andr, in clem.1.eodem adducto titulo, cum in simili aiũt, quod Episcopus erit sibi Abbas; quorum veram credo sententiam, quamuis Molina super 2.2. Diui Thomæ tract.2.disput.140.vers.antepenultimo, & eum fortasse sequens Rodoriq.indicato artic.20. crediderint, non in aliam obligationem obedientiæ erga Episcopum incidere, quam in eam, qua reliqui clerici deuincti sunt; maximè si eos liberari à voto obedientiæ rectè scripsisset Sot. de iustitia, & iure lib.7. quæst.2. artic.1. Alijque in Superioribus relati, nam vtra sit verior sententia circa obedientiam,si ex voto; satis erit quò ad nostrum propositum frequentior resolutio illa, quod sicuti antea suberant Regulari Superiori, tunc Episcopo originis; quod adeò verùm esse admonemur, nè queant sibi domicilium acquirere in alio loco, nisi ipsius originarij Præsulis, vel supremi Pontificis licentia præcedat, & assensus, quod longa se-

rie,

rie, ac multis, & apertis verbis tutatur millies adductus Nauarr. in eodem cap. non dicatis, verſ. quanquam Epiſcopus originis, ſub nu. 34. & rurſus propè nu. 35. non obſtante contradicente reſolutione Roderici in artic. 25. Azzor. eodem citato cap. 16. lib. 12. verſ. huic etiam, maximè quia deinde idem Azzor. verſ. duodecimo, ſubdit exeuntes à triremibus ſubijci Epiſcopo originis, ſequutus eiuſdem Nauar. ſententiam.

9 Cæterùm, quia in controuerſiam ducitur, cui acquirat eiectus iſte, tùm bona durante eiectione, tùm antea quæſita, & nùm teneatur retrogredi ad Religionem, idque vt aſſequatur, debeat totis viribus perquirere, & inſtando conſequi, ideò meas in vtroque quæſito proferre ſententias non verebor; etenim in primo capite licet Nauarr. Aſtenſ. Innocent. & alij in hoc caſu ad aliud conuincendum relati in ſuperioribus, verſ. quod ſi delicta nu. 5. necnon Abbas in cap. 1. de infant. expoſit. & cap. final. de Regularib. cenſeant, nullatenus Monaſterio acquirere, ſed Epiſcopo, Molin. autem indicata diſputat. 140. verſ. penult. & Leſſius eodem cap. 41. libr. 2. verſ. verius tamen puto, ſub num. 112. Monaſterij iuribus indiſtinctè faueant; ipſe tamen medium tenens, libentius ſubſcribo diſtinctioni multorum aſſerentium, vel iniuſtè, vel iuſtè fuiſſe ab ordine exauctoratos, vt primo caſu nullum paret Monaſterio præiudicium eiectio talis. Secundo verò Epiſcopo acquirat monachus ipſe; quam diſtinctionem præ cæteris Azzor. amplexatur citato libro duodecimo cap. 16. verſ. nono quæritur, iuncto verſ. duodecimu quæritur; quamuis & his poſtremis temporibus omninò ceſſet iſthæc controuerſia ob Gregor. XIII. conſtitut. 44. officij noſtri, ſancientem illud totum Cameræ Apoſtolicæ acquiri; quod verò ad ſecundum attinet quæſitum, memini Leſſium in ea fuiſſe ſententia, vt teneatur reuerti in adducto cap. 41. num. 111. ſed in contrarium iuiſſe, tùm Nauar. in eodem adducto cap non dicatis, num. 33. & 36. & conſ. 51. de Regularib. tùm Azzor. in eodem cap. 16. verſ. ſexto quæritur, quam & ipſe citius amplexor ob rationes, quibus fulciuntur ijdem Nauarr. & Azzor. tametſi & ſimile illud de ſeruo, iuſtè improbet Leſſius, alteram verò ingredi, nedum relati Nauarrus, & Azzorius, ſed quoque idem Leſſius ſub dicto num. 111. negat, & ſi antea Religionem vouerat, reiecta contradicente Soti ſententia, cum vouit, lib. 7. de iuſtitia, & iure quæſt. 2. articul. 1. ad tertium; idque etiam ſi proprius Superior in ſententia ipſa expulſionis adiecîſſet, vt in alteram ingrederetur Religionem, nam parere haud teneretur ex Nauar. ſententia conſil. 77. de Regularibus, & rationibus defendit citatus Roderic. eadem quæſt. 30. articul. 23. iterumque in Summa cap. 93. part. 2. Siquidem omnium Scribentium concors ſententia probat, ei licere in ſæculo viuere clericalibus induto veſtibus, & Nauar. præſertim ſcribit indicato cap. non dicatis num. 36. & cap. nullam 18. q. 2. num. 96. Roderic. in locis mox relatis, & copioſius artic. 21. nec tantum id ſubſiſtere cenſemus, cum inſtetit rurſus recipi, in quibus terminis Federic. loquitur in adducto conſil. 38. verùm cum nondùm procurauit denuò admitti, quandoquidem ſi iuris rigorem actendamus, haud obligatur reuerti, etiam ſi ab illius Religionis Superiore auocaretur, vt citatus Nauar. eodem nu. 36. & Rodoric. citato art. 21. reſoluunt.

10 Sed fugitiuus cui acquirat in ſæculo viuens, non eſt in controuerſiam ducendum, cum ad inſtar ſerui fugitiui acquirentis Domino, quærat Monaſterio, Azzor. in verſic. octauo quæritur, & poſt Nauar. Abb. Sylueſt. & alios, ſcribit Molina eadem diſputation. 140. verſic. Religioſus, etiam ſi fugitiuus.

11 Vbi verò dubitaretur de eo, qui ad remigandum fuerat damnatus, crederem ea nos vti debere diſtinctione ſi ad tempus, vel ad vitam condemnatus fuerat: vt primo caſu Monaſterij ſint bona omnia per ipſum interdum adepta, quia non animo eximendi illum à poteſtate Regulari, & dimittendi à Religione damnatus fuit, vt propterea teneatur, & ipſe expleto tempore regredi ad religionem, illaque recipere eundem: altero autem caſu, quia prorſus abdicata fuit Regularis iuriſdictio, ſicuti & eiectus, non amplius acquirat Monaſterio, ſed quouſque in triremibus eſt, ſubijciatur, & acquirat Epiſcopo loci, in cuius iuriſdictione viuunt, & cæteri in illis exiſtentes, quod ſi aliqua ex cauſa inde euaſerit, ſubijciatur, pariterque acquirat Epiſcopo originis, vt poſt Nauar. indicato cap. non dicatis, nu. 34. aſſeuerat Azzor. relato verſ. duodecimu quæritur, quorum dictum, quamuis ſimpliciter, & abſolutè prolatum, reſtringo ad hunc ſecundum tãtum caſum, neque primum complecti, in qua ſubſiſtit à me relata ratio, vt diſtantiam nimirum inter eos extare, oporteat fateri.

12 Quod ſi rurſus eandem ingredi admitteretur Religionem, in ea iterum profiteri minimè deberet, idque auctoritates complures, rationeſque probant recenſitæ per eundem Rodoric. artic. 29. citatæ q. 30. quanquam ad eundem locum, & gradum, quem ante ſententiam detinebat non eſſe recipiendum præfatus Rodoric. adiungat, in quo tamen poſtremo dicto vacillat Nauar. conſ. 89.

13 Verùm eiectos iſtos miſcere apoſtatis vtrum poſſimus, illorumque ſub vocabulo complecti, non erit difficile inueſtigare, ſi illud vnum non ignoramus, ad contrahendam apoſtaſiam egredi à Religione non ſufficere, niſi & id ſine Superioris auctoritate, etiam fiat, ex notatis à me ipſo hac eadem rubrica cap. 9. ſub num. 5. Quandoquidem ex veriſſima iſthac aſſertione, conſequentia illa itidem valida enaſcitur, quod cum eiectus non ſua ſponte, ſed proprij Prælati licentia præcedente diſcedat, atque ab illo dimittatur, ceſſet omne ſcrupulum apoſtaſiæ, quamuis ob propriam culpam, & delictum, tùm antecedens, tùm & eomet tempore quandoque concurrens, quia recuſat pati pœnas, quas meretur, aut incorrigibilis eſt; etenim ſi vellet corrigi quantumuis malus fuerit expelli haud deberet, teſte Armilla verbo Religio nu. 28. & Sylueſt. verbo Religiu 6. §. 17. Huic ſententiæ excludenti præfatos eiectos ab apoſtaſia fauent citati Roderic. verba in eadem q. 30. art. 14. agunt ſiquidem de apoſtata ſi expelli poſſit à Religione, & conſequenter inſinuant, alterum ab altero diſtare, & expulſionem non inducere apoſtaſiam, quod præterea comprobari verbis eiuſdem Roderic. in artic. 4. arbitror; tandem expreſſe ait Leſſius in eodem cap. 41. poſtea viſus num. 109. eadem qua, & ipſe

fussultus ratione, demumque constat ex verbis fratris Seruantij de Lairuelz in optica Regularium ad Regulam Sancti Augustini specul.84. cum ait: eiectus est is, qui ob culpam suam expellitur Monasterio, fugitiuus verò, qui renuncians obedientiæ iugo, se substrahit Abbati suo, & è Monasterio recedit, vt se ei celet, siue habitum deponat, siue non; Apostata denique est, qui à Monasterio recedit animo, & voluntate liberè extra Monasterium viuendi.

Postremò prudentissimos eorumdem Regularium Superiores enixè haud desinam rogare, ne ad eiectionem istam properent, sed cautè, lentoque (vt aiunt) pede incedant, vt deinde omnibus pensatis cognoscant si eam facere expediat, caueantque ne pœnitentem rursum recipi exposcentem, aut non expelli postulantem, surda aure intelligant, demissasque illius supplicationes refugiant, propterea quod Corradi dictum isthæc perpetrantes coarguit, animumq; meum adduxit libenter suæ subscribere sententiæ; quam his scripsit verbis: Ego verò vix credere possum illum non fore recipiendum, si vita, & moribus dignum se exhibeat. Hæc ille scripta reliquit in sua Summa cas. consc. q.485. propè finem par.1.

Cæterùm videre confert, quæ memoratus Seruantius Lairuelz postea visus in optica Regularium ad Regulam Diui Augustini congessit, complures tradendo instructiones tùm recensitas extricantes difficultates, tùm alias multas contingentes circa eiectos ipsos in speculo 85. quin circa fugitiuos in speculo 86. necnon circa apostatas in specul. 87.

SVMMARIA.

Masculinũ quando concipiat fœmininum, nu.1.
Monialium stricta appellatio non comprehẽdit mendicantes, quæ sorores appellantur, nu.2.
Sororum explicatio, nu.3.
Franciscana in duplici sunt differentia, nu.4.
Tertiariæ inter se triplici ex causa distant, nu.5.
Sorores S. Claræ ex primæua erectione in duplici quoque sunt differentia nu.6.
Monialium numerus is statui debet, qui ex introitibus Monasterij viuere possit, nu.7.
Moniales non recipiantur nisi annum duodecimum expleuerint, nu.8.
Cogentes ingredi Monasterium, necnon consulentes, & fauentes, excommunicantur cum ampliationibus, & declarationibus, nu.9.
Voluntas puellæ semel, atque iterum exploranda est, nempe antequam suscipiat habitum, & antequam profiteatur, nu.10.
Vtraque ab Episcopo facienda est, etiam si Monasterium sit exemptum, nu.11.
Exploratio illa facienda ante professionem, quæ continere debeat cum eorum declarationibus, num.12.
Aliquid exigere pro ingressu Monasterij an liceat, nu.13.
Supernumerariæ an in causa sint, vt in locum decedentium aliæ non subrogentur, nu.14.
Exploratio quo in loco facienda, nu.15.
Quo tempore sit facienda, nu.16.
Professio emissa non facta exploratione ab ordinario quid agendum, nu.17.
Moniales tenentur clausuram custodire, nu.18.
Clausura, vt custodi dicatur, quæ oporteat spectari, nu.19.
Egredi propterea è Monasterio nusquam poterunt vita durante, nu.20.
Excipiuntur aliqui casus, nu.21.
Infirmitas quamuis grauis, non est valida causa exeundi à Monasterio, nu.22.
Licentiam quis concedit in casibus prædictis exeundi, nu.23.
Septa monasterij ingredi nemini licet, nu.24.
Ingredi vt aliquis possit tria requiruntur, numer.25.
Personæ numerantur complures masculini generis quibus ob necessitatem concedi potest licentia intrandi, nu.26.
Causa cessante, cessat dispositio, idemque potestas alienandi, nu.27.
Aliæ adducuntur fœminini generis, quibus concedi intrandi facultas potest ob causam necessariam, nu.28.
Puella educationis causa ingressa post 25. annum exire inde debet, nu.29.
Nuptis verò, aut viduis concedi quandoque licentia intrandi vtrum liceat? nu. 30.
Licentiam quis concedet ingrediendi in altero casuum permissorum, nu.31.
Mulieres intrare monasteria virorum prohibitum esse, ostenditur, nu.32.
Quæ loca sint illis vetita intrare, nu.33.
Ætas, quæ requiratur, vt sub hac prohibitione comprehendatur, nu.34.
Mulieres ignoranter ingredientes in excommunicationem vtrum incurrerint, nu.35.
Admittentes non tantum mulieres, sed alij etiã, qui recensentur propterea excommunicantur, nu.36.
Præsumere verbum quid significet, nu.37.
Episcopi vtrum ingredi valeant Monasteria monialium existentia in eorum Diœcesibus, num. 38.
Cardinales insuper vtrum possint, nu. 39.
Loqui cum monialibus etiam vetitum est. nu.40.
Regulares vtrum excommunicari possint ab Episcopis, nu 41.
Declarari incurrisse an possint Regulares illi, qui priuilegio potirentur ne possint excommunicari, nu.42.
Regularis irretitus excommunicatione iuris nemini retenta, à quo absolutionem consequatur, nu.43.

Equi-

Equites Hieroſolymitani comprehendantur ne ſub prohibitione facta Regularibus accedendi ad moniales, eas alloquuturis non obtempta licentia à Sacra Congregatione? nu. 44.

Epiſcopus infligens excommunicationem in accedentes ad Monaſteria monialium, & eum illis loquentes, ligat etiam accedentes ad Monaſteria exempta ſi expreſsè addiderit, num. 45.

Qui literas mittunt monialibus, in eandem an incidant cenſuram? nu. 46.

Bannitis ſcribens quando pœnam edicti mereatur pati, nu. 47.

Epiſcopi poſſint ne fœminis etiam prohibere, ne ſine licentia, cum illis loqui debeant, numer. 48.

Moniales profeſſę obligata, necnè ſint officium Diuinum recitare? nu 49.

Conſiteri peccata, & ſanctiſſimum Eucbariſtiæ Sacramentum ſumere quando teneantur, numer. 50.

Clem. 1. § ſanè de ſtatu monachor. explicatur, nu. 51.

Qua dicatur prima Dominica menſis, nu. 52.

Cui confiteri debeant moniales? nu. 53.

Quo veſtitu, & quibus modis incedere debeant, nu. 54.

Orationi, & ieiunio incumbere quoque debent, nu. 55.

Ieiunium tria requirit, nu. 56.

Cibi vetiti qui ſint eo tempore, nu. 57.

Refectiunculam vtrum mane ſumere liceat, numer. 58.

Hora quę ſit idonea explicatur, nu. 59.

Ieiunij lex quandoque non frangitur quamuis non ſeruetur, nu. 60.

Ieiunare quibus. diebus teneamur, demonſtratur, nu. 61.

Vouens ieiunare in feſtiuitate alicuius Sancti, an teneatur ſi incidat in Dominica? numer. 62.

Quo tempore incipiat, & quouſque duret ieiunium, nu. 63.

Diſpenſatus comedere carnem, dicitur & à ieiunio, non autem, qui eſt diſpenſatus ad lacticinia, nu. 64.

Cauſa introducendi ieiunium, qua fuerint, numer. 65.

Iudici ad eruendam veritatem liceat ne indicere ieiunium inquiſito? nu. 66.

Obedientiæ definitio deſcribitur, nu. 67.

Moniales aliquid poſſidere vetantur, nu. 68.

Niſi ad vſum, & de licentia Superioris, numer. 69.

Licentia exiſtente ſi contrahant, faciant nè validum actum, & obligent Monaſterium, num. 70.

Licentia circa vſum mobilium, qualis eſſe debeat, nu. 71.

Donare, aut pro eleemoſynis elargiri vtrum valeant ſi habeant vſum de licentia Superioris, nu. 72.

Declarationes multæ Sacræ Congregationis referuntur ad banc rem ſpectantes, nu. 73.

Paupertatis complures laudes referuntur, numer. 74.

Caſtitatem, vt ſeruent duo attendere oportet moniales ipſas, & illa adijciuntur, nu. 75.

Conſecrari monialis nemo poteſt, quæ antea fuit corrupta, nu. 76.

Profeſſionem tamen emittere non vetatur, numer. 77.

Velum monialium quintuplex eſſe oſtenditur, eiuſque ſpecies declarantur, nu. 78.

Velo indutam eſſe an oporteat monialem, vt ſecum rem habens veniat plectendus pęnis comminatis aduerſus cognoſcentes moniales, numer. 79.

Quę fuerit contra eiuſmodi violantes, ſtatuta pœna? nu. 80.

Quæ verò contra raptores monialium, nu. 81.

Mulieris rapientis virum, quę ſit pœna, num. 82.

Et quę rapientis Nouitium à Religione, numer. 83.

Rapientis verò mulierem ob pręcedentem tractatum de matrimonio contrahendo, an ſit pęna capitis? nu. 84.

Præfati ſic facinoroſi appellare nequeunt, numer. 85.

Vter iudicium ſumet ab illis pęnam, laicalis, an Eccleſiaſticus, nu. 86.

Capitulum XVI.

CVM ſcripſerim hactenus, & copioſè quidem de Regularibus, certe de Monialibus quoque me verba feciſſe non eſt ambigendum, cum & ipſæ
1 Regulares ſint, cumque maſculinum complectatur, comprehendatque fœmininum genus, iuxta text. in l. 1. ff. de verbor. ſignif. l. ſi quis id quod, verſ. ſed vtrum ff. de iuriſdict. omn. iudic. l. qui domum, iuncta l. ſi mater ff. ad l. iulian. de adulter. & pro regula tradit Soccin. in regula 255. incipiente, maſculinum regulariter, & plenè explicat Andr. Tiraquell. in tract. de retract. lignag. § 1. gloſ. 9. nu. 177. cum multis ſequentibus, vbi præ cæteris reſoluit locum habere, etiam in materia pœnali, & odioſa; complures adiungens Doctorum auctoritates id ipſum probantes, tueturque inſuper Gaſpar Baheza in ſuo tract. de non melior. filiab. ratione dotis cap. 11. à nu. 17. quamuis multas admittat reſtrictiones, ac præſertim in contractibus,

vt pro regula statuit Diaza regul. 456. & quoties aliqua suppetit coniectura, vt inquit Surd. decis. 84. super testamento, sub nu. 8. sub generico igitur sermone de Regularib. continetur earũdem monialiũ tractatus; attamen nullum me reprehẽsurum suadeo, si aliqua pauca seiunctim scribam, & vnicum nunc constituam caput de monialibus dumtaxat sermonem complectens, illaque in indiuiduo explicans, quæ inter loquendum de Regularibus inserere, nec volui, nec locus erat congruus: nec mireris bone lector, quod dixerim pauca quædam me pollicitum esse in hoc capite explicare; dùm re vera postmodum comperies multa, & non modo longo, at insuper prolixo sermone in eo congessisse; namque multa profectò erunt, si attendamus res ipsas enarratas, pauca veró si intueamur vniuersum de regularibus tractatum; quam meam distinctionem colligo ex textu, & Doctoribus in cap. 1. ne clerici, vel monaci secular. negot. se immisc.

2 Exordiar itaque ab illa conclusione, quod sub hoc nomine monialium strictè sumpto, comprehenduntur omnes cuiuscumque ordinis religiosæ, præter mendicantes, quæ proprio vocabulo appellantur Sorores, ita Abb. in cap. causam nu. 2. de iudic. & cap. causam, post nu. 1. de elect. necnon Collector compendij mendicantium, verbo ingredi Monasteria in 3. notab. vers. sed aduertendum, nec sine ratione adiunxi dictionem illam strictè, quia si largè sumeretur nomen istud monialium, vtique omnes amplexaretur, in tantum quod propterea
3 sorores, rectè dicerentur moniales, quinimmó antiquitus nomen illud monacha, siue monialis, cum impositum fuerit religiosis fœminis, quia aliæ tunc non aderant religiones, quam monialium; successiuis autem temporibus, quibus reliqui ordines præsertim mendicantium instituti fuère, & fœminis etiam illorum regulas placuit profiteri, peculiarique nomine vocari sorores, nõ propterea antiquo, & generico nomini monacharum renunciarunt, at eo appellatæ omnes fuerunt absque differentia aliqua; vt præfatus Collector explicando adiunxit, & bullæ Summorum Pontificum postmodum vsæ sunt plerumque, Sacrique canones, qui prædictas Religiosas illis nominibus promiscuè nuncuparũt, nosque pariter ad hæc vsque tempora ita vocamus, & illis nominibus tanquam Sinonymis vtimur, & aduertit Abb. in d. cap. causam, post num. 1. de elect. qui propterea subnectit vulgi dictum esse distinguens sorores à monialibus, insequens Ioan. Andr. in eodem illo capite num. 2. verùm ipse sentio ex prædictis, moniales dici sorores iuxta cap. quoniam de simon. sicuti & monachos appellari fratres admonui in cap. 1. sub nu. 5. hoc tit. non tamen sorores dici moniales, sicuti nec fratres appellari monachos, illic adiunxi, & confirmat citatus Abb. in cap. causam nu. 2. de iudic.

4 Quinimmò sunt modo Franciscanæ in duplici differentia, eò quod aliquæ Tertiariæ, aliæ verò ex
5 ordine S. Claræ dicuntur; quin etiam tertiarij fratres, & sorores inter se triplici ex causa distant, quas congerit, & declarat præfatus Collector in verbo tertiarij fratres, & sorores §. 24. quos quidem tertiarios fratres, siue sorores ad imitationem Serafici Patris Francisci instituisse in suo ordine, virum illum sanctitate vitæ insignem Dominicum, testatur Diuus Antoninus in 3. par. suæ historiæ tit. 23. cap. 14. §. 2. neque præterea dubitandum, quin Augustinienses etiam habeant suos tertiarios, corregiatos appellatos, idque ex libro, cuius titulus est, monumenta ordinum fol. 249. lib. 2. apertè constat, ac pariter Carmelitæ, vt ex eodem libro instruimur fol. 180. lib. 2. & recenset Corduba in sua declaratione ad præfatum compendium mendicantium versic. tertiarij §. vlt.

6 Sorores insuper S. Claræ ex primæua earum institutione in duplici quoque reperiuntur differentia, quædam enim sunt primæ Regulæ à S. Clara editæ, quæ multis in Regionibus appellantur collectaneæ, & antea Domine pauperes, aut S. Damiani nuncupabantur; & istæ propriæ, ac veræ sunt moniales, seù potius sorores S. Claræ; aliæ item extant secundæ Regulæ, non quidem ab eadem S. Clara ordinatæ: verùm ab Vrbano IV. Pontifice Maximo, ob quod à multis Vrbanistæ appellatæ fuere, teste Collectore præfati compendij, in verbo moniales, in principio, sed postmodum ex eiusdem Vrbani, & aliorum decretis, & sanctionibus, dictæ fuere moniales S. Claræ, sicuti ab omnibus communiter, & absolutæ vocantur, non secus ac aliæ primæ Regulæ, ita commonente illic Collectore, necnon Corduba in sua annotat. 1. super eodem verbo moniales.

Nunc prosequar de monialibus ipsis sermonẽ, & recordor, quod dum erat olim ordinatum Episcopis statuendi certum numerum Clericorum in Ecclesia, vt secundum ipsius facultates viuerent in communi, iuxta text. in cap. quoniam, de vit. & ho-
7 nestat. clericor. deinde Bonifac. VIII. extendit ad moniales ordinum non mendicantium, præcipiens ne in illis reciperentur, nisi quot possint de ipsorum Monasteriorum bonis, siuè prouentibus, absque penuria sustentari in cap. 1. §. sanè de stat. regul. in sexto, & sacra Trident. Synod. postmodum extendit ad omnes Regulares tàm masculos, quàm fœminas, atque etiam mendicantes, in quibus licet numerus statui non possit pro facultate bonorum, vel introituum, eò quod illis carere debent, nihilominus statuendus est habita consideratione ad consuetas eleemosynas, quibus valeant commodè sustentari, (præter quod his temporibus vniuersi mendicantes retinent introitus, & bona stabilia, exceptis Minoribus, & Capuccinis,) ait enim in cap. 3. sess. 25. de Regularib. in prædictis autem Monasterijs, & Domibus, tám virorum, quám mulierum bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in posterum conseruetur, qui vel ex redditibus proprijs Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis cõmodè possit sustentari; quinimmò id ipsum posterioribus Summorum Pontificum confirmatum, auctumque fuit; siquidem Pius V. in sua constit. 8. exordiente circa Pastoralis officij, districtæ præcipit nè plures in earum Monasterijs reperiantur, & admittantur, siue recipi, & admitti permittantur, quám ij, qui ex proprijs redditibus ipsorum Monasteriorum, vel consuetis eleemosynis commodè valeant alimentari, & Gregor. XIII. iniunxit ordinarijs, vt præfatum statuant numerum in Monasterijs sibi subiectis, & etiam in exemptis, cum illo-

rum

rum tamen Superioribus interuentu, neque supra numerum ipsum recipi possint, etiam de consensu Superiorum, vt est videre in sua constitut. 13. exordiente, Deo sacris virginibus, ex cuius verbis illud præsertim colligit Nauarr. in cap. statuimus nu. 57. vers. tertio nota 19. q. 3. ordinarios locorum, sub pœna peccati mortalis ad id faciendum obligari, fulcitus verbis illis in dicta constitut. appositis, super quo ordinariorum conscientiam oneramus, quamobrem id exequi prætermittere minime debent, ob illud potissimum ne valeant in posterum Regulares excusari, quod vitam omninò communem seruare nequeant, quia necessarijs ad alimoniam carent, illaque sibi non suppetunt Monasteria ex communibus redditibus.

Hoc itaque statuto numero in vnoquoque Monasterio monialium, & locus erit admittere monia-
8 les ad habitum, dumtamen primitus inquiratur, si annum duodecimum expleuerint, alioquin non recipiantur, iuxta cap. 17. Concil. Trident. sess. 25. sub rubr. de Regularib. ita quod Sacra Congregatio Concilij censuit, non esse dispensandū, vt puellæ, quæ duodecimum annum non compleuerint, possint habitum in Monasterio aliquo suscipere; est præterea inquirendum si spontè, vel coactè, ex præscripto modo inferius explicato vers. tertium;
9 sciturj tam cogentes aliquam virginem, vel viduā, aut aliam quancumque mulierem inuitam, præterquam in casibus à iure permissis, & expressis ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem in eis, quàm qui in aliquo ex prædictis, consilium, auxilium, vel fauorem dederint; aut qui scientes eam non spontè ingredi Monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint, sententiam se incursuros excommunicationis in eos statutam per Concilium Tridentinum cap. 16. sess. 25. de reformat. qua ligari etiam eos omnes cogentes virginem, vel viduam ingredi Monasterium donec nubant, vel ad ætatem nubendi perueniant, aut ad educationem, & mores ornandos, aut ne inciderent in aliquem errorem antequam nuberent, non autem ad finem suscipiendi habitum, aut professionem emittendi, existimant Nauar. conf. 56. de sentent. excommun. & Gambarupta de casibus reseruatis cap. 13. sub num. 8. Qui tamen sint casus excepti per adductum caput Concilij, in quibus liceat de iure compellere ad ingrediēdum Monasterium, congerit Lelius Zecchi in suo tractatulo de casibus reseruatis posito post responsiones Ludouici de Beia ad casus conscientiæ, casu scilicet 20. illos recenset, quorum primus est ad pœnitentiam peragendam in 6. dolendum de pœnitent. distinct. 5. alter de muliere, quæ proprium filium spontè occidit, in cap. 1. de his, qui proprium filium occidit, & de vxoricida, idem consulitur in capit. admonere 23. q. 3. Ipseque alium addo cum mulier pendente iudicio separationis thori venit sequestranda, vel puella durante lite super matrimonio contrahendo, iuxta terminos à me constitutos rubr. 6. cap. 3. vers. nunc vanum non erit, & vers. sed mulierem, sub nu. 44.

Alia sunt præterea inquirenda, de quibus verba feci in initio secundi capitis huius rubricæ, & alia inferius notanda Præsul inuestigabit, præuia explo-
10 ratione voluntatis puellæ ingressuræ; quare rectè credidit Modernus in sua Praxi Episcopali verbo moniales 5. 14. par. 1. semel atque iterum esse explorandam voluntatem puellæ; nempe cum habitum suscipere intendit, de qua noster in præsentia est sermo, & postea cum professionem emittere procurat, de qua mox tractabimus; oportet inquā voluntatem explorare illius, quæ Monasterium ingressura est, & habitum susceptura, in tātum, quod ex declaratione præfatæ Congregationis, antequam ingrediatur Monasterium adducenda est ad matronas honestas, nec sanguine illi coniunctas, nec aliquo modo suspectas, vbi remotis omnibus eius propinquis examinetur ab Episcopo de ipsius voluntate; quinimmò Congregatio eadem, adducta verbis illis in dicto capit. 17. Concilij, (non ante
11 eum suscipiat, nec postea) declarauit vtrumque spectare ad Episcopum, tam ante susceptum habitum, quàm postea, ante professionis emissionem explorare voluntatem puellæ, non obstante quod Monasterium sit Regularibus subiectum, vel alias exemptum à iurisdictione Episcopi; quod si prior exploratio ab Episcopo non fuerit facta, nihilominus est facienda secunda, ita declarante eadē Congregatione sub verbis mox scribendis, & sub alijs in præsenti referendis, nempe puella, quæ inconsulto Episcopo habitum suscepit Religionis, antequam profiteatur ab Episcopo examinanda est diligenter.

Cumque habitum susceperit, ad professionem accedere non patiatur, nisi alia multa concurrant a me relata in præfato capite secundo; & insuper, secundo exploret Episcopus, vel eo absente, vel impedito, eius Vicarius, aut aliquis eorum sumptibus,
12 ab eis deputato virginis voluntatem diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat; & si voluntas eius pia, ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requisitas, iuxta Monasterij illius, & ordinis regulam, necnon Monasterium fuerit idoneum, liberè ei profiteri liceat, vt sonant verba supracitati cap. 17. Concilij Tridentini, super quibus verbis declarauit Concilij Congregatio, vt ex puella, cuius declaratio in dubium reuocatur Ordinarius diligentissime quærere debeat, an Deo religiose inseruire, atque inter moniales apud quas est, professionem emittere, an verò nubere velit, & hoc fieri debet necessarijs interrogationibus, & quicquid respondet describi debet à publico Notario præsentibus testibus idoneis, quæ quidem puella si ob aliquam causam probabilem videatur Ordinario ne sit examinanda in Monasterio, tunc examinari debet in Ecclesia eiusdem Monasterij, vel alio Religioso loco, qui aptior, & commodior videbitur.

Ex quo Concilij capite, & declaratione subsequenti patet euidenter, teneri Antistitem diligenter inquirere vtrum enarrata in illo canone procul sint ab ipsa puella, ne postmodum Monasterialibus disciplinis se inuitam alleget deuinctam, & propterea retractandam emissam professionem, ex eo, quod nullum bonum, nisi voluntarium, iuxta cap. præsens 20. q. 3.

Sunt igitur tria præsertim inuestiganda vigore præcita-

præcitati capitis Conciliaris, quoties puellæ exploranda est voluntas, primum si optimè noscat, quod actura est, nempe si non ignorat vtilius esse animæ saluti, ac melius bonum, ingredi Religionem, quam extra eam in sæculo manere, prout Diuus Antoninus admonet in sua Summa tit. 16. cap. 2. in principio par. 3. vtrumuè eo animo deliberato accedat, vt statum perfectionis vitæ assumat, & Deo seruiat.

Aliud erit inquirendum si noscens proprias vires, cognoscat se habilem, atque idoneam ad Regulæ austeritatem ferendam, vt cursum deinde feliciter consumet, non autem ob imbecillitatem retrocedens, nequeat inceptum perficere iter, atque ideò speciatim interroganda est, cur illam potius, quàm aliam elegit ingredi Religionem, & quamuis diuinæ magis misericordiæ, quam proprijs viribus confidendum sit, iuxta illud Esaiæ dictum cap. 40. qui sperant in Domino mutabūt fortitudinem, & aliud Ricchardi in 4. sententiar. distinct. 38. q. 1. artic. 6. quemlibet debere reputare votum Religionis proportionatum suæ infirmitati; nihilominus coniecturis, & experientia constare nonnumquam potest contrarium, teste Angelo in Summa verbo Religiosus num. 18. & relatum Esaiæ dictum intelligēdum videtur, honesto, & possibili modo; quippe quod Deo confidendum est; at ille vult nè ex parte ambientis profiteri, adsit inhabilitas, vt optimè præfatus Antonin. explicat in eodem capit. 2. Quarè si aliqua laboraret pergrandi infirmitate, non vtique Præsul deberet pati monialem fieri, nec vllo pacto admittendam ad Religionem, & admissam omninò repellendam, nec patiendum profiteri.

Tertium, quod inuestigandum est, seligitur ex illis verbis Concilij, an coacta, an seducta sit; reijcienda siquidem esset in his casibus, quos omnes sub triplici distinctione complexus antea erat, D. Antoninus in paulo antè citato cap. 2. inquiens, rem sanctam agere, qui alium ad Religionem inducit, magnumque proptereà mereri præmium, sequutus Diuum Thomam 2. 2. q. vltima artic. 9. & concinit perituundum illud Iacob. 5. dictum, qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, liberabit animam eius à morte propter multitudinem peccatorum, & tex. iuris canonici præportat, vnam ex tribus generibus eleemosynarum esse, delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis, in cap. tria sunt 45. distinct. Triplicem autem inordinationem contingere posse in eiusmodi inductione, subiungit idem Antoninus, earumque priorem ait, si quis alium ad Religionem impelleret, ac vi, metuque cogeret, hoc enim vetitum est, in cap. præsens 20. q. 3. & probaui copiosè in cap. 2. huius rubricæ, sub num. 9. Ratioque illa præ cæteris suppetit, quod cito soluitur, quicquid necessitate fit, perseuerat autem, quod voluntate arripitur, cap. quicquid, de consecrat. distinct. 5. quam sanè ob causam, aliasque permultas rationes, præcipit iam dictum Concilium primitus inquirendum esse, si coacta ingredi, aut profiteri impellitur, quibus verbis adducta Sacra Concilij Congregatio censuit, puellam inclusam per vim in Monasterio, debere inde educi, & si quid damni ob eam causam passa est, curare debet Episcopus, vt indemnitati eius prouideatur eorum impensis, qui talem illuc intulerunt, qui debent etiam seuerè castigari; sed puella si monialis effici velit desiderij eius compos est facienda, licet Pater eius contradicat. Hæc sunt verba declarationis, quibus nunc subijcio tantam, eamque omnimodam requiri libertatem in matrimonio spirituali, vt obtenta fuerit sententia in gratiam cuiusdam nobilis mulieris, annullans eius professionem metu reuerentiali factam, & ita decisum in Rota Romana coram Reuerendo Patre Domino Orano, de mense Februarij anni 1586. quod fortasse minimè dissentit á resolutione à me superinde constituta in cap. 11. sub nu. 14. huius rubricæ, vbi insequor sententiam Thomæ Sanchez in tract. de matrimon. lib. 4. disputat. 6. à nu. 17. subdit postea præfatum Concilium, & inquit, vel seducta: quod verbum nihil aliud indicat, quam decepta, vel in fraudem inducta, ex Terentio in Andria; Me seducere istis verbis postulat, & vendicant sibi locum duo alij relati casus à Diuo Antonino in loco supra citato; quorum primus si muneribus, aut alia re temporali induceret ad Religionem, quoniam vetitam rem ageret, & simoniacam, ad text. in capit. quam pio 1. q. 2. cuius dictum procedere explicatur, si pactum præcedat, alioquin alteri blandiri, vt Religiosus fiat, cumque donis, aut honoribus citra expressam pactionem inducere, haud est prohibitum, ex glosa in eodem cap. quam pio, vers. si verò loquimur, & succurrit Diuus Thomas inquiens licere prouocare aliquem ad deuotionem Monasterij per temporalia beneficia, vt illis allectus inclinetur ad Monasterij ingressum, quamuis nephas sit ex pacto aliquid dare, vel recipere pro ingressu, vt ille ait in Summa 2. 2. q. 100. artic. 3. in responsione ad quartum argumentum. Alter verò, & vltimus est casus à Diuo Antonino traditus in supra citato loco, si mendacijs alliceret, quod fieri prohibitum esse subnectit, non solum ob graue periculum, quod eiusmodi inducto imminet retrocedēdi postquam cōperta veritate ipsum peniteret, eiusq; propterea nouissima essent peiora prioribus: verum etiam ob solum mendacium, quamuis omne aliud abesset periculum, cum Diuus Augustinus dicat, ne quis ducendus sit ad salutem sempiternam opitulante mendacio, in cap. primum 22. q. 2.

13 Occurrit hoc loci vetus illa, & intricata quæstio, si liceat aliquid recipere pro ingressu Religionis, quam Diuus Thomas indicata q. 100. artic. 3. discutit, & glos. cum Doctoribus in cap. non satis, de simon. & post alios Vgolin. in tract. de simon. tabul. 1. cap. 4. §. 1. ex quorum dictis tenendum esse non dubito, nihil esse à volentibus ingredi Religionem exigendum, causa, & intuitu ingressus, moueor dispositione textus in citato cap. quam pio, iuncto capit. nullus Abbas 1. q. 2. necnon cap. veniens, de simon. quippe quod simoniam committerent dantes, & recipientes, excommunicationemque incurrerent, aduersus eos comminatam ab Vrbano IV. in extrauagant. sanè, de simon. eamque pari, immò validiori ratione incurrunt, si quid datur pro emittenda professione, & illius ob causam, ita in specie commonente Vgolino indicato §. 1. sub nu. 4. in fine: est verum, quod in vtroque casu debet pactio, seu conuentio intercedere per expressos text. in adductis cap. quam pio, & cap. nullus Abbas, colliguntque

guntque præterea Doctores ex præfata extrauaganti, verſ.illa dumtaxat: nec diſſentit text. in cap. non ita, de ſimonia; quamobrem nè incurratur per acceptionem, vel dationem abſque pacto, ſed à ſponte dantibus, rectè ſcripſit Nauar. in Summa, cap.27.num.106. Abb.in cap.cum M.Ferrarienſis num.26. de conſtitut. Dec.in l.2.num.11. C. de inſtitut. & ſubſtitut. Quinimmò illa neque incurratur, ſi conſuetudo ſuppetat vt aliquid detur perſoluendum in aliquo pio opere, exiſtimat Nauar. indicato loco, & Abb. citato capite, ſub nu.25. contradicit Vgolin. dùm prædictam conſuetudinem vti erroneam reſpuit, ac potius diſſuetudinẽ appellat, poſt dictum num.4. verſ. item locum habet, & eius dictum credo verius; illud autem, quod Martinum V. declaraſſe ferunt, Diuus Antonin. in Summa 3.par. tit.24. cap.69. Syluest. verbo excommunicatio 7. caſu 44. & Felyn. in cap. quoniam, de ſimonia, qui dicunt audiuiſſe ex fide dignis præfatum Martinum dixiſſe, ſe nolle moniales incurrere in aliquam cenſuram Eccleſiaſticam, & præcipuè excommunicationis ob eiuſmodi data pro ingreſſu Monaſterij; non vtique refragatur ſupradictæ concluſioni, tùm quia dixit non incurrere cenſuras, non propterea abſoluit eas à ſimonia, & conſequẽter à peccato mortifero, quod vnuſquiſque ſimoniacus committit: tùm quod Innocent. VIII. diù poſt ipſum Martinum Pontifex renunciatus, declarauit viuæ vocis oraculo, quod moniales, (quia neſciunt diſcernere inter intentionem primariam, quæ cauſat ſimoniam; & ſecundariã) nunquam incurrant ſimoniam, niſi in duobus caſibus, id eſt cum paciſcuntur de aliquo dando, vel ſoluendo pro ingreſſu, & quando admittunt inhabilem ob ſpem recipiendi aliquid, vt habetur in lib. monum. ordin. fol.69. lib.2. recenſetque Auctor compendij mendicantium verbo moniales num.16. itaque fuit deinde à poſteriori Pontifice declaratum expreſsè contrarium.

Reſtringitur tamen iſthæc concluſio, vt non ſemper committant ſimoniam cum paciſcuntur, etenim dari iuſtè poteſt pro ſuſtentatione, & alimentis ingreſſuræ Monaſterium pauper, & non erit ſimonia, ſed tantum ſi diues, ita Syluest. verbo ſimonia, poſt nu.15. Angel. verbo ſimonia 4. & Iſidor. Moſcon. nunc Vicarius Generalis Neapolitanus in ſuo perutili tract. de maieſt. militant. Eccleſiæ lib.1. de Regularib. par.4. cap.4. verſ. at dubium, Rodoan. in tract. de ſimon. par.2. cap.39. num.10. cum ſeq. & Menoch. poſt hæc ſcripta viſus, & multorum adiungens auctoritates conſ.193. vereor nu.4. vol.2. Alij reſiſtunt affirmantes, etiam ſi Monaſterium ſit inops, & detur aliquid non ſub nomine dotis, ſed alimentorum, dummodò pactio intercedat, committatur ſimonia, idque præſertim tuetur Summ. Roſella, verbo ſimonia 5. ſub nu.1. Alij verò dicunt ſimoniam non eſſe, quamuis Monaſterio diuiti aſſignetur, idque in foro conſcientiæ reſtringunt, tametſi in foro exteriori habeatur pro ſimoniaco, vt refert Syluest. adducto nu.15. verſ. ſi autem Monaſterium eſſet opulentum; verùm mihi nõ diſplicet diſtinctio relata ab Vgol. in eod. §.1. nu.6. vt procedat reſtrictio à me cõſtituta in huius nu. initio ne incurratur ſimonia, quamuis pactum præcedat, ſi tamen pro alimentis promictatur, & detur, eſt verùm, quod hanc reſtrictionem dicit vendicare ſibi locum de iure diuino, namque de iure poſitiuo adiungit affirmatiuam opinionem veritate fulciri, cum diſpoſitione extrauagan. ſanè de ſimonia, apertè prohibeatur ne quid quacumque occaſione exigatur, petaturuè, ergo neque pro victu (ipſe infert) liceat exigere, inibique alias, & valdè efficaces ſubnectit rationes comprobantes ſuam hanc ſententiam; & quamuis dixerim eius dictum animo meo ſedere, non tamen in ea figendos eſſe pedes adiungo, ſi namque Sacra Congregatio Concilij pluries de hac re interrogata reſpondit, vt cõſulatur Summus Pontifex, teſte Moſconio, vbi ſupra; equidem multo minus ipſe vermiculus potero ad illius quæſtionis deciſionem deflectere, & tãtam dirimere litem; quare ſatis ſit me illa dumtaxat repetiiſſe; & cum reperierim aliquas declarationes, quas ferunt eſſe Sacræ Congregationis Concilij, eas nolui præterire, at poſt hæc ſubſcribere; quarum prior his concipitur verbis, ſumptus à monialibus in profeſſione, & velo ſumendo faciendi taxentur ab Ordinario, & definiantur pro rebus neceſſarijs. Pecunia verò reſeruata ad earum veſtitum in ingreſſu, detur Abbatiſſæ. Alteram, & ſecundam reſcripſit præfatus Moſconius, ſub his verbis: De dotibus autem nil certi cum eis ſtatuendum erit, ſed vt qualitas perſonarum, & temporum poſtulabit eſt faciendum, nec quod datur moniali ingredienti Monaſterium dotis nomine vocari debet, ſed dicendum eſt, id quod tribuitur eſſe pro alimentis ingreſſæ Monaſterium; à qua declaratione non abhorret viuæ vocis oraculum fœliciſſimæ memoriæ Clem. VII. quod religioſæ nullam incurrant ſimoniam, ex pactionibus, & conuentionibus, quas faciunt in receptione intrantium ordinem ipſarum ſuper dotibus recipiendarũ pro congruenti, & ſufficienti ſubſtentatione earum; cuius teſtis eſt Auctor compendij mendicantium, verbo moniales nu.31. & nouiſſimè alia prodijt declaratio Sacræ Congregationis ſupra Regulares, quam vidi ſubſcriptam manu Illuſtriſſimi Cardinalis Florentiæ, & in aliqua ipſius parte confert huic noſtræ dubitationi, eiuſque verba adnecto.

Quemadmodum ſacri olim canones, & nouiſſime ſacrum generale Concilium Tridentinum ſũma ratione decreuit, vt in Monaſterijs, & Domibus, tam virorum, quàm mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus is tantum numerus conſtituatur, ac in poſterum conſeruetur, qui vel ex redditibus proprijs Monaſteriorum, vel conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari; ita quoque Sacra Congregatio S.R.E. Cardinalium, quæ negotijs, ac conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium præeſt, cui antiquius nihil eſt, quam ſalutaria huiuſmodi decreta debitæ executioni demandari curare; ſæpius locorum ordinarijs reſcripſit, vt certum numerum in ſingulis Monaſterijs, etiam curæ Regularium, ſeù militiarum ſubiectis, iuxta cuiuſlibet Monaſterij facultates præſcriberent, & ſi quæ ſupra ſtatutum numerum reciperentur, duplicem eleemoſynam adferre, &
14 ſupranumerariarum locum tenere deberent. Verùm quia in dubium plerumque venit, nùm ſupranumerariæ prædictæ aliquibus ex numero in quolibet Monaſterio definito decedentibus, in earum locum

locum ſubrogari poſſent, aut deberent, eadem Sacra Congregatio, quæ peculiariter ſuper ea re ſæpenumero reſcripſit prouidere volens, ne quis deinceps dubitationis locus relinquatur, huius generalis decreti tenore ſtatuit, & declarat, moniales quę ſupra numerum in quolibet Monaſterio conſtitutum recipiũtur in locum monialium decedentium, intra numerum nequâquam ſubrogari, neque impedimento eſſe, quum aliæ in locum earumdem ex numero demortuarum recipi commode valeant, quo in ſingulis Monaſterijs moniales intra numerum poſſunt admitti; quinimmò eaſdem ſic ſupra numerum receptas ſupranumerarias, ſemper quò ad hoc remanere, etiam ſi in cæteris ab alijs nihil differant, ſed illis in omnibus pares, & æquales, iuxta cuiuſque Monaſterij inſtitutum eſſe debeant.

Declarat inſuper eadem Sacra Congregatio duplicis eleemoſynæ nomine intelligi ſemper debere duplicatam ſummam, eiuſque in receptione cuiuſque monialis intra numerum in quolibet Monaſterio conſtitutum erogari pro tempore conſueuerit; ita tamen, vt vbi ſumma, quæ confertur minor eſt ſcutis ducentis, ibi ſaltem ratione duplicatæ eleemoſynæ ſoluenda ſint ſcuta quadraginta, & non minus.

Eadem quoque Sacra Congregatio diſtrictè prohibet ne loca per obitum monialium intra numerum decedentium pro tempore vacatura cuiquam puellæ ad habitum regularem recipiendæ concedantur, neque promittantur, niſi ſecuta vera, & reali illorum vacatione, atque ita demum, & non antea de eis diſponi, ac in monialis demortuæ locum, promiſſionem, aut receptionem in capitulo, ſeù quouis alio modo fieri iubet, dummodo tunc temporis puella ipſa recipienda, & ætatem habeat idoneam, & cæteras qualitates requiſitas, quibus etiam præditas eſſe debere vult eas puellas, quæ ſupra numerum recipiendæ ſunt; nam tunc cum eis loca, vel promittuntur, vel dantur; ſi quid verò contra à quoquam fieri contigerit, irritum & inane, ac nullius roboris, & momenti fore, & eſſe decernit, ac nihilominus Abbatiſſas, Prioriſſas, & alias quaſcumque Monaſteriorum Superiores, qui cuiuslibet puellæ receptioni, vel admiſſioni; aut locorum vacaturorum promiſſioni, ſeù conceſſioni aduerſus præſentis decreti diſpoſitionem conſenſerint, priuationi vocis actiuæ, & paſſiuæ, alijſque arbitrio Congregationis infligendis pœnis obſtrictos, & obnoxios fore declarat, ſaluis etiam ſemper in ſuo robore permanentibus alijs quibuſcumque ipſius Congregationis decretis alias latis præſenti decreto non contrarijs, præſertim circa monialium admiſſionem, & receptionem ad habitum, & profeſſionem, & circa eleemoſynarum depoſitionem, ſolutionem, & erogationem in bona ſtabilia, quibus nulletenus derogare vult, & intendit. Romę die 6. menſis Septembris 1604.

Alex Cardinalis Florentiæ

Berlingerius Gypſius Secretarius.

His explicatis conuenit ad explorationem voluntatis, vnde huc digreſſus ſum redire, & pro complemento illius materiæ inueſtigare tempus, & locum, vbi & quando eſt illa facienda; & quod atti-
15 net ad locum, reperi declarationem Sacrę Congregationis Concilij, ſub his verbis: virgines à quibus facienda eſt profeſſio ſi clauſura monialium facta ſit, examinandæ ſunt ab Ordinario intra Monaſterium ad cancellos, ſeù crates ipſarum monialium, nam clauſura facta Ordinarius abſtinere debet à Monaſterij ingreſſu; item alteram reperi his explicatam verbis: Epiſcopo N. ſcribatur ne extra cancellos monialium examinet puellas faciendas profeſſiones, vel ſi habet cauſam iuſtam, vel certam ſuſpictionis examen faciat in Eccleſia Monaſterij, vel in alia Eccleſia; item aliam ſub his verbis Congregatio cenſuit, Ordinarium non debere explorare voluntatem puellę, quæ habitum recepit in Monaſterio ad petitionem illius, qui vult illam in vxorem ducere, ſed expectandum tẽpus faciendæ profeſſionis, & tunc ſi ſit ſuſpictio, quod inueſtigetur à monialibus pro ſuo officio, curabit inde duci ad exteriorem Eccleſiam Monaſterij, vel aliam propinquiorem, & commodiorem, prout magis expedire iudicabit, vbi voluntatem eius exquirere poſſit, quod ſi nulla ſit ſuſpictio, & nullam aliam iuſtam cauſam ſubeſſe, tunc non alio in loco quam ad crates ferreas Monaſterij voluntatem puellæ explorabit.

16 Quod verò actinet ad tempus explorationis faciendæ, concludo priorem explorationem eſſe faciendam paulò ante ingreſſum; poſteriorem verò paulò ante profeſſionem, circa quam ſecundam explorationem; idem Concilium in eodem cap. 17. ſeſſ. 25. de Regularib. inquit, cuius profeſſionis tempus ne Epiſcopus ignoret, teneatur præfecta Monaſterij eum ante menſem certiorem facere; quod ſi præfecta certiorem Epiſcopum non fecerit, quãdiù Epiſcopo videbitur, ab officio ſuſpenſa ſit, quibus Concilij verbis adducta Sacra Congregatio eiuſdem Concilij declarauit, ſub his verbis: Puellis, quæ ſumpſerunt ſacrum habitum in aliquo monialium Monaſterio debet ab ordinario certus dierum numerus quindecim, vel viginti præfigi, intra quem deberent vtrum velint profeſſionem emittere, vel non, & ſi noluerint, remittendæ ſunt ad domos conſanguineorum, vel affinium; & iterum cenſuit, quod poſtquam Epiſcopus hac de re certior factus fuerit infra vigintiquinque dies examen hoc perficere tenetur, quibus exactis amplius in eo ſe non intromittat.

17 Quod ſi alteram prædictarum explorationum non fecerit Antiſtes, vel neutram illarum, ſi quæratur quid agendum, reſpondit Sacra Congregatio præfata, dùm primo cenſuit, quod ſi ſuperior monialium alicui puellæ habitum dederit priuſquam ab Ordinario examinata fuerit, contra decreta Concilij facit, & rurſus cenſuit, quod ſi moniales profeſſionem fecerint, antequam iterum ab Ordinario examinentur, contra Concilium Tridentinum faciunt, qui caſus ſi euenerit, tenetur Ordinarius explorare voluntatem earum, quæ habitum tantum ſuſceperunt, antequam in Religione profiteantur; ab illis autem ſacris virginibus, à quibus non ſolum habitus eſt ſuſceptus, ſed iam profeſſio facta, & etiam ſi examinatæ non fuerint nihil Ordinarius prædictus debeat ſciſcitari, ſed permittat eos in ſuo ſtatu permanere, prout Concilium Tridentinum ſtatuit. In Abbatiſſas tamen animaduertere poteſt, debentque per eundem Ordinarium moniales, earumque Superiores admoneri, nec illis virgini-

virginibus dent sacrum habitum, & eas non patiantur in Religione profiteri, nisi prius volūtas earum perspecta sit, & explorata ab eodem Ordinario; & contrafacientes, poterit idem Ordinarius coercere, non solùm pœnis à Concilio Tridentino statutis, & præscriptis, sed etiam Ecclesiasticis censuris, & alijs iuris remedijs, non obstantibus quibuscumque priuilegijs.

Quotiescumque Antistes prima vice explorauit voluntatem puellæ ambientis ingredi Religionem, & iudicauerit admittendam esse, & re vera admissa fuerit ad ingressum illius, & habitum, quo casu nouitia appellatur, oportuit illa attendere, quæ ipse de nouitijs scripsi in cap. 2. huius rubricæ à nu. 2. & cum eiusdem voluntatem secundo explorauit, & existimauit admittendam ad professionem, quam re ipsa postmodum emisisse constiterit, opus fuit alia intueri, quæ supra à nu. 12. ipse scripsi, dùm generatim de Regularib. professis edissertaui, & insuper alia pauca me hoc in loco adnexurum speciatim tangentia moniales ipsas censeo necessarium.

18 Ac primum cogendas esse sanctimoniales omnes clausuram enixe custodire; ita præcipiente Bonifac. VIII. in cap. vnico de statu Regular. in sexto, innouato à Concilio Tridentino in cap. 5. sess. 25. de Regularib. & Pio V. in sua constitut. 8. cura Pastoralis, subiungente non esse recipiēdas in posterum, quæ clausuram custodire renuerent, cessatq; propterea his temporibus antiqua illa monialium vana pretensio, nequiuisse summum Pontificem tunc professas arctare ad clausuram ab eis non promissam, namque eam expresse nunc pollicentur, & quamuis non pollicerentur, quia constitutiones extant Pontificiæ iubentes clausuram, eaque ab alijs seruatur, certè dicerentur emisisse professionem sub conditionibus, legibus, & pactis, à Romana Ecclesia appositis, seruatisque ab alijs; præter quod etiam tunc iuste potuit, idem Bonifac. compellere moniales antea professas ad illam seruandam ob rationes relatas à glossa in eodem cap. vnico, vers. præsentes, & Ioan. Monach. nu. 1. quorum sententiam nouissime insequitur Hieronym. Gliamas in Appendice ad suam summam confess. §. 2. & alij complures, quos citaui in cap. 7. huius rubr. à n. 23. adductis autem constitutionibus, decretoq; Concilij Tridētini ligantur, etiam illæ in quarum Monasterio nunquam fuit seruata clausura, neque violata, quia nunquam fuit cœpta seruari, vt optime concludit Nauar. in citato cap. statuimus, post num. 45. respondens contendentibus contrarium, ex textu præfati Concilij, iubentis eam seruari, vbi semper seruata est, & vbi est violata restitui, quorum neutrum in illis Monasterijs contingit, quia numquam seruata, & consequenter neque violata, cum violari nequeat, quod non est, argum. l. decem ff. de verbor. obligat. & cap. ad dissoluendum, de despōs. impuber. inquit enim pro responsione illic Nauarr. mentem legis potius, quam illius verba attendenda esse, iuxta cap. Marchio 1. q. 1. & cap. fin. de reg. iur. in sexto, quinimmo verba deseruiunt intētioni, vt habetur in cap. secundo requiris de appell. & nemo sereno animo rem perpendens negabit, hanc fuisse mentem Concilij, idque euidenter constat ex ipsa constitut. octaua Pij Quinti, vers. mulieres quoque.

19 Præfata autem clausura, vt custodiatur, duo attendenda aduerto, quorum primum ipsarum monialium personas immediatè, vel mediatè intuetur; immediatè quidem dùm egressum ipsarum ab eorum Monasterijs prohibet: mediatè verò dùm ingressum externarum personarum ad Monasteria inhibet; ingressum nempè ad interiores nedum eorumdem cœnobiorum partes, sed etiam exteriores alloquendo eas in Rota, cratis, alijsq; locis, vulgo parlatorijs nūcupatis. Alterum distinctionis caput, menia ipsa principaliter respicit, quibus eædem moniales circumsepiuntur, cuius distinctionis memini delibasse supra cap. 13. nu. 89. circa quæ ita constituta capita, longius expediet immorari, & complures eis perneccessarias addere declarationes.

Et quod actinet ad primam partem primi capitis relatæ distinctionis, meminere debent, se in emissione professionis, illa præsertim hilari animo, serenaq; fronte cecinisse verba: Hæc requies mea, hic habitabo, quoniam elegi eam, eaq; propter dum 20 opere complere intendunt, quod ore promiserunt, omni tempore vitæ; infra murorum ambitum ad intrinsecam clausuram Monasterij deputatum inclusæ permanere debent; in quem profectò modum clausura indicitur sororibus secundæ Regulæ S. Claræ ab Vrbano IV. in sua bulla relata in libro monum. ordin. tract. 3. fol. 284. & tract. 2. fol. 294. & antea Gregor. IX. in declaratione Regulæ Fratrum minorum, super illud de ingressu, atque egressu à Monasterio, vbi appellatione Monasterij intelligi explicuit claustrum, domos, & officinas interiores, vt est videre latius in sua bulla relata in 1. lib. inscripto, monumenta ordinum 1. tract. fol. 11. & lib. 2. tract. 2. fol. 2. Ex quibus rectè deflexi ad præfatam genericam resolutionem declarantem, pro instructione monialium reliquorum Monasteriorum, modum clausuræ; tùm maximé, quod constitut. 13. Gregor. XIII. generatim loquente id ipsum statutum fuit, ac præterea additum, minimè licere monialibus etiam tertiarijs egredi á ianua Monasterij, quæ est pro clausura ipsius Monasterij, etiam ad claudendum aliam vlteriorem ianuam, qua patere solet aditus sæcularibus venientibus, vel ad Rotam, vel ad crates, seù loca colloquijs destinata, (quæ vulgus parlatoria vocat,) vel ad pulsandum ipsam ianuam clausuræ, quæ loca, cum saltem pro casibus prædictis patere soleant sæcularibus extra clausuram censeri debent, etiam quo tempore clausa sunt.

21 Excipiuntur tamen aliqui casus, in quibus exeundi facultas eisdem monialibus indulgetur, & vnicum præsertim casum refert iam dictum cap. vnicum, scilicet, cum tanto, ac tali morbo euidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum alijs absque graui periculo, seu scandalo commorari, in quo deinde id ipsum concessit Benedictus XII. alium præterea adiungens casum, nempè si causa plantandi, vel ædificandi eandem Religionem ad aliquem locum transmittantur, vt ex eius bulla in libro Italico sermone conscripto, ordinis mendicantium in 3. par. fol. 210. qui Bonifacius, & Benedictus, cum longe post Vrbanum IV. vixerint, & in præfatis locis verba fecerint de omnibus, & singulis monialibus cuiuscunque sint Religionis,

ligionis, vel ordinis in quibuslibet mundi partibus existentibus, videntur restrinxisse ad duos tantum enarratos casus facultatem egrediendi è Monasterijs, in alijs quibusdam ab ipso Vrbano IV. concessam Sororibus secundæ Regulæ S. Claræ, scilicet in casu ineuitabilis, & periculosæ necessitatis, sicuti exustionis ignis, vel incursus hostilis, seu alicuius huiusmodi, qui dilationem non pateretur, vt in sua bulla, cuius paulò antea memini: verùm cum locutio Vrbani aliò tendat, quam illa Bonifacij, & Benedicti; non est profectò ad prædictam deflectendum conclusionem, atque restrictionem; siquidem Vrbanus in illis casibus licentiam impartitur exeundi, alia non petita licẽtia à Superioribus, quin etiam expresse adiungit non esse petendam, sub illis verbis, quæ dilationem nullo caperet modo ad egrediendi licentiam postulandam; Bonifacius verò, & Benedictus loquuntur in duobus illis casibus, in quibus concedunt facultatem exeundi, non tamen addunt verbum aliquod, quod insinuaret aliorum licentiam non requiri, & propterea facultatem illic concessam intelligendam esse, tenendum est, si concurrat licentia Superioris, ita concludente in hoc peculiari casu, Geminian. in dicto cap. vnico §. fin. nu. 9. & sequitur Franch. post nu. 4. nisi tamen superior ille in partibus tam remotis degeret, quod illius licentia impetrari absque longo temporis interuallo nequiret, aut sine periculo infirmæ, & aliarum monialium: Qui verò aduersus hanc distinctionem à me constitutam insurgeret, & affirmaret, etiam in casibus ab Vrbano enarratis adhibendam esse licentiam Superioris, iuxta resolutionem traditam ab Auctore compendij mendicantium, insequente alterius in hac re dictum in verbo clausura monialium num. 5. vers. circa hunc casum, aduertat ex præcitati Collectoris verbis colligi rectè posse tunc expetendam Superioris licentiam, in casibus relatis in statuto Vrbani, quando commodè posset ille adiri, esset q; in eodem loco, & Ciuitate, in qua situm est Monasterium; cum verò est impetranda à volente egredi ex causis numeratis in dictis constitutionibus Bonifacij, & Benedicti, est adeundus Superior, etiam commorans in remotis partibus, nisi graue immineret periculum, itaque potest ni fallor qualis qualis considerari differentia: post hæc causas omnes ex præcitatis omnibus constitutionibus permittentes egressum è Monasterijs subscribere, atque minutatim explicare censui pernecessariam esse.

Earumque prima, cum periculosa, aut ineuitabilis aliqua superueniat necessitas, sicuti exustionis ignis, vel incursus hostilis, siue alterius consimilis, quo casu ad alium, competentemq; locum, vna simul transferendæ sunt, in quo morentur clausæ, & inclusæ, quousque eis fuerit de Monasterio prouisum: quod si ignis intus ardens potest extingui ipsis monialibus intra Monasterium persistentibus, non excusantur egredi, quamuis licentia accederet Superioris, neque propterea ad alia monasteria transire, si sufficiens remansit habitatio.

Secunda causa valida pro egressu monialium est, si gratia plantandi, vel ædificãdi Monasterium eiusdem Religionis egrederetur, aut aliud eiusdem ordinis reformandi, vel causa regiminis, vt scilicet sit Prælata alicuius Monasterij, sub qua causa comprehenditur etiam altera, puta si transferenda esset, vt tantum sit magistra nouitiorum, vel deputetur alicui officio requirenti non paruam integritatem, quale est illud custodis portæ, vel rotæ, prout secutus opinionem alterius expositoris, opinatur Collector compendij mendicantium, verbo clausura monialium nu. 5. vers. tertius casus.

Alia demùm est causa enarrata in præfato cap. vnico, de stat. Regul. in sexto, puta si tali infirmitate infecta esset, quod iustè maximum damnum alijs monialibus timeretur allatura, & illic perdurare non posse absque periculo totius communitatis; exemplum si peste, aut lepra, contagiosis quidem morbis laboraret, aut alijs similibus, contagiosis tamen, Nauar. in cap. statuimus 19. q. 3. sub num. 4. & Roder. in Summ. par. 1. cap. 43. sub nu. 4.

22 Altera verò quamuis grauis infirmitas monialem aliquam aggressa esset, minime pareret, induceretq; sufficientem causam exeundi à Monasterio, dato quod medicorum consilio appareret locum illum, aut aerem infirmitati monialis nocere, vel quod aquæ grossæ, & damnosæ adsint, seu copia absit medicorum, idque multis rationibus defendit Collector in loco citato, vers. quæritur vtrũ Minister generalis, insuperq; tuetur Roderic. in dicto cap. 43. sub nu. 4. Io. Guttier. in quæst. canon. lib. 1. cap. 14. & Petr. Cened. in suis collectan. ad Sextum, collect. 31. nu. 2. quorum sententiæ contradicit Nauar. indicato cap. statuimus, sub num. 49. & Sorbus in suis annotat. ad compend. mendic. verbo ingredi monasteria, vers. & sic etiam, atque Modern. in sua Praxi Episcop. verbo moniales, par. 1. §. 16. neque ipse ab eorum dissentio resolutione, attẽta tamen dispositione Concil. Trid. in cap. 5. sess. 25. de Regularib. latiorem concedente facultatem sub his verbis: Nemini autem sanctimonialium liceat post professionẽ exire à Monasterio, etiam ad breue tempus, quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopis approbanda, indultis quibuscunque, & priuilegijs non obstantibus: quod si intueamur dispositionem constit. 100. Pij V. exordientis decori, & honestati, videtur mihi, non esse recedendum á priori, quam retuli ex compendio, Roderico, & Guttieres, cuius quidem constitutionis verba in hac parte subijcio; volumus sancimus, & ordinamus nulli Abbatissarum, Priorissarum, aliarumuè monialium, etiam Cartusiensium, Cistercientium, S. Benedicti, & Mendicãtium, & quorumcumque aliorum ordinum, etiam militiarum, ac statuum, graduum, conditionum, dignitatum, ac præeminentiarum existentium, etiam à Regia, vel illustri Prosapia ortarum, de cætero, etiam infirmitatis, seu aliorum Monasteriorum, etiam eis subiectorum, aut domorum, parentum, aliorumq; consanguineorum visitandorum, aliauè occasione, & prætextu, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis, lepræ, aut epidimiæ, quæ tamẽ infirmitas præter alios ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum, seu alium loci ordinarium, etiam si prædicta Monasteria ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiãtur, cognita & expresse in scriptis approbata sit, á monasterijs præfatis exire: sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus stare licere, aliter autem, quamve præfer-

præfertur egredientes,ſeù licentiam exeundi, quomodocumque concedentes,necnon comitantes,ac illorum receptatrices perſonas,ſiue laicas,aut ſeculares, vel eccleſiaſticas, conſanguineas, vel non, excommunicationis maioris latæ ſententiæ vinculo ſtatim,eo ipſo,abſque aliqua declaratione ſubiacere, à quo præterquam á Romano Pontifice, niſi in mortis articulo abſolui nequeant,& inſuper,tàm egreſſas,quàm Præſidentes,& alios Superiores prędictos eis licentiam huiuſmodi concedentes,dignitatibus,officijs,& adminiſtrationibus per eas,& eos tunc obtemptis priuamus,& illas,& illos ad obtenta, & alia in poſterum obtinenda inhabiles, necnon licentias, & facultates, ſeu indulta, & priuilegia exeundi à Monaſterijs,& extra illa ſtandi à Nobis, ſeu alio Romano Pontifice Prædeceſſore noſtro,ac ſedis Apoſtolicæ Nuntijs,& Legatis,etiam de latere,ac maiore Pœnitentiario,aut ordinum prædictorum Superioribus, alijsq; perſonis ſub quibuſcumque tenoribus,& formis,ac cum quibuſuis reſtitutiuis,præſeruatiuis, mentis atteſtatiuis, & nouam gratiam,& datam concedentibus, alijsq; efficacioribus,& efficaciſſimis,ac inſolitis clauſulis, irritantibusq; & alijs decretis in genere, vel in ſpecie, etiã motu proprio,& ex certa ſcientia, deq; Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, etiam Imperatoris, Regum, Ducum,& aliorum Principum,necnõ S.R.E.Cardinalium intuitu,&contemplatione,ac inſtantia,vel alias quomodolibet conceſſa, (quæ prorſus abolemus,) ac literas deſuper confectas, & in poſterum cõcedendas,& conficiendas,nullius,& inualidas,nulliusq; roboris, ac momenti fore, nec illas habentibus,& habituris ſuffragari poſſe, & ita per quoſcũque Iudices, & Commiſſarios quauis auctoritate fungentes, ſublata eis,& eorum cuilibet aliter iudicandi,& interpretandi facultate,& auctoritate iudicari,& diffiniri debere; irritum quoque, & inane, quicquid ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter , vel ignoranter contigerit attentari decernimus; hactenus verba præfatæ cõſtitutionis, ex quibus liquido patet in expreſſis tantum in eaſ caſibus,& cauſis licere ex Monaſterijs egredi,& nõ in alijs, ita quod ſi aliqua audeat ob aliam cauſam, quamuis vrgentem exire,incidat in pęnas inibi cõminatas, & ſimiliter permittens illius egreſſum ; quare cum dicta conſtitutio emanauerit poſt Concilium, illius videtur actendenda diſpoſitio, & non altera latior eiuſdem Concilij; eſt tamen verum, quod aliquæ declarationes, quas reperi manuſcriptas à Congregatione Concilij ſuperinde factas, animum redicerunt meum ancipitem, quas poterit ſtudioſus lector perpendere,vt ſeligere deinde valeat illam ſententiam, quæ animo ſuo magis ſedebit,verba declarationis prioris ſunt,cenſuit ſacra Congregatio ob cauſam concedere,vt monialis poſſit exire à Monaſterio in Eccleſiam exteriorem ipſius Monaſterij, vt exorcizari poſſit, vbi ſunt reliquiæ: hac eadẽ de cauſa à ſede Apoſtolica fuit conceſſum,vt in domo parentum accedat per mẽſem; alterius verò declarationis verba ſunt: Monialibus à Monaſterio exire non licet, etiam cum cauſa probabili,niſi adſit communis cõſenſus Superioris Regularis,& Epiſcopi Diœceſani; Item poſterioris declarationis verba ſunt: Moniales ſubiectæ poteſtati Regularium ſi ſine bulla,& licentia Ordinarij egreſſæ fuerint per cenſuras eccleſiaſticas, & alia iuris remedia debent ipſæ, & ipſarum Superiores, de quarum licentia è Monaſterio fuerunt egreſſæ, ab eodem Ordinario puniri, non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs,& bulla ſubſcripta: nouiſſimæ autem declarationis verba ſunt: Excũdi à Monaſterijs iuſtam cauſam moniales non habent, vt curam nepotum ſuorum gerant, & ſi nullum propinquum habeant : eccine lector vides, quod licet cauſa regiminis nepotum nõ ſit iuſta,fuit nihilominus talis, quæ iuſtè impulit ſacram Congregationẽ ita decidere, vt omnẽ euelleret à cordibus virorum dubitationem, & illorum pectoribus fortaſſe inſitam,non ſine aliqua veriſimili,quatenus non vera ratione : ſed perſiſtendo in præſenti in ea ſententia, quæ ex relata ſuboritur cõſtit.Pij V.recordor fuiſſe propterea reuocatam auctoritatem antea cõceſſam Prælatis monialium ſecũdæ Regulæ S.Claræ transferendi ex rationabili cauſa integrũ Monaſterium, ſeu illius moniales omnes ad alud Monaſterium relicto primo,iuxta conſtit. Vrbani IV.ſuperinde editam,cuius meminit Collector compẽd.mendic. verb.clauſura monialium, verſ.ſextus caſus; credo enim ex præfata, & alijs conſtitutionibus emanatis poſt dictam bullam Vrbani,reſtringentibus egreſſum omnium, & quarumcumque monialium ad caſus in illis tantum expreſſos,reuocatas cenſeri, & dici reliquas alias cauſas,quibus antea erat ſingularibus quibuſdam Monaſterijs,vel Religionibus indultum egredi,& propterea cõſulendum eſſe poſthac Summum Pontificem in tranſlatione Monaſterij de vno in alium locum, quod obſeruatum in hac, & alijs Regni Ciuitatibus expertus ſũ pluries.

23 Verum in caſibus neceſſarijs,& paulo ante relatis, quis impartietur licentiam monialibus volentibus exire à Monaſterijs? & reſpondet Conciliũ,ab Epiſcopo approbãdam eſſe cauſam in cap.5.ſeſſ.25. de Regul.cuius canonis verba intelligenda eſſe,inquit Nauar.vt approbatio requiratur Epiſcopalis,quãdo exire volunt à Monaſterijs Epiſcopo ſubiectis, vel ita exemptis,quod ſoli Papę immediatè ſubſint, non autem de alijs exemptis, & Regularibus ſuppoſitis,in quibus ſatis ſit licentia Superioris ordinis, ita ipſe Nauar. ait in conſ.6. an generalis, ſub nu.6. de ſtat.monach.quod etiam concluſerat, quo ad licentiam in caſibus neceſſarijs concedendam volẽtibus ingredi Monaſteria monialium in comment. 4.de Regular.nu.60. ſuper cap.ſtatuimus 19.q.3. á cuius tamen explicatione diſcedere cogor propter declarationes Congregationis Concil. Trid.á me relatas nu.anteced.& adductam conſtit. too. Pij V. in illis verbis: Quæ tamẽ infirmitas præter alios ordinum Superiores, quibus cura Monaſteriorum incumberet, etiam per Epiſcopum, ſeu alium loci Ordinarium,etiam ſi prædicta Monaſteria ab Epiſcoporum,& ordinariorum iuriſdictione exempta eſſe reperiantur, cognita,& in ſcriptis approbata fuerit.quæ verba nullatenus admittunt interpretationem Gliam.in append.ad ſumm.conſeſſ.§.9.prętertim noſtris temporibus, quibus viget mos,Papæ requiri licentiam niſi anguſtia temporis prohibeat, quia Epiſcopi ſufficit,teſte Molfeſ.ad cõſuet.Neap. par.1.cap.5.ſub nu.52.tom.1.ac niſi inſtãtis incendij ob periculum repẽtinum , quia nulla obtenta venia egredi queunt,vt idem Gliam.aduertit §.10.

24 Ad secundam partem distinctionis eiusdem primi capitis nunc pertranseundo aduerto illam in eo consistere, quod externæ personæ haùd permittēdę sunt ingredi illarum Monasteria; qui quidem ingressus altero ex duobus modis contingere potest, nēpe ingrediendo septa Monasterij, vel colloquendo cum eis extra septa; non igitur est aliquis introducendus intra septa Monasterij, vt adductum cap. vnic. de stat. Regul. in sexto, præcepit, & extenditur ad quemcumque cuiuscumque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, iuxta canon. 5. Concil. Trid. sess. 25. de Regul. quinimmo Pius V. in cōstit. 22. Regulares, deindeq; Gregor. XIII. reuocat omnes, & quascunque licentias à Summis Pontificibus concessas intrandi Monasteria, & loca monialium, & ingredientes vigore præfatarum facultatum, vel habentes licentias ab Ordinarijs in casibus necessarijs, in quibus illi concedere valerent, & eis vltra casus prædictos vtantur, excommunicatos pronūciat, sibiq; & successoribus in Pontificatu reseruat absolutionem, vt latius est videre in sua constit. 36. exordiente, vbi gratiæ: Quam censuram illic comminatam, & reseruatam vtrum nè incurrat, qui sine vlla licētia intraret, dubitarunt complures, & certè quidā Modern. in sua Praxi verb. moniales §. 8. respondit prædictum minimè ea deuinciri, etiam si rem venercam cum moniali habuisset, propterea quod cōstitutio loquitur de ingredientibus virtute alicuius licentię, nulla facta mentione de intrantibus sine tali facultate, idcircò non extēdenda ex regula odia de regul. iur. in 6. sed tantum incurrere comminatam à Concil. Trid. in d. cap. 5. quæ cum non sit reseruata, aboleri valeat ab Antistite, iuxta cap. nuper de sent. excomm. ideò adiungit Neapoli fuisse concessam eiusmodi absolutionem cuidam ita ingresso Monasterium, quam eandem sententiam tuetur Suarez tom. 5. disput. 22. sect. 6. sub nu. 11. & Roder. in suis qq. Regul. q. 48. art. 2. tom. 1. necnon Gliam. in append. ad suam summ. confess. §. 13. & certè si verba prȩfatæ constit. actendamus, non dubiū, quin hæc sit vera resolutio; quæ confirmatur ex his, quæ in simili scribo rubr. de person. proh. prom. cap. de illegitimis, vers. idq; etiam, vbi interpretor constit. 120. Pij V. est verùm, quod Nauar. eam improbat in suo comment. 4. de Regul. super cap. statuimus 19. q. 3. sub n. 62. vers. quarto, & in manuali cap. 27. sub nu. 150. vers. adde his primo, affirmans illum ligari prædicta censura Papæ, reseruata in d. constit. idq; à maioritate rationis arguendo fatetur, atque ab intentione eiusdem Pontificis, á quo emanauit ipsa constitutio, ac demùm ab vsu sacræ pœnitentiariæ, cuius sententiam insequitur Ludouic. de Beia in casu 3. congregat. 10. & nouissimè religiosissimus, & honorandus amicus meus Prosper de Augustino in sua additione ad summam eruditissimi Stephani Quarantæ (post hæc scripta typis datam) in verbo Monasteria monialium fol. 334. & quidem dato pro vero, quod intentio Gregorij Pontificis Maximi, & XIII. hæc fuerit, quodque sacrum pœnitentiariæ Prætorium ita intellexerit, & seruet, omnis prorsus abesse debet difficultas, & dubietas: verùm quia de prædictis non constat indubitanter (quamuis maxima sit eiusdem Nauarr. auctoritas, de illis attestans) ideoq; credo non esse interea discedendum à verbis præfatæ constitutionis, & rationibus multis hanc partem fouentibus, maximè quod scio duobus ab hinc annis rescriptū esse omnibus Episcopis Regni, vt vnusquisque in sua Diœcesi casus aliquot sibi reseruet, quos sibi videretur expedire pro salute animarum propriæ Diœcesis, eos tamen quam pauciores, & alias per sacros Canones, Concilia, & Constitutiones Apostolicas non retentos, eosq; non publicaret nisi antea superinde cōsuleret Congregationem ipsam Amplissimorum Cardinalium Concil. Trid. interpretum, quamobrem inhians Marius Bologninus (tunc Archiepiscopus Salernitanus, nunc ciuis, vt spero cęlestis aulæ) Superiorum mādatis parere, postquam diù fuerat anceps, sex tantum sibi reseruauit casus, & nouissimè retinuit absolutionem corruptorum monialium, eosq; transmisit præfatæ Congregationi, quæ sibi rȩspondit optimè egisse reseruando illos casus, præter sextum tanquam retentum in bulla Pij V. de ingredientibus Monasteria monialium, quo impulsu ductus præfatus Archiepiscopus complures asciuit viros, & in vtraque pagina selectos, eosq; in vnum congregatos, grauiter cum eis conquestus est, quod illum casum sibi reseruare consuluerant, qui post maturam discussionem, attentaq; præhabita consideratione, & studio, semper, & vnanimi consensu responderunt, hunc casum non comprehendi in dispositione citatæ bullæ, quod ille rescribere nō omisit eidem Congregationi, túm vt insinuaret se, non sine aliqua ratione fretum, dùm præfatum casum sibi retinuit, tùm quòd euenire potest, vt monialis legitima ex causa exeat é Monasterio, & inibi corrumpi patiatur, quo casu non intercedit ingressus, de quo verba facit d. constit. tùm demum, vt si omnibus his cōsideratis videretur eisdem Dominis adhuc contineri sub verbis illius, dignarentur eorum sibi significare sententiam, vt deinceps reuerenter venerari pro debito non fineret, qui annuerunt rationibus, & sententiæ ipsius, confirmatę auctoritate, & iudicio tot prudentissimorum virorum, quam ipse in præsenti omninò amplexor nō modo ex adductis hucusque, at insuper ex auctoritate eiusdem Nauar. quem reperi etiā hanc firmasse sententiam, (quamuis in cōment. 4. de Regul. & in summ. cap. 27. relatis à me supra nu. . aduersam constituerit senteutiam) is inquam in cons. 34. Roderic. de sent. excom. hanc meam tuetur opinionē, cuius Consilij verba hoc loci referre existimaui, tùm quia illud consiliū deest in voluminibus nouis, túm quia breuissimis concipitur verbis, tùm demum, vt eorum lectura agnoscat lector si vera fateor; illius inquam verba sunt: Rodericus habens licentiam ingrediēdi Monasterium quoddam monialium, ingressus habuit rem cum quadam illarum, quæritur an incurrerit aliquam censuram. Respódeo, quod non propter solum ingressum, nam monacha nō fuit egressa, quia intus erat, & alter habebat licentiam ingrediendi, secundò quòd iure communi clauso in corpore iuris non sunt excommunicati propter sacrilegam copulam, an autem aliqua constitutione ordinis, vel Synodali, vel alio iure, vel dispositione extra corpus iuris sint excommunicati, non possum respondere, nisi eis visis: hactenus Nauar. cuius verba si quis diceret non opitulari casui à me proposito, errore ni fallor laberetur, cū loquatur de ingrediente cum licentia, propositus autem casus, de in-

trante

trãte fine licentia, ac demũ Nauar. in eo conf. verba faciat actẽta dispositione iuris communis, casus verò propositus actenta dispositione Pianæ cõstitutionis, nam vtraque refellitur oppositio, prima siquidẽ ex eo, quod si bulla, & Nauarri cõsilium loquuntur de ingrediẽte cum licentia, & tamen opinatur Nauar. in illo conf. vt cum licentia intrans, & rem cum moniali habẽs nõn dicatur cõprehensus sub verbis dictæ constitut. multo magis dicendum est eiusdem esse sententiæ, cum ingreditur absque licentia, de quo casu nullum asseritur verbum in bulla ipsa; reijcitur præterea altera oppositio, quia non est asseuerandum eruditissimum Nauar. ita respondentem in dicto consilio nesciuisse contenta in eadem constit. maximè quod illius verba sigillatim explicuit in adducto comment. 4. de Regularib. atque ideò cum non meminerit dictæ bullæ in eo cõsilio: verùm actenta tantum dispositione iuris communis responderit consulentem non ligari aliqua censura, certè non ex alio id constituit quam, quod agnouit verbis dictæ bullæ non comprehendi præsentem casum est tamen verùm, quod ex his alia succreuit dubitatio, nempè illa, quod verbis præfatæ constit. videtur comprehensus specificus noster hic casus, de ingrediente cum licentia, & illa abutente cognoscendo sanctimonialem; verba quippe illius bullæ huc spectantia sunt, & habentes licentias ab Ordinarijs in casibus necessarijs, in quibus retinent facultatem concedendi, & eis vltra casus prædictos vtuntur, excommunicationem incurrãt, ex his verbis videtur perperam respondisse Nauar. in illo consilio, vbi præsupponit licentiam, illiusque abusum, quod præsertim contingere potest cognoscendo monialem; qua ratione non refragante existimo eundem Nauar. optimè consulenti respondisse, quandoquidem verba bullæ respiciũt initium ingressus, & consequenter excommunicatum pronunciant habentem facultatem ingrediendi in certis casibus, qui nullo illorum fulcitus ingreditur, Nauar. verò de illo fatur, qui permissa causa impulsus intrat, & postmodũ diabolica adductus instigatione rem habet cum moniali, ad quem casum non equidem extenditur constitutio relata, & propterea iustum, rationabilemq; arbitror Nauar. responsum.

Stat itaque Regula vetitum esse ingressum intra septa Monasteriorum, ipsa tamen (vt reliquæ omnes Regulæ) patitur cõplures exceptiones, & propterea ingressus ad illa persæpè conceditur, iuxta
25 præcitatum cap. vnic. & cap. 5. Concil. Trid. dummtamen tria concurrant, idest persona honesta, causa rationabilis, & Superioris licentia, ex Nauar. in cap. statuimus num. 59. vers. secundo respondeo 19. q. 3. quàm licentiam in scriptis esse debere, alioqui non opitulari, post Nauar. conf. 13. de cleric. non resid. scribit Gambarupta de casib. reseruat. cap. 13. sub nu. 7. & apertè Concilium in eodem cap. 5. quod si Superior longè absit, Generalem in scriptis concedat licentiam, eamq; Præfectæ Monasterij cõsignet: ea verò non existente concedat eadem Præfecta in repentinis casibus, teste Rodriq. in quæst. Regular. tom. 1. q. 46. in calce art. 2. causa verò necessitatis requiritur ad dictam concedendam facultatem, non quidem Logica, & Physica, & sic extrema, sed moralis tantum, vt probat idem Rodriq. art. 4. eiusdem q. 46. & cum casus perplures recenseantur á glos. in dicto cap. vnico vers. causa; ex illis satis manifestè deducitur, quæ sit rationabilis causa intrandi ad ea, dùm enim referuntur casus, cognoscitur causa ob quam in illis permittitur ingressus, exemplificat
26 autem citata glosa in medicis barbitonsoribus, sutoribus, carpenterijs, & similibus, cum opus habent, & quidem similes sunt confessores, alijq; sacerdotes administraturi Sacramenta, alijq; socij, necnon fabricatores, fabri lignarij, molitores, putearij, institores, atque putatores: nam pergulas persæpè illic habent, arboresq; præsertim in horticulis, suntq; alij artifices ad res necessarias, Nauar. in manual. cap. 25. nu. 124. demumq; Gliamas affatim explicans in Appendice ad suam Summam Confess. §. 6. Est tamen indubitatum non semper, neque passim dandam his esse licentiam, sed iuxta præfatam glosam, cum opus habent; tunc enim necessitas vrget, & Concilij Tridentini adimpletur intentio, & decretum; opitulaturque conclusio illa indubitabilis, vt concessum ob necessitatem, dicatur permissum
27 quousque durat necessitas, ita quod cessante necessitate, debeat pariter cessare, quod vrgebat, ad text. in cap. quod pro necessitate 1. q. 1. Hostiens. in cap. cum in cunctis, sub nu. 4. vers. necessitate de elect. & alijs omissis, Bart. in indiuiduo scripsit in l. 1. §. nunciatio num. 28. ff. de oper. nou. nunciat. & Dec. conf. 403. quamuis nu. 18. sub his verbis: Quando aliquid statuitur pro necessitate contra Regulas iuris communis, intelligitur habere locum, quatenus durat necessitas, & ex externis scriptoribus Dionys. Halicarnassus libr. 8. ait, quicquid necessitatem pro tempore, vel priuatis, vel ciuilibus adfert, tantisper duret, donec cesset ea necessitas, quod postmodum probauit, dilatauit, & restrinxit, Tiraquell. in suo tractatu cessante causa á num. 184. præter quorum dicta, constat ex exemplo illo omnium ore relato, alienatione in casu necessitatis facienda non censeri vniuersa bona permissa distrahi, sed quæ necessitas ipsa requirit, exigitque, & non vltra, ita Bald. conf. 332. præmittendum est ad euidentiam lib. 1. & conf. 20. quid important ista verba, in lib. 2. & sequuntur Iason. in l. venditor post num. 3. ff. si certum petatur l. qui Romæ §. duo fratres num. 37. ff. de verbor. obligat. Dec. in l. si donatione num. 17. C. de collation. & in cap. in præsentia num. 68. de probationibus, Crauetr. conf. 241. Princeps illustrissimus, sub num. 18. vers. secundo respondeo vol. 2. & in responsione pro genero num. 194. quamuis autem Iudex arbitretur necessitatem, vtrum ne illa militet, vrgeatque ex Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 2. num. 36. nihilominus aliqua subnectere circa memoratos casus, & personas, operæ prætium esse duxi, vt melius pateat, si vera, & sufficiens versetur necessitas, ob quam oporteat, expediatque iam dictam impartiri facultatem, illa tamen excerpsi á Scribẽtibus, & Expositoribus quarumdam Regularum; quorum dicta quamuis vẽdicent sibi locum in terminis particularium ab eis explicatarum Regularum; attamen ad alias Regulas, earumque Decreta, seù Constitutiones eiusdem tenoris extendi rectè posse suadeo.

Et cum in secunda Regula monialium Sanctæ Claræ præcipiatur ad mittendum medicum intra septa Monasterij, id verò non ita simpliciter concedatur, eo quod Vrbanus Quartus illius institutor

in rubric. 18. afferit excipi multos à prohibitione ingressus, ac præsertim medicos, causa multum grauis infirmitatis, certè dicendum est non permittere, at persistere in prohibitione, quoties alia non ita grauis inualetudo vexat aliquam sanctimonialem, nempè si quartana, aliauè similis, quod optime aduertit Collector compendij mendicantium, verbo ingredi Monasteria in primo notabili, vers. quintus casus, subdens, quod quando graui impulsus monialis infirmitate, Monasterium ingreditur medicus, secum introire famulus non valet, neque practicus, aut alia persona, sed associatus à duabus monialibus antiquioribus, & senioribus; ob grauem verò illius infirmitatem præter medicum, siuè medicos ordinarios eiusdem Monasterij, sit ne ipsi moniali ægrè inhianti alium medicum assentiendum? & certè annuendum existimo, opitulaturque vsus, & ipse in hac præsertim Ciuitate Neapolis vidi non semel obseruatum, illi tamen, seù illis sub proprio nomine, & sigillatim, atque ad statutum tempus, atque ob illam specificam causam concedenda est licentia ab Ordinario, quamuis alijs generatim, qui illuc ire valeant, quoties vocati fuerint de ordine Præfectæ Monasterij.

Minutor insuper, siuè tonsor, ita quoque associatus introducendus est ad emittendum sanguinem, dumtamen antea medicus sanguinis emissionem determinauerit expedire, & necessarium esse, aut si aliqua monialium consueuit se aliquoties minuere, namque permittendum sibi esse cum consilio Præfectæ, & discretarum Monasterij, idem Collector in eodem vers. scriptum reliquit.

Alius præcipuus est casus de Sacerdotibus auricularijs, quibus Monasterij septa ingredi non est denegandum si tanta corporis infirmitate detenta fuerit monialis, quod venire ad locutorium nequeat, vel saltem commode accedere non valeat, inhiatque propria peccata confiteri, seu Domini Corpus, aut alia recipere Sacramenta; & tunc exhibiturus talia Sacramenta, alba, & stola, atque manipulo indutus ingrediatur, & solus, vbi ita fieri consueuit, vel cum duobus, aut vno saltem idoneo, & religioso socio, vbi mos est, alba similiter, vel ad minus superpelliceo vestitus, quos ita indutos opportet semper inibi morari, ita quod audita confessione, vel alio ministrato Sacramento inde egrediantur, vt ingressi sunt vestiti, nec moram inibi faciant longiorem, & caueant, ne quamdiù intra Monasterium fuerint aliquo modo ab inuicem separentur, quin semper mutuo possint liberè se videre; sic etiam se habentes in animę commendatione: ita quidem Vrbanus Quartus statuit in Regula, quam fecit pro monialibus sanctæ Claræ, & præsertim rubrica septima, & seruandum sanè esset ab alijs, saluberrima cum sint documenta, quamuis in Monasterijs Benedictinis viderim, non omnia isthæc fieri, maximè cum illuc ingreditur Confessor, qui non superimponit albam, quod fortasse non improbarem in eo tantum casu, dummodo superpelliceo, & stola se induat.

Cùm verò monialis vitam obijt non ingrediatur Sacerdos claustrum, sed exterius in cappella exequatur, quicquid ad officium pertinet, nisi vbi Regula permittit in eo casu ingressum, quando attentè seruandus est illius capitis tenor; qui pariter attendendus est, quoties desideratur aliquis intra septa Monasterij pro aperienda, & deinde operienda sepultura, quod si huius casus Regula non meminerit, certè inter casus necessitatis connumerandus venit, ideoque Superior omnibus pensitatis licentiam elargietur si cognouerit necessarium, scilicet nusquam fuisse à monialibus, & conuersis Monasterij tale ministerium exequutum, vel fuisse hactenus exequutum, & ob earum aduersam valetudinem, vel imbecillitatem, siuè animi exinanitionem, id ipsum tunc expleri non posse.

Et præter nominatos casus, quando res aliqua nimium ponderosa defertur ad Monasterium, nec posset à monialibus introduci, seù conuersis dando illam à foris, neque in partes diuidi, vt sic partita intromittatur, tunc præcedente licentia ingredi posset, qui ad hoc necessarius esset, & cum socio, & socijs, si vnus esset inhabilis, quod idem dicendum non ambigitur si ex Monasterio foret res huiusmodi extrahanda, & colliguntur ex notatis per Collectorem Ordinis Minorum in adducto verbo ingredi Monasteria monialium in primo notabili, vers. septimus casus, quod præterea dicendum est in quocumque opere ædificij, aut resarcimenti, vel plantationis arborum, aut alterius cuiuscumque rei, siue operis intra Monasterium faciendi, quod extra, vel ab extra fieri commode non posset, aut si opus esset industria, seù adiutorio, ita quod moniales ex se, absque tali adiutorio, industria, aut opere nequeant, vel nesciant commodè, & rectè agere, prout optime adnotauit Corduba ad præfatum compendium in sæpe citato verbo, ingredi Monasteria monialium, vers. quò ad primum notabile: illud autem, quod glosa in cap. vnico, de statu Regular. in sexto, opinata est de sartoribus, si intellexit de ijs sartoribus, qui latinè ita dicuntur, & à sarciendo prodeunt, aliouè nomine fossores appellantur, tunc subsistere illius dictum non dubito, quod si de illis sartoribus intellexit, qui à sarcio ita dicti sunt, alio nomine sutores, vel sarcinatores vocati, non semper esset illius dictum mea sententia admittendum, quandoquidem plerumque mensuram metiri ab extra facile possunt, & recordor vidisse seruatum in venerabili, atque religiosissimo Monasterio Sancti Ligorij huius Ciuitatis Neapolis mensuram sarciendarum vestium captam fuisse, & commode quidem in ianua clausuræ, quæ paululum aperta, & moniali existente à latere, & retro alteram partem clausam ostij, sutore verò ab extra.

Vniuersi autem, qui in aliquo ex prædictis casibus ingressuri illuc sunt, non ignorent incontinenti, omnique postposita mora debere inde exire, postquam eorum ministerium expleuerunt, & imminenti necessitati satisfecerunt, idque recto itinere exequi, eos oportere, ita quod alio non se diuertant, quin etiam illic comedere, aut dormire est illis prorsus inhibitù, teste Collectore adducto verbo, in vers. idem Vrbanus.

28 Hactenus restrictiones aliquas pro masculis retuli, ad supradictam Regulam, & quia sub illa comprehenduntur ex vi dicti cap. 5. Concil. Trident. & Constitutionum præfatarum, etiam fœminæ, ideò nūc locus erit adiungere restrictiones alias in

in quibus fas erit fœminis ipſis ad illa intrare,eiſque propterea licentiam indulgere, & primo volentibus intrare vti famulabus, & causa inseruiendi domesticis seruitijs, Nauar. in comment. 4. de Regul. super cap. statuimus 19. q. 3. nu. 66. vt Sorbus in sua annotat. ad compend. mendic. verbo ingredi monasteria, verſ. de illis verò, idq; his temporibus subsistit si Illustrissimorum Cardinalium supra Episcopos, & Regulares præcedat facultas, qui eam solent impartiri, intra statutum numerum, & pro necessitate vniuscuiusque Monasterij deputatum; neque consuetudo contraria suffragaretur, vt declaratum existit per Sacram Congregationē Concilij in vna Abulensi die 20. Februarij, cui sub his verbis supplicarunt moniales Abulenses; Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini, Abbatissa & moniales Monasterij S. Annæ ordinis S. Bernardi prope, & extra muros Ciuitatis Abulensis, quæ Episcopo Abulensi immediatè subiectæ sunt, prætendunt quod intra claustra Monasterij pro seruitio monialium possunt habere, & retinere quasdam ancillas in habitu, & vita sæculari degentes, quibus claustra intrare, & exire, etiam quandoque libuerit, & alias de nouo posse recipere testantur, quod sit contra decreta Concil. Trident. & Apostolicas constitutiones; Reuerendissimus Dominus Episcopus Abulensis, monialibus prohibuit, ne intra claustra dicti Monasterij prædictas ancillas sæculares vlterius de nouo reciperent, sed Abbatissa, & moniales prædictæ contra præceptum dicti Episcopi insurgunt, ex eo, quod asserunt habere consuetudinem recipiendi, & retinendi dictas ancillas; quare Reuerēdissimus Episcopus Abulensis Illustrissimis, & Reuerendissimis Dominationibus vestris supplicat dignentur illi rescribere, quod in hoc Sacra Congregatio faciendum fore, dignum iudicabit. In Congregatione autem confirmatum, & approbatum fuit, quicquid per Reuerendissimum Dominum Episcopum prouisum fuit, vt supra; ac executioni demandari die 20. Februarij.

Cardinalis Alexandrinus.

Secundus casus, quo fœminis permittitur ingressus Monasteriorum monialium est, si causa educationis illuc velint ingredi, nam Sacra Concilij declaratio censuit nullo Concilij decreto prohiberi, quominus puellæ in Monasterijs monialium educentur, si tamen eadem Monasteria ante Concilium consueuerint huiusmodi puellas recipere, & quæ à Superioribus Monasteriorum scriptam licētiam impetrarent, atque Abbatissæ, & reliquarum monialium consensus accesserit, & quod ipsæ puellæ eo vestitu in Monasteria intromittantur, qui virginali pudori, ac modestiæ conueniat, nullamque secum famulam adducant, nec in eis manere possint; nisi vsque ad ætatis suæ annum 25. & quod in eis, dùm exeunt eandem seruent clausuram, quam moniales ipsæ, & si semel exierint nullam habeant ad ea reuertendi facultatem, vt ex literis eiusdem Congregationis ad Episcopum Hieracensem, quas se vidisse testatur Passarellus, & refert Sorbus in suis annotationibus ad prædictum compendium, super dicto verbo, in verſ. de puellis autem; quinimmò ipse vidi alias multas superinde declarationes ab eadem Congregatione factas; quarum aliquas hic rescribere, duxi non esse superuacaneum; maximè quod aliqua alia amplexantur capita, quorum veritatem non ignorare vtillimum fore iudicaui; Puellæ sæculares non prohibentur, quin in Monasterijs monialium educari possint, seruanda tamen sunt instituta cuiuslibet Monasterij, nec nisi de cōsensu Superioris eiusdem Monasterij admittendæ. Item puellæ, quæ educationis gratia degunt in monasterijs, debent ibi manere sine ancillis, nec inde exire (nisi non reuersuræ) possint, & obligatæ sunt ad clausuram, & ad cætera sicut ipsæ moniales; idem statutum est de puellis, quæ propter tenues facultates, vel inopiam domi suæ tutè ali nequeunt, ac eisdem de victu à propinquis suppeditato, sunt in Monasterijs collocādæ; Item puellæ educationis gratia stare possunt in Monasterijs monialium, modo seruent omnia, ad quæ tenentur ipsæ moniales, capitulum tamen 14. & 16. huius sess. 25. locum non habet in dictis puellis. Item puellæ, quæ educationis gratia in Monasterio monialium recipiuntur, recipi debent de consensu Abbatissæ, & monialium, & de consensu, & licentia in scriptis Superioris earumdem, debentque in Monasterio sine ancillis manere, & si semel ab eo exierint, non sunt amplius in eo admittendæ: illis autem licentia dari debet, inde ad balnea curandæ valetudinis causa exeundi, ijsdemque permitti, vt in idem Monasterium redire possint; item Episcopus potestatem facit puellæ redeundi, & commorandi in Monasterio, in quo alias commorabatur causa educationis, & si ex eo exiuit morbi sui curandi causa, modo id fecerit de eius licentia, & quod seruentur omnes conditiones, quæ alias in alijs literis huiusmodi eisdem præscripta fuerunt, ac demùm alijs omissis, illam refero, quæ subscriptis concipitur verbis: Puellæ quæ de licētia Superioris Monasterij, de eo exierint curandæ valetudinis causa, rursus in eo admitti debent, modo ab earumdem Superiore licentiam in scriptis impetrent, & Abbatissæ, ac reliquarum monialium accedat consensus, & eo vestitu in Monasterium intromitti debent, qui virginali modestiæ, ac pudori conueniat, nullamque suam famulam ducant, & dùm ibi erunt seruare debent clausuræ eandem legem, quam moniales seruant, neque ibi permanere permitti debent vltra ætatis suæ annum 25. quo ex loco si semel exierint, nullam postea reuertendi habeant facultatem; his tamen tēporibus non nisi præcedente licentia sacræ Congregationis Regularium licet.

29 Postquam verò præterijt tempus annorum 25. intra quod illic morari conceditur ex causa educationis, si statim puella non egreditur, neque ipsa, neque alia quæuis incidit in excommunicationem, seu censuram, sed potest Episcopus terminum constituere, intra quem eligat puella vtrum velit monialis fieri, aut à Monasterio egredi, iuxta alteram eiusdem Congregationis declarationem, cuius testis est Io. Franc. Leo in suo thesaur. for. eccles. par. 2. cap. 16. nu. 54.

30 Quo verò ad mulieres nuptas, seu viduas, & in aliquo suspectas, non exigua fuit controuersia, nec ne essent admictendæ ad Monasteria, atque adeò, vt ex eadem Congregatione pro varietate temporum prodierit diuersa declaratio; antiquitus enim declarauit, quod mulieres, quæ sunt in discordia cum marito, & eius seueritatem timent, si extra culpam

sunt, quamdiu iustam causam timendi habuerint, debent si sunt in Monasterijs tolerari; illæ verò, quę probabili suspitione adulterij laborantes in Monasterijs receptæ fuerunt, ad breue tamen tempus tolerari debent; in posterum verò huiusmodi mulieres in eis recipi non debent; deinde verò permisit illas introduci sub his verbis: Mulier quæ venit in suspitionem marito, & ob id timet ne ab eo vis aliqua inferatur, debet permitti, vt possit Monasterium ingredi monialium, si modo constitutiones Monasterij non repugnant, & accedat consensus Abbatissæ, & monialium, & ministri Prouincialis, aut alterius earum Superioris, & ingrediatur sine ancillis, & seruet clausuram, & reliqua, prout ipsæ moniales, & causa ingressus cessante debet inde exire, & si semel exierit, nunquam postea in idem Monasterium ingredi possit; & iterum, quod si mulier coniugata sit in Monasterio monialium, & constitit, quod si inde exiret, versaretur in periculo mortis, in Monasterio relinqui debet, etiam sine ancillis, & vllo famulatu extraneo, teneturque clausuram, & alia, prout ipsæ moniales seruare.

Et respectu viduarum speciatim declarauit, inquiens. Viduæ, quæ viris mortuis honestatis causa se contulerunt in Monasterium, modo sint bonæ existimationis, & famæ, legibusque monialium pareāt, tolerari debent; de cætero tamen nullæ huiusmodi viduæ recipi debent, nisi moniales fieri velint; & itcrum viduæ nobiles, quibus permittitur ingredi Monasterium monialium his conditionibus vti debent, vt nullas secum ducant ancillas, & eo animo ingrediantur, vt nolint inde amplius exire, & dùm apud moniales sunt his clausuræ finibus, & legibus teneantur, quibus ipsæ moniales.

31 In omnibus autem supradictis casibus, in quibus edisertaui concedendam esse facultatem ingrediēdi Monasteria monialium, inuestigandum est, quis eam ritè, & validè elargietur auctoritatem? cui sanè quæsito, vt rectè respondeam, distinctione vtendum est, namque ingrediendi in casibus necessarijs Concilium Tridentinum expressis verbis tribuit Episcopis, vel alijs Superiuribus facultatem concedendi licentiam, non quidem quod alterutrius sufficiat licentia in omnibus ob dictionem illam, vel, in eo textu positā, cuius vigore satis est alteram adesse, & obtineri ex regula in alternatiuis, de reg. iur. in sexto, & consecutiuè Episcopi etiam in Monasterijs exemptis, & Regularis in Episcopo subiectis: verùm sit inibi addita potius ad insinuandam distinctionem, vt Episcopi licentia requiratur, quoties opus est ingredi Monasterium sibi subiectum; alterius vero Superioris, quoties Monasterium est ab Episcopi iurisdictione exemptum, & illi subditum, prout Nauar. optimè arbitratur in comment. 4. de Regularib. super cap. statuimus 19. q. 3. nu. 60. Hieronym. Gliamas in Appendice ad eiusmet Summ. Confess. §. 5. & 6. & Rodriqu. q. 46. artic. 2. tom. 1. quibus suffragatur declaratio Congregationis Cōcilij Tridentini sub his verbis: Quo ad licentias ingrediendi intra septa obseruandum est hoc decretum, & licentia ingrediendi, obtinenda est à Regularibus, quando Monasteria ipsis Regularibus non tamen Episcopis sunt subiecta: Crederem tamen ego, quod sicuti speciali edicto Episcopi posset expresse prohiberi accessus ad Monasteria exempta, & tunc requiratur eiusdem Episcopi licentia, præter alteram Superioris ordinis, quando aliquis voluerit adire Monasteria ad finem colloquendi moniales extra septa, vt dixi, ita possit prohiberi ingressus intra septa, ad finem obtinendi ab ipso, etiā licentiam in præfatis casibus necessarijs, & procedat, quod quidam Modern. in sua Praxi, verbo moniales §. 8. attestatur vidisse Neapoli, vbi medici volentes exempta Monasteria intrare ad medendum infirmitatibus illarum, impetrabant licentiam ab Archiepiscopo.

Respectu verò mulierum coniugatarum si ius commune attendimus ab Episcopo proculdubio concedenda est, si eas veluti adulteras viri respuerunt, iuxta cap. de benedicto 32. q. 1. & notata per Ioan. de Selua in tract. de benefic. 4. par. q. 7. sub nu. 18. vers. centesimoquarto: quod idem post Concilium existimat Nauar. subnectens satis esse etiam concessam à Superiore Regulari, quoties ageretur de Monasterijs exemptis ab Episcopis, & eisdem Regularibus suppositis in cons. 5. existente, nu. 2. de diuort. vbi additio subiungit á Sacra Congregatione emanasse quandam formulam secūdum quam recipiendæ sunt eiusmodi mulieres in Monasterijs, quare si casus occurreret ad illam traditam formulam recurrendum esset, admoneo tamen prudentissimos Episcopos, à prædictis cauere, nisi in casibus vrgentibus, repentinis, valdeq; periculosis.

Tandemq; sciendum est non posse Episcopum dare licentiam viduæ ingredi volenti, atque in habitu laicali permanere, etiam si toto tempore vitæ suæ illic degere, nec amplius inde exire vellet, quia in istis nulla adest causa necessaria, ita Sacra Congregatio Concilij in sua declaratione, quam proprijs oculis perlegi.

Post hæc aduertendum opinor præfatam clausuram non modo conseruandam esse in Monasterijs monialium, ne quis tàm masculus, quàm fœmina ingredi in ea audeat: verùm insuper in Monasterijs ipsis virorum, non tamen, vt ita dicatur prohi-
32 bitus omnis cuiuscumque sexus intrare in illa, sed mulieres dumtaxat, vt omnis radicitus euellatur oc casio violandi votum castitatis, cap. peruenit 18. q. 2. confirmata postmodum à Conc. Trident. & excommunicatione ipso iure incurrenda roborata in cap. 5. sess. 25. de Regularib. atque á Summis Pōtificibus Pio V. & Gregor. XIII. qui præterea ob id reuocarunt, & annullarunt omnes licentias, facultates, & indulta, quibuscumque personis sexus fœminini antea concessas intrandi virorum Monasteria, vel domos, vt ille ordinauit in suo motu proprio 22. exordiente Regularium personarum, & iste in motu proprio 36. exordiente, vbi gratiæ, etiā si ad Imperatoris, Regum, Reginarum, aliorumq; Principum contemplationem, vel supplicationem concessæ, & confirmatæ fuerint, atque etiam iteratis vicibus renouatæ, circa quorum ordinationes complura occurrunt à præfato Sorbo abundè relata in suis annotationibus ad compendium mendicantium in verbo ingredi Monasteria monialium, & ne videar aliorum scripta transcribere, ea censui in summaria redigere, quam breuius potero.

33 Ac primum prohiberi nè dum ingredi claustra, dormitoria, & officinas interiores, iuxta declaratio-

nem

nem Gregor.IX.& motum proprium Pij V.ſed ex verbis motus proprij Gregor.XIII. addentibus, & loca ſua certè comprehendi, etiam hortos Monaſterio contiguos,cum ſint Monaſterij loca, & ita comprobat vſus, quinimmo & ſacriſtiam, quæ ab Eccleſia taliter eſſet ſeparata, quod non aliunde quam per ianuam Monaſterij,vel per clauſtrum ad eam itur, quin etiam ſi ita eſſet Eccleſiæ finitima,vt ſolo pariete diuidatur ab ipſa Eccleſia, à qua recto itinere proficiſci ad eam ſolet abſque quod per ſepta, & clauſtrum Monaſterij iter fiat, multi dubitarunt ſi Religioſi illuc introducentes mulieres incurrant pœnas in dictis motis proprijs comminatas aduerſus Regulares permittentes ingredi fœminas ad loca Monaſteriorum inibi vetita,adeò quod aliqui doctiſſimi viri ex ordine mendicantium affirmatiuam concluſerunt ſententiam,iudicantes Sacriſtias non tantum pro officina Eccleſię: verùm etiam pro officina interiori Monaſterij,in quam etiam iuerunt ſententiam ob ſcandalum, quod inde poteſt de facili oriri, dùm ſæculares videntes mulieres illuc intrare contra ſolitum, & decentiam, ſcandalum paterentur.

34 Sub nomine autem mulierum in illis motis proprijs memorato comprehendi illas dumtaxat, quæ talis ſunt ætatis, in qua affinitas ob coniunctionem cum hominibus contrahitur, ditimens matrimonium iam conſumatum,iuxta cap.fraternitatis,cap. penult.& cap.fin.ſub rubr.de eo, qui cognou. conſangu.vxor.ſuæ,vel dici, (& fortaſſe melius) poſſe arbitratur Sorbus indicato loco, ætatem requiri illam, & ſufficere, quæ ſit maior annorum ſex, eo quod tunc ætatem relinquerunt infantilem, iudiciumque retinent peccandi,& Nauar.opitulatur in comment.4.de Regularib. ſuper cap.ſtatuimus 19. q.3. ſub nu. 59. inquiens non eſſe intelligendum cap.5.Concil.Trident. ſeſſ.25. de puellis diſcretione carentibus.

35 Et mulieres ignorantes prohibitionem hanc, ſi in dicta loca intrarent, excommunicationem in præfatis extrauagantibus,ſeu conſtitutionibur com minatam non incurrunt, idque inſinuant verba illa, poſtquam horum notitiam habuerunt, idcircò notitia ſi abeſt, non incidunt in pœnas illarum, & ratione altera roboratur, quod maiorem excommunicationem nemo incurrit, niſi contumax fuerit,& lethale commiſerit peccatum, ſicuti explicaui in rubr. de perſon.prohib.prom.cap.de excommunicatione num. 2. & alia ſuppetit æque efficax ratio, ignorantiam humani iuris non tamen craſſam, excuſare ab incurſu excommunicationis, vel alterius cenſuræ,teſte Syluest.in Summa verbo excommunicatio 2. notab.3. & excommunicatio vltimò q.3. atque Nauar. in manual.cap.27.nu.16.

36 Nec tantum illa deuinciuntur excommunicatione, qui mulierem aliquam introducunt, vel intrare patiuntur: verum alij etiam omnes, qui poſt ingreſſum cum eis loquuntur, deambulant, aſſociant, vel commorantur,ita ſiquidem Doctores explicant verbum illud (admittereuè) poſitum in relatis bullis,quod eſſe generalius altero (introducere) affirmant, illudque complecti, tùm inducere, tùm etiam recipere aiunt: quinimmo addunt Prælatos iubentes illas introduci, eandem contrahere cenſuram,ſuffulti præſertim verbis illis in extrauagant.Gregor.XIII.appoſitis,id eſt,ingredi faciant,vel permittant.

Ob illud autem verbum additum in eiſdem extrauagantibus,ſcilicet admittereuè præſumant, eſcludi ab incurſu cenſurarum inibi comminatarum eos omnes, qui bono zelo, aut rationabili cauſa adducti,introducerent mulierem in Monaſterium, ſeu introductam abſconderent, non improbo, & præterea verùm eſſe fateor,auctoritate Nauar.fretus,in hac ſpecie ita concludentis in citato cap. ſta-

37 tuimus nu.62.comprobatque concluſio generica, quam conſtitui ſupra in rubr.7. de ætate ordinand. cap.4.ſub num.11. & alijs multis in locis, in quibus verbi præſumant, ſeu præſumentes vim inueſtigãdo, aſſero dolum requirere, & in malam partem ſumi, temeritatemque inſinuare, quod etiam dicit Ioan. Andr. in cap. 1. nu. 3. de vita, & honeſtate clericorum,& Hoſtienſ.in cap.decernimus nu.1.de iudic.

Ac demùm iam dictam ſententiam præportant verba cuiuſdam declarationis Pij V. ex quibus patet licere mulieribus ingredi clauſtrum, & alia ſimilia loca præter officinas interiores Monaſteriorum Regularium, ex cauſa proceſſionis, vigiliæ, miſſæ tumulationis defunctorum, vel alterius cuiuſuis officij, cum tale opus celebratur, quod inſuper fas eſſe ait quoties in Eccleſia Fratrum minorum prædicaretur,& præ multitudine intrare aliũde nequirent, quam per clauſtrum, vel alium locum eorumdem Fratrum, dummodò directè ad Eccleſiam pergant; cuius quidem declarationis meminit Auctor expoſitionis bullæ cruciatæ fol. 511. ſubiungens, præfatam declarationem intelligendam eſſe de proceſſione ordinaria, non extraordinaria,& inſolita,quia tunc à peccato, & pœnis inibi taxatis Superior minime excuſaretur, qui talem extraordinariam proceſſionem fieri præciperet,eo animo,vt mulieres illuc intrarent,ſed mulier quæ conceſſo tempore ingrederetur, quamuis peruerſa intentione adducta, aut etiam aliquod inibi perpetraret facinus, prædictam cenſuram non incurrit, quia locus eſt permiſſus pro eo tempore, non autem inhibitus, quamuis ad peccandum vetitus. Alia item multa,quæ Sorbus illic ſubnectit pro declaratione iſtarum extrauagantium præterire duxi, quandoquidem ex generalibus hiſce Regulis aperte comprobantur, & lector poterit illius ſcripta percurrere, tametſi vnicum conſtitueriem referre caput, eo quod facti potius, quam iuris eſt, nempe quod petenti Miniſtro generali ordinis S. Franciſci de Paula, ſi præfato motu proprio Pij V. cenſeretur derogatum conceſſioni ſuæ Regulæ, vt ſingulæ Dominæ de ſtirpe Regia procreatæ, atque alijs illius ordinis fundatricibus,quæ locorum eiuſdem ordinis ſepta communiora videre poſtulauerint, eadem honeſtè cum ſua comitiua intrare, ac deuotè viſitare tolerentur; Reſponſum fuit, & declaratum non cenſeri derogatum quo ad Reginas, vel fundatrices dumtaxat,idque refertur in actibus trium capitulorum eorumdem Fratrum à Paſſarello compilatis fol. 226.

38 Ad clauſuram modo, vt redeam Monaſteriorum monialium, inquiro valeant ne Epiſcopi intrare Monaſteria monialium exiſtentium in proprijs Diœceſibus? & negatiua videtur reſponſio, cum

cum restrictione tamen vbi causa necessaria suppeteret, quo casu, quia alios licentiare queunt ad ingrediendum, ita, & seipsos, teste Corduba in citato compendio, verbo accedere ad Monasteriâ monialium, vers. quò ad illa duo, & copiosius tradit Nauar. cons. 9. an Episcopus, de stat. monach. in nouis, quibus Auctoribus contradicit Collector eiusdem compendij in eo loco, dùm opinatur haud posse se ipsos habilitare: sed harum dissentientium opinionum vtra sit de iure verior inuestigare non elaboro, propterea quod his temporibus habemus constitut. 75. Gregor. XIII. excommunicationem prædictam comminatam aduersus ingredientes Monasteria monialium virtute facultatis sibi concessę, extendentem ad Episcopos, & alios Prælatos, quibus ex officio tributa est facultas ingrediendi, & sancientem ne postea ea vtantur, nisi in casibus necessarijs, & à paucis, ijsdem senioribus, ac Religiosis personis comitati, quod optimè aduertit Nauar. in suo manuali cap. 27. sub nu. 150. vers. adde quarto, & arridet declaratio Concilij à me relata nu. 15. vers. his explicatis, dùm insinuat locum, vbi debeat Ordinarius explorare voluntatem puellæ volentis emittere professionem, & inquit faciendam esse ante crates Monasterij, nempè existente Superiore ab exteriori, puella verò ab interiori parte Monasterij; & subijcit rationem, quia clausura facta Ordinarius debet abstinere à Monasterij ingressu, quę verba præportant abstinere ipsum debere, nisi necessitas vrgeat, vel rationabilis causa impellat, quã tamen ipsemet dijudicabit, quod notat Hieronym. Glimas in sua Appendice ad suam Summam Confess. §. 7. vbi visitationis pręsertim esse validam causam, subiungit, locaq; speciatim memorat, àd quæ tunc accedere potest.

39 Verũ si Cardinales vellent aliquod ingredi Monasterium, neque essent illius Religionis Protectores, neque Ciuitatis Episcopi, possint ne eorum exequi voluntatem? nec vnquam reperi aliquod decretum, aut canonem de eis loquentem in hac specie, sed tantum in Regula monialium S. Claræ reperi ita scriptum; si quis de S.R.E. Cardinalibus ad aliquod Monasterium huiusmodi Religionis aliquando venire, & intra clausuram ingredi voluerit: cum reuerentia quidem est suscipiendus; rogandus tamen, vt cum paucis socijs ingrediatur: quę verba refert præfatus Collector in eodem loco, versic. octauus casus, & subdit alia verba inquiẽs: istud, secundum aliquos est intelligendum de Cardinalibus Protectoribus solum: nihilominus verior videtur altera sententia, vt de omnibus explicetur, ac verba facere intelligatur, ex quibus id ipsum fortasse dicendum esset respectu aliorum Monasteriorũ alterius cuiusque ordinis, nisi posterior Gregor. XIII. constitut. 75. iam relata amplexaretur etiam, & expresse de eis loqueretur, ac disponeret minimè eis licere, nisi in casibus necessarijs, vt supra.

40 Explicito igitur primo capite primæ partis distinctionis á me relatæ circa clausuram, ad aliud eiusdem partis caput pertransire expedit, quod loquitur de volentibus accedere ad Monasteria monialium, secum allocuturis extra septa in Rota, ac parlatorijs. In qua re occurrit in primis Alexãd. III. in Concilio Lateranensi sanctio, registrata in cap. Monasteria de vit. & honestat. clericor. quia frequentans Monasteria monialium, & monitus nõ desistens, si clericus sit deponitur, si verò laicus excommunicatur: ex quo textu, duo præsertim eliciuntur, alterum quod frequentia requiritur, vt procedatur ad pœnas illic comminatas, istamque frequentiam non in vnico tantum actu exemplificari, sed pluribus, scilicet duobus, iuxta glos. inibi, & Abb. nu. 5. quorum assertio, quia non semper subsistit, at in illis tantum actibus: qui verò plusquam bis iterantur, vt hi si bis fiant, frequenter fieri videantur, vel saltem constituenda sit differentia inter delicta, & negotia merè ciuilia, quippe quod vt citius euitentur consonum est iterata crimina existimari frequentia, in ciuilibus verò negotijs, quo certior sit vsus, ex pluribus vicibus induci frequentiam, vt optime ex glosa probat Turamin. in l. quoniam nu. 7. ff. de legibus, qui præterea edocet frequens, & rarum, vt extrema, & opposita considerari in l. nam ad ea nu. 4. ff. de legib. ipseque addo verbum illud exercere, latius accipiendum videri, ita quod nemo credatur aliquid exercere, nisi ex quasi vsu continuato exerceatur, teste Nauar. in manuali cap. 27. num. 250. Ideò vt euitentur eiusmodi dubia, credo melius dicendum, istius frequentiæ declarationem, si ea intercedat in hoc casu, & quando dicatur remissa Iudicis arbitrio, ex Nauar. in cap. statuimus nu. 61. vers. quibus addo 19. q. 3. Alterum quod ex præfato cap. Monasteria desumitur, illud est, quod glos. penult. illic notauit, ne quis valeat vltra vnicam vicem accedere ad Monasteria monialium secum alloquuturus, nisi manifesta, & rationabili causa impulsus, qua cessante, quia statim præsumitur malum, ideò prohibitum ex eo textu iterare accessum, succurritque Nauar. in manuali cap. 25. num. 110. Nulla tamen reperitur statuta á iure excommunicatio, ob quod Antistites consueuerunt Synodalibus constitutionibus illam infligere aduersus prædictos, prout Syluest. admonet, in verb. Religio 7. in fine, idque quotidie experimur: Isthæc verò censura ligantur omnes, etiam prima vice illuc euntes, atque etiam exempti omnes, & Regulares, Sorbus in compend. mendicant. verbo accedere ad Monasteria monialium, & comprobatur altera Doctorum conclusione in casu difficiliori, & sub quo comprehenditur sanè præsens casus, quandoquidem, si constitutione, vel edicto Episcopali interdicitur accessus ad Monasteria Diœcesis, etiam exempta, sub pœna excommunicationis ipso iure incurrenda à cõtrafacientibus, illa deuinciri exemptos, & Regulares ipsos, adeuntes prædicta Monasteria exempta, inquiunt Lapus in cap. vnico, sub nu. 3. de statu Regular. in sexto, & ibi Geminian. §. fin. num. 8. necnon Franch. Anchar. & alij; ergo multo magis cum ad Monasteria non exempta eunt; nisi tamen priuilegio fouerentur, ne possent excommunicari, eo enim casu, venirent alia pœna á proprijs Superioribus Regularibus puniendi, & qui eo carentes iam dictam propterea incurrerent excommunicationem, non vtique ab illa liberari possent per suos Superiores, sed per ipsosmet Episcopos tantum, qui eam inflixerunt, iuxta declarationem superinde factam à Sacra Congregatione Concilij, sub die 3. Aprilis 1587. cuius testis est Sor-
41 bus in loco supra citato; quod autem Regulares

eiusmo-

eiuſmodi non habentes priuilegium, cenſuris ſupponi valeant ab Epiſcopis, præter Sorbum, & declarationem præfatam, comprobant notata per Roderiq.in ſuis quæſtion.Regular.& propriè q.45. art.2.in fin.tom.1.necnon text.in cap.1.§.in eos, de priuileg. in ſexto, vbi Religioſi à locorum ordinarijs excommunicari nequeunt,ſi eorum Monaſterium, aut Religio ſpeciale habeat priuilegium, vt eorum monachi excommunicari non valeant, quæ profectò verba præportant á contrario ſenſu eos excommunicari poſſe ab ipſis Epiſcopis, ſi prædicto haud potiantur priuilegio; idque reuocatum non cenſetur poſteriori Concilij Tridentini ſanctione in cap.14.ſeſſ.25. de Regularib. præcipiente Religioſum Epiſcopo non ſubditum, & intra clauſtra Monaſterij degentem, & extra ea ita notoriè delinquentem populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante à ſuo Superiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniendum eſſe,quod verbum punire, non aliud inſinuat, quam pœna corporali afficere,ideoque de excommunicatione non loquitur,quæ non pœna,ſed medicina eſt,cap.cum medicinalis,de ſentent.excommunic.quarè poſſint excommunicatione ligari, quamuis puniri corporali pœna non valeant, ex præfato Concilio, idque alia inſuper conſideratione corroboro,quod Innocent. IV. in dicto cap. 1. in eius initio, vult exemptos omnes, maximè Religioſos gaudere libertate exemptionis,præterquam ratione delicti,ſiue contractus initi extra locum exemptum, & cognoſcēs prædicta nihil commune habere cum excommunicationis ſententia, neque propterea cenſeri aliquid diſpoſitum,reſpectu illius cenſuræ, ſubiungit §.in eos,& ait,in eos autem,quibus ne interdici, ſuſpendi, vel excommunicari á quoquam valeant, à ſede Apoſtolica eſt indultum: ſicut ſunt Religioſi, quamplures, in quorum priuilegijs continetur, ne quiſquam Epiſcopus, vel Archiepiſcopus Monaſteriorum ſuorum monachos, pro vlla cauſa, vllonè loco interdicere, ſuſpendere, vel excommunicare præſumat; ijdem Ordinarij iuriſdictionem ſuam, quantum ad iſta vbicumque illi fuerint, penitus exercere non poſſunt,vbi gloſ.in verbo quātum ad iſta,& Abb.in cap.fin. ſub num.11. de foro competenti, ſubijciunt explicationem reſtringendo ad prædictam excommunicationem ſuſpenſionem,& interdictum, non autem extendatur ad reliqua, in quibus iuriſdictio ordinaria illibata permaneat, & conſequenter reſpectu punitionis, itaque ſi contrariorum eadem debet eſſe diſpoſitio, dùm priuilegio gaudent, ne poſſint excommunicari, nihilominus poterunt puniri aliqua pœna, ita cum exempti ſunt ratione delicti patrati, etiam in loco non exempto, & propterea corporali pœna plecti non valeant, nihilominus excommunicari poſſint; ex quibus me rectè arbitrari opinor, neceſſe eſſe, priuilegium exemptionis debere expreſſe complecti, etiam delicta commiſſa, etiam in loco non exempto, & inſuper ne poſſint excommunicari,ſuſpendi, vel interdici, alioquin priuilegium non ſuffragetur in eo capite, quod ex prædictis deficeret,ob quod optimè dixerunt in cap.Epiſcoporum,de priuileg.in ſexto, Ioan.Monach. num.3. & Ancharan.num.3. alijq; omnes,ſemper attendendum eſſe tenorem priuilegij, atque ideò allegantem exemptionem, teneri Epiſcopo oſtendere priuilegium,alioquin ſibi credere non cogatur, affirmat Innocent. in cap. ex parte, de verbor. ſignific. & Roderiqu. in quæſtion. Regular. 56. artic. 12. tom.1.

42 Sed qui iam dicto priuilegio expreſſe potirentur,ne valeant cenſura aliqua deuinciri controuertitur, vtrum ne declarari, nihilominus poſſint ab Epiſcopis incurriſſe aliquam cenſuram á iure, aut alijs conſtitutionibus inflictam, cum illis verbis ipſo iure,vel ipſo facto incurrendam,quo caſu à contrafaciente ſtatim incurritur,iuxta gloſ.in cap.1.de ſagittar.& reſpondet text.affirmatiuè in clem.1.de priuileg.& inibi Zabarell.nu.24. Abb.nu.22. Imol. in clem.1. nu.8. de ſequeſtrat.poſſeſſ. & fructuum, Geminian.in cap. ſi Papa diſtinct.40. Felyn.in cap. non poteſt nu.3.de ſentent. & re iudic. Gambar.in tract.de poteſtate legati à latere lib.8. cap. de poteſtate legati in Regulares exemptos, & poſt alios Henriquez in Summ.theolog.moral. lib.7. cap.25. §.7.contradicunt Nauar.conſ.2.Regulares, de ſentent.excommun.Graff.in deciſion.aureis lib.2.cap. 49.num.68. & Sorbus in ſua annotat. ad compend. mendicant.verbo exempti verſ. ſed an Regulares; & ſuffulciuntur verbis clem.2.de pœnis,dùm locorum ordinarijs iniungunt, vt poſtquam eis conſtiterit aliquos ſubiectos pęnam,& ſententiam incurriſſe præmiſſas, ipſas publicare non differant; & præfatæ clementinæ primæ, reſpondere conantur altero ex duobus modis, ſcilicet vt ſubſiſtat in caſibus tantummodo in ea mentionatis, vel de exemptis ſimpliciter, & generatim, non autem de illis, qui etiam ſunt ſpeciatim exempti pro delictis commiſſis, etiam in locis non exemptis; ab eorum tamen ſententia omninó diſcedendū opinor, & priori aſſentiendum, reſponſionibus prædictis prorſus exploſis, quandoquidem ſi exempla non reſtringunt,ſed declarant Regulam vulgatis legibus, certè diſpoſitio præfatæ clementinæ non erit reſtringenda ad caſus tantum,& exempla illic relata,ad ea præſertim,quæ in initio,& enarratione referuntur, non in ſubſequentibus,& diſpoſitiuis verbis,& ſanctione ſuperinde facta,quæ attendenda omninó apparent non autem narratiua,ex clem.1.de prębend. Altera itidem reſellitur tanquam diuinatiua; quinimmo tanquam erronea,ſiquidem fruſtra dicta clementina ita diſpoſuiſſet,niſi etiam intelligeretur de exemptis ob delicta patrata in locis,etiam non exemptis,ſi namque tale priuilegium non haberēt, nè dum poſſent denunciari,ſed inſuper excommunicari,vt ſupra demonſtraui ex textu in cap. 1. §.in eos,de priuileg. in ſexto, textui verò in citata clem. 2. ab ipſis in eorum gratiam adducto reſponderi poteſt multis quippe modis, ac potiſſimum duobus,nempè caſum in dicta clementina contentum, non excedat, indicantque verba eiuſdem clementina,pœnam,& ſententiam incurriſſe præmiſſas; reſpiciunt igitur præmiſſa, & non alia, atque ita intellecta præfata clementina non receditur ab illius verbis,& conciliatur alteri, & primæ ſub rubrica de priuileg. contrarium dicenti in reliquis, & concedenti declarare etiam exemptos. Altero item modo reſpondetur,quod præfata clem.2.non dicit aliquos ſubditos pœnam,& ſententiam incurriſſe præmiſſas,ſed dicit aliquos ſubiectos, & maximam adeſſe

adeſſe diſtantiam inter hæc duo nomina ſuadeo; ſubditus enim inſinuat eſſentiam, ſubiectus verò tanquam latior complectatur omnes, etiam non ſubditos, ſed quoquomodo ſuppoſitos, & propterea illos, qui licet exteri ſubijciuntur, quoties intra iuriſdictionem perpetrant, quod in ea clementina vetitum reperitur: Perſiſto igitur in priori ſententia, quam communiorem eſſe credo, eamque commendatam, & obſeruatam in congregatione doctiſſimorum virorum, Archiepiſcopalis Curiæ Neapolitanæ, habita coram Ampliſſimo Cardinali Geſualdo Archiepiſcopo, mihi certum eſt, & rurſus ita ſentijſſe, & determinaſſe eamdem Curiam, teſtatur Genuenſ. cap.59. ſub nu.1. atque tertia vice, affirmat Riccius collectan.591. ſuper cap.2. de conſtitut. in ſexto, & ſi declarare poteſt, multo magis denunciare, & præfatus Graff. etiam admittit, quamuis Sorbus in adducto loco, poſtquam formalia illius verba reſcripſerat, in hac parte illius verbis non vtatur, ſed alijs, quibus defendit, neque licere denunciare.

43 Verùm reſpectu excommunicationis á iure prolatæ, nullique retentæ, quid ſentiendum ſit, vbi Regularis ea ligaretur, & à quo ſit abſoluendus; quandoquidem iſtius quæſtionis veritatem perquirere hæſitarunt non ſemel Doctores; in cuius reſolutione aliqui Iuriſperiti, quò ad Abbatem, reliquoſque Superiores Regulares negatiuè reſponderunt, quorum vera apparet ſententia; eamque tradiderunt Abb. in cap. cum illorum nu.3. de ſentent. excommun. & cap. monachi num. etiam 3. & illic Felyn. nu.15. eod. tit. idem Felyn. in cap. poſtulaſti, verſ. & dixit, ſub nu.9. de reſcript. ac Petr. Foller. in practic. crimin. canon. cap.37. num.53. & tantum Epiſcopus abſoluat eorumdem eſt ſententia; ob illam rationem, quoniam vbi legiſlator abſolutionem excommunicationis ſibi non reſeruauit, illam relaxaſſe videtur habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem ex omnium reſolutione, per textum in cap. nuper §. in ſecundo, de ſentent. excommun. ſcripſitque Mileus in ſuo repert. in verbo excommunicatum poteſt Epiſcopus. Quod præterea dicendum eſt in excommunicatione ob percuſſionem clerici, quamuis abſolutio Papæ ſit reſeruata, in illis tamen caſibus, in quibus poſſent clericos abſoluere, & ſi offenſus ſit clericus ſæcularis, iuxta text. in cap. Religioſo, de ſentent. excommun. in ſexto, & poſt multa tuetur Vgolin. tract. de cenſur. tabul.1. cap.10. §.1. à num.2. qui reſpectu exemptorum dicit contrarium in cap.2. §.17. à num.5. attamen Federic. de Senis integrum ſcripſit conſilium, quo defendit, neque exemptos abſolutionis beneficium conſequi poſſe à ſuo Regulari Superiore: ſed ab Epiſcopo dumtaxat, ſuſcribit Ioan. de Lignan. in clem. ne in agro, de ſtat. Regul. & opitulatur expreſſus textus ſuperius citatus in cap. Religioſo, quem textum licet ad non exemptos tantum reſtringat Tabiena in verbo exemptus, ſub nu.7. de vtriſque nihilominus intelligendum eſſe, opinatur Io. Andr. ſuper ipſomet nu.1. ſuffultus verbis, & ratione in eo poſita: nè hoc prætextu habeat Regularis materiam euagandi, quæ tam exemptos ſicuti ſubiectos amplexatur, & propterea eodem iure vtendum l. illud ff. ad l. aquil. Altera autem ratio, quam idem Tabiena adducit, perſuaſiua tantum reputanda eſt, non concludens; quod ſi canon ille, voluiſſet etiam complecti exemptos, id quippe adiunxiſſet, ſicuti addidit in clem. cum ex eo, de ſentent. excommun. quæ dixit, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati; etenim hæc ratio non vrget, quia ſi expreſſiora voluit legiſlator inibi apponere verba, maiori innitens cautela, non ſequitur conſequentia, ergo illis non additis, haud cenſeatur data poteſtas in exemptos; cum ſatis ſit rationem extare, qua legiſlatoris mens pateat, ambobus opitulari voluiſſe, & in vtroque caſu facultatem conceſſiſſe abſolutionem impertiendi; præſertim quia in hanc propendent relati præſtantiſſimi Iureconſulti Federic. de Senis, Ioan. de Lignan. & Ioan. Andr. qui nullibi contrarium ſentit, quamuis Tabiena eo in loco, citet eumdem Ioan. Andr. in alijs locis aduerſari ſibi ipſi, namque decipitur, idque rectè intuenti, & percurrenti illius verba in memoratis illis locis euidenter patere poteſt.

Nemo tamen á me alienum putet, complures Religioſos his etiam temporibus ſpeciali proſecutos fauore, habere in eorum priuilegijs expreſſam auctoritatem abſoluẽdi, in his caſibus proprios ſubditos Regulares, teſtaturque Rodericus in quæſt. Regul. tom.1. q.20. art.1. cum ſeqq. Illud tamen priuatiuè ab Epiſcopis intelligendum eſſe non opinor, ac propterea vtrumque tunc retinere eiuſmodi facultatem conſentio: nec reluctatur ratio quam Vgolin. cæterique memorant contradictores, quod ad abſolutionem dandam iuriſdictio requiratur, argumen. cap. paſtoralis §. præterea, de offic. ordin. quam non habent Epiſcopi in exemptos, iuxta cap. graue, de offic. ordinarij, & cap. cum tempore de arbitr. Etenim ius fauet Epiſcopis iuriſdictionem, & auctoritatem concedens abſoluendi exemptos à cenſuris iſtis, in adducto cap. Religioſo, & alijs, in tantum quod idem Tabiena, non ſine valida ratione credidit, hanc ſentẽtiam eſſe æquiorem; & quidem monaſticæ Religionis profeſſi in quibuſdam grancijs viuentes de ordine ſuorum Abbatum impetrarunt à meo Vicario Laquedonenſi, abſolutionem à cenſura incurſa propter percuſſionem cuiuſdam Clerici Rocchettani mei Diœceſani, nam ſi exemptione minimè fruantur omni ratione rectè fecerunt, & ſi exempti cum ſciant quid agant, ac morem eorum Religionis, credendum eſt, quod à meis miniſtris non eam expetijſſent niſi potuiſſent, & debuiſſent.

Hucuſque digreſſus ſum ex concluſione illa, quam ſtabiliui, Regulares incidere in excommunicationem ipſo iure comminatam ab Epiſcopo, cõtra adeuntes Monaſteria monialium; his verò temporibus hæc diſputatio videtur ſuperflua, cum prohibeantur inſuper illuc accedere vigore decreti ſacræ Congregationis ſupra Epiſcopos, & Regulares, quo auſertur Epiſcopis, aut alijs Superioribus, omnis poteſtas cõcedendi illis licentiam illuc eundi, & cum eis alloquendi, ſibiq; eam facultatem retinuit ipſa Congregatio, cuius decreti relator eſt Sorbus in compendio mendicantium, verbo ingredi Monaſteria, & ſubſcriptis concipitur verbis.

Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini Cardinales Sacræ Regularium Congregationis Præfecti, ad occurrendum ſcandalis, quæ cõtingere poſſunt, alijsq; iuſtis, & rationabilibus cauſis animum ipſo-

rum

rum piè mouentibus, de speciali & expresso mandato sanctissimi D. N. Domini Sixti diuina prouidentia Papæ V. viuæ vocis oraculo eis facto decreuerunt, & mādauerunt nulli, posthac Religioso cuiuscumque ordinis, gradus, qualitatis, & dignitatis existat (Superiore, cui Monasterij, seu domus cura incumbit, visitatore, vel visitatoribus, confessario; ordinario, vel extraordinario, cum ad tempus deputabitur dumtaxat exceptis) licere absque licentia expressa eiusdem Sacræ Congregationis accedere ad Monasteria, seù domos quarumcumque monialium, vel sororum, siue sui, siue alterius cuiusuis ordinis ad colloquendum, siue tractandum cum eis, quod si aliquando mandato sui Superioris aliquos Religiosos ad prædicandum verbum Dei, vel ad celebrandas missas in ipsarum monialium, seù sororum Ecclesijs, siuè oratorijs exterioribus, siuè extra claustra existentibus mitti contigerit, prohibuerunt ne dicti Religiosi vllo quæsito colore, moniales, sorores, aut quamlibet aliam personam intra clausuram degentes alloqui possint; confessarijs autem similiter interdixerunt, ne in ædibus Monasterij, seù Domus, vel Monasterio seu domui monialium, aut sororum contiguis pernoctent, aut alios pernoctare faciant, vel alias secum retineant, neuè extra tempora generalium confessionum, (quibus soli tantum confessario refectionem diurnam accipere vix permittitur, & tunc demum videlicet cum sua habitatio, aut virorum domus, vel Monasterium in quo degit à monialium, seu sororum Monasterio, vel domo nimium distat, nisi tamen, & eo casu contrarium specialiter cōstitutum sit) ibi nullo modo comedant, reficiantur, aut cibum sumant: Quæ omnia & singula sub pœnis priuationis officiorum, ac vocis actiuæ, & passiuæ ipso facto incurrendis, alijsq; eiusdem Congregationis arbitrio præceperunt inuiolabiliter obseruari, iniungentes cunctis Reuerendis Patribus Generalibus, Prouincialibus, & alijs quorumuis Monasticorum, & Mendicantium, ac non mendicantium ordinum, & congregationum Superioribus, ad quos spectat, quatenus infra terminum vnius mēsis à die quo præsens decretum ipsis notificatum fuerit cōputandi, debeant eiusdem decreti copiam, cum huiusmodi præcepto omnibus suorum ordinum, & Religionum, Monasterijs, Domibus, & Conuentibus intimare, & notificare, ac intimasse, & notificasse, ne vllam aliquando desuper ignorantiam in futurum allegare, aut prætendere quoquomodo possint. Romæ 9. Maij 1590.

Fr. Michael Bonellus Cardin. Alexandrinus.

Georgius Palearius Secretarius.

Quod quidem decretum impressum fuit Romæ apud Paulum Bladium Impressorem Cameralem
44 anno 1590. ex quo altera succreuit dubitatio, necnè amplexaretur Equites S. Io. Hierosolymitani, & pro negatiua statim occurrit ratio illa, omnium ore circumuoluta: in odiosis haud esse faciendam extensionem, ac pœnalibus, comprobata ex cap. odia de regul. iur. in sexto: verùm affirmatiuam sententiam comprobant aliæ multæ rationes, & auctoritates, quibus demonstratur hos esse Regulares, & Religiosos, vt tales enim gaudent priuilegio clericali, idest canonis, si quis suadente, & fori, atque immunitatis, vt latè probat Roderic. q. 1. art. 6. tom. 1. suarum quæstionum Regularium, vouent namque tria substantialia vota, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, vt cæteri omnes Regulares, & propterea, atque ex alijs multis esse verè Regulares, vereque Religiosos, defendit Nauar. conf. 12. an milites, sub rubr. de Regularib. Sayr. decis. 26. cum milites de Regularib. idemq; Nauarr. in cap. quoniam quicquid 16. q. 1. & inscribitur commentarius, siuè tractatus de reddit. ecclesi. vbi q. 1. monit. 55. à nu. 5. & q. 3. monit. 27. hanc assertionem, dùm rationibus tuetur, non tantum de militibus S. Ioannis loquens, sed de alijs omnibus prædicta vota emittentibus, quamuis his temporibus coniugium admittant, à cuius resolutione licet desciscant respectu militum coniugio vtentium, quos ita esse Religiosos aiunt, vt tamen perfectè, & integrè non sint tales, Sot. in lib. 7. de iustit. & iur. q. 5. art. 3. vers. tertium autem argumentum, & Molina de primog. hispan. lib. 2. cap. 9. nu. 69. alterq; Molina in tract. de iustit. & iur. tract. 2. disput. 141. vers. est veró rigida; nihilominus id non negant, verùm etiam probant, quò ad milites S. Ioannis, præfatus Sotus adducto articulo, vers. ex his ergo, & Molina indicata disput. 141. vers. ad motum proprium Pij V. & propterea eos contineri sub dicto decreto non videbatur ambigendum, non obstante ratione in contrarium adducta, de extensione minimè facienda in odiosis, & pœnalibus, & priuilegio Pontificio, quod habent ne comprehendantur sub iure aliquo de Religiosis loquète, odium, & rigorem continente, cuius testis est præfatus Roderiq. in citato art. 6. fretus auctoritate Petri de Aragona super D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 11. ad vltim. namque hoc casu non dicetur dispositio odiosa, sed potius fauorabilis, cum agatur de vitando animarum periculo, & quatenus odium contineret, admitteretur nihilominus extensio ob salutem animarum, ita Abb. in cap. ex tenore num. 6. qui filij sint legitimi, Ias. in auth. quas actiones nu. 25. C. de sacrosf. eccles. & Cantuccius inter decis. diuers. Rotæ Romanæ decis. 29. cum ex vna num. 10. par. 2. potius enim diceretur inclusio similium, quàm extensio, idque facilè colligi poterit ex titulo Codicis, inscripto de malefic. & mathemat. & cæteris similibus; sed cur tandiù in his immoror, si eadē Sacra Congregatio Domino Vicario Neapolitano rescribens declarauit sub dicto decreto, complecti ipsos milites S. Ioannis.

Ista autem prohibitio respectu Regularium, non vtique res est omninò noua, antiquitus enim ab ipsarum sanctimonialium habitatione, & collocutione arcebantur, atque adeò, quod si contigisset videre aliquam propinquam, coram Abbatissa permissum erat illi confabulari per modica, & compendiosa verba, breneq; tempus, iuxta cap. diffinimus 18. q. 2. consimileq; decretum prodijt ex Concilio Hispalensi, registrato in cap. in decima, eadem causa, & quæstione, præcipiente respectu monachorum, vt remoti ab illarum familiaritate degerent, nec vsque ad vestibulum haberent accedendi familiare permissum, & neque Abbati, vel ei, qui præficiebatur extra eam, quæ præerat loqui virginibus Christi, aliquid quod ad institutionem earum pertineret licuisse, neque cum ea sola, quæ præerat frequenter eos loqui potuisse, sed sub testimonio duarum, vel trium sororum, ita vt rara esset accessio,

cessio, & breuis omninò locutio.

Præfata insuper censura per statutum, aut edictum Episcopale comminata ipso iure aduersus adeuntes Monasteria monialium, & cum illis alloquentes, non solum prædicti Regulares, aut laici, & clerici sæculares ligantur, si ad Monasteria monialium accedant, suppositi iurisdictioni Episcopali,
45 sed etiam exempta, dumtamen expressè vetitus fuerit accessus ad Monasteria, etiam exempta, alioquin generica prohibitio non afficiat euntes ad exempta, Syluest. verbo excommunicatio 2. nu. 14. Lapus in cap. vnico, de statu Regular. in sexto, & Gemin. in eodem cap. 6. fin. nu. 8. Summa Rosella verbo excommunicatio 7. sub num. 4. & Roland. à Valla cons. 33. Illustris, sub num. 32. vol. 3. quamobrem licentiam tunc petere opus est ab Episcopo loci, vltra aliam Superioris Regularis, ex præcitatis Auctoribus, quod hodie admittitur si consuetudo suppetat, & propterea standum esse consuetudini in hoc capite declarauit Sacra Congregatio Concilij sub his verbis: censuit Sacra Congregatio facultatem concedendi licentiam adeundi ad colloquium cum monialibus Regularibus subiectis, spectare ad ipsos Superiores Regulares, nisi esset consuetudo legitimè præscripta, vt huiusmodi licentiæ, etiam quo ad Monasteria, quæ Regularibus subsunt ab Episcopo tantum, vel ab Episcopo, & Superiore Regulari coniunctiuè obtinerentur, tunc enim consuetudinem esse obseruandam voluit.

Quod si constitutio excommunicaret committentem aliquod facinus, aut aliquod inhonestum exequentem in Monasterio quocumque etiam exempto, vel inhonesta proferentem verba monialibus non eum liget, qui illa ageret in Monasterio exempto, si Lapo, & Geminiano credimus in locis relatis, & Grassio in lib. 4. decis. aurear. cap. 2. num. 19.

46 Et qui literas scriberet moniali, & mitteret, incidat ne in præfatam cēsuram, dubitatum fuit in hac Ciuitate, & quamuis Bald. neget in auth. habita, sub nu. 36. C. ne filius pro patre, ipse tamen interrogatus respondi affirmatiuè per Roman. in l. 1. in princip. ff. de verbor. obligat. Felyn. in cap. mulieres, post num. 7. de sentent. excommun. Aretin. in l. 1. & inibi Ias. num. 14. ff. de verbor. obligat. Simanch. de cathol. institut. cap. 11. post nu. 8. & textum singularem ad hoc per Aretin. rectè ponderatum in cap. clericus 81. distinct. cui quidem sententiæ complures adstipulantur rationes, decisionesque in casibus similibus, ac præsertim vetitus loqui cum excommunicato, est insuper prohibitus Nuncium, vel literas illi mittere, iuxta glos. 3. in cap. constitutionem, de sentent. excommun. in sexto, & glos. in clement. final. de sentent. excommun. Nauarr. in manuali cap. 27. nu. 20. Syluest. verbo excommunicatio 5. post num. 2. & Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 2. nu. 1. nisi dicamus aliqualem considerari distantiam inter mittentes literas monialibus, & mittentes excommunicatis, quia cum monialibus inhibetur loquutio, cum excommunicatis verò participatio, quod verbum tanquam latius (vt inibi Iason. rimatur) complectitur etiam literas, aut Nuntium mittentes, & Soccin. eadem l. 1. nu. 7.

Et propterea relatum exemplum non videtur adduci posse ad eandem constituendam conclusionem in casu isto longè dissimili, qua præterea responsione vti valemus pro insutatione alterius exē-
47 pli ab eodem Ias. Aretin. & alijs traditi, de scribente bannitis, vt incurrat ex eorum sententia pœnam in ædicto contentam contra scribentē, quatenus ea vera sit, cum alij impugnēt, maximè Soccin. in ead. l. 1. nu. 8. & Alciat. à multis citatus pro opinione ista . . . . . & certè nu. 20. exorditur huius quęstionis disputationem, semperq; propendet in hanc negatiuam partem, præterquam in fine nu. 24. vbi priorem tenet quam communem appellat, quæque rationibus multis fulcitur, & ea quod per epistolas, cum absentibus tanquam præsentibus loquimur, teste Peregrin. conf. 94. ex facto subiecto num. 9. & 14. & Turpilius Comicus differens de vicissitudine literarum, hoc ipsum expressius affirmat, inquiens, sola res est Epistola, quæ homines absentes præsentes facit: cuius verbis fretus Diuus ille Hieronymus in Epistola ad Nitiam, deflexit ad alia verba, scilicet quid est, vt ita dicam tám præsens inter absentes, quàm per epistolas, & alloqui, & audire, quos diligas. Altera item non exilior est ratio, tum scribentem, tùm recipientem complectens: namque certum est, multa literis committi, quæ coram, puderet verbo dicere: idque præportat vulgi dictum, literæ non erubescunt, ex parte verò recipientis, quia literæ sunt verba permanentia, verba prolata sunt transeuntia, & flexibilia, teste Aristotele lib. 1. parermirias, ideoque si prohibetur locutio, multo magis censeri debet vetitum scribere: verum cautius mea sententia ageret Præsul si expressis verbis excommunicaret etiam mittentem ad eas Nuntium, vel epistolas, prout Alphonsum Cardinalem Gesualdum huius Ciuitatis Archipresulem fecisse recordor, ac præterea excommunicationem statuisse aduersus inhonestè loquentem cum moniali, ita quod ille quoque eam incurrat, qui licentiam cùm illis loquendi impetrasset: ideoq; excommunicatum opportere in absolutione consequenda manifestare, se non tantum monialem sine licentia, vel cum licentia allocutum esse, at insuper inhonesta verba cum illa dixisse, vel actus, gestus, signaque vetita fecisse.

48 Sed valeat ne Episcopus suo edicto prohibere etiam fœminis quibuscumque accedere ad Monasteria monialium, & secum alloqui sine ipsius licentia? & dubio procul oportet affirmatiuè respondere, & Romæ factum esse, testatur Nauar. in cap. statuimus nu. 61. vers. tertio 19. q. 3. ipseque non ignorò à multis religiosissimis Episcopis seruatum, propterea quod internuntiæ persæpe sunt, atque ad malum hortatrices, quamuis consulerem mitius cum eis agendum, & consequenter non omnibus prohibere accessum, sed tantum deferentibus literas ex parte virorum, vel ambasiatas, continentes aliquid turpè, & inhonestum, aut quoquo modo hominis cuiuslibet desiderium explicantibus, aut insinuantibus, explicitè, vel implicitè.

Ad aliud modo descendere, & vnicum caput secundæ partis distinctionis à me constitutæ nu. 19. locus est, quod clausuram ex menijs ipsis, & murorum ambitu prouenientem, complectitur; in qua re pauca quædam oporteret referre, & quidem libenti animo referrem, nisi ea scripsissem in cap. 13. nu. 89. huius rubricæ, vers. ad auctoritatem modo

Episco-

Episcoporum, vbi Lectorem remitto, & hic sit impositus finis tractatui de clausura monialium, quam custodire cogendæ sunt ab Episcopis, quo explicito ad alia pertransire conuenit, ad quæ moniales ipsæ vltra clausuram tenentur post emissam professionem.

49 Inter quæ nouissimum non obtinet locum assertio illa, quod teneantur officium Diuinum recitare, postquam iam dictam emiserunt professionem, relata à Tabiena in verbo horæ canonicæ num. 8. subiungente id ipsum similiter persoluendum quoque esse à conuersis, immò sunt, qui dicunt easdem moniales in communi, atque choro teneri illud recitare attenta dispositione iuris communis, cuius quidem sententiæ fuit Angel. in Summa verbo horæ canonicæ §. 25. & 26. atque Syluest. eodem verbo §. 10. adducti, clementina prima de celebrat. miss. Id in Regularibus, & Religiosis statuente, sub quibus nominibus comprehendi moniales certum est, neque ipse ab eorum resolutione discedo, nisi quatenus vnaquæque Regula, eiusue Statuta aliter disponerent, seu consuetudo in vnaqualibet Religione admitteret, sequutus Cordubam in suis annotationibus ad compendium mendicantium, verbo moniales, vers. respondeo, vbi notabiliter subnectit monialibus Regulæ Sanctæ Claræ, haudquaquam illud iniungi, ex præcepto, & obligatione.

Et cum frequentantes Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, humiliores præ cæteris, obedientiores, castiores, sanctiores, atque procliuiores fiant ad audiendum Verbum Dei, mandatisque Superiorum, consilijs, exhortationibusque parendum, iuxta tradita per Diuum Thomam in tertia parte quæst. 79. Syluest. verbo Eucharistia 4. num. 3. ac
50 Sot. in quarto sententiarum distinct. 11. quæst. 2. artic. 1. latioribusque verbis explicui cap. 7. nu. 28. recte admonentur sub mortiferi peccati labe moniales, monacique omnes, vt illa frequentent, singulis saltem mensibus, peccata confitendo, & prima Dominica cuiuslibet mensis sumendo sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, in clementina prima §. sane, de statu monachorum, quamuis illa de monachis nigris expresse loquatur; etenim glosa illic, versic. singuli, extendit ad alios reliquos monachos; quinimmo Oldrad. dilatat ad Canonicos Regulares in cons. 222. & sequitur Viuald. in suo Candelabro Aureo par. 1. sub rubr. de confessione, post num. 51. qui propterea deceptus antea erat, dùm negauit extendi ad cæteros monachos, præter nigros: maximè quod concedendo ampliari ad Canonicos Regulares, tanquam comprehensos sub verbis rubricæ, quamuis excludantur à proprietate verborum textus, ita ad alios monachos extendi, dicebat fateri; non autem istam impugnare extensionem, cum monachi omnes, sub verbis eiusdem rubricæ proculdubio continentur: primo quidem sub specifico illo nomine monachorum in ea posito, deinde verò sub altero Generaliori Regularium; quare dispositionem illius textus de omnibus Religiosis intelligendam existimo.

Quos præterea obnoxios esse sub mortali, quolibet mense venialia etiam confiteri, si mortalia desint, credidit Caietan. & alij citati à Nauarr. in cap. placuit num. 120. de pœnitent. distinct. 6. a quorum tamen resolutione abhorret inibi præfatus Nauarr. num. 122. Sot. in quarto sententiarum distinct. 18. quæst. 1. artic. 3. versic. neutiquam tamen: & Viuald. indicata rubrica de confessione num. 22.

51 Adductæ autem clementinæ primæ dispositio, qua confiteri, & Eucharistiæ Sacramentum suscipi præcipitur monachis sub mortali peccato, videtur hodie relaxata respectu monialium à Concilio Tridentino in cap. 10. session. 25. de Regularibus dicente, vt attendant diligenter Episcopi, & cæteri Superiores Monasteriorum sanctimonialium, vt in Constitutionibus earum admoneantur sanctimoniales, semel saltem singulis mensibus confessionem peccatorum facere, & sacrosanctam Eucharistiam suscipere. Quibus sanè verbis insinuat, ad consilium, & ad monitionem referri, quod antea superinde constitutum erat sub præscripto, ita quod mortiferum non amplius committatur à monialibus omittentibus in præsenti singulis mensibus confiteri, & communicari, quod asseuerant Viuald. indicato num. 21. in fine, Modern. in sua Praxi Episcopali, verbo moniales §. 7. par. prima, Roderic. in quæstion. Regular. quæst. 62. artic. 1. tomo primo, & aliqui alij, quibus contradicit Nauarr. in Summa capit. 21. num. 59. affirmans illas etiam nunc mortiferè peccare; cuius quidem sententiæ, ni fallor, ea posset fulciri consideratione, quod Concilium non mandat Episcopis, alijsque Superioribus id præcipere monialibus, quia erat iam ipsis monialibus in prædicta clementina iniunctum · sed mandat ab illis admoneri, atque iteratis præcibus, exhortationibus, & admonitionibus inducantur, & adducantur ad id, quod sub præcepto statutum antea erat in dicta clementina.

Ex quibus apparet in suo robore perdurare præfatæ clementinæ sanctionem, pro cuius declaratione necessarium esse duxi adnotare aliqua, quò ad hunc effectum suscipiendi sanctissimum Eucharistiæ
52 stiæ Sacramentum, & præsertim illam dici Principem mensis Dominicam, quæ iuxta vulgi interpretationem immediatè, & illico aduenit post Kalend. cuiuslibet mensis, non autem attenditur computatio illa, qua passim in officio diuino vtimur, & illa est, quæ magis appropinquat Kalend. mensis, siue præueniat, siue sequatur, illamque, ista facta dinumeratione cognoscimus, ac præsertim in prima Dominica Aduentus, quæ omnia Bonifacius de Vitalinis attingit super §. sanè, dictæ clement. primæ nu. 5.

53 Cùm igitur confiteri intendunt, Ordinarium coguntur adire confessorem, sibi à Superioribus assignatum, non alium; nisi fuerit eisdem concessus extraordinarius, quem bis, aut ter in anno illis offerre debet Superior, qui omnium confessiones audire debeat, iuxta Concilij Tridentini Decretum in cap. 10. sess. 25. de Regularibus, cuius verba sunt: Matura præhabita consideratione attendenda; etenim non necessitatem, sed arbitrium relaxant, iuxta declarationem Sacræ Congregationis eiusdem Concilij interpretis, sub his verbis: Est enim arbitrio cuiuscumque monialis, si extraordinario voluerit confiteri. Is autem constitui poterit, qui non fuerit eiusdem, sed alterius ordinis, iuxta declarationem præfatæ Congregationis rela-

tam à Sorbo in suis annotationib. ad compendium mendicantium, verbo monialis, versic. quod præter, vbi subiungit confessores ordinarios deputandos ad confessionem monialium, non subiectarum Episcopis, sed alijs non ab ipsis Episcopis approbandos esse, sed á Superiore ordinis, cuius dictum restringo in casu de quo ipse vidi alteram eiusdem Congregationis declarationem, quæ voluit, quod ex facultate Decreti Concilij, Tridentini in relato cap. 10. valeat Antistes dare confessorem monialibus subiectis Regularibus, quæ nulla ratione induci possunt, vt suis Regularibus peccata confiteantur. Item scio vltra triennium præfatorum Ordinariorum potestatem non perdurare, vt mandauit Sacra Congregatio supra Regulares, quod antea respectu monialium Sanctæ Claræ statutum erat, á Leone X. vt inquit Collector compend. mendic. verbo moniales §. 28.

54 Eas insuper moniales decet honesto habitu vestitas incedere, velando caput, & vultum ferè totum, oculisque demissis, & præterea virginali modestia semper, & in omnibus vti, aduertentes ita á Beata Clara Oppidi Montis Falchi admonitas fuisse moniales omnes sui Ordinis; quin & earum vitam à virorum consortio, & oculis remotam esse, quia solitudo est optima virginitatis custos, in tantum quod si opus erat, medicum, vel confessorem intioducere intra septa Monasterij, ipsa omninò amicta pallio, vultuque demisso præcedebat, vel sequebatur; necnon eisdem iniunxit monialibus, vt ita circumspectè se gererent, vt nè earum quidem nomina confessarijs, aut alijs essent aperta, ac ita mutuæ beneuolentiæ tolleretur occasio; in his igitur elaborare eas debere fatebatur, vt aliæ earum vitam, & actiones, tanquam speculum sanctarum virginum intuerentur.

Perlegi etiam sexaginta septem capita, quibus Beata Theresia admonitas voluit suas moniales ordinis Carmelitarum, quæ vellem, vt singulis saltem hebdomadibus vnaquæque Religiosa actentè percurreret; sunt enim vulgari sermone conscripta.

55 Iugi quoque orationi, itemque ieiunio incumbere eas debere prorsus agnosco; Oratio siquidem si pura est, si casta fuit, cœlos penetrans, vacua non reddibit, ex Diui Augustini sententia, qui alibi quoque scribit; Orationis puræ magnam esse virtutem, & velut fidelem Nuncium mandatum peragere, penetrareque, quo caro non peruenit; Ipsaque non nisi quædam petitio est, ex Damasceno, Basilio, Nysseno, & Augustino; non tamen omnis, & sic inutilis petitio sub ratione veræ Orationis continetur, nimirum Diuus Thomas 2. 2. quæst. 83. artic. 1. ex Damasceno deducit definitionem, cum ait; Oratio est petitio decentium à Deo, quod verò dixi iugi orationi nauandum operam, parabola illius insinuat, ob cuius importunitatem assiduè petendi, quod voluit impetrauit, Lucæ 11. Quod & apertis ostendit verbis eiusdem Lucæ caput 18. Opportet semper orare, & nunquam deficere; confestim verò adiunxit viduæ parabolam, quæ sola præcum perseuerantia à Iudice ferè inexorabili sententiam, iudiciumque extorsit; quin & eiusdem Lucæ capite 21. verba sunt: Vigilate vtique omni tempore orantes, quam præterea sententiam Ecclesiast. 8. perlegimus: Nè impediaris orare semper, & Apostoli Epistola prima ad Thessalon. capite postremo, non ne verba sunt illa? Sine intermissione orate? Id tamen exequi, si possibile sit controuertunt, tùm Patres, tùm Theologi: Re tamen vera annuunt, impossibilitatemque excludunt, cum varias pro eorum arbitratu adducunt responsiones collectas per Fratrem Thomam à Iesu in suo tract. de statu monach. (super cap. non dicatis 12. q. 1.) par. 3. cap. 6. glos. 6. dub. 2. exordiente, an sit possibile; mihique arridet quam scripsit, versic. tertia expositio, cum ex Augustini, aliorumque dictis, exponit non physico, sed morali modo relatas auctoritates intelligẽdas, & consequutiuè illis non aliud commendari, quam perseuerantiam, assiduitatemque orandi, quam maximam habere possumus, occasionem, commoditatemque nacti.

Ieiunium autem, quatruplex cum sit, nempe Spirituale, Morale, Naturale, & Ecclesiasticum, huiusque postremi fuerit noster sermo in huius numeri exordio; istud certè optimum esse remedium ad honestatem præsertim tuendam Hieronymus Demetriade scribens insinuat, inquiens, ieiuniorum tibi sumenda sunt arma, & canendum cum Dauid Psalmo, humiliaui in ieiunio animam meam, & cinerem tanquam panem manducabam; & Diuus Augustinus in sermone de ieiunio: Illud maximè extollit, & collaudat, ac præ cæteris ait, quod purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subijcit, cor facit contritum, & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit: castitatis verò lumen accendit, circa quod aliqua pauca subscribere statui.

56 Eorumque præcipuum, vt ieiunium ab Ecclesia indictum tria necessariò, vt minimum requirere, hoc est cibum, numerum, & horam, à certo enim ciborum genere abstinendum est, semel in die commedendum, & certo tempore non antea edendum. ita colligitur ex Riccard. in 4. sentent. distinct. 15. art. 3. q. 6. & 7. Rosella verbo ieiunium nu. 11. & alijs Summistis.

57 Cibi quidem vetiti sunt, caro, oua, & lacticinia in ieiunio quadragesimali: in alijs autem temporibus solum caro vetita est iure communi, oua autem, & lacticinia nequaquam, nisi consuetudine patriæ esset illorum esus interdictus, quæ omninò seruanda esset, ita ex Diuo Thoma concludunt, Tabiena verbo ieiunium nu. 7. Nauar. cap. 21. nu. 15. & Caietan. 2. 2. q. 147. art. 7. Medin. lib. 1. cap. 14. §. 10. Enriq. in summ. theol. moral. tom. 1. lib. 7. cap. 10. §. 4. & mox adductus Fr. Thom. á Iesu dicto tractatu par. 3. cap. 11. glos. 11. dub. 3. vers. huic dubitationi, dubio verò seq. latè extricat, quæ hoc casu veniant appellatione carnis.

Vnica insuper comestio ad essentiam ieiunij sanè spectat, atque adeò ne vespertinam refectiunculam facere liceat citra necessitatem, vt arbitrantur Caietan. Palud. Anton. Tabiena, & Diuus Thomas ad hoc ipsum allegati per Azzor. lib. 7. institut. moral. capit. 8. versic. quarto quæritur; qui assentitur opinioni Rosellæ, Syluestri, Armillæ, & Nauarri, huiusmodi refectiunculam, simpliciter, & absolutè concedenti; nec quidem eo solo, quod modica, & exigua excusationem prębeat à peccato,

sed

ſed quia de more ſumitur. In controuerſiam tamen ducitur, an illa ſicut noctu ſumi ſolita eſt; 58 tè quoque hora prandij ſumatur? Ita vt poſtea prandium ad veſperam, ſiue noctem differatur; etenim alij credunt nullo pacto licere, niſi cauſa neceſſitatis impellat Nauarr. cap. 21. ſub num. 13. & poſt alios probat Tolet. in lib. 6. cap. 2. num. 9. quam tutiorem, veriorémque exiſtimat memoratus Azzor. verſ. ſexto quæritur, in calce: Alij verò rectè fieri contendunt, potiſſimùm Ioſeph. Angl. in Flore theolog. quæſtion. rubr. de ieiunio q. 9. artic. 2. difficultate quinta; ipſeque à priori non audeo diſcedere ſententia: cum declaratione tamen per eundem Tolet. addita, quod ſi citra iuſtam cauſam, collatio iam dicta veſpertina, vel ſerotina, in matutinam, & horam prandij mutaretur, non niſi veniale committatur peccatum.

59 Itemque hora ad comedendum obſeruanda eſt: quamuis autem perplura cumulent Doctores volentes iſtud requiſitum exarare, illa omittere exiſtimaui, cum certius eſſe opiner, attendendam eſſe horam à conſuetudine his temporibus communiter probatam; eaque eſt hora ſexta, hoc eſt, meridiana, vel ſub meridianam; quo more vtuntur Monachi, ac Regulares alij, cum ſæculares hyeme ieiunium laxent, vna ante meridiem hora: Æſtate verò duabus ferè horis ante meridiem, teſte Azzor. indicato libr. 7. cap. 22. verſ. porrò: & non diſſentit Tolet. in eodem lib. 6. cap. 2. num. 6. adiungens poſſe ex iuſta cauſa præueniri, citrà verò illam, non licere. Tunc verò committatur ne mortiferum peccatum, diſcutit Azzor. in verſ. quarto quæritur, annuitque ſententiæ exiſtimantium lethaliter illum peccare, qui horam notabiliter anteuertit, tametſi abſque contemptu; notabiliter autem anteuertere credit, cum per horam integram præuenit.

60 Hæc autem ieiunij lex, quamuis non ſeruata in certis quibuſdam caſibus, non tamen frangitur, iuſta nempè quoties adeſt cauſa, quæ à ieiunio excuſat; & omnis quippe cauſa ad vnam redigitur, ex illis tribus relatis, & declaratis per Nauarr. in cap. 21. num. 16. Tolet. indicato libro ſexto cap. 4. eundemque Fratrem Thomam eodem in loco, dubio tamen quarto, & ſequenti, cauſæ verò illæ tres, ſunt: Impotentia, neceſſitas, pietas, ſiuè maius bonum.

61 Verùm quibus diebus ſit ieiunandum ignorare nefas eſt, ad quorum veram cognitionem prænotare expedit ieiuniorum alia eſſe communia, alia priuata, & propria; priora vocantur ieiunia, quæ tota in Eccleſia ſeruantur; quæque à iure communi, vel conſuetudine totius Eccleſiæ generali ſunt conſtituta: Priuata verò ſunt, quæ vel proprij voti Religione, vel Sacerdotis pœnitentiam iniungentis præcepto, vel peculiari Superioris mandato, vel ſpeciali gentis, Ciuitatis, aut populi ſtatuto, vel conſuetudine ſuſcipiuntur: Inter priora omnium primum, & antiquiſſimum occurrit ieiunium quadragenarium; quod proximè quotannis ante Paſcha celebratur, & colitur; cuius longum texit ſermonem Azzor. lib. 7. inſtitut. moral. cap. 23. præter quę illud recolo, quod poſt Caietan. in Summa verbo ieiunium cap. 3. & ex pietate autem, & Nauarr. in manuali cap. 21. nu. 20. aduertit Sanchez in Summa lib. 1. cap. 19. num. 10. vt impotens ieiunare totam quadrageſimam, teneatur ad partem, quam poteſt: ipſumque tunc obliget præceptum alterum in priuilegijs Sanctorum, quod planè conſtat ex cap. 1. & 2. de obſeruatione ieiuniorum, extricatque affatim idem Azzor. cap. 24. ita quod, & illud perſoluendum eſſe in vigilia Penthecoſtes ſcripſerit, non quidem iure ita diſponente, ſed conſuetudine ita introducente; Tertium in quatuor anni temporibus, vt ille ſubdit, & explicat cap. 25. noſq; latè egimus rubr. 6. cap. 3. à nu. 2. Quartum in Sabbatho, necnon quarta, & ſexta feria contingit; cuius rei veritatem inueſtigabis apud eundem Azzorium cap. 26. ſcilicet iure communi ſit illud Sabbathi ſeruandum, cap. de Sabbatho, de conſecrat. diſtinct. 3. & perfectum quippe explebatur antiquitus, cum ſemel tantum in eo ad horam nonam comedere conſuetum fuerit, nunc verò non eſt ieiunium perfectum, quo ſemel interdiù edimus, ſed imperfectum citius, quò à carnibus abſtinemus, quamuis ſæpius comedamus, deduciturque ni fallimur ex cap. quia dies, de conſecration. diſtinct. 5. ita quod lethali commacularetur peccato, qui Sabbatho carnibus veſceretur, citra iuſtam, & debitam cauſam, & vbi conſuetudo non extaret illas edendi, teſte Syluestro verbo ieiunium num. 28. In quarta verò, & ſexta feria eſt quippe ieiunium, ex conſilio in quarta, præcepto autem in ſexta, ad gloſ. in cap. de eſu carnium, de conſecration. diſtinct. 3. Eſt tamen diſſentio inter Scribentes ſi his diebus celebraretur vetuſtis temporibus ieiunium, ſicuti & in Quadrageſima ſolebatur, ſemel ſcilicet in die comedendo, competentique hora, á carnibus inſuper, ouis, & lacticinijs abſtinendo; quorum profectò contentio ceſſat noſtro æuo, in quo conſuetudo viget omnibus prædictis cibis, præter ſolam carnem, atque pluries veſcendi, cuius fidiſſimus eſt teſtis inſignis vir, Toletus lib. 6. inſtruction. cap. 3. num. 3. Quin & ſi die veneris occurrat feſtum Natalis Domini, licitè carnes eduntur, niſi ab eis, qui vel voti vinculo, vel regulari inſtituto ab eſu carnium abſtinere coguntur cap. fin. de obſeruat. ieiun. idemque iuris eſt, ſi Natalis Domini inciderit in Sabbathum, Syluest. verbo ieiunium nu. 27. De ieiunio autem temporibus Rogationum, quin & de alio in ſeptuageſima, ſexageſima, & quinquageſima, atque Aduentu Domini ſuſcipi, & coli ſolitum, fari renuo, cùm de priori agat idem Azzor. eodem cap. 26. verſ. quarto quæritur; de reliquis verò in cap. 27. diebus autem Dominicis nunquam indixit Eccleſia, nec tantùm illud mæſtitiæ, ſed neque alterum exultationis: non quidé afflictionis, quod die lætitiæ non conuenit; nó alterum lętitię, quod ſub precepto tunc cadere non debet, per gloſ. ad D. Thom. 2. 2. q. 147. art. 5. verſ. tertium illatio concluſionis; nimirum ſi vigilia in Dominicam incidat alicuius Sancti, cuius feſtiuitas celebretur ſecunda feria, in Sabbatho proximè antecedente ieiunatur, ex eiſdem citatis cap. 1. & 2. de obſeru. ieiun. Ieiunare enim diebus Dominicis prohibet text. in cap. ieiunium de cõſecr. diſt. 3. & nefas eſſe dicit Tertull. lib. de coron. milit. Diuus inſuper Ambroſius epiſt. 83. inquit Dominica ieiunare non poſſumus, quia manicheos etiam ob iſtius diei ieiunium iure damnamus, aliorumque Patrum auctoritates id ipſum affirmantes, recenſet Fr. Tho-

mas à Iesu in tract.de proprietate ad text. in cap.nô dicatis 12.q.1.par.3.cap.11.dub.2.vbi primum cótradicentem D.Thomæ auctoritatem refert in eodem art.5. dicentis, laudabile esse semper ieiunare, deinde addit Diuum Hieronymum in Epistola ad Lucillum attestari,Paulum cum alijs fidelibus,diebus Penthecostes,&Dominicis ieiunasse,ambas dissentientes sententias conciliare nixus, asseuerat horum omnium eundem esse sensum, si ad intentionem ieiunantis Sanctorum dicta referantur, qua semota intentione superstitiosum videri, immò & culpabile dictis diebus ,ieiunare, cum sit contra communem Ecclesiæ consuetudinem, idq; deduci ex Diuo Augustino, & Diuo Thoma loco quo supra credit; & ipse non immeritò inuestigasse Syl-
62 uestrum existimo in verbo votum 3. nu. 16. si vouens ieiunare in die alicuius Sancti, teneatur in die Dominico,si in eodem illius festinitas incidat?& respondet quatruplici vtens distinctione, scilicet negatiuè,si votum fuit de ieiunio afflictionis, puta ad satisfaciendum pro peccatis,aut subiugandum corpus; affirmatiuè autem si fuit de ieiunio exultationis,scilicet,vt fieret aptior ad gaudium,& contemplationem diuinorum; quod si neutrum considerauit in Domenica ieiunet, tanquam ieiunium præsumptum exultationis,sed si ad vtrumque animum intendit, Sabbatho illud tantum seruet, vt cæteris paribus se conformem reddat Ecclesiæ legibus; namq; quatruplicem relatam distinctioné,& conclusionem deducit ex Ioan. de Neapoli in quodlibeto,tacito quodlibeti numero; illud tamen ex vetustis membranis manuscripti Codicis, quodlibetorum tresdecim asseruati in insigni bibliotheca S. Dominici de Neapoli, est quodlibetum 8. q. 35. quam eandem distinctionem admittunt D.Anton. Syluest. Tabien. & Armill. quos refert Sanchez in opere moral.lib.2.cap.37.sub nu.17. Ipse verò nu. 18.tutatur,in vtroque tum afflictionis, tùm exultationis vouentem satisfacere , si die Dominica ieiunet,posse tamen illud transferre, & propria auctoritate in Sabbathum præcede re.

63 Istud autem Ecclesiasticum ieiunium exordiri à media nocte antecedente diem ipsum ieiunij, ad mediam vsque sequentem noctem durare, probát Syluest.verbo ieiunium,sub nu.28. & Nauar.indicato cap.21.sub nu.12. & Azzor.eod.cap.27.fin.

64 Ab illo verò,qui dispensationem obtinuit,non semper ab omnibus ieiunij partibus deobligatur, etenim qui licentia potitur edendi carnem, vtique ab alijs substantialibus ieiunij absolutus apparet, nempè hora, & vnica comestione, non ille, qui facultatem habuit comedendi lacticinia; nam hic reliqua duo ad ieiunij substantiam recensita,obseruare obnoxius est,cum hora tantum debita, & semel comedere queat, teste Caietan. ad Diuum Thom. memorata q.147.art.8.& Tolet.lib.6.cap.3.nu.4.hi namque cibi sunt ieiunio congruentes, Auctore Nauar.eodem cap.21.sub nu.23.

65 Ab eo insuper absolutum neque illum censeri, qui carnem suam perfectè domuerit, quamuis sit vir ingenti fulgens integritate, quia repressio carnis non fuit sola causa indicendi ieiunium, cum & aliæ concurrerint; puta eleuatio mentis in Deum, augumentum meriti, & præmij, quæ satis sunt ad illius imponédam obligationem,ita Alphonsá Castr.in lib.1.de lege pœnal. cap.5. vers.tertium documentum in fin.alib.verb.eumq; insequuntur Andr. ab Exea in repet.cap.1. nu.303. de constit. & Sayr. in lib.3.clauis Regiæ cap.3.nu.13.

66 At liceat Iudici cuicumque,aut etiam Inquisitori ad eruendam veritatem, inquisito indicere ieiunia,docet glos.in clem.1.verbo tormentis de hæret. Repert.Inquisit.verbo tortura,atque Farinac.tract. de hæret.q.185.§.8.nu.138.

Quin & hæreticum pœnitentem nonnunquam posse condemnari ad ieiunandum, Zanchin.ait,de hæret.cap.21.sub n.2.eúq; sequens Decian.in tract. crim.lib.5.cap.42.nu.10.& Farinac.q.193. nu.89.

His omnibus ita explicatis superest monialem admonere,vt agnoscat,cuius seruitio ascripta sit, & quid insinuent tria professionis substantialia vota ab ea emissa; ad quæ declaranda conuertemus sermonem, & quia obedientiæ votum fundamentum est ad obseruantiam cæterorum votorum, & ipsius Regulæ; ideò Principem locum tenet, alijsq; semper anteponitur,cuius sermonem agredi nûc statui: paucis tamen explicabo versiculis, cû de ea vtiliora scripserim in cap.6.huiusmet rubr.dûm generatim de regularibus tractans, huius voti memini.

67 Memoro itaque obediétiam nil aliud esse, quàm exequi , quicquid fuerit vtiliter ad salutem suam imperatum,ex Gregor.in cap.fin.23.q.1.Ipsaque suos habet gradus, & primo optimo Deo parendû, ex Augustino in lib. confess. cap. 8. sub his verbis: Cum autem Deus aliquid contra morem, vel contra pactum,quorumlibet iubet fieri,& si nunquam factum est,tamen faciendum est, & si omissum est, restaurandum est, & si statutum non erat, instituendum est. Secundò obtemperandum est Ecclesiæ præceptis , ex cap. præceptis 12. distinct. Tertio Prælatis suis,ex Concilio Aurelianensi cap.21.monachi autem Abbatibus omni obedientia,& deuotione subiaceant, & multo magis Episcopis, quibus subsunt cap.Abbates cum sequenti 18.quæst.2. ita quod monachus Episcopo potius,quam Abbati parere cogitur in spectantibus ad disciplinam Ecclesiasticam,vt resoluit Syluest. verb.obedientia sub nu.10.vers.secundum, in quo §.explicat thesim illam,cui sit obediendum cum plures adsunt Superiores, & ait maiori,idq; dixerunt etiam Abb. in cap.inquisitioni nu.5. de sent.excomm. & Tolet.de septem peccatis mortalibus cap.15.nu.4.cum verò sunt æquales,& opposita iubeant, obediédum tunc est ei,qui præcipit in ordine ad nobiliorem finem, si cætera sunt paria,ita præfatus Tolet.indicato cap. nu.72. ac præsertim in re præsenti de obedientia regularium respectu suorum Prelatorum,aliqua cumulat idem Tolet.in cap.16. vbi quatuor superinde statuit conclusiones,tu videtò,ne tam eruditissimi viri assertionibus videar aliquid addere velle, dûm eius scripta in hoc loco rescribere auderem, cæterum ad reliqua vota nunc deflecto.

Et cum voti paupertatis noster sit futurus sermo peculiaris pro monialibus, lectorem admonebo, vt adeat, perlegatq; á me congesta, cum de voto ipso generatim agerem in cap.7. huius rubr. ex quibus illud potissimùm colliget, veterem hunc morem, & institutû de paupertate á regularibus custodienda,
68 (& cósequutiuè á monialibus ipsis, quarum in præsentia meminimus) operari,nè valeant immobilia,

aut

aut mobilia cuiuſcunque qualitatis bona fuerint, & quouis modo ab eis quæſita, tanquam propria, aut etiam nomine conuentus poſſidere, vel tenere; ſed ſtatim ea Superiori tradenda eſſe, conuentuique incorporanda, ex Concil.Trid.Decreto in cap.2.ſeſſ. 25. de Regularibus, ac declaratione Congregationis, aſſerente monialibus non licere poſſidere proprium,& quod eis legatum,relictum,donatum,datumuè fuerit,vel etiam earum labore, vel induſtria partum, ſed tradi debet Abbatiſſæ, quæ ex eo primum monialis ipſius, cuius cauſa id quæſitum eſt, neceſſitati prouidebit,reliquum conferens ad vſum monialium; idque adeò verum,vt Zabarell. ſcripſerit conſ.17. circa primum dubium nu.6. neque pannorum habere dominium,quos defert,ita quod neque dicere valeat,hæc veſtis eſt mea, ſicuti neque ſeruus cum illa ſui Domini ſit l. id veſtimentum ff. de peculio, quibus opitulantur verba Chryſoſtomi homil.58.ad populum Antiochenum,de ſui ſæculi monachis tractantia, ſunt enim vna menſa, vnum miniſterium ſuſcipientibus,& exhibentibus; eadem fercula, eadem indumenta, habitacula eadem, vita eadem; non eſt ibi meum, ac tuum, ſed hoc verbum penitus eliminatum eſt, multorum cauſa malorum. Hactenus ille, cuius ſententia ex actis inſuper Apoſtolorum planius colligitur cap. 4.Nemo aliquid ſuum proprium dicebat,ſed erant illis omnia communia, & diſtribuebantur vnicuique, ſicut cuique opus erat. Quibus autem, á quo, & qualiter ſit iſthæc diſtributio facienda, copioſe extricat memoratus Frater Thomas eadem par. 3. cap.8. à dubio 3. qui in antecedenti cap.6. dubio 1. in eius calce; ſummatim coaceruando ſcripta per ipſum in tractatu de voto paupertatis, vt oſtenderet modos omnes, quibus illud violatur votum, ſic fatur. Quoties cuiuſcumque rei dominium, proprietas,ſiue poſſeſſio,ius,vel adminiſtratio,vſuſfructus, vel vſus poſſidetur, ſiue quilibet alius actus dominij exercetur, ſine Prælati tacita, vel expreſſa licentia,toties peccatum eſt proprietatis ex ſuo genere, maius vel minus ſecundum maiorem grauitatem materiæ,ad quæ reducitur quicquid religioſus ſine Prælati auctoritate donat, accipit, retinet, vendit, emit, commutat, vel alienat, aut mutat, vel alio modo adminiſtrat.

Verùm iſthæc ita conſtituta, exceptionem admittunt illam iure communi probatam permitten-
69 tem Abbatiſſæ, aut alteri Regularium Superiori facultatem concedendi moniali, ſiue alio cuiuis Regulari, vt habeat vſum rerum, vel adminiſtrationem; idque primum deducitur ex antedictis Fratris Thomæ verbis illis, ſine Prælati tacita, vel expreſſa licentia; edocetque inſuper Præpoſit.in cap. non dicatis,poſt num.2. verſ.ad rationes 7. q. 1. nu. 15. & alij complures à me relati ſupra cap. 7. nu.4. Quibus addo Regulam illam prohibentem Regularibus,ſtandi in iudicio nomine proprio, procedere ſine licentia Superioris, Ancharan. cap. Nicolao nu.1. de appellat. Turrecrem.in cap.nullus num.1. cauſa 2.q.6. Iacobin.de S.Georgio in l.ſeruus nu.6. C.de iudic.illibiq; Addent.in lit.A,alijq;multi,quos Nepos de monte Albano coaceruat in libell.de except.tit.5. verſ.item monachus, inſequiturq; nouiſſimè alias adijciens reſtrictiones Carol. de Graſſ.in tract.de effectib.cleric.effect.11.nu.6.

Verùm prædicta reſtrictio cum adeſt licentia Prælati, multis auctoritatibus roborata, ſubſiſtat tantum actento iure communi, an etiam actenta Tridentina Synodo in adducto cap. 2. & ſi illius verba perpendamus negatiuè reſpondendum eſſe exiſtimo,quò ad bona immobilia; Illa nempè ſunt: Nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui Regulari concedere,etiam ad vſumfructum, vel vſum,adminiſtrationem, aut commendam; ſed hæc verba complectantur nè bona illa tantum, quæ ſtrictè loquendo dicuntur ſtabilia, & immobilia, an etiam quæ largè ita dicuntur, veluti annui redditus, ſiue cenſus, & introitus quicumque, iuxta clementinam primam §.cumque annui redditus, & inibi gloſ.de verbor.ſignific.necnon Tiraquell.in tractatu de retract.lignag.gloſ.6. §.1. nu.4. etiam qui temporales ſunt,ſi verior eſt ſententia, quam idem Tiraquell.veriorem illic credit num.8.& annuendum eſſe,deduci poteſt ex eadem Congregationis relata declaratione, alijſque deſcribendis, num. 73.

70 Ex quibus altera, & non exilis ſuboritur dubitatio,ſi Abbatiſſa, aut alter Prælatus permittat adminiſtrationem, quam concedere poſſet actenta diſpoſitione iuris communis, renuente Concilio reſpectu immobilium, dictuſque Regularis illius vigore contrahat cum alijs, necnè faciat actus validos? numque ex ipſo contractu oriatur obligatio, vtramque partem deuinciens, eique teneatur Monaſterium ſtare, & quidem l.non dubium C. de legibus,probat apertè actum quemlibet geſtum contra prohibitionem iuris, carere omni prorſus validitate, dato quod lex ipſa, vltrò minimè procedat annullando; quod fortiter vrget in hac ſpecie pro negatiua parte, & conſequenter licentia præſata contra diſpoſitionem Conciliarem impartita, inualida,nulliuſque roboris decernatur; & ſucceſſiuè ſint itidem inualidi omnes contractus illius vigore, & auctoritate celebrati. Aliquam tamen dubietatem affert reſtrictio illa á Doctoribus probata, quod relatæ legis diſpoſitio militat quoties verbis vtitur prohibitiuis, ita ſiquidem præ cæteris ait Butric.in eadem l.verſ.limita tamen,& Iaſ. nu. 18. atque Salycet. in l.fin. in princ. C.de ſentent.ex periculo recit. verba autem huiuſmodi videntur eſſe illa,ſcilicet: prohibemus,vetamus,interdicimus, ac ſimilia, quorum nullum legitur in citato cap. 2. Concilij Tridentini, ideò ad illius capitis diſpoſitionem, dici poſſe videtur, nè extendatur ſanctio, de qua in eadem l. non dubium, maximè quod Concilium his vtitur verbis: nec deinceps liceat,& cæt.quibus in ſpecie vtitur textus in l. final. C. de ſentent. & interloc.omn. Iudic. inquiens,non liceat partibus ad appellationis, vel recuſationis venire auxilium, & nihilominus deinde adiungitur, quod appellans,vel recuſans, validè facit, ſi poſt diffinitiuam appellat, & ante litis conteſtationem recuſet: præterea Sacrum Concilium dum vltrò procedit apponendo pœnam contrafacienti, nihil ſtatuens circa nullitatem actus, videtur noluiſſe actum nullum,eo quod ſpecificam conſtituit pœnam, ex Dini ſententia,quam ſequitur inibi gloſ.& Bart.num. 22.necnon Alexand. conſ.87. volum.3. nu.1. Quibus fortaſſe rationibus impulſi Doctores complures,qui poſt Concilium ſcripſerunt, non improba-

runt huiusmodi licentias, immò validos censuerunt actus, & cōtractus celebratos à Religioso eam obtinente, eiusque propterea contractus obligare Monasterium, inter quos præeminet Molina in tract.2. de iustit. & iure vol. 1. disput. 140. vers. item ex contractu Religiosi. Hæc ita retulisse sufficiat, nam veritas dependet á declaratione supremi Pontificis, vel Sacræ Congregationis, quibus tùm in hac re, tùm in alijs omnibus assentior, & caput humiliter subijcio.

Ex quibus multo minus obstare videtur decretum Prouincialis Synodus Neapolitanæ cap. 52. sub Mario Carrafa viro integerrimo, & memorando; cuius verba retuli in cap. 7. sub nu. 27. tùm quod nec verbis prohibitiuis, neque negatiuis vtitur, sed affirmatiuis, normam viuendi constituens monialibus, quo casu procedit text. ita loquens in l. fin. C. de sentent. ex pericul. recit. probans actum in contrarium factum haud subiacere nullitati, eo quod non est tunc addita clausula decreti irritantis, tùm quod illius Concilij verba diriguntur monialibus, non autem Abbatissis, tùm demum, quia certum est dispositionem prædictæ l. non dubium, minime locum habere in dispositionibus Synodalibus, & & Episcopalibus, alijsque Prætorijs sanctionibus, ita in specie commonente Butricar. in eadem l. versic. quinto, & vltimo.

Non tamen displicet restrictio Nauarri in cons. 14. generalis ordinis, de statu monachor. in nouis, sub nu. 6. vers. ad tertium, & sequitur Sayr. in suis decisionibus, & propriè decis. 24. Regularis, sub rubrica de Regularibus, vt Concil. Trident. in adducto cap. 2. §. deinceps, loquatur de concessione facta sine iusta causa, non autem si iusta causa, Abbatissa, vel alius Superior impartiatur moniali, aut alteri religioso immobilium vsum, & administrationem habere, quo casu illam omninò validam defendere nituntur prçcitati Auctores, & rectè fortasse.

71 Quod verò attinet ad bona ipsa mobilia, statuit idem Concilium in eodem cap. 2. sub his verbis: Mobilium verò vsum ita Superiores permittant, vt eorum suppellex statui paupertatis, quam professi sunt conueniat, nihilque superflui in ea sit, nihil etiam, quod sit necessarium eis denegetur, ex quibus possit ne permittere vsum pecuniarum, non inutile quæritur, maximè si illæ ex re immobili, aut ipsius venditione prouenerunt, & quamuis sustineri possit pecuniam ex re immobili obuentam iustè numerari inter bona mobilia, ex sententia Iacob. Raphaelis, Cyni, Alberici, Cornei, & Decij in l. ea demum. C. de collation. & Tiraquell. de vtroque retract. in tract. de retract. lignagier glos. 7. §. 1. nu. 113. & §. 32. glosa vnica nu. 19. subnectens, ita haud dubie obseruari, nihilominus alij multi tuentur inter immobilia debere connumerari, maximè Calderin. in cap. cum causa, prope finem de re iudicat. Fulgos. Alexand. & Francisc. Aretin. in d. l. ea demum, ac Foller. in sua pract. crimin. 1. par. 2. part. nu. 13. Quamobrem propositi quæsiti veritas dubia appareret si eam Doctorum auctoritatibus vellemus inquirere: verùm cessat his temporibus omnis difficultas ob declarationem Sacræ Congregationis Concilij, & Decreta nouæ reformationis, vt monialis nequeat pecuniam, retinere, neque expendere, sed pęnes depositariam in arca communi illa reponenda sit, vt cum opus habent de licentia Abbatissæ ad certum vsum illi manifestatum valeat quantitatem dumtaxat sibi, tunc permissam impendere.

72 Ex quibus si quæratur num bona mobilia donare valeat, aut de ipsis eleemosynam facere, constat negatiuam partem veram, quó ad pecuniam, cum illam pęnes se retinere nequeat, sed pęnes depositariam, á qua repetere non valet nisi præcedente licentia Abbatissæ pro causa illi significata, & cum assentit Abbatissa donationi, vel eleemosynæ, non vtique dicitur monialis ipsa donare, vel eleemosynaliter elargiri, sed Monasterium per interpositam personam ipsius monialis, vt colligi potest ex Gomesio in tractatu breuium nu. 18. Quamobrem superest videre, si de alijs bonis mobilibus possit eleemosynam facere, vel donare, scilicet vestimentis, aut pannis, vel libris, quorum concedi solet vsus ab Abbatissa, permittitque Concilium Tridentinum. & responsio negans est vera, Sot. in lib. 4. de iustitia, & iure q. 1. artic. 1. in fine; eo quod vsus est ius vtendi re aliena ad vsum quotidianum, & propriam tantum vtilitatem §. 1. institut. de vsu, & habitat. quæ verba duo potiora præportant, vt ius, quod habet, aut locare, aut vendere, aut gratis concedere nulli alij possit, iuxta verba eiusdem §. 1. & prolixiora Molin. de iustitia, & iure tom. 1. tract. 2. disputat. 5. vers. penultimo, & finali, & cum tantum dicatur ius vtendi non addito fruendi, vt in vsufructu, iuxta §. 1. institut. de vsufruct. ideò colligit Misinger. in citato §. 1. de vsufruct. nu. 4. quod verbum fruendi illic additur ad excludendum vsum nudum, quem habens, tantum vtitur ad necessitatem, quia ius vtendi tantummodo habet; vsusfructuarius verò, quia præterea habet ius fruendi, tam ad necessitatem, quàm ad voluptatem vtitur: caueant igitur religiosi bona, quorum vsum habent, vltra necessitatem, sed pro voluntate, siue fastu consumere, quamuis pro seruitio personali, neque alijs elargiri, etiam pietatis intuitu, nisi præterea administrationem habeat, iuxta glos. in clementina quoniam, vers. conuertendum, de vita, & honest. cleric. & sequitur Cardin. Zabarel. cons. 17. circa primum num. 8.

73 Verùm vt prædicta, & alia multa non ignorentur, sed citra omnem dubietatem eorum scientia habeatur, aliquas declarationes Sacræ Congregationis Concilij introclusas in literis datis ad Amplissimum Alphonsum Cardinalem Gesualdum Archiepiscopum Neapolitanum subijcere decreui.

Quæritur primo, an ex dispensatione inferiorum Summo Pontifice, liceat Regularibus possidere, vel tenere agros, annuos redditus, aliaque bona immobilia, videlicet, & mobilia superflua, non obstante decreto Concilij Tridentini sess. 25. de Regularib. cap. 2.

An propter talem dispensationem, seu licentiam Superiorum, possidentes, vel tenentes immobilia, vel mobilia superflua, á culpa, vel à pœna excusentur.

An Superioribus asseuerantibus huiusmodi se licentias posse concedere, sit adhibenda fides?

An Superiorum arbitrio, & præfinitioni stare

debeant

debeant Regulares, quò ad mobilium ſuperfluitatem,& conuenientiam.

An Superiore quantumuis requiſito neceſſaria ſuis Regularibus negante, vel ſubtrahente, liceat ipſis clam, vel inuito eo illa ſibi comparare, ſeù retinere?

Et quatenus liceat an itidem liceat cum neceſſaria ideó negantur, vel ſubtrahuntur, quia Monaſterij facultates non ſuppetunt.

An dicti Superiores Regulares dictum cap. 2. declarare,& interpretari poſſint?

Sacra Congregatio eidem Cardinali reſpondit ſub his verbis.

Ad primum reſpondit non licere.

Ad ſecundum non excuſari, neque à culpa, neque à pœna ipſo facto incurrenda.

Ad tertium minimè adhibendam fidem.

Ad quartum niſi de exceſſu arbitrij conſtiterit, vtique ſtare debere, habita videlicet ratione perſonæ,officij, & Regulæ, ſtatuſque paupertatis, quàm profeſſi ſunt, & cæterarum itidem qualitatum.

Ad quintum non licere.

Ad ſextum licere ſi præciſa neceſſitas ſit ad indiuidui ſubſtentationem, cæterum communem penuriam ab omnibus perpetiendam vſque adeò, vt ſi quid priuatim alicui delatum, vel ab ipſo partum fuerit, id omne ad Superiorem rectè deferri oporteat, qui ex eo primum ſuccurrat eius neceſſitati, cuius intuitu illud obuenerit, ſi peculiari aliqua neceſſitate vltra communem præmatur; reliquum conuentui incorporetur, & in communem cedat vtilitatem.

Ad ſeptimum non poſſe.

Hieronymus Card. Mattheius.

Item alias itidem vtillimas ſubijcio declarationes eiuſdem Congregationis huc ſpectantes, & his verbis congeſtas.

In aliquibus Monaſterijs monialium reperiuntur nonnullæ moniales, quæ cenſus, & annuos quoſdam redditus,& prouentus, ſeù fructus percipiunt ſub diuerſis contractuum ſpeciebus, nam.

Aliquæ in ipſarum perſona emerunt certos redditus à perſonis laicis.

Aliquæ ab alijs monialibus,

Aliquæ ab ipſis Monaſterijs.

Aliæ verò dederunt pecuniam Monaſterio, vt ex earum pecunijs fieret emptio nomine Monaſterij ad rationem ſeptem, vel octo pro centenario, & Abbatiſſæ dabant dictis monialibus illos redditus, quos ex dictis emptionibus exigebant ſingulis annis.

Aliquæ Monaſterijs, ſeù eorum Superioribus certas pecuniarum ſummas manualiter pro Monaſterijs indigentijs dederunt pacto adiecto, vel etiam tacita conuentione adhibita, vt Monaſterium, ſeù Abbatiſſa certos redditus ad rationem tot pro centenario earum vita durante concedat.

Quæritur an in huiuſmodi caſibus liceat monialibus dictos redditus, fructus,& prouentus percipere abſque incurſu proprietatis, vel potius tanquam proprietariæ incurrant in pœnas per Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 2. de Regularib. in proprietarios inflictas, etiam de licentia Abbatiſſæ, & ad Abbatiſſæ nutum, vel Conuentus, ſeù Monaſterij nomine percipiant.

Congregatio Concilij cenſuit in nullo ſupradictorum caſuum licere monialibus dictos fructus, ſeù redditus percipere, & ſi perceperint incidere in pœnas propoſitas Decreto dicti cap. 2. ſeſſ. 25. de Regularib. neque ab huiuſmodi pœnis excuſari ob licentiam Abbatiſſæ, quæ eam dicti Concilij Decreto in ſupradictis caſibus concedere quidem prohibetur, ſed debet pro ſuo munere ex Monaſterij redditibus, vel eleemoſynis monialium neceſſitatibus in dies ſubuenire.

Hieronymus Cardin. Mathæius.

Scio tamen ab eadem Cógregatione reſcriptum fuiſſe Epiſcopo Cathaniæ, quod quando moniales victui,& vitæ ſuæ aliter conſulere non poſſent, niſi ſuſtententur artificio operum, quæ manibus elaborerentur, hoc non prohiberi, modo debita illarum clauſura, & honeſtas ſeruetur, prout illarum inſtituta, & Sacri Concilij Tridentini Decreta poſtulant.

74 Cæterum glorientur ſanctimoniales in earum paupertate, nec vileſcant, ſcientes voluntariam paupertatem ſumme commendari, cum & eam amplexus ſit Chriſtus Saluator noſter, teſte Hieronymo ad Nepotianum, cuius meminit text. in cap. gloria Epiſcopi 12. q. 2. ſuper his verbis: Nunc verò cum paupertatem domus ſuæ pauper Dominus dedicarit, portemus crucem, & diuitias lutum putabimus; ille quippe (dicit Proſper) laudabiliter viuit, qui omnia ſua, aut parentibus reliquit, aut pauperibus diſtribuit, aut Eccleſiæ rebus adiunxit, & ſe in numero pauperum, paupertatis amore conſtituit, ita vt vnde pauperibus ſubminiſtrat, inde & ipſe tanquam pauper voluntarius viuat, regiſtrata in cap. Sacerdos 1. q. 2. cui enim portio Deus eſt, nihil debet curare niſi Deum, ne alterius impediatur neceſſitatis munere; vt admonet Diuus Ambroſius in lib. de fuga ſæculi cap. 2. relatus in cap. cui portio 12. q. 1. quare Diuus Hieronymus Nepotiano ſcribens dixit: Habens victum,& veſtitum his contentus ero, & nudam crucem, nudus ſequar, & referuntur in capite clericus, citata cauſa, & quæſtione.

De excelſo autem caſtitatis voto vtiliora ſcripſi in cap. 8. huius rubricæ; in præſenti verò locus eſt aliqua pauca de hac re moniales ipſas tangentia

75 ſubnectere, nempè duo eſſe conſideranda in eiuſmodi caſtitate, ſeù virginitate monialium, hoc eſt propoſitum materiale, necnon formale: materiale quippe inſinuat integritatem carnis, formale autem propoſitum voto firmatum: quamobrem inuoluntariè etiam violatur virginitas, ſcilicet corporalis,& naturalis, quamuis mentis (vbi ipſa virtus magis reſidet, quam in actu ipſo) non corrumpatur, niſi voluntas conſenſerit: Eccine Luciæ martyris verba preportant, ad Paſchaſium dicta,& relata à Gratiano in §. 1. 32. q. 5. ſi me inuitam feceris violari, caſtitas mihi duplicabitur ad coronam, & Diuus Auguſtinus in lib. 1. de Ciuitate Dei cap. 18. ſimiliter indicat, dùm ait, obſtetrix eitam manu virginis integritatem violat, dum explorans inſpicit pudicitiam, ideó non opinor, quemque tam ſtulte ſapere, vt hinc periiſſe aliquem exiſtimet, etiam de ipſius corporis ſanctitate; quamuis illius integritas iam perdita ſit; in quem etiam ſenſum explicantur complures auctoritates congeſtæ in multis capitibus

bus Decreti 32. q. 5. & maxime illa Augustini in cap. magis timeamus, quod scilicet violentia non violatur pudicitia si mente seruetur, quoniam nec in carne violatur, quando voluntas patientis sua turpiter carne non vtitur, sed sine consensione tolerat, quod alius operatur, & altera Isydor. in Synonimis lib. 2. relata in cap. non potest, illa eadem causa, & quæstione, his verbis, non potest corpus corrumpi, nisi prius animus fuerit corruptus, munda à contagione anima, caro non pereat, siquidem, vt antea tetigi, & nunc clarioribus vtens verbis affirmo, subsistunt, locumque sibi vendicant respectu pudicitiæ, vt neque corpus dicatur corruptum ad effectum, vt pudicitia videatur amissa; non autem quod re vera corpus non sit corruptum, & virginitas naturalis desit, quod enim potuerunt animo non amittere, doleant se, vel corpore perdidisse, ait Leo Papa in cap. illæ autem famulæ 32. q. 5. atque adeò, quod illæ famulæ Dei, quæ oppressione barbarica integritatem pudoris perdidere, laudabiliores erunt si se incontaminatis non audeant cōparare virginibus, vt in eodem cap. illæ autem famulæ habetur, nisi dicamus illud euenire, quia Ecclesia, quæ non potest de interioribus iudicare, cum exterius corrupta sit, & sciat valde esse difficile in tali decertatione, aliquem placentiæ motum non insurgere, ideò eas inter virgines in eo textu non velat, vt inquit Diuus Thomas in quarto sententiarum distinct. 38. quęst. 2. artic. 5. vers. ad quartum, innuens, quod si certa esset mater Ecclesia de illius animo, qui fuerit ab omni delectatione exemptus, non illic prohiberet velari; sed de his hactenus, quandoquidem idem Diuus Thomas quæstionem proponit vtrum virginitas consistat in integritate corporis, & veritatem inquirit in sua Summa 2. 2. quæst. 152. artic. 1. vnum non omittens, quod pudicitiæ virtus, est virtus animi, ideoque amitti numquam potest animo incorrupto, adeò quod eadem est in virginibus, coniugatis, & viduis, quamuis in virginibus propriori nomine appelletur virginitas, in coniugatis pudicitia, & in continentibus castitas, ita erudite Aluar. Pelag. de Planctu Ecclesiæ, libr. 2. cap. 82. prope principium, vbi præterea ait virginitatis nomen quatrupliciter sumi, easque omnes acceptiones explicat, nec non quæ sunt virginitatem ipsam conseruantia, ac postmodum sex adnectit, quæ sunt virginibus potissimum cauenda, cuius scripta transcribere non decebat, ideò censui præterire, hic tantum contentus eius citare locum, vt Lector admonitus illuc eat, cum opus de his habet.

76 Tanta item desideratur castitas in moniali, vt consecrari inter sacras virgines non valeat, quæ dùm erat cathecumena, aut si post baptismum, vitiata, & corrupta fuit, per textum in cap. acutius, iuncta glosa vers. de Sacramentis 26. distinct. etiam si vi oppressa tùm ante, tùm post baptismum fuerit, secundum Raynal. Hugon. & Canonistas communiter, quos citat, eisque assentitur Pelagius indicato cap. 82. Quin etiam consecranda neque est, si de vitando scandalo agatur, iuxta resolutionem Diui Thomæ in quarto libro sentētiarum distinct. 38. quæst. 1. artic. 5. vers. ad quintum; arbitratur tamen Pelagius in adducto lib. 2. cap. 83. posse consecrari, si Episcopi accedat dispensatio, cum occulte vitiata, Papæ autem cum palam corrupta.

77 Professionem tamen emittere haud prohibetur ex Nauarr. consil. vltimo an monialis, de Regular. in nouis, & consil. 2. an Abbatissa, sub num. 5. de statu monachor. similiter in nouis, in quibus multa notatu digna, & huc spectantia congerit, ac præsertim aliqua attingit circa velum professionis, & alterum consecrationis, præter quæ, alia quoque extant, quibus ornantur moniales gradatim, & successiuè à die quo induerunt habitum monachalem, eorum quatuor recenset glosa in cap. illud 20. q. 1. Palud. autem in quarto sententiarum distinct.
78 38. Hoc velum quintuplex esse autumat, quem sequuntur Summistæ, & Diuus Antoninus in tertia parte titul. 2. cap. 2. §. 2. vbi ex aliquorum sententia addit sextum, quod ante alia quinque traditur, diciturque velum probationis, propterea quod datur in Monasterio, cum puella recipitur ad habitum ante professionem, estque communiter album, nam alia prædicta sunt passim nigra.

Horum igitur primum est velum professionis, quo distinguitur professa á nouitia, iuxta glosam in clementina eos, de Regularib. & datur illico post professionem, vt inquit Isydor. Moscon. in tractatu militant. Ecclesi. lib. 1. de Regularib. par. 4. cap. 4. vers. primum velum, & Frater Gregorius Capuccinus in sua expositione Regulæ Fratrum Minorum Sanctæ Claræ fol. mihi 152. quare professio, quia antiquitus emittebatur à fœminis expleto duodecim, vt inquit Tabiena verbo professio num. 2. ideò velum istud suscipiebatur post duodecimum, iuxta cap. puella 20. quæst. 2. hodie verò, quia non emittitur nisi post sexdecim, ex dispositione Concilij Tridentini in cap. 15. sess. 25. de Regular. ideò non nisi post sexdecim datur hac tempestate, velum professionis, & datur tám viduis, quàm virginibus, cap. puella, iuncto cap. sequ. 20. quæst. 2. & Nauar. indicato consil. 2. illudque dari nequit ab Abbatissa, sed ab Episcopo, cap. statuimus eadem causa, & quæstione; secundum est velum consecrationis, quod tantum virginibus datur cum consecrantur cap. placuit 20. quæst. 1. & nulli quidem Religiosæ conceditur, quæ sit ex aliquo ordine Mendicantium, vt ait Syluest. in verbo consecratio virginum num. 2. Maiol. in tractatu de irregular. libr. 1. cap. 29. post num. 3. ac Tabiena in verbo virginum consecratio, neque alius extra Episcopum valet illud dare, ita quod Antistes nequit alteri non Episcopo delegare, vt tale velum concedat, ita ex Pelagio scripsit Diuus Antoninus in citato §. 2. prope finem, omni verò tempore non est imponendum, nisi Epiphaniarum die, aut in albis Paschalibus, aut in Apostolorum natalitijs, nisi forsan graui langore correptis, ne sine hoc munere de sæculo exeant; Implorantibus illis enim non negetur dicitur in cap. deuotis 20. quæst. 1. omnibus autem virginibus illud expetentibus non est dandum, quandoquidem non eis, qui annum vigintiquinque non attingunt, cap. placuit eadem causa, & quæstione; consuetudo autem permictit in alijs quoque diebus concedi, scilicet Dominicis, & alijs festis solemnibus; quin & ante prædictam ætatem, de qua consuetudine fidissimus nobis est testis Diuus Antoninus indicato §. 2. & fortasse consuetudo isthæc respectu temporis prodit ex decreto Alexand. III. in cap. 1. de

de tempor. ordin. vbi cõſecrandi Deo dicatas virgines in diebus Dominicis ſacularis datur, illicq; gloſ. final. Innocent. & alij inquiunt illum textum haud contradicere præfato cap. placuit, ſed alterum alteri ad inuicem adiuuare, quod etiam in alijs feſtis ſolemnibus credit præfatus Innoc. atque Angel. de Clauas. in Summa verbo conſecratio virginum in initio. Tertium eſt velum ordinationis, quod in anno 40. datur, & vendicat ſibi locum Decretum Concilij Carthaginenſis tertium, regiſtratũ in cap. ſanctimoniales 20. quæſt. 1. quando datur ei benedictio, ex qua accipit officium inchoandi horas in choro, & legẽdi homilias, ob idque ab Epiſcopo in miſſa traditur ei Breuiarium, vt illud tangat, ita quippe dicit idem D. Antoninus in loco ſupra relato, adiungens hoc velum hodie non eſſe in vſu, propterea quod in actu ipſo conſecrationis datur breuiarium, & poteſtas legendi homilias, vt habetur in Pontificali Romano, & fit etiam ante annum vigeſimumquintum, eo quod ſimul, & incontinenti poſt conſecrationem ordinatur, ſcilicet habilitatur ad prædicta, non tamen, vt verè ordines ſuſcipiat, cum illorum ſit mulier incapax, vt apertius demonſtraui in 11. rubr. de perſon. prohib. prom. cap. 2. Quartum eſt velum Prælationis, quod dabatur electis in Abbatiſſas, & propterea in ætate idonea ad tale officium, de quo ſcripſi in rubr. 7. de ætat. ordin. cap. 6. nu. 89. verùm neque iſtud ad præſens datur, ſed tantum benedictio, & alia, vt in Pontificali Romano. Nouiſſimum eſt velum continentiæ, & obſeruationis, & viduis datur, vt iam notaui, neque neceſſario ab Epiſcopo concedi debet cum, & ab ipſo, & ab altero Sacerdote concedi ſoleat, & poſſit, aut ab ipſamet accipi ab altari coram ſua Prælata, idque ſcribunt Diuus Antoninus in adducto loco, & reliqui citati Summiſtæ.

79 Sed oporteat ne aliquod iſtorum ſuſcipere monialem, vt ſecum copulans, (quod Deus auertat,) aut rapiens, incidat in pœnas comminatas, aduerſus habentem rem veneream cum moniali, aut illam rapientem? & pro reſponſione duxi aliqua præfari, ſcilicet monialem ipſam, quæ abiecto propoſito ſanctitatis, illicita, atque ſacrilegæ contagione ſe viro miſcuit, & in abruptum conſcientiæ deſperatione perductæ de illicitis complexibus libere filios procreauit, à Monaſteriorum cætu, Eccleſiarumque conuentibus eliminandam eſſe, iubet Concilium Triburicenſe, quatenus recluſa in ſuis ergaſtulis tantum facinus lamentatione continua deflens, purificatorio poſſit igne penitudinis decoqui, vt ei, vel ad mortem ſolius miſericordiæ intuitu, per communionis gratiam poſſit ſubueniri cap. impudicas, & cap. ſi qua monacharum 27. q. 1. qui textus vtuntur nomine illo monacharum, quales ſunt omnes poſt profeſſionem, quin præfatum cap. ſi qua monacharum; loquitur inſuper de eo, qui cum huiuſmodi fœminis in aliqua fuerit iniquitate

80 repertus, præcipitque, vt is communione priuetur, ſi laicus eſt, ſi verò clericus à ſuo quoque remotus officio, pro ſuis continuò lugendis exceſſibus in Monaſterium detrudatur, & ita ius canonicum in vtroque ſtatuit: verùm iure ciuili pœnã capitis ſtatutam eſſe credo aduerſus ipſum violantẽ monialẽ, quod primo deſumi ex text. in l. ſi quis in hoc genus C. de epiſc. & cleric. opinatur Decian. in tract. crim. lib. 6. cap. 20. ſub nu. 6. fortaſſe quia grauiſſima hæc ſit iniuria Eccleſiæ, & propterea comprehẽſa in diſpoſitione illius l. præterea cum eiuſmodi facinoris patrator tria committat crimina, inceſtum nempe, adulterium, & ſacrilegium, vt Abb. in cap. fin. nu. 6. de immun. eccleſ. fatetur, & Decius conſ. 338. in caſu nu. 1. conſ. 579. in præſenti nu. 5. & conſ. 611. Magnificus nu. 3. Ioan. de Selua in tract. de benefic. par. 3. q. 3. nu. 6. atque Paulus Grilland. de pœnis omniſar. coitus q. 1. nu. 10. adiungens quartum, ideſt ſtuprum, commendatque præ cæteris Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 4. caſu 389. num. 23. inde fit, quod eodem iure ciuili, quia mortis pœna vindicantur adulterium, ſacrilegium, & inceſtus committentes, iuxta l. ſi adulterium cum inceſtu ff. ad l. Iuliam de adulter. l. quamuis §. 1. C. eodem, idipſum dicendum ſit, quoties vna ſimul tot ſcelera committuntur, vt optimé indicato loco argumentatur Decian. concludens propterea pœna capitis iſtum mulctari de iure ciuili, quodque dixit etiam Grilland. loco citato nu. 18. & Iulius Clarus in §. fornicatio nu. 14. Ipſeque adduco textum apertis verbis hoc ipſum diſponentem (ni fallor) in §. penult. in authent. de ſanctiſſ. Epiſcop. cuius verba ſunt: Si quis rapuerit, aut ſollicitauerit, aut corruperit aſcetriam, aut diaconiſſam, aut monaſtriam, aut quamlibet aliam fœminam, venerabilem habitum habentem, capitale periculum ſuſtineat; qui textus dùm loquitur in primo capite de viris committentibus talia crimina, vtitur dictione, aut, & in ſecundo etiam, dùm memorat fœminas ita corruptas, quæ dictio eſt ſine dubio alternatiua, probatque Roman. conſ. 176. iſtæ ſunt, ſub nu. 7. & ideò ſat eſt, ſi vnum adimpleatur, & concurrat, Soccin. conſ. 113. ſuprascripti, ſub nu. 7. verſ. ſed clarum vol. 1. Caualcan. deciſ. Fiuizana 24. quamuis ſit controuerſia nu. 14. vol. 4. per text. vulgatum in l. ſi hæredi plures ff. de condit. inſtit. itaque inſinuat textus ille, vt capitali pœnæ ſubiaceat, tám rapiens, quàm ſollicitans, vel corrumpens, & cognoſcens tàm ſi aſcetriam, quàm diaconiſſam, aut monaſtriam, vel quãlibet aliam fœminam venerabilem habitum habentem, ita quod monialem non ſolum complectatur, ſed etiam nouitiam, & propterea eandem debeat pati pœnam, qui nouitiam intra Monaſterium corrupit, vel etiam extra, & ob iuſtam cauſam egreſſam non dimiſſo habitu: cum laicis verò fœminis ſi rem habeat intra Monaſterium, quod incolunt cauſa cuſtodiæ, vel educationis, non vtique veniret iſthac pœna plectendus, ſed maiori altera, qua eſſet puniendus ſi laicam cognoſceret extra Monaſterium, prout Decian. tradit indicato cap. 20. nu. 14.

81 Contra verò raptorem monialium, aut alterius mulieris religioſam vitam, vel habitum habentis, ſtatuitur pœna de iure canonico in cap. ſi quis rapuerit 27. q. 1. Iure autem ciuili, pœna indicitur in adducto §. penult. in auth. de ſanctiſſ. Epiſcop. l. raptores C. de epiſcop. & cleric. & l. 1. C. de raptor. quæ duæ leges Codicis, tanquam conditæ poſt iam dictum §. penult. in lib. authenticorum poſitum, videntur reſtrinxiſſe latiſſimam illam diſpoſitionem in eodem §. factam; etenim pœnam capitis infligunt aduerſus copulantes mulieribus Deo dicatis, quales eſſe videntur conſecratæ, vt inquit Decian. eod. tract. crim. lib. 8. cap. 11. ſub n. 12. eo quod dedi-

dedicare, propriè sit consecrare, & ita exponitur in cap. 1. iuncta glos. 1. de religios. domib. & consequẽter exclusæ aliæ non consecratæ censendæ sunt; in tantum, quod idem Decian. prorupit ad eam conclusionem, vt puniatur morte, non tanquam rapiens monialem, sed aliam quamcunque virginem, seù viduam in eisdem ll. comprehensas, sed ipse omninò fateor, illum tali pœna castigari tanquam rapientem monialem, licet illa non sit consecrata, sed professa, namque text. in cap. si qua virgo 27. q. 1. his vtitur verbis: Si qua virgo se dedicauerat Deo, similiter monachus, non licet eis nuptijs iungi: loquitur igitur de dedicata Deo. & tamen intelligitur de professa, quæ prohibetur nuptias celebrare, eo quod ex tunc tenetur ad obseruantiam Regularem cap. sicut nobis, de regularib. Item meam sententiam comprobo ex text. in cap. virginibus 27. q. 1. qui virginibus sacris temerè sociatos, & post dicatum Deo propositum priuat sacra communione: Ecce, illud, quod alij canones affirmant de illis, quæ Deo sunt dedicatæ; istæ ait de illa, quæ Deo propositum dicauit, quod fieri in emissione professionis non ambigitur, & fortasse etiam in susceptione habitus, quamuis tunc reuocare valeat eiusmodi propositum; quamobrem citata glos. 1. in adducto cap. 1. volens interpretari illud verbum (dedicanda est) in eo textu positum, dicit Ecclesias dedicari cum consecrantur, Regulares verò cum profitentur, ac propterea eruditè Menoch. in dicto nu. 23. paruipendens difficultatem positam à Deciano, eam præterit, & assertiuè loquendo exemplificat in eo, qui monialem professam carnaliter cognoscit, & ita statutis Italiæ communiter dispositum esse, refert Hippolyt. in l. vnica nu. 4. C. de rapt. virgin. ac præsertim in Regno Neapolis, iuxta constitut. exordientem, si quis rapere, cuius verba subijcio: Si quis rapere sacratas Deo virgines, aut nondum velatas occasione, etiam matrimonij iungendi præsumpserit, capitali pœna feriatur; loquitur igitur primo loco de sacratis, deinde de professis sub illis verbis nondum velatas, scilicet velo quo sacratæ velantur, de quibus antea fuerat sermo, prout super ea scribens Afflict. interpretatur nu. 5. ex his responsum apparet quæsito à me proposito nu. 77. scilicet, vt respectu venerei vsus satis sit velum professionis, pro raptu verò nullum opporteat datum esse velum cum, & reliquæ etiam fœminæ si rapiantur, veniat imponenda pœna capitis.

82 Itemque si mulier rapuerit virum, teste Marsilio in eadem l. vnic. num. 223. & Angel. in calce illius l. refert se vidisse Florentiæ igne cremari meretricem quandam, eo quod iuuenem rapuerat, ac spe-

83 ciatim, quod rapiens masculum nouitium á Religione, capite sit plectendus, dixit Bald. in l. data opera nu. 9. in fine, C. qui accusar. non poss. vt autem intret pœna raptus, transportatio de loco ad locum necessaria est libidinis causa, Barbat. cons. 71. nu. 1. lib. 2. & Castrens. cons. 262. vol. 2. Quin & prædicta transportatio non ad effectum commodioris copulæ, si scilicet de vno in alterum cubile puellam ducens super lectulum proiecerit, quo casu non raptus pœna mulctaretur, iuxta cons. Beltrand. 39. lib. 6. & in consimili casu respondit Cuman. cons. 96. sed abducendi tantum, vt ijdem existimarunt; quamobrem ob solum raptum nulla subsequuta defloratione, aut venereo vsu sit pœna capitis infligenda, probat glos. 1. indicatæ constitut. necnon ex solo attentato raptu, iuxta l. si quis non dicam rapere C. de episcop. & cleric. & l. 1. C. de rapt. virgin. sed rapiens volentem, eadem castigetur pęna deducitur ex metipsa l. 1. vers. pœnas, semel atque iterum sanciente, subijciendum pœnæ mortis rapientem, siue volentibus, siue nolentibus mulieribus: contradicere autem videtur text. in cap. cum causam de raptor. sed Hippolyt. de Marsill. adhùc cōsiderata dispositione iuris ciuilis, in eadem l. 1. excipit raptorem volentis à pœna mortis, in cons. 61. à nu. 21. explicans verba illius legis militare in volente non sua sponte, sed quia suasionibus seducta, dolosisque adducta versutijs, eo quod dolosa persuasio, plus est quàm violenta coactio l. 3. §. si quis volentem ff. de liber. homin. exhib. l. 1. §. persuadere ff. de seru. corrupt. ipseq; abundantius defendi in respon. pro immun. eccles. cap. 11. nu. 1. At ille qui pręcedente tractatu nuptiarum si rapuerit, veniat ne

84 eadem pęna affligendus, carpitur facilè ex adducto Rolád. cons. 71. ex cuius resolutis, & cumulatis, necnō per Molin. tract. de iustit. & iur. q. 105. nu. 4. tom. 4. Decidi quoque poterit consimilis, qui nuperrimè euenit Laquedonię de iuuene ingresso domum cuiusdam mulieris, & illá osculante; tractauerat enim cum illius parentibus, multis antea mēsibus de matrimonio contrahendo cum illa, & auuenribus omnibus, quia matrimonio nondum inito inter milites leuis armaturæ à Ciuitate, licet inuitus cooptatus fuerat, & Cutronēsem adire Vrbem præsidij causa ipsum opportuit; eo inter ipsum, & sponsę consanguineos pacto fœdere, si infra mensem Decembris rediret celebrandi matrimonium, cumq; ille in promisso tempore reuersus esset, & pro feruandis promissis instaret; illi autem protelarent inuestigauit tempus ad suum explēdum desiderium aptum, cum scilicet nullus virorum esset in domo, ill am ipse ingressus, mulieremq; osculatus, prosiliuit; dubitatum fuit si mortis pœna vlciscendus veniret, quam statuit pragmat. vnic. de osculant. mulier. in eos, qui fœminas ipsas per vim oscularentur, estque adhùc lis sub Iudice.

85 Neque remedio appellationis iuuatur maculatus tali crimine, per eandem l. 1. in illis verbis: Quibus & si appellare voluerint, nullam damus licentiam, vulgatamq; l. 2. C. quor. appell. nō recip. & expressè Hippol. de Marsil. in ead. l. nu. 155. Idq; siuè conuictus tantummodo sit, siuè confessus, vt ex aliorum auctoritate tuetur Farinacc. reprobata contraria Afflicti, requirente vtrumque ad finem denegandi appellationem raptori, vt est videre apud ipsum Farinacc. in pract. crim. q. 101. nu. 48. & Decian. lib. 8. cap. 9. nu. 12. vbi adnectit restrictiones aliquas ad hanc conclusionem.

86 Sed quis erit Iudex istius, qui cū moniali coiuit? scilicet Ecclesiasticus tantum, an etiam laicus esse possit? & breuibus respondeo, eademq; vtor, qua in rubr. 1. nu. 46. vsus sum, cum de bigamo fuit sermo, vt respectu pęnæ tēporalis sit ille, qui præuenit, respectu verò ecclesiasticę, quamuis pręuenerit Iudex laicus non propterea impediatur Ecclesiasticus illas infligere, atq; etiam excōmunicare, prout in hoc specifico casu decisum fuit in Rota Pedemont. teste Osasch. decis. 103. quæritur in iure.

Immu-

Immunes Cleri leges Rubrica notabat
Tertia, quæ, decima eſt, pulſa timore, deeſt
Nonuè premeretur dubio, demenda videtur
Tempore namque ſuo commoda multa feret
Nomine tractatus, alibi fortaſſe licebit,
Si hic formam Typi fata ſiniſtra negant.

SVMMARIA.

Inſignis Sacerdotalis ordinis, & conſpicienda demonſtratur auctoritas, nu. 1.

Zacchariæ verba illa, qui vos tangit puppillam oculi mei tangit, de clericis ſubiungitur explicari, nu. 2.

Sacerdotes ita debent vitæ ſanctitate excellere ſicut ordinis dignitate excellunt, nu. 3.

Subſtantia panis in Corpus Chriſti, & ſubſtantia vini in ſanguinem conuerti, virtute verborum Sacerdotis demonſtratur, nu. 4.

Sacerdotes ſi negligant quotidie celebrare, aut ſaltem diebus feſtiuis, curent Epiſcopi, vt efficiant, nu. 5.

Epiſcopi quolibet die audire ſaltem debent miſſam, nu. 6.

Diebus ieiuniorum, aut quadrageſimalibus audire miſſam non eſt præceptum, nu. 7.

Sacerdotes non celebrantes in Dominicis, & diebus Feſti, licet nullo detempti impedimento, an peccent, nu. 8.

Quid ſi toto anno omittant celebrare, ſanctiſſimum tamen Euchariſtiæ Sacramentum ſuſcipiant in tempore debito, nu 9.

Præceptum eſt Eccleſiæ, diebus feſtis de præcepto audire miſſam, nu. 10.

Feſtum ſi alicubi celebretur, cõſtringitur audire miſſam, qui eo die inibi reperitur, nu. 11.

Etiam qui illinc pertranſirent, nu. 12.

Præceptum iſtud non obligat ad audiendum miſſam diei, ſed illi paret quiuis audiens miſſam quamcũque, etiam defunctorum, nu. 13.

Agricolam arbor ad fructum perducta delectat, num. 14.

Verborum Dauidis Pſalm. 49. Quare tu enarras iuſtitias meas, &c. affertur intellectus, nu. 15.

Obteſtatio ſubſequitur eorum, quæ hoc in opere perperam ſcripta fuiſſent, nu. 16.

Hæreticus non iudicatur, qui non pertinaciter, ſed inaduertenter aliquid protulit, quod ſaperet hæreſim, nu. 17.

Proteſtatio, & obteſtatio errorum, quomodo & ad quid proſit, nu. 18.

Huius eſt ſæculi labes quædam, & macula virtuti inuidere, nu. 19.

Puſilli hominis, & miſeri eſt repetere mordendem, nu. 20.

Adhortatio ad Ampliſſimos Dominos Coepiſcopos, reliquoſque ſacris inſignitos ordinibus.

1 INſignis noſtri ordinis dignitas, & conſpicienda auctoritas, ſi perpenſe rimentur (conſacerdotes chariſſimi) ſanè, quæ eiuſdem decent nobilitatem, attentè curabimus exequi, ſicuti & D. Ambroſius nos exoratur in cap. 2. de dignit. Sacerd. & dulci quadam coactione impellit, inquit enim, dignum eſt, vt dignitas Sacerdotalis noſcatur à nobis, & ſic deinde ſeruetur á nobis; quare perpendamus verba Malach. 2. & Ioan. Apocalyp. 2. quibus Angelos nos appellitatos eſſe conſpicienius, atque etiam Deos in cap. 22. Exod. etenim, Sacerdotes propter excellentiam ordinis, officijq; dignitatem Deorum nomine nuncupari, ſubiungit Innoc. in cap. cum ex iniuncto §. licet, de hęret. Quinimmò ſi intelligemus, quo flagranti amore adamemur ab ipſo ſummo Deo ſicuti Zaccha-
2 riæ verbis cap. 2. edocemur, ſcilicet, qui vos tangit, pupillam tangit oculi mei, & relatis in cap. accuſatio quoque 2. q. 7. atque alijs Pſalm. 104. Nolite tangere Chriſtos meos, de clericis explicatis per gloſ. in auth. de non alien. reb. eccleſ. §. 1. v. ſi. degeneri, Bald. in cap. clericus de pac. tenend. Gramm. deciſ. 61. nu. 12. & conſ. 1. poſt Regias deciſ. nu. 30. vtique nil Sacerdote maius, nihil eo mirabilius, nilq; ipſius honore præſtantius excogitari poſſe fatebimur, & conſequenter elaborabimus ita excellere ſanctitate
3 vitæ, ſicuti ordinis excellimus dignitate, atque ita oneri, munerią; noſtro reſpondebimus, nam Lucæ 12. ſcribitur, cui multum datum eſt, multum petent ab eo. Primum igitur intueamur, obſeruantiæque tradamus Dauidicum illud dictum Pſalm. 121. Sacerdotes tui induantur iuſtitia, deindeq; memoriæ mandẽmus perpulchram illam, pariterq; vtilliman Diui Hieronymi ſententiam lib. 2. ſuper Ezcchielem: Grandis (dum inquit) dignitas Sacerdotum, ſed grandis ruina ſi peccant, letamur ad aſcenſum, ſed timeamus ad lapſum, non eſt tanti gaudij excelſa tenuiſſe, quãti mæroris de ſublimioribus corruiſſe; nec enim ſolum pro noſtris delictis reddemus rationem, ſed pro omnibus, quorum abutimur donis, & nequaquam ſumus de eorum ſalute ſolliciti, neque alia Diui Auguſtini ſententia in comment. 2. ſuper Pſalm. 37. Obliuioni eſt aliquatenus tradenda, quod fœlix ille Sacerdos, qui ſacerdotaliter vixerit; Fœlix exercitium, vbi tractat Chriſtum Sacerdos Dei filium, cęleſte myſterium,

quod

quod per ipsum Pater,& Filius, & Spiritus sanctus
tám mirabiliter operatur,super tám ineffabili my-
sterio suo,quod vno,eodemq; momento,idē Deus,
qui præsidet in cœlo, in manibus suis est in sacrifi-
cio,& quod datum non est Angelis, concessum est
homini; Sacerdos hoc sacramentum ineffabile cō-
ficit, Angelus conficienti sibi,quasi famulus assistit;
verè veneranda Sacerdotum dignitas, in quorum
manibus Dei filius veluti in vtero Virginis incar-
natur, hæc ille; cuius vltimis verbis adstipulantur,
quæ tradit Concil. Florent. in materia sacramenti
Eucharistiæ: Quod Sacerdos in persona Christi lo-
quens,hoc conficit Sacramentum,& ipsorum ver-
borum virtute, substantia panis in Corpus Christi,
4 & substantia vini in sanguinem conuertuntur, ita
tamen,quod totus Christus continetur sub specie
panis,& totus sub specie vini; sub qualibet quoque
parte hostiæ consecratæ, & vini consecrati separa-
tione facta,totus est Christus:huius autem rei lucu-
lentius eloquar congruentiori loco, vbi peculiaris
huius Sacramenti erit sermo.

Procuremus idcircò honestè viuere, alterum nō
lædere, ac cuiquam ius suum tribuere, sitq; præte-
rea nostra præcipua exercitatio, vt missæ sacrificiū
quotidie offeramus, aut saltem diebus Dominicis,
5 festisq; solemnibus; Sacerdotibus autem negligen-
tibus id exequi curare debēt Episcopi,vt in illis ce-
lebrent diebus, & qui curam habebit animarum
tàm frequenter,vt suo muneri satisfaciat missas ce-
lebret,iuxta canon.Concil.Trid.14. sess.23. de re-
format. quod si legitimo detenti simus impedimē-
to,quominus id valeamus exequi, eam saltem sin-
gulis diebus, etiam ferialibus audiamus, maxime
nos, qui Episcopali præfulgemus dignitate, sine
6 qua nos dedecet aliqua die pertransire,nisi causa
rationabilis vrgeat,iuxta cap.fin.de priuil.in sexto,
itidemq; Religiosus quilibet, aut alia Ecclesiastica
persona,Angel.verb.missa nu.57.ille autem canon,
quia non inquit Episcopos teneri, sed omittere il-
lius auditionem non decere, ideó rectè concludit
Nauar.non eos obligare in Summ.cap.21.nu.2. Ar
mill.verb.missa num. 29. Astasan.lib.6. tit.1. art.6.
quæst. 7. nimirum si decere eos nullam labi diem,
pati debere, qua missam non audiant, fantur Abb.
in cap.1.nu.8.de vit.& honest.cler. & Sot.in 4.sent.
7 dist.13.q.2. art.2. præsertim diebus ieiunij, & qua-
dragesimæ, tametsi nec prædictis diebus præcipia-
tur eisdem, aut cæteris personis illam audire, nec
quoquomodo vrget cap.solent,de consecrat.dist.1.
innuens hoc eis præcipi: illud etenim,vel contraria
consuetudine sublatum esse concluditur, vel hor-
tari ex honestate, iuxta notata à Summa Rosella
verb.missa §.13.Syluest.eodem verbo el 2. num.1.
vers.dicitur tertio,Armill.nu.29.Tabiena nu.46.&
Henrich.summ.theol.moral.lib.9.cap.25. §.3. in
textu,& in glosa lit.V.

8 Diebus autem Dominicis, alijsq; festiuis verior
est sententia, ne mortale crimen committāt Sacer-
dotes, si in eis minimè celebrent, tametsi nulla ex
causa rationabili detineantur, quemadmodū aper-
tè constat ex relatis per Syluest.verb.missa el 1. nu.
7. vers.quartum,circa fin. Quinimmo pleriq; Do-
9 ctorum probabiliter opinantur, non peccare mor-
taliter simplices Sacerdotes, qui secluso scandalo,
atque contemptu,sed mera incuria nunquam cele-
brant,dummodo tempore præcepti,sanctissimum
sumant Eucharistiæ Sacramentum, tanquam non
satis probetur de iure diuino,aut humano præcep-
tum de celebratione imponi certæ personæ,sed ec-
clesiæ in cōmuni, quemadmodum est præceptum
de ordine,eiusq; ministro; quam profectò opinio-
nem,tuentur Alexan.de Ales par.4.q.51. memb.2.
Caietan.3.par.q.23.art.10.Ledesma par.1.q.23.art.
10.Petr.Sot.tit.de Eucharistia lect.7.& Victor.in
Summa §. 94. hancq; probabilem esse opinionem,
ita vt, qui se illi practicæ conforment, à peccato
mortali excusari possint, dicit Suarez q. 82. disput.
80. sect. 1. vers.hæc res, sed probabilius videtur eos
peccare mortaliter,vt nobiliores firmāt,& grauio-
res Auctores, nempè D.Thom.in 4.sent. dist.13.q.
1.art.2.Durand.ead.dist.q.2.Palud.etiam q.2.art.1.
Summ.Pisana verb.missa §.8.Summ.Confess.lib.3.
tit.24. q.125. Sot. q.1. art.20. & q.2. art.2. vers.du-
bium autem,& lib.9.de iustit.& iur.q.3.art.1. idem
Thom.in 3.par. q.23. art.10. Graff.lib.2. decis.au-
rear.cap.39.per tot. præsertim nu.3. Syluest.verbo
missa el 1. nu.7. vers.quartum circa fin. & videtur
propendere, Armill.verb.cōmunio nu.14.& verbo
missa nu.28.Nauar.in manual. cap.25.nu.88. vers.
vigesimoprimo, Angel.verb.missa nu.44. Archid.
in cap. sufficit nu.1. de consecr.dist.1. Astens.lib.4.
tit.14.art.1.& suffragatur text.in cap.dolentes, de
celebr.missar. atque ista est magis pia, seuerior, &
consulenda in praxi, vt dicit Suarez adducto loco;
ob quod arbitror, quod nisi ter, aut quater saltem
in anno celebret in solemnioribus festiuitatibus,
peccatum committat, sequutus D.Anton.in 3.par.
tit.13.cap.6.§.12. & Sot.indicato art.10. vers.at ve-
ró,sed Parrochus omni die festiuo, atque alijs cele-
brare debet,in quibus, vel ex peculiari institutione,
vel consuetudine teneretur ex Nauar.adducto cap.
25.nu.134.& Sot.citata distinct.13. q.2. art.2. vers.
dubium autem.

Quoties autem minime celebramus, compelli-
mur sanè missam sub reatu mortali audire præfatis
Dominicis diebus, festisq; qui populo colendi pro-
ponuntur, non quidem ad id quatenus Sacerdotes
sumus tenemur, sed quatenus fideles baptizati, &
10 adulti, idq; ex præcepto Ecclesiæ, innixo iure di-
uino,sicuti inquiunt Sot.& Henrich.ille in adducta
q.2.art.1. vers.in calce; iste verò in summ.theolog.
moral.lib.9.cap.25.§.1.extatq; præceptum in Con-
cil. Agath. necnon admonitio in Concil. Carthag.
in cap.missas,& cap.qui die,de consecr.dist.1. Qui
verò negarent prædicta Cōcilia habuisse vim obli-
gandi cunctos christianos in vniuersali Ecclesia de-
gentes,tāquam non nisi Prouincialia fuerint, atque
ideò veritatem huius præcepti nollent admittere,
sanè vt suspecti aduersus Ecclesiæ mandata, veni-
rēt pœna acriter plectendi: maximè accedēte cano-
ne Apostolorū, & generali in cap. omnes fidelis, de
consecr. dist.1. Eaq; potissima ratione,quod cano-
nes nouum minimè continent præceptū,at loquun-
tur de re compertissima, simulq; constitutissima, á
temporibus Apostolorum, itidemq; de præcepto,
quod quamuis non sit expressum in Euangelio, in-
nititur tamen illo mandato Diuino, scilicet tertio
Decalogi, Sabbatha sanctifices; isthæc namq; san-
ctificatio ad vacandum diuinis officijs præcipue
ordinatur, idque consultò interpretata est Ecclesia
Cat-

Catholica de audienda missa, vt optimè respondet Sot. relato verſ. in calce.

Qua in re omissis multis, quę Nauar. ſcripſit cap. 21. nu. 1. duo tantum veluti notabiliora conſidero, alterum quod dies feſtiuus dum aliquo in loco particulari celebratur, conſtringitur vtique huiuſmodi præcepto audiendi miſſam, qui eo die inibi degit, non autem ſi illinc obiter pertranſiret, nec qui hoſpes pridie eo in loco dormiuit, vt ſequenti feſto proficiſceretur, vt tenet Henrich. ſumm. theol. moral. cap. 25. §. 2. in fin. tùm in text. tùm in gloſ. lit. R, ipſe autem in caſu primo loco relato, aſſentiam Henricho, aitq; Ortiz Lutius in compend. ſummar. cap. 16. nu. 72. In vltimo veró de dormiente in loco, vnde ſequenti die proficiſci intendit, opinor veriorem eſſe cõtrariam ſententiam, & vtramque videtur tueri Nauar. ſi eius verba actentè conſiderentur in Summ. cap. 13. nu. 5. verſ. fin. Coſm. Philiarch. de offic. Sacerd. tom. 1. par. 2. lib. 3. cap. 23. §. eſt tertio notandum, eumq; itá explicat Sanchez de matrim. lib. 3. diſput. 18. poſt nu. 5. maximè ſi inibi proportionato tempore ad illam audiendam poſſit perſiſtere, nam dies feſtus, vbi aliquem deprehendit, inibi eum obligat, Sebaſt. Medic. in Summa par. 2. tit. 7. q. 33. argum. cap. illa, iúcta gloſ. 12. diſt. quamuis Lopez reſtringat, niſi ibi ſe inueniant per modum tranſitus in 1. par. ſui inſtruct. cap. 52. verſ. nec peccant; Siquidem & tunc deuinciri dicto præcepto ſuperius arbitratus ſum verius eſſe, vel ſaltem, qui dormierit nocte præcedenti in eo loco, inde diſceſſurus ſequenti mane, in quo celebratur feſtum; itaque ſi veram ad mittamus doctrinam Lopez interpretemur ſubſiſtere in eo, qui eodem mane illac pertranſit, vbi feſtum celebratur.

Alterum eſt, tale præceptum haudquaquã obligare ad audiendam miſſam diei, ſed illi ſatisfaciat, qui talibus diebus cum actentione aſſiſtit cuilibet miſſæ, etiam defunctorum, Hérich. in ſumm. theol. moral. lib. 9. cap. 23. §. 5. & cap. 25. §. 4. Syluest. verbo miſſa el 2. nu. 4. Sot. in 4. ſent. diſt. 13. q. 2. art. 1. verſ. quod autem, ſubdens nulla ratione fulciri, quod aliqui contra arbitrantur, vt teneatur audire miſſam proprij diei: nam indiſtinctè præcipitur, vt audiatur miſſa, atque ideó ſatis ſit quancumque audire, quod præterea commendat D. Anton. 2. par. tit. 9. cap. 10. §. 1. verſ. quartum, Roſella verb. miſſa n. 14. Tabien. nu. 49. Medin. lib. 1. cap. 11. & nouiſſime Ledeſma in Summa Hiſpana rubr. de Sacram. Euchariſt. cap. 27. verſ. *ſeptima concluſione*, licet contradicant Aſtenſ. lib. 4. tit. 16. quæſtiunc. 3. Angel. verbo miſſa nu. 33. & verb. feriæ nu. 42. Alex. de Ales in Summ. lib. 2. tit. 2. & concinit text. in cap. 2. de celebr. miſſar. vel dici poteſt, quemquam debere audire miſſam proprij diei, non propterea mortiferè peccare, ſi aliam audiat, ſicuti firmat Nauarr. manuali hiſpano cap. 27. num. 7. nec prædictis obſtat cap. & hoc actendẽdum, de conſecr. diſt. 1. quandoquidem præfato canoni, vbique ferè cæptum eſt derogari, poſtquam communiter ſentiri inſtitutũ eſt, neminẽ cogi in die feſto audire miſſam eiuſdem diei, vt dicit Nauarr. conſ. 6. nu. 7. de celebr. miſſar. ideoque amiſit chirotecas quidá meus intimus amicus, dùm alterum peccaſſe aſſeuerabat, qui die 9. Februarij anni 97. in Eccleſia S. Auguſtini de Vrbe, audiuit miſſam S. Apolloniæ virginis, & martyris, in illius altari, cuius ſolemnia celebrat Eccleſia eo die, quo met die prædicto anno occurrit Dominica Sexageſimæ, cuius officium, & miſſa celebrari debebat, tranſlato quocumque feſto duplici, aut ſemiduplici in eo occurrente; quorum cõtrouerſia mihi remiſſa ex partium conſenſu, eam ſic diremi, quamuis maluiſſem pro ſuccumbente decidere.

Hic autem diuino adiutus auxilio finem huius operis conſequutus ſum, portum tetigi, ac tertium genitum iam concepi partum, quem protinus naſciturum, atque impreſſurum ſpero; ſicuti & alij duo iamdiũ eſt, quod prodierunt, ætate quidem priores, perſona verò minores, quare creſco, & exulto quoties ex ijs, quæ hactenus maximo cum labore congeſſi, vtilitatem ſim cunctis allaturus, & ſi agricolam (teſte Seneca epiſt. 34.) arbor ad fructũ perducta delectat, ſi Paſtor ex fœtu gregis ſui capit voluptatem, ſi alumnum ſuum nemo aliter intuetur, quam vt adoleſcentiam illius ſuam iudicet, & ſi hi, qui ingenia educauerunt, & quæ tenera formauerunt, adulta ſubito vident, ſummo gaudio fruuntur: quid mihi euenire credendum eſt, qui poſt longos labores, & continuas lucubrationes feria quinta infra octauam Reſurrectionis, & 10. Aprilis anni 1608. huius operis calcem naſtus ſum! eidemq; toto tempore ſubſequentis anni, atque aliquot ſupra mẽſibus vltimam limam imponere nixus ſum: idq; perfeci die 8. Septembr. anni 1611. & quidem tanta affectus ſum lætitia, vt vix cõſiderare, nedum dicere queam, licet anno ferè integro deinde inſudauerim in eius recopilatione, manu accurati ſcriptoris facta. Huius tamen opuſculi deſcriptio mea ſollicita, vel polita non eſt, nè animũ meum puſillis occupatum oſtenderem, at quàm remiſſius loqui mauolui, & quàm ſecurius, vt fiduciæ potius hæc ſcripta haberent quã curæ: extulit verò me oratio, ac lõgius quàm deſtinaui nonnũquam traxit, vt alij multi ſunt, qui ad id, quod non propoſuerãt ſcribere, alicuius dubij decore placentis vocentur; optaſſẽ ego loqui potuiſſe quantũ voluiſſem, ac plus ſignificare, quam loqui, ſed nequiui: quod ſi aliqua præterij, ne quis aliquis ſuſpicetur id conſultò feciſſe, quia piguiſſet ea deſcribere, at veritus, nè & ipſe obiter errarem tibi (amice lector) faſtidium afferens ob nimiam prolixitatem; ſupereſt modo, vt congratulemini mihi omnes, qui diligitis me, quem etenim adipiſci finẽ præſentis tractatus peroptabam, iam conſequutus ſum: præterea omnipotẽti Deo agere, referreq; gratias iam locus eſt, quia bonum ſi quid in eo, vtique ipſius eſt; Si verò optimum ab ipſo, vt inquit Zacchar. cap. 9. Siquidem omne datum optimum, & omne donum perfectũ de ſurſum eſt, deſcẽdens à Patre luminum Iacob. 1. Enixe autem rogare Dominum cœli, & terræ non deſiſtam, vt mihi facultatem elargiatur alia perficiendi volumina, & perutiles tractatus iam cæptos, vtq; talẽ vitam agam, quod hæc diligenter ſcripta, mihi non ſint improperio, tanquam minus diligenter exequuta, neq; infringant Caietani verba, in Summa §. Prædicatorum peccata, auctoritate Pſalmi 49. dùm inquit: Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? exiſtimaſti inique, quod ero tui ſimilis, quaſi bona iubens, & mala faciens? arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam, ideſt te ipſum tuis proponam oculis,

vt in te cernas, vtrum tua prædicatio, tuis sit moribus congruens; huc spectant alia, hisq; simillima Pauli verba ad Roman.2.Qui prædicas non furandum,furaris,relata à Soto in 4.sent. dist.1.q.5.art.6. vers.alterum.Profiteor tandem omnia,& quicquid hactenus scripsi,habere eum sensum,quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, à cuius vero sensu, cattholica fide, atque dogmatibus nullatenus deuiare intédo,& Diuino afflante auxilio nequid minimum hactenus me scripsisse credo, neque scripturum posthac confido,quod vti erroneæ additum in suprema die vitæ,conscientiam mordeat meam, aut me vrgeat cogitatio, quod aliorū animos hisce scriptis deprauauerim, quodq; eos deinde in viam veritatis minimè reduxerim; sicuti & Berégarium non leuiter torsit, testantur enim Io.Gerson.serm. 1.de Cœna Domini,& Pegna ad director.Eymer. par.2.comm.31. Ipsum grauiter de commissis sceleribus dolentem,decumbentemq; in cubili, iam iam moribundū in ipso die Epiphaniæ, ferunt hæc protulisse verba: Hodie apparebit mihi Dominus meus Iesus Christus, vel ad gloriam ,sicut spero, propter penitentiam meam, vel ad damnationem sicut formido, propter aliorum corruptionem, quos ad viam veritatis reducere non potuit: hactenus ille. Quod si aliquod erroneum verbum etiam minimum (quod Deus auertat) huic operi apposuerim,detestor sanè,atque ex corde respuo,nec illud peruerso animo meo me adiunxisse, sed inscitia potius,ignorantia, leuitate, aut incuria, positum fuisse protestor; non quidem, vt Arrius, Sabellius, & cæteri multi hæresiarchæ obtestati sunt,vt excusarent excusationes in peccatis,at sicuti fidelis quisque, ac timens Deum protestari debet, vt eius verba prætportent intimum cordis,mentisq; desideriū, rectissimamq; opinionem. Potui siquidem (vt inquit August.lib.1.de Trinit.) errare,sed hæreticus propterea nec sum, neque ero. Diuus namq; Cyprianus quam grauiter errauerit,dùm falsam illam protulit sententiam,vt baptizati ab hæreticis denuò essent baptizandi; constat ex his,quę scripsi rubr.1. n.103.ob id tamen hæreticus minime cēsetur,cum non pertinaciter, sed inaduertenter eam protulisse appareat; vt merito inter Doctores eruditos, ac Sanctos,primus nominetur in cap.Sancta Romana Ecclesia 15. dist. ac plura in eius laudem congerit Sot.in 4.sentent.dist.1.q.5.art.5.& 9. Quid amplius non ne Abbatis Ioachim errores permultos damnauit Ecclesia,eius autem personam non vtique, eo quod suis literis (vt habetur in cap. fin. de Sum. Trinit.& fid.catthol.) omne peruersum damnauit dogma,sed; illam fidem tenere confessus est,quam tenet Romana Ecclesia cunctorum fideliū mater, & magistra; inde quippe proficiscitur illud aliud, quod Doctores consulunt; vt expediat semper huiusmodi protestationem antecedere, aut subsequi disputationem, aut aliam compositionem, namq; disputantem, aut scribentem illa iuuat, eximitq; ab hæresi, sicuti Arnald. Albert. præ cæteris tuetur in tract.de assert.cathol.q.12.nu.10. & q.29.num.13. Zabarel.clem.1.§.porrò nu.5.de Summ.Trin.&fid. cathol.Barth.Veron.caut.155.& Io.Rojas de hæret. par.1.nu.61.Nauar.cons.6.hypotheses nu.14.de hæret.in nouis,Decian.cons.8.grauia sunt nu.128.vol. 1. fulcitur text. in cap. damnamus,siue vltimo de Summ.Trinit.& fide cathol.vbi damnantur scripta Abbatis Ioachim in certis articulis,ipse autem propterea non damnatur.

Cæterùm, quia mecum ipse considero permultos non defuturos maleuolos, inuidosq; vanè perplura,ac maligna alloquuturos, ne dum tristissima ista minimè vexor, aut conficior cura, at summo quidem afficior gaudio, tùm quia huius est sæculi labes,quædam & macula virtuti insidere:tùm prætereа quod non ignoro ab eis tantum mihi inuideri, qui communi assensu, aut beneficij obtrectatores,aut virtutis hostes iudicantur; atque ideó malo mihi alios,quám me alijs inuidere,præstat enim inuidiosum esse potius quam miserabilem, aut indoctum,ipsorumq; libenter miserebor,illisq; ex corde remittam,nec irascar peccantibus, sed peccatis; nam pusilli hominis, & miseri est repetere mordētem,vt mures,& formicæ, ad quas si manus admoueris, ora conuertunt; imbecilla siquidem putant se lædi,si tanguntur.teste Seneca cap.33.de ira; curabo tamen,vt eis loquendi ansam subtraham,sicq; vitam tanquam spectet aliquis, sic cogitabo, tanquam possit aliquis in pectus intimum aspicere homo, quemadmodum & Deus inspicit,vt propterea mihi fas sit læta fronte canere Ouidiana illa Carmina lib.4. Fastorum.

Conscia mens recti, famæ mendacia ridet,
Sed nos in vitium credula turba sumus.

Quod igitur ore canto,corde credam, quodque corde credo,operibus comprobare nitar, sequutus verba Concil.Carthagin.cap.10.relata in cap.Psalmista 23. distinct. Tandem te latere nolo, me licet inuitum,multa vel tacuisse, vel mutila scripsisse, vel deleuisse; locaq; poteris inuestigare, causamq; meditari. F I N I S.

Inuidus aut taceat, nostri detractor honoris,
Aut aliud melius (si sciat) edat opus.

Imprimatur, Alex. Bosch. Vicarius Generalis.

Aloysius Riccius Canonicus Deputatus.

M.Cornel.Tirobos.Prædicatorum Ordinis Curiæ Theologus.

NEAPOLI, Ex Typographia Tarquinij Longhi. MDCXIX.

RERVM VERBORVM ATQ. SENTENTIARVM

QVAE SINGVLIS RVBRICIS, ac Capitibus huius Diuersorij continentur, ordine alphabetico digestus, & absolutissimus INDEX sequitur:

Acten-

Idest

Ipsius

C

In

Viginti-

Ea

Vt

Zzz 3 *Quid*

Quando

Dam-

D

Per

Eunu-

Ipse

F

Absolu-

Sit

Simili-

Quid

Inten-

Eidem

Bbbb Impe-

Non-

In

Ratum

Nisi

Mulieres

Profiteri

O

Non

Ille

Et

Subba-

Ita

T

Quan-

Qui

Transferri

Externa, quæ fuerunt allegata hoc in Indice, in repartu huius Operis, suis in locis erunt reportanda, paucis tantum immutatis verbis, ne sensus peruertatur.

E R-

ERRATA SIC CORRIGERE NE GRAVERIS.

fol.	colum.	virg.	errata	correctio
2	prima	54	*Præiat.*	*Prælat.*
3	secunda	15	*adiuuente*	*aduiuente*
5	secunda	28	*obsaruabantur*	*obseruabantur*
5	secunda	45	*vocabuto*	*vocabulo*
7	prima	43	*pœni:entiam*	*pœnitentiam*
8	secunda	25	*sacerdotibus*	*sacerdotibus*
21	secunda	1	*dinortium*	*diuortium*
27	secunda	5	*lugentibu,scorpus*	*lugentibus corpus*
34	prima	4	*abandè*	*abundè*
34	secunda	54	*vees.*	*vers.*
35	prima	6	*quandoquidum*	*quandoquidem*
36	prima	43	*baptizere*	*baptizare*
37	prima	4	*Ponctn*	*Punctu*
38	secunda	55	*do*	*de*
40	prima	33	*qui*	*quia*
40	secunda	22	*solnm*	*solum*
40	secunda	46	*qnatuor*	*quatuor*
41	secunda	59	*caracther que pè iterari*	*caracther quiuè iterari*
42	prima	9	*constituum*	*constituunt*
42	prima	40	*caraßteber*	*caracther*
45	secunda	56	*distat*	*distant*
47	prima	50	*tactu*	*actu*
49	secunda	2	21.	13.
49	secunda	5	19.	17.
49	secunda	52	*Antistties*	*Antistites*
54	prima	61	*supplem*	*supple*
55	secunda	3	*vnicuique*	*vnicuique*
57	prima	17	*indeferentes*	*deferentes*
57	prima	22	*Marfill.*	*Marsil.*
57	prima	32	*&*	*dele*
58	prima	65	*assentoir*	*assentior*
58	secunda	10	*communis*	*communi*
58	secunda	40	*reliqnos*	*reliquos*
61	prima	44	*geuus*	*genus*
65	prima	26	*recedeudo*	*recedendo*
65	secunda	2	*religens*	*relegens*
67	secunda	42	*nouissimè*	*nouissima*
68	prima	29	*cnarrantur*	*enarrantur*
69	prima	13	*i cap.9.*	*cap.9.*
69	secunda	42	*nullitet*	*nulliter*
71	secunda	2	*scieniiam*	*scientiam*
72	secunda	14	*illicerato*	*illiterato*
81	prima	1	*igiiur*	*igitur*
81	secunda	20	*gemal.*	*genial.*
81	secunda	43	*oblinione*	*obliuione*
83	prima	13	*Resignatorio*	*Resignatario*
84	secunda	45	*conficitnr*	*conficitur*
85	prima	65	*tameu*	*tamen*
85	secunda	44	*renouatione*	*reuocatione*
86	secunda	7	*rract.*	*tract.*
86	secunda	61	*suqradictum*	*supradictum*
86	secunda	63	*satisfare*	*satisfacere*
88	secunda	53	*substanila*	*substantia*
89	prima	55	*indefibite*	*indefinite*
92	prima	56	*confrrre*	*conferre*
95	prima	65	*lecticinus*	*lacticinus*
97	secunda	32	*earum verò dumtaxat*	*omnium verò causarū dumtaxat*
97	secunda	34	*sæuitiam nemį è, ac vitium*	*sæuitiam nēpè, adulterium, ac vitium*
97	secunda	35	*Gallicanumque morbum*	*dele*
97	secunda	66	*reparatio*	*separatio*
100	secunda	65	*controuersia*	*controuersiæ*
101	prima	8	*vrrba*	*verba*
103	secunda	25	*parias*	*pariat*

fol.	colum.	virg.	errata	correctio
104	*prima*	19	*exquœditionem*	*expeditionem*
105	*ſecunda*	11	*ſent. uia*	*ſententia*
105	*ſecunda*	33	*ſnnt*	*ſunt*
106	*ſecunda*	23	*quo*	*æuo*
109	*prima*	30	*tn*	*tu*
112	*prima*	47	*refeto*	*refiro*
116	*prima*	19	*inire*	*iniret*
117	*prima*	29	*atarem*	*ætatem*
118	*prima*	35	*interpratanda*	*interprætandam*
118	*prima*	35	*legenda*	*legendam*
118	*prima*	36	*admittenda*	*admittendam*
118	*prima*	44	*ſuſpenſo*	*ſuſpenſio*
118	*ſecunda*	49	*clement*	*clemens*
113	*ſecunda*	59	*ſacras*	*ſacros*
123	*ſecunda*	3	*aimarum*	*animarum*
124	*prima*	9	*conſtitutus*	*conſtitutus*
128	*ſecunda*	26	*vocubuli*	*vocabuli*
129	*prima*	17	*ſn*	*in*
129	*prima*	27	*fnerit*	*fuerit*
129	*prima*	41	*petlegi*	*perlegi*
129	*ſecunda*	2	*quitbus*	*quibus*
129	*ſecunda*	30	*teſponſio*	*reſponſio*
130	*prima*	50	*tatnum*	*tantum*
132	*ſecunda*	23	*ilmina*	*limina*
133	*prima*	36	*auimarum*	*animarum*
134	*prima*	56	*capxc.*	*Capyc.*
134	*prima*	56	*ſnb*	*ſub*
135	*ſecunda*	56	*ſupmſerunt*	*ſumpſerunt*
136	*prima*	18	*annexam*	*annexum*
136	*ſecunda*	65	*hebdomadarli*	*hebdomadarij*
137	*ſecunda*	61	*reſignatorium*	*reſignatarium*
140	*ſecunda*	24	*qparitur*	*quaritur*
141	*prima*	2	*qbicquam*	*quicquam*
146	*prima*	19	*Butrlo*	*Butrio*
149	*ſecunda*	29	*iudrium*	*iudicium*
149	*ſecunda*	61	*iotelliguntur*	*intelliguntur*
150	*ſecunda*	12	*cœtns*	*cœtus*
151	*prima*	16	*genetatim*	*generatim*
151	*ſecunda*	39	*requiriter*	*requiritur.*
153	*ſecunda*	25	*remittere*	*remittere*
154	*ſecunda*	25	*bodie*	*hodie*
155	*ſecunda*	16	*aleram*	*alteram*
155	*ſecunda*	58	*tuno*	*tunc*
156	*ſecunda*	64	*voleat*	*valeat*
157	*ſecunda*	12	*bæc*	*hæc*
159	*ſecunda*	27	*ſeripſerunt*	*ſcripſerunt*
160	*prima*	4	*abſene*	*abſens*
162	*prima*	22	*Specul.*	*Specul.*
163	*ſecunda*	51	*eſſento*	*eſſent*
164	*prima*	6	*uon*	*non*
164	*prima*	15	*quam*	*qua*
164	*prima*	49	*tuuc*	*tunc*
167	*ſecunda*	18	*exequata*	*exequuta*
168	*ſecunda*	16	*profeſſioncm*	*profeſſionem*
169	*prima*	34	*ſi*	*ſi*
170	*ſecunda*	42	*ceneeatur*	*cenſeatur*
171	*ſecunda*	38	*liberam*	*liberum*
177	*ſecunda*	10	*dicitnr*	*dicitur*
178	*prima*	29	*pumum*	*primum*
178	*prima*	46	*cap. num.*	*cap.ſeq.ſub num.32.*
179	*prima*	33	*addit*	*addition.*
181	*prima*	10	*geniorem*	*genitorem*
181	*prima*	17	*demonſtrantur*	*demonſtratur*
181	*prima*	38	*quoqne*	*quoque*
181	*ſecunda*	13	*vtrnm*	*vtrum*

fol.	colum.	virg.	errata	correctio
181	secunda	16	vsu	in
185	prima	26	matarnis	maternis
186	secunda	8	coranaria	contraria
187	prima	24	prædictir	prædictis
187	prima	26	tunque	tuncque
190	prima	15	uisi	nisi
190	secunda	16	vigore	vigore
190	secunda	46	Arlstitem	Antistitem
192	secunda	40	ilico	illico
196	secunda	14	in foro	in foro fori
197	secunda	21	sufficiens	sufficiens
198	prima	1	sunt	sub
198	prima	3	ad timorem	ad titulum
198	prima	16	dubitatus	dubitatur
198	prima	20	subnegetur	subrogetur
193	prima	63	creditoribus	creditoribus assignare
199	prima	31	retrocessit	retrocessi
200	secunda	56	considerabimu	considerabimus
302	secunda	59	impetrauer	impetrauerit
202	secunda	60	conessum	concessum
202	secunda	62	dimissoria	dimissorias
205	secunda	24	suns	sunt
206	secunda	48	sucrorum	sacrorum
207	prima	46	cepitulo	capitulo
209	secunda	2	assere	asserere
210	prima	22	ordinatio	ordinario
210	prima	37	suniectas	subiectas
210	secunda	26	inlellectum	intellectum
211	secunda	5	possit	possint
211	secunda	5	Episcopos	Episcopis
212	prima	46	honore	honcre
213	prima	36	professis	pro festis
215	secunda	57	beneficiu	beneficium
217	prima	65	indicant	iudicant
217	secunda	4	Episcnpo	Episcopo
217	secunda	65	obir	obire
224	prima	16	Episoopo	Episcopo
224	secunda	11	deeisio	decisio
224	secunda	21	disimiturque	desumiturque
225	prima	1	nihilominu	nihilominus
225	prima	36	grom.	prom.
225	secunda	29	Iuriperitis	Iurisperitis
226	secunda	26	habitaerit	habitauerit
226	secunda	65	addncta	adducta
231	secunda	13	partibns	partibus
232	secunda	26	neque	neque
232	secunda	41	resolntum	resolutum
232	secunda	43	susceptone	susceptione
234	prima	36	allegatum	allegatus
234	prima	36	receptum	receptus
234	secunda	39	coilij	concilij
241	secunda	48	Paptismo	Baptismo
243	prima	28	yuia	qua
248	secunda	32	& enim	etenim
249	prima	56	cnmpulsus	compulsus
250	secunda	39	benefieio	beneficia
252	secunda	45	Tholosanai	Tholosana
252	secunda	46	opinion	opinioni
254	secunda	2	bigamia	bigama
257	prima	7	Ecclesiustici	Ecclesiastici
257	prima	65	aliquem	aliquam
265	prima	44	coutradicente	contradicente
267	prima	49	inuestigari	inuestigare
268	secunda	36	numero 1.	numero 9.
269	prima	25	minumissore	manumissore

fol.	colum.	virg.	errata	correctio
271	*ſecunda*	17	*oſiſeruat*	*oſſeruat*
272	*prima*	21	*ſeqnitur*	*ſequitur*
272	*ſecunda*	15	*guandoquidem*	*quandoquidem*
272	*ſeeunda*	20	*diſtinquendo*	*diſtinguendo*
273	*prima*	5	*intalligitur*	*intelligitur*
273	*prima*	60	*peofeſſionem*	*profeſſionem*
273	*ſecunda*	14	*ignominoſa*	*ignominioſa*
273	*ſecunda*	54	*guudent*	*gaudent*
274	*prima*	2	*deilcto*	*delicto*
274	*ſecunda*	48	*optimnm*	*optimum*
277	*ſecunda*	2	*maſurpium*	*marſupium*
278	*prima*	3	*maximè*	*maximè*
278	*prima*	46	*conceſſiouem*	*conceſſionem*
278	*ſecunda*	33	*reliquuntur*	*relinquuntur*
280	*ſecunda*	58	*vſurpetetur*	*vſurpetur*
281	*ſecunda*	17	*inueſtigabor*	*inueſtigabo*
283	*prima*	14	*alierius*	*alterius*
283	*prima*	46	*iuiunctum*	*iniunctum*
284	*ſecunda*	33	*extendatur*	*extendantur*
286	*prima*	17	*volentem*	*valentem*
287	*ſecunda*	4	*eis*	*dele*
287	*ſecunda*	8	*Razeus*	*Ruzeus*
287	*ſecunda*	9	*Ftanciæ*	*Franciæ*
288	*prima*	39	*eum*	*cum*
290	*prima*	27	*vim*	*vini*
293	*ſecunda*	5	*ſuffragarl*	*ſuffragari*
293	*ſecunda*	14	*inſerre*	*inferre*
294	*prima*	27	*illius*	*illius vigore*
296	*prima*	38	*catbtdrali*	*catbedrali*
296	*ſecunda*	52	*incompatibilium*	*incompatibilium*
297	*prima*	5	*Fpiſcopi*	*Epiſcopi*
298	*prima*	37	*uu.*	*nu.*
298	*ſecunda*	18	*traditnr*	*traditur*
299	*prima*	12	*audieadus*	*audiendus*
299	*prima*	37	*aduerſut*	*aduerſus*
299	*ſecunda*	27	*idonietas*	*idoneitas*
299	*ſecunda*	47	*conſuetudiuis*	*conſuetudinis*
300	*prima*	44	*bi*	*bi*
300	*prima*	53	*vacct*	*vacet*
300	*prima*	54	*vacatiouis*	*vacationis*
300	*ſecunda*	4	*tameu*	*tamen*
300	*ſecunda*	27	*præceſit*	*præceſſit*
300	*ſecunda*	56	*coarctere*	*coarctare*
301	*prima*	8	*nrn*	*non*
302	*prima*	27	381.	387
302	*ſeçunda*	39	*au*	*an*
302	*ſecunda*	52	*uu.*	*nu.*
303	*prima*	28	*caſibns*	*caſibus*
303	*prima*	46	*procedente*	*præcedente*
303	*prima*	55	*ſaciat*	*faciat*
304	*prima*	38	*ordiuarius*	*ordinarius*
304	*prima*	38	*confrt*	*confert*
304	*ſecunda*	23	*dccima*	*decimam*
304	*ſecunda*	41	*omues*	*omnes*
304	*ſecunda*	42	*excipiuntnr*	*excipiuntur*
306	*prima*	62	*nnm.*	*num.*
307	*prima*	25	*Imperatot*	*Imperator*
307	*ſecunda*	24	*Iuſtinlanum*	*Iuſtinianum*
307	*ſecunda*	34	*vernm*	*verum*
307	*ſecunda*	46	*lnſitana*	*luſitana*
309	*prima*	57	*reſtantem*	*teſtator*
313	*prima*	62	*deflecterim*	*deflexerim*
315	*ſeeunda*	20	*conſnetudinem*	*conſuetudinem*
316	*ſecunda*	38	*tempbribus*	*temporibus*
317	*prima*	26	*inſignibus*	*inſigniis*

fol.	colum.	virg.	errata	correctio
317	*secunda*	56	*stabile*	*stabiles*
321	*prima*	10	*vera*	*verba*
321	*secunda*	10	*sienti*	*sicuti*
322	*secunda*	13	*nnlla*	*nulla*
325	*secunda*	54	*disnensatio*	*dispensatio*
326	*prima*	30	*inuestigari*	*inuestigare*
330	*prima*	10	*nn.*	*nu.*
333	*secunda*	6	*defendunt*	*defendunt*
334	*secunda*	58	*ben nam*	*benignam*
334	*secunda*	59	*a lheße*	*adhesiße*
337	*prima*	43	*præu nptio*	*præsumptio*
338	*secunda*	35	*edifcere*	*addiscere*
339	*secunda*	56	*sententla*	*sententia*
345	*prima*	26	*incompetem*	*incompetentem*
345	*secunda*	14	*neuitque*	*tenuitque*
345	*secunda*	25	*Domicllium*	*Domicilium*
345	*secunda*	44	*quas*	*quos*
347	*prima*	27	*quæ eisdem*	*quæ in eisdem*
350	*prima*	14	*fyt*	*fit*
355	*secunda*	44	*executotiali*	*executoriali*
371	*prima*	10	*præscriptio*	*præscripto*
375	*secunda*	25	*& cap.*	*& cet.*
386	*prima*	64	*& cap.*	*& cet.*
389	*secunda*	39	*transluta*	*transacta*
391	*prima*	2	*an iorom*	*annorum*
394	*prima*	63	*sulentis*	*facientis*
400	*secunda*	11	*m itera*	*in iteria*
401	*secunda*	57	*fecerit*	*fuerit*
408	*secunda*	42	*Diccpt.*	*Discept.*
408	*secunda*	4	*meminere*	*meminisse*
408	*secunda*	54	*texi*	*texui*
411	*prima*	19	*habita*	*habitis*
412	*prima*	29	*valorem*	*valorem*
415	*prima*	53	*& 57.*	*& 54.*
415	*prima*	57	*nu. 54.*	*nu. 52.*
415	*secunda*	27	*exeqnendi*	*exequendi*
416	*secunda*	23	*oreteuus*	*oretenus*
421	*secunda*	32	*congnentiori*	*congruentiori*
421	*secunda*	36	*ccpiose*	*copiose*
425	*secunda*	65	*vituaretur*	*vitaretur*
432	*prima*	30	*nom.*	*num.*
432	*prima*	32	*Thol.*	*Theol.*
432	*secunda*	43	*in illa*	*in illam*
434	*secunda*	53	*censu æ*	*censuræ*
435	*prima*	21	*einsmodi*	*eiusmodi*
445	*secunda*	58	*continet*	*contineat*
451	*secunda*	54	*composit.*	*compos*
452	*secunda*	12	*clar.*	*clarius.*
454	*secunda*	13	*exquisitus*	*exquisitius*
458	*prima*	27	*prædictornm*	*prædictorum*
460	*secunda*	34	*ob via*	*obuia*
461	*prima*	64	*poti*	*potius*
466	*secunda*	29	*procurendo*	*procurrendo*
468	*prima*	6	*obietum*	*obiectum*
468	*prima*	40	*prætercam*	*præteribo*
477	*secunda*	34	*fauentem*	*fauente*
477	*secunda*	63	*superflo*	*superfluo*
479	*secunda*	65	*æqnauerunt*	*æquauerunt*
480	*prima*	1	*snnt*	*sunt*
484	*secunda*	58	*vesp.*	*vers.*
489	*secunda*	4	*senjili*	*senili*
491	*prima*	39	*nuncupatunt*	*nuncuparunt*
491	*prima*	54	*eum*	*cum*
493	*prima*	24	*animum*	*animam*
496	*secunda*	3	*Butrius*	*Butrium*

fol.	colum.	virg.	errata	correctio
499	secunda	15	rationes	replicationes
500	prima	14	nisi	niti
500	secunda	36	debitam	deditam
501	secunda	4	rationum	rationem
502	prima	24	apponente	opponente
504	prima	21	Ripa	Ripæ
504	prima	28	rebulam	regulam
505	secunda	15	pierando	curando
505	secunda	46	absolutione	absolutio
506	secunda	28	cap.	C.
509	secunda	26	excrpsit	excerpsit
510	prima	45	seruata	seruate
510	prima	64	vetantur	vtantur
510	secunda	58	reclamatio	relaxatio
511	prima	30	assentione	assentio nē
511	secunda	48	renunciari	renunciare
512	prima	31	suum	suam
512	prima	51	dilatione	delatione
513	prima	28	inuestigari	inuestigare
513	secunda	52	periurius	periurus
514	prima	29	obligat	obliget
517	prima	50	qroptera	propterea
517	prima	60	ode	de
517	secunda	43	anticipata	anticipate
519	secunda	62	præposita	proposita
525	secunda	32	per	super
526	prima	35	quid	quod
531	prima	5	probaui supra	probaui supra sub nu. 8.
532	secunda	9	inuestigari	inuestigare
533	secunda	15	quem Canonem	qui Canon
537	prima	53	dixerunt	dixerunt Vgolin.
538	prima	20	dijciendus	deiciendus
538	secunda	61	meminere	meminisse
540	secunda	15	aufugendo	aufugiendo
540	secunda	31	eitam	etiam
540	secunda	35	voluntarium	necessarium
542	secunda	1	deduſto	deducto
545	secunda	55	mea	meo
546	secunda	39	causam	causa
554	prima	29	ax	ex
562	secunda	26	aliqai	aliqui
563	prima	47	mutilator	mutilatore
566	secunda	30	oonueniens	conueniens
568	prima	33	rrtio	ratio
568	prima	42	præmeditare	præmeditate
469	prima	61	prædictos vetent	prædictos non vetent
569	secunda	28	famæ	fame
569	secunda	38	famæ	fame
569	secunda	40	epigramma	epigrammate
574	prima	48	causaiccircó	causa;iecircò
577	prima	49	numeratns	numeratus
579	secunda	15	declarata	declarare
580	secunda	30	vtque	atque
581	prima	4	specles	species
582	prima	30	dcmittat	dimittat
589	prima	63	auditus	additus
591	secunda	19	probationem	probationum
592	secunda	43	sehismasticus	schismaticus
593	prima	41	punisum	punitum
593	secunda	9	debeant	debeat
593	secunda	31	retineat	retineant
593	secunda	32	pnniendi	puniendi
594	prima	19	sequtas	sequtus
595	prima	29	completi	complecti
597	prima	44	explificat	exemplificat

fol.	colum.	virg.	errata	correctio
601	prima	51	*vtrumquemque*	*vnumquemque*
601	secunda	28	*sit*	*scit*
602	prima	42	*inuestigari*	*inuestigare*
602	prima	49	*ne*	*me*
602	secunda	34	*lignaq;*	*linguaq;*
602	secunda	46	*eum*	*cum*
603	secunda	18	*cum*	*eum*
605	prima	56	*inuestigatue*	*inuestigat*
610	secunda	14	*fuerit*	*fuerint*
610	secunda	35	*de hac retractantes*	*de hac re tractantes*
610	secunda	47	*inhabitum*	*in habitum*
610	secunda	62	*Regialib.*	*Regia lib.*
610	secunda	64	*blasphemate*	*blasphemare*
613	prima	34	*possuisset*	*posuisset*
613	prima	35	*captandunque*	*captandumque*
614	secunda	61	*alibieas*	*alibi eas*
615	prima	20	*praestanda*	*praestandae*
615	secunda	62	*processiuum*	*processuum*
616	secunda	28	*danitibus*	*dantibus*
616	secunda	46	*terreri*	*teneri*
620	secunda	6	*mentalit*	*mentalem*
622	secunda	9	*Constitutionis Pij V.*	*constitutionis 85. Pij V.*
623	prima	32	*cum repromissione defectus*	*cum repromissione nè defectus*
625	secunda	34	*ne dum*	*nedum*
630	secunda	40	*proximiorem*	*proximiorem tametsi non*
635	prima	12	*adnectanda*	*adnectenda*
635	secunda	39	*statnte*	*statutae*
638	prima	18	*excusserit*	*excuderit*
639	prima	63	*verba*	*verbo*
639	secunda	31	*velle*	*vellet*
640	prima	27	*dicit*	*Diui*
640	prima	34	*delinquere*	*delinqueret*
640	prima	41	*enarrati*	*enarratis*
641	secunda	5	*Baiocb*	*Boich*
648	prima	8	*auellendus*	*euellendus*
651	secuuda	1	*locis*	*loci*
656	secunda	55	*est*	*&*
658	secunda	31	*eumque*	*cumque*
659	prima	37	*obsinuit*	*obtinuit*
659	prima	51	*Ista*	*Ita*
660	prima	11	*de reis.*	*de reor.*
660	secunda	35	*ant*	*aut*
662	prima	56	*cura*	*curo*
663	prima	42	*num.73.*	*num.23.*
664	prima	43	*de matrim.*	*de matrim. lib.3.*
666	secunda	38	*coerltis*	*coeritis*
667	prima	49	*adductl*	*adducti.*
668	prima	29	*grauls*	*grauis*
671	secunda	46	*recipiendls*	*recipiendis*
679	secunda	39	*fesoluit*	*resoluit*
680	prima	6	*nonitios*	*nouitios*
681	secunda	39	*prtoratum*	*prioratum*
681	secunda	64	*zerba*	*verba*
683	secunda	54	*praesumtione*	*praesumptione*
685	secunda	61	*voluntatate*	*voluntate*
686	prima	50	*concupiseentiam*	*concupiscentiam*
689	secunda	13	*Domenicanos*	*Dominicanos*
689	secunda	16	*rdministrare*	*administrare*
691	prima	20	*qubus*	*quibus*
692	prima	29	*conitnue*	*continue*
705	secunda	32	*iutentio*	*intentio*
706	prima	57	*Patrus*	*Petrus*
711	secunda	7	*hac*	*dele*
713	prima	61	*dixerit*	*differit*
719	secunda	11	*suoministrare*	*subministrare*

fol.	colum.	virg.	errata	correctio
720	ſecunda	54	*locauerint*	*locaueris*
721	prima	18	263.	163.
722	ſecunda	65	*taceatet*	*extaret*
727	ſecunda	15	*Cauaglos*	*Cauaglios*
730	prima	3	*ordinentut*	*ordinentur*
732	ſecunda	28	*Prælatus*	*Prælatus*
734	ſecunda	26	*Cencilio*	*Concilio*
744	ſecunda	51	*nampue*	*namque*
746	ſecunda	55	*iuramento*	*iumento*
758	ſecunda	39	*nundum*	*non dum*
759	prima	9	*ſautor*	*fautor*
762	ſecunda	42	*ſuit*	*fuit*
763	prima	48	*Iſdrael*	*Iſrael*
768	prima	59	*ſtatuendam*	*ſtatuendam*
768	ſecunda	49	*diſponerc*	*diſponere*
768	ſecunda	51	*geneeatim*	*generatim*
772	ſecunda	6	*eſſe*	*eſſe*
775	ſecunda	34	*Iudiclum*	*Iudicum*
777	prima	7	*murtalis*	*mortalis*
777	ſecunda	18	*Concilis*	*Concilij*
777	ſecunda	37	*deputato*	*deputatus*
781	ſecunda	18	*meminere*	*meminiſſe*
782	ſecunda	2	*nouitiorum*	*nouitiarum*
783	prima	25	*eerta*	*certa*
785	prima	44	*rationabilemq;*	*rationabileq;*
785	ſecunda	3	*referuntut*	*referuntur*
786	prima	33	*ſacereotibus*	*Sacerdotibus*
787	prima	25	*decteta*	*decreta*
789	prima	41	*conſtitutionibur*	*conſtitutionibus*
794	prima	52	*lireras*	*literas*
801	prima	27	*ſuerit*	*fuerit*
801	ſecunda	16	*elaborerentur*	*elaborentur*
802	ſecunda	58	*annum*	*annos*
804	ſecunda	28	*auuentibus*	*annuentibus*
805	ſecunda	16	*excratur*	*exhortatur*
808	prima	25	*potuit*	*potui*
810	prima	13	*quæmuis*	*quamuis*
810	prima	30	*num,304.*	*num.314.*
811	ſecunda	47	*uu.8.*	*nu. 8.*
811	ſecunda	57	*eoitu*	*coitu*
813	prima	43	*excommunicatoribus*	*examinatoribus*
814	prima	41	*Sacrameniorum*	*Sacramentorum*
814	prima	23	*Epiſeopo*	*Epiſcopo*
818	ſecunda	23	*cap.13.*	*cap.17.*
826	prima	3	*num.20.*	*num.22.*
826	prima	5	*num.21.*	*num.23.*
830	prima	40	*rub.9.cap.14.nu.6.*	*rub.11.cap.14.nu.7.*
830	prima	43	*num.7.*	*num.8.*
842	ſecunda	38	*procidendo*	*prouidendo*
860	prima	56	*num.47.*	*num.49.*
861	ſecunda	51	*patronus.*	*patruus.*

